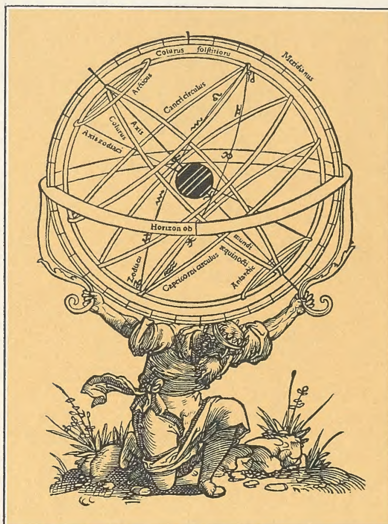
I. F. D. E.

1. 5. 9. 9.

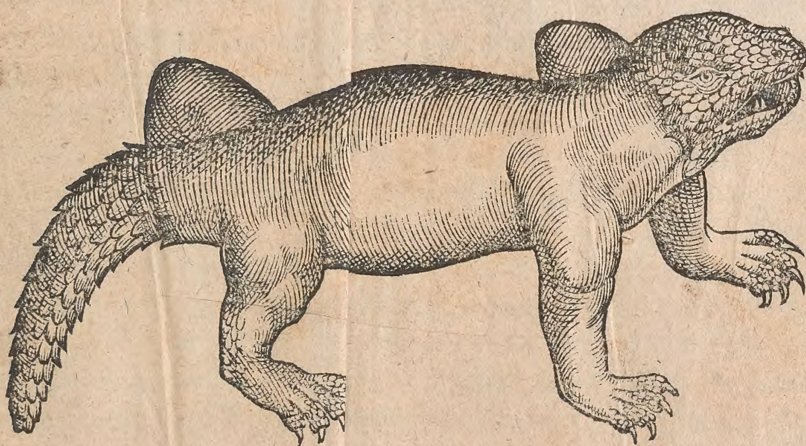

CONR. GESNERI TIGVRINI MEDICINÆ ET PHILOSOPIIAE PROFESSORIS

in Schola Tigurina, Htoriæ Animalium Liber II. qui eſt de Quarupedibus Ouiparis.

NVNC DENVO RECCGNITVS AC PLVRIBVS IN locis ab ipſo authore ante obitum emedatus & auctus, atq; aliquot nouis Iconibus & deſcriptionibus locupletatus, ac denique breuibus in margine Annotatiobus illuſtratus.

ADIECTI SVNT INDICGS ALPHABETICI VNDECIM ſuper nominibus Ouiparorum quarupedum in totidem linguis diuerſis: & ante illos Enumeratio eo ordi quo in hoc volumine continentur.

FRANCOFVRDI

Ex officina Typ graphica Ioannis Wecheli,

Impenſis Roberti Cambieri.

MDLXXXVI.

Cum gratia & priuilego S. Cæſareæ Maieſtatis ad decennium.

Joēs Josephus Com. de Rzaghi. 1692.

CLARISSIMO VIRO D. VALENTINO GRAVIO DECIMARIO ET SENATORI FRIBERGENSI, Conradus Gesnerus S. P. D.

D Condendam Animalium historiam, clarissime Gravi, cùm animum appulissem, viderem; minimam esse cognitionem in me eorum animalium quorum naturas scribere aggressus eram: neque veterum duntaxat scripta coaggerare liberet, sed mea quoque industria aliquid addendum statuissem, inops ab initio ferè consilij eram. Nam peregrinationem longius, res varias plenius explorandi gratia aut indagandi nouas, quòd maximè cupiebā, propter sumptus quàm pro meis fortunis maiores, suscipere mihi non licebat. Reliquum erat, vt ab amicis & viris eruditis, quos vel de facie vel fama per diuersa Europæ loca noueram, varias animantium formas historiasq; ad me mitti peterē: sed hoc quoq; ne facerem, quoniam hæc sine sumptu curari non possunt, verecundia retrahebat. Interim dum ista meditor, & omnem ferè spem de peregrinis animalium figuris, marinis aliisq; acquirendis abiicio, & in veterū huius argumēti scriptis legēdis inq; suos locos & ordines describēdis pergo, paulatim factū est vt egregij quidam viri & ad literas illustrādas literatosq; iuuandos nati, alij spōte, alij à me pudore posito rogati, liberaliter multa cōmunicarint. Aliorum igitur beneficētiæ aliâs, si vixero, omnē grati (vt par est) animi significationem declarabo. In præsentia verò tuæ, vir ornatissime, hoc secūdo Historiæ nostræ libro in nomen tuum inscripto, eximiæ in me liberalitati gratias agere volui. Multas enim & raras animantium volucrium, nantium & terrestrium figuras, tuo beneficio, cum descriptionibus & historiis etiam plerorūq;, optimus & doctissimus ille in omni literarum genere Georgius Fabricius, præclarum Germaniæ nostræ decus, iam aliquoties ad me misit. Porrò præter gratitudinis officiū, quod omnino præstare debebam, hoc etiam obiter lucrari me video gaudeoq;, quòd inclyti nominis tui patrocinio & authoritate, splendoris & dignitatis non mediocre ornamentum Operi nostro sit accessurum. Id enim mihi certo polliceor, qui vt eruditum in optimis literis te virum esse, grauissimo Georg. Fabricij testimonio, ita & humanissimum ac studiosorum hominum Mæcenatem singularem, eodem & ipsa in me beneficentia tua adductus, facile & libenter agnoscam. Postremo hanc veluti coronidē & corollarium lucri mei mihi fore aliquando persuadeo, vt tua cura, industria & liberalitate, Oceani Germanici Balthiciq; aliquot piscium & belluarum, prҿter illas quas iam prius misisti, icones ac corporis naturҿq; ipsorum descriptiones accipiam. Hanc equidē spem quasi vigilans somnio (vt suos quisque amores solet) & opto hoc mihi somnium ratum aliquando & hypar, vt Græcè dicā, euenire. Nec dubito quin ad hoc conandum Georg. Fabricius noster tum excitare te, tum ad perficiendum viam ostendere & velit & possit. Verum tu mihi ignosces humanissime Gravi, quòd plura etiā quàm hactenus contulisti in ignotum ac nihil de te bene meritum hominem, beneficia postulare videar. Siquidem illa non vni mihi, sed vniuersæ Reipub. literariæ, Philologiæ præcipuè & Physiologiæ peto: quibus ego excolēdis hac præsertim in parte Naturæ, iādudum me (vt vides) totum astrinxi. Partim verò etiam tibi & nomini tuo. Quid enim honestius inter omnia maximi illius Alexādri facta legitur, legeturq; perpetuò quàm quòd Aristotelem vt omnem animaliū naturā quàm plenissimè traderet, & omnia in hac pulcherrima naturҿ parte miracula, vel terris remota, vel in aquis & mari toto abdita, in apertum educeret, proponeretq; spectanda, liberalissimè iuuit? Cætera eius, vt ple-

rorunq; principũ virorum geſta, bellis, ſanguine, cædibus, iniuriis, ambitione, libidine, aliiſq; malis & vitiis referta, ita literis prodita ſunt, vt magna cum ignominia apud omnes bonos & cordatos homines hæc eorum fama perennet. Sed hæc ego fruſtra tibi, nec omnino commemoraſſem, niſi alios etiã hæc fortè lecturos ſperaſſem. Optârim enim quàmplurimos penitus intelligere, rem longè honeſtiſſimam eſſe, circa optima & pulcherrima mortalium ſtudia bene merendo, famam & gloriam ſibi immortalem comparare. Quippe hoc nobiliſſimum gloriæ præmium viros bonos & vtilitatem doctrinamq; publicam promouentes, etiam ſponte ſua, veluti vmbra corpus, conſequitur. Verum hæc omnia tanquam extra propoſitum à me dicta exiſtimare te velim. Vnum enim hoc huiuſce dedicationis inſtitutum mihi fuit, vt pro illis quorum hactenus mihi author fuiſti beneficiis, non eſſem planè ingratus. Quòd ſi in poſterum etiam (vt viri boni ſemper ſui ſimiles ſunt) eodem me meoſq; lucubrandi in quibus conſeneſco labores animo fouere, ac promouere perrexeris, per abundantiam quidem bonitatis ac liberalitatis tuæ id fieri interpretabor. Vale & viue vir ampliſſime animo & corpore beatus in Domino noſtro Ieſu Chriſto, vt eius inprimis gloriam deinde bonas literas omnes ornare & colere, vt cœpiſti, pergas.

Tiguri anno Salutis M. D. LIIII.
tertio Idus Februarij.

ENVMERATIO QVADRVPEDVM OVIPARORVM EO ORDINE QVO IN HOC volumine deſcribuntur.

FINIS.

EORVN-

EORVNDEM ANIMALIVM INDEX
ALPHABETICVS, ET COPIOSIOR.

INDEX NOMINVM Hebraicorum, quibus etiam Arabica & Chaldaica adiunximus. Arabica quædam *al* articulum præfixum habent, quem (quod ad alphabeti ordinem) neglexi- mus. Sunt quæ *a* tantum pro *al* habent.

VOCES QVÆDAM Hebraicis literis scriptæ, quas Rabini aut recentiores Iudæi ex diuersis linguis, Hispanica præsertim & Gallica mutuati sunt.

VOCABVLA Persica.

GRÆCA.

Index.

F I N I S.

CONRA-

CONRADI GESNERI TIGVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER II, DE QVADRVPEDIBVS OVIPARIS.

DE CHALCIDE SEV CHALCIDICA LACERTA, QVAM ET SEPA NOMINANT.

A.

LACERTA quam hi sêpa, alii chalcidem vocant, in vino pota morsus suos sanat, Plinius. & similiter Dioscorides & Galenus, qui non chalcidem, sed chalcidicam lacertam (σαῦραν χαλκιδικὴν) vocant: Aristoteles, Nicandri Scholiastes, vt Dioscorides, χαλκίδα. Hermolaus Barbarus aliam chalcidem, aliam chalcidicam lacertam esse putat in Castigationibus Plinij lib. 32. cap. 3. & 4. non alio argumento impulsus, quàm quòd apud Plinium 32. 4. legitur, Salsamentorum (piscium salsorum) cibus prodest à serpente percussis, &c. peculiariter à chalcide, ceraste, aut quas sepas vocant, aut elope dipsadéve percussis. Ego sêpas hoc in loco non lacertorum, sed serpentium generis accipio, de quibus in serpentium historia plura dicam. Idem serpentis genus Nicander non sêpem, vt Aetius & Lucanus, sed *sepedóna* nominat. Apparet autem tum lacerto sepi, tum serpenti hoc nomen à vi venenosa factũ, quod vim habeant septicam, hoc est exedendi, & tabem atq; putredinem quandam corporibus morsu suo inferendi. Nam & Nicandri Scholiastes de sepe lacerto scribit, sic vocari παρὰ τὸ σήπειν τοὺς πληγέντας. Chalcidis vocabulum inde natum est, quòd virgis quibusdam ærei coloris distinguatur hæc lacerta: *vide* in *B.* Lacertam hanc vero & antiquo nomine chalcidem à colore dictam fuisse credimus, & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouissent omnes ad adiectiuum gentis & loci nomen translatam eius appellationem fuisse, dictamq; chalcidicam, quasi in Chalcide Eubœæ plurima inueniretur, quod falsum est: cum in Libya & Cypro nasci præcipuè dicatur. Factum ob id etiam est, vt in antiquis scriptoribus modò chalcis, modò chalcidica lacerta inueniatur, eorumq; authoritate diuersum (notat Hermolaus) non idem creditum hoc animal fuerit, Marcellus Vergilius in Dios. Chalcis, alij ζυγνίδα (Gaza *dygnidam* vertit) suo morsu aut interimit aut vehementẽ dolorem mouet, Aristot. Ζίγνις, (in vtraq; syllaba per iota,) ἡ χαλκῆ σαῦρα, Hesych. & Varinus: qui ζίγλας etiam κῶλα interpretantur, qua voce Græci artus, hoc est manus & pedes intelligunt, vnde stellio dictus κωλώτης: & forsan ζίγνις etiam παρὰ τὰς ζίγλας, & apud Latinos lacertus ab ijsdem partibus. Πιπαλὶς, ἡ παρά τισι χαλκὶς, παρὰ δὲ ἐνίοις σαῦρα, Hesych. Varin. Sed quærendum an πιπαλὶς vox, forte à ζιγνὶς corrupta sit. Πίγγαλος, σαῦρος ὁ καλούμενος χαλκὶς, Iidem. ¶ Lacerti alij maiores sunt, qui virides cognominantur, minores alij qui & chalcides, Io. Rauisius & Fr. Alunnus. Atqui ego vulgarem lacertam minorem, quæ passim apud nos ruri inter fruteta & sæpes & per parietes repit, simpliciter lacertam vocandam affirmârim, non etiam chalcidem: quæ quidem peregrina & alte-

Nomina diuersa.

Cur seps dicta sit.

Cur chalcis dicta.

Cur ζιγνὶς dicta.

rius orbis videtur, nobis ignota. Georgius Agricola Græcam vocem chalcis ab ære factam imitando Germanicum nomen fingit kupfferadex, id est, ærea lacerta.

B.

Chalcis seu zygnis, similis paruis lacertis est: sed colore serpentis quam cæciliam nominant, Aristot. Σηπά γε μὴν πεδανοῖσι δομὴν σαύροισιν ἀλύξεις, Nicander in Theriacis, hoc est, *Vitabis etiam sepem corpore similem humilibus lacertis.* Scholiastes δομὴν corpus interpretatur. λείπει δὲ τὸ ὁμοίαν. Seps ideo etiam chalcis appellatur, quod quibusdam lineis (virgis) æris speciem gerentibus, eius dorsum distinguatur. ad octo palmorum (παλαιστῶν) longitudinem accedit. nascitur in Syria, Libya & Cypro, Nicandri Scholiastes. ¶ Ge. Agricola lacertam chalcidicam à viridi non corporis figura differre scribit, sed colore tantum. Ego communi & paruæ lacertæ potius, vt Aristoteles, quàm viridi, quæ maior est eam comparârim.

Figura corporis.

C.

Saxa incolit, Nicandri Scholia.

G.

Medicamenta & remedia quæ ex lacerta chalcide confici possunt.

Suo morsu aut interimit, aut vehementem dolorem infert, Aristot. In vino pota morsus suos sanat, Dioscorid. & Plinius. Lacertam chalcidicam (dissectam) proprio morsui imponunt, & ex vino propinant, Galenus lib. 11. de simplic. Qui à lacerta chalcide appellata percussi sunt, eos tumor pellucidus consequitur, veluti nigrore in ambitu plagæ relucente. consequitur autem & putrefactio. Curatio verò eadem illis accommodata est, quæ ad muris aranei morsum referetur, Aetius 13. 13. Sunt & seruatis piscibus medicinæ, salsamentorumque cibus prodest à serpente percussis, & contra bestiarum ictus, mero subinde hausto, ita vt ad vesperam cibus vomitione reddatur. peculiariter à chalcide, ceraste, aut quas sepas vocant, percussis, Plin. Et alibi, Castorea aduersus phalangia & araneos ex mulso bibuntur, ita vt vomitione reddantur: aut vt retineantur, cum ruta: aduersus chalcidas (aliâs chalcidicas) cum myrtite (vino.)

Remedia aduersus eius morsus.

H.

Ὁμώνυμα.

a. Est & tuberculi maioris ac pestilentis nomen seps apud Hippocratem, ab erodendo impositum, Hermolaus. Meminit Hippocrates libro 3. Epidemiorum sectione 3. circa principium: Ἄνθρακες πολλοὶ κατὰ θέρος, καὶ ἄλλα ἃ σὴψ καλέεται, ἐκθύματα μεγάλα. Et rursus lib. 6. (secundum diuisionem Græci codicis) sect. 8. Lumbos dolenti (inquit) recursus ad latus, & pustulæ quæ seps vocantur. ¶ Κατὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τοῦ σπέρματος φύσιν (locus obscurus, quod ex abrupto citetur) ὁ χαλκίδιος σὴψ, καὶ τὸ τοῦ σταφυλίνου σπέρμα, Phanias, vt citat Athenæus libro 9. vnde hoc saltem apparet quòd seps plantæ cuiusdam nomen sit. ¶ Chalcidicam Ælianus, si quis inquit habeat in tritico, fore vt incorruptum seruetur: de serpente (imò lacerto) intelligat, an de pisce chalcidico, qui & chalcis dicitur, non constat, Hermolaus. Atqui Varro lib. 1. de re rustica idem hoc scribens, terræ aut cretæ genus Chalcidicam intelligere videtur, vbi de triticó condendo agit, his verbis: Quidam ipsum triticum conspergunt quum addant in circiter mille modiûm quadrantal amurcæ: item alius aliud affriat aut aspergit, vt Chalcidicam, aut Caricam cretam, aut absinthium. Chalcidica herba & amygdala optimè faciunt ad mellificium. Plurimum enim fœtum (γόνον) ex eis fieri aiunt, Aristot. in Mirabilibus. Est & chalcis accipitrum generis. Millepedam siue scolopendram, insectum siue vermem oblongum, pilosis pedibus, pecori præcipue nociuum, millepedam Latini. Græci scolopendram & sêpa vocant, Plinio teste (duobus locis) nec immeritò, quoniam morsum, vt idem scribit, tumor insequitur & putrescit locus. quare non placet vetus lectio, quæ *ipa* pro *sepa* habet. ips enim aliud genus vermis est.

Millepes vermis.

Circa Cairum Ægypti, vesperi apparere solet parui lacerti genus muros perreptans, & muscas deuorans, quod à Græcis vulgo *Samiamitos* appellatur, ab Italis TARENTOLA, vel *terrantula* potius à terra, à veteribus CHALCIDICA LACERTA. Bellonius.

DE CHAMÆLEONTE.

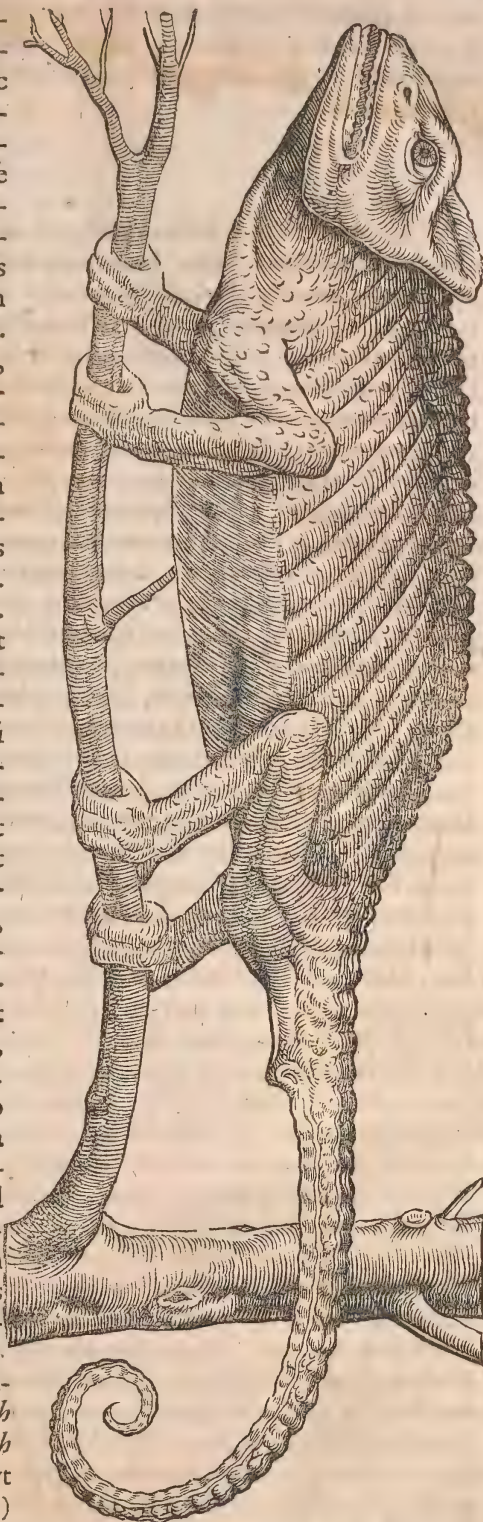
A.

Nomina diuersa.

CHAMÆLEONEM Latino an chamæleontem Græco more proferas, parum interest: (ego tamen Græcorum more, quoniam dictio Græca est, chamæleontem potius dixerim:) & in recto similiter chamæleo, vt Gaza dixit, vel chamæleon. Nomen à Græcis ei datum videtur, quod aliqua ex parte leonem, grandem & ferocem bestiam, suo corpore repræsentet: sonat enim chamæleon humilem & veluti per terram repentem leonem. Simili ratione plurimas herbas ab aliqua maiorum arborum similitudine dixerunt, vt chamæcerasum, chamæcyparissum, chamædryn, chamæpityn. Cauda sanè huius animantis, leonis alcæam quodammodo repræsentat. *Harbe* vel *alharbe*, animal est quadrupes, quod Plinius chamæleontem vocat, cuius meminit Auic. 2. can. cap. harbe, Andreas Bellunen. Idem *alarbian* animal aquaticum de genere scinci (id est, crocodili terrestris) declinans ad colorem citrinum, nonnullos interpretari scribit. Auicenna lib. 2. cap. 350. de re medica, harbe vel

Cur chamæleō sit dicta.

Harbe vel alharbe.

vel harba nominat hoc animal. In historia verò animalium, Aristotelis locum de chamæleonte transferens, Credo (inquit) quod sit *halarce* vel *harcon* (sic enim habent codices impreßi.) Et paulò post, Sed reuera non est ardon, sed similis ei, Hæc ille. Docent autem peritiores Hebræi *hardon* vel *hardun*, speciem esse *alzab*, id est crocodili. Dioscoridis etiam lonchitis herba ab Auicenna harbe vocatur, lonchitides duas in vnam confundente. Vetus Auicennæ glossographus *harbe* bubonem interpretatur, *alharba* lanceam, quam Græci lonchen appellāt. Serapioni in libro de simplic. cap. 421. *harbe* αἴλουρον, id est, felem, aut σίλουρον, id est, silurum piscem significat: nam quæ adfert Galeni verba, apud illum de felium carne leguntur lib. 11. Simplicium: quæ verò Dioscoridis, de siluro, lib. 2. & sanè facilis erat error, præsertim in Græcis dictionibus: nam si pro α legas σ, aut contra, αἴλουρος & σίλουρος, in se cōmutabuntur: quin & hodie excusi quidam codices Dioscoridis Græci pro Σίλουρος inepte habent αἴλουρος. Ego apud Galenum etiam errorem esse conijcio lib. 11. Simplic. & σιλούρων non αἰλούρων legendum: (apparet enim hæc verba à Dioscoride eum mutuatū,) & Serapionem apud vtrumq; malè ælurum legisse, & vna voce transtulisse harbe: quasi æluros & chamæleon vnū esset animal, quales multi Arabum medicorum errores sunt. כוח, *koah*, vel *koach*, Leuitici 11. R. Kimhi docet genus esse *hazab*, id est crocodili. Rabi Iona dicit Arabice vocari חרדון, *hardun*. (Auicenna *hardun* facit speciem *aldab*: vide infra hoc in capite in verbis Alberti, & in Lacerto *A.* de voce *hardun*) R. Salomō לרזירט, id est, lacertam interpretatur, Sanctes rubetam. Chaldæus reddit *koaha*. Arabs *hardun*, Persa אן סנגא *an sanga* (*an* articulus est, *sanga* vox ad scincum alludit, qui est crocodilus terrestris.) Septuaginta & Hieronymus, chamæleon. Eadem vox koah repetitur Numeri 14. Iudæus quidam testudinem mihi interpretabatur: ego planè scincum significari crediderim. Huic finitima vox est אוח *oah* vel *oach*: Hieronymus draconem vertit, Iudæi cercopithecum exponunt: R. Isaac *koph*, id est, simiam, vel *chuldah*, id est, mustelam. Kimhi Hispanicè vocat *furon*, id est, viuerram. Syluaticus vocem *oac* salamandram interpretatur. קאת, *kaath*, in sacris literis alij aliter transferunt, cuculum Iudæi: Hieronymus mergulum, pelicanum, onocrotalum, Septuaginta pelecāna, & catarrhacten alibi, & Sophoniæ 2. chamæleontes, nimirū vocis affinitate decepti: nam *coach* quoq; Leuit. 11. chamæleontem interpretantur. *Lilith* Hebraicam vocem alij aliud significare docent, (vt pluribus dixi in Onocentauro post Asini historiam:) sunt qui auem magnam interpretentur vento victitantem quam vocant, גמליון, *gamalion*, quæ quidem ridicula est interpretatio: chamæleon enim quem nonnulli aere victitare falsò putant, non auis, sed quadrupes ouipara est. ¶ Χαμαιλέων, ζῷον ᾠοτόκον χερσαῖον, id est, Chamæleon animal ouiparum & gressile. Pro chamæleon recentiores quidam barbari corruptè scribunt *gamaleon*, *zameleon*, *aamelon*, *hamaleon*, *meleon*. Isidorus, Albertus & huius farinæ authores, chamæleontem cum salamandra & stellione ineptissimè confundunt. *Hamaleon* est animal quod nos stellionem vocamus maiorem: hoc enim est simile corporis sui figura lacertulo magno, cui etiam similis est ille crocodilus qui *hardon* Græcè vocatur, Latinè autem *hamaleon*, Albertus de animal. 21. 1. 5. Et circa finem eius capitis, cum chamæleontem Aristotelis verbis copiosè descripsisset, subijcit: Hoc autem animal certò est de genere stellionis, illud scilicet quòd vulgò draconem vocant, nostrates **lindtwurm** / hoc est vermem tiliæ aut vermem syluæ. Sed hæc omnia magnam Alberti inscitiam arguunt. Peregrinum est

animal, quamobrem nullum ex alijs linguis nomen ſuppetit, quod Latinis etiam deeſt. Germanicam fingo ein rattadex/ ex ratto mure quem magnitudine & cauda refert, & crurium altitudine (altior tamen eo) & lacerto, quem reliqua ſpecie bona ex parte repræſentat, compoſito nomine, ac ſi murilacertum dicas.

B.

Quibus in regionibus reperiatur. Chamæleontem & Africa gignit, quanquam frequentiorem India, Plinius. Per omnem Aſiam chamæleon plurimus, Solin. Indiæ animal eſſe Ælianus ſcribit. ¶ Similis & magnitudine eſt (lego *figura & magnitudine*) ſupradicto (terreſtri ſcilicet) crocodilo chamæleon, ſpinæ tantum acutiore curuatura, & caudæ amplitudine diſtans, Plinius. *De figura corporis.* Figura totius corporis lacertam planè repræſentat: latera deorſum ducta ventri iunguntur, vt piſcibus: & ſpina (dorſi) modo piſcium eminet, Ariſtot. Figura & magnitudo erat lacerti (ſtellionis, Arnoldus) niſi crura eſſent recta & excelſiora: latera ventri iunguntur vt piſcibus, & ſpina ſimili modo, Plinius. Animal eſt quadrupes, facie qua lacertæ, niſi crura recta & longiora ventri iungerentur, Solinus: apparet autem locum mutilum eſſe, ex Plinio & Ariſtot. reſtituendum: non enim crura in eo ventri iunguntur, ſed latera. Elatior à terra eſt quam lacerta, Ariſtot. Ipſe celſus, hianti ſemper ore, Plinius. Corpus aſperum totum, vt crocodilo, Ariſtot. & Plin. Aſperum cute, qualem in crocodilis deprehendimus, Solinus. Squamoſum, Arnoldus de Villanoua. Longitudo à ſummo roſtro ad initium caudæ, digiti ſeptem vel octo. Proceritas ſiue altitudo, digiti ferè quinq;: crurum per ſe, tres cum dimidio. Caudæ longitudo, digiti octo vel nouem. Spina dorſi eminens & acuta, & quodammodo criſtata eſt, per dorſum & caudam totam: iuxta quam proximè, ſed humilius, vtrinq; ad ſingula coſtarum initia tuberculis eminentibus oſſeis, linea deſcendit, & per caudam quoq; extenditur vtrinq;. Quòd niſi tuberculis iſtis trium, quos dixi, verſuum: & aliorum trium in ima parte, quæ planior eſt, exaſperaretur, eſſet planè magnitudine & figura rattorum, id eſt, maiorum murium caudæ ſimilis. Medius locus inter imum ventrem & ſummum dorſum, flexum ſiue angulum coſtarum circiter ſedecim continet, ad Λ literæ Græcæ formam, ſed angulo patentiore, qui retrò ad caudam ſpectat: repletur autem his coſtis totus corporis alueus, ac venter totus, integro vbiq; ambitu, vt ipſe obſeruaui. Mutat ſuum colorem inflatus. Verum & niger nō longè diſſimilis crocodilo eſt: & pallidus, vt lacertæ: maculis diſtinctus, vt pardus, nigris. Mutatur color toto in corpore: nam & oculi concolores reliquo corpori redduntur, & cauda eundem colorem accipit: palleſcit cum moritur, defunctusq; colorem eundem ſeruat, Ariſtot. *Quemcunq; colorem attingit reddit, præter rubrũ & candidum.* Mutat colorem ſubinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditque ſemper quemcunque proximè attingit, præter rubrum candidumque. defuncto pallor eſt, Plinius. Ex duobus quidem ſceletis, quos habeo, alter pallidi coloris, alter nigricantis eſt. Color varius & in momento mutabilis, ita vt cuicunque rei ſe coniunxerit, concolor ei fiat: colores duo ſunt quos fingere non valet, rubrus & candidus, (aliqui candidum tantum excipiunt. Marc. Verg. nos id apud Philem legimus & Suidam:) cæteros facile mentitur, Solinus. Non vno colore ſpectatur, ſed ſeſe furtim ſubducit, & videntium oculos veluti perſtringit: nam nigro colore ſi eum offendis, mutat ſe ipſe, ac ſe citò in viriditatem inuertit: alius rurſus viſus album colorem (hunc Plinius & Solinus ei negant) tanquam aliam perſonam hiſtrio induit, Ælianus. *Animal pauidum eſt, ideo verſicolore.* Nullum animal pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe mutationis, Plinius. Solinus cutim glabram & læuem ſpeculi modo proxima æmulantem, in chamæleonte & polypo, mutationis colorum in eis cauſam aſſignat, vt in Tarando recitaui. *Id quoque quod ventis animal nutrtur & aura, Protinus aſsimilat, tetigit quoſcunq; colores,* Ouidius 15. Metam. Colores ſuos multifariè qualitate commutat, modo veneta, modo blattea, modo praſina, modo cyanea, Caſſiodorus in epiſt. de chamæleonte. *Quæ ſit mutationis colorum cauſa.* *Non timor, imò cibus, nimirum limpidus aer, Ambo ſimul vario membra colore nouant,* Io. Vrſinus. Ego tenuiſſimam cutem (qualem eſſe in ſceleto animaduerti) inſtar tenuis laminæ corneæ colores facile reddere puto, præſertim cum neque ſanguis impediat, neque viſcera admodum, cum ſolus ferè pulmo manifeſtus in eo ſit. Tertullianus in libello de Pallio: Hoc ſoli (inquit) chamæleoni datum, quod vulgò dictum eſt, de ſuo corio ludere: ſentiens chamæleonem pro ſuo arbitrio vertere colorem cutis: *De ſuo, & de alieno corio ludere. Prouerbia.* Quod annotauit Deſ. Eraſmus in prouerbio, *De alieno corio ludere*, quo in eos vtemur, qui ſecurius agunt ſed alieno periculo. *Chamæleonte mutabilior.* Hinc etiam prouerbium, *Chamæleonte mutabilior*, Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, quadrabit in hominem verſipellem, varium, ac inconſtantem, ac pro tempore ſeſe vertentem in omnem habitum: vel, vt aliis verbis dicam, qui ad omnia commodè atque commodiſſimè ſe habeat: quod in Athenienſem Alcibiadem relatum eſt. Ariſtoteles etiam libro primo de moribus ad Nicomachum, chamæleontis vocem vſurpat ad exprimendum inconſtantiæ vitium. Chamæleon ouiparorum terreſtrium omnium tenuiſsimus eſt: quippe qui omnium maxime inopia ſanguinis rigeat: cauſa ad mores animæ eius referenda eſt: præ nimio nanque metu multiformis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam ſanguinis caloriſque eſt, Ariſtoteles. Plutarchus etiam meticuloſum & trepidum natura hoc animal eſſe ſcri-

bit:

bit: eaq; ſolum de cauſa colorem variare, non quod conſulto quicquam ſtruere latitaréve inſtituat. Chamæleon ſingulis horis diei mutat colorem, Kiranides. ¶ Faciem habet leonis, pedes, & caudam crocodili, colorem varium, à capite vſq; ad caudam neruum vnum ſolidum, Idem. Carnem nuſquam niſi in capite & maxillis, & poſtremo caudæ (περὶ ἀκρὰν τὴν τῆς κέρκου πρόσφυσιν, id eſt, circa principium caudæ, qua corpori committitur) admodum exiguam poſſidet: nec alibi ſanguinem quàm in corde, & oculis, & loco à corde ſuperiore, & venulis hinc tendentibus. Verum nec in ijs quidem vlla copia, ſed pauxillum habetur ſanguinis, Ariſtot. Caro in capite & maxillis, & ad commiſſuram caudæ admodum exigua: nec alibi toto corpore. Sanguis in corde & circa oculos tantum, Plinius. Corpus penè ſine carne, Solinus. Membranæ in omnes ferè corporis partes multæ ac validæ, longeq; firmiores quàm in cæteris tendunt, Ariſtot. A medio capite retrorſum oſſea pars triquetra eminet: reliqua pars antrorſum colligitur caua & quaſi canaliculata, eminentibus vtrinque oſſeis marginibus, aſperis & leuiter ſerratis. Cerebrum paulò ſuperius oculis poſitum eſt, & propè ijs contiguum. Cute autem exteriore detracta oculis, quiddam lucens veluti anulus æneus tenuis, (Gaza addit, nulla pelle interceptus, Niphus pro pelle legit *palla*, quæ pars eſt in annulo gemmam recipiens, vt annulus ſine palla intelligatur æqualis & continuus) cingit, Ariſtot. Oculi in receſſu cauo intus recepti, prægrandes, (maiores quàm pro portione, vt in ſceletis mihi apparet) rotundi, cute ſimili, atq; reliquum corpus obducti, media ſui parte perquam exigua detecti, qua videant: quæ quidem videndi ſedes nunquam cute operitur: nec pupillæ motu, ſed totius oculi verſatione in orbem mutationeq; quoquo verſus aſpicit, quæ velit, Idem. Chamæleonis oculos circumagi totos tradunt, Plinius. Et rurſus, Oculi in receſſu cauo, tenui diſcrimine, prægrandes, & corpori concolores: nunquam eos operit: nec pupillæ motu, ſed totius oculi verſatione circumaſpicit. Subducti oculi, & receſſu concauo introrſum recepti, quos nunquam nictatione obnubit. Viſum deniq; non circumlatis pupillis, ſed obtutu rigidi orbis intentat, Solinus. Roſtrum ſimiæ porcariæ (χοιροπιθήκῳ) ſimillimum, Ariſtot. Eodem modo Albertus etiam legit, vel potius Auicenna quem ſequitur. Plinius verò aliter: ſic enim reddit, Eminet roſtrum, vt in paruo haud abſimile ſuillo. Ipſe celſus, hianti ſemper ore, Plin. Hiatus æternus, ac ſine vllius vſus miniſterio: quippe cum neq; cibum capiat, &c. Solinus. Dentium & gingiuarum loco os continuum ſupra infraq; labra ambiens ſerratum eſt: labrum ſuperius breuius & reductius. Gulam atque arteriam ſitu eodem continet, quo lacerta, Ariſtot. Pulmo ei portione maximus, & nihil aliud intus, Plin. Theophraſtus parum abeſſe ſcribit, Plutarcho teſte, quin corpus totum pulmo expleat: vnde aura viuere, & mutationibus perquam obnoxium eſſe conijcit. Sic enim Latinus interpres Simon Grynæus reddidit hæc verba, ὅθεν τεκμαίρεται τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ. Non niſi in corculo pauxilli ſanguinis deprehenditur, Solinus: Plinij & Ariſtotelis eadem de re verba paulò ante retuli. Viſcera ſine ſplene, Plin. & Solinus. Lienem conſpicuum nuſquam continet, Ariſtot. Cauda prælonga, in tenuitatem deſinens, & (in vertiginem torta, Solin.) longis (viperinis, Plin.) implicata in ſe orbibus lori modo permultis, Ariſtot. Pedes ſinguli bipartito ſecantur, parteſque talem inter ſe habent ſitum, qualem pollex ad manus reliquam partem obiectus: Sed ipſæ etiam reliquæ partes paulotenus in digitos quoſdam finduntur: videlicet primores, triplici fiſſura interius, duplici exterius: poſteriores interius duplici, exterius triplici, Ariſtot. Vola (vt ſic appellem) inter digitos ſatis ampla eſt, à qua ceu calcaria quædam enata parum prominent, in poſterioribus tantum cruribus. Crura recta, & longiora quàm lacertæ, ſed inflexus eorum ſimilis, Ariſtot. Vngues (Vnguiculi) adunci, Ariſtot. Plinius: hamati ſubtili aduncitate, Solinus. Et hæc quidem partim ex veterum, partim ex noſtra obſeruatione chamæleontis deſcriptio eſt, mirabilis certe animantis, & quo Ariſtoteles nullum ferè inter omnia diligentius deſcripſit. Addam etiam hic quæ Petrus Bellonius de eodem ſcribit his verbis. Dictum eſt ranam ad chamæleonem hoc ipſo accedere, quod in capiendo cibo eadem ferè nitatur induſtria. Hoc autem vt certius ex ſcripto ac pictura appareat, de chamæleone etiam inter aquatilia dicere inſtituimus, eſt enim paludibus etiam frequens animal. Chamæleon igitur duplex à nobis conſpectus eſt. Alter in Arabia puſillus, lacertam viridem non excedens, colore albicante, ſubfuluis ac rubentibus maculis diſtinctus: alter in Ægypti æſtuarijs frequens, corpore, duplo quàm Arabicus, maiori: colore inter indicum & viridem ambiguo, quem ex luteo in fuluum variè commutare ſolet: vnde verſicolorem chamæleonem antiqui appellauerunt. Vterque autem chamæleon capite eſt criſtato in camelopardalis modum, duobus vtrinque oſſiculis in ſumma fronte prominentibus: lucidiſſimis oculis, piſi magnitudine, ſola pelle contectis, vt quod ab ea extet, milij magnitudinem non excedat: admodum flexilibus, vt altero ſurſum aut deorſum inſpiciente, alter, præter cæterorum animalium morem, aliò intentus eſſe poſſit. Iners eſt animal vt & ſalamandra, neque currere vt lacerta poteſt. Quamobrem hominum conſpectum non refugit, nec facilè terretur, imò nec morſu hominem appetit. Arbuſta conſcendit ob viperarum ac ceraſtarum metum. Famem octo menſes, atque interdum annum ferè integrum tolerat. Vnde falſò creditum eſt, eum nihil edere, ac vento ali. nam cum pulmonibus magnis per ventris latera exporrectis præditus ſit, ventum intrò magno impetu attrahit, eoque intumeſcit. Foramina ad nares & auditum habet. Oris rictum amplum, maxillas dentibus ſerratis ſupra & infra communitas, quales in typhloti ſerpente videas. lin-

Deſcriptio partium corporis.

Deſcriptio ex Bellonio.

guam teretem, ſeſqui palmum longam: quam à longè in inſecta, quibus maximè veſcitur, vibrat: & mucore, quem in extremo ſpongioſum habet, muſcas, ſcarabeos, locuſtas, formicas ad ſe adducit. Lineam habet ſub ventre ſquamulis denticulatam, albam, ad caudam vſq; protenſam. adeoq; artificioſe in huius animalis pedibus natura luſit, vt anteriores eius pedes à poſterioribus maximè diſſideant. Anterioribus enim ternos intrà digitos, extrà binos: poſterioribus autem ternos extrà, intrà binos poſuit. Duodecim oua excludit, longa, lacertarum modo. Cor habet muris domeſtici magnitudine, hepatis lobos duos, quorum ſiniſter maior eſt. Folliculus fellis grani hordei magnitudinem non excedit, ſiniſtro hepatis lobo inhærens, Bellonius.

Deſcriptio altera ex Scaligero. Hic etiam aſcribendum duxi, quæ Scaliger de eodem animali ſcribit in libro de Subtilitate ad Cardanum his verbis: Ioannes Landius in vltima Syria cum eſſet, ait, ſe vidiſſe vnum è quinque quos emerat, Chamæleonibus linguæ repentino, momentaneoq; iaculatu muſcam, quæ in eius eſſet pectore, legiſſe. Propterea illius à ſe diſſecti linguam narrabat inuentam palmi longitudine, cauam, inanem. In ſumma tanquam acetabulum cum mucco, quo prædã tolleret. Id nouum ſane iis, qui ſolo vento viuere hactenus exiſtimarunt. Dorſum ei incuruum & tanquam ſerratum. Tergus variatur maculoſis quaſi tuberculis, vt in Rhombo. Venter depreſſioribus clauiculis aſperatur. Oculi pulcherrimi, quos ſine colli flexu circumuertit. Color eſt albus eis, viridis, luteus. Naturalis viridis, admodum dilutus in tergo: at ſub ventre dilutior, albicantiq; propior. Variatur tamen totus rubris, & cæruleis, atq; albis punctis. In quoſlibet mutari colores verum non eſt. Super viridi viriditas vegetatur, ſuper luteo temperatur ad luteum. Super cæruleo, aut rubro, aut albo non vincitur viriditas natiua: ſed puncta cærulea, & rubra & alba, viuidiorem, validioremq; ſui ſpeciem dant. Super nigro ſubnigreſcunt, manet tamen tenor ille viredinis atro confuſus. Etiam haud mutato ſuppoſito colore, mutat ipſe ſuum, vel metu, vel moleſtia, aut oppreſſus aut ſolutus. Quòd aër illi pro cibo ſit aliquandiu, ex eo patet: quod & annum integrum aiunt inediam tolerare: & vbi excepit hiatu auram, & occluſit malas, turget ei venter. Etiam inueni qui diceret: obuerſum ad ſolem haurire radios, eoſq; conuerſione hiantem ſequi. Quinq; digitos in pedibus habere dicitur, quibus ſtet paſſis. Vbi teretibus incumbit ſurculis, curuare eos, atq; ramos amplecti, quo Pſittaci modo ſolent, vtrinq; binis: non vt aues cæteræ, tribus vna ex parte, vnico altrinſecus. Sic Pſittaci. At Chamæleo, quia habet impares, ternos, & binos, explicat, ac diſpertit, ſed ordine inuerſo. Namq; eos, qui in pedibus ſunt poſterioribus, ita diſponit, vt extrorſum ternos ſtatuat, introrſum binos. Anteriorum contrarius ſitus eſt. Hæc ex Landio accepi.

C.

De naturalibus corporis actionibus. Diſſectus hic totus ſpirare præterea diu poteſt, motu admodum exiguo adhuc circa cordis ſedem extante. Et cum omnes corporis partes contrahit, tum vel maxime coſtas cogere atq; adducere poteſt, Ariſtot. ¶ *Viſus.* Viſus ei, non circunlatis pupillis, ſed totius oculi verſatione, vt in B. dixi. ¶ *Inceſſus.* Motus (inceſſus) ei piger admodum, vt teſtudinis, eſt, Ariſtot. Plin. Solinus. Audio eum per arborum ramos lento gradu reptare. ¶ *Cibus, aer vel ros.* Ipſe celſus, hianti ſemper ore ſolus animalium nec cibo nec potu alitur, nec alio quàm aeris alimento, Plinius. Et alibi, Chamæleonum ſtelliones quodammodo naturam habent, rore tamen viuentes, præterq; araneis. Similis cicadis vita. (Viuunt enim cicadæ & ſtelliones rore, qui ex aere deſcendit.) Hiatus æternus, ac ſine vllius vſus miniſterio: quippe cum neq; cibum capiat, neq; potu alatur, nec alimento alio quàm hauſtu aeris viuat, Solinus. *Id quoq, quod ventis animal nutritur & aura, Protinus aſsimilat, tetigit quoſcunq, colores*, Ouidius lib. 15. Metam. Chamæleontem ſolo aere nutriri falſum eſt: quoniam interiora, vt Ariſtoteles inquit, ſimilia omnia habet lacertæ, quam non ſolo aere nutriri conſtat: quare melius puto chamæleonem rore enutriri ac viuere, vt Theophraſtus ait. Videntur autem illi decepti, quoniam longo tempore viuit ſine cibo & rore: nam propter exiguum calorem diu ſine alimento degere poteſt, Niphus. Ipſe à quodam qui viuum habuerat, cuius ſceleton mihi tradidit, audiui obſeruatum ſibi aliquoties muſcas ab eo deuorari, quas longa lingua exerta inuolutas (aut forte transfixas, vt iynx ſua lingua formicas figit) arriperet. Num quæ animalia odoribus & ſpiritu ali poſſint, diſputat Cælius Rhodig. Lectionum Antiq. 24. 21. ¶ *Generatio.* Gignunt & quadrupedes oua, chamæleontes, lacertæ, Plinius. Chamæleon animal eſt ouiparum & greſſile, Heſych. ¶ *Verſatur in cauernis.* Subit cauernas, & latitat more lacertarum, Ariſtot. Hybernis menſibus latet vt lacerta, Plinius. Latet hyeme, producitur vere, Solinus.

D.

De animi affectibus. Pauidum eſt animal. Nullum animal pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe mutationis, Plin. Sed coloris mutationem alij in alias cauſas reijciunt, vt in B. dixi. Circa caprificos ferus, innoxius alioqui, Plin. ¶ *Quomodo ſeſe aduerſus ſerpentem muniat.* Alexander Myndius chamæleontem contra famelici ſerpentis impetum hoc modo munire ſe ait: Feſtucam bene latam & validam mordicus tenet, ſub qua ceu clypeo ſe verſans contra hoſtem ſerpentem venit. Serpens quia feſtuca latior eſt, quàm oris hiatu ſuperari ab eo poſſit: & chamæleontis reliqua membra firmiora, quàm vt morſibus lædantur, fruſtra laborat ac ſe fatigat, Hæc Ælianus & Philes. Venenatorum ſerpentum eſſe hoſtem acerrimum chamæleonem aiunt. Is ex illis vnum quempiam ſpeculatus in vmbra captantem auras, aut in radiis apricantem, in eam ſcandit arborem, quæ illi imminet:

minet: vnde ex ore filum demittit araneorum more: in cuius fili extremo guttula ſit, margaritæ ſplendore. Ea tactum in vertice ſerpentem, mori. Illud etiam admirabilius. Si ad perpendiculum nequeat filum demittere: quòd minus ad amuſſim reſpondeat ramus, in quo eſt, inferiori loco, vbi cubat ſerpens: ita filum corrigere pedibus anterioribus, atq; eius tractum temperare, vt ad lineam quaſi catheton deſcendat. Scaliger de Subtil. ad Cardanum. ¶ Coruus occiſo chamæleonte, qui etiam victori nocet, lauro infeſtum virus extinguit, Plinius. Chamæleo impetibilis eſt coraci, à quo cum interfectus eſt, victorem ſuum perimit interemptus: nam ſi vel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: ſed corax habet præſidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum ſe intelligit, ſumpta fronde laurea, recuperat ſanitatem, Solinus. Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (caſu,) occurrit oleaſtro huic veneno ſuo, Plin. & Solin. Vis eius maxima contra accipitrum genus: detrahere enim ſupra volantem ad ſe traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. ¶ Recentiores quidam chamæleontem animal fraudulentum, rapax, & ingluuioſum, ideoq; ſecundum legem impurum eſſe ſcripſerunt: quodq; per aduerſam valetudinem manſuetum ſe fingat, perquam efferatum alioquin.

Antipathia chamæleontis & corui. *Accipitri infenſiſſimum animal.* *Fraudulentũ, rapax, ingluuioſum.*

G.

Chamæleontem peculiari volumine dignum exiſtimauit Democritus, per ſingula membra deſecratum, (vnde nos quædam depromemus,) non ſine magna voluptate noſtra cognitis proditisque mendaciis Græcæ vanitatis, Plinius. Deinde cum multa ſuperſtitioſa ex hoc animali, authore Democrito, recenſuiſſet, addit: Felle glaucomata & ſuffuſiones corrigi, propè creditur, tridui inunctione. (reliqua, quoniam ſuperſtitioſa videntur omnia, ad *H. e.* differo.) Chamæleontis fel tantam vim habere creditur, vt hypochyſes intra triduum inunctionibus ſanet, Marcellus. Galenus lib. 4. cap 8. de compoſ. ſec. locos medicamento cuidam ad tollendos pilos inutiles & pungentes in palpebris chamæleontis etiam fel admixtum ab Archigene meminit: qui vſus fellis huius etiam apud Auicennam legitur. Pro felle cameli fel *aſcalabotæ*, id eſt, ſtellionis ſubſtituendum ad remedia legimus inter Antiballomena Æginetæ. vbi ego pro camelo *chamæleontem* potius legerim: nam cum camelo nihil commune videtur habere ſtellio, cum chamæleonte multa. Fel eius dulcificatum (forte cum dulci aliquo mixtum) ornat quotidianum, (forte, curat quotidianam,) Kiranides. ¶ Creduntur depilari palpebræ chamæleontis ſanguine illitæ, Dioſcor. & Auicenna. *Vide* infra in Ranunculo viridi. Inunctio temporum cum ſanguine *harbe* animalis (vulpam ipſe interpretatur, veſpertilionem, ni fallor, intelligens) ſomnia terrifica inducit, Arnoldus de Villanoua. Lingua eius ſuſpenſa ſuper obliuioſum, memoriam ei reſtituit, Idem & Raſis. Chamæleo à capite vſq; ad caudam habet vnum ſolum neruum ſolidum, qui abſtractus nomine ægrotantis, & collo alligatus, opiſthotonum ſanat, Kiranides. Cæteræ eius partes eadem præſtant quæ phocæ vel hyænæ partes, Idem. ¶ Ad comitialem, Chamæleontem in olla coquito, donec intabuerit, & oleum ſpiſſeſcat: conſumpto autem animali, oſſa ipſius ſelecta in locum Solis expertem reponito, ac comitialem collapſum in ventrem conuertito, oleoq; dorſum à ſacro oſſe vſq; ad primam vertebram inungito, ac ſtatim excitabitur: hoc vbi ſepties feceris, ex toto ægrum liberabis: oleum autem pyxide reponito, Trallianus. Ad podagram quæ nondum contraxit nodos, admirabile & probatum remedium: Chamæleontis caput & pedes ipſius, extimaq; pedum, vel genuum præſcindito, & quæ ex dextro pede habentur, ſeorſim ſeruato: & rurſus à ſiniſtro pede extrema ſimiliter præſcindito, ſeruatoq; & ipſa priuatim, ac vbi duos digitos dextræ manus impreſſeris, pollicem & annularem vngue chamæleontis, inquinans ſanguine digitorum dextræ manus extrema, dextra chamæleontis: ſiniſtræ autem manus ſanguine, ſiniſtra animantis extrema: in exiguum canalem includito, ac geſtato dextra quidem animantis extrema dextro pede, ſiniſtra autem ſiniſtro, vſq; dum æger curatus fuerit. At chamæleontem præciſis extremitatibus adhuc viuentem panniculo lineo puro inuolutum attingito, ad Solis exortum. Sin autem contingat manus quoq; prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus, ac in exiguos canales indito, curabiſq; ipſas: facito autem hoc Luna deſinente, Trallianus.

De vſu ex chamæleonte percipiendo. *Fel glaucomata & ſuffuſiones corrigit.* *Vſus ſanguinis.* *Linguæ.* *Nerui.* *Medicamenta ex chamæleonte ad comitialẽ morbum.* *Ad podagram.*

¶ *Alharbe* (Arnoldus ex hoc loco non rectè lacertam vertit, ego chamæleontem intelligo: nam & ſupra lib. 2. cap. 350. de harba ſcribens ea quæ chamæleontis ſunt, de ouo eius venenato libro 4. dictурum ſe promiſit: quanquam alibi verſpertilionem ſignificat, vt in *A.* retuli) venenoſa eſt, proxima ſtellioni: ouum quidem eius intra horæ ſpatium interimere fertur. Curatur autem tum huius tum ſtellionis (in cibum aut potum illapſi, mixtive) venenum, cura communi, & ſimiliter vt cantharidum, Auicenna 4. 6. 2. 5. Oua alharbe, vt quidam putant, in corpus ſumpta, mortem ſtatim inferunt, niſi remedia accelerentur. Detur igitur in potu ſtercus accipitris (*falconis*, Bellunen̄.) è vino, vt vomitus integer ſequatur, inungaturq; corpus butyro bubulo cocto, & capiti ſal cataplaſmatis inſtar imponatur: & veſcatur ficubus ſiccis, & oleo (aliâs butyro crudo) & gentiana. ¶ Elephas chamæleonte concolore frondi deuorato (caſu, Solin̄.) occurrit oleaſtro huic veneno ſuo, Plin. Impetibilis eſt coraci (coruo, Plinius) a quo cum interfectus eſt, victorem ſuum perimit interemptus: nam ſi vel modicum ales ex eo ederit, illico moritur: ſed corax habet præſidium ad medelam, natura manum porrigente: nam cum afflictum ſe intelligit, ſumpta fronde laurea recuperat ſanitatem, Solinus: & Plinius vt in *D.*

Remedia aduerſus chamæleontis venenum.

recitaui. Ego ex hoc animali vtcunq; venenoſo, nonnullos (in Africa) paratum quoddam remedium equis exhibere audiui.

H.

Philologica. *Aulici chamæleontes.* *Chamæleon herba.*

¶ *a.* Chamæleontes aulicos nominat Budæus libro quinto de Aſſe, eos qui egregiè ſimulare norunt, & reconcinnare ſe identidem ad mores aulicæ potentiæ. Ariſtoteles Ethicorum 1. chamæleontem pro homine mutabili ponit. Per Chamæleontem verſipellem hominem ſignificari aiunt, Pierius in Hieroglyphicis. ¶ Eſt & chamæleon herba in carduorum cenſu, ſic dicta, vt Plinius ſcribit, à varietate coloris: mutat enim cum terra colores, hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atq; aliis coloribus. Iſtam quidem colorum varietatem Dioſcorides nigro priuatim attribuit: vt albus forte idem nomen habeat, non quod ſimiliter colores mutet, ſed à ſimilitudine partium ſuarum cum nigro. Statuuntur enim duo hæc genera, album & nigrum, à radicis colore vocata. Miror quòd Plinius ſcribit 21. 16. chamæleontem in folijs non habere aculeos, quum res ipſa aliter nos doceat. Memini in Gallia & alibi genus quoddam cardui videre folijs diuiſis, albicantibus, amaris, non aculeatis, capitibus ſpinoſis multis ſtellatim (vt ita dicam) aut muricum ferreorum inſtar radiatis, candidis, ſed à chamæleonte diuerſum vt iudico. Plura de his carduis ſcripſi in Cane *C.* inter morbos canum. Arabes Græcum nomen ſeruant: ſcribunt enim *kameleonta, kemaliun, chamaliun. Fenuchia alkemelion,* Vetus gloſſographus Auicennæ. Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3.21. florem chamæleontis coaguli vſum præſtare ſcribit. Atqui ſpina illa, cuius floribus in multis Galliæ locis hodie ad lac coagulandum vtuntur, ſpina alba Græcorum eſt, quod & Ruellio placuit. Chamæleontum generis eſſe dixerim *carlinam* hodie medicis appellatam, quaſi cardinam: carduus enim humilis eſt, cuius itidem duæ vel tres differentiæ ſunt. Viſcum, id eſt, humorem concretum & glutinoſum, maſtichæ aut thuri ſimilem, circa radices chamæleontis albi quandoque reperiri aiunt: & tum peculiariter chamæleontem ixiam, id eſt, viſcarium aut viſcigerum nuncupari, magiſq; venenoſum eſſe: quanquam & ſine viſco & ſimpliciter vtriq; vis venenoſa attribuatur, nigro præſertim, quamobrem ne inter corpus quidem datur, vt Galenus ſcribit: apud Aetium tamen libro 3. iſij corticem inuenio dari ad pituitam euacuandam præcipuè: cæterum libro 12. cap. 46. in antidoto purgatorio quodam *iſion* interpretatur chamæleonem nigrum. Galenus in Gloſſis Hippocratis ἴξιον, folium chamæleontis albi interpretatur. Inter nomenclaturas apud Dioſcoridem ixias cognomen tum albo tum nigro attribuitur: cum Dioſcorides circa albi tantum radices viſcum reperiri meminerit: Plinius, Ruellio teſte, circa vtrumque. Chamæleontem vtrumq; quibuſdam locis circa folia ſua dicunt viſcum emittere, Author de ſimplic. ad Paternianũ. Ferunt & nigri viſcũ, ſed quod pro maſtiche non ſit vt ex albo, Hermolaus. Nec refert an circa folia aut circa radicem dicas, quoniã folia in terra tantum ſtrata habent, circa radicẽ radiata. Coagulum hœdi remedio eſt contra viſcum & chamæleontem album, Plinius. Idem alibi ſæpe viſcum ſimpliciter pro chamæleonte viſcario nominat, ineptè quidem & imperitè. Sed hac de re plura leges in Hermolai Corollario & Caſtigationibus Plinianis, & Ruellij hiſtoria ſtirpium, &c. Chamæleon niger *vlophyton* (al. *vlophonon,* Sipontinus *buphonon* legit,) quoniam anginæ modo iuuencas necet, Hermolaus. Eſt & inter dipſaci nomenclaturas, chamæleon apud Dioſcor. Arabes chamæleontem & chamelæam, quam & *mezereon* vocant, nulla ratione confundunt: quanquam & inter Dioſcoridis nomenclaturas, Cnidios coccos tum chamelææ tum chamæleonti nigri adſcribatur, qui neutrius iſtorum, ſed thymelææ proprie fructus eſt. Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, &c. Plinius.

Mygale chamæleonti ſimilis. *Chamæleon. Heracleota ſcriptor.*

¶ Mygale Chamæleonti ſimilis eſſe dicitur, Obſcurus: atqui mygale mus araneus eſt, qui minimum aut nihil cum chamæleonte ſimilitudinis habet. ¶ Chamæleontis Heracleotæ ſcriptoris libri diuerſi paſſim ab Athenæo citantur.

Superſtitioſi chamæleontis vſus.

¶ *e* Hunc in locum referre libuit ſuperſtitioſis quoſdam tum medicos tum alios magicos vſus ex chamæleonte, vt apud Plinium leguntur, his verbis: Caput eius & guttur ſi roboreis lignis accendantur, imbrium & tonitruum concurſus facere, Democritus narrat: Item iecur in tegulis vſtum. Reliqua ad veneficia pertinentia quæ dicit, quanquam falſa exiſtimantes, omittemus, præterquam vbi irriſu coarguendum. Dextro oculo, ſi viuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli: Lingua adalligata, pericula puerperij. Eundem ſalutarem eſſe parturientibus ſi ſit domi: Si vero inferatur, perincioſiſſimum. Linguam ſi viuenti exempta ſit, ad iudiciorum euentus pollere. Cor aduerſus quartanas illigatum nigra lana primæ tonſuræ. Pedem è prioribus dextrum, genæ pelle illigatum ſiniſtro brachio, contra latrocinia terroreſq; nocturnos pollere. Item dextram mammillam contra formidines pauoreſq;. Siniſtrum vero pedem torreri in furno cum herba, quæ etiam chamæleon vocetur, additoq; vnguento in paſtillos digeri: eos in ligneo vaſe conditos, præſtare (ſi credimus) ne cernatur ab alijs qui habeat. Armum dextrum ad vinciendos aduerſarios, vel hoſtes valere, vtique ſi abiectos eiuſdem neruos calcauerint. Siniſtrum, mirum, quibus monſtris conſecret, qualiter ſomnia quæ velis, & quibus velis mittantur, pudet referre. Omnia è dextro pede reſolui: ſicut ſiniſtro latere lethargos, quos fecerit dextrum. Capitis dolores, inſperſo vino, in quo latus alterutrum maceratum ſit, ſanari. Feminis ſiniſtri vel pedis cineri ſi miſceatur lac ſuillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & ſuffuſiones corrigi prope creditur, tridui inunctione: Serpentes fugari

ignibus

ignibus inſtillato: Muſtellas contrahi in aquam coniecto. Corpore vero illito, detrahi pilos. Idem præſtare narrant iecur, cum ranæ rubetæ pulmone illitum. Præter ea iocinere amatoria diſſolui. Melancholicos autem ſanari, ſi ex corio chamæleontis herbæ ſuccus bibatur. Inteſtina & fimum eorum, cum id animal nullo cibo viuat, cum ſimiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium omnium hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus ſiſti, ſerpentes ſoporari. Eadem medicata cedro & myrrha, illigataq; gemino ramo palmæ, percuſſam aquam diſcuti, vt quæ intus ſint omnia appareant: vtinamq; eo ramo contactus eſſet Democritus, quoniam ita loquacitates immodicas promiſit inhiberi: Palamq; eſt, virum aliâs ſagacem & vitæ vtiliſſimum nimio iuuandi mortales ſtudio prolapſum, Hucuſq; Plinius. Lingua chamæleontis geſtata cum radice herbæ chamæleontis & cynogloſſæ, obmuteſcere facit inimicos efficaciter, Kiranides. Dixerunt quidam *alharbe* (id eſt, chamæleontis) decocto ſparſo in aquam balnei, viridi colore infici illum qui immoratur in balneo illo aliquantiſper, & deinde paulatim priſtinum colorem recuperare, quod quidem ego verum eſſe non affirmârim, Auicenna 4. 6. 2. 5.

¶ *h* Chamæleonte mutabilior, Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, prouerbium, ſupra in *B.* explicatum eſt.

¶ Alciati Emblema in adulatores:

Emblema in adulatores.

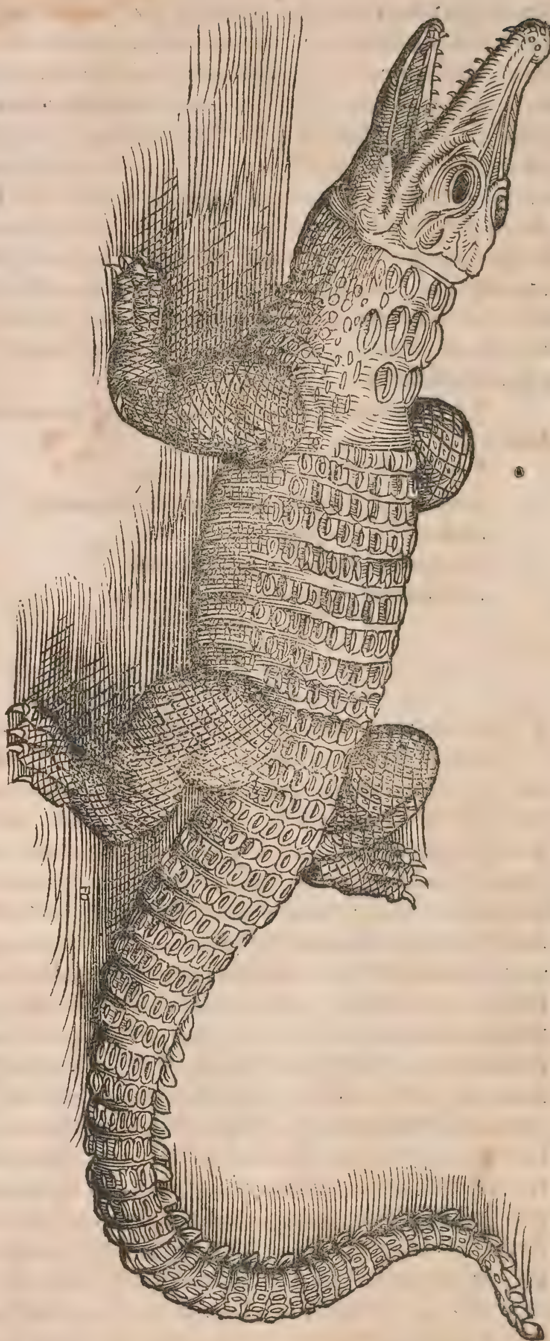
Semper hiat, ſemper tenuem qua veſcitur auram,
Reciprocat Chamæleon,
Et mutat faciem, varios ſumitq; colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hianſq; cuncta deuorat.
Et ſolum mores imitatur principis atros.
Albi & pudici neſcius.

DE CROCODILO.

A.

De nominibus diuerſis.

CROCODILVS genus non eſt, ſed ſpecies ſimplex intelligitur, vt etiam ſerpens: quod ad proximum genus anonymon eſt, Ariſtot. Atqui Palladius crocodilum lacertam quaſi generis vocabulo nominat. Et ſanè videtur omne genus quadrupedis ouipari, aut lacerti aut ranæ aut teſtudinis genere rectè comprehendi. Hebraicam vocem, כוח *koah*, Leuit. 11. Dauid Kimhi interpretatur genus *hazab*, id eſt, crocodili, quod Arabicè *hardun* vocetur, Perſa tranſtulit *ſanga*, (quæ vox ad ſcincum, crocodilum terreſtrem accedit,) Septuaginta & Hieronymus chamæleon. צב, *zab*, Leuit. 11. crocodilum interpretatur D. Kimhi *gereſchnit*, גרשנייט: & R. Salomon, *ſaget*, פגרייט, animal ſimile, *zephardea*, id eſt, ranæ, bufonem forte intelligens: quod quidam hodie congruere putant, quoniam nomen ab intumeſcendo factum ſit. Chaldæus *zaba* vertit, Perſa אן רסו *an raſu.* Septuaginta crocodilus terteſtris, (malim crocodilus ſimpliciter, quoniam additur iuxta genus ſuum,) Hieronymus ſimpliciter crocodilus. Arabes (aut Chaldæi,) pro *zab* videntur *thab* dicere: nam apud Auicennam legitur lacertum (*hardun*) eſſe *aldab*, vt Bellunenſis legit, vetus codex non rectè habet *athab:* (ego non *aldab*, ſed ſpeciem *aldab* eſſe dixerim: nam & in Chamæleonte *A. hardun* ſpeciem *alzab*, id eſt, crocodili eſſe docui ex R. Kimhi. צפרדע, *Zephardea*, Exodi 8. ſunt qui piſcem dicant, vt ſcribit R. Abraham) qui exiens è flumine rapit homines, (qui nimirum crocodilus fuerit) qui Arabicè vocetur אל תמסח *altimſach.* Ipſe magis probat ranas ſignificari. Salomon *pagulera*, פגולירא, & *grenolera*, גרינולירא: Septuaginta, Ioſephus & Hieronymus βάτραχοι, ranæ. Chaldæus *vrdeania*, עורדעניא. Arabs *zephada*, צפארע. Perſa *zakſaha*, צקוחא, in ſingulari *zakſe.* Chaldæus & Arabs Hebraicum nomen relinquunt, Pſalmo 78. Chaldæus ſimiliter interpretatur: Arabs *alzephada*, vt ſupra. *Laaluka*, לעלוקה, duas habet filias (clamantes) affer affer, Prouerb. 30. *Aluka* Iudæi interpretantur ſanguiſugam: Kimhi videtur crocodilum intelligere: dicit enim eſſe vermem magnum, qui iuxta fluuios reſideat, & prætereuntes homines iumentaq; capiat quorum ſanguinem exugat, Munſterus: locus is eſt de rebus quæ non ſaturantur. Crocodili quædam ſpecies vocatur *tenchea*, (de qua voce paulò mox) alia *hardon*, (de qua in Chamæleonte *A.*) alia *theſerach*, (huic ſimilis eſt Arabica *thimſach* paulò ante dicta,) Auicenna 2. 2. 1. Coruo & crocodili generi quod hardeos ſiue hardon Græci vocant, amicitia intercedit, Albertus, ſed imperitè. Ariſtotelis enim verba quæ illic tranſtulit, de cornicis & ardeolæ amicitia ſunt: ardeola autem Græcè herodiòs vocatur, vnde corrupta vox *hardeos*, quam crocodili genus interpretatur, deceptus Arabicæ vocis hardon ſimilitudine. *Tiſma*, Auicennæ 2. 706. crocodilus eſt, Syluaticus. Idem alibi voces *tiſma* & *alinſa*, crocodilum exponit: Andreas Bellunenſis *altenſa*, (aliâs *temſa.*) Cum ſint multa genera crocodilorum, omnia maxillam inferiorē mouent præter *tencheam*, Albertus. Idem alibi tencheam non communem crocodilum, ſed aliam quandam ſpeciem eius in Ægypto eſſe ait, quod non probo: quæcunq; enim Ariſtoteles de crocodilo ſimpliciter, eadē omnia de tenchea ipſe (ex Auicenna nimirum) ſcribit. Addit, tenchea Ægyptiæ linguæ vocabulum eſſe. In Arſinoitica præfectura mirum in modum colitur crocodilus, & eſt ſacer apud eos in lacu quodam ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus manſuetus, & *ſuchus* vocatur, Strabo. Dubitet autē aliquis ſacrine tantum, an cuiuſuis crocodili nomen apud illos ſuchus ſit: ſed commune videtur vel inde quòd vox ſimilis eſt ſcincus, qua Græci crocodilum terreſtrem nominant: à qua *tinſa* etiam & ſimiles

Arabicæ prædictæ non abludunt. Crocodili Ægyptij *champsæ* (χάμψαι, si θάμψαι legeres, accederet vox ad Arabicam *temsa*) vocantur: Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in sepibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Cum legissem apud Herodotum in Euterpe, ab Ægyptijs olim *champsas* appellatos: rogaui Turcum quendã, ecquid ei nunc esset nominis? Respondit: *Kimpsac*. Iul. Scaliger. Videtur autem Herodotus loco citato per crocodilos in sepibus nascentes, scincos, id est, crocodilos terrestres, aut stelliones, aut aliud lacerti genus intelligere: vt & Varinus, aut quisquis est à quo ille desumpsit hæc verba, Crocodilus animalculum paruum est. Scribitur autem Græcè Κροκόδειλος, & quandoque Κρεκόδειλος, per enallagen literarum, Idem. Apud Paulũ Æginetam νειλοκροκοδείλους legimus, hoc est fluuiatiles è Nilo, ad differentiam terrestrium quos proximè nominarat. Δενδρίτης, crocodilus, Hesychius & Varinus. In Nilo sunt animalia quædam ad similitudinem draconis, vulgò *Cocatrix* vocant, Haithonus Armenus: subijcit autem statim crocodili descriptionem. Albertus & alij Barbari scriptores *Cocodrillum* nominant. Germani, Illyrij, & aliæ gentes, Europæ saltem, pleræq; omnes crocodili nomen retinent.

B.

Quibus in regionibus reperiantur crocodili. In Nilo. Bambeto Africæ fluuio, Darat Mauritaniæ flumine.

Crocodilum Ægyptus fert, Aristot. Crocodilum habet Nilus, terra pariter ac flumine infestum, Plinius. est enim amphibius, vt in C. dicam. Nilus hippopotamos, crocodilosq; vastas beluas gignit, Mela. Ingens eorum multitudo est in Nilo & stagnis propinquis, Diodorus Siculus. Mauritaniæ flumina crocodilos habent, Strabo. Bambotum amnis iuxta Atlantem Africæ montem, crocodilis & hippopotamis refertus est, Plinius lib. 5. cap. 1. & Solin. cap. 27. Ibidem Plinius Darat Mauritaniæ flumen memorat, in quo crocodili gignãtur. Scincos in Libya duos cubitos excedere Pausanias existimat, Hermolaus. atqui Pausaniæ locus in Atticis hic est, Aqua iuxta Atlantẽ turbida est, καὶ πρὸς τῇ πηγῇ κροκόδειλοι πήχεων (videtur numerus deesse in excusis codicibus, Hermolaus legit δυοῖν) ἦσαν οὐκ ἐλάσσους. id est, & iuxta fontẽ crocodili erant non minores duobus cubitis. (Abrahamus Lœscherus vertit, *cubito vno non minores*) accedentibus autem hominibus mergebantur in fontem. Vnde apparet Pausaniam hîc crocodilis propriè dictis, id est aquaticis vel amphibijs loqui, non autem de scincis qui terrestres crocodili sunt. *In Bithynia.* In Bithynia Chalcedonis agro ferè, crocodilos minutos quodam fonte nasci qui *Azaritia* dicatur, Strabo meminit, fortasseq; pro scincis accipit, quoniam paruos esse tradat, Hermolaus simili vt supra errore lapsus. *In insula Syagro Africæ promontorio propinqua.* Syagro maximo totius orbis promontorio in Arabia thurifera, propinqua est insula Dioscoridis (cuius & Stephanus meminit) in qua crocodili & viperæ plurimæ sunt, Arrianus. *In Indiæ fluuiis.* Crocodili in Nilo & alijs quibusdam & Indiæ fluuijs versantur, Albertus. Apollonius & socij cum per flumen Indum nauigio veherentur, equos fluuiales complures ferunt sibi occurrisse, multos etiam crocodilos illis simillimos qui in Nilo reperiuntur, Philostratus.

Species duæ.

¶ Crocodilum maiorem quanquam amphibium, authores tamen (Aristoteles) sæpe fluuiatilem cognominant, ad differentiam terrestris, qui in terra tantum agit, multo minor, & scincus etiam vocatur.

catur. aliqui tamen, Plinio teste, scincum à crocodilo terrestri distinguunt, quòd cutis ei candidior ac tenuior sit, & squamarum seta à cauda ad caput versa. Crocodilus, secundum Arabes, si pepererit oua in aqua, generatur alius crocodilus (similis ei:) si verò in ripis iuxta aquam, scincus nascitur. quamobrem fertur scincum esse de semine crocodili, Andreas Bellunensis. Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immisericordi in quidlibet voragine carniuori sunt. In eorum summo rostro quiddam tanquam cornu eminet, Ælianus. Plura de generibus crocodilorum dixi in *A.* præsertim ex Alberto seu Auicenna.

amphibius, & scincus terrestris.

Duo genera in Gange.

¶ Crocodilus lacertam per omnia refert, cauda tantum differt, Albertus. ¶ Ad cubitorum longitudinem decem interdum extenditur, Marcellinus. Ouum non maius quàm anseris edit: maximumq; animal minima hac origine euadit. crescit enim ad quindecim cubita. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu viuat, confirment, Aristot. Quidam hoc vnum animal (aliqui etiam vrsam, recentiores obscuri) quandiu viuat, crescere arbitrantur, Plin. Amometus in quadam Libyca vrbe dicit sacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præstrictos crocodilos decem & septem cubitorum educere, Ælianus. Excretus ad decem & septem & amplius cubitos peruenit, Herodotus. Magnitudine excedit plerunq; duodeuiginti cubita, Plinius. Plerunque ad viginti vlnas magnitudine coalescit, Solinus. Isidorus quidem pleraq; ex Solino mutuatus, non vlnarum sed cubitorum viginti longitudine plerunque videri scribit. In tantam magnitudinem sæpe excrescit, vt Psammitichi Ægyptiorum regis tempore Philarchus viginti quinque cubitorum dicat visum fuisse: regnante Amaside, sex & viginti cubita excessisse, Ælianus. Albertus scribit duos à se visos, vnum sedecim cubitorum, alterum decem & octo. Ipse Viennæ vidi Venetijs aduectos complures crocodilos cubitorum sex, & tenellos etiamnum vnius cubiti, lacertis nostratibus grandiusculis admodum similes, nisi quod colore plerunq; sunt flauo, Vadianus in Melam. Petrus Martyr colorem eis flauum tribuit, sed ventrem subalbidum. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus & Arnoldus. Colorem chamæleo mutat, & niger non longè dissimilis crocodilo est, Aristot. ¶ Corpus ei totum asperum, Idē. Chamæleonti asperum cute corpus est, quale in crocodilis deprehendimus, Solinus. Crocodilo fluuiatili cutis est corticosa, contra omnem ictum inuicta, Aristoteles. Alibi etiam cortice eum tegi scribit, eoq; tam duro & rigido, vt firmior osse euadat. Herodotus pellem eis circa tergum impenetrabilem esse prodidit, Valla interprete: Græce legitur, δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον. Squamis præduris ostreorum modo totus obducitur, Volaterranus. Cute est contra omnes ictus inuicta, Plin. Et alibi, crocodilis & duritia tergoris tribuitur, & solertia. Pellis eorum rugosa, (aspera, corticosa,) & adeo firma vt ea quasi clypeo muniantur, Albertus. Circundatur maxima cutis firmitate, in tantum vt ictus quouis tormento adactos, tergore repercutiat, Solin. Cutim ita validam gerit, vt eius terga cataphracta, vix tormentorum ictibus perforentur, Marcel. Venter tantum ei mollior, (quod & Petrus Martyr testatur) qua parte à delphinorum quodam genere sauciantur, vt dicam in *D.* Dorsum squamis durissimis, conchylij ferè duritie, vt neq; sagittis transfigi possit, armatur, Petrus Martyr. Tergum & cauda, imò tota pars prona, vt ipse obseruaui, multis corticibus subrotundis squamatim compingitur, & eminentibus ijs secundum longitudinem exasperatur. Iidem ad latera minores sunt, minusq; eminent, in ventre candicant læuesq; sunt, hoc est nihil omnino eminent. Tergum & caudam eis ab omni ictu inuictas partes, & armatas squamarum robore testis crustisve haud dissimilium: ventrem verò molli & tenui esse cute Tentyritæ sciunt, Ælianus. ¶ Crocodili (forte abundat hæc vox) vespa volans, aut sanguis crocodili, hominem noxium aut cædem (percussorem aut sanguinem) significant, Orus 2.25. vt ipse transfero: Mercerus & Trebatius interpretes aliter.

Descriptio crocodili.

Longitudo decem vel quindecim cubitorum & amplius.

Crocodilus à croceo colore dictus.

Cutis aspera.

¶ Crocodilo fluuiatili oculi sunt suis, (suilli) Aristot. & Herodotus. Oculi hebetes, Ælianus. Visus in aqua hebes, extra acerrimus, Aristot. Quadrupedes quæ oua pariunt, vt testudines, crocodili, palpebram inferiorem tantum habent sine vlla nictatione, propter oculos præduros, Plinius. Ægyptij crocodilum solum ex ijs quæ degunt in humido, à fronte tenuem ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & visum obtegere, Cælius Calcagninus ex Plutarcho ni fallor. Lati capitis est, Kiranides. Rostro porcino, Petrus Martyr. ¶ Crocodilus fluuiatilis solus animalium maxillam superiorem mouet, Aristot. Reddit autem huius rei causam de partib. animal. 4.11. quoniam pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet: parui enim admodum sunt. itaque ad hunc vsum natura os ei pro pedibus vtile condidit. ad retinendum verò, vnde ictus inferri vehementius potest, inde motus commodius agitur. infertur autem vehementius desuper, quàm de parte inferiore. Ergo cum vtriusq; tum capiendi tum mordendi vsus ore administretur, magis autem necessarium retinendi officium sit, cui neq; manus sint, nec pedes idonei, commodius huic est mouere superiorem maxillam, quàm inferiorem, Hæc ille. Inferiorem maxillam solus animalium non mouet, sed superiorem inferiori admouet, Herodotus, Plinius, Solinus, Marcellinus. Vnum hoc animal superiore mobili maxilla imprimit morsum, Plinius. Cum sint multa genera crocodilorum, omnia mouent mandibulam inferiorem præter tencheam: & ideo hoc animal est fortissimi morsus, Albertus. Idem alibi visos sibi scribit duos crocodilos qui mandibulam inferiorem mouerint. Et rursus alibi crocodilum marinum (non fluuiatilem) se vidisse, maxilla inferiore mobili. Ad marini

Descriptio partium corporis.

Oculi.

Maxillæ superioris motus.

quidem crocodili differentiam Niphus etiam ab Alberto persuasus, crocodilum fluuiatilem aliquãdo ab Aristotele cognominari putat: Ego verò non quia marinus sit vllus crocodilus, (nisi quod fortè crocodilo simile in mari est animal, alterius generis,) sed ad differentiam terrestris fluuiatilem ab Aristotele dici censeo. Crocodilo vnico animalium superior maxilla mobilis visitur, inferiori interim cum temporum ossibus adeò vnita, vt ne tantillum quidem moueri queat, ipsaqúe duos sinus nanciscatur, quibus superior singulis vtrinq; tuberculis latis nec nostris admodum dissimilibus inarticulatur, magna ex parte lacertarum testudinumque inferiori maxillæ eleganter respondens: quemadmodum etiam totus crocodilus imagine (non autem magnitudine & geniculatis caudæ tuberibus) lacertæ similis visitur, And. Vesalius.

Ligua. ¶ Crocodilus fluuiat. lingua caret, Aristot. Diodorus Siculus, Marcellinus. Linguam non habet, Solinus: neq; vllum eius signum, Albert. Soli crocodilo ex omnibus feris lingua innata non est, Herod. Vnum hoc animal terrestre linguæ vsu caret, Plin. Et alibi, Crocodilis lingua tota adhæret. Aquatile genus (inquit Aristot. de partibus animal. 2. 17.) breui tempore sentit sapores, hinc fit vt pro sui vsus breuitate linguam parum discretam habeant. raptim enim summaq; celeritate cibus ad ventrem ingeritur, quod immorari saporibus perfruendis nequeant, humore interlabente. Crocodilis nonnihil causæ ad eius partis vitiationem affert etiam immobilitas maxillæ inferioris. lingua enim inferiori annectitur maxillæ, quam illi quasi contra habent superiorem. Cæteris enim superior immobilis est. Itaq; vt ad superiorem non habent, quòd cibi aditus tollitur: sic ad inferiorem carent, quod superior quasi translata in locum inferioris est. Accedit ad hæc genus vitæ, quam more piscium agit, cum tamen ipse terrestre sit. itaq; vel ob eam rem inexplanatam hanc partem habeat necesse est. Et rursus eiusdem operis 4. 15. Quadrupedes omnes linguam in ore continent, excepto vno crocodilo fluuiatili. hunc enim non nisi locum tantummodo linguæ habere putaueris. cuius rei causa est, quod idem & terrestris & aquatilis quodammodo est. ergo vt terrestris locum obtinet linguæ, vt aquaticus elinguis est.

Dentes. ¶ Dentes habet magnos exertosq;, Aristot. Diodorus Siculus, & Herodotus. Valla pro voce χαυλιόδοντας, reddit prominentes atque serratos, cum vox Græca prominentes tantum siue exertos significet, quales in apris spectantur. quanquam in his duo tantum extra os eminent sursum: vt in talpa totidem deorsum, in crocodilis vero plures è superiore maxilla deorsum prominent, ita vt etiam ore clauso foris spectentur, & quidem anteriores omnes, postremi aliquot non item. Verum est tamen simul etiam καρχαρόδοντας esse, id est serratis præditos dentibus crocodilos: quanquam scio Aristotelem scribere nullum animal simul & serratis & exertis dentibus esse. Dentes crocodilo albent, feri, oblongi, Petrus Martyr. Dentes habet magnos pro portione corporis & prominentes, Herodotus. Canini dentes crocodili febres statas arcent, thure repleti. sunt enim caui, Plin. Vnũ hoc animal superiore mobili maxilla imprimit morsum, aliâs terribile, pectinatim stipante se dentiũ serie, Plin. Solinus. Ordine dentium pectinato, perniciosis morsibus quicquid tetigerit pertinaciter tenet, Marcellinus. Dentes eius fortissimi sunt, Albertus: nec non acutissimi, & modicè recurui, vt in ca tulo animaduerti. Herculem Ion Chius inquit habuisse dentium tres ordines, ὀδόντων τρίστοιχον θέσιν, multi etiam crocodilum, quidam verò & cete, Io. Tzetzes Chiliade 3. 115. Ego nihil tale in crocodilo reperio. Dentes possident sexaginta, Ælianus, & rectè quidem, vt & ipse numeraui.

Spina. ¶ Sexaginta vertebras in spina habent, quam totidem neruis alligatam esse ferunt, Ælianus.

Rictus oris. ¶ Rictus oris eius vsque ad locum aurium patet, si aures haberet, Albertus. Crocodilis quibusdam in Gange fluuio in summo rostro quiddam tanquam cornu eminet, Ælianus.

Lien. ¶ Crocodilus minimum habet lienem, Aristot. Lienem quidam putant inesse oua parientibus admodum exiguum: ita certè apparet in testudine & crocodilo, & lacertis & ranis, Plinius. ¶ Crocodilo testes intus adhærent lumbis, Aristoteles.

Cauda. ¶ Caudam habet oblongam, eadem ferè qua reliquum corpus longitudine, quod in catulo obseruatum mihi est. Eam similiter vt dorsum cortices validi & eminentes exasperant muniuntq; parte prona & ad latera: nam infernè læues tenuioresq; sunt. Crocodilus lacertam refert, nisi quod caudam non habet adeò rotundam (non ita geniculatis tuberibus distinctam, Vesalius,) & pinnas in eadem habet, Albertus. Ego pinnam inesse vidi in catulo per sex aut septem digitos extensam vsq; ad partem postremam. Crocodilus (aliâs Cordula, Κορδύλη, quod magis placet, hæc enim parua ad silurum dici potest, non crocodilus) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet conferre, Aristot. Crocodilus est cauda breui, (longa, vt Kiranides scribit,) crassa, in turbinem à corpore desinenti, non vti in cæteris quadrupedibus, sed vti in piscibus cernimus: lacertis breuibus, vnguibus rapacissimis.

Anus. *Pedes & crura.* Vrsinas diceres crocodili manus pedesque, nisi huic essent squammei, illi autem villosi, Petrus Martyr. Non habere eum vnde egerat nisi per os, quidam tradiderunt, Idem. Crocodilum habet Nilus quadrupes malum, Plinius & alij. Ouiparis quadrupedibus, vt crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiusdem, crura tum priora, tum etiam posteriora retroflectuntur, paulum in latus vergentia, Aristot. Homini genua & cubita contraria: item vrsis & simiarum generi, ob id minimè pernicibus: oua parientibus quadrupedum crocodilo, Plin.

Vngues. ¶ Vnguibus (vnguium immanitate, Solinus) armatus est, Plinius. Vngues robustos habet, Aristot. & Herodotus. Quòd si vt armatus est vnguibus, haberet etiam pollices, ad euertendas quoq; naues sufficeret, viribus magnis, Marcellinus.

Crocodilus

C.

De naturalibus corporis actionibus.

Crocodilus quanquam ambigentis siue ambigui victus animal est, ab Aristotele tamen & alijs fluuiatilis ferè cognominatur, ad differentiam terrestris, qui perpetuò in terra degit. Terrestris & aquatilis est, Herodotus. Assuetus elementis ambobus, Marcellinus. Vita ei in aqua terraq; communis, Plinius. Quadrupes est malum, & terra pariter ac flumine infestum, Idem. In terra & in flumine pariter valet, Solinus. Crocodilus gressilis est, & degit quidem in fluido, victumq; inde emolitur: sed aerem non humorem recipit, & foris parere solet, Aristot. Humore vt nec prorsus carêre possunt, ita nisi aliquando respirant, in ipso suffocantur, Idem. Dies in terra parte maxima agit, noctes in aqua teporis ratione: tepidiorem enim aquam experitur quàm aerem, Aristot. Dies in terra agit, noctes in aqua, vtrunque ratione teporis, Plin. Plerunque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quod calidior aqua sit quàm nocturnus aer serenus & roscidus, (θερμότερον γὰρ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τ' αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου,) Herodotus. Noctibus quiescit per vndas, diebus humi vescitur, confidentia cutis validissimæ, Marcellinus. Noctibus in aqua degit, per diem humi acquiescit, Solinus. ¶ Per diem in terra quiescit, & ad Solem iacet adeò immobilis, vt qui consuetudinem eius nescit, mortuum putet, Liber de nat. rerum & Albertus.

Crocodilus ἀμφίβιος.

Ægyptij solis ortũ per geminos oculos crocodili significãt, & occasum per caput eius inclinatum.

¶ Ægyptij Solis ortum significantes, geminos oculos crocodili pingunt. ἐπειδήπερ (lego, ἐπειδὴ πρὸ) παντὸς σώματος ζώου οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἀναφαίνονται. hoc est, vt ego interpretor, Quoniam ante omne reliquum corpus oculi huius feræ ex profundo aquæ emicant, (emergunt.) Aliter Mercerus, & aliter quàm ille Trebatius vertit, vterq; (meo iudicio) deceptus. Leguntur autem hæc in Hieroglyphicis Hori. Et rursus, Occasum significantes, crocodilum capite inclinato pingunt: αὐτότοκον γὰρ καὶ κατωφερὲς τὸ ζῶον. Trebatius ineptè vertit: Est enim hoc animal rotundum & promiscuè parit. Decepit eum vox κατωφερὲς, libidinosum aliâs significans: quæ hoc in loco idem quod κεκυφὸς est, id est capite deorsum inclinato. Mercerus quoq; non minus ineptè, Ad partum enim facile, & ad Venerem procliue est hoc animal. Atqui αὐτότοκον vox corrupta videtur, pro qua legerim κατώπιον aut κατωπὸν, vel aliquid simile. tali enim situ, (nempe capite decliuiore, aquam versus, reliquo verò corpore altiore & ab aqua auerso,) in ripis crocodilum iacere conijcio, vt facilius & promptius cùm res postulat in aquam mergatur. Et sanè cum vt Orientem significent caput eius & oculos superiore quam reliquum corpus situ ex aqua emergentis pingant, par est ad Occidentem denotandum eo habitu pingi quo visitur cùm se mergere parat.

Visus.

¶ Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi visus, Aristoteles & Plin. Inter aquas cæcus, sub dio (ἐν τῇ αἰθρίῃ) perspicacissimus, Herodotus. In aqua obtusius videt, in terra acutissimè, Marcellinus & Solinus. Faba nascitur & in Ægypto spinoso caule: qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt, Plinius.

Incessus.

¶ Propter breuitatem pedum piger est, Albertus. Si persequantur quempiam, vertere se non possunt, sed solum rectà procedere queunt, vnde pluribus occasio fugæ haud dubia, Cardanus. Ex cauernas subeuntibus quadrupeda eademque ouipara, (vt crocodili, lacertæ, stelliones, & testudinum genera,) omnia à latere crura adiuncta, & summam terram obradentia habent, eademq; in obliquum detorquent, quoniam ita formata vsui sunt ad commodius subeundum, & ad ouorum incubatum atque custodiam peragendam. Cum igitur extrorsum pateant, necesse est vt femoribus contrahendis, & sub se condendis toto corpore in sublime sese efferant. quod quidem corpus cum ita se moueat, fieri non potest vt crura aliter inflectantur quàm extrorsum, Aristoteles in libro De communi anim. gressu.

φωλεία.

¶ Mensibus quatuor frigidissimis latent crocodili, nec interim quicquam edunt, Aristoteles. Quatuor menses hyemis inedia semper transmittere dicitur hoc animal in specu, Plin. Quatuor mensibus hybernis (à cœptu brumæ, Solinus) nihil omnino edit, Herodotus, Marcellinus. Crocodilus latet quadraginta dies, Suidas in φολιδωτόν. Ælianus sexaginta dies eum quotannis in latibulo sine vllo cibo quiescere prodidit, eundem numerum sexagenarium in multis etiam alijs ei attribuens. Crocodilus & testudo latibulis quidem se condunt, sed senectam non exuunt, Ælianus & Suidas in φολιδωτόν.

Ægyptij ad significandas tenebras, crocodili caudam pingunt.

¶ Ægyptij cum significant tenebras, crocodili caudam pingunt. neque enim aliter ad exitium & internecionem perducit crocodilus quodcunq; apprehenderit animal, nisi cauda prius cæsum, inualidum reddiderit. nanq; in hac corporis parte præcipua est crocodili vis ac robur, Orus.

Infestatio aliorum animaliũ & voracitas.

Non solum homines comedit, sed & cætera terrestria animantia flumini appropinquantia vnguibus grauiter discerpit, Diod. Deuorant equos & homines, & quodcunq; animal in flumine aut super ripam inuenerint, Obscurus. Crocodilus vitulum aliquando matri (vaccæ) ereptum in fluuium defert, Syluat. Nealces asellum in littore (ripa Nili) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Satiati piscibus quasi somnolenti caput ingerunt ripis, Albertus. Hunc saturum cibo piscium, & semper esculento ore in littore somno datum, trochilus parua auis inuitat ad hiandum, &c. Plinius. Canes crocodilorum metu è Nilo in transcursu tantum rapiunt potum, vnde natum prouerbium, Vt canis è Nilo bibit & fugit.

Cibus.

Luto pascitur, Arnoldus de Villanoua. In Arsinoitica præfectura crocodilus sacer à sacerdotibus nutritur pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiusmodi spectaculum venientibus. Sunt qui placentas etiam, & carnes assas & mulsum eis afferant, Strabo. Ægyptij hominem comedentem significant crocodilo hiante picto, Orus.

Fœcunditas.

¶ Crocodilus fœcunditate ex-

Incubitus & excluſio ouorũ. cedit, & ſingulis annis parit, Diodorus Siculus. Ægyptij tum aliâs, tum fœcundum ſignificantes, crocodilum pingunt. eſt enim fœcundum (πολύτεκνον) animal, Orus. Pariunt educantq́; in ſicco, Ariſtot. Teſtudines & crocodilos dicunt cum in terra partũ ediderint, obruere oua, deinde diſcedere, ita & per ſe naſcuntur & educantur, Gillius non citato authore. Illi quidem quos nos legimus, non ſponte ſed incubitu, oua crocodilorum excludi teſtantur. Oua parit in terra crocodilus excluditq́;, Herodotus. Tam terreſtres quàm fluuiatiles crocodili ſua oua terræ gremio committunt, Ariſtot. Sexaginta dies ventrem ferunt, ſexaginta oua totidem diebus ex ſeſe pariunt, totidemq́; dies hæc fouent. Curatio partus ab eiſdem ſexaginta diebus peragitur, Ælianus. Crocodili vicibus incubant mas & fœmina, Plinius. In partu fouendo mas & fœmina vices ſeruant, Solinus. Crocodili oua tempore anni (calore ſcilicet mediocri) concoquuntur & perficiuntur: vt etiam ſtirpes non germinant niſi tempus idoneum, quo concoquatur alimentum, accedat, Ariſtot. Problem. 2.26. *Oua.* Oua ſexaginta complurimum parit, maximumq́; animal minima hac origine euadit. ouum enim non maius quàm anſeris, & fœtus inde excluſus proportione eſt. Sunt qui eum tandiu augeri, quandiu viuat, confirment, Ariſtot. Parit oua quanta anſeres (quod Solinus etiam & Marcellinus ſcribunt) nec *Incrementum.* aliud animal ex minori origine in maiorem creſcit magnitudinem, Plinius. Ex omnibus cognitis animalibus hoc maximum exiſtit ex minimo: ſi quidem oua gignit haud multò maiora anſerinis, & proportione oui fœtus excluditur. excretus ad decem & ſeptem & amplius cubitos peruenit, Herodotus & Diodorus. Inter aquatilia crocodilus ex minimo maximus euadit, vt ex volucribus magna ſtruthio, ex quadrupedibus elephantus, Ælianus. Quidam hoc vnũ animal quandiu viuat creſcere arbitrantur. viuit autem longo tempore, Plinius. *Nidi vbi incubant.* Oua excluſa extra eum locum transferens, ſemper incubat, præ diuinatione quadam, ad quem ſummo auctu eo anno egreſſurus eſt Nilus. Metatur locum nido naturali prouidentia: nec alibi fœtus præmit, (vide an *promit* legendum. quanquam Plinius alibi excluſa transferri ait,) quàm quò creſcentis Nili aquæ non poſſunt peruenire, Solinus. Crocodilorum partus (inquit Plutarchus in libro Vtra anim.) cætera quidem ſimilia habet teſtudinum partui marinarum: locum verò quem excubatui deſignat quibúſnam conijciat modis, ratiocinio humano nullo deprehendi poteſt. vnde nec humanæ ſed fatidicæ cuiuſdam facultatis illam beſtiæ prædictionem eſſe putant. Nec altius enim nec inferius, ſed eo præſertim loco ponit oua, quo ſummo Nilus auctu, eo quidẽ anno terram abluturus conditurusq́; peruadet. Itaq; qui ruſticus prior incidit, locum notat, ac ſummum cæteris nunciat fluminis incrementum. Adeò vero locum commetitur, vt eo aquis operto, non opertus ipſe incubet, Hæc ille. Noſtrates ſimilia quædam de fibri domicilio ſcribunt, quod ita ſtruat, vt pars dimidia aquam contineat, altera ſupra aquam extet. quod ſi agricolæ domicilia eorum altius poſita viderint, in montibus ſerunt: ſin humilius, in vallibus. *Catuli.* Excluſis crocodili catulis quiſquis emergit protinus, nihil autem arripit eorum quæ fortè occurrerunt, ac neque vel ranam vel limacem vel feſtucam vel herbulam populatur, ore lanians, eum morſu mater repente necat: feroces contra ac ſtrenuos amat colitq́;, iudicio, quod mortalium ſapientiſſimi conſueuerunt, non amans affectu, Plutarchus in eodem libro, & Ælianus cuius verba in *D.* referam. Eſt etiam admiratio in beſtijs aquatilibus his quæ gignuntur in terra, veluti crocodili, aquatileſque teſtudines. ortæ enim extra aquam, ſimul ac primum niti poſſunt, aquam perſequuntur, Gil-*Vere pariunt.* lius. Crocodilorum ὠοτοκία, id eſt ouorum partus circa Nilum, vernum tempus indicat, Heliodorus. Oua plurima (Ὠῶν σωρὸν) crocod. parit: quæ vt primum excluſa ſunt, aculeatus quidam ſcor-*Scorpius ex ouis.* pius ab eis (ex ipſo crocodilo, Ælianus) prorepit, à quo ille letaliter ictus interit, Philes. Crocodili multiplicarentur nimis pluribus ouis editis: ſed non niſi iuxta aquas viuere queunt: amphibij enim ſunt, & præter id iniurijs aquarum obnoxij, Cardanus. Scincus eſt *guaril* (lacertus) Nili: & putarunt aliqui hunc eſſe fœtum crocodili in campos, (terreſtrem,) Auicenna. ¶ *Vitæ longitudo.* Crocodilus longo tempore viuit, Ariſtot. & Plinius. Longitudine vitæ hominis fermè eſt, Diodorus Siculus. Annos viuit ſexaginta, Ælianus.

D.

De animi affectibus & morib. Crocodylus natura timidus, improbus, malitioſus, fallax cum ad rapinas faciendas, tum ad comparandas inſidias acerrimus & promptiſſimus exiſtit, Ælianus. Sunt qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putent, ſed cute operimentisq́; corporum magis aut minus bruta *Timidũ animal & improbũ.* eſſe, &c. ceu verò non crocodilis & duritia tergoris tribuatur, & ſolertia, Plin. Crocodilus diuinatione quadam oua ſua extra eum locum transferens, ad quem ſummo auctu eo anno egreſſurus eſt Nilus, ſemper incubat, vt pluribus dixi in *C.* *Quomodo legitimos catulos ſuos à ſpuriis internoſcãt.* Cum ex ſeſe pepererunt, hoc experimento legitimum ab ſpurio internoſcunt, vt ſi quid ſimulatque excluſus eſt, rapuerit, in reliquum tempus in crocodilini generis numero locoq́; à parentibus ducatur: ſin ignauia eum ipſum tardauerit, ad comprehendendam alicunde aut muſcam aut lacertulas (culicem, muſcam, aut locuſtam, Io. Tzetzes) eum parens tanquam à ſe degenerantem, nihilq́; ad ſe pertinentem lacerat: atq; tanquam ad ſolis radios aquilæ ſuorum ingenuitatem experiuntur, ſic celeri alacritate prædam capiendi ij ſuos probant, Ælianus & Plutarchus, cuius verba præcedenti capite recitaui. Idem aſpides etiam, cancros, & teſtudines in

Ægypto

Ægypto facere Ælianus alibi ſcribit. *Eſt in eis pietas crocodili, aſtutia hyænæ*, Mantuanus. In partu fouendo mas & fœmina vices ſeruant, Plin. & Solinus.

¶ Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes (à carunculis quæ inhæſerint, roſtro) dentes depurgant. & crocodilus ſentiens ſecum commodè agi, nihil nocet: ſed cum egredi auem vult, ceruices mouet ne comprimat, Ariſtot. in hiſtoria anim. & in Mirabilibus. Crocodilus ita immobilis ad Solem iacet vt videatur mortuus, (ſomnum ſimulans aues hiatu ſuo pabuli gratia inuitat) quo tempore ei hianti auiculæ quædam dentes purgant, quas os concludens deglutit, Albertus & Author libri de nat. rerum ex Ariſtotelis verbis (vt apparet) non intellectis. Trochilus auicula breuis eſt. ea dum reduuias (reliquias. reduuias conchyliorum ſupra dixerat Marcellinus minutias) eſcarum affectat, os belluæ huiuſce paulatim ſcalpit, & ſenſim ſcalpurigine blandiente aditum ſibi in vſque fauces facit: quod enhydrus conſpicatus, alterum ichneumonum genus, penetrat belluam, populatiſque vitalibus, eroſa, exit aluo, Solinus, & alij vt in Ichneumone recitaui. Ab omni maximè commercio abhorrens, marinorum fluuiatilium lacuſtriumq; omnium maxime ferus crocodilus, vltro ſe tam miranda cum gratia trochili congreſſibus præbet. Auicula trochilus eſt circum paludibus & fluuijs vicinos locos agitans, crocodili ſatelles paraſitusq;, non domi, ſed reliquijs huius victitare conſueta. Hæc vbi ſtertenti crocodilo ab Ichneumone luto in hoc ſe pugilis inſtar armante, parari inſidias animaduertit, aduolat, ſomnum diſcutit, voce partim, partim vellicatu roſtri. Hoc ille officio ſic demulcetur. patefacto deinde rictu intra fauces admittit, titillari & inter ſepta dentium carnes roſtro leniter excerpi mirifice gaudens. cuius voluptatis cum ſatur eſt, ac os colligere iam & rictum claudere parat, inclinata paulum ſuperiore mandibula præmonet, totam vero non ante demittit, quàm euolare trochilo quoq; collubitum videatur, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & Ælianus de animal. 8. 25. Crocodilus cum in aqua vitam degat, os fert introrſum hirudinibus refertum. Poſtquam igitur ex aqua in terram egreſſus eſt, ac deinde hiauit: ſemper enim ferè hoc ad zephyrum (Solis radios intuens aduerſos maximè, Ælianus) facere ſolet: tunc in eius os trochilus penetrans deuorat ſanguiſugas. qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit, Herodotus, Ælianus, Philes. Sed cum multa ſint trochilorum genera & nomina, haudquaquam cum ijs omnibus amicitiam colit crocodilus, ſed cum ſolo nuncupato cladoryncho, (cladarorynchum legit Hermolaus in Plinium 8. 25.) qui nulla offenſione hirudines ei legere poteſt, Ælianus. Vlterius nauigantes, quam plurimos crocodilos ad Inſularum ripas in medio Nili ad ſolem aperto rictu apricantes conſpeximus, quos auiculæ turdi ferè magnitudinis inuolantes, poſt breue temporis ſpatium euolabant. Mihi vero eius rei occaſionem inquirenti reſponſum fuit, faucibus ac dentibus Crocodili ex continua animalium ac piſcium voratione perpetuo remanere defixæ carnis reliquias, quæ putrefacta vermiculos creat, à quibus magno cruciatu afficitur. Auiculæ autem vt inter volandum vermes conſpiciunt, ijs ventrem expleturæ rictum inuolitant. At crocodilus vt vermes exeſos percipit, contracto rictu volucres abſorbere nititur, ſed acuta quam ſupra caput gerunt ſpina punctus rictum diducit, ſimul ac dimittit. Leo Africanus.

Pietas crocodili & aſtutia hyænæ.

Sympathia crocodili cum trochilo.

¶ Crocodili qui in paludibus manu Ombitarum factis nutriuntur, eis domeſtici & vernaculi ſunt, & ſe appellantes intelligunt. Capita idcirco hoſtiarum eis edenda objiciunt, quod ea ipſi non comedunt, Ælianus. Alibi tamen, In Ombitis (inquit) vel Coptitis, vel Arſinoitis tutum non eſt aut pedes lauare, aut aquam haurire: ſed neq; in ripis inambulare, niſi ſumma cautione, liberum eſt. Et rurſus, Belluas etiam in eos ipſos à quibus beneficium acceperint, vehementer gratas eſſe, teſtimonio ſunt vel Ægypti admodum fera animalia, feles, ichneumones, crocodili. Crocodili locis quibuſdam Ægypti ſacerdoti manſuetos ſe exhibent, propter cibi curam quæ ibi inſumitur, Ariſtoteles. Sacerdotum clamantum non ſolum vocem agnoſcunt, contrectariq; ſuſtinent, ſed aperto rictu purgandos manibus dentes & linteolo detergendos præbent, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. Sæuientes ſemper hæ feræ, quaſi pacto fœdere quodam caſtrenſi per ſeptem ceremonioſos dies miteſcunt ab omni ſæuitia deſciſcentes, quibus ſacerdotes Memphi natales celebrant Apis, Marcellinus & Plin. Vide plura in *h.* quàm familiariter crocodili à ſacerdotibus in Ægypto tractentur. Plutarchus (in libro Vtra animalium, &c.) commemorat quendam nomine Philinum, qui Ægyptum obiuerat, ſibi narraſſe, ſe in oppido Anteo (Antæi) nuncupato, aniculam inſpexiſſe, ſimul cum crocodilo in lectulo dormire, eidemq; hunc porrectum adiacere, Gillius. ¶ Ægyptij rapacem aut inſanum ſignificantes, crocodilum pingunt. is enim ſi quando à petita rapina prohibeatur, in ſeipſum iratus furit, Orus. ¶ Ad hanc rationem de Nilo aquã haurientibus crocodili abſtruſas inſidias inſtruunt: nam per virgulta, quibus ſunt tecti, & intuentur, & ſubter ea ipſa natantes, & ſic operti, ſe ad littus magnis ſaltibus incitant, confeſtimq; ex virgultorum latebris erumpentes, aquatores dum aquam hauriunt violento raptu interceptos deuorant: quod quidem ipſum crocodilorum malitiam & fraudem facile oſtendit, Ælianus. Et rurſus, Ad comprehendendos homines, aliaſve beſtias, crocodilo hæc eſt malitia & veteratoria, vt quâ nouerit eos in flumen deſcendere, vel ad aquationem, vel ad conſcenſionem in naues, viam ore, quod quidem ipſum multa compleuerit aqua, de nocte madefaciat, præcipitem efficere ſtudens, quo faciliorem ſibi captu prædam reddat. ij ſanè

Crocodili apud Ombitas & Ægyptios domeſtici & manſueti.

Ægyptij rapacem aut inſanum ſignificantes, crocodilum pingunt.

Crocodili rapacitas & verſutia.

quoniam lubricum gradum sustinere non queant, præcipites aguntur, & crocodili impetu corripiuntur, & deuorantur.

Crocodili lachrymæ. Prouerbium.

Crocodili lachrymæ, Κροκοδείλου δάκρυα, prouerbium est de ijs qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuíve magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant, crocodilum conspecto procul homine, lachrymas emittere, atq; eundem mox deuorare. Alij narrant hanc esse crocodili naturam, vt cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os hausta impleat aqua, quam effundit in semita, qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq; valentes aufugere, corripiat, correptosq; deuoret. deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effusis macerat, itaq; deuorat hoc quoq;, Erasmus. Crocodilus hominem quoque cum potest interficit, sed eundem postea, vt dicunt quidam, deplangit, Albertus. Crocodilum solum ex brutis lachrymari quidam tradunt, Petrus Martyr. Ipsi, quorum vanitas ridetur, Ægyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem, consecrauerunt: velut crocodilum, quòd terrore arceat latrones, &c. Cicero.

Crocodili timiditas.

¶ Crocodilus omnem strepitum perhorrescit, humanam vocem contentiorem extimescit: eos à quibus paulò confidentius inuaditur, reformidat, Ælianus. Audax monstrum fugacibus, vbi audacem senserit timidissimum, Marcellinus. Tradiderunt aliqui fugere crocodilum si recto oculo inspiciatur: sequi verò si meticulosum obuium senserit, ac interimere, Pet. Martyr. Fugax animal audaci, audacissimum timido.

De Tentyritis crocodilorum victoribus.

Nec illos Tentyritæ (dicti ab insula Tentyri quam habitant, Hermolaus) generis aut sanguinis propinquitate superant, sed contemptu & temeritate. Vltro enim insequuntur, fugientesq; iniecto trahunt laqueo: pleriq; pereunt quibus minus præsens animus ad persequendum fuit, Seneca lib. 4. Natur. quæst. In insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis terrori, vt vocem quoque eorum fugiant, Plinius. Et alibi, Quin & gens hominum est huic beluæ aduersa in ipso Nilo Tentyritæ, ab insula in qua habitat appellata. Mensura eorum parua, sed præsentia animi in hoc tantum vsu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua est, fugax contra insequentes: sed aduersum ire soli hi audent. Quin etiam flumini innatant, dorsóq; equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad morsum addita in os claua, dextra ac læua tenentes extrema eius vtrinque, vt frenis in terram agunt captiuos: ac voce etiam sola territos, cogunt euomere recentia corpora ad sepulturam. Itaq; ei vni insulæ crocodili non adnatant: olfactuq; eius generis hominum, vt Psyllorum serpentes fugantur, Hæc ille & Solinus. Tentyritæ omnibus modis crocodilum exosum habent, inuestigant atq; occidunt. Sunt qui dicant quod quemadmodum Psylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam vim habent contra serpentes, sic & Tentyritæ contra crocodilos, vt nihil ab eis patiantur, sed intrepidè natent, & aquam tranent, alio nemine audente. Cumque crocodili Romam allati essent vt viderentur, Tentyritæ eos sequebantur. facta est illis piscina quædam, & foramen in vno laterum, vt ex aqua in apricum egredi possent. Tentyritæ aderant, qui eos interdum rete educebant ad Solem, vt à spectatoribus viderentur, interdum in aquam intrantes rursum eos in piscinam retrahebant, Strabo. Teteryntæ (Tentyritæ) sic nuncupati Ægyptij, qua ex parte comprehensibilis atque expugnabilis sit, præclare intelligunt. Etenim eius oculos, quòd sint hebetes, planè sciunt peropportunos esse ad vulnus accipiendum: atq; etiam eiusdem ventrem, quia molli & tenui sit cute, idcirco commode feriri posse. Contra vero tergum & caudam ab omni ictu inuicta ideo existere, quod tecta sint, & quasi armata squammarum robore, testis, crustísve haud dissimilium. Ij igitur quos modo dixi populi, eos comprehendere soliti, tam valde ijs ipsis inimico infensóq; animo sunt, vt illic fluuius à crocodilis tantopere conquiescat & liber sit, vt fidenter ibidem natatio exerceri possit, Ælianus. Calepinus Tentyritas ineptè genus animalis venenosi interpretatur.

Cur infestiores sint crocodili in vno Nili loco quam in altero.

¶ De crocodilis quæ inter nauigandum ab accolis nautis noua perdidici, (inquit Petrus Martyr. lib. 3. legationis Babylonicæ) mens est differere. Ab vrbe Cairo ad mare vsq; non semper noxios esse crocodilos referunt: ab vrbe autem aduerso Nilo quantò altius versus montana nauigatur, tantò violentiores ferocioresq; aqua & terris esse aiunt. Plerasq; eius rei causas mihi interroganti adduxerunt in medium. Primum, quod ea Nili pars quæ inter vrbem & mare iacet, piscibus tum in Nilo enutritis, tum ex mari prodeuntibus, quibus crocodili vescuntur, semper abundet: propterea piscibus contentos, in terram illos non longe à ripa descendere hominibus aut quadrupedibus damna illaturos, prædicant. Cum autem & inferiores crocodili, & piscatorum ingens multitudo, piscium turbas ad superna transire, quin illos retibus intercipiant, paucas patiantur: crocodili qui superiores Nili partes incolunt, atrociori fame vrgentur: ita famelica rabie arreptos, in terram descendere illos inquiunt, adoririq; ac perimere quicquid obuium fit. Quædam præterea præmij spes magnos crocodilos capientibus proposita facit, vt multò pauciores audeant à Nili ripis longius prodire. Cuique enim ad vrbem Cairum crocodilum grandiorem afferenti, aurei nummi de fisco præbentur decem. quamobrem crocodilis grandibus circa vrbem, vt alibi leonibus, vrsis, cæterisque brutis animalibus violentis ac rapacibus, dulci habendæ pecuniæ spe multæ insidiæ parantur. Tunc autem crocodili nocentiores sunt, damnaq; ad vicina rura exeuntes maiora inferunt, quando redijt ad alueum Nilus: cum nanque sint eo tempore Nili ostia magis arenosa, ob humiliorem aquæ in ipsis fauci-

faucibus profunditatem, minor marinorum piſcium copia per fluenta Nili aſcendit. Inde fame compulſos, cum Niliaci piſces illis ad ſaturitatem non ſuppetant, victum ipſos terra quæritare aiunt. Hîc eueniſſe prædicant accolæ, quod Nilo ad alueum deducto, ſæpe lateant in inſidijs obuoluti cœno crocodili in ripæ ora, in eorum locorum vicinia ad quæ Niliaci rurales aut oppidani fœminas aquæ hauriendæ gratia mittunt, immiſſoq; per ancillam cantharo in aquæ decurſum, crocodilum, inquiunt, tranſilire, & fœminam dentibus, quos habet rapaciſſimos, manu, qua cantharum immiſit, rapere, ac in fluuium in caput tractam dilacerare. Camelum, equum, iuuencam, & quodcunq; genus quadrupedis ei occurrit, cum in terram famelicus exit crocodilus grandior, ictu caudæ adeò acriter ferit, *Caudæ* vt illud cruribus fractis proſternat ac demum interimat. Tanta eſt enim illius caudæ vis, vt fregiſſe *vis.* quatuor vno ictu grandioris animalis crura repertus ſit aliquando. Emergit aliud imminens periculum decrementi tempore Nilum pernauigantibus. Cum enim contra Nili torrentem aſcenditur, deficiente vento, ſæpius contis quam remis agitur: nauemq; aſcendentem crocodili latenter ſequuntur: & nautam cum crocodilus videat conto ad expungendam nauem totum fixo pectore inhærere, ictu caudæ conto acriter diſcuſſo præcipitem cadere in fluuium facit: ac vix delapſum rapit & vorat. Sponda etiam manibus apprehenſa ingreſſum plerunq; tentaſſe, aut nauim deuoluere fuiſſe conatos, aſſerunt. Tanta eſt eorum rabies fame vrgente, Hæc omnia Pet. Martyr.

¶ Et paulò poſt, Crocodilos præterea zelotypos & amantiſſimos vxorum, aiunt Ægyptij: quod *Crocodi-* hoc experimento comprobarunt. Iiſdem ferè temporibus, quibus ego regiones illas peragrabam, *lorum ze-* nautæ quidam adnauigando cum cernerent crocodilos coeuntes in inſula Niliaca, quam fluuij de- *lotypia.* crementum ſiccam reliquerat, ad eos cum ingenti ſtrepitu ac minitantibus ſimiles deſcendunt. Inde maſculus primo impetu perterritus, relicta vxore reſupina, ſeſe præcipitem in fluuium dedit. Reſupinat enim illam maſculus, & in ventrem deuoluit: cum ipſa ob crurum breuitatem per ſe minimè queat. Atq; ita relictam eius vxorē nautæ interimunt auferuntq;. Cum verò maſculus redijſſet, vxore non reperta, conſpectoq; in arena ſanguine, peremptam & ablatam coniectatus, ad nauim aduerſo Nilo ira concitus, veluti rabidus, deſpumans natando percurrit: ratem vnguibus tenaciſſime comprehendit, omni conatu nititur ſui oblitus nautas perempturus intra nauim proſilire. Verum enim fuſtibus ac telis nautæ illum in caput alij, alij in digitos quibus ſeſe ſuſpendebat, ita concuſſerunt, vt attritis manibus, capite quaſſato, linquere prouinciam quam ſumpſerat coactus fuerit, timuêre tamen nautæ non mediocriter, Hucuſq; Pet. Martyr.

¶ Sui & crocodilo natura eam conciliauit amicitiam, vt impune ſues circa Nili ripas obuerſen- *Amicitia* tur, neq; à crocodilis offenſam vllam patiantur, Calcagninus. ¶ Ichneumon oua crocodili inqui- *inter ſu-* rens conterit, nulla vtilitate ſua: nec enim comedit illa, ſed natura duce, Diodorus Siculus. Ichneu- *em & cro-* mones crocodilis apricantibus inſidiantes in oris hiatum intrant, & exeſis viſceribus è ventre mor- *codilum.* tuorum egrediuntur, Strabo. Sed amica crocodilo trochilus auicula, excitat eum & admonet cum *Crocodi-* propinquum viderit ichneumonem, vt ſuperius retuli. Plura leges in Ichneumone *D.* inter quadru- *lorum ho-* pedes viuiparas. ¶ Cercopitheci crocodilos oderunt, vt in ipſorum hiſtoria dictum eſt. ¶ Buffalus *ſtes.* vulgò dictus, aut bos quidam ſylueſtris apud Parthos, crocodilum habet inimicum, quem ſi inuene- *Ichneu-* rit extra aquam, conculcando proſternit, Albertus de animalib. 2. 1. 3. Et alibi, Omnibus animalibus *mones.* inſidiatur crocodilus maximè, & è conuerſo crocodilum bubalus conculcat in arena. ¶ Accipitres *Cercopi-* crocodilorum hoſtes ſunt, Ælianus. ¶ Author eſt Ariſtobolus nullum piſcem ex mari in Nilum *thecus.* aſcendere, præter mugilem, aloſam, (thriſſam:) & delphinos crocodilorum gratia, quibus præſtan- *Buffalus.* tiores ſunt, Strabo lib. 17. In crocodilo maior erat peſtis, quàm vt vno eſſet eius hoſte natura conten- *Accipi-* ta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorſo tanquam ad hunc vſum cultellata ineſt pinna, *tres.* (ſpina) abigentes eos præda, ac velut in ſuo tantum amne regnantes, alioquin impares viribus ipſi, *Delphini.* aſtu interimunt. Callent enim in hoc cuncta animalia, ſciuntq; non modo ſua commoda, verum & hoſtium aduerſa: norunt ſua tela, norunt occaſiones, parteſq; diſſidentium imbelles. In ventre mollis eſt tenuiſq; cutis crocodilo: ideo ſe vt territi immergunt delphini, ſubeunteſq; aluum illam (aliâs *illa*) ſecant ſpina, Plinius. Eſt & delphinum genus in Nilo, quorum dorſa ſerratas habent criſtas. hi delphines crocodilos ſtudio eliciunt ad natandum, demerſiq; aſtu fraudulento tenera ventrium ſubternatantes ſecant & interimunt, Solinus. Ex crocodilis præter eos qui fortuita pereunt morte, alij diſrumpuntur ſuffoſſis aluis mollibus certis ferarum dorſualibus cruſtis (criſtis, ex Solino) quas delphinis ſimiles Nilus nutrit, Marcellinus. Babillus virorum optimus perfectuſq; in omni literarum genere, rariſſimus author eſt, cum ipſe præfectus obtineret Ægyptum, Heraclitio oſtio Nili, quod eſt maximum, ſpectaculo ſibi fuiſſe delphinorum à mari occurrentium, & crocodilorum à flumine aduerſum agmen agentium, velut pro partibus prælium. Crocodilos ab animalibus placidis morſuq; innoxijs victos. His ſuperior pars corporis dura & impenetrabilis eſt, etiam maiorum animalium dentibus, at inferior mollis ac tenera. hanc delphini ſpinis quas dorſo eminentes gerunt, ſubmerſi vulnerabant, & in aduerſum emerſi (emiſſi) diuidebant. Reciſis hoc modo pluribus, cæteri velut acie verſa refugerunt, Seneca lib. 4. natural. quæſtionum. ¶ Crocodili à porcis piſcibus abſti- *Porci pi-* nent, qui cum rotundi ſint, & ſpinas ad caput habeant, periculum belluis afferunt, Strabo lib. 17. *ſces.*

Scorpius. ¶ Ægyptij inimicum cum pari congredientem inimico indicare volentes, ſcorpium & crocodilum pingunt. vterq; enim alteri mutuum affert exitium. Sin verò victorem alterum, quiq; inimicum ſuſtulerit innuant, aut crocodilum pingunt, aut ſcorpium. ſi celeriter quidem ſuſtulerit, crocodilum: ſi lentè, ſcorpium, ob eius difficilem tardumq; motum, Orus. Ab excluſis crocodili ouis mox ſcorpius prorepit aculeatus, à quo letali ictu afflictus interit, Philes. ¶ Ægyptij pro homine rapace & otioſo crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim ſi ibidis penna tangas, immobilẽ reddes, Orus & Ælianus. ¶ Coluber eſt in aqua viuens, huius adipem & fel habentes qui crocodilos venantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente, (vide etiam in *E.* mox:) efficatius etiamnum ſi herba potamogeton miſceatur, Plinius. Et alibi, Potamogeton aduerſatur crocodilis: itaque ſecum habent eam qui venantur illos. Naſcitur in Ægypto faba ſpinoſa decem cubitos longa, quam crocodili fugiunt, timentes ne ſpinis oculos lædant, Creſcentienſis.

Ibidis penna. Coluber in aqua viuens. Potamogeton herba. Faba ſpinoſa.

E.

De ratione interficiendi vel capiendi crocodilos.

Crocodilum Ammianus Marcellinus exitiale quadrupes malum nominat. ¶ Si perſequantur quempiam, vertere ſe non poſſunt, ſed ſolum rectà procedere queunt, vnde pluribus occaſio fugæ haud dubia. aliqui etiam gnari huius naturæ plus rationi quàm terrori immanis beſtiæ tribuentes, pluribus ictibus conuerſi, cum illa minimè flectere ſe poſſit, in latus eam conficiunt, tametſi pelle duriſſima & impenetrabili, vnde cæſim fuſte melius agitur, quàm vel punctim, aut lancea aut gladio, Cardanus. Raró capitur, cum & incolæ quidam eum venerentur, & externis inutilis ſit labor ob carnes eſui malas, Diodorus Siculus. Capiebatur priſcis temporibus hamis, recenti carne appoſita: nunc quandoq; reti valido, prout & quidam piſces, quandoq; inſtrumento ferreo ex cimba ad caput iniecto, Idem. Suidas in Κογχύλη ſcribens vim odores tranſmittendi, non in aere ſolum, ſed etiam in aqua eſſe, ſubdit: καὶ οἱ κροκόδειλοι τῶν κρεῶν περὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐπιφάνειαν κρεμαμένων, ἐφέπονται αὐτοῖς. Crocodilum capiendi cum complura & multiplicia genera, (ἄγραι πολλαί:) vnum tantum hoc quod mihi maximè dignum relatu videtur, puto ſcribendum. Vbi tergum ſuillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipſe ad ora fluminis porcellum, quem viuum tenet, verberat: cuius vocem crocodilus audiens, ſecundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et poſteaquam attractus eſt, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto cætera facile ſanè obtinet, alioqui cum labore adepturus, Herodotus. Tentyritæ Ægypti populi quomodo crocodilos captent, diximus iam ſupra in *D.* Enydris ſerpens eſt maſculus & albus. huius adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius. Et alibi, Coluber eſt in aqua viuens: huius adipem & fel habentes, qui crocodilos venantur, mirè adiuuari produntur, nihil contra bellua audente: efficatius etiamnum ſi herba potamogeton miſceatur.

De crocodilis Gangis fluminis.

¶ Poſſum de ichneumonum vtilitate, de crocodilorum, de felium dicere, ſed nolo eſſe longior, Cicero de Nat. lib. 1. & 5. Tuſcul. Primus hippopotamum & quinq; crocodilos Romæ ædilitatis ſuæ ludis M. Scaurus temporario euripo oſtendit, Plinius & Solinus. Edita munera in quibus crocodilos atque hippopotamos, &c. exhibuit, Capitolinus in Antonino Pio. Heliogabalus hippopotamos & crocodilum habuit, Lampridius. ¶ Duo crocodilorum genera Ganges fluuius generat. Horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili atq; immiſericordi in quidlibet voragine carniuori ſunt. In eorum ſummo roſtro, quiddam tanquam cornu eminet. Iis ipſis adminiſtris ad vlciſcendos maleficos, turpiſſimis iudicijs conuictos, Indi vtuntur. nam eoſdem rerum capitalium damnatos eis obijciunt: neque ad percutiendos eos ſecuri, laqueóve ad frangendam ipſorum ceruicem carnifice egent, Ælianus. Scripſit aliquando Aurelius Feſtiuus, ille qui Aureliani libertus fuit, Firmum Ægypti tyrannum crocodilorum adipe perunctum, inter crocodilos impune innataſſe, id quod Spartianus adnotauit: vt veriſimile ſit, immanem ſæuitia beſtiam ſui generis odore ſeductam naturæ parcere, non homini, Vadianus in Melam. Sunt qui omnem venenatam feram adipe eius perunctis abſtinere putent, vt legimus apud Aetium lib. 13. cap. 8. Plinius hoc etiam terreſtris crocodili adipi tribuit, vt eo peruncti ab aquaticis tuti ſint. Vide in Scinco *G.*

¶ Crocodilum hoc modo capiunt: Piſcatores craſſum & prolixum funem altera parte validæ arbori vel columnæ ad Nili ripam ea de cauſa ſtructæ, firmiter alligant: altera hamum ferreum cubitalis longitudinis, ac digitalis craſſitudinis, cui vel arietem vel capram nectunt, cuius balatu crocodilus ineſcatus, in ripam proſiliens, hamum cum ariete abſorbet, quo internè transfixus miris ſe modis agitat, ſolumq; diuerberat, piſcatoribus interim funem tum remittentibus, tum contrahentibus, donec tandem victus ceu exanimis concidat: tum certis haſtis gula, lacertis, coxiſq;, qua pellem habent tenerrimam perforatis, confodiunt. Leo Africanus.

¶ Eſt crocodilorum alia à quadrupedibus (inquit Petrus Martyr) in progreſſu natura. Cum enim è Nilo in terram longius proficiſcuntur, alia neſciunt regredi via, quàm per ea veſtigia quæ in arena venientes reliquerunt. propterea cum deſcendiſſe (exijſſe è flumine) crocodilum incolæ ſentiunt, celeri curſu cum ligonibus & ramorum faſcibus accurrunt: in eaq; ſemita foſſam profundam effodiunt, ac ramis illam ſuper impoſitis arena contegunt, ne rediens crocodilus inſidias ſentiat. dehinc per veſtigia crocodilum quæritant, ſic repertum ſtrepitu & lituorum æneorumq; tinnitu in fugam ver-

ſum

ſum inſequuntur. ita in foueam delabentem aut perimunt, aut laqueis irretitum ad vrbem (Cairum) portant. Diximus enim decem aureorum præmium eſſe grandes crocodilos viuos afferenti propoſitum. Paucis antequam ego adijſſem diebus, vnum allatum fuiſſe viuum mihi retulit magnus interpres, quem vix duo poſſent cameli ſimul, vti boues araturi, coniuncti tergo ſufferre. Alius eodem tempore magnæ molis crocodilus in regione quæ Nilo adiacet, nomine Saetum, tres infantes in quodam rure Niliaco è cunis raptos deglutiuit. Captus tamen, modo quo diximus capi ſolere, fuit interemptus: euulſosq; infantes vix adhuc exanimos fuiſſe ſepultos, referebatur. Iiſdem diebus ex vtero alterius irretiti ac trucidati arietem ferè integrum voratum, ac vnà dilaceratæ mulieris manum, armilla adhuc extante ænea, ſe extraxiſſe quidam accolæ perhibebant. Habitos enim, quandocunq; curæ non eſt ad vrbem eos afferre, excoriant, cum vtile ad multa medicamenta crocodilorum abdomen eſſe didicerint: Nec deſunt etiam qui corium illorum quæritent, quod eſt adeò durum, vt neq; ſagitta transfigi poſſit.

Abdomen crocodili ad medicamenta vtile.

F.

De eſu crocodilorum.

Crocodilus rarò capitur, cum & incolæ quidam eum venerentur, & externis inutilis ſit labor ob carnes eſui malas, Diodorus. Qui circa Elephantinam in Ægypto incolunt, quod ſacros eſſe non cenſeant, etiam comedunt, Herodotus. In vrbe Apollonis ſancitum eſt vt quiſq; de crocodilo comedat ablegata omni exceptione, Calcagninus. Apollonopolitæ crocodilos comprehenſos ex alto ſuſpendunt, & flebiliter gementes multis primum verberibus affligunt, deinde ijs conciſis veſcuntur, Ælianus. *HaZab* Leuit. 11. inter impura cibo animalia legitur, Septuaginta crocodilum terreſtrem vertunt. Plurimi in Ægypto crocodili carne veſcuntur, boniq; ſaporis aſſerunt. Leo Africanus.

G.

Remedia ex crocodilis.

Ex ſanguine.

Crocodili ſanguinem aliqui morſibus ſerpentium auxiliari docent, Dioſcorid. 6.39. Idem communem curationem aduerſus omnes ictus virulentos docens, Eraſiſtratus (inquit) non immeritò reprehendit eos qui incognitas ad hunc vſum facultates conſcripſerunt, vt elephanti fel crocodileve ſanguinem, &c. Vtriuſq; crocodili (aquatici & terreſtris) ſanguis claritatem viſus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. Crocodili ſanguis hebetudinem curat perfectè, Kiranides. ¶ Si quis fixerit (lego, frixerit, vt in xylobate, id eſt ſtellione apud eundem) crocodilum, & vnxerit ſe inde, nulla vulnera vel ictus quæ receperit ſentiet, Kiranides.

Ex corio.

Crocodilus alius aquaticus, alius terreſtris eſt: corij vtriuſq; cinis ex aceto illitus his partibus quas ſecari opus ſit, aut nidor cremati, ſenſum omnem ſcalpelli aufert, Plinius. Vide in Scinco. Pellem crocodili tritam ſi quis inſperſerit membro vrendo vel incidendo, abſq; dolore fiet, Kiranides. Cor (lege, *corium*) lacertæ (ſic aliqui vocem *zab* vertunt, ſed Raſij interpres & alij, crocodili) crematum, aut (&) mixtum cum amurca olei, inunctum membro mutilando, mortificat id adeò vt ferrum non ſentiat, Arnold.

Ex adipe.

¶ Ægyptij ægros ſuos aduerſus febrium horrores crocodili adipe perungunt, Plinius. Crocodili adeps eandem facultatem habet, quam canis marini, vt in Succidaneis cum Æginetà publicatis legitur, & apud Raſim quoq;. A crocodilis morſos ipſorum adipe vulneribus impoſito, ſummopere iuuari ſcimus, Galenus ad Piſonem. Demorſos à crocodilo locos acri muria aut piſcium garo perfuſos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, Aetius ex Apollonio. Ex adipe tinſa (temſa) emplaſtrum fit ſuper morſum eius, & dolor ſtatim ſedatur, Auicenna 2.706. & Raſis. Si coquatur cum aqua & aceto, & os colluatur, tollit dolorem dentium. Decoctio eius opitulatur contra morſum vermium, muſcarum, aranearum, & huiuſmodi, Idem. Adipe crocodili (ſiue terreſtris ſiue aquatici, vide in Scinco) perunctos à morſu crocodili tutos eſſe perhibent. Adeps crocodili magno apud Alcairum venditur, quem aiunt vetuſtis vulneribus & carcinomate infectis conducere, Leo Africanus. Crocodili adipem ad Gangrænas optimum tradunt, Iul. Scaliger.

Ex dentibus.

¶ Crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus (ſi credimus) ſtimulant. Canini eius dentes febres ſtatas arcent thure repleti. Sunt enim caui, ita ne diebus quinque ab ægro cernatur qui adalligauerit. Idem pollere & ventre exemptos lapillos, aduerſus febrium horrores venientes tradunt, Plinius. Et alibi, Concitat Venerem dens crocodili maxillaris annexus brachio. Crocodili dentes abſtracti, eo viuo dimiſſo, in geſtante tenſionem vel erectionem (membri pudendi) excitant: (ex dextra parte in viro:) ſiniſter mulieribus. Si verò vterque adaptentur, erunt inter ſe contrarij, Kiranides.

Ex Fimo.

¶ Fimum crocodili ad alopeciam commendatur à Sorano & Archigene apud Galenum, intelligo autem terreſtris: cuius etiam ad impetigines & alia multa vſus eſt. Vide in Scinco.

De morſu crocodili.

¶ Morſu eſt aſpero tetroq;, vt quod dentibus laceret nunquam ſanetur, Diodorus Sic. Morſus eius horribili tenacitate conueniunt, ſtipante ſe dentium ſerie pectinatim, Solinus. *vide* in *B.* Cum ſint multa genera crocodilorum, cætera mandibulam inferiorem mouent præter tencheam: & ideo hæc fortiſſimi morſus eſt, Albert.

De medendis morſibus crocodili.

¶ Quos crocodilus momordit (inquit Aetius 13. 6.) primum quàm tutiſſimè cuſtodire oportet, in domo concluſos feneſtras non habente. Etenim ob contrariam quandam affectionem ferè in totum ſylueſtres maxime feles ad demorſos accedere conſueuerunt. Remedia autem his eadem quæ ad morſos à cane (à cane rabido,) Arnoldus de Villanoua.

Morsus à crocodilo curetur similiter illi, qui morsus est à cane non rabido, Auicenna) ac ad reliquos relata sunt conueniunt. Propriè autem humanum stercus & misy simul trita & imposita ad eos faciunt. aut piscium garum, aut carnium salsarum iusculum morsui infunde. [Salsamenta (id est pisces salsos, Aggregator) scorpionum plagis imponere conuenit: contra crocodilorum quidem morsus non aliud præsentius habetur, Plinius.] Aut salem & myrrham æquali pondere in acerrimo aceto quàm tenuissimo contere, & cerato excepta impone. [Sal crocodilorum morsibus imponitur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita vt vinculis loca constringantur, Dioscorid.] Aliud: Stercoris hyænæ drach. quatuor, æruginis drachmas nouem, adipis anserini drachmas sex, galbani drachmam vnam, ceræ drachmas octo, olei drachmas duodecim. Æruginem & stercus aceto terito, & liquefacta affundito. Quod si hyænæ stercus non adsit, porcino vtitor. Apollonius autem inquit, demorsos locos acrimuria aut piscium garo perfusos ac fotos, adipe crocodili eliquato illinito, & linamẽtis inditis obligato. Aut carnium salsarum pinguiores partes tusas indito, aut melanthium cum aceti fæce tritum imponito. Hæc enim & vlcus serpens compescunt, & morsus è vestigio ab inflammatione vindicãt. Post hæc autem lenticulam coctam cum melle tritam cataplasmatis modo adhibeto. Erui verò farina cum melle subacta, aut iride cum melle morsum expleto. De cætero verò vlcera renutrito, & per communia auxilia ad cicatricem perducito, Hæc Aetius. Aduersus crocodili morsus nitrum cum melle læuigatum tantisper tum hulcus repurgetur, imponito: mox melle, butyro, medulla cerui, adipe anserino impleto. (Eodem emplastro, nisi quod terebinthina additur, Aetius initio libri 13. contra hominis morsum vtitur.) Porrò Galenus testatur à crocodilo demorsos adipe ipsorum vulneribus imposita, exactè periculo liberatos cognouisse, Ægineta. De remedio ex adipe, vide etiam supra in *E.* circa finem. Eruum datur contra serpentium ictus ex aceto, ad crocodilorum hominumq; morsum, Plinius. Auicenna 4. 6. 4. 11. eadem quæ Ægineta scribit. Laudantur præterea ad crocodili morsum à Plinio, vt Aggregator citat, garum piscium lib. 31. & sal cum aceto, ibidem. & fex aceti libro 23.

H.

Etymologia crocodili.

a. Crocodilus à croceo colore dictus est, Isidorus. Crocodilus nominatur quod crocum timeat. nam cum ad aluearia repens terrestris crocodilus (scincus) mel vorat, apiarij foris crocum apponunt, quo ille conspecto fugit. Marinus (fluuiatilis potius vel Niliacus, Eustathius habet ἔνυδρος, non θαλάσσιος vt Varinus) verò sic dictus videri potest, quòd crocas, id est littora (vel arenas littorum) timeat. in terra enim pauidus est, Varinus, & Cælius Rhodig. 15. 21. (qui etiam crocas [& crocalas, Eustath.] Græcis dici scribit calculos frequenti motu in maris littore rotundatos, quos Latini vmbilicos appellent:) & Eustathius in Homeri Iliados λ.

¶ Epitheta. Niliacus, improbus, Nilicola, apud Textorem.

Crocodilina, quæstio sophistarum ludicra.

¶ Est & crocodilea siue crocodilina & crocodilitis vocata, quæstio sophistarum ludrica, vt prion & ceratina, Hermolaus. Sapientem formantes non modo cognitione cœlestium vel mortalium putant instituendum, sed per quædam parua sanè, si ipsa demum æstimes, ducunt, sicut exquisitas interim ambiguitates: non quia ceratinæ aut crocodilinæ possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli, Quintilianus 1. 16. De crocodiline inuenimus (inquit Politianus in Miscellaneis cap. 55.) apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum crocodilites potius quàm *crocodiline* vocatur, quod & verius puto. Verba ipsius ita Latinè interpretamur. Serra, inquit, & crocodilites, sicuti est in Ægyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio secundum fluminis ripas ambulabat: ei crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si verum mulier responderet. Negauit illa fore vt redderetur, atq; ob id æquum aiebat reddi, Hactenus ille. Moxque idem, Crocodiliten (inquit) hanc propositionem vocant, crocodili huius gratia, quam etiam πρίονα, id est, serram vocari à Græcis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus Vitarum venditiones, ita fermè Chrysippum loquentem inducens, eiq; respondentem quempiam, qui se profiteatur emptorem: Considera igitur ita. Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si fortè illum iuxta fluuium errabundum crocodilus inueniat rapiatq;, dein redditurum polliceatur cum verum dixeris, vtrum reddendus ei videatur nec ne. Quid enim sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas. Ex his aut arbitror (inquit Politianus) liquet etiam crocodilitem, sicuti supra ceratinen, sophismatos esse parum explicabilis speciem, quo dialectici veteres, potissimumq; Stoici vterentur.

ὁμώνυμα.

¶ Hesychius crocodilum etiam τύλην interpretatur. intelligo autem tomentum quo puluini & sellæ quædam replentur. nam & κροκύδες, γνάφαλα exponuntur: & κνέφαλον (pro γνάφαλον, vt conijcio) τύλη. Κροκοδίλλην φιλύλλης εἶπε τὸ κάταγμα ἤτοι μήρυγμα, (πτιλίον,) Pollux 7. 9. ¶ Cum crocodillis crusculis, Plautus: Pompeius interpretatur valde exilibus.

Crocodilus pictus quid significarit.

¶ Icon. Nealces cum prælium nauale Ægyptiorum & Persarum pinxisset, quod in Nilo, cuius aqua est mari similis, factum volebat intelligi, argumento declarauit, quod arte non poterat. Asellum enim in littore (littus dixit pro ripa) bibentem pinxit, & crocodilum insidiantem ei, Plinius. Crocodilus in hieroglyphicis literis malum significat, Diodorus Sic. lib. 4. Biblioth. Ægyptiorum alij in nauigio, alij super crocodilo Solem ostendunt, sic innuentes Solem iter suum per aerem

dulcem

dulcem & humidum peragendo, tempus generare, quod quidem per crocodilũ significatur propter aliam quandam sacram (ἱερατικὴν) historiam, Clemens lib. 5. στρωματ.

Crocodilion herba. ¶ Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Nascitur in sabuletis, &c. Plinius. Meminit & Dioscorides, & Galenus in libro de simplicibus. Idem lib. 2. de composit. medic. secundum locos cap. 2. mentionem facit radicis crocodiliadis maximæ, quæ locis aquosis nascatur. Dioscorides crocodilion suum ἐνδρυμώδεσιν, id est syluosis nasci prodidit. Quin & dipsacus apud Dioscoridem crocodilion cognominatur: & lilium ab Osthane auram crocodili vocitari inter nomenclaturas eidem attributas legimus.

Champsæ. κροκύδειλος. De serpentibus Indicis crocodilis similibus. ¶ Quos Ægyptij *champsas* vocant, Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorum quod apud eos in sæpibus gignitur, quantum ad corporis speciem, comparantes, Herodotus. Est & κροκύδειλος, (cum acuto in antepenultima, vel secundum alios in vltima, & ypsilo in antepenult.) paruum animalculum apud Hipponactem, Eustathius. Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo vocatus scincos, Plinius. Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 3. in loco quodam Cubæ appellatæ ab Hispanis inuentos ait serpentes octo pedum in verubus ligneis appositos igni vnà cum piscium libris circiter centum: quos incolæ piscatores ceperant vt regi suo conuiuium pro altero rege paranti afferrẽt, & conspectis Hispanis accedentibus fugientes reliquerant. Tum Hispani (inquit) discumbunt, piscibus læti fruuntur, serpentes relinquunt, quos nihilò penitus ab Ægyptiis crocodilis differre affirmant, præterquam magnitudine, cum maximi eorum octo pedes non excederent. Propinquum nemus postmodum iam saturi ingredientes ex ijs serpentibus, arboribus funiculis alligatos complures comperêre, quorum ora alij funibus astricta, dentes alij euulsos habebant. Demum per interpretem cognouerunt nihil esse inter edulia quod incolæ tanti faciant, quanti serpentes illos. popularibus eos comedere minus licet, quàm apud nos phasianos aut pauones. Hæc Petrus Martyr. Non probo autem quòd serpentes appellat, quos à crocodilis sola magnitudine differre scribit: lacertos enim potius, quòd quadrupedes sint, nominari oportebat. Idem Decadis secundæ libro secundo, Beraguæ prouinciæ Noui orbis flumen quoddam esse ait, quod Hispani Lacertorum flumen vocarint, quia lacertos nutriat maximos, hominibus cæterisq; animalibus noxios, Niliacos crocodilos æmulantes.

Crocodilon oppidum Phœniciæ. Crocodilorum ciuitas in Ægypto. Crocodilus mons. ¶ Æsculapio templum consecratum fuit in monte Libyæ circa Crocodilorum littus, vt scribit Hermes Trismegistus in Asclepij dialogo. ¶ In Phœnice fuit oppidum crocodilon, (crocodilorum,) Plinius 5. 19. non procul à Carmelo promontorio. Crocodilorum ciuitas in Ægypto est, Arsinoe dicta postea, Strabo. Hinc dictus puto Crocodilopolitæ nomos apud Plinium. Crocodilorum vrbs sita est in Mœride palude * in Ægypto, vt meminit Herodotus lib. 2. Sic autem vocata est quòd cum * Minas rex, (Diodorus Sic. vt interpres habet: Menes, vt Herodotus) equo vectus canes proprios persequentes fugeret, equo in palude collapso, ipse à crocodilo exceptus & in vlteriorem ripam delatus sit. quo in loco vrbe condita crocodili consecrati & pro dijs habiti sunt, eorumq; cæde omnibus interdictum. Ciuis, Crocodilopolites, Hæc Stephanus, cuius locum mutilum sarcies ex Diodori Siculi de fabulosis antiquorum gestis lib. 2. quem Pogius interpres parum commodè reddidit. ¶ Crocodilus mons est in Ciliciæ vel Syriæ ora, Plinius 5. 27.

Superstitiosa quædam de crocodilorum vsu. ¶ *e.* Grandini creditur obuiare si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel marini vituli per spacia possessionis circumferat, & in villæ aut cortis suspendat ingressu, cum malum viderit imminere, Palladius. Corium crocodili, aut lupi claudi aut simiæ si circundetur ferendo ipsum cum coaldea, & superficies eius, nunquam cadet in ea grando, Rasis. apparet autem lupum claudum ab interprete positum pro hyæna: nam & apud Auicennam 4. 6. 4. 9. qui locus est de cura morsi à cane rabido, pro *aldabha*, id est hyæna, interpres reddit *adabacum* claudicantem. Cæterum simiæ nomen ab eodem positum suspicor pro vitulo marino, qui Græce phoca dicitur, Hebræi autem simiam *koph* vocant, vnde per literarum metathesin error committi potuit.

Historia de Artemidoro grammatico. ¶ *h.* Artemidorum grammaticum Appollonius memorat nitente gressu crocodilum in harena iacentem expauisse, atq; eius motu percussa mente, credidisse sibi sinistrum crus atque manum à serpente comestam, & literarũ memoria caruisse obliuione possessum, Cælius Aurelianus in Chronijs, capite de furore siue insania.

Crocodili ab Ægyptiis culti. ¶ Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut crocodilum violent, Cicero. In diuersis Ægypti locis coluntur scarabeus, crocodilus, feles, Plutarchus in Symp. 4. 5. *Crocodilon adorat Pars hæc* (Ægypti:) *illa pauet saturam serpentibus ibim*, Iuuenalis Sat. 15. Sed neq; crocodilus sine causa verisimili ac plena persuasionis honorem nactus est. Ad summum enim numen quandam habet imitationem, vtpote ex omnibus vnus elinguis. Neque enim sermo diuinus voce indiget: & per mutam & silentem viam ac iustitiam ascendens, ad vocalem iustitiam perducit mortalia, (καὶ δι' ἀψόφου βαίνων κελεύθου καὶ δίκης, τὰ θνητὰ ἄγει κατὰ δίκην.) Solum autem ex ijs quæ degunt in humido à fronte tenuem (λεῖον, læuem) ac perspicuam quandam pelliculam deducere tradunt, & visum obtegere, ita vt non visus videat, quod primo numini planè congruit. Vbi verò crocodilus fœ-

mina pepererit, ibi terminum incrementi Nili futurum agnoſcit. Quum enim in humido partum ædere non poſſit, procul autem non auſit: id ſeruat temperamentum, vt exactè futurum incrementum præſentiat, vt à partu dum incubant & fouent oua ſimul ipſæ fluminis beneficio frui poſſint, ſimul verò & oua loco inhumecto ac ſicco cuſtodiantur. Pariunt autem (oua) ſexaginta, & totidem dies ceſſant, (ἐκλείπουσι. lego ἐκλέπουσιν, id eſt excludunt:) totidem etiam viuunt annos qui plurimum viuunt: quæ dimenſionum prima eſt ijs qui cœleſtia ſpeculantur, Hæc ferè Calcagninus in libro de Ægyptiacis, ex Plutarcho de Iſide & Oſiride. Ipſi quorum vanitas ridetur Ægyptij nullam belluam, niſi ob aliquam vtilitatem conſecrauerunt, velut ibin, quòd maximam vim ſerpentium conficiat: crocodilum, quòd terrore arceat latrones, Cicero. Crocodilos admirantur multi, cum homines interficiāt ædantq; rem pernicioſam mortalibus, quur lege vt pro dijs colantur, fuerit ſancitum. Sed videntur toti patriæ ſecuritatem afferre, non tantum Nilus, ſed & qui in eo ſint crocodili. Quos Arabiæ Libyæque latrones veriti, non audent flumen tranſire populatum. Affertur & alia ab hiſtoricis huius beſtiæ colendæ ratio. Nam regem quem Minam (Menem, Herodotus lib. 2.) dixêre, cum ſui canes perſequerentur, fugiſſe aiunt in Mœridis (alij *Miridis* vel *Muridis* legunt, neutrum probo) paludem, ibiq; (collapſo in palude equo quo vehebatur, ipſum, vt Stephanus habet) ſuſceptum à crocodilo, mirabile dictu, in continentem fuiſſe delatum. Igitur vt gratiam animali redderet: condita ciuitate paludi propinqua, quam crocodilorum appellauit, mandaſſe accolis, vt pro deo ea beſtia coleretur, paludemq; in earum cibum vouiſſe, Diodorus Siculus de fabuloſis antiquorum geſtis lib. 2. Pogio interprete qualicunq;. In Arſinoitica præfectura (inquit Strabo lib. 17.) mirum in modum colitur crocodilus, & eſt ſacer apud eos in lacu quodam (Mœridis ſcilicet) ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus manſuetus & ſuchus vocatur. Nutritur autem pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferuntur ad eiuſmodi ſpectaculum venientibus. Hoſpes itaque vir inter alios honoratiſſimus, qui nobis ſacra commonſtrabat, ad locum veniens, placentulam, & carnem aſſam, & quoddam mulſi vaſculum ex cœno attulit. Beluam in ripa lacus inuenimus, ex ſacerdotibus alij eius os aperuerunt, alius bellaria impoſuit, poſtea carnem, deinde mulſam iniecit. Ille in lacum exiliens in vlteriorem partem traiecit. Sed cum alius hoſpes aduenisset, & ſimiliter primitias attuliſſet, curſu lacum circumeuntes itidem inuento crocodilo obtulerunt, Hæc ille. Et alibi, Arſinoitæ crocodilos colunt, & propterea foſſam habent crocodilis plenam, & Mœridis lacum. nam & eos colunt, & ab eis abſtinent. Crocodilos ſacros admodum eſſe exiſtimant qui circa Thebas & Mœrios (Μοίριος) ſtagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fuſiles inaures (ἀρτήματα λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα:) & primoribus pedibus catenam (ἀμφιδέας, armillas) innectentes: cibaria quoq; accommodata ac ſacra (ἰρήϊα) præbentes, conſectantur tanquam pulcherrimè viuentem, (tanquam homines delicatos curant.) Vbi mortem obijt, ſale conditum (ταριχεύσαντες) ſacris in vrnis ſepeliunt, Herodotus. Coptitæ (qui Coptum incolunt in Ægypto,) accipitres vt crocodilorum hoſtes odio adducti ſæpe in crucem agunt. Iidem ob ſimilitudinem quam cum aqua crocodilis eſſe affirmant, crocodilos diuino honore afficiunt, Ælianus. Ab aſpidibus & crocodilis morſos felices & deo dignos arbitrantur Ægyptij, Ioſephus lib. 2. contra Appionem. Crocodilorum colentes Ombitæ Ægyptij populi, ſic hos dierum celebratione dignantur, quemadmodum magnificentiſſima celebramus Olympiæ certamina. A crocodilis ſuos liberos rapi mirificè gaudent, & matres ex eo magnam lætitiam voluptatemq; capiunt: & ſimul magnificè, & amplè de ſe ſentiunt, quæ nimirum deo cibaria pepererint, Ælianus. Volaterranus quidem hæc eadem ex Æliano de Ombitis pariter & Coptitis ſcribit. Quàm familiariter à ſacerdotibus in Ægypto crocodili tractentur, ſcripſi quædam ſupra in D. Amometus in quadam Libyca vrbe dicit ſacerdotes ex lacu quodam cantionum illecebris præſtrictos

Crocodilos diuinatione pollere ferunt Ægyptij.

crocodilos decem & ſeptem cubitorum educere. De crocodilis hanc etiam auditionem ex Ægyptijs accepi, ſacros eſſe, & manſueſcere, & à miniſtris ſe facile contrectari ſuſtinere, & ſibi fruſta eſculenta in dentes inſita, extrahentibus patulum os præbere, atque antiquiores & præſtantiores diuinatione pollere, Ægyptij ferunt: idq; Ptolemæi teſtimonio comprobant: eum ſanè cum ex crocodilis antiquiſſimum & præſtantiſſimum appellaret, non exauditum fuiſſe: cum cibaria ei comedenda obieciſſet, reieciſſe: inde ſacerdotes collegiſſe, ex Ptolemæo idcirco crocodilum, quòd eum vicinum ad moriendum prænoſceret, cibum capere noluiſſe, Ælianus. Eadem ferè apud Plutarchum leguntur in libro Vtra animalium, &c. Quidam apud Heliodorum in Æthiopicis (initio lib. 6.) cum vidiſſent crocodilum à dextra in læuam ferri, & in alueum fluminis Nili celere impetu ſe condere, nihil commoti ſunt hoc ſpectaculo tanquam eis familiari & vſitato, Calaſiris tamen impedimentum aliquod circa iter eis obuenturum monebat. Cnemon verò vehementer perturbatus eſt, quòd non exactè ipſum animal, ſed humilem quandam & obſcuram eius vmbram videre ſibi viſus fuiſſet, Hæc ille.

Apud quos in Ægypto non ſint ſacri crocodili.

¶ Apollinis ciuitas in Ægypto crocodilis eſt inimica, Strabo. Neminem dicuntur lædere diebus ijs quos Apis natales habet, Calcagninus. Apollonopolitæ comprehenſos ex alto ſuſpendunt, atq; eos primum flebiliter gementes, permulta verberatione affligunt, deinde ijs conciſis veſcuntur, Ælianus. Et rurſus, Apollonopolitæ eiuſmodi beſtiam oderunt, quòd dicant, Typho-

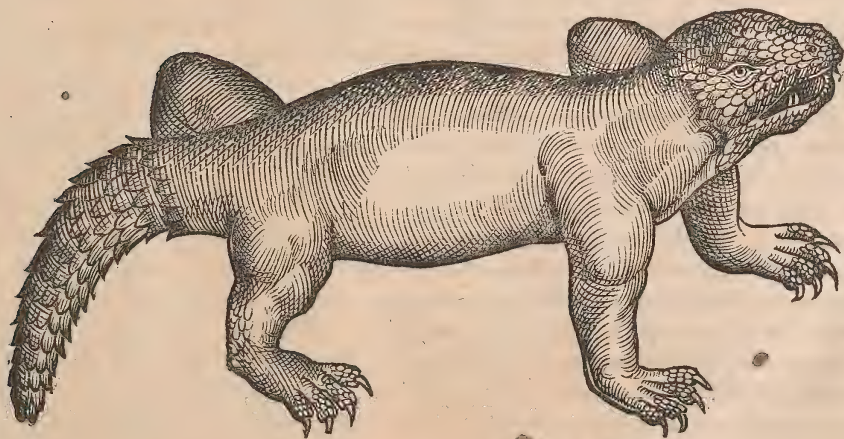
Typhonem eius formam induiſſe. Alij non ob eam cauſam, ſed quòd Pſamniti regis iuſtiſſimi viri filiam crocodilus rapuerit, eius cladis recordatione ſuos poſteros vniuerſam eorum nationem odiſſe. In vrbe Apollinis ſancitum eſt, vt quiſque de crocodilo comedat ablegata omni exceptione: venanteſque ac enecantes quotquot poſſunt è crocodilis è regione templi proponunt, aſſerentes quòd Typhon factus crocodilus Horum aufugerit: omnia denique animalia infeſta, omnes affectus improbos, omnes motus peſtilentes Typhoni imputant, Calcagninus. Qui circa Elephantinam vrbem incolunt, quòd ſacros eſſe non cenſeant crocodilos etiam comedunt, Herodotus. Eſt in Ægypto Herculis ciuitas, vbi ab Heracleotis coluntur ichneumones qui crocodilis & aſpidibus (vide in Ichneumone *D.*) perniciem inferunt, Strabo. Tentyritæ populi (de quibus plura ſcripſi ſupra in *D.*) crocodilum reijciunt, captumq́; arbore ſuſpendunt: & multis prius affectum verberibus poſtmodum comedunt, Textor. Iidem (Æliano prodente) accipitres vt crocodilorum hoſtes ſanctiſſimè colunt.

¶ Prouerbia. Crocodili lachrymæ, Vide ſupra in *D.* ¶ Vt canis è Nilo bibit & fugit, (metu ſcilicet crocodilorum:) Vide inter prouerbia ex Cane. Certum eſt canes iuxta Nilum amnem currentes lambere, ne crocodilorum auiditati occaſionem præbeant, Plinius. *Prouerbia.*

DE CROCODILO NILOTICO.

CROCODILVS, nomine ac forma omnibus ex æquo notiſſimus: Niloticum animal eſt, amphibium, quadrupes, lacertoſi generis: ouiparum, piſciuorum, ex parua origine in maximam molem creſcens: dentibus longis, exertis, pectinatim vtriq; maxillæ infixis, quarum ſuperior tantum moueri conſpicitur: lingua pro corporis magnitudine adeò exigua, atq; inferiori maxillæ ita inhærente, vt ſolum eius veſtigium eſſe credas. Illi noctu diuq; inſidiantur indigenæ, eiuſq; cutim ſalitam ac tomento conditam noſtris mercatoribus diuendunt. Ea eſt rugoſa, multis in tergo tuberculis armata, ſubtus læuis, ſurſum verò ſeſſilibus ſquamis aſpera, ingenti cauda prædita, coloris vndecunque cinericij à qua vaſta ac breuiora crura emanant: pedibus in quinos digitos diffiſſis, robuſtiſſimis ac prælongis vnguibus communitis, quibus terreſtria animalia, atq; adeò humana corpora diſcerpere creditur. Huius figuram multa veterum numiſmata referunt, multæq; vrbes pellem eius ad inſignem plebis admirationem, in palatiorum eminentioribus locis collocant; cuiuſmodi Lutetiæ in plæriſq; ſacris ædibus, atq; adeò aula forenſi maiore videmus, Bellonius.

DE CROCODILO TERRESTRI, Ægyptiaco vel Arabico.

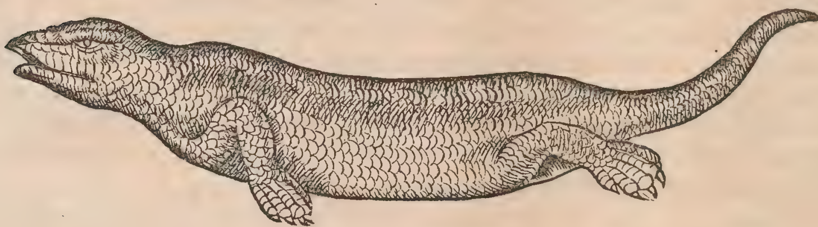
CROCODILI genus terreſtre, haud ita procerum, Ægypto atque Arabiæ peculiare, reliquis animalibus infenſum, lacertam prouectiorem ac maximam eſſe dixeris: à qua tamen præter duritiem ac cutis firmitudinem hoc diſtat, quod caput crurumq́; articulos, atque adeò pedum digitos ſquamoſos gerat. Verumetiam à Nilotico crocodilo hoc differt, quod caudam habeat in clauæ modum tuberculis elatioribus aſperam: qua corpora quibus inſultat, atrociſſime diuerberare creditur, Bellonius. Hoc animal, ni fallor, pharmacopolæ quidam in Italia oſtentant, & *caudiuerberam* nuncupant.

DE CROCODILO TERRESTRI BRESILIENSI.

HÆc Crocodili terrestris species hactenus nobis ignota, nuper ex Bresilia in nostrum orbem allata fuit, talis figuræ, qualis hic ponitur. Longitudo eius vlna maior, latitudo decem digitorum transuersorum, tibiæ anteriores decem digitos, posteriores octo longitudine æquat: caudam prælongam albis & fuscis notis distinctam gerit. Corpus totum multis paruis, splendidis & æqualibus squammis tegitur, quæ medio ventre maiores & albæ sunt. Aquæ impatiens est, ita vt si quis in os aquam infundat, statim moriatur. Venenatus non est, sed à quouis ex cauis effoditur, capitur, ac in cibum sumitur: nec alius est carnis eius gustus quàm testudinis. Si post duos vel tres dies occisus igni vel calori admoueatur, non aliter mouetur, ac si nouissime interfectus esset.

DE SCINCO, quem & CROCODILVM terrestrem vocant.

A.

De nominibus varijs huius animantis. SCORPIONES scinci lacertiq; vermibus non serpentibus adscribuntur, Solinus cap. 30. Ego verò hæc animalia ἑρπετὰ, id est reptilia, non σκώληκας, id est vermes, rectè appellari dixerim. Scincum Dioscorides eundem terrestri crocodilo esse scribit. hinc & crocodileam fimum eius appellant, de terrestri non aquatico crocodilo intelligentes. Auicenna confundit. Ex eadem (crocodili) similitudine est scincus, quem quidam terrestrem crocodilum esse dixerunt, candidiore autem & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dignoscitur à crocodilo, squammarum seta à cauda ad caput versa, Plinius. Ego scincos quosdam lacertis similes, ac magnitudine ferè æquales, qui ex Ægypto afferuntur, vidi, cute quidem quàm crocodilorum candidiore tenuioreq;, squammas verò, vt Plinius inquit, à cauda ad caput verti non potui in eis animaduertere, cum tamen veros illos scincos esse non dubitem. Quamobrem conijcio tria saltem genera crocodili statuenda: vnum aquaticum, qui simpliciter ita nominatur: & duo terrestria, vnum cognitum nobis, quod scinci nomine ex Ægypto adferri hodieq; dixi: & tertium nobis ignotum, cuius squamæ ad caput vertantur. Non probant Bellunensis sententiam, qui in Mesuen commentarios ædiderunt monachi, nempe ex ouis crocodili in aqua æditis, crocodilum nasci: ex ijsdem in ripa iuxta aquam, scincum. Atqui hoc non asserit Bellunensis, sed secundũ Arabes ita existimari scribit: & propterea (inquit) dicitur quod scincus sit de semine crocodili. Certum est tamen crocodilum nunquam oua sua in aqua parere, sed semper in sicco. Græcè σκίγκος scribitur, ab illiteratis quibusdam pharmacopolis & alijs *stincus*, quod nomen etiam pro schino, id est lentisco aliquando ineptè ponitur in Arabum libris. Apud Nicolaum Myrepsum etiam in Græco codice alicubi σίγκ pro σκίγκου scribitur. Albertus lib. 24. de aquaticis animalibus agens, scincos cum sciuris confudit: & mox cum de stella marina agere deberet, vbi sturitus scribitur, aliâs stincus (vtrunque ineptè pro aster, id est stella) vim ciendæ Veneris vehementem ei tribuit, quæ sanè scinco à bonis authoribus, ijsdem penè verbis, non stellæ marinæ adscribitur. *Pseudoscinci.* Plurimi ex pharmacopolis indocti homines, scinci loco, lacerti genus aquaticum nostræ regionis vendunt, prona parte pallidum, nigrum supina, Syluaticum & alios huius farinæ scriptores secuti, qui scincum interpretantur lacertum aquaticum. quem ego sanè venenatum esse arbitror: scincum non item, eundemq; nec nostræ regionis, nec omnino aquaticum. quamuis monachi in-

chi interpretes Mesuæi, scincos circa Romam sibi visos somniant, Syluaticus & Platearius in Apulia. Sunt qui lacertos quosdam duabus insignes caudis pro scincis vendant, ab ijsdem monachis reprehensi. Sed de lacertis aquaticis priuatim agam. Κίκερος, crocodilus terrestris, Hesychius & Varinus. sed σκίγκος vox apud alios authores vsitata est, κίκερος alibi nusquam legi. *Koach* Hebraicam vocem, כח, aliqui crocodilum interpretantur, alij lacertam, scincum forte melius dicturi, vide in Chamæleonte *A.* צב, *zab*, etiam aliqui scincum exponunt, sed crocodilum propriè significat. Arabes & Chaldæi *dab* & *aldab* dicunt: vertunt enim ʒ in *d*. Serapionis interpres in capite de Stercore vbi Galeni verba de crocodilea citantur, pro crocodilo terrestri duas voces ponit, stellionem & *adhaya*, si rectè sic scribitur. Dioscoridis etiam vetus interpres stellionem reddit, vbi crocodilum terrestrem vertere debebat. Garis fluminis, id est scincus, Syluaticus. Apud eundem alibi *guaril*, scincus exponitur: & ita solum rectè legi puto, non *garis*. *Guaril* aquaticus, id est scincus, sed verius stellio, Vetus glossographus Auicennæ. Aggregator etiam *guaril* apud Auicennam stellionem interpretatur, ipse non probo. De scinco Auicenna (vt scribunt Monachi in Mesuen) tribus aut fortè quinq; capitibus agit, Arabicè *guaril* nominans: Et in primo capite inscripto de *guaril*, fimi tantum eius vires describit, vt Dioscorides crocodileæ. reliqua duo capita de scinco inscribuntur, vnde error Auicennæ apparet, qui de vna & eadem re diuersis locis egerit. Instituit præterea caput de tinsa vel temsa, quod crocodilus est, & propriè aquaticus: quare non rectè ei vires fimi terrestris crocodili adscribit, easdem quas in capite de *guaril* recensuerat. Cæterum Pandectarius in capite Rhule, quod interpretatur renes, (ex Serapione cap. 450.) scinci meminit: attribuunt enim authores vim medicam illis præcipuè in hoc animali partibus quæ circa renes sunt, Hæc Monachi. Rasis interpres pro scinco piscem sagittalem vertit, piscem fortè arbitratus quoniam recentiores nonnulli non rectè aquaticum animal esse scripserunt. Hebræi crocodilum *zab* vocitant, Arabes & Chaldæi *dab*, piscem verò *dag*, vnde forsitan natus error. Serapionis etiam interpres cap. 446. scincum ineptè piscem facit: & Serapio falsò attribuit Galeno qui scripserit scincum esse speciem stellionis aquatici. *Alarbian* vt scribunt Arabes, sicut Ebenesis, & alij, est animal aquaticum declinans ad colorem citrinum, & de eo est salsum, & de eo est recens, & dicitur etiam quod est species scincorum: & dicitur etiam de carne molli addita in naso quæ conuenit cum hæmorrhoidibus, And. Bellunensis, Videtur autem de scinco intelligendum, quod is quoq; tum recens tum salsus aut simpliciter inueteratus in vsu habeatur. Quin & *harbe* vel *alharbe* chamæleonem interpretantur, & speciem *zab*, id est crocodili. Scincus vox facta videtur à tinsa vel suchus, vide in crocodilo *A.* *Aldab* est animal simile lacerto, sed maius, Bellunensis. *Dab* animal est instar lacertæ magnæ, ventre maiore, Latinè (forsitan apud recentiores aliquos barbarbaros) *ballecola*, (aliàs *Baleccara*,) quod reperitur in Barbaria & in Sardinia, colore lacertæ, cuius stercus illinitur contra lentigines, &c. Syluaticus in Dab & in Baleccara. Eadem autem ferè etiam de scinco scribit. *Schanchur* est *guaril* de Nilo, qui capitur in Ægypto, Auicenna 2. 644. Serapioni *secancur* dicitur. Rursus Auicenna 2. 603. *Aschanchur* (inquit) est *guaril* (*vrel*, vt Bellunensis legit) aquaticus qui in ripis Nili capitur. & fertur nasci de generatione altemsa, cum illa extra aquam oua parit. Sic apparet Auicennam in tribus aut fortè quinque capitibus de scinco agere, vt Monachi qui commentarios ediderunt in Mesuen obseruarunt. Primum in *guaril*, deinde bis in scinco: item in tinsa vel tempsa, qui crocodilus est & propriè aquaticus, non rectè terrestris crocodili vires in *guaril*, enumeratas ei adscribens. *Askincor*, id est scincus, Syluaticus. *Scerantum*, id est scincus de mari rubro, Vetus glossographus Anicennæ. *Nudalep* vel *nudalepi*, id est scincus, Syluaticus.

B.

Descriptio formæ scinci.

Scinci veri & peregrini, qui ex oriente vel Ægypto ad nos aduehitur, forma hæc est, mihi manibus tractanti obseruata. Lineæ per dorsum alternis fuscæ & albæ sunt, latiusculæ: sed fuscæ etiam punctis albis distinguuntur. Collum superius magis fuscum est, caput & cauda magis albent. Pedes & tota pars supina, id est venter, pectus, &c. albo colore squamularum nitent. Pedum digitos quinos vnguiculi muniunt exigui. Cruris longitudo sesquipollicem æquat. Toti corpori à capite ad caudæ acumen longitudo duorum palmorum, id est octo digitorum secundum transuersum, aut paulò breuior. Caudæ longitudo, digiti duo, quæ subito ex crassiuscula in acutissimam exit. Exenteratos (sachare puto conspergunt,) bombyce explent, atque ita vendunt: pretio ferè drachmarum septem cum dimidia in ternos. Tales erant quos ipse vidi: sed nuper amicus quidam noster Constantinopoli rediens vulgo illic quinque vel sex palmorum, id est viginti aut viginti quatuor digitorum scincos vænire mihi affirmauit. Alter quidam mihi se veros scincos vidisse affirmauit longos palmum, latos duos digitos, luteos, qui parte posteriore statim in acumen desinerent, nec multum ita producerentur vt lacerti. Rondeletius neq; qui Venetijs venduntur, neque illos officinarum, veros scincos esse vult. Nam scincus (inquit) est terrestris crocodilus. Illi in aqua & terra viuunt. Vnicum se duorum cubitorum longitudine vidisse affirmat. ¶ Similis crocodilo, sed minor etiam ichneumone, est in Nilo (quasi verò aquaticus sit, quod alibi negat) natus scincus, Plinius. Alter illi (crocodilo) similis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, Idem. Scinci circa Nilum frequentissimi, cro-

Vbi reperiantur.

In Nilo.

codilis quidem ſimiles, ſed modica forma & anguſta, Solinus. Cardanus lib. 9. de ſubtilitate in India occidentali, atq; alibi etiam ſed rarius longè, lacertos maximos naſci tradit, quos crocodileos vocant, crocodilis magnitudine & forma ſimiles, excrementis alui odoratis. Galenus lib. 10. de ſimplicibus crocodilos terreſtres, quorum fimum in vſu eſt, paruos & humiles, μικροὺς καὶ χαμαιρεπεῖς eſſe ſcribit. Hæc magnitudinis differentia ad regiones referri poteſt: niſi quis omnino contendat inueniri aliquod crocodili terreſtris genus à ſcincis diuerſum. *In Africa.* Crocodili tricubitali ad ſummum magnitudine, terreſtres, lacertis aſſimiles, apud aratores Afros ad occidentem reperiuntur, Herodotus lib. 2. Sunt autē hi vel ſcinci, vel ſimile crocodili terreſtris genus, ſola forſan magnitudine diſcreti. Plinius enim ſuum crocodilum terreſtrem, ichneumone minorem eſſe ſcribit. eſt autem ichneumon non maior catello. Plinius quidem 28. 8. an ſcincus idem eſſet, qui terreſtris crocodilus ille cuius crocodilea, id eſt fimum in vſu medicorum eſt, dubitauit. Primum enim de remedijs ex crocodilo amphibio agit, deinde ex terreſtri, tertio loco ex chamæleonte. Poſtea ſubijcit, Ex eadē ſimilitudine eſt ſcincus, quem quidam terreſtrem crocodilum eſſe dixerunt. Scincus animal eſt Indicum, quadrupes, lacertæ ſimile, ſed multo maius, longius, & ventroſum, vt Syluaticus & alij ex Dioſcoride citant, apud quem ego huiuſmodi nihil reperio: ſed in libro Simplicium ad Paternianum. Scinci alij marini, alij montani à *In India.* recentioribus hodie vocantur. ¶ Scincus aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ, terreſtris crocodilus eſt ſui generis, Dioſcorides. Ego Lydiam Mauritaniæ regionem nullam inuenio, quanquam Serapionis quoq; interpres *Lodiam* reddit, pro Lydia. Raſis in libro de ſexaginta animalibus, cæteras regiones ex Dioſcoride nominat, hanc omittit. Marcellus Vergilius vertit in Libyæ Mauritania: ego malim in Libya Mauritaniæ. nam Græcè legitur τῆς Μαυρουσιάδος. Libya enim aliquando pro tota Africa ponitur, aliquando pro certa eius parte: eſtq; hoc *In Arabia.* nomine etiam fluuius in Mauritania. Maximus ſcincus Indicus eſt, deinde Arabicus, Plinius. Quanquam Dioſcorides ſcincum, crocodilum terreſtrem nominat, illi tamen qui hodie Venetias afferuntur, marini ſunt è mari rubro: & alij ex Nilo Ægypti. hi ſpecie quidem corporis crocodilos referunt, non maiores tamen ſunt maximis lacertis noſtris. ſquamæ ipſorum albæ ſunt ad pallidum inclinantes cum linea bertina à capite ad caudam, cum crocodili in ſummo dorſo toti nigri ſint, Recentior quidam. Salamandra ſimilis eſt lacertæ aut crocodilo terreſtri. Syluaticus in capite Rhule (renem interpretatur) ſcincum tradit ſimilem eſſe lacertæ, cauda tamen non rotundā, ſed ad latera compreſſa: item ventroſum, vt nos pluries circa Romam in aquis ſtantibus vidimus, (hi potius lacerti aquatici vulgares fuerint, de quibus infra priuatim.) Quamobrem ſcinci qui venduntur ſicci cum duabus *In Apulia.* caudis, probantur non eſſe veri. Platearius ſcincos in Apulia etiam reperiri ſcribit, ſed efficatiores eſſe vltramarinos, Monachi interpretes Meſuæi. Præcipua ſcinci à crocodilo differentia dignoſcitur, ſquammarum ſeta à cauda ad caput verſa, Idem. Vide quædam in *A.* ſuperius.

C.

De naturalibus corporis actionibus. Crocodili tam terreſtres quàm fluuiatiles ſua oua terræ gremio committunt, Ariſtot. ¶ Lacertæ inſidias in apes faciunt: ac terreni crocodili peſtem perniciemq; illis inſtruunt. farina ad veratrum admiſta, aut maluæ ſucco ſuffuſa, & ante alueos diſperſa, guſtantibus illis omnibus perniciem affert, Ælianus. Crocodilus nominatur quòd crocum timeat. nam cum ad aluearia repens terreſtris crocodilus mel vorat, apiarij foris crocum apponunt, quo ille conſpecto fugit. Marinus verò (fluuiatilis potius,) ſic dictus videri poteſt, quòd crocas, id eſt littora timeat. in terra enim pauidus eſt, Varinus. ¶ Herodotus crocodilos (nimirum lacertorum generis) in Ionia in ſæpibus gigni ſcribit, vulgò ſic dictos, & ab iſtorum corporis ſimilitudine, aquaticos etiam illos quos Ægyptij *champſas* vocant, crocodilos ab eis dici. An verò crocodili illi ſæpium incolæ in Ionia ſcinci ſint, aut aliud lacerti genus, non facile dixerim. Venales ſcincos ex Ægypto licet videre, lacerti magni ſimilitudine, Hermolaus Barb. Libya ſola crocodilos alit terreſtres, duobus cubitis non minores, Pauſanias in Corinthiacis. Scincus quidam in rubro mari naſcitur, (ἐν τῇ ἐρυθρᾷ, Marcellus vertit ad rubrum mare,) Dioſcorid. Crocodilum terreſtrem, cuius fimum in vſu eſt, Auicenna ferè in Arabia tantum reperiri ſcribit. *Adib* (pro *aldab*) ſimilis eſt lacertæ magnæ, & degit in aquis, Syluaticus. *Aldeb* ſeu *aldab* animal lacerto maius, in Oriente & verſus Mecham in deſertis arenoſis reperitur, Bellunenſis. Vide etiam *Cibus eorum.* ſupra in *B.* quibus in locis ſcinci reperiantur. Scincus odoratiſſimis floribus viuit, Plinius. quamobrem non mirum mellis eundem auidum eſſe, ceu ex floribus confecti. Crocodili apibus nocent, *Fimus.* Florentinus in Geopon. ¶ Fimum eius album, odoratum, & odoris ſubacidi eſſe, referemus in *G.*

G.

Remedia ex ſcinco. Scincus ſiccandus reponitur in naſturtio, (vel cum naſturtio inueteratur,) Dioſcorides. quod is Græcè dicit, ταριχεύεται ἐν καρδάμῳ. Ruellius vertit, Sale inueteratur cum naſturtio. Marcellus, Addito naſturtio ſale inueteratur. Atqui ταριχεύεσθαι verbum quoquo modo inueterari ſignificat, tum cum ſale, tum ſine ſale, vt pluribus docuit Cornarius in commentarijs in Galeni libros de medicamentorum compoſ. ſecundum locos. Sale quidem non opus eſt vbi naſturtium, ſiue herbam, ſiue ſemina eius intelligas, apponitur: quod id acrimonia ſua per ſe ſatis exiccet, & vermiculos naſci prohibeat.

hibeat. Quanquam Plinius quoq; ſcincos ſalſos afferri ſcribit, deceptus & ipſe forſan quòd vim verbi ταριχεύειν neſciret. Qui ad nos etiam adferuntur ſcinci, ſalſi mihi non videntur. Quamobrem non acceſſerim Marcello Vergilio, qui mutilum hunc Dioſcoridis locum ſuſpicatur, & Dioſcoridem fortaſſis ſcripſiſſe, naſturtio æquales ſcinco ad excitandam Venerem vires eſſe, quòd Paulus Ægineta in ſcinco dixerit, χαρδάμῳ δύναμιν ὁμοίαν ἔχει: aut quod Plinius docet, accendere Venerem cum ſatyrio, &c. vt quod Plinius ſatyrium, hic naſturtium dixerit. Ego apud Æginetam tale nihil inuenio: & vt inueniatur, non eſt tamen vlla vel corrupti vel mutili huius Dioſcoridis loci apud me ſuſpicio: ſed Æginetæ potius, & pro cardamo ſatyrion legendum, vt in Antiballomenis apud eundem.

¶ Miſcetur ſcincus in antidota, Dioſcorides. In antidota quoque nobilia additur, Plinius. Antidota accipio medicamenta compoſita aduerſus venena, & alios magnos præſertim viſcerum morbos. Huiuſmodi eſt & nobiliſſima quidem antidotus Mithridatia, quæ & *diaſcincu* vocatur, à Galeno lib. 2. de antidotis, & Actuario alijsq; deſcripta. Eodem de antidotis lib. Galenus deſcribit antidotum ad ſcorpiones, quo quidam in Libya omnes à periculo liberabat, quod inter alia carnem crocodili terreſtris vel ſcinci dicti recipit: & mox Zoili medicamentum ad idem, cui crocodili terreſtris drachmæ decem miſcentur. Vt drachmæ duæ antidoto quod inſcribitur ad omnia letalia, præſumptum & poſtea datum: item ad rabioſorum morſus, pleuriticos, &c. ſed hoc à Mithridatio minimum differt, eo præſertim quod Damocrates carmine deſcripſit. Eiuſdem Mithridatij aliæ duæ deſcriptiones ſunt, ab initio eiuſdem libri: prior ſcinci drachmas duas recipit, altera ſcinci lumborum drachmas ſex. Aduerſus mel venenatum, aut ex melle ſyncero faſtidium cruditatémve grauiſſimam, ſcincum antidotum eſſe, author eſt Apelles, Plinius. Et alibi, Prodeſt & contra ſagittarum venena, vt Apelles tradit, ante poſteaq; ſumptus. Serapio epilepticis dat medicamen, quod ex crocodili terreni ſtercore confectum probat, Cælius Aurelianus cui hoc non placet. Corpus ſcinci, excepto capite pedibuſq;, elixum manditur iſchiadicis: tuſſimq; veterem ſanat, præcipuè in pueris: item lumborum dolores, Idem. Crocodilus terrenus, præciſis ſummis partibus, egeſtisq; interaneis, ex iure coctus, cibatui datus, magnum iſchiadicis præſtat auxilium, Marcellus. Scinci admiſcentur in Amaranti grammatici ad pedum dolores antidotum, apud Galenum lib. 2. de antidotis circa finem. Miſcentur vtiliter medicamentis ad frigidos affectus neruorum, Meſeha & Raſis apud Serapionem & Auicenna. Scincus calidus eſt, auget ſemen, & libidinem ſtimulat. præfertur maior, pinguior, quiq; verno capitur, Iidem: & eo tempore quo feruet ad coitum, Auicenna. Alexander Benedictus in compoſitione quadam ad mouendam Venerem ſcincum non carnoſum requirit, & in alia ſcincum arefactum non vetuſtum, vt fortè pro non carnoſo legi debeat, *non annoſus*. Syluaticus ex Paulo citat, capite de ſcinco, quòd ſit calidus & ſiccus in tertio ordine: quod ego apud Paulum non reperio. Scinci ad opem ſalutarem non qualibet neceſſarij ſunt. medentes quippe ex ipſis pocula inficiunt, quibus & ſtupor neruorum excitetur (hoc eſt, tollatur & curetur:) & veneni vis extinguatur, Solinus. Scinci caro impinguat corpus, quum fit ex ea acafea: & ſi ſaliatur, (inueteretur,) bibaturque ex ea pondus aurei cum vaſe vini, confirmat renes & colem, & libidinem excitat, Raſis. Antidotus tentiginem excitans, dextro aut ſiniſtro impoſita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaum Myrepſum, inter cætera medicamenta accipit ſtellionem, cantharides & ſcincum. Sal ſcinci excitat coitum, quanto plus caro eius, & præcipuè caro ſuminis, & quæ ſequitur renes, maximè verò adeps ex eis, Auicenna. Ad omnem mâlin (peſtilentem affectum, &c.) iumentorum, Crocodilum terreſtrem & ranam, viuentes in oleo diſcoques, donec carnes eorum in oleum reſoluantur, tum colabis & infundes naribus iumenti, vt legimus in Hippiatricis Græcis capite ſecundo. In regione Indorum elephantiaſi affectos aſſiduè per ſedem eluere per vrinæ aſininæ infuſionem heminæ menſura calefactæ conſueuerunt. Crocodilum item terreſtrem accipiunt, eiuſq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, deinde fermento obuolutum aſſant: tum ablato fermento, & ſcabricie eius deraſa, carnis ipſius drachmam vnam quotidie præbent, Aetius 13. 122.

Vſus ſcincorum in antidotis.

¶ Scincorum partes circa renes tanquam naturalibus erigendis efficaces bibuntur, Trallianus 9. 9. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, τὸ περὶ τοὺς νεφροὺς αὐτοῦ μέρος, Marcellus vertit laterum carnes, & Plinius quoque latera ſcinci nominat, alij lumbos. ſed videtur quicquid circa renes eſt vndiquaque accipi poſſe, cum alioqui totum corpus ſimpliciter præter caput & pedes in remedijs detur) id ſibi virium vendicaſſe, vt ſi drachmæ pondere bibantur cum vino (Ruellius hæc verba, *cum vino*, omittit) venerem accendant. verum decocto lentis cum melle, aut ſemine lactucæ cum aqua poto, excitatas inde veneris cupiditates inhiberi, Dioſcorides. Syluaticus ex eodem ſic legit, Facit ſcinci caro ad Venereos vſus ſi vno cyatho (alij, *ſi ex vini cyatho*) bibatur. nam ſi plus ſumatur neruos lædit, quæ non apud Dioſcoridem, ſed in libro ſimplicium ad Paternianum leguntur. Eadem ferè apud Galenum legimus, (qui tamen lactucæ ſemen potum efficacius reſiſtere putat tentigini iſti, quàm lentis decoctum, vt ex loquendi modo apparet, neque enim expreſſe hoc dicit. mirum ſanè Dioſcoridem in lente quæ edendo eſt, nullam huiuſmodi facultatem eius commemorare:) item apud Aetium & Æginetam. Marcellus Vergilius tamen non lentem ſimpliciter apud Æginetam, ſed lentem paluſtrem ad hunc vſum nominari ait, quod in codicibus vulgatis non reperio: nec ſi vſquam repe-

Scinci carnes ad venerem excitandam faciunt.

riatur probo. nam Arabes quoq; qui ex Dioſcoride tranſtulerunt, lentis ſimpliciter decoctum vertũt: & lens paluſtris intra corpus non ſumitur, ſed foris tantum refrigerandi gratia, aut enterocelas puerorum conglutinandi imponitur, apud Dioſcoridem & alios. Seſtius ſcincum plus quàm drachmæ pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit. Præterea eiuſdem decocti ius cum melle ſumptum, Venerem inhibere, Plinius. Quòd ſi cum Dioſcoride, & reliquis eum ſecutis Græcis & Arabibus, Plinium conciliare voluerimus, ſic legemus: Præterea lentium decocti ius cum melle ſumptum, Venerem illam inhibere. ſed ſi hoc dicere Plinius voluit, non ſuo loco dixit, ſtatim enim à mentione Veneris ex ſcinci è vino poti excitatæ, poni hæc verba oportuiſſet. quamobrem hunc errorem (ſi error eſt, vt ego conijcio) in authorem potius quàm librarios reiecerim. Roſtrum ſcinci & pedes in vino albo poti, cupiditates veneris accendunt: vtique cum ſatyrio & erucæ ſemine, ſingulis drachmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita vt paſtilli ſingularum drachmarum bibantur: per ſe laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad ad idem creduntur, Plinius. Ego reliquum corpus potius, roſtro & pedibus reſectis, ſumendum dixerim, vt ipſe Plinius alibi in iſchiadicis ſumendum, caput & pedes demenda expreſſe monens, conſuluit. Marcellus iiſdem præciſis ſummis partibus vtilem facit, nec tamen nominat illas partes, vt & Aetius elephantiacis. Ego caput & pedes ſemper abſtulerim, tum quòd nihil aut minimum carnis hæ partes habeant, tum quòd forſan etiam venenoſius aliquid quàm cæteræ partes: itaque viperarum etiam, cum ad remedia parantur, capita & caudæ amputantur. In ſcincis equidem non totas caudas, ſed partes tantum extremas earum abſciderim, quæ tenuiſſima eſt. reliqua enim non parum carnis habent, & caudæ ſcincorum à nonnullis authoribus etiam per ſe vſurpantur. Sit igitur hic quoque vel Plinij, vel librariorum lapſus. Inteſtinis & reliquo corpore crocodili terreſtris ſuffiri vulua laborantes ſalutare tradunt. item velleribus circundari vapore eius infectis, Plinius. Pro ſcinco ſatyrium ſubſtitui licere, (nempe ad Venerem ciendam,) in Antiballomenis legitur: & pro ſatyrio, erucam. Ex ſalamandra etiam & ſtellione tum ſimpliciter tum tranſmarino remedia ad Venerem excitandam, vt ex ſcinco, veterum aliqui præſcribunt. Ego boni & honeſti medici eſſe aio, medicamentis huiuſmodi, quæ venerem aut cum periculo, aut nimium citant, & ad breue tempus tantum cum vi & impetu præter naturam, prorſus abſtinere: & vbi licitum eſt, hoc eſt in coniugibus, nec dum ætate exhauſtis, vti ijs potius quæ vel nutrimenti ratione, quod probum & copioſum corpori conferunt, vim generandi naturalem reſtituant: vel quæ nutrimenti ſimul alimentique vires obtineant, vt quæ nutriendo etiam calefaciunt, aut inflant, aut humidiorem liquidioremq; reddunt ſanguinem, ſi is fortè ſiccior eſt: Vel denique medicamentis tantum, quæ eiuſmodi ſint, vt corporis habitum ad naturalem ſtatum conuertere ab eo qui præter naturam eſt poſſint, frigidos calefacere, confirmare imbecillos: minimè verò eiuſmodi, quæ vel nimiam vel ad breue tempus, dum impetus medicamenti viget, concitatam Venerem accendant: quod non aliud eſt quàm peccati, & illicitæ nimiæque Veneris authorem eſſe: ſæpe verò etiam corporis periculi. Huiuſmodi enim medicamenta, inter quæ primas obtinent ſcinci, veneno non carent: Et exhibitis ijs, vt plurimum, vel nullus effectus, (præſertim ſi ætas & alia non reſpondeant: aut maior ſit impotentiæ cauſa:) vel nimius (eaque ipſa cauſa periculoſus:) vel denique veneno noxius ſequetur. Nam & veri ſcinci noxij ſunt, vt infra dicetur: & multò magis falſi ſuppoſititijque. Hoc nimirum etiam veteres Græci medici viderunt: quamobrem Galenus, Dioſcorides & alij, ita ſcincis hanc facultatem attribuunt, tanquam ipſi nunquam experti, & auditu ſolo aut lectione cognitam. Cæterum antidotis ſcincos miſceri alia ratio eſt, nec id fieri reprehendo. miſcentur enim alia multa, quibus noxia eorum vis extinguitur, ſalubria medicamenta: & ferè præſtantiſſima quæ venenis & ictibus venenatis aduerſantur, ipſa quoque veneno non carent. Sed de his agere non inſtitui. hoc vnum addam, malle me veris ſcincis, ſi etiam ſatis recentes eſſe conſtaret, ad theriacæ antidoti compoſitionem vti quàm paſtillis è viperarum carnibus. quoniam illi ferè adulterantur: & vel nullius ſerpentis vel alterius quàm viperæ, quique aut venenoſior ſit, aut certè minus efficax, carne conficiuntur. Veræ autem viperæ neque ipſæ in noſtra regione ſunt, neque cuiquam vt aduehantur curæ eſt: & de paſtillis an veram viperarum carnem receperint iudicare nemo poteſt. At ſcinci veri apportantur, & multis apud veteres quoque præclaris contra venena antidotis admiſcebantur, vt Mithridatio omnium nobiliſſimo, alijſque ſupra nominatis. Scincus contra venena præcipuum eſt antidotum: item ad inflammandam virorum Venerem, Plinius. Renes ſcincorum tanquam pudendum ad Venerem intendentes quidam bibunt, alij ſumen quoque & caudam aſſumunt, Syluius: citat autem Galeni verba ex vndecimo de ſimplicibus, vbi ille non renes, ſed τὰ περὶ τοὺς νεφροὺς, id eſt partes circa renes, ſcripſit. Celebratur apud medicos diaſatyrion compoſitio, quæ ab Actuario deſcripta ſcincos etiam accipit: qui tamen in eadem deſcriptione apud Nicolaum Myrepſum omittuntur: miſcentur autem alteri eiuſdem nominis antidoto ſtatim ſubiectæ, numero 66. Recentiores etiam nonnulli compoſitis ſuis medicamentis ad coitum excitandum ſcincos admiſcent. Albertus libro 24. de aquaticis animalibus ſcribens, ſcincos cum ſciuris confundit: & mox cum de ſtella marina agere deberet, vbi ſturitus ſcribitur, pro aſter, aliâs *ſtincus*, vim ciendæ Veneris vehementem ei attribuit, quæ ſanè

Cautio vtilis de medicamentis Venerem excitantibus.

ſcinci

ſcinci non ſtellæ marinæ eſt. Scinci extremitates caudæ & teſticuli & renunculi, in potu venerem cient. Kiranides. ¶ Corij vtriuſq; (crocodili, tum aquatici tum terreſtris) cinis ex aceto illitus his partibus quas ſecari opus ſit, aut nidor cremati, ſenſum omnem ſcalpelli aufert, Plin. Si comburatur corium lacertæ (crocodilum intelligo, præſertim aquaticum, quem *zab* vel *dab* vocant, alijs crocodilum alijs lacertum interpretantibus) & inde cum fece olei inungatur membrum abſcindendum ferro, omnem eius ſenſum extinguit, Raſis in lib. de 60. animalibus. Sanguis vtriuſque (terreſtris & aquatici) claritatem viſus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat, Plinius. An crocodili terreſtris ſanguis viſum acuit experiri nolui, cum haberem probata aciei exacuendæ medicamina, quæ Græci vocant ὀξυδερκῆ, Galenus de ſimplicibus 10.6. Scinci ſanguis ſi calidus ſumatur, & inungatur eo locus ſordidatus, cum belliricis & emblicis, reducit corpus ad colorem proprium: & ſi permiſceatur ei *baurac*, & illinantur inde maculæ faciei ac lentigines, & maculæ minutiſſimæ, remouet eas, & clarum colorem reddit, Raſis. Adeps ſcinci expellit dolorem renum, & facit deſtillare ſperma, Raſis. In libro ſecretorum qui Galeno attribuitur, compoſitio quædam ad mouendum coitum deſtinata, inter cætera recipit adipis ſcinci drachmas decem. Crocodili (tam terreſtris ſcilicet quàm aquaticus: quare in multitudinis numero loquitur) adipem habent quo tactus pilus defluit. hic perunctos à crocodilis tuetur, inſtillaturq; morſibus, Plinius. Qui inunctus fuerit ſepo lacertæ (crocodili. nam *zab* vel *dab* Arabicam vocem vtroq; modo reddunt) & proiecerit ſe ſupra crocodilos, non timebit illos, & ludent cum eo, Raſis. Sed hanc facultatem Plinius alibi priuatim crocodili aquatici tantum adipi adſcribit, quod magis placet. Vide in Crocodilo aquatico *D.* & *E.* ¶ Cor (vtriuſuis crocodili puto, de vtroque enim antea locus eſt) annexum in lana ouis nigræ, cui nullus alius color incurſauerit, & primo partu genitæ, quartanas abigere dicitur, Plinius. Cor lacertæ ſi ſuſpendatur ſupra mulierem, prohibet partum, Raſis: pro lacerta Arabicè puto *zab* vel *dab* legit, quæ vox crocodilum potius ſignificat. attribuit autem ei eo in capite Raſis quædam, quæ Plinius & alij vel terreſtri vel aquatico crocodilo priuatim, vel vtriq;. ¶ Et mox ibidem, In felle lacertæ vtiliſſima vis eſt aduerſus alopeciam, cum ſternutatorium ex eo medicamentum fit cum radicibus betarum. Felle crocodili terreſtris inunctis oculis ex melle contra ſuffuſiones nihil vtilius prædicant, Plinius. ¶ Si medius ſcinci nodus, qui renes tegit, ſuſpendatur ſupra dorſum viri, iuuat virgam & promouet coitum, Raſis. ¶ Si de teſticulo ſcinci dextro bibatur ad pondus vnius *alkilat* (*alkirat*) cum aqua rutæ, facit deſtillare ſperma, idq; deſiccat. Siniſter verò teſtis eodem pondere potus cum aqua cicerum rubeorum, & vaſe vno vini puriſſimi, & duas extra (ſic habet codex impreſſus) id eſt, bis ſex drachmis butyri vaccini, facit deſtillare ſperma, prouocat coitum, renes calfacit, & virgam corroborat, Raſis. ¶ Vnguentum entaticon, hoc eſt ad arrigendum genitale apud Æginetam lib. 7. præter alia caput ſcinci caudas. Apud Aetium etiam in antidoto quadam podagrica caudam ſcinci legimus. Inteſtinis & reliquo corpore crocodili terreſtris ſuffiri vulua laborantes ſalutare tradunt: item velleribus circumdari vapore eius infectis, Plinius.

Medicamenta ex corio ſcinci. *Ex ſanguine.* *Ex adipe.* *Ex corde.* *Ex felle.* *Ex teſticulis.* *Ex cauda.* *Ex inteſtinis.*

¶ Fimum humanum propter fœtorem abominabile eſt: boum verò & caprarum & crocodilorum terreſtrium, & canum qui oſſa ederint, nec fœtet, & experientiam ſui abunde non nobis ſolum, ſed & alijs ante nos medicis exhibuit, Galenus de ſimplic. 10.18. Aetius hunc locum reddens, Caninum verò (inquit) præ cæteris plurima experimenta nobis præbuit. Idem Aetius lib. 2. cap. 117. cum anſeris, accipitris & gruum alui excrementa inutilia eſſe dixiſſet, ſubdit: terreſtrium verò crocodilorum inuentu difficile eſt: ideoq; vires eius omittit. Terreſtris crocodili fimum, crocodileam vocant, quæ mulieribus bonum colorem in facie, nitoremque conciliat. Optima eſt candidiſſima (Græcus codex noſter non rectè λεπτοτάτη pro λευκοτάτη habet) & fribilis: amyli modo leuis, in humore ſtatim eliqueſcens: quæ cum teritur ſubacida eſt & fermenti odorem refert. Adulterant eam ſturnorum fimo, quos oryza paſcunt: ipſumq; non diſſimile vendunt. Alij amylum aut cimoliam miſcentes (vt Ruellius: aqua macerantes, Marcellus. Græcè eſt φυρῶντες, id eſt ſubigentes, ita ſcilicet vt farina ad panificium cum aqua ſubigitur: Serapionis interpres vertit, amylum cum cimolia miſcentes, non probo,) adſcito anchuſæ colore per rarum cribrum paulatim (vt Ruellius: in tabulas, vt Marcellus ex veteri translatione apud Syluaticum. Græcè eſt εἰς ὀλίγον. ego hunc locum ſic legerim, δι' ἀραιοῦ κοσκίνου εἰς ὀλίγα ἀπηθοῦσιν ὡς σκωλήκια, καὶ ξηράναντες πωλοῦσιν ἀντὶ ταύτης. nam & Serapionis interpres ſic vertit, & cribrant cribro lato (*raro*) vt fiat cribratio ſicut vermiculi, & deſiccant ac vendunt) exprimunt, vt ſe contrahat in vermiculorum ſpeciem, qui ſiccati pro crocodilea væneunt, Dioſcorides. Optima eſt crocodilea, quæ candidiſſima & friabilis, minimeq; ponderoſa, cum teratur inter digitos fermenteſcens. Lauatur vt ceruſſa. Adulterant amylo aut cimolia: ſed maximè qui captos (qui ſturnos captos, vt Hermolaus ex Dioſcoride legit) oryza tantum paſcunt, Plinius: apparet autem ipſum in hoc erraſſe, quòd inter digitos fermenteſcens dixit: quod ſi ita ſit, molle hoc fimum & facile ſubactu eſſe oporteret, cum tamen friabile tum ipſe tum Dioſcorides commendent. Apud Dioſcoridem certè illud probatur, quod digitis tritum ſubacidum & fermenti odorem reddat: Græcè ζυμίζειν dixit, vt τραγίζειν, οἰνίζειν, & ὀξίζειν dicuntur, hoc eſt reſipere odorem hirci, vini, aceti: & ne quis fermenti in ſubſtantia aut alia qualitate ſimilitudinem intelligeret, ζυμίζουσα τὴν ὀσμὴν

De fimo ſcinci.

diſertè protulit. *Dhab* aliud eſt à lacerto inuento in regione noſtra, quamuis ſit ei ſimilis, & habeat diſpoſitiones & virtutes ei proximas, Auicenna 2.226. eſt autem *dhab* vel *Zab* aquaticus crocodilus potius, ipſe hic pro terreſtri abutitur. Veteres interpretes Galeni & Dioſcoridis, ſtellionem aliquoties pro crocodilo terreſtri, in fimi eius mentione reddunt. Terreſtrium crocodilorum, paruos illos & humiles dico, fimum pretioſum luxuria fœminarum fecit, quæ non contentæ tot medicamentis quæ ſplendidam extentamq; faciei cutem reddunt, crocodilorum etiam fimum eis adijciunt. Redditur autem huic ſimile ſturnorum quoq; fimum, quum ſola oryza paſti fuerint. Conſtat igitur hæc ſtercora abſtergendi exiccandiq; vim poſſidere, vtranque mediocriter: multò moderatius tamen & infirmius ſturnorum ſtercus eſt: Crocodilorum verò (terreſtrium,) vt maculas faciei à Sole excitatas (hoc & Auicenna repetit) ſic & vitiligines & impetigines tollere poteſt, Galenus: cuius verba Arabes eorúmve interpretes malè tranſtulerunt. Crocodilus terreſtris odoratiſſimis floribus viuit: ob id inteſtina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore farcta, crocodileam vocant, Plinius. Crocodileam Plinius etiam inteſtina ipſa terreſtris crocodili appellat, Hermolaus. Atqui cum Græci omnes fimum duntaxat ſic nominent, Plinij quoq; verba ita acceperim, vt non inteſtina crocodileam nominet, ſed iucundum illum odorem hoc eſt odoratum excrementum, cuius gratia exquirantur & diſſecentur. Serpentum ſtercus, propter ſiccitatem eorũ, plerunq; bene olet: vt & lacertorum maximorum quos crocodileos vocant. hi ſunt crocodilis magnitudine & forma ſimiles, & in India occidentali, atq; alibi etiam ſed rarius longè, naſcuntur, Cardan. Ægineta libro ſexto terreſtris crocodili fimum lentigines exterere dicit, aquatici autem oculorum albugines, Marcellus Vergilius: ego nihil tale apud Æginetam reperio, ne ſeptimo quidem vbi de ſimplicibus ſingulatim tractat. ſed omnino vtraq; iſta vis authorum omnium conſenſu, alterius tantum crocodili nempe terreſtris fimo adſcribitur: aquatici verò neq; hæc neq; alia vlla. Crocodilea illita ex oleo cyprino, moleſtias in facie enaſcentes tollit: ex aqua verò inuncta morbos omnes, quorum natura ſerpit in facie, nitoremq; reddit. lentigines delet, ac varos, omneſq; maculas, Plinius. Alphos tollit crocodilea, Ægineta. Kiranides vt albulæ tollantur, cum melle inungi vult: cum oleo, ad inducendum faciei ſplendorem. E ſtercore crocodili meretrices vnguentum parant, quo rugas faciei extendunt: ſed lota facies deterius ad priſtinas reuertitur rugas, Albertus: ſcribit autem hæc falſò in aquatici crocodili mentione. *Colorq; Stercore fucatus crocodili*, Horatius Epodo 12. Naſo quoque in poemate de Arte amandi, præcipit vt quæ nigriore vultu eſſet, ad piſcis Pharij opem confugeret, hoc verſiculo: *Nigrior ad Pharij confuge piſcis opem*: nimirum quòd crocodili non terreſtris ſed aquatici fimum ad hunc vſum facere falſò putaret, quanquam is etiam impropriè piſcis diceretur. Stercoris felis aut crocodili drachmas octo, (aliâs *ſex*:) ſinapis drachmas quatuor, ex acri aceto alopecijs illine, Soranus apud Galenum de compoſ. ſec. locos: item Archigenes ibidem. Eadem apud Raſim in libro de 60. animalib. cap. de lacerta legimus: Sumatur (inquit) de ſtercore lacertæ ad pondus ſex aureorum, & ſinapis ad pondus quatuor aureorum, & terantur cum forti aceto, & inungatur cum hoc alopecia: item ſtercus furonis, (id eſt *felis*.) Deprehendet & alias quaſdam facultates lacerti ſimpliciter fimo attribui, quas alij crocodileæ priuatim adſcripſerunt, qui hæc cum remedijs ex lacerto contulerit. Arnoldus de Villanoua cantharides & ſtercus crocodili miſcet medicamentis alijs pilos regenerantibus. Stercus crocodili aiunt per infundibulum ſuffitum, feras venenoſas ex latibulis ſuis exigere, Aetius 13.7. nec mirum, cum acido & fermenti ferè odore ſit, vt Dioſcorides ait. Crocodili terreſtris fimum apud Trallianum 2.5. miſcetur collyrio cuidam ad cicatrices oculorum & leucomata exterenda & extenuanda. Crocodilea oculorum vitijs vtiliſſima eſt, cum porri ſucco inunctis, & contra ſuffuſiones vel caligines, Plinius. Confert albugini oculi & deſcenſioni aquæ, Auicenna 2.226. in *Dhab*. Et rurſus de eodem in *Tinſa* vel *Temſa*, Stercus eius confert albugini oculi, 2.706. Et alibi, vbi de diuerſorum animalium excrementis agit, Stercus ſtellionis, & lacerti & crocodili valet albugini oculi. In libro etiam Secretorum qui inter notha Galeno adſcripta legitur, ſtercus lacertæ cum alijs quibuſdam ad albugines oculorum commendatur. Sed quoniam in eo libro multa Arabica aut ex Arabico ſermone translata ſunt, lacertam puto pro ſcinco aut crocodilo terreſtri poſitam eſſe, vt alibi etiam ſæpe faciunt Arabum interpretes. Crocodili ſtercus miſcetur medicamento cuidam ad detergendum albi vitium in oculis equorum, apud Vegetium 2.22. Item collyrio ſicco ad ſuffuſionem in Hippiatricis Græcis cap. 11. Miſcetur & alijs quibuſdam ad oculorum in equis epiphoram apud Vegetium. Contra comitiales morbos bibitur ex aceto mulſo binis obolis: appoſitum menſes ciet, Plinius.

¶ Seſtius ſcincum plus quàm drachmæ pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit, Plin. Si ex vini cyatho bibatur ſcinci caro Venerem incitat: ſi plus ſumatur, neruos lædit, Author de ſimplicibus ad Paternianum.

De morſu ſcinci.

¶ Si ſcincus piſcis ille ſeu ſtellio momorderit aliquem, & febricitauerit, priuſquam mingat aut febricitet homo, interficiet virum. Et ſi febricitauerit vir, priuſquam mingat piſcis ille, aut febricitet, morietur ille piſcis, & morſus euadet, Raſis & Arnoldus de Villanoua. Mihi quidem locus obſcurus eſt, neq; enim vrinam excernunt quadrupedes ouiparæ: & ſi obſcurus non eſſet, parum tamen veriſimilis videtur quod ad mutuos illos affectus & antipathias.

¶ Stel-

¶Stellio cui nomen ſcincus inditum eſt, veneficium eſt per ſe, (philtrum venenoſum,) & mentem mutat potius quàm ad amandum mulierem quæ id dederit cogat, Cardanus.

H.

a. Scincos inter ruſci ſuffruticis ſpinoſi nomenclaturas eſt apud Dioſcoridem.

¶PHATTAGE. In Indis naſcitur beſtia, quæ crocodili terreni ſpeciem ſimilitudinemq́; gerit, magnitudine eſt Melitenſis canis: eius pellis adeò aſperis ſquammis quibuſdam ſcatet, vt more ſerræ æs diſſecet, & ferrum exedat & conficiat, eam Indi *phattagen* vocant, Ælianus, 16.6.

Phattage in India ſimilis crocodilo terreſtri.

¶*e.* Scincus ſi ſuſpendatur ſuper pueros qui timent in ſomnijs, curat eos, Raſis. Scincus ſi coquatur, & ex eo procurentur duo homines qui habent odium vnus aduerſus alium, reducentur ad concordiam & ad amorem, Idem.

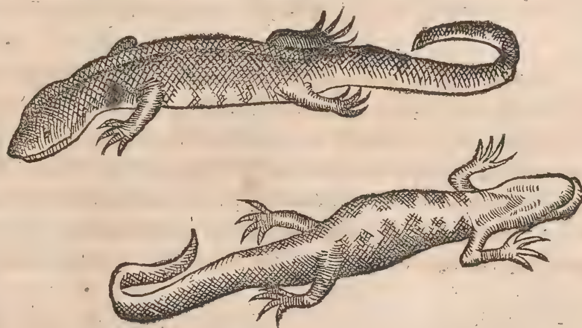
Superſtitioſa de ſcincorum vſu.

DE SCINCO EX BELLONIO.

SCINCVS eandem cum crocodilo naturam habere creditur, vnde crocodilus minor à quibuſdam appellatus eſt, nullumq́; præterea vulgare nomen habet. Proinde quadrupes eſt, lacertæ viridis aut ſalamandræ magnitudine, vt pollicis craſſitiem quadrantiſq́; longitudinem non excedat, colore candido, quibuſdam lineis in dorſo puniceis tranſuerſis, ceraſtæ modo diſtinctus. Cætera cordulum (lacertum aquaticum) refert, niſi craſſiore atq; oblongiore eſſet corpore, cauda rotunda, ſquamiſq́; vndecunq; ſcateret: quas cum piſcibus, vt & laterales lineas communes habet. Sed oſſibus præditus eſt. Edulis non eſt: Aſiæ & Europæ peregrinus: Ægypti, Indiæ & Mauritaniæ alumnus, præſertim apud Memphim, quo in loco indigenæ exenteratos, ac ſale vel nitro inueteratos ſcincos mercatoribus diuendere ſolent, quos iſthic adferant.

DE LACERTO AQVATICO.

A.

LACERTI genus aquaticum, paruum & nigrum, quod hic depictum damus, à Germanis vocatur Waſſermoll / id eſt ſalamandra aquatilis: vel waſſeradex / id eſt lacertus aquaticus. Gallicè *taſſot*. Italicè *maraſandola*, quod nomen diminutum videtur à *maraſſo:* ſic autem viperam vulgò vocant: quod licet paruula quadrupes, viperæ tamen inſtar venenata ſit, vel à ſalamandra tranſpoſitum. Nam *ſalamandram* quoq; audio à quibuſdam Italice vocari. Græcè nominatum non inuenio: qui voluerit, σαῦρον ἔνυδρον, id eſt lacertum aquaticum appellabit. Hoc lacerto pharmacopolæ quidam non rectè pro ſcinco ſeu crocodilo terreſtri vtuntur, vt in hiſtoria eius ſcripſi. *Guaril* aquaticus, id eſt ſcincus: ſed verius ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Vide infra in ſtellione *A.* Lacertula aquæ, id eſt ſcincus, Syluaticus. In noſtris regionibus ſcincos (lacertos aquaticos intelligit) tam paruos habemus, vt ſunt lacertæ nuper natæ, & in aqua degunt, Syluaticus in voce *Rhule*, id eſt Renes. Scincus in aqua degit, lacertæ ſimilis, ſed ventroſior, & caudam latam vt anguilla habet, ad natandum aptam, Monachi in Meſuen. Lacerti aquatici illi parui nigri, qui in quibuſdam lacubus (lacunis potius) iuxta Vincentiam reperiuntur, ſæpe à pharmacopolis pro ſcincis vſurpantur: ſed effectus illos à quibus ſcinci prædicantur, deeſſe eis crediderim, Matthæolus. Sunt & Vincentino agro ſui quidam ſcinci, minores multò veris, etiamſi pro Ægyptijs officinæ ſubijciunt, Hermolaus. Lacertus aquatilis *Thaſſot* Gallis dicitur, vt Salamandra *that* Neocomi.

De nominibus varijs huius animantis.

Pedes poſtremi qui nos digitos habere debent.

B.

Hæc cum ſcriberem animal ipſum inſpexi: reperitur enim ſatis frequens circa vrbem noſtram in foſſis hortorum quæ aquam continent. Longitudo totius, digiti ferè ſeptem. Color niger dorſo & lateribus: ſed puncta multa alba & minima ſunt inter latera & ventrem, alijſq́; partibus ſupinis: reliquum corpus & ipſum nigrum eſt, & concoloribus ſibi punctis exaſperatur. Georg. Agricola tamen hanc beſtiolam colore vel cineream, vel in cinereo fuſcam eſſe prodidit: quo colore apud nos raram aut nullam eſſe puto: ſemel tantum in monte quodam hoc colore vidi. Venter & caudæ pars ima luteo aut flauo colore apparent. Pellis valida & dura eſt, ita vt cultello etiam acuto reſiſtat. Ex vulneribus lactea quædam ſanies manat, vt in ſalamandra quoq;. Os tenaciter claudit, vt & ſala-

Deſcriptio animantis.

mandra:nec mordet, ſed nec aperit os, vtcunq; vrgeatur & ſtimuletur, niſi per vim hoc ei exprimatur. Lingua breuiſſima & latiuſcula eſt: dentes breuiſſimi exiliſſimiq;, circa labra interius: tantilli vt viſum ferè effugiant. Anteriorum pedum digiti ſunt quaterni, poſteriorum quini. Cauda per medium craſſiuſcula prominet, ſupra infraq; (hoc eſt prono & ſupina parte) contrahitur, rhombi figuræ quadam ſimilitudine: ac ſi ex ſolidis rhombis aliquot contiguis corpus contexatur, ſpacijs etiam vacuis expletis: quæ figura ferè etiam redditur, ſi oblongum corpus quadrangulum ita collocetur, vt anguli duo in medio laterum vtrinq; ſint, tertius in ſummo, quartus in imo è regione. ſed media laterum craſſities in huius lacerti cauda angelos non habet. Monachi interpretes Meſuæi ſcribunt, caudam ei latam eſſe vt anguillæ, (quod non ſatis conuenit,) ad natandum aptam. In hac quam diſſecui beſtiola caudæ pars reſecta mouebatur: & quum reliquum corpus immobile maneret cum reliqua parte caudæ, ea quoq; reſecta mouebatur, quæ corpori adhuc hærens immobilis iacuerat.

C.

De greſſu eius: vbi viuat. Teſtudinis aut ſalamandræ inſtar tardius ingreditur aquatilis lacertus, Georg. Agricola. Vita ei in aqua (in fontibus frigidis, vt audio) & in terra: ſed crebrius in aqua. Latet per hyemem. Gignitur in lacunis opacis, quæ in pingui ſolo ſunt, & in quibuſdam mœniorum foſſis, Idem. Delectari eos limoſa aqua audio, & ferè vbi limus albus ſit, polentæ aut farinæ non diſſimilis: & ſub petras in aquis, ſi quæ ſunt, ſe abdere: oua eorum magnitudine piſi, multa cohærere: Natare ipſos ſub aqua, ad ſuperficiem raró emergere. Atqui ego cum in vitreum vas vnum huius generis coniectum per dies aliquot ſeruarem cum aqua, ore ſemper ferè extra aquam prominente, vt ranas, deprehendi. Impoſitus ſali caudam mouet ac effugere conatur. nam eum, quia valde mordet, non poteſt ferre, ſtatimq; moritur, quum alioqui verberatus diu viuat, Georg. Agricola. Ego cum per dies aliquot in vaſe vitreo haberem, aliquando per diem vnum ſine aqua relinquebam, ac videbatur mihi ſine ea deterius habere.

D.

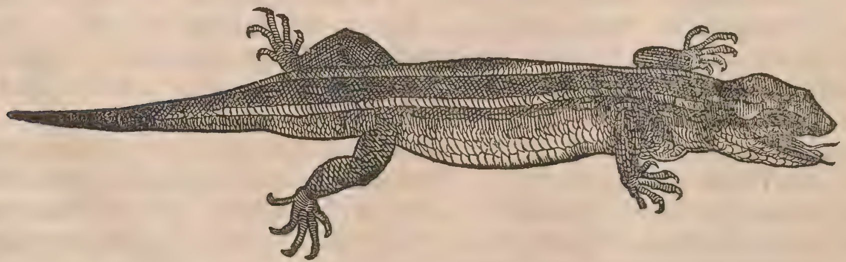
De ira eius. Irritata ſi exarſerit, elata & quodam modo inflata, rectis pedibus inſiſtit, & terribilis oris hiatu (ego eam os, non niſi per vim expreſſeris, aperire obſeruaui) acriter oculis intuetur eum, à quo fuerit laceſſita: manatq; ſenſim lacteo & viroſo ſudore vſq; dum tota fiat candida, Geor. Agricola.

G.

De vſu lacertæ aquaticæ. Lacerti aquatici illi parui nigri, ſæpe à pharmacopolis pro ſcincis ponuntur: ſed puto eis deeſſe effectus illos à quibus ſcinci prædicantur, Matthæolus. Ego non vtiles tantum vires eis abeſſe puto, ſed inſuper valde noxias & venoſas ineſſe, non minus fortè quàm ſalamandræ, quod illi ſimiliter lacteam vbicunque vulnerantur ſaniem emittant: niſi fortaſſis vita in aqua venenum eorum dilutius reddat. Sed Salamandræ etiam aquoſo & pluuio tempore magis & naſcuntur & vigent. Audiui à Gallis quibuſdam, ſuem ſi fortè hanc lacertam ederit, interire: quod ſanè miretur aliquis, cum à ſalamandra (ſi id verè ſcribitur ab Æliano) deuorata ſues nihil lædantur.

DE LACERTO.

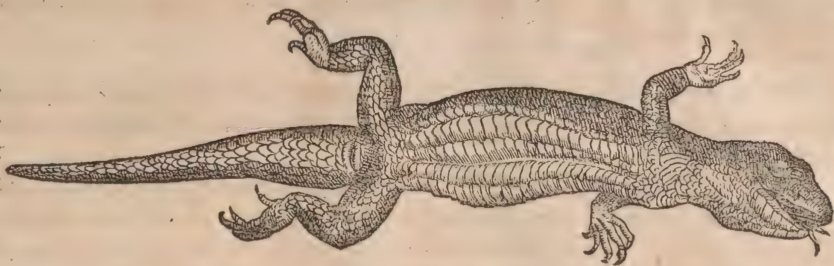
LACERTI PRONI FIGVRA.

A.

Nomina diuerſa. Vnde lacertus dictus ſit. LACERTVS & lacerta idem animal vtrouis genere dicitur, (vt apud Græcos etiam σαῦρος & σαύρα, teſte Varino:) nimirum à ſimilitudine lacertorum hominis, quod pedes eorum ſimiliter in digitos tanquam è volis aut palmis findantur, & in obliquum flectantur ad latera, eo modo quo homo manum flectit cum quadrupes ingreditur. Hinc eſt quòd lacerti vocabulum communius ſit ad omnia huius generis quadrupedum ouipararũ hoc modo pedibus prædita: priuatim verò ad communem & notiſſimam lacerti ſpeciem, cuius hîc imago adiecta eſt, contrahitur. Σαῦρος etiam aut σαύρα Græcis & ſi ratione nominis non æque commune vocabulum ſit, à ſimilitudine tamen corporis lacerti communis ad alias quoque ſpecies deriuatur. hinc ſauram chalcidicam, & ſauram pharmaciti-dem

LACERTI SVPINI FIGVRA.

dem legimus, & sauram viridem, vt apud Latinos lacertum viridẽ, &c. Lacertus est reptilis genus, sic vocatus, quòd habet brachia, & quatuor pedibus innititur. Genera verò lacertorum plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Isidorus. Crocodilus lacerta est Nili, Palladius. In Arabum etiam libris Latinè redditis sæpe lacertam pro crocodilo tum aquatico tum terrestri legimus. Cardanus lacertas non rectè insectis adnumerat, insecta definiens ea omnia quæ præcisa parte vitam in ea retinent. Scorpiones, scinci, lacertiq; vermibus non serpentibus adscribuntur, Solinus cap. 30. Lacertam potius vermem dicunt quidam quàm serpentem, quia clementius ferit, &c. Author lib. de nat. rerum. Sed isti vermium nomine abutuntur pro reptilibus. reptilia enim (ἑρπετὰ) tum insecta plurima, tum in quadrupedum genere minores dicuntur quæ per parietes scandere possunt, & impropriè etiam serpentes: vermis verò appellatio omnino intra insecta contineri debet, vt & σκώληκος Græcis. ¶ *Letaah*, לטאה, Leuitici 11. & Num. 14. reptile quoddam, quod R. Salomon vocat לניגרמושא (fortè laniger mus, vt quidam conijcit, ego nullum huiusmodi murem noui, & alij omnes lacerti genus interpretantur, vt vox illa pro alia quadam Gallica vulgari corruptè posita videatur.) Idem R. Salomon Leuit. 11. לישרדה, *lisarda*, id est lacertam voce Gallica interpretatur, vt Nicolaus Lyranus intelligit. Ibidem Chaldæus interpres vertit חלטתא *haltetha*: Arabs, עטאיא, *ataia*: Persa אן גז, *an gas*: (Itali hodie viridem lacertum vocant *gez*.) Septuaginta χαλαβώτης, vel (vt Complutensis habet codex) ἀσκαλαβώτης: Hieronymus, stellio. Videtur autem *letaah* vocari Hebraicè à clandestinis insidijs quibus animal hoc instructum est. לוט *lot*, enim clancularium sonat. Munsterus etiam *letaah* stellionem interpretatur, Germanicè עיגלעש Eglos/ id est lacertum communem, nimirum ex Rabino quopiam. Stercus stellionis & *adhaya* & *zerzir*, &c. Serapionis interpres ex Galeno, vbi Galenus habet stercus crocodili terrestris & sturni. sturnum quidem *zerzir* vertunt. pro terrestri autẽ crocodilo, *adhab* posuit Auicenna, quod nomen fortè Serapio tanquam generalius in stellionem & *adhaya* ceu duas species diuisisse videtur. *Albathaie* seu *alhadaie* est lacertus paruus in domibus & hortis communiter repertus, & à vulgaribus appellatur lucerta, Andreas Bellunensis. Araneus lacertos paruos (Auicennæ interpretatio habet *adeclaie*) aggreditur, Aristot. de hist. anim. 9.39. חמיט, *homet*, aliqui (teste Rabi D. Kimhi) לימסא, limacem intelligunt, alij verò כרבו *carbo*, id est lacertam: (quæ vox [Arabica puto] fortè facta est à Greca quasi *sarbo* pro sauro.) Chaldeus interpres Leuit. 11. vertit חומטא, *humeta*. Arabs, חרבא, *herba*, (*harbe* quidem Auicenna, Andrea Bellunensi teste chamæleontẽ appellat:) Persa, אן סוסבר, *an susbar*. Septuaginta σαύρα, Hieronymus lacerta. Munsterus *homet* interpretatur limacem, testudinem concham. sed communis hic quorundam error est apud Germanos, vt pro limace testudinem aut concham dicant. Ego omnino lacertum intellexerim, quòd in ea interpretatione pleriq; consentiant. (Vide plura infra in *F*.) Fortassis autem Græca vox *saura*, ab Arabica *herba* vel *harbe* vel *carbo* per metathesin facta est, vel contra. Inuenio & פליה, *pelijah*, in trilingui dictionario Munsteri pro lacerta, nescio cuius dialecti vocabulum. Aliqui etiam *hardun* Arabicam vocem lacertum interpretantur, vt Andreas Bellunensis, cuius naturam proximam esse aiunt naturæ *guaril* seu *vrel*, id est stellionis, &c. Aliqui idem animal (ex lacertorum genere) Hebraicè *koah*, Arabicè hardun vocari docent: Vide supra in Chamæleonte *A*. *Arab*, id est lacertus, Vetus glossographus Auicennæ: voce corrupta vt conijcio. *Samabras*, vel vt Bellunensis legit *saambras*, lacerta est eodem interprete, Auicennæ 2. 646. videri sanè potest salamandræ nomen hinc factum. *Scatirosa*, id est lacerta, Syluaticus. *Olen*, id est lacertus, Idem. ¶ Lacerta Græcis hodie vulgò χολισαύρα vocatur, corrupto fortè nomine à χλωροσαύρα: vel composito ex colote, id est stellione, propter similitudinem corporis, & saura. Italicè *liguro*, vel *leguro*, vel *lucerta* aut *lucertula*, vt Alunnus habet. Matthæolus Senensis in commentario in salamandram Dioscoridis, *Ramarri* (inquit) à Tridentinis vocantur, qui ab alijs *racani*, *liguri* & *lucerti*. Atqui *ramarrum* aliqui in Italia etiam bufonem vocant, vt audio. Hispanicè lacertus dicitur *lagárto*: *lacerta*, *lagartísa*, vel *lagardixa*. Gallicè, *lysarde*. Germanicè Ader/ vel Egles quod quidam in fœminino genere proferunt: nostri in masculino ein Egochs. Hessis Eydetsch. Flandris Akettisse. Non probo illum qui lacertam Germanicè interpretatur grün Ader/ id est viridem lacertam. Quanquam enim communis etiam lacerta, de qua hic scribo, viridis aliquando reperiatur, sed rarò, propriè tamen alterum genus maius, & semper viride, de quo infra agetur, sic appellari solet apud authores.

Anglicè *lusard* vel *lysard*. Illyricè *gesscierka*, vel *gesstier*. ¶ Lacertum indoctuli stellionem dixêre, cum stellio sit minor lacerta, Grapaldus & Perottus. Lacerti parui vulgò creduntur stelliones, sed falsò, Matthæolus.

B.

Anglia caret lacertis.

Descriptio lacerti.

De lacertis diuersis, qui à paruis & communibus nostris tum aliâs tum magnitudine differunt, separatim agemus infra. ¶ In Anglia lacertos extare negant. E Fortunatis insulis vna est magnis lacertis plena, Theuetus.

¶ Lacerti cortice teguntur, Aristot. quamobrem cutis eorum dura est. *Absint & picti squalentia terga lacerti*, Vergil. Georg. Chamæleon & niger non longè dissimilis crocodilo est: & pallidus, vt lacertæ, Aristot. Plinius lacertorum meminit qui ferrugineas maculas habeant, lineis etiam per caudam distincti. Parui etiam lacerti aliquando virides, aliâs alio colore reperiuntur, nullo insuper discrimine variantes. Saura multarum specierum est, inter quas tamen pulcherrima viridis candicante ventre prope dumeta & sæpes, Christoph. Salueldensis. ait autem harum in ventre reperiri gemmam sauriten, quod Plinius de lacertis viridibus, maioribus scilicet quæ per excellentiam virides cognominantur, scripsit, non de minoribus quæ & ipsæ aliquando virides reperiuntur. Lacertæ paruæ quam nuper initio Septembris obseruaui, color fuscus erat, sed splendens & ad æreum accedens. venter partim viridem partim luteum colorem præferebat: Vtrinque in lateribus puncta aliquot deinceps erant, splendentia ceu asterisci quidam. Longitudo digitûm quatuor. Retro oculos meatus aurium rotundi apparebant. Nullus in ea lacteus liquor (qualis in aquaticis lacertis & salamandris est) quamuis Demetrius Byzantius in accipitrum cura ἀπογαλακτίζειν verbo de lacerta vtatur. Digiti perexiles, ante & retro quini, cum vnguiculis. in posterioribus longissimus erat qui indicis situm obtinet, pollex inferiore loco vt in manibus hominis: anteriores verò pollicem cum cæteris eodem situ habebant, Hæc ex nostra inspectione. ¶ Lacerti parui sanguinem in venis habent, non carent vt stelliones, Matthæolus Senensis. ¶ Cortice intecta, vt lacertæ, superiore etiam palpebra conniuent, inferiore quidem omnia, Aristot. Palpebræ sunt quadrupedum etiam illis, quibus molle tergus, vt serpentibus: & quadrupedum quæ oua pariunt, vt lacertæ, Plinius. Lacertorum & serpentium lingua summa bifida est, sed præcipuè serpentium, Aristot. Idem lib. 2. de partibus animalium cap. 17. causam inquirit, cur his & serpentibus lingua longa & bifida contigerit, eamque in horum animalium ingluuiem (voracitatem) reijcit, vt & diutius & quasi duplicem ex cibo voluptatem caperent. Et alibi, Lingua (inquit) eis bifida est vt serpentibus, parteq; extrema pilosa admodum. Lingua lacertis bifida & pilosa, Plinius, Author libri de nat. rerum, & Geor. Agricola. Atqui alio in loco Plinius serpentibus & lacertis linguam, non pilosam, sed capillamenti tenuitate esse scribit: transtulit autem vtrunq; locum ex Aristotele, vnum ex libro quarto de partibus animalium cap. vndecimo, vbi Aristoteles habet ἐπ' ἄκρου ἄγαν τριχώδη, valde pilosam vertit Gaza. alterum ex eiusdem operis secundo lib. cap. 17. vbi τὸ ἄκρον λεπτὸν καὶ τριχῶδες ἔχουσι legitur, Gaza vertit, & parte extrema capillamenti tenuitate, id quod in altero etiam loco facere debuisset, vt Plinius quoque. non enim pilosum, id est pilis hirsutum, Græcis δασὺ & λάσιον, sed à figura τριχῶδες, id est capillamenti instar oblongum & exile Aristoteles intelligere voluit. Lacerta linguam dicitur habere pilosam, sed non habet: imò sunt dentes parui vt pili, & est bifida sicut lingua serpentis, Albert. Et rursus, Cum mordet lacertus & stellio, dentes paruos oris sui, qui subtiles & nigri sunt, & quasi pili nigri, in loco morsus infixos relinquit. Terrestres quadrupedes ouiparæ, vt lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccum, sed aptum ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Eadem omnia ventrem vnum & simplicem habent, Idem. Exta serpentibus & lacertis longa, Plin. Lacerta perexiguum habet lienem, Aristot. & Plin. & rotundum, Aristot. Lacerto testes intus adhærent lumbis, Idem. Caudã serpenti consimilem habet, Author lib. de nat. rerum. Lacertis & serpentibus amputatæ caudæ renascuntur, Aristot. & Plinius. Colotis & lacertis caudam renasci haud falsum, Plin. Cardanus in fine lib. 9. de Subtilitate, causam cur quibusdam animalibus partes quædam præcisæ excisæve renascantur, in eo collocat quòd imperfecta sint: medici (inquit) ob id quòd humidiora sint dicerent. In lacertis inueniuntur & geminæ caudæ, Plin. Talem sanè figuram Bononiæ sibi visi lacerti, nec aliter à nostris communibus differentis, doctissimus medicus Misnensis Io. Kentmannus ad nos misit. Scinci qui venduntur sicci cum duabus caudis, non sunt veri scinci, Platearius. Americus Vespucius scribit se in insula quadam Oceani mille leucis à Lysbona distante, lacertas inuenisse bifurcam caudam habentes. Lacerti quaternos habent pedes, Aristot. Priora genua eis post curuantur, posteriora in priorem partem. Sunt autem crura his obliqua, humani poplitis modo, Plin. Lacertarum pedes Græci blæsos vocant, hoc est quorum pars extrorsum, pars introrsum spectet, Hermolaus.

C.

De visu à lacertis recuperato.

Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse vidi explicabo. Cum vir quispiam Lacertum magnum & opimum comprehendisset, atque æreo stilo excæcauisset, eundemq; in fictilem ollam recentem vtrinque catenus exiguis foraminibus pertusam, vt neq; spirare fera prohiberetur,

neq;

neque tamen exitum haberet, conclusisset: & simul terram roscidam, & herbam, cuius nomen non explicauit, imposuisset: ac deinde ferreo annulo, cui inesset gagates lapis, in quo lacertus incisus erat, nouem signa impressisset, quorum quotidie vnum deleret: pòst vbi nono signo sublato ollam reclusisset, lacertum vidi, oculorum vsu recuperato, clarius quàm ante excæcationem aspicere, Ælianus. Quum lacerti in senecta oculi excæcantur, intrat in foramen parietis contra orientem, & ad ortum Solis intendens illuminatur, Isidor. Idem Albertus scribit ex libro Iorach cuiusdam. Quòd si verum hic dicit (inquit Albertus) obtenebrationis oculorum causa fuerit frigiditas constringens humorem oculi, quem calor lucis solaris dissoluit & attenuat, & sic visum restituit. ¶ Captæ lacertæ cum aliquando lignum ori insererem, tenacissimè id mordebat. Et alterius cuiusdam colore candicantis in littore Hadriatici maris captæ digitum ori cum inderem, comprimebat illa quidem os, sed mordere & cutim penetrare non poterat. ¶ Lacerta sibilat vt serpens, Author libri de nat. rerum. ¶ Si quis seu fortuitò lacertum, seu consultò in caluaria percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duobus pedibus adrepens viuit. Deinde si coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione velut conseruntur, contexunturq;: atq; ex separatis duabus partibus vnus atq; idem rursus efficitur lacertus: & tametsi loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei cætera persimilis est, qui talia nunquam perpessus sit, Ælianus. Lacertus dissectus partibus suis iterum coit: Ἐισὶ δὲ σαφῶς τῶν μερῶν αἱ συνθέσεις, Ὅταν ὁ νεκρὸς τοῖς ποσὶν ἐφερπύσῃ, Philes: Mihi quidem obscurus est locus. Lacertum si quis dissecuerit & diuulserit medium,. Ἕλκει μὲν αὐτοῦ συγκλόνῳ (πόνῳ) τὰ τμήματα, Συνέρχεται δὲ καὶ πάλιν τὰ λείψανα, Suidas ex innominato in σαύρα. ¶ Lacertæ ac cæteræ quadrupedum ouiparæ quomodo moueantur, explicat Aristoteles in libro de communi animalium gressu. ¶ Lacerti cauernas subeunt, Aristot. In sepulchris habitant, Glossa in Leuit. 11. Plerunque in rubetis & spinetis solent versari, Georg. Agricola. Πᾷ δὴ τὺ μεσαμέριον πόδας ἕλκεις; Ἁνίκα δὴ καὶ σαῦρος ἐφ᾽ αἱμασιαῖσι καθεύδει, &c. Theocrit. Idyl. 7. Amat lacertus vetera ædificia, muros & mœnia, fuscus præsertim lacertus: virides verò (ij quoq; parui, nec nisi colore differentes. non enim de maioribus viridibus loquitur) in campis potius sunt. vtrique tamen vtrobique reperiuntur, Herus. ¶ Lacerti omniuori sunt, Aristot. Insidias aliquando in apes faciunt, Ælianus. Lacertus apibus insidiatur, Columella: vt & stellio quem ibidē nominat. Audio & formicas ab eis edi. Edunt cochleas, bruchos, cicadas, gryllos & similia animalcula, Matthæolus Senensis. Mensibus quatuor frigidissimis latent, & nihil interea comedunt, Aristot. ¶ Lacertæ coëunt vt serpentes, Aristot. Lacertæ, vt ea quæ sine pedibus sunt, circumplexu Venerem nouēre, Plinius. Audio eas vere circa exitum Martij, inter se complicatas coire, non superuenientes, sed incumbentes lateribus & ventribus iunctis se amplectentes, caudis & reliquo corpore intortis. ¶ Gignunt & quadrupedes oua, (oua perfecta, Aristot.) vt chamæleontes, lacertæ, Plinius. Et alibi, Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere, vt creditur vulgò, Aristoteles negat: neque incubant eædem, oblitæ quo sint in loco enixæ, quoniam huic animali nulla memoria. itaque catuli per se erumpunt. Lacertæ & crocodili tam terrestres quàm fluuiatiles, sua oua terræ gremio committunt. lacertarum oua sponte in terra aperiuntur. vitam enim earum annum non complere, sed semestrem finire aiunt, Aristot. histor. anim. 5. 33. An verò ore pariant néc ne, & vtrum memoria careant, quæ itidem Plinius ex Aristotele citat nusquam apud eum legere memini. Author libri de natura rerum, (& Albertus quoque,) eadem quæ Plinius scribit: & insuper, Quidam (inquit) dicunt fœtus à matribus deuorari. Dicunt quidam quòd lacerta deuorat partum præter vnum magis inertem, qui tamen postea parentes deuorat, quod omnino falsum est, Albertus. ¶ Negantur semestrem vitam excedere, Plinius & Aristot. ¶ Latent per hyemem (mensibus quatuor frigidissimis, Aristot.) lacertus, salamandra, &c. Eadem senectutem exuunt, Ælian. Lacertus senectutem vere & autumno exuit, vt & reliqua cortice intecta, quibus cutis est mollior, nec prædura & testacea vt testudini, Aristot. ¶ In lacertis & alijs quadrupedibus ouiparis, eadem ratio vuluæ quæ in auibus est. enimuero ceruix vna infernè & carnulentior est: fissura autem & oua supernè proxima septo continentur, Aristot.

De morsu lacerti. — *De sibilo eius.* — *Dissectæ lacerti partes rursus coeunt & viuunt.* — *Vbi habitent lacerti.* — *De cibo eorum.* — *De coitu.* — *De ouis & catulis.*

D.

Plinius scribit lacertos compares incedere, & capto vno alterum efferari in capientem, Albert. Homini beneuoli sunt, Matthæolus Senensis. Sed hoc alij de lacerta viridi scribunt, vt copiosè in eius historia retuli. Quidam dicunt fœtus à matribus deuorari, præter vnum magis inertem, qui tamen postea parentes deuoret, quod omnino falsum est, Albertus. Per mustelam, murem, lacertum & huiusmodi animalia in Vetere testamento clandestini insidiatores & fures significantur, quod ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum de animalibus ad cibum impuris scribens. Lacerta impurum animal secundum Legem, in sepulchris habitat, & inconstantiam vitæ signat, Glossa in Leuiticum. ¶ Vtilissimum est pro frequentia domicilij (aluearium,) duos vel tres aditus in eodem operculo distantes inter se fieri contra fallaciam lacerti, qui velut custos vestibuli prodeuntibus inhians apibus affert exitium, Columella. *Absint & picti squalentia*

De moribus & animi affectibus. — *Insidiantur apibus.*

terga lacerti Pinguibus à stabulis, (aluearibus apum,) Vergilius. Lacertæ insidias in apes faciunt: terreni quoq; crocodili pestem pernitiemq; illis instruunt. his omnibus farina ad veratrum admista, aut maluæ succo suffusa, ante alueos dispersa, gustantibus pernitiem adfert, Ælianus. ¶ Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, Plin. cochleas ab eis vorari in *C.* scripsimus. ¶ Lacerti quotiens cum serpentibus conseruêre pugnam, vulnerati vires herba quadam refouent: itaq; ad serpentiũ ictus præcipua habetur, Plin. Lacerti maioris & viridis cum serpente pugnam in eius historia describemus. Ophionicum Syluaticus lacertam interpretatur. Bufo cum lacerta pugnat, Physiologus. ¶ In Æthiopia scorpios lacertis audio expleri, & omni serpentium genere, Ælianus. ¶ Noctuæ quædam venantur mures & lacertas, & alia parua animalcula, Aristoteles & Albertus. ¶ Araneus paruos lacertos aggressus circundat os, & filis obducit, donec cohibeat: mox adhærens morsum defigit, Aristot. Venantur & lacertarum catulos aranei. hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra vtraq; morsu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contigit, Plin. *Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta*, Iuuenalis. Nocturnæ aues (*gimus* & *gimeta*) edunt lacertas & ranas, Crescentiensis.

Inimicitias gerũt cum cochleis. Serpentibus. Bufonibus. Scorpijs. Noctuis. Araneis. Ciconijs.

E.

Lacertos apibus nocere: & quomodo id caueatur, tum quomodo interimantur, iam dictum est in *D.* Insidiantur quidem apibus & melli terrestres etiam crocodili, siue ij scinci sunt, siue alij quidam lacerti ab Ionibus sic dicti: & apposito extra aluearia croco arcentur. item stelliones.

F.

Lacerti iuxta legem Mosaicam impuri.

Chamæleo, (*koah*,) stellio, (*letaah*,) lacerta, (*homet*, alij limacem vertunt,) & talpa, hæc omnia impura sunt, Leuit. 11. vbi Glossographus, Lacerta (inquit) immundum animal secundum legem, in sepulchris habitat, & inconstantiã vitæ signat. Et eodem in loco, Mustela, mus, & crocodilus (*hazab*) iuxta genus suum, impura sunt. vbi pro *hazab* Septuaginta crocodilum terrestrem vertunt: sed fortè præstat crocodilum simpliciter, aut generali vocabulo lacertum vertere, quoniam subijcitur, iuxta genus suum, (apud Hebræos: Septuaginta omiserunt.) crocodilus verò terrestris genus non est, sed species indiuidua. Iidem Septuaginta ibidem pro *homet* lacertam vertunt. Mustela, mus, lacerta, & similia, clandestinos insidiatores & fures denotant, quòd ad quemuis strepitum similiter perterreantur, Procopius in Leuiticum.

Qui lacertis vescãtur.

¶ Troglodytæ Æthiopes serpentibus lacertisq; & alijs id genus reptilibus vescuntur, Herodotus lib. 4. Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestijs alebantur: inde forsitan appellatæ, quòd nullis mazis aut delicijs, sed tenui & promiscuo victu vterentur, Cælius. Lacertis virentibus vesci in more Afris est, Idem. In Dioscoridis insula lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes edunt, pinguedine verò liquata pro oleo vtuntur, Arrianus.

G.

Remedia ex lacertis.

Remedia quæ ex lacerta describit Rasis in lib. de 60. animalibus cap. 28. omnia pertinent ad crocodilum vel terrestrem, vel aquaticum, vel vtrunq;. *Zab* enim vel *dhab* Hebraicum & Arabicum nomen generale videtur, quod has ceu species continet. *Aldab*, id est lacertus (in titulo tamen eiusdem capitis *hardun* pro lacerto scribitur) natura præditus est vicina naturæ *guaril* seu *vrel*, & est similis *vrel*, (stellionem vetus interpres reddit) propter nutrimentum, Auicenna. *Guaril* est maxima figurarum *alguasgon* & *samambras* (maximus ex lacertis, Bellunensis) longa cauda, paruo capite, diuersus à lacerto, sed fortè proximus eius naturæ. caro eius valde calida est, Auicenna. Attribuit autem ei ferè easdem vires, quas Dioscorides lacerto simpliciter. Adeps & caro *guaril* (maximi lacerti) impinguant fortiter, & propriè quasdam mulieres, Idem. Si cum lacertæ sepo, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeò pinguefaciũt homines qui eas ederint, vt disrumpantur, Cardanus. Stellio, testudo, lacerta in cibo faciunt vt accipitres pennas citius mutent, Crescentiensis. Falconibus malè affectis Albertus aliquando lacertam pro remedio dari iubet. Harundines & tela, quæq; alia extrahenda sunt corpori, euocat mus dissectus impositus: præcipuè verò lacerta dissecta: & vel caput eius tantum contusum cum sale impositum, Plinius. Si stirps aliqua inhæserit, lacertam per medium scissam ei loco apponito, celerrimè educetur. vel, capita ipsa lacertarum contusa impositaq; similiter prosunt, Marcellus. Vide plura inferius de capite. Caro *guaril* (id est lacerti maximi) extrahit surculos & spinas, Auicenna. Idem rursus in capite de *saambras*, id est lacerto: Fit (inquit) ex eo emplastrum super spinas, & ea quæ carni sunt infixa, & super verrucas contrito, & extrahit eas: & super ea quæ sunt vt claui, & euellit, (eadem ex capite eius remedia Dioscorides præscribit.) Dicunt etiam siccum si misceatur cum oleo, capillos reuocare in manantibus capitis vlceribus. Et alibi, Caput lacertæ recens amputatum cum aristolochia longa & radice cannæ & bulbo narcissi, mirabiliter extrahit spinas, hastulas, sagittas & partes vitri, si forma emplastri admoueatur. Lacerta si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat, Dioscor. & Auicenna in saambras. Prodest ad ictus scorpionum etiam lacerta diuulsa, Plinius: item stellio in oleo putrefactus, vt in eius historia dicemus. Lacerta exsecta adposita clauorum intra triduum perseuerantiam tollit, Marcellus. Panos aperit lacerta diuisa adposita, item cinis eius, Plinius & Marcellus. Vt

sponte

ſponte dens excidat, Lacertam agreſtem arefactam, diſſectam, contritamq́; repone, cum dentem circummundaueris imponito, & paulò poſt attrahito, quoniam ſequetur, Galenus Eupor. 2. 12. Lacertæ tritæ coctæve fronti illitæ, epiphoras ſedant, ſiue per ſe, ſiue cum polline, ſiue cum thure, ſic & ſolatis proſunt. Viuas quoq; cremare & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines, vtiliſſimum eſt, Plinius: Vide in Lacerta viridi. Lacerti inueterati in os pendentium addito ſale, contuſi, ab ictu læſas aures ſanant: efficaciſſimè autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam diſtincti, Plinius. Oleum de lacertis fit vel ex communibus iſtis quæ per domos noſtras & parietes verſantur, vel ex viridibus. vtrunq; autem alij ex viuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne ſtercora oleo innatent, Braſauolus. Vide plura in viridibus lacertis *G.* de oleo cum eis facto. Lacertas pauxillas venatus mundo oleo eliquato, atq; ita in aurem demittito: & vermes ſi in aure fuerint, interficies, Galenus Euporiſt. 2. 4. Vix eſt ſeriò complecti quædam, non omittenda tamen, quia ſunt prodita: Ramici infantium lacerta mederi iubent: Marem hanc prehendi. id intelligi, & quod ſub cauda vnam cauernam habeat. Id agendum vt per aurum, aut argentum, aut oſtrum mordeat vitium. Tum in calice nouo illigatur, & in fumo ponitur. Lacertæ quoq;, vt docuimus, combuſtæ, cum radice recentis harundinis, quæ vt vnà cremari poſſit, minutatim findenda eſt, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent: (Efficacius virides lacertæ omnia eadem præſtant:) Etiamnum vtilius admixto ſale, & adipe vrſino, & cepa tuſa. Quidam denas virides in decem ſextarijs olei veteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe vngere, Plinius. De lacerta Martenſi vſta ad locum glabrum pilis explendum: deq; lacerta piſſina vſta ad aciem oculorum acuendam, ſcribemus infra inter Lacertas diuerſas. Arnoldus de Villanoua lacertos virides miſcet medicamentis quibuſdam pilos regenerantibus.

Ex ſanguine.

¶ Varices ne naſcantur: lacertæ ſanguine crura puero ieiunus illine, in totum carebit hac fœditate, Marcellus: Vel vt Plinius, lacertæ ſanguine pueris crura ieiunis à ieiunio illinuntur. Lacertæ iecur aut ſanguis in lanula adplicitus, clauorum intra triduum perſeuerantiam tollit, Marcellus. Verrucas omnium generum ſanat caput lacertæ vel ſanguis, vel cinis totius, Plinius. Verrucam poterit ſanguis curare lacertæ, Serenus. Sanguis *guaril* (aliàs *vrel*) & lacerti, confortat viſum, Auicenna. Vrina ſaambras (id eſt lacertæ, ſed apparet locum eſſe corruptum, aut interpretem, cum nulla ouiparorum vrina ſit) & ſanguis ipſius mirè iuuant rupturam infantium, cum inſident in decoctione eius. & quandoq; miſcetur vrinæ ſanguinive eius aliquid moſchi, & immittitur virgæ infantis, quod quidem ſummum eſt rupturæ remedium.

Ex capite.

¶ Dentes ſcarificant & oſſibus lacertæ è fronte luna plena exemptis, ita ne terram attingant, Plinius. Lacertæ caput intritum & appoſitum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. varos, formicantes verrucas, & penſiles (quas acrochordonas vocant) tollit, Dioſcorides: & clauos, vt addit Galenus de ſimplic. 11. 6. reliqua ſimiliter habet vt Dioſcorides. Si ſtirps aliqua inhæſerit, capita lacertarum contuſa impoſitaq; proſunt, aut ipſa lacerta per medium ſciſſa & appoſita, Marcellus. Verucas omnium generum ſanat caput lacertæ, Plinius.

Ex cerebro.

¶ Lacertæ cerebrum ſuffuſionibus prodeſt, Idem.

Ex corde.

¶ Cor lacertæ combuſtum aut mixtum cum amurca, impoſitum membro torporem infert adeò vt ferrum non ſentiat, Arnoldus de Villanoua: ſed hæc Raſis & Plinius de corio lacertæ, id eſt crocodili ſcribunt: Vide in Crocodilo *G.*

Ex iecore.

¶ Lacertæ iecur exeſis dentibus impoſitum dolores finit, Dioſcorides: finire aliqui ſcripſerunt, Galenus. Dicitur hepar eius ſedare dolorem molaris dentis, Auicenna. Cauis dentibus inditum iecur lacertarum aridum, dolores dentium ſanat, Plinius. Lacertæ iecur aut ſanguis in lana adplicitus, clauorum intra triduum perſeuerantiam tollit.

Ex ſtercore.

¶ Lacerti ſtercus vulnera purgare, & adurere, apud Celſum legimus: quærendum autem an de lacerti ſimpliciter fimo intelligendum ſit, an terreſtris potius: an eadem vtriuſq; facultas ſit, quod magis videtur. video enim multa (vt in ſequentibus patebit) lacerti fimo ſimpliciter attribui, quæ alij de crocodilea, id eſt terreſtris crocodili fimo priuatim ſcripſerunt. Stercus ſtellionis & lacerti & crocodili, vtile eſt albugini oculi, Auicenna. *Aldab* (inſcriptio habet, *hardun*, id eſt lacertus) naturæ eſt ſimilis *vrel* ſeu ſtellioni, & ſtercus eius confert albugini & pruritui, & acuit viſum, Idem. Et alibi, ſtercus *guaril* ſeu *vrel* panno (maculis à Sole) & lentiginibus mederi ſcribit: & idem contritum eradicare verrucas: ac ſimile eſſe ſtercori lacerti. valere enim ad albuginem oculi. Stercus lacertæ illitum prodeſt ad oculorum albugines, Galenus Eupor. 1. 43. & de compoſ. medic. 4. 8. Miſcetur etiam cum alijs quibuſdam ad albugines oculorum, in libro Secretorum qui Galeno adſcribitur. Ad vlcera oculorum & albugines: Ex ſtercore lacertæ faciens collyrium cum aqua vnge, Galenus Euporiſt. 2. 99. Arnoldus de Villanoua ſtercus lacertæ abiecto nigro in farina ſubacta decoqui iubet in furno vel alibi. tum adde (inquit) aquæ nitri ſcrupulum, ſpumæ maris drachmam. & ſimul in ſucco chelidonij vel alio conueniente coquito, tum exiccata vſui reſerua ad pannum oculorum. vel adde parum ſarcocollæ, & in oculo pone. remouet enim pannum & omnem oculorum tunicam ſupernatam; quod ipſe expertus ſum. Hierocles medicamento cuidam, quod equo ad ſtranguriam infunditur, ſtercus lacertæ (κόπρον σαύρας) adijcit.

¶ Lacertæ venenum eſſe negant, Mich. Herus. Salamandræ venenum expugnatur iiſdem

remedijs, quorum vſus eſt à cantharidum potu, aut lacerta in cibo ſumpta, Plinius: quanquam non prorſus iiſdem verbis. locus enim corruptus eſt apud Plinium. Species lacertorum (vt habet Auicenna 4. 6. 2. 6. quod de lacertis inſcribitur) eſt ſalamandra, aut in ipſa eſt ſimilitudo naturæ eius: & quæ ei ſimilia ſunt, interimunt. & accidunt ei qui ſumpſerit carnem eius, apoſtema (inflammatio) linguæ & pruritus, & dolor capitis, & aduſtio, & caligo oculorum. Sic affecto in potu dare oportet ſeſamum, & xyloceratia nabati, & ſachar, æquis portionibus mixta, cum butyro cocto bubulo. Dandum etiam in potu lac dulce, & inunctione olei alicuius balneoq; vtendum. Hæc ille. mox autem in ſequenti capite alia contra ſalamandram ſumptam remedia præſcribit, quam lacertorum ſpeciem facit: vnde conijcio initium capitis hic recitati, corruptum eſſe, intelligiq; oportere genus aliquod lacerti ſalamandræ ſimile, ſepticum & adurens, ideoq; dulcibus & lenibus auxilijs ei occurrendum. Caro lacertæ inflammat linguam, infert pruritum, &c. (vt Auicenna,) Arnoldus in libro de venenis. Et mox, Oua autem ipſius necant, ſecundum filium patriarchæ, niſi ſtatim ſubueniatur cum ſtercore falconis & vino puro: poſtea cum vomitu nucis vomicæ: Sed hæc Auicenna 4.6.3.18. non de lacerti, ſed de alharbe, id eſt chamæleontis ouis ſcribit. ¶ Cerebrum lacertæ veneficium (philtrum venenoſum) eſt, quod mentem mutat potius, quàm ad amandũ mulierem, quæ id dederit, cogat, Cardanus.

De morſu eius. ¶ Stellio & lacerta cum mordet (mordent, Albertus,) dimittit (dimittunt, Albertus) in loco ſui morſus dentes paruos, ſubtiles, nigros, pilorum inſtar: & non ceſſat locus dolere & prurire, donec auferantur cum ſerra, aut cucullo (cultello, Albertus) tranſeunte ſuper eos, & aſſumat eos, & colligat eos: quare ſedatur dolor. Et quandoq; extrahit dentes eius oleum, & cinis: (fricetur locus oleo & cinere donec egrediantur dentes: deinde ex iiſdem commixtis emplaſtrum imponatur, Raſis.) deinde ſugatur locus, & ponatur in aqua calida. Et dictum eſt quod altaraxacon in cibo ſumptum, vtiliſſimum eſt ad morſum eius. Quòd ſi dolor augeatur, detur in potu theriaca rutelæ, Auicen. 4. 7. 1. 18. & Raſis tractatu 8.

H.

De ſynonymis. a. Lacertam & lacertum idem genus eſſe conſpicor, vt eſt apud Græcos quoq; ſauros atq; ſaura, Hermolaus. Nam ad lacertas captandas tempeſtates non ſunt idoneæ, Cicero ad Atticum lib. 2. Reperitur & neutro genere, vt apud Actium Atreo, Concoquit partem vapore, flammam tribuit verubus lacerta in focos. Lacertus animal dictum, vt placet grammaticis, quod pedes habeat ad ſimilitudinem noſtrorum lacertorum, hoc eſt noſtrarum manuum & pedum. Σαῦρα penacuitur. nam nomina in ρα quæ in penultima diphthongum habent, penanflectuntur. Excipe φαῦδρα, σαῦρα, αὖρα. ¶ Σαυρίγη, herba quædam, & lacerta animal, Heſychius & Varinus. Αἴδαξ Græcam vocem, (quam ego nuſquam adhuc reperi,) & Germanicam Aydox / Gelenius in Lexico ſymphono è regione ponit. item Græcam κίκερος, (quæ tamen ſcincum potius ſeu crocodilum terreſtrem ſignificat,) & Illyricam *gesſtier*. Σμύλλα, lacerta, Heſychius & Varinus.

¶ Epitheta. *Picti ſqualentia terga lacerti*, Vergilius Geor. *Parua Lacerta*, Ouidius 5. Metam. Σαῦρος ὠχρὸς, Philes.

De homonymis. ¶ Lacertus in homine dicitur brachium à cubito ad manus vertebram, quæ carpus vocatur. Aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illachrymansq; dixiſſe, &c. Cicero de ſenect. O pectora, ô terga, ô lacertorum tori, Idem 2. Tuſc. *Adductis ſpumant freta verſa lacertis*, Verg. 3. Æneid. Hinc lacertoſus, robuſtus ac validis lacertis apud Columellam, Ciceronem, Ouidium. Recentiores quidam lacertos pro muſculis dicunt, neſcio quàm rectè. ¶ Lacerta videtur & vaſis genus eſſe apud Iuriſperitos, ſicut & apud Græcos ſaura, cuius in palma meminit Hippocrates, Hermolaus: quaſi ſcriptum aliquod Hippocratis Palma inſcribatur, quale ego nullum reperio. Quare vel Hermolaus errauit, vel librarius, legendumq;, quod è palma fieri meminit Hippocrates. Eſt autem locus Hippocratis in libro de articulis circa finem, Ἐμβάλλουσι δὲ ἐπιεικέως καὶ αἱ σαῦραι ἐκ τῶν φοινίκων πλεκόμεναι. hoc eſt, Moderatè etiam articulos luxatos reponunt quæ ſauræ vocantur ex palmis contexi ſolitæ. Ego ſauras intelligo, non vaſa, ſed funiculos ex palmis contextos. hi cum reſoluuntur, (vt quiuis funiculi) aperiuntur, vt digitus immitti poſſit, tum in contrariam partem retorti, arctius clauduntur, vt per eos digitus trahi & extendi poſſit: moderatè ſcilicet: quæ enim ſic contexta ſunt facilè extenduntur, nec multum renituntur, nec duritie ſua lædunt: quod conuenit, cum nulla vi in his articulis extendendis opus ſit. Vocat autem Hippocrates moderatam repoſitionem, quando opera duorum neceſſaria non eſt, vt in præcedenti illic modo: ſed vnius tantum ſufficit. Quod ſi rectè σαῦρα ſcribitur, vt noſtri codices habent & Hermolaus legit, idem ſanè ſignificabunt & iſtæ voces, σίρα, σειρὰ, σηρά: Grammatici interpretantur vinculum contextum, (nimirum è viminibus, aut corticibus arborum.) Σειρὰ enim catenam ſonat, aut contextum quid è funiculis, aut ſparto, aut cannibi, aliáve materia, vt Varinus ſcribit. Σηρὰ, δεσμὸς πλεκτὸς, Idem. Σίρα, πλεκτὸν ἱμάντωμα ἐν ταῖς ναυσίν, Idem: contextum nimirum illud è viminibus, cui remus inſeritur: malim oxytonum σιρά. Eſt & σίρος vas, in quo far & legumina reponuntur, Etymologus: quæ vox apud Aetium vltimam acuit. nam libro quarto capite decimo tertio: Siriaſis, (Σιρίασις, aliâs σειρίασις: aliqui non rectè ſyriaſin ſcribunt) inflammatio eſt partium cerebri & membranarum eius, infantibus contingens, vſque ad concauitatem ſincipitis

pitis & oculorum: sic dicta, quoniam σιρὸς Græcè vas concauum (σῶμα κοῖλον) dicitur, quo semina asseruantur. Apud eundem libro primo in quercu σιροὺς legimus, pro fossis subterraneis, in quibus agricolæ tanquam in horreis frumentum aut alios fructus per hyemem adseruant, quæ Latinè etiam siri appellantur Curtio lib. 7. & Columellæ ac Varroni. Nostri rapa præcipuè in huiusmodi fossis conseruant. Σιρὸς, ὁ λάκκος. καὶ σιροῖς ὀρύγμασιν, ἐν οἷς κατατίθεται τὰ σπέρματα, Suidas: sed hæc præter institutum. Cæterum omnes hæ voces cum contextum aliquid significant, siue ad vinculi aut funiculi, siue ad vasis alicuius, vt fisci, calathi aut nassæ aut alterius figuram, Hebraicæ originis videntur, à verbo *zar* vel *zarar*: quod ligare significat, vt *asar* quoq;: vel quòd ad ligandum apta sint, vt vincula: vel quòd ex viminibus alijsve inter se connexis & contortis contexantur, vt eadem & vasa diuersa. Hinc & illa quæ subijciam vocabula, orta mihi videntur: Σαργάνη, χοινίον, καὶ πλέγματα γυργαθώδη, καὶ εἶδος σπυρίδος, Varinus. Σώρακον, ἀγγεῖον εἰς ὃ σῦκα ἐμβάλλεται, ἢ ξυλοκανθήλια, Idem. Σαείρ, ramus palmæ apud Lacones: & Σειρομάστης, lorum, Idem. Palmarum sanè tum folium ad vitilia vtilissimum est, tum funes rudentesq; in Ægypto ex tunicis eius nectuntur, vt apud Theophrastum legitur. Saura igitur apud Hippocraten genus quoddam texti è tunicis aut corticibus palmæ funiculi erit, (cui nihil cum lacerta animali commune:) non autem vasis genus vt Hermolaus & Cælius putarunt, quòd id extendendo reponendoq; articulo minus aptum foret: Lacertam verò apud Iureconsultos vasis genus esse à figura sic dicti (fortassis quòd quatuor pedibus in digitos transuerso situ formatis insistat) non negauerim. Σαυρία, corruptio segetum, iaculum, venabulum, Vide Theocritum in Pharma. Σαυρίζειν, segetes destruere, iaculari, ferire. Σαυροειδὲς simile lacertæ. Σαυρωτὴ, ποικίλη, id est varia, Hesych. nimirum à varietate coloris lacertorum. ¶ Σαυρωτὴρ pars hastæ, de qua alij aliter docent. Hastæ postremum quod ferreum est, vocatur sauroter: quanquam eo nomine sunt qui intelligant locum item in quo reponatur hasta, Cælius. Hastæ finis (manibus proximior, spiculo oppositus, Pollux 1. 10.) σαυρωτὴρ vocatur: pars media, ancyle: quæ verò prominet αἰχμὴ (id est spiculum vel mucro) & epidoratis & styrax. Et rursus 10. 31. Hastæ pars qua erigitur vel cui insistit, (τὸ τοῦ δόρατος ἱστάμενον,) σαυρωτὴρ dicitur, & styrax & styracion: ferrum verò prominens, λόγχη, αἰχμὴ, ἐπιδορατίς. De styrace plura Cælius. Varinus aliam adfert originem, his verbis: Sauroter ferreum est cauum & in fine mucronatum, cui inserta posterior hastæ pars, hastam terræ infixam, pali seu crucis (σταυροῦ) aut patibuli instar, erigi facit: vt σαυρωτὴρ quasi σταυρωτὴρ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ dictus videatur, (quod Eustathius quoq; tradit:) sed apud veteres σαυρωτὴρ nominatur, nempe in altero hastæ fine extremũ spiculum ferreum. Apud Homerum autem *sauroter* vocatur etiam οὐρίαχος: apud alios verò κρόσφος quoq; aut κρόσφος: item styrax pars eadem quasi στύραξ, ἀφ' (ἐφ') οὗ δηλαδὴ ἐπὶ τὸ δόρυ στῆναι. Intelligo autem posteriorem hastæ partem quæ manibus tenetur, vel quę mucroni opposita est, vbi hodie simpliciter circulus ferreus hastæ inseritur. Οὐρίαχος (vt idem alibi habet) pars posterior & spiculo hastæ opposita, veluti cauda hastæ, quæ & styrax & sauroter vocatur, & κρόσφος & στόρθυγξ appellatur. Ἔγχεα δέ σφιν Ὀρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος ἐλήλατο, Iliad. κ. vbi Scholia, ὀρθὰ ἐπὶ τοῦ κρόσφου. sic enim vocatur ferrum è regione epidoratidis situm. Σαυρωτῆρσι, τοῖς στύραξι τοῖς ὄπισθεν τῶν δοράτων. Ἔκτανε δ' ἧκε τῷ σαυρωτῆρι. Καὶ ταχὺ περιστρέψας τὸν ἵππον εἰσπεσόντα, παίει τῷ σαυρωτῆρι διὰ τοῦ τραχήλου. Ἡ ξυστὸν δόρυ ἢ στύραξ, ὃν ἔνιοι καλοῦσιν οὐρίαχον, Suidas. Σαυρωτὴρ significat etiam stathmen, id est perpendiculum (quod in eo quoq; plumbum funiculo extremo addatur, vt ferrum hastæ) & cestum (id est cingulum varium vel acu pictum, vt & lacerti color varijs punctis distinguitur,) Hesychius. Σαυρωτοῖς δόρασι, hastis quæ saurotêras habent in epidoratide, Idem. Σαυροβελθὲς ἔγχος, ἐκ τοῦ σαυρωτῆρος βαρύ: sic Æschylus, ὀπισθοβελθὲς ἔγχος, Hesych. & Varinus. ¶ Σαυρίων, εἶδος σημαίας ἢ φλαμούλου, Suidas. Σημαία, τὸ φλάμουλον, ἢ σημεῖον, Varinus. Vexilli genus intelligo, flammeum quidem Latini grammatici genus vestimenti lutei coloris interpretantur, quo amiciebatur noua nupta boni ominis causa, &c.

Σαυρία & σαυρίζειν.

Σαυρωτήρ.

¶ Praxiteles statuarius inter cætera fecit & puberem (Gyraldus legit, & Apollinem puberem) subrepenti lacertæ cominus sagitta insidiantem, quem Sauroctonon vocant, Plinius.

Apollo Sauroctonos.

¶ Est & herbæ nomen saura Plutoni sacra, vt Nicander poeta docuit illo versu: Σαύρην τ' ἢ χθονίου πέλεται στέφος ἡγεσιλάου: fortasseq; in eo verbo aut anagallidem intelligit, quippe quam Dioscorides *sauritin* (aliâs *gauritin*) à nonnullis dici prodat, & prophetæ nycteritin, quasi nocturno & subterraneo dicatam numini: aut ipsum sinapi, quod (vt Plinio placet) ab Atheniensibus saurion vocatur: aut nasturtium quod ab Hippocrate sauridion quoq; dicitur, Hermolaus. Et alibi, Hippocrates nasturtium sauridion vocat, à sinapis similitudine, quod & saurion dicitur. Sauridion Hippocrati nasturtium est, à similitudine figuræ, Galenus in Glossis & Varinus. Vsurpatur autem hæc vox ab Hippocrate in libro de vlceribus. Σαυρῖτις, herba quædam, Varinus & Hesych. Lacertus piscis, qui g. colias &c. Σαῦρον autem piscis Græcorum non est lacertus Latinorum.

Saura herba.

¶ Lacertis similia sunt, aut lacertorum generis multa ex ouiparis quadrupedibus, omnia nempe quæ oblongiore sui corporis alueo serpentes imitantur, essentque serpentes ablatis pedibus: vt stellio, scincus, salamandra, seps siue lacerta chalcidica. Salamandra magnitudine est lacertæ, Suidas. Stelliones lacertarum figura sunt, Plinius. Ascalabotes (id est stellio) animalculum est lacertæ simile, Suidas. *Aldab* animal figura lacerto simile est, sed maius: Vide in Scinco *A*. *Alurel* (aliâs

De animalibus lacertis similibus.

guaril) animal terreſtre, lacerto ſimile, And. Bellunenſis. Chamæleontis figura & magnitudo erat lacerti, niſi crura eſſent recta & excelſiora, Plinius. Sunt & ſauri Græcis, vt lacerti Latinis inter piſces. Sauritæ genus ſerpentium, Varinus & Heſych.

Nomina propria ab hoc animali deſumpta.

¶ Sauros & Batrachos ſtatuarij, natione Lacones, fecere templa Octauiæ porticibus incluſa, Plinius. Cum Erymantum fluuium traieceris ad Sauri iugum, vt vocant, & Sauri monumentum videbis, & Herculis templi rudera. Dicitur autem hic Saurus latro fuiſſe, & viatores afflixiſſe & accolas, priuſquam Herculi pœnas dedit, Pauſanias in Eliacis. Saureas ſerui nomen apud Feſtum legitur. Σαῦραι, gens Thraciæ, Varinus & Heſych. Amazones nullis mazis aut delicijs, ſed tenui & promiſcuo victu vtebantur, vt inde videri poſſent appellationem ducere: quod nec Euſtathio diſplicet, quoniam lacertis ac teſtudinibus, & id genus beſtijs alerentur. Quamobrem etiam Sauromatidas, ſiue ſauropatidas nuncupatas volunt, διὰ τὸ σαύρας πάσασθαι, ὅ ἐστι γεύσασθαι. quanquam alij quòd in Sauromatica Scythia aliquando habitauerint, dictas ita opinantur, quod Stephanus tradit. Sed & Euſtathius Sauromatas Amazonum connubio inſignes refert, Cælius. Sarmatæ, Græcis Sauromatæ dicti, Scythiæ populi ſunt, Plinius. Et rurſus, A Buge ſuper Mæotin Sauromatæ tenent. In Creta fons eſt ab aditu ſpeluncæ Idææ duodecim plurimum ſtadia diſtans, Sauri dictus, Theophraſtus de hiſt. plant. 3.5.

¶ *b.* Σαύρῳ λοιπὸν ἐμφερὴς ἐγένετο, Innominatus apud Suidam in Σαύρα: fortè pro eo quod eſt expalluit, vt de viridi lacerto intelligatur.

¶ *c.* Ælianus rem miram de hoc animali tradit: Quidam videlicet comprehenſam lacertam, ac oculis ſtilo acuto orbatam, in ollam fictilem nouam incluſit vtrinque pertuſam paruis cauernis: mox illita cera, addita herba quadam, cuius nomen non indicauit: deinde gagate lapide annulo ligato ferreo nouem ſignis ſignauit, quorum quotidie vnum delebat: poſt nonum vero, recluſa olla, lacerta inuenta eſt oculis reſtituta. Anulum nanque illum aiebat oculis vtilem eſſe, Volaterranus.

Lacertus frater Lombardorum dictus.

Vide infra in Lacerta viridi *G.* Lacertum aliqui fratrem Lombardorum vocant, vt bufonem Salernitanorum: quòd apud hos populos mulieres aliquando hæc animalia in vtero geſtare è vulgo quidam fabulentur.

¶ *g.* In vrina virili lacerta necata, venerem eius qui fecerit, cohibet. nam inter amatoria eſſe magi dicunt, Plinius.

Superſtitioſa de lacertis.

¶ *h. Incantata lacertis Vincula*, Horatius Serm. 1.8. de veneficis mulieribus. ¶ Apollo Sauroctonos: vide ſuperius inter deriuata. Deos aliquot animalium nominibus veteres appellarunt, vt Dianam lupam, Solem lacertum, Porphyrius lib. 4. de abſtinendo ab animatis.

DE LACERTO VIRIDI.

A.

De nomine.

LACERTA maior quæ & viridis dicitur, Græcis σαύρα χλωρὰ, & χλωροσαύρα apud recentiores, Italis *gez*, Germanis **grüner Heydox.** Valleſij **Grünig** vocant. Syluaticus & alij quidam ophionicum ſiue ophiomachum quoq; lacertum interpretantur, quæ nomina à vincendis & impugnandis ſerpentibus facta ſunt: ideoq; & cicadæ genus, & ichneumonem ophiomachum vocant. Sunt qui lacertam viridem & ſtellionem confundant, vt vetus gloſſographus Auicennæ, & quidam etiam noſtra ætate. Et Syluaticus, Stellio (inquit) id eſt lacerta Facetana: vel ſecundum alios, lacerta viridis.

B.

De figura corporis.

Viridi colore ſunt, vnde & nominantur: præcipuè tamen, vt Georg. Agricola ſcribit, verno tempore, æſtiuo nonnihil pallidi. Morbus regius cum virore pallidus eſt, quales ſunt lacerti cum virore pallentes, Hippocr. lib. 3. de morbis. Maiores ferè duplo ſunt, vt puto, communibus lacertis, rari apud nos: calidioribus locis frequentes, ruri ſub dio & in pratis magis, non etiam vt communes circa parietes reptant. Plinius priuatim meminit lacerti viridis longo collo naſcentis in ſabuloſis.

D. Ita-

D.

Sympathia lacerti huius cum homine & antipathia cum ſerpente.

Italia magnas habet lacertas & virides. hoc animal natura & homini amicum eſt, & ſerpentibus inimicum. Nam vbicunq; proſpicit homo, ibi congregantur lacertæ, obliquato capite diu contemplantes hominis faciem. ſi expuas, elambunt ſaliuam ore redditam: vidi & puerorum mictum exorbentes. Quin & puerorum manibus tractantur impune, atq; etiam læduntur, & admotæ ori gaudent ſaliuam lambere. Cæterum ſi comprehenſæ inter ſe committantur, dictu mirum quàm in ſeſe ſæuiant, nec appetunt committentem. Si quis in agris ambulet per viam cauam, nunc hinc, nunc illinc ſtrepitu dimoti rubi admonent hominem, inſuetus crederet ſerpentem eſſe, vbi diſpexeris lacertæ ſunt, obliquato capite contemplantes donec conſiſtas: ſi pergas, ſequentes. Rurſus aliud agentem admonent. Diceres eas ludere vehementerq; delectari hominis aſpectu. Quodam die vidi prægrandem & mirè viridem in oſtio caui decertantem cum ſerpente. Primum mirabamur quid eſſet rei. nam ſerpens nobis non erat conſpicuus. Italus admonebat in antro eſſe hoſtem. paulò poſt venit ad nos lacerta, velut oſtendens ſua vulnera ac remedium flagitans: ſeq; tantum non tangi patiebatur. Quoties autem reſtabamus, reſtabat & illa nos contemplans. Serpens alterum latus penè totum eroſerat, & ex viridi rubrum fecerat, ac rurſus in antrum ſe abdiderat. Poſt aliquot dies cum fortè inambularemus per eundem locum, ſerpens è fonte vicino biberat: erat enim æſtus prodigioſus, adeò vt nos quoque aquæ inopia periclitaremur. Commodum occurrit ex agris puer natus annos tredecim, geſtans raſtrum quo fœnum demeſſum conuerrunt agricolæ: hic ſimul vt ſerpentem vidit, præ gaudio exclamat, velut inſultans deprehenſo hoſti. Ferit raſtro, ſerpens ſe contrahit. ille non facit feriendi finem, donec contrito capite ſerpens in longum porrigitur, quod non facit niſi moriens. Ad hæc, eius ruris agricolæ pro comperto nobis aliud quiddam mirabile referebant. Agricolæ nonnunquam feſſi obdormiunt in agro: tum ſerpentes interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conijciunt ſeſe, & in ſtomachum ſeſe conuoluunt. Verum in hoc diſcrimine non rarò lacerta quamuis puſilla ſeruat hominem. nam vbi ſenſit ſerpentem inſidiari, circuncurſat per collum & faciem hominis, nec finem facit donec pruritu ſcalptuq; vnguium excitetur. Porrò qui expergiſcitur conſpecta in propinquo lacerta, mox intelligit hoſtem alicubi eſſe in inſidijs, ac circumſpiciens deprehendit. Hæc omnia Ephorinus quidā apud Eraſmum in Colloquio de amicitia. Atqui Matthæolus Senenſis de lacertis minoribus ſcribit, eſſe eas homini beneuolas. Plinius lacertas ſimpliciter cum ſerpentibus pugnare prodidit. Ophionicum Syluaticus (offionicum ipſe ſcribit) lacertam interpretatur: alij ophiomachum, quòd ſerpentes impugnet ac vincat: niſi ophionicus pro ophiomacho corruptè ſcribatur.

Pugna lacerti cum ſerpente.

E.

De vſu lacertorum viridiū.

Multi contra erucas, & mala ne putreſcant, lacertæ viridis pelle tangi cacumina arborum iubent, Plinius. Lacertæ viridis felle, (non *pelle*, vt Plinij codices habent) ſi tangantur cacumina mali non putreſcit, Palladius. Vt fructus mali in arbore non computreſcat, neq; ipſum eruca contingat, lacerti viridis felle truncum illine, Anatolius in Geoponicis.

F.

De lacertos edentibus.

Lacertis virentibus veſci in more Afris eſt, Cælius (ex D. Hieronymo.) De his qui lacertos ſimpliciter edunt, vide ſupra in lacerto *F.* Iſchiadicis prodeſſe dicunt lacertam viridem in cibo, ablatis pedibus, interaneis, capite, Plinius.

G.

Remedia ex lacerto viridi.

Lacerta viridis pro ſalamandra ſubſtitui poteſt ad remedia, vt legitur in Antiballomenis Æginetæ adiunctis. Solaris lacerta eadem poteſt quæ & viridis, Kiranides. Lacerta viridis cremata, carni alicui aſperſa, mutationem pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat, Albert. Demetrius Conſtantinop. in libro de cura accipitrum, accipitri ad cibum obijcit lacertam viridem minutatim conciſam, ne vnguibus retinere poſſit. nam pes ſanie lacertæ læſus contraheretur. Et ad eundem effectum vt pennæ cito abijciantur, lacertam viridem in aqua decoqui iubet: tum in mortario contundi, affuſaq; aqua tepida accipitrem in ea lauari. Ad idem alius Græcus ſcriptor innominatus, triduo accipitri in cibo dari præcipit lacertos virides viuos, aut ſiccatos in Sole & ſuillæ aſperſos carni. Ad comitiales prodeſt lacerta viridis cum condimentis quæ faſtidium abſtergeant, ablatis pedibus & capite, Plinius. Phthiſin ſentientibus vtiliſſimam eſſe tradunt lacertam viridem decoctam in vini ſextarijs tribus ad cyathum vnum, ſingulis cochlearibus ſumptis per dies (continuos) donec conualeſcant, Plinius. Lacerta viridis viua immiſſa in vas fictile nouum, & cum vini ſextarijs tribus decocta ad cyathum vnum, incredibiliter phthiſico prodeſt, ſi ex vino eo mane ieiunus bibat cochleare vnum, Marcellus. Iſchiadicis prodeſſe dicunt lacertam viridem in cibo, ablatis pedibus, interaneis, capite, Plinius. Et rurſus, in lumborum dolore lacertæ virides deciſis pedibus & capite in cibo ſumuntur. Idem hoc remedium ſcinco etiam ſiue crocodilo terreſtri, & ſtellioni ſimpliciter, & ſtellioni tranſmarino ſimiliter in cibo ſumptis attribuitur. ¶ Lacertas pluribus modis ad oculorum remedia aſſumunt. Alij enim viridem includunt nouo fictili, ac lapillos qui vocantur cinædia, quæ &

Mira vel potius ſuperſtitioſa quædam de huius lacerti vſu ad oculorum remedia.

inguinum tumoribus adalligari ſolent, nouem ſingulos ſignis ſignantes, & ſingulos detrahunt per dies. Nono emittunt lacertam, lapillos ſeruant ad oculorum dolores. Alij terram ſubſternunt lacertæ viridi excæcatæ, & vnà in vitreo vaſe annulos includunt è ferro ſolido vel auro: cum recepiſſe viſum lacertam apparuerit per vitrum, emiſſa ea, annulis contra lippitudinem vtuntur. Alij capitis cinere pro ſtibio ad ſcabritias. Quidam viridem longo collo in ſabuloſis naſcentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt: item glaucomata. Muſtelæ etiam oculis punctu erutis, aiunt viſum reuerti, eademq; quæ in lacertis & annulis faciunt, Plinius. Lacertam viridem excæcatã acu cuprea in vas vitreum mittes, cum anulis aureis, argenteis, ferreis, & electrinis, ſi fuerint, aut etiam cupreis. deinde vas gypſabis, aut claudes diligenter atque ſignabis, & poſt quintum vel ſeptimum diem aperies, lacertamque ſanis luminibus inuenies: quam viuam dimittes, anulis verò ad lippitudinem ita vtêris, vt non ſolum digito geſtentur, ſed etiam oculis crebrius adplicentur, ita vt per foramen anuli viſus tranſmittatur. obſeruandum ſanè inprimis vt in loco nitido atq; herbido deponatur ampulla, & cum lacerta diſceſſerit, tum anuli colligantur. obſeruandũ etiam vt Luna vetere, id eſt à Luna nonadecima in viceſimam quintam, die Iouis, Septembri menſe, capiatur lacerta, atq; ita remedium fiat, ſed ab homine maximè puro atq; caſto, Marcellus. (Vide ſuperius ex Volaterrano, in Lacerta ſimpliciter *H. C.* Kiranides lib. ſecundo idem hoc remedium paulò aliter deſcribit.) Et rurſus Marcellus, Lacerti (inquit) viridis quem ceperis die Iouis, Luna vetere, menſe Septembri, aut etiam quocunq; alio, oculos erues acu cuprea, & intra bullam vel lupinum aureum claudes, colloq; ſuſpendes: quod remedium quandiu tecum habueris, oculos non dolebis. lacertum ſanè eodem loco in quo ceperis dimittes. vel etiam ſi ſanguinem de oculis eius lana munda excipias, eamq; phœnicio conuoluas, colloq; ſuſpendas, vtêris efficaciſſimo aduerſum oculorum dolorem remedio. Et in tertianis fiat poteſtas experiendi, an lacerta viridis adalligata viua in eo vaſe quod capiat, proſit, quo genere & recidiuas frequenter abigi affirmant, Plinius. In quartanis adalligari iubent lacertæ viridis viuæ dextrum oculum effoſſum mox cum capite ſuo deciſo, in pellicula caprina, Idem. Et alibi, Propter ſtrumas exulceratas lacertus viridis adalligatur: poſt dies triginta oportet alium adalligari. A lienis dolore liberat & lacerta viridis, viua in olla ante cubiculum dormitorij eius cui medetur ſuſpenſa, vt egrediens reuertensq; attingat manu, Plin. Ramices infantium lacertæ viridi admotæ dormientibus morſu emendantur. Poſtea harundini adalligatæ ſuſpenduntur in fumo: traduntq; pariter cum ea expirante ſanari infantem, Idem.

De oleo ex lacertis conficiendo.

¶ Oleum de lacertis fit vel ex communibus iſtis quæ per domos noſtras & parietes verſantur, vel ex viridibus. vtrunq; autem alij ex viuis lacertis parant, alij ex mortuis & exenteratis, ne ſtercora oleo innatent, Braſauolus. Lacertas virides ſeptenas in dimidia menſura (in libris ferè duabus) olei communis ſuffocato, atque ita per triduum inſolato. hoc oleum guttam roſaceam, vt vocant, faciei illitu mirabiliter emendat, vt doctiſſimus medicus Georg. Pictorius ad nos ſcripſit. Videtur autem excrementorum lacerti ratione potiſſimum hoc præſtare: quoniam & ſcinci ſeu crocodili terreſtris excrementa faciem dealbant, & maculas delent. Si fractum (θλᾶσμα) in equo ſurſum verſus, qua vngula enaſcitur, prorumpere contingat, id quod præduris veterinorum pedibus ſolet euenire: in primis oleum aceto dilutum in ellychnio receptum adhibebis. Si verò quantum fieri poteſt dolor leniatur: medicamine quod lacertis conſtat, erit vtendum. Hoc autem vnguine delibuta tota vngula ſuccreſcit, & augetur: ſicque depulſum ſenſim adparens diruptionis vitium abigitur. Ratio medicamenti hæc eſt: In fictile nouum terni conijciuntur olei ſextarij, in quod lacertæ virides merguntur, & indito operculo tantiſper coquuntur, dum in oleo crematæ contabuerint, (κατακαυθῶσι. lego κατατακῶσι:) dein oſſiculis earum exemptis, triti bituminis ſelibra, & liquidæ picis hemina cum adipis ſuilli veteris libris duabus adijciuntur. hæc omnia rectè coquuntur, & cum poſtulat vſus, vngula perungitur. hoc quantum maximè fieri poteſt vngulam durat, firmioremq; animantis pedem præbet, Hierocles in Hippiat. 101. Molliſſimæ equorum vngulæ hoc vno medicamine, quo potentius nihil eſt, aſſolent indurari: Lacertum viuum viridem in ollam nouam mittis, adijcies olei veteris libram, aluminis (lego, bituminis) Iudaici ſelibram, ceræ libram, abſinthij tunſi ſelibram, & decoques cum lacerto: Cum fuerit reſolutum, calentia vniuerſa colabis, abiectisq; oſſibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam remittes: & cum vngues indurare volueris, vngulam ſubradis, & factum vnguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus, propè feruens per cannam inſtillas vngulis: prouiſurus ne coronam tangas aut ranulas, ſi his exceptis, in ſolo & in circuitu ſolidaturus vngulam confricabis. Memineris autem vngulas excreſcendo renouari, & ideo interpoſitis diebus vel ſingulis menſibus talis cura non deerit, per quam naturæ emendatur infirmitas, Vegetius. Ad ſupercilia piloſa: Lacertam viridem coque in oleo, & poſtquam euulſeris pilos, vnge locum, Galenus Euporiſton 2. 103. ¶ Lacertæ, vt docuimus, combuſtæ, cum radice recentis harundinis, quæ vt vnà cremari poſſit, minutatim findenda eſt, ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent. Efficacius virides lacertæ omnia eadem præſtant: Etiamnum vtilius admixto ſale, & adipe vrſino, & cepa tuſa. Quidam denas virides in decem ſextarijs olei veteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe vngere, Plinius. Arnoldus de Villanoua etiam lacertas virides medicamentis alijs pilos reuocantibus admiſcet. Vide infra in

Lacerto

Remedia ex cinere.

Lacerto Martense, in capite de Lacertis diuersis. Lacertæ viridis cinis cicatrices ad colorem reducit, Plinius. ¶ Ossa lacertæ viridis prosunt comitialibus nouo experimento. Colligi autem ossa tali modo debent: Imponas lacertam viridem adhuc viuam, captam, in aliquod vas clausum, plenum optimo sale. Sal enim paucis diebus carnem eius & intestina omnia consumit, vt facilè iam ossa colligantur: quæ tam ad comitialem prosunt quàm vngula alces, quamuis & hæc est magni momenti, Christophorus Salueldensis. coniicio autem sentire eum gestanda hæc ossa pro amuleto. ¶ Lacertæ viridis sanguis subtritus (subtritos, aliâs *attritos*) & hominum & iumentorum pedes sublitus sanat, Plin. Clauos pedum (clauellos & callos pedibus molestos, Marcell.) lacertæ viridis sanguis flocco impositus (mirè, Marcell.) sanat, Plinius. ¶ Oculus lacertæ viridis à quibusdam superstitiosè, contra quartanam adalligatur: item oculi eruti intra bullam auream inclusi contra oculorum dolores gestantur, vel sanguis de oculis phœnicio exceptus, vt superius dictum est. ¶ Contra strumas exulceratas quidam cor lacertæ viridis in argenteo vasculo seruant, Plinius. Contra omnes strumas & fœminis & maribus vtilissimum est, si cor lacertæ viridis lupino argenteo clausum in collo suspensum semper habeant, Marcellus. ¶ Clauos pedum sanat iecur lacertæ viridis vel sanguis flocco impositus, Plinius & Kiranides, qui hoc de solari lacerta scribit. Ex lacertæ viridis iecore phylacterium superstitiosum Marcellus Empiricus præscribit.

Ex ossibus. Ex sanguine. Ex oculis. Ex corde. Ex iecore.

¶ Pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur fel lacertæ viridis in vino albo Sole coctum ad crassitudinem mellis in æreo vase, Plin. Lacertæ viridis fel misce cum vino albo quantum sufficere existimaueris, & mitte in vas æreum, positumq; ad Solem tandiu agita donec crassitudinem mellis habeat, atq; ex eo loca pilorum vulsorum vngue, Marcellus. Fel lacertæ solaris (hanc enim eadem posse quæ viridis ait) in vino putrefactum per dies 40. sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, Kiranides.

Ex felle.

H.

a. Epitheta. *Seu virides rubum Dimouêre lacertæ*, Horat. 1. Carm. *Nunc virides etiam occultant spineta lacertos*, Verg. 2. Ægl. Sed præstat viridem lacertum dici asserere periphrasticè potius loco vnius substantiui, ad differentiam lacerti communis siue minoris, quàm epitheticè.

¶ Sauriten gemmam in ventre viridis lacerti harundine dissecti tradunt inueniri, Plinius. *Saurites gemma.*

¶ *e.* Puluis lacertæ viridis & lapathum acutum aperiunt seras & alia multa præstant, Obscur.

DE LACERTIS DIVERSIS.

Gvaril (vel potius Vrel, vt Bellunensis legit) est maxima figurarum *alguasgon* & *samambras* (Bellunensis vertit, ex lacertis vel liguris,) longa cauda, paruo capite, & non est lacertus. Lacertus enim aut nunquam aut rarò reperitur præterquam ruri: & caput & corpus eius diuersa sunt *alguaril*, sed fortè proximus est ei facultatibus suis. Fimo eius ephelides & lentigines abolentur, &c. (vt scripsi in Lacerto *G.*) Auicenna. *Guaril vel vrel.*

¶ Si quis maleficijs capillos perdiderit, hac eos ad pristinam rationem forma reparabit: si Lacertvm salsum Martensem cum suo capite, & lanæ purpureæ optimè in conchylio tinctæ duas ligulas, & chartam cubitalis mensuræ separatim comburat, cineremq; permisceat, conteratque cum oleo cedrino paulatim adiecto, vt crassitudinem velut glutinis faciat: eoque medicamine glabrum locum perfricet, ita vt prius diu linteo asperiore detergeat, Marcel. Lacerta viridi vsta etiam vtuntur ad capillorum defluuia, vt supra scriptum est. *Lacertus Martensis.*

¶ Lacertas Pissinnas quæ in segetibus morantur, quas Græci *aruras* vocant, comburito, & ad tenuissimum puluerem redigito: atque ex eo cum vino aut melle optimo caligantes oculos inunge, valde proderit, Marcellus. *Lacertæ Pissinnæ.*

¶ Stellio, id est Lacerta facetana, secundum alios Lacerta viridis, Syluaticus. *Stellio & Lacerta Facetana.*

¶ Quidam ex amicis nostris fide dignis, narrauit mihi visas sibi in Prouincia (regione Galliæ,) & Hispania aliquando Lacertas ea crassitudine, qua crus humanum sub genu est, non admodū longas, quæ caua terræ incolerent, & homines aliasque animantes prætereuntes sublimi saltu impeterent, ita vt aliquando vno ictu totam hominis maxillam resecarent, Albertus. ¶ Ipse etiam in illa Italiæ siue Galliæ cisalpinæ regione quam *Pedem montis* vocant, permagnos lacertos in montibus reperiri audiui, catulorum canis circiter magnitudine, quorum excrementa ab incolis colligantur: quòd tamen ita se habere nondum assero, donec fide dignior aliquis testis accedat. ¶ In quadam Libyæ parte in Mauritania lacertos bicubitales reperiri dicunt, Strabo lib. 17. ¶ Ex fortunatis insulis vna Capraria appellatur, grandibus (enormibus) lacertis referta, Plinius & Solinus. ¶ In Dioscoridis insula prope Arabiam thuriferam lacertæ permagnæ sunt, quarum carnes insulani edunt, pinguedinem verò liquant & pro oleo vtuntur, Arrianus. ¶ In Arabia lacerti ad duorum cubitorum magnitudinem accedunt, Ælianus. Lacerti Arabiæ cubitales: in Indiæ verò Nysa monte vigintiquatuor in longitudine pedum, colore fului, aut punicei, aut cærulei, Plinius. Poly-

De Lacertis magnis Galliæ. Italiæ. Libyæ. Capraria insulæ. Dioscoridis insulæ. Arabiæ.

cletus maximos ait lacertos in India, tum valde vario colore, nasci: vt pellis floridis quibusdam pi-
Lutetiæ. ctuꝛis maximè distincta, & ad tactum mollis & tenera sit, Ælianus. ¶ Lacertus Lutetiæ in palatio pendet, vt audio ab oculatis testibus, hominis ferè crassitie: proceritate etiam paulò infra hominem. hunc aliqui aiunt deprehensum in carceribus quibusdam, vbi captiuos infestârit, mordendo aut sugendo tibias eorum: & aliquid ea de re memorari ab ijs qui Chronica Gallica scripserint. Spectatur & alius similis, vt ferunt, eadem in vrbe, sed paulò minor, in æde diuo Antonio sacra. Ex Æthiopiæ insulis nuper à regibus Lusitaniæ occupatis, Romam iussu cardinalis Vlyxiponensis lacerta extincta circiter octonûm cubitorum longitudine aducta est: oris verò hiatu, quo solidum infantem deuoraret, ac tholo diuæ genetricis ad portam Flumentanam, miraculi gratia suspensa nunc cernitur, Volateranus.

De serpentibus quibusdam immanibus qui in prouincia Caraiam reperiuntur.

¶ In prouincia Caraiam, Tartarorum regi subiecta, nascuntur serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu crassitudinis decem palmos, (dodrantes.) Horum aliqui prioribus carent pedibus, quorum loco vngulas habent instar vngularum leonis aut falconis. Caput ipsorum magnum est, & oculi prægrandes, vt duorum panum adæquent quantitatem. Os & rictum habent tam amplum, vt hominem deglutire valeant. dentes quoq; magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non desunt. Nullus certè homo, nec vllum animal, serpentes illos sine terrore aspexerit, nedum adiuerit. Capiuntur verò hunc in modum. Solet is serpens interdiu latitare in cauernis subterraneis, aut alijs montium petrarúmve specubus. nocte verò egreditur passim circumiens, & potissimum aliorum animalium lustrans latibula, quærens quod deuoret. Neque enim vllum bestiarum genus metuit, sed magnas ac paruas deuorat, leones etiam & vrsos: & vbi ventrem saturauerit, redit ad speluncam suam. Cæterum cum terra illa admodum sit sabulosa, mirum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod vino plenum per sabulum volutatum. Venatores itaq; beluæ insidiantes, interdiu figunt multos palos in sabulum, fortes, & acuto ferro in superiore extremitate dentatos. hos sabulo tegunt, ne à serpente videri possint: multosq; passim terræ infigunt, præsertim vbi in vicino norint belluam latitare. Et quando nocte solito more progreditur, vt escam sibi quærat, & molem corporis sui per cedentem arenam reptando & trahendo mouet, fit aliquando, vt pectus in latentem sudem ferro acuminatam violenter intrudat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes venatores accurrentes belluam interficiunt, si adhuc viuit, & fel extrahunt, quod magno vendunt pretio. Mirè enim medendo pollet. quòd si quis à rabido cane morsus, vel vnius denarij pondus inde biberit, statim sanatur: Et mulier in partu laborans, si quantulumcunq; inde gustârit, mox partu exoneratur. Hæmorrhoides etiam aut fici anus inde peruncti, intra paucos dies sanantur. Porrò carnes huius serpentis vendunt: nam libenter ea vescuntur homines, M. Paulus Venetus.

De serpentibus Americæ, pedes habentibus.

¶ Extra Fortunatas insulas viginti septem dierum nauigatione Americus Vespucius occidentem ferè versus nauigando ad regionem quandam peruenit, vbi reperit anthropophagos: vnde rursus iuxta idem littus progressus intra paucos dies ad alios populos peruenit, qui in cibo vtũtur animali quodam asso: quod erat (inquit) demptis alis quibus carebat serpenti simillimum, tamq; brutum ac ferum apparebat, vt eius non modicum miraremur feritatem. Progressi deinde longius per eadem tentoria, plurimos huiuscemodi serpentes viuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoq; funibus ligata ne aperire possent, habebant, ita vt canes aut aliæ feræ ne mordere queant impediri solent. Aspectum quidem tam ferum eadem præ se ferunt animalia, vt nos illa venenosa putantes ne tangere quidem auderemus. Capreolos magnitudine, sesquibrachium longitudine æquant. Pedes longos materialesq; (crassos) multum ac fortibus vngulis armatos, nec non & discolorem pellem diuersissimam habent, rostrumq; ac faciem veri serpentis gestant, à quorum naribus vsq; ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, vt animalia illa veros serpentes esse iudicaremus, & nihilominus eis gens prædicta vescitur, Hæc ille.

De Calecuti serpentibus quadrupedibus.

¶ In Calechuto Indiæ orientalis animalia sunt serpentibus similia, scilicet ore, oculis, cauda prælonga, absque pilis, aprorum magnitudine, aliquantò etiam vastiore capite, sed pedes habent quatuor, venenoque carent, (morsu tantum noxij, quaternorum cubitorum longitudine in palustribus locis nascentes, maximis suibus non absimiles, Ludouicus Rom. Nauigationis suæ 5.22.)

Hyuana seu Higoana.

Alia his similia edunt in Hispaniola insula occidentalis Indiæ vocata *Hyuana*, (*Higoanam* vocari ait Scaliger) dorso spinosa (capite cristato, Scaliger) aphona seu absq; voce, quatuor pedibus, lacertarum cauda, dentibus acutissimis, cuniculis maiora, ceu leporum magnitudine, in arboribus, terra & aquis absque discrimine degentia, famis ad multos dies patientia, pelle coloribus varijs distincta ac læui, vt serpentibus cæteris: venter supremus qualis auibus est, sed amplissimus à mento ad pectus.

Bardati.

Sunt & quos vocant BARDATOS à phaleratorum equorum similitudine, iucundi gustu, magnitudine cuniculi, colore albo & cinereo distincto, in terræ foueis, quas pedibus excauant, habitare solent, & ipsi quatuor pedibus, anguina pelle & cauda. fert hos India occidentalis iuxta eandem insulam, Cardanus.

Lacerta venenata

¶ Salamandra asperior & scabra magis est quàm LACERTA VENENATA, Aetius. atqui Hermo-

Hermolaus in Corollario aliter hunc locum interpretatur: Similis (inquit) ascalabotæ salamandra est Aetio, lacerta venenaria, hoc est pharmacitide velocior. Nicander in Alexipharmacis eandem facit salamandram & lacertam φαρμακίδα.

¶ De LACERTARVM genere est & alia quædam bestiola parua, similis lacertæ, sed caudam habet nigram, quæ araneis syluestribus vescitur, Albertus.

¶ Stellio vulgò LACERTA VERMICVLARIS rusticè, inuenitur in foraminibus veterum ædificiorum, in quibus aranei quoque versari solent, Niphus. Sed de stellione priuatim agemus infra. *Lacerta vermicularis.*

¶ ΛΙΑΚΟ´ΝΙ vulgo à Græcis hodie nominari audio, lacertæ genus paruum, argenteo colore splendido, in siccis & apricis locis agens. Videtur autem mihi hoc quoque animal non aliud esse quàm stellio. *Λιακόνι.*

¶ ADARE genus lacertæ, Syluaticus. *Adare.*

¶ SCEN, id est lacertæ rubeæ, Idem: pro scinco fortassis è mari rubro. *Scen.*

¶ SENABRAS idem est quod lacerta vel stellio qui in hortis reperitur, Andreas Bellunensis. Samabras Auicennæ, vel saambras, non stellio sed lacertus est, vt nos obseruauimus. *Senabras.*

¶ ΣΗΝΙ´ΚΗ, animal quadrupes lacertæ simile: & animal multipes asellis domesticis non dissimile, Hesychius. *Σηνίκη.*

¶ ᾿ΕΛΕΙΟ`Σ animal inter frutices nascens lacertis simile, vt Aristarchus interpretatur apud Varinum: alij glirem, alij vermis genus interpretantur, &c. vt docui in Glire A. *Ελειός.*

¶ LACERTA SOLARIS, σαύρα ἡλιακὴ, dicta fortassis fuerit quòd Solis calore delectetur, eiq; se exponere gaudeat. Kiranides lacertæ tria genera facit, heliacam omnibus notam, vt inquit: χαλκιῶ, id est æream, (chalcidem nimirum aliâs dictam, de qua ab initio huius libri scripsimus) & chloràn, id est viridem. ¶ Lacerta solaris eadem potest quæ & viridis, Kiranides. Iecur eius emplastri modo impositum clauos sanat: (quod Plinius de lacertæ viridi iecore scribit.) fel in vino putrefactum per dies 40. sub dio ad Solem in diebus canicularibus, pilos palpebrarum extirpat, (vel, vt alij de lacertæ viridi felle, euulsos renasci non patitur,) Idem Kiranides, qui & alia quædam nimis superstitiosa de hac lacerta scribit, quæ repetere ex eo non libet. ¶ Lacerta solaris vbi per tempus hebetem visum habuit, per conuersionem ad Solem oculos rursus leuat, dum in latibulo ad Orientem conuerso seipsam apprimit, & ieiuna se ad Orientem conuertit, Epiphanius in Sampsæis hæreticis, quos hisce lacertis comparat. nam Sampsæi etiam vox, inquit, si interpreteris, solares sonat. Coniecerim ego solares lacertos non alios esse quàm vulgares nostros paruos. *Lacerta solaris.*

¶ In Sarmatia regio aut Rutenorum, aut Rutenis proxima est, Samogithia. In ea Lacerti sesquipede maiores, crassi, nigri: quos incolæ pro laribus colunt familiaribus, si quid accidit sinistri, minus rectè cultum numen suspicantur, aut deterioribus, partioribusq; acceptum epulis. Itaq; curant cum opera attentiore: qua sese ad res secundiores existimant exoraturos. Iul. Scaliger de Subtil. ad Cardanum. *Lacerti Samogithij.*

¶ *Dubb.* Africani lacerti species est. Binos excedit pedes longitudine. Quaternum digitorum crassitudo. In Libyæ desertis viuit locis. Potus ei nullus. Quin aqua, nex præsentissima. Hunc tu ex igni confectum diceres. Iugulato vix tantulum fluit sanguinis. Et tamen sine veneno est. Expetitur etiam cibi gratia. E caueis, vbi stabulatur, nulla vi extrahi potest. Itaque ligonibus aut alijs machinis aperiunt cautes. Sapor ei carnium Raninarum. Cursu veloci est vt lacertus. An sit terrestris Crocodilus, etiam atq; etiam considerandum est. Longe diuersa fera voce pene eadem apud Chaldæos significatur, nempe *Duba* dicitur ab illis vrsus. Huic similis est *Guaril*, sed in capite & cauda venenum gerit. Quibus abscissis incolæ vescuntur. Aspectu tristi ac fero est, Idem. *Dubb. Africani lacerti species.*

¶ Anno à nato Domino 1543. audiuimus, in finibus Germaniæ prope Stiriam subitò multos lacertos, vel serpentes quadrupedes lacertorum instar, apparuisse, alatos, morsu irremediabili. Rursus anno 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa, huiusmodi. Hac æstate circa diem diuæ Margaritæ in Hungaria prope pagum Zichsam iuxta Theysam fluuium, accidit vt in multorum hominum corporibus serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur: vnde sæuissimi dolores oborti tandem eos enecarunt, ita vt circiter tria hominum millia sic perijsse feratur. Quibusdam humi ad Solem iacentibus serpentes & lacerti per os aliquatenus emerserunt, sed mox iterum se abdiderunt in ventrem. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ cum venter incideretur, serpentes duo prodiuerunt. His additur historia eiusdem temporis & loci, de serpentibus innumeris in strue manipulorum frumenti repertis, quos cum exurere vellent rustici, manipuli ignem respuisse dicuntur, & serpens cæterorum maximus capite in summa strue erecto, humano sermone monuisse, ab incendio vt desisterent, neque enim exuri se posse cum non secundum naturam sint nati neq; sponte huc venerint, sed diuinitus propter hominum peccata immissi sint. *Historiæ duæ miræ de lacertis & serpentibus nuper exortis narrantes.*

DE RANA AQVATICA ET INNOXIA: ET de ijs quæ ad ranas quaſuis in genere ſpectant.

RANA PERFECTA.

FOETVS RANÆ CAVDATVS.

A.

De diuerſis ranarum generibus.

RANAM aliqui recentiores inter vermes numerant, vt Albertus & ſimiles, quod neutiquam probo: reptile enim potius fuerit, ſi quis generis appellationem quærat: magis propriè verò reptilia ranarum illæ dicentur quæ ſcandere in ſublime poſſunt, vt minores illæ virides. Sed cum multiplex ranarum genus ſit, à locis quos habitant præcipuam differentiam ſtatuerim, vt quædam aquaticæ, aliæ terreſtres dicantur. Videntur autem aquaticæ omnes amphibiæ, quòd & in terra aliquandiu degere commodè poſſint: terreſtres verò non omnes in aquis etiam agere. Rurſus aquaticæ vel in paludibus aut lacubus & ſtantibus aquis, vel in fluentibus vt riuis & fluuiorum marginibus reperiuntur. in mari nullæ, contra quàm recentiores aliqui ſcripſerunt: in quo Marcellus Vergilius etiam à Fr. Maſſario notatur. nam rana marina vel potius rana piſcatrix, piſcis eſt planus, non quadrupedum generis. quam Ariſtoteles aliquando etiam βάτραχον, id eſt, ranam ſimpliciter nominat, vbi ſcilicet de alijs quoque piſcibus agit, vt dubitationis nihil ſit. Iam in ijſdem aquis & virides habentur, & aliæ coloris diuerſi, vt dicam in *B*. Terreſtres igitur ranæ dicuntur, non ad marinarum, ſed ad aquaticarum differentiam: quarum diuerſas ſpecies, prout vel in hortis, vel inter frutices, vel quibuſuis locis cauis & opacis degunt, infra ſigillatim proponam. Plinius alicubi ranas aquaticas ſimpliciter nuncupat, alibi diſtinctius fluuiatiles. Ranæ lutariæ (πελματιαῖοι βάτραχοι) apes vbi ad aquam acceſſerint rapiunt, Ariſtoteles interprete Gaza. licebit autem πελματιαῖον etiam paluſtrem vertere, ἕλειον verò lacuſtrem, (quamuis apud Dioſcoridem lib. 6. in capite de rubeta βάτραχον ἕλειον ranam paluſtrem vertunt, & venenatam faciunt.) Sed animaduertendum ne rubeta in paludibus agens, quam aliqui ſimpliciter ranam paluſtrem vocant, (quod non probarim,) cum communi & innoxia rana paluſtri confundatur. Dioſcorides quidem *phrynon*, id eſt rubetam, βάτραχον ἕλειον, hoc eſt ranam paluſtrem cognominat: vt Ægineta etiam 5. 36. Aetius diſtinguit, 13. 55. & remedia quoq; ſeparata tradit. Ranam de lacu apud Marcellum Empiricum legimus, & βάτραχον λιμναῖον, id eſt ranam lacuſtrem apud Hippiatros. Ranas communes Ariſtot. telmatiæos aut limnæos, hoc eſt lutarias & lacuſtres nominat, Hermol. ¶ Eſt quando rana abſolutè nominatur pro rubeta aut alia venenata. nam & mutæ quædam venenoſæ ſunt, & rubetæ duplex genus eſt. Ranæ ſaliua contra morſum eiuſdem bibitur, Plinius. Artemiſia alligata priuatim potens traditur, potáve, aduerſus ranas, Idem. Cynogloſſi radix pota ex aqua, ranis & ſerpentibus aduerſatur, Idem. Eryngij radix illinitur plagis venenatis, peculiariter efficax contra cherſydros ac ranas, Plin. Et alibi, Sunt & ranis venena, rubetis maximè. Aſpidis morſus ſi ranam comederit, inſanabilis omnino fit, Ælian. ¶ Ranæ virides aliæ maiores ſunt, nempe aquaticæ, quarum coxæ in cibum veniunt: aliæ minores & terreſtres. Ego apud medicos cum ad remedia ranas virides aut aliquid earum requirunt, minores tantum quæ ſui generis & terreſtres ſunt, intelligi puto: quod aliquando expreſſa magnitudinis nota deſignant, aliquando omittunt.

De nominibus diuerſis.

¶ צב, *zab*, Leuitici 11. & Num. 14. crocodilum, alij ſcincum, alij ranam interpretantur: Vide in Crocodilo *A*. Illyrij quidem ranam etiamnum *zaba* vocitant. Sic & צפרדע, *zephardea*, vocem Hebraicam (Exodi 8.) alius crocodilum alius ranam facit: Lege ibidem. Munſterus in Lexico trilingui ערדענא, *vrdeana* etiam, & *vrdea*, (Arabicas vt conijcio voces) ranam exponit. item אקרוקא, *akruka*: & משקר, *maskar*. Vox quidem *vrdeana*, alludit ad *hardun*. facit autem Auicenna *hardun* ſpeciem *aldab*, id eſt crocodili vel lacerti, vt docui in Chamæleonte *A*. Porrò *zephardea* vel *zepardea* dictio compoſita videri poteſt à *zab* & *vrdea*. & Græcum nomen *bátrachos* per metatheſin inde factum videri poteſt. Auicenna 2. 596. ranam *dafda* nominat: Cui ſimiles ſunt apud Syluaticum voces, *difdah*, & *disfoa* cap. 221. vtranq; ranam exponit, apud Serapionem *diphdaha* ſcribitur.

ſcribitur. *Altahaul*, rana in aquis degens, Syluaticus. Bracatas apud eundem pro rana, non dubium quin ex Græco batrachos corruptum ſit, vt fortè etiam *garazum*. ¶ Βάτραχος Græcis commune nomen eſt ad omne genus ranarum. λάλαγες priuatim dicuntur virides ranæ, (aliâs λάσαγγες apud eundem, quod minus placet. lalages enim quaſi garrulæ ob vocem obſtreperam rectè dici videntur,) circa lacus, quas alij κεμβέρους appellant, Varinus: Sunt autem ranæ illæ quarum hîc effigiem adieci, non minores illæ virides, quæ neq; loquaces ſunt, nec aquaticæ. Rana apud Italos & Hiſpanos nomen Latinum ſeruat: Gallis eſt *grenouille*. Germanis Fröſch/Froſch/Froſche: nos fœminino genere dicimus die Fröſch: alij quidam maſculino der Froſch. Cæterum virides illæ maiores & aquaticæ, quarum coxæ, vt dixi, eduntur, priuatim à noſtris Hopßger/ (nimirum à ſaliendo, hoc eſt πηδητικοί, appellantur: ab alijs, ni fallor, Graßfröſch/ob colorem herbaceum. quanquam alij non aquaticam à colore, ſed terreſtrem ſiue hortenſem ranam, quòd in gramine degat, ſic (ut audio) nominant. Flandricè rana Vroſch (aliâs Vorſch & Vrüeſch) vel Püüt appellatur. Anglicè *frogg* vel *frogge*. Illyricè & Polonicè *zaba*, voce (vt apparet) originis Hebraicæ.

B.

Ranarum genera diuerſa ſunt, vt partim præcedenti capite expoſui, partim ex ipſis titulis picturisq; ſequentibus apparebit. Differunt & generatione, cum quædam coitu, quædam ex putredine naſcantur, vt temporariæ, de quibus & infra in *C.* & poſtea priuatim nonnihil dicam. Item colore: nam aquaticæ illæ quæ præ cæteris in cibum admittuntur, virides ſunt, nigris paſſim aſperſæ maculis. Sunt & ſubliuidæ atq; ſubcinereæ quædam aquaticæ: quæ partim vocales & edules ſunt, partim mutæ & non eduntur, vt Georg. Agricola ſcribit. Viridi colore paſſim in Flandria & Germania tota (ni fallor) reperiuntur: in Anglia nullæ, vt audio: quare nec vllæ ranæ illic eduntur. Porrò cum ad remedia, vt quarum ſanguis commendatur, ne euulſi è palpebris pili renaſcantur, virides requiruntur ranæ, minores illas terreſtres, non aquaticas maiores acceperim: Vide in *G.* ¶ Rana figura eſt bufonis, ſed ſine veneno, Albertus. Fœmina mare maior eſt, Ariſtot. Ægyptij hominem impudentem, & viſu acutum aut celerem (κτ' τὴν ὅρασιν ὀξὺν) deſignantes, ranam pingunt. hæc enim non alibi ſanguinem habet quàm in oculis. Porrò qui illos ſanguine reſperſos habent, impudentes dicunt: vnde & poeta, *Ebrie, luminibus canis effrons, pectore cerui*, (Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο, Iliad. α.) Orus. Idem alibi muſcam impudentiæ ſignum facit, (vnde & Homerica ſimilitudo,) quam conſtat in capite tantum circa oculos ſanguinem habere. De lingua earum, dicam ſequenti capite, vbi etiam de voce. Pulmonem pauca habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, ſpumoſum, nec ſanguineum, ideo non ſitiunt: Eadem eſt cauſa, quare ſub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur, Plinius. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, Idem. Rana (vt & reliquæ quadrupedes ouiparæ) lienem perexiguum habent, Ariſtot. & Plinius. Quadrupedum ouipararum, vt ranæ aliarumq; vulua, qualis auium eſt: vide in Lacerta *B.* Ventri echinorum (marinorum) ſubdita ſunt oua, & ranæ rubetæq; ſimiliter, &c. Ariſtot. de hiſtor. animal. lib. 4. circa finem cap. 5. Coëunt ranæ, vt & cæteræ quadrupedes ouiparæ, ſuperueniente mare. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Ariſtot. Ranæ crura poſterius longa, (vt apta ſint ad ſaltus,) anterius breuia ſunt, cum digitis longis, quibus intertexta eſt membrana vt commodius natent, Albertus.

Quædam ranæ coitu, quædã ex putredine naſcuntur.

Colore differunt.

Deſcriptio ranæ.

Rana picta apud Ægyptios hominem impudentem ſignificabat.

C.

Rana paluſtris eſt, Ariſtot. In Piſanorum aquis calidis ranæ innaſcuntur, Plinius. Virides ranæ, in fluuijs atq; piſcinis verſantur: Subliuidæ & ſubcinereę in fluuijs, lacubus, paludibus, lacunis viuunt. Vtræq; hybernis menſibus conduntur in terra. Argumento eſt, quòd verno tempore non tantum earum fœtus conſpiciantur in lacunis, ſed ipſæ veteres etiam ranæ. Quare verum non eſt quod ſcribit Plinius, mirumq; ſemeſtri vita reſoluuntur in limum nullo cernente: & rurſus vernis aquis renaſcuntur, quæ fuêre natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat, Georg. Agricola. In paludibus illis quæ per hyemem non conglatiantur, omni tempore, præcipuè tamen vere, ranæ reperiuntur, Matthæolus: hoc non fieret, ſi in limũ reſoluerentur. Audio apud nos ranas hyeme aliquando in fontibus minus frigidis reperiri: & aliquando cum muſtelarum piſcium genere quod thryſcios noſtri vocant, ore eis adhærentes tanquam alimentum ab ipſis exugant, extrahi. Et rurſus Agricola, Latent (inquit) hyeme in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs iſtis minimis (de quibus infra priuatim agemus.) Hyeme latet rana extra aquam in rimis calidis, & aliquando in aquis ſub terra, quæ hyeme ſunt calidæ: Vere procedit ad aquas. Aliquando etiam autumno quum frigore infeſtatur intrat in domos hominum, & aliquando reptat in ſinum ſuper inguen vel ventrem hominis, Albertus. Pariunt ac educant in ſicco. Humore vt non prorſus carere ſuſtinent, ita in ipſo intereunt, niſi interdum reſpiratio detur, Ariſtot. Theophraſtus commemorat piſces, qui ſic ex fluminibus in terram tanquam ranæ exeant, & rurſus in aquam redeant.

Vbi ranæ verſentur.

Vbi condatur hyeme.

Partus & educatio.

¶ Omnis rana terreſtris muta eſt, Io. Tzetzes. 8.167. atqui ranunculos virides qui terreſtres ſunt, conſtat non eſſe mutos, vt & rubetas minores quaſdam. Aquaticæ ranæ, quas gerynos Aratus vocat, omnes vocales ſunt, præter Seriphias, Idẽ Tzetzes. aqui Aratus nõ ipſas ranas aquaticas, ſed ipſarũ fœtus gerynos vocauit. Ranis ſonus ſui generis, vt dictũ eſt. niſi ſi & in ijs ferẽda dubitatio eſt, (quaſi non

Vox.

vera ſit vox, vt in inſectis,) qui mox in ore concipitur, non in pectore. Multum tamen in ijs refert & locorum natura. Mutæ in Macedonia traduntur, Plinius. Ranæ vocales olim in Cyrenenſi agro deerant, Ariſtot. Et in Mirabilibus, Ranas in Cyrene aiunt planè mutas eſſe. Theophraſtus tradit inuectitias eſſe in Cyrenaica vocales ranas, Plinius. Et alibi, Cyrenis mutæ fuêre ranæ, illatis è continente vocalibus durat genus earum. Cyrenææ ranæ propter aquæ amaritudinem mutæ ſunt, Simocatus. Mutæ ſunt etiam nunc in Seripho inſula. Eædem aliò translatæ canunt: quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradunt, Plinius. Theophraſtus aquæ frigiditatem cauſatur, quòd mutæ ſint Seriphiæ ranæ, Ælianus: alij fabulam quandam adferunt: Vide infra in *h.* inter prouerbia. Seriphiæ ranæ in Scyrum allatæ vocē non ædebant, Suidas & Varinus. Ranæ coaxant, Spartianus. Quoaxare ranæ dicuntur cum vocem emittunt, Feſtus. Rana gracidat vel coaxat, Alunnus. Vtranq; vocem per onomatopœiam fictam eſſe conſtat. Apud Ariſtophanem in Ranis ſubinde repetuntur imitationes illæ ranarum vocis, βρεκεκεκὲξ, κοάξ, κοάξ. Cæterum coaxatio etiam Latinè dicitur opus axibus conſtans (vertäflung:) axes (laden/bretter) enim tranſuerſis tignis impoſiti contignationum ſola (tile) fulciunt, Budæus in Pandectis. Et alibi, Coaxatio, quæ & coaſſatio dicitur, tabulis, aſſes & axes vocant, id genus conſerta eſt quibus cupæ & lacus (väſſer vnd ſtanden vß tugen) conficiuntur. Ταῖς νύμφαισι δ' ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ᾄδειν· Τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι. τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει, Marcus Muſurus apud Theocritum. Plinius etiam ranas canere dixit. Rana cum læditur exilem dat vocem, ſicut mus in timore, Albertus. Ranis lingua ſui generis eſt. pars enim prima, quæ cæteris abſoluta eſt, ijs cohæret, modo quo tota ferè piſcium. intima verò abſoluta ad guttur applicatur, qua ſuam vocem ſolent emittere. Et quidem genus illud vlulatus, quam ololyginem nominant, mares intra aquam reddunt, vt cieant ad coitum fœminas, Ariſtot. Et alibi, Reddunt ranæ ſuam ololyginem illam, maxillæ inferioris labro demiſſo pari libra, cum aqua modice recepta in fauces, ſuperioreq; intenta. Flagrant tantiſper oculi modo lucernæ, cum ſinus buccarum maxillis diſtentis interluceat. Coitum enim noctu magna ex parte agere viſuntur. Ex his locis Ariſtotelis ſua transferens Plinius, Ranis (inquit) prima lingua cohæret, (quo modo infantium lingua cum hæret, id vitium vulgò *filum* à Gallis vocatur) intima abſoluta à gutture qua vocem mittunt. Mares tum vocantur ololygones, ſtato id tempore euenit, cientibus ad coitum fœminas. Tum ſiquidem inferiore labro demiſſo, ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces, palpitante ibi lingua vlulatus elicitur. Tunc extenti buccarum ſinus perlucent, oculi flagrant labore perpulſi. Super hoc loco Plinij Hermolaus ſcribens, pro ololygones (inquit) legi poteſt ololyzontes. quandoquidem voces & vlulatus ipſi dicuntur ololygones, vt ex Ariſtotele patet, Hæc ille. Sed forſan ololygones rectè legetur, nec temerè aliquid mutandum vbi nulla veterum codicum lectio ſuffragatur. Quamuis enim ololygon propriè vocem ipſam per onomatopœian ſignificet, accipi tamen poteſt pro animali talem vocem ædente. Apud Aratum quidam ὀλολυγόνα interpretantur auis ſolitariæ genus, quam Cicero acredulam, id eſt luſciniam vocârit. Syluaticus autem localem, id eſt aluconem interpretatur. Varino ὀλόλυγον (lege ὀλολυγὼν) animalculum eſt in aquis naſcens, ſimile inteſtino terræ. Et rurſus, Ὀλολυγὼν, ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν. κατὰ γὰρ Ἀριστοτέλην, πάνυ ὀλολύζει τὸ ζῶον ἐν τοῖς ἑλώδεσι (βορβορώδεσι, Theocriti Scholiaſtes) τόποις κατὰ τὴν νύκτα. (Sed Ariſtot. de ſola rana hoc refert.) Et, Ὀλολυγὼν auis ſic dicta à ſono vocis, Idem. Γάρβαβος, ὀλολυγὼν, Heſychius & Varinus. De ololygone inſecto ſimili lumbrico, inter inſecta dicemus. Vide in Acredula aue. Ranæ lingua palato adhæret, vnde vox æditur coax à gutture ad os reſonans: & quia ſpiritus lingua impediente non rectà procedit, duas tanquam veſicas inflat vtrinque ad os: tenet autem cum vocem emittit labrum inferius in ſuperficie aquæ, & ſuperius extra aquam, mas videlicet fœminam alliciens, Albertus. Ranæ mares ololygmo (ololygine) ſuo, tanquam amatorio & epithalamio carmine ad hoc compoſito fœminas ad Venerem irritant. quas vbi iam allexêre, noctem in commune expectant. coire quippe in aquis quidem non poſſunt, progredi verò in continentem interdiu ob metum nolunt. Noctu verò egreſſæ in magna ſecuritate complexibus indulgent liberè, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & Gillius in Æliano. Ranæ ſuperueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, poſterioribus clunes, Plinius. Ouiparæ quadrupedes etiam mare ſuperueniente coëunt. habent verò in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, vt ranæ, & reliqua generis eiuſdem, Ariſtot. Ranæ in coitu multum immorantur, multumq; ſeminis effundunt, Author lib. de nat. rerum. Ranarum ſemen noſtri vocant fröſchmalter/ alij fröſchrogen. Ranæ quædam naſcuntur per ſe, conſperſis tantum æſtiuo imbre littorum & itinerum puluerulentis arenis, quarum breuis vita & nullus vſus eſt: aliæ legitimo naturæ ordine, (ex coitu natæ,) in aquis ſuos natales habent, Marcellus Vergilius. In Ægypto mures ex terra & imbre naſcuntur, & in alijs locis ranæ, ſerpenteſq; & ſimilia, Macrobius. Cum ex Italia Neapoli Puteolos iter facerem, ranas perſpexi, quarum pars quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur. altera nondum conformata concretioni limoſi humoris ſimilis trahebatur, Ælianus. Et eodem corpore ſæpe, Altera pars viuit, rudis eſt pars altera tellus, Ouidius 1. Metam. de ranis. Idem lib. 15. Semina limus habet virides generantia ranas, Et generat truncas pedibus. Sed cum non omnes ranæ ex cœno limóve naſcantur, non omnes etiam in limum reſolui dicendum eſt: vt Plinius qui hoc ſcripſit,

Coaxare ranarum eſt.

Lingua.

Ololygo ranarum.

Coitus.

Procreatio & ortus diuerſus.

ſcripſit, quaſi omnes ranæ in limum quotannis reſoluantur, aut errârit, (vt ſupra etiam circa initium huius capitis monui,) aut ita excuſandus ſit, quaſi non de omnibus ranis ſed temporarijs tantum, hoc eſt ex putredine terræ & aquæ natis, hæc verba protulerit.

Ranarum pluuia, quæ διοπετεῖς vocari poſſunt.

Ranis aliquando pluiſſe author Phylarchus eſt apud Æthenæum lib. 8. Et vt ibidem legimus, Heraclides Lembus hiſtoria XXI. circa Dardaniam & Pæoniam, inquit, ranis pluiſſe, idq; tam copioſè vt domus & viæ replerentur. Itaq; primis diebus aliquot tum occiſis ranis, tum domibus occluſis, ſuſtinebant incolæ: cum verò nihil proficerent, ſed vaſa implerentur, & vnà cum edulijs coctæ ſimul aſſævè reperirentur ranæ, nec aquis vti liceret, nec pedes in terra ponere propter ranas coaceruatas: his accedebat grauis interfectarum odor, regionem deſeruerunt. Hoc & apud Cælium legimus 24. 3. qui authorem citat Euſtathium, qui in librum 1. Iliados ſcribens Phaniam citat authorem, & quartum Bibliothecæ Diodori. Autoritates (Autariâtæ Stephano, gens eſt Theſprotica: Autaridæ Plinio 6. 28. in Arabia, vt videtur) Indi ranis inchoatis & imperfectis, de cœlo lapſis, in alium locum demigrare coacti ſunt, Ælianus. Attariotas ranæ è nubibus delapſæ expulerunt in quam nunc quoq; habitant oram, Diodorus Sic. lib. 4. de fabuloſis antiquorum geſtis. Cardanus lib. 16. de ſubtilitate pluuiarum mirabilium cauſam in ventos referens: Fiunt (inquit) hæc omnia ventorum ira. ſæuiunt enim hi in iugis montium. ergo neque mirum pluere ranas, piſciculos, lapides. Nam ranæ ac piſces è montium iugis venti impetu transferuntur. transfertur & puluis qui vi ventorum cogitur in lapides. Et rurſus, Transferuntur & oua paruorum animalium, vt etiam ranarum & piſcium, quæ inter turbines ventorum & hymbrium procellas emittunt animalia quæ pluere videntur. De ranis quibus Ægyptij afflicti ſunt, Exodi cap. 8. ſic ferè legimus: Dixit Dominus ad Moſen: Ingredere ad Pharaonem & dic ad eum: Sic dicit Dominus: dimitte populum meum vt ſeruiant mihi. Quòd ſi recuſas, ecce infeſtabo omnes regiones tuas ranis. Et copioſè producet fluuius ranas, quæ aſcendent & intrabunt in domum tuam, & in conclaue cubilis tui, & ſuper lectum tuum, & in domum ſeruorum tuorum, & in populum tuum, denique in furnos & cibos tuos. Et rurſus: Dic Aharoni, Extende manum tuam cum virga tua, ſuper fluuios, ſuper riuos, & ſuper ſtagna, vt adducas ranas in Ægyptum. Cum igitur extendiſſet Aharon manum ſuam ſuper aquas Ægyptij, aſcenderunt ranæ, operueruntq; terram Ægypti. Tum magi quoq; incantationibus ſuis ranas ſimiliter induxerũt. Itaq; Pharao Moſe & Aharone vocatis ait: Orate ad Dominum vt auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populũ, vt ſacrificent Domino. Moſes verò reſpondit Pharaoni: Gloriare de me, (& dic) quando orem pro te & tuis, vt exterminentur ranæ, & in fluuio remaneant. Tum Pharao, Cras. Et Moſes dixit, Fiat iuxta verbũ tuum, vt ſcias incomparabilem eſſe Dominũ Deum noſtrum. Egreſſi igitur ſunt à Pharaone: & Moſes inuocauit Dominum: fecitq; Dominus vt petierat ille, & mortuæ ſunt ranæ abolitæq; è domibus, atrijs, atq; agris. Et congregauerunt eas aceruatim, & cõputruit terra. Item Pſal. 77. Miſit Dominus in Ægyptios cynomyiam, (*arob*, mixtionem inſectorum, Munſterus,) & ranas quæ perdiderunt eos. Et Pſalmo 104. Et ædidit terra Ægyptiorum ranas, in penetralibus regum. Et Sapientiæ 19. Pro piſcibus eructauit fluuius multitudinem ranarum (in Ægypto.) M. Varro author eſt ciuitatem ab ranis in Gallia pulſam, Plini. Quidam vbi ſpuiſſet, intra dimidium horæ ſpatium ranas pro ſputo exiguas oſtendit, Cardanus. Vide infra in Ranis temporarijs ſeorſim.

Partus.

Ranæ pariunt ac educant in ſicco, Ariſtot. Continentem emittunt ſuum fœtum, Idem de hiſt. 6. 14. Oua pariunt, non animal, etiamſi Plinius partus earum minimas carnes nigras, hoc eſt gyrinos vocauerit, Maſſarius. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantum & cauda inſignes: mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores, Plinius. Ægyptij hominem qui cum diu ſe mouere non potuerit, poſtea tandem pedibus moueatur, demonſtrantes, ranam pingunt poſteriores pedes habentem. hæc enim primum ſine pedibus naſcitur, (quod & Ælianus ſcribit,) ſed poſtea dum augetur, pedes aſſumit poſteriores, Orus.

Fœtus caudatus.

Rana vere coit, & parit multa oua in aqua ſequentis anni vere ex illo coitu: & in medio ouorum illorum rana latet abſcondita: & cum oua excluduntur, ranunculi ſunt magni capitis, cum ventre iuxta caput, & cauda poſterius cum pinnis ad natandũ: poſt Maium menſem deinde cauda delabente pedes quatuor formantur, Albert. Et alibi, Apud nos eſt animal illud quod in aquis primo generatur ex ouis ranarum magno capite & longa cauda cum pinnis (vt in piſcibus ferè, in aquis ſtantibus tepidis) cuius cauda decidit & ſubnaſcuntur pedes quatuor: & antequam habeat pedes ſi extrahatur de aqua, moritur. Ranarum aquaticarum (tum viridium, tum illarum quæ ſubliuidæ ſeu ſubcinereæ ſunt) fœtus (id eſt, enati recens ex ouis) ſunt primò carnes paruæ, rotundæ, nigræ, dein oculis tantum & cauda inſignes: quas Nicander quia caudam mouent, μολουρίδας: Aratus quia rotundæ: γυρίνους: alij Græci βατραχίδας, quaſi dicas ranunculos, nominant. quorum poſtea figurantur pedes, priores ex pectore, in poſteriores finditur cauda, Georg. Agricola. Idem hæc animalia interpretatur **faulfrotten**: (**Kaul** rotundum eſt Saxonibus) quidam in Germania inferiore **fulpogen**: noſtri appellant **roßköpff**/ hoc eſt hippocephalos, (& **roßnägel**) quòd reliqui corporis proportione caput eius magnum ſit.

Gyrini informes ranarum fœtus.

Gyrini informes dicuntur ranarum partus, quod ſcribit Theon: id eſt, ἀδιάπλαστα γεννήματα καὶ ἄποδα, quando vrſarum more pariant ranæ. Hinc in Prognoſticis Aratus, Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. Γύρινον, τὸ ἐκ τοῦ βατράχου παιδίον, Heſychius. Γυρῖνοι (penanflexum: in Etymologico

E

proparoxytonum etiam reperio) paruæ ſunt ranæ, Varinus: quòd γυροὶ, id eſt rotundi ſint, Etymologus. Apud eundem γυρῖνος, ſimpliciter pro rana exponitur. Γυροῖν, (malim γυρίνοιν,) βατράχοιν. Γυροὶ τὸ σχῆμα, παρ' Ἀττικοῖς, οἱ μὴ πόδας ἔχοντες. Ἴωνες δὲ κατ' Πανσανίαν γερύνους τοὺς τοιούτους φασί, Varinus. hinc & gyrinæ nimirum ranæ dictæ quandiu ſcilicet pedibus carent. Dicuntur autem non gyrini tantum, ſed & geryni, vt apud Nicandrum in Theriacis obſeruaui, cuius hæc verba ſunt: Ἀλλ' ἤτοι

Rana gyrina ſapientior. *Prouerb.*

γερυών χαναχοὶ πεελαλλα τοκῆες Βάτραχοι ἐν χύτρῃσι καθεψηθέντες ἀεισοι Βάμματι. Rana gyrina ſapientior, adagium eſt (inquit Eraſmus) ſumptum ab informi partu ranarum, quem Græci γυρίνους vocant, à figura corporis in gyrum orbiculati, quo fit vt mira celeritate ſe quò velint voluant verſentq́; quemadmodum teſtatur Etymologici author. Meminit gyrinorum etiam Suidas, Ariſtophanis adducens teſtimonium, πατέρες βοόωσι γυρίνων, (Arati hæc verba ſunt. vt rectè Suidas citat, non Ariſtophanis vt Varin.) Porrò cum ranæ tribuatur loquacitas, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes, minimum mentis ineſſe oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal eſſe niſi mouerentur. Plato in Theæteto, Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου: Id eſt, Nos illum tanquam deum ob ſapientiam admirabamur. at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quàm rana gyrina, Hæc Eraſmus. Sunt qui expuncta veteri lectione apud Platonem, *gryneam* ſubſtituunt: ſed vtrum magis quadret, doctorum fuerit perpenſio, Cælius. Βρύτιχοι, ranæ paruæ caudatæ, Heſychius & Varinus. Μολουρίδαι, βατραχίδαι, Heſychius & Varinus. Hydrus ſerpens in pratis capit μολουρίδας ἢ βατραχίδας, Nicander: cuius interpres moluridas interpretatur animalia cicadis ſimilia. Vnde apparet grammaticos in Lexica tranſcripſiſſe has voces, ſed corruptè, niſi librarij corruperunt. eſt & alter error quòd ita coniungunt has voces, tanquam idem ſignificantes. Latinè nobis gyrini nomen deeſt, & circumlocutione vtendum, vnde Plinius: Aliqui & naſcentium ranarum in aqua quibus adhuc cauda eſt, &c. Rubetis etiam, inquit Hermolaus, aliquando cauda initio eſt, quam pòſt amittunt: ob id in ſtagnis cum adhuc puſilli ſunt mutili ruribus vocantur.

Cibus.

¶ Ranæ lutariæ apes vbi ad aquam acceſſerint, rapiunt, Ariſtot. Puto eas & herbis veſci, (vnde nomina illa in Batrachomyomachia impoſita ab herbis, Praſſophagus, Praſſæus, Seutleus, Calaminthius,) & terra quandoq́;. nam & rubetas terram edere aiunt. Tam ranæ quàm bufones comedunt mortuam talpam, vt obſeruatum ſibi Albertus ſcribit: nam talpæ ranarum genera viua captant & deuorant. Τῶν δὲ Συρακοσίων τούτων ἀμέλησον, Οἳ πίνουσι μόνον, βατράχων τρόπον, οὐδὲν ἔδοντες, Archeſtratus apud Athenæum lib. 3. Auguſto menſe nunquam poteſt os aperire pro vſu cibi, vel potus, vel vocis, quòd ſi manu, vel baculo tentaueris, difficulter aperire poteris, Liber de nat. rerum. Auguſto menſe dicitur adeò compreſſa habere labia, quòd etiam inſtrumento aperiri non poſſunt extra aquam, Albert. ¶ Soboles ranarum lutariarum, ſi quis in earum lacum verbaſci (tithymalli nimirum qui verbaſco ſimilia fert folia) nucíſve folia inijciat, necatur, Ælianus: cuius verba Græca Suidas in Phlomo ſic recitat. ἐμβαλλὼν δὲ εἰς τὴν λίμνην φλόμου φύλλα ἢ κάρυα (fortè *coccalos* vulgò dictos quibus & piſces pereũt, vel nuces ſecũdæ ſpeciei tithymalli) ἀπώλεσε τοὺς γυρίνους.

D.

Ranarum Ægyptiarum ſapientia.

Ægyptiarum genus ranarum ſapientia excellit. nam ſi in natricem inciderit arundinis fruſtum obliquum mordicus tenet, & nihil de robore remittens, firmiſſimè retinet. Is igitur eam non poteſt deuorare, propter arundinem, quam ore complecti nequit, Gillius (ex Æliani Variorum primo.) Ranæ lutariæ (πελματιαῖοι βάτραχοι, Rubetas paluſtres has dixerim,) apes vbi ad aquam acceſſerint, rapiunt. quamobrem eas apiarij per paludes & ſtagna, vnde apes aquantur, venari ſolent, Ariſtot. Apibus aquantibus ranæ inſidiantur: nec hæ tantum quæ ſtagna riuosq́; obſident, verum & rubetæ veniunt vltro, adrepentesq́; ſufflant, Plinius.

Ranarum hoſtes, muſtelæ ruſticæ. Buteo. Butorius. Nocturnæ aues. Hydri. Cherſydrus.

¶ Muſtelæ ruſticæ illæ, quas putorios appellant, noſtri iltiſſos, ranis inſidiantur: & ſæpe plures ab eis congeſtæ in caua aliqua arbore reperiuntur. Ranæ hoſtis eſt buteo: rapit enim eam exeditq́;, Ariſtot. & Oppianus. Butorius etiam, qui ardea ſtellaris videtur, ranas vorat, & genera quædam miluorum, vt recentiores quidam obſcuri tradunt. item nocturnæ aues gimus & gimeta, Creſcentienſis. Hydri ranas deuorant, Aratus & Nicander. Anguis quidam (Cherſydrus) in Calabria, dum aquæ ſuppetunt, illas habitans, piſcibus atram *Improbus ingluuiem, ranisq́; loquacibus explet*, deficientibus verò aquis exilit in ſiccum, Vergilius in Georg. Quam Latini natricem, & Dioſcorides hydrum vocat, Nicander Cherſydrum appellare videtur. is in locis parum aquæ habentibus, aut paludibus verſans, ranis infeſtiſſimus exiſtit, Gillius. Quòd natricem rana male oderit, atq; incredibiliter pertimeſcat, ipſum ideo contrà ſumma vocis contentione exterrere conatur, Ælianus. Ranæ ex omnibus hydrum maximè odêre ac timent, quare appropinquante eo hoſtem prius clamitando aduerſus eunt, Volaterranus (ex Æliano, vt videtur, neſcio an rectè.)

Talpæ.

Obſeruatum ſibi Albertus ſcribit talpas libenter paſci bufonibus & ranis, eaſq́; viuas à talpis aliquando comprehendi: ranas verò & bufones comedere talpam mortuam. Martion Smyrnæus rumpi ſcolopendras marinas ſputo tradit: item rubetas aliaſq́; ranas, Plinius. ¶ Ranæ obſtreperæ conticeſcent, ſi in ripa expoſueris lucernam accenſam, Africanus in Geopon. Græcis.

E.

Pueri apud nos rubicunda lana aut panno rubente ad hamum alligato ranas capiunt. ¶ Fel capræ

Ratio ranas capiendi.

capræ in terra in vaſe aliquo repoſitum ad ſe dicitur ranas congregare, ac ſi gratum aliquid in eo reperiant, Albertus. Ex ranis eſca fit ad cancros capiendos, vt dicam in Cancris. Carnibus ranarum vel hamo additis, præcipuè purpuras certum eſt allici, Plinius. Fœtus ranarum (quos gyrinos vocari diximus) vrunt, & eo cinere felem exenteratum & pelle detracta toſtum, illitumq; melle, aſpergunt: & ita circa ſyluam aliquam, vbi vulpes aut lupi verſantur, trahunt, vt odore alliciant, vt ſcripſi in Lupo *E.* ¶ Aquarum notæ ſunt iuncus, & harundo, multumq; alicui loco pectore incubans rana, Plinius 31.3. ¶ Ranæ lutariæ apibus nocent, Ælianus. ¶ Ranæ vltra ſolitum vocales, tempeſtatis ſigna ſunt, Plinius: pluuiam denunciant, Ælianus. Altius vel clarius ſolito coaxantibus ranis pluuiam portendi obſeruatum eſt, Plutarchus in libro Vtra animal. Ingruentium aquarum certius præſagium exhibent ranæ præter ſolitum vocales: Quod Aratus, Plinius, Maro quoq; noſter prodidere, Cælius. Tempeſtatem (χειμῶνα) prædicunt, vt Aratus canit, cum magis & ſupra conſuetudinem clamant: Quoniam, vt Theon interpres ſcribit, aquam frigidiorem reddi ſentiunt: vel quia gaudent aquis, & maximè pluuijs vtpote dulcioribus, vnde & fœcundiores redduntur, vt plantæ etiam pluuijs rigatæ lætius germinant. Arati carmen Auienus ſic reddit: *Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.* Et Cicero lib. 1. de Diuinatione. *Vos quoq; ſigna videtis aquai dulcis alumnæ, Cum clamore paratis inanes fundere voces, Abſurdoq; ſono fontes & ſtagna cietis.* Certum eſt autẽ eum hæc verba de ranis protuliſſe, quanquam interpoſitis quibuſdam, ordine forſan per librarios turbato, iterum de ranis ſic ſcribat: Quis eſt qui videre ranunculos hoc ſuſpicari poſſit? Sed ineſt mira & ranunculis quædam natura, ſignificans aliquid, per ſe ſatis certa, cognitioni autem hominum obſcurior. Ranæ coxantes veſperi pruinam poſtridie non futuram indicant, idq; certò vt aiunt. plerunq; etiam ſerenitatem ſequentis diei, ſed hoc non rarò fallit. ¶ M. Varro author eſt ab ranis ciuitatem in Gallia pulſam, Plinius. De pluuia ranarum in Pæonia & Dardania, &c. ſcripſi in *C.*

Vſus ex ranis.

Prognoſtica tempeſtatis.

F.

Vſus ranarum in cibo.

Virides ranæ præcipuè in cibum admittuntur: ſed & ſubcinereæ quædam & ſubliuidæ, vt Georg. Agricola ſcribit, quæ ſimiliter in fluuijs, lacubus & piſcinis viuunt, partim vocales & edules ſunt, partim mutæ & non eduntur. In Anglia virides deeſſe audio, nec vllas edi. Apud veteres quidem ranas aut earum decoctum intra corpus ſumi ſolitum, medicamenti tantum, non cibi gratia legimus, vt ſequenti capite oſtendemus.

¶ Ranarum ius ranaſq; ipſas ſumptas ijs mirificè opitulari, qui à venenatis percuſſi eſſent reptilibus, (verba ſunt Aloiſij Mundellæ ex epiſtola numero octaua in Volumine epiſtolarum eius) legimus in ſecundo Aetij lib. cap. 162. & lib. 13. eiuſdem cap. 5. & ſeptimo Pauli Æginetæ libro: vbi ab illis aſſeritur, ſi cum ſale oleoq; ranarum ius hauriatur, mirificè prodeſſe percuſſis à reptilibus: Quorum teſtimonio fretus ranas interdum edere nõn dubitaui, alijſq; vt ederent permittere: quamuis illarum nutrimentum, quod in corpus hominis diſtribuitur, tale fore exiſtimauerim, quale à Galeno lib. 3. de aliment. fac. cartilagineis attribuitur, minus concoctioni difficile, & mediocriter in aluum exiens. Nuper verò cum ranas ſale oleoq; conditas in cœna ſumpſiſſem, partim ex iure albo coctas, partim frixas, adeò vehemens vomitus me inuaſit, aliaq; verenda ſymptomata tribus ferè diebus continuis me exagitarunt, vt aliquod venenum me ſumſiſſe proculdubio exiſtimauerim. erant enim ranæ illæ, vt poſtea mihi relatum fuit, ſtagnantis cuiuſdam loci & paluſtris incolæ, longoq; ex itinere ad nos delatæ, continuo calore & agitatione ſemicorruptæ. ranarum enim ſubſtantia, quòd laxa ſit atq; humida, putredini parata eſt. Si verò recenter capiantur, & diligentiſſimè denudentur, & in puris aquis degerint, non limoſis, non tantum vt aliâs noxias eſſe dixerim, præſertim quæ carne ſolidiore conſtant, optimeq; conditæ ſunt. Verum huiuſmodi cibos non multum laudauerim, qui penuria vrgente, aut viuendi copia & luxu potius edi ſolent, quam vlla ratione, ſicuti fungi, legumina omnia ferè, cochleæ, carnes ferorum animalium, & pleraque id genus reliqua, vt ait Galenus in lib. de cibis boni & mali ſucci, & in lib. de morbis vulg. Cur autem Aetius lib. 13. cap. 55. paluſtres ranas inter venena connumeret, loco verò ſuperius à nobis citato dicat paluſtrium ranarum ius magnum præſidium ijs adferre qui à venenatis icti ſunt reptilibus, ſi illæ oleo & ſale conditæ aqua elixentur, equidem incertus ſum, &c. (Excuſatur Aetius quod lib. 2. βατράχους λιμναίους pro antidoto commendarit: lib. autem 13. ἑλείους, vt puto, [nam & Dioſcorides φρῦνον ἢ βάτραχον ἕλειον dicit] inter venena numerârit: Latini interpretes pro vtraq; voce paluſtres vertunt. Sed λίμναι, lacus ſunt maiores liberioriſq; aquæ: ἕλη, paludes minores & impuriores, plantis è cœno naſcentibus confertæ. (Cæterum longè laudabilius eſſe exiſtimo ac tutius, ranas omnino interdici, aut ſaltem dictis de cauſis parcius in cibis ſumendas eſſe, inprimis verò propter vendentium auaritiam & fraudem. rubetas enim & mutas ranas, indubitata venena, palàm in foro piſcario & publicis tabernis, magno ſalutis noſtræ periculo, quotidie nobis venundare non erubeſcunt aut timent. Illud quoq; non conticuerim quod piſcator quidam me nuperrimè admonuit, ranas ſcilicet quæ adempta cartilagine exteriore & cute, magis albo colore ſunt, alijs quidem longè nocentiores, & minus cibis idoneas eſſe, quòd veneni ſpeciem quandam præ ſe ferant, quibus de cauſis in poſterum, vt dixi, omnino ab illis abſtinere conſtitui: id quod vt cæteri quoq; faciant conſulo adhortorq;, Hactenus Mundella. Cæterum quæ ille ci-

tat ex Aetio & Ægineta, eadem prius Dioſcorides ſcripſerat de ranarum (ſimpliciter, non paluſtrium) facultate aduerſus venenatos morſus lib. 2. at ſexto libro rubetam inter venena numerans, ranam paluſtrem cognominat. eſt enim rubeta quædam paluſtris, alia terreſtris. ſed hæc nocentior eſt, ni fallor. Marcellus vel coniunctionem diſiunctiuam addit, tanquam de duobus ranarum generibus ſed vtriſq; venenatis Dioſcorides in eo loco agat: nam & Ægineta ſic legit. Vtut eſt, vis quæ ex ranis earumve iure contra ſerpentes petitur, ranis ſimpliciter, (edulibus nimirum & in puriore aqua degentibus) attribuitur: venenum vero rubetis & ranis paluſtribus, id eſt bufonibus ſiue in terra ſiue in aqua paluſtri & impuriore verſantibus. ¶ Rana figura eſt bufonis, ſed ſine veneno, Albert. Ranis aquaticis plurimi ſecure veſcuntur, (apud nos viridibus tantum,) & præcipuè Lombardi per quadrageſimam. Ranarum fluuiatilium poſteriores pedes gratiſſimi ſunt in cibo, & contra ſerpentes adiumento, Sipontinus. Ranæ bolo captæ meliores eſui putantur, quàm quæ fuſcina. à ſerpentum enim morſu attrectatæ ac læſæ bolum attingere non putantur. Captarum coxulas denudatas pelle, per noctem aut diem in recenti aqua natare ſinimus: inuolutas deinde farina in oleo frigimus. Frictas & in patinam translatas Palellus meus ſalſa viridi ſuffundit, ac fœniculi floribus aromatibusq; inſpergit, Platina.

Vltima, ſed noſtros non acceſſura lebetes, *Ni ſaliat, putris rana parabat iter.*
Noluimus, ſucci eſt pluuij & limoſa maligni. *Irata eſt, & adhuc rauca coaxat aquis,* Fiera.

Qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo inficiuntur. quamobrem non cibi ſed medicamenti ratione ſumi debent. reddunt enim corpus putrefactioni aptum, Galeatius de S. Sophia. Scholiaſtes Nicandri docet rubetas in calidioribus locis magis venenoſas eſſe: ſimiliter ego ranas iudicarim in calidis regionibus in cibo ſumptas nonnihil veneni habere, in Germania verò & frigidis locis innocentiores eſſe. Refert etiam quo tempore capiantur. nam libidinis ſuæ tempore noxias eſſe non dubito. Plinius, Tuſſim (inquit) ſanare dicuntur piſcium modo è iure decoctæ ranæ. ſuſpenſæ autem pedibus, cum diſtillauerit in patinam ſaliua earum, exenterari iubentur, abiectiſq; interaneis condiri.

G.

Remedia ex ranis. In omni virulenti animalis morſu auxiliantur ranæ elixæ & comeſtæ. Verum ſi qui earum eſum auerſentur, ranas donec vietæ (flaccidæ) reddantur coquito, & iuſculum ipſum ignaris abſorbendum præbeto, Aetius 13. 10. Caro ranæ reſiſtit puncturæ vermium venenoſorum, Auicenna 2. 146. Contra omnium ſerpentium (ἑρπετῶν) venena pro antidoto ſunt ranæ, ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iuſq; earum itidem ſorbeatur, Dioſcorides Ruellio interprete. Ego Marcelli translationem præfero, quæ habet: Sumitur eadem vtilitate & decoctarum ius: vt nihil referat ranæ elixæ per ſe edantur, an ius earum per ſe ſorbeatur: quem ſenſum Aetius quoq; ſecutus eſt: vt ex eius verbis iam recitatis apparet. Quod ſi quis ipſas vnà cum iure ſumere voluerit, rectè & ille fecerit, & forte efficacius. Ægineta ſimpliciter habet ranas cum iure paratas, (βατράχους ζωμιστέ. conſtat autem ius ſimpliciter dictum aqua, oleo, & ſale,) edi ab illis qui à venenatis animalibus morſi fuerint. Idem rurſus inter remedia ad viperæ morſum, Aliqui (inquit) ranas in iure coctas in cibo dederunt. Ranæ paluſtres in aqua elixatæ, ſaleq; & modico oleo conditæ venenoſorum reptilium ictibus, ſi ius earum bibatur, magnum præſidium afferunt, Aetius 2. 163. Fluuiatiles ranæ, ſi carnes edantur, iuſve decoctarum ſorbeatur, proſunt, & contra leporem marinum, & contra ſerpentes ſupradictas, (chalciden, ceraſten, ſepem, elapem, dipſadem, &c.) contra ſcorpiones ex vino, Plinius. In ſumma, contra omnia venena, vel potu, vel ictu vel morſu noxia, ſuccus earum ex iure decoctarum efficaciſſimus habetur. Plinius 32. 5. vt noſter codex habet: nec apparet, quo illud (*earum*) ſit referendum, niſi ad ſtellas (vt Wottonus facit) quæ tamen intra corpus à medicis non dantur. Ego omnino legerim (*ranarum.*) Marcellus Hermolaum reprehendit, qui ex Dioſcoride reddiderit ſuccum ranarum è ſale atq; oleo decoctarum contra ſerpentium venena ſumi: imitatus videlicet Plinium 32. 4. ſcribentem, Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur. ſed ranæ marinæ (vel piſcatrices potius, βάτραχοι ἁλιεῖς) ſui generis piſces ſunt inter planos: & ſuccus non idem quod ius: ille exprimitur, hoc coquendo fit. Plura de hoc Plinij errore circa ranas marinas, leges infra in Salamandra *G.* Nicander in Theriacis contra morſus venenoſos elixas è bammate commendat: Scholiaſtes cum vino vel aqua vel aceto coqui & bibi iubet. ego βάμμα acetum potius quàm alium liquorem interpretor: quod id præcipuè, vel per ſe, vel alijs condimentis adiectis adintinctus, quos & embammata Græci vocant, in vſu ſit. Auicenna & Serapio Dioſcoridis verba transferentes, non ſolum contra venena aut vermes venenoſos, ſed contra lepram quoq; ranas in iure coctas remedio eſſe ſcribunt, quod ab Auicenna 2. 596. bis ſcribitur, primum ſub titulo de decoratione, vbi remedia aduerſus ſcabiem quoq; & lepram collocare ſolet: & rurſus ad finem capitis, nec aliquid mutatur à Bellunenſi. Ego huius erroris occaſionem non video: hoc tantum ad eius excuſationem occurrit, ranas non intra corpus ſumptas, ſed foris illitas, (decoctas ſcilicet cum aqua vel ſimplici, vel ſalſa & marina,) pſo-

ræ & ſcabiei, cuius & lepra ſpecies eſt, remedium eſſe, vt infra ex Plinio docebimus. Ranæ coctæ comeſtæ, & iuſculum earum potum, efficaciſſimè proſunt contra viperæ morſum, Aetius. Iis qui ſalamandram intra corpus ſumpſerunt, præter opinionem prodeſt ranarum iuſculum, ſi eryngij radices in eo coquantur, Aetius. Iiſdem Auicenna prodeſſe ſcribit oua teſtudinis marinæ, & ranæ decoctæ cum calamintha. Teſtudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur, Plinius. Et alibi, Ranarum marinarum (quæ piſcium planorum generis ſunt, vt ſupra dixi) ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra ſalamandras. Ranæ coctæ (elixæ) vel aſſæ caro pro remedio datur contra rubetæ venenum, Nicander. Apollodorus eryngium aduerſus toxica cum rana decoquit, Plin. Falconibus malè affectis Albertus inter remedia ranam aliquando dari iubet. Idem ranunculum aridum tritum cum carne calida falconi faſcinato à quibuſdam dandum præſcribi meminit. Quidam ranam excoriatam impoſitam ſpicula & quicquid carni infixum hæret, extrahere putant, authorem citantes Auicennam. ¶ Contra ſpaſmum aliqui iuſcellum ranarum dant, experimentum eſſe dicentes. ſed hoc odioſum eſt, & nihil in ſe commodi habet quod ratio probet, Cælius Aurelian. ¶ Proſunt ranæ elixæ (cum oleo & ſale) contra veteres abſceſſus τενόντων, (id eſt tendinum in ceruice, vt Marcellus in Annotationibus ſuis pluribus aſtruit,) Dioſcorides. Ruellius vertit contra inueteratos tendinum rigores: Plinium, vt video, ſecutus, cuius hæc ſunt verba: Rigor ceruicis mollitur caſtoreo poto cum pipere ex mulſo mixto ranis decoctis ex oleo & ſale, vt ſorbeatur ſuccus: Sic & opiſthotono medentur, tetano, ſpaſticis verò piperè adiecto. Ex his verbis Plinius non tenontas, id eſt tendines, ſed tetanum legiſſe videtur, qui ipſi ac Celſo rigor ceruicis eſt: vt mireris, cur nominato ceruicis rigore mox rurſus tetanum tanquam diuerſum affectum nominet. Hoc etiam intereſt, quòd Plinius hoc remedium bibi vult, Aetius & Arabes foris adhiberi: Dioſcorides non exprimit. Rana in oleo elixata ſui decocti fomentatione (καταιονήσει) diuturnos chordarum (τενόντων ὀδύνας) dolores ſedat, morbum articularem leuat, ac duritiès mollit, Aetius. Sed hæc facultas fortaſſis ad ranas rubetas magis pertinet, è quibus acopum ad morbos omnes articulares celebratur, vt dicam infra in Rubetis. Ius ranarum in ſale & oleo coctarum confert apoſtematibus chordarum quum eis ſuperinfunditur, Auicenna: cum puluerisatur ſuper ea, Serapio (quod non placet.) Tuſſim ſanare dicuntur piſcium modo è iure decoctæ in patinis ranæ. ſuſpenſæ autem pedibus, cum diſtillauerit in patinam ſaliua earum, exenterari iubentur, abiectiſq; interaneis condiri, Plinius. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita vt paſtilli fiant, Idem. Ranæ aquaticæ in vino vetere & farre decoctæ, ac pro cibo ſumptæ, ita vt bibatur ex eodem vaſe, hydropicis medentur, Author cuius nomen excidit. Aquam educit per aluum rana fluuialis ex albo iure comeſta, Nic. Myrepſus. ¶ Pſoras tollit rana decocta in heminis quinq; aquæ marinæ: excoqui debet donec ſit craſſitudo mellis, Plinius. ¶ Equorum ſcabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illini poſſit: aiuntq; ita curatos non repeti poſtea, Idem. Si equus aut aliud iumentum ſcabiem patiatur: ranas paluſtres (βατράχους λιμναίους) cum aceto acerrimo, oleoq; & ſpuma nitri commiſcens pro certa portione, ſimul decoquito, & illinito, Tiberius in Hippiat. Græcis. Super tumores peſtilentes ranas aliqui recentiores ſuperilligant, & mortuis recentes ſubſtituere pergunt donec nulla amplius moriatur. Maximè autem quartanis liberant ablatis vnguibus ranæ adalligatæ & rubetæ, Plin. Ranas contritas aut ventres eorum ſciſſos pro malagmate articulis imponito, efficaciter quoſcunq; dolores eorum ſedabis, Marcellus. Emplaſtrum Ioannis de Vigo ad dolores articulorum, quod repetit Iac. Syluius in libro de delectu ſimplicium, &c. recepit inter cætera ranas viuentes ſex. Audio felicem eius vſum eſſe ad vlcera antiqua ſananda. Neruis vulneratis prodeſt, terræ lumbricos indere tritos, *Queis vetus & ranis ſociari axungia debet*, Serenus. Ignes ſacros reſtinguunt ranarum viuentium ventres impoſiti, pedibuſq; poſterioribus pronas adalligari iubent, vt crebriore anhelitu proſint, Plin. Siriaſeis infantium ſpongia frigida cerebro humefacto rana inuerſa adalligata efficaciſſimè ſanat, quam aridam inueniri affirmant, Idem. ¶ Decoctæ (probe coctæ, Archigen.) in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt, Dioſcorid. & Archigenes apud Galenum de compoſ. med. ſec. locos, qui hoc decoctum diutius ore retinendum docet. Decoquuntur ranæ ſingulæ in aceti heminis, vt dentes dolentes ita colluantur, contineaturq; in ore ſuccus. Si faſtidium obſtaret, ſuſpendebat pedibus poſterioribus eas Saluſtius Dionyſius, vt ex ore virus deflueret in acetum feruens, idq; è pluribus ranis. Fortioribus ſtomachis ex iure edendas dabat. Maxillareſq; ita ſanari dentes præcipuè putant: mobiles verò ſupradicto aceto ſtabiliri. Ad hæc quidam ranarum corpora binarum præciſis pedibus in vini hemina macerant, & ita collui dentes labantes iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti ſextarijs tribus decoxère ad tertias partes, vt mobiles dentium ſtabilirent. Nec non XXXVI. ranarum corda in olei veteris ſextario ſub ęreo teſto diſcoxère, vt infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tritũ cum melle impoſuere dentibus. Omnia ſupraſcripta ex marina rana efficatiora. Si carioſi & fœtidi ſunt, centum (ranam forte, vnam ſcilicet) in furno areſieri per noctem præcipiunt: poſtea tantundem ſalis addi atq; fricari, Huсuſq; Plinius. Anginas abolet ranarum decoctarum ex aceto ſuccus: hic & contra tonſillas prodeſt, Idem. Rana

De oleo ex ranis. viua si ventri torminosi adponatur, in eam vitium confestim transire dicitur, Marcellus. ¶ Oleum de ranis Io. Mesuæus describit cap. 449. his verbis: Recipe ranarum aquaticarum circiter libram semis: & funde super eas in vase vitreo olei sesamini chist (sextarium) semis: & obturato ore vasis decoque sicut dixi in oleo de serpentibus (cap. 447.) Confert hoc oleum (vt ex Mesuæo Syluaticus citat cap. 221. dolori arthritico & podagræ calidæ: & temporibus illitum in febribus ob inflammationem aliquam ortis, somnum prouocat. (Vide infra in Rubetis *G.*) Hoc oleum (inquit Sylius) etiam hodie parant, ob id tantum quòd sit necessarium ad emplastri de ranis compositionem à Io. Vigo descriptam. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. neq; enim frigiditas in eo magna esse potest ab his capitibus (ranarum) coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ virides in syluis crebræ, vnguibus reptantes in altissimas quasq; arbores, & sub noctem brexantes (vox enim earum vnica est *brex*) oleo violato, vel omphacino ad hos vsus incoquerentur. *Vox ranarum brex. vnde brexare.* Oleo de ranis (inquit Manardus in Mesuen) vidi quosdam vtentes in podagra. Sed in ea nullum magis præsentaneum vidi auxilium & absque periculo, quam vt eam homo æquo animo ferat expectans Hippocratis terminum. Olea ex animalibus facienda, viua ipsa recipiunt, vt in his moriantur scorpiones, serpentes, ranæ, &c. Syluius. Oleum de ranis, vtile est podagricis & arthriticis doloribus, & membris quæ malè nutriuntur aut contabescunt: fit autem hoc modo, In olei communis libram ranæ fluuiatiles quatuor iniectæ, cum suffocatæ fuerint coqui debent in olla noua incrustata & obtecta, lento igne, donec carnes ab ossibus dissoluantur: tum extrahi, & in mortario tritæ rursus inijci: cumq; semel tantum in oleo efferbuerint, oleum ab igne remotum colatur ne quid feculentum remaneat. sic addes, terebinthinæ lotæ & claræ vncias quatuor, & ad ignem miscebis non amplius decoquendo. Hoc oleum miræ efficaciæ est, vt nos docuit Georgius Pictorius insignis medicus Ensishemij. *Sæpe ita peruadit vis frigoris, ac tenet artus, Vt vix quæsito medicamine pulsa recedat. Si ranam ex oleo decoxeris, abijce carnem, Membra foue,* Serenus. Ranæ in triuio decoctæ oleo, abiectis carnibus, perunctos liberant quartanis. sunt qui strangulatas in oleo ipsas clam adalligent, oleoq; eo perungant. Cor earum adalligatum frigora febrium minuit: & oleum in quo intestina decocta sint, Plinius. Vt pellatur quartana quidam iubent indulgere Veneri initio caloris: *Sed prius est oleo partus feruescere ranæ In triuijs, illoq; artus perducere succo,* Serenus. Contra omnem mâlin, (pestilentem in iumentis affectum:) crocodilum terrestrem & ranam oleo inijce & coque in olla, donec carnes eorum in oleum resoluantur: tum cola, & infunde naribus iumenti, Agathotyches in Hippiatricis cap. 2. Podagris articularibusq; morbis vtile est oleum in quo decocta est rana & ipsius intestina, Plinius. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) oleo in quo diu decocta sint intestina ranarum, Marcellus. Si confirmata iam fuerit podagra, proderit nitido ranæ decoctum viscus oliuo, Serenus. Oleum in quo discocta sit rana, ad dolores (aliâs abscessus, aliâs rigores) tendinum fotu vtile est, Aetius lib. 2. Vide superius inter facultates ranæ eiusve decocti intra corpus sumendi.

Rana arefacta. ¶ Ex recentioribus nonnulli ranam abiecto capite arefactam sesquidrachmæ pondere potam ex vino aut pulte, tædium Veneris adferre affirmant, Alex. Benedictus.

Aqua destillata ex ranis. ¶ Ex ranis viridibus quæ ad ripas aquarum degunt, vel ex ouis earum, liquor vi ignis instrumento chymistico elicitur: qui omnes præter naturam tumores calidos, vel absq; tumore supercalfactos locos linteolis ex eo madentibus impositis mitigat & refrigerat: item articulares dolores calidos. Sanat etiam manus, quæ rimis & cutis duritie nimia humorum acrimonia & calore afficiuntur, si subinde lauentur eo, & linteolis ex ipso madefactis humectentur, Ryffius ex Hieron. Brunsuicensi vt conijcio, cuius librum adeat cui vacat.

Cinis. ¶ Ranæ cuiuscunq; cinis in potu datus suum morbis medetur, Plinius. Ranarum cinis illitus (ἐπιπασθεὶς, inspersus,) profluentis sanguinis impetus sistit, Dioscorides: sistere traditur, Galen. Causam addit Ægineta, quoniam maximè siccet. Sunt & recentiores qui hoc confirment. Ranæ crematæ cinis membranæ cerebri vulneratæ, aut ruptæ venæ inspersus, sanguinem reprimit, Aetius lib. 2. Ad fluxum sanguinis è vulnere: Vstæ ranæ cinerem vulneri inspergito. sed superponi debet spongia ex oxycrato, & frequenter siccitatis ratione mutari, Galenus Euporist. 1 129. Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex rana calamite; id est minima & viridissima, cinerem fieri iubent. Aliqui & nascentium ranarum in aqua quibus adhuc cauda est, in calice nouo combustarum cinerem, si sanguis per nares fluat, inijci, Plin. Ranæ cinis inspersus sanguinem vndecunq; profluentem, cohibet: & è naribus erumpentem, si instilletur, Rasis. Insufflatio (in nares) de rana adusta, vehementer restringit sanguinem. quin puluis eius circa collum suspensus prohibet sanguinem vndecunq; fluentem. Nuper quidam alligauit hunc puluerem circa collum gallinæ, & mox amputato eius capite nihil sanguinis profluxit, Galeatius de S. Sophia. Cinis ranæ cum aceto fluxum narium, vlcerum & sexuum (genitalium) restringit. Venas etiam & arterias & combustionem sanat, Kiranides. Theophrastus Paracelsus in Chirurgia sua Germanica ranæ cinerem numerat inter remedia quæ sanguinem supprimant. Vide infra in Rubeta *G.* & in Ranunculo viridi. Vt pili totius corporis aboleantur: Pellem ranæ vstam inijce in aquam balnei, Kiranides.

Echinum

Echinum comburi cum viperinis pellibus ranisq́;, & cinerem aſpergi potioni iubent magi, claritatem viſus promittentes, Plinius. Ranarum cinis cum pice liquida illitus alopecias ſanat, Dioſcorides & Kiranides, qui emplaſtri modo imponi iubet: ſanare perhibetur, Galenus. plurimum enim ſiccat, Ægineta. Auicenna liquidæ picis mentionem in hoc remedio omiſit. Alopecias replet, ranarum trium, ſi viuæ in olla concrementur, cinis cum melle, melius cum pice liquida, Plinius. Ranæ paruæ vruntur, & cinis cum pice liquida miſcetur: quo remedio ſi fricentur alopeciam expertæ partes donec rubeſcant, & mox eodem inungatur, prodeſt, Raſis. Ranam habentem longa crura combure, & terens aſſume cum pice liquida, & vnge locum præfricando ipſum, Galenus Euporiſt. 2. 86. Vide infra in Ranunculo viridi.

¶ Ranarum paruarum ſiue viridium, ſanguinem ſiue ſuccum pro pſilothro aliqui commendant, & ne euulſi in palpebris pili renaſcantur: *Sanguis.* Plinius etiam ranarum ſimpliciter: quæ nos omnia ad ranam viridem paruam priuatim referemus. Quoniam enim pſilothra vel cauſtica vel ſeptica ſunt, non ad virides maiores & edules ranas, ſed ad venenatas vis iſta referenda videtur. quanquam & paruæ virides parum veneni habere videntur, vt pſilothri vis ad rubetas forte magis pertineat. Si quis voluerit quòd pili titillarium pueri non naſcantur, depilentur & inungantur loca ſanguine ranarum, Elluchaſem. ¶ Ranarum carnes impoſitæ ſuggillationem rapiunt, Plinius. Ranarum carnem morſui ſalamandræ imponi iubet Auicenna.

¶ Ranarum adeps auribus inſtillatus ſtatim dolores tollit, Plin. Adeps ranarum paluſtrium li- *Adeps.* quefacta, ſi tepens in aurem infundatur, dolores nimios mitigabit, Marcellus. Auditus difficultatem *Oculi.* emendari putant, infuſo ranarum pingui, dum coquuntur illæ, collecto, Incertus. ¶ Oculis earum (ranarum: niſi eorum legas, id eſt cancrorum, de quibus propius dixerat) ante Solis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcas dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt. Eoſdemq́; oculos cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina adalligatos, præſtare vigiliam, ſomno fugato tradunt, Plin. Ranæ dexter oculus dextro, ſiniſtro læuus ſuſpenſi è collo natiui coloris panno, lippitudines ſanant. Quòd ſi per coitum ranæ eruantur, albuginem quoq́;, alligati ſimiliter in putamine oui. Cancri etiam oculos adalligatos collo, mederi lippitudini dicunt, Idem. Ranam de lacu prendes, & ſpina oculos ei ſubtiliter erues, atque in panno coccineo delicio ligatos oculis interius cruentis ſuperpones, citò medeberis, Marcellus. ¶ Affectus quidam fiſtula ſupra ſtomachum, quæ antea curari non potuerat, quotidie *Cor & iecur.* mane quinque ranarum aquaticarum corda, catapotiorum inſtar deglutiuit, vnde breui curatus eſt, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Dyſentericis medetur fel ſiue cor ranarum cum melle tritum, vt tradit Niceratus, Plin. Cor ranarum adalligatum frigora febrium minuit, Idem. Et rurſus, Iecur ranæ vel cor adalligatur in panno leucophæo contra febres. Aliqui 36. ranarum corda in olei veteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxêre, vt infunderent per aurem dolentis maxillæ, Plinius inter remedia ad dolores dentium. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, obijciq́; formicis oportere, eam partem quam appetunt contra omnia venena eſſe pro antidoto, Plinius. Contra morſus venenoſos iecur ranæ ex quolibet vino ſalubriter bibitur, Nicander in Theriacis. Si rana ſcindatur per dorſum, & capiatur iecur ranæ & ponatur in folio caulis, & exiccetur & detur epileptico, mirabiliter confert, Galeatius. Aliqui iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoſuêre dentibus dolentibus, Plin. ¶ Plinius cum docuiſſet phagedænę & cacoethe quomodo curentur, ſubdit: Vermes verò innati ranarum felle tolluntur. *Fel.* Obſcurus quidam tanquam ex Plinio, citat, vermes natos in homine hoc felle tolli. verum Plinius non quoſuis in homine vermes hoc loco, ſed vlcerum tantum intelligit. Vermes vlceribus capitis vel quibuſcunq́; innati, ranarum felle tolluntur, Marcellus. Fel ranarum ſanandis oculis aptiſſimum eſſe alicubi legere vel audire memini. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita vt paſtilli fiant: fel ſiue cor earum cum melle tritum, vt tradit Niceratus, Plin. Prodeſt & febri ranarum fellis cinis, Idem. ¶ Ranas contritas aut ventres earum ſciſſos pro malagmate articulis imponito, efficaciter *Inteſtina.* quoſcunq́; dolores eorum ſedabis, Marcellus. Vtiliter in dolore perunguntur (articuli & pedes) in quo diu decocta ſint inteſtina ranarum, Idem. Plinius idem oleum contra febres inungendum commendat. ¶ Ranarum crura ab Alexandro Benedicto laudantur in phthiſicorum cibo. mirè enim *Crura.* (inquit) recolligentibus vires conueniunt. refrigerant ſanguinem, & choleram pariter ſedăt, conglutinant, bene nutriunt, non euaneſcente facile nutrimento. Et ex ijs aqua ex ſublimato vapore collecta efficaciſſima perhibetur. ¶ Si quis Martio menſe cum genituram ſeu ſperma (vel oua potius) ranarũ *Sperma.* primum inuenerit in aquis, manus inde abluerit, ſcabiem & impetiginem earum curari audio. Retulit hoc nobis expertus quidam in ſeipſo, cum poſt Gallicum morbum manus impetiginoſas habuiſſet longo tempore, legerat autem in libro quodam manuſcripto, eum qui manus puras & nitidas toto anno habere vellet oportere hoc ſpermate menſe Martio manus lauare: & ſic manus illas inſuper habituras eam vim vt impoſitæ morbos quoſdam curent, vt ventris tormina, & lactis grumos in mamillis. Sunt qui aſſerant, manum ſemel ſic lotam toto anno efficacem futuram vt vermem vulgò dictum, (cuius ſpecies eſt paronychia,) extinguat, ſi digitum aut partem affectam comprehendens aliquandiu teneat. Alij veriſimilius, non poſtea, ſed cum primum lota eſt manus hoc ſpermate ſiue recenti, ſiue ſeruato in olla, vim illam habere putant, vt ſi madida adhuc à lotione partem affectam

vel hominis vel bruti aliquantiſper tenuerit, auxilietur. hoc vt quotieſcunque opus eſt fieri poſſit, ſperma collectum menſe Martio in ollam vitretam ponunt: quam linteo & operculo inſuper ligneo tectam terra defoſſam obruunt, & per duos vel tres menſes relinquunt in loco Soli expoſito. Sic ſperma in aquam reſoluitur, quæ primò obſcurior & turbulenta eſt, poſtea fit clarior. Hæc aqua ſeruatur: & cum vermis ſeu paronychia vrget, intinctum in eam linteum, digito applicatur, vnde vermis (dolor) eodem die extinguitur: quo facto digitum foueri oportet ſupra decoctum hibiſci & chamæmali. hæc ſcilicet apotherapia eſt propter ſperma nimium refrigerans. Videntur enim mihi ranæ aquaticæ & omnes earum partes, vel excipio, frigidæ humidæq́; eſſe, & refrigerando dolorem auferre, vt narcotica ferè: maximè verò ſperma earum. Audiui & ab alijs, vno & altero, qui manus ſuas recenti ranarum ſpermate ablutas, à ſcabie liberatas aiebant. Ad vermes ſeu paronychias pulſantes propter inflammationem, quæ ſcilicet ſuppurari poſſunt: Sperma ranarum in vaſe vitreo ſine in aquam ſolui: in qua madefactum linteum parti affectæ circumpone: vel digitale ex cera virgine hoc liquore ſubacta factum impone. hoc ſuppurationem prohibet, Ex libro Germanico manuſcripto. Ranarum ſpermatis vſus eſt etiam vt purior & nitidior ſit facies, Mich. Herus.

H.

Etymologia. a. Rana animal eſt amphibium, quòd in aqua & terra poſſit viuere, à ſua voce dictum, Varro. Rana à garrulitate vocata eſt, eò quòd circa genitales paludes ſtrepit, & ſonos vocis importunis clamoribus reddit, Iſidorus. Βάτραχος dictus eſt à vocis aſperitate, παρὰ τὸ βοῶν βραχεῖαν ἔχειν, βοάβραχός τις ὤν, Varinus. Sed fortè ab Hebræis potius deducta hæc dictio fuerit, quibus rana *zephardea* dicitur, per aphæreſin & metatheſin literarum. Βοβάχου pro βαβάχου apud Hippocratem legitur: ſed codices quidam βαβάχου habent, Galenus in Gloſſis. *Synonyma.* Βόβαχος, rana, Heſych. Βόρταχος, rana, Varinus. Eſt & βόρταχος ſecundum aliquos ἡ ἱππικὴ καὶ σιτώδης πόσις, Heſych. & Varinus. Βάβαχον poëtæ & Iones βόβαχον vocant, quod & apud Ariſtophanem & Xenophanem poëtas legitur, Hermolaus. Βρόταχος, rana, Ionicè: Cyprijs βρύχετος, Varinus. Βύρτακος, rana, Idem. Βάθρακος pro βάβαχος Ionicum eſſe apud eundem legimus in voce Κιθών. Βρατάχους, βαβάχους, Heſychius & Varinus. Βρόαγχος, rana, Iidem. Βραγχόνη, rana Phocenſibus, Iidem. Βάβακοι Elienſibus cicadæ, Ponticis ranæ ſunt, Heſych. & Varinus. Βλαχάν, rana, Varinus. Βλίχαρος, rana, Suidas. Βλίχανον, βάβαχον καὶ βλίχαν, Heſychius & Varinus. Βρινοί, ranæ, Varinus. Βώξ, rana, Idem: nimirum quaſi boax, quòd vocalis clamoſaq́; ſit: nam & piſcis quidam qui vocalis creditur, eodem nomine appellatur. Παρφυσίδες, ranæ, Varinus: quòd buccas ſcilicet inter clamandum inflare ſoleant: vt & reliquum corpus aliquando, præſertim per iram. Καρπίας, rana, Idem. accedit autem hæc vox ad Germanicam Krott / qua bufonem ſignificamus. Κοάξ, rana, Varinus: (Κοάξ, paroxytonum apud Heſychium) per onomatopœan, ſi rectè legitur: nam hæc dictio propriè pertinet ad ipſam ranarum vocem, vt in C. ſcripſimus. Βάρακος, rana, Heſych. Vulgò hodie Græcis βορδακάς.

¶ Epitheta. *Garrula limoſis rana coaxat aquis*, Author Philomenæ. *Hic piſcibus atram Improbus ingluuiem, ranisq́; loquacibus explet*, Verg. lib. 3. Georg. de cherſydro. *Turpes*, Horat. Epodo. *Paluſtres*, Idem 1. Serm. *Virides*, Ouidius 15. Metam. Sunt & alia apud Textorem: querula (ex Columella:) virens, obſtrepens, aquatica, blaterans, paludicola, paludigena, ſtagnicola, canora, coaxans, crepitans, rauca, coaxatrix, & lurida: quod poſtremum rubetæ proprium dixerim. quanquam Hermolaus ſcribat epitheton hoc ranarum omnium à poëtis exiſtimari. ¶ Βλαισοπόδης, βάβαχος. Suid. Δειλαὶ γενεαί, Aratus de ranis. Γερυύων χανδαχοὶ τοκῆες βάβαχοι, Nicander in Theriacis: item λαιδροὺς (impudentes ob multum clamorem) γερυύων τοκῆας. Λιμναῖα κρηνῶν (pro λιμνῶν καὶ κρηνῶν) τέκνα, Ariſtophanes in Ranis. Φιλωδὸν γένος, Ibidem. ¶ Epithetis addemus etiam propria illa ranarum conficta ab Homero nomina in ſua Batrachomyomachia, quæ ſunt: Λιμνόχαρις, Πηλεύς, Ὑδρομέδουσα, Φυσίγναθος, Ὑψιβόας, Σευτλαῖος, Πολύφωνος, Κραμβοφάγος, Λιμνήσιος, Καλαμίνθιος, Ὑδρόχαρις, Βορβοροκοίτης, Πρασσοφάγος, Πηλούσιος, Πηλοβάτης, Κραυγασίδης, Πρασσαῖος.

Ὁμώνυμα & deriuata. ¶ A rana diminutiuum eſt ranula (vt Græcis βαβάχιον apud Pauſaniam) quo vtitur Apuleius: item ranunculus. Ennius cum dicit, Propter ſtagna vbi lanigerum genus piſcibus paſcitur, eſſe paludem demonſtrat, in qua naſcuntur piſces ſimiles ranunculis, (cordyli fortaſſis Ariſtoteli dicti,) Feſtus. Ranunculos per iocum vocat Cicero Velabrenſes, qui ſibi obloquerentur, eò quòd clamarent tanquam ranæ, quæ præſertim inſtante veſpere, totas paludes coaxationibus implent, Ad Trebatium lib. 7. Eſt & *bátrachus* Græcè, Latinè ranula, vngulæ pars equinæ: Vide in Equo *B.* ¶ Genus mali vbi tument ſub lingua venæ *bátrachos* vocatur, Cælius. Solent etiam faſtidia cibo afferre vitioſa incrementa linguæ, quas ranas veterinarij vocant. hæc ferro reciduntur, &c. *Rana morbus ſub lingua.* Columella in remedijs boum. Ranæ vitium in boue (inquit quidam noſtri ſæculi) iacet velut latum vlcus ſupra linguam, nigricans, & nono die necat niſi curetur: (curandi ratio in Boue expoſita eſt.) Tumorem ſub lingua cum inflammatione, præcipuè in pueris, *bátrachon* Græci vocant, Auicenna ranulam, Manardus. Bátrochos morbi genus eſt tumentibus ſub lingua venis, cui ſimilem fortaſſe Plinius vigeſimiſexti voluminis initio monſtrauit, rubentis ſub lingua duritiæ, Hermolaus. Amicus quidam medicus nobis retulit viſum ſibi tuberculum ſub lingua cuiuſdam latitudine duorum digitorum, quod

ſermonem impedierit, cuti concolor reliquæ. id curatum transfixa acu per totum tuberculum, & cum ſcalpello poſtea auctum vulnus, vnde effluxerit materia lacti coagulato ſimilis (forte qualis atharomatis eſt) paulatim ea copia, vt duas ferè volas impleret. qua inanita iuſſus eſt aquam muliam gargariſſare: quæ etiam per ſiphonem in tuberculum transfixum immiſſa eſt. deinde purgato corpore aſtringentibus vſum eſſe & conualuiſſe. Nicolaus Myrepſus inter emplaſtra capite 195. remedia præſcribit ad ranas quæ ſub lingua è deſtillatione fiunt. Petrus de Tuſignano medicus batrachion numerat inter abſceſſus peſtilentes, qui ex materia venenoſa oboriantur: id quod conuenit cum carbunculo peſtilente plerunq; ſub lingua naſcente, cuius meminit Plin. 26.1. ¶ Βατραχίσκοι pars quædam citharæ, Varinus. ¶ Βάτραχος, εἶδος ἐχάδρας, Idem. ¶ Inter veſtes tragicas (ἐπιβλήματα τραγικά) numerantur à Polluce, βατραχὶς, χλανὶς, χλαμὺς, &c. Βατραχὶς veſtis virilis à colore nomen traxit, Pollux 7.13. Scholiaſtes Ariſtophanis in fine Equitum, batrachidem docet eſſe genus veſtis floridæ, à colore (nimirum viridi, qualis ranarum eſt) denominatæ, idem ex eo Varinus repetit. Βαπτόμενος βατραχείοις, Ariſtoph. in Equitibus, vbi interpres βατράχειον docet eſſe coloris genus, à quo βατραχὶς veſtis appellata ſit. inungebant autem (inquit) hoc colore faciem ante inuentas perſonas (πρὶν ἐπιθεῖναι, lege ἐπινοηθῆναι ex Scholiaſte Ariſtoph. & Suida:) Varinus. Cuiuſmodi batrachis foret, indicat planè in Caligula Dion: Batrachida, inquit, inducenti, & inde ab colore praſino nuncupato, erat addictus adeò, vt vel nunc Caianum appellent locum, in quo is currus agitaret. Batrachium & Phœnicium fuiſſe Athenienſibus dicaſteria, auctor Pauſanias eſt, de coloribus appellatione ducta, Cælius. Et alibi, Apud chymiſtas batrachium ex latice diuino computreſcente prouenit, in auri confectione miraculi præcipuè memorati, ſpecie ranunculi, veneno vis tanta, vti halitu etiamnum ſolo (imprudentes) perimat. Id ab effectu etiam chryſocollam nuncuparunt. Sed eadem prius in Corollario Hermolaus ſcripſerat. ¶ Βατράχειος μοῖρα, Suidas, nec aliud addit. ¶ Βατραχίζω, in morem ranæ nato, vt quidam in Lexicon Græcolat. retulit, ſit authore.

Batrachium chymiſtarũ.

¶ Icon. Et vidi ex ore draconis & ex ore beſtiæ, & ex ore pſeudoprophetæ exire ſpiritus tres immundos in modum ranarum, Apocal. 16. De ranis expreſſis ad truncum palmæ, vide infra in *h*. Mecœnatis rana per collationem pecuniarum in magno terrore erat, Plinius 37.1. vbi de ſignis gemmarum loquitur, quibus veteres ad ſignandum vſi ſunt.

¶ Batrachites lapis ranæ viridi ſimilis colore atq; effigie, Plin. lib. 37. Vide in Rubeta.

¶ Batrachium, id eſt ranunculum Greci vocant herbam, quòd locis paluſtribus naſcatur vbi & ranæ, cuius genera plura faciunt veteres. Polyanthemon, quam quidam batrachion appellant, cauſtica vi exulcerat cicatrices & ad colorem reducit, Plinius. Nos genus vnum terreſtre, cui flos calycis inuerſus, (gſhöſſlete glyßblümen/) radix vertibulo ſimilis & cauſtica, quanquam repoſita vim vrendi ſtatim amitti, dulcis duntaxat deinceps, flammulam vocamus. Huic & alia ſimilia ſunt genera in pratis & locis ſiccis, quæ omnino non vrunt, & quædam vere etiam in cibum veniunt: in paluſtribus verò naſcitur quod apium riſus vel apium hæmorrhoidum vocant, (quòd folia ferè apij producat,) aliqui herbam ſardiniam, vnde riſus ſardinius in prouerbio dictus, barbari recentiores apium raninum, vel ranum, melius ranarum dicturi. Apium aquaticum ranum dicitur, quod in aquis naſcitur vbi ranæ morantur: vel quoniam renibus (ridicule hoc) opitulatur, Creſcentienſis. Apium hæmorrhoidum ſimile eſt ranino, niſi quia habet guttas magnas in folijs, Obſcurus. Batrachio herbæ idem eſt apiaſtrum, id eſt apium ſylueſtre, non autem meliſſophyllon, vt Hermolaus ſcribit Corollario 42. *Madaſon*, id eſt apium riſus, Syluaticus. ¶ Plantaginem aquaticam, in paludibus & ſtagnis naſcentem, noſtri nominant fröſchlöffelkrut/ id eſt, cochlearium ranarum: ſunt qui aliſma putant. Βατραχὴν inter ſpecies braſſicæ Nicandro in Georg. nominatur, vt citat Athenæus.

Batrachium herba.

¶ Ranam marinam Cicero & Plinius vocant piſcem marinum è genere planorum: Græci βάτραχον ἁλιέα, ego piſcatricem potius quàm marinam reddiderim. Vocatur autem rana à ſimilitudine quadam oris vt puto: piſcatrix verò, quoniam eminētia ſub oculis cornicula turbato limo exerit, atq; ita aſſultanteis piſciculos pertrahit, donec eam propè accedant, vt aſſiliat, Sipontinus. Piſcis quidam rana in mari appellatur, Plinius. Ariſtoteles quoq; ſimpliciter aliquando ranam nominat, ſed inter cæteros piſces marinos. ¶ Amatus Luſitanus Centuria 1. Curatione 37. refert mulierem quandam in Italia, quum omnium opinione prægnans diceretur, quatuor animalia ranis ſimillima peperiſſe, & optimè valuiſſe. Rurſus aliam inter ſecundas animal ranæ ſimillimum eieciſſe, nec ipſius nec pueri valetudine læſa.

Rana marina.

Mulieres quædam ranas pepererunt.

¶ Sauros & Batrachos ſtatuarij, natione Lacones, fecere templa Octauiæ porticibus incluſa, Plinius.

¶ *b.* Quorum latera turgidiora & veluti inflata ſunt, loquaces & ſtultiloqui habentur, boum aut ranarum argumento, Ariſtot. in Phyſiog. Limus ranas generat truncas pedibus, *mox apta natando Crura dat, vtq; eadem ſint longis ſaltibus apta Poſterior ſuperat partes menſura priores*, Ouidius 15. Metam.

Phyſiologia.

¶ *c.* Ἀμφίβιον γὰρ ἔδωκε νομὴν βατράχοισι κρονίων, Homerus in Batrachomyomachia. Nullus eſt hoc ſeculo nebulo ac rynthon, qui non dicat nihil ſua intereſſe, vtrum his piſcibus (ſqualis & mugi-

libus) ſtagnum habeat plenum an ranis, Varro 3. 3. & ex eo Columella. Ranæ diebus apricis in paludibus ſuis ſaliunt per cyperum & phleon gaudentes ᾠδῆς πολυκολύμβοις μέλεσιν, Ariſtoph. in Ranis. Sole & calore gaudent: fugiunt autem imbrem, fortè quia auctis inde torrentibus abripiuntur, Interpres Ariſtophanis. Paraſitus quidam in Ariſtophôntis Pythagoriſta apud Athenæum lib. 6. dicitur eſſe, ſi aqua ſit bibenda, rana: ſi olera edenda, eruca, &c. ¶ *Et veterem in limo ranæ cecinêre querelam*, Vergilius 1. Geor. *Nam neq́ ſicca placet, nec quæ ſtagnata palude Perpetitur querulæ ſemper conuitia ranæ*, Columella de natura ſoli. In maris Caſpij inſulis auem quandam naſci ferunt magnitudine ſupra anſerem, pedibus grui ſimilem, voce ranis, &c. Ælianus. ¶ *Ranæ pullos* Horatius dixit 2. Ser. *Inferos eſſe, & Stygio ranas in gurgite nigras, Nec pueri credunt*, Iuuenalis Sat. 2.

¶ *d.* Salpe negat canes latrare, quibus in offa rana viua data ſit, Plinius. Saſerna in agricultura præcepit, qui vellet ſe à cane ſectari, vti ranam obijciat coctam, Varro.

Superſtitioſa & magica.

¶ *e.* Dicunt quidam quòd ſi lingua ranæ aquaticæ natantis ſuperponatur capiti dormientis, in ſomno loquetur & reuelabit ſecreta, Albertus. Ranæ linguam ſi quis abſciderit, eamq́; viuam dimiſerit: & ſuperſcripſerit linguæ certos characteres, (hi in codice manuſcripto corrupti erant,) & latenter dormientis mulieris pectori impoſuerit, efferet illa quicquid commiſit per omnem vitam, Kiranides. Democritus quidem tradit, ſi quis extrahat ranæ viuenti linguam nulla alia corporis parte adhærente, ipſaq́; dimiſſa in aqua, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq́; interrogauerit, vera reſponſuram. addunt etiamnum alia magi, quæ ſi vera ſunt, multò vtiliores vitæ exiſtimentur ranæ quàm leges: Nanque harundine transfixa natura per os, ſi ſurculus in menſtruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri, Plinius.

¶ *g.* Baculus quo angui rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat, Plin. Qui abſciderit pedem ranæ ambulantis in aqua, deinde ſuſpenderit illos duos pedes ſuper podagricum ligatos in corio cerui, curabit ipſum, Raſis. Si quis viuentem ranam ceperit in nomine patientis, eo tempore quo neque Sol neq́; Luna ſuper terram ſunt, & forcipe abſciderit eius poſteriores pedes, & in pelle ceruina dextrum dextro pedi, ſiniſtrum ſiniſtro alligauerit, podagricos ſanabit abſq́; dubio, Kiranides. Quidam dicunt mulierem ranam accipientem, & os eius aperientem, terq́; ibi ſpuentem non concipere vno anno, Conſtantinus in libro de incantatione.

Scythæ Dario auem, murem, & ranam dono mittunt.

Poemata de ranis.

¶ *h.* Bion dicebat pueros ranas, quoties colludunt, lapidibus petere: at illas iam non ioco, ſed ſeriò perire, Plutarchus. Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω παῖδες βίος, ὃ μελεδαίνει Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα. πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ, Theocritus Idyl. 10. ad finem. ¶ Cum Darius inopia rerum laboraret, reges Scytharum id intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque ſagittis, vt ex Herodoto retuli in mure *h.* Scythæ Dario regionem ipſorum inuadenti, authore Herodoto, miſerunt auem, ſagittam & ranam. Patroclus verò Ptolemæi imperator (vt tertio hiſtoriarum Phylarchus prodit) Antigono regi ficus virides & piſces magnos miſit, quibus rex acceptis in conuiuio cum omnes addubitarent quid hæc munera ſibi vellent, dixit videri ſibi Patroclum hoc monere, vt vel maris imperium ſibi pararet, vel ficos ederet, Athenæus lib. 8. ¶ Batrachomyomachia inſcribitur iocoſum Homeri poema, quo ille ranarum & murium pugnam deſcribit. Magnes poeta veteris comœdiæ inter cætera batrachos, id eſt ranas ſcripſit. Extat eiuſdem inſcriptionis comœdia Ariſtophanis, vbi Bacchus ad inferos deſcendere fingitur, vt Euripidem aut Æſchylum, alterutrum ſcilicet, qui in certamine apud inferos viciſſet,) ad ſuperos reduceret: & cum paludem Charontis traijceret, ranas coaxantes audire & colludere. In hac fabula Ariſtophanes (vt ſcribit Tzetzes in Varijs 8. 201.) illos irridet qui ſibi ſapientes videbantur, cum veteribus collati planè ſtolidi eſſent. ranas autem appellat, τῷ ἔχειν παῖδας φιλητὰς, κράκτας, ἀχυροβόας, Ἐκείνους μεγαλυνόντας οὐ λογισμῷ καὶ κρίσει, Ἀλλ' ἀλογίστοις ταῖς φωναῖς, τρόπῳ βατράχων λίμνης. Οὕτω κἀγὼ τοὺς φιλητὰς νῦν ἔφην βατραχίδας, Hæc ille ſub lemmate, Περὶ τοῦ, Τὰς σὰς βατραχίδας φυσιγναθούσας. ¶ Latona puerpera cum à Lycijs ruſticis prohiberetur ne ſitiens ex lacu biberet, nec ſupplex etiam admitteretur, imprecata eis

Fabulæ de Lycijs in ranas cōuerſis.

Æternum ſtagno (dixit) viuatis in iſto.
Eueniunt optata deæ, iuuat eſſe ſub vndis,
Et modo tota caua ſummergere membra palude,
Nunc proferre caput ſummo modo gurgite nare,
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſiſtere, ſæpe
In gelidos reſilire lacus. ſed nunc quoq́ turpes
Litibus exercent linguas, pulſoq́ pudore
Quamuis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoq́ iam rauca eſt, inflataq́ colla tumeſcunt:
Ipſaq́ dilatant patulos conuitia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur.
Spina viret, venter, pars maxima corporis, albet,
Limoſoq́ nouæ ſaliunt in gurgite ranæ, Ouidius 6. Metam.

Cur ranas coluerint Ægyptii.

Cypſelus ſeruatus ad palmæ truncum ranas expreſſit.

¶ Ranæ in comœdia Ariſtophanis gloriantur ſe propter cantum ſuum, & arundines quas in aquis alant, gratas eſſe Muſis, Pani, & Apollini. Ranarum cultores (inquit Philaſtrius in libro de hæreſibus) ranas illas coluerunt, quas ſub Pharaone per iram Dei tunc temporis Ægyptiorum terra emiſit, vt putore Ægyptios defatigarent: inq́; eo ſcelere adhuc perſeuerant, putantes Dei iram ex hac vana obſeruantia poſſe placari. Cypſelus Periandri pater, infans adhuc ne occideretur à quibuſdam ad hoc facinus miſſis, à matre in ciſta (κυψέλῃ) occultatus & ſeruatus eſt: vnde poſtea Cypſelus Delphis domum quandam conſecrauit, in qua ad imum palmæ arboris truncum ranæ expreſſæ ſunt: eo quòd deus (Apollo) ploratum

eius

eius in cista latentis inhibuisset, vt lateret, vt refert Chersias apud Plutarchum in Conuiuio septem sapientum circa finem: quid verò ranæ ad Apollinem aut Cypselum faciant, explicaturum se pollicitus, omittit. Cæterum in libro in quo quæritur cur Pythia non amplius carmine respondeat, ranas & hydros sub palma ærea in Corinthiam domum allato anathemate è templo Apollinis Delphici, sculptos conijcit, quia Sol secundum quosdam vapore aquarum nutriri existimetur: vel potius ad ortum Solis significandum. fingunt enim poetæ ex aqua (Oceano) oriri Solem. Apud Magos talparum exta & ranarum euentus fortunatos, nonnunquam magnos casus prædicere crediderunt, Alexander ab Alexandro lib. 5. cap. vicesimoquinto.

Prouerbia. *Rana aquam.* *Rana cum locusta.* *Minus de istis laboro quàm de ranis palustribus.* *Rana Seriphia.*

¶ PROVERBIA. Ranæ aquam, βαβάχῳ ὕδωρ, subaudiendum ministras: Vbi quid exhibetur, quo vel præcipuè gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, Βαβάχῳ οἰνοχοεῖς. Rectè accommodabitur, vbi quid datur abundanti. nam ranis affatim est aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusios: Οἳ πίνουσι μόνον βαβάχων βόπον οὐδὲν ἔδοντες. id est, Qui absq; cibo viuunt ranarum more bibentes, Erasmus. Βαβάχῳ ὕδωρ, ὡς γαλῇ στέαρ, ἐπὶ τῶν ταῦτα διδόντων οἷς χαίρουσιν οἱ λαμβάνοντες, Suidas. Quidam Germanicum etiam prouerbium facit, **Er gibt den fröschen zu trincken/** Ranis propinat. ¶ Rana gyrina sapientior, Vide supra in C. Rana cum locusta. Impar certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysijs, βάβαχος δέ ποτ' ἀκρίδας ὥστις ἐρίζω. addit Scholiastes Græcis ranam dici βάβαχον quasi βοάβαχον, ob vocis asperitatem, Erasmus. ¶ Minus de istis laboro quàm de ranis palustribus, μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βαβάχων: prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotium. Rectè dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assiduè obganniant, & odiosam illam cantionem iterent sine fine, Βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur. Ad hoc facit quòd Origenes Ægyptias ranas dialecticorum & sophistarum garrulitatem interpretatur in decretis pontificijs, Erasmus. ¶ Rana Seriphia in homines mutos, & canendi dicendiq; prorsus imperitos dicebatur. inde natum, quòd Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non ædebant vocem. In hunc modum Collectanea Græcorum prouerbiorum decerpta è libris Didymi, Tarrhæi & aliorum. Totidem verbis Suidas. Et, Βάβαχος Σερίφιος id est, Rana Seriphia. proditum enim est in Seripho insula ranas mutas haberi. Seriphus quidem vna est insularum quas Græci Sporades vocant. Non videntur autem satis conuenire verba Plinij. nam hic ait mutas esse in Seripho, illi negant vocem ædere deportatas in Scyrum, quasi in Seripho vocales, in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuenti rem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant Βάβαχος ἐκ Σερίφου. ea vox abijt in prouerbium, Erasmus. In Seripho (inquit Ælianus) ranæ prorsus mutæ sunt. si verò has aliò importes, acre quiddam & tragicum sonant. In Pierium lacum, qui non perennis est, sed hyeme tantum existit ex aquis in eum confluentibus, ranas si quis inijciat, silent: alibi tamen vocales. Seriphij de his ranis gloriantur, hoc videlicet fieri munere quodam Perseo diuinitus dato: qui cum rediret cum capite Medusæ, & terram lustrasset permultam, cumq; vt par erat fessus prope lacum illum somnum capere voluisset, ranas strepentes interpellasse: itaque Perseum molestia affectum, à patre Ioue deprecatum fuisse, vt ranas clamare prohiberet: Patrem vero eius precationem exaudisse, ac ranas illius loci perpetui silentij condemnasse. Theophrastus tamen hanc explodens fabulam, (nimiam) aquæ frigiditatem affert causam esse, (vt Tzetzes etiam refert 8. 167.) cur hæ mutæ sint, Ælianus. ¶ Ranis vinum præministras vel infundis, βαβάχοις οἰνοχοεῖς: in eum dicebatur qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: veluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæũ in Coriano, (ἐν κοριαννοῖ,) Ἔρρ' ἐς κόρακας, βαβάχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit. obiurgat enim pincernam, quòd quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoque conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu, Erasmus.

Ranis vinum ministras.

¶ Germanis peculiaria ex ranis prouerbia. Rana conculcata tandem coaxat. **Man trydt oeck ein forsch wol so lange/ dat he quacket:** vsitatum apud inferiores Germanos. sensus conuenit cum illo, Furor fit læsa sæpius patientia. Rana in paludem resilit, vel aurea sede relicta: **De vorsch huppet wider in den pol/ Wann he ock sethe vp een gulden stol.**

Apologus de rana quæ tumescendo bouis magnitudinẽ æquare conabatur.

¶ Scita fabella est, perrexisse olim peringentem taurum ad aquas restringendæ sitis gratia. Dum verò auidius bellua se aquis inijcit, ranunculos ibi attriuit aliquos. Vnus qui euaserat, peruenit ad matrem, cui fratrum miserabile exitium narrauit, vt à staturoso nescio quo immaniter fuerint exculcati. At illa nimis inscita, nimisq; exoculata, vt quæ filio aliqua volebat videri, tumescere amplius cœpit, ac flatu modo magnitudinem captare, rogans, ecquid tanta foret pernicialis bellua? Cui is, Multo maior, inquit: illa etiamnum inflari plus ac subinde cœpit, cupiens omnino magnitudinem visam exhibere filio. At is frustra conari illam animaduertens: Non si te ruperis (inquit)

par vnquam futura es. Id prouerbij formam habet, (in eos qui sui & domesticæ humilitatis obliti, magna affectant nomina.) Meminit Theocritus in Bucoliastis, Οὔποτε νικασεῖς μ' ὐδ' εἰ πάθοις τύ γ' ἀείδων: quod est, εἰ διαῤῥαγείης, Cælius. Eundem apologum secundo Sermonum Horatius Sat. 3. (vnde mutuatus est Cælius) his carminibus exprimit.

Absentis ranæ pullis vituli pede pressis, *Vnus vbi effugit, matri denarrat, vt ingens*
Bellua cognatos eliserit, illa rogare, *Quantáne? num tandem, se inflans, sic magna fuisset.*
Maior dimidio? num tanto? Cum magis atq; *Se magis inflaret. non si te ruperis, inquit,*
Par eris. hæc à te non multum abludit imago.

Fabula de rege ranis dato à Ioue. ¶ Fabula Æsopica de ciconica qui à Ioue rex ranis datus fingitur, elegantissimè describitur à Gaspare Heldelino in Encomio ciconiæ. Seruius in Georgicis explicans hoc carmen, *Et veterem in limo ranæ cecinere querelam:* Fabula (inquit) duplex est. nam, vt Ouidius dicit, Ceres quum Proserpinam quæreret, ad releuandam sitim accessit ad quendam fontem. tunc eam Lycij rustici à potu prohibere cœperunt, & conturbantes pedibus fontem, quum contra eam mitterent turpem naribus sonum, illa irata eos conuertit in ranas, quæ nunc quoq; ad illius soni imitationem coaxant. Sed hoc non est valde aptum. nam illud magis insultatio fuerat quàm querela, & pœnam sacrilegij iustè pertulerant. Vnde magis Æsopus sequendus est, qui dicit: Quum Iupiter reges omnibus animalibus daret, & ranis dedisset colendum breuissimum lignum, tunc illud aspernatæ sunt. Iupiter iratus, hydrum eis dedit, qui vescitur ranis, Hæc illæ. Cæterum Probus idem carmen enarrans: In Lycia (inquit) Latona æstu exhaustis vberibus educans Apollinem & Dianam infantes, accessit ad Melam fontem: & quum vellet bibere, prohibuit eam Neocles pastor. Quum autem illa pertinacior esset, prohibuerunt aqua. Itaque deæ numine mutati sunt in ranas.

DE RANIS TEMPORARIIS, VEL ÆSTIVIS.

LATENT hybernis mensibus in terra ranæ omnes, exceptis temporarijs istis minimis, (Germani vocant Reinfröschlin/) quæ pallent in cœno, & reptant in vijs & littoribus. Hæ enim quia non ex semine, quod effundunt mas & fœmina cùm complexu Venereo iunguntur, sed ex puluere æstiuis imbribus madefacto oriri videntur, diu in vita esse non possunt, Georg. Agricola. Plura leges superius in Rana simpliciter capite tertio.

DE RANVNCVLO VIRIDI, SIVE RANA calamite aut dryopete.

A.

Quæ sit rana viridis & calamites. MINIMAM & viridissimam ranam Plinius calamiten (bátrachon) aut dryophyten à Græcis appellari nos docet: quare non sunt audiendi qui calamiten bufonem vel *rospum* vulgò Italicè dictum interpretantur, vt Aggregator: cuius sententiæ Albertus quoque fuisse videtur, ranam rubetam dictam scribens, quòd frequenter in rubis & arundinetis degat: perinde ac si eandem calamiten esse innuat, cui à calamis hoc est arundinibus nomen. Varro luridam ranam dicendo pro calamite videtur accepisse, quoniam psilothrum sit, vt Plinius idemq; Varro affirmant, illud efficacissimum: quanquam & epitheton ranarum omnium putant id poetæ, Hermolaus. Ego verò cum calamites læti & viridissimi coloris sit, luridam ranam non hanc, sed aliam terrestrem venenatam esse dixerim, siue rubetam, siue illam quam mutam dicunt: vtraq; enim luridi coloris & venenata est. Ranis autem venenatis omnibus psilothri vim communem esse existimo. Esto igitur calamites parua vel minima rana viridis, vt Plinius interpretatur. Et de ore pastoricij canis virens exiluit ranula, Apuleius lib. 9. Metam. Ranunculus viridis calamites super arbores corylos frequenter reperitur, &c. Vincentius Belluacensis. Nominat autem ranunculum viridem Marcellus Empiricus quoq;. Dioscorides & alij (vt dicam in *G.*) simpliciter aliquando ranam viridem vocant, cum addere deberent paruam aut calamiten, distinguendi gratia à maiore illa viridi quæ edendo est: aut certè terrestrem, quoniam maior aquatica vel amphibia est. Paruam quidem recentiores aliqui (Andreas Bellunensis,) arboream appellant, quòd arbores scandat. *Nomina diuersa.* Βάτραχοι χλωροὶ οἱ ἐπὶ τῶν καλάμων γίγνονται, Archigenes apud Galenum de compositione secundum locos libro quarto capite vltimo. Blefaricon, id est ranunculus viridis, Syluaticus. Cuconiones, id est ranunculi virides, Idem. Et alius quidam obscurus, Cucuriones, id est ranunculæ virides. Irici siue ranulæ, Nicolaus. Ranæ paruæ virides, βρέξαντες nominantur à quibusdam, Galenus in opere de simplicibus, per onomatopœiam fortè: aut à præsagio pluuiæ. βρέχειν enim Græcis pluere est: quasi diceret, βρέξει, βρέξει, id est pluet, pluet. Βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, Aristophani fictitia de Ranarum voce nomina sunt. Vox quidem βρέξας, ad Germanicam Frösch accedit, qua ranam

ranam in genere significamus. Vbi manum iniicit benignè, ibi onerat aliquam zamiam, Plautus de diuite auaro blandiente pauperi. vbi Scholiastes, zamiam id est damnum. nam zamiæ dicuntur ranulæ in arbore, quæ nisi detrahantur alios lædunt. Ζημία quidem Græce damnum significat, Dores ζαμίαν proferunt. Rana viridis *racula* (vulgo scilicet apud Italos) dicta, Aggregator. *Ranocchio*, ranunculus, Alunnus, Italus. Scoppa grammaticus Italus rubetam interpretatur *lo ranauoto, ranonchia de rubetto*: quæ tamen voces diminutiuæ à rana videntur. Ranas virides paruas Galli *croissetz* vulgò dicunt. Syluius. alij *graisset* scribunt: vide in Rubeta *A*. Alij in Gallia *verdier*, à colore. *Renogle*, Sabaudicè. Laubfrösch / Germanicè, *Zaba trawna*, Polonis. ¶ Ad sanguinem sistendum, quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniam inter harundines fruticesq; viuat, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Et alibi, Venerem concitat iecur ranæ diopetis & calamitæ, &c. Vetus lectio in quodam codice erat, *dryophetes & calamites*: vbi Hermolaus, Scribendum fortè sit *dryopetes* siue *dryophytes*, & calamitæ: quoniam in arboribus, frutetis, arundinetisque versentur. vt hoc illud sit omnino, quod superius *diphthites* mendosè legebatur. Et alibi, Minimam istam & viridissimam ranam mutam, dryopetem quoque vocari credimus à Plinio, quia inter frutices & arbores versatur. Sipontinus apud Plinium *diphthitas* corruptè legit. Ipse dryopetes legerim: vt sit βάτραχος δρυοπέτης, paroxytonum, sic dicta ranula quòd ab arbore in arborem quasi volando transire videatur, vt dicam in *C*. vel δρυοπετής, oxytonum. quod ex arboribus aliquando decidat (vide in libro de aquatilibus ad finem tractationis de ranis.) aut, si quis malit, διοπετής, quòd non nata è terra sed ex aere delapsa videatur quum in arbore reperitur. sed διοπετεῖς magis propriè dicentur ranæ quæ portentosè aliquando cum pluuia deferuntur. licebit & δρυοβάτην βάτραχον dicere, quod per arbores incedat, vel easdem scandat. δρυοφύτην verò quomodo rectè dicamus, & ex Græcæ linguæ proprietate, non video, & si Hermolaus ita dici posse coniecerit tanquam ab arboribus & fruticibus composito nomine. sed φυτὰ quæuis plantæ sunt. δρυόφυτον potius dixeris, (vt νεόφυτον,) quæ tamen vox in arbore natum vel natam significabit. Ranam hanc calamiten, in arundinetis ac herbis maximè viuere Plinius scribit, mutam ac sine voce, viridem: à qua distinguit alteram paruam arbores scandentem, & ex ea vociferantem. Sequuntur Plinium Hermolaus & Sipontinus. Ego verò Georg. Agricolæ sententiam sequor, in hæc verba scribentis: Rana viridis illa parua, quam Græci calamiten vocant, quòd in arundinetis agere consueuerit, arbores quoque scandit atque in herbis viuit: Græci etiam βρέξαντα vocant, quod sono sui generis pluuias futuras prænunciet. Nec enim, vt Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine voce. Vide plura in *C*. Μάντις, rana in hortis est, Hesychius & Varinus: sic dicta fortè quòd voce sua pluuias præsagiat. ranæ quidem mutæ vatis nomen non conueniret.

B.

Minimum hoc ranæ genus & viridissimum est, vt ex Plinio iam retuli. Batrachites lapis ranæ viridi similis colore atq; effigie, Plinius: vbi minimum hoc genus, an maiores & aquaticas virides ranas accipiat aliquis, nihil interest. Hæc quidem, qua de nunc agimus, vndique viridis est, præter pedes & digitos, quorum color ex luteo ruffoque remissis mixtus videtur. vnguiculi extremi globulis terminantur. Ego in hac rana dissecta sanguinem reperi passim, sed paucum: cor albicans, iecur nigricans cum felle diluto: item lienem & oua aliquot in fine Iunij.

Descriptio huius ranæ.

C.

Ranula hæc viridis inter frutices & arundines: vnde & calamitæ nomen, vt diximus, reperitur. apparet & in hortis aliquando, sed magis locis syluestribus: quin & arbores scandit, præcipuè corylos, vt Vincent. Bell. scribit: Vnguibus reptant in altissimas quasq; arbores, Syluius. Arborũ & vitium foliis insident. ¶ Hyeme in terra conditur. verno tempore sæpenumero videtur ex terra eminere media, media adhuc in ea latere, Geor. Agric. ¶ Vulgus eam volare putat, quoniã arbores & frutices ascendat, vt inde forsan δρυοπετὴς appelletur. ¶ Est rana parua arborem scandens, & ex ea vociferans. Plin. Græci βρέξαντα vocant, quòd sono sui generis pluuias futuras prænunciet. nec enim, vt Plinius à nobis dissentiat, est muta & sine voce, Georg. Agric. Arbores ascendit, & futuras pluuias cantando prædicit, aliis temporibus silet, Albert. Super corylis frequenter reperitur, vbi assiduè *carabdrion* voces emittit, Vincent. Belluac. Brexantes dicuntur à voce. nam sub noctem vox earum vnica est *brex*, Syluius. *Rauco garrula questu*, Serenus de parua rana. Nicander in Theriac. ranunculum viridem surdum & mutum cognominat. ¶ Rana calamites in arundinetis frutetisq; roris linctu victitat, Hermolaus: ex Nicandro, qui scribit: ὅς τ' ἐνὶ θάμνοις Εἴαρι πρασοφύεται μορόεις λιχμώμενος ἕρσην.

Vbi reperiatur.
Hyeme in terra conditur.
Arbores scandit.
Sero pluuias prænunciat.
Victitat rore.

E.

Arbores ascendit, & futuras pluuias voce (cantando) prædicit, aliâs muta, Albertus vt pluribus retuli præcedenti capite. ¶ Hanc ferunt in os canis iniectam, mutum reddere: vnde in Ecclesiastico dicatur, Xenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore canis auertit correctiones eorum, Vincentius Belluacensis addens hanc ranam ab hoc effectu mutam dici, quòd voce canem priuet, non quòd ipsa nullam edat: sed authore nullo se munit. Mihi quidem dubium non est, quam authores ranam mutam inter venena nominarunt, à calamite (quãquam & ipsa venenata, vt ferunt) differre. Cæterum in citato Ecclesiastici loco, circa finem capitis vicesimi, vulgata translatio absque canis mentione habet, & quasi mutus ore auertit correctiones eorum. Græcè legimus, ξένια καὶ δῶρα

Canem in os iniecta mutũ reddere dicitur.

ἀποτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φιμὸς ἐν στόματι ἀποστρέπει ἐλεγμούς. Id est, *Xenia & munera excæcant oculos ſapientum, & veluti frenum in ore auertunt correctiones.*

G.

Remedia ex rana viridi.

Eſt rana parua arborem ſcandens & ex ea vociferans. in huius os ſi quis expuat, ipſamq́; dimittat, tuſſim liberare dicitur, Plinius. Iecur ranæ diopetis & calamitæ in pellicula gruis alligatum Venerem concitat, Idem. ¶ Ad oleum ex ranis, quod medici aduerſus articulares dolores calidos laudant, vt copioſè ſcripſimus ſupra in Rana ſimpliciter, Iac. Syluius ranas virides ſyluaticas præfert. ¶ Ranas virides (paruas) *croiſſets* vulgò dictas, manibus viuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, Syluius. Ad febres hecticas Gaynerius: Ranulas virides quæ in ſiccis locis ſuper arboribus viuunt, quarum ventres lactei (albi) ſunt, capitibus abſciſſis & viſceribus eiectis, in aqua tandiu coques vt caro earum ab oſſibus ſeparetur: deinde admixta farina hordei, vel potius frumenti, cum iure illo & carnibus fac paſtam, qua cibabis gallinas & pullos quibus alendus eſt æger. Vel loco ranarum accipe anguillas, aut quoſuis piſces, & fac ſimiliter. nam pulli ita nutriti mirificè conferunt hectycis, Gaynerius.

Ex ſanguine.

¶ Qui ex ſanguine huius ranunculi remedia tradunt, aliqui ſanguinem appellarunt, alij ſaniem, vel ſuccum, vel humorem. Horus quidem ranam non alibi quàm in oculis ſanguinem habere ſcribit. Viridium ranarum cruor auulſos genis pilos renaſci prohibet, in veſtigia euulſorum inſtillatus, Dioſcorides: vbi ego non virides illas edules, maiores ſcilicet & aquaticas, ſed paruas virides & terreſtres intelligo, quæ veneno non vacant, ideoq́; pſilothri vim fortè habēt, vt & reliquæ venenoſæ ranæ, quamuis huic inter cæteras veneni minimum ineſſe putem. Nuper quidam cum ranunculum viridem aliquandiu in pollice manus geſtaſſet, paulò pòſt illum duriuſculo tumore affectum mihi oſtendit. Crito apud Galenum lib. 1. de cōpoſitione medic. ſec. locos, inter remedia quæ pilos diſperdant, numerat ranarum in viridibus arundinetis degentium cruorem ſiue mucum. Cum aſſereret quidam ſanguinem viridium ranarū (inquit Galenus de ſimplicium facultatibus 10. 5. paruarum ſcilicet, quas quidam *brexantes* nuncupant, ſi euulſis ex palpebra pilis inungeretur, vt in poſterum non recreſcerent prohibiturū, falſum id comperi facto periculo. poſtea verò ſcriptum à quibuſdam reperi illud ipſum: vt & de ricinorum ſanguine, qui ne ipſe quidem facto periculo promiſſa pręſtitit. Papias Laodicenſis apud Galenum lib. 4. de comp. ſecundum locos, euulſis palpebrarum pilis, mox dropace locum irritabat, deinde chamæleonem album tritum cum ranarum ſanguine permixtum illinebat. Plinius idem auxilium (lib. 32. cap. 7.) tradit, ſed pro chamæleone albo lacrymam vitis habet, quod remedium etiam poſtea repetit. Hoc verò loco Papiæ apud Galenum chamæleo albus tritus ammiſcendus, haud ſcio an rectè legatur, quum neq; Dioſcorides, neq; Galenus, neq; Plinius hoc de chamæleone herba tradant. De chamæleonte certe animali Dioſcorides tradit, quòd ſanguis eius æquè vt viridium ranarum pilos palpebrarū denudet. Sed Paulus lib. 3. idem remediū ſcribens: Locum verò, inquit, ſtatim ſanguine ranæ per ſe illines, aut cum cinere chamæleōtis albi, Cornarius. Ad ſupercilia piloſa, Chamæleonis ſeu laureolæ radicē permiſce cum ſanguine ranæ & vnge locum, Galenus Parabilium 2. 109. Pungentes in palpebris pilos vbi euulſeris, inuerſas genas recēti ranarum aut cimicū ſanguine illinito, ſinitoq; refrigerari, (exiccari.) vel chamæleōtem album vrito, ac cinerē ranarum ſanguine excipito, atq; vſus tēpore ſaliua diluito, & poſt euulſionē pilorum inungito, Aetius 7. 67. Et mox, Vel cochlearum carnes cum viridium ranarum harundineta incolentium, vel herinacei terreſtris ſanguine ſubigito, & adiecta atramenti ſutorij commenſurata quantitate exſiccari ſinito, & vtere, cauendo ne pupillam attingas. Sanguis ranarum viridium, & ſanguis *alhalem* (cimicum) prohibet ortum pilorum magis quàm veſpertilionis, Auicenna. Ranunculum viridem comprehenſum acu cuprea pūgito, & ſanguine eius excepto palpebras de quibus pilos tuleris, (vulſeris,) ſubinde continge, nunquam renaſcentur, Marcellus. *Præterea quaſcunq; voles auertere ſetas,* (pilos palpeb.) *Atq; in perpetuum rediuiua occludere tela, Corporibus vulſis ſaniem perducito ranæ, Sed quæ parua ſitu eſt, & rauco garrula queſtu,* Serenus: videtur autem omnino calamiten intelligere, eamq́; minimè mutam facere. Ranas quindecim coniectas in fictili nouo iuncis configunt quidam: ſuccum earum qui ita effluxerit, admiſcent lachrymæ quæ ex alba vite emanat, atq; ita palpebras emendant inutilibus pilis exemptis acu inſtillantes hunc ſuccum in veſtigia euulſorum. Meges pſilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans putreſcentes, & huc vtebatur multis (fortè, mutis) variiſq; per aquationes autumni naſcentibus, Plinius. ¶ Et alibi, Ranæ paruæ, quam in oculorum curatione deſcripſimus, ſanies efficaciſſime pſilothrum eſt, ſi recens illinatur: & ipſa arefacta ac tuſa, mox decocta tribus heminis ad tertias, vel in oleo decocta æreis vaſis. Eadem mēſura alij ex quindecim ranis conficiunt pſilothrum, ſicut in oculis diximus. Varro luridam ranam dicendo pro calamite videtur accepiſſe, quoniam pſilothrum ſit, vt Plinius idemq́; Varro affirmant, illud efficaciſſimum, Hermolaus: Ego quidem, vt in *A.* ſuperius dixi, luridam ranam pro rubeta acceperim: omnis verò ranæ venenatæ ſaniem pſilothrum eſſe coniicio. Si quis cum ſanguine ranarum viridium confecerit *azarech*, (auripigmentum, Arnoldus in libro de venenis, (trita, & inde aliquis aurei pondus biberit, retinebitur eius vrina, Raſis. Paruæ ranæ viridis, quæ in arundinetis viuit, humorem corporis deraſum penicillis claritatem oculis inunctis narrant afferre, ipſaſque carnes doloribus oculorum ſuperponunt, Plinius.

Cor-

Corpus ranæ, & maximè pinguitudo eius, facilem facit dentium eradicationem. videtur autem hoc esse ex petrosa (arborea hortulana, vt Bellunensis habet,) & non domestica, Auicenna lib. 2. c. 596. & ex eo Syluaticus cap. 221. inter nocumenta ex rana rubeta. Sed de rana arborea, id est calamite, non de rubeta hæc accipi debere, tum Bellunensis testis est, tum Syluaticus eodem mox capite verba Mesuæi hæc citans: Adeps ranæ viridis quæ habitat in arboribus si linatur super ipsum (dentem) frangit ipsum. Auicenna tamen lib. 4. scribit, eius qui sumpto rubetæ veneno euaserit, dentes excidere.

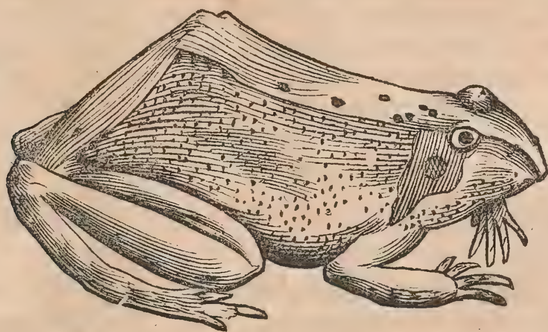
¶ Est parua rana in arundinetis & herbis maximè viuens, muta ac sine voce, viridis, si fortè hauriatur, ventres boum distendens, Plinius & ex eo Albertus. Videntur autem boues facilius hoc ranæ genus deuorare propter paruitatem eius & colorem herbaceum. Venenatos autem hos ranunculos esse coniicimus, quoniam & aliæ terrestres ranæ venenum continent: & de his ipsis psilothrum esse, & dentes eradicare authores prodiderunt, quod absq; vehementi & venenosa vi non contingeret. Vide infra in rana gibbosa, vbi docemus veteres videri calamiten ranam cum rubeta terrestri muta confudisse. Remedia quidem omnis ranæ venenatæ in rubeta coniungemus. *Venenatum est animal.*

¶ Ad sanguinem sistendum & ranarum illinunt cinerem, vel sanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniã inter arundines fruticesq; viuat, minima omnium & viridissima, cinerem fieri iubent, Plinius. Produntur & ex rubeta rana ad sanguinem cohibendum remedia, vt in eius historia dicemus: nec non ex rana simpliciter. *Ex cinere.* Ad alopeciam, Cinerem paruularum ranarum cum molli pice impone, Kiranides. Vide supra in Rana simpliciter. Ranunculos paruos exure, eorumq; cinerem cum pice, sæpe, vsquequo crassa facta sit feruefacta, illine, loco neq; raso neq; prius confricto, Archigenes ad alopecias apud Galenum de compos. sec. locos. Vbi etiam ex Sorano idem remedium legimus, Ranas paruas vstas pici liquidæ tepidæ insperge, deinde neq; prærasis neque præfrictis illine. Et rursus ex eodem ad alopecias, Ranarum vstarum drachmas XVIII. pumicis vsti drachmas XII. (aliâs XV.) sinapis drachmas VIII. nitri drach. IIII. nucum vstarum drach. XXIIII. Item ex Archigene, Cineris ranarum minimarum in ollula vstarum partem vnam, muscerdæ, veratri albi, radicis calami vstæ, piperis albi, singulorũ æquales portiones aceto excipe, & ad præfrictum ac prærasum locum vtere. Vide supra in Rana aquatica G.

H.

a. Nicandri Scholiastes ranam (viridem) quam mutam putat, κέρβερον dici ait. ¶ Epitheta. *Rauco garrula questu*, Serenus. Κωφὸς, ἄφθογγος, λαχειδὴς, ἐν δονάκεσσι θαμίζων, Nicander.

DE RANA SIVE RVBETA GIBBOSA, & aliis mutis ranis in genere.

RANÆ genus luridum & terrestre, ac vt ex ipso colore apparet, venenosum mutumq́, in hortis & syluis inter frutices reperitur apud nos, magnitudine qua vulgares aquaticæ ranæ, dorso gibboso vtrinque ad latera eminentibus ossiculis. videtur autem rubetis ad numerandum. Germanicè appello Gartenfrösch, id est hortensem ranam: aliqui Graßfrösch, id est graminis ranam, quòd in gramine degat. sed eodem nomine alij virides aquaticas à colore nuncupant. Et quanquam Io. Tzetzes in Variis 8. 167. omnem ranam terrestrem mutam esse scribit, gibbosa tamen ista non omnino muta est. nam cum in horto nuper vnam ense persequerer, clamabat etiam antequam ferirem. mutas tamen appellare licet, quod vocem (opinor) nisi vis aliqua exprimat, non emittant. Μάντις, rana in hortis, & species locustæ, Hesychius & Varinus. quãquã oxytona apud eos dictio est. Ego ranunculum viridem *mantin*, id est vatem appellari coniecerim, quòd voce sua pluuias præsagiat: muta enim rana vatis nomine indigna videtur. Inuenio & palustrem mutam inter venena hoc est *heliobátrachon*, diuersam à phryno, quoniam & signa & medicinæ variant, præsertim Aetio, Hermolaus. Scribit autẽ Aetius de rana rubeta lib. 13. cap. 54. & mox sequenti capite de rana palustri, non rectè intellectis, vt mihi videtur, Nicãdri verbis, quẽ imitatus apparet. Facit enim Nicand. duas ranas venenatas, primũ rubetã æstiuam palustrẽ & vocalẽ, deinde ranam viridẽ inter arundines degentem

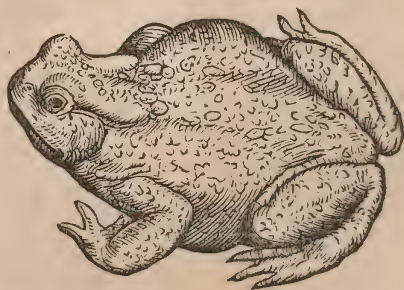
& mutam siue surdam: nam & κωφὸν & ἄφθογγον vocat. Aetius verò rubetæ duas species facit surdam & non surdam, & priorem tantum exitiosam. deinde tertiam addit ranam palustrem. Atqui Nicander, vt dixi, primum statim phrynon, id est rubetam vocans, palustrem & vocalem esse ait, & veneni eius tum notas tum remedia describit, quæ apud Dioscoridem non leguntur. nam quæ Dioscorides habet, à Nicandro ad alteram ranam nempe mutam referuntur. Videtur autem Nicander vtranque ex istis venenatis ranis appellare phrynon, τὸν μὲν θερειόμενον καὶ λιμναῖον: τὸν δὲ ἄφθογγον ἢ κωφὸν λαχειδῆ καὶ καλαμίτην. etsi non calamiten dicit, sed quod idem valet, ἐν δονάκεσσι θαμίζων, id est arundineta frequentans. λαχειδῆ viridem interpretor, (Scholiastes eam vocem non attingit: sed videtur legisse λασειδέος, pro λασίου, propter hæc verba, τοῦ ἀφώνου καὶ δασέως: id est mutæ & hirsutæ. nos quidem rubetæ genus paruum, sed lurido colore vt maiores, pedibus clunibusq; hirsutum nouimus,) quasi λαχανοειδῆ, hoc est coloris olerum & herbacei. Scholiastes tamen rubetæ nomen palustri tantum conuenire ait: mutam verò illam, ranam esse, non rubetam, hoc est ranæ speciem à rubeta diuersam. Itaque Hermolaus Aetium non intellexisse videtur, nec Aetius Nicandrum: Nicander verò in re ipsa errasse, nisi concedere velimus viridem illam paruam, quam calamiten vocant & mutam authores, vsq; adeò venenatam esse: quod tamen hodie vulgus non putat, nec medici ipsi, nec mihi verisimile est: & reuera non est muta. Quòd si de hac sentiebant authores, magnitudinis discrimen addere debuerant, vt alibi solent, ranas virides paruas dicẽdo. Sed vt ea quoq; sit venenata, confudisse mihi veteres videntur ranulam hanc viridẽ terrestrem, cum altera rana terrestri venenata, nẽpe bufone seu rubeta terrestri. sin minus, ostendi cupio vbi nam de terrestri rubeta loquantur. Nam de palustri tantum rubeta scribunt, vt Dioscorides, Φρῦνος βάτραχος ἕλειος, &c.

Triplex rana terrestris muta. Omnino igitur in ea sententia sum, ranam terrestrem mutam vel duplicem esse, vel etiam triplicem: nẽpe bufonem seu rubetam terrestrem, rubetam gibbosam, & ranulam viridem, quæ tamen non omnino muta est, cum instantem pluuiam pręsagiat. Tzetzes etiam, vt dixi, ranam omnem terrestrem mutam esse scribit. Ad hæc, non virides solum inter frutices & harundines reperiuntur, sed rubetæ etiam aliquando, & gibbosæ quidem sæpius. Facile igitur confundere has differentias fuit parũ animaduertentibus. Vtcunq; est, nos remedia aduersus omnes ranas venenosas in Rubeta dicemus. Nicandri Scholiastes ranam mutam, hybernam quoq; dici ait, inde colligens quoniam poeta rubetam palustrẽ Φρῦνον θερφόμενον ἢ θερόεντα, id est æstiuam cognominat. sunt autem æstiuæ (inquit Scholiastes) vocales & innocentiores, hybernæ verò mutæ & exitiales. Verum Nicander ipse nullam vocat hybernã, & æstiuam vere etiam apparere, ac vernũ tempus voce sua inter algas prænunciare scribit. Alij æstiuam dici coniiciunt, quòd per æstatem venenum ex ea conficiatur: nimirum quòd tum temporis propter calorẽ venenum syncerius fit. nam in calidioribus quoq; locis ranarum genus nocentius est, vt Scholiastes tradit.

Descriptio ranæ gibbosæ. ¶ Ranæ gibbosæ, cuius hîc effigiẽ dedimus, duo quasi cornicula in dorso medio vtrinq; eminent. color ei viridis ferè, sed obscurus & subfuscus est. latera maculis ruffis scatent, sunt & digiti pedum ruffi. Dorsum supra thoracẽ paucis maculis nigris distinguitur. Venenosam esse ex ipsa specie coloreq; apparet. Hoc genus à serpentibus in syluis deuorari aiunt. Conduntur hyeme & ranæ pallidæ in hortis agentes, quæ non comeduntur, & mutæ sunt, Georg. Agricola.

DE RANIS RVBETIS TVM PALVSTRIBVS tum terrestribus: Et de remediis contra omnes venenatas ranas.

A.

Diuersæ authorum sententiæ de rubetis. DE RVBETIS vel ranis rubetis non omnino conueniunt inter se authores tam antiqui quàm recentiores. nam & in aliis quibusdam discrepant, & in locis in quibus degant assignandis. Nicander & alij medici Græci *phrynon* suum, (sic enim rubetam vocant) palustrem tantum faciunt, (vide plura superius in Rana gibbosa:) Plinius & alij in vtroque elemento rubetam ex æquo viuere scribunt. distinguunt alij, primum in aqua viuere, deinde in terram progredi affirmantes. alij in sicco tantum. alij duplicem faciunt rubetam, vnam palustrem sui generis, & diuersam ab ea terrestrem: vnde opinionum variarum differantias sex colligimus. *Duplex rubetæ genus, vnũ palustre aliud terrestre.* Ego, vt authores conciliem, quosdã vnum tantũ genus cognouisse existimo, siue palustre, siue terrestre tantum: alios vtrunq;. Et inquirendum est, an palustris quædam rubeta semper in paludibus agat: alia verò paludes, siue coacta deficientibus aquis, siue etiã sponte deserat. Ranæ rubetæ in terra & in humore viuunt, Plin. Rubeta vel rubetũ (sed posterior hæc vox Latina non est: Aggregator ranam rubeti dicit ex Kiranide) frequenter inter rubos & arũdineta degit, & tam in aqua quàm in terra ex æquo viuit, Albert. Sunt (*ranæ*) quæ in vepribus tantum viuant, ob id rubetarum nomine, vt diximus, quas Græci *phrynos* vocant,

vocant, grandissimæ cunctarum, geminis veluti cornibus, plenę veneficiorũ, Plinius, in hoc sibi contrarius: cum alibi, vt iam recitaui, in terra & in humore rubetas viuere scripserit. quod ego de minoribus rubetis verum esse puto; grandissimas verò quas bufones & boraces aliqui nominant, terrestres tantum, quamuis non affirmo. Plinius verò grandissimas dicendo, non in rubetarum genere intellexit, quod non distinguit in species, sed simpliciter inter ranas. Iam quòd geminis cornibus hoc genus insigniri ait, id ego non rubetæ propriè dictæ aut bufoni, sed ranæ mutæ illi tantũ quam superius gibbosam nominaui conuenire puto, quæ quidem nunquam in humore degit, non tamen grandissima est, sed communis aquaticæ ranæ magnitudine. Rubeta dicta est, quia in vepribus viuit, quanquam prius in aquis, postea fit terrestris, grandissima cunctarum, geminis quandoque veluti corniculis, vt inquit Plinius, dorsum exasperat, Hermolaus; qui addendo verbum *quandoq;*, fatetur non simpliciter aut omnibus rubetis id conuenire vt Plinius scripserat. Sipontinus etiã in vepribus tãtum & inter rubos rubetam agere prodidit, Plinium secutus. Sic Marcellus Vergilius quoque, Sunt & quæ in sicco agunt ranæ, vt rubetæ & calamitæ. Kiranides phrynon ranam in sicco degentem esse scribit. Ranæ quædam terrestres sunt, quæ in humore etiam degunt, vt rubetæ asperæ & venenosę, lapidem in capite gerentes, Massarius. Is autem asperas dicẽdo rubetas, ab Hermolao deceptus est, cuius in Corollario hæc sunt verba: Miror quamobrem Dioscorides φρῦνον, hoc est rubetam, λεῖον, quod est læuis, cognominari dixerit: nisi quis rubetæ duo genera constituat, lęuis & sine cornibus, ex qua delibutorium venenum, sicut ex palustri quoq; muta conditur, (hoc sine authore scribit: & ego nullam palustrem mutam scio:) & aspera cornutaq; propriè sit buffo, cuius dorsum paulò ante scabrum esse diximus ex Aetij sententia, Hæc ille. Imposuit autem ei, vt video, codex Græcus manuscriptus, in quo λεῖος pro ἕλειος, legit. quòd autem ἕλειος, id est palustris legendum sit, tum ex Ægineta, tum ex Nicandri Alexipharmacis constat. & rectè codices impressi Dioscoridis ἕλειος habent, vt & Vergilius interpres legit, sed perperam transtulit, Rubeta vel muta palustris rana, cum Græcè nihil aliud legatur, quàm Φρῦνος βάτραχος ἕλειος, hoc est, Rubeta rana palustris: Ægineta addit disiunctiuam particulam φρῦνος ἢ βάτραχος ἕλειος, hæc lectio ex Nicandro etiam cõprobari potest, qui postquã de palustri hac rubeta vocali egit, mox peculiariter de altera rana muta docet. Cæterũ Aetius 13. 36. de rubeta scribens quæ è palustri terrestris euadit, Exasperat (inquit) & vibrat terga dum spiritu expletur, hoc est cum inflatur per iracundiã. Sed hinc nemo cõuicerit læuem quandam esse rubetam, ab aspera diuersam. φρύνη interdum solo afflatu interimit Ælian. de animal. 11. 11. Rubeta ranæ species est, quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit, vnde & rubeta appellatur, Aetius interprete Cornario. Gręca mihi hæc scribenti ad manum non erant: sed faciunt huc quæ apud Varinum legimus, Φρυνέος pro Φρῦνος, abundãte *e* vocali, εἶδος βατράχου, παρὰ τὸ ἐμφερὴς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους, ἢ ἀπὸ τοῦ φερέσθαι ἀπὸ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τὸ χερσαῖον, Etymologus. Rubetã poeta bufonem vocat, duo eius genera sunt: altera terrena, quæ in domibus & vepribus agit: altera palustris, quæ sui generis vocem ædit, Georg. Agricola. Nos palustres quasdam & paruas rubetas, (de quibus Agricolam quoque sentire puto,) vocamus Güllenkröttle, id est rubetulas lacunarum (quòd in lacunis & circa sterquilinia reperiantur:) & Mönle, quasi paruas salamandras aquaticas, quòd similiter & venenosæ sint & in aquis degant, colore etiam ventris similes. Hæ semper paruæ sunt, ventre pallido siue citrino, punctis quibusdam discolore; & suo quodam sono vocis vtuntur. nam cæteri bufones terrestres continuatum quendam sonum ædunt *grugrugru*. Hæ fortè RANÆ SCINCOIDES sunt, (quòd scincos aquaticos, siue salamandras aquaticas, vt nunc scripsi, referant,) quas Alexander Benedictus scribit, numerosius quàm par sit enatas, pestilentiæ futuræ aliquando præsagium esse putrificam materiam vberius indicante natura. nisi fortè phrynoides dicendæ sint: Aristot. enim in proble. lib. 1. copiam τῶν μικρῶν βατράχων φρυνοειδῶν annum morbosum futurum significare ait. Rana in paludibus degit: item genus quoddam ranunculi cœnulentũ in dorso, croceis in ventre maculis, quod non clamat nisi post quartam horã diei feruente sole, Albertus. Hoc idem nimirũ genus est bufonis, quod recentiores quidam barbari CORNVTVM vocant, non ab eminentibus (vt in rubeta Plinij) veluti cornibus, sed à sono vocis, quo cornu seu tubam imitatur quodammodo. In Galliis est bufonis genus, quod cornutũ dicitur, à voce qua cornicinẽ refert. colores habet duos, tetrum (luridum seu fuscũ) & croceum. Verno tẽpore prodeunt hæ ranæ, & vocem instar tubarum binæ inuicem emittunt. In sola Gallia vocales, elatæ voce amissa mutæ sunt, Liber de nat. rer. Rana cornuta coloris est (inquit Albert.) cinerei fusci, & crocei in ventre: & moratur in paludibus putridis, frequens clamore. extra Galliã, si quis efferat, vocẽ ædere aliqui negarunt: sed id falsum esse expertũ se Albert. ait, quum per totã Germaniã altissimè clamẽt. Hæc scripserã cum ex agri Tigurini loco iuxta arcem Kiburgam, rubetæ genus paruũ mihi allatũ est, duplo minus ferè cõmuni rubeta, cætera simile, quod iam sub trunco vt illic per hyemem lateret se abdiderat. erat enim initium Septembris. tergo lurido, aspero, ventre ex fusco albicante, oculis aureolis: clunibus cruribusq;, sed præcipuè digitis posterioribus, pilosis. Has ranas alibi nullas aut rarissimas haberi aiunt: vocem eis argutissimam esse, quæ tubæ aut campanæ instar audiatur etiam ex longinquo: degere ipsas non in aquosis sed in aridis locis. Vêre vocem suã emittere & æstate: cum vesperi clamant, noctẽ sequentẽ sine pruina futurã certò sperari.

Cur dicta sit rubeta.

Bufo cornutus, a voce quæ instar tubarum editur.

Rubeta minor Kiburgi.

autumno & hyeme non audiri. ¶ Rubeta, id eſt bufo, Niphus. Buffo à nonnullis *f.* duplici ſcribitur, quod non probo. Bufo rana terreſtris nimiæ magnitudinis, Grammaticus quidam. Inuentuſque cauis bufo, Vergilius 1. Georg. Borax (vox corrupta à Græca βάτραχος) ſpecies eſt bufonis, fuſci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & cõſueuit aliquando partum ſuum ſuper dorſum geſtare, lapidem in frõte habet, &c. Albertus. Rubetis aliquando cauda initio eſt, quam poſt amittunt: ob id in ſtagnis cum adhuc puſillæ ſunt, mutili ruribus vocantur, Hermolaus. Luridam ranam apud Varronem rubetam intelligo, non calamiten vt Hermolaus: cauſam dixi in ranunculo viridi *A.* ¶ *Zab* צב, Leuitici 11. R. Salomon interpretatur reptile ſimile ranæ: aliqui bufonem accipiunt, & nomen ab inflatione factum putant. ego crocodilum interpretor aut ſcincum, (vide in Crocodilo *A.*) Illyrij quidem hodie ranam omnem *zaba* vocitant, bufonem Hiſpani *ſápo eſcuérco. Koach,* כח, quoque Leuitiei 11. variè interpretantur, camæleontem, crocodilum, lacertam, rubetam: vide in Chamæleonte *A.* Triorches, phrynus & ophis (id eſt buteo, rubeta & ſerpens,) inter ſe pugnant, Ariſtot. hic Albertus habet, Pugnant *frichachys*, & *coronos*, id eſt coruus aquaticus: tyrus autem aquaticum animal vocatum *trihaue*, deuorat vtrunque iſtorum: quibus verbis nihil ineptius dici poterat. Auicennæ interpres, vbi de nocumentis veneni rubetæ agitur: Corpus ranæ (inquit) & maximè pingue eius, facilem reddit dentium eradicationem. videtur autem hoc eſſe ex petroſa, (hic Bellunenſis pro petroſa arboream hortulanam reponit,) & non domeſtica, &c. Auicenna 4.6.2.8. ranas lacunales virides nominat, & marinas rubeas, pro rubetis ſimpliciter: & mox ſequenti capite ranas citrinas, pro ranis paluſtribus venenatis vt Aetius habet, 13.54. & 55. Et rurſus 4.6.5.25. de morſu ranæ marinæ rubeæ, pro rubeta ſimpliciter ex Aetio 13.36. Mare quidem Hebraica lingua de ſtagno etiam & palude dicit. rubeas verò interpres fortaſſis pro rubetis dixerit, vel à viridibus diſtinguendi cauſa. Græci rubetam φρῦνον appellant, vt ſupra ex Plinio & aliis oſtendimus. debet autem hæc vox ſemper penanflexa ſcribi, quoniam penultimam lõgam habet, non (vt à quibuſdam ſcribitur) paroxytona. *Miſoxus*, id eſt rana terreſtris venenoſa rubea, Syluaticus. eſt autem vox corrupta à Græca μύοξος, quæ non rubetam ſed glirem ſignificat, vt in Gliris hiſtoria oſtendi: & à Syluatico ipſo alibi *mioſos* glis exponitur. Quamobrem errauit etiam Gillius qui in Æliano ſuo μυοξοὺς (ex Oppiano) bufones interpretatur. Ranam rubetam Nicander φρῦνον θερόεντα, hoc eſt æſtiuam cognominat: vide ſupra in rana gibboſa. Καρπίας Varino rana ſimpliciter exponitur: Gelenius noſter affinem putat hanc vocem Germanicæ **Krott**, qua rubetam ſignificamus. Rubeta Italicè nominatur *roſpo, botta, boſſa*, teſte Lucio Scoppa. & à quibuſdam *chiatto*, (apud Rhætos qui Italicè loquuntur *chatt*:) vel *zatto*, vt in Longobardia. item *buffo, buffa, buffone*. ab aliis *ramarro*, qua voce Matthæolus Senenſis, magis propriè puto, pro lacerto minore vtitur. Ranæ quædam terreſtres ſunt, vt ſunt mutæ, & rubetæ: quæ & racanellæ quaſi raniculæ vocantur: & non comeduntur, quoniam ſæpius cum bufonibus coëunt, quam ob cauſam malignæ reputantur, Monachi in Meſuen. Scoppa rubetam etiã *ranauoto, & ranonchia de rubetto* interpretatur: quæ voces diminutiuæ ſunt, & fortè ad ranunculũ viridem pertinent. nam & in Gallica lingua aliqui confundunt, craſſam vel craſſantium. vt ipſi ſcribunt, (*graiſſet, ou verdier*,) vulgò dictam ranam, rubetam interpretantes, quæ omnino ranunculus viridis eſt: rubeta verò Gallicè *crapault* vocatur, circa Neocomum *boug.* Hiſpanicè *ſapo eſcuérco.* Germanicè **Krott**, nomen in Heluetia fœmininum, Argentinæ & alibi maſculinum: alij ſcribunt **Krote**. Terreſtrem priuatim vocamus **Gartenkrott**, id eſt hortenſem rubetam: (licet nonnulli ranam gibboſam ſupra deſcriptam ſic appellent,) Saxones **Quapp**. Flandris rana eſt **Puut**/ rubeta **Padde**. Anglis *tode.* Illyrij omne genus ranæ *zaba* vocitant.

De bufone.

Nomina diuerſarũ linguarũ & nationum.

B.

De paruis paluſtribus ſeu lacunarum potius rubetis, quas & cornutas vocant à ſono vocis, præcedenti capite ſcripſi: vbi etiam cornibus exaſperari rubetarum dorſum, quod Plinius ſcripſit, hactenus mihi non viſum dixi: & vnum tantum rubetæ genus, quod ranam gibboſam appellaui, oſſibus cornuum ferè inſtar eminentibus in dorſo mihi cognitum eſſe. Rubeta quæ paluſtrem vitam in terreſtrem mutat, animal eſt magnitudine nihilò minus teſtudine parua, Aetius. Similis ranæ eſt, ſed pedibus breuioribus, inertiorìq; & turgidiore corpore, Mich. Herus. Color bufoni cinereus pellis denſiſſima viſcoſaq;, ita vt magnis etiam ictibus non lædatur, Albertus: duriſſima, vt baculis etiam ægrè vulneretur, Matthæolus Senenſis. Bufo quem ipſe nuper inſpexi, menſe Iunio captum iuxta ſterquilinium, lurido & fuſco ſeu nigricante colore erat, craſſis & deformibus membris, cute maculis & veluti puſtulis quibuſdam exaſperata, torpido & ignauo corpore: maculis nigris, præſertim in lateribus: ventre turgido inflatoq;. cum baculo tangerem & ferirem, aridiuſculus ſonus ob aſperam duritiem cutis, & tanquam ex concauo reddebatur. capite craſſo latoq;: dorſo plano, non ita eminente vt in mutis illis ranis quas ſupra gibboſas nominaui. Sub capite circa collum parte prona (id eſt terram ſpectante) color pallidus vel ſubflauus erat. Apocynon appellant oſſiculum in rubetæ latere compertum ſiniſtro, quoniam canum impetus inhibeat: nam aliud ad ſuperſtitioſos ſimiliter vſus in dextro latere quæritur, vt in *G.* recitabitur. Ibidem dicam de lapide quem bufones quidam in capite geſtare falsò creduntur. In Hiſpaniæ partibus illud præcipuè boracis genus reperitur, quod lapidem in

Deſcriptio Rubetæ.

in fronte portat, Obscurus. Borax species est bufonis, colore fusco, maximi, &c. (vt in *A.* retuli,) quæ lapidem in fronte gerit, Albertus. ¶ Bufo animal aspectu fœdissimo, fertur habere cor in gutture, *Cor.* nec facilè interfici nisi per medium guttur transfigatur, Obscurus. Rubetæ iecur omnino vitiatum *Iecur.* est, vt corpus quoque eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. de part. 3.12. Iecur ei duplex assignatur, vt capite septimo recitabo. Rubeta perquam exiguum habet lienem, Aristot. Dicta *Lien.* eius oua ventri subdita sunt, Idem. Pedestrium quadrupedes quæ oua pariunt, eodem coëunt mo- *Oua.* do quo ea quæ animal generant, mare superueniente. habent verò in quod meatus (genitales) contin- *Coitus.* gant, & quo per coitum adhæreant, vt rana & pastinaca, & reliqua generis eiusdem, Aristot. ego legendum coniicio, vt rana & rubeta, &c. quanquam Græcè τρυγόνες legitur, id est pastinacæ, pro quo φρῦνοι repono. Rubetis aliquando cauda initio est, quam post amittunt: ob id in stagnis cum adhuc pusillæ sunt, mutili ruribus vocantur, Hermolaus.

C.

Rubetæ dictæ sunt quòd ferè in rubis & vepribus degant, quanqum & amphibiæ sunt, quædam *Vbi degāt rubetæ.* terrestres, quædam palustres tantum, aut maiori ex parte, vt pluribus exposui superius capite primo. Humida loca & marcida incolit: Solis claritatem odit, nec facilè sustinet. interdiu latet, noctu progreditur, præcipuè per vias tritas ab hominibus, Obscurus & Albertus. Æstate incolit subterranea & vmbrosa loca, Ponzettus. Interdiu non apparet nisi locis admodum solitariis: & non egreditur de terra nisi tempore pluuiæ, Albertus. In terra humida & opaca, & inter sæpes versari gaudet, Mich. Herus. Conditur hyeme, Georg. Agricola. ¶ Sub terra habitat, & humore terreno viuit. herbas & *Quibus vescātur.* lumbricos aliquando comedit, Albertus. Bufo terra vescitur, idq; pondere & mensura. quantum enim anteriore pede concludere potest, hoc illi pro cibo quotidiano est. timet enim ne sibi terra pro cibo deficiat, Author de nat. rer. Dicitur de buffone quòd de terrestri humido nō edit, nisi quantum manu semel capere potest, timēs quòd ei tota terra non sufficiat. sed hoc à vulgo acceptū est, nec vllo experimēto constat, Albert. Hinc est quod superioris sæculi (apud Germanos) pictores, auaritiam *Auaritia per mulierem bufoni insidētem expressa.* expressuri, mulierē bufoni insidentē pinxerunt, Mich. Herus. Saluia libenter vescitur, cuius radix tamen ei letalis est, Physiol. Rubeta etiā apes interimit. subiēs enim aditus aluei, afflat, & obseruans rapit euolantes. nullo hæc affici malo ab apibus potest, sed ab apiario facilè interimitur, Aristot. vide mox in *D.* ¶ Animalia quæ habent spiritus subtiles & debiles, noctu vident non interdiu, sicut bufones, Gordon. videtur autē bubones aues nocturnas intelligere, quæ ab Italis & Hispanis bufones dicuntur. Credi autem potest etiam bufo noctu cernere, quoniam noctu progreditur, interdiu latet, vt *Noctu vident.* aues pleræq; omnes quæ idem faciunt. ¶ Ranæ terrestres, vt mutæ & rubetæ, non comeduntur: quoniam sæpius cum buffonibus coëunt, Monachi in Mesuen. Bufo ex putredine vel corruptione *Vnde nascantur.* terræ nasci putatur, Obscurus. Ex bufonis cremati relicto cinere bufo viuus regeneratur, nec tantum vnus, sed etiam plures, Physiologus. In Dariene prouincia noui orbis aër insaluberrimus est, vtpote cœnosa & paludibus fœtidis septa: imo vicus ipse palus est, vbi ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illico bufones gignuntur: vti alicubi ego ipse in pulices guttas illas æstate conuerti, Pet. Martyr. ¶ De voce quam ædant tū palustres paruæ rubetæ, tum terrestres maiores, satis dictum est supra cap. primo. ¶ Gosturdi aues (alaudæ cristatæ) dicuntur oua in terra parere & rarò fouere: vnde vulgus mentitur hæc à bufonibus foueri, Albertus. Scribit autem author libri de nat. rer. vulgò ferri gosturdorum oua à bufone foueri, & pullos demum exclusos à parentibus curari. ¶ Non saliunt rubetæ vt cæteræ ranæ, sed propter corpus ignauum, turgidum at- *Incessus.* que iners, & pedum quoq; breuitatem, tardè procedūnt. Iratæ tamen aliquādo manifestè insurgunt, & lædendi animo, vt Aetius scribit, insiliunt. ¶ Borax cum tangitur, inflatur, Obscurus. Rana quæ *Obstinatio.* rubet, deterior est. hæc mense Augusto os ita occludit, vt neq; cibi potúsue sumendi causa, neq; vocis ædendæ aperiat. quòd si manu vel baculo vrgeas, ægrè tamen aperies, Author de nat. rerum. Itali *ramarro*, id est bufoni (secundum alios lacerto paruo) similem vulgò dicunt esse hominem, qui conceptam iram non remittit antequam se vlciscatur, obstinatus potius moriturus. aiunt enim bufonem si quid in os ei inseratur, vt ferrum aut aliud quidpiam, id non dimittere, sed subinde mordicus tenere, vt moriatur potius quàm remittat. Itaque auarum etiam hominem & nimium tenacem bufoni comparant. ¶ Vtraq; rubeta (tum terrena tum palustris) si bacillo sæpius verberetur, inflato corpore, *Virus.* virus primo è clunibus exprimit, deinde lacteis quibusdam guttis sudat, grauiter odoratis & putidis. occiditur autem difficulter, Georg. Agricola. Nostri humorem illum venenosum retro eiaculantes rubetas, meiere dicunt, sed impropriè. nulla enim vesica neq; vrina ranis. Obseruaui etiam ipse nuper humorem quendam à rubeta capta excerni. ¶ Rubeta frigidissimum est animal, Obscurus: *Frigiditas.* perquam frigidum & humidum, nam nisi abundaret in eis humiditas, corpora earum non augerentur tam cito, Ponzettus. Tota prauo temperamento afficitur, Aristot. ¶ Peculiari quadam herba vtitur qua vitam (*visum*, vt legit Io. Vrsinus) recuperat, ruta verò interficitur, Obscurus. Saluia delectatur in cibo, cuius tamen radix ei letalis est, Idem. Bufo primo aqua perfusus, & postea salsus, crepat, & tandem consumitur vsque ad ossa, Albertus.

D.

Iracũdia. Rubeta animal eſt perquam iracundum, & ſi quid ei obtenſum mordicus arripuerit, mori potius quàm remittere velit, vt in C. dixi. Verberata ſæpe virus è clunibus emittit, & inficit verberantem: *Lædendi ſtudium.* Exaſperat & vibrat terga dum ſpiritu expletur, atque ob id ipſum ardentior euadit. ad lędendum itaque & manifeſtè inſurgit, & ſaltibus interpoſitum ſpatium contrahit, raro quidem morſum infligens, verum anhelitum conſueuit vehementer virulentum inducere, adeò vt etiam ſi anhelitu contingat tantum, eos qui propè ſunt lædat, Aetius & Auicenna. Inflat ſe irata, tam proteruè audax, vt inſiliat quoque proximum, quanquam ſuſpirio ſe frequentius quàm morſu vindicans, bufo inde vt arbitror à Vergilio & vulgo dicta, Hermolaus. ¶ *Rubeta apes interimit.* Rubeta apes interimit, vt ex Ariſtotele recitaui in C. Apibus aquantibus ranæ inſidiantur: nec hæ tantum quę ſtagna riuoſque obſident, verum etiam rubetæ veniunt vltro, adrepenteſq; ſufflant. ad hoc prouolant, confeſtimq; abripiuntur, nec ſentire ictus apum ranæ traduntur, Plinius. Apibus nocent rubetæ & ranæ lutariæ, Aelianus. *Rubetæ hoſtes Talpa.* Expertus ſum quòd talpa auidè paſcitur bufonibus & ranis. reperi enim talpam quæ ſub terra pede fortiter tenebat magnum bufonem: qui iam fugiens è terra totum corpus ſubduxerat & altam vocem propter morſum talpæ ædebat, ſed ranæ etiam ac bufones, (quod & ipſum experimento mihi conſtat,) mortuam talpam edunt, Albertus. ¶ *Aranea. Lacerta. Coluber. Serpens.* Bufo nunc cum aranea, nunc cum lacerta, quandoque verò cum colubro, vel etiam cum ſerpente prælium ſubit. læſus autem veneno alterius animalis venenoſi à plantagine remedium accipit, Phyſiologus. Cum aranea pugnat & ab ea vincitur. nam cum illa frequenter pupugerit, nec bufo vlciſci ſe poſſit, vſq; adeò inflatus turget, vt medius crepet & moriatur, Obſcurus. Borax pugnat cum aranea, ſicut & ſerpens. aranea quidem ſupernè filo ſuſpenſa deſcendit, & cerebrum vtriuſuis eorum pungit. bufo autem iraſcens inflatur, & aliquando crepat ob venenum araneę, Albertus. Accepi ab iis qui ſpectarunt (inquit Eraſmus in Amicitia inter Colloquia) ſimile diſſidium araneo eſſe cum buffonibus, (quale cum ſerpēte,) ſed buffonem ictum ſibi plantagine admorſa mederi. *Fabula de Bufone ab aranea interfecto.* Audies (alloquitur ſuum congerronem) fabulam Britannicam. Scis illic cōclauium ſolum conſterni ſcirpis virentibus. Monachus quidam faſciculos aliquot ſcirporum in cubiculum congeſſerat, ſparſurus cum eſſet commodum. Is quum à prandio ſupinus dormiret, bufo ingens erepſit, & os dormientis obſedit, infixis ſuperno atque inferno labro quatuor pedibus. Detrahere buffonē certa mors erat, non amoueri quiddam erat morte crudelius. Quidam ſuaſerunt vt monachus ad feneſtram deferretur ſupinus, in qua ingens araneus habebat telam. Factum eſt. Mox araneus hoſte conſpecto filo ſe librat, & buffoni ſpiculum infigit, ac filo ſe recipit in telam. Intumuit buffo, ſed non eſt auulſus. Repetitur ab araneo, magis intumuit, ſed vixit. Tertio ictus, abduxit pedes, ac mortuus decidit. Hanc gratiam araneus retulit hoſpiti ſuo, Hęc ille. *Catus.* Catus cum bufonibus quoq; pugnare dicitur, Obſcurus. Catus ſerpentes & bufones interficit, ſed non edit: & læditur veneno, niſi aquam ſtatim ſuperbibat, Albertus. *Buteo.* Rubetam rapit exeditq; buteo, Ariſtot. item accipiter rubetarius. Et alibi, Buteo, rubeta ac ſerpens pugnant. ¶ *Sputum.* Martion Smyrnęus rumpi ſcolopendras marinas ſputo tradit: item rubetas aliaſq; ranas, Plinius. *Ruta.* Borax herba peculiari vtitur qua vitam (aliàs *viſum*) recuperat, ruta verò interficitur: & *Odor vineæ florẽtis.* odorem florentis vineæ fugit, Obſcurus & Albertus. Serpentes quoq; rutam & vineæ florentis odorem fugere legimus. Ciconia bufonem non niſi in magna fame comedit: vnde venenoſa bufonis natura intelligitur, Liber de nat. rerum.

E.

Vſus ex rubetis. Carnibus rubetarum in hamum poſitis, purpuras præcipuè allici certum eſt, Albertus & Iſidorus ex Plinio, qui hoc de ranis ſimpliciter non de rubetis ſcribit. *Prognoſtica tempeſtatis.* Nicander rubetam paluſtrem in algis clamore ſuo veris aduentum prænunciare docet. Rubetæ paruæ terreſtres cum veſperi ſuum inſtar cornu aut tubæ ſonum ædunt, noctem ſequentem abſque pruina futuram certò pollicentur. Bufones cum veſperi è cauernis egrediuntur, magni præſertim & multi numero, pluuiam præmonſtrant, Gratarolus.

F.

Bufonum eſus. Hiſpani quidam cum in Beragua inſula noui Orbis ad extremam famem redacti eſſent, ægrotus quidam bufones duos coctos emit pro duabus lineis auro intexto ſubuculis, quæ aureis Caſtellanis ſex vendi poterant, vt ſcribit Petrus Martyr lib. 10. Oceaneæ Decadis 2. & rurſus circa finem lib. 2. tertiæ Decadis.

G.

Remedia ex rubetis. Rubeta frigidiſſimum eſt animal, Obſcurus. Saſerna in libris de agricultura, ſi quem glabrum facere velis, ranam luridam (rubetam intelligo, vt dixi in ranunculo viridi A.) coniicere in aquam iubet, vſquequo ad tertiam partem decoxeris, eaq; vngere corpus, Varro. Rubetæ ſanguis pſilothrum eſt, Kiranides. ¶ Sunt ex recentioribus qui rubeta arida buboni peſtilenti impoſita venenum mirè extrahi doceant. ¶ *Ad podagram ſanandam.* Acopon ex rubetis quod omnem affectionem tollit, deſcribitur apud Aetium lib. 12. cap. 44. his verbis, Radicis cucumeris agreſtis viridis libras ſex, olei dulcis libras ſex, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, ceræ, cuiuſque ſeſcuncem, ranas rubetas appellatas viuas numero ſex. rubetas traiecto per pedis plantam filo in oleum demiſſas donec flacceſcant coquimus: deinde extractis per plan-

tas filo traiectis ranis, ſylueſtris cucumeris radicem viridem conciſam iniicimus, atque donec vires ſuas in oleum tranſmittat coquimus & excolamus. Poſtremum liquefacta, itidem percolata, ad oleũ addimus, & in vitro reponimus. Vtere mane & veſpere ad podagricos, arthriticos, iſchiadicos, & reſolutos. Per huius vſum nouimus homines à podagra & chiragra toto corpore diſtortos, poſt lauacrum, in tantum conualuiſſe, vt citra omnem offenſionem obambularent. Quandoq; apparauimus, inquit Aſclepiades, hoc pharmacum, additis ad hanc deſcriptionem ſamſuci libra vna, vnguenti crocini libra vna, opobalſami quadrante, ſanguine teſtudinum numero decem, Hæc Aetius. Simile autem paulò poſt ex Galeno adſcribam. Ab hoc differt quod legitur apud Galenum lib. 7. de compoſ. medic. ſec. genera: Hoc, inquit, vſus vir xyſticus, (athleta,) & acopi & malagmatis modo, à toto affectu conualuit. confectio ſic habet. Olei veteris Sabini, cucumeris agreſtis radicis, ceræ, apochymatis, adipis ſuillæ veteris, ſingulorum libras tres. ranarum rubetarum magnarum numero tres, vel ſi hæ non ſint paruarum (nimirũ viridium quas calamitas vocant,) quinque. medullę ceruinæ, aphronitri, ſulfuris viui, olei laurini, irini, ſingulorum vnc. tres. vnguenti malabathrini, ſampſuchi, vtriuſq; libram. Radices in craſſiora fruſta ſectas, ac in oleum ſimul cum ſampſucho coniectas, ſupra prunas incoquito. vbi radices inaruerint, humorem exprimito. radices quidem & ſampſuchum abiicito: ranas in ſportulam textam imponens, huiuſq; oras conſuens, & oleo expreſſo committens, rurſus vas coopertum igni ſupraponito, vbi iam ſatis magnum temporis ſpatium interceſſerit, vt ranæ colliqueſcant, (contabuerint,) ſportula depoſita humore expreſſo abiiciatur. Reliquo oleo liquabilia indito, mouens ſine requie. poſtremo medullam & galbanum (ſic etiam Actuarius habet. vnde apparet galbani mentionem & pondus ſuperius omiſſa) adiungito. Poſtquam ſoluta fuerint, ab igne tollito, ac modicè refrigerari permittens, arida tunſa, ac tenuiſſimo cribro ſecreta inſpergito, mouens aſſiduè. Tum in mortarium effuſis, iterumq; tunſis, malabathrini vnguenti pondo & ſemiſſem (pondo tantum, id eſt libram, vt ſupra. ſic & Actuarius habet) adiungito, & rurſus tundito. excepta vaſe plumbeo vndiq; obturato, vt nihil perſpiret, ſeruato. Vtêris medicamento interim vt malagmate, facta morbi inclinatione, interim vt collinitione. nam pharmaci quod ſatis eſt capientes, ſoluenteſq; vnguento, vt cerati liquidi ſpiſſitudinem habeat, vtimur, Hucuſq; Galenus: ex quo ad verbum eandem deſcriptionem mutuatus eſt Actuarius in libro de medicamentorum compoſitione. Rurſus eodem loco apud Galenum habetur & aliud acopum ex rubetis Flauij Clementis ſimile illi quod ſuperius ex Aetio retulimus. & mox aliud pretioſum & ex multis medicamentis compoſitum, Pompeij Sabini, quæ breuitatis cauſa relinquimus. In priore quidem parando oleum diuiditur, ita vt in vna eius parte radices cucumeris agreſtis coquantur, in altera ranæ: deinde percolatis iis mixtiſque liquabilia adduntur, vt galbanum, terebinthina, cera, medulla. Sunt etiam qui teſtudinum (terreſtrium) ſanguinem, & alia quædam adiiciant. Rubetæ quinque miſcentur acopo Piſcatoris alteri, apud Galenum de compoſ. medic. ſec. genera lib. 2. Rubetæ multæ decoctæ in oleo cum ſummis thymi ramulis, & preſſus & ſale (& expreſſæ & illitæ) per triduum continuè in camino balnei, podagricos ſanant, Kiranides. ¶ Ranam rubetam & adipis vrſinæ vncias tres cum olei veteris ſextariis tribus in olla rudi ad medias decoquito, deinde colato. hæc vnctio frequenter adhibita, non ſolum neruos confirmat (arthriticis,) ſed & paralyſin repellit & reprimit, Marcellus. Ad ſcabiem equorum: Rubetam occiſam cum vino & aqua in vaſe æneo coquito, & hoc decocto ſiue liquore (ἰχῶρι) inungito, Eumelus in Hippiat. Græcis. ¶ Rubeta decocta & in aqua potui data, ſuum morbis medetur, vel cuiuſcunque ranæ cinis, Plinius. Et alibi, Omnium quadrupedum morbis capram ſolidam cum corio, & ranam rubetam diſcoctas, mederi reperimus. Ranarum cor adalligatum frigora febrium minuit. maximè autem quartanis liberant ablatis vnguibus ranæ adalligatæ & rubetæ. Iecur eius (rubetæ) vel cor adalligatur in panno leucophæo, Plinius. ¶ Ranæ rubetæ occiſæ in fumo arefactæ particula, quanta videbitur, in linteolo inuoluta, & ex licio collo ſuſpenſa eius cui nares ſanguine fluunt, mirè prodeſt, Marcellus. Audio Fridericum Saxoniæ ducem noſtra memoria, ad ſanguinem ſiſtendum, bufonem veru ligneo transfixum & in vmbra diligenter arefactũ, inuolutum ſindone manu tenendũ dediſſe laborantibus, donec intra manum incaleſceret, ita ſanguinem mox repreſſum: cuius rei rationẽ non video, niſi quod horror & metus facit, ſanguine ad cogitationem de animali tam contrario naturæ hominis refugiente. ſed forſan illum qui tenet aut alligatum gerit, quid linteolo contineatur ignorare oportet, vt in pleriſque iſtis ſuperſtitioſis amuletis. Bufones hodie ſuſpenduntur aëre vt areſiant, & præſentiſſimo remedio ſiſtunt omnem fluxum ſanguinis, Chriſtophorus Salueldenſis. Alij cinerem rubetæ, vt ſanguis ſiſtatur aſpergi volunt, cui remedio ratio non deeſt. Vide etiam in Rana G. *Buffo vſtus ſiſtit naturæ dote cruorẽ*, Io. Vrſinus: cui Iacobus Oliuarius ſcholiaſtes adiicit, nihil melius ſanguinẽ ſiſtere. Plin. tamen hanc vim non rubetæ, ſed aliarũ ranarũ cineri attribuit: Ad ſanguinẽ ſiſtendum (inquit) & ranarum illinunt cinerem, vel ſanguinem inarefactum. Quidam ex ea rana calamite, minima omnium & viridiſſima, cinerẽ fieri iubent. aliqui & naſcẽtium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda eſt, in calice nouo combuſtarum, cinerem, ſi per nares fluat, iniiciendum. Corium bufonis & teſta teſtudinis ſicca tritaq;, vel etiam vſta, puluere aut cinere fiſtulis immiſſo, ſanant eam prius mortificatam, Arnoldus in Breuiario 3.21. Et paulò poſt: Bufo, quantus haberi maximus poteſt, exentera-

Ad ſanguinem narium ſiſtẽdum.

Ad fiſtulas ſanandas.

tus, totus impleatur radice laureolæ trita & ſtercore gallinæ, & ſale cum vnguento ex althæa commixtis: & ſic in veru aſſetur donec combuſtus ſit, ita vt cum omnibus illis quibus farctus eſt conteri poſſit. Colligenda eſt etiam emanans pinguedo: & de ea quandoq; modicum in fiſtula & de puluere omnium prædictorum ponatur. hoc puluere ruſticus quidam, vt ipſe mihi retulit, omnes fiſtulas in quauis parte corporis abundantes curabat.

Remedia ex cinere bufonum. Cum mulieris mamilla ob lactis abundantiã ſuppuratur, & cancroſa fit, ac perforatur, tum caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem craſſum occide quocunq; modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponderes, addaſq; eiuſdem ponderis cancros viuos, & in olla rudi vitreata opertaq; & luto munita, ita vt in medio tantum foramen exiguum relinquatur, vrito ſuper pruna mediocri, calore non intermiſſo: & hoc cinere vtitor, Innominatus. Interdum hæmorrhoides tantum dolorem inferunt, & adeò largum ſanguinem profundunt, vt ſæpe totum hominem breui exhauriant. Huic malo Nicolaus Florentinus emplaſtrum ſuperimponit è cinere bufonis, cuius virus (vt & ſcorpionum) aduſtione conſumi ſcribit libro de curandis morbis capite de hæmorrhoidibus. Nam & ſanguinem (inquit) hæmorrhoidum ſiſtit, & dolorem ſedat, & ipſas delet. Hoc cinere ad eundem affectum tanquam ſecreto quodam remedio, vſum eſſe audio Lutetiæ quoq; inſignẽ quendam medicum. Contra venena marini leporis & rubetæ, cinis eorum remedio eſt in aqua potus, Obſcurus. Albertus ſimpliciter horum animalium cinerem remedium eſſe ſcribit contra venenum ipſorum. Podagris articularibuſq; morbis vtilis eſt rubetæ cinis cum adipe vetere. quidam & hordei cinerem adiiciunt, trium rerum æquo pondere, Plinius. Articulis & pedibus prodeſt ranæ rubetæ exuſtæ cinis, cum ſambuci coliculis tritis & ſeuo hircino vetere permixto & decocto, pariterq; impoſito, Marcel. Samonicus paruam ſambucum cum hircino ſeuo (abſque rubeta) ad podagram commendat. Sunt qui equis puluerem ex bufone (vſto nimirum) in oculos albugine aut ſimili vitio laborantes inflent. Puluis bufonis exenterati, combuſti in pignato, pannum oculi corrodit, Albertus de Villanoua. Falconi bufo vſtus in paſtu datur, ſi pennæ eius à tineis exedantur, Albertus. ¶ Ranam recentiores quidam vocant vlcus latum nigricans & peſtilens (carbunculum puto rectius vocari) quo boues interdum, niſi curentur, nono die pereunt. curatur autem cuſpide lignea, qua rana rubeta transfixa fuerit vel ſimpliciter, vel etiam in ea arefacta. ¶ Corpus ranæ, & præſertim pingue eius, facilem facit dentium eradicationem. videtur autem hoc eſſe ex petroſa, (arborea hortulana, Bellunenſis) & non domeſtica, Auicenna & Syluaticus inter nocumenta rubetæ. Vide ſupra in Ranunculo viridi G.

Ex ſanguine. Rubetæ ſanguis pſilothrum eſt, Kiran. Vide initium huius capitis. alij ranæ viridis paruæ ſanguini hanc vim adſcribunt.

Ex oculis. ¶ Ranæ terreſtris dictæ oculi recipiuntur in vnguentum contra lumbricos numero 59. apud Nic. Myrepſum.

Mira & ſuperſtitioſa de rubetis. ¶ De rubetis ranis quæ in vepribus tantum viuunt, mira certatim tradunt authores. Illatis in populum ſilentium fieri. Oſſiculo quod ſit in dextro latere in aquam feruentem deiecto, refrigerari vas, nec poſtea feruere niſi exempto. Id inueniri obiecta rana formicis, carnibuſque eroſis, ſingula in ſolium addi. Et aliud eſſe in ſiniſtro latere, quo deiecto feruere videatur, apocynon vocari, (Chriſtoph. Salueldenſis Germanicè interpretatur die zacken in krotten:) canum impetus eo cohiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalligatum ſtimulare. rurſus à dextro latere refrigerari feruentia. Hoc & quartanas ſanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliaſq; febres. amorem inhiberi eo. Sunt qui noſtro tempore, in Anglia præcipuè, non ex lateribus rubetæ os illud ſuperſtitioſum, ſed ex fronte requirant, hoc modo: Rubetam magnam & annoſam per medium ſcindunt, & in myrmecia formicis exponunt, quæ carnes erodunt. ſic oſſibus tantum relictis capitur os frontis, quod in vetulis buffonibus nigricat & prædurum eſt, oſſeæ tamen non lapideæ ſubſtantiæ. Sed quoniam multi falſò credunt verum lapidem in capite buffonis reperiri, quæ de lapide illo apud authores obſeruaui adſcribam.

De lapide quem in capite bufonis reperiri quidam tradunt, ¶ Recentiores lapidem in capite rubetæ haberi tradunt, quem ad dolores ilium geſtatu probent, ſed qui viua ea ſit exemptus, quales vulgò magna etiam copia feruntur anulis. quanquam hunc elici potius quàm eximi viuentibus conſtat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur. ita dum ipſi feriando relaxant ſe, capitis onus deponunt, id mox in ſubiectam ciſtam è medio foramine collabitur. alioqui ea eſt aliis inuidiſſima natura, vt lapidẽ eum, niſi tolleretur, reſorbeat, Hermolaus & Maſſarius. Borax, ſunt qui cheloniten vocent lapidem, inuenitur vt aiunt in capite buffonis ſenis ac magni. Braſauolus refert ſe in capite illius animalis inueniſſe, eſſeq; os potius quàm lapidem, (quod ipſe è bufonis capite eduxerit colore ad nigrum inclinante.) Duplex eſt, cauus oſſiq; perſimilis, colore fuſco pallente, & alter qui in oſſe lapidem continet. Verùm os capitis eſt, vt Braſauolus refert, quod vetuſtate concreſcit, quia terra alitur. Sed vires non noui: aduerſus calculum valere putant, ego incertus ſum an prohibeat lapidis generationem. at omnino prohibere non poteſt, neq; omnis. an verò aliquis retardet, dignum dubitatione eſt, Cardanus lib. 7. de ſubtil. Et rurſus, Oriuntur lapides in animalibus duobus modis: altero quidem, frigore, vt in limace, perca, cancris, buffone, & (vt aiunt) Indicis teſtudinibus. Borax ſpecies eſt buffonis, fuſci coloris & maxima, ita quòd cubitalis efficitur magnitudinis in terris calidis: & ſolet aliquando partum ſuum in dorſo geſtare. In huius fronte lapis inuenitur, cuius gratia etiam occiditur. Eſt autem lapis interdum albus, qui præfertur: interdum fuſcus

fuſcus ſubniger, qui probatur quum in medio habet guttam citrinam: aliâs virulentus, & tempore meo inuentus eſt totus viridis. eſt quando buffonis figura in eo viſitur impreſſa, Albertus lib. 22. de animalibus. Sed paulò aliter citat Alberti verba Syluaticus in Pandectis cap. 435. ex Alberti libro de mineralibus vel lapidibus, ſunt autem hæc: Lapis borax (inquit Albertus) in capite generis cuiuſdam bufonis repertus, duorum eſt generum. Vnus albus aliquantulum fuſcus: & alter ſi viuo adhuc palpitante bufone extrahitur, in medio habet oculum cœruleum. Noſtra quidem ætate extractus fuit vnus è bufone paruus, viridis. Aliquos etiam vidimus in quibus effigies bufonis erat expreſſa, qui de hoc genere dicebantur. vulgo autem *crapodinæ* (*crapauldines* Gallicè) dicuntur. Sordes purgant inteſtinorum & ſuperfluitates, Hæc Syluaticus ex Alberto. Sed Albertus hanc vim expurgandi inteſtina illi tantum generi tribuit in cuius medio oculus quaſi cœruleus apparet, ſi deglutiatur. Et rurſus cap. 469. iterum ex Alberto, Lapis niſe (aliâs nuſe) vt quidam dicunt, è genere lapidum eſt, qui inuenitur in capite bufonis. Sunt autem duo genera: vnus ſubalbidus, tanquam ſi lac (multum) mixtum ſanguini (pauco) fuerit, ita vt lactis color ſuperet: & ideo ſanguinis obſcuras vias (venas) in eo dicunt apparere. Et alius eſt niger: & aliquando pingitur in eo bufo ſparſis pedibus & ante & poſt. Dicunt etiam quòd ſi ambo ſimul includantur pręſente veneno, eos adurere manũ tangentis. probari autem hunc lapidem, ſi cum exhibetur (admouetur) bufoni viuo, bufo eleuetur contra eum, & ore ſi poteſt attingat. Dicitur etiam præſente veneno variũ effici illum qui ſubalbidus eſt. hoc ſimiliter Euax ſcribit, Hucuſq; Syluaticus. Lapis ex capite bufonis ab homine geſtatus veneni malitiam arcet, Phyſiol. Hic lapis cum bufoni viuo & palpitanti extractus fuerit, in medio ſui oculum habere dicitur: Cum autem bufo aliquandiu ante mortuus fuerit, tunc malitia veneni oculus extinguitur, & lapis vitiatur, Liber de nat. rerum. Georg. Agricola libr. 5. de natura foſſilium de brontia, (quam interpretatur bufonis lapidem maiorem:) & de ceraunia, (quam interpretatur lapidem bufonis maiorem læuem) ita ſcribit: Habent etiam lineas eminentes & ſtrias lapides in agris nati, ex quibus eum qui cum tonitruis, vt nunc quoq; credit vulgus, cadit, brontiam vocant Græci, capitibus teſtudinum ſimilem: qui cum imbribus, ombriam. Noſtri ſunt modo ſublutei, modo ſubuirides, modo ſubrubri, modo ſubfuſci, nunc vero variant colore. politi tanquam ſpecula, imagines reddunt. figura ipſis ferè dimidiati globi, rarò oblonga: interdum oui magnitudine ſunt, ſed ſæpius minores. Aliquibus bini ſunt circuli quaſi quidam moduli, (modioli,) à quorum ſuperiori quinæ lineæ eminentes æqualibus inter ſe ſpaciis diuiſæ, procedunt ad inferiorem, quarum ſingulæ vtrinq; ſtriam habent, &c. (has lineas aut ſtrias aliæ aliter habent.) Ceraunia quoq; ex eo nomen inuenit, quòd cum fulmine, vt idem vulgus credit, cadit. nec tantum in Carmania naſcitur, ſed etiam in noſtris agris. caret ſtriis & lineis, atq; in hoc differt à brontia. læuis verò eſt, & nunc rotunda, nunc oblonga: cuius genera coloribus diſtinguuntur. nam alia partim eſt candida & pellucens, partim fuſca, alia nigra eſt, alia rubet, Hæc Agricola. Idem in rerum metallicarum interpretatione, Chelonitidas Germanicè interpretatur minores lapides bufonum, Brontia, (vt inquit Plinius) cum tonitruis cadit, vt putant, & fulmine tacta reſtinguit, ſi credimus. De chelonitide vide plura inferius in Teſtudine *H. a.* Rubetæ ſpecies (inquit Chriſtophorus Salueldenſis) in Gallia & Hiſpania, cornuta, maculis croceis & nigris liuentibus, nomine borax, in capite gemmam fert eiuſdem nominis, quæ aliâs coloris in candido fuſci eſt, vt vidimus: aliâs nigra notulis liuentibus nigris, vt noſtri ſunt bufones, qualem habuimus: quæ magnitudine mediocris fabæ & rotundæ erat. Annulis principum includuntur. nam vbi venena ſunt præſens hic lapis colorem mutat, & quaſi ſudans guttas emittit. (Hoc & de gloſſopetra aliqui dicunt. Indica etiam gemma quæ ſubrufo colore eſt, in attritu ſudorem purpureum emanat, Georg. Agric.) & mirè, quod vidi, expetitur à noſtris bufonibus hic lapis, ita vt ſaltu eum rapere nitantur. congregantur etiam circa eum vbi apponitur in terram. Cæterum an gignatur in cerebro bufonis, vt draconites vel echites aliorum relinquo iudicio. Aliqui eum naſci volunt ex viſcoſa illa ſpuma, quam bufones verno congregatæ efflant in caput alicuius eximij quaſi regis bufonis. Et noſtri quoq; bufones tales lapides flare dicuntur, Hæc ille. Sed quòd in cornuta dicta rubeta naſcatur, aliorum nemo meminit, cum illa cæteris minor ſit: gemmam verò in maximis rubetis plerunq; reperiri traditur. quod & nuper amicus quidã Italus ad me ſcripſit, his verbis: Inueniuntur quos ipſe vidi, bufones quidam longitudine palmi, (dodrantis,) & ſuprà, qui nunquam ingrediuntur aquas, ſed ruinas veterum domorum, locaque humida & inter ſæpes habitant. ex iſtis extrahitur lapis contra multos morbos, maximè comitialem, commendatus, Hæc ille. Ego planè perſuaderi non poſſum tanta duritie ſolidiſſimum lapidem in animante concreſcere. ſumma enim durities & ſoliditas abſq; ſummis efficientibus cauſis calore aut frigore fieri non poteſt. Tantam verò harum qualitatum vim animalium natura non admittit, intra corpus quidem: quod addo, ne quis ſiliceas marinorum quorundã teſtas obiiciat: itaq; molliores tantum & penè friabiles, hoc eſt qui dentibus non ægrè cõminuantur, in animantibus naſci gemmas veriſimile eſt. Etſi oſſa quædã prædura & λιθοειδῆ, vt medici vocant à ſpecie lapidis, in animalium corporibus naſcãtur, in leone præſertim calidiſſima fera. ſed oſſiũ materia diuerſa eſt & flexilis. Batrachiten veteribus dictam gemmã, non aliam eſſe quàm boracẽ vel crapodinã coniicio, tum nominis ratione, nam à batrachoborax nomen corruptum eſt: & ſi non eſſet, vtraq; tamen à rana nomen habet, cum borax ſit *Batrachites gẽma.*

rana rubeta. tum colorum: de quibus Plinius, Batrachitas (inquit) gemas mittit & Coptos: vnam ranæ similem colore, alteram ebori, tertiam rubentem è nigro. Et alibi, Batrachites lapis ranæ viridi similis colore atque effigie. Atqui omnes isti colores, & ranæ etiam effigies, in diuersis hodie etiam boracum lapidum generibus reperiuntur. Kiranides batrachiten lapidem phrynon etiam vocat, si rectè legitur: & superstitiosos quosdam vsus indignosque recenseri ex eo memorat. Lapidem ranæ terrestris in capite eius repertum ligato cum diligentia, ac trito (sic habet codex impressus) & appende ceruici ægrotantis hydropici. pertingat autem vsque ad stomachum. & ita æger gratia Dei sanabitur, Nicolaus Myrepsus interprete Fuchsio. Idem Nicolaus borachium (βοράχιον) lapidem nominat in vnguento de citriis ad liuores & lentigines faciei. sed chrysocollam intelligit, quæ hodie etiam vulgò vbiq; *borras* appellatur. Veneni bufonis bezoar (proprium remedium) est lapis inuentus in capite bufonis, qui apud gemmarios vocatur borax, vulgò crapaudina, Petrus Aponensis. Borace gemma tanquam plana & læui, aliqui oculos salubriter demulceri putant.

Ex iecore & liene.

¶ Iecur chamæleontis pilos detrahere cum ranæ rubetæ pulmone illitum Democritus prodidit, Plinius. ¶ Iecur eis duplex esse ferunt, alterum exitiale, alterum antipharmacum, vt infra dicetur. Item ex his ranis lien contra venena quæ fiant ex ipsis, auxiliatur, Plinius & Nicander: cor verò etiam efficacius est, Plinius.

De veneno rubetarum.

¶ Rubetæ ranæ in vepribus tantum viuunt, grandissimæ cunctarum, plenæ veneficiorum, Plinius. Et alibi, Ranæ quoque rubetæ, quarum & in terra & in humore vita, plurimis refertæ medicaminibus, deponere ea quotidie ac resumere à pastu dicuntur, venena tantum sibi reseruantes. Ex quibus verbis colligimus rubetas tum in aqua tum in terra venenatas esse: terrestres tamen (siue in terra nascantur quædam, siue potius semper in aquis primum degant, pòst illis relictis in sicco) multò nocentiores crediderim. Videntur enim humore venena dilui ac temperari. Quanquam rursus aquæ nonnullæ, in quibus rubetæ, minores præsertim, degunt, ita corruptæ sunt, vt venenum ab illis accipere potius, quàm suum in eis remittere videantur. sed venenum etiam veneno permixtum, quod genere differat, vim eius imminuit. Rubeta rana dicitur quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit. hac autem mutatione, similiter vt chersydrus, ægrè curabilem afflictionem eis qui in eam inciderunt, inducit, Aetius. Matthæolus Senensis etiam rubetas terrestres aquaticis magis venenosas esse scribit, & terrestrium illas præcipuè quæ locis frigidis & opacis reperiuntur, vt in nemoribus vmbrosis vallium, & inter arundineta densa. Quanquam autem ille frigidis locis venenosiores esse scribat, non ideo tamen putandum est in frigidis quoque regionibus magis venenosas esse quàm in calidis, sed contra potius. non enim simpliciter in locis frigidis, sed simul opacis densisq; & humilibus versantes ranas deteriores esse scribit, nimirum propter aerem crassum inclusumq;, & transpirationem prohibitam: cuius contrarium ferè in regionibus frigidis accidit. Sed infra etiam ex Nicandro eiusque Scholiaste æstiuas ranas & in calidioribus locis (id est regionibus) veneni vehementioris esse docebo. Rubeta mulieres veneficæ quondam ad veneficia sunt vsæ, Georg. Agricola: (vt vim coeundi, ni fallor, in viris tollerent.) Aspidis morsus si ranam (nimirum rubetam) comederit, insanabilis omnino fit, Ælianus. Apros in Pamphylia & Ciliciæ montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edêre moriuntur, Plinius: idem fieri audio si rubetam ederint. Sunt & ranis venena, rubetis maximè, vidimusque Psyllos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quàm aspidum pernicie, Plinius. *Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum Porrectura, viro miscet sitiente rubetam*, Iuuenalis Sat. 1. *Funus promittere patris Nec volo, nec possum, ranarum viscera nunquam Inspexi*, Idem Sat. 3. Iecoris enim rubetarum fibra altera perniciosa esse fertur, altera eius veneno resistere. Rubetæ iecur omnino vitiatum est, vt corpus quoque eius totum prauo temperamento afficitur, Aristot. Rubeta venena habet, sed pauca, Albertus. hoc fortassis in Germania verum fuerit, propter frigiditatẽ regionis, alibi non item. aut sic scripsit Albertus aliũ secutus authorem, qui ranunculũ viridem pro rubeta intellexit. sic enim quidam ineptè interpretati sunt. Ἀσπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικέας πέφευγε, Καὶ κύνα λυσσητῆρα (λυσσητὴν potius propter carmen) καὶ πάλι λαδικέας, Suidas in Φρῦνος ex Epigrammate. Sed apud eundem in litera Λ, legimus λακεδέας, vbi tamen literarum ordo legi postulat λακιδέας per ι. non per ε in antepenultima: Varinus suo ordine posuit λακεδέας, quod non probo. Videtur autem deriuari à recto λακιδεὺς, & eunuchus aut cinædus significari, nefanda libidine attritus. nam & λακίδες dicuntur attritæ aut laceræ vestes, σπαδόνες. Σπάδων eunuchus est: σπαδὼν vero oxytonum, vnde σπαδόνες in plurali, quanquam & σπαδῶνες apud Varinum in plurali legitur, idem quod λακίς. Λαδικέας quidem legi, vt Suidas in Φρῦνος habet, non placet. nam à δίκη λάδικον formari oporteret, vt φιλόδικον. Λακὶς, τὸ σχίσμα, Scholiastes Aristophanis in Nebulas: vbi poeta διαλακήσασα pro διαρραγεῖσα posuit, & λα syllabam produxit. Et rursus in Acharnenses, Λακίδας, τὰ διεῤῥωγότα ἱμάτια, vbi poeta λα syllabam corripuit hoc versu: Ποίας ποτ' ἀνὴρ λακίδας αἰτεῖται πέπλων. Sed in Nebulis posset etiam διαλακκήσασα legi per duplex κ. à λάκκος. nam & λακκόπρωκτος dicitur, & eo in loco περὶ τοῦ πρωκτοῦ sermo est. ¶ Bufone sale extincto magno, si sal in aqua (aquam) dissoluatur, interula verò seu camisia in ea aqua lauetur, illum qui eam induerit, scabie grauissima corripi affirmant, Cardan. Catus serpentes etiam & bufones interficit.

ficit, ſed non comedit, (ciconia etiam rubetis abſtinet præterquam in magna eſurie) & læditur veneno, niſi aquam ſtatim ſuperbibat, Albert. ¶ Rubeta rarò morſum infligit, verum anhelitum conſueuit vehementer virulentum inducere, adeò vt etiam ſi anhelitu contingat tantum, eos qui propè ſunt lædat, Aetius & Auicenna. Apes etiam interimit. ſubiens enim aditus aluei, afflat, & obſeruans rapit euolantes, Ariſtot. Audio rubetas in hortis aliquando iuxta radices plantarũ quarundam, præcipuè ſaluiæ, latentes, veneno ſuo eas inficere. Atqui obſcurus quidam author ſcribit, rubetam ſaluia in cibo delectari, radicem verò eiuſdem letalem ei eſſe. fieri quidem poteſt, vt rubeta non radicem latitans iuxta eam, ſed folia exedendo afflandoq; venenata efficiat. Rubetæ vt inficiant plantã aliquam, aut animal quod caua earũ ingreſſum propius ipſas acceſſerit, inflant ſe, & contrahunt in ſeſe, & mox tenore illo remiſſo exprimunt eliduntq; humorem quendam, quo vicina quæq; leuiter aſpergunt & inficiunt, (vulgus eas aliquid permingere dicit,) Hoc modo emiſſione illius humoris, aut etiam ſaliuæ infectas herbas, fraga aut boletos, multos qui guſtarunt, malè affectos conſtat, quoſdam etiam mortuos. Nam ſaliua earũ non minus exitialis eſt quàm napellus, & ſimiliter ſanguis earũ, Matthæolus Senenſis. Fieri poteſt vt etiam perreptando per herbas, tardius enim procedunt, & incubãdo, humoris venenati aliquid relinquant. Huc pertinent Hippocratis verba in epiſtola ad Crateuam rhizotomum: Herbis (inquit) multa reptilia venenum immittunt, & hiatu ſuo internæ ipſarum teneritudini afflictionem pro auxilio inſpirant. Et huius rei ignorantia erit, niſi ſanè nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & grauis, rei factæ indicationem fecerit, Hæc ille. Quidam rubetæ venenum inter primi ordinis venena numerant, hoc eſt deterrima & quæ intra tres horas interimant. ¶ Eſt rubetarum genus, cuius non modo potus pernicioſus, ſed illius etiam aſpectus aſpicientibus infeſtiſſimus exiſtit, Ælianus. Et mox, Eius aſpectus hanc improbitatem habet, vt eam aduerſam ſi quis acriter intueatur, & illa contra improbo obtutu ſuo reſpiciat, ac ſuam aſpirationem humano corpori hoſtilem anhelauerit, hominem eo pallore afficit, vt ægrotanti ſimilis eſſe videatur: ac pallor per aliquot dies manet, deinde euaneſcit. Rubetam aſpiciens etiam optimè coloratus aliquis pallore tanquam ictericus afficitur, Philes. Bufo habet viſum peſtilentem, Liber de naturis rerum. Rubeta rana paluſtris aſſumpta tumores ciet, Dioſcor. (Φρῦνος βάτραχος ἕλειος,) eſt autem per appoſitionem adiectum, rana paluſtris: Ægineta diſiunctiuam coniunctionem, *aut*, adiecit, quem & Ruellius in transferendo Dioſcoride imitatus eſt, cum ita obſcurior ſenſus ſit, & dubitandi occaſio diuerſúmne an idem animal rubeta & rana paluſtris ſit. Nicander eandẽ facit, cui maior apud me authoritas quàm Aetij diſtinguentis non ſolum nomine, ſed etiam remediis, cum cæteri omnes ferè aut non diſtinguant in diuerſa animalia, aut ſaltem remedia eadẽ præſcribant. Marcel. Vergil. aliter conuertit, Hauſtæ rubeta vel muta paluſtris rana: quem reprehendi ſupra in rana gibboſa, quòd non ſolum à Dioſcoridis verbis recedat, ſed etiam falſa ſcribat, cum nulla paluſtrium muta ſit, nec eſſe tradatur ab authoribus. nam Matthæolus in Italica ſua tranſlatione, Potę ſiue terreſtres ſiue paluſtres rubetæ, interpretans, aliud quidem quàm Dioſcorides dicit, verum tamen, vt videtur, cum vtriſq; eadem remedia conuenire vero ſimile ſit. Et quanquam Dioſcorides eadem remedia hîc tradat, quę Nicander non ad rubetam paluſtrem, ſed ad mutam ranam: ſupra tamen (in Gibboſa) oſtendi, Nicandrum quoq; & alios veteres in ranis iſtis venenatis diſtinguendis erraſſe mihi videri.

Halitus bufonis venenatus.

Aſpectus etiam venenoſus.

¶ Vtcunq; eſt, nos hoc in loco ad quaſuis ranas venenatas veterum ac recentiorum ſcripta congeremus omnia. Primum igitur Dioſcorides: Rubeta rana paluſtris (inquit) aſſumpta, tumores ciet, pallor corpus vehementer decolorat, (quod alij etiam ex ſolo aſpectu eius euenire dicunt,) vt planè buxeum ſpectetur. ſpirandi difficultas torquet, & grauis halitus (fœtor) oris, ſingultuſq;. inuita interdum genituræ profuſio conſequitur. Adiuuantur autem facilè ſecundum vomitionem multo vini meraci potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. Breuiter, cogendi ſunt vt vehementi ambulationi & curſui ſe credant, ob torporẽ quo corripiuntur. quinetiã quotidie lauandi ſunt, Hæc Dioſcorides & Ægineta. Rurſus alibi Dioſcorides, Grauis (inquit) odor vomitu regeſtorum leporis marini aut rubetæ veneficia deprehendit. Ranæ rubetæ (inquit Aetius 13. 54.) duæ ſunt ſpecies, altera ſurda (id eſt muta,) altera non. Surda autem exitioſa cenſetur. Paſcitur ea in arundinibus roris linctu viuens: & ex eadem venenũ apparatur: Quod qui acceperint, febris comitatur, extremæ partes incẽduntur, frequẽtiq; anhelatione ac difficili ſpiratione anguntur, &c. vt Dioſcor. Cęterũ facilè opẽ reperiunt, ſi poſt aquæ & olei vomitũ, vinum meracum multum ſumant, aut picem cum vino, (quod remediũ Nicander etiam contra ranã paluſtrẽ vocalem ſcripſit.) Radicem etiam harundinũ in quibus ranæ rubetæ paſcuntur contuſam ex vino bibendam dato, aut cyperum ibidem enatam pondere drachmarum duarũ ex vino. Aut marinę teſtudinis ſanguinem cum leporis coagulo & cumino ex vino præbeto. Porrò dolium inſuper aut furnum igne ferueſacito, igneq; extracto laterem imponito, & ægrum immitti, multumq; ac diu exudare iubeto. Cogatur autẽ & ad continentem inambulationẽ, &c. vt Dioſcorides. Et mox cap. 55. Qui ranam paluſtrem acceperunt appetitione priuantur, ſequiturq; oris humectatio, nauſea, vomitus, & oris ſtomachi leuior morſus. Curãtur autẽ vini multi potu cum omnibus quæ calfactoriã vim habent: velut eſt Cyrenaicus ſuccus, laſer, ſilphium, cuminum, piper & ſimilia, Hæc Aetius. Apparet autem eum pleraq; omnia ex Nicandri Antipharmacis

Remedia aduerſus ranas venenatas in genere.

tranſcripſiſſe,aut certe ab alio qui à Nicandro mutuatus ſit,ſed ordine inuerſo. Nam quæ Nicander remedia præſcribit aduerſus ranæ mutæ venenum, Aetius, vt Dioſcorides quoq; aduerſus ranam paluſtrem,quæ vocalis Nicandro eſt, commendat: notas verò ſeu ſigna quæ Nicander in duobus iſtis ranarum venenis diſtinguit,ipſi ferè confundunt,vt & remedia quædam. Sed audiamus ipſum Nicandrum:Ranæ(inquit,vt nos cõuertimus)venenoſæ duorum ſunt generum.vna æſtiua, altera muta viridis,(λαχειδής,)quæ verno tempore inter frutices naſcitur,rorem lambens.Harum æſtiua colorem ceu thapſi inducit,membra accendit, (πίμπρησι:) frequentem ac difficilem reſpirationem mouet, odor oris fœtidus ſequitur.Huic ſubuenies ranæ elixæ aut aſſæ carne,aut pice ex vino propinata. Ipſius etiam rubetæ lien auxiliatur,rubetæ inquam paluſtris clamoſæ,quę inter algas primum ſua voce amœnum ver annunciat.Cęterum ſumpto ranæ mutæ illius,quæ inter harundines degit,veneno, plerunq; buxi color membra obſidet: ſæpe os bileo humore abundat, & ſingultus hominẽ cum oris ventriculi quadam eroſione frequentes concutiunt. Eſt quando genitale ſemen viris aut mulieribus (præter voluntatem)effluit.(Quidam interpretantur,vt in Scholiis legimus: Viros aut mulieres,genitura per corpus eorum diſperſa,ſteriles & infœcundos fieri. Raſis etiam ab hoc veneno in mulieribus conceptionẽ impediri tradit.) Sic affectis vinum merũ propinato copioſum, & vomitum nunquam non nauſeantibus excites.aut in dolio igne calefacto impoſitis ſudorẽ affatim elicias.Item procerarum harundinum paluſtrium radices ſecãs eodem in loco vbi ranæ verſantur, ex vino propines, aut viuacis cyperidis ſiue cyperi: atq; ipſum ſine cibo potuque aſſiduis ambulationibus exicca & defatiga, Hactenus Nicander. Rubetæ venenum collecturi,inquit Scholiaſtes Nicandri,pellem eius pungunt, & ſaniem emanantem collectã cibo aut potui illius quem occidere voluerint, ammiſcent. Et rurſus,Punctæ rubetæ in ſuperficie tãtum, vulnuſculis minimè profundis,in vas non picatum iniiciũtur,vbi aqua eis affunditur,quæ poſtea cibis aut potibus addita, letalis eſt. Si quis ex iis qui malas artes ingenioſè factitare ſciunt,rubetam primo contriuerit, deinde eius ſanguinem ſiue ad vinum ſiue ad aliam potionem admiſtum cuipiam per inſidias bibendum dederit,is ſanè ſine mora perit, Ælianus. Non autem omnis rubeta veneficiis apta eſt,ſed ea maximè quæ calidioribus in locis reperitur. itaq; per æſtatem venenum efficacius ab ea extrahitur, quod Apollodorus è vino propinari ait, Scholiaſtes Nicandri. hinc fortè ęſtiuam rubetam poeta dixit:& nos ſupra in calidioribus regionibus nocentius rubetarum genus haberi monuimus. Ei qui rubetas bibit(inquit Auicenna 4.6.2.8. quanquam interpres eius non rubetas nominat,ſed ranas lacunales virides,& marinas rubeas) accidit obfuſcatio coloris ad citrinitatem tendens,& apoſtematio (tumor) corporis cum mollitie,& aduſtio in gutture ac ore,item difficultas anhelitus,tenebroſitas oculorum,vertigo & fœtor oris.Et quandoque accidit ſpaſmus aut tetanus,aut ſolutio vẽtris dyſenterica,nauſea,vomitus,permiſtio rationis,& ſyncope.Eſt quando genitura & excrementa inuoluntario profluunt. Quòd ſi quis euaſerit, dentes tamen excident,(& capilli, Arnoldus:pili,Raſis.)Curabitur autem,ſi euomuerit à potu olei & aquæ calidæ,aut vini copioſi:& plurimũ exercitatus fuerit, ac ſudauerit in balneo & ſolio calido, & oleis calidis inunctus fuerit.Salubre etiam ei eſt medicamentum diacurcuma,& *lacha*,(*dialacha*,Raſis 8.31.) & quicquid hydropicos iuuat:item vinum plurimum,cum tribus drachmis radicum harũdinis, nec non cyperus,& calamus aromaticus cum vino. Et mox ſequẽti capite 9.quod de ranis citrinis inſcribitur,(ſumptum vt apparet ex Aetij capite de ranis paluſtribus ſupra recitato:) Per has inquit,tollitur appetitus cibi,& acidi fiunt ructus,color corrumpitur: ſuperuenit ſyncope, nauſea, vomitus,& dolor oris ſtomachi:& venter & crura apoſtemate (tumore nimirum) afficiuntur. Curandi autẽ ratio proxima eſt curationi præcedentium ranarum quas lacunales & marinas vocauimus,Hucuſq; Auicen. Borax dicta *ru.* (rubeta)genus ranæ venenoſæ,degit in aquis & in terra,redditq; membrum tactu inſenſibile ac ſtupidum, Arnoldus de Villanoua. Caro ranæ ſicca ſumpta & formicæ magnæ terantur, & conficiãtur cum ſucco ſquillæ:Si quis inde biberit *danich*,incurret pruritum,ſcabiem, & maculas peſſimas.Quòd ſi de rana decollata arida ſumpſerit ad pondus aurei in pulte vinó ve longo tempore ab acceſſu mulierum prohibebitur.Et ſi mulier inde aliquid ederit biberítve,impedietur eius conceptio,Raſis.Si quis ſanguinem ranarum viridium ſumpſerit,& confecerit cum eo *azarech*,trita,& potauerit ex eo pondus aurei,retinebitur eius vrina, Idem. Atqui apud Arnoldum in libro de venenis ſic legimus:Eius qui biberit aureum de ſanguine ranæ viridis confecto cum auripigmento, obſtruitur vrina.Pota aqua in quam emiſerit bufo ſaliuam ſuam,vel in qua degit,inflatur corpus vehementer ſicut hydropici:color fit liuidus cum permixta citrinitate: dolor & anguſtia accidit in ſtomacho, œſophago & inteſtinis,&c. vomitus & emiſſio ſpermatis vna hora,demum ſyncope mortalis. Pauci euadunt,atq; ij dentes amittunt propter laxam gingiuis inductam mollitiem: quæ huius veneni proprietas eſt,Bertrutius.Ille cui in potu datus fuerit ſanguis bufonis,patietur difficultatem anhelitus, & cardiacæ accidentia. & ſi quis ſputum ipſius(ſaliuam bufonis) ſumpſerit, vicinus erit morti non minus quàm qui napellum biberit. Cura eſt,vt bibatur ſmaragdi ſcrupulus, deinde intrare corpus animalis quadrupedis magni,vt eſt bos,aſinus,vel mulus,vel equus,idq; repetere aliquoties:deinde theriacæ drachmas duas bibere. Et eius bezoar eſt lapis inuentus in capite bufonis, qui borax vocatur, Hæc Petrus Aponenſis, qui eiuſdem libri de venenis cap.78. communia remedia contra leporem mari-

marinum & ranam marinam præſcribit, & inſectorum quoq; eadem ſigna. ranam autem marinam in barbarorum & Arabum ſcriptis ſemper rubetam paluſtrem intelligo. Superioribus annis (inquit Ponzettus cardinalis) quidam cepit cãnam, in cuius ſummitate infixus fuerat bufo: & expellens cum ea animalia ex ſuo agro, reuerſus domum, quàm primum incœpit comedere, euomuit cibum quem tangebat: nec ceſſauit donec cibus per manus alterius ei adminiſtratus eſt. Et ita intellectum eſt venenum à canna illa manibus eius inductum: quod cum eſſet craſſæ ſubſtantiæ nec aptum penetrare, cutem ſolum infecit nullo vitæ periculo. Sed neq; anhelando inficit bufo, niſi inflammetur ob iram, vnde fumoſus fit anhelitus: qui ſi craſſus & fœtidus eſſet, vitari poſſet. Saliua quoq; niſi inflammata non inficit: nec poteſt cito inflammari cum valde humida ſit. Quamobrem venefici hoc animal ſuſpendunt, & ſæpe percutiunt baculo. tunc enim ſpuma emanans venenum eſt peſtiferum, ictibus & ira acutum. Eſt autem aliter curãdus qui ſpumam ſumpſit, vel ſaliuam (ſic enim lego) vel ſanguinem, aliter morſus. Nam qui ſpumam vel ſanguinem factum acutum ſumpſerit, poni debet in ventre animalis magni, vt mulæ recens occiſæ. calor enim huiuſmodi cum calore naturali animalium perfectorum conuenit, qui inde auctus fortius reſiſtit: & competit omnibus nimium frigidis venenis: & interdum calidis, ſaltem quantum ad intentionem roborandi vires attinet. Pro antidoto tamen ſolent dari decem grana ſmaragdi triti cum vino, vel oleum balſami cum lacte. Et cum ſentiunt frigus, vtiliter dantur piſtacia, vel piper longum, Hæc Ponzet. Toxicum poteſt aliquando eſſe frigidum, vt ſpuma vel ſanguis botracis ſupercalefactæ, Idem ego verò hoc venenum tota ſubſtantia eiuſmodi eſſe puto, & natura ſepticum, nec vllum propriè dictum toxicum pro inficiendis ſagittis eſſe frigidum: Vide in Lupo *A.* in aconiti mentione. Quòd ſi venenum iſtud rubetæ ab ipſa inflammata ira verberibuſque ſumitur, & ſupercalefacta, vt Ponzettus loquitur, non debet frigidum videri.

¶ Bufones aridi poti, mortis periculum inferunt, Matthæolus.

Particularia remedia aduerſus rubetæ venenū.

¶ His ſubiiciam particularia quædam contra rubetæ venenum medicamenta, vt apud authores obſeruaui. Contra rubetarum venena auxiliatur phrynion in vino pota, aliqui Neurada appellant, à radicibus neruoſis, alij poterion, Plinius. (apparet autem ab hoc ipſo contra rubetas auxilio nomen ei factum. Phrynos enim rubeta eſt. Noſtro quidem ſeculo, quod ſciam, ignotum.) Item aliſma, quam alij *damaſonion*, alij *lyron* appellant, foliis plantaginis, anguſtioribus, & magis lacinioſis, conuexiſque in terram, aliâs etiam venoſis ſimiliter, caule ſimplici & tenui, cubitali, capite thyrſi, radicibus denſis, tenuibus, vt veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus, naſcitur in aquoſis. Alterum genus eiuſdem in ſyluis, nigrius, maioribus foliis. Vſus in radice vtriuſque aduerſus ranas & lepores marinos, drachmæ pondere in vino poti, Plinius. ¶ Cancri fluuiatiles triti potiq, ex aqua recentes, ſeu cinere adſeruato, contra venena omnia proſunt, priuatim contra ſcorpionum ictus cum lacte. addi & vinum oportet. eadem vis contra venenatorum omnium morſus, priuatim contra leporem marinum ac ranam rubetam, Plinius. ¶ Cynogloſſus caninas imitatur linguas. Eſt alia ſimilis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua ranis & ſerpentibus aduerſatur, Plinius. Ego iſtam cynogloſſo ſimilem, ipſam eſſe cynogloſſon puto. lappas enim noſtra cynogloſſus fert poſtquam defloruit, in ſummo caule & ramulis. diuerſam fortè iudicarunt, qui ſine caule ipſam primo anno toto viderunt, (ſecundo enim demum cauleſcit) vt ſcribit Dioſcorides. ſimilis error in bechio etiam commiſſus eſt. Plinius tamen caulem cynogloſſo attribuit, libr. 25. cap. 8. thyrſos eius ſemen gerentes memorans. Matthæolus Senenſis cynogloſſum vulgò dictam pharmacopolis, ſecundam hanc Plinij cynogloſſum eſſe putat, lappas ferentem. Dioſcoridis verò cynogloſſum Romæ ſibi viſam, nunquam cauleſcere, foliis craſſis, longis, piloſis, in terra radiatis rotæ aut Solis inſtar. ſed forſitan ea quoq; caulem profert, eo tempore non viſa Matthæolo: quod facilius coniicio, quoniam in petaſite etiam ſimiliter ab eo erratum eſt. Sed quod ad remedium ipſum pertinet, idem hoc præſtari puto ſimiliter à quauis anchuſæ, echij aut cynogloſſi bugloſſíve radice, vtpote congenerum plantarum tum forma tum facultatibus, ſiccando nempe refrigerandoq;. quanquam cynogloſſus noſtra, mollibus & catulos redolentibus foliis, nonnihil à reliquarum genere diſceſſit, cum nec ita aculeata ſit, nec ſemen ſimile proferat: & vt ipſe iudico, refrigerando efficacior ſit. ¶ Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum venena neceſſarium, Plinius. ¶ Ex his ranis lien, contra venena quæ fiunt ex ipſis auxiliatur. cor verò etiam efficacius eſt, Plinius. Splenem quidem rubetæ paluſtris veneno eius obſiſtere Nicander etiam docuit: in Scholiis ὀπὸς pro σπλὴν malè legitur. Timæus & Neocles medicus rubetas dicunt duo iecora habere: & alterum quidem occidere, alterum alteri aduerſans ſalutem adferre, Ælianus, Philes. Ranarum rubetarum altera fibra à formicis non attingitur, propter venenum, vt arbitrantur, Plin. Rubetæ cinis, ſicut & cinis leporis marini, medicamen eſt contra venenum ipſorum, Albertus. Alius quidam obſcurus, horum animalium cinerem in aqua potum, venena ipſorum expugnare tradit. ¶ Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra ſalamandras, Plinius. Sunt autem ranæ marinæ Græcorum & Latinorum veterum non paluſtres rubetæ, vt Arabum interpretes transferunt, ſed piſces quidam plani. Vide in Salamandra G. ¶ Teſtudinis marinæ ſanguis cum vino & leporis coagulo cuminoq; contra ſerpentium morſus, & hau-

ſta rubetæ venena, conuenienter bibitur, Dioſcorid. Sanguis teſtudinum terreſtrium contra ſerpentium omnium & ranarũ venena auxiliatur, ſeruato ſanguine in farina pilulis factis & cum opus ſit in vino datis, Plinius. ¶ Mirè efficax eſt contra rubetas quinta eſſentia theriacalis noſtra, nec non oleum noſtrum de ſcorpionibus, quæ ſupra deſcripſimus in prologo in hunc ſextum Dioſcoridis librum, Matthæolus Senenſis.

¶ Rubeta ſi conſpuerit hominem, mox pilos omnes amittet ille, Kiranides. Aduerſus venenum rubetarũm (ſiue morſu nimirum ſiue aliter infecto corpore) terra ſigillata vera, quæ vulgò terra S. Pauli nominatur, ſaliua ſubacta vtiliſſimè imponitur, Theophraſtus Paracelſus.

De rubetæ morſu. ¶ Bufonis morſus venenoſus eſt, vt ſerpentis, Arnoldus: ſicut ſerpentis ſecundi ordinis, Albertus. Peſſimus eſt bufonis morſus, & inſanabilis efficitur, Obſcurus. Membra ſtupore afficit, Ponzettus. Catus cum bufonibus quoque pugnare dicitur: quorum licet venenatis aculeis (fortè dentes eorum ſic nominat) impugnetur, non tamen necatur, Obſcurus. Rubeta dum ſpiritu expletur exaſperat & vibrat terga, atq; ob id ipſum audentior euadit, (audentius inuadit.) ad lædendum itaq; & manifeſtè inſurgit, & ſaltibus interpoſitum ſpatium contrahit, rarò quidem morſum infligens, ſed anhelitu (ſuſpirio, Hermolaus) virulento inficiens, Aetius 13.36. Dentes cum inflixerit, negant morſum remittere, vt & ſalamandram: & ſi auellatur, letale eſſe. itaq; relinquendam aiunt à morſu pendentem. Lege ſupra hiſtoriam in *D.* Qui à rubetis læſi (morſi) ſunt, his omne corpus intumeſcit & diffinditur, ac citò omnino pereunt. Porrò quæ opem auxiliarem his ferre poſſunt, ex vniuerſalibus & communibus antidotis ac epithematis huc transferantur, itemq; & reliquis quæ ad curationem pertinere videbuntur, Ibidem: ex quo loco Auicenna etiam tranſtulit 4. 6. 5. 25. Ex morſu (inquit) rubetæ apoſtema magnum accidit, & interitus velox. Curatio autem adhiberi debet per theriacam magnam, & huiuſmodi (communia remedia.) Lac muliebre contra morſum ranę bibitur ſtillaturq́;, Plinius. Damaſonium morſis à rubeta prodeſt, Dioſcor. Eryngij radix illinitur plagis (venenatis,) peculiariter efficax contra cherſydros ac ranas, Idem. Bufones etiam morſu ſuo, quanquam non profundo, venenum immittunt, Matthæolus. Morſis à bufone ſufficit dari de oſſe quod etiam in latere dextro capitis eius reperitur, Ponzet. Atqui Plinius, qui ſolus huius oſſiculi mentionem fecit, non in dextra rubetæ capitis parte, ſed ſimpliciter in dextro latere contineri ſcribit, nec vllam vim contra huius animantis morſum ei attribuit. Decepit fortè Ponzettum quod Aponenſis ſcripſit, lapidem in capite bufonis repertum præcipuum contra eius venenum eſſe remedium: conſtat autem non lapidem, ſed oſſa tantum in eius capite reperiri, vt ſupra docuimus.

De humore rubetæ quem quidam vrinam eius vocant. ¶ Vulgus noſtrum humorem quem inflata irataq; rubeta emittit, vrinam eius vocat: & permictum illum dicit, qui eo aſperſus fuerit. De hoc veneno etſi iam ſuperius ſparſim egi, hîc tamen priuatim quædam commemorabo. Cutim ſic infectam putreſcere aiunt, & difficulter ſanari. Rubeta tum terrena tum paluſtris, ſi bacillo ſæpius verberetur, inflato corpore virus primo è clunibus exprimit lõgius, deinde ſudat: cuius ſudoris lactei guttę admodum grauis & putidi ſunt odoris, ac cum occiditur ferè opij, Georg. Agricola. Lacteus quidem veneni humor eſt in ſalamandra etiam & lacertis aquaticis, forſan & terreſtribus. Itaq; ob colorem ſpumam aliqui (vt Ponzettus) hoc venenum vocant, fortè & ſaliuam eandem: niſi ea oris propria videatur. Si rana ſaliua ſua oculum aſperſerit, præcipuum eſt remedium in lacte muliebri, Plinius.

De mulieribus quæ bufones & ſimilia animalia pepererunt. ¶ Mulieres aliquando vnà cum fœtu humano pecus etiam concipiunt: ſic enim Cælius Aurelianus & Platearius nominant: & interdum ranas ſeu bufones, & lacertos, aut ſimilia eis animalia. cuius quidem monſtroſæ conceptionis cauſam aliis inquirendam relinquo. Notandum (inquit Platearius in capite de retentione menſtruorum) quòd ea quæ valent ad menſtrua prouocanda educunt & ſecũdinam, & bufonem fratrem Salernitanorum, (ſic & lacertum Lombardorum fratrem aliqui nominarunt.) Notandum etiam quòd mulieres Salernitanæ in principio conceptionis, & maximè quando debent fœtus viuificari, prædictum animal nituntur occidere, bibentes ſuccum apij & porrorum, Hæc ille. Mulier quædam recens nupta, quum omnium opinione prægnans diceretur, loco fœtus, quatuor animalia ranis ſimillima peperit, & optimè valuit: ſed poſtea circa pectinem dolorem ſentiebat, quẽ paucis adhibitis remediis ſedauimus, & pulcherrimè viuit. Similiter mulier alia quum puerum optimè peperiſſet, inter ſecundas animal ranæ ſimillimum eiecit, & ipſa & puer pancraticè habent. Mercatoris quoq; cuiuſdam vxor abortiuit, & altero poſt abortum die ſimile animal peperit, vt multis aliis eueniſſe vidimus, præcipuè Anconitanis. Debet autem animal hoc inter molæ genera adnumerari, Amatus Luſitanus in Curationibus ſuis cap. 27. Idem in Heluetia eueniſſe mulieribus quibuſdam audio, ſed rarius.

De bufonibus in quorundam inteſtinis repertis. ¶ Cæterum in ventriculis quorundam aut inteſtinis bufones reperiri, facilius reddi ratio poteſt. videtur enim fieri id aliquando poſſe genitura ipſorum, vno aut altero ouo ſcilicet à cõtinua illa ouorum ſerie ſeparato, cum potu aquæ hauſta. Quanquam enim in terra & aquis bufones ex putredine naſcantur, in corpore tamen humano id fieri poſſe non eſt veriſimile. nam lumbrici quidem intus ex putredine naſcuntur, ſed non tam corrupta & praua qualem generandis bufonibus ſubiici oporteret. & lumbrici nihil ferè quàm carnei ſunt, vt facile ex putredine quauis generentur, bufonis verò

verò corpus variis membris, organis, & ossibus cōstat, vt id nisi hausta genitura in homine nasci non credam. Ea verò cum hausta fuerit in potu facile ventriculi villis adhæret propter substantiam viscosam & tenacem. non concoquitur verò neq; vincitur à vētriculo, cum naturam nostræ prorsus contrariam habeat, à qua tamen venenum fortè in corpus non dispergitur, quoniam pellicula continetur tum ouum, tum multò magis cum ex eo animal nascitur, & in ventriculo manet, & meliore intus succo nutritur à prima statim origine. adde quod minus veneni in genitura quæ in aqua fuerit esse verisimile sit, vt in ipsis rubetis aquaticis minus quàm in terrestribus: & insuper vicinitatis partui ratione. quo grandius enim animal quodq; venenatū fit, eò magis siccescit, & syncerius venenum habet. itaque in regionibus calidis & siccis, non tam caliditatis puto quàm siccitatis ratione, aut certe vtriusq; pari, vehementiora animalium venena sunt. quod si minora tenerioraq; animalia, vtpote humidiora, minus noxia sunt, genituram ipsam quantum fieri in cuiusq; genere potest minimè noxiam esse oportet. Neq; hoc tamen prohibet quin animalium quorundam, (in genere serpentium, lacertorum & insectorum,) oua interimere possint: cum quorūdam adeò intēsum sit venenum, vt quamuis per gradus aliquot imminutum adhuc interimat, tardius tamen. Bufonum verò venenum cum non sit vehemens, in nostris præsertim regionibus frigidis & humidis, minus mirum fuerit veneni illius quod genituræ ipsorum inest vim tam debilem esse vt multo tempore superstes homo durare possit. quod quidem etiam in aliis quibusdam venenis septicis ex plantis contingit, vt aconito: sic enim temperari possunt à maleficis, authore Theophrasto, vt lōgo post tempore interimant. Etiamsi verò quod genituræ inest venenum minus esse dixerim, grauida tamen animalia venenata, eo tempore quo oua aut fœtum gestant nocentiora sunt: non quòd ab ouis fœtúve veneni aliquid accipiant matres, sed quoniā si quid boni & dulcioris succi habent alendo fœtui cōmunicant, vnde corpus eorum siccius manet, & deterior tantum succus eis relinquitur. *Sed hæc fortè intēpestiuius, cum in eo sermone qui in genere de animalibus venenatis instituitur, tractari deberent.* ¶ Natos quidē in corpore bufones, hoc potius quàm ranarum nomine dici puto, quòd colore sint lurido: & verisimile est à sumpta etiam ranarum in potu genitura, ranas in corpore natas, & forma nonnihil, & colore præcipuè, à ranis quæ in suis aquis nascuntur differre, propter alienam nutrimenti & quo continentur loci naturam, aerisq; & Solis priuationem: itaque ranas etiam intus natas bufones appellari. Interim tamen non negârim verorum etiā bufonum genituram aliquādo hauriri, & veros inde bufones nasci. non mirum autem posse eos ita inclusos viuere, cum alioqui etiam in cauis latere soleant, & hybernos menses abditi exigere: & aliquando saxis etiam inclusi viui reperiantur. Raro enim pulmone genus omne ouiparum est, nec tantum respiratione indiget quantum viuiparæ animantes. ¶ Ad bufones in ventre natos: Serpentem exenterato, caput & caudam ad duos digitos amputato. reliquum corpus in frusta aliquot secato, in aqua elixato, & pingue supernatans sorbeto, sic bufones vomitu reddes. hoc remedium repetes, donec omnes euomueris. Postea medicamentis restaurantibus & aromaticis vtitor, Liber quidam Germanicus manuscriptus.

H.

a. Rubeta inflat se irata, tam proterue audax vt insiliat quoque proximum, quanquam suspirio se frequentius quàm morsu vindicans, buffo inde, vt arbitror, à Vergilio & vulgo dicta, Hermolaus. ¶ Καρφύχτοι, rubetæ, φρῦνοι, apud Rhodios, Hesychius & Varinus. accedit nonnihil hæc vox ad Gallicam *crapaude.* φρῦνος scribi debet, vt sit vox penanflexa, non paroxytona neq; oxytona, vt quidam ineptè scribunt. Nicander & alij penultimam rectè producunt: quare cum acuto scribi non potest. φρυνέος etiam in Etymologico & apud Varinum legitur pro rubeta, παρὰ τὸ ἐμφερὴς εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους βατράχους, ἢ ἀπὸ τοῦ φέρεσθαι ἀπὸ τῆς λιμνώδους φύσεως ἐπὶ τ (fortè τόπον) χερσαῖον. *Synonyma.* Item φρυνίον, & φρυνὸ, τοῦ φρυνὸς in Lexico Græcolatino nescio quàm rectè. φρύνη in fœminino genere apud Nicandrum, poeticum tantū videtur. vsurpat tamen Ælianus quoq; de animal. 11. 11. φρύνιχος pro φρῦνος reperitur apud Galenum libro septimo de compos. medicaminum generalium, in mentione acopi ex rubetis. ipse quidem erratum suspicor, quum sæpius ibidem φρῦνοι non φρύνιχοι (quod semel tantum scribitur) nominentur. Chrysippus philosophus tradidit phryganion adalligatum remedio esse quartanis. quod esset animal, nec ille descripsit, nec nos inuenimus qui nouisset. demonstrandum tamen fuit à tam graui authore dictum, si cuiusquam cura efficacior esset ad inquirēdum, Plinius. Ego non aliud animal à Chrysippo quàm rubetam indicatum puto, quoniā & nomina vicina sunt phrynion & phryganion: & fortè vt Latini rubetam dixêre, quod inter vepres & rubos degat, sic Græci quidam phryganion à phryganis id est virgultis minoribus, quæ aliqui suffrutices nominant, alij per syncopen phrynion & phrynon. Conuenit & remedium. Nam vt Plinius ipse alibi scribit, Rubetæ ablatis vnguibus adalligatæ quartanis liberāt. iecur etiā eius vel cor adalligatur ad quartanas, item ossiculū è dextro eius latere. Esto igitur phryganiō Chrysippi rubeta, quoniā certius aliud adhuc nemo docuit. φρῦνος, βάτραχος ἢ παχὺς, Hesychius: sed forsan ἢ coniunctio tolli debet, aut pro ea legi articulus ὁ. vt sensus sit, rubetam, crassam & turgidam ranam esse. φρῦνος ὁ ἀδιάπλαστος βάτραχος, Suidas. videtur autem error. adiaplastos enim informem significat, qualis rana, nondum scilicet in membra & pedes digesta, γέρινος vel γύρινος non φρῦνος vocatur. Et sanè grammatici γυρίνους interpretantur βα-

τράχυς ἀδιάπλαστος, vt ſcripſi in Rana *C.* Si quis tamen adiaplaſton hic ſimpliciter pro craſſo & inarticulato accipiat, permittã illi, ſed ſic vt impropriè ita accipi moneam. φρῦνος quidem pro γέρινος facilè ſcribi ab imperito aliquo potuit: nec obſtat authoritas Lexicorum Græcorum, cum & alia ſimilia errata in eis deprehendantur. Petrus de Tuſignano barbarus ſcriptor, buffonem, quem & bubonem nominat, inter peſtilentiales abceſſus numerat, vt batrachion quoque. ſed hoc à materia venenoſa excitari ait, bubonem non item: quem ridiculè buffonem nominari putat, quoniam vt animal huius nominis continuò ſtet. ſic enim loquitur.

¶ Epitheta. φρῦνος θερειόμενος, θερόεις, λιμναῖος, πολυηχής, apud Nicandrum. Lurida rana apud Varronem, vt coniicio, rubeta eſt. Poſſunt quidem ranarum quædam epitheta etiam rubetis attribui, vt turpis, paluſtris, rauca.

Homonyma, & deriuata.

¶ Phrynion frutex eſt, qui aliâs *poterion*, apud Plinium & Dioſcoridem, &c. ſic dictus quod aduerſus rubetarum venena auxilio ſit, vt ſuperius in *G.* ſcripſi. Idem nomen etiam paronychiæ apud Dioſcoridem attribuitur. Quidam Germanicè herbam quam vulgus medicorum cotulam fœtidam nominat, **Krottendyll**, id eſt anethum bufonum appellant, cui ego nihil cum bufonibus rei eſſe puto: & fictum Germanicum nomen à ſimili Latina voce cauta vel cotula: & ſimiliter ſimillimam ei, niſi ſuaui odore differret chamæmalum, **Krottenkraut**, id eſt herbam bufonum aliqui vocant. Harum ſimilitudinem in floribus parthenium repræſentat, quam Hetruſci olim cautam vocitabant, vt inter nomenclaturas Dioſcoridis legitur. Sed in quibuſdam Heluetiæ locis herbam botryn appellant **Krottenkraut**: nimirũ quod foliis circa radicẽ priuſquam cauleſcit ſeſſilibus terræ incumbat: niſi fortaſſis à rubetis etiã appetitur in hortis vbi ſeri aut ſponte naſci ſolet. Noſtri etiam lactariã quandã herbam, quæ tithymalis adnumerari poſſit, minimã in eo genere, denſam & fruticoſam, locis cultis prouenientem, **Krottenkrut** nominant: quæ veterũ chamæſyce videtur. Chamæbatum aliqui **Krottenbeere** vocitant, alij ſambucum aquaticam eodem nomine. Sunt qui linariam vulgò dictam, Germanicè **Krottenflachs**, id eſt linum rubetarum interpretantur. Ruellius de nat. ſtirpium 3. 112. tertium genus ſideritidis à Gallis vulgo *herbam terrenam* vocari meminit, à nõnullis *crapodinam*, quòd bufonis modo ſemper ſeſſilis humi reſideat. Cicutam nonnulli **Krottenpeterle**, id eſt petroſelinum ſeu apium bufonum dicunt, vt Laur. Friſius annotauit. *Garab* eſt arbor ſuper quã generatur borax, Vetus gloſſograph. Auicennæ. intelligit autem per vocem borax lanam xylinam ſiue goſſipium, quæ à nonnullis vulgo *borra* nominatur.

¶ φρυνολόγος ἱέραξ, id eſt rubetarius accipiter vocatur, qui rubetis inſidiatur vt deuoret. ¶ In littoribus Oceani Gallici *crappam* quaſi *crappaudam*, id rubetam nominari audio piſcem quem accolæ Balthici littoris *torſch* vocitant, cuius corpus totum in capite & cauda eſt. (Hunc poſtea cognoui ranam piſcatricem eſſe.)

De tribus bufonibus Gallorum regum inſigni.

¶ Veteres (hoc eſt ſuperioris ſæculi apud nos pictores) ad denotandam auaritiam, mulierem bufoni inſidentem pingebant, (cæcam, cor manu comprehenſum rodentem,) quòd bufo licet totus in terra occultetur, non ſatis tamen terræ in cibo abſumere auſit, Mich. Herus. Gallorum reges inuenio olim inſigne regni habuiſſe tres bufones nigros in ſpatio flaui coloris: poſtea verò Clothoueum tria lilia aurea in ſpatio cæruleo tanquam cœlitus tranſmiſſum inſigne vſurpaſſe. Troiani Ilio deſtructo traiecto mari circa Mæotin habitarunt: vbi cum à Gothis infeſtarentur, Marcomirus rex eorum cum reliquis populi præfectis, nouam & quietiorem ſedem quærere ſtatuit. Et cum oraculo moneretur vt locum illum adiret vbi Rhenus in mare illabitur, à magã etiam Alruna nomine ad profectionem illam ſuſcipiendam impulſus eſt. Effecit enim mulier illa arte ſua vt noctu appareret regi Marcomiro ſpectrum quoddam triceps, aquilæ, bufonis & leonis capitibus: ex quibus aquila his verbis eum allocuta eſt: Genus tuum ô Marcomire opprimet me, & conculcabit leonem & interficiet bufonem. Quibus verbis ſignificauit futurum, poſteros eius Gallis Romanis & Germanis imperaturos, Munſterus.

¶ Propria. Phrynis, cytharœdus Mitylenæus. Phrynichi duo Athenienſes tragici, tertius comicus, quartus ſophiſta Bithynus, quorum omnium Suidas meminit. Apud eundem Φρυνίων proprium viri nomen. Phryne, meretrix olim famoſa. Euſtathius Iliados χ. interpretans, Phrynẽ meretricem alteram Theſpicam fuiſſe ſcribit: alterã Seſtum cognomine σηστὸν, διὰ τὸ ἀποσήθειν καὶ ἀποδύειν τοὺς αὐτῇ συνόντας. Alij verò, inquit, Phrynen alteram κλαυσίγελων cognominatam ſcribunt, alterã Saperdion. Mneſarete aurea fuit Delphis, ea ſcilicet quæ Phryne cognominata fuit propter pallorẽ, Plutar. in libro Cur Pythia non amplius carmine reſpondeat. Phrynondas, Φρυνώνδας, vir Athenienſis fuit, notæ improbitatis, non minus Eurybate, vnde homines malos Phrynondas cognominãt, Etymologus. Euſtathius quoque Phrynondam hominem improbum & malignum fuiſſe refert. Φροῦροι populi ſunt Scythiæ Dionyſio in Periegeſi, aliâs Φρῦνοι ὁμωνύμως τῷ ζώῳ, id eſt ranis rubetis cognomines, Euſtathius in Dionyſium.

¶ *c.* Muſtelas fluuiatiles, quas noſtri thryſcias vocant, alij **quappen, alquappen**, cum ranis aquaticis maioribus coire putant aliqui: vel etiam cum rubetis aquaticis. nam & oris rictu ranas referunt, & ventriculus eorũ appendices quaſdã habet pedibus ſeu manibus raninis ſimiles. hinc Saxones dicunt

cunt prouerbio, Es ward ein quapp no nie so gůt, Sie heft inn sick eyn patten fůt, vt Christoph. Encel. annotauit. ¶ *Buffones gigno* (anas loquitur in poëmate Io. Vrsini) *putrida tellure sepulta, Humores pluuij fortè quòd ambo sumus. Humet is & friget, mea sic vis humet & alget Cum perit in terra qui prius ignis erat.*

¶ *e.* Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit: si fictili nouo obruatur rubeta rana in media segete, non esse noxias tempestates, Plinius. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent, (Democritus iubet, Ruellius) priusquam sarriatur, defodiq; in medio inclusam vase fictili: ita nec passerem, nec vermem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem. Sunt qui rubeta rana in limine hordei pede è longioribus suspensa, grana inuehere iubeant, (contra gurguliones,) Idem. Venerem concitant nerui rubetæ dextro lacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata, Plinius. Sunt & aliæ quædam superstitiosæ huiusmodi nugæ ex rubeta aut partibus eius adalligatis, præsertim ossiculorum quæ in lateribus eius reperiuntur, quas supra in *G.* recitauimus. *Superstitiosa quædam de rubetis.*

¶ *h.* Bufonem vndecunq; & quomodocunq; obuium veteres in auguriis felicissimum habuerunt. nam licet vel solo visu molestus sit, hominibus tamen nihil feliciores successus enunciat bufone. auguria enim cum vel nomina sint deorum, multoties per ea quæ primo aspectu molesta sunt, hominibus deferuntur, Aug. Niphus lib. 1. de auguriis. ¶ In hominem stolidum & nullius mentis vulgus nostrum prouerbialiter dicit, Du hast åben sinn/ wie ein krott haar: Tantum sensus tibi inest, quantum pilorum rubetæ. *Bufo obuius bonū omen veteribus.*

DE RANA VENENATA FOSSILI.

RANA venenata, quam metallici nostri ex ignis colore qui insidet ei, πυρίφρυνον, (Feurkrott,) nominãt, in saxis perpetuo quasi cõdita & sepulta latet. Altius intra terrã gignitur, & reperitur modo in venis, fibris, saxorum commissuris, cum hæ excauantur: modo in saxis ita solidis, vt nulla foramina, quæ videri possint, appareant, cum cuneis diuiduntur. Quo sanè modo & Snebergi & Mannisfeldi fuit inuenta. Ea ex subterraneis cauernis elata in lucẽ primò turget ac inflatur, mox de vita decedit. talis etiã rana crebrius reperitur in Galliis Tolosæ in saxo arenario rubro candidis maculis distincto, ex quo molæ fiunt. quocirca id genus saxa omnia priusquam molas ex eis faciant, perfringunt. quod ni fecerint, ranæ, vbi, cum molæ versantur, concaluerint, inflari solent, & disruptis molis frumenta veneno inficere, Georg. Agricola.

DE RANIS. RVRSVS EX BELLONIO.

RANA aquis innatat, saltando per terram graditur. Multorum quidem est generum, sed palustris ac marina tantum edulis est. Venenata est quæ cœnosis antris ac cloacis plantarumq; radicibus, & sub terra altè defossa reperitur, rospum & buffonem nominant. è cuius capite detracti calculi, oculis ac venenatis poculis mederi falsò circulatorum vulgus autumat. hi enim potius à rubetæ cerebro detrahuntur: vulgus nostrum crapodinas appellat: quas ab antiquis chelonites vocatas postea docebimus, cum de lapidibus nomen à piscibus habentibus à nobis differetur. *Rana venenata.*

Rana marina ad palustrem accedit, sed cartilagines habet ossium loco, estq; palustri procerior, atque æstuariis frequens, vt suo loco tractabitur. (Vide in rana piscatrice *G.*) *Marina.*

Rana palustris paucis antehac annis in cibis apud nos expetita, ore est prægrandi, nullis dentibus prædito, quod foras ex aqua, testudinis modo, emittit, vt auram excipiat: chamæleonem in cibo capiendo imitatur, vesciturq; muscis, locustis, millepedibus, erucis, culicibus: quibus dum insidiatur, linguam ternûm digitorum longitudinis foras exerit ac vibrat, in cuius extremo spongiosus quidam veluti mucus, visci modo, quicquid contingit, agglutinat, vt integrum scarabeum plerunq; in aluum demittere conspiciatur. Ad quod munus officula vtrinq; duo in radice linguæ (vt & serpentes) habet, quibus ipsa miro naturę artificio confirmatur. Ranæ oua pariunt, coeunt, fœtusq; emittunt continuo veluti filo sibi cohærentes (carnes minutim conscissas ac nigras esse dixeris) gyrinos vocant, oculis & cauda insignes, qui mox in posteriores pedes abeunt. Ranæ hepar in tres lobos distinctum est, sub quo vna vtrinque pulmonis pars apparet: lienem quoque rotundum & paruum habet: intestina nodulis intercepta, vesicam, testes, ac cætera ferè interiora membra reliquis animalibus terrestribus similia, Bellonius. *Palustris.*

¶ Rana muta quam gibbosam cognominaui, ab Italis *sconpisson*, id est permictrix appellatur. eam procul saltare aiunt, & interim permingere hominem. *Muta.*

DE CORDVLA SIVE CORDVLO.

CORDVLA, κορδύλη, palustris est vel potius lutaria vt rana quoq;, Aristot. 1. 1. hist. anim. Et alibi, Cordulus (κορδύλος) non pulmonem, sed branchias habet, egressusq; cibum petit in terra solus aquatilium, & quadrupedes idem est vt ad ambulãdum idoneus. Et rursus, Cordula (aliâs crocodilus, quod non placet) natat pedibus & cauda, quam similem siluro habet, quoad paruum magno licet cõferre. Et lib. 4. cap. 13. de partib. anim. Corduli (κόρδυλοι) quamuis branchiis præditi, pedes habent, quoniam pinna carent, caudam etiam habent laxam & latam, μανώδη καὶ πλατεῖαν. Alia est cordyla siue *Vide plura in libr. de piscib. in Cordylo. Itẽ infra in Appendice p. 26.*

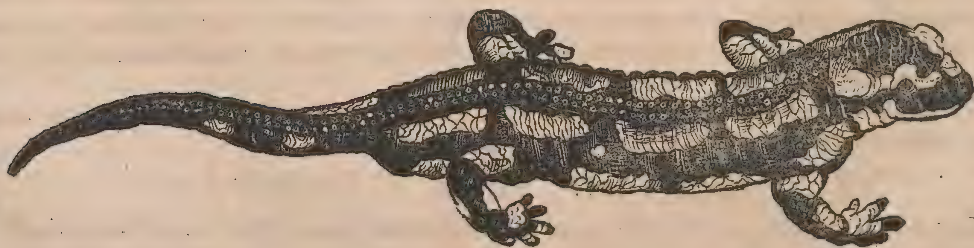
ſcordyla vel cordylus ſcordylúſve piſcis, de qua in Thunni piſcis hiſtoria dicemus. Cordula quidem quadrupes mihi ignota eſt. apparet autem eam ambigere inter piſces & ouiparas quadrupedes, ac ſui omnino generis eſſe. Cauda & pedibus ſcinci etiam ſiue lacerti aquatici natant, & in terram egrediuntur: ſed ij pulmone non carent, vt puto: nam Bellonius, qui lacertos aquaticos cordylos facit, pulmonibus eos carere aſſerit. Cordyla, κορδύλη, animal eſt paluſtre, τελματιαῖον, ſimile aſcalabotæ, id eſt ſtellioni, Heſychius. Albertus piſcem quendam diem appellat, qui eodem die quo natus eſt perficiatur moriaturq́;, pedibus duobus & totidem pinnis præditum. Corruptus eſt locus ab ephemero animali, cui pedes quatuor & totidem pinnas tribuit Ariſtoteles.

DE CORDVLO. RVRSVS EX BELLONIO.

CORDVLVM Ariſtoteles, κούειλον Numenius vocat, id ſalamandrini amphibij genus, quod pharmacopolarum officinæ falsò pro Scinco exponere ſolent. viuiparum animal eſſe comperimus, admodum alacre, in quo ſalamandram excedit: ſcinco multò minus, branchiis præditum, pinnis lateralibus carens, caudam laxam & latam habens, ſiluri modo (quoad paruum magno licet conferre) minimè ſquamoſum, tergore nigricante, ac glabro, tuberculis tamen horridulo, quodque facilè glubi poteſt, digitiſque attrectatum lacteum humorem vt ſalamandra emittit, qui naribus admotus virulentum quidpiam referat: roſtro obtuſo, dentibus aſperioribus communito, digitis anteriorum pedum in quaternos, poſteriorum in quinos articulos diuiſis: quod dum per aquam fertur, pinnam carnoſam erigit, quæ à vertice ſecundum dorſum vſque ad caudam protenſa, ipſam ambire conſpicitur. quamobrem ſinuoſo corporis impulſu, ſiluri, anguillæ ac murenæ modo natare ſolet. Proinde quòd ad eius interiores partes attinet, linguam ranæ fluuiatilis modo ſpongioſam habet, qua glutinis more facile ad os adducit hirudines fluuiales & terreſtres oniſcos & lumbricos, quibus præcipuè veſcitur: ob idq́; circa fauces fortaſſe id ipſi pulmo eſt. reſpirat enim eam partem mouendo, vt ranæ, vt obſeruaui in capta quam manu tenebam. quiddam veluti carnoſum ad linguæ radicem illi extuberat. Cæterum coſtis ac ſterno, vt & ſalamandra caret, oſſaq́; pro ſpinis gerit, cor ſpongioſum, dextro lateri incumbens, cuius auricula ſiniſtra maiorem pericardij partem occupat: pulmonibus caret, branchiis enim præditus eſt. hepate eſt nigerrimo, ad conuexam partem aliquantulum bifido, liene ſubrubro, ventriculi fundo adhærente: renibus ſpongioſis, cruribus ferè incumbentibus, qua in parte (& circa ſpinam) carnoſus tantum comperitur. alioqui ad pectus, & ſub ventre totus cutaneus eſt: oua gerit in bicorni vulua per ordinem, vt in viuiparis cartilagineis diſpoſita, quæ rufo quodam adipe fouentur, ex quibus poſtea viuos fœtus, eoſque numeroſos, vt & ſalamandra excludit, Bellonius. ¶ Nos hoc animal non cordulum, ſed lacertum aquaticum nominauimus, & figuram eius hiſtoriamq́; inter quadrupeda ouipara poſuimus. Quòd ſi branchias habuerit (vt Bellonius ſcribit. neque dum enim id ſatis obſeruaui. in ſiccis quidem, quos hæc dum ſcriberem inſpexi, lacertus aquaticus quem vidi viuum, oculis aureolis, exiguum, ouis plenum ſubfuſcis, branchias nullas habebat. ſed neque pulmonem in eo reperire potui, nec lacteum vllum humorem emittebat. nullæ mihi apparuerunt) non dubitabo etiam ipſe cordulum eſſe fateri. Cordylum Ariſtoteles amphibium eſſe ſcribit, & perire illum Sole exiccatum (ἀναθέντα, lego αὐανθέντα.) Numenius eundem in Halieutico curylum (κύρυλον) vocat, his verſibus: Τοῖσί κεν ἅρμενα πάντα παροπλίσσαιο δὲ μῦρα, Κύρυλον ἢ περιμῶα ἢ εἰναλίην ἕρπυλλαν, Athenæus lib.7. Ego de cordylo nihil tale apud Ariſtotelem legiſſe memini.

Vide ſupra in Quadr. Ouipar. pag. 79.

DE SALAMANDRA.

Figu-

Figura prior ad viuum expressa est. altera verò quæ stellas in dorso gerit, in libris quibusdam publicatis reperitur, conficta ab aliquo, qui salamandram & stellionem à stellis dictum, animal vnum putabat, vt coniicio. & cùm à stellis stellionem dictum legisset, dorsum eius stellis insignire voluit.

A.

Salamandra plerisq; ignota.

LACERTORUM genera plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Isidorus. Salamandra, non vermis vt inepti quidam literatores volunt, sed lacerti genus, Σαλαμάνδρα Græcè vocatur. quod quidem nomen pleræq; omnes linguæ hactenus retinent: eò quod veram salamandram vbiq; opinor satis frequentem nemo ferè cognoscendam sibi curârit, & omnes nescio quam peregrinam & portentosam bestiam sibi finxerint. Videtur etiam Aristoteles tanquam de ignoto animali dubius de ea loqui, vno tantum in loco, cum inquit: Nonnulla corpora esse animalium, quæ igne non absumantur, salamandra documento est: quæ vt aiunt, ignem inambulans per eum extinguit. Nam si nota ei fuisset, nec ex fama tantum de ea scribere, neque rem falsam, vt post dicemus, asserere debebat.

Nomina varia salamādræ.

Lacertum Arabes *samabras*, vel, vt Bellunensis apud Auicennam legit, *saambras* vocant. vnde salamandræ Græcis Latinisq; deductum vocabulum facilè coniicio. Accedit nonnihil etiam Hebraica vox *semamit*, quæ stellionem significat, Prouer. 30. etsi alij araneam, alij simiam interpretentur, vt diximus in Simia *A.* Ridicula Isidori opinio est, qui salamandram dictam suspicatur quasi *valincendram*, quòd contra incendia valeat. Idem & Albertus & alij quidam recentiores salamandram, stellionem & chamæleontem magno errore confundunt. Syluaticus dictionem *oac* salamandram interpretatur, & alio loco *odac*. *Koach* quidem alij chamæleonem, alij crocodili siue lacerti genus faciunt, vt pluribus docui in Chamæleone *A.* Salamandra, hoc est illud ipsum animal quod hic pictum damus, apud Italos & Rhætos qui Italicè loquũtur, vetus adhuc nomen retinet: alicubi tamen à Rhætis *rosada* dicitur. Ab Allobrogibus *pluuina*, à rore & pluuia. A Gallis *sourd*, vt audio nominatur: non quidem puto quòd surda mutave sit, sed à Græco saura fortassis. In Gallia Narbonensi *blande*, à lento incessu, vt coniicio. blandum enim pro tardo & lento dicunt: & alibi in Gallia *alebrenne*, alibi *arrassade*: quæ nomina forte à salamandra interpolata sunt. Neocomi *that*. Normannis, ni fallor, *muron*. Hispanis *salamantegua*. Germani appellant ein Maal, alij Moll vel Molch, vel Moldwurm vt in Carinthia: alij Olm. Euricius Cordus vlmam & mulcham Latina terminatione. Harum sanè vocum etyma certa non habeo, sed coniecturas meas afferã. aut enim Maal conciso & transposito salamandræ vocabulo dicta est, aut à maculis, & punctis, quibus toto corpore pingitur atque distinguitur. maal enim maculam, & maalen pingere nostri dicunt. quare etiam stellatum hoc animal Plinius dixit: & forsan inde moti sunt aliqui, vt cum stellione confunderent: cui similiter stellæ, id est maculæ nominis occasio fuerunt: & ardea stellaris, & alia quædam eandem ob causam à stellis cognominata sunt. Idcirco etiam Puntermaal, in quibusdam Germaniæ locis appellatur, à punctis vt dixi, vt à lacertis aquaticis, quos Wassermaalen, nominamus, discernatur. Aut forte Molch rectius vocatur, quòd liquore lacteo turgeat, quod & Plinius testatur, & ipse obseruaui. Quanquam & aliud lacerti genus in alpibus reperi, figura & magnitudine salamandræ simile, cuius forte species fuerit, quod in fine mensis Iulij virga a me percussum, lacteo humore copioso manabat. Molchen nostri & lac & omne opus lactarium indigetant. Et quoniam crasso amploque capite lacertus hic est, homines similiter capitatos Mollenkopff appellant. Salamandram Germani, quia propter crura breuia tardè graditur, Græco nomine μόλγlω appellant, vt Georg. Agricolæ placet, nimirum ab aduerbio μόλις deriuanti, aut quia Varinus μολγὸν interpretatur, τὸν βραδύν. Sed cum etymologia Germanica non desit, superuacuum est externam quærere. & si dictio μόλγη Græcis in vsu esset, vt non est, facta videri posset à lacteo liquore, non minus quàm Germanica. μολγὸς enim & ἀμολγὸς à verbo ἀμέλγειν, quod est lac mulgere, deriuantur. Quidam in Heluetia Rhætis finitimi crasso vocabulo, & per onomatopœiam, vt videtur, conficto, Quattertetsch hæc animalia vocant: quoniam plura simul aliquando, eaque crassis corporibus, tanquam in vno cumulo circa vias cælo pluuio reperiantur. ¶ Anglicum eius nomen nullum adhuc rescìscere potui. ¶ Albertus libro 26.

hiſtor. anim. in dictione Stelle(ſtellio ſcribendum) eadē omninò ſcribit quæ Plinius de Salamandra: nam, vt ſupra quoq; monui, duo hæc animalia confundit. Rimatrix eſt ſerpens ordinis primi, (id eſt acutiſſimi veneni, (vt dicit Iorach, rimans aquas & cibos, & inficiens: & ſi quis ex infectis aliquid guſtauerit, ſtatim moritur, Albertus. Ego apud idoneos authores de ſalamandra hæc & ſimilia tradi inuenio: nec obſtat nobis quòd ſerpens nominatur, cum barbari authores eorumq; interpretes, ſerpentium, vermium, lacertorūq; nomina more ſuo confundant. Quin & Albertus ſalamandram ſerpentem nominat, vt ſtellionem quoq; & ſauram.

B.

Deſcriptio Salamandræ. Salamandra lacertæ ſpecies eſt, Dioſcorides & Iſidorus. Lacerti figura, Plinius. *Ramarro,* (id eſt paruo lacerto, vt Itali quidam vocant: quanquam & bufonem à quibuſdam ſic vocari audio) ſimilis corpore & magnitudine ferè, maior tamen tum corpore tum capite, cruribus altioribus caudaque breuiore, Matthæolus. Auicenna etiam lib. 4. caudam breuem ei tribuit. Illæ quas vidi craſſiores erant lacerto vulgari, ventre pallido, craſſiuſculo, longæ circiter dodrantem: cutis pars nigerrima, pars flaua auripigmenti colore, vtraque ſplendens: linea (ſi bene memini) per dorſum nigra erat, punctis quibuſdam orbiculatis, ceu ocellis impreſſa. Dioſcorides animal varium, Plinius ſtellatum eſſe dicit. A coloris quidem varietate ſtellioni etiam & ardeæ ſtellari nomen impoſitum. Similis aſcalabotæ (id eſt ſtellioni, vt Nicandri Scholiaſtes quoque tradit) ſalamandra eſt Aetio, lacerta venenaria, hoc eſt pharmacitide velocior, Hermolaus in Corollario: Sed non rectè ταχύτερος pro τραχύτερος legit. neq; enim velocior eſt ſalamandra vllo lacerti genere, ſed tardiſſima omnium: aſperior verò ei cutis & ſcabrior eſt, in dorſo præſertim propter puncta quæ dixi: & fortè Nicander hanc ob cauſam ῥαγόεν δέρος ſalamandræ dixit, quòd cutis interrupta his velut oculis videatur. ex his in pelle eius rupturis, inquit Scholiaſtes, cum in igne fuerit, ſudor effluens, ignem extinguit. Præterea notandum quòd Aetius lacertam pharmacitidem à ſalamandra diuerſam facit, Nicander in Alexipharmacis eandem. Salamandra quadrupes eſt, ſimilis lacertæ aut crocodilo terreſtri: vel, vt alij, parua eſt vt lacerta, cauda breui, Scholia Nicandri. Maior lacerta viridi, Kiranides. ego craſſiorem reperiri puto, nunquam verò longiorem. Suidas ſimpliciter magnitudine lacertæ eſſe ſcribit: & Zoroaſtres in Geoponicis 15.1. animal eſſe minimum. Subtile & paruum eſt animal, lumbricis aſſocium, flauo colore veſtitum, Hermolaus ex Caſſiodoro. Salamandræ toto corpore nigro flauoq; colore alternis diſtinguuntur, vtroque adeò ſplendente, ac ſi arte ſplendor ille inductus fuiſſet. ſed animal eſt ipſo aſpectu homini contrarium & abominabile, Matthæolus: hinc ſcilicet Nicandro cognominatur δόλιον δείκος αἰὲν ἀπεχθές. De maculis quibus quaſi depingitur, vnde nomen ei fortaſſis apud noſtros, dixi in *A.* Memini tamen aliquando in alpibus reperire vnam huius generis quæ tota erat fuſca, abſque ſplendore, corporis forma alioqui ſimili, cauda breui, & lacteo ſucco percuſſa ſimiliter manabat, vt etiam lacerti aquatici, quos noſtri Waſſermollen, id eſt ſalamandras aquaticas vocant, de quibus ſupra priuatim ſcripſi. Videntur ſalamandræ in valle Anania per ſyluas vbique, & alibi paſſim in Tridentina ditione, Matthæolus. Apud nos quoque non ſunt raræ, & plures aliquando ſimul quaſi conuolutæ reperiuntur, vt dictum eſt in *A.* & alibi paſſim in Germania. Salamandram nonnulli dicunt cute & ſquamis carere, Gillius. ego in ſolis Nicandri ſcholiis hoc dictū reperio, quæ λιπόῤῥινον epitheton quod poeta huic lacertæ attribuit ſic interpretantur, διότι δέρμα οὐκ ἔχει, οὔτε λεπίδα. ἢ διότι λίπος ἀφίησιν ἀπὸ τοῦ δέρματος. γλίσχρος (γλίσχρα) γὰρ ἐστὶ καὶ λιπώδης. Sed alia quoq; multa ſæpe abſurda in iſtis Nicandri ſcholiis leguntur. Mihi ea interpretatio arridet, λιπόῤῥινον cognominari, quod ſplendida & renitente tanquam pingui aliquo delibuta ſit pelle: & magis, quàm vt idem Scholiaſtes inquit, quoniam ſuccum pinguem è cute remittat, quo quidem manante ignem quoq; extinguat. nam ſi propriè pinguis eſſet hic humor, ignem aleret potius. Theophaſtus humorem ſalamandræ denſum, tenacem & frigidum eſſe docet. Salamandræ an ſexus differentia careant, quod Plinius ſcribit, vide circa finem capitis ſequentis. ¶ Caput eis magnum, venter lutei coloris, vt etiam ima caudæ pars. reliquum corpus totum alternis maculis nigris & luteis quaſi ſtellatum diſtinguitur, Georg. Agricola. In quibuſdam ſyluis paludoſis Germaniæ iuxta vias reperiuntur totæ nigræ in dorſo, & in ventre ruffæ, Matthæolus.

C.

Vbi degāt Salamādræ. Salamandræ loca frigida & humida incolunt, qualia ſunt vmbroſa & opaca, & circa fontes, in pratis & circa ſemitas reperiuntur. Kiranides in vepribus & fruticibus eas degere ſcribit. ¶ *Quando appareāt.* Nunquam niſi magnis imbribus proueniunt, & ſerenitate deficiunt, Plinius. Idem noſtri homines teſtantur: nempe pluuioſa ſolum tempeſtate eas viſi, ſiue quòd tum naſcantur, ſiue potius quòd latibula ſua tum temporis deſerant, vt & inteſtina terræ. Vulgò etiam animal æſtiuum eſſe fertur, quòd primo vere apparens æſtatem aut ver potius prænunciet, vernum melius appellandum. Memini equidem videre hunc lacertum initio Februarij, & aliâs Aprilis, crepuſculo veſpertino in via inter riuum & ſæpem. Tempore pluuiali præcipuè verno & autumnali apparent, cum autem frigora verna ſunt, & æſtate calores intenſi, rariſſimè è terra prodeunt, Matthæ. ¶ *Iners eſt animal.* Animal eſt iners, νωχελὲς, Dioſc. ingreſſu tardiſſimum, Matthæolus: quod nos quoq; obſeruauimus: hinc Galli Narbonenſes blan-

blandam nominant, vt videtur. ¶ Sunt qui ore hiante aërem ab ea captari dicant, quod ego in vna quam diebus multis domi in vase vitreo retinui, nunquam animaduerti. Vnde deceptos eos conijcio ab illis qui salamandram cum chamæleonte confuderunt. Sunt qui lac eam appetere mihi retulerint, & si fortè in sylua cubantis vaccæ vber suxerint, emori vber, nec amplius lacte manare. Fauos exedit veluti promuscide quadam, Iod. Willichius in quartum Georgicorum. ego nullam in ea promuscidem obseruaui.

Lac appetit.

¶ Salamandram aliqui illæsam per ignem transire scribunt, alij simpliciter nihil ab igne lædi, alij ignem ab ea extingui, alij viuere eam & nutriri ab igne, alij etiam generari in eo. quæ sententiæ ipsę inter se pugnant. quomodo enim viuet in igne aut generabitur in eodem, si ignis ab ea extinguitur? Sed primum illorum qui hæc stultè affirmarunt verba recitabo, secundo loco aliorum qui tanquam falsa negarunt. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, salamandra documento est: quæ, vt aiunt, ignem inambulans per eum extinguit, Aristot. 5. 19. historiæ anim. Apparet autem eum non suam sed aliorum sententiam retulisse, ex verbis, vt aiunt adiectis, quod philosophum hominem decebat. alij enim incautius simpliciter quod audiebant tantum, nec vnquam viderant, asseruerunt. Hominem igne combustum significantes Ægyptij, salamandram pingunt. hæc enim vtroque capite interimit, Horus in Hieroglyphicis 2. 60. vt interpretes verterunt, & Græcus etiam codex habet. mihi quidem locus obscurus aut potius deprauatus videtur. quis enim salamandram legit bicipitem? & si salamandra igne non vritur, absurdum & contrarium est salamandra picta hominem qui eodem vratur insinuare. Nicander in Alexipharmacis salamandræ per ignem transeunti nullum inferri damnum canit, nec pelle eam nec pedibus vri. Scholiastes addit, meatibus quibusdam patêre huius animantis cutem, (vnde poeta ῥαγόεν δέρος dixerit,) vnde humor destillans ignem exstinguat. Et rursus in Alexipharmacis idem poeta nihil eam ab igne pati scribit: vbi Scholiastes Andream quendam citat à quo proditum sit, manum aut vestem salamandræ sanguine illitam, nihil damni ab igne accepturam: & lipórrhinon à poeta cognominari hunc lacertum quòd pinguem quendam ac tenacem succum à cute remittat, quo destillante restinguatur ignis. Salamandra animal frigidissimæ est naturæ, adeò vt ignis quoque si in flammam irrepat, extinguatur ipso interim illæso, Suidas. Huic tantus rigor, vt ignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies, Plinius. An verò frigidum huius animantis temperamentum sit, disquiremus infra. Salamandra quanquam ex igne non nascitur vt pyrigoni: contra tamen hunc ire audet, contraque illius flammam veniens, tanquam aduersus hostem quandam, sic eam expugnare aggreditur. Cuius rei testimonium fabri, quorum opera atque artificium igne nititur, afferunt: nam quandiu eis ex flammæ splendore ignis flagrare eorumque artem fabrilem adiuuare videtur, huiusmodi animal magna securitate ipsi negligunt. Cum autem ignis euanescit, ac restinguitur, frustraq; folles flant, hoc sibi tum animal aduersari præclarè intelligunt. Quare hoc ipsum peruestigant, atq; inuestigatũ vlciscuntur. ignis autem postea iterum succensus fabrile opus, modo vt ante erat solitus alatur, iuuare perseuerat, Ælianus. *Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis.* Serenus. Miramur animalia quædam, quæ per medios ignes, sine noxa corporũ transeunt: quanto hic mirabilior vir qui per ferrum & ruinas & ignes, illæsus & indemnis euasit? Seneca epist. 1. 9. de Stilbone loquens. Salamandra minimum animal, ex igne generatur, & in igne viuit non vrente eam flamma, Zoroastres in Geoponicis 15. 1. videntur autem hæc dicta potius ad pyrigonos muscas quàm ad salamandras pertinere. Sed vide quàm nullus est stultitiæ finis: non satis erat nugari salamandrã in igne viuere, addiderunt quidam ascendere eam ad ignem illum elementarem orbi Lunari finitimum. Quomodo potest salamandræ patêre accessus ad sphærã ignis? præsertim quum aues quæ altius iusto euolant, relabantur deorsum. aër enim illic nimiũ subtilis, ictus alarũ sustinere non potest, Ferdin. Ponzet. Salamãdra (inquit Aetius citante Hermolao) per ignem cadentibus flammis ambulat, eumq; non solum frigoris vi, sed etiam pondere corrumpit quasi obruens. Fertur in libro de proprietatibus rerũ, genus esse salamandrę aliud cuius pellis villosa ac pilosa sit, cuius pili post longam vetustatem, vt comperitur, in ignem proiecti, igniti extrahantur illæsi, Arnoldus de Villanoua in libro de venenis. ¶ Recitaui verba illorum, qui salamandras ab igne non lædi scripserunt: nunc addam aliorum verba quibus hæc opinio improbatur, vt debet. exuri enim ipsam meo experimento noui, & cineris eius in re medica vsus est. Quæ magi ex salamandris tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent vera, iam esset experta Roma, Plinius. Sextius negat ignem restingui ab iis, Idem. Salamandra lacertæ genus frustra creditum est ignibus non vri, Dioscor. Aetius scribit salamandra ignem transeunte, diuisam flãmam ab ea discedere: si tamen immoretur, consumpto frigido eius humore exuri. hoc nos quoq; experti sumus. Salamandra ad certum vsq; terminum ab igni nihil patitur, vritur autem si longiore spatio igni sit admota, Galen. lib. 3. de temperamentis. Theophrastus etiam testatur salamandram igne comburi, si in eo diu mansitet, Niphus. Prunæ imposita extinguit eam, quod experiri volui, vt cuiusuis animantis caro cruda: at si in ipsum ignem flãmis vigẽtem inieceris, ibi non exuri eam, aut igne eam viuere vt chamæleon aëre, nulla ratione credi potest, Matthæolus. quanquam sunt qui in Cypro muscas quasdam in igne nasci & inde nutriri putent: de quibus inter insecta loquemur.

Diuersæ authorũ sententiæ de Salamandra in igne viuente.

Salamandræ aliqui(inquit Albertus)ineſſe dicunt lanam quandam quæ in igne non aduratur, quòd penetrare eam non poſſit. Sed ego expertus ſum id quod ad nos defertur pro huiuſmodi lana, non eſſe lanam animantis. quidam lanuginem cuiuſdam planete (vox videtur corrupta) quod etiam ego non ſum expertus. Hoc quidem expertus ſum, lanuginem eſſe ferri. vbi enim magnæ maſſæ ferri (vt pro incudibus) fabricantur, ſcinditur aliquando ferrum & euolat vapor ignis: qui cum panno vel manu colligitur, vel tecto fabricæ adhæret, lanam fuſcam & aliquando albam refert. hæc autem lanugo ignem non ſentit, & à nonnullis lana ſalamandræ vocatur. Multi autem ſequentes Iorach philoſophum dicunt quòd hoc animal viuit in igne, quod falſum eſt, (ſimpliciter dictum.) ad breue enim tempus, Galeno etiã teſte, in eo durare poteſt. Quòd ſi mediocris ſit ignis, vt inquit Iorach, extinguit eum: non ideo quòd vita eius in igne ſit, ſed quia frigidiſſimum eſt, vt placet Ariſtoteli; (ego hoc nuſquam apud Ariſtotelẽ inuenio:) & pelle tam denſa, vt poros eius ignis non penetret, niſi diutius in eo remanſerit. Ego aliquando araneam ſpiſſæ pellis & frigidi humoris poſui in ferro candenti, quæ diu iacuit antequam moueretur, & ſentiret calorem adurentem: & ad aliam magnã adhibui lumen paruum, quod ab aranea tanquam flatu quodam reſtinctum eſt, Hæc Albertus. Craſſitiem ſanè pellis in ſalamandra obſtare puto quo minus citò ab igne afficiatur. ſalamandris quidem aquaticis adeò duram tenaceq́; pellem eſſe deprehẽdi, vt cultro difficulter vulneretur. quod ſi etiam vi ignis rupta fuerit cutis, humor craſſus & copioſus erumpens, aliquandiu obſtare poteſt. multo enim humore abundare hoc animal, ipſa eius corporis craſſities ſignum eſt, & quòd humidis tantum pluuiiſq́; temporibus apparet. idem humor an frigidus ſit, ad extinguendum ignem non multum refert. Iam corporis læuitas illa ſplendida, tanquam oleo aut vernice (vt vulgò vocant) delibuta, meatus omnes quàm maximè clauſos eſſe oſtendit, ideoq́; difficiliorem igni vrenti aditum. Ex ſalamandræ pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri falſum eſt. Nam huiuſmodi materia eſt vel ex amiãto: vel ex quodam apud Plinium lini genere, ſi non & id amianto lapidi idem fuerit, Euricius Cordus. Ipſe expertus ſum villos Salamandrę non conſumi igne, Ringelbergius. Salamandra propter frigus ignem non aliter ac glacies extinguit: quo modo etiam oua ſerpentium in ignem camini coniecta flammam ſolent extinguere. attamen tam ipſa oua quàm ſalamandra comburuntur, Georg. Agricola. Lini asbeſtini Plinius meminit libro 19. quod ſi in ignem proiiciatur, non vritur. ego id arbitror ex lapide quodam eſſe, qui amiantus dicitur. is, vt Dioſcorid. libro 5. inquit, in Cypro naſcitur, ſimilis alumini ſchiſto, id eſt de pluma à nobis vocato. ex eo theatris vela texuntur. hæc autem in ignem coniecta, inflammantur quidem omnino, ſed ſplendeſcunt magis exempta, & nihil igni deperdunt. Nos hunc lapidem habemus, & nẽdo in fila diduci certum eſt. Multi ex alumine ſchiſto, ſed fruſtra, conati ſunt lintea in hunc finem parare. Non defuêre qui ex ſalamandræ cortice ſimiles mappas, quæ comburi non poſſunt, factas putarent: ſed falſò. vidi enim ipſe ſalamandram comburi parumq́; aberat, quin ſanies eius in os mihi proſiliret, Ant. Braſauolus. De Caryſtio lapide ex quo mantilia fiebãt, quæ igne purgabantur non vrebantur, lege Varinum in voce Caryſtos. In prouincia Chinchintalas Tartarorum regi ſubiecta (vt ſcribit Paulus Venetus 1.47.) mons eſt in quo inueniũtur mineræ chalybis & audanici: itemq́; ſalamandræ, de quibus fit pannus, qui in ignem proiectus comburi non poteſt. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, vt quidam è ſociis meis vir ſingulari induſtria, Turchus religione me edocuit, qui in prouincia illa rebus metallicis præfuit. Inuenitur in monte illo foſſilis quædã terra, quæ fila producit lanæ haud diſſimilia, quæ ad Solem deſiccata in mortario æneo teruntur: deinde ſic purgata & attenuata vt reliquum lanificij genus nentur, atq; in pannum cõtexuntur. Hos cum dealbare volunt proiiciunt ad horæ ſpatium in ignem, & tunc ex flammis illæſi educuntur niue candidiores. Eoſdem ſimiliter purgant quũ maculas aliquas contraxerint. nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De ſalamandra verò ſerpente qui in igne viuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi ex ſalamandra contextam, in qua ſudarium Domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano miſit Pontifici, Hæc ille. Alexander papa, vt fertur ex huius animalis lana veſtimentum habuit, quod non aliter purgabatur, quàm igni iniectum, vnde candeſcebat, Obſcurus. Contextæ ex hac lana pallida zonæ, non exuruntur, vt recentiores quidam tradunt. Alumen *Scaiolæ* vulgò dictum, eſt aſter Samius apud veteres, nec eſt ex ſuccorũ genere: vt nec alumen plumæ: ex quo ſi fiant licinia, non ardent, ſed perpetuo oleum conſumitur, ipſa manent. Commune eſt hoc omni fermè generi cruſtati lapidis. Nam & in Eiſleba ex pyritide, tum lapide alio ſciſſili pyræ impoſito, liquor viridis emanat, qui cum igne extincto cogitur, ignẽ amplius non ſentit. Sic & ex amianto lapide Romæ mappas, & in Verebergo Bohæmiæ mantilia eſſe affirmat Agricola, quæ non aqua ſed ignibus eluũtur. Et ex Magneſia lapide ſqammoſo argentei & plumbei coloris in Boldecrana menſæ fiunt, quæ igne purgantur, nec vitiantur: ex tenuiore autem thryalides pro lucernis, &c. Cardan. Et alibi, Aſterem Samium & calcem extinctam in maluæ ſucco aut mercurialis, efficere poſſe putant, ſi manus illinantur, ne ignis noceat, Georg. Agric. amiantum Germanicè interpretatur Fäderwyß/ Salaamander haar. Albertus lapidis iſcultos (aliàs iſcuſtos, quæ vox corrupta videtur à Græca asbeſtos) mentionem facit, qui an idem ſit cum amianto, an eius ſpecies, aliorum reliquimus iudicio. Verba Alberti hæc ferè ſunt, Iſcuſtos lapis, vt

De pãnis quæ igne non comburãtur, ſed purgẽtur.

vt Isidorus & Aaron tradunt, in vltimis Hispaniarum partibus iuxta Gades apud Herculis Columnas frequenter inuenitur: is propter viscosum humorem in eo exiccatum, in fila deduci potest: è quibus facta vestis non comburitur, sed igne purgatur & nitet. & fortè hoc est quod pennam (plumas) vocant salamandræ, quæ est lanugo quædam tanquam lapidis humidi. Ignis tum alijs modis extinguitur, (inquit Theophrastus in libro de igne, vt nos transtulimus,) tum infuso humore aliquo: qui si frigidus etiam fuerit, validius extinguet: id quod circa salamandram accidere aiunt. est enim hoc animal natura frigidum: & quæ effluit ab eo humiditas tenax, sed eius naturæ vt facilè possit procul penetrare. argumento sunt aquæ exitiales factæ, itemq; fructus quibus admixta fuerit, præsertim mortua. est etiam nonnihil causæ in tarditate incessus eius. nam cum sic diutius immoretur igni, magis extinguit. Extinguitur autem ab illa non quantuscunq; ignis, sed mediocris si conferas ad naturam & potentiam eius: in quo si non diutius versetur, denuò excitatur (ignis.) Eiusdem rationis est quòd visco illita non vruntur, vtpote humore lento, densoq; & frigido: & quòd acetum præsertim cum albo oui liquore mixtum incendia validissimè extinguit, &c. Hæc ille. Ignis maximè extinguitur aceto & visco & ouo, Plinius 33.5. Cor negatur cremari posse in ijs qui cardiaco morbo obierunt, negatur & veneno interemptis. Certe extat oratio Vitellij, qua reum Pisonem eius sceleris coarguit, hoc vsus argumento: palamq; testatus, non potuisse ob venenum cor Germanici cæsaris cremari: contra genere morbi defensus est Piso, Plinius. In epistola Æsculapij cuiusdam ad Octauianum Augustum, legitur venenum quoddam esse tantæ frigiditatis quòd cor hominis interempti illo veneno conseruet ab igne. Etsi cor illud in igne ponatur tam diu donec assatione lapidescat, lapidem illum vocari profilis (vox videtur corrupta) ab igne, à materia verò humanum: & pretiosum esse eò quòd victores faciat & à veneno præseruet, &c. rubere aiunt candore admixto, Albertus de fossilibus 2.14. Hæc de salamandra, & alijs quæ igni resistere legimus. *De quibusdam alijs quæ igni resistunt.*

¶ Frigidissimam esse salamandram apud Suidam legitur. Theophrastus & Nicandri Scholiastes simpliciter frigidam esse scribunt. Plinius tantum ei rigorem esse scribit, vt ignem tactu extinguat non alio modo quàm glacies. Quod si verum est, falsum fuerit animalia omnia calida & humida esse, nimirum si conferas inanimatis. atqui ex inanimatis corporibus mixtis nullum est quod æquè ac glacies ignem extinguat. Ipse quidem agnosco salamandram frigidam esse actu tactuq; vt serpentes omnes: & hanc etiam magis, quòd & humoris plus habeat, & sub terra frequentius lateat, neq; calidis & siccis temporibus prorepat, sed vêre & autumno ferè tantum, idq; tempore pluuio. Habet tamen in visceribus ac venis calorem suum natiuum, eò fortassis efficaciorem per antiperistasin. Ad hominem quoq; calida est, sed calore humido putridoq;, quare inter septica venena ponitur, quæ corpus erodunt, non sic vt calida & sicca, sed ita vt simul tabe quadam afficiant. itaq; pilos detrahit, quod nullum ex frigidis facit. Dioscorides ei vim calefaciendi & vlcerandi adscribit. Sed alios quoque serpentes, eorumq; venena aliqui frigida crediderunt, quos reprehendit Albertus lib. 25. hist. anim. & Matthæolus in sextum Dioscoridis cap. 40. Videntur autem mihi omnino non serpentium tantum lacertorumq; omnium, sed quæcunq; ex animalibus venena sunt, septica esse, hoc est cum calore humido ac putrefaciente coniuncta. *Salamandræ frigiditas.*

¶ Quædam gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine: Ex ijs quædam nihil gignunt, vt salamandræ: neq; est ijs genus masculinum fœmineumve, sicut neq; in anguillis, omnibusq; quæ nec animal nec ouum ex sese generant, Plin. In hoc genere non est masculus neq; fœmina, sed omnes gignunt, Obscurus qui ex Plinio mutuatus videtur, & pro nihil, legisse omnes. Latet hybernis mensibus salamandra, (verba sunt Geor. Agricolæ: latitare autem eas Ælianus quoq; author est.) Etenim hoc anno in Februario Snebergi maxima vis salamandrarum ex vicinis locis collecta agglomerataque in vltima cuniculi cuiusdam parte fuit reperta. Et proximo anno in Nouembri salamandra viua ex fonte finitimæ syluæ per fistulas in hoc oppidum influxit. Pluuiæ autem & subsequens serenitas salamandras excitant ex venis, fibris commissurisq; saxorum. Huic animali nec masculinum nec fœmininum genus falsò putant esse, Geor. Agricola. Salamandra catulos excludit iam perfectos, & protinus vt nati sunt incedentes, quadraginta aut quinquaginta numero, omnes sine vllo inuolucro, vt vipera quoq;, Petrus Bellonius. Quanquam autem viuos pariat, in vtero tamen primum oua concipit, sola in hoc genere quod sciam: vt sola inter serpentes vipera. Zoroastres salamandram ex igne generari scribit: Ælianus non nasci quidem ex igne vt pyrigoni, in igne tamen versari illæsam, vt superius recitaui ac reprehendi. *De salamandræ ortu & generatione.*

D.

Salamandra irritata saniem euomit lacteam, Agricola. Audax est, neq; hominem fugit, sed etiam persequenti se opponit, vt quidam mihi retulit. Ego hoc in duabus quas domi per aliquot dies viuas retinui, non potui animaduertere. Et fortè cum propter tarditatem gressus effugere non possit, audacior videtur, ac si sponte non fugiat. *Salamandra audax.*

E.

Salamandra visa signum pluuiæ futuræ est. *Prognosticon pluuiæ.*

G.

Remedia ex ſalamandra. Remedia ex ſalamandra. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. additur, vt cantharis, in medicamenta, quorum vis eſt exeſſe, & lepras abolere, ſimiliq́; modo reconditur, Dioſcor. Vide ſupra in *C.* vbi de temperamento eius docui. Raim. Lullius in libro de quinta eſſentia hoc animal adnumerat remedijs, aut venenis potius, illis quæ quarto gradu refrigerant. Galenus non ipſam, ſed vſtæ eius cinerem, medicamentis ſepticis, lepricis & pſoricis admiſceri ſcribit. Celſus inter ea quæ exedunt corpus & adurunt ſalamandram adnumerat. Pro ſalamandra ſubſtitui poteſt lacerta viridis, Author ſuccidaneorum. Liquefacta in oleo pilos euellis, Dioſcor. interprete Ruellio. Græcè legitur, τακεῖσα μετ' ἐλαίου, hoc eſt in oleo macerata aut tabefacta potius. Marcellus Vergilius καεῖσα legere mauult, id eſt vſta. quoniam Paulus Ægineta quoque crematæ ſalamandræ cinerem tantum ad hos vſus adhibeat, cuius hæc ſunt verba, Σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν: Quod eſt, *Crematæ autem ſalamandræ cinerem aliqui miſcent.* Ego ſalamandram non vſtam magis ſepticam eſſe puto quàm cum vſta eſt: quòd igne venenum illud ſepticum maiori ex parte conſumatur. Salamandræ cinis pilos in palpebris incommodos euulſos renaſci non patitur, Plinius. Salamandræ vſtæ cinerem terreſtrium herinaceorum felle excipito, ac pilis antea euulſis vtitor, Galenus de compoſ. medic. ſecundum locos 4. 7. ad pilos palpebrarum pungentes. Et rurſus lib. 1. inter ea quæ Crito ad pilos diſperdendos ſcribit: quin & fortiora iam dictis ex herinaceis & ſalamandra componunt in oleo coctis. Salamandræ cinis aſperſus myrmecias & clauos pedum breui extirpat, Kiranid. Inteſtina ſalamandræ pilos abolent, Nicandri Scholiaſtes. ſed apud Dioſcoridem aliter habetur, Exenterata detractis pedibus & capite in melle ſeruatur, ad eundem vſum, (ad euellendos pilos.) Verum Plinius hunc reponendi ſalamandras modum in alium vſum refert: Sextius (inquit) Venerem accendi cibo earum, ſi detractis interaneis & pedibus, in melle ſeruentur tradit. Mihi quidem Pliniana lectio magis probatur. nam ex ſcinco etiam & ſtellione, tum ſimpliciter tum tranſmarino, capite caudaq́; reſciſſis, medicamenta fiunt intra corpus ſumenda ad Venerem ciendam, & alios quoſdam vſus. Hæc ſcribo vt veterum ſcripta explicem, non quod huiuſmodi quicquam intra corpus dari approbem. Sextium ſanè Plinius alibi etiam ſæpe citat, ita vt ſemper ferè eadem apud Dioſcoridem quoq; reperiantur. Salamandræ ſanie quæ lactea ore vomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, toti (totius corporis) defluunt pili: idq; quod contactum eſt, colorem in vitiliginem mutat, Plinius.

Defluit expulſus morbo latitante capillus,
Seu raro lauitur, ſeu vis epota veneni,
Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.

Q. Serenus. *Hoc ſalamandra caput, vel ſæua nouacula nudet, &c.* Martialis mulieri imprecans. Plura vide mox in veneno eius. ¶ *Salamandræ cor.* Salamandræ cor circa genua mulieris geſtatum, conceptum impedit & menſtrua, ita vt extinguantur. Quòd ſi pelle in nigra cubito alligetur, tertianam & hemitritæum & quartanam, & omnem typum febris aufert, Kiranides. Perſuaſio quidem illa circa ſterilitatem inducendam mulieri hoc cor iuxta genua geſtanti, inde orta videri poteſt quòd ſalamandræ etiam ſteriles creditæ fuerint. nam & alias ſimiles falſas credulitates (vt ſic dicam) recitauimus in Lepore *G.* Salamandræ cor collo febrientis appenſum, ſtatim extinguit febrim, Kiranides.

De Salamandræ veneno. ¶ Salamandram dicunt ſolo aſpectu nocere, & habere tot genera veneni quot colores. ¶ Contra ſalamandram aut aliquod ex ea venenum intra corpus ſumptum. Inter omnia venenata, ſalamandræ ſcelus maximum eſt. Cætera enim ſingulos feriunt, nec plures pariter interimunt, vt omittam, quòd perire conſcientia dicuntur homine percuſſo, neq; amplius admitti ad terras. Salamandra populos pariter necare improuidos poteſt. Nam ſi arbori irrepſit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida vi, nihil aconito diſtans. Quinimo ſi contacto ab ea ligno vel pede cruſta panis incoquatur idem veneficium eſt, vel ſi in puteum cadat. Quippe cum ſaliua eius quacunq; parte corporis, vel in pede imo reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis & tanta vis veneni à quibuſdam animalium vt ſuibus manditur, domante eadem illa rerum diſſidentia. Venenum eius extingui primum omnium ab his quæ veſcantur illa, veriſimile eſt. His verò ſimilia ſunt quæ prodantur (probantur à) cantharidum potu, aut lacerta in cibo ſumpta. Cætera aduerſantia diximus, dicemuſq; ſuis locis, Hæc omnia Plinius 29.4. In quo non probo, quòd ſalamandræ venenum frigidum facit, & & aconito comparat. nam neq; illud frigidum eſſe ſupra in *C.* oſtendi, neq; aconitum in Lupo *a.* Deinde quod ſcribit venenum eius primum extingui ab his quæ veſcantur ea, veriſimile eſſe, de ſuibus tantum accipio, (Nicander quidem ſuillam carnem cum teſtudine elixam commẽdat,) vt præcipua alexipharmaca ex ſue petenda ſint, ijs verò ſimilia & proxima, nempe ſecundo loco, ea quæ aduerſus cantharides aut lacertas produntur vel probantur, id eſt laudantur. Multa enim, vt in ſequentibus patebit communem aduerſus ſalamandras & cantharides auxiliarẽ vim obtinent. quamobrem miror cum ſimile ſit cantharidum venenũ, & remedia ferè eadem contra vtraſq;, quomodo Plinius rurſus (eodem capite inferius) cantharides ſalamandris reſiſtere ſcribat, his verbis: Salamandris cantharides contrariæ ſunt, vt diximus. Atqui hoc nuſquam alibi ab eo dictum reperio: neq; ſi reperirem approbaturus eſſem. Itaq; deprauatum eſſe dixerim Plinij locum, aut mutilatum. Codex iam olim Baſiliæ excuſus ſic habet, Solipugis cor veſpertilionis contrarium, omnibuſq; formicis, ſalamandris reſiſtit.

Cantha-

Cantharides diximus: ſed & in ijs magna quæſtio, &c. Hermolaus nullam hic variæ lectionis mentionem facit, vt neq; Sigiſmundus Gelenius. Hîc reprehendendus eſt etiam Matthæolus, qui miratur quomodo Dioſcorides iubeat ijſdem auxilijs contra ſalamandram vti, quæ aduerſus cantharides adhibentur, cum hæ calidiſſimæ ſint, illa, vt inquit, frigida: itaque non de particularibus remedijs, ſed tantum de communi venenis medendi genere intelligenda Dioſcoridis verba putat. Sed longè errat, cum neq; frigidum ſit, vt ſæpe iam dixi, ſalamandræ venenum, & particularia auxilia, vt in ſequentibus apparebit, multa eadem ſint. Interim tamen remedia illa quæ contra cantharides præſcripta ſunt tanquam communia, non omittenda eſſe, & de ijs præcipuè intelligenda eſſe Dioſcoridis verba non negârim, ſi ita legas vt codices noſtri habent, & Marcellus tranſtulit, ἐφ᾽ ὧν πάντα ποιησάμενοι ὅσα καὶ ἐπὶ κανθαρίδων, ἰδιαίτερον αὐτοῖς προσφέρομεν, &c. Sin legas vt Ægineta, ἐφ᾽ ὧν ἅπαντα ποιήσομεν ὅσα καὶ ἐπὶ τῶν κανθαρίδων, ἰδιαίτερον δὲ αὐτοῖς, &c. cui lectioni Plinius etiam aſtipulari videtur, de particularibus quoque medicamentis eum ſenſiſſe dici poteſt. Sed Aetius hac in parte cum Matthæolo facit, ſcribens, Danda verò & his quæ in cantharide ſunt relata, vt inde vomant. Ephemero ſumpto, quemadmodum & à ſalamandræ potu, remedio ſunt vomitiones & clyſteres, Dioſcorides. Qui biberit ſalamandram, patietur ſigna cantharidum, & cura eius & bezoar eſt vna, Aponenſis. Salamandra ab apris in Pamphylia & Ciliciæ montuoſis deuorata, qui edêre moriuntur, nec eſt intellectus vllus in odore vel ſapore, Plinius. Sus ſi quando ſalamandram comederit, ipſe extra periculum eſt: eos autem qui carnibus eius veſcantur, interimit, Ælianus. Et aqua vinumque interimit ſalamandra ibi immortua, vel ſi omnino biberit vnde potetur, Plinius. Aquas, quibus admixta fuerit, exitiales reddit, item fructus, præſertim mortua, Theophraſtus. Veriſimile eſt autem mortuæ venenum latius ſpargi propter accedentem putredinem, & emanantes inde vapores odore & flatu ſolo inficere. Noſtro etiam tempore venenoſa hæc eius vis non ignoratur. nam Galli quidam olim mihi narrarũt, vulgò apud eos ferri, ſi blanda (ſic ſalamandrã Narbonenſes vocant) in aceruo tritici reperiatur, totum infici, adeò vt vel gallinæ veſcentes inde pereant. Apud nos quidem non vſq; adeò male audit: & Antonius Braſauolus ſalamandram noſtram (inquit) non puto adeò venenoſam eſſe, vt vulgus & recentiores multi arbitrantur. Sed præſtat hac in re veterũ ſcriptis credere quàm experiri. Rimatrix eſt ſerpens ordinis primi, (id eſt peſsimi veneni,) rimans aquas & cibos, & inficiens eos: & ſi quis ex infectis aliquid guſtauerit, ſtatim moritur, vt dicit Iorach, Albertus. Hæc mihi omnino eadem quæ ſalamandra videtur, ex ſimili aut eadem potius vi veneni, eoq; magis quòd nec in ipſa ſalamandra & quem cum ea confundit ſtellione, nec alibi tale venenum Albertus ex Ioracho commemoret, cuius tamen verba in pleriſq; omnibus alijs ſerpentium generibus adducit. nec obſtat quòd ſerpens dicitur, cum his nominibus barbari abutantur vt monui in A. In obſonia aliquando dum coquuntur incidere ſolent, ſerpens, ſalamandra, erucæ, Aetius 13.9. In quibuſdam Heluetiæ locis lac à ſalamandris appeti aiunt, & ſi forte in ſylua cubantis vaccæ vber ſuxerint, emori id, nec amplius lacte manare. Saniem aut ſaliuam ore lacteã vomit, irritata præcipuè, vt Agricola tradit. Hæc vel calcata tantum, hominem inficit, Arnoldus. Ab huius in quacunq; corporis parte contactu toti (totius corporis) defluunt pili, idq; quod contactum eſt, colorem in vitiliginem mutat, Plinius. Quamobrem medici quidam vehementibus pſilothris ſalamandram aut cinerem eius admiſcẽt, vt ſupra ſcripſi. In herbis aut fructibus quos ore tetigerint, ſaliuam quandam relinquunt, venenum præſens, & eoſdem lacteo illo ſucco, quem toto corpore reſudant, tranſeundo inficiunt, Matthæolus.

¶Signa eorum qui ſalamandram ſumpſerunt. Linguæ inflammatio conſequitur, Dioſcorid. Γλώσσης βάθος ἐμπρήθη, Nicander. Eſt autem periphraſis, inquit Scholiaſtes, γλώσσης βάθος pro ipſa lingua, quæ huius veneni vi craſſeſcit. Lingua exaſperatur, Largus. Mens & ſermo præpeditur, vt ex Dioſcoride Ruellius & Matthæolus tranſtulerunt. Marcellus Vergilius non mentis, ſed ſermonis tantum impedimentum fieri tranſtulit, eam quæ in Æginetæ libris habetur lectionem ſecutus, λαλιᾶς ἐμποδισμός. Et quanquam veriſimile eſt inflammata lingua ſermonem impediri, omnes tamen quos ego vidi, præter Æginetam, qui de hoc veneno tractarunt ſcriptores, non λαλιᾶς ſed διανοίας habent, Dioſcorides, Aetius, Nicander. & Auicenna 4.6.2.7. idem tamen 4.6.5.20. vbi de morſu ſalamandræ agit, & ſigna remediaq; ea repetit quæ ad venenum eius in corpus ſumptum pertinent, non ad morſum, Æginetæ lectionem ſequitur. nam vbi legitur & grauitas linguæ, & punctio eius, Bellunenſis reponit, & grauitas linguæ, & loquela difficilis in qua pronũciatur *mumu*. Verſus quidem Nicandri hi ſunt, Οἱ δὲ προσφαλέοντες ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι Τετράποδες. νοεραὶ γὰρ ὑπὸ φρένες ἀμβλυώονται. Hoc eſt, Illi membris inualidi (aut titubantes) infantis inſtar reptant quadrupedes. mens enim eis obtuſa eſt. Tremor cum torpore (ſtupore) aut horrore quodam ac exolutione accedit, Dioſcor. Græcè legitur καὶ τρόμος μετὰ νάρκης ἢ φρίκης τινὸς καὶ ἑλκώσεως. apud Æginetam ἑλκύσεως, ſed video interpretes omnes, & rectè quidem meo iudicio, legiſſe ἐκλύσεως. eclyſis enim reſolutionem & imbecillitatem ſignificat. Cornarius etiam apud Aetium exolutionem vertit. Matthæolo neſcio quid in mentem venit vt pro tribus iſtis vocabulis, quæ ſunt, torpor, horror ac reſolutio, triſtitiam, pauorem ac debilitatem magnam reddiderit. Corpus inualidum fit, & torpet rigoribus quibuſdam, Largus. Ἄψ δ᾽ ὑπὸ μάλκης Δάμναται. ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει, Nicander. hoc eſt, Mox

Signa eorum qui Salamandrã ſumpſerunt.

autem frigore corpus corripitur, & grauans malus tremor membra resoluit. Ad hæc partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaque sugillantur: sæpeq; diutius immorante veneno putrescentes defluunt, Dioscorid. vt Ruellius, Marcellus, & Matthæolus vertunt. (hic quidem etiam clarius, corruptas in terram decidere:) item Auicenna, & ex Aetio Cornarius. Dioscoridis verba sunt ὡς πολλάκις σηπόμενα ἀπορρεῖν τὰ μέρη. Mihi quidem non videtur partes ipsas delabi integras, cum tantam putredinem oboriri in membris, vita & corde adhuc incolumi, vix sit verisimile: nec ab vllius alterius veneni vel intra corpus sumpti, vel per ictum morsumve in ipsum translati, tale quid accidere legimus, quod meminerim. Et si enim Marcellus Vergilius à cenchro morsis carnes decidere transfert ex Dioscoride: Græcè tamen legitur περιρρεῖν, quod est humore diffluere. Itaque ἀπορρεῖν malim simpliciter interpretari fluere & manare, humore scilicet putrido, & saniem stillare, pro περιρρεῖν. In hanc sententiam induxerunt me Nicandri versus isti, Σάρκα δ' ἐπιτροχόωσιν ἀολλέες ἄκρα πελιδναὶ Σμώδιγγες στάζουσι κεδαιομένης κακότητος. quod est, Per summam autem cutim liuentes maculæ passim apparent, eousq; scilicet dispersa veneni malitia. Vbi interpres habet, Ἐπιτρέχει τῇ σαρκὶ πελιδνότης, ἐξ ἧς ἐργασία, lego ὑγρασία. Et mox, Σμώδιγγες αὗται κτλ. σύντηξιν τῆς σαρκὸς στάζουσι. Sed aliâs, inquit, scribitur στίζουσιν, id est pungunt, vt sensus sit, liuores illos multos & dispersos in eis esse punctorum instar. Sed ego στάζουσι malim, quod conuenit cum verbo ἀπορρεῖν. Corpus liuoribus quasi maculis variatur, Largus. Auicenna 4.6.2.7. alia etiam signa ex Aetio citat, sed corruptè, quare omitto. Habet enim Aetius omnia vt Dioscorides: nisi quod præterea addit hæc verba, Primum equidem maculæ albæ per corpus apparent, deinde rubræ, postea nigræ cum putrefactione & defluuio capillorum. quæ verba etiam ipsa cum Nicandri & nostra sententia faciunt. Sed hæc signa eueniunt etiam vbi pars aliqua corporis à saliua salamandræ contacta est, vnde toti defluunt pili, idq; quod contactum est colorem in vitiliginem mutat, vt Plinius scribit. Et à morsu eius probabile est eadem fieri. A potu salamandræ accidunt dolores vehementes in ano (aliâs in stomacho, Bellunensis) & apostema sicut hydrops, & in ventre spasmus, & retentio vrinæ, Auicenna: ex quo etiam Arnoldus repetit sed corruptissimè vt excusi codices habēt, in libro de venenis. Video autem deceptum Auicennam, cum Dioscorides hæc signa de ijs scribat qui buprestin sumpserunt, de qua proximè ante salamandram agit.

De remedijs aduersus haustum salamandræ venenum.

¶ De peculiaribus remedijs aduersus haustam salamandram, quæ scilicet post communia statim (vt sunt vomitiones & clysteres, de quibus supra nonnihil dixi,) adhiberi debent. ¶ Auicenna 4.6.2.7. eadem quæ Dioscorides & Aetius remedia præscribit, sed deprauatius. Salamandræ cura communis, est vt cura opij: & dentur in potu theriacæ magnæ, vt theriaca alferuch, & Mithridatum & similia, Auicenna. Quanquam autem curam eius communem esse dixit vt opij curam, non iccirco oportet salamandræ venenum esse frigidum, vt Matthæolus ratiocinatur, oblitus se paulò ante negasse calidum esse venenum licet eadem cura communis, quæ aduersus cantharides, ei debeatur. nam & calidis & frigidis venenis vna eademq; cura communis ferè omnibus debetur. ¶ Nunc particularia remedia, vt ab authoribus tradita sunt, ordine alphabetico subiungam. Aqua mulsa, vide in Lino. Calamintha, vt Auicenna ponit, non rectè, vide in Rana. *Aiugæ* siue chamæpityos decoctum, in quo nuclei pinei (strobili, vel vt Ægineta habet strobilia, vnde Auicen. transtulit grana pini parua,) conterantur, Dioscorid. Chamæpityos folia coque cum conis, οὓς ἐψήσατο (ἐθρέψατο, Scholiast.) πεύκη, Nicand. Vide in pino infra. Cupressi folia, Auicenna: vide infra in Pino. ¶ Eruum, vide in Vrtica. Eryngium, vide infra in Rana. ¶ Galbanum ex melle linctum, aut resina pinea ex melle, Aetius & Dioscorid. Auicenna (aut eius interpres) ex Aetio, quem citat hunc locum malè transtulit, his verbis: Priuatim conferunt, ammoniacum, (resina, Bellunensis.) & gluten albotin, & sumatur de eis, aut ambo cum styrace. Galbani radix, Nicand. ¶ Lac recens, præcipuè bubulum, contra salamandræ venenum efficax est, Dioscorid. Lac infunditur phthisicis, cantharidum, aut salamandræ venenis, Plinius. infundi intelligo per clysterem. nam poti remedia mox priuatim subiungit. Dioscorides autem lac in potu dari vult: nec aduersantur, sed vtrunq; fecisse profuerit. Lilium, vide in Vrtica. Lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta, quàm plurimum bene adiuuat, Largus. ¶ Mel quàm plurimum per se, vel cum resina ex pinu, Largus. Galbanum ex melle linctum, Dioscorid. Mustum cantharidum naturæ aduersatur, & salamandræ, Plinius. à quo & sapa commendatur. ¶ Oleum prodest contra cantharides, salamandras, &c. per se potum redditumque vomitionibus, Plinius. Resina pinus, (ῥητίνη πιτυΐνη,) aut galbanum cum melle, in eclegmate, Dioscorid. Aetius clarius, Resinam pinus cum melle delingendam præbe, aut etiam galbanum cum melle. Δάκρυα πεύκης, id est lachrymæ piceæ, (quanquam Gaza ex Theophrasto πεύκην pinum vertit, πίτυν piceam,) cum melle, Nicander: & paulò pòst, Resina (simpliciter) cum melle. sed hic mel apum, ἔργα μελίσσης, expressè nominat, supra verò mel τενθρήνης, quod genus insecti ex apum genere vel api simile, vel ipsum alueare interpretatur Scholiastes. Resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cum herba quam Græci chamæpityn appellant, decocta, ex aqua mulsa prosunt, Largus. Ἠὲ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα κώνοις φύλλα καθεψήσας, οὓς ἐψήσατο πεύκη, Nican. vbi Scholiastes, Συνεψήσας οὖν φησι τούτο(τοὺς στροβίλους) τοῖς φύλλοις τῆς χαμαιπίτυος τῆς βλαστήμενος

ἀναμε-

ἀναμεμιγμένως καθεψήσας τὰ φύλλα καὶ τοὺς κλῶνας ὅσους ἐθρέψατο ἡ πεύκη, δίδου πιεῖν. ὁμωνύμως λέγεται ὁ καρπὸς, ὁ στρόβιλος, καὶ ὁ κλῶν, Hæc ille. mihi quidem Nicander nullam ramulorum pinus, ſed fructum tantum mentionem feciſſe videtur. neque enim vel ſtrobilum vel conum in alia quàm pro ipſo fructu ſignificatione legi dixerim. De re ipſa tamen non contendo, cum & Largus pini folia commendet, & cupreſſi folia Auicenna. quanquam is ſuper hoc remedio Aetium citat, apud quem nihil tale reperio. A iugæ decoctum in quo nuclei pinei conterantur, Dioſcorides & alij. ¶ Ranarum (βατραχίων, Ægineta βατράχων habet, quod magis probo, ne quis virides ranunculos terreſtres intelligat) ius cum quibus eryngij radix incocta ſit, Dioſcorid. & Aetius, qui remedium hoc præter opinionem auxiliari ſcribit. Nicander præterea ſcammonium addi & ſimul decoqui iubet: in cuius Scholijs non ſcammonium, ſed ammoniacum legitur, quod minus probo non admittente carmine. quanquam vetus etiam Auicennæ translatio ammoniacum inter remedia habet, tanquam ex Aetio ſed perperam. Bellunenſis legit, reſina, Aetius galbanum habet. Scammoniæ quidem liquor etiam contra leporem marinum à Dioſcoride commendatur. Ranæ decoctæ cum calamintha, Auicenna tanquam ex Aetio: ſed ille cum eryngij radice decoquit, vt Dioſcorides, nulla prorſus calaminthæ facta mentione. De remedio ex ranis vide plura mox in Teſtudine. Reſina, vide ſupra in Pinu. Rutæ genera (vt ſatiua, & ſylueſtris) valent tum contra alia multa venena, tum contra cantharides ac ſalamandras, Plinius. ¶ Sapæ vſus contra cantharides, ſalamandras, & contra mordentia venenata, Plinius à quo & muſtum laudatur. Scammonium, vide paulò antè in Rana. Styrax, vt ab Auicenna ponitur, neſcio quàm rectè: vide ſupra in Galbano. Suis præpinguis carnes, (Γέντα, carnes, Thracibus, Euſtathio teſte, & Nicander alibi, Καί τε βοὸς νέα γέντα) coctæ cum carnibus teſtudinis ſiue marinæ, ſiue terreſtris, Nicander. eſt & alia quædam lectio in Scholijs, vbi nulla ſuis mentio, quæ mihi nequaquam probatur. Sues quidem & apros ſalamandris deuoratis nihil pati, ſupra diximus: vnde Plinius etiam colligit primum ex præcipuum & ſuibus petendum eſſe remedium, vt ſupra expoſui. ¶ Oua teſtudinis marinæ aut terreſtris, cocta, Dioſcor. καὶ ὤεα θιβρὰ χελώνης ἀλθαίνει, Nicander. Grammatici θιβρὸν tum aliter, tum feruidum apud Nicandrum interpretantur. ego hic oua cocta intelligo, vt Dioſcor. quæ ab igne aquæ vel cineris vbi cocta ſunt adhuc caleant. Contra ſalamandras carnium decoctarum teſtudinis marinæ ſuccum bibiſſe ſatis eſt, Plinius. Teſtudinum marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur: neque eſt teſtudine aliud ſalamandræ aduerſius, Plinius. Et alibi, (lib. 32. cap. 5.) Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum, & contra ſalamandras. Sed cum ranæ ouiparæ quadrupedes nullæ in mari ſint, quæ autem ranæ marinæ (βάτραχοι ἁλιεῖς) vocantur ex genere piſcium planorum habeantur, neq; vlla earum vis contra venena prædicetur, quod ſciam, ſuſpectus eſt mihi hic Plinij locus, ita vt dubitem an potius legendum ſit, Teſtudinum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus, &c. nam & alibi teſtudinis marinæ ſuccum ſimpliciter decoctum (nimirum in aqua) vt ſuperius recitaui, contra ſalamandras commendat. Fieri autem poteſt vt hoc erratum (ſi eſt) commiſerit Plinius ipſe memoria lapſus: etſi de ranis illic omnino eum agere, ex ijs quæ ſequuntur patet, nempe de fluuiatilibus ranis. alibi ſanè nuſquam ranam marinam niſi pro piſce plano nominauit, longè diuerſi generis quàm ranæ fluuiatiles ſint, vt neq; remedia comparari debeant. Contra rubetæ quidem venenum nullum ab alio quoquam ex rana marina remedium præſcriptum inuenio, ſed neq; contra ſalamandram, ex teſtudine vero marina contra vtrunq;. Teſtudinis marinæ ſanguis cum vino, &c. contra rubetam bibitur, Dioſcor. Aut igitur omnino apud Plinium pro ranarum marinarum reponemus teſtudinum marinarum: aut ſaltem nullum periculum eſt ſi id fecerimus, cum Plinius ipſe teſtetur nihil teſtudine aduerſius eſſe ſalamandris. Suis præpinguis carnes cum teſtudine marina aut terreſtri coctæ, Nicander. Apollodorus vrticæ ſemen ſalamandris contrarium eſſe affirmat cum iure decoctæ teſtudinis, Plinius. Vrticæ folia cum lilijs & oleo decocta, Dioſcor. Nicander vrticam cum oleo & crimnis coquit, & in cibo dat ad ſaturitatem. eſt autem κρίμνος farina craſſiuſculè molita, κρίμνοι οἱ παχύτεροι τῶν ἀλεύρων, καὶ κρίμνος ἡ κεχθή. Scholiaſtes hic farinam erui exponit (cuius & proximè antè mentionem fecerat, cum ſicca erui farina ſemen vrticæ miſcendum pro remedio monens,) aut hordeaceam. facilis autem tranſitus eſt à κρίμνοις in vocem κρίνοις, id eſt lilijs, vt Ægineta, Aetius & Dioſcor. habent. Mihi Nicandri lectio placet. Vrticę ſemen etiam Auicenna inter remedia numerat, tanquam ex Aetio, apud quem hoc non legitur.

¶ De morſu ſalamandræ. Hanc lacertam in quibuſdam Galliæ locis, vt dixi, *arreſſadam* vocant, cuius morſum adeò exitialem eſſe putant, vt nulla vitæ ſpes relinquatur. itaque vulgò hæc metra celebrant: *Si mordu t' a vne arreſſade, Prens ton linceul & ta flaſſade.* hoc eſt, Si te ſalamandra momorderit, accipe linteum tuum ac tuam lodicem. Rhæti qui Italicè hodie loquuntur, aiunt à ſalamandra morſum tot medicis opus habere, quot diſtinguitur maculis. Sic & apud Arnoldum de venenis, affices quidam ſerpens multis & varijs diſtinctus maculis, tot habet ſpecies nocendi, quot colores diſtinctos. Dentes vbi ſemel inflixit ſalamandra, (vt quidam mihi retulerunt, neſcio an verè) nunquam remittit. & ſi auellatur, letale eſt. ita enim relinquitur venenum, (quod etiam de *De Salamandræ morſu.*

bufone fertur.) itaq; relinquenda est à morsu pendens, quòd homo interim viuere possit. Nicander in Theriacis salamandræ morsum dolosum & semper infestum esse scribit, Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές. Significat autem δάκος tum serpentem mordentem, tum morsum ipsum, vt Varinus docet. Salamandræ duæ, quas domi habui, cum sæpe à me bacillis ligneis, herbarum caulibus aliterq; tentarentur, nunquam tamen ne os quidem tanquam morsuræ diduxerunt: morsum etiam ab eis apud nos nunquam audiui quenquam. sed fieri potest vt non omni tempore aut non in quauis regione mordeant, vt stelliones quoq;. ¶ Quos salamandra percussit, eos dolor vehemens & crustæ productio consequitur. adhibeatur autem eis communis cura iam prædicta, Aetius. Auicenna 4.6. 5.20. de salamandræ morsu scribens, (nam de alijs quoq; in eodem tractatu ictu morsuve relinquentibus venenum agit,) eadem tum signa tum remedia ponit quæ Græci salamandræ in corpus sumptæ veneno adscripserunt, & ipse etiam scripserat supra 4.6.2.7. nisi quòd illic quædam aliter habent, eò quòd è Græcis malè translata sint. Vnicum est in hoc loco remedium quod morsui conuenit, quòd ranas decoctas edi iubet, & ius in potu dari, (quanquam hoc etiam inter alexipharmaca ponitur:) & insuper carnem earum imponi, quod theriacum est, id est morsui conueniens. Cor vespertilionis contra salamandras prodesse Aggregator citat ex Plinij lib. 29. vbi nos cap. 4. cor vespertilionis non salamandris, sed salpugis siue solifugis contrarium esse legimus. Idem Aggregator remedia tanquam contra morsum salamandræ scribit, quæ ab authoribus contra venenum eius intra corpus sumptum prodita sunt. Morsus quidem salamandræ solus Nicander, Aetius & Auicenna meminerunt: remedia verò ad eum particularia nemo scripsit, (nam Auicennam in hoc errasse ostendi:) nimirum quod cura communis satis factura videretur. Nicander quidem in Theriacis, cum animalia aliquot venenosa, & ictu morsuve ab eis læsorum signa descripsisset, vt phalangia, scorpios, apes, vespas, scolopendram, salamandram, venenata marina, & alia: mox remedia subijcit, tanquam communia contra hæc omnia, nihil distinguens.

Salamandræ vsus apud chymistas. ¶ Curiosi quidam homines, in salamandris vim quandam inesse persuasi, qua argentum viuum in aurum mutetur, ipsas in olla super carbonibus ignitis ponunt, & argentum viuum per tubum ferreum oblongum superinfundunt: in quo opere interdum venenoso vapore exhalante ita inficiuntur, vt corpore intumescant, vel alia noxa implicentur, vel etiam de vita periclitentur. His Theophrastus Paracelsus remedio esse scribit nescio quam axungiam Solis, (oleum auri fortassis,) quam inter arsenici & argenti viui alexipharmaca descripserit. nos eam descriptionem in libris eius non reperimus.

H.

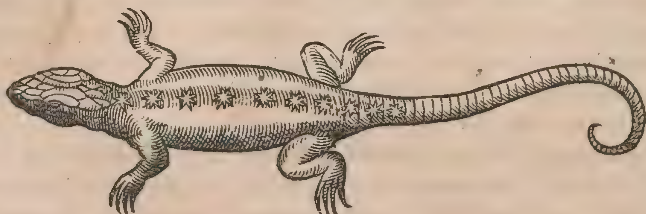
Homonymum. *a.* Ζωοφόρος, καὶ σαλαμάνδρα, καὶ ἀγγεῖον νεκρῶ, Hesychius & Varinus. videtur autem significari vrna in qua crematorum funerum ossa condebantur, aut ipsa cadauera integra: quam & sarcophagum vocabant, quòd ex certo lapidis genere fieri soleret, qui carnes mortuorum consumebat: quo sensu ζωοβόρον potius dixerim à consumenda animalium carne, quæ vis septica & exedens salamandris etiam in viua animalium corpora est.

¶ Epitheta. *Seu salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis*, Samonicus. Nicander cognominat λιπόρρινον, & φαρμακίδα σαῦραν πολυκηδέα. Et rursus, Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές, non de morsu, sed de ipsa salamandra. sequitur enim, Ἥ τε καὶ ἀσβέστοιο, &c.

¶ Lapis Eislebanus refert aliquando effigiem salamandræ, aliâs aliorum animalium, Georg. Agricola.

¶ *e.* Alchymistæ dicti salamandra nescio quomodo in metallorum metamorphosi & chrysopœia vtuntur, vt aiunt: Vide nonnihil supra in fine capitis septimi. *Superstitiosa.* ¶ Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium & incremabilem reddit. Animal ipsum in caminum vel ignem immissum, omnem flammam extinguit, Kiranides.

DE STELLIONE.

A.

Diuersæ opiniones de stellione, quæsit. GENERA lacertorum plura sunt, vt salamandra, saura, stellio, Isidorus. Hermolaus Barbarus conijcit stelliones esse quas Romanum vulgus *tarantulas* vocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes. Idem Perottus & Grapaldus asserunt, & Lucius Ioan. Scoppa. Stelliones nonnulli *tarantulas* esse putant, Niphus. Stellio multas maculas paruas in dorso habet similes stellis. non enim est illa

eſt illa lacerta quæ aſpicit homines. iſta enim eſt viridis. illa habet colorem æruginis æris: & forte eſt de genere earum, quæ verſantur in ædificijs & domibus antiquis, & rarò mordet. quia habet dentes tortuoſos, quos relinqueret in vulnere, Ponzettus cardinalis: videtur autem non de alia quàm tarantula ſentire. Circa Romam inuenitur genus quoddam parui lacerti, dorſo per totum ſtellato, quod terrantulam vocant, quoniam ſub terra degere ſoleat. id quia valde venenoſum eſt, ſæpe cogitaui Dioſcoridis ſêpa ſiue chalcidicam lacertam eſſe: aut ſi ea non ſit, veterum ſtellionem, Petrus Matthæolus Senenſis in Dioſcorid. 2. 58. Et rurſus 6. 4. Stelliones (inquit) in Italia venenatos eſſe & letales alicubi Ariſtoteles ſcribit, qui vero illi ſint, non facile dixerim, niſi fuerint tarantulæ quæ apud Thuſcos reperiuntur in domibus, præcipuè in cauis quibuſdam murorum prope terram. Paruis enim lacertis ſimile eſt hoc animal, & araneis viuit, vt Plinius & Ariſtoteles de ſtellione ſcribunt: & per dorſum totum ſtellis quibuſdam inſignitur, vnde forſan nomen inuenit: & in Thuſcia morſus eius peſtifer eſt, Hæc ille. Ponzettus tarantulas non à terra, ſed à Tarento ciuitate circa quam abundant, dictas ſuſpicatur. Stellio, id eſt lacerta viridis, Vetus gloſſographus Auicennæ, & Ant. Muſa Braſauolus de ſimplicib. cap. 524. Stellionem medici noſtri temporis magno errore putant lacertum eſſe, cum longè aliud animal ſit lacerta minus, Perottus & Grapaldus. Matthæolus in Dioſcor. 6. 4. reprehendit illos qui lacertum minorem pro ſtellione accipiunt, cum lacertus ille ſanguinem habeat, & inter ſæpes ac macerias verſetur, quorum neutrum ſtellioni conuenit, qui etiam rore & araneis viuit, ille bruchis, cicadis, gryllis, cochleis, &c. homini beneuolus, nec vt ſtellio noxius. Stellio, id eſt lacerta facetana, ſed ſecundum quoſdam eſt lacerta viridis, Syluaticus. Stellio, vulgò lacerta vermicularis ruſticè, inuenitur in foraminibus domorum antiquarum, in quibus aranei quoq; manere ſolent, Niphus. ¶ Stellionem Græci *coloton* (lego *coloten*) vocant, & aſcalaboten, & galeoten, Plinius. Lacerti ſiue ſtelliones qui per parietem repunt, curti ſunt, Græcè aſcalabotæ vocantur, Marcellus Empericus. Ariſtophanes in Nebulis fingit, dum Socrates ore hiante Lunæ motum noctu obſeruat, ἀσκαλαβώτην vel γαλεώτην (nam vtroq; nomine vocat) à tecto alui excrementum ei immittere. Nicandes in Theriacis ἀσκάλαβον vocat, nimirum carminis gratia. Aſcalabotes à Græcis dicitur, quòd apud eos ἄσκαλος circulus eſt. ſtelliones autem circulis quibuſdam depicti ſunt, & veluti lucentibus guttis in modum ſtellarum, vnde nomen, Perottus. Ego hanc etymologiam apud nullum idoneum authorem inuenio, vt neq; aſcalon pro circulo vſquam. Hebræi quidem *agil*, עגיל, circulum & rotundum vocant. Grammatici ἄσκαλα interpretantur impura, quod ſanè etymon animali impuro & venenato congrueret. Sed aſcalabotes fortè quaſi κωλοβάτης dictus fuerit, quod artuum ſuorum digitis & vnguiculis innixus per parietes repat, & felium aut muſtelarum inſtar aſcendat. nam & colotes, vt iam ex Plinio dixi, vocatur, & καλαβώτης Suidæ: niſi quis malit à calis, id eſt lignis ſic dictum, vt & calopodion, pedem vel calceum ligneum dicimus. nam & xylobates & tœchobates à Kiranide nominatur, quòd ligna (aſſeres ſcilicet ligneos) & parietes ſcandat. Ξυλοβάτης (inquit) vel Τοιχοβάτης eſt ſpecies parua crocodili (id eſt lacerti.) Κωλώτης, qui & γαλεώτης, δοκεῖ δὲ αὐτὸς εὐστόχως ἅλλεσθαι περὶ τοὺς μῦς, Varinus. hoc eſt, Videtur autem ſcitè & argute circa mures ſalire: quaſi hoc etymon ſtatuat, vt inde nomen habeat, tanquam εὐσταλαβώτης. ſed hoc feli potius aut muſtelæ quàm ſtellioni conuenit, qui mures nihil curat. Sciendum itaq; veteres aſcalabotæ & colotæ nomine tum de fele ſeu muſtela potius, tum de ſtellione ex æquo vſos eſſe, vt Grammatici quidem in dictionarijs interpretantur, Varinus & Suidas. nam apud ipſos authores nuſquam inuenio his vocibus felem aut muſtelam ſignificari, quum illam ſemper αἴλουρον, hanc γαλῆν nominent. Recentiores tamen Græci γαλῆν etiam pro fele ſeu cato poſuerunt, vt in Cati hiſtoria docui. Videtur autem vulgus Græcorum hæc nomina de duobus ſeu tribus iſtis animalibus ideo confudiſſe, quòd ex æquo omnes in ſublime ſuis pedibus & vnguiculis reptando ſcandant, In picorum genere arborum cauatores ſunt, ſcandentes in ſubrectum felium modo, illi verò & ſupini, Plinius 10. 18. Tranſtulit autem hunc locum ex Ariſtotele de hiſtoria anim. 9. 9. vbi ille Gaza interprete, Picus martius (inquit) ſcandit per arborem omnibus modis. nam vel reſupinus more ſtellionum ingreditur. Græcè pro ſtellionibus hîc aſcalabótas legimus, Hermolaus etiam ſtelliones vertit. Sed Græca integra apponam: Ὁ δρυοκολάπτης πορεύεται ἐπὶ τοῖς δένδρεσι ταχέως πάντα τρόπον, καὶ ὕπτιος, καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται: In Mirabilibus eadem leguntur, ſed iſta clarius, καὶ ὕπτιος, καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα. atqui feles aſcendunt quidem commodè, minus commodè verò deſcendunt, vt deſilire plerunque vel omnino vel ex parte malint. ſtelliones vtrunque pari facilitate præſtant. Quare miror cur Plinius non potius ſtelliones tranſtulerit, vt debebat, quibus per parietes ingreſſus ſeu reptatio ſecundum omnes modos (ſurſum, deorſum, & in tranſuerſum obliquumque) conuenit, vt & picis & ſciuris. ὕπτιον etiam dixeris reptans animal, cum ſub aliquo tranſuerſo progreditur: vt ἐπὶ γαστέρα, cum ſuper eodem, hîc dorſo ſurſum, illic deorſum ſpectante. Cæterum alibi vbique Plinius aſcalabòten & galeoten ex Græcis vel ſimpliciter ſtellionem, vel ſtellionem traſmarinum reddit, vti nos obſeruauimus. Κωλεταῖναις ἀσκαλαβώταις, Heſychius & Varinus. Colotæ quidem nomen non aliter à colis, id eſt artubus & pedibus factum eſt Græcis, quàm ab iiſdem in hoc genere apud Latinos lacertus. Γαλεὸς & γαλεώτης, ἀσκαλαβώτης, Heſychius & Varinus. Galeotes igitur ſtellio vocatur, vel quòd vt galæ, id eſt muſtelæ & feles,

Nomina Græca.

pedibus in ſublime ſcandit: aut fortè quod corporis ductu ſit oblongiore, vnde & galeis piſcibus, id eſt muſtelis inditum nomen. ſed ſtellio tum longitudine tum humiditate etiam crurum muſtelas quodammodo refert. Aſcalabótes ſtellio eſt quem & χαλαβώτην vocant, ſed frequentius galeoten. ἢ καὶ ὁ ποντικὸς, καὶ ἡ κοινῶς λεγομένη νυμφίτζα, Suidas, & partim Varinus. Eſt autem *nymphitza* recentioribus Græcis non alia quàm muſtela: ponticus verò, mus, cui aſcalabotæ nomen alius præter Suidam nemo quod ſciam attribuit. His tamen omnibus reptatio in ſublime conuenit. Aſcalabi etymon deduci poteſt etiam παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν, à molli & tacito ingreſſu, (vt Etymologo & Varino placet) qui & felium & ſtellionum generi competit. Cæterum *aſcálaphos* per *ph*, dictus fuit Martis filius, παρὰ τὸ ἀκαλὸν καὶ τὴν ἁφὴν, ὁ πέρην τὸν χρόα καὶ εὐαφής. ἀκαλὸν enim eſt lene, molle, quietum, Varinus. At Suidas contra, Ἀσκάλαφος παρὰ τὸ ἀσκαλὲς (ἀσκελὲς) τῆς ἁφῆς, ὁ λίαν σκληρός. Æginetæ interpretes 5. 11. pro galeota, id eſt ſtellione felem non rectè tranſtulerunt, (vt in Fele oſtendimus: & quòd aſcalabotes ac galeotes vnum ſit animal, licet Ægineta ſeparaſſe videatur,) & Auicennæ 4. 6. 4. 13. Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε κωλώτης, Καὶ λεπτὸν ἐνέδυ φᾶρος, ἐκ τεμὼν τοίχου, Babrius apud Suidam. veſcitur autem ſtellio araneis, vt in *C.* dicam. Dormit colotes in præſepibus, & narem ſubiens aſini, ne comedat impedit, Ariſtot. Albertus neſcio quomodo coloten hîc rattum exponit, idq́; ſine authore. Apud Græcos hodie vulgo ſtellionẽ λιακόνι vocari conijcio: quem enim ſic vocant, lacertum eſſe aiunt paruum, argenteo lucido colore, in ſiccis & apricis locis: & nomen ipſum quodammodo ad ſtellionem alludit, ſed per aphæreſin. A nonnullis tamen ſtellio eſſe putatur, qui vulgo Græcis hodie θαμιάμιθος aut ψαμαμύθη vocatur, quo nomine lacertum paruum ſignificari puto, ſed certum nihil habeo. ¶ De ſtellionis nominibus Hebraicis vide quædam ſupra in Lacerto *A.* nam Septuaginta letaah transferunt in aſcalaboten, id eſt ſtellionem, &c. Munſterus שממית *ſemamith* ſtellionem vertit, alij araneam aut lumbricum: Vide in nomenclaturis ſalamandræ & ſimiæ. Ego omnino aut ſtellionem ipſum aut ſimile lacerti genus eſſe puto. proxima huic eſt vulgaris hodie vox Græca *pſamamythe* & *thamiamithos*, de quibus paulò antè dixi. Prouerb. 30. ſapientia animalia minuta quatuor numerantur, formicæ, cuniculi, locuſtæ, & ſemamith, quod manibus nititur & moratur in ædibus regijs, vt Hieronymus vertit: Munſterus araneam quæ manibus negotietur. ſed Hebraica vox *taphas* apprehendere & capere, non negotiari ſignificat. Manus quidem de ſtellione potius, qui manus digitatas habet vt lacerti, quàm de araneo dici poſſunt. *Semamith* Hebraicæ voci vicina eſt Arabica *ſamabras*, vel *ſaambras*, vt Bellunenſis legit, aliâs *ſenabras* vel *ſemabras*, vnde ſalamandræ nomen deductum videtur, non quòd idem ſed quòd ſimile & congener ſit animal. *Sarnabraus*, id eſt ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. *Senabras* idem eſt quod lacertus vel ſtellio qui in hortis reperitur, Bellunenſis. Videtur autem abuti ſtellionis nomine, vt & alij Arabum interpretes, idq́; generis loco ſtatuere, ſub quo ſpecies aliquot contineantur, quod rectius & Latinius lacerti quàm ſtellionis nomine facere poterant. *Samabras* quidem Auicennæ lib. 2. cap. 646. lacertam ſimpliciter ſignificat, vt ex adſcriptis ei remedijs clariſſimè conſtat. *Guaril* ſeu *vrel* apud Auicennam lib. 2. in capite de *athab* ſeu *aldab*, id eſt lacerto, vetus interpres ſtellionem reddit, Bellunenſis Arabicas voces relinquit. *Alurel* eſt animal terrenum, ſimile lacerto, coloris cinerei, longum ad quantitatem trium palmorum, Bellunenſis. *Guaril* lacerto ſimilis eſt, ſed corporis forma differt, cauda longa, & paruo capite, Obſcurus. *Guaſemabras*, id eſt ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ: qui fortè duas voces *guaril* & *ſemabras* in vnam confudit. *Guauſes* animal quoddam habens ſanguinem, & eſt ſtellio, Syluaticus. videtur & hæc vox corrupta. Verus quidem ſtellio, teſte Plinio, ſanguinem non habet. *Guaril* aquaticus, id eſt ſcincus, ſed verius ſtellio, Vetus gloſſographus Auicennæ. Sed ſtellionis aquatici ex bonis authoribus nemo meminit. *Epithetos*, id eſt ſtellio, Syluaticus. Aſcalabotes (id eſt ſtellio) & araneus pugnant, Ariſtot. vbi Albertus ineptiſſimè habet, Auis aſcalonitis aliquando comedit *abachiez*. VASGA Arabicè ſunt reptilia, vt ſtellio, ſubnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, ſicut etiam denticuli ſtellionis vel lacertorum, Arnoldus in libro de venenis. Videntur autem mihi nihil ferè à veris ſtellionibus differre, præterquam colore. ¶ Albertus Magnus chamæleontem interpretatur ſtellionem maiorem, quod minimè probo. Idem chamæleontem, ſalamandram & ſtellionem imperitiſſimè confundit: & pro colote alicubi *arcolum* habet, ex Auicennæ interprete nimirum. ¶ Germani, Galli & Angli, nullum quod ſciam huius lacerti nomen habent, cum ipſo etiam animante careant. Errat qui ſtellionem Germanicè interpretatur Puntermolch/ quod animal omnino ſalamandram eſſe ſupra docui. ¶ Eſt & STELLIO tranſmarinus Plinio & Æginetæ, idem fortè qui ſcincus: de quo plura in *G.* & mox in *B.*

De nominibus Hebraicis & Arabicis.

B.

Vbi reperiatur.

Reperiuntur ſtelliones in Italia, etiam venenati morſus, Ariſtotele teſte: item in Thracia, Nicandro. Nos ſupra circa Romam & in Thuſcia ſtelliones tarantularum nomine haberi docuimus. Plinius in Italia naſci negat ſtellionis illud genus ſcorpioni contrarium quod Græci aſcalaboten & coloten vocent: (quod fortè alibi ſtellionem tranſmarinum dicit.) Eſt enim hic (Græcorum ſtellio, inquit) plenus lentigine, ſtridoris acerbi, & veſcitur: quæ omnia à noſtris ſtellionibus aliena ſunt.

Stelli-

Stelliones in Sicilia aiunt morſum habere letalem, non vt apud nos infirmum & leuem, Ariſtot. in Mirabilibus. ¶ Cortice integuntur, Ariſtot. Stellio terga depicta habet interlucentibus oculis in modum ſtellarum, vnde nomen, Albertus. Et alibi, Piger eſt, dorſo & cauda latior lacerto: & guttatus, cum lacerta ſit vnius coloris. ſed hæc coniuncta, ad ſalamandram magis referenda videntur, quam, vt dixi, cum ſtellione confundit, Circulis quibuſdam depicti ſunt & veluti lucentibus guttis in modum ſtellarum, vnde nomen, Perottus. Vide plura in *A. Aptumq́; colori. Nomen habet varijs ſtellatus corpora guttis*, Ouidius. Tarantulæ, vt Romæ vocant, albæ ſunt, innocuæ, & puſillis lacertis ſimiles, Hermolaus. Audiui etiam ex oculato quodam teſte, tarantulam illam corpore lucido eſſe & fragili. Sed λιακόνι etiam vulgo apud Græcos dictus lacertus, ſiue idem ſiue ſimilis, argenteo colore lucido eſſe fertur. Vidi ego noſtros etiam communes lacertos in littore prope Venetias, albo colore, innoxios, nec mordentes licet digito in os inſerto. Aſcalabotes animalculum eſt lacertæ ſimile, Suidas. Similis aſcalabotæ ſalamandra eſt, Aetius. Lacerti ſiue ſtelliones qui Græcè *aſcalabotæ* vocantur, curti ſunt, Marcellus Empiricus. ¶ Stelliones ſanguine carent, lacertarum figura, Plinius. hinc forte albo & lucido colore apparent. Sunt qui & ranam in quadrupedum ouiparorum genere ſanguinem præterquam in oculis habere negent. Chamæleontem Ariſtoteles ſcribit ſanguine carere exceptis oculis & corde, & quibuſdam ex eo naſcentibus venulis. Quamobrem erraſſe videtur Syluaticus (aut librarius, qui negationem omiſerit) apud quem legimus, *Guauſes* animal quoddam habens ſanguinem, & eſt ſtellio. ¶ Stellio vel lacerta cum mordet, dimittit in loco ſui morſus dentes paruos, ſubtiles, nigros, Auicenna & Albertus: plura leges ſupra in Lacerto *B.* & *G.* Stellio fortè eſt de genere lacertarum, quæ verſantur in ædificijs & domibus antiquis, & raro mordet: quia habet dentes tortuoſos, quos relinqueret in vulnere, Ponzettus. Lacertorum etiam, qui Arabicè *vaſga* dicuntur, ſtellioni ſimilium dentes in morſu infixi hærent, vt Arnoldus ſcribit. ¶ Polypo brachia à congruo abroſa, renaſci, ſicut colotis & lacertis caudam, haud falſum, Plinius. Stellio Græcorum plenus eſt lentigine, quod noſtro non conuenit. atqui alibi non ipſum lentigine plenum eſſe ſcribit, ſed faciem illorum qui medicamentum ex ipſo factum biberint, lentigine obduci, quod magis probo.

Figura corporis.

C.

Stellio eſt lacerta inhabitans domos, Elluchaſem. Stelliones in nouis domibus cernuntur, vt Marcellinus inquit, Hermolaus. In veteribus domibus, Ponzettus. Cubilia eorum in locis hoſtiorum feneſtrarumq́; ſunt, aut cameris ſepulchriſve, Plinius. Aſcalabotæ aliquando ex ſuperioribus locis in cibos, dum præparantur, decidunt, Dioſcorid. Parietes ædificiorum rependo conſcendunt, Suidas & Marcellus Empiricus. In ſublime ſcandunt, felium modo: ſed & deorſum reptant & ad latera, vt in *A.* dixi. Latebras petunt, Ouidius 5. Metam. *Senabras* idem eſt quod lacerta vel ſtellio, qui in hortis reperitur, Bellunenſis. Stelliones & aliæ quadrupedes ouiparæ quomodo ingrediantur, ex Ariſtotelis libro de communi animalium greſſu, in Crocodilo ſcripſi.

Vbi viuant.

¶ *Nam ſæpe fauos ignotus adedit Stellio*, Vergilius 4. Georg. Foramina aluearium anguſtiſſima eſſe debent, vt nec venenatus ſtellio, nec aliud animalculum noxium intrare & fauos populari poſſit, Columella. Chamæleonum ſtelliones quodammodo naturã habent, rore tantum viuentes, præterq́; araneis, Plinius. Et alibi, Græcorum galeotes, ſtridoris eſt acerbi, & veſcitur, quæ à noſtris ſtellionibus aliena ſunt. Puto autem eum ex Græcis hæc vertiſſe, & pro βρυγμὸς aut ſimili voce morſum ſignificante, ſtridorem reddidiſſe, homonymia deceptum. βρυγμὸς enim vtrunq́; ſignificat, & ſtridorem qualis ex colliſione dentium fit, & morſum, vt apud Nicandrum de ipſo ſtellione, Ἔνθα κ᾽ ὑπιδανῦ περ ἀπεχθέα βρύγματ᾽ ἔασιν Ἀσκαλάβυ. Inter ſtellionem & araneum bellum eſt. deuorantur enim aranei à ſtellione, Ariſtot. Σοφῆς ἀράχνης ἱςὸν εὗρε κωλάτης, Καὶ λεπῖον ἐνέδυ φᾶρος, ἐκπεμὼν τοῖχον, Babrius apud Suidam.

Quibus veſcantur.

¶ Stelliones menſibus quatuor frigidiſſimis latent, & nihil edunt interea, Ariſtot. *Hyeme latent.*

¶ Senectutem vere & autumno exuunt, vt & reliqua cortice intecta quibus mollis eſt cutis, Ariſtot. Tuniculam eodem modo vt anguis exuunt, Plinius. Exutam mox deuorant, vide in *D.* Γῆρας γαλεώτυ, pellis ſtellionis, quam vt ſerpens per ſenectam exuit, Varinus. ¶ Oua parit, quorum liquor, vt Plinius ſcribit, euulſos palpebrarum pilos renaſci non patitur. Animal eſt infirmum, Obſcurus. Hinc nimirum ὑπιδανὸν ἀσκάλαβον Nicander dixit. ¶ Tarantulas in quibuſdam Italiæ locis dictas (id eſt ſtelliones) ſi deſuper alicubi cadant, caudam frangere aiunt: quod præ nimia corporis ſiccitate eis contingere videtur.

Pellem exuunt. Oua. Siccitas.

D.

Theophraſtus autor eſt, angues & ſtelliones ſenectutem exuere, eamq́; protinus deuorare, præripientes comitiali morbo remedia, Plinius & Ælianus. Ego id in libris Theophraſti qui extant non reperio, ſed in Mirabilibus quæ Ariſtoteli tribuuntur. Aduerſus comitiales magnificè laudatur tunicula ſtellionis. Operæprecium eſt ſcire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna, aliâs deuoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius inuidère homini tradunt. Inde ſtellionum nomen aiunt in maledictum translatum. Obſeruant cubile eius æſtatibus. Eſt autem

Quomodo præripiatur tunica ſtellionum quã hyeme exuunt.

in locis hostiorum fenestrarumq́;, aut cameris sepulchrisve. Ibi vere incipiente fissis harundinibus contextas opponunt casas, quarum angustijs etiam gaudet, eò facilius exuens circundatum torporem. Sed eo derelicto non potest remeare, Plin. *Inuidum animal stellio.* Inuidentissimum hoc animal intelligitur, quoniam senectutem suam deuoret, &c. hinc stellare verbum pro inuidere, Hermolaus. Ab hoc animali (inquit Perottus) stellionatus crimen apud Iurisconsultos nomen sumpsit: *Stellionatus crimẽ vnde dictum.* cuius cognitio, vt Vlpianus sentit, ad præsidem spectat, cum scilicet aliquid dolo factum est: vt si quis rem alij obligatam, dissimulata obligatione, per calliditatem alij distraxerit, vel permutauerit, vel insolutum dederit: aut si quis merces supposuerit, vel obligatas auerterit, vel corruperit: aut imposturam fecerit, cuius nulla alia ordinaria pœna est, sed extraordinariè plectitur, Hæc ex Vlpiano de crim. stell. Causa autem nominis secundum quosdam hæc fuit, quòd qui huiusmodi criminis rei sunt, astu & dolo velut quodam stellionis medicamento homines fallunt. fit enim è stellione malum medicamentum. etenim cum mortuus est in vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Nos autem causam nominis veriorem hanc esse existimamus, quòd nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. ideo nomen hoc versum est in maledictum: & quoties insidiatorem aliquem significare volumus, stellionem nominamus. Scit stellio nihil tuniculæ suæ in comitialibus morbis præferri, &c. ex Plinio, Hæc Perottus. A stellione fraudulentissimo animali stellionatus crimen & stellatura dicitur, Hermolaus.

Stellatura nomen annonæ militaris. Stellatura nomen erat annonæ militaris, Lampridius in Alex. Annonas, inquit, militum diligenter inspexit: Tribunos qui per stellaturas militibus aliquid abstulissent, capitali pœna affecit. Spartianus in Pescennio Nigro: Nam & Imperator Tribunos duos, quos constitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliaribus iussit, Budæus. Mihi non videtur nomen esse annonæ in priori exemplo, in posteriori potest. Sunt inter recentiores Grammaticos qui stellaturam interpretentur extortionẽ siue fraudem qua capitanei seu duces subtrahebant militibus partem annonæ ab Imperatore eis designatæ. Stellaturam sunt qui in fraudum vsurpent ratione. Illud grauius, quod eruditis obseruatum scio, Stellaturam in militaris annonæ erogatione videri frumentarijs tesseris persimilem, quibus acceptis, plebi gratuitum distribuebatur frumentum. quippe hac contributa, vilius constabat militibus annona. Meminit in Alexandro Lampridius. Frumentaria perceptio in ratione hac nuncupatur Iulio Capitolino in Antonini Philosophi vita: Ob hanc, inquit, coniunctionem pueros & puellas nouorum hominum frumentariæ perceptioni adscribi præceperunt, Hæc ex Antiquis lectionibus Cælij. *Quid sit stellionatus.* Stellionatus igitur est quasi furtum quoddam callidum & dolosum, quod fit malè erogando aut distribuendo aliquid: aut contrahendo, emendo, vendendo, quod forsan etiam à Græco verbo στέλλειν aut ὑποστέλλειν, quod est subtrahere, deriuatum aliquis conijciat. Non solum autem circa senectam suam, vt diximus, deuorandam, calliditas stellionis notatur: sed aliâs quoq; astutum est animal. nam & apibus dolosè insidiatur. quamuis enim Columella 9. 7. lacerto hanc fraudem tribuit, videtur tamen de stellione accipi posse, quem paulò antè peculiariter nominauit. aut vterq; forsan apibus insidiatur. Οὑτοσὶ δὲ γαλεώτης γέρων, Menander, vt citat Suidas in Ascalabote. vbi galeoten senem astutum fortè quis rectè interpretetur.

Stellionis hostes. Asinus. ¶ Colotæ hostis asinus est. dormit enim colotes in præsepibus, & narem subiens asini, ne comedat impedit, Aristotel. Albertus hoc loco coloten ineptè rattum, id est murem maiorem exponit. *Scorpius.* ¶ Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, vt visu quoq; pauorem ijs afferat, & torporem frigidi sudoris. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita quæ scorpio pupugerit loca inungunt, Plinius. Scalaboten, id est stellionem, hostem existimat scorpius., νάρκη δὲ τοῦτον. Philes. lego, ναρκᾷ δὲ τοῦτον. hoc est, afficit autem illum torpore. quamuis non scorpio stellioni, sed stellio scorpioni torporem inferat, vt iam ex Plinio diximus. Idem testatur Galenus in lib. de theriaca ad Pisonem. Stellio (inquit) visus à scorpijs ὑποπήγνυσιν αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἀναιρεῖ: id est, torpore eos afficit, & ita interimit. Magnam aduersitatem scorpionibus oleo mersis & stellionibus putant esse, innocuis duntaxat ijs, qui & ipsi carent sanguine, lacertarum figura. atq; scorpiones in totum nulli nocere cui non sit sanguis, Plinius. Vetus lectio habebat, magnam aduersitatem cum stellionibus putant esse, &c. sine his verbis, oleo mersis, ijs ad præcedentia relatis. Quòd si ad sequentia referas, sensus erit, scorpios oleo mersos, stellionibus aduersari, eorum scilicet morsui. atqui superius ex Plinio recitauimus, stellionem in oleo putrefieri contra scorpionum ictus. Sed vt idem refert, inuicẽ contrarij sunt, vt vtrunq; aduersus alterius venenum valere probabile sit. Stellionem scorpius hostiliter odit: scorpionem torpedo admota comprimit, Ælianus interprete Gillio: sed perperam, vt supra ex Philæ verbis per nos castigatis apparet. Crediderim autem Æliani codicem, quo vsus est Gillius corruptum fuisse: vt & illum quo vsus est Philes, qui sua omnia ab Æliano mutuatus est. aut si ita scripsit Ælianus, illũ ipsum errasse ex Plinij & Galeni verbis conuincemus. *Araneus.* ¶ Inter stellionem etiam & araneum bellum est. deuorantur enim aranei à stellione, Aristot.

E.

Fel stellionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur, Plinius.

F.

Stellio, præsertim transmarinus, editur etiam, sed ad remedia tantum, vt proximè dicetur.

DE RE-

G.

DE REMEDIIS EX STELLIONE TVM SIMPLICITER VEL *Italico, tum transmarino vel Græcorum stellione.*

Remedia ex toto stellione.

Stellio & lacerta in cibo faciunt vt accipitres citius mutent pennas, Crescentiensis. Aduersus comitiales stellionem aliqui harundine exenteratum inueteratumq; bibendum dedêre, alij in cibo in ligneis verubus inassatum, Plin. Hydrocelicis stelliones mirè prodesse tradunt. capite, pedibus, interaneisq; demptis, reliquum corpus inassatur. in cibo id sæpius datur, sicut ad vrinæ incontinentiam, Idem. Dysentericis stellio transmarinus medetur, ablatis intestinis & capite, pedibusq; ac cute, decoctusq; & in cibo sumptus, Plinius. Lumborum dolori medetur stellio transmarinus, capite ablato & intestinis, decoctus in vino (sic enim legendum) cum papaueris nigri denarij pondere dimidio eo succo bibitur, Idem. ego post dimidio distinxerim: & pro eo succo, legerim, & succus: id est, decoctum vel ius, bibitur. Idem remedium alibi sic describit, Ischiadicis stellionem potu prodesse dicunt, adiectis papaueris nigri obolis tribus. ¶ Ascalaboten aiunt ictibus scorpij vtiliter imponi, Galenus lib. 11. de simplic. Scorpionibus contrarius maximè inuicem stellio traditur, vt in *D.* retuli. *Ex oleo eius.* Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita ea (quæ scorpius inflixerit) vulnera perungunt. Quidam oleo illo spumam argenteam decoquunt ad emplastri genus, atq; ita illinunt, Plin. Oleo stellionis si quis locum à scorpio ictum inunxerit, dolorem compescet, vt Democritus docet, Diophanes in Geoponicis. Oleum stellionis, id est lacertæ inhabitantis domos, illitum axillis adolescentium, pilos euulsos enasci prohibet, Elluchasem. Ad scrophulas non fractas. Recipe quatuor stelliones & octo vel decem lacertas & amputatis capitibus & caudis decoque eas in oleo oliuarum, quousq; spinas spernunt (forte separant) & carnes in oleo dissoluantur, postea cola per pannum & exprime oleum bene, & cum hoc oleo inunge scrofulas & glandulas, quas ad maturitatem peruenire non vis, quod absq; incisione vel fractura aliqua expellit & consumit eas optimè inungendo eas mane & sero. ¶ Magnificè laudatur contra comitiales stellionis transmarini cinis potus in aceto, Plin. *Ex cinere.* Ad vuluæ morbos, Stellionem viteis lignis crematum imponito, & bene facit, Galenus Euporist. 2. 14. Crocodili (stelliones. de his enim tractat, tanquam crocodilorum, id est lacertorum specie) in cibo sumpti tanquam pisces, impudentes & inuerecundos (nimirum ad Venerem procliues) reddunt, Kiranides. Mirum & de stellionis cinere, si verũ est, linamento inuolutũ in sinistra manu Venerem stimulare: si transferatur in dextram, inhibere, Plin. Ad Venerem ciendam Oribasij apud Aetium: Stellionem vstum quàm tenuissimè conterito, deinde oleum affundito: atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito. vbi verò à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito. ¶ *Medicamenta ex stellione ad Venerem excitandam.* Antidotus tentiginem excitans, dextro aut sinistro imposita pedi, renibus item & teneræ cuti, numero 69. apud Nicolaum Myrepsum, inter cætera medicamenta recipit stellionem, cantharides & scincum. Vnguentum entaticon, ad accendendam Venerem, quod Ægineta describit cap. 17. lib. 7. inter cætera tres ascalabotas accipit, qui viui macerari iubentur in aceto per dies quadraginta, vase defosso in fimo. Vt in Venerem cum volueris sis paratus, remedium tale facies. Lacerti appellantur siue stelliones qui per parietem repunt, curti sunt, quiq; Græcè *ascalabotæ* vocantur. hi quatuor infunduntur in acetum acre triduo vel quatriduo, quousq; putrescant. hoc teres in mortario, & adiunges galbani scrup. IX. Abrotoni, castorei, sulphuris viui, resinæ terebinthinæ, croci, singulorum scrup. XII. Euzomi succi, mentæ viridis succi, staphisagriæ, iris Illyricæ, aluminis scissi, singul. scrup. VI. Myrrhæ, seminis herbæ symphoniacæ siccæ, vtriusq; scrup. III. Hæc omnia separatim trita simul miscebis, & iterum simul teres. inde emplastrum facies vel pittacium, & pones in dextri pedis pollice cum vti volueris Venere: & cum cessare volueris, ad sinistri pedis pollicem transferes, Marcellus. Dextra xylobatæ molla (forte, in collo) gestata, arrectionẽ facit: sinistra verò mulieribus delectationem æqualẽ, Kiran. Vt ex stellione, sic ex salamandra etiam, veterũ aliqui remedia ad Venerem excitandam præscribunt, sed maximè ex scinco.

Expelle.

¶ Theophrastus autor est stelliones senectutem exuere, eamq; protinus deuorare, præripientes comitiali morbo remedia, Plinius. Vide supra in *D.* Nos hoc legimus in Mirabilibus quæ Aristotelis nomine feruntur. Tunicula stellionis, quam eodem modo vt anguis exuit, pota, magnificè laudatur aduersus comitiales, Plinius. Et rursus, Nihil ei remedio in comitialibus morbis præfertur. ¶ *Guaril, vrel,* vel *alurel,* aliqui stellionem interpretantur. nos quæ ei Arabes tribuunt remedia, (carni, sanguini & fimo eius,) in Lacerto retulimus: quoniam lacerto Græci ferè eadem attribuunt.

Ex capite.

¶ Stellionis caput combustum & tritum, & melli Attico admixtum, oculos lacrymosos inunctione adsidua siccat & sanat, Marcellus. Lachrymantibus sine fine oculis, cinis stellionis capitis cum stibio eximiè medetur, Plin. Ad sonitus & inflationes aurium, Viticem & stellionis caput pari pondere trita ammixto oleo instilla, Apollonius apud Galenum de compos. medic. sec. locos. Idem planè remedium Plinius memorat ad clauos pedum. *Ex corde.* ¶ *Mande cor, & tantus prosternet corpora somnus, Vt scindi possint absque dolore manus,* Io. Vrsinus de stellione ex Arnoldo vt Scholiastes annotauit. Nos hoc apud Arnoldum de corde lacertæ legimus. Veteres quidam crocodili corio hanc vim adscribunt: Vide supra in Crocodilo *G.* Xylobatæ frixura inunctus aliquis, sine dolore erit ad verbera,

Ex ouis. (vulnera, sectiones,) Kiranides. Pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur ouorum *Ex felle.* stellionis liquor, Plinius. In medicamentis succidaneis, quæ cum Galeni & Æginetæ operibus habentur, pro felle cameli (malim chamæleontis) fel ascalabotæ substituendum legimus. ¶ *Ex stercore.* Stellionis stercus curat impetiginem, & ephelides faciei & alphos aufert, Serapionis interpres ex Galeno: quum Galenus de crocodili terrestris stercore hæc scribat. Vide supra in Lacerti fimo. Stercus xylobatæ, vt & sanguis, hebetudinem oculorum & albuginem sanat, Kyranides.

DE VENENO STELLIONIS IN CIBO AVT POTV SVMPTI.

Sæpe ex superioribus locis in cibos dum præparantur decidunt venenata quædam animalcula, vt phalangia, ascalabotæ, & alia, Dioscorid.. Caro stellionis mortificat. & quandoq; cadit in vino, cui immoritur & dissoluitur. hoc qui biberit, vomitu & dolore stomachi vehemente conflictatur. Siue cibus autem siue potus hoc veneno infectus & ingestus fuerit, cura communis & eadem quæ aduersus cantharides adhiberi debet, Auicenna 4. 6. 2. 5. Aduersus salamandræ etiam & lacerti venenum, eadem remedia valere, quæ contra cantharides, apud Plinium legimus. Curandi ratio adhiberi debet communis: hoc est per vomitus & clysteres ab initio, & exhibitionem theriacæ vel alterius antidoti, Matthæolus. *Alharbe* (id est chamæleo) exitialis est, similiter stellioni, Auicenna.

DE MORSV STELLIONIS ET REMEDIIS.

Stelliones fortè sunt, quos Romanum vulgus *tarantulas* vocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes, Hermolaus. Venenatum stellionem Columella dixit, vbi aditus aluearium adeò angustos fieri iubet, vt hoc animal irrepere non possit. Theophrastus author est stelliones pestiferi in Græcia morsus, innoxios esse in Sicilia, Plin. 8. 31. Nos hæc in Aristotelis de Mirabilibus libro legimus, contrario sensu: nempe in Sicilia morsum stellionum letalem esse, in Græcia verò infirmum & leuem. Italiæ locis quibusdam morsus etiam stellionum exitiales sunt, Aristoteles. Nicander quoque in Theriacis, circa insulas Thraciæ stellionis vtcunq; infirmi animalis morsus noxios esse ait, Ἔνθα καὶ οὐτιδανοῦ περ ἀπεχθέα βρύγματ᾽ ἔασιν Ἀσκαλάβου. Hinc Plinium transtulisse puto quod scribit stellionem transmarinum animal esse stridoris acerbi, vt supra dixi in C. Stellionis morsus est lethalis, Paracelsus. Selliones nonnulli tarantulas esse putant. horum morsus perrarò interimit hominem, tamen semistupidum efficit, varieq; afficit, Niphus. loquitur autem de tarantulis lacertorum generis. Qui à stellione morsi sunt, assiduè & contentè dolitant, morsusq; locum liuidum habent. Iuuantur autem euestigio, si cæpe & allia cataplasmatis modo eis imponantur. Auxiliantur eadem comesta, vino meraco post eorum acceptionem absorpto. Vtiliter etiam sesamum eis imponitur, aut melanthium aqua mulsa affatim affusa, Aetius 13. 12. Eadem habet Ægineta 5. 11. Sed ille aut librarius in hoc peccauit, quòd primum aduersus ascalabotæ morsum, sesamum tritum imponi iubet. deinde reliqua, vt Aetius, subiungit, ad galeotæ tanquam diuersi animalis morsum. Errarunt etiam interpretes qui eo in loco pro galeota, id est stellione, felem reddiderunt. Qui error ab Auicenna quoq; aut eius interprete commissus est 4. 6. 4. 13. vbi eadem habet Auicenna, quæ Aetius, eodemq; ordine. sed addit, curari à stellione morsos cura communi. & pro allio calamintham montanam nominat, qui lapsus fortè interpretis est. Stellio & lacerta dimittunt in loco sui morsus dentes paruos, subtiles, nigros: nec cessat locus pruritum & dolorem mouere donec extrahantur, &c. Vide supra in B. & in Lacerto in B. & G. *Vasga* Arabicè sunt reptilia vt stellio, subnigra, dicta in Catalonia dracones domorum, quæ cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis vel lacertorum, Arnoldus. Quum morsus stellionis manifestè apparet, dicunt quòd debet poni super eo scorpio tritus, & pro antidoto dari modicum de stercore falconis, cum vino, Pon-zettus qui stellionem & alia lacertorum genera confundit. Sesama stellionum morsibus resistit, Plinius. Rhazæ Arabis verba de remedijs ad morsus stellionis & lacertæ, recitauimus in Lacerta G. Scorpio tritus stellionum veneno aduersatur. Fit enim & è stellionibus malum medicamentum. Nam cum immortuus est vino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Ob hoc in vnguento necant eum insidiantes pellicum formæ. Remedium est oui luteum, & mel ac nitrum, Plinius.

H.

Synonyma & homonyma. a. Est & stellio araneorum generis, Perottus & Niphus. Ego Latinorum neminem noui, qui inter araneos stellionem nominârit. quare deceptum suspicor Perottum, vel quia Græci *astérion* phalangijs adnumerant: vel quia tarantulam tum phalangij siue aranei genus vocitant, tum lacerti qui stellio existimatur. ¶ Ἀσκάλαβος, γαλεός. ἀσκαλαβώτης, καὶ (ὁ) αὐτὸς, Hesychius & Varinus in Γαλεός. Nos γαλεὸν pro galeota & stellione apud authores non reperimus, præterquam Stephanum. Ἀσκόλαχα, ἀσκαλαβώτης, Hesych. & Varinus. Καλαβὰς, καλαβώτης. Καλαβύσας, τοὺς κωλώτας, Ἀργεῖοι. Καλαβώτης, piscis quidam, & lacertus, Iidem. Κάλαφος, ἀσκάλαφος, μαγνήτης, Iidem. sed Ascalaphus per *ph.* proprium viri. Syluaticus scalabotas imperitè cantharides interpretatur. Γαλλιῶται, ἀσκαλαβῶται, Λάκωνες, Hesychius. Κωλετίναις, ἀσκαλαβώταις, Hesychius & Varin. Αἰγύπτης, ἀσκαλαβώτης, σίντης, Iidem.

Epithe-

Epitheta. Venenatus ſtellio, Columella. Οὐπιδανός, Nicander. Ignotus ſtellio apud Vergilium, à Seruio exponitur ignobilis, vel ex improuiſo veniens.

Icon. Thraſybuli ſtatua eſt in Olympia, cuius dextrum humerum ſtellio (γαλεώτης,) quamuis Loëſcherus interpres felem reddidit) aſcendit, & canis victima adiacet, Pauſanias Eliac. 2.

Stellare, ſtellatura, ſtellionatus: Vide ſupra in *D.* ¶ Γαλεώτης γέρων, apud Menandrum, de ſene, vt videtur, callido vel inuido.

Galeotæ vates Siciliæ.

Γαλεώτης, nomen proprium, Suidas. Galeotæ dicebantur vates quidam in Sicilia & Attica, vt ait Stephanus: à Galeote (Galeo, Steph. apud quem tamen mox rurſus Galeotes legitur) Apollinis filio & Themiſtûs, (qui in Sicilia oracula obtinuit, vnde Galeotæ ibidem dicti eius ſucceſſores, Gyraldus:) quæ Zabij regis Hyperboreorum filia fuerit. Hic autem Galeotes frater Thelmiſſi eius traditur, qui Telmiſſum vrbem in Caria condiderit, oraculo ex Dodone accepto, vt alter orientem Solem verſus, alter occidentem nauigaret: atq; vbi ea quæ ſacrificaſſent ab aquila rapi cernerent, in eo loco ſedem capeſſerent. Ælianus quoque Dionyſium tyrannum Galeotas ſolitum conſulere in Sicilia ſignificat. Cicero quoq; in primo Diuinationis lib. portentorum interpretes in Sicilia, Galicios appellat: vt fortaſſe non Galicios, ſed *Galeotas* ſcribere oporteat, Hermolaus. Stephanus etſi galeòn interpretatur aſcalabóten, id eſt ſtellionem in Galeotarum mentione: ipſos tamen dictos innuit à galeis, id eſt muſtelis piſcibus marinis longè calidiſſimis, aut obiter tantum hæc adfert propter vocis affinitatem, Galeotas verò ab eiuſdem nominis Apollinis filio tantum nominatos vult. aut potius dubitat ab illóne, tanquam vate, dicti ſint, an ab aſtutis animalibus, ſiue galeo terreſtri, ſiue galeis marinis, vt locus pro mutilo habeatur. Idem plura ſe de Galeotis in Telmiſſo dicturum pollicetur, vbi tamen nullam Galeotarum mentionem reperimus: mutilato nimirum codice vt aliâs ſæpe. Hyblæ vrbis minoris in Sicilia, incolæ Galæotæ vel Megarei dicuntur, Stephanus. Galeotæ vates Siculi, Galei quoq; dicti Pauſaniæ grammatico, qui in Hybla (inquit) habitarent, Hermolaus, Γαλεοί, μάντεις. οὗτοι κατὰ τὴν Σικελίαν ᾤκησαν. καὶ γένος τι, ὥς φησι Φανόδημος καὶ Ῥίνθων Ταραντῖνοι, Heſych. & Varin. ¶ Κωλώτης per *ω* magnum in prima & ſecunda ſyllaba, ſtellio eſt & Bacchus, vt Venus κωλῶτις. Κολώτης verò per *ο* breue in prima, nomen eſt Epicurei cuiuſdam philoſophi cuius meminit Macrobius: & ſtatuarij apud Plinium 35. 8. Colotes in Elidis Cyllene mira ſpecie fecit Æſculapium eburneum, Strabo lib. 8. Fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine, cuius meminit Quintilianus libr. 2. ¶ Aſcalabus per *b*, ſtellio eſt, Aſcalaphus per *ph*, Aſtyochæ & Martis filius: & alius Acherontis & Orphnes, in bubonem mutatus Ouidij Metam. 5.

b. Scordyle, animal quoddam paluſtre eſt, ſimile ſtellioni, Heſychius.

d. In fraudulentos Emblema Alciati.

Parua lacerta, atris ſtellatus corpora guttis
Inuidiæ prauiq; doli fert ſymbola pictus:
Nam turpi obtegitur faciem lentigine, quiſquis,
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino;
Stellio, qui latebras & caua buſta colit,
Heu nimium nuribus cognita zelotypis.
Sit quibus immerſus ſtellio, vina bibat.
Quam formæ amiſſo flore relinquit amans.

Vide ſupra in fine capitis ſeptimi.

Superſtitioſa & magica ex ſtellione.

e. Io. Vrſinus in carminibus ſuis de animalibus ſcribit, ſi quis caudam ſtellionis amputatam manu contineat donec tota immoriatur, & eadem manu poſtea naturam mulieris attingat, neminem alium cum illa rem habere poſſe. Oliuarius Scholiaſtes addit, hoc tradere Marcellum in Empirica. ego nihil tale apud Marcellum Empiricum reperi. Xylobates inſigne philtrum eſt, Kiran.

g. Contra quartanas, Magi ſtellionem incluſum capſulis ſubiiciunt capiti, & ſub deceſſu febris emittunt, Plinius.

Fabula de Abāte in ſtellionem.

h. Cererem Metánira mulier hoſpitio ſuſcepit: & cum ſacrificaret ei, Abas filius Metaniræ indignatus eſt matri quòd hoſpitio deam ſuſcepiſſet, & ſacrificium eius per inuidiā irriſit & contra deam locutus eſt: vnde illa irata, potum (κέρασμα) in cratêre relictum ſuper eum effudit, & ſic in ſtellionem mutauit, Scholiaſtes Nicandri in Theriaca. & Ouid. Metam. 5. paulò aliter. *Combibit os maculas, & mutato. quæ modo brachia geſſit, Crura gerit. cauda eſt mutatis addita membris. Inq; breuem formam, ne ſit vis magna nocendi, Contrahitur, paruaq; minor menſura lacerta eſt.*

DE TESTVDINIBVS IN GENERE.

A.

De nominibus variis diuerſarū linguarum.

TESTVDO, quam Græci χελώνην vocant, quadrupes eſt ouipara, & ſanguine prædita. Recētiores quidā, vt Albertus & interpres Raſis, teſtudinē pro limace ineptiſſimè ponunt interdum. Anxiè ab eruditis id quæſitū, in piſcitij decuriam veniántne teſtudines. Et non venire forſan liquidò valet comprobari, ac primum ratione principij, quoniam vti gallinæ oua ædunt, colore ac ſubſtantia & cortice ferè eadem. deinde nec generatio eſt diuerſa, quum perfricatione piſces naſcantur. Spirant quoq;, quod piſci non contribuit Ariſtoteles. ambulant item, ſquammas non habent, ſed oſſa, Cælius. ¶ Sed cum tria ſumma teſtudinum genera ſint, primum terreſtre, ſecundum quod in dulcibus

aquis, tertium quod in marinis degit, dicam prius de iis quæ apud authores in genere scripta reperio, ita vt cuiuis ex istis generibus accōmodari possint: deinde priuatim de singulis. ¶ שבלול, *schablul*, Hebraicè limacem significat, vt mihi videtur, non testudinem vt quidam interpretatur, confundens fortè limacem cum testudine. Instar limacis defluentis (impij) abeant, (& fiant veluti) abortus mulieris, qui non videt solem, Psalmo 58. Dauid Kimhi vocem *schablul* interpretatur לימצא id est limacem, cui consentit R. Salomon in Psalmum iam citatum scribens, & Abraham Esra quoq;. Aliqui tamen spicam intellexerunt. Chaldaica translatio habet תיבללא, *thiblela*. Arabica, לשמעת, *lisemat* si rectè scribo. Septuaginta κηρὸς, id est cera, vt & Hieronymus, qui tamen in altera trāslatione vermem reddit. Quidam impetum aquæ interpretantur, teste Munstero. Dauid Kimhi (vt idem scribit) reptile esse ait, quod contegit se in medio testæ qua vestitur, & incedendo dissoluitur, (soluti humoris sui vestigia post se relinquit.) hoc reptile si contuderis, & imposueris vlceri, præsentaneum dicitur esse remedium. Verbum quidē מס, *mas*, vel מסס, *masas*, apud Hebræos, non simpliciter dissolui, sed liquescere seu liquefieri significat: quod limaci magis quàm vlli animalium conuenit. nam & aliâs facilè liquescit: & sale tacta, ferè tota in humorem soluitur. Auicenna tamen limacem vocat *halzun*, nescio an Arabica an Persica voce. testudinem verò *sel hafe* lib. 2. cap. 698. חמט, *homet*, Leuitici vndecimo testudinem aliqui transferunt: ego lacertum videri hac voce significari, pluribus asserui in Lacerto A. קיפד, *kipod*, quoq; Hebraicam vocem, non testudinem, vt aliqui ineptè exponunt, sed omnino erinaceum designare suo loco ostendi. *Kauken* & *salabhafe* Arab. Testudo. Auicēna. *Halachalie* apud Albertum, (vel Auicennam potius ex quo ille desumpsit) vbi Aristotelis animalium historiæ caput sextum libri noni interpretatur, testudo est, *ladach* ciconia: ipse stultissimè equos & equiceruos interpretatur. ¶ Testudo Italicè vocatur *testuma*, *testudine* vel *testugine*, *tartuca*, *cufuruma*, vt Scoppa docet. alibi etiam *tartocha* & *coforona* lego. Testudines (inquit Brassauolus Ferrariensis) *gallanæ* à nobis, ab aliis *tartugellæ*, à nonnullis *biscæ scutellariæ* vocantur, (id est serpentes scutati.) *Tortucam* vocant aliqui serpentem scutatum, Albertus. Taurini serpentem *cuppariam* à *cuppa*: alij Itali serpentem *scutellariam* à scutella. nos Galanam, Græcæ vocis vestigio, quasi χελώνην. Iul. Scaliger. Testudo, *gágado* Lusitanis: *galápago* vel *tartúga*, reliquis Hispanis. *Tortue*, Gallicè, vel *tartue*. *Tortuca*, id est testudo, Syluaticus. vsurpant enim hoc nomen tanquam Latinum recentiores quidam barbari scriptores, Albertus & alij. Neocomenses circa Sabaudiam, qui lingua Gallica vtuntur, vocant *boug coupé*, id est rubetam truncatam. quoniam retracto in testam capite, truncata videtur. Germani Schiltkrott vel Tällerkrott, id est rubetam testa scuti aut orbis effigie intectam. & Flādri eodem sensu Schiltpadde. Angli *schelcrabb*, id est cancrum scutatum seu testaceum sed nimis generali nomine, vel *torteyse* siue *tortoys* & *a tortouse*. Aliqui Germanicè Gschertzenflider: nimirum quòd pedes earum quodammodo alas referant, præcipuè marinarum. Vox σαβάθιν in Demetrij Constantinopolitani de accipitribus libro, nisi testudinem, vt coniicio, significet, ignota mihi est.

B.

Testudinū genera tria. Testudinum genera, vt dixi, tria sunt, edendo omnia: Chelonophagi tamen Indiæ gens, non à quibusuis, sed marinis tantum edendis hoc nomen inuenit. Quibus in regionibus hæc animantia abundent, vide in E.

De testudinis testa. ¶ Testudo, quòd testa tectum hoc animal, Varro. Quæ oua pariunt, pennas habent, aut squamas, aut corticem, aut testam, vt testudines, Plinius. Gaza ex Aristotele transferens, In testudine (inquit) apparet, quàm durus & rigidus cortex (φολίς) sit quo tegitur, & in crocodilo. firmior enim osse euadit. Memini audire tam firmam esse hanc testam, vt à plaustri etiam superinuecti rotis non comminuatur. Palladius corium testudinis dixit, Marcellus Empiricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & superficiem. Testudo operculum habet testaceum, & inter cortice intecta (φολιδωτά) numeratur, Aristot. Græci chelonium vocitant, & generali nomine *ostracon*, vt in E. dicam. Germani sua lingua scutum, vnde & animal ipsum rubetam scutatam vocant, vt Nicander χελώνην ἀσπιδόεσσαν. Tortuca (inquit Albertus) scuta duo gerit, vnum in dorso, alterum in ventre: quæ quatuor initiis coniunguntur. Arbores quæ corticem tenuem & siccum habent, intrinsecus autem carne sicca constant, sanæ diuturnæq; sunt, nec facilè putrescunt: sic & animalia, vt testudines, & quidquid eiusmodi est, Hippocrates in libro de humoribus. Aliqui γῆρας, id est senectutem vocant, vt Ælianus, negans testudinem exuere senectam: & Suidas in Φολιδωτὸν Γῆρας οὐκ ἐκδύεται ὡς οὐδὲ ἡ χελώνη.

Descriptio testudinis. ¶ Testudini pellis (cutis) scabra vt lacertæ, Albertus. ¶ Tortuca caput habet & caudam serpentis: quòd si magna fuerit, habet etiam scutum in capite, Albertus. Pacuuius testudines cognominat domiferas, capite breui, ceruice anguinea, aspectu truci. *Palpebræ.* ¶ Quadrupedes quæ oua pariunt, vt testudines, crocodili, inferiore tantū palpebra conniuent, sine vlla nictatione, propter prædu- ros oculos, Plin. *Pulmo.* ¶ Testudo quamuis prægrandem pulmonē & sub toto tegumento habeat, sine sanguine tamen habet, Plin. *Venter.* ¶ Ventrem vnum & simplicē, vt & reliquæ ouiparæ quadrupedes, Aristot. *Iecur.* ¶ Testudinis iecur vitiatum est, vt reliquum corpus eius praui tēperamenti, Aristot. *Lien.* ¶ Perexiguum habet lienem, Idem & Plin. *Renes.* ¶ Testudo sola ex corticatis renes habet. *Vesica.* Genus tamen testudinis, quam lutariam vocant, & vesica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis vt humor facilè

facilè diffletur, Ariſtot. (Id tamen negat Rondeletius.) Oua parientium teſtudo ſola renes habet, quæ & alia omnia viſcera, Plin. Sola ouiparorum (vel corticatorum) veſicam habet, Idem, & Ariſtoteles: qui etiam cauſam huius rei adfert lib. 3. de partibus cap. 8. Teſtudinum fœminæ ſingularem habent vtriuſq; excrementi foras pertingentem meatum, quanquam veſicam obtineant, Ariſtoteles.

¶ Teſtudini teſtes intus adhærent lumbis, Idem. ¶ De vulua teſtudinis, vide ſupra in Lacerto *B.* *Teſtes.*

¶ Oua durioris teſtæ, & bicolora ædit, quale ouum auium eſt, Ariſtot. Oua eius dicta ventri ſubdita ſunt, vide in Echinis. ¶ Cauda ei infra duo (dorſi & ventris) ſcuta procedit, ſerpentinæ ſimilis, Albertus. Et rurſus, Inter duo ſcuta exeunt quatuor pedes tortucæ, qui videntur pedes lacertarum, cum quinque digitis & vnguibus. *Oua.* *Cauda.*

C.

Teſtudo amphibia eſt, Stephanus Aquæus. Geminus ſimiliter (vt fibrorum) victus in aquis terraq; & teſtudinum, Plinius 32. 4. Sed forſan diſtinctius agendum erat. nam caſtor vnus & idem amphibius eſt. teſtudo verò terreſtris, aquatica & marina, tria genera ſunt diuerſa: ex quibus terreſtres, non rectè amphibiæ dici poſſe videntur, cæteræ poſſunt. nam cum in humore degant, reſpiratione tamen indigent: & in terra dormiunt, & propter partum foris morantur. *Teſtudo amphibia.* ¶ Teſtudineum inceſſum de tardiſſimo dicimus. Pacuuius teſtudinem tardigradam dixit. Chamæleonti motus piger admodum vt teſtudinis eſt, Ariſt. *Greſſus tardus.* ¶ Senectutem teſtudo non exuit, Ælian. ¶ Abruptum & perexiguum ſibilum ædit, Ariſt. Oua parientibus ſibilus, ſerpentibus longus, teſtudini abruptus, Plin. Sibilat altius quàm ſerpens, Albert. *Sibilus abruptus.* ¶ Teſtudines ideo incredibiliter timent & oderunt maritos ſuos, quòd haudquaquam eis ſimiliter vt cæteris beſtiis iucundus coitus ſit, imò maximum dolorem eis affert. nam maris os & durum, & aculeatum, & inflexibile fœminam intolerabili doloris ſenſu afficit. Quamobrem dentibus inter ſe pugnant, quod hæc infeſtum coitum effugere contendat, ille inuitam tandiu conuellit, quoad robore victam ſubegerit, & tanquam longi belli præmium ceperit, & pulchram rapuerit in bello puellam. Earum coitus terrenorũ canum, & vitulorum marinorũ ſimilis eſt, Gillius. Quadrupedũ ouiparæ eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare ſuperueniente, vt teſtudo tam aquatilis quàm terreſtris, Ariſtot. Teſtudines omnes ſalaces eſſe magnopere compertum eſt, Volaterranus ex Ælian. *Coitus.* ¶ Teſtudo animal eſt ouiparum, Ariſtot. Oua gallinarum ouis ſimilia parit, & in terra effoſſa reponit, donec ad calorem Solis exeat pullus, Albertus. Teſtudines & crocodilos dicunt cum in terra partum ediderint, obruere oua, deinde diſcedere, ita & per ſe naſcuntur, & educantur, Ælianus. Idem de teſtudine marina fertur. *Oua.*

¶ Teſtudinis iecur vitiatum eſt, vt reliquum corpus eius praui temperamenti, Ariſtot. de partib. 3. 12.

D.

Sunt qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putent, ſed cute operimentiſq; corporum magis aut minus bruta eſſe, vt oſtrea & teſtudines, Plin.

¶ Perdici hoſtis eſt teſtudo, Ælianus & Philes. *Teſtudo hoſtis perdici & ſimiæ.*

¶ Simia quantum oderit teſtudinem, aut potius limacem, ſcripſimus in Simia *D.*

E.

Vt olera animalia infeſta non generent, in corio teſtudinis omnia ſemina, quæ ſparſurus es, ſicca, Palladius. *Vſus ex teſtudine.*

¶ Teſtudinum teſtæ in laminas diſſectæ, operibus inteſtinis ornandis adhibebantur, ex quouis, ni fallor, earum genere, vt ex ſequentibus authorum locis apparebit. *Ex teſtis.* Teſtudinum putamina ſecare in laminas, lectoſq; & repoſitoria his veſtire, Carbilius (*Caruilius*, vetus lectio) Pollio inſtituit, prodigi & ſagacis ad luxuriæ inſtrumenta ingenij, Plinius, qui plura de hoc Caruilio ſcribit lib. 33. Nam fictili (olim) aut lignea, aut vitrea, aut ærea denique ſupellectili vtebantur: nunc ex ebore, atq; teſtudine, & argento, &c. Celſus ff. de ſupell. leg. Teſtudines terreſtres in operibus cherſinæ vocantur, Plinius. Et alibi, Luxuriæ placuit materiem & in mari quæri. Teſtudo in hoc ſecta: nuperq; portentoſis ingeniis principatu Neronis inuentum, vt pigmentis perderet ſe, pluriſq; veniret imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur, ſic terebinthum vinci iubent, ſic cedrum pretioſius fieri, ſic acer decipi. Modo luxuria non fuerat contenta ligno, iam lignum emi teſtudinem facit. Cum homines adhuc frugi eſſent, *nemo curabat Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret, Clarum Troiugenis factura ac nobile fulcrum,* Iuuenalis Sat. 11. Quàm in teſtudineo lecto culcitra plumea in die dormire, Varro apud Nonium Marc. Teſtudineum hexaclinon, opere teſtudineato factum. nam id antiquis ſummo in pretio fuit, quod opus Carbilius Pollio primus inſtituit. *Et teſtudineum menſus quater hexaclinon, Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo,* Martialis lib. 9. Plato dixit κλίνην πυξίνην· σὺ δ' ἂν καὶ ἐλεφαντίνην εἴποις, καὶ χελώνης, καὶ σφενδάμνου, Pollux. Chelonophagi orientales populi teſtudinibus (marinis) vitam agunt, vnde nomen. Earum quoq; teſta vaſorum vice & nauium vtuntur, domos eadem ſibi contegentes Chelonophagi in Carmaniæ angulo ſunt, teſtudinum ſuperficie caſas tegêtes, carne veſcentes, Plin. 6. 25. Hæ adeò in Indico mari magnę ſunt, vt ſingularum ſuperficies habitabiles caſas integant, Plinius & Solinus. Strabo lib. 16. tantas alio in loco reperiri ſcribit, vt Chelonophagi in eis nauigent. Sed hæc de marinis tantum teſtudinibus, quarum inſignis eſt magnitudo, intelligi poſſunt. Vide infra in Teſtu-

dine marina *E.* In Rhaphtis emporio iuxta mare rubrum, plurimum est ebur: καὶ χελώνη διάφορος μετὰ τὴν Ἰνδικὴν, Arrianus in Periplo. Insula Oceani vltima ad ipsum orientem Solem, testudinem fert omnium circa rubrum mare locorum optimam, Idem. Et rursus, Insula Serapidis in eodem mari testudinem multam & eximiam habet. In mari rubro paruæ quædam insulæ testudines proferunt quæ ad Emporium exportantur, Arrianus in Periplo. Mosyllon locus ad mare rubrum χελωνάρια pauca habet, Ibidem. Et alibi, Ptolemais ἡ τῶν θηρῶν, emporium est ad mare rubrum, quod habet χελώνην ἀληθινὴν καὶ χερσαίαν ὀλίγην: καὶ λευκὴν μικροτέραν τοῖς ὀστράκοις, id est testudinem veram, & terrestrem paucam: & candidam, testis (ὀστράκοις) minoribus. Et rursus, Dioscoridis insula in mari rubro, testudinem fert veram, & terrestrẽ & candidam. plurimam verò excellentem & maioribus testis. item montanam prægrandem, ostraci, id est testæ crassissimæ: οὗ τὰ παρὰ τὴν κοιλίαν μέρη μὲν τὰ ἐγχελύζοντα, τομὴν οὐκ ἐπιδέχεται, καὶ πυρρότερα ὄντα. ὁλοτελῶς δὲ τὰ εἰς γλωσσόκομα, καὶ πινακίδια, καὶ μαγίδια ἐγχελύζοντα, καὶ τοιαύτην τινὰ χρείαν κατατέμνεται. In Lybiæ desertis curruum magnitudine visendas aiunt testudines. Noctu procedunt in pastum, adeò lento gressu, vix vt mutare locum videantur. Interdiu subductæ sub sua testa non videntur. Narrant fabulam: Appetente nocte, viatori locum aliquem à feris tutum captanti oculis, visam testudinem quam tumulum ratus (musco enim obsita erat) conscendit, atq; in excubiis aliquandiu fuit. Somno deinde oppressus, vbi noctis & quietis idem finis fuit, & ille sese aliis in locis (processerat enim illa) esse intellexit: percepta bestiæ facie admirationem cum scientia nouæ naturæ commutauit. Iul. Scaliger.

F.

De cibo & alimẽto ex testudinibus.

Amazones lacertis ac testudinibus & id genus bestiis vescebantur, Cælius. Tortucæ caro est tardæ digestionis, & generat choleram nigram, Rasis. Caro testudinum inter carnem quadrupedum & piscium ambigit, Stephanus Aquæus & Baptista Fiera. Testudines insigniter nutriunt vt docuit Conciliator, Cælius. Qui citò obesare voluerint equos, tortucas cum pabulo molli decoquũt, vnde equis magna sed falsa pinguitudo accedit, Albertus. Aloÿsius Cadamustus Nauigationũ suarum cap. 40. de insula quadam Noui orbis scribens, Erant ibi (inquit) testudines innumeræ, quibus pro tegmento natura vastissimas testas dederat, magnitudinis tantæ, vt pro clypeo non ineptè sufficerent. Nostri itaq; esculentis huiusmodi oblectati plurimum, exenteratis testudinibus multijuga eduliorũ genera parabant, asserentes eis aliâs se solitos vbertim vesci, & cum primis in sinu Argino, qui huiusmodi testudinibus scatet: hortabãturq; vt ego eis vesci vellem. Esitaui igitur cibum inibi insuetum, vt cõplura experirer. visus est non insuauis. albicat enim caro hæc, nec multum est absimilis vitulinis carnibus: si fragrantiam & saporem spectes, Hæc ille: Videntur autem de marinis tantum intelligenda hæc verba. Obseruatum nobis de testudine illud quinto Halieuticôn ex Oppiani interprete: Testudine, inquit, si quis vescatur degluuiátve πλησμίως, multum inde iuuari: Si verò μὴ πρὸς κόρον, læsionem fieri manifestam, enata inde parœmia, χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, testudinea carne aut vescendum, aut non omnino vescendum. Paucitas strophos facere narratur, id est tormina: copia verò detergere atq; expurgare, Cælius. Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, senarius prouerbialis à Demone quodam, vel (vt alij) Terpsione vsitatus: in eos qui negotium aliquod subeũt quidem, sed nimis cunctanter. (sic enim emẽdo vitiosam Suidæ & Apostolij lectionẽ, vt legã, ἐπὶ τῶν ἐγχειρούντων μὲν τὸ πρᾶγμα, στραγγευομένων δέ.) quoniam hæ carnes si parcè sumantur, ventrem torqueant: sin copiosius, purgent. Conuenit hic trimeter (inquit Erasmus) in eos, qui negotium susceptum frigidè ducunt, neq; explicantes, neq; relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab authore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus lib. 8. declarans hunc primum præcepisse de gastrologia: æditis regulis per quas liqueret à quibus esset abstinendum, quibus contra vescendum. Inter quas erat & hæc de testudine, Ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modicè edatur, ventris tormina facere: rursum si copiosè, lenire. Nam pleræque res sunt, quas si facias acriter, plurimum conducunt: sin ignauiter, officiunt. Plinius testudinem decisis pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita vt citra fastidium sumi possit, inter hydropis remedia ponit. Simili modo decoctam, antidotum esse scribit, aduersus fastidium aut cruditatem ex melle obortam, authorem citans Pelopem. Eodem sanè modo serpentes etiam edendi parabantur, vnde apparet veteribus nisi remediorum gratia, hunc cibum, vt ranarum quoq;, ferè inusitatum fuisse. Aristoteles certè testudinis iecur vitiatum esse scribit, vt reliquum corpus eius praui temperamenti. Testudines in cibo ætate nostra multum appetuntur, & inter delicias quidem: quod miretur aliquis, cum Apicius deliciarum omnium pater, nullam earum in scriptis suis mentionem fecerit. Videtur sanè cibus ex eis insalubris nec sine periculo, à quo ferè ipsa natura nos absterrere debebat, quæ adeò deforme & vel ipso aspectu aduersum nobis hoc animal (capite & cauda, serpentibus simile: pedibus, lacertis) produxit. Hoc etiam illi qui his scilicet deliciis fruuntur, fateri videntur, multis illis & variis condimentis quæ adhibere solent, tanquam sine illis vel non placeret hic cibus, vel noxius foret. Nam quod ad morbos quosdam commendatur, hoc ipso conuincitur, eam pro medicamento potius quàm alimento homini datam. Hoc intelligens Oppianus lib. 5. de piscibus, modicum eius vsum nocere dixit inductis torminibus, copiosum iuuare ac ventrem subducere, Hæc ferè Steph. Aquæus in libello Gallicè ædito de testudinibus, ranis, &c.

Prouerb. χελώνης κρέας ἢ φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Ait autem ſe non ſimpliciter hunc cibum damnare,ſed nimiam vel curioſam eius & in deliciis affectationem. Porrò locum quem citat ex quinto Oppiani de piſcibus,ego nuſquam reperio. nihil enim aliud eo in libro Oppianus,quàm de capiendis teſtudinibus marinis docet. quare vel interpretem in quintum de piſcibus Oppiani,ex quo etiam ſuprà quædã à Cælio deſcripta retuli: vel Athenæi octauum dicere debuit. Sed de cibo è ſingulis teſtudinum generibus, terreſtri,aquatico & marino,in ſingulorum hiſtoria dicetur.

G.

Remedia ex teſtudine tota. Remedia ex teſtudine tota. Leonellus Fauentinus remedio cuidam ad phthiſicos carnem teſtudinis admiſcet,aut eius loco pulpam phaſiani cancrorúmve. Hydropicis medetur teſtudo deciſis pedibus, capite, cauda, & inteſtinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra faſtidium ſumi poſſit, Plin. Ciconiarum, echinorum, & teſtudinum carnes ceu proprietate quadam articulorum doloribus conuenientes, non damnarem, Manard. 18. 4. Vrticæ ſemen Apollodorus affirmat ſalamandris contrarium eſſe cum iure decoctæ teſtudinis: item aduerſari hyoſcyamo, & ſerpentibus & ſcorpionibus, Plini. Si ex melle ſyncero (non venenato) faſtidium cruditáſve quæ ſit grauiſſima incidat, teſtudinem circunciſis pedibus,capite,cauda,decoctam,antidotum eſſe autor eſt Pelops, Idem. Teſtudo (terreſtris, Demetrius) & lacerta in cibo faciunt vt accipitres citius mutent pennas, Creſcentienſis. Falconibus malè affectis,ranam aut teſtudinem,&c. in cibo dari iubet Albertus. Puluis tortucæ in collyrio adhibitus cæcitatem inducit per albedinem quæ prouenit in oculis, Raſis. Quòd ſi in lebetem balnei tortuca proiiciatur,quotquot illic balneantur,obcæcabuntur, Idem. ¶ *Ex cineribus.* Si pili iumentorum tardius creuerint, viuam teſtudinem ſupra ſarmenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes,additis vnciis tribus aluminis crudi,medullæ ceruinæ quod ſufficit,& vino infuſo decoques,& diebus plurimis impones,reuocare pilos creditur, Vegetius artis veterinariæ 2. 63. & Pelagonius cum Hippiatris Græcis cap. 55. Tortuca cremata & trita cum albumine oui,aut lacte aſinæ,ſi ventri,vberibus,aut femoribus mulieris illinatur,fiſſuras abolet, Raſis. Vide in terreſtri infra.

¶ *Ex ſanguine.* Sanguis teſtudinis ad remedia colligitur hunc in modum, vt docetur in libro vulgari Nicolai Præpoſiti, ex Bulcaſi de præparat. medicamentorum. Teſtudinem aquæ (non exprimit dulcíſne an marinæ. ſed parum intereſſe puto, cum terreſtris etiam teſtudinis ſanguis in vſu ſit) ſupinam pone in paropſide,& abſcinde caput eius ſubito, & ſanguinem effluentem collige, & cum coagulabitur, tege paropſidem cum cribro ex ſetis vel ex panno lini, & expone Soli donec deſiccetur, & ſerua. Vide infra in Teſtudine marina. Plinius teſtudinis terreſtris ſanguinem farina excipi iubet, & pilulas inde fieri, quæ cum opus ſit in vino dentur contra venena ſerpentium. Teſtudinis tum marinæ tum terreſtris ſanguinem venenis reſiſtere legimus. Teſtudinis ſanguis cum aliis quibuſdam miſcetur pro medicamento aduerſus ſcorpiones & morſu noxias feras apud Galenum lib. 2. de antidotis. Teſtudinis ſanguis exiccatus cum ſyluestri cumino potus, mirabiliter facit contra viperæ morſum, Aetius. Vide in Marina. Cimicem cum ſanguine teſtudinis vtiliter illini morſibus quos ſerpentes inflixerint, aliqui prodiderunt. Aduerſum malidem, ſic dictum morbum peſtilentem in bubus: Paribus caſiæ myrrhæq; & thuris ponderibus, tantundem ſanguinis marinæ teſtudinis miſcetur, cum vini veteris ſextariis tribus, & ita parua res (*per nares*, legendum) infunditur. Sed ipſum medicamentum pondere ſex vnciarum diuiſum, portione æqua per triduum cum vino dediſſe ſat erit, Columella & Pelagonius in Hippiatricis Græcis cap. 4. vbi ſic legitur, τούτου τοῦ βοηθήματος τὰς δύο οὐγγίας εἰς βία ποιήσας, προσένεγκε ἐπὶ ἡμέρας τρισί. Sanguinem marinæ teſtudinis colliges, & cum vino per os dabis: quam quia inuenire difficile eſt, vulgarium teſtudinum prodeſſe æſtimant. quod vtrum bene opinentur vſus viderit. Nam authores de terreſtri (*marina*, legerim) teſtudine tractauerunt, Vegetius, &c. vt in Boue *C.* recitauimus. nam medicamentum cum caſia, myrrha & thure, hic abſque teſtudinis ſanguine infundit. Vide infra in terreſtri teſtudine *G.* Porrigini depellendæ, *Prodeſt & tarda demptus teſtudine ſanguis*, Serenus. Vide infra in Marina. Ad defluuium capillorum & ophiaſin, *Nonnunquam variant maculæ, paruiſq́; parumper Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus*, &c. *Tu teſtudineo mala permulceto cruore*, Idem. Vide in Terreſtri. Ad achôras, Apollonius (citante Galeno lib. 1. de compoſ. ſec. loc.) teſtudinis ſanguine caput illini iubet. Sed hoc pharmacum, inquit Galenus, curioſum & ſuperuacaneum eſt, neq; vnquam tẽtaui eius periculum facere. Ignem ſacrum, cuiuſcunq; generis teſtudinum ſanguine illini quidam iubent: item capitis vlcera, & verrucas, Plin. Vt pili alarum adoleſcentium non naſcantur, euulſis illis, illinãtur loca ſanguine ranarum vel teſtudinum, mixto cum ouis formicarum, vel cum oleo ſtellionis, Elluchaſem. Collyrium cum ſanguine tortucæ factum excæcat, & ſimiliter ſternutationes cum eodem factæ, Raſis. Arnoldus de Villanoua ſanguinem teſtud. per ſe vel cum vino potũ, aduerſus epilepſiam commendat. Raſis non ſimpliciter, ſed agreſtis (id eſt terreſtris) teſtudinis ſanguinem in hoc morbo laudat. Vide infra in terreſtri & Marina quoque. Praxagoras in Epilepſia, cum acceſſionem viderit cõmoueri, deprimit partes quæ fuerint in querela, & ſanguine teſtudinis aut aliis quibuſdã defricat, quod ipſum facientem Cælius Aurelianus reprehendit. Aliqui ſanguinem teſtudinum lethargicis illinunt, Plin. Teſtudinis ſanguis diu ore contentus, dentes (motos) corroborat, Galenus Euporiſt. 2. 12. Vt vino non

sæpius sit vtendum: Testudinem viuam ablue vino bono iusto tempore (aliquandiu:) & accipe de sanguine, ac illum cum vino misceto, daque clam bibendum mensura calicis dimidij mane ieiuno diebus tribus, & videbis diuinam vim, Nicolaus Myrepsus.

Ex testa. ¶ Testa testudinis sicca & trita, vel etiam cõbusta, fistulis immissa, sanat eam prius mortificatam, Arnoldus de Villanoua in Breuiario 3.21. Testudinis tegumen concrematur, eiusq́; fauilla ex vino & oleo temperata, vlceribus pedum vtiliter inducitur, Marcel. Vt pili cicatricibus equorum renascantur, cinerem è testis auellanarum vel testudinũ cum vetere bombycino vstarum, permisce cum oleo & inunge, Rasis. Ad hæmorrhoides, Testudinis testa suffita bene facit, Galenus Euporist. 3. 197. ¶ Cheloniæ lapides gestati cum radice pæoniæ compote (epilepsiam fortè) summè sanant, Kiranides, statim post facultates testudinis palustris.

Ex felle. ¶ Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest: naribus inditum, comitiales erigit, Dioscor. & Rasis. Auribus (lego, *Naribus* ex Dioscor. & Auicenna) instillatum, epilepticos iuuat, Arnold. de Villan. Valet ad cola (fortè collyria:) Illitum prodest ad præfocationem (nimirum anginam: Vetus interpres habet *scrophulas*,) Auicenna. Cum melle optimo mixtum & diu agitatum, mirè caliginem tollit, si oculi inde assiduè circumlinantur, aut subtiliter suffundantur, Marcellus. Vide in

Ex pede. Testudine terrestri *G.* ¶ Pes tortucæ positus super pedem podagrici, dexter super dextrum, & sinister super sinistrum, expellit podagram. Et similiter manus eius, dextra dextræ hominis chiragrici, sinistra sinistræ imposita, sanat, Rasis & Constantinus in libro de incantatione. *Ex vngue.* ¶ Testudinis vnguis in maxillaris dentis exesi foramen coniectus, multum proficit, Galenus Euporist. 2. 12. *Ex fimo.* ¶ Quidam promittunt testudinum omnium fimo panos discuti, Plinius. *Ex ouo.* ¶ Ouum testudinis valet ad tussim infantium, Auicenna. Erasistratus non iniusta reprehensione eos incessit, qui incognitas ad hunc vsum (ad remedia morsuum venenatorum) facultates conscripserunt, vt elephanti fel, oua testudinis, &c. Dioscorid.

H.

Etymologia testudinis & Synonyma. ¶ *a.* Testudo, animal dictum quòd testa tegatur, vt ait Varro. *Candelabra*, id est testudo, Syluaticus. *Palmusirich*, id est testudo animalis, Idem. Celon, id est testudo, Idem: voce corrupta à Chelone. Χελῶνα aliqui vocant testudinem marinam, Hesychius & Varinus, nimirum à recto χελάν. ¶ Χέλυς, idem quod χελώνη animal, id est testudo (vt grammatici docent) vsurpatur ab Oppiano. Χελεὺς, testudo, Hesychius & Varinus. Κλεμμὺς, & Σφραγὶς, pro testudine, apud eosdem. Καλλίχριτα, χελώνην, οἱ δὲ φώκην, Iidem. Χραμαδῖλαι, testudines, vel canes pigerrimi, vel cochleæ, Hesychius & Varinus. omnibus quidem istis tarditatis nota conuenit. Testudines paruas Arrianus χελωνάρια vocat.

Ænigma de testudine. ¶ Epitheta. Amphion apud Pacuuium ænigma hoc protulit: Quadrupes, Domiporta, tardigrada, agrestis, humilis, aspera, Capite breui, ceruice anguinea, aspectu truci, Euiscerata, inanima, cum animali sono. (Crinitus 11.7. hos versus sic citat: Sanguine cassa, domiporta, terrigena traditur, Quadrupes, tardigrada, agrestis, &c.) Quod, cum hoc obscurius dixisset Amphion, responderunt Attici, Non intelligimus, nisi apertè dixeris. Tum ille vno verbo respondit, testudinem esse. Huius ænigmatis meminit M. Tullius, & Tertullianus Septimius. Hæc tria quidem, euiscerata, inanima, cum animali sono, ad testudinem citharam pertinent, quam primum ex exiccata testudine Mercurius inuenisse dicitur. Quidam non rectè de cochlea hæc interpretati sunt, (vt Crinitus,) Gyraldus in libro ænigmatum. Citatur autem hoc Pacuuij ænigma apud Ciceronem de diuinatione, & Tertullianum in libro de pallio. Idem me admonet alterius similis, quod Moschopulo tribuitur huiusmodi:

Ξείνης εἰμὶ φύσεως ζῶον, πνέω δίχα πνοιῆς,
Οἷσιν ὑφ' ἡγεμόνεσσιν ὁδοιπορέω τὰ πρόσθεν,
Λευκόχροος κατακεύθεται οἰχθῆ τε κλεισθῆ τε.
Ἡμιθύον, εἵως λευκὴ κοιλίη ἔνδον ἔπεσιν.
Ὀφθαλμοῖσιν ἀριπρεπὲς εἶδος ἔχουσα τότ' ἤδη
Ἄφθογγον δέ τ' ἐόν γε, πολυθρόον ἐξεφαάνθην.
Δοιά μοι ὄμματ' ὄπισθε παρ' ἐγκεφάλῳ ἐπέασιν,
Κυανέην ἐπὶ γαστέρα βαίνω, ἧς ὕπο γαστὴρ
Ὄμματα δ' οὐ πάρος ὄψεαι οἰγόμενα οὐδὲ πορείης
Αὐτὰρ ἐπὴν αὐτήν γε κορέσσαμεν ἦν φαίνηται
Δέρκεται ὄμματ', ἐπειγομένως δὲ μνώομ' ὁδοῖο,

Hoc est, *Animal peregrinæ naturæ, sine spiritu spiro, geminis oculis retro iuxta cerebrum, quibus ducibus antrorsum progredior. Super ventre cæruleo pergo, sub quo venter latet albus, apertus & clausus. Oculi non aperiuntur, neq; progredior, donec vẽter intus albus* (vacuus) *est. Hoc saturato, oculi apparent insignes, & pergo ad iter: Et quanquam mutum varias edo voces.* Sic de Mercurio inuentore testudinis Nicander, Αὐδήεσσαν ἔθηκεν ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν. ¶ Sed redeo ad epitheta. Tarda testudo, Serenus. Sunt & apud Textorem testudinis epitheta, sanguine cassa, minax, tumida. Sed testudinem sanguine carere falsum est, & apud Ciceronem lib. 2. de diuinatione cochlea sanguine cassa dicitur. ¶ Ὀστρακόνωτος, apud Suidam. Κραταίρινος, in oraculo quod Crœso datum Herodotus lib. 1. describit. Ἀσπιδόεσσα, κραναὴ, marinæ testudinis epitheta apud Oppianum, vt terrestris βαχεῖα, de quauis testudine vsurpari possunt. Φερέοικος, χελώνη, Etymologus & Varinus. Sunt qui φερέοικον interpretentur cochleam, alij insectum maius vespa: alij animal simile mustelæ, glandiuorum, Hesychius & Etymol. Χελώνη ῥικνὰ, Chercidas apud Stobæum.

¶ Testu-

Homonymia.

Testudines loca camerata.

¶ Testudines (inquit Nonius) loca dicuntur in ædificiis camerata, ad similitudinem aquatilium testudinum, quæ duris tergoribus sunt & incuruis. *Tum foribus diuæ, media testudine templi*, Vergil. 1. Æneid. Caius Titinnius primò ante testudinem constitit: deinde apud consulem causam atque excusationem præferre cœpit, Sisenna apud Nonium. Nunc hoc vel honestate testudinis, vel valde boni æstiuum locum obtinebit, Cicer. ad Quint. fratr. lib. 3. *Nec varios inhiant pulchra testudine postes*, Vergilius Georg. 2. de agricolis. Testudo (vt peristylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includere possint, Varro: Qui etiam testudinem & cameram pro eodem accepisse videtur. Testudo ex duobus arcubus constat in centro se secantibus. Quatuor enim arcuatæ pilæ inuicem transuersæ & crucem configurantes testudinem absoluunt, Budæus in Pandect.

Testudo machina bellica

Testudo, machina bellica. erat autem materia tabulatis, & coriis cilicinis aut centonibus, & aliis quæ difficulter comburi possunt, contexta. Hæc intrinsecus habet trabem, quæ vnco præfigebatur ferreo, & falx vocabatur, ab eo quòd incuruata esset, & de muro extraheret lapides. Retro enim ducebatur trabs funiculis suspensa, vt reducta impetuosius feriret. ideoque & testudo dicta à similitudine reptilis, quòd caput nunc exerat, nunc reducat. Hoc etiam instrumentum arietem appellant, ab eo quòd aries fronte pugnet. Cæsar 5. belli Gallici, Reliquísque diebus turres ad altitudinem valli, falces testudinesque, quas iidem captiui docuerant, parare ac facere cœperunt. Vergilius 2. Æneidos, *Obsessumq; acta testudine limen.* Et libr. 9. *Cùm tamen omnes Ferre libet subter densa testudine casus.* Cum proximè ante dixisset, *Accelerant acta pariter testudine Volsci.* Aliqui hic testudinem, continuatam scutorum seriem, curuatam in formam testudinis, interpretantur, vt Gulielmus Budæus: qui & sequentes Liuij & Cæsaris locos similiter exponit. Galli testudine facta, conserti stabant, Liuius 10. ab Vrbe. At milites legionis septimæ testudine facta, & aggere ad munitiones adiecto, locum ceperunt, Cæsar 5. belli Gall. Sed in iam citato Vergilij loco similiter interpretari non placet, *cum acta testudo*, vt proximè dixerat, de ea quæ continuata scutorum serie fit, accipi non possit, sed de instrumento tantum quod in parietes agitur & impellitur. Si quis tamen de alia atque alia testudine, quanquam in proximis versibus, poëtam loqui contenderit, non admodum reluctabor. De testudine machina, quæ & testudo arietaria dicitur, plura attuli in Ariete *a.* & in Oryge *a.* Vide etiam mox inferius in χελώνη.

Testudo lyra.

¶ Testudo quoque lyra dicitur. quoniam Mercurius Apollinis citharam de testudine sicca meditatus est, vt Aratus & Higinus referunt. Hinc Horatius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit, & per apostrophen ad citharam, inquit: *O decus Phœbi, & dapibus supremi Grata testudo Iouis, ô laborum Dulce leuamen.* Lyram quæ postea in cœlum translata est, vt Grammatici scribunt, Mercurius in Cyllene monte Arcadiæ ex reperta testudine effecit: inde Orpheo traditam dicunt. Alij putant concessam Orpheo ab Apolline, post repertam citharam. interfecto Orpheo Musæ in cælo lyram collocauêre. Alij esse lyram Arionis Citharœdi omnium primi. Aliqui dicunt Mercurium (inquit Higinus) cum primum lyram fecisset, septem chordas instituisse, ex Atlantidum numero, quòd Maia vna ex illarum numero esset, quæ Mercurij est mater. Deinde postea cum Apollinis boues abegisset, deprehensus est ab eo: & quò sibi facilius ignosceret, petenti Apollini vt dicere liceret se inuenisse lyram, concessit, &c. *Ipse caua solans ægrum testudine amorem*, Vergilius 4. Georg. de Orpheo: vbi Seruius, Periphrasis (inquit) est citharæ, cuius vsus repertus est hoc modo. Quum regrediens Nilus in suos meatus varia in terris reliquisset animalia, relicta etiam testudo est. quæ cum putrefacta esset, & nerui eius remansissent extenti intra corium, percussa à Mercurio sonitum dedit, ex cuius imitatione cithara est composita. Mercurius lyram fecit Apollini pro bubus. nam cum Apollo pro mercede seruiret Admeto, boues eius pascebat: quos suffuratus est Mercurius, & deprehensus dedit ei pro redemptione (ἀντὶ λύρας, lego ἀντὶ λύτρου) citharam, quam & chélyn dicunt, ex chelona, id est testudine ab ipso fabricatam. vnde lyra dicta est, quasi lytra (redemptionis pretium pro bubus,) Scholiastes Nicandri. Dicitur & pars citharæ, testudo. Quocirca & in fidibus testudine resonatur, aut cornu: & ex tortuosis locis & inclusis soni referuntur ampliores, Cicero 2. de Nat. Testudinem organum, testudinis animalis formam habere docet idem Cicero de diuinatione, Budæus. Acuta testudo, Martialis lib. 13. Blanda, Claud. 8. Paneg. *Tuq; testudo resonare septem Callida neruis*, Horatius Carm. 3. 11. *O testudinis aureæ Dulcem quæ strepitum Pieri temperas*, Idem Carm. 4. Et in libr. de Arte poët. *Saxa mouere sono testudinis.* Cyllenæa, eburna, Apollinea, arguta, querula, vocalis, epitheta testudinis musici instrumenti apud Textorem.

Testudo pro testa.

Testudo nomē tumoris cuiusdā caluariæ.

Testudineatus.

Pacuuius in ænigmate quod supra recensuimus, testudinem euisceratam inanimam cum animali sono, dicendo, non animal, sed organum musicum intellexit. Plura vide mox inferius in Chelona & Chely vocibus Græcis. Testudines maiores, aptæ sunt ad compingendas lyras, Vide infra in Testudine terrestri *E.* ¶ Testudo aliquando simpliciter pro testa accipitur. *Iste licet digitos testudine pungat acuta, Cortice deposito mollis echinus erit*, Martialis lib. 13. ¶ Testudo nomen est tumoris cuiusdam caluariæ apud recentiores medicos, vt docuimus in Talpa *H. a.* Testudineatus, adiectiuum, quod concauum & incuruum est, testudinis more. Et inter se accliues testudineato tecto, more tuguriorum, inarescentem ficum à rore, & interdum à pluuia defendāt, Columel. lib. 12. Sed & testudineatum in vsum venisse, Plin. lib. 33. Apud Vitruuium testudinatum legitur

quinq; syllabis, quod magis probo, lib. 6. cap. 3. Est autem id vnũ inter quinque genera cauædiorum. Testudineus, adiectiuum, quod est testudinis. Testudineus gradus, gressus, vel incessus, id est tardus, Plautus Amphitr. Testudineum, opere testudineato factum: vide in *E*. A testudine fit verbum testudinare, quo vtitur Politianus: *Qua cauus exesum pumex testudinat antrum.*

Testudinare.

Varia huius vocis (χελώνη) significata.

¶ Χελώνη, cithara. fit enim ea ex testudinum putaminibus, Hesychius: sed non suo loco. Authores quidem tum Græci tum Latini, chelyn potius quàm chelonem, musicum instrumentum appellant, vt mox apparebit. Χηλώνη, machina bellica, Hesychius & Varinus: malim χελώνη, cum & Latinè testudo dicatur, vt supra explicatum est. Χελῶναι & κριοὶ inter machinas bellicas à Polluce numerantur. Suidas interpretatur χελώνην, εἶδος πολεμιστήριον: ἐξ οὗ αἱ χελῶναι καὶ χώστριδες πολιορκητικὸν μηχάνημα καὶ κριοί. Idem & παρατάξεως, id est aciei militaris quandam speciem chelónem vocari ait. ea fortè fuerit, quam continuata scutorum serie fieri, & Latinè quoque testudinem dici, supra scripsi. ¶ Χελώνη, scabellum, Τὸ ὑποπόδιον, καὶ πελοποννησιακὸν (addiderim, νόμισμα, de quo infra dicemus,) Hesych. & Varin. Ζηλοτυπήσασαι αἱ Θετταλαὶ γυναῖκες, τὴν Λαΐδα τὴν ἑταίραν ξυλίναις χελώναις ἐφόνευσαν τύψασαι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἀφροδίτης πανηγύρεως οὔσης. ὕστερον δὲ ἱερὸν ἐποίησαν ἀνοσίας ἀφροδίτης. ἐπειδὴ αἱ γυναῖκες ἐν τῷ ἱερῷ ἀνόσιον τετολμήκασι φόνον, Suidas. qua verò significatione χελώνη hîc accipi debeat, tacet. mihi quidem ὑποπόδια accipi posse videntur. Eandem historiã Athen. refert lib. 13. Χελώνη, trópis, id est carina nauis, propter figurã incuruã, Hesych. & Varin. Cauũ pedis in vngula equi, Græci χελιδόνα vocant, vel χελωνίδα, quod Ioachimus Camerarius vir eruditus Latinè etiam testudinem nominare voluit. Καταυλουμένους περὶ χελωνίδος πολυκρότου ψόφον, Posidonius apud Athenæum alicubi, vt nos obseruauimus. Sed rursus alibi (lib. 5.) eiusdem Posidonij verba sic citat, καταυλούμενοι περὶ χελιδόνος πολυκρότου ψόφους: qui locus an de equinæ vngulæ parte intelligi debeat, dubito. Μαρμαρέης δ' ἑλίκεσσι κατεσφήκωντο χελώνης, Tryphiodorus de vngulis equi Durij. Chelonia vtrinque suculam continent, à similitudine testudinis dicta. Chelonium enim tegumentum est testudinis animalis, cuius similitudinem habent chelonia, id est retinacula quibus intra tigna sucula retinetur, Budæus in Pandect. Vtitur hac voce Vitruuius 10. 2. vbi Philander Scholiastes, Chelonia (inquit) sunt veluti vmbilici aut ansæ quæ adpinguntur, id est affiguntur arrectariis, (den stöcken der häspleu,) in quas ceu in armillas, coniecti sucularum (axium) cardines versantur, atque adeò ipsæ totæ (suculæ:) dicta sunt chelonia, à similitudine tegumenti chelonæ, id est testudinis quadrupedis, quod similiter chelonion vocatur. Celonia autem (χηλώνια, Vide in Ciconia *H. a.*) apud Aristotelem Mechanicorum quæstione 28. sunt machinæ iuxta puteos ad hauriendam facilius aquam, alteram partem prægrauante pondere. Tollenones, nisi fallor, vocauit Plinius lib. 18. cap. 2. & Sex. Pompeius, Hæc ille. Chelonia sunt in ratione tollendorum onerum, quæ in quadris tignorum, quo loci diuaricantur, figi solent, vt in ea coniiciantur sucularum capita, vt versentur facilius, proximè capita vectibus infixis, Cælius. Testudines in organis ad id collocatæ sunt, vt corpora quæ restituuntur, paulatim & minimè concussa extendantur. quemadmodum enim testudines animalia lento gradu procedunt, ita machinæ quibus illa referuntur, Oribasius in libro de machinis cap. 4. vbi & differentias testudinum instrumentorum indicat. Νώτου τοίνυν ὑπ' αὐχένι κειμένου, τὸ μὲν ἔγκυρτον χελώνιον ὀνομάζεται, τὰ δὲ ἑκατέρωθεν ὠμοπλατῶν πτερύγια, &c. Pollux lib. 2. Camerarius sic vertit: Infra ceruicem est tergum: atque huius gibbera pars, chelonion, quasi testudunculam dicas, vtrinq; iuxta omoplatas, pterygia nominantur, id est alæ, quæ fortasse scapulæ sunt, inquit ille: ego pedes potius dixerim, quos in Testudine marina etiam Nicander pterygas nominat. Alius quidam ex Polluce vertit, chelonion summam partem dorsi esse iuxta ceruicem. Chelonium, tegumentum est testudinis animalis. Eius autem integumenti similitudinem habent chelonia, id est retinacula, quibus intra tigna sucula retinetur, Budæus. Χελωνίδος, οὐδὸς (τοῦ ὀδοῦ, Suid.) τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, Hesych. & Varin. Chelichelone (inquit Pollux lib. 9.) ludus est puellaris, similis illi quem *Chytran* vocant. Sedet enim puella aliqua in medio chelóne, id est testudo dicta. aliæ verò circa eam subinde currentes interrogant: Χελιχελώνη (Χέλει χελώνη, duabus dictionibus, quarum prior terminatur per ει diphthõgum, vt habet Eustathius in Odyss. φ. Ἔστι δὲ ἐν τούτοις τὸ χέλει προστακτικὸν δῆθεν, παρηχούμενον τῇ χελώνῃ, Idẽ.) τί ποιεῖς ἐν τῷ μέσῳ; Chelichelone quid rei in medio facis? Respondet illa, Ἔρια μαρύομαι (ἤγουν κλώθω) καὶ κρόκην μιλησίαν. Deduco lanas velleris Milesij. Tum rursus illæ, Ὁ δ' ἔκγονός (ἔγγονος, Eustath.) σου τί ποιῶν ἀπώλετο; Sed filium tuum quæ causa perdidit? Hæc verò, Λευκᾶν ἀφ' ἵππων εἰς θάλασσαν ἅλατο. Equis ab albis in mare se præceps dedit.

Chelichelone ludus.

¶ Chelonia gemma, oculus est Indicæ testudinis, vel portentosissima magorum mendaciis. Melle enim colluto ore impositam linguæ, futurorum diuinationem præstare promittunt, quintadecima Luna & silente tota die: decrescente verò, ante Solis ortum, cæteris diebus à prima in sextam horam. Sunt & chelonitides testudinum similes, ex quibus ad tempestates sedandas multa vaticinantur. Eam verò quæ sit aureis guttis, cum scarabeo deiectam in aquam feruentem tempestates tueri, Plin. 37. 10. Cheloniæ lapides gestati cum radice pæoniæ compote (fortè, epilepsiam) summè sanant, Author Kœranidum. Chelonites gemma est purpurei coloris & varij, quæ dicitur in corde testudinis inueniri. Sunt enim quædam maximæ testudines, habentes domos, quæ sunt vt veræ margaritæ, & nitentes, Albertus (lib. 2. de fossilibus, vbi etiam addit negare aliquos hunc lapi-

Chelonia gemma.

lapidem ab igne corrumpi) apud Syluaticum. Georg. Agricola Chelonitidas gemmas interpretatur, Kröte frottenstein, hoc paruos lapides boracis siue rubetæ. ¶ Brontia gemma capitibus testudinum similis, & cum tonitruis cadit, vt putant: & fulmine tacta restinguit, si credimus, Plin. Fortè à figura foris curua conuexaque, intus caua: qualis chelonij, id est testudinis testæ est. Vide supra in Rubeta. Chelonitides (inquit Georg. Agricola) ex eo quòd testudinum similes sint, intus enim cauæ, nomen inuenerunt. eas Germani vocabulo cõposito ex rana rubeta & lapide nominarunt, quòd ipsis persuasum fuerit ipsas in capite huius animantis venenati nasci. ex his quædam nigræ sunt, quædam fuscæ, & aliqua sui parte candidæ. nigris in caua conuexitate interdum sanguineæ & candidæ guttæ, interdum aureæ. omnes oculi figura extuberant, sed non omnes sunt cauæ. cum tamen vtræq; sint eiusdem generis, rarò sunt lupinis maiores, sępius minores, Sic ille. Nuper quidam, vir alioqui diligens, chelonitas vocauit lapides quosdam cochleis & strombis figura similes, quod nõ probo. nihil enim testudo cum istis præter testæ duritiem commune habet. nos eos lapides conchitas potius aut strombitas nominabimus. de quibus suo loco inter aquatilia dicetur. *G.* ¶ Χελωνίας, ἡ ποικίλη κανθαρίς, Hesych. & Varinus, id est cantharis varia. quanquam masculini generis est, vt canthatus subintelligatur. *Chelonitides lapides.*

¶ Χέλυς, musicum instrumentum Polluci. Leui canoram verberans plectro chelyn, Seneca Troa. *Pulsatur manibus Phœbea chelys*, Ouidius ad Pisonem 35. Chelyn Grammatici Græci partim lyram, partim citharam interpretantur, vt Hesych. & Suidas. Χελυνέοντα λύρᾳς. χέλυς ἡ κιθάρα. ex testa enim testudinis cithara fit, Hesych. Chelys, id est lyra organum, aliquando chordas habebat lineas. Dicta est autem lyra quasi lytra, quòd Mercurius eam è testudinis testa fabricârit, vt solueret iram Apollinis ei propter furtum irati, εἰς λύσιν μήνιδος, Varin. Χελῦς etiam & χελεῖς, haud scio quàm rectè, apud eundem & Hesychium pro cithara, vel organo musico exponuntur. Quidam in Lexico Græcolat. chelyn propriè latiorem testudinis planitiem significare scripsit. Χελώνη, labia, alij citharam interpretantur, & testudinem, & lyram, & machinam bellicam, Hesychius. Etymologus author est χελώνην & citharam hac voce apud Æoles significari. Idem chelyn citharam dictam scribit, quoniam ex chelonæ pelle à Mercurio facta sit. Ὡς χέλυν Ἑρμάων, κιθαρίν ὡς ἁδὺς Ἀπόλλων, Bion in Bucolicis. Sed de musico instrumento huius nominis, vide plura superius in Græca voce Χελώνη, & Latina testudo. Χέλυς etiam pro machina (bellica) accipitur, Hesychius. Quare apparet tria hæc vocabula χελώνη, χέλυς, & χελώνη, plerasque significationes habere communes. Ἡ λιγυρὴν φόρμιγγα χελυκλόνον Ἑρμάωνος, Orpheus in Argonauticis. Χέλειον, testæ instar induratum testudinis putamen, Hesychius & Varinus: apud quos ἀπωστρακωμένον legi debet, per ω magnum in secunda syllaba, non per ο breue. Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀπευνόσφισε χέλυον Αἴολον. ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις. Nicander in Alexipharmacis. Hermolaus Barb. etiam & Cælius χέλυον legerunt per ypsilon, in penult. ego per ει malim. Χέλειος νῶτος, ὀστρακώδης, id est tergum testaceum, Hesych. & Varinus. Fiunt enim frequentia adiectiua in ειος per ει, per υ non item. Χέλυς etiam pectus significat, vnde verbum χελύσσεσθαι, ferè pollens idem quod apud nos expectorare, Hermolaus. Ξηρὰ δ' ἐπιλλίζων ὀλοῇ χελύσσεται ἄτῃ, Nicander: lambda propter carmen geminato. Hesych. interpretatur βήσσειν, id est tussire: Scholiastes διὰ χέλυος, τουτέστι τοῦ στήθους τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐρυγμάτων ποιεῖν, id est eructare. Ἀναχελύσσεται καὶ ἠρυγγάνει θαμινὰ πνεύματα, Hippocrates. Galenus in Glossis ἀναχελύσσεσθαι, ἀναξηραίνεσθαι interpretatur, id est resiccari, etsi codices impressi ἀναξαίνεται habent, qua voce præcedens etiam ἀναχαίνεται exponitur ab eo. Cornarius vertit, resoluitur, refricatur: & ἀναχελύσσεται (sic enim legendum, non ἀναχελίσσεται vt codices excusi habent) similiter. Varin. Ἀναχελύεσθαι legit, (nisi librarij error sit, si error est, potest enim hoc verbum formari à χελώνη, quæ vox idem quod χέλυς est) & rectè interpretatur ἀναξηραίνεσθαι. Videtur autẽ non simpliciter significare resiccari, sed sicca vel arida tussi laborare. Sic & χελίσκιον (melius per ypsilon in antepenult. vt Varinus habet) ξηρὸν, id est tussicula arida apud Hippocratem legitur, cum nihil humoris in os tussiendo aut screando deriuatur. Χελύσσουσα, natás, διαπλέουσα, νηχομένη. καὶ γὰρ οἱ νηχόμενοι τοῖς χείλεσι τὸ ὕδωρ προβάλλουσι. Χελύειν (Varinus non rectè Χελόνειν habet,) βήσσειν, καὶ χελύσσειν (malim χελύσσειν) ὁμοίως, Hesych. Χέλυσμα, lignũ quod carinę (στοπῇ, lego στόπιδι) affigitur, ne atteratur aut labefactetur inter trahendum, Varin. Sed & ipsa carina chelóne dicitur, vt supra annotauimus. Quod sub carina sternitur, ne illa atteratur, chelysma quasi corium & tegumentum nomen habet, Cælius Calcagninus. Theophrastus lib. 5. de hist. plant. cap. 8. nauium partes, & quæ quibus materia conueniat, describens, χέλυσμα etiam nominat, quod ex ligno robusto fieri oporteat, Gaza testudinem vertit. Labrum superius inueni qui chelynen dici arbitrentur: quanquam alij in ambitu positam partẽ eo vocabulo intelligere malunt, vnde chelynidæ (apud Etymologũ) nuncupentur, quibus ea grandior portio est, Cælius. Labeones Latinè dixeris. Μύσαξ ῥωμαίοις τῆς ὑπερῴας χελώνης κατάκοσμος, Etymologus. Ego labium simpliciter, siue superius siue inferius, χελώνην vocari puto. nam si superius tantũ significaret, non opus foret superioris vocabulũ adiici. Εἰς τὴν ὑπερῴαν χελώνην οἰστὸς Μηδικὸς ἐνερρίζωτο, Aristophanes citante Suida. Item in Vespis, Πᾶς (aliâs Στὰς) ἀνὴρ παρ' ἀνδρ' ὑπ' ὀργῆς τὴν χελώνην ἐσθίων: vbi Scholiastes (& Varinus) ἀντὶ τοῦ τὰ χείλη. οἱ γὰρ ὀργιζόμενοι ἐνδάκνουσι τὰ χείλη. Χελώνη, χεῖλος, καὶ μέρος τῶν ἱερείων, Hesych. & Varinus.

Chelys musicum instrumentum. Χελώνη. Χέλειον. Χελύσσειν. Χελώνη.

Χελυνίον, labellum, Etymologus: & idem quod χελώνιον, teste Hesychio. Ruellius ex Hippiatricis Græcis cap. 34. & 108. χελυνία, labra trāstulit. Χελυνέων, χηλῶν, (fortè χειλῶν.) & Χελυνῶαι, χῆλαι, (fortè χεῖλη, aut χηλαί, id est vngulæ. nam χελώνη alioqui pars est ὁπλῆς, id est vngulæ solidæ. chela verò vngula bisulca est.) Hesych. Χελυνάζειν, χλευάζειν, Hesychius & Varinus, id est irridere, subsannare. Χελὼν, piscis è mugilum genere apud Athenæum, nimirum à labiorum magnitudine. Nicander χελείας latibula serpentium vocauit, παρὰ τὸ χεῖσθαι ἐν αὐταῖς τοὺς ὄφεις, vt Scholiastes annotauit.

Χελυνάζειν. Χελών.

Testudo nummus Peloponnensium.

¶ Icon. Lego (apud Pollucem lib. 9.) Pelopōnensium nummum fuisse quendam ab incusa animalis forma chelónen, id est testudinem nuncupatum. Nam obolum Eupolis callichelonum appellauit, veluti testudinem dicas pulchram. Hinc emanauit illud, Τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾷ ὄντι χελῶναι. Quod est, Virtutem ac sapientiam testudo superat, Cælius. Χελώνιον, τὸ ὑποπόδιον, καὶ Πελοποννησιακὸν, (addiderim νόμισμα,) Hesych. Varinus. Καλλιχέλωνος obolus insculptam habebat testudinem, Hesychius & Varinus. Erasmus carmen ex Polluce iam recitatum prouerbiale facit, quo velut ænigmate innuatur, pecuniam longè plus posse, quàm aut virtutem aut sapientiam. Consimili figura (inquit) dictum & illud multas noctuas sub tegulis latitare, & bos in lingua.

Testudo secreti ac silētij symbolum. Venus testudinem pede calcans.

¶ Testudo apud veteres secreti ac silentij symbolum fuit. Hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatiusq; commonstrans, esse muliebris decoris ædes custodire ac silentium, (silentium ac tardum & lentum sermonem, Step. Aquæus,) Cælius è Plutarchi nuptialibus præceptis, vnde & Stobæus citat. Iuxta forum Eleorum templum est Veneris Vraniæ, id est Cœlestis, cum simulachro deæ quod Phidias partim ex ebore partim ex auro fabricauit, cuius pes alter testudini insistit. Cæterum in crepidine nemoris ibidem, Venus est Pandemos, id est popularis, quæ capro æneo insidet, Pausanias in Eliacis. Τῷ τῆς ἀφροδίτης ἐν Ἤλιδι ἀγάλματι Φειδίας τὴν χελώνην παρέθηκεν, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένας, ταῖς δὲ γαμεταῖς οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν πρέπουσαν, Plutarchus in libro de Iside. ¶ Chelonium inter cyclamini nomenclaturas apud Dioscoridem reperio.

Chelonitæ insula.

¶ Chelonitæ insula in rubro mari, gentile similiter, Stephanus. Chelonates promontorium Achaiæ, quod Ptolemæo Chelonita dicitur, Idem. Post Cyllenem Chelonatas est promontorium, signum ex tota Peloponneso maximè in occasum protensum, Strabo lib. 8. Et rursus, In medio Chelonatæ à Cyllenæ spatio Penius effunditur.

Superstitiosa.

¶ *b.* Chorus Vesparum Aristophanis aculeos cuidam minitatur his verbis, Ἀλλ' ἀφίει τὸν ἄνδρ': εἰ δὲ μὴ, φήμ' ἐγὼ Τὰς χελώνας μακαρίζειν σε τοῦ δέρματος. osseum enim testudinum tergus aculeis vesparum pungi non potest. Volaterranus testudinis conuexum dixit pro testa eius.

¶ *e.* Aliqui tradunt, incredibile dictu, tardius ire nauigia, testudinis pedem dextrum vehentia, Plinius. Si quis posuerit dorsum tortucæ euersum super ollam, non bulliet olla, Rasis.

¶ *f.* Ὀσμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέασιν, &c. Oraculum Crœso Delphis responsum, Suidas in Κροῖσος ex primo Herodoti.

¶ *h.* Troglodytæ testudines consecrarunt, Gyraldus. sed hoc de marinis intelligendum.

Prouerbia ex testudine desumpta. Aquilā testudo vincit. Testudinē equus insequitur. Prius testudo leporem præuerterit. Quàm curat testudo muscas. Testudinē pegaso cōparas. Testudines vincūt sapiētiam & virtutē. Domus amica, domus optima.

¶ Proverbia. Aquilam testudo vincit, Vide infra in terrestri. Testudinem equus insequitur: conueniet vti cum rem præpostere & absurdè geri significamus: finitimum illi, Testudinem pegaso comparas: &, Citius testudo leporem præuerterit, Erasmus. Vide in Equo inter prouerbia. Testudines edendæ aut non edendæ. Vide superius in *F.* Ipsi testudines edite qui cepistis: Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ' οἵπερ εἵλετε: In eos iacitur, qui posteaquam incōsultè quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negotio admisceant. Parœmiam ex huiusmodi quodam apologo natam existimant. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neque sufficerent omnibus comedendis, Mercurium fortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitque vt ipsi suas testudines ederent, quas cepissent, Erasmus. ¶ Prius testudo leporem præuerterit, Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, de re neutiquam verisimili, Erasmus. Æsopus fabulatur quòd testudo leporem cursu vicerit, vt pigros ad laborem impelleret, & veloces (ingeniosos) à torpore deterreret, Io. Tzetzes. ¶ Quàm curat testudo muscas, Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν. Suidas ex authore nescio quo refert hæc verba, Τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παρρησίας ἧττον ἔμελεν ἢ χελώνῃ μυιῶν τὸ τῆς παροιμίας. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam qua munita est. Cōfine illi, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum, Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quàm testudo muscas, Erasmus. Huc pertinet quod superius in *b.* recitaui ex Vespis Aristophanis. Refertur à Suida in Χελώνη. ¶ Testudinem Pegaso comparas, Χελώνην Πηγάσῳ συγκρίνεις: de rebus nequaquam inter se conferendis. Pegasus equus erat volucer, si fabulis credimus, testudine nihil tardius, Erasmus. ¶ Testudines vincunt sapientiam & virtutem, Vide supra in *a.* inter icones. ¶ Domus amica, domus optima: Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Nusquam commodius, nusquā liberius, nusquam lautius homini viuere contingit, quàm domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi. Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, venissentq; reliqua, præter vnam testu-

testudinem (nam hæc peracto conuiuio tum demum aduenit,) Iupiter admirans percunctatus est, quid nam illi fuisset in mora. Atq; illa respondit, Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iussit vt quocunque iret, domum suam secum circũferret. Ad Apologum allusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolobellã: Hæc loca venusta sunt, abdita certè, & si quid scribere velis ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Huc adscribendum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi vindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύειν ἂν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου προτείνωσιν. Id est, Periculũ ipsis fore, quemadmodum testudinibus, si longius à Peloponneso proferrent caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico libr. 6. vbi sic loquitur Quintius: Si vtilem possessionem eius insulæ censerem Achæis esse, autor essem S.P.Q.R. vt eam vos habere sineret. Cæterũ sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse: vbi exerit partes aliquas, quodcũque nudauit, obnoxium atq; infirmum habere: Haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndique maris, quod intra Peloponnesum est, termino, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectẽdi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sint, & exposita ad omnes ictus esse. Hæc omnia Erasmus. Τὰς ῥικνὰς χελώνας ἀμνάμονα, Οἶκος γὰρ ἄριστος ἀλαθέως καὶ φίλος, Cercidas in Hemiambis apud Stobæum in sermone de Tranquillitate.

¶ Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportere, emblema Alciati.

Alma Venus quænam hæc facies, quid denotat illa Testudo, molli quam pede diua premis?
Me sic effinxit Phidias, sexúmq; referri Fœmineum nostra iussit ab effigie.
Quódq; manere domi, & tacitas decet esse puellas, Supposuit pedibus talia signa meis.

DE TESTVDINE TERRESRTI.

Testudinis terrestris putamen tantum hoc tempore habuimus.

A.

TESTVDO terrestris est, quæ nec in dulci nec in salso humore degit, nec in cœno & paludibus, sed locis siccis. Recentiores aliqui parum Latini vocauerũt etiã syluestrem, campestrem, agrestem & nemoralem. Græci χελώνην χερσαίαν. Sunt & terrestres, quæ ob id in operibus chersinæ vocantur, Plinius. Nicander ὀρείην dixit, Oppianus ὀρεσίφοιτον, id est montanam. Videntur autem montanæ cæteris terrestribus maiores fieri. Vide infra in *E.* Galli *tortue des boys*, id est testudinẽ syluarum appellant. Sed conuenient ei eadem nomina quæ supra in Testudine simpliciter retulimus.

B.

Testudines terrestres in Africæ desertis reperiuntur, Plin. In quadam Libyæ parte (in Mauritania) in campis testaceorum multitudinem esse dicunt, Strabo lib. 17. Terrenæ testudines apud Indos gignuntur magnitudine maximarum glebarum, quæ in altis arationibus terræ non difficilis excitãtur, bene penitus intrante aratro, & sulcum facillimè proscindente, & glebas in excelsum excitante. Eiusmodi testudinum genus aiũt testas exuere: ac sanè easdem ab agricolis sic ligonibus abstrahi, quemadmodum vermes ex verminosis locis, Ælianus de anim. 16.4. Parthenius mons Arcadiæ testudines exbibet, Pausanias. Et rursus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine testudines alunt. ¶ Terrestrium testudinũ tergus luteo & nigro colore pulchrè distinctis spatiis variare vidi, ferè instar pellis salamãdræ. Testudines quas nos marinas dicimus, albo cortice tectas, & nigris quibusdam signis vermiculatas, ex mari non sunt, sed maritimis nemoribus & sabulosis. nostra autẽ nemora & fouearum aquæ nigras faciunt, Brassauolus. Σαρκὸς γὰρ ἀπευνόσφισε χέλειον Αἰόλον, Nicander de testudine à Mercurio reperta. ¶ Terrestres quadrupedes ouiparæ, vt lacerti, testudines, &c. pulmonem habent exiguum & siccũ, sed aptũ ampliari ac extumescere cum inflatur, Aristot. Vrina earum ad remedia quædam commendatur. Hanc Plinius aliter quàm in vesica dissectarum inueniri posse non arbitratur. Testudo tam aquatilis quàm terrestris, habent in quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant, Aristot. Pulmonem ac ventrem habent ita, vt omne genus terrestre ouiparum, Idem.

Vbi reperiantur. In Africa. In India. In Arcadia. Descriptio testudinis terrestris.

C.

Testudines terrestres testæ elegantioris, amant agros in quibus fruges consitæ sunt, vt audio, nimirum quòd frugibus vescantur: nam & domi quidam eas cistis inclusas farina nutriunt. Cochleas quoq; & lumbricos ab eis edi aiunt. Sunt & montanæ. Arrianus in insula quadam maris rubri

Cibus.

Cunila. χελώνην ὀρεινὴν haberi ſcribit. Nicander teſtudinem montanam κυτισονόμον cognominat, quòd cytiſum depaſcatur: non enim probo Scholiaſtæ interpretationem, non ad cytiſum ſed cytinos mali Punicæ flores, hanc dictionem referentis. Teſtudo cum viperam ederit, mox cunilam (origanum) edit: quod cum ita ſæpius factum animaduertiſſet quidam, cum guſtata cunila viperam teſtudo repeteret, herbam euulſit, quo facto teſtudo interiit, Ariſtotel. in hiſtoria animalium, & in Mirabilibus: & Zoroaſtres in Geoponicis 15. Teſtudo cunilæ quam bubulam vocant paſtu, vires contra ſerpentes refouet, Plinius. Ælianus vel ipſe, vel deceptus eius interpres Gillius, origanum & cunilam tanquam diuerſa remedia teſtudini aduerſus viperæ eſum memorat. Teſtudo cum origanum ederit, viperam præclarè contemnit. Quòd ſi eius facultatem non aſſequatur, comeſa ruta contra hoſtem armatur. Iam ſi vtriuſq; facultate caruerit, à ſerpente exeditur planeq; conficitur, Ælianus. Cunila bubula ſe muniunt teſtudines cum ſerpentibus pugnaturæ, quidamq; in hunc vſum panacem vocant, Plinius. Teſtudines terreſtres ſunt in Africæ deſertis, qua parte maxime ſitientibus harenis ſqualent, roſcido (vt creditur humore viuentes: neq; aliud ibi animal prouenit, Plinius. ¶ Teſtudo tum marina tum terreſtris in dorſum inuerſa, ad priſtinum ſtatum redire non poteſt, Op-
Latitatio hyeme. pianus. ¶ Omne hybernum tempus teſtudo intra terram abdita manet immobilis: cuius naturam non ignorantes homines, eam ineunte hyeme terræ operimento obducunt: poſt vero hyemem ibi locatam ac ſitam, vbi terra obruerunt, reperiunt, ſine cibo totam hyemem traduxiſſe:
Coitus. ¶ Quadrupedes ouiparæ pedeſtres, eodem coëunt modo quo ea quæ animal generant, mare ſuperueniente: vt teſtudo tam aquatilis quàm terreſtris: habent verò in quod meatus cõtingant, & quo per coitum adhæreant, Ariſtot. Teſtudines montanæ ex ventis concipiunt, vt & coturnices, Scholiaſtes Nicandri vbi poëta κυτισονόμον teſtudinem cognominârat, quaſi ipſe legerit κυϊσονέμου, aut ſimilem quandam vocem, ἀπὸ τοῦ κύειν ἐκ τῶν ἀνέμων. Ex terrenis teſtudinibus mas ad venerem inflammatiſſimus eſt. Demoſtratus fœminam humi ad coitum ſtratam ait ſupinam iacere, deinde expleto coitu, propter teſtæ magnitudinem cum ſe conuertere non queat, eſcam paratam à marito relinqui cum aliis animalibus, tum aquilæ: (Vide ſupra in Teſtudine in genere *D.*) vnde fit, vt mares eas ad coitum ideo illicere non poſſint, quòd fœminæ magna moderatione libidines contineant, & ſalutem voluptati anteponant. At enim mares mirabili quadam natura illecebram amatoriam, & omnis metus obliuionem afferẽtem fœminis iniiciunt: neq; tamen huiuſcemodi illecebræ ſunt cantiunculæ, quales Theocritus, paſtoritiæ luſionis compoſitor, nugatur: ſed occulta herba, cuius neq; ille nomen ſe ſcire dicit, neq; alium cognoſcere confitetur. itaq; mares eam ore continentes, ad libidinem fœminas alliciunt: & quæ antea fugiebant, nunc exardeſcunt ad coitum, & nullo de ſe timore
Oua. afficiuntur, Ælian. 15. 19. ¶ Oua non modo incubare ſolo aſpectu dicitur, ſed etiam ad excluſionem perducere, Gillius. Sed authores de marina tantum hoc ſcribunt, vt in eius hiſtoria dicetur. Aliqui è vulgo putant quòd oris ſpiritu afflando, ea maturet. ¶ Teſtudo latibulis tegitur, ſenectutem verò non exuit, Ælianus. Et alibi, Teſtudines terrenas apud Indos aiunt teſtas exuere.

D.

Teſtudinis hoſtes, Serpẽtes, Aquilæ. Teſtudo contra viperas & ſerpentes pugnat. Vide in *C.* ¶ Aquilæ vt morbis quibuſdam occurrant, teſtudines comedunt, Oppianus in Ixeuticis. Teſtudines terreſtres fœminæ in coitu ſupinæ iacent, quo peracto cum ſe conuertere nequeant, prẹda cum aliis animantium, tum aquilæ relinquuntur, Ælianus. Χελωνοφάγοι ἀετοί τινες, Heſych. & Varinus. Tertium aquilarum genus anatariam vo-
Qua ratione aquilæ teſtudines raptas frangant. cant, &c. ingenium eſt ei teſtudines raptas frangere è ſublimi iaciendo: quæ ſors interemit poëtam Æſchylum, prædictam fatis (vt ferunt) eius diei ruinam, ſecura cœli fide cauentem, Plinius: & Suidas in Χελώνη, vbi Æſchylum, ſic oppreſſum annorum quinquaginta octo fuiſſe refert. Sotades apud Stobæum hoc ei ſcribenti accidiſſe ait. Terrenas Teſtudines à ſe comprehenſas ex alto deiiciẽtes aquilæ ad ſaxa allidunt, & ex contrita Teſtudinum teſta extractam carnem exedunt, conficiuntq;. Itaq;
Æſchylus à teſtudine ex alto deiecta interẽptus. Eleuſinius Æſchylus tragicus poëta de vita migraſſe dicitur. Cum enim is in ſaxo ſedens (in agro aprico ſedens annos natus octo & quinquaginta, quòd tabulati ruinā metueret, quam ei oraculum prædixerat, Gyraldus) ex conſuetudine inſtitutoq; ſuo & philoſopharetur, & ſcriberet, eius caputa pilis nudum, aquila ſaxum eſſe arbitrata, teſtudinem, quam in ſublime extulerat, in idipſum deiecit, & ſine aberratione ictum dirigens, virum interfecit, Ælianus. De Æſchylo interempto ab aquila anataria, meminerunt Valerius Maximus lib. 9. & Gellius lib. 13. & lib. 7. Idem hoc verſiculo Sotades teſtatus eſt: Αἰσχύλῳ γράφοντι ἐπιπέπλωκε χελώνη.

E.

Vſus ex teſtudine. Teſtudines aliqui in hortis alunt, vt purgent eos à cochleis & lumbricis. ¶ Parthenius mons Arcadiæ teſtudines exhibet, ad compingendas lyras aptiſſimas, Pauſanias. Arcadum querceta ingenti magnitudine teſtudines exhibent, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica teſtudine componuntur. Idem in Arcadicis. Et rurſus, Soron & alia querceta Arcadiæ, ingenti magnitudine teſtudines alunt, ex quibus lyras conficeres, æquales illis quæ ex Indica teſtudine componuntur. (Sed de teſtudine muſico inſtrumento diximus ſupra in Teſtudine in genere *H.a.*) Dioſcoridis inſula in mari rubro fert teſtudinem veram, & terreſtrem, & albam: & plurimam excellentem, ac teſtis maioribus.

ioribus. montanam quoq; maximam, & teſtę craſſiſſimæ, Arrianus. Vide ſupra in Teſtudine in genere cap. 5. Sunt & terreſtres, quæ ob id in operibus cherſinæ vocantur, Plin. & 32.4. Geminus, inquit, ſimiliter (vt fibrorum) victus in aquis terraq;, & teſtudinum, effectus quoq; pari honore habendi, vel propter excellens in vſu pretium, naturæq; proprietatem. Vide mox in *G.* ab initio.

F.

Eſus teſtudinis terreſtris.

Tortuca terreſtris magis eſt tẽperatæ carnis quàm aquatica. neutra tamen eſt venenoſa: ſed vtraq; in cibo multum impinguat. Dicunt tamen quidam quòd ſi quis ſuper renes mortuæ tortucæ calcauerit, veneno inficitur, Albert. Teſtudines aquaticæ meliores ſunt quàm terreſtres, pro equis qui cum ſatis pabuli abſumant non proficiunt, Laur. Ruſius. Terrenæ teſtudines in India maximæ gignuntur, eædemq; non amaræ vt marinæ ſunt: ſed & ſuaues & pingues habẽtur earũ carnes, Ælian. Amputato capite pedibuſq;, ex iure in cibo ſumuntur contra morbos quoſdã, vt mox in *G.* referetur.

G.

Remedia ex teſtudine terreſtri.

Geminus ſimiliter (vt fibrorum) victus in aquis terraq;, & teſtudinum, effectus quoq; pari honore habendi, vel propter excellens in vſu pretium, naturæq; proprietatem, Plinius: Videtur autem ſentire, effectus in re medica ſiue ex terreſtri, ſiue ex aquatica teſtudine eoſdem haberi: & teſtudinem amphibium animal non minus celebre eſſe quàm fibri ſint, cùm non ad remedia tantum diuerſæ eius partes, ſed etiam ad ornatiſſima opera tegumentum tum terreſtris tum aquaticæ requiratur. Oua ſanè teſtudinis vel marinæ, vel terreſtris ſimiliter, contra ſalamandræ venenum commendantur: & ius coctum ex ſuilla pingui cum teſtudine vtrauis, authore Nicand. Et pro ſanguine marinæ teſtud. vulgarium ſanguinem prodeſſe exiſtimãt quidam, (vt ex Vegetio citauimus in teſtudine in genere.) Quare etiam cætera remedia ex eis ferè indifferentia eſſe aliquis ſuſpicetur. Aquilæ teſtudines pro medicamento vorant, Oppianus Ixeuticis. Teſtudines aquaticæ meliores ſunt quàm terreſtres, pro pro equis qui ex pabulo ſatis copioſo parum aut nihil proficiunt, Ruſius cap. 156. Vide paulò ante in *F.* Idem Ruſius cap. 165. teſtudines ad tuſſim ſiccam equorum laudans, ſic ſcribit: Teſtudines abiectis capitibus, caudis, pedibus & inteſtinis in aqua coques donec carnes ab oſſibus ſeparẽtur, & aqua bene pinguis fiat. Hac aqua equum potabis, ita vt aliud nihil bibat antequam eam abſumpſerit. Carnes ſi quæ remanſerint, mixtas cum annona equo in cibo dabis. hoc facies donec equum videas curatum. Et quamuis terreſtres teſtudines bonæ ſint, aquaticæ tamen præferuntur. Idem cum limacibus facere potes. Amatus Luſitanus pro puella quadam ventriculi eroſione chronica cum deſtillatione capitis & tuſſi ingenti ſicca, inter cætera tale remedium præſcribit. Teſtudines nemorales duæ bulliant in aqua feruentiſſima, demptis corticibus: deinde lauentur vino, ac poſtea aqua hordei vel roſacea: tandem interanea pulpamenta dicta, cum infra ſcriptis rebus coquantur. Rec. florum boraginis, capillorum Veneris, ſem. melonis, lactucæ ana vnc. ſemis. Radicum petroſelini, boraginis, ana ℥.j. tragacanthi, gummi Arabici, amyli. glycyrrhizæ ana drach. ſemis. Pinearum mundatarum, amygdalarum albarum, piſtaciorum mundatorum, ana drach. duas. Bulliant in libris ſex aquæ ad conſumptionem mediæ partis, & colentur. Huius decocti quinque vncias cum vna ſyrupi violacei quotidie ieiuna bibat. Syrupum quendã de teſtudinibus terreſtribus cum aliis remediis parandũ Guaynerius deſcribit in curatione febris hecticæ: Item liquorẽ ex capo gallóve, aut iiſdem teſtudinibus aut limacibus deſtillandum. Teſtudo terreſtris vſta tota, & cum melle ſumpta, vetuſtiſſima leucomata continuò purgat, & dolores nubeculaſq; illita ſanat, Author Kœranidum. Teſtudinem captam ex aridis locis (alij teſtudinem ſimpliciter nominant) accipitri da in cibo. ſic enim pennas citius mutabit, & pulcriores habebit, Demet. Conſtantinop.

Ex carnibus.

¶ Terreſtrium carnes ſuffuſionibus propriè, magiciſq; artibus refutandis, & contra venena ſalutares produntur. Plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibuſq; pro antidoto dari dicuntur: & ex iure in cibo ſumptę, ſtrumas diſcutere, ac lienes tollere: Item comitiales morbos, Plin.

Ex teſtarũ cinere.

¶ Teſtæ crematæ cinis cum vino mixtus chimetla ſanat: & cum butyro vetere ſolutus, carbunculos curat, Author Kœranid. Tegumenti cinis vino & oleo ſubactus, pedum rimas vlceraq; ſanat, Plin. Raſis teſtudinis ſimpliciter cinerem cum albumine oui aut lacte aſinino, fiſſuras in ventre, vberibus & femoribus mulierum ſanare prodidit. Squamæ è ſumma parte deraſæ, & in potu datæ venerem cohibent. Eò magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem, Plin.

Ex ſanguine.

¶ Sanguis teſtudinis terreſtris additur acopis quibuſdam arthriticis Aſclepiadæ apud Galenũ de compoſ. medic. ſec. genera lib. 7. Et apud Aetium lib. 12. cap. 44. teſtudinum decem ſanguis acopo ex rubetis adiicitur. Vide in Rubeta *G.* Teſtudinum terreſtrium decem ſanguis apud Galenum de compoſ. medic. ſec. genera lib. 7. (vnde Actuarius etiam mutuatus eſt) miſcetur Acopo Piſcatoris primo: ſecundo verò ſimpliciter teſtudinum plurium ſanguis cum rubetis quinque, &c. Teſtud. terreſt. ſanguinem epotum tradunt prodeſſe comitialibus, Dioſcorid. Raſis, & author Kœranid. Auicenna in eundem vſum cum vino bibi iubet: & alibi caputpurgium ex eo fieri. Vide ſupra in Teſtud. ſimpliciter. Sanguis earum claritatem viſus facit, ſuffuſioneſq; oculorum tollit: (Non igitur veriſimile eſt quod apud Raſim legitur, collyrium cum ſanguine tortucæ factum excæcare. Et contra ſerpentium omnium, & araneorum & ſimilium, & ranarum venena auxiliatur, ſeruato ſanguine in farina pilulis factis, & cum opus ſit in vino datis, Plin. Sed de ſeruando ſanguine teſtu-

dinum ſimpliciter, diximus ſupra in Teſtudine in genere, initio cap. 7. Sanguis teſtud. terreſt. potus, ab echidna vel ſcorpione percuſſos, ſummè adiuuat, Author Kœranid. (Alij teſtudinis ſimpliciter, alij marinæ, ad eoſdem ferè vſus commendant.) Cum ſpolio ſerpentis & aceto ſolutus, dolores aurium & vſturas ſanat: Inunctus capiti alopeciam denſat, & furfures abſtergit, Idem. In teſtudine ſimpliciter, ſanguinem eius ad capillorum defluuium, ophiaſin & achôras, à quibuſdã prædicari ſcripſimus. Galeno curioſum & ſuperuacaneum hoc remedium non placet. Vide infra in Marina. ¶ Teſtud. terreſt. iecur tritum in peſſo naturalibus imponito, aduerſus vteri ſtrangulatum, Galenus Euporiſt. 2. 72. ¶ Felle teſtudinum terreſt. cum Attico melle glaucomata inungi prodeſt: & ſcorpionum plagæ inſtillari, Plin. Cum melle cicatrices & leucomata ſummè ſanat, Author Kœranidum. Si miſceatur fel tortucæ agreſtis cum pari melle, & hoc collyrio illinatur aliquis triduo, mane ter, & nocte ter, conferet hoc aquæ in oculo coeunti, (ſuffuſioni,) Raſis. Vide ſupra in Teſtudine in genere. Fel agreſtis tortucæ permixtum lacti mulieris, ſi deſtilletur in nares vel aures à quibus fluit ſanguis, confert, Raſis. ¶ Vrinam earum aliter quàm in veſica diſſectarum, inueniri poſſe non arbitror: & inter ea quoque eſſe quæ portentoſa magi demonſtrent aduerſus aſpidum ictus ſingularem, efficaciorem tamen vt aiunt cimibus ammixtis, Plinius. Vide in Marina *G.* ad finem. ¶ Oua durata illinuntur ſtrumis & vlceribus frigore aut aduſtione factis. Sorbentur in ſtomachi doloribus, Plin. Oua teſtudinis marinæ aut terreſtris cocta, proſunt contra ſalamandram, Dioſcorid. Nicander in Alexipharm. ſimpliciter teſtudinis oua commendat. Καὶ ὤεα θιβρὰ (ab igne adhuc feruida) χελώνης Ἀλθαίνει. Oua teſtud. ſylueſtris aiunt prodeſſe comitialibus, & ad tuſſim infantium non ſine experimento laudantur, Auicenna. Author Kœranidum marinæ oua in cibo ſumpta lunaticos ſanare ſcribit.

Ex iecore. *Ex felle.* *Ex vrina.* *Ex ouis.*

H.

a. Epitheta. Οὐρείη & κυπισλωόμος, Nicandro. Τραχεῖα & οὐρεσίφοιτος, Oppiano. Vide ſupra in Epithetis Teſtudinis in Genere.

c. Bœus ſcribit ex Gerano (muliere quondam inter Pygmæos inſigni in gruem mutata) & Nicodamante, teſtudinem terreſtrem natam eſſe, Athenæus.

e. Teſtudinem muſicum inſtrumentum Mercurius fabricaſſe dicitur reperta Teſtudine in Cyllene monte Arcadiæ, (nimirum terreſtri:) vel in littore decreſcente Nilo, (nimirum aquatica.) Vide ſupra in Teſtudine in genere *H.a.*

h. Teſtudines Parthenij Arcadiæ montis, accolæ tum ipſi verentur capere, tum peregrinos tollere non patiuntur: Pani enim ſacras eſſe arbitrantur, Pauſanias.

PROVERBIVM. Aquilam teſtudo vincit. Diogenes Laertius in vita Menedemi Philoſophi, ex Achæi poëtæ Satyra, cui titulus Omphale, refert hos ſenarios: Ἡλίσκετ' ἄρα γε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς, Καὶ πρὸς χελώνης ἀετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. Hoc eſt, *Captus aliquando eſt celer ab imbecillibus, Et aquila tempore in breui à teſtudine.* Eoſq; ait vſurpare ſolitum Menedemum in illos, qui ſecum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi poteſt per ironiam: aut ſimpliciter, vbi quis potentiorem arte vincit, aut quod viribus non poteſt, aſſiduitate conficit, Eraſmus.

DE TESTVDINIBVS QVÆ IN AQVA dulci viuunt ſiue paluſtri ſiue fluente.

A.

TESTVDO aquatica nominatur à Marcello Empirico, quod nomen commune videri poteſt ad omnes teſtudines quæ in aquis degunt, vel marinis vel dulcibus: & his ſiue fluentibus ſiue ſtantibus: & fortè etiam lutarias, quæ non tam in aqua quàm in cœno paludum degunt. Plinius teſtudinum genera quatuor numerat. Sunt enim (inquit) terreſtres, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua viuunt. Has quidam è Græcis *emydas* appellant. Gaza Ariſtotelis de animalibus librorum interpres teſtudinem lutariam & murem aquatilem pro vno genere accipit, Ariſtotelis *emyde*, quod non probo: deceptus fortè, quòd codices quidam Plinij in loco iam recitato, ſic legant: lutariæ, quæ in dulci aqua viuunt, &c. Sed ſic tria tantum genera eſſent, cùm Plinius diſertè genera quatuor ſtatuat. Muris quidem nomen pro teſtudine, non quauis, ſed aquatili aut marina apud Plinium vſurpatur, imitatione vocis Græcæ vt coniicio, μῦς, cuius genitiuus eſt μυὸς, ſi rectè μῦδες in Lexico Græcolatino vulgari legitur. mihi quidem non placet, vt neq; ὠμὺς & ὠμύδες per *o* magnum, quas voces in Græcorum Lexicis non reperias. Author Kœranidũ tamen ὠμὺς legit & Ariſtoteles lib. 3. de partibus cap. 9. Ἐμὺς verò per epſilon ſcribi placet, quod à librariis fortè alicubi omiſſum eſt, aut in ω mutatũ. Ἐμὺς, ζῷον ἐν λίμνῃ καὶ ἐν πηγῇ γενόμενον. οἱ δὲ χελώνην τὴν ἔχουσαν οὐράν, Heſychius & Varinus. Apud Galenum de compoſitione ſec. locos, lib. 2. cap. 2. ἀμύδα per alpha legitur, in verbis Archigenis. interpretatur autem χελώνην λιμναίαν, id eſt teſtudinem paluſtrem ſeu lacuſtrem. & ſimiliter Euporiſton 1. 9. Author Kœranidum de tribus duntaxat generibus ſcribit, terreſtri marina, & paluſtri quam vocat *emydæ.* Mydæ de genere teſtudinum à colore luteo dictæ, quæ in aquis inueniuntur, vt inquit Plinius, Niphus.

Quatuor teſtudinũ genera. *De Emyde.*

Niphus. Sed apparet illum myde pro *emydes* legisse apud Plinium 32.4. vbi codices antiqui *emydas* habent, recentiores aliqui *emydas*, (minus rectè.) item Aristoteles ac Theophrastus, teste Hermolao Barbaro. Et rursus in eiusdem libri caput vndecimum: Tria (inquit) inuenio in mari quæ μῦς dicuntur: primum testudines sunt, ideoq; non μύες in plurali sed μύδες & ἐμύδες vocantur. (Atqui Oppianus dicit μυῶν γένος in genere plurali de testud.) Genus hoc aquatilis mus, & lutaria testudo à Theodoro, marinus mus à Plinio quandoque lib. 9. vertitur. alterum inter pisces. tertium inter ostrea pro mytulo, Hæc Hermolaus. Sed marinus mus Plinij marina testudo est, (distinctius hæc tradidimus in libro de piscibus.) non ἐμῦς, id est palustris aut dulcis aquæ. Et non in plurali tantum numero ἐμύδες, sed in obliquis etiam singularibus ἐμύδος, ἐμύδι & ἐμύδα rectè dici asseruerim. Iam quòd Niphus ait mydas à luteo colore dictas, propter Græcæ linguæ imperitiam eum somniasse puto. Amphibia quædam propter victum aquas relinquunt, vt phoca καὶ ὁ μῦς, Theophrastus in libello de piscibus. Marinum genus μυῶν, id est murium, pro testudinibus marinis, Oppianus lib. 1. de piscatione nominat: nisi fortè species diuersas esse vult, genus autem vnum: Χελώνην enim postea seorsim nominat. In Casinate fluuius appellatur Scatebra, frigidus, in quo, vt in Arcadiæ Stymphali, enascuntur aquatiles musculi, Plin. quæ verba de muribus viuiparis accipio, qui & alibi in Arcadia aquatici esse traduntur, vt in Quadrupedum viuiparorum historia in Mure aquatico scripsimus. Quod si quis testudinem lutariam ad verbum Græce reddere velit, χελώνην πηλαμύδα dixerit: & per aphæresin ἀμύδα. Vtcunq; est, siue *e* siue *a* siue *o* primam syllabam facias, id potius placet quàm monosyllabum μῦς, homonymiæ vitandæ causa. Μῦς enim, id est mus aquatilis etiam viuiparus est, & mus siue musculus piscis: & genus ostrei, Gaza mitilum vertit. Μύες, id est mures dicuntur tum domestici mures, tum marini, Hesychius. per marinum verò an testudinem vel piscem vel ostreum intelligat, quærendum. Nemora nostra & fouearum aquæ testudines nigras producunt, Brassauolus Ferrariensis. Testudinum tertium genus in cœno (vnde lutarias superius appellauit) & paludibus viuentium. Latitudo his in dorso pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata visu, Plin. Et mox, Ex quarto genere testudinum quæ sunt in amnibus, &c. sanguis instillatus crebrò, capitis dolores sedat. Has superius simpliciter in aqua dulci degere dixerat. Nam in lacubus frequentius quàm amnibus aut fluuiis reperiri puto, nisi qui fluuij admodum magni sint, ita vt aqua circa ripas eorum stagnet. Idem remedium aduersus capitis dolorem emydi siue lymneæ, id est lacustri testudini Archigenes attribuit. Itaq; testudinum genera quatuor esse apparet, & lutariam ab emyde diuersam, quod Gaza & alij quidam non animaduerterunt. Marinæ etiam testudines, authore Plinio, circa Phœnicium mare stato tempore in amnem Eleutherum se recipiunt. Testudines India in Gange fluuio fert maximas. ¶ Testudinem fluuialem Lusitani *cagado* vel *gagado* vocant, cæteri Hispani *galapago*. Itali *gaiandre de aqua*. Sed nomina testudinis in genere, supra nobis enumerata, huic etiam attribui possunt.

B.

Testudines Heluetia etiam in lacubus quibusdam habet: Tigurinus quidem ager in exiguo lacu iuxta Andelfingam pagum. In Gange fluuio Indiæ testudines nascuntur, quarum testa non minori magnitudine sit, quàm dolium capax viginti amphorarum, Ælianus duobus in locis, interprete Gillio. Et rursus, Testudinis Indicæ & fluuiatilis testa, non minor est quàm scapha iustæ magnitudinis. decem enim leguminum modios capit. Nicolaus Damascenus prodit, Antiochiæ sibi visos Indorum legatos, qui Cæsari Augusto inter cætera munera testudinem fluuiatilem trium cubitorum attulerint, Gillius. Sunt & in Nilo testudines, Æliano teste. ¶ Aquatilium tegumenta plura sunt: alia corio & pilis teguntur, vt vituli: alia cortice, vt testudines, Plinius. Testudini quæ in cœno & paludibus viuit, latitudo in dorso est pectori similis, nec conuexo incurua calice, ingrata visu, Idem. Mus aquatilis (*Emys*) tegmen habet testaceum, & inter operta cortice recensetur, sicut & testudo, Aristot. Lienem perexiguum habet, Idem. Testudo sola ex corticatis renes habet. genus tamen testudinis quam vocant lutariam (emyda, id est in dulci aqua degentem) & vesica & renibus caret. negat hoc Rondeletius. fit enim propter eius mollitudinem tegminis, vt humor facilè diffletur, Aristot.

Vbi reperiantur testudines aquaticæ. *In Heluetia.* *In Gãge.* *In Nilo.* *Descriptio.*

C.

Mures aquatiles dicti parere educareq; solent in sicco, prorsus tamen ab aquæ natura disclusæ viuere nequeunt. In humore etiam intereunt, nisi interdum respirent. non secus & marinæ testudines, Aristot. In terra scrobe effossa dolij amplitudine pariunt oua, quæ deserunt terra obruta, dieq; tricesimo repetunt, refossaq; aperiunt, fœtumq; continuò ducunt in aquam, Idem. Oua testudinum in sicco maturãtur, Plinius. Testudo mas in coitu superuenit: Vide in Terrestri *C.* Aquatiles testudines ortæ extra aquam, simulac primum niti possunt, aquam persequuntur, Gillius.

Partus. *Ouorum exclusio.* *Coitus ratio.*

D.

Testudines, cancri & crocodili, futuram Nili inundationem præsentientes, in loca Nilo inaccessa oua transferunt, Ælianus.

F.

Ad cibum præferendæ videntur amnicæ aut lacustres iis quæ in cœno & paludibus diuersantur.

Vide ſupra in Terreſtri.

G.

Remedia ex Teſtudine aquatica.

Accipiter nimium carnoſus & obeſus, attenuabitur cibo teſtudinis aquaticæ, Demetrius Conſtantinop. Teſtudines aquaticæ ad tuſſim ſiccam equorum commodant, Vide ſupra in Terreſtri *G.* ex Ruſio. ¶ Cinis huius teſtudinis cum ceroto roſaceo illitus, igne combuſta, eryſipelata, calidasq́; podagras ſummè ſanat. Idem cinis inſperſus omnem ſanguinis eruptionem ſiſtit, & narium & plagarum, Author Kœranidum. ¶ Ad capitis dolorem, Teſtudinis lacuſtris, quam quidam amyda vocant, ſanguis ſincipiti inſtilletur, Archigenes apud Galenum ſecund. locos, 2. 2. inter amuleta. vbi Galenus, Hoc (inquit) ſi verum eſt, inter pharmaca & cum diſcrimine referri conueniebat: niſi ſanè hoc vult quòd omnem capitis dolorem iuuet, idq́; omni temporis occaſione. Idem remedium inuenio in Euporiſtis Galeni 1.9. non ad quemuis capitis dolorem, ſed ex ebrietate tantum ac Solis æſtu obortum. Teſtud. paluſtris, quæ dicitur emys, ſanguis hemicraneam & omnem capitis dolorem ſanat, illitus fronti, Author Kœranidum. Et rurſus, Capiti illitus veteres cephalalgias ſanat, & eos qui nocuum quid ſumpſerunt, (potus nimirum, vt terreſtris etiam & marinæ.) Teſtudinum quæ ſunt in amnibus ſanguis inſtillatus crebro, capitis dolores ſedat: item ſtrumas. Sunt qui teſtudinum ſanguinem cultro æreo ſupinarum capitibus præciſis, excipi nouo fictili iubeant, Plinius. Suffuſiones oculorum emendat teſtudinis marinæ fel cum fluuiatilis ſanguine, & lacte mulierum, Plinius. ¶ Ex eodem genere teſtudinum quæ ſunt in amnibus diuulſarum pingui cum aizoo herba tuſo, admixto vnguento & ſemine lilij, ante acceſſiones ſi perungantur ægri, præter caput, mox conuoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicũtur. Hanc teſtudinem quintadecima Luna capi oportere, vt plus pinguium reperiatur: verum ægrum ſextadecima Luna perungi tradunt, Plin. ¶ Fel emydos illitum, omnem caliginem abolet. Hepar potum phthiſicos ſanat, Author Kœranid. ¶ Ad iſchiadem phyſicum remedium: Teſtudinis aquaticæ crus præcide, & phœnicio inuolutum ex ea parte qua quis iſchiadem patitur adpone, potenter remediabitur, Marcellus Empiricus. Vide ſupra in Teſtudine terreſtri ſimpliciter.

Ex cinere. *Ex ſanguine.* *Ex pinguedine.* *Ex Hepate & felle.*

Ex teſtudine paluſtri.

¶ Ex hac quoq; teſtudine quæ in paludibus viuit, aliqua contingunt auxilia. Tres nanq; in ſuccenſa ſarmenta deiectæ, diuidentibus ſe tegumentis rapiuntur. Tum euulſæ carnes earum coquuntur in aquæ congio, ſale modicè addito. Ita decoctarum ad tertias partes ſuccus paralyſin & articularios morbos ſentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, ſanguinemq́; vitiatum. Siſtitur ab eo remedio aluus aquæ frigidæ potu, Plinius.

H.

a. Mydia inſula, quæ etiam Delos dicitur, Stephanus. Sed fortè hæc nihil ad mydes ſiue emydas teſtudines.

Superſtitioſa quædam de teſtudine paluſtri.

e. Grandini creditur obuiare, ſi paluſtrem teſtudinem dextra manu ſupinam ferens vineas perambulet, & reuerſus eodem modo ſic illam ponat in terra, & glebas dorſi eius obiiciat curuaturæ, ne poſſit inuerti, ſed ſupina permaneat. Hoc facto fertur ſpatium ſic defenſum nubes inimica tranſcurrere, Palladius. Teſtudinem muſicum inſtrumentum Mercurius primum fabricaſſe dicitur inuenta teſtudine in littore decreſcente Nilo: Vide ſupra in Teſtudine in genere *H.a.*

DE TESTVDINE MARINA.

A.

Nomina diuerſa. *Mus marinus.* *Miles.* *Zytyron.*

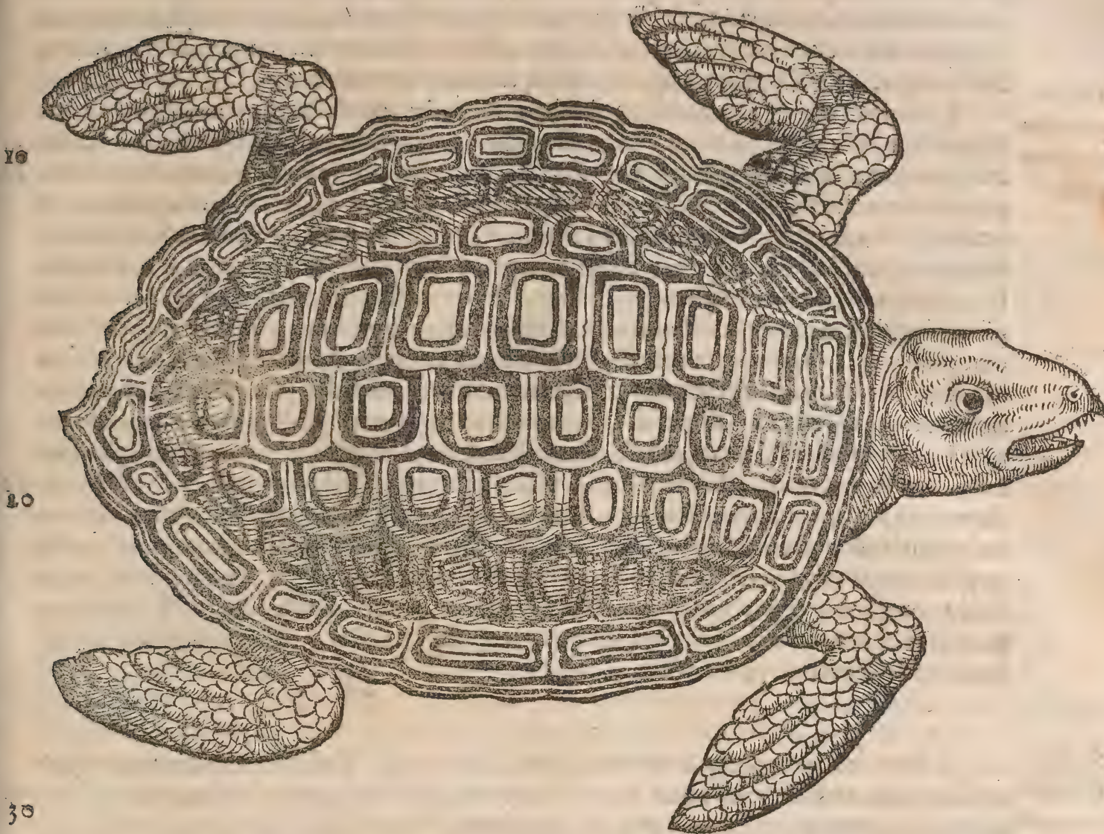
TESTVDO marina, à Plinio etiam mus marinus appellatur: & Albertus quoq; murem marinum rectè teſtudinem interpretatur. Vide ſupra in Teſtud. aquæ dulcis *A. Aſfulhaſch*, id eſt teſtudo marina, Syluaticus. Luſitani *tartarugam* vocant. Cæteræ gentes nuncupare poſſunt generali teſtudinis nomine, adiecta tantum differentia marinæ, vt Germani ein Meerſchiltkrott. Tortuca maris eſt id quod vulgus militem vocat, nigerrima, Albertus. *Barchora* (vide ne corruptum ſit nomen ab oſtracodermo) animal eſt duræ teſtæ, ſub quo tortuca maris, cum aliis quibuſdam ſpeciebus continetur, Idem. Et mox, Hoc animal piſcatores Germaniæ & Flandriæ militem vocant, eò quòd gerit ſcutum & galeam. *Zytyron* animal maris eſſe dicunt, quod antiqui (fortè aliqui) militẽ vocauerunt. magnum eſt ac fortiſſimum. Anterius quaſi armati militis figuram præfert. Caput enim ceu caſſide galeatum eſt ex cute rugoſa & dura. & à collo eius veluti ſcutum dependet, longum, durum & firmum, valde cauum inferius. Venæ enim & nerui quaſi de collo eius & de ſpondylis procedunt, quibus hoc ſcutum alligatur, forma triangulum. Anteriora crura ei quaſi brachia longa ſunt, perquam valida & bifurcata, quibus validiſſimè pugnat. Captum vix niſi malleis opprimitur. Apparuit hoc animal in mari Britannico, & eſt de genere tortucarum, Albertus.

B.

Teſtudines cornigeræ apud Troglodytas.

Troglodytæ teſtudines cornigeras habent, vt in lyra, annexis cornibus latis, ſed mobilibus, quorum in natando remigio ſe adiuuant: Celtium genus id vocatur, eximiæ teſtudinis, ſed raræ. Nanq; ſcopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem ad quos adnatant, vt ſacras adorant, Plinius.

DE TESTVDINE MARINA.

Plinius. Codices quidam Plinij *Celtinum* habent. Hermolaus *celetum* non celtium scribi posse iudicat. Et rursus in castigationibus capitis decimi lib. 9. Fuit (inquit) quando chelytium genus putauerim scribendum, ἀπὸ τῆς χέλυος, quæ vox & testudinem significat & pectora, quasi magnas & pectorosas intelligi voluissent. Vtcunque celetas credo testudines dicendas, hoc est κέλητας, quæ vox equitum genus significat apud Græcos. nam & cancrorum est genus quoddam ἱππεῖς Aristoteli. itemque formicarum alterum, quas Plinius pennatas vocat, à velocitate omnia, quoniam remigio, inquit, cornuum adiuuant se natando, ceu equites videri possint, non pedestres vt chersinæ à terra nominatæ, Hęc ille. Et rursus in Glossematis, Et nauigia quædam, inquit, celetes appellantur, authore Polluce: vti mirum ne sit testudinum quoque id genus celetes vocatum fuisse. ¶ De alijs quibusdam generibus, *barchora*, & *Zytyron*, vide in A. ¶ Tortuca maris similis est terrestri, nisi quod in magnitudinem excrescit, ita vt aliquando octo cubitorum inueniatur, & scutum dorsi eius quinque cubitorum, Albertus. Scutum eius octo vel nouem pedum inuenitur, Idem. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, vt singularum superficies habitabiles casas integant: atque inter insulas rubri præcipuè maris nauigent his cymbis, Plinius. Nymphes author est, apud Troglodytas testudinum tegmenta ea esse magnitudine, vt sex modios Atticos singula capiant, Ælianus. Qui incolunt Taprobanam insulam, (Thraciæ populi, obscuri quidam hic legunt) marinas testudines capere gaudent: quarum tanta est magnitudo, vt superficies earum domum faciat, & numerosam familiam non arctè receptet, Solinus. Taprobanæ insulæ tecta aiunt non ex ligno facta, sed ex integumentis maximarum testudinum, quæ in eo mari procreantur. Vniuscuiusque superficies integrum tectum præstare potest. nam singulæ testæ ad quindecim cubitorum magnitudinem procedunt, vt sub eis non pauci habitare queant, ac nimirum vehementissimos solis ardores defendant, & prolixam vmbram efficiant: sicque ad perferendos imbres resistunt, vt melius quàm omnes tegulæ pluuiarum vim repellant. Neque enim sic eas habitatores, quemadmodum tegulas fractas sarcire habent

De magnitudine testudinum marinarum.

necesse,nam totum tectum ex solida testa constat,vt suffosso saxo &cauernoso & natiuum tectum efficienti, similis esse videatur, Ælianus. Incolæ Sumatræ (id est Taprobanæ) ædes humiles ex lapidibus construunt,loco imbricũ piscis tartarucæ pelles succedunt. mittit enim eum piscem (inepte & impropriè piscem vocat) pelagus Indicum. Nam illic agens vidi adeò vastum belluæ corium,vt pondo librarum centum triumque esset,Ludouicus Romanus. At Taprobanam Testudines marinæ tam sunt grandes vt vna centum tria pondo pependerit, Iul. Scaliger. De Chelonophagis & earum testudinibus vide in F.

Descriptio testudinis marinæ. ¶Marinæ testudines præter magnitudinem & pedes terrestribus similes sunt,Pausanias. Nigerrimæ, Albertus. Cornu (corium) habent in capite sicut tortuca agrestis: & hoc circundat caput ad modum galeæ, Idem. Scutum eius quodammodo de quinq; asserib. compositũ videtur,Idem. Testudini marinæ lingua nulla, nec dentes, sed rostri acie comminuit omnia.Postea arteria & stomachus denticulatus callo, in modum rubi ad conficiendos cibos,decrescentibus crenis quicquid appropinquat ventri.Nouissima asperitas vt scobina fabri,(tam modicis scilicet eminentijs,)Plinius. Et rursus,Dentes ei non sunt, sed rostri margines acuti superna parte inferiorem claudente pyxidum modo. oris duritia tanta vt lapides comminuant. Oppianus tamen libro primo de piscatione mures marinos contra homines etiam certare scribit,duritia tergoris & crebris dentibus fretos,forte ipsos rostri margines dentium nomine appellans. Oculi testudinis marinæ longè lateque fulgorem iaculantur:quorum pupillæ candidissimæ ac splendidissimæ cũ existant, eruuntur, vt vel auro includãtur vel monilibus imponantur,Ælianus.an lapides Chelonitę potius? sed ij non sunt albi. ¶Testudo marina,Rondeletius,omnis testudo.sola ex quadrupedibus ouiparis renes & vesicam habet,magnitudine ad cæterarum partiũ rationem.Similes bubulis renes ei omnino adhærent, quasi ex multis exiguis constituti, Aristot. ¶Pedes vt phocæ habent, Pausanias. ad ambulandum ineptos,quippe alæ videntur quibus pro remis vtuntur, Brassauolus. ¶Crura longa,& digitos & vngues fortiores habent quàm leo, Albert. Pedes quatuor multorum digitorum,caudam instar serpentis,Idem.

C.

Testudines marinæ amphibiæ. Mures marini in petris & arenis degunt, Oppianus. Testudines marinæ ne viuere quidem possunt disclusæ ab aquæ natura. intereunt autem in humore, nisi aliquandiu (per interualla) spirent: parere tamen educareque solent in sicco. sic & lutariæ testudines, Aristot. Vituli marini spirant ac dormiunt in terra: item testudines, Plinius. Pastum egrediuntur noctu,Idem. Et 9.19.Exeunt in terram & qui marini mures vocantur. ¶Summa in aqua nonnunquam obdormiscunt,& sonum stertentes ædunt, Plinius. *Cibus earum.* Conchulas petunt. habent enim os omnium robustissimum.quicquid nanq; in os ceperint, siue lapidem, siue quoduis aliud,perfringunt ac deuorant. exeunt etiam in terram, & pascunt herbam, Aristot. In mari viuunt conchylijs,tanta oris duritia, vt lapides comminuant, Plinius. Pisciculos paruos venantur,& his aliquando ligatis filo deceptę capiuntur, Albertus. In Attica rupes sunt maritimæ quas Scelestas vocant. Accola enim ipsarum Sciron, quoscunque comprehendit, peregrinos,in mare ibi præcipites dedit.Testudo autem ex scopulis vt pronatauit, abiectos eo dicitur rapuisse, Pausanias in Atticis. *Coitus.* ¶Fœminam aiunt coitum fugere, donec mas festucam aliquam imponat aduersæ,Plinius. Testudo marina diu in terra viuit, & illic coit, Oppianus. *Incubitus ouorũ.* In terram egressæ in herbis pariunt oua,auium (anserum, Albertus. auium cortalium,Solinus ni fallor) ouis similia. eaque defossa extra aquas, & cooperta terra, ac pauita corpore (aliàs pectore,vt Albertus quoque legit) & complanata, incubant noctibus, Plinius & Aristoteles. Testudo oua durioris testæ & bicolora ædit,quale ouum auium est: eaque defossa & cooperta terra ac pauita & complanata (epicroto) incubat, crebrius repetens: fœtumque sequente anno excludit, Aristot. Cælius Rhodiginus epicroton terram interpretatur pauitam & complanatam vbi incubet testudo. sed quæuis plana & pauita terra instar areæ, rectè epicrotos dicetur,qualis etiam apta est equorum cursibus. *Partus.* Mus marinus in terra scrobe effossa parit oua,& rursus obruit terra. tricesimo die refossa aperit, fœtumque in aquam ducit,Plinius. *Educationis cura.* Idem Ælianus scribit, & ita per se nasci ac educari. Alibi tamen, Testudinum (inquit) amor circa curam fœtuum suorum ex eo perspicitur,cum parturiunt, ex aqua egrediuntur,atque in arido ex sese secundum mare oua pariunt,quæ cum vel ad incubanda infirmæ sint,vel diu in terra versari non possint,ea primum leui & molli arenarũ cumulo obruunt, deinde notam pedibus imprimunt,qua post reuersionem locum recognoscunt. Alij vero dicunt fœminam triginta dies oua perseuerare custodire, eandemque interea à mare nutriri: posteaq;

postea que libenter & promptè sic suos fœtus, tanquam aurum defossum homines, refodere, Hæc ille in historia anim. In Varijs verò, lib. 1. cap. 6. Tantum (inquit) habent rationis, vt quadraginta dies numerare possint intra quas fœtus compactis ouis in animalia iam euadit. Tunc redeuntes ad eundem locum, terram soboli repositæ iniectam effodiunt, & illam iam sequi valentem secum abducunt. Testudo marina (inquit Plutarchus) mari egressa haud procul, sabulo primum deponit oua, mox harena tenuissima mollissimaque obruit, ac vbi iam contumulauit probè, pedibus, vt alij putant, insculpit signatque locum, cognobilem sibi reddens: vt alij, ab ipso resupinata marito fœmina, testæ propriè characterem sphragidemque inscribit. iam quod longe mirabilius est, præstituto die quadragesimo (nam hoc interuallum ad maturitatem oua perducendi iustum est) redit, ac suum quæque thesaurum agnitum longe quàm illos auri argentive loculos homines, alacrius lætiusque recludit. Quorum numerus maximus est. nam ad centena pariunt oua, Aristot. & Plinius. centum vel amplius, Albertus. ad ducenta numero, Cicero 2. de Nat. Educant fœtus annuo spacio. Quidam oculis spectando quoque oua foueri ab ijs putant, (quod falsum est, Albertus,) Plinius. Læuo Hispaniolæ lateri ad meridiem portui Beatæ proxima inhæret insula, Altus bellus appellata. Mira ferunt de huius insulæ belluis marinis, sed de testudinibus præsertim. Magno ancili scuto inquiunt esse grandiores. Quo tẽpore genitalis & improbus eas furor exagitat, è mari prodeunt. Egesta in profundam scrobem arena, ter & quater centum oua dicitur in scrobem demittere. Genitali vulua iam exhausta, remittit arenæ tantum, quantum ad oua cooperienda sufficiat, reditque ad marina pascua, de sobole nil solicita. Ad statutos illi belluæ procreandæ a natura dies, pullulat, vti è formicario, testudinum multitudo, solo calore Solis sine parentum adminiculo generata. Anserina ferè oua inquiunt æquare magnitudinem, Petrus Martyr lib. 9. Oceaneæ Decadis 3. ¶ Testudo marina tres homines inuadere non dubitat. resupinata verò inualida redditur, quod surgere nequeat, Albert. Mus marinus etsi non ita magnus, præcipuè tamen animosus est, vt ausit etiam contra homines pugnare, & contra alios pisces, duritia tergoris & crebris dentibus fretus, Oppianus. Et alibi, Testudini marinæ non ausit aliquis temerè obuiare in vndis. ¶ Caput marinæ testudini abscissum non continuò moritur, sed & videt, & si ante oculos ei manus obuersetur, illos claudit: & paulò etiam propius si manum admoueas, mordet, Ælianus. ¶ Laborant plerunque & intereunt quoties innatantes siccantur Sole. deferri enim in gurgitem facilè nequeunt, Aristot. Vide mox in E. Si quandoq; egrediuntur ad Solem, scutum dorsi exiccatur, quod postea nisi diu remolliatur, pro arbitrio flectere non possunt, Albertus.

De testudinibus insulæ Hispaniolæ.

Robur harum testudinum.

Vis vitalis.

Interitus.

D.

Mures marini adeò animosi sunt vt ausint etiam contra homines certare & alios pisces, Oppianus, vt in C. retuli. Verum hoc fortè non ad animum eorum referri debet, sed potius ad naturam virium suarum robur sentientem, quæ quantumcunque potest ad corporis sui conseruationem experitur.

E.

Capiuntur multis quidem modis, sed maxime euectæ in summa pelagi antemeridiano tepore blandito, eminente toto dorso per tranquilla fluitantes: quæ voluptas libere spirandi, in tantum fallit oblita sui, vt solis vapore siccato cortice, non queant mergi, inuitæq; fluitent opportunæ venantium prædæ. Ferunt & pastum egressas noctu, auideque saturatas lassari: atque vt remearint matutino, summa in aqua obdormiscere: id prodi stertentium sonitu, tumque leuiter capi. Adnatare enim singulis ternos, a duobus in dorsum verti, a tertio laqueum inijci supinæ, atque ita ad terram à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud vlla difficultate capiuntur, vltroque veniunt stato tempore anni in amnem Eleutherum effusa multitudine, Plinius. Testudines marinę sæpe nocent piscatoribus, laniatis retibus, vnde & ipsæ & pisces alij euadunt. Capiuntur autem facilè, si quis natando aliquam subiens inuertat, vt supina sit & pedibus erectis: neque enim ad suum statum redire potest. itaque à piscatoribus aut percutitur ferreis telis, aut alligata fune attrahitur quò voluerint. Sæpe etiam radijs Solis exiccata eius testa, cum mergere se amplius nequeat, facilè à piscatoribus capitur, Oppianus. In insula quadam maris rubri nauiculæ paruæ monoxylæ sunt, quibus vtuntur πρὸς ἁλίαν καὶ ἄγραν χελώνης. Ἐν δὲ ταύτῃ νήσῳ καὶ γυργάθοις αὐταῖς ἰδίως ἁλιεύουσιν, ἀντὶ δικτύων καθιέντες αὐτοὺς περὶ τὰ στόματα τῶν περάχων, Arrianus in Periplo. ¶ De marinis testudinibus quod ad ornatum & casas tegendas, vide supra in Testudine simpliciter E. Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, vt singularum superficies habitabiles casas integant, atque inter insulas

De modo testudines marinas capiendi.

De vsu ex his testudinibus percipiendo.

rubri præcipuè maris nauigent his cymbis, Plinius: Vide etiam ſupra in B. ex Solino & Æliano.& mox in F. in mentione Chelonophagorum. Cum exirem è Damiata (id eſt Peluſio) vt viderem mare (inquit author innominatus, qui iter Hieroſolymitanum Italicè perſcripſit) inueni mercatorem quendam cum plurimis teſtudinibus, inter quas erat teſta (*chera* Italicè ſcribitur) vna tres vlnas longa. Teſtę ſuperiores perquam validæ ſunt, quamobrem emuntur à Sarracenis in vſum ſcutorum: nullo enim ferro concedunt. nam cum ex eis vni altus ſecuris ictus inflictus eſſet, (vt vidi,) nihil tamen reſoluebatur, ſed rumpebatur ſecuris, Hæc ille. Hiſtoria prodit, id in Cæſarum familia peculiarius ſeruatum, vti domus paruuli teſtudineis abluerentur alueis: & inde Clodio Albino factum imperij præſagium. nam eo recens nato, teſtudo magnitudinis viſendæ ab piſcatore patri eſt allata. quam is homo impenſe literatus, ad pueriles deſtinauit excaldationes, Cælius. Teſtudinis marinæ oculi longè lateq; fulgorem iaculantur: quorum pupillæ candidiſſimæ ac ſplendidiſſimæ cū exiſtant, eruuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur: quamobrem mulierum admiratione plurimi æſtimantur, Ælianus.

F.

De alimēto ex Teſtudine marina.

De alimento ex teſtudine marina vide nonnihil ſupra in Teſtudine ſimpliciter. Teſtudinis marinæ carnem vitulinæ comparant ſapore, Petrus Martyr. India habet genus hominum, qui non alia quàm teſtudinis carne viuunt, hirſuti omnia facie tenus, quæ ſola læuis eſt. Iidem corijs piſcium veſtiuntur, Chelonophagi cognominati, Solinus. Chelonophagi teſtudinum teſtis conteguntur, quæ adeò magnæ ſunt vt vel in eis nauigent, Strabo. In Oceano inſulæ ſunt iuxta continentem numero plures, ſed paruæ humilesque. Inter has magnus habetur teſtudinum numerus, quæ eò confugiunt ob maris tranquillitatem. Noctu in profundo commorantur intentæ cibo. Die inter inſulas diuertentes iacent, reſpiciētes ad Solem, inuerſisque nauiculis piſcatorijs aſpectu ſimiles. excellunt enim magnitudine præcipua inter marinas conchas. Barbari inſulas incolentes, interdiu paulatim ne ſentiantur, verſus teſtudines natant. Eas adorti, quidam ab vno latere ad terram premunt, quidam ab altero ſurſum leuant, quo reddant reſupinas, ne vertere ſe, néve effugere queant. Tum longa reſte per caudam ligatas, nando ad terram deducunt. In inſula expoſitis, omnia interiora, paruo tempore ad Solem aduſta, comedunt. Teſta, quæ concaua eſt, tum veluti cymba ad continentem nauigant, tum pro aquæ receptaculo, tum pro tentorijs vtuntur, quibus natura admodum opitulata eſt, vt vna res vario vſui accommodaretur. Cibo enim, vaſe, domo, naui, vitam illorum adiuuant, Diodorus Siculus lib. 4. de fabuloſis antiquorum geſtis. Teſtudines terrenæ in India non amaræ vt marinæ ſunt, ſed & ſuaues & pingues habentur earum carnes, Ælianus. Prouerbium, ipſi teſtudines edite qui cepiſtis, ſupra inter prouerbia ex teſtudine in genere explicatum eſt.

G.

Remedia ex Teſtune marina.

Ex cinere.

Ex ſanguine.

Teſtudinum marinarum carnes ammixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur. neq; eſt teſtudine aliud ſalamandræ aduerſius, Plinius. Nicander ad idē remedium laudat ſuillam coctam cum carne teſtudinis marinæ. Et rurſus, Contra ſalamandras vel ſuccum decoctæ bibiſſe ſatis eſt. ¶ In alopecijs cutem replet muris marini cinis cum oleo, Plin. ¶ Teſtudinis marinæ ſanguinem antidotis quibuſdam contra morſus venenatos adijci obſeruaui, vt apud Scribonium Largum capite 177. in antidotum Marciani. Præparatur autem, vt docet Aetius lib. 13. cap. 24. hunc in modum: Teſtudinē ſuper ligneū aut fictile vas ſupinam reclinato, eiuſq; caput ſtatim amputato, & leuata ipſa ſanguinem ſuppoſito vaſe excipito, & congelatum deinde per harundinē in multas partes ſecato, atq; operculi vice cribrum vaſi ſuperponito, & ad Solem locato: (Vide ſupra in Teſtudine ſimpliciter G.) ſiccatū verò reponito, ac vtitor ad viperæ morſum drachmis duab. exhibitis, ex poſcæ cyatho vno: ſequenti deinde die ſicci ſanguinis drachmas quatuor cū aceti cyathis duob. dato: & tertia deinceps, ſanguinis drachmas octo, ex aceti cyathis trib. Eadē habet Ægineta lib. 5. cap. 24. ſed quędam paulò aliter: Sanguine (inquit) arido vtere ad morſos à vipera vt dictum eſt (nihil autem in mentione morſorum à vipera dixerat, quàm dandū eis hunc ſanguinem cum cymino ſylueſtri) drachmas duas propinando cum aceti duobus cyathis: tertio verò die drachmas duas cum aceti cyathis tribus, vt codex noſter impreſſus habet, ſed mutilus (vt apparet) & ex Aetio reſtituendus. Teſtudinis marinæ ſanguis omnibus feris eſt remedium, & omnis feræ morſus & aſpidis magnificè ſanat, author Kœranidum. Et rurſus, Iuuat percuſſos ab echidna & potus & illitus vlceri. cum pultibus conditus & potus, ſanat eos qui nocuum aliquid ſumſerunt. Sanguis teſtudinis marinæ cum vino & leporis coagulo cuminoque contra ſerpentium

morſus

morsus & hausta rubetæ venena conuenienter bibitur, Dioscorides. Apud Aetium idem remedium contra ranam rubetam inuenio. Ægineta testudinis marinæ sanguinem aridum cum cymino syluestri morsis à vipera dari iubet: aut coaguli leporis hinnulíve tres obolos per se. Auicenna hunc sanguinem cum coagulo, nulla cumini mentione facta, contra morsus venenosos, & contra venenum ex herbis quibusdam lactariis, celebrat. Nicander in Theriacis ad quosuis serpentium morsus sanguinis huius amputato capite excepti, defæcati & arefacti drachmas quatuor, cumini syluestris drachmis duabus admiscet, & coaguli leporis drachmæ dimidiæ. Inde drachmam ex vino propinat. Ad viperarum morsus Dorothei Heliæ remedia, descripta à Galeno lib. 2. de antidotis: Testudinis marinæ exiccati sanguinis drachmæ (duæ) ex aceto potæ commendantur: Inter composita verò id quod ab Apollodoro compositum est, & à Sostrato laudatum, ac omnibus qui ab eo acceperunt, quod ex sanguine testudinis constat, ita habet: Cumini syluestris seminis acetabulum, testud. marinæ sanguinis aridi drachmas quatuor, statêres duos coaguli hinnuli, sin minus, leporini, tres: hœdini sanguinis drachmas quatuor: omnia mixta vinoq; optimo excepta, reponito: in vsu magnitudinem oliuæ sumens, conterito: ex vino quàm præstantissimo cyathi dimidium potui dato: si medicamentum reuomat, rursus oliuæ dimidium, sicuti prædictum est, exhibeto: ac rursus si eiicit, tertio fabæ Ægyptiæ instar porrigito, quemadmodum dictum est prius. Sed de remedio testudinis marinæ contra pestilentem morbum in bobus, vide supra in Testudine simpliciter. Sanguine testud. marinæ alopeciarum inanitas & porrigo, omniaq; capitis vlcera curantur. Inarescere autem eum oportet, lenteq; ablui, Plinius: & Serenus qui hanc vim testudini simpliciter adscribit: alij terrestri. Alopeciis testud. marinæ sanguinem illine. ex laudatissimis enim hic est, Archigenes apud Galenum sec. locos & Galenus Euporiston 2.86. Atqui Crito apud eundem lib. 1. de compos. sec. locos, marinæ testud. sanguinem pharmacis pilos disperdentibus addi scribit. Instillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Quòd si dentes per annum colluantur testudinum sanguine, immunes à dolore fiunt, Plinius. Anhelitus discutit, quasq; orthopnœas vocant: ad has in polenta datur, Idem & author Kœranidum. Aduersus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miscetur autem sanguis heminis tribus aceti hemina vini addita his, & cum hordeacea farina, aceto quoq; admixto, vt fit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc singula & matutina & vespertina dantur, dein post alquot dies vespera. Comitialibus instillatur ore diducto, his qui modicè corripiantur. Spasmo cum castoreo clystere infunditur, Plinius. Serapion pro epilepticis ordinat quæ specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, & inter cætera medicamento cuidam testudinis marinæ sanguinem admiscet, Cælius Aurelianus, non probans hoc Serapionis remedium. Et rursus, In Epilepsia bibendum dant aliqui lac asininum cum sale, vel sanguine testudinis marinæ aut humano, Idem, hoc quoque improbans. Ad comitialem iumentorum consulunt aliqui in nares infundi testudinis marinæ sanguinis dimidiam cotylam cum pari aceto, & vino pari, admixta liquoris Cyrenaici drachma, Absyrtus in Hippiatricis Græcis 109. Vide supra in Testudine simpliciter, & in Terrestri quoq;. Hippocrates lib. 1. de morbis muliebribus glandem seu medicamentum subditititium describit, quod recipit Testudinis marinæ cerebrum & crocum Ægyptium: & salem Ægyptium: nec exprimit eius vim. videtur tamen factum vt aperiat vterum, fortassis & fœtum immortuum extrahat. ¶ Fel efficacissimum esse creditur scorpionis marini, & callionymi piscis, marinæq; testudinis, & hyænæ, &c. Dioscorid. Et paulò post, Testudinis fel anginis, & puerorum vlceribus quæ pascendo serpunt, medetur. Comitialibus in nares vtiliter inditur. Caprino felli (inquit Galenus 10. 13. de medic. simplicib.) simile fermè est vrsinum & bubulum. taurinum verò validius est istis, sed inferius felle hyænarum, vt hoc rursus imbecillius est quàm fel callionymi, & scorpij mar. & testudinis marinæ. Fel testudinum (inquit Plinius) claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat, tonsillas sedat, & anginas, & omnia oris vitia: priuatim nomas ibi: item ardentium testium. Naribus illitum comitiales erigit, attollitq;. Idem cum vernatione anguium aceto ammixto, vnicè purulentis auribus prodest: Quidam bubulum fel admiscet, decoctarumq; carnium testudinis succum, addita æquè vernatione anguium: Sed diu in vino testudinem excoquunt. Oculorum quoque vitia omnia fel inunctum cum melle emendat. suffusiones etiam marinæ fel cum fluuiatilis sanguine & lacte mnlierum. Capillus inficitur felle, Hæc Plinius. Ad suffusos prima ferè omnium compositionum est, quæ ex fœniculi succo, & hyænæ felle ac melle Attico constat. quidam verò etiam caprinum fel addiderunt. Verum postea alius aliud fel ammiscuit, alius galli, alius viperæ, alius testudinis marinæ, Galenus libr. 4. de compos. sec. locos. Ælij Galli remedium ad suffusiones: Fellis testudinis marinæ drachmas octo, mellis Attici tantundem, fellis taurini drachmæ duæ, &c. apud Galenum de compos. sec. locos 4. 7. inter liquidas oculares compositiones Asclepiadis. Et mox 4. 8. ex Archigene aliud ad suffusiones præscribit huiusmodi, Fellis testud. marinæ partem vnam cum Attico melle quadruplo illine. Fel ipsum etiam per se sufficit cum aqua illitum. Ad auditus grauitatem ex Apollonio apud Galenum de compos. sec. locos: Senecta anguium cum felle bubulo, aut caprino, aut testudinis marinæ, aut callionymi diluta vtitor. Idem ferè locus à Plinio expressus est, his verbis: Senectus serpentium feruente testa vsta instillatur auribus rosaceo admixto, contra omnia quidem vitia efficax, sed

Ex felle.

contra graueolentiam præcipuè: aut si purulentæ sunt ex aceto, melius cum felle caprino, vel bubulo, aut testud. marinæ. *Ex hepate.* ¶ Medicamentum quod puerperij purgamenta expurgat: Testudinis marinæ hepar viride adhuc viuentis, in lacte muliebri terito, & cum vnguento irino ac vino subigito & apponito, Hippocrates libr. 1. de morbis mulieb. *Ex testibus.* ¶ Testes marinæ testud. sumpti multum prodesse traduntur morsis à Serpentibus, Dioscorides 6. 39. Item oua testudinis aliqui ad eundem vsum commendant, Ibidem. Et inter remedia aduersus salamandram, Prosunt etiam (inquit) oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta. Vide in Terrestri supra. *Ex ouis.* Oua eius assa (aliâs esa) lunaticos sanant. Author Kœranidum. *Ex vrina.* ¶ Vrina quoq; eius sexus pota, morsos ab aspide vel echidna sanat, Idem. Vide in terrestri. ¶ Medicamentum quod infunditur vtero si non concipiat mulier: Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito: & testudinis marinæ partem inter anum & pudendum comburito ac terito. & hæc in pudendum muliebre infundito, Hippocrates de morbis muliebr. lib. 1.

H.

χέλυδρος testudo marina. χελών. ὠμύς.

a. Χέλυδρος est testudo marina, ὡς παχύδερμον διὰ τὸ γῆρας, Varinus. Etsi verò chelydros propriè colubrum significat, vt inter serpentes dicemus: fortassis tamen pro testudine aquatica accipi potest, vt sic dicatur quasi χέλυς ἔνυδρος; sed authorem non habemus. Χελῶνα aliqui marinam testudinem vocant, Hesychius & Varinus. Omys (ὠμὺς) marina quæ *hybenbras*: aliud autem est *hymbros*, tenue animal quod in cibum venit, menida vocant, Kiranides libr. 1. litera vltima. Ibidem ὠμύδα scribit à quibusdam sic vocari, quòd in humeris magnam vim habeat. nam ὦμος est humerus. Videtur autem mænida piscem, & emyda siue omyda quadrupedē ouiparam confundere. nam quod animal tenue esse scribit ac spinas habere, pisci conuenit: cætera testudini.

¶ Epitheta. Χέλυς κραναὴ, de marina, Oppianus: sed cuiuis testudini conuenit vt κραναὴ, id est aspera dicatur. Βροτολοιγὸς, Nicander in Theriacis: fortè quòd contra homines pugnare audeat. Εἰναλία χέλυς, Eidem. Ποντιὰς χελώνη, Crates Comicus apud Athenæum. Ἁλιονδάκος, χελώνη θαλασσαία. Oppianus. Μυῶν χαλεπὸν γένος, περὶ πάντων θαρσαλέοι νεπόδων, Oppianus. Reliqua epitheta communia testudinum generi supra retulimus.

¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum vna testudinum appellatur, Strabo.

¶ *c.* Ἢ ταχινῇσι (aliâs ἄκρῃσι) διαπλώει πτερύγεσσι, Nicander de marina testudine, id est, Quæ celeribus (aliâs *summis*) natat pedibus.

¶ *e.* Ἀθαλασσία λεπὰς, Callias Mitylenæus in Oda apud Alcæum. vbi Aristophanes pro λεπὰς legit χέλυς: & Dicæarchum ait non rectè λεπάδα legisse. addit etiam pueros his ori applicatis (insertis) vti pro fistulis per ludum, vt etiam tellinis alibi, Athenæus. Kiranides lib. 1. litera vltima, de omyde, id est testudine marina, multa superstitiosa adfert, indigna relatu.

¶ *h.* Troglodytæ testudines cornigeras habent. Celtium genus id vocatur eximiæ testudinis, sed raræ. Nanq; scopuli pręacuti Chelonophagos terrent: Troglodytę autem ad quos adnatant, vt sacras adorant, Plinius. Circa Trœzenem olim polypos & testudinem marinam attingere nefas erat, Athenæus ex Clearcho.

DE TESTVDINIBVS RVRSVS EX BELLONIO.

OVIPARORVM amphibiorum quadrupedum naturam habent omnes ferè testudines. Hæ verò etsi præter aliorum, quos descripsimus, aquatilium quadrupedum morem, concha longè durissima contegantur, quia tamen lacertosi generis esse nemo negauerit, post crocodilorum species iure describendas esse duximus. *Marinarũ testudinum duæ species.* Marinæ testudines duorũ sunt discriminum, longæ ac rotundæ, ambæ litorales. Longæ tamen magis pelagiæ, quæ (vt & reliquæ omnes) dum paulum in aqua steterunt, per eius summũ tantisper caput exerunt, dum externo aëre (quod & vitulis marinis accidit) pulmones, quos carnosos & sanguineos habent, saturauerint. Testudines enim in mari per nares spiritum trahere necessarium fuit, cum branchiis careant, vesicam quoque vt & reliqua quadrupeda terrestria habent. Omnibus itē testudinibus hoc est peculiare, vt mortuæ sicut & delphini supinæ fluctuēt. *Testudines rubri maris.* Mares planam subtus testam, fœminæ concauã habent. Oblongas testudines omnium maximas in portu Torræ rubri maris ciuitatis frequentes vidimus, quarũ testæ vanni bene magni longitudinem ac latitudinem exæquant. Caput habebant admodũ solidum, atq; os ita durum, vt vel crassissimos asseres eroderēt. Proinde omnes edules sunt, atq; optimi gustus, (sed Græcis per religionem his non licet vti,) fluuiatilesq; præter magnitudinem omnino imitātur, quemadmodũ & marinæ rotundæ ad terrestres ac nemorales ipsa forma accedunt. quarũ plurimas in foro Veneto me vidisse memini, calice conuexo, multis tuberculis elato, inæquali tegmine, in gyrũ crenato, duro, rigidoq;, vtrinq; decliui, ac cataphracti clypei modo in rotunditatē desinente: cauda breuiore, capite admodum duro, rostro aquilino, ferè osseo, dentibus & lingua carēte, adunco, cuius margines cultelli in morē secare possent. *Testudines fluuiales.* Fluuiales testudines, Aristoteles hæmydas (emydas) vocat, quas à cheloniis secernere videtur: ob id (ita enim puto) quod lato neq; ita cõuexo dorso appareant. Græci ποτάμια χελώνια vocauerunt.

Plinius

Plinius Lutarias testudines appellare maluit, quod luto ac cœnosis paludibus oblectentur: à marinis testudinibus ipsa tantum testæ vastitate distant. Sunt enim harum, quemadmodum & marinarum, quædam longæ, aliæ etiam rotundæ, Bellonius. Atqui nos testudinem lutariam à fluuiatili diuersam esse suo loco ostendimus.

Montanæ. Montanas testudines Græci ὀρειὰς, nostri nemorales, alij terrestres appellauerunt, omnium longè delicatissimas, ac magis salubres: quamobrem à medicis in resumptiuo victus genere, hecticis, & marasmo ac tabe laborãtibus præcipi solent. offerunt autem eas capitibus ac pedibus ablatis, vel furno, vel testa exassatas: vel cum pineis, pistaciis & saccharo subactas, ex quibus alimenti genus conficiunt quod tortugatum nominant. Multæ sunt in Thracia, Macedonia, & apud nostros Linguoscythonicos, quarum forma ad marinas rotundas, sola magnitudine dempta accedit.

Inauditũ testudinis genus. Inauditum antiquis testudinis genus apud Turcas è longinquis regionibus allatum vidi: cuius testa rara est ac pellucida, chrysolithi colorem mentiens, ex qua Turcæ cultellorum manubria efformant, tanti pretij, vt etiam clauis aureis exornare non dedignentur, Bellonius.

DE TESTVDINE POLYPODE.

INSVLA ab Iambolo reperta in Oceano versus meridiem animalia producit, magnitudine quidem parua, sed natura & sanguinis virtute admirabilia. Corpore sunt rotundo ac testudinibus simili, duabus lineis inuicem per medium transuersis, in quarum cuiuslibet extremo sit auris & oculus, vt quatuor oculis videant, totidemq; audiant auribus. Vnicus venter atq; intestina, in quæ comesta confluunt. pedes circumhabent plures, quibus in vtranque partem ambulant. Huius beluæ sanguis mirabili asseritur virtute. Omne enim corpus concisum dum spirat, hoc tinctum sanguine cohæret, Io. Boëmus.

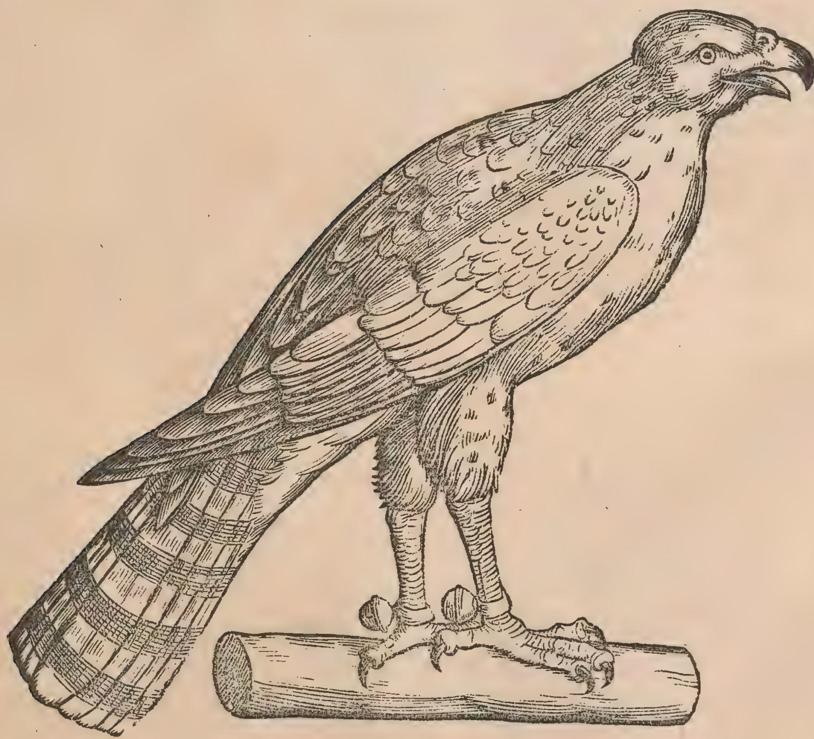
FINIS LIBRI DE QVADRVPEDIBVS OVIPARIS.

CONR. GESNERI TIGVRINI, MEDICINÆ ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS in Schola Tigurina, Historiæ Animalium Liber III. qui est de Auium natura.

NVNC DENVO RECOGNITVS AC PLVRIBVS IN locis emendatus, multisque nouis Iconibus & descriptionibus locupletatus, ac denique breuibus in margine annotationibus illustratus, sicut plenius decima pagina indicabit.

ADIECTI SVNT AD CALCEM LIBRI INDICES ALPHAbetici decem super nominibus Auium in totidem linguis diuersis: & ante illos Enumeratio Auium eo ordine quo in hoc volumine continentur.

FRANCOFVRDI

Ex officina Typographica Ioannis Wecheli,

Impensis Roberti Cambieri.

MDLXXXV.

Joẽs Josephus Com. ab Inzaghi. A. 1692

ILLVSTRI ET GENEROSO VIRO D. IOANNI IACOBO FVGGERO, KIRCHBERGÆ ET VVEISSENHORNI DOMINO, &c. DOMINO ET MÆCENATI SVO

Conradus Gesnerus Tigurinus S. D.

Rationis & experientiæ ad omnes artes necessitas, earúmque inter se cõparatio.

QVICQVID literis ita prodendum ac illustrandum est, vir amplissime, vt nihil præterea eo in genere desideretur, quantum quidem ab vno homine perfici potest, ad id duo maximè requiruntur, iudicium siue ratio, & experientia. Illud à natura, vel Deo potiùs (à quo omnis natura dependet) confertur; hæc in hominis posita arbitrio videtur. Nam vt aliquis ratione & iudicio polleat, vel natura ingeniosus solersq; sit, non penes ipsum est: Vt verò multa experiatur, audiat, videat, legat, peregrinetur, obseruet, & inerti otio ignauiaque superior in vsum atq; experientiam omnia vocet, hoc quisq; vel facere vel non facere potest: nisi valetudo, aut fortuna, aut maior aliqua caussa impediat. Multi ingenio præstant, experientia destituti, qui rationem potius alijs gnauis & laboriosis, rerum scientiam acquirendi præscribere, quàm ipsi aliquid cum laude perficere possunt. Sic dialectici cum rerum cognitionem nullam profiteantur, artibus & scientijs omnibus modum, ac rationem qua constituantur, quaque commodè tum disci tum doceri possint ostendunt. Alij cum iudicio & ratione parum, vtcunq; experiẽtia multũ valeant, sæpe neq; delectum habere, neq; modum aut ordinem in reb. seruare, non ex paruis magna, non ex manifestis seu rationi seu sensibus, obscura: non omnino alterum ex altero venari & deprehendere, non videre res inter sese cognatas, similes aut dissimiles: non denique alia huiusmodi, quæ viri ingenio acres & rationali methodo instructi præstare possunt. Rarò autem contingit vt vnus homo his ambobus donis pariter excellat: eò quòd ferè vni temporis tantum detrahitur, quantum impenditur alteri. Quamuis enim ingenium multis natura datum sit, oportet tamen id quoque bonis disciplinis & artibus condiscendis à puero coli ac perfici, periturum alioqui negligentia, qua fœcundissimi interdum agri pereunt. Plato philosophos vtcunque sapientes viros, in forum & actiones publicas si prodeant, prorsus ineptos ac ridiculos vulgo se præbere ait. An quòd ingenio illi careant? Nequaquam. sed quoniam desit eis rerum ciuilium vsus, & litigandi, & varijs iudicum auditorumque affectibus se accõmodandi experientia, quam illi veluti se indignam aspernantur. Hæc duo (ratio inquam & experientia) reipsa separari non debent, neque alterum sine altero quisquam sibi optare: nisi forte aliquis siue fortunis siue animo diues, idemque otiosus & solitarius, ratione rerum ac contemplatione esse contentus, quàm ad actiones & experientias progredi malit: & contrà alius propter genus vitæ, per quod ei otioso ac solitario esse non licet aut libet, agere potius & experiri multa vel exigua cum ratione, quàm summa cum intelligentia otiari, ac sibi & Musis viuere, optarit. Sed siue reipsa separentur, siue cogitatione solum contemplantis, ratio sanè multò nobilior, magisque honoranda fuerit, experientia fortè vtilior. Quamobrem illa apud paucos & sapientes, hæc multorum & vulgi iudicio præfertur. Author est Galenus hæc duo tanquam crura esse, quibus ars omnis innitatur absoluaturque, in alterutro seorsim omnino

vacillatura. Sed è duobus cruribus nobilius dextrũ eſt. nam omne dextrum ferè ſiniſtro calidius validiusq; eſſe aiunt: inq; cruribus & manibus, motus initiũ à dextris proficiſci. Vita corporibus noſtris primum à iecore, deinde etiam corde & cerebro influit. à iecore quidem vtilior, hoc eſt, magis neceſſaria, & tempore prior. à corde verò nobilior, à cerebro nobiliſſima. Sic ſolam experientiam, licet illam aliquis magis neceſſariam, vtilioremq;, & fortè etiam tempore priorem eſſe affirmet, (quod tamen non omnino conceditur,) per ſe ignobilem eſſe dixerim. quæ ſi cũ ratione ſuum opus peragat, iam præſtantior fuerit. præſtantiſſima verò ratio, quæ cum nihil ipſa particulare agat, animo interim cõtempletur vniuerſa, (ſiue ſimpliciter, vt primus philoſophus: ſiue quæ intra certos ſcientiarum limites concluduntur, vt architectus in ſua, alij in alijs artibus,) & cæteris quid factu ſit opus imperare, & docendo dictandoq; præeſſe nôrit. Ratio vniuerſalia præcepta complectitur, quibus tanquam ideis & exemplaribus, icones & particularia omnia inſunt potentia, vt loquuntur philoſophi, & ex hoc tanquam fonte ſcaturiunt. Hac inſtructus haud paulò facilius & breuiori tempore, experientiæ quantum ſatis eſt ſibi comparabit, quàm fieri contrà poſſet. Nam ab experientia & particularibus ad rationem ac vniuerſalia longè difficilior via eſt: vt ardua in aduerſum fluminis nauigatio ad fontem, deorſum à fonte facilis: & ſimiliter omnis ferè deſcenſus procliuior aſcenſu. Ratio enim ſemper à ſuperioribus ſcientijs inchoans quaſi deſcendit. à particularibus verò ad rationem aſcenſus eſt. Vt facile per vaſta maria nauigatio magnetis & nauticæ pyxidis opera dirigitur: ſine illa, ſi longius iter ſit, erratur: ad proxima verò & quæ conſpectum non effugiunt, magnete opus non eſt. Ita ad res nobis proximas, quæque noſtris ſenſibus vſurpantur, ratione non indigemus, vt neque lumine per meridiem accenſo. At ſi quid remotius eſt, ſi obſcurius, nihil abſque ratione perficitur. Hæc verò ſicut magnes ad Septentrionem ſeu polum, ad Deum, hoc eſt verè ſupremum mundi faſtigium, in quo ſolo immobili vertuntur ac mouentur omnia, ſiue ſuapte natura, ſiue diuina potius & ineffabili quadam vi influente trahenteque, ſeſe conuertit. Hæc nobis in animo lucet, non quidem per ſe, ſed mutuata hanc lucem à ſuprema lucidiſſimaque ſpirituali mente ac luce, vt ſuam Luna à Sole, obſcura alioqui & opaca. Sed video me iſta nimis altè repetere, ac inſtituti oblitum, neſcio qua voluptate has contemplationes promouente, longius digreſſum.

Libri de animalium historia, qua ratione, quoque ordine, & quãtis laborib. ſint conſcripti.

Ad hiſtoriam animalium venio. In hac equidem conſcribenda eadem hæc duo, quæ ad artem omnem atq; omne opus laudabile conſtituendum neceſſaria ſunt, quantum eius omni ingenio meo ſummiſque laboribus efficere potui, coniungere ſum conatus. Quòd ſi ingenium iudiciumque aliquando mihi defuit, in hac rerum ſingularium infinita ferme copia ac varietate, & occupationibus meis omnino diuerſi generis, mirum non eſt: atque facilius hac parte, ni fallor, veniam merebor apud illos qui ipſi etiam homines, neq; iudicij vndequaq; abſoluti ſe eſſe meminerint. Rationis quidem & iudicij vis in ipſo eorum quæ conſcribuntur ordine, maximè eluceſcit. Ordo autem primum in toto, deinde per partes ſingulas conſideratur. Ego meos de Quadrupedibus & Auibus libros literarum ordine diuidere volui, doctorum tum veterum tum noſtræ memoriæ quorundam in hoc exempla ſecutus. Ne verò hic ordo cognatas animantes nimium diſtraheret, eas plerunq; pariter coniunxi, ſingulis nempe poſt commune & præcipuum vnius generis nomen deinceps commemoratis: vt hic in Auium hiſtoria poſt Accipitrem varijs accipitrum falconumque differentijs: poſt Gallinaceas alites villaticas, plurimis eiuſdem generis terreſtris aut aquatici auibus. Omnia equidem per ſuas claſſes ordine magis artificioſo digerere potuiſſem, id quod feci in libris qui ſolas effigies Quadrupedum & Auium cum nomenclaturis Latinis, Italicis, Gallicis & Germanicis continent. ſed alphabetica ſeries cum alijs, tum præcipuè minus exercitato lectori, quiq; genera & ſpecies non ſatis diſtinguit, ad inquirendum commodior mihi viſa eſt. Cæterum in partibus ſingularum hiſtoriarum, quas primis octo alphabeti Latini literis plerunq; notaui atq; diſtinxi, obſeruati ordinis rationem reddidi cum in primum de animalibus librum præfarer. Sunt ſanè omnia in eis eo ordi-

eo ordine partim naturali partim artificioso dispoſita, vt nihil vſquam extra ſuum & conſtitutum ſemel ab initio ordinem reperiatur, & tanquam in acie ſuum ſingula locum tueantur, ita vt ſi vel prius vel poſterius legerentur, inſtitutum turbaretur noſtrum. Hoc etiam rationis opus fuit, ad quod genus animal quodq; pertineret videre: item quo nomine apud veteres Græcos, Latinos, Hebræos (neque enim in alijs linguis monumenta habemus vetuſta) appellatum fuiſſet: & in multis magniſq; ſcriptorum diſſenſionibus verum aut vero proximum deprehendere: & vbi vetera nomina non inueniebantur, ſolerter imponere noua. In his & alijs quæ ratione duce perficiuntur, nunquid effecerim, aliorum eſto iudicium, bonorum ſcilicet ac eruditorum hominum. Rogo autem illos etiam ne præcipitem fortè aut temerariam de ſcriptis noſtris ſententiam ferant, antequam ea quæ in primum librum ad lectorem præfati ſumus legerint atque perpenderint. His enim intellectis velim eos in ipſis libris ſparſim quæ voluerint deguſtare, & inde non tam an optimus qui in hoc genere ſcribi poſſet hic ſit liber, neque an talis qualem ipſi maximè probarent, cùm ſua ſit cuique ſententia, quàm an propoſito ac promiſsionibus meis magna ex parte ſatisfaciat experiri. Sed vt iudicio parum præſtiterim, diligentiæ certè, curæ & laboris non multum ſpero in me deſideratum iri. Nam & annis hactenus multis hoc inſtitutum exercui, ita vt ſi minus etiam temporis in cuiuſcunq; profeſsionis aut ſcientiæ ſtudiū collocaſſem, in ea iam fortè non eſſem poſtremus. Libros veterum ac recentiorum in diuerſis linguis (quarum qualemcunq; notitiam Dei gratia ſum conſecutus) innumeros legi: & ſcripta authorum ſupra centum quinquaginta, quos poſt præfationem in primum librum enumero, in vnum volumen concluſi: ita vt quorundam ferè integros libros, omnium nempe qui ex profeſſo de animalibus quicquam condiderunt, ſed ordine mutato, aſſumſerim: ex alijs paſsim quæ huius argumenti erant excerpſerim. Literas ad homines doctos in diuerſas Europæ regiones frequentiſsimas miſi, quibus animalium effigies eorumq; naturæ deſcriptiones petij, & ſæpius fruſtra, vt ſemper maior eſt illiberaliū numerus. Quid dicā de laboribus illis quos domi ac foris videndo ſubinde ſciſcitandoque quàm plurima pertuli? Sumptibus etiam pro mea tenuitate non peperci, quos ſi facere maiores potuiſſem, vel vllus Mæcenas meis ſtudijs contigiſſet propitius, multò abſolutius hoc opus euaſurum fuiſſet. quod fortaſsis in poſterum aliquando fiet, ſi Deo opt. max. videbitur. Ego quidem quandiu vixero paulatim præcipuam hanc de animalibus Naturæ in hoc mundi theatro partem, & alteram quæ de ſtirpibus agit, ornare atq; excolere pergam, & contra noſtri ſæculi in hæc ſtudia ingratitudinem & contemptū forti animo eluctabor. Sat mihi ſolatij fuerit, vtcunq; paucis ſed doctrina & virtute præſtantibus viris, ac tibi inter illos in primis nobiliſsime IO. IACOBE FVGGERE, *non diſplicuiſſe.* De vtilitate huius operis. *Dedi equidē operā vt & iucunda & vtilis tota hæc tractatio eſſet, nec ad vllius priuata ſtudia eam accōmodaui, ſed in vniuerſum prodeſſe omnib. volui. Eſt quod hîc legant philoſophi, præſertim naturæ ſtudioſi, ſed etiam morum atq; virtutum diſciplinæ. eſt vnde medici, poëtæ, grammatici, philologi & vtriuſq; linguæ candidati, proficiant ac oblectentur. Ea ſanè quæ circa victum & cibum ex ſingulis animantibus docentur, communi omniū vtilitate legentur.* Scopus authoris. *Primarius quidem hæc vt conderem ſcopus mihi fuit, ipſa rerum notitia, & honeſtiſsima contemplatio naturæ, quæ animis ad architecti per omnia ſummi & noſtri naturæq; domini ac patris cognitionem ac venerationem conſcendentibus, ſeſe ſubmittens ſcalarum inſtar præbet, & veluti per gradus in ſublime prouehit. Secundus, vt hoc veluti communi commentario multa & varia quæ de animalibus extant, pulcherrima præſertim veterum ſcripta, interpretarer, quæ vel ex profeſſo vel obiter de illis reliquerūt. Et quoniam in ſacris quoque literis crebra diuerſorum animalium mentio fit, & magna hactenus circa quàm plurima eorum nomina, alijs aliter interpretantibus, diſſenſio ac ignorantia apud ipſos etiam Iudæos & eorum Rabinos fuit: in Hebraicis etiam nominibus enucleandis non mediocrem diligentiam adhibui. Reliquas vtilitates taceo: hoc tantum addam, multa ſanè præclara & cognitu digna in his libris extare de affectibus, moribus, varijſq; virtutibus, vi-*

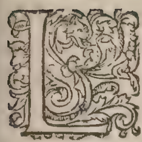
tijs & ingenijs animalium, quæ non tantum legentem oblectare, sed hominem etiam docere & sui officij admonere possunt. De venatione & aucupio multa: item quomodo ali seruarique debeant animantes singulæ. Volui autem celsitudini tuæ, clarißime heros & Mæcenas optime, pulcherrimam huius operis partem, hoc de Auium natura volumen dicare & consecrare, ut & felicius in tui nominis auspicio publicè appareret, & meam erga te obseruantiam testaretur. Te certè vnum omnium hoc munere dignißimum iudicaui: & multis hactenus annis, quibus in eo perficiendo elaboraui, animo meo id tibi nec temere nec immeritò destinaui. Nam vt cæteras in te virtutes, quibus te Dominus Deus plenißimè ornauit, tuaq; in quàm plurimos mortaliũ beneficia & liberalitatẽ, & quæcunq; in te laudanda sunt, ijs relinquã celebranda, qui id facere grauius locupletiusq; possunt, & te tuaq; propius ac familiarius norunt: quis nobilium & principum virorum, tantum in bonis literis & hominibus earum studiosis fouendis ac promouendis operæ sumptusq; collocare dignatur? Neque tu verò in hoc solum plerosque omnes longè post te relinquis, sed doctrina etiam & penitiore literarum cognitione, in principibus viris rara, luculenter excellis. Testantur hoc multæ doctißimorum virorum lucubrationes (& inter præcipuos Hieronymi Wolfij Bibliothecæ tuæ præfecti) quas illi clarißimo nomini tuo, non tam vt splendoris aliquid illi adferrent, quàm vt authoritatem suis operibus inde mutuati compararent, inscripsere. Testatur amplißima illa quam paras omne genus librorũ BIBLIOTHECA, *tanto quidẽ studio, vt plerosque etiã reges in eo iam aut æques aut superes. Ac sanè regium istud opus te liberalißimũ & regio verè animo præditũ heroem vehementer decet, maiorem tuæ famæ in omnem posteritatem gloriam propagaturũ apud omnes bonos & sapientes perennaturam, quàm si eundẽ aut multò maiorem sumptum in magnifica ædificia, vel alias res, quæ vulgo hominum admirationem pariunt, conferre voluisses. Quamobrem Deum bonorum omnium benignißimum authorem etiam atque etiam orabimus, vt & amplitudinẽ tuam, fortunasq; omnes, & hunc in te nunquam satis laudatum animum quàm diutißimè incolumem conseruet. Vale. Tiguri Heluetiorum, idibus Martij, anno Salutis* D. M. LV.

Dedicatio.

CONRA-

CONRADI GESNERI AD LECTOREM PRÆFATIO.

Excuſatur operis prolixitas.

IBRORVM noſtrorum de animalibus prolixitatem, & ex omni genere ſcriptorum ſed non inordinatam congeriem, quanquam copioſe excuſaui in primi libri ingreſſu, atque omnem conſilij mei inſtitutiq; rationem explicaui, non deſinunt tamen quidam hæc nobis ceu vitia obijcere. quibus nunc etiam, ſi fortè illa non legerint, breuiter reſpondebo. Primum quod ad prolixitatem, fuit illa mihi ſanè laborioſa, ac maluiſſem tantis laboribus abſtinere, niſi aliud propoſitum noſtrum fuiſſet. Sic enim in vniuerſum mihi perſuadeo, nihil vtilius, nihil magis optandum eſſe ſtudioſis hominibus, quàm in omnibus artibus, ſcientijs, hiſtorijs & quibuſcunq; rebus vtilibus quæ in libros & literas relatæ ſunt, duos extare libros, Pandectas & Epitomen. Pandectas appello volumen maius, & diexodicam, hoc eſt plenam & copioſam tractationem, in qua omnia omnium quæ bene & vtiliter dicta ſcriptáve ſunt, bonò ordine congerantur. Epitomen verò compendium illius maioris operis, in quo omnia certius breuiusq; proponantur, & rerum explicationis maior quàm verborum habeatur cura. Sed paulò fuſiùs ſententiam meam exponam, quoniam ad communem ſtudiorum rationem vtilis videtur. Pandectas igitur in quocunque argumento conſcribi operæpretium foret, à viro erudito, ingenioſo, diligente, laborioſo, & variarum linguarum perito, vt transferre ex omnibus aliquid poſſet: quem vel rex aut princeps, vel diues aliquis & liberalis Mæcenas propoſito honeſtiſſimi laboris præmio foueret. Antequam verò rem aggrederetur, diu ſecum meditari, & cum viris doctis deliberare oporteret, cum de opere vniuerſo, tum eius ordine, methodo, ac locis locorumq; partibus & particulis, ita vt tota diuiſio non temere, ſed ex philoſophiæ & dialecticæ præceptis inſtitueretur. Deinde operis iam inchoati ſpecimen, non multis, ſed paucis & in eo genere doctiſſimis viris oſtendendum, illorumq; conſilio & conſenſui candide acquieſcendum.

Optandum in omnibus ijs quæ literis prodita ſunt, duos extare libros, Pandectas in quas ordinè omnia omnium diligenter ac curioſe digeſta eſſent: & earũ Epitomẽ, &c.

Sic igitur nobis inſtructus Pandectarum, ſi contingat, futurus author, congerat ille primum & materiam operis paret, vel ex omnibus qui id argumentum ex profeſſo, aut etiam obiter aliquam eius partem tractauerint libris: vel illis tantum qui ipſi ac doctis (quorum conſilio vtitur) probati fuerint. Congeſta deinde in locos & ordines quæq; ſuos referat, quorum tabulam ſeu breuem rationem ipſe ſibi conſcripſerit ab initio operis præfigendam: & ne quid abſq; cauſa repetatur & abundet, cum multa à multis eadem dicantur: & è conuerſo ne quid omittatur, caueat. Authorum nomina vbiq; adſcribat: non ſolum vt ſuum cuiq; reddatur, quod homines gratos decet, cum omnes iuuandi & bene merendi animo ſcripſerint: ſed etiam propter rerum certitudinem. plus enim aut minus cuiq; creditur, prout alius alio doctrina, aut experientia, aut quo vixit ſæculo prior aut poſterior fuerit. Et quod plurium teſtimonio confirmatur, id certè fidem magis meretur. Nominentur igitur authores, nec magna interim de ſtilo cura ſit, quanquam is inæquabilis futurus eſt. Satis enim laboris circa cætera inſumitur. Stili verò elegantia & æqualitas ad Epitomen magis pertinet, quæ quidem ſcribetur vt ſerie continua legatur, cùm Pandectæ commentariorum potiùs loco ſint. Addat etiam vocabula & ſententias (ſi ſit opus, Græcæ & Hebraicæ linguarum, quæ vt antiquiſſimæ inter cæteras, ita doctiſſimæ ſunt: & ſacri profaniq; libri his linguis conſcripti quàm plurimi extant. Sententias verò, id eſt coniuncta aliquot verba quandocũq; in his linguis citauerit, mox Latinè exprimat, propter eos qui harum linguarum imperiti ſunt. Ex cæteris autem linguis nihil adferet, ſed quæ ex ijs placuerint Latinè reddet. Nuda tamen rerum de quibus agitur, præſertim ſi phyſicum argumentum fuerit, in diuerſis linguis poni vocabula, laudarim. Quæ ad philologiam, Grammaticam & poëticam ſpectant, non omittat, ſed ſeparet. Quod ſi res aut ſententia eadem ad locos diuerſos quadrare videatur, ſat fuerit in vno poſuiſſe, & à cæteris ad illum remittere. Verba & ſententias authorum, in quibus aliquid dubium, obſcurum, falſum aut corruptum eſt, quoad eius poteſt, explanare, conciliare, arguere, & emendare conetur, vbi res poſtulabit. Sæpius enim hoc facto opus non erit, cum ipſi authores inter ſe hoc præſtant, quod vel apertè fit, vel ex collatione deprehenditur. Eſt autem hoc optimum genus commentariorum, cum loca authorum collatione mutua dilucidantur. quod in Pandectis facillimè fit, cum eiuſdem argumenti ſcriptorum ſententiæ in vnum omnes locum conueniant. Ita fiet vt non ſolum in Epitomen eiuſdem operis, ſed prorſus in omnes quotquot ijſdem de rebus aliquid literis mandarint authores, vnum hoc volumen abſolutiſſimi commentarij vice ſit. Poſtremò non aliena tantum recitet, ſed ſumma cura omniq; ſtudio de ſuis etiam obſeruationibus, quicquid deſiderari poteſt, quicquid vtile aut iucundum cognitu adinuenerit, ſcriptis ac inuentis veterum addat. Sic abſolutæ fuerint Pandectæ ſeu commentarij, quorum vſus erit præcipuè doctoribus & profeſſoribus vni alicui ſcientiæ peculiariter addictis: ac digni erunt vt tanquam theſauri in Bibliothecis aſſeruentur. Et quanquam non ſcripti ſunt vt continua lectione euoluerentur, præſertim ab illis quibus per occupationes, aut genus diuerſum ſtudiorum, aliámve ob cauſam, id facere aut non libet aut non licet: erunt tamen illis etiam vtiles, ſi eis tanquam Dictionarijs vti voluerint, ita vt vna tantum de re de qua inquirunt in ipſis legant, quam propter ordinem eundem perpetuò ſeruatum reperient facile. Ex his Commentarijs poſtea fiet Epitome, ita vt certa tantum & vera, aut maximè probabilia accuratè deligantur, & ſicut dixi, rerum duntaxat cura habeatur, non et-

Epitome.

iam verborum. Quicquid ad philologiam aut Grammaticam facit, poetica, prouerbia, ſimilia, fabulæ, ſuperſtitioſa, ſuperflua, dubia, falſa, obſcura, pugnantia, & quicquid eſt huiuſmodi omittantur. Authorum nomina non citentur. Stilus eſto purus, elegans, & æquabilis: elocutio breuis & arguta. Nihil niſi Latinum afferatur. Græca, Hebraica, & multò magis cæterarum linguarum vocabula omittantur. Ab hac Epitome Lector ad Pandectas tanquam commentarios ſe recipiet vbi voluerit. Hæc diſcentibus aptior erit, illæ docentibus. Talem quandam rationem ferè in Iuris ciuilis prudentia ſecutus eſt Iuſtinianus cum primum Pandectas, deinde Inſtitutiones veluti earum Epitomen conſcribi imperauit. Et Procopius Gazæus ſophiſta in pleroſq; veteris teſtamenti libros commentariorum ex patribus Pandectas primùm, deinde compendium ædidit, quod patrueles mei typographi Latinitate donatum proximè in lucem dabunt. Idem olim Vincentius Belluacenſis, vir non malè de bonis literis meritus, multis magniſq; de omni philoſophia, theologia & hiſtorijs voluminibus editis, præſtare conatus eſt. Et ego nuper amico meo Hieronymo Maſſario Italo medico excellenti author ſui, vt optimos vetuſtiſſimosq; rei medicæ authores in Pandectas redigeret, quod opus iam propemodum ab eo confectũ, & breui Baſileæ excudendum ſpero. Sic certè ſtudiorum laboribus conſulitur, ne eadem toties apud diuerſos ſint legenda, non acquieſcente interim animo, dum aliud apud alios fortè melius inuentum iri ſperatur. Magna hæc commoditas eſt, omnia ſemel tantum legi, & vno in loco, ne tempus inquirendo abeat. Sic etiam ſumptibus parcitur, quo minus multi codices ſint emendi. Poteram pluribus de huius conſilij in omnibus literis vtilitate diſſerere, niſi hæc ſatisfactura viris bonis & doctis arbitrarer. Illis ſi hoc probabitur, & ego eandem in hiſce libris rationẽ ſecutus ſum, quàm ad Pandectas quaſcunq; condendas laudaui, eadem opera prolixitatis noſtræ & tot ſcriptorum congeſtionis excuſationem admittent: præſertim cum agnoſcam rerum magnitudine copiaq; me ſuperatum, meo quoq; deſiderio non ſatisfeciſſe, & in multis tum doceri tum reprehendi me poſſe fatear, idq; vt fiat cupiam. Non enim tam gloriæ meæ, quàm pulcherrimi huius operis illuſtrandi auidus ſum. Cæterum Epitomen omnium cum primum fuerit commoditas, ſi non ipſe conſcribam, per eruditum ac diligentem aliquem virum fieri curabo. Interim hiſce tanquam Pandectis & Commentarijs ſuper animalium natura fruantur ſtudioſi, neq; duros ſe mihi & nimium ſeueros vel operis totius æſtimatores, vel in ſingulis ſi quæ occurrant erratis, ad veniam difficiles præbeant. In peregrinis quarundam linguarum vocabulis lapſus ſum fortè aliquando, ſiue in orthographia tantum, ſiue quòd falſa pro veris poſuerim, vt in Illyricis, Hiſpanicis, Italicis & alijs fortaſſe. quod ſicubi deprehendetur, culpa in illos reijcienda fuerit à quibus ſcripta vel dictata accepi. Iam ſi animalia quædam omiſſa ſunt, poterunt illa tamen ferè omnia ad genera aut ſpecies eorum quæ poſuimus, referri. Fateor equidem tum icones tum hiſtorias complures accedere potuiſſe, ſi nihil in fortuna mea & alijs quibuſdam cauſis impedimenti fuiſſet. Sed hæc ipſa quæ præſtiti tam multa ſunt, vt facile ſperem non negandam mihi veniam propter omiſſa. Quòd ſi quis indices tantum, qui nomina animalium continent ordine literarum, inſpicere, & in Latinis ac vernaculæ linguæ tantum vocabulis, quantum ex illis numerum ignoret, vel ſaltem Latinè nominare nequeat, experiri voluerit, quanto in labore ac difficultate ſim verſatus facile intelliget. Figurarum ſiue iconum inæqualitatẽ, & quòd ſæpe nulla proportione ſeruata minores factæ ſunt, quæ maiores eſſe debebant, vel contrà, in primi libri præfatione excuſaui. Culpa quidem mea non eſt: neq; hoc impediet lectorem aut ſpectatorem, cum magnitudinis differentia plerunq; à nobis adſcripta ſit. Auium quidem nomina naturaſq; ante nos & pauci & breuiter attigerunt, ex quibus Gyb. Longolius Germanus, & Gulielmus Turnerus Anglus viri doctiſſimi præcipuam merentur laudem. Miratus ſæpe ſum (inquit Longolius) Galeni tempeſtatem, cum viris etiam magnis auium formæ cognitionesq; tam fuêre ignotæ, vt is coactus ſit alaudas ita lectoribus ſuis, citatis huc & fabulis & poetarum teſtimonijs deſcribere, quemadmodum in ludo grammatico literatores ſolent. Idem animaduertit Ariſtotelem hac in parte minus quàm in alijs hiſtorijs fuiſſe diligentem. Sanqualis & immuſſuli auium Plinij ſæculo nomina ſolum tenebant. Quidam (inquit) poſt Mutium augurem viſos non eſſe Romæ confirmauere. Ego (quod veriſimilius eſt) in deſidia rerum omnium non arbitror agnitos. Quod ſi olim cum libri multi de animalium natura adhuc extabant, qui iam interierunt, tam obſcura eorum natura fuit, venia certè nos ſumus digniores qui in tanta obſcuritate & tam paucis anguſtiſq; veterum deſcriptionibus adiuti ſcribimus, ſi quando offendimus, ſi multa ignoramus. Fruſtra deſideramus Trogi de animalibus libros, ex quibus decimum citat Chariſius: qui etiam Fabiani ſeu Fauiani philoſophi de animalibus & cauſſarum naturalium libros nominat. Ptolemæum aliquot libros reliquiſſe commentariorum de regia Alexandriæ & animalibus in ea nutritis, Athenæus refert. Apud eundem liber ſecundus Alexandri Myndij de animãtibus volucribus memoratur. Callimachi de auibus libri crebra eſt in Scholijs Ariſtophanis mentio. Ex veteribus hi omnes interierunt, & alij complures in primi libri ingreſſu nobis enumerati. Ex recentioribus Græcis, inuenio Georgij Piſidæ quædam de diuerſis animalibus ſcripta in quibuſdam Italiæ bibliothecis latitare: quæ quidẽ non magni momẽti eſſe iudico. Mallem qui Bononiæ in cœnobio quodam occultatur Nemeſiani poetæ Latini de aucupio librum nobis tandem publicum fieri. Ego nullum ex ſcriptoribus nondum publicatis hactenus conſequutus ſum, præter Græcam paraphraſin in Oppiani Ixeutica, id eſt de aucupio libellos,

Excuſantur alia quædã.

Tractationis de animalibus præſertim auibus difficultas: & eius cauſa Veterum huius argumenti aliquot librorum interitus.

Qui extent nondum publicati.

Ad Lectorem.

los, quos quidem Latinos feci, & passim huic de auibus volumini integros inserui: & recentiorum quorundam Demetrij Constantinopolitani & alterius innominati de accipitribus eorumq; cura libros similiter Græcè scriptos: item Æliani animaliũ historiam Græcam, quæ tamen interprete Petro Gillio iamdudum Latinè legitur. Edoardus Wottonus Anglus nuper de animalium differẽtijs libros decem ædidit, in quibus etiamsi suarum obseruationum quod ad historiam nihil adferat, neq; noui aliquid doceat, laude tamen & lectione dignus est, quod pleraq; veterum de animalibus scripta ita digesserit, ac inter se conciliârit, vt ab vno ferè authore profecta videantur omnia, stylo satis æquabili & puro, scholijs etiam ac emendationibus vtilissimis adiectis: & quod priusquam ad explicandas singulorum naturas accederet, quæ communia & in genere dici poterant doctissimè exposuerit. Petri Bellonij Cenomani de auibus librum Lutetiæ hoc ipso tempore excudi audio, qui fortè iam absolutus est, ad nos quidem nondum peruenit. In illo non dubito raras aliquot auium & icones & descriptiones haberi. Nam ille partim in Gallia, partim in remotissimis orbis regionibus, quas peregrinationibus suis ei inuisere datum est, non pauca quibus nos caremus sibi comparare potuit. Idem in libro Gallico, quem Singulares obseruationes inscripsit, passim aliquot auium meminit, vnde nos & alia quædam & meropis effigiem mutuati sumus. *Publicati quidam.*

CATALOGVS DOCTORVM VIRORVM, QVI AD ABSOLVENDAM AVIVM HISTORIAM LIBERALISSIMÈ NOS ADIUUERUNT.

Ægidius Tschudius Claronensis, vir illustris.
Guliel. Rondeletius, medicus, in Schola Monspeliensi professor regius, cuius nuper doctissimi absolutissimiq; de piscibus libri prodiderunt.
Hieronymus Zanchius Italus, theologiæ & philosophiæ interpres in Schola Argentinensi.
Hieronymus Massarius Vicentinus medicus.
Melchior Guilandinus Borussus medicus.
Ioannes Caius Anglus medicus.
Ioannes Dryander, medicus & professor in Academia Marpurgensi.
Leodigarius Grimault Normannus.
Ludouicus Lauaterus Tigurinus, ecclesiæ minister.
Nicolaus Dalonuille diœcesis Charnotens.
Raphael Seilerus Augustanus CL. V. *Geryonis Seileri medici* F.
Thomas Erastus Heluetius medicus.
Vlysses Aldrouandus Bononiensis medicus.

¶ Et præter hos alij in primo & secundo libro à me nominati, tum ab initio librorum, tum etiam cum iconibus, descriptionibus vel historijs quas singuli communicarunt, ex diuersis Germaniæ, Galliæ, Angliæ & Italiæ regionibus ad me missis. Scio etiam in Hispanijs, in Dania & remotioribus ad Septentrionem Scandinauiæ locis, multos esse doctissimos viros ad quos fortassis nostri quoq; libri deportantur: quorum si quis liberalitate ac beneuolentia sua me prosequi, ac laboribus nostris fauere dignabitur: næ ille & mihi alacritatem & stimulum ad reliquos de aquatilibus, serpentibus & insectis libros citius absoluendos addiderit, & publicum in promouenda hac naturæ historia beneficium præstiterit. Rogo itaq; doctos omnes in remotissimis regionibus, qui in hos libros inciderint, primum vt æquos ac benignos censores se nobis exhibeant, deinde siquid ad eos emendandos, augendos, iconibus & descriptionibus nouis, aut quoquo modo illustrandos conferre possunt, id candidè, liberaliter matureq; vt faciant. Quod si quis non multa docere aut communicare possit, illum vtcunq; pauca, & vel vnum aut alterum quippiam duntaxat nobis præstitisse, gratissimum fuerit. Scribendi quidem mittendiq; occasio non deerit, per mercatores præcipuè, qui magna emporia frequentant, Antuerpiam, Venetias, Lugdunum, Francfordiam & alia, ad quæ etiam maiorum Germaniæ nostræ ciuitatũ mercatores adire solent, per quos curari & transmitti ad me facile poterit quicquid acceperint. Ego quoq; eadem via ad viros doctos & liberales, quorum nomina & voluntatem cognouero, tum scribendo, tum si quid desiderarint mittendo, gratum me declarare potero.

ROBERTVS CAMBIERVS CIVIS AC BIBLIOpola Francofurtensis candido Lectori S.

CVM in animo haberem, beneuole lector, Conradi Gesneri commentarios de historia animalium rursus prelo committere, quòd nulla iam ferè amplius exemplaria venalia extarent, curaui eos prius à quodam viro erudito relegi ac recognosci, vt si quid vel corrigendum, vel immutandum, vel transponendum, aut etiam ad operis ipsius illustrationem ac studiosorum vtilitatem addendum animaduerteret, id cum iudicio & bona fide exequeretur. Id autem ab ipso diligenter præstitum fuisse, non dubito quin omnes qui diligenter hanc editionem cum superioribus contulerint, agnituri sint. Atq; vt id melius à quouis animaduerti posit, quid in hac editione effectum sit, paucis explicabitur. Primùm, cum in manu haberemus quoddam exemplar, impressum quidem, sed multis in locis ab ipso D. Gesnero sua ipsius manu annotatum, emendatum & auctum, quòd ab eo tempore quo primùm illos commentarios in lucem ediderat, aliqua adhuc in diuersis authoribus obseruasset, quædam diligentius animaduertisset, de alijs etiam ab amicis viris doctis monitus fuisset: cùm etiam aliquas schedas & chartas ipsius ab hæredibus accepissemus, in quibus reperta sunt nonnulla notatu digna quæ in ipsis cõmentarijs non erant adscripta, ea omnia diligenter fuerunt expensa, ac inde multa multis in locis fuere vel correcta vel addita secundum ipsius authoris mentem & iudicium, quæ lectoribus non parum vtilitatis allatura speramus. Secundò, cum multa paralipomena in calce librorum adiecta essent, ea suo quæq; loco reposita sunt, ac in suum ordinem restituta. Tertiò, cùm in superiore editione aliquot auium icones omissæ essent, eas in hac exprimi curauimus, quantum à nobis recuperari potuerunt; ac præterea aliquot nouarum auium nouas tum icones tum descriptiones adiecimus, quas in ipsius Gesneri tum chartis tum libro de iconibus auium adiectas reperimus: ita vt multis modis auctiores iam hi commentarij prodeant. Postremò, etiamsi in prolegomenis in primum librum de historia animaliũ D. Conradus Gesnerus satis amplè moneat lectores, quem ordinem in his commentarijs teneat, quare per certos characteres vniuscuiusq; animalis historiam diuidat, & qua de re sub vnoquoq; charactere agat, tamen quia non est facile omnibus illum ordinem ita memoria tenere, vt inter legendum semper eum obseruare queat, ideo placuit annotationibus in margine totum hoc opus illustrare, vt quid quoq; in loco tractetur primo intuitu quiuis animaduertere queat, ac si quid in eo lector prompte reperire cupiat, quærendo non defatigetur, sed subitò quod cupit assequatur. Hac ratione igitur ornatum & illustratum iam hunc de Auibus librum damus, reliquos posthac etiam eadẽ ratione edituri, Deo volente. Quòd si operam in hoc libro recognoscendo & in recudendo collocatam, beneuole lector, tibi placere animaduerterimus, maiorem posthac in reliquis itidem edendis alacritatem ac studium adhibebimus. De hoc adhuc te monitum velim, quòd etiam si dedissemus operã, quantum in nobis erat, vt omnia paralipomena suo loco restituerentur, tamen aliqua remanserunt, ea tamen pauca: quia cùm hoc opus iam sub prelo esset, incidimus in quendam librum in quo reperimus aliquot auium nouas figuras vel descriptiones, quarum quæ suo loco reponi potuerunt, restitui curauimus. quæ autem non potuerunt, quòd iam operis impreßio vlterius processisset, ad calcem libri adiecimus, ne te ijs fraudaremus: quod & te æqui boniq; consulturum confidimus. Quod superest, rogo omnes doctos ac studiosorum vtilitatis amantes viros, vt si quas alias aliarum auium vel icones vel descriptiones, aut quicquam aliud quod ad hoc opus ornandum, & studia aliorum promouenda conferre posit, habuerint, nobis benigne communicare dignentur; vt posthac si quando hunc eundem commentarium rursum excudi operæpretium fuerit, adijci queant. Et quoniam reliquos eiusdem Gesneri libros de Quadrupedibus tum viuiparis tum ouiparis breui etiam rursus excudendos tradere decreui, ac spero etiam, Deo iuuante, me reliquam historiam animalium de Serpentibus & insectis ex ipsius Gesneri schedis collectã & concinnatam cum tempore in lucem editurum, si qui ad eos libros emendandos augendos aut quoquo modo illustrandos quicquã conferre poßint, id candide, liberaliter & mature vt faciant, oro. In quo rem non tantum mihi, sed & omnibus viris studiosis gratißimam, ac sibiipsis non inutilem fecerint: quando quidem & nominis ipsorum honorifica mentio fiet, & ipsorum laborem liberalitatemq; grato animo agnoscere ac compensare paratus sum. Vale.

TENOR PRIVILEGII.

RVDOLPHVS II. diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Notum facimus tenore præſentium vniuerſis: Quod cum nobis humiliter exponendum curauerit noſter & Imperii ſacri fidelis dilectus, Robertus Cambier, ciuis ac Bibliopola Francofordienſis, ſe magnis ſumptibus obtinuiſſe à Chriſtophoro Froſchouero, ciue & typographo Tigurino, librariam negociationem, in qua inter alia, reperta fuerint opera quondam CONRADI GESNERI, de Animalibus tractantia, ab eodem ante ſuum obitum aucta, quæ pro ſtudioſorum vſu & vtilitate publica, tam Latino quàm Germanico, ac alio forte, quo ſibi videbitur, idiomate, vnà cum libro quodam de Inſectis, nec nō Dictionarium Latino-germanicum IOANNIS FRISII TIGVRINI, eiuſdemq; Epitomen, magno ſtudio & labore reuiſa atque caſtigata, prælo committere decreuerit, vereri autem ne æmuli aliqui, priuato quæſtui intenti, ipſum ſperato laborum ac impenſorum ſuorum fructu & emolumento priuaturi ſint: demiſſè ſupplicando, vt priuilegio noſtro Cæſareo ipſum ab huiuſmodi impoſturis munire atque inſtruere clementer dignaremur. Nos ſanè, indemnitati memorati Roberti Cambier hac in parte conſultum cupientes, non ignari quippe, quantum ex eius generis æditionibus ad ſtudioſam iuuentutem vtilitatis redundare ſoleat, humilibus eiuſdem precibus deeſſe noluimus. Ideoq; omnibus ac ſingulis Chalcographis, Bibliopolis, aliisve, quamcunq; librariam negociationem exercentibus, auctoritate noſtra Cæſarea firmiter inhibemus, ne quis ſupra dicta opera, poſtquam ipſius Roberti Cambier ſtudio in lucem prodierint, per decennium à prima die æditionis numerādum, intra ſacri Romani imperii, regnorumq; ac ditionum noſtrarum hæreditariarum fines, ſimili aut alio quopiam charactere vel forma, ſiue in toto, ſiue in parte, imitari, recudere alio ve recudenda dare, vel alibi etiam recuſa adducere, vendere aut diſtrahere clàm vel palàm citra expreſſum eiuſdem, vel hæredū ſuorum conſenſum, auſit. Si quis verò ſecus faciendo, priuilegium hoc noſtrum Imperiale tranſgredi aut violare conatus fuerit, eum non ſolum libris illis, vbicūque depræhenſis, (quos quidem dictus Bibliopola eiúsve hæredes ac mādatarii vel propria auctoritate, vel magiſtratus loci illius ope, ſibi vendicare poterunt) priuādum, ſed & pœna inſuper decem Marcharum auri puri, fiſco noſtro, fraudis vindici, & ſæpe fato Roberto Cambier, eiúsve hæredibus, ex æquo pendenda decernimus mulctādum. Dummodo tamen huiuſmodi opera nihil ſcādaloſum, aut orthodoxæ religioni Catholicæ, ſacriq; Romani Imperii conſtitutionibus aduerſum, ſiue in præfationibus, ſiue in textu, vel alias quomodolibet in ſe contineant, ipſeque Robertus Cambier quamprimum terna ad minus cuiuſlibet operis exemplaria propriis ſumptibus ad Cancellariam noſtram Imperialem tranſmittere teneatur. Quod ſi neglexerit, priuilegio hoc noſtro neutiquam vti poſſit, ſed eo ipſo priuatus & exutus cenſeatur. Quocirca vniuerſis ac ſingulis noſtris & ſacri Romani Imperii, regnorúmq; ac dominiorum noſtrorum hæreditariorum ſubditis ac fidelibus dilectis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis aut præeminentiæ exiſtant, tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus ſtrictè mandamus, ne quenquam priuilegium & interdictum hoc noſtrum Cæſareum impune ſpernere, tranſgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, ſi quos compererint, præſcripta mulcta plecti, aliisve idoneis ac opportunis modis coerceri curent. Quatenus & ipſi eandem pœnam euitare voluerint. Harum teſtimonio literarum manu propria ſubſcriptarum ac ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in arce noſtra Regia Pragæ, die vigeſima menſis Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octuageſimo quinto: Regnorum noſtrorum Romani decimo, Hungarici decimotertio, & Bohemici itidem decimo.

Rudolphus.

V. S Vieheuſer. D.

Ad mandatum ſacræ Cæs^æ
Ma^tis proprium.

P. Obernburger.

DE PROVIDENTIA DEI CIRCA animalia, ex pſalmo CIIII. ſecundum Hebræos.

DOMINVS fontes emittit in fluuios, qui inter medios montes defluunt: vt inde potet omne genus animalium quod in agris degit, & ſitim extinguãt onagri. Supra fluuios quæ in aëre volitant aues nidulantur, & inter arborum frondes cantillant. DOMINVS rigat montes è nubibus, & fructu operum eius ſatiantur quæcunque degunt in terris. Fœnum in vſum beſtiarum producit, & è terra cibum homini olera ac fruges. Vinum etiam prouenire facit, quod animos hominum exhilaret: & oleum, quo niteant corpora: & panem, qui vires hominum confirmet. Ab illo incrementum capiunt arbores, & quæ in Libano eminent cedri tam excelſæ, vt ipſe videri poſſit plantaſſe illas. In iis nidificant volucres, ciconiæ nidũ abies ſuſtentat. Montes altiſſimi capris feris incoluntur, in ſaxis latitãt cuniculi. Lunæ ſtata mutationum tempora definiuit, & Soli occaſum. Ab illo ſunt etiam tenebræ noctis, in quibus quæ per diem latuerãt ſylueſtres beſtiæ prorepunt. Leones tum rugiẽtes inhiant prædæ, vt beneficio Dei ſaturentur. Iterum exorto Sole in latibula & cubilia ſua ſe recipiunt: homo autem ad perficiendum opus quiſque ſuum progreditur vſque ad veſperam. Quot quantaque ſunt opera tua Domine? quæ tu omnia ſapienter feciſti. plena eſt terra variis poſſeſſionibus tuis. Immenſi maris littora quantum inter ſe diſtant? hoc natantium & reptilium innumeras continet tum maximas tum minimas animantes. Per mare tranſeunt naues, & cete ac belluæ marinæ, quas vt in eo luderent creauiſti. Hæc omnia te ſuſpiciunt, & vt tempeſtiuè à te alantur expectant, &c.

CONRA-

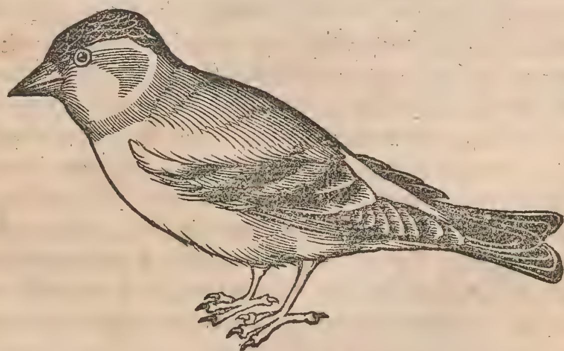

CONRADI GESNERI TIGVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER III, QVI EST DE AVIBVS.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA SIVE PARTICVLARIA SIVE GENERALIA AB A. LITERA INCIPIVNT.

DE ACANTHIDE AVICVLA, QVAM *Gaza Spinum & Ligurinum vocat.*

A.

De discrimine inter Acanthidē & carduelē.

ACANTHIDEM & carduelē plerique nostro ſeculo pro eadē aue accipiūt, quòd vtrique à ſpinis ſiue carduis nomē ſit: diligentiores diſcernunt. Acanthylis auis eſt quę & acanthis dicitur: ſpinus & ligurinus à Theodoro, alia omnino ab argathyli. diſtat etiam à carduele, quæ *thraupis* vocatur Ariſtoteli, Hermolaus. Gaza quidem thraupin carcarduelē vertit. hæc, vt omnes norūt, voce & colore floridis cōmendatur. acāthides verò Ariſtoteli & vita & colore ignobiles ſunt, ſed valēt vocis amœnitate. Hinc facilè conſtat vulgò hodie dictam carduelem, quum varijs floridisq; coloribus placeat, ab acanthide diuerſam eſſe. Eſt autem acanthis, cuius figurā dedimus, colore viridi, ſed obſcuro non ſplendido: (viridem ſanè colorem in chlorione etiā aue Ariſtoteles damnat: Vireo, inquit, totus viridis eſt. & mox, nec grati eſt coloris.) vertex nigri coloris eſt, & ſimilter alarum pennæ, viridi tamen eas diſtinguente. quamobrem aliqui (vt Gybertus Longolius) chlorin putauerunt: quam ego potius aliam auiculam totam χλωρεὼν, hoc eſt viridem exiſtimo, vnde & nomen ei apud Germanos. Grapaldus grāmaticus nō indoctus, rectè acanthida aliam à carduele credit: carduelem verò paſſerem ſolitarium eſſe non rectè.

Quæ propriè ſit acanthis.

¶ Noſtra igitur, Gazę & Hermolai acanthis, Siculis *legora* dicitur: Italis *lugaro* & *lugarino*, vel *legorin* & *luganello*: vnde etiam Gaza ligurinum tranſtulit. Vocis origo forſan Græca fuerit, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς à vocis argutie. Niphus Italus *leucarū* vulgò dici ſcribit. Gallis, vt audio, appellatur *ſcenicle*, alibi *ſerin* vel *cerisin*, alibi *cinit*. Germanis Zinsle/ vel Zeiſel/ vel Zyſele/ vel Zyſchen. (Germanorū Zyſchen nō puto eſſe Achātida, quòd auis ſit peregrina, & nuſquā in his Europæ partibus appareat, niſi in hyeme, & nō ita inter ſpinas inueniatur, vt Linaria & Dyſtelfinca inueniuntur. Ex literis cuiuſdam docti viri ad Geſnerum.) Louanienſibus Gäluogel/ Friſijs Siſgen. Polonis *czizek*. Illyrijs *cziſz*. Turcis *vt lugán*

Nomina diuerſa variarū linguarū.

¶ Albertus ex Auicennæ nimirum interprete vbi acanthis apud Ariſtotelem legitur, corruptiſſimas

Acanthidis duo sunt genera.

voces habet, vt *fatalyz, afflauados, amastorochoz*. Acanthidis seu ligurini duo sunt genera, minus quod non valde dissimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habet, nos etiam Distelfincken vocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Kirchfincken (potius Kirßfincken & Kernbeisser. colore vtrunq; ignobile, amœnitate vocis cōmendatur, Eberus & Peucerus. Ligurinus communia quædam habet cum cardueli auicula per excellentiam dicta, quod & colorū elegantia & vocis amœnitate cæteris in hoc genere præferatur. itē cum fringilla & miliaria siue linota: quas omnes, ceu vnius generis carduelių species quatuor diuersas Albertus enumerat. Turnerus acanthidē facit auiculā cui à viriditate nomen apud nos, ein Grünfinck vel Grünling/ de qua nos inter chlorides dicemus. nostram verò acanthidem, chlôrin putat propter colorem viridem, etsi Gaza luteolā transtulit. Luteola (inquit Turnerus acāthida nostram intelligens) Anglis vocatur *a siskin* Germanis ein Zeysich/ quibusdā ein Engelchen: lutea (chloreo) multò minor est & colore ad viriditatē magis tendēte, pectore luteo, & rostro longiusculo, tenui & acuto, auriuittis simili, duas habet maculas nigras: alterā in fronte, alterā sub mento, cantillat non insuauiter. Rara apud Anglos hæc est, nec vspiam ferè alibi quàm in caueis cernitur. Semel tamē in Cātabrigianis agris vidisse recordor. Huius generis sunt quas Anglia aues CANARIAS vocat, Hæc ille. Syluaticus acalanthida (voces apud ipsum corruptæ sunt, *acardelentes* & *acalantia*) carduelem exponit.

B.

Spini magnitudine est culicilega auicula, Aristot. De colore eius precedenti capite dictum est. Acanthis auis minima est, Plinius. Fœmella cinerea est & varia, imo ventre pallida, Eberus & Peucerus.

C.

Vbi reperiantur. Capiuntur ligurini in Heluetia non passim, sed in montibus precipuè, ijsq; nemorosis, in quibus etiam per æstatem nidificare ac degere solent. Carduelium genera omnia gregatim volant, Albertus. *Volatus.* Idem in carduelium genere præcipuè musicam esse scribit illam, quæ hoc nomen per excellentiā sibi *Cantus.* vulgò vendicauit: ab eaziselam, id est ligurinum. Ligurini & vita & colore ignobiles sunt, sed valent vocis amœnitate, Aristot. Spinus splendidè canorus est, Ælian. Littoraq; alcyonem resonant, & acanthida dumi, Vergilius. Α῎ειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, Theocritus. ¶ In spinis viuit, Plinius: inde nomē, Ælianus. *Victus.* In spinis habitare acanthidem Aristoteles & Alexander scribunt, Cælius. Acanthophaga neq; vermem neq; vllum animal attingunt, Aristot. Hæc sunt apud nos (inquit Albertus) genera vinconū, sicut aues ceycos (Zeißle potius) dictæ apud nos, & vinco cardui (id est carduelis, & vinco rubēs pectore, & auis Gurse dicta,) Hæc ille. Sed vinconem simpliciter appellamus fringillam quæ quidem vermibus pascitur. Spinus, carduelis & auriuittis dormiunt & pascuntur eodē in loco. vermē aut quod- *Fœcunditas.* uis animal edere aspernantur, Aristot. Acanthis est auis minima, sed fœcunda. nam duodenos simul parit pullos, Plinius. Herbarum pabulo reficitur: & ob hoc odio habet equos, &c. Author libri de naturis rerum, acanthidem cum floro (sic transfert Gaza ἄνθον Grecè dictum) confundens. Aucupes nostri nihil certi de acanthidis nostræ pullorum numero & nido referre potuerunt, quòd hæc auicula non apud nos, sed in altis montium syluis nidificet. Aues paruæ, vt philomena, alauda & sciscendula, (ligurinum intelligere videtur,) & huiusmodi, semel anno pariunt quatuor aut quinq; oua, Albertus. *Prouidētia.* ¶ Spini aues in posterum longissimè prouidentes, hominibus ad rerum futurarum coniecturam sapientiores sunt. Etenim hyemem futuram præsentiunt, & niuem prænoscunt, & multa cautione obseruant, ne ijs opprimantur: itaq; earum acerbitates metuentes, tanquā ad perfugia, sic ad loca nemoribus frequentia confugiunt, Ælianus.

D.

Antipathia inter acanthidem & ægithum. Spinus, florus & ægithus (quem salum voco) odium inter se exercent. & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Aristot. Spini & sali sanguinem (ægithali in codicibus græcis Æliani) si quis in eodem vase permisceat, coire & commisceri negat. deinde, Hunc acāthum sacrum esse aiunt genijs, qui præsunt hominibus itinera ingredientibus, Ælianus. Plinius etiam lib. 10. Acanthis (inquit) in tantum odit auem ægithum, vt non coire credant sanguinem eorum. *Inimicitiæ inter Spinum & asinū & alaudam.* Spinus & asinus inimici inter se sunt. victus enim spino à vepribus, quas asinus tenellas adhuc pascit, Aristot. & Plinius. Corydalis, id est alauda odit acanthylidem, Ælianus, & Philes.

E.

Γρύτη sunt vascula parua testacea, vt aurificum αἱ μικραὶ χῶναι, & potistrides, id est potoria vascula omnium auium acanthidū, Tzetzes: in caueis scilicet inclusarum. Genera carduelium omnia cornu suspensum, rostro trahunt vt bibant, sed à potu temere delabi sinunt, Albertus. Eadem omnia quomodo capiantur in Carduele scribam ex Alberto.

H.

ὁμώνυμα. Ἀκανθυλλίς. Ἀκαλανθίς. a. Acanthis auis eadē quæ acanthyllis, (malim ἀκανθυλὶς per λ simplex:) & apud Lacones ἀκαλανθὶρ, Hesychius & Varinus. Ἀκανθυλλὶς, genus passeris, Iidem. Ἀκανθιλὶς, apud Theocriti Scholiasten legitur, p iôta in penultima, ego per υ malim. Acalāthis, ἀκαλανθὶς, auis nomē est, Varinus: Videtur au-

tur autem hæc vox per metathesin facta pro acanthylis. Resonant & acanthida dumi, Vergilius libro 3. Georg. sunt qui legant, —*resonant acalanthida dumi.* Aristophanes in Auibus Dianæ acalanthidis nomen fingit in auium honorem. nam acalanthis nomen est auis vt interpres admonet: item canis, παρὰ τὸ αἰκάλλειν, id est ab adulando. fortassis quòd familiaribus aduletur, peregrinos allatret. Rursus idem poëta in Pace, obscurum quoddam & fictum oraculum referens, Χ᾽ ἡ κώδων (obstrepera, clamosa) ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. vbi Scholiastes, de solo cane memoratur in prouerbio, quòd festinãs cæcos pariat. itaq; acalanthis videtur hîc canis alicuius insignis nomen esse. quanquam & aues βασιλικοὶ (id est regiæ) vulgò dictæ acalanthides nominentur. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse volũt, Grammaticus quidam. Ἀκανθὶς ἡ ἀκανθυλλὶς, στρουθίον ἐν ταῖς ἀκάνθαις καθήμενον, Varinus. Locus est apud Aristotelem historiæ anim. 9.13. de acanthyli, vbi Plinius 10.33. & Gaza melius argathylim legerunt. Est autem argathylis auis diuersa, quæ lino intexit nidum, in ripariarum genere.

¶ Est & apud Græcos spînus vel spinnus dicta auis, & Pollux σπινίδια auiculas nominat. Ὅ τι συνείρων τοὺς σπίνους πωλεῖ καθ᾽ ἑπτὰ τοῦ ὀβολοῦ, Hoc est fascem è septenis spinnis connexam obolo vendit. Aristophanes: vbi interpres nihil aliud quàm spinnum genus auis interpretatur, & ex eo Varinus. Idem Aristophanes in Pace τῷ σπίνῳ penultima breui dixit, Scholiastes εἶδος στρουθοῦ facit. Σπῖνοι ab Oppiano in Ixeuticis numerantur inter aues quæ visco fallantur. Idem paulò pòst spinos & turtures sub arboribus capi scribit, aue sui generis demonstrata. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις. Eubulus apud Athenæum. est autem senarius iambicus, penultima in spino correpta. Idem, citante rursus Athenæo inter alias auiculas σπίνια & ἀκανθυλλίδας nominat. Hic spinus Græcorum an idem sit acanthidi, quam voce Latina Gaza spinum vertit, non facilè dixerim, sed diuersus videtur, & per onomatopœiam sic dictus. Σπῖνα ὁ σπῖνος, Hesych. Gelenius spinum Illyricè vocat *pienicze*, Germanicè Graßmugg. sed hæc curruca est vt ego iudico, & docti fere consentiunt. Σπῖνος per onomatopœiam dicitur, (vt & verbum σπίζειν apud Aratum,) Varinus in Ἀσπίδας. Sed Aratus primam corripit, & acuit, καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. id est, Et spinus in aurora sibilans, inter signa imminentis tempestatis. Videtur autem prima semper acui debere, non circumflecti, tanquam breuis. nam Aristophanes cùm producere vellet, *n* literam duplicauit. Auienus ex Arato pro spino fringillam reddidit, hoc versu: Si matutino fringilla resultat ab ore. Σπινθία, εἶδος ὀρνιθαρίων, σπῖνοι. Cæterum σπῖνος penanflexum, nomen est lapidis Aristoteli in Mirabilibus. Auis spinæ, id est auis tragumlitides, obscurus quidam, Syluaticus si bene memini. *vide* plura infra in fringilla. Bellonius acanthidem Græcorum veterum, Gallis vulgò *Serin* dictã, Græcis hodie *spinidia* vocari docet. Eustathius spinum auẽ dictam ait παρὰ τὸ σπίζω τὸ κλείνω. Malim ego per onomatopœiam vtrunque & verbum & auis nomen factum. *vide* Ælianum 4.60. *De Spino.*

¶ Acanthis picta, apud Textorem in epithetis. Sed apparet hoc epitheton acanthidi adscriptum à recentiore aliquo qui eandem carduelem putauit, vt etiam ipse Textor.

¶ Acanthidem superat cornix, ab Erasmo inter prouerbia memoratur. Astyle credibile est, si vincat acanthida cornix, Vocalem superet si turpis aëdona bubo, Calphurnius.

¶ Auicula quædam rubente capitis vertice insignis ex parorum siue ægithalorum genere, vulgò Thannmeisle/ id est parulus abietum, (volitat enim in syluis circa abietes) appellatus, à nonnullis etiam Waldzinsle/ id est acanthis syluatica nominatur. figuram eius inter paros requires.

Pontani solertiam mirari licet, qui in libro de aspiratione lenam Acanthida Propertio de loquacitate nuncupatam & aurium offensaculis, prodere sibi permisit. nisi quòd apud Theocriti interpretem obseruatum est, dici acanthida auem colore variam, voce λιγυρὰν, id est stridulam (argutam potius, quod laudatur, stridulum non item) quam ex varietatis ratione pœcilida item nuncupent, Cælius. nos de pœcilide in pica dicemus. ista quidem Theocriti Scholiastæ pœcilis, omnino carduelis vulgo etiamnum dicta videtur, non ligurinus. sed nimirum veteres etiam, in diuersis regionibus præsertim & temporibus, hæc nomina confuderunt. Quòd si acalanthis auis eadem quæ acanthis est, acalanthis autem κώδων, id est tinnula, obstrepera, loquax ab Aristophane cognominatur, vt supra citaui, non ineptè dixerit Pontanus. *De Lena Acanthide dicta Propertio.*

DE ACCIPITRE, IN CVIVS HISTORIA MVLTA *insunt communia omnibus auibus vncorum vnguium quæ ad prædam auium nutriuntur & instituuntur, accipitrum, falconum, aut aquilarum generis.*

A.

ACCIPITER auis rapax ab accipiendo nomen tulit, vel quòd in auspicijs olim accepta grataq; esset. Est autem nomen commune, & multa auium prædæ inhiantium genera complectitur, vt falcones, nisos, buteones, &c. Astures etiam de natura accipitrum sunt; Crescentiensis. Et alibi, Accipitres quidam sunt parui, qui communi nomine vocantur accipitres: & quidam magni, qui vocantur *Accipiter vnde dictus sit.*

Astures etiam dicũtur accipitres. astures. sunt autem ita congeneres vt magnus & paruus canis. Accipiter dicitur etiam astur ab astu naturali quem habet, quia semper ferè latet, & iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. Astures, id est accipitres Theodotion ad Ptolemæum regem Ægypti scribens, in falconum generibus collocauit, accipitres & omnes aues rapaces, quarum vsus est in aucupio, falcones vocans, Idem. Astures vulgo notæ aues sunt, sic nuncupatæ Firmico Matheseos quinto, qui & falcones non reticet, Cælius. Accipiter asterias est Aristoteli, quem nos asturem corruptè dicimus, Niphus. *Vide* infra in Capite de accipitribus diuersis. *Accipitrũ duo genera præcipua.* Accipitres ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. de hist. anim. 8.3. vnde apparet duo hæc genera præ cæteris, accipitris nomine simpliciter ferè nominari. Albertus in huius loci interpretatione palũbarium asturẽ facit: fringillarium verò, id est minorem accipitrem, nisum aut speruerium vulgò dictum. Michael Ephesius accipitrem palumbarium, falconem gentilem interpretatur, Niphus. Astorgios Pausanias ponit, quos Itali astures dicunt, Volaterranus. Ego in Pausaniæ libris hactenus hoc non legi. Torgos quidem vultures dici inuenio apud Hesychium, à Torgio Siciliæ monte, in quo nidificent. Astures ex genere infimo aquilarum vel miluorũ esse Paulus Iouius scribit. sed cum accipitrum generis eos esse inter omnes harum rerum peritos conueniat, cum aquilis aut miluis eos confundi absurdũ est. *De Tertiolo cur sic dictus sit.* Tertiolus (aliqui etiam *tricellum* & *trizolum* scribũt) vocatur mas in accipitrum & falconum genere. quia simul tres in nido nascuntur, duæ feminæ, & tertius mas: qui fœmina minor est minusq; audax & fortis. fœminæ quidem simpliciter accipitres aut falcones dicuntur, Crescentiensis. Tertiolum absolutè positum pro accipitre mare accipi obseruauimus: alioqui pro aliarum etiam rapacium mare vsurpatur, quæ ternos scilicet pariunt. nam tinnunculus (inquit Aristot.) fœcundissimus in hoc genere non parit supra quatuor. *Falcones.* Aquila, Theodotion, & Symmachus omnia accipitrum genera falcones vocant: & ea quatuor generibus dirimunt, asturem primæ quantitatis ponentes in genere primo: & asturem minorem quem tercellinum vocamus in genere secundo: & nisum in genere tertio, muscetum in quarto: Quibus nullo modo consentiendum. Nam tercellinus (qui sic vocatur, quoniam pulli tres in vno nido nascuntur, duæ fœminæ & tertius mas, Tardiuus) inuenitur in nido accipitris, & muscetus in nido nisi: Sexu enim duntaxat differunt, cum tercellinus mas sit, accipiter fœmina: & similiter nisus fœmina, muscetus mas, Alber. Crescentiensis accipitres mares, qui fœminis minores & inutiliores sunt, muschetos vocauit: nos Alberti sententiam & nomina magis probamus. Hoc admonendus est lector, quòd cum falconibus & accipitribus permulta sint communia, operæ pretium fore vt qui curiosius horum vel illorum historiam cogniturus est, vtranq; perlegat. sæpe enim authores communia quædam de vno tantum genere prodiderunt.

Nomina Hebraica. ¶ נץ, *nez*, Hebræis accipiter est. Rabbi Kimhi interpretatur auem quæ venetur, & ad dominũ suum redeat, vulgo dictam *sparuerium*: similiter R. Salomon Leuit. 11. Author Chaldaici dictionarij asturem exponit. Chaldaica interpretatio Leuit. 11. habet נבא, *naba*. Arabica באזי, *basi*, Andreas Bellunẽsis *albazi* interpretatur auẽ quę falco peregrinus vulgò dicatur. Persica מרן אן בז, *mar an bas*. Septuaginta

ginta ἱέραξ. Hieronymus accipiter. Deuteronomij etiam cap. 14. pro *nez* voce Hebraica LXX. verterunt κόραξ, id est coruus. Sed hæc vox omnino accipitrem significat, à qua forsitan etiam nisus Latina descenderit. videtur autem facta à verbo נצה, *nazah*, quod volare significat, quoniam hæc auis volatu plurimũ valeat. Iob 39. נוצה, *nozah*, vocabulum plumam significat, & nõ accipitrẽ vt quidam vertunt, Munsterus. Septuaginta relicta voce Hebraica νέσσα reddiderunt. פרס etiam, *peres*, Leuit. 11. & Deut. 14. accipiter exponitur vel haliæetos: à Iudæis vulgo בלאברן, Blafus. περκνὸς quidem vel περκνὸς aquila est venationi dedita: item περκὸς, aquila apud Macedones, Varinus. Plura de Hebraica voce *peres*, deq; Græcis περκνὸς & πέρνης, leges infra in Capite de accipitribus diuersis. *Thachmas* Hebraica voce, auis quædam est immunda & rapax, de qua Leuit. 11. hanc quidam accipitris genus, quidam lusciniam interpretantur. Munsterus. ¶ *Albasach* est auis quæ dicitur accipiter, Bellunensis. nos supra *basi* Arabicam, *bas* Persicam vocem esse diximus. *Albazi* & *falco sachari* & *albasach*, auium rapacium nomina leguntur apud Auicennam 2. 614. vbi vetus interpres habet, accipiter & cristatela (si rectè legitur. tinnunculum quidem accipitrem Italorum aliqui tristunculum vocant) & *basich*. Vocem *albazi* Bellunensis falconem peregrinum interpretatur. *Sarsir* Hebraicam vocem Prouerb. 30. alij aliter exponunt, vt recitabimus in Aquila. quidam autẽ אשטורגל, *asturgal*. sturnum aliqui conijciunt intelligendum, ego asturem malim. Pro *schachaph* dictione Hebraica Leuit. 11. Septuaginta *hierax*, id est accipiter vertunt. nobis bubo potius videtur. *vide* in Bubone. Ægyptij accipitrem *thaustũ* nominant, Ælianus. Apud Libyes: βάρβαξ vocatur, Hesych. Grecè ἱεράξ: & hodie vulgò γεράκι, quod nomẽ etiã falconi attribuunt. Accipitris nomen licet, vt dixi, veteribus plura genera contineat, apud recentiores tamen pro vno ferè vsurpatur, cuius hîc effigiem damus, in quo genere mas tercellinus vocatur. Alunnus tamen accipitrem Italicè simpliciter *terzolo* interpretatur, alij *sparauiero* vel *sparuiere*, quem vulgò nisum interpretantur. Accipiter Hispanis est *halcón*. Gallis, *austour*, mas *tiercelet*. Germanis, Habch vel Habich / vel Habicht: (mas verò qui minor est, das Häbchle) Flandris, Haffkin. Anglis *hawke* vel *hobie*. Illyrijs *gestrzab*. Polonis *zastrzamp*. Nuper quidam, qui animalium nomenclaturas scripserunt, accipitrem Germanis simpliciter dictum (Habicht) subbuteonem Aristotelis interpretati sunt, quibus ego non assentior.

B.

Accipitres fortiores maioresq; fiunt in regionibus aquilonem versus, Albertus. Et alibi, Omne animal abundat vbi copia fuerit cibi quo vtitur. quare cùm huius generis aues pascantur auibus, præsertim aquaticis, quæ & tardiores sunt ad volatum, & carnosiores ad escam: iccirco versus septentrionem accipitrum & falconum & aquilarum abundant genera, vt in Britannia, Suecia, Liuonia, & finitimis regionibus Sclauorum, Prutenorum & Ruthenorum. Et quia frigidæ sunt istæ regiones, & in terris frigidis nascũtur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, vnde audacia & feritas proueniunt: ideo etiam aues rapaces in iam dictis regionibus magnæ sunt, magisque rapaces & feroces. In alijs verò locis secundum proportionem vigor, audacia & ferocitas in eis spectantur. Inueniuntur accipitres in alpibus quibusdam nidificare, qui cæteris præferuntur, vt qui nascuntur in alpibus de Brusia in Sclauonia. boni etiam reperiri dicuntur in alpibus circa Veronam & Tridentum, Crescentiensis. In Helueticis etiam alpibus multi, ijq; magni & fortes capiuntur, cum alijs plerisq; tum Galanda monte Rhætico, inde Mediolanum & in Italiam delati magno venduntur. Tappius præ cæteris laudat Germanicos, præsertim in Marchia Westphaliæ captos, vnde (inquit) in Brabantiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros væneunt. Aduentitij accipitres etiam ex Creta importantur, Budæus. Astures & nisos circa Neapolin captos, multò maiores & præstantiores nostris (Helueticis) esse audio. Astures (inquit Crescentiensis) nascuntur in alpibus & nemoribus. Sunt autem super pulcritudine & bonitate asturum indicia eadem quæ de accipitribus traduntur. ¶ Accipitrum genera diuersa, quæ magnitudine, forma & venandi modo differunt, mox post communem accipitris historiam singillatim prosequemur. Astures (inquit Tardiuus) ex Armenia & Persia omnibus præferuntur: deinde è Græcia, tertio ex Africa. Armenijs oculi virides, sed præstant qui oculis & dorso nigricant. Persicus corpore grandi est, & bene vestito plumis, oculis claris, cauis: supercilijs pendentibus. Græcus capite grandi spectatur, & raris in collo plumis. Africano dorsum nigrum, & oculi similiter in iuuentute. nam ætatis progressu ruffescunt. Cęterum forma asturis laudatur huismodi: Astur boni ponderis esto, vt qui ex Armenia magna adfertur. In Syria aues quæ prędæ & aucupio seruiũt, ad pondus emuntur, eoq; maioris quò plus appenderint, colorem & alias earum conditiones parum curant. Albus astur obesior est, pulcher & facilis institutioni, sed inter cæteros infirmior. gruem enim capere non potest. sed quoniam in sublimi volat, & facilius fert frigiditatem in alto aëre, ad aues quæ altius volant capiendas probatur. Astur subniger, & cui plumæ à vertice frontem versus instar capillitij dependent, elegans est, sed parum fortis. Laudabilis forma asturis est, si caput sit modicum, facies longa & angusta sicut in vulture, & si similitudine aquilam referat: fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, caui, cum paruo orbe nigro in eis: nares, aures, cauda & pedes ampli: rostrum longum & nigrum: collum longum, pectus crassum, caro dura, coxæ longæ carnosæ & distantes: ossa crurum & genuum breuia, vngues crassi & longi: plumæ coxarum caudam versus latæ: & similiter plu-

Accipitrũ copia in septẽtrionalibus & frigidis regionib.

Accipitrũ seu asturũ formæ laudatæ descriptio.

mæ in cauda, quæ etiam subruffæ & molles præferuntur. Color sub cauda non alius quàm in pectore, probatur: & super singulis pennis in superiore parte caudæ aliqua diuisio. Color in extremis caudæ pennis niger esse debet circa caules seu lineas pennarum. Inter colores excellit ruffus qui vergit ad nigrum aut fuscum splendidum, &c. Signa in paruis asturibus laudantur hæc: oculi clari & ampli, item capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, digiti longi, pennæ breues & occultæ, pedes virides, vngues ampli & excarnes, concoctio facilis, excrementi meatus amplus, & excretio longius emissa. Si quæ nigredo in extremo rostro fuerit, bonum est signum. Damnantur tum in magnis tum paruis asturibus, caput magnum, collum breue, carnosum, molle, & plumis plenum: pennæ colli mixtæ & inuolutæ: coxæ breues & graciles, crura longa, digiti breues, color Bæticus nigricans, asperitas sub pedibus. Oculi rubentes instar sanguinis, nunquam quiescere, semper appetere pugnam, & de pertica in faciem astantis velle inuolare. improbantur & qui maciem ferre non possunt, & si obesentur, fugiunt. Timidus etiam, quòd vix possit institui, & manum aucupis fugiat. Item cui plumæ supra oculos dependent, & alba oculorum pars nimium alba est, color ruffus aut Bæticus clarus. His notis insignes plerunque mali sunt, & reuocati ad manum non redeunt. Si quando tamen huius formæ accipiter reperiatur bonus, illum planè optimum fore existimandum. Fit enim interdum, sed rarò, vt improbam quoque corporis speciem bonæ conditiones & virtutes sequantur. Placet accipiter, leuis, alacris, quique nõ facilè fatigetur, & aues magnas capiat. Hæc omnia Tardiuus. Accipitrum pulcritudo cognoscitur, si sunt magni, breues, paruo (& oblongo, Tappius) capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus magnis & expansis, pennarum colore nigro. Crescentiensis. Tappius præterea requirit in probo accipitre, collum paruum & longum, nares amplas, linguam & interiora oris nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas ferè vt gallinæ, cum pennis latis & validis: cruribus magnis, latis (seu planis) & altis, quæ versus coxas angusto interuallo distent, magno versus pedes, modicè inflexis: cauda oblonga, ruffa aut nigra: maculis in pectore fuscis, pennis dorsi puniceis quarum extrema albicent: plumis femorum giluis seu subruffis absque maculis: cauda etiam maculis quæ fulmina (forte *pectines* potius Germanicum Strål / homonymon est) picta referant insigni cum alijs diuersæ figuræ, Hæc Tappius. ¶ In accipitrum delectu primæ partes tribuuntur neanisco, id est iuueni, (inquit Demetrius Constantinopolitanus:) secundæ ophiocephalis dictis, quòd caput serpentium instar paruum & planum habeant. Rotundi & quadrati oblongis præponuntur. Nares sint amplæ, citrinus color in naso non admodum splendeat. talis enim accipitrem breuis futurum vitæ significat. Lingua optima quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partẽ alteram nigram, alteram albã habuerit: pessima ex toto alba. Est etiã is breuis vitæ, qui vulgò ἐλαιοφόρος dicitur, (à maculis in naso quas Græci elæas vocant,) Omnis laudatus accipiter pennas tredecim in cauda gerit, & in paruis digitis χιώματα, οὓς καὶ φασὶ βαρυθήρους εἶναι μάλιστα. Et rursus, Laudabilis accipiter caput habet paruũ, & superius planũ, (ὡς ὀξύλας καλούμενος ἀετὸς,) linguam nigram, eleas, id est maculas in naso nigras, pennas caudæ tredecim vel vndecim: in vnguibus veluti squamas (οἷα χαράγματα, ἤγουν εἰς τὰ χιώματα λεπίδας) instar cyprini piscis: & intrinsecus clauos habet post id quod cornu (κόρνον) vocatur tanquam perdix mas. Καλὸν δέ ἐστιν ἐὰν καὶ ἤγουν μακρὰν οὐκ ἐπιπολὺ λαγγίαν τὴν οὐρὰν ἔχῃ. Et mox accipiter laudatur οὐλοφάγος (forte ἐλαιοφόρος, quẽ tamen supra dixit breuis vitæ esse: sed rursus laudauit elæis, id est maculis in naso nigris insignem) id est qui grana tanquã milij nigra habet, vel qui circa vnguis radicem scissuram (χάραγμα) ceu lineam habet: vel infra alam pennam acutam versus latus aut humeros: καὶ ἐὰν τὰ βασιλισκάρεια μακρὰ ἔχῃ ἴσα τῶν προστελλάτων: καὶ ἐὰν ἔχῃ ἤγουν πτερὸν σκέπον λοχοχόρον τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ τὸ μέσον, Hucusque Demetrius. De accipitrum siue falconum natura, viribus, animiq; præstantia ex pennarum colore iudicãda, in genere dicemus in Hierofalcho ex Belisario. ¶ Accipitres in Ægypto minores quàm in Gręcia fiunt, Aristot. Accipitres magnitudine aquilis non inferiores sunt, Gillius. Non in hoc tantum, sed omni auium rapacium genere mas minor est, fœmina maior & fortior. Ferocia accipitribus non nisi diuino ex calore inest, qui quanto est in masculo vehementior, tanto minus virium sufficit ad crementum: fœminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim minus id naturæ calor intemperatus, Calentius in epistolis. Aues prædatoriæ colore variant, pro ratione loci & arborum. nam quæ in frutice spinoso aut acere (opulo) habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: quæ in fago, ad giluum seu pallidũ. In regionibus frigidis, & in rupibus accipitres maiores & fortiores fiunt, sed difficilius instituuntur quàm qui in loco calido nati educatique fuerint, Tappius. Quædam temporis ratione mutari videntur, vt accipiter, vpupa, & similes volucres, Theophrastus & author Geoponicorum 15. 1. Donatus mihi aliquando est accipiter totus albus, captus in montibus nostris, Augustinus Niphus Suessanus. Accipiter colorem oculorum mutat & rostrum, Physiologus. Accipiter totus est varius: sed primo anno fuluas & nigras habet maculas, deinceps autem maculis albis & nigris distinguitur, quæ albiores & nigriores fiunt cùm sæpius mutatus fuerit. Pedes eius crocei, vngues magni, sed non quanti aquilarum. Caput quàm aquilæ rotundius: rostrum curuum, & pro eius portione breuius quàm aquilæ, & longius quàm falconũ. In dorso paucas habet maculas albas, & plures nigras. Alas pro sua portione habet acutiores quàm aquilarũ genera, & minus acutas quàm genera falconum, Albertus. Accipiter auis est elegans, valido corpore, dorsi colore fusco vel subnigro, capitis fusco

Forma asturũ damnata.

In accipitrum delectu quæ obseruanda sint.

Generalis accipitrũ forma.

fusco dilutiore, pectore & ventre varius, oculis splendidis, rostro adunco, aspectu alacri, pedibus crassis, & vnguibus longis, Stumpfius. Accipiter eiusdem ferè figuræ est cum niso, qui Sperüerius vocatur, licet maior eo sit. Est etiam minor aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. In asture anterior pars capitis extensa paulatim angustior fit, & terminatur in rostrum, vt etiam in capite aquilæ, Idem. In asture anterior capitis pars paulatim extensa colligitur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput. falconis verò caput naturale non extenditur nec similiter se colligit, Albertus. Vncinatis vnguibus sunt quibus incuruum est rostrum, vt accipitres, aquilę, Ælianus. Ἱέραξ τὴν ἐπιρυγχίδα γεγάμφωκεν ὑπὸ τὴν γένυν, Innominatus apud Suidam. Rostra accipitrum nimis magna non probantur. accipitres enim parum leues arguunt, vt in Hierofalcho recitabimus ex Belisario. Accipitri ventriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Idem. Fel plerisq; toto intestino est, sicut accipitri, miluo, Plinius. Et alibi, Fel in quibusdam intestino tantum iungitur, vt columbis, accipitri. Accipitrum & aquilarum fel colore ærugineo est interdum, Galenus. Accipitris lien magnitudine deficit, Aristot. Et rursus, Accipitribus, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat. Asturis & nisi cauda dependet, Albertus. Apud Demetrium Constantinopolitanum & alia quædam partium accipitris rariora nomina leguntur, superius à nobis memorata: & hæc, Ὀβελοὶ ὀνύχων, mucrones vnguium. Ἐλάτα, vel, ἐλατῆρες τῶν πτερῶν ἢ τῆς οὐρᾶς: maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt, (Schwingfedern): vt καλύπηρας (aliàs καλύπτηρας) minores. Verba eius de accipitre in caueam incluso subscribam: Καὶ ὅταν γένηται λιπαρὸς πάνυ, καὶ ἄρξηται ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ῥίπτειν τοὺς καλύπηρας, καὶ τότε λοιπὸν μαδίζει ὅλα τὰ πτερὰ τῶν ἐλατῶν παρὲξ ὀλίγων καλυπτήρων τῶν ἐγγὺς τῶν ἐλάτων. Et alibi, Πρὸς θραυσίπτερον ἱέρακα: Ὕδατι γλυκεῖ καὶ θερμῷ συχνῶς τοὺς (τὰς potius in fœminino) ἐλάτας αὐτοῦ διάβρεχε. Et rursus, Ἐὰν ῥευματισθῇ ὁ ἱέραξ τοὺς ἀγκῶνας, ῥίπτει αὐτοῦ τὰς ἐλάτας. Item, Προσέχων ὥστε μὴ βλαβῆναι αὐτοῦ τοὺς ἐλατῆρας τῶν πτερῶν, ἢ τῆς οὐρᾶς. Hinc & προτελλάτα, vel potius πρωτελάτα vox composita videtur, & ex maioribus alarum pennis primas ac longissimas significare, quas & ocyptera nominari censeo. nam, vt Scholiastes Aristophanis scribit, pennarum aliæ πτίλα, vocantur, (minores scilicet molliores que, plumæ potius dicendæ:) aliæ πτερὰ, id est pennæ simpliciter. aliæ ὠκύπτερα, maximæ scilicet, in quibus ad pernicitatem volandi præcipua vis. Ἐπὶ τοῖς σοῖς ὠκυπτέροις γελῶ, Aristoph. in Auibus. Porrò ἀλειπταρέαν partem in orthopygio pustulæ instar eminentem interpretor, sic dictam fortassis quòd humorem album & pinguem contineat. Ἀλειπταρέα ἐστὶ τὸ ἐπάνω τῶν ὀπισθίων τὸ ἐξισάμενον, ὅπερ τινὲς καλοῦσι κριθὴν, Demetrius. Hoc est, Aliptarea pars est supra crura (sic interpretor τὰ ὀπίσθια in auibus) quæ eminet, hordeum nonnullis dicta. Hac parte inflãmata vel tumescente aues quædam morbo acuto pereunt, nostri morbum auium vocant. ¶ Asturis & nisi cauda dependet (ob longitudinem scilicet) quod in falconibus improbatur, Albert. Accipitrum caudæ tæniis quibusdam transuersis distinguuntur, & cruribus quàm buteones breuioribus sunt.

Caput. *Rostrum.* *Ventriculus.* *Fel.* *Lien.* *Cauda.* *Pennæ.*

C.

Aues omnes quarum adunci sunt vngues, carnibus vescuntur, vt genera aquilarum, miluorum, accipitrum & falconum omnium, Albertus. Accipiter auidissimè & raptim cibum suum deuorat. Auium quas ceperit cor nunquam edit: idq; nonnulli in coturnice & turdo, alij in alijs obseruarunt, Aristot. Auium non edunt corda, Plinius. Accipitres nũquam auium corda, veluti religione quadam constrictos, edere accepimus. Ælianus. Albertus contrarium scribit: Si quid (inquit) de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant. aliquando cerebrum è capite extractum vorant, reliquo corpore reiecto. Idem coredulum auem facit quæ venatione viuat, & corda eorum quæ venatur edat, de reliquo corpore parum accipiat: quasi idem planè coredulus qui accipiter sit. *Vide* infra in *a*. Sed Albertum reprehendit Niphus, cor auium ab accipitre, quas rapuerit, gustari negans. Nullum genus accipitrum aut falconum ad reliquias prædæ suæ reuertitur dum syluestre est: nec vllum ex eis insidet cadaueri, sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albertus. Accipiter nullas fruges exedit & conficit, sed & carnes vorat, & sanguinem exsorbet, ijsdemq; suos alit pullos, Ælianus. Accipiter syluestris adhuc prædatur aues domesticas, vt gallinas & anates, quas statim deuorat. Capit etiam cornices, & huiusmodi. Quum lepores capit, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro prædam tenet: tum quàm primum potest oculos eius eruit, & interficit. Cicuratus autem etiam magnas aues inuadit, audaciam acquirens ab adiutore homine: nempe gruem, anserem, ardeam, & alias huiusmodi aues. Absq; negotio quidem rapit anatem maiorem, & mergum, & fulicam: easq; etiam in satis magna copia, Albertus. Plura de accipitrum cicuratorum cibo dicemus infra capite quinto. Vescuntur etiam muribus. Accipitres nobiles aquilonares maximè delectantur cancris, quos tamen non venantur: & ideo cicurati isti melius quibusuis alijs aues magnas capiunt, & cancrorum cibum à dominis præmij loco accipiunt, Albertus. Soli sui generis aues deuorant, *vide* in *D*. ¶ In hieroglyphicis legitur accipitres aquam non bibere, sed sanguinem, Cælius. Ὅσα τῶν πτερωτῶν τὴν ἐπιρυγχίδα γεγάμφωκεν ὑπὸ τὴν γένυν, οἷά ἐστιν ἀετὸς, ἱέραξ καὶ κεγχρηΐς, ἀλλά τε τὰ μὴ πίνοντα, Suidas in Γαμψώνυχος, vnde locum in voce Ἐπιρυγχίδα corruptum restitues. At Gillius bibentes eos facit, his verbis: Accipiter si corpus (hominis defuncti (attigerit, ieiunus manet: neq; si vnus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: quòd sanè existimet illi vnico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius vsu auferens: Sin

Quibus vescãtur accipitres. *Corda nõ edunt.* *De potu accipitrũ.*

plures homines irrigant, videns affluentis aquæ copiam, velut ab eis inuitatus, libenter bibit. ¶ Accipitres ad libidinem ſunt inflammatiſſimi, Ælianus. Accipitres etiam ſpecie diuerſi inter ſe coire putantur, Ariſt. Coëunt etiam cum aquilis & ſpurias aquilas gignũt, Idem. Quo tempore aues libidine accenduntur, quicquid rapacium auium eſt, vt falcones, ſacri, & aliæ, cum aſture congregantur. hinc fit vt pro diuerſitate parentum audacia & fortitudine multum inter ſe differant, Tardiuus. Accipitrum minimo ſimilis eſt cuculus magnitudine atq; volatu, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. Vnde putauerunt aliqui cuculum ex accipitre fieri immutata figura. Sed ita ferè euenit vt ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum vocem emiſit cuculus, niſi perquam paucis diebus. Aliquando tamen vnà viſi ſunt & cuculus, & ſimilis ei accipiter. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus viſus eſt, quod nulla auis ſuo in genere ſolet facere. Imitatur autem accipitrẽ non alio quàm colore, niſi quod hic maculis diſtinguitur ceu lineis: cuculus velut punctis, Ariſtot. Coccyx (inquit Plinius) ex accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, niſi perquam paucis diebus: ipſeq; modico tempore ęſtatis viſus non cernitur poſtea. Eſt autem neq; aduncis vnguibus ſolus accipitrum, nec capite ſimilis illis, neq; alio quàm colore, ac rictu (aliàs victu) columbi potius. Quin & abſumitur ab accipitre, ſi quando vnà apparuêre, ſola omnium auis à ſuo genere interempta. Accipitres (inquit Ælianus) ineunte vere delecti ex omnibus duo in Ægyptum ablegantur, ad ſpeculandas inſulas quaſdam deſertas quæ Libyæ adiacent. Ij autem vbi reuerterint, præeuntes eò, alios deducunt: quibus duobus cæteri peregrè illius profectionis feſtum agunt. Cùm ad eas inſulas peruenerunt, quas illi duo ſpeculati commodiores ſibi indicarunt: hîc in multa quiete, & tranquillitate pariunt, & excludunt, paſſeresq; & columbas venantur. pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad volandum in Ægyptum abducunt, tanquam ad paternas ſedes. Accipiter cùm ex ſeſe tria oua peperit, vnum ſolum ſelectum alit, alia duo frangit, quod ipſum eo tempore facit, cùm vngues amiſit, quòd tres pullos tum alere nequeat, Gillius. Tria aut quatuor oua parit, aut vt plurimum quinq;, Albert. Vicenis diebus incubat, Ariſtot. & Plinius. ¶ Accipiter locis ſaxoſis & arduis nidulatur, Ariſtot. Genus eorum quoddam nidos facere in petris excelſis præruptiſq; aſſolet, Idem. Noſtrates etiam obſeruarunt eos nidulari in aſperis & altis rupibus inter vepreta, quandoq; ſuper arbore, acere præſertim, aut quercu, aut fago, & ſuper abiete aliquando vel pinu. In Inſula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Maſſyliæ humi fœtificant, nec alibi naſcũtur illis aſſueti gentibus, Plinius. ¶ Θάσσονας ἰρήκων. Homerus Iliad. ν. Accipiter velociſſimè volat, nec niſi in primo ſui motus impetu rapit, poſtea lentius volat: quòd ſi in principio fruſtretur, ab auis perſecutione ceſſat, & in aliquam arborem inſidet tanta nonnunquam indignatione vt ad dominum reuerti recuſet, Creſcentienſis. Et rurſus, Quantum poteſt ad rapiendum prope terram volitat, ne ab auibus, quibus inſidiatur, videri poſſit. Solus & abſq; ſocio volat, quòd prædæ participem non admittat, Idem. Omnes accipitres volant iuxta terram, Albertus. ¶ Accipitres cæteri hyeme abeunt præter æſalona, Plinius. ¶ Sonus falconum vt plurimum craſſior & prolixior eſt, & ab acuto in grauius procedens quàm aſturum vel niſorum, Albertus. Accipiter pipat, Author Philomelæ. Ῥύζειν verbum per onomatopœiam factum de accipitrum voce in Polluce legimus. Accipitres, atq; oſſifragæ, mergiq; marini, Longè alias alio iaciunt in tempore voces, Lucretius. ¶ Gallus Indicus perinde vt accipitres acri atq; acuto videndi ſenſu viget, Gillius. Accipiter oculos habet celeriter mobiles, εὐκινήτους, Ariſtot. in Phyſiog. ¶ Accipitres pennas mutant inter ſolennes D. Walpurgæ, & D. Iacobi dies, Tappius. Accipitres ſimul in continuo vitæ tempore exuunt: aliæ quædam aues ſucceſſiuè hoc faciunt, ſicut pica &c. Albertus. Cùm primum pennas mutârit accipiter, formoſior euadit: & ſimiliter omnes quæ ad aucupium adhibentur aues, ætatis progreſſu ſubinde pulchriores fiunt, Stumpfius. Diuus Gregorius author eſt, accipitrem vbi conſenuit & pennis ſe grauatum ſentit, ad Solis iubar conuerti, præſertim auſtro flante: tum corporis meatibus calore patefactis, alas tandiu vibrare, donec pennæ veteres defluant: ſic nouas renaſci, & ſenectam eius renouari, Tappius.

Libido & coitus. — *Cuculi ſimilitudo cum accipitre.* — *Partus & educatio.* — *Nidus.* — *Volatus.* — *Vox.* — *Viſus.* — *Pēnarum mutatio.*

Quæ ad accipitrum valetudinem, & morbos eorumq; curationem ſpectant, ad caput quintum referre placuit.

D.

Homines quorum oculi fuerint mobiles, præcipites (ὀξεῖς) & rapaces iudicantur, argumento accipitrum, Ariſtot. in Phyſiognomicis. Accipiter eiuſdem ferè conſuetudinis eſt & rapacitatis vt aquila, Alber. Auis eſt iracunda, quamobrem ſolitariè volat præterquam tempore coitus, Idem. Iſidorus accipitrem auem regiã eſſe ſcribit, & animo planè regio præditã. Eſt enim animoſus, & magis animo quàm vnguibus armatus, ita vt animi fortitudine in eo compenſetur quod corporis magnitudini deeſt, quod ferè etiam in paruis hominibus contingit. Quamuis enim pectus ei anguſtum & modicæ carnis ſit, in illo vno tamen vnguibus & roſtro neglectis confidit. Eſt & hoc fortitudinis ſignum, quòd in ſublimi & patente longè lateq; aëre prædam inuadere non dubitat, Tappius. Accipiter præ cunctis auibus fortis & intrepidus eſt, & omnes impugnat, etiam corpore maiores, Stumpfius. In hoc genere nobiliores, prædam non tam propter eſcam quàm auiditate gloriæ petunt, & ipſa crudelitate delectãtur, Albertus.

Rapacitas. — *Fortitudo*

¶ Aucupes fide digni in ſuperiori parte Germaniæ, quæ Sueuia ſuperior nuncupatur, narrauerunt nobis

Quædam ad mores & ingenium accipitrum pertinentia.

nobis ſe aliquando ingreſſos in penitiſſimũ ſyluæ locum vt caperent aſtures, inueniſſe aſturem magnũ, ætate valde prouecta, & præ ſenio ferè canum, in cuiuſdam arboris ramo. & cum paulatim accedentibus ipſis non fugeret, tandem cæcum eſſe propter ſenium deprehendiſſe. itaque latentes obſeruare voluiſſe vnde nam viueret: vidiſſeq; paulò pòſt accipitres duos iuniores, qui carnes ex præda allatas minutatim diſcerptas ei adminiſtrarint, Albert. Olores & accipitres ſoli aues ſui generis deuorant, Eberus & Peucerus, ſeducti à Plinio. Plinius autem Ariſtotelis verba non intellexit: quibus Ariſtoteles probat cuculum non eſſe generis accipitrum, cùm ab accipitre deuoretur, id quod nulla auis facit. nulla enim ſui generis aues vorat (cygnis exceptis.) Accipitres tum aſtures tum ſparuerij (id eſt maiores & minores) pullos ſuos volantes cibant ferè menſis ſpatio, & poſtea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas viuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantq; pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam volaces & ad capiendum idonei fuerint, relinquunt eos. Hæc quidem ita ſe habere non ex aucupibus tantùm accepi, ſed etiam ipſe expertus ſum, Albert. Niſus, ac tertiolus locum deligunt, in quo aues captas quotidie deplumant, multaq; cura mundant, quandiu compares aues incubant, quibus & eas miniſtrant, Alexander quidam author obſcurus. ¶ In inſula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Maſſyliæ humi fœtificant, nec alibi naſcuntur, illis aſſueti gentibus, Plinius. Et mox, In Thraciæ parte ſuper Amphipolim homines atque accipitres ſocietate quadam aucupantur, &c. vt in *E.* referam. Accipitrum genus eſt quod eſcæ illecebris capitur, iiſdemq; manſuefactum, poſtea nunquam abſcedit ab eo quem experitur in ſe benignum, Ælianus. Accipiter Ægyptius mitis eſt præter alios qui alibi ſunt, Strabo lib. 17. Accipiter auem quam ei ſors ſub noctem offert, tota nocte ſub pedibus tenet, tandem oriente Sole licèt famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliâs obuiam habuerit, non perſequitur, Phyſiologus. *Vide* infrà in *H. d.* aliqui hoc de Niſo ſcribunt, vt Albertus refert, qui an id verum ſit expertum ſe negat. Hierofalchum aliqui ſcribunt venire è locis transmarinis inter greges anſerum ſylueſtrium, & ex iis vnũ noctu protrudere ſub pedes ſuos vitãdi frigoris gratia, alterum interdiu vt veſcatur dilaniare. ¶ Hieracium herbã accipitres ſcalpendo, ſuccoq; oculos tingendo, obſcuritatem cùm ſenſere diſcutiunt, Plinius.

¶ Accipitres aiunt à cordibus tanquam ſacro quodam initiatis ſe ſuſtinere. nunquam enim auium corda, veluti religione quadam conſtrictos edere, Gillius: *Vide* ſuprà in *C.* Hominem mortuum ſi inhumatum perſpexerint, iniecta gleba humare dicuntur: & ſi illos hoc ipſum Solon, ſicut Athenienſes non facere inſtituerit, Gillius ex Plutarcho de Iſide. Homini inſepulto deſuper puluerem iniiciunt, Tzetzes 61. Accipitrem Ægyptij Soli acceptum putant, cuius totam naturam aiunt ex ſanguine & ſpiritu conſtare: & hominis miſericordia eum affici, & mortuum lugere, ac in oculos eius terram aggerere, in quibus ſcilicet Solis lumen habitaſſe exiſtimet. Eundem (accipitrem) compluribus annis viuere arbitrantur, & poſt vitam vi quadam vaticinandi pollere, & à corpore ſolutum ſumma ratiocinandi & præſagiendi ſcientia præditum eſſe. τελεῖν τε ἀγάλματα καὶ ναοὺς κινεῖν, Porphyrius libro quarto de abſtinendo ab animatis. Accipiter ſi corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet. neque ſi vnus tantum aquam in ſulcum deriuet, aquam guſtat: ſed tantum ſi plures, vt in *C.* recitaui ex Gillio.

Accipitris hoſtis aquila.

¶ Accipiter bellum gerit cum aquila, Textor. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas viderit geſtare lora pedum, cibi (prædæ) aliquid eſſe putans: quare eas capere conatur, vt coniicimus. nam in deſerto (vbi hæ aues feræ ſunt & ſine loris) nõ inuadit eas, Albert. Noctuæ à cæteris auibus infeſtatæ auxiliatur accipiter collegio quodã naturæ, bellumq; partitur, Plinius. ¶ Accipiter congrediens cum aue quæ dicitur *kokye*, vincitur: ipſa tamen pugnam non incipit, Obſcurus quidam ex Ariſtotele. Accipiter ab omnibus quibus inſidiatur inſtinctu naturæ cognoſcitur, & cùm eum vident aut ſentiunt (aues,) garriunt, fugiunt, & ſe quantũ poſſunt occultant, Creſcentienſis. Anſeres & canes & magnas ſtruthiones nihili faciunt, contrà accipitrem vel multò minimum formidant, Ælianus. Lepus vocem accipitris exhorret latitans, Volaterranus. Columbis ineſt quidam & glorię intellectus, noſſe credas ſuos colores, varietatemq; diſpoſitam. quinetiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq; ſulcare. Qua in oſtentatione vt vinctæ præbentur accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, qui non niſi ipſis alarum humeris eliditur, alioquin ſoluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit. Ob id cum iis habenda eſt auis quæ tinnunculus vocatur, defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum vt viſum vocemq; eius fugiant, Plinius. Columbæ fœtæ emiſſæ, propter pullos quos habent, vtiq; redeunt, niſi à coruo occiſæ, aut ab accipitre interceptę: quos columbarij interficere ſolent, duabus virgis viſcatis, &c. vt in *E.* referemus, Varro. De columbario aut potius palumbario accipitre, infrà in peculiari capite agetur. Accipitres alij non niſi ex terra rapiunt auem: alij non niſi circa arbores volitantem: alij ſedentem ſublimi: aliqui volantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex iis pericula, viſoq; conſidunt, vel ſubuolant, cõtra naturam eius auxiliantes ſibi, Plinius & Ælianus. Plura vide infrà in capite de accipitribus diuerſis. Diſtinctio generum ex auiditate: alij non niſi ex terra rapiunt auem: alij non niſi circa arbores volitantem: alij ſedentem ſublimi: aliqui volantem in aperto, Plinius. Venandi differentia in accipitre notatur. neque enim ſimili modo æſtate vt hyeme rapit, Ariſtot. Albus color in columbis à quibuſdam

Quib. infeſtus ſit accipiter.

non nimium laudatur, nec tamen vitari debet in ijs quæ clausæ cõtinentur. nam in vagis maximè est improbandus, quòd eum facillimè speculatur accipiter, Columella. Et alibi, Albæ gallinæ propter insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur. Si accipitris vocem audierint incubantes gallinæ, oua vitiantur, Plinius. Vestibulum in quo aues aluntur, retibus munitum sit, ne aquila vel accipiter inuolet, Columella. Omne ornithoboscîon apricum eligi debet, intento supra rete, quod prohibet gallinas extra septa volare, & in eas inuolare extrinsecus accipitrem aut quid aliud, Varro. Primam coturnicum (quum vere ad nos redeunt) terræ appropinquantem accipiter rapit, Plinius. Alauda in segetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum constituit, Gybertus Longolius. Nessotrophium (id est locus vbi anates aluntur) contegitur clatris superpositis vel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolãdi potestas sit, Columella. Accipitres crocodilorum hostes sunt, Ælianus, vt pluribus referam in *h*. Accipitres serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, vllâve alia mala bestia latere potest, Ælianus. Buteo genus auis, qui ex eo se alit quod accipitri eripuerit, Festus. ¶ Chamæleonti vis maxima contra accipitrum genus. detrahere enim supràvolantem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. Vite nigra si quis villã tinxerit, fugere acciptres aiunt, tutasq; fieri villaticas alites, Idem. Accipiter odit radicem syluestris asparagi, Textor. Accipitrem panis necat secundum Augustinum, Physiologus. Os tibiæ accipitrum si ad aurum admoueatur, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum Heracleotem lapidem sua vi prædicant quasi prestigijs & captionibus ferrum ad se attrahere, Ælianus.

Accipitri inimica sunt Chamæleon. Vitis nigra. Radix syluestris asparagi, Panis.

E.

Authores qui de accipitribus scripserunt.

Aquilæ, Symmachi & Theodotionis epistolæ extant apud Ptolemæum Philometorem regem Ægypti, in quibus de moribus & remedijs auium rapacium in genere tractatur, Albertus. De struzeria, sic vocant aucupium per accipitres, multi & magni libri extant, Tortellius in Orthographia vbi de Horologio. Nos nuper Demetrij cuiusdam Constantinopolitani librum Græcum, quem ille ad Imperatorem Constantinop. scripsit, de accipitrum educatione & cura, doctissimi Augustæ Vindelicorũ medici Achillis Gassari beneficio nacti sumus. Albertus Magnus libro 23. voluminis sui de animalibus, multa de accipitribus & cæteris rapacibus auibus conscripsit & ex alijs scriptoribus collegit, videlicet ex epistolis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis: item ex Guilielmi cuiusdam libro, & altero Falconarij Friderici Imperatoris. Petrus Crescentiensis etiam in opere de agricultura quædam de hoc genere auium scripta reliquit: deinde Belisarius Aquiuiuus Aragoneus Neritinorum dux: & nostra memoria Eberhardus Tappius Lunensis de ijsdem librum Germanicum condidit: & Guilielmus Tardiuus Gallicum ad Carolum octauum Gallię regem. Nec dubito quin aliæ etiam lingue, præsertim Italica, eiusdem argumenti libros habeant. Nos quæ apud iam dictos aliosq; authores reperimus, pleraque omnia ab eis mutuabimur, remedijs tantum ad singulos morbos pertinentibus exceptis: quòd ea persequi velle cùm ex alijs quibusdam, tum ex Demetrio maximè, nimis longum foret. Quæ tamen apud Albertum, Petrum Crescentiensem & Belisarium remedia inueniuntur, ponemus omnia.

Quomodo accipiter sanus ab ægroto discernetur.

¶ Empturus accipitrem certis notis sanum ab ægro discernet. Accipiter igitur ægrotans (inquit Albertus) pennis & alis quodammodo inhorrescit, alæ ei dependent, clamosus est propter sensum doloris. cibum sæpius reijcit incoctum: Struma afficitur, & interdum repletione vt homo, quo tempore obtusius cernit, grauis ac piger ad volandum est. cibum fastidit, somni & quietis cupidus est, prædam obiectam negligit, & in terram residet: reuocatus cum esca ad manum domini non citò reuertitur, vocatus non respicit vocantem, Hæc Albertus. Columbæ bibendum infundito vinum vetus odoratum admixto asaro, (Græcè ἄσαρ scribitur:) deinde columbam accipitri obijcito, qui si æger fuerit non attinget eam, Demetrius. Vel accipitrem humi pone iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas quantum potes eleuato, vocatoq; accipitrem. qui si continuò ad manum aduolârit, sanum esse iudicabis: secus, ægrotum, & non emendum, Idem. Vel, scobem ferri bene tritam accipitri obijce cum carne qua solitus est pasci. hanc si deuorârit, partes eius interiores infirmas esse conijcies. Quòd si aliquando à deglutita ferri scobe ossa eius vel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuisse conijcies, auxilium verò ex hoc ipso remedio maximum ei futurum expectabis. Vel, Pulmone ouillo adhuc calente ciba accipitrem, & si nihil incommodi inde senseris, interiora eius sana esse credito. Si verò deterius habuerit, & ægrè concoxerit, signum est eum ægrotare. & postridie inuenies eum tristiorem. Hunc ne emito: si verò tuus sit, idoneam curam ei impendito, Hucusque Demetrius. Signa sanitatis in auibus rapacibus à Tardiuo hæc referuntur: Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum, nec densum: Si turundos ingestos (de quibus infrà dicemus, Galli curam vocant) non humidos sed siccos, aluo reiecerit: Si super pertica tranquillè se gesserit: Si rostro alas suas repurget ab inferiore parte vsque ad summam: Si pennæ eius veluti vnctæ splendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si venæ duæ quæ in radicibus alarum sunt motu moderato pulsauerint, Tardiuus. Et rursus, Accipitrem (aut quamuis auem rapacem) calore externo affici intelligitur, si os aperiat, lingua tremat, & anhelus sit, &c. Frigoris verò signa sunt, si oculos claudat, pedem alterum eleuet, plumis inhorrescat. Defatigatus aut æger notatur, si os clausum fuerit, alæ dependeant, & crebrò respiret per nares. Deniq;

morti vicinus, si alui excrementum viride redditur, & quum in perticam ipse volatu se eleuare non potest.

Nidarius accipiter quis dicatur. Sorus. Nidularius. Ramalis. Hornotinus. Annicu-lus.

Accipiter qui de nido extractus fuerit, nidarium vocant, præ cæteris laudatur: & dominũ raro deserit: similiter ramarius, hoc est qui de nido egressus de ramo in ramum matrem sequitur, optimus esse solet. Secundi meriti est sorus dictus, captus scilicet postquã nidum reliquit, antequam pennas in feritate mutaret. Qui verò post id temporis captus fuerit, raro consueuit cum hominibus viuere vel morari. si tamen permaneat, bonus est. quia in feritate fuit solitus aucupari. & quantò animosior videtur & audacior in opere ac meliorum morum, tantò ab expertis melior iudicatur, Crescentiensis. Nidularios mansuefactarij vocant, qui ex nidulo rapti sunt, & domi adoleuerunt. Ramales qui iam ferme adulti & nido oberrantes, ramulatim volitantes capiuntur Hos (vt arbitror) præferunt. celeritate enim nidularijs præualent. Nidularij vt obsequiosissimi, sic deterrimi. Peregrini vt in primis volucres, sic contumaces & maiore negotio curabiles, vt qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum: hornotini præstantissimi putantur, id est qui antequam deplumescant mansuescunt. anniculi, id est deplumes, bimi, trimi & deinceps ad obsequium redigi non possunt, Budæus in Pandect. Rob. Stephanus *ramâge* Gallicè dictum interpretatur accipitrem, qui aliquandiu liberè volârit, sed is potius sorus fuerit. In nido captum *nieds* nominat, Tardiuus eundẽ *nyais*. Illum qui nuper nido egressus pauco tempore matrem suam volando de ramo in ramum secutus est, *branchier*, id est ramarium. nam Galli ramum *branche* appellant. Tardiuus rectè accipitrem *branchier* & *ramâge* eundẽ facit: Sorum verò dictum ait à colore quem Galli *soret* nominant. Est autem sorus qui aliquãdiu liberè volauit, sed antequam pẽnas mutaret hornotinus adhuc, id est primo anno captus est. Tappius nidarium Germanicè vocat ein Nistelfing/ramariã ein Estling, sorũ ein Wildfang. nostri nidarium ein Nestuogel/ramarium ein Astuogel.

De captura accipitrum.

¶ Accipitres, falcones & omnes aues rapaces, item auiculæ minores, quomodo capiantur retibus, tum magnis quæ parietes, tum minoribus quæ araneas vocant, Crescentiensis scribit libro decimo operis de agricultura, capitibus 21, & 23. Accipitres nondum adulti facilè capiuntur: rete sublime tenditur, & post id alligato graculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ accipitrem vocat, donec is propior factus graculum conspiciat, in quem conspectũ mox inuolans intricatur & capitur. Sic etiam nisi & musceti capiuntur, Stumpfius. Columbæ fœtæ emissæ, propter pullos quos habent, vtique redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ: quos columbarij interficere solent, duabus virgis viscatis defixis in terrã inter se curuatis, cum inter eas posuerint obligatũ animal, quod intercipere soleant accipitres, qui ita decipiuntur cùm se obleuerint visco, Varro. ¶ Visco (inquit Crescẽtiensis) capiuntur accipitres cæteræq; aues rapaces. In terram duæ vel tres infiguntur virgulæ inuiscatæ, parum distantes, & ad se inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur auis aliqua, vt colũbus, vel pullus, vel caro, aut mus pro miluis & quibusdam alijs auibus rapacibus quæ talia petant, ad quæ cùm aues venerint, capiũtur cordulis. Circa principium Propontidis in alto quodam colle inuenimus aucupẽ, qui speruerios migrantes (Gal. *esprefiers passagers*) capiebat circa initium Maij, quo tempore alibi aues pleræq; circa nidos suos (& incubationem) occupantur. Aduolabant illi & milui à dextro latere maris magni, &c. *Vide* Bellonij singularia 209.*a*. ¶ Falcones & aquilæ capiuntur apud nos in nidis, per hominem fune lõgissimo de rupe submissum, Albertus. Accipitrum pullos aliqui è nidis scalis oblongis ad arbores appositis non sine periculo eximũt. Sic autem captorum enutritio periculosa simul & molesta est. Nam & tenera pullorũ corpora facilè ægrescunt: & si præter spem conseruentur, toto die miserabiles voces ædũt. est quando ne noctu quidem intermittant, & improbam istam consuetudinem perpetuò clamosæ retineant, Demetrius. Apud eundẽ alios quoq; modos diuersos, accipitres capiendi, reperies, cũ fistula, reti, visco: ex quibus ille imprimis mirabilis, quo capitur accipiter ab homine supino iacente, ita vt totus paleis aut herbis integatur, manu sinistra auẽ (gallinam aut columbam) teneat, & fistula vocet accipitrem, quẽ cùm aduolârit dextera apprehẽdat, & fascijs ritè obligatum in tugurio condat.

De ratione accipitres nutriendi.

Accipitres nidarij & ramarij (inquit Crescentiensis) nutriuntur bonis auibus & carnibus pluries & indie paulatim in hora vt magis dominũ diligant. Possunt etiã eis dari oua in paropsidibus fracta & agitata, & in aquam feruentẽ proiecta, & postea digitis simul cõstricta. Idem fit in soris à principio, sed cùm omnino iã cicures facti sunt, semel tantũ quotidie pascendi sunt post tertiã, absoluta cõcoctione scilicet, non prius: quod per gutturis vacuitatem cognoscitur ab expertis. quòd si cibus de gutture vsq; ad diem sequentẽ non descenderet, tãdiu etiã sine cibo relinquantur. Si verò de gutture descẽderit, bis die cibum offerre poteris securè: nisi velis eodem die aut sequẽte ad aucupium accedere. tunc enim accipitrem famelicũ esse oportet, vt auidius in prẹdã ruat, & facilius ad dominũ redeat, Hæc ille. Carnes (inquit Demetrius) accipiter edat recentes: & si necesse fuerit, intra biduum mactatas: nũquam verò ante triduum. Talis enim caro & calculum & omnem morbũ pestilẽtem & corruptionem inducit. Sint autem carnes agnorum, ouium, hircorũ, boum & porcorum: cum pilis, si animalia adhuc tenera fuerint, sin adultiora, absque pilis. Quòd si accipitres labore attenuati fuerint, per vnum aut alterũ diem tantùm prẹbeantur. nam si pluribus diebus eis vescantur, efferatur animis, & calculi in eis generãtur. Dandę igitur prædictæ carnes diebus alternis. bubula enim plurib diebus

ſumpta cruditatem facit. caprina verò concretos in ventre calculos probè diſſoluit, ſed ſtomachum aquoſum reddit & appetẽtiam deijcit. Ouilla ſubinde data, calculos gignit. quare ſanguinẽ hircinum recentem, vt primũ à mactatione coiuerit, dare oportet, vt qui calculos maximè ſoluat: & ab hoc vno adamantem lapidem vinci aiunt. Leporina cũ ſanguine data ſine oſſibus & medullis, prodeſt. Illa verò (oſſa & medullas) deuorata vermes in vẽtre auis generare aiũt, vnde illa aucupe cauſam ignorante intereat. Ceruina ad ſatiem concedi non debet. eſt enim difficilis concoctu. Poteſt etiã vrſina, ſi contingat, pauca & calida pręberi. Copioſius enim ſumpta etiam hæc plurimum grauát. Catulorum verò ſeu canicularum ſanguinem totum calidum vnà cum carnibus edant. conducit enim vt ſoluãtur qui in ventre coierint calculi vt hircinus quoque. Murina ſola etiam quotidie data, aut ſaltem alternis diebus, iuuat, vnà cum pilis, omnibus interaneis vtilis. phlegma enim & bilẽ purgat, fluxiones pituitoſas reprimit, calculos ſoluit, coryzam ſeu grauedinem inſtantem pellit, ſtomachum diſſolutum corroborat: in ſumma, omnino ſalubris eſt accipitri. In auiũ genere vtiliſſima columba, alis & pedibus minutatim conciſis, licet ſitim ad breue tempus moueat. Corui cor, cerebrum, iecur, & perparum de pulpa pectoris conceduntur: ſanguis omnino vitandus eſt, vtpote ſalſus & pernicioſus accipitri, ſicut omnia ſalſa. Idem de cornice dicimus. Oſſa etiam & interiora relinquẽda. vrunt enim & nimiam ac noxiam ſitim excitant. Cæterum anatis caro omnis & ſanguis conducit maximè. itẽ gruis, & anſeris, ſed abſq; multo ſanguine. nam ſi copioſum anſeris ſanguinem ſumpſerit accipiter, corde grauatur: & ſicut homines ebrij vim rationis obtundunt, & temere ſe gerũt, ſic accipiter antequã concoxerit ad venatum ineptus eſt. Ardeolæ cerebrum cũ corde & iecinore edat, ſi opus ſit. ne ſcilicet triſtetur accipiter ſi nihil de ſuo labore præmij ceperit, & alacrior ad prædam fiat. carnes cæteras tanquam noxias relinquat. Lari etiã, ſi fortè capiatur, cor cũ ſanguine & paucis de pectore carnibus edat. reliquę enim eius partes viroſæ graueſq; ſunt. De mergo ad ſatietatem edere poteſt. eſt enim auis hæc dulciſſima & facilis concoctu. Otidis etiam & picæ caro tota vtiliſſima eſt. præterea palũbis, merulæ, & gallinæ, ſi tempeſtiuè dentur, carnes maximè iuuant. caput tamen pedes & alas adimito gallinis, ne auẽ domeſticam edere ſe intelligat, & neglectis deinceps auib. feris circa caſas volitet, Hucuſq; Demetrius 1.27. Et cap. 22. Caro (inquit) non ſemper prodeſt. Suilla tũ datur accipitri cum macilentus fuerit. obeſat enim omnino, præcipuè verò hyeme datur cum frigore læſa & cõſumpta fuerint accipitrum corpora. Bubula rarò conuenit. eſt tamẽ apta ad purgationem, pondere ſuo auis aluum deprimens, ſi aſtricta fuerit. datur autem bis, aut vt plurimum ter menſe. Caprina & ouilla omni tempore cõueniunt. Præ omnibus quidem vtilis eſt cibus de pullis columbarum, ſi calidi edãtur, tum æſtate tum hyeme. Καὶ ἡ συνεχὴς δὲ ἀποβολὴ τῶν πτερῶν τῶν ὀρνίθων, (locus eſt mutilus.) Cæterum corui & cornicis carnes tanquã omnino noxiæ nunquam dari debent. Anſeris verò caro perutilis eſt. His addemus reliqua etiã ex eiuſdem demetrij præcedentibus aliquot capitibus quę ad cibũ accipitris pertinent.

De modo & quantitate alimentorum accipitris.

¶ De modo & quantitate alimentorum accipitris cap. 19. Edat accipiter lance appenſam carnem, ſcilicet ouillæ vncias nouem, caprinæ vnc. decem, hircinæ nouem, ceruinæ octo, leporinæ quinque, de ſue magna ſex, de porcello ſeptem, de catulo octo, vrſinæ ſex. De auibus verò, vt grue, anſere, perdice, palumbe, turture, merula, ſturno, ſatiari eum licet, diligẽter & ſubinde cauẽdo oſſa, aut pilos aut pennas. Oportet autem accipitrem non prius moueri quàm excrementa illą vomitu reiecerit. Imperitus quidem auceps hoc tempore auem ægrotare ſuſpicabitur, quòd ſegnior facta ſit & cibum faſtidiat. Cęterũ pennas, oſſa & pilos vnà cum carne deuorari perutile fuerit. Nam cum aſperæ & ſiccæ hæ partes ſint, pituitã ſtomacho inhærentem abradunt, & ſecum educunt: vnde accipitrem à difficilibus morbis ſeruari cõtingit.

Quomodo nutriri debeat.

¶ Quomodo nutriri debeat accipiter caput 20. Nutriẽdus eſt accipiter hora quarta poſtquam geſtatus fuerit, deinde ad perticam (contũ) ſuam religandus donec concoxerit. Pertica ſit ex phillyrea (philyra potius, id eſt tilia: aliqui perticam ex acere ſiue opulo laudant,) æqualis, neq; craſſior iuſto, neq; tenuior. Quod ſi ægrè concoquat, in offam carnis (vnamquanq;) maluę ſatiuæ (folium) tenerum indito, vt ſimul deglutiat. hoc etiam prodeſt accipitri qui pennas ſuas offendit. Tempore hyemis pridie antequam ad venationẽ exeas, dabis ei σίλιν τὸ λεγόμενον γηπόνομον (ſile vel ſeſeli intelligo,) & aloën puram pro magnitudine auis, nempe ſi magna ſit, inſtar fabæ: ſi minor, inſtar ciceris. Purgari etiã debet ſumpto mure, vel oleo bono, vel melle.

De ijs quibus abſtinere debet.

¶ De ijs quibus abſtinere debet accipiter caput 21. Carnẽ olidam cuiuſcunq; animãtis ne dederis accipitri. parit enim luẽ peſtilentem, & lapides: & interanea eius putredine afficit, vnde auis ſubitò perit. Carnem etiam cũ ſale non dabis. Sal enim in corpore accipitris diſſolutus, vitalem eius ſpiritum extinguit. Idem ſine carne per ſe datus, viſcera accipitris perdit. Pinguedo etiam carnis de quocũq; animali, cibo accipitris nõ cõuenit, quòd facultatem concoctricem impediat, & ſtomachũ remittat ſeu laxet. Deniq; oleum accipitri contrarium eſt, propter admixtum ſalem, Hæc omnia Demetrius.

¶ Auibus rapacibus (inquit Tardiuus) præter cibũ conſuetũ interdum dari debet modicum de coxa aut collo gallinæ. hic cibus enim auẽ corpulentam reddit. Inteſtina gallinæ cum plumis deuorata dilatant inteſtinum auis infimum, quo excrementũ redditur & humores reduntantes exiccant. Carnes inſalubres ſunt frigidę, & caro bubula, ſuilla, aliæq; difficiles cõcoctu, maximè verò animaliũ quæ libidine agitantur, ex quorum carne ſumpta nonnũquã moritur auis aucupe cauſam ignorante.

Caro

Caro gallinæ non cõuenit aui. nam cùm frigida ſit, ventrem eius turbat: & quoniam dulcis & lauta eſt, cùm gallinæ ferè vbique reperiantur, auis deſiderio harum deliciarum, ſi inter volandum gallinam conſpexerit, præda relicta ad illam ſe conuertet. Quòd ſi hoc vitio laborare auem animaduerteris, paſces eam paruis auiculis, & columbis vbi primum volare incipiunt, aut hirundinibus paruis. Columbæ adultæ & picæ (atqui Demetrius picam laudat: ſed differentia fortè eſt reſpectu ætatis) caro amara & noxia eſt. Nocet etiam vaccina, quòd ventrem laxet, non quidem qualitate, ſed pondere ſuo. Quòd ſi penuria melioris deteriore carne auem paſcere oportuerit, lauetur illa aqua tepida, & parum in ea reponatur: deinde exprimatur, ſi hyems fuerit: ſin æſtas, refrigeretur. non tamen nimium exprimatur. aqua enim pondus addit carni, & vt citius per gulam deſcendat efficit, & inteſtina dilatat, & craſſos humores ſi qui inſunt expurgat. Non omnis autem caro, ſed ea tantum quæ craſſioris ſucci eſt, lauari debet, & præberi illo tẽpore tantum quo auem purgare & attenuare viſum fuerit. Reliquo omni tempore bonis & calidis cibis eam alemus, ſine pinguedine, ſine venis & neruis. Cum paſces eam, non permittes eam auiditati ſuæ, ſed intercipies, vt per interualla modicè quieſcat. ſic enim ſuauius edet. Interdum ei ſubtrahes carnem antequam ſaturetur, & eſum eius retardabis. Sed cura ne videat carnem, & auido ad eam motu fatigetur. Deniq; fac vt paruas auiculas deplumet, vt ruri facere ſolet. ¶ Accipitres (inquit Tappius) optimè aluntur carne & minutis auiculis. Columbæ nondum adultæ, & gallinæ pectore diſciſſæ laniatæq; in duas partes, calidæ adhuc nõ parum eis ſapiunt. Vidi etiam aucupes quoſdam in aliarum carnium & auium inopia, catulos accipitribus in cibum mactaſſe. Cerebrum auium commendatur, vtpote laxum & facile concoctu. Medulla ex cruribus præfertur. Pinguedo etiam (Demetrius omne pingue vituperat) ex calidis auibus ſumpta conducit, & venas & oſſa purgat, & pennas valde confirmat. Inteſtina dari non debent pro alimento, ſed tantum cùm ventrem & corpus purgare libuerit. Lingua optimè quidem ſapit accipitri, ſed cæteris alimentis poſtponi debet. Cor ſanè præfertur, & nihil eo ſuauius guſtat accipitres, quod Ariſtotelem, Plinium, alioſq; ignoraſſe miramur, qui accipitrem corde abſtinere falsò ſcribunt. Pulmo etſi non admodum lautus ſit, facilè tamen cõcoquitur, iecur difficulter. Renes & lien improbantur. Alæ de gallina calidæ abreptæ coxis præferuntur. Coxæ quidem frigidæ potius dari debent, ſed in aqua calida recalfactæ: & ſimiliter venter ac lumbi, quæ partes ſi abſq; aqua calfiant, inſalubriter alent, Hæc ille. ¶ De cibo & potu accipitris diximus nonnihil etiam ſupra cap. 3. Mutationis pennarum tempore quomodo nutriendus ſit, inferius dicetur. ¶ Accipiter ſi ſæpe ſanguinem auium biberit, vires acquirit & audaciam ac deſiderium capiendi, Albertus ex Aquila, &c. Accipitri dum nutritur non debet negari aqua frigida: nec multum coniungantur alæ eius niſi pendeant, Ex eodem, &c. Ponuntur aliquando accipitres in riuulum fluentem vt lauent, quod ſi tum biberint, Germani ſuo vocabulo eum haurire dicunt, ſchöpffen.

¶ De mutatione pennarum in auium rapacium genere, quam noſtri vocant muſſen/ Galli *muer*. Auiarium vel cauea cui includuntur mutationis tempore à Demetrio ἔγκλειστρα vel ἔγκλειστρον, οἴκημα, οἰκίσκος, & μοῦτα nominatur. Vnde verbum etiam μουτεῦσαι, vel μουτῶσαι apud recentiores: pro quo Demetrius ἀποβάλλειν τὰ πτερά, μεταβάλλειν, ἀλλάττειν, ῥίπτειν, πτεροφυῆσαι, μαδίζειν. Accipitres anniuerſaria cura plumas in auiariis amittunt, Budæus. Accipitres (inquit Creſcentienſis) mutantur ſingulis annis. Debent autem poni menſe Martio vel Aprili in gabia (cauea) magna de induſtria ad hoc facta, expoſita ad Solem in loco calido, vt iuxta muros plagæ meridionali oppoſitos. Et perficitur mutatio pennarum eius principio Auguſti, & in pluribus in medio, & quibuſdã in fine. In quibuſdam verò non perficitur omnino. Ad hoc conducit, ſi bene paſcantur bonis carnibus, præcipuè auium, & ouis, vt ſatis pingueſcant. Sic enim optimè mutant. Quidam conferre aiunt ſtelliones, teſtudines & lacertas in cibo. Sunt qui eos deplument, vt nouæ pennæ citius ſubnaſcantur. ſed multi hoc modo iam læſi & perditi ſunt, Hæc ille. Cùm mutare pennas inceperit, exime eum ab omni labore & abundanter ciba. quoties enim eſurierit, tot ſigna fracturarum vel fracturas habebit in pennis. Conducunt etiam hoc tempore glebæ (ceſpites) virides ſubſtratæ pedibus, & Solis calor moderatus. nimius enim æſtus nocet, Albertus. Accipiter tempore mutationis pennarum (vt prolixius diſſerit Beliſarius) cibis calidis, id eſt auibus viuis paſcatur: idq; in loco à ventis & frigore tuto, eodemq; tranquillo, & à ſtrepitu remoto. Iam cum eis ſic incluſis exercitium negetur, ne in otio cibis nimium ſaturati de valetudine periclitentur, alternis diebus modò ſolidioribus cibis modò fluidis alantur. quum verò alarum pennas principaliores mutauerint, ſolidiores dandi ſunt cibi, offaq; veſperi: dummodo accipitris deinde guttur diſcerptis auium collis impleatur. Cæterum qui ex ipſis pinguiores euaſerint, nimiumq; ſaturi cibo, (adeò vt cibum reſpuant) pipionibus non omnino pennatis paſci debent. hi enim & palato magis ſapiunt, & facilius concoquuntur.

De pẽnarum mutatione in accipitribus.

¶ De eadem ex libro primo Demetrij. Quomodo poſt venationem tractandus & nutriendus ſit accipiter, (tempore mutationis,) & qualibus auiariis includẽdus, Caput 15. Quum iam tempus fuerit (abierit,) venationis auium, quando ſcilicet peregrinationem ſuam perficiunt anſeres, anates, grues, & aliæ aues, auceps quotidie exeat ad aucupium coruorum & cornicum, earumq; auium quæ regionem nõ mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio ſe exercens, vſq; ad tempus includendi accipitris. Deinde auiarium paret egregium

Quomodo tempore mutationis tractandus ſit accipiter.

& peramplum, aut saltem mediocre & quod includendæ aui satis capax sit, cuius ostium Solem orientem spectet. Debet autem id virgis septum esse, non vitro clausum, ita vt & satis sit luminis, & nullus aui exitus pateat. Vitrum enim statim effringit, aduolans scilicet, ludens & allidens se. Vitro fracto vel auolat, vel vitri fragmentis vulneratus perit. Sit autem in medio auiarij pertica transuersa cui insistat. Aqua etiam perpetuò adsit in vase ligneo, quotidie mutanda. Vas neq; profundum esto, neq; omnino nimis exigua cauitate: sed latum amplumq; & moderatè cauum, ne dum lauat accipiter pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur. Sic inclusus vescatur carne calida: aut saltem ante diem vnum mactata. Dabis etiam alternis diebus suillam de porcello, in auiario. iuuat enim. & similiter alternis columbas, mures & catulos pro more obijce. Item senecta anguis minutatim concisa, vt fieri solet, & carnibus admixta iuuat, ac optimè promouet mutationem pennarum. Aliud. Testudinem in locis siccis captam adempto cortice supinam accipitri edendam appone. qualitas enim carnis eius & succus cõducunt, & mutationem pennarum totius corporis accelerant. Præter hæc nihil aliud tentabis in accipitre incluso. nam imperiti quidam pẽnas cum dolore euellunt, cùm longè satius sit, secundum naturam per victus rationem ac sine dolore id moliri, vt pennæ paulatim defluãt. In cauda tantum, si quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim nec vlla vi extrahes, & ne sanguinem elicias cauebis. hic enim si fluat, vt pennæ distortæ subnascantur efficit. Quòd si accipitrem penitus mansuetum desideres, vt cùm ad venatum prodieris non multo labore opus sit, vnum & alterum diem de manu eum pascito: deinde carnem in pertica ei alligato vt inde petat, ne humi posita sordes terræ adhæreant & auem lædant. Sic nutriri solitus cicur manebit, & cùm tẽpus postulauerit promptus erit, nec multo labore ad correctionem egebit. Debet autem, cùm ab auiario eximitur, eodem modo institui ac cicurari, quo nouelli & qui primũ venari incipiunt. Mutatis iam pennis formosior fiet. Cæterum caudam primo anno magnam habent accipitres, secundo minorem, reliquis deinde semper æqualem, ita vt neq; crescat neq; decrescat.

Quomodo & qualibus caueis includendus sit.

¶ Ex alio libro Græco rudiore, quomodo includendus sit accipiter, & qualibus caueis. Vtile fuerit à septentrione simul & meridie, vel ab ortu & occasu lumina seu fenestras habere caueam, vt auis mediocri & temperatè calida aëris constitutione fruatur. Oportet etiam perfectam & amplam esse caueam, vt duas aut tres perticas (contraria) capiat, per quas accipiter transilire & vbi libuerit insidere queat. Plurimum enim hoc exercitio proficit. Porrò cùm accipitrẽ pascere volueris vt pennæ ei decidant, purgatione ad hoc præscripta (inferius cap. 25. vt conijcio, quam nos quoq; infra inter purgationes ponemus) vtere: Et in nares eius diligenter infla, vt ne minimum quidem sordium relinquatur in temporibus eius. Postquam verò purgatus fuerit, fac vt saltẽ per quinq; dies satietur perdicibus. & noctu cælo sereno sub dio ipsum colloca, ita vt nullã prorsus fumi acrimoniam percipiat. Saturato iam perdicibus dabis suillam, donec abundè corpulentus fiat & pennas alarum, quas καλυπτῆρας vocant, sponte abijcere incipiat. Tum deinceps reliquas quoq; pennas detrahito, exceptis elatis, id est maioribus alarum pennis, & paucis quæ iuxta elatas sunt calypteribus. Quòd si bene pastus fuerit, sine dolore pennas remittet: Quo facto vinũ astringens ore haustum insperge in loca pennis nudata, ne sanguinis fluxus sequatur. Tum in pertica eum per vnum aut alterum diem siste: deinde in caueam dimitte, & vas rotundum suppone in quo lauetur, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis, aquam autem perpaucam contineat ab initio cùm auis primũ immittitur, nempe ad duos vel tres digitos, vt bibere tantum possit, non etiam lauare. Vbi verò pennas eius iam pulchrè subnasci videris, tum vas implebis aqua vt etiã lauet. Est autem aqua quotidie mutanda, & vas diligenter lauandum. Nam si excrementum in vas inciderit, & auis ex illa aqua vel biberit vel lauerit, statim coryza infestante interit. Auis ex manu aucupis edat in cauea carnem omnino puram, & plerunque calidam. nam si carnem sordidam ingesserit, calculi innascũtur & perit. Quòd si non ex aucupis manu, sed (vt quidam faciunt) perticæ alligatam carnem ederit, breui efferatur, & hominem accedentem videns, in cauea perturbata seipsam offendit, & planè fera redditur: & si iam pinguis fuerit, facilè in morbum incidit.

De accelerando pennarũ defluuio.

¶ De accelerando pennarum defluuio, & accipitre citius è cauea eximendo, Caput 17. Si auis inclusa caueæ tardius remiserit pennas, victus ratione adhibebis huiusmodi: Primũ cibos ei præbebis vt prædictum est: deinde aquam bibendam nullam dabis, & post septem dies lixiuium factum de cinere è sarmentis vitiũ puro, absq; alia materia admixta, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam aquam apponant, aut eius loco salsam. Lixiuio quidem de sarmentis, vt dictum est, apposito, siue inde bibat accipiter, siue lauetur tantum, corpore eius relaxato pennas omnino facilius mutabit. Quòd si inde biberit, nunquam laborabit calculo. Pennis iam reiectis aquam puram, vt prius, iterum dato. Aliud ad idem. Semen agni seu viticis contusum macera in aqua dulci. eam colatam in potu dato columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, deinde accipitri laniandam obijce. Aliud. Lacertã viridem in olla noua cum aqua probè decoquito. deinde in mortario contere, & in vase aliquo cùm decocto suo permisce aquam aliam tepidam affundens. In hanc aquam demersum accipitrem laua, & citò abijciet pennas. Aliud. Opobalsamum carni quam edit frequenter permisce. Aliud. Lacertam minutatim discinde, ita vt ne possit carnem apprehendere vnguibus, sed ore tantum sumat. nam si vnguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor vnguibus nocet constringendo eos. Aliud. Pullis hirundinum frequenter pasce accipitrem.

¶ De ca-

¶ De eadem ex lib. 2. rudiore, (quem cum Demetrij libro manuſcriptum habemus Græcè,) cap. 53. Vt accipiter mutet, Priuſquam ipſum in mutam, id eſt caueam immittas, caput eius extende, (ἐκπίναξον,) & cum aqua ſiue decocto lupinorum (hoc ſuprà contra pediculos faciendum præceperat) ablue, & ſic demum in caueam immitte: in quam arenam inijcies & pumicem (ἵνα τρίβῃ τὼ μύστακον: fortè, vt affricet roſtrum,) & menſam rotundam impones: & per dies decem pullum columbæ dabis: (ſingulum nimirum quotidie.) Si tardius mutet, pellem ſerpentis tritam & carni inditam in cibo da- aut lac edendum à potu. Auguſto menſe quotidie aquam appones. Cæterum antequam eum è cauea eximas diebus decem antè quotidie ingreditor prope eum, ne ſi ſubitò eum è cauea auferas, aufugiat & auolet. Varij modi ad promouendam accipitris mutationem. Lacertos virides viuos (vel μυστροὺς, vel σαβάθιν) vel mures vel ciconiam, vel turturem ei in cibum dabis tertio quoq; die. Aut lacertos virides in Sole ſicca, & tritas cum ſuilla miſce, quã accipiter deuoret. Cùm verò iam mutauerit accipiter aqua marina calida pēnas eius foueto per triduum, vel cum aceto acerrimo calefacto. Et rurſus cap. 80. Accipitrem de cauea exempturus, ante lucem cum ipſo obambula: & antequam Sol oriatur ad perticam eum repone. Veſperi verò lucernam huc illuc (ante ipſum) mouebis, & geſtabis ipſum donec illuceſcat.

¶ Vt auis mutet pennas ſuper manu, inquit Tardiuus, quò melius cicuretur, nec metuat ſibi ab hominibus, nutrito ipſum in manu, nunc hoc nunc alio cibi genere, ſubinde mutans, frequentius tamen illum cibum præbebis quem ipſa prætulerit. Mane & veſperi eam geſtato. Tempore calido pone ipſam in domicilio frigido, in quo pertica ſit ſuper qua volare poſſit pro arbitrio. Si inquieta fuerit in manu, afflato in roſtrum eius, & ſub alas, & per reliquum corpus. Ferè aũt non eſt irrequieta, niſi cùm incipit pennas abijcere. Cùm igitur abijcere iam cœperit, include illam in domicilium iam dictum, & ceſpitem herbæ viridis ei ſubſterne & ſabulũ. Aquam ſemel ei per ſeptimanam appones. Sic rectè mutabit, & bona euadet. Quòd ſi velis vt auis ſine carnis eſu pēnas mutet, vitellum oui duriuſculè coques, tum in aqua refrigerabis, & abſterges ouum. Et quando primum auem eo paſcere volueris, vt facilius aſſueſcat, miſcebis vitellũ cum ſanguine gallinæ aut alterius auis. Mutatio pennarum auis perfici debet in loco incluſo, ſolitario, à puluere & fumo immuni: & quò nullus ſit gallinis acceſſus, ne pediculis eorum decidentibus auis inuadi poſſit. Locus hic meridiem verſus ne pateat, ventos ac pluuiam vitandi cauſa. Impones aũt ſabulum, & tertio quoq; die herbas recentes, ſalicum frondes, (& huiuſmodi quæ refrigerent:) & ante auem vas aqua plenum ad bibendi lauandiq; vſum. Auem in domicilium mutationis immiſſurus, à pediculis prius libera: Eandem cùm exemeris purgato medicamentis, vt in capite de purgatione docetur. Roſtrum ei acuendum vngendumq; eſt. Pennas ſeu plumas ſub collo & cauda ei demes. Tempore mutationis per dies ſeptem pullis columbarum vnà cum ſanguine cibetur, deinde per tres alios carne macerata parum in vrina. Vt bene ac citò mutet, paſcatur carne erinacei ſine pingui: Aut glandulas quæ in collo ouium ſub auriculis ſunt minutatim inciſas cibo eius immiſce, vt quoquo modo deglutiat, ſiue ſponte, ſiue aliqua inuentione tua. Et cùm pennas iam abijcere inceperit, ne amplius dederis, ne fortè nouas etiã pennas cum veteribus amittat. Aut pro glandulis iam dictis carnem murium maiorum (rattos vocant) vel talparum butyro vnctam triduo ei dabis. Deinde fruſtulum de carne ſerpentis præbe vnà cum pelle, nempe tres paruos globulos, inter caput & caudam. Vt quælibet auis bene mutet, paſcito eam catulina lardo perfuſa, ex illa canis parte quam Galli *mulettam* vocãt: & poſtea eandem partem in fruſta ſeu bolos diſſectam præbe. nam hic cibus maximè ei ſecundum naturam eſt. Quum pennæ iam defluere inceperint, carnem qua veſcitur vnge oleo ſeſamino. ſic enim pennæ craſſiores molliores q; naſcentur. nam ſicciores facilè rumpuntur. Non eximes aũt eam à domicilio mutationis, donec pennas omnes probè mutauerit. Quòd ſi pennæ ſubnaſcantur macræ, ſiccæ, & breues, & auis non abundârit pingui eis alendis ſufficiente, nutries eam pipionum & aliis calidis carnibus. Si quæ pennæ non exciderint, aut male natæ fuerint, vngantur oleo laurino, quod & veteres defluere facit & bonas ſuboriri. Si quid incommodi vel morbi ingruerit aui inter mutandum pennas, præſtabit medicamenta omnia (pro mutatione inſtituta) differri donec conualeſcat. nam ea quę mutationem pennarum promouent, naturæ eius contraria ſunt. ¶ Si auis (rapax fœmina, mutationis tempore) oua in ventre gignat in domicilio mutationis vel alibi, ægrotat aut mori periclitatur. Signa autem ſunt hæc: Anus ei inflatur & rubeſcit, nares etiam & oculi inflantur. Dabis igitur ei præſeruandi cauſa poſt Martium menſem auripigmentum piſi quantitate cibo eius permixtum: ſic deſiderium iſtud amittet. Et caro qua veſcetur per octo aut decē dies abluatur liquore illo qui de vitibus recens putatis deſtillat. ¶ Auis à mutationis tempore corpulentior facta, ſi aërem & ventum frigidum ſentiat, irrequieto corporis motu ſe calfacit. eſt autem periculum ne ab aſcititio iſto calore refrigeretur & fortè moriatur. Geſtabis igitur eam placidè & extra calorem, capitio inuolutam, (capitium, id eſt capitis tegmen noſtri in accipitre vocant haub / Galli *chapperon*.) Et quoniam obeſus & ferocior factus eſt, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, in capite de purgatione deſcripto. Paſces autem pulmonis ouilli ſegmentis, tandiu lotis donec ſanguinem & ſuccum omnem amiſerint. ſic enim maciem aui conciliant. Perticam eius fimo pingui aut quauis pinguedine inunges vt lubrica fiat. ſic alligata ſuper eam auis noctu, cùm firmo gradu inſiſtere nequeat & ſubinde labatur, nõ poterit ſomno frui, vnde macreſcet & mitior fiet. Sed fac vt diligenter alliges, ne auolet. nam ſi nimis obeſus ſit, nec ſatis purgatus & reuocationi obediẽs,

Accipitris ægrotantis tẽpore mutationis, ſigna & remedia.

Ratio accipitres poſt mutationem tractandi.

auolabit. ¶ Auis si post mutationem cibum fastidiat, appetitum ei hoc remedio excitabis: Aloën citrinam tritam misce cum succo brassicæ rubræ, & inde infarci intestina gallinæ in imo ligata, quæ accipitri glutienda dabis. Deinde manu gestabis vsq; ad transactam meridiem: Tum bono recentiq; cibo, postridie gallina eum pasces. Deinde aquam vt lauet appones. Hoc remedio (ex aloë) vermes etiam de corpore accipitris exiguntur, Hæc omnia Tardiuus. ¶ Astures (id est maiores accipitres,) mutantur vt accipitres, Crescentiensis.

DE RELIQVA TRACTATIONE ACCIPITRVM AVIVMQVE RAPAcium, & mansuefactione, & ipso aucupio.

Ratio admiranda aucupãdi per accipitres in Thracia.

¶ Aucupij genus per accipitres, hodie vbiq; gentium notum & frequentatum, mirum est priscis inauditum fuisse. neq; enim Aristoteles neq; Plinius, qui genera aquilarum accipitrumq; tradidêre vsquam eius rei meminerunt, nec alius prorsus veterum scriptorum qui extant, vt arbitror. Iulius tantum Firmicus lib. 5. cap. 8. mentionem eorum facit, qui tempore Constantini Imperatoris fuit, Constantini magni filij. Quin & Plinius lib. 10. ita inquit, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atq; accipitres societate quadam aucupantur. hi ex syluis & harundinetis excitant aues, illi superuolantes deprimunt. Rursus captas aucupes diuidunt cum eis, Budæus in Pandectas. Addit Plinius, Traditum est missas in sublime ibi (aliâs sibi) excipere eos, & cùm tempus sit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem. Mihi postrema illa verba, & cùm tempus sit capturæ, non suo loco collocata videntur: Aristoteles enim in Mirabilibus narrationibus pueros in Thracia scribit cùm auiculas aucupantur, accipitres asciscere (παραλαμβάνειν) socios, & cùm in locum capturæ commodum peruenerint, καλεῖν τοὺς ἱέρακας ὀνομαστὶ κεκραγότας, id est, accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius verò ab ipsis accipitribus clangore suo ac volatus genere (volant enim deorsum persequentes) homines ad occasionem inuitari sentit. quod etsi verum esse videtur, non suo tamen loco & ordine à Plinio scribitur. Primum enim accipitres vocantur, deinde auiculæ exturbantur, (vel contra,) tertio auiculæ ab accipitribus homines clangore & volatus genere inuitantibus deorsum impelluntur, quarto ab hominibus capiuntur, postremò pars earum præmij loco in sublime accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod Aristoteles in historia animalium lib. 10. cap. 36. dixit, ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων· οἱ δ᾽ ὑπολαμβάνουσι, quæ verba Gaza præteriit. Thraciæ parte (verba sunt Aristotelis ex loco iam citato, Gaza interprete) quæ olim Cedropolis vocabatur, homines societate accipitrũ per paludes aucupantur. Cùm enim ipsi lignis, quę tenent, arundines & fruteta mouerunt, quo aues euolarent, accipitres desuper insectantur: quorũ metu aues perculsæ terrã repetunt. mox homines percutiunt baculis, itaq; capiunt. tum partem earũ quas ceperint auiũ, accipitribus impartiuntur. Atqui in libro Mirabilium, non ἐν τῇ Θράκῃ τῇ καλουμένῃ ποτὲ Κεδροπόλει, sed Περὶ τὴν Θρᾴκην τὴν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως legimus. ego posteriorem lectionẽ malim. legimus enim Amphipolim Thraciæ vel Macedonię ciuitatem esse, vel inter vtranq; sitam. Cedropolim verò in Caria ponunt authores. Circa Thraciam (inquit Aristot. in Mirabilibus) quæ supra Amphipolim est rem prorsus admirandam, & ijs qui non viderint incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è vicis & agris vicinis ad aucupiũ auicularum egressi, accipitres sibi socios assumunt. Nempe cùm ad locũ capturæ aptũ peruenerint, accipitres clamando nominatim vocant: qui audita puerorũ voce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta, vbi pueri eas baculis percussas capiunt. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quòd accipitres quascunq; ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cùm pueri ex omnibus captis parte tantum aliqua accipitribus reddita discedãt. Gillius in Æliano suo aliter: Accipitres, inquit, in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupãdi coire: homines explicatis retibus quiescere: accipitres autem superuolantes exterrere aueis, ac intra retia cõpellere. Thraces si quas ceperint aues, cum accipitribus partiri, eosq; tum ad aucupij societatem fidos habere: Sin cum his earũ partem quas ceperint auium, non cõmunicauerint, dissociari atq; distrahi. Nota & exercita priscis Romanis & Græcis venatoria fuit: at volatile aucupium, cuius est hodie studium flagrantissimum, atq; omni organo oblectandi animi instructissimũ, antiquitas ipsa nunquam suspicata

Artificiũ aucupãdi per accipitres veterib. ignotum.

est. Quod certè mirum videri potest, quum in tantum hodie creuerit id aucupandi artificium, vt nec ardeæ nec milui intra nubes cõditi, euadere humanas manus possint: imò verò quum huiusmodi alites sublimipetæ, cum genere illo prædonum in nubium superficie tanquam in theatro commissi, spectaculum suæ necis præbere adigantur aucupantium oculis: sic vociferantibus auiariis dimicantes certamine atroci & capitali, quasi lanistis imperantibus: vsqueadeo pollet hominum artificium in auctorandis accipitribus, & ad venatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium, Budæus in Philologia. Et rursus, Aucupandi disciplinam (ait) non leuiter colui & exercui: libensq; nunc ipse, sed animi tantum causa, spectare alites illos prædones in campestri & lacustri riualiq; aucupatu soleo. Qui venatus tamen quidam sublimis videtur magis esse, aut volaticus, quàm aucupium: tametsi in vtroque ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm voluptati aucupandæ aurium & oculorum. Nam vt in syluestri venatione omnes aditus ceruis liberæ fugæ pandimus: sic in illa sublimi & aërea, miluos & ardeas non humi captare, non in volatu depressiore opprimere, aut incautis anteuertere solemus:

ſolemus: ſed alite prius emiſſario generoſo more vtimur: imbelli quidem illo, ſed tamen eas aues anfractu inaniter infeſto conſectante & territante, quoad ſublimes euaſerint: quum interim prædones illos alites ſiniſtro brachio geſtemus, obnuptis capitulis, nec antè manu mittamus, quò ſublimius ſit aucupium & cæleſtius, Hęc Budæus. Apud priſcos nullum exemplum fuit domuiſſe aues ad venandum. Venabantur illæ ſuapte natura ſibi, nunc etiam nobis. quæ diligentia aut exercitatio adeò increuit, vt in artem & quidem non paruam euaſerit, ſtudium nobilium hominum ac diuitum: ſicut pauperum ac tenuiorum illud, quod nec ipſum affirmem olim in vſu non fuiſſe, noctua, aſione, vlula, alijsq; quibuſdam volucribus captare alias volucres, quod propriè aucupari dicitur. nam alterum magis venari eſt. hoc inſidioſum, illud violentum. hoc ex occulto, illud ex aperto. hoc blanda ſpecie decipiens, illud etiam antequam noceat minans, Tortellius in Orthographia in mentione Horologij.

Ratio domandi & cicurandi accipitres. ¶ Aues rapaces cicurare primus inueniſſe dicitur rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam accipitrum & falconum, & quomodo cicurandi & ad prædam inſtruendi eſſent, & quibus remediis curandi. Hunc alij multi ſecuti, plures ipſarum auium rapacium addiderunt, Creſcentienſis. Accipiter facilè domatur, præſertim fœmina. mas enim plerunque aliquanto moroſior eſt, Stumpfius. Caueat dominus accipitris ne quo modo lædat eum: ſed cùm viderit eum paratum & volentem ſtare ſuper manu vel pertica, ſuauiter tangat ipſum: & eleuet, ſi pendet. & quantum poteſt conſideret mores & voluntatem eius, & per omnia ipſius voluntatem ſequatur. Et ſemper in manu eum cibet, nec vlla in re ei reſiſtat. eſt enim hæc auis ingenij perquam iracundi. Mœrentem ad aucupium ne emittat, niſi viderit prædæ auidum, & maximè ad graculos & garrulos. Sed neque nimis è longinquo eum emittat. nam cùm aſſequi auem non poteſt, ſæpe indignans recedit, & aliquando in arborem deſcendit, nec ad dominum vult redire. Cauendum etiam ne dominus accipitrem nimium fatiget, neq; tam auarus ſit circa coturnicum aut aliarum auium acquirendam multitudinem, vt accipitrem lędat, vel ad indignationem prouocet. ſed captis ijs, quas accipitrem ſponte appetere videt, ſit contentus, & ex ipſa præda eum cibet, vt ſibi ſuam venationem ſentiat profuiſſe, & ad venandi amorem incitetur, Creſcentienſis. Et rurſus, Cicurantur accipitres ſi plurimum tenentur in manu, & maximè in aurora tempeſtiuè, & inter multitudinem hominum: & inter ſonitus molendinorum, fabrorum, & ſimilium. Inſtruuntur nidarij & ramarij (nam cæteri per ſe ſunt in feritate inſtructi) hoc modo: Cibetur accipiter hora nona bono cibo, & poſtridie teneatur in loco peroбſcuro vſque ad nonam. Tum portetur ad locum venationis, & non emittatur primo aduerſus picas, graculos aut perdices, quòd hæ aues robuſtiores ſint: & ſi eas ſuperare non poſſet, imminueretur eius audacia: ſed emittatur in coturnices, turdos, merulas, & ſimiles. Quòd ſi vis vt graculos capiat, habeas vnam captam, cui multas pennas de alis auferes: & in aliqua foſſa abſconſus, ante conſpectum accipitris proijcies, & accipitrem dimittes. Capiunt autem coturnices, perdices, graculos, garrulos, picas, & alias aues, vt merulas, turdos, paſſeres, & his ſimiles, Hæc omnia Creſcentienſis. Accipiter ſylueſtris citius manſueſcit, ſi multum ieiunare permittatur. Quòd ſi iuuenis eſt auis, cuſtodiatur in loco temperato inter calidum & frigidum. & in loco in quo ſtat habeat ſemper mentam & ſaluiam. Et accipiter præcipuè inter rapaces, in folijs ſalicis, demum ſuper lignum ſalicis aut abietis ſemper ſedeat, Albertus ex Aquila, Sym. Theodot.

De institutione accipitrū. ¶ De inſtitutione accipitrum ex Alberti de animalibus lib. 23. cap. 22. Si cum aſture vel niſo aucupari volueris, curandum eſt prius vt probè ad manum aſſuetus ſit accipiter. Cicurabis autem hunc in modum. Primo vincies per diem ac noctem, & tenendo eum cum zona pręlonga vt ſæpius ad manum aduolet facies: & quoties aduolarit, ſemper aliquid cibi dabis. Cùm autem volueris vt aucupetur, primo die accipe columbam cuius alis detractæ ſint pennæ. hanc ſæpius fac ſub pedibus eius effugere, & vt iterum capiat eam (cura.) Deinde muta eam ſubinde in melius volantem: & pro paruis infirmisq; auibus fortiores & maiores ſubſtitue, vt in hiſtoria falconum quoq; docebimus. Hac enim in parte inſtitutio quarumuis auium rapacium conuenit. Quotieſcunq; autem ceperit auem, aliquid ſanguinis ei ſorbendum cōcedatur, cum prouocatione & ſibilo aucupis, idq; coram canibus. ſic enim reddetur audacior. Porrò accipitrem in aues ſylueſtres dimiſſurus, cibato eum bubula adhuc tenera, aut lingua porcina quę in aceto vrinâve parum macerata ſit, & poſtridie ſummo mane aucupium aggredere, Curabis autem ne dimittas accipitrem, ſi fieri poterit, niſi cùm auis prope eſt, & è regione eius, ita vt eam videat. Sunt qui dicant, ſi accipiter mane paſcatur carne macerata in vrina (vt prædictum eſt) & veſperi de eadem parum ſumat, poſtridie verò mane de lingua porcelli, & veſperi exeas ad locū (rapariam) in quo ſunt aues, auſurum etiam magnas aues capere. Porrò ſi accipiter videns venationem neglexerit, nimis obeſum eſſe, & pennas pinguedine refertas habere cogites, quòd delicatius nutritus ſit. Subtrahas ergo ei partem alimenti conſueti, & cibum leuem ac facilem concoctu dabis. Nam fames naturalis excitabit in eo deſiderium maiores aues capiendi. Seruabis autem illam victus rationem continenter, quam ei conuenire experiêris. Et ſi nimium corpulentus fuerit albeo trito (aloë trita, legerim) cum pulegio eum extenuabis, non nimium tamen, ne infirmus & puſillanimis fiat. A menſe Auguſto ad Nouembrem vſq; accipitrem media inter macram & obeſam corporis conſtitutione ſeruari conuenit: à Nouembri verò & deinceps obeſum & robuſtum eſſe præſtat. Diu etiam in die manu geſtandus eſt: & hora tertia paſcendus coxa de pullo gallinæ. Poſtea concedendum ei vt per horæ ſpatiū in aqua lauet.

Deinde dimittatur ad Solem donec pennas cõponat ſe perungendo. Poſtea ponatur in loco obſcuro vſq; ad veſperam. Perticę cui inſiſtit pannus lineus imponatur, ne vngues lædat. A veſpera teneatur (geſtetur) manu vſq; ad primũ ſomnum, tum ſtatues eum in perticam, ſuppoſito panno vt dictũ eſt, & accendes coram eo lucernam per totam noctem. poſtridie circa diluculum vino aſperges, & pones ad ignem clarum. Orto iam die ad aucupiũ progredieris: & ſi videris eum aues appetere, emittes: ſin minus, ea quæ iam diximus repete. Si quid verò ceperit, permitte ei cibum de præda pro arbitrio.

¶ Auis rapax, nuper capta, ſi tam valida ſit, vt pedibus ſe ſuſtinere poſſit, ſtatues eam ſuper trunco ligneo, aut potius ſuper pertica, vt cõmodius moueat & extendat alas, nec in terram offendat. Subijcies autem ei herbam ebulum, cui facultas ineſt calfaciendi & reſiſtendi vitiis renum & articulariis. Carne ſemper vel vt plurimum viua nutries. ſic enim pennæ probiores naſcentur. Cæterum auis tenera adhuc capta, & in locum frigidum poſita, ex renibus (lumbis) laborabit, nec ſeipſam ſuſtinere poterit, & mori periclitabitur, Tardiuus. ¶ De aue geſtanda, aſpicienda, & ad canes aſſuefacienda ex eodem. Auis manu dextra melius geſtatur quàm ſiniſtra. facilius enim dextra ad volatum proijcitur, & auis inde ad volatum leuior ac pernicior fertur. Inter aſcendendum etiam in equũ & ab eo deſcendendum, auis tutior in dextra quàm ſiniſtra erit. Quòd ſi ſuper manu irrequieta fuerit & volitârit, repone eam leniter & placidè, vt cognoſcere te familiariter & amare addiſcat. Quum capitiũ ei demes in faciẽ eius ne inſpexeris. Inter equitandum geſtans auem, caueto diligenter ne alicubi, præſertim in portis & ad parietes eam offendas, quod fieret ſi illis in locis inquieta foret aut volitaret. Fumus & puluis ab ea arceantur. Fac vt canibus aſſueſcat, & ſequatur eos, nõ refugiat. quare curabis vt ante & circa eam ſint, dum paſcitur. Deniq; ad illa omnia quæ ad aucupium pertinent videnda aſſuefieri eam oportet. ¶ Auis interdum alas ſuas non bene ſuſtinet, quãdo ſcilicet nuper ſuper manu geſtari aut in pertica inſiſtere cœpit, & ex nimio irrequieto motu calefacta eſt, & poſtea refrigerata. Ligabis eam igitur ſuper aqua, ita vt aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq; ſe in aqua alas dirigat & emendet. Deinde pones eam ad Solem aut ignem, & curabis vt calidá maneat neq; refrigeretur. Aut per triduũ vrinam ſemper in alas eius emitte, & rectè eas ſuſtinebit. ¶ Vt auis bene aſſueſcat reuocatorio, (ſic enim vocãt recentiores quidam inſtrumentum, quod Galli *loirre*, noſtri luder. vnde verbum *loirrer* luderen/ reuocare:) & ad aucupium volatu rectè vtatur. Auem, inquit Tardiuus, non ſolues, donec decẽter ad manũ redire & cibũ ſuper ea capere aſſueuerit. Sic demum à manu ſolues, & ne fugiat modicum vini in oculos eius inflabis: & cùm ad ſomnum te recipies, collocabis eam prope te in pertica (*ſur terteau*) aut aliter cõmodè, cum candela ardente iuxta. Tum ante diem capitio obnubatur & manu imponatur. Sic eam tractabis donec reuocatorium ei familiare ſit, & ab hominibus non amplius ſibi timeat. Deinde docebis eam inuadere prædam, & vngues placidè à præda remittere ne rumpantur. Curabis autem ne ad manum reuertens in terram cadere conſueſcat, ſed ad manum redeat. & cùm eam conſcenderit, proijce reuocatorium in medium hominum, vt dum id perſequitur, homines ſequi, non fugere, conſueſcat. Et cùm à manu deſcẽderit, diligenter reuoca, vt reuocatorium amet. id enim niſi amauerit, vtcunque bona aliâs auis, non laudatur. Auis emiſſa iuxta flumina, aut inuia loca & vbi eam ſequi nõ licet, plerunq; amittitur. Prima eius præda coturnix eſto, vel perdix, deinde lepus, poſtremò aues magnæ. Saturetur parte prædæ, præſertim ſi præda magna fuerit. Ad felix aucupium requiritur venator diligẽs & peritus, auium rapacium ſocietas egregia, & locus prædæ ferax.

Quo tẽpore aucupandum.

¶ Hyemis tempore, inquit Beliſarius, cibi maior eſt appetentia auibus: tum etiam à coëundi ardore magis ſunt alienæ. Fieri enim ſolet, vt ſi Maio menſe miluos, accipitres volando perſequantur, ſylueſtrium accipitrum amore ad dominum non redeant. Nam per aëra deperdi ſæpius eos cõſpeximus. Veris etiam principium ſatis accipitrum venationi aptum eſſe dicimus. toto enim diei ſpatio venari licet, propter aëris temperiem.

Accipitres quãdo capiendi & quomodo cõmodè nutriẽdi cicurãdiq́;.

¶ Accipitres quando capiendi, & quomodo commodè nutriendi cicurandiq́;, ex Demetrij lib. 1. cap. 7. Accipitres capiendi tempus primum ante octauum diem calendarum Iunij incipit, & vſq; ad finem Iulij durat: de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim qui iam à parentibus ad venationem inſtituti ſunt, capiendi tempus vſq; ad Auguſtum (Auguſti finem nimirum) durat. Oportet autem accipitres captos in domicilio obſcuro includi, ita vt placidè inſiſtãt perticæ, & modica diei parte manu moderatè geſtentur, diluculo ſcilicet, & rurſus veſperi, vt per frigidiores tantum diei partes in aëre æſtiuo ferantur. Nam qui ſubinde & multum in aëre calido geſtantur, volitantes & à manu aucupis pendentes calorem ſupra naturam augent, & pulmones accendunt, vnde breui omnino pereunt, exiguo ad venatum tempore vtiles, nec vllum in eis mortis futuræ ſignum aucupi apparet. Deinde pedibus eis lorum alligabis quindecim digitorum longitudine, colore nigro, non rubro, propter aquilas: Quæ rubro colore eminus conſpecto, eſcam (nempe carnem recentem) ab eis ferri putantes, inuolant & abripiunt eos. Porrò geſtari debent accipitres in ſummo carpo (brachiali) manus ſiniſtræ, digitis introrſum ſpectãtibus. (Γενέσθω δὲ τὸ κοινὸν αὐτοῖς ἀνάβλημα βάσις τῷ ἱέρακι στάσις.) In ſumma verò manus parte aut in pollice inſiſtere accipitri nõ permittendũ, quòd inde ad venationem nõ ſatis validè impelli & proijci poſſit, vnde fit vt minus ſtrenuè in prędã feratur. Facilè aũt & probè cicuratur poppyſmis ſiue ſonis per labia ad fiſtularũ imitationẽ effictis, & manuũ palpatione, & verbis blandis. Eſt .n. hoc animal

exquiſito

exquisito ingenij sensu præditum, nec rationis pro sua natura, nec memoriæ expers, itaq; consuetudinem, naturæ suæ oblitus, facile assumit, & per totam vitam conseruat. Fumo læduntur: quamobrem non debent nimis prope ignem vel lucernam gestari. Solet autem lucerna in tenebris splendens liberam & duram ac ferocem ipsorum ingenij vim emollire ac mitigare. Pertica cui insistunt, nec admodum crassa, nec tenuissima sit, nec inæqualis, sed commoderata, ita vt vngues aperti dum perticā complectuntur, interiorem pedis partem impleant, vt nihil cauum seu vacuum relinquatur: & vnguis posterior cum anterioribus copulari possit & concludi. Vinculū quo pedibus religantur ad perticā paulò laxius sit, vt modicè auolantes reuolantesq; facile in ipsam redeant. nā breuiore vinculo interdū fit vt accipitres volando impediti ad perticā se allidant & perdant. (Ἔςω δὲ ἤγουν παραπέτασμα καὶ βῆλον [*velum*] ὑποκάτω αὐτῶν εἰς τοὺς δεσμοὺς ὅπου ἐφεστήκασιν, ἵνα ἀντιλαμβάνωνται μὴ διαστρέφωνται.) Porrò cū plures accipitres in vna pertica ponuntur, interuallum inter vincula singulorum circiter digitos vigintiquinq; esto, ne si se contingere possint, inter se pugnantes vnguibus se mutuò conficiant. Cum enim semel assueti sint venationi, & prædam gustarint, si esurire cœperint, ne suo quidem generi parcunt. Cibum aucupes quotidie dabunt diluculo, eumq; recentem, nec semper eundem quod fastidium parit: sed alium atq; alium quotidie, si fieri potest. Sic enim auis appetitus seruatur, & ipsa suauius vescitur, ac ideo facilius concoquit. Cæterum lauacra eis esse oportet ex aquis dulcibus, vt fontibus aut fluuijs perennibus, tertio plerunq; aut quarto die, vt sordibus alarum absterfis liberius & velocius volent. Tum paucis diebus elapsis, modicum de cibo consueto subtrahes, & vocanti adesse assuefacies. Et primum quidem de manu alicuius prope astantis, in manum vocantis ipsum aucupis & carnem tenentis transilire discat. Hoc vbi iam satis didicerit, funiculum tenuissimum vigintiquinq; cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum cuius tenuissima sit circunferentia (ad pedem auis alligato.) Funiculi igitur extremitatem vnam accipitri liberam dimittes vt volet: alteram manu sinistra retinebis vnà cum carnis frusto. debet autem manus pellibus validis muniri propter mucrones vnguium accipitris. Et cum accipiter iam volat, eleuabis manum sinistram paulatim & carnem ei ostendes cum magno clamore, sibilo & adhortationibus ad te vocans & inuitans vt mox aduolet. Quòd si omnino auolare voluerit, facile per funiculum retrahetur. Sic diligenter institutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cum in manu iam fuerit, permitte ei bis aut ter degustare carnem: & tum, vt rursus recordetur cibi, cautè eam subtrahito ex vnguibus, ne pedes eius aut vngues lædas, aut tuam ipsius manū. Vulnerat enim vnguibus suis tanquam gladio. Obteges igitur carnem veste circa pedes accipitris, & paulatim digitis dexteræ manus carnem trahens, pollice sinistræ eandem elides. Subtractam manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus stantes accipitrem alicubi fune alligatum ad se vocet: quod aui periculosum & noxium est. nam dum celeri volatu ad aucupem contendit, lapide aliquo vel arbore vel herba (frutice) supra terrā eminente intercepta & offensa, in solū quandoq; allidıtur & perit: Aut si forte seruetur, propter malam tamē hanc consuetudinē, semper sibi tutū huiusmodi volatum fore putans, in posterum omnino læditur. Porrò cùm iam satis assueta fuerit ad vocem aucupis promtè aduolare, feritatis suæ libertatem omnino oblita, tum demum funiculum ab aue solutum à loco aliquo sublimi vel arbore suspendimus (ἐλεύθερον τοῦ δεσμοῦ τὴν σχοῖνον ἐξάψαντες, &c.) & auem vt protinus voce audita aduolet consuefacimus. Postremò cum hoc etiā probè fecerit, ad venationē adgredimur, quā primò aduersus minores aues suscipimus, vt graculos, cornices & similes. In his.n. exercitatus ac institutus ab aucupe, & audacia sibi cōparata, maiore deinceps animo magnas etiā aues inuolabit.

Quomodo instituendi sint accipitres & venatione docendi.

¶ Ex eiusdem Demetrij lib. I. cap. 8. quomodo oporteat instituere (κανονίζειν) accipitres, & venationem docere, ac venantibus eis auxiliari: Tertio antequam venatum exeas die (sic enim legendū videtur) parum alimenti præbebis accipitri, & per totum diem manu gestabis. altero (etiam) die propter collectam in eo pituitam, cibi omnino parum dabis, nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac similiter manu gestabis quietè per totum ferè diem. Nocte sequente somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum, Deo inuocato vt venationi faueat, cum accipitre ad pugnā aduersus aues alacriter te pares. Vbi iam parum à porta progressus, accipitrem vinculo liberâris, & lora simul collecta sinistræ manus chirotheca obuelaueris, vndiq; circunspicies sicubi volantes aues appareant. Et cùm locum insidijs aptū deprehenderis, manum dextram accipitri obtendes, & aliorsum prospicere simulās, cælansq; astutè prospectū tuum, cautè ad locum venationis procedes: Quò cùm iam prope accesseris, cū impetu adcurre & auium gregem excita, simulq; magna vi & contentione accipitrē de manu emitte, & in aues tāquam hostes audacter impetum vt faciat alta voce hortare. Tum statim etiam ipse magna celeritate accipitrē sequere: & priusquam graue aliquid patiatur, præsentia tua eum iuua. Quippe si solū tuoq; auxilio destitutum aues illi quæ capta est congeneres viderint, grues grui, anseres anseri, (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt) accipitrem perdunt. Et siue tu omnino non adsis, siue longius absis, opem aui congeneri laturæ adsunt magna cum proptitudine. itaq; accipitrem vulnerant, & vndiq; eum cingentes pennas ei abrodunt, & auem captam rostris apprehensam trahunt, donec vel relinquat eam accipiter, vel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propius ad accipitrem accedes, & ferarum auium genus dissipabis: tum auem captam accipies, & humi sedens pede altero pennas caudæ accipitris subleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei contulit, vt hisce ceu gubernaculis vtens

aërem in quamcunque libêret partem remigio alarum ſulcaret. Deinde euaginato cultro, qui ad latus ſiniſtrum geſtandus eſt auium cædi paratus, fauces primum captæ auis incides, & ſanguinem ſcaturientem calidum accipitri bibendum permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiam de cerebro, corde, iecinore & ventre (eum paſces.) Poſtea pedibus apprehendens auem captam, latenter & aſtutè carnem ſubtrahes, ita vt auis dolum omnino non percipiat. Et ſic ad nouam venationem te parabis, quam quidem accipiter cibo ſatur negligeret. Itaq; pedes etiã eius ſanguine captæ auis illines, vt de alia etiam capienda promptius cogitet. Eſt enim accipiter memoria probè præditus: & præſentibus rebus ſcitè ſe accommodat: & contumeliam ab adulatione pulcrè diſcernit. Porrò vbi tertio aut ad ſummum quarto ad venationem euolârit accipiter, non amplius eum emittes, vtcunque auidus & promptus ad eã videatur & è manu ſubinde prouolet, ne vno die nimis defatigatus, inutilis multo deinceps tempore fiat. quiete enim recreatur: continui verò laboris moleſtia, graui plerunque morbo implicatur. Cæterum multæ ſunt cauſſæ vt aliquando præda fruſtetur & aberret accipiter: vt cum in celeri volatu repente aquilam viderit, metu fortioris ſe auis ſeipſam potius ſeruare quàm prædam perſequi cupit. Sępe de manu imperitè emiſſus, & lumbis ſubito læſus, captura fruſtratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob cauſſas impeditur & aberrat, quas paulatim ſtudioſus venator experiendo cognoſcet. Recreatum igitur accipitrem per diem vnum, aut alterum ad ſummum, ad pectus tuum admotũ verbis & vocibus blandis delinies, & veluti ſtrenuam ac generoſam auem alloquêris, cui per malum aliquem genium victoria impediatur. nam & laudes & contumelias hoc animal agnoſcit, & hominis animum ac voluntatem è geſtibus conijcit. Quòd ſi poſt dictam quietem accipiter venari pergat, nihilo propter fruſtrationem triſtior, bene habet: ſin ad volandum neceſſariò magis quàm voluntate ſegnior fuerit, propter laſſitudinem quæ præceſſit, mox cibo eum ſatiabis, & vt ſolus aliquandiu quieſcat curabis, ac domum reuerſus ita tractabis vt ſuo loco inter remedia accipitris explicabimus. At ſi ſtatim à prædæ fruſtratione in arbore aliqua inſideat, tanquam dolens, arte prædicta reuocetur. Quòd ſi vocantem tardius exaudiat, ſiue quòd natura durus & difficilis ſit ad parendum, ſiue propter fruſtrationem, ſiue propter contumeliam aliquam à te illatam, (per hæc ad odium mouetur accipiter:) Si ſic inquam afficiatur, & arbori inſidens magna diei parte, inſpiciat quidem te dum geſtas carnem, non tamen deſcendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum ſcilicet funiculi) innexa ab vna parte, & ab altera lapide vel ligno quod eleuare ſecum non poſſit alligato, de conſpectu eius diſcedes. Sic enim te nuſquam apparente, paulatim ad carnem aduolans retinebitur. Sed quoniam conſuetudo ceu altera natura inhærere ſolet, abdicatus venatione accipiter iſte ad ſobolem tantum procreandam ſeruetur, quam expectare ex eo præſtat, quàm tam incommoda aue tanta moleſtia ad venandum vti.

De tractando & paſcendo accipitre.

¶ De tractando & paſcendo accipitre: & quomodo vnà cum cane perdices ab eo capiantur, ex Demetrij cap. 194. & 195. Cum accipiter iam ſatis inſtitutus exercitatusq́;, & nutritoris ſui vocem ac ſibilum agnoſcere aſſuetus fuerit, ita vt cum ſemel eum alloquutus fuerit, mox vel euolet, vel ad manum redeat, & inde emiſſus demonſtratam ſibi eſcam petat: In ſumma, Cum ad venationem idoneus fuerit, paſces eum die ante futuram venationem proximo carne caprina vel ouilla, vel de grillo puro, non neruoſa nec pingui, eaq; recenti, nec ad ſatiem, ſed ad dimidiũ duntaxat illius qua ſaturari poſſet. Quòd ſi recens (& calida à mactatione) caro defuerit, frigida vtatur, ſed eiuſdem diei: at ſi pridie mactatum ſit animal, caro ne præbeatur frigida, ſed recalfacta, præſertim ſi tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum accipitris in carnem tepidam inijce, & expurga ſi quid foris inſederit ſordium: tum extractam accipitri edendam dato. Quòd ſi aqua tepida deſit, igne calfactam carnem digitis contrecta & celeriter circumage, vt calfiat quidem non tamen ſiccetur. At ſi aqua tepida ſimul & igne deſtituaris, ſanguine puro madefactam eſcam ſub axilla repones, ita nec carnem nudam attingat linteum quo eſca inuoluitur, ſed ſupra induſium ſit, ne odore corporis humani infecta, & ſuam qua pollet roborandi vim amittat, & inſuper accipitri noceat. Sic calefacta carne accipitrem paſces. Iam nutritum loco conſueto collocabis, vbi ad octauam vſq; vel ad nonam horam maneat. Tum manu ſiniſtra exceptum ſurſum atq; deorſum ages placidè cum poppyſmo ſiue ſibilo oris, manu dextera interim anteriores & poſteriores partes demulcens, & ita geſtabis vſq; ad veſperam. Prodeſt hoc & excitat auem ad venationẽ, & aluum promouet (χρὴ εἰς τὸ χωνεῦσαι) & cibi appetitum conciliat. Veſperi loco ſolito eum ſtatues ad diluculum vſq;, & rurſus cum ſurrexeris manu geſtabis, idq; prope lumen ſiue ex cera, ſiue lychnum, ſed fumum cauebis. Sibilo (poppyſmo) etiam vteris, & demulcebis, vt familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam geſtatio in manu, aſſentatio & poppyſmi mitem efficiũt. Debet autem canicula quoq; venatoria ei adeſſe, cum veſcitur, & cum ſurſum deorſumq́; agitur, vt mutua familiaritate inter ſe aſſueſcant: & cùm opus fuerit, accipiter canem ceu ſocium reſpiciat, nec tanquam ab hoſte refugiat. Tum in aurora venatum exibis, & circumſpicies locum qui non omnino planus & ſupinus (ὕπτιος) ſit, ſed & riuo aliquo irrigetur, & frutera habeat, non illa quidem continua, ſed longiuſculis interuallis diſſita: & qui nõ inæqualiter partim accliuis partim decliuis ſit. Hæc enim auibus, quas accipiter inſectatur, conducunt, & refugia eis ſuppeditant: ipſi verò accipitri, continuo nunc ſurſum nunc deorſum volatu, & laborem augent & audaciam minuunt, & aduerſus aues ignauiorẽ efficiunt, ipſius deniq; aucupis gloriam imminuunt. Porrò locum nactus idoneum, antequam perdices te conſpiciant, in ſolum ſubſideto, &

Quomodo perdices ab accipitribus capiatur.

tò,& perdicũ cantus auſcultato. Solent enim diluculo vocem quandam placidam & clarã ædere. hanc tu ſecutus, locum quàm fieri poteſt proximè occupa, leniter interim enuntians, ἔα, ἔα, ἔα. Hęc enim vox perdicibus perſuadere ſolet, vt capita inclinent deorſum & non turbentur prius, quàm illo qui ita placidè vocat, conſpecto. Cùm verò iam propius acceſſeris, continuè vocẽ ἔα, ἔα, ἔα blandè repetito: & ſimul obſeruato ne paulatim dilapſæ è cubilibus perdices, tibi & venatoribus negotiũ inquirẽdi pariant. His ritè peractis ab eo qui perdices trãquillat & cohibet, tu qui venaris vnà cum ſocio, canes venaticos vinctos tenebis: cumq; intellexeris perdices loco quieſcere, locũ fruticoſum & denſum circunſpicies, qui ad refugiũ quoq; latendi gratia aptus ſit. Illic venationis ſocios ſtatues, & rite diligenterq; (cum attentione) progredi eos iubebis, & voces ædere conſuetas, & ſibilis vti, & virgis quas pro more venatores ferunt, ramos obuios quoſq; ferire, item terrã & herbas, & ſi quid aliud obuiam fuerit. Virgis cõfractis lapides proijciant, aut glebas terræ, vt continuo ſonitu perdices exturbentur. Tu verò qui accipitrẽ manu læua geſtas, perdices euolaturas è longinquo expecta: & cum vocem exturbãtium (παγανευτῶν) audieris, vide num accipiter quoq; vt primum volantes conſpexit perdices, inuolare in eas cupiat: non ſolues tamen ipſum, ſed auertes parum ne videat donec tranſuolârint, tum demũ emittes eum demonſtratis perdicibus, vt rectè à tergo eas perſequatur. Emittes autem ſolerter manu porrecta, cum blanditijs & adhortatione, vt animoſum reddas: & vocem eò magis intendes, quo longius ille inſequendo diſtabit. Similiter deinceps etiam ſingulis vicibus accipitrẽ ſolues. nam voce familiari & cõſueta auribus hauſta, audacior fit & promptior ad perſequendũ, ita vt inter volandum vocẽ domini audiens ne aquilæ quidem aduentũ, à qua cõficitur, extimeſcat. Cæterum ſi nondũ viſis perdicibus cum primo exturbatorum clamore dimittatur, aberrabit, & forte alicubi offendet, ac ſegnior ad venationem & inutilis erit. Hæc de emiſſione dixerim. Porrò vbi iam comprehenderit auẽ accipiter, feſtinabis ad eum prope & placide accedens, & blande voce conſueta vtêris, nempe ὤϊ, ὤϊ, ὤϊ: & ore ſibilans aſſidebis, manu altera contos apprehẽdens, (τῶν κοντῶν ἐπιλαβόμενος) altera caudam eius complanabis, (demulcebis:) & prædam pro arbitrio guſtare, eaq; ſatiari eum permittes. Deinde in ſedem ſolitam (in contum) leniter & ſine moleſtia eum collocabis: nec illic inſidentem negliges, ſed per diem ac noctẽ ſemper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hòc enim modo & cibum gula contentũ concoquet, & ſanus deget. Si verò neglexeris, cibũ non concoquet, & is qui in gula relictus eſt aceſcet. Vnde accipiter non parũ lædetur, partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur ſi accederit, diluculo eum manu geſtabis, & ad ſecundã vſq; horam circunferens obſerua num aluus ei ſoluatur. deinde ad cibũ inuitatus, modicè tantum de eo guſtet. Poſtridie venatũ exibis ſecundũ modũ præſcriptum. Et cum ab exturbatoribus perdices inquiſitæ euolarint, eminus accipitrẽ ſolues vt à tergo perſequatur. Sic enim ſolutus nõ diſſipat perdices, ſed vno in loco collectas vt in fruteto aſſequitur. Tum tu clamore vrgebis, ſibilabis, & lapides (ſi opus ſit) in perdices emittes. Sic enim cogente neceſſitate vna ſaltẽ (aut plures) de fruteto euolabit, & ab accipitre capietur. qua capta, noli accipitrem amplius vrgere. Interea verò dum perdicẽ à ſe captã retinet, cultro perdicis guttur aperies, & caput cum medulla (cerebro) in duas partes ſecabis: & accipitri permittes vt vnguibus & roſtro perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os accipitris admouente. Dum autẽ perdix ſic ab accipitre tenetur, noli perdicem quam manu tenes ad te retrahere, ſed molliter remitte. Retinet enim accipiter perdicẽ vnguibus tam validè, vt nullo modo dimiſſurus eſſet, ſed quò tu magis traxeris eò fortius apprehenſurus. Te verò manum dextram, vt dixi, laxius ac mollius remittente, non poterit de capite perdicis epulari, niſi vnguibus etiam, reliquo corpore omiſſo, ipſam apprehẽdat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquũ ſuffuratus in peram conde. Feſtinabis autem vt cures carnoſas duntaxat capitis partes & medulla refertas ab accipitre deuorari: oſſeas verò ſolerter vnguibus eius exemtas cani obijcies, vt is quoq; edat & alacris fiat. Ergo ſi prima venatio bene ſucceſſit, aggredieris alteram. Quòd ſi inter volandum (ἀπὸ πτεροῦ) accipiter perdices ceperit, maior is labor eſt: at ſi in frutetũ aliquod ſe abdiderint perdices, accipiter verò ſurſum euolet, aut prope eas cõſidat, canem venaticũ vocabis, & ſolito more alloquendo hortaberis: quòd ſi feſtinare ipſum, & ſubinde olfacere, & caudã frequẽter mouere videris, illic latere ſcias perdices: & quãdo vna ex eis euolatura ſit obſerua, vt ſimul voces & horteris accipitrẽ calmando, οὗλ, οὗλ, λάλει, λάπτρυ, (vide an melius ſcribatur infrà, οὗλει, λάλα, λᾶ. (Hæ namq; voces animant accipitrẽ & fortẽ reddunt. Si verò locus humilior aut alioqui incõmodus fuerit vbi accipiter deſedit, reuocatũ ad te ſiniſtra excipe, & cum cane te ſequente perdices inquire: Et cum ex ſignis prædictis perdicũ motum animaduerteris, clama τὸ πρόσχε. Cęterũ accipiter ſubinde audiens illud ὁλωνοῖ, (forte οὗλει, ὤϊ) volatũ perdicis obſeruat, & ad capturã ſe parat. Quòd ſi accipiter prædã conſpexerit, & inuolare in eam geſtiuerit, ab aucupe verò parum vigile & negligente, ſemel aut iterum impeditus, nec volare permiſſus fuerit, ignauior fit in poſterum, & prædæ negligentior. Sin verò cum attentione emiſſus, vnam aut alteram perdicẽ aut plures facile nec multo negotio comprehenderit, ſexies aut octies emiſſio eius repeti poterit. At ſi propter impedimentum aliquod, duas aut tres tãtum in diuerſis emiſſionibus aſſecutus fuerit, idq; labore multo, fac ne amplius eum ſoluas, ne nimium fatigetur & fame laboret. Eſt quando promptè de manu auolat, ſed poſtea (ἐχόνη δ' οὖν locus eſt corruptus) inſtar timidi militis, in arbore aliqua ſe occultat, & ad eſcam quoq; vocatus redire detrectat, tui prædæq; pariter oblitus. Hoc ſi acciderit, ſiue propter loci

difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siue quòd cibum non appetat: oportebit te subire latibulum siue frutetum, (& cani pro more blandiri:) & si quam habes absconditam perdicem, siue viuam, siue mortuam, in accipitrem latenter inijcito: aut si perdix non sit, pullum gallinaceum vel columbam: & simul voce consueta vtitor, ἔλει, λάλα, λά. Quòd si ad te redierit accipiter, nutries eum placidè, & non vrgebis, ne deinceps etiam in venatu frustreris. Nam accipiter, præsertim si nimium vrgeatur, venationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi aliqua arte emendetur. Dicunt autem imperiti quidam emendari eum, & ad venandi alacritatem reuocari, si cibus ei negetur: quod forte aliquid rationis habet: sed ita macrescet & extenuabitur. quamobrem non istum, sed qui subijcietur emendandi modum probarim. Sint igitur duo accipitres (sic enim transfero, locus est obscurus) alter scilicet ad venatum promptior, alter inertior, qui si venari non pergat, & in frutetum subire metuat, vt extrahat inde quam insequebatur perdicem, tu alteram perdicem accipitri promtiori obijcies, ita vt videatur illa esse quã ignauior accipiter persequebatur: & promtiorem ceu prædam nactum ad te recipies: alterum longius abesse iubebis, & canem odorum iuxta frutetum collocans, prædam in eo latentem vt prodat, & perdicem exturbet, curabis. Sic quidem accipitres ignaui celeriores fiunt, & ad diligentiorem deinceps inquisitionem præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint agnoscentes.

Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos.

¶ Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos, ex Demetrij cap. 196. Aduersus phasianos etiam exercendi sunt accipitres, non tamen circa finem venationis. Postremæ enim perdices capiendæ sunt, vt postquam de eis degustarint accipitres, venandi labor desinat: non autem ex remissa & leuiore persecutione, impetus vehementia hebetetur & infirmetur. (Sed ex his verbis contrarium inferri videtur, nempe perdices prius capiendas esse.) Ceterum ad inuẽtionem phasianorum, vocibus & clamoribus nihil opus est. strepitus tantum in frondibus & ijs quæ obuia fuerint, & sibili subtiles ædantur. Nam si clamorem audierit phasianus, pedibus paulatim fugiens dilabitur, ita vt nisi à cane comprehendatur, aliter capi nequeat. At si strepitus in ramis & sibili ædantur, metu affectus euolat è fruteto vbi latet: & si auceps in propinquo fuerit, statim illo volante accipitrem soluet, qui vel illico phasianum capiet, aut saltem non procul elapsum, vt non multo labore opus sit. Plurimum autem iuuatur accipiter, si è loco sublimi in prædam emittatur. Sic enim etiã solertes accipitres minus frustrantur: & ineptiores maiorem sibi solertiam acquirunt.

De capiendis anatibus.

¶ De capiendis anatibus, ex eiusdem cap. 197. Cum accipitrem animaduerteris iam inutilem factum (ætate nimirum) nec amplius persecutioni perdicum sufficere, exercebis eum postremò aduersus anates. adsuefacies autem hunc in modum. Gestato eum manu sinistra vt moris est: & à dextro femore tuo cymbalum æreum suspendes, quod cum opus erit pulsabis. Tum anatem admodum cicurem (hæc enim syluestribus similis est) alteri cuipiam committe in loco decliui (humili) tenendam. deinde cum accipitre accede propius, & cymbalo pulsato, ex composito, emittatur anas ab eo qui retinet in sublime. tu vero accipitrem solues, qui facile capta anate satiabitur, & deinceps in reliquas quoq; anates similiter se geret. eadem enim ratio in syluestribus seruanda est. Nam cum illæ in humilibus & nemorosis locis versantur, (κάθωνται, καθέζονται, considunt) accipiter ne ab eis videatur ad terram vsq; demitti debet. & paulatim ex improuiso accedendum, tum subito cymbali sono & clamore excitata aliqua anas in altum subuolabit: de qua capta accipiter gustet, vt ad reliquas etiam capiendas paratior sit. Capiuntur & alio modo, quando scilicet non in stagnis degunt, sed eminus in aquoso aliquo loco considentes accipiter viderit. mox .n. vt vidit persequi gestit. at auceps vlterius progreditur, ne ante tẽpus accipitre conspecto diffugiant anates. Cùm igitur quàm fieri potest accesserit proximè, accipitrem eis ostendet, & cymbalum pulsabit: postremò in euolantes immittet accipitrem. Debet autem anatarius accipiter sine tintinabulo esse.

Qua ratione accipiter ad prædam alacris reddi possit.

¶ Accipitrem prædæ non appetentem (ἄγευστον, pro ἀνόρεκτον) hoc modo auidum reddes: Gallinæ mactatæ sanguinem folio aliquo excipe, & coagulari sine. De hoc sanguine ad venationem exiturus dato accipitri aliquid in cibo, sic escæ appetentior & ad prædam alacrior fiet, vtpote sanguinis dulcedine inuitatus, Demetrius cap. 14. ¶ Si venari recuset, include eum per dies quindecim loco obscuro, ita vt lucem non videat, nisi quantum opus est ad capiendum cibum, cuius tertiam partem detrahes, demum ad venationem educes, Innominatus in Orneosophico cap. 94. A viro quodam aucupij perito audiui, si quis accipitri duo aut tria ad summum grana cocci cnidij integra dederit, illum omnino cogi ad prædam inquirẽdam, aut de morte periclitari: nimirum quòd gula nimis inflammata tam acri pharmaco, cibum, quo acrimonia temperetur & extinguatur, requirat.

De accipitre famem non sentiente, ad arbores offendente, & volare detrectante quomodo curandus sit.

¶ Si auis quæ venari debet famem nõ sentiat, dabis ei vesperi in cura sua (vt vocant) pilulam aloës cum succo brassicæ rubræ: aut tres offulas carnis, saccharo magnitudine pisi singulis incluso. Mox enim aluꝰ bis aut ter subducetur & fames sequetur, Tardiuus. ¶ Si auis in arbores offendere soleat, sine vt ter quaterve tempore nubilo, pluuio & cum ros cecidit, se offendat. Sic enim percepta molestia in posterũ sibi cauebit, Idẽ. ¶ Aui volare detractanti, aquã vt lauet appones: & cibum eius aqua tepida diligẽter ablues. Aut dato ei capatotiũ de pinguedine lardi, quod in capite de purgatione auis descripsimus, Idẽ.

¶ Aberrat quandoque auis longius, ita vt tintinabula eius non amplius audiantur. Hoc accidit quoniam

quoniam aues rapaces sæpe prædam suam ad cauernas deferunt iuxta aquas, quamobrem tintinabula earum audiri nequeunt. Circunspicies igitur vbinam cæteræ aues volitent & clament. Illic enim tuam esse putabis, quæ caussa clamoris est aliarum. At si neq; videris neque audiueris quicquam, ascende in locum aliquem altum, & aurem alteram ad terram submitte occlusa superiore, & audies aues clamantes. Quòd si locus planus & apertus sit, frontem in terram inclinato, & aure altera obturata, audies qua in parte auis tua tibi quærenda sit, Tardiuus.

Quomodo accipiter aberrans quærendus sit.

¶ Auem aduersus prædam animabis, & vt aues magnas aggrediatur, efficies, hoc pacto: Escam qua tempore venationis vtitur, vino madefacito: aut si astur sit, aceto, & magnitudine amygdali dato. Quum vis vt volet, da ei tres offulas carnis vino madentes. Aut pullo columbæ vinum rostro infundes, deinde facies eum volare donec vinum (aliàs acetum) in carnem eius distribuatur. ea auem tuam pasces in aucupio. Si auis sit audax, ne gestaueris eã manu, nisi in loco solitario. Tardiuus. ¶ Si auis aliam prædam quam debet persequatur, odium eius sic illi excitabis: Fel gallinæ tecum in promptu habeas, eoq; inungas pectus auis quam ceperit, & vt modicum inde gustet permitte. nam propter amaritudinem illam odio habebit deinceps id genus auium, Idem.

Quomodo accipiter aduersus prædi animandus.

¶ Adnectuntur eorum pedibus tintinnabula cum orbiculis argenteis indice circunscriptis, vt si amissi inuenti fuerint, ad dominos referantur. Sæpe enim euagari longissimè & vltra famam solent ij qui sublimiuagi dicuntur, Budæus in Pandectas. Accipitres venatorum vocibus altis prolixioribusq; (vt ab acuto in grauius procedant) longius assuefaciendi sunt, ad eosq; redire (quum venatores voluerint) vel fame vel consuetudine cogantur, Belisarius. ¶ Si auis rapax detrectat vel obliuiscitur reuerti, obijcito ei auem aliquam. amat autem præ cæteris columbum album. Quam ob caussam columbum aut aliam auem albam semper tecum in aucupio habebis, vt auem tuam non sua sponte reuertentem ea obiecta reuoces. Caro gallinæ, vt supra dictum est in capite de cibo, hîc parum vtilis est. Recusat autem auis reuerti diuersas ob caussas, vel quia non satis assueta est portari & manu teneri: vel quia odit dominum suum, quòd durius ab eo tractetur: vel propter dolorem aliquem qui recens accidit. Nidarius quidem non tam facile fugit, quàm qui mutauit, (*le mue*, Gallicè.) Si auis morosior sit ad reditum, rostrum eius noctu inunge pinguedine de vmbilico equi magnitudine fabæ. sic amabit dominum suũ, & facile ad eum redibit. Aut glycyrrizam tritam per noctem in aqua relinque, & in ea aqua colata carnem vaccinam per segmenta incisam macera, ac inde pascito auem. Etsi enim caro vaccina in cibo accipitris improbetur, ad hoc remedium tamen conuenit. Si præ superbia non redeat, salem rubentem instar magni pisi cibo eius impone. inde enim omnia excrementa reddet, & superbia eius corrigetur, Tardiuus. ¶ In accipitrem δυσκλητοῦντα, id est difficulter redeuntem: Misodulum (id est ocimum) herbam siue aridã, siue recẽtem, & cyminum, trita cribrataq;, & cum optimo melle subacta, per biduum dato. Aliud: Staphisagriæ albæ (ἀγριοσταφίδος λευκῆς: vide ne bryoniam intelligat, alioqui σταφίδος ἀγρίας dicturus vt alibi: & nullam nos agnoscimus staphisagriam albam) grana quindecim: aloës siliquas tres: geponi (γηπόνου, sil vel seseli accipio) grana decem, laseris siliquas tres: oui album: vini optimi quantum satis est: aphronitri albi dimidium: mellis parum, trita liquidis misce, & inunge, Demetrius. ¶ In accipitrem fugientem, (Πρὸς διασύροντα, malim διαφεύγοντα:) Accipitrem linteolis inuolutum in balneũ parum immitte, & non amplius fugiet, Idem. ¶ In ferum & ægrè mansuescentem: Inuolutum linteolis in officina fabri (χαλκεῖον, lego χαμεῖον) suspende, & crebris illic sonis cicurari sine, Idem. ¶ In flentem & clamosum: Allium de sulco (area) acceptum tere & inunge, dicens: Aduersus fletum te inungo, Demetrius. Aliud. Vespertilionem captam pasce tribus granis staphisagriæ: deinde accipitri edendam obijcito, & in contum collocato: vbi si non statim concoxerit, per biduum flebit, deinceps verò clamosus esse desinet, Demetrius. Si auis rapax nimium clamosa fuerit, accipe vespertilionem, cui piper tritum impones, & aui in cibo dabis: aut si vespertilio non sit, alia quæuis auis eodem modo cum pipere parata ad idem nõ oberit. Nimius quidem clamor vel propter morbum aliquẽ, vel debilitatem ex macie, vel propter oua in aue generata prouenit, Albertus.

De accipitrib. difficulter ad dominum redeuntibus, quomodo tractandi.

De accipitre flente & clamoso.

¶ Accipiter aues capit supinus ferè & sursum se conuertens, Albertus. Falco venationis tempore amat socium venandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus, Idem. ¶ Si auem rapacem obesam habere volueris, pasce eam carne bouis masculi, vel porci: sin macram, gallinis nondum adultis aqua madefactis: sin temperatam, gallinis prouectæ ætatis. Quòd si voles vt expedita sit ad aucupandum, cura vt facias ei bonam vesicam gutturis, & include in tenebris, accensa ibi lucerna modica, & aucupare alternis diebus, Albertus.

¶ Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aëre, & flatu alarum coniunctarum remouent accipitrem: qui super ipsos ascendens (ascensurus) comprimitur stercoribus ipsorum, & inquinatur, ita vt appropinquare non possit, Albertus. ¶ Perdices, phasiani & anates quomodo per accipitrem capiantur, supra ex Demetrio docuimus. ¶ Astures, id est maiores accipitres (vt ipse interpretatur) cicurantur, instruuntur & nutriuntur sicut accipitres. Capiunt autem perdices & coturnices, phasianos & angutiones (forte agirones, id est ardeas) & multas similes aues, scilicet anates, anseres, corniculas, & ferè omnes aues in quas emittuntur: nec non cuniculos, lepores paruos & magnos: licet eos sine auxilio canum retinere nequeant. feriunt etiam capreolos paruos, & eos impediunt adeò

Sturni flatu alarum accipitrem remouent.

Quæ animalia venentur astures.

quòd canes eos capere possint, Crescentiensis. Accipiter mas rapere potest leporem qui ad dimidium
corpulentiæ suæ peruenerit: fœmina verò etiam adulto lepore potitur. Vidi ipse felem satis robustam
ab accipitre capi. Iucundum sanè aucupium est omne genus auium per accipitrem venandi, sed sum-
tuosum atq; laboriosum, Stumpfius. Accipitres vt & falcones auiũ etiã maiorum genus omne capiunt,
nempe grues, ardeas, anseres, tardas, & reliquas, Tappius. ¶ Si vis vt auis tua lepores aut cuniculos ca-
piat, doce eam in iuuentute, & gyros liga in cruribus eius prope pedes interiecto spatio palmæ, quæ
sit distantia cruris à crure. sic enim sine læsione capiet, Albertus. ¶ Iustæ magnitudinis accipitres
& integræ ætatis cum vulpibus pugnaciter certare aiunt, & sæpenumero contra aquilas & vultures pu-
gnare, Gillius.

¶ Accipitrum genera diuersa, siue institutione tantum, aut consuetudine, & venandi modo, siue
etiam specie differentia, infra seorsim describemus.

Quomodo quiescente accipitre aues capiantur.

¶ Quiescente etiam accipitre, aues capiuntur, (vt Oppianus libro 3. Ixeuticorum docet) res mi-
ra visuque iucunda. Auceps accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, (alligat.) Huius con-
specti metu auiculæ sub frondibus se occultant, & timore astricti, tamquam homines in itinere cum
subitò apparuit latro, nullam in partem prouolare audet. Tum auceps sic perturbatas & attonitas pau-
latim ab arbore detrahit.

¶ Germani peculiaria quædam ad aucupium per aues rapaces pertinentia vocabula habent: ex
quibus quædam etsi proprie de falcone, & eius genere, cui à cæruleis pedibus nomen est, vsitata repe-
riam, pleraque tamen in genere ad aues rapaces pertinent. nam nidos eorum vocant **gestend**/ id est sta-
tiones. Captæ induuntur capitijs, & velamentis quibusdam, **Sy werdend gehеubt mit reuschhuben:** 2
vnd wann man sy anfacht zutragen/ werdend sy erst recht geheubt. Vincula pedum calceos nominant,
Jhre gfess heißt man geschuech. Lora breuiora, **wurffriemen:** longiora, **Das lang gfäß.** Manui aut con-
to (perticæ) insistere, non insidere dicuntur, **Sy stand vff der Hand oder Stangẽ/ vnd heißt nit gesessen.**
Institui dicuntur, non mansuefieri aut cicurari, **Sy werdens bericht/ heißt man/ nit zam noch heimlich
gemacht.** Inuitantur & pascuntur in reuocatorio, **Man lockt vnd ätzt sy vff dem Luder.** Galli *loirre* no-
minant. Turundis è stupa aut alia materia ingestis vesperi interdum purgatur earum ventriculus **Man
gibt jnen zu zeyt gegen Abend zu werffen/ das ist vff grob Tütsch ein gwell.** Hos postridie mane denuo
reijciunt, **Das werffent sy morgens wider/** Volantes ascendere dicunt, **stygen.** Cum accipiter captam à
se perdicem aufert deducere dicitur, **Wann der Habch ein Veldhun hinweg führt/ heißt es geleitet.**
Ardeas vel anates superne alternis feriunt, & rursus (sed hoc falconibus proprium est:) **Sy schlahend** 3
die Reiger oder Antvögel von oben herab/ ye einer vmb den andern/ vnd stygend dann wider. Super præ-
da quam ceperint pascuntur: **Wann sy ichts fahen/ werdend sy vff dem das sy gefangen abgericht vnd
geätzt.** Si verò nihil ceperint, inuitatæ & vocatæ ad reuocatorium pascuntur: **So sy aber nichts gefan-
gen/ lockt vnd ätzt man sy vff dem Luder.** Alas earum appellant **schwingen:** dorsi partem superiorem in-
ter alas, **das Tach.** Cum aberrarunt, in aliam regionem feruntur, & breui quidem tempore multa mi-
liaria emetiuntur: **Wann sy jrr werdend/ fallend sy einander Land yn/ kurtzer zeit viel Meilen.** Accipiter
venatori familiaris & ad venationem promtus redditur, **Der Habch wird lock oder bereit.** Cum aucu-
pem volando sequitur accipiter, vel, cum ab aucupe ad volatum emittitur. hoc nostris priuatim dicitur
gerihen. Accipitrem emittere ad aucupium, **Den Habch werffen.** Aucupium, aut venationem potius,
per aues rapaces exercere, **beissen.** Reuocatorium vocat Albertus, quod Germani, **luder.** Budæus *sca-* 4
pum vocauit. Galli simili voce *loirre* & *rapel.* Conijcio autem vocem Germanicã factam à verbo **laden/**
quod est inuitare. inuitatur enim accipiter cicur cibo porrecto, & alta voce aduocatur, vt ad manum
redeat instrumentum reuocatorium dictum tenentis venatoris: cui aliquando etiam alæ adduntur,
vt accipiter eminus videns auem esse putet. Sed vtuntur hoc vocabulo aucupes etiam de alio instru-
mento, quo accipitrum genera fera ad escam propositam inuitantur, vt laqueis aut virgis visco illitis
circa escam capiantur. Ponitur autem esca aliquando inter quatuor parietes, & aliàs de mortua, aliàs
de viua aue, vt cum vlula vel noctua exponitur. ad noctuam sanè auidius feruntur quàm ad vlulam
accipitres. Escam huiusmodi de viua aue nostri peculiariter nominant **rur oder fürlaß.** Mouetur enim
à venatore, vt accipiter ex motu eam viuere animaduertens, promptius ad eam descendat. mouere au-
tem nostri **rüren** dicunt. 5

De accipitrum pennis curandis.

¶ Auem rapacem cui penna vna aut plures fractæ sunt, Galli nominant *halbrenè*, Robertus. Vt
pennæ accipitris deficientes crescant, inuolue eum solerter, & caules pennarum (τοὺς καυλίσκους τῶν
πτερῶν) pinguedine vrsi inunge, & statim enascentur pennæ, Demetrius. Vt pennæ accipitris teneræ ci-
tò alantur, radices rubi in vino ad tertias decoque, & foramina inde madefacito, Idẽ. Sed remedia plu-
rima ad pennarum vitia diuersa tradit Demetrius à cap. 147. vsq; ad cap. 162. Multa etiam eiusdem ar-
gumenti in Gallico Tardiui libello, & alijs recentioribus leges: nempe quomodo pennæ fractæ siue ab
vna parte, siue vtraque, solidentur: vel distortæ tantum aut curuæ, dirigantur: vel omnino amissæ re-
parentur: vel inuiscatæ, visco liberentur. ¶ Si pennam fractam sine dolore extrahere volueris, accipe
sanguinem grylli (seu gliris) vel sanguinem muris, & vnge locum pennæ, & cadet. Tum melle per de-
coctionem valde densato, fac virgulam ad modũ foraminis in quo penna inhæsit, & insere foramini, &
enascetur

enaſcetur noua penna. Item ſucco papaueris calido perunge pennas eius, & intinge cibos eius in eundem, Albertus.

De vnguibus curandis.

¶ Vngues fracti vt reparentur, ex Tardiuo. Si vnguis in aue fractus fuerit aliqua ex parte, vngatur pinguedine ſerpentis & creſcet, ita vt eo commodè vti poſſit non minus quàm cæteris. At ſi totus fractus eſt, & ſola pars tenerior relicta, fac digitale (vt vocant) id eſt tegumentum digiti è corio, quod pinguedine gallinæ implebis, & digito cuius vnguis fractus eſt inſerto, corioq́; alligato, alternis diebus inſpicies, donec pars tenerior indurata ſit. Quòd ſi propter vnguem violẽtius fractum caro ſanguine manet, impoſito ſanguine draconis trito cohibebis. Si digitus tumeat, perungatur pinguedine gallinæ, oleo roſaceo & violaceo, cum terebinthina trita & maſtiche. Cæterum quomodo reparetur vnguis amiſſus, & quomodo emendetur is qui in rectum naſcitur, non aduncus, docebimus infra in capite de vitijs pedis, Hæc Tardiuus.

De purgando & extenuãdo accipitre.

¶ De purganda & extenuanda aue. Ineunte autumno accipitrarij ſaginam auiarij medicamentis exinaniũt, (extenuare id appellant, quod noſtri exagitare dicunt,) rurſusq́; ad prædam inſtituunt, inedia perdomitant, inditis in os ſtupeis turundis auiditatem eorum ludificantes, ſimul ſic euocatis excrementis volaciores reddi affirmantes, ſimul famem irritari, atque ita ad obſequium redigi. Hyeme etiam ad gelu ſub dio nonnullos alſiſſe iuuat, nonnulli ſi alſerint continuò inhorreſcunt & morte periclitantur reiecta ingluuie. In omni genere veterani difficilius extenuantur, & minus volucres ſunt, ſed ad prædam ſolertiores & minus obnoxij. terram enim volatu ſtringentes, deuolantem auem excipere nouerunt, aut anguſtiſſimis finibus latebram eius circunſcribere ne venatores aberrent. Tyrones vt volaces, ſic errones & expatiatores, Budæus in Pandectas. Noſtri turundos illos è ſtupa vel plumis factos vocant ein gewell / à rotunditate vt conijcio. formantur enim inſtar pilulæ vel oliuæ. Solent autem eos accipitribus & falconibus ſub noctem dare, quos illi poſtridie mane aluo reddunt. quòd ſi ſiccos reddiderint, ſignum eſt ſanitatis: ſin humidos & viſcoſos, morbi. quare ſæpius hoc purgandi genus in eis repetitur, niſi nimium macri fuerint, Tappius. Pluma quæ datur falconi, fit è pedibus leporis aut cuniculi, vel è lana xylina, vel è plumis quæ reperiuntur ſuper articulo alarum gallinæ veteris, Robertus. Turundi interdum dari debent accipitri, vt ingluuies eius & inteſtina purgentur ab excrementitijs humoribus qui illic ex auibus deuoratis colliguntur: nec alius poſtea cibus detur donec turundos reiecerit. Quòd ſi nimis parum forte ſumpſerit, & nihil reiecerit, iterum aut tertio dabis: & tandem plumas ſimul omnes reddet. Si poſt mutationem pennarũ, vel poſt hyemem, vel poſtquam accipiter diu ſine exercitio manſerit, præſertim in abundantia cibi, plumæ viſcoſæ & ſordidæ reddantur, purgandus eſt hoc modo. Lardum ad quantitatem articuli extremi in digito, id eſt tertiæ partis digiti, in quatuor partes diſſectum, miſce & ſubige diu cum pipere trito, ſale vſto & modico lateris vſti: & accipitrem leniter tene donec hoc remedium in gulam ei inſeratur. Deinde manu eum excipe, & ingluuiem ac guttur eius frigida conſperge, ne ſtatim reijciat. Tum in locum purum depone, & videbis excrementa multa ab eo reddi. ſic vacuatus per horas ſex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis ei dato, vel oua butyro mixta, Tappius.

¶ Rurſus ex eodem. Accipiter præter turundos, alias quoque ſex ob cauſas cibum reijcit. Prima eſt, cum ingluuies eius offenſa vel alliſa fuerit. Altera, cum vena aliqua vel neruus ex animali quod vorat, linguæ eius implicatur. Tertia, cum paſtus ante tempus datur, nimis cito ſcilicet à præcedẽte paſtu. Quarta, cum nimio cibo repletur, ità vt vincere illum & cõcoquere nequeat. Quinta, cum cibum prauum aut putridum edit. Sexta, cum ventriculus crudus & ineptus concoctioni eſt, Tappius: à quo etiam petes remedia aduerſus hæc omnia ſingillatim, ex cap. 55. libri eius de aucupio per aues rapaces.

¶ *Cura* (ſic Gallicè vocat *purgationem per turundos*) fieri debet è pluma, aut paruis auiculis cõtuſis, aut è pedibus cuniculorum leporúmve fractis, ita vt vngues & oſſa demantur. E lana xylina turundus improbatur. lædit enim & vrit pulmonem, vnde auis moritur: & maximè cum lana xylina non fuerit lota. Nam ſi alia ſupradicta deſint, lana xylina vti licebit per diem vnum in aqua macerata. Tempore igitur purgationis quotidie dabis aliquem turundum, ſiue de lana xylina (vt dictum eſt,) ſiue de pluma, ſiue de carne lota, ſi nihil obſtet. Turundus ex aliquo prædictorum in aqua maceratus & lotus, inteſtinum auis egregiè dilatat, & ſiccat humorum in aue redundantium copiam. Ceterum mane reiectus ab aue, ſi ſit purus, non ſiccus tamen, & ſine malo odore, bonæ valetudinis ſignum eſt. Fimus auis debet eſſe purus, albus & clarus, & nigredo in medio eius bene nigra. Idem ſi glutinoſus ſit, & digito attactus adhæreat, bonam concoctionem & ſanitatem auis indicat. Humidus, putidus, & craſſus, phlegma & cruditatem. Auis diutius retinet turundos nec facile reijcit, cum in corpore eius caro ſuperflua fuerit, aut puſtulæ, aut humores nimij. Quòd ſi tremat ſuper manu, ſignum id eſt turundos adhuc retineri. quare non paſces eam donec reiecerit: & niſi eodem die reddat, cura ſaltem vt reddat poſtridie, hoc modo: Pinguedinem lardi aqua bis aut ter ablutam, recenti ſemper affuſa, cum pauco ſale & pipere trito, formabis in catapotium, quod auis deglutiat. Tum obſerua quidnam reijciat, & niſi turundos illos reiecerit, accipe quicquid ab eo reiectum eſt, idq́; cõtuſum & panno inuolutum aui olfaciendum præbe. tunc enim turundos reddet. Vel aliter, da ei magnitudinem fabæ de duabus aut tribus fibris radicis chelidoniæ bona carne inuolutam, ad cælandam eius amaritudinem. Deinde auem Soli aut igni ex-

pone,& nisi turundos reijciat,pascito eam vesperi coxa gallinæ calida & saccharo condita. Tardiuus.

¶ Si auem quolibet tempore purgare volueris, & appetitum ei excitare, & bonam aluū reddere, sic facies: Octauo aut quintodecimo quoq; die, da ei pilulam vnam ex illis quas cōmunes vocāt, aut magnitudine fabæ aloën citrinam inuolutam bona carne ad cælandam eius amaritudinem. Tum inducto capitio pones eam in locum calidum aut ad Solem vel prope ignem, vbi per duas horas eam relinques, vt aluus interim ei deijciatur. Et cum aloën siue pilulam reiecerit, (neque enim tam cito liquescit,) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptam bono & viuo cibo nutries, vt ab infirmitate ex purgatione acquisita reficiatur. Aloë quidem hoc modo exhibita vesperi, vermes etiam de corpore auis egregiè educit. Et pilulæ iam dictæ (communes) ab aue deglutitæ initio Septembris similiter contra vermes prosunt, & contra alios auium rapacium morbos. Sed debet hoc remedium pro auium diuersitate augeri minuíve. Accipitri enim minus dabis quàm cæteris rapacibus, excepto niso cui minimus modus cōuenit. Vel aliter, Pinguedinem lardi suilli per diem vnum in aqua recente macerati, aliquoties mutata, saccharum, piper tritum, aloën, & medullam, pari singulorum quantitate, vnde tres quatuórve aut plures pilulas effingas pro iudicio tuo, permisce, & inde vnā aui dato mane. Deinde Soli aut igni exponito, neq; ante duas horas pascito: quibus elapsis, in cibo ei cōuenient gallinæ, auiculæ, & mures maiores minorésve, in paruas buccellas dissecti. Tum vesperi cum ingluuies reducta seu imminuta fuerit, dabis ei quatuor aut quinque semina caryophyllorum trita & bona carne modica inuoluta. Cum vero prædictis pilulis vsus fuerit, & humores ab eis commoti, palatum & nares bono aceto cū pipere trito semel asperges: & postea si opus sit, aqua in nares inspirata eam refrigerabis: Et Soli igníve expones. sic enim humores capitis & omnem aliam ægritudinem eijciet, Tardiuus. ¶ Vt venter & intestinum auis amplientur, prębe ei cibum leuem qui nocte vna aceto maceratus sit, & eundem cibum saccharo condi aut melle despumato: aut aqua saccharata eam potato, Idem.

¶ Diebus xx. antequam includas accipitrem, alternis diebus hoc medicamentum ei dabis purgationis gratia: Oui vitellum cum pauco melle & ęquali rosaceo oleo misce, & intinctas in eo carnis recentis partes (buccellas) tres, edendas accipitri præbe. Deinde cum iam propè fuerit tempus vt includatur, tribus aut quatuor diebus ante, ouillum cerebrum adhuc calens quotidie ei in cibo dabis. Demetrius. Quod si accipitrem omnino laxare & (ventrem eius) soluere volueris, sume illam quæ radix vocatur, & quæ nulla adhuc vena pullulet, & viridem scinde in tres partes ad quantitatem auricularis digiti, & acue vtrunque (singulum è tribus) ad modum grani hordei, & inuolutum butyro edendum da, & ipsum Soli expone, & laxabitur, Albertus.

Quæ necessaria sint ad cōseruādam accipitris sanitatē.

¶ Ad conseruandam auis sanitatem quatuor hæc necessaria sunt, in esca trahenda exercere, humidam resiccare, purgare, & lauare. Sed de purgationibus & balneo alibi diximus. Quod ad exercitium escæ trahēdæ, fac vt circa carnem neruosam laboret mane, & vesperi antequam pascatur, & antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhæreāt, vide ne illas deglutiat interdiu: vesperi verò nihil est periculi. Et quanquam aliqui trahendo escam lumbos eius lædi existiment, ipsum tamen exercitium ei prodest. Porrò humectam resiccabis ad Solem vel ignem. secus enim periculū erit morbi alicuius, vt rheumatis, asthmatis, vel alterius. Siccatam in locum siccū & calidum pones: & perticæ, cui insistit, molle aliquid impones, vt pannum vel aliud, pedes recreandi gratia. Sæpenumero enim inter venandum pedes ei læduntur, rumpuntur, aut nimium calefiunt. Quam ob causam defluentibus in pedes humoribus generari possent qui claui aut gallæ vulgò vocantur, & podagra ac tumores: quæ quidem affectiones noxiæ & difficiles curatu sunt, Tardiuus. ¶ Vt accipiter integra semper sanitate fruatur, nec viscera eius restringantur, (exiccentur,) caules & ramos maluarum coque in aqua donec tota consumatur. Deinde siccatos contere diligenter, & in aliquo vase butyri pleno coque diu, deinde cola instar ceræ, & de pinguedine illa pasce accipitrem per interualla, quam si refutārit, admiscebis illam carni felinæ. Aliud: Rutam, ebulum, maluam, serpillum, rorem marinum, (& illum quàm cætera copiosiorem, aut eius loco sauinam,) & adipem porci qui nunquam gustārit glandes, simul trita in vino coques, & exprimes tanquam ceram, dabisq; in cibo accipitri vesperi vel per noctem, Albertus.

¶ Conuenit aliquādo etiam balneo vti auem rapacem tum sanitatis gratia, tum vt melior promptiorq; ad volatum fiat. Interdum enim potum vel aquæ vsum desiderat, vt cū iecinore reliquóve corpore incaluit. refrigeratur autem aqua. Quin & animosior mansuetiorq; balneo redditur auis. Sæpe igitur id ei adhibebis, vel quarto quoque die. nam si sæpius balneetur, superbior & fugitiua fit. Quum balneo eam adhibes, ligno sicco impone. Aqua verò sit pura, & omnis veneni expers. A balneo pasces eam alimento viuo, vt pipione aut auiculis, cui parum sacchari aut theriacæ addes, & similiter in nares auis (theriacam indes.) Quòd si falco à balneo seipsum fricet & vngat, non sine periculo tangitur. halitus enim tunc ei venenosus est, & pedes quoque. Quamobrem gestaturus eam, manum valida chirotheca, ne lædatur, munies. Lotæ non dabis carnem madefactam. Si vis vt statim à balneo volet, asperges eam aqua pura. Quòd si auis infecta fuerit veneno ex balneo aquę venenatæ per serpentem aut aliter, theriacam admixtis tribus granis iuniperi tritis deglutiēdam dabis, & per octo dies balneo eam abstinebis, & pasces eam carne felina cui aloën tritam insperseris, Tardiuus.

REME-

REMEDIA AD DIVERSOS ACCIPITRVM MORBOS VAGOS PRImùm vel toti corpori communes, deinde singulis partibus peculiares à capite ad pedes.

Albertus remedia asturum, accipitrum, falconum & nisorum, separatim tradit: deinde communia quædam subiungit: & vbi de cura accipitrum docet, eadem ad falcones quoq; referri posse, ipse insinuat. Græci quidem accipitrum curam & remedia in genere nobis proposuerunt, ita vt omnia facerent communia. Ego, vt reprehendi minus possim, medium quendam modum ingrediar, ita vt neque singulorum remedia seorsim conscribam, quod prolixius foret, & multa forsan repetenda: neq; tamen ita confundam, quin si quæ alicui generi magis peculiaria videbuntur, prout recentiores scriptores docuerint, admoneam. Et in illis quidem quæ de accipitre dicentur, non opus erit accipitrem nominare: falconem verò asturem, & nisum, prima saltem syllaba indicabimus. Hoc etiam non tacendum, remedia quæ apud Albertum, Crescentiẽsem & Belisarium inueni, omnia hîc ad verbum ferè commemoranda: quæ verò Græci habent, & Tardiuus Gallicè, & alij aliis vulgaribus linguis conscripta, breuitatis causa omisi: nisi quòd communiora quædam, hoc est ad morborum in accipitribus curam in genere pertinentia, ex Græcis transtuli.

De signis quibus deprehenditur morbus internus accipitris: & de eius curatione.

¶ Ad morbos accipitrum in genere & incertos, ex Demetrio Constantinop. Quibus signis deprehendatur internus accipitris morbus, & vnde proueniat, & quomodo curetur. Si accipiter in manu insistens aut pertica, crebrius respiret, & eam deferendo tardius euolet, parumq; edat & tristior videatur, & fimum nigrum crassumq; excernat, præsertim postquam carnem recentem & puram sumpserit: sciendum est hæc signa (atque symptomata) morbi alicuius nuncia esse, fieriq; à crassis humoribus in ventre nondum colliquatis, & à carnibus putidis, vel herbis nonnũquam quas accipiter rostro euulsas deuorârit. Itaq; curabitur hũc in modum: Dabis ei portulacam parũ contritam & butyro permixtam cum carne ouilla calida. Aut rutæ contritæ cũ vino vetere cochlearia tria quotidie, & liberabitur morbo, Demetrius cap. 101. ¶ De incerto morbo accipitris. Si accipiter in venatione nihil gustare velit, interno aliquo morbo affici eum nõ dubitabis. Illi medeberis dando mel ac butyrum cum carne calida. Sed optimè feceris exhibito ei pipione calido. Nam cibis calidis vti (τὸ θερμοφαγεῖν) omnibus ferè antidotis præferendum est, Idem cap. 102. ¶ Pro accipitre tristi & negligente (prædam) Butyrum recens, & arsenicum coccinum, & sandaracham, ea quãtitate quæ subtripla ad butyrum sit, commisce, & cum carne recente accipitri dato. Aliud. Si accipiter macilentus fuerit, ac tristis, plumisq; horrens, ita curabitur: Columbam pridie potabis aqua mulsa, deinde accipitri in cibum offeres, Demetrius cap. 103. ¶ Ad morbos latentes, & ictus interiorum. Styracis primarij scrupulus dimidius: butyri recentis, medullæ ceruinæ, vtriusque vncia. mellis boni & olei Hispanici quantum satis est. hæc simul ad ignem leniter calefiant permisceanturq;, tum refrigerata in cibo dentur cum carne, aut in pellem muris iniecta, & sanabitur accipiter à morbis internis. Aliud. Ouillum cerebrum cum rheo Pontico trito cribratoq; ei dabis. Aliud. Columbam defruto potatam per diem relinque, deinde accipitri viuam obijce. Aliud. Mellis & olei Hispanici ana cochlearium, & album oui liquorem, in vase aliquo permiscẽs, trita inspergito, salis Cappadocici, nitri ana scrupula duo: & carnem minutatim incisam adde, datoq; accipitri, Idem cap. 104. ¶ Astur, id est accipiter maior, iisdem morbis obnoxius est quibus minor: eodemq; modo curatur. Est tamen validior natura, quamobrem non facile ægrotat aut moritur: & non requiritur circa eum tanta diligentia, & sic non facile accedit ad omnes, Crescentiensis.

De cauteriis aui rapaci adhibendis.

¶ Si cauteria aui rapaci adhibenda videantur, prima inustio (vt veteres Græci docent) fiat sub lachrymali (interiore angulo) oculi. hæc enim prodest visui. Secunda in summitate oculi, vtilis capiti. Tertia supra nodum alæ, aduersus guttam. Quarta in planta pedis, contra guttam crurium. Vtiliora autem erunt omnia cauteria, si mense Martio fiant, Albertus.

Remedia cotra vulnera exteriora.

¶ Ad vulnera vel puncturas auium. Si vulneratus sit falco, album oui cum oleo impone, & caue ne locus lęsus aqua madefiat: & cum hoc epithema mutare volueris, ablue locum vino calido: & sic facere pergas donec locus læsus acquirat crustam qua vulnus claudatur. Si autem vulnus ipse falco tetigerit, impone aliquantulum aloës. Quòd si fortè vulneratus fuerit sub ala, vel in pectore, vel in costis, vel in coxa, immittatur stuppa crassa bene trita cum cultello donec mala caro corrodatur: postea misce thus, ceram, sepum & resinam, partibus singulorum æqualibus, ad ignem. Hoc vnguentum serua, & cum opus fuerit, ad ignem liquefactum inunge cum penna, donec verruca (crusta) claudatur vulnus. Quòd si caro mala excreuerit, immittatur vrtica Græca, vel viride æris (ærugo,) donec erodatur. Tum vnge locum vnguento albo, & sanabitur, Albertus & Belisarius. Cum autem caro superflua iam corrosa est, ex cerussa cum oleo rosaceo & exiguo camphoræ, vulnus inunges, Belisarius. Si mala (superflua) caro alicubi in falconis corpore creuerit, accipe calchiam (forte cadmiam) & aloën æquis partibus, & trita impone, Albertus.

Pro osse aliquo fracto.

¶ Si os in crure vel alibi fractum fuerit, aloën calidam superilliga, & per horas 24. relinque. Vel stercus galli in aceto decoctum superliga, Idem.

Cotra nascentias.

¶ Si nascentias astur habeat, sanguisugas mitte in eas, & postridie illine lac arboris quæ celsa siue ficus fatua dicitur: & demum accipe radices herbæ quæ brancha lupi vocatur, quas contritas impone

naſcentiis cum lacte celſæ,& relinque per tres dies & tres noctes. Deinde accipe radicem caudæ porci,
& decoque,auiq; in potu dato mane & veſperi,nouem diebus ad tres fabas, Albertus.

Contra ſcabiem. ¶ Si ſcabioſus ſit accipiter: Axungiam veterem, ſulfur & argentum viuum tere ſimul cum ali-
quot caryophyllis & cinnamomo: Inde perunge ſcabiem ad ignem vel in balneo, Idem. ¶ Si falco ſe
pedibus pectit,& ſcalpit,& pennas de cauda vellit,pruritu laborat,& hunc in modum curari debet. Fi-
mum anſeris & ouis cum aloë miſcebis,in acetum acre infundes in vaſe æreo, inſolabiſq; per triduum:
vel ſi calor Solis deſit,ad ignem lentum coques. Inde totus falco lauetur(balneetur,)& carne columbi-
na paſcatur cum melle & pipere,& collocetur loco obſcuro,idq; fiat per nouem dies. Et cùm apparue-
rint pennæ meliores de cauda enaſcentes,lauetur aqua roſacea & ſanabitur, Albertus.

Contra alarum languorē. ¶ Eſt quando alas non bene ſuſtinet auis,quod contingit, quum nuper manu geſtari aut perticæ 1
imponi cepit,nec prohibita eſt irrequieto motu calfieri, vnde poſtea refrigerata alis languet. Tenebis
eam igitur ſupra aquam,& intrare compelles, ita vt dum luctatur ſuper aqua, alas eo motu ad ſtatum
naturalem reducat. Poſtea Soli aut igni eam expones,& curabis vt loco calido maneat ne refrigeretur.
Aut per triduum vrinam in alas aues emitte, & efficies vt probè ſuſtineat, Tardiuus.

¶ Si alæ extra febrem pendulæ fuerint: ſanguine anſeris eas ad Solem perfrica: adipem verò anſe-
ris edendum dato. Vel potius oleo laurino, alis eleuatis, axillas ei inunge, & fel ſuillum alis illine: & ci-
bum eius ſucco verbenæ vel ſaluiæ intinge, Albertus. ¶ Si alas guttoſas (arthriticas) habuerit, hederæ
terreſtris in aqua coctæ folia bene contuſa, alis eius circa latera circumliga: & cibum eius in eandem a-
quam intinge, Idem.

Contra tineas. ¶ Contra tineas aſturis: Millefolium tritum & fimum anſeris ſubige cum aceto, & poſt tres dies 2
ſucco per linteum expreſſo, loca tineis infeſtata illine, præcipuè in alis & cauda. Demum ferruginem
tritam alis & caudæ aſperge tribus vicibus, altero quoque die ſemel, Albertus. Contra tineas quæ fal-
conum pennas conſumunt,(quod cum macreſcunt euenire plurimum ſolet, Beliſarius.) Cera rubea
muſcata, myrobalani, ſalgemmæ, gummi Arabicum & grana tritici, in acri aceto per dies nouem ma-
cerentur in aliquo vaſe. Tum repones acetum in ampullam, & quotidie inde lauabis falconem aliám-
ve auem rapacem, donec ſanata videatur. Tum ablues aqua roſacea auem, & Soli expones. Pones au-
tem ſingulorum de prædictis partes æquales, ceræ verò amplius, vt omnia continere poſſit. Sunt qui
iubeant tineas cum acu de corio extrahi, & deinde cum aloë locum affectum lauari: demum aqua ro-
ſacea ablui. Cauebis autem ne roſtro ſe tangat, quandiu aloë inhæret. hoc enim ei noxium foret, Idem.
Rurſus contra eaſdem. Balſamum purum, in foramine de quo penna excidit immitte, ſic tinea remo- 3
uebitur, & penna noua ſubnaſcetur. Aliud, Croci orientalis triti vnciam, luti, fimi anſerini recentis per
pannum colati cochlearia tria, & totidem aceti acerrime permiſce, & in vaſe æreo tandiu relinque, do-
nec cum flore ipſius ad ſpiſſitudinem redigantur. Deinde per tres vices loca ex quibus pennæ excide-
runt aceto puro diligenter lauabis, & cum illis (aliis prædictis) loca perungantur. Aliud, Pauonum
pennas ſuper fumum ignis pone, & de adhærente eis fuligine fiat puluis, æqua portione miſcendus
cum ſanguiſugis vſtis ſuper tegulas. hunc puluerem acri aceto ſubige, ita ne admodum liquidum
fiat medicamentum. Deinde locum vnde pennæ exciderint acri aceto laua: poſtea lardi ſegmenta in-
tinge in medicamentum præſcriptum quouſque adhæreat, & locos affectos bis per hebdomadem in-
unge donec pennæ recreuerint, item equi pilos longos contritos tenuiſſimè, carni qua falconem a-
les inſperge. Item pyretrum tritum cum raphani ſucco & acri aceto miſce, & tineas inde perun- 4
ge. Aliter, Vſtum bufonem, aui edendum præbe: vel ferri ſcobem carni qua paſcitur inſperge, Al-
bertus.

Contra pēnarum morbos. ¶ Subſtitioſus accipiter in pennis varia ſigna defectus(morbi) producit, quæ hunc Grimal (ſic ha-
bet codex impreſſus) Germanicè vocantur. Procedit ſanè hic morbus ab interioribus corruptis: & eſt
corruptio maximè in radice pennarum. Fiat igitur miſcela de fimo humano, quod vim theriacę habet,
& ſale: in qua intingantur plumæ accipitris: & immittatur etiam aliquid eius in fundamentum penna-
rum vbi carni infiguntur, & ſanabitur. Deinde aquam bibat, & caro qua cibandus eſt intingatur in ſuc-
co ſemperuiui. Item maluam & ſatureiam cum adipe porcino diu coctas in os accipitris immitte, do-
nec inde tria cochlearia conſumas. Poſtea dabis ei integrum fel porci vel pulli cum calido porci pul-
mone, & quotidie mane ieiunum potabis aqua donec ſanetur: veſperi verò cibabis eum butyro, Alber- 5
tus. ¶ Ad excæcationem pennarum: Acu ſolerter aperies pennam excæcatam, & oleum cum butyro
æqualiter mixto infundes, Demetrius. ¶ Si accipiter pennas fregerit, incide aliam pennam ſimilem,
& fracto inferas. Si autem fregerit pennam, in concauo harundinis (caulis) pone aliam accipitris pen-
nam: vel ſi deſit alia, cornu in illam inſere cum acu ferrea vel cuprina in medio quatuor angulos haben-
te, ita quòd ex ambabus partibus acuti fiant: Sed hæc facere viſu & experientia melius quàm ex ſcriptis
diſcitur, Albertus.

Contra pediculos. ¶ Accipiter aliquando corruptis humoribus pediculos patitur, Albertus. Creſcētienſis aduerſus ſex-
cupedes (pediculos intelligo) accipitris, iubet eū inuolui panno madente ſucco marellæ (id eſt parthenij)
vel abſinthij: & ſic relinquere in Sole ab hora matutina vſque ad tertiam. Ad pediculos in auibus rapa-
cibus. Succo decoctóve abſinthij auis plumas corpuſq; totum ad Solem perfunde, Albertus. Contra
pedicu-

pediculos: Mentham Romanam tritam miſce vino acri, & adde ſaxifragam: & ſi aër ſerenus calidusq; fuerit, in hoc liquore balneetur. Si verò turbidus & frigidus, adipem gallinæ in eum impone, & relinque ſuper fimo per noctem: & poſtridie vnge aſturem in alis, & in dorſo ſuper caudam, Idem. Pediculi in falcone hoc remedio perimuntur: Argentum viuum ſaliua humana extinctum cum axungia vetere miſceto: hinc inunge caput falconis, & filis intinctis collum eius circunliga. Vel piper cum granis ſeſami tritum coque in olla noua ſuperinfuſa aqua, & hoc decocto auem lauato. Vel coque ſaxifragam in aqua, & permitte eam balneari. deinde ſubſterne ei linteamen album ſuper gramine vel lapide. ſic omnes pediculos in linteum excutiet. Et hoc remediũ conuenit omnibus auibus rapacibus, Alb. ¶ Contra aculeos ſiue puncturas acutas aſturis. Setas porcorum minutatim inciſas carni qua veſcetur inſperge per nouem dies. Deinde ſucco trifolij carnem edendam ei perfunde, Idem.

Ad maciem inducẽdam. ¶ Si accipitrem volueris macrum fieri, da ei allium tritum cum pulegio, vel carnem macram de perna ſalſa, quæ per noctem in aqua macerata ſit, comedat, & poſtea quater aquam bibat. ſed caue ne defectum & puſillanimem reddas, Albertus.

Contra maciem nimiam. ¶ Patitur aliquando maciem nimiã: & tunc humido naturali deſtituitur, ac pennæ eius contrahunt maculas quas famis ſigna appellant: & tunc etiam pennæ franguntur facile, & volatum cõtinuare non poteſt, & amittit audaciam. ideo non niſi parua inſequitur, & vociferatur multum, & ſemper ad dominum redire deſiderat, Albert. Ad nimiam maciem auis. Macra & languida auis fimum excernit nec album neq; nigrum, ſed medij coloris & fuſcum. Hanc vt reſtaures, veruecum, murium, rattorum, aut auicularũ carne paſcito per buccellas paruas. Aut in fictili nouo circiter duas aut tres libras aquæ decoques cum cochleario mellis. & tribus aut quatuor cochleariis butyri recentis: tum in hoc decocto tepido madefac & laua carnem porcinam, quam aui bis quotidie in cibo dabis buccellis minutatim diuiſam. Aut quinque vel ſex limaces (qui inueniuntur in vineis, aut in herbis cùm aliis tum fœniculo) per noctem macerato in lacte vaſe operto ne euadant, & poſtridie mane perfractis teſtis limaces lacte recenti ablue, abſterſosq; aui in cibum præbe, tum auẽ Soli ignive expone donec aluum quinquies aut ſexies exonerârit: quod ſi calorem bene ferat, vtilis ei fuerit. A meridie verò cibo bono & minutis buccellis paſcatur, & loco calido ſiccoq; collocetur. Veſperi quum ingluuiem remiſerit, dabis ei caryophyllos aromaticos, vt ſcriptum eſt ſupra in Capite quod inſcribitur, Si auis non bene deglutiat, &c. Tardiuus. ¶ Si accipitrem obeſiorem deſideras, paſce eum frequenter carne anſeris & palumbium, Alb. Et rurſus, Relinque eum per plures dies ocioſum, & da ei lumbum porci, & carnem gallinæ pinguis: Et ſemper ab vno homine paſcatur, & qui geſtat eum ferat in equo ambulante: & ſæpius paſcatur cerebro veruecis vel arietis.

Contra faſcinum. ¶ Si faſcinatus putetur aſtur, accipe fungum de myrto, thus, aſphaltum, & palmam benedictam, (aquifolium intelligere videtur:) Hisq; omnibus teſtæ impoſitis auem ſuffito, Albert. Cùm faſcinatus fuerit falco, ranunculum in puluerem redige, quem edendum carni calidæ aſperges, Idem.

Contra venenum ¶ Falconem à balneo caue ne ſupra lignum putridũ colloces, ne veneno inficiatur. Si autem veneno infectus fuerit, theriacam cũ tribus granis piperis contritis lapide dabis ei, & per nouem dies eum cuſtodies, tunc iterum dabis theriacam, & piperis grana combures in teſta, & puluerem inſperges carni qua paſcetur, Alb. ¶ Si quod animal (venenatum) falconem momorderit, oportet quòd deplumetur locus, & ſi morſus nimis exiguus eſt, augeatur vulnus cum nouacula, & mox vngatur butyro calido: poſtea verò vnguento ex thure, reſina, ſepo & cera æqualiter mixtis, Idem.

Contra læſionem à Sole, vel tempeſtate inflictam. ¶ Si accipiter à Sole læſus ſit, aquam roſaceam in nares eius immittas, & mel cum carne caprina comedat: & vinum ore contentum in faciem eius efflando expue, Alb. Quòd ſi dum prædam ſequitur læſus fuerit à tempeſtate, aquam tepidam in ſcapulas eius effunde, apertis tamen prius pennis eius: tum aquæ tantum infundas, vt per lumbos vſq; ad pedes eius deſtillet. At ſi interiora eius pro venatione (fortè, propter venationem) infirma fuerint, noctuas calentes adhuc & veſpertiliones per triduum comedat: &, ſi non recuſet, tres offas carnis porcinæ intinctas aceto edat. Hoc enim etiam faſtidium eius tollit, & contra morbum capitis ac pectoris ſalubre eſt, Alb.

Contra febrim. ¶ Accipiter febriens tactu erit calidus, & videbitur triſtis: quod quandoq; accidit ex ſolis ſpiritibus inflammatis nimio labore, & quandoque ex humoribus putrefactis in aliqua parte corporis eius. Tunc igitur, ſi macer eſt, parum & ſæpe cibetur carnibus pullorum & paruarum auium. paſſeribus tamen, quòd calidiores ſint, abſtineat. Exhibeantur autem carnes iam dictæ cum rebus refrigerantibus, vt ſeminibus cucurbitarum & cucumerũ tritis, aut lento pſyllij ſimiliúmve ſucco: vel pauliſper coquantur in ſyrupo violato & ſimilibus. Accipiter ipſe in loco frigido & obſcuro collocetur ſuper pertica pannis lineis inuoluta, qui plerunq; ſuccis refrigerantibus madeant, Creſcentienſis. Accipiter febriens dignoſcitur ex horrore & tremore ac triſtitia, Albertus. Ad febrim. Da ei ter vel quater ſuccum artemiſiæ cum carne gallinæ. Vel liga ei dextrum crus fortiter, & apparentem in medio cruris venam ſubtiliter incide. (Sũt enim quatuor venæ in crure iſtarum auium, vna anterius, altera inferius, tertia exterius magis, quarta poſterius ſuper vnguem maiorem.) Signa autem febris ſunt, alæ pendulæ, caput demiſſum, ſi vomit (horret potius) quaſi frigeat: ſi cibum abſq; cauſa faſtidiat: aut auidè quidẽ ſumat, ſed malè glutiendo inducat, Idem. Falconis febriẽtis ſignum eſt, ſi pedes eius vltra modum caleant. Dabis igitur

ei per interualla deglutiendam aloën cum axungia gallinę in aceto forti subactam: aliàs verò edendam limacem. Hunc cibum si retinuerit, conualescet, Alb.

Contra refrigerationem.

¶ De refrigeratione accipitris, *vide* mox in Cruditate. Accipiter interdum refrigeratur, & cibum concoquere nequit: itaq; tristis est, & tactu frigidus: oculi pallidi & discolores fiunt. Sic affectum tenebis in loco calido, & leniter manu gestabis: & modice aliquando euolare permittes. In cibo carnes auium dabis, præcipuè passerum, & pullorum (gallinaceorum) masculorum & pipionum, coctas parum in rebus calidis, vt vino, vel aqua cum saluia, menthâve aut sambuco aut pulegio & similibus. inuolues easdem melle, vel tritis seminibus fœniculi aut anisi, aut cymini. Sed caue ne cibum des nouum, nisi omnis antè ingestus de ingluuie descenderit. Quòd si macer est, sæpius pascatur: sin obesus, minus & rarius: ita tamen vt in vtroq; habitu modum serues, donec sanetur. Porrò si cibum prorsus non cõcoquit, & illum omnino retinet, cor ranæ filo ligatum cum pēna in gulam eius immitte: & postea trahas filum. sic enim pastum eiiciet, vt asserunt experti, Crescent.

Contra felleram.

¶ Fellera seu fel vocatur in asture, repletio quędam ex humore corrupto, hoc modo curanda. Fel vrsæ ad magnitudinem ciceris impone cordi gallinæ, & hoc eum pasce vsq; ad nouem dies antequam in mutam (mutationis caueam) eum imponas. Postea accipe sauinam, rosmarinum, satureiam, betonicam, mentham & saluiam, singula æquali portione, raphani verò paulò plus. Tritis omnibus modicum mellis admisce. Hoc remedium ieiuno dabis, deinde in mutam impones. Ad idem in quauis aue rapace: Puluerem florum gemmarúmve salicis cibo eius asperge, Albert. Contra felleram simul & tineam asturis, accipe conchas testudinum (limacũ:) & ranunculos virides de iubis (fortè rubis,) & saxifragiam, saluiam, & folia oliuarum, & spumam poledri (pulli equini) iuuenis quam proiicit de naribus cùm nascitur, & fel anguillæ. Hæc omnia mitte in ollam nouam, & ad ignem torre, donec in puluerem redigantur. Hinc mane ieiuno asturi edendam dato partem ad modum dimidiæ auellanæ cum carne pauca: & accipe rhabarbarum & pone in aqua per diem vnum, eamq; bibendam offer. Hoc ter facies, altero quoq; die semel, Idem.

Contra arthritidem.

¶ Si accip. gutta in articulis alę vel coxæ laboret, detrahe parum sanguinis de vena quæ sub ala aut coxa est, in qua laborat, Crescentiensis. Si gutta laboret astur: accipe adipes anserinum, vrsinum, & vulpinum: & eiectis de corpore felis visceribus & ossibus, carnem minutatim incide. His mixtis adde parum ceræ, ladani & xyloaloës, & fac puluerem: item succum pulicariæ maioris ac minoris. Et incide cepam albam, mixtaq; simul omnia in ventrem anseris immitte: & foramine diligenter consuto, relinque per diem. Deinde fac anserem bene assari, & pinguedinem inde defluentem excipe aliquo fictili. Hoc vnguento omnibus arthriticis animalibus vtili, locus affectus vngatur, Auicenna. Ad guttam (arthritidem) asturis. Detur ei edenda Aurea Alexandrina instar dimidię fabæ vel auellanæ: & die tertio theriaca, Alber. Quòd si guttæ acris & acutæ fluxio falconem infestat, fimum anseris vel columbæ cum cortice radicis vlmi in aqua decoques donec rubescat, tum permisceatur fimus cum aqua agitãdo, & inde lauetur falco per triduum, Idem. ¶ Morbi in renibus & arthritidis (guttæ) signum est, quum saltare aut alis extensis à manu longius se proiicere & ad manum facile redire non potest. Hanc aliqui guttã mortalem (renalem fortè) vocant. Accipe igitur grana rubea spinæ albæ, quam Germani nominant Hagedorn (id est spinam sæpium:) eaq; contusa & cum pilis leporinis subacta, misce cum carne cocta. & hunc cibum per dies nouem ei præbeto, quem si retinuerit, sanabitur, Alb. ¶ Est & aliud guttæ (arthritidis) genus, quæ sylera aut nullis (*sylera* à nonnullis) vocatur. quæ quum defluere incipit per corpus falconis, veneni naturam refert. Albescit enim rostrum summum, & vnguiũ mucrones. Accipies igitur serpentem nigrum qui tyrus vocatur, & abscindes à capite eius palmum, & tantundem à cauda. reliquum friges in olla noua, & eliquatam inde pinguedinem colliges, dabisq; falconi calidam cum carne pauonis paulatim per dies octo. Deinde porcellũ aqua calida deglabrato, & tenerã de pectore carnem cũ mure paruo edēdam dato. hoc si bene concoxerit, de recuperanda eius valetudine non dubitabis, Idẽ. Quòd si falco sæpe leuato pede rostro crus percutiat, gutta salsa eum laborare intelliges: curabis autem sanguine exhausto è vena quæ est inter crus & coxam, Alb.

Ad capitis morbum.

¶ Quòd si ex capite ægrotet accipiter, raphanum, sauinam, rorem marinum, sambucũ, satureiam, mentham, rutam, saluiam, betonicam, singula trita melle excipito, & instar auellanæ edenda dato, Alb. Si caput falconis purgandum est, picem mundissimam magnitudine fabæ, digitis calefac ad ignem, & postea tandiu cum ea palatum falconis frica, donec ei adhæreat. deinde ex quatuor granis staphisagrię, & totidem albi piperis subtilissimum puluerem impone super picem palato falconis adhærentem: & id quod de puluere remanet, immitte in nares falconis: & cùm Sol bene calidus fuerit, tãdiu in Sole auem dimittas, donec omnem sui capitis malum humorem & pituitam deposuerit. tum biduo pasces eam suaui ac dulci carne, Idem.

¶ Ad capitis dolorem in falcone. Huius signum est quòd oculos claudit, & caput huc illuc mouet. Dabis igitur ei lardum cum pipere trito, & diebus alternis aliquantulum aloës cum carne pulli gallinacei. Fit enim hic capitis dolor euaporante ventriculo, qui hoc remedio purgatur. Quòd si oscitatio & pandiculatio siue crebra extensio alarum, in eo appareat, & rostro pedem percutiat, vel contra: signum id est caput malis humoribus laborare: quamobrem torquebis cum stilo argenteo vel aureo ad nares,

(vt

(vt foramina narium dilatetur,) vt humor effluat: qui cùm effluxerit, vngatur tortura (cicatrix) oleo vel butyro, Alb. Curandum est ne fumo accipitres, néve alia re caput eorum grauetur: quod quidem vel palpebrarum & oculorum clausura, vel lachrymarum defluxu, vel narium constrictione, presertim accipitre hinc inde caput mouēte, cognoscitur. Huic morbo medeberis, (vt ex Alberto iam scriptum est.) Ceterum dilatatio narium cum stilo, etsi perutilis sit, experimento tamen videmus, accipitres quorum nares sic dilatatæ fuerint, altissimos nimium volatus auium persequi non posse. Nam vento, qui per dilatata ingredi foramina solet, ne altius ascendant prohiberi eos putamus, Belisarius. Porrò si sternutet falco & aquam è naribus fundat, cerebrum immodicè humidum esse coniicimus. Itaq; tria grana saxifragę cum totidem granis piperis contrita, & acri aceto subacta, & lana xylina excepta, in nares & palatum eius iniiciantur: & postea cibetur de pullo gallinaceo, Alber.

¶ Ad Rheûma, id est fluxionem in capite auis. Rutam pone iuxta nares eius, & carnem qua vescetur in succum rutæ intinge. Item allium contritum cum vino per nares ei immitte, & toto die loco obscuro resideat ieiunetque, Albertus. Si pituitam (quam quidam pipiam vocant) habuerit, apprehensam eius linguam aperto ore frica cum puluere saxifragiæ melle condito. Quòd si nihil proficias, butyrum ei edendum dabis. Puluis etiam densitate (vox apparet corrupta) caulis ad idem valet, Albertus. Si pipiat accipiter tanquam ex morbo pituitæ, & clamare voce sonora nequeat, acu ærea nares eius perforabis, Idem. Si rheuma (nostri Ꝛiße vocant) à capite fuerit, staphisagriam cum aqua ardente naribus vtiliter inseri audio. sin eiusdem apud nostros nominis affectus in pectore natus sit, sanguinem sub lingua detrahi præsente remedio. ¶ Si ex capite, oculis præsertim, auis rapax laboret, vnge sæpius oleo communi, & præcipuè si dolor est in exterioribus oculi partibus, Albertus. Si per senectutem auis rapacis oculus caliget, argenteo vel aureo instrumento vre eam super nares, vbi sinciput in medio oculo medio rostri coniungitur, Idem. Accipitres oculorum hebetudini præ cæteris auibus ita obnoxij sunt, vt etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucæ scilicet (de agresti intelligo) quam medicinæ gratia rescindunt, liquorem lacteum, Oppianus. Ex lactucis sponte nascentibus rotunda folia & breuia habentem, sunt qui hieraciam vocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cum sensêre discutiant, Plinius. Ad clarificandos oculos asturis, accipe dulcem herbam, aloën & cerussam, æquali singula pondere, & contunde fortiter: & trita cum oleo & axungia ad ignem liquefac, & misce cum his quæ dicta sunt, validè simul agitando. Huius vnguenti mane & sero aliquid in oculos asturis impone, Albertus. ¶ Ad dolorem oculorum: Zinziber, thus & aloën, singula pari pondere trita in peluim impone, & vino albo superinfuso per noctem relinque. deinde in oculos immitte. Item aloën & cerussam æquali portione misce cum pauco lardo veteri, quod è lardi medio eraseris, & vesperi in oculos auis immitte, Idem. Accipitres aliqui oculorum grauedine laborant, ita vt palpebræ quasi coeant, Belisarius. ¶ Si astur spumam oculis emittit, melancholici humoris illic redundantis signum est. itaq; seseli montanum & semen cicutæ super carbones imponito, & carnes quibus vescetur inde suffito: & ipsum supra hunc ignem pasce, vt fumus in guttur & oculos eius subeat. postridie dabis ei in cibo aloën instar dimidiæ fabę: & viridem cicadam siue locustam, quam si viridem non inueneris, tere siccam à te repositam, & carni qua vescetur asperge, Albert. ¶ Ad maculam oculorum falconis. Piper & aloën æquis portionibus trita impone: & si per tempus anni pruna syluestria habere poßis, tres guttas ex illis super maculam instilla. multum enim proderunt, Albertus. ¶ Si albugo crescit interiore parte oculi auis, iniice puluerem seminis fœniculi cum lacte mulieris masculum enixæ, Idem.

Ad rheûma. *Ad oculorum hebetudinē.* *Ad oculorum dolorem.* *Ad maculam oculorum.*

¶ Si clausas (obstructas) nares habuerit auis, per caulem paruæ pennæ in nares eius inspirando immitte puluerem piperis & saxifragiæ, Alb. *Vide* supra in cura rheumatis. ¶ Si quando sanies è falconis naribus fluit, & ipse cibum fastidit, & sanies mali odoris est, fistulam esse intelliges, quam sic curabis. Accipiatur posterior pilus caprę, & axungia, vel (si desit) butyrum: & vena quæ de naribus ad oculos tendit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta inuratur vena incisa ex diuersa parte quàm sita est fistula: & locus quotidie cum butyro perungatur: & falco in loco calido collocetur per nouem dies, Alb.

Ad nariū vitia.

¶ Humorem, qui è capite fluens in palatum decumbit, restringes, si butyrū vetus & chelidoniam æqualiter misceas, & factum inde puluerem in calida carne des falconi, Alb.

Ad humorem qui in palatū defluit cohibēdum.

¶ Rostrum eius fractum quacunq; ex causa, repurgato, & si quid computruit resecato: tum inungito coronam rostri, primum serpentis pinguedine, deinde gallinæ, & iterum crescet. Deinde quintodecimo aut vigesimo postquam crescere cœperit die, frange ei rostrum superius, vt quod inferius est melius crescere poßit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim cōcisis eam pasces: aliter enim pasci non posset. Porrò disiunctum rostrum recludetur, si farinam subactam & fermento mixtam imposueris, & resinam, Tardiuus.

Ad rostri fracturam.

¶ Si collum falconis infletur, signum est catarrhi calidi. Collum igitur deplumetur, & sanguis de vena auriculari detrahatur: & rana ei in cibo detur, quam si concoxerit, de prospera valetudine eius nihil dubitabis, Albert. Quum autem guttur vel arteria aspera intumuerit, & falco tanquam suffocandus respirârit, rheumatismum patitur, & hoc modo curabitur. Sanguinis pauonis, nucis moschatæ, myrobalanorum chebulorum, caryophyllorum, cinnamomi, zinziberis, singulorum par pondus accipito: &

Ad colli morbos.

pilulas formato nouem, de quibus ſingulam quotidie dabis hora tertia, & nona deinde carne murina paſces, Alb. Accipitres etiam ſtrumoſi fiunt, Idem.

Contra ingluuiei morbos.

¶ Si præ nimia edendi feſtinatione aliquid in arteriam auis inciderit, tubum oblongum è penna factum, aut è metallo, in arteriam inſeres, exugesq; donec id quod incidit ſequatur. aliter enim periclitabitur auis, Tardiuus. Accipitribus ingluuiem reieciſſe letiferum, quod nonnullis generibus contingit ſi paulò incautius curentur, Budæus.

¶ Auis non bene deglutit, vel ingluuiem nõ remittit, ſi bucceis maioribus paſcatur: vel ſi nimium præda ſua ſe ingurgitârit, vel ſi refrigerata fuerit. Dabis igitur ei cibum pro vna vice modicũ, & carnem leuem vino albo tepido maceratam. Veſperi dabis ei quatuor aut quinque caryophyllos tritos, & immiſſos lanæ xylinæ vino maceratæ. calfacient enim ei ventriculum & caput. Quòd ſi bucceam, quam deuorare non poteſt, vomitu ab eo reddi velis, vt liberetur ingluuies ei infarcta, parũ piperis triti in acri aceto macerari aliquandiu permittes: deinde palatum auis hoc aceto collues: & tres aut quatuor guttas naribus immittes. Deinde cùm reiecerit quod inhærebat, pauco vino partes dictas aceto inflammatas adſperge. Cauebis tamen ab vſu aceti in aue nimis macra. ferre enim non poſſet. Sed in Sole aut prope ignem ſistes, vt bucceã reiiciat. Eſt quando auis deglutit quidem eſcã, ſed paulò pòſt reuomit. Hoc ſi acciderit, & quod reiicitur non puteat, dabis ei parum aloës hepaticæ, ita vt poſt ſex demũ horas pauco & bono cibo nutriatur. At ſi puteat quod redditur, halitu auis corrupto, id fit ſi carne craſſa, aut minus pura aut putẽte alatur. itaq; curabis vt caro eius munda ſit, & cultro mundo ſecetur. auẽ quoq; loco mundo in Sole pones, cum aqua appoſita ad potũ. nec paſces eam vſq; ad veſperam, tum bucceas paruas dabis de carne recente conſperſa vino, aut contrita ſcobe aciei ferri ſiue ſtomomatis, aut ſcobe eboris: hęc enim auis cibum retinent. Quòd ſi ne ſic quidem retinuerit, da ei auiculas, mures aut rattos donec curetur. aut in aqua tepida coriandrũ tritum dilue: & in aqua illa colata per quatuor aut quinq; dies eſcam aui dandam lauato. Aut folia lauri in vino ad dimidias coquito: eoq; refrigerato columbam potato donec moriatur. eius deinde coxam, aut tantundem quantitate in cibo accipitri dabis, Tardiuus.

Ad pulmonis vel arteriæ vitia.

¶ Si pulmo vel arteria falconis laboret, ſume fimi paſſeris & muris, lanæ ſuccidæ ana vnc.j. piperis albi grana quinq;, ſalis gemmei vnc.ij. His tritis admiſce mellis & olei puri vtriuſq; æqualiter ſex guttas, & lactis fœminæ maſculum lactantis ex ſe genitum guttas nouem: & butyri quantũ ſufficit. Ex his cum lacte effinge tres pilulas ad magnitudinem auellanę, & inſere in fauces falconis, tenetoq; eum per duas horas in manu, vt potionem totam reuomat. Deinde poſt vomitum pone eum iuxta aquam: vnde ſi biberit, paulò pòſt paſce eum pulmone & corde lactentis agni & nondũ herbam paſcentis. Debet autem caro tam calida eſſe quàm fieri poteſt. Poſtea alia carne ſuaui paſces eum aſſiduè, & veſperi dabis ei abunde de paſſere & pullo, Alber. ¶ Quòd ſi vulſus falco ſiue æger ex pulmone videatur, accipe auripigmenti triti vnciam, piperis grana nouem: & hæc permixta falconi cùm carne calida prębe. Iterum autem, accipe tria lardi fruſta (ſegmenta,) quanta falco deglutire poteſt, quibus melle intinctis limaturam ferri inſperges, & in fauces auis immittes. Hoc facies per triduum, nec alium cibum dabis. Tum quarto die porcellum tenerum vino forti & claro inebria, & pectus inebriati ad ignem calefac: & cùm bene calefactus fuerit, tũde pectus eius vt ſanguis vino infuſus in pectus aſcendat. Mox occide porcellum, & pectus ſic calidum in calido capræ lacte intinge, & falconem per aliud triduum tali cibo paſce, & ſanabitur, Idem.

Contra pectoris morbum.

¶ Quòd ſi accipiter frigore tactus in pectore læſus ſit, granis ſaxifragæ contritis addes piſani (forte ptiſanam) aut mel, & fricabis inde palatum accipitris, & expones eum Soli. Item ſemen herbę quæ radix (raphanus nimirum) vocatur, cum ruta ſylueſtri & pipere æquali pondere teratur. hinc pilulas finges cum melle, ad modum granorum piperis, quas ei dabis per triduum. Hoc facies quotieſcũq; frigoris iniuriam ſenſerit, & vel aliàs inde læſus fuerit, vel foriolus euaſerit. Item ſuccum marrubij, piper tritum, mellis modicum, & ſemen apij cribro excretum commiſce, ſic vt ſucci partes duæ ſint, mellis vna. facilius autem ſumet hoc medicamentum, ſi eſurienti & cibum feruentius appetenti detur. Item ad pectus accipitris curandum mẽtham tritam cum melle ſubige, & accipitri edendam dato. Vel radicem ſinapis & trifolium æquali põdere trita cum lacte & oleo hyſſopino in cibo dabis accipitri. Naſturtium quoq; cum melle mixtum in carne porcina prodeſt, Alber.

Contra aſthma.

¶ Si aſthmaticus fuerit accipiter, tegulam coctam cõtritam dabis illi cum carne calida & ſanguine hirci per tres dies: Et ſuccum abſinthij cum lacte aſinæ infundes inter pellem & carnem coxæ gallinæ, quam ei in cibo dabis, Idem. Aſturem aſthmaticum ſic curabimus. Caryophylli, cinnamomum, zinziber, cuminum, piper, aloë, ſal, tragacantha, thus, æquali ſingula pondere trita commiſceantur, & ponantur in tegula, & calefiant ad ignem. Et pars pulueris per fiſtulam iniiciatur inflando in nares aſturis: Reliquum miſce cum lardo claro magnitudine auellanæ, optimè trito. Hoc impoſito in palatum aſturis, expone eum Soli tandiu, donec reuomat. poſtridie edat lardum pondere vnciæ, & tertio die pullum columbinum rubeum, quarto die balneetur & curabitur, Alb. ni fallor.

Contra faſtidium & ſiccitatem.

¶ Si faſtidio laboret auis, ſorices viuos edat, vel catellum recens natum antequam videat, Albertus. Contra faſtidium & ſiccitatem falconis. Ouum cum lacte caprino ſine fumo in ſartagine puriſſima donec dureſcat decoquito, & aui edendum dato. id ſi concoxerit, liberabitur. Proficit enim contra omnem morbum, Idem. Si auis cibum faſtidiat, quod fit cum veſperi nimium magnis buccellis

paſta

pasta est & immodicè saturata, aut cùm corpus prauis humoribus scatet: dabis ei columbam, quam pro arbitrio occidat & sanguine fruatur, de carne edat coxam aut tantundem quantitate. Et si auis carnem columbæ nolit discerpere, dabis eam minutatim in buccellas concisam, & saccharo aspersam vel oleo oliuarum bono, recenti ac dulci, aut amygdalino: idq; subinde facies paulatim donec sanetur. Aut dabis ei passerculum vino maceratum, vel melle rigatum, vel puluere mastiches aspersum: aut sub diluculum dabis ei pilulam vnam ex illis quas cõmunes vocant: & capitio intectum in Sole aut iuxta ignem tenebis, sinesq; vomere pro arbitrio. Quum iam per tres quatuórve dies his pilulis vsa fuerit, & iam cibum appetierit, cibum eius scobe ferri per alios totidem dies consperge, Idem.

Ad malã concoctionem.

¶ Ad malam concoctionem auis. Auem malè concoquere his signis animaduertitur: Si subinde hiat ore & respirat, si escam suam deplumat, nec edit, sed relinquit aut reuomit: si fimum crasso humore nigro & pallido infectum egerit: si turundos curæ gratia (vt loquuntur) ingestos, tempestiuè non reddit: si rostro eius vtraq; manu fortiter diducto odorem de gutture eius fœtidum percipias. Solet autem malè concoquere, si diluculo ante cœnam concoctam pascatur, aut vesperi nimis serò & maioribus bucceis. Remedio est, ne pascatur ante concoctionem rite peractam, & antequam probè appetat. Tũc accipe fuliginem quæ sartaginis fundo adhæret, & per horam in aqua macerato. aquam deinde colatam tepefacito, & in ea macerato carnem qua pasces auem in buccellas incisam. nec alium cibum ante vesperam dato. tum carnis saccharatæ buccellas tres præbe: vel cibo eius admisce semen quod in caryophyllis aromate reperitur, contritum, Tardiuus. ¶ Contra nimiam famem falconis: Muris sanguinem, mel, & semen apij, æquis portionibus mixta in cibo da, Albertus. ¶ Si astur cibum indigestum reiecerit, cinnamomum, caryophyllos, cyminum & folia lauri, pari portione singula contrita, in olla noua cum vino albo decoque, ita vt parum vini remaneat. sed caue ne ebulliendo effundatur. Quod remanet pone in panno lineo forti, & succi expressi infunde in fauces asturis quantum sufficit: cibum quidem eam ob causam ei non negabis: postridie fœniculum contunde, & succo expresso carnẽ quam ei daturus es, intinge. Idem, Si cibum sæpius incoctum euomit, dabis ei scammonij quartam partem oboli & tãtundem cymini, asperges autem trita carni suillæ pingui: aut si illam edere nolit, albo oui liquore excipies, & in os eius inseres. Vel oua cruda in lac caprinum euacuata, simulque decocta, ter ei in cibum dato, Albertus. Si accipiter proiicit granum siue carnem incoctam, immitte in gulam eius lixiuium cum sarmentis, mensura cochlearij: & si inde offendi videatur, syrupi violati cum aqua frigida mixti cochlearia tria in fauces eius infunde. Et postquam vomuerit & ad se redierit, balneetur in aqua, nimirum si cælum fuerit serenum. Vtile sanè fuerit salgemmam quoque tritam miscere lixiuio: purgat enim & vomitum promouet, Idem. ¶ Quando accipiter cibum per triduum in gula vel digestione (ventriculo) retinuerit, dabis ei lixiuium è sarmentis vitium bene colatum cum carne calida per biduum, & triduo sequente carnem caprinam cum butyro & mastiche trita. Quando autem cibum oblatum recusat sumere, & carnem oblatam rostro à se remouet, carnem aliam præbe, vt gruis: sed granum staphisagriæ sub lingua eius pone, & statim euomet carnes sumptas, Albertus. Est quando infusione laborat falco sicut equus: cuius signum est quòd cibum respuit, & oculos habet inflatos. Facies igitur lixiuium de sarmentis vitis, eoq; ter colato implebis guttur falconis, quem sic relinques donec egerendo se cibum quem sumpserat concoxisse demõstret. Postea dabis ei lacertam in cibo. Aut vinum calidum cum pipere trito in fauces eius infundes, relinquesque donec concoxerit cibum quo infusus fuerat, Idem.

Ad nimiã sitim.

¶ Ad nimiam sitim asturis. Radicem dulcem, rhabarbarum, betonicam, cum syrupo violato & aqua commisce, & per noctem relinque. Et quotidie mane fac vt inde bibat quantum voluerit per dies octo, & ranas in cibo præbe, Albertus. Et rursus, Si valde sitiat auis, accipe puluerem caulis libystici, & carnem (caulam) de anetho & fœniculo, & coque cum vino, admixto etiam cochlearia mellis. Hunc liquorem colatum aui bibendum da, vel in os eius inijce. Et si bibere detrectet, da ei carnem illitam melle, & altero die oleo rosaceo frigido illitam. Si auis siticulosa fuerit, quòd alterata & nimis calefacta sit, dabis ei in potu aquam, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit: sed exiguam, quanta duntaxat faucibus refrigerandis sufficit. At si ob nimiam obesitatem, vel calores internos siticulosa sit, adde prædictis terram sigillatam vt vocant. Si propter cruditatem, cuminum dulce in aqua decoques, & in os eius infundes. aut zinziber, aut pulegium in vino veteri coque, aut caryophyllos in aqua, & inde madefacito escam auis. Quòd si subinde sitire pergat, appone ei bibẽdam aquam, cui inieceris drachmam boli Armeniæ cum decem granis caphuræ, Tardiuus.

Ad lapidẽ in ventre.

¶ Si falco carnem rostro laniatam acceperit, paulo post verò inconcoctam reiecerit: certum est durum viscosumq; humorem in eius ingluuie, ventriculo & intestinis concretum esse, quem aliqui petrã vocant. Pasces igitur eũ carne passeris, inspersis caryophyllis tritis: ita vt altero quoq; die hunc cibum des, altero verò pipionẽ vel purgationem, (ein Gwel:) sic enim curabitur. Quòd si alui excrementa longè non egerit (nõ procul reiicit,) eiusdẽ hoc morbi signũ est. itaq; dabis ei cor porcinum cum seta porcina minutatim incisa vsq; in diem tertium, & liberabitur, Albertus. Ad lapidem in ventre: Pinguedinem axungiæ edat & butyrum. Vel aloën herbam cum puluere apij inuolue cordibus paruarum auium, quibus vescatur, Albertus. Contra lapidem asturis: Cinnamomum, aloën, caryophyllos, saccharum,

ſaxifragiam, gerulam (forte viridem, vt etiam ad oculos ſpumantes) cicadam, ſingula æquo pondere teres & cum ſyrupo roſaceo miſcebis: & cum paſcis aſturem, carni quam edit de hoc remedio adde inſtar duarum fabarum, Alber. Contra lapidem aſturis & renum corruptionem. Adipis galli partem j. verbenæ partes ij. tere, & de ſucco expreſſo tertiam partem cochlearis aſturi ieiuno da, & ſine cibo eum relinque vſq; ad meridiem. Quòd ſi læſus videatur, da ei cochlearia tria ſyrupi violati diſtemperati (id eſt aqua diluti:) vel mel roſaceum (dilutum.) Et quarto die ſucci centinodiæ & centineruiæ ſiue quinqueneruiæ, tertiam partem cochlearij, infunde in fauces aſturis ieiuni, & curabitur, Idem.

Contra omne vitium iecoris.

¶ Contra omne vitium iecoris. Sumatur arboris quercus, (non exprimit quidnam de ea ſumi debeat,) & boli (Armeniæ ſcilicet) tantundem. Hæc trita cum carne pulli (gallinacei) calida, qui vino inebriatus ſit, falconi præbeantur, Albertus. 1

Ad lumbricos.

¶ Ad lumbricos accipitris: Da ei cum cibo ſuccum foliorum perſici, aut ſantonicum tritum, & liberabitur, Creſcentienſis. Si falco lumbricis affligitur in ventre, & lumbrici in excrementis apparuerint, ſcobem (ſquamas, Beliſarius) ferri & maximè chalybis depurati carni ſuillæ inſperges, quam aui in cibo dabis vſq; in diem tertium, & ſanabitur, Albertus. Lumbrici ſæpius naſcuntur ex cruditate, quamobrem ſtudendum eſt plurimum vt bene concoquant: quod vt fiat, leuioribus cibis, pullis ſcilicet gallinaceis, non bubula carne & his ſimilibus cibandi accipitres ſunt. Si verò lumbrici iam nati ſint, curetur (vt iam ex Alberto recitauimus:) Vel ſume paſſerum ſtercus, piſcisq; pellis crudæ, cui tinca nomen eſt, crematæ puluerem, eboris raſuram, & ſquamam ferri pari pondere. hæc trita & ſuillo cordi inſperſa accipitribus dato, Beliſarius. Si anguillæ, id eſt lumbrici longi infeſtent falconem, accipe teneri pulli inteſtinum aqua bene ablutum, & fac inde tres nodos ad menſuram dimidij pollicis, & vtrinq; vinciatur 2 tenui filo, hoc oleo impletum limpido, pone in fauces falconis ſicut & alia potio poni conſueuit. Quòd ſi poſtridie adhuc lædatur lumbricis, ſume ſcobis eboris & fimi paſſeris Indici ſiue ſolitarij, aut (ſi is deſit) communis, ana vnc. j. Hæc trita falconi cum carne calida præbe. Et ſi etiamnum tertio die perſeuerent, abſtrahatur cruda pellis de piſce tinca: & in calida teſta ſine fumo & flamma ſuper carbones comburatur, ſumaturque hic cinis cum ſcobe eboris, & fimo paſſeris, partibus æqualibus: ita vt farina ex eis permixtis cum carne calida detur. Et ſi neceſſe fuerit, quarto de his iam dictis ſcobem ferri adiicies, Albertus.

Contra obſtructionem.

¶ Accipiter aliquando patitur obſtructionem, & tunc grauis manet, nec cibum nec prædam deſiderans, Albertus. Inteſtinorum reſtrictione induratis recrementis interdum afficitur ita vt ſuperueniente demum febri extinguatur, Beliſarius. Si auis aluum exonerare nequeat, quod apparet ſi caudam 3 fricet & aquam bibat, dabis ei carnem ſuillam calidam cum pauca aloë: aut inteſtina terræ ſuper latere calido ſiccata, & trita carni calidæ & concoctu facili, quam in cibo ſumat, inſperges, Tardiuus. Si aluus ſupprimatur, fel galli edat, vel teſtudines albas decoctas. Si verò nimium ſoluta ſit, modicum de ſucco hyoſcyami bibat, & carnes eodem intinctas edat, Albertus.

Contra renum vitia.

¶ Contra omnia vitia renum falconis. Puluerem candriæ (videtur vox corrupta: fortè cardami) vel naſturtij aquatici, in corde pulli (gallinacei ſcilicet) in cibo da, & proderit, Alber.

Ad ficū ani.

¶ Ad ficum in ano aſturis. Pinnulis alarum ſiccatis & tritis carnes quibus paſcitur conſperge: & ſic nouies eum paſcito, Albertus.

Ad cruris fracturā.

¶ Quod ſi crus fregerit accipiter, thus, bolum (Armeniam) ſerpentinam, conſolidam & maſtichen, fortiter tere, & miſce cum albo liquore oui, & ſuper linteo extende, & dirige crus fractum & lin- 4 teo illo inuolue. Tum pennam de ala vulturis ſcinde, & incannatum ex ea os fractum per quinque dies relinque, Albertus.

¶ De morbo articulari ex veteribus ſcriptum eſt ſupra in arthritidis differentiis.

Ad podagram & alia pedū vitia.

¶ Ad podagram aſturis. Tithymallum cum melle & aceto tritum, & modica calce, illiga, & poſtquam ſe mouerit, vnge aloë cum vino, & ſanabitur, Albertus. Ad podagram accipitris quæ fit cùm humor deſcendit in articulos pedum & digitorum: Pedes eius inũges lacte herbæ quæ lactaiola (nimirum è genere tithymallorum) vocatur: & collocabis eum in pertica ſuper panno lineo eodem lacte imbuto, donec rupta ſit podagra: tunc pannus auferatur, & inungatur locus ſeuo donec curetur, Creſcentienſis. Si pedes falconis citra vllam violentiam inflati fuerint, podagricus eſt, & ſic curabitur. Inungatur vnguento ex butyro, oleo, & aloë, æquali portione permixtis, per tres dies, & Soli exponatur: & carne feli- 5 na cibetur. Vel licinium factum de carne (de lana) bombacina (xylina,) incende, & vre plantam pedis falconis. Deinde impone eum in petram viuam, quæ inuncta ſit axungia veteri, & liberabitur. Paſces autem eum interea muribus, Albert. Contra inflationem pedum falconis. Aloë & albus oui liquor ſimul ſubigantur: deinde quære cotem in qua ſæpe acutum eſt ferrum, & in qua ferri aliquid inhæret: ſuper qua tandiu puluerẽ (medicamentum prædictum) frica, vt omnis acutio (ſubſtantia ferri quæ in cote eſt,) in puluerem tranſeat. Tum pedibus inflatis illum ſuppones tandiu, donec cruſtam faciat & pedi hereat. Poſtridie optime ſapone perunges, & tertio die facies vt videris expedire, Idem. Si pedes guttoſi (arthritici) ſint, vel tineæ eius pennas erodant, carnes hircinas edat aceto madidas: & alas eius aceto calido & oleo laurino ſæpius perfrica, Albertus. Ad pedes falconis ſanandos, millefolium, ſaxifragam, verbenam & plantaginem, ſingula æqualia, contere: & carni calidæ ad cibum inſperge, Idem. ¶ Si falco naſcen-

naſcentias in pede habuerit, medium iuniperi corticem tenuiſſimè tritum per nouem dies alternis diebus ei præbebis cum carne, & curabitur, Albertus. Si accipiter digiti articulum læſerit, ſcinde murem, in cuius viſcera calida pedem eius immittes, & faſciola aptè conſtringes. Si ita non ſanetur, dextram vngulam porci frange, & exempta inde medulla pedem accipitris vnge per triduum, Idem. Quòd ſi falco vnguem radicitùs perdidit, non recreſcit: ſed digitus pedis in calido mure aperto eſt colligandus, & cum medulla pedis & digiti porcini poſtea inungendus, donec ſanetur, Albert. Si laboret morbo quem rampam vocant, ſucco artemiſiæ cibus eius intingatur, & ſanguine agni calido pedes eius perfrica: vel vino tepido in quo decoctæ ſint vrticæ, & eodem vino cibum eius madefacito. Idem.

PARALIPOMENA QVAEDAM QVAE IN PRAECEDENTIBVS ſuo loco hoc in capite omiſſa ſunt.

Si inquieta ſit auis in pertica, vel ſuper manum, myrrham in aqua decoque, & inde corpus eius aſperge, ac cibum eius nouenis vicibus in eandem intinge, Albertus. ¶ Si accipiter nimis clamoſus fuerit, cibetur veſpertilione pleno pipere trito, Idem.

¶ Vt falco hominem non deſerat: Apium, mentham nigram, & petroſelinum ſimul trita, cum carne calida ei præbe, Albertus.

¶ Si accipiter pennas iam aliquoties mutauerit, Calendis Ianuarij in mutam mittatur. at ſi pullus eiuſdem anni fuerit, mittatur in mutam Calendis Iulij, & auibus viuis veſcatur ſi inueniri poterunt. Caryophyllos etiam & ſemen fœniculi cum carne ſumat. Domus mutæ apta & ampla ſit, à qua poſt mutationem extrahatur. Quòd ſi pennas non citò proiecerit, ſerpentem varium, qui inter alios minus habet veneni, & Germanicè huff (fortè vnc) vocatur cum tritico coque: deinde tritico illo gallinam paſces, & aquam decoctionis in potu ei dabis. Huius poſtea gallinæ carnibus paſtus accipiter, pennas reijciet, & morbo, ſi quem patitur, liberabitur: ſolidis quoq; pennis nouis plurimum decoratus, longo tempore ſanus & hilaris viuet. Triti etiam piſciculi minuti fluuiatiles, carnibus ab accipitre edendis aſpergantur, & cum carnibus muris in cibo ei dentur. Sic enim proculdubio citò mutabit. Idem fiet ſi lumbis porci ſanguine agnino intinctis & inciſis veſcatur. Lacerta etiam viridis vſta iuuat. Item grana ſambuci menſe Septembri terra obruas, & poſtea hordeum vel alium cibum in eis (ſucco eorum) madefactum gallinis obijcias, quarum carnibus accipitrem paſces. Aliqui ſanguiſugas inciſas per ſe, vel cum carnibus, offerunt accipitri, aut vſtas tritasq; carnibus aſpergunt. Proſunt & mures viui dati, & minutatim fracti, ac in fauces immiſſi, Albertus. *Ad pennarum mutationem.*

¶ Per quaſuis aues rapaces aucupium noſtri Weidwerck appellant, accipitres, niſos, falcones, aquilas, priuatim verò quod per accipitres & niſos fit, canum odorantium & excitantium vt plurimum auxilio, Federſpiel nuncupant: in quo genere aues rapaces rectà à manu prouolant, prædamq; perſequuntur, non in altum ſtatim ſcandunt vt ſuperne deijciant feriantq; vt falcones. ¶ Galli ſua lingua curam (*la curee*) vocant, plumas ſtupásve conuolutas ad oliuæ fructus formam ferè, quæ veſperi accipitribus deuorandæ exhibentur, quas poſtridie aluo reddant, valetudinis gratia.

F.

Accipiter in ſacris literis, vt & cæteræ rapaces & vncorum vnguium aues, cibo interdicitur: vt inde conijciatur diſplicere Deo eos qui alijs inſidias moliuntur, & cædes meditantur, ſicut accipiter, qui nullam auium infirmiorum non inuadit, Procopius. Pulli accipitrum ſuaues valde pinguesq; efficiuntur, Ariſt. Auicenna & R. Moſes. Caro accipitris dulcis & leuis eſt, propter bonum nutrimentum quo alitur, Albertus. Aſſus & in cibo ſumptus accipiter, morbum ſacrum curat, Kiranides. Aues rapaces deteriores aliis dicuntur. duræ enim ac difficiles concoctu ſunt, cùm paucum ac ſiccum alimentum generent: quare ſenibus & conualeſcentibus minimè conueniunt. N. Maſſa. *De alimento ex accipitribus*

G.

Hierax poteſt quæcunq; & vultur, debilius tamen, Kiranid. Aſſa & in cibo ſumpta hæc auis, morbum ſacrum curat, Idem. Carnes pullorum accipitris boni ſaporis ſunt, animum corroborant, melancholiæ & perturbationi mentis reſiſtunt, R. Moſes in Aphoriſmis. Magi in quartanis adalligari iubent puluerem in quo ſe accipiter volutauerit, lino rutilo in linteolo. Accipiter decoctus in roſaceo, efficaciſſimus ad inunctiones omnium in oculis vitiorum putatur, Plinius. Cum vnguento ſuſino coctus oculorum hebetudini medetur, Galenus ad Piſonem & Conſtantinus Afer. Decoctus in oleo ſuſino, donec caro eius reſoluatur, oculis inde frequenter inunctis hypochyſin (ſuffuſionem) & caliginem diſcutit. Sextus & Marcellus Emp. Viui deplumati accipitris & cocti in oleo ſuſino donec diſſoluatur, iure colato inunctæ oculorum nebulæ & hebetudines ſanantur, Kiranides. Adeps accipitris teritur in oleo, quo inunctis oculis caligo depellitur, Æſculapius. Accipitris ſeuum iuncturis vtile eſt, Io. Vrſinus. Accipe ventriculi accipitris excrementum (Magenſchmeiß) ponatur in vino per triduum, pòſt pulueriſa: tum recipe ſuccum fœniculi & mellis cochlearia tria plena, miſceantur ſimul, ex his fiant pilulæ, quarum exhibeantur tres viro vel mulieri quando ibit dormitum. Sunt enim ad laxandam aluum nobiles. Incert. *Remedia ex accipitre.*

Ex fimo accipitris. ¶ Anſeris,accipitris,gruum,& ſimilium ſtercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia eſſe experimento compertum eſt, Aëtius. Fimum accipitris in mulſo potum videtur fœcundas facere,Plinius. Si retineantur ſecundæ,fimi accip. ſcrupulum propina,aut drachmam eiuſdem (in peſſi forma)ſuppone,Symphorianus Champegius. Fimus eius cum vino dulci potus partum accelerat,Kiranides. Niſi fimum tritum,quantum duobus digitis capere poteris, ex vino aut aqua mulieri propina quæ parere non poteſt & parturigines non habet. Curandum eſt autem vt fœtus in vtero prius rectè ad exitum ſpectet. Similiter potum ſecundas promouet,Obſcurus. Suffitus qui fœtum viuū vel mortuum educit,Spolium ſerpentis,opopanax,myrrha,galbanum,caſtoreum, ſulfur citrinum, rubia,ſtercus columbinum vel accipitris:Hæc omnia,vel quædam eorum, trita felle vaccino excipiantur, & fumus inde per embotum(fiſtulam)in vterum recipiatur. Arnoldus in Breuiario. Accipitris fimi cinis cum Attico melle laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, Plinius. Parum fimi falconis cum vino 1 pro antidoto datur contra morſum ſtellionis,Ponzettus.

Ex collo. ¶ Oculi accipitris à collo ſuſpenſi tertianam fugant,Kiranides.

Ex ventriculo. ¶ Ad quaſuis malas corporis affectiones: Accipitris ventriculum tribus diebus & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochleariis ſucci fœniculi ac mellis permiſcebis, & ſub ſomnum propinabis,Obſcurus.

Ex felle. ¶ Accipitrum & aquilarum fella valde acria ſunt:quinetiam erodunt,quod vel colore ſuo æruginoſo(viridi)teſtantur,qui tamen interdum niger in eis eſt,Galenus lib.10.de ſimplic. Accipitris fel oculis prodeſt,Io. Vrſinus. Palam mollis aſote petis,Idem.

Ex vnguibus. ¶ Accipitrū vngues tritos aduerſus dyſenteriam vtiliter bibi quidam affirmant,tanquam experimētis cognitum. ¶ Fimum niſi vel accipitris tenuiſſimè tritum,aliqui vtiliter equorum oculis caligantibus flatu immitti putant.

Afflatus & morſus accipitrū venenoſus. ¶ Diligenter cauere oportet afflatum,morſus & vngues accipitris ac falconis, & omnium rapa- 2 cium auium,præcipuè poſtquam hæ aues balneatæ fuerint, & pennas roſtro compoſuerint. Adhæret enim roſtro pinguedo quædam venenoſa,quam de cauda accipiunt. Habent autem tum pennas, tum pedes & anhelitum non abſq; veneno, ita vt mordendo vel laniando periculum creent: & nonnullos inde iam mortuos eſſe conſtat, Albertus.

H.

Etymologia. a, Accipiter dictus videri poteſt ab accipiendis & rapiendis auibus, (vt ſcribit Textor,)vt & Germanis fortè ein Habich/à verbo haben/quod eſt habere & retinere. Sed veteres Grammatici ab auguribus factam hanc vocem volunt,vt accipiter dicatur quaſi ter accepta auis. *Vide* infra in *h*. Accipiter generis eſt maſculini, Vergilius lib. 11. *Quàm facilè accipiter ſaxo ſacer ales ab alto.* Aut fœminini, Lucretius lib. 4. *Accipitres ſomno in leni,ſi prælia,pugnasq; Edere ſunt perſectantes,viſæq; volantes.* ¶ Ἱέραξ ἀπὸ τοῦ 3 ἱέσθαι ῥᾷον,nempe à celeritate motus ſui,cuius gratia & Soli ſacer exiſtimatur, Euſtathius. Ἱέραξ παρὰ τὸ ἱέσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως,& per craſin ἵραξ,Etymologus. Ego potius hieraca dictum exiſtimarim tanquam hieròn ſacrum alitem:ad quod Vergilius etiam alludere videtur, *Accipiter ſaxo ſacer ales ab alto.* Vide mox inter Epitheta. Ἵρηξ Ionicè pro ἵραξ quod per craſin ex ἱέραξ factum eſſe, modò dictum eſt. Homerus Il. π. ἴρηκι ἐοικώς, vbi exemplaria legunt ἴρηκι. Ἵρηξ, ἱέραξ, Heſychius & Varinus. Eſt autem Ionicum. Nam Iones & alpha in η vertunt, & ſyllabam ſæpe detrahunt, & pro denſo ſpiritu tenuem ponunt, vt ἱρεύς, ἦμαρ, pro ἱερεύς, ἡμέρα. quare & ἴρηξ ſine aſpiratione ſecūdum eoſdem ſcribendum. Scholiaſtes Homeri anonymus ἴρηκας genus aquilarum interpretatur, quod non probamus. inuenimus tamen aliquando ἵρηξ aſpiratum, Ἱερακίσκος, vox eſt diminutiua ab accipitre. Κἂν λαχόντες ἀρ- 4 νίδιον, εἶθ' ἁρπάσαι βούληταί τι, Ὀξὺν ἱερακίσκον εἰς τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν, Aues ad Athenien. apud Ariſtophanem, id eſt ἁρπαγὴν ὀξεῖαν. ἢ τάχος ὡς ἱέρακος ἵνα ταχέως φύγωσι.

Synonyma græca Κίρκος, accipiter, Heſychius. ὁ κωπηλάτης, ἢ ὁ ἱέραξ, Varinus, ſed nos circum, peculiarem accipitris ſpeciem, deſcribemus infra. Accipiter communis quem cerchum dicunt, Kiranides lib. 1. in φ. lego *circum* vel *cercnon*. Κέρκνος, ἱέραξ ἢ ἀλεκτρυών, Heſychius & Varinus. Κέρκαξ, accipiter, Iidem. Xiphias auis hieracos(id eſt accipitris, malim ſpecies accipitris)quæ vocatur *kados*, (lego *kercnos* vel *kirkos*,) Kiranides lib. 1. in Ξ. mox quidem in amuleti deſcriptione, pro xiphia accipitrem ſimpliciter nominat. Ἵστεραξ, auis quædam, Heſychius & Varinus: videtur autem accipitrem ſignificare, vt & ἵεραξ vel ἵρηξ. Ciris vel cirrhis vox, apud Græcos grammaticos variè ſcribitur, κεῖρις, κιρίς, κιρὶς, κιρρίς, κῆρυξ:& ab aliis ſimpliciter auis genus, ab aliis accipiter vel ge- 5 nus accipitris exponitur, vt copioſius infra peculiari capite proſequemur. ¶ Βείρακες, ἱέρακες: Βειράκη, ἡ ἁρπακτική, Heſychius & Varinus. Στανύξ, ἱέραξ, Iidem. Σίτλον etiam noctuā, vel picam, vel accipitrem interpretantur. Βάρβαξ, ἱέραξ παρὰ Λίβυσι, Heſychius & Varinus. Νέρτος, accipiter: alij ſimpliciter ſpeciem auis exponunt. Iidem. Opinantur Ægyptij animæ conſeptum eſſe cor: qua ratione quum accipitris nomine indicari animam putent, illum vocabulo gentilitio βαιήθ, nūcupant, quod animam ſignat & cor: ſiquidem βαΐ anima eſt, ηθ verò cor. Hieroglyphico argumento adiiciunt, accipitrem aquam non bibere, ſed ſanguinem, quo & connutriatur anima, Cælius Rhod. ¶ Accipitres etiam accipenſeres vocant, Albertus ridiculè. Eſt enim accipenſer in piſcium genere, non volucrum. Coredulus auis ſic eſt vocata, eò quòd venatione viuat, & corda eorum quæ venatur edat: & parum de reliquo corpore prædæ accipiat, Albertus. Videtur autem vel accipiter eſſe, vel aliqua eius ſpecies, cùm & rapina viuat,

uat, & cordibus auium edendis delectetur, quod & accipiter facit, vt in *C.* scripsimus.

¶Epitheta. Acer, hyperboreus, ferus, prædo, apud Textorem. *Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis idem Decipit & captas non sibi mæret aues*, Martialis. Videtur & sacer epitheton esse accipitris: *Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto*, Vergil. 11. Æneid. vbi Seruius, Sacer ideo quia est Marti consecratus: aut auibus execrabilis, vt *Auri sacra fames.* aut quod verius est, nomen Græcum expressit. nam ἱέραξ dicitur, hoc est sacer. cur autem Græcè sic dictus sit, ratione non caret, quæ nota est sacrorum peritis. Demetrius etiam ἱέρακας, ἱεροὺς ὄρνιθας vocat. *Vide* infra in *h.* Est enim Apollini & Marti sacer. alij sacrum cæteris auibus, id est execrabilem, quòd ab eo capiantur: alij magnum exponunt. ¶Homerus accipitrem (φασσοφόνον, vt infra recitabimus) ὤκιστον tantum vocat, ἀετὸν verò κράτιστον simul & ὤκιστον. Aristophanes in auibus accipitres ἱπποτοξότας cognominat: nomine composito ab equo, propter pernicem eius volatum: & ab arcu, propter vngues aduncos, vt Scholiastes monet. Ὠκυπέτης & Τανυσίπτερος, apud Hesiodum.

¶Ἱερακιδεῖς pulli accipitrum dicuntur à recto singulari ἱερακίδης, sicut χηνιδεῖς περδικιδεῖς, κορωνιδεῖς, &c. Eustath.

¶Hieraciten gemmam Plinius à colore accipitris dictam ait. Meminit & Georg. Agricola: Hieraciten (inquit) Paulus Ægineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gēmis. is (inquit Plinius) alternat totus miluinis nigricans veluti plumis. Inuenitur in tractu Hildesheimio qua itur versus occasum in colle vltra flumen & citra. estq; similis specie & colore accipitrum mollioribus pennis, quæ ipsis sunt in pectore. Hieraciten dextro femori alligatum sistere dicunt sanguinem per ora venarum profusum. Hæc Agricola. Interpretatur autem hunc lapidem Germanicè quoq; non aliter quàm accipitris lapidem vocans, conficto nimirum per imitationem vocabulo, Habichstein. Hieraciten lapidem gestans muscis infestari negatur, Hermolaus. *De Hieracite gēma.*

¶Hieracium (vel hieracia fœminino genere, vt apud Aetium & Horum legitur, referente Hermolao) herba ab accipitribus nomen sortitur. Ex lactucis sponte nascētibus rotunda folia & breuia habentem sunt qui hieraciam vocent: quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cum sensēre discutiant, Plinius. *Vide* supra in *E.* Nos nuper ex Italia missum ab amico hieracium accepimus, quod is Creticum appellauit, ex Creta nuper in Italiam aduectum, cubitale, tenerum, lacte manans, mollibus aculeis, flore luteo diluto, qui in pappos abit, quibus semina oblonga & asperiuscula subduntur: foliis laciniatis, breuioribus quàm in plerisq; lactucis syluestribus, anteriore sui parte latioribus & rotundis, amaris: sed foliorum species ætate mutatur. Dioscoridis verba super vtroq; hieracio, ne sim prolixior, omitto. Minus quidem hieracium (quod doctorum pleriq; hodie illud esse putant, quod vulgò dens leonis nominatur) Romani intybum syluestre vocant, vt inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Rustici quidam apud nos caudam milui appellant, Weyhenschwantz: alij flores suillos, Sewblumen / alij aliter. Eandem hedypnoidem putant eruditi: aut si quid interest, viribus tamen & genere proximæ sunt. Ex eodem genere picris est, id est intybum vel cichorium syluestre ab amaritudine dictum, quod Ælianus refert circum accipitrem nido suo imponere, tanquam ad custodiam pullorum aliquid cōferat. ¶Dracunculus etiam hieracium cognominatur apud Dioscoridem, fortassis propter caulem maculis insignem, vt & accipiter suo pectore maculosus est: & lychnis syluestris hieracopodion, id est pes accipitris, nimirum à figura folij. nam lychnis coronaria alio nomine balaria appellatur: inuenio autem apud Varinum & Hesychium, Balaris herba est triphyllos, id est triplici folio, vt ita forte vngues accipitris imitetur. Alius accipitrinus pes (inquit Hermolaus Barbarus) apud nostrum vulgus est, quæ corneola quoque dicitur (fortè quòd siliquis quasi corniculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, cum siliquis ciceri similibus: & in iis semen inficere capillos dicitur colore rubro. Corneolam infectorum flore aureo, lysimachion veterum esse, Leonicenus in secunda editione de erroribus Plinij & aliorum medicorum, omnino defendit. sed quærendum an genistæ potius species sit. *De hieracia herba.*

¶Medici collyria quædam siue medicamenta ad oculos *hieracia* vocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem adeò acuant, vt ne perspicacissimo quidem accipitrum visu inferior sit futura. tale est Apollonij Phœnix apud Galenum de compos. sec. locos lib. 4. cap. Hieracium cognominatum, (hoc est ab Hierace compositum, & ab Apollonio in vsum assumptum, vt Cornario placet) & aliud ibidem Hieracis, vtrunq; ad aspritudines, &c. Fuerunt sanè variæ compositiones Hieraci inscriptæ, inquit Cornarius: Plinius 34, 11. recenset vnam, his verbis: Hieracium vocatur collyrium, quod ita maximè constat. Temperatur autem idem ammoniaci vnciis quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti sutorij (quod chalcanthum vocant) totidem, misyos verò vna, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colliguntur in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia & suffusionum, contra caligines & scabricias & albugines, ac genarum vitia. Aliud à Plinij & vtroq; Galeni hieracio Celsus describit lib. 6. cap. 6. ad aspritudinem. *Collyria hieracia dicta.*

¶Est & hierax piscis, Latinè miluum & lucernam interpretantur. Hic cùm sibi à maiore pisce metuit, volitat, sed summa tantum maria attingens, vt nescias volitétne, an super aquam natet. Mil- *Hierax piscis.*

ui(aues)ex eodem accipitrum genere, magnitudine differunt, Plinius. Aues Memnonis figura corporis & forma accipitribus similes esse videntur, sed frugibus viuunt non carnibus, Ælianus.

Accipitrarius qui accipitrũ curam gerit. *Accipitrare antiquum verbum.*

¶ Accipitrarius dici potest, qui accipitrum curam gerit, (vt apiarius:) Albertus falconarium dixit qui falcones curat. Accipitrem pecuniarum Plautus in Persa metaphoricè & per iocum vocat hominem auarum & raptorem. Accipitrinus adiectiuum. herbam quandam pedem accipitrinum dici, paulò antè ex Hermolao retuli. Accipitro, accipitras, verbum apud Næuium authore Gellio libro 19. nunc abolitum, olim iacere significabat. ¶ Magi patres appellant aquilas & accipitres: vt leones qui sacris iisdem initiantur, &c. Omnes enim metempsychosin credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam, nominum etiam communitate testantur, Porphyrius. Ἱερακοτρόφος, accipitrarius, qui accipitres alit & curat, apud Demetrium Constantinop. Γυναικοϊέρακες, mulierum sectato- 1
res, mulierosi, οἱ περὶ ἔρωτας ἐπτοημένοι. Δοιοὶ γὰρ οἱ γυναικοϊέρακες, εὐπρεπεῖς αἰτίας ἐφέλκονται ἐς ἄγραν τῶν θηλειῶν, Suidas ex authore innominato. Aristophanes in Auibus per iocum multa ad auium nomenclaturas accommodans, scribit, Ὦ Σουνιέρακε χαῖρ' ἄναξ πελαργικέ. Videtur autem Neptunum dicere pro Suniarato, (quòd illi in Sunio Atticæ promontorio preces & ἀρὰς funderent: & pro Pelasgico Pelargicum, &c.

Icones accipitrum.

¶ Icones. Regis Persarum vestem purpuream & accipitribus aureis distinctam fuisse legimus alicubi apud Cælium Rhodig. In Hori monumentis adnotatum, vxorem viro præcipuè obnoxiam obedientemque, ab Ægyptiis Venerem dici: obluctantem verò pugnacemque non ita. quo argumento accipitrem fœmellam expingentes Venerem intelligunt, de animalis natura intellectum rei
promentes, Cælius. Et alibi ex quarto Bibliothecæ Diodori, Accipiter rem denotat citò factam, quo- 2
niam hæc aliarum fermè omnium auis sit velocissima. Transfertur hæc notatio ad domesticas res quæ velociter fiant. Accipiter pictus ventos notat, &c. Orus 2. 16. Hermupoli Typhonis simulachrum ostendunt, equum fluuiatilem, cui insistit accipiter serpentem impugnans: per equum demonstrantes Typhonem, per accipitrem verò vim & principatum, quo ille violenter sibi quæsito sæpe per improbitatem tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte voluerit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. In Diospoli (in Sai, Plutarchus in libro de Iside) Ægypti in vestibulo quod sacrum appellatur, imagines expressæ spectantur, puellus generationis, senex corruptionis: accipiter dei, piscis odij, crocodilus denique impudentiæ symbolum. Quæ omnia si coniungas, hunc sensum constituent: O nascentes & morientes, Deus odio habet impudentiam, Clemens libro quinto Stro-
matum. Et rursus ibidem, In comessationibus (κωμασίαις, inquit,) apud Ægyptios dictis, deorum 3
aurea simulachra circunferunt, canes duos, accipitrem vnum, & ibin vnam: eaque literas quatuor appellant. Sunt autem canes symbola duorum hemisphæriorum, vt quæ circuitum & veluti custodiam peragant. Accipiter Solis. feruidæ enim naturæ est, & ad perdendum comparatus. nam ad Solem etiam morbos pestilentes referunt. Ibis denique Lunæ. tenebrosam enim lunæ faciem, nigris in hac aue pennis: lucidam albis comparant. Sunt qui per canes circulos tropicos notari velint: qui scilicet Solis Meridiem & Septentrionem versus transitum determinant & instar ianitorum obseruant. Iisdem æquinoctialem circulum sublimem & exustum, accipiter designat, vt ibis zodiacum. videtur enim Ægyptiis hæc auis præ cæteris animalibus, numeri & mensuræ initium exhibuisse, vt inter circulos zodiacus. ¶ De diis qui pingebantur accipitris forma, aut capite accipitris, dicetur in-
fra in *h*. 4

Antiochus Hierax cognominatus.

¶ Antiochus quidam cognominatus est hiérax, vt in Apophthegmatis meminit Plutarchus. Hiérax vnus fuit ex legatis Amphipolitarum Athenas missorum vt ciuitatem ac regionem suam Atheniensibus traderent, Suidas. ¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum vna testudinum, alia phocarum, alia accipitrum dicitur, Strabo. Meminit & Ludouicus Patritius in noui Orbis descriptione accipitrum insulæ. ¶ Accipitrum ciuitas, vbi accipiter colitur, nominatur Straboni libro 17.

¶ *b.* Demetrius Constantinop. Græcè scribens accipitrum aliquot partes Latinè nominat, vt sunt, γοῦλα, καῦδα, id est gula, cauda, quæ & οὐραῖον & κουπία ab eo vocatur.

Laudes cuiusdam accipitris.

¶ Titus Vespasianus Stroza lib. 6. Eroticῶn Bagarini sic dicti accipitris laudes à Cosmo quodam
pictore picti, hisce versibus elegantissimè expressit: 5

Non fuit accipitres inter formosior alter,
Nec magnis meritis carior vllus hero.
Purpureis maculis plumam insignibat & auro,
Qualis apum decorat corpora picta color.
Penna fuit dorso si non argentea, saltem
Argento similis vel speciosa magis.
At procera caput ceruix fulcibat honestum
Desuper, inque oculis viuidus ardor erat.
Cauda nec in longi speciem temonis abibat,
Nec breuis, at potius inter vtrunque fuit.
Acer inhærebat pugno, & formidinis expers
Horrebat nullas nocte dieque manus.
Blanditiis gaudebat heri, placideque mouebat
Alternos agili dexteritate pedes.
Nulla recusabat capiti velamina mitis
Accipere, & tanquam luce careret, erat.
Illo non alius pernicibus ocyor alis
In miseras tanta strage ruebat aueis.

Non

Non fuga perdici, non magni corporis ingens
Phasiacis robur profuit alitibus.
Non illum vano cuccus deceperat astu,
Dum vagus incertas itq́ reditq́ vias.
Non tibi se eripuit turtur Bagarine sequenti,
Non velox pennis & pede segnis anas.
Congressusq́ tuos corui tremuêre feroces,
Et picas leto tradere lusus erat.
Haud facilè euasit, quem tu semel vnguibus hostis
Attigeras, quamuis strenuus ille foret.
Quin etiam paruas volucres placidissime rerum
Ad domini assueras ipse referre manus.
Nec minus ex altis ad sibila prima redibas
Arboribus, medium Sole tenente diem.
Teq́ canum quamuis auidorum læderet error,
Præda sub hamato dum pede capta iacet,
Non tamen ingenuum tibi cor excanduit ira,
Parcebas, veniæ certaq́ signa dabas.

¶ *c.* Pastus accipitris à nostris vocatur, das Ays/hoc est esca: der Kropff/hoc est ingluuies per synecdochen. inde verbum vberkröpffen/nimio cibo replere. ¶ Corui & graculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt (id est acuta voce clamant. talis enim accipitrum vox est, Scholia.) pluuiam prędicunt, Aratus. ¶ Velocitas picto accipitre reprę́sentatur, vt supra inter Icones scriptum est. Ἡ δ' ἴρηξ ὣς ἆλτο κατ' Οὐλύμπου νιφόεντος, Homerus de Thetide. Αὐτὸς δ' ὥσθ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι, Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, Homerus Iliados ν. de Neptuno discedente. Hunc locum imitatus videtur Vergilius lib. XI. Æneid. *Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis sublimem in nube columbam.* Ἀλλὰ πτέρυξ με ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς ἱέραχος, ἢ κερχνῇδος, Aristoph. in Auibus. Θάσσονας ἰρήκων ἔμεναι καλλίτριχας ἵππους, Homerus Iliad. ν. *Vide* infrà in prouerbijs.

¶ *d.* Quorum oculi instabiles, ij præcipites & rapaces habentur, quòd eiusmodi sint accipitrum oculi, Aristot. in Physiogn. *Accipiter nulli satis æquus in omnes Sæuit aues*, Ouid. 11. Metamor. *Accipiter velut molles columbas*, Horatius. Δακρυόεσσα δ' ὕπαιθα θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (scilicet διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμόν, Homerus Iliad. φ. *Rapto quæ viuit & omnes Terret aues*, Ouid. 11. Metamor. *Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum Cerua lupum: longeq́ lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas*, Ibid. *At variæ fugiunt volucres, pennisq́ repente Sollicitant diuûm nocturno tempore lucos, Accipitres somno in leni si prælia pugnasq́ Edere sunt persectantes, visæq́* (accipitres in fœminino genere ponit) *volantes*, Lucret. lib. 4. ¶ Ægyptij turture in cibo abstinebant. eò quòd accipiter, vt aiũt, hanc auem deprehensam dimittere soleat, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. ne quando igitur imprudentes turturem ab accipitre dimissam gustent, toto eorum genere abstinent, Porphyrius lib. 4. De abstinendo ab animatis. Huc facit quod Physiologus scribit, author obscurus. Accipiter (inquit) auem, quam sub noctem forte ceperit, tota nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licet famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliàs obuiam habuerit, non persequitur.

Ægyptij cur turture in cibo abstineãt.

¶ *e.* Aucupem auibus rapacibus quibusuis vtentem Germani appellant ein Weydman: accipitribus verò priuatim ein Häbcher/id est accipitrariũ. ¶ Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Terentius in Phorm. ¶ Accipiter potest quæcunq; vultur, debilius tamen, Kiranides. Cor accipitris gestatum, ad omnia roborat & conseruat gestantem, Idem. In xiphia lapide, id est sapphyro, sculpe accipitrem, & sub pedibus eius xiphiam piscem, & reclude sub lapide radicem herbæ (xiphij,) & gesta. hic annulus est castus, quem si habueris circa te in oraculo, videbis quicquid volueris. Et si posueris eum in animali vel idolo aliquo, oraculum dabit de omnibus rebus quas volueris scire, Idem.

Superstitiosa de accipitre.

¶ *h.* Accipiter auis sacra habetur, vnde & Græcis fortè ἱέραξ dicta, *vide* supra in Epithetis. Quisquis ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessariò morte afficitur. Ex alijs verò sacris in Ægypto feris, si quis volens aliquam occiderit morte mulctatur: sin inuitus, plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint, Herodotus lib. 2. Et rursus, Mygalas & accipitres defunctos Ægyptij in vrbem Butum asportant. Colunt animalia quædam Ægyptij præter modum, tum viua, tum mortua, vt accipitres, canes, &c. Qui accipitrum curam habent, hi volantibus eis carnes incisas proijciunt, magna voce, donec carnes capiant, appellantes, Diodorus Sic. lib. 2. Biblioth. Et paulò post, Hoc mirabilius, sicubi vinum frumentumve, aut aliud quid victui accommodatum, vbi aliquod animal sacrum expirasset, inuentum esset, non amplius illo vtebantur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, æluros & accipitres mortuos ad Ægyptum, deficiente persæpe viatico deferebant. Et rursus, Accipitres ab Ægyptijs coluntur. prosunt enim admodum ad scorpiones, cerastasq; & parua animalia quę morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri volunt, quòd his vtantur augures, in futurorũ prędictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt, librum, Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus dijs, quive honor, deberetur, Thebas, ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestant, & accipitris alam in capite. Accipitrum ciuitas in Ægypto est, vbi accipiter colitur. Est & Æthiopicus accipiter qui in Philis colitur, communi Æthiopum & Ægyptiorum habitatione. (vt mox dicetur in Capite de accipitribus diuersis,) Strabo lib. 17. Accipiter quoad viuit, cum apud Ægyptios egregiè charus deo esse existimatur, tum post excessum è vita, futura ostendere, ab eodemq; somniorum significationes proficisci persuasi sunt: atq; apud eosdem populos tripoda accipitris aliquando fuisse, vnde oracula consulentibus diuino instinctu afflata funderentur,

Ægyptiorum religio erga accipitres.

fama est, Ælianus. Et rursus, Accipitres Tentyritæ sanctissimè colunt & adorant, propter comparationem quam cum igne ijs esse affirmant: atq; huius rei testimonium adferunt, quòd similiter atq; ignis hi veloces & violenti sint: aquam verò simul cum igne existere posse negant. Contra Coptitę accipitres vt crocodilorum hostes sæpe in crucē agunt. hi quippe crocodilos ob similitudinem quam eis cum aqua esse affirmant, diuino honore afficiunt. In vestibulo ędis Mineruæ in Sai (Ægypti ciuitate) sculptura visebatur huiusmodi: primò infans, deinde senex, accipiter, piscis, & postremò equus fluuiatilis. Indicant autem symbolicè (per infantem ac senem) nascentes & morientes: per accipitrem verò deum, &c. Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. *Vide* supra inter Icones in *a.* ¶ Accipiter Marti consecratus est, vnde quidam putant sacrum à Vergilio dici, Seruius. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Apollinis accipiter & coruus, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Accipitrem Apollini consecrant Ægyptij, & venerantur. Oron (ὧρον, vt & Orus in Hieroglyphicis scribit) sua lingua deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi thaustum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos solis radios intuentur, neque intentis oculis sursum versus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. ijdem ipsi serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, vlla ve alia mala bestia latere potest, Ælianus. Iuppiter in sceptro suo (vel super capite) aquilam habet. Minerua archegetis noctuam manu gestat: Apollo accipitrem, tanquam auem vaticinijs aptam, & tanquam ipse minister Iouis. accipiter enim aquila minor est, Scholia in aues Aristoph. Ἱέραξ ἱερωταί ἡλίῳ Ἀπόλλωνι, &c. hoc est, Accipiter sacer est Soli Apollini, tum propter motus sui velocitatem, (nam vt Sol velocissimus est, sic volatu suo pernicissimus accipiter:) tum propter cognationem ex origine sui nominis. vocatur enim ἱέραξ παρὰ τὸ ῥᾳον ἵεσθαι, id est à facili motu, qui quidem Soli vel maximè conuenit. Quin & cælestem sphæram Iapetum aiunt dici, παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι, quòd ita facilè scilicet feratur ac si volaret, Varinus & Eustathius in Homerum. Quin & propter oculorum splendorem Soli sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Dædalionem ab eo in eandem auem conuersum, inferius referetur. Deos aliquot animalium nominibus veteres appellarunt, vt Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Porphyrius libro 4. de abstin. Sacrilegum medicum Delphis, cum in eum incurrisset accipiter, eius caput conuellens, indicauit Ælianus. Eruditissimi quidam Apollini attribuunt accipitris genus, quod perdicoteros (fortè percnopteros) dicitur, Gyraldus. ¶ Ægyptij Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt. excellit enim hæc auis acie videndi, & vi volandi. (καὶ διοικεῖν αὐτὸν [αὑτὸν] ἐλαχίστῃ τῇ τροφῇ πέφυκε.) Fertur etiam in cadauerum insepultorum oculos terram superuolando inijcere. Et cum bibendi gratia ad fluuium appulerit, alas erigit, quas cum biberit rursus demittit, vnde saluum eum esse & à crocodilo illæsum apparet: Nam si ab illo rapiatur, alæ vt erant erectæ rigidæque manent, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Horum posteriorem partem Cęlius Calcagninus ita transtulit: Descendētem ad flumen rectis pennis deferri tradunt: quas rursus inclinat in latus metu crocodili ad fugam paratus: quòd ne quando improuisus opprimatur, incessanter meditari solet, Sic ille. Nos vt in Græcis publicatis legitur ad verbum transtulimus. Fuisse diuinum animal, ac diuinam serpentis naturam, non *Tautus* modo (qui & *Thoth* ab Ægyptijs dicitur) in Phœnicū Theologia testatus est: sed etiam Phœnices atq; Ægyptij, quòd in eo supra cætera quidem animantia spiritus acrior atq; amplius ignis existat. Quę res cū ex illo celeri gressu ostenditur, sine vllis pedibus manibusq; vel alijs instrumentis, tum quòd ętatem subinde cum exuuijs renouant ac iuuenescunt. Itaq; Phœnices populi dæmonem hunc felicem, Ægyptij *Eneth* appellarunt, cui caput accipitris adijcientes, celeritatem illius pręcipuam indicabant, quod & Philon Biblius scribit, qui Sachoniati historiam ex Phœnicum lingua in Græcum sermonem conuertit. Epies verò (qui apud Ægyptios deorum maximus interpres est habitus) cum naturam accipitris & anguis referret, Diuinissimum (inquit) animal serpens, & accipitris habens caput perquam mirificum est. nam sicubi sublatis palpebris effingebant, tum omnem Ægypti regionem suo lumine complebat: sin clausis oculis fuisset, tenebras circumfundi notabatur, vt nihil dubium sit, naturam eius maximè igneam existimasse. Iidem præterea Ægyptij, totius orbis molem demonstrantes, inter circulum aëreum & igneum serpentis effigiem cum capite accipitris circunducunt, vt instar sit Græcæ litteræ quæ thêta dicitur, Θ. Per circulum enim magnitudinem & formam totius orbis intelligunt: per anguem verò, qui medium intersecat, bonum dęmonē, cuius merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, atq; contineātur. Quin & Zoroastres ille Oromasi filius (qui apud Persas maximè sapientia præstitit) in sacra historia de rebus Persicis in hunc modum de re hac meminit. Deus (inquit) accipitris caput habet. Is enim inter omnia quæ labem nullam aut corruptionē sentiant, primus ingenitus, nec interiturus vnquam, partium expers, sibiq; ipsi simillimus, bonorum omnium auriga & author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturę perfectio, eiusq; inuentor & sapientia: quæ omnia copiose prosequitur Pamphilus Eusebius ad episcopum Theodorum, Petrus Crinitus de honesta disciplina 16.2. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactamus illis & mulos & asinos, &c. cur non coruos, accipitres, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

Accipiter Marti & Apollini consecratus.

¶ Qui animaliū vaticinijs pollentium animas in se recipere volunt, deuoratis principalibus (corporis

potis eorum) partibus, vt corde coruorum, aut talparum, aut accipitrum, animam quoque singulorum præsentem & ingredientem in ipsos accipiunt, & dei instar futura præsentientem, Porphyrius libr. 2. de abstinendo ab animatis. ¶ Ciconiā non vt grues prodigium facere dicunt: sed in auguriis non dubiam ferre concordię significationem. Proxima est accipitrum natura: præcipuum verò genus quod circum appellant. altero pede claudum, quod fortunatum nuptiis & pecuariæ rei opinati sunt, Alexander ab Alexandro. Et paulò post, Dario accipitrum visio duo vulturum paria vellicantium, omen fuit, quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò post Persarum regno potiretur. M. Æmilio, D. Bruto Coss. Didius Lælius legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues conspecti, in diuersumq; lapsi: proximè Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat, in Hispania aduersus Sertorium inter pabulatores occisus, Iul. Obsequens. Consulo (id est optimum augurium prębeo) rebus In læuum vergit cum mea penna latus, Io. Vrsinus.

De auguriis ex accipitribus.

¶ Apologus de accipitre & luscinia ex lib. 1. Operum & dierum Hesiodi.

Apologus de accipitre & luscinia.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς. Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,
Ὕψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων ὀνύχεσσι μεμαρπώς. Ἣ δ' ἐλεὸν γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε· Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇ δ' εἶς, ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν. Δεῖπνον δ' αἴκ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν, Νίκης τε στέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ, τανυσίπτερος ὄρνις.

¶ Est illic (in tela Arachnæ puellæ cum Minerua certantis) *agrestis imagine Phœbus Vtq; modo accipitris pennas, modo terga Leonis Gesserit*, Ouidius Metamorph. 6. Dædalion Ceycis regis Trachiniæ frater, præ impatientia doloris propter Chionen filiam à Diana (cui illa se prætulerat) interfectam, in accipitrem mutatus est, vt canit Ouidius vndecimo Metamorph. *Vir fuit*, (qui nunc accipiter est) *& tanta linis & est animi constantia, quantum Acer erat belloq; ferox, ad vimq; paratus. Illi fera bella placebant, Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.* Et paulò post describens quàm ægrè tulerit mortem Dianæ filiæ,

Metamorphoses Apollinis & Dædalionis in accipitrem.

Effugit ergo omnes, veloxq; cupidine læti
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,
Et nunc accipiter, nulli satis æquus, in omnes
Vertice Parnasi potitur, miseratus Apollo,
Fecit auem, & subitis pendentem sustulit alis:
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Sæuit aues, aliisq; dolens fit causa dolendi.

¶ Ocyor accipitre: admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ est apud Homerum Iliad. ν. (de equis) Θάσσονες ἰρήκων. id est, Pernices magis accipitre. Venustius fiet, si ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiusmodi quippiam detorqueatur, Erasmus. ¶ Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ, Ἴρηκες δ' ἴρηξιν, ἐμὶν δ' ἁ μῶσα καὶ ᾠδά, Theocritus Idyllio 9.

Prouerb. Ocyor accipitre.

DE ACCIPITRVM GENERIBVS
& differentiis.

CALLIMACHVS sex genera accipitrum facit in libro de auibus: alij verò veterum genera decem statuunt, Varinus. Etymologus quidem Callimachum ait genera accipitrum octo statuere: sed Varinus (vt iam recitaui) & Scholiastes in librum primum Argonauticorum Apollonij, sex tantùm genera à Callimacho memorari docent. genera accipitrum (inquit Aristoteles) non pauciora quàm decem esse aliqui prodiderunt, quæ modo quoque venandi inter se dissident. Alij enim columbam humi considentem rapiunt, volantem non appetunt, alij super arborem, aut tale quid conscendentem venantur: sin humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi manentem aggrediuntur, sed volantem capere conantur. Fertur etiam à columbis quodque accipitrum genus cognosci, itaque cùm accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta, qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant. Hæc ille. Quæ verò decem hæc genera sint, paulò mox ipsius Aristotelis verbis explicabitur. Accipitres campestres appellant perdicarios, leporarios, picarios: Lacustres & riuularios lacunariosque, dicunt anatarios, Budæus. Plinius genera accipitrum (inquit Guil. Budæus) sedecim meminisse se dicit, nec tamen prosequitur ne nominatim quidem, cùm Aristoteles genera tantum decem ponat, vt fortasse erratum esse in notis numeri apud Plinium suspicari debeamus. Quæcunque enim de aquila & accipitre dicit, ex Aristotele ad verbum vertisse videtur. Hodie nomina seruari (vt arbitror) vix possunt, quo modo permulta in reliquis auibus piscibusque. Primam differentiam faciunt pugillarium & pinnariorum. quidam enim prætento pugno reuocantur emissi, alterum genus non nisi pinnarum scapo reuocatur. Secunda differentia est inuolantium & deprimentium, quòd vnum genus inuolare prædam solet, alterum tantum deiicere ac deturbare. Est & alia differentia eorum qui sublimes prædam humi latentem circunuolitare solent, & cùm à canibus aut venatoribus excitata est (sic enim vocauerim potius quàm aucupes) supernè sese librare, deuolantes, subuolantes, prouolantes spectanda celeritate, sic interdum prædam lancinantes vt humi afflictam enecent elisis interaneis, quod testari oculata fide possumus, qui eius oblectamenti studiosi magis in prima & plena pubertate quàm literarum fuimus, punctim subrigi casi-

Accipitres campestres & anatarij.

Pugillarij & pinnarij.

Inuolātes & deprimentes.

Arboripetæ & statarij. Sublimipetæ. Humipetæ. Sublimiuagi.

tareque appellant. Grauiores & qui sublimi volatu lustrare prædam atque humi latentem prodere ac circunscribere circinatu non solent, arboripetæ dicuntur & statarij: quod qui non faciunt temere trāsuolantes, errones appellantur & stationis desertores. Quidam sublimepetæ (μετεωροθήρας Aristoteles vocat) prædam non nisi volantem impetunt, quam si prouolatu assequi nequiuerunt, in fruteta cadentem subsequentibus magistris emicatu produnt, sagittæ modo sursum versus elisi. Humipetæ (χαμαιπέται Aristoteli) ad terram cum præda deferūtur. Sunt quos sublimiuagos dicant, qui neglecta interdum preda cum differenauit, ad meridiem plærunq; apricatione delectati in nubes licentius subuehi solent, & diu ex hominum prospectu auferri quasi quidam emansores, quod prouidentes magistri receptui Stentorea voce canunt, interim scapum oblongo toro rotantes. Si verò nubilauerit, nullum est periculum, Hæc omnia Budæus. Sed de accipitribus sublimipetis, humipetis, arboripetis, dictum est nonnihil 1
supra quoq; in *D.* vbi de accipitre in genere egimus. Videntur autem differentiæ istæ non vnius generis, sed diuersorum esse, vel Aristotele teste, qui (vt paulò ante recitauimus decem) accipitrum genera etiam ipso venandi modo inter se dissidere scribit. Cæterum accipitres dicti nidularij, ramarij, & sori vel peregrini, non genere, sed ætate differunt, vt supra in *E.* docuimus: Elæophoro nomen à forma, vt in *B.* vbi & neaniscum & ophiocephalos accipitres à capitis forma dictos ex Demetrio Constantinopolitano memorauimus.

Decem accipitrum genera ex Aristotele. Porrò decem accipitrum genera ab Aristotele nominantur hæc: Accipitrum genus præcipuum buteo est, triorcha à numero testium nuncupatus, secundum æsalo, tertium circus. Stellaris autem (ἀστερίας) palumbarius & pernix (πέρνης) differunt. Latiores verò accipitres hypotriorchæ, id est subbuteones appellantur. Aliæ percæ (πέρκοι) & fringillarij vocantur. Alij leues & rubetarij (λεῖοι καὶ φρυνολόγοι) qui abundè viuūt (εὐβίωτοι) atq; humiuolæ sunt. Accipitrum genera sedecim inuenimus, 2
inquit Plinius: tum adnumerat, circon, triorchen siue buteonem, & æsalonem, qui solus omni tempore apparet, cæteri hyeme abeunt: postremò nocturnum accipitrem cymindim. ¶ Asturis, id est accipitris (inquit Tardiuus in libro Gallico) species quinq; sunt: Prima & nobilior, accipiter fœmina. Altera semiastur vocatur (*demy astour qui est maistre, & peu prenant.*) Tertia tercellinus, hoc est accipiter mas, qui capit perdices, grues autem capere nō potest, nominatnr autem tercellinus (vulgo *tertiolo*) quòd in vno nido tres pulli nascantur, duo fœminæ, tertius mas. Quarta sparuerius. Quinta, *sabech*, quem Ægyptij nominant *baydach*, is similis est sparuerio, sed minor, oculis cæruleis. Ex eodem Tardiuo supra in *B.* scripsi de accipitribus Armenio, Persico, Græco, Africo, deq; albo & nigricante: & quibus signis accipitres parui commendentur.

De accipitrum libidine. Tempore quo aues in libidinem aguntur, binæque degunt generandæ sobolis causa, omne genus 3
falconum, aliarumque auium rapacium ad asturem (accipitrem) colliguntur, Tardiuus. Nothi accipitres esse creduntur, qui censentur in genere aquilarum, Ælianus. Θεοκρόνος auis notha nominatur in Ixeuticis Oppiani lib. 2. accipitre patre, & aquila matre progenitus, amphibius. Genus quoddam accipitris (inquit) adeò in libidinem profusum est, vt verno tempore omni robore amisso, minimarum etiam auicularum morsibus obnoxia fit. Deinde adulta æstate & sub canicula viribus recuperatis, de auiculis sese vlciscitur, & quascunque assecutus fuerit deuorat. Quòd si aquilæ fœminæ vocem audiuerit, aduolans cum ea miscetur. Illa quæ ex ignobiliore aue conceperit oua ne incubare quidem dignatur, & vt aquilas mares lateat procul ab eis auolat. Nam illi quam adulterio corruptam senserint omnino vlciscuntur & abigunt. Pulli tandem ouis Sole concalfactis exclusi, amphibij sunt & piscium captura victitant. 4

De Asteria. Accipiter ASTERIAS, id est stellaris ab Aristotele dictus, Nipho is esse videtur quem recētiores asturem corruptè dicunt, nec aliud addit. Quod si ita est, nomen hoc ei inditum videbitur à punctorum varietate, quibus eum insigniri diximus supra in *B.* Cognominantur & ardeæ & musteli pisces stellares eandem ob causam. nam & ποικίλοι iidem musteli vocantur. Est & aquila stellaris Æliano, eadem vt coniicio quæ germana & omnium maxima. Cæterum cur læues quidam accipitres (λεῖος) ab Aristotele dicantur, non facile dixerim, nam musteli pisces læues dici videntur, quoniam aculeos dorsi vt acanthiæ in eodem genere non habent: Est & læuiraia à priuatione spinarum dicta. Coniecerim tamen læuem dici accipitrem, qui nullis punctis aut maculis distinguatur & veluti exasperetur, vt asterias & cenchris. Nam & elæophoro inter accipitres nomen à maculis nasi. Eberus & Peucerus accipitrem stellarem Germanicè interpretantur Blawfuß / id est falconis genus cui nomen est à cæruleo pedum colo- 5
re: læuem verò, Baumfalck / id est falconem arborum, quas tamen interpretationes suas nec authoritate nec argumentis astruunt. Niphus accipitres λείους & φρυνολόγους specie diuersos facit, πέρκους verò & ἀστερίας non diuersos.

πέρκος & περκνός. Ego vocem πέρκος neque apud authores neque apud grammaticos legisse memini: quamobrem περκνὸς oxytonum & cum *ni* in vltima legerim: quod nigricantem vel nigris maculis distinctū significat. Percnoptero etiā aquilæ ab alarū notis vel nigritie nomen. Περκνὸς siue aquilā siue aliud quid (vt colorē) significet, verbi περκάζειν quod est nigrescere, sensum continet, Varin. Ceterū verba περκάζειν pro μελαίνεσθαι καὶ πεπαίνειν, (nam vua cùm maturescit nigrior euadit) &, περκαίνειν pro διαποικίλλεσθαι, sine *ni* post cappa scribuntur: vt nomen etiam περκώματα, τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου ποικίλματα. Sed & perca (πέρκη ἢ περκὶς) piscis à colore nomen traxisse videtur. lineis enim nigricantibus variatur: vnde & γραμμοποίκιλον cognominant. Scio etiam περνὸς apud Varinum legi, exponiq; κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ πε-

ὁ περιστασ χήνων καὶ κόπτων. Sed planè deprauatam vocem exiſtimo, legendumque περκνὸς, ſiue accipitrem ſiue aquilam ita cognominare libeat. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν Μορφνὸν, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν. Hom. Il. ω. Vbi Scholia μορφνὸν interpretantur, φόνιον, id eſt cædis auidã, vel nigrã, vel rapacem: vel peculiare genus aquilæ. & mox περκνὸν, τὸν αὐτὸν τῷ προειρημένῳ, μέλανα. ἀφ' οὗ καὶ τὸν μελαινόμενον καρπὸν περκάζειν λέγομεν. Leporis colorem epipercnon dici legimus, quòd ſit percne oliuæ ſpecies, non acerbæ quidem, ſed nec nigreſcentis omnino, Cælius. Eratoſthenes περκάδα κίχλην inter piſces nominat. Eberus & Peucerus percum putant eſſe illum qui Schmirlein vulgò dicitur, quem mox in Æſalone deſcribam: vel niſum, id eſt ſparuerium, nullis ad hoc argumentis vſi. ¶ Cæterum accipiter πέρνης, vt apud Ariſtotelem ſcribitur, à Gaza pernix transfertur. Niphus illum eſſe coniicit qui vulgo ſperuerius appellatur, & à celeritate ſic dictum ſcribens ſuam in Græcis literis imperitiam prodit. Gaza enim pernicem conuertit, alludendo ad vocem Grecam, & terminationem Latinam ei aſciſcendo. nã πέρνης alioqui ſignificationem nullam apud Græcos habet, ego πέρκνης potius legerim, vt eadem ratio ſit nominis quæ percno iam dicto accipitri, & percæ piſci. Si quis tamen πέρνης legere malit, quòd & περνὸς κυνηγετικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit: etſi quod ſequitur ὁ περιστασ χηνῶν, voci percnos magis conuenit. Περνίς, ſpecies accipitris, Heſychius & Varinus. Πέρνης accipiter, vel (vt Gaza reddit) pernix, Ebero & Peucero exponitur vulgò dictus gyrofalco, Germanicè Stoßfalck / ſed abſq; authoritate & argumentis.

Μορφνός. *Πέρνης.*

¶ Perdicotheros accipiter Apollini ſacer & miniſter eſſe dicitur, vt morphnos matri deorum, Gillius, ſed fortè percnopteros legendum. neq; enim memini apud authores perdicotheron legiſſe. quod ſi à perdicum venatu tale nomen componere velis, per *as* in prima declinatione περδικοθήρας dicendum fuerit, vt μετεωροθήρας Ariſtoteli. Eſt autem percnopteros, vt morphnos quoque, aquilarum generis. Accipiter mas (tercellinus) capit perdices, grues autem capere non poteſt, Tardiuus. Vidimus pridem accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, viſenda ſolertia oculis inuolutam, ita vt præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, ſtupente principe Carolo, atq; ob rei miraculum quingentis aureis emercato, Budæus. *Perdicotheros.*

¶ Tanyſipteros accipiter Iunoni ſacer eſt, Gillius. Apud Heſiodum quidem τανυσίπτερος accipitris ſimpliciter epitheton eſt, ab alarum extenſione factum. Apud Varinum legitur epitheton hoc commune eſſe auium, quæ inter volandum alas extendunt. *Tanyſipteros.*

¶ Accipitres chiluones à Plinio nominari, qui nunc falcones dicantur, Blondus author eſt in Latinis. Ego hanc vocem apud Plinium nuſquam reperio. *Chiluones*

¶ פרס *pæræs*, apud Hebræos, auis magna eſt & ſolitudinem amans, vt Dauid Kimhi interpretatur. R. Iona docet Arabicè vocari עקאב, *okab*. Auguſtinus Steuchus genus accipitris vel aquilæ eſſe ſuſpicatur, ſiquidem gryphes fabuloſi ſunt. Deuteronomij cap. 14. Chaldæus interpretatur ער, *ar*: Arabs עוקאב, *vkab*: Perſa סומי, *ſomi*: ſequitur tamen עיקב, *okab*, vt nomina videantur tranſmutata. *Vide* infrà in Haliæeto. L x x. γρῦπα, Hieronymus gryphem. Eruditus quidam apud nos haliæetum eſſe cõiicit. Vox quidem ipſa *pæræs* ad Græcam πέρνης accedit, quæ accipitris ſpecies eſt apud Ariſtotelem, niſi πέρκνης potius legendum, vt paulò ante ſcripſimus. Quod ad Perſicam vocẽ *ſomi*, inuenio apud Tardiuum ſecundam ſpeciem aquilæ quæ capreolos, id eſt paruas capreas rapiat, *ſemy* appellatam. *Vide* ſupra in accipitre *A.* plura de voce pæræs,

¶ Paulò ſupra Catarrhacten Nili ſitæ ſunt Philæ, communis Æthiopum & Ægyptiorum habitatio. Hæc templa Ægyptia habet, vbi ales colitur quẽ accipitrem vocãt, qui nec noſtris ſimile quicquam habet, nec Ægyptiis. Nam & magnitudine excedit, & varietate longè diuerſus eſt, dicunt enim Æthiopicum eſſe, & inde afferri cùm alter deficit, ac etiam multò ante: & tunc nobis oſtenſus eſt, cum iã morbo deficeret, Strabo lib. 17. De Ægyptio quidem accipitre ſcriptum eſt ſupra in *D.* *De accipitre AEgyptio.*

¶ Accipitres læues & rubetarij abundè viuunt (εὐβίωτοι, id eſt commodè viuunt: quòd victum ingenioſè & ſtrenuè ſibi parẽt, nec pigri aut inertes ſint) atq; humiuolæ (χαμαιπέτεις) ſunt, Ariſt. Speruerij etiam vulgò dicti volatu humili ferũtur. Rubetarium (inquit Turnerus) eſſe credo accipitrem illum quem Angli *hen harroer* nominant à dilaniandis gallinis. Palumbarium magnitudine ſuperat, & coloris eſt cinerei. Humi ſedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repente adoritur. Præda fruſtratus, tacitus diſcedit, nec vnquam ſecũdum facit inſultum. Per humum omnium volat maximè, Hæc ille. Eundem accipitrem Eberus & Peucerus Turnerum ſequuti Hünerahrn interpretantur. Noſtri miluum (ni fallor) Hünerdieb, id eſt gallinarum furem appellant. *Rubetarij accipitres.*

¶ Sabaudi genus quoddam accipitris *auberet* nuncupant.

¶ Accipitrum genera quatuor ſunt. Ex iis primum grandi corpore eſt, & facilè cicuratur, oculis variis, perlucidis, vultu hilari, pede craſſo, lõgis vnguibus, delicatum in victu: quod aues omnes inuadit, nec vllam metuit, Liber de nat. rerum. Videtur autem primum hoc genus non aliud eſſe quàm accipiter vel aſtur ſimpliciter dictus.

¶ ÆGITHALVS, vt Ariſtophanis Scholiaſtes ſcribit, ſpecies eſt accipitris, ſic dicta quòd vbera capræ ſugat. Sed paruam auiculam propriè ægithalum dici, eam verò auem quæ caprarum vbera ſugere fertur ægothelam, id eſt caprimulgum, ſuo loco docebimus. *AEgithalus.*

Ocypterus. ¶ Ocypterus etiam de genere accipitrum videtur auis, à volandi pernicitate dicta. nam & ὠκυπέτης accipitris ſimpliciter epitheton eſt. Miluum & ὠκύπτερον μαστοφαγῆ, & aquilã in cibo damnat legiſlator, nullum cum illis commercium habendum inſinuans, qui rapina victitant, Clemens Pædagogi lib. 3. Et rurſus quinto Stromateωn. Moſes interdixit menſis aquilã, oxypterum, (ὀξύπτερον. ſic enim hic ſcribitur non ὠκύπτερον vt ſupra,) miluum, coruum, innuens ſcilicet non oportere coniungi aut ſimiles fieri illis, qui victum ſibi non labore parant, ſed rapto & iniquitate viuunt. aquila enim rapinam, oxypterus iniquitatem ſignificat.

Falcones. ¶ Falcones accipitrum nobile genus antiquis fuiſſe putamus, Paulus Iouius. Falconum genera plura ſunt, cùm aliàs, tum quia ſpecie diuerſi falcones & inter ſe, & cum accipitribus, niſis & aquilis permiſcentur, Albertus.

¶ Accipitres quidam Claronæ, qui inſignis Heluetiæ pagus eſt, Habſpurger vel Krewelberger dicuntur, quos audio ea magnitudine & audacia eſſe, vt etiam leporem retineant.

Accipiter marinus. ¶ Accipitrem marinum recentiores quidam parum eruditi (vt Kiranidæ interpres) conuertunt, vbi Græcè haliæetum legi conijcio, id eſt, aquilam marinam. Sed accipitris pelagij Ælianus etiam meminit, ſcribens illum inimicum eſſe curuo.

DE AESALONE.

Accipitrum genus præcipuum triorches eſt, ſecundum æſalo. Ariſt. Grecè αἰσάλων ſcribitur, paroxyt. Apud Varinum oxytonum, quod non placet: apud Heſychium αἰσάρων corruptè. Albertus & recentiores quidam ineptè (vt ſolent) *aſſalon* & *azalon* ſcribunt, & cum ſalo, id eſt ægitho auicula confundunt. Æſalona Græci *AEſalon ſolus omni tempore apparet.* vocant qui ſolus omni tempore apparet: cæteri accipitres hyeme abeunt, Plinius. Ariſtoteles ſimiliter ſcopes diſcedere ſcribit, aiſcôpes ſemper apparere: inter accipitres verò buteonem tantum ſemper apparere. Inter minores accipitres (inquit Guilhelmus Turnerus) ſola *merlina*, vt Angli vocant, ſiue *ſmerla* vt Germani, ſemper apparet, quamobrem eandem æſaloni eſſe *AEſalo inimicitias gerit cum Vulpe,* cõiicit. Æſalo vulpi eſt inimicus. ferit enim piloſq; eius euellit, occiditq; catulos. vncis nanq; vnguibus eſt. Æſalonem coruus impugnat, & vulpem aduerſus ipſum defendit, Ariſtot. *Coruo,* Coruus cum etiam robuſto æſalone decertat, Ælianus. Æſalo vocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli infeſtantur à vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipſamque vellit. quod vbi viderint corui, contrà auxiliantur, velut aduerſus *Vulture.* communem hoſtem, Plin. Æſalo cũ vulture pugnat, Ariſt. Et rurſus, Æſalo & vultur inuicem inimici ſunt, vngues enim vtriq; vnci habentur. ¶ Æſalon, qui & æſalus, vt habent Grammatici quidam, ſed abſq; authore.

De Smerlo. ¶ Smerla vel ſmerlus Germanorum, ein Smirle vel Mirle, vt Albertus nominat, à Gallis *emerillon*, à Sabaudis *eſmereillon* vocatur, ab Italis *ſmerlo* vel *ſmeriglio*: quarum prior vox maiori videtur conuenire, poſterior minori. faciunt enim duas ſpecies, ſiue aliter ſiue ſexu tantum differentes, vt ſmerlus fœmina ſit, ſmerillus mas. Smeriglio, haliæetus, ethis, niſus, Alunnus abſq; authore & abſq; ratione. Capiunt ſmerilli eaſdem aues quas muſceti, vt audio, nonnulli etiam perdices. Fringillarium accipitrem Albertus ſparuerium putat, Epheſius illum qui fringillas

fringillas ſequitur: hic puto eſt ſmerillus, Niphus. Falco arborum apud Germanos dictus, medius eſt quantitate & vigore inter gibboſum falconem & mirle, eodemq; modo vt mirle regitur, Albertus. Decimum & vltimum falconum genus quantitate minimum eſt, (inquit idem Albertus) quod *mirle* & *ſmirlin* vulgò vocatur. Et quamuis magnitudine cæteris inferior ſit, nulli tamen animo & audacia cedit pro corporis & virium ſuarum portione, præcipuè ſi peritia & vſus accedant, ſpesq; auxilij à falconario propinquo. Itaque Guilielmus Falconarius refert ſe harum auium opera aliquando gruem cepiſſe. Alioqui enim alaudas & ſimiles aues tantum vincere poteſt, & ad ſummum perdicem & columbam, niſi (vt diximus) vires arte iuuentur. Guttas in facie habent hæ aues vt & cæteri falcones, alas longiſſimas reſpectu ſui corporis, caudam menſuratam, (mediocrem intelligo:) crura & pedes planos citrinos. Minores ſunt niſis, æquales ferè muſcetis. Dum feri ſunt, carducles ferè capiunt. ſunt enim celerrimi & inſidioſi, & in capiendo aſcendunt ac deſcendunt feriendo, ſicut & alia falconum genera. Sed de hoc genere hæc dixiſſe ſufficiat, quòd omnibus ferè notum ſit, Hæc Albertus de animalib. 23, 14. *Deſcriptio corporis.*

Et mox ſequenti capite, Ex falconum ignobilium genere lanarius rubeus eſt, qui minor eſt & mirle imitatur. Rurſus in eodem libro in elemento *M.* Meriſtiones (inquit, ego merilliones legendum puto, eoſdemque eſſe ſmerillis, vel mirle) aues ſunt paruæ, rapaces, & aliquid habent de falconum natura. ſocialiter enim volant ad prædam, (ſicut accipitres & herodij, Iſidorus:) & quaterni aliquando ita inſtituuntur, vt ſpe auxilij hominis cygnum proſternant: vnus ſcilicet capiti, bini alis inſidentes. quartus collum & pectus oppugnans. ſic cygnum opprimendo deijciunt vt ab aucupe capiatur. Quando autem ſylueſtres ſunt, aues paruas inſequuntur. Colore & figura merulam referunt (non multò maiores merula, Iſidorus: & fieri poteſt vt inde etiam merilli vel merillones nominentur) niſi quòd roſtrum & vngues aduncos habent. Eadem ferè omnia Iſidorus, merillum appellans: Quaterni (inquit) merilli cygnum à diuerſis partibus (vt iam dictum eſt) inuadunt: Vnde cygnus auis grauida (grauis corporis) anguſtijs circumſepta, mouere ſe non valens, ab aucupe præuenta capitur & occiditur. ¶ Iſmerli ſunt quaſi falconelli, id eſt falcones parui, quos & corporis ſpecie & colore pennarum referunt. Horum aucupium plus voluptatis quàm vtilitatis adfert. Capiunt præcipuè alaudas, quas tanto deſiderio & impetu perſequuntur, vt vel ad clibanum vſq; ardentem quandoque, vel in puteum, vel hominum veſtes offendant. Capiunt etiam paſſeres & alias auiculas. Cætera quæ ad ipſorum inſtitutionem & curam pertinent, ex accipitrum hiſtoria petentur, Creſcentienſis. Merillo formam habet falconis, minor ſperuerio, volacior quàm vlla auis alia. Aues capit eaſdem quas ſperuerius: præcipuè verò paruas, vt paſſerem, alaudam, & ſimiles, quas mira animoſitate perſequitur. Debet cicurari & inſtitui intra octo dies: nam poſt id tempus inutilis redditur. ¶ עזניה, *aſnija*, vocem Hebraicam, Leuit. 11. & Deuter. 14. aliqui Gallicè *eſmerellon* interpretantur. *Vide* infra in Haliæto. In Alberti commẽtarijs de animalibus pro æſalon legitur *celon* voce corrupta, quam falconem lapidum interpretatur. Haliæetus, *lo ſmiriglio*, à quibuſdam *muſchette*, Scoppa grammaticus Italus. Eberus & Peucerus æſalonem Germanicè reddunt Ahrn: percum verò ſmerillum vel niſum, Smirlein oder Sperber. *Iſmerli.*

DE BVTEONE, DE QVO PLVRA REquires infra in Lanarijs inter Falcones.

A.

ACCIPITRVM genus præcipuum (κράτιστον) buteo eſt, triorcha à numero teſtium nuncupatus, Ariſtot. Triorchen accipitrem dictum inuenimus à numero teſtium: buteonem hunc appellant Romani, Plinius. Buteo genus auis, qui ex eo ſe alit quod accipitri eripuerit, vaſtitatisq; eſt cauſa (locus eſt corruptus) his locis quæ intrauerit, vt bubo, à quo etiam appellatur buteo, Feſtus. Apud Albertum & eiuſdem claſſis authores buteus pro buteo ineptè ſcribitur. ¶ Hęc auis, vt conijcio, Italicè *buzza* vocatur: & fortè etiam *poyana* quaſi pagana. nam & villanos has aues vocant, vt dicam in Lanarijs inter Falcones, vel *poyana* à pullorum raptu, vt fortè miluus ſit. Circa lacum Verbanum *aieta*. Buteo à nonnullis putatur bucciarius: ſed, vt Epheſio placet, falco eſt habens tres teſtes, Niphus. Hiſpanis aut Luſitanis, *gauiam*, ni fallor. Gallis, *buyſard*, *buzart*, vel *bouſant*, vel *bouſat*, vt Sabaudis apud quos & *boſe* nomẽ vſitatum eſt. Sunt tamen qui dicant etiam milui alterum genus *buyſart* Gallicè nominari. Sabaudi quidem ſuum *bouſatum* quatuor generum faciunt: primum cognominant nobilem, alterum communem, tertium album aut caligatum, (*blanc ou chaulsè*,) quartum marinum. Buteo Anglorum *bushardа* eſt, ni fallor. nam miluo magnitudine æquiparatur, ſemperq; ipſe cernitur, quod de buteone Ariſtoteles ſcribit, Turnetus. Aliqui Anglicè *buſſard* ſcribunt. Germani quoq; noſtri Buſzhart vocitant: vel Buſant/ Buſzahrn/ Buſe/ vel Buſzhen/ inferiores Brobuzen/ vt Albertus & Murmellius annotarũt. Saxones Rüttelweyh/ à ſimilitudine milui. Sunt qui eundem apud nos appellent Maſzweyh/ id eſt miluum paluſtrem, quòd circa paludes auibus inſidietur, & forte etiam piſcibus: vel Maſzhow/ id eſt bubonem paluſtrem, quòd corporis ſpecie aliquatenus bubonẽ referat. Genera eius tria faciunt, magnitudine diſcreta. Nos alium Maſzweyh aquilarum hiſtorię ſubiungemus. Accipitres nonnulli pigerrimi ſunt, & ad volandum ignaui adeo, vt ab alijs nutriri deſiderent, & ſerò tandem ad venationem procedant, ſolisq; ranis inſidietur, Oppianus. Hi quidem buteones eſſe videntur, accipitrum ignauiſſimi. *Buteo cur triorcha dictus ſit.*

B.

Descriptio buteonis. Buteo miluo æquatur magnitudine, Ariſtot. De genere accipitrum eſt, ſed paulò nigrior, Obſcurus. Subniger, vncis vnguibus & roſtro, magnitudine fere milui, Albert. Buteonibus teſtes terni, Plinius. ¶ Buteo apud nos triplex habetur, magnus, mediocris, & paruus. Differunt etiam coloribus, audio album quoque reperiri.

¶ *Poiana* Italis vulgò dicta, auis eſt magna, ſimilis miluo, nigrior, tardior, &c. ¶ Ego olim in Sabaudia *Busbardum* marem ad me delatum, conſideraui. Is roſtro erat breui, adunco, nigro: in fronte color ex viridi & flauo mixtus, (quem tamen in altero quodam non deprehendi.) Pedes flaui, ad medi. ferme crura innatæ plumæ. Tergum fuſcum, pennæ extremæ nonnihil ruffi coloris præferebant. Interior pennarum pars quæ mutuo obtectu latet, albeſcebat, multis denſis criſpis molliſſimiſq; plumulis obſepta. In ventre & pectore pennæ albicantes erant, nigris pleræq; maculis per medium inſignes

Captu

Capitis quoq; pennæ fuſcæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant, ſed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore ſcilicet, albidæ erant. Longitudo corporis extenſi à roſtro ad imum pedem, vel etiam ad imam caudam, dodrantes duo cum palmo, hoc eſt palmi ſeptem. Cauda ab orthopygio dodrantalis. Collum breuiſſimum, vt in omni accipitrum genere. Tota denique magnitudo & pondus videbantur mediocrem gallinam referre. Teſtes, cùm inciderem, nullos inueni, & fœminam fuiſſe puto. Rurſus verò alio tempore marem incidi: Illi magnitudo per omnia æqualis erat ſuperiori: pondus vnciarum triginta. Colore nonnihil à ſuperiore variabat, vt in fronte & alibi. Circulus in oculis iridem nigram flauiſſimus ambiebat. Crura à ventre ad vngues vſq; digitos circiter nouem longa. Venter, latera & crura ſuperius plumis albis veſtiebantur, quas latiuſculi circuli obſcurè ruffi per tranſuerſum diſtinguebant. Tota pars prona concolor erat, caſtanearum coloris obſcuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidem eiuſdem coloris (obſcurè ruffis) diſtinctæ. Teſtes ad ſpinam dorſi inter vtroſq; renes, binos tantum (vt triorchæ nomen à ternis teſtibus non verè ſit factum) albos ac puſillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teſte minor & flaua. Tinnunculum quidem Itali aliqui hodie triſtinculum vocant, quaſi à tribus teſticulis. Vngues buteoni minores infirmioresq; quàm cæteris accipitribus. ¶ Obſeruaui & buteonis pullum, nido exemptum r ecens, vndiq; cinereum, roſtro tamen, pedibus oculiſq; flauis. Poſt aliquod tempus oculi & anterior roſtri pars, ad fuſcum vel ſubcœruleum colorem mutabantur, cùm iam quinq; aut ſex hebdomadas dierum vixiſſet.

C.

¶ Buteo ſemper cernitur, Ariſtot. quod Plinius de æſalone accipitre reddidit. ¶ Carniuorus eſt, Idem. Hoſtis eſt ranæ & rubetæ & anguis. rapit enim eos atq; exedit, Idem. Sed forte non aliter horum animalium hoſtis eſt, quàm cibi gratia. Mures & ranas pro cibo ſuo ruri inquirit, Stumpfius. Venatur ranas & mures, & auiculas pigras aut infirmas quæ volare nequeunt: & quandoque pullos auium rapit, Albertus. Ego in buteonis cuiuſdam inciſi ventriculo talpam integram reperi, & in alterius cuiuſdam ventriculo inſecta quædam nigra. Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίαν Τριόρχον εὑρὼν ἐσθίοντ' ἀφείλετο, Simonides apud Athenæum: Quaſi triorchæ ſiue triorchi piſces etiam deuorent. Notatur autem ex hoc loco buteonis ignauia, qui ab ardea ſibi anguillam eripi paſſus ſit. Buteo auis eſt tarda & pigri volatus: præda tamen viuit, quam vel dolo ceperit, vel languore aliquo aut pigritia detentam aſſequutus fuerit, Obſcurus. Tarditas quidem & pigritia huius auis, quam telo petitam, non ad primum aut ſecundum ictum, ſed vix ad tertium cedere aiunt, prouerbio apud nos occaſionem fecit, Du ſitzeſt wie ein Buſzhart/ Buteonis inſtar ſedes, in homines ignauos & diutius ad menſam vel alibi otioſè deſidentes.

De buteonis cibo. *De eiuſdē ignauia & tarditate.*

D.

Buteo vilis ac timidus eſt, & vel à paruis auibus nonnunquam fugatur. quamobrem Itali timidos & effœminatos prouerbio *poyanas* vocant. Propter eandem timiditatem non audent vt milui prope domos & habitationes hominum prædam inuadere, ſed ruri & in agris eam perquirunt, Stumpfius. Hoſtis eſt ranæ, rubetæ, & anguis. rapit enim eos atque exedit, Ariſt. ſed hoc cibi cauſa forte potius facit, quàm quòd aliter oderit. nam & anguillam capit, vt ſupra ex Simonide recitaui. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin ſunt, Plinius. Et rurſus, Harpæ & triorches accipiter diſſident. Sed forte hæc non rectè ex Ariſtotele tranſtulit, apud quem in hiſtoria animalium ſic legitur: Quæ cibum à mari petunt, anas, gauia (βρένθος καὶ λάρος) inuicem diſſident, buteo in alio genere hoſtis ranæ & rubetæ anguis eſt. Et rurſus, Amici etiam piſex, harpa, miluus.

Buteonis timiditas.

E.

Buteo capitur viſco. nempe mure humi poſito (ab aucupe faciem auertente) & circunquaq; illitis viſco virgis erectis: quibus buteo murem rapturus implicatur, Stumpfius.

Quomodo capiatur buteo.

F.

Buteo quanquam auis rapax, à quibuſdam tamen inter delicias ciborum appetitur, Stumpfius. Pingueſcunt apud nos, & væneunt deplumati. In Balearibus inſulis buteo etiam accipitrum generis in honore menſarum eſt, Plinius. Dulciſſimus & boni ſaporis in cibo eſt, ſi aſſus edatur, Albertus & autor libri de nat. rerum.

De alimēto ex buteone.

G.

Qui in Venerem infirmior erit, teſticulos millonis ex aqua fontana, quæ perennis eſt, cùm melle decoctos edat ieiunus per triduum, ſtatim remediabitur. Marcellus. Cæterùm quæ nam auis ſit millo, nuſquam legere memini. coniicio autem triorchen eſſe, quæ miluo ſimilis deſcribitur, vt auis maximè teſticulati teſtes, à quibus ternis etiam nomen adeptus eſt, ad promouendam Veneream facultatem adhibeantur.

Teſticuli millonis venerem excitant.

H.

a. Millo apud Marcellum Empiricum buteo eſſe videtur, vt iam in *G.* ſcripſimus. Falco niger accedit ad formam auis quæ butorius vocatur, Albertus: lego buteus. ſic enim ab Alberto & eiuſdem farinæ ſcriptoribus buteo nominatur. Cæterum butorius iiſdem auis eſt ex ardearum genere, quæ ab

De butorio.

authore Philomelæ butio per onomatopœian appellatur hoc versu, *Inq; paludiferis butio bubit aquis*. Triorches, phrynus & ophis pugnant, Aristot. Hunc locum Albertus ex Auicennæ translatione Græcis vocabulis turpissimè corruptis sic vertit, *Frichachyz & coronos*, id est coruus aquaticus. tyrus autẽ aquaticum est animal vocatum *tribaue*. Τριόρχης quidem vox vsitatior est pro buteone, sed legitur etiam τριόρχος, vt supra in *C*. ex Simonide citaui: & in Auibus Aristophanis, Ταυτηνὶ τίς οὐ ξυλλήψεται, Ἀναπτάμενος τριόρχος; Vbi Scholia, Ioco nominat triorchum indicata Iride meretrice nimirum pro homine libidinoso & prono ad Venerem. Τριόρχος vel τριόρχης, species est aquilæ, Varinus & Hesychius. Sed illi aquilæ nomen ad accipitres non rectè extendunt, Κεγχρίλης, τριόρχης, Iidem. ego tinnũculum accipitrem potius, qui & κεγχρὶς & κεγχρηῒς vocatur, cenchrilen esse dixerim. Μέρμνης, τριόρχος, Hesychius & Varin. Βελλούνης, τριόρχης, apud Lacones, Iidem. Germani quidem & Angli (vt in *A*. docui) buteonem Bußhardt vocant: tetracem verò siue tetraonem Angli priuatim *bustard*, alij ex eis melius *bistard*, vt & alij quidam recentiores *bistardam*. ¶Epitheta huius auis nulla inuenio, possunt tamen hæc esse, tardus, ignauus, timidus, vilis, ignobilis, & huiusmodi.

Centauris herba triorchis dicta. ¶Tertia est centauris cognomine triorchis, qui eam secat, rarum est vt non vulneret sese. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam, impugnariq; colligentes tradit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia (centaurij genera) & vni generi assignant, Plinius. Quibus verbis dum aliorum imperitiam arguit, suam ipse prodit. Apparet enim omnino eum esse deceptum Theophrasti verbis non intellectis, qui de hist. plant. 9. 9. sic scribit. Febrifugiam secantes accipitrem tritestigerum (sic Gaza vertit triorchen) nuncupatum cauere aiunt, vt sine 2
vulnere possint discedere. Non igitur herba ipsa triorchis vocatur, sed ab accipitre huius nominis fodienti periculum esse aiebant homines siue superstitiosi, siue impostores verius. Gaza eo loco non rectè febrifugiam vertit, quod nomen minori non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix succo sanguineo est: minoris inutilis. tertium verò genus à bonis authoribus nullum traditur. Idem Theophr. de hist. plant. 1, 19. centaurij succum amarum esse scribit, de minore intelligens, (cui prẹter nomen nihil commune cum maiore,) vbi Gaza rectè fel transtulit. Rursus lib. 9, cap. 4. Centauris (inquit Theophrastus) per 12 annos durat. est autem pinguis & densa. quæ verba de centaurio maiore accipi debent, hoc est eius radice. etsi centauris formula diminutiua dicatur. Gaza hoc loco non rectè fel terrę posuit. Item eiusdem operis 3, 5. Centaurium in Eleo agro nascitur. montuosis quidem locis fœcundum: planis infœcundum & flore tantum gaudens: concauis ne floret quidem nisi improbè. Hęc etiã verba ad maius centaurium refero. Postremò initio lib. 9. Succus quorundam (inquit) sanguineus est, vt ceuterię (κευτηεία) & atractylidi. 3
Vbi omnino non ceuteria, sed centaurium legendum, intelligendumq; maius. Hæc occasione triorchis herbæ, quam somniauit Plinius, obseruata mihi apud Theophrastum, necdum ab aliis quod sciam prodita, hoc loco adferre volui.

De familia cognominata à Buteone. ¶Familia etiam ex buteone cognominata est, cum prospero auspicio in ducis naui sedisset. Plinius. Ego (inquit Cælius) in gente Fabia id fuisse cognomentum accipio. Nam ab vrbe condita libro vigesimotertio T. Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit & in Fabio Maximo Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit: nam scribitur modò Fabius Bulco. Græcus tamen codex φάβιον præfert βουλεῶνα, &c. Deniq; Buteonis oratoris mentio est Senecæ Controuersiarum lib. 2. Cælius. Et rursus, Triorchæ auis Aristophanes meminit in Vespis. Et quoniam hæc auis, vt scribit Sex. Pompeius, vastitatis est causa in his locis quæ intrauerit, ab hac eius natura videri potest Agathocles tyrannus cogno- 4
Agathocles buteo dictus. mentum traxisse: nisi quis malit ab efferata libidine. Nam egressus Agathocles pubertatis annos libidinem à viris transtulit ad fœminas. Traditur item quum esset perfunctus fato, vxorem querulam flebilibus modis illud subinde ingessisse: Τί δ' οὐκ ἐγὼ σέ; Τί δ' οὐκ ἐμὲ σύ; Quid non ego tibi? quid tu non præstitisti mihi?

Auspicia ex buteone. ¶*h*. Buteonem Dianæ sacrum esse dicunt, Gillius. ¶Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis immussulos, buteones, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes. Triorchæ accipitri principatum in auguriis Phemonoë dedit. buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata cum prospero auspicio in ducis naui sedisset, Plinius. Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, &c. Festus: quod & alibi repetit, aues oscines ab illis distinguens quæ alis ac volatu auspicium faciunt. De augurio ex præpetibus auibus, vt buteone, sanquali, *vide* in Aquila *h*. 5

Prouerbia. ¶Prouerbia, Timidi & effœminati Italicè *poyanæ*, id est buteones vocãtur. Prouerbium Germanicum, Du sitzest wie ein Bußhart / in desides ac pigros, supra in *C*. exposui.

DE SVBBVTEONE.

SVBBVTEONES appellantur in accipitrum genere, qui latiores sint, Arist. Græcè scribitur ὑποτριόρχαι. Sed quærendum est an γυποτριόρχαι potius legi debeat. nam & in generibus aquilarum codices nostri *gypæeton* habent, & rectè quidem. refert enim ea auis speciem vulturis, vt Aristoteles ibidem adscribit. An verò similiter γυποτριόρχαι legendũ sit, non æquè asseruerim. coniectura tamẽ hæc nostra est, præsertim cùm aues istas latiores esse dicat Aristoteles, vt ad latitudinem scilicet vulturũ accedant.

Turnerus

Turnerus non maius neque latius hoc genus buteone, sed minus facit. Subbuteonem (inquit) esse puto, quem Angli *ringtalum* appellant, ab albo circulo qui caudã circuit. Colore est medio inter fuluum & nigrũ, buteone paulò minor, sed multò agilior. Prædam eodem modo quo superior captat, Hæc ille. Ego apud Græcos præpositionem ὑπὸ minuere interdum scio significationem vocabulorum, sed cùm verbis tantum cõpositam & nominibus ab ijsdem deriuatis, & adiectiuis, cum substantiuis verò nunquam, nisi (vt dixi) verbalia sint. Sit igitur siue hypotriorches, siue gypotriorches potius, auis ex buteonum genere, quod triplex apud nos inueniri supra dixi, nominibus non aliter quod sciam, prætérquam illis quæ differentiam indicent magnitudinis, discretum.

DE CIRCO ACCIPITRE.

A.

CIRCVS ab Aristotele tertiũ genus accipitris numeratur post triorchen & æsalonem. Apud Græcos poëtas aliquando ἴρηξ κίρκος. alias κίρκος simpliciter nominatur. Sirenes apes dissident cum circa: itemq; CIRCA (κίρκη) & circus non solum genere, sed & natura inter se diuersi sunt, Ælianus & Eustathius. CIRCANEA auis quæ volans circuitum facit, Festus. Albertus circum interpretatur genus falconis cui à cœruleis pedibus nomen: Eberus & Peucerus falconem simpliciter: sed nullis argumentis, quod dicunt, probant.

B.

Ex accipitrum generibus inuenimus circon claudum altero pede, Plinius. Aristoteles de hist. 9. 15. nõ de circo, sed de ægitho aue scribit, ὅτι τὸν πόδα χωλός ἐστιν, id est, pede claudo esse. Albertum χλωρὸς legisse video: vertit enim pedes habere citrinos. *Circus claudus altero pede.*

C.

¶ Cercis, id est radius textorius, à sono dictus est ἀπὸ τοῦ κρέκειν, vt & crex auis: & forte circus etiam ἀπὸ τοῦ κελάζειν per methathesin, vt à crico organo differret, Varinus. *Vide* infra in *a.* ¶ Volatus est celerrimi accipiter circus, secundum Homerum: quamuis idem epitheton ὤκιστος accipitri etiam simpliciter tribuit. Volãdo, præsertim cum insidiatur, vt & aliæ aues rapaces & milui, circuitum facere videtur: vt inde circus dictus videri possit, quanquam Græci auem circum appellant, circulum verò κρίκον. Itaq; circaneam Festi eandẽ esse conijcio, tum à nominis similitudine, tum à genere volatus. *Volatus circi.* ¶ Gallina ardet studio & amore pullorum: primum enim vt circum auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim vehementer vociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemq; procacem retrocedere cogit, Gillius. κίρκος non magnis auibus, sed paruis insidiatur, Eustath. Wottonus circum inquit ex ferociorum accipitrum numero esse, & gallinarũ domesticarum pullis insidiari. *Circus gallinis insidiatur.* Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus Iliad. ρ. Comparat autem Æneam & Hectorem circo, Græcos auibus quæ à circo capiuntur. Clangorem quidem aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilę, Ælianus. Et alibi, Aquilas marinas & circos horrent columbæ. Mus in Homeri Batrachomyomachia conqueritur se timere circum & mustelam. ¶ Circus, larus, vultures, &c. mali Punici grano pereunt, Ælianus.

D.

Circi amaraginem (πικρίδα, Philes, id est intybum syluestre vel lactucam syluestrem) ad custodiam pullorum in nidos imponũt, Ælianus & Zoroastres in Geoponicis. Alibi tamen apud Philen reperio circum florem croci nido imponere. Eiusdem generis herba est hieracium, cui accipitres nomẽ dedere, quòd eius vsu caligini oculorum medeantur, vt supra scripsimus. *Circi amarago.* ¶ Cum circo accipitre vulpi inimicitiæ sunt, Aristot. & Philes. circus enim, quia vnguibus est aduncis, & carne viuit, vulpem inuadit ac vulnerat, Aristot. Cum turture coruus & circus insitas inimicitias gerunt: & turtur vicissim hostili odio ab vtroq; dissidet, Ælianus. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Idem. *Circus hostis est Vulpi. Vulturi. Cornici.*

H.

a. Circus species est ἀετοῦ (grammatici quidam Græci accipitrum & aquilarum genus confundunt, triorchen quoq; aquilis adnumerãtes, &c. sed hic proximè pòst nominatur ἀετός, & à precedente distinguitur,) quæ accipiter vocatur. aquila enim maiora animalia occidit, Scholia in Homerũ Iliad. ρ. vbi poëta dixerat, circũ aues paruas occidere. Ἴρηξ κίρκος ab Hesiodo quoq; memoratur. Κίρκοι, κρίκοι, ἅρπαγες: & incurua omnia κίρκοι dicuntur, Hesych. quare fieri potest circum à rostri & vnguium aduncitate sic vocatũ esse. etsi grammatici quidã (Eustathius & Varinus) per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ κελάζειν (quo verbo Homerus alicubi vtitur) per metathesin, vt à crico, id est circulo ianuæ ferreo (qui ab eodem verbo deriuatur) differret, deriuẽt. Κίρκος, κρίκος, ἱέραξ, κωπηλάτης, καὶ τῆς αἰγείρου ἡ βλάστη, Hesych. Lupi etiã genus secundũ circus vocatur apud Oppianũ, nimirũ à rapacitate: vt quartũ ictinus, id est miluus. *Circus vnde dictus sit.*

¶ Epitheta esse possunt quæcunq; accipitris simpliciter, Ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Ὠκυπέτης, Appollonius.

¶ *b.* Harpyiæ in Thracia habent vulturum corpora, facies circorum, (quamuis codex impressus κύρκων habet per ypsilon) Varinus in Scylla.

¶ *c.* Οὐδέ κεν ἴρηξ Κίρκος ὁμαρτήσειεν ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Equis Iberis velocissimis, inquit Oppianus, sola forte aquila volando contenderit, ἢ κίρκος ταναῇσι, τανυσσόμενος πτερύγεσσιν. Apollonius Argonaut. secundo, Ἠΰτε πίς τε δ' ἠέρος ὑψόθι κίρκος Ταρσοῖν ἐφεὶς πνοιῇ φέρεται ταχὺς, οὐδὲ τινάσσει Ῥιπὴν, εὐκήλοισιν ἐνευδιόων πτερύγεσσι. Circus ὀξὺ λεληκὼς, Iliad. χ. propria enim est circo vox acuta, cum iam prædæ propinquus de ea apprehendenda anxius est, Eustathius.

¶ *d.* Circus persequitur τρήρωνα πέλειαν, id est timidam columbam alicubi apud eundẽ poëtam. Οἱ δ' ἄλλοι εἴξαντες ὑπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Ἠΰτε κίρκοι Φῦλα πελειάων κλονέουσιν, Idem.

Circus prosperi est augurij. ¶ *h.* Inter accipitrum genera inuenimus circon claudum altero pede, prosperrimi augurij nuptialibus negotijs & pecuariæ rei, Plinius. Circum de genere aquilarum columbam discerpentem vnguibus felix nuncium attulisse Homerus voluit, Alexander ab Alex. *Vide* supra in Accipitre simpliciter. ¶ Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, Homerus. Ostensum est autem suprà accipitrem etiam simpliciter dictum, Apollini sacrum esse.

DE CIRI VEL CIRRHIDE.

CIRRHIS, κιῤῥὶς, per duplex *rhô*, vox oxytona, piscem significat, sic dictum *à cirrho*, id est fuluo vel pallido colore: item accipitris speciem. Chirris etiam (paroxytonum) *adonin* significat Cyprijs, (nimirum piscem adonin, cui color subfuluus subrufúsve tribuitur) Laconibus verò lychnum, Varinus. Κιρὶς, (per *rhô* simplex, oxyt.) lychnus, auis, vel adonis, apud Lacones, Idem & Hesychius. Κεῖρις, auis quædam, accipiter, vel alcyon: secundum alios, Hesychius & Varinus. Κίρις nomen auis, ita scribitur vt σίρις & ξίρις, Eustathius. Κειρίδες, κηρία, ὄρνεα, Iidem. Κῆρυξ, genus accipitris, Iidem & Suidas. Κείρυλος, auis est, quam aliqui κήρυν (κύρυν, Varinus per υ.) vocant. Antigonus quidem alcyonum mares κηρύλους nominat, Hesychius. Κίρυλος, piscis quidam, & species auis, Idem.

Metamorphosis Scyllæ in Cirin. ¶ Ouidius Metam. lib. 8. de Scylla scribit in cîrin auem mutata: quam metamorphosin nos hîc partim ex Ouidio, partim ex Grammaticis paucis perstringemus. Nisus rex fuit Megarensium: aureos habens capillos (*cui splendidus ostro*) id est purpureus, *Inter honoratos medio de vertice canos Crinis* (πλόκαμος, Oppianus) *inhærebat magni fiducia regni*, Ouid.) cui oraculo responsum est, ipsum tam diu regno potiturum, quàm diu capillos intonsos retineret. Cùm igitur à Minoë ob interfectum dolo ab Atheniensibus & Megarensibus Androgeum filium Megara (Ouidius Alcathoën vocat) obsideretur, Scylla Nisi filia hostis (Minois) amore flagrans, vt illi magis placeret, noctu purpuream comã patri totondit, eamq; Minoi obtulit: qui dono accepto victoria potitus Nisum euersa regia occidit. Tum Nisus deorũ commiseratione conuersus est in sui nominis auem, quam & haliæetum vocant, perpetuum odium exercens in cirin auem, in quam Scylla fuit transformata, & sic dicta παρὰ τὸ κείρειν quod tondêre significat. Cum enim à Minoë impietatem eius ac proditionem detestante contempta relinqueretur, illa amoris impatiens insilit vndis, *Consequiturq; rates faciente cupidine vires,*

Gnosiacæq; hæret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus auis fuluis haliæetus alis,)
Ibat vt hærentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit. plumis in auem mutata vocatur
Ciris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo,

Hæc Ouidius. Cuius interpretes quidam cîrin auem alaudam siue galeritam interpretantur, nimirum quòd existimarint nisum non alium esse quàm accipitrem minorem, (vulgò sparuerium vocitant) qui alaudis maximè insidiatur: qui tamẽ ab haliæeto plurimum differt. Ego cîrin potius è genere cepphorum esse putarîm, quæ quidem aues leuissimæ minimum corporis, plurimum plumæ habent, maritimæ sunt, & circa naues volitant clamosæ: videturque eis conuenire execratio ista Minois, qua Scyllam munus illud impium offerentem execratus est, *Tellusq; tibi pontusq; negetur.* item, *minio infecta rubenti crura.* Vergil. in Ciri. ¶ In Ixeuticis Oppiani cirrhis oxytonum scribitur, vbi cætera ferè similiter vt apud Ouidium legimus: hoc interest quòd cirrhin non scyllam hanc virginem vocat, aitq; illam à Minoë religatam ad nauim per mare tractam fuisse: atq; ita in auem mutatam ab omnibus auibus nunc odio haberi: & si haliæetus ipsam oberrantem viderit, mox per insidias eam adoriri & perdere. Meminit Eustathius etiã in cõmentarijs suis in Dionysium Afrum, ex Parthenij amatorijs. ¶ Cîrin auẽ parẽtem suũ in capite tumulasse, (quod Galenus & alij de alauda scribũt) apud Cælium Calcagninũ legimus in libello quòd Stoici magis paradoxa scribant quàm poëtæ, quẽ ad imitationẽ libri eiusdẽ tituli à Plutarcho scripti cõposuit: in quo tamẽ ego nihil tale inuenio. Vergilius in Bucolicis cũ scribit, *Quid loquar aut Scyllã Nisi, quã fama secuta est Candida succinctã latrantibus inguina monstris Dulichias vexasse rates*, &c. Scyllã Phorci (& Cretæidis nymphæ filiã) dicere debuit. hæc enim vt Seruius narrat, media sui

parte

parte in feram mutata & in deam marinam conuersa dicitur. Sed hic memoriæ lapsus est, alioqui lib. 1. Georg. idem poëta inter signa serenitatis Scyllam Nisi filiam in auem mutatam agnoscit his versibus: *Apparet liquido sublimis in aere Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. Quacunq; illa leuem fugiens secat æthera pennis, Ecce inimicus atrox magno stridore per auras Insequitur nisus. qua se fert nisus ad auras, Illa leuem fugiens raptim secat æthera pinnis.* ¶ Fuit & Nisus Troiani cuiusdam nomen Æneid. 9.

DE ACCIPITRE FRINGILLARIO.

Accipitres quidam percæ & fringillarij vocantur, (πέρκοι καὶ σπιζίαι,) Aristot. De percis seu percnis supra diximus. Niphus percos & spizias pro vno genere accipit. Σπιζίας, species est accipitris Hesych. & Varin. Accipitres ambo, id est palumbarius & fringillarius, carniuori, Aristot. tanquam hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine vocari mereantur. habent enim alij omnes etiam alia nomina, vt triorches, æsalo, circus, asterias, pernes, percnus, læuis. hi vero duo, vt & rubetarius, simpliciter accipitres dicuntur, adiecto cognomine ab animali quod singuli præcipuè capiunt. Fringillarium accipitrem Albertus sparuerium putat: Ephesius illum qui fringillas sequitur, is puto smerillus est, Niphus. Nos supra smerillum æsalonem fecimus. In genere quidem sparuerij mas appellatur muscetus, Germanis Sprintz, quæ vox quodammodo ad spizian accedit. ¶ Fringillarium (inquit Turnerus) Anglorum hobbiam esse conijcio. Est autem hobbia accipiter minimus, coloris cæteris nigrioris. In capite duos habet nigerrimos in pallido næuos. Galeritas & fringillas plerunq; captat, in excelsis arboribus nidulatur, & hyeme nusquam cernitur. His verbis Turnerus minimum accipitris genus, quod nostri ab arbore denominant, designare videtur, de quo infra inter falcones agetur. Accipitres palumbarius & fringillarius, multum inter se magnitudine differunt, Aristot. maior scilicet aues maiores capit, vt palumbes: minores minor, vt fringillas. ¶ Accipitrum aliqui in cassitas ruunt & hirundines, tanquam Tereo cognati, Oppianus. Accipitrum aliqui celeres sunt ad aucupium, columbis maximè & palumbis exitiales: alij aues minores captant, Demetrius. Sed aues minores à diuersis accipitribus capiuntur, vt æsalone, circo, smerillo, niso, musceto, falcone arboreo.

¶ Ego obseruaui Accipitrem Qualearium, id est coturnices venantem, quatuor peperisse, nunquam tamen plures, Niphus. ¶ Eberus & Peucerus accipitrem fringillarium Germanicè interpretantur Rotelgeyer/ nescio quàm rectè. ignotum enim nobis hoc vocabulum est, nisi quòd de genere vulturum videtur, cum Geyer vulturem significet. *Accipiter Qualearius.* Rotelgeyer.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO.

Accipiter palumbarius, stellaris, & pernes differunt, Aristoteles. De hoc quædam etiã proxime in fringillario diximus, Græci φασσοφόνον cognominant, quòd φάσσας, id est palumbes in primis persequatur. Ἔστι δὲ (addo φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Hesych. & Varinus. nos contra potius τρυγόνα speciem esse dicimus ὑπὸ τὴν περιστεράν. Palumbarius in ferociorum accipitrum numero censetur, Wottonus. φασσοτύπος, genus accipitris est, & (addo φὰψ) genus columbæ syluestris frugiuoræ, Hesych. & Varianus. φαβοκτόνος, ἱερακοκτόνος, Hesychius. ego legerim, ἱέραξ ὁ τὰς φάβας κτείνων. Φαλακτόνιος (apud Hesychiũ φαλακτόνοιο) genus accipitris, Varinus. videtur autẽ legendũ φασσοκτόνος aut φαβοκτόνος. ¶ Accipiter palũbarius est falco tertiolus dictus (id est mas in genere falconis,) Niphus. Et alibi, Accipitrẽ palumbarium (inquit) Albertus asturem exponit (id est accipitrem maiorem. nam is quoque columbas capit. *vide* supra in D. in Accipitre in genere) Ephesius falconem gentilem qui palumbos insequitur. Accipitrem palumbarium ideo Anglorum sparhaucam & Germanorum speruerum (Sperwer) esse puto, quòd palumbos, columbos, perdices & grandiusculas aues insequatur, Turnerus. ¶ Homerus celeritatem visus & actionis, aliàs confert accipitri Ὠκέϊ φασσοφόνῳ, ὅστ' ὤκιστος πετεηνῶν. aliàs aquilæ, &c. Varinus in Παραβολή. Palumbarius accipiter omnium celerrimè volat, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Taubenfalck/ id est falconem columbarium. Columbarium accipitrem alicubi legi Mercurio sacrum esse. *Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas*, Ouidius XI. Metam. de Dædalione mutato in auem rapacem, grammatici dicunt accipitrem.

DE SPARVERIO VEL NISO RECENTIOrum. *nam Nisus Ouidij Haliæetus est.*

A.

Accipitres ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. Veniunt enim hæc duo genera præ cæteris accipitrũ nomine, cum apud

veteres, vt iam supra in Fringillario docui: tum apud recentiores, qui plæriq; omnes accipitrem in duo genera distrahunt: magnum alio nomine asturem appellantes, paruum verò nisum, id est sparuerium. nam veterum nisus haliæetus est, id est aquila marina, de qua suo loco agemus. Ego quidem sparuerium eundem & fringillarium esse cum Alberto sentio: quanquam Turnerus palumbarium sperucrium esse suspicetur. *Vide* supra in Fringillario. Mich. Ephesius minimum accipitrem sparuerium interpretatur, Niphus. Cuculus magnitudine atque volatu similis est accipitri minimo, &c. Aristot. Hîc Auicennæ interpres conuertit, & est æqualis aui quæ dicitur sparaxonis. ego sparuerium intelligo, vt etiam Niphus. Accipiter minor Latinè nisus vocatur, à conatu ad prædam. quia nititur capere aues se fortiores, vt columbam, anatem, corniculam, Albertus. Et rursus, Nisum vulgò speruerium vocant. Fieri quidem potest vt vox nisus ab Hebræis descenderit, qui *neser* aquilam vocant: & *nez* accipitrem, alij asturem, alij nisum interpretantur. *Vide* supra in Accipitre *A.* Eliota Anglus sparuerium accipitrem humipetam cognominat. Pernix accipiter, πέρνης, à celeritate dictus, sparuerius appellatur rusticè. Niphus. Sed de voce πέρνης, & contra Niphi etymologiam, scripsi supra in Capite de accipitribus diuersis. Columbæ cum simul volant, nec serpens nec oxiteros (forte oxypteros vel ocypteros) id est sparuerius, eas lædere potest vel audet, Kiranides lib. 3. Sed idem lib. 1. elemento vltimo ocypteron chelidona, id est hirundinem interpretatur. Ὠκυπέτης apud Hesiodum accipitris epitheton est. ¶ Itali hoc genus accipitris vocant sparuiero, vel vt alij scribunt sparauier, sparauiero, sparauero: & aliqui illum distinguunt in maiorem & minorem, nimirum propter sexum magnitudine differentem. Aliqui (vt audio) *loyette* nominant, quòd alaudas venetur. Galli *esperuier* vel *esparuier*. Germani Sperber vel Sperwer. Frisij (ni fallor) Wickel/ nisi is tinnunculus est per onomatopœiam. Angli *sparhauke*. Poloni *sokol*. Græci vulgò ξευπέει, forte corrupto nomine ab oxyptero. Eberus & Peucerus percum Aristotelis smerillum vulgò dictum, aut speruerium esse suspicantur.

Sparuerius Nisus vocatur à nisu id est conatu ad prædam.

ACCIPITER MINOR MAS, QVEM *vulgo nisum vel speruerium appellant.* Sperwer.

De Musceto & frogello.

QVI muscetum & nisum genere distinguunt, (vt Aquila, Theodotion & Symmachus) errāt. sexu enim duntaxat differunt, (vt scripsimus in Accipitre *A.*) cum nisus fœmina sit, muscetus mas, Albert. Accipitrum genus tertium nisus est: quartum *frogellus* quem muscetum dicimus. multo quidem minor, sed colore cōsimilis, sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habitus & colore. Hæc auis (muscetus) citò mansuescit, & delicatè nutriri postulat. leuiter aucupatur, & velox est ad volatum, Author libri de nat. rerum. Vocem frogellum detortam puto à fringillario. Vnde & Hispani forte *francello* hanc auem vocant: nisi malis ita dici tanquam francos, id est nobiles vel ingenuos. Germani muscetum vocant Sprintz / Sprintzel / Sprintzle / vel Sprintzling: quæ itidem voces ad Græcorum σπίζιαν, id est fringillarium accedunt, de quo superius seorsim egimus. Quinta accipitris species *sabech* vocatur, quàm Ægyptij nominant *baydach*, similis sparuerio, minor tamen, oculis ferè cœruleis, Tardiuus. Videtur autem idē hic & muscetus esse. nam proximè quoq; asturem marem ceu species duas diuersas numerauit. Smerillus minor est quàm nisus, magnitudine ferè nisi illius quem *muschet* vocant. Albertus. Flandri) qui multis vocabulis Gallicis vtuntur) Muschet appellant. Scoppa grammaticus Italus haliæetum interpretatur smerillum, vel muscetum. Muscetum capere aiunt coturnices, alaudas, passeres, cæterasq; aues paruas: ad maiusculas inutilem esse.

De accipitre sabech.

¶ Sparuerius accipitris naturæ proximus est: quamobrem pleraque in historia Accipitris simpliciter iam à nobis prodita, illi quoque communia erunt.

B.

Astures & sperucrij quos Apulia mittit, mittit, nostris multò maiores & præstantiores sunt Accipiter est ferè eiusdē figuræ cū niso, qui semper varius (lego, qui sperucrius) vocatur, sed maior eo est, Alber. Nisus auis est nobilis forma & robore, minor quā herodius, (accipiter, Stumpfius) sed vnus est color

plumarum

plumarum ambobus, Author libri de nat. rerũ. Minimus & vilissimus est in genere accipitrum, Stumpfius. ¶ In regionibus Europæ ad vltimum Septentrionem sitis, speruerij albi inueniuntur, Olaus Magnus in descriptione Germanica. nã in Latina, picas pro sperueriis posuit. Sperueri ruffi dicti, quòd maculis rubentibus eorum pectora insigniantur, nobiles existimantur ad venationem coturnicum & perdicum. Nisus in facie guttas habet, sicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Ingluuies (pappam vocant indocti) in quibusdam parua est, & ferme rotunda, vt in sperueio & columba, Albertus. Asturis & nisi cauda dependet (propter longitudinem scilicet) quod in falconibus non probatur, Idem. ¶ Superioribus annis quum nisum minorem (muscetum) mortuum manibus tenerem, obseruaui in eo crura subflaua, nigris vnguibus aduncis armata, decem digitos longa. Rostrum exiguum, breue, nigrũ: cuius inferior pars canaliculata, non acuta. superior deorsum valde inflexa, acutissimaq;, vt in aue quam infra lanium appellabimus, (Thurfreßer.) Lingua exigua, nigricans, non acuta. Longitudo à capite ad finem caudæ palmi quatuor, hoc est digiti sedecim. Tota pars prona, capite, alis, dorso, cauda, eodem & simplice colore est, nigro diluto. Caudæ interioris pennæ alternis spatijs candicant ac nigricant: & sub alis similiter. Ad principium caudæ, multæ sunt albæ plumæ. Cauda circiter duos palmos longa. Reliqua parte supina, nempe collo, pectore, ventre, plumæ sunt alternis albidæ & ruffæ, alicubi tamen nigricantes. Albicare etiam videtur extremitas pennarum caudæ.

C.

Sonus falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens, quàm asturum vel nisorum, Albertus. Volatu nisus admodum velox est. ¶ Speruerius pennas mutat mense Martio aut Aprili, mutationem Augusto perfecit, Tardiuus. Ex accipitre minimo, id est sparuerio, veterum quidam putarunt cuculum fieri. *Vide* supra in Accipitre *C.* & infra in Cuculo. ¶ Nisi coëunt aliquando cum falconibus, Albert. Nidificant in abietibus, & oua (vt audio) quaterna aut quina pariunt. Quasnam aues venetur, dicemus mox in *E.* nam de musceto dictum est in *A.*

Sonus & volatus. *Pennarũ mutatio.* *Coitus & partus.*

D.

Nisus licet minor accipitre, æquè tamen animosus est, & alacris pro sua facultate. Ad venandum promptissimus, quamuis minimus inter aues aucupij studiosas, Obscurus. Sola hæc auis (inquit Albertus) prædæ socios dedignatur: & expertus sum, quòd si duo nisi pariter emittantur, præda dimissa alter inuadit alterum. Aiunt etiam quòd auem hyeme viuã teneat sub pedibus caloris gratia, & nocte transacta beneficij memor viuam auolare permittat: quod an verum sit expertus non sum, Hæc ille. Obscurus quidam non nisum, sed accipitrem simpliciter, hoc facere scribit. *Vide* in Accipitre *H.d.* Miluus audax est in paruis, timidus in magnis, fugatur à Niso, quanuis triplo sit maior illo. Author. de nat. rerum. Nisum aiunt socios volatus recusare, quasi inuidia aliqua & ambitione ad victoriam moueatur, ac solus ea potiri velit: sed verisimilius est eum inhiare prædæ tantum, ne si in volatu socium habuerit, idem ad pastum quoque admittatur. Certum est enim nisum parem sui generis aspernari, eumq; tanquam alienam auem persequi, idq; contra totius auium generis naturam. Omnis enim auis in volatu prædam capiens, Aristotele teste, parcit sui generis auibus. Solus itaq; nisus huius generositatis expers est: vt homo etiam solus ferè animalium terrestrium in sui generis animal insidias molitur, Author libri de nat. rerum. ¶ Nisus ac triciolus (accipiter mas) locum eligunt in quo aues captas deplumant singulis diebus, multaq; diligentia mundant quandiu cõpares aues (fœminæ) incubant, quibus eas ministrant, Obscurus. ¶ Albertus sua obseruatione & Auicennæ & quorũdam aucupum asserit accipitres, quos vocant astures & sparuerios, pullos suos volantes enutrire vno mense, postea se ab eis retrahere: docereq; illos capere aues, ferendo eis viuas aues, quas dimittentes concitant ad capiendum: & cum agnoscunt posse venari, derelinquunt, Niphus.

Animositas & alacritas. *Prædæ socios recusat.* *Pullorum educatio.*

E.

Nisi capiuntur similiter vt accipitres, nempe reti, graculo aut auicula aliqua (nisi & musceti præcipuè illa quam *zaranto* Itali vocant è genere chloridum) iuxta rete alligata & exposita. *Vide* supra in Accipitre *E.* ¶ Cito mansuescit, & delicatè nutriri postulat, & leuiter aucupatur, Author libri de nat. rerum. Falcones & nisi bene nutriti ac instituti ad domicilium reuertuntur sicut columbæ, Albertus. De institutione & mansuefactione nisi, Alberti verba recitaui supra in Accipitre *E.* Falco amat socium venandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus, Albertus. *Vide* paulò ante in *D.* ¶ Speruerius capit omnes volucres quas & astur, maioribus tantum exceptis, Tardiuus. Columbas, & alias quascunq; assequi potest, Stumpfius. Nisus vocatur à nisu, id est conatu ad prædam. quia nititur capere aues se fortiores, sicut columbam, anatem & corniculam, Albertus. Sperueri laudabiles capiunt anates, palumbes, perdices, coturnices, graculos, picas, alaudas, & omne genus auium minorum.

Ratio capiendi & nutriẽdi. *Quasnã aues venetur.*

G.

Si mulieris partus differatur, & parturigines absint: item ad secundas pellendas, fimum sperueri tritum prodest: *Vide* supra in Accipitre *G.*

H.

Nostri sorbum arborem Sperberbaum vocant, per epenthesin literæ *p* cum speruerio quidem

Nisus in haliaetũ mutatus. nihil ei commune. ¶ Nisus rex apud Ouidium in haliæetum, id est aquilam marinam mutatus celebratur, vt in Cirrhide scripsimus. De Haliæeto verò inter aquilas scribetur.

DE TINNVNCVLO ACCIPITRE.

E.

CENCHRIDEM accipitrum generis Græci faciunt, Plinius. Videtur autem ignorasse eandem auem Latinis tinnunculum dici, cum Græcam vocem semper relinquat. nam tinnunculi semel tantum meminit, libro 10. cap.37. quem locum nõ è Græcis transtulit, sed à Columella sumpsit. Loco Plinij iam citato antiqua ferè lectio tristunculus habet, quod & Theodorus quandoq; sequitur: ex maiori verò parte tinnunculus, (scilicet vertit Theodorus ex Aristotele pro cenchride voce Græca,) Hermolaus. Ego tinnunculus (per *n* duplex. nam Grãmatici quidam non rectè per *n* simplex scribunt) legere malim, vt in Columellæ etiam codicib. habetur, vnde mutuatus est Plinius. Videtur autẽ tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu: tristũculus cur diceretur rationem non video, nisi forte tanquam à tribus testiculis vt apud Græcos accipiter triorches. Niphus quidem tinnunculum vulgo in quibusdam Italiæ locis tristinculum nominari scribit. Ego tristunculum in Gazæ traductione nusquam legi, sed vbiq; tinunculum per *n* simplex, quum per duplex potius (vt dixi scribendum videatur. Cenchrigem eandem puto quam Latini tinnũculum vocant, Ruellius: & Hermolaus qui per *n* duplex scribit. ¶ Ab Italis hodie canibellus vocatur, & tristinculus, & tristarellus, Niphus. Ab alijs in Italia *gauinellus*, quem duplicem faciunt, maiorem & minorem, nimirũ pro differentia sexus non speciei. Ab Hispanis *cernicalo* vel *Zernícalo*, quæ vox formata videtur à cenchride Græca. Iidem accipitris quoddam genus *gauiam* nominãt, à qua voce gauinellus ceu diminutiuum factus videtur. A Gallis *quercerela* (quasi *cenchridion*) & *cercerelle* nominatur, Ruellius. aliqui voces Gallicam scribunt, *cercerelle*. In Narbonensi Gallia vocant *siricach*. Germani nostri Wannenwäher / Wandwäher / Wanntwehen / Wiegwehen. Videtur autem nomen Wannenwäher / factum ab eo quòd alas extendant ventilentq; instar ventilabri, quod vannum nominant: vel Wandwäher, quòd in parietibus (turrium) nidificent. Angli *a kestrell*, (quæ vox à *quercerella* Gallorum detorta videtur) *kistrel*, *kastrel*, in regionibus ad austrum: ad boream verò *a steyngall*. Eberus & Peucerus Saxonica dialecto interpretantur Steingall / Steinschmatz.

B.

Descriptio corporis. Tinnunculi in Heluetia multi reperiuntur, Stumpfius. Corpore paruo sunt, magnitudine muscęti, colore multò magis fuluo quàm reliqui accipitres, plumis mustelinis aut castaneis, vnguibus aduncis, rostro aquilino, pedibus flauis, Turnerus. Tinnunculo ventriculus similis est ingluuiei, minimè carnosus, Aristot.

Cenchris

C.

Cenchris aliter à tinnitu vocis appellatur tinnunculus, Textor. ¶ Papiliones sectatur interdum: sed & auiculas insequitur ac dilaniat, Turnerus. Mures capit, Stūpfius. Mures deuorat, Bellonius. Auceps quidam asseruit mihi tinnunculum cum pullis in picarum nido sibi inuentum, & simul paruum serpentem, ac si serpentibus quoq; vescatur. Cerchnes auis locustas deuorat Aristophani in Auibus. Edit (vt audio) reptilia: ego vespam ab eo deuorari vidi. ¶ Tinnunculus licet aduncis vnguibus sit, bibit tamen aliquādo, sed rarò, Aristot. Et rursus, Solus ferè inter vncungues bibit. At Ælianus, Cenchris, inquit, accipiter nulla potione eget. Et Suidas, Cenchrines auis est, quæ omnino non sitire dicitur. quod & Varinus ex eo repetiit. Atqui Aristoteles præ cæteris vncunguibus hanc auem bibere aliquando, testatur. Vide in Accipitre C. ¶ Tinnunculus nidificat in altis vrbium turribus, Ruellius. In ædificiis ferè, Columella. In ædificiis & tectis eorum, Stumpfius. In cauis arboribus nidulatur & in templorum muris, & æditioribus turribus, vt apud Germanos Argentorati & Coloniæ, & apud Anglos Morpeti obseruaui, Turnerus. Et rursus in epistola ad me, Interdum in cauis quercubus, nō more cornicum super fronde, sed monedularum more in latibulis semper. Ardenti in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quò clàm fœmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat: vtq; homines vehementer amantes ex amore vexantur, perinde amatoriis molestiis affligitur, Ælian. ¶ Tinnunculus inter vncungues fœcundissimus est. sed ne ipse quidem multa admodū parit, verùm cùm plurimū quatuor, Arist. de genarat. 3, 1. Sed alibi, Plurima in adunco genere parit. Iam enim quatuor, inquit, eius reperti sunt pulli. sed plures etiam procreari apertum est. Pennatorum infœcūda sunt quæ aduncos habent vngues. cenchris sola ex his supra quaterna edit oua, Plinius. ¶ Tinnunculi (cenchridis) ouum minij modo rubet, Aristot. rubri coloris est, Plinius. Cùm ex oculis laborat, syluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum succum expressum suis oculis imponens, ad sanitatem restituitur. Hoc vti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, vnde oculorū medicina Hieracia, quasi Accipitraria appellatur. Vnde videre licet homines se auium discipulos profiteri, atq; etiam præ se ferre non vereri, Ælianus. *Vide* suprà in Accipitre *H.a.*

Quænam animalia venetur & quibus vescatur.

Vbi nidificet.

Quo amore in fœminas ardeat.

Partus, et fœcunditas.

Oua rubei coloris.

Qua ratione oculis laborātibus medeatur.

D. & E.

Tinnunculus pullos diu volantes tātisper alit, dum ipsi ex proprio venatu viuere possint, Turner. ¶ Quomodo in oculorum doloribus hieracij siue lactucæ syluestris succo vtatur, dictum est in fine præcedentis capitis. ¶ Gaudent incolere loca non remota ab hominibus, vt muros & tecta turrium, & altiorum ædificiorum. & amantur etiam ab hominibus, quibus prædando nihil nocent, sed prosunt potius captura murium quibus vescuntur, Stumpfius. ¶ Auis quæ tinnunculus vocatur cum columbis habenda est. defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum vt visum vocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum, feruntq; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Ne columbæ sedes suas perosæ relinquant, vetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculum vocant rustici, qui ferè in ædificiis nidos facit: Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur (superponuntur, forte) & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur. quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne vnquam deserant, Columella. ¶ Tinnunculi auiculas captant sicut smerilli, Stumpfius: possunt enim vt audio similiter cicurari.

Sympathia tinnunculi cum colūbis.

G.

Fimum cenchridis (accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat. Plin.

H.

Accipitris & cristatelæ (forte tristunculi) stercus, legitur apud Auicennam 2, 614. ex veteri interpretatione, vbi Bellunensis habet, Stercus *albazi* & falconis sachari. Cenchris Græcè vocatur quasi miliaria. nam milium à Græcis cenchros, à Strabone cenchrys dicitur, Hermolaus & Ruellius. Quid autem huic aui cum milio commune sit, nemo explicat: ego coniecturas meas afferam. Miliarię quidem aues Varroni dicuntur, quæ milio pascuntur: & κεγχρίτας Oppiano ex anserum vel auium aquaticarū genere, milio inescati capiuntur. Tinnunculus verò milium non edit, quare alia huius nominis causa inquirenda est. Cenchrines, (vel, vt alij scribūt, cenchrites,) serpentis genus est, quem sic dictum aiunt, vel quòd tēpore milij appareat, vel quòd colore vario sit instar milij, Etymologus. Aetius hanc serpentē colore viridi describit, maximè iuxta aluū, vt milium colore referat, vnde & cenchrias, inquit, appellatur: aiunt etiam hunc seipso fortiorem fieri cùm miliū floret. Est & cenchrias, id est miliaris, genus vlceris herpetis, à similitudine quam habet cum granis milij dictū, quòd istorū instar exiguis pustulis exasperetur. Et fortè eandem ob causam à milio nomen tum aui tum serpenti datū est, quòd multis milij instar punctis insignes spectentur: nisi quis aliā ex prædictis rationem malit. Nominatur autem hæc auis non tantùm κεγχρὶς, sed etiā κεγχρίνης apud Suidā & Varinum. (Κεγχρίλης verò apud Hesych. τριόρχης est.) Item κεγχρηΐς apud Suidam in voce Γαμψώνυχος. In auiū choro apud Aristophanem κερχνῆΐς nominatur, vbi in Scholiis κερχνὶς bissyllabum legitur, his verbis: *Cerchnis* auis in Callimachi libro de auibus nō memoratur, sed κερχνή. Et quibusdā interiectis, Didymus paruum accipitrem interpretatur.

Cenchris dicta quasi miliaria.

Ratio huius nominis.

Vbi ego omnino cenchridem accipio, vt κερχνῆς Didymo idem quod κεγχρὶς sit. Si homines colant aues, vites eorum immunes erunt à locustis, Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτοὺς καὶ κερχνήδων ἐπιβλέψει, Aristoph. in Auibus. vbi Scholiastes, Sic (inquit) & alibi fortè κερχνῆς cum iôta legendum, non κερχνής. Nam alibi in eadem fabula sic scribitur, Χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος Κερχνῆς, τριόρχης, γύψ. vbi κερχνῆς cum iôta subscripto legendum videtur, circumflexum ita vt est: quanquam Scholiastes supra oxytonum scripsit. Οὔτοι μὰ τὰς κερχνῆδας, Aristoph. ibidem. Et rursus, Ἀλλὰ πτέρυγ' ἔχε ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς Ἱέρακος, ἢ κερχνῆδος. Eubulus apud Athenæũ κερχνῆδας nominat inter paruas auiculas, nempe σπίνια, ἀκανθυλλίδας, βιττάκους. & hæ forsan miliariæ Latinorum fuerint, de quibus suo loco dicemus.

¶ Ischades (genus ficuum) κεγχρίδες apud Suidam memorantur: alioqui cenchramidas vocãt semina seu grana interiora ficuum milij seminibus similia. Κέρχνη, genus est auis, καὶ τὸ ἐκ τῆς μελαίνης ἕψημα. pro μελαίνης lego μηλίνης, vt ferculum sit è panico. nam & è milio ferculum κεγχρίνη dicitur: & κέργχρος semen simile melinæ, id est panico. Κερχνώματα, τραχύσματα, κυκλώματα, καὶ ὁ περὶ ταῖς ἴτυς τῶν ἀσπίδων κόσμος, Hesych. & Κεγχρώματα, περιφέρειαι, καταστρώματα, Idem. Et κερχνοειδῆ, ποικίλα, τραχέα, πολύπαστα, &c. Videntur autem omnes istæ voces quæ per κερχν. literas scribuntur, à cenchro, id est milio factæ, & asperitatem aliquam significare, sic & verbum κερχνεῖ, τραχύνει, vt κέρχνη quoque auis non alia sit quàm κεγχρίς, &c.

DE CHALCIDE VEL CYMINDIDE, *quam & hybridem & ptyngem vocari putant.*

Locus Aristotelis de chalcide vel hybride variè expositus.

CHALCIS (inquit Aristoteles) rarò apparet. montes etenim incolit, nigro colore est, magnitudine accipitris, quem palumbarium nominant, forma longa ac tenui. Iones cymindem eam appellant, cuius Homerus etiam meminit in Iliade, cùm dicit: Chalcida dij perhibent, homines dixere cymindem. Sunt qui eandem hanc auem non aliam esse ac ptyngem velint. interdiu minus apparet, quia non clarè videt, sed noctu venatur more aquilæ. pugnat verò etiam cum aquila adeò acriter, vt sæpius ambæ implexæ deferantur in terram, & viuæ à pastoribus (ὑπὸ τῶν νομέων, Varinus non rectè legit ὑπὸ τῶν νέων) capiantur. Parit hæc oua duo, & saxis speluncisq; nidulatur, Hæc Aristoteles de hist. anim. lib. 9. cap. 12. interprete Gaza. Vbi Niphus, in annotationibus suis, scribit exemplaria omnia quæ hactenus viderit, post carmen Homeri, hybridis auis mentionem facere: Gazam verò eam omittere, idq; sibi probari, quoniam Plinius quoque hybridis nusquam meminerit. Sed Græca Aristotelis verba perpendamus, quæ statim post versum Homericum sic sonant. Ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγί. οὗτος (scilicet ὄρνις) ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται, &c. Hoc est, Cęterum hybris, aiunt autem aliqui hunc auem eandem esse ptyngi, interdiu quidem non apparet, &c. Varinus in voce Κύμινδις, Aristotelis verba recitans, hæc omnia (ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγί) omittit, vt & Eustathius Iliad. ξ. [considerandum an hæc verba margini fortè adscripta ab aliquo, in textum à librariis inserta sint] & reliqua inter se connectit. Idem tamen hybridem auem nocturnam commemorat, in elemento Υ. vt Hesych. quoq;: qui nisi hoc in loco auis istius mentionem legerit, nullus sanè alius vllius authoris occurrit. Relinquamus igitur ea quæ in omnibus exemplaribus Grecis leguntur verba, vt ὕβρις etiam (vel vt grammatici iam citati scribunt, ὑβρὶς oxytonum) auis nomen sit, diuersę nimirum à chalcide, & maioris forsitan ac fortioris, quæ aquilam aggredi audeat. nam chalcidem λεπτὴν, id est gracili ac tenui corpore auem esse scribit Aristot. & quòd rarò appareat: hybridem verò siue ptyngem, non rarò, sed noctu tantum apparere. Porrò si quis contendat eandem esse auem, vt hoc illi cõcedam, dicam tamen fieri posse, vt auis eadem sit, sed hoc ipsum Aristoteles ignorârit. Certè verba ista, ἡ δὲ ὕβρις, omnino de aue diuersa, (aut quam diuersam ipse putârit,) eum loqui testantur, vt vetus etiam interpres reddidit. nam & de aliis auibus diuersis ibidem scripturus, simili initio vtitur: ἡ δὲ χαλκὶς, ἡ δὲ κίττα, &c. Iam cùm sequatur, Nidulatur autem hæc quoque in petris & speluncis, intelligendum est prædictum esse de alia quoq; aue quæ similiter niduletur: atqui non reperies nisi de chalcide, quam in montibus (nimirum montium petris & speluncis) nidificare dixit. Plinius quidem (non semper laudatus interpres (hybridis & ptyngis mentionem præteriit, quem Gaza in hoc imitatus est, vt sępe solet. Nocturnus accipiter, inquit Plinius, cymindis vocatur, rarus etiam in syluis, interdiu minus cernens, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesq; sæpe prehenduntur. Hermolaus apud Plinium pro cymindi cybindin in suis codicibus legit, nec putat mutandam eam vocem, quoniam & in alijs dictionibus Græcis β. in *m.* transeat apud Latinos, vt proboscis in promuscide. Eadem repetit Cælius. Κύμινδις quidem in Græcorum Lexicis, & apud authores scribitur: quam vocem grammatici, vt Eustathius, aiunt tum masculino tum fœminino genere efferri. Genitiuus casus κυμίνδιδος in Cratylo Platonis legitur. Κυμίνδιος vel κύμινδος, aquila est, Suidas & Varinus: apud quem tamen κύμνιδος pro κύμινδος scribitur. Sed apud authores cymindis tantum reperitur. Non est autem aquila, vt neq; accipiter, (confundunt enim grammatici aquilæ & accipitris appellationem vt diximus,) sed propter vnguium rostriq; aduncitatem, & quoniam ex auium præda viuit, aquilarũ aut accipitrum generis esse videtur: magis autem aquilarum, quòd aquilam ipsam impugnet. Sed & ἔλεος, id est aluco accipitris species dicitur.

dicitur. Somnus apud Homerum Iliad. ξ. sopiturus Iouem, inter abietis ramos latet, Ὄρνιθι λιγυρῇ (ὀξείᾳ) ἐναλίγκιος. ἥν τ' ἐν ὄρεσσι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν. Solet autem Homerus non rarò διώνυμα quædam facere, quorum nomen alterum vsitatum sit hominibus, alterum dijs, ita deorum sermonem se intelligere & à Musis edoctum esse insinuans. Platoni quidem deorum vocabula maximè secundũ rationem imposita videntur: quæ verò hominibus à poëta tribuuntur, & magis quæ mulieribus, ferè barbara videntur, & nulla eorum ratio aut origo nobis constat. Grammatici (vt Varinus) chalcidem à colore dictam suspicatur, ἀπὸ τοῦ χαλκίζειν κατὰ τὴν χροιὰν τῆς πτήσεως (τῶν πτερῶν.) hoc est quod æris quendam colorem inter volandum præferat. Διὰ τὸ χαλκώδες ἔχειν τὸ πτερὸν, Schol. in Aristoph. μέλας γάρ ἐστι, χαλκίζων τὴν χρόαν, Eustathius. nam alioqui nigra ab Aristotele describitur. Somniculosa est & caput semper condit sub ramis, Scholiastes Homeri. Cymindis dicitur quasi κρύμινδις, οἱονεὶ, κρύψις τοῦ ἰδεῖν, ab occultatione. Conueniebat aũt somnum vtpote nocturnum, aui nocturnæ & somniculosæ, caputq; inter ramos subinde abdenti, à poëta comparari, Varinus. caput enim abscondit, εἰς τὰς συναγκάλας τῶν δένδρων καταδύουσα. aut fortè propter vocis similitudinem sic dicta est, Etymologus. χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος, Κεγχρὴς, τριόρχης, γὺψ, κύμινδις, ἀετὸς, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes dubitat an cimindis (κύμινδις, fortè, κικυμὶς, vt sequetur ex Callimacho) potius scribẽdum sit: quoniam cymindis à Callimacho non memoretur: quasi non satis sit ab Aristotele, Homero, Platone, &c. eam nominari, & ita scribi. Idem cymindim & chalcidem eandem cum noctua, simpliciter dicta facit, imposito chalcidis nomine à colore pennarum: quæ sententia mihi minimè probatur. Et rursus, Κακκαβᾶν (inquit) vocem aiunt esse noctuarum, quas inde etiam κικκάβας nominant. alij κικυμίδας (scilicet hanc vocem ædere dicunt:) Κάρτ' ἀγαθὴ κικυμὶς, Callimachus. Et mox, Homerus verò cymindin vocat noctuam, & ab æris colore chalcidem, Hæc Scholiastes ille. Vbi in mentem venit quòd Gaza apud Aristotelem pro nycticorace, id est coruo nocturno cicumam transtulit. & sanè nominum similitudo, κικυμὶς & κύμινδις, vnam & eandem esse auem propemodum persuadet. cùm vtraq; nocturna describatur, & nycticorax à colore corui dictus videatur, vt & cymindis niger ab Aristotele describitur. Nycticorax, inquit Strabo, aquilæ æqualis est, vocemq; grauẽ ædit: in Ægypto verò graculi habet magnitudinem, & vocem omnino diuersam. Hic etiam magnitudo aquilæ cymindi cõuenit, vel hybridi. nam cùm contra aquilam pugnare audeat, magnitudo etiã viresq; aquilæ ei conueniunt. Cicumę quidem vocabulum Gaza à Gręcis accepisse videtur: quanquam Grammatici κικυμίδα noctuam simpliciter interpretentur. Κικυμῆς (Varinus κικυμῶος habet. neutrum placet, malim κικυμὶς) γλαὺξ, id est noctua, Hesych. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπτειν, id est cæcutire, hallucinari, Iidem & Suid. Hinc nimirum cicuma à cæcutiendo dicta. Κίκυμος, λαμπτὴρ ἢ γλαυκὸς, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. Nycticoracem, inquit Aristot. nonnulli vocant otum, auem scilicet illam quæ se coturnicibus hinc abeuntibus ducem præbet. Est autem otus noctuæ similis, &c. Arist. de hist. 9.12. vbi Gaza pro nycticorace vlulam & asionem transtulit. Adeò varia & confusa nominibus est nocturnarum auium historia, vt operæpretium sit diuersa nomina ad rem quæ significatur vnam, aut saltem genus vnum redigi. Sint igitur si non idem, saltem sub vno genere, Chalcis, cymindis, hybris, ptynx, cicuma, nycticorax, otus: & præterea bubo, vlula, & aluco, & scops. Sed scops minor est noctua. & otus quoq; fortassis non magnus. Cæteræ omnes magnæ, & quæ magnitudinis merito cum aquila certare possint. Nam bubo, βύας, non minor aquila fertur. Aluco, ἐλεὸς maior gallinaceo, picas venatur vt ægolios quoq;, gallinaceo æqualis, quam vlulam Gaza interpretatur. eam similiter saxa & speluncas colere ferunt, quaternos nunquam edere pullos, &c. Sed de singulis istis plura suis locis dicentur. Hybris sanè Græcis, & *byas*, vt bubo & vlula Latinis, & *hybou* Gallis, & Germanis Ul/Huw/Hurn/ꝛc. nomina per onomatopœiam diræ & absonæ vocis facta videntur. ¶ Chalcidem piscem piscem Gaza æricam transtulit, & ipsum forsitan à colore suo dictum. ¶ Quæ ad philologiam spectant, in chalcide lacerta protulimus. Harpalycen aiunt Clymeno patri per vim mixtum, Presbonem filium coctum ei apposuisse. & deinde in auem chalcidem mutatam esse. alij fabulantur quòd cùm in Chalcide degens hæc mulier cum Ioue concubuisset, à Iunone in auem conuersa sit. Hybris etiam vel hybrida dicitur canis natus ex venatico & gregario, &c. *Vide* in Apro *C.* ¶ Eberus & Peucerus *cymindim* interpretãtur Germanicè ein Bergfalck/id est falconem montanum. non probo.

Auis hæc cur chalcis dicta.

Nocturna est & somniculosa.

De oto.

Fabula de Harpalyce in chalcidẽ mutata.

DE ACCIPITRE AEGYPTIO, ET ALIA QVAEdam *corollaria superiorum, ex Gallico opere Petri Bellonij, de rebus memorabilibus per diuersas regiones sibi obseruatis.*

Avis est in Ægypto frequens, magis quàm cæteræ aues quæ rapto & cadaueribus viuunt, corporis magnitudine coruum referẽs, capite miluũ, rostrum ei inter coruum & aquilam medium, in extremo modicè aduncũ. crura etiam & pedes, partim coruũ, partim aues rapaces imitantur. Colore ad (falconem) sacrum accedit. quanquam fortassis aliis etiam coloribus inueniri potest. Hæc planè videtur quam Herodotus & alij quidam veteres accipitrem Ægyptium nominant. Et alibi, Accipitres Ægyptij perquam frequentes sunt in Ægypto: nec admodum ab ea regione discedunt.

TVRCÆ quum aues rapaces, quarum opera ad venandum vtuntur, reuocant, clamare solent, *hub, hub.* Falconarij Turcæ aues manu dextra gerunt, & ouis gallinarum duris nutriunt, cùm caro recens defuerit.

DE FALCONE IN GENERE.

A.

De nomine falconis. FALCONIS nomen pro aue non admodum vetus eſt. Falcones & aſtures nominantur à Firmico Matheſeos quinto. Falcones Seruius grammaticus commemorat, quibus Guillermus, qui Rogerij regis Siciliæ auibus præfuit, librum dicauit, Volaterranus. Marchio Monterculeus librum de Falconibus condidit, Niphus. Campaniam Italiæ ciuitatem conſtat à Thuſcis conditam viſo falconis augurio, quī

rio, qui Thuscica lingua *capys* dicitur, Seruius in decimum Æneid. Virgilij. Vbi poëta Capyn virum appellat, à quo nominata sit Campania, (vel potius Capua.) Itaq; Capys & viri & auis nomen fuerit, vt falco etiam. Sic enim habet Suidas: φάλκων, φάλκωνος, nomen (proprium,) & species accipitris. Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à *Capy*, quem à pede introrsus curuato nominarunt antiqui, falconẽ nostri vocant: alij à planicie regionis, Festus. Falcones accipitrũ nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Aquila, Theodotion & Symmachus omnia accipitrum genera, vel omnes aues rapaces quarum vsus est in aucupio, falcones vocant: *Vide* in Accipitre *A.* Nos pleraq; falconibus & accipitribus communia, in Accipitris historia retulimus. sed hîc etiam in falcone nonnulla referentur, quæ ad accipitres quoq; accommodari poterunt, vt operæpretium sit ab eo qui huius vel illius historiam curiosius requirat, vtranque perlegi. ¶ Falconum quidam sunt magni, qui falcones communi nomine dicuntur: quidam parui, qui vocantur ismerli. Rursus ex magnis alij nigri sunt, alij per comparationem albi: alij rubei, qui ex horum (albi & nigri) inter se coitu generantur, videlicet cùm mas vnius speciei amissa socia sua, cum altera permiscetur, Crescentiensis. ¶ Tricellum vel trizolum (tertiolum) vulgò vocant marem in accipitrum falconumq; genere, vt in Accipitre docuimus. Accipiter palumbarius est falco tertiolus dictus, Niphus. Petrus Bembus in epistolis falconem dicit esse aquilam. Regio Tarnasari Indię vrbem aquilis, quas falcones appellamus, abundat. Accipitres *chiluones* à Plinio vocari, quos nunc falcones nominamus, scribit in Latinis Blondus. ego in Plinio chiluonum mentionem nusquam reperio. ¶ ראה, daah, auis nomen Leuit. 7. per daleth: sed Deuteronomij 14. raah scribitur per *r.* Hieronymus miluum interpretatur, &c. Eruditus quidam apud nos falconem esse suspicatur. R. Salomon, כוס, kos, Deuter. 14. interpretatur פלקון, id est falconem, sed bubo potius aut alia auis nocturna hac voce significatur, vt in Bubone ostendemus. Hodie in Græca appellatur πεζνής. ¶ Falco apud plerosq; Europæ populos idem nomen obtinet, Italis *falcon* vel *falcone* dictus, Gallis *faulcon*, Germanis Falck/ Belgis Valke. Illyriis *sokol.*

Diuersa falconum genera.

B.

Falcones primo dicuntur venisse de monte Gelboë, qui non procul Babylone distat, in Illyriam primum ad Palum nudum: inde per alios quosdam excelsos montes dispersi sunt in quibus reperiuntur, Crescentiẽsis. (Hoc Albertus non de falconibus simpliciter, sed de nigris tantum scribit.) Falcones quibus in locis abundent, diximus in Accipitre *B.* In mari congelato insulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt, Paulus Venetus. Falconum genus maius, ferocius & præstãtius ad Septentrionem habetur, vt è Suetia & Liuonia, quæ plus quàm quinquaginta gradus ab æquinoctiali distant. & hi in cibo pisces carnibus præferunt, Albertus. Balascia regio herodios & optimos falcones habet, Idem. Aderant (in aula principis Moschouiæ) complures falcones, alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, Sigismundus Liber Baro. In Septentrionalibus locis multi falcones albi reperiuntur, Olaus Magnus. Sed de falconibus albis, nigris & rubeis, quoniam non colore tantum, verum etiam specie differunt, copiosius infrà scribetur, separatim de singulis. Falconum, inquit Albertus, conueniens color est, habere maculas nigras in maxillis, & albas circa oculos vtrinq; ex vtraq; parte rostri, & cilia habere nigra, & cinereum subnigrum colorem in craneo & dorso & superiore colli & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in aliis partibus varium esse passim & quasi virgulis distinctum, interruptis quandoq;. Et ista varietas semper quidem habet nigredinem pro colore vno: sed primo anno secundus color ruffus est remissæ rubedinis: albescit autem deinceps paulatim eò amplius scilicet quò sæpius pennas mutârit. Color oculorum admodũ flauus (croceus) est, ita vt ad rubedinem accedat. pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multum declinans ad albedinem. nam quò minus albescunt, eò ignobilior est falco. quòd si vergat ad colorem cæruleum, is quoque ignobilis, (vt dicemus infrà in falcone qui ab hoc pedum colore denominatur.) Quanquam autem diuersæ falconum species iam dictis pedum & pennarum coloribus differunt: in genere tamen colores isti falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus conuenit etiam nonnullis nocturnis auibus rapacibus, quæ hactenus ad falconum generositatem accedunt. Sed quoniam figura (forma & species corporis) magis quàm color, ingenium (complexionem) indicat, idcirco excluduntur illæ simpliciter à falconum nobilitate; Hæc omnia Albertus. Nisus in facie guttas habet sicut peregrinus & cętera falconum genera, Idem. Aquilæ & falconis corporis partes quid differant à partibus accipitris, diximus in Accipitre *B.* Quod ad corporis figuram, omnibus falconibus in genere conuenit crassius habere caput, & collum breuius, & similiter breuius rostrum, & pectus maius cum osse pectoris acuto: & alas longiores, & caudam habere contractiorem: & crura breuiora ac fortiora habere proportione sui corporis, quàm cæteræ aues rapaces. Sic & reliquarum partium positam à nobis descriptionem per comparationem ad alias aues rapaces accipi volumus. quanquam verò dixerimus caput debere esse crassum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad speciem auium nocturnarum, quæ omnes capita habent enormia, timidæq; sunt, magnitudine capitis materiæ potius abundantiam quàm virtutis excellentiam indicante. Sed neque omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo sphærico nimis diffluant spiritus. Sed cùm in asture capitis pars anterior longiuscula stringatur paulatim, & terminetur in rostrum, sicut & aquilæ caput stringitur, caput naturale falconis neque oblongius

Quib. in locis abũdent falcones.

De falconum colore laudato.

Corporis figura.

est,neq; stringitur,ita vt rostrum ferme videatur sphæræ appositum,& frons eius ex rotunditate dilatatur. Superior cranei pars plana à rotunditate deficit. Maxillares partes bene rotundæ & breues sunt: quę quidem species est humidi cholerici bene mobilis & bene audacis. nam & falconis inter aues propriũ est, citò moueri in prædam,& non discernere,& plus audere quàm possit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue est collum falconis, magis quàm aquilæ & asturis & nisi. sed nimia breuitas vituperatur, phlegmaticam frigiditatem aut melancholicam siccitatem significãs, & ad proprietatem noctuarum (auium nocturnarum) accedens. ferè autem (vt in Physiognomonicis docui) quodcunq; animal speciẽ alterius refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit. Et licèt crura breuia esse debeant, coxæ tamen sint longæ & bene pennatæ. Pes bene patulus, digiti fortes præcipuè in nodis articulorum, & vngues validi magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter deniq; caudam non simpliciter breuem probamus, sed comparatione ad astures & nisos. nimium enim breuis noctuæ & bubonis caudam referret. Sit igitur longitudo eius tanta, vt compositæ alæ se super caudam attingãt, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum: & ab illa coniunctione cauda non multum descendat, nec dependeat sicut asturis vel nisi cauda. Nam cauda longa spinæ dorsi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit, Hucusque Albertus. ¶ Habet falco os acutum ac durum in pectore, quod ei natura prouidens indidit ad impulsionem prædæ, Author libri de nat. rerum. Quoniam falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum, triangulum, validum, cuius prominens & rectus angulus in superiori pectoris est perquam durus & firmus: & super illum sunt vngues pedum, findit autem posteriori vngue quod percutit. ¶ Tardiuus laudat falconem, cui caput sit rotundum, superius planum: rostrum crassum & breue: pectus amplum, carnosum, neruosum, durum & validis ossibus munitum, cui falco ipse fretus eo ad feriendum vtitur. Et quoniam inquit, coxæ (femora) ei paruæ debilesq; sunt, vnguibus venatur. Anchæ (id est coxendices) plenæ sint, alæ longæ extensæq; supra caudam, cauda breuis & agilis, femora crassa, crura breuia, &c. Talis enim falco grues & aues magnas capiet. ¶ Pulchritudo & nobilitas falconis (in quacunque falconum specie, Albertus) cognoscitur: si caput rotundum habet, & summitatem eius planam, rostrum breue & crassum, humeros (spallas vel spatulas) amplos, & pennas alarum subtiles, coxas longas, tibias breues & crassas: pedes liuidos, sparsos. Qui talis est, vt plurimum bonus erit, licèt aliqui satis deformes sæpe optimi sunt inuenti. ideoq; falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognoscitur, Crescentiensis. Albertus in quibusdam variat, Caput enim requirit mediocriter crassum, pennas alarum & coxas longas, pedes latos, sparsos & macros: & falconem ipsum probat, qui freqũeter pedes suos respicere soleat. Ignobilis autem est qui in aliquo vel pluribus istorum deficit. Fit tamen aliquando vt ignobilis nihilo inferior ad aucupium sit quàm nobilis, aut etiam superior, quod à falconario considerandum est. ¶ Falconum genus alas habet longas & acutas, vt aquilarum magnas & latas, Albertus. ¶ Falconum generi fel est in hepate, Idem.

¶ Accipitrem palumbarium Ephesius falconẽ gentilẽ, id est generosum, interpretatur, Niphus.

C.

Sonus (vox) falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel nisorum, Albertus. *Vide* plura de voce eorum infrà in *E.* ¶ Accipiter semper ferè latet iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. ¶ Tertiolus vel tricellus vocatur mas in accipitrum & falconum genere, quia simul tres in nido nascuntur, duæ fœminæ, tertius mas qui minor est fœmina, minusq; fortis, Crescentiensis. Rubei falcones nascuntur ex albi & nigri inter se coitu, Idem.

In Heluetia capiũtur falcones. ¶ In rupibus & montibus Heluetiæ nostræ reperiuntur falcones, cùm alibi tum non procul Berna & Solodoro.

D.

Animositas & audacia falconis. Falco perquam animosus est & nobilissimi generis, Crescentiensis. Auis est nobilissima, volatu impetuosissima, & in custodia sui minus cauta, &c. vt in *E.* referetur amplius. Falco raptu viuit, & solus pergit ad prædam, sicut omnis auis rapax, propter causam in Accipitre dictam, Crescentiensis. Falconis proprium est citò moueri in prædam, & non discernere, & plus audere quàm possit, Albertus. ¶ Omnis auis rapax, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eijcit è regione suæ habitationis, Albertus. *De prælio inter falcones & coruos gesto in Belgio.* ¶ In Gallia Belgica non longè ab vrbe Leodio (verba sunt Æneæ Syluij in descriptione Europæ capite 53.) prælium inter falcones & coruos cõstanti fama gestum ferunt huiusmodi. Nidum siue in arbore siue in rupe falco sibi parauerat, ouaq; fouens pullos auidus expectabat. Hũc corui superueniẽtes loco deturbauêre, ouis eius effractis ac voratis. Postridie mirabile dictu falcones coruiq;, quasi ex toto orbe ad pugnam vocati, isti septentrionem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus & tanquam rationis capaces essent, aliis qui cornua obseruarent, aliis qui media ducerent agmina dispositis, atrox ac ferocissimum prælium in aëre commiserunt. In quo cùm modò corui, modò falcones cederent, & iterum resumptis viribus certamen instaurarent, totus vndique subiectus ager & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum victoria penes falcones fuit, qui non solum rostris, sed etiam vnguibus acerrimè decertantes coruos omnes ad internecionem deleuêre. Exin paruo tempore interiecto, cùm duo de Leodiensi ecclesia contenderent, alter à Gregorio tertiodecimo, alter à Benedicto

nedicto duodecimo in episcopum electus (erant enim inter illos de Romano pontifice disceptantes) ambo cum copiis in eundem locum pugnaturi venerunt. Ioannes dux Burgundiæ alterum armis iuuit, alterum Leodiensis populus sequebatur. Pugnatum est collatis signis summa vtrinq; contentione, horrendum cruentumq; prælium factum, in quo tandem victor Ioannes dux triginta millia hostium cæcidit. Memorabile eius rei fanum conditum est, quod nos illac postea transeuntes cæsorum ossibus plenum vidimus. Sed de illo falconum atq; coruorum prælio, suam cuiq; opinionem relinquimus, veri periculo penes famam dimisso, Hæc Syluius.

E.

Falcones capiuntur vt accipitres, *vide* in Accipitre *E.*

¶ De falconum institutione, & quomodo tum ad manum assuescāt, tum audaciores ad prædam fiant. Falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognosci potest: veruntamen eorū bonitatem & auiditatem aues capiendi, multum auget dominorum industria: & eosdem à probo ingenio sæpe reuocat eorundem imperitia, Crescentiensis. Falcones non nisi bene nutriti & edocti, ad domicilium reuertūtur sicut columbæ, Albertus. Et rursus, Falcones quidam adeò domiti sunt, vt sponte semper redeant ad falconarium: alij non nisi in fame redeunt. Ego quidem, inquit, iam vidi falcones, qui sine ligaturis intrabant & exibant: & nobis accumbētibus super mensam veniebant, in radiis Solis se extendentes coram nobis tanquam adblandientes. Et venationis tempore à tectis & fenestris sponte supra homines & canes in aëre volando veniebant ad campum: & quum placebat falconario, redibant ad acclamationem. Quòd si non satis cicurati sunt, causa propter quam non redeunt est metus hominis. itaq; isti non sunt dimittendi nisi tempore famis. tum enim cibi desiderio redire consuescunt. Falco melior est qui paulò ante mutationem captus fuerit, Tardiuus. *De falconum institutione.*

¶ In falconis institutione duo spectantur, primum vt assuescat ad manum hominis: alterum vt audax & præceps in captura auium efficiatur. Assuescet autem ad manum, si super manu semper cibetur. Et cicurationis quidem initio ante lucem pileo indui (caput eius pellicula obnubi, Volater. nos hāc pelliculam capitium vocamus, Albertus alibi mitram, alibi capellum & capitegium, ein haub) & manu teneri debet vsq; ad horam tertiam. Deinde pastus coxa gallinæ ponatur supra gramen apposita aqua, (vbi riuus sit seu fons quo abluatur, si id expetat, Volater.) vt si velit balneetur. Relinques aūt eum in Sole donec satis se purgauerit, (donec siccetur, Volater.) Pòst collocetur in loco obscuro vsq; ad vesperam. Tum rursus manu teneatur vsq; ad primum somnum (vsque ad somni tempus, Volaterranus.) deinde locetur in loco obscuro (in angulo super pertica, Volater.) & accendatur ignis clarus vel lucerna ante eum per totam noctem vsq; ad diluculum. Tum inducto ei capitio aliquandiu iuxta ignem assiste manu tenens auem. Scias autem quòd falcones in nidis suis perfecti, meliores sunt, & pennas habent validiores. Quòd si è nido ante perfectionem eximatur falco, ponatur in nido facto quàm fieri potest maximè ad similitudinem eius vnde sumptus est: & sæpius pascatur carne pullorum (gallinaceorum:) quoniam temperata est. interdum etiam recente vrsina. producit enim hæc & cōfirmat pennas. Quòd nisi hoc modo curetur, debilitatur alis & coxis, adeò interdum vt ala vel coxa frangatur. Curandum etiam nè manu ante perfectionem tangatur. Deinde vbi iam satis assuetus fuerit ad manum, cauendū ne vnquam aliquid duri in manu experiatur, sed semper beneficam & blandam eam sentiat, Alb. Et alibi, Quoniam falco temere appetit quicquid obuium fuerit, debet habere mitram oculos tegentem, &c. vt repetetur infrà. Ciliarem (*cillier*) vocant Galli falconem, cum ei nouello cilia consuuntur. *Quomodo ad manū assuefaciendi sint.*

¶ De voce falconum, eorumq; vocatione seu acclamatione per aucupes. Sonus vocis falconum, inquit Albertus, plerunque est crassior & prolixior, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel nisorum. Vocantur autem (Albertus reclamari dicit) à falconario non sibilo, sed voce magna, sicut & canes: & simul circumducitur in chorda quiddam ex quatuor alis vel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens superligatur, (reclamatorium pinnatum vocant, Belisarius instrumentum volubile auis speciem præ se ferens.) Falcones aliquando nimis clamosi sunt, quod signum est eos vel iracundos esse, vel nimis macilentos. Quòd si iracundi sint, capitio obnubantur: macilenti, reficiantur. Nam falco clamosus multum detrimenti affert aucupio, fugientibus quæcunque clamorem audierint auibus, antequam falco satis prope sit vt emittatur. A falconario etiam quandoque reuocati non redeunt, præcipuè qui montani cognominantur, quod ferè duas ob causas contingit, vel præ indignatione quòd præda eis euaserit: vel ob repletionem qua cibum fastidiunt. Quòd si talis falco ab ineunte ætate à bono falconario educatus est, deposita iam indignatione aut sequente esurie, domum sponte redibit. hæc enim ingenuitas falconum & nisorum est, vt bene nutriti institutiq;, domum sicut columbæ reuertantur. Quòd si satis cicurati non sint, nec satis familiares homini, non dimittantur nisi esurientes. sic enim consuescunt redire desiderio cibi. *De voce falconum & eorum reuocatione.*

¶ Cæterum audacior reddetur falco (inquit idem Albertus) si sæpius aues viuas accipiat & comprimat, & occidat cum clamore quo incitari solet à falconario, & sicut suprà diximus (in Accipitre, & in Lanariis falconibus) sæpius euadentes per solertiam falconarij ab vnguibus eius aues, iterum capiat, & dimittatur per se (solus) vincere aues: & caueatur ne aues eum possint lædere vnguibus vel rostro. Nam si iunior falco ab auibus læditur, pusillanimis fit: Si autem crebro illæsus vicerit & occiderit, audacior euadit cru- *Quomodo audaciores ad prædam fiant.*

lioríq; in aues. Debet autem hoc exercitium ſemper fieri cum magna incitatione falconarij, & præſentibus canibus. aues etiam ſubinde mutentur, ita vt paulatim fortiores ei inuadendæ exhibeantur. Et cùm iam ſatis inſtructus eſt ad aucupium, ſtatim diluculo orto iam Sole, falco cibi concoctione peracta ad aues dimittatur. Quòd ſi audax & promptus ad prædam fuerit, eadem victus ratione & cura, vt hactenus, curetur etiam deinceps: & paſcatur auibus quas ceperit pro arbitrio (donec per ſe ſatietur:) & hoc fiat tribus vel quatuor diebus in quolibet aucupio. At ſi in primo aucupio fortè piger & non promptus videatur, denuo manu eum geſtabis, & intermittes aucupium, & illo die non alium cibum præterquam dimidiam coxam gallinæ ei dabis: reponesq́; in locum obſcurum: & poſtridie dimidiam coxam gallinæ & tria purgatoria (guel vocant Germani vulgò, quæ fiunt è plumis, melius autem è xylo) in aqua frigida pones, & vſque ad horam tertiam relinques, tum dabis ea falconi, (coxam dimidiam dico cum tribus purgatoriis.) His deuoratis ſeponatur in locum obſcurum vſque ad veſperam. Tum rurſus cibetur cum purgatoriis, vt dictum eſt. Poſtridie ad aucupium exi: & ſi audax auidusq́; prædæ fuerit, retine ipſum in eodem in quo tunc eſt corporis habitu, (in eadem maceratione.) Sin minus, intermiſſo rurſus aucupio, non aliud eo die in cibo ei præbebis quàm tria purgatoria (vt diximus) ex aqua frigida. Quòd ſi poſtridie adhuc ignauior ſit ad venationem, paſcito eum coxa pulli (gallinacei) impoſita in acre acetum cum tribus purgatoriis è lana xylina. Deinde ponatur loco obſcuro vſq; ad veſperam, tum manu ſuſtineatur vſq; ad primum ſomnum. tum balneum ei parabis in aqua calida: lotũ ſub dio expones, & ſi pluuia non impediat, vſque ad crepuſculum matutinum relinques. Tum calefacies eum ad ignem ſuper manu tua: & ad aucupium egrediêris. Quòd ſi tum non promptiſſimè capiat, omnino infirmus & languidus eſt. Cæterum ratio iſta purgandi curandiq; vt nunc præſcripſimus, maceratio vocatur falconum: in qua nonnulli variant. Nam carnem in aceto repoſitam imprimunt in aridum medicamentum, quod conſtat pipere, maſtiche & aloë contritis. Sed huiuſmodi purgationes nulli aui rapaci dari debẽt, niſi quum viſcera eius inferčta ſunt humore viſcoſo phlegmatico. *Vide* plura ſupra in Accipitre *E.* & hîc mox in verbis Petri Creſcẽtienſis, qui libro 10. cap. 11. ſic ſcribit: Cùm voles vt falco alias (plures vel maiores) aues capiat, ſtringe (macera) eum hoc modo: Depluma gallinã, & tria purgatoria quæ inde feceris da falconi madefacta in aqua: & poſitum in obſcuro relinque vſq; ad auroram diei (ſequentis:) poſtea cùm ad ignem calefeceris eum, exi aucupatum: nec amplius eum fatiges quàm ei collubeat, ita vt non dimittatur in prædam niſi quandiu auiditas eius in promptu fuerit. Sic enim familiarior tibi fiet, & quocunq; auolârit ad te reuertetur. Quòd ſi falco tuus audax fuerit, acriq; deſiderio aues ceperit, diligenter conſidera habitum eius quod ad maciem corporis & obeſitatem: & in quo illum habitu ita alacrem inueneris, in eodem retinebis. Nam falcõnũ alij melius ſe gerunt cùm obeſi ſunt, pleriq; in habitu mediocri: pauci in macredine, vt rubei ferè præ cæteris. Debent autẽ primò emitti ad aues minores, deinde ad mediocres, poſtremò ad maiores. Si enim initio ſtatim dimitterentur aduerſus aues magnas & ſuperarentur ab eis, deficiente adhuc potentia & induſtria quas vſu acquirunt, magnas & mediocres aues poſtea timerent, & perquam difficulter ad audaciam priſtinam, imperitia moderatoris ſui amiſſam, redirent. Plurimum etiam audaciam in falcone promouet, ſi eum frequenter manu ſuſtineas, & pulli (gallinacei) coxam hora tertia præbeas: deinde aquam in qua lauet ei apponas, poſtea Soli exponas vt reſiccetur: deinde poſtquam loco obſcuro vſq; ad veſperam reliqueris, in manu teneas ferè vſq; ad primũ ſomnum. Poſtea per totam noctem lucerna vel candela coram eo ardeat, & cùm diluxerit, aſpergatur vino, & teneatur ad ignem. Tum adhuc in aurora ad aucupium geſtetur, & de præda quam obtinuerit pro arbitrio edat. At ſi nihil ceperit, detur ei ala gallinæ cum coxa dimidia, & in loco obſcuro ponatur. Capit autem falco anates, anſeres, agirones (id eſt ardeas) grues, ſtarnas (perdices) & alias aues. Sed fertur quòd ſi ederit ſanguinem agironis, omne deſiderium capiendi grues amittit. ſi verò carnes ſolum ſine ſanguine ederit, hoc vitium incurrere non creditur, Hucuſque Creſcentienſis. Falconem aiunt capere ardeas, tardas ſiue biſtardas, anates & omnes maiores aues. In ardeæ captura duo falcones pariter emittuntur, quorum vnus ſumma petit, alter iuxta terram inuolat: vt videlicet ille volantem ardeam impulſu præcipitet, hic verò præcipitatam excipiat, Author libri de nat. rerum. Ardeas & anates ſupernè feriunt alternatim, iterumq́; aſcendunt volando, Stumpfius.

Quomodo prædã inuadant falcones. ¶ Falconi inter aues rapaces maximè proprium eſt impetu ferri in prædam, in cuſtodia ſui parum cautam. Cauebit itaq; falconarius ne prædam falconi ſtatim (in proximo) oſtendat, ſed aue aliquantulum remota dimittat in prædam, ne ſe ſubitò præcipitet, ſed prædã impetu moderato ſubſequatur, Albertus & Author libri de nat. rerum. Cùm ad prædam inuadendã pergit laudabilis falco, celeri volatu aſcendit, & cõpoſitis vnguibus ad pectus impetu in auem deſcendit, tam valido conatu, vt ſtrepitũ quaſi concitati venti ſuo deſcenſu excitet. & tali impetu ferit, non rectà aut perpendiculariter deſcendens, ſed ex obliquo: quia tali deſcenſu percutiens incidit vnguibus longum vulnus, ita quòd aliquando auis à capite vſque ad caudam diuiſa decidit, & aliquando toto capite truncata inuenitur. Eſt autem boni falconis inter aſcenſionem & deſcenſionem nihil aut minimum quietis interponere (alioqui enim inter duos motus duæ quietes neceſſariò contingunt) ſed poſtquam deſcenderit, aliquando auem inferius volando præuenire & impedire, donec à ſocio qui aſcendit feriatur. Sic enim optimum fit aucu-

fit aucupium quando duo socij falcones vel plures mutuum auxilium conferunt. Fit etiam nonnunquam quòd superior falco superius sequitur auem, donec videat eam eo interuallo distare quod percussioni conueniat. Sed diligenter cauendũ est, ne quasi alis suspensis stare assuescat: id enim signũ est timiditatis, & quòd non nisi reptilia terræ audeat inuadere. Quia verò falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum triangulare, validum, cuius prominens & rectus angulus in superiore pectoris parte est perquam durus ac firmus, & super illum sunt vngues pedum, & posteriore vngue findit quod percutit. Subitò igitur in præceps descendens est optimus: stans autem in sublimi suspensis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur, vulgò Germanicè **wiewe**. Etsi autem bonus falco etiam solus venetur, melius tamen id facit cum sociis vel socio, quia in ascensu vel descensu necesse est moram fieri, & interim longius abscedit præda si socius nõ impediat. Et hanc ob caussam falco, licèt iracunda auis (vt & cæteræ rapaces omnes) & solitaria esse quærens, venationis tamen tempore socium diligit, partiturq; cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus. Et hæc quidem natura falconibus omnibus in genere conuenit. Quoniam verò (vt diximus) temere appetit falco quicquid obuium fuerit, oportet oculos eius mitra tegi dum manu gestatur, nec dum euolandi tẽpus est, ne nimiũ conetur euolare. nam cùm polleat alis, frequenter volare desiderat, ideoq; retardandus est à falconario. Præterea si oculos clausos habuerit, & statim mitra deposita prædam viderit, quasi per admirationem citius audaciusq; inuadit. Sic deniq; faciliųs & placidius cicuratur, magisq; obliuiscitur societatis alienæ, Albertus. Falco mirabili volatu vtitur in principio, medio & fine. nam sursum rotundo cõscendit, inferius (deorsum) intuitu fixo. Et si viderit anatem, anserem, aut gruem, instar sagittæ clausis alis ad auem vngue posteriore lacerandam descendit. Quòd si eam non tetigerit, persequitur fugientem. Et sæpe cùm auem in fugam cõuersam capere non potest, præ indignatione longius persequendo, nimium à domino suo remotus non redit, Crescentiensis.

Qua ratione nutriẽdi sint falcones parui.

¶ Falcones parui hircina vel pullorum (gallinaceorum) carne nutriuntur. Præcipuè verò cùm aues capere inceperit falco, permitte vt de prima quam ceperit vescatur pro libito: & similiter de secũda ac tertia, vt sic ad raptum auium & ad obediendum domino animetur, Crescentiensis.

¶ Duxi aliquando canes indagatores mecum ad aucupium: & falcones in aëre volantes me sequebantur, à quibus aues quas canes fugauerant percussæ sunt. Aues verò territæ ad terram deuolarunt, seq; manibus capi permiserũt. Tum in fine venationis singulis falconibus auem vnam dedimus, quo præmio illi accepto recesserunt, Albert. ¶ Falco gibbosus non statim descendẽdo percutit sicut alia falconum genera, sed potius cùm à descensu rursus ascendere incipit, Albert. ¶ Vocabula quę de auibus rapacibus earumq; aucupio Germani peculiariter vsurpant, declarauimus in Accipitre *E*.

De victus ratione et quomodo variari debeant, remedia pro temperamẽtis.

¶ De victus ratione, & quomodo variari debeant remedia pro temperamentis ex Alberto. Falconarius non imperitus falconem pascet cibo & horis & copia, ita vt syluestris pasci consueuit: & pręcipuè carne leui auium, & adhuc calore vitæ spirante: & ne vel obesior vel macilentior euadat curabit. macies enim nimia imminutis viribus detrahit audaciam, & pusillanimem reddit & clamosum. talis ẽ manu dimissus residet humi iuxta falconarium & clamat. Nimia verò obesitas pigritiam & fastidium aucupij inducit. Quamobrem laudatur mediocritas, ita vt neque imbecillior fiat falco, neq; incitetur ad prædam nimia inanitione, sed tantum naturalis famis desiderio. quod optimè fit, si alter cibus non ingeratur priusquam concoxerit priorem & excrementa reiecerit. Sed hæc periti aucupis iudicio relinquimus. nam falconum aliqui melius venantur si à mediocri habitu ad obesum modicè, quàm si ad macilentum declinent: alij verò contrà. Nullus tamen vel macie exhaustus, vel nimium obesus venatur. Considerandum præterea falcones temperamentis differre, præsertim specie diuersos. Nam nigri plus atræ bilis habent, & cibis qui moderatè calfaciant & humectent nutriri debent, vt sunt carnes pullorum gallinaceorum, columbarum, hœdorum, & huiusmodi. Et si remediis egeant, adhibeantur calida, vt piper, aloë, Paulinum, & similia. Albi frigidi & humidi sunt, & malis humoribus pituitosis abundant, calidis & siccis tum cibis tum remediis curandi, vt sunt carnes hircorũ, canicularum, *mulorum, picarum, passerũ, & huiusmodi: ex medicamentis piper, cinnamomũ, galanga, & similia. Qui aũt pennas habent rubeas, feruido sanguine redundant: quibus conueniunt frigida & humida (nam frigida & sicca calorem natiuum extinguunt) vt pulli gallinacei, aues aquaticæ, & interdum cancri, cassia fistula, tamarindi, & similia, quæ omnia ex aceto dari conuenit. Sunt etiam quidam falcones nobiliores in singulis generibus, quibus meritò victus ratio & cura quàm cæteris accuratior debetur, si modo vt forma excellunt, sic etiam in venatione præstent. fit enim interdum vt formosis deformes venando præstantiores sint. Cæterum quibus notis falconum nobilitas dignoscatur, iam suprà in *B*. docuimus.

De pẽnarum mutatione.

¶ Falco pennas mutat circa mediũ Februarium, Tardiuus. Hoc tempore igitur, inquit Crescentiensis, falconem in mutam (caueam, vt in Accipitre docuimus) pones, & omni genere carniũ pasces spatio mensis. postea appones ei * cunctam aquam. prius tamen eum cibabis. & si non mutârit, carnem qua vescitur melle vngito. & si ne tum quidem mutet, ranam aridam tritam carni insperge, & mutabit. Non auferes autem eum de cauea mutationis antequam pennæ eius perfectæ sint. Et postquam exemeris, non tenebis eum ad calorem, sed plerunq; manu gestabis: nec ante exactos quindecim dies cum eo aucupaberis.

Vnguium & pennarũ cura.

¶ Vnguium & pennarum cura. Falcones non sunt collocandi super ligno, sed solum super lapide terete, id est rotundo & oblongiusculo. hoc enim natura & consuetudine magis gaudent, Crescentiensis. Vt vngues & pedes falconis custodiantur, caueat auceps ne vnquam insistat nisi supra lapidem viuum vel super murum, non tamẽ in calce aut intrita calci permixta. Non probo enim quòd quidam in perticis, alij in cratibus tenent falcones. ars enim naturam imitari debet. inueniuntur autem syluestres semper in petris vel in terra sedere. Caueat etiam ne quæ pennæ frangantur, & tertio quoq; die aqua calida eas irriget, ne nimis exiccentur. Eisdem diebus aliquantulum aloës falconi det. hæc enim stomachum & intestina roborat & purgat: & pennas confirmat. Quòd si ob nimiam humiditatem pennæ languidiores fuerint, caro qua vescetur falco per duas horas maceretur in succo expresso de raphano & lumbricis terræ cõtusis. Sic enim exiccantur & indurantur pennæ. In primis verò cauendum 1
ne violentia vlla alarum aut caudæ pennæ lædantur, Albertus.

De morbis falconũ & eorũ curatione.

¶ Accidunt falconibus affectus & morbi omnes, quos supra diximus accipitri accidere, quorum signa & curæ eadem sunt. Omnium enim auium rapacium ferè eadem est natura. quamobrem de ijsdem hîc agere non opus est. Hoc non ignorandum falcones fortioris esse naturę quàm accipitres. itaq; non ita facilè ægrotant aut moriuntur, si antequam cibus prius sumptus de gula descenderit alium ingerant. Falconarij quidem nonnulli multos modos curandi falcones præscribunt: & morbos diuersos eorumq; curas diuersas docent: ex quibus aliqua forsan vera sunt per longam experientiam comprobata: sed multa ab ijsdem sine ratione dicuntur, nec temere fides eis est adhibenda. Quamobrem quæ hîc defuerint quod ad curam falconum & auium rapacium, per viros non semel sed pluries & longo tempore expertos suppleantur, Crescentiensis. 2

G.

Parum fimi falconis cum vino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

H.

ὁμώνυμα.

a. Falcones dicuntur quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, à similitudine falcis, Festus. Nostri bombardarum siue tormentorum bellicorum genus quoddam falcones appellant, eorumq; alios magnos, alios paruos. φάλκης, nomen viri Iliad. ν. φαλκωνίλλα mulieris apud Suidam. Probæ Falconiæ vxoris Adelphi proconsulis Romani Centones extant, hoc est poëma ex diuersis Vergilij versibus & hemistichiis consarcinatum, continens descriptionem vtriusq; Testamenti. Flauius Vopiscus in diui Aureliani vita meminit Falconij Probi proconsulis Asiæ. Capys Samnitum dux fuit. vocabant autem illi falconem sua lingua *capyn. Vide* supra in *A.* 3

Emblema.

¶ *c.* Emblema Alciati quod inscribitur *Imparilitas.*

Vt sublime volans tenuem secat aera falco,
Vt pascuntur humi graculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens,
Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

Epigrãma de duobus falconibus & pica.

¶ *d.* Iacobus Micyllus de duobus falconibus & pica elegiam condidit, & de eisdem epigramma huiusmodi.

Falcones inter, sublimis in aere pica,
Dum volat, & cantu prouocat vna duos.
Illi ira accensi, quatiunt clangoribus alas,
Atque hostem curuis vnguibus ambo petunt.
Sed spe dum nimia, nimiaq́ cupidine cædis
Ardent, & neuter præcauet ipse sibi.
Mutua collidunt alterno pectora nisu,
Atque alter moritur vulnere in alterius.
Pica superstes abit, sed mox dum colligit alas,
Et velut ex certo funere rapta fugit,
Ecce eadem à canibus miseranda rapina voratur,
Et fato, occumbens, deteriore perit.

¶ *e.* Falcones cicurantur, domantur, condocefiunt, mansuescunt. Sy werdend gemüßt / vnd heissend den müsserfalcken.

Falconis augurium.

¶ *h.* Federici Georgij cuiusdam liber de falconibus extat. ¶ Falconis augurium Thuscis tam auspicatissimum fuit, vt viso eo Capuam in solo felicissimo condiderint, (*vide* supra in *A.*) Alexander ab Alexandro. Et rursus, Triorchen, cui principatum dedere augures, & falconem felicis euentus futuriq; maximi boni spem habere, augurio expertissimo compertum est.

Prouerbia.

¶ *Vnicuique vlula sua falco videtur*, Ein jeden dunckt daß sein Eul ein Falck seye: Prouerbium apud Germanos eiusdem sententiæ cum illo, *Suus rex reginæ placet.* Et aliud, *Falconem non vulnerat vlula.* Ein Eule hecket kein Falcken: hoc est, fortem & generosum virum vilis & timidus non lædit, E squilla non nascitur rosa.

DE FALCONIBVS DIVERSIS.

FALCONVM genera plura sunt, non solum propter regionum diuersitatem, vnde color moresq; variant: sed etiam quia specie differentes falcones inter se permiscentur: item cum accipitribus, nisis & aquilis, Albert. Et rursus, Quæ ad nos peruenerunt sunt decem genera falconum nobiliũ: & tria alia ignobilium: & tria sunt mixta ex nobilibus & ignobilibus: quorum genus vnum, quia non omnino ex ignobili parente nascitur, perquam strenuum ad venationem est. Galli falconem qui ardeas venetur, vocant *heronnier* (nostri Reigerfalck;) qui grues, *gruier. Haultain* Gallicè nominatur falco

falco qui altè volat, ſublimipeta. Campeſtris eſt, qui paſcitur auibus, vt cornicibus, ſturnis, merulis. A paſtu nomen habet apud Gallos (*de repaire*) qui ſolitus paſci in aliquo loco, capitur illic per eſcam, Robertus Stephanus.

¶ *Paſſager*, id eſt commeans, qui capitur dum tranſit mare, Rob. Stephanus. Hic à Tardiuo nominatur *faulcon de paſſage*, quod inter migrandum (dum mare tranſit) capiatur, vt peregrinus etiam, à quo tamen eum diſtinguit: item *tartarot de Barbaria*, eò quòd per regionem ſic dictam volare ſoleat, & in eadem frequentius quàm alibi capi. Laudatur è Creta. paulò maior eſt (peregrino,) craſſus, & ruffus ſub alis, probis pedibus, digitis longis, bene volans, ſtrenuus contra omne genus auium vt & peregrinus. Vtrunque hoc genus volare (aucupari) poteſt per totum menſem Maium & Iunium, quòd tardius mutare ſoleat, & quum mutare cœperit, breui pennis exuitur. *Vide* etiam inferius in Falcone ſacro ex Tardiuo.

¶ Idem Tardiuus primum falconis genus nominat *abier*.

¶ Tuniſius (Tunicien, inquit, Tardiuus) ſic nuncupatur à Tunis ciuitate primaria in Barbaria Africæ, vbi abūdant falcones. Naturam refert lanarij, paulò minor, ſimilibus pennis ſed magis decuſſatis & lōgioribus: capite rotundo & craſſo, ſatis in ſublime volans, ad aues tum aquaticas tum cæteras vtilis.

¶ Pecerra regio apud Moſcouitas falcones mirificos præbet, qui non modò phaſianos & anates, ſed cygnos & grues conſectantur, Paulus Iouius.

¶ Græci hodie falconum & accipitrum genera non ita diligenter diſtinguunt, vt Galli noſtri: ſed ferè confundunt, Bellonius.

¶ De falconum duobus generibus, nobili & ignobili, *vide* ſuprà in Ardea *E*. ex authore libri de natu. rerum.

¶ Quærendum an inter falconum genera maiores, vt ſacer, girfalco, aquilis adnumerari poſſint. minores verò, vt ſmerillus, lithofalcus, dendrofalcus, accipitribus potius.

¶ Ariſtoteles inter aues ingluuie carentes graculum, coruum & cornicem nominat: vbi apud Albertum legimus coruum, & auem quæ *guidez* vel *gaudes* nominetur, quæ ſecundum quoſdam, inquit, eſt falconum genus. ſed ineptè vt apparet.

¶ Sunt qui haliæetum quoq; falconis generibus adnumerent, de quo nos inter Aquilas.

¶ Apud Gallos & Sabaudos vſitata ſunt nomina *faulcon de mareſt*, & *faulcon de riuiere*: id eſt falco paluſtris, falco fluuiatilis: vel potius, qui ſupra paludes, & qui ſupra fluuios venatur.

DE FALCONE SACRO.

In Accipitrum genere præſtant ij quos Græci *hiéracas*, id eſt ſacros vocant, Perottus. quaſi verò accipiter generis nomen ſit, *hiérax* ſpeciei: cùm vtrunq; vocabulum ex æquo pateat, & idem omnino ſit Græcis *hiérax*, quod Latinis accipiter. Porrò inter accipitres ſpeciem quandam peculiarem recentiores ſacrum vocitāt, Galli *ſacre*, Germani Sacker vel Kuppel / alij Sockerfalck / alij ineptius Stocker / (niſi aquilæ ſpeciem Stockahrn / hoc eſt truncalem, vt Albertus nominat, hac voce ſignificent.) Primum genus nobilium falconum eſt, inquit Albertus, quod quidam ſacrum vocant: Symmachus Britannicum, aliqui aëlium (*aelyon*) quaſi aëreum falconem (aut fortè à Gallica voce qui aquilam vocant *aigle*:) alij aëriphilum, quaſi falconem amantem aëris. amat enim volatum in aëre ſublimem. Crura ei craſſa & nodoſa, (vngues & crura maxima,) vngues crudeliores quàm aquilæ, (pennæ ruffæ, vel ſubruffæ) aſpectus terribilis, oculi valde flammei ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, roſtrum quoque magnum & fortiſſimum, iuga ſiue complicationes alarum magnæ & quaſi ſuperexhibitæ, (vox barbara aut corrupta,) cauda longa, & huic quidem ſoli in falconum genere. Magnitudo ferè aquilæ, (vel paulò maior.) Sub ipſo (in eius conſpectu) nec aquila volat, nec vlla auis rapax propter timorem: ſed ſtatim vt viderint ſacrum cæteræ aues cum clamore ad loca arboribus condenſa vel ad terram refugiunt: & manibus capi ſe potius permittunt, quàm in aërem patentem redeant. Volant autem bini, (hinc fortè kuppel quaſi copulati falcones à noſtris dicuntur,) & adeò cicurantur, vt in vna pertica bini conſideant, & hominem ſequantur, ac ſi abſque eo degere eis moleſtum ſit. Nulla eſt auis tanta, quam non ſtatim deijciant: nec vnam tantùm, ſed quotquot habuerint obuias. Capiunt etiam capreolos & hinnulos, quorum oculos & cerebella vnguibus dilaniant. Capreolis in quos viſum defixerint, inſident, & cerebum capite perforato excutiunt.) Nutriri eos delicatiſſimè oportet, cibo ſemper recente, præcipuè cordibus, cerebellis, & ſanis carnibus, quæ ita recentes ſint, vt ab animantis vitali calore adhuc caleant. Cibi tantundem ferè conſumunt, quantum aquilæ. Hoc genus falconum regale eſt, & diutiſſimè volat & prædam ſequitur, nec deſerit ad duarum triúmve aut etiam quatuor horarum ſpatium. Et quanquam ſolitarium egregiè venatur, cum ſocio tamen venationis præſtantius eſt. Hominem & canes venaticos amat, ac in eorum præſentia venatur libentius, tanquam vires ſuas illis oſtentans. Porrò conueniunt ei eadem, quæ falconibus in vniuerſum conuenire diximus, quod ad guttas faciei, figuram, venandi ſtudium modumq; & vocem. Vox eius eſt certifica: (ſic habent libri excuſi,) & rarò clamat. Cùm autem reuocatur, oportet quòd auceps voce alta & ſono-

Deſcriptio formæ falconis ſacri.

Quæ animalia venentur hi falcones.

De victus ratione.

De venādiratione.

ra vtatur. altè enim & longè volat: & reclamatorium valde magnum requiritur, quod è longinquo videri poſſit. Et quamuis non ſtatim redeat, periculum non eſt. Solet enim ſua ſponte ad domicilium reuerti, Hucuſque Albertus. Et rurſus (in eiuſdem libri 23. litera *A.*) Aëriphilus (inquit) altiſſimè volat. nubes enim tranſcendere dicitur, & aues obuias interemptas deijcere: ita vt decidentes aues aliquando in terra inueniantur, nec cognoſcatur vnde ceciderint, vel quomodo perierint, quòd in tam ſublimi loco aëris aëriphilus videri non poſſit. Nidum in montibus altiſſimis conſtruit, vbi aliquando iuuenis capitur, & ita cicuratur, vt ſine vinculo in parietibus & domibus maneat. Venatur cum ſocio ſicut falco: nec à domino recedit poſtquam cicuratus eſt, prædamq; omnem illi reponit, quamobrem nobiliſſimus dicitur. Aëriphilos alis velociſſima auis eſt. aëris ſerena inhabitat in tantum, vt vix vnquam vel parum in terra reſideat aut quieſcat. Cibum in aëre capit, prædantium auium more. Pullus adhuc capitur, & inſtituitur ad venationem, Author libri de naturis rerum. Aquila rex auium eſt, ſi non (forte, modo) alarionem excipias, quæ fortè aquilarum ſpecies potentiſſima eſt, Io. Sareſbarienſis in Polycratico. Tertium aquilæ genus, colore nigricans, minimum, &c. ab Ariſtotele deſcribitur. hoc illuſtris Marchio Montherculeus in eo libro quem ſcripſit de falconibus, credidit eſſe genus falconis, quem venatores vocant hierofalcum: cùm & montes ſyluasq; colat, & lepores captet, & colore nigricet, Niphus. Pernix (πέρνης Ariſtoteli) gyrofalco exiſtimatur Ebero & Peucero, qui Germanicè etiam Stoßfalck interpretantur: nos de perne accipitre plura ſcripſimus in capite de accipitribus diuerſis.

Volatus altiſſimus. *Nidificatio.* *Alario.* *Hierofalcus.*

¶ Sacri accipitres (inquit Beliſarius) qui multorum opinione aliorum omnium velociſſimi ſunt, aërini a quibuſdam nuncupantur. quidam aerophilos vocant, quaſi aërem amantes. Nam & ex pennarum colore leuitas eorum arguitur, ad ignis ſimilitudinem pennati quum ſint. bilis enim colorem in pennis præ ſe ferunt. Quare calidi cordis eſſe putandi ſunt, iraſciq; nimium, ſi præda fraudari ſe aliquo modo ſenſerint, magis quàm alij ſolent. Vnde acres potius dicendos putamus. Volare conſueſcunt bini ternive, quum aliorum generum accipitres ignobiles perſequuntur, vt miluos & alios ſimiles. Nam quum manibus (vnguibus) ſint paruis, hoſtiſq; fortior ad volatumq; perſiſtens nimium, mutuo auxilio vt alter alterum iuuet neceſſe eſt, & maximè ſi milui nigri eis capiendi ſint. Sunt enim miluorũ genera duo, alterum tempeſtate noſtra regale, alterum nigrum appellamus. Nigri robuſtiores ſunt, ita vt quamuis etiam ad terram vſq; capti & à ſacris falconibusq; circumacti per aëra deſcendant, à falconũ tamen manibus quandoque euadant. Qui quoniam cauda vtuntur in cælo flexili (gubernandi artem monſtrantes in profundo,) relictis in terra falconibus (qui propter aëris denſitatem huius generis miluos amplius perſequi nequeunt,) in aëra iterum, ſoluti ſacrorum vnguibus falconum, ad ſidera tolli videntur. Qua ex re indignari falcones dimiſſa præda, inter ſeſe rixantes ac ſeſe inuicem aduncis vnguibus ferientes ſæpius vidimus: adeò quidem vt aucupandi animum abieciſſe viderentur. Quod ne contingat, iniuriasq; ſacri obliuiſci poſſint, omni cura ſtudendum venatoribus eſt vt ſimul vna ſacri nutriantur, ſimulq; ſedeant ac quieſcant, ſimul (quum à venatore ad veſcendum inuitãtur inſtrumento vocabili auis ſpeciem præ ſe ferente) reſideant, vt cõmuni carnis paſcuo nutriri ſociatim poſſint. Frigoribus ventóve aut imbribus, magis quàm cætera falconum genera, reſiſtunt. Quamobrem nec mirũ eſt Ferdinandum olim Siciliæ regem, huic venationis generi magis deditum fuiſſe. quoniam & plurium generum auibus officere magis ſacri videntur, & ventis ac imbribus prohiberi huiuſmodi auiũ venatio non poteſt. Maximilianum Cæſarem nuper audiuimus, è ſuis quoſdam ad extremas Sarmatarũ partes (Polonos nominamus) exploratum miſiſſe, vt hoc genus falcones è propriis nidis ad ſe deferrent. Quos quidẽ in illis locis in arboribus, non proceris, nidificare inuenerunt: vnde facilè conijcitur non paruis ſed magnis tantum auibus eos veſci & inſidiari. quanquam venatores quidam nonnullas aues hanc ob cauſam non in ſublimi nidificare exiſtimant, quòd omnis generis cadaueribus paſci ſolent. Inuenti enim aliquando ſunt huiuſmodi accipitres ſacri animalium cadaueribus quandoque veſci. Porrò ſacros è nidis abductos nõ adeò volaces vt eiuſdem generis cæteros experiuntur. Credimus tamen ad grues capiendas animoſiores aptioresq; eſſe: quum longiori canum conſuetudine fiat (qui eis auxilio eſſe ſolent) vt maiores aues capere atq; vnguibus detinere facilius poſſint. Hæc omnia Beliſarius.

Sacri bilioſi ſunt. *Socios venationis & prædæ amant.* *Ratio ſacros educandi & nutriẽdi.*

¶ Falco ſacer (inquit Tardiuus) trium generum eſt: primum vocatur *ſeph* ſecundum Babylonios & Aſſyrios. hoc inuenitur in Ægypto & in parte occidentali, & in Babylone. capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur *ſemy*, à quo *gazellæ* (capreæ) paruæ capiuntur. Tertium *hynaire*, & peregrinus ab Ægyptiis ac Aſſyriis: vel commeans, (vulgò Gallicè *de paſſaige*) quoniam neſcitur vbi naſcatur: & quotannis commeat Indos ad Meridiem verſus. Capitur in inſulis aut Orientem ſitis, Cypro, Creta, Rhodo. quamuis etiam ex Ruſſia, Tartaria, & Oceano (Septentrionali) ad nos venire dicuntur. Falco ſacer poſt mutationem pennarum captus, volacior & melior eſt. Sacer dictus maior eſt quàm peregrinus, (atqui ſuperius tria ſacri falconis genera ſtatuit, ex quibus vnum facit peregrinum, nullum verò peculiariter ſacrum nominat:) deformibus pennis, alis breuibus, audax. Præfertur is cui color rubicundus aut ruffus aut incanus (griſeus) fuerit, & qui forma ac ſimilitudine falconem refert: cui lingua craſſa & pes amplius eſt, id quod in paucis ſacris reperitur: digiti craſſi, & colore ferme cæruleo diluto. Hæc auis inter rapaces & aucupio idoneas, præcipuè patiens laboris eſt, manſueta & tractabilis: & cibos

Tria falconum ſacrorũ genera. *Vbi capiantur.*

& cibos crassiores facilius concoquit. Prædatur aues magnas, anseres syluestres, grues, ardeas, & in primis quadrupedes syluestres, vt capreolos & alias, Hæc ille. ¶ Ad Inugros Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, in quorũ iugis nobilissimi falcones capiuntur, cùm alij tum sacri & peregrini dicti, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit, Paulus Iouius de legatione Moschouitarum scribens. ¶ Vt recentiores falconis hoc genus sacrum nominant, quod ab omni auium genere, etiam ab aquila timetur, sic veteres sacrum serpentem nominarunt, cuius conspectum reliqui omnes fugerent: & sacrum piscem qui à nullo læderetur: Nisi quis sacrum vel Græcorum imitatione dictum malit, quasi hiéraca, id est accipitrem per excellentiam, vt poëtam pro Vergilio ponimus: vel à corporis magnitudine viriumq; præstantia. Hoc genus forte ad aquilam germanam Aristotelis referri debet. nam color, magnitudo, vires, & prædandi ingeniũ conueniunt. Falco sachari nominatur ab Auicenna. lib. 2. cap. 246. de re medica, qui an idem cum sacro sit nescio. Vetus quidem interpres cristatelã vertit.

Cur hic falco sacer dicatur.

DE HIEROFALCHO.

HVIVS auis nomen recentiorum alij aliter scribunt, ego hierofalchum ceu Græcæ originis vocem, cum Paulo Iouio scribere malui, quasi sacrum falconem dicas, quod nomen magnitudinis & virium ergò mereretur, non minus quàm antecedens, quem sacrum Latinè nominauimus. Aut forte hierofalco primum nominatus est, quod herodios, id est ardeas capiat (aut agirofalco. nam Itali ardeam agironem vocant) vnde fortassis etiam herodium eum vocauerunt recentiores: cùm herodius tamen (vel potius erodius sine aspiratione) non falconem Græcis ardearum venatorem, sed ardeam ipsam significet. Volaterranus Albertũ secutus gyrofalcum arbitratur dictum à gyro & circuitu quo inter volandum vtitur, vt prædam circumagat. Aliqui grifalchum vocitant. Girifalco, Latinè falco, Alunnus. sed scimus falconis nomen communius esse. Inuenio & *Zerifalco* scriptum Italicè cum maioris minorisq; differentia, quæ (nisi fallor) ad sexum duntaxat pertinet. Gallicè *gerfau.* Germanicè Gerfalck / vel Gierfalck / ein grosser Falck / id est falco magnus. Moscouiticè *Kretzet.* Polonicè *byalozor.* ¶ Triorches accipiter Latinè vocatur astur, & capit grues & ardeas: apud nos gyrofalco dictus. Quidam Author Glossæ in Deuteronomion scribens, Herodius (inquit) vulgo *girfalco* dicitur & rapit aquilam. Et in Psalmum 103. Herodius est auis rapacissima omnium auium maiorum, quæ & aquilam vincit. Girfalco ad nos venit è locis transmarinis inter greges anserum syluestrium, ex quibus vnum noctu protrudit sub pedes suos vitandi frigoris gratia, & alterum interdiu vt vescatur dilaniat, Obscurus. *Vide* in Accipitre *D.* Paulus Venetus alium videtur herodium facere quàm grifalchum vt ipse vocat. Balascia prouincia (inquit) habet herodios, & optimos falcones. Et alibi, In mari congelato insulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt. Et rursus, (lib. 1. cap. 61.) Grifalchi qui è Christianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat: sed perueniunt ad eos Tartaros qui Armenis & Cumanis confines sunt: Cùm paulò ante in eodem capite sic scripsisset: A monte Alchai Aquilonem versus venitur ad campestria regionis Bargu, quę dierum quadraginta itinere patent: postea peruenitur ad Oceanum, vbi in montibus nidificare solent herodij siue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur vllæ aliæ aues in his montibus, præter herodios, & aliud auiculæ genus quo pascuntur herodij. Hæc ille. Vnde apparet herodium falconem peregrinum ab eo existimatum, ab hierofalcho diuersum. Paulus Iouius etiã hierofalchũ ab herodio distinguit, in libro de legatione Moschouitarũ, his verbis: Ad Inugros Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, qui fortasse Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobilissimi falcones capiuntur. ex ijs genus vnum est candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hostes, & sacri, & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit. Albertus herodios ait nidificare in parietibus montium altissimorum in alpibus ad quos vix est accessus. Hoc idem ferunt de hierifalcis, qui falcis sunt maiores. & quod dixit Albertus de herodijs, fortasse intellexit de hierifalconibus. herodius enim est de genere aquilæ, non autem falci. nec Aristoteles herodios accipitres appellauit, sed aquilas, vt alibi dicetur, Niphus. Atqui Albertus non hierifalcũ, sed primum & præcipuum aquilarũ genus herodium vocat, tanquam heroëm auium, vt ipse somniat. Nisus minor est quàm herodius, sed vnus est color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum.

De Herodio & grifalcho, nũ ijdẽ sint.

¶ Aderant quoq; complures falcones (inquit Sigismundus Baro in commentarijs rerũ Moschouiticarũ) alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes. quos nos girofalcones, hos illi *Kretzet* appellant: quibus venari cygnos, grues, & alias id genus aues capere solent. Sunt autem *Kretzet*, aues audacissimæ quidẽ, at non tam atroces impetuq; horrendo, vt aliæ aues quantumuis rapaces, illarum volatu seu conspectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus est) decidãt extinguanturq;. Illud quidem experientia ipsa constat, si quis venatur accipitre, aut niso, aut alijs falconibus, & interim *Kretzet* (quam alongè volantem continuò sentiunt) aduolauerit, quòd prædam vlterius nequaquã insequuntur, sed pauidæ subsistunt. Retulerunt nobis fide digni ac insignes viri, *Kretzet* quando ex illis partibus vbi nidificant, afferuntur, tum aliquando quatuor, quinq; aut sex in quodam vehiculo ad hoc præparato, simul includũtur: atq; escã quæ illis porrigitur, obseruato certo quodã senij or-

De audacia & robore gyrofalconis.

f 4

dine, capere solent. Id autem ratione, an natura illis indita, an quo alio modo fiat, incertum est. Præterea quemadmodum in alias aues aduerso impetu feruntur, rapacesq; existunt: ita inter se ipsas mansuetiores, mutuis sese morsibus minimè dilaniantes. Nunquam aqua se, vt cæteræ aues, lauant: sed sola arena, qua pediculos excutiunt, vtuntur. Frigiditate adeò gaudent, vt perpetuò aut super glacie aut lapide stare soleant, Hæc Sigismundus Baro. Notat autem Matthiam à Michou canonicum Cracouiensem, cuius in Sarmatiæ Asianæ descriptione capite XIIII. verba hæc sunt. Adfertur ad nos auis quædã rapax ex locis Septentrionalibus (ex Iurrha Scythiæ, Cardanus) magnitudine aquilę, sed alis & cauda prolixioribus quàm aquila, in similitudinem accipitris, & vocant eam Moscouitæ *kiczoth*, nostri verò (Poloni) *byalozor*, quasi albicans splendor, quia subalba est secundum ventrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto viuentes, in tantum metuunt, quòd inspecta ea tremunt, & cadunt, & extinguuntur.

¶ Post falconem sacrum (inquit Albertus) proximum genus nobilium falconum est gyrofalco. Hic figura, colore & actu (moribus) & voce, omnino naturã falconis refert, maior asture, minor aquila, gyrofalco dictus quoniam diu gyrando acriter prædam insequitur. appetit autem aues maiores tantum, vt grues & cygnos & huiusmodi: minores aspernatur. Auis est perpulcra, cauda ei ad corporis sui proportionem non longa: alarum iuga decora & valida: crura plana, non nodosa: vngues satis fortes & præcipuè posteriores. Solus venatur, sed melius cum socio. Solet autem præ cæteris falconibus erectus & pennis bene compositis stare. In venatione diu persequitur prædam: quare venator vt eum assequatur veloci equo indiget, nec non canibus velocibus, qui auxilientur ei quum prædam deijcit. Præcipuè autem docendus est hic falco, ne in aqua prædæ insideat, quia frequenter (longius) distat à falconario, & lædi posset in aqua. Quamobrem non secundum longitudinem aquæ emittendus est ad prædam: sed tenendus donec aues extra ripam in aëre appareant: & tunc gyrofalco à loco aquæ versus campum iaciendus est ad eas. Sic enim illæ gyrofalconis metu ad aquam redire non audebunt. Quòd si à campo versus aquam emittatur, aues ad aquam fugient, ac vel euadent, vel si percussæ fuerint, in aquam decident: falco autem prædam sequens lædetur vel mergetur. Et si euadit, reddetur tamen timidior propter acceptam noxam. Sub gyrofalcone alij falcones & astures non bene volant: sed ne aquila quidem facile cum eo congreditur. Pascendus est carne sana, delicata & recenti, & quę adhuc vitali calore caleat. Delicatam voco, vt quæ cordi propinquior est, tanquam magis elaboratam. Nam & syluestres (aues rapaces) de præda quam ceperint cor in primis edunt, deinde partes ei propinquas versus alam dextram, rarò versus sinistram. Præcipuè verò pasci debet gyrofalco calidæ naturæ auibus, vt columbis, palumbis & similibus, ijsq; recentibus. Nam omne genus accipitrum, falcones, astures, nisi, recentibus tantum aluntur, nec vnquam reuertuntur ad reliquias suæ prædæ, dum sunt syluestres, neq; cadaueribus vt aquilæ & milui insident. Sed postquã semel de aliqua aue gustarint, illa deinceps relicta nouam semper prædam persequuntur. Maximè verò gyrofalco recenti & etiamnum calenti carne delectatur. quamobrem de præda comedere prius incipit quàm occiderit. Itaq; non laudo quod nonnulli gallinę viuæ coxam vel alam extrahunt, & rursus postridie de eadem gallina partem alteram, quam gyrofalconi in cibum exhibeant. proculdubio enim sic semel laniatum gallinæ corpus, mox & calorem febrilẽ pati, & saniem generare incipit. Debet sanè peritus falconarius naturam sequi, atq; ijs maximè & talibus cibis, quibus & qualibus syluestres ipsi pascuntur, falcones nutrire.

Descriptio gyrofalconis.

De ratione venãdi cum gyrofalcone.

Qua ratione pascẽdus sit.

¶ Gyrfalcus auis est fortis & mirè audax, adeò vt inuenti sint qui etiam aquilas aggredi non dubitarint. Capit omnes aues quantumuis magnas: eiusdem ferè cum falconibus naturæ, quamobrem quæ ad falconum nutritionem dicta sunt, ipsis quoq; accommodabuntur, Crescentiensis.

¶ Hierifalcones (inquit Belisarius) vt rarius inueniuntur, ita pulcriores accipitribus cæteris dicendi sunt. Nam etiam præter corporis formam, eo standi modo erecti permanent, eaq; membrorũ compositione hominum oculos ita delectant, vt quandam aucupandi maiestatẽ præ se ferant. Vltima Germaniæ pars ad Septentrionem vergens, quæ Noruegia nuncupatur, eorum patria est. Nidificant etiam in insula quam *Hirlandiam* vulgò nominãt: quæ adeò præ cæteris frigidissima est regio, vt aliorum ibi generum accipitres non inueniantur. Est eadem sterilissima altissimisq; montibus & saxis plurimis geluq; nimio ac frigore inhabitabilis, &c. Mercatores qui insulam adeunt, frumenti farinęve parum ac vilissimas ibi merces important, quæ siccis piscibus commutari dicuntur. Hi quidem hierifalcones accipitres ad Maximilianum Germanorum Imperatorem deferunt. Quorum pennæ magis albæ formaq; maiores cæteris sunt. Nam ij qui è Noruegia transportãtur non albi sunt, nec adeo magni. quamuis illos meliores putemus. In ijs tamen duabus solum mundi partibus hierifalcones nidificare compertum est. Qua è re natura dicuntur (locus obscurus est, & forte corruptus) adeò frigidos eorum esse motus pigrosq;, vt venatorum ingenio & arte, & volandi in dies assuetudine exercitioq; altissimos auium volatus persequi soleant. Quoniam verò satis constat ex pennarum coloribus accipitrum animos dignosci, fuluum ac lucidum auroq; similem cęteris præferendum esse dicimus: vtpote audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robustum, &c. *Vide* supra in Accipitre in genere *B.* Quòd ad reliquam formam attinet, sint hierifalcones rostro adunco, eo tamen non nimis magno. Neq; enim in vniuerso generi rostri nimia magnitudo vnquam laudabilis

Quibus in locis inueniatur.

Forma hierofalconis laudati.

dabilis

dabilis fuerit. Nam ad reliqui corporis portionem male respondet: & verisimile est nimia nec vtili humorum abundantia, rostra & vngues crescere ac augeri. Quamobrẽ accipitres huiusmodi, tanquam nimijs referti humoribus minus leues existimabuntur. Sint præterea vnguibus validis, posterioribus maximè: planis cruribus, nodosis, nec longis: cauda ad sui corporis formam decenti. Alarũ verò summitates ita sint fortes, vt facile iudicari, vt animaduerti inde possit in volatu eas quàm diutissimè perseuerare posse. Vidimus tempestate nostra peregrinos sacrosq; accipitres adnitentes ardeas volãdo persequi: illosq; relictis tandem ardeis venatorum vocibus altis ad eos redijsse: emissumq; tandem è falconis manu hierifalconem ita citatissimo volatu vagantem per aëra in gyrum crebriori alarum percussione perspeximus, (vt filo in sublimi tractum censeres) derelictam ab alijs ad sydera ardeam vicisse cepisseq;. Assuefaciendi tamen sunt hierifalcones ac paulatim instruendi, vt si volatu cæteris præualẽt, auium sanguine quotidie saginentur. nam interficiendi aues consuetudine animosiores efficiuntur: assequenturq; id si paruas etiam iugulare aues consueuerint. sic enim postea magnas etiam volatu vincere, ac audacius capere valebunt. Porrò nutriendi sunt auibus viuis ac leuibus, & etiamnum calentibus, eo præsertim tempore quo pennas mutant, Hucusq; Belisarius.

¶ Girfalco siue herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis respectu alarũ eius: colore cœruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans, præterquam in pectore & alis, vbi cœlestem colorem euidentius imitatur. Carnes crudas (forte, putridas) & seruatas non gustat, sed recentes tantum. Adeò fortis ac animosus est vt aquilã capiat. Quòd si in quinq; grues, vel alias quasuis aues in aperto aëre volantes emittatur, non prius persequi desinit, quàm singulas in terram deiecerit. Instruitur aũt simul canis qui deiectas ab herodio aues capiat & occidat. Cum prędam videt herodius, excutiendo se animare & an ad capiendum idoneus sit experiri videtur, Author libri de nat. rerum.

¶ Girfalcus nascitur in regionibus frigidis, vt Dacia, Noruegia, & Prussiæ parte quæ ad Russiam vergit. Capitur autem plerunq; inter migrandum in Germaniam. Probis pedibus præditus est, digitis longis, corpore valido & pulcro præsertim postquam pennas mutauerit. Strenuus item & ferox est, & magistrum benignum manumq; portantis placidam requirit: vtilis ad omne aucupium vt etiam peregrinus, Tardiuus.

DE FALCONE MONTANO.

FALCO montanarius ab Alberto nominatur, qui ab Italis *montanaro*, à Gallis *montagner*, à nostris Birgfalck. Sic autem per excellentiam vocatur, quanquam peregrinus quoq; & gibbosus, & alij falcones in montibus montiumq; rupibus nidulentur. Montanarium (inquit Albertus, nos montanum potius dicemus) genus falconum, tertiæ (post sacrum & gyrofalconem) nobilitatis est. Corpus ei breue & valde spissum, præcipuè verò cauda huiusmodi. pectus planè rotundum & magnum: crura fortia & breuia proportione corporis: pedes nodosi, vngues fortes. Solet autẽ pedes frequenter respicere. Dorso alisq; exterius color cinereus: qui paulatim magis magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur & pallidior, modica & fusca varietate interposita. *Descriptio formæ corporis.* Est autem hoc falconum genus ferum & malis præditum moribus, iracundum, inconstantis iræ. Itaq; rarus est falconarius qui mores eius satis perspectos habeat. quamobrem præceptum est Ptolemæi regis Ægypti, rarò tenendum manu, præterquam in aurora & aucupij tempore. *Mores huius falconis mali.* Alijs verò temporibus includatur loco obscurissimo, vbi bis vel ter ignis clarus non fumosus accẽdatur: neq; teneatur manu extra tempora iam dicta, nisi cum pascendum est. Sic enim mitescit, ad manum falconarij tanquam beneficam, & iracundiam deponit. Irascenti falconarius ne multum resistat. sic enim citius remittetur eius ira. *De ratione metuendi & cicurãdi.* Huic falconi crassitudo ferè eadem quæ accipitri siue asturi, sed multò breuior est. Pedes ei admodum pallent, crura squamosa sunt squamis sese prementibus. Figura eius, quum stat, ab humeris ferè pyramidem refert, si fingatur pyramis aliquantulum in dorso compressa. Si præda euaserit, præ cæteris indignatur, ita vt per iracundiam aliquando reuocantem se inuadat, & caput aut faciem falconarij, vel cui is insidet equi dilaniet. Est quando falco vnus alterum inuadit. qua in re falconarius patiens requiritur, qui non aduersetur, sed patienter dissimulet reuocationem, donec ira deposita mitescat animus falconis. *De iracũdia & feritate huius auis.* Quòd si etiam reuocatus falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curãdum est, nisi vt caueat falconarius ne capiatur ab alio. Quia deposita ira sua sponte ad domum falconarij reuertetur. Cæterum propter huiusmodi mores non est abijciendum hoc genus falconis, quòd in auibus magnis inuadendis mirè sit audax. nam vel aquilam aliquando inuadit & occidit. Præcipit autem industrio falconario Ptolemæus, ne hunc falconem in fortes aues frequentius dimittat. nam si per iram immoderatè incaluerit, præcipitat se in mortem: quod accidisse iam in alpibus quidam è socijs nostris obseruarunt. Nempe cum falco montanus è rupe veniens perdicem sequeretur, & aquila forte aduolans ex aduerso illam ei præripuisset, nec falco illam aquilæ denuo extorquere posset, cum aliquandiu frustra id conatus esset, altissimè tandem conscendit, & impetu deorsum facto caput aquilę feriens, se pariter & aquilam interemit, Semper igitur ne in tantam iracundiã incidat, cauẽdum est. Frequentior est quàm falcones cæteri & mirè gaudet feritate sua. Itaq; sæpe reperiuntur ex hoc genere falcones, quibus auẽ vnã vulnerasse & deiecisse non

ſufficit,ſed multis deijciendis gloriari videntur: adeoq; interdum crudelitati ſuæ indulgent, vt occidendis auibus occupati cibi obliuiſcantur. Hæc Albertus.

¶ Falco montanus coloris eſt betici vel fuſci, (quem Galli *brunum* vocant) & ſi ſanus ſit cæteris præfertur. Magnus & ſtrenuus eſt, aues magnas tantum, non paruas captat: difficulter regitur & cuſtoditur. Amplius quàm cæteri falcones geſtandus, (contrarium ſcribit Albertus) & in vigilia diutius retinendus eſt. Corporis habitu inter obeſum & macilentum mediocri ſeruari debet. Ægrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito, & vt bibat curato. Quòd ſi nō ſanetur, remedia alibi à nobis præſcripta adhibeto. Quum purgare eum & macerare volueris, tres offulas de pelle gallinę ei dabis. Ad ſanitatem eius tuendam facit, ſi chirothecam tuam moſcho inunxeris. Cum ad venationem eum emittis, proijce eum ante alios, & ſic, quamuis nihil capiat, cum alijs redibit, Tardiuus.

DE FALCONE PEREGRINO.

ALBAZI eſt auis quæ dicitur falco peregrinus, Andreas Bellunenſis. Nominatur autem *albazi* ab Auicenna 2.614. vbi fimum ipſius & aliarum auium rapacium, quòd valde excrementitia ſint, rarò à medicis vſurpari ſcribit. Leuitici cap. 11. pro Hebraica voce *nez*, (accipitrem interpretantur) Arabica interpretatio habet באזי *baſi* vel *bazi*: Perſica *mar an baz*. Itali *pelegrino* vocant, & marem *terzolo pelegrino*. Galli *faulcon pelegrin*. Paulus Venetus falconem peregrinum herodium videtur interpretari: cùm alij herodium hierofalcum faciēt, alij præcipuum aquilæ genus, vt in Hierofalcho docui. Vide etiā ſupra nonnihil de peregrino in Capite de falconibus diuerſis, vbi mentio fit falconis de paſſagio, id eſt commeantis. Inueniuntur peregrini in aſperis quibuſdam Moſchouiæ aut vicinis montibus, vbi & ſacri & hierofalchi, vt ſuprà commemorauimus.

Cur peregrinus hic falco dicatur.

¶ Niſus in facie guttas habet ſicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Idem lib. 23. de animalibus cap. 8. Quartum (inquit) nobilitatis locum (poſt ſacrum, gyrofalconem & montanum) falco peregrinus obtinet. Vocatur autem peregrinus, quia ſemper peregrinatur & migrat de vna regione in aliam: vel quia neſcitur nidus eius, nec inuenitur à falconarijs: ſed inter volandum longè à loco ſuæ generationis capitur. Cauſſam nobis retulit peritiſſimus quidam falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altiſſima montium multis annis habitauerat. Dicebat ille hoc genus falconum in altiſſimis & præruptis parietibus montium nidos conſtruere, ita vt nuſquam adire ſit, niſi quis à cacumine montis ſubmittatur per funem longiſſimum, plerunq; centum paſſuum longitudine, aliàs centum quinquaginta, aliàs ducentorum vel trecentorum. Interdum verò, vel propter nimium interuallum, vel propter aſperitatem ſcopulorū, ne ſic quidem nidum adiri poſſe: & hanc ob cauſſam vulgò locum generationis eorum ignorari. Addebat ſæpius ſe vidiſſe parentes prædam pullis attuliſſe in ſpecus & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis ſuæ expelli, propter cibi & auium in iſtis locis penuriam: & pullos mox ad planiciem ſe conferre vbi aues abundent, & ſic deinceps per regiones diuerſas ſine certa ſede vagari.

Qua ratione capiantur hi falcones.

Capiuntur autem hi falcones tribus modis, quorum duos ipſe vidi, tertium ab eremita iam dicto audiui. Primus & vbiq; communis modus eſt, vt rete diſponatur patulum, ita vt facile conuertatur cum chorda ſuper id quod intenderit auceps. Cæterum ante rete extenditur chorda, cui alligatur rubeus lanarius, quem vulgo ſuueimer vocant, & ad chordam dependentem ad eam extenſa chorda alligatur auis, vel laneum aut piloſum quippiam ſimile aui, ita vt quando chorda extenſa trahitur & concutitur ab aucupe, ſuueimerius videatur autem inſequi ad prædandum. Videns autem falco qui forte peregrinatur, hunc modum auis aut illius quod auem eſſe putat, chorda ſæpius concuſſa, cum impetu deſcendit, vt prædam lanario præripiat, & ſic deceptus irretitur. Sed alter multò melior modus eſt: Ligna duo inſtar crucis componuntur, & ſuper extrema illorū curuantur duo alia ad ſemicirculorum ſpeciem: & extrema circulorum infiguntur extremis lignorū. & inter illas quartas arcuum circulorum alia (ligna) curuantur ad locum interſectionis ſemicirculorū, & inferius infiguntur in ligna ab angulis interſectionis crucis venientia, donec non niſi ad tres vel quatuor digitos diſtent inter ſe ligna. Tum ſingula ligna implentur laqueis à ſummo vſq; ad imum. Debet autem fieri hoc vas ad altitudinē ſeptem vel octo pedum: & ad latitudinem quinq; vel ſex pedū. Tum collocetur in eo cauea ſex pedes alta, ita vt pede vno diſtent inter ſe latera vaſorum quum vnum eſt in alio. Et in interiori ſint ligna trabium inſtar, ſibi inuicem ab imo vſq; ad ſummum impoſita, & aues in eodem ſex vel ſeptem includantur, quæ per trabes continuè aſcendant deſcendantq;. Oportet autem hoc totum fixum & immobile eſſe ſuper muro vel porta, vel in campo libere. Sic enim falco qui peregrinatur conſpectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo: & hoc modo vidi capi falcones optimos. Cæterum eremita ille cuius mentionem iam feci, reti extenſo & aui ante id alligata abſque lanario, hoc genus falconum quotannis ſe cepiſſe aiebat. falconem enim auidum prædæ ſeipſum in rete præcipitare.

Forma falconis peregrini.

Eſt autem hic falco qui cōmuniter habetur in plerisq; regionibus minor montano, cauda breui, alis longis, capite craſſo, coxa longa, cruribus breuibus, iiſdem & pedibus albicantibus. Pręfertur qui crura nodoſa habet. Si bene nutriatur, bonis eſt moribus. Anates plerunq; capit: ſed aucta per induſtriū falconarium eius audacia, ardeam quoq; & interdū gruem, (quæ ſumma eius audacia eſt) inuadet.

¶ Peregri-

¶ Peregrinorum accipitrum (inquit Belisarius) duo sunt genera, quorum forma eadem. sed alterum colore nigrius est, ut ferè gentilis (id est nobilis priuatim dictus, de quo paulò post dicetur,) appareat. Alterum pennis colore aëreum præ se fert: in singulisq; pennarũ capitibus ad coronæ modũ albedine singillatim distinctæ pennæ quasi picturã ostendunt. Hos omnes eodem volare modo, eodemq; ferire videmus. Nam suprà paludes altius volare ita dicuntur, ut anates anseresq; & quandoq; cæteras aquatiles aues aduncis unguibus feriant: quum à sublimi in pronum velocissimè descendant, ac eo animo viribusq;, ut unica posteriorum unguium percussione ictuq; eodem mortuam per aëra descendisse deuictam auem quandoq; perspexerimus. Horum natura adeò mitissima est, ut quodammodo irasci nesciant: ad hominumq; nutus magnitudine quadam animi, potius quàm famis maceratione inediáve, aucupentur. Quippe venatorum ingenio arteq; instituuntur, eorumq; vocibus atq; nutibus adeò parent, ut (si macilenti non sint) enixissimos auium volatus altissimosq; aggredi peregrinos posse, venatores asserant. Horum patria ignoratur, nec quomodo aut ubi nascantur sciri hucusq; potuit: quam ob rem peregrinos nominari putamus. Nutriendi sunt delicatius, & ea corpulentia conseruandi, ut volacissimarum etiam magnarumq; auium pugnam audacius fortiusq; aggredi non expauescant. Sic etiam morbi, cui ferè ob macilentiam euenire falconibus solent, cauentur. Si tamen efficere venatores voluerint, ut falcones peregrini persequãtur & capiant ardeas, vel alias huiusmodi aues quas sua sponte alioqui persequi non solent, fame nimia cibiq; parcitate & abstinentia ad hoc inducẽdi sunt, ne insolidis ardearum vocibus terreantur, nec ineptam (magnam & turpem) eorum formam lætalesq; rostrorum ictus pertimescant. Hoc ut facilius consequatur venator, ter aut quater per interualla ardeæ viuæ falconum manibus attrectandæ sunt deplumandæq;. Curandumq; est ut pasto prius leuioribus cibis falcone, bombycina offula plumeáve saltem vesperi, si postridie venandum sit, solertius offeratur. *Duo peregrinorum accipitrũ genera.*

¶ Peregrinus inter peregrinandum mense septembri capitur in Cypro & Rhodo insulis. Laudatur ex Creta. Fortis & strenuus est, capit grues, anates & anseres syluestres, mergos, & reliquas aues aquaticas, item tardas, perdices, & alias minores, Tardiuus. Peregrino similis est falco niger figura corporis per omnia, sed breuior est aliquanto & colore differt. *Ubi capiantur.*

¶ Omnes aues rapaces, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eijciunt è regione in qua habitant: quam ob caussam falcones & herodij eiecti à parentibus, retibus aucupum capti illis in regionibus ubi nunquam nidi eorũ inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. *Vide* supra in Sacro cuius speciem peregrinum Tardiuus facit: quanquam ab eo scribitur sacrum maiorem esse peregrino.

¶ Peregrinis medianos etiam dictos, & gentiles, tanquam congeneres subiungemus.

DE MEDIANIS.

Est & alterum peregrinorum accipitrum genus, quod circa Noruegiam nidificat. Colore sunt nigri, ad rubedinem tamen tendunt pennæ. In Britannia minores nigrioresq; nasci solent. quare medianos (fortè à media magnitudine, si maioribus peregrinis conferas) hos potius dicendos putamus. At verò qui in Belgis nidificare consuescunt, peiores alijs eiusdem generis à venatoribus iudicantur. nam perdices aucupari tantummodo solent, Belisarius.

DE FALCONIBVS QVOS GENTILES *vocant.*

Svnt quidem ferè in omni falconum genere, nobiliores & ignobiliores, qui quomodo discernantur diximus supra in Falcone simpliciter *B.* Hi verò, quibus de nunc agimus, absolutè nobiles siue generosi (vulgus gentiles vocat) dicuntur. De his Belisarius, Gentiles (inquit) paulò minores forma sunt peregrinis: & dubitant quandoq; venatores iudicéntne peregrinos esse, quũ eiusdem ferè formæ sint, & eodem pennarum colore distincti. Sed volatu discernuntur. nam motus alarum inter volandum spissior crebriorq;, gentiles esse demonstrat: quum peregrinorum alæ quasi triremium remorum motus esse videatur. Animosiores tamen adeò sunt ut ad omnia auium magnarum genera audacissimi iudicentur. Sed differunt à peregrinis plurimum, quòd nec adeò veloces sint, nec animi generositate aliqua, sed fame potius prædam insectari consuescunt. Eo tamen sunt animo, ijsq; animi viribus præstãt, ut (maximè si antequam aues alias cognouerint, & adhuc ad hominum manus è nidis [non, videtur addendum] egressi peruenerint) non anseres solum, verum etiam grues capere maiores audeant: quę docti velocissimiq; canis auxilio, donec venator aduenerit, detinendæ sunt. frequentia enim visus, falconemq; apud canes cibandi assuetudine fit ut ab alijs auibus falconem canes discernant.

¶ De falcone nobili, & quomodo falconis nobilitas in diuersis falconum generibus intelligatur, scriptum est supra in Falcone *B.* Sed quoniam Tardiuus inter decem falconum genera nobile tanquam peculiare genus recẽset, verba eius subijciam. Falco nobilis (inquit) ad capiendas ardeas idoneus est, siue illas supernè siue infernè, ferire opus fuerit: item ad omne aliud auium genus, in primis aqua- *De falcone nobili.*

ticum, vt sunt mergi, anates syluestres, plataleæ, & garsotæ dictæ (ardeolas interpretor.) Cæterum vt aduersus grues idoneus sit, è nido exemtum esse oportet. secus enim non foret adeò strenuus & audax. Vt verò audacior sit, initio statim antequam alias aues nôrit, in gruem ipsum emittes.

DE FALCONE GIBBOSO: ET ILLO QVI *semper tanquam volaturus alas extendit.*

FALCO gibbosus sic appellatus est, quòd breuitate colli & alis eminentibus insignis gibbo videatur, nostris ein Hagerfalck / vel potius Hogerfalck / Gallis *hagar*, quæ vox Germanica est & gibbũ significat. nos tamen pro gibbo hoger dicimus. Sed Robertus Stephanus *hagar* interpretatur falconem veterem, iam quinq; aut sex annorum, pennis abbreuiatis aut læsis, præda proposita captum. Quintus nobilitatis locus (inquit Albertus) falconi gibboso debetur: quem sic mihi nominauit eremita ille, de quo in Falcone peregrino dixi. Hoc genus nobilissimum quidem est & audacia ac strenuitate volandi cum prædam insequitur mirabile, sed corpore exiguo, quo parum excedit nisum, id est speruerium. In facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibbosum autem vocatur, eò quod propter breuitatem colli eius caput vix apparet ante iuga alarum suarũ quando super latera dorsi componit. Est autem caput ei magnum proportione corporis reliqui, rostrum perbreue & rotundum: alæ prælongæ & valde exortæ (exertæ, id est eminentes) cauda breuis, coxæ fortes, & crura lõgiuscula proportione cæterorum membrorum, & quodammodo squamosa vt sunt squamæ serpentum & lacertorum in lateribus ventrium ipsorum. Pedes habent nodosos matriculis digitorum, præcipuè ad interiorem partem plantæ pedis, oculos flammeos ardentes, colorem falconum peregrinorũ. Cranium superius bene planum est, & retro in capite non prominet, continuum ferè collo. Facile cicuratur hic falco, & bonis moribus præditus est. Nidificat in rupibus inaccessis, vt etiam peregrinus: & similiter vt idem de nido euolans capitur. Audax & strenuus est, adeò vt anseres syluestres, ardeas & grues deijciat. Velocissimus est insuper & altissimè volat, ita vt visum hominis effugiat. Non contentus est vnã auem deiecisse, sed multas vulnerat. Socios aucupij plures desiderat propter sui paruitatem & auium quas venatur magnitudinem. Cæterum falconarius (eremita) cuius mentionem iam feci, narrauit mihi, se aliquando huius generis falcones tres viro cuidam nobili vendidisse: qui statim, cum forte apparuissent anseres albi syluestres, dimissi altissimũ anserum volatum superarunt, ita vt à nemine præsentium amplius conspicerentur. Et cum vir ille nobilis falcones amissos conquereretur, paulatim anseres vulneribus debilitati cadere circa eos cœperũt: inuentiq; sunt amplius quàm viginti anseres deiecti. Tandem etiam falcones reuocati ad instrumentum reuocatorium redierunt. Erant autem anseres omnes letaliter saucij, ac si cultello diuersis sui corporis partibus fissi fuissent. In caussa est, quoniam hic falco non statim descendendo percutit sicut alia falconum genera: sed potius cum à descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore vngula ante pectus disposita ferit, & ideo longum vulnus facit & letale. & sæpe adeò fortiter ferit, quòd vnguem amputat, ac seipsum valde lædit in pectore vel occidit.

EST etiam genus falconum, quod semper quasi ad volandũ alas extendit, animosius quidem illud quoq; quàm robustius. Id pascendum est cibis planè recentibus, & vitalem adhuc calorem spirantibus. sic enim plurimum proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum vt illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes, aut saltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam aues rapaces ventriculum admodum debilem & tenui pellicula contextum habent. quamobrem insalubri cibo facile afficitur. itaq; leui etiam occasione cibum crudum reuomunt, præsertim cum graui & melancholica carne vel ad putredinem disposita, pasti fuerint. Hoc genus falconis diu mane & vesperi manu gestari desiderat. nam quando assuetum fuerit manui hominis, libentissimè ei insidet, & libenter ad eam redit. Hæc de gibboso falconum genere. Hucusq; Albertus, insinuans alterum etiam illud genus quod alas semper extendit de genere gibbosorum esse.

DE FALCONE NIGRO.

FALCO niger à nostris Kolfalck / id est carbonarius falco appellatur. Sextum gradum nobilitatis (inquit Albertus) possidet falco niger, breuior quidem aliquando falcone peregrino, sed figura similis per omnia. colore enim differt. quia in dorso & exteriore alarum parte, & cauda tota fuscam habet nigredinem, & in pectore, ventre, & lateribus fuscam varietatem. In facie autem guttas falconarias habet prorsus atras, quæ circunfunduntur quodam obscuro & fusco pallore. Crura, vngues & rostrum habet sicut peregrinus. Multum accedit hic falco ad formam auis quæ butorius (buteo potius) vocatur. Hunc falconem Federicus Imperator secutus scripta Guilielmi falconarij regis Rogerij, dixit alium (aliquando) visum esse in montanis quarti climatis, quæ Gelboë vocantur: ac postea iuuenes expulsos à parentibus apparuisse in Salamine Asiæ montana: & iterum expulsos nepotes priorum ad Siciliæ montes peruenisse, & sic deriuatum esse hoc genus per Italiam: (Hæc Crescẽtiensis de falconibus simpliciter scribit.) Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque deriuatum

deriuatum eſt, quamuis rari adhuc inueniantur. Ingenio & audacia peregrinos referunt, ac ſimiliter nutriri debent. Temperamenti videntur billioſi: & materia bilis terreſtris aduſtæ conuerti in pennas, quamobrem nigreſcunt. Ætatis progreſſu tandem albeſcunt. & veriſimile eſt in regionibus calidis nigriores eſſe quàm noſtrates. Eſt autem in omnibus figura magis conſideranda quàm color. nam & monedulas & coruos albos vidimus. Figuræ igitur ratione videtur hoc falconũ genus perſimile eſſe peregrinis: & inſuper quoniam, ſicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco ſuæ generationis, Hæc Albertus. Creſcentienſis è falconibus magnis alios nigros, alios albos, alios rubeos eſſe ſcribit: ac alios ex horum inter ſe coitu generari. ¶ Falco niger (inquit Tardiuus) vt dicunt Alexandrini, melior eſt: & primus natiuusq; ei color nigredo eſt, quanquam illum deinde in ſolitudinibus mutat. naſcitur in inſulis maris. Nutriendus eſt ita vt mediocris inter obeſum & macilentum ſit. Carnem madidam ei ne dederis, niſi ſuperbior fuerit. Manu geſtato crebrius quàm alios falcones. Benigne tracta, nec vltra quàm ei gratum eſt fatiga. Aquilam ne videat caue. alioqui enim non amplius aucuparetur. Cura etiam ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, vide ne manu lædas. ſic enim animum amittit.

Monedulæ & corui albi viſi ab Alberto.

DE FALCONE ALBO.

Ex falconibus magnis quidam ſunt nigri, alij per comparationem albi, alij rubei, Creſcentienſis. Apud Moſcouitas falcones eſſe albos & phœniceos Sigiſmundus Baro refert. Ad Inugros Vgolicosq; per aſperos montes peruenitur, in quorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur. ex ijs genus vnum eſt candidum, guttatis pennis quod herodium dicunt, Paulus Iouius de legatione Moſchouitarum. Sed de herodio falconum generis plura ſcripſi ſupra in Hierofalcho. ¶ Genus ſeptimum falconum (inquit Albertus, nobiliores quoſq; priore loco deſcribens) ſibi vendicat falco albus, quem mittit Septentrio & Oceanus è Noruegia, Suetia, Eſtouia & finitimis ſyluis ac montibus. Eſt autem ita in varietate ſubalbidus, ſicut is de quo proximè diximus, eſt niger. Albedinis cauſſa eſt regio frigida & humida in qua naſcitur. In dorſo & alis ſubalbus eſt. alibi verò maculas ſiue guttas habet valde albas interpoſitas alijs guttis ſubpallidis. Maior eſt falcone peregrino, & multum accedit ad ſimilitudinem lanarij albi qui volat per campos inſidiando muribus. Quamobrem falconarij quidam tradiderunt hunc falconẽ natum eſſe primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre: quod falſum eſſe audacia eius oſtendit. Eſt enim perquam audax & bonus, nec vſquam à natura falconis degenerat, nec mores lanarij refert. Nam cùm inter venandum aſcenderit, non more lanarij alis ſuſpenſus manet, ſed ferit ſtatim vt falco. Figura etiã pedum, vnguiũ, roſtri, ac totius corporis, naturã falconis præ ſe fert: quamuis crura habeat craſſiora & nodoſiora quàm falco niger. quod ei accidit propter temperamentũ humidius, vnde crura eius magis craſſa ſunt quàm illius cui temperamentum eſt ſiccum & bilioſum. Quanquam autem frigidior humidiorq; ſit falco albus quàm niger, non tamen iccirco minus audax eſt. nam cùm robuſtior nigro ſit, virium ſuarum fiducia audacem quoq; ipſum reddit. Et licet non tam velox in volando ſit quàm niger, diutius tamen in auium perſequutione durat: & hac in parte compenſat quod deeſt velocitati. Quòd verò ad nutritionem & aucupium, nihil ab alijs diſtare videntur. ¶ Falco albus qui pennas habet albas, bonus & audax eſt. quòd ſi ſorus (id eſt adultior) captus fuerit, nõ emittes eum ad volandum donec pennas mutauerit. his enim mutatis perfectus erit, Tardiuus. ¶ Eberus & Peucerus catarracten interpretantur falconem album, qui viuat in maritimis locis paulò minor accipitre. Creſcentienſis quidem de falcone ſcribit, in conſpectam anatem aut aliam auem, inſtar ſagittæ clauſis oculis vngue poſteriore lacerandam deſcendere. vnde forſitan aliquis catarracten appellare poſſet falconẽ album ſi is priuatim id faceret. Sed nos de catarracte veterũ ſententiam noſtrã ſuo loco dicemus.

DE FALCONE RVBEO.

Falco rubeus (ein roter Falck) ex numero maiorum falconum, ferè cum macilentus eſt melius aucupatur: cæteri verò pleriq; in mediocri habitu: quidam verò cum obeſi ſunt, alacriores ſe præbent, Creſcentienſis. Apud Moſchouitas falcones eſſe albos & phœniceos Sigiſmundus Baro refert. ¶ Octauus nobilitatis locus (inquit Albertus) tribuitur falconi qui rubeus à priſcis appellatur, non quòd totus rubeat, ſed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere ſunt rubræ: & nigræ guttæ ſicut in alijs ſunt (forte, non ſunt) interpoſitæ, nec in dorſo vel exteriori alarum parte. Non autem apparet rubere niſi cùm alas exerit. tunc enim fuſca in eis apparet rubedo. Hoc genus falconum perperam & abſurdè quidam ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt, cùm nulla in re præterquam colore cum lanario conueniat. Eſt autem rubedinis in eo cauſſa calor debilis potius infuſus in ſuperficiem corporis & inflammans fumoſum humidum quod excernitur ad generationem pennarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. quamuis enim etiam alij colores medij ſint & in quibuſdam auibus reperiantur, vt viridis, hyacinthinus, croceus & ſimiles, falconum tamen generi & rapaci audacique naturæ, & volatus agilitati non congruunt. Nam viridis ferè frigiditatem arguit, hyacinthinus

aëream & euanidam temperiem, croceus bilem corrumpentem. Cæterum hic falco non magnus est, paulò minor peregrino: vnguibus tamen, pedibus & rostro fortis: perquam agili volatu, sed non satis diu perseuerans. Cicur fit admodum. Melior efficitur post secundam aut tertiam pennarum mutationem. Vitæ non est tam longæ vt reliqui. quamobrem nutriri debet carnibus planè recentibus & vitalem calorem adhuc spirantibus, non nimijs tamen, neq; sæpius in die, sed mane & vesperi tantum. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautius cum eo agendum ne temperamentum eius afficiatur. Ad aucupium cogi non debet supra modum. Temperies enim rubea facile vincitur & læditur labore, quamuis facile faciat impetum à principio. Ætas verò accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat huiusmodi temperamentum, & præcipuè per mutationem pennarum. Penna etiam rubea mollior est, nec diu volandi impetum sustinet quin frangi periclitetur, Hæc Albertus. ¶ Falco rubeus inuenitur ferè in locis planis & palustribus. audax est, sed difficulter regitur. quamobrem antequam volet, ter eum purgabis offulis è pelle gallinacea quam ablueris aqua: & vbi dederis, singulis vicibus calefactum falconem in locum oscurum aliquantisper repones, Tardiuus. ¶ An falco rubeus sit, auis quam habuit Gesnerus, colore tota rubiginoso ex eodem nigricante in dorso: pedibus subflauis, rostro cinereo, dubitauit. Vocabatur quibusdam Müsser/ quidam ascripserat Bussart/ quod forte similis esset. Gesnerus in Scheda.

DE FALCONE CVI PEDES CÆrulei, *cyanopoda dixeris.*

PERES פרס, vocem Hebraicam Leuitici 11. & Deut. 14. accipitrem interpretantur, alij haliæetum: Iudæi vulgò בלאברו, Blafuß/ id est falconem pedis cærulei, vt Germani appellant. *Vide* supra in Accipitre *A.* & in capite de accipitribus diuersis. Illyrij hunc falconem nominãt *raroh.* Itali *zafiro*, (à sapphirino colore pedum, vt Albertus nominat) quem magnũ & paruum faciunt, nimirum pro sexus discrimine. Albertus falconem qui vulgò *pes blauus* vel *hyacinthinus* dicatur, circum facit. nos de Circo supra seorsim egimus. ¶ Nonum genus falconum (hoc est nono gradu nobilitatis æstimatum, inquit Albertus) & iam declinans ab excellentia nobilium falconum, est id cuius pedes hyacinthini siue azurini sunt, falconi peregrino æquale magnitudine & simile figura: sed hoc differt, quòd dorsum eius & exterior alarum pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores sunt, cauda verò longior aliquantulum, & vox acutior quàm peregrini. est enim humidior & pituitosior, ideoq; in auibus etiam inuãdendis minus audax. raro enim inuadit aues pica vel cornice maiores, cum peregrini alijq; falcones, maiores quasuis aues aggrediantur. Hinc fit vt falco pedis cærulei cum è sublimi deorsum se præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat alisque suspendatur. Per disciplinam tamen & industriam hominis eum iuuãtis, frequenter audacior fit, verum non ita vt nobilis falco. Nam vt milites quandoque etsi parum robusti, scientia tamen & vsu militandi confligendiq; instructi, & sociorum fiducia animati, sæpe claras auferunt victorias: sic falco cyanópus vsu deijcien-

Falco cyanópus ignobilis & pusillanimis.

deijciendi tenendiq; aues, & falconarij sibi propinqui fiducia melius & audacius ferit quàm per naturam faceret, vt nisus quoq; siue speruerius. Itaq; etiam fortiores se inuadũt & maiores aues. nec mirum, cùm etiam lanarij (qui natura adeò timidi tardiq; sunt vt non nisi mures aut auium pullos nondum volantes, sed forte currentes humi vel in nido iacentes, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur instituanturq;. (Quomodo autem audacia in accipitribus excitetur, explicatum est suo loco.)

¶ Reperiuntur cyanópodes in Heluetia multis in locis. Nidificant autem in excelsis quibusdam petris iuxta aquas aut valles profundas, cùm alibi tum præcipuè, vt audio, circa oppidum quod Tribunal Cæsaris vocant. Nidis exempti mansuefiunt. Bini aucupio aptiores sunt, Stumpfius. Aiunt capi ab eis non tantum perdices, columbas, cornices, arcuatas (id est Brachvögel) anates, sed etiam phasianos & tetraones. *Vbi reperiantur.*

¶ Prouerbium Germanicum, Ein Eule hecket kein Blafuß (oder kein Falcken/) hoc est, Vlula non sauciat cyanopodem aut falconẽ, eundem sensum habet quem illud, E squilla non nascitur rosa.

¶ Eberus & Peucerus stellarem accipitrem Germanicè interpretantur Blackfuß/ nullis quidem rationibus nec authoritate adhibitis.

¶ De Merillo cui decimum & vltimũ inter falcones nobilitatis gradum Albertus tribuit, supra inter accipitres in Æsalone scripsimus. *Merillus.*

DE LITHOFALCO ET DENDROFALCO.

Figura hæc Dendrofalci est.

PRÆTER supradicta falconum genera (inquit Albertus) duo adhuc apud nos reperiuntur, falco lapidarius, (Germanis ein Steinfalck: pro quo nos lithofalci nomẽ fingimus) & arborarius, (Germanis ein Baumfalck/ vel Baumfälckle/ posterius diminutiuum est & mari potius conuenit, vt primitiuũ fœminæ. quæ differentia in lithofalco etiam & cæteris omnibus accipitrum falconumq; generibus in lingua nostra obseruari potest. Nos dendrofalcum dicere voluimus.) Lapidarius quidẽ mediæ quantitatis est & vigoris inter peregrinũ & gibbosum: & inuenitur in alpium rupibus: & est eiusdem nutritionis cũ peregrino, Albert. Celon, (æsalon forte) vocatur falco lapidũ, quòd in præruptis petris pullificet, Idem.

¶ Arborarius verò medius est quantitate & vigore inter gibbosum & mirle (merillum) & regitur ac nutritur similiter vt mirle, Albert. Dendrofalcus auis egregia & nobilis est, specie non admodũ dissimilis speruerio, nigrior tamen aliquãto, & minor. & quanquam propter paruitatem infirmitatemq; viriũ non admodum eius vsus est in aucupio, est tamẽ auis planè amabilis & ingenio mitis adeò vt emissa per syluas & agros ad dominum suum redeat. Iucundissimum quidem illud spectaculum est quod cõflictu suo cum monedulis exhibet, Stumpfius. Dendrofalcus, quem ipse manibus tractaui, à rostro ad caudæ finem longus erat palmos quatuor, id est digitos sedecim. pedes erant pallidi, tanquam ex subflauo & viridi colore mixto. dorsum nigrum, sed margines infimos pennarum capitis & dorsi, præsertim inferioris, semicirculi subruffi ambiebant. Pennæ alarum nigriores erant: & latus alarum illud quod versus auem est, maiusculis macu- *Descriptio Dendrofalci.*

lis ex candido ruffis diſtinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculæ variabant. Plumæ ex albo ſubflauæ retro aures & in ceruice maculas quaſdam conſtituebant. Oculi nigricabant, roſtro color ferè cæruleus. Pennæ in cauda maculis diſtinguebantur, ſicut de alis dixi, duabus tantum medijs exceptis. In ventriculo plumas reperiebam & cantharides quaſdam. ¶ An accipiter fringillarius, de quo ſupra ſcripſimus, idem fortè cum Dendrofalco noſtro ſit, diligentiores inquirent. ¶ Itali falconem paruum *falcheto* nominant, quaſi falconellum. parui autem ſunt & duo iam dicti, & merillus (quem Itali ſmerlo vel ſmeriglio vocitant) & quem noſtri vocant Stoßfälckli / hoc eſt falconellum ferientem, quamuis eundem ſmerillum eſſe conijcio. Eberus & Peucerus accipitrem læuem interpretantur dendrofalcum. ¶ Falco *rochier* apud Sabaudos dictus à rupibus, idem forte lithofalco fuerit.

¶ His etiam plura in diuerſis locis falconum genera forte inueniuntur, ſed quæ dicta ſunt de natura & nutritione ſingulorum, ad reliqua etiam ſi quæ ſuperſunt genera facile accommodari poſſunt. 1

DE LANARIIS DE QVIBVS ETIAM *ſupra in Buteone ſcripſimus inter Accipitres.*

Lanarius vnde dictus.

LANARIVS apud recentiores falco ignobilis appellatur, neſcio qua ratione, niſi quòd conijcio vel à laniandis auibus, vel quòd plumas multas denſasq́; & molles lanarum inſtar habeant. Italicè *lainero*, & mas in hoc genere *terzolo lainero*. Gallicè *lanier*. Sabaudicè *lanoy*. Germanicè lanete vel ſuuemere vt Albertus & Murmellius interpretantur: alij ſchmeymer ſcribere malunt. Albertus tamen alibi non quemuis ſed rubeum lanarium ſweimer à Germanis vulgò dici ſcribit. 2

Tria lanariorum genera.

Ratio has aues educandi & ad prædã aſſuefaciendi.

¶ Falconum ignobilium (inquit Albertus) genera non ſunt tria, quæ vt veteres aucupes Ptolemæi Aquila, Symmachus & Theodotion tradunt, lanarij potius quàm falcones vocantur: quod vocabulum Germani quidam imitantes ſua lingua lanete dicunt: alij ſuuemere vocitant: Sunt autem butherij, (ſic ipſe buteones vocat) qui mures in agris venantur & pullos auium nondum volantes, ſed currentes in terra vel in nido iacentes, adeò natura timidi & tardi ſunt. Differunt coloribus, ſunt enim albi, nigri & rubei: ex quib. duo priores ad falconis magnitudinẽ accedunt. Rubeus minor eſt, & refert mirle (id eſt merillum.) Hi omnes, in iuuentute præſertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi ſunt: vt & pueri natura ſunt timidiores. Vbi verò bis vel ter pennas mutauerint, & arte induſtriaque aucupis animoſiores facti fuerint, columbas & anates capiunt. Curandum eſt 3 autem vt primo anno cum cicurantur, viuis tantum auibus paſcantur, quæ cum parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad volatum primò, ſed ad curſum. Deinde cum ſæpius has inſequi didicerint, dimittantur euadere, ad motum mixtũ ex volatu & curſu. Et quum ſic quoq; frequenter eas perſequutæ fuerint, poſtea tarda volatu euadentes, (curtatis ſcilicet alarum pennis) demum perfectè volantes inſequantur. In omnibus verò his exercitijs fortiſſimè & alta voce prouocetur ac incitetur lanarius, & ad retinendam auem à falconario adiuuetur: ſic enim reddetur audacior. Porrò ſecundo anno paruæ aues in grandiuſculas commutentur, & tertio iterum in maiores. Omnis enim auis hoc modo peritia ſimul & audacia ad aues quas voluerit falconarius capiendas proficit. Quamuis enim primæ nobilitatis falcones, qui ſunt octo primorum generum, hoc exercitio & inductione à minoribus auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam & 4 peritiam augendam nõ parum momenti habet, Hucuſq; Albertus. Idem alibi redarguit illos qui falconem rubeum ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt: & falconem album ex falcone peregrino patre & lanaria alba matre. Et alibi, Falco ſtans in alto ſuſpenſis alis neq; ruens in prædã, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur.

¶ Quærendum eſt an lanarius rubeus recentiorum, idem ſit qui tinnunculus veterum.

Quomodo lanarius ad grues capiendas aſſuefaciendus ſit.

¶ Lanarius (inquit Tardiuus) ſatis communis eſt per omnes regiones, minor falcone nobili: pulcris pennis præditus, pedibus breuioribus quàm cæteri falcones. Præfertur cui caput grandius, & pedes magis ad cæruleum colorem inclinantes, ſiue is nido exemptus, ſiue iam adultior captus ſit. Non opus habet delicato victu. Vtilis eſt ad aucupium tum in terra tum ſuper aquas, nempe ad picas, perdices, phaſianos, anates, & alias aues. Et alibi, Lanarium gruibus capiendis idoneum reddes hoc modo: 5 Impone eum in cauernam ſiue cellam ſubterraneam, vbi lucem, niſi quum paſcitur, nunquam videat. Manu non geſtabis præterquam noctu. Quum volueris eum volare (aucupari) ignem in loco illo excita vt calefiat, tum igne remoto, lauato auem in vino mero, & in locum eundem reponito, cerebello gallinæ paſcito, & ante diem ad aucupium egreditor. Quum primum illuxerit, eminus eum in grues emittito. Nihil autem capiet primo die, niſi fortuitò id accidat: reliquis verò deinceps diebus vtilis erit, præcipuè quidem à medio menſe Iulio vſq; ad Octobrem medium. Poſtquam pennas mutarit, præſtantior erit. Tempore frigido, vt hyeme, inutilis eſt, Hæc Tardiuus.

Accipitres villani.

¶ Accipitres quos Beliſarius ignobiles & villanos vocat, eoſdem lanarijs eſſe conijcio. Vulgo enim Itali villanos vocant homines ruſticos & in villis habitantes, aut ruſticis moribus præditos, vt Galli quoq;. Villanos (inquit Beliſarius) audiuimus in Gallia optimos reperiri; quod an venatorum

arte industriáve aut ipſarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim poſſet vt quum frigidior ſit Galliæ regio (frigore enim fit vt cibi appetentiores ſint aues) duci (impelli) inde poſſint villani, vt ſociatim magis ferire aucuparique aues ſoleant. Vnum hoc ſcimus, auium iſtarum operam apud nos proprietati nominis reſpondere: quum in regione noſtra nec animo viribusque, nec volatu ita valeant, quin reliqua à nobis deſcripta accipitrum & falconum genera, longè præſtantiora eis ad aucupij vſum inueniantur.

DE FALCONIBVS MIXTIS.

QVVM autem quodlibet ex prædictis generibus (inquit Albertus) cuilibet permiſceatur, multa fiunt falconum genera, ex quibus ad nos peruenerunt quatuor. Falco enim peregrinus frequenter miſcetur cum illo cui pedes cærulei. Quòd ſi falco naſcatur ex peregrino patre & matre pedum cæruleorum, patriſſat plerunq; & parum declinat à nobilitate: licet parum coloris cærulei in pedibus appareat. Si verò matre nobili & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatem patris quàm maternam nobilitatem accedit. Rurſus peregrini qui ad omnia loca frequenter ſolitarij volant, aliquando commiſcentur cum lanarijs nigris, vel albis, vel rubeis. Generatur autem animal ex ſeminibus etiam differentium ſpecie animalium, ſi conueniant inter ſe temperamento & natura, & imprægnationis ouorum ac incubationis tempus congruat, vt alibi copioſius explicatum à nobis eſt. Cæterum hæc permixtio fit quando falcones ſpecie diuerſi, ſed temperamento ſimiles, tempore libidinis conuenerint, nec ſuæ ſpecies ſexum cui permiſceantur inuenerint. Et quanquam modo diximus quatuor huiuſmodi genera ad nos perueniſſe, ratio tamen poſtulat multa eſſe, & plura quotidie poſſe fieri talia falconum genera. Et hanc ob cauſſam tam diuerſa eorum genera in diuerſis regionibus inueniri conijcimus. Quamuis enim pro regionibus mores & colores animalium varient: tamen ſpecierum tam ſimilium diuerſitatis cauſſa præcipua eſt permixtio quam diximus: vt etiam in generibus anſerum, canum & equorum fieri vidimus temporibus noſtris. Et nõ hoc ſolum fieri probabile eſt ex falconum generibus inter ſe permixtis: ſed etiam ex falconum cum aſturibus & niſis & aquilarum generibus coitu, multas auium rapacium ſpecies diuerſas naſci veriſimile eſt. Porrò in memoratis quatuor generibus, præcipuè falconis peregrini commixtionẽ fieri diximus, eò quòd peregrini à parentibus ſtatim expelluntur, & frequenter ſeparantur propter prædam & iram. Et cum ſuæ ſpeciei coniuges non inueniunt, ad ſpeciem alteram, quam ſibi ſimillimam inuenerint, tempore libidinis ſe conuertunt. Quod ſi cum falcone pedis cærulei peregrinus miſceatur, ferè ſimilis peregrino generatur auis. Si cum lanario nigro, ignobilis falco niger vel nigro ſimilis procreatur. Sin cum lanario albo, ſimilis falconi albo: Si deniq; cum lanario rubeo, falconi rubeo colore & figura ſimilis gignitur. Et hi quidem mixti falcones facilius iuuantur arte, quàm hi qui omnino (ex vtroq; parente) ſunt ignobiles, præſertim ſi pater nobilis fuerit. Si contra verò, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, inſtitutione tamẽ & diſciplina proficiet, præcipuè poſt vnum vel alterum annum. Hæc de falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam ſi quæ ſunt poterunt cognoſci, Hæc omnia Albertus.

DE ACREDVLA.

APVD Aratum quidam ololygona, ὀλολυγόνα, interpretantur auis ſolitariæ genus, quam Cicero acredulam vocârit, id eſt luſciniam vt grammaticis placet, Verſus Ciceronis ex Arato hi ſunt: *Et matutinis acredula vocibus inſtat, Inſtat, & aſsiduas vocum iacit ore querelas, Cum primum gelidos rores aurora remittit.* Acredula auis corona (inquit author innominatus libelli de animalibus & plantis à Rob. Stephano excuſi cum nomenclaturis Gallicis) à quibuſdam vulgò dictus *rauatinus* eſſe creditur: alijs noſter tarinus, alijs luſcinia. Ex earum genere eſt ex quibus futura tempeſtas (pluuia) prædici poteſt, vt ſcribit Aratus: Ἠ τρίζει (aliàs τρύζει) ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών. quem verſum ſic interpretatur Cicero lib. I. de diuinatione, Et matutinis acredula vocibus inſtat. Eberus & Peucerus acredulam interpretantur Germanis (Saxonibus) dictam Grynerlin / auem hoc nomine mihi incognitam. Scoppa & Alunnus Itali *calandram* vulgò dictam, quæ ex genere alaudarum eſt. Ἁ δ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν (τρίζειν per ι & τρύζειν per υ reperitur. ſed de ololygine malim τρύζειν per υ propter onomatopœiam, quæ & ololygini nomen fecit) ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. inter voluptates ruris, & omnino pro auis nomine accepiſſe eum apparet ololygóna. nam alij aliter interpretantur, vt ranam marem, aut eius potius vocem qua per libidinem fœminam vocat, aut inſectum lumbrico ſimile, vt docuimus in Rana C. Theocriti Scholiaſtes ololygóna interpretatur hirundinem quæ ityn deploret, vel luſciniam. Idem animalia multa (inquit) nomen à voce acceperũt, ὀλολύζω, ὀλολυγὼν, (quod & Euſtathius tradit:) ςάζω, ςαγὼν: πλάσσω, πλαγὼν: κοκκύζω, κόκκυξ. Intelligendum autem eſt vocabula ςαγὼν (id eſt ſtilla) & πλαγὼν (id eſt calathiſcus cereus, vel reticulum, aliàs per γ duplex πλαγγὼν) nequaquam animalium eſſe nomina, ſed propter formationis tantum ſimilitudinẽ proferri. Ololygo

(inquit interpres Arati) auis eſt quæ ſolitudine gaudet vt turtur. in deſertis igitur locis & frigidis degẽs, matutino præſertim tempore frigus ſentit & canit (τρύζει.) Secundũ alios verò ololygo animal eſt paluſtre, aquis & frigore gaudens (ἠμέρειον) oblõgum, indiſcretũ, lumbrico ſimile, ſed multò tenuius, & pluuia imminente clamans. Sed Ariſtoteles ololygonis nomine nihil quàm maſculæ ranæ tempore libidinis vocem intelligit, Hæc ille.

Vêre calente nouos componit acredula cantus, Matutinali tempore tunc mitilans, Author Philomelæ.

DE ALAVDIS.

A.

ALAVDA SINE CRISTA.

ALAVDA CRISTATA ALBICANS.

ALAVDARVM genera ſunt diuerſa. Sed alauda ſimpliciter à Græcis vocatur κόρυδος vel κορυδαλός. Ab ijſdẽ hodie vulgò *cuzula*, Hermolao Barbaro teſte: à quibuſdã etiã (vt audio) τρουλίπς, (ſed hæc dictio

dictio potius *trogliten*, id est passerem domesticũ significare videtur) in Creta, vt Bellonius scribit, chamochilados: quæ vox corrupta videtur à chamæzelos, vt infra dicetur. Cuzula vox etiam à chamæzelo per syncopen facta apparet. ab Italis *allodola* vel *allodetta*, *lodola*, *lodora*. Germanis Lerch / Flandris & Saxonibus Leewercke. Hollandis Leurick / Anglis *lerk* vel *lark*, vel *lauerock*. Illyricè *skrzivvan*. Sed ferè quæ subijciemus nomina primo generi alaudæ, hoc est cristatæ maiori attributa, alaudæ etiam simpliciter conueniunt.

Alaudarum Aristoteles genera duo tantum commemorat: vnum gregale sine crista, de quo paulò pòst: alterum terrenum cristatum. Nominat autem ipse κορυδαλοὺς cõmuni nomine vtranque speciem: Gaza interpres cristatæ nomen peculiare facit galeritam, alaudam verò commune. Ab apice (inquit Plinius) galerita appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dedit alauda. Alauda cristam in capite habet ad similitudinem galeri, vnde Varro galericum appellat. ¶ Alcanabiri (aliàs alcanabir, canaberi) est auis nota Damasci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus, & creditur esse auis illa quæ Venetis *lodola* (id est alauda, aliàs capelluta, id est alauda cristata) appellatur, Bellunensis. Idem lib. 2. cap. 187. rerum medicarum Auicennæ pro cambura legit canaberi, & lodolam interpretatur. Apud Serapionem in libro de simpl. pharmacis cap. 426. *hanabroch* legitur, interpres vpupam exponit, sed ineptè: in quo errore etiam Syluaticus est: rectius Aggregator citato eodem loco *Kambrah* legit, & capellutam interpretatur. Syluaticus ex Almansoris interprete alaudam pileatam nominat. *Alcubigi* est auis quæ dicitur alauda capellata, Vetus glossographus Auicennæ. Bellunensis interpretatur auem perdici similem, (aut ipsam perdicem, secundum aliquos,) rostro & pedibus rubeis. *Vide* in Perdice. Galeritæ cristatæ *geceid* vocantur, Albertus, nimirum ex Auicenna. Idem alibi Auicennam & eius interpretem secutus pro Græca voce córydos ineptè scribit, *kocoroz*, & alibi *coratoz*, & *forodoz*. ¶ Græcis alauda est κόρυδος, κορύδων, κορυδαλός: *vide* infra in *a*. Omnes autem hæ voces factę sunt ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea: vt & Latinis galerita. vel potius à galero: nam & milites galeis vtentes dicebantur alaudæ. Sic & cassita à casside, id est galea nominatur. Et quanquam omnia hæc nomina alaudis cristatis tantum conueniant, attribuuntur tamen abusiuè etiam minoribus quorum vertex planus & non cristatus est. Itaque Aristoteles differentiæ gratia cristatam, λόφον ἔχουσαν periphrasticè vocat. Quamobrem miramur authorem prouerbij, qui dixit corydalis omnibus cristam inesse. Author obscurus libri de nat. rerum alaudas cristatas (vt ego interpretor) gosturdos vocat, (*vide* infrà in fine capitis secundi) cuius vocabuli ratio quę sit non video, nisi quòd à similitudine coturnicum sic dictos esse ab illiteratis conijcio. Elluchasem medicus de Baldath (vel interpres) *cuzardos* vocat, quod nomen à gosturdis factum videtur. ¶ Italicè (vt diximus) *lodola capelluta* vocatur, secundum alios *chapelina*. item *couarella* aut *cipperina*, vt Niphus testatur. Gallicè *alouette*, & *cocheuis*. Germanicè simpliciter Lerch: vel Heubellerch / Saxonibus præsertim, nostris Wäglerch / id est alauda viarum. nam (vt Galenus scribit) sæpe eam in viis videmus. Alauda cristata Aristotelis (inquit Turnerus) variam habet in variis regionibus cristam, alicubi semper apparentem, in aliis locis talem vt pro arbitratu suo possit erigere aut deponere. Est sanè vna eademq; vtriusque auis magnitudo. Angli hoc genus (galeritam maiorem) propriè *lercam* nominant. In libro Rhazæ de remediis ex 60. animalib. cap. 45. alaudæ cristatæ nominantur: & mox cap. 46. finoræ. adscribit autem his quoque remedia quæ alij authores alaudis tribuunt.

Alaudarum duo genera.

De cristata quæ Galerita, à galero dicta est.

Κόρυδος, vocatur alauda ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea.

¶ Alaudarum alterum genus gregale est, nec singulare (σποράς) more alterius: verum colore simile, quanquam magnitudine minus, & galero carens, Aristoteles. Alaudæ similis est terraneola, nisi quòd apicem nõ habet: sic dicta quoniam in terra, non in arboribus diuersatur nidificatq;, (quanquam alioqui altius volet quàm cristata, quam Aristoteles terrenam esse ait,) Hermolaus, Sipontinus, & Grapaldus. Apud nos (Parmenses) triuialiter regius appellatur, Grapaldus. Ego terraneolam non à quoquam veterum dictam puto, sed à recentioribus tantum Italis imitatione vulgi. Sunt qui *petronellam* appellent. Vocatur & alauda campestris ab Italis nonnullis, *lodola champestra*. Alaudam quæ apice caret, magnitudine verò (Aristoteles minorem facit) & colore similis est cristatæ, rustici Lombardi *fartagniam* appellant, nos autem, vt puto, *calandrellam*. Sed *chalandra* seu *chalandrella*, generis quidem alaudæ, diuersi tamen esse videtur, de qua mox priuatim. Hoc etiam non probo quod Niphus suspicatur tetricem ab Aristotele hoc genus alaudæ nominari, non alio argumento quàm quòd Aristoteles alaudam & tetricem condenso frutice prolem munire scribat: quum idem Aristoteles libro nono de alaudis ex professo agens, nullum illius quæ crista caret peculiare nomen adferat. Alauda non cristata (inquit Turnerus Anglus) à nostris fera alauda *a Wilde lerc*, vel *a hethlerk*: à Germanis ein Heidlerch nominatur. Sunt & alia Germanica eius nomina, Sanglerch / id est alauda canora, quod cristatæ ferè pręferatur cantu. & Himmellerch / id est alauda cælipeta. volatu enim alta petit. cum cristata, de qua diximus, & rarò euolet, & euecta alis statim rursus procumbat, neque altis nec longis spatiis confectis, vt Eberus & Peucerus scribunt. Item Holtzlerch / vt Gyb. Longolius interpretatur. ¶ Haud scio an idem genus sit quæ circa Basileam Lurlen dicuntur, aut potius calandræ, de quibus nunc dicemus. alaudarum quidem generis eas quoque esse, & inter alaudas volare nobis constat. Huic similis est vox gurgulio, qua inepti quidam literatores calandram interpretantur, cùm gurgulio Latinis nunquam

De altero alaudarũ genere gregali, et non cristato.

pro aue, sed pro insecto frumentis infesto capiatur. Albertus gurgulum auem nominans, hanc forte intelligit.

De Calādra. ¶ Calandris auis est parua, similis ferè alaudæ, colore fusca, plumis despecta: sed vocis modulatione audientes mirificè oblectat, ac omnes auium voces expressissimè imitatur. quinetiam capta inclusaq́;, captiuitatis suę oblita vix vnam diei horam sine cantu præterit, adeoq́; per diuersos auium cantus euagari gaudet, vt de cibo solicita non sit, Author libri de nat. rerum. Antonius Eparchus Corcyræus, vir eruditus, Venetiis aliquando calandram omnino Græcè κορύδαλον, id est alaudam appellari mihi asseruit, colore ferè & forma coturnicis, minorem, &c. Syluaticus quoq; galeritam kalandram interpretatur. Nominis origo forsitan Græca fuerit, ἀπὸ τοῦ καλῶς ᾄδειν, id est à suauitate cantus: ἢ ἀπὸ τοῦ κηλεῖν καὶ τέρπειν τῇ φωνῇ τοὺς ἄνδρας. Hodie in Græcia, quæ Italis calandra, βράχολα dicitur. Non probo Alunnū Italum, qui calādram facit aeredulā & aëdona. aëdon enim sine dubio luscinia est. Sed minus Aggregatorē probârim, qui vocis affinitate seductus calandriā auem pro charadrio accipit. Sūt qui calandram Italicè dici conijciunt, à verbo *calare* quod eis *descendere* sonat, quoniam vox eius ascendat quidem, sed plurimum descendat. Itali ferè *chalandram* pro hac aue scribunt: Hispani similiter, vel *calandra, calandria*, Galli & Angli quoq; eandem vocem seruant Germani Kalander proferunt, alij Galander. Niphus *fartagniam* vel *calandrellam* vulgò Italicè dici putat alterum ab Aristotele memoratum alaudæ genus, non cristatum scilicet, vt paulò antè scripsi. Medici Elluchasem, qui Arabicè scripsit, interpres, calandrellas inter laudatissimi nutrimenti aues numerat. *Chamæzelos.* Chamæzelos, id est calandrus auis. Syluaticus. Est autem nomen Græcum, & humilem vel humi soliq́; amantem significat χαμαίζηλος, quod alaudis conuenit. nam & primam speciem terrenam esse tradit Aristoteles, & alteram vulgò aliqui terraneolam vocāt. hinc fortè corrupta est chamochilados vox, qua alaudam vulgò in Creta nuncupari Bellonius scribit. ¶ Oppianus libro tertio Ixeuticorum χαλάνδραν & χάλανδρον auem nomiminat, nescio an alaudarum aut diuersi generis. sed verba paraphrastę adscribam. Chalandram (inquit) nemo facilè ceperit, nisi reti iuxta aquam extenso ab aucupe iuxtà in tugurio latitante: qui auem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto inuoluat.

De alio galeritæ genere quæ Germanis Copera dicitur. ¶ Superest aliud galeritæ genus (inquit Turnerus) Germanis Copera/ à lōgissima, vt arbitror, crista ita dictum, (Anglis *a Wodlerck*,) Aristoteli planè incognitum. nam prius Aristotelis genus esse non potest, quia minor est quàm vt illud esse possit: minus autem illud genus esse non potest, quia galerum habet, qui Aristotelis posteriori generi deest. Iam cùm Colonienses aucupes coperam (quæ mediæ est magnitudinis inter Aristotelis galeritam cristatam & nō cristatam) concordibus adfirment suffragiis, nullam habere peculiarem cantiunculam, sed ineptè aliarum quibus cum victitat auium voces referre, adducor planè vt credam hanc esse recentiorum Græcorum córydon illum cuius in adagio mentio est, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται. Et in hoc versu: Εἰ κύκνῳ δύναται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν. Nam reliqua duo alaudæ genera pulcrè & suauiter cantant, Hæc ille. ¶ Cùm frigus intensum est, & nix agros passim tegit, in sterquiliniis & prope horrea conspiciuntur sæpe alaudæ. Et illæ ipsę quæ hyeme nobiscū viuunt, per æquinoctium auolant. Non cantillare autem eas expertus sum. sæpe enim in auiario carcere à me conclusæ & educatæ præter vocem, quam subinde iterant, & à qua Germanicum nomen habent, nihil planè loquuntur. Præterea nidos non construunt in segete, verùm in fossis senticosis, non aliter ac passeres maiores, Gyb. Longolius. Nostri hanc alaudam, hoc est cristatam minorem appellant Kobellerch/ Steinlerch/ Baumlerch: & vocem earum inconcinnam esse aiunt, tanquam lů lů sæpius repetitum. scribo autem ů pro u. Gallico.

De syluestri alaudæ genere. ¶ Est postremò aliud syluestre genus alaudæ cristatum, albicātius proximè dicto, præsertim parte prona, id est vētre, & circa collum & oculos, vt pictura à perito aucupe eodemq́; pictore nobis communicata indicat. nam auem ipsam nondum vidi. nomen ei Germanicum Waldlerch/ id est alauda syluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuunt.

B.

De figura corporis alaudæ. Alaudæ magnitudine est lutea dicta auis, Aristot. Alaudæ coturnicibus similes sunt, Suidas & Varinus. Aues paruæ, Galenus & Dioscorides apice eminente in vertice, vt in pauone, Dioscorid. Passer qui syluestris & maior cognominatur, colore & magnitudine alaudam refert, Actuarius. Alauda, vt ait Galenus (& Aëtius) adsimilis est passerculis qui pyrgitæ & troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extrà quam galero quo illi carent, Hermolaus. Alauda non cristata colore similis est cristatæ, sed magnitudine minor, (duplo ferè minor, & rostro tenui, Turnerus,) Aristot. vt in *A.* recitaui, vbi & alia quædam de colore, magnitudine & crista in diuersis alaudarum generibus dicta, hîc repeti superuacaneum foret. Color κεραμυοῦς, id est testaceus, communis est ferè puluератricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, Longolius. *Ἐπιτυμβίδιον.* Ἐπιτυμβίδιας alaudas aliqui à colore dictas cōijciunt, à verbo τύφω, quod est vro, quòd ad flammeum colorem accedant. φλογοειδεῖς γὰρ εἰσι. Sed magis placet huius nominis causam referri ad fabulam, quam referemus in *h.* Gosturdi (*vide* supra in *A.* inter nomina alaudæ cristatæ) aues sunt admodum paruæ, coloris terrei, cristam paruam ex plumis habentes in capite, Author libri de natu. rerum, & partim Albertus: sed lectio apud hunc corrupta est. Alauda est coloris cinerei (lego terrei) paulo maior passere, & in posteriore digito pedis longissimum habet

habet vnguem, Albertus. Alaudæ pedem vidi, in quo vnguis posterior, qui pro calce est, circiter duos pollices longus erat, Gesn.

C.

Alauda (prima cristata) in agris habitat, non in syluis, Albertus. in segetibus nidulatur, Gellius. In viis sæpe obuia est, Galenus. inde nostri Wägklerch vocitant. Circa vias, hyemis præsertim tempore, Aetius. Eæ verò quæ cristam non habent, in planis & locis erica consitis, & ad ripas lacuum magna ex parte degunt, Turnerus. inter iuniperos & vepres præsertim vbi frequens myrica (erica) est, gregatim cursitant, Longolius. nam cristatæ, vt diximus non sunt gregariæ. ¶ Alaudæ vescuntur granis (id est frumento & seminibus cerealibus) & vermibus, Albertus. Quæ crista carent ad ripas lacuum, vermiũ causa quibus victitãt, sæpe obuersantur, Turnerus. Alaudæ attelaborum (locustarum generis) oua perquirunt & conficiunt (κόπτουσι,) Plutarchus in lib. de Iside. ¶ Alauda nunquam in arbore consistit, sed humi, Aristoteles. Cristata, vt supra diximus, rarò euolat, & si quando euolârit, mox rursus procumbit. Gosturdi non volant aliarum auium more, sed vento cogente nunc alta nunc ima petunt, Author libri de nat. rerum. Non altè nec depresse gregatim volant, Albertus. ¶ Cantus. Alauda ingenio est ad cantum docili, Hermolaus. Ambæ (cristata maior, & non cristata) suauissimè cantillant caueis inclusæ, Grapaldus. Galerita maior pulchrè & suauiter cantat, & minorem cantu non minus valere tradunt aucupes, Turnerus. Alauda mira alacritate pennis exertis in aëre, vocis modulatione lætæ serenitati temporis quasi applaudit, (tum gestu alarum, ijs expansis, tum voce.) nam nubilo pluuióve cælo vix aut nunquam canit: vt neque humi, sed inter ascendendum. ascendit autem paulatim, subitò verò & instar lapidis descendens cantillat, Author libri de nat. rerum. Mas in hoc genere valde musicus est, & multæ modulationis. æstatem primus inter aues prænuntiat, & cantu suo diem antelucano prænuntiat. pluuias & tempestates abhorret, Albertus. Et rursus, Cantat ascendendo per circuitum volans: & cùm descendit, primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad se conuertens (contrahens) in modum lapidis subitò decidit, & in illo casu cantum emittit. Cicurata verò in cauea inter cantillãdum alas mouet, hoc veluti gestu ad liberum aërem redire deposcens. quòd si diu captiua teneatur, vt plurimum alterius oculi cæcitate afficitur: id quod nono ferè anno eis accidere aliquoties sum expertus, Albertus. Alauda cristata in caueis oblectamenti gratia, quod cantu suo suauissimo præbet, alitur. De suaui calandræ cantu & cristatæ minoris (cui vox inepta) supra in A. scriptum est. ¶ Alauda sese in puluere volutat vtpote non altiuola, Aristot. ¶ Alauda in condenso frutice, non nido, prolem parit, nidumq́; auræ patentem habet. minus enim volat, Aristot. In segetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum constituit: Longolius, de cristata maiore loquens. Alaudæ in nido cuculus aliquando parit, Aristot. & Ælianus. *vide* in Cuculo. Alaudæ hyemales, id est cristatæ minores, nidos non constituunt in segete, verùm in fossis senticosis, non aliter ac passeres maiores, Longolius. De gosturdis fertur vulgò, quòd earum oua in terra posita à bufone foueantur: & pullos demum exclusos à parentibus curari, & cibo allato nutriri donec volatus tentare possint, Author libri de nat. rerum. Oua dicuntur in terra edere & rarò fouere, propter quod vulgus mẽtitur hæc à bufonibus foueri. V[illegible]um est quidem calorem modicum cum Sole fouendis eis sufficere. Exclusi autem pulli à matre colligũtur & solicitè procurantur in pastu, quæ de ouis ante minus videbatur esse solicita, Albertus. Aiunt eas gramen in nidum amuleti causa inferre, vt in prouerbiis referemus in *h*. Alauda & aliæ paruæ aues, semel anno quatuor aut quinque oua pariunt, Albertus.

Vbi versetur alauda. *Qualis earum cibus.* *Volatus.* *Cantus.* *Nidus.* *Incubitus ouorum.*

¶ Alaudæ etiam epilepsia affici traduntur, Aloisius Mondella: contra quàm Plinius scripsit, qui præter hominem solas coturnices comitiali corripi scribit. Sed dici potest ad defendendum Plinium, nõ solas quidem coturnices post hominem, sed illas potissimum huic morbo obnoxias esse. Alaudam sinapis semen conficit, Ælianus. ¶ Alauda hyeme latet, Aristot. & Agricola. Wottonus exemplar Aristotelis mendosum hoc loco esse suspicatur, cùm Aëtius dicat hyemis maximè tempore galeritas inueniri. Sed fortè aliqua parte hyemis latent, reliqua verò conspiciuntur, & quidem propius domos & semitas cibi gratia inquirendi.

Morbi. *Latet hyeme.*

D.

Alaudas aiunt peculiari quadam industria & amore pullos suos curare & alere. ¶ Lauri folia edit alauda, Philes: nescio an valetudinis aliámve ob causam. In nidum etiam illa fertur amuleti gratia gramen imponere, Ælianus. Contra fascinationis metum folia quercus comedit, Philes. ¶ Alauda & iunco amicæ sunt, Aristot. Alaudis diffident variæ (ποικιλίδες nimirum picarum generis) dictæ aues, Idem. Oua enim inuicem exedunt, Wottonus. Corydalis odit acanthylidem, Philes & Ælianus. quærendum an acanthylis eorum eadem sit quæ pœcilis Aristoteli. *Vide* in Acanthide vel Carduele. Apud nos coruus aliquando deuorauit alaudam iuuenem, cuius rei ipse spectator fui, Albertus. Alauda ardeolæ oua diripit, Aristot. Accipitres quidam in cassitas & hirundines ruunt, Oppianus. Alauda accipitrem adeò timet, vt in hominum sinus confugiat, & loco manens vel in terra sedens capi se permittat, Albertus.

Quibuscum amicitiã vel inimicitias gerat alauda.

E.

Alauda hyeme capitur, & præcipuè tempore niuis, Obscurus. Ismerlos accipitres Galli *loyettas*

De tẽpore & ratione capiẽdi alaudas.

vocitant,id eſt alaudarios,quòd alaudæ ab eis præcipuè capiantur. Oppianus in Ixeuticis viſco eas capi
ſcribit. Et rurſus in Ixeuticis, Auceps, inquit, noctua expoſita in apſide aliqua ærea ſubinde funiculum
attrahit,& virgulas vndiq; circumpoſitas viſco illinit. Tum alaudæ ad noctuam capiendam properan-
tes inuiſcantur. Alaudæ,columbæ,corui,&c. quomodo capiãtur reti, docet Creſcentienſis lib.10.c.20.
Chalandra auis quomodo capiatur, ex Oppiano ſupra in *A.* præſcripſi. ¶ De cantu alaudarum quæ
captæ & caueis incluſæ ſunt,ſcripſi ſupra in *C.* Retis genus quo ad corydalos capiendos, & eas auiculas
quas peregrinas appellant, vtuntur, Guil. Budæus deſcribit in Annotationibus in Pandectas: Genus eſt
(inquit) retis bimembre, quod duabus alis conſtat,humiq; expanſum deuolãtibus auibus adducto fu-
ne in ſe complicatur ad eas obruẽdas: nec ſemel vt illud ſimplarium genus,(pantheron,) ſed identidem
contrahitur expanditurq;. Alaudæ, perdices, ruſticulæ,& aues aquaticæ capiũtur noctu ad ignem,tin- 1
tinabulo,& retis genere quodam,(ſic enim interpretor quod Gallicè legitur *aureel ou couuertoir.*) Ignis
hoc modo fit: Ellychnium facito de linteis veteribus ſiccis in ſeuo liquato madefactis: eaq; contorque-
to ad craſſitudinem brachij,& longitudinem pedis,accenditoq;, Rob. Stephanus.

¶ Obſeruationes circa temporis conſtitutionem eiuſq; mutationes ex cantu alaudæ, retuli ſuprà
in *C.* Hoc adde. Caſſita eſt monitrix duarum rerum, ſcilicet agricolarium operum. operæ enim ruſti-
cæ inchoãtur, quando primum venit caſſita in vere. Deinde eſt monitrix laudationum Dei. quia
quotidie hoc facit ter, manè paulo ante ortum, meridie & veſperi. Docet nos illa tempora tribuere pre-
cationi & gratiarum actioni. Phil. Melan.

F.

De alimẽto ex alauda.

Alaudæ genus non criſtatum cibo idoneum eſt, Ariſtot. Carne eſt longè ſuauiſſima, Turnerus. 2
Odorata, vt quibuſdam videtur. Cuzardi magis conueniunt medicinæ quàm cibo, Elluchaſem. Alau-
da carne & iure non inutilis homini eſt, Platina. Cuzardi(alaudę, Baptiſta Fiera) ſiſtunt ventrem,& ius
eorum colicis ſalubre eſt, Elluchaſem. Caro alaudæ criſtatæ ventrem conſtringit: ius autem eius eun-
dem fluxum reddit, vt aliqui citant ex opere Raſis ad Almanſorem. Idem in libro de 60. animalibus:
Alaudæ criſtatæ, inquit, in cibo calfaciunt & aſtringunt. quòd ſi quis vtetur eis, cõdimentum addat ex
aceto, coriandro & ſucco ſinapis. Et mox, Finoræ (inquit: hîc etiam alaudas intelligo) calidiores & ſic-
ciores ſunt quàm paſſeres domeſtici. Alauda (inquit Mich. Sauonarola) eſt calidi & ſicci temperamẽti.
caro quidem ſiccior eſt,& in fine ſecundi gradus calida ſiccaq; videtur. Hanc Galenus ſcribit ventrem
aſtringere, ius verò eius ſoluere. Eligi debent iuuenes & pingues. Præferuntur carnibus cuzardorum,
Elluchaſem. Rufus inter aues ſylueſtres præfert calandrellas (id eſt alaudas non criſtatas) & ſachar (a- 3
liàs ſathur) pingues. Secundum locum tribuit ſturnis, phaſianis, perdicibus,&c. tertium coturnicibus
& cuzardis, Elluchaſem. Cambura (Auicenna 2.187. Bellunenſis legit canaberi vel camberi) quum cõ-
coquitur, nutrit plurimum, ſed tardè concoquitur.

G.

Remedia ex alauda contra colicos morbos.

Alauda criſtata aſſa & in cibo ſumpta cœliacos adiuuat. Dioſcorides vt vulgati codices habent &
Ruellius tranſtulit: [illegible] melius Marcellus Vergilius, pro cœliacis colicos reſtituit. Sic verò omnino le-
gendum eſſe, facilè ex plurimis quæ ſubijciemus authorum teſtimoniis cõſtabit. Finoræ decoctæ cum
aqua ſoluunt ventrem, (vide ſupra in *F.*) & colo medentur, Raſis. Mande galeritam volucrem, quam
nomine dicunt, Serenus inter coli remedia. Elixa in iure (ἐν ζωμῷ. Ægineta & Aetius habent σὺν λι-
τῷ, ζωμῷ, id eſt cum ſimplici iure, hoc eſt non operoſo, nec rebus aliis nimirum præterquam modico 4
ſale condito. λιτὸν enim interpretantur, ψιλὸν, εὐτελὲς, ἀποίκιλον, ἁπλοῦν) colicos iuuat. edenda eſt au-
tem ſubinde & frequenter vnà cum iure. Ego quidem hanc facultatem verè ei attribui experimento
cognoui, Galenus. Quinetiam corydalis (κορυδαλὶς) appellata herba colicis vtilis eſt, Idem. Cęterum Æ-
gineta poſt corydi, id eſt alaudę ad colicam declaratum vſum, ſubijcit coronopodis quoq; radicem ad-
uerſus colicum affectum valere. ſed ita ferebat ordo literarum vt mox de coronopode agendum illi
eſſet: cuius tamen radicem aſtringere, & ea gratia non colicis ſed cœliacis prodeſſe Dioſcorides & Ga-
lenus ſcribunt. Nos apud Dioſcoridem (inter nomenclaturas ei adſcriptas) legimus *capnon*, id eſt fu-
mariam herbam, à quibuſdam corydalion vel corydalion agrion, vel corion appellari. Et quanquam
non memini fumarię à quoquam vim colicis auxiliarem attribui. non dubito tamen quin vtilis eis eſſe
poſſit, illis præſertim qui propter excrementa alui indurata & flatus hac ipſa de cauſa collectos in hunc 5
affectum inciderint. ſoluit enim aluum ſuccus fumariæ, qua ſoluta flatibus etiam via patet. Cõueniunt
autem colicis non vehementia, ſed leuia tantum medicamenta quę aluum modicè ducant. Quid verò
cum alaudis fumarię commune ſit non video, niſi quod florum veluti calcaria longiuſcula alaudarum
forte digitis pedum, aut poſteriori ſaltem longiori (ſimiliter vt in alaudis) cõparari poſſunt. Alauda aſſa
in cibo ſumpta, mirabiliter ſæpe colicos ſanauit, Galenus ad Piſonem. Coli vitiũ efficaciſſimè ſanatur
ab aue galerita aſſa in cibo ſumpta. Quidam in vaſe nouo cum plumis exuri iubent in cinerem, conte-
riq;(diligentiſſimè, Marcellus,) bibiq; ex aqua (calida, Marcellus) cochlearibus ternis per quatriduũ (tri-
duum, Marcellus,) Plinius & Alexand. Trallianus. Hoc iam præſcriptum remedium, inquit Marcellus,
colo & omnibus inteſtinorũ doloribus, & tam hominibus quàm iumentis ex hac re laborantibus effi-
caciſſimè ſubuenit. Et rurſus, Alauda cum ſua pluma in vaſe fictili gypſato in furno poſito, ita combu-
ritur

ritur vt teri poſſit. cõtritæ autem tenuiſſimus puluis reponitur, & cùm opus fuerit ex eo cochlearia duo vel tria cum aqua calida per triduum aut quatriduum dantur. incredibile hoc colicis remedium, quod adeò prodeſt, vt omnia medicamenta meritò ſuperare videatur, Hæc ille. Porrò cinerem auium vel aliorum animalium deſideratum ſic fieri oportet. in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circunlitoq; argilla, in furno feruenti torrebitur, ſpiramento permodico facto, Plinius Secundus in epiſtola de medicina, quæ Marcelli Empirici volumini præpoſita eſt. Quidam cor alaudæ (aduerſus colicum affectum) adalligari femini iubent. alij recens tepensq; adhuc deuorari. Conſularis Aſprenatum domus eſt, in qua alter è fratribus colo liberatus eſt aue hac in cibo ſumpta, & corde eius armilla aurea incluſo. alter ſacrificio quodam facto crudis laterculis (forte incluſo corde) ad formam camini, atq; vt ſacrum peractum erat obſtructo ſacello, Plinius. Ad colum: Thraces viuente adhuc alauda cor eximentes, alligatorium faciunt, femori ſiniſtro ipſum circundantes, Alex. Trallianus.

H.

Philologica & grãmatica.

a. Κόρυδος apud Galenum, Æginetam, Theocritum, & alios proparoxytonum ſcribitur. In Auibus verò Ariſtophanis in textu & in ſcholiis oxytonum duobus in locis, vt apud Varinum quoq;. Apud Athenæum εὐκράτης ὁ κορύδος, paroxytonum habetur, perperam vt cõijcio. Ariſtophanes in Auibus κορυδὸν genere fœminino dixit, Plato comicus autem maſculino, Varinus & Scholiaſtes Ariſtophanis. Ariſtoteli κορύδων nominatur, niſi alia ea auis eſt, Ariſtophanis Scholiaſtes & Varinus. mihi quidem non alia videtur, quanquam terminatio variet. Pugnant inter ſe ποικιλίδες & κορυδῶνες, Ariſto. voce penanflexa. ego κορύδωνες proparoxytonum potius legerim. Κόρυδος auis eſt, κορύδαλος verò (proparoxyt.) vicus Atticæ in quo templum erat σωτῆρος κόρης, Ammonius in differentiis vocum. Sed Ariſtoteles, Oppianus, Dioſcorides, Ariſtophanis interpres, Varinus, & alij κορυδαλὸν oxytonum protulerunt. Corydalus auis, id eſt quæ alauda vocatur, quæ animos hominum dulcedine vocis oblectat, Marcellus. Κορυδαλλὸς auis & vicus Atticæ, Heſychius & Varinus. ſed per lambda duplex poeticè ſcribitur, quanquam & apud Æginetã ſic ſcriptum reperio. Ἄρχεσθαι δ' ἀμῶντας ἐγειρομένω κορυδαλλῶ, Καὶ λήγειν εὕδοντος, ἐλινῦσαι δὲ τὸ καῦμα, Theocritus Idyl. 10. Hoc eſt, Incipienda meſſis eſt cùm expergiſcitur alauda, & rurſus ea dormiẽte ceſſandum, euitare autem æſtum oportet. Κορυδαλίδες αἱ, Oppianus in Ixeuticis. Κορυδαλλίδες Theocritus per λ duplex. Galeritam Græci corydon & ſcordalon (lego corydalon) & corydalida appellant, omnes à galero ſiue galea, Hermolaus. Κορύφαλος genus auis, Suidas & Varinus. ſed quoniam apud alios authores nuſquam (quod equidem ſciam) hæc vox reperitur, κορύδαλος forte legendum fuerit: niſi quis pro eodem κορυφὴν & κόρυθα accipiat, & ab hoc corydalon, ab illo coryphalon deriuet. Πίφιγξ, alauda, Heſych. ſed Varino πίφιξ auis eſt ſic dicta παρὰ τὸ πίω, id eſt à potu, quòd aquis gaudeat. Πιφαλλίς, πίφιγξ, Ijdem. nos auem, quam Barbari *vanellum* appellamus, Gifitʒ per onomatopœiam. gaudet autem hæc quoq; aquis. Piphex harpa & miluus, amici ſunt, Ariſtoteles lib. 9. de hiſt. anim. vbi Græcè πίφηξ ſcribitur. ¶ Alauda olim etiam legionis cuiuſdam Romanæ nomen fuit. *Alauda legionis Romanæ nomen.* Huc accedunt alaudæ cæteriq; veterani, Cicero 13. in Anton. Alaudam auem Plinius & Tranquillus aiunt, vt referũt grammatici, legioni dediſſe nomen, quæ alauda vocabatur: de qua Cicero ad Atticum, Antonius (inquit) cum legione alaudarum ad vrbem pergere, pecunias municipiis comparare. Videntur autem & milites ipſi alaudæ dicti, & legio alauda. & quoniam alauda vocabulum Gallicum fuiſſe perhibetur, noſtram ſuper eo coniecturam qualemcunque explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica vſos eſſe conſtat: & cùm Cicero (vt modò recitaui) alaudas cæteroſq; veteranos dicat, alaudas quoque de veteranorũ conditione fuiſſe conijcio, præſertim ex natione Germanica ſiue Gallica oriundos. nam veteranos & homines quoſuis ætate progreſſos, lingua noſtra vocamus die alten vel alden. nam inferiores Germani olden pronunciant. Recentiorum quidam ſcribunt milites qui galeis vterentur dictos fuiſſe alaudas, ita ſcilicet vt aues ipſæ alaudæ galeatæ ſunt. Hodie quidem alaudæ dici poſſent milites illi, qui vt excellentiores videantur, ſtruthionum aliiſve pennis pileos aut galeas ſuas faſtigiare ſolent. *Alaudiũ unde dictum.* Alaudium (inquit Budæus appellatum eſſe videtur à laudando, id eſt nominando authore, & *a* priuatiuo: quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem ſuum nemini teneantur, vt qui nullum ſoli dominum cognoſcant, nec patronum. Robertus Stephanus alaudium etiam Gallicè interpretatur, *vng franc aleu.* Sed forſan ab alaudis, id eſt veteranis militibus hæc quoque dicta fuerint: quòd illis huiuſmodi prædia ab initio tanquam bene meritis diuiſa & donata ſint. Sanè *a* priuatiuum in huiuſmodi compoſitionibus inuſitatum eſt Latinis. Sed hanc quæſtionem Grammaticis & Iureconſultis relinquo. Recentiores verò illos (Albertum & ſimiles ſcriptores) qui alaudam auem à laude nominatam aiunt, eò quòd mira alacritate pennis in aëre ſereno exertis muſicam & canoram ſe declaret (à laudato cantu ſic dictam inſinuantes) non poſſum non ridere. quomodo enim Gallicè aut Germanicè voci origo Latina quadraret? Rideo & Syluaticum qui alaudam interpretatur vpupam, quaſi verò omnem auem criſtatam vpupam eſſe oporteret. Differt ab alauda parcus, etiamſi quidam negant. eſt autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, ſubtus candida, cætera pauoni ſimilis, & criſta quoque, Hermolaus. *Parcus ab alauda differt.* Hanc auem recentiores *vanellum* vocitant, vt in litera *V.* docebimus. ¶ Alaudarium accipitrem, hoc eſt alaudas captantem, Galli vocant, ſua lingua *loyette*, quam etiam

Caßita. S. Martini auem vocari audio, colore fusco, à speruerio diuersam. ¶ Cassitam, pro alauda, media producta dicunt. *Nec sua luctificis caßitæ funera plangunt Vocibus*, Eobanus Hessus in translatione Theocriti. *Caßida verò, pro galea, media breui ponitur. Aurea cui postquam nudauit caßida frontem*, Propertius. *Aurea vati Caßida*, Virgilius 11. Æneid. vbi Seruius, Ex accusatiuo (inquit) Græco facit nominatiuum Latinum.

Corydelis piscis. ¶ Corydelis salsamentarius piscis est, quem nos cordyllam vocamus, &c.

Corydalis herba. ¶ De herba quæ corydalis vel corydalion vocetur, in *G.* dictum est. Nostri alaudarum flosculos appellant qui nascuntur cærulei pratis humidioribus quibusdam, ex genere paruo herbæ arthriticæ quam & primulam veris nominant, rari inuentu, cùm lutei passim vulgares sint.

¶ Epitheta. Κορυδαλλίδες ἐπιτυμβίδιοι, Theocritus Idyl. 7. aliqui sic dictas volunt, quasi circa sepulchra versari soleant. alij à colore φλογοειδεῖς interpretantur παρὰ τὸ τύφω. Sed magis placet causam huius epitheti ad fabulam referri recitandam in *h.* Καὶ παῖδας εἶχε λιτὸς κόμη θρέψας Λοφῶντας, καὶ πτεροῖσιν ἀκμαίους, de alauda author innominatus apud Suidam. ¶ Alauda galeata, Bapt. Fiera.

Nomina propria ab hac aue desumpta. ¶ Homines olim (inquit Aristophanes in Auibus) auium cognomina vsurparunt: & Philocles corydus nominabatur. vbi Scholiastes, nimirum quod capite superius acutiore esset, καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. nam deformem illum fuisse hominem in Thesmophoriazusis etiam indicat poëta. Κορυδεὺς (Κορυδὸς legendũ puto) & filij eius tanquam deformes in comœdiis traducuntur, Hesych. & Varinus. Corydeo deformior, prouerbium apud Apostolium, quòd Corydeus iste admodũ deformis fuisse perhibeatur. Corydos apud Athenæum insignis cuiusdam parasiti nomen est. Εὐκράτης ὁ κορυδὸς apud eundem legitur. Corydon nomen proprium est pastoris apud Theocritum Idyllio 4. & in Eclogis Vergilij. ¶ Perdices Athenis ab altera parte Corydali quæ vrbem respicit, aliam quàm in vlteriore vocem ędunt, Theophrastus vt citat Æthenæus. Corydalum autem vicum esse Atticæ suprà diximus. Stephanus Corydallum hunc vicum per λ duplex nominans in tribu Hippothoontide collocat: à quo tribulis dicatur Κορυδαλλεύς. Apud eundem Corydalla vrbs Rhodiorum est, gentile Κορυδαλεῖς. Chelidoniæ insulæ contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus duæ sunt: quarum vna Corydela (Κορύδελα) altera Menalipea dicitur, Idem. ¶ Κορυθαλλία Ἄρτεμις apud Athenæum memoratur.

Hortulanus auis alaudæ similis. ¶ *b.* Hortulanum auem quandam audio Bononiæ vulgò appellari, alaudæ magnitudine & colore, lautam & pinguissimam.

¶ *c.* Ἄειδον κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών: Theocrit. Idyl. 7. Vulgò quidam apud nos de Februario dicunt, ante meridiem dies adeò frigidos esse, vt plaustrum per gelu in orbita transeat, à meridie verò in eadem alauda lauet.

¶ *e. Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas*, &c. Alciatus in Emblem. ¶ Alexander Trallianus inter remedia ad colum, annuli ferrei circulum octangulum fieri iubet, & in octangulum inscribi, φεῦγε φεῦγε ἰοὺ χολὴ ἡ κορύδαλος ἐζήτε.

¶ *h.* Plinius quum fabulosa quædam à veteribus tradita scripsisset, subdit: Qui credit ista, etiam Democrito credet quum alia (fabulosa,) tum quæ de aue galerita priuatim commemorat, etiam sine his immensa vitæ ambage circa auguria. ¶ Lemnij corydos colunt propter vtilitatem quam ex eis percipiunt. eò quòd attelaborum (bruchorum de genere locustarum) oua perquirant & deuorent, τὰ τῶν ἀττελάβων εὑρίσκοντας ᾠὰ καὶ κόπτοντας, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. ¶ Οὐδ᾽ ἐπιτυμβίδιοι κορυδαλλίδες ἠλαίνοντι, (ἐρέμβοντι, ἐπὶ τ᾽ αὐλῆς πλανῶντι,) Theocritus Idyl. 7. de tempore meridiano loquens.

Fabula de alauda. similem fabulam aliqui de vpupa referunt. Habet alauda (inquit Galenus libro vndecimo Simplicium pharmacorum in capite cristam è plumis innatam, (λόφον ἐκ τῶν τριχῶν αὐτοφυῆ,) vnde occasio data est fabulæ quam Aristophanes Comicus describit, his verbis:

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, οὐκ πολυπράγμων. οὐδ᾽ Αἴσωπον πεπάτηκας·
Ὃς ἔφασκε λέγων κορυδὸν πάντων πρώτην ὄρνιθα γενέσθαι,
Προτέραν τῆς γῆς. κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρ᾽ αὐτῆς ἀποθνήσκειν,
Γῆν δ᾽ οὐκ εἶναι· τὸν δὲ προκεῖσθαι πεμπταῖον. τὴν δ᾽ ἀποροῦσαν
Ὑπ᾽ ἀμηχανίας, τὸν πατέρ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι.

Adscripsi aũt hos versus eò libentius, quòd apud Galenum nonnihil corrupti essent. Sensus est, Alaudam auem priorem terra enatam: vnde mortuo patre, quum vbi sepeliretur nõ extaret, nondum producta terra, illum in capite contumulârit. tumuli signum seu vestigium adhuc in ea spectari surrectum capitis apicem. Et hoc etiam Theocritum insinuasse aiunt (inquit Galenus) ἐπιτυμβίδιους κορυδαλλίδας scribendo, quasi parentis tumulũ in capite gestantes, (etsi aliqui, vt in *a.* retuli, hanc vocem aliter interpretentur.) Hæc eadem memini alicubi in Lexico Varini legere. Corydo igitur tanquam antiquissimæ auium in Auibus Aristophanis regnum decernitur. Cirin etiam auem, de qua inter accipitres scripsimus, parentem suũ in capite tumulasse quidam scribunt. ¶ Colænus quidam cõdidit Colonidas vrbẽ colonia deducta Athenis, corydo auicula duce vsus ex oraculo, Pausanias in Messenicis.

Prouerbia ex hac aue desumpta. ¶ Prouerbia. Corydalis (vel Galeritis) omnibus cristam inesse oportet, Πάσῃσι κορυδαλλοῖσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι. citatur ex Simonide & vsurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: Nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum, ceu perinde

secundum

secundum hominis naturam sit non carere vitio, vt galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi verba subscribam: Ἐπεὶ δὲ χρὴ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πᾶσι κορυδαλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατείᾳ συκοφάντην, hoc est, *Quoniam autem oportet, vt videtur, non solum omnibus galeritis cristam inesse, quemadmodum dixit Simonides: verum etiam omni democratiæ sycophantam.* Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, vix esse quenquam qui prorsus omni vitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre, Hæc Erasmus. Nos quidem supra ostendimus genus gregale alaudarum non esse cristatum. itaq; de illis non verum erit hoc prouerbium. ¶ Credebatur laurus efficax aduersus venena, inde iactatum vt qui se tutum approbare vellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id est, Laureum gesto baculum. cui ferè consimile prouerbium est de corydo aue nido gramen inserente aduersus animalium noxia, Ἐν κορύδου κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις, Cælius ex Geoponicis Græcis 1, 15. authore Zoroastre. In corydi nido intorta occultatur agrostis: adagij vsus est (vt inquit Alexander Brassicanus,) si quando significamus nobis non deesse tacita quædam & paucis cognita præsidia: quemadmodum corydus auicula agrosti occulto quodam aduersus ea quæ nocere possint amuleto vtitur. Simillimum illi quod Germani vulgò iactitant: **Er ist jhm wie ein Spieß hinder der Thür**, Eberh. Tappius. ¶ Inter indoctos (amusos) etiam corydus sonat, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται: quadrabit in quosdam qui apud idiotas audent sese velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues. id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato: Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Corydus vilissimum auiculæ genus, minimeq; canorum, strepit tamen vtcunq; inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Corydum auem minimè canoram esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Corydalis omnibus cristam inesse oportet. *In corydi nido intorta occultatur agrostis.* *Inter indoctos corydus sonat.*

Εἰ κύκνῳ δυνάται κόρυδος παραπλήσιον ᾄδειν, Τολμῷεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδόνισι·
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι, Ἶσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι, Erasmus.

Nos primum & secundum alaudæ genus supra à suaui vocis modulatione commendari, tertium verò ἄμουσον & ineptæ vocis esse docuimus. Aquilæ senecta, corydi iuuenta: Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης: de viuida viridiq; senecta, quæ præstantior sit aliquorum iuuenta. nam anus aquila præstat corydo auiculæ etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache: Πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ Κρείσσων, Erasmus. nam aquila vtcunq; annosa, quauis tamen aue præstantior est, Suidas.

Corydi iuuenta.

¶ Apologus. Cassita auicula est (inquit Grapaldus) quæ in segetibus diuersatur & nidulum struit, id fermè temporis cùm messis instat, pullos habēs iamiam plumantes. De qua Æsopus Phryx ille egregius fabulator lusit apologum, quem hîc nostris inserere operæpretium duximus. Cassita itura cibum pullis quæsitum, monet eos, vt si quid audiant, id cùm redierit, sibi referant. Interim aduentat dominus segetis illius: & filio, matura inquit, hæc operas postulant. idcirco in crastinum amicos adibis, & roga, veniant operam mutuam daturi, vt messis peragatur. Vbi rediit mater, renunciant omnia, & trepidi orant, vt sese auferat. Iubet illos cassita bono animo esse. nam si dominus (ait) ad amicos messem reiicit, crastino seges non metetur. Die igitur postero cassita ad pabula euolat, dominus frustra amicos præstolatur. Tum ille rursum ad filium: Amici nulli veniunt, quin potius imus & cognatos affinesque nostros oramus, vt adsint diluculo ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi cassitæ. Ea hortatur sint à metu ociosi, futurum vt necessarij fermè nulli obsequiales sint, aduertant modo si quid denuo dicetur. Orta luce proxima, & auicula in pastum profecta, affines opellam non præstant. Hinc dominus filio, Valeant (inquit) beneuoli cum propinquis, nosmetipsi cras metemus. Id quod vbi à pullis mater accepit: hora (inquit) iam est abeundi, nunc dubio procul messis peragetur. in ipso enim iam vertitur cuium est negotium, non in alio à quo petitur. Atque ita cassita cum pullis secessit, & seges demetitur. Et hic est Æsopi apologus de amicorum & propinquorum, vt Gellius (lib. 2. cap. 29.) notat, leui plerunque & inani fiducia. Vnde audenter dicere possumus, O amici, amicus nemo: ô affines, nulli affines: & illud ex oraculo quasi Delphico exiisse, Ne quid expectes amicos, ne quid cognatos, quod tu per te agere possis.

Apologus.

DE ALCYONE.

A.

ALCYON auis est marina, quanquam & amnes subit, Aristotele teste. nomen ei παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, quòd in mari pariat, vt Scholiastes Theocriti & Varinus scribunt, qua ratione aspirari debebat: & sanè cùm veteres quidam Latini, vt Varro in opere de lingua Latina, & Seruius in primum Georgicorum Vergilij, huic auis nomini ab initio aspirant, tum ex recentioribus eruditi quidam. Iuuenalis halcyonem nominat Satyr. 7. Non recipere flatilem in prima verbum alcyonas, auctor Eustathius est, etiam canone subiecto: quoniam *A* ante *L*, si sequatur *K*, flatilem non admittat, Cælius. Halcyonem cum aspiratione scribendum, ex Theocrito apparet, Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα. nam si non aspiraretur, non opus fuisset cappa, id est primam literam coniunctionis καὶ in χ, densam mutari, Io. Tortellius. Alcyon (inquit Io. Iouianus Pontanus lib. 1. de aspiratione) pro aue Græci non aspirant, licet fiat ab

Alcyon an aspirari debeat.

eo quod eſt ἁλς. illi enim vt Grammaticis placet, nunquam aſpirant *a* ante *l*, ſequente cappa. Chœroboſci grãmatici, qui Grecè de aſpirandis vocalibus ſcripſit, verba hæc ſunt: Alcyon verò etſi ab eo quod eſt ἅλς deriuatur, tamen quia ſequitur cappa, tenuatur: & ſimiliter præteritum ἅλτο, licet fiat à verbo ἅλλομαι (& ἁλτῆρες ab eodem verbo. *Vide* Etymologum.) Nam *a* ante *l*, ſequente conſonante ſemper tenuatur, niſi fortaſſe ſtatim ſequatur liquida. Nihilominus (inquit Pontanus) apud Theocritum eſt videre Græcos veteres huic nomini aſpiraſſe: ac licet ipſe viderim in vetuſtiſſimis codicibus noſtris huic nomini aſpirationem eſſe prænotatam, hodie tamen aſpirat nemo, & ſimiliter dictionibus alcedo, alcedonia, (de quibus plura ſuo loco,) Hæc ille. Varro quidem etiam halcedinem cum aſpiratione dixit: *Vide* infra in *a*. Eſt autem alcedo Latinis, eadem quæ Grecis alcyon auis.

Alcedo eadem quæ alcyon.

¶ Alcyon Arabicè ſecundum Auicennam vocatur *cheren*, Albertus. Alicubi tamen vbi apud Ariſtotelem alcyon legitur, Auicennæ translatio (quod Albertus fatetur,) habet *alchorab*, quæ vox coruum ſignificat. res ipſa quidem, hoc eſt per hyemem quatuordecim diebus operam dare (nido &) excludendis ouis, ad alcyonem pertinet, non ad coruum. Et mox, Alcyon (inquit Albertus) eſt auis nigra, non admodum magna: & forte hanc vocauit Auicenna coruum marinum propter coloris ſimilitudinem. ſed nigram eſſe alcyonem, falsò & ſine authore ſcribit. Et rurſus eodem capite, Alcyon eſt eadem cum alchorab marino, & ſecundum Ouidium & Homerum auis eſt Diomedis, rarò apparẽs, &c. Sed de auibus Diomedeis toto genere diuerſis, nos ſuo loco priuatim agemus. Alcyonem ignorauit Albertus dicens eam coruum marinum eſſe, Niphus. Apud Auicennę interpretẽ alcyonis ceu Græcum nomen in publicatis codicibus abſurdiſſimè legitur. Albertus cum alcyonis ſcripſiſſet hiſtoriam ex Ariſtotele vel Auicenna, mox ſubiungit: Alia autem auis eſt, quę vocatur Græcè *fauorath*, quæ eſt picus marinus & agreſtis, maior aliquantulum paſſere, &c. cùm & hæc & quæ ſequuntur omnia non minus quàm quæ prius de alcyone expreſsè ſcripſerat, alcyoni ſoli conueniant, & eadem fermè repetantur. Idem Ariſtotelis de alcyone verba recitans, cum cinnamomo aue eam confundit.

Diuerſæ autorum ſententiæ de alcyone quæ auis ſit.

Fui ego aliquando in ea opinione, vt auem quæ à barbaris iſpida nominatur, alcyonem eſſe coniicerem. quam ſententiam meam etiam doctiſſimus vir Guil. Turnerus Anglus tunc approbatam in ſuo de auibus libro publicauit, & illum nuper ſecuti Georg. Agricola, Eberus & Peucerus, idem tradiderũt, ſed cum diſtinctione, ac ſi hæc auis alcyon fluuiatilis eſſet, non autem marina: cùm veteres huius differentiæ non meminerint. nam Ariſtoteles ſcribit alcyonem auem marinam fluuios etiam ſubire: non autem diuerſam fluuiatilem à marina eſſe. Verum hæc ſcribo non vt coniecturam, cuius autor ipſe fui, refutem: neq; vt viris longè doctiſſimis aduerſer: ſed vt diligentius inquirendi occaſionem harum rerum ſtudioſis excitem. Hæc iam ſcripſeram cum Petrum Bellonium etiam diligentiſſimum virum in Græcia nuper aliiſq; remotiſſimis regionibus peregrinatum, ſimiliter iſpidam, quam ipſe vocat *martinet peſcheur*, id eſt apodem vel hirundinem piſcatricem, pro alcyone accipere cognoui. Idẽ iyngem auem in Atho monte Græciæ vulgò alcion nominari ſcribit. Alcyonem habemus in inferiori Germania in littoribus maris, & ad Hauelam flumen, vbi ab incolis vulgò impropriè Waſſerhünle dicitur, & aliquo modo propriè Eißvogel / quia glacioſa hyeme nidificat & excludit pullos. illo tamen nomine dicitur & alia auis, nempe quæ iſpida eſt, Chriſtophorus Encelius. Puto & anatis oceani genus roſtro mirabile, ab aliquibus vocari Eißvogel.

Iſpis an alcyon ſit.

¶ Ariſt. de hiſt. anim. 8, 3. aues quaſdam degere ſcribit circa fluuios & lacus, alias circa mare. Ex parydris & iuxta aquas dulces degentibus præter cæteras numerat etiam τὸ τῶν ἀηδόνων γένος, vt in exemplaribus noſtris habetur, Gaza & Niphus vertunt alcedonum, cum Græci luſcinias ἀηδόνας vocent: ſed illæ non degunt iuxta aquas. quare cùm vox corrupta ſit, apparet illos diuinaſſe legendum ἀλκυόνων. Albertus ex Auicenna hoc in loco habet ſcorahon, corruptiſſimam vocem. Alcyonum ſanè hoc loco nõ rectè legi etiam quæ proximè ſequuntur philoſophi verba indicant: Circa mare verò verſantur (inquit) alcyon (Gaza de ſuo inſerit, quoq;, nimirum ad excuſandum quòd proximè etiam alcedones inter παρύδρους nominarit) & carulus, (ſic Gaza κήρυλον reddit.) Abſurdum autem foret cùm prius alcyones nominaſſet inter eas quæ degunt circa dulces aquas: mox eaſdem primas nominat inter maritimas. quanquam enim (vt diximus) fluuios quoque ſubeat alcyon: primum tamen & pręcipuè maritima eſt, & à veteribus omnibus maritima nominatur. Kiranides eã in littoribus maris degere ſcribit. Suidas in voce Ἡμερινά inter aues maritimas numerat, his verbis: Θαλάσσια δὲ ἀλκυὼν, ἀηδὼν, κήϋκες, αἴθυιαι, &c. vbi rurſus mireris, quomodo aẽdõ maritima ſit, cùm in Ariſtotelis codice circa aquas dulces degẽtibus (vt iam dictum eſt) adnumeretur. Nos ſanè Ariſtotelis locum deprauatum eſſe coñiicimus: Suidæ falſum imitatione librariorum. Obiiciat aliquis Plinium quoq; libr. 10, cap. 32. vbi & reliquam alcyonis hiſtoriam ex Ariſtotele transfert, hæc verba interſerere. ſed forſan Plinij quoq; codex corruptus fuerit. Quod ſi quis iſpidam recentiorum pleraq; cum alcyone paria facere, vel omnino ſpeciem quandam alcyonis eſſe contenderit, hoc equidem illi conceſſero. ¶ Sig. Gelenius alcyonem auem in mari, eiuſdem generis eſſe putat cuius eſt auis circa aquas dulces vulgò Gyfytz dicta, de qua in Vanello dicemus, ſed hæc paſſere longe maior eſt.

Gyfytz.

¶ Cælius Calcagninus auem quæ à nautico vulgo (circa Italiam) hodie hirundo marina dicatur, alcyonem eſſe coniicit: paſſere (inquit) haud multò ampliorem, colore tum cœruleo, tum viridi, tum etiam leniter purpureo inſignem, eoq; non partiliter ita diſtincto, ſed ex indiſcreto variè toto corpore & alis & collo refulgentem, roſtro ſubuiridi & longo & gracili, querula admodum voce peruolantẽ maria, & in præruptis ſcopu-

De hirundine marina.

ſcopulorum nidificantē, cui præterea piſces in cibo ſunt, Hæc ille. Noſtri ab hac diuerſam hirundinem marinam vocant Seeſchwalb/quam ego meropem aut meropi congenerem eſſe puto, vt in illius hiſtoria dicam. Sed veram alcyonem pauciſſimis, præſertim mediterraneis, notam eſſe, mirum non eſt: quoniam (vt Ariſtoteles ſcribit) omnium rariſſimum vidiſſe alcyonem eſt: ferè enim circa Vergiliarum occaſum brumamq́; ipſam apparet: & vbi primum per portum non plus quàm nauem circunuolârit, ſtatim abit, vt nuſquam præterea videatur. quomodo Steſichorum quoq; eius meminiſſe notum eſt. Chærephon etiam apud Lucianum alcyonis cantum tanquam inauditum ſibi hactenus & peregrinæ auis miratur. Audio tamen in Græcia hodieq; agnoſci alcyonem, vulgari nomine φασιδόνις.

Alcedo rara auis quando appareat.

¶ Cerylus, κήρυλος, non alia eſt auis quàm alcyon mas, vt Antigonus, citante Varino, ſcribit, & alij authores: qui & ceyx appellabatur. *Vide* infra in *a.* Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum ſeneſcentes alcyonas vocari cerylos, Cælius: ſed perperam. dicendum enim, alcyones mares vocari cerylos, eoſdemq́; in ſenecta à fœminis geſtari. Κήρυλος, auis eſt fœmina, libidini dedita: aliqui alcyonem interpretantur, Heſychius. Alcedo apud mare verſatur, & carulus, Ariſtoteles de hiſt. anim. 8, 3. non quòd aliter quàm ſexu has aues differre exiſtimaret, ſed vt nomina vulgo vſitata non omitteret: ſic in eodem capite ficedulam & atricapillam pariter nominat, & alibi erithacum & phœnicurū, cùm iſtas aues non ſpecie ſed affectione tantum aliqua (colore) differre fateatur. Albertus eo in loco ex Auicenna corruptiſſimis nominibus pro alcyone habet *tharaglyon*, pro cerylo *kydeloz.* Niphus carulū putat eſſe auem, quæ ruſticè apud Italos *ciurlus* appelletur, quæ autem qualiſq; illa ſit, non explicat. Petrus Bellonius carulum Gallicè *caniard* interpretatur, nec aliud addit, niſi quòd delphini venationem ſequantur, & piſces deuorent, qui fugientes delphinū ſupra mare exiliunt. Sed Galli vulgò anatē marem *canard* nominant. Carulum marē alcyonem eſſe Ælianus quoq; agnoſcit: quanquam alibi alcedonem & carulum mutuo inter ſe amore teneri ſcribit: vbi diuerſarū ſpecie auium amicitias & diſcordias mutuas recēſet.

Cerylus eadem auis quæ Alcyon.

B.

Alcedo non multo amplior paſſere eſt, colore tum cœruleo, tum viridi, tum etiam leuiter purpureo inſignis, videlicet non particulatim colore ita diſtincta, ſed ex indiſcreto variè refulgens corpore toto, & alis, & collo. roſtrum ſubuiride, longum & tenue. Talis ſpecies eius eſt, Ariſt. Quod ad colorem, illum pro diuerſo ad lucem aut Solem conuerſione variare coniicio, & iridis colores quodammodo imitari, ſicut ſerici genus ab iſta colorum variatione apud nos denominatum. Similem colorem in vanello aue & coruo ſyluatico obſeruaui, & aliis quibuſdam. Agnoſcit autem hunc in alcyone colorem, quæ vulgo Italis quibuſdam nautis *hirundo marina* dicatur, Cælius Calcagninus quoq; vt in *A.* recitaui. quamobrem miror ab eo defendi Plinium, quem Ariſtotelis ſenſum hac parte non aſſequutum, ex ipſius (quæ hic ſubiicimus) verbis apparet. Alcyon (inquit) auis paulò amplior paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo (roſtro, Ariſt. quod magis placet) gracili ac procero. Et mox, Alterum genus earum magnitudine diſtinguitur, minores in harundinetis canunt: Calcagninus ſentit codices noſtros minus quàm Plinij emendatos eſſe, potius credendum quàm Plinium malè tranſtuliſſe: Ego verò contra ſentio. iudicabunt eruditi. Albertus quidem ea quæ ad colorem & roſtrum alcyonis pertinent, non vt Plinius, ſed vt codices noſtri habent, ex interprete Auicennæ repetit. *Plenumq́; querelæ Ora dedêre ſonum tenui crepitantia roſtro*, Ouidius 11. Metam. Ξουθαὶ ἀλκυόνες, id eſt fuluæ alcyones à colore in Epigrammatis cognominantur. ſed poetę non raro colorum nominibus impropriè vtuntur. Kiranides alcyonem auem valde ſpecioſam eſſe ſcribit, ſubcœruleam vel viridem, variam colore. Venetiis aues duas vidi vulgo *galberic* dictas, magnitudine vulturum, plumis eleganti varietate aſpectu iucundiſſimis, omninoq; ſimilibus huic aui quam Turnerus facit alcedinem, Fauconerus. Cætera leguntur ſupra in *A.*

Deſcriptio formæ corporis.

C.

Alcyon auis eſt marina, Suidas & alij, (vt ſupra in *A.* dictum eſt,) maris adeò amans, vt prope fluctus nidificet, pectus aquis aſpergat, caudā in terra ſicca imponat, Oppianus in Ixeut. Athen. lib. 8. Clearchū autorem adfert, piſcē adonidem ſiue exocœtum in littus aliquando vnà cum fluctu extra aquā ſe recipere, atq; inibi ſuper ſaxis quieſcere, & ſi vigilet aues παρευδιστὰς cauere, ne ab eis deuoretur. ſic autē vocat τοὺς ἐν ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένους, hoc eſt aues illas quę ſereno & tranquillo cœlo iuxta littus paſcuntur. vt cerylū, trochilum, & creci ſimilē elorium. Viuit ex venatione piſciū maris, Alber. ſubit & in amnes, Plin. in amnes longius aſcendit, Ariſt. Iupiter alcyones noctu paſci voluit, & circa ſtagnorum fluuiorumq́; maximè ſolitarias partes, ne hominibus moleſtæ eſſent, Oppianus. Τὸν δ' οἷα δύπτην (εὐκόλυμβον) κηρύλον διὰ στενοῦ Αὐλῶνος (θαλασσίου) οἴσει κῦμα γυμνήτην φάγρον, Lycophron. Κεάναντ' αἰγείροισι κατάσκιον, ἃς ἀπὸ νᾶμα Ξουθαὶ ἀφύσσονται χείλεσιν ἀλκυόνες, In Epigrammatis. ¶ Iupiter Ceyci & Alcyonæ eius vxori iratus, mutauit eos in aues ſingularē & diſiunctam vitā degentes, εἰς ὄρνεα χωρὶς ἀλλήλων βιοῦντα, Varinus. ¶ Halcyonē videre rariſſimū eſt (vt in *A.* etiā retuli ex Ariſt.) nec niſi Vergiliarum occaſu, (cū occaſu heliaco occidunt Pleiades, hoc eſt à quarto nonas Aprilis vêre, Alber.) & circa ſolſtitia brumámve, naue aliquando circunuolata ſtatim in latebras abeuntē, Plinius. ¶ Piſcibus (piſciculis paruis) viuit, Ariſtoteles & Kiranides. Ex alto in mare ſe immittit, Oppianus. rectà nimirū vt catarrhactes & aliæ quædam piſciuoræ aues. Carulum quidem deuorare piſces & παρευδιστὴν eſſe, paulò ante ex

Alcyon auis marina.

Quando appareat alcyones.

Victus.

Cantus. Athenæo repetij. ¶Scimus musicas esse alcedines, Ælian. Aues quæ suauius quàm alcyones cantillet, nemo vllas dixerit, Oppianus. Chærephôn apud Lucianũ suauem alcyonis vocẽ admiratur. *Littoraq; halcyonẽ resonant, & acanthida dumi*, Vergil. in Georg. Lugubrem reuera sonũ ab ea ædi testatur Chærephôn apud Luc. Alcedines à maritorũ obitu multo tẽpore lugent & se disperdunt. desituræ canere, *ceyx ceyx* aliquoties repetunt, atq; ita cessant. Porrò ceycis (maris alcyonis) vocem nunquã vel mihi vel aliis audiendã optârim. curas enim & mortes, & infortunia significat. quãobrem Iupiter eas nocte pasci voluit, & locis circa aquas maximè desertis ne quid hominibus molestę forent, Oppianus. Alcyonũ genus vnũ vocale est, alterũ mutum, vt ex Aristotele Gaza transtulit: *vide* supra in *A.* ¶Cerylũ aliqui auẽ masculum & libidinosum, alij alcyonẽ interpretãtur, Hesych. Ceryli, id est alcyones mares in coitu immoriuntur, Aristophanis Scholiastes: iã senes in coitu extinguuntur, Isacius Tzetzes. Fœtificat alcedo toto suæ ætatis tẽpore, parere nata menses quatuor incipit, Arist. Coniugis amans adeo est, vt non vno quopiam sed quolibet anni tempore cohæreat, congressusq; huius admittat, non per libidinem, quippe quę alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ quæ nuptam decet & amicitiæ studio, Plutarchus.

Coitus.

Nidificatio. ¶Nidificatio. Nidus (inquit Arist.) marinæ similis pilæ, & iis quæ à flore maris halosachne dicantur, (de halosachne dicemus infra in *G.*) sed colore leuiter ruffo, figura proxima cucurbitis medicinalibus iis, quibus collũ porrectius est. magnitudo maximis amplior quàm spongię, (hoc est, vt ego interpretor, maximus alcyonis nidus maximam spongiam excedit.) sunt enim alij maiores, alij minores, conseptus, stipatusq; vndiq; est, & crebro tum inani, tum solido constat. renititur ferramento acuto, vt vix possit discindi. Sed si vnà & ferro tundis, & manu collidis, facile perinde vt flos aridus maris (*holosachnã* dico) confrangitur. Os eius angustũ, quoad sit exiguus aditus, vt etiã si vertatur mare, influere nequeat. habet sua inania proxima cauis spongiarum. Ambigitur ex quanam materia cõponatur. Videtur tamen è spinis potius acus piscis constitui. piscibus enim alcedo viuit, Hæc ille. Nidi eius figura assimilatur figuræ pineali, aut ventosæ quæ habet collum longũ, Alb. Et rursus, Propter artificiosam compositionẽ materiæ, non facile ferro secatur, vt nux pinea, quæ ex lignis inuicẽ consertis componitur, quę facilius manu disiunguntur, quàm ferro scindantur. Sed Aristoteles aliter sentit, nempe nidum hunc si simul ferro cędatur, & manu atteratur & cõfrietur, (θραύειν enim & διαθραύεσθαι dicit, facile dissipari. Cæterum mare non intrat in nidum alcyonis (inquit Albertus,) quoniam introitus fit è materia per aquam intumescẽte instar spongiæ, & tumore suo claudente viam ne aqua ingredi possit: quæ tamen materia ab aue ingressura comprimitur, & aquam exudans aditum illi præbet. Et rursus, Nidum facit cauum instar cannę, ex materiæ simili ossi sepiæ (halosachnæ, Arist.) prędura, quę facile friabilis est, difficulter verò secabilis aut fissilis. Nidi alcyonum (inquit Plinius, admirationem habent, pilæ figura (nos pilam vel ballam vt vulgo vocant marinam vidimus, orbiculatam, & veluti ex festucis coalitam) paulum eminenti ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine. ferro intercidi non queunt, franguntúrq; ictu valido, vt spuma arida maris. nec vnde confingantur inuenitur. putãt ex spinis aculeatis, (lego aculeati, id est acus vel belonę piscis.) piscibus enim viuunt. Hęc ille. Rostro suo, nec alio instrumento, nidum fingit alcedo, imò nauis instar fabricat, opus euerti mergiq; fluctibus nescium. componit quippe deuincitq; conserẽs inuicem acus pisciculi spinas, ac rectis aliis ceu stamini, transuersas alias veluti subtegmẽ implicat, mox cõsertum recuruat, & in orbem reducit: ac sic coaptat deniq;, vt opus nauigij specie turbinatũ, ac qualo (κύρτῳ) propemodum piscatorio oblongiusculo simile euadat. perfectũ littori quò fluctus extremi pertingunt applicat. hic vnda molliter feriens, nondum firma satis hiantiaq; procellarum verbere deprehensa, sarcire docet: solida verò & iam cohęrentia constringit figitq; adeo, vt nec saxo nec ferro dissolui diffringíve facile queant. Qua quidem in re magna comprimis admiratione dignum ostiolum est, sic modificatum figuratumq;, vt hanc vnam subeuntem recipiat, cæcum cæteris & abditũ, ac aliud prorsus nihil admittens, ne vndarum quidem. Equidem arbitror nidum huius neminem non vidisse. mihi certe quoties vidi tetigíve, (vidi autem persæpe) istuc in animum subit dicere canereq; : *Talem quondam oculis Phœbea vidimus arce Deli*, corneam illam aram, inter septem, quæ vocant, mundi miracula celebratam: quæ quidam citra glutinum omne vinculumq; dextris tãtum cornibus coaptata ac commissa fuit, Plutarchus in libro Vtra animalium prudentiora, & Ælianus: Et eadem ferme rursus Plutarchus in libro de amore in prolem: & post cętera, Nidi orificium (inquit) ea commoderatione ad alcyonis magnitudinem factum est, vt aliud nullum animal neq; maius neq; minus id subire possit, sed aqua etiam (vt ferunt) ne minima quidem admittatur. Iam nido suo perfecto, circunlata in eo vndis, pullos nutrit, Gillius ex Æliano. dum nido vehitur, fœtificat, Volaterranus ex eodem. At non est verisimile nidum alcyonis in mari huc illuc iactari: quin potius saxo alicui proximè aquam (ita vt aquæ ἐποχεῖσθαι videatur) agglutinari. *Incubat alcyone pendentibus æquore nidis*, Ouidius. Alcyones supra aquam marinam oua sua in ipso mari (ἐν τῷ βυθῷ) posita incubant & fouent. alij verò dicũt in extremo margine maris, in arena oua ab eis foueri, Scholiastes Aristophanis in Ranas. De alcyonio medicamento quod ex nidis alcyonum & ceycum peti quidam existimarunt, dicemus infra in *G.* Nidos vt sibi struant alcyones, non vt cæteræ aues festucas è terra colligunt, sed marinas aliquot herbas, quales sunt fuci, algæ, ampelides, bostryches, otacides & aliæ, Oppianus. Halcyon in littoribus fœtus suos ædere solet. nam in arenis oua sua deponit, medio ferè hyemis, Ambrosius.

¶Parit

¶ Parit alcyon circiter quinq; oua, Aristot. Et alibi, Partus huic ouis maximè quinq; consumitur. Pariunt oua quina, Plinius. *Partus.*

¶ Alcyonei dies. Alcyon (inquit Arist.) circa brumam parere solita est. quamobrem quoties bruma serena existit, dies alcyonei appellantur, septem ante brumam, & septem à bruma, vt Simonides quoq; suo carmine tradidit: vt, Cùm per mensem hybernum Iupiter bis septem molitur dies teporis. clementiam hanc temporis, nutricem sacram variæ, & pictæ alcyonis mortales dixêre. tranquillum verò tantisper tempus efficitur, si ita euenerit, vt bruma austrina Vergiliis aquiloniis (τῆς Πλειάδος βορείου γενομένης) fiat. Septem primis diebus nidum conficere auem hanc fertur, reliquis septem parere, educareq; pullos. Dies alcyoneos fieri circa brumam, non semper nostris locis contingit: at in Siculo mari penè semper id euenit, Hæc ille. Sed libet etiam Græca Simonidis verba adscribere: Ω'ς ὁπόταν χειμέριον κατὰ μῆνα πινύσκῃ (temperat, castigat, πινυτὸν ποιῇ, σωφρονίζῃ) Ζεὺς ἤματα τεσσαρακαίδεκα, λαθάνεμόν τε μιν ὥραν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι, ἱερὰν παιδοτρόφον ποικίλας ἀλκυόνος. Solstitio (brumali) maximè sunt insignes halcyones. dies earum partus maria quiq; nauigant nouêre, Plinius. Et rursus, Fœtificãt bruma, qui dies halcyonides vocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maximè. In reliquis partibus est quidem mitius pelagus, Siculum vtiq; tractabile. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Fouent oua septem diebus, tunc pullos educunt quos alij septem diebus enutriunt, Ambrosius. Ante brumam septem diebus totidemq; postea, sternitur mare halcyonum fœturæ, vnde nomẽ hi dies traxêre, Plinius. Et rursus, Circa brumam plerisq; bis septem diebus halcyonum fœtura ventorum quiete mollius cælum: sed & in his & in aliis omnibus ex euentu significationum intelligi sydera debebunt, non ad dies vtiq; præfinitos expectari tempestatum vadimonia, Plinius. Sunt & sui in naturæ historiis felices in mari dies, à ventis qui consilescunt omnino alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos disceptatio cooritur, quinq; modo eos statuẽte Simonide, cui calculum adiicit Aristoteles, (sic apud Varinum quidem legitur, & Eustathiũ quoq;, sed falsò. idem locus apud Suidam corruptus est, qui Simonidem in Pentathlis, & Aristotelem in libro de animalibus, hos dies vndecim facere scribit. Sed Aristoteles ipse quatuordecim facit, & Simonides totidem vt supra recitauimus, & rectè à Plinio cõuersum est:) Samio verò Demagora septem, nouem autem Philochoro: aliis deniq; quatuordecim. Nec me fallit esse inter classicos (de Columella puto intelligit, cuius verba inferius recitabo) qui tradant, octauo calendas Martias esse alcyonios dies, quibus in Atlantico quidem mari summa notetur tranquillitas, Cælius. Α'λκυονίδες καὶ ἀλκυόνειοι ἡμέραι, αἱ εὐδιναί, νήνεμοι καὶ γαλήνην ἔχουσαι, Suidas. Iouem dicunt quindecim dies, vel (vt aliis placet) quatuordecim, tranquillos fecisse, vt alcyoni iuxta littora pariẽdi opportunitas esset: Vel alcyonides dies vocantur, septem ante huius auis partum & septem illum sequentes, Varinus. Α'λκυονίδας τ' ἂν ἤγεθ' ἡμέρας ἀεί, Aristoph. in Auibus: hoc est, & perpetuo alcyonios dies ageretis, ac totam hyemem placidã, non septem solum, vt nunc quidam esse dicunt, dies brumales tranquillos, Scholiastes. Alcyones pariunt septem ordine diebus, & educant fœtum. Fertur autem beneficium hoc (vt mare eis parientibus tranquilletur) Nereides in eas cõtulisse, propter insignem in maritum pietatem, (de qua dicemus in *a*) Oppianus in Ixeut. Alcyone pariente circa solstitia mare totũ tranquillum placidumq; sternitur, ita vt septem perpetuos dies ac noctes totidem media hyeme liberè nauigetur, omni tum per maria profectione longè quàm per continentem tutiore, Plutarchus. De hac maris admirabili per hoc tempus tranquillitate, si cui otium suppetit, Alcyonem etiam Luciani dialogum perlegat, quanquam nihil ferè quod non ex aliis authoribus hîc à nobis perscriptum sit ab illo tradatur. Οὐχ ὁρᾷς (inquit illic Socrates ad Chærephontem (ὡς αἰθρία μὲν τὰ ἄνωθεν, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος, ὅμοιον (ὡς εἰπεῖν) κατόπτρῳ; Similia de huius temporis tranquillitate Ælianus prodit. Halcyonei dies sunt à Virgiliarum occasu circa solstitia brumámve. Octauo calẽdas Martij Sagitta crepusculo incipit oriri, variæ tempestates, halcyonei dies vocantur, Columella lib. XI. Varro hebdomadon I. Dies deinde illos, quibus halcyones hyeme in aqua nidulãtur, eos quoq; septem esse dixit, Non. Marcellus. *Vide* infra in *H.h.* prouerbium Alcyonij dies. Albertus cur alcyones bruma nidificent, causam adfert raritatem corporis earum quod vehementer terreum sit, & æstate vehementer exiccetur, adeò vt semen habere non possit. in maximo verò frigore clausis vndiq; poris humidum induci ait: & non esse credibile alcyonem viuere posse in regione quæ excedat latitudinem quinti climatis propter nimium frigus. *De diebus Alcyoneis*

D.

Plutarchus alcyonem sapientissimum diuinissimumque marinorum omnium animal appellat. Quas enim luscinias (inquit) circa musicæ studium, quas hirundines circa indulgentiam (τῷ φιλοτέχνῳ, nisi quis malit φιλοτέκνῳ, vt proximè de columbis φιλάνδρῳ potius quàm φιλανθρώπῳ) quas columbas circa mariti amorem, quas apes summæ alcyonum industriæ conferemus? Miram earum circa nidificandum solertiam in *C.* exposuimus. *Alcyonis sapientia.*

¶ Mariti amans est adeò, vt non vno quodam, sed quolibet anni tempore cohæreat congressúsque huius admittat, non per libidinem, vt quæ alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ coniugalis & amicitiæ studio: Eundem grauem iam annis & ægrè sequentem, suscepta cura fert fouetque senem, (γηροφορεῖ καὶ γηροβοσκεῖ,) nusquam destituens, nusquam post se relinquens. Nam & humeris impositum (τοῖς ὤμοις, in dorso gestantes, Gillius ex Æliano. τοῖς πτεροῖς βα- *Mirus erga maritũ amor.*

ςάζουσι, Isacius Tzetzes, id est alis ferentes. sed melius dorso aut humeris ne alarum motus impediatur) circunfert vbilibet curatque, & adest in mortem vsque, Plutarchus. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum senescentes alcyones vocari cerylos. Cælius: sed ineptè, dicendum enim, alcyones mares vocari cerylos, eosdemque in senecta à fœminis gestari, vt ex Antigono citatur in Scholiis in Aues Aristophanis, & Varinus etiam scribit ex authoritate Pausaniæ. ¶ Si maritus obierit, fœminæ cibo ac potu omni abstinentes, multo tempore lugent & se disperdunt, &c. vt in C. relatum est.

E.

Ceyx infausta alcyonis vox. Alcedines à morte mariti lugubriter canunt, & desituræ canere, ceyx ceyx, aliquoties repetunt, atque ita cessant. Porrò ceycis vocem nunquam vel mihi vel aliis audiendam optârim. curas enim & mortes & infortunia significat, Oppianus in Ixeut. an verò ceycis, id est alcyonis maris vocem infaustam esse dicat, aut fœminæ luctuosum illum cantum quo ceyx ceyx aliquoties repetit, dubitari potest.

G.

Alcyonij quinq; genera. Alcyonij (inquit Dioscorides) quinq; cognoscuntur genera, primum quod densum, sapore acerbo, spongiosumque aspectu est: virosum itidem, ponderosum, piscoso (piscium putrium, Galenus) odore, quod copiosum in littoribus inuenitur. Secundum (oblongius, Galenus) concreti in hominis oculo vnguis (sic vertit Marcellus Verg. πτερύγιον ὀφθαλμικοῦ, malim penicilli ocularis, Galenus omittit,) aut spongiæ figuram habet, sine pondere, fistulosum, odore penè algoso. Tertium vermiculorum speciem ostendit, colore magis purpureo, (consistentia molle, Galenus.) quod quidam Milesium dicunt. Quartum succidis lanis simile, fistulosum, nec ponderosum est. Quintum fungorum figuram habet, sine odore & asperum: intus pumicis similitudinem aliquam, foris læuorem habet & acre est: quod plurimum in Bembico (Besbico, habet Græcus codex, & Stephanus) Propontidis insula nascitur, & gentis eius vocabulo maris spuma (ἁλὸς ἄχνη) appellatur. Primi & secundi ad smegmata muliebria (ad exterendum & inducendũ læuorem, Marcellus,) vsus est, cõtra lentigines, impetigines, (scabies, Galen.) lepras, vitiligines, nigredines, vultusq; & reliqui corporis maculas omnes. Vtile tertium vrinæ angustiis est, & concrescentibus in vesica arenis: præterea nephriticis, cutem subeuntibus aquis & lieni. Idem vstum ex vino (fuluo & tenui, Galenus) vtiliter cataplasmatis modo contra capilli defluuia, quas alopecias dicunt imponitur, eas explens. Vltimum dentifriciis accommodatum candorem dentibus affert. Miscetur & ad alia smegmata & psilothra addito sale. Si cremare aliquod eorum volueris, cum sale in crudum fictile cõiicito: lutoq; circumlito ore eius, in fornacem ponito: cumq; coctum fictile penitus fuerit, ablatum ex fictili alcyonium reponito & vtere. Lauatur autem cadmiæ modo, Hucusq; Dioscorides. Auicenna lib. 2. cap. 613. spumã maris nominat, Arabicè *zebd albhar*. Calfacit (inquit) & siccat abscessu tertio: abstergit & adurit. Duo spongiosa adhibentur ad abluendum, (abstergendum) & inter remedia bothor lactei & panni, & vestigiorum (macularum) in facie: cætera in psilothris. Planum (quod fungi speciem refert) medetur abscessibus qui clauis similes sunt: purpureum scrophulis, & podagræ cũ cera & oleo rosaceo, &c. vt Dioscorides. ¶ Galenus lib. x I. de simplicib. med. alcyonia (ἀλκυόνια) omnia abstergere & discutere scribit, acri & calida facultate prædita. Tertium præ cæteris tenuissimarum esse partium: quartum simile illi facultate sed non paulò imbecillius. quintum calidissimũ omnium, ita vt pilos deurere, & cutim vlcerare possit. Hoc Dioscorides (vt retuli) in Propontide halòs achnen vocari ait: cuius tamen Galenus in alcyonio non meminit, sed postea priuatim, *Halos achne, spuma maris.* Halòs achne (inquit) ceu spuma quædã est salis efflorescens, multò quàm sal tenuiorum partiũ. itaq; & attenuare & discutere eo multò validius potest. reliqua verò eius substantia ita vt sal astringere non potest. (Hę propemodũ vires sunt salis petræ hodie dicti, vt in locũ eius rectè substitui posse videatur.) Interpretes Latini *salis spumã* transferũt: non *florem maris*, vt Gaza, vbi Aristoteles ei alcyonis nidum cõparat, nec maris spumam, vt hodie quidam. etsi ἄχνην etiam Græci quidã Grammatici maris spumam interpretentur. Alioqui hęc vox significat minimas festucas (quas nostri similiter vocant Aglen) quisquilias, sordes, aceres, ἄχυρα. & metaphoricè minimas guttulas roris aut vini, inde apud poëtas δροσίαν ἄχνην, & οἰνωπὸν ἄχνην legimus, guttas scilicet dispersas minutatim: & κύματος ἄχνην apud Homerum, tenuissimam fluctuũ partem, siue spumam, siue cõspersionem guttarum. Et quoniam mare salsum est, quod ex aquamarina ad scopulos conspersa spumeo aspectu in eis concrescit, ἁλὸς ἄχνη vocatur, maris asperginem dixeris. Spumosa maris (salis) lanugo halos achne est (inquit Dioscorid. lib. 5. ἐπήνθισμα ἁλὸς ἀφρῶδες.) inuenitur in saxis. easdem sali vires habet. Videtur autẽ hæc tum viribus tum descriptione diuersa à quinto alcyonio, quod Dioscorides nõ vbiq; sed in Propontide tantum ab indigenis halosachnen vocari scribit. id enim corpus solidũ est fungorum figura. propriè verò dicta halosachne spumam & asperginem referre debet, consistentia nimirũ nitrosę illi parietum lanugini quam vulgò salem petræ vocamus, similis, Ε῎λυτο δὲ πάνθ᾽ ἁλὸς ἄχνη, Odyss. ε.

¶ Fit in mari & halcyoneum appellatum (inquit Plin.) ex nidis, vt aliqui existimant, halcyonum & ceycum: vt alii è sordibus spumarum crassescentibus: alij è limo vel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera: Cinereum spissum, odoris asperi: alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris vermiculi. Quartum pumicosius, spongiæq; putri simile, penè purpureum. Quod optimum, id est Milesium

lesium vocatur. Quò candidius autem, hoc minus probabile est. Vis eorum, vt exulceret, purgent. Vsus
tostis & sine oleo, mirè lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & sulphuris duobus obolis. Hal-
cyoneo vtuntur & ad oculorum cicatrices, Hæc ille. ¶ Apud Galenum in opere de medicamētorum *Medica-*
compositione sec. loc. diuersos alcyonij vsus à me obseruatos, hîc subiiciam. Alcyonium inter abster- *menta ex*
gentia pharmaca quibus attenuātur pili censetur, lib. 1. cap. 5. Idem miscetur remediis quæ ad alopecias *alcyonio.*
faciunt. præstat autem (inquit) in hunc vsum quod durius & asperius est: & rursus, vstum non vsto præ-
stantius fuerit. Ibidem Soranus alcyonium medicamento ad alopeciam composito adiiciens, id aqua
coctum vnà cum ficcis læuigari iubet. Crito etiam duobus ad achôras medicamentis hoc addit: & aliis
ad lichenes inscriptis tum simpliciter tum vstum. Alcyonium tum simpliciter tum torrefactum (in eo-
dem opere 4, 7.) medicamentis liquidis ocularibus Asclepiadæ ad ficosas eminentias ac omnem extu-
berantiam carnis seu callum admiscetur. ¶ Ad dentium dolores ex causa frigida: Suffito canis mortui
dentem ita vt fumus inde progressus ore excipiatur. pòst verò ipsum dentem vstum & modico aceto
tritum, calidum ore retinendum præbe, & dolore liber erit, poteris & alcyonium suffire, Aetius 8, 28.
Celsus alcyonio rodendi & exedendi vires adscribit.

¶ Nonnulli pharmacopolæ (inquit Antonius Musa Brasauolus) pro spongia re quadam vtuntur
intus lanosa, quam aliqui maris spumam arbitrantur, quoniam apud Dioscoridem halòs achne, id est
maris spuma, spumosa maris lanugo dicatur. At reuera non est maris spuma quām pro illa sumunt. Su-
spicatus sum aliquando vrticam marinam esse, quoniā si aperiatur internæ partes manum vrunt veluti *Vrtica*
in vrtica herba, quod in vetustiore obscurius, in recenti vehementius fit, sicut & in herba vrtica. Facile *marina.*
est autem spumam maris habere circa scopulos collisam. Sed re accuratius perpensa, inueni hoc quod
spumam maris vocatis, spongiæ figuram habens præduræ, aut pumicosum, veterum alcyonium esse.
Habent verò aliqui primam speciem spongię similem: alij quintā, quę pumicosa est. debebant autē seor-
sim haberi propter vires diuersas. Serapio cap. 388. alcyonium zebethalbahar nominat, interpres spumā
maris reddidit: vnde forsitan factum vt vulgò etiam à pharmacopolis sic nominaretur: reuera quidem
ex spumæ collisu fit. Cæterum salis spuma aut maris spuma, & alcyonium, quanquam res sunt diuersæ,
tamen ab eodem principio nasci, & viribus quodammodo conuenire certum est, Hæc ille. Alcyonium
omne hodie spumam maris appellant, excepto subrotundo (primo genere) quod ex figura pilam mari-
nam solemus nominare, (de qua nos plura inferius.) Theophrastus alcyonium pumicem nominat,
Georg. Agricola. Dioscorides quidem quinto generi intus pumicis similitudinem aliquam esse refert.
Lanuginosam illam pilam (inquit Cælius Calcagninus epistolarum libr. 12. in epistola ad Vincentium
Caprilem) quam ad me misisti, planè video non esse opus halcyonum, esse tamen halcyonæum (sic
ille scribit per æ diphth. in penultima) tecum sentio: vel quòd ex eo halcyones nidum struant: vel, quod
magis reor, quoniam eadem sit vtriusq; materia, & propè par opificium, sed hoc naturæ sponte cōcre-
tum. Nam quomodo in hoc nidulari possint halcyones? cui neq; aditus sit, neq; conceptaculum in quo
pulli ædantur, vel æditi alantur: præsertim quum Plinius, & ante Plinium Aristoteles, nidis halcyonum
os paulum eminentius, sed perquàm angustum tribuat. abest præterea huic durities ferro impenetrabi-
lis, abest rigor ille à spinis belones siue acus, ex quibus constant, contractus. Ad hęc nihil habet simile ad
medicorū cucurbitulis quibus est collum porrectius. Ergo hoc halcyonæū existimabimus, nō illud aui- *Halcyo-*
cularum opera confectum, sed quod intra fornacem excoctū deliciis fœminarum paratur, de quo lepi- *næum.*
dus poëta meminit, *Ore fugant maculas, halcyonea vocant*, (ἀλκυόνεια per ει diphth. in penult.) Hæc Calca-
gninus. Vidi ego frustum illius quam seplasiarij spumam maris appellāt, & eruditi alcyonium esse con-
iiciunt. id erat mali magnitudine (puto autem multò maiora reperiri) rarum, spongiosum, leue, friabile,
tenui quadam crusta albicante, qua integrum erat, obductum: colore intus ad ruffum & fuscum decli-
nante, gustu subsalsum, mandenti arenosum. Inerant intus corpuscula quędā oblonga, paulò solidiora,
albicantia. accensum nō ardet, sed pessimè olet. Videtur autem hoc primū esse alcyonij genus cum aliàs
tum fœtoris ratione. quanquā Georg. Agric. pilam marinam vulgò dictā, vt supra recitaui, primum al- *Pila ma-*
cyonij genus faciat, subrotundum id esse scribens, quod veteres non exprimunt, nisi quis Dioscoridis *rina.*
verba καὶ τῷ ἰδεῖν σπογγώδης, id est aspectu spongiosum, ita accipiat, pręsertim quum Galenus genus alte-
rum oblongius esse scribat. Sed demus esse rotundum, non tamen satis erit figura ad conuincendum
quòd res eadem sit. Ballæ (sic vulgò pilas nominant Itali & Germani) siue pilæ potius marinæ, exiccant,
& eundem ferè vsum, quem spongiæ, pręstant. Mentionem earum apud antiquos non reperi. (atqui A-
ristoteles, vt supra citauimus in C. alcyonum nidos sphæris, id est pilis marinis comparat.) Ego in spon-
giarum genere eas repono, quamuis zoophyta non sint, id est plantanimalia, vt spongiæ. Nam ex maris
spuma ad littora collisa & cuiusdam herbæ minutissimæ festucis fiunt. Nonnulli ex fractis spongiis & *Qua ra-*
spuma, alij arte faciunt ex glutino & taurinis pilis, ignaros pharmacopolas decipiētes. Cùm æstus & im- *tione fiat*
petus maris herbam in minimas festucas diuisam ad littora detrudit: conglobātur illæ immixta spuma, *pila ma-*
& ob motum supra littus ex fluctu collidente in gyrum tendunt & pilæ formam, Brasauolus. Idem verò *rina.*
alcyonij primam & vltimam speciem apud pharmacopolas reperiri ait, vt recitauimus, spumæ maris
nomine. Pila marina, quam inter scribēdum manibus tractabam, ex mediterraneo mari Gallico mihi
allatam, magnitudine malum æquabat, mole laxa & rara, exilibus pilorum instar & breuibus festucis

(nescio cuius marinæ herbæ)mutuò intricatis conferta, omnibus ferè vnius generis, fuscis, inodora, aut suo potius quodã odore non ingrato, insipidis ferè. festucæ illæ dentibus facile franguntur aut scinduntur, vt hac & aliis notis facile discernere sit à pilis animantium. nullum intus cauum, omnia vndiq; sibi similia, nec spumam nec aliam præter festucas illas substantiam reperi. Quòd si aliæ quædam præter has pilæ marinæ reperiantur, quas ipse nondum viderim (quãuis alias reperiri non puto) de illis mihi sermo non est. Nicolaus Myrepsus vnguento 78. contra lumbricos inscripto, admiscet pilam marinam vstam, vbi Græcè scribitur πάλε μαρίνας. reperitur autem (inquit) in mari rotunda, vt lana congesta. Et rursus in vnguento sequente, maris lanam rotundam eam vocari ait, vbi Leonhardus Fuchsius scholiastes: In hodiernam vsq; diem (inquit) deprauata voce ballam marinam vocãt pro pila marina. sic enim vocat Galenus lib. 1. de compos. medic. localiũ cap. 2. inquiens, σφαῖραν θαλασσίαν κεκαυμένην, vbi Cornarius quid sphæra marina esset ignorare se fassus, spõgiam transtulit. miscetur autem cum aliis quibusdam in vnguento Critonis ad capillorum defluuia. ¶ Sed locum obscurum apud Dioscoridem ferè prætereieram. Alcyonium secundum (inquit) κατὰ μὲν τὸ σχῆμα πτερυγίῳ ὀφθαλμικῷ ἢ σπόγγῳ ἔοικεν, &c. vbi Marcellus vertit, concreti in oculo vnguis (vt & vetus interpres apud Serapionem, Galenus hæc verba prorsus omisit) aut spongiæ figuram habere, id quod mihi ridiculum videtur. quid enim spongiæ vel alcyonio cum vngue oculorũ vitio, quem Græci pterygion vocant? Ego quanquã authorem non habeo, tamen re ipsa admonitus pterygion ophthalmicum hîc penicillum ocularem interpretor. nam & spongiæ genus mollissimum, è quo fiũt penicilli, vt docent Grammatici, penicillus dicitur. Penicillus igitur ocularis siue ex spongia, siue ex alia materia mollissima fuerit, aptus erit ad gramias & lippitudines abstergendas: in quem vsum etiam leporis pilo vel cauda vtebantur, vt docui in Lepore *E.* Quin & penicilla fiebant ex linteolis concerptis, vel medulla sambuci, vel spongia, vulneribus inserenda ne clauderentur, &c. ¶ Alcyonio nomen alcyones marinæ aues fecerunt, haud sanè quia ex earum nidis alcyonium mari innatet, sed quia ex eo mari innatãti & fluitanti halcyones nidos sibi ad fœturã faciant, Marcellus Vergilius. Alcyonium igitur aut mari innatat, aut in littoribus eiectum reperitur, vt de primo genere Dioscorides exprimit: quemadmodum & pila marina. alcyonum verò nidi, vt diximus, saxis adhærent. Grammatici Græci quidam, vt Hesychius & Varinus, alcyonium ineptè herbam quandam esse scribunt, vt etiam adarcen. Est autem adarce, vt Dioscorides prodit, veluti palustre quoddam alcyoniũ: nempe materia quædam concreta & subsalsa, in palustribus locis arundinibus & plantis quibusdam (χορταρίοις) circunadnascens, dum paludes resiccantur, Asij lapidis flori colore similis, tota verò specie alcyonio molli & inani. Acre est admodum, & calidum abscessu quarto, viribus etiam alcyonio præcipuè quinto respondens. Quinta alcyonei species, cuius Dioscorides meminit, in littoribus maris eiecta reperitur, quam incolæ Samothraciæ, Imbri & Lemni vulgò *arkeilli* nominant, abundat in Besbico Propontidis insula non procul sub Marmara, adeò vt naues inde onerari possent. venditur tamen satis magno pretio, propter mercatores & seplasiarios coëmentes: à quibus iam veteri nomine relicto propter leuitatem & similitudinem spumæ, vulgò spuma maris appellatur, Petrus Bellonius.

Cur Alcyonium dicatur. — *Adarce.*

H.

a. Cùm de muliere dicimus, hæc Halcyone (*vide* inferius in propriis) facit: cùm de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæ halcyones, Seruius. Alcyon auis, Alcyone verò cognomen Cleopatræ, Eustathius. sed Ouidius alcyone in recto singulari etiam de aue dixit: *Incubat alcyone pendentibus æquore nidis.* Alcyonum meminit Seneca in Agamemnone. τὰς ἄρσενας ἀλκυόνας, Isacius Tzetzes dixit. Ἀλκυονὶς diminutiuum est pro parua alcedine, Varinus. Halcyonis ritu littus peruolgans furor, (forte, feror,) Pacuuius. hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυὼν, à nostris halcedo, Varro. Et alibi, Halcedo quòd ea (Græcè) halcyone. Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone, Festus. Alcedonas nostri vocãt quasi algedonas ab algore, Hermolaus. Grammaticis quibusdam alcedo dicta videtur quasi algedo quòd frigidissimis temporibus nidificet: sed longè probabilius est à Græcorum alcyone descendisse hanc vocem. Sed absurdissimè author libri de nat. rerum, alcyon (inquit) quasi ales oceani: eò quòd hyeme in stagnis Oceani nidos facit & pullos educat. Nos Græcam originem ἀπὸ τοῦ ἐν ἁλὶ κύειν retulimus in *A.* Alcyoneus, id est vespertilio, Syluaticus & obscurus quidam barbarus in Synonymis nescio qua ratione. Ἀλκμὰν, ὄρνεον θρηνητικὸν, id est auis lugubris, Varinus: videtur autem vox esse corrupta pro ἀλκυών. ¶ Cerylus, id est alcyon mas, penultima correpta, per ypsilon in medio scribitur, accentus autem variat. Apud Comicum Aristophanem κηρύλος paroxytonum scribitur, & per lambda simplex in plerisque exemplaribus: Pausanias proparoxytonum facit & lambda duplicat, Eustathius & Varinus. Κηρύλος paroxytonum per η, in prima syllaba Doricum est: per ει verò diphthongum in prima & proparoxytonum, Atticum, vt ait Euphronius (in scholiis in Aues Aristophanis) sed verius est Æolicum esse hoc secundo modo scriptum: priore verò Doricam, Atticam & communem linguam pariter vti, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Didymus quidem putat (vt ibidem refert Scholiastes Aristophanis) nomen hoc secũdum naturam (id est ex proprietate etymologiæ) debere scribi κείρυλος. Iocatur autem poëta, & Sporgilum quendam tonsorem (κουρέα Græci ἀπὸ τοῦ κείρειν dicunt) κηρύλον cognominat. Euphronius ait dictum hoc apud Dores vulgatum esse, Βάλλε δὴ βάλλε, κηρύλος εἴην: quod & Suidas repetit: quo quid sibi voluerint non facile est coniicere: nisi forte idem quod perditissimus ille poëta in ipsa libidine mortem

Alcyon auis. — *Alcyone nomen mulieris.* — *Alcedo.* — *Cerylus.*

Margin section numbers: 1 (beside "vocat Galenus…"), 2 (beside "stergendas…"), 3 (beside "alcyonio molli…"), 4 (beside "num meminit Seneca…"), 5 (beside "est alcyon mas…").

tem sibi contingere optarint, vt quoniam semel moriendum esset, Epicuri de grege porci morte etiam Epicurea fruerentur. Cerylum enim, id est alcyonem marem in ipso coitu extingui in C. recitauimus Κήρυλος proparoxyt. scribitur apud Athenæum, & κήρυλοι apud Varinum. Κηρύλος, oxytonum, apud Theocritum & Lycophronem. Κίρυλος (in prima per iôta.) piscis quidā, & genus auis, Hesychius. apud Varinum per rhô duplex habetur κίρρυλος, quod minus placet. quāuis apud Hesychium quoq; sic scribi ordo literarum postularet. Κείρυλος auis quam aliqui κήρουν (Varinus habet κύρὸν. ego κεῖελ legerim,) Hesychius. *Vide* etiam supra in *A*. Κεῖελς auis est, accipiter vel alcyon, Hesychius & Varin. *Vide* supra inter Accipitres diuersos. ¶ Ceyx etiam, κήϋξ, alcyon mas nominatur. lege infra vbi Alcyones in auem transformatione scribetur inter propria. Halcyoneum appellatum (inquit Plinius) in mari fit ex nidis, vt aliqui existimant, alcyonum & ceycum. Aliqui ceyx per æ diphthongū scribunt. Porrò κὴξ vel καύηξ alia auis est, nempe larus vel cepphus. ¶ In halcyonum genere fœmina nuncupatur δάμαρ, id est vxor, vt est apud Lycophronem & exposuit interpres, Cælius. *Κίρυλος.* *Ceyx Alcyon mas.*

¶ Epitheta. Alcyones, mœstæ, dilectæ Thetidi, Ceycis (scilicet coniuges.) Nunc ego desertas alloquor alcyonas, Propertius. ¶ Ceyx, Trachinius, Oetæus. Εἰναλείη κήϋξ. Homerus. ¶ Κηρύλος δύπτης, (id est εὐκόλυμβος,) Lycophroni. ¶ Ἀλκυὼν, θρηνῶν μελῳδὸς, πολύθρηνος, πολύδακρυς, Luciano. Ξουθαὶ, in Epigrammatis. Ποικίλα, Simonidi apud Aristotelem: Gaza variam & pictam reddit. Πολυπενθὴς, Homero Iliad. 9. Σφῶν πελάγιος, Plutarchus de alcyone. Σπονόεντά τε φῦλα Ἀλκυόνων, Oppianus. Τανυσίπτεροι, Ibyco apud Athenæum.

¶ Deriuata. Ab alcedine, alcedonia, id est dies alcedonios dicimus. Ἀλκυονὶς, parua alcedo est: item adiectiuum fœminum. Græcis alcyonei dies ἀλκυονίδες ἡμέραι dicuntur, vt Luciano: & ἀλκυονίτιδες, vt Scholiastæ Aristophanis in Ranas: & ἀλκυόνειοι apud Suidam. *Alcedonia.*

¶ Propria. Ἀλκυονὶς & Ἀλκυονίτις, mater Alcyonis, Suidas. ¶ Ceyx Trachiniorum rex Luciferi stellæ filius, cùm Alcyonem Æoli filiam (vel Neptuni & Alcyones Pleiadis) vxorem duxisset, præ nimia superbia inter deos censeri, seq; Iouem, illam verò Iunonem vocari voluit. Deinde cùm ad Clarium oraculum de statu regni consulendum vxore prohibente nauigaret, indignatus ei Iupiter, nauim & ipsum in Ægeo mari perdidit. Tum Alcyone vxor viso mariti cadauere in littus eiecto, miserabiliter illum defleuit (παρὰ τῷ τύμβῳ, aliàs αἰγιαλῷ:) Iupiter verò eam (sic lugentem, alij præ impatientia doloris in mare se submersisse addunt) miseratus in auem eiusdem nominis mutauit: & Ceycem quoq; in eiusdem generis auem masculam quam cerylum nominant, alij adhuc Ceycem. Sunt qui scribant eos à Ioue irato necdum miserto in aues mutatos: auctaque pœna, vt hyeme tantum & circa littus maris parerent constituisse Iouem: demum verò cum fluctibus marinis oua sua confringi, nec vllam sobolis spem esse alcyon lugeret, tranquillos dies quatuordecim Iouis (Thetidis & Luciferi, Seruius) commiseratione, quibus illa & nidi structuræ & excludendis incubitu ouis operam daret institutos: qui hanc ob causam alcyonei dicantur, Hæc Scholiastes Aristophanis in Ranas, Varinus in voce Ἀλκυὼν & rursus in Εὐδιεινὴ: & in Ixeuticis Oppianus, & Scholiastes Homeri in nonum Iliados. Copiosius autem hæc omnia describit Ouidius libro XI. Metamorph. *Vide* Cæyx in Onomastico nostro. ¶ Sed alij aliter, vt subiiciemus. Probus Grammaticus primum Georgicorum Vergilij interpretans, Varia est (inquit) opinio harum volucrum originis, itaq; in altera sequitur Ouidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx Luciferi filius cum halcyone Æoli filia mutatus in has volucres. Idem refert halcyonem Scironis filiam latronis Attici Polyphemonis filij, quum pater ei præciperet vt quæreret maritum, arbitratam permissum sibi vt concumberet cum quibus vellet, ab irato patre deiectam in mare mutatam in hanc volucrem. Iccirco autem dilectas Thetidi poëta dicit has aues, quòd per septem dies quibus excludunt fœtus, in mari tranquillitas est vt tuta sit nauigatio, Hæc ille. Fuisse Alcyonei gigantis filias Alcyones Pausanias prodit, ac est ab Apostolio in Ionia repetitum, Phthoniam, aliàs Phosthoniam, Φωσθονίαν, Suidas in Φ.) Anthen, Methonē, Alcippam, Pallenen, Drimò, (aliàs Drymò,) Asterien: quæ à patris obitu ex Pallenæ (non Pellenæ vt Suidas habet) promontorio Canastræo (vel Canastro, apud Varinum non rectè scribitur Caistro) quod etiamnum sic appellatur, in mare se præcipites dederint: verum ab Amphitrite in auitiam gentem sint cooptatæ, ita vt mares ceryli dicantur, fœminæ verò à patris nomine alcyones, Cælius: & Eustathius, & Suidas qui testem huius fabulæ citat Hegesandrum. Alcyoneum (Ἀλκυονέα, vel vt poëta habet Ἀλκυονῆ) gigantem terribilem Hercules circa Isthmum Corinthi interemit, cum illac cùm bubus ex Erythea abductis transiret, vt canit Pindarus in Nemeis Carmine 4. Hunc ipsum Alcyoneum septem Alcyonum patrem, & Porphyrionis gigantis fratrem ab Hercule telis confossum Grammatici quidam tradunt. Ἀλκυόνος δ' ὃ ποόσον ἐπ' ἀλγεινὶ χετο κήϋξ, Theocritus Idyl. 19. Hercules occiso Cygno, Trachinen ad Ceycem venit, Cygni socerum, qui filiam suam Themistonomen ei locauerat, vt legimus in Periocha in Scutum Herculis Hesiodi. *De Ceycis & Alcyonis vxoris in aues transformatione.* *Alcyoneus gigas ab Hercule interemptus.*

¶ Dialogus Luciani extat de metamorphosi alcyonis, Alcyon inscriptus. Apud Varinum in voce Κήρυλοι, legitur Pausaniam condidisse Alcyones, huius inscriptionis librum. Proclus Diadochus Alcyonen numerat inter septem Atlantis filias Pleiadas: & quum alias aliis sphæris cœlestibus attribuat, vt Celæno Saturni, &c. Alcyonem ad Veneris sphæram refert, Cælius. Alcyone vna Pleiadum ex qua

Neptunus Irea sustulit, Gyraldus. Glaucum dæmonem marinum aliqui filium faciunt Anthedonis καὶ Ἀλκυόνας, Athenæus.

Historia de Cleopatra Marpissæ filia, quæ Alcyone cognominata fuit.

¶ Fuit & Cleopatra Marpissę filia Alcyone cognominata à parentibus, ad memoriam luctus quo mater affecta fuit Idæ mariti desiderio, cùm ab Apolline rapta esset, vt meminit Hom. lib. 9 Iliados, vbi Marpissam Eueninen, id est Eueni filiam cognominat. Κούρη Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης, Ἴδεώ τ', &c. de Cleopatra, quæ διώνυμος, id est binominis fuit, vt & Hectoris filius & alij duobus nominibus vocati, alterum quidem amicis tantum & intimis domi vsurpantibus, alterum verò cæteris communiter, Varinus & Eustathius. Ἴδεω genitiuus Ionicus est pro Ἴδου, à recto Idas: quod non animaduerterunt indoctiores quidam, Ideum non Idam eum appellantes: quos Pontanus etiam vir alioqui doctus in libro
de aspiratione secutus Ideum Marpissæ maritum non rectè vocat, & Marpissam ipsam Alcyonen co- 1
gnominatam fuisse non verè scribit: & an eadem fuerit Marpissa Eueni filia, Idæq; vxor dubitat, quum eandem fuisse constet. Sed illis in quibus errauit Pontanus omissis, ea dũntaxat quæ rectè ab eo prodita sunt recitemus: ita vt quæ illi desunt ex aliis authoribus suppleamus. Euenus igitur Martis filius, Ætoliæ rex, cum Marpissa eius filia propter formæ raritatem à multis peteretur, hanc procis conditionem proposuit, vt curuli certamine inito præmium illa victori cederet, victus verò capite plecteretur, quod domus suæ fastigio affixum penderet. Itaque pluribus interfectis Idas Neptuni filius, frater Lyncei, licet à multis Apharei filius haberetur, equis velocissimis à Neptuno patre acceptis puellam rapuit, conspicatus eam Dianæ festo die cum aliis virginibus choreis indulgere, (& in Pleurônem abduxit, Plutarch.) Quo cognito Euenus dolore atq; ira percitus, equos ascendit, Idam insequitur, quem vbi assequi posse
desperat, equis confossis, in Lycorman se fluuium, qui pòst Euenus ab ipso appellatus est, deturbauit, 2
cuius rei etiam Plutarchus meminit in libro de fluuiis. Idam autem voti compotem non passus est Apollo, (vt refert Lycophron) & ipse Marpissæ forma captus, quam etiam rapere cogitasset, securum abire: sed obuiam factus in itinere illum aggressus est. Sed nec Idas certamen detrectauit, sagittis eum impetere conatus. erat enim sagittandi peritissimus. Et cùm diu pugnatum esset, (inquit Pontanus: ex Scholiaste Homeri, cùm prius tamen alios secutos autores, Marpissam ab Apolline raptam abductáq; & compressam fuisse scripsisset,) Iupiter ægrè id ferens Mercurium misit qui prælium dirimeret, potestate facta Marpissæ, vt eius optio esset vtrum sequi ipsa vellet, quæ rem hanc animo voluens reputásq; sese mortalem esse, Apollinem verò deum, ac timens ne vbi vetula facta esset repudiaretur ab eo, decreuit potius Idam sequi mortalis mortalem. Et quoniam in magno luctu fuerat Ida marito suo charissimo formosissimoq; priuata, cùm à Phœbo rapta esset, filię postea supra legitimum nomen Cleopatræ 3
cognomen Alcyonæ adiecit, luctus sui memoriam in filiæ cognomine reponens, ab alcyone aue quæ & ipsa maximo luctu propter Ceycis mariti calamitatem affecta fertur. Nupsit autem Alcyone postea Meleagro, &c. Hæc ferè Põtanus ex Scholiis in nonum Iliados, & alij. Quod autẽ Apollo olim Marpissæ amore captus perhibetur, admirandæ eius pulchritudinis significatio est, quasi forma heroidi isti solaris, hoc est Sole digna & maximè spectabilis fuerit, Varinus in Εὐηνίνη: vbi Μάρπησσα in medio per η scribitur, vt apud Plutarchum quoq;, sed perperã. debet enim per iôta scribi cùm heroinam significat: Μάρπησσα verò per η mos est Pari insulæ à quo lapides excinduntur, Stephano: vnde Marpesiam cautem poëta dixit. Alcyon de aue dicitur, Alcyone de Cleopatra, Cælius & Varinus.

Alcyoneus filius Antigoni ex Demò.

¶ Apud Atheneum lib. 13. legimus Demò mulierem ab Antigono amatam esse, ex qua filium susceperit Alcyoneum, Ἀλκυονέα.

Alcyonia palus.

¶ Ἀλκυὼν, vicus quidam, δῆμός τις, Hesychius. Pausanias in Corinthiacis scribit se (prope Ler- 4
nam in Argiuo vel Mycenæo agro) vidisse Alcyoniam paludem: per quam (inquit) vt Argiui memorãt, Bacchus Semelen ab inferis ducturus, descendit. Polymnus ei descensum hunc ostendit. Alcyonia infinitæ est profunditatis: nec homo vllus reperitur qui ad fundum pótuerit vlla machina penetrare. Vnde & Nero multorum stadiorum funes connexuit, & plumbo appenso aliisq; instrumentis paratis, demisit, fundum tamen inuenire nullum potuit, &c. Transtulit hunc locum etiam Leonicenus in Varia historia.

Alcyoniũ mare.

Mare ab Antirrhio (quod in Ætolorum Locrorumque finibus locatum est) adusque Isthmum. Alcyonium vocatur, Crissæi sinus portio, ab Isthmo ad Araxum stadia xxx. supra distans, Strabo libro 8.

¶ Vespasianus Augustus vtebatur etiam versibus Græcis tempestiuè satis, vt de Cerulo liberto,
qui diues admodum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci, ingenuum se & Lachetem mutato nomi- 5
ne cœperat efferre, Ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖθις ὡς ἐξ ἀρχῆς εἰρήσῃ Κήρυλος, Suetonius.

¶ c. Ἀλκυόνες, αἳ παρ' ἀενάοις θαλάσσης Κύμασι στωμύλλετε Τέγγουσαι νοτεροῖς πτερῶν Ῥανίσι χρόα δροσιζόμεναι, Aristoph. in Ranis. Ὄρνις ἃ παρὰ τὰς πετρίνας Πόντου δειράδας ἀλκυὼν Ἔλεγον οἶτον ἀείδεις, Chorus in Iphigenia Euripidis. Ἀλκυόνες δ' ἐπὶ σοὶ οἰκτρὸν γόον ἀΐξουσι, Sibylla in Sardiniam insulam. Οὐδὲ τόσον γλαυκοῖς ἐνὶ κύμασι κηρύλος ᾆδε, Theocritus Idyllio 19. Ἢ τοὺς ἀλκυόνων παῖδας ἔτ' ἀπτερύγους, Hedyle poëtria de muneribus quæ Glaucus deus marinus Scyllæ quam amabat, attulerit.

Superstitiosa de hac aue.

¶ e. Alcyonis caput vel pennam vel ventrem si piscator gestârit, non frustrabitur piscatione, Kiranides. Auis ipsa in domo posita, seditiones & litem auertit, Idem. Si quis gestârit eius oculos nauigans in mari, non timebit tempestatem aut hyemem aut qualemcunque necessitatem. Gubernator quoq; si gestârit eos, securè & absq; hyemis afflictione gubernabit nauim, Kiranides. Cor alcyonis gestantem

gratio-

gratiosum, amabilem, pacificum omnibus & formosum reddit: ita vt vel in medio hostium tutus sit, & neq; tempestate neq; fulmine lædatur. debet autem consui in pelle eiusdem auis & in thalamum aureum imponi, Idem.

¶ *g.* Alcyon tota assa & comesta, dæmoniacos sanat, Kiranides. Alcyonis oculos linteo inclusos si quis capiti nimium dormientis apponat, depellet ab eo somnum, Idem.

¶ *h.* Hymnus in alcyonem sub Socratis persona à Luciano scriptus est in Alcyone dialogo.

¶ Prouerbium. Quod dixit in Cassina Plautus, Tranquillum est, Halcedonia sunt circa forum, *Prouerbium. Halcedonia sunt.* prouerbij speciem gerit, inquit Erasmus. significatur hac voce tranquillitas & silentium. Idẽ in Pœnulo, Nisi mihi illam tam tranquillam facis, Quàm mare est olim, quum alcedo pullos educit suos. Extat etiam in Græcorum commentariis huiusmodi prouerbium, Ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις. id est, Halcyonios agis dies, de tranquillam & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auibus, Ἀλκυονίδας τ᾽ ἦγεθ᾽ ἡμέρας ἀεί. *Alcyonei* Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoq; refert: *Non tepidum ad Solem pẽnas dies in littore pandunt Dilectæ Thetidi alcyones.* Meminit harum & Theocritus Idyllio 7.

Χ᾽ ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τὰν τε θάλασσαν, Τόν τε νότον, τόν τ᾽ εὗρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς Νηρηΐσι, ταί τε μάλιστα Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τε περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.

¶ Alcyonios dies discedentibus à se mari, aut eodem elemento reuersuris coniugibus & amoribus suis, amicæ & vxores precabantur, apud antiquos Græcorum & Latinorum poëtas, Marcellus Vergilius. Alcyonitides dies dicuntur, cum oua sua fouent alcyones, quod tempus ventorum vndarumq; tranquillitate celebratur, Scholia in Ranas Aristophanis. *Perq; dies placidos hyberno tempore septem Incubat alcyone pendentibus æquore nidis: Tum via tuta maris, ventos custodit & arcet AEolus egressu, præstatq; nepotibus æquor.* Ouidius Metam XI. Alcedonia dicuntur ab alcedine, sicut ab halcyone halcyonides, hoc est tranquilli dies quibus nidificant halcyones, Varro. Propertius tempestate vexatus lib. I. alcyones alloquitur & inuocat. Halcedo hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies halcyonios appellant, Varro. Sed copiosè de his diebus scriptum est supra in C.

¶ Emblema Alciati, cuius lemma, *Ex pace vbertas.*

Grandibus ex spicis tenues contexe corollas, Quas circum alterno palmite vitis eat. *Emblema Alciati.*
His comptæ halcyones tranquilli in marmoris vnda Nidificant, pullos inuolucresq; fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoq; fertilis annus, AEquorei si rex alitis instar erit.

DE ALVCONE.

ALVCO auis est nocturna, vt Gaza ex Aristotele reddidit pro Græca voce ἐλεός. Vnguibus aduncis, maior gallinaceo, picas venatur vt etiam vlula: cui & asioni specie quoq; similis est. Ἐλεὸς, auis quædam, & mensa coqui seu lanij, τράπεζα μαγειρική, Suidas. Videtur autem acui vltima ad differẽtiam vocis ἔλεος, quæ misericordiam significat. Ἐλειὸς (per ει diphthongum in penult.) accipitris genus, Hesych. & Varinus. Sed alias etiam nocturnas aues grammatici quidam cum accipitrum & aquilarum genere ineptè confundunt, vt docuimus in Chalcide supra. Vbi apud Aristotelem lib. 8, cap. 3. de anim. histor. ἐλεὸς legitur, Albertus (nimirum ex Auicẽna) habet aquila aleni. Sed glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς vocatur. Est & ἐλαιὸς per αι auis nomen, de qua dicam inter paros. Item ἐλέα, aut forte ἐλέα, parua est auis, quæ ἕλη, id est paludes inspectat ab arundinibus, voce proba, Aristoteli. Et forte aluco etiam Græcè ἕλεος cum aspiratione quasi ἕλειος, id est palustris dictus fuerit. nam vlulæ quoddam genus à paludibus, Germani etiam Maßhuw appellant: quod nomen aliqui etiam buteoni tribuunt, quòd is corporis specie aliquatenus vlulam aut bubonem referat. Italicè hæc auis nocturna vulgo nominatur *alocho*, vnde Gaza videtur formasse vocem aluco, quę apud veteres Latinos non reperitur: hanc auem aiunt magnam & ruffam esse: & aliam eiusdem nominis minorem cornutam, id est plumis vtrinq; ad aures cornuum instar eminẽtibus. Talis quidem est bubo, cuius iconem suo loco ponemus. Ololigus, id est luocalis auis, Syluaticus. *Ololigus.* apparet autem illum *luocalem* pro *alocho* vel *alucone* dixisse. sed ololygon apud Græcos variis modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, vt in Rana scripsimus, (nam Aristoteles ranarum marium vocem qua fœminas ad coitum alliciunt, ololygóna nũcupat, (etsi onomatopœia ipsa ad vlulam auem accedat. *Luocalis.* Aluco, vulgò *lucarus*, Niphus Italus. Λόκαλος legitur apud Aristotelem circa finem lib. 2. hist. anim. vbi Gaza vertit ciconia: quasi legerit πελαργός. sed apparet hoc nomen Italicum esse auis nocturnæ, ab aliquo forte adscriptum vt vocem *ascalaphon* interpretaretur, & à librariis postea perperam insertum. *Λόκαλος* Illyricè, *lelek*, Gelenius. Aliqui Germanicè interpretantur ein Eul / quod vocabulum vlulæ conuenit, quæ auis aluconi similis est specie naturaq;, & magnitudine æqualis.

DE AMPELIDE.

AMPELIDES, ἀμπελίδες, aues sunt quas nunc ampelionas, ἀμπελίωνας vocant, inquit Pollux. numerat autẽ eas inter aues cibo appetitas. Ἀμπελὶς nominatur etiã Aristophani in Auibus in Choro auium: meminit & Callimachus. Germani aues quasdam vocant Weinvögelin / hoc est vinearum aui-

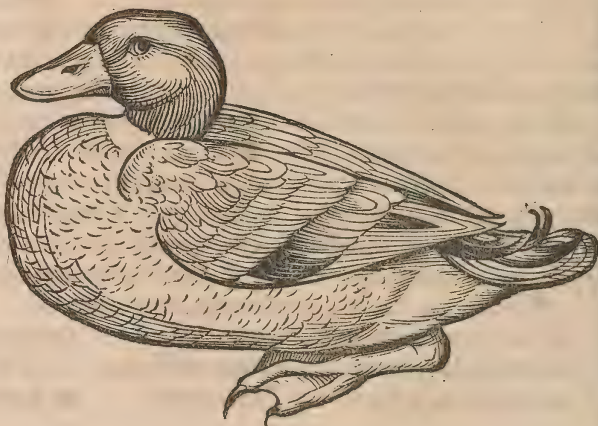
culas, de quibus in Rubeculis scribam. Iidem turdorum genus minimum vinearum aues, Weingart-vogel/nominant, nostri Winßlen. Hos forte Arnoldus Villanouanus frigellos nominat, cùm scribit: Frigelli sturnis similes in vineis reperiuntur, & racemis inebriantur. Ficedula quoq; auis non ficis tantum, sed & vuis vescitur, teste Martiali. Wottonus an eadem sit ampelis, dubitat. Κρηπὶς (inquit Pollux) placenta fiebat ex farina & melle, in qua impositæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ, quibus in cibo consumptis, placentam etiam ipsam in ius auium intritam (ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἐνθρύψαντες) edebant. Oppianus in Ixeuticis ampeliones leuissimas aues visco capi ait, ἀμπελίωνας scribens cum acuto in antepen. id quod magis placet quàm si ω circumflectatur, vt apud Pollucem. In eodem opere Oppianus ampelides nominat herbas quasdam marinas cum fucis & algis, ex quibus alcyones nidificent.

DE ANATE CICVRE, ET IN GENERE.

A.

Descriptio anatis domesticæ.

ANAS apud Auicennam *bath* per *t* aspiratum, & sine aspiratione *bat* apud Serapionem nominatur: à qua voce corruptæ mihi videntur istæ, *bar*, *barar*, *baltat*, *har*,: apud Syluaticum: apud quem etiam anax pro anas aliquoties legitur. Idem *burachet*, & *fengarion* & *ascebete* anatem interpretatur. *Besceher*, id est anas, vetus glossographus Auicennæ. *Adduuta* pro anate apud Albertum legitur vbi boscas comparatur anati ex Aristotele. Anas Græcè νῆσσα dicitur, νῆσσα κατοικίδιος de cicure apud Scholiastē Arati. Χλῶα rceentioribus Grecis, vt audio, aliis πα-

πίτζα vel pappos, de qua voce plura leges in ansere *A*. Italis *anatre*, *anadre*, *anitra*. Hispanis *anáde*. Lusitanis *aden*. Galli marem appellant *canard*, fœmellam *cane*, *canon* & *canichon* diminutiua sunt iisdē. Germani Endt/Ent/Ant/Antvogel: marem priuatim Entrich vel Entrach/ (aliqui Retschen / à voce quæ rauca est, fœminarum argutior. Vocantur tamen & anates feræ maiores Retschendten à nostris,) & Saxones eundem Erpell. Flandri anatem vocitant Aente vel Aende. Angli *duck*: cuius vocabuli origo Germanica est, & mergis potius conuenit. Illyrij *Kaczier*, Poloni *Kaczka*.

B.

Anas est auis (lato dorso, minor ansere, & maior pullo aquatico, [fulicam forte intelligit,] Alber.) aliquantulum maior (minor potius, Kiran. gallinæ magnitudinem ei adscribit) gallo. mas caput & collum viridis coloris habet, rostrum verò latum: & alas albo viridi nigroq; distinctas: torquem albū circa collum, pedes ruffos & latos ad natandum aptos, Author lib. de nat. rerum. Anatū omnium rostri pars siue lamina inferior, per medium vacua est, & oras tantum habet. medium tenui cute obtensa repletur, vt & aliæ aues forte, Gesn. Anas domestica & alba inuenitur, & cinerea, & compositi coloris ex vtrisq; dictis, vt etiam anser, Albertus. Alexander Myndius marem maiorem esse scribit, magisque varium, Athenæus: & eidem quod cæsium in oculis est paulò minus quàm fœminæ esse, vt Gillius ex Æliano reddit, sed ineptè. nam Athenæus lib. 9. non colore oculorum marem à fœmina distinguit, sed auem aquaticam quæ γλαυκίον ab oculorum colore dicatur, anate paulò minorem esse scribit. Masculis omnia membra præstantiora & colorata pulchrius tum in cicure tum in fero genere. Anatum circa superficiem corporis separati sunt musculi, quorum interiores albiores sunt: quod si exteriores liueant, quod vi frigoris fieri videtur, bonam æstatem secuturam rustici apud nos coniiciunt: quæ coniectura forte ex syluestri anatum genere certior habetur. Anates quædam candida tanquam zona cinguntur, ex pennis albis, vt Scholiastes in Aues Aristophanis refert: vnde iocus poëtæ, Καὶ νὴ Δί' αἱ νῆτταί γε περιεζωσμέναι Ἐπλινθοφόρουν. Sed talem in medio collo circulum anas fera maior habet, vt infra dicemus. ¶ Lingua in plerisq; anatibus propriè dictis vtrinq; videtur quasi plumas habere, & interius dētata esse asperiusculis vtrinq; eminentiis, vt in feris quibusdam anatibus obseruatū nobis est. ¶ Anati gula tota ampla est & lata, Arist. Quà intestinū desinit appendices paucas habet, & palmipes est, Idem. Auium palmipedum aliæ habent rostra lata, vt anas & anser, & omnia eorum genera. est enim rostri latitudo apta ad fodiendum & quasi cribellandum (euentilandum) lutum. aliæ acutum & longum, &c. Albertus.

C.

Anates in aquis versantur.

Anas circa lacus & amnes versatur, Aristot. qui & marinam eam alibi facit. Amphibiam vitam degit, sed in aquis quàm terra libentius. Aquis fluminum gaudet, difficileque sine his viuere potest, maximè

maximè cum cibos siccos ingurgitat, Author libri de nat. rerum.

Anates in aquis versantur.

Alites quædam quæ inclusæ aluntur non sunt contentæ terra, sed etiam aquam requirunt, vt anates, &c. Varro. ¶ In fluuijsq; natans forte tetrinit anas, Author Philomelæ.

Anatum vox.

Nostri per onomatopœiam de anatum gregatim vociferantium clamore verbum rätschen in vsu habent. alioqui anates mares peculiariter eodē vocabulo appellant, quorum vox rauca & grauis est, fœminarum argutior, vt quidam putant. sed Albertus contrarium scribit: In omni (inquit) anatum genere, vox fœminæ crassior est, maris acutior.

Cibus.

¶ Anates rostro fodiunt cœnum in aquis, vbi reperiūt radices herbarum, & semina plantarum aquaticarum, & vermes, & oua animalium aquaticorum, & alia huiusmodi quę sunt cibus anatum, Albertus. Anates domesticæ auena aut herbarum radicibus aluntur. Anates Ponticas edendis vulgò venenis victitare tradit Aul. Gellius: nostræ vermibus, pisciculis, lumbricis, gramine, herbis, limo, sordibusq; aquarū victitant, & venenata etiam quædam attingunt, vt araneam, lacertam, ranam rubetam, Georg. Fab. Delectantur in cibo herba anatina, quæ in superficie aquæ stagnantis ex Solis adustione nascitur: quæuis etiā reptilia & vermes & fœda quæcunq; deuorare gaudet, Crescentiensis.

Volatus.

¶ Anates solæ, quæque sunt eiusdem generis, in sublime sese protinus tollunt, atq; è vestigio cælum petunt, & hoc etiam ex aqua. itaq; in foueas, quibus feras venamur, delapsę solę euadunt, Plinius.

Libido & coitus.

¶ Mares aliquando cum plures fuerint simul, tanta libidinis insania feruntur, vt fœminam solam coëundo vicissim ac certatim occidant, Author libri de nat. rerum. Anas non ouat neq; pullificat nisi semel in anno, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem, Albert.

Oua gallinis supposita.

¶ Anatum oua gallinis sępe supponimus: è quibus pulli orti, primum aluntur ab ijs à quibus exclusi fotiq; sunt. deinde eas (pulli matres) relinquunt, & effugiunt sequētes, cum primum aquam quasi naturalem domum videre potuerūt, Cicero de nat. deorum 2. Super omnia est anatum ouis subditis gallinę atq; exclusis admiratio, primò non planè agnoscentis fœtum, mox incertos incubitus sollicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plin. Qui cupiunt anates mansuetiores habere, magisq; domesticas, ij quidem si circa stagna inuestigauerint oua, gallinisq; subiecerint, enutriuerintq;, cicures habebūt eas, Didymus in Geoponicis. *Vide* etiam infra in *E.* ex Columella.

Partus. Pulli.

Anas quasi conscia infirmitatis, quòd neq; terræ neq; aquæ suos fœtus credat, iuxta paludes & rigua parit, & statim à partu aquas petit, Volaterranus. ¶ Primū vt anas peperit (parit autem in terra extra aquam) propè aut stagnum aut paludem, aliumve aquosum locum, statim eius fœtus recondita quadam natura & propria aquam prosequitur, Ælianus. Et alibi, Anaticularum pulli primum vt lucem aspiciunt, continuò à partu natāt. Hoc apud eundem lib. 10. variæ historiæ Græcè sic legimus, Τὰ δὲ τῶν νηττῶν νεόττια, ὅταν ἴδῃ φῶς παραχρῆμα ἐξ ὠδίνων, νήχεται. Anatum pulli mox vt ouū exeunt, tanta agilitate vigent, vt etiam si matrem mori vel alienari cōtigerit, sine nutrice viuant, Author lib. de nat. rerum.

Morbi & remedia.

¶ Palumbes, &c. annuum fastidium purgant lauri folio: anates, anseres cęteræq; aquaticę herba siderite, Plinius. sed sideritis incertum & vagum nomen est, & diuersis herbis quarum vis esset ad vulnera ferro facta glutinandum attributum.

Sideritis.

Dioscorides triplicem facit, vnam marrubij, alteram filicis, tertiam coriandri folio. Plin. præterea latissimo folio sideritidis genus, quod & scopa regia nominetur, commemorat. Chamæpitys quoq; in Eubœa, vt refert Dioscorides, sideritis appellatur. Apud eundem inter nomenclaturas Achillei, helxinæ, & verbenacæ alterius sideritidem legimus. Ex his omnibus quænam aquaticis auibus conueniat sideritis, loco etiam aquoso nascens quærenda est. Infestantur anates, vt & anseres, pediculo sui generis.

D.

Mutua natūsympathia.

Aues quædam imitantur ciuilitatem gregaria conuersatione & defensione communi. itaq; facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, aut auium imaginibus iuxta retia, mox cum ad illas conuersandi gratia accesserint, retibus includuntur, vt grus, anas, & sturnus, & huiusmodi. Eædem defendunt se mutuò aduersus accipitres & aquilas.

Qua ratione anates aquilæ impetum effugiant.

Nam anates & cæteras palmipedes aquaticas, videmus visa aquila congregari simul in aqua, & cūm illa impetum fecerit ad rapiendum, demerso capite aquam spargentes in faciem aquilæ, accessum eius prohibere, Albertus. Cum aquila in anates (aut earum pullos) rapiendos inuolat, se intra aquam submersione abdunt, atq; infra aquam natando, ex alio loco extra aquam eminent. Quòd si aquila illuc quoq; incumbat, & instet, ij iterum demerguntur, atq; tandiu sursum deorsum commeant, dum aquila fuerit submersione suffocata, aut discesserit in aliam prædam. tum enim hæ deposito hostis suæ metu, ad summam aquam elatæ tursus natant, Ælianus.

Anas & gauia dissident.

Visa fugit nymphe veluti perterrita fuluum Cerua lupum, longeq; lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas, Ouidius Metam. x I. Anas, gauia (larus) & harpa inuicem dissident. quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. sed Plinius hunc locum transferens, aliter: Aquaticæ (inquit) anates & gauiæ dissident: Harpe & triorches accipiter (etiam dissident.)

Vulpes anates rapiunt.

Vulpes cum alias aues tum anates rapiunt.

E.

Qua ratione curentur & nutriātur anates.

Quæ de anatibus capiēdis apud authores legimus, ad syluestres referre placuit. cicures enim capi non opus est. Ex syluestrium autem ouis cicures nasci, si gallinis fouenda subijciantur, scriptum est in *C.* ¶ Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur vt anseres, Crescētiensis. ¶ Nessotropheij cura similis (vt anserum, inquit Columel. 8. 15.) sed maior impensa est. nam clausę pascūtur ana-

tes, querquedulæ, boſchides, phalerides, ſimilesq; volucres, quæ ſtagna & paludes rimantur: locus planus eligitur, isq; munitur ſublimiter pedum quindecim maceria: deinde clatris ſuperpoſitis, vel grandi macula retibus contegitur, ne aut euolandi ſit poteſtas domeſticis auibus, aut aquilis, vel accipitribus inuolandi. Sed ea tota maceries opere tectorio leuigatur extra intraque, ne feles, aut vipera perrepat: media deinde parte neſſotropheij lacus defoditur in duos pedes altitudinis, ſpatiumque longitudini datur, & latitudini quantum loci conditio permittit. Ora lacus ne corrumpantur violentia reſtagnantis vndæ, quę ſemper interfluere debet, opere Signino conſternuntur: eaque non in gradus oportet erigi, ſed paulatim cliuo ſubſidere, vt tanquam è littore deſcendatur in aquam. Solum autem ſtagni per circuitum, quod ſit inſtar modi totius, duarum partium lapidibus inculcatis, ac tectorio muniendum eſt, ne poſſit herbas euomere, præbeatq; nantibus aquę puram ſuperficiem. Media rurſus terrena pars eſſe debet, vt colocaſiis conſeratur, alijsq; familiaribus aquæ viridibus, quæ inopacant auium receptacula. ſunt enim quibus cordi eſt vel in ſyluulis tamaricum, aut ſirporum frutetis immorari, nec ob hanc tamen cauſam totus locus ſyluulis occupetur: ſed vt dixi, per circuitum vacet, vt ſine impedimēto, cum apricitate diei geſtiunt aues, nandi velocitate concertent. Nam quemadmodum deſiderant eſſe vbi irrepant, & vbi deliteſcentibus fluuiaticis animalibus inſidientur, ita offenduntur, ſi non ſunt libera ſpatia, qua permeent extra lacum. deinde per vicenos vndique pedes gramine ripæ veſtiantur. ſintq; poſt hunc agri modum circa maceriam, lapide fabricata, & expolita tectorijs pedalia in quadratum cubilia, quibus nidificent aues: eaq; contegantur interſitis buxeis, aut myrteis fruticibus, qui non excedant altitudinem parietum. ſtatim deinde perpetuus canaliculus humi depreſſus conſtruatur, per quem quotidie miſti cum aqua cibi decurrant. ſic enim pabulatur id genus auium. gratiſſima eſt & (eis) eſca terreſtris leguminis panicum & milium, nec non & ordeum: ſed vbi copia eſt (non eſt) etiam glans ac vinacea prębeantur. Aquatilibus autem cibis, ſi ſit facultas, datur cammarus, & riualis alecula, vel ſi qua ſunt incrementi parui fluuiorum animalia. Tempora concubitus, eademque cæteri ſylueſtres aliter (forte, eadem quæ cæteri [vel cæteræ] ſylueſtres alites) obſeruant Martij, ſequentisque menſis, per quos feſtucæ, ſurculique in auiarijs paſſim ſpargendi ſunt, vt colligere poſſint aues, quibus nidos conſtruant. Sed antiquiſſimum eſt, cum quis νησσοτροφεῖον conſtituere volet, vt prædictarum auium circa paludes, in quibus plerunque fœtant, oua colligat, & cohortalibus gallinis ſubiiciat. ſic enim excluſi educatique pulli deponunt ingenia ſylueſtria, clauſique viuarijs haud dubitanter progenerant. Nam ſi modo captas aues, quæ conſueuere libero victu cuſtodiæ tradere velis, parere cunctantur in ſeruitute, (quod & Didymus ſcribit vt recitauimus in C.) Sed de tutela nantium volucrum ſatis dictum eſt. Hucuſque Columella. Qui greges anatum habere volunt (inquit Varro 3, 11. de re ruſtic.) & conſtituere νησσοτροφεῖον, primum locum, queis eſt facultas, eligere oportet paluſtrem, quòd eo maximè delectantur. ſi id non, potiſſimum ibi, vbi ſit naturalis aut lacus, aut ſtagnum, aut manufacta piſcina, quò gradatim deſcendere poſſint. Septum altum eſſe oportet, vbi verſentur, ad pedes quindecim, vt vidiſtis ad villam Sei, quod vno oſtio claudatur. circum totum parietem intrinſecus crepido lata, in qua ſecundum parietem ſint tecta cubilia: ante ea veſtibulum exæquatum tectorio opere teſtaceo. In eo perpetua canalis in quam & cibus ponitur, & immittitur aqua. ſic enim cibum capiunt. Omnes parietes tectorio leuigantur, ne feles aliave quæ beſtia introire ad nocendum poſſit. id ſeptum totum rete grandibus maculis integitur, ne eò inuolare aliqua poſſit, neve ex ea euolare anas. Pabulum his datur triticum, ordeum, vinacei, vuæ, nonnunquam etiam ex aqua cammari, & quædam huiuſmodi aquatilia. Quæ in eo ſepto erunt piſcinæ, in eas aquam large influere oportet, vt ſemper recens ſit. Sunt item non diſſimilia alia genera, vt querquedulæ, phalarides, ſic perdices, quæ, vt Archelaus ſcribit, voce maris audita, concipiunt. Quæ vt ſuperiores, neque propter fœcunditatem, neque propter ſuauitatem ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues, Hæc Varro. Similiter ferè Didymus in Geoponicis, Anates (inquit) alendæ ſunt in locis muro cinctis, ne quo euolent. In media autem piſcina gramen eſt ſeminandum nutrimentumque in canalem plenum aqua inijciendum: triticum nempe, aut milium, aut hordeum, aut denique acini vinacei contuſi: (ὑγρὰ πεφυραμένα) interdum etiam locuſtas caridaſve (ἀκρίδας ἢ καρίδας) & ſimilia his lacuſtria ac fluuialia, quæ anates comedere conſueuerunt. Saginat autem ipſas vberior cibus, vt auium maximam partem. Varro de re ruſt. 3, 5. deſcribens operoſiſſimum ornithotrophēon, id eſt auiarium, Intra falere (inquit) eſt ſtagnum cum margine pedali, & inſula in medio parua. circum falere & natalia ſunt excauata anatum ſtabula. Et mox, Ex ſuggeſto faleris vbi ſolent eſſe peripetaſmata, prodeunt anates in ſtagnum, ac nant. è quo riuus peruenit in duas, quas dixi, piſcinas: ac piſciculi vltro ac citro commeant.

¶ Vtilitas anatum præcipua eſt è plumis.

Prognoſtica tempeſtatum. ¶ Mergi anatesq; pennas roſtro purgantes, ventum pręſagiunt, Plin. Anates alarum geſtu exultantes vehementem ventum prædicunt, Ælianus. Aratus hoc prognoſticon ad anates ſylueſtres refert. At ſi domeſticæ anates, inquit alibi, ſub tectum (ἐπὶ γεῖσσα) aduolent, & alas concutiant, τινασσόμεναι πτέρυγας, pluuiæ imminentis ſignum eſt. concutiunt enim illas (inquit Scholiaſtes) quòd aeris humiditatem ſentiant, vt & cæteræ aues humectatæ. Cum frequentes congregantur, aut ſe ſæpius lauant merguntq;, futuros denunciant imbres aut tempeſtates.

Carnes

F.

¶Carnes anserum & anatũ plurimum sunt in vsu, quoniam inter se parum distant, substantia, complexione & virtute. Humidæ valde, temperatè calidæ, duræ coctionis, mali succi, plurimarũ superfluitatũ, & humores corruptioni paratos generant. Nic. Massa in epist. Caro anatis calidior est omnibus carnib⁹ auium domesticarũ, Auic. & Serap. (hoc & alia quædã similiter de carne anseris apud authores scribuntur: nẽpe de vtraq; quòd sit calida, humida, crassa, dura, concoctu difficilis, excrementitia. Et quanquã indocti quidã interpretes Arabum anatem cũ ansere aliquando confundant: videntur hæc tamen ex æquo ferè vtriq; aui conuenire.) Anatis caro non multum differt ab anserina, sed calidior est, Platina & Bapt. Fiera. Anates excrementitiæ sunt, Psellus. Anatum caro durior est quàm gallinę, columbæ, &c. Galenus lib. 3. de alim. Refrigeratũ calfacit, vt quidam dicunt, & aliquando febrim inducit, Auicenna. Calida est valde. nã comedi de ipsa & calefacit me: & dedi de ea calefacto, & incaluit amplius: & rursus refrigerato, & calefacit eũ, Galen. de compos. catà gén*n*, vt citat Serapio. ego locũ hunc apud Galenum nusquã puto extare. Anates & anseres aues sunt calidæ & humidæ abscessu secundo, (quod & Auicenna scribit in fine secundi, Mich. Sauonarola) humidiores cæteris domesticis auibus (aliàs aquatilibus, Elluchasem.) Caro anatis calidior est, (& multũ nutrit) non tamen plus quàm caro gallinæ, Rasis. Frigida est & melancholica, Alb. Caro anatis & aquaticarum auium nimium humida est, Hippocrates vt quidã citant: & in eo similis ouillæ, Auic. fastidium inducit, Mich. Sauon. Crassior quauis auiũ domesticarum carne, Serapio. Durior quàm turdorum merularúmve aut paruarum auium caro. Wottonus. Minus dura quàm caro anseris, Alb. Humores auget excrementitios, Rasis & Elluchasem. Fastidium inducit, Rasis. febres breui tempore generat, Elluchasem. Alexander Benedictus in lib. de peste anatem damnat in cibo & earum pullos, quos Galenus (inquit) in primis coarguit. Carne etiam anatum & pullorum vtimur, quanquã difficili concoctu & tenaci, Crescent. Anates & fulicæ magis per autumnum conueniunt. sed corporibus temperatis nunquã expedit his vel illis vti, Arnol. de Villanoua in lib. de sanitate tuenda. Archigenes apud Gal. in opere de compos. medic. sec. locos 8, 4. inter cętera quæ stomachicis in cibo conueniant, anates quoq; numerat. Et M. Cato Censorius (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio macerari prohibens, ali iubebat oleribus & modica carne (σαρκιδίοις) anatis aut palumbi aut leporis. Atqui Elluchasem & alij medici pleriq;, carnes earum, eò quòd duræ & cõcoctu difficiles sunt, stomacho conuenire negant. Caro anatis admodũ humida est ac difficilis concoctu: colorem tamen & vocẽ clarificat, & flatus tollit. mollis (dura secũdum alios) & pinguis est, stomacho grauis, corpus roborat, Serapio ex Aben Mesuai. Auicenna anatis carnem obesare, flatus frangere, & vocẽ clarificare scribit: adipem verò coloris claritatem facere. Tarde à ventriculo descendit, & grauat illum, in primis verò anserina. Si tamen concoquatur harum auium caro plus nutrit quàm cæterarum, & impinguat, Auicenna. Coitum promouet ac genituram auget, Idem & Serapio. Plurimum nutrimẽtum confert, sed non tam laudabile quàm gallinarum & similium auium, Auicenna. Torminosis in cibo prodest, Marcellus. Pręferuntur anates & anseres in nido remanentes, (id est pulli harum auium, vt ego interpretor.) Corpus macrum obesant: sed excrementitio humore id replent. Noxa quæ ab eis in cibo sumptis fieri posset, emendatur inflatione boracis (nitri forte) in gulam earum priusquam occidantur. Succum gignunt phlegmaticũ: prosunt calidis & iuuenibus: & hyeme magis & ad Septentrionẽ regionibus quàm cõtrariis conueniunt, Elluchasem. Eligi debent iuuenes. Erunt autẽ meliores, si ante interfectionem insufflentur: itẽ si assentur vnganturq; oleo, & aromatibus condiantur, vt zinzibere rusticorũ, Mich. Sauon. Mediam inter iuuentutẽ & senectutem ætatẽ habeant, domesticæ tamen aquaticis & paludosis meliores sunt. Massa in epist. *Præstantior alis Est cibus. hæ prosunt moribus & Veneri*, Bapt. Fiera de anate. *Tota quidem ponatur anas: sed pectore tantum Et ceruice sapit, cætera redde coco*, Martialis. Anatem ceruice sapere Germani non iudicant, qui demisso in colla auiũ suffocatarum sanguine, vt Itali & Hispani, non delectantur, Georg. Fab. Auicenna alas tanquã leuiorem & meliorẽ in anate partem cõmendat. Idem, ventres earũ (inquit) suaues sunt: & hepata bona suauiaq; in cibo & boni succi. sed hoc anseribus potius cõuenire videtur. Adeps anatis impinguat, Auicenna. Anatis adipẽ Brudus Lusitanus addit decoctioni pullastræ in febri, nimirum humectandi gratia. Ventriculus eius plurimum nutrit, Idem.

De alimento ex carnibus anatis, quale sit.

¶Ex anatum genere quædam Germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant, Calepinus sine autore.

¶De ouis anatũ, dicã in Anserinis ouis ex Tacuinis medici Elluchasem. ¶Macrob. 3, 13. cœnam quam Lentulus flamen Martialis exhibuit describẽs, inter cætera anates nominat, & querquedulas elixas. Anates & anseres eligũtur cùm assantur (id est asse præferũtur hæ aues) & inunguntur oleo ad abolendum ingratũ odorem ipsarum. debent autẽ addi aromata, tũ propter odoris gratiam, tum vt crassities harum auium emẽdetur, Elluchasem. Anas elixari debet, Platina. Anas condimentis quibusdam farcta instar porcelli assari potest, vt docet Platina de honesta voluptate 6, 15. cuius verba recitaui in Sue G.

¶Ex Apicij de arte coquinaria lib. 6, cap. 2. In grue vel anate. Gruem vel anatem lauas, ornas & includis in olla: adiicies aquam, salem, anethum: dimidia coctura decoques dum obduretur: leuas, lauas, & iterum in caccabum mittis cum oleo & liquamine, cum fasciculo origani & coriandri: prope defrutum modicè mittis, vt coloret. Teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, caræнum, mel, suffundis ius de suo sibi, aceto temperas, in caccabum reexinanies vt calefiat:

De apparatu & cõdimento anatũ.

amylo obligabis: imponis in lancem & ius perfundis. In grue, in anate, vel in pullo. Piper, cepam ſiccam, liguſticum, cuminum, apij ſemen, pruna vel damaſcena enucleata, muſtum, acetum, liquamen, defrutum, oleum & coques. Aliter gruem vel anatem ex rapis. Lauas, ornas, & in olla elixabis cum aqua, ſale & anetho, dimidia coctura. Rapas quoq; vt expromari poſſint leuabis de olla, & iterum lauabis, & in caccabum mittis anatem cum oleo & liquamine & faſciculo porri & coriandri: rapam lotam & minutatim conciſam deſuper mittis, facies vt coquatur modica coctura, mittis defrutum vt coloret. Ius tale parabis: Piper, cuminum, coriandrum, laſeris radicem: ſuffundis acetum, & ius de ſuo ſibi, reexinanies ſuper anatem, & ferueat: cùm ferbuerit, amylo obligabis, & ſuper rapas adiicies: piper aſpergis & apponis. Aliter in gruem vel anatem elixam: Piper, liguſticum, cuminum, coriandrum ſiccum, mentham, origanum, nucleos, caryotam, liquamen, oleum, mel, ſinape & vinum. Aliter in gruem vel anatem aſſam. Eas de hoc iure perfundis. Teres piper, liguſticum, origanum: liquamen, mel, aceti modicum & olei: ferueat bene, mittis amylum, & ſupra ius rotulas cucurbitæ elixæ vel colocaſiæ vt bulliant: ſi ſunt & vngellę, coques & iecinora pullorum, in boletari piper minutum aſpergis, & inferes. Aliter in grue vel anate elixa. Piper, liguſticum, apij ſemen, erucam & coriandrum, mentham, caryotam: mel, acetum, liquamen, defrutum & ſinape. Idem faciet & ſi in caccabo aſſas. Hæc omnia Apicius. Præparantur diuerſimode ad comedendum. Aſſatione cum ſale, fœniculo, aniſi & etiam aliis aromatibus, vt cinnamomo, &c. Elixatione, prius in fruſta inciſas & vnà cum aromatibus in aqua cum aceto & ſale condiunt, donec perfectè in ſartagine decoctæ ſint, comeduntque ſic præparatas in prima menſa hyeme tantum. Maſſa in epiſt.

¶ Ex anatibus ſimiliter paſtilli parantur vt è gallinis ſeu pullaſtris, quibus tum calidis tum frigidis veſcuntur, vt in Gallina *F.* ex Balthaſaris Cellarij Magirico præſcribemus: ſed pro anatibus quidam inſuper cepas addunt. ¶ Anatis omnis caro & ſanguis in cibo conueniunt accipitri, Demetrius Conſtantinop.

G.

Remedia ex anate. Caro & adeps anatis in cibo quas facultates habeant, prædictum eſt in *F.* ¶ Ventris & inteſtinorum dolor in bubus ſedatur viſu nantium, & maximè anatis, quam ſi conſpexerit cui inteſtinum dolet, celeriter tormento liberatur. Eadem anas maiore profectu mulos & equinum genus conſpectu ſuo ſanat, Columella 6,7. & Vegetius Mulomedicinæ 3,3. Quod traditur in torminibus mirum eſt, anate (viuente, Marcellus) appoſita ventri tranſire morbum, anatemq; emori, Plin. Carnem etiam anatis in cibo torminoſis prodeſſe Marcellus ſcribit.

Ex ſanguine. ¶ Sanguis anſeris, anatis & hœdi vtiliſſimè in antidota miſcentur, Dioſcor. Anatis ſanguis recipitur in Zopyrion medicamentum apud Marcellum cap. 22. Aduerſus omnia mala medicamenta pollet ſanguis anatum Ponticarum. Itaq; & ſpiſſatus ſeruatur, vinoq; diluitur. quidam fœminæ anatis efficaciorem putant, Plinius. Apud Galenum lib. 2. de antidotis, leguntur aliquot diahæmaton inſcriptę antidoti, hoc eſt è ſanguinibus, quæ anatis ſanguinem (aliàs ſimpliciter, aliàs ſiccum & de anate recens occiſa collectũ) recipiunt: aliæ ſolũ, aliæ inſuper anſeris, hœdi, quædam & marinæ teſtudinis. Videtur autẽ melior anatis fœminæ, Damocrates ibidem in cuiuſdam antidoti deſcriptione. Panacia antidotus diahæmaton inſcripta inter Andromachi deſcriptiones pſeudepigraphus eſt, cum ſanguinis nullius in ea mentio fiat, niſi mutilati ſunt codices noſtri: Similis illi quidem eſt Damocratis quam diximus, paucis exceptis, in quam ſanguines diuerſi miſcentur. In antidotum diahæmaton ex Aſclepiadis deſcriptione anatis vtriuſq; ſexus ſanguis adiicitur, & præterea hœdinus ac anſerinus. Eodem in libro ab Andromacho ſcriptæ antidoti, altera Vrbani Indi, eoſdem tres ſanguines accipit: altera incomparabilis dicta, eoſdem, ſed anatis fœmellæ, & inſuper teſtudinis marinę. Scribonius Largus cap. 177. antidotum Marciani deſcribit, cui anatis vtriuſq; ſexus ſanguis, & anſeris maſculi. hœdiq; & teſtudinis marinæ admiſcentur. Mithridatis inuentum autumant ſanguinem anatum Ponticarum miſcere antidotis, quoniam veneno viuerent, Plin. Anates Ponticas dicitur edendis vulgò venenis victitare. Scriptum etiam à Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum Ponti regem medicæ rei & remediorum id genus ſolertem fuiſſe: ſolitumq; earum ſanguinem miſcere medicamentis quæ digerendis venenis valent: eumq; ſanguinem vel potentiſſimum eſſe in ea confectione, Gellius 17. 16. Ad pernicioſa medicamenta: Anatis (νήσσης, interpres non rectè tranſtulit fulicæ) ſanguis liquidus ex oleo potus ſeruat à potu venenoſi medicamenti, & à viperæ morſu liberat, Galenus Europiſt. 3. 282. Anatis ſanguis calidus (recens) vel ſiccus cum vino potus ſanat bibentem ab omni veneno: & à vipera morſos curat, & ſanitatem ac robur præſtat, & bonam valetudinem, Kiranides. Sanguis anatis aduerſatur omnibus venenoſis & mortiferis animalium morſibus, Galenus Europiſt. 2. 143. Ad deleteria letaliáve mirabile: Anatis ſanguinem cum vino bibendum dato, Nicolaus Myrepſus. Gualth. Ryffius in libro Germanico de liquoribus ſtillatitiis, Anatum ferarum ſanguis (inquit) variis venenis aduerſatur. itaq; antidotus è ſanguinibus dicta, cui hîc admiſcetur, loco optimæ theriacæ vſurpari poteſt, quod & Manardo Ferrarienſi viſum eſt. Hac nimirum occaſione aliqui excitati, in eundem vſum chymicis inſtrumentis puriorem huius ſanguinis partem vi ignis abſtraxerũt. Liquoris ita ſecreti ſeſcuncia aut vnciæ duæ potæ, venenis reſiſtunt: calculum etiam renum & veſicæ mirum in modum comminuunt, Hæc ille ex Hieronymo Brunſuicenſi, vt coniicio,

iicio. Autumnali tempore interficias anatem ſylueſtrem, collige ſanguinem & eundem in B. M. deſtilla. Huius aquæ manè & veſperi diebus quinq; continuis bibe pro vice tres vncias, & miraberis effectum in calculo. Ex manuſcript. incerto. *Vide* infra in Anatibus feris *G.* Sanguinem à cerebro profluentem anſeris ſanguis aut anatis infuſus ſiſtit, Plinius. Sanguis anatum, fel anſerinum contuſis oculis laudantur, ita vt poſtea hyſſopo (lego œſypo) & melle inungantur, Plin. Siſtit & anatum maſcularum ſanguis, Idem mox à remedio pro iis præſcripto qui cibos non conficiunt. *Mulcet adeps neruos & ſanguis viſcera ſiſtit*, Vrſinus de anate. ¶ Anatum iecinora iuuant hepaticos, (præſertim calidum & ſiccum iecur) Alex. Benedict. *Ex iecinore.*

¶ Anatis adeps præſtantior eſt quouis adipe: nō enim vllum inueni qui vel ſubtilior ſit, vel emolliat reſoluátve magis, Serapio ex Galeni opere de compoſ. medic. ſec. genera: vbi ego nihil tale reperio. coniicio autem interpretem anatis adipem pro anſerino ineptè reddidiſſe. Pinguedo anatis calida & ſubtilis eſt, Serapio. Mordicationes interiores (in profundo) corporis & dolores maximè ſedat, Idem & Auicenna & Galenus iuxta Serapionem, inter auium pinguia principatum tenet, Auicenna. ſed Galenus hunc anſerino attribuit. Coloris claritatem conciliat, Auicenna. Quidam ad ſplendorem faciei inducendum, putamina ouorum trita & ſemina melopeponum purgata pinguedine anatis excipiunt, illinuntq;. Idem pingue apud Nic. Myrepſum emplaſtro ad pleuritidem immiſcetur. Anatis adeps cum aliis in anſere exenterato aſſatur, &c. vt adeps defluens ad paralyſin vtilis colligatur. *vide* in Anſere *G.* Cum roſaceo coctus ſanguinem à cerebro profluentem ſiſtit, Plin. Adipes anatis, anſeris, gallinarum & alij quomodo debeāt curari & reponi, docetur in vulgatis Nicolai Præpoſiti codicibus, his ferè verbis: Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga à pelliculis, & pone in olla noua figlina, quæ non ſupra dimidium impleatur. hanc opertam in aliud vas calidiſſimum (vel aqua feruida plenum ſecundum alios) impone, & ſubinde id quod liquatum fuerit in aliud vas defunde, donec nihil amplius liquetur, & colatum in loco frigido repone. Sunt qui repoſituri modicum ſalis adiiciant. ¶ Antidotus Ecloge dicta, vtilis cæliacis & ſanguinem ſpuentibus, numero 330. apud Nicolaum Myrepſum, inter cætera anatis vuluam recipit. ¶ Morſibus venenatis vtiliter imponitur ſtercus columbinum vel anatinum, Arnoldus de Villanoua. *Ex adipe.* *Ex vulua.* *Ex ſtercore.*

H.

a. Anas Græcè νῆσσα dicitur, Atticè νῆττα, Heſychius. à verbo νήχεσθαι, quod eſt natare, Scholiaſtes Ariſtophanis & Varinus. Vel παρὰ τὸ νέω, νήσω, τὸ κολυμβῶ: ἐξ οὗ καὶ τὸ νήχω καὶ ἡ ναῦς, Euſtathius & Varinus. Νήσσας & κολυμβάδας aues, à quibus verba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deſcēdunt, Ariſtophanes in Acharnenſibus, Athenæo teſte. Τί φέρεις; Ὅσ' ἔστ' ἀγαθὰ Βοιωτοῖς ἁπλῶς, Νάσσας, κολοιοὺς, &c. Ariſtophanes vt iā citauimus. Anates Græci neſſas & necta vocant: quanquam necta magis eſt vt ſepta anataria ſignificēt, quàm anates ipſas, Hermolaus. Τὰ νηκτά τινες καλοῦσι νήσσας, Didymus in Geoponicis. Apud Nicoſtratum quidam ad cibum emi iubet νηττία, id eſt anaticulas. Νησσοτροφεῖον Varro & Columella dixerunt pro ſepto anatario. Glaucium auis eſt νησσοειδὴς, id eſt anatiformis, Euſtathius. Eſt & adiectiuū νησσαῖος, hoc eſt anatarius. Aratus νησσαίους ὄρνιθας dixit. ¶ Anas à natando, Varro. Recentiores quidam Albertus & alij, anatem maſculino genere protulerunt, quod non probo. Apud Creſcentienſem ineptè aliquando annates per *n* duplicatū ſcribuntur: ineptius etiam annetæ & annatæ. Anaticula diminutiuum apud Ciceronem de Finibus bonorum, recentiores grammatici interpretantur paruam anatem, aut potius aquatilem auiculam vulgò notam, anati forma perſimilem, ſed multò minorem. ego ſimpliciter pro anate parua aut pullo anatis accipio. nam & anguiculos, id eſt angues paruos ibidem nominat Cicero. Anaticulus etiam maſculinum legitur in Calepini dictionario, ſed ſine authore. Quod ad proſodiam, prima corripitur, *Tota tibi ponatur anas*, Martialis in hexametro. De ſecūda ex verſibus poëtarum certi nihil habeo. *Et anatis habeas vropygium macræ*, Martialis lib. 3. in ſenario iambico. *Aut anates aut coturnices dantur quis cum luſitent*, Plautus in Captiuis in Trochaico tetrametro. *Vtinam fortuna nunc ego anatina vterer*, Idem in Rud. ſenario iambico. Sed in omnibus iſtis quod ad carminis rationem ſecunda ſyllaba producatur an corripiatur nihil refert. mihi quidē longa videtur. ¶ Anatem morbum anuum, id eſt vetularum veteres dicebant, ſicut ſenium morbum ſenum, Feſtus. Anatarius quod ex anate eſt, vel quod ad anates pertinet, vt anatariæ plumæ: & anataria aquila Plinio, quæ anates venatur, Græci νησσοφόνον dicunt. Lacuſtres & riuularios quoſdam accipitres dicunt anatarios, Budæus. Similiter anatarium aucupem dixeris, qui anates aucupat. Poteſt & anatum cuſtos anatarius appellari, Anatinus. *Vtinam fortuna nunc ego anatina vterer, Vti poſtquam exiſſem ex aqua, arerem tamen*, Plautus in Rud. ſunt autem verba lenonis naufragi. Chirurgi apud nos vulgò roſtrum anatis vocitant, à ſimilitudine figuræ, inſtrumentum quo ſpinæ, aut ſi quæ faucibus inhæſerunt, extrahuntur. *Etymologia.* *Anas morbus anuum, id eſt vetularum.*

¶ Epitheta. Νῆσσαι οἰκουροί, Aratus ad differentiam τῶν ἀγριάδων. Fluuialis anas, Ouidius Metam. XI. *Non velox pennis, & pede ſegnis anas*, T. Veſpaſianus Stroza. Claudus, Vrſinus. Item ingluuioſus, pinguis, tumidus, mollis, latipes, apud Textorem.

¶ Anatina herba, *vide* ſupra in *C.*

¶ Νῆττα etiam nomen proprium eſt, Suidas.

¶ *b.* Anatibus ſimiles ſunt ad aues ſed minores, quas glaucia Græci vocant ab oculorum colore,

Boscas. *Fulicæ.*

Athenæus. Inuenitur & boscadis vnum genus maius anate, sed minus chenalopece. huc & phascades pertinent paulò grandiores quàm colymbi, cætero similes anatibus, Hermolaus. sed de anatibus feris diuersis mox singillatim agemus. Fulicæ sunt aues anatibus paulò minores, sed corporis forma consimiles, Seruius.

¶ *c. Buffones gigno* (anas loquitur apud Io. Vrsinum) *putrida tellure sepultus.* (melius, *sepulta*) *Humores pluuij forte quod ambo sumus. Humet is & friget, mea sic vis humet & alget, Cùm perit in terra qui prius ignis erat.* Glaucam cithariſtriam alij ferunt canem, alij anatem, (χελὸν, id est arietem) alij anserem amasse, Ælianus in Variis.

¶ *e.* Aut anates, aut coturnices dantur (patriciis pueris) quibus cùm lusitent, Plautus Cap.

¶ *f.* In conuiuio Attico apud Athenæum erant tredecim νῆσσαι e Salamine, λίμνης ἐξ ἱερῆς μάλα πίονες.

Anas Neptuno sacra. *Anates domesticæ subito efferatæ, futuras calamitates portendunt.*

¶ *h.* Anas Neptuno sacra est, Athenæus: deo humoris scilicet auis quæ humore & natatione gaudet, Eustathius & Varinus. Si quis hactenus Neptuno suem sacrificauit, posthac anati triticum immolet, Aristoph. in Auibus. ¶ Anates domesticas circa annum à nato Christo M.LXXXVII. cum gallinis, anseribus, pauonibus, & aliis auibus hominum vsibus subiectis, domesticæ mansuedinis oblitas, vt & subitò efferatas, syluas petiisse, in Vindelicis Annalibus legitur. Secuta infelix promiscuæ multitudinis in Syriam nauigatio, domi fames & pestis. Quod etiam in canibus, equis, asinis, bobus ante bellum sociale in Latio accidisse, D. Augustinus testatur.

Emblema.

¶ Emblema Alciati sub lemmate *Dolus in suos.*

Altilis allectator anas, & cærula pennis
Congeneres cernens volitare per aera turmas
Prætensa incautas donec sub retia ducat.
Perfida cognato se sanguine polluit ales,
Adsueta ad dominos ire redire suos,
Garrit, in illarum se recipitq́; gregem:
Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.
Officiosa aliis, exitiosa suis.

DE ANATIBVS FERIS, ET *primum in genere.*

A.

ANATES feras, syluestres siue mansuetas, quæ vagantur liberè, Aratus νήσσας ἀγριάδας vocat, Scholiastes ἀγρίας & ἀνημέρους νήσσας: interpretatur autem aues marinas quę in insulis degant, quasi νῆσσαι ἀπὸ τῶν νήσων, id est ab insulis dictæ videri possint. Cæterum in sequentibus etiam νησσαίους ὄρνιθας vocat Aratus, non quidem insulares aues, (sic enim per σ simplex scribi oporteret) sed anatini generis, hoc est νησσώδεις, vt sit adiectiuum à νῆσσα. Germani vocant wilde Enten: & cæteræ nimirum linguæ omnes similiter: id est anates sua quæque dialecto, syluestrium differentia adiecta. In harum descriptione, præsertim syluestrium, vir longè doctissimus diligentissimusq́; Georgius Fabricius, plurimum me adiuuit, & in reliqua etiam vniuersa animalium historia multa communicauit. Ego pro consuetudine mea, vt hominem gratum decet, vbicunque aliquid eorum quæ ad me scripsit commemorabo, nomen eius semper adiiciam.

B.

Descriptio anatis feræ.

Heluetia nostra plurimis aquaticarum auium & anatum generibus abundat, propter lacuum & fluuiorum copiam. Anatum syluestrium (inquit Albertus) apud nos multæ differentiæ sunt, sed omnes conueniunt rostri ac pedum figura. rostrum omnibus latum, serratile, non nimis longum, & valde apertum (patulum) ad cribrandum lutum. pedes ruffi, digiti membranis iuncti ad natandum aptis. ¶ Ego cùm nuper querquedulam dissecarem, appendices intestinorum binas reperi, eo situ vt interuallum inter anum & initium appendicum (quæ retrorsùm vertebantur quinq; digitos longæ) quatuor digitorum esset.

Diuersæ anatum ferarum species.

¶ Quæ sequuntur omnia ex obseruationibus Georg. Fabricij sunt. Anates omnes palmipedes sunt & latirostræ, exceptis generibus tribus, quæ palmipedes quidem sunt, sed rostra acuta habent, quæ inter mergos referemus. Latirostris omnibus in extremitate corneus quasi vnguis est, quo cibos apprehendunt. Dentium loco circa rostrum striæ asperiusculę. Membranæ pedum in extremo omnibus serratæ. ¶ Differunt inter se coloribus, qui speciatim deinceps explicabuntur in singulis. Aut corporis quantitate, vnde magnæ, mediocres, & paruæ, tam propriis nominibus, quàm communi quæq; appellari potest, excepto mergulo, qui est minimus. Aut grauitate aut leuitate corporis, quod discrimen ex superiore oritur, & ab Aristotele non est prætermissum. Aut etiam partium singularum diuersitate, vt rostris, capite, alis, pedibus, cauda. Rostris, vnde latirostra & longirostra, item mustelaris, clangula, fuligula, fistularis. Capite, propter cristas, vt longirostra, mustelaris, raucedula: propter colorem, vt mustelaris, & mergus ruber: propter magnitudinem, vt anas, magna, clangula, mergus ruber. Alarum firmitate, vt clangula: longitudine, vt alticrura: breuitate, vt mergulus. Colorum in alis vt pulchritudo maxima, ita & diuersitas maxima. Pedibus vniformes sunt, præter mergulum. Croceos pedes habent, anas

magna

magna & latirostra & longirostra: luteos, mediocris & strepera: flauos, clangula, iuncea, & vterq; mergus: albos, alticrura. Caudis æquales sunt, præter eam quæ ab acuta cauda nomen traxit, & mergulum.

C.

Anates differunt inter se vocibus: vt fistularis, strepera, raucedula, cercia, muscaria. à cæteris item volatu. nam aliæ in sublime feruntur tardius: aliæ celerius. mergulus ob alarum breuitatem potius salit quàm volat, Georg. Fabricius. ¶ Anatum ferarum & mergorum genera apud nos hyeme tantum reperiũtur: quæ in Italia, vt Ferrariæ & Venetiis, æstate etiam & autumno vidi. *[Quo tempore reperiantur anates feræ.]* Anates (feræ scilicet) quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Aquatiles volucres temporibus hybernis se conferunt ad lacus & fluuios in austri partibus sitos, qui frigore non cõgelant: aut ad aliquam fluminum partem cui aqua non conglaciat: vt ardeolæ, mergi, anates immansuetæ, querquedulæ, &c. Georg. Agricola. Hyemis tempore, aut in ripis fluuiorum, aut piscinarum aggeribus, aut paludũ frutetis latêre: aut syluarum propinquitates, hortorúmve vicina præsidia petere deprehensum est: aliqui migrare eas persuasi sunt, Georg. Fabricius. *[Vbi degãt hyeme.]* Anates anseresq; feri quomodo cum ciconiis migrẽt in Lyciam, atq; illic circa Xanthum fluuium aduersus coruos, cornices, vultures aliasque carniuoras aues pugnent, in Ciconia *C.* ex Kiranide recitaui. ¶ Graminis genus angustis perpetuò foliis virens stagnantibus aquis innatat. pascuntur eo anates syluestres, Tragus. hanc herbam anatinam Crescentiensis vocat: *vide* supra in Anate *C.* *[Quibus vescãtur.]* Anates Ponticas veneno viuere autumant. Anatum syluestrium oua si incubantibus gallinis exclusa fuerint, anates inde cicures nascuntur, hoc est quæ facile mansuescant.

D.

Anates feræ nostri lacus noctu sæpe transuolant ad vicinum fluuium Silum, tanquam tutiores illic à vulpibus & lutris futuræ, vt audio.

E.

Canes aquatici non quadrupedes tantum, vt castores, lutras, sed aues quoq; aquaticas & anates venantur, vt scripsi in Castore *E.* *[Qua ratione capiantur.]* Quomodo accipitris opera capiendæ sint anates, ex Demetrio Constantinopolitano docui in Accipitre *E.* Lanarij omnes primo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albertus. Anates falconum & asturum præda sunt, Crescentiensis. Idem lib. 10. cap. 17. docet quomodo anatum syluestrium sæpe ingens copia per cicures allecta irretiatur, ità vt vna hora mille quandoq; capiantur, antheræ dicti retis opera: & rursus per aliud retis genus, ibidem cap. 20. *Vide* etiam Alciati Emblema superius in fine historiæ Anatis mansuetæ. Anates aliæq; aues gregariæ quomodo decipiantur ab aucupibus, suæ speciei auibus vel auium imaginibus iuxta retia positis, dictum est in Anate cicure *D.* Non omnes eodem tempore capiuntur: quędam statim se dant fluminibus: quædam, cùm iam fluuij gelu incipiunt consistere, è latebris suis aduentant, vt clangula, raucedula, fuligula: quæ cùm capiuntur, aucupium scitur non esse diuturnius, Georg. Fabricius. Aues quæ gregatim incedunt (inquit Cardanus) gregatim etiam capiuntur, vt perdices: magis his anseres, omnium maximè anates. Cicuratas enim ex suo genere præcisis alis iuxta aquas vallo circunducto alere oportet copioso iucundissimoque illic cibo. id anatibus inter reliqua est sorgum incoctum aquæ. nocte dum cicures clamant, agrestes descendunt ad cibum. Nam animalia omnia consensum habent in quatuor vocibus, cibi, Venereorum, pugnæ ac timoris, seque mutuò intelligunt. Retibus igitur quæ coopertoria vocant contractis (hærent enim palis inuoluta) clauduntur: vt quandoque mille vno impetu anates captas referant. Et quanquam mirum videatur, certum tamen est nullum esse felicius aucupium. eliguntur verò è cicuribus quæ colore agrestibus sint simillimæ, Hæc ille. Anates illaqueantur, παγίσι καὶ βρόχοις θηρεῦνται, Oppianus in Ixeut. Anates cæteræque aues aquaticæ etiam visco capiuntur, cum visco inuoluitur funis longus ex paueris quibus scoria fiunt (locus videtur corruptus) compositus, & præcipuè serò in lacu vel alibi, vbi aues istæ sæpius morari consueuerunt. Nam aues per aquam natantes noctu incidunt in funem super aquam extensum, & capiuntur, & postridie captæ inueniuntur. Sed oportet hunc viscum ita esse temperatum vt aqua non corrumpatur, Crescentiensis. Viscum quoddam est aquæ aptum, arte paratum, ex melle videlicet, aut oleo nucum, aut oleo oliuarum. quo vtuntur aucupes ad irretiendas aues tempore pluuio, vel etiam ad pisces ipsos capiendos, Brasauolus. Capiuntur & escis quibusdam obiectis anates aliæque aues, tanquam inebriatæ, quales sunt lappæ (hoc nomen, Kletten, ad personatiam & alia lapparum genera apud Germanos refertur:) semina sparge in locum quem anates frequentant, quo illæ ingesto ita afficiuntur vertigine, vt manibus capi possint. Alia esca. Tormentilla in vino bono coquatur, tum in eodem cocta frumenti aut hordei semina proijcito in spatium auibus capiendis destinatum: sic enim tormentillæ frustula simul cum seminibus deuorabunt, & inebriatæ cùm volare nequeant, capientur manibus. Hoc autem commodius fiet cum cælum præfrigidum & nix profunda fuerit. Alia. Per locum auibus frequentari solidum hordei grana disperge. deinde ex farina hordeacea, felle bubulo & seminibus hyoscyami, medicamentum instar pultis parato, quod in tabella eis expones. eo gustato aues adeò grauantur vt volare nequeant & manibus capiantur. Alia. Hordeum, fungos quos à muscis denominant, cum seminibus hyoscyami misce, & pulticulam inde factã in tabella expone vt supra, Hæc de escis ex authore innominato Germano, & quibus-

dam manuſcriptis. Si quis locum ex quo anates bibunt cognitum habens, exhauſta ab eo aqua vinum nigrum infuderit, vbi biberint ſtatim concident atque capientur. Idem etiam & fex vini molietur, Didymus in Geoponicis.

Prognoſtica tempeſtatis. ¶Neſſæas aues (Scholiaſtes interpretatur neſſas, id eſt anates) ſi frequentes & conglobatas ferri animaduerteris, quanquam cælo æſtiuo & ſereno, imminentem pluuiam expectabis, Aratus. *Vide* ſupra in Anate manſueta *E.* Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concuſſis, ventum inſtare monent, Aratus. Aquaticæ aues, vt anates, aliæq;, ſi principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles iuxta mare, ſignum longæ durationis gelu præbent, Gratarolus.

F.

De apparatu in cibum. Anates feræ ad cibum parari poterunt non aliter quàm de cicuribus ſcriptum eſt. Caro ex animalibus habẽtibus duras carnes, vt turtures, grues, anates ſylueſtres, &c. comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar. vel potius 24 horis pòſt, vt Iſaac ſcribit. Ant. Gazius. Anatibus feris in paſtillo coquendis addito lardum, & caryophyllos tritos cum zinzibere. Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex anate fera. Gualtherus Ryffius anatum ferarum ſanguinem aduerſus venena commendat, vt ſcripſimus in Anate cicure *G.* Veteres quidem ſimpliciter anatum ſanguinem laudant: niſi quis Ponticas (quarum ſanguis contra venena pręfertur) ſylueſtres eſſe dicat: quod facile conceſſero. ſylueſtres enim quàm domeſticas veneno paſci (quod de Ponticis ſcribunt) veriſimilius eſt. quanquam & anſerum ſanguis eundem in vſum pollere ſcribitur, non ſylueſtrium, ſed ſimpliciter.

DE BOSCADE DVPLICI: ET de PHASCADE.

BOSCA palmipes eſt, ſimilis anati, ſed minor. circa lacus & amnes verſatur, Ariſt. de hiſt. 8, 3. interprete Gaza. In Græco legitur βόσκας paroxytonum & maſculinum, Βόσκας ὅμοιος νήττῃ, &c. Albertus eo in loco (nimirum ex Auicennæ interprete, corrupta voce Græca *batichen* habet. Apud Grammaticos oxytonum ſcribitur Βοσκάς: ſunt autem huiuſmodi vocabula fœminina. Vt à verbo Βόσκω deriuatur Βοσκὰς, quæ auis eſt anate minor: ſic à φέρβω, φορβὰς, Euſtathius. Et alibi, Ἐκ δὲ τοῦ βόσκειν ὥσπερ ὄρνεον ἡ βοσκὰς, οὕτω καὶ προβοσκὶς ἐλεφάντων, &c. Βοσκάς, φασκάς, Libyes, Heſychius. Apud eũdẽ legitur Βάσκας, auis nomen. Καὶ ἐλεᾶ, καὶ βάσκα καὶ ἐλασᾶ, Ariſtoph. in Auibus, vbi Scholiaſtes, Baſca auis (inquit) etiam à Callimacho nominatur. Auium quæ boſcades (βοσκάδες) nominantur, mas magis varius cernitur, Athenæus. vt tranſtulit Wottonus. Græcè legitur, ὁ μὲν ἄρρην κατάγραφος νήττης, vbi Wottonus μᾶλλον adiicit, νήττης omittit. ego ὁ μὲν ἄρρην κατάγραφος, ἐλάττων νήττης. hoc eſt, mas varius eſt, anate minor. melius autem ſimpliciter κατάγραφος dicetur mas, quàm fœminæ comparatione: cum omni anatum generi, & aliis etiam pluribus commune ſit, vt mas fœminam colorum tum varietate tum pulchritudine vincat. Habent etiam mares in hoc genere roſtra ſima & minora proportione, Athenæus. Apud Columellam boſchides pro *boſchades* legitur, quæ quomodo incluſæ nutriantur ſcripſimus ſupra in Anate manſueta *E.* Cæterum cum Columella querquedulas, boſchides & phalerides ſimul nominet, Varro querquedulas, phalarides & perdices coniungit, mox ſubiiciens: quæ, vt Archelaus ſcribit, voce maris audita concipiunt. Quę vt ſuperiores (anates) neq; propter fœcunditatẽ, neq; propter ſuauitatẽ ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues. atqui perdices cum aquaticis auibus numerari, eodemq; modo nutriri, & fœcundas ſuauesq; in cibo eſſe negare, non conuenit. quamobrem mendũ ſubeſſe reor, ac pro perdices legendum boſchides vt apud Columellam. Boſca ruſticè puto *ſartella* dicitur, Niphus Italus. *Cercelle.* accedit autem hoc nomẽ apud Gallicum *cercelle* vel *cercerelle*, quam auem Latinis querquedulam dici putant eruditi quidam. Eberus & Peucerus boſcades interpretantur anates ſylueſtres, quibus roſtra latiuſcula & ſima, color cinereus nigredine variatus, Germanicè dictas Mittelendten / id eſt mediæ magnitudinis anates. Querquedulam quidem Latinè & boſcaden Græcè dictam auẽ eandem exiſtimare nihil prohibet, cum vtraque anatum generis, & cætera ſimilis ſit, magnitudine tantum inferior. ſed de querquedula priuatim ſcribam inferius. Boſca) inquit Turnerus Anglus) auis eſt aquatica anati ſimilis, ſed minor. Quum verò multæ ſint aues aquaticæ anati ſimiles, ſed minores, vt ſunt *telæ* vocatæ ab Anglis, *vuigenæ* & *pochardæ*: eam puto boſcam eſſe, quæ proximè ad magnitudinem & ſimilitudinem anatis accedit. hoc quum pocharda faciat, illam Ariſtotelis eſſe boſcam iudico, Hæc ille. Videtur autem *Pocharda* dicta *pocharda*, quod roſtrum eius ad cochlearis figuram aliquo modo accedat. nam Galli, quorum linguam Angli in plurimis imitantur, cochleare *pocham* vocitant. Βοσκάδα νηδὺν Nicander dixit ventrem magnum & prominulum. Βοσκαδίης χηνὸς νεὸν ἰσβαλε χῆα, id eſt anſeris altilis pullum, Idem in remediis contra toxicum.

¶Eſt & alterum boſcadum genus maius anate, ſed minus chenalopece, Athenæus. Noſtri has aut ſimiles anates cognominant magnas, & cœruleas ſylueſtres, Groſzendten / Wild blawendten: *Vide* infra in Anate fera maiore.

¶Cæterum

¶Cæterum quæ PHASCADES, φασκάδες dicuntur, paulò maiores ſunt quàm parui colymbi, (paruæ colymbides,) cætero ſimiles anatibus, Athenæus & Hermolaus Barb. Hæ ſi non querquedulæ ſunt, (quas paulò ante boſcades minores eſſe coniiciebam,) congeneres ſaltem ac ſimillimæ, paulò tantum minores fuerint. Phaſcades anatibus ſylueſtribus fœmellis (quas varias eſſe dixerunt, nempe cinereas, & nigris albisq; maculis diſtinctas) ſimillimæ, ſed minores ſunt, Varroni querquedulæ, Germanis Kriegenten / Eberus & Peucerus. Φασκάδες, aues quædam, Heſychius & Varinus. Βοσκάς, φασκίας, Libyes, Heſychius. Fieri quidem poteſt vt vulgus φασκάδας corruptè pro βοσκάδας dixerit, cum vtræque anati ſimiles & minores deſcribantur: & phaſcadum nomen neq; apud vetuſtiores reperiatur, neque certam eius etymologiam agnoſcamus. *Phaſcades.*

DE QVERQVEDVLA, ET SIMILIBVS AVI-bus, hoc eſt anati ſimilibus, ſed minoribus.

Oculorū pupillam nigram ambit cæruleus è fuſco & ſubruffo mixtus. Inferiore colli parte anterius atris & rotundis (ferè inſtar lētis) maculis ſplendentibus (ceu ſpeculis pauonum caudæ) diſtinguitur. In ventriculo nihil ferè quàm glarium, id eſt, ſabulum reperi, Geſ.

ALITES quædam quæ incluſæ aluntur, non ſunt contentę terra ſolum, ſed etiam aquam requirunt, vt ſunt anſeres, querquedulæ, anates. Varro de re ruſt. Idem in opere de lingua Latina, cùm de anate & mergo dixiſſet, ſubdit. Item aliæ in hoc genere à Græcis: vt querquedula, cercuris: halcedo, quòd *De querquedula.*

ea halcyone. quasi cercuris æquè Græcum sit ac alcyon, pro auis nomine. Ego nihil huiusmodi apud authores Græcos inueni, κέρκουρον tantum pro genere nauis breuioris legisse memini. Psellus lib. I. de victus ratione Georg. Valla interprete, querquedulas inter alimenta excrementitia numerat. Quid verò Græcus codex eo in loco pro querquedulis habeat, quoniã ad manũ non est, ignoro. Querquedula Latinis per onomatopœiam nuncupata videtur: Græcis boscadẽ minorem aut phascadem dictã coniicio, vt superius retuli. ¶ Querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scriptũ est supra in Anate *E.* ex Columella & Varrone. ¶ In cœna quo die Lentulus flamen inauguratus est; pręter cętera anates & querquedulæ elixæ appositæ sunt, Macrobius. ¶ Querquedulam Galli, vt in Boscade dixi, *cercellam* vel *cercerellam* interpretantur. Bellonius anatum genera apud Gallos esse scribit *sarcellas* & *morillonos*. Sunt qui genus quoddam anatis syluestris minus, Gallicè *alebrandam* vocitent: eandem Italis *sartellam* dici puto: quanquam Ambrosius Calepinus Italus, querquedula (inquit) semper in aquis natat sicut anas, quam *qualiam* dicimus à voce. atqui coturnicẽ Galli & Itali vulgò *qualeam* nominant. Vulgus nostrum querquedulam corrupte cercedulam vocat, Theodosius Trebellius Foroiuliensis. Hispani puto *cercéta*. Querquedulam Georg. Agricola Germanicè vocat Krichendtlein / Eberus & Peucerus Krichendte. Georg. Fabricius Kruckendtle. Coniicio autem eandem esse quam apud nos appellant Kleinendten / id est anatem paruam: & à colore Grawendtle/ id est anaticulam fuscam: & à locis aquarum cœnosis in quibus victum quæritat, Mürendtle/ Sorendtle/ vocibus diminutiuis. (nam alia quædam maior Mürendt vocatur.) Alibi in Germania Tröszlen/ in Heluetia alicubi etiam Socken. Easdem omnino Ferrariæ in Italia rustici qui in foro vendebãt, nomen interroganti mihi *scauolos* & *cerceuolos* (quasi querquedulas) appellarunt. Mediolani audio *garganello* dici, quod nomen aliqui etiam aliis anatibus aut mergis impropriè tribuant. Eliota Anglus querquedulas interpretatur *teale*. Turnerus quidem Anglis *telas* vulgo vocari scribit, quæ anatibus minores sint, alioqui similes, vt & vuigenæ. Vuigenæ & *teelæ* (vt Anglus quidã mihi dictauit) nõ dissimili magnitudine, sed colore, anates sunt. hæ cæsij (fusci) coloris dorso & pẽnis, sed pectore albo. illæ variis coloribus distinctæ, colũbis maiores vtræq;, & dulcium aquarũ incolæ, in quibus pisciculis & gramine aquatico vescuntur. in pretio sunt Anglis, quòd & præpingues sint vt plurimum, & carnem grati saporis habeant. Telam Anglorum inferiores Germani (Frisij) Teling vocitant, ni fallor: eamq; anate fera minorem faciunt, meanca maiorem.

Querquedulæ appositæ in cœna Lentuli.

Nomina diuersa variarũ linguarũ.

Descriptio figuræ corporis.

¶ Querquedulæ nostræ syluestres sunt, elegantes, minores multò communibus anatibus, rostro tamen pedibusq; & cætera similes: fuscæ (vel subnigræ) sed partem in alis transuersam viridẽ habent & adiunctã ei aliam atro colore splendẽtem, super eas linea latiuscula partim ruffa, partim alba est, rostro nigricante: superior & anterior colli pars ad rostrum vsq; plumis obscurè ruffis vel castanearum coloris vestitur à superciliis, retro maculæ virides tendunt ad 2 vel 3 digitos, colli inferior pars & pectus colore vario sunt ex albicante & fusco pereleganter mixtæ. Crura tota libera sunt, non vt in mergis fæmore intra ventrem abdito. Victu eodem quo anates vtuntur, (illæ præsertim quas nostri scrutatrices vocant, Storendten/) rostro enim fundum aquarum & herbas enascentes perscrutantur. vescuntur enim herbis aquaticis, earumq; seminibus & vermiculis: quæ in dissectarum quarũdam ventriculis vnà cum lapillis inueni: & circa infimum intestinum quatuor digitorum interuallo ab ano; appendices binas retro conuersas quinq; digitos longas obseruaui. ¶ Anas parua, ein Kruckendtle/ (inquit Georg. Fabric.) quæ proprio nomine querquedula, discernitur à cæteris anatibus corporis exiguitate, & aliis partibus. Rostrum nigrum, caput rubrum, cũ viridante vtrinq; macula, collum nigris albisq; pennis quasi squamosum. Gula alba, atris notata punctis, venter item albus. Alæ in cæsio viridantes, nigris candidisq; transuersim admixtis pennis. In fœmella minus insigne caput, minus gula, venter magnæ anati fœmellæ similis. In vtrisq; pedes cum membranis nigris cinerei, Hæc Fabricius.

Etymologia nominis querquedulæ.

Febris quercera.

¶ Querquedulæ licet per onomatopœiam potius sic dictæ mihi videantur, coniecerit tamen aliquis quoniam querquero, id est frigido & hyemali tẽpore maximè apparẽt, vt & reliquæ aues aquaticę feræ, (apud nos quidẽ, & vbicunq; lacus aut fluuij sunt qui per hyemẽ glacie non astringuntur, (inde sic dici potuisse. Iactas me vt febris querquera, Lucilius. Et alibi, Querquera cõsequitur febris, capitisq́; dolores. Festus querquerã exponens frigidam cũ tremore, à Græco (inquit) κέρκερα certũ est dici. Ego non κέρκερα Græcè (quæ vox apud nullum autorem extat quod sciam) sed κρυερὰ legerim. An tu forte morbum appellari hîc putas, ęgrotationem cum febri rabida & quercera? Querceram enim grauem & magnam quidam putant dici, Gellius libro vltimo. Is mihi erat bilis querqueratus, Plautus citante Festo. Querquetularia porta Romæ dicta quòd querquetum intra muros vrbis iuxta se habuerit, Festus. Sed apud Plinium 16, 10. Querculana hæc porta nominatur: vel, vt alij legunt, Querquetulana.

Querquetularia porta Romæ.

Anas Circia quæ querquedula fusca nominari potest.

Anas Circia, ein Birckilge/ à sono vocis ita appellata, cũ parua anate habet similitudinẽ, colore alarũ & ventris differẽs. Alæ enim gemmantibus pennis carent, & in hoc genere vẽter magis maculosus est, Georg. Fabr. Hoc genus in nostris etiã lacubus Helueticis reperiri puto. Vidi enim non ita pridẽ, initio Ianuarij captũ anatis genus exiguũ, paulò maius mergulo, corpore toto fuscum: rostro anatis, hoc est latiusculo, fusco, pedibus etiã fuscis, collo palmũ longo, reliquo corpore sex digitorũ. Erat autem fœmella, & oua continebat. mas nimirum (vt coniicio) colore elegantior est. in ventriculo nihil quàm calculos minimos, & semina quædam herbarum aquaticarum lentiformia ferè (minora altioraq; lente) subrufa, reperiebam.

AMA-

AMARELLVS nominatur in Regimine Salernitano inter aues cibo idoneas. Arnoldus de Villanoua aquaticam esse dicit, anati similem, sed minorem. *Amarellus.*

Ad querquedulas siue anates minores, illam quoq; pertinere puto, quæ circa Argentoratum Kernell vocatur, nomine ad Gallicum *cercella* alludente. Color ei varius. rostrum indici ferè coloris est. circa caput (syncipite) ruffa est, sed punctis albis aspergitur. vertex niger, gula alba, vt pars etiam ventris superior. duæ lineæ albæ longiusculæ ab oculis retro ex latis in angustas tendunt. dorsum nigrum, vt & cauda. colli latera ad ruffum colorem albis aspersa punctis, alæ cinereæ, transuersis duabus lineis albis distinctæ, superiore latiuscula, angusta inferiore, quarum interuallum nigricat, vt & inferior pars alarum (in alis fuscum, nigrum, candidum & viridem colorem discretos videas.) Pectus ruffum nigris maculis magnitudine figuraq; diuersis, tanquam cymatilis ductu (quibus & venter albicans variat) distinguitur. Crura fusca vel cinerea ferè. Sed hæc omnia ad auis depictæ inspectionem scripta mihi sunt. In Germania inferiore alicubi Crackasona vocatur, ni fallor. *Kernell quæ querquedula varia potest.*

HAEC AVIS MAGNITVDINE EST INTER ANATEM ET QVERQVEDVlam. Caput cirratum habet, cirro dependente retro. Croceus est in oculo circulus, rostrum latum & dentatum. Strauß Endt vocari potest.

DE GLAVCIO.

GLAVCIVM, γλαυκίον, dicta auis ab oculorum colore, paulò minor est anate, Athenæus: & Hermolaus, apud quem maiores pro minores mendosè legitur. Idem ab Eustathio repetitur in commentarijs in secundum Odysseæ, vbi glaucium auem esse νησσώδη, id est anati similem scribit, minorem. Videtur itaque à querquedula vel phascade aut boscade minore, non aliter differre quàm oculorum colore, quod authores expresserint. Γλαύκιον, glaucium, herbæ nomen est, proparoxytonum: non paroxytonum vt γλαυκίον auis.

DE PENELOPE.

PENELOPS circa lacus & amnes versatur, Aristot. de hist. anim. 8, 3. numerat autem eum cum ansere & chenelopace, congenerem illis & palmipedē esse insinuans. Græcè in codicibus nostris πηνελὸψ oxytonum scribitur: sed scribendum πηνέλοψ paroxytonum, vt Eustathius, Hesychius, & cæteri omnes habent. Auibus olim adeò delectati sunt homines, vt plerunq; decantarent carmina in quibus mentio fieret hirūdinis, anseris, columbæ aut penelopis, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes, Penelops auis est, similis anati, magnitudine columbę, cuius mentionem fecêre Stesichorus & Ibycus, (quę verba ex eo Varinus repetit.) vel, vt alijs placet, ὁ πηνέλοψ μείζων μὲν (nisi fortè legendum μείων, id est minor, Wottonus) ἢ κατὰ νῆτταν, ὅμοιος δὲ, hoc est, maior est anate, sed similis. Anserum genus sunt penelopes, & quibus lautiores epulas non nouit Britannia, chenalopeces fero (aliàs ferè) ansere minores, Plin. 10, 22. Sed vetus lectio, inquit Hermolaus, pro penelopes habet *chenalopeces*: & posteriore loco pro chenalopeces, *ceramides*. significat autem ceramides colorem figlini, qualem in plumis quorundam anserum aspicimus, vnde nomen quoq; gemmarum vni ceramites, Hæc ille. verum codices quidam posteriore loco neq; chenalopeces neq; ceramides legunt, sed chenerotes. Sed cum Plinius omnia ferè sua è Græcis transtulerit, & vocabula hæc omnia Græca esse appareat, ea potissimum ad hanc lectionem vsurpârim quę apud Gręcos reperiuntur, & anserum generis esse vocabula ipsa testātur, vt chenelopes & chenalopeces: quāquam Hesych. duo hæc nomina χηνέλοψ & πηνέλοψ ab aliquibus pro aue vna eadéq; accipi scribit: ex quo & Varinus repetijt. Ceramides pro auibus nusquam legi. sed fortè anseres aliquos hoc colore descriptos Plinius legerat, (si modo sic scripsit,) & non intellecto vocabulo huius nominis aues fecit. Color quidē κεραμινοῦς, id est testaceus, cōmunis est ferè pulueratricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, Lōgolius. Vria, de qua inter mergos loquemur, colore est ῥυπαροπτέραμος, Athen. Mnesias Africę locum (fortè lacum) Sicyonem, & Cratin amnem appellat, in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas meleagrides & penelopas vocat, viuere tradit, Plin. 37, 2. Ion poeta penelopem auem φοινικόλεγνον cognominat. habet enim penelops collum planè phœnicei, id est punicei coloris. vox autem λέγνη in compositione abundat, Hesychius & Varinus. sed forte λέγνη vox non abundat. λεγνώδεις enim interpretantur ποικίλας, id est varias. Varius autem est in penelope color, si non aliàs, propter collum puniceum saltem. aut quia, λέγνας fimbrias vocant, & λέγνα extrema, nomen forte fuerit inde factum quod partes extremas hæc auis puniceas habeat. Sed hac de re iudicabunt qui viderint auem. nobis enim ignota est, nisi ea sit anas fera quam Germani appellant Rothalß/ à collo rubicundo aut potius puniceo castaneæve colore. quanquam non solum collum eius, sed etiam caput eo colore sit: rostrum fuscum, latum. pectus nigricat, item cauda & extremæ alarum pennæ, venter albicat, (nisi pictura nos fallit, ex qua hæc describimus) & partim ad fuscum vergit: pedes fusci. pupillam oculorum nigram circulus ambit ex flauo rutilus. nota est circa Argentoratum. Nos aliam cōgenerem & similem illi describemus infra, nempe anatem fuscam maiorem, simili colli & capitis colore. Sunt & mergi quidam collo capiteq; puniceo siue castaneæ colore, de quibus infra scribemus, vt quæ vocantur lingua nostra Merch/ & Eyßendtle/ non adeò tamen quàm anates Rothälse & fusca vera: ęquè tamen aut magis rubet circa collum plumis ruffis iubatus mergus rostro angusto, ein Tauchel. ¶ Τοῦ μὲν πετάλοισιν ἐπ᾽ ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, Ibycus apud Athenæum. Ὠκεανοῦ γὰρ ἀπὸ περάτων ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι, Alcæus in Scholijs Aristophanis.

Chenelopes. *Ceramides.*

Penelope filia Icarij & Peribœæ. ¶ Penelope filia Icarij & Peribœæ, à parentibus in mare proiecta, per aues penelopes in littus exportata seruataq; est, & à parentibus suis iterum educata, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Penelopen Didymus ait Ἀμερακίην & Ἀρνακίαν (Arnæā, quòd à parētibus abiecta repudiataq; esset, Hermolaus) propriè vocatam esse: cùm verò Nauplius eam in mare proiecisset, vt propter filium Palamedem se vlcisceretur, nomen mutasse. *Vnde Penelope sic dicta sit.* Sed potuit etiam Penelope dici παρὰ τὸ πένεσθαι περὶ λόπος, ἤγουν ὕφασμα λεπτόν: ἢ παρὰ τὸ πηνίον ἤτοι μίτον ἑλεῖν, quòd huiusmodi nomen texturæ studiosæ mulieri conueniat, Eustathius. Hermolaus & Volaterranus Penelopen ab auibus istis cùm in mare proiecta esset, non exportatam ad littus, sed simpliciter educatam scribunt, sine authore. *Vide* in Agno in Philologia inter propria. *Penelope ludus.* Penelope dictus ludus describitur ab Athenæo lib. I. in quo calculos (ψήφους, ludum ipsum πεττείαν vocat. ludebant autem stantes) vtrinque per vices aut sortes ad calculum in medio positum, quem Pene-

Penelopen vocabant, emittere solebant, donec aliquis Penelopen de suo loco depulisset, quo facto oportebat illum ex eo loco in quo calculus à primo iactu remanserat denuo Penelopen petere: quam si cæteris globis omnibus intactis assecutus esset, victor habebatur. Hunc ludum procos Penelopes exercuisse ait Appion, calculis quinquaginta quatuor vtrinque dispositis. erant enim proci omnes numero centum & octo, veluti ominis captandi gratia. nam qui vicisset, de nuptiis iungendæ sibi Penelopes bene sperabat. Nõ dissimilis puerorum nostrorum ludus videtur, quo nuces proijciunt per vices, ad quaternarios nucum cumulos, vt euertant, &c.

DE CAPELLA AVE.

Capella auis (vt Gaza vertit αἲξ Græcè legitur, id est capra) penelops & vulpanser, circa lacus & amnes versantur, Aristot. de hist. anim. 8. 3. nec alibi vsquam eius mentionem inuenio. Videtur autem illis congener quibus cum numeratur, hoc est anatibus, & similiter palmipes. Vnde verò capræ nomen ei contigerit, cùm auis nobis incognita sit, non facile est diuinare. nam vel voce, vel aliqua corporis parte vt capite, quemadmodum & capriceps auis: vel oculorum colore, quem caprinum (αἰγωπὸν vocant) ad capram quadrupedem fortè accesserit. Sic & glaucium anaticula ab oculorum colore nominatur. Bellonius vanellum auem (ein Gyfitz) vulgò hodie in Græcia αἲξ, id est capram vocari ait, nimirum à voce. *Vide* plura in Vanello.

DE BRENTHO ANATIS AVT MERGI *specie: & alia eiusdem nominis aue montana.*

Brenthvs (βρένθος) larus & harpa dissident: quoniam omnes è mari victum petunt, Aristot. de hist. anim. 9. 1. vbi Plinius pro laro, gauiam vertit, pro brentho, anatem: quem & Theodorus secutus est. Albertus (nimirum ex interprete Auicennæ, *bathyos* habet pro brentho, & merguli pisces venantis speciem interpretatur. Et sanè videtur mergi potius quàm anatis genus esse: & quoniam similiter vt larus & harpe piscibus viuat (id quod mergi, non anates faciunt) idcirco eis inimicus esse. Cæterum eiusdem lib. cap. 11. Aristoteles brinthum (βρίνθον, vt in Græcis nostris codicibus legitur. Theodori verò translatio hîc etiam brenthum habet, legi autem βρένθον etiam per ε. in codicibus quibusdam Græcis testatur Niphus) diuersam auem, quæ montes & syluas colat, victu probo & voce sonora: vel si Græcè mauis, εὐβίοτος καὶ ᾠδικός. Vbi Niphus, Auis est monticola, generis vnci apud nonnullos (authorem non adfert) sed nõ cognoscitur in regione nostra. alibi verò, inquit, interpretatur anas, quod hîc nõ licet, cùm monticola dicatur. Βρενός, fundus, tumulus, & auis quæ etiam Βρένθος dicitur, Suidas. ijsdem duobus modis apud Varinum scribitur, & cossyphos, id est merula exponitur. Βρένθος auis quam aliqui cossyphum dicunt, Hesychius. Sed brenthum de quo priore loco diximus anatis aut mergi genus esse conijcio, cùm aliàs, tum quia adhuc Angli anates quasdam brantas appellant, de quibus paulò mox scribetur: & Galli anatis paruæ genus, alebrandam, querquedulam nimirum aut congenerem.

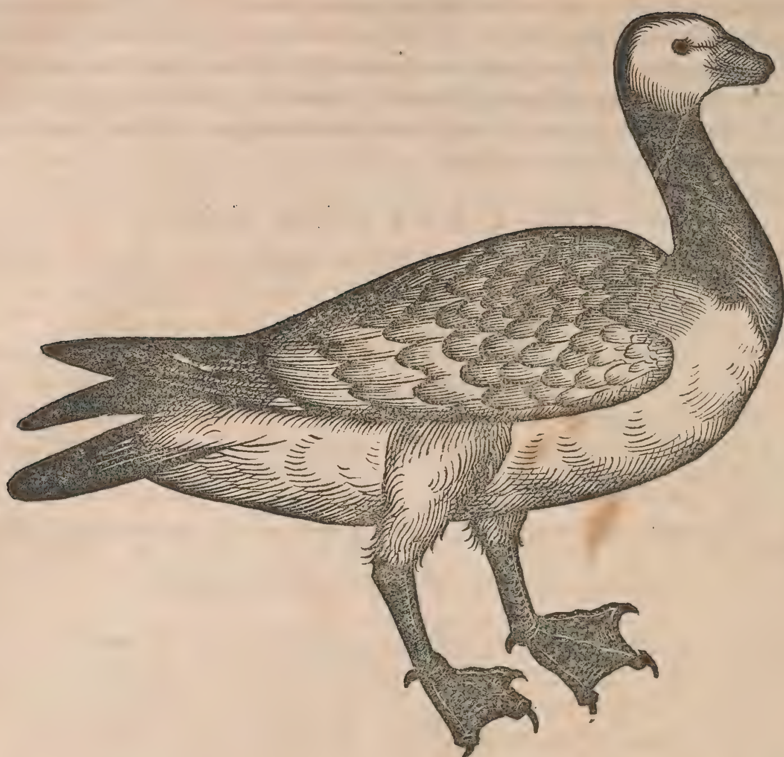
¶ Βρένθος pro superbia apud Comicum legitur, vnde βρένθειον vnguentum celebre: & verbũ βρενθύεσθαι quod est καλλωπίζεσθαι ἀλαζονικῶς, superbè & procaciter se gerere, Eustathius. proxima huic vox Germanica est eiusdem ferè significationis prangen / superbire & aliquam nobilitatis ostentationem vultu ac gestibus ad id compositis præ se ferre. Διὰ τὸν βρένθον ἡμῶν τὸν πολύν, Athenæus circa finem lib. 13. Plura de his vocibus lege apud Grammaticos: vbi hoc annotãdum occurrit, quod apud Hesychium etiã τύμβον, id est tumulum dici, errore forsan librariorũ pro τῦφον, id est fastum & superbiam, legitur.

DE BRANTA VEL BERNICLA.

Plinivs, inquit Turnerus Anglus, duo præcipua anserum genera facit, Penelopes (aliàs chenalopeces. *vide* supra in Penelope) & quibus lautiores epulas Britannia non nouit chenalopeces (aliàs chenerotes) ansere ferè (aliàs fero) minores. Posterior lectio, vt chenalopeces prius, deinde chenerotes legantur, mihi (inquit Turnerus) magis approbatur. nam & nos vna aue locupletat, & penelopes anatini potius quàm anserini generis eruditis esse videntur. Deinde cùm chenalopecem descripsisset: Chenerotes verò, inquit, quænam aues sint, puto paucissimos hodie esse qui nouerunt. Neque ego, licet Britannus, chenerotes nostros satis noui. nam prẽter duo Aristotelis genera, (anserem scilicet domitum & ferum,) anserum adhuc duo genera noui in Britannia, ad quorum neutrum si chenerotes pertineant, illos mihi penitus ignotos esse ingenuè fatebor. Prior anser à nostris hodie *branta* & *bernicla* vocatur, & fero ansere minor est, pectore aliquousq; nigro, cætero cinereo, anserum ferorũ more volat, strepit, paludes frequentat, & segetem depopulatur. Caro huius paulò insuauior est, & diuitibus minus appetita. Nidum berniclæ, aut ouum nemo vidit: nec mirum, quum sine parentis opera berniclæ ad hunc modum spontaneam habeant generationem. Quum ad certum tempus, malus nauis in mari cõputruit, aut tabulæ, aut antennæ abiegnæ, inde in principio veluti fungi erumpunt: in quibus tẽporis

Chenerotes.

Brãta & Bernicla anserũ genus apud Britãnos.

Qua ratione bernicla generetur ex ligno.

progressu, manifestas auium figuras cernere licebit, deinde pluma vestitas, postremò viuas & volantes. Hoc, ne cui fabulosum esse videatur, præter commune omninm gentium littoralium, Angliæ, Hiberniæ & Scotiæ testimonium, Gyraldus ille præclarus historiographus, qui multò felicius quàm pro suo tempore Hiberniæ historiam conscripsit, non aliam esse berniclarum generationem testatur. Sed, quum vulgò non satis tutum videretur fidere, & Gyraldo ob rei raritatem non satis crederem: dum hęc quæ nunc scribo, meditarer, virum quendam, cuius mihi perspectissima integritas fidem merebatur, professione Theologum, natione Hibernum, nomine Octauianum, consului num Gyraldum hac in re fide dignum censeret: qui per ipsum iurans, quòd profitebatur Euangelium, respondit verissimum esse, quod de generatione huius auis Gyraldus tradidit, seq; rudes adhuc aues oculis vidisse, & manibus contrectasse: breuiq; si Londini mensem vnum aut alterum manerem, aliquot rudes auiculas mihi aduectas curaturum. Porrò hæc berniclæ generatio non vsqueadeo prodigiosa illis videbitur (inquit) qui quod Aristoteles de volucre ephemero scripsit, legerint, quòd in Hypani fluuio ex folliculis quibusdã erumpat, &c. Alter anser (ex duobus quos solos mihi in Britannia notos dixi vltra duo anseris Aristo-

Solendgusse Bassanus anser.

teli memorata genera) marina auis est, vulgò dicta à Solendgusse/ in mari Scotico circa insulam Bassi, ex venatu piscium victitãs, (&c. *vide* inferius in Ansere Scotico post caput de Anseribus diuersis.) Iam quum anserum genera, licet diligentissimè inquirens, apud Britannos plura inuenire non possim, chenerotes (qui ab amore mihi nomen habere vidētur) aut berniclę aut Bassani anseres sunt, aut mihi prorsus ignoti, Huc vsq; Turnerus. Idem post librũ suum de auibus publicatum, in epistola ad me data, Berniclas siue brãtas (inquit) ex putridis nauis malis fungorum more nasci, minimè fabulosum esse docto-

Quod sit discrimē brantæ cũ ansere palustri.

rum & honestorũ virorum oculata fides mihi persuasit. Branta anserem palustrem valde refert: his tamen notis ab eo differt. Branta breuior est, à collo quod rubescit nonnihil, ad medium vsque ventrem, qui candicat, nigra est. anserum more segetes populatur. In Wallia (quæ pars est Angliæ) in Hibernia & Scotia aues istæ adhuc rudes & implumes in littore, sed non sine forma certa & propria auis, passim inueniuntur. Et rursus, Præter brantam aut berniclam est alia auis, quæ originem suam arbori refert ac-

De alia aue quæ ab arbore originem ducit.

ceptam. Arbores sunt in Scotia ad littus maris crescentes, è quibus prodeunt veluti fungi parui, primum informes, postea paulatim integram auis formam acquirunt, perfectæ tandem magnitudinis illæ, rostro aliquantisper pendent, paulò pòst in aquã decidũt, & tum demũ viuunt. Hoc tot tantęq; integritatis viri affirmauerunt vt credere audeam, & aliis credere suadeã, Hæc ille. Ioannes Caius in epistola ad me, de eadē aue sic scribit. Anserem brendinum, alij Bernaclũ, ego bernclacũ rectius nominandũ censeo. nam veteres Britanni, & moderni Scoti, *clake*, anserem ferũ nominabãt atq; nominant. vnde adhuc retinetur nomen corruptum apud nos, *lake*, vt *fenlake*, id est, palustris anser, pro *fencklake:* sæpissimeq; nostrates transmutant literas, & dicunt pro bren/ bern: & contra. Auis est palmipes, figura anseris, sed magnitudine paulò infra, capite albo, vertice nigro (quanquam per iuuētutem caput eiusdem cum

collo

collo coloris eſt, fuſcũ videlicet) nigro item roſtro, exiguo atque curto, à quo linea nigra ad oculum vtrinque ducitur, collo fuſco, corpore à pectore ad caudam ex dimidio inferiori, albo, ex ſuperiori ad collum & caudam fuſco, medio inter vtrunque, murrino. alis item murrinis, cum cauda longitudine paribus, ſed pennis ad extremum obfuſcatis: coxendice murrino, vt eſt columbæ vulgaris, aut gruis. cauda nigra eſt, ex albo enata, pede nigro & palmato. Gregalis auis eſt & garrula, in littore, palude, & campo degens, in cibis non ingrata. Eliota Anglus aues quas Angli *barnaclas* vocitent, Chenalopeces eſſe conijcit. Meminit harum auium (brantæ ſiue berniclæ dico) Olaus Magnus quoque in deſcriptione Septentrionalium Europæ regionum, ex fructu arboris cuiuſdam naſci ſcribens in paruis inſulis circa Scotiam. In Scotia (inquit Seb. Munſt.) inueniuntur arbores quæ producunt fructum foliis cõglomeratum: qui cum opportuno tempore decidit in ſubiectam aquam, reuiuiſcit, conuertiturq́; in auem viuam, quam vocant *anſerem arboreum*. Creſcit eadem arbor in inſula Pomonia, quæ haud procul abeſt à Scotia verſus Aquilonem. Veteres quoque coſmographi, præſertim Saxo Grammaticus, mentionem faciunt huius arboris, ne quis putet eſſe figmentum à nouis ſcriptoribus excogitatum. Æneas Syluius quidem de hac arbore in hunc modum ſcribit: Audiueramus nos olim arborem eſſe in Scotia, quæ ſupra ripam fluminis enata fructus produceret anatum forma: hos maturitati proximos ſponte ſua decidere, alios in terram, alios in aquam: & in terram deiectos putreſcere, in aquam verò demerſos, mox animatos enatare ſub aquis, & in aëre plumis pennisq́; euolare. De qua re cùm auidius inueſtigaremus dum eſſemus in Scotia apud Iacobum regem hominem quadratum, didicimus miracula ſemper remotius fugere, famoſamq́; arborem non in Scotia, ſed apud Orchades inſulas inueniri. ¶ Iunius Dentatus Parthenopæus, vir apprime nobilis & eruditus, referre ſolebat pleraque prodigioſa & admirabilia, inter quæ miraculum ingens in penitiſſimis oris Britanniæ & ſinu intimo, vbi æſtus effuſi Oceani, ſecundi & reciproci ad Lunæ augmenta & damna, ac frequentes fluxus maris & refluxus, haud ſecus quàm tempeſtas ſtatis vicibus littora infeſtant, ab authoribus memorati exiſtunt: ſæpe malos & nauium carinas vetuſtate tabeſcentes, ad littora expoſitos, & diutina aqua madefactos, quoſdam veluti fungos breui pediculo, iuxta aquas gignere, paulatimq́; adoleſcere inter fluctus, lapſisq́; diebus etiam moueri, ſed tamen à trunco minimè diuelli. Interiecto deinde tempore velut ad iuſtam magnitudinem peruenerint, mirum dictu tradit, quod omnem ſuperat fidem, fungos eiuſmodi ita genitos, à trunco ſponte euelli, mox alis emiſſis & penniculis enatis euolare, & marinas aues exiſtere, veſciq́; piſciculis littoralibus, perq́; maria paſſim enatare, pariterq́; apud incolas mirum non haberi: ſed quia paſſim id euenire ſoleat, quotidiano vſu miraculũ eſſe deſinere, Alexander ab Alexandro dierũ genialium 4. 9. ¶ Genus teſtarum quoddã nauigiis putreſcente fæce ſpumoſa adnaſci apud Ariſtotelem legimus. ¶ *Barliatæ* (vox corrupta videtur, malim brãtæ vel berniclæ) dictę aues è ligno creſcunt. Fertur enim abiegnum lignum in aqua marina relictum, cùm paulatim putruerit, humorem craſſum emittere, quo denſato paruæ ſpecies auiũ formentur ad magnitudinem alaudarum, quæ nudæ primum, paulatim deinde plumis veſtiantur, & roſtro interim à ligno ſuſpenſæ per mare fluitent vſque ad maturitatem, donec ſe commouentes abrumpantur, & ita demum ad iuſtum incrementum perueniant (&, vt Iacobus Athonenſis epiſcopus in Oriẽtali hiſtoria ſcribit, ſicut aues cæteræ volare incipiant,) Iſidorus. De his certum eſt quòd in orbe noſtro circa Germaniam nec per coitum gene-

Barliatæ, aues è ligno creſcentes.

rant, nec generantur, Bartholomæus Anglicus. Berneca (Bernicla) quæ ex arbore naſcitur, in quibuſdam quoque Flandriæ partibus inuenitur. Hæc auis ſuperfluitatem non habet, ſicut nec arbores, Obſcurus. Barbates (inquit Albert. lib. 23. de hiſt. anim. malim brantæ vel barniclæ) aues falsò quidam dicunt, idcirco nominari vulgò Baumgenß / id eſt anſeres arborum) eò quòd ex arboribus naſcantur, à caudice & ramis dependentes, & ſucco qui inter corticem eſt nutriantur. dicunt etiam aliquando ex putridis lignis hæc animalia in mari generari, præcipuè ex abietum putredine, aſſerentes à nemine vnquam has aues viſas coire vel oua parere. Sed hoc omnino abſurdum eſt. ego enim & alij complures mecum vidimus eas coire, & oua fouere & pullos alere. Auis hæc aliquanto minor anſere eſt, & roſtrum anſeris habet: caput quaſi pauonis (aliàs, colorem capitis vt pauo, ſed nullam è pennis criſtam:) pedes nigros vt cygnus, digitos membrana coniunctos ad natandum. color in dorſo cinereus ad nigredinem declinat. ſtruma (collum parte ſupina) nigra eſt, venter cinereus vel ſubalbidus, Hucuſque Albertus. ¶ Diuerſus ab hoc videtur anſer arboreus, Germanicè vulgò dictus, Baumganß / circa Argentinam coloribus præcipuè differens, cuius iconem egregius pictor & auceps Argentoratenſis ad viuum (vt ait, auem enim ipſe non vidi) expreſſit, quam hîc adiecimus præcedente pagina. Anſere paulò minor eſt, & in ſalicibus moratur infra ſupraq; aquam. Roſtrum ei nigrum (vt pictura indicat) qui color etiam capitis eſt, colliq; proni, dorſi, caudæ & alarum, circa oculos & gula tota ſiue collo ſupino albicat, vbi & maculis quibuſdam cinereis aut fuſcis notatur, quæ in pectore fuſco magis nigricant, in ventre tum albæ tum nigricantes apparent. crura fuſca.

Baumgenß. *Deſcriptio auis dictæ Baumganß.*

ITERVM DE EISDEM EX DESCRIPTIOne regni Scotiæ Hectoris Boëthij.

Has figuras auium, quas Scoti Clakis *appellant, vt & alias quaſdam Scotici maris, quas infra memorabimus, doctiſsimus Io. Ferrerius Pedemontanus ad nos miſit, præſtantiſsimi apud Scotos viri Henrici à S. Claro liberalitate. Mari huius generis roſtrum acutius, fœminæ obtuſius eſt, vt geminæ icones oſtendunt.*

De anſeribus quæ Clakis à Scotis dicuntur. Quibus modis naſcantur.

RESTAT iam de anſeribus (inquit Hector Boëthius) quos Clakis appellant, quosq; vulgò perperam in arboribus naſci in his inſulis (Hebridibus) credunt, ea quæ huius rei cognoſcendæ multo iam tempore ſtudioſi re diligenter explorata perſpectaq; cognouimus, differere. Mari enim illis interiecto mihi magis eorum procreandi vis quædam ineſſe videtur quàm alicui alij rei. Variis enim modis, verũ in mari ſemper, prouenire cõſpeximus. Etenim ſi lignum in id mare proijcias, temporis tractu primum in eo vermes excauato ligno naſcuntur, qui ſenſim enatis capite pedibusq; atq; alis plumas poſtremò edunt. demum anſeribus magnitudine æquales, cùm ad iuſtam peruenerint quantitatem, cælum petunt auium reliquarum more remigio alarum per aëra delati. Id quod luce clarius anno à partu virgineo milleſimo quadringenteſimo nonageſimo plurimis ſpectantibus in Buthquhania viſum eſt. Nam quum in eam ad *Pethslege* caſtellum fluctibus huiuſcemodi lignum quoddam ingens delatum eſſet, rei nouitatem, qui primi conſpexerant admirantibus, ad loci illius dominũ accurrentes rem nouam nunciant. Is adueniens trabem ſerra diuidi iubet, quo facto ingens cõfeſtim apparet multitudo partim vermium, aliis adhuc rudibus, aliis membra quædã formata habentibus, partim etiam formatarũ perfectè auium

auium: inter quas quædam plumas habebant, aliæ implumes erant. Itaq; rei miraculo ſtupentes iubente domino in templum D. Andreæ Teræ (aliàs, Tyræ, & melius. id pago cuidam nomen eſt) lignũ comportant, vbi & hodie manet vndique, ſicuti erat, à vermibus perforatum. Huius ſimile duobus ſubinde annis in Taum æſtu appulſum ad Bruthe caſtellum multis accurrentibus oſtenſum eſt. Nec diuerſum eſt quod exinde duobus rurſum annis Lethe portu Edimburgenſi vniuerſum populum ſpectare contigit. Ingens enim nauis, cui inſigne ac nomen Chriſtophori erat, vbi tres perpetuos annos ad vnam Hebridum in anchoris conſtitiſſet, huc reducta atque in terram ſubducta, plena omnia exeſis trabibus qua mari ſemper merſa fuerat, vermium huiuſcemodi rudium partim aut perfectam nõdum auis formam habentium, partim iam abſolutorum, oſtendit. Cæterum cauillari id quiſpiam poſſit arborum truncis ac ramis, illis in inſulis natarum, virtutem hanc ineſſe. Chriſtophorum quoq; illam ex trabibus Hebridianis contextam aſſerens. Itaq; quod ipſe quoq; abhinc ſeptem annis vidi haud grauabor in medium adducere. Alexander Galloudianus Kilkendenſis eccleſiæ paſtor (vir præter inſignem probitatem rerum admirandarum ſtudio incomparabili) cum extracta alga marina inter caulem & ramos à radice ſtatim pariter & vſq; ad cacumen enatos qua coniunguntur conchas adnatas videret, rei nouitate attonitus, mox cognoſcendi ſtudio eas aperit, vbi magis multò quàm antea obſtupefactus conſtitit. Non enim piſcem in teſtis concluſum comperit, ſed (dictu mirabile) auem, ac pro illius magnitudine teſtas quoq; inauctas. quibus enim paruæ inerant, & ipſæ quoq; apertæ eas pro quantitate complectebantur. Itaq; ad me extẽplo, quem eiuſmodi rerum cognoſcendarum iam olim magna cupiditate detentũ nouerat, celeriter accurrit, remq; omnem monſtrat, non magis rei miraculo obſtupefacto, quàm re tanta ac tam inaudita conſpecta, læto. hac enim re ſatis conſtare arbitror, non hæc procreandarum auium ſemina aut truncis, aut arborum ineſſe fructibus, ſed ipſi Oceano: quem Maro, vt Homerus, patrem rerum haud temere appellauit. Verùm quoniam id fieri videbant cadentibus in aquam arborum ad littus poſitarum pomis, vt temporis tractu ex illis eæ appareret volucres alites, in eam ſententiam abducti ſunt, vt poma illa in ipſas cõmutari opinarentur, ſed falsò. Nam tempore adnatis ex vi maris primũ vermibus, atque iis ſenſim excreſcentibus, viciſſimq; pomis illis ex humiditate corruptis, diſparentibusq; non ſatis accuratè perſpicientibus ex illis in has tranſmutari formas viſæ ſunt, Hector Boëthius.

DE PVFFINO ANGLICO.

Avis quædam aquatica, anati ſimilis colore (licet viridem colorem circa caput & collum non habeat) & roſtro, magnitudine minor, plumoſa apud Anglos (vt audio) *puffin* vocatur. ſale conditur, & in deliciis habetur. editur etiam quadrageſimæ tempore, quòd videatur quodammodo piſcibus affinis, cùm ſanguinem frigidiorem habeat. In mari degit, & volat, vbi etiã capitur, vt Anglus quidam nobis narrauit. Et rurſus alius quidam Anglus eandem auem his verbis nobis deſcripſit: Marina eſt, conſimili penè forma cum aue quam Angli *cotam* appellant (aut fulicæ noſtræ fluuiatili) niſi quòd exilior eſt, & colore magis ſubfuſca, (quam nigra:) pennis caret, plumis tantum ceu lanugine quadam veſtitur. itaq; ſubuolare non poteſt. ſuburinans alga & cochleis victitat. Si quando vel metu vel aliam ob cauſam locum ocyus mutare inſtituit, alarum pedumq; extremitate nitens, aquas celeriter quaſi prorepẽs prælegit. Retibus gregatim capiuntur, vaſiſq; ſale conditæ in quadrageſimam reponũtur, Hæc ille. Turnerus tertium vrinatricis genus, quod anſerculo nuper ab ouo excluſo ſimile facit, roſtro tãtum exiliore, pro pennis lanuginem quandam habere ſcribit, nec in mari ſed ſtagnis aut fluuiis nõ rapidis degere. Veteres Græci in gripho auem nõ auem pro veſpertilione dicebant, Angli *puffinum* ſuum quem auem natura fecit, non ſolũ nomine, ſed re ipſa etiam & licentia cibi, auem nõ auem vel auem piſcem faciunt.

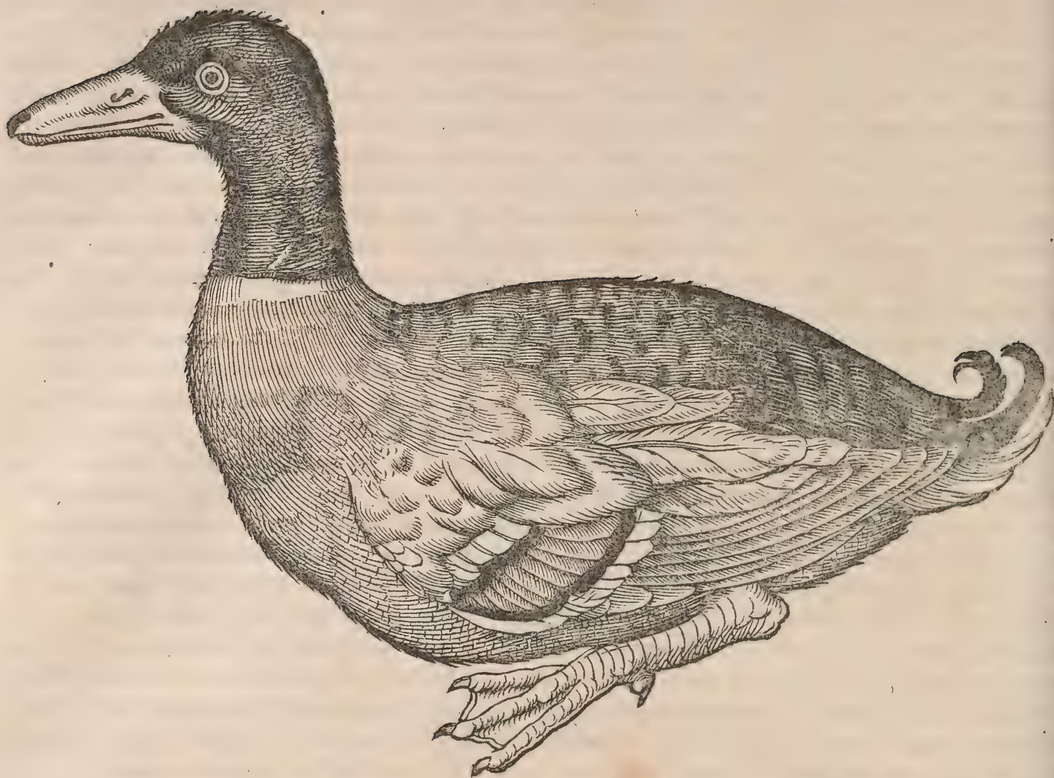
Puffinus auis quadrageſimæ tẽpore editur.

Cota auis.

DE ANATIBVS FERIS IN HELVETIA COMMVnibus, *quarum nomina Latina nobis incerta ſunt: & primum de duabus Anatibus feris torquatis.*

Anas fera torqvata minor.

Anas fera torquata, quæ magnitudine, forma & voce inter cæteras proximè ad cicures accedit, (aut magnitudine etiã ſuperat,) à noſtris appellatur Groſʒent / id eſt anas magna, & à voce Retſchent. ad Conſtantienſem lacum à capitis alarumq; coloribus Blaſſent / Spiegelent. Circa Verbanum lacum Italicè vocant *ceſon:* cygnum autem *ceſeno*. Caput ei viride, roſtrum ſubflauum. collum ſuperius viride eſt, infra caſtaneæ coloris, in medio circulus albus, vnde torquatam appellauimus: vt videri poſſint anates illæ quas Ariſtophanes περιεζωσμένας vocat, & Scholiaſtes pennis candidis tanquam zona ambiri ſcribit. In mediis alis tranſuerſo ſitu cæruleus color eſt, (inde nomen apud aliquos, Wild blaw enten /) qui tamen pro diuerſo ad Solem obiectu variat: paucis infra ſupraq; pennis candidis. Pars dorſi caudam verſus & in caudæ principio ex cæruleo ferè ad viridem & nigrũ inclinat. inferior autem cau-

dæ pars pennis atri vel Indici coloris conſpicua eſt, ambientibus per medium fuſcis quarum aliquæ in acutum extenuantur. Venter ex albo cinereus & variè maculoſus, vel (vt Græcè dicam,) στικτός. quæ quidem varietas ex macularum punctis per pennas quaſi guttatim diſperſis in aquaticis auibus nō paucis ſpectatur. Cruribus rubet. ¶ Idem genus Eberus & Peucerus deſcribunt, his verbis: Anates ſylueſtres maiores, quas Germani Großenten/Mertzenten vocant, (id eſt anates maiores vel Martias à Martio menſe,) ima ſupremaq; corporis parte cæſiæ ſunt. pennas alarum & aliis aſperſas coloribus, præcipuè tamen purpureo nitentes habent. collo capitiq; viredo ad nigredinem tendens ineſt, medium collum candidus ambit circulus. Fœmellæ variæ, ſed cinereæ & nigris albisq; maculis diſtinctæ, Hæc illi. Non alias equidem boſcades maiores Athenæi eſſe dixerim, quarum ſupra memini. ¶ Eaſdem anates à nonnullis in noſtra regione puto appellari Hagenten/ id eſt anates ſepium. nimirum quòd circa ſæpes in fluuiorum ripis (quanquam illæ de quibus ſuperius ſcripſi in lacubus frequentes ſunt) obuerſentur. aiunt illas magnitudine cicures æquare, coloribus inſigniri pulchris, viridi, ſpadice, vel caſtaneæ, vario: in mediis alis virere, pedibus rubere. Anas ſylueſtris vera (id eſt domeſticæ maximè ſimilis, inquit Albertus) dorſo & ventre griſea (cinerea) eſt. mas in collo quaſi pauonis radiantes habet pennas, colore compoſito ex viridi & cæruleo, torquem album circa collum, & in alis verſus ventrem maculam virôre ſplendentem. ſed fœmina magis declinat ad nigrum colorem cum cinereo mixtum. Eſt autem vox fœminæ craſſior, maris acutior, vt in omni anatum genere. Cæterum hoc genus anatis duplex eſt, nempe maius & minus, vtrunq; notum apud nos, Hæc ille.

Vox anatis fœminæ craſſior, maris acutior.

DE ANATE FERA TORQVATA MAIORE.

VNIVS generis, vt ex Alberto recitaui, anatum torquatarum duæ ſunt ſpecies: de minore iam dictū eſt. maior apud nos vulgò nominatur Stortzent vel Storent/ hoc eſt anas ſcrutatrix, quòd roſtro fodiens fundum, arenam & herbas, victum ſibi perſcrutetur, quod & reliquæ propriè dictæ anates faciunt: ſed hæc fortè magis aut frequentius, cùm corpore etiam maior ſit. Glandes etiam amat & auenam, & in agros auena cōſitos aliquando inuolat. Coloribus cum pręcedente magna ex parte conuenit, præſertim roſtri, capitis & colli, &c. Qui venantur eas apud nos in lacubus, tandiu perſequuntur donec fatigatas capiant. *vide* infra etiam in Anate muſcaria.

Anas magna.

ANAS magna, ein groſſe Ente. Roſtrum eius in medio nigrum, à lateribus flaueſcens: tergum in nigro flauicante maculoſum. Venter reliquo corpore dilutior. Alæ cinereæ, in quibus pennæ quædam lineis duabus trāſuerſis albæ, quædam inſigni fulgore ſic radiantes, vt aliter in opaco, aliter in ſole gemmare videātur. In mare omnes propemodū partes inſigniores. Roſtrū flauum, caput collūq; gemmantis

mantis viriditatis, medium collum circulus ambit albus: pars altera ſpadicis colore eſt. Venter magis varius atq; denſus, plumas perdicum habens ſimiles. Cauda in nigro viridans, quæ in fœmella, tergo æqualis eſt: pedes crocei, qui in eadem fœmella, lutei, Georg. Fabricius. *Anas graminea vel iuncea.*

ANAS graminea vel iuncea, ein Schmilente / nomen habet apud Miſenos, quòd certo graminis iuncíve genere (cui à foliorum anguſtia nomen vulgare ſchmalen. *Vide* ſupra in Anate *C.*) paſcatur, inq; eo frequens verſetur. roſtro & pedibus nigris, reliqua cum anate magna illi ſunt æqualia, color tantum corporis eſt dilutior, Idem.

DE ANATE FERA FVSCA VEL MEDIA,
id est mediæ magnitudinis.

ANAS syluestris fusca à colore dicta apud nos, ein wilte grauwe Ent/ (alij vocant ein Rotent) magnitudine & figura ad vrbanam accedit. Rostrum ei latum, inferius omnino nigrum: superior verò rostri pars ante & retro tantum nigricat, per medium ex fusco vel subcæruleo, albicat. Caput totum & maxima colli pars colore* ruffo vel castaneæ splendent nitentq;. Inferior verò colli pars iuxta dorsum & pectus vndique nigricat, vt dorsi etiam finis & cauda. Reliqua dorsi pars cum alis, mustelinum colorem refert vt mures pontici seu varij dicti. insunt autem pennæ vario colore distinctæ ex albis nigrisque lineis cymatili ductu perquam elegantes. Idem in ventre color, sed obscurior: à quo præcipuè ventris colore nomen anatis fuscæ à nostris impositum videtur. Interior alarum pars pennis albis constat. Crurum color glaucus. digiti quoq; pedum glauci vel subalbi, sed nigris membranis coniuncti. oculorum circulus rubet. Idem aut omnino proximum genus est, quod supra in Penelope à colore nominauimus Rothalß/ (quo nomine circa Argentoratum vtuntur) & an penelops dici posset dubitauimus, cum similiter φοινικόλεγνος & ποικιλόδειρος sit, hoc est collo puniceo & vario, & anatum generi adscribatur.

*Fœmina in hoc genere capite non rubet, sed maculas aliquas subflauas habet.

ſcribatur. nā de magnitudine nihil habemus: cum Scholiaſtes Ariſtophanis & magnitudine colūbæ, & rurſus anate maiorē penelopē deſcribat. Eſto igitur nobis tum rothalſa tum anas fuſca (ſiue vna planè ſpecies eſt, ſiue generis vnius proximi duæ ſpecies minimū differentes) non aliud quàm penelops veterum, donec alius aliquid certius adferat. Eadē etiā aut omnino proxima eſt anas quam Bellonius (Gallicè *morillon* appellat, & veterū glaucion, eſſe putat. Eberus & Peucerus anates quaſdā Germanicè vocant Mittelenten/ hoc eſt medię magnitudinis, vt ego interpretor,) latiuſculis & ſimis roſtris cinereum, colorē nigredine in eis variante, & veterum boſcades eſſe ſuſpicantur. Sunt autem hæ vel eædem cum illis quas hic deſcripſimus: aut ſaltem magnitudinis ratione idem vocabulum Germanicū eis cōuenit.

ANAS mediocris (inquit Georg. Fabritius (ein Mittelente/ à magna differt quantitate & forma: minor enim eſt, minusq́; colorata, in alis præſertim atq; pedibus: nam & horū membranæ nigræ ſunt, quę in anate magna flaueſcunt: & venter quoq; candidior, ac minus varius. Alæ in maſculis partim nigræ, partim albæ ſunt, & pauculis pennis rubris tinctæ. Mittelente.

DE ANATE MVSCARIA.

ANAS muſcaria, Muggent / ſic vocatur à noſtris, quòd muſcas ſupra aquam volantes captet. Huic quoq; vt ſuperiori magnitudo & figura ferè vt domeſticæ anati. Roſtrum latum & ſimum, cuius lamina ſuperior per medium nigricat, vtrinq; flauet: inferior planè crocea eſt. longum, quatenus extra plumas eminet, digitos duos. Dentes vtrinq; ſerrati, latiuſculi, & quodammodo membranacei, flexiles, eminentes. inferioris tamen laminæ dentes minimum eminent, & ſtrias oblongas ducunt. Color plumarum per totum ferè corpus varius eſt, ex nigricante, charopo, albo & muſtelino alicubi mixtus: vel, vt breuiter dicam, qualis perdicum ferè, hoc eſt κεραμυδς, vt pulueratricum plerarumq;, ſed diſtinctus. Ventris plumæ albent, interius fuſcæ. Pedes flauent: digiti nigricantibus membranis cohærent. collum tam ſupina quàm prona parte στικτὸν eſt, hoc eſt varium quibus ſupra dixi coloribus. Vertex magis nigricat quàm cæteræ partes: qui color etiam in alis habetur. eædem & cauda breues ſunt. Huic congener videtur anas ſtrepera, quam infra deſcribemus Georg. Fabricij verbis. Sed in Podamico lacu circa Conſtantiam aliud etiam anatis feræ genus muſcarium appellari audio, quod alibi à cœno paluſtri etiam Murent (vt querquedulæ diminutiua voce Murentle) & Moſſent dicatur, corpore magno & coloribus elegantiſſimis inſigni, vnde eandem quam ſupra torquatam maiorem nominaui eſſe conijcio. Sed cæteras etiam anates pleraſq; muſcas ſectari aiunt.

DE ANATIBVS PLATYRHYNCHIS, *id eſt latiroſtris.*

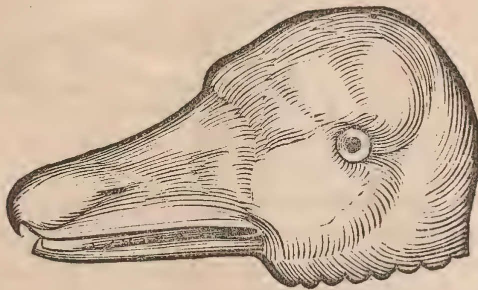
Figura hæc ſchellariæ noſtræ roſtri latitudinem non exprimit: quod emendabit pictor, ſiquis colores addet.

ANATEM

ANATEM platyrhynchum appello à roſtri latitudine. rhynchos enim nō de ſuibus tantum dicitur, vt quidam putant, ſed etiā de auibus, non rhāmphos modo, vt annotauit Euſtathius. Noſtri ſchellariam vocant, Schellent à roſtri figura, vt coniicio. imitatur enim quodammodo genus quoddam crepitaculorum ex ære, quæ Germani *ſchellas* nuncupant: vel potius, quoniam inter volandum (vt audio) alis ſuis ita perſtrepat, vt crepitaculorum huiuſmodi ſonum repræſentet. Roſtrum ei nigrum, breue, medio palmo (id eſt duobus digitis) longum, & eiuſdem ferè latitudinis: non planum aut ſimum vt muſcariæ, ſed conuexum inſtar clypeorum, quare aliqui Schiltent/ id eſt clypeatam appellant. Hæc etiam anatis vrbanæ magnitudinem non excedit, vt & muſcaria: & pedes ſimiliter flauos habet, ſed maiores, longiores: & digitos itidem nigris iunctos membranis. Pennæ vbiq; nigræ ſunt, ſed in collo nigricant ex albo: in alis inferioribus albæ. Capitis color qui caſtaneæ obſcurus, vel ruffus admixto nigro. Prona (anterior, puto) pars colli & venter albent. Dentes in ſuperiore roſtri parte vndiquaq; conduntur interius, nec eminent: inferiores verò oblongas ſtrias ducunt vt in muſcaria anate. Lingua nigricat. Audio eam piſcibus quoq; veſci. Eadem vel omnino congener eſt, quam clangulam Georg. Fabricius nominauit. nam & Miſeni (vt ſcribit) appellant ein Klinger/ ab alarum clangore, quæ firmiſſimæ ſunt, nec ſine ſono in volatu mouentur. Roſtrum ei latum, ſed breue ac obtuſum, & nigrum, caput magnum & in nigro viridans. ſecundum oculos, qui in hoc genere pulcri ſunt, vtrinq; macula alba eſt. in fœmella nec viror ille, neq; hæc macula apparet, (figurā ſchellariæ noſtræ ex fœmina factam arbitror, quoniam macula caret.) Tergum & cauda nigra: alæ partim nigræ, partim candidæ. gula cum ventre tota candida. in fœmella gula nonnihil in cinereo maculoſa. Pedes in ambabus flaui, Hæc ille. Sed capitis etiam quam miſit iconem apponemus, vt & roſtri latitudo (non expreſſa à pictore noſtro) & macula ſecundum oculos, appareant. Habui ſimilem è lacu noſtro, capite è viridi nigro, denticulis modice eminentibus è ſuperiore lamina, cruribus fere croceis, oculorum circulo flauo, pondere XXX. vnciarum.

Schellaria. *Deſcriptio.* *Clangula.*

CAPVT CLANGVLÆ.

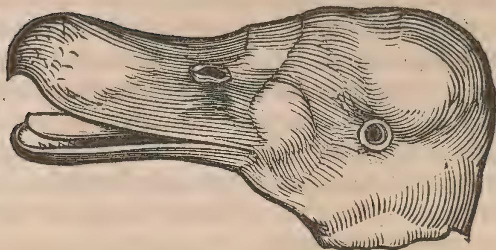

RVRSVS idē vel maximè congener platyrhynchi anatis gen⁹ eſt, quod audio vocari à Germanis (circa Argentoratū) weiſſer [illegible] ritt=vogel/ (neſcio qua nominis ratione, c[illegible] generis etiam fuſcam ſpeciem inueniri aiunt, illam nimirum quam ſupra deſcripſimus: niſi forte Drittvogel / dicatur quaſi tertia auis, quod inter alias duas, forte mediē inter vtranque ſimilitudinis ſit: ſic Galli genus quoddam mergi vocant *vn tiers*, inter anatem & morillonum vt ipſi vocant: Bellonius glaucium eſſe putat) ab Anglis *ſcheldrake*, quæ vox ad Germanicam Schellent accedit, Roſtrum ei ſimiliter breue & bene latum (vt in pictura ad me miſſa conſpicor) & nigrum. vt caput etiam ac dorſum & alæ: quarum tamen in medio magna pars alba eſt, & rurſus in ſuperiore parte. colli etiam pars inferior, pectus & venter albent. inter roſtrum quoque & oculos albæ ſunt maculæ, reliqua circa oculos pars maculis è cæruleo viridibus ambitur. Crura & pedes è ruffo flaueſcunt. Sed alij aliter deſcribunt *ſcheledracum* Anglorum: *vide* infra inter Mergos magnos.

ALTERVM apud nos genus platyrhynchi anatis, ſimiliter vt primum Schiltent / id eſt clypeatam nuncupant: aliqui priuatim Taſchenmul / ob inſignem roſtri latitudinem, quæ ad duos pollices accedit. taſcham enim appellant noſtri marſupij genus latiuſculum quod à zona ſuſpenditur. Roſtrum ei nigrum, latum & in fine quadam cochlearis ſpecie. mediæ extremitati breuis quidam & paruus vncus adiungitur. (inferior roſtri pars ſiue lamina ſuperiorē ita ſubit vt intra eam tota includatur.) Dentes ab vtraq; roſtri parte molles, flexiles, recti, pectinum inſtar è ſuperiori lamina prominentes (a qua dentium ſpecie pectinata, ſi libet, appelletur platyrhynchus ctenodus) in hoc anatum genere (quod ſciam) omnium longiſſimi, ad dimidij digiti longitudinem. aut forte etiam cæteris anatibus dentes æquè longi, ſed roſtro magis adhærent, non ita prominent. Caput nigricat, ſed occipitium & pars poſterior vſq; ad medium colli viriditatem præ ſe fert. Collum duos palmos longum. Reliquum corpus vt anatis communis, vel aliquanto minus. Pedes & crura crocei coloris. plumæ ventris ruffæ (quæ in ſuperiore genere albæ ſunt.) Superior alarum pars ex cinereo cærulea. reliquæ pennæ partim fuſcæ, partim ſubuirides. Hanc quoq; piſces captare aiunt. Vidi etiam alias per omnia ſimilem, ſed colore diuerſo, ſiue quòd ſexu ſeu ſpecie differret: roſtro quali dictum eſt, quatuor digitos longo, pondere vnciarum octodecim, collo pro proportione corporis longo: per caput & collum fuſco colore maculoſo: Linea alba in medijs alis, infra quam virides pennæ, ſuperius verò cæruleæ ſunt. Maiores alarum pennæ longores ſunt quàm in pleriſq; anatibus, & vltra caudam extenduntur. Circulus in oculis ſubflauus.

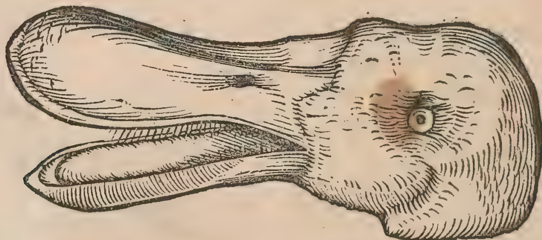
Platyrhynchus ctenodus vel Macroplatyrhynchus.

CAPVT FVLIGVLÆ.

Anas fuligula. Anas fuligula (ſic vocat Georg. Fabricius imitatione Germanicè vocis apud Miſenos **ein Rußgen**) à fuligineo totius corporis colore. roſtrum vt in clangula breue eſt, vt in latiroſtra (maiore, mox deſcribenda) latum. vnde & latiroſtra minor vocari poteſt. In alis vna linea tranſuerſim alba. venter albus pedes vt anatis paruæ (querquedulæ) à qua etiam non differt magnitudine.

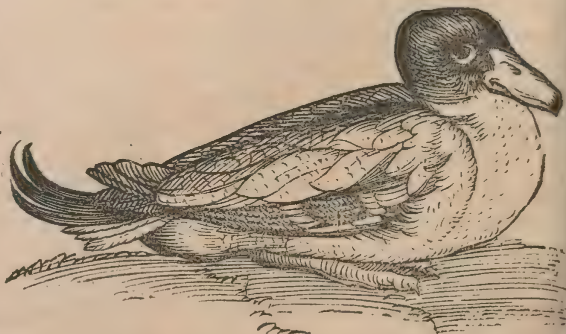
CAPVT LATIROSTRÆ MAIORIS.

Latiroſtra maior. Anas latiroſtra maior, **ein Breitſchnabel**. Huic roſtrum duplo ferè, quàm in cæteris latius, idq; in mare nigrum, in fœmella modò flaueſcens, modò maculis varium. Striæ quoq; longæ, & frequentes magis, quàm in vllo alio genere. Collum in albo cinereoq; maculoſum, gulæ pars inferior alba. Alæ in parte ſuperiore iſatidis colore ſunt, media albæ, poſtrema in nigro viridantes, reliqua cinereæ. Venter ſpadicis colore, in fœmella mediocri anati ferè ſimilis, in albo flaueſcens. pedes cum primo genere conueniunt, in vtroq; ſexu, Georg. Fabricius.

DE ANATE FERA MARINA.

Anas fera marina. ¶ His aliam ſpeciem addo quam peregrinam eſſe aiunt, & **Seevogel** / id eſt auem marinam cognominant: roſtro itidem breui, latoq; & conuexo, ad cæruleum colorem dilutum inclinante: pars media tamen nigricat, vt & caput & cauda extrema, & longiores alarum pennæ: quæ tamen duabus Zonis diſtinguuntur, inferiore alba: & ſuperiore ſimiliter, ſed quam per medium linea ruffa diuidat. Collum breue, album inferius. dorſum fuſcum. pectus ruffum: vt etiam pedes, ſed hi dilutius. Latera cinerea, fuſcis & breuibus punctis lineiſve diſtincta. Oculos puncta obſcurè viridia ambiunt. Sed hanc quoque deſcriptionẽ picturæ tantum intuitu confecimus. Quærendum an hæc ſit **ſlub** dicta apud Friſios, auis aquatica anate minor, ſed roſtro latiore.

De anate cirrhata. Anatem quandam cirrhatam noſtri à corpulentia **Vollenten** appellant: cui itidem roſtrum latiuſculum, corpus gallinæ magnitudine, plenum & obeſum: quamobrem in cibo cæteris pleriſque præfer-

præfertur. Totum roſtrum ſuperius in hac glauco colore eſt:inferius nigrum.Caput etiam & collum vndequaq; nigra.mas apicem in vertice gerit nigris pennarum cirrhis conditum:prope quem pennæ vtrinq; ex nigro virent.Dorſum eſt fuſcum punctis albicantibus tanquam puluere inæqualiter aſperſum,quæ tam parua ſunt vt lateant niſi penitus aſpexeris. Fuſcis alarum pennis candida ſubſunt, quarum extremitas iterum nigreſcit.Cauda breuis, vt anatum generibus,vndiq; fuſca.Venter & ſupinæ partes alarum albent.Pedum digitos glaucos nigræ coniungunt membranæ.

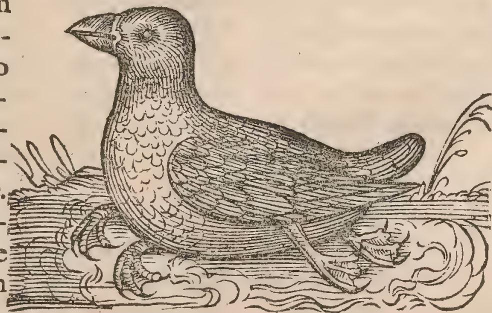
DE ALIIS QVIBVSDAM ANATIBVS QVAS *Georg. Fabricius apud Miſenos nobis deſcripſit.*

Anas fiſtularis, ein Pfeifente, à ſono acutiore, quem fiſtulæ modo emittit, denominata, aëris meatus in roſtro habet latiores:roſtrum colore iſatidis,circa vnguem ductus nigros quaſi fila. Collum rubro nigroq; varium, tergum partim plumeum (forte plumbeum) vt venter anatis magnæ,partim rubris nigriſq; pennis temperatum. Alæ parte ſuperiore cum tergo conueniunt,media maximaq; albæ ſunt,ima cinereæ. In fœmella verò nec roſtrum ,nec tergum, nec alæ eodem ſunt ornatu : ſolus venter in vtriſq; candidus. *Anas fiſtularis.*

Anas ſtrepera , ein Leiner / à vocis ſtrepitu grauiore. Roſtrum nigrum, collum in nigro alboque quaſi ſquamoſum , dorſum in cinereo flauicans, ſub alæ quaſi perdicum pennæ. Alæ rubras, nigras, albas pennas permixtas habent. Venter ſupernè candidus, cauda nigra, & in extremo cinerea. Pedes lutei, membranæ nigræ. Hæc muſcariæ noſtris appellatæ, quam ſupra deſcripſimus, congener videtur. *Anas ſtrepera.*

Anas caudacuta, ein Spitzſchwantz/nomen à cauda longiuſcula accepit.Roſtrum ſupernè nigrum,à lateribus iſatidis dilutæ imitatur colorẽ:in fœmella cum maculis nigris cinereum. In alis pennæ infimæ tranſuerſim albæ:mediæ in nigro gemmantes viridi & damaſceno:extremæ nonnullæ flauicantes.Hæc in fœmella varietas non eſt: ſed lineæ tantum duæ tranſuerſim albæ.Capite cum anate mediocri,dorſo cum ſtrepera conuenit,pedes membranæq; cinereæ. *Anas caudacuta.*

Anas quadrupes,magnitudine anatis paruæ. Roſtrũ latum,& in latitudine tenue, figura à noſtratibus omnib. aliquantum differens, priore parte nigrum,extrema flauum. Capitis ſumma pars ad collum vſq; nigra,circa oculos cinerea.Niger circulus collum ambit,nigrum tergum,nigræ alæ,nigra cauda. Venter albus.Pedes flaui,& inter ſe non procul diſtantes,vt pictura indicat.Hanc anatem mortuam vidi.nam duæ aſſeruantur Torgæ in armamẽtario illuſtriſſimi Electoris Saxoniæ. Audiui à quibuſdam circa Merſeburgum ad Salam eius generis captas eſſe, Hæc Fabricius. qui imaginem quoq; anatis quadrupedis ſibi viſæ ad nos miſit, quam hoc loco appoſui. *Anas quadrupes.*

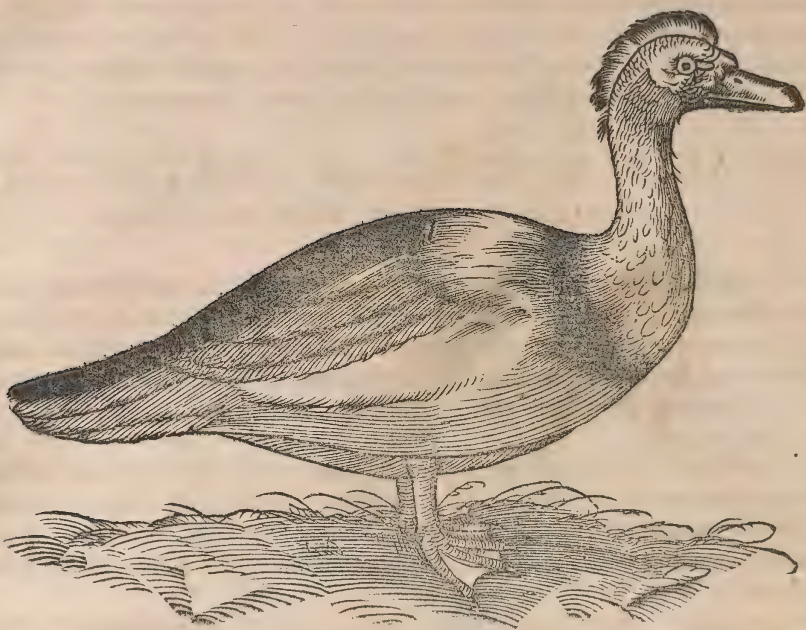
Vidi ego columbæ etiam quadrupedis effigiem typis excuſam & publicatam, de qua ſuo loco ſcribetur. Alæ & crura auium ex oui luteo fiunt, indicio eſt quod pulli qui ex ouo cuius lutea duo ſunt,abſq; ſepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus naſcuntur, arbitranturque prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus libro 12. de Subtilitate. Atqui anas hæc, vt & columba cuius memini, tetrapodes tantum fuerunt, non etiam tetrapteri. Sed de ouis geminum vitellum habentibus, plura adferam in Gallina C.

Anates longiroſtra, muſtelaris, raucedula & alticrura,ſic dictæ à Georg.Fabricio imitatione vernaculæ linguæ, quoniam piſcibus victitare mihi videntur, quod vel ex roſtri figura conijcio,inter mergos infra à nobis referentur. *De diuerſis anatũ generib.*

Acronivs lacus, quem Conſtantienſem vocamus, multa anatum genera alit : & inter alias, quæ ab accolis vocantur Krautenten / id eſt herbiuoræ: Mooren vel Murenten / quas puto ab anate torquata maiore non differre: Trůbvögel/Kätzle/ de quibus nihil hactenus certum reſciui. Bellonius *morillons* Gallicè dictas aues in anatum genere numerat.

Hispani in Hiſpaniola inſula & vicinis inuenerunt anſeres ſylueſtres, turtures,anates noſtris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr. Sed aliter Chriſtophorus Columbus , In Hiſpana inſula (inquit) turtures ſylueſtres & anates noſtris proceriores inuenimus, anſereſque oloribus candidiores,capite tantum rubeo.Hæ forſan anates Indicæ fuerint.

DE ANATE INDICA MARE.

EST apud nos (inquit Io. Caius, qui figuram huius auis & descriptionem ex Anglia ad nos misit) ex India anas, eadem planè corporis figura, eodem rostro & pede, quo vulgaris, sed ex dimidio maior ea & grauior. Caput illi rubescit vt sanguis, & bona pars coniuncti colli à posteriore parte. Id totum callosa caro est & incisuris distincta: quaq; ad nares finit, carunculam demittit à reliqua carne figura separatam, qualis cygnis est, rostro coniunctam. Nudum plumis caput est, & ea colli pars quæ rubescit, nisi quòd in summo capite crista est plumea atq; candida per totam capitis longitudinem: quam, cum excandescit, erigit. Sub oculis ad rostri initium per inferna, inordinatæ maculæ nigræ carni sunt inductæ: & vna atq; altera à summo oculo ad superna eleuatæ. Oculus flauescit, separatus à reliquo capite circulo nigro. Sub extremo oculo in auersum macula est singularis, separata à cæteris. Rostrum totum est cæruleum, nisi quòd in extremo macula nigrescit vna. Pluma illi per totum colli processum reliquum, alba. Qua corpori collum iungitur, circulus est plumeus, niger, rara pluma alba maculosus & inæqualis, per ima angustior, per summa latior. Post eum per totum imum ventrem pluma alba est: per summum corpus, fusca: sed ab circulo illo nigro pluma alba in summo diuisa. Extremæ alæ atque cauda cum splendore virescunt, vt cantharides. Tibiarum cutis fusca est, incisuris leuibus per circuitus ducta. Membrana per interualla digitorum pedis pallescit magis, vna atq; altera resperſa macula fusca, incerta lege disposita, nisi in interuallo sinistri pedis, vbi sex per digiti extremi longitudinem ordine disponuntur. Tardo gradu incedit propter corporis grauitatem. Vox illi non qualis cæteris anatibus, sed rauca, qualis faucibus humanis catarrho obsessis. Maior mas est fœmina. Ea similis mari est, nisi quòd non ita variegato corporis colore est. Viuit ex cœnosis aquis & alijs quibus cætera vulgaris anas gaudet. ¶ De hoc anatum genere forsan intellexit Christophorus Columbus vbi scribit, In Hispana insula turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

DE ANATIBVS QVIBVSDAM GERMANIAE *inferioris & maritimæ, Meanca, Tela & Slupo, &c. anate fera minoribus.*

IN Germania inferiori & maritima apud Frisios audio inueniri auium aquaticarum & anatibus ferè similium diuersa genera, & nominatim ista, Smeant/ Teling/ Slup/ Griffvogel/ Wildenten: Primum ex his minimum esse, secundum maius primo, tertium secundo, quartum tertio, quintum omnium maximum. *Meancæ anates.* Meancæ aues (Murmelius Germanicè vocat Meanck) ab imitatione vocis sic dictæ, anatibus maiores (lego minores) sunt breui collo, breuibus pedibus, coloris cinerei, oculis glaucis, rostro partim croceo, partim rubeo. semper clamant meanca, cadauerum cupidissimæ, & præcipuè hominū: itaq; gaudent tempestatibus, insidiantur tamen etiā paruis animalibus. Ab his auibus

bus etiam multas alias aues maritimi meancas (nimirum quas vulgò Mew dicunt) vocant, Albertus. Scribit autem eadem quoq; de fulica: nempe auem aquaticam esse, de genere mergorum, anate minorem, cadaueribus vesci & tempestatibus gaudere: colore tamen distinguit nigram esse docens. Vnde apparet has aues congeneres esse: & generis quidem larorum, vel (vt Plinius vocat) gauiarum, quæ aues subinde circa aquas volitant columbarum ferè magnitudine, clamosæ, famelicæ, pisciuoræ, plumosæ & leues: rostro collo & pedibus omnino tales, quales meancas Albertus describit, palmipedes, &c. vt pluribus dicetur in Lari historia. Fulicam etiā Albertus nidificare scribit in petris circa aquas, & laros Aristoteles in petris maritimis. sed Aristoteles cinerei tantum lari meminit, qui circa lacus & fluuios victitet: quem meancam Albertus vocat, nostri Mewb / & Holbrot / &c. & alibi, qui è mari victum quærat, ein wysser Mewb. nos verò alias etiam differentias coloris eorum suo loco adferemus. Alberti quidem fulica de qua nunc diximus, alia est quàm fulica hodie Italis appellata. *Vide* in Fulica. Ex Frisio quodam accepi meancam anati syluestri ferè similem esse, minorem, quæ in sublime volatu efferatur imminente serenitate, alba circum latera. vocabat autem ipse Germanicè Schmeant. Sed hæ aues cùm volaces sint, & rarò natent, anatum generi non debent adscribi.

De fulica.

¶ De tela & vuigena, *vide* supra in Querquedula.

¶ Slub vel Schlub Frisiorum lingua genus anatis est, minus quàm anas fera propriè dicta, sed rostro latiore. Hæc forte fuerit species vna ex anatibus platyrhynchis, quas supra descripsimus.

Schlub.

Non dubito quin & alia complura anatum genera comperiantur, alia in alijs regionibus: quanquam veteres pauca nominarunt, vt ardearum quoq; tria tantum genera, quæ tamen innumera reperiri Oppianus in Ixeuticis author est. ego verò non plura ardearum quàm anatum genera extare puto, multoq; magis si quis mergorum etiam genera anatibus adnumeret. sunt enim mergi nonnulli anatib. non cætero tantum corpore, sed etiam rostro fermè similes, vt anates primo intuitu existimari possint.

DE MERGIS IN GENERE, QVIDQVE AB *anatibus differant, & seorsim de Mergo apud Latinos veteres, & Æthyia apud Græcos.*

Quibus in rebus differant mergi ab anatibus.

De dentibus anatū & mergorum quibus inter se hæ aues differunt.

Mergvs non tam species auis est, quàm genus multas sub se species continens. aues tamen, quæ vt plurimum mergi (Merch apud Germanos) vocantur, variæ sunt vt picæ, &c. (vt infra dicemus inter diuersos mergos, quorum vulgaria tantum nomina tenemus) Albertus. Veteres nō fecerunt plura mergorum genera, fortè quòd cum anatibus ea confuderint. Nos cum aliàs distinguimus, tum dentibus, qui anatibus omnibus molliores, flexiles transuersiq; per rostrum pertingunt: mergorum, illis quibus rostrum latiusculum (minus tamē latum quàm anatibus) duri ac rigidi, vtrinq; tantum in marginibus rostri: cæteris, quibus rostrum latum non est, sed in acutum desinit, nulli. Veteres quidem nullius auis, quod sciam, dentatæ meminerūt, præterquam Diomedeæ, quam Iuba catarractam vocat: vt hæc quoque mergorum generis existimari possit, vt suo loco dicemus. Mergi præterea magis aquatici sunt quàm anates: ideoque semper ferè in aquis manent, non æquè in terram & ripas egrediuntur vt anates. Et crura vel non æquè absoluta habent, vel breuiora, vel non eodem situ sed posterius: quam obrem incommodè ingrediuntur. Piscibus magna ex parte viuunt: & diutius quàm anates vrinari possunt: & natando celerius insequi. Plerisque eorum ceruix procerior. in fame etiam herbis & alijs quibus anates vescuntur. Mergum Varro ait dictum esse quòd mergendo se in aquam captet escam: sed hoc cum diuersarum specierum aues aquaticæ faciant, (omnes quidem palmipedes & quodammodo anatiformes, magnitudine tamen, coloribus, rostriq; figura differentes) de vna tantum specie mergi vocabulum vsurpasse veteres Latini videntur, eadem scilicet quam Græci æthyiam vocant. Obijci quidem potest, æthyiam apud Græcos marinam tantum nos legere, & quæ in saxis maritimis oua pariat Aristoteli: mergum verò à Plinio non marinum tantum, sed etiam stagnorum incolam poni: non in saxis sed in arboribus nidificantem: vnde doctissimus Wottonus mergum ab æthyia auem diuersam esse suspicatur. Sed cùm eruditi hactenus omnes eandem esse auem tradiderint, & pleraque de æthyia à Grecis tradita, Plinius de mergo interpretatus sit, nihil eas inter se differre præterquam nomine credimus. Idem enim animal & marinum aut maritimum esse, & circa fluuios stagnave aut in ipsis morari, cùm in auium tum in piscium genere, nihil prohibet: siue quòd à mari quædam ascendant, vt alcyones aues, lupi pisces: siue quòd vtrobiq; nascantur, idq; vel nullo discrimine corporis & naturæ, vel aliquo illo discretæ, vt percæ marinæ à fluuiatilibus. Quin & easdem aues in arboribus nidificare, aut si arbores desint, in nudis scopulis, nihil erit absurdi: vt apes aliàs in arborum aliàs in terræ cauis nidificant. Transtulit sanè locum suum Plinius ex Aristotelis de animalibus historia 5.9. vbi nulla arborum mentio: sed tum lari tum æthyiæ saxis maritimis oua parere scribuntur. Quòd si æthyiam mergum esse negemus, nullum aliud quo appellari Græcè possit vocabulum nobis relinquitur. nam *dypten, poyngem,* & *bũngem* poëtica esse legimus, & idem cum æthyia significare. Hæc nostra quidem est sententia: vt pluribus tamen per nos satisfieret, seorsim quæcunque apud veteres Latinos de mer-

Mergi sunt magis aquatici quàm anates.

Mergus vnde dictus sit.

Mergus an idem sit Latinis quod æthyia Græcis.

go prodita inuenimus, ſeorſim etiam quæ apud Gręcos de æthyia, conſcripſi, vt conferenti vtriuſque hiſtoriam vnam eandemq; auem aut diuerſas iudicandi libertas relinqueretur. His iam perſcriptis incidi in Turneri Angli de mergo ſcripta. Mergus (inquit) Anglicè *a cormorant*, Germanicè ein Ducher/ (ſed alibi vrinatricis quoque primum genus Germanicè Ducher interpretatur, Anglicè *douckera* vel *louna*.) Et rurſus, Mergus auis eſt magnitudine ferè anſeris, pulla, roſtro longo, & in fine adunco, palmipes, corpore graui: forma corporis aui ſedenti, erecta eſt. Plinius in arboribus nidulari ſcribit, at Ariſtoteles in ſaxis maritimis. Quod vterque aut vidit, aut à referentibus aucupibus didicit, ſcripto mandauit. Et ego vtrunq; obſeruaui. nam in rupibus marinis iuxta hoſtium Tinæ fluuij mergos nidulantes vidi, & in Northfolcia cum ardeis in excelſis arboribus. Qui in rupibus maritimis nidificant, ex præda marina ferè viuunt: qui verò in arboribus, amnes, lacus & fluuios victus gratia petunt, Hęc Turnerus. Apparet autem ex deſcriptione, quòd mergum auem intelligat, quam noſtri Scharb nominant, Angli (vt audio) *cormorant*. quanquam Galli etiam aliam auem *cormorant* vocāt, nempe phalacrocoracem, quem inferiores Germani Schwemmerganß/ appellant. De mergo magno nigro (ſic enim Albertus vocat, & carbonem aquaticum) qui & ſimpliciter mergus veteribus dictus videtur per excellentiam ſcilicet, plura leges infra inter mergos magnos. Mergum aquarum dulcium audio vulgò Græcè hodie βυτακίδι nominari.

Quid Turnerus de mergo ſcribat.

Nomina diuerſa mergorũ. Hebraica.

¶ קאת, *kaath*, & שלך, *ſchalac*, Hebraicas voces ferè confundi, & pro eadem aue accipi video, cum Deut. 14. vtraq; ſeorſim nominetur inter immundas aues: vbi Munſterus pro *kaath*, vpupam vertit. LXX. catarrhacten, Hieronymus mergulum: aliqui ardeam: vt *ſchalac* etiam Leuitici 11. Hieron. & LXX. nycticoracem, aliqui mergulum, alij ardeam. Dauid Kimhi *ſchalac* ex magiſtrorum ſententia חשולה, *heſchula*, auem quandam marinam exponit piſcium captatricem: *Onkelos* שלינונא, *ſchalenuna*, mergulum. Abraham Eſrè Leuit. 11. auem (inquit) dicunt eſſe, quæ natura ea eſt prædita vt abijciat fœtus ſuos. Is nimirum (vt iudicat eruditus quidam apud nos) eſt cuculus. Arabica tranſlatio Deut. 14. habet זמג, *ſemag*: Perſica vocem retinet Hebraicam. קאת, *kaath*, Dauid Kimhi à vomendo dictam putat. Rabi Ionas auem vocatam dicit קאה, *kaah*, & *thau* radicalem putat literam, vt Pſalmo 102. לקאת מדבר. Porrò in Thalmud magiſtri vocant קיק, *kik*, vel *hakik*, quam auem cuculum Iudæi putant. adſtipulatur R. Abraham Pſalmo 102. & Leuitici 11. auis eſt, inquit, ſolitudinem amans à vomendo dicta, cuius vox ceu בכוי, *cohi*, id eſt ploratus, in Thalmud *kik* dicta Deuter. 14. Chaldęus קתא, *katha*, Arabs קוק, *kuk*, reddit, Perſa vocem Hebraicam ſeruat. LXX. Leuitici 11. & Pſalmo 102. pelecâna vertunt. Deuter. 14. (vt dixi) catarrhacten: Eſaiæ 34. ὄρνεα. Sophoniæ 2. chamæleontes, (ſed *koah*, vel *koach* chamæleon eſt, non *kaath*. (Hieronymus Pſalmo 102. LXX. imitatus pelicanum, alibi onocrotalum. Sunt quidem aues iſtæ, mergus, catarrhactes, pelicanus & onocrotalus, omnes piſciuoræ, & onocrotalum video à quibuſdam cum pelicano confundi: alioqui pelicano magis conuenit vomitus. aiunt enim illum conchas deuoratas poſtquam concoctionis calore apertæ fuerint reuomere, vt carnem à teſtis ſeligat. vox verò lamentabilis (aut potius terribilis, inſtar rudentis aſini) onocrotali eſt. Pagninus & Oecolampadius *kaath* Eſa. 34. pro onocrotalo accipiunt קאת, *kaath*, Iudęi noſtri dicunt eſſe Widhopff/ id eſt vpupam, Munſterus.

Græca. Itala.

¶ Græci hodie mergum marinum, vt audio vocant χαλικατζῦ. Mergum alij mergonem vocant, Ambroſius Calepinus. ſed *mergón*, vox apud Italos vulgaris eſt, non Latina. faciunt autem mergones diuerſos & magnitudine differentes. Mergi ab imperito vulgo *ſmergi* dicũtur. Erythręus Italus. Mergi ſunt nonnulli quos ceruos aquaticos vocant, Seruius: ego pro ceruis coruos repoſuerim. nam & Hiſpani (vt eruditus quidam ex illa gente nos docuit) mergum coruum marinum vocant, cuoruo marino: corui nimirum nomine indito à colore nigro. Albertus catarrhacten (ipſe peperam carthates ſcribit) mergum nigrum interpretatur, qui forte ſcharbus noſter fuerit, & coruus aquaticus Ariſtotelis potius quàm catarrhactes. Scio quidem mergos quoſdam cornutos vocari, quod plumas inſtar cornuum habeant, vt Seuerus Sulpitius ſcripſit, ſi rectè citat author libri de natur. rerum. ſed hoc nihil ad ceruos. criſtæ potius quàm cornua dici debent: & ſi cornibus conferri poſſent, non tamen ceruinis & ramoſis. ſed de his infra pluribus, adiecta etiam figura. Mergum Galli vulgò interpretantur *vng plongeon* vel *plonget*: quæ vox ad Græcorum πώϋγγας & βῦγγας accedit. ¶ Germani mergum Ducher interpretantur, aliqui Teucher ſcribunt, Tucher / Duchent. ſed alij alias aues his nominibus deſignant. illam quæ propriè Ducher appelletur, aiunt columba minorem eſſe, &c. *Vide* in Vrinatrice. Flandri voce diminutiua Dűkeckin.

Hiſpanica.

Gallica. Germanica.

B.

Deſcriptio mergi.

Subſtricta crura gerentem, & ſpatioſum in guttura, Ouidius mergum cognominat. *Longa internodia crurum, Longa manet ceruix, caput eſt à corpore longè*, Idem. Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita vt in terra ſtantes inſtar hominis pectus erectum præferant, Author libri de natur. rerum. Inſatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto inteſtino tranſeunt cibi, vt lupis ceruarijs, & inter aues mergis, Plinius. Ariſtoteles animalia illa quibus inteſtina recta ſunt, ciborum auida eſſe ſcribit.

Mergus

C.

Mergus tum in aquis dulcibus degit, tum in mari, vt ſupra docuimus. Mergi maria aut ſtagna fugientes ventum præſagiunt, Plin. Idem alibi mergos marinos nominat. Mergum mare carpentem, Ouidius dixit. *Æquor amat: nomenq́ manet, quia mergitur illi*, Idem. Mergus flumina ſtagnaq; innatat, ſic dictus quòd in aquis ſe mergat. diutius tamen ſub aquis morari non valet, quòd aëris reſpiratione indigeat. quum percuti metuit, in aqua mergitur, & piſces perſequitur, Author libri de nat. rerum. Inter aquaticas mergi ſoliti ſunt deuorare quæ cæteræ reddunt, Plin. In aquam ſe cibum captans aſſiduè mergit, Varro. Mergos apricos, Verg. 5. Æneid. Celeres, Georg. 1. ¶ Mergi etiam vocem mutant, vt canit Lucretius: *Accipitres atq; oſsifragæ, mergiq́ marinis Fluctibus in ſalſo victum vitamq́ petentes, Longè alias alio iaciunt in tempore voces:* ¶ Mergi in arboribus nidificant, Plinius. ſed quoniam æthyia eadem mergo eſſe videtur, æthyiam verò Ariſtoteles in ſaxis maritimis oua parere ſcribit: Io. Claymondus, ne Plinius ab Ariſtotele diſſentire videatur, hunc locum ſic legit: Gauiæ in petris nidificant, mergi etiam in arboribus. Verum codices omnes, quos quidem viderim, inquit Wottonus in altera litera cõſentiunt. ¶ Oua pariunt mergi incipiente vere, plurimum terna, Plin. ¶ Mergorum pulli vt primum ab ouis excluſi fuerint, ſi matrem eos perdere contigerit, adeò validi ſunt, vt ipſi ſeſe nutrire poſſint, Albertus & Author libri de nat. rerum.

Mergus tã in mari quàm in aquis dulcibus degit. Mergi vox. Nidus. Ouorum partus. Pulli.

E.

Mergos pleroſq; capi puto ſimiliter vt anates, viſco, defatigatione, bombarda, piſciculis in acum aut hamum affixis funiculo inſertum. In ciuitate quadam ad magnum fluuium ſita in Oriente, hoſpitem piſcaturum comitatus vidi in nauiculis eius mergos ſuper perticas alligatos, quibus ille guttur filo ligauit, ne piſces captos deuorare poſſent. Ponunt autem ad ſingulas naues tres magnas ciſtas, vnam in medio, & ab vtroq; extremo ſingulas. Tum mergos ſolutos dimiſit: qui mox piſces quàm plurimos cepere, & ipſimet in ciſtas illas impoſuêre, ita vt breui tempore omnes repleuerint. Tum hoſpes filis à gutture eorum ſolutis, eos iam ſibi ipſis piſcari & piſcibus paſci permiſit. Hi paſti ad loca propria reuertuntur, iterumq; perticis alligantur, Odoricus de Foro Iulij.

Ratio mergorũ capiendorum.

Mergi anateſq; pennas roſtro purgantes, ventum præſagiunt: cæteræq; aquaticæ aues concurſantes: item mergi maria aut ſtagna fugientes, Plin. *Iam ſibi tum curuis male temperat vnda carinis, Cùm medio celeres reuolant ex æquore mergi, Clamoremq́ ferunt ad littora*, Verg. 1. Gerog. Huius auis natura eſt vt ſæpe mergens aurarum ſigna colligat, & præuidens tempeſtatem futuram, propere medio reuolet ex æquore, & ad littorum tuta cum clamore contendat, Ambroſius Calepin.

Prognoſtica tempeſtatis.

F.

Si quis tunc mergos ſuaueis edixerit aſſos, Parebit praui docilis Romana iuuentus, Horat. 2. Serm. Hyeme obeſiores ſunt propter pauciorem tum temporis motum. omne enim animal ſereno aëre gaudet, & in eo amplius vagatur, Obſcurus.

De eſu & apparatu mergorũ.

G.

Remedia quæ Latini ex mergo tradiderunt, & ex æthyia Græci, coniungere volui, (non ſine diſtinctione tamen nominum,) quòd authores ipſi vnam & eandem auem his nominibus intellexiſſe videantur. ¶ Æthyia tota aſſata & in cibo ſumpta elephantiaſin ſanat, & ſpleni medetur, Kiranides. ¶ Æthyiæ ſanguis antipharmacum eſt, & feris venenatis reſiſtit, Idem. ¶ Magi contra quartanas deuorari iubent cor mergi marini ſine ferro exemptum, inueteratumq; conteri, & in calida aqua bibi, Plinius. Fama eſt crudæ æthyiæ (quidam tranſtulit *fulicæ*, cor comeſum comitialem morbum diſcutere, ipſe quidem periculum non feci, Aretæus. ¶ Æthyiæ venter aridus potus (codex manuſcriptus habet, & portatus & potatus) concoctionem perfectam ac bonum ſtomachum præſtat, Kiranid. Serenus etiam ſcribit ventriculum mergi raptum (id eſt in cibo ſumptum) ſtomacho mederi. Ventrem mergi aliqui commendant tanquam medicamen pepticũ, id eſt concoquens, ſiue protinus elixum, ſiue areſactum (σκελετεύων) comedas. At nos id experti vanam eſſe promiſſionem comperimus. ſicut ſanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ eſt proditum, Galenus de ſimplic. lib. XI. Atqui nec ipſe mergi ventriculus facile concoquitur, neq; quicquam ad aliorum concoctionem iuuat, Wottonus è Galeno. Crediderunt forte aliqui, mergi vẽtriculum in cibo, quod ea auis voraciſſima eſt & plurimũ concoquit, noſtram quoq; concoctionem roborare poſſe: quemadmodum noſtro tempore multi putant pellem mergi maioris nigri (ſcharbum vocant noſtri) vna cum plumis interioribus paratam à pellifice, & ventriculo noſtro applicatam, vim concoctricem eius promouere, non calore tantum ſuo, ſed peculiari proprietate. Æthyiæ venter aut in eo contenta, Eſdræ antidoto miſcentur. *Vide* Fuchſij antidotarium 164. f. ¶ Inueteratum ſale (σκελετευθὲν, id eſt ſimpliciter exiccatum) æthyiæ iecur, ex hydromelite duobus cochlearijs potum, ſecundas pellit, Dioſcor. Æthyiæ iecur aſſatum cum oleo & modico ſale datum, mirificè conferre affirmant à rabido cane morſis. ita enim præſentaneum eſſe remedium, vt æger protinus aquam flagitet, Aëtius. ¶ Æthyiæ fel cum cedria inunctum, euulſos palpebris pilos non ſinit renaſci, Kiranides. Æthyiæ oua dyſenteriam & renes & ſtomachum ſanant, Idem.

Remedia ex mergo & Æthyia. Ex ſanguine. Ex corde. Ex vẽtre, iecore, felle, & ouis.

H.

a. Mergus etiam genus propagationis in vite dicitur. Nonnullos tamen in vineis characatis ani-

Mergus gen⁹ propagationis inuite. maduerti (& maximè eluenaci generis) prolixos palmites quasi propagines summo solo adobruere: deinde rursus ad arundines erigere, & in fructum submittere, quos nostri agricolæ mergos, Galli condosoccos vocant, eosq; adobruunt simplici ex caussa, quòd existiment plus alimenti terram præbere fructuarijs flagellis; Columella lib.5.cap.5. Et rursus 4.15. mergum esse ait, vbi supra terram iuxta suum adminiculum vitis curuatur, atq; ex alto scrobe submersa, perducitur (aliàs producitur) ad vacantem palum. tum ex arcu vehementer citat materiem, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum euocatur. Item Palladius, 2.21. Mergum (inquit) dicimus, quoties velut arcus supra terram relinquitur, alia parte vitis infossa. Mergi post biennium reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iustas vites relinquunt. Veteres vineas mergis propagare potius quàm totas sternere Atticus præcipit, quòd mergi mox facile radicantur, ita vt quæq; vitis suis radicibus tanquam proprijs fundamentis innitatur, Columella 4.2. Galli hodie vulgò mergum in vinea appellant *marquotte*, quasi *mergottam* per diminutionem, alij *courson*, *brin*, Carolus Stephanus. ¶ Metendi genera complura sunt, multi mergis, alij pectinibus spicam ipsam legunt, Columella 2.21. Videntur mergi (inquit Beroaldus) esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atq; inter duos mergites spica distringitur. Notum est illud Maronianum, Aut fœtu pecorum, aut cerealis mergite culmi. Exponunt Grammatici mergites dici manipulos spicarum, (vt Seruius) quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq; accipi possint, æstiment eruditi, Beroaldus. Mergæ, furculæ quibus acerui frugum fiunt: dictæ à mergis volucribus. vt enim illi se in aqua mergunt, dum pisces persequuntur: sic messores eas in fruges demergunt, vt eleuare possint manipulos, Festus. Palas vendundas sibi mergas datas, Vt hortum fodiat atque vt frumentum metat, Plautus in Pœn. Si attigeris ostium, Iam hercle tibi messis in ore fiet mergis pugnis probis, Idem Rudente. Hinc est conijcere mergitem apud Vergilium accipi posse pro manipulo vel aceruo, quantus scilicet vel semel instrumento messorio (quod mergum Beroaldus vocat, masc. g. à plurali ablatiuo mergis apud Columellam, qui à singulari etiam fœminino merga formari posset: Plinius mergitem) meti potest, vel quantus mergite furca simul tolli. ¶ Mergus aliàs mergur, mergoris, genus vasis quod nonnulli situlam appellant, quòd hauriendæ aquæ mergatur, Calepinus sine authore. Mergulus, instrumentum quo lampadis lychnus continetur, Idem sine authore. ¶ Mergi aues in aqua mersant vel mersitant, vel (vt veteres dixêre) mertant.

Mergi ferramēta idonea metendis frugibus.

Mergæ furculæ aceruandis frugibus aptæ.

Mergus pro situla.

¶ Epitheta. Celeres, Vergilius. *Tranquillo silet, immotaq; attollitur vnda Campus, & apricis statio gratissima mergis*, Idem Æneid. 5. Marini, piscantes, edaces, turpes, incolæ aquæ, apud Textorem.

¶ Smilax aspera à Romanis mergina vocatur, vt inter nomenclaturas apud Dioscoridem comperimus.

Fabula de Æsaco in mergum transformato. ¶ *h.* Æsacos filius Priami & Alyxothoës, dum nympham Hesperien quam amabat insequitur, *Ecce latens herba coluber fugientis adunco Dente pedem strinxit, virusq; in corpore liquit*, Ouid. XI. Metam. Et mox, *Vulnus ab angue, A me caussa data est*, Æsacus loquitur. Tum propter dolorem è scopulo in mare se præcipitans, à Thety in mergum conuersus est, & optatæ non est data copia mortis. *Indignatur amans se inuitum viuere cogi Obstariq; animæ misera de sede volenti Exire, vtq; nouas humeris assumpserat alas Subuolat, atque iterum corpus super æquora mittit. Pluma leuat casus, furit Æsacus, inq; profundum Pronus abit, letiq; viam sine fine retentat. Fecit amor maciem, longa internodia crurum, Longa manet ceruix*, &c. id est in mergum mutatur. ¶ Est & Æsacus fluuius Troianus ad Idam montem.

¶ Mergos diuus Martinus diuina virtute coëgit aquam contra naturam suam deserere, & arida loca desertáque petere, Author libri de natur. rerum, ex vita puto diui Martini per Seuerum Sulpitium condita.

Prouerb. Mergus prius vitabit aquas. ¶ Mergus prius vitabit aquas, de re incredibili dixit Ouidius I. de Ponto. *Nam prius incipient turres vitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas, Quàm male se præstet veteri Græcinus amico.*

DE ÆTHYIA.

A.

AETHYIA Græcorum non aliam auem quàm mergum Latinorum esse, supra dixi: sed quoniam aliqui super hoc dubitant, de vtraq; seorsim agere placuit: remedia tamen quæ ex æthyia sunt supra in Mergo commemoraui. ¶ Αἴθυα (quæ & ἄσθυα apud Demetrium Constantinopolitanum recentem admodum scriptorem nominatur.) Eustathio, Hesychio, Suidæ, Etymologo & Varino, eadem est quæ κορώνη θαλάσσιος (vel θαλασσία, vel ἀλία, vel ἐναλία) id est cornix marina. Atqui Arrianus in Pontici maris nauigatione cornicem marinā vnà cum æthyia, tanquam aues diuersas, enumerat. Eadem fortassis apud illū est quæ coruus marinus vocatur, Wottonus. In Pontica insula (inquit Arrianus) quæ Achillis insula vel cursus dicitur, multæ sunt aues, lari, æthyiæ, & cornices marinę innumeræ. hæ colūt

Num æthyia & cornix marina eædē sint.

Achillis

Achillis fanum. mane enim quotidie aduolant ad mare: inde madefactis pennis ad templum studiosè redeunt & aspergunt: & cùm bene habet, rursus pauimentum alis exiccant, Hæc ille. Appion corónen ait eandem esse auem quæ & larus & æthyia dicatur, Etymol. Nos de alia cornice aquatica quæ hodie in quibusdam Angliæ locis sic appellatur, aue eiusdem ferè naturæ cuius ispida, infra dicemus post Cornicem, & plura ibidem de Cornice marina. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias vocat: mergi verò Græci ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius: sed erodios ardeas esse, æthyias verò mergos veterum scripta ostendunt. Apud Aristotelem de hist. anim. 1. 1. vbi Græcè αἴθυια καὶ κολυμβὶς legitur, Albertus habet anser salicis. ¶ Mergum æthyiam Græci vocant, & poetæ dypten. Δύπτης.
alioqui nihil est aliud dyptes verbũ ex verbo, quàm mergus. poetæ Greci etiam *boyngas* & *bungas* dicunt aues eas, Phocion author, Hermolaus. Πώϋγγες, αἱ αἴθυιαι, κληθεῖσαι βῦγγες, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἠγὴν, Πώϋγγες.
(melius ἰυγὴν, vt Varinus habet,) Etymologus. Ad poyngem quidem Græcam vocem Gallica *plongeon* accedit. sic enim Galli mergum vocant. Τὸν δ' οἷα δύπτην κηρύλον διὰ στενοῦ Αὐλῶνος οἴσει κῦμα γυμνήτην φάγον, Lycophron. vbi δύπτης caruli, id est alcyonis maris epitheton est: Scholiastes εὐκόλυμβον interpretatur. Δύπτης, αἴθυια, κολυμβητὴς, δύτης, Hesychius & Varinus. hoc est, homo vrinator vel natator, vel mergus auis. Δύπται δ' ἐξ ἁλὸς ἐρχόμενοι, Apollonius Argonaut. lib. 1. Νεδίας, τὰς αἰθυίας, Hesychius & Varinus. Κὴξ, auis est marina, hirundini similis, quam alij larum, alij mergum interpretantur, Eustathius: & Varinus idem in Κὴξ εἰναλίη. Κήξ.
Peculiaris quædam species mergi marini est in Creta, vrinari solita, diuersa à phalacrocorace (cormorant) & reliquis mergis, quam Aristoteles æthyiam vocauit. qui littora Cretæ habitant, vutamaria nominant & calicatzu magnitudine est querquedulæ (*d'vne sarcelle*,) albo ventre, capite & dorso nigra, itemq; alis & cauda. digito pedum posteriore caret sola palmipedum. Pluma ei instar lanuginis, validè inhærens cuti. Rostrum marginibus acutis, cauum & planum ferè, lanuginosis plumis bona sui parte obducitur, nigrum superiore, album inferiore parte: vertice lato, Petrus Bellonius in libro Gallico Obseruationum, &c.

C.

¶ Suidas in voce Ἡμερινὰ æthyias marinas facit. ¶ Mergi (æthyiæ inquit Oppianus in Ixeuticis 2. 6.) insatiabiles sunt & maximè voraces. pisces ingestos mox aluo reddunt, atque etiam viuos nonnunquam. Soli inter amphibias aues volitando piscantur, ita vt simul vtrunque faciant (κατ' ταυτὸν θηρῶσι καὶ ἵπτανται. *Descriptio æthyiæ.* Congros, anguillas, & alios lubricos leuesq; pisces deglutiunt. Vrinantur & sub aqua manent diutissimè. (merguntur autem toto corpore, non collo tantum vt pelecani.) Alios quoque pisces delphinorum & canicularum instar persequuntur. Non in pelago solum, sed paludibus etiam versantur, tum maximè cùm vis aliqua ventorum mare infestat. tunc enim immorari in eo non solent. Has in auium genere solas vocem emittere aut percipere negant, Hæc ille. Apparet autem ex his Oppiani verbis, æthyiam oportere magnam aliquam auem esse, quæ congros & anguillas deuorare possit, & delphinorum canicularumq; instar venari, quod morsicem (*vide* infra inter mergos magnos) facere Albertus scribit. Itaque nostri merguli parui nigri, & alij anatibus non maiores, æthyiæ dici non poterunt. Æthyia apud mare victitat, Aristotel. Auis est marina, insatiabilis, omnibus nota, Kiranides. Æthyiæ & aliæ quædam volucres degunt quidem in fluido, victumq; inde emoliuntur, sed aërem non humorem recipiunt, & foris parere solent, Aristoteles. Mergi & gauiæ saxis maritimis oua bina ternáve pariunt: sed gauiæ æstate, mergi à bruma ineunte vere. & incubant cæterarum auium more, sed neutra earum auium conditur, (latet,) Aristoteles de hist. 5. 9. quem locum transferens Plinius, mergos in arboribus nidificare reddidit, quod Aristoteles nusquam scribit.

D.

Æthyis perquam inimicæ sunt ciconiæ & creces, Philes.

E.

Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, ventum imminere præmonẽt, *Prognostica tempestatis.* Aratus. Æthyia si obuia fuerit naui velificanti, & volans submerserit se in mari, tempestatem minatur: si verò peruolans (præteruolans) supra petram resederit, (aliàs, si verò peruolauerit, aut supra petram consederit,) felicem nauigationem promittit, Kiranides. Æthyias cùm frequentius in mare sese immergunt, tempestates nauigantibus futuras præsagire ferunt. huius causam reddunt, quòd tranquillo mari progredi non audet æthyia marinarum belluarum metu: at cùm tempestatem præsenserit, audacter progreditur, quòd tunc temporis marinæ illæ beluę in altum abierunt. Verum Aratus, Æthyiæ (inquit) maria aut stagna fugientes, pennasq; in terra rostro purgantes, ventum præsagiunt, Wottonus. ego nihil huiusmodi apud Aratum legisse memini: nisi Wottonus fortè putat Plinium pro τινάσσεσθαι πτέρυγας, pennas rostro purgare, ex Arato vertisse.

F.

Æthyia ad saturitatem vsq; ab accipitre in cibo sumi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Vide supra in Mergo G.

H.

Vnde sit dicta æthyia. ¶ *a.* Æthyam aliqui Latinè per *y* tantum scribunt: Græci verò semper υ diphthongum in penultima. Dicta quidem æthyia videri potest, quasi *ædyna*, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ δύειν καὶ δύ πλεῖν: vel ἀπὸ τοῦ αἴθειν propter nigrum colorem, vt etiam Æthiopes. Αἰθύσσειν καὶ ἀναθύσσειν, ῥίπτειν, πλεῖν, φέρεσθαι, ἀπὸ τῆς αἰθυίας τῆς ἐναλίας κορώνης, Etymologus. Æthyiam Greci etiam pro *thyia*, id est pila vel mortario dicunt: fortè quòd pistillus in eo mersetur emergatq; subinde.

Epitheta. Æthyas Aratus vocat δίνας, quoniam (vt inquit Theon) dum mersantur mari fiat δῖνος, id est vortex, siue κυκλοτερὴς τοῦ ὕδατος φορά; Cælius. Ὃς τόδε ναίεις Εὐσεβὲς αἰθυίαις ἰχθυβόλοισι λέπας, in Epigrammatis vt citat Suidas, id est, Qui habitas in hoc promontorio mergis piscatoribus frequentato.

¶ Αἰθυίας ἄνθος, genus est herbæ, Hesychius & Varinus.

¶ Erysichthonem quendam inuenio αἴθωνα (αἴθυιαν potius) cognominatum, quod cibo inexplebilis esset.

¶ *c.* Ἀλλ' ἐμὸς αἰὼν Κύμασιν αἰθυίης μᾶλλον ἐσφκίσατο, piscator quidam apud Callimachum. Ἐνθ' ἅμα δ' κατὰ βένθος ἁλίγκιαι αἰθυίῃσι Δῦνον, Apollonius lib. 4. Τῆς οὐδ' αἴθυιαι, οὐδὲ κρυερὸς κάβηξ, Euphorion apud Suidam in Κάβηξ: quæ vox larum significat. est autem vtraq; auis perquam vorax.

¶ *h.* Æthyiæ epitaphium legimus Anthologij Græci lib. 3. sectione 24. in fine. ¶ Leucothea apud Homerum Odysseæ E. æthyiæ comparatur. Αἰθυίῃ δ' εἰκυῖα ποτῇ (volatu) ἀνεδύσετο λίμνης. Et rursus, Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα, Αἰθυίῃ εἰκυῖα. μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν. ¶ Αἴθυια θεῶ ἐπιθετικῶς ἡ φωσφόρος παρὰ, τὸ αἴθω, vt videtur apud Lycophronem, Eustathius. Pallas æthyia cognominatur, quoniam humana prudentia (quæ per Palladem innuitur) inuenta est nauigatio mergi quadam imagine, Cælius.

Μυθῶδες de Martino mergos ex aqua in aridã compellante. ¶ Diuus Martinus aliquando mergos in flumine cõspicatus piscium prædam sequi, & rapacem ingluuiem assiduis vrgêre capturis: Forma (inquit) hæc dæmonum est, insidiantur incautis, capiunt nescientes: captos deuorant, exaturariq; non queunt deuoratis. Imperat deinde potẽti virtute verborum, vt eum cui innatabant gurgitem relinquentes, aridas peterent desertasq; regiones: eo nimirum circa aues illas vsus imperio, quo dæmones fugare consueuerat. Ita grege facto, omnes in vnum illæ volucres congregatæ, relicto flumine, montes syluasq; petierunt, Seuerus Sulpitius in vita D. Martini.

DE MERGIS DIVERSIS.

Fulica. ¶ FVLICA auis est aquatica, quæ mergus niger vocatur, anate minor, Albertus. sed de fulica suo loco dicemus in *F.* litera.

Brẽthus. ¶ BRENTHVS merguli species est pisces venãtis, Albertus. quanquam *bathyos* apud illum corruptè scribitur. *Vide* suprà in Brentho inter anates feras.

Mergus cornutus. ¶ Seuerus Sulpitius tradit mergorum quandam speciem à re cornutam vocari, eò quòd rubeas plumas in capite instar cornuum habeat, Author lib. de nat. rerum.

DE COLYMBO ET COLYMBIDE, VEL VRInatrice. *item de Thracibus & Dytinis.*

COLYMBIDEM, colymbadem & colymbum apud authores inuenio inter aues aquaticas: apud Aristotelem etiam colymbris legitur, sed corruptè. Gaza apud Aristotelem transtulit vrinatricem. Vrinatrix auis ex aqua sibi victum emolitur. circa lacus & amnes versatur, ex palmipedum numero, sed foris parit, Arist. Colymbi & colymbades ab vrinandi voluptate appellãtur, inter omnes (aquaticas aues) minimæ, atri ac sordidi coloris, (ῥυπαρομέλαιναι,) acuto rostro. soli earum spectantur oculi, cætero merguntur, Hermolaus ex Atheneo. σκέπτονται τὰ ὄμματα, τὰ δὲ πολλὰ (λοιπὰ) καταδύεται, Athenæus. Idem non colymbos neq; colymbadas, vt Hermolaus vertit, sed colymbida bis nominat, vtrobiq; adijciens paruum: quasi colymbum alium maiorem esse insinuet. Nos quidem infra mergi genus describemus, quod colymbus maior rectè appellari posse videtur. Κολυμβίς, auis quædam est, Hesychius & Varin. Κόλυμβοι, αἱ κολυμβάδες, τὰ ὄρνεα ἢ ζωΰφια ἐν κολυμβήθραις, Iidem: hoc est, aues vel animalcula in piscinis. Phascades dictæ paulò maiores sunt quàm paruæ colymbides, cætero similes anatibus, Athenæus. Κολυμβὶς nominatur in Auium choro apud Aristophanem. Νήττης καὶ κολυμβάδος, (id est, anatis & vrinatricis,) Callimachus meminit in lib. de auibus: item Aristophanes in Acharnensibus pariter nominans, ἀτταγᾶς, φαλαρίδας, Τροχίλους, κολυμβοὺς (cum acuto in vltima,) &c. Athenæus. Numerat autem has aues inter lautitias Bœotorum. Nostri codices Aristophanis, κολύμβους paroxytonum habent, quod placet. Κόλυμβοι (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) semper natant, & ne somni quidem aut cibi gratia in continentem exeunt: ne noctu quidem, neq; tempestatis metu aut frigoris: sed solo partus tempore. Ventis aduersi natant, ne illorum vi aliquando inuiti in terram extrudantur. quod THRACES etiam ac DYTINI (Θρᾶκες καὶ Δυτῖνοι) faciunt. Quanquam autem tria hæc auium aquaticarum genera (inquit idem lib. 3. Ixeut.) omni tempore (πανημέριον) natare soleant, non tamen effugiunt venatores, qui cum

cùm tranquillum est mare, nauiculam ingressi aliquousq; nauigant, quatenus aues remigij strepitu nō terrentur. Tum is qui rete fert, puppi insistit: alter verò proræ, paulatim nauiculam temone promouens. qui & lucernam in testa gerit, (alius fortè tertius hoc facit, aut idem qui rete gerit,) quam auibus ostendit cùm iam prope fuerint. Aues stellam videre se putantes, nauiculam propius accedere patiuntur. Tum auceps lucerna in naui occultata ne aues dolum intelligant, rete extensum eis inijcit. *Qua ratione capiantur hæ aues.*

¶ Vrinatrices aues quæ natando in aquam demerguntur & rursus emergunt, sunt innumeræ, magnæ & paruæ, inter quas gainæ & id genus sunt, Niphus. *Gainæ aues.* ¶ Vrinatrix minima mergorum & reliquarum auium quę victum ex aquis petunt, ῥυπαρομέλαινα tota, pręterquam in ventre vbi albet, mergit sese & conspectos pisces diu sub aquis prosequēs huc illuc fertur, priusquam reuertitur, vnde & nomen inuenit Germanicè Schwartztücherlin / hoc est mergulus niger: & Wasseramsel / hoc est merula aquatica, Eberus & Peucerus. Sed nos aliam vocamus merulam aquaticam, quæ piscibus quidem viuit, ni fallor, palmipes tamen non est. Aristoteles vrinatricis vnum tantum genus (inquit Turnerus) commemorat: ego tamen tria vrinatricum genera vidi. Horum primum totum nigrum est: & si cirrhum, quem in capite gerit, exceperis, mergo, quo tamen triplo minor est, cætera quod ad corporis attinet effigiem, non dissimile est. & hoc genus nautæ nostrates *lounam* nominant, alij *doukeram* (Angli *a douker*, Germani ein Ducher. sed alibi mergum quoq; Germanicè Ducher interpretatur, Anglicè verò *cormorant*.) Secundum genus turdo non maius est, anati colore & corporis effigie simile: & hoc Angli mediam vrinatricem nuncupant. Tertium genus adeo nuper ab ouo exclusum refert anserculum, vt nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, sed lanuginem quandam (quod nos supra de *puffino* Anglorum scripsimus) earum loco obtinet. Degunt hæc plerunq; tria genera in aquis stagnantibus, aut fluuiis non admodum rapidis, in quorum ripis arundines & carices nascuntur, Hæc Turnerus. *Tria vrinatricum genera.* Audio & COOTTE dictam apud Anglos auem esse in fluuiis ac stagnis, quæ subinde ad fundum vsq; vrinetur, non piscibus tamen, sed alga, limo, gramine, paruisq; cochleis victitet: forma & colore fulicæ nostræ similis, paulò minor: in cuius rostro paruum tuberculum rubeum emineat. Ad volandum ineptam esse aiunt: quare vulgò fertur non posse illam diutius volare quàm pedis cauo arreptam (priusquam volat) aquam retineat. *Cootte auis aquatica apud Anglos.* Auem, quæ Ducher appellatur, in nostris lacubus & Acronio, minorem columba esse audio, fuscam & latiusculo rostro. Eandem puto Albertus mergulum nigrum vocat.

H.

a. Græci verba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deriuarunt ἀπὸ τῆς νήττης καὶ κολυμβάδος, (κόλυμβίδος, Eustath.) Athen. Κολυμβᾶν verbū natare significat, pro quo Dōres significantius dicunt κολυμφᾶν, ἀπὸ τοῦ κόλους Κολυμφαίνεσθαι τοὺς ἐν ὕδασι, quod natantiū in aquis corpora mutila & non integra appareant, Etymol. *Κολυμβᾶν.* Matres planus Alexādrinus iocosa quædam problemata quasi ad Aristotelis imitationem confinxit, quale est: Διατί ὁ ἥλιος δύει μὲν, κολυμβᾷ δ᾽ οὔ; hoc est, Cur Sol mergatur quidem (nam δύειν Græcis mergi significat, idemq; verbum de Solis occasu vsitatum est) non natet tamen. Cæterum *vrinari* verbum apud Latinos, vel vrinare etiam (vt Grammatici scribunt) & inurinare apud Columellam in aquam mergi, & natando (rursus) emergere significat. *Vrinari.* Eadem est causa quare sub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur. Hinc vrinator dictus qui sub aqua natat. Callistratus Iureconsl. Ad legem Rhodiam, vrinatores appellat eos, qui merces è mari extrahunt, nauigij gratia iactatas. *Vrinatores.* Sed in rem emendabilem visus lapsus esse, quod per vrinatores omne ferme extractum est, &c. Liuius 4. Dec. lib. 5. Quæ verò huius vocis origo sit, non memini hactenus legere: quare coniecturam meam adscribere non grauabor. Vrinatorem Græci ἀρνευτῆρα vocant. ὁ δ᾽ ἀρνευτῆρι ἐοικώς. Κάππεσ᾽ ἀφ᾽ ὑψηλοῦ πύργου, Homerus Iliad. μ. vbi Scholia ἀρνευτῆρι interpretantur κυβιστῇ ἢ δύτῃ, id est vrinatori. *Quæ sit huius vocis origo.* nam hi quoque in caput seipsos proijciunt. quemadmodum árnes, id est agni petulci & lasciui in caput saltare & quasi in aërem cornibus impetere solent. Aut igitur vrinare Latini ab hac voce Græca dixerunt: aut ab vria aue vrinatrice, de qua nunc scribemus. Sunt & oliuæ colymbades apud Athenæum. Est columbarium vas quasi colymbarium, à verbo κολυμβᾶν: *vide* in Columba.

DE VRIA.

VRIA, οὐρία, dicta (auis aquatica) non multò minor est anate. rostro longiore ac tenui, colore sordido figlinæ, (figlino, Wottonus,) Hermolaus ex Athenæo. Τῷ χρώματι ῥυπαροκέραμος (ῥυπαροκέραμος, Eustath.) ἔστι. τὸ δὲ ῥύγχος μακρόν τε (forte μικρὸν, Wottonus. sed Eustathius etiam μακρὸν habet) καὶ στενὸν ἔχει, Athenæus. Videri quidem potest hoc nomen non origine Græcum esse, sed ab vrinari verbo Latino deriuatum: & vrinatrix siue colymbis, de qua proximè dictum, ferè non aliud ab hac vria differre, quàm quòd minor est. Vriæ plus cæteris (anatibus feris) nigricant, Eberus & Peucerus, sine authore. interpretantur autem Meerenten / hoc est anates marinas. Ego vrias esse dixerim quas nos appellamus Dücchele: de quibus infra seorsim, & colore magnitudineq; tantum à colymbide prædicta differre. quamuis dycchelina nostra, anate multò minor est, sed inueniūtur eiusdem generis anati pares, & quædam maiores, de quibus in Colymbo maiore scribam.

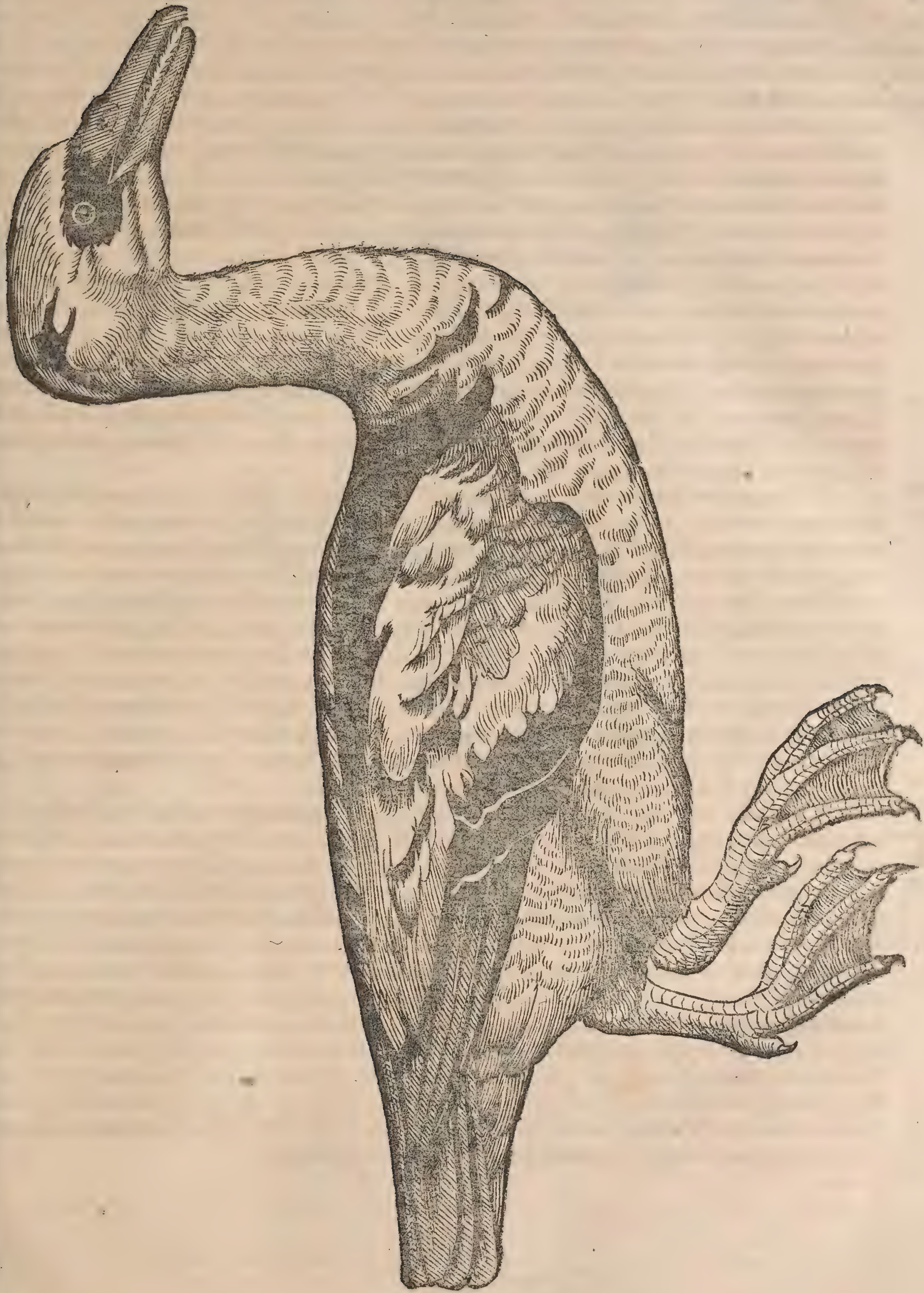
DE PHALARIDE.

ANGVSTVM & phalaris rostrum obtinet, caput rotundius, ventrem subcinericeo colore, tergus nigricat, Hermolaus ex Athenæo: apud quem tamen nos legimus, ἔντεφρος τὴν γαστέρα καὶ τὸ νῶτον. Apud eundem phalaris proparoxytonum scribitur, apud alios φαλαρὶς aut φαληρὶς, oxytonum. Aristophanes in Acharnensibus ἀτταγᾶς, φαλαρίδας inter Bœotorum delicias nominat, vbi Scholiastes phalarides genus auium interpretatur, quæ secundum quosdam in Phaleride nascantur: quod & Varinus repetit. Est autē Phaleris vel Phaleros, portus Athenis celeber, à quo Demetrio Phalereo cognomen. Aristophanes in auibus ludens, & auium quasi apotheosin conscribens: Veneri, inquit, immolaturus, aui phaleridi (prius) triticum immolet: siue hanc auem tritico vesci innuens, (quanquam laro, quam auem pisciuoram esse constat, paulò pòst placentas mellitas sacrificari iubet,) seu aliam ob causam. Monet autem eo in loco Scholiastes phaleridem auem esse palustrem siue lacustrem, & pulchram: hîc verò iocosè eam attribui Veneri, παρὰ τὸν φαλλόν. hoc est propter nominis allusionem ad membrum virile. vnde corruptus Suidæ locus emendari potest. *Vide* plura apud Varinum in φαληρὶς. Phaleris auis sacra habetur Veneri non modò propter phallos & ithyphallos quos Comici introducunt, sed etiā propter album genituræ colorem. φάλιον enim album est, Eustathius. Aristoteli phalaris nominatur inter palmipedes quę circa lacus & amnes versantur. Aristoteles ait, citante Athenæo, passeres mares hyeme perire, fœminas superare, coniecturam faciens è colore. mutari enim pro diuersis anni partibus colorem passerum, vt merularum etiam & phalaridum quæ aliquando albescunt. quem locum ego corruptum arbitror, ex Arist. de anim. hist. lib. 8. cap. vlt. vbi legitur merulas pisces & turdos & caridem (non phalaridem) colorem mutare, vt & aues quasdam. Vere enim eas nigrescere, post ver denuo albescere. Non ignoro tamen merulas etiam aues colorem mutare. Legimus præterea apud Athenæum ἀθληνείδας ταριχηρὰς μυελίας, τυλάδας καὶ χέννια ἤτοι ὀρτύγια ταριχηρά. vbi pro ἀθληνείδας suspicor φαληνείδας legendū. Possunt autem etiam aquaticæ aues sale cōdiri, vt puffini in Anglia. Αἱ φαλαρίδες, vt & aliæ amphibiæ volucres, laqueis capiuntur, ad quos alliciūtur sparsis ad stagnorum fluminúmve margines frugibus, hordeo, siligine aut milio, Oppianus Ixeut. 3. Phalerides in Seleucia Parthorum, & in Asia aquaticarum laudatissimæ habentur, & iam in Italia quoq;, Plinius. Phalerides, & querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scripsimus supra in Anate *E.* ex Columella & Varrone. Apud Varronem non phalerides sed phalarides legimus. qui cùm de anatibus scripsisset, subdit: Sunt item non dissimilia alia genera, vt querquedulæ, phalarides, &c. ¶ Phalaris anatum syluestrium fœmellarum colore, qui entephros (subcinericeus) est, conspicitur, rostro angusto & oblongo, rotundo capite, Germanicè Muttvogel/ Reck/ Eberus & Peucerus. Aggregator phalaridem auē apud Kiraniden *folegam* (id est fulicam) interpretatur. Phalaris auis est (vt Kiranidæ interpres transtulit) quæ dicitur alba frons. Nam tota nigra est, & frontem solum albam habet. Inuenitur autem in fluminibus & stagnis. Huius cerebrum cum veteri oleo permixtum omnes passiones ani curat. Auis ipsa in cibo sumpta venenis aduersatur, Hæc ille. Et sanè huiusmodi auis est quæ hodie à nobis Bölch vel Bölhene/ ab Italis *folega* dicitur, tota nigra, macula tantum frontis alba, &c. vt in fulica copiosius dicetur: ac fieri potest vt phalaris Græcè, à macula illa alba nominata primum sit. φάλον enim album & splendidum significat, vnde & phaleræ dictæ.

DE MERGIS ALIQVOT, QVORVM NOMINA *vulgaria tantum nobis cognita sunt: primum in genere, deinde de mergis varijs, hoc est albo nigroque distinctis: ex quibus vnum anatem Rheni vocant, cuius figuram hîc apposuimus: cui aliæ quædam congeneres sunt, magnitudine quidem & coloribus diuersæ, collum omnibus quàm in anate procerius.*

DE mergis in genere iam suprà scripsimus. hîc pauca addam, quæ ad illos tantum mergos pertinent, quorum sola vulgaria nomina mihi cognita sunt. Nostri igitur cùm anates à mergis non rectè distinguant, auem illam aquaticam, quam mergum Rheni dicere debebant, & alteram quæ mergus glaciei vel brumalis vocanda erat, anate Rheni, & anatem glaciei vocitant: Rhynenten / Yßenten/ Duchenten. quod nomen postremum ex mergo & anate compositum videri potest. Sunt autem hæc duo genera collo longiore inter illos mergos de quibus deinceps hîc agemus: qui omnes anatibus similes sunt, cùm aliàs, tum magnitudine ferè & rostri latiusculi figura. rostrum tamen eis aliquanto angustius quàm anatibus est, & aliter dentatum, vt suprà dixi: & omnibus in fine magis aduncum, vt commodius pisces retineant. Mergus Rheni maior est cæteris: nam cæteri ferè anate paulò minores sunt, ille par. Quidam ex eis apud alios Germanos appellantur merchi, (Merch/) hoc est mergi corrupto nomine, alij nonnæ, (Nunnen/) id est moniales, à colorum varietate, albi & nigri præsertim. Kernellæ nomen vnde Germani quidam imposuerint nescio, quæ sola etiam in hoc mergorum genere, albo & nigro non similiter vt cæteri distinguitur. hanc suprà descripsi post querquedulas, id est anates minores, an ex earum genere esset addubitans.

¶ Sed

¶ Sed dicam primò de mergo Rhenano, qui in hoc genere mergorum anatiformi maximus eſt. Corpus huic vndiq; albo & atro colore diſtinctum. Roſtrum & pars circa oculos nigrũ eſt. in occipitio maculæ vtrinq; atræ. Reliquum caput partim album, partim fuſcum aut cinereum. Prona colli & pectoris pars cum vẽtre candidi coloris ſunt, ſed qui paſſim cinereis punctis aut maculis diſtinguatur: quæ quidem inferiore ventris & laterum parte cymatili ductu delectant intuentẽ. Crura circa imum ventrem prominent. Pedes digitiq; fuſci, membranæ interſunt nigræ. cauda nigra, alæ dorſumq; totũ nigris & candidis aliquot ſpatijs viciſſim diſtinguuntur. Sunt qui nonnam (id eſt monialem) albam (Wyſſe Nonn) appellent: vt fuſcam monialem alteram, quæ infra deſcribetur. aliqui Yßenten / id eſt anatem glacialem. Et hic eſt mergus cuius appoſita hîc figura eſt. *De mergo Rhenano.*

De alio mergi genere quod superiori est ferè simile.

¶ Eiusdem planè generis est, nec aliud ferè differt mergus alter, nisi quod magnitudine inferior est, & caput, collumq; exterius candidius habet, ac dorsum totum nigrum, non albis spatijs distinctum. Puto etiam ore differre, quod huic cum lingua & dentibus interius rubeat: illi non item, sed potius nigricet. Hunc aliqui mihi mergum albũ vocauerunt, ein Wisse Tucheut. Italicè *morgon* quasi mergum: Lucarni & Bellinzonæ, *gyuen*: in alijs quibusdam Italiæ lacubus *polono*: (quod ad Gallicum *plongeon* accedit.) quidam *garganellum*, nescio quam rectè. nam & alijs anatibus hoc nomen ab Italis tribui video. sed alium quoque mergum maiorem cirrhatum circa Bellinzonam Itali *garganey* vocant: vt *garganelli* diminutiuum sit. Hic mihi circa brumam ex Vrsa Heluetiæ fluuio allatus est, paulò minor anate fera communi. pisces adhuc faucibus continebat. Longitudo ab extremo rostro ad caudam extremam dodrantes duos cum palmo. caput album erat: sed maculæ nigræ cingebant oculos. quales & occipitium vtrinque insigniebant, medio interuallo albo relicto. Pectus, collum & venter tota alba. In dorso supremo egregiæ quædam plumæ alternatim albæ nigræq;. inde etiam ad latera versus pectus tæniæ similiter discolores vtrinque procedebant. Rostrum vt anatis, denticulatum, angustius, è fusco ad cæruleum dilutum vergens: extremitate deorsum incuruata, crura digitiq; vt præcedentis. Alæ nigræ candido spatio maiusculo distinctæ: & inferius alijs duabus lineis candidis, vt in præcedente etiam. Dorsum planè nigrum, cauda fusca palmum longa. Ventris plumæ minimæ interiores, fuscæ erant: exteriores & quæ apparent, vt dixi, albæ. ¶ Piscibus tantum vescuntur, cùm alijs, tum gobijs fluuiatilibus, & interdum troctis. lapides etiam subuertunt, vt gobios captent. Hæc etsi de priore tantum genere audiui: de vtroque tamen verè dici puto.

Mergus varius.

¶ Hoc genus Albertus *mergum varium* appellat. Et lib. 23. in Mergo, Aues (inquit) qui vt plurimum mergi vocantur, variæ sunt vt picæ, anatibus alioqui magnitudine rostro & pedibus non dissimiles. (Ex diuersis sanè quos hîc describimus mergis varijs, primum & secundum genus colorum albi nigriq; distinctione ad picam magis accedit quàm sequentia.) Et rursus in Anate, Anatis tertium genus varium est ex albis maculis & dicto colore (sed de nullo certo colore prius dixerat. quamobrem lego, & nigro colore) compositum: & est genus mergi, cuius duæ sunt species magnitudine tantum diuersæ. Ego pro duabus istius mergi varij speciebus, duas quas iam descripsimus acceperim. quanquã enim ea quę sequitur quoq; mergus varius minor appellari possit, non tamen nigro tantum & albo coloribus vt præcedentes distinguitur, sed alijs insuper (capite & collo præsertim) vt dicemus. Idem Albertus alibi trochilum Aristotelis, authoritate Auicennæ, asserit esse auem similem picæ, sed aquaticam & variam, rostro anatino. Eberus & Peucerus hanc auem Germanicè Taucher vocant. varia est (inquiunt) candida quibusdam partibus, quibusdam nigra, palmipes.

De altero mergi varij genere.

¶ Tertium mergi varij siue glacialis (nam nostri vocant Ysentle) genus est, simile superioribus, sed capite & superiore colli externi parte ruffo spadicéve aut puniceo, (id est ruffo obscurè) collo inferiore versus pectus fusco vel cinereo ferè. eminentibus modicè plumis capitis, magis quidem in mare, in quo etiam rostrum anterius qua incuruatur, rubere puto: in fœmina albere. Dorsum vndique nigrum est. Alæ etiam nigræ, sed albo distinctæ vt præcedentium: hoc est primum spatio ampliore albo, deinde alijs duabus lineis inferius. constant autem lineæ istæ albæ, extremis pennarum albentibus. Venter etiam albus est & supina (interna) pars colli superius. Crura vt præcedentium, breuia, fusca, membranis inter digitos nigris. Rostrum ex cæruleo nigricat: angustius & breuius quàm anatis, dentatum. Magnitudo totius auis querquedulæ par, hoc est anate minor. Collum digitos circiter octonos longum: corpus reliquum ferè septenos, cauda quaternos. In ventriculo eius pisces inueni. Per summa frigora tantum, vnde & nomen ei à gelu. apud nos capitur in lacubus, & fluminibus etiam puto. Aiunt hoc genus aliquando ferè totum album reperiri, sed rarò, primum fortè genus, id est maius (supra nobis descriptum) intelligentes, quòd passim toto corpore multò plus albi habet. In cibum apud nos per hyemem veniunt hi mergi, non minus quàm anates feræ vulgò laudati.

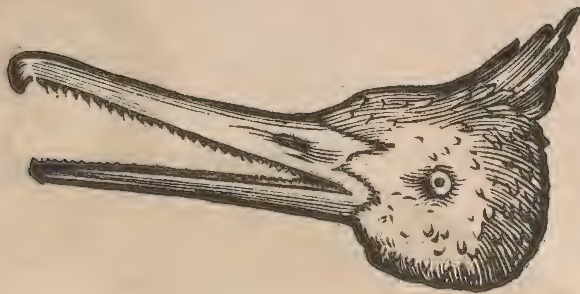

Mustelaris.

¶ Non alia est, ni fallor, quàm Georg. Fabricius *mustelarem* vocauit (vulgò ein Wiselgen) à similitudine mustelæ, quam (inquit) refert capitis rubore. Rostrum cæsium, non latum est, sed vngue (vnco) corneo acuminatum, vt in longirostra. Collum in cinereo album, gula & venter candida, tergum nigrũ, alæ nigræ, in initio, medio, atq; extremo albis pennis transuersim distinctæ. Pedes cinerei, membranæ nigræ. Eiusdem cum longirostra magnitudinis. Capitis eius figura hæc est.

ALII

ALII EIVSDEM GENERIS MERGI, OMNES *ex Georg. Fabricij descriptione.*

¶ Anas longirostra, ein Langschnabel oder Schluchtente / primum nomen à rostro, alterum à gemitu vocis traxit. Rostrum nonnihil rotundum, digiti longitudine, colore in nigro flauicante. Caput cristatum, collum subrubrum, corpus totum nigrum, præter alas, in quibus paucæ tantum pennæ candidæ. Venter magnæ & paruæ anati fœmellæ similis. Pedes crocei, membranæ lutre, (fortè luteæ.) Mediocri anate paulò est minor. Caput ei huiusmodi. *De anate longirostra.*

Longirostram maiorem paulò inferius describemus.

¶ Anas raucedula, ein Rogis / à raucedine vocis originem nominis apud nos sortita. Caput cristatum: rostrum cum longirostra conuenit, nisi quòd colore est nigrius. Corpus & alæ cinereæ, gula & venter alba. Pedes nigri, & vt in mergulo, rectà extantes. *Anas raucedula.*

¶ Mergus ruber, ein roter Teucher / à parte superiore capitis & colli rubra denominatur. Huic gula in nigro flauescens. Corpus alæq; plumis variegatis, anatis streperæ subalis, & ventri anatis magnæ respodent. Alarum extremitas nigra: cauda itidem nigra. Capitis magnitudine anatem magnam æquat, latitudine pedum reliqua genera omnia superat. *Mergus ruber.*

¶ Mergus niger, ein schwartzer Teucher / omnia anati membra paria & æqualia habet. Rostrum ei nigrum, collum spadicis colore, corpus vt in fuligula: alæ nigræ, cum linea transuersa alba. Venter in nigro alboq; flauescens. Pedes & membranæ nigræ. ¶ Albertus mergi nigri anate minoris meminit, quæ alio nomine fulica dicatur. Nos etiam infra mergulum nigrum rostro acuto describemus. *Mergus niger.*

¶ Anas alticrura, huius nomen lingua nobis vernacula scire ex aucupibus non potui. hoc imposui differentiæ gratia, dubitans tamen, an inter anates numerari debeat. Rostro acuto est, partim nigro, partim rubeo. Collum albus ambit circulus, tergum in cinereo album, venter candidus. Alæ latissimæ, in quibus pennæ quatuor, extremæ vtrinq; nigræ, in medio candidæ, reliquæ nigræ cum candidis apicibus. Cauda tota candida, in extremitate suprema parumper nigra. Crura quam in dictis generibus exiliora & altiora, pedes candidi, & candidæ membranæ. Hucusq; Georg. Fabricius. Volui autem alticruram quoq; anatem ab eo dictam, mergis adnumerare, quòd rostrum acutum ei tribuat. quamuis hoc in loco illos tantum mergos quibus rostrum latiusculum & anatiforme est, describere institueram. *Anas alticrura.*

DE CÆTERIS MERGIS EIVSDEM GENERIS, HOC *est anatiformibus, rostro latiusculo anterius adunco, & albo nigroque distinctis: sed collo breuiore multò.*

Est & varius ille mergus, (sed collo breui, vt sequentia etiam tria genera, quantum ex picturis conijcio. ipsas enim aues nondum vidi,) quem circa Argentoratum Germani monialem fuscam (Grauwe Nunn: vt primum genus supra descriptum monialem albam) appellant. Huic si collum breuius non esset, per omnia ferè cum mergo illo quem tertio loco supra descripsimus conueniret. *De mergo vario, qui monialis fusca dicitur.*

Ab hoc ferè coloribus tantum differt, qui ijsdem in locis (circa Argentoratum) Merch / hoc est mergus simpliciter vocatur. rostrum ei ruffum, vnco extremo albo, caput collumq; ruffo colore claro spectantur, cirrhis retro exiguis eminentibus: Crura subflaua: pectus & venter albent. Dorsum nigrum est, vt etiam cauda & longiores alarum pennæ. superior alarum pars ad fuscum vel cinereum vergit, media candicat. *Mergus Argentinensis.*

¶ Huic rursus congener est, sed maiori alarum parte albus, quem circa Argentoratum mergum album vocitat vulgus, (wysse Merch:) Hollandi, ni fallor, Pylstert. Rostrum huic quoque ruffum: sed caput cum collo nigrum, viridibus aliquot (vel è cæruleo viretibus) punctis respersum. Crura rubicunda, dorsum nigrum, macula inferius alba adiuncta. *Mergus albus.*

DE MERGO CIRRHATO SIVE LONGIROSTRA *maiore, & illo qui à thymallis piscibus vorandis nomen apud Germanos habet.*

MERGI cirrhati quanquam & alij quidam sunt, sed cirrhis cristisve plumarum breuioribus, illum cuius capitis figura hîc adiecta est, priuatim sic nuncupare libuit. Circa lacum Acronium (Constantiensem nos dicimus) vocatur ein Gann vel Ganner / nescio quam ob causam: nisi fortè quòd maior anate cùm sit, ad *gansæ*, id est anseris ferè magnitudinem accedat. Aliqui vocant Merg vel Merrach / nominibus à mergo corruptis. Sed alius etiam hoc maior mergus & anseri magnitudine propior, de quo proximè dicetur, Merrach à nostris appellatur: Bellinzonæ & circa lacum Verbanum Italicè *garganey*: à quo diminutiuum est *garganello* supra memoratum. Capitur aliquando in lacu nostro circa brumam, maximi frigoris indicium. Rostrum ei angustius quàm anati, minimi digiti longitudine, extremitate superiore vncata. vnde & *longirostra maior* appellari poterit. nam minorem longirostram, similiter cirrhatam, &c. superius Georg. Fabricij verbis descripsimus. cutis ad latera rostri superioris rubicunda vel punicea est, in medio nigricat. dentes duri, firmi, serrati, retrorsum flexi, vt in merrachio maiore. Caput ruffum vel testacei coloris est, cirrho retrorsum eminente. Eiusdem coloris & collum est aliquantisper: cætero extrinsecus cinereum, vt & dorsum cum cauda alisq;. Sed maiores alarum pennæ fuscæ sunt: macula in eis media parte inferiore alba. Crura & digiti pedum rubent, interiectis membranis ex ruffo fuscis. Collum paulò breuius dodrante. dorsum quoque dodrantale est, cauda digitorum quinque. Corpus in latitudinem quodammodo compressum. Plumæ ventris ex albo luteæ vel ruffæ, Huius generis mergus ad me allatus, visco captus fuerat. Ad incedendum ineptum esse aiunt: semper in aquis manere, nidulari inter harundines. sub aqua diutissimè omnium se continere, & vrinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedere. caput inter natandum sublime attollere. ¶ Hippárion auem chenalopeci similem esse Grammatici Græci tradunt, nec aliud. Nos ita dictam conijcimus, quòd equi instar iubata sit, iuba scilicet ruffa vel pili vulpini ferè colore: quod mergo cirrhato pulchrè conuenit: vt magnitudo quoque chenalopecis, quæ infra anserem est, anatem superat. Si quis tamen colymbum maiorem, de quo paulò pòst scribetur, hipparion à iuba eiusdem coloris appellare malit, per me licebit. quanquam ille magnitudine ad chenalopecem non accedit, & iubam non extrinsecus tantum vt equi, sed in circuitu totius colli supremi habet.

[Margin: Merrach. — Hippariõ auis.]

¶ In lacu Acronio mergi quoddam genus, collo procero, pedibus nigris, anate communi maius, audio nominari Aeschenten / hoc est anates thymallorum, quòd thymallis piscibus victitent.

[Margin: Anates thymallorum.]

DE MER-

DE MERGIS MAGNIS, MERGANSERE, MERGO *marino, Gulone, Scheledraco, & Morfice.*

MERGVS anſeri ſimilis magnitudine figuraq́;, vnde nos merganſerem appellauimus, Merrach dictus à noſtris,(quanquam ſuperius quoque deſcriptum mergum cirrhatum aliqui ſimiliter nominant,) per hyemem aliquando in lacu noſtro capitur, ſed raró. Caput ei cum tertia colli parte ex viridi nigricat. Collum reliquum album eſt cum aliquo pallore. infima colli pars nigreſcit, itidemq́; dorſum. cauda cinereo colore eſt. alæ dorſum verſus nigræ. mox albæ cum pallore quodam, dein iterum nigri- *De merganſere.*

cant sed remissius, mox iterum albæ sunt, idq; intensius. extremæ pennæ nigricant. Sub alis prima pars albet, posterior ex albo nigroq; mixta resplendet. Plumæ ventris & supinæ caudæ, giluæ sunt, id est ex albo & flauo. Palmipes est vt anser, crura & pedes cum membranis inter digitos minij colorem habet. femorum plumæ in prona parte variæ sunt, subalbidæ & nigricantes per interualla cymatili specie. rostrum eius, mergi cirrhati rostro simile est, ab extremitate ad oculum vsque si metiaris digiti medij, id est longissimi, longitudine. Color eiusdem per mediam partem pronam niger, vtrinq; ruffus vel puniceus. dentes habet serratos, asperos, retrorsum inflexos: & alium ordinem dentium minorum paulò interius, sed id tantum in superiori rostro, cuius etiam extrema portio adunca est. Cutis & caro, euulsis plumis, pallido seu luteo colore sunt. Aliqui apud nos hoc genus mergi anatem Italicam vocant, in cibo laudant: & pondere aiunt interdum ad libras duodecim accedere: ventriculum ei corneum esse, firmissimum puto intelligentes & omnia concoquentem.

De mergo marino. ¶ MERGVS marinus Venetijs vulgò dictus *mergo di mare*, magnitudine anserem syluestrem æquat, palmipes, tergo plumis tecto cinereis, cum maculis nigris inspersis: ventre candido: rostro tres digitos longo & tenui, vt amicus quidam ad nos scripsit.

¶ In Acronio lacu eadem vel cognata auis, ansere maior, inepta ingredi, Seefluder nominatur.

¶ GVLO nobis appelletur propter voracitatem, auis marina, quam Angli (vt audio) *gul* indigetant. Vorax est piscium, magnitudine anseris, colore giluo (aut ex fusco flauente,) gregaria, mensis lautioribus contempta.

De scheledraco. ¶ SCHELEDRACVS (Scheldrack) ab ijsdem vocitatur auis fluuiatilis, genere mergi quod cormorantum appellant, minor, (vel si mauis, ansere minor,) anate maior. rostro lato, extremitate acuminata (vnco fortassis), & dētibus acutissimis pleno: ex giluo subruffo, vt pedibus quoq;, pectore albo. cæteræ partes variæ sunt. Piscium voracissimum hoc genus auium est: quos mira industria quasi constipatæ, & ordine dispositæ insectantur, donec ex alto in angustias minus profundas compulerint. quò coactos deuorant. Caro eorum minus lauta. ¶ Sed alij diuersam auem, quam supra inter anates platyrhyncos tertio loco descripsimus, Anglorum scheledracum esse aiunt: de quo Angli ipsi iudicent. nos hæc ex auditu tantum prodimus.

De Morfice. ¶ Eadem vel proxima est quæ MORFEX nominatur Alberto, auis aquatica, magna, vulgò apud inferiores Germanos Scolucheretz (vel vt Murmellius scribit Scholucheren) dicta. nigra est. rostrum ei serratum & validum, vngues fortes. Sub aqua mergitur, & pisces magnos capit, præcipuè anguillas. Gregatim nidificat in arboribus iuxta aquam, & pullos piscibus pascit. Voraces sunt hæ aues, & à nido auolaturæ, si cibis recens ingestis nimium grauari se senserint, euomūt eos, vt leuiores ad fugam sint. quæ verò non euomunt, aliquando pereunt. Fimus earum siccat arborum ramos in quos inciderit. Saturatæ alas ad Solem expandunt vt siccentur, palis & arboribus insidentes. Volatura vix eleuatur, & caudam diu in aqua trahit, vnde & à quibusdam humidus culus Vuchtarß / vt Murmellius scribit: nos potius scriberemus Feuchtarß) vocatur, Hæc Albertus lib. 23. historiæ anim. Cæterum libro 5. cap. 3. de eadem sic scribit: In nostris regionibus auis est aquatica nigra, quæ pisces in fluminibus & maribus venatur, ac plurimum detrimenti infert: pectore & ventre cinereo, tardi volatus. Cum mergitur, diu manet sub aqua. Rostrum ei dentatum instar falcis messorum, quo retinet pisces lubricos, vt anguillas. Rami ventris eius eluuie infecti arescunt, vt ardeæ etiam & ferè omnium aquaticarum fimo. hanc quidam vocant coruum aquaticum, Germani Schaluchorn (fortassis à voracitate, quasi ein Schlucker. *Vide* plura mox in Carbone aquatico.) Pullos vere educat, vt cæteræ aues. nidificat in arbore alta & magna iuxta aquam piscosam. *Vide* mox etiam in Carbone aquatico. Sed de coruo aquatico, quoniam diuersæ sunt sententiæ, dicam infra post Corui historiam. Quærendum an hæc sit auis, quam audio quibusdam inferioris Germaniæ locis vocari Aelgūß / quasi anserem anguillarum, quòd illas deuoret. magnam & totam nigram esse aiunt. Sed alij algusam mihi narrant accipitrum generis esse, magnam, & apud nos quoque capi: piscibus & anguillis victitare, in quos ab alto conspectos rectà deferatur. Quærendum etiam an eadem sit quam à Gallis audio *cormarin*, id est coruum marinum appellari, anate maiorem, rostro anatis rubente.

Anser anguillarū.

DE CARBONE AQVATICO, ET MAGNALIBVS.

ARISTOTELES de animalibus 7. 3. Corui aquatici, (inquit, vt Gaza vertit, Græcè *κόραξ* tantum legitur,) magnitudo est quanta ciconiæ, sed crura breuiora, palmipes, natansq; est, colore niger, insidet arboribus & nidulatur in ijs hic vnus ex hoc (palmipedum) genere. vbi Albertus, Hunc (inquit) vocamus carbonem aquaticum, vulgò Scalueren (Stettini Schuluerenn Scalucheren vel Scholucheren) idem coruum aquaticum in duobus aliis locis interpretatur. quem tamen ab hoc diuersum existimo, quòd rostrum ei serratum tribuat, pectus & ventrem cinereū. quę nostro scharbo (aui quam vulgò Scharb & Netzescharb vocamus) nō conueniunt. Vtriq; tamen vt victus idem, sic magnitudo ni fallor eadem tribuitur. vtræq; merguntur, & diu sub aquis manent. Vtræq; in arboribus nidificāt. Vtranq; coruum à colore dixeris: vt confundi eas aliquando mirum non sit. Audio & apud nos scharbos dictos,

De discrimine inter carbonē & coruū aquaticum.

alios

alios ventre albo esse, alios alterius coloris, cætera similes. Scharbi quidem nomen vel à coruo factum cöijcias, qui Italis corbo & coruo dicitur: vel ab atro carbonis colore. nam vicini nobis Galli carbonẽ vocant *scharbon*, ipsi *charbon* scribunt. in qua sententia etiam Albertus fuisse videtur carbonem aquaticum hanc auem nominans, vel ab acumine marginum rostri eius. nostri enim acutum dicunt scharff. Turnerus hanc auem simpliciter mergum appellat, Anglicè *cormorant*, Germanicè ein Ducher: & tum circa mare in rupibus maritimis, tum circa amnes, lacus & fluuios in arboribus nidificare testatur, vt supra recitaui in Mergo. Aues palmipedes sunt mergus varius: & mergus magnus niger, qui à quibusdam carbo aquaticus vocatur, Albertus 7.3. Scharbus, quem hæc dum conderem manibus tractabam, longus erat dodrantes quatuor cum palmo, à summo rostro ad extremam caudam extensus. rostrum ei acutum & peculiare, superiori parte instar Latinæ literæ sigma *s*. inflexum vnco descen- *Cormorant.*

dente,piſcibus attrahendis apto,ſex digitos longum.idem ſuperius nigricans,vtrinq; albebat. Cutis inferiori roſtro & vtrinq; ſub oculis obtendebatur crocea. Plumæ ventris albæ. Crura octo digitorū longitudine. digiti pedum quaterni,nigri,amplis nigriſq; membranis iuncti. Pennæ dorſi in ambitu colorē ex viridi nigroq; mixtum præ ſe ferebant,per medium ex cinereo lucido ac rufo. Collum ſupinum plumæ aprtim albæ partim nigricantes tegebant. Capitis colliq; prona parte color ex viridi & nigro permixtus mihi videbatur. Alę ad ſedecim digitorum lōgitudinem extendebātur:eodem colore quo dorſum, niſi quòd amplius ſubruffi coloris ex ſubruffo lucido ac cinereo mixti. Cæterū Schuluer magnidine eſt anſeris,alioqui nigra, clamore horrido,pedibus flauis,palmipes, perdit, corrumpit, & putrefacit arbores,piſciuora,ſedens in arbuto obſeruat.

De catarrhacte. ¶ *Carthates* (inquit Albertus lib. 23. ſcribendum *Catarrhactes*) de genere eſt mergorum, auis ni- 1 gra, quæ ſubmerſa aquis continet ſpiritum ad ſpatium quo homo velox poteſt ambulando geometricum miliare conficere. Piſcibus multum nocet & vorax eſt. Videtur autem eundem carbonem aquaticum eſſe inſinuare, nigri coloris eſſe ſcribendo, cùm Oppianus catarrhacten album faciat. Ariſtoteles nihil aliud de catarrhacte ſcribit, quàm victitare eum mari, & cùm ſe in altum immerſerit, manere non minus temporis quàm quo ſpatium tranſieris iugeri.minorem eſſe accipitre,gula tota ampla & lata.Cæterum in prædicti ex Ariſtotele loci interpretatione, catarrhacten Albertus Latinè *mergum magnum* vocari ſcribit, nulla de colore eius mentione facta. Nos gauiarum potius ſiue larorum generis quàm mergorū catarrhacten arbitramur. *Vide* infra in Catarrhacte.Sabaudi auem quandā cui roſtrum ſit inſtar anatis,*corbeau crochereyx* vocāt: nimirum ab anterioris partis aduncitate.Galli enim *crochu* vocant aduncum vel hamatum. quod ſcharbo noſtro conuenit: ſimilitudo verò ad anatis roſtrum non 2 conuenit. quare inquirendum an auis ea Alberti potius morſex ſit.Itali auem aquaticam totā nigram *magun* appellant: vt & homines vrinatores: vel mergum minorem nigrū, vel potius magnum (de quo hîc ſcribimus)intelligentes.nam eundem quoque alij *morgon* appellant, vel *mergon*. ¶ Cùm in Rheno apud nos ſcharbi apparent, ſignum aiunt eſſe magni frigoris,& periculum ne vites frigore pereant. meminī tamen in lacu noſtro etiam Septembri menſe in fine alterius decadis aliquando captos, cælo quidem frigido. Porrò quanquam hæ aues totæ nigræ appareant, ſi quis tamen penitius inſpiciat colores deprehendet diuerſos,nempe in alis nonnihil ruffi ſplendentis admixtum, & in cæteris pleriſq; pennis aliquid ſubuiride,vt in coruo quem ſyluaticum vocamus. Fieri tamen poteſt, vt pro ſexus ætatiſq; differentia colores quoque varient. Memini ego me ſcharbum vidiſſe cui in collo ſupremo & in vertice, multæ plumæ albæ inerant,neſcio ſenectutis ne,an alia ratione. Certum eſt hanc auem longo ſpatio vrinari poſſe.non admodum in aqua natat, ſed frequentius alicubi inſidens, palis præſertim aut perticis aquæ fundo infixis,piſces ſpeculatur. Per autumnum ferè ad lacus noſtros aduentat. In magno frigore ſubinde alas extendit. Piſces nantem ſequi & paſſim adnatare ferunt, quaſi odore eius illectos. Pellifices nōnulli pellem eius præparant, vt pro tegumento imponatur ventriculo,tanquam vim cōcoquendi promoueat. nam & auis ipſa validiſſimo ventriculo & alimentum omne celeriter conſumente eſſe creditur. vnde vulgò dicunt,de homine vorace vel multi cibi,ſcharbi ventriculum ei eſſe. *Vide* ſupra in Mergo G.Sic apud Ariſtophanem legimus galli ventrem habere, qui omnia concoquat.

Prognosticon ex ſcharbo in Rheno apparēte.

Prouerbium de vorace. Scharbi ventriculū habet.

¶ MAGNALES aues ſunt Orientis, valde magnæ, pedibus nigris & roſtro, hominibus innoxiæ, piſcibus in fluminibus,& ſtagnis, & aliis aquis inſidiantes vt deuorent, Alber. ex epiſt. Alex. ad Ariſtot.

DE COLYMBIS MAIORIBVS.

Mergorū genus qđ in lacu Lemāno inuenitur.

MERGORVM genus cui roſtrum anguſtum eſt & in acutum definit anate vel maius, vel par, (nam de minimo dicemus mox priuatim,) noſtri Düchel vocāt, vnius ſcilicet literæ mutatione à mergo quem vocant Ducher. Inuenitur in noſtro lacu & vicinis quibuſdam, & Lemanno ſeu Geneuenſi. Is quem in Lemanno captum vidi paulò minor anſere erat, collo oblongo: roſtro duos digitos longo cum dimidio, anguſto & in mucronem deſinente: dorſo nigro, collo inferiore & ventre albo plumis ferè niueis. Digiti pedum terni, lati, adhærentibus membranis, ſed aliquouſq; diuiſi, nō vt in cæteris aquaticis coniuncti. Venetiis hanc aut ſimillimā auem *ſpergam* vocant (quaſi *ſmergam* nimirum. nam & mergi vulgò illic *ſmergi* dicuntur) roſtro & pedibus vt dixi, colore è fuſco nigricantem, collo ferè caſtaneæ colore,&c. Inuenitur apud nos aliud genus, cætera quidem ſimile, ſed criſtatum plumis circa verticem & collum ſupremum eminentibus, ſuperius nigris, ad latera ruffis, inſtar pilorum vulpis. Vngues omnibus in hoc genere latiuſculi, præſertim medius, non vt in cæteris auibus omnibus teretes & in mucronem attenuati: vt non ſolus homo, ſicut Plato eius definitioni contra cauillantem Diogenem addebat, πλατυώνυχος dici debeat. Crura etiam omnibus iuxta aluum ferè retrorſum porriguntur, natationi potius quàm ingreſſui apta, femoribus in ventre conditis. quamobrem in terram ſi quando egrediantur, facilè capiuntur, propter incommodum ingreſſum. Vidi in vno aliquando inæqualem tibiarum ſitum, altera antrorſum, altera retrorſum porrecta. Quidam eos nunquam in terram egredi putant, & in ipſa aqua (in arundinibus nimirum) nidificare. Alta voce clamant, piſciculis viuunt. Appellatur hic

Aliud mergorū genus qđ in lacu Tigurino reperitur.

mergus

mergus circa lacum Verbannm *iurár*: à Sabaudis(ni fallor)*loere*: quo nomine etiam pigram & ſegnem mulierem vocant: à nota huius auis ad inceſſum tarditate. Seuerus Sulpitius tradit quandam mergo- *Mer*
rum ſpeciem eſſe, quæ à re cornuta vocetur, eò quòd rubeas plumas in capite inſtar cornuum habeat, *cornut*
Author libri de nat.rerum. ſed mergus cirrhatus quoq; , de quo iam ſcripſimus, criſtatus eſt cirrhis re- *ſeu cri*
trorſum verſis, inſtar iubæ potius, quàm ſurſum & cornuum inſtar vt mergus hic de quo in præſentia *tus.*
agimus. & quoniam hipparion Græci auē chenalopeci ſimilem faciūt, eundē mergū cirrhatum, quòd ferè equi inſtar iubatus ſit & ad chenalópecis magnitudinem propius accedat, potius quàm hunc pręſentem, hipparion facere placuit. Vocetur ergo mergi, de quo agimus, genus criſtatum, cornutū, in vniuerſum verò colymbus maior, ſiue criſtatū ſiue abſq; criſta fuerit, quòd vt colymbis parua (ſuperius de-

Colymbus maior. ſcripta) minima ferè in volucrum aquaticarum genere, perpetuò in aquis natet, roſtro ſimiliter anguſto & acuto. Athenęus ſanè colymbidem paruam nominat, & rurſus deſcribens phaſcades, maiores eſſe dicit quàm paruas colymbides, innuēs ſcilicet eiuſdē generis etiā maiores inueniri. quod ipſa quoq; nominū forma oſtendit, quæ colymbo primitiua eſt, colymbidi diminuta. Nos tamen quæcunq; vel de colymbo, vel de colymbide colymbadéve apud veteres ſcripta extant, ſuprà in vnū caput coniunximus. Quòd ſi cui etiam vriam maiorem appellare libuerit, non repugnabo, quoniam & roſtri figura conuenit, & vrinandi conſuetudo: & minimum in genere mergorum de quibus hîc ſcribimus, ſupra vriam ſimpliciter dictam eſſe coniecimus. ¶ Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita vt cùm in terra ſtant, geſtu pectoris ſicut homo erigantur, Author libri de natur. rerum. Conuenit autem hic pedum ſitus, & corporis erectio, præſenti mergorum generi magis quàm vlli cæterorum: niſi forte carboni etiam aquatico, id eſt ſcharbo noſtro conueniat.

Mergi pedes in cauda habent.

¶ Colymbi maioris cornuti vidi etiam alterum genus plumis, quæ circa caput eminent, minus ruffis alboq; permixtis, breuioribus, collo circiter duos palmos longo, &c.

Aliud colymbi cornuti genus.

¶. In Acronio lacu auem quandam nunc dictis congenerem, ſed anſere maiorem, rarò capi audio, Fluder appellatam, nimirum ab inepto eius per aquæ ſuperficiem motu, cum neq; volare poſſit rectè, neq; ingredi commodè, niſi ſimul pedibus aliſq; nitatur, vt cæteri etiam colymbi, propter crura retrorſum verſa: roſtrum ei oblongum eſſe, anguſtum, acutum. Vocem altam ſui cuiuſdam generis ædere. vrinari quàm profundiſſimè, ita vt orgyarum viginti ſpatio quandoq; ſub aqua capiatur, reti videlicet aut mucrone ferreo cui infixus piſcis fuerit. Singulas duabus drachmis & dimidia argenteis ferè venire. Hanc ego colymbum maximum appellauerim.

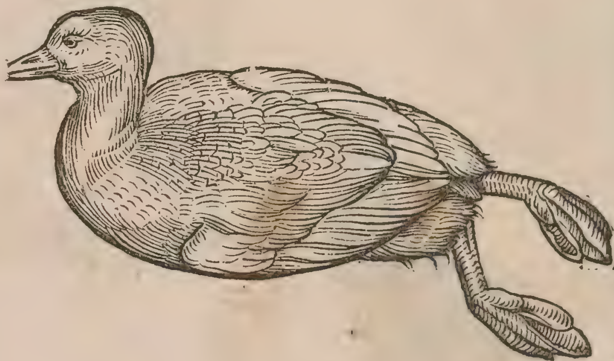
De quadā aue his cōgenere quæ in Acronio lacu reperitur.

¶ Colymborum genera in agro Tigurino circa medium Auguſti menſis plerunq;, lacu Gryphio dicto, retibus magna copia publicè capiuntur: & diem illum inde colymborum nominant accolæ, den Tüchel tag. eo enim tempore volare omnino non poſſunt propter pennarum mutationem. Merguntur quidem ſemper celerrimè, vt auditum etiam bombardæ ictum effugiant.

De colymbis qui in agro Tigurino, certo anni tempore capiūtur.

DE TRAPAZOROLIS VEL MERGVLIS.

TRAPAZOROLAM Ferrariæ in Italia vocant (alibi *arzauolam*: circa Verbanum lacum *piombin*, id eſt plumbinam, quòd nomē alij iſpidæ aui melius, vt puto, attribuunt) mergi genus exiguum, quòd etſi vriam Athenęi eſſe conijcio, aut congenerem maximè, de qua ſupra egi: quemadmodum & colymbidi, id eſt colymbo minori: (Videntur enim colymbis & vria magnitudine tantum differre) vt ſuum tamen cuiq; iudicium liberū relinquam, peculiariter quæ de *trapazorola* Italis dicta cognoui, hîc conſcribam. Trapazorola igitur omnino à colymbo maiore, quem deſcripſi proximè, nihil aliud quàm magnitudine differt, quum longè minor ſit: & inſuper quòd trapazorolæ nullæ criſtam iubámve habēt, colymbi verò maiores aliqui habent.

Noſtri hunc mergulū vocant Düchelin/ quę vox diminutiua eſt à voce Düchel/ id eſt colymbo maiore. aliqui Hürchele. aliqui Duchentle/ ſed minus propriè. nam cùm roſtrum ei anguſtum ſit, non debet ab anate denominari. Sunt alia Germanica nomina de eadem hac aue (ni fallor) vſurpata: Ruchen vel Ruggelen/ Tüchterli/ Pfurßi/ apud Heluetios: & Käferentle apud Sueuos aut Rhetos quoſdam, quaſi anaticulas ſcarabeorum dicas, quos forte perſequuntur. minimas & pinguiſſimas eſſe aiunt. Angli, vt audio, *dob chekin*, hoc eſt mergum pullum à paruitate. Hollandi Arſevoet/ (nos ſcriberemus Arßfuß) eò quòd podici pedes ſint adiuncti, (vnde *pygoſcelis* Grecè vocari poſſet, Πυγοσκελὶς, ζῶόν π, χρὴ ὁ βραχύς, Heſychius & Varinus. etſi idem ſitus crurum in maiore etiam colymbo eſt.) Luſitani *adem* vel *gatirhas*. Magnitudo ei ferè columbæ, roſtrum tanquam turdi aut merulæ. digiti pedum lati, adhærentibus membranis fuſcis, non continuis tamen ſed trifariam diſſectis, vt in colymbo maiore quoq;: vnguibus ſimiliter latiuſculis. Pectoris & ventris plumæ argenteæ ſunt, ſed in imo ventre coloris fuſci. Roſtrum ſuperius nigricat, vtrinq; rubet.

inferior

inferior rostri pars ferè tota rubet sanguineo colore. Capitis colli ventrisq; plumæ fuscæ sunt, admixto perpauco ruffo. alæ nigricant. habent tamen etiam albentes pennas, sed non sine fuscis maculis. Supina alarum pars, vt venter, albet. Collum vtrinque rufum est: & in supina quoque parte, sed remissius. Capitis supina pars alba est. Ad dorsi extremi latera partim rufæ, partim nigrantes pennulæ habentur. cauda nulla. Pupillam nigram circulus ambit spadicis coloris obscuri, si bene memini. Odor quidem grauis, sed in cibo commendantur. carne ferè teneriore pinguioreque quàm cæteræ palmipedes auium. Multa tenuia ossiculam in femoribus habent ab vna tantùm parte circa articulum agglutinata. dimidia ossis femoris longitudine. In dissectis imam gulæ partem amplam & capacẽ reperi: in ventriculo pisces concoctos & lapillos. Pedibus incedere non queunt, nisi pariter etiam alis nitantur. Primæ inter palmipedes feras ad vrbem nostram in lacu, vt audio, adueniunt.

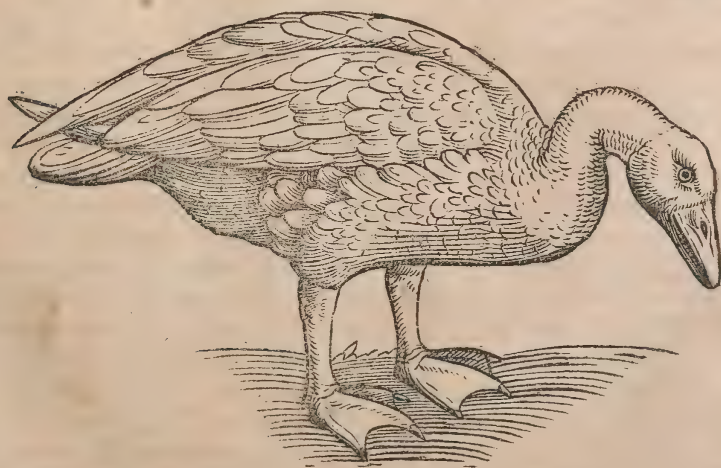
¶ His ita perscriptis, eiusdem auis descriptionem à Georg. Fabricio accepi huiusmodi. Mergulus, ein Mirgigeln / rostro acuto est quale turdorum. corpus nigrum: gula excepta, quæ in mare rubra, in fœmella est candida. Venter in nigro alboq; maculosus. Pennæ alarum nigræ & cæsiæ siue glaucæ, & albo conspersæ. Pedes fissi, nec acutis vnguibus incurui, sed planis recti: & adeò rectà extantes, vt in tergum queat reijcere. Crura plumis densissimis vestita. Quatuor igitur ab alijs insignes differentias habet. Rostri, vt dixi, quod acuminatur, non hebescit: alarum, quæ sunt breuissimæ: pedum, qui à cæteris fissione aliquantum: digitorum autem latitudine, & rectitudine vnguium planè sunt differentes. Caudæ deniq;, quæ teres est, & vix articuli longitudine. Hæc auis ob alarum breuitatem salit potius quàm volat: neque innatare aquis, sed globi instar inuolui videtur. *Eiusdem auis descriptio ex Georg. Fabricio.*

¶ Vidi etiam alterum genus, aliquanto maius & nigrius, per caput scilicet, collum & dorsum, rostro etiam nigro. Ventre albo: circa clunes & femora pennis quibusdam albis, alijs ruffis: ad latera etiam capitis post oculos vtrinq; ruffis paucis. Circulo in oculis pulcro & croceo: genas etiam linea eiusdem coloris ambiente. longitudine à rostro ad extremos pedes extensos retro, dodrantum duorum, si bene memini. hoc mihi Turca quidam *karabatak* vocabat. Huius capitis icon hæc est. Merguli nigri Albertus meminit, haud scio hanc an diuersam auem intelligens. Sunt ex hoc genere mergulorum alij dorso fusco, alij ad ruffum inclinante: & alis alij nigris. alij non item, &c. Præterea alij in fluuijs tantùm degunt, alij in medijs aquis gregatim ferè. ¶ *Puffinum* apud Anglos dictum audio huic generi non dissimilem esse, cùm aliàs tum quod plumas instar lanuginis potius quàm pennas habeat, id quod Turnerus de tertio vrinatricis genere scribit, quod anserculum nuper ouo exclusum (inquit) adeò refert, vt nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres. *Alterum merguli genus maius nigrius.* *Puffinus Anglicus.*

¶ In Gallia mergus paruus fluuiatilis est, vulgò *vn castagneux*, (fortè quòd colorem castaneæ referat, vt ex suprascriptis quidam capite præsertim,) ignotus in Græcia, Petrus Bellonius. *Mergulus Gallis fluuiatilis.*

DE ANSERE DOMESTICO: ET DE *Anseribus quædam in genere.*

A.

Nomina diuersa quib. varijs linguis anser appellatur.

ANSER lingua Arabica aut finitimis dicitur אווז, *auaz*, si rectè scribitur, fortè legẽdum *anaz* (nam alioqui anatem & anserem qui libros Arabicos superiore sæculo Latinè reddidere, confundunt:) aut קָקִי, *kaki*, vt legimus apud Munsterum in Lexico trilingui. In Hebraicis quidem Lexicis nihil tale inuenio. Græcè χὴν dicitur, hodie vulgò χίνα: quanquam & anas (vt quidam scribit) vulgò hodie χῆνα nominetur. Italicè *la papara, ocho*, vt Scoppa scribit. vulgò *paparum* vel *paparus*, Monachi Itali in Mesuen. Aliqui *papero* Italicam vocem, pullum anseris interpretantur. Recentiores Græci quidam anatem vocant *pappon* vel *papitzan*. Euphronius Grammaticus in Auibus Aristop. πάππον genus auis interpretatur. alij negant, & Callimachum inter aues pappi non meminisse aiunt. Verbum quidem παππάζειν etiam veteres Græci de anserum voce dicunt, teste Polluce. Anseres & ocæ siue aucæ à Græcis χῆνες appellantur, Hermolaus Barbarus Venetus. Rasis interpres & alij recentiores barbari Italicæ linguæ vulgaris imitatione *aucam* pro ansere scripserunt. Ocha nomen est à Græco deductũ, ac à nostris compositum ex illorum masculino articulo, & χὴν id est anser, vltima litera abiecta. aliqui *o* in *au* diphthongum commutantes dixerunt *aucha*. Io. Tortellius. Aut fortè à Saracenis. scribit enim quidam anserem marem Saracenis *ocke* nominari, fœminam *Wószhe*. Hispanicè *ansaron*. Gallicè *oye* vel *iars*. *oyard* priuatim de mare. *Oyon* & *oyson* diminutiua sunt. Germanicè Ganß. Frisij Guß proferunt, vt vulgus nostrum Gauß. Mas priuatim Ganser vel Ganserich. Plinius tradit à Morinis Belgicæ populis *ganzas* appellari: (aliàs *gantas*, vt Rhenano placet) anseres quosdam, (candidos, verum minores:) & hoc nobis compertum in Morinis est, ita tamen vt omne genus anserum *ganzas* ferè nominent, Hermolaus. Anglicè *a gose* vel *goose*. Illyricè *hus* vel *gensy*.

B.

Duo anserũ genera

Aristoteles de hist. anim. 8. 3. duo anseris genera facit, maius & minus quod gregatile sit: Plinius domitum & ferum. quare aliqui minorem Aristotelis anserem, eundem & ferum existimant.

Quib. in locis anseres optimi reperiantur.

Anseres hodie optimos habet, vt audio, Turingia. abundãt ijsdem circa Norlingam in Germania regio, & Gallis finitima Mediomatricum. Arabiæ pars austrum versus contra Æthiopiam assurgens, aues omnis generis habet præter anseres ac gallinas, Strabo.

Varia anserum genera in Africa & India.

¶ In regno Senegæ Nigritarum anseres sunt non vt nostræ, sed colore & pennis multiiugis variatæ, Aloysius Cadamustus. Hispana insula anseres habet oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christophorus Columbus. In prouincia Manzi vel India superiore præcipua ciuitas est Censcalan: in hac anseres habentur pulcri, duplò maiores nostris, toti albi: cum osse supra caput vnius breui (forte oui) quantitate, colore sanguineo. sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoricus de foro Iulij. Sed hi anseres forte syluestres sunt.

Anseris magnitudo. Color.

Anser est auis aquilæ magnitudinis, Author lib. de nat. rerum. Anser domesticus ferè cuiuslibet coloris inuenitur qui in ansere syluestri est. nempe albus, & cinereus, & vtroq; varians, (vt etiam anas cicur) sed non niger, nec viridis, nec alterius quam dictum est coloris, Albertus. Anseres maximos & candidissimos eligere oportet, Anatolius. Albi fœcundiores sunt: varij vel fusci minus, quia de agresti genere ad domesticum transierunt, Palladius.

Rostrum. Gula. Testes.

¶ Anser rostrum latum habet vt anas, Albert. Gula ei tota ampla & lata, Aristot. Aues quæ anterius in collo pappam siue strumam (ingluuiẽ) habent: hæc in quibusdam maxima est, ascendens in collo vsq; ad linguæ radicem, sicut in ansere, Albertus. Appendices quasdam paucas habet infra qua desinit intestinum, Albert. Testes lumbis innexi sunt infra septum transuersum omnibus ouiparis: de singulis singuli meatus pertinent, eodemq; coeunt supra ostium excremẽti, vt in piscibus. isq; meatus qui in coitu amborum consistit genitale est. quod in minoribus latet, in ansere verò & similibus euidentius est cum recens inierint, Aristot.

Pedes.

Anser palmipes est, Aristoteles & Plinius.

C.

Anser amphibius. Clamosus.

Anser tum maior tum minor circa lacus & amnes versatur, Aristot. Non terra solum contentus est, sed etiam aquam requirit, Varro. ¶ Omnis anser clamosus est, & vix vnquam tacet, Albert.

De voce anseris. Parum dormit. Leuiter audit. Odorem hominis sentit.

Gratitat improbus anser, Author Philomelæ. Græci παππάζειν dicũt de voce anseris, authore Polluce: & anserem Itali *paparam*. Aratus κλαγγηδὸν aduerbio de anserum voce vtitur. Argutus anser, Martialis. Anserum clangorẽ Plin. dixit. Anser nocturnas excubias celebrat, & vigilias suas cãtus assiduitate testatur. Gallos in limine adesse canebat, Vergil. 8. Æneid. de ansere. vbi Seruius, *quasi prædiuinabat*. nam canere & dicere & diuinare significat. Omnis anser parum dormit, Albertus. Leuiter audit, Idem. Natura est ad sensus & strepitus ales acuta & solicita, Grapaldus. Nullum animal ita odorem hominis sentit, Plinius. *Humanum longè præsentit odorem Romulidarum arcis seruator candidus anser*, Lucretius. *Canibusve sagacior anser*, Ouidius 11. Metamorph. Adnotatum est in apris præcipuum esse auditum: vel (vt Græcus præfert codex) in anseribus, Cælius.

De eius cibo & voracitate.

¶ Anser natura vorax est, ventriculo calidissimo. gaudet herbis, riguis & frigidis. laurum non attingit. Cibarijs summè humidis, quibus interius refrigeretur, delectatur, Ælianus. Improbum anserem apud Vergilium aliqui insatiabilem interpretantur. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumento pastus, Festus. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι σῖτον (πυρὸν, apud Athenæum) ἔδουσιν ἐξ ὕδατος, Homerus. De cibo & saginatione anserum,

anserum, *vide* plura in *E.* Herbam in Varrone pabulo anserum seri solitam, non herin, vt habent exemplaria, sed serin scribẽdum monemus, authore Columella. ferunt eam cùm est aqua tacta, & cùm est arida, quasi renouellari viridemq; fieri, Hermolaus. ¶ Mirum in hac alite à Morinis vsq; Romam pedibus venêre. fessi proferuntur ad primos, ita cæteri stipatione naturali propellunt eos, Plinius. Sunt autem Morini Belgicæ, quos Plinius vltimos hominum dicit, & ita vocantur hodie, Hermolaus. Volant extento collo omnes anseres, ardea contracto, Albertus. Anseres feri maximè volaces sunt, & vix à volatu cessant, nisi necessitate cibi: domesticis contra, volatus est grauis, pascere officiosissimum, quiescere ac dormire præcipuum, Author libri de nat. rerum. Quòd natura calidissimi sunt, idcirco lauationum cupidissimi existunt. etenim natare gaudent, Ælianus.

De gressu & volatu.

¶ Anseres in aqua coëunt, (*vide* etiam in *E.*) pariunt vêre: aut si bruma coiuêre, post solstitiũ, quadraginta prope diebus. bis anno, si priorẽ fœtum gallinæ excludant: aliàs (videtur abundare vox aliàs. fortè *al'* in margine scriptum fuit. non enim bis, sed ter anno pariunt, ad summum quater, *vide* in *E.*) plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, &c. (*Vide* in *E.*) Plinius. A partu sese aquis ingurgitant, Aristot. Aliquando hypenemia oua pariunt, Idem & Plinius. quæ quidem reliquias esse prægressi coitus (vt quidam dicunt) falsum est. satis enim conspectum est in nouella tum gallina tum ansere, gigni sine coitu, Aristot. Anseres domestici non ouant, neq; pullificant nisi simel in anno, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem, Albertus. Coëunt, non subinde, nec quouis anni tempore vt gallinæ & anates ferè, (vt audio) sed vêre tantum. itaq; magis propter plumas apud nos, quàm propter oua nutriuntur. Varios, albo & cinereo coloribus, apud nos & in Sueuia albis præferri aiunt: quòd & firmioris sint valetudinis, & fœcundiores, nec deteriore pluma. Chychelinches apud Auicennam sunt aues compositæ ex ansere & struthiqne, quæ pullos æstate educunt, Albertus. mihi hic locus ex Aristotele de hist. anim. 6.2. translatus corruptusq; videtur, & pro chychelinches legendum chenalopeces, id est vulpanseres. Anserum fœminæ tantum incubant, quæ vt cœperunt, nunquam intermittunt, sed perpetuo fouent incubitu, Idem. Anser tricenis diebus incubat, Aristot. vigintiocto, Columella. ad vicesimam nonam vsque diem, Florentinus. tricenis diebus: si verò tepidiores sint, vigintiquinq;, Plinius.

De coitu & partu.

Chychelinches aues compositæ ex ansere & struthione.

¶ Anates, anseres, cæteræq; aquaticæ annuũ fastidiũ purgant herba siderite, Plin. Anser vnus ex pedestribus morsus à cane rabido, nec rapit, nec moritur ex morsu. quare apud Aristotelem libro 8. cap. 22. de historia anim. vbi legitur, animalia à cane rabido morsa omnia rabiunt excepto homine, (πλὴν ἀνθρώπου. vbi aliqui legunt πρὶν ἀνθρώπου, id est prius vel citius quàm homo) quidam medicus legit πλὴν χηνὸς, id est excepto ansere. quod licet verum sit, non temere tamen mutandus est Aristotelis locus, Niphus. Anser coruusq; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius. Lauri folia etiam in fame non attingunt, vt neq; rhododaphnen vllo modo. præclarè enim intelligunt, si quid tale comederint, se vita priuatum iri, Ælianus. Infestantur sui generis pediculo. Pimpinella maiore quæ in pratis nascitur mulieres quædam ad pituitam anserum vtuntur, Tragus.

De morbis anserũ & eorum curatione.

¶ Anseris vita perlonga est. vidimus anserem domesticum, qui annos sexaginta excessit, Albertus.

Vita anseris lõga.

D.

Anseres verecundi & cauti sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal pauo traditur, sed & maleuolum, sicut anser verecundum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plinius. Anser & catus imitãtur verecundiam, Albertus. Tribuitur autem anseri verecundia fortè, quòd non frequenter vt gallinæ & anates, nec quouis anni tempore coëat, & in aqua tantum. Χὴν Græcis nomen tulit παρὰ τὸ χαίνειν, id est ab hiando. quoniam & vorax animal est, & solet plerunq; cùm vel superbia aliqua vel metu ducitur, (ὅτε ἢ θρασύνεται ἢ δειλιᾷ) hiare, Varinus. Anseres feri etiam mitigantur, vt in *B.* diximus. ¶ Anserum historias qui homines amauerunt, differam ad Philologiam *d.* ¶ Anseres nihili faciunt canes & magnas struthiones, accipitrem verò vel minimum formidant, Ælianus. Aquila anseres ex cohorte rapit, Idem. Ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus de aquila. Et rursus, Ἀλλ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων Χηνῶν ἢ γεράνων. Inimicitia est inter pennas aquilæ & anseris: & vna aquilæ penna coniuncta multis pennis anseris, consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte idem accidit etiam in alijs earundẽ auium pennis, Alber. *vide* in Oue *D.* Anseres à lupis & vulpibus rapiuntur, & ideo ab eis custodiendæ sunt, Crescentiensis.

Anseres verecũdi & cauti.

Canes & struthiones contemnunt. Reformidant verè Accipitrem Aquilam, Lupos & vulpes.

E.

Anseres quomodo capiantur, quæ ab authoribus tradita sunt, omnia ad feros tantum capiendos pertinere videntur. quamobrem eousq; differemus.

Amphibij generis sunt quæ non terrestria tantum, sed aquatilia quoq; desiderant pabula, nec magis humo quàm stagno cõsueuerunt: cuius generis anser præcipuè rusticis gratus est, quòd nec maximam curã poscit, & solertiorẽ custodiã præbet quàm canis, Columella. Idem anserem nutriendum censet, non quia magni fructus, sed quia minimi oneris. Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur, Crescentiensis. Genus auium quod philogræci vocant amphibion, non est vlla villa ac terra contentum, sed requirit piscinas: quas, quia ibi anseres aluntur, nomine χηνοβοσκεῖον appellatis.

De ratione nutriendi anseres.

Horum greges Scipio, Metellus, & M. Seius habent magnos aliquot. Merula, Seius(inquit)ita greges comparauit anserum, vt hos quinq; gradus obseruaret, quos in gallinis dixi. Hi sunt de genere, de fœtura, de ouis, de pullis, de sagina. Primum iubebat seruum in legendo obseruare, vt essent ampli, & albi, quod plerunq; pullos similes sui faciunt. Est enim alterum genus varium, quod ferum vocatur, nec cum his libenter congregatur, nec æque fit mansuetum, Varro. Curandum est vt mares, fœminæq; quàm amplissimi corporis, & albi coloris eligantur. nam est aliud genus varium, quod à fero mitigatum domesticum factum est: id neq; æque fœcundum est, nec tam preciosum, propter quod minime nutriendum est, Columella. Et rursus, Qui greges nantium possidere student, chenobofcia constituant, quæ tum demum vigebunt, si fuerint ordinata ratione tali. Cohors ab omni cætero pecore secreta, clauditur, alta nouem pedum maceria, porticibusq; circumdata, ita, vt in aliqua parte sit cella custodis: sub porticibus deinde quadratæ haræ cæmentis, vel etiam laterculis extruuntur: quas singulas satis est habere quoquouersus pedes ternos, & aditus singulos firmis ostiolis munitos, quia per fœturam diligenter claudi debent, & extra villā: deinde non longe ab ædificio si est stagnum, vel flumen, alia nō quæratur aqua: sin aliter, lacus, piscinaq; manu fiant, vt sint quibus inurinare possint aues. nam sine isto præsidio, non magis quàm sine terreno rectè viuere queunt. Anser non vbiq; haberi potest, vt existimat verissimè Celsus, qui sic ait: Anser neq; sine aqua, nec sine multa herba (sine herba, Palladius) facilè sustinetur, neq; vtilis est locis consitis: quia quicquid tenerum contingere potest, carpit, sata & morsu lædit & stercore. Sicubi verò flumen aut lacus est, herbæq; copia, nec nimis iuxta satæ fruges, id quoq; genus nutriendum est, Columella & Palladius. Si desit fluuius, lacuna formetur, Palladius.

Anseres albi alijs præferendi.

Qua ratione chenobofcia construi debeant.

Quibus pasci debeant.

¶ Anseribus pascendis destinetur ager palustris, sed herbidus, Colum. & Quintilij. atq; alia pabula conserantur, (si herba non suppetit, Palladius) vt vicia, trifolium, fœnumgræcum, agrestia intyba, (sed præcipuè genus intubi quod serin Græci appellant, Colum.) lactucæ quoq; in hunc vsum semina vel maximè serenda sunt. quoniam & mollissimum est olus, & libentissimè ab his auibus appetitur. Tum etiam pullis vtilissima est esca, Colum. Palladius, Quintilij. Cæterum cauendum est ne edant gramen, (agrostin) quod eis caussa cruditatis existit, Quintilij. Anseres pascunt in humidis locis, vbi pabulum serunt, quòd aliquem fructum ferat: seruntq; his herbam, quæ vocatur seris, quòd ea aqua tacta etiam cum est arida, fit viridis. Folia eius decerpentes dant, ne si comederint vbi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant. Voraces enim sunt natura. Quo temperandum ijs, qui propter cupiditatem sæpe in pascendo si radicem prenderint, quam educere velint è terra, abrumpunt collum. (Columella & Plinius hoc non anseri, sed tenero tantum pullo accidere scribunt.) Perimbecillum enim id, vt caput molle. Si hæc herba non est, dandum ordium, aut frumentum aliud. Cum est tempus farraginis, dandum vt in satu seris dixi. Cum incubant, ordeum his intritum in aqua apponendum, Varro. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest excepto eruo, Palladius & Quintilij. De saginatione anserum inferius dicetur.

Vbi, & quo tempore coeant, pariāt & incubent, ac quomodo tunc curādi sint.

¶ Saliunt(coëunt, Plinius) ferè in aqua, dum se mergunt in flumen aut piscinam, Varro. Ineunt non vt priores aues (cohortales terrestres) de quibus diximus, insistentes humi. nam ferè in flumine aut piscinis id faciunt, Colum. Anseribus ad admittendum tempus aptissimum est à bruma: mox ad pariendum & ad incubandū à Calendis Martij vsq; ad solstitium æstiuum, quòd fit vltima parte Mensis Iunij, Colum. Varro, Palladius. Si permittit locorum conditio, anseres vel paucos vtiq; oportet educare: singulisq; maribus ternas fœminas destinare. nam propter grauitatem plureis inire non possunt, Colum. & Palladius. Albi fœcundiores sunt: varij vel fusci minus. quia de agresti genere ad domesticū transierunt, Palladius. Germani varios, ni fallor, albis præferunt, ceu firmioris valetudinis, nec minus fœcundos, nec pluma deteriore. Singulæ ter(non plus quater, Varro) anno pariunt, Colum. & Quintilij: si prohibeantur fœtus suos excludere, quod magis expedit, quàm quod ipsæ suos fouent. nam & à gallinis melius enutriuntur, & longè maior grex efficitur, Colum. Plus parient, si gallinis oua illarum supponantur, Palladius. Bis anno pariunt, si priorem fœtum gallinæ excludant: plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, Plinius. Pariunt vsq, ad duodecim, interdum tamen & plura: ex quibus sanè aliqua ipsi aui (ταῖς ὄρνισι, Cornarius vertit gallinis, quod nō probat Andreas à Lacuna) sunt supponēda, Quintilij. Minimè autem concedendum est fœminis extra septum parere: sed cùm videbuntur sedem quærere, comprimendæ sunt, atq; tentandæ: nam si appropinquant partus, digito tanguntur oua, quæ sunt in prima parte locorum genitalium. quam ob rem perduci ad haram debent, includiq; vt fœtum edant: idq; singulis semel fecisse satis est, quoniam vnaquæque recurrit eodem, vbi primo peperit, Columella. Sed nouissimo fœtu cum volumus ipsas incubare notandi erunt (aliquo signo) vniuscuiusque partus, vt suis matribus subijciantur. quoniam negatur anser aliena excudere oua, nisi subiecta sua quoq; habuerit, Idem: sed Plinius, Varro & Quintilij simpliciter scribunt, oua aliena ab eis non excludi. Pariunt singulis fœtibus oua, primo quina, sequenti quaterna, nouissimo terna. quem partum nonnulli permittunt ipsis matribus educare. quia reliquo tempore anni vacaturæ sunt à fœtu, Columella. Extremum partum matribus iam vacaturis educare permittimus. pariturae ad haram perducantur. Cùm semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis sicut pauonina, etiam anseris oua supponas. Sed anserina oua ne noceant suppositis, sub-

tis, ſubiiciatur vrtica, Palladius. Cuſtodiri debet vt ouis ſubiiciantur radices vrticarum, quo quaſi remedio medicantur ne noceri poſſit excuſſis anſerculis, quos enecant vrticæ, ſi teneros pupugerint, Columella. *Vide* inferius etiam de vrtica, in cura pullorum. Intra cohortem vt protecti ſunt, ſecretis angulis haras facere oportet, in quibus cubitent & fœtus ędant, Columella. Singulis vbi pariunt faciundum haras quadratas circum binos pedes & ſemipedem. Eis ſubſternendum paleas, Varro. Cellas, in quibus incubitant, ſicciſſimas eſſe oportet, ſubſtratasq; habere paleas: vel ſi eæ non ſunt, gratiſſimum quodq; fœnum: cætera eadem quæ in aliis generibus pullorum ſeruanda ſunt, ne coluber, ne vipera, felesq;, aut etiam muſtela poſſit aſpirare: quæ ferè pernicies ad internecionem proſternunt teneros, Columella. Oportet oua ſubiicere vſq; ad nouem, Quintilij. Ad incubandum plerunq; ſupponunt nouem aut vndecim, Varro & Plinius. qui hoc minus, ſeptem: qui hoc plus, quindecim, Varro & Columella. Supponuntur etiam gallinis anſerum oua (ſicut pauonina) plurima quinq;, pauciſſima tria, Columella. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus: ſi verò tepidiores ſint, vigintiquinq;, Plinius. tempeſtatibus (cùm ſunt frigora) dies triginta, tepidioribus vigintiquinq;. & Columella ſimiliter: ſæpius tamen (inquit) anſer trigeſimo die naſcitur. Vt plurimum incubant dies vndetriginta, ſed frigore inualeſcente triginta integros, Quintilij. Sunt qui hordeum maceratum (aqua) incubantibus apponant, nec patiantur matrices ſæpius nidum relinquere, Columella & Quintilij.

Quomodo pulli anſerum tractandi ſint. ¶ Anſerem recens excuſſum quinq; diebus primis patiuntur in hara clauſum eſſe cum matre, deinde quotidie cùm ſerenitas permittit producunt in prata iuxta piſcinas aut paludes, vt paſtu ſaturatus etiam potu fruatur, Varro, Colum. Quint. Faciunt autem eis haras ſupra terram aut ſubtus: easq; cellas prouident ne habeant in ſolo humorem: ſed habeant molle ſubſtramen è palea, aliáve qua re, néve eò accedere poſſint muſtelæ, aliæve beſtiæ quæ noceant, Varro. Pullos quidem non expedit plures in ſingulas haras quàm vicenos adiici: nec rurſus omnino cum maioribus includi, quoniam validior enecat infirmum, Idem & Columella. Porrò cauendum eſt ne teneri anſerculi aculeis vrticæ compungantur, vnde (interdum) enecantur, Idem & Palladius. Pullis anſerum vrtica contactu mortifera. remedium contra eam eſt, ſtramento ab incubatu ſubdita radix earum, Plinius. *Vide* ſupra vbi de incubatione anſerum ſcripſimus. Proſpiciendum igitur ne vel ab vrtica, vel ſpina aliqua exaſperentur: & ne hœdinos porcinósve pilos deuorent, (ne ſetas deuorent, Palladius,) quibus deuoratis intereunt, Quintilij. Preterea ne eſuriens anſerculus mittatur in paſcuum: ſed ante cõciſis intubis, vel lactucæ foliis ſaturetur. nam ſi adhuc parum firmus & indigens ciborum peruenit in paſcuum, fruticibus aut ſolidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter, vt collum abrumpat, Columella. Mortifera pullis anſerum etiam auiditas, nũc ſatietate nimia, nunc ſuamet vi: quando apprehenſa radice morſu ſæpe conantes auellere, ante colla ſua abrumpunt, Plin. Varro quidem non pullo ſed anſeri ſimpliciter collum hac vi aliquando abrumpi refert. Milium, aut etiam triticum, miſtum cum aqua pullo rectè præbetur: atq; vbi ſe paulum cõfirmauit in gregem coæqualium compellitur, & ordeo alitur, quod & matricibus præbere non inutile eſt, Columella. Pullis excluſis (primis quinq; diebus, Colum.) polentam vel maceratum far, (ἄλφιτα καὶ σῖτον διαβεβρεγμένα, id eſt polentam vel frumentum maceratum, Quintilij,) ſicut pauonibus obiiciunt. nonnulli etiam viride naſturtium conſectum minutatim cum aqua præbent, eaq; eis eſt eſca iucundiſſima. Pullis primum biduo polenta, aut ordeum apponitur: tribus proximis naſturtium viride cõſectum minutatim ex aqua in vas aliquod. Cùm autem ſunt incluſi in haras, aut ſpeluncas, vt dixi, victui obiiciunt his polentam ordeaceam, aut ſarraginem, herbámve teneram aliquam conciſam, Varro. Semine papaueris primis decem diebus paſcendi ſunt, Creſcentienſis. Lactuca circa chenoboſcium ſeri debet, olus anſeribus gratiſſimum, & pullis etiam eorum vtiliſſima eſca, Colum.

Qua ratione ſaginãdi ſint. ¶ Mox vbi quatuor menſium ſunt, farturæ maximus quiſq; deſtinatur. (Quatuor menſibus bene ſaginantur, Pallad. ſed Varro ad ſaginandum eligi inquit pullos circiter ſeſquimenſe qui nati ſint, eos includi in ſaginario.) quoniam tenera ætas præcipuè habetur ad hanc rem aptiſſima: & eſt facilis harum auium ſagina. nam præter polentam & pollinem ter die nihil ſanè aliud dari neceſſe eſt, (polentam & pollinem aqua madefacta dant cibum, ita vt perinde ſe ſaturent, Varro. Polenta dabitur in die ter, Palladius:) dummodo ſecundum cibum largè bibendi poteſtas fiat. Ne vagandi facultas detur: ſintq; calido & tenebroſo loco incluſi, quæ res ad creandas adipes multum conferunt. Hoc modo duobus menſibus pingueſcũt: & ea propter etiam tenerrima pullities ſæpe quadraginta diebus redditur opima, Columella. (nam paruuli ſæpe die trigeſimo moriuntur, Palladius: apparet autem vocem, moriuntur, corruptam eſſe pro ſaginantur.) Locus (ſaginarium) ſolet purgari: quòd ipſi amant locum purum, neq; ipſi vllum, vbi fuerint, relinquunt purum. M. Cato de re ruſt. cap. 89. gallinas quæ primum parierint, concluſas farcire docet cũ turundis factis è polline vel farina ordeacea conſperſa, quæ in os indantur. paulatim (inquit) quotidie addas, & ex gula conſideres quod ſatis fiet. bis in die farcias, & meridie bibere dato, nec plus aquam ante (anſeri in vaſe appoſitam) ſinas quàm horam vnam. Eodem modo anſerem alito niſi prius dato bibere bis in die, & bis eſcam. Græci ſaginandis anſeribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluptate ſumenda: tribus per diẽ vicibus potu adiuuant: media quoq; nocte aquam miniſtrant. peractis verò 30 diebus, ſi vt iecur his tenereſcat, optabis, tunſas caricas, & aqua maceratas in offas volutabis exiguas, & per dies viginti continuos

miniſtrabis anſeribus, Palladius. Impinguantur anſeres domi deliteſcentes (in domibus calidis, vt addit Cornarius) ſi primis duobus diebus duabus partibus polentæ & furfurum quatuor aqua calida ſubactis paſcantur, vel ad ſaturitatem vſq;, (vt vertit Cornarius, cuius tranſlationem paulò ante recitata Palladij verba confirmant. Andreæ à Lacuna tranſlationem hîc non probo.) Edunt autem ter in die ac circa noctem mediam: ſed largius bibunt. Vbi iam adoleuerint iſchades aridas in tenues partes comminuẽs, & cum aqua læuigans curriculo viginti dierum in potu exhibe, Quintilij. Et mox, Exactis triginta diebus, ſi quis velit hepata eorum diſtendere, iſchadas aridas comminuens & aqua ſubigens, eas curriculo viginti dierum, aut ad minus decem & ſeptem illis per os iniicito. Nonnulli ad ſaginandum anſerem, augendumq; hepar illius, vbi ipſum anſerem incluſerunt, triticum madefactum proiiciũt & hordeum. Triticum ſiquidem pinguefacit celeriter. At hordeum carnem candidam reddit. Veſcatur itaq; dies vigintiquinq;, ſpeciebus nutrimentorum iam dictis, aut per ſe altera aut vtraq; ſimul. Secundo autem collyria apponenda ſunt, nimirum ex eis confecta, ſeptẽ quidem quotidie ſingulis, idq; quinq; dierum ſpacio. Dein verò paulatim augendus eſt numerus, perſeuerandumq; dies x x v. vt ſint ex toto triginta. Quibus expletis, elixans iſchadas, fermentumq; earum decocto ſubigens, humectansq;, porrigito, ſic dies quatuor perſeuerando. Quibus etiam diebus melicratum offerendum eſt. Cæterum ter in die idipſum mutabis, & non eadem vtêris. Atq; in hunc modum reliquis ſex (ſexaginta, Cornarius) diebus ſequentibus cum fermento dicto caricas tundens, proiicito. Qua ſolicitudine poſt dies ſeptem (ſexaginta, Cornarius) fruêris tum anſere ipſo, tum iecinore ipſius & tenero & cãdido. Quod quidem vbi primum extractum eſt, iniicere oportet in vas aliquod latum, cui ſit aqua tepida infuſa. Ipſam autem aquam ſecundo & tertio mutare conuenit. Pręſtant autem fœminarum tum corpora tum iocinera. Sint verò anſeres non anniculi, ſed duorum annorum vſq; ad quatuor, Hæc illi. Saginantur verò melius ſi ad ſatietatem milium præbeamus infuſum, Pallad. Anſerem vnum aiunt ſaginari poſſe modio (quẽ noſtri quartariam vocant) auenæ, ea tantum & aqua ſubinde appoſitis. Sunt apud nos qui hoc modo ſaginent. Anſerem loco anguſto includunt, in quo conuerti non poſſit, ſed ſedere tantum aut ſtare, aliqui etiam oculos ei effodiunt, vt audio. tum paſcunt eum inſertis offis è milio, in ſartagine frixis, deinde lacte madefactis, potum nullum apponunt. Sic pingueſcere aiunt, & iecur ad mirificam magnitudinem excreſcere. Sed plura de iecore anſeris, & quomodo in anſere augeatur, leges infra in *F.*

De anſerũ pennis. ¶ Anſerum pennæ duræ (hoc eſt maiores in alis) ſcriptoribus conueniunt & ſagittis, Creſcentienſis. Molliores, quæ plumæ potius dicuntur, culcitras farciunt. hæ quibuſdam in locis bis anno vellũtur, vt delicatorum ceruices mollius recumbant, Platina. Anſer plumas pręſtat, quas & autumno vellamus & vêre, Pallad. & Colum. Noſtri vellunt vêre, æſtate media, & autumno quoq; ſi hyems nõ ſit præpropera. Sunt qui albam præferunt plumam, alij coloris differentiam non curant. Molliſſimarum pretium in libras quæ ſedecim vnciarum ſunt, duo denarij, id eſt didrachmum: cæterarum fere ſeſquidrachma. Pluma non modo culcitras & ceruicalia, ſed & totos lectos facimus, vt mollius cubemus, Humelbergius. Candidorum alterum vectigal in pluma. Velluntur quibuſdam locis bis anno. Rurſus plumigeri veſtiuntur, molliorq; quæ corpori quamproxima, & è Germania laudatiſſima. Candidi ibi, verum minores, ganzæ vocantur. Precium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunq; auxiliorum præfectis, à vigili ſtatione ad hæc aucupia dimiſſis cohortibus totis. Eoq; delitiæ proceſſere, vt ſine hoc inſtrumento durare iam ne virorum quidem ceruices poſſint, Plinius.

Tempeſtatis prognoſticon anſeris clangor. ¶ Tempeſtatis ſignum imminentis præbent anſeres κλαγγηδὸν ἐπειγόμεναι βρωμοῖο, Aratus: hoc eſt maiore ſolito clangore ad paſcua exeuntes. Ex quo loco Plinius vertit, Anſeres continuo clangore intempeſtiui. Auienus verò, Gramina ſi carpit ſemeſa petacius anſer, clangoris mentione omiſſa, quod non placet. Mulierculæ quædam in feſto D. Martini cùm anſer apponi ſolet, ex oſſe dorſi (*Carr* vulgo nominant) qualis quantaq; imminens hyems futura ſit præſagiunt. nam ſi candidius ſit, minorem: ſi nigrum, aliquibusq; maculis, grauiorem futuram putant: idq; vel prima vel vltima ſui parte, &c.

Ad cuſtodiam proſunt anſeres. ¶ Anſer etiam cuſtodia nobis eſt vſui. Horas, noctes, & fures clangore prodit, Author libri de nat. rerum. Clangore prodit inſidiantem, ſicut etiam memoria prodidit in obſidione Capitolij cum aduentu Gallorum vociferatus eſt canibus ſilentibus, Colum. nos eam hiſtoriam referemus infra in *h.* Sunt qui acerrimos ac ſagaciſſimos canes in turribus enutriant, qui aduentum hoſtium odore præſentiant, latratuq; teſtentur. anſeres quoq; non minore ſolertia nocturnos ſuperuentus clamoribus indicant, Vegetius.

¶ Anſerum lætamen ſatis omnibus inimicum eſt.

F.

De alimẽto ex carnibus anſerinis. Anſeris & ſtruthocameli caro excrementitia eſt & difficulter concoquitur, Galenus 3. de alim. & Symeon Sethi. A Celſo numeratur anſer inter cibos valentiſſimæ materiæ & plurimi alimenti. Anſerinæ partes, alis exceptis, duræ & excrementoſæ ſunt, nec facile concoctionem admittunt, Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci. Domeſticis cunctis auibus craſſiorem, calidiorem humidioremq; carnem habent, Symeon Sethi & Elluchaſem. Anſeres natura humidiores ſunt omnibus auibus & duriores concoctu. Raſis. Anſerum caro craſſa eſt, Auicenna. calida & humida abſceſſu ſecundo, Elluchaſem. Anſerum caro abunde calida eſt, ſed minus quàm anatum, & humidiſſima inter cicurum auium carnes,

carnes,craſſæ ſubſtantiæ:& propter nimiam humiditatem febres generat.corrigitur autem vt in anatibus dictũ eſt,Mich. Sauonarola. Propter frigiditatem & craſſitiẽ inſalubris eſt anſerina caro, Albert. Anſer tempore peſtilentiæ ab Alexand. Benedicto menſis damnatur. *Vide* plura in Anate *G.* in plerisq; enim anatina & anſerina conueniunt. Anatis caro non multũ differt ab anſerina, ſed calidior eſt, Platina. Carnes pullorũ anſerum, ſi pingues fuerint, & quatuor menſium ætatem non exceſſerint, à pluribus appetũtur, Creſcentienſis. Caro anſeris frigida, ſicca, dura, atribiliaria, & cõcoctu difficilis eſt, Albertus: quod & de anate ſcripſit, quum medici iam citati vtranq; auem calidam & humidam faciant. Anſerina minus dura eſt quàm anatina, Idem. Inter grues & anſeres caro otidum, (id eſt tardarũ) media eſt, Galenus. Anſeres veteres noxios eſſe ijs quos hæmorrhoides frequenter vexãt, Arnoldus de Villanoua monuit. Anſeris caro in cibo conuenit accipitri, ſed abſq; multo ſanguine. nam ſi eo copioſiore vtatur accipiter, corde grauatur: & ad venationem donec concoxerit ineptus fit, inſtar hominis ebrij, Demetrius Conſtantin. ¶ Anſeris carnẽ & recentẽ & ſalitã comedimus, Platina. Anſerinas carnes Iudæi hodie, vt audio, ſaliunt, & fumo exiccant. vnde pulchrè rubeſcunt. Anſer iuuenis aſſus præfertur, Tragus.

De apparatu Anſerum.

¶ Anſerem & cæteras terra & aqua viuentes aues, mali nutrimenti crediderim. tutius quidem & alis & pectore veſcemur, Platina. Anſerina & gallinacea colla quàm cæterarum volatilium meliora putantur, ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Idem. Anſerum caro quidem eſt qualem diximus. alæ verò non ſunt cæterarum auium alis deteriores, Galenus. Anſeres ad cibum hyeme probiores ſunt, Arnoldus de Villanoua in libro de conſeruanda ſanitate. Et rurſus, Pulli gallinarum & anſerum quandiu pipticantur, (pipiunt) magis conueniunt æſtate & autumno. Atqui Plinius, Anſerem coruumq; (inquit) ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicunt. Anglos in cœna nunquam anſeribus veſci audio. *Vide* in *F.* de Anate plura ex Nicol. Maſſæ epiſtolis. ¶ Ventriculus volatiliũ ſi concoquatur vberrimè nutrit. gallinæ quidem & anſeris præſtantiſſimus eſt, Galenus. præfertur ventriculus anſeris pinguis, deinde gallinæ pinguis, Elluchaſẽ. ¶ Teſtes & lingua anſeris quidnam iuuent in cibo, quære in *G.*

Quæ partes in anſere melioris ſint nutrimenti.

¶ Anſer diebus feſtis ad conuiuium veniebat Alexandro Seuero, Lampridius. Ægyptij anſeres tum elixos tum aſſos apponunt quotidie, Diodorus Siculus. Anſer elixari debet, Platina. De porcello lactente condimentis quibudam farciendo aſſandoq; Platinæ verba recitaui in Sue *G.* Idem autem (inquit) ex anſere, anate, &c. Ius candidum in anſere elixo: Piper, careum, cuminũ, apij ſemen, thymum, cepam, laſeris radicem, nucleos toſtos: mel, acetum, liquamẽ & oleum, Apicius 6.5. In anſere: Anſerem elixum calidum è iure frigido Apiciano. Teres piper, liguſticum, coriandrum, mentham, rutam, refundis liquamen & oleum modicè temperas. Anſerem elixum feruentem ſabano mundo exiccabis, ius perfundis & inferes, Idem 6.8. Anſeres iuuenes minutatim conciſi in paſtillo per duas horas coquuntur. Poſſunt etiam integri coqui in maſſa farinæ ſecalis cum aqua calida ſubactæ, quemadmodum paſtilli de carne ceruina coquuntur, & tantundem temporis. Anſeres σιτευτοὶ, id eſt altiles & ſaginati dipnoſophiſtis apponuntur in conuiuio quod Athenæus deſcripſit: qui & coqui cuiuſdam apud Diphilum hæc verba citat: Ἐγὼ δ' ὑμῖν χοιρίδια περιφόρεινα χρομβώσας ὅλα Δώρειον ἐπάγω χῆνα τῷ φυσήματι. videtur autem dicere anſerẽ in porcello aſſum ſe apponere. Vocabant autem Troianum ſiue Durium porcellum, in cuius ventre aues & condimenta diuerſa coquebant, vt expoſitum eſt in Sue *G.*

De apparatu & condimẽto anſerinarum carnium.

Porcellus Troianus ſeu Durius.

¶ Noſtri ſapientiores (exteris, inquit Plinius) qui anſeres iecoris bonitate nouêre. Fartilibus in magnã amplitudinem creſcit, exemptum quoq; lacte mulſo augetur. Nec ſine cauſa in quæſtione eſt, quis primus tantum bonũ inuenerit, Scipio Metellus vir conſularis, an M. Seſtius eadem ætate eques Rom. Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi, Horatius Serm. 2.8. vbi Acron, ex parte (inquit) totum (ſcilicet anſerem) denotauit. Anſeris ante ipſum magni iecur, anſeribus par, Altilis, Iuuenalis Sat. 5. In omni iecinorum genere præſtat anſerinũ, tanquam humidius, tenerius, & ſuauius: deinde iecora gallinarum, Raſis citans Galenum. Adhibetur & ars iecori ſuum, ſicut anſerum, inuentum M. Apicij, fico carica ſaginatis, à ſatietate (aliâs, ac ſatie) necatis repente mulſi potu dato, Plinius. Aſpice quàm tumeat magno iecur anſere maius. Miratus dices, hoc rogo, creuit vbi? Martialis. Hepar συκωτὸν, (id eſt ficatum, ficubus ſaginatum, vnde Itali hodieque vulgò iecur ſimpliciter ficatum nominant) præſertim ſuum ficis ſiccis multis nutritorum, eſt præſtantiſſimum: ſic (ficis) paſtum iecur anſeris albi, ſeu iecur anſeris nutriti alimentis lacte imbutis ſuauius, coctu facilius, melioris ſucci, Syluius. Χήνεια ἥπατα, id eſt anſerina iecinora memorat Pollux: item Athenæus, qui hæc Romæ in magno pretio fuiſſe ſcribit. Idem hunc Eupolidis verſiculum citat, Εἰ μὴ σοῦ χηνὸς ἧπαρ ἢ ψυχὴν ἔχεις. hoc eſt Niſi anſeris forte hepar, aut ſenſus habes: quod ego interpretor, niſi parũ ſapis, aut non amplius anſere. nam & mulierculæ noſtræ hominem parum ſapientem vocant ein witzige Ganß, id eſt anſerem prudentem. *Nec defenſa iuuant Capitolia, quo minus anſer Det iecur in lances Inache laute tuas*, Ouidius 1. Faſtorum. Anſere occiſo iecur ſcitè exime, in frigidam impone, vt ſolidius ſit. deinde in adipẽ anſerino in ſartagine frige, & aromatibus condi. Cibus eſt principum, vt quidam celebrant. Plura de iecore anſerino augendo ſcripſimus præcedenti capite in ſaginatione anſeris.

De anſerũ iecore

¶ Anſeres commendantur apud nos & adipe: liquamine etiam inde excogitato, quo præcipuè Hebræi condimentis vtuntur, Grapaldus. Hoc adipe plura cibaria condiri Platina ſcribit. Liquamen quomodo fiat ex adipe porcino vel anſerino, docet Platina de honeſta voluptate 2.21. cuius verba reci-

De eorundẽ adipe.

Alis. taui in Sue *F.* ¶ Alæ gallinarum & anserum in cibo laudantur: & colla quoq; si sanguine intercutaneo *Lacte.* caruerint, Platina. Anseris lac vocamus lingua vernacula, anserinum pingue lacti incoctum, sacchare *Pedibus.* vuisq; passis adiectis: hoc inter lautelas recensetur. ¶ Messalinus Cotta Messalæ oratoris filius, palmas pedum ex anseribus torrere, atq; patinis cum gallinaceorum cristis condire reperit, Plinius.

Ouis. ¶ Gallinarum ac phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum ac struthocamelorum, Galenus. Oua anserum deterrima, Psellus. Apud nos pauperiores soli anserum & anatum ouis vescuntur, frixis aut iuri permixtis. Oua anserum, anatum, & struthionum crassa sunt, & difficilia concoctu. quòd si quis ijs vti in cibo velit, vitellis tantum vtatur. Anserum oua malum succum pariunt, Symeon Sethi: & mox subijcit: Dicuntur proprietate quadam peculiari euphyian, hoc est ingenij bonitatem præstare ijs qui cum melle & butyro assiduè ea esitauerint. quæ verba de anserinisne priuatim an de ouis in genere prolata sint, incertum.

G.

Remedia ex anserum iure. Gallinæ & similiter anseris ius post vomitum dari contra sumpta venena, memini legisse. Si neq; qui exugat (venenum morsu serpentis inflictum,) neq; cucurbitula est, sorbere oportet ius anserinum, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere, Celsus 5.29. & Nicander contra cantharides. Iis qui coriandrum hauserunt post vomitionem irino oleo concitatam, auxiliatur ius salsum ex gallina & ansere, Dioscorides. Ius de pullo anseris in aqua elixi contra toxicum dat Nicander. Heraclides medicus eryngen herbam in iure anseris decoctam, remediis omnibus contra toxica & aconita efficaciorem arbitratur, Plinius. Ius anseris potum cum vino, prodest eis qui biberint vinum multum, aut aconitum vel dory- 2
Viscerib. cnium, id est herbã Apollinarem. prosunt & viscera anseris assa & in cibo sumpta, Kiranides. ¶ Cygni auis loco ponitur anser, Syluaticus. ¶ Antonius Guainerius inter remedia arthritidis vnguentum ex ansere describit quo innumeri homines restituti sint. sed ipsos quos recitat innominato authore ver-
Pinguedine. sus vtcunq; barbaros, adscribam. Anser sumatur veteranus qui videatur, Mox deplumetur, vitalibus euacuetur. Intus ponantur quæ superius numerantur. Trita caro tota triti, (locum apparet mutilum & deprauatum esse. legi potest, Trita caro catti parui) mox pelle remota, Vnctum porcinum, thus, cera, sagimen ouinum. Pondere sint æquo sal, mel, faba, sitq; siligo. Post hoc assetur: tamen assus non comedetur. Vas supponatur, sic vt liquor accipiatur. Quo membris vnctis, gutta dissoluitur omnis. Certe hoc vnguentum præstat super omne talentum. Io. Gœurotus in libro Gallico de curandis morbis vnguentũ ad arthrîtin describit huiusmodi. Anserem pinguem deplumatum exenteratumq; felibus par- 3
uis bene habitis minutatim incisis farcito, adiecto etiam sale, & ad ignem lentum assato: & quod destillauerit, reseruato. Aduersus spasmum (inquit M. Gatinaria) extat experimentum egregium, quod Nic. Florentinus ex Thadæo refert: conuenit autem post diuersiones & euacuationes, resoluens ac remittens dolorem huiusmodi. In anseris pinguis exenterati ventre cattus minutim incisus cum lardo, myrrha & thure (ventre scilicet à farctura consuto) assetur in veru: & supponatur vas aceto albo medium, (ex dimidio plenum.) Defluentem hinc pinguedinem, post primum succum qui minus vtilis est, colligito supernatantem aceto, & in aliquo vase recondito. Deinde bulliat anser in dicto aceto, & pinguedo quæ copiosè ab eo separabitur, aceto supernatans, similiter colligatur & misceatur cum prima. Hac inungetur membrum spasmo affectum. Ipse noui quendam simili vnguento feliciter vsum ad tendines in ceruice induratos atq; obtortos. Anserem exenteratũ farcimus carnibus felis annosæ, & herbis quæ ner- 4
uos iuuent, vt inde eliquatus adeps sit medicamentosior, Syluius. Leonellus Fauentinus resolutionis curam præscribens, anserem veterem deplumari exenterariq; iubet, & in ventrem eius imponi, pinguedinis anatis, lupi, vulpis, taxi, felis syluestris, ana 3.2. saluiæ viridis, iuæ, primulæ veris, herbæ paralysis vel arthriticæ ana manip. semis. Herbæ virides (inquit) cum adipibus validè tundantur. his farctus anser in veru assetur, & pingui quod destillauerit collecto, spina dorsi membrumq; paralyticum inungatur.

Sanguine. ¶ Sanguis anseris vtilissimè in antidota miscetur, Dioscor. *Vide* supra in Anate *G.* Ad deleteria letaliáve mirabile: Sanguinem anserinum cum aceto bibendum dato: aut anatis sanguinem cum vino, Nicolaus Myrepsus. Anseris sanguis calidus bibitur contra leporis marini venenum, Dioscorid. Auicenna calidum bibendum esse non exprimit. Aetius adhuc calentem cum passo bibi iubet. Sanguis anserinus contra lepores marinos valet cum olei æqua portione. item contra medicamenta mala omnia 5
asseruatur cum Lemnia rubrica, & spinæ albæ succo, pastillorum drachmis quinq; qui in cyathis ternis aquæ bibantur, Plin. Idẽ sanguis siccus miscetur medicamento ad febres chronicas in libro qui Galeno adscribitur de remedijs experimento probatis inter Azariconis medicinas. Sanguinem à cerebro profluentem anseris sanguis aut anatis infusus sistit, Plinius. Ad coryzam equi: Anserem album per dies XXVIII. hordeo solo pasces, & vino potabis. deinde decollati sanguinem colliges, & folle exceptum in nares equi immittes, Innominatus.

Plumis. ¶ Plumas de ventre anserum tritas & inspersas, sanguinem sistere aiunt, Innominatus. Ad sanguinem è naribus profluentem sistendum: Pinnam anseris quàm maximam, vel calami scriptorij fistulam modicè pleniorẽ, aptare oportebit ad longitudinẽ nasi, atq; ita præcidere vt ex vtraque parte perforata sit, atq; inuoluere eã fasciola tenui lintea quasi instita, & explere circuitũ eius, donec videatur in narem cum

cum cunctatione quadam recipi posse: atq; ita vt est circumuoluta immergere eam naso aceto acri infectam: & per eam iniicere interdum acetum acre, vel succum supradictorum medicamẽtorum. Hoc autem remedio magis vti oportebit cum per vtrasq; nares fluxerit sanguinis abundantia. nam qui sine instrumento temere acetum aliaq; acria medicamenta infundunt, sæpe nares ipsas lædunt, vnde respiratorius ad fauces meatus quandoq; obturatur, Marcellus. Vt sanguinem è naribus elicias, pennæ anserinæ caulem crassiorem sumito, eiusq; neruosam partem denticulatim instar serræ incisam in narem vsq; ad ossa ethmoide immittito.

¶ Subdititium purgatorium: Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso vnguento rosaceo & lacte muliebri terito, velut pharmacum teri solet, & cum hoc os vteri illinito, Hippocrates lib. 1. de morb. mulieb. Et mox, Aliud subdititiũ molle: Medullã anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabæ: Hæc cũ rosaceo vnguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum efficito. deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinẽ irrigato. *Medulla.*

DE ADIPIS ANSERINI REMEDIIS EXTRA CORPVS, SVMITVR *& intra corpus aliquando, sed raro: quod vbi sit, asteriscum apponemus.*

Anserum quoq; & omnium auium adeps præparatur, exemptisq; venis omnibus patina noua fictili operta in sole, subdita aqua feruenti liquatur: Saccaturq; lineis saccis & in fictili nouo repositus loco frigido minus putrescit addito melle, Plinius. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis, quem curare institueris, obstructo diligenter vase, flagrantissimo soli exponitur. eliquescens inde humor in fictile alterũ excolatur, donec adeps omnis absumatur. mox loco vehementer frigido reconditur, & ad vsus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis vicem pẽset. Est & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusque in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento. Mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant, Dioscorides. *Vide* etiam supra in Anate G. Gallinaceus anserinusq; sic odoribus imbui solẽt: Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur. erysisceptri, xylobalsami, palmæ elatæ, & calami planè contusi, singulorum sesuncia admiscetur, vini Lesbij veteris cyathus vnus adiicitur. ea ter efferuescunt prunis. mox vase sublato ab igne, die noctuq; refrigerantur postridie liquata per linteũ crassum, mundum in vas excolantur. vbi verò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo densius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet. æstate siquidem pinguia non coguntur. Nec desunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adiiciant, quò facilius in vnum corpus omnia coalescant. (*Vide* infra in Comageni vnguenti descriptione ex Plinio.) Eadem ratione suillus adeps & vrsinus cæteriq; id genus, odoramentis imbuuntur. Verum sampsuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo: Curati quàm optimè adipis, pręsertim taurini, mina vna, tempestiuiq; sampsuchi exquisitè confracti sesquimina miscentur, & insperso largiore vino digeruntur in offas, quæ in vase cooperto nocte quiescunt. matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua, leuiter coquuntur. dumque suum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet. postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sampsuchi, vt dictum est, contusi iterum sesquimina priori pastillo adiicitur, eodemque modo in offas cogitur. aliis quæ diximus peractis, decoquitur & colatur: & si qua fundo hæsit spurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut vitulinum, à putredine tueri velit, ita faciundum est: Quemuis adipem diligenter elotum & siccatum in vmbra super cribrum, per lintea munda manibus vehementer exprimat, linoq; consutum vmbroso in loco suspendat. & post multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle vindicãtur à putredinis vitio. vis omnium est excalfacere, mollire, rarefacere. Hæc omnia Dioscorides. *Qua ratione adeps anserinus parari debeat ad medicamenta.* *Quomodo odoribus imbui debeat.*

¶ Anserinus adeps calidior est suillo, & morsus in alto corporum magis obtundit, Galenus. Idem in opere de compos. med. sec. genera medicamentum ex liquabilibus describens, adipem iniici iubet tenuium partium: qualis est (inquit) leoninus, pardalinus, hiænæ, vrsi. nam de anserino quid attinet dicere? præsertim si anseres rustici (ἐξ ἀγροικίας, hoc est ruri degentes non inclusi,) fuerint. Anserinus maximè tenuium partium est, gallinaceus illi proximus, Syluius. Citra molestiam reficcat, Galenus sec. loc. in medicamentis Apollonij ad capitis dolorem. ¶ Pro medulla cerui adeps anserinus substitui potest, Hippocrates in libro de sterilibus. Heras (inquit Galenus sec. loc. 9.6.) pro œsypo adipem ans. pari pondere coniecit: est autem locus inter medicamenta ad ani vitia. Seuum struthocamelinum efficacioris est ad omnia vsus, quàm adeps anserinus, Plinius. Cucurbita tosta in argilla ac trita cum adipe anseris vulneribus medetur, Idem. Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè vulnera dicitur glutinare, Plin. Anserinus (videtur cinis repetendum ex præcedentibus: sed de adipe anserino intelligendum ex Marcello hunc locum recitante patet) cum cerebro & alumine & œsypo, attritis medetur, Plinius. Adeps anserinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus sanguinem sistit, Idem. Marcellus adipem *Quibus morbis medeatur adeps anserinus.*

anſerinum cum pari butyro infuſum naribus ſanguinem inde manantem ſiſtere ſcribit.& Plinius alibi adipem anſeris aut anatis infuſum ſanguinem à cerebro profluentem cohibere. ¶ Anſeris adeps cum oleo roſaceo phlegmonis medetur, Galenus ad Piſonem. Anſeris pingui in phymate curando vſus, bene habui, Amatus Luſitanus. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, Syluius. Tubera & quæcunq; molliri opus ſit, efficaciſſimè anſerino adipe curantur, Plinius. Adeps anſ. omnes durities ſoluit, Æſculap. & Conſtantinus. Emollit etiã vteri durities & collectiones, vt infra dicetur. Igni ſacro medetur, Plinius. Sinapi illinitur liuoribus ſugillatisq; cum melle & adipe anſerino, vt cera Cypria, Idem. Poſt venena ſumpta vomitus eſt prouocandus cum aqua calida mixto butyro, cui rectè additur etiam parum adipis anſeris: vel adeps ipſa cum vino dulci decocta*bibitur, Gainerius. Adeps anſ. vtilis eſt in acopis ac malagmatis, Kiranides. ¶ Honorem debemus Comagenorum clariſſimæ rei, (inquit Plinius 29,3.) Fit ex adipe anſerum, alioquin celeberrimi vſus eſt, ad hoc in Comagene Syriæ parte cum cinnamo, caſia, pipere albo, herba quæ comagene vocatur, obrutis niue vaſis, odore iucundo, vtiliſſimum ad perfrictiones, conuulſiones, cæcos ac ſubitos dolores, omniaq; quæ acopis curantur, vnguentumq; pariter & medicamentum eſt. Fit & in Syria alio modo, adipe auium (anſerum) curato vt diximus, additis eryſiſceptro, xylobalſamo, phœnice elate, item calamo, ſingulorum põdere qui ſit adipis, cum vino bis aut ter ſubferuefactis. Fit autẽ hyeme, quoniam æſtate non glaciat, niſi accepta cera. Et lib.10.cap.22. Aliud (inquit) reperit Syriæ pars quæ Comagene vocatur: adipem eorum in vaſe æreo cum cinnamomo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratum, ad vſum præclari medicaminis, quod ab gente dicitur Comagenum. *Vide* etiam ſupra ex Dioſcoride, vbi eius verba retuli de odoribus imbuendo gallinaceo anſerinoq; adipe. ſed Comageni nomen Dioſcorides non habet: quod tamen apud Nicolaum Myrepſum alicubi legiſſe memini. ¶ Adeps anſeris & phaſianorum recipitur in emplaſtrum diapyranu apud Æginetam 7,17. tribuit autem huic emplaſtro vim diſcutiendi.

¶ Apollonius apud Galenum ſec. loc. medicamenta quædam ad capitis & temporum dolorem ex adipe anſ. illinire iubet. ¶ Sanguinem à cerebro profluentem anſeris aut anatis adeps cum roſaceo coctus (& infuſus) ſiſtit, Plinius. videtur autem ſanguinem è naribus fluentem intelligere. ¶ Somnos allicit œſypum cum adipe anſerino & vino myrtite, Plinius. ¶ Cutem in facie adeps anſeris vel gallinæ cuſtodit, Plinius. vtilis eſt εἰς ἐπιμέλειαν προσώπων, Dioſc. hoc eſt, ad conſeruationem faciei, ne ſcilicet tempeſtatibus aut Sole lædatur. Ruellius vertit, *ad mangonizandam faciem*: Marcellus Vergilius, ad nitorem vultus. ¶ Si vulnus (διακοπὴ) acciderit in oculo equi, & gramię (lemę) craſſæ emanant, cum periculo ne oculi ſubſtantia effluat, medullam ouillam tritam illines, & manu aliquãdiu cohibebis bis die. præſtat autem medulla recens. quod ſi ad manum illa non fuerit, adipe anſ. gallinaceóve vtêris. iuuat etiam medulla cum adipe anſ. permixta, Abſyrtus & Hierocles hippiatri. Commẽdatur etiam ab Hierocle ſepiæ oſtracum ad equorum leucomata, cum aliis quibuſdam & adipe anſeris permixtũ. Seuum vituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco, genarum vitiis aptiſſimum eſt, Plinius. ¶ Adeps anſ. alopeciæ medetur, Auicenna. Infantum alopeciarum vitia anſerinæ adipis perfrictione ſupplentur, Marcellus. Galenus de compoſ. med. ſec. loc. inter remedia alopeciæ, Vrſæ adeps (inquit) præſtat ſi vetuſtior extet: quanquam etiam hyænæ, leoniſq; ac pardalis ac anſeris adipes conueniunt, & quicunq; tenuium partium ſubſtantiam habent, quo promptè in cutis profundum penetrare queant, atq; ad radices vſq; capillorum pertingant. Et rurſus ad eundem affectum, Quæ ex adipibus (inquit) componuntur modica item thapſia ammixta, ſimiliter proſunt: præſertim ſi euphorbij & adarcij addatur pars duodecima. ſit autem adeps trium generum, leonini, pardalij & hyænæ, cuiuſq; pars vna. Si verò hyęnæ adeps non adſit, ſufficit præſentibus reliquis duobus vti, anſerino ammixto. ſi verò omnes quatuor habeas, ſimul omnes miſcebis, addito inſuper (ſi adſit) vrſino, &c. ¶ Porriginem & vlcera capitis naſturtij ſemẽ emendat cum adipe anſ. authore Seſtio, Plinius. Naſturtij ſemen mixtum adipi anſerinæ tritumq;, furfures capitis aſſidua lauatione depellit, Marcellus.

¶ Ad aurium vitia diuerſa. Adipem anſerinum, gallinaceum, ſuillum, vulpinum, auricularibus medicamentis multis admiſceri apud Nicolaum Myrepſum obſeruauimus. Si auricula aliquo pacto vitiata fuerit, anſerina adipe infuſa diligenter expurgabitur, ſanitatiq; reddetur, Marcellus. *Vide* inferius ad aures percuſſas aut fractas, Si terreni vermes cum adipe anſeris decocti infundantur auribus, cõſtat deplorata vitia eo remedio ſanari, Plinius & Marcel. ¶ Adeps anſ. inſtillatus dolorem aurium lenit, Dioſcor. Auicenna & Symeon Sethi. Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, Apollonius ad aurium dolores apud Galenum de compoſ. ſec. locos, vbi Galenus: Gallinaceus (inquit) & anſerinus adeps, ſiquidem euacuatum corpus inuenerint, & humorem qui inflammatam affectionem excitat non amplius influentem, duabus rationibus tum mitigandi tum curandi profuerint. Si verò influẽte adhuc cauſa adhibeantur, affectioni quidem nihil auxiliantur, leniunt tamen doloris acceſſionem ſiue ſymptoma, quemadmodum etiam ſi ob humorum acredinem mordacitas contingat. Ocimum auribus vtiliſſimum infantium, præcipuè cum adipe anſerino, Plin. Adeps anſ. cum ocimi ſucco tepefacta inſtillataq;, dolores auricularum infantilium leuat, Marcellus. Aures mirificè iuuat adeps anſ. cum ocimi ſucco impoſitus, Plinius. Seuum vitulinum adipe anſ. mixtum adiecto ocimi

ſucco,

ſucco, tepidum auribus dolentibus infuſum optimè ſanat, Marcellus. ¶ Ad contuſas & fractas aures: Adipem anſerinum & lac muliebre mixta inſtilla. aut adipem bubulum ac anſerinum æquis partibus liquefactos inſtilla. aut myrrham & adipem anſ. vel butyrum, vel reſinam, & conchylij partem internam æquis partibus trita ſuper aurem & propinqua tempora impone, Aſclepiades apud Galenum. Lac muliebre aurium vitiis medetur modicè admixto oleo: aut ſi ab ictu dolēt, anſerino adipe tepefactum, Plin. Cùm auris percuſſa & rupta fuerit, ſeuum anatis (lego anſeris: anſerem enim & anatem interpretes Arabum nonnunquam confundunt:) coletur guttatim, & apponatur cum eo lac muliebris. hæc tepida cum ſucco baſilici cuius ſemen eſt rubeum, apponantur, (inſtillentur,) Raſis ex Galeno in Anſere in libro de 60. animalibus. Si ex ictu alió ve caſu auricula vitiata fuerit, tum per ſe anſerina adeps ſola diligenter expurgata, leuiq; igne liquefacta, infuſa auriculæ, & dolorem tollit, & vitium perſanat, Marcellus. Ad aurium inflammationes in ſuperficie cutis ex humorum impreſſione aut plaga obortas: item tumores ac rubores, adipem anſerinum & lac muliebre mixta inſtilla: aut adipem bubulum ac anſerinum æquis partibus liquefactos inſtilla, Apollonius apud Galenum. Apud eūdem Andromachus medicamento ad aurium vlcerationes ſiccas non humentes inſcripto, miſcet adipem anſerinum, &c. ¶ Terreni vermes cum anſeris adipe vel cum oleo decocti, ſine dubio medentur auribus purulentis, Marcellus. ¶ *Si verò obtuſa ſenſus remoretur in aure, Lumbricos terræ, ſeuumq; ex anſere rauco, Excoque, ſic veterem poteris depellere morbum*, Serenus. Grauitatem aurium emendat adeps anſerinus: quidam adiiciunt ſuccum cepæ & allij pari modo, Plin. Auricularum ſonitum ac grauitatem emendant ſucco ceparum cum adipe anſ. aut cum melle inſtillato, Idem. Et alibi, Allij ſuccus auribus inſtillatur cum adipe anſ. Adeps anſ. cum cepæ ſucco mixtus bene, auriculæ infuſus, ſurdis auditum reuocat, Sextus. Adipem anſ. & fel bouis, ac laurinum pari menſura mixta inſtillato ad auditus grauitatem, Apollonius apud Galenum. Si maior ſit dolor aut grauitas aurium, ſeuum bubulum cum adipe anſ. tepefactum infundunt, Plinius. Et rurſus, Prodeſt & ſeuum vituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco. Adeps anſerinus miſcetur croci ſucco, & allij contuſi ſucco, quæ infuſa auribus incommodos ſonitus tinnitusq; earum propriè & vnicè tollūt, Marcellus. Ad ſonitus & inflationes aurium, Nitrum & reſinam & adipem anſ. æquis partibus cum oleo ammixto diſſoluta inſtilla, Apollonius apud Galenum. Et rurſus, Cepas & allium & adipem anſ. pari menſura trita & excolata infunde. Sonitum ac grauitatem in auriculis emendant cum adipe anſerino aut cum melle inſtillantes ceparum ſuccum, Plinius. ¶ Si aqua auditorium meatum intrauerit, plurimum prodeſt adeps anſerinus, (atq; item vulpinus, & gallinaceus,) mediocriter calidus infuſus, Galenus ſec. loc. & Euporiſt. 1, 16. Adeps anſ. cum croci ſucco mixta & tepefacta ac ſic infuſa, aquam & omnem humorem de auriculis euocat & perſanat, Marcellus. *Si aqua aurem ſubierit, anſeris aptus Immittetur adeps ceparum non ſine ſucco, Qui grauis eſt oculis, ſenſum tamen auribus auget*, Serenus. Idem planè remedium legi apud Plinium, Sextum, Æſculapium, & Galenum, qui tepefactum inſtillari iubet: Sextus bene miſceri.

¶ Adeps de anſeribus cum butyro pari pondere infuſus profluuium narium ſiſtit, Marcellus. Vbi cruſtæ vlceri narium obductæ exciderint (vi ſternutatoriorū,) adipe anſerino aut butyro cum roſaceo cerato curantur, Lampon ad ozænas apud Galen. ſec. loc. Eodem in opere medicamento cuidā Aſclepiadis ad ozænas adeps anſ. adiicitur. ¶ Adeps anſ. labiorum rimas illitus ſanat, Dioſcor. Symeon Sethi, Plinius & Marcellus. fiſſuras faciei & labiorum, Auicenna. Profundiores in labiis fiſſuras, adipe caprino aut anſerino curabis, Nicolaus Myrepſus. Hirci ſeuum efficax eſt labrorum fiſſuris cum adipe anſerino ac medulla ceruina, reſinaq; & calce, Plinius. Sed paulò aliter Sextus, Sepum capræ (inquit, & adipem anſerinum, & medullam cerui, & cepe cum reſina ſimul & calce viua, fac vt malagma, mirè ſanant labiorum fiſſuras. Vlcera oris ac rimas (ſciſſuras) ſeuum vituli vel bouis cum adipe anſerino optimè iungit, Marcellus: Plinius etiam ocimi ſuccum addit. Ad *aphthas*, id eſt vlcera oris, adipem ſuillum aut anſerinum manna inſperſa illinito, Archigenes apud Galen. de compoſ. ſec. loc. vbi Crito etiam ad aphthas medicamentum componit ex alumine & malicorio punici dulcis: quod (inquit Galenus) niſi adipem anſerinum miſcuiſſet ad putrefactiones fortes congrueret.

¶ Rigor ceruicis adipe anſerina, vel potius gruina perunctus, velociſſimè mollietur, Marcel. Ad ceruicum tumores ſedandos, ouorum vitelli cocti cum adipe anſerino illiniuntur, felle caprino æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Idem. Anethi ſicci veteris puluerem, & reſinę pityinæ puluerem cum adipe vetere anſerino aut gallinaceo, * edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & veſpere tantundem dabis, mirè ſubuenies, Marcellus. Idem medicamento è cācris marinis, &c. pro phthiſico, * adipem anſ. addit. ¶ Hydropicis œſypum ex vino addita myrrha modicè * potui datur, nucis auellanæ magnitudine. aliqui addunt & anſerinum adipem, & oleum myrteum, Plin. Adeps anſerinus cum eiuſdem cerebro & butyro & alumine & œſypo impoſitus ad ceroti modum efficaciter renibus prodeſt, Marcellus. Adeps anſerinus cum eiuſdem cerebro & œſypo & alumine ſubigitur, & imponitur ani omnibus cauſis, Idem. Adeps anſerinus aliique diuerſi apud Galenum de compoſ. ſec. locos miſcetur medicamentis ad ſedem. Sedis vitiis prodeſt butyrum cum adipe anſ. ac roſaceo. modum ipſæ res ſtatuunt, vt ſint illitu faciles, Plin. Argimonia trita cum adipe anſ. impoſita cōdylomatis medetur, Marcel. Condylomatis priuatim araneus dēpto capite pedibusq; infricatur. ne acria

perurant adeps ans. cum cera Punica, cerussa, rosaceo infricatur. item adeps cygni. hæc & hæmorrhoidas sanare dicuntur, Plinius. cuius verba, ne acria perurant, contra acres & calidos sedis dolores interpretor. Nam & apud Galenum Euporiston. 1, 16. sic legimus: Ad sedis ex ardore dolores recentem ans. adipem inungito & emplastri in modum imponito. Heras in medicamētum quoddam sedis, pro œsypo (inquit Galenus) adipem anserinum pari pondere coniecit. ¶ Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admixto anseris adipe, taurorumq; seuo & œsypo, Plinius. Lac muliebre podagris illini iubent aliqui cum œsypo & adipe anserino, Idem.

¶ OEsypum sanat vlcera genitalium cum anserino adipe, Dioscor. ¶ Inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina tradunt, Plinius. Vrinæ incontinentiam cohibent leporis testiculi tosti, vel coagulum cum anserino adipe in polenta, Plin.

¶ Adeps anserinus matrici vtilis est, Auicenna. Adeps ans. aut gallinaceus recens & sine sale conditus, ad vuluæ vitia proficit: sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam concepit, vuluę inimicus est, Dioscor. Et alibi, Adeps anserinus & gallinaceus conueniunt muliebribus malis. Lac muliebre cum œsypo & adipe anserino, vuluarum doloribus imponitur, Plin. Hippocrates hunc adipem mollitoriis vteri medicamētis crebro admiscet. Vuluarum duritias & collectiones (locorum duritias & concretiones, Sextus) adeps anserinus aut cygni illitus emollit, Plinius: quin & cæteras durities vbiuis, vt supra dictum est. Adeps anserinus vtilis est in pessariis, Kiranides. Si menses non prodeant, adipem anseris & netopum, ac resinam permixta ac lana excepta apponito, Hippocrates de morb. mulieb. 1. Si aqua ex vteris fluat, sulfur & anseris adipem* delingat, Hippocr. de morb. mulieb. Olympias Thebana maluas cum adipe anserino abortiuas esse dicit, Plin. Subdititium ad eiiciendum fœtum immortuum, Testam recentem & adipem ans. terat ac apponat, Hippoc. de morbis mulieb. lib. 1. Medicamēta quædam cum adipe ans. aut ouilla* bibenda consulit mulieribus abortui obnoxiis Hippocrates in libro de sterilibus. Ibium cineres cum adipe anseris & irino perunctis, si conceptus sit, partus continere tradunt, Plin. Adipem ans. calentem adhuc à recenti ex ventre anseris exemptione, illini iubent ventri & coxis puerperæ statim à partu, & eadem loca mox fasciis lineis astringi, quæ per dies nouem relinquantur, ita ventrem sine rugis & læuem permansurum, And. Furnerius. ¶ Vt castigentur (constringantur) papillæ, Anseris seuum illine cum lacte tepente, Serenus. Mammas à partu custodit adeps anseris cum rosaceo & araneo, Plinius. Cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere putant, molas vteri rumpere, scabiem vuluarum sedare si cum cimice trito illinantur, Idem.

DE REMEDIIS EX CAETERIS PARTIBVS, ET EXCREmentis ans. & primum ex cerebro.

Remedia ex cerebro anseris. ¶ Anserinus (addendum, adeps, ex Marcello) cum cerebro & alumine, & œsypo, attritis medetur, Plin. Adeps ans. cum eiusdem cerebro & œsypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis, Marcellus. Adeps ans. cū eiusdem cerebro & butyro & alumine & œsypo impositus ad ceroti modum efficaciter renibus prodest, Idem. Cerebrum ans. (inquit Kiranid.) cum proprio adipe & melle lotum, & decoctione vel iure superpositū, rhagades & hæmorrhoides, omnemq; tumorē ani curat. cum roseo (rosaceo oleo) verò & adipe, & assifgusis (sic habet codex noster manuscriptus) vel testis ouorū solutum, ad tumores matricis facit. cum medulla ceruina ad scissuras labiorum & chimetla conuenit. ad athas (lego aphthas) vtile cum succo stringit. cum melle quoq; ea quæ circa linguam sunt sanat. cum nardo ad rheumatizantes aures facit & antiquas, (*Vide* inferius in remediis ex iecore) cum passulis verò purgatis carbunculos curat. cum liliaceo oleo immissum mortuos fœtus educit, Hæc omnia Kiranides.

Ex lingua. ¶ Lingua. Ad eos qui inuoluntariè vrinam reddunt: Anserinas linguas per triduum, quoq; die vnam, edēdas apponito, Galenus Europist. 2, 76. Idem apud Plinium & Marcellum legimus: sed linguas inassatas illi in cibo sumi iubent. authorem Plinius citat Anaxilaum. Lingua ans. peculiari proprietate ad stranguriam, hoc est vrinæ difficultatem facit, Symeon Sethi. Apud Marcellum inuenio, anserum syluestrium linguas assatas à calculosis in cibo efficaciter sumi. Anseris linguā in cibo vel potione sumptam, mulierum libidinem mouere aiunt.

Ex stomacho, intestinis, corde & pulmone. ¶ Stomachus ans. prodest stomachicis, intestina cæliacis, cor & pulmo phthisicis, Kiranides.

Ex iecore. ¶ Iecur ans. iuuat hepaticos, Kiranides. Salsum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito, magnum aurium dolorem remittit, Galen. Euporist. 2, 4. Nos supra adipem ans. ad aurium dolores commendari scripsimus: & adeps sanè cum nardo, (id est oleo nardino) permisceri eliquariq; potest, iecur non item. Verum Kiranides neq; iecur neq; adipem, sed cerebrum ans. cum nardo ad rheumatizantes aures commendat.

Ex felle. ¶ Fel ans. contusis oculis laudatur, ita vt postea hyssopo (lego, œsypo, & melle inungantur. Plin. Fel anseris cum felle bubulo & succo daphnæ, surdos sanat, Kiranides. Anginis felle ans. cum elaterio & melle citissimè succurritur, Plinius, & Constantinus Monachus apud quem corrupta est lectio. Fel anseris, maximè quidem syluestris, cum succo prasi aut polygoni, in pessario positum, conceptionem præbet, virisq; intensionem, Kiranides.

¶ Testes

¶ Testes anserum si comedantur, dicuntur multum ad sobolem creandã facere, Symeon Sethi. *Ex testib.*
¶ Recentiores quidam cinerem plumarum anseris aduersus calculum commendant, Alexander Benedictus. *Ex cinere plumarũ.*
¶ Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Excrementum ans. ob nimiam acrimoniam inutile est, Galenus de simplic. lib. 10. Nostri anserem ruri persequi iubent, & stercus quod in fuga concalfactus emiserit collectum, inflammationibus quibusdam (Gebrüt vel griggelen vulgò vocant) in manibus puerorum imponunt, vt eas maturet rumpatq́;. Laurentius Rusius medicamento acri contra morpheam serpiginem vel impetiginem in equis inscripto, fimum ans. admiscet. Recentiores quidam medici medicamentis ad anginam hoc fel adijciunt. Stercus ans. potum tusses mitigat, Kiranides. Facilius enituntur, quæ fimum ans. cum aquæ cyathis duobus sorbuêre, Plinius. Stercus anserum decoque vel cum nitro vel aqua ad tres haustus, & dato mane & sero ad tres dies, Theophil. Contra adustionem ignis & aliorum liquorum vnguentum cito sanans. Recipe butyri recentis extracti à lacte non saliti ad placitum, decoquatur bene cum stercore anseris, post coletur super aquam frigidam, mundam, claram, dulcem: post iterum dissoluatur, & iterum fundatur supra aquam frigidam vt prius. hoc quo sæpius fiat, hoc melius. vltimo lauetur cum aqua rosacea optima, & liniatur locus eo cum penna: statim sedat dolorem & curat vlcera profunda, antiqua, causata à combustione, Ex manuscripto. *Ex stercore.*

¶ Oua anserina & pauonina, idẽ faciunt quod gallinarũ, Kiranid. Cocti anserini oui putamẽ minutissimè tritũ dimidia drachmæ quãtitate ex vino propinato, Galen. Euporist. 1. 114. Dicitur quòd oua anserũ misceãtur cum oleo, & destillantur tepida in matricẽ: prouocãt menstrua post 4. dies, Auicenna. *Ex ouis.*

H.

a. Volucrum pleræq; a suis vocibus nominantur, vt hæc, vpupa, cuculus: item hæc, anser, gallina, &c. Varro. Recentiores quidam anserem fœminino genere proferũt, quod non laudo. veteres enim semper masc. gen. dixerunt, extra quod rei rust. scriptores, cum de fœminis anseribus earumq́; partu loquuntur, genere vtuntur fœm. vt Varro & Columella, Singulæ (inquiunt) non plus quater in anno pariunt. Columella anserculum voce diminutiua dixit. Χὴν, id est anser à Græcis sic dicitur à verbo χαίνειν & χανδὸν ἐσθίειν. hoc est ab oris hiatu & voracitate. nã & vorax est animal, & insuper hiare solet subinde cum vel audaciam vel timorem præ se fert, Eustathius & Varinus. Χῆνες communiter masculino genere dicuntur, Ionicè fœminino. apud Homerum in vtroq; genere reperimus, Eustathius & Varinus in Φρὴν. Χῆνες ἐπειγόμεναι, Aratus genere fœm. Ἀετὸς ἄρπην (legendum, ἀργὴν) Χῆνα φέρων, Homerus. Et alibi, Ὡς ὅδε (ἀετὸς) χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus ο. Odysseæ, citat Athenæus. Χὴν generis communis est. ἔστι δὲ καὶ εἰδικόν. & deriuatur à voce ἠχὴ, quæ clamorem significat. est enim animal clamosum & vocale, Etymologus & Varinus. Ganß, id est anser, vox Germanica, facta videri potest ex Dorica Χάν. ¶ Χηνία ὀπτὰ, anserculi assi, Menippus Cynicus apud Athenæum. Χὴν, τὸ χηνάριον, Suidas. Θερμὰ χηνίσκων μέλη, Eubulus apud Athenæum. Χηνίδης, pullus anseris, Varinus in Λαγωός: vnde χηνιδεῖς in plurali apud Eustathium. Porrò χέννια non anserculos, sed coturnices paruas interpretantur. *Etymologia vocis χὴν.*

¶ Epitetha. Argenteus anser, Verg. 8. Æneid. à colore. de ansere illo albo, qui clangore suo Gallos Capitolium inuasuros prodidit, quem Lucretius quoq; candidum cognominat. Homerus etiam ἀργὴν χῆνα, id est album anserem dixit, Odyss. ο. sed hæc epitheta propriè non sunt dicenda, quæ non omnibus in eadem specie indiuiduis conueniunt. Argutus anser, Martialis. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumẽto pastus, Festus. Improbus anser, Verg. id est, insatiabilis, nulli probandus, Seruius. Plumigeri, Plinius & Cicero pro S. Roscio. Canibúsve sagacior anser, Ouidius xi. Metam. Raucus, Q. Serenus. Et apud Textorem, palmipes, planipes, latipes, clangens, garrulus, gratitans, saginatus, stridulus, aquaticus, canorus, palustris. ¶ Ἀργὴν χῆνα ἥμερον, Homerus Odyss. ο. Βοσκάδης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander in Alex. Καὶ πολιὸν χηνῶν ζεῦγος ἐνυδροβίων, in Epigrammate vt Suidas citat. Πλατύποδες, Scholiastes Aristoph. in Auibus.

¶ Deriuata. Anserinus, quod ad anserem pertinet, vel ex ansere sumptus, Plinio & Columellæ. Oua ædit fœtus anserini similia, Marcellinus de crocodilo. Anserarium, hara anserum, vt legitur apud Columellam lib. 8. in capitis 14. inscriptione: in textu verò ipso chenoboscium tantum & hara. *Anserariũ hara anserum.*

¶ Χηνὸς vel χήνεια oua, id est anseris vel anserina, nominantur ab Athenæo. Χηνίσκος, pars nauis, Suidas. Ὡς δὲ ἡ πρύμνη μὲν ἐπανέστηκεν ἠρέμα καμπύλη χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικειμένον, Lucianus in dialogo qui Πλοῖον ἢ εὐχαὶ inscribitur. id est, Vt vero ipsa puppis sensim assurgit inflexa aureo anserculo ornata, Lazaro Baysio interprete. Quod nos anserculũ (inquit) vertimus, intellige formam anserculi effictam ad puppis ornamentum, vt vidimus in antiquis nauibus depictis, (quarum mox iconem apponit.) Ὅ τε γὰρ ἐν τῇ πρύμνῃ χηνίσκος ἄφνω ἐπτερύξατο καὶ ἀνεβόησε, Lucianus in veris narrationibus. id est, Anserculus enim qui ad puppim erat, repente alas promere cœpit & clangorẽ fundere. Grammatici Græci cheniscũ scribunt lignũ esse in puppi seu prora, ex quo anchoræ suspendãtur. Cheniscus (inquit Phauorinus) pars est proræ cui appendũtur anchoræ, quæ & carinę nauis est principiũ. Sũt & qui puppis potius principium dicant, ad quam epotides nauis connectuntur. Sed vtcunq; sit, cheniscus dictus est, *Χηνίσκος pars nauis.*

quoniam nauium artifices eam partem in anſerini capitis formam effingunt, ponuntq́; in ſummo nauis, fortè quòd vel nauigium in eius ſpeciem & ſimilitudinem formant: vel potius boni augurij cauſſa, tanquam immerſibilis nauis ſit, vt auis illa quæ fluctus enatet, Hæc fermè ille ex Varino, qui ex Etymologo tranſcripſit, & Euſtathio in Iliados ſeptimũ. Cheniſci meminit Artemidorus etiã lib. 2. Onirocriticorũ, vbi cheniſcon ait in ſomnis ſignificare nauis gubernatorẽ. Meminit & Lucianus (locis ſuperius recitatis.) Vt mirũ ſit Cælium Rhodiginum (inquit Lil. Greg. Gyraldus) virũ multæ lectionis, planè hoc ipſum ignoraſſe, vt qui nauem eſſe cheniſcũ putârit, nõ nauis partẽ. Sunt & qui in Apuleio x 1. libro parum ſcitè ita legant: Puppis intorta cerucho: cùm antea rectè legeretur, puppis intorta cheniſco, Hęc L. Greg. Gyraldus. Τὰ κοῖλα τοῦ ζυγοῦ ὑφ᾽ ἃ ὑπάγονται οἱ ἵπποι, ζεῦγλαι· ὧν τὰ ἄκρα, ἀκροχηνίσκοι, Iulius Pollux lib. 1. vnde acrocheniſcos intelligimus extremas iugorum (quibus equi iunguntur) partes nominari, nimirũ à ſimilitudine quadam figuræ ad anſerina roſtra. Cheniſci, cuiuſmodi ſunt in lyra, excogitati ſunt ad axes continendos. vbi enim fibulæ non ſint, quid poterit aliud vtilius inueniri? quod ad vim igitur vſum habent fibularum: decoris autem cauſſa inſculpta habent anſerina capita lignea, Oribaſius in libro de machinis cap. 4.

Χηνίζειν, tibia ſonare.

¶ Χηνίζειν verbum ad Muſicos pertinet, quaſi tibiarum ſonũ præſentans, Hermolaus. Et alibi, Gingrinas tibias ab anſerina voce dictas putãt. nã & Græci χηνιάζειν, pro eo quod eſt tibia ſonare, dicunt. De gingrijs tibijs *vide* infra in C. Χηνίζειν δὲ εἴρηται ἐπὶ τῶν αὐλούντων. Diphilus Synoride, Ἐχηνίασας, ποιοῦσι τοῦτο πάντες οἱ περὶ Τιμοθέῳ, Athenæus. ¶ Χήνημα, καταμώκημα, id eſt irriſio, illuſio, χηνῆσαι, deridere, Heſych. Χηνύστρα, oſcitatio, καὶ τὸ στρατεύεσθαι, (lego στραγγεύεσθαι, id eſt pigritari & ſegniter agere.) Heſych. Χηνυστρᾶσθαι, χασμᾶσθαι. Χηνυστεῖς, βοᾷς, κέκραγας. ἐνίοτε στραγγεύῃ, Heſych. & Varin.

Χηνυστρᾶσθαι. Χηνοτρόφοι. Χηνοβοσκοί.

Χηνοτρόφοι, qui nutriunt, paſcunt vel ſaginant anſeres, χηνοβοσκοὶ dicti à Cratino apud Atheneũ. Χηνοβοσία, χηνοβοσκία, Heſych. Plato in Ciuili circa campos Theſſalicos χηνοβοτίας eſſe ſcribit. ſed forte χηνοβοσίας legendum per σ. Extra vrbem ſunt συβόσια: forte & γερανοβοσίαι & χηνοβοσίαι ſecundum Platonem, Pollux lib. 9. Χηνοβοσκεῖον, locus vbi aluntur anſeres, Hermolaus. vtitur hac voce Varro. Quintilij in Geoponicis χηνοβόσκιον proparoxytonum ſcribunt, niſi mẽdum eſt. Legimus & χηνοτροφεῖον apud Columellam. ¶ Gånßlachtig / ac ſi dicas χηνοειδῆ, noſtri vocãt cutim perfrigeratam & in poros ſurgentem, (φρικώδη,) cum ſcilicet pororum veluti margines perfrictione eriguntur & inhorreſcunt: qualis anſerum plumis euulſis ſpectatur pellis. Conuenticulum mulierum de rebus inutilibus blaterantium vulgus noſtrum deridens, forum anſerinum, ein Gånßmerckt / appellat.

¶ Icones. Boëthi ſtatuarij infans ex ære eximiè anſerem ſtrangulat, Plin. In vaccam æream circa Pyrenen bos conſcendit, & anſeris picturæ anſer acceſſit & inſilijt, Athenæus lib. 13. Οἶδ᾽ ὦ μάλιστ᾽ ἔοικας ἐπτερωμένος, Εἰς εὐτέλειαν χηνὶ συγγεγραμμένῳ, id eſt, anſeri viliſſimè picto, Ariſtoph. in Auibus. De cheniſco nauigij paulò ante ſcriptum eſt.

Chenopus herba.

¶ Plantæ. Noſtri Gånßfüſſel / hoc eſt chenopodem appellant herbam à foliorum figura. Eſt autem fortè eadem chenopus illa, cuius flores, vt etiam rumicis, apibus attingi Plinius negat, lib. 11. cap. 8. noſtri eam ſuibus veneno eſſe obſeruarunt: vt copioſius ſcripſi in Sue C. Rurſus apud Plinium 21. 15. vbi *cynops* legitur, codices quidam manuſcripti (vt Hermolaus annotauit) *chenopus* habet: quod non probo, cùm locus ille totus ex Theophraſto tranſlatus ſit, apud quem nulla chenopus legitur. Hermolaus ibidem promittit ſe de chenopode dicturum in Corollario, in quo tamen ego nullam eius mentionem reperio. Aſpalathus nomen ſeruat in Creta, & alia planta perſimilis ei ibidem achinopodia vocatur, Pet. Bellonius.

Vitis genus quod Gånßfüſſel dicitur.

Vocant & vitis genus Gånßfüſſel in Palatinatu regione Germaniæ. ¶ Nyctegreton herbam Democritus *chenomychon* etiam vocari author eſt: quoniam anſeres à primo conſpectu eius expaueſcant, Plin. 21. 11.

Chenoſiris.

¶ Hederam (inquit Calcagninus, ex Plutarcho nimirum) Dionyſio conſecrarunt, quam Ægyptij *chenoſirim*, id eſt Oſiridis plantam vocitant. Chenoſeris quidem vocari poſſe videtur herbæ quam *ſerin* vocant genus, anſeribus præcipuè gratum, vnde & Gånßdiſtel / id eſt carduus anſerinus à noſtris vocatur. ſonchi aſperi & ſylueſtris ſpecies. *ſeri* autem herba anſeres delectari, ſupra in C. docuimus. Hieronymus Tragus intybum hortenſe etiam Germanicè inquit dici poſſe Gånßzungen.

Anſerina herba.

Anſerina herba nominatur in Breuiario Arnoldi, capite de ramice: & fortè non aliam intelligit quàm Germanicè ſimiliter ab anſere dictam Gånſerich vel Gånßkraut / quòd anſeres eius pabulo gaudeant: & Gallicè *bec d' oye*, id eſt roſtrum anſeris. poteſt autem illa videri argemone altera Dioſcoridis, quanquam ſcio illud caput, vt Marcellus Vergilius monet, in vetuſtiſſimis codicibus non extare. Recentiores quidam eandem herbam à colore argentariam vocant, vt & aliam quandam ab hac diuerſam. Vis ei aſtringendi, glutinandi, ſiccandi ſine morſu.

Flos anſerinus.

Bellis maior, flos anſerinus vulgò (Gånßblum) multis Germaniæ locis appellatur. Maluam ſylueſtrem minorem aliqui vocant Gånßbappeln / id eſt, anſerinam maluam: & ſedi genus tertium, Gånſelkraut: & vlmariam à recentioribus quibuſdam herbarijs ſic dictam Gånßleiterle: & auriculam muris (quam vulgò *morſum gallinæ* vocãt) Gånßkraut / id eſt anſerũ herbam, ab eo ſcilicet quòd eius cibo delectentur. Noſtri anſerinum vinum Gånßlewyn, per iocum de aqua dicunt.

Anſer poeta.

¶ Propria. Anſer poëta quidam fuit Vergilij obtrectator, cuius meminit Seruius Bucolica enarrans Eclog. 7. Et rurſus Eclog. 9. vbi poëta ſcripſerat, *Argutos inter ſtrepere anſer olores*, alludit (inquit Seruius) ad Anſerem quendam Antonij poëtam, qui eius laudes ſcribebat, quem ob hoc per tranſitum

tum carpsit. De hoc etiam Cicero in Philippicis dicit: Ex agro Falerno anseres depellantur. ipsum enim agrum ei donârat Antonius. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino Brutium aduersarium irridens, ac cæteros qui accusationes factitabant oratores, anseres eos appellat. Χηνέας, nomen proprium est, Suidas. Est & Χηνίδας viri nomen ab ansere factum in meretriciis dialogis Luciani: sicut Genscricus Germanicæ originis. Chena, Χῆνα, vrbs Laconicæ, ciuis Χηνεύς. Cheneus vel Chenensis fuit Myson, meminit Laërtius. Chenæ vicus memoratur à Pausania alicubi, in Messenicis ni fallor. Chenoboscia, Χηνοβοσκία, vrbs Ægypti è regione Diospolis, quasi ab anserum pasturis dicta, quæ tamen nullæ illic apparent: circa crocodilos autem occupantur Chenobosciatæ, Stephanus.

Χηνέας, vir. Χηνοβοσκία vrbs Ægypti.

¶ *b.* Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Ælianus. In maris Caspij insulis autem nasci ferunt quæ magnitudine vel egregium anserem superet, & vocem ranis (aliàs catelli, aliàs capræ) similem ædat, &c. Idem alibi verò hanc auem Caspiam Indicámve nominans, anseri magnitudine æquat. Alhalbari est auis magna sicut anser, non multum volans, & est nota apud venatores Damasci, Andr. Bellunen. Μνοῦς est lana vel lanugo tenerrima, quæ in agnis & pullis equorum prima nascitur: vel pennæ tenuissimæ, anserum præsertim, Varinus. Visæ sunt etiam serpentes anserinis pedibus, Plin. Οἱ χῆνες ὑποτύπτοντες (forte ὑπορύττοντες) ὥσπερ ταῖς ἄμαις Ἐς τὰς λεκάνας ἐνέβαλον αὐτοῖς τοῖν ποδοῖν, Aristophanes in Auibus: vbi Scholiastes addit, διὰ τὸ πλατύποδας τῶν ἄλλων μᾶλλον εἶναι τοὺς χῆνας.

Perdices in India anserum magnitudine. Serpentes visæ anserinis pedibus.

¶ *c.* De voce anserum Germani quidam, ni fallor, vtuntur verbo schnätteren / quod etiam ad muliebres blaterationes transferunt. Gingrire, anserum vocis proprium est. vnde genus quoddam tibiarum exiguarum gingriæ, Festus. hinc & gingritor tibicen appellatur, Perottus. Γίγγρας parua quædam tibia lugubrem & flebilem vocem emittit, Phœnicum inuentum, & Musæ Caricæ congruens. Porrò Phœnicum lingua Adonia *Gingran* vocat, vnde & tibiæ nomẽ, Pollux, 4, 10. Et rursus cap. 14. Gingras (inquit) erat etiam saltatio ad tibiam, ab ipsa tibia sic dicta: ὄρχημα πρὸς αὐλὸν, ἐπώνυμον τοῦ αὐλήματος. Gingriæ tibiæ dicebantur, quæ licet breuiores essent, subtilioribus tamen modis insonabant, Perottus. Gingrinas tibias ab anserina voce dictas putant. nam & Greci χηνιάζειν, pro eo quod est tibia sonare dicunt. ego à Ginge, qui sit Adonis, Hermolaus. Ἡ χῆνα πλαγγάζοντα καὶ κεχηνότα, Eubulus apud Athenæum. Τῶν δ' (Græcorum in aciem euntium) ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται, ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμὼν, Homerus Iliad. β. ¶ Κερκέων νῆστις χορὸς, Λαχάνοισιν ὥσπερ χῆνες ἐξενισμένοι, Theopompus apud Athenæum. Χῆνας Πυρὸν ἐρεπτομένους παρὰ πύελον, Homerus Odyss. τ. *In crassa satur vrinare lacuna Anser auet*, Politianus.

Gingrire anserum propriũ. Gingrinæ tibiæ.

¶ *d.* Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ, ἢ ψυχὴν ἔχεις, Eubolis apud Athenæum: dictum videtur in stolidum. *vide supra in F.* Ὡς δ' ὁπόθ' ἕρκεος ἐντὸς ἐεργμένοι ἀθρήσωσιν Ἠμὲν ἀνέρα χῆνες, ὅς τις σφίσιν εἴδατα βάλλοι, Σαίνουσιν, τοῦ τ' ἦτορ ἰαίνεται εἰσορόωντος· Ὣς ἄρα Τρώϊοι υἷες ἐγήθεον, Q. Calaber lib. 6. ¶ Cum Lacyden (aliàs Lycaden) peripateticum altorem suum anser tantopere amaret, vt & cum ipso simul ambularet, & cum ille sederet, hic quoq; ab ambulando quiesceret, & ipsum nunquam relinqueret, eum ipsum Lacydes mortuum non minus ambitiosè, quàm aut fratrem aut filium sepulturę honore affecit, Ælianus. Potest & sapientiæ videri intellectus anseribus esse: ita comes perpetuò adhæsisse Lacydi philosopho dicitur, nusquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digressus, Plinius. Hermeas Samius anserem scribit ἐρασθῆναι Λακύδους τοῦ φιλοσόφου, Athenæus. Quin & fama amoris, in Glaucen Ptolemæo regi cithara canẽtem, quam eodem tempore & aries amasse proditur, Plin. Glaucam citharœdam à cane amatam fuisse audio: alij dicunt non à cane, sed ab ariete: alij ab ansere, Ælianus interprete Gillio. Et alibi, Nihil mirum in Chio Glaucen citharœdam homines, cùm ea esset pulchritudine eximia, adamasse: siquidem ab ariete & ansere etiam eandem audio amatam fuisse. ¶ Anseri Argis dilecta fertur forma pueri nomine Oleni, Plinius: qui locus corruptus aut ab autore non rectè scriptus, ex sequentibus Æliani & Athenæi verbis emendari potest. In Ægio (legendum enim Αἰγίῳ, non Ἀργείῳ) puerum amauit anser: vt Clearchus prodit Eroticorum primo: quem Theophrastus in Erotico Amphilochum appellatum, & genere Olenium fuisse scribit, Athenæus & Eustathius. In Ægio Achaiæ vrbe (cuius etiam Stephanus meminit) præstantem forma puerum nomine Amphilochum, sicut Theophrastus refert, anser amauit. Nam cùm in Ægiensi custodia is puer cum perfugis ab Olenio (si rectè transtulit Gillius: malim, ab Oleno, vrbe scilicet Achaiæ, vel Ætoliæ, vel Bœotiæ) teneretur, ei anser dona afferebat, Ælianus. Emendandus igitur & Plutarchi locus, apud quem in libro Vtra animalium, &c. non in Ægio, sed in Ægypto, hic anser fuisse legitur.

De ansere Lacyden philosophum perpetuo comitante. De Glauca ab ansere adamata. De puero ab ansere item adamato.

¶ *e.* Anseres σιτευτοὺς apud Athenæum lego. nos fartiles & altiles dicere possumus. ¶ Anseris viuentis si quis absciderit linguam, posueritq; super pectus viri aut mulieris dormiẽtis, cõfitebitur omnia quæcunq; fecit, Kiranides. ¶ *Parte alia bifero plumosam corpore messem Nutrit*, Politianus de ansere. ¶ Agris & segetibus nocent, *improbus anser, Strymoniæq; grues*, Vergilius 1. Georg.

Anseris lingua dormiẽti omnia cõfiteri cogit.

¶ *f.* Sacerdotibus Ægyptiis quotidie carnis bubulæ & anserinæ satis abundeque est, Herodotus. Χηνία ὀπτὰ, id est anserculi assi, nominantur à Menippo apud Athenæum inter delicias. Ὡς καὶ σιτευτοῦ χηνὸς ὁμοῦ σκευάζει νεοττὸν ὀπτὸν ἁπλῶς καὶ τόνδε, Archestratus apud Athenæum. Heliogabalus canes ieci-

noribus anſerum pauit, Lampridius. Χόνδρον αὐτῷ δεύσετε Γάλακτι χλωὸς, Eubulus in Procride. de lacte autem anſeris dicto ſcripſi ſupra in *F.* *Vt tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis, &c.* Perſius Sat. 6.

Hiſtoria de Capitolio anſerũ clangore ſeruato.

¶ *h.* Extat Germanicum carmen de anſeris laudibus non illepidè ſcriptum. Eſt & anſeri vigil cura, Captolio teſtata defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus. quamobrem cibaria anſerum cenſores in primis locant. Eadem de cauſa ſupplicia annua canes pendunt, inter ædem Iuuentutis & Summani, viri in furcas ſambucea arbore fixi, Plin. Hanc hiſtoriam deſcribunt T. Liuius ab vrbe condita lib. 5. & Plutarchus in Camillo, & Io. Tzetzes Chiliade 3, cap. 102. *Atq; hic auratis volitans argenteus anſer Porticibus, Gallos in limine adeſſe canebat.* Vergilius 8 Æneid. vbi Seruius, Hiſtoria (inquit) talis eſt: Brenno duce Senones Galli venerunt ad vrbem, & circa Alliam fluuium occurrentem ſibi deleuerunt exercitum omnem populi Romani. Alia quoq; die quum vellent ingredi ciuitatem, primò cunctati ſunt timentes inſidias, quia & patentes portas, & nullum in muris videbant. Poſtea paulatim ingreſſi, cuncta vaſtarunt octo integris menſibus, adeò vt ea quæ incendere non poterant, militari manu diruerent, ſolo remanente Capitolio, ad quod cum vtenſilibus reliqui confugerant ciues: qui tamen à Gallis obſidebantur, etiam id penetrare cupientibus: quos alij per dumeta & ſaxa aſpera, alij per cuniculos dicunt conatos eſſe aſcendere. Tunc Manlius cuſtos Capitolij Gallos detruſit ex arce, clangore anſeris excitatus, quem priuatus quidam Iunoni dederat dono. Nanq; ſecundum Plinium, nullum animal ita odorem hominis ſentit: quod Ouidius in Metamorph. intelligens dixit, *Nec ſeruaturis vigili Capitolia voce Cederet anſeribus.* Et paulò pòſt, Et ſatis prudenter argenteum anſerem dixit. nam quaſi epitheton eſt coloris, & ſignificauit rem veram: nam in Capitolio in honorem illius anſeris, qui Gallorum nunciârat aduentum, poſitus fuerat anſer argenteus. Galli (inquit Ælianus) victis Romanis in vrbem irruperunt, Romamq; præter arcem Capitolinam, ad quam difficilis aſcenſus erat, ceperũt: quam etiam fidei ſuæ permiſſam cuſtodiebat M. Manlius conſul (qui filium ſuum, etſi rebus præclarè geſtis, & pugna ſtrenuè pugnata, tamen quòd iniuſſu imperatoris pugnaſſet, morte mulctauit:) Eã Galli vndique ſibi inacceſſam vidẽtes, & noctem intempeſtam ad inuadendos ex inſidiis arctiſſimè dormientes, accommodatam rati, qua non cuſtodiebatur, ac ſilentium à cuſtodibus erat, non arbitrantibus inde Gallos inuaſuros eſſe, aggrediuntur: ac tum capta arx fuiſſet, niſi anſeres interfuiſſent. Nam canes obiectum cibum ſilentio edebant. At enim anſeres, cùm ex eorum natura ſit ad obiecta cibaria clamores tollere, & minimè ab ſtrepitu conquieſcere, editis clangoribus, M. Manlium & circunfuſas cuſtodias è ſomno excitarunt. Ex quo factum eſt, vt nunc iam quotannis canes ſuæ fraudis pœnas Romanis dent, ad memoriam veteris eorum proditionis. Anſer verò certis diebus in honore eſt apud Romanos, & magna pompa in foro incedit, Hæc ille. Cenſores magiſtratu aſſumpto cur primum anſerum cibaria locare ſoliti fuerint, inquirit Plutarchus in problematis rerum Romanarum 49. Faciunt hoc, inquit, in memoriam Capitolij anſerum clangore ſeruati. ante omnia autem id faciunt, ſiue vt rem minimi ſumptus primum perficiant: ſiue quòd cum cuſtodes ipſi rerum maximarum futuri ſint, & rerum publicarum tum ſacrarum tum ciuilium inſpectores, ab animali in primis cauto & prouido boni ſcilicet ominis & ſignificationis gratia, initium ſui muneris & curam auſpicantes. *Romulidarum arcis ſeruator candidus anſer,* Lucretius. *Hæc ſeruauit auis Tarpei templa Tonantis. Miraris? nondum fecerat illa Deus,* Martialis.

De anſere bicorpore.

¶ Vidimus aliquando anſerem bicorporem: & nuſquam erant connexa corpora niſi in dorſo: bicipitem, alis quaternis ac totidem pedibus. & ibat ad quamcunq; partem conuertebatur: fuit autẽ breuis vitæ, Albertus de anim. 18. 6. ¶ Eriphus poëta (Athenæo teſte) ex ouo anſerino Ledam (imò Helenam) natam ait. alij ſimpliciter ex ouo. *Vide* in aquila *h.* in metamorphoſi Iouis in aquilam.

De more iurandi per anſerem.

¶ Per anſerem & huiuſmodi iurare mos erat veteribus, Heſych. & Varinus. Οἱ δὲ κατὰ κυνῶν καὶ χηνῶν καὶ πλατάνων ἐπώμνυντο, Lucianus. Λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆνα, ὅταν ἐξαπατᾷ τις τι, Ariſtoph. in Auibus. id eſt, Lampon etiam nunc iurat per anſerem, vbi quis fallit in aliquo. vbi Scholiaſtes: Primi (inquit) Socratici hoc iuramentum vſurparunt. Nam Socrates libro 12. Creticorum ſic ſcribit: Rhadamanthus cùm regnum adminiſtraret, videtur omnium hominum iuſtiſſimus fuiſſe: & ferunt de illo quòd iuramẽtis per deos interdictis, iurare iuſſerit anſerem, canem & arietem & ſimilia. Fuit autem Lampon ſacrificus, diuinator (oraculorum autor) & vates, cui etiam Athenienſium coloniam in Sybarim deductam aliqui attribuunt, ipſum cùm Athenienſis eſſet cum aliis nouem ducem eius fuiſſe dicentes. Iurabat autem per anſerem tanquam auem vaticinam, (μαντικὴν auguralem, Eraſmus.) conſecutus eſt etiam cibum honorarium in Prytaneo, Hæc ille: & eadem Suidas, qui inſuper addit hunc Ariſtophanis verſum conuenire in illos qui iuramento adhibito quempiam decipiunt. Hinc & Eraſmus in Chiliadibus, Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id eſt, Lampon iurat per anſerem, inter prouerbia recenſet. ita autem loquebantur (inquit) vbi quis decipere tentaret iureiurando. Per anſerem quidem iurare Socrati apud Platonem familiare eſt. Socratis quidam Athenienſis (ſic loquentem inducit Theſpeſionem gymnoſophiſtam, Philoſtratus in vita Apollonij) ſenex fatuus, vt vos putabatis, canem, anſerem, platanum deos putans, per eos iurare conſueuit. Minimè verò fatuus habitus eſt, inquit Apollonius, ſed diuinus quidam vir & verè ſapiens. iurabat autem per ea quæ dixiſti, non tanquam deos, ſed ne per deos iuraret. Ne deorum nomina cuiuis ſermoni adhiberentur, Rhadamanthus per anſerem & arie-

Lampon iurat per anſerem. Prouerb.

tem

tem iurare iussit, non Socrates vt quidam volunt, Suidas in Χῆνα. Socrates per animalia quædam, vt canem & anserem iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus, Porphyrius libr. 4. de abstinendo ab animatis. Et mox, Lex apud Cretenses erat authore Rhadamantho, omne genus animalium iuramentis adhibere. Coniiciat autem aliquis per χῆνα & κύνα frequentius quàm alia animalia quosdam iurasse, quòd hæc vocabula quodammodo alludant ad Ζῆνα, id est Iouem. sic enim & nostrum vulgus in iuramentis Dei nomen declinans, ferè vna litera immutata id effert.

¶ Telemacho patris reditum optanti & de pocris vindictam, Odysseæ ο. ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. hoc est, aquila ad dextram volans apparuit, magnum & candidum anserem domesticum ex corte raptum vnguibus ferens. *vide* in Aquila *h.* Somnium Penelopæ de anseribus viginti ab aquila interemptis, referam in Aquila *h.*

Auguria ex anseribus.

¶ Iuxta Lebadiam ciuitatem Phocensibus finitimam nemus est Trophonij. Feruntibi Hercynnam vnà cum Proserpina ludẽtem, anserem, quem tenebat, inuitam dimisisse. Atqui in cauam speluncam auis cùm deuolaret, & subter lapidem sese occultaret, ingressa Proserpina, cepit sub lapide sedentem. Aquam itaq; profluxisse aiunt, quo loco lapidem amouerat Proserpina, & hac de causa fluuium dictum fuisse Hercynnam, Pausanias in Bœoticis. ¶ Martialis lib. 9. Velium Domitiani Comitem inducit Marti anserem vouere: qua de re eius pulchrum legimus epigramma, *Dum Comes Arctoi*, &c. Petronius Arbiter anseres Priapo sacros facit, cuius verba adnumerabo. Itaq; ad casæ (inquit) ostiolum processi, & ecce anseres sacri impetum in me faciunt, fœdoque ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atq; alius tunicam meam lacerat, alius vincula calciamentorum resoluit ac trahit: vnus etiam dux ac magister sæuitiæ non dubitauit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaq; nugarum pedem mensulæ extorsi, cœpiq; pugnacissimum animal armata elidere manu. nec satiatus defunctorio ictu morte me anseris vindicaui. Cùm protuli anserem, anus vt vidit tam magnũ æquè sustulit clamorem, vt putares iterum anseres limen intrasse: & complosis manibus, Scelerate, inquit, occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum, &c. Hæc illæ. mulierculæ quidem nostræ in pueris membrum virile vulgò & iocantes anserem nominant. Iunoni etiam anser dicatus est, vt T. Liuius in Capitolina obsidione indicat. Iside deæ Ægyptiorum, (quæ & Luna putabatur, ab aliquibus Ceres,) anser mactabatur, iecurq; illi apponebatur, vt Herodotus & Ouidius testantur, Gyraldus. Æpyptiis quibusdam nullam pecudem fas est immolare præter sues, & boues mares & vitulos, dummodo mundos, & anseres, Herodotus lib. 2. De sacrificiis ex animalium sex generibus, inter quæ etiam anser numeratur, apud veteres vsitatis, diximus in Oue *h.*

De Hercynna fluuio, cur sic dictus sit.
Anser Marti & Priapo sacer.
Anser itẽ Iunoni & Isidi sacer.

¶ Tota vrbe in hostium potestatem redacta, solus collis Capitolinus remanserat, qui etiam ipse caperetur, nisi saltem anseres diis dormientibus vigilarent. Vnde penè in superstitionem Ægyptiorum, bestias auesq; colentium, Roma deciderat, cum anseri solennia celebraret, Augustinus de ciuitate Dei, 2, 22. Minus mirum autem anseri hunc honorem habuisse gẽtiles, cum Christiani contra gentiles profecturi, diuinum penè honorem anseri tribuerint. Hæc enim verba in vita Henrici quarti imperatoris in Saxonum Chronicis leguntur: Vrbanus Pontifex habito in Hispania concilio, crucem contra gentiles prædicari tum primum decreuit. Collecta magna hominum multitudo, duce Godeschalco presbytero Hierosolymam nauigare instituit, quæ vniuersa periit naufragio. nã Godeschalcum impostorem fuisse sermonibus ferebatur. Secuta alia multitudo, quæ Petro Monacho duce, inter vias Iudęos omnes vbicunq; locorum inuentos occidit: & quò voluit, peruenit incolumis. Fuerunt in eadem expeditione Godefridus & Balduinus comites Lotharingiæ, Robertus Flandriæ, Raimundus S. Eligij. Boimundus Siciliæ, & nepos eius Tancredus, & quidam Italus episcopus. Tantus autem erat hominum concursus, vt ab aratro agricolæ, pastores à gregibus, matres à cunis, monachi & vestales è claustris aduolarent. Secum vehebant anserem, quem publicè alebant, & spiritum ei sanctum inesse erant persuasi. Carolum quoq; Magnum reuixisse, & tanti itineris comitem credebant, & prouincias inter se distribuebant, antequam eas caperent. Hæc ex Chronicis Saxonicis ad verbum excerpsimus.

De ansere non tantũ à Romanis sed & à Christianis culto.

¶ Anseres vicinis vel familiaribus furtim auferre, pro furto ferè apud nos non habetur: sed etiam familiaritatis indicium, si illi quorum anser fuerat, ad conuiuium in quo anser subreptus apponatur, inuitentur. itaq; sæpe è culina dum assatur, aufertur. Celebratur à nostris prouerbij instar conuiuale hoc dictum, Esset was jr habt/vnd laßt den Leuten die Gänß gehen/ id est, Vescimini præsentibus, & anseres alienos relinquite. cuius originem ferunt huiusmodi. Vir quidam parum astutus, cui anser subreptus erat, passim de illo inquirens circumibat: & cum forte cœnantes quosdã obseruasset, suspicatus anserem suum, (id quod res erat,) ab illis consumi, stans foris pone fenestram, sermonibus illorum auscultabat. Tum quendam intus (qui nimirum foris stantem illum animaduerterat) cæteros hortantem audiens, vt cibis præsentibus vescerentur, relictis anseribus alienis, suspicione deposita, discessit.

Anseres vicinis auferre, familiaritatis indicium apud Germanos.

¶ De prouerbio, Lampon iurat per anserem, paulò ante scriptum est. ¶ *Cælum non animum mutant qui trans mare currunt*, Horatius. eiusdem sententiæ prouerbium celebrant Germani, Ein Ganß über Meer/ein Ganß wider her. hoc est, *Anser etiam mari traiecto redit anser.* Quidam sic efferunt, Es flog ein Ganß vber Rhein/ Vnd kam ein Gagag wider hein. nam *gága* de voce anseris per onomatopœiam dicimus. Anserem autem pro stolido dici vulgò, scriptum est supra in *F.* in mentione iecinoris

De prouerbiis ex ansere desumptis.

anſerini. ¶ Omiſſa hypera pedem inſequeris, prouerbium affine illi Hollandorum, Du ſüiſt nae then-nen ay/ende leſt tganſen ay varen. id eſt, Gallinarum oua conquiris, & anſerina negligis.

DE ANSERIBVS FERIS IN GENERE.

Figura ſubſequens anſeris ſylueſtris eſt, ex illis qui ſub initium hyemis ſublimi volatu migrant.

A.

ANSER ferus, ſylueſtris vel immanſuetus, quomodo appelletur in diuerſis linguis, nihil eſt opus re-cenſere, cùm nullum ei peculiare nomen ſit, ſed cum adiectione ſylueſtris in omnibus (quod ſci-am) linguis nominetur: vt ab Italis *ocha ſaluaticha*: ab Hiſpanis *ansár bráuo*, à noſtris Wilde Ganß: & à quibuſdam Schneganß / hoc eſt *niuis anſer*. quòd ſub initium hyemis imminentibus iam niuibus apud

apud nos migrare soleat. Anseres indomiti & propriæ libertatis, volacissimi sunt: domestici contrà, Author libri de nat.rerum. Aristoteles anserum duo genera facit, maius & minus. recentiores aliqui minus idem quod ferum esse putant, quoniam Plinius non aliter quàm in domitum & ferum partitur.

¶ Anser syluestris (inquit Albertus) apud nos quatuor generum inuenitur. Est enim anser cinereus maior, qui à colore vulgò Grawganß dicitur: (Huius generis esse puto illum cuius figuram apposui,) & eiusdem coloris ac figuræ minor, qui propter corporis leuitatem altius ac longius volat. Tertium genus totum album est, præter alarum extremas quatuor vel quinq; pennas, quæ nigerrimæ sunt. vulgò *anseres grandinis* siue *niuis* vocantur, (Hagelgänß/Schneegänß / sed nostri alios etiam feros primi & secundi generis niuis anseres vocitant, vt dixi.) sunt autem hi quoq; parui, & altè ac longè lateq; volãt. Sed minores sunt quarti generis anseres, quibus rostrum anserinum est, color capitis vt pauoni, absque crista tamen. in dorso cinerei sunt, ad nigrum declinantes, in struma (collo) nigri, & in ventre cinerei, anseres arborum dicti, quòd vulgus eos ex arboribus nasci credat. (Hos alibi scribit maculas nigras in vultu habere, & cinereos esse. Sed de ansere arborum plura leges supra in *Branta* vel *Bernicla* inter anates feras.) Cygnus etiam videtur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, victuque: & sibilo tempore pugnæ simili. sed magnitudine excedit. Quidam deniq; anserum generi addunt auem quæ post struthionem maxima sit, & in alpibus ac locis ad aquilonem desertis degat: quam nos nunquam vidimus. nisi fortè sit auis illa quam *volinare* vocamus, cygno maior, Hæc omnia Albertus. Est autem auis, quam volinare nominat, onocrotalus, diuersa ab illa quam Plinius tetraonis genus alterum facit, maximam auium post struthocamelum. ¶ Anserum ferorum genera dicta miscetur inter se. apud nos enim anser ferus, qui colore capitis pauonẽ refert dempta crista, cum domestico coiuit: vnde prognati pulli omnes patris colorem repræsentarunt, magnitudine verò excesserunt, Albertus. Inter anseres (domesticos) genus varium ferum vocatur, & cum albis nec libenter congregatur, nec æquè fit mansuetum, Varro: nec tam fœcundum nec tam pretiosum est, eoq; non nutriendum, Columella.

Anserum syluestriũ genera quatuor.

Cygnus.

Trappgänß.

B.

Anseres feri niuales dicti, multi reperiuntur in alpibus Helueticis, Stumpfius. Anserum generis sunt chenalopeces) aliàs chenerotes, aliàs ceramides) ansere fero minores, Plinius. Anseres indomiti glauci coloris sunt, Author libri de nat.rerum. sed quomodo diuersa eorum genera tum magnitudine tum coloribus differant, dictum est præcedenti capite. Anser ferus, quem ego vidi, tota forma parum à domestico differebat, longus dodrantes circiter quatuor, aut paulò minus: extensus scilicet à summo rostro ad imos pedes, magnitudine domestici. rostro nigro vtrinque, per medium croceo: palmipes, crura pedesque toti, id est digiti cum membranis ex croceo rubebant. capitis colliq́ue color fuscus erat, supra magis nigricans & fortè nonnihil ruffi habens: inferius verò plus cinerei. Venter totus cinereus. inferior pars caudæ, & in tergo etiam vtrinque pars à cauda alas versus, plumis vestiebatur albissimis. Caput ferè anatinum magis quàm anserinum, aliquanto minus quàm anseris. Dorsum & alæ nigricabant, admixto modicè castaneæ colore, præsertim in minoribus & superioribus pennis. margines tamen extremi in nonnullis albicabant, in aliis cinerei erant. in extrema verò dorsi parte caudam versus purè nigricabant. in media cauda albæ quædam erant, subcinericiæ tamen pennæ eminebant: inde rursus nigræ. vltima pennarum caudæ postremitas albicabat. Alis bene extensis vna aut altera series pennarum in extremo albentium apparebat. vltimæ maximæq; alarum pennæ omnium præcipuè nigræ erant, altera earum extremitate, quæ in conspicuo erat, in angustam lineam albentem degenerante. in eisdem alis pennæ ab externo angulo cinereæ descendebant, & paruulæ quædam eiusdem coloris ab interno.

Anseres feri in Alpibus reperiuntur.

Descriptio anseris feri.

C.

Reperiuntur, vt dixi, in alpibus. Omnes (inquit Albertus) nutriuntur ad Aquilonem in paludibus. ¶ Anseres, similiter vt grues, tum volandi duces, tum somni custodes habent, nunquam sine clamore. Vox eis absurda, silentium rarum: quod vbi necessarium videtur lapillo ori immisso vocem continent, tanquam non aliter sibi temperaturi. Hoc autem faciunt ob metum aquilarum. nam Taurum montem superaturi, vbi aquilas timent, lapillos (vide eadem de re paulò pòst) rostris ferunt, ad coercendam linguã. Cæterum pascua locorum, etiãsi lætissima nacti fuerint, facile obliuiscuntur, ideoq; semper oberrant & vagantur. sed lucri nonnihil ex hoc malo eis accedit, quòd non facile capiantur ab aucupibus, qui familiares auibus locos obseruant, & quò ire illæ redireque solent semina ad illiciendum proiiciunt. anseres verò propter obliuionis vitium locos eosdem non repetunt, Oppianus Ixeuticorum 2. Anseres, grues & anates quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Plutarchus anseres Cilices in Tauri montis traiectu (vt modo ex Oppiano Cilice poeta retuli) calculis satis magnis ora obstruere scribit, vt obstreperam naturæ suæ garrulitatem tantisper compescant, dum hostem clam præteruecti fallant. Ælianus & Marcellinus anseres simpliciter Taurum montem transmittentes hoc facere scribunt. sed forsan hoc præcipuè faciunt qui circa Ciliciam sunt anseres feri, quòd iis vicinus mons Taurus necessariò transuolandus sit. Sed grues quoq; in sua migratione arenã ore, alij pedibus lapillos gestare tradunt: vt minores quoq; aues inter migrandũ, contra vim ventorũ, vt Plinius refert: & coturnices etiã. Silentij bonum vel cassa ratione animantia præmonstrant. nam æstu oriente digressi anseres, & syderis

Anser auis clamosa.

Lapillo ori immisso vocem contĩnet, ne ab aquilis exaudiatur.

De migratione anserum & eorum volatu.

vapore coacti nimio, ac occidua petentes, vbi Taurum superaturi montem sunt aquilis abundantem, rostra lapillis occludunt, ne clangorē eliciat vel vltima necessitas, quos volatu pernici collibus eiectent transmissis, Cælius. Anseres quoque & olores simili ratione (vt grues & ciconiæ) commeant. sed horum volatus cernitur, (hoc est, vt ego interpretor, magis in conspicuo est quàm gruum, quòd minus in sublimi volent.) Liburnicarum more rostrato impetu feruntur, facilius ita findentes aëra, quàm si recta fronte impellerent, à tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur agmen, largeque impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus, fessos duces ad terga recipiunt, Plinius. Et mox de minoribus quoq; auibus, quæ migrare solent, dicturus, Verum hæc (inquit) commeantium per maria terrasq; peregrinatio, non patitur differri minores quoque, quibus est natura similis. Vtcunque enim supradictas magnitudo & vires corporum inuitare videri possunt. Io. Tzetzes Chiliade tertia migrationem & volatum in sublimi gruum describens, gruibus planè eundem modum seruare etiam anseres ait. Syluestres anseres omnes gregatim volando, ordinem seruant literatum, sicut & grues: & quò facilius volent, flatui se committunt ventorum. quamobrem multi prædicunt ventos, frigora & imbres ad volatum ipsorum. Altè autem volant (vt grues, Stumpfius) superiorem ventum præualere inferiori cognoscentes. Vix vnquam verò expectant hominem: & de loco ad locum sicut grues se mutant, sed non latent. Volando defessi dolent & vociferantur, Albertus. Et alibi, Anseres feri omnes (quorum genera quatuor esse diximus) recedunt à terra nostra quæ est latitudinis 47 graduum, & in Sclauiam (Illyriam) ad loca aquosa, palustria & arundinibus referta, vbi fœturæ operam dant, se recipiunt. In principio autem hyemis reuertuntur ad nos propter pascua & aërem magis temperatum: & tunc volant in gregibus maximis, ita quòd milleni vel amplius videntur. Volant autem, cùm ventus spirat à septentrione ad meridiem: quum à meridie, ad aquilonem. itaque volantes semper flatu venti sustinentur. vnde vulgò dicunt volatum anseris indicare ventum. Similiter scribit Auicenna, obseruatum sibi in regione sua, quòd aues quædam aquaticæ tempore veris ad mare mortuum (salsum) veniant, quod propriè dicto mari salsius & calidius est: & inde recedant ad intus qui de more vocantur, (forte, ad Indos qui Mauri vocantur. sed Auicennæ de animalibus codex impressus, habet: & inde recedunt ad locum de caurisiue) ac inde traiecto Nilo ad lacum de cantesme, (de traulustem) dictum, quædam verò vsque ad lacum deterrabesten dictum, & alios in iis regionibus lacus, perueniunt. Et paulò post, Aues quædam ante hyemem recessuræ, vociferantur altè volando, ne qua earum remaneat, & vt augeatur societas recedentium, vt scribit Auicenna. Ambrosius addit, quòd etiam debiliores quasque & tardiores fulciunt aduentatione (sustentatione) alarum: & expectant se inuicem quò minus obnoxiæ sint insidiis auium, à quibus perirent, nisi se mutuò & expectarent & iuuarent, Hæc omnia Albertus. Aues aquaticas, vt ciconias, hyeme in Ægypto degere, in quam è Septentrione auolarint, Pet. Bellonius obseruauit. Anates anseresque feri quomodo cum ciconiis migrent in Lyciam, atque illic circa Xanthum fluuium aduersus coruos, cornices, vultures, aliasque carniuoras aues pugnent, in Ciconia *C.* ex Kiranide recitabitur. Anseres indomiti aëris alta petunt: volantque, vt grues, ordine literato, volatu secundum flatus ventorum directo. Aquilone flante petunt austrum, frigidam aëris constitutionem imminere præsentientes. Vix autem à volatu cessant, nisi esurie coacti. in tantum enim volatu delectantur vt rarò dormiant: cum domestici contrà ad volandum propter grauitatem ignaui sint, Author libri de nat. rerum. Girfalco venit à regionibus transmarinis in cohorte multarum aucarum syluestrium, Obscurus. Audio grues citius migrare, nempe Septembri mense. obseruaui ego circa decimum eius mensis diem auolantes, tum die, tum nocte, quod ex clangore ipsorum intelligitur. anseres autem feros tardius, nempe in fine Septembris, & Octobris initio. Vidi enim aliquando sexto Octobris die permultas auolantium turmas, quæ ab Oriente Galliam & Occidentem versus per turmas triangulas (trianguli specie sine basi, duabus tantum productis costis) volabant. hoc enim ordine forsan commodius omnes ventum recipiunt, quo sustinetur volatus, nec vllus impedit alterum. sic etiam omnes facile ducem suum quem sequantur prospiciunt. Volant ferè silentes, nisi turbatus sit ordo. tum enim clamant, defessos ac procul sequentes expectant & clangore vocant. Expectando videntur se humilius terram versus demittere, quod quidem facilius faciunt quàm ascendere, cùm nec prorsus loco manere possint, nec pergere velint.

De eorum coitu & partu. ¶ Anseres feri incipiunt coire post hyemale solstitium. deinde initio veris pariunt oua, ad summum sedecim. Aiunt autem si oua subinde subtrahantur, parituram anserem vsq; ac defectum, Albertus. sed Plinius hæc de numero ouorum, & partu si surripiantur, donec rumpatur, de ansere domestico tātum scribit. fieri tamen potest, vt idem de vtrisq; verum sit. Quæ ex feris mitigentur, non concipere tradunt, vt anseres, Plin. ¶ Anser syluestris captus fuit apud nos, qui per elixationem trium dierum naturalium emolliri non potuit, & tandem induratus fuit, ita quòd cultello scindi non potuit, nec vllum animal de ipso voluit gustare, Alber. Nostri sanè anserem syluestrem siue niualem, longè viuacissimum esse putant, ita vt ætatem maximè longæuam significaturi, vulgò dicant alſo alt alſ ein Schneganß / hoc est, tam prouectæ ætatis quàm anser niualis.

Anser syluestris longæuus.

D.

Anseres feri tam cauti sunt, vt in Tauri montis transitu propter metum ab aquilis lapillis ora impleant

pleant, ne clangant, teſte Ammiano Marcellino, vt ſupra dictum eſt copioſè in *C.* Eorundem volatus quo literam Pythagoræ referunt, ingenio non caret. *De anſerum prudentia.*

E.

Anſeres capiuntur à falconibus & aſturibus, Creſcentienſis. Girfalco venit à regionibus tranſmarinis in cohorte multarum aucarum ſylueſtrium, quarum vnam nocte propter frigus pellens ſub pedibus ſuis, aliam interdiu capit in cibum, Obſcurus. Anſeres, cygni, & aliæ aues quædam quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Creſcentienſis deſcribit lib. 10, cap. 18. & mox alium anſeres irretiendi modum cap. 19. Quomodo anſeres & aliæ magnę aues baliſtis & ſagittis capiantur, ibidem cap. 28. Anſeres quomodo gregatim reti capiantur, lege ſupra in Anatibus feris *E.* *De ratione capiendi anſeres feros.*

F.

Anſer ferus quem vidi, deplumatus exenteratusque, crudus adhuc ſuauiter olebat, inſtar leporis aſſi quodammodo.

G.

Anſerum ſylueſtrium linguæ aſſatæ efficaciter ſumuntur in cibo à calculoſis, Marcellus. Fel anſeris, maximè quidem ſylueſtris, cum ſucco praſi (porri) aut polygoni in peſſario poſitum, conceptionem promouet, & in viris intenſionem, Kiranides. Anſeris feri fimus ſuffitus dæmonia eiicit, & lethargum ſanat, & ſuffocationem matricis, Idem. *Remedia ex anſere fero.*

DE VVLPANSERE.

A.

CHENALOPEX, Latinè *vulpanſer* dici poteſt, vt Gaza ex Ariſtotele tranſtulit, Plinius nomen Græcum reliquit. Χηνάλωπες aues quæ & χηναλώπεκες dicuntur, Heſychius & Varinus. Chenelopem aliqui eandem penelopi auem exiſtimant: *vide* ſupra in Penelopis hiſtoria inter Anates feras. Anſerum generis ſunt chenalopeces (aliàs penelopes,) & quibus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes (aliàs *chenalopeces*, aliàs *ceramides*,) fero anſere minores, Plinius. Chenalopex (inquit Turnerus Anglus) ab anſere & vulpe nomen habet. Noſtrates hodie vocant *bergandrum* (fortè quaſi montanam anatem, Bergendten/) anate longior & grandior vulpanſer eſt, pectore ruffeſcente. in aquis degit & in cuniculorum foueis. interdum & in excelſarum rupium cauernis (vnde forte nomen ab Angloſaxonibus, noſtris patribus, ſortitus eſt) nidificat. Nuſquam aliàs vulpanſerem vidi, niſi in Tamiſi fluuio. Aiunt tamen frequentem eſſe in inſula Tenia vocata, & illic in ſcrobibus cuniculorum nidulari. Moribus admodum vulpinis eſt. nam dum teneri adhuc pulli ſunt, ſi quis eos capere tentet, prouoluit ſeſe vulpanſer ante pedes captantis, quaſi iam capi poſſit: atq; ita allicit ad ſe capiendam hominem, eouſq; dum pulli effugiant: tum ipſe auolat & reuocat prolem, (idem refertur de perdicibus & vanellis dictis,) Hæc ille. an verò amorem illum in ſobolem, & in ea tuenda aſtutiam tanquam de aue quam bergandrum ipſi vocant, obſeruatum tradiderit: an potius quod Ælianus de chenalopece prodit, repetierit, incertum eſt. Et rurſus in epiſtola ad me, Vulpanſerē Angli vocant *a bergander*. nidulatur in cuniculorum foueis more vulpium, anate maior, minor anſere, alis ruffis. Elioata Anglus chenalopecem ſuſpicatur eſſe auem quam Angli nominent *barnaclam*, de qua ſcriptum eſt nobis inter Anates feras. Infra deſcribetur anſer ſtellatus vulgo dictus, de quo inquirēt eruditi an fortè chenalopex ſit veterum. Petrus Bellonius in Singularibus ſcribit ſe menſe Septembri in Ægypto vidiſſe vulpanſerem pullos recenter excluſos in Nilum deducentem: atq; eam eſſe auem fluuiatilem, quæ à Gallis *bieure*, id eſt fiber dicatur, eò quòd ſimiliter vt fiber viuariis noxiis ſit, deuorandis ſcilicet piſcibus. Eſt autem noſtri quam Täuchel vel groß Täuchel appellant. *Bergander.* *Vulpanſer moribus eſt vulpinis.*

B.

Boſcadum genus alterum anate maius eſt, chenalopece minus, Athenæus. Anſeris ſpeciem habet vulpanſer, Ælianus. De ſpecie bergandri, quam Turnerus chenalopecem facit, *vide* in *A.*

C.

Vulpanſerem Ariſtoteles numerat inter aues palmipedes quæ circa lacus & amnes verſantur, de hiſt. anim. 8, 3. Et alibi oua hypenemia quandoq; ab ea pari ſcribit, quod & Plinius ex eo repetiit. *Oua hypenemia.*

D.

Rectè vulpanſeri nomen inductum eſt, inquit Ælianus, quod ex ingenitis naturæ ſuæ rebus trahit. Cùm enim anſeris ſpeciem habet, tum probe cum vulpe callida improbitate comparari poteſt. atque etiam ſi corpore quàm anſer inferior ſit, animi tamen robore ſuperior, & ad inuadendum præſtantior habetur. ab aquilæ & felis & cæterorum hoſtium ſuorum iniuriis ſe defendit, & propulſat. Pullos ſuos vehementer amat, eandemq; operam quam perdix in eis tuendis ponit. nam ante ſuos fœtus ſeſe prouoluens, aucupi ſpem ſui capiendi oſtendit. hi verò interea cùm venator illuditur, elabuntur: quibus fuga elapſis, is ſeſe alis alleuans diſcedit, ac ſæpe vt pulli facilius elabantur, capiendum ſe venatoribus præbet. Hinc eſt, quòd Ægyptij in hieroglyphicis (vt refert Orus) pro filio deſignando anſerem pingunt. *De vulpanſeris calliditate cum vulpina improbitate comparanda.*

F.

De ouis vulpanseris.

Inter oua principatum tenent pauonina, deinde vulpanseris, tertio gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum.

G.

Medicamenta ex adipe chenalopecis.

Faciei tumoribus sarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut vrsi: sin his careas, animalis quod Græci chenalópeca vocant, Aretæus ad Elephantiasin.

H.

Cynalopex canis Laconicus. Chenalopex homo versutus.

a. Χηναλώπηξ auis est quam diximus. κυναλώπηξ verò canis Laconicus ex vulpe & cane natus, Ciceluchez pro chenalopece vox est corrupta apud Auicennam de animalibus: in Alberti opere chychelinches scribitur. ¶ Χηναλωπέκεια ᾠά, id est vulpanserina oua apud Athenæum legimus. ¶ Theagenes quidam in Auibus Aristophanis Χηναλώπηξ nominatur, vbi Scholiastes hominem illum improbum & versutum fuisse interpretatur. Didymus verò (eodem citante) hunc simul & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse scribit, hoc est capite superius acuminato. Plura de hac voce dicemus mox in *h.* Lysistratus etiam, qui tanquam mollis, & alibi tanquam pauper & aleator traducebatur, Χηναλώπηξ appellabatur, Scholiastes Aristophanis in Acharnensibus & Suidas.

Chenalopex Ægyptijs sacer. De Theagene chenalopece dicta.

¶ *b.* Γαπάλειον auis quædam est chenalopeci similis, Hesychius & Varinus.

¶ *h.* Ægyptij ex volucribus vulpanseres sacros esse aiunt, Herod. lib. 2. Ægyptij vulpanseribus honorem habent, quia sunt pullorum suorum amantes, Ælianus. ¶ Χηναλώπηξ tanquam vocabulum prouerbiale ab Erasmo in Chiliadibus ponitur. Theagenes (inquit) quòd esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est χηναλώπηξ, voce composita ex ansere & vulpe. quanquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quòd auitio ac præsertim anserinis supra modũ delectaretur, videlicet vulpium more, Hæc Erasmus: sed ineptè. neq; enim tale quicquam apud Didymum legitur, verum ea tantum verba quæ nos paulò ante ex Scholiis in Aues Aristophanis citauimus, vbi ὀρνιθώδη conuertimus, non illum qui auitiis & anserinis carnibus delectaretur, vt Erasmus vertit: sed hominem capite superius acuminato. Nam eodem in loco Scholiastes rationem inquirens cur Philocles Corydus nominatus sit, sic scribit: Μήποτε ὀξυκέφαλος ἦν ἐν τῷ ἄνω καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. & mox subiungit quòd Didymus scribat, Theagenem quoq; & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse. Οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀρνιθώδεις, Aristoteles in Physiognom. hoc est, qui summum nasum tenuem habent, aues hac parte referunt. Sed aliter Adamantius, Ῥὶς μακρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ ὀρνιθῶδες. τοιαῦτα οὖν καὶ τὰ ἤθη προσδόκα. Et in præfatione, Γίνεται δὲ ἐν ἀνθρώποις εἴδη ὀρνιθοειδῆ, καὶ θηριοειδῆ, οὐ παντελῶς, ἀλλὰ τρόποις ἐξεικασμένα.

DE ANSERVM GENERIBVS DIVERSIS.

Linurgi. Cenchritæ. Phelini. Phalarides.

Laqueis & retibus (παγίσι καὶ βρόχοις) anates capiuntur, & linurgi (λινουργοί) & cenchritæ (κεγχρῖται) & alia genera anserum, & celeres phelini, (φέλινοι) & phalarides, & plurimæ aliæ aues amphibiæ cibo deceptæ. nam ad ripas lacuum aut fluuiorum hordeum, siliginem, aut milium spargunt, Oppianus lib. 3. de aucupio. Videntur autem ex his linurgi & cenchritæ anserum generi annumerari: dictiq; cenchritæ, quòd cenchro, id est milio inescentur.

Anseres agrestes. Anser aquosus.

¶ Gulæ partem inferiorem amplam habent bubo, anseres agrestes, & aquosus anser similiter, Albertus: vbi Aristoteles ægocephalum, noctuam, anatem, anserem, larum & catarracten nominat, &c.

Anseres marini.

Chenerotes (sic enim aliqui apud Plinium legunt, vbi alij chenalopeces, alij ceramides) fero ansere minores, Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Seegänse / id est anseres marinos. *Vide* supra in Branta.

Quartũ genus anserum ex Alberto. De auibus ex putrescentibus lignis in Normannia ad mare nascẽtibus. Ascalaph⁹

¶ Anserum genera fera tria ex Alberto memorauimus supra. Est pręterea quartum genus (inquit idem) minimum inter cætera, cui rostrũ anseris, color in capite qui pauoni, sed crista nulla, color dorsi cinereus ad nigredinem vergens, in struma (colli parte anteriore) niger, in ventre cinereus. hoc vulgus de arbore nasci ait. Cæterum alibi faciem eius maculis distingui scribit. Sed de ansere cui vulgare nomen ab arboribus factum est, plura leges supra in Branta: vbi cùm multa recitassem de generatione auium quæ in mari ex putredine nascantur, hæc etiam addenda fuerãt: Audisse me nuper ex hominibus non indignis fide, in Normannia putrescentibus lignis ad mare auiculas quasdam gigni. & rursum ex alio quodam homine literato, Circa Normanniam in Oceano (præcipuè in insula cui nomen *Re*) nasci testas quasdam biualues, rubicundas, quæ singulæ adhæreant ad nexum quendam communem enascentem è foraminibus earum ceu vmbilicis, eiusdẽ substantiæ, & reperiri aliquando circiter octoginta cohærentes. ex his testis auiculas nasci, lautas, magnitudine coturnicis, quæ in mari viuant. Kiranides sanè author est (non satis grauis) è thynnis piscibus in littore putrescentibus vermiculos quosdam nasci, qui paulatim crescente magnitudine, quæ muscas initio non excedat, in aues coturnices conuertãtur.

Ascalaphus aliquibus putatur esse genus anseris, Niphus. sed nos ascalaphum bubonem esse credimus, aut congenerem auem nocturnam. *Vide* infra in Bubone.

Est

Est in alpium montibus anserum genus inter aues maximum præter struthionem, sed tanti ponderis vt manu capiatur immobile super terra, Author libri de nat. rerum ex Plinio, vt apparet: qui tamen non anserum, sed alterum tetraonum genus hoc appellat. Videtur autem cõgener esse auis quam Germani *anserem trappam* (Trappganß) appellant. *vide* Tetraonem post Gallinæ historiam. Otides stardas (vulgò) vocant, quasi tardos anseres, Budæus in Pandectas annotans.

Anserum genus maximum quod in alpibus reperitur. Trappganß.

Anseris genus quoddam ferum Itali *ciccun*, vel *ocham* sternam vocant, vt audio: Germani Sternganß / hoc est anserem stellatũ. Hunc Ferrariæ in Italia vidi in insula Padi. leuis est pondere, dorso & alis cinereis, reliquo corpore albo. palmipes, vt anser, pedibus tamen non rubris, pectore maculis asperso, vt inde stellatus forte sit appellatus. ciccun quidẽ à voce dictum putârim. rostrum minus latum est quàm anseris, magnitudo inter anatem & anserem. Quærendum an hic veterum vulpanser sit.

Anser stellatus.

Sunt & alia ferarum anserini generis auium Italica nomina: *ocha marina*, id est anser marinus. *ocha grossa*, id est anser magnus, *ocha baletta*, quæ piscibus viuit. & *ocharella*, quæ forma diminutiua ab *ocha*, id est ansere est. hanc deplumatam & calidam ventri impositam colicam sanare promittunt aliqui, vt Venetiis audiui.

Ocha marina. Ocha grossa. Ocha baletta. Ocharella

Phalacrocoraces in Germania inferiori vulgò vocant Schwemmergänß: hoc est anseres natantes, si rectè interpretor. maculam habent in medio capite.

Schwẽmergänß

Anserũ etiam generis sunt aues quædam supra nobis inter mergos magnos descriptę, vt quę apud nos *merrachi* vocãtur: & qui apud Anglos *gulones marini* & *scheldraki*, pisciuoræ omnes: duæ priores anseri pares, postremæ minores. Sunt & anguillarũ deuoratores anseres, vulgò Germanis Aelgänß / id est anguillarũ anseres, in Frisia) dicti, toti nigri. de his quoq; leges supra inter Mergos magnos in Morfice.

Anserini etiam generis sunt Merrachi Gulones marini & Scheldraki. Aelgänß *id est anguillarum anseres.*

¶ In insula Hispana turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christoph. Columbus. Hispani in Hispaniola insula & vicinis inuenerunt anseres syluestres, turtures, anates nostris grandiores & cygneo candore, capite purpureo. Petrus Martyr.

Anseres Indici.

DE ANSERE BASSANO SIVE SCOTICO,

cuius figuram, vt & sequentium duarum auium, è Scotia accepimus CL. V. Henrici à S. Claro liberalitate.

Anser Bassanus marina auis est, inquit Turnerus, vulgò dicta *a solendguse* prædicto ansere (*bernicla*, de qua supra scripsimus inter anates feras: & in eodem capite de ansere arboreo Baumganß / vulgò dicto) paulò minor, anserem tamen voce & forma per omnia refert, nidulatur in mari Scotico, in rupibus excelsis insulæ Bassi, per antiphrasim, opinor, dictæ: nec alias vspiam in tota Britannia. Hic tanto amore suos pullos prosequitur, vt cum pueris per funes in corbibus ad auferendos eos dimissis, acerrimè non sine vitæ periculo conflictetur. Nec silentio prætereundum est, ex adipe huius anseris (est enim insigniter adiposus) vnguentum à Scotis ad multos morbos vtilissimum fieri, quod cum Comageno à Plinio celebrato, meritò bonitate & remediorum numero potest certare, Hæc Turnerus. Ego nuper ex erudito homine Scoto accepi, hos anseres Solendgänß dictos, longiores domesticis esse, sed minus latos: in rupibus oua parere: & superposito pede altero (vnde nomen fortassis à solea, id est planta pedis, quã & Germani sic nominant) tandem excludere. magnã eorum copiam capi ad insulam *Bass* iuxta *Feurt* fluuium, qui præterlabitur Edeburgum in Scotia: nec alibi vsquam reperiri. digredi procul, vel ad sex circiter miliaria à littore, eius naturæ esse, vt cùm nouum piscem viderint, priorem euomant, idq; sæpissime faciant, & vltimum demum pullis suis afferant. tot autem pisces euomere, vt qui in præsidio arcis sunt, pisces eiectos ad cibum colligant. facile capi, nec refugere capturos.

De ansere Bassano. Vbi niduletur. De storge ipsius erga pullos suos De adipis eius præstantia. Alia eiusdem anseris descriptio. Magna copia ad insulam Bass reperitur.

Alia rursus eiusdē descriptio ex Hectore Boethio.

¶ In æstu Scotici maris circa Hebrides insulas (inquit Hector Boëthius in descriptione regni Scotiæ) præter alias insulas nobilis est Maia diui Hadriani ac eius sodalium martyrio pro Christi nomine coronatorum reliquiis. Altissimo hîc scopulo fons aquæ dulcis largissimus, admirando naturæ miraculo, medio mari scaturit. Omnia exuperans rerum in se nouitate Bas castellum viribus humanis propè inexpugnabile. In hoc quoq; æstuario situs est scopulus angusto aditu vix piscariam nauem recipiens, qui non in sese ædificia extructa habet, sed excauatus non incommodiora domicilia intus prębet quàm si magnis operibus extructus esset: cæterum longè hac re munitiora. Quicquid autem in eo est, portentosæ plenum est nouitatis. Auium enim quas vernacula lingua Solandis (ane solend gwyß) appellamus, haud absimilium iis quas Aquilas Plinius aquatiles vocat, in eo ingens copia inhabitat, nec in vllo ferè alio loco. Eę quum primum adueniunt incipiente vere construendis nidis tantam lignorum vim comportant, vt auferentibus qui illic inhabitant (nec enim id ægrè ferunt) satis in annum ex ea parte prospectum sit. Pullos suos piscibus alunt iisq; delicatissimis. Nam si quempiam ante ceperint auolantesque meliorem fundo maris nantem conspiciant, abiecto illo, magno sese impetu præcipitantes immergentesq; prædam persequuntur illam: vbi vero ad nidum escam pullis adportarunt auferentibus rursus hominibus haud grauate concedunt, continuò pro aliis auolantes. Pullos quoque nec repugnantibus deprædantur, vnde ingens commodum ad Castelli dominum redit. Nam cutem detrahentes cum pingui, oleum inde magni precij conficiunt: habent quoq; intestinum quoddam paruum oleo singularis virtutis refertum. Coxendicem enim arthritimque & id genus morbos sanare consueuit, vt appareat hanc auem, cum alioqui omnibus modis hominum vsibus inseruiat, quòd rarior sit hoc solo se esse inferiorem, Hæc ille. Et rursus, Est & Aliza vna Hebridum, iis auibus quas solandis nominatas diximus abundans.

Aquilæ aquatiles.

DE GVSTARDA AVE SCOTICA.

HANC etiam auis aquaticæ, vt apparet, & anserum ferorum generis iconem è Scotia accepi, absque alia descriptione. nam quæ gustardæ auis in Historia Scotica Hectoris Boethij nobis demonstrata est, non ad auem quæ hîc pingitur, sed ad otidem pertinet, (vt in historia eius recitabimus, (quæ *tarda* & *starda* hodie in multis Europæ regionibus vulgò vocatur, nostris *trappa*. itaq; cùm in nomine huius ad nos missæ iconis erratum suspicer, nihil aliud addam donec rem certius cognouero.

DE

DE CAPRICALCA, QVAM SCOTI vulgò appellant ane capricalze.

CAPERCALZE, id est syluestres equi appellati, aues marinæ solius pinus arboris extremis flagellis victitant, Hector Boëthius in Historia Scotica. Audio hanc auem coruo paulò maiorem esse, ac in deliciis haberi. Tæniis transuersis fuscis per collum, pectus, & ventrem distinguitur: cauda ferè nulla, &c. vt pictura ostendit.

DE ANTHO.

ANTHVS auis est magnitudine fringillæ, Aristot. Pulcher ei color, Idem. hinc nimirum & nomen factum, vt ἄνθος, quasi floridus diceretur. Gaza ex Aristotele florum transtulit. Pedes habet fissos. vermiculis vescitur, Aristot. de hist. anim. 8, 3. nec iis solum, sed herbis quoq; pascitur, Wottonus: quod tamen ego apud Aristotelem nusquam reperio. Circa aquas (amnes) & paludes degit, victus facilis, (εὐβίοτος, Aristot. Florus, spinus & ægithus odium inter se exercent: & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Idem. Ægithum anthus odit in tantum, vt sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id veneficiis infament, Plinius. Florus odio equum habet. pellitur enim ab equo pabulo herbæ qua vescitur. nubeculans (ἐπάργεμος) hic, nec valens acie oculorum est: quippe qui vocem quidem equi imitetur, atq; aduolans equum fuget: sed interdum excipiatur, occidaturq́; ab equo, Aristot. Est quæ equorum hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa, imitatur. ad hunc modum se vlciscens, Plin. Equus & piscis anthias inimici sunt, Philes: sed ineptè, cùm anthum auem dicere debuisset. ¶ Florus, φλόρος, auis est per *o* breue: φλῶρος verò per *o* longum, nomen proprium viri, Suidas, per linguæ Latinæ scilicet imperitiam. debet enim prima, etiam cùm auem significat, produci, cùm verbum floreo primam semper producat. apparet autem recentiores Græcos Latinorum imitatione florum dixisse. nam & anthos Græcè flos est. Flori quidem nomen de hac aue Græci hodieq; retinent, Gallis *bruant* dicitur, vt Bellonius annotat. Eberus & Peucerus Germani Saxones Tyrolt interpretantur. sed aliæ sunt meropes aues quæ φλῶροι quoq; dicuntur, teste Varino. ¶ Auem illã quæ hinnitum equi imitetur, ipsumq́; fuget, nostris regionibus ignotam esse Albertus scribit. Apud eundem & Auicennam hæc auis corruptè *ybos, ibis, ydos, hyz, acontis* & *accurtis*, nominatur. duo posteriora nomina corrupta apparet ab anthos, cætera ab Hippo, id est equo, quoniam equi vocem imitatur. Albertus alicubi stultè eandem facit ciconiam, vbi *ybos* vel *ibis* legerat, nimirum quia *ibis* Ægyptia ciconiæ similis est. Sed alia est auis Aristoteli de hist. anim. 9, 21. dicta ἵππος, vbi Gaza piponem vertit: vt alibi πίπρας, picum auem intelligens.

Anthus seu florus inimicitias gerit cũ Spino, AEgitho, Equo.

DE APODE.

A.

Cypseli. APODES apud Ariſtotelem leguntur, Gaza apedes ſeu depedes reddit, à paruitate pedum ſic dictæ
aues. Eædem ab aliis cypſeli vocantur. Ariſtot. & Plinius. Κύψελος auis ſimilis hirundini, Heſychius
& Varinus. Aliqui hanc vocem per *l* duplex ſcribunt, cypſellus, quod non placet: facta eſt autem à ſpe-
cie nidi, vt in *C.* oſtendam. Cypſelos Pſellus in libro de victus ratione *trogletas* nuncupat, quia in fora-
minibus & cauis ferè latitent, Cælius. Sed Cælium ex translatione Ge. Vallæ deceptum ſuſpicor. nam
hoc interprete, Pſellus laudat in cibo paſſeres & troglatas, (legerim paſſeres trogletas, hæc quidem ver-
ba, quæ hirundinibus ſimiles ſunt, pedibus curtis, G. Vallam de ſuo adieciſſe coniicio,) qui foramini-
bus turrium ſolum ſe committunt, (vnde nimirum etiam pyrgitæ hi paſſeres appellantur, inter atte-
nuantes cibos cum merulis, perdicibus, &c. circa finem lib. 1. de victus ratione à Pſello memorati.) Ebe-
Hirundines marinæ. rus & Peucerus Germani χελιδόνας θαλασσίας, id eſt hirundines marinas etiam nominant, ſine autho-
re: niſi fortè ex Plinio ita nominādas putauerunt, qui ſcribit: Apodes hirundinum ſpecie toto mari cer-
nuntur. Sunt qui alcyonem alicubi hodie vulgò hirundinem marinam vocent: Germani verò mero-
pem aut meropi congenerem auem. Albertus lib. 1. de animalibus, cùm ſcripſiſſet de apodibus, quo-
rum pedes mali ſint, ſed alæ bonæ, ſubdit: Dicit autem Auicenna auem minorem quàm ſit veſpertilio,
(hirundo potius, vt vitium ſit interpretis, ſed apus hirundine maior eſt. Itaq; legerim, Dicit Auícenna
apodem auem maiorem eſſe quàm ſit hirundo) & eſt (inquit) de genere veſpertilionis, (hirundinis,)
quæ in terram cadens ſuper alas cadit, & Arabicè vocatur *abaſic*, (voce forſan corrupta ab apode,) & va-
cillat in motu ac ſi careat pedibus, &c. Ariſtoteles quidem illo in loco nullam veſpertilionis, ſed apodis
tantum & hirundinum mentionem facit. Apedes dicuntur hirundines ſaxatiles & ſpeluncariæ, Ni-
phus. Πετροχελιδόνος meminit Stephanus Athenienſ. in litera Γ. Apodhia (apodes, melius) vocantur a-
ues ſimiles hirundinibus, maiores tamen, plurimum volantes, ſic dictæ quia vſu pedum carent, apud
Dardanus. plures dardani vocantur vulgò, Syluaticus Italus. Sed Itali quidam meropem quoq; *dardanum* aut ſi-
mili nomine vocant. Scoppa Italus cypſelum auem Italicè interpretatur *larendena*: ſed ea vox hirundi-
nem ſimpliciter ſignificat, & ipſe alibi *chelidóna*, id eſt hirundinem ſic reddit. Apodes aues ſunt hirundi-
num ſpecie, quas & cypſellos vocamus hodie in Venetia prouincia, Hermolaus. Hiſpanis *apus vencéio*
dicitur, aliis *arrexáquo*. Gallis *martinet*, vel *martelet*, & *la grande arondelle*, id eſt hirundo maior. Georg.
Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, & Germanicè interpretatut Spyrſchwalben/
noſtri Spyren nominant, & Mawerſpyren.) ſed hoc nomen puto rectius conuenire iis quas Turnerus
apodes minores nominat, den Münſterſchwalben/) alij Gerſchwalb/ vel Geyrſchwalb. ſunt autem iſtæ
hirundinibus maiores. has Turnerus Anglus vel hirundines ruſticas appellandas putat, vel apodes ma-
iores, Anglicè dictas *the great ſuuallouues*, hoc eſt hirundines magnas, (vel *martlettes*, vt Eliota Anglus
habet.) Minores verò apodes, quæ hirundine minores ſint, in templis & turribus nidulari ſolitas, vnde
& nomen habent apud Anglos à turribus, apud Germanos à templis, (Kirchenſpyren/ Rheinſchwal-
ben/) quas ego potius hirundines ruſticas fecerim. In præſentia quidem de maioribus tantum agam.
Falcula ſeu riparia auis. Idem Turnerus diuerſam ab vtraq; iam dicta auem facit falculam ſiue ripariam, quam Germanicè in-
terpretatur ein überſchwalbe vel Speiren. ſed noſtri apodes maiores, vt dixi, Spyren nominant, quæ
vox per onomatopœiam fortè facta fuerit. Illyrij (ni fallor) apodem vocant *rorayg*, vel *roreicz*. De riparia
hirundine ſcribemus ſuo loco in elemento *H.* & de argathyli quoq; inter hirundines: quam Plinius et-
Argathylis. iam ripariarum generi adnumerat, alij parrarum legunt. Eberus quidem & Peucerus argathylin hirun
dinum generis faciunt, & Germanicè Spirſchwalben interpretantur.

Apodes

B.

Apodes ſimiles ſunt hirundinum, Ariſt. & Plinius. haud enim diſcerni ab hirundine poſſunt, niſi quòd tibiis ſunt hirſutis, Ariſt. Apus maior (cuius figuram dedimus) hirundinũ maxima & nigerrima eſt, Turnerus. Apodes à paruitate pedum dictæ ſpecie hirundini & falculæ proximæ ſunt, Gaza ex Ariſtotele. Apodes dicuntur, non quod ſine pedibus ſint, ſed eorum careant vſu, (vt Plinius quoq; ſcribit:) hoc autem differunt ab hirundinibus tam agreſtibus quàm domeſticis, quòd tibias habent hirſutas, Georg. Agricola. Qui negant volucrem vllam ſine pedibus eſſe, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus legit nycterin ex Ariſtotelis primo de animal.) & drepanin in eis quæ rariſſime apparent, Plin. Alas habent longas & latas, pedes piloſos & adeò minutos, vt his carere putentur, Eberus & Peucerus. Digiti pedum duo antrorſum, & totidem retrorſum tendunt, quod in icone quam damus, expreſſum non eſt.

Deſcriptio apodis.

C.

Apes auis apparet omnibus anni temporibus, Ariſt. Apud nos, vt audio, primæ auium diſcedunt, vltimæ redeunt. Plurimum volant apodes. hæ ſunt quæ toto mari cernuntur, nec vnquam tam longo naues tamq; continuo curſu recedunt à terra, vt non circunuolitẽt eas apodes. Cætera genera reſidunt & inſiſtunt: his quies, niſi in nido, nulla. aut pendent aut iacent, Plinius. Gregatim plerunq; volant & altius cæteris: & in arbore more hirundinum aliarum nũquam conſiſtunt, Turnerus. Pennis plurimum valent. moribus, volatu & ſpecie hirundini ac falculæ proximæ ſunt, Ariſt. Apodes plures numero hybernis menſibus inter ſe nexæ latent in ripis fluminum, lacuum, paludum, & in littoribus ac ſcopulis maris. vnde accidit vt piſcatores interdum ita inter ſe iunctas ex aquis extrahant. dictæ autem ſunt ripariæ, quòd ſoleant ripas excauare, & in eis nidos conſtruere ac latẽre, Georg. Agricola. Nidificant in ſcopulis, Plin. Apodes nidum ſpecie ciſtellæ productæ longius, fictæ ex luto, (νεοττεύουσιν ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ) vno aditu dato arctiſſimo faciunt. idq; locis anguſtis intra ſaxa & ſpecus, vt & belluas deuitare poſſint & homines, Ariſt. & hyeme à frigoribus tutæ eſſe, Georg. Agricola. Hirundo quam Galli *martinetam* vocant, nidificat in terra, & in ripis fluuiorum, Bellonius. Circa turres degit, in terram delapſa ſe erigere nequit. Nidulatur in crepidinibus fluuiorum altiſſimè, vel in terra, vel in glarea. Pedibus dependens ſomnum capit.

Quo anni tempore appareat.

De eius volatu.

Vbi nidificet.

E.

Pueri in Creta apodes & meropes capiunt cicadis, vt in Merope dicetur.

G.

Apodes ex vino tormina ſanant, Plinius.

H.

a. Apodes, genere maſc. apud Ariſt. de hiſt. anim. 9, 30. Plinius fœm. gen. protulit. Scoppa vocem cypſelos fœmininam facit, ego maſculinam malim.

¶ Κυψέλη & κυψελὶς ſordes aurium ſignificant. Κυψέλαι καὶ κυψελίδες, ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ῥύπος συνιστάμενος, (lego ῥύπος συνιστάμενος,) Heſych. & Varinus. item vaſa frumẽtaria, καὶ τὰ κενὰ σκεύη (lego σκεύη:) & auris pars caua, & pars quædam camini, Idem. Κυψελόβυστον, ſordibus obduratum, Suid. & Varin. Κυψέλη, alueare, πλεκτὸν ἀγγεῖον μελισσῶν, Heſych. Κύψελον, κύβερτον μελισσῶν, Idem. Κυψέλη, κυβέρτιον μελισσῶν. λέγεται δὲ καὶ ἡ ὀπὴ τοῦ ὠτός, αἱ δὲ μέλιτται ἐκπεφωλεύκεισαν ὥσπερ ἐν κυψέλῃ τῷ φωλεῷ. τὸ μέλι δὲ ἐλείβετο κατὰ τῶν κεφαλῶν, Suidas & Varinus. Κυψέλικες, μελισσοφάγαι, Heſych. & Varinus: malim κυψελίδες. Κυψέλη Κυψέλη, genus menſuræ ſex medimnos capiens, quo triticum vel hordeum metiebantur: ſic dictum διὰ τὸ κεκρύφθαι αὐτοῦ τὴν ἔλω. ἔστι γὰρ σκοτεινόν. erant autem cypſelæ non ſolum ex viminibus cõtextæ, (πλεκταί) ſed etiam figlinę, Varinus ex Scholiis in Pacem Ariſtoph. Cypſelidas in auribus apud Hippocratem memini legiſſe. has Latini (inquit Aretæi interpres Iunius Paulus Craſſus) aurium marmorata ſeu cerumina vocant. Cypſeli aues nomen habent quoniam nidulantur ἐν κυψελίσιν ἐκ πηλοῦ πεπλασμένοις, vt Ariſtoteles loquitur. hoc eſt ciſtellis ex luto fictis, vt Gaza reddit. Suidas cypſelẽ etiam vas vinarium fuiſſe ſcribit, citans hęc innominati authoris verba: Ἅμα τῷ σιδήρῳ καὶ ταῖς οἰνηραῖς κυψέλαις συγκομιζόμενος. Pariſiis qui collegia inhabitant literarum ſtudioſi, cæteros *martinetos* nominare ſolent. Sũt qui Indicam auem pedibus omnino deſtitutam, (quam auis Paradiſi nomine deſcribemus in *P.* elemẽto,) apodem appellent: quibus ad vitandam nominum confuſionem non aſſentior, niſi Indica aliúdve cognomen adiiciatur. Galli & Itali quidam iſpidam auem vulgò vocãt *martinet peſcheur*, id eſt apodem piſcatricem. ¶ Vnni populi apodes cognominati ſunt, quòd nunquam ferè pedites ſed ſemper equites iter facerent, vt meminit Suidas in voce Ἀκροσφαλεῖς. ¶ Cypſelus Corinthiorum tyrannus fuit. vnde patronymicum Cypſelidæ. Cypſelidarum anathematis in Phædro meminit Plato. *Vide* Suidam, & Ælianum in Variis 6, 13. Athenæus lib. 14. Niciam teſtẽ adfert, qui in Arcadicis ſcribat Cypſelum vrbem condidiſſe iuxta Alpheum in Campo, & Cereri ædem conſtruxiſſe cum ara: & in eius feſto certamen de pulchritudine mulierum inſtituiſſe, in quo vxor eius Herodice prima vicerit. Cypſela locus munitus eſt in Arcadia, cuius apud Thucydidem mentio fit hiſtoria quinta. Eſt & in Thracia nominis eiuſdem adiacens Hebro ciuitas, Cælius. ¶ Cypſelus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino, Eraſmus non memorat.

Cypſelis aurium ſordes & vaſa frumentaria.

alueare.

Cur Cypſeli aues ſic dicantur.

Vnni populi apodes dicti.

De Cypſelo Corinthiorum tyranno.

Prou. Cypſelus non parit aquilam.

DE AQVILA GERMANA, (QVAM HERO-dium Albertus & alij quidam vocant: Ælianus chrysaëton & stellarem:) & de Aquilis in genere.

Figura subsequens aquilæ est, quæ in montibus Rhætiæ & Heluetiæ capitur.

A.

Aquila rex auiũ. EX his quas nouimus aquilæ maximus honos, maxima & vis, Plinius. Aquila mas rex est omnium auium, Kiranides. Aquilam auium reginam esse volunt, Acron. Herodius rex dicitur auium, non quòd regem verè imitetur, sed potius à violentia tyrannidis, quòd omnibus vim inferat, Albertus. vocat autem

autem herodium, primum & præcipuum æquilæ genus. Omnis aquila (inquit) viget acie viſus, maximè verò illa quæ nobilis aquila vocatur, quæ herodius Latinè (ſuo ſcilicet ſæculo, non apud eruditos) dicitur, Hæc ille. Sed alij herodium interpretantur hierofalchum, alij diuerſam auem. *Vide* ſupra in Hierofalcho inter falcones. Nos vbicunq; hoc in capite herodium nominabimus ex Alberto, primam & præcipuam aquilam intelligemus. Aquila rex auium eſt, ſi non alarionem excipias, quæ forte aquilarum ſpecies potentiſſima eſt, Ioannes Saresbarienſis in Polycratico. ego pro his verbis, ſi non alarionem, malim legere, ſi modo aërophilon excipias. legimus enim falconem ſacrum ſiue Britannicum à quibuſdam aërophilum (corrupta forſan voce pro hierofalco, quanquam hierofalcum & falconem ſacrum diuerſos faciunt) vocari, ſub quo nec aquila nec vlla auis rapax auſit volare. Videtur ſanè falco ſacer vel aeriphilus, colore magnitudine, fortitudine, & prædandi ingenio, ad aquilā germanā Ariſtotelis accedere. ¶ Petrus Bembus in epiſtolis falconem dicit eſſe aquilam. nos aquilam à falcone genus eſſe diuerſum docuimus in Accipitre *B.* Regio circa Tarnaſari Indiæ vrbem eius generis aquilis, quas falcones appellamus, abundat, Ludouicus Patricius. Ariſtoteles ſextū aquilarum genus *gneſium*, id eſt verum germanumq; appellari ſcribit. Vnum hoc (inquit) ex omni auium genere eſſe veri incorruptiq; ortus creditur, cætera enim genera & aquilarum, & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiſcua adulterinaq; inuicem procreant. Sed aliter Plinius, Percnopteros (inquit) imbellis & degener, ſola aquilarum exanima fert corpora, cęteræ cum occidêre conſidunt, (ſic habent codices impreſſi: ſenſus eſt, aquilas cæteras non veſci cadaueribus, ſed ijs tantum animalibus quæ ipſæ occiderint. Hermolaus, Gelenius, Wottonus, nihil hîc mutant) hæc facit vt quintum genus *gneſion* vocetur, velut verum, ſolumq; incorruptæ originis, &c. quaſi ad percnopteron tantum (quæ degener eſt & cadaueribus veſcitur, & gypæetos dicitur, quaſi ex vulture & aquila compoſita) comparata gneſios dicatur, non vt Ariſtoteles vult (ex quo tamen tranſtulit) ad totum aquilarū accipitrumq;, imò omnium auium genus. Recentiores quidam barbari, ea quæ Ariſtoteles aquilæ, omnia ferè vulturi adſcribunt. Ariſtoteles & alij quidam, inquit Albertus, aquilam & vulturem ad idem genus auis referunt, (nos hoc neq; apud Ariſtotelem, neq; alium veterem legimus. decepit eum forte gypæeti deſcriptio, quæ aquila vulturina ſpecie eſt: aut potius Auicennæ & Arabum interpretes, qui pro aquila aliquando vulturem reddunt.) hinc eſt quòd aliqui vulturem nobiliſſimum genus auis eſſe ſcribunt, quod non eſt in vſu noſtro. nam vultur apud nos permagna quidem auis, ſed pigra & ignobilis eſt. aquilarum verò apud nos magna valde eſt diuerſitas in colore, quantitate & moribus, Hæc Albertus. vnde apparet verba eius non rectè intellecta à Nipho, qui ſcribit: Albertus maximam & legitimam aquilam propriè putat eſſe vulturem, quod exploratum mihi non eſt. niſi forte alium Alberti locum legerit. Ælianus maximum genus aquilarum *chryſaeton*, (id eſt auream aquilam, à colore ruffo fortaſſis) ab alijs ſtellarem (nimirum propter notas macularum, vt etiam ardeæ genus) appellari ſcribit, & non ſæpe apparere. hoc (inquit) Ariſtoteles ait venari hinnulos, lepores, grues, anſeres ex cohorte. Deſcribit autem eius pugnam aduerſus taurum, vt recitabimus infra in *D.* eandem enim cum Ariſtotelis aquila germana eſſe apparet. Eſt & accipiter aſterias, de quo ſupra dictum.

Aquila à falcone differt.

De ſexto aquilarū genere gneſio dicto.

Chryſaetos i. aquila aurea.

HÆC auis extenſa à roſtro ad extremos vngues, quinq; dodrantum longitudinem habet: ad caudam verò extremam, quinq; dodrantum & palmi vnius. Alæ ſunt ingentes, in quibus longiſſima penna longa eſt dodrantes tres. Collum cùm roſtro duos habet dodrantes. Colorem non vnum habet, ſed plumas, alibi fuſcas, nigricantes, alibi charopas rufas: quemadmodum & in alis: pennæ in alis quo maiores ſunt, eò magis nigricant: quo minores, eò plus rufi habent. pedes denſi ſunt plumis ad digitos vſq; pedum, qui perquā craſſi, ſquamoſi, & flauo colore ſunt. Vngulæ aduncæ, robuſtæ, nigræ, digitus craſſior, alioqui breuior, ſed vngue longiſſimo, inſtar pollicis tribus reliquis opponitur, qui longiores quidem ſed minus craſſi ſunt, & breuioribus vnguibus. Callū in medio manus carnoſum & amplū veluti volam habet. Medius digitus humani medij longitudine eſt. Roſtrum tribus aut quatuor digitis longum, aduncum, nigrum: inferius, quod cauum, canaliculatum & rectum ferè eſt, ſubit cauitatem ſuperioris. In collo prono pennulæ ſunt vario colore rufo & albido ſplendentes, veluti in gallinaceo.

¶ Aquila Hebraicè נשר, *neſer* dicitur, vt & inter Iudęos conuenit, & interpretes Veteris teſtamēti Chriſtianos. pro hac voce Deuter. 14. Chaldæus habet נישרא, *niſra*. Arabs נסר, *neſer*. ſamech litera pro *ſchin* poſita. Perſa, אן סי מורג, *anſi mureg*. LXX. ἀετὸς, Hieronymus aquila. Pſalmo 103. vbi *alneſer* legitur in Arabica tranſlatione, Abraham teſtis eſt lingua Iſmaëlitica ita vocari aquilam. Ab hac voce Latini fortaſſe niſum accipitris ſpeciem dixerint. ¶ זרזיר, *ſarſir*, vt Dauid Kimhi docet, quidam canem leporarium interpretantur curſu velocem. alij *nemer*, id eſt pardum. alij ſpeciem auis immundæ. alij gallum, vt Hieronymus Prouerb. 30. ſecutus Septuaginta interpretes, qui ἀλέκτορα reddiderūt. nam R. Ioſeph dicit eſſe nomen animantis ambulantis inter gallinas, Munſterus. Dauid Kimhi præterea *ſarſir* ſecundum aliquos interpretatur, אשטורגל, *aſturgol*: qua voce aliqui ſturnum denotari putant, ego potius aſturem ſiue aſtorgium, id eſt accipitrem maiorem. Leui ben Gerſon exponit טבפר, *tacphu*, (forte טרפותא, *tarphuta*, id eſt vulturem intelligens:) vel רבורים, id eſt apiculam: vel *neſer*, id eſt aquilā. Author commentarij cui titulus *Cabuenaki*: canem leporarium. ¶ Deuteron. 14. Chaldæus pro Hebraica voce פרס, *phæres* vel *peres* reddit ער, *ar*: vbi Auguſtinus Steuchus accipitris vel aquilæ

Nomina Hebraica aquilæ.

genus esse suspicatur. Germani quidem aquilam Ar/ vel Arn vocant. sed de voce *peres* dixi in Accipitre *A.* & in capite de Accipitribus diuersis. *Aridam* vel *aradam* Alberto ex Auicenna vultur est: quo in loco Aristoteles vulturis tantum mentionem facit, Albertus etiam aquilarum genera addit. alibi verò vulturem, vel vulturem & bubonem, vbi Aristoteles aquilam habet, ineptè ponit, Auicennæ nimirum interpretem secutus. Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta *zimiech*, vel *zummach*, Tardiuus. Et rursus, Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè vocatur *zummach*, Syriacè *napam*, Græcè *philiadelphe*, Latinè milion. Sed ex his Græcum & Latinum aquilæ nomen apud nullum idoneum authorem reperias. Barbara nomina, *achal*, *gagila* & *haukeb*, Syluaticus aquilam interpretatur: vt *hager achthamach*, aliàs *athamach*, lapidem aquilæ Serapionis interpres.

Græca. ¶ Aquila Græcis est ἀετὸς, & hodie vulgo similiter, vel ἀϊτός. Cyprijs ἀγὸρ, vt Hesych. & Varinus scribunt.

Italica. Italis *aquila* vel *aguglia*: mas priuatim *terzolo d' aquila.* Hispanis *águila.*

Gallica. Gallis *aigle.* quo nomine Sabaudos puto etiam de miluis vti: vt Germani quoq; voce Aar de aquila propriè, sed etiam de miluo.

Germanica. alij scribunt Ar vel Arn/ vel Art: vnde composita nomina, Stockar/Stoßart/Fischarn/Busart: hoc est, aquila truncorum, aquila feriens (quam maximam & germanam esse puto, cuius etiam supra figuram posui,) haliæetus, buteo. Flandri Arnt vel Arent proferunt. Heluetijs & alijs plerisq; Germanis vox Adler vsitatior est: quæ vox mihi composita videtur, quasi Adelar / id est aquila nobilis, ein edel Arn / vt priuatim & per excellentiam de vero & nobiliore genere dicatur. Sunt qui Aern scribant, vel Ern pro aquila, sed audio apud Frisios & Anglos *ernam* peculiare genus aquilæ dici de quo nos infra in pygargo. Vox quidem Ar/ deriuata videri potest à Chaldæis. nam Deuteron. 14. pro Hebraica voce *peres*, quæ accipitrem significat, Chaldæus reddit עָר, *ar*: vbi August. Steuchus accipitris vel aquilæ genus esse suspicatur.

Anglica. Postremò Anglis aquila est *an egle.* aquila germana, *a right egle.* Illyrijs *orel* vel *orzil.*

B.

Aquilæ quibus in locis abundent, dictum est in Accipitre *B.*

Vbi abundẽt aquilæ. Multæ sunt in Tauro monte, Cælius: & in Caucaso, Philostratus. Rhodus aquilã non habet, Plinius. quare pro ostento habitum, quòd aquila in culmine domus Tiberij in hac insula consedisset, vt Suetonius annotauit. Scythia & Sarmatia aquilam non gignunt, Strabo lib. 7.

De earum magnitudine. ¶ Aquila germana aquilarum omnium maxima est, maior etiam quàm ossifraga, sed cæteras aquilas vel sesquialtera portione excedit, Aristot. media magnitudine est, Plinius: sed locus videtur mihi corruptus: malim, cæteras media magnitudine excedens. Aquila magnitudine est anseris, Liber de natur. rerum. Volantium apud nos maxima, ansere multò est maior, maximè alis & cauda potius quàm corpore ipso ac pondere, Cardanus. Accipitres magnitudine non inferiores aquilis habentur, Ælianus. Falco sacer magnitudine est aquilæ vel paulò maior, Albert. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem æquat, Albert.

Colore. ¶ Aquila germano colore est ruffa, (ξανθή, Vergilius aquilam fuluam dixit) Aristot. colore subrutilo, Plin. Rubeus vel ruffus color laudatur in aquila, Tardiuus. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, Festus: de aquilo colore *vide* plura in *a.*

Vnguib. ¶ Aquila aduncis est vnguibus, Aristot. Vncis vnguibus sunt quibus incuruum est rostrum, vt accipitres, aquilæ, Ælianus. Ὅσα τῶν ζώων τὴν ἐπιρυγχίδα γεγάμψωκεν ἀπὸ τὴν γένυν, οἷά ἐστιν ἀετὸς, ἱέραξ, καὶ κεγχρῆϊς, ἄλλά τε μὴ πίνοντα. Suidas in Ἐπιρυγχίς.

Oculis. Oculi profundi laudantur in aquila, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè vocatur *zummach*, Idem. Quorum oculi non glauci sed charopi sunt, animosi habentur, per coniecturam à similitudine ad leonem & aquilam, Aristot. quales autem sint oculi charopi, docui in Leone *B.*

Naso. Quorum nasus est aduncus (ῥὶς γρυπὴ) & à fronte bene discretus (διηρθρωμένη) magnanimi conijciuntur, exemplo aquilarum, Idem. Huiusmodi nasum quidem etiam in homine aquilinum vocant, & regium quiddam præ se ferre existimant. quoniam aquila quoque rex auium habetur.

Cauda. Alis. Rostro. Pedibus. Capite. Genus aquilæ vniuersum cauda breui præditũ est, alis magnis & latis potius quàm longis & acutis, sicut sunt alæ generis falconum. Rostrum etiam aquilæ magnum, oblongum & paruum (vncum, potius) habent, pedes magnos & flauos, Albertus. In asture anterior capitis pars porrecta paulatim arctatur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput, falconis non item, Idem. Quomodo accipitres sui corporis partibus ab aquilis & falconibus differant, expositum est in Accipitre *B.*

Herodij descriptio. ¶ Herodius oculos habet supra modum ardentes, croceos: ita quòd alba oculi pars topazium ferè exprimit, & pupilla ad sapphirum nigrum perlucidum conculcatæ nigredinis accedit: & loca ciliorum (superciliorum forte) eius sunt os eminens aliquantulum super (supra) oculos, ita quòd membra (palpebras puto intelligit) eius visum colligere videntur, Albertus. videtur autem nihil aliud dicere quàm oculos eius cauos & profundos esse, & videndi aciem in eis ita melius colligi. Et rursus, Herodius est aquila prægrãdis, tota nigra, licet in senecta color in dorso & super alas ad cinereum vertatur. pedes ei admodum crocei, vngues longi ac validi: rostrum magnum cinereum ad nigredinem declinans: alæ magnæ & planæ, pennæ rectæ, quæ in fine alarum nonnihil diuaricatæ & sursum recuruæ sunt. Aquilæ maxima vis, quocirca ossa ijs natura tribuit durissima crassissimaq;, quibus & medullæ minimum inest, Wottonus. Fel earum peracre est, colore æruginco, interdum nigro, Galenus.

¶ Aquilæ

Descriptio cuiusdā aquilæ in agro Tigurino captæ.

¶ Aquilæ pullum ante paucos annos in agro Tigurino captum & in vrbem allatum vidi huiusmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrantum nouem & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinq;. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura à pedibus ad palmi mensuram sine plumis. digiti pedum medij, longitudine & crassitudine humani medij in viro mediocre, aut paulò maior. pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum verso. Ventris plumarum color ruffus ferè aut castaneæ, maculis albis aspersus. rostrum posterius subflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, vnco præterea ad digiti mensuram descendente. A media lingua vnci duo hamorum instar retrorsum spectabāt. ¶ In agro etiam Heluetiæ Solodorensi quinto priusquam hæc scriberem anno, iuxta pagum Hofestettam, Iulio mense, capti sunt duo pulli aquilæ, descriptioni præmissæ conuenientes. pennæ ceruicis rigebant & longiusculè distabant. qui aquilam adultam viderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore & alis, omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus aquilæ audio etiam circa Geneuam sæpe capi, prægrande, ita vt cùm volare nititur aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robusti, ægrè ab eo retineri possit: Cicuratas per vrbem volare aiunt, & feles aliquando super tectis arripere ac dilaniare. In Hispania audio aquilarum pullos prius albos esse, deinde nigrescere.

Aquilæ circa Geneuam sæpe capiuntur.

C.

Vbi versentur aquilæ.

Aquilæ locis æditioribus considunt, Aristot. Montium vertices æditos & conspicuos incolunt, siue cùm à venatu ad quietem se recipiunt, siue soboli nidos parant: & rarò sanè ad campos rupibus relictis descendunt: sed vt plurimum è speculis suis cælum prospectant, Oppianus in Ixeuticis. Montes magnos sæpius quàm paruos frequentant, Xenophon. De nidis eorum, ac quibus eos in locis collocent, dicetur inferius. Dicunt quidam herodium, vt alias quoq; rapaces aues rostrum nimis aduncum & vngues, ad lapidem acuendo atterere, quum hæc instrumenta ad prædam hebetata fuerint: & hoc quidem compertum est esse verum. alio autem tempore non facilè nec diu sedent aues rapaces in saxis, ne acies vnguium retundatur. apud nos tamen herodius semper in præruptis silicibus sedens & nidificans inuenitur: sed semper substratum habet cespitem, vel puluerem, vel linum, vel animalium prædando comparatorum pelles, Albertus. ¶ Aquila germana conspectu rara est, Aristot. & Plinius: more eius quam cymindem vocari diximus, Aristot. ¶ De aquilarum voce κλάζειν, dicimus, vt κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγῶ de vtrisq;, Pollux & Varinus. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς, Q. Calaber. Clangunt aquilæ, Author Philomelæ. Melanæetus aquila sola est sine clangore, sine murmuratione, Plinius. Clangorem aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, Gillius ex Æliano. Εὐφημός ἐστιν. οὐ γὰρ μινυρίζει οὐδὲ λέληκεν. Aristoteles de melanæëto. vbi Theodorus transfert, modesta neque petulans est. quippe quæ non clangat, neq; lippiat aut murmuret. sed verbum lippire apud Latinos non aliter quàm pro ὀφθαλμιᾶν, id est lippitudine oculorum laborare inuenio: & forsan à Gaza primum per onomatopœiam confictum est.

Herodius rostrū & vngues ad lapidē acuit.

De aquilarū voce.

Visu.

¶ Cælius Rhodiginus adnotauit in aquila visum esse præcipuum, in cane vim odorandi, &c. Aphrodiensis etiam in problematis scribit, aquilas inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi vendicare. Ex sensibus ante cætera homini tactus, deinde gustus: reliquis superatur à multis, aquilæ clarius cernunt, &c. Plinius. Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm, Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius? Horatius Serm. 1.3. Αἰετὸς ὄρνις δυσορατικὸς (lego ὀρατικὸς vel διορατικὸς,) καὶ ὀξὺς ἐν τῷ ὁρᾶν καὶ ἵπτασθαι, &c. id est, Aquila auis est in primis perspicax, & plurimum tum visu tum volatu valet. ait enim Aristoteles, pullos eius ad Solis radios opponi à parente, & non conniuentem pro genuino agnoscere, alterum eijcere ex quo haliæetus fiat, Scholia in Iliados ρ. Aquila ex auibus maximè acres & acutos oculos habet, in quam Homerus hoc consentit & testimonio est, in morte Patrocli similem huic aui inducens Menelaum, cùm requireret, quem ad Achillem mitteret nuntium de morte amici, Ælianus. Omnis aquila viget acie visus, maximè verò illa quæ herodius & nobilis aquila vocatur, Albertus. Et rursus, Aquila cicurata prædam videt leporum inter fruteta latentem, antequam ab homine vel canibus obseruari possit. Aquila ab acumine oculorū nominatur. est enim tanti obtutus, vt cum super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natare videat, & instar tormenti descendens raptam prædam pennis (pedibus) ad littus pertrahat. nam & contra radios Solis fertur obtutum non flectere. Vnde & pullos suos vngue suspensos radijs Solis obijcit, & quos viderit, ceu dignos & genere cōseruat. qui verò flexerint obtutū, quasi degeneres abijcit, Isidorus: sed horū vel vtrunq;, vel saltem quod priore loco refertur, ad haliæetū, id est aquilam marinam potius pertinet. Aquila hoc indice suorum pullorum ingenuitatem legitimam experitur, eos adhuc implumeis ac ex ætate infirmos solem intueri aduersum cogit: ac si quis illorum solis radios ægre intuens, nictatione oculos obnubat, nido expellit, & velut adulterinum abdicat. Sin autem solem sine nictatione respiciat, extra suspitionem est, atq; idcirco inter legitimos adscribitur, quòd cælestis ignis est generis incorruptus index, Ælianus & Io. Tzetzes 12.438. Maximè curant aquilæ vt generosos fœtus alant: quare pullos volatu aduersus solem probāt: & nimio splendori cedentem, aut oculis conniuentem pro

Quomodo aquila ingenuitatē pullorū suorum experiatur.

ſpurio reijciunt, nidoq; pellunt, Oppianus in Ixeuticis. Herodius acutiſſimè videt, ita vt ſolem in rota poſſit intueri. itaq; pullos dicitur ſuſpendere, & illos eijcere qui ſolem in rota ſine lacrymis aſpicere nequeant, Albertus. Idem ſcribit Ambroſius lib. 5. Hexam. at Plinius non aquilam, ſed haliæetum, id eſt aquilã marinã pullos ſuos cogere aduerſos intueri ſolis radios refert, loco vt apparet trãſlato ex Ariſtotele de hiſtoria anim. 9. 34. vbi tamen Græcus Ariſtotelis codex noſter αἰετὸν, id eſt aquilam ſimpliciter pro haliæeto habet. Wottonus totum Ariſtotelis caput iam citatum mendoſum ſuſpicatur. mihi quidem ſi pro æeto haliæetum reſtituas, mendi nihil ſupereſſe videtur. Haliæetum autem legendum eſſe cùm ſequentia probant, vbi hanc aquilam per mare & littora vagari, & auium marinarum venatu viuere tradit: & haliæetum Gaza ex hoc loco tranſtulit, Plinium ſcilicet ſecutus: ſed Albertus quoq; haliæetum legit, nimirum ex Auicenna.

De aquilarũ eſca. ¶ Aquilarum genera omnia carniuora ſunt, Ariſtot. Delectantur aquilæ agnina, hinnulorum & leporum pulpis, Oppianus in Ixeut. Aquila violentum animal non modo in aſſequendis ad viuendum neceſſarijs rapinas facit, ſed etiam vſu carnium delectatur. nam ad ſe explendam lepores, hinnulos, anſeres ex cohorte, & alia pleraq; rapit. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, ſed ad victum ei herba ſatis eſt, Ælianus. *Vide* etiam infra in *D.* quænam animalia venetur aquila: & rurſus in *E.* cicurata quibus cibis alatur. *Prædandi ratione.* Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu vt ſatietur indiget. determinant ergo ſpatia, nec in proximo prædantur, Plinius. Cymindis noctu venatur more aquilæ, Ariſt. Videtur autẽ ſentire, non quidem aquilã noctu venari, ſed cymindẽ ita venari noctu vt aquila interdiu. Et alibi, Tempus aquilæ operandi volandiq; à prandio ad meridianum. mane enim quieſcit vſq; dum forum frequens, & prandendum iam ſit. Idem ex Ariſtotele repetijt Plinius. Cadauer aquilæ nullum attingunt, niſi forte ab ipſis relicti animalis, Oppianus in Ixeuticis. Io. Tzetzes in Varijs 5. 9. Leones (inquit) & aquilæ cadauera non deguſtant, ſiue propter fœtorem, ſiue per ſuperbiam quandam, cùm in ſuo vterque genere regiam dignitatem obtineat. de feris loquor. nam de captis incluſisq; tum leonibus tum aquilis, non habeo quod dicam. putarim enim illos non mortua ſolum corpora vorare, ſed etiam ex melle placentas, & huiuſmodi. Aquilæ & vultures vltra maria cadauera ſentiunt, &c. Niphus in libro de augurijs ni fallor. Nullum genus falconum aut accipitrum ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur quando ſylueſtre eſt: nec vllum ex eis inſidet cadaueri ſicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albertus. Aquilæ (vt quidam his in rebus exercitatiſſimus mihi narrauit) in regionibus ad Septentrionem, vt in Suecia & Liuonia, vt plurimum piſces edunt, & in nidis ac circa nidos earum, inueniuntur anguillæ & piſces, Idem. In vetere Teſtamento quoque in hiſtoria Iobi legimus de *neſer*, id eſt aquila: Vbi fuerint cadauera, illic adeſt: & in nouo, Vbi fuerit corpus (σῶμα, cadauer) illuc congregabuntur & aquilæ, Matthæi cap. 24. & Lucæ 17. Ariſtoteles gypæetum tantum ex aquilis cadaueribus veſci ſcribit. Aquila multis diebus ieiunat, Author libri de natur. rerum.

Potu. ¶ Aquila, vt aduncæ (& carniuoræ) aues prope omnes, ſine vllo potu viuit: quod Heſiodus neſciuit. facit enim in narratione obſeſſionis Nini, aquilam augurij præſidem bibentem, Ariſtot. Aquila nunquam fontium ad potionem eget, nec puluerulentas volutationes quærit, ſed & contra ſitim ſuperior eſt, & laboris alleuationem extrinſecus obiectam non expectat: verum & aquas & requietem præclarè contemnens, ſublime fertur, ſurſumq; in cæleſtem locum volans, maxime procul ex alto æthere acutiſſimè inferiora videt, Ælianus. & Piſides apud Suidam: cuius & hoc carmen citat: Ἀλλ' εἰσὶ δίψης καὶ κρύους ἀνώτεροι. Suidas etiam in voce Ἐπιρυγχὶς aquilam inter aues aduncas non bibentes numerat. Quod ad potum, ſanguis animalium quæ ceperint, eis ſufficit: aquam verò non guſtant, Oppianus in Ixeut. Ægyptij aquilam non aquam ſed ſanguinem teſtantur bibere, Gillius. Aquilæ pulli ſanguinem lambunt, Iob 39.

Aſpectu. ¶ Herodius hoc commune habet cum cæteris rapacibus, quòd niſi eſcam prædámve, aut illum à quo tenetur aſpiciat, ſemper ferè pedes reſpicit, quum ſcilicet ſibi relinquitur, Albertus.

Volatu. ¶ Herodius cur altiſſimè volet, dicam in *D.* ex Alberto. Aquilæ aërem volatu ſuperant, & ſublimius euadunt, Oppianus Ixeut. Aquila ſola auium directo volatu ſurſum aut deorſum fertur, cæteræ flexionibus vtuntur, Ælianus. Aquilo ventus à vehementiſſimo volatu adinſtar aquilæ appellatur, Feſtus.

Renouatione iuuentutis. ¶ Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, Pſalm. 103. ſentit autem Pſaltes vires ſuas quæ debilitatæ & propè fractæ ſint, ſic redintegrandas vt aquilæ iuuentutis robori & vigori pares eſſe queant. Quomodo autem renouetur vel ad iuuentam redeat aquila, alij aliter interpretantur, vt oſtendã: mihi quidam vix alia ratio huius mutationis tam probabilis videtur, quàm quæ à mutatione pennarũ intelligitur. videntur enim aues quæ pennas mutarit, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, vt aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta, Caluitium tuum (inquit) ſicut aquila, capite primo. Sic & ſerpentes iuueneſcere dicuntur quotannis cum leberidem, id eſt pellem veterem exuerint. Super aquilæ ſenio duo ſcientiſſimi ac ſanctiſſimi viri ſic ſcribunt: Aquilæ (inquit Hieronymus) vbi conſenuerit, grauantur pennæ (& oculi) quærit illa fontem, erigitq; pennas, calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit,

atque

atq; ad iuuentutem redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Quo in loco Augustinus quoq;: Dicitur (inquit) aquila dum senio grauatur, rostri immodicè crescentis vnco non posse os aperire, (*vide* infra ad finem huius capitis *C.*) nec cibum capere, vnde languescens naturæ vi collidit rostrum ad petram, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur vt iuuenescat omnino, Cælius. Quòd autem nimiam rostri & vnguium aduncitatem acuendo ad lapidem emendet aquila, verum & compertum esse scribit Albertus. Rabi Sahadias, vt testatur R. Dauid (in commentario in caput Esaiæ 40. ni fallor) ait aquilam ante omnes aues esse maximi volatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem, atq; eius calore supra modum accensam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumasque ei nouas repullulare: at cum centesimo anno id facere tentet, destitui viribus, ita vt è mari cum se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atque ita emori. Aquila cum senecta grauatur, nubes omnes volatu sublimi superat: vnde calore solis oculorum eius caligo consumitur: & mox impetu cum ipso caloris æstu descendens aquis frigidissimis tertio immergitur, indeq; resurgens statim nidum petit: & inter pullos iam validos ad prędandum in qualitate (sic legitur) frigoris & caloris, quasi quadam febri correpta, cum sudore quodam plumas exuit, & à pullis suis fouetur ac pascitur, donec pennas plumasq; recuperans innouetur, Obscurus. Quòd autem dicit Iorach & Adelinus (inquit Albertus) de herodio, non sum expertus. Dicunt enim hanc aquilam, quum senuerit tempore quo pulli iam adulti venari possunt, sicubi deprehendat fontem clarum & latè scaturientem, rectà supra illum in sublime efferri, vsq; ad tertium aëris locum, quem in Meteoris æstum vocauimus, vbi cùm incaluerit ita vt ferè exuri videatur, subitò demissis retractisq; alis in fontem frigidum illabi, vt à frigiditate forinsecus astringente calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidum suum non procul distantem aduolare, & inter alas pullorum tectam resolui in sudorem: & sic cum veteribus pennis senectam exuere, induiq; nouis: interea verò donec renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hoc non habeo quod dicam, nisi mirabilia naturæ esse multa. in duobus quidem herodijs qui apud nos alebantur, nihil huiusmodi obseruaui. erant enim illi cicures & ad modum aliarum auium rapacium mutabantur, Hæc Albertus.

¶ Aliorum animalium non semper maribus fœminæ ad coitum obediunt: aquilæ coitum nunquam recusant. nam & ter & decies quamuis initæ sint, si tamen mares præterea eas appetant, parent, Gillius. Falconum genera plura sunt, cùm propter regionum diuersitatem, tum quia cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus. Sextum aquilæ genus (de quo nos hîc præcipuè agimus) gnesium, id est verum germanumq; appellant. vnum hoc ex omni auium genere esse veri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant, Aristot. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius. video autem eum hæc transtulisse ex mirabilibus Aristotelis, cuius loci verba quoniam aliqua ex parte obscura sunt, Græcè adscribam: Ἐκ (τοῦ ζεύγους) τῶν ἀετῶν (θάτερον τῶν ἀγόνων) ἁλιαίετος γίνεται (παραλλὰξ, ἕως ἂν σύζυγα γένηται:) ἐκ δὲ ἁλιαιέτων φλύη γίνεται, ἐκ δὲ τούτων (οἱ περκνοὶ) καὶ γῦπες. οὗτοι δὲ (οὐκέτι διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, ἀλλὰ (γεννῶσι τοὺς μεγάλους γῦπας. οὗτοι δέ εἰσιν ἄγονοι. Ex his quæcunq; parenthesi inclusimus Plinius non attigit: nisi forte ab initio pro his verbis, ἐκ τῶν ἀετῶν θάτερον τῶν ἀγόνων, legit ἐκ τῶν ἀετῶν ἑτερογόνων, vertitq;: ex diuerso (hoc est, diuersi generis) aquilarum coitu, quod non displicet: quamquam magis inclinat animus vt legatur, θάτερον τῶν ἐκγόνων, quasi hoc sensu, Ex coitu aquilarũ pullus alter fit haliętus, (idq; vicissim, nũc mas scilicet, nũc fœmina) donec vtriusq; sexus haliæeti pgnati fuerint. ex his deinde ossifraga nascitur, ex ossifragis percni aquilarũ generis & vultures. hi tandẽ etsi vultures gignant maiores, quoniam tamen ij steriles sunt, οὐ διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, non dicuntur peculiarẽ speciem gignere. speciem enim illam appello quæ possit sibi simile procreare. Hæc interpretatio nostra si cui non placet, doceat meliorem. ¶ Theocronos accipitris quodam genere ignauo patre, & aquila matre nascitur. *Vide* supra in Capite de accipitribus diuersis. ex tali quidem parente conceptum ouum enixa fouere negatur.

Coitu & partu, tum germano tũ promiscuo.

¶ Nidificant in petris & arboribus, Plinius. *Vide* supra ab initio huius capitis *C.* Nidulantur locis non planis, sed celsis, præcipuè quidem arduis saxis & præcipitibus, sed arboribus etiam, Aristoteles. An propter imperium tuum eleuat se aquila, atq; exaltat nidum suum? in petra habitat, & moratur in prærupto saxo veluti in munito loco: inde explorat escam: in longinquum prospiciunt oculi eius, Iob 39. Aliæ ab alijs longissimè nidificant, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant, Ælianus. Vnam sedem & vnum nidum semper habent, Iorath. Nidum aquilæ magnæ difficile est adire propter altitudines montium in quibus nidificat. qui pullos inde eximere volunt, à rupe demittuntur longissimo fune, vt etiam ad falconum nidos, Albertus.

Nidificatione.

¶ Aquilæ oua pariunt terna, sed pullos binos excludunt, vt ex versu, quem ad Musæum referunt autorem constat, Excludit binos, ædit terna, educat vnum. Sed quamuis magna ex parte sic fiat, tamen & tres visi aliquando sunt pulli, Aristot. & Plinius. Plutarchus in Mario scribit aquilam geminos tantum pullos parere, Textor Rauisius. Herodius apud nos raro supra vnum pullum inuenitur habere,

Ouis & pullis.

quamuis duo oua pariat. Et hoc iam comperimus per ſex annos continuos inſpecto nido aquilæ cuiuſdam, idq; magna difficultate. non enim potuimus experiri, niſi ab alta rupe ſubmiſſo homine per longiſſimum funem, Albertus. Et alibi, Herodius vnum tantum ouum parit, & ſi duo pepererit, plerunque alterum corruptum inuenitur: & hoc experti ſunt aucupes terræ noſtræ, quæ eſt ſuperior Germania, per octo continuos annos, nec vnquam in nido herodij ſupra vnum pullum inuenerunt. Sunt enim hę aues (rapaces & aduncæ) calidiſſimæ naturæ: quare oua incubantibus illis caleſcunt ac ſi ebulliant. Et rurſus lib. 23. Dicunt aliqui (inquit) herodium duos aut tres pullos excludere, oua tantum bina parere: ex quorum altero vnicus pullus, ex altero bini enaſcantur, quod ego falſum eſſe arbitror. quin potius hæc aquila cùm magno ſit corpore, parum ad ſemen confert: eoq; non ſupra vnum aut duo oua parit, aut ad ſummum tria ſi iuuenis fuerit, ita vt ex ſingulis ouis pulli ſinguli procreentur, niſi quid forte cõtra naturam nouetur. Cùm verò plures duobus enati fuerint, alterum ferè abijcit propter nutriẽdi difficultatem: id quod ſæpe in multis auibus obſeruatum eſt. Ego tamẽ, vt ſupra dixi, non inueni vnquam plus vno pullo in nido aquilæ. indiget enim pullus copioſo nutrimento, quod à parentib. procul requirendum eſt. quòd ſi quando duo inueniantur, id erit in Septentrionalibus regionibus iuxta ſyluas & mare, vbi cum è mari piſcium, tum auium & quadrupedum minorum è ſyluis prædã copioſa habeatur. ¶ Pullum alterum in educando expellunt tædio nutriendi. nam & degenerare ac hebeteſcere aquila dicitur, eo tempore, vt fœtus ferarum rapere non queat: nomenq; hinc exaëti, hoc eſt degenerantis aquilæ accipit. vngues etiam eius inuertuntur diebus paucis, & pennæ albeſcunt, vt meritò ſuos oderit partus. ſed pullum eiectum oſſifraga excipit, atq; educat, Ariſtot. Alterum inquit (Plinius) expellunt tædio nutriendi. Quippe eo tempore ipſis cibum negauit natura, proſpiciens, ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vngues quoq; earum inuertuntur diebus ijs, albeſcunt inedia pennæ, vt merito partus ſuos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus oſſifragæ excipiunt, & educant cum ſuis. Verum adultos quoque perſequitur parens, & longè fugat, æmulos ſcilicet rapinæ. Aquilæ in regionibus noſtris non alunt pullos ſuos niſi in nido: & poſtea educunt ad prædam, & cùm per ſe iam prædari poſſunt, longiſſimè à nido ſuo eos abducunt, ita vt circa nidum ipſorum rariſſimè appareant. ipſi verò retinent habitationem, vt retulit mihi falconarius peritus: qui aiebat quòd ne in eadem quidem regione parens pullum iam adultum & ad acquirendam prædam idoneum ſecum eſſe pateretur, Albertus. ¶ Incubat aquila tricenis diebus, & ferè maiores alites, Ariſtot. & Plinius. Mittit (expellit) pullos ſuos aquila antequam tempus ſit, adhuc parentis operam deſiderantes, nec volandi adeptos facultatem: quod per inuidiam ita facere creditur. natura enim inuida & famelica eſt, nec copioſa venationis. magnum tamen quid nanciſcitur, cùm venatur. inuidet igitur ſuis liberis iam maiuſculis, atque edaciuſculis, & ob eam rem vnguibus ſecat. Pulli etiam ipſi inter ſe pugnare incipiunt de ſede, ac paſtu. Itaq; à parente eijciuntur, & pulſantur. deiecti vociferantur, periclitanturq;. Sed oſſifraga recipit eos benigne, & tuetur, & alit dum quantum ſatis ſit adoleſcant, Ariſtoteles. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt: ſed difficilior in alendo vna, cui nomen pygargo: benignior quæ tota nigricat colore, Idem. Cauſſam eiectionis (inquit Albertus lib. 23.) alij aliam aſſignant. dicunt enim quidam ideo abijci pullum, quòd ſpurium & ignobilem eſſe parens ſuſpicetur. hi enim aiunt aquilam fœminam cum alio genere quàm herodij aliquando coire, quod nos improbamus. Alij verò aquilam diuerſi generis oua ſua fractis herodij ouis ſupponere aiunt: & ideo alienum aliquando eſſe pullum aquilæ, & propter hoc probatione indigere. Sed quia herodius ferociſſima auis eſt, cui etiam ineſſe dicitur præſcientiæ quiddam, quo abſens quoq; ſi quid aduerſum nido appropinquet, præſentit: videtur nullum genus auis tantæ audaciæ, quod ad nidum eius auſit appropinquare: præcipuè cum ponere oua in alieno nido non ſit niſi viliſſimarum auium & ignobilium: quæ ouis ſuis fouendis non ſufficiunt: & huiuſmodi aues ad nidũ herodij nunquam acceſſerint. Alij denique dicunt herodium ipſum ſua oua alterius generis aquilæ ſupponere, permiſcendo inter oua illius: ouis verò iam excluſis herodium naturæ inſtinctu reuerti, & pullos ſuos, quos ab alienis ad inſpectionem radiorum Solis dignouerit, alere: alienos abijcere: hos verò colligi & nutriri ab aquila, cui ab initio herodius oua ſua ſuppoſuerat. Et hoc ego, ſi experientia non deeſſet, probabilius iudicarem. Nam incubatio ouorum, occupatio eſt & maceratio per abſtinentiam, quam herodius propter naturæ ſuæ mobilitatem & cibi copiam, qua vti conſueuit, non facile ſuſtinet. Dici etiam poteſt pullum aliquem ab herodio, non tanquam ſpurium & adulterinum, ſed ſimpliciter tanquam viliorem & minus generoſum abijci, Hucuſq; Albert. Iniquiſſima circa pullorum educationẽ aquila eſt: alterũ enim è duobus quos excluſerit in terram eiectum pulſu alarum allidit: & alterum tantum educat: fœtu proprio dum laborem nutricationis fugit abalienato. Huiuſmodi ſcilicet parentes illi ſunt, qui paupertatis prætextu infantes exponunt, quiq; in diſtribuenda hæreditate erga liberos nimium inæquales ſe exhibent, Author Græcus incertus apud Antonium Monachum Meliſſæ 2. 10.

Pullorum educatione.

Cur aquila alterũ ex pullis ſuis de nido eijciat.

De lapide aëtite quẽ aquilæ nidis ſuis inferunt.

¶ Tribus primis aquilarum generibus (hoc eſt *melanæeto*, *pygargo*, *morphno*) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur nido lapis aëtites, quem aliqui dixêre *gagaten*, Plinius. Nos de nominibus, deſcriptione, natura & remedijs huius lapidis, plura ſcribemus infra in *G.* vbi & gagaten diuerſum eſſe lapidem oſtendemus. In præſentia ſat fuerit cauſſas annotaſſe, cur hunc lapidem aquilæ nidis inferant, in quibus

quibus tradendis authores dissentiunt. Aquilæ aëtiten gentilem suum lapidem in nidum imponunt tanquam aduersus fascinationis iniuriam amuletum, Ælianus vt ex Gillij interpretatione apparet. E mari vel terra sublatum lapidem inferunt in nidū quo tutior sit & firmior, Orus: depressus scilicet pondere, Gillius. Cùm parturiunt, lapidem quendam nidis imponunt vt tempestiuè pariant, neq; per vim pulso fœtu immaturo abortiant. Non constat autem de hoc lapide: sunt qui de montibus Caucaseis, alij ab Oceani littore peti tradunt, Oppianus in Ixeuticis: Aquila per naturam nimij est caloris, adeo vt & oua quibus supersedet possit coquere, (percoquere, Cælius,) nisi admoueat gagatem lapidem frigidissimum, vt testatur Lucanus, Fœta tepefacta sub alite saxa, Seruius. Sunt qui aëtiten in nido aquilæ prodesse dicunt ad mitigandum calorem ouorū vel corporis aquilæ, id quod est probabile. alij vt formentur aut viuificentur oua. alij ne frangantur, quod falsum est. nam citius ad lapidem, quàm ad seipsa collisa franguntur, Albert. Aquilæ & ciconiæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant: aquila *aetiten*, ciconia *lychniten* dictum: propterea quòd facem adhibent, vt oua fœtū producant, & serpentes nidis non appropinquent, Philostratus in vita Apollonij. Sunt qui tradant duos lapides aquilam in nido ponere, (nomine Indes, sine quibus parere non possit, Author lib. de nat. rerum,) sine quorum præsentia oua viuificari nequeant. sed an verum sit ignoratur. hoc certū est, aues quasdam interponere ouis lapides, vt grues, Albert. Plinius, vt Salueldensis citat, aëtitas scribit in aquilarum nidis reperiri binos, vnà marem & fœminam, & sine his parere aquilas non posse. exclusis verò pullis (inquit Salueldensis) achaten supponunt, qui eos à venenatorū morsu custodiat. Sed achatę in aquilæ nido nullus author probus mentionem facit. verisimile est aëtiten indoctos in echiten & achaten mutasse. Est autem gagatæ potius quàm achatæ vis serpētibus contraria. Quærendum an vt gallinæ libentius & cōmodius pariunt, cùm ouum (aut lapidem colore figuraq; ouo similem) in nido habent, sic aquilæ lapidē ouiformem in nidum suū deferant, cui forte inter pariendum innixæ enitantur cōmodius. Oua à corruptione præseruat aquila lapide in nidum imposito, Author vetus cuius nominis non recordor. In Geoponicis Græcis 1.15. aquilam callitrichum (non expressa causa) nido imponere legi, authore Zoroastre.

¶ Vt aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiri, & à parentibus volatus edocti, non longè ab ipsis primò discedunt: deinde robustiores facti ipsos etiam parentes superuolant, præsertim cùm gulosos sentiant, ac nidoris gratia terram volando radentes: sic Apollonius paruus adhuc Euxeno præceptori voluptuario obtemperabat, &c. Philostratus ex quo descripsit Suidas in Εὔξενος. Aquilæ pulli sine clangore sunt, & sine murmuratione, Author libri de nat. rerum. Aquilæ parentes quomodo pullos suos intuitu aduersus solem probent, dictum est supra in mentione aciei oculorum huius alitis. Pullis, quorum excrementi locum ligârit aliquis vt cibum fastidientes prædam relinquant, multiplicem prædam afferunt, quam colligit qui ligauit, vt referetur infra in *E*. *De aquilarum pullis.*

¶ Scythiæ terræ incola auis est, magnitudine otidis, hoc est auis tardæ, quæ duos procreat pullos. & quæ peperit oua non incubitu fouet, sed condita in leporina, aut vulpina pelle relinquit, atq; ita obuoluta in summa arbore collocat. cumq; à venatione vacat, custodit. & si quis scandit, impugnat, & verberat alis, perinde vt aquilæ faciunt, Aristot. 9.33. In Scythis auis magnitudine otidis, binos parit, in leporina pelle semper in cacuminibus ramorū suspensa, Plinius. Niphus dubitat an auis hæc Scythica otidis genus sit, sed ab otide, id est tarda nobis cognita diuersum. quoniam Grecè legitur, Ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ὅσον αἱ ὠτίδες. sed Gaza legit ὡς ὠτίδες, vt ex translatione conijcio, Plinium scilicet secutus: & rectè mea quidem sententia. neque enim otidem siue nostram siue alterius generis hanc esse putârim, sed de genere aquilarum. Est aquila grandis in Septentrione, quæ duo oua semper parit, vt scribit Plinius (imò Aristoteles,) eaq; in leporis aut vulpis pelle in cacuminibus ramorum suspendit vt calore Solis foueantur, Author libri de nat. rerum. Eadem Albertus tanquam ex Plinio recitat: sed neq; Plinius nec Aristoteles hanc auem aquilam esse scribunt, vt facilè constat ex verbis eorum paulò ante citatis. Omne genus aquilarum (inquit Albertus) partes vulpinæ pellis siue à vulpe quam raptam dilaniârit, siue casu inuētas, colligere solet, vt oua in eis reponat, vel in alio quopiam molli & calido pilo. Quòd aūt Plinius prodit aquilam aquilonarem oua in pelle vulpis inuoluta à ramis arborum suspendere, donec Solis calore perficiantur, (& excludantur pulli) tum ad eos redire, expertus sum esse falsissimum. quoniam in Liuonia vbi aquilæ aquilonares & perquam feroces magnæq; sunt, nihil planè huiusmodi experimur: sed potius fouent oua aquilæ, & piscibus, auibus, quadrupedibusq; nutriunt pullos suos, Hæc ille. Circa Scriefinniam regionem Septentrionalem remotissimam aquila grādis detracta leporis pelle oua sua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur, Olaus Magnus: ex cuius Regionum Septentrionalium Tabula hanc figuram adiecimus. *De aue Scythica quam aquilā quidam esse volūt quæ oua sua in leporina seu vulpina pelle fouet.*

¶ Viuit tempore longo, quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur, Aristot. ¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta. *vide* supra inter prouerbia ex Alauda. Senectam quomodo deponat, & iuuentutem recuperet, *lege* supra in mutatione pennarum eius. ¶ Testudines pro medicamento vorant aquilæ, Oppianus in Ixeut. ¶ Oppetunt non senio, nec ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, vt aduncitas aperiri non queat, Plinius. Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, vt demum fame intereant, Arist. Senem qui fame perierit volentes monstrare Ægyptij, aquilam pingunt adunco rostro. huic enim senescenti aduncum fit rostrum, itaq; *De aquilarū vita & senectute.* *Nō senio nec morbo, sed fame pereūt aquilæ.*

inedia perit, Orus. Symphyto interimitur aquila, Ælianus & Philes. Negant vnquam ſolam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Ioui conſuetudo iudicauit, Plinius.

D.

De aquilarũ animoſitate & ſuperbia.

Qui aquilarum modo oculos charopos vel naſum aduncum habent, animoſi eſſe conijciuntur, εὔψυχοι καὶ μεγαλόψυχοι, Ariſtot. Herodius perquam iracundus eſt & ſuperbus ſicut & aliæ rapaces, & ideo ſolus volat præterquam tempore generationis & educationis pullorum. tum enim ſuper pullos volitat docens eos volare & prædari, Albertus. Vnum genus aquilarum eſt, quod in nutricios ſuos admirabilem charitatem retinet, cuius rei exemplum eſt aquila Pyrrhi, quam ab omni cibo ſe prorſus abſtinentem, mortuo domino ſuo immortuam fuiſſe ferunt, Ælianus. Aquilam Pyrrhus honorabat, Io. Tzetzes. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus: *Vide* infra inter Propria in *a*. Pyrrhus Epiri rex habuit aquilam, ἀετὸν, ὃς ἔχαιρεν ἀκούων, Εἴ τις ποτὲ προσφθέγξαιτο, Πύῤῥος ὁ ἠπειράτης, Io. Tzetzes 3. 134. reliqua vt Ælianus. Quod idem alũna viri priuati feciſſe dicitur, ſeſe nimirũ in medios rogos, cùm dominus cremaretur, immiſiſſe: ſunt qui dicant non viri, ſed mulieris alumnã fuiſſe, Ælianus. De eadem Plinius, Eſt (inquit) percelebris apud Seſton vrbem aquilæ gloria: educatam à virgine retuliſſe gratiam aues primò, mox deinde venatus (feras ſcilicet à ſe captas) aggerentem. Defuncta poſtremò, in rogum accenſum eius inieciſſe ſeſe, & ſimul conflagraſſe. Quam ob cauſam incolæ, quod vocant Heroum in eo loco fecêre, appellatum Iouis & virginis, quoniam illi deo ales aſcribitur. *Vide* plura inferius in *H.d.* De gratitudine aquilæ cuiuſdam à ſerpente ſeruatæ in ſeruatorem ſuum, hiſtoria refertur infra in mentione pugnæ aquilæ contra ſerpentes. Herodius prædam cum aliis auibus liberaliter communicat: ſi tamen præda non ſuffecerit, proximam ſibi quanq; deplumat & deuorat. Non facilè etiam prouocatur ab æmulis auibus, ſed patientiam ſimulat donec prouocatrix tanquam cõfidens appropinquet, quam illa mox captam dilaniat, Albertus.

Charitate admirabili in nutritios ſuos.

Gratitudine in ſeruatorẽ cõmunicatione prædæ.

Studio & cura erga fœtus ſuos.

¶ Aquila ſi quem deprehenderit violantem nidum, verberat ſuis alis & vnguibus lacerat, Ariſt. Ex omnibus animalibus maximo ſtudio in fœtus ſuos exiſtit: quare acerrimo odio eum perſequitur, quem in nidum inuaſiſſe conſpexerit, non inultum impunitumq; dimittit, nec ad repetendam pœnarum moderationem quandam roſtro vtitur, ſed illum alis verberat, & vnguibus lacerat, Ælianus. Aquila altiſſimis arboribus nidificat, quò mala beſtia non accedat: pulloſq; cautè cuſtodiens non deſerit, donec ipſi ſeſe defendere ſciant ac poſſint. Itaq; contra draconem vel hominẽ aliúdve animal quod eos turbare vel rapere voluerit, mira animoſitate pugnat, ſeq; mortis periculo pro eis exponit. eoſdem humeris ſuis tollit, vt ad volatum prouocet, & ſanguinem lambere docet, Author libri de natu. rerum. Aquila prouocans ad volandum pullos ſuos & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas, & portat in humeris ſuis: ſic Deus Iſraelem, Deuteron. 32. ¶ Pullum alterum tædio nutriendi expellit. hunc excipit & educat cum ſuis oſſifraga, vt dictum eſt ſupra in *C.* Adultos pullos (pullum potius: nam vnum tantum educare fertur, *vide* in *C.*) perſequitur longè fugans, æmulos ſcilicet rapinæ, Author libri de nat. rerum. (Hoc idem faciunt omnes aues rapaces, maximè verò herodius & falco: propter quod etiam falcones & herodij eiecti à parentibus, retibus aucupum capti in regionibus vbi nunquam nidi eorũ inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. Alunt ſuos pullos donec poteſtas volandi fiat: tum nido eos expellunt: pòſt regione quam ipſi genitores incolunt, tota exterminant. Tenent enim ſingula aquilarum paria longum tractum. vnde fit ne vllo pacto vicinos habere patiantur, Ariſtotel. Genera aquilarum non æquè omnia prolem faſtidiunt, ſed pygargus præcipuè in alendo difficilis eſt, benignior quæ tota nigricat colore, Ariſtoteles. hanc & Plinius ſcribit ſolam aquilarum fœtus ſuos alere. Aquila quomodo pullos legitimos probet ac dignoſcat aduerſo in Solem intuitu, ſcripſimus ſupra in *C.*

De pullorum gratitudine erga parentes.

¶ Pulli aquilarum & ciconiarum adulti, parentes ſuos alunt, & volatum ipſorum promouent, Io. Tzetzes in Chiliad. Aquila aliquando, vt refert Auicenna, viſa eſt deuorare aquilam. ſed hoc non facit niſi præ nimia ira, in colluctatione nimirum propter prædam. in hac enim tandem quæ vicerit

deuorat

deuorat victam, si præda ab ea extorta non suffecerit, Albertus & Niphus.

De earundem solitudine, solertia & prouidentia.

¶ Apes non sunt solitaria natura vt aquilæ, sed vt homines, Varro.

¶ Fiunt multa solerter & prouidè ab aquilis, quorum hîc aliquot exempla subijciam. In Septentrione quòd frigidius illic cælum est, in vulpis aut leporis pellem detractam & ab arbore suspensam oua ponit, vt in *C.* scriptum est. A meridiano tempore operantur & volant: prioribus horis diei, donec impleantur hominum conuentu fora, ignauæ sedent, Aristot. & Plinius. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu vt satietur indiget. determinant ergo spatia, nec in proximo prædantur, Plinius: sentiens, vt apparet, aquilas diuersorum parium non in propinquis inuicem, sed multum distantibus locis prædari, quod quidem verum esse videtur: sed Aristoteles (vnde hunc locum transtulit Plinius) alio sensu dixit, aquilas (eiusdem paris) non venari locis suo nido propinquis, sed longè distantibus. quod quidem non temere facere videntur, sed vt ita minus nidum prodant, qui ex longinquo obseruari non facilè potest: vel vt prædam quæ in proximo capi posset, ad vsum magis necessarium reseruent, cùm illa semper ferè potiri possint: remotior verò citius aut euaderet aut ab aliis rapacibus auibus comprehenderetur. Ælianus eas hoc facere scribit, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant. Rapta non protinus ferunt, sed primò deponunt, expertęq; pondus tunc demum abeunt, Plinius. Gaza ex Aristotele paulò aliter: Rapta (inquit) non protinus ferunt: sed cùm corripuerint & sustulerint, deponunt, expertæq; iam pondus requiescunt. (Græcè legitur, Ὅταν δὲ κυνηγήσῃ καὶ ἄρῃ, τίθησι· καὶ οὐκ εὐθὺς φέρει, ἀλλὰ ἀποπειραθεὶς τοῦ βάρους ἀφίησι.) leporem etiam non statim rapiunt, sed expectant dum prodeat in plana. nec protinus de alto in terram ruunt, sed paulatim descendunt. quæ ideo faciunt, vt tutiores ab insidiis sint. considunt etiam locis æditioribus, quia difficulter à terra tolluntur. volant sublimes, vt perquam maximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilã esse diuinam perhibent. Omnes (aues) profectò quibus vngues adunci, minimè in saxis consistunt, quoniã saxi durities impedimento curuaturæ vnguiũ est, Hæc Arist. Frequenter herodius vngues pedum rostro acuit, vt firmius retineat prædam, Albert. Et rursus, Herodium aiunt, sicut & alias aues rapaces rostrũ & vngues nimis aduncos ad lapidem atterendo acuere, quãdo hæc ad prædam hebetata fuerint instrumenta, & hoc quidem verum esse constat. Condunt reseruantq; suo in nido quantum cibi pullis supersit. quòd enim die quaq; facultas venandi non datur, fit interdum ne quod portent extrinsecus habeant, Aristot. Aetiten lapidem nidis imponunt, vel ad confirmandos illos pondere, vel aliam ob causam, vt copiosè scriptum est capite præcedenti. Zoroastres solus, quod sciam, callitrichon herbam eas in nidum inferre meminit. Aquilæ testudines pro medicamento vorant, Oppianus in Ixeut.

Cur aquilæ in locis longè à nido suo distantibus venentur.

De earundem venatione.

¶ Aquila violentum animal & tyrannicum non modò in assequendis ad viuendum necessariis rapinas facit, sed etiam vsu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraque rapit, Ælianus. Falcones & accipitres prædam digitis apprehensam capiunt: aquilæ verò (vt audio) posteriore digito pedis prius feriunt: vnde & à feriendo aquilæ nomen Stoßart apud nos impositum. Venatur aquila lepores, hinnulos, vulpes & reliqua quæ vincere valeat, Aristot. Aquila absolutè dicta capit leporem, vulpem, capreolum. aquila autem dicta zimiech, capit gruem & aues minores, Tardiuus. Lepores, præsertim anniculi, rapiuntur ab aquilis, *vide* in Lepore *D.* Cyro aduersus Armenium proficiscenti, continuò in primo agro exurgit lepus: aquila autem volãs dextera, leporem despiciens fugientem, & irruit & percussit illum, extulitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine vtebatur præda, Xenophon 2. de Pædia. Et alibi, Lepores (inquit) plures sunt in insulis, quòd illic nec à vulpibus occidantur, nec ab aquilis. nam aquilę montes magnos potius frequentãt quàm paruos cuiusmodi in insulis sunt. In leporario oportet esse latebras, vbi interdiu lepores delitescant in virgultis atque herbis, & arbores patulis ramis quæ aquilæ impediant conatus, Varro. Melanæetus aquila priuatim à præda leporum λαγωφόνος cognominatur: de qua infra priuatim. ¶ Vulpes supina aquilæ impetum excipit, vt ex Pindari Pythiis scripsi in Vulpe *D.* Sed aquila quoque, referente Æliano, quum in pugna (nescio contra quæ animalia) vicinam se ad succumbendum sentit, sese supinam ad terram abijcit, & in hostem vngues dirigit, quod ipsum cùm hostis præstare non possit, in fugam facilè impellitur. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosque in tantum diuexare non dubitant, vt ab hominibus sine labore capi possint, Paulus Venetus.

Aquilæ venantur lepores.

Vulpes.

Lupos.

De antipathia aquilæ cũ reliquis auibus.

¶ Herodius rex dicitur auium, non quòd verum regendi modum imitetur, sed potius à violentia tyrannidis, quia omnibus dominatur dum omnes vincit ac deuorat: quamobrẽ & aues omnes hostes habet, Albert. ¶ Aquilarum pennę mixtas reliquarum alitum pennas deuorant, Plin. Non modò præsentem & viuentem reginam auium aquilam cæteræ omnes volucres extimescunt, atq; eius conspectum exhorrent: sed & pennæ eiusdem si quis cum aliarũ pennis commiscuerit, incorruptæ atq; integræ manent: aliæ cum illis cõmunitatem non ferentes, putrescunt, Ælianus. Pennæ aquilarum alias consumunt. est enim aquila auis fœtidissima & σηπεδονώδης, hoc est putrefactioni inferendæ idonea. Vnde ab eo exesas animalium reliquias nullum aliud attingit, Theophylactus Simocatus. Vna penna aquilæ coniuncta multis pennis anseris consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & fortè similiter res se habet in cæteris quoq; harum auium pennis, Albertus. *Vide* plura in Oue *D.*

Pennæ aquilarum alias aliarũ auium mixtas cõsumunt.

Cũ aquila pugnat accipiter. ¶ Accipiter eiuſdem ferè conſuetudinis & rapacitatis eſt vt aquila, Albertus. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas viderit geſtare lora pedum, cibi id aliquid eſſe putans: ac ideo eas capere conatur, vt coniјcimus. nam in deſerto, vbi hæ aues feræ ſunt & ſine loris, non inuadit eas. hoc periculum vt euitetur, aquilam aliámve auem rapacem cicuratam non niſi ademptis loris in prædam emittes, Tardiuus. Accipitres iuſtæ magnitudinis & integræ ætatis, ſæpenumero contra aquilas & vultures pugnare aiunt, Gillius. Herodius, qui vulgo *girfalco* dicitur, aquilam quoq; vincit, Gloſſa Biblica. Falco montanus miræ eſt audaciæ, ita vt aliquando aquilam inuadat, vt in eius hiſtoria diximus. *Cymindis ſiue chalcis.* ¶ Cymindis ſiue Chalcis, qui accipiter nocturnus eſt, bellum internecinũ gerit cum aquila, cohærenteſq; ſæpe prehenduntur, Plinius & Ariſtoteles. *Olores.* ¶ Diſſident olores & aquilæ, Plin. Aquilæ pugnat olor, vincitq; eam ſæpius, Ariſtot. Et alibi, Aquilam ſi pugnam inceperit repugnantes vincunt. ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam. quod & Athenæus ex eo repetiit, ſed in ſingulari numero, cùm Ariſtoteles (hoc quidem in loco, lib. 9. cap. 12. nam ſuperius cap. 1. aquilam à cygno vinci ſcribit) in multitudinis numero cygnos aquilam vincere ſcribat. quod veriſimile eſt, ſi cygni plures, cùm ſit auis gregaria, aquilam vnam aggrediantur. ſin aliquando ſingularem cygnum inuenerit aquila, aut ab aliis eum auerterit, non mirum eſt ſi vincit. Cygnus ab aquila ſæpe hoſtiliter appetitur, nunquam tamen vincitur. ſed eam prouocantem animi non ſolum robore, ſed iure etiam optimo vincit, Ælianus. Si qua auium rapacium (inquit Albertus) vt vultur vel aquila inceperit pugnam cum cygnis, defendunt ſe fortiter, ipſi tamen pugnam non incipiunt: & aliàs vincunt, aliàs vincuntur. Tempore enim noſtro multis videntibus ex ſociis noſtris pugnauit aquila cum cygno: & euolabant ſimul in aerem adeo ſublimem vt viſum noſtrum effugerent: demum poſt duas fere horas deciderunt. erat autem aquila victrix & ſuperior cygno. tum accurrente miniſtro noſtro vt cygnum caperet, aquila fugit. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Suſtulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, Vergilius 9. Æneid. *Ardeola.* Aquila etiam cum ardeola pugnat. vnguibus etenim valens aggreditur. hæc autem repugnando emoritur, Ariſtot. *Grues.* Grues cùm ſe ab aquila impeti perſpiciunt, in orbem cõſiſtunt, & contractæ in ſinum falcatæq;, ac tanquam in aciem ſtructæ, ſpeciem pugnæ oſtendunt: quare aquila regreditur, Ælianus. ¶ Ammianus Marcellinus anſeres dicit in Tauri montis tranſitu propter aquilarum pauorem lapillis ora implere ne clangant. *vide* ſupra in Anſeribus feris *C.* Ὡς ὅτε χῆν᾽ ἥρπαξ᾽ ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus. ¶ Neſſotrophîum contegitur clatris ſuperpoſitis vel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi poteſtas ſit, Columella. Anates ab aquila quomodo ſe defendant, *lege* ſupra in Anate *D.* quanquam anates feras in aquis marinis haliæetus potius, id eſt aquila marina inuadit: morphnus verò, quæ & neſſophónos, id eſt anataria ab anatum cæde nuncupatur, in dulcibus vt coniјcio. ¶ Veſtibulum in quo cohortales aues aluntur, retibus munitum ſit, ne aquila vel accipiter inuolet, Columella. Albæ gallinæ propter inſigne candoris ab accipitribus & aquilis ſæpius abripiuntur, Columella.

¶ Clangorem aut aquilarum aut vulturum facilè columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus. *Cornices.* Et ſi aquilas conflictationibus cornices eludere ſtudent, has tamen illæ præclarè contemnunt, & deorſum ferri ſinunt: ipſæ verò ſurſum ſubuolãtes, æthereum locum ſecant, quod quidem ipſum nõ cornicum timore agunt. (Quiſnam hoc dicat, qui planè ſciat aquilarum vim?) ſed potius propria quadam animi magnitudine earum infra ſe volantium lapſus facilè patiuntur, Ælianus. *Picæ. Monedulæ.* Apud nos pugnant cum aquila cornix & pica & monedula & huiuſmodi aues, eò quòd aquila deuorat eas. Vidimus enim aliquando cornices & picas deplumantes aquilam, quæ reſidens in arbore patienter iniuriam diſſimulabat: propter quam diſſimulationem cornicula quædam propius accedens rapta eſt ab aquila & deuorata, Albertus. *Chenalopex.* ¶ Chenalopex audax eſt in felem & aquilam à quibus infeſtatur, Ælianus. ¶ De aquilæ pugna cum cygnis ſæpe vincentibus, ſuperius dixi. *Ciconia.* ¶ Aquila & ciconia cauſam pugnæ habent quòd vna comedit oua alterius, Albertus. Et alibi, Ciconia aquilas etiam inſequitur tempore pullorum, & cætera rapacia. & ſi ſola non ſufficit, aduocat alias. ¶ Herodius altiſſimè volat vt de præda circunſpiciat, & propter auium æmulationem. nam aliquando aues quædam leues ſuper eam euectæ deplumant eam. Aues etiam magnæ ſi ſublimitate eam excederent, vt grues & ciconiæ roſtrorum mucrone interimerent eam, Albertus. *Falco ſacer.* ¶ Falco ſacer aquilam ferè magnitudine æquat: & ſub ipſo nec aquila volat, nec vlla auis rapax propter metum: ſed ſtatim hoc viſo cæteræ aues cum clamore fugiunt, Idem. *Sitta. Trochilus.* ¶ Aquilæ hoſtes ſunt ſitta & trochilus. ſitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora eſt, aduerſatur, Ariſtot. Apud Nigidium ſubis appellatur auis quæ aquilarum oua frangat, Plinius. Aquila cum auicula trochilo, cui & ſenatoris & regis nomen, pugnare fertur, Ariſtot. Aquila & trochilus diſſident, ſi credimus, quoniam rex appellatur auium, Plin.

Vultures. ¶ Vultures & aquilæ hoſtes inter ſe ſunt, Ælianus. Aquilam vultur timet, Philes.

De aquilarũ diſsidio & pugnacũ ſerpentibus. ¶ Diſſidet aquila cum dracone. veſcitur enim aquila anguibus, Ariſtot. Aquilę alarum crepitum vbi primum draco auribus perceperit, in latebras ſtatim abditur, Ælianus. Aquilæ non vnus hoſtis ſatis eſt, inquit Plinius, (dixerat autem proximè de primi & ſecundi generis, hoc eſt melanæeti & pygargi aduerſus ceruum pugna. ſed quæ hic aduerſus draconem deſcribitur pugna aquilæ ſimpliciter tribuenda eſt, quod & alij authores faciunt: acrior eſt cum dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamſi in aere

in aëre. Oua hic cõſectatur aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicunq; viſum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicãs, vt ſimul decidat. Aquila infeſto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens, facilè aut ouem aut leporem eximit ex vnguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus ſeſe in fugam dat: & draco fruſtra oculos in aquilam retorquens, eam perſequitur, quòd in ſublime elatam attingere non poſſit, Gillius ex Nicandro. Aquilam ferunt vbicunq; viderit ex alto ſerpẽtem, magno mox ſtridore oppreſſum laniare: & poſtquam extracta de viſceribus venena decerpſerit, adhuc (fortè, ſuctu) faucium deuorare, & virus quod inerat extinguere, veneno calore decocto, Iorath. Ariſtoteles videtur dicere vulturem cum dracone pugnare, quod non eſt verum: (nuſquam hoc ſcribit Ariſtoteles. ſed Auicenna aut eius interpres vulturem cum aquila ſæpe confundit:) ſed neq; aquila omnis cum dracone pugnat. Sed quoddam aquilæ genus eſt paruum, quod venatur ſerpentem quendam qui draco generali vocabulo nominatur. Aquila etiam cum tyro (vipera) & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam auferre conatur, Hæc Albertus. *Vtq; volans altè raptum cum fulua draconem Fert aquila, implicuitq; pedes, atque vnguibus hæſit: Saucius at ſerpens ſinuoſa volumina verſat, Arrectisq; horret ſquammis, & ſibilat ore, Arduus inſurgens: illa haud minus vrget adunco Luctantem roſtro: ſimul æthera verberat alis,* Vergilius Æneid. x I. His addam ex Æliano hiſtoriam prolixiorem quidem, ſed memorabilem: Decem (inquit) & ſex viri frumentum in area baculis excutientes, vaſtiſſimis ſolis ardoribus cùm ardentiſſimè ſitirent, vnum ex ſuis vt aquam de proximo hauriret fonte, miſerunt: Is meſſoriam falcem in manibus habebat, & in humeris ſitulam geſtabat: vbi verò ad fontem venit, aquilam extrictiſſimè offendit ſerpente circumplicatam, iam iam proximam vt ſtrangularetur. in eam, vt ſæpe ſolet, inuolauerat: veruntamen nõ ſuarum fraudum compos in ea ipſa expugnanda euaſerat: at enim ſpiris illius circumuenta, vicina erat ad pereundum. Agricola vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione accepiſſet aquilam Iouis nuntiam & miniſtram eſſe, & item quòd egregiè teneret feram beſtiam eſſe, falce ſerpentem ab aquila abſcidit, & vinculis eam, vnde effugere non poterat, exſoluit. Cumq; his obiter geſtis reuertiſſet, atq; hauſta aqua vinum temperatũ omnibus miniſtraſſet, ij quidem auidiſſimè bibere ingrediuntur: is autem qui aquam hauſiſſet, iam poſt illos bibiturus erat (nam tum famulus non compotor erat) ad labra poculum cùm admouiſſet, ſeruata aquila circum locum illum etiam nunc verſans, ſic in poculum inuolauit, vt potio effunderetur (vt ſcyphus frangeretur, Io. Tzetzes 3.134.) Ille quod grauiter ſitiret indignatus ait: Hanc ne gratiam, cùm ſis illa (nam auem recognoſcebat) tuo conſeruatori refers? itáne Iouem gratiarum inſpectorem & præfectum vereris? Cùm hæc elocutus ſe ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes, extremum ſpiritum efflare. Serpens, vt conijcere licebat, ſuo veneno fontem imbuerat. (Aquila ſerpentem ſcilicet viderat venenum euomentem in vas [quo aqua hauſta fuerat, vel è quo biberant] Tzetzes.) Itaq; redemptionis præmium ei qui ſe conſeruaſſet, aquila cum pari ſalute compenſauit. Hæc dicit Crates Pergamenus, & Steſichorus in quodam poemate graui & antiquo, & in vulgus haudquaquam peruulgato, Hæc omnia Ælianus.

¶ Idem Ælianus polypi cum aquila pugnam his verbis deſcribit: Quum in ſaxũ (inquit) non admodum è mari eminens polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis alis ſumma cum voluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neq; ſanè ſe in ſaxi colorem vertiſſet, quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tum magis ad moliendas piſcibus inſidias facere ſolet, aquila acris & acuta in videndo, prædam, ſi non ſibi futuram bonam, attamen paratã & promptam ſibi & ſuis pullis perſpicuè cernens, quãto potuit maximo alarũ impetu in polypum inſiluit: Sed & piſcis hic circumplicantibus aquilam & pertinaciter adhæreſcentibus cirrhis, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſſimã, ſimul & interfecit: quæ quidẽ Lupus hians (vt eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Legitur in eandẽ rem Antipatri Theſſali epigramma lib. I. Epigrammatũ Græcorum, titulo in piſces inſcripto. In Creta vi tauros inuadi ab aquila chryſaëto ſiue ſtellari dicta ſolere in hũc modum narrant. Interea taurus ſe cùm abijcit ad paſtum, ex inſidiis aquila in ceruicem inuolans, crebras illi ac acerrimas plagas roſtro infligit. Ille tanquam aſilo excitatus, primum incenditur ad curſum, deinde quà poteſt ſe in fugam confert. Quandiu in plano & ſtabili loco fertur, ab aquilę moleſtia requieſcit, ea nimirum quoad in planiciem excurrit, nihil ei negotij exhibet, at quieta volans illum acerrimè obſeruat, quacunq; ingreditur. Cùm illum proximè ad præcipitem locum ac decliuem acceſſiſſe videt, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, magna vi præcipitem agit, laniatuq; ventrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio prędа potitur. Ab aliena præda ſe continet. nihil enim tale etſi humi iacet attingit, ſed ex ſuis laboribus gaudet, atq; à communicando cum aliis ſe ſuſtinet. Poſteaquam expleta atq; exſaturata eſt, ſua aſpiratione graui & tetra reliquias imbutas relinquit, aliis iam ad vſum ineptas, Ælianus.

De pugna polypi cũ aquila.

De aquilæ pugna cũ tauro.

E.

Accipitrum vel aquilarum pullos fune longiſſimo ab excelſis montium rupibus in ſportis demiſſi auferunt è nidis, Albertus. Aquilas quicunque Caucaſum habitant inimicas habent: quamobrem illarum nidos vbicunq; apparent, igniferis ſagittis incendunt, laqueos inſuper ad eas capiendas tendũt, Prometheũ vlciſci dictitantes, Philoſtratus in vita Apollonij. Falcones & herodij eiecti à parentibus,

De ratione capiendarum aquilarũ.

De eisdem cicurãdis & ad venationem instituendis.

& retibus aucupum capti in regionibus vbi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. ¶ Plura aquilarum esse genera satis notum est, quorum ad venationem nonnullis vtimur, Grapaldus. Aquila capi debet adhuc parua. solet enim audacia & ingenio per ætatem proficere. quare difficilius adulta capitur, Tardiuus. Aquilæ cicurantur, quæ paruæ scilicet nidis exemptæ fuerint. nam illas quæ in feritate adoleuerunt non tutò cicuraueris. quoniam facilè propter audaciam suam & robur instruentis faciem aliásve partes grauiter læderent. Mansuefiunt autem vt hominibus venatu acquirant quaslibet aues magnas: præcipuè verò vt canum auxilio capiant lepores, cuniculos & capreolos. Qui aquilam ad venationem effert, debet esse robustus, vt pondus eius sustinere possit. Et statim cùm viderit prædam à cane deprehensam, aquilam consuetam & instructam dimittet, quę semper super canes volabit, & cùm leporem viderit subitò descendet & capiet eam, Crescentiensis. Herodius cicur super manu sedens gestari nõ potest, sed potius brachio toto sustineri debet ab humero vltra manum pelle ceruina munito. & cùm volare conatur, dimittenda est ne brachium gestantis lædat. itaque aut coopertis fertur oculis, aut cùm volare cupit dimittitur. Reuocata, redit ad brachium aucupis, vt vel prædam adepta vel frustrata, quiescat, Albertus. ¶ Rubeus color laudatur in aquila & oculi profundi, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Plura leges quod ad electionem aquilæ, supra in *B.* ¶ Quum aquila volans caudam extendit, & se circa illam cõuertit, & versus plagam aliquam ascendit, signum est meditantis fugam: Item si nõ descenderit ad sonum pastus offerendi: nisi fortè nimis satura est, aut nimium obesa. Ne igitur fugiat, consue pennas caudæ ipsius ne extẽdere possit, nec ad volatum eis vti: aut depluma ambitum podicis, ita vt podex nudus appareat. sic enim propter frigiditatem aeris sublimis, nõ conabitur tam altè volare. Verum tunc timendum est illi à cæteris aquilis, quas propter caudam consutam euitare non poterit, Tardiuus. Quum aquila pugno relicto circa illum volat, aut in terra, signum est fugitiuæ. quòd si periculum sit, ne tempore illo quo aues libidine incensæ generationi operam dant, aquila aufugiat, dabis ei in cibo arsenicum siue auripigmentum rubeum, quod libidinem eius extinguet, Idem. Quum aquila dominum suum circumuolat, sic vt non longè ab eo recedat, signum est fugitiuam non futurã, Idem. Aquila (fera) capit accipitrem, & quamuis aliam auem rapacem, aquilam quoq; cicurem, quum viderit eas gestare lora pedum, cibi id aliquid esse putans. hoc periculum igitur euitandi causa lora pedum aquilæ cicuri, aut cuiuis aui rapaci volaturæ, adimito, Tardiuus. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosq; in tantum diuexare non dubitant, vt ab hominibus sine labore & periculo capi possint, Paulus Venetus. Lepores & vulpes (inquit Ælianus) ad hunc modum Indi venantur, neque enim ad capturam eorum canibus egent: aquilarum & coruorum & miluorum pullos educunt ad venationemq; instituunt. Instituendi ratio hæc est: Primum vt ad leporem & vulpem mansuefactos carnem appenderunt, eos de manibus dimittunt, ad quos à tergo insequendos auibus emissis fruendæ carnis ad eos ipsos alligatæ potestatem venatores concedunt. Aues autem acriter insequuntur, & simul vt vel hanc, vel illam ceperint, præmium pro captura carnem consequuntur. Hæc nimirum apud eos prosequendi has bestias maximè illecebra est. Postea verò quàm eas exactè ad venandi scientiam erudierunt, in montanos lepores, ac feras vulpes emittunt. aues consueti prandij spe quæ ex obiecta præda eis ostenditur, & insequuntur, & celeriter comprehendunt: atq;, vt Ctesias ait, quod ceperunt, dominis reportant, non planè insciæ pro carne illa prædę domesticæ antea appensa, se ex fera præda nunc viscera habituras esse. Nutritur aquila omni genere carnium, nec facilè morbo corripitur. cùm leporem ceperit, pascatur eo sæpius, vt postea libentius persequatur, Crescentiensis. Plura de cibo aquilæ *vide* supra in *C.*

Aquilarũ pullis captis & ad palũ alligatis parantes omnis generis prædam adferunt quæ ab accolis aufertur & colligitur.

¶ Qui prope nidum aquilæ habitant, vnum ex pullis eius (accedentes ad nidum armati, pręcipuè capitibus, timore aquilæ) auferunt, & ad palum alicubi alligant. Tum illi vociferanti parentes adferunt lepores & cuniculos, si in locis illis reperiantur, & gallinas & anseres, quæ accolæ sibi colligunt. interdum feles ac vulpes. nuper quidam pullo sic alligato gallinã attulerunt cum pullis aliquot intra pennas matris, qui sine vlla læsione ab accolis collecti & nutriti sunt, Crescentiensis. Aquilæ magnæ & feroces in Liuonia regione Septentrionali (inquit Albertus) piscibus, auibus, & quadrupedibus pullos suos nutriunt. Incolæ autem nidis exemptos sub arboribus ponunt aluo ligata vel consuta, vt cibi appetitum amittant. Parentes verò nihilominus auium pisciumq; prædam apportant, quam incolæ colligunt vt se & familias pascant. interdum tamen soluunt pullis anum ne moriantur, quo præda fruantur diutius. Et aliquando quidam, vt ab illo ipso homine fide digno accepi, in vno nido aquilarum antequam pulli complerentur, plus quàm trecentas anates, & supra centum anseres, lepores circiter quadraginta, & plurimos magnos pisces collegit.

¶ Aquilæ, vel cuiuslibet vastæ alitis pinnis quæ rigorem habent, aluearia emundentur qua parte emundari non poterunt, Columella. Scythæ, & in primis Androphagi ex eis & Melanchlæni & Arimaspi aquilarum ac vulturũ ossibus ad tibias vtuntur, ἀετῶν ϗ γυπῶν ὀςοῖς αὐλητικῶς ἐμπνέουσι, Pollux.

F.

Aquila in cibo interdicta est à Deo.

Aquila Deuteron. 14. & Leuit. 11. inter aues immundas recensetur. Aquilæ cibum nobis interdixit legislator, vt & aliarum rapacium, insinuans nullo commercio illis hominibus qui per rapinam viuunt cõiungi nos oportere, Clemens lib. 3. Pædagogi & Stromateon 5. Aquilam, haliæetum, vulturem & huiusmo-

& huiuſmodi ſublimipetas ac rapaces aues, Moſes in cibo prohibuit, faſtum ſcilicet ſupra alios ſe extollentem & rapacitatem damnans, Procopius.

G.

Remedia ex aquilæ pelle. Vultur eadem omnia poteſt quæ aquila, ſed infirmius. pro vulture etiam abſente accipiter ſubſtituetur, ſed minore efficacia, Kiranides. Aquila quomodo mactari, & vt ſingulæ eius partes ad remedia valeant, adiurari debeat, idem author lib.3. ſuperſtitioſiſſimè deſcribit. ¶ Pellis aquilæ curata diligenter cum plumis ſuis, & ventri ſtomachoq; pro faſcia appoſita, colicos magnificè adiuuat & ſtomachicos: & eos qui colicam (vitio) ſtomachi patiuntur, liberat, & concoctionem iuuat, Kiranides. *Penna.* ¶ Aquilæ pennam vel alam ſi quis ponat ſub pedibus mulieri in partu laboranti, mox pariet. vbi verò primum pepererit, tolles pennam, Kiranides. ¶ Ad cephalalgiam magnum miraculum: Os capitis aquilæ alligatum patienti in corio ceruino verticem ſanat. *Capite.* tempora verò aquilæ hemicraniam curant, dextrum dextro alligatum, ſiniſtrum ſiniſtro, Kiranid. Ad dolorem hemicranij: Aquilæ capitis os, aut vulturis, dextrum dextro lateri dolenti, ſiniſtrum ſiniſtro appende, Galenus Euporiſt.3.34. ¶ Cerebrum aquilæ cum oleo & modica cedria inunctum, ſcotomaticos & omnem capitis effectum ſanat, Kiranid. *Cerebro.* Cerebrum perdicis aut aquilæ in vini cyathis tribus morbo regio reſiſtit, Plinius. Oculis aquilæ cerebro aut felle inunctis claritatem viſus reſtitui dicunt, Idem. his quidam verba eodem in loco ſequentia, cum melle Attico, adiungunt: alij ad ſequens medicamentum referunt. Et alibi, Aquilæ cerebro vel felle viſus claritatem reſtitui & ſuffuſiones curari dicunt. Hepar aquilæ ſiccum & tritum, cum proprio ſanguine ac oxymelite per dies decem (potum) epilepticos ſanat, Kiranides. *Hepate.* ¶ Fel omne acre eſt & calfacit, ſed aliud alio magis aut minus: aquilinum inter efficaciſſima numeratur, Dioſcor. *Felle.* Accipitrum & aquilarum fella nimis acria ſunt, quin etiam exedunt, quod vel colore ſuo ærugineo teſtantur, qui tamen interdum niger reperitur, Galenus de ſimplicibus 10.13. Apud eundem de compoſit.ſec.locos 4.7. fel aquilæ miſcetur ocularibus compoſitionibus ad ficoſas aliasq; eminentias, & oculorum ſuffuſiones, &c. De vſu huius fellis ad oculorum claritatem reſtituendam, & emendandas ſuffuſiones, Plinij verba recitaui paulò ante inter remedia ex cerebro aquilæ. Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum ſolem experiri, mixto felle cum melle Attico inunguntur oculorum nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones, Plinius. ſcripſerat autem hoc facere haliæetum. ſed alij hanc facultatem ſimpliciter aquilino felli adſcribunt. Oculis hebeſcentibus felle aquilæ cum melle Attico inunctis, viſus præſtatur acutiſſimus: vt non ſibi tantum, ſed hominibus quoq; acutũ cernant aquilæ, Ælianus. Idem remedium Sextus ad ſuffuſionem oculorum cõmendat. ſed quidam (inquit) illud magis prodeſſe credũt, qui his medicamentum hellebori ℔.j. aut dimidiam myrrhæ, tantundem mellis Attici, obtemperatam faciunt inunctionem, (ſed videtur hæc verba corrupta.) compoſitio fortè talis eſt, vt fellis & hellebori ana ℥.j. myrrhæ & mellis Attici ana ℥.ſ. ad inunctionem miſceantur. Fel aquilæ cum ſucco praſij herbæ myrrhaq; & melle fumum non experto, inunctũ oculis, omnem obſcuritatem & hebetudinem tollit, nec vllum in eis vitium fieri ſinit, Kiranides.

¶ Tuſſi medetur lingua aquilæ collo ſuſpenſa, Galenus Euporiſt.3.37. *Lingua.*

¶ Ad lumborum dolorem, aquilæ pedes euellunt in aduerſum à ſuffragine, ita vt dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, ſiniſter læuæ, Plinius. *Pedibus.*

¶ Stercus anſerinum præ nimia acrimonia inutile eſt. conijcio autem ita eſſe & accipitrum & aquilarũ. *Stercore.* Verùm fugienda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter comparari poteſt, Galenus. Verrucas & myrmecias fimus aquilæ illitus curat, Kiranides. Florentinus in Geoponicis confirmat illuc nunquam acceſſurum ſerpentem, vbi aquilæ aut milui fimus cum ſtyrace in ſuffimentum fuerit adhibitus. Aquilæ fœminæ ſtercus cum melle ſynanchicos ſanat, & quaſuis paſſiones circa collum, & ad tuſſes prodeſt, Kiranides. Fimus aquilæ ſuffitus, in partu laborantes adiuuat mulieres, & corruptos fœtus educit, & ſecundas extrahit, Idem.

¶ De aëtite lapide quem Latinè aquilinum dixeris, aut aquilæ lapidem, vt Sextus. *De aëtite lapide.* Quòd aquilæ hunc lapidem, & quam ob cauſam, in nidos imponant, ſupra in C. docuimus. Tribus primis aquilarum generibus, (hoc eſt *melanæeto, pygargo, morphno*) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur (fortè non ſimpliciter imponi, ſed cum reliqua materia intertexi & implicari ſentit) nido lapis aëtites, nihil igne deperdens, Plinius. Eſt autem lapis iſte prægnans, intus cùm quatias alio velut in vtero ſonante, Idem & Dioſcorides. Aquilæ lapis in ventre eius aut in nido inuenitur, Sextus. Aëtites lapis gignitur in Euphrate fluuio Parthiæ, Chryſermus apud Stobæum. De aëtite non conſtat: ſunt qui è montibus Caucaſeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, colore cãdidiſſimo, ſpiritu grauidum, qui etiam ex agitatione ſonum ædat: ita potentem vt aquæ bullientis in lebete feruorem extinguat, Oppianus in Ixeuticis. Aëtites duas naturas habet. alter rarus & inanis eſt, alter denſus ac ſolidus, Zoroaſtres in Geopon. 15.1. Aëtites lapis (inquit Plinius 36.21.) ex argumento nominis magnam famam habet. Reperitur in nidis aquilarum, ſicuti in decimo volumine diximus. Aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec ſine ijs parere quas diximus aquilas, & ideo binos tantum. *Quatuor aetitæ huius lapidis genera.* Genera eorum quatuor. In Africa naſcentem puſillum & mollem, intra ſe ac veluti in aluo habentem argillam ſuauem, candidam, ipſum friabilem, quem fœminei ſexus putant. Marem autem, qui in Arabia naſcitur, durum, gallæ ſimilem, aut ſubrutilum, in

aluo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro inuenitur, colore illis in Africa naſcentibus ſimilis, amplior tamen atq; dilatatus: cæteris enim globoſa facies. habet in aluo harenam iucundam & lapillos, ipſe tam mollis vt etiam digitis frietur. Quarti generis Taphiuſius appellatur, naſcens iuxta Leucadem in Thaphiuſa (oppido Cephaleniæ,) qui locus eſt dextra nauigantibus ex hac ad Leucadem, inuenitur in fluminibus, candidus & rotundus. huic eſt in aluo lapis qui vocatur callimus, nec quicquam tenerius, Hæc Plinius. Apud nos (inquit Ant. Braſauolus Ferrarienſis medicus) duo genera ſunt, alterum album marmoris colore & effigie: alterum nigrum, ſubnigrum, vel cinereum. Vocant & lapidem prægnantem quòd intus alterum lapidem album contineat, qui ſonat ſi quatiatur. *Lapis prægnans.* In aquilarum nidis inueniri ſcribunt veteres, quod nos nunquam fieri putamus. Frequens eſt in Apulia monte Gargano, & variis Apennini locis. Albus in fluminibus inuenitur, (præcipuè circa initia riuorum & fluminum.) Ex Armenia alioqui Alexandriam vehitur, inde Venetias. Abutuntur eo quidam ad multas ſuperſtitiones & vanitates. hoc volunt furta detegi, hoc non poſſunt etiam optima cibaria edi, hoc futura prædicere tentant, hoc deprehenduntur vxorum furta, Hæc Braſauolus. Lapis aquilæ inuenitur in India inter Chimonas & Sarãdin, (aliàs Chimoas & Sarandi.) Græci antarron (vox apparet corrupta, fortè à Græca apud Dioſcoridem χατόκιον, niſi potius χατόχιον legendum eſt. eſt enim (inquit) aetites χατόκιον ἐμβρύων, hoc eſt amuletum retinens fœtus) id eſt alleuiantem partus. Reperta eſt autem huius lapidis facultas ab ipſa aquila. nam cùm aquila fœmina paritura eſt oua, mas ei hunc lapidem ex India allatum ſupponit, vt facile & minori dolore pariat, Serapio. Hic lapis ex India adfertur, ſimilis caſtaneæ, niſi quòd habet colorem nebulæ vel pulueris, (aliàs, colorem vellereum, fortè cinereum) & cùm agitatur, lapillus alius interior auditur, qui fracto exteriore apparet ſicut auellana, ad albedinem declinans, Raſis apud Serapionem. idem alibi (inquit Serapio) hunc lapidem ouo ſimilem facit. *Georg. Agricolæ de eodem lapide ſententia.* Multa crudité de aëtitis eorumq; differentiis ſcribit Georg. Agricola lib. 5. de natura foſſilium. Vt belemnites (inquit) aut terram aut arenam aut lapidem in ſe continet, ita geodes amplectitur terram: aëtites lapidem vel arenam, enhydros liquorem. ſed hi differunt à belemnite figura. nam pleriq; omnes in ſpeciem orbis globati ſunt, ſed modò abſoluti, modò compreſſi. eum certè qui complectitur terram Plinius aliàs in aëtitis numerat, aliàs geoden vocans ſeparatim perſequitur. Dioſcorides geoden ab aëtite diſtinguit: quòd ille terram, vnde ipſi nomen impoſitum, hic lapidem contineat. adeò certè magnam cognationem inter ſe habent, vt ex eadem conſtent materia, non aliter ac belemnitę diuerſas res etiam ipſi continentes, vt ferè in eodem loco gignantur. gignũtur autem in Saxonibus ad Hildesheimum: in Miſenorũ montibus ad Salam, & non longè ab Aldebergo, ac verò etiam ſub arce Moteſtha, inueniuntur verò cùm torrentes ex magnis & aſſiduis imbribus terram eluunt. Dictus eſt aetites vel à colore aquilæ candicãte cauda, vt ſentit Plinius: vel quòd in aquilæ nidis reperiatur. Miſenus non longè ab Aldebergo repertus in rutilo niger eſt, (&c. omitto enim differentias eorum quas adfert mox à colore, odore, figura, magnitudine, duritie, aſperitate, & contrariis, poſtremò à contentis.) Quidam cùm quatiuntur, ſonum nõ ædunt, quòd calculi intus adhæreant: ſonant verò in quibus illi liberi ac ſoluti intus iacent. Nec verò pæantides, gemonides etiam vocatæ, quæ in Macedonia inueniuntur iuxta monumentum Tireſiæ: nec ciſſites qui naſcitur in Ægypto circa Copton: nec gaſidane, quam Medi & Arbelitæ mittunt, alij ſunt lapides quàm aëtitæ candidi. quia enim ipſi medentur parturientibus, pæantides vocantur: quia prægnantes quaſi fiunt & pariunt alterum lapidem, appellantur gemonides: quia cõcipiunt, ciſſitæ (ſed ita cyſſitæ potius per y. dici deberent) nomen inuenerunt. Gaſidanæ vocabulum peregrinum eſt, tamen quia cõcipere dicitur, & intra ſe partum fateri concuſſa, ſatis intelligimus etiam aëtiten eſſe. Verùm de his lapidibus quiſq; quod ſibi videbitur verius ſentiat. Omnino autem iam dicti lapides ſunt hi, quos Theophraſtus & Mutianus parere crediderunt. Enhydros quoq; ad aëtitas pertinet, Hęc Georg. Agric. Aëtitæ genus vnum (inquit Chriſtoph. Encelius) prægnans eſt arena & lapillis. aliud chelonitide (ſic vocat impropriè lapidem cui ſpecies ſit conchæ, pectinis aut ſtrombi.) aliud ſilicem candidum continet. talem ego ad Albim inueni, candidum, ſubrotundum, duriſſimum, in cuius ſuperficie cellulæ erãt tanquam in fauis apum: cuius ſpeciem alteram aliquando extra matricem (lapidem continentem) inueni ſolam, pilei quadã forma. *Deſcriptio aetitarũ quos vidit hic author.* ¶ Vidi ego aetiten magnitudine & forma paruæ pilæ luſoriæ, planè rotundum, ex ruffo albicantem. & alterũ oblongiuſculũ, anguloſum (tribus aut quatuor angulis) ſpadiceum ferè vel magis fuſcum. longitudine pollicis tranſuerſi, craſſitudine minimi digiti ferè. vterq; lapillũ continebat. item alium ex Palæſtina allatũ, aſperum ſabulo, nigricantem, latum qui arenam continebat. alium deniq; oui figura. Aëtites ſiue geodes quem aperui dum hæc ſcriberem, ruffus erat, magnitudine pruni, terra ſiue argilla prægnans albicante, glutinoſa, terræ ſigillatæ vulgaris colore ſaporeq;. cruſtam quoq; ambientem ex eadẽ ſubſtantia induruiſſe guſtus prodebat. cruſta quidem potentius quàm argilla ſiccare & aſtringere videbatur. *Qua ratione generetur hic lapis.* Eadẽ, vt conijcio, generatur cum argillæ exiguæ maſſæ (poſſunt aũt in aquis & fluuiis volutatione offenſioneq; tum diuidi in exiguas partes, tum in figuram rotũdam redigi) per ſuperficiem frigore indurantur: aut forſitan etiam calore, ſiue Solis, ſiue ex terra ſubeunte, vel temporis diuturnitate. Exiccatis autem exterioribus & in cruſtam conuerſis, tanquam in oui generatione, interiora molliora manent & humiditatem ſuam conſeruant, vt quæ per cruſtam nimis denſam euaporare non poſſit. Quòd ſi fortuitò maſſula non mera argilla conſtet, ſed lapillum arenáſve contineat,

neat, ea quoq; in medio relinquuntur, crusta ambiente propter exiccationem se contrahente, minusq; loci occupante. quare spacium aliquod inane relinquitur. vnde sonitus. Hęc quidem de generatione & differentiis aëtitæ obseruaui. & vt naturam quoq; eius experirer, bis vnum huius generis igne candefeci, qui nihil inde lædi aut mutari visus est, ne colore quidem: vt conijciam eandem ferè eius substantiã esse, quæ argillæ illius ex qua vascula fusoria aurifabrorum fiunt. ¶ Vultures quum cœperunt oua ædere, aliquid adferunt ex Indico tractu, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumq; subinde reddat. Quod vbi sæpe apposuerunt, multos fœtus producunt: sed vnus tantum remanet qui immusulus vocatur, Textor. ¶ Chymistæ aëtiten pro chrysolito, & porphyrite, & chrysochromo cognomine Macedonico, & polychromo accipiunt, Hermolaus in Corollario. Ocytocius lapis est minor aëtite, planus tactu & resonans, Kiranides 1, 24. Et alibi, Aëtites lapis rubeus est colore vt cera. gestatus seruat in vtero fœtus, & abortus prohibet. est enim ocytocius, (fortè κατόκιον, vt Dioscorides habet.) ¶ Lapis echites (corrupta vox pro aëtite) id est aquileus, gemmarum optima est, coloris punicei, & vocatur ab aliquibus herodialis (ab indoctis scilicet, qui herodium vt dixi in *A.* pro aquila maxima & nobilissima accipiunt) eò quòd aquilæ eum in nido ouis suis apponant, Albertus. Aëtiten aliqui dixere gagaten, (aliàs gagiten,) Plinius. Seruius quoq; aëtiten nominat gagaten. sed gagaten scimus esse longè diuersum lapidem, qui cùm vritur odorem sulphureum reddat, vt Plin. alibi scribit: aut bituminosum resinæve, vt Dioscorides & Orpheus. itaq; non potest nihil igne amittere, neq; frigidissimus esse, quæ duo aetitæ attribuuntur. quanquam de gagate Plinius refert, vti eo magos in ea quam axinomantiam vocant, & peruri (inquit) negant, si euenturum sit quod aliquis optet. sed magicum hoc, non naturale est. Strabo gangiten in Armenia repertum scribit quo serpentes fugentur, hunc (gagiten seu aetiten Plinij) an alium accipiat, nondum liquet, Hermolaus. Mihi verò dubium non est, quin gagaten intellexerit Strabo. hoc enim tantum serpentes fugari authores scribunt, non etiam aetite. Alius ab aetite est gagates vel gangites lapis, quem Nicander ἐγγαγγίδα πέτρην dixit, medicis notus, Cælius. Cæterũ cùm aetites igni resistere possit, teste Plinio: & aquæ bullientis in lebete feruorem extinguere, vt Oppianus scribit, (alij idem de iaspide tradunt) eo quidem nomine pyrimachus dici posset. Sed alius est lapis pyrimachus cuius meminit Aristoteles lib. 4. de Meteoris, scribens illum quoq; vt ferrum igne vehementer liquari: & quod ab eo igne soluto fluat, rursus concrescere & durari. Eiusdem & Theophrastus meminit in lib. de lapidibus. Interpretes Aristotelis qui nam hic lapis sit, non docent, aliqui recentiorum pyritem esse suspicantur. Pyrimachum aliqui alabastrum esse dicunt, quod non credo: alij lapidem è quo ignis ferro excutitur, Niphus. Bellonius in Memorabilibus suis cap. 53. lapidem quendam describit, quem Græci vulgò *asbeston*, alij *varouitnicon* nominent, &c. qui an sit pyrimachus, inquirẽdum est. Est & amiantus lapis alumini similis qui nihil igne deperdit vt scribit Plinius. sed hunc non puto liquari, vt neq; aetiten. liquari enim & nihil deperdere, fortè solius auri est.

De gagate an idem sit cum aetite.

Lapis pyrimachus.

¶ Aetites ad multa remedia vtilis est. sed vis illa medica non nisi in nido direptis, Plinius. Et alibi, Lapis aetites in aquilæ repertus nido, custodit partus contra omnes abortuum insidias. Aetitæ omnes grauidis adalligati mulieribus vel quadrupedibus, in pelliculis scarificati, vteri animalium continent partus, non nisi parturiant, remouendi, alioqui vuluæ excidunt. Sed nisi parturientibus auferantur, omnino non pariunt, Idem 36. 20. est autem obscurum quid sibi velit per hæc verba scarificati vteri: & fortè corruptus est locus: malim ego, lubrici vteri animalium, ex Dioscoride. Aetites mulieribus commodus abortibus aduersatur, Ælianus. Phylacterium est prægnanti, & præstat vt mulier partum perferat, Sextus. Aetites alter densus est & solidus, qui mulieribus alligatus perficit fœtus: alter rarus & inanis intus, (videtur hîc aliquid deesse, tum quia de facultate posterioris nihil dixit, tum quia Græcè legitur: ἀλλ' ὁ μὲν ναστὸς τελεσιφόρος, &c. & sequi debebat, ὁ δὲ ἀραιὸς, &c.) Zoroastres in Geoponicis 15. 1. Collo appensus aetites amolitur abortum, Author incertus. Vt fœtus retineatur, lapis aetites appendatur, Galenus Euporist. 2. 57. Aetites sinistro brachio adalligatus contra muliebrium locorum lubricitatem fœtus in vtero retinet. parturientibus verò à brachio sublatus femori alligandus est, vt sine dolore fœtus excludatur, Dioscorides. Collo mulieris suspensus conceptum impedit, Constantinus: per errorem fortassis, quòd apud Dioscoridem vel ipse vel alius quem sequutus est, ἀτόκιον pro κατόκιον legerit. Non igitur pugnant authores si alij appenso hoc lapide fœtum retineri, alij promoueri partum & facilem reddi tradunt: quoniam diuersis corporis locis alligatus diuersum præstet: nempe supra vterum retineat, infra vterum verò detrahat partum. quanquam Chrysermus apud Stobæum aetiten ait obstetrices difficulter parientibus super vteros (ἐπὶ τὰς γαστέρας) imponere: & sic illas confestim ac sine dolore eniti. Aetius verò 16, 21. aetites (inquit) super ventre gestatus, prægnantes fœtusq; conseruat, nec sinit vuluam emollescere. Mulieribus & cæteris animalibus si supponatur hora partus, facile minoriq; dolore parient, Serapio. habetur autem (inquit) apud nos à quàm pluribus, & persæpe hanc vim ei verè attributam esse experimento cognoui. Hoc idem Rasis (Serapione citante) expertum se ait. Nos superioribus diebus periculũm aetitæ in parturiente facientes, nihil iuuamenti obtinuimus, Amatus Lusitanus. Iac. Sylvius in Gallia vsu quotidiano huius lapidis vim probatam ait, vt supra quidem alligatus partum contineat, ad femina verò attrahat. Apud nos aliqui in hunc vsum hoc genus lapidum vel rude vel crusta superiore dempta complanatum, argento includunt, vt ad quanque corporis partem alli-

De remediis ex aetite.

ligari commodè possit: quasi verò vis certa huic lapidi insit fœtum ad sese attrahendi vt magneti ferrum. Atqui experimentis etiam hac in re non videtur fides habenda. quicquid enim appenderis parturienti, instantibus iam doloribus partus & vtero nitente, naturaq; mouente fœtum, vt plurimum paulò pòst pariet mulier: non minus fortè, quàm aliud quodcunq; à natura excernitur, si iam maturum sit ac nisus partis excernentis accedat, vt plurimum procedet, nisi nimium infirma & debilitata sit natura. Scio animum & fiduciam nonnihil præstare: sed hic verbis potius spe & consolatione plenis & religione confirmari, atq; in Deum dirigi debet, non in phylacteriis & amuletis hærere, ne per simplicem in illa fiduciam idololatria committatur. Conatur enim dæmon vt per alios innumeros dolos, sic præcipuè per magiam quæ verbis & amuletis vires mirificas tribuit, mentes hominũ à Deo abstrahere, hanc interim non magiam sed creatæ à Deo naturæ vim esse asserens. Scio etiam occultas rerum esse facultates, qualis est magnetis in attrahẽdo ferro. sed in illis, cùm ex primis aut secundis qualitatibus (vt physici & medici vocant) causas cur quidque fiat reddere nequeamus, vnam habemus communissimam, nempe totius substantiæ similitudinem aut dissimilitudinem. ὡς αἰεὶ τὸ ὅμοιον ἄγει φύσις εἰς τὸ ὅμοιον. Quęnam verò substantiæ similitudo, quæ vera sympathia lapidis ad fœtũ in vtero fuerit? An quòd similiter aliquid inclusum intra se gestat, quod concepisse, quoq; veluti grauidus lapis videtur, sicut vterũ fœtus? Sed ficta huiusmodi inter se rerum similitudo innumeras nobis superstitiones peperit. atqui magis ferme ridiculum est hanc facere similitudinem secundum substantiam, atq; animal pictum eiusdem substantiæ cum viuo asserere. Sed his omissis veniã ad reliqua quæ de facultatibus aetitæ authores tradunt. Omnes aetitæ exiccant: quidam insuper astringunt: ex quibus *geodes* ea quæ obscurant oculos, purgat: & cum aqua illitus, sedat inflammationes mammarũ & testium, Georg. Agricola. Verrucas & myrmecias aetites applicatus sanat, Kiranides. Prohibet casum epilepticorum, Euax & Albertus. hinc est fortè quòd Serapio scribit poni eum loco pæoniæ. Tritus & exceptus ceroto parato cum cyprino (vnguento) aut gleucino alióve calfaciente, comitialibus magnopere prodest, Dioscorid. Adalligatus vnà cum pisce aquila ossa confracta restaurat, Kiranides. Prodest cùm ad alia plurima, tum ad rigores qui per circuitus reuertuntur, & præsertim ad quotidianas facit si corpori alligetur, Trallianus. Aetiten lapidem cum ouo ac modico rosaceo podagris illini iubet Ætius 12.44. ¶ Κλεπτέλεγχος est, hoc est furta detegit, si quis eum imposuerit in panem qui edendus sit. nam fur panem illum quamuis commansum dentibus suis deglutire non poterit. eodem modo cum cibariis coctum, furem prodere aiunt, cùm cibaria illa deuorare nequeat, Dioscorid. Hunc morem sic deprehendendi furem in Græcia etiamnum durantem pluribus describit Bellonius in Memorabilibus cap. 23. Si quis de cibo aliquo tanquam venenato suspicionem conceperit, aetites in cibum impositus prohibet ne deglutiri possit si venenum sit mixtũ: lapide verò subtracto nihil prohibebit quin cibus deglutiatur, Euax & Albertus qui hoc à Chaldæis prodi scribit. Kiranides videtur aetitæ lapidis facultates quasdam superstitiosas non satis distinguere à facultatibus attributis lapidi, quem ait reperiri in capite piscis aquilæ.

Superstitiosæ facultates huic lapidi tributæ.

H.

Aquila vnde dicta sit.

a. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur: quamuis etiam ab acutè volando dictam volunt, Festus. Aquila ab acumine oculorum vocata est, Isidorus. ab acumine: habet enim tria acuta, visum, iram, & instrumenta venandi, quæ sunt vngues & rostrum, Albertus. Iouis ales, & Iouis armiger per antonomasiã absolutè pro aquila apud Vergilium ponuntur. *Vide* infra in *h.* Flammiger ales, pro aquila quæ Iouis fulminibus seruit, vt exponit Lactantius, Statius 8. Thebaid. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, pro aquila Iliad. ω.

Ἀετὸς vnde.

¶ Ἀετὸς, Atticum est: αἰετὸς commune. vtroq; modo apud Aristotelem scriptum inuenio. Attici vt pro κλαίω, κλάω: sic ἀετὸς sine iôta proferunt, idq; aptius, vt videtur, quoniam παρὰ τὸ ἀΐσσειν (hoc est ab impetu volandi) hæc auis denominatur, Orion apud Etymologũ. Aetòs dicitur à verbo ἀΐσσω quod est impetũ facio, quasi ἀϊτός. vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι. fertur enim illam à Ioue semper veri euentus nuntiam emitti, Etymologus. vel ab α particula intendẽte & nomine ἐτεὸς, ὡς λίαν ἀληθὴς καὶ αἴσιος ἐν τοῖς οἰωνίσμασι. vel quoniam Ioui, qui allegoricè aërem denotat, sacra est, eadem origine qua aer, à verbo ἄω (id est spiro) deriuatur, Eustathius. ¶ Αἰβετὸς, aquila, Pergæis, Etymologus & Varinus. locus aqud Hesychium deprauatus est. Ἴβινος, aquila, Varinus. Παραὸς, aquila Macedonibus, Idem & Hesychius. Alibi tamen apud eosdem inuenio, quòd aquila Macedonũ lingua ἀργιόπους dicatur: & rursus eadem lingua αἰγίποψ, apud Etymologũ & Varinum. Φλέγμας, aquila est fulua & vehemẽs: aut si Græcè mauis, ἀετὸς ξανθὸς, ὀξὺς, Hesychius & Varinus. sed pro Φλέγμας repono Φλεγύας, quam vocem Suidas quoq; pro aquila interpretatur. Φλεγύας est aquila, dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν καὶ λαμπρὸς εἶναι. aliqui auem vulturi similẽ interpretantur. Μορφνοῖο φλεγύαο, Hesiod. in Aspide. Varinus aquilæ nigræ interpretatur: & potest sanè à verbo φλέγω, φλεγύας, pro nigro accipi, vt αἴθων ab αἴθω. sed de morphno aquila dicam infra priuatim. φλεγυὼ quidem & φλεγυρὸν Grãmatici βίαιον & λῃστρικὸν, id est violentũ & prædonem vel rapacem exponunt, quod aquilæ conuenit. Ἄρξιφος, aquila apud Persas, Hesychius & Varin. Ἀκυλεὺς, aquila, Hesychius. apparet aũt vocem esse corruptam à Latina. *Escos*, id est aquila auis, Syluaticus, corrupta forsitan voce à Gręca aëtos. Hyperionis auis est aquila fœmina, similis aquilę mari, Kiranides. Καταρράκτης, aquila, Sophocli in Laocoõte: harpyias etiã in Phineo catarrhactas vocat. sed catarractes vel cataractes

Varia aquilæ nomina.

propriè

propriè & priuatim vocatur non aquila ipsa, sed aquilæ similis quædam auis rapax, ὄρνεόν τι ἀετῶδες, vt Eustathius in Dionysium scribit: in parecbolis Homericis simpliciter genus auis rapacis interpretatur.

Epitheta aquilæ.

¶ Epitheta. Iouis ales, Iouis armiger (Æneid. 9.) quibus & per antonomasiam absolutè pro aquila vtuntur. Ferox, Horatius. Fulua, Æneid. 12. Et apud Textorem, Alitum regina, altiuolās, astriuolans, bellatrix, corusca, flammigera, grata Ioui, nubiuaga, nuncius Iouis, prædatrix, præpes Vergilio. (Vide Festum in dictione *præpetere.* Vergilius etiam præpetes pennas dixit: *Nec respirandi sit copia præpete ferro.* Ennius de pugna Cæcilij, ingruentibus in eum veluti imbre, telis.) rapax, regalis, regia, sublimis, venatrix. ¶ Αἰετὸς αἴθων, Iliad. ο. licet autem αἴθωνα interpretari vel à colore nigrum, fuluum, ruffum: vel ab animi feruore, aut ab impetu & vehementia volandi. Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. Μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης, Odysseæ τ. Ἀγκυλοχείλην interpretantur vel qui χεῖλος, id est rostrum aduncum habeat, vel chelas, id est vngues vncos. Cleonem Aristophanes traducens, tanquam coriarium & pecunias publicas suffurantem βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην cognominauit, quasi aduncas & rapaces manus habentem. Sed de huius vocis etymologia & interpretatione plura leges apud Varinum in elemento *A.* Βασιλήϊος ὄρνις αἰετὸς, Nicander. Accipitrem Homerus ὤκιστον tantum vocat, ἀετὸν verò κράτιστον simul & ὤκιστον. Ὀξὺς, in Epigram. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, absolutè pro aquila, Iliad. ω. Αἰετὸς τανύπτερος, Hesiodus in Theogoniis. Τανυσίπτερος ὄρνις, ibidem de aquila. Τελειότατος πετεηνῶν, Homerus Iliad. θ. vbi Scholia exponunt aquilam auium maximam, vel auspicia perfecta præbentem, ἐπιτελεστικώτατον. Ἀετὸς ὑψιπέτας, Aristoph. in Auibus. Ὑψιπέτης, Iliad. μ, & ν. Ὑψιπετήεις, Iliad. χ. Οἰωνῶν βασιλεὺς per antonomasiam, Pindarus. Ὠμηστὴς, Apollon. Argon.

De aquilo colore.

¶ Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, quamuis eam ab acutè volando dictam esse volunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. qui color incertus est inter album & nigrum, Festus. Aquila quidem germana colore ruffo & subrutilo describitur, melanæetus autem & anataria seu morphnus nigricant. Aquilius prænomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro est dictum, Idem. Corpore aquilo, Plautus Pœn. Colorem inter aquilum candidumq́;, Suetonius in Augusto. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod aquilæ est simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis vngulis? Plautus, id est rapacibus. Aquilo ventus à vehementissimo volatu ad instar aquilæ appellatur, Festus. Vt aquilifero moranti cuspide sit comminatus, Tranquillus in Cæsare. sed legendum aquilifer casu recto, ex Plutarcho, Cælius. *Vide* inferius inter icones.

Aquilinus. *Aquilo ventus.*

Ἀετοὶ καὶ ἀετώματα, templorũ tecta dicta sunt.

¶ Legimus in templis etiam vocari ἀετοὺς, id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item pterà vocant, sed & aetómata, sicuti in Agamemnone auctor est Ion, (ex Scholiaste Aristophanis.) Corinthiorum autem fuisse inuentum id cecinit Pindarus, quum in Olympiis ita scribit de Corinthiis, Τίς θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; Antè verò retroq́; aetómata concinnari solita, prodidit auctor Didymus, Cælius. Corinthij inuenerunt τὰ ἐπάνω τῶν νεῶν διπλᾶ ἀετώματα, Scholiastes in Olympia Pindari Carmine 13. Sed alij videntur aquilæ effigiem interpretari apud Pindarum, quæ templis imponi solita sit, vt ex hisce Scholiastæ verbis colligo: Ὁ ἀετὸς οἰωνῶν βασιλεύς ἐστιν, ὁ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τιθέμενος. Πτερὰ καὶ πτέρυγας, καὶ ἀετώματα, καὶ ἀετοὺς, id est pinnas & aquilas vocant tecta templorum, Varinus & Suidas. Ἀέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον, Galenus in Glossis & Suidas. hoc est tectũ quod vtrinq; in altum tendit figura triangulari. neq; enim omnia tecta hac specie constituuntur. apparet autem non modò templorum, sed quarumuis ædium tecta in hãc formam constructa sic dicta fuisse. Solent autẽ ditiores huiusmodi tectis ante & retro muros triangulari figura per interualla scansilia se colligentes in mucronem, pinnarum extensarum similitudine, adiungere qui ipsi muri vel pinnæ murorum an similiter aeti vel aetómata dici possint, iudicẽt alij. Ἀετὸς, vel αἰετὸς, τὸ ὀρόφωμα τὸ κατὰ τὸν ὄροφον ὅ τινες ἀέτωμα καλοῦσι, στέγασμά τι τῶν οἴκων ἐμφερὲς τῇ πτήσει τοῦ ζώου, Suidas & Etymologus. Eustathius simpliciter aetòn & aétoma partem templi esse scribit, sic dictam à similitudine alarum aquilæ. Galenus libro 3. commentariorum in Hippocratem de articulis, Ἀέτωμα οἴκου (inquit) vocat culmen seu supremam domus partem triangulari forma. nam si solarium (ἡλιαστήριον) quispiam facere velit, loco tegularum aream planam constituet, at si tegulas imponat, ea forma tectũ erigit, qua facilè pluuialis aqua defluere queat. vnde in altum medio culmine à posteriore in anteriorem partem per longitudinem porrecto hinc & inde supra laterales parietes tectum humiliter deducitur, vt geminarum demissarum alarum speciem præferat. ex qua similitudine veteres huiusmodi tecto aetomatis nomen indidisse videntur: quod & δετὸν appellarunt cùm alij, tum Diocles Carystius hunc locum paraphrasticè reddens, Hęc ferè Galenus. Græcus quidem codex admodum deprauatus est. Interpres Latinus vertit *lacunar,* & *testudinatum,* quàm rectè viderit ipse. Δετὸν quidem dictum apparet, quòd in tali contignatione tecti, trabes inter se oppositæ, colligatæ videantur & connexæ. Aquilas templi Tegeatarum Pausanias in Arcadicis dixit. Τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετὸν, Aristophanes in Auibus. Ἀετὸς, τὸ ἐφ᾽ ἑκάστῃ κνήμῃ τοῦ τροχοῦ σιδήρειον, id est ferramentum iuxta singulos rotæ radios, Pollux, Etymologus, Hesiodus & Varinus. καὶ κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, Hesiodus & Varinus. ¶ Ἀετιδεῖς, pulli aquilarum Æliano, Suidas. ¶ Ἄετιον πτερὸν καὶ κρέας, id est aquilinam pennam & carnem Græci dicunt, Suidas. ¶ Ὄρνεον, ἀετῶδες, auis aquilæ similis, vt de catarrhacte & harpe auibus apud Grammaticos legimus.

Αἰετὸς ἵππων.

¶ Αἰετὸς ἵππων, equus celerrimus, in epigrammate Archiæ, Anthologij 1. 33. pro equo omnium perniciſſimo, quando aquila inter aues velociſſima eſt. Oppianus Iberos equos tantæ celeritatis eſſe ſcribit, vt ſolæ cum eis aquilæ certare poſſent.

Ἀετογενεῖς equi.

Ἀετογενεῖς dicti equi à genitiua quadam nota, quam habent circa armos, à Sarmatis probantur tanquam ad curſus aptiſſimi: improbãtur qui eadem circa caudam & clunes habuerint, Abſyrtus 115. Conuenit ſanè à perniciſſima auium aquila equos etiam velociſſimos ſic appellari, etſi nulla huiuſmodi corporis nota foret.

Exaetus.

¶ Exaetus dicitur aquila dum nutrit pullitiem à fortitudine ſua degenerans, adeo vt fœtus ferarum rapere non queat, vt in *C.* docuimus.

Aquila piſcis.

¶ Eſt & aquila piſcis, ἀετὸς apud Athenæum. Καρχαρόδοντα dicuntur, quorum rotundi & alternatim (vel pectinatim) inuicem inſerti dentes ſunt, vt leo, canis, pardalis, ἀετίδες & piſces carniuori, Scholia in Ariſtophanis Equites. ¶ Aetites lapis deſcriptus eſt in *G.*

Ἀετὸς herba Libyca.

¶ Ἀετὸς herba quædam in Libya naſcens, Varinus & Etymologus. ſed ἀέρος etiam tanquam herbæ nomen apud Varinum legitur, voce nimirum corrupta. Galenus lib. 6. de ſimplicibus medicamentis refert Pamphilum quendam in opere ſuo de herbis grammatico & magico potius quàm medico, ἀετοῦ, id eſt aquilæ herbæ meminiſſe, cuius apud neminem Græcorum mentionem ſe inueniſſe ſcribat ſed tantum in libro quodam qui Hermæ Ægyptio tribuatur de 36 ſacris herbis horoſcoporum, quas omnes (inquit Galenus) nihil quàm nugas & figmenta eſſe conſtat. Hæc fortè fuerit Prometheum dicta herba Apollonio in Argonauticis, quam fingit natam è ſanguine Promethei aquila iecur eius depaſcente, vnde & radix ſanguinolenta appareat: flore croceo cubitali, (vel cubitum diſtante à terra,) caule gemino. Scholiaſtes ait poetam hæc fingere. à nullo enim rhizotomo talem ſtirpem deſcribi. Nos centaurij maioris tantum radicem ſucco manare ſanguineo apud veteres legimus, cui tamen reliqua deſcriptio non conuenit.

Ἀετόνυχες herba.

Ἀετόνυχες, herba, Heſychius & Varin. Dioſcorides (aut quiſquis nomenclaturas ei adiecit) leontopodium dictam herbam, aetonychon etiam nominari prodit. Ægineta verò lithoſpermum aetonychi ſemen eſſe ait. Sed lithoſpermon ea eſt herba quam vulgò milium ſolis vocitant, longè à Dioſcoridis leontopodio diuerſa.

Lignum aquilæ aromaticũ.

Lignum aquilæ quoddam dictum peregrinum & aromaticum hodie in noſtrum orbem afferri audio. Herba quam Galli *ancholiam* vocant, noſtri aquilegiam, aliqui angelicam, Matthæolus Senenſis *aquilinam* nominat: aliqui amorem perfectum.

Aquila ſignum legionũ Romanarũ.

¶ Icones. In ſceptris regum aquila erat, Scholiaſtes Ariſtophanis. ¶ Aquila fuit ſignum ſingularum legionum Romanarum: vnde aquilifer dicebatur ſignifer in Romana militia. Aquilam Romanis legionibus C. Marius in ſecundo conſulatu ſuo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor aliis: lupi, minotauri, equi apriq; ſingulos ordines anteibant. Paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis vnquam hybernaſſe caſtra, vbi aquilarum nõ ſit iugum, Plinius. Ex quibus L. Petroſidius aquilifer, quum magna multitudine hoſtium premeretur, aquilam intra vallum proiecit, Cæſar 5. belli Gall. Quum ſigna militaria, quum aquilam illam argenteam (cui etiam ſacrarium ſcelerum domi ſuæ fecerat) ſcirem eſſe præmiſſam. Cic. 2. in Catil. *Signa decus belli Parthus Romana tenebat, Romanæq́ue aquilæ ſignifer hoſtis erat*, Ouid. 5. Faſt. *Infeſtisq́ue obuia ſignis. Signa, pares aquilæ*, Lucan. lib. 1. *Vt notæ fulsêre aquilæ, Romanaq́ue ſigna*, Ibid. Aquilæ duæ, ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij, Galba ad Cicer. lib. 10. Iupiter egrediens ad bellum contra patrem Saturnum, aquilæ vidit augurium: cuius cùm viciſſet auſpicio, fictum eſt quòd ei pugnanti tela miniſtraſſet: vnde etiam à felice augurio natum eſt, vt aquilæ militum ſigna comitentur, Seruius. Primum ſignum totius legionis eſt aquila, quam aquilifer portat, Vegetius de re milit. 2. 13. C. Cæſare, M. Lepido Coſſ. decimæ legionis Aquilæ Cn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, viſæ dimittere, & in ſublime auolare: ipſe adoleſcens Pompeius victus, & fugiens occiſus, Iul. Obſequens. Traditur primam aquilam, quæ in exercitu Craſſi ferebatur, ſua ſponte cogente nemine, eſſe conuerſam, aduerſus Parthos proficiſcentis, Plutarchus in vita Craſſi. Ἀετοφόρων λεγεώνων, lib. 8. Sibyllinorum.

Aquila biceps ſignum imperij Romani.

Aquila etiamnum ſignum eſt imperij Romani, cui bina capita affinxerunt poſtquam imperium in Orientale & Occidentale diuidi cœpit. ſed pictores dum elegantius quàm verius repræſentare aliquam ſtudent, iconem eius paulatim omnino corruperunt. Ὦ ξένος, ὦ χρυσὸς, ὦ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος. Αἰετὼ οἰνοχόον Κρονίδα Διῒ παῖδα φέροντες, Theocritus Idyl. 15.

De variis aquilæ imaginib. & inſignibus.

De aquilis aureis in templo Delphico, leges infra in *h.* Aquila aurea in porta templi Hieroſolymitani ab Herode conſecrata, à Iudæis aliquibus poſtea deiecta eſt: quorum aliqui comprehenſi iuſſu Herodis viui combuſti ſunt, vt tradit Ioſephus Antiquitatum Iud. lib. 17. cap. 8. De aquila ſuper tumulo Ariſtomenis, *vide* in *h.* mox poſt prouerbia. In carcerum Olympici certaminis embolo, id eſt roſtro, delphis æreus in canone erectus viſitur, & in medio ara quæ aquilam ex ære alis longè extenſis ſuſtinet. Eſt autem machina huiuſmodi, vt ea commota delphinus in terram cadat, aquila verò ſurſum proſiliat, Idem Eliacorum 2. Leocras (lego *Leochares*, ex Tatiano) ſtatuarius aquilam fecit, ſentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus etiam per veſtem, Plinius 34. 8. Diuus Auguſtus in Curia quam in comitio conſecrabat, duas tabulas (pictas) impreſſit parieti: quarum alterius admiratio eſt, puberem filium ſeni patri ſimilem eſſe, ſalua ætatis differentia, ſuperuolante aquila draconem complexa, Idem. Memini cùm Romæ ætatem tererem, ad Palatij radices ponè Anaſtaſiæ templũ, ſacellum effoſſum fuiſſe, quod tum pleriq; Conſi putarunt, propter frequentes cõchas marinas ibi repertas. vbi & effigies albæ aquilæ cum

cum crista rubra in sacelli fornice seu testudine, quod tum pleriq; consilij symbolum interpretabantur, Lil. Greg. Gyraldus. Apis Ægyptiorum in tergore effigiem aquilæ habet, Herodotus. Vt hominem significent Ægyptij qui tutò vrbem habitat, aquilam pingunt quæ lapidem gestet. hæc enim è mari vel terra sublatum lapidem in suum infert nidum quò tutior sit, ac firmior, Orus 2. 50. Regem qui solitudine gaudeat, quiq; errata non condonet si velint significare, aquilam pingunt. hæc enim desertis in locis nidum sibi construit, sublimiusq; cæteris volucribus volat, Idem 2. 57. Cum suis sacris literis Ægyptij victoriam pingerent, aquilam formabant, quoniam ea auis cęteras aues superare solet, Lil. Greg. Gyraldus. Aquilæ pullus masculum & orbiculatum (ἀῤῥενογόνον καὶ κυκλωειδὲν) quippiam, vel semen hominis connotat, Orus 2. 3. Emblemata quædam Alciati de aquila, infra in *h.* referam. ¶ Est & aquila sydus, de qua Higinus: Hæc est (inquit) quæ dicitur Ganymedem rapuisse, & amanti Ioui tradidisse. hanc etiam Iupiter primus ex auium genere delegisse sibi existimatur: quæ sola tradita est memoriæ, contra solis exorientis radios contendere valere. itaq; super aquarium volare videtur. Hunc enim complures Ganymedem esse fixerunt. Nonnulli etiam dixerunt Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam tenuerit regno, & à filiæ nomine Coon, & homines ipsos à se Meropas appellarit. hunc autem habuisse vxorem nomine Ethemeam, genere Nympharum procreatam: quæ cùm desierit colere Dianam, ab ea sagittis figi cœpit, tandemq; à Proserpina viua ad inferos arrepta est: Meropem autem desiderio vxoris permotum, mortem sibi consciscere voluisse: Iunonem autem misertam eius, in aquilam corpus eius conuertisse: & inter sidera constituisse: ne si hominis effigie eum collocaret, nihilominus memoriam tenens coniugis desiderio moueretur. Aglaosthenes autem qui Naxica scripsit, ait Iouem Cretæ surreptum, Naxum delatum, & ibi esse nutritum: qui postquam peruenerit ad virilem ætatem, & voluerit bello lacessere Titanas, sacrificanti ei aquilam auspicatam: quo auspicio vsum esse, & eam inter astra collocasse. Nonnulli etiam dixerunt Mercurium, alij autem Anapladem pulcritudine Veneris inductum in amorem incidisse: & cùm ei copia non fieret, animum vt contumelia accepta defecisse: Iouem autem misertum eius, cum Venus in Acheloo flumine corpus ablueret, misisse aquilam, qui soccum eius in Amythaoniam Ægyptiorum delatū Mercurio traderet: quem persequens Venus ad cupientem sui peruenit: qui copia facta, pro beneficio aquilam in mundo collocauit, Hæc omnia Higinus. Aquila occidit 13. Kalēd. Augusti, Plinius. Exorto Leone occidit, exoritur autem cum capricorno, &c. Vide astronomos: vt Higinum de sagitta qua Hercules aquilam interfecit. Griphus est apud Athenæum, quæ nam eadē in cœlo, terra, & mari habeantur: ad quē respondetur, Vrsus, serpens, aquila, & canis, addo & leporē. ¶ De spectro tricipiti, capitibus aquilę, leonis & bufonis, quod Marcomiro Troianorū circa Mæotin regi apparuit, ex Munstero historiam scripsi in Bufone *a*.

Hieroglyphica.

De sydere aquila dicto.

¶ Propria. Ægyptus dicta est olim Aëria, & Aëtia (Ἀετία) ab Aëto quodam Indo, Eustathius in Dionysium. Aquila vrbs Brutiorum ex ruinis Furconij antiquissimi oppidi à Longobardis ædificata, vt scribit Volaterranus. Aquileia vrbs Carnorum metropolis, à legendis aquis dicta existimatur. Aëtos fluuij nomen est in Scythia, aliqui Nilum etiam olim Aquilam dictum volunt, *vide* in *h.* in fabula Promethei. ¶ Aquilam Iudæum Ponticum & Priscillam vxorem eius inuenit Corinthi. Actor. 18. Pontij Aquilæ tribuni meminit Suetonius in C. Iulij Cæsaris vita. Aquilius prēnomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro, est dictum, Festus. Huic simile est apud Græcos Aëtius. Εὐρυμέδων, ὁ Περσεὺς, ἢ Ποσειδῶν, ἢ ἀετὸς, καὶ Ἑρμῆς, Hesychius & Varinus. Eurymedon quidem fluuius est Pamphyliæ. fuit & hoc nomine auriga Eurycreontis regis, & Nestoris minister, vt Varinus scribere videtur: item Fauni filius apud Statium in Thebaide. Aiax Telamone natus primum Aëtos dictus est, propter auspicium aquilæ præteruolantis cùm Hercules in Telamonis gratiam sacrificaret eo nomine vt filius ei nasceretur, vt copiosius scripsi in Leone *h.* in leonis Nemeæi mentione. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus. Ab rerum gestarum excellentia præsigni Pyrrhum esse aquilam cognominatum, id est aëtòn, prodit historia, Cælius. Πύῤῥος τῶν στρατιωτῶν ἀετὸν αὐτὸν προσαγορεόντων, Τί γὰρ (εἶπεν) οὐ μέλλω τοῖς ἡμετέροις (nisi ὑμετέροις per υ legendum est) ὅπλοις ὥσπερ ὠκυπτέροις αἰρόμενος Plutarchus in Apoph. Aëtius viri nomen, hęretici ex Antiochia Syriæ, de quo multa Suidas: item scriptoris rei medicæ. Huic Latinè respondet Aquilius. Magi hominum ad animalia bruta affinitatem insinuātes, brutorum etiam nominibus eos appellāt: vt leones, ijsdem sacris initiatos, mulieres hyænas, ministros coruos, patres aquilas & accipitres, Porphyrius in libro de abstinendo ab animatis.

Nomina propria ab hac aue desumpta.

¶ *b.* Quòd si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi videtur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Diuus Ioannes in Apocalypsi scribit se vidisse quatuor animalia plena oculis ante & retro, quorum quartum simile fuerit aquilæ volanti, &c, *vide* in leone *H.a.* Similem visionem legimus in prophetia Ezechielis cap. 1. Inter bestias quatuor à Daniele visas, (vt legimus cap. 4. historiæ eius) prima erat sicut leo, erantq; ei alæ sicut aquilæ. Aquilæ inter aues aspectu sunt masculo, ἀῤῥενωποὶ, perdix fœmineo, Adamantius. Cresias scribit gryphes aquilino ore esse, Ælianus.

De animalibus aquilæ similibus.

¶ *c.* Ὁ ν (Eteoclem) ἐφ' ἀμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκης Ἀρθεὶς νεικέων ἐξ ἀμφιλόγων Ὀξέα κλάζων αἰετὸς εἰς γᾶν Ὣς ὑπερέπτα, Λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανὸς, Sophocles in Antigone. Ὣς ἄρα νάσσος ἔειπεν, ὁ δ' ὑψόθε ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις. Theocrit[9] Idyllio 17. Reperitur etiā de homine κλάζειν. Ὀξέα κεκληγὼς, Home. de Thersite. ¶ Vt in cane vulturina sagacitas, sic acies aquilina in vena-

Comparationes sumtæ ab aquila.

tore requiritur, Budæus. Aquila de rupibus dispicit escam, & è longinquo prospiciũt oculi eius, Iob 39. Sic fatus Menelaus abiuit, Πάντοσε παπταίνων, ὥς τ' αἰετὸς, ὅν ῥά τέ φασιν Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν· Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος. ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ Ἔσσυτο καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμὸν, Iliad. ρ. Homerus cernendi agendiq; celeritatem aliàs accipitri palumbario comparat: aliàs aquilæ, Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ. indicat enim aciem visus, quòd è sublimi cernat: pernicitatem verò quoniam velocissimum animal capiat, Varinus in Παραβολή. Κείνοισιν (equis Iberis velocissimis) τάχα μῦθος ἐναντίον ἰσοφαρίζοι Αἰετὸς αἰθερίοισιν ἐπιθύων γυάλοισιν, Oppianus. Excitabit Dominus contra te gentem è longinquo, quæ vt aquila aduolabit, Deuter. 28. Aquilis velociores, leonibus fortiores Saul & Ionathas, 2. Regum 1. Velociores aquilis equi illius, Hieremias 4. Sicut aquila volabit (hostis) & expandet alas suas super Moab, Idem 48. Aquilis cæli velociores sunt persecutores nostri, super montes persecuti sunt, in deserto insidiati sunt nobis, Idem in Threnis 4. Venient equites eius è longinquo, & aduolabunt vt aquila festinans ad vorandum, Abacuc 1. Diuitiæ faciunt sibi alas, & veluti aquila subuolant in cælum, Prouer. 23. Tria sunt mirabilia apud me, imò quatuor quæ nõ cognoui: Via aquilæ (pro quauis aue hoc loco, Munsterus) in cælo, &c. Prouer. 30. Dies mei transierunt instar aquilæ quæ volat ad escam, Iob 9. Aquila in petris manet, in saxis præruptis atq; inaccessis rupibus commoratur, Iob 39. Aquila nunquid ad tuum præceptũ eleuabitur, & in arduis ponet nidum suum? Ibidem. Si eleuaueris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te dicit Dominus, Hieremias 49. & Abdias similiter. Sustinentes Dominum mutabunt vires: renascentur (eis) pennæ in modum aquilarum, Esai. 40. Lais meretrix videtur mihi ταὐτὸ πεπονθέναι Τοῖς ἀετοῖς. οὗτοι γὰρ ὅταν ὦσι νέοι Ἐκ τῶν ὀρῶν πρόβατ' ἐσθίουσι καὶ λαγώς, Μετέωρ' ἀναρπάζοντες ἀπὸ τῆς ἰσχύος, Ὅταν δὲ γηράσκωσιν, ἤδη τότε Ἐπὶ τοὺς νεὼς ἵζουσι πεινῶντες κακῶς, Κἄπειτα τοῦτ' εἶναι νομίζεται τέρας. Sic & Lais nunc (inquit) otiosa est & bibula, nihil aliud quærens quàm vt in diem cibo ac potu saturetur, Epicrates apud Athenæum. *Aquilam adhuc iuuenem in ouilia Demisit hostem viuidus impetus. Nunc in reluctanteis dracones Egit amor dapis atq; pugnæ*, Horatius in Odis 4. 4. Oculum qui subsannat patrem, & contemnit doctrinam matris, corui eruent, & pulli aquilæ deuorabunt, Prouerb. 30. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, Vergil. 9. Æneid. imitatus illud Homeri, Iliad. χ. Οἴμησεν δ' ἀλεὶς ὥς τ' αἰετὸς ὑψιπετήεις, Ὅς τ' εἶσιν πεδίον δὲ διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωὸν, vt Seruius obseruauit, Ὡς ἔτι χῆν' ἥρπαξ' ἀπαλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus alicubi de aquila. Testudines terrestres fœminæ in coitu supinæ iacent: quo peracto cum se conuertere nequeant, præda tum alijs animalibus tum aquilæ relinquuntur, Ælianus. ¶ *Est in iuuencis, est in equis patrum Virtus: nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*, Horatius in Odis 4. 4. ¶ Massurius apud Plinium immussulum auem dicit esse pullum aquilæ priusquã albicet cauda: *Vide* infra in Capite de aquilis diuersis. ¶ Acutus clangoris sonus τὸ κατὰ κλαγγὴν λιγύφωνον ἴδιόν ἐστι τῶν ἀετιδῶν. Eustat.

Aquila pullos in alis portat præter morem aliarum auium quæ pedibus portant.

¶ *d.* Portaui vos super alas aquilarum, Exodi 19. vbi Munsterus in Scholijs, Portaui vos quasi in humeris, sicut aquila pullos suos portat in alis præter morem aliarum auium, quæ pullos pedibus, quo volunt, portant. Est etiam aquilæ natura (inquit Paulus Fagius) vt sensim pullos suos ad volandum excitare & prouocare soleat. Sic Deus populum suum excitauit, quando ex Ægypto eduxit. R. Salomon hunc locum explicans, Omnes cæteræ aues (inquit) pullos suos ponunt inter pedes suos, eò quòd timeant sibi ab auibus quæ altius volitant, aquila verò non timet sibi, cùm vna omnium altissimè volet. quia verò ab homine timet, ne forte iaculo impetatur, pullos super alis gestat: quasi malit seipsam iaculo perire quàm pullos suos.

De mira inter puerũ quendã & aquilã sympathia.

¶ Puerum auium studiosissimum, Philarchus memoriæ prodidit, aquilæ pullum quem dono accepisset, vario & multiplici cibo aluisse, & studiose diligenterq; curasse, (& ægrotantem aliquando curasse, Io. Tzetzes 3. 134.) Nam cum ipsum non tanquam rem ludicram alebat, sed tanquam vel amores suos & delicias, vel natu minorem germanum fratrem, sic sanè is aquilam magna cum cura & diligentia tuebatur. Cùm autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam vehementer exarsissent, atq; accidisset ex morbo vt puer laboraret, tum ei aquila assiduitate officij assidebat. Cùm enim is quietem caperet, ipsa quoq; quieti se dabat: cùm vigilaret, eadem assistebat: cùm non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat. Postea verò quàm è vita excessisset, atq; efferretur ad monumentũ sepulcri, eũ prosecuta est: postq; vbi cremaretur, in medios rogos se immisit, Ælianus. *Sed carmina tantum Nostra valent Lycida tela inter Martia, quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas*, Vergilius Ecl. 9. *Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni*, Martialis. Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ω. Τῷ μὲν (draconi) ἔκπαγλον κοτέων βασιλήϊος ὄρνις Αἰετὸς ἐκ παλάχης (alias ἐξ αἴθρης) ἐπαΐξεται, &c. draco enim auium omnium nidos inuadit, & si aquila recens agnum aut leporem rapuerit, is illi è fruteto aliquo prosiliens abripit, Nicander.

Pythagoras aquilã incantationibus mitem reddidit.

¶ *e.* Proditur memoriæ, Pythagoram, quum superuolantem susurraminibus magicis excantasset aquilam, ita deduxisse, vt mitem redderet ac prorsus cicurem. Propterea Ammianus: Pythagoras (inquit) femur suum apud Olympiam aureum ostentabat, & cùm aquila colloquens subinde videbatur, Cælius. Apollonidæ epigramma extat lib. 1. epigrammatum Græcorum titulo εἰς ὄρνις, in aquilam

quæ

quæ in Rhodum venerit, vbi alioqui aquilæ insunt, quum Nero Imperator illic ageret, eiq; vltro mansuetam se præbuerit. ¶ Πληγέντ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν ἀετὸν, Æschylus: hoc est, aquilam sagitta ictam. ¶ Aëtites lapis suspensus in sinistro brachio conciliat amorem, & diuitias auget vbi fertur, Euax, & Albertus. Quæcunq; facit aquila (in remedijs & amuletis) hæc & vultur, Kiranid. Idẽ superstitiosas quasdam & vanas facultates aëtitæ lapidi si cum alijs quibusdam gestetur, attribuit, indignas adscribi. iubet quidem in eo sculpi aquilam &c. Et rursus, In hyęnio lapide sculpe aquilam dilaniantem piscem, &c. locus est corruptus.

Superstitiosa de aetite lapide & de aquila.

¶ Ad gratiam & fortunam. Dexter oculus aquilæ in panno mundo ligatus, & in sinistra manu retentus, in collocutionibus magnam gratiam & amicitiã pręstabit. Sinister autẽ oculus in corio ceruino appensus nunquam sinit ophthalmiam pati gestantẽ, Kiranides. Supra oculos aquilæ in supercilijs inueniuntur duo lapides, vnus in vnoquoq; supercilio: qui ligati in pelle lupi aut phocæ aut hyęnæ, aut aquilæ, ad collũ gestantem conseruant ab omni iniuria, & contra noxas ferarũ, & dęmonũ hominumq; insidias arcent, & omne bonum conciliant, Idem. Si quis cubitum se conferens os vel rostrũ aquilæ ad caput ponat, videbit in somnis quod voluerit, Idem. Cor aquilæ impositum vino cum melle & aromatibus, & ita smyrnizatum per dies septem, deinde in corio lupino gestatũ, omne malũ, morbos & feras amolitur: ita vt gestans semper prosper, beatus ac diues futurus sit. Kiranides. Ad amorem: Aquilæ renunculi & testiculi sicci infusi & superspersi condito, in potu vel cibo dati, siue viro siue mulieri, concupiscentiam & amorem magnum excitant, Idem. De aquila dextræ alæ penna retenta, diuitem & amabilem facit gerentem, Idem. Vngues aquilæ à pueris & à perfectis gestatæ, ab omni malo ac phantasmate iniquo, & ab omni nocumento liberant gestantem, Kiranides. ¶ Elleborum nigrum effossuros circumscribere iubent, spectando exortũ precandoq; (vt id liceat sibi concedentibus dijs facere, Plinius) cauereq; aquilam tam à dextra quàm à sinistra. periculum enim secantibus imminere aiunt: & si aquila prope aduolauerit, moriturum illo anno qui succidit, augurium esse, Theophrast. de hist. 9.9.

¶ *g.* Nerui de collo & dorso aquilæ ad collum & spondylos ligati, dextri ad dextrum, & sinistri ad sinistrum latus, chiragricis prosunt. Similiter & nerui pedum, podagram pedum, & genuum dolores sanant, Kiranides. Aquilæ lingua appensa in panno lineo, arthriticos, cionidas, & tussientes magnificè sanat, Idem. Sinistræ alæ pennam si quis tenuerit, & in oleo tinxerit, & à loco tenente vsq; ad sacram spinam (os sacrum) mulierem in partu laborantem vnxerit, ilico pariet, Idem.

¶ *h.* Historiæ & fabulæ. Aristomenem quomodo aquila sustinuerit, & vulpecula è Ceada liberarit, ex Pausania narraui in Vulpe *h.* ab initio ferè. ¶ Ptolemæum Soterem Arsinoæ filiũ ferunt Macedones expositum & ab aquila nutritum esse, quæ sublimis supra infantem alis extensis & æstum Solis nimium & pluuiam auerterit, & aues gregales depulerit, & laniatarum coturnicum sanguine tanquã lacte ipsum aluerit, Suidas in Lago. Ganymedes Trois filius fuit, iuuenis speciosissimus, quem aquila (vt fabulantur) dum venaretur in Ida monte Troadis, rapuit, mensæq; Iouis ad præministranda eidem pocula adhibuit, cõtemta Hebe Iunonis filia (quæ prima caussa fuit inuidiæ Iunonis erga Troianos) postea in Zodiaco positus. Xenophon in Symposio nõ ob formã corporis, sed ob præstans ingeniũ à Ioue raptum esse ait. *Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores*, Vergil. 1. Æneid. *Raptus alite sacra Miscet amatori pocula grata suo*, Author Priapei carminis. Nam Ioui ad pocula stare finxerunt. Non enim ambrosia deos aut nectare, aut Iuuentute pocula administrante lætari arbitror: Nec Homerũ audio, qui Ganymedem à dijs raptum ait, propter formam, vt Ioui pocula administraret, non iusta caussa, quur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad deos transferebat: diuina mallem ad nos. Aquilam quæ rapuit Ganymedem, quem aquarium in Zodiaco aliqui esse finxerunt, inter sydera collocatam nugantur, vt supra inter icones retuli ex Gigino, Leocras (Leochares, ex Tatiano) statuarius aquilam fecit, sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus, etiam per vestem, Plin. *Ætherias aquila puerum portante per auras Illæsum timidis vnguibus hæsit onus*, &c. Martialis. Alciati emblema sub lemmate *Deus*, siue *Religio*, *In Deo lætandum*:

Ptolemæus Soter ab aquila nutritus.

Ganymedes ab aquila raptus.

Emblema Alciati. Deus, siue religio.

Aspice vt egregius puerum Iouis alite pictor Fecerit Iliacum summa per astra vehi.
Quis ne Iouem tactum puerili credat amore? Dic hæc Mæonius finxerit vnde senex?
Consilium, mens atq; Dei cui gaudia præstant, Creditur is summo raptus adesse Ioui.

¶ Cùm Prometheus post factos à se homines Solis ignem furatus esset, irati dij febres & morbos immiserunt terris: & ipsum Prometheum in monte Caucaso per Mercurium religauerunt ad saxum, adhibita aquila quæ eius cor exederet. Hæc autem omnia non sine ratione finguntur. Nam Prometheus vir prudentissimus & à prouidentia sic dictus, primus astrologiam Assyrijs indicauit: quam residens in monte altissimo Caucaso, nimia cura & solicitudine deprehenderat. Dicitur autem aquila cor eius exedere, quòd ἄχος est solicitudo, qua ille affectus syderum omnes deprehenderat motus, &c. Seruius enarrans illud Vergilij sextæ Eclogæ, *Caucaseasq; refert volucres furtumq; Promethei.* Iupiter (vt canit in Theogonia Hesiodus) Prometheum ligauit, & aquilam ei immisit quę hepar eius immortale exederet, cuius tantundem noctu reparabatur, quantum interdiu aquila cõsumsisset, hanc deinde Hercules interemit. Higinus in sagitta sydere sic scribit: Hanc vnam de Herculis telis esse demonstrant, qua aquilam dicitur interfecisse, quæ Promethei iocinora dicitur exedisse. Et paulò post, Iupiter Prometheo

Promethei cor siue iecur ab aquila exesum.

vincto aquilam admisit, quæ assiduè noctu renascentia iocinora exesset. Hanc autem aquilam nonnulli ex Typhone & Echidna natam, alij ex Terra & Tartaro, complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamq; ei ab Ioue traditam dicunt, &c. Agroetas tertio & decimo rerum Scythicarum scribit, aquilam Promethei iecur depasci solitam, inde videri receptum vulgò, quòd is perfœcunda potiretur regione, sed quam tamen fluuius Aëtos, id est aquila, maximè infestaret. Scimus autem hepatis aut vberis appellatione fertilitatem plerunq; significari. Quum illuc accessisset Hercules re perspecta, fluminis impetum & copiam alueorum crebritate exinanisse, atq; inde iudicatum, aquilā peremisse, & à vinculis soluisse mox Prometheum, Cælius. Et paulò pòst, Herodotus adijcit Prometheū Scytharum regem fuisse: quumq; eius imperio obnoxa regio summa necessariorum laboraret inopia, nec succurri ab rege posset, quòd Aquila fluuius excrescens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in vincula Prometheum coniecisse. Herculem verò illum liberasse, & fluuium corriuasse in mare. Ad Nilum qui diceretur Aquila, rem deducit Siculus Diodorus. Aquilas quicunq; Caucasum habitat, inimicas habet. propterea illarum nidos, vbicunque enatæ fuerint, igniferis sagittis incendunt, laqueos insuper ad eas capiendas tendunt, Prometheum vlcisci dictitantes, eò vsq; fabulis fidem adhibuere. Philostratus lib. 2. in vita Apollonij, vbi plura etiam de Prometheo eiusq; vinculis scribit. *Vide* Apolloniū in Argonauticis lib. 2. & eius Scholiasten Græcum ad numerum 56. Alciati Emblema inscriptum, *Quæ supra nos, nihil ad nos:*

Alciati Emblema Quæ supra nos, nihil ad nos.

Caucasia æternum pendens in rupe Prometheus
Diripitur sacri præpetis vngue iecur:
Et nollet fecisse hominem: figulosq; perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur varijs prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant scire, deûmq; vices.

Fulgentius in Mythologico (vt Gyraldus recitat) non ab aquila Promethei iecur corrodi, sed à vulture tradit, idq; perbelle interpretatus est, cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: *Cui vultur iecur vltimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq; fibras, Non est, quem tepidi vocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atque luxus.* *Vide* Macrob. 1. 10. De Prometheo herba nata è sanguine Promethei aquila eius iecur depascente, vnde & radix sanguinea sit, supra in *a.* scriptum est. ¶ Senescentibns aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, cui rei data est fabula, vt hoc ita accidat aquilæ, quoniam cùm olim homo esset, hospiti iniuriam intulerit, Aristot. ¶ Fertur aquilam aliquando sagitta ictam, cùm pennam sagittæ adaptatam vidisset, dixisse, Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. ita hic etiam Euelpis inquit, Οὐχ ὑπ' ἄλλων πάσχομεν ταῦτ', ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ. Æschylus hanc parœmiam Libysticam vocat. ¶ Apud Aristophanem Comicum in Auibus homines quidam interrogant ab auibus, quomodo viuere cum eis queant implumes ipsi & volandi nescij. Epops auis respondet commodè id fieri posse, Pisthetærus verò dubitat: quoniam & apud Æsopum fabula feratur de vulpe, quòd infeliciter aliquando commercium cum aquila habuerit. Scholiastes monet hanc fabulam apud Archilochum esse Æsopo antiquiorem. ¶ Scarabeus contra aquilā. *Vide* infra inter prouerbia. ¶ Καὶ δόμους Ἀμφίονος Καταιθαλώσω πυρφόροισιν αἰετοῖς, Aristoph. in Auibus. ¶ Vaticinium Esdræ de aquila gerente typum ecclesiæ Romanæ, doctissimus vir Theodorus Bibliander præceptor noster exposuit, libro typis publicato.

Aquila gerens typum ecclesiæ Romanæ.

Aquila cur Ioui sacra & eius armigera dicatur.

¶ Aquila Ioui sacra. Armigerum Iouis pro aquila dixit Vergilius 9. Æneid. & Ouidius Metam. 13. Negant vnquam solam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Iouis consuetudo iudicauit, Plinius. Aliqui eò quòd altissimè volet, à poëtis armigeram Iouis fingi aiunt, & alitum reginam dici. Regia ales pro aquila Ioui sacra, Ouidius 4. Metam. *Namq; volans rubra fuluus Iouis ales in æthra*, Vergil. 12. Æneid. Tutelæ Iouis deputata dicitur, quia prosperum auspicium eius aduersum Titanas pugnaturus accepit, Acron in Horatium. Aquilam fingunt in bello Giganteo Ioui arma ministrasse. Quoniam Iupiter & Saturnus reges fuerunt. sed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem, ortum bellum est: ad quod egrediens Iupiter aquilæ vidit augurium: cuius quum vicisset auspicio, fictū est quòd ei pugnanti tela ministrasset: vnde etiam à felice augurio natum est, vt aquilæ militum signa comitentur, Seruius in 9. Æneid. Et alibi, Aquila (inquit) in tutela Iouis est, quia dicitur dimicanti ei contra gigantes fulmina ministrasse: quod ideo fingitur quia per naturam nimij est caloris, adeò vt & oua, quibus supersedet, posset coquere, nisi admoueat gagatē lapidem frigidissimū. Auium præstantissimæ sunt aquilæ, quæ Iouis etiam sceptris proximè fulmina insidere creduntur. Oppianus in Ixeuticis. Ὁ Ζεὺς γὰρ αἰετὸν ἕστηκ' ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Aristophanes in Auibus: vbi Scholiastes, Debuit dicere in sceptro, vt etiam Pindarus: Εὕδει γ' ἐν σκήπτρῳ Διὸς, aut dixit in capite, quoniam solebant aues vnicuiq; deo sacras in capite imaginis cuiusque collocare. Iouis imago continebat læua sceptrum: dextra verò nūc aquilam protendere videbatur, nunc victoriam. Et quidem aquilam, quòd Iupiter ita superioribus & cœlestibus imperet, vt aquila cæteris auibus: Victoriam verò, quoniam omnia ei subiecta atque deuicta sint, Lilius Greg. Gyraldus. Iupiter aquilam delegit, Ζεὺς ἀετὸν εἵλετο: prouerbium vsitatum vbi qui ascisc it sibi præclaros, suisq; rebus accommodos, Erasmus. Aquila Ioui sacra est, & Græcis à verbo ἄω quod est spiro videtur ἀετὸς dici, à quo verbo etiam ἀὴρ, id est aër (quem Iouis nomine allegoricè innuunt) deriuetur. Huic igitur consecratur tanquam & nomine affinis, & tanquam deo perfecto auis perfecta, & cælesti altiuolans, Eustathius in primum Iliados. Fabula est, quod

quòd cùm Rhea parturiret Iouem, aquila apparuerit, (vel etiam eodem die nata sit, vt habet Scholiastes Homeri Iliad. θ. & in pugna aduersus gigantes præteruolarit, Idem.) ideoq; Iouem hanc alitem sibi delegisse in auium distributione cùm res inter se diuiderent Titanes, Κατὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν πτηνῶν, Idem in octauum Iliados. Aquila Ioui gratissima auis esse fertur, siue tanquam rex regi, siue quia secundum fabulam eodem die nata est quo Iupiter. vel quoniam ei regnum occupaturo, felicis faustiq; euentus augurium præbuit. vel quia natum Iouem in cælum deportauit. Fabulantur aliqui Meropem Coum, cùm vxorem mortuam deflere non desineret, & in luctu hospitio Rheam suscepisset, in aquilam mutatum semper adesse Ioui. Ælianus verò latronem quendam fuisse scribit, qui deinde in aquilam mutatus, vncis vnguibus videatur, & in senecta rostro eius nimia aduncitate reddito inutili, hanc pœnam (famem scilicet in senectute) vitę dum homo esset nimium belluinæ luat, & insuper odium scarabeorum. Cæterum Byzantia Mœro poëtria scribit, vt refert Athenæus in libro XI. de poculis, quòd Iupiter in Creta nutritus sit, Νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων Γαμφηλῆς, φορέεσκε ποτὸν (fortè ποτὸν) Διὶ μητιόεντι. Τῷ καὶ νικήσας πατέρα Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς Ἀθάνατον ποίησε καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσε. Vocat autem Hecuba aquilam Ioui carissimum οἰωνῶν, id est auium vel simpliciter, vel illarum potius ex quibus auspicia sumuntur, Hæc omnia Eustathius in Iliad. ω. Iupiter aquilæ imperat, & tanquam ministro vtitur erga homines quibus aliquid significare voluerit, Scholiastes Homeri. Aues hominibus deorum sententiam nuntiant, aquila Iouis, ciconia Iunonis, &c. Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Ἐκ Διὸς αἰγιόχου τιμὰν ἔχει αἰετὸς οὕτως, Theocritus Idyl. 33. Ὣς ἄρα νᾶσος εἶπεν, ὁ δ' ὑψόθ' ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. lib. 17. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victũ ei herba satis est, Ælianus. ¶ Νυκτιαίετος, auis sacra Iunoni, quæ & Erodius. Hesych. *Fabula de Merope Coo in aquilam mutato.*

¶ Aquilæ sublimes volant, vt perquam maximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinam perhibent, Aristoteles. Aquilã Thebani colunt, Strabo libro 17. Thebæ aquilam honorant, tum quia regia videtur auis, tum Ioue digna, Diodorus Siculus lib. 2. de fabulosis antiquorum gestis. *Aquila diuinis honoribus culta.*

¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis vulturios, aquilas &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Si hecatombe imperatorio sacrificio fiat, non centum pecora, sed centum leones, centum aquilæ, & cætera huiusmodi animalia centena feriuntur, Iul. Capitolinus. *De sacrificandis aquilis.*

¶ Cùm Lacedæmonij peste vexarentur, acceperunt oraculũ desituram illam si quotannis virginem nobilem immolarent. Et cùm sors aliquando in Helenam incidisset, & ea pro more ornata ad sacrificium produceretur, aquila repente deuolans abreptum ensem ad armenta detulit & in iuuencam demisit, quare Lacedæmonij deinceps à virginibus mactandis abstinuerunt. Historiam refert Plutarchus in Parallelis minoribus: & mox alteram subiungit de Valeria Luperca apud Valerios similiter seruata, hoc est ense per aquilam rapto & in iuuencam demisso. Est autẽ locus is mutilus, & idem apud Varinum quoq; Lexici scriptorem in Neoptolemo corruptus: vterq; collatione alterius emendari potest. Transcripsit ex Plutarcho etiam Cælius 13.20. sed loca obscuriora non attigit. Iis verò comparent fidem (inquit Cælius) quæ de prisco Tarquinio T. Liuius perscribit. *De ense ab aquila abrepto ac in iuuencam demisso.*

¶ Delphi in medio vniuersæ quodammodo Græciæ & intra & extra Isthmum, imò & totius orbis consistere videbantur, vnde & telluris vmbilicum appellabãt. fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Ioue duas dimissas aquilas in hoc coisse loco, vnam ab ortu, alteram ab occasu. quidam autem dixere coruos, Strabo lib. 9. Pindarus in Pythijs carmine quarto Pythiam siue Sibyllam Χρυσέων Διὸς αἰετῶν πάρεδρον cognominat: Vbi Scholiastes, Ferunt Iouem cùm vellet maximè mediam orbis habitabilis partem certa mensura deprehendere, duas pari velocitate aquilas, vnam ab oriente, alteram ab occidente emisisse: illas verò conuenisse Delphis seu Pythone. itaq; Iouem in memoriam rei ad designandum terræ habitabilis medium in templo Apollinis aquilas aureas consecrasse aiunt, quæ postea in bello Phocico, cuius author Eumelus fuit, sublatæ sint. *Aquilæ duæ à Ioue dimissæ Delphis conuenisse dicuntur, vnde is locus media orbis pars existimatur.*

¶ Metamorphoses. Iouem transformatũ in aquilam vt raperat Ganymedam describit Ouidius lib. 10. Metam. Idem lib. 6. de Arachne puella telã contexente, Fecit & Asterien aquila (id est Ioue in aquilam mutato) luctante teneri. *vide* in Coturnice *h.* Idem lib. 12. Metamorphoseon fabulator Periclymenum in aquilam versum, ab Hercule, quem plurimum vnguibus vncis infestabat, sagitta in sublimi confossum, quum inquit: *Mira Periclymeni mors est, cui posse figuras Sumere quas vellet, rursusq; reponere sumptas, &c.* De Merope qui Coon insulam tenuerit in aquilam conuerso, fabulam ex Higino retuli supra mox post icones: & ex Eustathio paulò superius in Aquila Ioui sacra. Ælianus verò latronem quendam in aquilam mutatum scribit, quæ sceleris sui pœnam luat rostro per senectam adeò incuruato, vt cibum capere non possit, & scarabeos infestos patiatur. Venus in aquilam mutata Iouem in olorem mutatum sequitur: & vterq; demum inter sydera locatur. *vide* in Cygno *h.* ex Higino: & Cælium Rhodiginum 11. 19. Vt apud Mœrò poëtriam aquila: sic apud Homerum Peleiades vel Pleiades Ioui ambrosiam adferunt, Eustathius: Corrupta forsan lectione: nam Ioui infanti aquilam nectar attulisse, Peleiades verò ambrosiam Mœrò canit, vt recitat Athenæus, ex quo sua Eustathius mutuatur. Vtrisq; (aquilæ & Peleiadibus) vt gratiam referret Iupiter, inter sydera eas retulit. *De ijs qui in aquilã transformati sunt. Iupiter. Periclymenus. Merops Cous. Latro. Venus.*

¶ Auspicia. Aquila alis & volatu auspicium facit, Festus. Octauius Augustus cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpius circumuolauit, transgressaq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, &c. Suetonius in vita Augusti. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio Octauij Augusti supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notãte omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Ibidem. Auspicia quædam ex aquila, retulimus etiam paulò antè in Aquila Ioui sacra. Arabes audiunt (ἀκούουσιν, intelligunt) coruos, Tyrrheni aquilas, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Ἀετὸν Grammatici Græci dictum aiunt, ab α particula intendente & ἐτεός, quod valde & semper vera sit ales ac fatalis in auspicijs. Troianis feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam fossam ac vallum Græcorum transituris aquila sinistra apparet, non tanquam infausta auis (vt Scholiastes interpretatur) cùm alioqui aues sinistræ infortunatæ sint, sed ad decipiendos Græcos quo minus illi sibi cauerent, tanquam Troianorum desiderio non successuro. Sed poëtæ versus adscribam. Ὄρνις γὰρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων, Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα. καὶ οὔπω λήθετο χάρμης. Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα (κρατοῦντα) κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν, Ἰδνωθεὶς (καμφθεὶς) ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐγκάββαλ' ὁμίλῳ. Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇσ' ἀνέμοιο. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο, Home. Ili. μ. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Ἀχαιῶν Θάρσυνος οἰωνῷ, Iliad. ν. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε (Agamemnoni oranti Iupiter) τελειότατον πετεηνῶν Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλεῖ κάββαλε νεβρὸν, Iliad. θ. Et mox, Οἱ δ' ὡς οὖν εἴδον ὅτ' ἄρ ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις. Hîc Scholiastes τελειότατον πετεηνῶν, id est, perfectissimam auium interpretatur maximam, vel signa perfecta ædentem, & maxime perficientem ea quæ significat: vel præcipuam & nobilissimam auium, vt Eustathius docet. Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς, &c. Odyss. ο. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν Ἐξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα. Ἐλθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε καὶ ἔκτανεν. οἱ δ' ἐκέχυντο Ἀθρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ' ἐς αἰθέρα δῖον ἀέρθη. Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας Ἂψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ, Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε φώνησέν τε· Θάρσει Ἰκαρίου κούρη τηλεκλειτοῖο, Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Χῆνες μὲν μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις Ἦα πάρος, νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα· Ὃς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω, Somnium Penelopes quod illa Vlyssi nondum agnito recenset Odysseæ τ. Priamo Iouem oranti αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἱ μῆνσεν ἀριστερὸς, Quintus Calaber lib. 1. ¶ Mirum & rarum prodigiū aquilæ & cygnorum ex Æneidos Vergilij duodecimo recitabitur in Cygno *h*. Auspicium aquilæ præteruolantis fecit vt Aiax Telamonis filius primum Aetos diceretur, vt scripsimus in Leone *h*. & supra in *a*. inter nomina propria ab aquila ducta.

Aquila Amphiarai hastã in altum ferens, moxq; dimittens, eiusdem interitũ præsignificauit.

Scribit Plutarchus (in Parallelis minoribus cap. 6.) aquilam quandoq; cùm duces manipulorum epularentur cum Polynice Amphiarai hastam abreptam sustulisse in altum, moxq; demisisse: eam verò terræ impactam lauri speciem præbuisse veram: insequenti die hostibus acri prælio ibidem congredientibus, terræ hiatu repentino haustum cum curru, quod hárma dicunt Græci, Amphiaraum perijsse: cõditam ibi postea vrbem, hármatis cognomine fuisse insignem. Cuius rei auctor sit in tertio Κτίσεων Trisimachus. Fuit verò præcellens vates Amphiaraus, &c. Cælius. Aquila correptum à satellite iaculum, in sublime detulit: dehinc in profundum abiecit, Plutarchus in vita Dionis inter portenta Dionysio tyranno exhibita, quibus illi exilium & regni amissio funestæq; calamitates prædicebãtur. Xanthias seruus in Vespis Aristophanis narrat somnium suum, Ἐδόκουν αἰετὸν Καταπτάμενον ἐς τὴν ἀγορὰν μέγαν πάνυ Ἀναρπάσαντα τοῖς ὄνυξιν ἀσπίδα Φέρειν ἐπίχαλκον ἀνεκὰς εἰς τὸν οὐρανὸν, Κἄπειτα ταύτην ἀποβαλεῖν Κλεώνυμον. Traducit autem Cleonymũ ceu ῥιψάσπιδα. Strabo lib. 17. de pyramide tertia in Ægypto, quæ primis duabus minor sit, sed maiore impensa structa, sic scribit:

Aquila calceum meretricis in regis Ægypty gremium demisit.

Hæc dicitur meretricis sepultura ab amantibus effecta: quam Sappho poëtria Doricham vocat. alij eam Rhodopem nominant, atq; fabulam quandam narrant, quod ea dum lauaretur, aquila alterum ex calceis è manu ancillæ correptum Memphim deportarit, & in sublime supra regis verticem iura dantis elata, calceum in illius gremium demiserit: & quod ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus, per totam regionem misit ad eam inquirendam quæ huiusmodi calceum ferret, & quod ea in vrbe Naucratitarum inuenta atq; adducta, & regis vxor fuerit, post mortem verò hanc sepulturam habuerit, Hæc Strabo. Eandem historiam recitat Ælianus lib. 13. Variæ historiæ, regẽ Ægypti in cuius gremiũ iniectus sit calceus Psammetichum nominans. De aquila quæ Augustæ ex alto abiecit in gremiũ conspicui candoris gallinam, scribemus in Gallina *h*. inter auguria.

Exta de sacrificãtium manibus ab aquilis rapta.

Pro virginibus immolatas legimus iuuencas in quas aquilæ ereptos sacrificis enses, quos iam virginibus intẽtabant, demiserant, referente Plutarcho in Parallelis Græcarum & Romanarum historiarum. fuit autem virgo altera apud Lacedæmonios nomine Helena, altera apud Valerios nomine Valeria Luperca. in quas sors ceciderat vt immolarentur, cùm deus propter pestem virginem aliquam quotannis sacrificandam respondisset. *Vide* etiam Varinum in Neoptolemo. ¶ Aquila partem extorum immolante Hecuba in Ilio, ad Græcos portat, apud Dictyn Cretensem, libro 4. Et rursus libro 5. sacrificantibus

bus Troianis aquila stridoré magno immittens sese, extorum partem ereptam ad naues Græcorum deponit. Galbæ Cæsaris auo procuranti fulgur, cùm aquila de manibus exta rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed serum imperium portēdi familię, responsum est. Atq; ille irridens: Sanè inquit, cùm mula pepererit, vt pluribus retuli in Mulo *h*. Exta de sacrificantis manu ab aquila rapta, tam efficaci auspicio fuêre, vt nullum præsentius aut felicius fuerit, Alexander ab Alex. Cyro aduersus Armenium proficiscenti continuo in primo agro exurgit lepus: Aquila autem volans dextera, leporem despiciens fugientem: & irruit, & percussit illum, extulitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine vtebatur præda. Auguriū igitur Cyrus intuitus, cùm lætatus est, tum Iouem regem adorauit, dixitq; ad pręsentes: Venatio quidem pulcra est futura, si Deo libuerit, Xenophon 2. de Pędia Cyri. Aquila, vt aduncæ aues propè omnes, sine vllo potu viuit, quod Hesiodus nesciuit. facit enim in narratione obsessionis Nini, aquilam augurij præsidem bibentem, Aristoteles. Ex aquilæ significatione filium suum nomine Midam, Gordias regem fore coniecit: cùm supra huius caput arantis primo volasset, deinde totum diem in iugo sessitare non prius destitisset, quàm is ad vesperam arationem dimisisset, Ælian. Galeotes & Telmissus fratres, filij Apollinis, & Themistûs filiæ Zabij regis Hyperboreorum, oraculo in Dodona accepto, vt hic orientem, ille occidentem versus nauigaret, & vbicunq; de sacrificijs ipsorum femora rapuisset aquila, aram ibi conderent: Galeotes in Siciliam, Telmissus in Cariam, vbi Apollinis Telmissij ædem condidit, Stephanus. Ante vltimam Bruti (aduersus Cæsarem & Antonium pugnam) vt P. Volumnius prodidit, aquila prima (vexillum) apum plena conspecta est: & duæ aquilæ in medio vtriusq; exercitus spacio ante prẹlium congressæ simul pugnarunt: quarum pugnam dum ambo castra vtrinq; intuentur, silentium incredibile tenuerunt: cessit verò atq; fugit aquila è partibus Bruti profecta, Plutarchus in vita M. Bruti, & Val. Maximus 1.4. Deiotaro verò rẹgi omnia ferè auspicata regenti, salutaris aquilæ conspectus fuit: qua visa abstinuit se ab eius tecti vsu: quod nocte insequenti, ruina solo æquatum est, Val. Max. ibidem. C. Pansa, Hircio Coss. in castris Cæsaris luce prima, in culmine prætorij super linteum consedit aquila: inde circumuolantibus minoribus auibus excita: de conspectu abijt, Iul. Obsequens. Tranquillus in Tiberio cap. 14. Ante paucos (inquit) quàm reuocaretur dies, aquila nunquam antea Rhodi conspecta, in culmine domus eius assedit. Extat & epigramma super hac re Apollonidæ Grẹcum, Anthologij lib. 1. sectione in Aues inscripta. Prępetes aues dicuntur (inquit Alexander ab Alexandro) quę volatu auguria faciunt & futura prędicunt. Ex his autem, aquila, vulture, & buteone, sanquali & immussulo lætantur, easq; felicis euentus esse (aiunt) cum ingentibus alis patulæ & porrectę volant. Et mox, Aquila si dextra ex parte venit, felix omē facit, & magnarum rerum auspicia: quas quidē volatu augurium facere, pręcipuè si stridentibus alis euolare videant, omen futuri maximi boni, ac læta & magna portendere dixerunt. Vultures aquilarum fœtus implumes occidisse, nidosq; euertisse, ipsosq; à pastu pedibus & rostro abegisse, Tarquinio Superbo exilium & regni amissionem, quę mox secuta sunt, portenderunt. Aquilam Tarquinio Prisco pileum detraxisse in sublimi, deinde capiti reposuisse, regnum ominatam ferunt: Sicut Aristander aquilę augurio victorem Alexandrum prędiuinauit, Idem. Et rursus, Si vultures, corui, & aquilę in vnum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur. Obseruatum est vt minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint. siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente, irrita fiunt: aquilarum verò augurium, fulmine adueniente, nullum est, Alexander ab Alex. Si cor victimę raptum ab aquila aut auibus fuisset, nimium propicios deos ostenderunt, Idem. Et mox, Galbæ fulgur procuranti, cùm aquila exta rapuisset, & in sublimem quercum detulisset, imperium portendit. C. Marius Syllam fugiens iam fermè omni spe destitutus, hortabatur tamen socios, ne in vltima spe, ad quam seruari se antiquorum augurum responso credebat, desererent. Nam cùm valde adolescens esset & in agris versaretur, nidum aquilæ septem pullos habenrem domum retulit. Parentes hoc magna cum admiratione intuentes, augures consuluerunt. Illi responderunt, Marium clarissimum virum futurum, maximum principatum atq; imperium septies habiturum. Sed hoc aliqui fabulosum putant, quòd aquila geminos tantummodo pullos pariat, Plutarchus in Marij vita.

Auspicia aquilarū quæ acciderunt. Cyro. Midæ. Galeoti & Telmisso. Bruto. Deiotaro. Octauio Cæsari. Tiberio. Tarquinio Superbo. Alexandro. Galbæ. Mario.

¶ De Cypselo Corinthi tyranno adhuc priuato oraculum Pythia huiusmodi reddidit. Concipit in petris aquila enixura leonem, &c. vt ex Herodoto recitaui in Leone *h*. proximè ante prouerbia à leone facta.

¶ Aquila grandis magnarum alarum, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, tulit Cedri medullam, transportauit in negotiatorum vrbem, Ezech. 17. Aquila grandis tulit de semine terræ, posuit illud in terræ superficiem pro semine, vt radicem firmaret super aquas multas, quod creuit in vineam latam, fructificauit in palmites, & emisit propagines, Ibidem. Aquila altera grandis magnis alis, multis plumis, & vinea ista mittit radices suas ad eam, & palmites suos vt irrigaret eam de areolis germinis sui, Ezech. 17. Aquila nónne radices vineæ grandis euellet, fructus eius distringet, siccabit omnes palmites germinis eius, & arescet, & non in brachio grandi, vt euellat eam radicitus, Ibidem. Quasi aquila super domum Domini, clama velut tuba in gutture, eò quòd transgressi sunt fœdus meum, Oseæ 8. Aquilæ cum duodecim suis alis, & octo subalaribus, & tribus capitibus mysterium exponitur 4. Esdræ 12. Aquilæ somnium, duodecim alarum & trium capitum, regnantium super totam terrā, ha-

Ænigma duarum aquilarū ab Ezechiele vsurpatū.

bens octo contrarias pennas, cui venit finis primo, secundo & tertio 4. Esd. 11. Aquilæ vnius volantis audita vox magna, Væ uæ uæ inhabitantibus terram, Apocalypsis octauo.

PROVERBIA.

Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ. Aquilam cornix prouocat. Cypselus non parit aquilam. Iupiter elegit aquilam. Lupus aquilam fugit. Aquila nō captat muscas. Aquila venatur muscas. Aquilam noctuæ cōparas. Aquila in nubibus.

E squilla non nascitur rosa, prouerbiali figura dixit Theognis, innuens è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis, *Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ columbam*, Erasmus. *Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni*, Martialis. ¶ Aquilam cornix prouocat, Ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ. Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam. verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neq; prodesse queat, neq; lædere, maximis viris oblatrat, Erasmus. ¶ Cypselus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino. ¶ Iupiter aquilam delegit, vbi quis asciscit sibi præclaros suisq; rebus accommodos, *vide* supra in Aquila Ioui sacra. ¶ Ioan. Tzetzes Chiliade 8. cap. 243. cùm recitasset prouerbium, Πῶ γὰρ ὅτι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; mox subijcit, Huic simile est illud nostrum Πῶ γὰρ φροντὶς τοῖς ἀετοῖς τῶν Πλάτωνος δογμάτων, καὶ νόμων τούτου πορνικῶν, &c. ¶ Lupus aquilam fugit, *Vide* in Lupo *h.* vbi periculum imminens euitari non potest. ¶ Aquila non captat muscas, Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus res humiles despicit: aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotijs ad pusilla quædam conniuent. Effertur & citra negationem adagium, Ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est quod habet Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxium rhetorem, Μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς ἀετός. id est, Non sustineas tenere primas inter graculos aquila, Erasmus. Pindarus etiam graculos cum aquilis confert, vt paulò post in prouerbio Aquila in nubibus, recitabimus. ¶ Aquilam noctuæ comparas, Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Martialis in Scazonte, Aquilasq; similes facere noctuis quæris. Aquila visus acerrimi, adeò vt ἀσκαρδαμύκτως, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. contrà noctua solis lumen modis omnibus refugit, Erasmus. ¶ Aquila in nubibus, pleriq; interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de ijs, qui longè reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus: φεῦ ἥδομαι, Ὡς ἐν νεφέλαισιν αἰετὸς γενήσομαι. Gaudeo isthoc nomine Quòd aquila fiam in nubibus videlicet. Verba sunt populi Atheniensis, promittentis sibi futurum vt orbi vniuerso imperet. Et paulò inferius in eadē comœdia tanquam oraculum pronuntiatur, Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύσεις. Quippe aquila es, terræq; omnem dominaris in orbem. Dicuntur & hæc de populo Atheniensi: nisi fortè placet allusio ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, Αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poëtam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum. quo prædicabatur futurum, vt Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, se vocat aquilā, Bacchylidem æmulum graculum, videlicet quòd illum immenso vinceret interuallo. Αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς, Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος Δαφοινὸν ἄγραν ποσί. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται: Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentā prædam: Loquaces autē graculi humi pascuntur, Erasmus: Ἀετὸς ἐν νεφέλαις, ἐπὶ τῶν δυσαλώτων, παρόσον ἀετὸς ἐν νεφέλαις ὢν οὐχ ἁλίσκεται, Suidas & Varin.

Scarabeus aquilam quærit, vel aquilæ obstetricatur.

¶ Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus aquilā quærit: cùm imbecillior atq; impotētior, mali quippiā molitur, struitq; insidias inimico longè potētiori. Est & altera lectio, atq; ea meo quidē iudicio verior, Ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id est, Scarabeus aquilę obstetricatur. Sensus, vtrumuis legas, fermè idē est. competit. n. in humilē & imbecillū, qui viribus longè præpollēti, maliciosis insidijs & clancularijs dolis perniciē machinatur. Aristophanes in Lysistrata, Ὑπεραχθῶ γὰρ, αἰετὸν τίκτοντα κάνθαρός σε Μαιεύσομαι, id est: Supra modum irascor tibi. scarabeus aquilā ego te, Quando oua paries obstetrix iuuabo. Super hac refertur apologus quidā apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Æsopicum esse, cùm ait in Icaromenippo, fabulatum fuisse Æsopum, quemadmodū aliquando scarabei & cameli cęlū conscenderint. Meminit eiusdē fabulæ etiam comicus Aristophanes in Pace, &c. Erasmus. Aquila vtpote regia auis, quamuis cætera parua animalcula contemnit, scarabeū tamen odio prosequitur, quoniā oua eius à scarabeis perduntur. Hinc & fabula conficta est, scarabeum reptando aut euolando (vt hippocantharus apud Comicum in aquilę nidum, oua eius perdidisse. itaq; aquilam inopem consilij, supplicem in Iouis gremio oua deposuisse: scarabeum verò illuc quoq; peruenisse, & Iouem vt eum excuteret surgentem, simul etiam oua effusa fregisse, id quod optabat scarabeus. Inde ortum prouerbiū, Αἰετὸν κάνθαρος μαιεύσομαι, Eustathius in Iliados vltimum. Suidas hoc prouerbium vsum habere scribit, si qui potentiores qui priores iniuriam fecerint vlciscantur. fertur enim scarabeum aquilæ oua perdere, ἀφανίζειν. Emblema Alciati, inscriptum *A minimis quoque timendum:*

Emblema Alciati. A minimis quoq; timendū.

Bella gerit scarabæus, & hostem prouocat vltro — Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis aquilæ clàm se neq; cognitus abdit, — Hostilem vt nidum summa per astra petat.
Ouaq; confodiens, prohibet spem crescere prolis. — Hocq; modo illatum dedecus vltus abit.

Aquilæ senecta.

¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta, *Vide* in alauda *h.* ¶ Ἅπας μὲν ἀὴρ ἀετῷ περάσιμος, Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς, Euripides. hoc est, Nullus non aër patet aquilæ, & nulla non terra viro forti patria est.

est. ¶ Aquilam testudo vincit. *Vide* supra in Testudine terrestri *h.* ¶ Aquila thripas aspiciens, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν: de magnis qui pusilla negligunt. Est thrips auicula quædam (imò vermiculus) minutissima, quã aquila cùm videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vtpote prædam vnguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum (inquit Erasmus) inuenio in commentarijs Græcorum, verum haud scio an mendosè. nam thripas reperio vermiculi genus esse. ¶ Aquilam volare doces, Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις: eiusdem sententiæ est prouerbium cuius illud, Delphinum natare doces. Quod enim delphini inter pisces, id aquila inter volucres. Allusisse videtur huc Gregorius in epistola quadam ad Eudoxum rhetorem: Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πλὴν ἀετοὺς δοκιμάζοντας: Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent, Erasmus. Meminit Suidas, & ait conuenire in illos qui alios docere conantur ea quæ ipsi melius callent. ¶ Fertur (inquit Æschylus, qui parœmiam hanc Libysticam vocat, Πληγέντ᾽ ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν Εἰπεῖν ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος. Τάδ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς Ἁλισκόμεσθα. Ita hic etiam Euelpis inquit, Οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων πάσχομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ.

Aquilam testudo vincit. Aquila thripas aspiciens. Aquilam volare doces.

¶ Emblema Alciati cum lemmate *Fortitudo* vel *Signa fortium*, per dialogismum.

Quæ te caussa mouet volucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo: quantum inter aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ,
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

Emblema Alciati. Fortitudo.

DE AQVILIS DIVERSIS, QVARVM VETERES *meminerunt, ac primùm de ijs quæ perperam aquilarum generi ascribuntur.*

ARISTOTELES & Plinius sex aquilarum genere fecerunt, in quibus enumerandis neque magnitudinis neq; nobilitatis, neq; alius ordo ab eis obseruatur. nos quidem literarum ordine singula deinceps recensebimus. Sed priùs dicendum de illis, de quibus vel dubitatur, vel quæ ineptè à quibusdam aquilarum generi adscribuntur. Postremò aquilini generis aues à recentioribus memoratas adijciemus. ¶ Diuersæ sunt species aquilarum, permagnæ, mediocres, paruæ. Rursus quædam nobiliores sunt, nec appetunt nisi aues & animalia terrestria viua. aliæ ferè ignobiles & degeneres, quæ non solum carnes viuas, sed etiam cadauera (vt asinorum & alia) & pisces exanimatos petunt: & hæ accedunt ad naturam & ignobilitatem miluorum, Crescentiensis.

Diuersæ species aquilarũ.

¶ ACCIPITRES, ἱέρακες, genus est aquilarum, Scholiastes Homeri. Sed accipitrinũ genus cum aquilino imperitè confundi, scripsi in Accipitre *a.* Nothi accipitres esse creduntur qui censentur in genere aquilarum, Ælianus.

Accipitres, genus aquilarum.

¶ ACMON, ἄκμων, genus aquilę est, Hesychius & Varinus. Forte autẽ duo luporum genera apud Oppianum ab hoc aquilæ genere sic dicta sunt, vt circus etiam & ictinus lupi ab eiusdem nominis auibus rapacibus. *Alrachme* aquilam Syriacè dictam in gypæeto describemus: cui voci si literam initialem demas (nam *al* articulus est) omnino cum acmone conuenit.

Acmon. Alrachme.

¶ Αἰγυπιὸν, alij genus aquilæ, alij vulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ αἴσσειν, Hesychius, Varinus, & alij. nimirum quasi ἀΐσσοντα γῦπα. Suidas priscos non γῦπας, sed αἰγυπιοὺς tantum protulisse scribit: & αἰγυπιῶν pro γυπῶν apud Herodotum quoq; legi. Sed nos Iliados σ. legimus, Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. in quo loco penultimam vocis γῦπας produci monet Eustathius. Cæterum Iliad. σ. vbi hi versus Homeri leguntur, Οἱ δ᾽ ὥστ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Πέτρῃ ἐφ᾽ ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχονται, (Hi duo versus leguntur etiam in aspide Hesiodi,) Ὥς οἱ (Patroclus & Sarpedon) κεκλήγοντες ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ὄρουσαν: Eustathius αἰγυπιοὺς aquilarum generis esse scribit: & aquilis maximè proprium esse vt petris insistant: quod arborum rami eas non ita capiant, & in terra propter vnguium aduncitatẽ incedere non possint. Mihi quidem αἰγυπιὸς, si aquila est, vt Grammaticis placet, gypæetus esse videtur, cui sententiæ nominis etiam ratio astipulatur, & Ælianus, vt videtur. *lege* infra in Vulture *H.a.* inter deriuata. Ἑζέσθην ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι Φηγῷ ἐφ᾽ ὑψηλῇ, Iliad. η. de Minerua & Apolline. Μηριόνης δ᾽ ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὣς, Iliad. ν. Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤτ᾽ οἰωνοὶ Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente. Οἱ δ᾽ (Vlysses cum suis) ὥστ᾽ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ᾽ ὀρνίθεσσι θόρωσι. Ταὶ μέν τ᾽ ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται· Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ Γίνεται, οὐδὲ φυγή. χαίρουσι δέ τ᾽ ἀνέρες ἄγρῃ, Odyss. χ. Παταγοῦσιν, ἅτε πτηνῶν ἀγέλαι, μέγαν αἰγυπιὸν ὑποδείσαντες, Sophocles in Aiace. Nulla auis tangit cadauer animalis à basilisco mortui, non Αἰγυπιοὶ γῦπές τε, κόραξ τ᾽ ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. ¶ Auium nomina in ιος, quæ tres syllabas excedunt acuunt vltimam, vt αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, &c. Etymologus. ¶ Αἰγίποψ etiam aquilam significat Macedonibus, Hesychius, Varinus & Etymologus. Ὡς αἰγυπιὸς τοῖς πτεροῖς τὰς ἐμπίδας (νικᾷ) Philes. id est, quantum aquila volatu culices vincit. Melampus vates ex ægypio volucre quædam cognouisse traditur, vt in Nelei historia refert Scholiastes Homeri in Odyss. λ.

Αἰγυπιός. Αἰγίποψ.

Ægolios. ¶ Aquila Ægolios non eſt nota apud nos, Albertus ex Ariſtot. de animal 8. 3. vbi Græcè αἰγωλιὸς legitur: quæ vox vlulam ſignificat.

Circus. ¶ Circvs, κίρκος, genus aquilæ quod accipiter dicitur, Scholiaſtes Homeri. *Vide* ſupra in Accipitre *a.*

Cymindis. ¶ Cymindis, aquila, Suidas. *Vide* ſupra inter Accipitres.

Harpe. ¶ Harpe, ἅρπη, miluus aut genus aquilæ, Varinus. alij auem aquilæ ſimilem interpretantur. Plura leges infra in Elemento *H.* in Harpe.

Hongylas. ¶ Accipiter laudabilis caput habet paruum & planum ſupra ſicut aquila Hongylas dicta, ὡς ὀγγύλας καλούμενος ἀετὸς, Demetrius.

Ichneumon. ¶ Nicandri interpres Ichnevmonem aquilæ ſpeciem facit, Herculi ſacram, ex Ægyptiorum ſententia, Cælius. Hermolaus Barbarus interpretem iſtum ichneumonem pro genere aquilæ interpretantem miratur. nos ichneumonem in Hiſtoria quadrupedum viuip. non ἀετοῦ ſed ἐνύδρου, id eſt lutræ genus eſſe docuimus.

Immuſſulus. ¶ Sanqualem auem atq; Immvssvlvm augures Romani in magna quæſtione habent. Immuſſulum aliqui vulturis pullum arbitrantur eſſe: Maſſurius pullum aquilæ dicit eſſe, priuſquam albicet cauda. Quidam poſt Mutium augurem viſos non eſſe Romæ confirmauere. ego (quod veriſimilius eſt) in deſidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plin. Apud Feſtum immuſculus & immuſtulus ſcribi reperio, vocibus (vt apparet) corruptis. Immuſculus auis genus, quam alij regulum, alij oſſifragam dicunt, Feſtus. Et alibi, Immuſtulus ales ex genere aquilarum eſt, ſed minorum virium quàm aquila, quæ volucris rarò, & non ferè præterquam vere apparet: quia æſtum algoremq; metuit. appellatur autem ita quòd ſubito & inexſpectata ſe immittat, Hæc ille. videtur autem ſecundum hanc deriuationem ab immittendo immiſſulus potius ſcribi debere, & ſic alibi apud Feſtum ſcribitur, inter hęc verba: Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait quæ ore canentes faciant auſpicium, vt coruus, cornix, noctua. aut quæ alis (lego, alites autem quæ alis) ac volatu, vt buteo, ſanqualis, immiſſulus, &c. Alibi verò, Alites volatu auſpicia facientes iſtæ putabantur, buteo, ſanqualis, immuſculus, aquila vulturius. Quòd ſi animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis vulturios, aquilas, immuſſulos? &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Sanqualis & immuſſuli alitum volatus, licet æuo priore incognitus, ſecundiſſimos habere euentus cenſebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus, vt buteone, ſanquali, immuſſulo, *vide* ſupra in Aquila *h.*

Iouis aquila. Biſtarda. ¶ Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iovis aquila appellatur, carnes non attingit, ſed ad victum ei herba ſatis eſt, Ælianus. Ego vllam talem aquilam neq; noui neq; legi: conijcio autem *biſtardam* vulgò dictam auem, de qua inter gallos ſylueſtres dicemus, ab aliquibus propter magnitudinem corporis & roſtrum non admodum aquilino diſſimile, aquilam herbiuoram creditam eſſe, ſed ineptè.

Triorchis. ¶ Triorchis, id eſt buteo, à nonnullis inter aquilas cenſetur, vt Varinus ſcribit. Sed is accipitrum, non aquilarum generis eſt.

DE AQVILA ANATARIA, QVAM ET CLAN-*gam ſeu plangam, & percnum & morphnum appellant.*

Alterum (à pygargo) genus aquilæ, magnitudine & viribus ſecundum, planga aut clanga nomine, ſaltus & conualles, & lacus incolere ſolitum, cognomine anataria, & morphna (à macula pennæ, quaſi næuiam dixeris) cuius Homerus etiam memineratin exitu Priami, Ariſtoteles: parentheſi incluſa Theodorus interpres de ſuo adiecit. Theodorus aquilæ genus à clangore clangam interpretatur. Plangum habet Plinius, vetuſti codices *clangum*, Hermolaus. facile quidē fuit pro κλάγγος legere πλάγγος. vocant autem Græci etiam clangorem κλαγγὴν, qui de aquilarum voce propriè dicitur, vt ſupra in aquila *C.* docuimus: & paulò ante in verſibus Homeri de ægypijs apparet. ſunt autem aquilæ quædam præ cæteris clamoſæ & querulæ: melanæetus hoc vitio caret. eſt enim εὔφημος, οὔτε μινυρίζει, οὔτε λέληκε. Percnon & morphnon Hermolaus in Plinium annotans 10. 3. pro eodem colore interpretatur. *Vide* in Lepore *B.* Περνὸς (lego περκνὸς) κυνηγετικὸς ἀετὸς, ὁ περιϊστὼς χηνῶν καὶ κόπτων, Varinus. *Vide* ſupra in Capite de accipitribus diuerſis. Cæterum quod ad magnitudinem anatariæ aquilæ, cum Ariſtoteles eam magnitudine & viribus proximè pygargum ſequi doceat, intelligendum eſt, eodem authore, in aquilarum genere minimum eſſe melanæetum, gneſion, id eſt germanam aquilam maximam, anatariam, pygargum, percnopterum & oſſifragam, mediæ magnitudinis, ita vt vnaquæq; maior ſit præcedente & minor ſequente. itaq; anataria omnium præter melanæetum minima fuerit. Haliæeti verò magnitudo non exprimitur. Sunt qui apud Plinium pro planco planunta legant, quaſi errantem, homines imperiti, & ab Hermolao etiam reprehenſi, quod & authorem illi non habeant, & Ariſtoteles πλάγγον vocarit. Morphnos eſt aquila (inquit Plinius) quam Homerus & percnon vocat, aliqui & plancū & anatariam, ſecūda (à melanæeto, quam Plinius primo loco numerat) magnitudine & vi: huicq; vita circa lacus. Phemonoë Apollinis dicta filia, dētes ei eſſe prodidit, mutæ aliàs carentiq; lingua,

lingua, Plin. Nos in auium genere nullas dentatas nouimus præter anates quasdam aut mergos quosdam maiores: cuius generis etiam catarrhactæ esse videntur, quas aues accipitre minores esse dicunt, aliqui aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere, de quibus Plinius, Diomedeas aues (inquit) Iuba catarrhactas vocat, & eis esse dentes oculosq; igneo colore tradit, cætero candidis. (*Vide Aquila* plura infra in Catarrhacte historia de auibus dentatis.) Sed morphnos nigro colore non candido est, vt nomen ipsum ostendit. μόρφνον enim Grammatici nigrum & obscurum interpretantur, παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Νύκτα δι' ὀρφναίην, Homerus. περκνὸν quoq; nigrum interpretantur, & vnam nigram περκάζουσαν dicunt. sed ea nigredo non sine quodam cœruleo colore est, qualem ferè indicum dicunt. μόρφνον verò simpliciter pro nigro aut fusco dixerim. Sunt qui μόρφνον exponant non à colore, sed à cæde quasi μορόφονον per syncopen, tanquam auicidam: hoc est cædis aliarũ auium

hæc morphnus & percnus à colore nigro dicitur.

authorem, τὸ μεμορμηλένον περὶ φόνον, ἢ μόνον φέροντα. alij εὔμορφον, id eſt formoſum. alij rapacem, παρὰ τὸ μάρπτειν, τὸ συλλαμβάνειν, vnde præteritum μέμαρφα, alpha in *o* breue conuerſo, & *ni* abundante, Euſtathius & Varinus. Phemonoë morphnon aquilarũ nigerrimam eſſe prodidit, (hic color melanæeto potius aut æquè conueniret) prominentiore cauda. conſenſit & Boëthius. Ingenium eſt ei, teſtudines raptas frangere è ſublimi iaciendo: quæ ſors interemit poëtam Æſchylum, prædictam fatis (vt ferunt) eius diei ruinam, ſecura cęli fide cauentem, Plinius. *Vide* ſupra in Teſtudine terreſtri *D*. Μόρφνος, εἶδος ἀετοῦ, καὶ ξανθός, Heſychius. Aquila illa (inquit Plinius) quam tertiam fecimus, circa ſtagna aquaticas aues appetit, mergentes ſeſe ſubinde, donec ſopitas laſſatasq́; rapiat, (donec vel ſtrãgulet in humore vel per ſumma corripiat, Ariſtot. qui hæc de haliæeto refert, Plinius ad morphnum tranſtulit & nimirum vtræq; circa venatum auium aquaticarum, quibus victitant, eodem ingenio vtuntur.) Spectanda dimicatio, aue ad perfugia littorũ tendente, maximè ſi condenſa harundo ſit: aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit in lacus cadente, vmbramq́; ſuã nanti ſub aqua à littore oſtendente: rurſus aue in diuerſa, & vbi minimè ſe credat expectari, emergente. Hæc cauſſa gregatim auib. natandi, quia plures ſimul non infeſtantur, reſperſu pinnarum hoſtem obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipſæ non tolerantes pondus appenſum, vnà mergũtur. Hæc Plin. *Vide* ſupra in Aquila *D*. Anates contra aquilã ſimpliciter, quomodo ſe defendant, *vide* in Anate *D*. ¶ Iliados ω. cum Priamus Ioui ſupplicaret, Iupiter ei aquilam miſit, τελειότατον πετεηνῶν, Μόρφνον, θηρητῆρ᾽. ὃν καὶ πέρκνον καλέουσι: cuius alæ tantum patebant, quantũ ianua (valuæ ianuæ) thalami diuitis alicuius viri. Hac ad dexterã volante per vrbem plurimum lætati ſunt Troiani. Vbi Euſtathius interpres, Morphnos, inquit, ſcribitur cũ acuto in penultima, πέρκνος verò vltimam acuit, quanquam Ariſtarchus hãc quoq; vocem barytonam ſcripſerit. Porrò auſpicium (inquit) veteres ſic interpretantur, tanquam auis nigro colore clam adeundum eſſe Achillem Priamo indicarit, & ſpẽ petitionis ratæ futura ei fecerit quòd eſſet θηρητὴρ, id eſt venationis & capturæ ſtudioſa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoq; (qui tanquam vir regius per alitem regiam deſignetur) placidum & mitem ipſi futurum, & quæ deſideret perfecturum, Hęc Euſtathius, ex quo Etymologus etiã & Varinus tranſcripſerunt. Κορφυὸς genus aquilæ, Varinus in περὶ ὄρχος, voce (vt apparet) corrupta pro μόρφνος: vt & περκνὸς pro πέρκνος, ibidẽ. Diuerſum à percno aquilæ genus eſt percnopterum, de quo infra. φλεγύας aquila eadem mihi videtur quæ morphnus, vel potius morphni epitheton. legimus enim in Aſpide Heſiodi, Μορφνοῖο φλεγύαο, vbi Grammatici exponunt, μέλανος ἀετοῦ. vt habet Varinus: quaſi phlegyam ſubſtantiuũ faciant, morphnũ adiectiuum, cùm mihi contrà faciẽdum videatur. Plura de voce phlegyas *vide* ſupra in Aquila *a*. Scribit autẽ Heſiodus Herculẽ ſagittas habuiſſe, quæ pennis aquilæ morphni alatæ fuerint. Ex haliæetis oſſifragæ naſcuntur, ex his verò percni & vultures, Ariſtoteles in Mirabilibus. Morphni & aliæ quædam aquilæ nidis inædificant aëtiten lapidem vt refert Plinius, de quo plura ſcripſimus in Aquila *C*. & *G*. Anataria aquila Auicennæ interpreti dibachi nominatur ¶ Morphnos matri deorum ſacer eſt, Gil.

Plinius anatariæ circa ſtagna eadẽ tribuit quæ haliæeto Ariſtoteles.

φλεγύας eadẽ quæ morphnus.

Dibachi.

¶ Omnia (inquit Turnerus) quæ Ariſtoteles & Plinius percno hactenus tribuerunt, Anglorum *balbushardo* (busbardum enim buteonem accipitrem vocant) conueniunt, ſi ſolam magnitudinẽ exceperis, quæ ſi alia adfuerint, hîc fortaſſis non oberit. eſt autem illa, quam anatariam eſſe conijcio, auis buteone maior & longior, næuo albo in capite, colore fuſco proximo, ad ripas fluminũ, ſtagnorum & paludium ſemper degens. viuit ex venatu anatum & gallinarum nigrarum, quas Angli *coutas* nominant. Venationem hanc, cuius meminit Plinius, inter aquilam iſtam (ſi aquila dicenda ſit) & aues aquaticas, non ſolùm ego ſæpiſſime vidi, ſed infiniti apud Anglos quotidie vident. Si qua terræ portiuncula ſuper aquas inter arundineta emineat, in hac ſolet nidum facere, vt quoniam volatu non admodum valet, à præda non procul abſit. Aues ſubitò adoritur, & ſic capit. Cuniculos iſta interdum etiam dilaniat. Nunc an iſta anataria ſit, néc ne, doctis viris iudicandum propono, Hæc Turnerus.

Deſcriptio auis Anglicæ balbushardo quã percnum exiſtimat eſſe Turnerus.

Eſt autem eadem auis quæ à noſtris nominatur Maßwy (quod tamen nomen puto aliquos etiam buteonibus tribuere, hoc eſt miluus paluſtris: quòd circa paludes & lacus anates aliasq́; aues paluſtres venetur. ab alijs Fiſcher / id eſt piſcator, quòd piſces etiam captet quandoq;. fertur enim à noſtris recta in aquam ſe præcipitare ad piſcium capturã (vt haliæetus quoq; apud veteres, quare hoc nomine etiam alias aues appellant quæ ſimiliter piſcantur. In lacubus & viuarijs voracitate ſua admodum noxius eſt: ita vt in quibuſdam locis homini qui hanc auem ceperit aut occiderit tres drachmæ donentur è publico. Circa Acroniũ ſiue Conſtantienſem lacũ Entenſtöſſel ab anatũ cæde nuncupatur. perſequitur enim vt audio anates volantes, & ſi quæ in aquam inciderit, rapit: vel gregatim ſiue volantes ſiue natantes, tandiu perſequitur, donec fatigatam aliquã rapiat. ſolent autem illæ fugientes in gregem ſe colligere. Gallicè, ni fallor, appellatur *huard*, in quibuſdã locis. Turcis *ſchahâu*: Italis *aquilaſtro*, vt conijcio. aiunt enim hoc nomine auem piſcibus viuere. Aquila truncalis etiam vulgò dicta, cinerei coloris, anates rapit, *vide* infra circa finẽ hiſtoriæ Melanæeti. ¶ Hæc ſcripſeram quum à viro quodam Acronij lacus accola, audiui auem circa lacum illum Entenſtöſſel, id eſt anaticidam dictam vnguibus eſſe aduncis, miluo colore & roſtro ſimilem, maiorem: quæ anates rapiat, in quas toties præceps feratur, donec defatigatas tandem capiat: quod aliquando ad duos aut tres horæ quadrantes in anate vna capienda differtur. ¶ Græci harpen deſcribunt auem aquilæ ſimilem, quæ facile in quem voluerit locum

Maßwy

Fiſcher.

Entenſtöſſel.

Huard.

Aquila truncalis.

locum recto impetu deuolet, ὄρνεον ἀετῶδες εὐχερῶς ὅπου θέλει καταφέρεσθαι, Varinus. Hęc autē vel miluo, vel aquilę anatariæ nostræ cognata fuerit.

DE ANOPÆA HOMERI.

ANOPÆ apud Homerum Odyss. α. de Minerua (ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο) genus auis exponitur de genere aquilarū, ossifragæ similis. alij vocem ἀνόπαια interpretātur pro ἀφανής, quod est inuisibilis: vel pro ἀνωφερής, quod est sursum euecta, vt Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ' ἀνόπαιον, id est, celeriter verò sursum. & sic Herodianus apud Homerū accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribēs, neutrū plurale loco aduerbij, vt πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur, ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est per foramen in medio tecti, quod κάπνην & καπνοδόκην (infumibulum) nominant. ἢ διὰ τὸ ὀπαίας κεραμίδος, ἤτοι τετρημένης τῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & hirundinē intelligant: quòd Panope ciuitas in Phocide sit. finguntur autē in Aulide Phocidis contigisse quæ poëtæ fabulantur de Tereo, Varinus ex Eustathio. Est & montis nomen Anopæa Herodoto, & vię iuxta Locridem.

DE AQVILA ALBA SIVE CYGNEA.

AQVILAS cygneas (vt vocant) albedine cygno planè similes, in Sipylo circa paludem Tantali, vt nominant, videre memini, Pausanias in Arcadicis. Album genus aquilæ rarū est, inuenitur tamen aliquādo in alpibus & rupibus circa Rhenum, vt sæpe experti sumus. Est autem hæc aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè herodij, id est aquilæ germanæ, ignobilior tamen minusq; velox. Viuit venatu leporum, cuniculorum & huiusmodi paruorū animalium. nam aliquando catulos, vulpeculas, & porcellos rapit: & quandoq; pisces in summa aqua natantes, Albertus.

DE AQVILA QVAM PERCNOPTERVM ET *oripelargum & gypaetum vocant.*

AQVILÆ genus quod percnopterum vocant (Gaza addit ab alarū notis. sed quoniam notas ferè maculas appellamus, malim simpliciter transferre, ab alarū colore. περκνὸν enim tum simpliciter

nigrum, tum nigro colore distinctum Grammatici interpretantur. *vide* in Lepore *B.* alia est autem aquila percnus, quę & anataria, superius descripta. alia de qua hîc agimus percnopterus, illa scilicet eodem per totum corpus colore, quo hæc in alis tantum insignis, (capite est albicante, corpore maiore quàm cæteræ adhuc dictæ hæc est: sed breuioribus alis, cauda longiore, vulturis speciem hæc refert.

Subaquila & montana ciconia. *Oripelargus.*

subaquila, & montana ciconia cognominatur. incolit lucos degener: nec vitijs cæterarũ caret, & bonorũ quæ illæ obtinẽt, expers est: quippe quæ à coruo cæterisq; id genus alitibus verberetur, fugetur, capiatur. grauis est enim, victu iners, exanimata fert corpora. famelica semper est, & querula, clamitat & clangit, Aristoteles interprete Gaza. Percnopterus in aquilarum genere, eadẽ oripelargus, vulturina specie, alis minimis, reliqua magnitudine antecellens, sed imbellis & degener, vt quã verberet coruus. eadẽ ieiunæ semper auiditatis, & querulæ murmurationis. sola aquilarum exanima fert corpora, cæteræ cùm occidêre considunt. Hæc facit vt quintum genus gnesion vocetur, velut verum solumq; incorruptæ originis, Plinius. Sunt qui aquilas simpliciter cadaueribus vesci scripserint: *vide* supra in Aquila *C.*

Perdicotheros. *Gypaetus.* *Gypotriorcha.*

Gillius accipitrum & aquilarum genera enumerans perdicotheron Apollinis ministrum esse scribit, vbi fortè *percnopteros* legẽdum. Porrò cùm apud Aristotelem γυπάετος legatur, voce composita à vulture & aquila (quod etsi aquilæ genus sit, vulturem tamen & corporis specie ignobilitate præ se fert, vt Aristoteles ipse interpretatur) Gaza ὑπάετος legit, vertit enim *subaquila*. Est & buteonis genus quod ad vulturem accedere videtur, vnde gypotriorcha dicendum sit. sed codices nostri hypotriorchen habent, & Gaza vertit subbuteonem. *Vide* supra inter accipitres de Subbuteone. Vultures qui medij sunt inter vulturum genus & aquilarum, esse tum mares tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua sed pullos statim pariant, Ælianus. Subaquilum pro subfusco Plautus in Rud. dixit. Eia corpus cuiusmodi, Subuolturium? illud quidem subaquilum volui dicere. Subuulturium interpretantur rapiens ad se homines, quemadmodum solent vultures.

Grypaetus. *Ægypios.*

Gypaeto voci vicina est vox grypætus. Γρυπαιέτους χαλκηλάτους, κἀν ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Aristopha. in Ranis. Scholia γρυπαιέτους interpretantur, insignia scutorum peregrina (ἀλλόκοτα:) quòd aquilas in scutis pingere solerent. Sunt quidem aquilæ omnes γρυπαὶ, id est rostris recuruis, vnde & gryphes dictæ videntur. & nasum aquilinum plerique nominant, quem Græci γρυπόν. Ægypiòs, de quo copiosius scripsi suprà inter Aquilas diuersas veterũ, ex ipsa nominis compositione partim ad vulturum partim ad aquilarum genus pertinere videtur, vt eadem cum gypæeto existimari possit.

Mures à percnopteris in Ægypto deuorantur.

Circa Gazaram vrbem Ægypti murium tanta copia est, vt nisi abundarent illic aues percnopteri dictæ Aristoteli, à Gallis *boudrées*, à quibus deuorantur, periculum foret ne fruges omnes ab ijs cõsumerentur, Bellonius in Singularibus.

Alrachme & rachame. *Remedia ex hac aue.* *Rocham.*

¶ Alrachme est auis magna sicut miluus, plumis corporis albis, & pẽnis alarum nigris. edit carnes putridas & similia. in Syria abundat, And. Bellunensis. Vocatur autem *rachame* (vulgaris lectio habet *rachamat*) apud Auicennam lib. 2. cap. 589. vbi remedia aliquot ex eius felle describit, his verbis: Auis *rachame* fel destillatur cum oleo violaceo in aurem oppositam aduersus hemicraneam & aurium dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamentum pro infantibus, (pueris,) aut infunditur in nares eorum vt flatus (inclusi) dissoluantur. Fit etiam ex eo *alcohol* ad albedinem (leucoma) oculi cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet, fel huius auis exiccari in vase vitreo in vmbra, fieriq; inde alcohol in latere morsus viperæ, quod non est verisimile. Aliqui experimentum eius prædicarũt ad venenum scorpij & serpentis, & viperę maioris, per illitionem vt videtur. Fimum eius si suffiatur fœtum expellere traditur, Hæc Auicenna. Fimus rocham suffitus fœtum expellit, Serapio ex Dioscoride, qui fimum *gypòs*, id est vulturis, hoc facere dicit. Syluaticus & vetus glossographus Auicẽnæ, *alrachame*, (etsi apud illos corruptè legitur *arathamati*, *aracamati*, & *akakamati*) exponunt autem quæ dicitur frangens ossa, id est ossifragam. Sed *alrachame* gypæetus potius mihi videtur, auis inter vulturis & aquilæ naturam ambigens, quæ & oripelargus, id est ciconia montana dici possit, propter pennarum colorem in alis nigrum, reliquo corpore albicantem. *Vide* infra in ossifraga.

Acmon.

Acmon ἄκμων, genus aquilæ apud Varinum exponitur, quæ vox ab Hebraica *rachame* vel *rocham* facta videri potest. Plura de Hebraica voce *racham*, *lege* infra in Cygno *A.* Aquila percnopterus, quasi vermicularia, aut vermiculata ab alarum notis & coloris pennarum varietate. & fortè non imperitè Albertus conijcit hoc genus aquilæ esse miluum, Niphus. ego neque Niphi sententiam de huius alitis colore probo, & minus Alberti qui miluo eandem suspicatur.

De aue illa cuius figura superiore pagina posita est.

¶ Auis illa cuius figuram damus à præclaro typographo Io. Heruagio ad nos missam, si non est gypæetus vel oripelargus, ex altero parente saltem huius generis aquilæ nata videri potest. nam rostro vulturem, colore ciconiam ferme refert, ignobilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam apud nos quod sciam capta. Sed anno salutis nostræ 1551. Septembris die 29. cùm nix insolita caderet, huius generis auis, alis grauatis madidisq;, in locum sub dio angustum ciuis cuiusdam ædibus adiunctum incidit. Magnitudo eius (vt Heruagius ad nos scripsit) per omnia referebat ciconiã forma & coloribus. Carniuora erat, pisces nõ attingebat, frigoris impatiens, corpore intenso calore, ita vt tangentiũ manus frigidæ mox incalescerent. Quatuor aut quinq; horis vno loco immota sedebat, & Solem aliquando splendentem intuebatur. Gallinæ & aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui,

cibum

cibum manibus præbui, è quibus bolos deuorauit, frusta vnguibus decerpsit, & cùm non biberet ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter falcones ad magistrum equitum Galliæ deportata est, Hæc Heruagius.

DE HALIÆETO, ID EST AQVILA MARINA.

HALIÆETVS, ἁλιαίετος, aquila est marina, quanquam etiam lacus adit, vt Aristoteles testatur. Varinus ἁλίαιτος scribit quatuor syllabis, & spiritu tenui ab initio, quod equidem non probo, in *A*. elemento, & in voce τρίορχος. Ἁλιαίετος genus aquilæ est in mari victum quærentis, Scholia Aristophanis. Nisum fabulantur in auem mutatum, quæ apud Latinos nomen retinuerit, (etsi multi vulgò accipitrem minorem, nisum appellent,) Græcè verò *haliæetos* dicatur. *Et modò factus auis fuluis haliæetus alis.* quanquam impressi codices habent, *halyætus in alis. Vide* supra in Accipitre *a.* item in Cirrhide, vbi fabulam Nisi ex Ouidio, Vergilio, aliisq; descripsi. *Apparet liquido sublimis in aere nisus.* Vergil. I. Georg. inter serenitatis signa. Fuit & alius Nisus Hyrtaci filius, indissolubili amicitiæ vinculo coniunctus Euryalo, quorum historiam copiosè describit Vergilius 9. Æneid. *Thyr* vel *thyrna* auis est, similis accipitri marino, Kiranides. videtur autem accipitris marini nomine haliæetum intelligere. *Linachos* apud authorem libri de nat. rerum, & Albertum Magnum pro haliæeto scribitur. Aquilæ quintum genus est quod Haliæetus, hoc est marina vocatur, ceruice magna & crassa, alis curuantibus, cauda lata. moratur hæc in littoribus & oris. accidit huic sæpius, vt cùm ferre quod ceperit nequeat, in gurgitem demergatur, Aristot. Et rursus, Aquila marina clarissima oculorum acie est, ac pullos adhuc implumes cogit aduersos intueri solem. percutit eum qui recuset, & vertit ad solem. Tum cuius oculi prius lachrymarint, hunc occidit, reliquum educat. Vagatur hæc per mare & littora, vnde nomen accepit: viuitq; auium marinarum venatu, vt dictum est. Aggreditur singulas. cùm emergentem obseruarit, refugit auis vt euolans vidit aquilam, & metu perculsa se rursus ingurgitat, vt in diuersa prolapsa emergat. Sed hęc acie oculorum valens, sedulò aduolat donec vel strangulet in humore, vel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit. arcent enim frequentes, respergentesq; suis alis repellunt, Hæc Aristot. sed eadem ferè omnia Plinius transtulit ad morphnon siue anatariam aquilam. potest autem fieri vt cum vtraque auibus aquaticis victitet, simili in venatu earum ingenio vtatur.

Fabula de Niso in haliæetum transformato.

Thyr, vel thyrna.

Linachos.

Descriptio corporis & ingenij.

¶ Haliæetus clarissima oculorum acie, librans ex alto sese, viso in mari pisce, præceps in mare ruit, & discussis pectore aquis rapit, Plin. fertur autem de catarracta quoq;, & aquila anataria nostra, quam miluum palustrem vocamus, & ispida, & cepphi quodam genere, quæ similiter piscibus viuunt, precipites eas in aquam delabi. vnde & nomen catarrhactæ apud Græcos: & ispidam Galli *plumbinam* vocant, quòd plumbi instar rectà in aquam cadat: & Itali eodē nomine haliæeton, *l'aquila pionbina*, quam in maiorem minoremq; diuidunt, nescio à sexúne tantum an specie diuersa, magnitudine distinguentes. ¶ Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Mirabilibus Aristotelis. *vide* supra in Aquila *C.* ¶ Haliæetus tantum (id est solus inter aquilas. sed alij hoc de aquila simpliciter scribunt, vt etiam quòd acutissimo omnium visu sit, alij de haliæeto, vt docuimus in Aquila *C.*) implumes etiamnum pullos suos percutiens, subinde cogit aduersos intueri Solis radios: & si conniuentem humectantemq; animaduertit, præcipitat è nido, velut adulterinum & degenerem. illum, cuius acies firma contrà steterit, educat, Plinius. Aristoteles scribit aquilam pullos cogere oculos aduersus Solem aperire, & illum qui intueri solem sustineat, pro genuino agnoscere: alterum eijcere, qui haliæetus fiat, Scholiastes in Iliad. *p. Vide* in Aquila *C.* ¶ Aquila marina (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) inter amphibias aues præstantissima est: specie quidem terrestribus aquilis non dissimilis: sed è mari victitat, & piscium præda, illorum maximè qui sublimius & in superficie aquæ natant, ita vt corporis ipsorum pars aliqua sub conspectum veniat. At non perpetuus eis successus est. Interdum enim cùm in maiores pisces aduncos vnguium mucrones infixêre, nec in altum leuare possunt, pondere victi vnà cum piscibus pessum eunt, & perduntur magis quàm perdant ad imum pelagi fundum, quo pisces vrgente dolore se recipiunt. Hos aiunt spurium esse fœtum terrestrium aquilarum, ideoq; à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites educatos, neglecta terra maritimum victum amplecti. quamobrem conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copiæ piscium) apud piscatores habetur, Hæc Oppianus. Est & theocronus eidem aquilæ genus spurium, quod similiter piscibus insidiatur. ¶ Columbæ sibi timent ab aquilis marinis, Ælianus duobus in locis. Haliæetus rapina pascitur, sed quia viribus destituitur, minoribus tantum auibus, quibus præualet, infestus est, Rodolphus in Leuiticum.

De haliæeti oculorũ acie clarißima, præcipitiq; in aquas impetu.

Haliæetus ex diuerso aquilarũ coitu generatur.

Qua ratione pullos suos genuinos ab adulterinis secernat.

Haliæetus spurius est terrestrium aquilarũ fœtus.

Theocronus.

¶ Secundum genus accipitris, quod haliæetum dicere possumus, priore minus est, alis crassis pro sui corporis magnitudine breuibus, vnguibus crassis, oculis magnis & obscuris, (Aristoteles ossifragæ obscuros oculos tribuit, haliæeto perspicacissimos.) Non citò mansuescit, quamobrem à multis odio habetur. Anno primo cicurationis parum valet, secundo magis placet, tertiò demum satis bene aucupatur, Author libri de nat. rerum, cuius nulla apud me authoritas: & hîc quoq; haliæetum imperitè inter accipitres adnumerat.

Haliæet⁹, accipitris genus à quibusdã perperam dicitur.

¶ Haliæetus cur in vetere testamento mensis interdictus sit, dictum est supra in Aquila *F.*

Remedia. ¶ Aquilæ quam diximus pullos ad cõtuendum Solem experiri (id autem dixerat haliæetum facere) mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & suffusiones oculorũ, Plinius. alij aquilæ felli simpliciter hanc vim adscribunt.

¶ Βαθὺν δ' εἰσέδραμε φᾶσιν Αἰετὸς ὡς μέγα λαῖτμα, ἀφ' οὗ τότε χοιράδες ἔσταν, Theocritus Idyllio 13. de naue Argo. videtur autem per αἰετὸν, intelligere ἁλιαίετον. ¶ Κρατεροί τ' ἁλιαίετοι ἁρπακτῆρες, Oppianus lib. 1. de piscatione, numerans eos inter aues qui piscibus viuunt. ¶ Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ἰκτῖνος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus, haliæetos & vultures multò maiores miluis esse insinuãs, maioriq; epulo indigere. Si cirrhidem (quæ ex puella in auem mutata fertur, &c. *vide* in Cirrhide supra) auem haliæetus oberrantem viderit, mox eam per insidias captam perdit, Oppianus lib. 2. Ixeut.

Nomina Hebraica. ¶ Hebraicam vocem עזניה *asnija*, qua auis immunda significatur Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta interpretres haliæetum vertunt: Iudæi quidam gryphem. aliqui Gallicè *esmerellon*, id est accipitrem vulgò dictum *smerillum*: nomen ei impositum est à multo robore & fortitudine, vt Kimhi scribit. In ijsdem locis veteris Testamenti aliqui etiam פרס, *peres*, haliæetum interpretantur, alij aliter: *Vide* in Accipitre *A.* & in Capite de accipitribus diuersis. In Auicennæ interpretatione pro haliæeto *alchilim* redditum obseruaui.

Germanica. ¶ Haliæetum Turnerus Germanicè interpretatur ein Vißharn / nostri scriberent Fischarn / id est piscium aquilam. *Aquila piscium.* Est in terra nostra (inquit Albertus libro 2. de animalibus, & alibi) genus aquilæ paruum, quod aquila piscium vocatur. pisces enim tantum venatur. huius pes alter digitos membranis iunctos habet vt palmipedes, ad natandum idoneus: alter fissos, vnguibus vncis & acutis, aquilæ instar, ad capiendum aptus. Idem ab eo repetitur libro 23. vbi hoc quartum genus aquilæ facit. est autem (inquit) varium, in ventre album, & nigrum in dorso: & in struma etiam nigras habet maculas. insidet arboribus super flumina & stagna piscibus insidians. *Anglica.* Haliæetus Anglicè vocatur *an osprey* (inquit Turnerus) Anglis hodie notior quàm multi velint, qui in viuariis pisces alunt. nam pisces omnes breui tempore aufert. Piscatores nostrates escis fallendis piscibus destinatis, haliæeti adipem illinunt aut immiscent, putantes hoc argumento escam efficaciorem futuram, quòd haliæeto sese in aere librante, pisces quotquot subsunt (natura aquilæ ad hoc cogente, vt creditur) se resupinent, & ventres albicantes, ceu optionem eligendi illi facientes, exhibeant, Hæc ille. Quidam haliæetum Germanicè Gofer interpretatur, Illyricè *ostrziß*: quæ vox cum Anglica *ostrey* conuenit. *Aurifrigius auis.* Aurifrigius est auis sic dicta quasi auram Phrygiam sequens (ridicula etymologia:) habet autem pedem alterum vncis vnguibus ad prædam instructum, alterum latum ad natandum. Gyro multiplici vtitur in aere, nunc more ludentis, nunc more insidiantis, donec præda in aquis visa impetuosè descendit, altero pede prædam rapiens, altero natante rapientem adiuuans, Obscurus & Vincentius Belluac. *Ospreius Anglicus.* Audiui & ipse ab Anglis ospreium ipsorum pedem vnum anseris habere, alterum milui: quem & magnitudine referat, pectore albo esse, pisces maximos capere, oleum (adipem) in cauda pretiosum continere: volitare per aerem, & in eo veluti pendere videri interdum, tum demittere adipis aliquid in aquam, vnde statim pisces attoniti vertantur supini: *Gallica.* illum mox rectà præcipitẽ ferri instar lapidis, & vnum ex illis altero pede adunco suo arripere. Burgundi etiam auis, quã *crotpescherot*, id est coruum piscatorem appellant. *Coruus piscator apud Burgundos.* pedes similes & eundem piscandi morem esse ferunt: qui cùm piscem pede altero aquilino in aqua corripuerit, & propter pondus ex aqua euolare nequeat, altero quo palmipes est ad ripam vsque remiget. Cæterum aurifrigij nomen corruptum coniecerim à porphyrione: de quo similiter à Vincentio & Alberto scriptum inuenio, pedem alterum ei tanquam anseris esse, alterum digitis fissis: quod quidem veteres neque de porphyrione, neque de haliæeto, neque de vlla omnino aue, quod sciam prodiderunt. *Orfraye.* Aut forte aurifrigij nomen confictum est ad imitationem Gallicæ vocis *orfraye*, quæ rursus corrupta videtur ab ossifrago Latinorum. quanquam Galli non ossifragum hoc nomine, sed haliæetum intelligunt, Bellonio teste. qui in Singularibus suis, *Orphraye* (inquit) Gallicè dicta auis haliæetus est, qui super fluuios & stagna plerunq; cernitur. Is in conspectos pisces rectà lapidis instar ex aere descendit. & quanquam Gallicum eius nomen *orfraye* ad Latinum ossifragus accedat, diuersum tamen hoc aquilæ genus est. Sed rursus in libro de piscibus in Aquilæ marinæ piscis historia haliæetum Græcorum cum Latinorum ossifraga cõfundit, auem vnam & eandem faciens. Itali (inquit ibidem) lacum Lemanum incolentes (fortè, Larium accolentes) *Agnistam piumbinam* vocant, Galli *offraye.*

¶ Haliæetum aliqui è recentioribus falconem, alij accipitrem, alij nisum interpretantur, omnes ineptè. *Aygle de mer.* Apud Sabaudos audio nominari *aygle de mer*, id est aquilam marinam, (non aliam puto quàm haliæetum auem: & aliam *bousat de mer*, id est buteonem marinum, *Bousat de mer.* de quibus certi nihil scribere possum. Scoppa Grammaticus Italus haliæetum facit smerillum vulgò dictum, aut illum qui vulgò *muscetus* dicatur: ex quorum historiis (quas inter accipitres collocauimus, facilè quiuis quantum ab haliæeto differant, iudicârit. Accipiter (absolutè dictus) minor est aquila truncali vulgò nominata, & maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. ¶ Accipitris marini Kiranides & Ælianus meminerunt, qui inimicus sit coruo.

DE ME-

DE MELANAEETO SEV VALERIA AQVILA.

Melanæetus cur sic dicatur.

TERTIVM genus aquilæ, inquit Aristoteles, colore nigricat, vnde & melanæetus (vel melanäetus. nam melænaëtum scribi per diphthongum in secunda syllaba, vt impressi codices Aristotelis habent, quos etiam Hermolaus sequitur, non probo. Apud Eustathium rectè μελαναίετος scribitur. Gaza pullam & fuluiam reddidit, sed fuluus color nihil cum pullo aut nigro commune habet) vocatur. magnitudine minima, sed viribus omnium præstantissima hæc est. Colit montes ac syluas, & leporaria cognominatur. vna hæc fœtus suos alit atque educit. pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, non inuida est: modesta etiam, nec petulans, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret. De verbo *lippire*, *vide* supra in Aquila *C.* Est autem non hæc tantum aquila nigra, sed etiam morphnos, id est anataria, quam Phemonoë (vt Plinius scribit) aquilarum nigerrimam esse prodidit. Albertus etiam herodium, sic aquilam germanam vocat, totum nigrum esse author est, cui tamen Plinius & Aristoteles ruffum aut subrutilum colorem tribuunt. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt, sed pygargus præcipuè in alendo difficilis est, benignior quæ toto nigricat colore, Aristoteles & Auicenna. Melanæetos à Græcis dicta, eademq; valeria, minima magnitudine, viribus præcipua, colore nigricans: sola aquilarum fœtus suos alit: cæteræ, vt dicemus, fugant, sola sine clangore, sine murmuratione. conuersatur autem in montibus, Plinius. Valeria Hermolao dicta videtur, quòd viribus præcipuè valeat: nisi (inquit) inularia legendum est. sed Aristoteles aliud aquilæ genus, nempe pygargum, νεβροφόνον, id est inulariam cognominat. melanaëtus verò aquila leporaria Latinè dici poterit, vt Gaza reddit pro Græca voce λαγωφόνος. Λαγωθήρας, aquilæ species, Hesychius & Varinus. Captant autem etiam germanæ aquilæ lepores. Apud Varinum in voce Τρίορχος, ineptè scribitur μελανοδέτης pro μελαναίετος. Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωή, Αἰετοῦ οἴματ' (aliàs ὄμματα, sed Eustathius mauult ὁ ματα) ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος, Ὅς τ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, Homerus Iliad. φ. comparat autem aquilæ nigræ Achillem, quem similiter vt illam fortissimum & celerrimum facit. Eustathius hunc locum enarrans melanæetum aquilam scribit phassophonon etiam, id est palumbariam nominari, vbi lagophónon legendum est. sic enim ab Aristotele nominatur. meritò autem si aquila hæc fortissima est à leporum potius quàm palumbium præda denominabitur. descripsisse autem locum ex Aristotele Eustathium apparet, quoniam hoc etiam addit, esse hanc aquilam paruo corpore, sed cæteris robustiorem. Phassophonon quidem nos ex Aristotele inter accipitres descripsimus. Porrò pro μέλανος τοῦ θηρητ. aliqui legunt μέλανός του, id est nigri alicuius venatici alitis. alij μελανόσσου, nigros oculos habentis. alij denique μελανόστου, nigra ossa habentis, (quod contra naturam videtur.) Sed omnes videntur reprehendendi, scribendumq; μέλανος τοῦ (per articulum, non pronomen encliticum) θηρητ. vt Eustathius annotauit. Melanæeti & aliarum quarundam aquilarum nido inædificatur lapis aëtites, teste Plinio, de quo plura scripsimus in Aquila *C.* & *G.* Primo & secundo generi aquilarum, non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem volutatu collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupem, Plinius. ¶ Illustris Marchio Montherculeus in eo libro quem scripsit de falconibus, melanæetum esse credit genus falconis quod venatores vocant hierofalcum: quòd & nigro colore sit, & montes syluasq; colat ac lepores captet, Niphus. Albertus Magnus tertium aquilæ genus (quod melanaëtus Aristoteli est) interpretatur aquilam quæ vulgò truncalis dicatur, Stockarn/ quòd arboribus (fortè truncis arborum) insidere soleat. Hoc (inquit) rapit animalia parua si quæ occurrunt, & etiam anates & aliquando anseres & huiusmodi. minus primo & secundo genere, cinerei coloris. sed color melanæeti niger non cinereus proditur. Audio in Gallia vel Sabaudia cinerei ferè coloris aquilas sæpe conspici, quæ non solæ sed quaternæ aut quinæ simul volitent. Accipiter minor est aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. *Erna* vulgò dictum genus aquilæ nigrum, per hyemem apud Frisios circa Oceanum Germanicum cernitur. hanc genus quoddam cornicum sequitur, & prædæ ipsius reliquiis inhiat.

Cur Valeria dicatur. *Inularia.* *Aquilarũ cũ ceruis certamẽ.* *Aquila truncalis.* *Erna.*

DE OSSIFRAGA.

Phine. *Aquila barbata.* *Ossifraga vnde nomen accipiat.*

OSSIFRAGVS siue phinis, & vt Aristoteles appellat phine, alienos fœtus cum suis alit, quos aquilæ nutriendi tædio eiecerint, Hermolaus Barb. Et rursus, Differt ossifragus ab ossifraga, etiamsi confundunt aliqui, quòd ossifraga septimum est aquilæ genus, quæ barbata dicitur (harpe auis ab Oppiano sola barbata memoratur, & vel eadem cum ossifraga est, vel saltem cum ea confunditur. *vide* in Harpe) & sanqualis, ossifragus verò qualem indicaui, &c. Ego nullam huiusmodi apud authores differentiam inuenio. Plinius masculino genere ossifragum profert: Lucretius ossifragam fœminino, Marcellus Empiricus vtroq;. Gaza ex Aristotele φήνην ossifragam reddere solet. Ego vtro genere efferatur nihil interesse & eandem auem significari dixerim. Phinis (vt Hermolaus & Cælius scribunt) φινὸς, vt χελύνης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantum vt μύλη. Φήνη, auis est aquilæ similis, ἀετώδης, Eustathius. εἶδος ὀρνέου ἴσον ἀετῷ, Suidas. Ossifraga vulgò appellatur auis quę ossa ab alto dimittit & frãgit,

vnde & hoc nomen accepit, Isidorus. Aristoteles sex aquilarum genera facit, quibus ossifragam nō adnumerat, nimirum tanquam degenerem, & ex haliæetis nascentem vt mox dicemus. Aquila germana (inquit idem) maxima aquilarum omnium est, maior etiam ossifraga, μείζων τῆς φήνης. Sex aquilarum generibus quidam adijciunt genus aquilæ quam barbatam vocant, Thusci verò ossifragam, Plinius. ¶ Cabarum (inquit Auicennæ interpres in historia animalium) id est ossifraga, lingua Arabica dicitur *belez*, & Persicè, vt puto, *hamoni*. *Arathamati*, id est frangens ossa, Syluaticus. apparet autem vox corrupta pro *alrachame*: quam vocem pro vulture positam reperio apud Auicennæ interpretem in historia animalium.

Racham. à benignitate in pullos.

Raham vel *racham*, רחם, auis quædam sic dicta quòd sit benigna in pullos suos, quam Iudæi nostrates picam interpretantur. translatio nostra habet Porphyrio, Leuitici cap. 11. Munsterus. Scio Hebræis vocem *raham* significare misericordem & benignum: & cùm ossifragæ benignitas in alendis tum suis tum aquilæ (quos è nido parentis eiectos suscipit) pullis celebretur, eandem esse auem credi potest. Aut fortè latius patet vocabulum *racham*, ita vt vulturem, ossifragam & gypæetum comprehendat. *Vide* supra in Gypæeto.

Ossifraga pullos à reliquis aquilis eiectos, recipit & nutrit, qui postea nutritores suos deuorant.

Auis quæ Græcè *kym* (corrupta vox à φήνη) Arabicè *cekar* vocatur, quam Auicenna vocat *kabin*, eiectum aquilæ pullum recipit & nutrit. Et hoc apud nos (quanquam in montibus nostris plurima sunt genera aquilarum) nunquam licuit experiri, nisi quòd fama vulgaris est quòd aquila quosdam pullos eijciat: & alia quædam parua aquila & nigra eiectos quum inuenerit nutriat. qui cùm adoleuerint ita vt iam volare queant, deuorent nutritores suos, Albertus. Et alibi, Pullos ab aquila eiectos dicunt aliam auem colligere quam Græci *fehit*, (vox corrupta pro φήνῃ) Latini fulicam dicunt, vt quidam interpretantur, sed falsò. nam quæ *fehit* vocatur auis, consubæ (sic habet) species est, quæ aquilam non nutrit. fulica autem est mergus niger vocatus, & anate minor, quæ similiter aquilam nullo modo nutrit, Hæc ille. D. Ambrosius etiam & alij quidam recentiores φήνην fulicam non rectè interpretantur. Auis quam *cuni* Græci quidam vocant, reuera est illa quam alij cyfred vocauerunt, & Latinè vocatur ossifragus. deijcit enim ossa ex alto super saxa, vt eis confractis medullam edat, Albertus. Idem libro 23. vbi aues singulas ordine literarum describit, ossifragam vocat *kyrij*, vel vt alij legunt, *kynium*, suprà *kym* scripsimus: quæ vox pro *kyni* fortè corrupta est, aut contra. nam *m* litera & *ni* syllaba, facile inter se permutantur, in dictionibus barbaris præsertim: ego *kyni* duabus syllabis potius legerim, cùm etiam cuni alibi scribatur: quæ forsitan vox à Græca φήνη corrupta est, vt aliæ pleræq; à scriptoribus Arabicis ita detortæ sunt à Græcis vt origo vix agnoscatur.

Chym.

¶ *Chym* vel *kym* auis est aquila (aliàs vulture) maior: & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus: qui alibi etiam nomen *kym* pro vulture ponit.

Descriptio corporis & ingenij ossifragæ.

¶ Ossifragæ magnitudo maior quàm aquilæ, color ex cinere albicans, Aristot.

¶ Parum oculis valet. nubecula enim oculos habet læsos, Aristot. Carniuora est, Idem. Accipitres, ossifragæ, mergi, Longè alias alio iaciunt in tempore voces, Lucretius. Ossifraga probè & fœtificat & viuit. cœnæ gerula & benigna est. nutricat bene & suos pullos & aquilæ. cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos ac educat, Aristot. Plura *lege* in Aquila *C*. de hac alite excipiente & alente eiectos aquilæ pullos. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni qui omnino non generant, Plinius. *vide* in aquila *C*. Phene auis non solùm carnes sed etiam ossa rodit & frangit, Kiranides.

¶ Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον, ἤ τ' οἰωνοὶ, Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Homerus Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente, huius generis alitum erga sobolem suam amorem celebrans. Quem locum imitatus est Oppianus libro 1. de piscatione: Καὶ μήν τις φήνης ἀδινὸν γόον ἔκλυεν ἀνὴρ Ὄρθιον, ἀμφὶ τέκεσσιν, &c.

Remedia ex ossifraga.

¶ *G*. Ossifragi venter arefactus & potus (madefactus & appositus, in codice Marcelli empirici, quod non placet,) ijs qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneant capiētes cibum. quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent. maciem enim facit, Plinius. Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti. huius partem extremam adalligatam prodesse contra colum constat, Idem. huius pars extrema colligitur & reponitur, & cùm opus fuerit, ventri laborantis alligatur. remedio miro omnes intestinorum dolores citissimè sanat, Marcellus empiricus. Auis ossifragæ partem crematam potu morbum comitialem tollere quidam referunt, Trallianus ex Archigene. Ossifragi ventrem arefactum contra calculos & alias difficultates vesicæ commendant, Plinius. Ossifragi auis venter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur, Dioscorid. Idem remedium Kiranides scribit de ventre harpyiæ auis. Auis ossifragæ ventriculus salitus vt seruari possit, aut exustus & in puluerem redactus, cum vini potione datus, vrinam efficaciter prouocat, Marcellus. Eadem ferè remedia etiam harpæ aui attribuuntur, vt suo loco referam. ¶ Phenes os ad coxam suspensum, crissos, id est varices in pedibus curat, Kiranides. Fel eius cum melle albedinem (leucen) & lepram sanat, Idem. Stercus aridum tritum si quis biberit vel gustauerit, concoctionem perfectam reddet: & calculosæ affectioni & dysuriæ medebitur, Idem.

Ὁμώνυμα.

¶ *H. a.* Ossifragus, qui ossium fractura debilitat quempiam, Cassius Seuerus apud Senecam lib. 6. controuersiarum. ¶ Φήνειον, mons ita dictus, Suid. Φήνεια, oppidum in Arcadia Stephano.

¶ Ossifra-

¶ Ossifragam & harpam aues Mineruæ attribuunt, Gillius. Minerua è Pylo abiit φήνῃ εἰδομένη, id est ossifragæ similis, apud Homerum Odysseæ γ. vbi interpretes phenen auem aquilæ similem faciunt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc comparatio Mineruę ad ossifragam est, quàm illa, Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. nam φήνη videtur denominata παρὰ τὸ φαίνειν. est autem Minerua φωσφόρος, id est lucifera. Cæterum anopæam auem aliqui genus aquilæ simile ossifragæ esse tradunt: *Vide* supra in capite de aquilis diuersis.

¶ Sanqualem auē atq; immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrātur esse, (*vide* supra in Aquilis diuersis plura de immussulo:) & sanqualem ossifragæ. Massurius sanqualem ossifragam dicit esse. Quidam post Mutium augurem visos non esse Romæ confirmauêre. ego, quod verisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plin. Sanqualis auis est quæ ossifraga dicitur, Festus. Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, &c. Idem. quod & alibi repetit, quē locum mutilum supra sub immussuli mentione inter aquilas diuersas expleuimus. Fuit diu quæstioni an sanqualis & immussulus inter aquilas cēsendi forent: quorum volatus licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus vt buteone, sanquali, &c. *vide* in Aquila *h.* Sanqualis porta appellatur proxima ædis Anci, Festus. ¶ Immusculus (legerim, *immussulus*) auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus. *Sanqualis.*

¶ Quintum aquilarum genus (inquit Albertus) apud nos est perparuū & varium, & à quibusdam vocatur frangēs os, eò quod quando carnes ossium comedit, ossa in altum subuecta super lapidem deiicit, & ex fractis ossibus medullam sugit, Hæc ille. sed cùm paruulam admodum hāc aquilam esse scribat, non potest esse ossifraga aut φήνη, quam Aristoteles omnibus aquilis, excepta tantum germana, maiorem facit. Audio in montibus Heluetiæ nostræ auem aquilini generis nominari Beinbrecher / hoc est ossifragam: ab aliis Steinbrüchel / quasi dicas saxifragam: quoniam ossa (vt ex Alberto retuli) saxis iniecta confringat: de hac olim amicus quidam ex Clarona insigni Heluetiæ pago sic ad nos scripsit. Ossifraga quam vidi annicula erat, capite nudo & flauo colore, rostro incuruo, plumis albis: alæ hinc inde nigras habebant pennas veluti ciconia. affirmabat auceps eas crescere ferè in magnitudinem vulturis, & omnino flauescere: & ex interioribus eius plumis, quæ teneriores sunt, pelliculas pretiosas fieri, vt ex vulturibus quoq;, ad fouendum nimirum debilem ac frigidum ventriculum, Hæc ille. Rursus ab aliis accepi, hanc auem aliquanto minorem vulture esse, eiusq; genus quoddam videri: colore fusco, cùm vultur pectore, collo & capite magis flauescat: raro capi: & si quando à montibus propius ad domos & pagos aduolarit, hyemem propinquam, & asperam expectari. Itē ab alio, auem esse tantam, vt spatium ab ala extrema extensa ad alteram, orgyiam siue vlnam excedat: varia animantium genera inuadere, mures alpinos, rupicapras paruulas: nidificare in rupibus: singulas & solitarias agere, colore ex eo qui castaneæ est nigricante. Sed hæc forsitan aquilæ veræ descriptio fuerit. ego nihil affirmo. ¶ Sabaudi aquilæ quoddam genus nominant *aigle courte*, id est aquilam breuem: & auem diuersam *freynno*: quam fortè Aristotelis φήνην esse, non alio quàm ex nominis collusione parum firmo argumēto ductus, amicus quidam ad nos scripsit. ¶ *Orfraye* auis Gallicè dicta, propriè ossifragus est: etsi quidam hoc nomen caprimulgo impropriè tribuant, qui ab aliis rectius vocatur *fresaye* vel *effraye*, Bellonius in Singularibus. Et rursus, Græci suam phenen scribunt præcipuè benignæ esse naturæ, & tum suos tum eiectos aquilæ pullos bene nutricare, &c. hinc factum & nomen (vt coniicimus) & figmentum de phœnice aue apud recentiores, quæ auis super nido pingitur pectus suum dilanians, vt cruore proprio pullos pascat. quanquam verò Galli *ophraye* (aliàs *orfraye*) auem appellant, quæ ex hoc vocabuli vicinitate ossifragus videri posset, non ossifragus tamen, sed haliæetus est, & circa aquas præda piscium viuit. *De ossifraga in Heluetia visa & capta. Aquila breuis. Orfraye.*

DE PYGARGO.

PYGARGVS, πύγαργος, genus aquilæ sic dictum ab eo quod caudam habeat albam, παρὰ τὸ πυγὴν ἔχειν ἀργὴν καὶ λευκήν, Hesychius & Varinus. Pygargus (ab albicante cauda dicitur, ac si albicillam nomines, vt Gaza de suo addit) aquila, gaudet planis, & lucis & oppidis. hinnularia (νεβροφόνος) à nonnullis vocata cognomine. montes etiam syluasq; suis freta viribus petit. reliqua genera raro plana & lucos adeunt, Aristot. Et rursus, Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt: sed difficilior in alendo pygargus. Multæ aues quibus nutrimentum non sufficit pro omnibus pullis eiiciunt aliquos, & in primis genus illud (scilicet aquilæ) quod dicitur barbaium, Auicenna. Pygargus in oppidis mansitat & in campis, albicante cauda, Plinius. Pygargus & alia quædam aquilarum genera inædificant nido lapidem aëtiten, Plinius. Aëtites nomen habet à colore aquilæ candicante cauda, Idem. Pygargus Aristoteli maior est morphno, & melanæeto quæ minima est aquilarum: minor autem percnoptero & germana aquila quæ magnitudine omnes excedit, etiam ossifragam. Pygargo & melanæeto aquilis non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem volutatu collectum insidens cornibus (hęc vel illa) excutit in oculos, pennis ora verberans donec præcipitet in rupes, Plinius. *Pygargus ab albicāte cauda dicitur.*

Aquila regalis. ¶ Pygargum aliqui putant esse aquilam illam quam venatores regalem vocant, Niphus. Belisarius meminit milui regalis, qui minus valeat viribus quàm miluus niger. Post herodium (sic vocat aquilam germanam) apud nos nobilior aquila est quæ anseres rapit, & cygnos & huiusmodi aues magnas, & etiam lepores & cuniculos, præcipuè quando pullos habent. hæc minor est herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis. sed in cauda penultimæ extremæ pennæ videntur esse albæ. & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ, Alb. videtur autem hæc mihi veterum pygargus. Pygargum (inquit Turnerus) literatores quidam ineptè trappum à Germanis dictum (tardam, vel bistardam) interpretantur. Sed pygargus Anglorum lingua, nisi fallor, erna vocatur, *an erne*. Ego ernam audio dici genus aquilæ quod apud Frisios ad Oceanum Germanicum per hyemem degat, colore nigro, quod cornices quædam vt ex escarum eius reliquiis victitent sequantur. Pygargus est fortè quam Anglicè dicimus *ringetayle*, Eliota. Sed Turnerus ringtalum Anglis dictum ab albo circulo caudam circumeunte, buteone minorem, subbuteonem Aristotelis esse suspicatur. Quòd si minor est buteone, nō poterit esse pygargus. ¶ Eustathius in commētariis suis in Homerum Iliad. decimo, pygargum (authore Zopyro) ardearum genus illud facit, cui in coitu oculi sanguine manent. sed Aristoteles pellon ardeam difficulter coire scribit, pygargum verò inter aquilas tantum recenset. sed Zopyri pygargus ardea, forte stellaris Aristotelis fuerit, quæ & ocnos, id est ignaua dicitur. nam argos & ocnos synonyma sunt. Pygargum (inquit Cælius Rhodiginus) esse aquilæ speciem sciunt omnes: inde Græcis rapacem quoq; indicat vox ea. Sed & in Venerea procliuior sic item dicitur (per antiphrasin, Varinus) veluti cui minimè sit pyga ociosa. nam ἀργὸν vocant Græci cessantem. Quin & timidum rectè pygargum dixeris, quòd albicans ei sit pyga: cui diuersum est prouerbium, Melampygo necdum occurristi. Hic enim vti Hercules robore intelligitur insignis: proinde leucopygi imbellia infames concipi ferè valent, Hæc ille ex Varini Lexico vt videtur: vbi pro ἐὰν γὰρ οἱ μελάμπυγοι, καθάπερ Ἡρακλῆς: lego, ἀνδρεῖοι γὰρ οἱ μελάμπυγοι, &c.

Trappus. Erna. Ringtalus. Alia nominis Pygargi deriuatio, nēpe à pyga ociosa. Pygargus pro timido.

DE AQVILIS DIVERSIS APVD RECENTIORES.

Astur. ASTVRES ex genere infimo aquilarum vel miluorum: falcones verò accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Nos asturem vulgò dictum, accipitrem maiorem esse docuimus. Cæterum ex falconum generibus maiores, vt sacrum & hierofalcum aquilis, (sacer quidem ad aquilam germanam proximè accedit:) minores verò, vt smerillum & lapidarem, &c. accipitribus adnumerandos iudico.

Zimiech vel Zumach. ¶ Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta *zimiech* vel *zumach*, Tardiuus.

Catul. ¶ Aquilæ an accipitris genus sit ignoro, quod apud Germanos inferiores circa Oceanum CATVL appellari audio, accipitre maius, corpore vario ceu maculis aut punctis asperso, à quo gallinæ & anseres rapiantur.

Stockarn. ¶ De aquila truncali Alberti, quæ vulgò Stockarn dicitur, lege supra circa finem historiæ Melanæeti.

Aquila Scandinauiæ. ¶ Incolæ partis cuiusdam Scandinauiæ aquilæ (*coruum* ipsi vocant) quodam genere occiso, quod agnos & alia animalia prædatur, rostra præfecto regionis adferunt, vt testentur noxiam auem se occidisse, Olaus Magnus.

Lammerzig. ¶ IN alpibus quibusdam Heluetiæ, vt circa curiam Rhetię oppidum, & circa Lucernam, auis rapacis genus (aquilæ nimirum) ab agnorum raptu Lammerzig nominant.

Auis Indica rapax, aquila maior. ¶ IN regione circa Tarnasari vrbem Indiæ, complura auium genera sunt, raptu prę̨sertim viuentia, longè aquilis proceriora. nam ex superiore rostri parte ensium capuli fabricantur. id rostri fuluum est phœniceo (cœruleo seu phœniceo, Cardanus) colore distinctū. nihil sanè visu pulchrius, nihil amœnius, aliti verò colos est niger, & item purpureus, intercursantibus pennis nonnullis, Ludouic. Patritius.

De aue miræ magnitudinis, super trium arborum ramis nidificante. ¶ INTER Misenam & Bresam Germaniæ oppida, cum rustici multa pecora, vitulos & sues amissa in syluis perquirerent, inuentus est nidus ingens, per tres quercus extensus, tanto spacio vt currus sub illo conuerti potuisset, ex magnis arborum ramis & baculis vel palis constructus. Quare in vrbe nunciata, homines multi ad nidum missi cùm ascendissent, pullos tres maximos inuenerunt, & in vrbem asportarunt. è quibus mox vnus mortuus est, cuius alæ per transuersum extensæ, septem vlnarum mensuram æquarunt. vngues viri magni & corpulenti digitis nihilo erant inferiores, crura leoninis maiora. In nido multa vitulorum & ouium coria reperta, & hinnulus recens, & capita animantium varia, vt vir doctissimus & fide dignus Georgius Fabricius ad me perscripsit, anno Salutis quingentesimo supra sesquimillesimum, quo ipso hic nidus æstiuo tempore inuentus est. Talem auem super trium arborum ramis nidificantem Olaus Magnus in Tabula septentrionali depinxit in B.h. in explicatione verò tabulæ nullam eius mentionem facit.

DE

DE AQVILA HETEROPODE.

AQVILÆ istius picturam ab Argentinensi quodam ciue pictore accepi, homine diligentissimo & auium præcipuè naturæ studioso, qui tamen nihil certi super hac aquila referre potuit. hoc tãtum dicebat ab alijs quibusdam pictoribus hanc picturam ceu veram se accepisse. Nos heteropodẽ appellare voluimus, quòd in vna hac auiũ (si vera est pictura) crura coloribus diuersis insigniantur, sinistrũ cœruleo, vt rostrum quoq; dextrum fusco albicãte. Venter fuscus est & punctis nigricantibus maculosus, vt pectus etiam & collum. reliquum corpus magis nigricat, oculi subrubent. pars etiam alarum fusca est, & punctis notatur nigris vt venter. capitis & ceruicis pennæ summæ rigere videntur: & dorsi initium circa alarum summitates in gibbum attolli.

HISTORIA DE ARDEA IN GENERE VBI CVM *cæteris ardearum generibus, tum pellæ in primis siue cinereæ vulgo dictæ pleraque conueniunt.*

A.

ARDEA diuersorum generum est, apud nos quidem pellam siue cineream, simpliciter ardeã vocamus, & Aristoteles pugnam aduersus aquilam aliàs ardeæ simpliciter tribuit, aliàs pellę cognomento. Idem de historia animalium 8,3. leucerodion erodio minorẽ esse tradit, per erodium procul dubio *pellon* non asteriam intelligens, quæ tantũ tria genera ab eo numerantur. Saxones tamẽ ardeam simpliciter sua lingua nominantes, de alba intelligunt. Ardeola quanquã diminutiuum est, pro ardea tamen simpliciter à Plinio & alijs accipitur. ¶ שלך, *Schalac*, Deut. 14. & Leuitici 11. nomen auis impuræ, quã Iudæi interpretantur Reiger / id est ardeam, Munsterus: aliqui mergulũ: *Vide* supra in Mergo post anates statim. Ibidem leges de voce קאת, *Kaath*, vel *kaas*, quam alij ardeam, alij mergulum, alij aliter interpretãtur. Huic finitima videtur vox כוס, *kos*, quam exponunt herodium, falconem, nycti- *Nomina hebraica.*

coracem,&c. *vide* infra in Bubone. ſed herodium an pro ardea accipiant, vt Græci faciunt, an pro genere aquilæ, vt recentiores quidā indocti, dubitari poteſt. Ardea *ſchalach* Hebræis à proijciendo, quòd ſe ad capiendū piſces in mare proijciat. nam & Hebræi piſces eam è mari prædari ſcribunt. Chaldęus *ſchalenuna* vertit, voce compoſita à *ſchalal*, quod eſt prædari, & *nuna* quod piſcē ſignificat, à præda piſcium. Aben Ezra aliā adfert cauſam, nempe quòd abijciat pullos ſuos, P. Fagius. אנפה, *Anapha*, Dauid Kimhi auem dicit, quam magiſtri vocant דיה רגזנית, *daiah ragaſinith*, id eſt vulturē ferociſſimū & vehementiſſimm. Ita quidem R. Salomon interpretatur Leuit. 11. & addit, ſibi videri auem quam vulgus appellat חיירון (*heron*:) Sanctes exponit ardeā. nam *heron* Gallis ardea eſt. Abraham à celeriter ſpirando nomen tuliſſe notat. Septuaginta & Hieronymus Deut. 14. *charadrium* interpretantur: Chaldæus אבו, *ibu*: ſed videtur Chaldæi anapha potius accipere pro vpupa. Perſa *ankoh*, אנ בה. Arabs בבגת, *babgach*. Anapha (inquit Munſterus) aliqui picum alij miluum eſſe volunt. putant autem auem illam ſic vocatam, quod facile irritetur & ad iram concitetur. quā quidā טראת, Trapp vulgo (Germanicè) vocant, Hæc ille. Idem graculum interpretatur, Leuit. 11. & Deut. 14. apparet ſanè auem eſſe quæ ſpecies aliquot ſimiles contineat, quoniam additur iuxta genus ſuum. חסידה, *Chaſida*, Zacharię 5. Aquila, Symmachus & Theodotion, erodium transferunt, & LXX. Leuit. 11. alij aliter. ſed magis placet ciconiam verti. *vide* in Ciconia A. ¶ *Græca.* Græcè ἐρωδιὸς oxytonum & ſine aſpiratione ſcribitur, recentiores quidam Latini (barbari potius) non rectè aſpirant, & per aphęreſin etiam ῥωδιὸς apud Heſych, & Varinū. Ἀρδιόλη (ardeola) quam & λάχρλω aliqui vulgò (in Græca lingua vulgari, vide ne à laro corruptum ſit nomen. nam & Lycophronis interpres erodium larum eſſe putat) vocitant, veteres autē Græci ἐρωδιόν, Demetrius Conſtantinop. A Græca voce erodios apud Albertum deprauatæ leguntur, *Vulgaria.* *anydion, artadaton*, & *mothyos*. ¶ Ardea Italis *garza* dicitur, alijs *airone* vt Scoppa grammaticus docet: hinc eſt corrupta vox Latina apud Creſcentienſem *agiron*: ſunt qui *anghiron* efferāt. Hiſpanis ſimiliter *garza*, præſertim Luſitanis: aliquibus *grou* quaſi grus, propter corporis ſimilitudinē. Gallis *heron*, quæ vox videri poteſt deducta à Gręca erodius. Sabaudis *airon* vel *heyron*: (quanquā & lari genus ſic ab eis vocari puto.) Anglis ſimiliter *an heron*. Germanis quibuſdam ein Heergansz/ voce detorta ab erodio, vel à Gallica *heron*. ſed vſitatius ein Reiger/ noſtris Reigel/ alijs Reiher vel Rayer/ Friſiis Rarg/ Flādris Riegher. Illyriis *cziepie*: Poloni ardeæ genus *zoraw* appellant. Turcis *balakzél*. ¶ Albertus Magnus ardeam tantalum quoq; dici ſcribit, ab Iſidoro mutuatus.

Erodius. ¶ Erodium aliqui putarunt eſſe auem ex ijs quas Romani Diomedeas vocant. *Vide* infra in Elemento *D*. Suidas ciconiam eſſe ſuſpicatur ineptè: ſed mox tanquā emendans ſubdit, aut ciconię ſimilem. longè alius eſt herodius recentiorum. nam Albertus Magnus aquilam maximam & Germanam ſic vocat: alij Hierofalcum vt in eius hiſtoria oſtēdi. *Αἴθυα.* Αἴθυα, id eſt mergus, memoratur ab Ariſt. de hiſt. *Fulica.* anim. 5.8. vbi Albertus habet *abij*, & quidam (inquit) putant eſſe ardeam: ſed ineptè. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias vocat. mergi Græcè ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius. Fortè etiam Plinius fulicam pro ardea è Græco alicubi reddidit. nam & cirrhum fulicis tribuit, qui ardearum eſt: & Diomedeas aues fulicarum ſimiles facit. quas alij (vt Stephanus & Seruius) ardearum generi attribuunt. Gaza in libro de communi animaliū greſſu, pro Græco ἐρωδιοὶ, vertit fulicæ, addēs vel potiùs ardeolæ. Fulicā quidem pro erodio tranſtulit Auguſtinus quoq;, & Lycophronis interpres larum eſſe arbitratur: Ambroſius etiam ſturnum, quem tamen Græci non erodiòn ſed psâra dicunt, Cælius. Auem quam Aratus κέπφον dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius. Sed ardeā a mergo, *Cepphus.* fulica & cepho prorſus diuerſam eſſe auem, qui hiſtorias ſingularum inter ſe contulerit, manifeſtiſſimè deprehendet.

B.

Ardeæ in Heluetia frequētes. Ardeæ apud Heluetios abundant, propter multos & magnos fluuios & lacus piſcoſos, vnde victum petunt Ariſtotele teſte. Ardeolis omnibus communis videtur longitudo roſtri, colli & crurum, quibus ciconias referunt. ſed collum ardeis magis inuolutum. digiti pedum terni, longi, membranis *Deſcriptio ardearum.* modicè iuncti, & quartus retro pro calce ſimillter longus. corpus pro ſua magnitudine non amplum, ſed leue & exile. Ardea coloris eſt cinerei (nos de hoc genere infra priuatim ſcribemus) minor grue, lōgi colli, & ſicut reliquæ etiā aues aquaticæ roſtro nō multū inuoluto, Albertus. Erodius auis in capite gerit cumulum pennarum veluti comam (aliàs coronam) oblongam, Kiranides. ſed hoc non de omnibus ardeis verum eſt. aliæ enim apicem illum è pennis retro extenſis conditum habent, aliæ non habent. Porphyrioni & ardeæ inutile eſt vropygiū, (cauda,) vt & alijs aquatilibus, Ariſtot. in lib. de ingreſſu animalium.

C.

Ardeæ circa aquas degunt. Ardeæ circa aquas & lacus piſcoſos degūt. quare in Heluetia noſtra abundant. & grammaticis (Suidæ & Euſtathio) erodios Græcè quaſi helodiòs dici videtur, à lacubus & paludib., quas Græci ἕλη nominant. Sed in mari (circa mare) etiam degūt, vt ex Arati prognoſticis apparet. Erodius auis in templis & ædificijs ciuitatum nidificat, Kiranides, neſcio quàm verè. ¶ *Erodius à quibuſdā inter aues tenebrarum amicas numeratur.* Procopius Gazæus ſophiſta Pentateuchum Moſis enarrans, erodiū cum noctua & veſpertilione, &c. aues noctis & tenebrarū amicas eſſe ſcribit, quod nō probo. Ariſtoteles ſanè de pella, quæ & abſolutè ferè ardea dicitur, diſertè ſcribit, vena-

venationi (piscium) eam interdiu operam dare. Eustathius verò in decimum Iliados ardeam noctu in aquis rapinæ operam dare. ¶ Ardea licet in aquis cibum suum quærat, in sylvis tamen & altis arboribus nidum collocat, (in abietibus, Stumpfius,) Author libri de nat. rer. Piscibus insidiatur: & dum per aquam ingreditur pisces pedibus eius non sine desiderio adnatantes, vt audio, deuorat. Erodius ostreorum voracissimus est. & quemadmodum conchas pelecânes exsorbēt, sic is ostrea testis obducta vorat, & ingluuie sua concalefaciens tandiu custodit, quoad calore stomachi disclûduntur. Pòst vbi is ipse diductas senserit testas, eas euomit, & carnem ad sustentandum se retinet: Ælianus, Philes, & Plutarchus. Cochleis etiam seu limacibus vescitur, vt in *D.* referam ex Æliano: nec minores tantum pisces, sed anguillas quoq; deuorat. Ardea, vt & mergus, cibum ferè crudum excernit, (excrementum scilicet liquidum:) itaq; semper est vorax hæc auis, Albertus. Κλάζειν, id est clangere, de voce ardeæ legimus apud Homerum Iliad. *x.*

De ardearum nidificatione. Cibo. Voce.

¶ Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarum altius non volet, Seruius: qui & hoc Lucani è lib. 5. citat, *Quòd ausa volare Ardea sublimis pennæ confisa natanti.* Ardeola dicitur quasi ardua propter arduos volatus. cùm altius volauerit, tempestatem significat, Isidorus & Albertus. Volatus ei sublimis & vehemens, Stumpfius. Anseres omnes extento collo volant, ardea contracto, Albert. Vropygium ei inutile, vt & aliis aquatilibus: proinde volat pedibus retro extensis, Aristoteles de anim. ingressu. Ardeæ in grege sui generis nidificant: gregatim verò non volant, eò quòd pullis earum insidiantur accipitres & aliæ aues rapaces, à quibus defendi non possent nisi complures semper ardeæ circa nidos versarentur, Albert. ¶ Ardeas dicunt aliqui tanto dolore coire, vt lachrymas sanguineas oculis emittant: quod ego falsum puto. Vidi enim ipse (inquit Albertus) sæpe coire ardeas & oua parere, nec quicquā tale experiri potui. sed sicut reliquæ aues quarum longa sunt crura, similiter & ardea coit cruribus super dorsum fœminæ flexis, ita vt pedes maris ad caput fœminæ sint, & genua versus excremēti sedem super dorsum: & tunc motu alarum se sustinens locum conceptionis fœminæ contingit ac semen infundit, Hæc ille. Aristoteles priuatim hoc de ardea pella scribit. pellæ (inquit) coitus difficilis est. vociferatur enim & sanguinem ex oculis, vt aiunt, emittit cùm coit. parit etiam ęgrè summoq; cum dolore. Idem ex eo Plinius repetit. Grammatici verò (Eustathius & Etymologus) ἐρωδιὸν, id est ardeam simpliciter, dictam coniiciūt, ὅτι ἔαρ ἱδροῖ, id est ab eo quòd sanguinem exudet in coitu. In animalibus quædam vi vel contra naturam eueniunt, vt ardeę coitus, & ephemeri vita, Theophrastus in Metaphysicis. debet autem de ardea mare coëunte intelligi. nam Græcè legitur, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύει. Ardea auis est Venerea. vnde aliqui ἐρωδιὸν dictum putāt quasi ἐρωτίδιον, hoc est auem amori & Veneri propriam. *vide infra in h.* ¶ Nidificant ardeæ, vt iam diximus, in excelsis arboribus, & gregatim. Licet omnes ex mari viuant, in terra tamen nidificant, Oppianus in Ixeut.

Volatu. Coitu.

D.

De cura ardearū in educandis fœtibus, eisq́ conseruandis.

Ciconiæ cum aliunde pullis alendis cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandos fœtus conuertunt: & ad volandum pullis imperitis duces sunt. erodios & pelecanos similiter facere audio, Ælianus. Quomodo pullos aduersus accipitrem defendant ardeæ, paulò inferius dicetur. Ardeolę contra fascinationis amuletum vt pullos defendant, nidis cancrum imponunt, Ælianus, Philes & Zoroastres in Geoponicis. Pisces captant industriè sanè & dolosè, nempe Solis radios ita excipiunt, ne pisces visa ipsarum vmbra refugiant, Oppianus in Ixeut. Ostrea quomodo deuorent, & calore ventriculi dehiscentia reuomant, vt pulpam interiorem à testis seligant, supra in *C.* recitaui.

De earundem industria in piscibus capiendis ostreisq́ deuorandis.

¶ Ardeola & cornix amicæ sunt, Aristot. Ælianus & Plinius.

¶ Dissident sorices & ardeolæ inuicem fœtibus insidiantes, Plinius. Ardeolam aquila, vtpote valens vnguibus, aggreditur. ipsa autem repugnando emoritur, Arist. alibi verò de pella priuatim scribit, infestam ei aquilam esse. Harpa & erodius inimici sunt, Ælianus. Ardea seipsam aut pullos suos aduersus accipitrem prædonem defendens, excrementi sedem illi opponit, & stercus putridum emittit: quod si accipitrem tetigerit, pennas eius putrefacit, Albertus & Author libri de nat. rerum. De falconibus qui ardeas capiunt, leges in *E.* Ardea odit albos laros, Philes. Pipo (pipra, sed Græcè legitur hippos in codicibus impressis) inimica ardeolę est. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone, Arist. Πιπώ, ὄρνεον πολεμικὸν ὥς τινες, ἐρωδιὸς, Hesych. lego ἐρωδιῷ, hoc sensu: Pipo auis est inimica ardeę, vt aiunt. Perdices & erodios idcirco defugiunt cochleæ, quòd eos pernoscunt penitus hostes sibi esse: nec cernere est limaces ibi serpere, vbi illi ipsi versentur: eos tamen naturali quadam astutia cochleæ quædam præstātiores decipiunt, & circumueniunt. Siquidem ex natiuis testis egressæ, in magna securitate pascuntur. Aues autem, quas modo dixi, in testas inanes, tanquam in easdem illas inuolant: vt verò nihil inuenerint, eas vt sibi inutiles abiiciunt, atq; discedunt. Illæ verò singulæ exsaturatæ pastu, atq; ex aberratione qua hostes fefellerunt seruatæ, ita in testas tanquam suam propriam domum reuertuntur, Ælianus.

Cum ardea dissident Sorices, Aquilæ, Accipitres, Falcones, Lari, Pipo, Cochleæ, Limaces.

E.

De ardearum capiendarum ratione.

Ardea cùm accipitrem fugit in altum euolat, Albertus. Falcones capiunt ardeas, grues, &c. Crescentiensis. Hierofalchi ardearum hostes sunt, Paulus Iouius. Nostri falcones ardearum venatores, vocant Reigerfalcken / Galli *heronniers.* In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum vnus

ſumma petit, alius iuxta terram inuolat, vt videlicet ille volantem ardeam impulſu præcipitet, hic præcipitatam arripiat. Author libri de natur. rerum. Et rurſus, Falconum genera duo ſunt: alterum nobile, quod auem vſu paruo naturaliter capit: alterum ignobile ac vile, quod non niſi multo labore & maceratione aſſuefactum hoc facit. hoc poſterius genus cùm ardeam ad terram impulerit, & iam prope fuerit vt eam capiat, ardea anguillam vel alium piſcem quem recens vorauerit euomit: & tunc falco liberè eam volare permittens, piſcem ceu minus fœtidum cibum ſibi oblatum præferens, ocyus apprehendit. at falco nobilis piſcem eiectum vilipendens, ardeam ipſam aggreditur, Hæc ille. Fertur falcones ſi ſanguinem ardeæ guſtarint, omne deſiderium capiendi grues amittere: ſi verò carnes ſolum ſine ſanguine ederint, hoc vitium incurrere non creduntur, Creſcentienſis. ¶ Ardeæ ſæpe oculos petunt, Turnerus. ¶ Nauta nunquam occiderit ardeam. nam quod accipitres in terra venatoribus, hoc in mari piſcatoribus ardeæ ſignificare creduntur, Oppianus in Ixeuticis.

Ardeæ piſcatoribus vtiles.

Tempeſtates præſagiunt.

¶ Ardeæ hominibus chariſſimæ ſunt, & æſtatis hyemiſq; tẽpus præſagiunt. capita ſcilicet pectori imponunt, eoq; maximè inclinant, vnde concitatiſſimus ventus expectari debet, Oppianus in Ixeut. Ardea cùm altius volauerit, tempeſtatem ſignificat, Seruius & Iſidorus. *Quòd auſa volare Ardea ſublimis pennæ confiſa natanti,* Lucanus lib. 5. Ardea, quaſi ardua, eò quòd altè volat. nam cùm tempeſtatem præſentit, altè ſupra nubes volare dicitur, Albertus. Ardea obſtrepero clangore (& inconcinno volatu, vt interpres Theon adiicit) è mari ad terram auolans, ventum & tempeſtatem imminere præſagit, Aratus. Et rurſus inter pluuiæ ſigna hanc auem ponit, cum terra relicta ad mare multo cum clangore feſtinat. Quem locum Auienus ſic reddidit, Cum procera ſalum repetit languore (lego, clangore) frequẽti Ardea. Triſte (κνεφαῖος, id eſt in crepuſculo ſcilicet matutino, vt habet Theophraſtus in libris de aquis, licet Ælianus hunc librum quaſi Ariſtotelis citet) ſonans ardea tempeſtatem denunciat: eademque ad mare rectà proficiſcens, pluuiam portendit, Gillius ex Æliano. apparet autem Ælianum ex Arato mutuatum. *Notaſq; paludes Deſerit atq; altam ſupra volat ardea nubem,* Verg. libr. 1. Georg. inter ſigna tempeſtatis futuræ, qua non ſit tutum nauigare. Ardea in mediis arenis triſtis hyemem indicat, Plinius.

Ardea quaſi ardua, quòd altè volet.

Ardea ab ardẽdo, quòd ſtercore ramos arborum adurat.

¶ Ardeas aliqui dictas ſuſpicantur ab ardendo: nam quarumuis arborum rami in quibus nidificant, proluuie ventris earum infecti, aduruntur & exiccantur, vt omnium ferè auium aquaticarum fimo, qui piſcibus viuunt, Albertus.

Ardearũ adeps aptus ad ineſcãdos piſces.

¶ In libro quodã Germanico manuſcripto hæc verba reperi: Si pedes (die Füß/ niſi potius legendum fuerit die Feißte/ id eſt pinguedo) ardearum deſtillentur per deſcenſum, & oleo inde collecto inungantur manus, piſces ſponte adnabunt vt comprehendi poſſint. Pharmacopolæ apud nos ardeę adipem vendunt piſciũ ineſcatoribus. audio autẽ eſcas piſcibus capiendis fieri ex adipe & oſſibus ardeæ.

F.

De ardearum eſu & apparatu.

Ardeam legimus carnis eſſe fœtidæ & non ſalubris. Pullorum caro præfertur. nam adultiorum caro grauiter olet. Ardeæ pro ętate diutius aſſari debent: poſſunt autem paſtillis includi, eo modo quem in Gallina F. præſcribemus. Quicunq; hæmorrhoides crebrò experiuntur, præſertim pulſantes, inter alia grues & agrones (id eſt ardeas) præcipuè caueant, Arnoldus de Villanoua.

G.

Remedia ex ardea.

Somnos allicit ardeolæ roſtrum in pelle aſinina fronti adalligatum. putant & per ſe roſtrum eiuſdem effectus eſſe vino collutum, Plinius. Erodij ramphũ (ramphos, id eſt roſtrum, interpres ineptè vngulam transfert) cum cancri felle in corio aſinino ſi ſuſpenderis ad collum vigilantis, dormitabit. Si quis in conuiuio pannum in quo eſt ramphos (id eſt roſtrum ardeæ) cum vino deponat, bibentes obdormient, Kiranides. Hippiatri quidam Germani equorum oculos illini & lauari iubent coturnicum vel ardearum adipe vt ſani & clari fiant.

H.

Etymologia vocis ardeæ & erodij.

a. Ardea per antiphraſin dicitur, quòd breuitate pennarum altius non volet, Seruius. vel quaſi ardua, quòd alte volet. nam cum tempeſtatem pręſentit altè ſupra nubes volare dicitur: item cum accipitrem fugit. vel ab ardendo, quia fimus eius exurit id quod contingit, vt & aliarum auium aquaticarum quæ piſcibus viuunt, Albertus. Ego ardeam vocem Latinam à Gręca ἐρωδιὸς per ſyncopen factam coniecerim. ¶ Ἐρωδιὸς vel deriuatur à voce ἔαρ quæ ſanguinem ſignificat, vt apud Cyrenæum: & verbo ἰδίειν, quod eſt ſudare. quoniam hæc auis in coitu, vt ferunt, ſanguinem exudat. vel ſic dicitur quaſi ἐλωδιὸς, ἀπὸ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ ἴδιον, (forte ἥδιον.) φιληδεῖ γὰρ τοῖς ἑλώδεσι τόποις, quòd locis paluſtribus delectetur. vel quaſi ἐρωτίδιος, ἀπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τὸ ἴδιον, id eſt amori propria & ſacra auis. eſt enim Venerea, vt aiunt. Sed Claudius philoſophus Veneream eſſe negans, Mineruę potius ſacram eſſe ait, iuxta poëtam: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς ἀθηναίη. Cui reſpondere licet, ardearum ſecundum Ariſtotelem multa eſſe genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ ſacra eſſe, alia Veneri. Sed Herodianus ſcribit, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου (quæ vox ſibilum ſignificat) fieri ῥοίδιος, vt ab ἁρμόζω ἁρμόδιος, & abundante epſilo, & omicro in ω magnum mutato ἐρωιδιὸς, iota adſcripto manente. Acuit autem vltimã, vt & cætera auium nomina in ιος, quæ ſyllabas plures tribus habent, αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, βομβυλιός. Apud Hipponactẽ ſcribitur etiam ῥωδιός· Κνεφαῖος ἐλθὼν ῥωδιῷ κατηυλίσθην: quod per aphæreſin factum dixeris, ſi vſum communẽ ſpectes: perfectũ verò ſi formationẽ, Etymologus. Ἄρμος, ἐρωδιὸς, id eſt ardea, Heſychio & Varino.

rino. Ἐρωγὰς quoq; & κερκιθαλὶς pro ardea exponũtur iisdẽ. ¶ Herodij domus dux est eorũ, Psal. 104. è vulgata trãslatione. Hebraicè *chasida* legitur. Munsterus vertit, Ciconia pro mãsione sua habet abietes.

¶ Epitheta. Ardea procera, Auienus. Ἐρωδιοί τε πολλοὶ μακροκαμπυλαύχενες, Epicharmus in Nuptiis Hebæ apud Athenæum lib. 2.

¶ Xiphiam, id est gladium piscem, Galli sua lingua ardeam maris vocitant, Pet. Bellonius. Ἐρωδιά, ἅμαξα, Hesych. & Varinus. Erodialis lapidis meminit Albertus Magnus, eiusdem puto cum aëtite. nam aquilam germanam erodium vocat. Ardelio, est homo inquietus, huc atq; illuc semper volitans: & ab ardeola deducitur, sicut à stella stellio, Sipontinus. *Nil bene quum facias, facis attamen omnia bellè. Vis dicam qui sis? Magnus es ardelio*, Martialis lib. 2. *Xiphia.* *Ardelio ab ardea.*

¶ Propria. Ardea, Ἄρδεα, Vlyssis & Circes filius fuit, vt Stephanus memorat in Antea. Ab hoc etiam Ardeã ciuitatem in Latio dictã aliqui putant, decem & octo miliaria (170 stadiis in monte) ab vrbe positã: alij à feruore regionis dictam malunt, alij à Danaë Persei matre, vel à Dauno Pilumni filio qui eã condidit, vt quidã existimant. Alij conditã scribunt à Pilũno Iouis filio & Turni abauo. Hæc olim Turni & Rutulorũ regia fuit. *Locus ardea quondam Dictus auis, & nunc magnum tenet Ardea nomen*, Verg. lib. 7 Æneid. vbi Seruius, Bene alludit. nam Ardea quasi ardua dicta est, id est magna & nobilis. quãquam Higinus in Italicis vrbibus ab augurio auis ardeæ Ardeã dictam velit. illud nanq; Ouidij in Metam. lib. 14. fabulosum est, incensam ab Ænea Ardeã, & in hanc auẽ esse conuersam. Hinc ciues Ardeates dicti: vt ab Ardia Illyriæ ciuitate, *Ardiæi*, Stephano. Est & Ardea vrbs Persidis Ammiano Marcellino lib. 23. *Ardea Vlyssis & Circes filius.* *Ardea ciuitas.*

¶ *b.* Ardeæ, vt inquit Ouidius, *Et sonus, & macies, & pallor, & omnia captam Quæ deceant vrbem. nomen quoq; mansit in illa Vrbis.* Clitarchus in India scribit volucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, nasci, magnitudine herodio similem, &c. *Horio Indicus.*

¶ *c.* Ἐρωδιὸς φωνῇ περὶ πολλὰ λεληκώς, Aratus. Ῥωδιὸν aliqui à sono vocis dictũ volunt, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου, *vide* supra in *a.* Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν Μαιανδρίην Τελόρχον εὑρὼν ἐσθίοντ᾽ ἀφείλετο, Simonides apud Athen. *Fabula de natandi*

¶ *h.* Ab ardeis victum ex aquis primum inuẽtum aiunt, reliquas ab eis dedicisse, cùm victus vnus initio omnibus esset auibus: deinde cùm gloriarentur hoc inuento, & ne ipsum quidem Neptunum natando cum eis contendere posse iactarent, hanc artem irato deo amisisse, quod etiã Thamyridi superbo cantori ex Musis contigisse aiunt. Hinc adeò reliquæ omnes aues captãdis piscibus merguntur in aquã: ardeę natandi facultatis expertes in littore stantes venantur, Oppianus in Ixeut. At nos ardeis & trochilis & coruis deum ad futura enuncianda vti putamus, Plutarchus in libello Cur Pythia nõ amplius carmine respõdeat. Aliqui ardeam Veneream auem esse dicunt: alij negant, & Mineruæ potius quàm Veneri eam consecrãt: quoniam Homerus Iliad. 10. à Minerua Vlyssi & Diomedi ardeam immitti canat. Sed respondere licet ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruę sacra esse, alia Veneri, Etymologus. Vlyssi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos Minerua ardeam (ἐρωδιὸν) dextram in via misit, quam illi quidem propter tenebras non viderunt, sed clangentem audierunt. Gauisus est autem (inquit Eustathius) hac aue Vlysses, vir scilicet prudentia celebris aue præsaga. nam quòd ardea insidiantibus lætum auspicium faciat Hermon testatur. Cæterum quòd illi auem audierunt tantum, non etiam viderunt, significabat, ipsos quoq; non venturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos quod hostes omnino auditu cognituri essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuisset, quasi periclitarentur deprehendi & nõ latere, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles interdiu hoc eam facere scribit) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua, non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamãdrum locis conuenientem. Porrò Zopyrus pro voce Παλλὰς scribit πελλὸν, vt rapina significantius designetur, (quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit,) Eustathius. *arte à Neptuno irato ardeis adempta.* *Auspicia.*

¶ Ἐρωδιοὶ ἐπηλοφόρουν λεκάναισιν, apud Aristoph. cùm aues vrbem conderẽt. vbi Schol. ἐρωδιὸς nomẽ finitimum est τῇ ἔρᾳ, id est terræ. constat autẽ lutum quoq; ex terra. itaq; lutum gestare eas poëta finxit. *Erodii cur lutum ferre finguntur ab Aristophane.*

DE ARDEA PVLLA SIVE CINEREA.

ARDEAM pellam (cuius figura in sequenti pagina posita est) nos simpliciter ardeam vocamus: quoniam ea apud nos magis abundat. *Vide* supra in Ardea simpliciter *A.* Sed alia etiam multa superius in Ardea simpliciter dicta, cæteris quoq; ardearum generibus conueniunt: quædam verò pellæ peculiariter, ni fallor, vt pugna aduersus aquilam, &c. Ardea pella igitur iisdẽ nominibus quibus ardea simpliciter nominatur in diuersis linguis, aut cinereæ cœruleæve cognomen adiicitur: vt apud Germanos ein blauwer (vel grauwer) Reiger: apud Anglos *the blue heron.* Itali *airon negro*, (sic & falcinellum aliqui vocant) id est ardeam nigram nisi aliam forte intelligant ardeæ speciem. hæc enim nostra dorso cinereo magis ad cœruleũ vergente quàm nigro est. Aristoteli & Plinio Gręcè pellos dicitur, πελλὸς oxytonũ, similiter à colore. nã πελλὸν Grãmatici colorem fuscũ interpretantur, φαιὸν χρῶμα ἐμφερὲς τῷ πελιδνῷ, liuido colori similẽ. & πελιοί, μέλανες, ὠχροί. Ex ardeis genera duo sunt cinerei coloris, magnũ videlicet & paruũ, Alb. Et rursus, Genus ardeæ vnum est cinereum, acuti rostri & longi colli. Zopyrus apud Eustathium pellòn ardeam rapacem facit. scripserat autem de ardea simpliciter paulò ante Eustathius, noctu *Pellos.* *Duo genera ardearum cinerei coloris.*

Pellæ descriptio. *Eiuſdem coitus difficilis.* *Pella Anglica.*

eam in aquis prædari piſces, cùm Ariſtoteles contrà, interdiu eam operari (id eſt prædæ operam dare) ſcribat. *Vide* ſupra in Ardea *C*. Pella colore eſt prauo, & aluo humida: ſed ſagax & cœnæ gerula eſt, & operoſa, (ἔπαγρος, id eſt induſtria circa cibum & prædam,) Ariſtoteles. Pellæ coitus difficilis eſt. vociferatur enim & ſanguinem ex oculis, vt aiunt, emittit cum coit. parit etiã ægrè ſummoq; cum dolore, Idem & Plinius. At Zopyrus apud Euſtathium in decimum Iliados, non pellon ſed pygargon ardeam, difficulter coire, & ex oculis in coitu ſanguinẽ fundere ſcribit. *Vide* ſupra in Ardea ſimpliciter *C*. Pella apud Anglos, (inquit Turnerus) in excelſis arboribus non procul à ripis fluminum creſcentibus nidum facit. Superior pars corporis cyanea eſt, inferior autem nonnihil candicat. Ventris excrementis liquidioribus, inuadentes ſe ſubitò aquilas aut accipitres abigit, & ſe ita defendit. Vidi & huius generis, licet raras, albas, quę neq; corporis magnitudine, neq; figura, ſed ſolo colore à ſuperiore diſtulerunt. Viſa eſt etiam alba cum cyanea apud Anglos nidulari, & prolem gignere. Quare eiuſdem eſſe ſpeciei, ſatis conſtat,

Hæc

Hæc ille. Pella prelium cum ijs init, à quibus læditur, hoc eſt cum aquila, à qua rapitur: cum vulpe, à qua noctu capitur: cum alauda, à qua oua eius diripiuntur, Ariſtot. ¶ Iliad. 10. legimus Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. vbi aliqui pro Παλλὰς legunt πελλὸν: quaſi Minerua illis (Vlyſſi & Diomedi noctu euntibus aduerſus Troianos) non ſimpliciter ardeam, ſed pullam ſiue cineream immiſerit, quæ ſcilicet alijs rapacior eſt, ipſos etiam rapina & præda ſperata potituros ſignificans, Euſtathius. *Vide* ſupra in Ardea ſimpliciter *h*.

DE ARDEA ALBA.

Tria ardearum genera

ARDEARVM genus albũ Græcè ἐρωδιὸς λευκὸς, vel λευκερώδιος dicitur(apud Aristot. de hist. animalium 8,3. oxytonum est.) Aristoteli & alijs. Ardeolarum tria genera, *leucòs, asterias, pellos*, Plinius ex Aristotele. Theodorus Gaza in historia animalium ex Aristotele trãslata lib. 8, cap. 3. albiculam numerat inter eas aues quæ circa lacus & fluuios victum quærũt, vbi in Græcis nostris codicibus excusis nihil quod huic vocabulo respondeat inuenio. Niphus Scholiastes albã vel albiculam auem, in margine editionis suæ & in Scholiis, Græcè λευκὸν dici scribit, quasi ita legerit in codice suo Græco: & esse ex ardeolarum genere, quod equidem non laudo. nam cùm paulò ante leucerodion nominârit Aristoteles, quid attineret inutiliter repeti? Nihil autem præterea illic de leuco, (vt hoc vocabulũ pro quacunq; aue nostris exẽplaribus addendum concedam) philosophus tradit, quàm quòd caudam motitet similiter vt cinclus & aliæ ibidem nominatæ aues. *[Albardeola minor pella.]* Albardeola minor est quàm ardeola (pellos scilicet,) rostro lato porrectoq;, itidem vt illa lacus & fluuios petit, Aristot. Et rursus, Ardea candida colore est pulchro, & coit facile, (ἀσινδῶς. nam ardea pella difficulter coit:) & nidulatur ac parit probè. pascitur paludibus, lacu, campis & pratis. Ardeę quædam breues (paruę) & albæ sunt, alię maiores colore vario, Oppianus in Ixeut. Inter aues ardeolarum genere quos leucos vocant, altero oculo carere tradunt, (& ideo facilius capi à venatore in latere cæco insidiãte, vt Albertus addit citans Plinium: sed hoc, inquit, præter naturã esse videtur & falsum:) optimi augurij, cùm ad austrum volant, septentrionémve. solui *[Aues albæ]* enim pericula & metus narrant, Plinius. Cum aues albæ frequentes cõueniunt, multã tempestatem demonstrant, Ælianus. an verò ardeas albas intelligat, incertum nobis est. Albæ aues cùm congregabuntur, Plinius inter signa hyemis. *[Leuce seu alba insula ab ardea alba dicta.]* Insula heroum è regione Borysthenis fluuij sita, vocatur etiã Leuce. ἕνεκα οἱ τὰ πάρεστι κινώπετα λευκὰ τέτυκται, Dionysius. vbi Eustathius κινάπετα interpretatur aues, ὧν ἡ κίνησις ἐν τῷ πέτεσθαι. ἀσυνήθης δὲ ἡ λέξις. intelligit autẽ fortè, inquit, laros (albos,) vel secundũ alios ciconias. Ab ardea alba creditur Alba insula in Ponto nuncupata. quòd inibi visatur plurimũ: ac proinde Pindaro per metalepsin dici Phaenna. quippe φαεινὸν signare τὸ λευκὸν, Cælius. Zopyrus apud Eustathium in decimum Iliados tria ardearum genera facit, pellòn rapacem, pygargũ cui in coitu oculi sanguine manẽt, (quòd alij authores de pello scribunt, hic solus de pygargo:) & aphrodision, id est Veneream. quæ forsitan albardeola fuerit. ea enim Veneri sacra præ cæteris æstimari poterit, ὅτι ὀχεύει ἀσινδῶς, hoc est quoniam facile coeat, Aristotele teste, non difficulter vt pellós. Hæc ex veteribus de ardeola alba.

[Apud recentiores duplex ardea alba obseruata est.] ¶ Nos ardeam albã duplicem obseruauimus, vnã fusca seu cœrulea maiorem, Itali *girono* vocitant: minorem alterã quæ ijsdem *garzetto* vel *garietto* vel *gargea* nominatur. Germani sine differentia magnitudinis ardeam albam periphrasticè dicunt, ein weisser Reiger: Saxones Reiger simpliciter. *vide* supra in Ardea simpliciter. & Itali similiter, *garza biancha*. Angli *a white herow*, Ardeę genus tertiũ album est niuis instar, maius cinereis, Albertus. Sed de maiori genere albardeolæ Turneri verba recitaui superius in Cinerea. *Garzettum*, id est minorem albardeolam in Italia vidi Ferrariæ, cuius iconem *[Atqui ea quæ hic datur icõ sine crista est.]* hîc damus. auis est albissima & iuxta maris paludes inuenitur, magnitudine ardeæ. sed quam ego illic vidi calendis Augusti adhuc parua erat: & per omnia, colore excepto, cũ vulgari (cinerea) ardea congruebat. cristam ex plumis in capite gerebat: (cristatas quidem esse ardeas quasdã Oppianus etiam in Ixeuticis annotauit,) rostrum erat longum, acutũ, pedes nigricabant, inferius tamen subitò in medio cruris niger color desinebat, & viridis è glauco suberat ad extremos vsq; vngues. minimus pedis digitus binis articulis constabat, proximus ab eo ternis, medius quaternis, vltimus quinis. *[Cristatã maiorem vide pag. 219.]* In crista capitis dorsum versus pẽnæ oblõgæ ad duos cũ dimidio dodrantes (si bene memini) nascebãtur circiter sex. eas aiebant rusticos Ferrarienses cogi ad suum principem deportare: aliquando tamẽ clam ab eis magno pretio vendi, circiter 36. denario aureo. Guil. Turnerus albardeolam Anglicè interpretatur *acryel heron, or aduarf heron: à myre dromble*. Hanc (inquit) semel tantũ in Italia vidi, pella multò minor est, & hominis conspectũ non perinde atq; cœrulea fugit. Hanc si non vidissem, Anglorum *shouelardam* albardeolam esse iudicassem, Hæc ille. Ardeæ genus alterum vndiquaq; album est, per omnia simile cinereę, melius pennatum, collo longiore, & rostro anterius rotundo. tanquam duobus circulis vno alteri incumbente, vnde cochleari nomen illi datum, Albertus. *[Tertia albardeolæ species. Platea & pelecanus]* Nos hanc tertiam albardeolæ speciem statuimus: ita vt duæ sint rostris acutis, supra memoratæ: & hæc tertia rostro ãterius lato, quã alio nomine plateam & pelecanum dici puto: de quo plura in Elemento *P*.

DE ARDEA STELLARI MINORE, QVAM BO- *taurum vel butorium recentiores vocant.*

[Asterias. Fabula de seruo in hãc auem mutato.]

ARDEA stellaris Aristoteli & Plinio memoratur, ἀστερίας Græcè cognominata, quòd punctis tanquam stellis elegãter picta distinctaq; sit. Ardea stellaris piger (ocnus) cognominata, in fabula est, vt olim è seruo in auem transierit, atq; (vt cognomen sonat,) iners otiosaq; est. talis ardeolarũ vita est, Arist. ¶ Italicè *trumbono* appellatur, à voce tubæ opinor: vt & salpinx auis, siue hęc siue alia apud Gręcos. ab alijs *tarabusso*, vel *terrabusa*, præsertim Ferrariæ, quasi terrã perforans. rostro enim inserto palustri terræ vocem edit horribilem. Eadem puto est quam diminutiua voce *aigeron* appellant, id est ardeolam.

deolam. nàm & ruffam eſſe aiunt. Hiſpanicè apud Luſitanos *gazola*, fortè quaſi *garzola*, voce diminuti-
ua à *garza*, id eſt ardeola. Gallicè *butorius*, *boutor*. Vlulæ (vt habet vetus gloſſematarius in Eſaiam) ſunt *Vlula.*
aues magnitudinis coruinæ, maculis reſperſæ, quæ roſtro in palude fixo horrendè ſtrident voce lupo-
rum vlulatui ſimili, vnde per onomatopœiam Gallicè vocantur *buhort*, (lego *buttor*,) Author obſcurus. *Hæc auis*
Recentiores quidam butorium imperitè cum onocrotalo confundunt, quoniam vterque abſonam & *vocem bo-*
horribilem vocem emittit. Emittunt & olores interdum bombos ruditui aſinino non diſſimiles: ſed *uis mugi-*
breues, & quæ longè audiri non poſſunt, Turnerus. ſed onocrotalus potius quàm ardea ſtellaris vocem *entis re-*
ædit quam aſininæ compares. Germanicè, Urrind / Meerrind / Maßkuh / quæ voces omnes à boue *ferre dici-*
factæ ſunt, eò quòd eius vocem mugientis imitetur, & ab arundinibus, Rortrumm / Rordump / Ror= *tur.*

reigel. ex quibus duo priora nomina ab arundinibus & tuba composita sunt, quòd inter arũdines degere soleat & tubæ sonum reddere: vt Moßkuh vel Moßochs / à paludibus, ac si bouem palustrem dicas. Rorreigel / ardeam arundinum significat: vt Moßreiger / (nam sic quoq; apud Wirtenbergenses vocatur, ardeam palustrem. Aliqui non Rordump / sed Rordumpff scribunt, alij Rordummel / Frisij Reidommel / alij corruptius Roßdam. Sunt qui retineant Gallicum nomen *pittouer*. Aliqui Lorrind potius apud nos quàm Vrrind appellant, id est mugientem bouem, à verbo löuwen / (quasi ein löuwend Rind.) Saxones ein Wasserochß / id est bos aquaticus. Et aliqui à colore (vt amicus quidam nuper ad nos scripsit, qui hæc nomina pleraq; onocrotalo tribuebat) ein Mohr / id est Æthiopem: quòd colore nigro sit, inspersis pennis rubentibus, vt in gallo fero. In Germania inferiore alicubi audio vocari Domphorn vel Dompshorn / à sonitu tubicinis vel cornicinis. in Austria Erdbüll / quòd rostro terre (in cauo aliquo 1
terræ) inserto sonet. quanquam alij arundini, alij aquæ rostrum cùm mugit inserere putant. Sunt qui aquam rostro haurire dicant, & rursus emittere. Augustæ Vindelicorum Hortybel / fortè à sono qui nimium grauis & absonus audiatur, quasi δύσφημος. quidam deniq; Pickart / (à pungendo fortassis. nam & oculos appetit,) vt Eberus & Peucerus Saxones scribunt. Anglicè etiam *buttour* vel *bittour* vel *pittour* vocatur. Polonicè *bunk*. Illyricè *bukacz*, Turcicè *geluæ*.

Descriptio ardeæ stellaris. ¶ Collum botauro vt & cæteris ardeis longum est, quod contrahere & extendere solet. hoc aquæ immittere dicitur, & in aquæ fundo maximè strepitum ciere, voce contenta instar tauri, quæ ad dimidium ferè miliare Germanicum (id est horæ vnius itinere) exaudiatur, idq; pluuiæ prognosticon esse. Lacus nostri Tigurini accolæ audita huius auis voce lætantur, & annum fertiliorem sibi promittunt. Auis est, inquit Turnerus, toto corporis habitu ardeis reliquis similis, ex piscium venatu ad ripas 2
paludum & amnium viuens, pigerrima & stolidissima, vt quæ in retia ab equo factitio agi potest facillimè. Colore est ferè, quantum memini, phasiani, rostro limo indito, asininos ronchos voce refert: oculos hominum auidissimè omnium auium appetit. Quare si quid impediat quo minus stellaris esse *Phoica.* possit, (quod mihi nondum cernere datum est,) phoica esse oportebit, quam Aristoteles oculos maximè appetere testatur. quanquam & cæteræ ardeæ idem facere sæpe visæ sunt, Hæc ille. Et rursus, Butora (inquit) quam multi etiam docti onocrotalum esse putant, auis est tota corporis figura ardeæ similis, longis cruribus, sed ardeæ breuioribus. longo collo, & mirè plumoso, & rostro nec breui nec obtuso. caput pennæ tegunt nigerrimæ. reliquum verò corpus fuscæ & pallidæ maculis nigris densissimè respersæ. Pedes habet longissimos. nam inter extremos vngues medij digiti pedis vnius & calcis eiusdem, spithames longitudo intercedit. Vngues habet longissimos. nam ille qui calcis vicem in auibus 3
gerit, longitudine sesquiunciam superat. quare ad fricandos dentes nostrates vtuntur, & argento inserunt. Medius digitus vtriusque pedis, qui cæteris longior est, vnguem habet portentosum, nempe dentatum & serratum, non secus atque pectunculorum testæ serratæ sunt, ad lubricas anguillas, quas ceperit retinendas, proculdubio à natura ordinatum. Cauda illi breuissima est, & stomachus capacissimus, quo ingluuiei loco vtitur. Ventriculum non cæterarum auium ventriculis, sed canino similem habet, eumque grandem & capacem. (atqui Aristoteles caninum ventriculum angustum & intestino ferè parem esse scribit. (Ad ripas lacuum & paludium desidet, vbi rostrum in aquas inserens, tantos edit bombos, vt ad miliarium Italicum facilè possit audiri. Pisces & præsertim anguillas vorat auidissimè, nec vlla auis est, excepto mergo, quæ ista voracior est. Porrò præter cætera quæ superius attigi, Aristoteles in fabula fuisse ostendens, ardeam stellarem ex seruo auem fuisse factam, opinioni meæ (but- 4
Ratio fabulæ de seruo in hãc auem mutato. toram esse ardeam stellarem) multum patrocinatur. Vt fugitiuorum enim seruorum post fugam deprehensorum, cutis loris, flagris, virgis & scorpionibus icta, verberum vibicibus, tota maculosa redditur: ita huius auis plumæ nigris vbique maculis, sed potissimum in tergo, distinctæ & veluti picturatæ, serui flagris cæsi cutem proximè referunt: quam rem fabulæ occasionem dedisse ex hoc colligo, quod fabularum variarum author Aristophanes, de attagene aue, quod ad plumarum colores attinet, huic simillima, ad hunc modum scribat: Si quis ex vobis erit fugitiuus atque vstis notis, Attagen is sanè apud nos varius appellabitur, Hæc omnia Turnerus. *Botaurus quasi bootaurus, quòd tauri boatum referat.* ¶ Botaurus quasi bootaurus dicitur, eò quòd tauri boatum, id est mugitum imitari videtur. rostrum enim in terra palustri defigit, & ad modum tauri clamores ædit. Exclusos pullos mater mox sub alis fouet, singulum sub singula: & sic pullis materno corpori adhærentibus incedit, prominentibus eorum rostris cibum benignè ministrans, Physiologus au- 5
thor obscurus. ¶ Butorius auis sic dicta à voce, crura habet longa, collum extensum, rostrumque longum & acutum sicut ardea: (cui & figura & magnitudine similis est, Albertus.) sed colore differt. est enim terræ simillima. Versatur circa stagna. piscium auida. ranas etiam & animalia venenata edit. Hæc sola veris tempore pro cantu vocem horrificam reddit. In littore ardente Sole, eo loco vbi pisces frequentes nouit, adeo quieta stat, vt mortua appareat, & incautis piscibus minus suspecta sit. Sed cùm collum longum habeat, breue id incuruando facit, vt cùm pisces incautius ei quasi nihil præmeditanti adnatârint, collo extenso illos arripiat, Author libri de nat. rerum. ¶ Butorius auis collum oblongum contrahit curuando, & (mox subitò) producit extendendo, sicut ardea. cruribus quoq; longis prædita est, vt circa ripas & littora venari pisces possit. Stat autem cùm venatur adeo immobilis, vt mortua vel res inanimata putetur. Similiter cùm illaqueatam se sentit, stat immobilis, & venatorem apprehensurum

rum roſtro (quo multum valet, vt ardea) incautum vulnerat. Hæc auis miri odoris eſt cùm aſſatur: Sanguis eius prodeſt arthriticis. Tempore veris cum libidine accenditur horribilem ſonum tanquam cornu ædit, roſtrum cœno paludis immittens, vt vox in ipſo rumpatur ad modum tonitrui, Albert. Onocrotalus, id eſt butorius, niſi fallor (certum eſt eum falli, cùm onocrotalus longè alius ſit) fixo in palude roſtro horrendè clamat. putatur autem cibum trahere de profunditate terræ vel aquæ, Obſcurus. Pigra eſt auis, & non facilè refugit hominem: vt aliquando ad nidum vſq; accedentem expectet. Apollonius per epiſtolam Tarſenſes reprehendit, quòd iuxta Cydni aquas ociantes tanquam fluuiatiles aues ſederent. exiſtimo autem cùm cæteras fidipedes aues piſciuoras, tum ſtellarem præcipuè, dum piſces adnantes expectant quibus inſidiantur, quietas & otioſas longò interdum tempore manere.

¶ His perſcriptis amici cuiuſdam hominis docti epiſtolam accepi, qua ille mihi onocrotalum deſcribit, ſed à botauro non diſtinguit. videntur autem mihi hæc etiam eius quæ ſubſcribam verba, ad botaurum omnia, non ad onocrotalum pertinere. Faucibus (inquit) eſt hæc auis in tenuitate adeò laxis, vt collo ſuo anguillas duplo craſſiores deuoret. Vocem autem cùm emittere vult, roſtrum, quod oblongum habet, vel aquis immergit, vel in ripam infigit: idq; facit poſt Solis occaſum, & boatum ſępe totam noctem continuat, ad ortum Solis vel paulò pòſt conticeſcens. Reliquo diei tempore, quaſi lateat, non exauditur. latêre autem vel inde colligo, quòd auditus multis ſit, viſus perpaucis, apud nos (Miſenos) præſertim, vbi rarior inuenitur. Inſidias tendentem vſq; adeò non metuit, vt ſe loco non moueat, niſi proximè ventum ſit, tum ſe aut iuncis abdit, aut in aquas immergit. Verſatur circa paludes, & maximè piſcinas: & ad loca maritima quoq;, vt in Saxonia ad Wiſmariam & Straleſundam, Hæc ille.

¶ Eſt auis quæ boum mugitus imitetur, in Arelatenſi ago TAVRVS appellata, alioqui parua, Pli- *Taurus*
nius. Eadem forte ardea ſtellaris eſt, quando & botauri nomen conuenit, & vox mugiens. magnitudo *auis.*
tantum obſiſtit. Sed ſi ad tantam vocem cõferatur tanta auis, parua dicetur: & eadem in ardearum genere ferè minima eſt. Hæc ſcripſeram cum Pet. Bellonium quoq; idem ſentire reperi: Butorius (inquit) Latinè à Plinio bos taurus dicitur à voce tauri, ab Ariſtotele ardea ſtellaris. ¶ Ardea ſtellaris quam ipſe *Deſcri-*
vidi, minor & breuior erat altera, cuius deſcriptionem ſubiiciemus cum figura. coloribus per totũ cor- *ptio ardeæ*
pus iiſdem, variis & elegantibus, perdicis ruſticæ aut attagenis inſtar, ruffis vel ſubflauis, nigris maculis *ſtellaris*
aſperſis, ſplendentibus, per dorſum præſertim. cruribus ex viridi luteis, vertice nigro, collo tres palmos *quam ipſe*
cum tribus digitis longo: reliquo corpore tres palmos tantum. Vnguis maximus ab altera parte ſerra- *author*
tus erat. digitus medius medium humanum longitudine ſuperabat ſeſquidigito tranſuerſo. Corpus te- *vidit.*
nue tanquam pulli gallinacei ferè: alæ etiam ferè vt gallinarum. Ægrè euolat niſi prius ſalierit. Oua parit ad vndecim vel duodecim, & pauciora. Nidum eius arundinibus intertextum vidi in lacu quodam, cum ouis duodecim. Ipſa quidem colore ita ad arundineum accedit, vt inter arundines latens vix deprehendatur. In Hollandia etiam criſtatam reperiri audio.

¶ Eſt & accipiter aſterias, vnde aſturem corruptè vulgò dici putant. item in muſtelorum piſcium *Aſterias.*
genere, vtriq; ſcilicet (vt & ardeæ) ſtellaris, à pũctorum aut macularum varietate impoſito nomine. Sed chryſaëton quoq;, quam nos aquilam germanam interpretamur, ſtellarẽ cognominat Ælianus. Apud eundem auis ſimpliciter ASTERIAS dicta deſcribitur. Hæc (inquit) manſueſcit in Ægypto, atq; adeo præclarè humanam vocem intelligit, vt ſi quis huic conuicium fecerit vel appellauerit ſeruam, ex ea contumelia iraſcatur: vel eandem ipſam vocauerit pigram, ea ſic dolenter tanquam ignobilitatis & ſegniciæ arguta indignetur. Mihi ſanè hæc auis non alia quàm ardea ſtellaris videtur, cui ſeruæ & pigræ conuicia conueniunt. nam ex ſeruo mutatam eam fabulantur, & ocnon quoq;, id eſt pigram cognominant. Sed & cicurari facile puto, vt cæteras quoq; ardeas, & ad iracundiam moueri facile, cùm præ cæteris ardeis vt dictum eſt, hominum oculos appetat. ¶ Butorio aui vulgò dictæ prorſus videtur ea- *Butio.*
dem quæ ab authore Philomelæ butio nominatur, hoc verſu: *Inq; paludiferis butio bubit aquis.* Sed Albertus alicubi butorium ineptè nominat pro buteone accipitrum generis, vt quum falconem nigrum ei comparat. Pygargus etiam ardea quibuſdam dicta, eadem cum ſtellari ſiue ocno videtur: *vide* mox in Ardeis diuerſis.

¶ Ad ardeam ſtellarem ſiue botaurum tum nominis tum ſoni ſimilitudine pertinent ſoni qui βόμ- *Βόμυκοι*
υκοι Græcè appellantur Ariſtoteli in Problematis 25, 2. *bomugi* Gazæ, *bubices* interpreti veteri. Et quo- *ſoni.*
niã eadem ratio videtur ſonitus etiam harum auium, nec alia reddi poſſe, philoſophi verba adſcribam. Cur paludibus iuxta fluuios poſitis fieri ſoleant qui bomugi appellãtur, quos tauros numinis religioſos fabulæ narrant? Eſt id ſanè fremitus mugitui tauri adeò ſimilis, vt boues cùm audiunt nõ ſecus afficiantur, quàm ſi taurum ſenſerint mugientem, (ὥστε αἱ βοαὶ οὕτω διατίθενται ἀκούουσιν, ὥσπερ μυκωμένου ταύρου. Gaza videtur legiſſe, αἱ βόες ἀκούουσαι. ego nihil mutandum cenſeo. nam & vetus interpres ſic reddit: voces ita diſponuntur auditæ: id eſt, tales videntur audientibus quibuſcunq; animalibus.) An cùm aut fluuij in paludes ſe fundunt, aut paludes reſtagnant, & vel à mari offenſæ retorquentur, vel flatum vniuerſum emittunt, tum fremitus ille excitatur? Cauſa verò, quòd terræ cauernæ infodiũtur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiuſmodi redundatione mouet aërẽ per anguſtias, (διὰ στενοῦ εἰς εὐρυτέραν κοιλίαν) ceu ſi quis in amphoram inanem ſtrepitum per oſculum mouerit, mugimento ſimilis ſonus exultabit. mugitus etenim bobus per id ipſum figurę genus profertur. Multas autem miraſq; voces infor-

t

mare figuræ cauernarum variæ(inæquales)possunt.nam & amphoræ fundum si quis detracto operculo vicissim modo intus attrahens modo extra depellens perterat, sonum per intercapedinem tam ingenuum reddet, vt belluæ pertimescant & fugiant, quod pomariorum custodes (oporophylaces) emoliri consueuêre, Hæc ille. ¶ Pausanias in Phocicis describens imagines quæ Delphis spectantur: Post Vlyssis socios(inquit) vir quidā sedens conspicitur. inscriptio Ocnū esse testatur. funiculum aūt nectit. Astat asina, quæ quicquid est nexum, deuorat. Ocnum hunc hominem fuisse laboriosum memorant, sed vxorem habuisse sumptuosam: à qua, quicquid is laboribus collegerat, non ita multò pòst fuisse dilapidatum. Hæc per Ocni vxorem obscurè tradidisse Polygnotum putant. Scio item ab Ionibus dici, si quem laboribus intentum conspicerent, ex quibus nihil ipse commodi caperet: Hic vir Ocni funiculum contexit. Angures præterea & auem ocnum appellant, quæ inter ardeolas & maxima est & pulcherrima, & auium si qua alia hæc certe rara est. *Plura* vide in Asino *h.* in prouerbio Torquet piger funiculum, quanquam nihil illic quod ad hanc auem pertineat, affertur. ¶ Alciati Emblema inscriptum *Ignaui:*

Ocnus vir laboriosus. Prouerb. Ocni funiculum cōtexere. Ocnus auis. Alciati emblema inscriptū Ignaui.

Ignaui ardeolam stellarem effingere serui
Quæ famulum Asteriam volucris sumpsisse figuram
Degener hic veluti qui cæuet in aere falco est,
Et studia, & mores, fabula prisca fuit.
Est commenta: fides sit penes historicos.
Dictus ab antiquis vatibus ardelio.

DE ARDEA STELLARI MAIORE.

HOC genus ardeæ cuius figuram seorsim apponimus, compositum videtur ex ardea pella siue fusca & stellari. libuit autem nobis stellarem maiorem appellare. Itali quidam circa lacum Verbanum *ruffey* appellant, fortè à colore ruffo colli & ventris. Auis, quam manibus ipse tractaui, longa erat sex dodrantes, extenso corpore à summo capite mortuæ ad vsque pedes imos. pedes longi duos dodrantes, nempe à clunibus ad extremos pedum digitos. rostrum octo vel decem digitos longum. Iris oculorum flaua. collum perangustum, paulò breuius duobus dodrantibus. Pennæ in collo ex ruffo, albo & nigro coloribus mixtę. cauda non quatuor aut quinq; digitis longior. rostri pedumq; color flauus, sed in tibiis & digitis fuscus. summa femora rubræ tegebant plumæ. Dorsum & alæ colore fusco erant. Subtus alas in superiore ambitu rufæ erant pennæ, sub rostro & oculis albæ: vertex niger. Venter plumis rutilabat. In collo imo iuxta scapulas longiusculæ pennæ, partim albæ, partim fuscæ visebantur.

Ruffey.

¶ Congenerem huic *quaiottum* Italicè dictum, mox inter ardeas diuersas describemus.

Quaiottus.

DE ARDEIS DIVERSIS.

GENERA ardearum infinita sunt, Oppianus in Ixeuticis. Ardeæ quædam breues & albæ sunt: aliæ maiores, colore vario: aliæ mediocres. Sunt quibus à capite ceu crista quædam nutet: aliæ cristatæ non sunt, Ibidem. Ardearum genera apud nos duo sunt cinerei coloris, magnum scilicet & paruum, & alba vtrisq; maior, Niphus. ¶ Tria(inquit Zopyrus apud Eustathium in Iliados decimum) ardearum genera sunt, pella quæ rapax est. pygargus, cui in coitu oculi sanguine manant. (Aristoteles pellam ardeā difficulter coire scribit, pygargum verò inter aquilas tantū recenset.) & tertia, Venerea, ὁ ἀφροδίσιος. Fuerit autem hęc forte alba ardea Aristotelis, vt supra in eius historia docui: pygargus verò stellaris, quę & ocnus dicitur. quoniam argos & ocnos synonyma sunt vocabula. vtrunq; enim pigrum significat.

Tria ardearum genera.

¶ Pelecanus etiam ardearum generis videtur. nam ardeę albæ Aristoteles rostrum latum tribuit: & reliqua ferè natura pelecano & ardeæ communis traditur circa victum. *Vide* infra in Elemento *P.*

Pelecanus.

¶ Ardeolas marinas Totanum & Limosam ab Italis ad mare Adriaticum dictas, describam inter Gallinas palustres.

Totanus. Limosa.

¶ Ardeolæ genus cristatum similiter ferè vt vanellus auis, Itali *garzetam*, voce diminutiua, nominant. Sed quærendum an hæc forte eadem sit cum stellari. est enim stellaris alia cristata, alia sine crista.

Garzeta.

¶ QVAIOTTI circa Adriaticum mare dicuntur ardeæ quædam similes stellari maiori, iride oculorum similiter flaua: quæ cùm ad ætatem peruenerunt cirros è capite retro oblongos tendunt, albos, in extremitate nigros, alæ infra pectus albent, si bene memini. vel, partim albæ sunt, partim (superius) ex fusco rubent, qui color in aliis corporis partibus reperitur, dorso color simplex, (fuscus puto) collo varius.

Quaiottus.

¶ AVEM quandam ciconiæ per omnia similem, rostro subflauo, Danico sermone audio vocari Onschwal/ & in deliciis haberi. Rursum alius mihi narrauit in aula ducis Bauariæ ali auem nomine Btenschwalb/ magnitudine & rostro ardeæ, longo, acuto, collo fortè breuiore aliquanto, albo & nigro colore distinctam, cruribus altis & rubris, vertice modicè cristato vt columbæ, vescentem omnibus iis ferè quæ è culina reiiciuntur, quadrupedum scilicet ac piscium intestinis, &c.

Onschwal. Btenschwalb.

¶ DIOMEDEAS aues aliqui ardearum generis esse volunt. *Vide* in Elemento *D.*

Diomedea aues.

Figura hæc est ardeæ stellaris maioris, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

DE ALIA QVADAM ARDEA.

¶ VIDI nuper captum apud nos ardeæ genus magnum, rostro subflaui ferè coloris, longo digitos octo ab oculis ad extremum mucronem, marginibus acutis & parte anteriore leuiter dentium loco exasperatis serratísve. Caput & collum candida, crista capitis è plumis nigris retrorsum tendebat. Dorsum & alæ cinereæ. sed maiores alarum pennæ nigricantes, &c. Pupillam oculorum circulus ambiebat lucidus ex flauo ruffus. palpebrę ex viridi flauæ. Longitudo colli ad duos dodrantes aut supra: in quo articuli vel sphondyli tredecim, omnes eodem inflexu, præter vnum, quartum ni fallor à primo, qui in

contrarium flectitur. Crura fuſca ferè, quinque palmos longa. Vnguis medij digiti ab altera parte denticulatus. Colli ſuperior pars ad cinereum inclinabat colorem, prona candidior nigris maculis pulchrè diſtincta, plumis verſus pectus oblongis.

DE FALCINELLO.

AVIVM rostra alia recta sunt: alia adunca vt accipitrum: alia falcata, idq; vel sursum, vt *auosettæ* dictę apud Italos, vel deorsum vt *arquatæ* & *falcinelli* similiter Italicè dictarum auium, quod arcus aut falcis speciem rostro imitentur. Libuit autem falcinellum ardeis statim subijcere, quod & magnitudine ferè & tota corporis specie ardeã referat, rostro tantum excepto. Hanc viuam æstate aliquando Ferrarię in Italia vidi. Corpus ei maius columba, elegãti colore viridi ferè, alicubi etiam puniceo admixto, vt in vanello aue, variante scilicet colore pro diuersa ad lucem obuersione. capite & collo fusco: sed superior pars colli anterius albicat maculis nigris interuenientibus. rostrum oblongũ, tenue & anterius falcatum sicut arquatæ (cuius figuram paulò post subiungimus) & coruo syluatico. Crura oblonga, pedes fissi. Aliqui ardeã nigram Italicè, *ayron negro*, vocitãt. Sed hæc quam vidi non erat adulta, maiorem fieri aiunt: & forsitã in colore etiã aliquid mutat per ætatẽ. ¶ Inter omnes quidẽ quas mihi videre contigit aues, nulla magis ad ibidẽ mihi accedere videtur. sed color obstat, quo minus ibis existimari possit. *Ibis.*

ARGATHYLIS ex ripariarum genere inter hirundines dicetur. *Argathylis.*

DE ARQVATA SIVE NVMENIO.

ARQVATAM hãc auem Latinè vocare volui, quòd rostrum eius inflectatur instar arcus. nam Itali quoq; eandem (vt conijcio) ob causam *arcase* nominant. aliqui verò (Venetijs & in Apulia) siue *terlinum* per onomatopœiam à sono vocis. alij *torquatum*, quia rostrum intortum habet. alij *charlot*, vt Angli *kurlu*, Galli *corlis*.) alij *spinzago* circa lacum Verbanum: vbi diuersam quoq; auem *spinzago d'aqua* vocant, quam nos infra Auosettam nominabimus. Germani (circa Oppenhemium Brachvogel / à mense Iunio quo aduentare solent. sed alia quoq; eiusdem nominis est minor, quam inter gallinas aquaticas describam. alij Regenvogel / (circa Argentoratum) id est auẽ pluuiæ: alij Windvogel, id est vẽtorum auem, vel Wettervogel / quòd tempestatis futuræ & imminentium ventorum prognosticon ex ea sumatur. sed rursus aliam quoq; minorem auem pluuiæ vulgò dictam inter gallinulas syluestres ponemus. Circa lacum Acronium ein Grüy. Frisij ein Schrye / Schryck à Germanis dicitur, quã *crecem* esse conijcit Turnerus,) vtriq; nimirum per onomatopœiam facto vocabulo. Hollandi Hanikens. Angli, ni fallor, *a kurlen*, quam auem aiunt lautissimam esse. ¶ Marianus Sanctus Barolitanus in libro de lapide renum & vesicæ rostrũ arcuatũ appellat instrumentum quod inseritur in meatum vrinarium colis, vt vrina retenta eliciatur: à similitudine rostri animalis quod Veneti *arcuatum* nominant nos autẽ (inquit) *terlinum* ab ipso vocis sonitu. ¶ Auis arquata quam manibus tractaui ab extremo rostro ad pedes vltimos extensa circiter septem palmos æquabat longitudine. Corporis longitudo à pectoris seu dorsi initio vsq; ad finem caudæ alarum ve, sesquidodrans. pondus accedebat ad vncias triginta. crura erant oblõga, colore subfusco vel cinereo. digitorum extrema pars magis nigrescit. sunt autem fissi, sed aliquatenus membrana coniuncti: quæ etiam vtrinq; iuxta singulos digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat. Vngues nigerrimi. Rostrum circiter octo digitos longum, aliquando etiam dodrantem æquat. idẽ post tres digitos flecti incipit deorsum, colore nigrum. Pennarum color fuscus ferè, sed varius & maculosus est. ex eis maximè fulgẽt instar serici villosi, quæ inter alas & dorsum sunt: in medio nigræ, in circuitu per interstitia subruffæ. Collũ sex digitos longũ. color ei obscurior, & plus cinerei habet quam albi, pluma mollissima. Pennæ in cauda quinq; digitos longa nigris & albicãtibus interuallis distinguuntur. In pectore circa nigricantes maculas plumæ subrubẽt. in alis extremitas pennarum nigrescit. Venter pars sub alis albicant. Alæ ipsæ maiusculæ sunt, ex egregijs pennis partim nigris, partim albis & fuscis discolores. Occisa erat ictu bombardæ in prato quodam.

Arquata dicitur à rostro instar arcus inflexo.

Laudatur in cibis.

¶ In ventriculo dissectæ vermiculos quosdam & lapillos inueni. Oua parit, vt audio, ferè quanta gallinæ, quaterna, pallida, mense Aprili. ¶ Laudantur in cibis, & gallinis etiam præferuntur: singulæ denario argenteo ferè væneunt. mihi semel gustanti caro solida, sicca & leporinæ ferè similis visa est, fortè quòd ætate prouectior fuerat auis. *An hæc sit veterũ numenius.*

¶ Quærendum an hæc sit veterum numenius, νεμήνιος, (apud Varinum non rectè νεμῶνις scribitur) quam auem esse attageni similẽ Hesychius docet, quę & trochilus dicatur, (nimirum à celeritate cursus, qua attagen quoq; valet.) Legimus autem attagenem fuisse pteropœcilon, id est varietate pennarum insignem, quod arquatæ etiam pulchrè cõuenit. Hinc factum est prouerbium, Attagâs, numenius, si quando duo improbi conuenissent vsitatum. Improbos enim seruos & multis stigmatibus notatos, attagênas vocabant. Poterit autem, vt ego quidem conijcio, numenius auis dicta videri à neomenia, id est nouilunio, quòd rostri figura arcum Lunæ recens à nouilunio crescentis in cornua repræsentet. Quòd si quis non approbata hac coniectura nostra scolópacem (gallinaginem Gaza vertit) potius numenium esse velit, quòd Aristoteles illi attagenæ colorem tribuat, non multum illi contendero: etsi figura rostri gallinaginis nouæ Lunæ, id est nouiter apparenti nõ conueniat. Quantum ad sensum quidem prouerbij, nihil refert quancunq; auem variam & attagenæ similẽ ei coniungas. Porrò trochilum auem (quem Hesychius eundem numenio facit) Clearchus apud Athen. lib. 8. cum carulo & elorio inter παρευδιστὰς nominat. sic autem vocat aues τὰς ἐν ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένας, hoc est quæ cælo sereno in littore pasci soleant, piscibus scilicet in littore aut vado insidiantes. Sed plura de trochilo in *Trochilus*

Prouerb. Attagas, numenius.

Numenius à neomenia, quòd rostri figura arcũ lunæ crescentis repræsentet.

Carulus. Elemento *T.* requires. Iam cùm carulum quoq;, κήρυλον, Clearchus inter aues pareudiſtas cōnumeret, facile cōijcio illū differre à carulo alcyonis mare, qui & ceyx appellatur. neq; enim hæc alcyonū natura eſt. itaq; trochilo ipſum congenerē eſſe arbitror: & forſitā vt carulus corporis ſpecie trochilo ſimilis eſt, ita trochilus ſimili nomine *curlu* ab Anglis, *corlis* à Gallis appellatur. *Corlis,* *Corlis* Gallorū, auis eſt quam Græci vulgo hodie à longitudine naſi (id eſt roſtri) *macrimito* nuncupant, Bellonius. *macrimito.* Idē alibi crecē auē corporis magnitudine mediam eſſe ſcribit inter aues à Gallis dictas *corlis* & *cheuallier*, roſtro etiam & *Crex.* cruribus inter vtranq;. & mox ibidem nigram (quam ipſe ſic appellandam conijcit. videtur autem coruus ſyluaticus noſter eſſe) craſſitie corporis ad auem corlis accedere, vel paulò inferiorem eſſe ait.

DE ASILO.

Asilvs, vt Theodorus Gaza vertit, vbi Græcè οἶστρος legitur, inter aues quæ vermiculis victitāt numeratur ab Aristot. de hist. anim. 8. 3. Niphus insectum esse putat quod vulgò tabanus dicatur à sono, & inter aues numerari miratur. Sed idē insecto & aui nomen esse non mirū, cùm & alia non pauca animalia in diuersis generib. sæpe nomen vnum homónymon obtineant propter communem aliquam in vtrisq; similitudinem, coloris, ingenij, vocis, aut quamuis aliam.

DE ASIONE.

Asio auis est quam Græci σκῶπα vocant, vt Gaza ex Aristotele transfert. nos infra ostendemus asionem potius otū esse. Asiones (σκῶπες) aliqui omnibus anni temporibus patent, & ob eam rem perennes, & semper asiones (ἀείσκωπες) vocabulo composito appellantur: qui esui non sunt propter vitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus vno aut altero die immorantur: qui & esui sunt, & valde probantur. differunt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulentia pingui: & quod vox his deest, illis non deest. de generatione eorum, quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quod fauonijs flatibus apparent. certum enim hoc est, Arist. Callimachus ait duo genera esse σκωπῶν, καὶ τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. (Videtur hîc addendum, καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ φαίνεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. quanquā Eustathius etiam sic citat vt hîc habetur: sed causalem coniunctionem διὸ, quę proximè sequitur, omittit. Ælianus etiam ex Callimacho habet, τῶν σκωπῶν τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ συγκεκληρῶσθαι σιωπῇ.) διὸ καὶ καλεῖσθαι τοὺς μὲν σκῶπας αὐτῶν, τοὺς δ' ἀείσκωπας. sunt autem colore glauco, Athenæus. Asio (Scops) minor quàm noctua est, Aristot. Sed Plinius lib. 10. cap. 23. inter aues migrantes otidem & cychramum nominat: vbi in Aristotelis historia anim. 8. 12. otus non otis legitur. Rursus in eodem capite apud Plinium vbi legitur, otis bubone minor est, manuscripti quidam codices otus habent, & similiter Aristoteles. Otus bubone minor est, noctuis maior: auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi. quidam Latinè asionem vocant: imitatrix aliàs auis ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter, vt noctuę, intenta in aliquo circūeunte alio, Plinius ex Aristot. lib. 10. & rursus lib. 11. buboni & oto plumę sunt velut aures. Otus noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminētibus præditus, vnde nomen accepit, quasi auritum dicas. nonnulli vlulam eum appellant, alij asionem, (Græcè nihil aliud legitur, quàm, alij eum nycticoracē nominant, (Tyrannio σκῶπας esse nycticoraces dixit, Wottonus. Apud Auicennæ interpretē hîc bubo & *golochiz* legitur.) blatero hic est & hallucinator (ἔστι δὲ κολοβὸς, lego κόβαλος, καὶ μιμητής:) & planipes (id est saltator.) saltantes enim imitatur. capitur intētus in altero aucupe, altero circumeunte, vt noctua, Aristoteles interprete Gaza. Aristoteles libro secundo animalium historiæ (legendū libro 8.) otum scribit κόβαλον καὶ μιμητὴν ὄντα ἀντορχούμενον ἁλίσκεσθαι, Suidas in voce Κόβαλος, quam per βωμολόχος interpretatur. *bomolóchon* autem esse ait qui ludendo aliquem decipiat. item illiberalem, malignum. κόβαλα γὰρ τὰ κακὰ. κακότεχνον, ληστὴν ἀπὸ τῆς κοπίδος, quasi κοπίβαλον, Etymologus. sed κίβαλος etiam ληστὴς exponitur apud Suidā. item κοβαλίαν vel κόβαλον τὴν μετὰ ἀπάτης παιδιὰν, ἢ περὶ πονηροῦ ἀνθρώπου κολακείαν. cæterum ludendo aliquem decipere, etsi accipi potest etiā simpliciter, tanquam per ludum & iocū aliquem decipere (nā Etymologus κοβαλίαν interpretatur τὴν θεραπείαν τὴν καὶ μετὰ ἀπάτης κατὰ μίμησιν παιδιάν:) videtur tamen ad ludos qui pecunia deposita fiunt, vt in alea, propriè pertinere. vt κόβαλος sit aleator astutus vel improbus, ὁ κοῦν ἤτοι νοοῦν καὶ δεινὸς ἐν τῷ βάλλειν καὶ παίζειν τοῖς πεσσοῖς ἢ ἀστραγάλοις: vel quasi κακόβαλος, ὁ κακοῦργος περὶ τὸ βάλλειν, vt ipse coījcio. nam veteres Grammatici aliter deriuāt, vt ἀπὸ τοῦ κόψαι, quod pro blaterare accipiatur, vnde κόπις pro blaterone, & δημοκόπος. Aristoteles quidem mihi videtur, vt κόβαλον vocem interpretaretur, per epexegesin addidisse καὶ μιμητὴν. nam blateronem dicere auem noctuarum generis, parū conuenit: vt forte nec parasitā. Cæterum βωμολόχοι proprie dicebantur homines aris assidentes & assentādo aliquid de sacrificijs petentes. deinde tibicines & vates, qui sacrificijs adhibebantur. tertiò per metaphorā homines leues & abiecti, & nihil non sui lucri causa ludendo assentandoq; facere sustinentes, Suidas. Graculi etiā genus vnū ab ingenio scilicet βωμολόχος Aristoteli cognominatur. A nomine κόβαλος fit verbū κοβαλεύειν, τὸ μεταστρέφειν (aliàs μεταφέρειν) τὰ ἀλλότρια μισθοῦ κατ' ὀλίγον, Suidas. in Etymologico nō rectè κολεύειν legitur. Porrò quū Gaza μιμητὴν verterit hallucinatorem, quæ vox Græca imitatorem significat, suspicor illum aliter in Græco codice suo legisse, nempe μύωπα, aut tale aliquod vocabulum vitij oculorum.

Scopes. | *Duo σκωπῶν genera.* | *Otis & otus quæ confunduntur.* | *Otus noctuæ similis plumas habet velut aures.* | Κόβαλος | Βωμολόχος. | Μιμητής

¶ Vt oti saltatione capiuntur, sic & scopes. Gaudent sanè scopes imitatione, (ὁμοιότητι:) & ab eis verbum σκώπτειν deductum est, τὸ συνειλάζειν καὶ καταστοχάζεσθαι τῶν σκωπτομένων, (aliàs τοὺς σκωπτομένους,) διὰ τὸ τὴν ἐκείνων ἐπιτηδεύειν προαίρεσιν: Athenæus, ex quo etiam Eustathius & Varinus repetierunt. Apud nos quidem Græco verbo σκώπτειν simile est & eiusdem significationis spotten. Scops, vt inquit Alexander Myndius, minor est noctua, & in colore plumbeo (μολυβδοφανεῖ) albicantia puncta habet, & ab vtrisq; temporibus duas pinnas subrigit, Iidem & Ælianus & Eustathius.

Oti & scopes gaudēt saltatione & imitatione.

¶ Eberus & Peucerus asionem siue scopem illam quæ semper conspiciatur, Käutzlin interpretantur Germanicè, hoc est noctuam paruam. alteram verò quæ autumno tantum appareat vno atque

altero die, ein Steineul/ (id est noctuam vel vlulam saxatilem:) illi (inquiunt) ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculum. Atqui auis quam nostri noctuã saxatilem nominant, Steinkautz/ auriculas nullas erigit, noctuis potius adnumeranda, cum quib. à nobis describetur: quare scops, qui auritus est, esse non potest: nisi huius etiam generis, vt audio, auritæ quædam inueniantur. Quærendum igitur an scópes sint minimæ, in noctuarum genere auritæ, vt ego conijcio, quas nostri paruas noctuas Italicas vocãt, (kleine frembde oder welsche Kàutzle / Köpple / Itali vel *zus* vel *chio*, in agro Patauino. harũ caudas maculis varias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod vocant vulgo Tschauytle/ exiguum, Italicis *albius*, *Cucubæ.* cauda longiore, auriculis altioribus. ¶ Scopes esse videntur, inquit Eustathius, quas Romani cucubas vocãt, ἃς κουκούβας οἱ Ῥωμαῖοι φασίν. vel potius, vt Varinus habet, ἃς κούφους ἢ γούφους οἱ Ῥωμαῖοι φασί. hodie *guuo* vocitant, & *locala*, quæ vox (λόκαλος) legitur apud Aristotelem in fine libri 2. de hist. anim. videtur autem ab aliquo in margine adscripta fuisse vt proximam vocem nycticorax aut ascalaphus interpretaretur. Gaza nycticorax & localos vocibus omissis, ciconia vertit. Alij bubonem Italicè *guuo* vocant. ¶ Vlula, asio & aluco simili specie constant, & carne viuunt, Aristot.

Copes. ¶ Alexander Myndius ait apud Homerũ aliquos κῶπας legere absq; sigma initiali (quod Eustathius etiam annotat in quintum Odysseæ) & Aristotelem quoq; sic eos nominasse, & hos semper videri, nec admitti in cibum. illos verò qui per autumnum visantur vno aut altero die, edendo esse. differũt verò ab ijs quos aiscópas vocant (τῷ πάχει, legendũ πάχει) corpulentia, & similes sunt turturi ac palumbi. Speusippus quoq; & Metrodorus κῶπας dixerunt: item Epicharmus qui ait: τοὺς κῶπας ἀντορχουμένους ἁλίσκεσθαι, Atheneus & Ælian. Sunt ex Græcis qui scópas bubones (βούφους forte pro κούφους legit) interpretentur. Alexander, sicuti Theocriti interpres inquit, τοὺς σκῶπας scribit, οὐκ ἐπιπρεπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ: *Vocem habent insuauem.* quod est, scópas esse voce inamœna insuauiq;, Cælius. Scópes dicuntur (inquit Eustathius) vel à voce inepta, παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. κακόφωνοι γάρ. vel quòd vocem noctu emittant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφιέναι ὄπα. vel quòd noctu maximè cernant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἔχειν ἐνεργόν. vel deniq; quod varietate gesticulationum suarum quibus naturaliter vtũtur, homines σκώπτοντας, id est illos qui alios irridere & *Σκὼψ saltationis genus ab hac aue dictum.* deludere solẽt, referant. Ab hac aue, vt scribit Atheneus, saltationis quoddam genus σκὼψ nominatur, varietate motuũ insignis similiter vt hæc auis. Ab eadem verò etiam σκωπαῖοι fortassis denominantur apud Timonem, in Laconia non infrequentes, homunculi scilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti: qualis etiã Πίθων Pindaricus fuisse videtur, ὃν καλὸν ἐκεῖνος ἐπονομάζει κατά τινα ὁμοιότητα σίλπωνος. Ex Athenæo quidẽ apparet, quòd σκὼψ, & σκώπευμα quoq; forsitan, saltationis quædã figura (siue gestus inter *Scops auis nocturna.* saltandũ) fuerit. nam σκὼψ (inquit) gestus quidam est prospicientium, extrema manu supra faciẽ inclinata, τῶν ἀποσκοπούντων τι σχῆμα ἄκραν τὴν χεῖρα ὑπὲρ τοῦ μετώπου κεκυρτωκότων. Καὶ μὴν παλαιὰν τῶν δε σοί σκωπευμάτων, Æschylus. Solent quidẽ manũ oculis hoc modo ad frontem imam opponere spectaturi aliquid ne offendantur luce, vt oculorum imbecillitati consulatur. Et forte qui scópem saltant, hoc modo simulant imbecillibus se scopum aut noctuarum instar oculis esse, qui lucem ferre apertam nequeant. quanquam scriptores prisci, vt Athenæus, saltationem quandam scopem dictam velint, nõ ab hac oculorum prætectione, sed à motuum & gesticulationum varietate: quòd auis hæc imitatrix similiter varijs gesticulari motibus soleat. Sed decentior aptiorq; forsan hæc saltatio fuerit, tum corporis gestibus, tum visus infirmitate pariter scopem auem imitãdo. In scope saltatione, quæ & σκω[illegible] (forte σκώπευμα) dicebatur, collum quodammodo circumagebãt ad imitationẽ auis eiusdem nominis, quæ, dum saltantem admiratur hominem, capitur, Pollux. ¶ Σκῶπες, aues quædam, vel gracculi, Hesych.

¶ Scops genus est auis nocturnæ, Suidas. Σκῶπες, ὄρνεα νυκτονόμα, κακόνομα, κακόφωνα, οἱονεὶ σκαιόπες τινὲς, Scholiastes Homeri. Scops omnes aues oris expressione, & articulata voce longè superat, & quemadmodum psittacus & pica, sic hominum & aliarum auiũ voces exprimit, Gillius tanquam ex Æliano. nos non apud Ælianum, sed apud Athenæum lib. 9. hæc verba legimus: Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους. quo in loco etsi Athenæus tũ prius tum pòst de scópe aue scribat, non videntur tamen hæc verba mihi ad scópem pertinere, sed in genere ad aues quorũ lingua liberior (latiuscula) & vox articulatior est, vt illas & hominis sermonem & aliarũ auium voces imitari dicamus. quod quidem non solum scópem non facere puto, sed neq; vllam aliam nocturnam auem. scops enim gestu corporis & colli circumactione tantum, non etiam voce, ad imitationem idonea videtur. ¶ Scopes aues, (quarum Homerus in Odissea mentionem facit, cum eas circum Calypsus antrum versari scribit,) viri saltandi bene periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quęe (si adhibenda ijs fides sit,) scops *Saltatione capitur.* appellatur. nam quòd ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridiculè imitari, ex eo profectum est verbum σκώπτειν, id est, effingere, & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitantur, Ælianus. Turturem quoq; saltatione capi author est in Hieroglyphicis Orus. ¶ Scópes mali punici grano pereunt, Ælianus.

¶ *G.* Glaucomata dicũt magi cerebro catuli septem dierum emendari, specillo dimisso in dextram partem, si dexter oculus curetur: in sinistram, si sinister: aut felle recenti asionis. Noctuarum est id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat, Plinius.

¶ Ex his Plinij verbis asionem aliam esse auem quàm scópem apparet. Scops enim, vt supra ex Aristo-

Ariſtotele & Athenæo Alexandrum Myndium citante, Euſtathioq́; retulimus, minor eſt noctua. aſio verò ſecundum Plinium maximum genus noctuarum, quod mihi ſanè non aliud quàm Græcorum otus videtur, quod Plinius etiam aſſerit, & noctua maiorem eſſe ſcribit. id quod à Gaza non animaduerſum miror. Aſio quidem ab auribus dicta videtur quaſi aurio, vel à Græca voce οὖς, vel Hebraica אזן *aſen* vel *oſen*. Sic enim Græci & Hebræi aurem vocant. Nominãtur ab Homero ſcôpes auium genus: neque harum ſatyricos motus cùm inſident, plerisque memoratos facile conceperim mente: neque ipſæ iam aues naſcuntur, Plinius. Aſio auis aurita ſeruat hodie quoque nomen apud Marſos, Hermolaus. Cæterum vt recentiores otum & aſionem cum ſcope confundunt, quoniam vtraque auis imitatrix eſt, & ſaltationibus capitur, vtraque ſimilis noctuæ: ſic veterum quidam vicinitate vocabulorum decepti, otum & otidem, vt ſuo loco dicemus in Oti hiſtoria. Apud Heſychium & Varinum memoratur etiam ἄσις pro aue.

Aſionem otum eſſe potius quã ſcopem, cõtra Gazã.
Aſio vnde dicta.
Aſis.

¶ Thopios (*Thops* legendum puto, vt auis eadem ſit quæ ſcops) auis eſt nocturna, huius oculi & cor ſi noctu geſtentur, metum exterminant, audaciam conferunt, & noxam omnem ab oculis auertunt. Eadem in cibo ſumpta proſperitatem (ſanitatem,) & bonum ſtomachum facit, Kiranides libro 3. in Elemento Θ.

Thopios vel thops.

DE ATTAGENE.

A.

ATTAGAS, ἀτταγᾶς Atticè (apud Ariſtophanem in Acharnẽſibus) vltima circunflexa, auis quam nos ἀτταγῆνα vocamus, Varin. Athenæus attagas non attagenas dicit, etiamſi Varro & Gellius ita nominent. Atagenus (melius, *attagenus* per *t* duplex, ἀτταγηνὸς Athenæo lib. 7.) certè piſcium è numero eſt, Hermolaus. Ariſtoteles quoque cùm bis tantùm huius auis mentionem faciat, nempe lib. 9. cap. 26. & rurſus cap. 49. vtrobique ἀτταγῆνα nominat. Attici non rectè circunflectunt ἀτταγᾶς. nam quæ in ας deſinunt plus quàm diſſyllaba, barytona ſunt, vt ἀδάμας, ἀκάμας. Dicẽdi igitur ἀττάγαι (à recto ἀττάγας, non vt quidam nuper ſcripſit ἀττάγα) & non ἀτταγῆνες, Athenæus. Quæ in ας deſinunt plus quàm diſſyllaba, & α in penultima habentia, barytona ſunt, vt Ἀδάμας, Πολυδάμας: quare nõ rectè Attici vocem ἀτταγᾶς circunflectunt. eſt autem nomen auis, quæ communius dicitur ἀτταγὴν, vnde gignendi caſus ἀτταγῆνος. hinc pluralis numerus, Atticè ἀτταγαὶ, communiter ἀτταγῆνες, Euſtathius. Ἀτταγαὶ quidem etiam à Polluce nominantur. Inuenio & ἀταγᾶς (& ἀταγὴν aliquoties etiam apud Galenum) aliquando per *t* ſimplex ſcriptum, quod non placet. Attagâs autem dictus eſt per onomatopœiam, vt Ælianus docet. Ἀτταγᾶς, auis eſt, quam nos ἀτταγῆνα dicimus, Scholiaſtes Ariſtophanis in Veſpis & Varinus. Suidas vulgò etiam tagenarium, Ταγηνάριον vocari refert. Apud eundem Ταγὴν legitur auis nomen, quæ ſanè nõ alia quàm ἀτταγὴν videtur. Ἀτταβυγᾶς, εἶδος ὀρνέου καὶ τὸ ἀτταγᾶς, Heſychius & Varin. malim ego ὁ καὶ ἀτταγᾶς. Conijcio enim omnino eandem eſſe auem. ¶ Attagen Ionicus apud Horatium legitur, apud Martialem verò attagena fœminino genere: vt Gaza etiam ex Ariſtot. tranſtulit. ¶ *Alduragi* ſunt aues quæ dicuntur franculini Latinè, Andreas Bellunenſis in gloſſis Auicennæ. meminit autem Auicenna 2, 221. vbi vetus tranſlatio habebat *duraz*. ¶ Docti plerique in Italia attagênem interpretantur auem quæ vulgò dicatur *francolinus* vel *francolina*: vt Laurentius Valla in libro in Raudenſem, Auguſtinus Niphus, & Amatus Luſitanus medicus: item Robertus Stephanus Gallus. etſi non puto Gallis vſitatam eſſe hanc vocem. Videtur autem *francolinus* dictus voce diminutiua à *franco*, id eſt nobili, quòd in cibo auium nobiliſſima delicatiſſimaque ſit auis. Bononiæ, vt audio, vulgò *franguelli* nominantur. Eſt autem eadem Germanorum Haſelhun / id eſt corylorum gallina, (ſic dicta puto quòd inter corylos verſari ſoleat,) quod & in Italia ipſe audiui, & ex icone francolini Venetijs dicti, quam doctiſſimus medicus Aloiſius Mundella ad me miſit, citra vllam dubitationem cognoui. Sed quoniam alij alium quendam francolinum faciunt, cruribus rubris, piſcibus viuentem, Ferrariæ vt audio notum: Neapoli verò auem roſtro, collo & pedibus longis, gallina craſſiorem: & de gallina etiam corylorum noſtra non planè conſtet an attagen ſit, cùm non paluſtribus locis, vt attagen veterum, ſed ſyluis & nemoribus tantum gaudeat: conſultius viſum eſt, vt primum de attagêne veterum duntaxat dicta conſcriberem: & mox de francolino, deinde etiam de gallina corylorum ſiue *bonoſa* (nam hac tanquam Latina voce Albertus & alij quidam recentiores vtuntur) ſeorſim agerem: vt ſiue eadem auis eſt, ſiue diuerſæ, ſuum cuique iudicium relinquatur. Gybertus Longolius attagenem eſſe putabat gallinam ſylueſtrem illam quæ vulgò Germanis Birckhun / à betulis appellatur, de qua inter Gallinulas ruſticas ſcribemus mox poſt Vrogalli hiſtoriam. neque enim attagenem eſſe puto, cum fœmina tantum in eo genere maculoſa ſit inſtar perdicis vulgaris. mas enim (vt quidam putant) totus niger eſt ex viridi ferè. *Vide* infra in capite de Gallinis ſylueſtribus in genere, & in Grygallo minore. Videtur ſanè grygallus noſter attagen alpinus nominari poſſe. Bellonius alicubi in Singularibus attagenem ſpeciem facit lagopodis: & auem quoque Gallicè dictam *cannepetiere*, ternis tantum digitis inſiſtentem, lagopodis ſpeciem attageni ſimillimam. ¶ Si attagenem auem paluſtrem & varijs maculis diſtinctam eſſe ab Eraſmo Roterod. verè ſcribitur (paluſtrem eſſe Ari-

Tagenarius & Tagen.
Ἀτταβυγᾶς.
Alduragi.
Francolinus.
Haſelhun.
Birckhun.
Grygallus Attagen auis & varijs maculis diſtincta.

ſtophanis Scholiaſtes ſcribit, ſed dubitari poteſt. *vide* infrà in *C*.) Anglorum *godwittam* ſiue *fedoam*, attagenam eſſe, indubitanter auderem affirmare. eſt autem ipſa gallinagini ita ſimilis, vt niſi paulò maior eſſet, & pectoris color magis ad cinereum vergeret, altera ab altera difficulter poſſet diſtingui. Viuit in locis paluſtribus, & ad ripas fluminum. roſtrum habet longum. ſed capta triticum (veteres attagenam captam cibum detrectare ſcribunt) non ſecus atque columbi, comedit. Triplo pluris quàm *gallinago* apud nos venditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Guil. Turnerus. gallinaginem auem intelligit auem illam paluſtrem & maculis diſtinctam quæ vulgò nobis Schnepff/ Gallis *beccaſſa* nominatur, Anglis *Wodcoccus*, de qua rurſus idem Turnerus: Falluntur, inquit, Britannici ludimagiſtri, qui ſuum *Wodcoccum* attagenem faciunt, qui ſolis veſcitur vermibus, & grana nunquam attingit. Attagân Ariſtophanes in Auibus dulce canere dicit. Sunt qui has *ſtarnas* hodie vocatas putent, manifeſto errore, quum ipſarum cantus minimè commendetur. hæ potius aues externæ vocantur, Volaterranus. *Vide* infrà in *C*. de voce attagenis. ¶ Actago, attago, atage, atehemigi, & atacuigi voces corruptæ ab attagêne apud Syluaticum leguntur. Attagena, id eſt coturnix, Idem. Sunt autem quædam (inquit alibi) coturnices magnæ, ſimiles columbis, & hæ ſunt attagenes. aliæ verò paruæ, quæ vulgò dicuntur qualeæ. Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundanter in Rhodo: de qua Hieronymus epiſtola 15. ad Aſſellam de fictis amicis ait: Tu attagenem eructas, & de comeſto anſere gloriaris. aliqui phaſianum, alij perdicem interpretantur, ſed neutri bene, cùm Galenus ab vtriſque diſtinguat. reuera autem eſt auis quæ ab aliquibus vocatur francolino, magnitudine phaſiani, ſed cauda diſſimilis: pennis vario modo coloratis, ſicut gallina Indica: interdum tamen colore viridi & cæleſti conſpicitur. ſapore quidem delicato aues omnes ſuperat, Syluaticus: ex quibus verbis francolinum auem in Rhodo frequentem diuerſam eſſe à noſtra corylorum gallina deprehenditur: quòd ea neq; peregrina ſit, nec vnquam viridi cæruleóve colore ſpectetur.

Attagenes duplices, magnæ quæ coturnices, & paruæ quæ qualeæ vulgò dicuntur.

B.

Quibus in locis capiantur attagenes.

Attagen auis Aſiatica, ex Ionia olim præcipuè laudata eſt authore Gellio, Textor. Attagen maximè Ionius celebratur, quondam exiſtimatus inter raras aues, & in Gallia Hiſpaniaq; capitur, & per alpes etiam, Plinius. Mirabile in Creta ceruos non eſſe (præterquam in Cydoniatarum regione, item apros & attagenas, Idem. Attagénes in Cypro inſula hodie domi aluntur, Alexander Benedictus. Attagâs Ægyptias à guloſis celebrari Clemens in Pædagogo refert. ¶ Attagen (inquit Alexander Myndius apud Athenæum libro nono,) paulò maior eſt perdice, totus circa dorſum κατάγραφος, id eſt verſicoloribus pictus maculis, figulinæ teſtæ colore, ſed magis ruffus: corpore graui, alis breuibus. Ariſtophanes attageni epitheton πτεροποίκιλος tribuit à pennarum varietate. *vide* infrà in prouerbio Attagen, in ſeruum fugitiuum & ſtigmatiam. Ariſtoteles aſcalopan (Gaza gallinaginem interpretatur) attagenis colore deſcribit. Differunt genera auium, quòd alia ſunt βραχέα (malim βραχύπτερα, id eſt alis breuibus,) & non volacia, vt attagen, perdix, phaſianus, gallus: eademq; εὐθὺς βαδιστικὰ καὶ δασέα: hoc eſt ſtatim nata & ingredi poſſunt & plumis veſtiuntur, Theophraſtus apud Athenæum.

Deſcriptio attagenis.

Πτεροποίκιλος.

C.

Attagen auis eſt paluſtris.

Ariſtophanes in Auibus attagân nominat poſt aues paluſtres, & poſt illas quæ locis riguis (εὐδρόσοις) & Marathonijs pratis gaudeant. vbi Scholiaſtes hanc auem in locis lacuſtribus & paluſtribus paſci ſcribit, τὰ λιμνάδη καὶ ἕλη (apud Suidam λεῖα legitur, non rectè. vnde decepti quidam locis campeſtribus verterunt) χωρία καταβόσκεσθαι. Rurſus idem poeta in Veſpis, Τὸν πηλὸν ὥσπερ ἀτταγᾶς (quanquam codex impreſſus, ἀτταγὰς habet, oxytonum) τυρβάσεις βαδίζων. vbi Scholia, Attagâs auis in paludibus reperitur & locis cœnoſis gaudet. Cæterum miretur aliquis quòd aliorum ſcriptorum nullus paluſtrem hanc auem eſſe ſcripſerit. Ariſtoteles quidem libro 9. cap. 49. hiſtoriæ anim. aues quæ circa fluuios, paludes aut mare degant, lotrices eſſe ſcribit: cùm proximè antè inter pulueratrices attagenam cum perdice, gallina, phaſiano & alauda nominaſſet. ¶ Attagen puluerattrix eſt (quod & Alexander Myndius teſtatur) vt reliquæ aues non altiuolæ, ſed terræ propinquæ, Ariſtoteles. ¶ Fœcundus eſt, πολύτεκνος, Alexander Myndius. ¶ Attagen, vocalis aliàs, captus obmuteſcit, Plinius. Attagân Ariſtophanes in Auibus dulce canere dicit, Volaterranus. ego neque apud Ariſtophanem neque vllum alium authorem dulcem attagênis cantum memoratum legi, & planè ſomniare videtur Volaterranus. Ἀτταγᾶν dictum per onomatopœiam à voce ſua ex Æliano conſtat, qui ipſum nomen proprium loqui & canere ſcribit. Socrates in libro de igne & lapidibus, vt Athenæus citat, ſcribit attagenes Pylas (Thermopylas Nicol. Leonicus ex eodem authore transferens. in Ægyptum, Gillius ex Æliano) è Lydia aduectas (in ſiluamq; dimiſſas, Ælianus) ad tempus aliquod coturnicis vocem ædidiſſe: deinde cùm ex Cælij fluuij inundatione (τοῦ ποταμοῦ κοίλου ῥυέντος) fames (λιμός: ſed Gillius & Leonicus, legerunt λοιμὸς per οι, id eſt peſtis) ſuperueniſſet. & multi in regione perirent, deinde mutata voce expreſſius dearticulatiusque quàm quiuis expeditioris etiam linguæ puer, loqutas ſubitò fuiſſe, neque poſtea ceſſaſſe iſthuc identidem (ad noſtra vſque tempora) blaterantes, Τρὶς τοῖς κακούργοις κακά: id eſt, Ter malis mala. (ſed κακοῦργος vox Græca ſignificantior eſt, & videntur Pylæi ab attagenibus cacurgi, id eſt non mali tantùm, ſed malefici appellati, quòd ipſos nimirum in fame

Puluerattrix. *Fœcunda.* *Vocalis.* *De attagenibus apud Pylas articulatè locutis.*

in fame & rerum omnium charitate captos in cibis consumerent.) Aiunt autem eos captos neq; mansuescere, neque idcirco amplius pristinas voces ædere, quòd seruitute conticescunt & obmutescunt: Quòd si ex potestate in libertatem volandi dimittantur, & in suas sedes peruenìant, rursum loqui, pariterq; cum libertate vocem recipere, Hæc ille & Ælianus. Luscinia quoq; capta obmutescit, nec fert seruitutem, Oppiano: & venatrix auis(ἀγρεὺς) Æliano. ¶ Auis est spermológos, (id est, frugibus & granis vescens,) Alexander Myndius: sicut gallinacei, quod Gillius & Leonicus de suo addiderunt. Wottonus dubitat an σπερμολόγος vertendum sit frugibus victitans, (quod nobis placet:) an potius, seminibus frugibúsve erutis atq; effossis, vt spermologus auis dicta: quam ex Athenæo scribit ab eruendis seminibus nomen habere. Sed hoc parum interest, siue effossis in agro antequam prouenerint, siue aliter repertis seminibus vescatur.

Attagenes capti obmutescunt nec mansuescunt.

Auis est spermologos.

D.

Attagenes ceruos amant, & in dorso eorum saliunt; Gillius ex Oppiano. Attagâs & gallinaceus mutua exercent odia, Ælianus. ¶ Capti non solum non mansuescunt, sed ne vocem quidem amplius ædunt, nisi denuo liberi dimittantur, Alexander Myndius. Atqui Alexander Benedictus scribit attagênes in Cypro insula hodie domi ali.

Ceruos amãt, gallinaceum verò oderunt.

E.

Attagênas pedum celeritate magis quàm volatu fretos venator canibus immissis tanquam lepores capiet, Oppianus in Ixeuticis. Propter corporis grauitatem ac breuitatem alarum à canibus venaticis(ἀπὸ τῶν κυνηγῶν) capiuntur, Alexander Myndius. ¶ Quomodo nutriendæ & educandæ sint hæ aues, in Phasiano leges ex Varrone.

Qua ratione capiantur.

F.

Inter sapores fertur alitum primus Ionicarum gustus attagenarum, Martialis. Phœnicides apud Athenæum libro 14. inquit se varias delicias gustasse, myrta, mel, propylæa, (quam vocem pro cibo nusquam inuenio,) ischadas: sed horum nihil conferri posse cum attagêne. κοὐδὲν ἦν τούτων ὅλως Πρὸς τὴν (malim τὸν, sed sic ἀτταγῆνα vox quę sequitur rectè per *t* simplex legetur carminis gratia, cum alioqui per *t* duplex scribi soleat) ἀτταγῆνα συμβαλεῖν τῶν βρωμάτων. Vbi Athenæus addit, Ἐν τούτοις τηρητέον τὴν τοῦ ἀτταγῆνος μνήμην. similiter per *t* simplex. Ἀττάγας ἥδιστον ἑψεῖν ἐν ἐπινικίοις κρέας, Aristophanes in Ciconiis apud Athenæum. Attagen auis Asiatica inter cibos electiles quondam numerata est, maximè quæ in Ionia nascitur, authore Gellio, Io. Textor. ¶ In alimenti ratione coniunguntur ferè attagenæ cum perdicibus apud Galenum, & Oribasium & cęteros medicos, Wottonus. Caro earum facillimè excoquitur & probum creat succum, Idem ex Galeno de alimentorum facultatibus & de cibis boni & mali suc. dicit autem Galenus succum ex attagenum carne laudabilem, neq; tenuem neq; crassum gigni. Idem libro 6. de sanit. tuenda attagenum carnes quibus conueniant docet: & quòd stomachicis conueniant libro 8. de compositione secundum locos. Pro nephriticis etiam laudantur in libro de renum affectibus, qui Galeno adscribitur. Alexander Benedictus victus rationem pro calculosis describens, Laudatissimus (inquit) in cibo est attagen, si domi non educatus fuerit. nam in Cypro insula hodie domi aluntur. ¶ *Duraz* auis (inquit Auicenna lib. 2, cap. 221. ex emendatione Bellunensis) præfertur carni *cubugi* (coturnicem interpretatur Bellunen. vulgò Venetiis dictam, hoc est perdicem cuius rostrum & pedes rubent) & *alfuachut* (hoc genus turturum est vel palumbium colore camelino aut cinereo, Bellunensis:) eadem temperatior, tenuiorque ac siccior est carne *altedarugi*, (hoc est pasiani, vel perdicis, vel auis coturnici similis, Bellunen.) & minus calida. Cerebrum & intellectum ac genituram auget, libidinemque promouet, Hæc Auicenna. Et alibi, Inter aues melior est caro *alduragi*, & gallinarum est subtilior ea, & non sunt cum nutrimento carnium *alchabagi*, & *altaiaigi* & *altedarigi*, (qui locus obscurus est, & haud scio an deprauatus.) Secundo loco sunt post atagenas gallinarum pulli quo ad bonum succum, sed magis præpingues. tales enim corpus humectant, & ociosos (eos qui non valde exercentur) iuuant, coloremque bonum comparant, & genitali semini adiiciunt, & cerebri substantiam augent, & in primis horum medulla. cerebrum quippe abunde nutrit: & idcirco aiunt quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Symeon Sethi ex interpretatione Gyraldi per nos emendata. ¶ Trallianus purulentis in cibo concedit phasianos non pingues, attagenas, &c. Oua alduragi sequuntur naturam ouorum gallinaceorum, Auicenna. ¶ In perdice & attagena & in turture, (scilicet condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen: liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius 6, 3.

Attagenarũ caro sapidissima.

Saluberrima.

Concoctu facilis.

Boni succi.

Condimentum attagenis.

H.

a. Epitheta. Ionius, Horatio. ¶ Ἀτταγινὸς piscis nomen est apud Athenæum, qui & scepinos. Est & Attaginus nomen viri proprium lib. 9. Herodoti.

¶ *f.* Οὐδ' ἀτταγᾶς τε καὶ σιλαγὼς (forte λαγὼς) διατρώγων, Hipponax apud Athenæum. Meminit eorum & Aristophanes in Acharnensibus, vt qui in Megarica abundent, Athenæus.

Attaginus nomẽ piscis & viri.

¶ *h.* PROVERBIA. Attagen, Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos, quòd hæc auis plumas habeat variis colorum notis distinctas. Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος, Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. Si quis

Prouerb. Attagen, in seruos.

è vobis erit fugitiuus atq; vstis notis, Attagen is sanè apud nos varius appellabitur. Ad eundem modum ταῶς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & versiculoribus amictos, Erasmus Roter. Idem in *Attagenæ nouilunium.* prouerbio Attagenæ nouilunium, sic scribit. Refertur hoc adagium è Suida, nec explicatur, (Ἀτταγᾶς νουμηνία, ἐπὶ τῶν, Suidas: nec plura. apparet autem locum esse mutilum. Apostolius qui reliqua Suidæ prouerbia transcripsit, hoc prorsus omisit:) nisi quòd è diuersis locis haud difficile cõiectura colligi potest dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidẽ attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta, vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis esset picturatum attagenam vocabant. Porrò ad nouam lunam (sic enim Græci vocant initium mensis cùm calendas non habeant) & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur, (vt Suidas scribit in voce Νουμηνία,) Hæc ille. sed nesciebat numenium auem esse attageni similem, de quo plura leges supra in fine historiæ Arquatæ auis. Itaq; quadrabit prouerbium si duo inter se similiter improbi, & variis dolis referti (vt aues istæ maculis) cõuenerint. Nesciebat etiam idem planè prouerbium esse quod alibi retulit, Conuenerunt Attabas & Numenius. Συνῆλθον ἀτταβᾶς τε (legendum ἀτταγᾶς τε) καὶ νουμήνιος. Quidam (inquit) legunt attagas: (& sanè omnino sic legẽdum est.) Dici solitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laërtius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, quum ipse nec rationi nec sensibus assentiẽdum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est, Cum Bitho Bacchius, Hęc Erasmus: deceptus (vt apparet) à Diogeniano, qui auium nomina, hominum fuisse nomina putauit. Attagenæ macularum varietate similis est etiam ardea stellaris, quam ex seruo (nimirum stigmatia) in auem mutatam fabulantur, eadem scilicet ratione qua seruus improbus, vibicibus & liuoribus aut etiam cauteriis notatus, attagen dicitur.

DE FRANCOLINO.

QVONIAM *francolinum* vulgò apud Italos dictam auem alij aliam facere videntur, & rursus alij attagenem francolinum esse aiunt, alij aliam quandam auem, vt supra in Attagêne diximus in *A.* visum est ea quæ recentiores de francolino tradiderunt, seorsim conscribere, iis tamen quæ iam in Attagêne *Laudatur in cibo.* *A.* dicta sunt cùm aliis tum ex Syluatici descriptione nõ repetitis. Caro perdicis & francolini apud nobiles pretiosa est: & est temperata, declinans ad aliquam siccitatem. Videtur sanè francolinus non multum à perdice distare. visi sunt mihi eiusdem saporis, & odoris etiam fere. sed francolini leuiores calidioresq; & sicciores perdicibus sunt, vtpote magis syluestres. nam in locis altis ac montibus degunt: & *Cardinaliũ cibus.* maioris sunt apud nos pretij & rariores, Mich. Sauonarola. ¶ Attagenes, id est frangolinos aues Romę cardinalium cibum appellant, Amatus Lusitanus. *Lagopi.* *Lagopis*, quos francolinos vocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. Frangolini columbarum syluestrium species, post perdices & coturnices in vsu sunt. si iuuenes & pingues fuerint, optimum sanguinem generant, Nic. Massa. sed gallinarum potius quàm columbarum eos genus esse dicere debuerat.

DE GALLINA CORYLORVM SEV *Bonosa Alberto dicta.*

A.

AVIS cuius effigiem hîc posuimus, Italis vocatur *pernis alpedica*, vel *perdice alpestre*, id est perdix alpina, in locis scilicet qui non procul alpibus distant, vt circa lacum Verbanum, ab aliis *fasanella*, vt Belinzonæ: aliis *francolino*. Gallis, *gelinet[illegible]*, vel *gelinette sawage*, id est gallina syluestris, in Burgundia & Lotharingia: vel *perdris de montaigne*, id est perdix montana: item *geline* vel *gelinote de boys*. Illyriis *ger[illegible]k* vel *tzierziabek*. Vngaris *tschasarmadàr*, id est Cæsaris auis. Anglis *a morehen*, vt quidam mihi interpretatus est. sed hoc nomine potius gallina quædam palustris significari videtur. Turcis *iabantaú*. Germanis ein Haselhun. Græcè & Latinè attagen, vt doctorum plerique sentiunt, & mihi quoque videtur. Solus Gybertus Longolius otidem esse putauit, cui minimè assentior. *Vide* supra in Attagéne *A.* Visum est enim de attagêne, francolino, & gallo seu gallina corylorum, distinctè agere, hoc est de singulis separatim, quòd alij eandem tribus his nominibus, alij diuersas aues indicari existiment, vt suum cuique iudicium relinquatur. facilius enim fuerit, si vna est auis, coniungere hæc omnia: quàm, si diuersæ, con-*Oryx.* fusa seligere. ¶ Orix genus est pulli (galli) syluaticum, perdice maius, eodem ferè colore, & vocatur à Germanis Haselhun / id est pullus coryli: Albertus, vbi Aristotelis locum ex historia animalium 8, 12. interpretatur. nulla est autem vox Græca eo in loco quæ huic respondeat. Eandem auem *Bonosa.* Albertus & author libri de naturis rerum *bonosam* appellant, nescio qua ratione, nisi forte origo est Gallica, quasi bonæ auis, quòd in cibo lautissima sit. Francolinum (inquit Aloisius Mundella in epistola ex Ita-

ex Italia ad nos missa vnà cum auis francolini icone (Venetiis ad me deferri curaui, vt ita & sapor illius & temperamentum gustanti mihi magis ac magis innotesceret: quæ profectò ambo mihi visa fuerunt optima. In nostris regionibus (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non consueuit, licèt auceps quidam mihi procul dubio affirmauerit, se plurimas per anteactam hyemem venando cepisse: easq; per montes tantum arboribus consitos & syluas videri, non per campestria, vt quæ rapacium volucrum insidias magis timeant quàm hominum astus: ac quandoq; in arborum ramis humilioribus insidêre: & velociter, vt coturnices quoque assolent, currere. Palato sanè quàm gratissima est, ac magis quàm perdix, aut etiam coturnix suauior: probeq; ac multum nutrit, Hæc Mundella. Erat autem, quam misit auis, omnino eadem cum nostra corylorum gallina. *Descriptio huius auis.*

B.

Bonosa in Germania abundat, perdice maior est, (phasiani magnitudine,) colore perdicis, carne foris nigra, interius alba, Albertus. Otis (inquit Gyb. Longolius, intelligit autem gallum coryli) plumas circa aures non erigit vt ôtus, sed demittit, vt palearum quandam speciem repræsentet (potius quàm auricularum. Perdici autem adeò similis est, vt præter hoc indicium, & quòd rostro paulò longior est, ab illa parum distet. corpulentior tamen, & cruribus plumosioribus currit, vt fortassis ob hoc ab Alexandro Myndio lagodias dictus sit, ob id quòd ceu villis leporinis hirta videatur, Hæc ille. Gallus coryli quem ipse consideraui, talis erat: paulò minor gallina, rostro perbreui nigro. palpebra superior croceo aut ferè cocci colore splendebat, (puto autem in maribus hunc colorem intensiorem esse, in fœminis *Lagodias.*

remissum.) Pennæ vndiq; variæ, sic vt color glaucus siue cinereus, niger, castaneus, & albus in eis spe-ctarentur. deniq; tota erat varia & elegans auis. (Alarum pennæ longiores cinerei ferè coloris sunt, nigro ammixto, caput fuscum, Stumpfius.) Cauda quàm perdici longior: in extremitate coloris glauci: paulò interius verò linea latiuscula nigra erat. In supina etiam capitis parte plumę nigræ. Pedes omnino hirsuti plumis ad principium vsq; digitorum pertingentibus, quæ villos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticosi, squamosi, glauci, multis lineis articulati, vt in gallo syluestri illo quem gallum frondium (Laubhan) nostri vocant.

C.

Quibus in locis degāt. In syluis condensis & opacis degere solent, & plurimæ reperiuntur in syluis montanis circa radices alpium, præsertim vbi coryli & rubi abundant: nimirum vt & alantur ijs in locis & ab auium rapacium insidiis tutiores sint. Hyeme etiam in syluis manent, Georgius Agricola. Amant arbusculas, quas aliqui sambucos aquaticas (Germani Schwelken) vocant, Tragus. Insidere corylis frequenter inueniuntur, quarum iulis seu nucamentis, quæ piper longum specie referunt, vescuntur, Albertus. hinc & nomen eis Germanicum factum apparet. *Qua ratione coeant.* Negant eas coire instar aliorum animantium: sed tempore libidinis marem hiante ore discurrere donec spuat seu spumam eijciat, quam fœmina mox deuoret & concipiat, Author libri de nat. rerum. Sed hoc falsum esse Albertus ait. nam quod ore (inquit) accipitur, in ventrem fertur, vbi alteratum nutrit, & quod superfluum est aluo redditur. Ferme omnes gallinæ syluestres (inquit Christophorus Encelius in opere de Re metallica) coeunt ore, diuerso tamen modo. Hæ species gallinarum syluestrium, quæ à corylis & vitibus nomen habent, (dicuntur enim Haselhüner & Räbhüner/) item quæ ab agris requiescentibus nomen inuenêre in Marchia, Brachhüner/ Brachuögel/) coloris cyanei, optimi saporis, boni chymi, coeũt ore circa æquinoctium vernum, osculatione facta vt solent columbæ. gallus enim istarum specierum rostrum inserit in os fœmellæ, & ita sperma infundit, more viperarum, in fœmellam. Hinc credibile est quod ferunt aucupes & venatores, gallos de syluestribus gallinis, quæ à corylis nomen inuenêre (quas aliàs, nescio an bene, bonosas vocāt) *Ex ouo galli nasci tur basiliscus.* senio confectos oua more fœmellæ ponere, quæ excludant buffones, & ex illis nasci basiliscos syluestres, (die Haselwürm:) sicuti ex ouo galli gallinacei domestici post nouem annos excluditur basiliscus per rubetam domesticus: id quod testatur experientia. Sunt enim isti serpentes (die Haselwürm) verè basilisci syluestres descriptione Nicandri, qui basiliscum syluestrem describit. Neque est genus per se, & rarissimè reperitur. In Marchia & in ditione abbatis Zinnensis, prope vrbem Luckenwaldam contigit mihi videre talem serpentem interfectum à pastore. & profectò magna in syluis ibi est copia talium gallinarum, (der Haselhüner.) *Descriptio basilisci syluestris.* Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & ferme crocei, longitudine ad tres palmas & vltra, immensæ crassitudinis, cauda turbinata in latus, multis notulis candidis aluo insignitus, tergore tendēte ad colorem cyaneum, oris immensi pro portione corporis. Pastor qui eum interfecerat acuminata securi, narrabat mihi illum vesci ranis, serpentibus, & omnium generum animalculis, præter bonosis, vt de quarum prosapia sit genitus. habitationem eius esse ad paludes, præcipuè vbi coryli sint. mirum in modum delectari lacte. propterea interficere eum vaccas venenato ictu, & propterea ipsum quoque eò magis peti à pastoribus & interfici. Retulit idem mihi pastor eius vocem esse veluti anseris defendentis pullos, & hanc vocem Nicander vocat *iygen*, Hæc ille. Fides autem eorum penes authorem esto. mihi quidem nunquam persuadebit aliquis animalia vlla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis serpentes generari. refert autem mox similem historiam de vrogallorum cōceptione, & serpentium quorundam ex spermate eorum in terram effuso generatione. Basiliscos etiam aliquos syluestres, alios domesticos esse, & illos à Nicandro describi, nullo authore aut teste, ne ipso quidem quo nititur Nicandro defenderit. quamobrem ad accuratiorem de hisce serpentibus inquisitionem, hoc scripto nostro, si fortè inciderit, excitari ipsum velim, ita quidem ne vulgo & pastoribus temere fidem adhibeat.

D.

De pullorum educatione. Pullos vbi educauerunt vt iam volare possint, aliò eos abducunt extra locum educationis ipsorum. illi verò bini, mas & fœmina, alij aliorsum se conferunt, Stumpfius. Gyb. Longolius, qui nostram coryli gallinam otidem veterum facit, illam quoq; equis (quod veteres de otide scribunt) gaudere tradit, *Equis gaudere dicitur.* nescio ex propria ne obseruatione, an inde tantum quòd auem eandem esse persuasum habebat. Verba eius in dialogo hæc sunt. LONGOLIVS, En tibi otin (otidem potius) vt equo delectatur, caudam illius vt vellicat, vt assilit sternutāti. PAMPHILVS, Nidum parat. quamobrem setas equinas colligit. LONGOL. Nihil minus. naturalis est amor is. quamobrem qui vel visco vel retibus vel arcu illam fallunt, equum adducunt, sed eum aucuparium, qui bombardæ vel scorpionis fragorem non exhorrescit. Nam fictis equis, quibus perdices illaqueant, rarò prehenditur.

E.

Quando & quomodo hæ gallinæ capiantur. Gallinæ corylorum bis anno capiuntur, mense Martio & autumno. Auceps vocem earum diligenter obseruatam fistula imitatur in sylua. illæ si præsentes fuerint, respondent. tum auceps in tugurio aliquo humili se abscondit, & rete erectum aliquot passuũ longitudine ante tugurium extēdit. tum auē fistula vocat. aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc discurrens, reti implicatur & capitur, Stumpfius.

Stumpfius. Si gallus tantum huius generis capiatur, gallina relicta, gallum alterum adducet: ita vt plures galli vnam ſemper fœminam ſequentes deinceps aliquando capiantur. Gallina verò capta, gallus alteram ſequitur gallinam, nec amplius ad priſtinæ habitationis locũ reuertitur, Idem. Captas audio non diu ali poſſe, ſed breui emori. Sed nuper auceps quidam mihi narrauit, ſe captæ cuiuſdam ingluuiem & ventriculum reſcidiſſe, & cibo quo alerentur in eis animaduerſo, aliam quandam deinde multo tempore pauiſſe.

F.

Bonoſæ caro foris nigra eſt, intus alba, tenera & gratiſſimi ſaporis, Albertus. delicata, & perdicis ferè ſapore, Author libri de nat. rerum. Noſtri cibum prorſus nobilem & ferarum auium omniũ laudatiſſimam hanc auem prædicant: ita vt principibus etiam interdum poſtridie quàm cocta eſt apponatur ſola auium, aut omnino animalium fortaſſis. Sunt qui colores quatuor diuerſos in eius carne inueniri dicant. Aloiſius Mondella in probitate ſucci perdici eam comparat, ſapore etiam præfert, vt ſuprà in Francolino retuli. Bonoſa capta per excrementi locum exenterari & ſaliri condiriq; poteſt, vt cum plumis etiam diu ſeruari aut procul deferri poſſit, Stumpfius. *Hæc auis laudatiſſima in cibo.*

G.

Epilepticis ſalubrem eſſe aiunt bonoſam in cibo, Stumpfius. Harum auium pennis mulieres audio vti aduerſus vteri ſuffocationem certo tempore (ſuperſtitioſè forſitan) deceptus: neſcio ſuffitûne, vt perdicum etiam pauonumq; pennis, an aliter. ¶ Ventriculos bonoſarum tres quatuórve vnà cum cibo in eis contento equis aſthmaticis deuorandos dari præcipiunt hippiatri quidam recentiores. *Remedia.*

DE GALLO PALVSTRI.

AVIS quam Scoti (& Angli quoque vt conijcio) vocant gallum paluſtrem, *anemwyrcok*, Germanicè ſcripſerim ein Murhan) attagenis hiſtoriæ ſubijcienda videtur. nam & in ſummis delicijs habetur, & in locis paluſtribus (vnde nomen) paſcitur, & corpus ei ſubruffum aut ſubflauum vndiq; punctis nigricantibus diſtinguitur. Supercilia & barbulę è membrana rubẽte, vt in reliquis ferè gallis ſyluestribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia mitti doctiſſimus vir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud ſcio an eædem ſint aues de quibus Hector Boëthius in Scotiæ deſcriptione ſic prodidit: Sunt in Scotia Galli gallinæq; ſylueſtres vocati, qui frumẽto abſtinent, & enaſcentibus tantum minutisq; cytiſi folijs veſcũtur, humanæ gulæ perquã ſuaues. Gybertus Longolius gallinæ ſylueſtris quoddam genus vocat Kurhenn/quaſi Murhenn: quam meleagridem ſeu Africanam gallinam interpretatur: quæ itidẽ in paluſtribus locis verſatur: ſed Athenæi deſcriptio meleagridum, Scoticis paluſtribus iam dictis non conuenit.

DE AVOSETTA RECVRVIROSTRA.

AVIS hęc, cuius iconem in ſequenti pagina damus, apud Italos Ferrariæ *auoſetta* (ni fallor) nominatur, neſcio qua ratione: & à roſtri ſurſum inflexi figura *beccoſtorta* & *beccoroella*. Lucarni circa lacum Verbanũ *ſpinzago d' aqua*: nam & arquata auis iam ſupra nobis deſcripta *ſpinzago* ſimpliciter eis nominatur. hæc verò aquatica eſt, & palmipes. Turcis *zeluk*. Germanicum nomen nondum diſcere potui: quanquam apud nos etiam interdum capiatur, ſed rariſſime. Ea quam Ferrariæ vidi crura habebat dodrantalia, roſtrum nigrum & ſurſum tendens in extremo acutum, quinque digitorum ferè longitudine. pedes colore cyaneo diluto, digitos membranis iunctos. corpus ſupinum totum albũ erat, pronũ ex albo nigroq; alternis diſtinguebatur. caput & ceruix ſuperius ex fuſco nigricabant. magnitudo totius corporis ferè columbæ aut paulò gracilior. longitudo ab extremo roſtro ad extremam caudam dodrantes duo.

Figura hæc est Auosettæ, cuius descriptionem præcedens pagina continet.

DE AVRIVITTI.

Avrivittis (vt Gaza vertit ex Aristotele, pro Græca voce χρυσομίτρις, quidā codices perperā habēt ῥυσομήτρις) in spinis victitat, vermē & quoduis aliud animal aspernatur. dormit & pascitur eodē in loco, vt & cæteræ quæ spinā appetunt, nempe spinus & carduelis, (*thraupis*) Aristoteles. Guil. Turnerus auem carduelem vulgò dictam interpretatur, Germanis ein Distelfinck/ vel ein Stigelitz. Auriuittis (inquit) vna est ex auiculis, quæ carduorum semine victitant, & vermes etiam oblatos non attingunt. Alij *goldfincam* aut *distelfincam*, spinum: alij carduelem esse volunt. Sed si quis ex spiniuoris preter hanc

hanc aliam aurea vitta redimitam ostenderit, cui magis auriuittis nomen competat, quàm huic. opinionem meam facilè patiar explodi: alioqui non video, quin digna sit quæ probetur, Hæc Turnerus. Eberus verò & Peucerus auriuittem aliam auē faciunt, quę Germanicè dicatur Goldfinck / Lobfinck / Thumbpfaff / & Gümpel (Heluetijs Güger:) vertice tota nigra, ima parte punicea, superiore cinerea nigricans. Sed de hac aue plura dicemus in elemento *R.* inter eas quibus nomen à colore rubro factum est vulgò.)

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A B. ELEMENTO INCIPIVNT.

DE BARITIS.

BARITÆ, Βαρῖται, aues memorātur Oppiano lib. 3. de aucupio inter illas quæ visco capiuntur.

DE BETHYLO.

EST & auicula quæ vocatur betylus, olim dicta *detylus*, Hermolaus. sed *th.* aspiratum scribi debet. Βήθυλος, εἶδος ὀρνέυ, δήθυλος ἦν. mutatur enim delta in bēta, vt Belphi pro *Delphi*, Etymologus & Varinus.

BITTACOS βιττάκυς, auiculas Eubulus apud Athenæum nominat.

DE BVBONE.

A.

BVBO auis est de genere noctuæ, Albertus. videtur autem noctuam genus ad aues nocturnas facere, cùm veteres id nomen tantum pro specie vna posuerint. *Kos* כוס, nomen auis Hebraicum alij aliter interpretantur: Dauid Kimhi auem immundam ignotā nobis: vel auem quæ locis desertis degat, & vocem ædat similē בכי ploratui. Rabi Salomon, פלקון. id est falconem. Hieronymus Psalmo 102. nycticoracem, vt & LXX. Munsterus bubonem. Idem in Lexico linguæ Hebraicæ, *Kos* (inquit) est nomen volucris vlulantis & clamantis de nocte, nycticorax, vulgò קוץ, Kutz / (sic Germani noctuam vocant: & sanè Hebraica vox pulcrè alludit: sed bubonem quoq; & alias aues nocturnas noctuarum generis esse dici potest,) Hæc ille. Verba Psalmi sunt, Similis factus sum pelecano (*kaat*) deserti, factus sum vt bubo (*kos*) est qui in solitudinibus. Aquila & Theodotion, & quinta editio nycticoracē reddūt: sexta editio noctuam. Symmachus vpupam. Rabi Salomon Leuitici 11. auem ait esse remotam ab hominum conspectu, (quidam sanè Hebraicè ab abscondendo dictam rentur) nocte vociferantem, cui similis alia sit quam vocant יבין, *ibin*: fortè *hibou*. sic enim Galli bubonem vocant. & solet R. Salomon Hebraica nomina Gallicè interpretari. Nominatur sanè Leuit. 11. *kos* auis inter impuras. vbi interpres Chaldæus vertit קדיא, *kadia*. Arabs כוס, *kus*: Persa *hakus* חכוס (quæ voces magis etiā quàm Hebraica *kos* ad Germanicam Kutz / accedunt.) LXX. nycticorax, Hieronymus bubo. Et Deuter. 14. vbi LXX. & Hieronymus herodium vertunt. Psalmo 102. Chaldæus habet קיפופא, *kiphupha* (noctuam quidam interpretatur. accedit quidem hæc vox ad nomen *cicuma*, quo Gaza nycticoracem reddit. Eustathius scôpas ait esse aues quas Romani cucubas nominent: Plura de Chaldaica voce *kiphupha* leges in vpupa.) Arabs עצפור, *azphur*. Pagninus ex R. Salomone exponit noctuam, quæ vernacula (Gallica) lingua *ciuetta* nominetur, ac noctu clamet. Mihi quidē inter tam diuersas interpretationes animus magis ad bubonem inclinat. *Schachaph*, שחף, Leuitici 11. & Deut. 14. exponitur bubo, à Munstero. LXX. & Hieronymus larum aut fulicam interpretantur. Chaldæus reddit *schachefa*: Persa etiam vocem eam retinet, Arabs שאף, *schaph*, Dauid Kimhi interpretatur auem quæ laboret morbo *schachefet* Hebræis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat (phthisi nimirū:) Sed Rabi Salomon sic vocat morbū in quo nascantur in carne ampullæ instar pomorum, (bubones fortè, sic dicta apostemata Græcis. translatio communis Deut. 28. pro hoc morbo vertit febrim, egestatem.) Iudæi recentiores cuculum auem interpretantur. quod si bubonem significat, deriuatū inde (vel ab Arabico *schaph*) videri poterit Germanicū bubonis nomē Schüffel / & noctuæ generis Tschafytle / & apud Græcos *ascalaphi*. Sed si auis est corpore macro & tenui, & tanquam phthisi consumto, larum potius esse dicemus, quæ auis admodū tenuis leuisq;, & semper famelica est. Vicina huic apud Hebræos vox est *schanaph*. שנף, quam interpretantur noctuam. איי, *ij*, apud Hebræos aliqui bubonem intelligunt, Esaiæ cap. 13. Septuaginta onocentauros verterūt, &c. *Vide* in Onocentauris inter Quadrupedes. *Aduduc* est nycticorax, & secundum alios est auis quę dicitur bubo, Vetus glossographus Auicēnæ. Et alibi, *Hudubub*, est auis quæ clamat de nocte. *Hudud* est auis quæ clamat nocte, Syluaticus. Ex hisce nominibus quodnā rectius scribatur haud scio: primum quidem ad Sabaudicum accedit. vocant enim illi bubunem *vng duc*. *Albarbe* est animal venenosum, & est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicēnæ. Et rursus, *Harbe*, id est bubete auis. Sed nos *harbe* Arabica voce chamæleontē significari, in historia eius docuimus. *Nomina diuersa.*

Βύας. ¶ Bubo Græcè βύας appellatur, per onomatopœiã ſcilicet, vt & apud Latinos. Gaza ex Ariſtotele pro *bya* bubonẽ reddere ſolet. Videtur autem nomen eſſe primæ declinationis, quod alpha in genitiuo & datiuo retineat. inde nominatiuus pluralis βύαι. nam in Lexico Varini βυαὶ (oxytonũ, malim paroxytonum) ὤφθησαν legitur. In eodem ſolo βοίας reperio per οι diphthongum, nec probo. Butalis, Βούταλις. βούταλις, in Æſopi fabulis, non alia auis mihi quàm bubo videtur. quòd & noctu tantùm canat, & ſimiliter nomen (vt *byas* & bubo) à ſono *bu* inditum habeat. Fingit autem eius cum veſpertilione colloquium Æſopus reddentis cauſam cur noctu tantùm canat, quoniam interdiu aliquãdo canens capta fuerit. Sunt ex Gręcis qui ſcôpas bubones interpretẽtur, Cęlius. *Vide* ſupra in Aſione. Audio in Gręcia hodie bubonem dici σκλόπα. Buffus apud Kiraniden libro 3. nocturna auis, vt Gerardi Cremonenſis tranſla-

translatio habet, bubo est. conijcio autem Græcè βῦφος scriptum fuisse. nam & apud Symeonē Sethi βῦφοι noctuæ sunt: & in quibusdam Italiæ locis bubo vulgari lingua *lo bufo* dicitur. Recentiores quidam nycticoracem, id est coruum nocturnum, eundem cum bubone faciunt. sed aues esse diuersas, collatis vtriusq; historijs, facile deprehendetur.

¶ Bubo Italicè nominatur *guo*, vel *guuo* potius. hanc enim noctuarum maximam esse aiunt. Varinus scôpas esse scribit aues, quas Romani κύφους ἢ γύφους (vel cucubas, vt Eustathius habet) appellent. In alijs Italiæ locis bubonem *duco* vel *dugo* vocitant, auem scilicet cornutam, duorum generum, quæ magnitudine distinguantur. Bubo auis, id est *lo bufo*, Syluaticus. Bubo magnitudine est aquilæ, & corruptè vulgò *bufo* dicitur, Niphus. Alibi verò *barbaiân*, de maiori tantum bubone, in vsu est nomen. quanquam Scoppa Grammaticus *ciuettam*, id est noctuam & barbaianum vnam auem faciat, vt Alunnus bubonem & ciuettam. Et quanquam vulgus nimirum in diuersis regionibus hæc nomina confundit, docti tamen distinguere debebāt. Barbaianum alij nuncupant genus vlulæ quod flammeatum Germani cognominant.

¶ Bubo Hispanis *búho* est, Lusitanis *búfo* vel *mócho* ¶ Gallis *chat huant, chahuhan, hibou*. Sabaudis *vng duc*, id est dux, quasi princeps auium: quòd cæteris dominari videatur, ceu virib. superior, & cornibus in capite ceu corona insignis sit. & *chassetont*, id est venatrix, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habent: & alibi (ni fallor) *lucherant*. ¶ Germanis Vhu / vel groß Huhu / vt Georg. Agricola interpretatur, ein Schuffauß, vel Schuffanß) ein Schüffel (vel Schuffeul) ein Kautz / vt Turnerus. sed vltimum nomen, noctuæ magis conuenit. Nominum Schuffanß & Schuffeul etymologia, ad Hebræos referri potest, quod ad primam syllabam, qui bubonem *schachaph*, vt Arabes *schaph*, appellant. Alijs, vt in Saxonia, Vho: in Carinthia, Steinauff. Heluetijs Huw / Berghuw / Hüru vel Hüruw / quasi Oruw / (ein grosser üwel mit Oren) vel per onomatopœiam à voce: aliquibus Hertzog. Anglis, *alyke foule*, vt Turnerus exponit: vel *ashriche oule*, vt Eliota. Illyrijs *Wyr*. Turcis *vgú*.

¶ Glauces, id est noctuæ & nycticoraces nominantur Aristoteli historiæ animalium 9.34. vbi Albertus sic habet, Auis quæ *hein* vocatur, & ea quæ glauces, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum. Rursus eiusdem lib. cap. 22. Alberti translatio bubonem habet pro glauce, & alibi etiam similiter, vt pluribus dicetur in *D*. Item libri octaui cap. 12. vbi ab Aristotele nominatur otus, quem aliqui nycticoracem appellent, Auicennæ interpres habet bubo & *golochiz*. Adeò auium nocturnarum præcipuè nomina confunduntur.

Glauces.

¶ Bubonis apud nos genus alterum reperiri puto, cætera quidem illi, cuius effigiem damus, simile, sed cruribus non æquè hirsutis. ¶ Buteonem aliqui apud nos vocant, Maßhuw, id est bubonem palustrem, quòd corporis specie aliquatenus bubonem referat.

Buteo à quibusdā bubo palustris dicitur.

B.

Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, & graue canit: in Ægypto verò alius est, magnitudine graculi, & voce diuersa, Strabo libro 17. Byas magnitudine non minor quàm aquila est, specie similis noctuæ, Aristot. Bubonem semel Venetijs iusta aquilæ magnitudine vidi, sed crura erant paulò breuiora quàm aquilæ crura solēt esse. cætera aquilæ similis erat, Turnerus. Otis (aliàs otus, quod magis placet) bubone minor est, noctuis maior, &c. Plin. Pennatorum animalium buboni tātum & oto, plumæ velut aures, cæteris cauernæ ad auditum, Idem. Byas vnguibus aduncis est, Aristot. Vncos vngues & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo vlulæ, Plinius. Bubo est auis curuorum vnguium, & acuti curuiq; rostri, sicut sunt vngues & rostra ferè omnium auium rapaciū. plumis varia est (sicut accipitres & aquilæ quædam (& magnitudine nocturnas omnes excedit, Albertus. Fuluas alas, caput magnum, grandia lumina, longos & adūcos vngues, buboni Ouidius in Metamorphosi tribuit. Nulli auium oculi maiores, Albertus. *Zuetis* (id est noctuis (& bubonibus collum) pro sua magnitudine) perbreue, Idem. Bubo (vt & genera picorum) binos digitos ante, & totidem retro habet. Flectit enim bubo digitum vnum retro, & super binis vtrinq; digitis reliquum corporis eius quiescit, sicut quiescit serpens comprimendo se super ventrem & pectus suum. Vngues habet magnos, similes vnguibus aquilæ, Albertus. Atqui id genus bubonis quod nos hîc pictum dedimus, digitos (vt pleræque aues cęteræ) anterius ternos habet, posterius vnum. illud verò genus nocturnæ auis, quod Germani vocant Schleiereul / vlulam esse puto, digitos vtrinque binos gerit. Stomachi inferiorem partem amplam habent, bubo & anser agrestis secundū omne genus suum, Albertus: sed eo loco (lib. 2. cap. vltimo historiæ anim.) ab Aristotele nominātur, capriceps, noctua, anser, anas, &c. aues, non bubo, mox tamen in fine eiusdem capitis ascalapho etiam, quem aliqui bubonem putant, talis gula tribuitur, vt & alijs nocturnis, noctuæ, nycticoraci, localo.

Descriptio bubonis. Magnitudo. Aures. Vngues. Rostrum. Pennæ. Oculi. Collum. Digiti. Stomachus.

¶ Bubo quem ipse vidi, cuius icon adiecta est, magnitudine vincebat anserem, aut saltē æquabat reliquo corpore: alis verò magnis erat, & longis ad tres dodrantes, cùm ab initio alarum ad finem vsq; maximæ pennæ ad eandem rectam lineam deflexæ extendebantur. à supremo osse alarum ad infimam extremitatem recta, dodrans vnus cum palmo erat. Caput tum forma tum magnitudine, felinum referebat pennæ supra vtranque aurem nigricantes subrigebantur, trium digitorum altitudine. oculi magni, plumæ circa, orrhopygium densæ & mollissimæ, digito extenso (palmo, si bene memini) longiores. Longitudo ab extremo rostro ad vltimos pedes, siue

Descriptio eius bubonis cuius icon hic adiecta est.

vltimam caudam quoq;, dodrantes cum palmo æquabat. iris oculorum croceo colore ſplendebat roſtrum breue, nigrum & aduncum erat. pennis remotis aurium meatus magni & patentes apparebant. Vtrinq; ad nares pili barbularum inſtar ex pennulis rigebant. pennis per totum corpus color varius, ex albicantibus maculis, nigricantibus & ſubruffis. Cruris longitudo, dodrans cum palmo. eius pars ſupra genu, perquam craſſa & toroſa erat. vngues nigri, adunci, acutiſſimi. pes ad extremos vſq; digitos piloſus, plumis ex albicante colore ſubruffis. ¶ Bubonem etiam aliquando viuum habui, qui maior erat anſere, iracundus & accedente ad ipſum aliquo, cùm reliquo corpore inflabatur, tum ore ſpiritũ emittebat. Collum, vt noctuæ, flexibile tamen & inſtar iyngis circumducebat, vel etiam magis iynge. Vocem lugubrem & horribilem aliquando (mane præſertim, fortè propter famem) emittebat, quaſi *u* litera per duas ſyllabas protenſa *vhu* vel *puhu*, prima circumflexa, & altera acuta: hanc raris interuallis quater aut quinquies repetebat, vt obſeruaui in eo quem dies aliquot domi alui, crure altero vinctum: conſumebat in diem circiter viij. vncias carnis, vel *rattos* duos: Leporis caput vorauit, ne oſſibus quidem relictis. Si aptè tractaretur, facile patiebatur nihil reluctans, & in dorſum etiam poſita diu iacebat immobilis.

C.

Bubo auis eſt nocturna. *Deſerta incolit.* *In eccleſiis oleum de lampadib. bibit.* *Quibus veſcatur.* *De voce ipſius.* *Volatu.* *Partu.*

Byas auis eſt nocturna, Ariſtoteles & Suidas. idem dicere videtur Albertus, cùm inquit bubonem eſſe de genere noctuæ. Bubo, vt & veſpertilio, victum ſibi noctu parat, Ariſtoteles, vt recentiores quidam citant. Bûphum aiunt amare vigilias. nam interdiu non apparet. Kiranides. Hebetes buboni, vt & cæteris nocturnis, interdiu oculi, Plinius. Die minus quàm noctuam videre aiunt. ¶ In cauernis locisq; deſertis commoratur, noctu volitat ſolus, Io. Rauiſius. Interdiu antra quærit tenebroſa, vt in cauis arborum, aut in cauernis (petroſis) montium, aut vmbraculis ædificiorum quæ homines non frequentant. & ſi quandoque de die apparet, ab auibus in luce volantibus deplumatur, Albertus. Deſerta incolit: nec tantum deſolata, ſed dira etiam & inacceſſa, noctis monſtrum. Plinius. Reperitur iuxta horrea aliquando propter mures, Albertus. In eccleſijs habitat, & oleum de lampadibus bibit, quas ſtercoribus defœdat, Author libri de natur. rerum. Germani quidam & Flandri non bubonem, ſed vlulam, ni fallor, Kirchcul appellant ab eccleſijs. Plinius cũ meminiſſet remedij cuiuſdam ex ouo bubonis, ſubdit: Quis quæſo ouum bubonis vnquam videre potuit, cùm tam auem ipſam vidiſſe prodigium ſit? ¶ Byas carnibus viuit, Ariſtoteles. Bubo viuit præda animalium nocte ambulantium, vt murium & aliquando leporum & huiuſmodi paruorum animalium, Albertus. Qui ad me allatus eſt bubo, anatem raptam deuorauerat. Oleum de lampadibus in eccleſijs bibit, & oua columbarum exorbet, Author libri de natura rerum. Volucres pleræque à ſuis vocibus nominantur, vt bubo, vlula, &c. Varro, Bubo nomen habet à vocis ſono, Albertus & Author libri de natura rerum, *Bubulat horrendum ferali carmine bubo*, Author Philomelæ. Non cantu aliquo, ſed gemitu vocalis eſt, Plinius. Nocte emittit voces magnas, & boat, Kiranides. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet & graue canit: in Ægypto verò aliuſmodi eſt, nempe graculi magnitudine & voce diuerſa, Strabo libro 17 cognationem habet cum vlula & noctua: ſed differunt voce. Georg. Agricol. ¶ Bubo debilis eſt ad volatum, Rauiſius. *Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas*, Ouidius de Aſcalapho in bubonem mutato. Volat nunquam quo libuit, ſed tranſuerſus aufertur, Plinius. ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. à cauda de ouo exire, quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouendã matri applicent, Plinius. De bubone Plinius ſcribit, licet probabile non ſit, quòd poſterius ab ouo egrediatur. quod ſi verum eſt, cauſſa eius eſſe non poteſt alia quàm capitis grauitas, propter quam caput diu declinat & immobile manet: poſterius (pars poſterior) autem paruum eſt & breue, ac ſi auis ipſa ſit decurtata, Albertus.

D.

Inuiſa eſt cæteris auibus. *Incẽdula quæ auis ſit.* *Incendiaria.*

Indoctiores quidam, vt qui ex Arabico ſermone de animalibus ſcripta quædam tranſtulerunt, quique illorum interpretationes ſequuntur Albertus & alij, cùm ſæpe bubonem pro noctua verterint, vt apparet conferenti cum ſcriptis Ariſtotelis (ex quo tanquam fonte pleraque hauſerunt Arabes) multa buboni tribuunt quæ noctuæ ſunt: vt inimicitias cum coruo. quanquam in hoc duplex error eſt. non enim cum coruo noctuam, ſed cum cornice diſſidere Ariſtoteles tradidit. Item cùm Ariſtoteles ſcribat, cæteras Auiculas omnes interdiu noctuam circumuolare, quod mirari vocetur, eamq; percutere: quamobrem (inquit) aucupes ea conſtituta auicularum genera multa & varia capiunt: illi ijſdem ferè verbis de bubone agunt. Bubo (inquiunt) ſi quando de die apparet ab auibus in luce volantibus deplumatur: & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eum aues cæteræ capiantur. Sed hic error bene cecidit: nam bubo ſimiliter vt noctua ab auiculis odio habetur. ſimiliſque eius ad aucupium vſus eſt. Bubo cùm ab illis auibus quæ in luce habitant impugnatur, reſupina pedum vnguibus ſe defendit, Author libri de natura rerum. Incendula auis coruini generis pugnat cum bubone, Albertus: ſed monedulam forte ſcripſit, non incendulam. monedulam enim alij hoſtem bubonis ex Ariſtotele citant, quanquam falſo. noctuam enim cum cornice pugnare Ariſtoteles author eſt. Sunt autem & cornix & monedulæ graculi ve coruini generis. Incendulæ verò nomen nuſquam

nusquam legimus. Plinius semel incendiariæ meminit, (quæ suo tempore ignoretur) qua visa sæpenumero vrbs lustrata sit. vt & bubone viso. *Incendiaria.*

E.

Bubonis ad aucupium idem qui noctuæ vsus est, vt iam in D. diximus: & Sabaudi hanc ob caussam bubonem sua lingua venatorem appellant, *chassetont.* Aliquando ad me allatus est bubo, captus in fouea quales ad capiendos lupos parari solent. ¶ Buteo vastitatis est caussa his locis, quæ intrauerit, vt bubo, à quo etiam appellatur buteo, Festus. *Bubonis ad aucupiũ vsus.*

F.

Bubonem maiorem siue montanum cum præpinguis est, à quibusdam edi audio. Sed in vetere testamento apparet hanc auem & nocturnas omnes impuras habitas. *De eiusdem vsu.*

G.

Ex bubone remedia quanquam omnia nobis aut vana & inutilia, aut superstitiosa, aut certè superflua videntur, referemus tamen vt proposito nostro satisfiat. ¶ Interfice bubonem abiectis capite & intestinis atque item plumis, purgetur diligenter. dein muscis repleto ventrem rursus consuendo ne euolent, tum assetur in veru, pinguedinem verò distillatam serua: huius guttæ tres auribus surdis instillentur pro vice, ea auditum recuperabis, Ex manuscr. ¶ Sanguis bubonis, aut ius, aut caro eius, asthmaticis vtilissima sunt, Auicenna libro 2. in capite de sanguine. Sanguine pulli bubonis crispari capillum promittunt, Plinius. ¶ Alienis dolore liberat cinis è capite bubonis cum vnguento, Plinius. Eundem cinerem alibi commendat ad neruorum dolores & nodos, cum lilij radice potum, si Magis (inquit) credimus. ¶ Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè vulnera dicitur glutinare, Plinius. Scabiem bubonis cerebrum cum aphronitro sedat, Idem. ¶ Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur, Plinius. Idem inter phreniticorum remedia, Bubonis certè (inquit) oculorum cinerem, inter ea quibus prodigiosè vitam ludificantur, acceperim. ¶ Bubonis pedes vsti cum plumbagine (aliàs plantagine) contra serpentes auxiliantur, Plinius. ¶ Quartanis magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent, & ne recidant, non remoueri septeno circuitu. Quis hoc quæso inuenire potuit? quæve est ista mixtura? cur digitus bubonis potissimum electus est? Plinius. Catæ stercus cũ vngula bubonis in collo vel brachio suspensum, post septimam accessionem discutit quartanam, Sextus. ¶ Bubonis ouo ad capillos remedia demonstrant magi. Quis quæso ouum bubonis vnquam videre potuit, cum tam ipsam auem vidisse prodigium sit, quis vtiq; experiri, & præcipuè in capillo? Plinius. *Remedia ex bubone.*

H.

a. Bubo generis fœminini. Vergilius Æneid. 4. *Seraq; culminibus ferali carmine bubo.* Genere masculino Agellius historiarum lib. 4. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Nonius Marcellus. *Solaq;* (aliàs *Seraq;* vt Nonius citat) *culminibus ferali carmine bubo.* Virgil. vbi Seruius, Sola bubo contra genus posuit: referens ad auē. plerunq; enim genus à generali sumimus relicta specialitate. Lucanus, *Et lætæ iurantur aues bubone sinistro.* Grammatici quidam recentiores bubonem dictum conijciunt à bouis quodam mugitu, quem non vocali cãtu sed gemitu potius reddat. Sed nobis potius placet per onomatopœiam quàm à boue sic dictum. *Bubo generis masc. & fœmin.* *Bubo vnde dictus sit.*

¶ Epitheta. Sinister, trepidus. *Quod trepidus bubo, quod Strix nocturna queruntur*, Lucano: infandus Ouidio: ignauus, dirum mortalibus omen, Eidem Metam. funereus Metam. 10. Stygius, Metamorph. 15. raucus, in Tristibus. Luctifer, Senecæ in Hercule. Infestus, Claudiano in Eutrop. Commemorantur & hæc Ioanni Rauisio, trepidus, fœdus, profanus, damna canens, dirus, mœstus, nocticanus, ater, feralis. *Epitheta.*

¶ Βουβών, bubo vocabulum Græcum est, quo & Latini vtũtur, de abscessu, siue tumore simplici potius, circa inguen maximè. nam & inguina ipsa Græci bubones vocant. vulgò quoq; nostri collectiones & inflammationes (vel inflationes potius) eius partis, inguinarias appellant, Hermolaus Barb. nostri appellant schwinten/bülen Huic tumori nihil commune cum aue eiusdem nominis quod Latinum est à sono fictum, illud Græcum, à verbo βαίνειν & βου particula intendente. ὁ μεγάλως βαίνων. nam articulus inguinis maximè necessarius est ad incessum, δι' οὗ μεγάλως βαίνωμεν. Vel tumor ipse sic nominatur eo in loco, quoniam valde & in altum attollitur, aliqui βομβῶνα nuncupant. βουβὼν ἐπήρθη τῷ γέροντι, Menander. hinc & verbum βουβωνιῶ apud eundem, Etymologus. Aster (herba) ab aliquibus bubonium appellatur. quoniam inguinum præsentaneum remedium est, Plinius. Sedum maius, buphtalmus à quibusdam dicitur, vt legitur inter nomenclaturas apud Dioscoridem: Plinius quidem zoophtalmon aliter dici, meminit, quod magis placet. *Bubo pro tumore inguinis.* *Buboniũ herba.* *bubophthalmus.*

¶ Buceones appellatos credunt (Pompeio Festo tradente) à buccarum magnitudine: sed alij, bubones scribere malunt, Cælius. Bubo, Βουβών, Lyciæ oppidum est, à bubone latrone conditum, Stephanus. Nascitur & in Lycia creta circa Bubonem, Plinius. Grammaticus quidam recentior, Lydiæ oppidum esse scribit: sed omnino Lyciæ legendum conijcio ex Plinio & Strabone. apud Etymologum Lycaoniæ ciuitatem esse legimus. vnde βουβωνεὺς gentile fiat, cum βουβώνιος dici deberet. *Bubo Lyciæ oppidum.*

Magicum ex bubone. ¶ *e.* Non omittam in bubone exemplum magicæ vanitatis. quippe præter reliqua portentoſa mendacia, cor eius impoſitum mammę mulieris dormientis ſiniſtrę, tradunt, efficere vt omnia ſecreta pronũtiet. præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri, Plinius. ¶ Buphi vngula fortunata eſt, & non fallens, & phylacterium appenſa homini, Kiranides.

Bubo mali ominis eſſe putatur. ¶ *h.* Bubonem cùm apparuit mali ominis eſſe, & bellum aut famem portendere vetus perſuaſio eſt, & ad noſtrum vſque ſeculum deriuata. Bubo funebris (inquit Plinius) & maximè abominatus, publicis præcipuè auſpicijs. deſerta incolit: nec tantum deſolata, ſed dira etiam & inacceſſa, noctis monſtrum: nec cantu aliquo vocalis, ſed gemitu. Itaque in vrbibus, aut omnino in luce viſus, dirum oſtentum eſt. Priuatorum domibus inſidentem plurimis ſcio non fuiſſe feralem. Capitolij cellam ipſam intrauit Sex. Papellio Iſtro, L. Pedanio coſſ. propter quod nonis Martijs vrbs luſtrata eſt eo anno, Hæc ille. Et rurſus, L. Craſſo, C. Mario coſſ. bubone viſo vrbs luſtrata eſt. Et quòd bubo in columna ædis Iouis ſedens conſpectus eſt, Agellius libro 1. hiſtor. apud Non. Marcellum. C. Claudio, M. Perpenna coſſ. bubo in æde Fortunæ equeſtris comprehenſus inter manus expirauit, Iul. Obſequens. Triſtia mille locis Stygius dedit omina bubo, Ouidius Metamorph. 15. Inter prodigia quæ Cæſaris mortem portenderint. Cùm imperante Tiberio iuxta palatium Agrippa in vinculis ad arborem teneretur, inſigni amictus veſte, vt eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in vinculis etiam tenebatur, cùm ſupra Agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonem vidiſſet, ad colloquium eius admiſſus, affirmauit illum præſentem vinculorum iniuriam euaſurum, ac Iudæorum regno feliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum. ſed ſi in poſterum capiti ſuo iterum eiuſmodi auem impendere vidiſſet, ſciret morti ſe propinquum (intra quinque dies moriturum) fore. quæ paulò poſt omnia, vt augur prædixerat, euenerunt, vt refert Baptiſta Fulgoſus Memorabilium libro 8. cap. 11. tranſcripſit autem ex Ioſephi Antiquitatum Iudaicarum libro 18. cap. 13. & rurſus eiuſdem operis lib. 19. cap. 7. Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Humano generi triſtia fata ferens, Author Philomelæ. *Solaq;* (aliàs *Seraq;*) *culminibus* (ſcilicet templi) *ferali carmine bubo. Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces*, Virgilius quarto Æneid. inter portenta mortis Didûs. Byas apparens calamitatem imminentem ſignificat: vnde apud hiſtoricos non rarò legitur, βύας ὤφθη, & βύαι ὤφθησαν. Dion ſanè in hiſtorijs Romanorum has aues viſas inter portenta (τέρατα) ſæpe numerare ſolet, Suidas & Varinus. *Ignauus bubo, dirum mortalibus omen*, Ouidius 5. Metam. Hinc infelicia epitheta, quę ſupra recenſui, funereus, Stygius, infandus, dirus, ater, feralis, &c. Hîc vultur, hîc luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Aues nigræ, inauſpicatæ, vt cornix, coruus, bubo, Scoppa: qui hoc tanquam prouerbiale recenſet, Auibus nigris huc acceſſiſti & ego candidis. Bubo cantans vel gemens potius per 12. ſigna, Luna in ſingulis exiſtente, quid ſignificet, Auguſtinus Niphus explicat libro 1. de augurijs tabula ſexta. Maximè verò abominatus eſt bubo, triſtis & dira auis, voce funeſta gemitu. qui formidoloſa, diraſq; neceſſitates, & magnas moles inſtare portendit. ipſum tamen cantu & ſtridore querulo, dirum facere auſpicium putant: tacens non ſemper malus fuit. quippe bubonis aſpectus Agrippæ captiuo Iudæorum regnum portendiſſe fertur, Alexander ab Alex. Die natali Ibidis. quod nomen inimici ſui fingit Ouidius, *Sedit in aduerſo nocturnus culmine bubo, Funereoq; graues ædidit ore ſonos.*

Agrippæ & regnũ & mortẽ bubo viſus portendit.

Hiſtoria de bubonis augurio. ¶ De bubonis augurio hiſtoriam memoratu dignam refert Nicolaus Clemangius, Baiocenſis eccleſiæ in Gallia aliquando Archidiaconus, qui Piſani Concilij improbitate offenſus, in quandam de Concilijs diſputationem incidit. Agens autem de Concilio Romano, quod Ioannes XXIIII. Pontifex, in Eſquilino monte æde D. Martini celebrauit, tale narrat prodigium. Conuocauerat (inquit) ante quatuor annos Romæ Concilium, maxima quorundam impulſus contentione, Baltazar Coſſa perfidiſſimus, nuper è Petri ſede, quam turpiſſimè fœdabat, eiectus: in quo pauciſſimis extraneis præſentibus, ex aliquibus qui aderant Italicis (Italis) & aulicis ſuis, ſeſſiones aliquot tenuit, de rebus ſuperuacaneis, nihilque ad Eccleſiæ vtilitatem pertinentibus. Cùm autem ante primam Concilij congreſſionem pro inuocatione ſpiritus ſancti, ſacra de more fuiſſent facta, vt patres aſſederunt, & Baltazar ſublimi in loco præſedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius, vt ferunt, calamitatis ſemper nuncius, è latebris erumpens, voce illa ſua horrifica continuò aduolat, ſuperq; trabem templi mediam, oculis in Baltazarem intentis, aſtitit. Vniuerſis mirantibus, quod nocturna auis & lucifuga, in turbam diurna luce adueniſſet, malumque ex prodigio ominantibus, Baltazar in quem fixa acie oculos intendebat, angi, ſudare, atque intra ſemetipſum æſtuare cœpit, & dimiſſis patribus ac ſoluto conuentu, diſceſſit. Aliqui prodigium in riſum verterunt, dicentes, Specie bubonis in congregationem improborum ſpiritum ſanctum adueniſſe. Secuta altera deinceps ſeſſio, in quam eodem modo rurſus bubo aduenit, verſo ſemper in Baltazarem contuitu, qui maiore pudore quàm prius perturbatus, auem ominoſam clamoribus abigi, & ſupploſione manuum terreri præcepit: Sed illa non prius amota fuit, quàm fuſtium ictibus pulſata, in conſpectu omnium exanimis decideret. In hanc ſententiam Clemangius. Hic autem bubonis aduentus, augurio ſuo non caruit. nam & Concilium cum dedecore Pontificis diſſolutum, & Baltazar paulò poſt Conſtantiæ exauctoratus eſt, & Monhemij in oppido principis Palatini in vinculis detentus. Suam autem fortunam in carcere his verſibus,

versibus, deplorauit: qui quamuis ad hanc historiam nihil faciant, vtilem tamen de fortunæ mutabilitate admonitionem comprehendunt.

Qui modo summus eram lætatus nomine præsul,
Tristis & abiectus nunc mea fata gemo.
Excelsus solio nuper versabar in alto,
Cunctaq́ gens pedibus oscula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo,
Vultum deformem, pallidaq́ ora gero.
Omnibus è terris aurum mihi sponte ferebant:
Sed nec gaza iuuat, nec quis amicus adest.
Sic varians fortuna vices, aduersa secundis
Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit,
Vertice de summo mox ego Papa cado.

¶ Accidit aliquando vt Changius Can imperator Tartarorum victus ab hostibus inter arbusta lateret: inter quæ cùm fortè bubo insideret, victores dum perquirunt victos passim occultatos, neminem latere putarunt, quasi aue minime illic mansura si hominum quisquam adesset. itaque factum est vt silentio noctis secutæ imperator ad suos euaserit & salutis suæ caussam exposuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & prosperitatis caussam in capitibus gestant, ac quicunq; illas habere possunt se felices existimant, Haithonus in libro de Tartaris.

Bubo apud Tartaros auis sacra & felix cur habeatur.

¶ Ascalaphi in bubonem metamorphosis describitur ab Ouidio libro 5. Metamorph. Ascalaphus (vt tradunt Grammatici) Acherontis & Orphnes (vel Stygis, secundum Seruium in Georgica) infernalis nymphæ filius fuit. Hunc aiunt rapta Proserpina à Plutone, cùm quæreretur, num aliquid gustasset apud inferos, eam accusasse, atque dixisse, septem grana mali Punici ex viridario Ditis gustasse: ex quo factum est vt non in totum restitueretur Proserpina. Ob hanc caussam Ceres irata eundem mutauit in bubonem. Alius fuit Ascalaphus Martis ex Asiocha filius, Ialmani frater, cuius à Deiphobo occisi Homerus meminit Iliad. ν. Eustathius in quartum Odysseæ Ascalaphum virum dictum putat, quasi Acalaphum, pleonasmo literæ sigma, per antiphrasin, eò quòd minimè mollis aut facilis tactu esset, ἀλλ' ἀπερόσψαυστος καὶ ἀνέπαφος δι' ἀνδρείαν: qua ratione etiam vrtica Græcis ἀκαλήφη dicatur, quòd tactus earum minimè ἀκαλὸς, id est lenis, tener, aut mollis sit. Idem ab eo scribitur in Iliados ο. vbi, Ascalaphum (inquit) Martis filium, aiunt in Hebræam (Iudæam) translatum, in Samaria sepultum esse, vnde & Samaria dicta sit, quòd Mars illic filio sepulcrum fecerit, διὰ τὸ ἐκεῖ σῶμα τὸν Ἄρην, τουτέστι σῆμα, ποιῆσαι τῷ υἱῷ. (Ascalaphi Martis filij Iliad. iôta etiam meminit Homerus.) Verum Etymologus & Scholiastes Homeri innominatus Iliad. ν. Ἀσκάλαφον dictum interpretantur παρὰ τὸ ἀσκαλὲς τῆς ἁφῆς, τὸν λίαν σκληρόν. Sed ἀσκελὲς per ε potius quàm per α scribi debet, cùm durum significatur, *vide* Varini Lexicon. nimirum à verbo σκέλλω quod est resicco, induro: & α litera intendente: vel, vt α priuatiuum sit, rigidum & inflexile, quod σκέλη, id est crura flexusque non habet. Cæterum ἀσκάλαβος siue ἀσκαλαβώτης, stellio est, quadrupes ouipara, παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν sic dicta, hoc est à molli lenique ingressu. Ascalaphus ἀσκάλαφος, ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristoteles in fin. lib. 2. historiæ anim. cùm alibi nusquam hoc nomen apud eum reperiatur. itaque ascalaphum à bya (quem Gaza ex eo bubonem vertit) diuersum facit. Niphus ascalaphum genus anseris esse putauit, deceptus fortassis quòd anseris simpliciter & agrestis hoc in loco reddendo Albertus (ex Auicennæ nimirum interprete) meminit. Ego omnino bubonem, aut similem & congenerem buboni auem esse dixerim. Hebraicam vocem *schahaph* שחף, Deuteron. 14. aliqui bubonem verterunt. videri autem potest ab ea Græcis deductum esse ascalaphi nomen, vt supra in *A.* scripsimus. ¶ Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipua aliqua eorum parte deuorata, animas quos illorum præsentes habent, vt corde coruorum, ἀσπαλάκων & accipitrum, easq; Dei instar futurorum præscias, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Et quanquam scio ἀσπάλακα Græcis talpam esse, & hoc ipsum de corde talpæ à Plinio scribi, dubito tamen an ἀσκαλάφων melius legatur, hoc est bubonum. quoniam bubonibus, vt dictum est, præcipua fides in augurijs habetur: & bubones tanquam aues cum alijs auibus, vt coruis & accipitribus, aptius quàm talpæ numerantur. Iam cùm talpæ Græcis ἀσπάλακες & ἀσφάλακες dicantur, facile factum est vt ἀσκαλάφων pro ἀσφαλάκων poneretur. Eadem nimirum fuerit etiam ἀσφαλὸς auis, quę alio nomine etiam ἐνθύσκος, enthyscus appellatur, Hesychio & Varino testibus.

Fabula de Ascalaphi in bubonē metamorphosi. *Samaria vnde dicta videatur Eustathio.* *Ascalaphus à bya diuersus à quibusdā censetur.*

¶ Bubo canit lusciniæ, inter prouerbia recensetur ab Erasmo Rot. cùm infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimum. Authorem citat Theocritum in Thyrside, vbi hic versus legitur, Κὴξ ὀρέων τοι σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο, hoc est, vt ipse vertit, *Buboq́ montanus philomenis occinat ipsis.* Etsi verò scops alia auis quàm bubo sit, licet recentiores quidam videantur confundere, quod ad sensum tamen prouerbij nihil interest, cùm vox vtriq; absurda sit. Et similiter Calphurnius etiam Ecloga sexta ex Theocrito vertisse videtur, hoc carmine, *Vocalem superet si turpis aedona bubo*, quod Erasmus citat in prouerbio Acanthida vincit cornix.

Prouerbia. Bubo canit lusciniæ. Vocalem superet si turpis aedona bubo.

¶ Emblema Alciati, sub lemmate, *Senex puellam amans:*

Dum Sophocles, quamuis affecta ætate, puellam
A quæstu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & precio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob zelum, & tali carmine vtrunq; notat.
Noctua vt in tumulis, super vtq́ cadauera bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

Emblema Alciati.

DE BVDYTIS.

BVDYTAE, βουδύται, aues imbecilles visco capiuntur, Oppianus Ixeuticorum tertio. videntur autem de passerum, id est paruarum auicularum genere esse, & ita dictæ quod circa boues volitare, easque subire soleant. imbecillitas quidem paruitatis nota est. Coniecerim equidem has esse auiculas quæ inter boues & armenta versari & caudas motitare solent, nostri vocant Rinderschysser / & Kyserle.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A C. LITERA.

DE CACA.

CACA, κακά, Græcis nomen est auis, & idem quod κακία, id est malitia significat, Hesychius & Varinus. Videtur sanè cuiuscunq; auis hoc nomen est per onomatopœiam ei impositum.

Calamodytes. ¶ CALAMODYTES, quem cedri folio perire Ælianus author est, ad passeres pertinere videtur. nam vulgò etiam passeris genus quod inter calamos degit, nostri Rorspatz/id est arundinarium passerem nuncupant.

DE CALIDRI.

CALIDRIS, καλίδρις oxytonum, lacus & fluuios petit. color ei cinereus, distinctus variè, Aristoteles. Græcè legitur, Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ποικιλίαν ἔχον, τὸ δὲ ὅλον σποδοειδές, libro 8. cap. 3. de histor. anim.) Eberus & Peucerus *calidrin* interpretantur auiculam minimam, quæ per arbores reptat picorum more, quam Germani vocant Baumkletterlin / de qua inferius in Certhia copiosius scribam. sed cum auicula hæc aquatica non sit, non placet *calidrin* appellare. quin potius inter gallinagines aquaticas eam collocarim, quarum quædam cinereo colore inueniuntur, pleræq; etiam στικταί, id est variè maculosæ in eo genere sunt.

DE CANARIA.

Canaria auis est viridis. CANARIAM auiculam è Canarijs insulis mercatores adferunt, & vulgò *auiculam sacchari* vocitant, Zuckervögele. Auis est vulgaris pari magnitudine, rostro albo, paruo, & in acutum tendente: alarum & caudæ pennis totis viridi colore: exiguo sanè discrimine ab auiculis illis quas nostri citrinas nuncupant. aut ijs quas *ziselas* nostri, Itali *ligurinos*. nisi quòd paulò maior est quàm vtraque illarum, huic aspectu similior, illa nonnihil viridior. *Seminib. lini & papaueris vescitur.* Cibis hæ omnes ijsdem vescuntur, lini scilicet aut papaueris semine, vel etiam interdum milio. *Saccharo gaudet: concentu valde amœno est.* Canaria priuatim saccharo eiusque arundine summopere gaudet: vt & auricula muris herba, quam vulgò *morsum gallinæ* vocant. hac enim ad cantum statim excitatur. Concentu valde amœno est & acuto, quem spiritu diu non interrupto, nunc in longum, nunc in altum, varia vocis inflexione, & musica propè, sanè lepida & artificiosa melodia extendit. Sonus emissus omnino gracilis, tamque vibrans est, vt cùm paruos faucium aliquando neruos intenderit, auscultantium aures, tereti quasi clangore percellat & obtundat. Ob hanc ipsam delicatam cantus suauitatem, & quòd è remotissimis locis, per mare procul, deinde terra quoque longè, summa cura & diligentia non nisi rara asportatur, magnatum ædibus alitur. Nam & ipsa per se peregrina raritate, & tanta gutturis dulcedine homines delectari, stupendum non est, præsertim quum ab Homero, Dionysio Afro, Strabone, Ptolemæo, μακάρων νῆσοι (Latinis Fortunatæ numero quinque, Plinio, Melæ) istæ insulæ dicantur, ex quarum vna, hæc auis nomen apud nos adepta est, vbi captam negotiatores adferunt. Solet autem magna in eius dignotione fraus exerceri, ita vt non pauci in ea agnoscenda decipiantur. Hæc omnia super hac aue doctrina & genere præclarus iuuenis Raphaël Seilerus Augustanus Geryonis Seileri nobilissimi medici filius ad nos perscripsit, & suum hoc in eandem epigramma adiecit.

Quid miror digitis quando rudis organa pulso
Suaue tot è cannis ire redire melos?
Plures vna sonos auis hæc nil passere maior
Gramineis herbis æqua colore, dedit.
Illa tonos aptè medios quos maxima moles,
Nec calami poterant mille sonare, canit.
Ergo chelys, citharæq́; fides vos, dicite nostram
Vel mutam si fas est, vel ἄμουσον auem.

DE CAPRA.

CAPELLA, αἴξ, auis circa lacus & amnes versatur, Aristot. histor. anim. 8. 3. Bellonius in Singularibus

gularibus I. 10. auem quæ vulgò *vanellus* dicatur Aristotelis æga esse conijcit, quod illa hodieq; apud Græcos *ax* nominatur. de quo plura leges in Vanello. Audio circa Francofordiam ad Mœnum auem quandam à vulgo Himmelgeiß appellari, id est cælestem capram. Hieronymus Tragus nescio quas aues (videntur autem de gallinaginum genere,) Germanicè Bruchschnepfflin vel Habergeißlin vocitari scribit, quasi capellas auenæ dicas, quòd hæ gallinulę syluestres fortè in agris auena consitis reperiantur, & vocem caprinæ similem ædant.

DE CAPRICIPITE.

Capriceps auis, αἰγοκέφαλος, liene omnino caret. gulæ eius pars inferior paulò latior est, & eius iecori simul ac ventri fel iungitur, Aristot. Ægocephalo aui lienem non esse constat, Aristot. Auis cuius caput simile est caprino, vocatur Latinè apud vulgus caper hirundinis, Albert. de animalib. 2.2.1.

DE CAPRIMVLGO.

Caprimvlgvs, αἰγοθήλας, auis montana est, magnitudine paulò maior quàm merula, minor quàm cuculus, moribus mollior, (audax est, Ælian.) parit oua duo, aut tria cum plurima. sugit caprarum vbera aduolans, vnde nomen accepit. Cùm suxerit, vber extingui, (resiccari Ælianus) capramq; excæcari aiunt. Parum clarè interdiu videt, sed noctu perspicax est, Aristoteles & Ælianus. Paruas aues aspernatur, & caprarum vberibus aduolat vt exugat, (ἐπιτίθεται ταῖς αἰξὶ κατὰ τὸ καρτερὸν,) Ælianus. Caprimulgi appellantur grandioris merulæ aspectu, fures nocturni: interdiu enim visu carent. intrant pastorum stabula, caprarumq; vberibus aduolant, suctum propter lactis: qua iniuria vber emoritur, caprisq; cæcitas quas ita mulsêre oboritur, Plinius. Vetus interpres Aristotelis, vt quidam citant, addit hanc auẽ interdiu inter lapides degere. & pro Græca voce βλακικὸς (Gaza vertit mollior, Wottonus segnior & mollior) reddidit moris (ingenij) astuti, quod non probo. nam βλὰξ & βλακικὸς, vt Grammatici docent, contrarium potius indicant, μωρὸς, εὐήθης, ἀνόητος, βραδὺς, μαλακὸς, ἐκλελυμένος. nam qui ἀλαζόνα interpretantur, errant. Sunt autem & aliæ quædam nocturnæ aues, stolidæ, vt otus & scops. Diuersa ab hac auis ægithalus est, quam Latinè parum dicimus. aliqui tamen nominis vicinitate decepti cum ægothela confundunt. nam Aristophanis Scholiastes in Auibus, Ægithalus (inquit) accipitris species est, sic dicta παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd capram suxerit. Oppianus etiam libro 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipit: cuius verba inferius in Paro *h.* quomodo capiatur à nobis recitata, hoc potius in loco recitari debuerant. *Caprimulgus capras vbera mulget.*

¶ Caprimulgos aues Romæ cognosci, & sæpe à pastoribus deprehendi, Petrus Gillius Venetijs aliquando mihi narrauit. Cùm essem apud Heluetios (inquit Turnerus) senem quendam conspicatus, capras pascentem in mõtibus, quos herbas quærendi gratia ascenderam, rogabam num auem nouisset merulæ magnitudine, interdiu cæcam, noctu perspicacem, quæ caprarũ vbera noctu sugere soleat, vnde capræ postea cæcæ euadunt? qui respondit, se in Heluetiorũ montibus ante 14. annos multos vidisse, & multas iniurias ab ipsis passum, vt qui semel sex capellas à caprimulgo occæcatas habuerat. cæterum nunc omnes ad vnũ ab Heluetiis vsq; ad inferiores Germanos, vbi hodie non solùm capras lacte priuãt & occæcant, sed & oues insuper occidunt, auolasse. Nomen auis quærenti, paphum (Pfaff) id est sacerdotem dici respondit. Sed vetulus ille mecum fortè iocatus est. Ego verò, siue iocatus fuerit, siue seriò locutus, aliud Germanicum caprimulgi nomen quàm quod me docuit iste, non teneo. Si qui sint, qui melius & aptius nomen in promptu habeant, proferant, Hæc Turnerus in lib. de Auibus. Idem postea in literis ad me missis, caprimulgum se vidisse scribit prope Bonnam (Germanię ciuitatem ad ripã Rheni, supra Coloniam) vbi à vulgo appelletur Naghtrauen / id est coruus nocturnus. Nos auis illius quæ Argentinæ vocatur Nachtram / corrupto forsan nomine, alibi Nachtrap / effigiem infra ponemus cum historia nycticoracis. nam caprimulgum esse nondum ausim asserere, præsertim cùm iuxta aquas & inter arundines eam versari audiam, vbi noctu clamet voce absona, & tanquam vomiturientis.

¶ Isidorus & Albertus ægothelan (agothiles in eorum codicibus imperitè scribitur) auem peregrinam faciunt, quę in Oriente reperiatur, magna, rostro lato: cętera verò addunt ex Aristotele aut Plinio. *Ægothela.* ¶ Æsalon vulgò caprimulgus vocatur, Niphus: cuius ego sententiam non probo. *Æsalos.*

¶ Caprimulgus in Creta vulgò cognoscitur. is à Gallis, quoniam noctu per vrbes volat, & clamorem perquam horribilem ædit, (*vn cry moult effrayant,*) *fresaye* vel *effraye* nominatur: ab alijs parum rectè *orfraye*, quod nomen ossifrago conuenit. Hic interdiu non videt, non magis quàm noctua aut bubo. Colore & magnitudine fermè cuculum repræsentat. Nidificat in altis turribus & cauis templorum. in Creta verò inter rupes montium circa mare, vbi capras nocturno suctu infestat. neque enim stabulis noctu includuntur illic. Meminit harum auium etiam Ouidius striges appellans, his versibus: *Carpere dicuntur lactentia viscera rostris. Est illis strigibus nomen: sed nominis huius Causa, quòd horrenda stridere nocte solent,* Bellonius. Normanni *fresaiam* auem dicunt volare pedibus ad cælum conuersis: speciem esse bubonis, non maiorem vlula, fusci coloris. *Caprimulgi in Creta frequẽtes. Interdiu nõ videt. Striges ab Ouidio appellantur.*

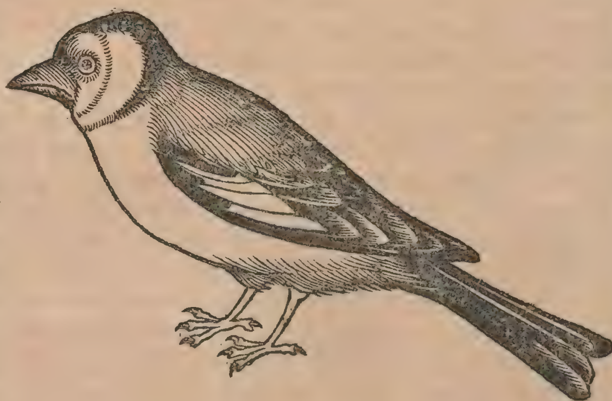
GER. Mag ein Milchsauger / oder Geißmelcher genennt werden / den Teutschen (so viel wir jetzt zu wissen) unbekant: wirdt etwan in Franckreich gefunden.

CAPRIMVLGVS, Ægothelas, depictus ad sceleton à Petro Bellonio nobis donatum, magnitudine ferè merulæ, hoc est dupla quàm hîc exprimitur. Rostrum ei breue, exiguum, tenue, superiori eius parte leuiter adunca. extremitas acuta & angusta est, ad caput valde latum. fauces amplæ. Crura ad pedes vsque hirsuta. Digiti pro portione perparui & tenues. Vnguiculi illius qui medium digitum prelongum armat, squamæ ab altera parte serratæ sunt. Cauda, vt apparet, longa. Color toto corpore varius, partim fuscus, partim maculis ruffis distinctus: in cauda dorsoq;, & minoribus alarum pennis admodum varians & punctis notatus. Species tota nonnihil ad Apodem vel Cypselum accedere videtur. In libro quidem de auibus Gallicè edito, aliam auem vlularum opinor generis, pro caprimulgo exhibuit Bellonius. postea verò illum, quem hîc damus, ceu veriorem agnitum ad me misit: cuius antea etiam pennas, Caprimulgi nomine à doctissimo Turnero acceperam. Horũ ego auctoritati facile acquiesco.

DE CARDVELE.

A.

Carduelis & acanthis num eadẽ auis sit. CARDVELIS dicitur eò quòd spinis & carduis pascitur, vnde apud Græcos acanthis dicitur à spinis quibus alitur, Isidorus. Recentiorum quidem Græcorum acanthis, eadem cardueli videri potest. scribit enim Theocriti interpres acanthidem auem esse variam & argutam, & à coloris varietate etiam ποικιλίδα dici. Aristotelis verò ac veterum acanthis, diuersa fuerit, vt Gazæ & Hermolao quoque visum est, vtpote auis colore ignobili. *Vide* supra in Acanthide *A.* *Θραυπίς.* Auis Aristoteli thraupis, θραυπίς, dicta, à Gaza carduelis conuertitur: quod & Hermolao probatur. Turnero quidem non assenserim, qui chloridem nostram (Grünling vulgò vocant) thraupin esse conijcit. *Zena.* *Zena*, id est auis Iouis, quam Græci vocant astragalinum, nos verò carduelem: in capite pennas rubeas habet, in alis aureas, & omnino tota est varia colore, Kiranides. Astrolinum & astrogallum Matthæus Syluaticus *cardellam* vel *carduellum* auem interpretatur. apparet autem voces esse corruptas pro astra- *Astragalinus.* galino vel astragalo. Carduelis olim ποικιλὶς Græcis, in Creta vulgò *guardelli*, vel *stragalino* dicitur, Bellonius. Sed alij videntur astragalini Oppiani lib. 3. de aucupio vbi celeres astragalinos (τοὺς ταχεῖς ἀ- *Ποικιλίς.* στραγαλίνους) visco capi legimus. & nimirum illi passeribus adnumerandi sunt, vt & ampeliones, budytæ, baritæ, sôdes & spini, quas ibidem nominat & similiter inuiscari scribit. Nomen eis à magnitudine astragali inditum videtur, tanquam minimis auiculis. Solent enim aliquando authores veteres (medici) astragali magnitudinem nominare, quasi notam vulgò, vt nos ferè nucis. Polybus in opere de *Asteres.* affectibus corporis, medicamentum quoddam instar tali ouis accipi iubet. Cæterum asteres (ἀστέρες) Oppiani, quas ibidem inuiscari scribit, carduelеs forsitan fuerint, quibus (inquit) rubicundus circulus stellæ instar in capite fulget. quanquam & alia apud nos auicula canora inuenitur, & ipsa (ni fallor) è spinis seu carduis victitans, Schösserle / vocant nostri, rubente in vertice circulo. ¶ Thraupis, acanthis & auriuittis, auiculæ diuersæ, carduorum semine omnes vescuntur, vt difficile mihi dictu videatur, quamnam è tribus Plinius carduelem fecerit, Turnerus. Putat autem auriuittrem eam esse, quam nos hîc pro carduele simpliciter dicta pingimus. (*Vide* supra in Auriuitti.) Quanquam enim & aliæ

aliæ aues carduorum seminibus pascantur, hæc tamen per excellentiam sic dici videtur, quòd & aliarum pulcerrima sit, & cæteris (Alberto teste) cantu præferatur. ¶ Carduelis etiam apud Græcos hodie vulgò γαρδέλι vocitatur. Italis *gardello* & *gardellin*, vt Nic. Erythræus scribit, etsi is acanthidem sic interpretatur. alij aliter scribunt, *gardelino*, *cardellino*, *carzerino*. Carduelis (inquit Niphus Suessanus Italus) vulgò etiam *raparinus* dicitur. Sed alibi *rauarinum* sonant, vt circa lacum Verbanum. *Raparinus.* Acanthida aliam à carduele crediderim, vt sit quæ spinus dicitur: carduelis autem passer solitarius, suauiter cantillans, Grapaldus. Sed passerem solitarium à carduele & thraupide longè diuersam esse auem, facile ex eius historia constabit. Hispani carduelem appellant *sirguerito*, *sielecolore*: & ni fallor aliqui etiam *pintacilgo*. Galli *chardonneret*. quanquam & alias aues quæ spinas & carduos appetunt, eodem nomine vocent. Sabaudis, *charderaulat*. Carduelis auicula apud Germanos Distelfinck (vel Distelvogel) dicitur, quòd carduis insideat: apud quosdam verò Stigelitz ab imitatione vocis, Albertus. Carduelis multorum generum est, sed tria apud nos notiora sunt. Primum genus *De diuersis carduelium generibus.* dorso cinereo est, à lateribus croceum, & ante rostrum in capite rubet minij instar, & hoc nobilius habetur. Alterum est croceum paruum, quod vulgò Zisich (Zinßle) vocatur, (de quo in Acanthide scripsi.) Tertium vulgò nominatur Finck/ (*vide* in fringilla) cui pectus omnino flammeum rubet. Sunt qui quartum genus adijciant, lino insidens: quare auis lini (Schößle) vocatur. id in dorso ferè cinereum est vt primum, & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum vergit, Idem. Carduelem Rostochij vocant Rotfögelken/ Frisij ein Kletter, à *klet*, quæ illorum lingua Lappam significat, quam auis illa multum expetit. Rhæti qui Germanicè loquuntur, Truns/ ni fallor. Illyrij vel Bohemi *steglick*. Poloni *sczigil*. Eberus & Peucerus Germani ligurini duo genera faciunt, minus quod non valde dissimile carclueli colorem ex albo nigroque mixtum habeat. nos etiam (inquiunt) Distelfincken vocamus. maius, quod fringillam duplo excedat, cætera ferè simile, Kirchfinck (forte Kirßfinck) & Kernbeisser: colore vtrunque genus ignobile, sed laudatum amœnitate vocis, Hæc illi. nos de posteriore hoc genere, quod neque paruum est, neque voce admodum placet, in *Coccothrauste* dicemus. Apud nos quidem carduelis genera duo haberi audio, alterum vertice fusco, alterum rubente. Turnerus auiculam cui nomen apud nos à viriditate (Grünfinck/ alijs itidem Kirßfinck) acanthidem esse conijcit. nam hæc quoque carduorum maiorum & lapparum semine vescitur. ego illam inter chlorides posui. Monuit tamen vir quidam doctus sub nomine *Grunfincæ* eam auem intelligi non posse, quam Germani à viridi colore *Grunfincam* vocant. nam *Grunfinca* nostra, inquit, cum *acanthophaga* sit, & nullo pacto pugnam cum pico Martio sustinere possit, (quatuor enim partibus minor est) & chloris apud Aristotelem, non in numero spiniuorarum, sed inter culicum venatores recitetur, & cum pico Martio pugnans tradatur, grunfinca nostra chloris esse nequit. ¶ *Acardelentes*, *acalantia* & *actalantia*, nomina corrupta ab acanthis & acalanthis, Syluaticus cardellam, id est carduelem interpretatur. *Acardelentes & acalentia.* Lisinia, id est auis cardella, Idem. Thraupis nominatur Aristoteli historiæ anim. 8.3. vbi Albertus (ex Auicenna nimirum) *azamicoz* habet. *Lisinia.*

B.

Cardueles aues minimas esse Plinius scribit. Totas albas in Rhætia aliquando reperiri audio. Carduelis est auis parua, croceo in corpore, (alis) rubeo in capite colore decorata, Author libri de nat. rerum. Carduelibus dorsum cinereum & fuscum, alæ croceo colore nigroq; mixtim & alternatim variatæ, albisq; notatæ maculis, vertex nigricans: rostrum niger ambitus, hunc miniatus, miniatum cæsius circundat, Eberus & Peucerus.

C.

Carduelis (thraupis) spinam appetit. dormit & pascitur eodem in loco. Vermem & quoduis aliud animal edere aspernatur, vt & reliquæ spinam appetentes, scilicet spinus & auriuittis, Aristoteles. Mirum videtur quòd hæc auicula carduorum acutis aculeis pascitur, Author libri de natur. rerum. Quod carduelis dicitur pasci acutis spinarum & aculeis, experimento nouimus falsum esse. Pascitur enim seminibus carduorum, lapparum, & virgæ pastoris (dipsaci) & similium. *De carduelis cibo.* Edit etiam semen papaueris, & rutæ & cannabis. & quæcunque semina edit, rostro decorticat, vt pura medulla vescatur, Albertus. Et alibi, Genera vinconum, inquit, ex spinis victitant, vt auis Zeyßle Germanis dicta, & vinco cardui id est carduelis, & vinco rubens pectore, & auis Gurse dicta. Virgæ pastoris, id est dipsaci, semina & vermiculos quæ sunt in carduis super radices siccatis, quærunt auiculæ, & cantant cùm dantur eis, Crescentiens. ¶ Cardueles valent amœnitate vocis, Eberus & Peucerus. *Cantu.* Carduelis auicula Germanis Distelfinck dicitur, quòd carduis insideat: apud quosdam verò Stigelitz ab imitatione vocis, Albertus. Et alibi, Carduelis omnia genera (quaterna enumerauimus in *A.*) musica, sed præcipuè primum: deinde secundum, eoque minus tertium, & minimè quartum. ¶ Carduelium genera omnia gregatim volant, Albertus. *Volatu,* ¶ In caueis inclusas aliquando epilepsia laborare obseruauimus. *morbo.* ¶ Carduelis auicula etiam vltra vigesimum annum viuit. Moguntiæ enim puer carduelem vidi, egressam vigintitres annos, cui singulis septimanis rostrum ac vngues *Vitæ longitudine.* præcidebantur, vt papauer cibum potumque capere, & suo loco consistere posset. Cauea verò & car-

ceribus suis exuta, quo locabatur, vel prona vel supina iacebat immota prorsus præ ætate, & ad volandum inepta, & iamiam propemodum pennis genuinis immutatis cana effecta, Iustinus Goblerus in epistola ad me.

D.

Cardueles imperata faciunt. Cibum ac potũ suspensum pedibus ad se attrahunt.

Cardueles imperata faciunt, nec voce tantum, sed pedibus & ore pro manibus, Plinius 10. 42. Nollem cardueles deuorari. plus enim voce quàm patina hominem delectant. imperata enim faciunt, & pedibus atque ore pro manibus vtuntur: vt is quem in cubiculo Francisci Gonziaci cardinalis, cibum ac potum duobus vasculis æquilibribus funiculo ad se trahentem, cum voluptate pariter & admiratione cernimus, Platina. Carduelis ergastulo clausa suppositam aquam ab imo per filum vasculo suspenso, ad se rostro trahit, pedique filo interdum supposito cùm attigerit vasculum sitim potu sedat, Author libri de natur. rerum. Carduelium genera cornu (vasculum) à caueis, vbi includuntur, dependens, rostro trahunt vt bibant, sed cùm biberint temere decidere sinunt, Albertus. Non vna solum ex auium genere quæ carduorum seminibus vescuntur, imperata facit, & rostro ac pedibus pro manibus vtitur, sed diuersæ spiniuoræ, nempe auriuittis (hanc ipse interpretatur vulgò dictam carduelem, & nobis ein Distelfinck) & alia colore viridi (à quo & nomen ei Germanicum, ein Grünling:) & miliaria, quam linotam nostrates appellant. hæ omnes è duabus situlis vicissim ascendentibus & descendentibus, cibum ex vna, & potum ex altera desumunt, (sumere assuescunt) Turnerus.

In caueis diu aluntur. In hypocaustis nidificant.

¶ Cardueles domi in caueis aluntur multis annis propter cantum, nouem interdum aut amplius annis, donec iam senecta deficiant: & in mensas aliquando emissæ cicures admodum se præbent. Quòd si vterq; sexus coniunctus fuerit, præsertim si spatium volandi eis negatum non sit, prolem procreant, nidificantq; in ipsis zetis siue hypocaustis apud nos, & pullitiem educunt, quanquam rariusculè. pariunt autem oua septem vel plura.

E.

Laqueo capiũtur.

Carduelium genera omnia, cùm carduis insident adeò sunt stulta, vt frequentes vna post alteram laqueo in virgæ extremitate ligato per collum attrahantur, per foramen parietis post quem auceps lateat, non fugientibus cæteris. Similiter quando fisso ligno (amité) capiuntur, vna hærente multæ conueniunt iuuandi animo, & capiuntur, Albertus.

F.

In cibo laudãtur.

Ficedularum, carduelium, & reliquarum auium minutarum caro, si pingues sint, modo non nidificent, boni alimenti est, Platina.

G.

Zena, id est carduelis, assa & in cibo sumpta, iliacos & colicos perfectè curat, Kiranides.

H.

a. Γεράπιν, genus auis, Hesychius & Varinus: corrupto forte nomine pro θεράπιν.

Carystiæ aues.

CARYSTIÆ aues sunt, quæ impune flammas inuolant, ita vt nec plumæ nec carnes earum flammis ignium aliquatenus cedant, Albertus Solinum citans, perperam vt video: neque enim aues, sed lanæ potius, aut lapidis, qui lanæ instar pecti texiq; aptus erat, genus est quod Carystium ab oppido Eubœæ Carysto appellabatur, ex quo etiam mantilia fiebant, quæ igni iniecta à sordibus expurgabantur ac si abluta fuissent, vt Varinus refert. Plinius etiam (lib. 19. cap. 1.) meminit lini viui siue asbesti, quod ignibus non absumatur, in India nascentis. Plura huiusmodi leges in Salamandra.

DE CARYOCATACTE.

Nucifraga.

CARYOCATACTEN appellare libuit genus graculi alpinum siue montanum, quod in sequenti pagina depictum ponitur, vt vocis Germanicæ Nußbrecher significationem exprimerem Græcè. Latinè nucifragam dixeris. quanquam non ignoro caryocatacten apud Athenæum libro 2. nominari vel instrumentum quo nuces frangantur, vel hominem qui nuces confringat. vt & muceropaton, μυκηρόβατον, τὸν ἀμυγδαλοκατάκτην. *muceros* enim (μυκήρους) Lacones amygdala vocitant, vt ex Pamphilo Athenæus retulit. Et paulò antè. Seleucus (inquit) in glossis tradit, nuces magnas myceros (μυκήρους) appellari. Amerias verò μύκηρον scribit amygdalam dici. Μυκηρόβας, καρυοκατάκτης, Hesychius & Varinus. Nucifrangibulum ioco appellat Plautus dentem, in Bacch. Mihi cautio est Ne nucifrangibula excussit ex malis meis. Sed redeo ad auem. Hæc igitur Germanis vocatur, vt dixi Nußbrecher / vel Nußbretscher / Nussʒbicker / Nussʒhäher. Gallis *cassenoix*, eadem significatione. etsi auem quam nos inferius *coccothrausten* appellabimus, Gallis quibusdam sic dici audiam. Italis circa alpes & lacum Verbanum, *merle alpadic*, id est merula alpina (quod nomen merulæ Alpinæ suo loco describendæ potius conuenit) sed graculorum potius quàm merularum generis eam esse apparet. Turcis *gargá*.

Nucifrangibulum pro dente.

¶ Præter tria graculorum genera ab Aristotele descripta (inquit Turnerus) noui & quartum genus quod in alpibus Rhæticis vidi, Aristotelis lupo (monedula communi, minus, nigrum, & albis maculis per totum corpus, more sturni, distinctum, garrulitate reliqua graculorum genera multum superans,

perans, ſemper in ſyluis & montibus degens: cui Rhæti nucifragæ nomen, à nucibus, quas roſtro frangit & comedit, indiderunt, Hæc ille. Amicus quidam noſter cùm ex Curia Rhætorum oppido hanc auem ad nos miſiſſet, hæc ſimul ſcripſit: Nucifraga auis ſimilis eſt per omnia monedulæ in turribus nidulanti, ſed minor, maculis vndique candidis. alæ etiam extremæ candicant, & ſub cauda plumæ quædam prorſus albæ viſuntur. Abundat maximè circa Curiam, & omnino graculorum generis videtur, ſimiliterque obſtrepera eſt. ¶ Eſt & alia auis quæ nuces roſtro non frangit, ſed perforat, vt nucleos comedat, vnde Germanis Nußzhäcker / id eſt nucifora, nominatur, alijs Chlän: alijs Nußzbicker / de qua nobis inter picos dicetur. Quænam verò auis ſit ea quam Miſeni vocant Nußzhäher / Luſatij Gabich / nondum cognoui.

DE AVE CASPIA SIVE INDICA.

Fama quædam venit in sermonem hominum apud Caspios auem procreari magnitudine maximi gallinacei, versicolore varietate florentem: atque auditione accepi eam supinam volare, & sub collum extensis cruribus subleuare, (ὑποτείνων τῷ τραχήλῳ τὰ σκέλη, καὶ οἷον ἀνέχων αὐτὸς αὑτὸν) tum catelli vocem mittere, neque in sublime, sed circum terram idcirco volare, quòd in altum non queat sese attollere, Ælianus. Et alibi, In maris Caspij insulis cùm alias aues nasci ferunt, tum maximè vnam ea vi & natura affectam, vt magnitudine quidem vel egregium anserem superet: pedes autem habeat grui persimiles, dorso sit vehementer rubro, ventre viridi, collo albo, & disseminatis maculis croceis distincto, non minus quàm duo cubita longo, capite item tenui & longo, rostro nigro vocem ranis similem mittat. Item alibi, Auis Caspia, vel potius Indica (nam in India etiam nascitur) anseris magnitudine, & lato quidem, sed tenui capite, cruribus paruis (forte longis, nam μικρὰ & μακρὰ, id est parua & longa apud Græcos sæpe peruertuntur à librarijs) est. vario colore distinguitur: nam eius dorsum purpureum est, venter maxime coccineus, caput & cutis (δέρμα, melius δέρη, id est, collum, vt supra) exalbescunt, vocem caprinam mittit. Hæc Ælianus, tanquam tres diuersæ sint Caspiæ aues: mihi vna videtur. Sed ab alijs authoribus aliter descripta. Omnibus enim vna patria, vna magnitudo nempe anseris, vel maximi gallinacei, quare nec in altum volare possunt: secundæ & tertiæ colores varij (qui in prima descriptione omittuntur prorsus) ijdem, nisi quod secūdæ venter viridis dicitur, tertiæ coccineus, errore forsan aliquo, vt πράσινα pro πορφυρᾶ positum sit, sicut δέρμα pro δέρη. collum & crura omnibus longa. Rostrum secundæ tenue & longum, tertiæ caput latum & tenue. Vox etiam in prima catelli, in altera ranæ, in tertia capræ, videtur aliquomodo ad eundem sonum quadrare posse.

DE CATARRHACTE.

A.

Catarrhactas aues Callimachus memorauit, Aristophanis interpres. Video catarrhacten per ρ simplex rectè scribi: cum scilicet deriuatur à præpositione κατὰ & verbo ἀράσσω. & rursus per duplex ρ à verbo eiusdem significationis ῥάσσω. vt στάχυς quoque & Atticè ἄσταχυς, σταφὶς & ἀσταφὶς idem significant. geminatur autem ρ in compositione, si præcedentis qua cum componitur præpositionis vocalem sequatur. sic à ῥέω, ῥήγνυμι, composita extant καταῤῥέω, & καταῤῥήγνυμι, &c. Videtur autem mihi catarrhactes auis esse larorum seu gauiarum generis, quæ apud Frisios vocatur Semeew / id est larus marinus, miluo ferè æqualis, cadaueribus vescens, & in fame etiam anates rapiens. Conueniunt enim victus, & prædandi modus, & (ni fallor) etiam corporis figura. Aristoteles quidem vtrique gulam totam amplam & latam tribuit. Et Oppianus, Catarrhactes (inquit) auis est instar lari minoris. Plinius diuersi generis aues quæ Diomedeæ & à Iuba catarrhactæ dicuntur, fulicarum similes esse tradit: deceptus forsitan, ita vt pro laris, id est gauijs fulicas reddiderit: nam Græci quoque nonnulli cepphum (fulicam interpretantur) & larum confundunt: & Diomedeæ non fulicis sed cygnis apud alios authores comparantur: nisi fulicam veterum pro lari genere nigro accipias, de quo suo loco scribemus. Recentiores quidam obscuri fulicam cum Diomedea & herodio prorsus confundunt. Scio Albertum catarrhacten Latinè mergum magnum exponere. sed mergorum natura nō ea est, vt similiter ab alto in præceps ruant: quanquam catarrhactes similiter vt mergi & piscibus viuat, & diu sub aquis se contineat. Aliud catarrhactæ genus est, de quo Eustathius in Dionysium, Catarrhactes (inquit) vocatur auis aquilæ similis, è sublimi cū impetu rectà aues inuadens, ὄρνεον ἀετῶδες, ὡς ἄνωθεν καταῤῥάσσον ἐν τῷ θηρεύειν τὰ ὄρνεα. Harpe, miluus est vel auis alia aquilæ similis, quæ in sublime euecta, facile quo libet cum impetu rectà se demittit, εὐχερῶς ὅπου θέλει καταῤῥάσσει, Varinus, *vide* in Harpe. Sophocles in Laocoonte aquilam ipsam catarrhacten vocauit, & in Phineo harpyias, Hesychius & Varinus. Iuba Diomedeas etiam aues, vt Plinius refert, catarrhactas nominauit, quæ quidem ardearum generis videntur: eò quòd in barbarorum capita, qui in Diomedeam insulam aduenerint, rostro ferientes & vulnerantes καταῤῥάσσειν, id est cum impetu se demittere soleant: de quibus priuatim suo loco dicemus. ¶ Diuus Hieronymus in Biblijs Leuitici cap. 11. vbi LXX. pro Hebraica voce *schalac* catarrhacten vertunt, mergulum reddit. *Vide* supra in Mergo in genere. Iidem LXX. Deuteron. 14. Hebraicam *kaath*, קאת, catarrhacten vertunt, Hieronymus mergulum, alij aliter. *Vide* rursus supra in Mergo in genere. Eberus & Peucerus catarrhacten falconem album interpretantur. *Vide* in Falcone albo circa finem.

Catarrhactes larorum generis.

Mergus magnus hoc nomine à quibusdam vocatur.

Aliud catarrhactæ genus.

Aquila catarrhactes dicta.

Sic & aues Diomedeæ.

B.

Catarrhactes auis instar lari minoris est, robustior & colore candido (Albertus mergorum generis

ris hanc auem facit, vt dixi, colore nigro, sed absq; authore,) accipitri palumbario similis (περσόμοιος,) Oppianus. Cataracta auis minor quàm accipiter est, gula tota ampla & lata, Aristot.

C.

Catarrhacta mari victitat, Aristot. Scopulis & littoribus & petris, quas chœrades vocant, supra aquam eminentibus insidet, Oppianus. Suidas etiam in voce Ἡμερινά catarrhacten marinis animalibus adnumerat. ¶ In potu marina aqua, non vt cæteræ aues fluuiatili aut fontana vtitur, Idem. scribit autem laros quoq; marinam aquam bibere. Catarrhactæ adhuc teneri pisciculos tantum captāt, adultiores deinde maiores inuadunt. Mors illis grauior quàm vlli ambiguę vitę auium contingit. acies enim oculorum senio cōfectis obtusa, in causa est vt in mare se præcipites ferri ad piscium prædam arbitrantes, scopulis ac præcipitiis illidantur & pereant, Oppianus. Catarrhactes vbi pisces aliquot natantes viderit (perspicacissimus enim est vel ad fundum vsq; maris) altius volat, & pennis omnibus contractis, in mare tanquam delapsus per medium aeris interuallū quouis telo celerius fertur. & ad vlnæ seu passus (ὀργυιᾶς) spatium immergitur, donec comprehensum piscem extraxerit, quem mox euolans palpitantem adhuc deuorat, Idem. Cùm se alto ingurgitârit, manet nō minus temporis, quàm quo spacium transieris iugeri, Aristot. Piscium vorax est, Procopius. Catarrhactę fucum aut algam ouis super petram insternunt, nec aliter fouēt, sed ventis semper exposita relinquunt. præterea sic etiam tractant oua sua: mas illa vnde marem procreandum conijcit, fœmina vnde fœminam, in sublime ferunt vnguibus cōprehensa, inde mittunt in pelagus, atque hoc subinde repetunt per dies aliquot. Hoc motu cōcalefactis ouis pulli excluduntur, Oppianus.

De catarractæ cibo & potu. *Venenatione.* *Ouorum incubitu.* *Pullorum exclusione.*

D.

Pulli catarrhactæ mox vt lucem aspexerint, nulla in nidis mora, parentes volatu sequi contendūt. à parentibus autem suscepti, in mare demittuntur, & rursus ilico extrahuntur, vt sic facilius auxilio parentum hoc genus exercitij ipsis reddatur. Itaq; nō ineptè comparaueris eos filiis agricolæ alicuius grauem annis patrem sequentibus: quorum alter imposito bubus aratro terram proscindit, præit alter & sulcis semina committit, operantibus pater docens simul & gaudens assistit, Oppianus.

Eorundē educatione.

E.

Catarrhactas imaginibus piscium super tabulas pictis capiunt. nam dum impetu in illas ceu viuos pisces feruntur, illisi pereunt, Oppianus. Gauiarum genus in Rheno etiam sic decipi audio, vt ad tabulam in qua imago gauiæ est, aduolantes capiantur.

De harū auium capiendarū ratione.

F.

Catarrhactes interdictus est cibis, in translatione LXX. interpretum Leuitici 11. & Deuter. 14. Catarrhactes, ibis, &c. mensis prohibentur, eò quòd aues sint piscium voraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius.

Catarrhactes cibis interdictus.

H.

a. Cataractes vel catarrhactes dici potest, *vide* supra in *A.* item cataracta, vt Gaza ex Aristotele transtulit. ¶ A verbo ῥῶ fit ῥάζω & ῥαίνω, eiusdem significationis. item ῥάσσω, quod est cum impetu decido, ἐρρωμένος καταπίπτω. vnde & catarrhactes dicitur ἐπί τε ὀρνέων καὶ ἐπὶ πετρῶν ποταμίων, μεταφορικῶς δὲ καὶ ἐπί τινων ἄλλων καταρρασσόντων, Eustathius in Odysseæ Υ. Καταράσσειν ἢ καταρράσσειν, κατακλάνεσθαι, (videtur vox corrupta,) ἐκλυπεῖν, καταβαλεῖν, καταλείπειν, καταρῆξαι, κατεψῆσαι, aliàs καταψῆσαι, Hesychius & Suidas. Haliæetus librat ex alto sese, visoq; in mari pisce præceps in mare ruit, Plinius. quod Græcè dixerim εἰς τὴν θάλατταν καταράττει. Καταρέκτης, ὁρμητικός, Varinus: lego καταράκτης. ¶ Catarrhactæ propriè dicuntur loca petrosa, vbi fluuij cursu impedito, & aqua copiosa collecta, ex alto cum impetu decidunt, τῇ πλημμύρᾳ καταρράσσοντες, ἤτοι ἄνωθεν βιαίως πίπτοντες, vnde & cæli catarrhactas dicimus, Eustathius in Dionysium Afrum. Catarrhactes amnis est Pamphyliæ, multus & torrentis more impetuosus, ab alta petra descendens, adeò vt longissimè strepitus exaudiatur, Strabo. meminit eius & Melas. Catarrhactas Danubij, id est partes quasdā in quibus præceps decurrit, apud Strabonem legimus lib. 7. Sunt autem petræ quædam, & veluti mons, per quas ingēte cum strepitu & vorticibus vertiginibusq; multis deuoluitur, vt describit Suidas in voce Καταρράκτης. Nili catarrhactas legimus apud Plinium lib. 5. cap. 9. & Strabo lib. vltimo. Dionysius Afer poeta Blemyum κολώνας dicit, τοὺς δύο καταρράκτας ἤτοι πάγους καὶ κρημνούς, id est duo illa præcipitia per quæ Nilus labitur, Eustathius. sunt autem duo (vtrinque singuli) montes, per quos defluit. Sunt & Rheni in Heluetia paulò infra Scaphusiam, Lauffen appellant locum à decursu aquarum: deinde aliæ ad oppidum Lauffenberg. Cataractæ appellantur etiam è terra exeuntes aquæ, & ita ex alto defluentes, vt ruere potius quàm defluere videantur: qualem Tyburi cernimus Anienem. Item loca ipsa è quibus exeunt aquæ, cataractæ dicuntur, vnde in maximis imbribus apertas esse cæli cataractas dicere solemus. Reperitur autem hæc cataracta fœminino genere, & hic cataractes masculino. à Græcis καταράκτης masculino genere dicitur, Sipontinus. Cataractas quidam cæli fenestras, aliqui nubes, & alij subterraneos specus vocant, Io. Tortellius. In sacris legimus, Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt. hoc est, fenestræ aërei cæli, in quo generantur nubes & pluuia. Sicuti cataractis ex asseribus temperantur aquarū cursus, nunc aperiendo, nunc occludendo, in fossis plerunq; manu factis, quarum præripia

Etymologia nominis. *Catarrhactæ propriè quid sint.* *Nili cataractæ.* *Cæli cataractæ.*

lateritio muniuntur pariete. hinc & à Diodoro Nili celebrantur cataractæ. Quoniam vt in remotioribus Græcorum Lexicis comperi, cataractas ea gens riuos intelligit, ac (vt apertius agam) conductus, (Καταῤῥάκτης, ὀχετὸς ῥύαξ, Hesych.) Cælius. Cataractæ dicuntur fores pendulæ intra portas murorum, aduersus irruptionem hostium, ex ligno ferróve, quæ demitti ac tolli pro voluntate custodum possunt, Germani vocant schußgatter. Οἱ δὲ καταῤῥάκτας οὓς εἶχον ὀλίγον ἐξωτέρω διὰ μηχανημάτων ἀνημμένους, ἀφνίδιον καθῆκαν, καὶ ἐπεβάλοντο. καὶ τούτους καταχόντες περὶ τοῦ τείχους, ἀνεσκολόπισαν, Varinus ex authore innominato post vocem Ἥμυος. Porta cataracta deiecta clausa erat: eam partim vectibus leuant: partim funibus subducunt in tantum altitudinis, vt subire recti possint, Liuius 7. belli Pun. Dictæ catarractæ, quòd ex alto defluere videantur. Græci enim καταῤῥέειν defluere dicunt: (vt Sipontinus ineptè interpretatur. catarractæ enim à verbo καταράττειν, quod supra expositum est, dicuntur.) Dicuntur hac ratione etiam obices, quibus aquæ cursus temperatur & sustinetur, ait Budæus. Patauij *sostegni* vulgò dicuntur, Germanis loßladen / vel potius laßladen / id est tabulæ dimissoriæ: quod vel eleuatis illis aqua in præceps dimittatur, vel depressis cohibeatur.

Cataractæ portæ.

DE CATREO.

CATREVS, κατρεὺς, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Catreum auem (inquit Ælianus) ita nuncupatam, cùm ex nimia formæ pulchritudine Clitarchus ait, tum pauonis magnitudine esse, tum pennarum eius extremitates smaragdi similitudinem gerere: ac si alios intuetur (quod si quid aliud intueatur) eius oculi nescias quo colore sint: sin te aspiciat, purpureos dices (vel, cinnabarin te videre in eius oculis diceres: excepta pupilla cui color melinus & acies acuta.) Quod in aliorum oculis album, in illius pallidum est. Capitis plumæ glaucæ, guttis quibusdam croceis sparsis distinctæ sunt. Pedibus color sandaracæ, & vox canora, & sicut lusciniæ sic eadem acuta & arguta est. Indi sanè suas delicias etiam ex auibus habent, & earum aspectu etiam oculos pascunt. Sunt inter cæteras quædam vndiquaq; purpureæ & purissimæ flammæ similes, quæ gregatim tantopere volant, vt nubes esse videantur. Cantandi suauitas & oris expressio tanta est, vt comparationem nullam habeat, vt crassum sit, Sirenes quasdam alatas eas dicere, Hæc ille.

DE AVE ALCATRAZ.

CATREO aui peregrinæ alteram similiter peregrinam & nomine etiam finitimam subiecimus, de qua Hier. Cardanus: Genus auium, inquit, piscosum (lego *picosum*, quòd rostro magno longoq; sit, vt pici) est, rostri magnitudine & corporis celebre, in occidentali India *alcatraz* dictum, cinerea croceaq; pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tendente, à qua tamen magnitudine parum abest rostrum tum ciconiæ tum gruis.

Caucalias. CAVCALIAS, Καυκαλίας, auis quædam, Hesych. & Vari. Καυκιάλης, herba similis coriandro, & auis, Iidem. sed cùm herbæ nomen est, caucalis potius scribitur. Graucalus, auis cinerea, Hesychius. hæc fortè pardalus Aristotelis est.

Ceblepyris. CEBLEPYRIS, Κεβλήπυρις, auis apud Aristophanem nominatur in Choro auium. vbi Scholia, Fortè non vna vox est, sed duæ. nam & à Callimacho CEBLE, κέβλη, auis nominatur. εἶτα μύρμηξ Ἑρμίππου τετραμέτροις. καὶ Θεμιστοκλέους τὸν πρωνός τις ὢν κεβλήπυρίς τις ὀνομάζεται, (locus videtur planè corruptus,) vt vel hîc (apud Aristophanem) vel illic (apud Hermippum) aliquid in scribendo peccatum sit. Aliter, Ceblepyrin vocem in duas diuidi non conuenit, propter numerum viginti quatuor auium, quo constituitur chorus. abundaret enim vna. Κέβλη Grammaticis Græcis alioqui caput significat.

Cebriones. CEBRIONES auis nomen apud Aristophanem in Auibus, vbi Epops ciuitatem ab auibus conditam vidēs, exclamat: Ὦ κεβριόνα καὶ πορφυρίων, ὡς σμερδαλέον, τὸ πόλισμα. Pulchrè autem (inquit Scholiastes) cebrionæ porphyrionem coniunxit, quoniam gigantes etiam duo qui contra deos pugnarunt, ijsdem nominibus fuere: præsertim cùm aues quoq; pugnam aduersus deos instituerent. Memoratur autem Cebriones gigas à Venere captus. Cebriones etiam filius Priami nothus fuit, qui à Patroclo saxo ictus interiit, apud Homerum Iliad. π.

DE CELA.

AVEM in India nasci accepi, magnitudine triplo maiorem otide, ore permagno & longis cruribus, absonum quiddam sonare, eiusq; summas alas pallidas, cæteras verò pennas cinericias esse, Ælianus interprete Gillio. nam Volaterranus ex Æliano camelam hanc auem vocat. sed Græcus codex noster manuscriptus κήλαν habet, id est celam: & (quod Gillius omisit) ingluuiem ei tribuit maximam, coryco, id est peræ similem. vnde & nomen illi forsitan factum est. cela enim Græcis herniam & in gutture tumorem significat. Itaq; auem onocrotalo hac præcipuè parte & absona voce similem esse coniecerim, maiorem tantum nostro & colore differentem: nec onocrotalum Indicum appellare dubitârim. Reperitur & CILLA, κίλλα, ζῶον πτηνὸν, id est animal volucre, (ex auiúmne an insectorum genere nescio,) apud Varinum. Κίλλαι, ἀστράγαλοι ἢ ὄνοι, Hesychius.

Camela.

DE CE-

DE CELEO.

CELEVS auis, κελεὸς, semel & iterum Aristoteli memoratur. hanc enim & libyum pugnare scribit, lib.9.cap.1.de historia anim. vbi Gaza vertit galgulum cum libyo pugnare. Sed de galgulo nos priuatim agemus suo loco. Et rursus eodem capite Aristoteles: κελεὸν & λίβυν (galgulum & lædum habet translatio Gazæ) aues inter se amicas esse tradit. colere enim celeòn fruteta & nemora (vt Gaza vertit: nos Græcè legimus, περὶ ποταμὸν καὶ λόχμας, id est *iuxta amnes & fruteta*, quod placet, & vetus quoque interpres sic legit:) libyum verò saxa & montes, suisq; locis vtrunq; contentum degere pacificè. Sed ne Aristoteles ipse sibi aduersetur, celeum & libyum, nunc amicas nunc inimicas inuicem aues esse scribens, priore loco non celeum (κελεὸν) sed κολιὸν per o breue in prima syllaba legerim, quæ auis vel galgulus est, vt Gaza vertit, vel potius picus viridis vulgò dictus. Quære in pico. posteriore verò celeòs, quæ vt mihi videtur auis aquatica est, cùm Aristoteles scribat, degere eam iuxta fluuios: Puto esse genus gallinulæ aquaticæ: Κελεὸς auis est celerrima, vnde & κέλλειν verbum, celeriter pergere, Suidas & Varinus. apud Hesychium κελαιὸς scribitur. Sunt autem aquaticæ aliquot aues, cruribus longiusculis, admodum celeres cursu, vt quæ trochili etiam inde nominantur. Fuit Κελεὸς etiam nomen herois Athenis, Hesych. Aristophanes in Acharnensibus memorat aut fingit Celeum quendam (Κελεὸν) filium Amphithoi. Ἀδελφεὸς fit abundante vocali epsilo, vt & κενεὸς nimirum, & fortè κελεὸς ὡς ἀπὸ τοῦ κέλω, Eustathius in Iliad.β. Καὶ τὸν ἰσόποδα κελεὸν λέγουσιν ἀστεϊζόμενοι, Etymologus.

DE CEPPHO.

A.

CEPPHVM Theodorus Gaza ex Aristotele fulicam interpretatur. sed quoniam an rectè id ab eo factum sit, non satis mihi constat, & quæ hodie fulica à plerisq; populis qui Latinæ linguæ vestigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere videtur, visum est priuatim de singulis, quæ apud authores obseruata nobis sunt, conscribere. Cepphus ea est auis quæ communiter larus dicitur, Scholiastes in Plutum Aristophanis, ex quo Suidas etiam & Varinus repetierunt. Cex, κὴξ, vel cauex, καύηξ, ab aliis larus, ab aliis cepphus exponitur, Hesych. sed plura de hac voce in Laro. Ego illorum potius sententiam sequor, qui cepphum non larum, sed λαροειδῆ, id est laro similem esse scribunt, vt Nicandri interpres & sequutus eum Varinus. Nam & Aristoteles vir hac in re omnium diligentissimus diuersas has aues facit, congeneres tamen esse conijcio, cùm locus vbi degunt, victus ratio, ingenium, & corporis species conueniant. Sed lari nomen latius patêre dixerim, quando & marini & fluuiatiles lari sunt: cepphi verò & cataractæ (quos supra quoq; larorum generis esse ex mea coniectura docui) marina duntaxat esse larorum genera, colore & magnitudine discreta. *Cepphus an fulica sit dubiũ est. Larus. Cex vel cauex. Cepphus nõ larus, sed laro similis, vel lari species videtur.*

¶ Recentiores Græci (inquit Turnerus) qui post Aristotelem scripserunt, larum & cepphum eandem auem fecerunt, vt Erasmus in adagio λάρος κέπφος, ex Aristophane & eius interprete ostendit, (ex eo quidem quod hæc nomina in prouerbio coniunguntur, non est necesse vnam esse auem. quin magis quadrat, duas sed eiusdem naturę leuitatis scilicet & stoliditatis aues simul nominari, ad hominem stolidum ac leuem & clamosum designandum: vt de improbis & mastigiis seruis similiter duæ aues diuersæ quidem, sed vtraq; variè punctis distincta, attagen & numenius in prouerbio iunguntur. Verùm ab Erasmo tantum coniunctas has voces in vnum prouerbium puto, nõ à veterum quoquam.) Sed Aristoteles distinguit lib.8. de hist. anim. his verbis, Ἔπι δὲ λάρος ὁ λευκὸς καὶ κέπφος. Iam qua nam ratione autores istos conciliem, nescio, nisi dicam poetas rerum peculiares & proprias notas ac discrimina, philosophis multò negligentius obseruantes, aues corporis figura, natalibus & victus ratione similes, licet manifestis notis differentes, easdem aues fecisse, quas seueriores philosophi ad amussim omnia expendentes, in diuersas species distinxerunt. (Atqui ego non poetas, sed grammaticos quosdam recentiores cepphum & larum confundere video, quod & ipsum facilè excusatur, si larus, vt ipse sentio, genus ad cepphnm sit.) Post hæc quoniam Gaza cepphum interpretatur fulicam: recentiores aũt alij fulicam vanellum auem interpretantur, quam Germani kyuittam vocant, alij gallinæ aquaticæ nigræ genus, cui alba in fronte macula, de qua nos in Fulica recentiorum scribemus, reprehensis vtrisq;, subdit. sed iam restat, vt quam auem fulicam (seu cepphum. ipse enim non distinguit) esse iudicẽ, ostendam. Est auis marina (inquit) magnitudine monedulæ, sed alis acutioribus & longioribus, colore tota albo, excepto nigro quem in capite gerit cirro: rostro etiã & pedibus puniceis. Hãc ego sæpe in mari nauigans cõsideraui, tum pręsertim quando vel deficiente vento, vel flante cõtrario, emissa anchora, ventum sequundiorẽ quiescentes expectauimus. Hæc statim soluta anchora, gauiis comitata aduolat, ex purgamentis nauis eiectis, escæ nõnihil sibi promittens, diutino clangore defatigata tandẽ *keph* profert, vt *lari cob.* vnde à nostris marini cobbi dicuntur, Hæc Turne. qui hanc auem Germanicè ait vocari ein wyß mewe/ Anglicè *a vuhite seman vuith*, vel *a blak cop.* vocant aũt Angli laros quoq; *seecob*, id est cobbos marinos vt iam recitauimus. Gauiam albam (inquit idem) à fulica (*ceppho*) parum differre arbitror, *Descriptio cepphi ex Turnero.*

ſolo nimirum cirro & roſtro. Turneri de cepphо ſententiam Eberus etiam & Peucerus confirmant. & ſanè mihi quoq; placet hanc auem cepphum eſſe, & eandem fortaſſis Plinij fulicam propter capitis cirros. fulica verò recentiorum alia demonſtrabitur ſuo loco. in laro etiam genera eius aliquot Germanicè nominabo, ex quibus num aliqua cum cepphо aut cataracta conueniant, diligentiores qui loca maritima habitant adeúntve, obſeruabunt. ¶ Auicennæ interpres in hiſtoria animalium caſu alicubi habet pro cepphо, vt Albertus alicubi *fokocol.* Hiſpanus quidam cepphum ſeu fulicam ſua lingua *cercétam* mihi interpretatus eſt, quod nomen ego querquedulæ magis conuenire ſuſpicor. Auis quam Aratus cepphon dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius.

B.

Altera deſcriptio per partes.

Cepphus laro ſimilis eſt, Scholiaſtes Nicandri. Plumis abundat, carne exigua præditus, Scholiaſtes Ariſtophanis. Gracilis eſt auis, (ἰσχνός,) carne nulla ferè, cùm tota propè oſſibus & plumis conſtet. Leuiſſima eſt, vnde facilè vento impellitur, Heſychius: & fluctibus innatat, Scholiaſtes in Plutum Ariſtophanis & Suid. & ab ipſa leuitate nomen tulit, vt cepphos παρὰ τὴν κουφότητα dicatur, Oppianus. Currit per ſummam aquam, Idem. Reliqua *vide* in *A.*

C.

Auis marina eſt. Maris ſpumã edit. Obſtrepera eſt. Piſcoſis locis gaudet. Thunnos & delphinos ſequitur. nunquam otioſa. Tonitrua pertimeſcit.

Cepphus apud mare victitat, Ariſtot. Auis marina eſt, Scholiaſtes Nicandri. Circa mare degit, Heſychius. Circa aquas ſemper moratur, Scholiaſtes Arati. Veſcitur ſpuma maris, qua etiam obiecta capitur, Nicander. *Vide* in *E.* Maris ſpumam edit, vnde Aratus, Θηρεύων ἀφροῖο νέην χλόην λευκαίνουσαν, Scholiaſtes. ¶ Auis eſt viliſſima & obſtrepera, λάλος, Scholia in Plutum Ariſtophanis. ¶ Currunt cepphi per ſummam aquam, & proſperum piſcatoribus ſucceſſum promittunt. verſari enim his in locis gaudent, in quibus meliores piſcium greges fuerint. thunnos maximè comitantur: quòd ab ijs piſciculorum, quos dentibus ſuis diſcerpunt, carunculæ aliquot in aquis relinquuntur, quas cepphi ſtatim ingurgitant. ſequuntur etiam delphinos, & piſcium ab illis occiſorum ſanguine paſcuntur. ſed maris quoque ſpumam ingerunt. Nunquam ſanè otioſos aut dormientes cepphos terra marive aliquis facilè deprehenderit: ſemper aut venantur, aut volitant. Ad tonitrua adeò timidi ſunt, vt eorum ſonitu exaudito ex aëre in mare decidant. Generatio quidem eorum ex mari ne an ex aere ſit, (locus hic in Græco codice noſtro mutilus videtur.) non conſtat. nam terra etiam cùm tonuerit fructus quoſdam (vt de tuberibus legimus) ſponte emittit, Oppianus. ¶ Διασάς τε πέτρας κέπφος αἷς προσήλατο Δαιτὸς χατίζων, Lycophron. Nicander cepphum celerem cognominat. ¶ Cepphum parturientem in primis clamare aiunt. *vide* infra prouerbium, Cepphus parturit.

D.

Stolida eſt.

Cepphus auis eſt ſtolida, εὐήθης, Scholiaſtes Ariſtophanis. nam facilè decipitur, vt dicemus in *E.* vnde homines ſtolidi & deceptu faciles prouerbio etiam cepphi dicuntur.

E.

Ratio cepphos capiendi. Cepphi aduerſo vento volant.

Cepphi ſpuma capiuntur. appetunt enim eam auidius. quocirca ſpuma inſperſa eos venari in vſu eſt, Ariſtot. Veſcitur cepphus ſpuma maris, & eadem per piſcatores (mare turbantes vt ſpumam colligant) obiecta capiuntur, Scholiaſtes Nicandri. Τῷ γὰρ (ἀφρῷ) δὴ ζωήν τε σαοῖ, καὶ πότμον ἐπιασεῖ, Nicander. Piſcatores marinam ſpumam cepphis eminus primum obijciunt, deinde propius ſubinde, donec paulatim ad manum vſq; illiciant, (aut manu ipſa ſpumam porrigant,) & ita facilè capiunt, Scholia in Plutum Ariſtophanis & Suidas. ¶ Cepphi cùm ventum imminentem ſentiunt, aduerſi volant, vt piſces quoque contra ventum niti ſolent. ſic enim vnda à capite eis defluens caudam verſus, ſquamas eorum quo minus inhorreſcant componit, (complanat.) Sic & cepphi gregatim cõtra ventum volantes, ne illum ſequentibus pennæ ac plumæ peruertantur & rigeant, venti imminentis indicium præbent, Scholiaſtes Arati. Cepphi cum relicto mari gregatim in terram aduerſo vento reuolant, ventum prænunciant, Wottonus ex Arato. Noſtri etiam fluuiatiles & lacuſtres lari (Holbroten) inſtante vento, in aëre ſublimes volitant, & vento ſe obuertunt.

F.

Carne ſũt probi odoris prædite.

Caro cepphorum probi odoris eſt, excepta parte poſteriore vltima, quæ ſola lituum (lego limum. Grǽcè legitur θινὸς, malim θινὸς, id eſt littus, & ſic quoq; legi poteſt, non limum. quanquam eodem ſenſu, in Gazæ tranſlatione. Vetus interpres, quæ ſola fœtet) olet. pingueſcunt ſatis, & eſui ſunt, Ariſtot. Niphus lituum herbam exponit, ſine authoritate.

G.

Cepphus quaſi κοῦφος.

a. Cepphi auis præter alios Callimachus in Hymnis meminit, Scholiaſtes Ariſtophanis. Cepphus quidem dictus videtur quaſi κοῦφος, à leuitate, cùm leuiſſima auium ſit pro magnitudinis ratione: aut per onomatopœiam. Inuenio & κέμφος, apud Varinum, pro eadem aue. Cîris etiam vel cirrhis auis, de qua priuatim inter Accipitres ſcripſimus, è genere cepphorum forſitan fuerit, propter cauſas illic aſſignatas. Ἀλιάποδα, τὸν κέμφον, ἢ θαλάττιον ὄρνιν, Heſychius & Varin.

Epitheton cepphi θοὸς, id eſt celer, apud Nicandrum.

Κεπφωθεὶς, ἐπαρθεὶς, ἐρεθισθεὶς, ὀξέως ἐλαυνόμενος, ἀπατηθεὶς, Heſych. & Varinus. de homine nimirum leui, inconſtante, aut ſtolido & facili deceptu. nam & cepphus auis leuiſſima eſt, & huc illuc vento impelli-

impellitur, & decipitur facilè. legitur etiam κεμφωθεὶς apud Varinum eadem significatione. item Κεκεπφωμένοι, ἐπηρμένοι, apud vtrosque. Κεπφωθεὶς, καταγελασθείς. εἴρηται δὲ ἐπὶ τῶν ἀλόγως δίκην ἀνοήτως συνεπαιρομένων, Hesychius non suo loco, nempe post Κέφαλον.

¶ *h.* Prouerbia. Cepphus larus, Κέπφος λάρος, in garrulum ac vecordem dicebatur, præcipuè qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere & capi aiunt, (*vide* supra in *E.*) Aristophanes vtitur in Pluto, interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem larum vocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello de mercede seruientibus, Σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαρρεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον παραχανὼν τὸ δέλεαρ. id est, Sumpta verò fiducia venatum aggredere, si videtur, lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus indicat auem hanc (larum) Herculi attributam à priscis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem βουφάγον esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus: quo magis mirum est hodie religionis causa vulgus piscibus vesci. proinde congruet & in obsonatores, quòd larus auis piscium sit appetens, Erasmus. Sed veterum nullus hoc prouerbio vtriusque auis nomine in ipsum coniuncto, quod sciam, vsus est: *vide* supra in *A.* Laros vocamus homines stolidos, εὐήθεις: eosdemq; cepphos, à leui huius nominis auicula vt veteres docent, ἀπὸ κούφου τινὸς καὶ εὐμεταχειρίστου ὀρνιθαρίου, Eustathius. videtur autem εὐμεταχείριστον ei idem quod κοῦφον significare, quòd vt vnumquodq; leuius est, ita manibus geritur & tractatur facilius. Κέπφος, πάλλεται ἡ παροιμία ἐπὶ ἀλογίστων καὶ ἀνοήτων ἀνδρῶν, Scholiastes Aristophanis. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πέπεισθε, Aristophanes in Pace, vbi Scholiastes: Τρήρωνες οὐκ ἐπὶ τοῦ κέπφου, ἀλλὰ καθ' αὑτό. κέμφοι (κέπφοι hîc legit Varinus, quòd placet) γλαροί κοῦφοι ἀπὸ τῶν ὀρνέων. ὅθεν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς ταῖς φρεσὶ κούφους (forte κέπφους) καλοῦμεν. A ceppho aue quæ leuissima est, ac facile vento impellitur, homo etiam leuis ingenij, (ὀξὺς καὶ κοῦφος, vt inconstantes & ardeliones) cepphus cognominatur, Hesych. Cepphus prouerbialiter dicitur pro homine vili & loquace, Suidas. Κεμπὸς, κοῦφος, ἐλαφρὸς ἄνθρωπος, Idem & Varinus. Conijcio autem hanc quoque vocem deprauatam esse à ceppho, etsi literarum ordo in Lexicis obstet. ¶ Cepphus (etsi Erasmus larum vertit, quod non probo) parturit, Κέπφος ὠδίνει, antiquitus dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberet. aiunt enim cepphum auiculam cùm parturit vociferari. hinc natum prouerbium, vbi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus, Hæc ferme scribit interpres Aristophanis in Comœdiam Pacem, Erasmus Chiliad. primæ Cent. 9. repetit autem idem Chiliad. 2. Cent. 2. vbi addit, Confine est illi, *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

Prouerb. Cepphus larus. — *Cepphus parturit.*

CERCIS, Κερκὶς, à Varino & Hesychio exponitur genus auis, radius textorius: stirps quædam, & piceæ aut populi (αἰγείρου) arboris cacumen. Est & crex auis, de qua infra, eadem fortè quæ κερκίς. nam & Κέρκας apud Hesychium non alia quàm crex est, per onomatopœiam dicta. & CERCION apud Ælianum, de qua dicemus inter Motacillas. *Cercis.* *Cercion.*

DE CERTHIA.

Certhius Turneri.

NOVIMVS auiculam quandam exiguam, nomine certhiam, cui mores audaces, domicilium apud arbores, (καὶ οἰκεῖ περὶ τὰ δένδρα, victus ex cossis, (καὶ ἐστὶ θριποφάγος,) ingeniũ sagax in vitæ officijs, vox clara, Aristot. historiæ anim. 9. 17. Græcè legitur huius auiculæ nomen κέρθιος, certhius. Albertus in sua translatione legit *rarycheus*, vbi & alia quædam ineptè scribit, & pro thripophago, deuorare eam aliam quandam auiculam canoram, nempe *vinconem* Germanis dictum, (id est fringillam,) vocari autem Germanicè Barchengel/ de qua scribemus in Lanio, ficto à nobis nomine.

¶ Auis est quædam, inquit Turnerus, quam Angli *creperam*, id est reptitatricem nominant, quòd super arbores semper repat, quam certhiam esse credo. Ea regulo paulo maior, pectore pallido (nos tota parte supina alba vidimus) cætera fusca & maculis nigris distincta est: voce acuta, & rostro tenui (oblongo instar vpupæ ferè) & leuiter in fine adunco: nunquam quiescit, sed semper per arbores picorum modo scandit, & cossos è corticibus eruens comedit, Hæc ille. Eberus & Peucerus certhiam auiculam carduele minorem esse scribunt, variam, pulcram, audacem, voce clara, thripophágon, & Germanicè *Crepera.*

vocari Hirengryl/ (ab alijs puto Hirngryll/ inter auiculas muſicas maximè commendatam: quam nos infra inter chloridis ſpecies gryllum appellabimus.) Ijdem reptitatricem Turneri auiculam (quam ipſi Germanicè vocant Baumheckel/ (picum cinereum etiam Saxonicè Baumhecker/ vocant) & Baumkletterlin) calidrin Ariſtotelis faciunt, de qua ſupra ſcripſimus. Auicula (inquiunt) parua eſt, cinerea & *Calidris.* varia, agilis & ad motum expedita: rectà ſurſum prorepit, & accliuia quæq; conſcendit rectiſſimo tramite. (niſi fortè non hanc, ſed auem quam nos Chlän vocamus, inter picos deſcribendam intelligunt. nam eam quoque apud Saxones audio Baumhecker vocari.) Atqui ego cum Turnero potius ſenſerim: quoniam calidris lacus & fluuios petit. quanquam dubius ſum an culicilegam potius reptatricem illam Turneri (quam ſcandulacam Latinè dixeris) appellem. *Vide* infra in Cnipologo.) Aliqui Germanicè Rinnenkläber nominant. Vide ne potius dici debeat Rindenkläber/ quòd corticibus arborum adhæreat.

DE CHARADRIO.

A.

CHARADRIVS auis eſt regia, futuri preſcia, Kiranid. quam Gaza Latinè hiaticolam dici poſſe ſcribit, quod circa fluminũ alueos & riuorum charadras, ſiue hiatus riparũ verſari ſoleat: alibi verò rupicem tranſtulit, à recto rupex. Hebraicam vocem *anapha*, אנפה, Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta & Hieron. charadrium tranſtulerunt. ſed non videtur charadrius hac voce ſignificari, quoniam adijcitur iuxta genus ſuum, charadrij verò ſpecies haberi plures non legimus. quanquam Niphus charadrium ſpeciem

ſpeciem noctuæ eſſe conijcit, eò ſcilicet quòd noctu ſe abdat. ſed is noctuæ vocabulo nimis generaliter vtitur. Recentiores quidam obſcuri, pro charadrio ineptè caladrius, caladrion, & calandria ſcribunt. Sunt qui charadrium eandem ictero ſiue galgulo aut galbulæ auem eſſe ſuſpicentur, quoniam Ariſtoteles icteri non meminit, & ex charadrij aſpectu hic morbus curari tradatur. Vocatur autem morbus idem etiam regius, vt galbula auis alio nomine (vulgò Italis) *regalbulus* [& ſecundum aliquos *regaliolus* Suetonio] dicitur. hinc eſt quod Gerardus Cremonenſis charadrium in Kiranide regulum conuertit. auem enim regiam charadrium eſſe Kiranides ſcribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Ego, ne quid confudiſſe videar, priuatim de ſingulis veterum recentiorumq́; ſcripta recitabo. Hoc quidem certò nobis conſtat, galgulum ſiue galbulam Latinè dictum, qui hodieq́; nomen in Italia retinet, non eſſe charadrium Ariſtotelis, quod hiſtoriam vtriuſque conferentes facillimè deprehendent. De ictero aue plura *vide* infra in galgulo. ¶ Charadrium ipſe conijcio eam eſſe auem, cuius imaginem appoſui. Ea Germanicè alicubi, ni fallor, Triel vel Griel nominatur. Italis *coruz*. Hanc aliquando apud ciuem meum, qui vno aut altero anno domi aluerat, conſideraui. Videtur nonnihil ad accipitris ſpeciem accedere, niſi quòd nec roſtrum nec pedes vncos habet, ſed pennis vt accipiter aut tinnunculus ſubruffis eſt, collo, capite, pectore & ventre maculoſis: iiſdemq́; partibus ex luteo ſubruffis, niſi quòd colli pars poſterior magis ad fuſcum tendit. in dorſo & alis maculas quaſdam ruffas habet, cætero color fuſcus his partibus. cauda breuis & anguſta. magnitudo ei quæ gallinæ paruæ aut columbæ. crura oblonga duos palmos excedunt, colore tota ſubluteo. in quibus digiti terni, breuibus interiore parte membranis iuncti. digito poſteriore caret, vt tarda & ſtruthio. vngues breuiſſimi, mutili. Oculi magni, pupillam circulus flauus, vel aureus ambit. Roſtrũ lõgiuſculum, anterius nigricat, poſterius flauet, extremis partibus inferiore ſcilicet ſuperioreq́; leuiter decuſſatis, quod in pictura non ſatis apparet. Omnino cognata eſt hęc auis pluuiali. Eius tamen nõ meminit Ruellius. fortè *guillemot* eſt Bellonij. Τειδάκλυλος enim eſt vt & pica marina & pluuialis. Dalechampius charadrium putat Diomedeam eſſe, ni fallor, ſed authorem non adfert. Ego verò charadrio nihil conuenire cum Diomedeis puto, nec ardearum generis illam eſſe, vt falsò veteres quidam nempe Seruius & Stephanus putarunt, nec vllis aliis cognatas auibus ſed ſui omnino generis. Auis eſt hæc (cuius icon ſupra appoſita eſt) ſtolida & ſtupida, vnde homines etiam ſtolidos noſtri vocant Triellappen. Domi incluſa ſubinde obambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quippiam: aliquando recto tramite, & ſi quid impedimento fuerit, tranſilit potius quàm à via recta declinet. oculos, etiamſi digitos admoueas, non claudit. facilè manſueſcit: nam etiamnum libera ruri, parum ſibi timet ab homine. Aquatica eſt, & in pratis paluſtribus vel circa paludes degit. audiui aliquando in lacu noſtro glacie aſtricto, manibus ſe capi permiſiſſe. Noctu, etiam in domibus, mures captat. In Germania inferiore abundare audio, noctu vagari, & vocem tanquam fiſtulæ ædere. Videtur ſanè & morbus arquatus ſiue icterus ei conuenire, cùm crura tota, roſtrum & iris oculorum flauo luteóve colore in ea ſpectentur, & tota pars corporis ſupina ex ruffo colore palleſcat. Hic igitur, niſi fallor, charadrius Ariſtotelis fuerit.

Caladrius & Calandria.

Auis regia.

Deſcriptio figuræ.

Audio etiam auem quę vulgò à Germanis quibuſdam (circa Confluentiam) Weicker appelletur, mures captare. quamobrem etiam muſtela nominatur à Carolo Figulo, quòd muſtelæ quadrupedis inſtar muribus inſidietur: quæ an eadem ſit charadrio noſtro non poſſum aſſerere. ¶ Charadrius noſter cùm domi aleretur imminente tempeſtate perquam inquietus erat.

B.

Charadrius colore & voce prauus eſt, Ariſtot.

C.

Vox charadrio praua. noctu apparet, die aufugit, Ariſtot. A Procopio Gazæo etiam inter aues noctis & tenebrarum amicas cum noctua, vpupa & veſpertilione numeratur. ¶ Apud mare victitat, Ariſtot. & Suidas in voce Ἡμερινά. Atqui Ariſtophanes charadrium aliasq́; aues fluuiatiles ad ciuitatem auium condendam, aquam adferre fingit: & charadræ, à quibus illi nomen, vt grammatici quoq́; teſtantur, fluuiorum potius quàm maris dicuntur, prærupta ſcilicet & confragoſa cauernoſaq́; circa ripas loca, præruptos torrentium alueos Gaza tranſtulit. in his enim verſari gaudet. Nihil igitur prohibet & circa mare & circa dulces aquas charadrium degere. ¶ Charadrius ſulfure interimitur, Ælianus interprete Gillio. ſed Philes qui ſua ex Æliano tranſcripſit, charadrium titano poto perire docet. τίτανος autem calcem, interdum etiam gypſum ſignificat.

Auis no[cturna].

Aqu[atica].

Sulf[ure] nec[atur].

F.

Charadrium aliqui non aſpectu, ſed in cibo ſumptum ab ictero liberare putant. *vide* mox in G. in vetere quidem teſtamento hæc auis menſis impura pronunciatur. cauſam adfert Procopius interpres Græcus, quod noctis ac tenebrarum amica ſit, quemadmodum & noctua & veſpertilio.

In cibis interdicta.

G.

Charadrius morbo regio medetur, vt affirmant quidam, ſi ab ægro vel conſpiciatur duntaxat. quocirca qui auem vendunt, abſcondunt eam, ne ab ægro prius videatur quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur, vt author eſt Euphronius: Andreas non hoc viſam, ſed in cibo efficere author eſt, Scholiaſtes Ariſtophanis. *Vide* etiam infra in prouerbio, Charadrium imitans. Charadrius ictericis

Morbo regio medetur.

medetur. & si ictericus eum intueatur, refugit ille & auersatur oculis conniuens, non propter inuidiam remedij (vt quidam putant) sed quia contagione se affici sentit, transeunte in ipsum per obtutum alterius affectionis ceu fluxu quodam, Heliodorus libro 3. Æthiopicæ historiæ & Simocatus. Charadrius auis eximio naturæ beneficio affecta est; nam si quis ictericus in eam acerrimè intueatur, illa contrà sine nictatione ex animo respiciat, sic affectum hominem suo obtutu ad sanitatem reducit, Ælianus. Rubetam aliquis aspiciens vtcunq; optimè coloratus, pallore tanquam ictericus afficitur: & rursus charadrium intuens (χαραδριῷ τῷ γαληνῷ) liberatur, Philes.

H.

a. Χαραδριὸς quando auem significat, acuit vltimam. εἶδος ὀρνέου μεταβαλλομένου εἰς τὰ προκείμενα, hoc est auis colorem rerũ obiectarum in se recipiens, (quanquam alij authores ictericorum duntaxat colorem ab eo recipi tradiderunt) pro charadra verò barytonũ est, χαράδριος (Erasmus legit χαράδριον gen. neutro, forma diminutiua) Scholiastes in Aristophanem. Auium nomina in ιος. quæ syllabas plures tribus habent, vltimam acuunt, vt χαραδριὸς, αἰγυπιὸς, Etymol. Χαράδρα, locus est inæqualiter concauus, φαραγγώδης, à verbo χαράσσειν: ἐξ οὗ καὶ ἡ χαράδρα ὀνοματοπεποίηται. ἴσως δὲ καὶ ὁ χαραδριὸς, Eustath. Concitant & charadræ melodiam quandam fluctibus suis, Scholiast. Aristoph. Χαραδριὸς ὄρνεον ὀνοματοπεποίηται παρὰ τὸ ἐν ταῖς χαράδραις διατρίβειν, Idem. ¶ Varonum ac rupicum squarosa incondita rostra; Lucilius apud Festum: vbi an rupices charadrios intelligat, non constat.

Charadra locus concauus.
Charadrius auis vnde dicatur.

¶ Proverbivm. Charadrium imitans, Χαραδριὸν μιμούμενος, dici solitum de dissimulante ac rem vtilem occultante. Suidas refert hunc senarium scazontem ex Hipponacte, Καὶ μὴν καλύπτεις μῶν χαραδριὸν περνάς; id est, Et num charadrion quæso venditor cælat. (nos aliter distinximus, vt duæ personæ in hoc versu loquantur.) Item Aristophanes in Auibus: Ἄλλως ἄρ' οὔποψ, ὡς ἔοικ', εἰς τὴν λόχμην Ἐμβὰς ἐπώζει, χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Alioqui vpupa, vt videtur, saltum ingressa abdidit sese, charadrion imitans. Quo loco interpres narrat huius auis vim medicam (&c. *vide* supra in *G.*) Erasmus. Sed commodius videtur, vt charadrium imitans accipiatur pro latente vel occultato instar charadrij, non pro occultante. nam & charadrius ipse interdiu (vt diximus) latêre in cauernis, noctu prodire solet. & cùm venduntur latent, occultanturq; à vendentibus. Εὐφρόνιος ἐκ τοῦ χαραδριὸν μιμούμενος ἀξιοῖ δέχεσθαι ἀποκεκρυμμένως, Scholiastes Aristophanis.

Prouerbiũ charadriũ imitans.

Socrates apud Platonem in Gorgia, quum Callinicen eò pellexisset, vt fateretur beatam vitam nõ esse sitam in copia rerũ, sed in perpetuo influxu. nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec molestiam sentit, nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quàm hominis: ita subijcit, Χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ, οὐδὲ λίθου. id est, Rursus tu charadrij quandam narras vitam, non mortui lapidísve. Marsilius vertit auem, quum Socrates videatur sentire de voragine, in quam quum perpetuò decurrat aqua, nunquam tamen expletur. nisi fortè charadrius auis est de numero voracium, quemadmodum & larus, vt hinc nomen inuenerit à charadra ductum, Erasmus in prouerbio iam recitato Charadrion imitans.

Charadrij vitã narras.

¶ Ab his quæ apud veteres de hac aue leguntur, recentiorum quorundam & obscurorum scripta de eadẽ separatim proponere volui, quòd quædam sine authore & nugacia ab ijs tradantur. ¶ Charadrius est auis garrula, Rodolphus in Leuiticum. Auis est tota alba, vt quidam ferũt, quæ in Perside reperitur, (inuenta in Perside ab Alexandro,) sed illic quoq; rara, & atrijs regum requisita, eò quod, multi ei capiendæ, insidientur propter augurium (auxilium) quod ictericis ex ea præstatur, Albertus. Charadrios auis regia est futuri præscia. nam si infirmum intueri recuset, mortis signũ est. si verò aciem oculorum in faciem eius direxerit, omnem ab eo morbum aufert, & volans aduersus Solem, proijcit morbum: ita vt & ipsa & æger seruentur, Kiranides & Physiologus, & Albertus ferè similiter. Charadrius omne hominis ægroti malum intra se colligit, & in aëre volans illic comburit atq; dispergit, Author libri de nat. rerum. Infirmum moriturum non respicit: sed si valetudinis restituendæ spes sit, aspectu suo omnem ab eo morbum ad se trahit, ita vt æger liberetur, auis ægrotet, & sæpe pro illo moriatur, Obscurus quidam Aristotelem falsò citans: qui hoc etiam addit, Hæc auis habet os crassum in crure, cuius medulla oculos caligantes si quis illeuerit visus claritatem in eis promouet. Pars interior femoris caliginem aufert ab oculis, Author libri de nat. rerum, & Albertus.

Recentiorum quorundam sententia de charadrio.

¶ Charadrij cor & caput gestatum, illæsum & innocuum ab omni infirmitate facit gestantem per omne tempus vitæ suæ, Kiranides.

DE CHLORIDE.

A.

Chloris et chloreus an eadem sit auis.
Chloris à viriditate dicta.

Chloris legitur apud Aristotelem historiæ anim. lib. 9. cap. 13. vbi Gaza luteam vertit, cùm alibi (semel scilicet lib. 8. cap. 3. vbi chloris in numero earum est quæ vermibus pascuntur. neque enim alibi ab Aristotele memoratur) chlorida luteolam vertat, diminutiua voce Latina Græcã eiusdem formæ: chloreũ verò luteam vel luteum, vtrunq; historiæ anim. lib. 9. c. 1. Hinc decepti quidam recentiores chloridem & chloreum vel confuderunt, vel non rectè distinxerunt. Chloridem mirum est Gazam vertisse

Chloris à viriditate dicta.

vertisse luteam, cùm vulgò nota auis sit & à viriditate vocetur Græcè, Volaterranus & Niphus Itali. quibus & ipse assentior: primum enim non probo quòd Gaza luteam aut luteolam verterit, cùm chlorionem tamen reddat vireonem. quanquam scio χλωρὸν apud Græcos non de viridi tantùm, sed luteo etiam colore dici: & vitellum siue luteum oui eodem nomine vocari. deinde non aliquam lutei coloris auiculam, sed illam quæ à viriditate apud Germanos etiam denominatur, chloridem esse iudico: non ligurinum quam Germani ciselam vocant, vt Gyb. Longolius & Guil. Turnerus putauerunt, quòd illi acanthidis apud Aristotelem historia magis conuenire videatur. Vtrisq; obijci potest, quòd & acanthis & nostra à viriditate dicta seminibus vescantur, chloris verò Aristotelis vermibus. Sed nos aliam chlorin non inuenimus in præsentia: itaque distinguendi gratia moneo lectorem, ea quæ sequuntur omnia de nostra chloride intelligenda esse, quam & viridiam vocare libuit, vbi Aristotelis nomen non subijcitur.

Viridia.

¶ Nostra igitur chloris Italis appellatur *verdon* aut *verderro* aut *verdmontan*, aliis (ni fallor) *zaranto, caranto*, aut *taranto*: alibi *frinson*, vt circa Tridentum. Lusitanis *verdelham*. Sabaudis *verdeyre*. Germanis Grünling / Grünfinck / alibi Kuttuogel / & circa Francfordiam ad Mœnum Tutter: alibi Rappfinck / quia semen raporum edit. Illyriis (ni fallor) *zeglolka*. Turnerus acanthidem hanc auem facit, & Germanicè interpretatur, Kirßfincke / melius puto scripturus Hirßfinck / id est miliariam. non enim cerasis, sed milio vescitur, vnde apud aliquos Hirßuogel appellatur. Idem Turnerus in epistola ad me scripta *kirßfincam* istam (id est chloridem nostram) putat esse thraupin. Anglicè *a grenefinche*. Auis quę Gallicè *verdier* dicitur, & Græcè chloris, vulgò hodie à Græcis assarandos vocatur, vt in quibusdam Gallię locis *serrant*, Bellonius.

B.

Descriptio figuræ.

Chloris à colore partis suæ inferioris pallido (ochro) dicta, Aristot. atqui nostra chloris vt & ligurinus, quam alij chlorin putant, nō infra tantum sed supra quoq; virent, nisi quòd pennas aliquot nigras in alis & cauda habent, ligurinus etiam in capite. Magnitudine alaudæ est, Idem. hæc magnitudo ligurino non conuenit, sed viridiæ. Videntur sanè hæ duæ aues tum natura tum corporis specie similes, magnitudine tantum differre. Grenefinca (viridia) nostra magnitudine passerem æquat. tota viridis est, præsertim mas in hoc genere, fœmina pallida est, Turner. Auicula quàm Itali *zaranto* vocant, (eadem, ni fallor, viridiæ nostræ) ligurino similis est, sed paulò maior, rostro latiusculo, minus viridis per dorsum, in pectore & sub alis egregiè crocea. nuces edit. vsus eius in aucupio nisorum.

C.

Cibus. *Nidificatio.* *Cantus et volatus.*

Chloris vermiculis vescitur, Aristot. Viridia nostra inter spinas plurimum degit, & ex herbarum seminibus victitat, præcipuè carduorum maiorum & lapparum, vt auriuittis minorum, Turner. Raporum etiam semen edit, vnde à Germanis quibusdam Rappfinck appellatur. Chloris nidum sibi ex symphyto (quod magna difficultate & reperitur & effoditur, Ælianus) stirpitus euulso facit: sed stragulum subijcit ex lana & villo. parit autem quatuor aut quinq;, Aristot. Chloris nidulatur in arboribus, Wottonus. Chloridis in nido cuculus aliquando parit, Idem. *Vide* in Cuculo. Viridia nidulatur in arboribus ramis salicum aut prunorum siluestrium. Cantat amœnè, Turnerus. Cantu & volatu libero est, Volater.

Mansuetudo.

D.

Viridia præ cæteris mansuescit Volaterranus. Cibum & potum è situlis haurire non recusat, Turnerus: attrahendo scilicet è cauea suspensas, vt in Carduele diximus.

H.

Χλωρηῒς luscinia dicta. *Chlorites gemma.*

Luscinia apud Homerum χλωρηῒς cognominatur, quòd in locis viridibus versari soleat, vel quòd simul cum virescentibus plantis, id est vere appareat, vel propter colorem, Eusthatius. ¶ Chlorites gemma herbacei coloris, quam dicunt magi inueniri in scyllæ auis ventre, Plinius.

Chloris dicta est

¶ Est & Χλῶρις apud Homer. Odyss. λ. filia Amphionis (qui filius fuit Iasi regis Orchomeni & Pyli) & Persephones filiæ Mij, mater Nestoris, Eustath. & Innominatus Scholiastes. hāc à Diana occisam

filia Amphionis. *Arcturi filia.* *Niobes filia.* *Nympha à Zephyro dilecta.* *Mœcha vetula.* **Grünlinger.** **Greßling.**

ferunt ob matris superbiam. Chloris Amphionis filia cursus certamine vicit in Elide ad Iunonis templum, Pausanias. Fuit & Chloris Arcturi filia, cuius meminit Plutarchus in libro de fluuiis. Item Chloris vna ex filiabus Niobes apud Io. Tzetzen. Apud Argiuos Latonæ simulacrum est: cui appositam virginis imaginem à pallore Chlorin appellant, Niobes filiam fuisse, & Meliboœam initio nominatam asserentes, Pausanias in Corinthiacis. Chloris nympha apud Textorem, cuius epitheta, Zephyritis, candida, verna, florigera. fingitur hæc à Zephyro dilecta & in vxorem ducta, cui ille in munus amoris ac violatæ pudicitiæ, omne ius in flores concesserit, & pro Chloride Floram vocauerit. itaq; dea florum habetur. Lampsacidæ flores candida Chlori tibi, Claudianus. Est etiam Chlôris mœcha vetula apud Horatium Carm. 3, 15.

¶ Viridiæ quam Germani Grünling vocant, similis est alia auis ijsdem dicta Grünlinger/ eadem (ni fallor) magnitudine, sed rostro vnco & viridior.

¶ Alia præterea Greßling/ quasi graminea vocatur, dorso viridi, rostro albicante, magnitudine fringillæ, ventre albicante & fusco, cantu satis suaui.

DE CITRINELLA.

Tarin. *Canaria.*

Citrinella in quibusdam Italiæ locis, vt Tridenti, nominatur auicula chloridi nostrę vel ligurino congener, pectore luteo seu citrino, capite cinereo. in caueis alitur propter cantũ quo mirè excellit, præ omnibus huius generis serino tantum excepto. papaueris nigri seminibus vescitur. Galli vocant *tarin*, & alibi (vt circa Auinionem) *tirin*, Neapolitani *lequila*, Turci *saré*, nostri Zitrynle. Hanc si quis chloridem esse malit à flauo citrinóve colore partis inferioris, concedam. ¶ Capitur in altis Heluetiæ montib. & alpibus, vt retro thermas Fabarias.

¶ Similis huic est, vt audio, Canaria dicta auicula, quæ è Canariis insulis sacchari feracibus aduehitur, suauissimi cantus.

Auicula aurea. *Gyrola.*

¶ Auicula aurea, *vccello d'oro*, ab Italis dicitur, auicula parua instar citrinellæ, & admodum canora, aureo pectoris colore, vnde & aureola dici posset Latinè, ex Italia ad Germanos adfertur.

¶ Citrinellis etiam comparatur, aut ligurinis magnitudine & partim colore, auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, vt Alsatia, *gyrola* (Gyrle) nomine, per onomatopœiam vt conijcio, cantu laudatissima. Serinus etiam auis de qua nunc scribam, alicubi Girlitz vocatur.

DE SERINO.

Scartzerini.

Avicula cuius hæc icon est, cantu egregiè musico omnibus huius generis (etiam citrinellæ) prælata, Italicè (vt audio) *serin* vocatur, vnde nos etiam serinum diximus: Gallicè *cedrin*, haud scio an à colore citrino. nam ligurinum auiculam refert, & magnitudine & colore partim, pectore ac ventre scilicet ex viridi fuluescens: parte superiore partim eiusdem coloris, partim fusca. In primis mansuescit, & ad multos annos (tredecim aut quatuordecim) caueis inclusa alitur. Væneunt apud nos quæ cantu præstant, singulæ statêre duplici, aliæ sesquistatêre aut tetradrachmo. Germanicum eius nomen est Fädemle: & in Heluetia alicubi Schwederle (quamuis aliqui diuersam hanc esse auiculam volunt:) circa Francfordiam ad Mœnum Girlitz: vt alia quædam parua auicula huius generis in Alsatia *gyrola*. ¶ Non aliæ sunt, vt audio, *scartzerini* dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri solitæ, à quibus Hirngryllen appellantur. suauiter cantillant: & forsitan nomen eis à continuo cantu factum. nam vt grylli in agris apricis & circa balnea ac fornaces cantu suo continenter vtuntur. aut fortè quòd vocem mirè flectant & varient ad suauitatem modulationis,

quasi

quasi vi quadam intellectus & phantasiæ id faciant. nam & homines εὐφαντασιώτους, hoc est qui phantasia valent, gryllos cerebro continere vulgus dicit. est autem Hirn / Germanis cerebrum. aut potius quòd summa & argutissima vocis acutie cerebrum penetrare videantur. circa Francfordiam simpliciter Gryllen appellant. Itaque Latinè etiam gryllum aut gryllodum, & Græcè similiter γρύλλον ἢ γρυλλωδὸν, hanc auem appellemus licet. Capiuntur & in Germania apud Carinthios. Augustæ Vindelicorum simul vterq; sexus (canit enim vterque) trium staterum siue drachmarum duodecim precio vænit, vt audio. Magnitudine sunt qua ligurini, vel paulò minores, sed minus lutei. Capiuntur etiã in Heluetiæ nostræ montibus ac syluis quibusdam, & circa Vocetium mõtem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cùm vtrunq; sexũ domi inclusum aleret, ita vt aliqua volandi libertas esset, pullos etiam ex eis habuit. sed aliquando cùm pro mare gryllo marem ligurinum adhibuisset, oua quidem nata sunt, sed ex quibus fotis nihil prouenit.

Gryllus vel gryllodus.

DE CHLORIONE SEV CHLOREO.

CHLOREVS, quem Theodorus quandoq; luteum, quandoq; luteam vocat, mea quidem sententia longè alia auis est, & maior quàm chloris. nam turtur & chloreus pugnant Aristoteli, & occiditur à chloreo turtur. Ad hæc chloreus & pipra dissident. oua enim inuicem exedunt, apud eundem. Et coruus & chloreus pugnant, vt refert Plinius: nisi fortè exemplaria hoc in loco sint mendosa. In hoc genere lutearum nonnulli vireonem marem esse opinantur, Ælianus. Mihi sanè chloreos & chlorion Aristotelis vna eademq; auis videtur: quod inde etiam conijcimus, quoniam à chloreo turtur vincitur, chlorioni turturis magnitudo tribuitur. frequentius autem quarum magnitudo conuenit pugnant & committuntur. Plinium etiam video non distinxisse: Pugnant (inquit) coruus & chloreo, noctu inuicem oua exquirentes: qui locus translatus est ex Aristotelis historiæ anim. lib. 9. cap. 1. vbi Græcè legitur πίπρα καὶ χλωρεύς. Iam vt chloreum à chlorione recentiores quidam non rectè, vt ipse conijcio, separant: sic chloridem & chloreum confundunt, vt supra ostendi in Chloride *A.* Guil. Budæus, Gyb. Longolius, & Guil. Turnerus & alij quidam recentiores chlorionem auem interpretantur illam quæ vulgò *oriolus* dicitur, Gallis *lorion*, nobis Widewal: de quo nos inter picos agemus. Iidem Longolius & Turnerus diuersum à chlorione chloreum rati, Germanicè interpretantur Gälgorß / quem ego passerem spermologũ esse suspicor, & à Saxonibus vulgò Wonitz nominari. sic enim chloreum Eberus & Peucerus interpretantur, Turnerum scilicet sequuti vt in alijs plerisq;. ¶ Habent Itali auem quæ circa Bononiam *regalbulo* & *rigey* vocatur, quam in Galbula describam: & Germani habent quam à rostri figura cruciatam indigetant, nos Loxiam diximus: quarum alterutram potius chlorionẽ esse conjecerim quàm vel oriolum vel passerem spermologum nostrum: sed animus magis ad galbulam inclinat. ¶ ALSECRAH est auis viridis nota Damasci, Andr. Bellunen. hæc chloris ne an chlorion sit, inquirant quibus occasio fuerit.

Chlorus cum turture & coruo pugnat.

Chloreus & chlorion eadẽ est auis.

Galbula.

Loxia.

Alsecrah.

¶ Vireo (chlorionem sic Gaza reddit, nescio quàm rectè, cùm Plinius non viridem, sed totam esse luteam scribat hanc auem, & Gaza alibi chlôrin auiculã luteam & luteolam verterit, & similiter chloreum quem nos eundem chlorioni esse sentimus luteum luteámve) docilis & ad vitæ munera ingeniosus notatur, sed malè volat, nec grati coloris est, Aristot. non mirum autem si χλωρὸν siue viridem siue luteum colorem in hac aue ingratum dixerit, cùm eundem in chloride etiam improbarit. Et rursus, Vireo totus viridans (χλωρίων δὲ χλωρὸς ὅλος) ex obscuro est, (hoc Gaza de suo addidit.) Hyeme hic non videtur, sed æstiuo solstitio potissimum venit in conspectũ, discedit ex ortu arcturi syderis, Idem, Plinius & Ælianus. Magnitudine turturis est, Aristot. Vireo in luteæ genere mas, vitæ munerũ sciens est, simul & aptus ad quiduis discendum, ideoq; & laboris in discendo patiens, Ælianus. Chloreus, vulgò etiam gloreus siue grallus, de genere milui parui est, vt dicunt, Niphus ineptam Alberti sententiam secutus. nam pro chlorione Albertus habet glaro, & imperitissimè exponit genus milui parui, qui turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnando parentem etiam aliquando interimat. Idem Albertus ex loco Aristotelis de hist. anim. 9.15. pro chlorione habet florietus. hanc auem Auicenna (inquit) vocat *haudon* (aliàs *halydon*) imitatricem esse scribens gestuum humanorum sicut simia, & cantũ exercere persuauem: linguam extremam non habere acutã, praui coloris esse qui aliquantulum ad nigredinem pallidam declinet. Chlorioni hostis est crex. nocet enim & ipsi & pullis. ex flagratione (incẽdio) procreatam hanc auem fabulantur quidam, Aristot. ¶ Χλωρεύς, ἐρυθάλιον χλωρόν, Hesych. & Varinus. Χωρίον, δοχεῖον κόπρου, id est matula vel receptaculum stercoris, & auis quædam, Hesychius. apud Varinum χωρίων per ω magnum in vltima scribitur. ego pro aue χλωρίων scribendum puto, pro matula (vel latrina fortassis) χωρίον. Χλωρεῖον, genus animalis, Suidas. ego potius χλωρίων legerim, genus auis. Φωχίων, auis quædam, Hesych. suspicor autem hîc quoq; χλωρίων legendum.

Vireo.

Descriptio chlorionis.

Crex hostis chlorioni.

CHYRRHABVS, χύῤῥαβος, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Sigismundus Gelenius propter nominis similitudinem, eandem auem esse conijcit quam Germani *scarbum* vocant, quem inter mergos magnos descripsimus. Sed vbi descriptiones ipsæ desunt, nihil momenti adfert nominum similitudo.

Chyrrhabus.

DE CICONIA.

A.

Ciconia ab Hebræis chaſida dicta eſt à pietate & benignitate.

CICONIAM Hebræi vocant chaſida, חסידה, vt recentiores Iudæi ferè interpretantur, & Munſterus in Leuitico & Deuteron. & Iob 8. & Hierim. 8. tranſtulit. accedit etymologia pietate & benignitate inſignem auem indicans, qualis ciconia apprime eſt. quin etiam certo tempore abit reditq́;, quod Hieremias propheta illi tribuit. Quamobrem diuerſas interpretũ opiniones miramur. nam Dauid Kimhi ex magiſtrorum ſententia vulturem albũ interpretatur: *daiah lebana*, id eſt miluum album, vt P. Fagius interpretatur. hunc verò aiunt (inquit) *haſida* dictum, quòd faciat gratiam vel pietatem cum

cum ſodalibus ſuis, diſtribuendo eis cibos ſuos. R. Salomon Leuitici 11. ea repetit quæ D. Kimhi tranſcripſit: additq; vulgò dici צירגוגנייא, ciconia: idem ſentit Abraham Eſra. Aquila, Symmachus, & Theodotion Zachariæ quinto (vbi alas mulierum quas Propheta per viſionem vidit, alis comparat auis chaſida, Munſterus miluum vertit) herodium verterunt. Hieremiæ octauo Symmachus & Theodotion vocem Hebraicam poſuerunt, Aquila herodium vertit. Rurſus ſeptuaginta Leuitici vndecimo & Pſalmo 104. herodium, Deutero. verò 14. pelecana, Zachariæ quinto epopa, id eſt vpupã: Hieremiæ 8. Hebraicum relinquunt (Hieronymo teſte) ἀσιδὰ enim tranſtulerunt, vt & Iob 39. Hieronymus in Leuitico & Pſalmo 104. herodium conuertit, in Deuteron. onocrotalum & Hieremiæ 8. miluum pro chaſida, pro agur vero (עגור, de qua voce plura dicã in Grue *A.*) ibidem ciconiam. Symmachus & Sexta æditio Pſalmo 104. ἰκτῖνον id eſt miluum. Rabi Salamon Zachariæ 5. vulturem putat. Deuteronomij 14. Chaldæus interpres pro chaſida habet *charadita* חירויתא, quæ vox ad Græcam herodius alludit, (aliàs *chorata*, חורותא forte à candore, Fagius.) Arabs *zakid*, צקר, Perſa Hebraicam vocem relinquit. Arnobius & Auguſtinus Pſalmo 104. fulicam reddiderunt. Chaſida (inquit Munſterus) auis eſt, quam tranſlator noſter vocat miluum & porphyrionem. Rabi verò Dauid & Abraham, dicunt eſſe auem magnã quæ nidificet in ſublimioribus domibus & abietibus ac per ſingulas hyemes & æſtates locum mutet. ¶ Vires quas fimo ciconiæ Dioſcorides tribuit, Serapio illum locum transferens auis lacalit fimo adſcribit, Albertus pro ciconia lalath habet. nimirum ex Auicenna, vbi tranſtulit locum ex Ariſtotelis hiſtoria animalium 9.13. quanquam ipſe ciconiã hac voce ſignificari neſciuit. Alibi etiam apud eundem (ex Ariſtotelis hiſt. animal. 9. 6.) *ladach* pro ciconia ſcriptum inuenio. Sebaſtianus Munſterus in Lexico trilingui poſt Hebraicum ciconiæ nomen chaſida, hæc etiam ſubiungit: *deiuta* דיותא: *chauaritha*, חוריתא: *machuautha*, & forte *machuata*, מחותא: quæ ego omnia Chaldaica eſſe puto. *Alocolobri*, id eſt ciconia, Syluaticus.

¶ Græcis πελαργὸς dicitur, quod nomen etiam hodie ſeruant. Italis *cigogna* vel *zigognia*. Hiſpanis *ciguenna*. Gallis & Sabaudis *cicogne* vel *cigogne*. Germanis ein Storch vel Storck. Saxonicè ein Ebeher / vt Turnerus refert. Roſtochij & alibi in Germania Adebar vel Odeboer. Flandris Houare. Anglis *a ſtorke*. Illyrijs *cziap*. Polonis *boczan*. Turcis *leglék*.

B.

Ciconiæ in Heluetia abundant, præſertim ijs in locis à quibus paludes aut lacus non procul diſtant. Tranſpadana Italia iuxta alpes Larium locum appellat, amœnum arbuſto agrum, ad quem ciconiæ nõ permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, Plin. In Fidenate agro nec pullos nec nidum faciunt, Idem. In Germania auis eſt notiſſima, Britannis verò pleriſq; omnibus tam ignota eſt, quàm quæ omnium ignotiſſima. nec mirum, cum nuſquã in inſula noſtra niſi captiua ciconia videatur. Auis eſt mediæ magnitudinis inter gruem & ardeam, pennis albis & nigris diſtincta: crura longa habet, roſtrum gruinum, ſed rubrum & craſſum, Turnerus. Ciconia alas habet nigras, & caudam aliaſq; partes albas, Albertus. Sunt qui ciconiis non ineſſe linguas confirment, Plinius. Hoc & Germani in grypho quodam inſinuant, Ein Vogel ohn Zungen / Der ander ſaugt ſeine Jungen / rc. ¶ Ciconiæ cur habeat roſtrum magnum & collum oblongum, meminit Galenus lib. 11. de vſu partium. Ciconia δολιχόδειρος eſt, (id eſt collo prælongo.) Roſtrum ei rubicolor, rectum & orthogono acuto perſimile. Linguam habet quidem, ſed breuiſſimam. Pedes etiam vt roſtrum rutileſcunt. In pullis verò roſtra ſimul ac pedes fuſco colore cernuntur, Gaſpar Heldelinus. Crura ei procera & excelſa, Idem. Eſt Antuerpiæ ciconia Indica, roſtro gibboſo, alis rubris, pedibus anſerinis: quæ vtrum Phœnicopterus ſit dubitari poteſt. Ex literis cuiuſdam ad Geſnerum.

Ciconiæ quibus in locis degant. *Ciconia Anglis ignota.* *Deſcriptio eius.*

C.

Glotorat immenſo de turre ciconia roſtro, Author Philomelæ. Ciconias ferunt linguas non habere, verum ſonum quo crepitant, oris potius quàm vocis eſſe, Solinus. Ciconiæ quaſi *cicaniæ* à ſono quo crepitant dictæ ſunt, quẽ roſtro quatiente faciunt, Iſidorus. Idem de voce ciconiæ clangere dixit. In Pythonos comæ congregatæ, inter ſe commurmurant, Plin. Extat Philoſtrati epiſtolium ad Epictetum huiuſmodi: Εἰ κρότῳ ἀνοήτῳ χαίρεις, καὶ τοὺς πελαργοὺς ἐπειδὰν παριόντες (forte παριόντας) ἡμᾶς κροτῶσιν, ἡγοῦ δῆμον (δήμου) τοσοῦτῳ σωφρονέστερον (ſcilicet κροτεῖν, aut lege σωφρονεστέρους) τοῦ Ἀθηναίων, ὅσῳ μηδὲ αἰτοῦσι μηδὲν ὑπὲρ τοῦ κροτεῖν. Hoc eſt, Si plauſu temerario delectaris, ciconias etiam cum prætereũtibus nobis applaudunt modeſtius Athenienſium populo id facere putabis, quòd gratis & abſq; mercede plaudant. Ciconiæ pulli vocem gauiis (vanellos puto intelligit) preſſiorem parentum deſiderio emittunt. porrò ſono illo, qui ſiue arteriæ interioris vehementiore impulſu, ſiue (quod magis videtur) modulata linguæ roſtriq; cõploſione æditur, certè vix eſt alius vel gratior, vel plauſibilior. Hoc crepero ſono ver prænuntiat, coniugem ſalutat, gratias Deo factori eglottorat. Videtur autem hoc verbum (glottorare) ἀπὸ τῆς γλώττης factum, Gaſpar Heldelinus.

De ciconiæ voce. *Glottorat ciconia.*

¶ Circa Theſſaliam aiunt tantam ſerpentium vim prouenire, vt niſi à ciconijs cõficerentur, incolas pellerent, Ariſtot. in Mirabil. Circa Alexandriã in ſiniſtra Nili parte, fertili & herboſa, aues aquaticæ per hyemem collectæ videntur, quarum copijs campi & prata albent, præſertim ciconijs, quas Ægyptij meritò amant, cùm propter ranas quas illic nimis abundè naſcentes ciconiæ conſumunt,

Serpentibus, ranis, aliiſq; venenatis animalib. veſcitur.

tum quia serpentes etiam integros deuorant, Bellonius. Ciconia duo maximè loca victus quærendi gratia infrequentat, stagna scilicet & prata. E stagnis lacubusq;, adde etiam paludibus, varia quidem & multa animalcula, sed præcipuè omnis generis ranas mira celeritate comprendit, comprensa statim iactu quopiam non fallente in fauces deijcit, deiectas stomacho recondit. Verum eas modo ranas infensius insectatur, quæ regni sui (aquarum) terminos egrediuntur. Cæterum prata ea potissimum frequentare insueuit, quæ in conuallibus aut locis irriguis iacent, quod genus Græci βαθυλειμῶς (sic habet liber impressus) vocāt: inde lacertas, chersydros aliosq; serpentes, ranas calamitas, aliasq; pratorum pestes capit, maximè autem cicinias (cæcilias, id est cæcos serpentes) quibus vnicè delectatur, sectari solet, Gasp. Heldelinus. *Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta*, Iuuenalis: qui arguēs Romanos quorum liberi tales euadebant, quales à parentibus instituebātur memorat naturā ciconiæ eiusq; pullorum. hi enim à teneris assuefacti colubris vescuntur. Ciconia circa lacus & paludes degit, ranas, bufones, angues & pisces comedens, Turnerus. Multifariam serpentibus insidiatur, eosq; deuorat & alia venenata animalia, nec inde perit: bufonē verò non nisi in magna fame gustat, tanquā præ

De eiusdē gressu. cæteris venenosum, Author libri de nat. rerum. ¶ Quædā in ingressu ante se pedes iaciunt, vt ciconiæ & grues, Plin.

Volatu. ¶ Ciconia volans pedibus tanquā gubernaculo nauta, cursum moderatur: porrectisq; in caudam quæ breuior illi contigit, pedibus per magnū aëra contendit, Gasp. Heldelinus.

Dormiēdi ratione. ¶ Cur grus, ciconia, & aliæ quædā aues dormientes vni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieron. Garimbertus quærit quæstione 51.

Nidificatione. ¶ Neq; enim hirundines & ciconiæ, quæ in Italia pariunt, in omnibus terris pariunt, Varro. Apud Germanos in summis tectis, aliquando in ipsis summis fumarijs nidulantur, Turnerus. Nunquam nidos extruunt, quin lychniten dictum lapidem imponāt, quasi facem adhibentes vt oua fœtum producant, & serpentes nidis non appropinquent, vt aquilæ aëtiten, Philostratus in vita Apollonij. Turdi vt non aduenæ volucres faciunt pullos, vt in agro ciconiæ, in tecto hirundines, &c. Varro. Ciconia primo protinus aduentu veterem nidum repetit, quem si quidem saluum & incolumem inuenit, collectis hyberno situ sordibus statim repurgat, instauratq;. sin sæuiore aliqua ventorum tempestate deiectum cernit, ramentis illico vndiq; ex agris palustriq; vlua comportatis, possessionem sedis nouo nido occupat. Pomeria primum rotunda sciotherico (quod vulgus Mathematicorum concauum vocat) valde similia figit, mox ædificat, deinde constabilit. Postremò si quid distortius horret, admirabili quadam rostri industria in ordinem componit. Nidificat autem in ædi-

Coitu. tioribus ædium fastigijs, aut aridis proximè, idq; rarius, arboribus, Gasp. Heldelinus.

Partu. Incubitu. ¶ Veneri non alibi indulgent quàm in nido. Oua triginta non amplius diebus fœmina, quatuor, anserinorum tum magnitudine tum colore ponit: quæ quamprimum, variatis quidem vterq; vicibus, plumis fouent. Obit autem pater incubandi munus tantisper, dum illa sibi per otium cibum quærat. Incubitum, nisi asperior tempestas impediat, spatio mensis, vt plurimum absoluunt, Gasp. Heldelinus.

Migratione & locorum mutatione. ¶ Ciconię quo nam è loco veniant, aut quo se referant, incompertum adhuc est. E longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æstatis aduenas. Abituræ congregantur in loco certo: comitatæq; sic, vt nulla sui generis relinquatur, nisi captiua & serua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo vidit agmen discedentium, cùm discessurum appareat. nec venire, sed venisse cernimus: vtrunq; nocturnis fit temporibus. Et quamuis vltra citráve peruolent, nunquā tamen aduenisse vsquam, nisi noctu existimantur. Pythonos *comen* vocant in Asia patentibus campis, vbi congregatæ inter se cōmurmurant, (vbi primo aduentus sui tempore ciconiæ aduolant, Solinus:) eam quę nouissimo aduenit lacerant, atq; ita abeunt. Notatum, post idus Augustas non temere visas ibi, Plin. Simulatq; ciconiolæ in pennas integras excreuere, iamq; alarum firmiore ope leniter spirante aura, nido se tollere, mox proxima nido tecta circumuolare audent: deinde libero etiam cælo sublimes ludere sustinent. Postremò cùm finitimas ciconiarum ædes obuolitantes, ad alarum facienda pericula euocant: id quod idibus Iunij faciunt (eo enim tempore nidos primum egredientes deserunt, euolantq; ac reuolant. accedit quòd è pratis ipsę quod sumant ductu instinctuq; parentum venantur) tum inquam, solertissima quadam ingenij perspicacitate profectionis tempus obseruant. est autem sub æstatis exitum circiter idus Augusti, (circiter diem ascensionis Mariæ) Gasp. Heldelinus. Et rursus, Idibus Augusti ciconiæ iuuenesq; senesq;, collecto agmine pulcerrimo, iter laboriosum illud pernocte luna ingrediuntur. Priusquam verò mare traijciunt, omnes quas quidem agri nostri emisere, Athesim Galliæ flumen, non ita procul ab Sextinianis aquis, seu (vt alijs placet) Sestianis aris, nimirum vbi Marius Cimbros ferro fudit, congregantur. Illic habitis inter se publicis cōcionibus commurmurant, exercitū lustrant, cognitionibus diem vnum aut alterum traducunt, iudicia grauiter exercent: & si quam tardatior segnities morata est, aut adulterij crimen conuicit, eam communibus sententijs dispungunt occiduntq;. Cæterum abiturę aquilonis secundum flatum prudenter expectant. qui simulatq; pronior incidit, tum ceu lege prædicta die abitum maturant. Auium multa genera locum ita mutant, vt certum sit vnde & quò se recipiant: ciconiæ verò vnde veniant, quò reuertantur, non satis constat. Quidam ex Lycia volare aiunt, alij ex Æthiopia, quo loco inchoata exundatione Nili fœcundatur Ægyptus, Oppianus in Ixeut. Ciconiæ hyeme latent, Aristot. hyeme sub aquis conduntur, Fulgosus. nidos eosdem repetunt, Plinius. Audio ciconias cum gruibus (non simul sed diuersis temporibus) iniurias frigoris fugientes, mutatione

mutatione cæli ſolum vertere, ac rurſus hyberno tempore exacto, ad patriam ſedem remigrantes, cùm illas, tum has, ſicut homines, domum, probè nidos ſuos recognoſcere, Gillius ex Æliano. Vulgus agreſte & rapa poſt ciconiæ diſceſſum malè ſeri putat: nos omnino poſt Vulcanalia, & præcocia cum panico, Plinius. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, Albertus. In Heluetiam ad nos aduentare ſolent circa octauum calend. Martij. Ciconiæ quæ æſtate in Europa ſunt, magna hyemis parte vt in Ægypto, ſic etiam circa Antiochiam (iuxta Amanum montem) degunt, Bellonius. Et rurſus, Cùm circa Abydum eſſem viceſimo quarto die Auguſti, ingentem ciconiarum vim conſpexi, quæ ad tria vel quatuor millia accedere videbatur. Volabant illæ à Ruſſia & Tartaria, & Helleſpontum agmine decuſſato tranuerſum traijciebant. Et cùm ſupra Tenedum inſulam eſſent, longo per anfractus tractu ſe conuertebant, donec in circulum omnes colligerentur. inde priuſquam longius à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas ſupra viginti ſe diſtribuebant, & ſe inuicem verſus meridiem ſequebantur. Haud equidem adfirmare auſim, quòd quidam authores ſunt hybernis in Africa ciconias diebus deliteſcere, perinde vt apud nos gauias (vanellos, vt conijcio, ſic vocat) hirundinesq; factitare ferunt: & cùm has tum illas (id eſt gauias & hirundines) aſpera hyemis tempeſtate, in cauas ſe ad mare ſtipites cõdere, foliis aridis muſcoq; obtectas velut demortuas latere vulgò aiunt. Sed hoc ne modo, an in longinquioribus Aphricæ terræ montium receſſibus ciconię lateant, tanquam incompertum in medio relinquimus, Gaſp. Heldelinus. Ciconias ex Africa vſq; ad nos proficiſci, multorum non incerta opinio perſuadet, Idem. Circiter x. calend. Martias ciconia mas aduentare conſueuit, Idem. Et rurſus, Ciconia mas verno aduentu coniugem ſuam ad ſummum decem dies anteuertit. Tum nido, ſi forte violatum inuenerit, reparato, coniugem ſolicitus expectat. ea aliàs prius, aliàs decima demum nocte, perluni ſcilicet, aduentat. Huius ille aduentui mirè gratulatur & alis applaudit. Vbi autem nido etiam accepit, dij boni, quæ dulciſſima ſalutatio? quanta ob felicem aduentum gratulatio? quos applauſus? quos complexus? quàm mellita cernas oſcula? Atq; interim lenes quoq; ſuſurri quidam audiuntur. Ciconiæ aduentus cum aliis omnibus gratiſſimus eſt, quòd dura hyemis tempeſtate ſint leuati, tum maximè illis qui anguſta contractaq; paupertate premũtur. is certè qui primus ciconiam veniſſe aduertit, in quemcunq; incidit pleno ore Homeri illud decãtat, Δός μοι εὐαγγέλιον ὅτι ἔαρος ἦλθε πελαργός, Idem. ¶ Mox primo vere pelargi (id eſt ciconiæ) ſimul gregatim pergunt: vt & aliæ aues, anſeres feri, anates, aliæq;: quæ ab Ægypto, Libya & Syria aduolant, & in Lyciam ad flumen Xanthum perueniunt. vbi prælium committunt cum coruis, cornicibus, colis (κολοιοὺς, id eſt graculos intelligo) vulturibus & quibuſcunq; carniuoris. Nam hæ quoq; præſciunt tempus, & eodem adueniunt omnes. Tum pelecanorum (lego pelargorum, vel pelargorum & pelecanorum, vt inferius quoq; legitur) exercitus in altera ripa fluminis aciem inſtruit: corui autem & vultures aliæq; carniuoræ in altera conſident. Totum verò ſextum (videtur locus corruptus) menſem in pugna expectant. ſciunt enim dies in quibus aggreſſio futura eſt: qua facta clamor ad cælum vſq; auditur, & in flumine ſanguis vulneratarum auium apparet, ac pennæ plurimæ euulſæ decidunt, quibus Lycij lectos ſuos farciunt. Finito iam conflictu dilaniatas reperiunt innumeras aues, cornices aliaſq; carniuoras, & ab altera parte non paucos pelargos & pelecanos. Quòd ſi (pelargi &) pelecani vicerint, conijcitur inde tanquam ex certo ſigno, abundantiam omne genus frugum futuram: ſin carniuoræ, ouium & boum & aliarum quadrupedum fœcundus prouentus expectatur, Kiranides. Sed cornices ciconiis inimicas eſſe parum eſt veriſimile, ſi verè ab aliis ſcribitur non aliter quàm iiſdem ducibus eas migrare, vt in *D.* referam.

Pugna cũ aliis auibus carniuoris.

¶ Videtur ciconia caput perquam rheumaticum habere. nam de roſtro eius aqua ſubinde extillat, & magis hyeme, Author libri de nat. rerum.

D.

In ciconia admiramur ingenium & prudentiam, iuſtitiam, gratitudinem, temperantiam, & naturale in alias quaſdam aues odium. Primò igitur de ingenio ac prudentia ipſarum, de reliquis deinceps dicendum.

¶ Quòd certis temporibus vno in loco congregatæ diſcedant ac reuertantur ciconiæ, vtrunque clam & noctu, & alia quædam ad ingenij earum admirationem pertinentia, in *C.* retulimus. Ambroſius & Magnus Baſilius tradunt ciconias iamiam commigraturas non aliter quàm collecto proficiſci agmine: ac velut per teſſerarios, militiæ quadam imagine, tempore pronũciato, pariter moueri omnes, mirè ſeruatis ordinibus, ceu nec agminis coactor deſit. Cæterum ducendi functionem cornices ſubire, quæ illas & dirigant, & turmis quodammodo ſtipatricibus conſectentur eatenus, vti vel aduerſus inimicas aues munimento haudquaquam contemnendo eſſe credantur, ac periculis ſubire propriis non ſuam bellandi aleam, Cælius. Cornices eas (ciconias) duces præcedunt, & ipſæ quaſi exercitus conſequuntur, Iſidorus. Ciconiæ cæteræq; aues cùm vulnus per pugnam acceperint, origanum (Gaza *cunilam* vertit) plagæ imponunt, Ariſt. Græcè legitur, Οἱ δὲ πελαργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ὀρνίθων: atqui Ælianus non quaſuis aues hoc facere ſcribit, ſed præter ciconias perdices tantum & palumbos: Plinius ciconiam tantum. Ciconiæ in vrbes vaſtatas non veniunt, vt in Philoſtrati epiſtolis legimus, his verbis: Οἱ πελαργοὶ τὰς πεπορθημένας πόλεις οὐκ ἐσπέτονται κακῶν πεπαυμένων ἠχὼ φεύγοντες. ¶ Ciconias audio cùm primũ adueniunt nidũ aliquoties luſtrare & circunuolare antequã ingrediantur. Ciconiæ nidos ſuos quotan-

De ciconiæ ingenio & prudentia.

Cornices ciconias ducũt.

Ciconiæ vulneri accepto origanum imponũt.

Vnum ex pullis domino loci vbi nidificant deijciunt.

nis repetunt, & vnum è fœtibus ſuis domino loci, ſub quo fœtificant, deplumatum quaſi tributum, vt fertur, deijciunt: ſed forte cauſſa magis eſt tædium nutriendi. Quinimò, vt vulgo dicitur, pro decimis deijciunt deo ius ſuum ſeruantes. In cuius ſignum Thuringiam, vbi decimæ non dantur, neq; intrant, neq; inhabitant, vt experientia docet, Author libri de nat. rerum.

De earundem gratitudine & pietate erga parentes.

¶ Magna cura ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etſi humanis hoc facere legibus nullis iubentur, ſed ſola bonitate naturæ ad id impellantur. Iidem parentes amanter ſuos fœtus curare dicuntur: Cuius rei hoc teſtimonium eſt, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendos cibum cōparare nequeunt, eſculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandos fœtus conuertunt, & ad volandum pullis imperitis duces ſunt. Herodios & pelecanos ſimiliter facere audio, Ælianus. Ἀντιπελαργεῖν (inquit Eraſmus Rot. in prouerbiis) apud Græcos eſt mutuam officij vicem rependere, maximè nutricandi fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut inſtitutus: vt ſi liberi parentes ætate feſſos viciſſim alant foueantq;: aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura ſumptum quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis ſymbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magiſtra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciantur. ad id reſpexiſſe videtur Homerus Iliad. δ. cùm ait, οὐδὲ τοκεῦσι Θρέπτα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν, id eſt, Nec nutricandi officium genitoribus vnquam Perſoluit charis, breue at illi contigit æuum. Animantium reliqua tantiſper amant agnoſcuntq; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera. vna ciconia parentes ſenecta defectos viciſſim alit, & volandi impotentes humeris geſtat. quorum poſterius laudatur in Ænea, cui inde pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam complureis dies ſuis vberibus aluit. Hanc ob cauſam, vt author eſt Suidas, antiquitus in regum ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipſo geſtamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentiam cohibere. nam hippopotamus animal efferum eſt ac violentum, atq; adeò impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teſte Plutarcho. Diuus Baſilius etiam ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eôdem alluſit Crates Cynicus ſcribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cùm pollicetur ſibi curæ futurum, vt illum matri ciconiam pro cane remittat in ſenecta. canes enim vocantur Cynicæ ſectæ philoſophi, Significat igitur puerū fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuò foueat. De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in Auibus. Ἀλλ᾽ ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισι νόμος Παλαιὸς, ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν. Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων, Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id eſt, Nobis quidem auibus peruetuſta lex viget, Ciconiarum inſcripta tabulis, vt ſimul Ciconia parens educauerit ſuos Ciconiadas, (pullos, imitatione Græci vocabuli,) & iam volucres euaſerint, Pulli viciſſim nutriant patrem ſuum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venuſtius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate. Κἄπ γε θαῦμα Εἴ γε νέοι τὴν γραῦν ἀντιπελαργέομεν, id eſt, ſi nos Latini olim Græcorū literis educati, nunc Græciam velut anum atq; effœtam viciſſim ſuas doceamus literas. Porrò huiuſmodi officium quod liberi viciſſim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν ſeu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſenarius, Ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς, id eſt, *Viuax eris ſenes parentes confouens*, Hæc omnia Eraſmus. Ciconias genitorum ſenectutem inuicem educare inuulgatum eſt, (θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς,) Ariſtot. vnde apparet Ariſtophanis Scholiaſten & Suidam nō rectè ſcribere, Ariſtotelem ſimpliciter hoc verum eſſe aſſerere. Genitricum ſenectam inuicem educant, Plin. Eximia illis ineſt pietas. etenim quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipſæ à pullis ſuis inuicem aluntur. Ita enim impenſè nidos fouent, vt incubitus aſſiduitate plumas exuāt, Solinus. Pelargici nomi ab Ariſtophane dicti ſunt quaſi ciconiariæ leges, quibus liberi parentes alere iubētur. id quod in iure quoq; cautum eſt. Ideo in ſceptris regijs antiqui ciconiam ſculpere ſolebant in ſummo, in infimo autem hippopotamum animal improbiſſimum, ſignificare volentes iuſtitiæ obnoxiam eſſe (ὑποτετάχθαι) violentiam: cuius iuſtitiæ ſymbolum eſt ciconia, quæ parentes ſenio confectos alere, humeriſq; geſtare in volatu creditur, Budæus ex Ariſtophanis Scholiaſte vt apparet. Ἀντιπελαργεῖν, παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀντιδιδόντων: καὶ ἀντιπελάργωσις, Suidas & Varinus.

Antipelargēin.

A ciconiæ pietate ductum eſt verbum antipelargēin. hoc eſt promerentibus gratiam in tempore referre, & antipelargia, huiuſmodi gratiarū relatio, Budæus in Pandectas. Apud Æſopum pelargus ab agricola captus dimitti orans, Sum (inquit) pelargus auis pientiſſima, quæ meis parentibus obſequi ſoleo: eoſq; non deſero vnquam.

Pietatis ſymbolū erat apud Ægyptios ciconia.

Quæ cauſa eſt vt Ægyptij hieroglyphica litera pietatem ſcribentes, ciconiam pingerent. Petronio Arbitro pietati cultrix epitheto decoratur. Diuus quoq; Ambroſius auem piam appellat. Et verba eius Io. Baptiſta Pius è libro 5. Haxameron hæc recitat. Aues non erubeſcunt reuerendi ſenis membra portare. eſt enim vectura pietatis. quod eouſq; frequenti teſtificatione percrebuit, vt cōgruæ mercedem remunerationis inuenerit. nam Romanorum vſu auis pia vocatur. Quodq; vix vni imperatori conſulto ſenatus delatum dicitur, iſtæ hoc aues in commune meruerunt. pios enim filios patrum prius oportuit in iudicio prædicari. Habent etiam vniuerſorum ſuffragia. nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργωσις nominatur. Pelargòs enim ciconia dicitur. Virtus itaq; ab his nomen accepit, cum relatio gratiarum ciconiæ vocabulo nuncupetur, Hæc ex Ambroſio Bapt. Pius, qui idem ἀντιπελαργεῖν

Latinè

Latinè interpretatur redhostire. Æneam pium à Vergilio appellari ideo scribit idem Baptista, quoniã patrem succollauit, vt ciconiæ patrem seris annis inuolucrem succollare solent, Franc. Syluius in epistolas Politiani. Parentes senes & ad volatum inualidos, filij suis alis huc illuc gestant vt nutriantur: & si cæci fuerint, cibum eis ingerunt, Kiranides. Ciconiæ aues piæ parentes senio affectos suis alis gestantes incedunt (βαδίζουσι,) Scholiastes Aristophanis, Suidas & Varinus. Ciconiæ à sua prole aluntur & incessu volatuq; ab eis iuuantur, Io. Tzetzes: vel si Græcè mauis, Πελαργοὺς τρέφουσι τὰ τέκνα τὰ οἰκεῖα, καὶ τῇ βαδίσει πλήσει τε τῇ τούτων συνεργοῦσι. Ciconia dicitur auis pia. cũ enim seniores pennis amissis victum sibi quærere nequeunt, iuniores frigida genitorum membra refouentes cibum eis procurant, donec pennæ validiores subnascantur, Author libri de nat. rerum. Parentes senes alunt & pastum educunt, Eberus & Peucerus. Ferunt autem *lalath*(id est ciconiam) parentes autumno nutrire, vt vêre nutrita est ab eis. alij eos non prius quàm senecta exhausti sint à prole nutriti sentiunt, Albertus. Merops eò iustior ciconijs existimanda est, quòd non in senectutem parentes alere differt, sed statim vt per ætatem volare potest, hoc ipsum exequitur. iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat, Ælianus. Ægyptiorum sapientes vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, verum ad vltimam vsque senectutem permanens parentibus victum sufficit, Orus. Quantum temporis ciconiæ impenderint fœtibus educandis, tantũ & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur, Paulus Fagius è commẽtarijs Iudæorũ. Genitores pullos, si forte spurca tẽpestas, aut ingentibus procellis imber effundatur, explicatis alis, ceu fomentis quibusdam amicis, ne algeant, obtegunt. Simul ac parẽs progeniem paruam reuisens ad dulcẽ nidum appulit, ciconiolæ suaui quodam sibilo aduentum congratulantur, escamq; rostulis, tanquam osculis eliciũt. atq; interim etiã λαρυγγίζοντες glotteraturiunt, colla porrigunt, hiãt. tum parens quicquid immenso labore illo suo animalculorum venata est, torto retortoq; gutture, è stomacho, quo viua omnia condiderat, egerit: egesta pulchro certoq; ordine singulis suum dimensum dispensans, cuiusq; in os velut præmansum inserit: cumq; laborem piũ tantisper sibi sumit, dum pulli per se cibũ ore collatũ capere possunt. Gasp. Heldel.

Merops statim vt volare potest parẽtes alit.

¶ Gratam accepti beneficij memoriam (inquit Ælianus) ipsæ etiam bestiæ retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & ceteris in rebus ex maximè raro fœminarum genere fuit. & verò ab omni stupro integram castamq; se marito conseruauit: quippe quę vt viuentem eum studiosè & diligenter coluisset, sic posteaquam è vita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato coniugi præstans, vrbanas commorationes, & domum, in qua mortuum vidisset maritum, adeò malè odit, vt præ mœrore ad sepulchri monumentum, vbi sepultura affectus ille esset, miserrimè commoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore ciconijs pullorum suorum volatum experientibus, vnus & infirmissima ætate & alarum debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuita, se cognito morbo, misericordẽ pullo præbuit. nam & vulnus obligauit & medicamentis & cibo potioneq; adhibitis cicatricem obduxit, & ad incolumitatem perduxit, atque iam ad volatum confirmatum, è manibus dimisit. Hic admirabili quadam naturæ intelligentia non ignorans se conseruatæ vitæ præmium mulieri debere, anno post cùm ad vernum solem fortè apricantem eam, quæ sibi benignè fecerat, perspexisset, demisso atque humili volatu proximè ad ipsam profecta, in eius sinum lapidem euomuit, deinde in tecto sudsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid istuc esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & radiatam domum tanquam immissis facibus ex eo splendere perspexit. vbi verò ciconiam comprehendisset, & vulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quam miseratione commota curauisset, Hactenus Ælianus. Eandem historiam breuius & paulò aliter Oppiani in Ixeuticis paraphrastes hoc modo expressit: Mirablilis omnino & solertis ingenij sunt, siue iniuria cauenda, siue gratitudinis æde dum aliquod signum fuerit. Nam & hoc accidisse fertur: Cum quidam ciconiæ crus lapide confi[illegible]gisset, eaq; in nidum transuersa, vt poterat, se reciperet, à mulieribus quæ claudicantem viderant, restituta est & cum cæteris auolauit. Sequentis deinde anni vêre cum redijsset ad eundem locum (agnoscebatur autem ex claudicationis signo) & mulieres conspectu sui, ceu quæ libenter apud ipsas diuerteret, exhilarasset: mox è rostro oblongo egregiam & pretiosam gemmam ab pedes mulierum euomuit, quodquidem illę gratitudinis ergò fieri intellexerunt. Huic planè similis est historia, quam doctissimus vir Iustinus Goblerus I. C. ad nos perscripsit, his verbis: Præter pietatis erga parentes laudem Gesnere, quam ciconijs & natura & historia ab antiquo tribuit, etiam re ipsa compertum est, hospitalitatis officium vicemq; ciconias agnoscere beneficio suo, & compensare. Contigit enim nõ procul à patria mea (*Sanctogoarinum* vulgus appellat) in ciuitate quõdam imperij libera Wesalia superiore, quod sæpe audiui auos & maiores meos mihi commemorare, vt ciconia nidum in cuiusdam ciuis tecto haberet, in quo per multos annos ex more oua excluderet, & pullos nutricaret. Tanto autem tempore eadem auis benigni hospitis clementiam experta, vt quæ à nemine domesticorum (pio patrefamiliâs ita cauente) infestaretur, quotannis suo tempore & auolare & redire, eundemq; nidum repetere solebat. Habuit autem in more præter cæteras sui generis aues hæc bestia, siue hospitis frugi & modesti humanitate ducta, siue commoditate loci ædiumq;, siue (quod verisimilius est) natura ad hoc ipsum inuitante, vt bis quotannis, nimirum sub veris & autumni tempus pridie ferè antequam auo-

De gratã accepti beneficij memoria, quæ in eadem aue obseruata est.

Aliud exemplum gratitudinis earundem.

laret,& postridie cùm rediret circum limen ac porticum domus hospitis sui volitaret, & stridenti rostro se præsentem velut indicaret, semper lætabundo ac ceu applaudente gestu voceq́; à patrefamiliâs accepta ac rursus dimissa. Hæc cùm iam multis annis inter auem & hospitem consuetudo fuisset, tandem aliquando ex more sub autumnum auolatura ante ad porticum domus obstrepero impetu fertur, ac crepitanti rostro ceu hospiti valedictura insolentius aliquanto gestire visa est, cui bene precatus herus amico ore auem quasi alloquens iubet vt salua & incolumis redeat. Sub ver igitur postmodum reuersa bestia ex more hospitem in foribus ædium rostri crepitu salutat, ac mox ante pedes viri radicem magnam recentis zinziberis è gutture exerens tanquam gratulabunda collocat, rostro vt plurimum obstrepero, in symbolum hospitalitatis. Admiratus hospes peregrinum & informe quodammodo munus accipit, & vicinis videndum præbet, certo cognoscentibus gustando veram ac viridem zinziberis esse radicem. Et quandoquidem hactenus apud multos dubium fuit, & quodammodo incompertum (inter quos etiam Plinius est) quonam è loco veniant, aut quo se referant ciconiæ: vel ex hoc facto constabit, calidas eas terras & vltramarinas, vbi zinziber hodie nasci dicitur, cùm à nobis auolant, petere. Verum & hoc exemplo qualicunq;, si non aliud certe nos admoneri arbitrarer, inter homines etiam cùm pietatem tum hospitalitatem plurimi fieri oportere.

Aliud itē exemplū eiusdē gratitudinis.

¶ Extat & aliud luculentum super ciconiarum mirifica gratitudine exemplum in Ixeuticis Oppiani: In Italia (inquit) vt fertur, cùm serpens quidam ad nidum prorepens ciconiarum pullos deuorasset, & alteram deinde sequentis anni fœturam similiter perdidisset, ciconiæ tertio demum anno reuersæ, nouam quandam auem & prius non visam, (quæ breuior quidem ciconijs erat, sed rostrum magnum & acutum ensis instar à capite exerebat) secum adduxere, indicata nimirum ei fœtus calamitate sui, siue pollicitationibus vllis siue verbis vt opem ferret inuitatam. Nam vtrum aues & animantes aliæ, suum inter se colloquium nobis ignotum misceant, in dubium vocari potest. Auis hæc, nondum absoluto ciconiarum fœtu, coniuncta eis non erat: pullis verò iam exclusis cùm parentes ad comparandum pullis auiq́; custodi victum longius auolarent, ipsa nidum non deseruit, vt serpenti obsisteret. Serpens igitur paulò pòst progressus è latibulo, pullos aggreditur: & licet ab aue custode rostro impeteretur, non statim recessit, sed erectus corpore, caudæq́; innitens, se opponebat: & secundò iam ictus spiris inuoluere custodem frustra moliebatur, vtcunq; plurimis se flexibus insinuaret. nam facile euadebat auis in sublime se recipiens. Sic dum ille perdere, hæc seruare pullos annituntur, plurimis tandem ille vulneribus confossus iacuit: at non impune. auem enim in conflictu dentibus venenatis adeò læsit, vt omnes ei pennæ defluerent. Cùm verò reuertendi tempus appetijsset, ac reliquæ ciconiæ iam auolassent, parentes cum pullis seruatis, vt beneficij memores se declararent, tantisper mansere, donec nouis ei pennis renatis simul auolarent, Hæc Oppianus.

De earundem castitate & temperantia.

¶ Ciconia riuali inuidia laborare fertur: Nam cùm in Cranone Thessaliæ eximia forma mulier, cui nomen esset Alcinoë, à coniuge peregre profecto domi relicta, stupri consuetudinem cum seruo quodam fecisset, hoc quidem ipsum ciconia intelligens, seruiles iniurias in dominum non sustinuit, quo minus quàm mox facto impetu eum sensu oculorum orbans, iniuriam in dominum illatam vlcisceretur, Ælianus. Ego hanc virtutem potius castitatis quàm riualem inuidiam in hac aue appellarim. Nam vt Author libri de natur. rerum scribit. non dubium est ciconias castitatis sectatrices esse, fœdusq́; coniugij inuicem seruare. Fertur enim quòd in eminentiori loco domus cuiusdā par ciconiarum habitarit: vnde mare ad pastum recedente, frequenter alius mas adueniens fœminam adulterino coitu polluebat. At illa statim eminus in fonte se mergebat, sic scelus adulterij per aquæ lauacrum delens, marem proprium deludebat. huiusmodi factum dominus habitationis frequenter aduertit, & quadam die post adulterium eam à fonte ne lauaretur prohibuit: nec mora, masculus à pastu rediens in fœmina sua scelus adulterij deprehendit, & in præsentia dissimulans abijt. Reuersusq́; secunda die maximam multitudinem secum adduxit, quæ singulæ adulteram aggressæ miseram crudeli laniauerunt morte.

Tempestatē præsentit ciconia.

¶ Ciconia tempestatem præsentit, quæ sicunde imminet, tum antè se medium in nidum ambobus pedibus (nam alternis aliàs insistens quiescit) confestim sistit, pennas tristior diffundit, rostrum in pectus condit, vnde & plumas, ceu barbam promittit, vultum demissum eò obuertit, qua parte tempestas ventus aut imber ingruit. quod si in angulis aut marginibus nidi temere insisteret, facilius vi tempestatis præcipitaretur, Gasp. Heldelinus.

De naturali eiusdē odio in creces. Aquilas.

¶ Ciconia & crex, aues sunt inimicæ, Gillius ex Æliano, nescio quàm rectè. nam Philes, qui sua omnia ex Æliano mutuatur, vt scribit: Ἔχθος γε μὴν ἔχουσιν αἰθυίαις μέγα Μακροὶ πελαργοί, καὶ βραδύπτεροι κρύκες, (lego κρέκες) id est, Ciconiæ & creces mergis admodum infensæ sunt aues. Sed fieri potest vt eandem ob caussam propter quam mergos oderunt, tanquam eodē victu piscibus scilicet, vtentes (vt conijcio) ipsæ etiam inter se inimicæ sint. Ciconia aquilas etiā insequitur tempore quo pullos nutrit, & alias rapaces aues: quibus obsistere si sola nō valeat, aduocat alias, Albertus. Aquila & ciconia caussam pugnæ habent quòd vna comedit oua alterius, Idem. sed Aristoteles sittam scribit aquilæ hostē esse, & eius oua frangere. Herodius (sic vocat aquilam germanam) altissimè volat, ita vt aues omnes superet. nam si magnæ aues, vt grues & ciconiæ, sublimius ea volarent, rostrorum acie eam conficerent, Albertus.

Vespertiliones.

Ciconia non modo magno vespertilionis odio tenetur, sed hæc etiam illius, Ælianus. Et rursus,

Ciconiæ

Ciconiæ ouis suis perniciem molientes, vespertiliones sapientissime vindicant. Cùm hæ itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio vtuntur ciconiæ: Platani folia in nidos suos inferunt, (quod & Zoroastres in Geoponicis confirmat) ad quæ accedẽtes vespertiliones, torpore comprehẽsæ, perniciem afferre non queunt. Ciconiæ serpentum hostes sunt, Isidorus. *Serpẽtes.*

E.

Aduenæ aues sunt, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeũt, quas cùm in auiario amputatis pẽnis longioribus cludimus, inter mãsuetas & domesticas viuere discunt, feritatemq; exuũt, vt grues & ciconiæ, Gyb. Longolius. ¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à venenosis animalibus, nutriat circa se grues, pauones, cygnos, Auicẽna: sed Bellunẽsis pro cygnis ciconias reponit, quod probo. ¶ Ciconia aduentus sui testimonio veris initium denotat, D. Ambrosius. ¶ Ex ciconiarum cũ carniuoris auibus conflictu in Lycia, si ciconiæ cum suis vicerint, frugum fertilitas futura præsagitur: sin carniuoræ, pecorum prouentus abundans speratur, vt supra in *C.* ex Kiranide recitauimus.

F.

Ciconia in vetere Testamento inter aues mensis impuras censetur: quanquam illic Hebraicam vocem *chasida* alij aliter interpretantur, nos omnino ciconiam esse credimus, vt in *A.* docuimus. Cornelius Nepos scripsit ciconias magis placere quàm grues, cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigisse, Plinius. Ciconiæ pullos apponere mensis instituit Rufus Prætorius, vt apud Porphyrionem legimus, Grapaldus. Ciconia etiam pietati cultrix Nequitiæ nidum in caccabo fecit meo, Petronius Arbiter. Ciconiam pauci nunc velint tangere, nedum esse, ob pastum credo quem è serpentibus & luridis bestiolis colligunt. caro eius eadem ferè quæ gruis est, Platina. Idem hanc auem elixari iubet. Mihi aliquando ciconiæ pullum gustanti caro mollis & humida visa est, Ibidem. ciconiam & gruem Baptista Fiera in cœna sua, tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos redeatq; ciconia luxus, &c. remedij quidem causa ciconias aliqui esitabant, vt dicetur in *G.* Ciconiæ in cibo nõ laudantur, Tragus. Caro ciconiæ neruosa, grossa, & ad digerendum dura, sed tamen bene digesta, multum nutritiua Ant. Gazius. melancholicum generat succum, Auicen. *De Ciconiarum esu.*

G.

Ciconia assa elixave si semel anno edatur, vere incipiente antequam aduolet (auolet) ad bellum, innocuum & illæsum seruabit quod ad neruos & articulos eũ qui comederit. Fugient enim ab eo podagra, chiragra, gonagra, ischias, arthritis, opisthotonus, & quæcunq; neruorũ passiones sunt & articulorum, Kiranides. ¶ Ciconiæ pullum (elixatum, Marcell.) qui ederit, negatur annis (multis, Marcell.) continuis lippiturus, Plinius & Marcellus. Si pullum ciconiæ in olla rudi clausa vsseris, habebis cinerẽ illum pro collyrio ad nebulam oculorum, & lachrymarum epiphoram & trichiasin. Quod si collyriũ liquidum malueris, mellis acapni quantum sufficit, vt inungi possit, addito, Kiranides. Pelagonius aduersus omnes morbos (aduersus pestem) efficacissimum puluerem credit esse, si pullũ ciconiæ nondum adhuc stantẽ, (volantem,) sed iam plumas habentem viuum in cacabũ (ollam testaceam) mittas, & gypses (gypso illinas,) perustumq; vapore furni, in puluerẽ redigas, & tritum vitreo vase custodias: (& cum opus fuerit) grande cumulatumq; cochlearium cum vini sextario (cum vino) animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem, Vegetius de art. Vet. 1. 17. & Hippiatrica Græca cap. 4. In ventrem pulli ciconiæ exenterati nec dum volantis imponito vnciam camphoræ cum drachma ambræ optimæ: & extillantem chymico artificio liquorem colliges, ita vt pro coloris mutatione vasa quibus liquor excipitur ter mutes. Hi faciem purgant & nitidam reddunt, sed postremus præcipuè, Andreas Furnerius in Gallico libello de decoratione naturæ humanæ. Oleum ex ciconijs vtilissimum ad inungenda membra paralytica, à Leonello Fauentino his verbis describitur: Ciconia exenterata & deplumata in sufficiente modo olei communis discoquatur donec carnes ab ossibus separentur. Tum carnes per se contritę ac denuo in eodem oleo coctæ exprimantur. hoc oleum adseruato. habet enim eundem vsum cum viperino oleo ad paralysin, Leonellus Fauentinus. Aliud ad idem: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirũ minutatim) in alembico rosario stillatitium ex eo liquorem colliges: & primum membra paralytica decocto cancrorum absq; sale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atq; hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè restitutos esse. neruos enim extendit & dirigit, Innominatus in libro manuscripto. *Remedia ex ciconia integra.*

¶ Ciconiæ viuæ neruos de pedibus, cruribus & alis aufer: qui podagricos & chiragricos, similes similibus alligati, sanant, Kiranides. Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum: Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorem leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit, non amplius alligabis, sed vbi rursus dolorem senserit: ac miraberis, quòd neq; dolor, neq; aliud quid periculosum subsequatur, quemadmodũ multos attonitos fieri cõspicimus, vbi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli verò ciconiæ neruos alijs non cõplicant, verũ retinẽt, mittuntq; in phocæ pellẽ, ac illigant chordis seorsim absq; neruis ciconiæ plicatis. pedibus *Ex neruis.*

ægri similiter illigant dextros dextris, sinistros sinistris, cùm Luna est in occasu, vel in signo sterili, & Saturnum ingreditur, Trallianus lib. 11.

Ex ventriculo. ¶ Contra venena omnia ciconiarum ventriculus valet, Plinius. Echinus (id est interior membrana) de ventriculo ciconiæ, lotus in vino & in vmbra siccatus tritusq;, bibitur cum vino diluto aqua marina aduersus venena mortifera, Kiranid. Tradunt aliqui ventriculum ciconiæ vel eius cerebrum cum vino diluto sumptum, additis duobus granis spicæ nardi curare venenum cuiuscunque naturæ, Ferdinandus Ponzettus. Nec capræ nec oues peste inficientur, si ex ciconiæ ventriculo aqua intrito singulis cochleare vnum infuderis, Quintilij Geop. Canem à pestilentia seruat puluis ventriculi ciconiæ, solutus in aqua, inq; canis os iniectus. idem facit ius elixi eiusdem ventriculi canis ori infusus, Blondus. Furunculis mederi dicitur ventriculus ciconiæ ex vino decoctus (& impositus,) Plinius. *Ex intestinis, felle, fimo.* ¶ Intestina eius in cibo sumpta colicos sanant & nephriticos, Kiranides. ¶ Fel inunctum visum acuit, Idem. ¶ Ciconiæ fimum si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt, Dioscor. Nonnulli ciconiarum fimum potum orthopnoicis auxiliari asserunt, Ægineta. Fugienda est materia omnis eiusmodi quæ difficulter comparari potest. qua occasione complures validissimas vires talibus materiis testimonio adscribunt suo, ceu non facile redarguendi. velut qui ciconiarum stercus comitiali morbo mederi scriptitant. Verum quanquam hoc multis aliis quæ scribunt, longè sit parabilius, curiosum tamen est, vt taceam falsum esse, quod de illo est proditum. Nam quidam iis qui talia memorant, credulus, epoto hoc stercore nihil adiutus est. Nam & antequam experiare promissorum prauitatem ac falsitatem ipsi qui talia scribunt, detegunt. Nam cum multis modis difficulter homines spirent, nec quòd omnibus conferant adscribunt, nec quòd his aut huic. Tam etsi sunt inter eos qui talia scriptitant, qui nō simpliciter dispnœę, hoc est difficilis spirationis, sed orthopnœæ talia esse remedia dicunt, nempe ciconiæ stercus, noctuæ sanguinem, vrinam humanam & alia his absurdiora, &c. Galenus lib. 10, cap. 27. de medic. facul. Vnguentum multa experientia cognitum, inueteratæ etiam podagræ accommodatum: Stercoris ciconię quadrantem cum pari axungia tritam illinito. Vtere, nec cuiquam patefacito. multos enim seruauit, Aetius 12, 44. Idem à Nicolao Myrepso præscribitur, hisce verbis: Emplastrum ciconiæ omnino podagricos sanans, habet stercoris ciconiæ, adipis suilli veteris, singulorum selibram. Fimum ciconiarum, sed de nido ipso dum ciconiæ pullos habent, sumes, & cum axungia vetustissima permiscebis & conteres, atq; emplastri modo pedibus appones, efficaciter podagram sanabis, Marcellus empiricus. Ciconię fimum cum hyoscyami foliis & lactucæ syluestris, podagricis prodest, Kiranides. *Ouis.* ¶ Oua ciconiæ cum vino soluta, denigrant capillos. oportet autem cum pasta (farina subacta) frontem & oculos operire, ne liquor defluens has partes tingat. Capilli iam tincti, ablui debent, & oleo irino inungi, aut omphacio in quo solutus sit adeps vrsinus vel aprinus, Kiranides. Auicenna oua auis *alhabari* (tardam Bellunensis exponit) item oua *alocloæ* (aliàs *aloclock*: ciconiam intelligo, quæ aliàs *lalath* & *lacalit* dicitur Arabicè) capillos denigrare scribit.

H.

Etymologia. *a.* Ciconiæ quasi *cicaniæ* à sono quo crepitant dictæ sunt, Isidorus. Κικόνεον, auis sic dicta memoratur in Lexico Varini, non alia nimirum quàm ciconia Latinorum. Ciconias Germanis Storcken dictas, παρὰ τὴν στοργήν, hoc est à mirabili illo affectu & amore quo parentes prolem prosequuntur, & proles illos vicissim, Gasp. Heldelinus pulchrè diuinat. *Homonyma. Ciconia genus mensuræ.* ¶ Sed huic operi exigendo quasi quandam machinam commenti maiores nostri regulam fabricauerunt, in cuius latere virgula prominens ad eam altitudinem, qua deprimi sulcum oportet, contingit summam ripæ partem. id genus mensuræ ciconiam vocant rustici, Columella lib. 3. *Item instrumentum quo hauritur aqua è puteis.* Telonem hortulani vocant lignum longum, quo hauriunt aquas (è puteis.) hoc instrumentum Hispani ciconiam vocant, eò quòd imitetur eiusdem nominis auem, leuātem ac deponentem rostrum dum clangit, Isidorus. Organon quo ex puteo hauritur aqua celonium inuenio appellatum: ciconiam quidam Latinè dicunt, Cęlius. Κηλώνειον, τὸ γεράνιον, Suidas, cum ει diphthongo in penultima, idem rursus eandem vocem cum iôta simplici in penultima, equum admissarium, ἵππον ἐπιβατήριον, interpretatur. Sed Hesychio κήλων admissarius est, ὀχευτὴς simpliciter: Celonium verò tum per diphthongum, tum per iôta simpliciter, lignum quo aqua hauritur, ἀντλητήριον ξύλινον, & κήλον quoq; ἄντλημα. Et sanè videtur κήλων vox primitiua esse, κηλώνιον diminutiua, vt melius per iôta tantum scribatur. etsi Varinus cum diphthongo scribat, & antepenultimam per ο breue, deriuans à κάλων, quod est lignum, & verbo νεύειν, τὸ ἀνανεῦον καὶ κατανεῦον ξύλον. interim tamen geranium, id est instrumentum haustorium paruum interpretatur, quasi vocem diminutiuam agnoscēs. Κηλώνιον equum admissarium idem dictum ait παρὰ τὸ κήλων, quod est calidum, ego παρὰ τὸ κήλεον legerim, quod poëtis feruidum significat, & ignis epithetō est. Eustathio κήλων asinus admissarius est, & per metaphoram etiam homo libidinosus, à verbo κηλεῖν quod demulcere & delectere significat: & κηλωστὸν lupanar, à verbo κηλόω κηλώσω, cuius turpis significatio sit. Et forte tum κήλων pro libidinoso, proq; admissario iumento, tum verbum κηλοῦν pro συνουσιάζειν, (vt videtur,) metaphoricè à sordida plebe sic dicta sunt, διὰ τὴν ὁμοίαν κήλωνι ἀντλητηρίῳ κίνησιν περὶ τὸ συνουσιάζειν, vt κηλοῦν sit Græcis quod ceuere Latinis. Nos lignum illud oblongum, quod alteri in terram infixo transuersum imponitur, vt anteriore sui parte (cui funis cum vrna appenditur) ceu rostro gruis ciconiæve instar nutans, in puteum demittat, vrnam, renuensq;

nuensq; extrahat, vocamus ein Brunnenschwenckel. Aliqui simpliciter perticę oblongæ absolutę, funē cum vase appendunt, & perticam manibus demittunt in puteum: quam ipsam quoq; aliquis celonem vel celonium dixerit, vt & perticam illam qua per canalem in puteo inserta (instrumēto quali sentina nauium exhauritur) aqua per eundem canalem regurgitat: Et forte hoc est quod Hesychius scribit, κήλων ὁ ἐν τῇ νηῒ λεγόμενος. Isidori verba qui hoc instrumentum telonem vocat, Sipontinus etiam repetit: Sed eruditi quidam tollonem potius vel tollenonem vocandum conijciunt. Nam tolleno, genus est machinæ, vt ait Festus, à tollendo dictum, quo trahitur aqua in alteram partem prægrauante pondere, à tollendo dictum. Collectis rursus animis in arietes tollonibus libramenta plumbi aut saxorum, stipitésve robustos incutiebat, Liuius 8. belli Maced. Vel tollenonum haustu rigandos, Plinius lib. 19. Heus sic tolloni gratia? cape hanc vrnam tibi, Plautus Rud. Tolleno describitur à Vegetio 4. 21. ¶ Πελαργὸς ciconia Græcis dicitur, vocabulo composito ex contrarijs. nam πελὸν (oxytonum) nigrum seu liuidum significat (vt & πελιδνὸν, vel πελιόν: vnde πελιώματα, liuores, vibices, sugillata,) & ἀργὸν album, Eustathius, Suidas, Etymologus. διὰ τὸ ἔχειν πτερὰ μέλαντερα ἢ λευκά, Suid. lego, μέλανα καὶ λευκά, vt & Eustathius habet in Iliad. λ. & Etymologus. Πελαργὸς pro πελαργὸς poeticum est, *rhô* litera omissa, Etymologus. Κίκυφ, ciconia, vt Gelenius in Lexico symphono scribit. ego hanc vocem nusquam reperio. Proxima quidem huic vox est cucupha, κουκουφά. scribit autem in Hieroglyphicis Orus Ægyptios gratitudinē significantes, cucupham pingere. vbi Mercerus interpres in Obseruationibus suis cucupham, ciconiam esse coniicit. sed quærendum an forte vpupa sit, quæ ipsa quoq; à pietate in parētes celebratur, eoq; nomine apud Ægyptios in honore est, vt Ælianus refert. Erodium auem, ἐρωδιὸν Suidas ciconiam esse putat, aut ciconiæ similem: nos omnino ardeam esse suo loco ostendimus. Ybos vel ibis pro antho aue apud Albertum legitur: qui eam stultè eandem ciconiæ facit. sed & recentiores quidam ibidem cum ciconia confundūt. Insula Heroum è regione Borysthenis fluuij sita vocatur etiam Leuce, ab auibus albis. nam κυκνώπετα λευκὰ aues albas Eustathius illic interpretatur. intelligit autem fortè (inquit) laros albos, vel secundum alios ciconias.

Tollo vel tolleno genus machinæ quo trahitur aqua. *Πελαργὸς unde dicta ciconia.* *Κίκυφ.* *Cucupha.* *Ibis à quibusdam cum ciconia confunditur.*

¶ Epitheta. *Candida pennis ciconia*, Ouidius 6. Metam. Glotorans, apud Textorem. Ciconia etiā grata peregrina hospita, Pietati cultrix, gracilipes, è tota Istria (Crinitus & alij legunt choralistria, quod placet,) Auis exul hyemis, titulus tepidi tēporis, Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo, Petronius Arbiter. ¶ Μακροὶ πελαργοί, Philes. Ζάειχες, epitheton ciconiarum, Hesychius. sed videtur potius peculiare in aliqua lingua ciconiæ hoc nomen substantiuum esse. ad Germanicum sanè Storch alludit.

¶ Derisuri aliquem digitis dextræ manus in vnitatem collectis veluti ciconiæ rostrum effingunt, & manum post tergum eius motitantes derident. Persius, *O Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit*. Vnde paulò post posticam sannam appellat: *Posticæ occurrite sannæ*, hoc est derisioni quæ post tergum fit, Perottus. A ciconia fit ciconinus, vt ciconinum rostrum, Idem.

De derisione quæ post tergū fit ciconiæ rostro digitis effícto.

¶ Πελαργιδεῖς Aristophani & Æliano dicuntur, ciconiarum pulli: vt ἀετιδεῖς aquilarum. Suid. Videtur autem forma patronymica. Πελαργιδεὺς, ὁ τοῦ πελάργου (malim πελαργοῦ, cùm rectum πελαργὸς oxytonum ferè semper ab eruditis scribi inueniam) γόνος, Varinus in Λαγωός. ¶ Πελαργὸς, genus vasis fictile, Hesychius: nimirum à figura rostri prominentis. vnde & alembica vulgò dicta, hoc est vasa rostrata, in quibus vapores per halitum vi ignis euecti è vasis subiectis (cucurbitas vocāt) in liquorem densantur, & cauo limbo excepti per rostrum destillant, non ineptè pelargos aut ciconias nominâris. Λάϊνον, λίθινον, πελαργόν, Hesychius: denotans fortè eiusdem figuræ vasis genus lapideum. Varinus nihil tale habet. ¶ Ὀρειπέλαργος, id est ciconia montana inter aquilas dicta est. ¶ Pelargitis herba, πελαργῖτις, ac si ciconiariam dicas, nominatur apud Galenum de comp. med. sec. locos lib. 9. cap. 2. sect. 3. inter remedia splenicorum ex Asclepiade. propinantur eius tritæ cochlearia duo cum aceto mulso. Cornarius fatetur se ignorare quæ herba sit: quod & ipse fateor, coniicio tamen geranium primum esse, quod inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas pelonitis etiam nominatur. quanquam nulla ei ad lienem vis attribuitur. Vasorum quidem quæ semina includunt figura, vt gruis rostro confertur, vnde gruinaria dicitur, ciconiæ etiam rostro rectè conferri potest. quare & à Germanis ab vtriusq; auis rostri similitudine appellatur, Storchenschnabel / Kranichschnabel. Πελαργᾶν Pythagoræ significabat τὸ νουθετεῖν consulere & admonere, Suidas & Varinus. Πελαργοχρῶτες νῆες apud Lycophronem dicuntur naues ciconiarū coloribus tinctæ, hoc est atro & cādido discretis, Eustathius & Varinus in Μίλτος. A Lycophrone naues ciconias appellari crediderim, quòd vt hę superiore corporis parte albis, inferiore nigris sint pennis: ita naues albo velo vtantur, cætera parte propter picem, qua oblinuntur, nigra, Gasp. Heldelinus. Pelargicæ, id est ciconiariæ leges, πελαργικοὶ νόμοι, ab Aristophane dicuntur, quæ parentes à liberis nutriri, ἀντεκτρέφεσθαι, sanciunt, Suidas: vt supra in *D.* recitauimus.

Πελαργὸς genus vasis. *Pelargitis herba.* *Πελαργᾶν.* *Naues ciconiæ cur dictæ.* *Pelargici nomi.*

¶ Icones. Ciconia super sceptris regum antiquitus sculpebatur, hippopotamus in imo, vt violentiam & impietatem iustitiæ pietatique apud reges præsertim cedere & subiici debere innueretur: vt supra in *D.* docuimus. ¶ Apollonius Tyaneus olim cùm ciconias marmoreas pinxisset, è Byzantio veras expulit, Ioan. Tzetzes 2, 60. Non ciconiam, vt Grammatici quidam putarunt, sed cornicem concordiæ symbolum esse Politianus in Miscellaneis ostendit. *vide* in Cornice. Ægyptij vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis,

Icones.

Ciconius. verum ad vltimam vſque ſenectutem permanens parentibus victum ſufficit, Orus.

Cicones populi. ¶ Propria. Ciconius nomen eius qui Brixiam condidit, vt quidam tradunt. Cicones Homero populi Thraciæ ſunt iuxta Hebrum. ſed his nihil commune cum ciconia aue, cùm eius appellatio hæc Latina ſit. *Pelargus dictus à forma naſi.* ¶ Varus Pergæus ſophiſtes à forma naſi Pelargus cognominabatur, id eſt ciconia, Cælius. Pelarga Potnei filia Pauſaniæ memoratur. *Pelargicus Neptunus.* Πελαργικὸς apud Ariſtophanem in Auibus Neptuni cognomē eſt, pro *Pelaſgico*, vt ad pelargum, id eſt ciconiam alluderetur, quemadmodū & Sunieracus ibidem pro *Suniarato* cognominatur, vt alluſio fieret ad accipitrem, quoniam in auium rep. ſermo eſt: vel pro pelagio, quoniam pelagi præſes eſt Neptunus, vt Scholiaſtes monet. *Pelargicus murus.* In eadem fabula memoratur pelargicus murus, Πελαργικὸν τεῖχος, qui Athenis in arce fuit: cuius & Callimachus meminit, Τυρσηνῶν τείχισμα Πελαργικόν. vocat autem murum Tyrrhenum, quòd à Tyrrhenis ſuffoſſus & dirutus ſit: quos qui viderant pelargos nominabant, propter ſindones quas geſtabant, Etymologus. Erāt nimirum ſindones illæ albo & atro coloribus diſtinctæ, à quibus etiam monachorum & monialium neſcio quæ genera hodie pelargos & pelargas dicere poſſis. Didymus Pelargicum murum in petris ſitum fuiſſe ſcribit. Coniecerim ego ita dictum quòd ſuper eo fortè ciconiæ nidificarent: vt & Pelargicum collem album in Iouis Dodonæi luco, cuius mentionem facit Euſtathius Iliad. π. vbi Iupiter Pelaſgicus cognominatur: alia lectio Pelargicus habet, inquit Euſtathius, à colle prædicto. Πελαργοὶ fabula ſic inſcripta ab Ariſtophane citatur ab Athenæo.

Phœnicopterus. ¶ *b. Ciconia candida pennis*, Ouidius 6. Metam. Gracilipes, Petronius Arbiter. Auis quam Galli vulgò *flambant* vocant, Bellonius phœnicopterū interpretatur, ciconiæ ſimilis eſſe fertur, ſed roſtro recuruo, breuiore, tota eſt alba: partes verò alarum rubent, quæ in ciconiis nigræ ſunt.

¶ *c.* Ciconia (*chaſida*) pro manſione ſua habet abietes, Pſalm. 103. interprete Munſtero. Ciconia (*chaſida*) in cœlo cognouit tempus ſuum, Hieremiæ 8. Choraliſtria, epitheton ciconiæ apud Petronium Arbitrum à vocis aut ſoni potius crepitatione. quærendum an legi poſſit crotaliſtria. eſt enim crotalum inſtrumentum quod manu pulſatur, laminis quibuſdam ex ære rotundis, ſonum ex colliſione reddentibus. Auis exul hyemis apud eundem. Quum Pompeius Magnus animi releuandi gratia ad ædes Luculli in Tuſculano fortè ſe contuliſſet, Lucullum culpauit, quòd ædes magnis quidem æſtatis caloribus adpoſitas, cæterum ſæuiente hyemis rigore incommodiſſimas eduxiſſet. Cui ſubridens Lucullus, prudenter, vt ſolitus, reſpondit: An verò, ô Pompei, minus tibi nos quàm ciconiæ mentis habere videmur, vt non cum ipſo pariter tempore ſedem quoq; permutemus?

Magicum ¶ *e.* Pelargi victoris cor in accipitris aut vulturis victi pelle ligetur, ſcribaturq; in corde, Quoniam vici aduerſarios, hoc amuletum dextro brachio alligatum quicunq; geſtârit, inuictus erit & admirabilis in bello & certaminibus omnibus, potieturq; indubia victoria & magna, Kiranides.

¶ *h.* Gaſpar Heldelinus Lindauienſis ciconiæ encomium doctiſſima declamatione noſtra memoria condidit. Quis dedit ciconiæ (chaſida) pennas & plumas? Iob 39.

Ciconiæ honore affectæ ac occidi prohibitæ. ¶ Circa Theſſaliam aiunt tantam ſerpentium vim prouenire, vt niſi à ciconiis conficerentur, incolas pellerent. Quāobrem ciconias honore afficiunt, & ne quis occidat lege ſanxerunt, eadē in eum qui occiderit pœna decreta qua homicidas puniūt, Ariſt. in Mirab. & Plinius. Noceri eis omnibus quidem locis nefas ducunt, ſed in Theſſalia vel maximè, vbi ſerpentiū immanis copia eſt: quos dum eſcādi gratia inſectantur, regionibus Theſſalicis plurimum mali detrahunt, Solinus. Theſſali ciconias colunt, eò quòd ſerpentium magnam multitudinem in regione (aliquando) perdiderint. quare lege ſanxerunt, vt exilio mulctetur quiſquis ciconiam occiderit, Plutarchus in libro de Iſide & Oſiride. *Auguria ciconiarū.* Ciconiæ apud Ægyptios eò venerationem habent, quòd ſenectute affectos parētes alunt, Ælianus. ¶ Ciconiam non vt grues prodigium facere dicunt: ſed in auguriis haud dubiam ferre concordiæ ſignificationem, Alexander ab Alex. Anno à Chriſti natiuitate 454. cum Attila Aquileiam obſideret, ciconias animaduertit quæ in turribus ciuitatis nidificauerant, vno impetu ex vrbe migrare atq; fœtus ſuos exportare: vnde magnam in vrbe famem eſſe coniecit, & milites hoc auſpicio exhortatus tāquam vrbem interitui proximam ciconiæ deſererent, vrbem cepit. Aues hominibus deorum voluntatem nunciant, Iunonis ciconia, Mineruæ crex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abſtinendo ab animatis. Si animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis vulturios, ciconias, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

¶ In Germania quidam, vt fertur, ſtultitiam ſimulans propter paupertatem, liberos ſuos in ciconiarum nidum impoſuit tanquam ab illis alendos: quo animaduerſo annona à magiſtratu donatus eſt.

Fabula de Antigone in Ciconiā transmutata. ¶ Pallas apud Ouid. Metam. 6. cum Arachne contendens, in tela ſua *Antigonen pinxit auſam contendere quondam Cum magni conſorte Iouis: quam regia Iuno In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi, Laomedónve pater, ſumptis quin candida pennis Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.* Alexander Myndius ciconias ſcribit exacta ætate decurſaque circum Oceanitidas inſulas volantes, hoc præmium pro pietate, quam geſſerint aduerſus parentes, aſſequi, vt ex auibus conuertantur in homines: quod exiſtimo confictum, ob pietatem & ſanctitatem hominum illarum inſularum, Ælianus. De ciconia rege dato ranis à Ioue fabulam inter Æſopicas legimus, quam G. Heldelinus in Ciconiæ encomio elegantiſſimè deſcribit.

¶ Prouerbium ἀντιπελαργεῖν, ac ſi *reciconiare* dicas, vt retaliare, explicatum eſt ſupra in *D.* *O Iane à tergo cui* (aliqui legunt, *quem*) *nulla ciconia pinſit, Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas*, Perſius Sat. 1.

Sat. 1. id est, quem nemo digitis dextræ manus in vnum collectis ad instar rostri ciconiarum ridet. Verbi pinsere (quod à Græco πτίσσειν factum videtur) nota est significatio, vnde & pistillum & pistrinũ dicimus ac pistorem. Pinsebantur enim in pilis olim fruges, pistillo subinde alternis immisso eleuatoq́;, vnde hordeum sic suis corticibus exutum ptissanam vocant, cum prius ἄπτισον, hoc est integrum nec decorticatum esset.

¶ Alciati emblema, inscriptum, *Gratiam referendam.* *Alciati emblema.*

Aerio insignis pietate ciconia nido,
Inuestes pullos pignora grata fouet.
Taliaq́; expectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

DE AVIBVS CICONIÆ SIMILIBVS.

TRINCOS auis nominatur Monspessuli in Gallia, vt audio, auis ciconiæ persimilis, minor tantum: quæ serpentibus similiter vescitur, sed regionem non mutat. *Trincos.* ¶ Est & circa Oceanum Germanicum, vt in Dania, auis magna ciconiæ similis, paucæ carnis, quam ONSCHVAL Germanicè vocitant. *Onschual.* ¶ Oppianus in Ixeuticis meminit auis innominatæ, quæ ciconijs similis sit, sed minor, rostro magno & acuto ensis instar, serpentium hoste, &c. vt recitauimus suprà in Ciconia *D.*

¶ De ibide, quam aliqui ferè colore tantũ & rostri aduncitate à ciconijs differre putant, suo loco dicetur. Strabo eam magnitudine & figura ciconiæ persimilẽ esse scribit: item de Phœnicoptero alibi.

DE CICONIA NIGRA.

INVENITVR etiam genus ciconiæ dorso omnino nigrum, ventre subalbum, quod non in locis habitatis ab hominibus, sed in paludibus deserti nidificat, Alber. Idẽ ex Aristotele de hist. anim. 9.6. pro

ichneumone(quanquam eam vocem ex Auicenna corruptè legit *anſchycomon* & *thyamon*(ibidem interpretatur,quæ ſit auis Ægyptia,nempe ciconia tota nigra in dorſo, & inuenitur etiam fuſca,(griſea,) inquit. Nos hanc ciconiam nigram appellamus,ein ſchwartzer Storck: quæ ſępe reperitur in montanis & ſyluoſis Heluetiæ locis,vt circa Eremum D.virginis,circa Lucernam oppidum,circa Toſam fluuium,& alibi.Forma & magnitudine à ciconijs propriè dictis non differt.Nidulatur in arboribus,præcipuè abietibus.quod ſi roſtrum aduncum haberet,ibidum generi adnumeraſſem.nunc cùm id ei rectum ſit,ciconijs ſubiūgere placuit.

Deſcriptio ciconiæ nigræ

Ciconia nigra quam ipſe vidi Septembris initio captam cis Alpium montem non procul ab vrbe noſtra diſſitum,huiuſmodi erat:Dorſum colore eminus totum nigrum apparebat:ſed ſi propius inſpiceres vanelli vel corui ſyluatici colorem referebat, in quibus color niger, ſi propius cōſideres, cum viridi vel ſubcœruleo & pauco purpureo mixtus videtur. Ventri & lateribus ſub alis color albus.Auis tota à principio roſtri ad extremos pedes extenſa,dodrantes quinq; cum dimidio excedebat.Roſtrum magnum & validum erat, colore puniceo,vt crura etiam ac pedes. Longitudo roſtri ſupernè à mucrone extremo modicè deorſum inflexo, vſq; ad initium plumarum capitis,digiti octo.Oculos pellicula rubra ambiebat,orbicularis, niſi ante & retro in angulos deſineret. Collum pedem ferè vel digitos quatuordecim longum: Ala dodrantes quatuor,ſi ad finem longiſſimæ pennæ in rectum quoad fieri poteſt extenſæ menſura procedat: cauda dodrantem:& ſimiliter cruris pars ſupra genu ad coxam:inferior verò pars à genu ad pedem paulò breuior erat.Corpus item inter collum & caudam dodrantale.Dorſum & pectus latiuſcula, vt in anſere ferè.Digiti pedum diuiſi, apparebat tamen initium quoddam membranæ palmipedum, præſertim inter duos longiores digitos. digitus medius quinque digitos longitudine æquabat. Lingua breuiſſima.Pondus,libræ medicinales ſeptem cum dimidia.Longiores in alis pennæ magis quàm cæteræ nigricabant.Qua parte alæ iunguntur corpori,oblonga cauitas retrorſum extenſa cernebatur. Anterior pars pennarum intra poſteriores condebatur.Inteſtina erant inuoluta.In femore diſſecto neruos quatuordecim inueni magnitudine differentes,quorum duo latiſſimi in genu partem cartilagineam ſe inſerebant vtrinq;,ſex alij minores erant, tres minimi.Poſtremò tres planiori parti incumbentes minimis aliquanto maiores. Fel viride erat.In ventre apparebant quiſquiliæ quædam ſtercoroſæ ceu fimi bubuli,& inter eas reliquiæ quædam ſcarabeorum vel locuſtarum,nempe capita & vaginæ,quarum quædam erant diſcretæ ceu cortex in hippuri:Vnde conijcio eam tum herbis tum cruſta tectis inſectis veſci.Sono eam crepitare aiunt ſimiliter alijs ciconijs. ¶ In cibo ferini admodum odoris eſt,& ferè piſcoſi. Videtur prius elixari debere,tum aſſari & aromatibus condiri.caro eius paulò minus rubet quàm troctæ vel ſalmonis.adeps etiam nonnihil rubet.Caro mihi guſtanti ſat bona & dulcis viſa eſt.ſed pellis tenacior eſt,& grauiter olet,vt eam detrahi præſtet.& forſan ea detracta,præcedente elixatione nihil opus fuerit.Pediculis infeſtatur.

DE CINAMOMO AVE.

Cinnamolgus. Cynamulmus. Cinnamomus.

CINNAMOLGVS(apud Plinium,aliâs cynamulgus)auis Ariſtoteli cinnamomus vocatur. niſi quis κιννάμολγον,non κιννάμωμον,in eo quoq; ſcribendum cenſeat, Hermolaus in Plinium.Ego omnino cinamomum duntaxat ſcripſerim, à cinamomo aromate,vt ex ſequentibus apparebit,idq́ue per *n* ſimplex.nam apud Græcos ſemper κινάμωμον ſcribi reperio pro aromate ſimul & aue apud medicos, Theophraſtum,Ælianum,Philem,Dionyſium & eius interpretem Euſtathium.Ὄρνιθες δ᾽ ἑτέρωθεν ἀοικήτων ἀπὸ νήσων Ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηρασίων κιναμώμων,Dionyſius in Periegeſi.Neſtor etiã Grammaticus contendit cinamomum prima ſyllaba correpta ſcribendum,quanquam poetę aliquando carminis gratia produxerint. Atqui cinnamum eadem ſignificatione,apud Martialem,Ouidium,Claudianum poëtas *n* duplici ſcribitur,& Plinium quoq; lib.10.& Solinum,vnde & cinnamologus dici poſſet hæc auis, quã vocem in Pliniano indice reperimus, vt ſpermologum & cnipologum aues dicimus.

Cinnamologus.

nã cur cinnamolgus aut cynamulgus ſcribatur,nulla planè ratio eſt.Plinius in fine libro 12.Hiſtorię naturalis,diuerſi etiam cinnami meminit:quod (inquit)caryopon appellãt.Hic eſt ſuccus nuci expreſſus, multum à ſurculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia,(vnde nomen quoq; idem conijcimus impoſitum,)in Syria naſcens.Id fortè carpeſium fuerit,cum & nomen alludat,& pro cinnamomo ſubſtituatur,& in Cilicia Syriæ vicina naſci dicatur:quanquam fructus cubebæ, quæ carpeſium creditur, acinus vel bacca potius quàm nux eſt.*Zibibas* quidem vuas puto Arabica aut vicina lingua vocari. Videtur ſanè mihi Hebraica vel Arabica huius vocis origo eſſe, ſiue à *Ken*, קן,id eſt nido,quod in Arabia ex nido auis eodem nomine dictæ ſagittis decuteretur:ſiue à *Kaneh*, קנה, quæ vox cannam & arundinem ſignificat.eſt enim cinamomum cortex fruticis figura cannæ ſeu canalis inſtar:vnde & Galli hodie vulgo *canellam* vocitant.

Hæc auis nidum ex ſurculis cinnamo-

¶ In Arabia cinnamomus(τὸ κιννάμωμον,genere neutro)auis appellatur,quã ſurculos cinnamomi portare,ac nidum ex his conficere aiunt. nidificat excelſis arboribus & ramis:ſed incolæ ſagittis plumbatis nidum petunt,atq; ita diſcuſſo in terram cinnamomum legunt,Ariſtoteles,Ælianus & Philes.In Arabia *cynamolgus* (aliâs *cinamomus*)auis appellatur, cinami ſurculis nidificat. Plumbatis eos ſagittis

gittis decutiunt indigenæ, mercis gratia, Plinius. Phœnix rogos ſuos ſtruit cinnamis, Solinus. Et mox, *mi confi-*
Cinnamolgus perinde Arabiæ auis, in excellentiſsimis lucis texit nidos è fruticibus cinnamorum: ad *cit.*
quos quoniam nõ eſt peruenire propter ramorum altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petunt iaculis, deiectasq́; pretijs vendunt amplioribus, quòd hoc cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. Dionyſius Afer cinamomũ canens ex inſulis inhabitatis ab auibus eiuſdem nominis afferri, terram quæ cinamomum ferat ignotam eſſe inſinuat, quod & Herodotus ſcribit. conijcimus tamen inſulas aliquas circa mare rubrum intelligi. Apud Ariſtot. tum ſurculos ipſos, tum aues ex illis nidum ſtruentes (κινάμωμα τὰ) cinamoma (genere neutro plurali, quod apud Græcos commodius fit, apud quos ὄρνεον etiam generale auium nomen, neutrum eſt. ego nullum præterea neq; apud Græcos neq; Latinos auis nomen neutri generis noui) dici apparet, Euſtathius. Cinamomum Arabes mirabilius quàm thus aut caſiam legunt. nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: niſi quòd probabili ratione vtuntur quòd quidam volunt id gigni in his regionibus, vbi Dionyſius educatus eſt: & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montiũ & homini inacceſsis. Cõtra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum aſinorumq́; defectorum, & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuêre, procul abſcedunt. Ad hæc fruſtã delapſæ volucres, ad nidos ſuos carnẽ comportant: cui ſuſtinendæ impares nidi, ad terrã diſciſsi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt, Herodotus lib. 3. Cinnamomum fabuloſa narrauit antiquitas, princépsve Herodotus, auium nidis, & priuatim Phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuiis rupibus arboribusque decuti, carnis quam ipſæ inferrẽt pondere, aut plumbatis ſagittis, Plinius. Et mox, Omnia falſa: ſiquidem cinnamomum, idemq́; cinnamum, naſcitur in Æthiopia, &c. ¶ Cynamulgos auicula in Æthiopia de cinamomo nobiliore nidũ texit, &c. hæc auicula cum ſuis interaneis non euiſcerata comeditur, propter aromaticum odorem eorum quibus nutritur, Albertus ſine autore. Nos apud Plutarchũ rhynthacen *Rhynta-*
auiculam legimus apud Perſas naſci, in qua nihil inueniatur excrementi, ſed interna omnia adipe ple- *ces.*
na ſint: vnde eam aëre atq; rore ſolum nutriri arbitrantur. ¶ Idem Albertus, Ariſtotelis ex hiſt. anim. 9. 14. de alcyone locum transferens, alcyonem cum cinamomo aue imprudenter confundit: vt & alij eum ſecuti ineptiſsimi ſcriptores.

Cindapsvs, Κινδαψὸς, auis quædam, Suidas, Heſychius & Varinus. Eſt & muſicum inſtru- *Cinda-*
mentũ eiuſdem nominis, ὄργανον κιθαριστήριον: (pro quo etiam σκινδαψὸς legitur in Lexico vulgari, neſcio *pſus.*
quàm rectè,) eadem voce Indus ſignificatur, Heſychius.

Cinopeon, Κινώπεον, ὄρνεον, Varinus: tanquam certa quædam auis ſpecies hoc nomine indice- *Cinopeon*
tur: vel potius auis in genere. Ego κινώπετον legendum ſuſpicor: quæ vox aliquando auem in genere ſignificat. Nam apud Dionyſium Afrum κινώπετα λευκὰ Euſtathius aues albas interpretatur, vt ſcripſimus in Ciconia *H. a.*

Cinnyrides, Κιννυρίδες, auiculæ paruæ, τὰ μικρὰ ὀρνιθάρια, Heſych. & Varinus: per onoma- *Cinnyri-*
topœiam fortè ſic dictæ, ſiue quis in genere (propter τὰ articulum adiectum) quaſuis paruas auiculas *des.*
hac voce deſignari putet: ſiue certam aliquam ſpeciem. Nam & κίσσιεις, & κίσιρνις, ſpecies auis, apud eoſdem legitur.

DE CNIPOLOGO, QVEM CVLICILEgam Gaza interpretatur.

Aristoteles hiſt. anim. 9. 3. picorum genera enumerans, poſt dryocalapten ſiue pipram, id eſt picum Martium maiorem minoremq́;, & coliòn (*galgulum* interpretantur) ſiue picum viridem, qui omnes non alio magis viuunt quàm venatu vermiculorum circa arbores lignáve naſcentiũ, quos Græci κνίπας vel σκνίπας vocant: In ijs (inquit) eſt & auis quæ proprio nomine κνιπολόγος dicitur: magnitudine parua, quanta eſt acanthylis. colore cinereus, diſtinctus maculis, voce parua. hic etiam lignipeta eſt. Gaza pro cnipologo culicilegam vertit, quod non placet. Etſi enim cnips vel ſcnips apud Gręcos aliquando pro culice aut inſecto volucri accipiatur, tamen cùm certum ſit coſſos, id eſt vermes qui ligna erodunt σκνίπας dici, & pici (inter quos hic minimus eſt) coſsis vermiculisq́; magis quàm culicibus victitent, vnde & dryocopi & xylocopi, id eſt lignipetæ dicuntur, cùm culices venandi gratia, ligna roſtro impetere nihil opus ſit, cnipologon Græcum vocabulum, potius relinquere, quàm culicilegam cum Gaza Latinè dicere viſum eſt. Cvlicilega verò alia auis fuerit κωνωποθήρας à venatu culicum Heſychio & Varino dicta. Albertus cnipologi deſcriptione ex Ariſtotele poſita, vt iam recitauimus, in picorum genere: hæc etiam auis (inquit) vocatur apud nos picus generali nomine.

¶ Guil. Turnerus in libro de auibus cnipologon facit motacillæ genus albo nigroq́; variè diſtinctum, deceptus nimirum tranſlatione: vt Eberus & Peucerus quoq́;, qui cnipológon Germanicè interpretantur Fliegenſtecher/ id eſt muſcipetam. hæc (inquiunt) à motacilla differt, quanquam & ipſa caudã moueat, muſcas venatur & culices, colore cinereo maculis diſtincto, voce parua, magnitudine ſpini.

Sed Turnerus postea re melius perpensa, in familiari ad nos epistola: Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi (in Britannia) vidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij.

Certhius. ¶ Est apud nos auicula minima in syluis lignipeta, variè distincta, per arbores reptãs & cossos disquirens, quam Turnerus certhium vel certhiam Aristotelis esse conijcit, cuius figuram & descriptionem supra dedimus in Certhia, vbi plura de hac auicula leges. cui si color cinereus conueniret, omnino cnipologon faceremus. nunc cum colore differant, natura tamen & genere aues proximas esse dicemus. Vtriq; natura pici, hoc est circa arbores versari, & cossis viuere. nam certhiam θριποφάγον Aristoteles facit, vt cnipologon κνιποφάγον. vtriq; magnitudo exigua. Sed cnipologo vox parua, φωνεῖ δὲ μικρὸν, Aristoteles. certhiæ clara, φωνὴ λαμπρά. ¶ Culicilega, hoc est cnipologos veterum Græcorum, hodie à Græcis *susurada* vocatur, à Gallis *bergeronette*, similis aui, cui apud Gallos nomen *lauandiere*, (id est motacillæ vel culicilegæ cinereæ) Bellonius, qui in Auium historia, susurada nomen culicilegæ non huic, sed cinereæ tribuit.

Cliuina. CLIVINAM quoq; auem ab antiquis nominatam animaduerto ignorari. quidam clamatoriã dicunt, Labeo prohibitoriam, Plinius. Ego non certam aliquam auem, sed quęcũq; in auspicijs aliquid suo clamore fieri prohiberet, sic dictã ex verbis Festi conijcio. Is enim, Cliuia (inquit) auspicia dicebãt antiqui, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia, cliuia vocabãt. vnde & cliua, loca ardua.

DE COCCOTHRAVSTE.

A.

COCCOTHRAVSTES, κοκκοθραύστης auis quædam est, Hesychius & Varinus. Nos hoc nomine appellare voluimus auem cuius effigiem hoc loco damus, quod rostro suo coccos & interiora grana siue officula cerasorum confringere soleat, vt nucleis vescatur. Italicè *frison* vel *frusone* nominatur, vel *grison*: & circa Verbanum lacum *franguel montagno*, id est fringilla montana. Gallicè *choche pierre*: & alibi (vt audio) *cassenoix*, id est nucifraga, quod nomen Caryocatactæ aui supra descriptæ magis conuenire videtur. Germanicè Steinbysser/ Klepper/ apud Heluetios: Kernbeiß/ in Austria Kirschfinck/ circa Francofordiam ad Mœnum: & aliqui Kirschenschneller. Eberus & Peucer. acanthidis duo genera faciunt: minus (inquiunt) quod non valde dissimile carduel colorem ex albo nigroq; mixtum habet: nos etiam Distelfincken vocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Germanicè dictum Kirchfincken/ (lego Kirschfincken, & Kernbeisser, colore vtrunq; genus ignobile, sed valet & commendatur amœnitate vocis, Hæc illi. Audio etiam Bollebick alicubi vocari, hoc est gemmiuoram, quòd gemmas arborũ comedat, sicut illa quæ per onomatopœiam à nostris Gügger dicitur. Auem etiam cui à viriditate nomen apud nos, vt Turnerus scribit, aliqui Kirschfinck appellant, sed legendum arbitror Hirßfinck, à milio quo in cibo vtitur. Est & alia auis Steinbysser dicta, quòd calculos puto in ripis fluminum rostro feriat dum muscas petit, de qua in Motacilla dicemus. hanc enim Turnerus cinclum esse coniicit. Coccothraustes noster lingua Turcica, vt audio *giégen* vocatur.

Magni-

B.

Magnitudo ei alaudæ aut loxiæ nostri. Rostrum durum, validum, breue, latum, simile fere rostro auis quam Gügger vocamus, maius, fuscum. Color capitis (in fœmina) charopus vel ex flauo ruffus, in pectore & ventre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarũ superius nigricant, in medio albent, in imo coloris ferè cœrulei vel indici sunt. item minores aliæ superinnatæ partim albicant, partim charopæ sunt. Pennis nigris rostrum inferius ambitur, & similiter oculi. Collum pronum & vtrinq; ad latera plumis vestitur cinereis. dorsum ex ruffo nigricat. propius caudam charopæ sunt pennę, extremæ in cauda albicant. *Descriptio.*

C. D.

Capitur in syluis, & in cibum venit. Cerasorum ossa frangit & nucleis vescitur. Cantu peculiari *Cibus.* nec insuaui vtitur, cymbalorũ (vt audio) ferè æmulo. caueis tamen includi non solet, nisi rarò forte, vbi si *Cantus.* ossa cerasorum desint, seminibus cannabis ali potest. Nam nuper auceps quidam, vt rem ridiculam ostentaret, turdi genus Bohemicũ (vt Germani appellant) in cauea inclusit, idq; cerasis aridis pasci assuefecit. quæ cùm turdus integra deuoraret, officula cerasorum quæ subinde excernebat, in subiectam caueam cui inclusus erat coccothraustes delapsa, illum alebant. ¶ Nidificat, vt audio, in arborum cauis. *Nidificatio.* æstate rarius, hyeme frequentius apud nos visitur. ¶ Itali hominem crassi ingenij, & deceptu persuasuque facilem significantes, coccothrausten crassi rostri appellant, *Tuschi vn frisone da l' becco grosso.* Est enim sanè hæc auis stolida, & vt capitis, ita ingenij crassi. Vidi aliquando caueæ inclusam os cerasi rostro tenentẽ, si quis aspiceret, ita hiantem diutissimè perseuerare.

DE CÆRVLEO.

NOVIMVS & saxatilẽ auiculam quandam, cui nomen cœruleus (cyanos, κύανος proparoxyt. quamuis apud Hesychium oxytonum legitur.) quæ maxime in Scyro colit, saxa amans, magnitudine minor quàm merula. maior paulò quàm fringilla. pede magno est, scanditq; saxa. colore tota cœruleo, rostro tenui (ῥύγχος χαλεπὸν, Gaza legit λεπτὸν, cui adstipulatur etiam Alberti translatio quæ habet gracile: vetus interpres, angustum) & lõgo crure breui similiter vt pipo (ἵππος. Gaza videtur πίπρα legisse, pro qua voce etiam alibi pipo transtulit) est, Aristoteles. Turnerus cœruleum coniicit esse auem quæ Anglicè vocetur *a clotburd, a smatche, an arlyng, a steinchek:* & Germanicè ein Brechvogel. Hanc inquit in cuniculorum foueis & sub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachvogel apud Germanos aliarum etiam auium nomen est, vt Arquatę supra descriptæ, & auis cuiusdã circa aquas degentis proceris cruribus, quarum neutra cœruleus esse potest. Ego Turneri cœruleũ non agnosco: vt neque Eberi & Peuceri qui cœruleum interpretantur klein Zimmer, id est turdũ minorem. nullum enim turdum cœruleum nouimus. Est apud nos pici genus paulò maius fringilla, dorso cœruleo, & rostro tenui longoq;, vulgò Chlän appellant: quod an cœruleus sit, inquirendum. Huic similem colore aiunt esse auem quæ Steinrötele appellatur, in Austria & alibi, à saxis imposito nomine, dorso cœruleo. ventre rubicundo suauiter canora: muris adhærens, & in eis nidificans. Omnino sanè cœruleum de genere picorum esse coniecerim: cum & crure similiter breui vt pipra sit: (pipra autẽ (vel vt Gaza vertit, pipo) Aristoteli non alia auis quàm picus est) & eo ad scandendum apto: & rostro etiam vt picorum genus oblongo. Auis, cui cyanus nomẽ est, natura sua ab hominũ consuetudine abhorret, vrbanas cõmorationes odio persequitur, locorum agrestium vbi homines versari soleant, insolens est. eis locis in quibus est ab hominibus solitudo, & montiũ iugis, & pręcipitijs delectatur. Epirum & insulas hominum frequentia habitabiles, haud sanè in amore habet: Scyro, & si qua est eiusmodi alia sterilis, & ab hominibus inops, delectatur, Ælianus.

¶ Auis quam cyanon Aristoteles, Plinius cœruleum vocat, quoniam in rupibus altorum montium versatur & merulæ similis est nomine mutato nunc vulgo Græcis *petrocossypho* vocitatur, hoc est merula saxatilis. est autem merula minor, vndiquaq; cærulea, & in magno pretio propter cantum vt caueis *Petrocossypho.* includatur. vox ei eadem quæ merulæ, Gallicum nomen nullum: quoniam in Gallia non reperitur, vt neq; in Italia. nisi in caueis apportetur. quandoque enim nido eximitur vt sermonem humanum edoceatur, Bellonius. Eadẽ prorsus mihi videtur auis illa de qua nuper genere & doctrina supra ætatẽ suam ornatissimus iuuenis Augustanus Raphael Seilerus nobilissimi medici Geryonis Seileri filius his ferè verbis ad me perscripsit. Auis quam à cœruleo colore Germani Blawvogel nominant, sturni magni- *Blawvogel.* tudine est: pectore, lumbis & ceruice pulchrè cyanea, obscurius tamen quàm ispida: dorso & alis nonnihil nigricat obscurè interim glaucis vel subcœruleis. Rostrum ei sesquidigiti longitudine, subter nares fuscum, in imo aculeatum, superiori parte adunca inferiorem vt plurimum contegente. pedes fissi vt in cæteris auibus. Degit in altissimis alpibus, neq; cacumine montiũ contenta, in scopulis maximè, & pręruptis & niuosis locis viuit. nec alibi eam reperiri constat quàm in montibus circa Athesim fl. præcipuè circa Ænipontem vrbem. Hanc ob causam apud ipsos inquilinos in magno pretio habetur, aliturque quibuscunq; cibis mẽsæ hominũ familiaribus, istisq; qui merulis turdisq; aucupio destinatis præbetur. *Vbi degat & nidificet.*

De eius voce, cantu, & colore. Voce articulata, amœna admodum & varia est: ipsa tam docilis, tamq; diligēter res obseruat, vt pleraq; vocis articulo aliquo significet & indicet. Media & intempesta nocte expergefacta, ad astantis prouocationem, quasi iussa, claro spiritu canit, imperata quæ sibi putat iniungi, probè suo officio executura, quod versiculis aliquando vtcunque delineaui. *Cæsia auis glaucæ* (glaucum colorem intelligit cœruleum) *verè sacrata Mineruæ, Præ te cui seruit noctua nulla magis. Quid sibi vult? quis te docuit parere monenti? Instinctu proprio num facis ista tuo? Non puto: sed deus est qui te ciet, vsque monenti: Scilicet vt morem sic homo quisque gerat.* Oculos hominum aliorum alitum more appetit, quòd imaginem in iis suam velut in speculo intuens, cognati desiderio trahitur, ipsiusque consuetudinem desiderat. Ante tempus autumni quo cæteræ aues incubant, prolique dant operam, cum colore etiam vocem mutat, ac alis expansis nouos cantus excogitat, secum ipsa continuò murmurans, nec veteris tamen quem olim didicit, obliuiscitur. Color sub hyemem è cœruleo nigrior euadit, quem mox circa veris initium, in proprium rursus commutat. Adulta vel è nido materno semel egressa, volatuiq; paulum adsuefacta, non amplius vllis (quod omnes aucupes affirmant) blandimentis vel astutiis ob innatam solertiam capitur. Nidum in præaltas deuiasque solitudines desuper in specus congerit, quando locum securitati idoneum nacta est, cui tutò se fœtumque suum credere ausit, eumque sua quoque fraude altissimis iugis ab hominum accessu non solum abdit, sed à rupicapris etiam aliisque feris, in cauernas deorsum condit, ibique pullos binos aut quaternos vermibus nutrit, dum eos extra nidum productos exponat. *Qua ratione à venatoribus capiatur.* Tum prius venatores siue aucupes, vel fortuitò vel ex insidiis loco animaduerso, gralla seu sparo longo, tereti, læui, cuius singulare & rarum inuentu lignum est (qualis rupium scansoribus rupicaprasque præcipitantibus sæpe vitæ periculo, semper inscendendis scopulis adiumento esse solet) arrepto, ibi etiam ascendunt vbi vni plantæ vestigium non crederes. Et ne quid prætereeam, faciem hi, non totam, sed qua in transuersum prospiciunt, ac inde caput illis vertigine afficitur, fasciolis obtegunt, partim aduersus ipsos pullorum parentes, partim & veriore causa, ne quoquam latius oculorum radiis aciéve pertingant, quàm quò solo pede innitendum, vel manus implicanda est. Sic illi tandem ad nidum, non absque extremo periculo & defatigatione permeant, quem prælonga illa quam diximus sude sursum è profundo ad sese attrahentes auferunt, domique fouent & alunt, deinde vel carè vendunt, vel proceribus notis mares distribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. suspicor autem eandem hanc auem quæ **Blawvogel** ab ipso nominatur, aut certè congenerem, à Rhætis circa Curiam alibique, **Steinrötele** nuncupari.

DE COLARI.

Colarem (τὸν κόλαιον) vlula cæteriq; adunci rapiunt: vnde his oritur bellum, Aristoteles de hist. anim. 9, 1. vbi Alberti translatio sic habet, *Colyeuz* (pro *ægolio*, id est vlula) genus parui accipitris, comedit auem quæ vocatur *bolarcheon*, id est speciem quandam passeris. Niphus etiam de colari scribit, quod passeris species videatur. Sed certi nihil habemus. Ipse quidem suspicor eundem fortassis collyrionem esse, de quo nunc agemus, facili librariorum lapsu.

DE COLLVRIONE.

Collvrio eisdem quibus merula vescitur. magnitudo eius eadem quæ superioribus est, (pardalo scilicet, & mollicipiti cui magnitudo paulo infra turdum.) Capitur hiberno potius tempore, Aristoteles. Apud Hesychium & Varinum κολλυρίων & κορυλλίων legitur, vtrunque pro genere auis. Sed magis placet vt collyrio legatur. nam & collyram legimus panis genus quod pueris daretur, vel panem subcinericium dictum. ¶ Guil. Turnerus in libro quem de auibus ædidit, collurionem esse putabat auem quæ Germanis **Krametsvogel** dicitur, id est iuniperi auis, Anglis *a feldfare*. Sed postea datis ad me literis, iuniperi auem vulgò dictā, secundam potius turdi speciem nunc sibi videri scripsit, (quę & nostra iam prius sententia erat:) collyrionem verò auem quæ vulgò Germanis **Durstel** (**Drostel** nostris, id est turdela) dicatur. Eberus etiam & Peucerus collurionem turdorum generis faciunt, quæ Germanis **Brachvogel** (sed hoc nomen vagum est, & aliis etiam commune) dicatur. Capitur (inquiunt) sub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum dissimilis merulæ, colore fusco terreo obscuro, vt humi sedens vix agnosci & à terræ colore discerni possit. Ego hanc esse coniicio quæ à nostris **Winsel** appellatur. ¶ Quærendum an etiam colaris auis semel tantum ab Aristotele nominata, vbi ab vlula & cæteris aduncis eam rapi scribit, non alia quàm collurio sit, librariorum forte lapsu.

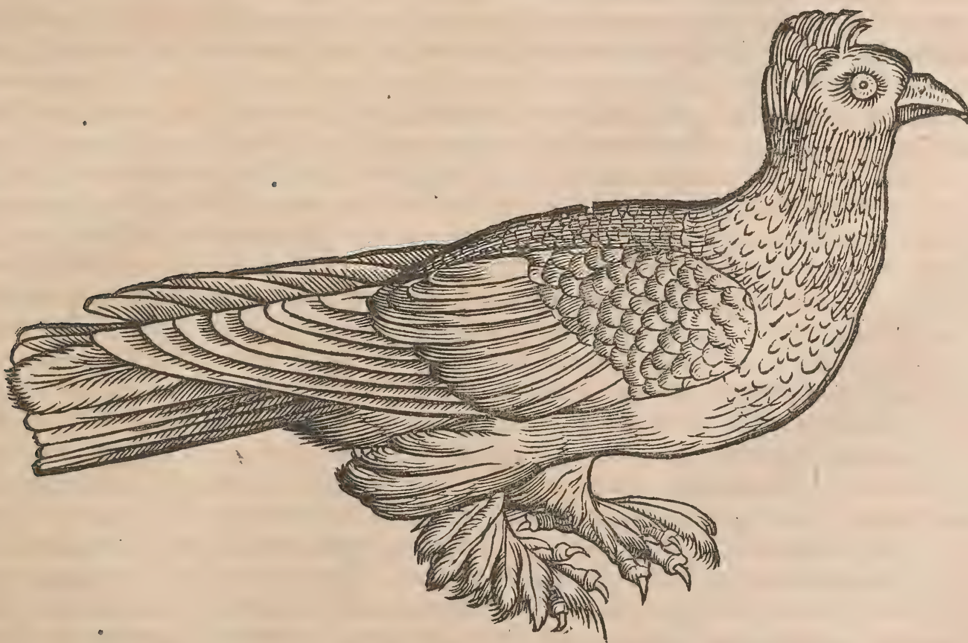
DE

DE COLVMBA DOMESTICA, ET IN GENEre *quæ ad columbaceum genus pertinent.*

COLVMBA VVLGARIS.

COLVMBA ANGLICA VEL RVSSICA.

A.

COLVMBACEVM genus appello, quod Ariſtoteles περιστεροειδὴς, quo & domeſticæ ſiue cellares, vt
Columella nominat, & feræ columbæ comprehenduntur, vt palumbes, œnades, liuiæ, turtures.
Nos de domeſticis primum agemus, quarum hiſtoriæ illa etiam quę columbaceo generi in vniuerſum
communia occurrent, adiungemus. ¶Hebræis *ion*, יון, columbus eſt, in plurali *ionim*, Ezechielis 7. *Nomina.*
In fœminino *ionah*, יונה, columba, Geneſ. 8. Cæterum Ieremiæ cap. 26. & 46. vbi tranſlatio noſtra ha-
habet, columba: Hebræi legunt mœror vel triſtitia, vt ſit deriuatum à verbo *ianah*, ינה, quod eſt mœro-
re affecit, afflixit, Munſterus. *Ion* quidem maſculinum pro columbo, in ſcriptis Rabinorum frequẽtius
eſt. Geneſeos 8. Chaldæus interpres Hebraicam vocem *ionah* relinquit, pro qua Arabs habet *atlekeha*,
אטלקחא, & *hamamah* vel *chamamah*, חמאמה: Perſa *kaphtar*, כפתר. Rurſus Pſal. 55. Chaldæus habet
ionetah, יונתא, Arabs *dazamah*, דזאמה. Charmiuno & Taëra præfectæ erant curæ capillorum & vn-

guium Cleopatræ. significat autẽ Hebræorum & Syrorũ lingua *charmi* (χαρμη) vitem, ἐνὰ verò colũbam illam quã Græci οἰνάδα vocant. *Taera* verò, τάιρα, Ismaelitarũ lingua, columba est, Io. Tzetzes Chiliad. 6. cap. 44. *Hamam* Auicennæ columba est. Quidam *hemame* Saracenis columbã esse scripsit. *Demen chame*, sanguis columbæ, Syluaticus: & pro eodem *dem alcamer*, apud veterẽ Glossographum Auicennæ. *Hara hamen*, stercus columbinũ, Syluaticus: pro qua etiã alibi apud eundem *laaman* & *caficium* legitur.

Columba domestica. ¶ Columba Græcè περιστερὰ dicitur, Atticè etiã περιστερός: & vulgò hodieq; similiter, vel περιστερί. columba domestica, περιστερὰ οἰκιδία Galeno. Columbarum genus vnum Galeno (de compos. simpl. phar. lib. 10.) κατοικίδιον est, hoc est domesticum, alterũ νομαδικόν, hoc est pascuum & syluestre, Hermolaus. Italicè *columbo*, columba, *colomba puniono*, & *palumbo* etiam apud Scoppã Grammaticũ. Sed Hispani quoq; columbam *palóma* vocant: quæ tamen nomina à palumbo, id est columbo syluestri facta apparet. quamquã & palumborũ alij cicures dicuntur, aut dici possunt, (vt audio,) alij feri. Gallicè *coulon*, *colombe*, *colombe priuee*. Germanicè, Tub/ Taube/ zame Taube/ Haußtube. Saxonicè & Flãdricè Duue. Nostri columbum, id est marem priuatim appellant ein Kuuter/ per onomatopœiam. Sunt & palumbi cicures, nostris zam Schlagtuben/ quos & Italicos puto aliqui vocant, Welschtuben/ pedibus plumis induti: quos alij Russicos appellant, ghößlet Tuben/ hoc est dasypodes columbas, vt Galli *pigeon pate*. sed has Anglicas potius dicendas audio, & cristas etiã è plumis in capitibus habere. ¶ Anglicè *a culuer*, vel *doue*, *a house doue*, *a tayme doue*. Illyricè, *golub*. Turcicè, *iugargen*.

Columba saxatilis seu agrestis. ¶ Columba saxatilis Varroni inter altiles nominatur, (alia, ni fallor, quàm quæ Rhætis vulgò Steintube/ id est saxatilis dicitur, quæ prorsus fera est.) hęc scilicet est quæ Galeno νομὰς & βοσκὰς dicitur, quòd liberius in agris & campis pascatur. (Sic & equas nomades dicunt, quæ in armento liberæ pascuntur, tanquam pascuas aut pascales:) & πυργῖτις quibusdam, vt Wottonus docet. nam Varro saxatiles columbos agrestes dicit. *De triplici columbarum genere.* Sed adscribam ipsa Varronis verba de triplici columbarũ genere: In villã intrò inuolant columbæ, de quibus Merula: Axi, si vnquam περιστεροτροφεῖον constituisses, has tuas esse putares, quamuis feræ essent. Duo enim genera earũ in περιστεροτροφείῳ esse solent: Vnũ agreste, vt alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus villæ. à quo appellatæ columbæ, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, vt maximè agrestes sequãtur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus columbarum est clementius, quòd cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste sine albo, vario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus caussa, atque incedunt in locum vnũ, quòd alij vocant περιστερεῶνα, alij περιστεροβοσκεῖον, Hæc Varro. Ex columbo agresti & columba domestica, siue ex domestico masculo & agresti fœmina, dũ simul coëunt, nascitur genus tertium columbarum, quæ magnitudine inter vtranq; columbã sunt, natura ad blandiendũ natæ, pronæq; ad lasciuiam. Corrumpunt quippe alias, furtoq; comitatiores domum reuertuntur, (sed hoc Plinius simpliciter de columbis scribit. Vnde publico edicto vetantur ali. Miscellæ à nostris ob duorum generũ cõmistionem appellãtur, Perottus. Columbi quidã vulgò *saxaroli* dicũtur: (& alij à pennarũ colore turgni.) hi in colũbarijs melius durant quàm cæteri. albi omnino vitẽtur. Crescẽtiensis. Hoc genus Gallis & Sabaudis est *colombe passagiere* aut *rocheray*. Germanis Veldböck/ Veldtuben bey den Häusern.

Pipiones. ¶ Pipiones pulli columbarum dicuntur, *vide* in *H. a.* Cicero pullos columbinos dixit: recentiores quidam minus Latinè columbinos absolutè. Hebræi *gosal*, גוזל, vocitant pullum auis, præcipuè columbæ. Dauid Kimhi *gosal* auiculam paruam interpretatur: Chaldæus in vetere Testamento *bar ionah*, id est pullum columbæ. Arabs *pherak hamas*, פרך חמים, melius *hamam*. Persa *kebuhar* (fortè *kaphtar* legendum vt supra, vel contra) *bezar*, בבוהר בזר. Septuaginta περιστερά, Hieronymus columbam. Rabi Abraham quoq; & Salomon & Iosephus, pullum columbæ exponunt. Rursus Septuaginta Deuter. 32. νεοσσοί, Hieronymus pulli. *Alfrach* est nomen commune ad omnes pullos: & aliquando vsurpatur pro gallina iuuene quæ nondũ oua peperit: absolutè verò pro pullo columbino, imperfectis adhuc pennis necdũ volante, And. Bellunens. *Alnuaheb*, vt scribunt Arabes, sunt columbi qui iam pennis perfectis volare incipiunt, Idem. Περιστερίδιον & περιστέριον Græcè diminutiua sunt, vt columbulus apud Latinos: περιστεριδεὺς etiã, vel περιστερίδης patronymica forma, de pipione dici potest. *vide* infrà in *H. a.* Περιστερόπουλον apud recentiores Grecos, vt Demetriũ Constantinopolitanũ, legitur. Gallis pipio appellatur *pigeon*. Italis *piccione*. Nos circumscribimus, ein junge Tub: vel diminutiuo vtimur ein Tüble.

Liuiæ columbæ. ¶ Columbæ agrestes, quæ & saxatiles Varroni dicuntur, maximè sequuntur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. varij enim sunt coloris, ac liuidi: propter quòd è nostris quidam (Gazam videtur intelligere) eas liuias appellauere, οἰνίας καὶ οἴνας (melius οἰνάς) ἢ ἀγρία περιστερά, Pollux. Paucæ inter eas albæ sunt, colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos & scabrosos, Perottus. Sed nos liuias omnes, syluestres esse ostendemus, in quo vnius omnes coloris sunt, nec ali solent, nisi allectatrix forte ex eo genere. Perottus quidem eius quam liuiam puto omnino non meminit. Color albus (inquit idem Perottus) in domesticarum genere non improbatur, (sed agrestium duntaxat) quòd hæ scilicet accipitrum iniurijs minus obnoxiæ sint. nam intra limina ianuæ solent depasci. Domesticæ magnitudine superant agrestes, pedibusq; sunt ita plumatis, vt vix aliquando ingredi possint, Perottus.

Columbæ

B.

Columbæ etiam patriam nobilitauêre, in Campania grandissimæ prouenire existimatæ, Plinius. Alexandrinæ & Campanæ columbæ, tanquam peculiare quiddam habeant, à Columella nominãtur. In Campania grandissimæ nascuntur, & in Therapne, cum alioqui Spoleti sint perexiguę: mirum inter duodecim millia passuum tantam esse differentiam, Perottus. Siculas columbas olim laudatas fuisse Athenæus refert, qui hæc Alexidis verba citat: Περιστερὰς ἔνδον τρέφων τῶν Σικελικῶν τύπων πάνυ κομψάς. Et ex Georgicis Nicandri, qui Siculas columbas ali iubet. Insulæ Veneri antiquitus consecratæ, vt Paphus, Cythera, & Sicilia circa Erycem, præcipuè columbis abundabant: nam hæ quoq; Veneri sacræ erant. Theophrastus tradit inuectitias esse in Asia etiam columbas, Plin.

Vbi nobiliores columbæ reperiãtur.

¶ Columba palũbe & œnade minor est, maior turture, Arist. Columbæ variæ sunt, hoc est coloribus inter se differentes, Aristot. Columbæ genus alterum clemẽtius est, & colore maximè albo: agreste verò siue saxatile, sine albo, vario, Varro. In Noruegia columbæ totæ albæ habẽtur, Gyb. Longolius. Indiam dicunt habere columbas colore melinas, (*giluas*, Gillius,) Ælianus in Variis. Athenæus Dęmachum (Daimachum) huius rei authorem adducit. Eo tempore primum quo exercitus Persicus circa Athon montem interiit, columbæ albæ in Græcia visæ sunt, ignotæ prius, Athenæus. Reperiuntur apud nos columbæ aliæ candidissimæ, aliæ atræ totæ, aliæ reliquo corpore præter caput & pedes: aliæ cœruleæ ferè. aliæ præterea capitibus cristatis modicè, Cyprias nuncupant, quæ ceu nobiliores pręferuntur. aliæ cruribus totis hirsutis ad extremos vsq; pedum digitos, quas dasypodes vel hirtipedes dixeris. à regione vulgò *Russicas* vel melius *Anglicas* nominant, magnitudine circiter alaudæ, rostellis exiguis. tales Venetiis pretiosissimas haberi audio. gehößlet oder Reussisch Tauben. Nuper etiam genus nouum allatum est Augustam Rhæticorum, rostris paruis ceu fringillarum. Nostri columbas vulgares & viles colore Feldböck vocitant, omnes ferè præter Cyprias: & vel vnam pennam aliquando vitium coloris facere aiunt. Plumæ versicolores columbis à natura ad ornatum datæ, Cic. lib. 3. de finibus.

De columbarũ magnitudine & varietate tum generis tũ coloris.

¶ De coloris varietate in pennis ceruicis columbarum ita cecinit Lucretius lib. 2. *Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris, Lumine qui mutatur in ipso? propterea quod Recta aut obliqua percussus luce refulget. Pluma columbarum quo pacto in Sole videtur, Quæ sita ceruices circum, collumq; coronat. Nanq; aliàs fit, in pennis vti claro sit rubra pyropo: Interdum quædam sensu fit, vti videatur Inter cæruleum virideis miscere smaragdos.* In Solis deliquio (inquit Cælius Rhodig.) colorata omnia, insita priuantur venustate. Liquet id amplius in columbarum mire splendicantibus pennulis, quas in earum collo conuisimus. nanq; etiamsi vnius sint coloris, variis tamen aspectibus variè illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. cuius ratio est, quia mouendi vim à luce color suscipit, quò verò amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo quod perfectum est. Sunt qui existiment diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersasque superficies ex diuersarum portionibus pennularum radiantes. Columbini quidem colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorem: Columbarum (inquit) colla ad singulas conuersiones colorem mutant. Sed & Martianus de nuptiis Philologiæ: Arcesilas (inquit) collum intuens columbinum dubitabat, siquidem hac permotus varietatis incertitudine, amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit, id est incomprehensibilitatem. Sed & Nero Cæsar disertissimè, vt primo Naturalium quæstionum Seneca tradit: *Colla Tiberiacæ splendent agitata columbæ*, (sed *Cytheriacæ* potius legendum, cuius vocis primã aliàs produci, aliàs corripi inuenimus, *Armigerumq; Iouis Cythereidasq; columbas*. Tiberiacæ quidem legi syllabæ mensus non patitur.) Meminit & Academicorum secundo M. Tullius. Hæc Cælius iudicans ipse in collo columbæ plures videri colores, nec esse plus vno. Ceruices columbarum ad lucem refractam auricolores fermè se offerunt, χρυσοειδεῖς, Aristot. in libro de coloribus.

De coloris varietate in pennis ceruicis.

¶ Columbę & similia vtraq; palpebra conniuent, Arist. & Plin. Ingluuies eis præposita ventriculo est, Idem. Aues quoq; geminus sinus habent: quædam vnum in quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. Ingluuies in quibusdam parua est, & fermè rotunda, vt in speruerio & columba, Alber. Columbo ventriculus est feruentior, & lien eius magnitudine deficit, Aristot. Columbis, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat, Idem. Sexum dignosci haud facile est, nisi interiorum aspectu, Idem. Columbis aliis ventri, aliis intestino fel iungitur, Aristot. Intestino tantum fel iungitur in columbis, Plin. Columbam felle carere traditur, Orus in Hieroglyphicis & Beda. Sed Galenus in libro de atra bile, ridiculos illos esse ait qui columbam felle carere putant, quoniam vesicam eius non habeant. Idem Orus alibi columbæ bilem in dorso esse scribit.

Descriptio singularũ partium columbæ.

C.

Columbi semper visuntur, & hyemem etiam nobiscum agunt, Aristot. & Plinius qui columbas propter hoc inter aues perennes ponit.

¶ Volucres pleræque à suis vocibus nominantur, vt gallina, columba, &c. M. T. Varro. *Et castus turtur atque columba gemunt*, Author Philomelæ. *Non murmura vestra columbæ, Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ*, Gallienus imperator in Epithalamio. Γογγύζειν (per iôta in penultima, vel γογγύζειν *voce.*

De columbarum

per ypsilon,)de voce columbæ dicitur,(authore Polluce)τονθορύζειν, Varinus. Γογγύζειν verò & γογγρῦσαι, *Cibo.* de voce suum apud Hesychium legitur. Et apud eundem βομβῆσαι de columbina voce. ¶ Columbi frugibus viuunt, Aristot. Granis(Cerealibus) vescuntur, vel his quæ ex granis conficiuntur; nec alio cibo, Albertus. Cadauere nullo pascuntur, sed puro grano, Author libri de nat. rerum. Cætera quæ ad cibum eorum pertinent leges infra in *E*.

Potu. ¶ Proprium columbarum & palumbium & turturum esse videtur, ne collum cùm bibunt, resupinent(*eleuent*, vetus interpres) nisi satis hauserint,(*biberint*,) Aristot. Videtur autem hic locus Wottono suspectus: fortassis quod apud Athenæum aliter legatur, hoc modo: Ὁ δὲ Μύνδιος Ἀλέξανδρος οὐ πίνειν φησὶ τὴν φάσσαν ἀνικόπτουσαν (lego ἀνακύπτουσαν ex Aristotele) ὥσπερ τὴν τρυγόνα. Ego Athenæi locum corruptum, Aristotelis integrum esse iudico. vt melius legatur, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τρυγόνα. nam Plinius quoq; sic transtulit, Proprium generis eius, & turturum, cùm bibant colla non resupinare, largè bibere iumentorum modo. *Vide* infra in *H.c.* Columba iuxta aquas quiescere gaudet, vt sitim sedet, Author libri de nat. rerum. ¶ Columba auis est multiuaga, Plinius.

Nido. ¶ *Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues*, Ouidius. Columbi (præsertim agrestes) à columinibus ædificiorum dicti sunt. nidificant enim propter timorem in summis locis, Varro. In alto nidificat, quò nocens bestia nulla perueniat, Author libri de nat. rer. D. Iulius apud Mundam cùm syluam cæderet, arborem palmæ repertam, cõseruari vt omen victoriæ iussit. ex ea continuò enata soboles, adeò in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modò matricem(arborem primum consitam) verumetiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & asperam frondem maximè vitet, Suetonius in Augusto. Columbæ debilem nidum faciunt, eò quòd calida habent corpora, & non multum indigent calore nidi, Alber.

Coitu. ¶ Coeunt intra annum columbæ, quippe quæ semestres nosse incipiant Venerem, Aristot. Pullos quinquemestres fœtificare, author est Plinius. Peculiare columbis illud etiam est, vt in coitu, nisi ante *Osculatione.* mutuò osculentur, mas non ascendat. sed iunior sit, an senior, interest: senior enim primum coitum osculo exorditur: sequẽtem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur, Arist. & partim Plinius. Fœmina marem non admittit, nisi præosculatus ante coitum fuerit, Ælianus in Variis Aristotelem citans & Athenæus. Atqui Oppianus Ixeuticorum primo de turturibus scribens: Oscula(inquit) antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idq; inter eas quæ prouectiores ætate sunt perpetuum est. iuniores non rarò absq; osculis id faciunt. Columba senex coire non potest, sed tantum osculatur, Obscurus quidam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale legimus. Coruorum exosculationem illam quę sępe cernitur, qualis in columbis esse ab Aristotele traditur, Plinius. Rostrorum coniunctio coruis & id genus auibus solita est. quod in monedulis quas mansuetes alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit, Aristot. Amorem mutuum querulo gutture ictuq; rostri ostendũt columbæ. in Venerem crebro ruunt, frequenti pedum orbe facta adulatione, Platina. Columbæ quæ calidiores sunt tempore libidinis caudam flectunt ad terram, & trahunt eam super terra, & sic ad Venerem mouentur mas & fœmina, Albertus. ¶ Hoc etiam columbis proprium est, vt fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant, si mas non sit, & cum osculo, vt mares. & quamuis nihil altera emittat in alteram, tamen plura sic oua, quàm ex maris coitu pariunt. Verum nullis his enascitur pullus, sed sunt omnia irrita,(hypenemia Græci vocant, Plinius,) Aristot. Columba cùm peperit, postridie marem repetit & concipit, inquit Athenæus & Eustathius. Excludunt die XVIII, statimq; concipiunt, Plinius. Columbi cum pluribus adolescere, aut coire nõ patiuntur, neq; coniugium iam inde à primo ortu initum deserunt, nisi cœlebs, aut vidua. Quinetiam fœminæ parturienti mas adest, & cultu, omniq; officio fungitur. sæpe etiam fœminam pigrius euntem ad nidum propter partus laborem mas percutit, cogitq; intrare. Exclusis iam pullis terram salsuginosam potissimum præmanducatam in eorum os inserẽs, suum ingerit, atq; ita præparat ad cibum recipiendum. adultos iam, cùm tempus prodeundi ex nido est, mas subigit. Ita magna ex parte columbæ mutuo degunt amore: sed interdum nonnullæ etiam ex maritatis cum aliis coëunt, Aristot. cuius verba ferè etiam Plinius transtulit, de amore mutuo scilicet & coniugio columbarum, deq; mariti circa coniugem çura & pullos, quæ infra in *D.* recitabimus. plura etiam de coniugio columbarum ibidem allaturi. Cæterum inter verba Aristotelis iam recitata, vbi Græcè legitur, φροντίζει τῆς ἁρμοττούσης τροφῆς, id est de cibo eis conueniente curam gerit. Gaza legit τῆς ἁλμυριζούσης γῆς. quæ lectio mihi quoq; probatur, & Athenæus Aristotelem citans similiter legit: etsi codex noster deprauatus λαμυριζούσης habet. Salsis quidem columbas delectari, docebimus infra capite 5. Paulò supra verò Athenæus Aristotelis verba hoc modo refert, καὶ γενομένων τῶν νεοττῶν ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει ὡς μὴ βασκανθῶσι. cùm Aristoteles non tanquam remedium aduersus fascinationem marem in os pullorum inspuere dicat, sed vt appetitionem cibi in eis excitet, ad quam rem aptus est sapor salsus. sed Athenæus in verbis hisce vltimis simpliciter marem inspuere dicit. Albertus etiam in sua translatione substantiam terrestrem salsam in os pullorum à patre infundi scribit. Plinius, Pullis(inquit) primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt, præparantes tempestiuitatem cibo: vbi inspuit fortassis, & pręparans legendum, vt de mare duntaxat intelligatur.

¶ Columbæ soboli procreandæ plærunque indulgent, vnde sacræ Veneri creduntur. Vel decies anno

anno pariunt, Ariſtot. omnibus anni partibus, Ælianus. Tota æſtate fœtant, Ariſtot. Et rurſus: Pariunt columbæ omnibus anni temporibus, pulloſq; educant, ſi locum apricum habeant, & cibum. ſin minus, æſtate tantummodo fœtant. Sed proles præſtantior vêre, quam autumno eſt: deterrima æſtate, & omnibus tempore calidiore. Et alibi, Decies anno pariunt: nonnullæ etiam vndecies: Ægyptiæ verò & duodecies. in Ægypto etiam brumali menſe, Plin. Columbæ ouum citius perficitur quàm gallinæ. huius enim ouum decem à coitu diebus magna ex parte conſiſtit, columbæ paucioribus, Ariſtot. Albertus ouum columbinum in vtero ſeptem diebus perfici ſcribit. A coitu decem diebus oua matureſcunt in vtero: vexatæ autem gallinæ & columbę penna euulſa, aliave ſimili iniuria, diutius, (id eſt tardius,) Plin. Et rurſus, Pariunt à coitu quinto die. Facultas columbis retinendi oui, etiam tempore parturiendi eſt. Nam ſi ab aliquo vexetur, aut penna in nido euulſa, vel quauis alia ſimili re infeſtetur, aut etiam ſponte moroſius habeat, ouum per triſtitiam retinet, partumq; differt, Ariſtot. Columbarum oua candida ſunt, Idem & Plinius. Columbarium genus, vt palumbes & turtur, pariunt magna ex parte bina oua. ſed complurimum terna palumbes & turtur, Ariſtot. Columbacei generis aues rarò tria oua pariunt: quod etiam cum contingit, tertium ferè corrumpitur, Albertus. Columbæ pariunt ferè bina oua, ita natura moderante, vt aliis crebrior ſit fœtus, aliis numeroſior, Plinius. Columbarium genus pauca parit, vtpote volax, ſicut & aues vncæ. materia enim volatu conſumitur, & in alas pennaſq; conuertitur. ſępe autem parit, vtpote corporis magno & ventris calore, & facultate concoquendi maxima præditũ, & quòd cibum facile ſibi acquirat, Ariſtot. De columbarum fœcunditate plura leges infra in *E*. Columbæ magna ex parte marem & fœminam generant: priorem marem, poſteriorem fœminam. & cum pepererint primum ouum, vno interpoſito die, ſecundum pariunt, Ariſtot. Marem ſemper & fœminam pariunt, priorem marem, poſtridie (vel citius, Albertus) fœminam, Plin. Natura fœcundiſſimum eſt animal. quippe ſingulis quadragenis diebus concipit, parit, fouet, ac denique enutrit pullos: idq; ferè totius anni curriculo facit. nam ſi ab hyemali ſolſtitio vſq; ad æquinoctium vernum excludas tempus, reliqua parte anni fœturam ædit. licet etiam videre columbas ipſas nondum integrè educatis pullis oua ædere atq; incubare, Florentinus. A partu caudam diſtendunt, Ariſtoteles. Columba citra dies triginta (quadraginta Florentinus, vt iam recitaui) prole expedita ſuperiore, parit, Ariſtot. Æſtate quidem interdum binis menſibus terna ædunt paria. nanque octauo decimo (paulò ante ſcripſerat, viceſimo) die excludunt, ſtatimq; concipiunt. quare inter pullos ſæpe oua inueniuntur, & alii prouolãt, alii erumpunt, Plinius. ¶ Pariunt aliquando oua hypenemia, Ariſtot. Et rurſus, In columbis maximè notatum eſt, quod oua quandoq; infœcũda pariant, vel ex iis ipſis quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis in cubitu foueantur. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter ſe libidinis imaginatione concipiunt, (vt ſupra quoq; de columbis ſcriptum eſt,) aut puluere: nec columbæ tantum, ſed & gallinæ, &c. Plinius.

Fœcunditate. *Ouis.* *Partu.* *Ouis hypenemijs.*

¶ Incubant ambo & mas & fœmina, Ariſtot. & Porphyrius lib. 3. de abſtinentia ab animatis. Incubat viciſſim omne columbaceum genus, Athenæus ex Ariſtotele, & Ælianus in Varijs. Fœminæ parturienti mas adeſt, & cultu omniq; officio fungitur. ſæpe etiam fœminam errantem & vagantem ad nidum cõpellit: & cùm pepererit oua, cogit vt incubet, Ælianus ex Ariſtot. Sic & Porphyrius, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄρρην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ᾠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. vbi Ariſtoteles habet, ἐὰν ἀπομαλακίζηται πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς νεοττιᾶς, διά τε τὴν λοχείαν, τύπτει καὶ ἀναγκάζει εἰσιέναι, ſed ſenſu eodem. Incubant ambo viciſſim, interdiu mas, (in Gręco codice noſtro additur, ἐν τῷ θέρει, quod Gaza rectè omiſiſſe videtur, cùm aliorũ nemo addiderit,) noctu fœmina, Ariſtot. & Plin. qui addit, in eo genere, quaſi palumbes etiam & turtures idem faciant. Excludunt viceſimo die, Plinius: mox verò ſubiungit, Æſtate interdum binis menſibus terna ædunt paria. nanq; octauodecimo die excludũt. Et nimirum æſtate celerior fit excluſio. Oua columbarum propter caliditatẽ quindecim (tantum) diebus fouentur & excluduntur. alijs autem quindecim diebus complentur ad volandum, Albert. ſed Ariſtoteles de hiſt. anim. 6. 4. de palumbis & turturibus hoc ſcribit, nempe oua harum auium diebus quatuordecim (non quindecim) in vtero geſtari, totidem incubari, totidem deniq; excluſa perfici ad volatum. Columbarum verò oua ante dies decem, in vtero perfici, vt ſupra ſcripſimus. Concoquunt atq; aperiunt columbæ citra diem viceſimum ouum quod prius ædiderint, (maſculum ſcilicet, quod ferè die vno prius quàm fœmineum ædunt.) perforant (κολάπτει, in ſingulari, nimirum vt de fœmina intelligatur) ouum pridie eius diei quo pullum excludunt, Ariſtot. Gręcè legitur, κολάπτει δὲ τὸ ᾠὸν τῇ προτέρᾳ (ſcilicet ἡμέρᾳ) ἢ ἐκλέπει. Alberti tranſlatio ſic habet: In fiſſura oui primò columba paruula in ouo exiſtens penetrat teſtam anteriore (parte) roſtri ſui, ita vt teſta eleuetur ad magnitudinem grani tritici: & poſtea diuidit eam in duas partes & exit pullus. Idem alibi, Ouum columbæ in vtero cõpletur ſeptem diebus: deinde fouetur per quatuordecim, poſtea fiſſo ouo exit pullus.

Incubitu. *Cultu maris circa coniugem parturientẽ & incubantem.* *Ouorum excluſione.*

¶ Fouent prolem ambo (inquit Ariſtoteles) ad certum tempus, eodem modo quo oua. fœmina in opere ſobolis acerbior mare eſt, vt cęteris quoq; à partu euenit animalibus. Mares pullis excluſis primi cibum in os ingerunt, ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, Porphyrius. Terram ſalſuginoſam præmanſam ori eorum inſerit, præparans eos ad cibum capiendum, vt ſupra hoc in capite ex Ariſtotele ſcriptũ eſt. Pulli ab vtroq; parente alternis cibantur, Albertus. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariũt pullos,

Cura circa pullos.

vt quæ paruæ corpore multos progenerant: & quæ in pauciparo genere copiam alimenti parere vnà cum prole non ſolent, vt palumbes, turtur, columba, Ariſtot. In pullos excluſos maſculum inſpuere aiunt, repellentem ab ipſis omnem inuidiam, ne quo pacto faſcinari poſſint, Ælianus in Varijs lib. 1. Adultos iam, cùm tempus prodeundi ex nido eſt, mas ſubigit, Ariſtot. Non exeuntes (tempeſtiuè) de nido pullos alis percutiunt, & aliquando mas coit cum eis, & eijcit, Albertus. Pulli vt primum abſoluti ſunt, mox cum ſuis matribus parere incipiunt, Florentinus. Si vêre nati tempeſtiuè fuerint, ante hyemem autumno eiuſdem anni pullos habebunt, Albertus. Hominum dentibus quoddam ineſt virus: quod & columborum fœtus implumes necat, Plinius. & forſitan id ſenſit Martialis in diſticho, Ne violes teneras præduro dente columbas: Tradita ſic Gnidiæ ſint tibi ſacra deæ. ¶ Pulli columbarum in nido manent, donec mater alia oua pariat, niſi alium nidum illa habeat. expellit autē pater pullos è nido aſcen- 1
dens ſuper eos tanquam coiturus cum ipſis, Albert.

¶ Columbus tum lauare tum puluerare ſolet, Ariſtot. Gyb. Longolius tamen columbas inter aues pulueratrices rectè numerari non putat. ¶ Gregatim degunt, Ariſtot.

Viſu. ¶ Viſum nouies recuperant, Author libri de nat. rerum.

Calore. ¶ Columbæ calidiſſimæ ſunt, & lapillos propter (calidam) ſtomachi temperiem deuorant, Author libri de nat. rerum, Fimum etiam feruidum habent, Idem. Columbo ventriculus eſt feruentior,
Vitæ diuturnitate. Ariſtot. ¶ Columbæ & turtures annis octonis viuunt, Plinius. In columbarijs non inueniuntur vltra octo annos durare, Creſcentienſis. Turtures & columbæ vel ad annum octauum viuunt, ſcilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Ariſtot. Compertum eſt apud nos columbam viuere per viginti annos, & rarò ſupra, Albertus. Columbæ, turtures & gallinacei herba quæ vocatur *helxine* an- 2
nuum faſtidium purgant, Plinius.

Morbis. ¶ Columbas perimunt fabæ aut frumentum, macerata in aqua, in qua elleborus albus infuſus fuerit, Serapio. Hominum dentibus ineſſe virus columbis implumibus letale Plinius author eſt.

D.

Columbi gregales ſunt. Columbi gregales ſunt, Ariſtot. Columbam errantem cùm viderint ſibi aggregant, Author libri de nat. rer. Ars illis eſt inter ſe blandiri, & corrumpere alias, furtoq; comitatiores reuerti, Plin. Perottus quidem priuatim de columbis miſcellis hoc ſcribit. *Vide* infra ab initio capitis quinti de verbo παλεύειν. Cum hominibus degere ſolent, Ariſtot. In vrbibus columbæ cum hominibus frequentes habitant, ſeq; ad pedes horum huc & illuc magna manſuetudine & facilitate verſant. In locis autem, vbi ab hominum frequentia ſolitudo eſt, propinquitatem hominum minime expectantes, aufugiunt. In multi- 3
tudine hominum confidentiores ſunt, ſeq; nihil ibi graue paſſuras planè ſciunt: vbi aucupes venatoriaq; inſtrumenta verſari vident, non amplius ſine ſumma ibi formidine habitant, Ælianus. Aloiſius Cadamuſtus in hiſtoria nauigationum ſuarum cap. 40. ſcribit ſe in Oceani quadam inſula innominata & incognita prius, dierum aliquot vltra Canarias nauigatione, incolas nullos inueniſſe: ſed columbos duntaxat & varia genera auium. Columbi (inquit) capiebantur pro libito manu hominis. non enim pauebant ad viri conſpectum, vtpote ad rem ſibi hactenus inuiſam. Cepere igitur ex his quàm plurimos, quos ſcipionibus occiderant, nobiſq; attulêre. Columba auis innocens eſt, nec roſtro nec vnguibus lædens, Albertus. ¶ Ecce ego emitto vos velut oues in medio luporum. eſtote igitur pru-
Matth. x. dentes veluti ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ, Chriſtus ad diſcipulos Matthæi x. Vbi Eraſmus pa-
Eſtote ſimplices ſicut columbæ. raphraſtes, Columbina (inquit) ſimplicitas præſtabit, vt de omnibus bene mereri cupientes, neminem 4
lædatis, ne prouocati quidem. ſerpentina prudentia, ne quam anſam illis præbeatis calumniandi doctrinam. Ioannes Tzetzes Chiliade 9. cap. 263. hoc ſenſu hæc verba à Domino prolata ait, Seruate capita veſtra quemadmodū ſerpens, qui inſidijs petitus vapulanſq; ad mortem, omni modo caput ſuum abſcondit: ſic vos à tyrannis & impijs cruciati, caput ſeruate mihi, fidem veſtram, & ne Deum negetis vſq; ad ipſam mortem. Simplices autem ſitis ſicut columbæ, ac prudentes (pariter) ſicut columba Noë, quæ diluuij tempore dimiſſa ad arcam reuerſa eſt. Omnis ſanè columba ſi nata fuerit domi, non recedit inde, niſi fuerit ſpuria, & non genita ibi ſed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis rhetoricè hoc dictum illuſtrando, ſeruanda iubere capita hoc eſt authores (αὐθέντας) & dominos noſtros, nec illos de-
De columbarum timiditate. cipere aut fallere dolis ſacrilegis, Hæc Tzetzes. ¶ Nihil timidius columba, Varro. Fimum columbæ & ipſæ nido eijciunt, & pullos eijcere docent, Author libri de nat. rerum. Columbis ineſt quidam & glo- 5
Mūditie. riæ intellectus. noſſe credas ſuos colores varietatemq; diſpoſitam. quin etiam ex volatu creduntur (aliàs quæritur) plaudere in cœlo, varieq; ſulcare, Plinius. Aliquando ſola ſedens auri ſplendores in pen-
Gloriæ intellectu. nis colli ſui intuens delectatur, & volando ſibi congratulatur, Albertus: colores varios circa collum admirans, alarum plauſu roſtroq; plumas fulcit, & ad volatum cultius pennas diſponit. Author libri de
Memoria. nat. rerum. Animantes quædam magis valent memoria, vt quibus purgatior & abſolutior imagina-
Pudicitia. tio eſt, vt apes, columbæ, Themiſtius. Columbi pudicitia aues omnes anteſtant. Plures enim in eodem columbario mixtim degunt, neq; tamē quis alterius connubia violat, Platina. A perdicibus (inquit Plinius) columbarū geſta ſpectantur maximè ſimili ratione: mores ijdem, ſed pudicitia illis prima, & neu-
Coniugij fide. tri nota adulteria. Coniugij fidē non violant, communemq; ſeruant domum. Niſi cœlebs aut vidua, nidū non relinquit. Et imperioſos mares, ſubinde etiā iniquos ferunt: quippe ſuſpicio eſt adulterij, quamuis

uis natura non sit. Tunc plenum querela guttur, sæuiq́; rostro ictus, mox in satisfactione exosculatio,
& circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor vtriq; sobolis æqualis: sępe & ex hac *Amore*
caussa castigatio, pigrius intrante fœmina ad pullos. Parturienti solatia & ministeria ex mare, Hæc Pli- *sobolis.*
nius ex Aristotele translata: cuius eadem de re verba, nempe de amore mutuo & coniugio colum-
barum, itemq́; de cura & cultu mariti tum circa coniugem parturientem & incubantem, tum fœtum
exclusum, iam supra in C. recitaui. Columbas ab adulterio castissimas esse percepi, nunquam enim ex
societate inter se instituta, neq; mas nisi morte ipsa vxoris distrahitur, neq; fœmina dissociatur, nisi vi-
dua fuerit, Ælianus. Idem rursus de palumbis scribens: Ex auibus (inquit) castissimi sunt ab omni stu- *Castitate.*
pro. Mas enim & fœmina in hoc genere tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeo ad stabile
& certum connubium per summam castimoniam adhærescunt, vt neuter alienum cubile attingat. si
autem impudico amore capti ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumse- *Adulterij*
dentes marem quidem mares discerpunt, fœminas verò fœminæ disperdunt. Huiusce etiam modi lex *pœna.*
castitatis ad turtures pertinet, sanctaq́; & syncera permanet: tum etiam ad columbas albas manat, præ-
terquam quòd non vtranq; occidunt. nam marem duntaxat perimunt, fœminam verò illius miseri-
cordia permoti impunitam atq; inultam in viduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Ægyptij
mulierem viduā, quæ ad mortē vsq; permanserit in eo vitæ statu volentes significare, nigrā columbam
(περιστερὰν μέλαιναν) pingunt. Hæc enim quandiu vidua est, alteri viro non miscetur, Orus in Hierogly-
phicis. Mas & fœmina (inquit Albertus) postquam semel coiuerint, non facile deserunt coniugium. *Pugna*
Antequam verò coiuerint, mares qui carent coniugibus, suas alijs abstrahere conātur, vnde acerrima *pro coniu-*
pugna oritur. Auicenna refert se vidisse duos columbos pro fœmina pugnantes: accessisse autem fœ- *gibus.*
minā ad victorem. deinde pugna repetita cùm vinceret qui antea victus erat, ad eundem relicto alte-
ro fœminā rediisse. Hic sanè mos est columborum, vt si mas sine vxore, fœminā marito carentē vide-
rit, mox cùm ea coeat: hæc statim à coitu illum sequatur & obediat, Hucusq; Albert. Ægyptij hominē
ingratum ac infestum ijs à quibus beneficio affectus est significantes, columbā pingunt. Mas enim vbi *Ingrati-*
robustior euaserit, ex consortio matris patrē expellit, itaq; ei cōnubio iungitur, Orus in Hieroglyphicis, *tudine er-*
quod & Ælianus ex eo repetijt. ¶ Columbæ fascinationis amuletum laurinos ramulos tenues primum *ga paren-*
colligunt, deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt, Ælianus. Zoroastres in Geoponicis pa- *tes.*
lumbes nidis laurum imponere scribit, nec causam addit, nisi quis propter blattas id eas facere cōijciat: *Laurum*
quoniam proximè de hirundinibus dixerat, ea causa apium ab eis nido imponi. *nidis im-*
¶ Columbæ propter genuinum timorē nidificant in summis locis, Varro. Pugnax hoc animal est. *ponunt.*
alter alterum infestat, nidumq́; alter alterius subit, sed rarò. nam etsi ex longinquo minus, tamen apud *De earun-*
ipsum nidū summo certamine dimicatur, Aristot. Quū plures colūbæ nidos inuicē propinquos habēt, *dem pu-*
pugnāt inter se pro nidis & vxoribus tota die, Albert. Pennis eleuatis pugnant, Author libri de nat. rer. *gnacitate.*
¶ Cùm turture amicitia columbæ intercedit, Ælianus. Amici pauones & columbæ, Plinius. *Sympa-*
¶ Vulpes communis est hostis pauonum, columbarum & omnium ferè auium, Stumpfius. Accipi- *thia cum*
tres quidā celeres ad aucupiū sunt, columbis maximè & palumbis exitiales, Demetrius Constantinop. *turture,*
Distinctio accipitrum ex auiditate. alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores vo- *& pauo-*
litantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex ijs pericula, vi- *ne.*
soq; considunt, vel subuolant, contra naturam eius auxiliantes sibi, Plin. Ælianus, & Albertus. Colum- *Antipa-*
bas nosse credas suos colores verietatemq́; dispositam. quinetiam ex volatu creduntur plaudere in cœ- *thia cum*
lo, varieq́; sulcare. Qua in ostentatione vt vinctæ præbentur accipitri (niso Author libri de nat. rerum) *Vulpe.*
implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto volatu in multum *Accipitre.*
velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda
est auis quæ tinnunculus vocatur. Defendit enim illas, terretq́; accipitres naturali potentia, in tantum,
vt visum vocemq́; eius fugiant. Hac de caussa præcipuus columbis amor eorum. Feruntq;, si in qua-
tuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plin. Columba accipitris
venientis vmbram in aquis prospicit, Author libri de nat. rerum. Clangorem quidem aut aquilarum
aut vulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus. Bubo oua colum- *Bubone.*
barum exorbet, Author libri de nat. rerum. Cornix ouis columbæ insidiatur, vt ea dissipet & exugat, *Cornice.*
Author libri de nat. rerum. Gallinas etiam columbis infestas esse audio. *Gallinis.*

E.

Columba sedens, ἡμένη πελειάς, à Suida prouerbij titulo commemoratur, qui hoc dici solitum in- *De colum*
dicat de supra modum mansuetis ac simplicibus, (ἐπὶ τῶν ἀπλουστάτων, διὰ τὸ εὔηθες τοῦ ζώου, Eustathius) *bis alle-*
comparatione ad paleutriam columbam, sensu scilicet contrario. nam columbæ, inquit, quæ euolant, *ctatricib.*
fallunt cæteras, παλεύτριαι dictæ, à verbo παλεῦσαι, quod est fallere, Hæc Suidas. Erasmus verò, Colum- *quæ πα-*
bæ (inquit) cùm auolant, fallunt cæteras pernicitate motus: cùm sedent, nihil mitius aut simplicius. neq; *λεύτριαι*
quicquam habent quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Mihi *dicuntur.*
videtur dici posse & in eos qui simplicitatem simulant, quò magis imponant: propterea quod mos sit
aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans cæteras columbas alliciat. Ea Græcis
dicitur, παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus

de columbis loquens, Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est, Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti. (Et rursus, δεδεμένοι παλεύσετε: vbi Scholiastes, Aues excæcatæ, præsertim columbæ & palumbi, in retibus locantur vt voce alliciant alias sui generis, quod glossæmatici παλεύειν dicunt.) Vide lector num legendum sit ἠμμένη, id est illaqueata. id enim patitur quo fallat alias, Hæc Erasmus. Sed apud Suidam vt ἠμμένη per μ duplex legatur, ratio ordinis literarum non admittit. Deinde Suidas non eandem facit τὴν ἡμένην, & τὴν παλεύτριαν, vt Erasmus. sed illam sedentem & simplicem: hanc euolantem astutam, cuius comparatione etiam contrario sensu (hoc enim est quod dicit κατ' ἀντιπαρεξέτασιν) columba sedens, pro homine simplici accipiatur. Euolantes quidem columbas arte blandiri alijs, easq; corrumpere, furtoq; comitatiores reuerti, Plinius author est: vt hoc nimirum Suidas παλεύειν dixerit.
Cæteri verò scriptores non item, vt mox patebit. quamobrem non aliter reprehendo Erasmum, quàm 1
quòd Suidæ verba quæ interpretabatur, non assecutus mihi videatur. Idem Erasmus in prouerbio, Pulcrè fallit vulpem, Παλεύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα, dictum, inquit, apparet in eum qui dolis captaret astutum: nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quò subsultantes reliquas deceptas alliciant, paleutriæ dicuntur: & qui feris tendunt casses παλευταὶ vocantur. Turtures & columbæ vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Et mox de palumbis ac turturibus scribens, Et cùm mares (inquit) in totum diuturniores quàm fœminæ sint, in his marem prius quàm fœminam mori nonnulli aiunt, videlicet documẽto earum, quæ domi allectatrices aluntur. Vbi Niphus Italus, Apud nos etiã (inquit) allectatrix siue hallucinatrix (hoc forte dicit, quoniã excæcari solent. sed aliud est cæcũ esse, aliud hallucinari) fit palumbes è
syluestribus. Nostri etiam liuias, id est minimas columbas syluestres, allectatrices faciunt, Lockruben/ 2
vt sui generis aues in rete pelliciant. Παλεύτρια περιστερά, πλάνος: & verbum παλεῦσαι, ἐξαπατῆσαι, ὑπαγαγέσθαι, θηρεύειν, προσκαλεῖσθαι. solent enim aues aliquas excæcatas in reti collocare, Suidas & Varin. Παλεύεται, θηρεύεται, ἀγρεύεται. Παράνομον γάμον παλεύσας, ἀντὶ τοῦ ὑπαγαγόμενος, per metaphorã. sunt.n. paleutriæ columbæ, quæ alias decipiunt & alliciunt, αἱ ἐξαπατῶσαι καὶ ὑπάγουσαι πρὸς ἑαυτάς, ἤγουν ἐνεδρεύουσαι. Παλευταὶ, οἱ τὰ λίνα ἱστῶντες οἷς τὰ θηρία παλεύεται, Hesych. Παλεύειν pro decipere apud Lycophronem legitur hoc versu, Ἢ μὴν παλεύσει δυσλύτοις οἴστρου βρόχοις. Παλεύτριαι, αἱ πλάνοι καὶ οἷον εἰπεῖν ἀνδραποδιστήριαι περιστεραί, Scholiastes Lycophronis. Eubulus apud Athenæum lib. 13. meretrices paleutrias appellauit, τὰς φειδωλοὺς κερμάτων παλευτρίας, πώλους Κύπριδος ἐξησκημένας. Fuerint autem paleutriæ columbæ forsitan dictæ quasi veteranæ quædam. sunt enim veteres, id est olim captæ, πάλαι ἡρημέναι, vt paraphrastes Oppiani de aucupio scribit. *Vide* etiam infra in Coturnice *E*. Lanarij omnes pri-
Quomodo colũbi reti capiantur.
mo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albert. Columbi & aliæ aues 3
quomodo capiantur reti, docet Crescentiensis lib. 10. capitibus 20. & 21. & rursus cap. 26. quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, & alijs quibusdam. & cap. 28. quomodo feriantur sagittarum illo genere quod caput crassum habet, pulzones vocat. Columbæ retibus capiũtur vt palumbi, (*vide* in Palumbo *E*. sed facilius laqueis, Oppianus tertio Ixeuticorum. Diuus Basilius in epistola ad Iulittam, columbas agrestes & αὐτονόμους à quibusdam capi scribit allectas per mansuetam, quam aliquandiu domi familiariter aluerint. hanc alis vnguento suauiter fragrante inunctis emitti ad externas, quæ postea ipsam domum reuolantem suauitate odoris inuitatæ comitentur. Serapio scribit columbas perimi deuoratis frugibus aut fabis madefactis aqua, in qua elleborus albus maceratus fuerit.

De earum fœcunditate & pretio.
¶ Nihil columbis fœcundius. Itaq; diebus quadragenis concipit, & parit, & incubat, & educat, 4
& hoc ferè totũ annum faciunt. Tantummodo interuallũ faciunt à bruma ad æquinoctium vernum. Pulli nascuntur bini, qui simulac creuerunt, & habent robur, cum matribus pariunt, Varro. Nos plura de columbarũ fœcunditate scripsimus supra in *C*. Fœcunditas columbarũ (inquit Columella) quamuis
De quæstu & vtilitate quæ ex columbarum educatione redit.
longè minor sit, quàm est gallinarũ, maiorem tamen refert quæstum. Nam & octies anno pullos educat, si est bona matrix, & precijs eorũ domini cõplent arcam, sicut eximius autor M. Varro nobis affirmat, qui prodidit etiã illis seuerioribus suis temporibus paria singula, millibus singulis sextertiorũ solita venire. Nã nostri pudet sęculi, si credere volumus, inueniri qui quaternis millibus numũm binas aues mercentur. Quanquam vel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta delitiarum possidendi, habendiq; caussa graui ære & argento pensent, quam illos, qui Ponticũ phasim, & Scythica stagna Męotidis eluant. Iam nunc Gangeticas, & Ægyptias aues temulenter eructant, Hæc ille. Paria singula vulgo 5
vęneunt ducenis numis, necnon eximia singulis millibus numûm (hoc est denarijs 250. Gallico verò nomismate libris quinquaginta Turonensibus, Rob. Cenalis) quas nuper cum mercator tanti emere vellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarijs (hoc est libris Turonicis octoginta, Rob. Cenalis) daturũ negauit. Axius, Si possem, inquit, emere περιστερεῶνα factũ, quemadmodum in ædibus cùm habere vellẽ, fictilia columbaria, iam ijssem emtum, & misissem ad villam. Quasi verò (inquit Pica) nõ in vrbe quoq; sint multi, colũbaria qui in tegulis habent. An tibi nõ videntur habere περιστερεῶνας, cum aliquot supra centũ millium sextertium habeant instrumentũ? è queis alicuius totũ emas censeo, & antequam ædifices rure, magnum condiscas hic in vrbe quotidie lucrum ex asse semissem condere in loculos. Qui nostro tempore in nostris regionibus (in Italia circa Bononiam) rem experti sunt, columbas dicunt post sex menses parere, & non prius: & quamdiu viuunt quater aut quinquies,

quies, aut sexies, aut etiam amplius per annum parere, si alimentum abunde contingat: sin minus, ter saltem parere, videlicet per æstatem, Crescentiensis. Agriculturę studiosis vtilissima est columbarum possessio, cum ob alias causas, tum vel maximè ob cōmoditatem stercoris atq; pullorum, qui ægris conualescentibus admodum necessarij sunt. Reddunt enim columbæ vectigal magnum suis possessoribus: & quum duos tantum menses hyemis nutriantur sub tecto, reliquo anni tempore sua industria ex agris sibi quæritant pabulum, Florentinus. Columbarum amore insaniunt multi, ac super tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq; singularum & origines narrant, vetere iam exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianū denarijs quadringentis singula paria venditauit, vt M. Varro tradit. Columbas redire solere ad locum licet animaduertere, quòd multi in theatro è sinu missas faciunt, atq; ad locum redeunt, quæ nisi reuerterentur, non emitterentur, Varro.

¶ De columbario seu peristereône. Vulgo columbariū vocant stabulum columbarum, ipsum ædificium & locum columbis alendis accōmodatum: & ita Palladius quoq; appellat: Verum Columella & M. Varro columbaria capiunt pro nidis & loculamentis & cellis, in quibus singula paria fœtificant, Phil. Beroaldus. Columborum etiam possessio non abhorret à cura boni rustici. Sed id genus minore tutela pascitur longinquis regionibus, vbi liber egressus auibus permittitur, quoniam vel summis turribus, vel æditissimis ædificijs assignatas sedes frequentant patentibus fenestris, per quas ad requirendos cibos euolitant. In peristereône (inquit Varro) vno sæpe vel quinque millia sunt inclusæ. Περιστερεὼν fit, vt testudo, magna camera tectus, vno ostio angusto, fenestris punicanis aut latioribus, reticulatis vtrinq;, vt locus omnis sit illustris. Neue serpens, aliudve quod animal maleficum introire queat, intrinsecus quàm leuissimo marmorato toti parietes ac cameræ oblinuntur, & extrinsecus circum fenestras, ne mus, aut lacerta qua adrepere ad columbaria possit. Nihil enim timidius columba. Singulis paribus columbaria fiunt rotunda in ordine crebra. Ordines quàm plurimi possunt à terra vsq; ad cameram. Columbaria singula esse oportet, vt os habeant, quo introire & exire possint. intus ternorum palmorum ex omnibus partibus sub ordines singulos tabulæ fictæ (factæ,) vt sint bipalmes, quo vtantur vestibulo, ac prodeant. Aquam puram esse oportet, quæ influat, vnde & bibere, & vbi se lauare possint. Permundæ sunt enim hæ volucres. Itaq; pastorē columbaria quotquot mensibus crebro oportet euerrere. Est enim quod eum inquinat locum, appositum ad agriculturam, ita vt hoc optimum esse scripserint aliquot. siue si columbā quid offenderit, vt medeatur. si qua perierit, vt efferatur. Si qui pulli idonei sunt ad vendendum, promat. Item quæ fœtæ sunt, vt certum locum disclusum ab alijs rete habeant, quo transferantur, è quo foras euocare possint matres. Quod quidem faciunt duabus de causis. Vna, si fastidiunt aut inclusæ consenescunt, quo libero aëre cum exierint in agros redintegrentur. Altera de causa propter illicium. Ipsæ enim propter pullos, quos habent, vtiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ, Hęc Varro. Nec in plano villæ loco, (inquit Columella) nec in frigido, sed in ædito fieri tabulatum oportet, quod aspiciat hybernum meridiem. Eiusq; parietes, vt ornithone pręcepimus, continuis cubilibus excauentur: vel si ita non competit, paxillis adactis tabulæ superponantur, quæ vel loculamenta, quibus nidificent aues, vel fictilia columbaria (nidi seu loculamenta, quæ è viminibus etiā non improbantur, Grapaldus) recipiant, præpositis vestibulis, per quæ ad cubilia perueniant. Totus autē locus, & ipsæ columbarum cellæ poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore præcipuè delectatur hoc genus auium. Nec minus extrinsecus læuigari parietes maxime circa fenestram, & ea sit ita posita, vt maiore parte hyberni diei solem admittat, habeatq; appositam satis amplam caueam retibus emunitam, quæ excludat accipitres, & recipiat egredientes ad apricationem columbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ ouis, vel pullis incubant, ne quasi graui perpetuæ custodiæ seruitio contristatæ senescant. Nam cum paulum circa ædificia volitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad fœtus suos vegetiores redeunt, propter quos ne longius quidem euagari, aut fugere conantur, Hæc ille. Columbarium potest accipere sublimis vna turricula in prætorio constituta læuigatis ac dealbatis parietibus, in quibus à quatuor partibus (sicut mos est) fenestellæ breuissimæ fient, vt columbas solas ad introitum, exitumq; permittāt, Nidi figurentur interius, Palladius. Extruere domum conuenit (vt docent Quintilij in Geoponicis Gręcis) temporibus (locis) claris & lucidis, tutam ab accessu serpentium, eamq; illinire accuratè. In ipsius autem columbarij muris, à pauimento vsque ad summum fastigium, nidi faciendi sunt, quos nonnulli quidem σηκοὺς appellant, ac si dicas loculamenta, nos verò κρυθίνους (nullam huiusmodi vocem in Lexicis reperio) dicimus: in quibus sanè & pullos ædere, & degere coniugatæ debent columbæ. Singulis porrò nidis asseres inserendæ sunt, vt per eas ipsis transitus fiant. In ipsa autem domo latiorem peluim expedit collocare, in qua & bibere & ablui possint columbæ, nec ipsius aquæ occasione homo assiduè perturbet eas, id quod certe maximè incommodat. Non tamen prorsus damnandus hominum est ingressus. Necessarium quippe est interdum verrere columbarium, fimumque legere: & si quid intus sinistre habeat, id corrigere, & instaurare, ne serpens aut alia reptilia columbas vastent atque deturbent. Ego quidem accessui reptilium volens obsistere, vbi elegi locum selectum remotumque à contubernio domorum, columnas transtuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, sed ordine circulari dispositis, imponens capita, ac in ipsis postea capitibus insidentibus dictis columnis admodum generosas trabes (ἐπιστύλια) confirmans tandem su-

De columbario.

pra columnas in formam orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum ſeptem. In earum autem parietibus ab occaſu quidem gratia ſplendoris, feneſtram vnam aperiens, ab ortu verò aliam in hac per quam ſunt egreſſuræ ad paſturam, poſui dictum cathectem (nempe quod retinendi columbas vim poſſidet) vnde columbas ad paſcua exire oportet. Cæterum à latere meridionali ianuam conſtitui vt per eam pateat ingreſſus ei, qui curandarum auium prouinciam ſubijt. Hoc enim modo ipſas volucres hactenus illęſas ſeruaui. Siquidem nec reptilia poſſunt aſcendere per columnas, vtpote bitumine accurate inductas & læuigatas, neq; item catus, nec aliud animal in eas graſſari poterit quum domus haud quidem conſiſtant prope è quibus inſidiari queant. Columbaria (vt ſcribit Creſcentienſis) duobus pręcipuè poſſunt fieri modis, aut ſuper columnis & parietibus ligneis muro circundatis lapideo, aut ſuper turri è craſſis muris conſtructa, & vtrunq; nidos ſeu nidorum foramina poteſt habere. Sed præſtat in turri lapidea quàm lignea fieri: & nidos interius conſtrui: qui ſi exterius ſint, fimus perditur, qui maximè vtilis eſt, & pulli facilius à rapacibus auibus capiũtur. Excitetur ergò turris lapidea ampla anguſta ve pro domini arbitrio, non admodum alta, parietibus lęuigatis & dealbatis cęmento (tectorio) albo, habẽs à ſingulis quatuor partibus breuiſſimas feneſtellas ſeu foramina, quæ columbis ſolum ad introitum exitumq; ſufficiant: ſub quibus quàm proximè circuitus lapideus emineat circumquaq;, quo muſtelæ aliæq; nocentes feræ aſcendere prohibeantur. Super tectum etiam feneſtra ſit, per quam ingrediantur & exeant columbi, qui ad Solem ſuper tecto morari gaudent. Sit autem cancellata lapidibus aut lignis, ne per ipſam rapaces volucres alis apertis intrare queant. Nidi formantur interius, quos quidam faciunt rectos & mediocriter anguſtos, alij obliquos, quibus incubantes columbæ ſe contineant. Quidam præterea prouidè faciunt feneſtellas latas & modicè concauas ſeu longas. Sunt qui cultellos paruos circa parietes & tectum affigunt, aſſerentes in his columbas libentius incubare: Ego experimento didici, columbas quaſdã in muro libentius quàm ciſtellis nidificare, quaſdã è diuerſo: & rurſus alias libentius eſſe in aperto, & ſuper quacunq; re cum nido vel ſine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in columbario cuiuſcunq; generis nidos habere, vt diuerſis columbarum affectibus ſatis fiat. quamuis qui in muro ſunt à fimo & pediculis purgentur facilius, quod crebrò fieri expedit, eò quòd ab eis cum augentur, plurimum incubantes columbæ lædantur. Eſt etiam opportunum quòd intra columbarium ponantur trabes in pluribus partibus, & præcipuè in circuitu, & aſſides (aſſeres) ſuper quibus tempore pluuiarum & niuium & ſuperflui æſtus, columbæ in magna multitudine morari ac quieſcere poſſint. Sic enim à loco proprio non facile recedent. Purgetur etiam crebrò ipſarum locus, & vndiq; ſit decorus. nam in pulcra domo, ſicut & homines, morantur auidius. Hoc animaduertendum, quòd vnumquodq; par tres vel ſaltem duos nidos requirit, licet aliquando augeantur in tantum vt nidos omnes & ſolarium atq; trabes, & cætera loca omnia repleant, Hactenus Creſcentienſis. Colore albicante præſertim delectantur columbi, vnde Ouidius: Aſpicis vt veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas ſordida turris aues.

Quales columbæ & quomodo alẽdæ ſint.

¶ Aluntur in periſtereône columbæ tum clementiores, tum agreſtes & ſaxatiles: ex quibus fit miſcellum tertium genus fructus cauſa, Varro. Qui erigere columbarium vult, is à tenellis columbis auſpicari non debet, ſed ab eis quæ iam ędere pullos cœperunt. Quod ſi in ipſis primis auſpicijs, columbarum decem paria iungantur, citò quidem multiplicabuntur, Quintilij. Seligendæ verò ſunt ad educationem neque vetulæ, nec nimium nouellæ, ſed corporis maximi. Curandum ſi fieri poſſit, vt pulli, quemadmodum excluſi ſunt, nunquam ſeparentur Nam ferè, ſi ſic maritatæ ſunt, plures educant fœtus. Sin aliter, certe nec alieni generis coniunguntur, vt Alexandrinæ, & Campanę. minus enim impares ſuas diligunt, & ideo nec multum ineunt, nec ſæpius fœtant. Plumæ color non ſemper, nec omnibus idem probatus eſt: atq; ideo qui ſit optimus, non facile dictu eſt. Albus, qui vbiq; vulgo conſpicitur, à quibuſdam non nimium laudatur, nec tamen vitari debet in ijs quæ clauſo continentur. Nam in vagis maximè eſt improbandus, quod eum facilime ſpeculatur accipiter, Columella. Item feras has in turribus, ac ſummis villis, qui habent agreſtes columbas, quo ad poſſunt immittunt in περιστερεῶνας ætate bona, parantq; vt nec pullos, neq; vetulas, totidemq; mares quot fœminas habeant, Varro. In columbarijs nouis columbi prouectiores ętate (inquit Creſcentienſis) ponendi non ſunt quòd ij recedere & ad ſedes priſtinas reuerti ſoleant, ſed iuuenes cum pennas perfectas aut ferè perfectas habent. Præferuntur autem ſaxatiles, ſecundo loco qui à pennarum colore vulgò *turgni* dicuntur. hi enim in columbarijs melius durant quam cæteri. albi vitandi, quòd neq; durare poſſint, & ab auibus rapacibus etiam è longinquo conſpiciantur. Quanto plures quidem initio ponentur, tanto ocyus implebitur locus. Id faciendum eſt pręcipuè Auguſto & Septembri menſe, vel etiam Iulio: quo tempore facilius cibum in agris vicinis inueniunt: vnde fit ne longius à columbario recedant nec perdantur. Menſe quidem Martio, Aprili vel Maio ponendi non ſunt propter contrariam rationem. Dies circiter quindecim vt minimum includẽdi ſunt. ſic enim pingueſcent (poſtea,) & ad reuertendum peritiores erunt. nam primis quindecim diebus emaciantur. Poſtea verò per dies aliquot præbeatur eis in columbario (etiamnum incluſis) bonus & copioſus cibus & aqua. Demum emittantur cœlo nubilo vel ſereno. ſed præſtat pluuio emitti. tũc enim egreſſi reuertuntur, nec ſubitò euolant ad remota, Hæc ille. Cæterum cibos iuxta parietem conueniet ſpargi, quoniam ferè partes eæ columbarij carent ſtercore. Commodiſſima cibaria putantur vicia,

cia, vel eruum, tum etiam lenticula, miliumq;, & lolium, nec minus excreta tritici, & si qua sunt alia legumina, quibus etiam gallinæ aluntur, Columella. Cibus apponitur circum parietes in canalibus, quas extrinsecus per fistulas supplent. Delectantur milio, tritico, ordeo, piso, faseolis, eruo, Varro. Gratus eis cibus est cicercula, fœnogræcum, eruum, pisum, lens, frumentum, & quæ ex eo zizania (lolium nimirum) dicitur, Florentinus. Fœtus frequentant, si ordeum torrefactum, vel fabam, vel herbum sæpe consumant. Triginta autem columbis volantibus diurni tres sextarij tritici sufficient, aut creturæ, ita vt herbum fœtus gratia mensibus præbeamus hybernis, Palladius. Pastor columbarum sæpe locum purgato, & fimum agriculturæ vtilem reponat: & si quem saucium inuenerit, curet: si quem extinctum, eijciat: si qui nimis feri ac pugnaces alijs molesti sunt, remoueat & aliò seponat: pullos vendi idoneos depromat, cibum deniq; & potum cum opus erit affatim præbeat, Crescentiensis. Glans fagi turdis & columbis conuenit, & eorum carnes concoctu faciles facit, Crescentien. Duobus aut tribus mensibus acceptant conditicia cibaria, cæteris se ipsas pascunt seminibus agrestibus. Sed hoc suburbanis locis facere non possunt, quoniam intercipiuntur varijs aucupum insidijs: itaq; clausæ intra tectum pascidebent, Columella. Plura de columbarum cibo scripsi supra in C. Cauendum ne euolent columbæ, ne scilicet nidificent alibi, neue distrahantur egressæ: quare in fame sunt exercendæ, (sic transfert Andreas à Lacuna quod Græcè legitur, ἀλλὰ περὶ τὸ πεινᾶν ἀσχολοῦνται: vbi Cornarius vertit, circa columbarium exerceantur. Vide an pro verbo πεινᾶν commodius legatur γεννᾶν. Sensus quidem hic mihi videtur, cibum columbis affatim suppeditandum, vt ipsæ soboli tantum incubandæ, & pullis postquã exclusi fuerint alendis, operam dare possint, neq; alimentum foris quærendo diutius ab ouis aut pullis absint.) Si verò tanta alimenti copia non suppetit, matribus tantum educantibus pullos exitus permittendus est: quod vbi famem illæ expleuerint, citius redeant, pullisq; nutrimentum apportent, Florentinus.

Quomodo saginandi sint pulli columbini.

¶ Qui saginare solent pullos columbinos, quo pluris vendant, secludunt eos, cum iam pluma sunt tecti. Deinde manducato (mollificato & masticato, vel molli. Crescentien.) candido farciunt pane: hyeme hoc bis, æstate ter, mane, meridie, vesperi. hyeme demunt cibum medium. Qui iam pinnas (pennas magnas, Crescentien.) habere incipiunt, in nido relinquunt illisis (fractis, Crescentien.) cruribus, & matribus, vberius vt cibo vti possint, obijciunt. Eo enim totũ diem se, & pullos pascunt. Qui ita educantur, celerius pinguiores quàm alij fiunt, & candidiores: parentes eorum Romæ, si sunt formosi, bono colore integri, boni seminis, Varro. Eadem ratione qua gallinas, palumbos etiam columbosq; cellares, pinguissimos facere cõtingit. neque est tamen in columbis farciendis tantus reditus, quantus in educandis. Sed potest in hoc etiam auiario (columbario) sagina exerceri. Nam si quæ steriles, aut sordidi coloris interueniunt, similiter vt gallinæ farciuntur. Pulli vero facilius sub matribus pinguescunt, si iam firmis, prius quàm subuolent, paucas subtrahas pinnas, (alterius alæ, Crescentiensis,) & obteras crura, vt vno loco quiescant, præbeasq; copiosum cibum parientibus, quo & se, & eos abundantius alant. Quidam leuiter obligant crura, quoniam si frangantur, dolorem & ex eo maciem fieri putent. Sed nihil ista res pinguitudinis efficit. Nam dum vincula exercere (exerere, excutere) conantur, non conquiescunt, & hac quasi exercitatione corpori nihil adijciunt. Fracta crura non plus quàm bidui aut summum tridui dolorem afferunt, & spem tollunt euagandi, Columella.

¶ Columbis vtile esse aiunt lutum rubrum, quod appetitum in eis excitet, & pullis statim dari debeat. Hoc Aristoteles de terra salsa scribit, eamq; à parente mare pullis recens natis in os inseri.

Quid columbas in columbario retineat vel ab eo abigat.

¶ Columbi qui nascuntur in columbario, vel parui in eo ponuntur, non facile recedunt, etsi quãdoq; ad alia colũbaria se conferũt in quibus cibũ inueniunt, quum non præbetur eis in suo nec in agris inueniunt. sed omnes ferè postea tempore quo non egẽt cibo reuertũtur ad locum proprium: ad quod maximè refert vt columbarium pulcrum & bonum sit. Si temporibus quibus non inueniunt escam copiosè eis præbeatur domi, vt cum nix vel gelu magnũ obtinet, & mense Aprili & Maio aratis stipulis, non recedunt, & plurimos fœtus ædunt. Cibus quidem eis conueniens est frumentum, faba, vicia melica, & alia genera quibus vesci gaudent. Pro centum autem paribus columbarum detur granorũ pars corbis octaua diebus singulis, & duplum cum nihil omnino per se inueniunt. Potus etiam in colũbario adsit sufficiens, quoties aquam nisi valde remotam propter æstum vel gelu inuenire non possunt. vel in aliquo vase prope columbaria ponatur, quò descendere possint. Præcipuum sanè & ferè necessarium eis est, quòd sedes ipsorũ sit prope locum in quẽ aqua influat, vnde & bibere & vbi lauari possint. Laudatur etiam vt omne genus granorum eis exhibeatur, vt sunt frumenta, faba minuta, cicercula, vicia, orobus, melica, hordeum, spelta, milium, & alia, vt quodnam præcipuè appetant obseruetur, & id præcipuè detur eis vt auidius ibi morentur & pluries pariant. Palladius probat vt æstate quæ maximè pinguescunt triticum vel milium mulsa maceratũ semper accipiant. Quibuscunq; enim granis mulsa remollitis pastæ non recedent, & alias secũ adducent, quod non pauci asserunt. Alij verò dicunt non referre an sit mellita esca nec ne, cùm eis datur esca vesperi potius quàm mane, vt interdiu escã sibi quærere curent, & qui non inueniũt, intus inueniant. nã si daretur mane, nõ curarent alibi inuenire. Sed tempore niuis mane dari oportet, ne exeant ad loca in quib. capiuntur, cùm certum sit alibi non posse inuenire, Crescentiensis. Columbas abigit graueolentia, Basilius. Debet custos sæpe ad columbas accedere: & quoties in columbarium intrat aliquam escam modicam secum portare tempestiuè, easq; semper

aliquo certo & conſueto modo vocare, vt magis manſueſcant. Idem tegulam figlinam pro aqua in columbario collocare, quæ aſſidem (aſſerem) habeat ſupra ſe aliquantulum eleuatam, habentem multos & ſpiſſos pedes inciſos atq; adhærentes, inter quos poſſunt caput ponere & aquam haurire, nec in vas intrare, vt aqua munda permaneat, Creſcentienſis. Vaſa, quib. aqua præbeatur, ſimilia eſſe debent gallinarijs, quæ colla bibentium admittant, & cupientes lauari, propter anguſtias non recipiant. Nam id facere eas nec ouis nec pullis, quibus plerunq; incubant, expedit, Columella. ¶ Oppianus libro 1. de venatione author eſt colores in columbis artificiales fieri poſſe. nam cùm columbæ, inquit, Veneris deſiderio mouentur, & oſcula iam maritis miſcent, colũbarius pulcherrimas varias, præſertim purpureas veſtes in conſpectum earum exponit, quibus illæ delectatæ pullos etiam eiuſdem coloris ædunt.

Quo artificio colores in columbis fieri poſſint.

Quomodo tractandæ ſint columbæ tũ vt in ſuo columbario remaneãt, tum vt alias ſecum adducant.

¶ Locus autem ſubinde conuerri, & emundari debet. Nam quanto eſt cultior, tanto lætior auis conſpicitur, eaq; tam faſtidioſa eſt, vt ſæpe ſedes ſuas peroſa, ſi detur euolandi poteſtas, relinquat, quod frequenter in his regionibus, vbi liberos habent egreſſus, accidere ſolet. Id ne fiat vetus eſt Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculũ vocant ruſtici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli ſinguli fictilibus ollis conduntur, ſtipatisq; opercula ſupponuntur, & gypſo lita vaſa in angulis columbarij ſuſpenduntur, quæ res auibus amorem loci ſic conciliat, ne vnquam deſerant, Columella. Columbæ tinnunculos præcipuè amant, à quibus contra accipitres defenduntur, feruntq; ſi in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare ſedem columbas: Quod auro inſectis alarum articulis quæſiêre aliqui, non aliter innoxijs vulneribus, multiuaga alioquin aue, Plinius. Tradunt veteres quòd ſi columbarum alæ annulo aureo argenteo ve inurantur, cito & libenter eas ad columbarium ſemper ſuum redituras, nec deſerturas vnquam, Serapio. Non pereunt, & neq; locum deſerunt, ſi per omnes feneſtras aliquid de ſtrangulati hominis loro, aut vinculo, aut fune ſuſpendas. Inducunt alias, ſi cumino paſcantur aſſidue, vel ſetoſi hirci alarum balſami liquore (ladanum videtur intelligere) tangantur, Palladius. Columbæ perſiſtent, & alias peregrinas perducent ſecum, ſi fragranti vnguento eas vnxeris: vel ſi cyminum vorandum dederis abeuntibus ad paſtum. Quòd ſi *lygi* (id eſt viticis) ſemen triduo in vetere vino maceràris, ac poſtea orobos eodem vino madefactos columbis obtuleris, & mox eas abegeris, vt primum columbæ exteræ halitum ſenſerint, continuo omnes feſtinabunt ad columbarium. Citius reuocabis columbas eleliſphaco (id eſt ſaliua) vna cum thure intra columbarium combuſto. Perſeuerabunt etiam columbæ ſi caput veſpertilionis poſueris in columbarij faſtigio: aut etiam vitis agreſtis ramum quo floreſcit tempore decerptum in columbario repoſueris, Didymus. Et rurſus, Ianuas atq; feneſtras nec non angulos columbarij oleo opobalſami inungito, & ſic manebunt. Nec etiam fugient ſi cyminũ lentemq; melicrato infuſa ſparſeris. Si melicratũ dederis illis in potum, ac lentibus per ſe paſſo incoctis eas cibâris, prolẽ non deſerent. Non recedent & alias ſecum adducent, ſi granis quibuſcunq; mulſa maceratis paſcantur, vt ſupra recitaui ex Creſcentienſi. Præparant aliqui retinendis columbis hocce pharmacum amatorium. Teſtulam (oſtracum) cribratam & coſtum, cum veteri odoratoq; vino miſcentes ſimul, eis porrigunt exeuntibus ad paſturam: Sunt qui hordeaceam farinam vnà cum caricis (ficubus ſiccis) coquentes & læuigantes, mellis aliqua portione adiecta, columbis offerant. Alij ad paſtũ prodeuntibus dant cyminum, Didymus. Gracca ex leguminibus degenerat, in tantum columbis grata vt paſtas ea negent fugitiuas illius loci fieri, Plinius. Rex Cypri in Papho inter cœnandum columbarũ circumuolantium alis nec alio flabro ventilabatur, Vngebatur enim vnguento quodam Syriaco, cui admixtus erat copioſè fructus quidam cuius cibo colũbas delectari aiunt. Itaq; aduolantes odore allectæ tanquam in caput regis inſeſſuræ, cum proximè erant à pueris repellebantur: vnde parum auolantes mox reuolabant, ita vt ſubinde regem mediocri & commodo flatu refrigerarent, Athenæus lib. *6.* Periſtereon vocatur herba, caule alto, foliato, cacumine in alios caules ſe ſpargens, columbis admodũ familiaris, vnde & nomen, Plinius. Sunt qui hanc in columbario ſpargi, & circa nidos ſuſpendi ſuadeant. Salſa adeò appetere dicuntur, vt nec hoſpitia commutent ſi argillam parietum ſale condiueris: & iure caſeorum delectari, quod à ſalſis demanat caſeis. Sunt qui pro retinendis columbis in feneſtra columbarij ponant argillam de furno admixta vicia. Columbæ alliciuntur hoc paſtillo: *Maizi* ſeu *ſorgi* lib. I X. cymini libræ V I. mellis X. coſti lib. I. ſeminis viticis libræ V. coquuntur omnia in aqua ad illius conſumtionem, inde additur vini odorati optimi quantum ſufficit cum libris quindecim cæmenti vetuſti: & fit tumulus in columbarij medio. Columbæ aliæ cùm odorem ſenſerint ad locũ veniunt. ſentiunt autem cum ipſis commiſcentur indigenis columbis. cùm ſemel adierint locum relinquere nequeũt, ſuauitate cibi allectæ, Hier. Cardanus. Herba carlina vulgò dicta, quæ chamæleontis ſpecies eſt, columbis obijcitur alijs quibuſdam mixta, vt euolantes alias ſecum adducant, eſcam columbarũ quo multas alias venentur, è radice carlinæ conficiunt hac ratione: Radici adiungunt lutum aduſtũ de clibano, mel, vrinam, muriamq; qua haleces (*harengæ*) conditæ fuerint, (Häringlack) & maſſam inde formatam columbarijs imponunt, Hieron. Tragus interprete Dauide Kybero. Sunt qui radicem carlinæ in aqua coquant, cui adijciunt lutum ruffum de furno in vrina remollitũ ſimul cum ſalis manipulo in eadẽ diſſoluti, & modicũ mellis. Alij carlinã cum piſis albis melle excipiunt: ad cuius maſſæ odorẽ columbæ alliciũtur. Sunt qui in vnum ſubigant carlinã, cannabis ſemina, coriandrum, & lutum fornacis veteris cum vrina. Nonnulli ſanguinem humanum (vt audio) cum piſis integris in vaſe figlino per

quadrantem

quadrantem horæ circumagunt. deinde sanguinem manu columbis illinunt & pisa edenda obijciunt, vt hoc remedio adhibito tum ipsæ maneant, tũ alias alliciant. Cumino quidem (quod medici & pharmacopolæ Romanum vulgo cognominant) mirificè columbas delectari asseritur, itaq; hæc semina cũ terra figlina miscent, addũtq; legumina quædã & salẽ forte. aliqui linteola, quibus inclusa hæc semina fuerint sub alis columbarum alligant. hunc enim odorem columbæ alienæ sequũtur. rem aiunt certam esse, ac lege prohibitã in aliquibus Italiȩ locis, vbi sacerdotes etiam qui confidẽtes audiunt inter genera furti super hoc inquirant. Columbȩ amabunt locum, & alias etiam adducent, vt quidam mihi asseruit, si caput caprȩ excoriatum in aqua coquatur, cum copioso (libræ pondere fortassis) cumino Romano, & multo sale, (quatuor vnciarum forte,) quod deinde in columbario ponatur. Vasculum vitreum impleto lacte mulieris puellam lactantis & in columbario suspendito. sic enim augebuntur & allicientur aliæ, eruntq; mansuetiores, Ex libro Germanico manuscripto. In Africæ parte quadam, sic columbas peregrinas venantur. Habent reticulum quoddã summitati cannarũ oblongarũ affixũ, quo in domus tecto latitantes vicini columbas captare solent. Author descript. Africæ lib. 3.

Contra animalia columbis noxia.

¶ Contra animalia columbis noxia. Aduersus serpentes & alias animantes noxias quomodo strui possit columbarium super columnis, recitatum est supra ex Quintilijs. Ne mus aut lacerta adrepat, partes columbarij circa fenestras læuissimo marmorato oblinuntur: ac similiter toti parietes & cameræ intrinsecus, ne serpens aliudve quod animal maleficum introire queat, Varro. Rutæ ramulos in colũbarijs pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere, Palladius. Auicenna quidem mustelas etiã ruta fugari scribit, id quod mireris, cum eandem impugnaturæ serpentes gustare dicantur. *vide* in Cato *E.* Didymus etiã ad feles (æluros) abigendas rutã poni suspendiq; iubet passim in columbario, prȩcipuè circa fenestras atque aditus omnes. Ruta enim (inquit) vim possidet feris aduersantem. A mustelis tutæ fient, si inter eas frutex virgosus sine folijs asper, vel vetus spartea proijciatur, qua animalia calciantur, vt eam secretò non videntibus alijs vnus attulerit, Palladius. Mustelæ cinis pullis columbinis datus in offa, tuetur eas à mustelis, Plin. Caput lupi in columbario suspensum, ne catus vel furo, vel aliud animal columbis nocens accedat, efficit, Rasis & Albertus. Læduntur columbæ à faginis (mustelis rusticis quas vulgò *foynas* vocant, à fago, nostri Martes fagorum) mustelis & catis, & cæteris pluribus animalibus quæ de raptu auium viuunt, contra quæ debet custos hostium & omnia loca vnde intrare possũt diligenter claudere, & stafas circunquaque eminentes procurare, ne quid sursum per parietem repere possit, Crescentiensis. Columbarium habeat appositam satis amplam caueam, retibus emunitam, quæ excludat accipitres, &c. Columella, vt supra recitatum est. Coruos aut accipitres qui columbas intercipiunt columbarij interficere solent, duabus virgis viscatis defixis in terram inter se curuatis, cùm inter eas posuerint obligatum animal, quòd intercipere soleant accipitres, qui ita decipiuntur, cùm se obleuerint visco, Varro. Læduntur columbæ ab auibus rapacibus tam diurnis quàm nocturnis: contra quas (nocturnas) claudat custos de nocte fenestram: vel si ea aperta intrauerit auis rapax, & ipse perturbationem ac strepitum columbarum audierit, intret audacter cum lumine, auemque captam occidat, nec curet de exitu columbarum. Aues autem diurnas visco vel paruo reticulo capiat & occidat. Fenestram de subsellis cancellet & claudat, vt columbi intrare valeant & exire, non autem auis rapax quæ non nisi alis apertis intrat, Crescentiensis. Serpens non ingredietur columbarium, si in quatuor angulis eius hanc vocem Ἀδὰμ inscripseris, fenestræque (hostio, Florentinus) etiam si illam habeat. Abiges autem ipsos ex peucedano suffimentum molitus, Democritus & Florentinus. Sed de remediis quibus serpentes pellantur, copiosè scribemus in Serpente in genere.

Morbi quibus infestantur.

¶ Molestantur pulli plerunque etiam pediculis, quos custos inquiret, & nido abiecto alium mundum reponet. Item nascuntur eis varioli circa oculos qui excæcant eos, maximè mense Augusto. Vendendi sunt aut comedendi cum solo capite sunt infecti, Crescentiensis.

Qua ratione moschus & margaritæ adulterentur.

¶ Impostores quidam aromatibus sanguine columbino exceptis siccatisq; ad Solem, rursusq; tritis & aqua rosacea moschata aliquoties rigatis siccatisque, quarta vel tertia parte moschi veri admixta, moschum adulterant. ¶ Margaritas aliqui sic mentiuntur: Conchas palustres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri separari possint. reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten & Augustum collecto destillatoq; excipiunt, subigunt, & globulos minutos formãt, quos acicula pertusos filoq; insertos ad Solem indurant. tum columbis deuorandos obiiciunt, ita vt cibi aliud nihil præbeant, in loco puro, & per aluum redditos seligunt in cribro, abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara & forti: demum Soli per dies octo exponunt, vt perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad Solem vel iuxta fornacem macerant, vt à crusta nigra purgari possint.

Antidotorũ vim in columbis quidã experiuntur.

¶ Sunt qui antidotorũ vim in columbis experiantur. nam postquam duabus columbis venenum (arsenicum ferè) dederint, alteri mox antidotum præbẽt, alterã relinquunt: quòd si hæc moriatur, illa superuiuat, antidotũ ceu rectè paratam & hominibus etiam aduersus venena auxiliarem prædicãt. Aliqui vt verum monocerotis cornu, quod in superandis venenis nulli antidoto cedat, se vendere declarent, aquam in qua illud iniectum fuerit, columbȩ alteri à veneno superbibendum dant: alteram sinunt, vt dictum est. Sed homines impostores, nisi diligentissimè caueatur, hîc quoq; fraudem facere possunt. nihil enim non comminiscitur auaritia.

¶ De columbis quæ epistolas pertulerunt, dicetur in Philologia *e*. ¶ Homerus Iliados penultimo celebrationem funeris Patrocli describens inter reliqua aliorum certamina, sagittarios columbam (πελειάδα) funiculo suspensam à malo nauis, eminus eam impetentes facit.

De fimo colũbino. ¶ Fimum columbarum ad agriculturam appositum est, ita vt hoc optimum esse scripserint aliquot, Varro. Et rursus, Stercus optimum scribit, Cassius esse volucrum præter palustrium ac nantium. de hisce præstare columbinum, quod sit calidissimum ac fermentare possit terram. id vt semen aspergi in agro oportere, non vt de pecore aceruatim poni. Ego arbitror præstare ex auiarijs turdorum ac merularum. Cassius secundum post columbinum scribit esse hominis: tertiò caprinum, &c. Proximũ turdorum fimo Columella colũbarijs, mox gallinarijs facit. Aliqui columbaria præferũt, proximum deinde caprarum est, &c Plinius. Columbinũ feruidissimum, ceterarumq; auium satis vtile est, excepto palustrium, Palladius. Stercus colũbinum spargere oporret in pratum, vel in hortũ, vel in segetem, Cato. Fimus columbarum optimus est omnibus plantis & seminibus, & potest spargi quocunq; tempore anni quoties aliquid seritur cum ipso semine, ac etiam postea quandocunq;. & vnaquæq; corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plaustro. nam ex viginti corbibus satis commodè, ex viginti quinque bene, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, si manibus per agrum spargatur æqualiter, & cum ipso grano tunc sato vertatur. Tria quidem paria columbarum in anno faciunt corbem fimi, si columbaria nidos intrinsecos habeant. & quò magis cibantur in columbario, tanto plus fimi recipietur ab eis. sic enim diutius in eo morantur, nec semper coguntur extra quærere victum, Crescentiensis.

In quem vsum stercus columbarũ Samariæ tã carè venditum sit. ¶ Facta est fames magna in Samaria, & tandiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octo argenteis, & quarta capi stercoris columbarum quinq; argenteis, vt legitur 4. Reg. 6. æquat autẽ quarta pars sextarium Atticum, argenteus numus (qui idem stater & siclus dicatur) quatuordecim solidos Gallicos valebat, vt Robertus Cenalis computat. Mirari verò aliquis meritò poterit (inquit idem Robertus) in quem vsum tanti emeretur fex illa columbina. Sunt qui dicant ad ignem construendum: quod minimè credibile est, cùm nec huiuscemodi materia ignem foueat, nec tam abundans esse potuerit vt ciuitati satis esse posset. Existimant alij in strumis columbinis recondita granula nondũ digesta empta fuisse ab his qui inediã patiebantur. At nec id quidem fidẽ meretur. nam vnde illis tanta copia, vt colũbos alerent, cùm deesset pabulum tribus aut quatuor equis alendis? Rectius ergo sentit Iosephus, quòd fece illa columbarum vtebantur obsessi vice salis. quæ sanè misera conditio summæ calamitatis specimen dabat.

¶ Columbino ac suillo fimo plagis quoq; arborum medentur, Plinius.

De igne ex stercore columbino accenso. ¶ In ea Mysia quæ est Asiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum stercus, cui iam putri & excalfacto ac vaporem edenti & tangentibus admodum calido, in propinqua fenestra fuerat ita, vt iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita resina fuerant. media igitur æstate cùm Sol plurimus incidisset, accẽdit tum resinam tum ligna. hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerant, & fenestræ nuper etiam resina illitæ facile ignem conceperant, atq; ad tectum vsq; summiserant, Galenus lib. 3. de temperamentis. meminit etiam primo de differentiis febriũ, & in libro de causis morb. & libro sexto de medicamentis simplicibus columbarum agrestium stercus maiori tempore perfectè accendi scribit, & ignem ex illo diutius durare.

Prognostico pluuiæ. ¶ Columbæ vesperi tardius solito ad columbarium reuolantes, signum faciunt pluuiæ, Incertus.

F.

De alimẽto ex colũbis percipiendo. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, Galenus lib. 3. de alim. Idem in libro de cibis boni & mali succi, inter alimenta laudata, & neq; tenuem neq; crassum succum gignentia, columbas adnumerat. In libro de victu atten. turricolas domesticis ad tenuantem victum præfert. easdem Psellus inter attenuantia recenset. Gregales in turri nidificantes conueniunt siccis, Galenus libro 6. de sanitate tuenda. Idem in libro de attenuante victu, columbas modice edendas consulit ijs qui otiosè viuunt. Psellus columborum & palumbiũ meminit inter ea quæ humores excrementitios pariant. Rursus Galenus in libro de victus ratione in morbis acutis columbas olim languentibus dari consuetas refert: & in libro de renũ affectibus, columbas ceu cibũ laudabilem commendat. Columbæ nimium calidæ sunt, & sanguinẽ accendunt, & corpus obnoxium febribus reddunt. quamobrem salubrius in pastillis sumentur cum vuis acerbis quàm assæ. sic enim minus calfacient sanguinem. Veteres quidem columbæ (vt & nouellæ priusquam euolârint) propter caliditatem nimiam & siccitatẽ & concoctionis difficultatem, (& quia crassum malumq; succum generant, Mich. Sauonarola) vitari debent, Arnold. Villanou. Veteres durioris alimenti sunt & improbandi, Platina. Purum autem hoc animal esse videtur. siquidem cum aëris constitutio pestilens est, omniaq; tam animata quàm inanima, ea afficiuntur, quotquot hoc vescũtur animali, soli ab hac lue immunes seruantur. ideoq; hoc tempore regi in cibo sumendo nihil aliud prẹter columbas apponitur: idemq; ijs, qui quòd dijs ministrent puri castiq; permanent, Orus in Hieroglyphicis. Ex volucriũ genere gallinæ altiles omnibus præstant: deinde perdices & palũbi debilis nutrimenti gratia exhibẽdi, turturesq; altiles & columbæ, Aëtius 9, 30. in cura colici affectus frigidi & phlegmatici. Inter aues laudantur

Columbis vescentes ab aere pestilenti immunes seruantur

laudantur palumbus, columbus, & aliæ quæcunq; haud ita multum pingues sunt, Aretæus in cura Cephalææ. Hippocrates in libro de internis affectionibus diætam præscribens in morbo hepatico quodã columbas edi iubet.

¶ Pulli columbarum admodum necessarij ægris conualescentibus existunt, Florentinus. Columbarum pulli sunt boni chymi & subtilis, Galenus in libro de dissol. contin. Sanguinem generãt calidiorem & crassiorem temperato, Ibid. Ab eodem libro 8. methodi medendi columbæ iuuenes laudantur pro calidis & siccis. Pulli columb. calidi & humidi, crassiq; succi sunt, quod animaduertitur ex grauitate motus eorum, & quoniam calidi actu sunt, & cibos celeriter percoquunt, Auerrois. quare veteres cum frigidis sumi præcipiunt, vt cum aceto (liquore) vuæ acerbæ, pomi citrini (citrij) portulaca, lactuca, scariola, coriandro & similibus. qui verò iam volare incipiunt, minus iam graues & concoctu leuiores sunt. Conueniunt phlegmaticis non cholericis, Auicenna & Rasis. Columbulorũ caro vel pullorum columbarum calida est & humida & superuacanea, hoc est superfluitatis multæ, & præcipue domesticorum, & sanguinem crassiorem calidioremq; mediocri gignit, atq; ideo nonnunquam febres facit, & frigiditate dolentes renes iuuat, seminiq; genitali & sanguini adijcit, caput verò & oculos lædit. Ferunt etiam, si nimium vsurpetur, lepram gigni, Symeon Sethi. Pulli columbarum qui iam volare incipiunt, in cibo vires augent, Nic. Massa. His rite paratis medici vesci consulunt ijs qui parum sanguinis habent, & quos vires ac calor innatus destituunt, præsertim ex longo morbo. Conferunt autem proprietate quadam dolori renum, sperma & sanguinem augent, Rasis. Sunt ex Arabum schola qui tradant corpora pullorum columborum esse tardæ digestionis (concoctionis) & longæ moræ in stomacho. Rasius tamen, Columbus (inquit) leuis est cibus & subtilis. Et rursus, Est cibus mirabilis (si rite paretur) ad caliditatem declinans. Pulli columbini numerantur à Rufo in secundo ordine auium laudabilium cum perdicibus, &c. nam in primo ordine calandrellas & sachar (aliâs sathur pingues) ponit. Pulli columbini, turtures & filacotonæ, natura inter se proximæ sunt. Sed pulli columbini nocent cerebro & oculis, præsertim assi: & multos superfluos humores generant. Sanguis eorum facile corrumpitur, (*putrescit*, Haliabbas,) & morbos sanguineos producit: & cibi cum succo ab his pullis destillante parati. quibus si adderetur pingue ex ijsdem columbis, augerent coitum & renibus prodessent, Elluchasem ex Galeno, Theodosio & Hippocrate si rectè citat. Pipiones nondum volantes calidæ & humidæ plus quàm satis est naturæ sunt, & ob hanc rem tardæ concoctionis habentur, Auicenna. Multum alimenti ac plus sanguinis generant, vnde inflammationes & febres oriuntur, Platina. Synanchen eam ob causam aliquando inducunt: & propter cibum eorum perijt quidam Cassifa nomine, qui die vno comederat ter de assa columba, Rasis. Crassos humores generant propter nimiam humiditatem, Auicenna & Arnoldus. ¶ Qui tentare iam volatum incipiunt, leuius concoquuntur, & succum meliorem præstant. debent autem ab hominibus calidi temperamenti edi cum omphacio & coriandro & medulla citroli, (mali citrij nimirum: nam & Bapt. Fiera in magno calore labrusca condiri iubet, & acribus pomis, quanquam Albertus ex Auicenna legit citrulli, quod est genus cucumeris,) Auicenna. Salubriores sunt, maximè si cocti ex agresta fuerint, ne biliosis ob caliditatem obsint. Hic cibus (columbarum iuuenum iam volucrium) pituita laborantibus non incongruit, Platina. Volantes propter motum minus humidæ sunt, & meliores, Albertus. Caro columbarum iuuenum calida est vsque ad secundum gradum, & humida amplius, Mich. Sauonarola. Coitum promouent, R. Moses in Aphoris.

Pulli colũbini in cibo quibus salubres sint.

¶ Columbarum proles præstantior vêre quàm autumno est: deterrima æstate, & omnino tempore calidiore, Aristot. Per ver & autumnum meliores sunt columbuli, (quoniam his temporibus granis maximè vescuntur, Albertus) quàm qui per æstatem & hyemem nascuntur, Symeon Sethi. ¶ Columbarum pulli dantur his quibus dolet caput, apud Galenum in opere de composit. sec. locos. Aretæus elephantiacos perdicibus & columbis vesci iubet. Morsus à cane rabido, postquam mala symptomata sedata fuerint, post triduum cibetur pullis auium præter columborum, Arnoldus. Pipionis coxam præ cæteris partibus ganeones laudant.

¶ Columbino sanguine aliquos vesci, nec esse illum suillo inferiorem, leporino verò multò peiorem, Galenus author est lib. 3. de alim. facult. Sanguis pullorum columbinorum facile corrumpitur, & morbos sanguineos producit, Elluchasem.

Sanguis columbinus in cibo noxi⁹.

¶ Oua columbarum percalida habentur, & mali saporis, Auicenna. nec facile indurantur per assationem, Albertus. In cibo sumpta intensionem (colis) præstant, Kiranides.

Oua item noxia.

¶ Apparatus ad cibum. occidi debent columbi antequam assentur, ita vt fere calidi verubus infigantur. Columbi elixantur aliquando, sed vt plurimum assi vel in sartagine cocti comeduntur, Nic. Massa. Sunt qui sub alis compressos digitis circa cor suffocent: alij in collo superius venam incidunt vt sanguis omnis effluat, qui etiam salubrius facere videntur. Aut relinquendi sunt, aut assandi desiccandiq; cum frigidis & siccis condimentis. syluestrium autem vel eorum qui in turribus degunt nõ admodum pinguium caro, melius elixabitur Ant. Gazius. Obseruandum vt capita eorum abscindantur cũ præparantur: quoniam habent vim quandam morbũ capitis chronicum generandi, teste Rasi Aphorism. 4. Auenzoar etiam in Teisir 9.10. capita eorum & colla abscindi iubet, cuius rei causam alibi eandem assignat. (*Messos, Almosos*, Syluaticus) genus est cibarij, vt cum colũba in aceto, vel rhu, vel om-

Quomodo columbi ad cibũ apparandi sint.

Capita columborũ abscindẽda quare.

phacio, vel succo limonum aut granatorum acidorum coquitur,cuius ventri imponitur menta vel gelatina, vt legitur apud Auicennam cap. 7. de victu hecticorum, Vetus glossographus Auicennæ & Syluaticus. In palumbis & columbis altilibus: Piper ligusticum, coriandrum, careum, cepam siccā, mentham, oui vitellum, caryotam: mel, acetum, liquamen, oleum & vinum. Aliter in elixis: Piper, careum, apij semen, petroselinum, condimenta moretaria caryotam: mel, acetum, vinum, oleum, & sinape. Aliter: Piper, ligusticum, petroselinum, apij semen, rutam, nucleos, caryotam: mel, acetum, liquamen, sinape & oleum modicè. Aliter: Piper ligusticum, laser, vinum, suffundis liquamen, vino & liquamine temperabis: & fundis super columbum vel palumbum, pipere aspersum inferes, Apicius 6. 4. ¶ Columba iuuenis quomodo in pastillo ad cibum paretur: docebitur in Gallina *F.* Innominatus qui Gallicè Magirica scripsit, in pastillum è pipionibus addi iubet lardum minutatim incisum, & gingiberis aliquid. Ex pipionibus ius consumptum, *vide* in Capo *F.* ex Platina. Si crustam voles ex pipionibus & quauis aue, primum facito ebulliant. vbi ad cocturam ferè ventum erit, ex lebete eximito: exemptaq; in frusta concisa, in sartagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam vel testam bene vnctam, crustaq; instratam, deuoluito. Huic pulmento non iniuria pruna & cerasa vel austera addes. Agrestam deinde & oua octo, si plures conuiuas habebis: vel pauciora, si paucos, cum modico iure tudicula agitato. Huic petroselinum, amaracum, mentham, gladio minutatim, quoad fieri potest, concisam admisceto, ad ignemq; ponito, longè tamen à flamma. Lente enim ebulliat necesse est. Cochleari interim tandiu misceri debet, donec cochleare ob crassitudinem integat. Fundito postremò hoc iusculum in crustam, ad ignemq;, ac si artocrea esset, ponito: coctam, conuiuis apponito. Multum alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exasperabit, Platina 6. 1c. Idem mox capite XIII. Mirause Catellonicum ex capis aut pipionibus parare docet: vt recitabimus in Capo *F.* & quomodo fiat ius consumptum ex pipionibus, Ibidem. In pipionem exossatum: Pipionem exinanitum & bene lotum, per diem ac noctem in aceto acri sines: lotum deinde, ac repletum aromatibus & herbis, elixum pro libidine aut assum facies. Vtrouis modo sine ossibus inuenies, Platina 9. 39. Et mox sequenti capite, quomodo ex vno pipione duo fiant docens, Pipionem (inquit) sine aqua ita appositè deplumato, ne pellem frangas. Exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges: directam, optimo farcimine replebis. integer tum omnino videbitur. Verū pipionem hoc modo assum frictum, elixum facies. Assum semicoctum, sale ac trito pane asperges, inungesq; leniter vitello oui, vt crustam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, vehementi igne statim torreto, quò coloratior fiat. inde conuiuis appones. ¶ Iudebot est cibus qui vocatur rui: sunt autem micæ panis quibus superfunditur pingue de pullis columbinis dum assantur, Syluaticus.

G.

Remedia ex columbis. Columbæ turrium prosunt paralyticis, & partibus torpidis trementibusq;. Odor etiam columbarum in aerem resolutus, ab affectibus iam dictis præseruat, Filius Zor apud R. Mosen. Columbarum aer proprietate occulta paralyticis confert, si in cubiculo vbi dormiunt, versentur columbæ, Ex manuscripto. Pulli columb. in cibo sumpti membra resoluta roborāt, & tremorē vniuersi corporis sanant, relaxata crura & minimè incedere potentia, ac sensu motuq; ferè priuata reparant, Nic. Massa. Aliqui catulum viuum aut columbum dissectum per spinam melancholicorum aut desipientium capiti affecto admouent, quod faciendum consulit Amatus Lusitanus Curatione 34. Columbarum caro recens concerpta contra serpentes auxiliatur, Plinius. Columba incisa (per ventrem, Arnoldus Villanou.) & imposita calida morsui serpentium, venena omnia rapere & sanare creditur, Sextus. Sin autem subitò replicantur (id est contrahuntur) corpora morbo, Contractos reuocat neruos caro sumpta columbæ, Serenus.

¶ Columbæ sanguis in oculis cruore suffusis & recentibus eorum vulneribus illinitur, Dioscorides. Si ictus oculum lædit vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est quam sanguine vel columbæ vel palumbi vel hirundinis inungere. neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimèq; (forte celerrimeq;) hirundinis. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissimè tuetur, hoc ordine, vt sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ, & illi ipsi & nobis, Cels. lib. 6. vbi rursus inter ea quæ purgant vlcera harum trium auium sanguinem commemorat, nescio quàm rectè. Columbarū, turturum palumbium, perdicum sanguis, oculis cruore suffusis, eximiè prodest. in columbis masculæ efficaciorem putant. Vena autem sub ala ad hunc vsum inciditur, quoniam suo calore vtilior est. superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamq; succidam ex oleo aut vino, Plinius. Ad sanguinem in oculis ex ictu: Columbæ sanguis recisus, deinde infusus, optime facit. Debebit autem vena aperiri quæ in ascella eius est: imponitur & sangnis in lanula & melle decocto mixto supra oculos, optime facit, Sex- *Ex sanguine.* tus. Sanguis columbarum de loco pinnarum, eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet, debet infundi, qui ictu aliquo vulnerati aut sanguine suffusi fuerint. album quoq; oui incocti cum croco trito oculis superpositum & lana alba succida inuolutum medetur, Marcellus. Ad purgandum oculum à sanguine propter contusionem. Rec. Columbum pro viro & columbam pro fœmina, & pro dextro dextram, & pro sinistro sinistram abscinde alam, & fac vt sanguis ille ita ex ala decidat intra affectum

affectū locum, postea serico operiatur panno, & postridie nitidus erit. Sanguis columbæ oculis calidus infusus, sanat lippitudinem & vulnera & vlcera oculorū, Kiranides. Sanguine col. (inquit Galenus de simpl. medic. 10. 3.) ad hyposphagmata, id est sugillata in oculis consistentia, quidam vtuntur, protinus videlicet sumentes qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum in hyposphagmata affundebat quidam, venis ad alarum exortus incisis, quò videlicet ad multos vsus idem animal sufficeret. (vt iterum scilicet & sæpius ex eadem columba sanguinem oculo sugillato infundere posset. nam ex mactata semel tantum vti licet.) Alter pullorum tenerorum extractis pennis (sunt autem hæ molles, & fistulas humore plenas obtinent) eum ipsum humorem exprimebat, oculis instillans. At alijs medicis controuersia fuit, pulli ne sanguinem, an colūbæ adultæ meningi affundere oporteret: & an maris an fœminæ. Sed collyria sunt plurima quæ medeantur hyposphagmatis: & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale est quod à Democrate compositum diasmyrnon vocant. Secundo sunt quæ habent multum thuris: post quæ sunt quæ ex croco constant. Quin & fœnigræci succus sanguine columbino in hoc vtiq; præstat. Quid ergo moramur aut columbos, aut palumbos aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcum? tum memorata collyria in promptu seruemus? Idem libro 4. capite 8. de compos. sec. locos, Archigenis hæc verba recitat: Ad hæmalopas & hyposphagmata, id est, ad cruentatos oculos & sugillatos: Cum plagæ oculis illatæ sunt & oboriuntur ex eis cruentæ suffusiones, statim in principio tum ad inflammationem, tum ad dolorem compescendū, facit columbinus sanguis instillatus, & præsertim is qui ex teneris pennis exprimitur: Qui locus mihi suspectus est: neq; enim sanguis ex pennis exprimitur sed humor quidam, vt iam ex opere Galeni de simplicibus medicamentis recitatum est. vtebantur autem alij sanguine ex venis, alij humore pennis teneris expresso. Idem remedium apud Galenum in libro de medicamentis parabilibus legitur. Item quòd petiam (sic habet interpres barbarus) oculi emendet, & oculorum tumores, in libro de oculis notho. Quocunq; ictu læsus oculus, si sanguinolentus videbitur, palumbinus ei, vel perdicis vel turturis sanguis: aut si hæc animalia non erunt, columbinus de pinna sublatus statim, id est adhuc calens infundatur, Marcellus. Col. sang. lusciosis (nyctalopsi) illinitur, vt turturum etiam & palumbium, Dioscor. & Plinius. Instillatus nyctalopa, (id est nocturnam oculorum cæcitatem) iuuat, Galenus Euporist. 1. 46. Idem legitur ex Archigene in opere Galeni de compos. sec. locos. Sanguis col. miscetur medicamento ad leucoma equi composito, in Hippiatricis Græcis. Peculiariter col. sang. cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet, Dioscor. Abscindit fluxum sanguinis narium qui est ex velamine cerebri, Auicenna. E naribus fluentem sanguinem sistit columbinus sanguis, ob id seruatus concretusq;, Plinius & Marcellus & Serenus. Columbæ sanguinem (inquit Galenus de facultat. simpli. lib. x.) Pergameni nostri atq; adeò per totam ferè Asiam qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere assolent. Postea quidam cum haberet palumbum, nec esset ad manum columba, vsus est palumbi sanguine, & tamen seruatus est homo ille. Et alius turturem eundem ad vsum applicans, nihil hominem læsit. Quippe similia efficere posse similia constat. Et paulò post, Ego verò sexcentos noui eorum quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citra columbi sanguinem offensos. Verum id calidum sit æquè atq; columbæ sanguis necesse est. ac fortassis ipsa tantum caliditatis in contactu moderatione est vtilis, haudquaquam eximia & incognita facultate. Adest illi quoq; bona, facultatis temperatura. Sed quid hoc? nam & hæc rosaceo inest, præterquā quòd leuiter astringat. Itaq; melius inuenire nihil possis in capite perforato, quàm vt rosaceo probo vtaris, Hæc Galenus ex quo & Auicenna repetijt. Hierocles medicamento cuidam ad stranguriam equi sanguinem columbæ admiscet. Sanguis columbæ prodest podagræ, Auicenna.

¶ Adipem columbinum ad dysuriam cōmedat Alexan. Benedictus, inunctū scilicet. ¶ Columbinæ pinnæ maximè primū nascentes vstæ cum vrtica atq; impositæ podagræ dolores leuant, Marcell. *Ex adipe* *Pinnis.*

¶ Cerebella columbarum recentiores quidam medicamentis Venerem promouentibus miscent ostentatione magis, vt videtur, quàm vtiliter. nam cibi ratione & copiosius sumpta magis ad hanc rem nimirum contulerint, quàm cum medicamentis parcè admixta. ¶ Columbarum ventriculi internam membranam adijciunt aliqui dyssentericis medicamentis, vt apud Nicolaum Myrepsum medicamento 79. & 80. obseruauimus: quanquam illic Fuchsius echinos non internas membranas ventriculi simpliciter vertit, sed adijcit erinaceorum terrestrium, & pro πετειτερῶν legit χερσαίων: vt apud Aetium quoque libro 9. capite 48. vbi Cornarius similiter vertit vt in Nicolao Myrepso Fuchsius. Oroscius quidem nihil in eum locum animaduertit. ¶ Celsus 4. 8. ad hepaticum morbum inter alia columbæ iecur recens & crudum commendat. *Cerebro.* *Ventriculo.*

¶ Columbarum oua cum thure aut hordei decocto prosunt contra cerussæ venenum, Dioscorides. Venerem concitant lutea ex ouis quinque columbarum si admixto adipis suilli denarij pondere ex melle sorbeantur, Plinius. Ad rhagadia, Columbina oua coquenda sunt, & vbi indurueunt purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, sic vt inuicem vtroque aliquis vtatur, Celsus lib. 6. Et mox de condylomate tuberculo, Iisdem etiam ouis rectè tuberculum id fouetur. sed desidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ sunt ex reprimentibus. Paulò post etiam hæmorrhoidum vitium ouis foueri iubet, sed simpliciter, vt gallinacea intelligamus. *Iecore* *Ouis.*

Fimo. ¶ Columbinum fimum vehementius & excalfacit & vrit, Dioſcorides. Gallinaceum omnia eadem ſed inefficacius præſtat, Idem. Galenus etiam acre eſſe & valde attrahere ſcribit. Idem lib. 3. de medic. ſimpl. Columbino ſtercori (inquit) ſi manum inſeras, manifeſtam ſenties caliditatem. In agro etiam columbinum ſtercus feruidiſſimum eſſe Palladius ſcribit: & nos ſupra in *E*. retulimus quomodo aliquando hoc fimo arido per Solem accenſo domus conflagrârit. Columbæ ſtercus euocat & educit, Celſus. In columbis, quarum ſtercoris nobis creber eſt vſus, multò ſemper inferius ac imbecillius expertus ſum earum ſtercus quæ in domibus degebant: quàm earum quæ in montibus, quas nomadas nuncupant, Galenus. Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, ſed inefficacius præſtat, Dioſcor. minus calidum eſt columbino, Galen. Pro fimo palumbi fimum columbæ ad remedia adhiberi poſſe; & rurſus pro gruis fimo columbinum, in Antiballomenis quæ Galeni & Æginetæ operibus adijci ſolent, legitur. Fimo columbarum agreſtium (nomadum) inquit Galenus lib. 10. de ſimplic. perſæpe vtor ad multa ceu calfaciente pharmaco. & cum naſturtij ſemine tuſum incretumq́; aridum pro ſinapi in ijs quæ phœnigmo (rubificatione) indigent, adhibeo, vt ſunt inueterati affectus, hemicranea, coxendix, ſcotomata, vertigines, & cephalæa: & in lateribus, ſcapulis, ceruice, lumbis dolores inueterati: item nephritides & affectus cæliaci, & podagricæ arthritides, quando videlicet in articulis eorum nondum conſtiterint tophi ſiue pori. Atque hoc ſtercus planè fœtidum non eſt, maximè arefactum. quocirca & in vrbibus eo variè vtimur, aliàs aliis miſcentes medicamentis. Et rurſus lib. 3. de compoſ. medic. ſec. genera, Columbarum (inquit) in turribus ruſticorum agentium ſtercus acre eſt, quo interim ruri vſus ſum in adoleſcente nerui vulnere affecto, atque hoc agricola loco illi præfectus cùm vidiſſet (erat enim non imprudens) imitatus ſemper vſurpat, & neruis vulneratis medetur. Porrò compoſitio & vſus ſimiliter ſe habet vt in medicamine ex euphorbio, ſic vt cætera nihil diſcrepēt, ſed euphorbij loco ſtercus indatur. Verùm ſtercus hoc ſubtilitate euphorbio cedit, eoq́; duris corporibus ruri ex vſu eſt. Temperaui idem aliquãdo cum metallicis, experiundi gratia, ſtatim à principio cum eis terens ex aceto ad Solem, ſicut ſupra docui, multoq́; acrius medicamentum euaſit, quemadmodum & cùm æruginem non vſtam acceperit, Hæc ille. ¶ Stercus columbæ omnes dolores ſoluit & humores deſiccat, Æſculapius. ¶ Morſibus venenatis vtiliter imponitur ſtercus columbinum vel anatinum, Arnoldus Villanou. Ad paſtinacas marinas, Columbinum ſtercus perfundens aqua, id ex ſimilagine leuigato (& imponito,) Tarentinus. Ad nigras cicatrices inalbandas, columbinum ſtercus ex aqua illinito, ipſumq́; cito abluito ne exulceret: aut aliis medicamentis id miſceto, vt thuri, ſaponi, cimoliæ, ana, cum aceto, Oribaſius apud Aetium 13. 129. Cataplaſma è fimo columbarum cum farina hordei & aceto, aliqui ad omnem tumorem commendant. Panos aperit fimum columbarum per ſeſe vel cum farina hordeacea aut auenacea illitum, Plin. Fimus col. cum farina illitus prodeſt aduerſum paniculas, Marcellus. Ad vomicam, id eſt tumorem ſuppuratum aut ſimilem: Simplice reſina miſcebimus hordea tuſa, Et mulſos amnes & purgamenta columbæ, His bene decoctis languentia membra fouentur, Serenus. Stercus col. vtile eſt ad impetigines, Æſculapius. miſcetur medicamentis ad impetigines apud Aetium. Cum cedria mixtum lefros (leucas) & alphos, & lichênas & lepras perfectè curat, Kiranides. Fimus colum. cum lacte caprino mixtus & potus putredinem vulnerum in viſceribus, & extra appoſitus mirè ſanat, & apoſtematibus & fiſtulis maximè prodeſt, Arnoldus lib. 4. Breuiarij. Carbunculos emarginat, tritum cum melle (oxymelite, Plinius & Serenus) lini ſemine & oleo, Dioſcorid. Carbunculus fimo columb. aboletur per ſe illito, vel cum lini ſemine ex aceto mulſo, Plinius. Carboni medendo, *Dulcacidum laticemq́; cumini* (lego, *Dulcacidum laticem cum lini*, Ex Plinio & Dioſcorid.) *ſemine iunge, Atque fimum pariter Paphiæ compone columbæ, Hinc line diruptas partes, & clauſa venena*, Serenus. Cum farina hordeacea & ærina (id eſt è lolio) & viſco ac adipe ſuperpoſitum, gangrænas circuncauat & ſcrophulas diſrumpit: cum aceto autem illitum lenticulas & maculas faciei & puncturas tollit, Kiranides. Cum farina hordeacea mixtum ſtrumas ex aceto diſcutit, Dioſcor. Aduerſus ſtrumas prodeſt fimum col. illinire per ſe, vel cum farina hordeacea auenaceáve ex aceto, Plinius. Ambuſtis igni medetur, Dioſcorid. Hordeum cum fimo columbarum ad duritias commendatur, Plin. Col. ſtercus omnes duritias diſcutit, & humores exiccat cum oleo aut melle calefacto diſtemperatum, & ſuper duritias ligatum, Sextus. Stercus columb. medicamentis contra myrmecias in equis miſcet Hierocles. Clauos pedum ſanat fimum columb. decoctum ex aceto, Fimum colum. ex melle cicatrices ad colorem reducit, item vitiligines albas ex vino, Plinius. Cum aceto tritum cicatrices omnes ſanabit, Marcellus. Liuentia & ſuggillata extenuat, Plinius. Stigmata (faciei) delet ex aceto, Idem: ita vt aſſiduè medicamen ſuperducatur, Marcel. Attritis medetur cum melle, Plin. Reperio & vſum eius ad thlaſma equi in Hippiatricis Græcis.

¶ Stercus colum. vel ſolum vel cum ouo tritum, dolentibus articulis illitum prodeſt, Marcellus. Conuenit doloribus articulorum, Auicenna. Coxendicem, & podagram in qua tofi nondum conſtiterint hoc fimo iuuari, ſupra ex Galeno retulimus. ¶ Si caluеſcat mulier ex defluuio capillorum, ſtercus columbinum impone, Hippocrates. Cum aceto tritum capiti impoſitum, Alopecias & cicatrices omnes ſanat, Marcellus. Ad alopeciam Archigenis medicamentum probatum, quod Nic. Myrepſus refert: Fimum columb. bene tritum cum aceto irrigato, & nitro prius fricato loco illine. poſtea ſubtile linteum

linteum imponito: quod vbi abstuleris, locum prius irrigato. Commẽdat Galenus huius fimi vsum ad inueteratos capitis affectus, hemicraneam, scotomata, vertigines, cephalæam. In apoplexia quidam columbum dissectum syncipiti admouet, & cantharides spatulis. Author Additionũ in Breuiario Arnoldi de Villan. antidoto cuidã contra epilepsiam stercus col. miscet. Cũ epilepsia fit ex bile atra, stercus columb. tritũ cum ouis coruorum misce & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem & generat febrim. & sic epilepticũ liberat, idq; maximè si fiat per autumnum, Arnoldus. ¶ Stercus col. miscetur medicamento oculari ad cicatrices, vt videtur, in iumentis apud Vegetium Veterinariæ 2, 22. Ex aceto (coctum & illitum, Marcell.) laudatur ad ægilopas similiter ad albugines & cicatrices (oculorum, Marcel.) Plinius. Ad ægilopas probè facit thus cum ster. columb. recenti impositum, Archigenes apud Galenũ de compos. sec. loc. Ad ægilopas, hoc est fistulas oculorum, Fimi col. aridi drachmas quatuor cum masculo thure tere & insperge, certum est, Galenus Euporiston 3, 14. Fimum col. adhibetur etiam ad pilorum ablationem in oculis, in lib. de oculis qui Galeno adscribitur. ¶ Fimum col. fomentis ad aurium dolorem adhibendis, miscendum aliquando scribit Apollonius (si bene memini) apud Galenum de compos. sec. loc. Parotidas comprimit col. stercus vel per se, vel cum farina hordeacea aut auenacea, Plinius. Tritum cum farina hordeacea & melle subactum calideq; appositum nascentes parotides comprimit, Marcellus. ¶ Inflammatas tonsillas Nic. Myrepsus illini consulit stercore col. Fimum col. cum passo gargarizatum tonsillas & fauces adiuuat. etiam cum fico arida ac nitro impositum extra, Plinius. Marcellus, qui sua ex Plinio transcribit, posterius hoc remedium asperitatem faucium mollire destillationemq; castigare tradit: quæ verba apud Plinium mox subiecta ad sequens ex cochleis remedium pertinent. ¶ Ad anginã & colli dolorem, fimum ex melle instar cataplasmatis imponito, Galenus Eupo-rist. lib. 3. cap. 265. & ibidem cap. 69. Plinius vino & oleo permixtum, anginis illitum remedio esse tradi docet. ¶ Galenus, vt supra recitaui, huius fimi vsum prædicat ad veteres dolores in ceruice, scapulis, lateribus & lumbis. ¶ Fimum col. tostum potumq;, cœliacorum, (vide ne potius colicorum) dolores mulcet, Plinius. Commẽdatur & Galeno ad cœliacos affectus veteres, sed foris adhibitum. Tritum ex melle ventri illitum, alui incontinentiam stringit, Marcellus. Medicus quidam magni nominis stercus columbinum album (vel partem eius albam) modicè addi iubet medicamentis pituitam purgantibus, efficaciter acuere affirmans. Equi strophosi collyrijs in anum indendis Hippiatri cum alia tum stercus col. miscent. Ad inflationem ilium & ventris equi: Fimum col aut gallinaceum quantum manus capit in vino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem iniecimus, &c. Absyrtus & Hierocles. Ad hydropicos Archigenis remedium apud Galenum de compos. sec. locos. Æris vsti, stercoris col. ana drachmam vnam, rutæ ramulos tres, salis communis parum, cum vino Ephesio & aqua, ita vt tota mixtura heminæ dimidiæ sit præbeto. Col. stercus adijcitur emplastro cuidam ad lienosos hydropicos & cachecticos, apud Nic. Myrepsum, numero 71. Fimum col. cum melle illitum ileo resistit, Plinius. Dolorem colicæ curat in clystere, Auicenna. ¶ Galenus hoc fimum laudat ad veteres lumborum dolores: item ad nephritides. ¶ Cum oleo & vino potum Venerem inhibet, Plinius. Col. stercus tritũ cum hordei farina, & adipe suilla & ouorum albo permixtum & coctum, emplastri more rectissimè renibus (dolentibus) imponitur, Marcellus. Ad vrinæ difficultatẽ in equo, Aliqui columbinum stercus cum vini duabus heminis infundunt, Theomnestus in Geoponicis. Si vrina retineatur propter calculum à renibus delapsum & in lotij meatu hærentem, nostrum electuariũ vel puluerem eius dabis, cuius hæc est descriptio: Stercoris murium, columborum (scilicet stercoris) porcellionum, (id est asellorum integrorum) singulorum vnciam miscebis cum sesquilibra mellis despumati, & facies electuarium, de quo exhibebis semunciam cum iure vel vino. Vel loco mellis accipe tantũdem sacchari optimi, & morsellos inde para: de quibus itidem semunciam præbeas cum iure gallinaceo vel vino. Hoc remedium si exhibere pergas, intra triduum vrinam promouebit, quamuis etiam prima statim die vtilitas eius sẽtietur. nam lapidem renum comminuet. Quòd si puluere vti mâlis, dentur inde scrupuli duo cum iure vel vino, Marianus Sanctus Barolitanus. Cõstat aquam fieri posse quæ lapidem vesicæ per cathetêrem immissa illico confringat. ad quod duo sunt necessaria vt & lapidem atterat, & vesicæ sit necssaria. primum præstabit modus & materia. nam extremos vapores è scorpionum cinere, vel Macedonici petroselini, vel tecolitho aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet quæ etiam porphyriten comminuat. Porrò innocentiam præstat, si materia ex qua aqua excipitur, omnis salsedinis expers fuerit. non igitur è salis genere aliquo, aut alumine vel chalcantho aut vini fæce: sed ex aliquo eorum quæ nuper retulimus aquam excipere oportebit. Equidem scio stercus columbinum ac parietariam, hoc vel illud hac arte in aquam deductũ, lapides vesicæ durissimos frangere posse. Quodnam aũt illud sit quod id facturum sit & absq; noxa, experientia declarari oportet, &c. Hæc ille libro 2. de subtilitate. Fimum col. in aceto per diem ac noctem macerabis & colando separabis acetum, propinabisq; calculoso. In hoc aceto iniectum lapidem frangi aiunt, Ex libro manuscripto. Aliqui septem diebus in vase vitreato macerari in aceto volunt, deinde acetum colatum bibi. Alij fimum col. purgari diligenter iubent, & postquam in aceti modo qui sufficere videatur (sextarijs tribus aut amplius) diebus septẽ maceratus fuerit, destillant in alembico instar aquæ rosoceæ. hoc liquore poto calculum vesicæ & re-

Ad calculum frangendum vel expellendum.

num pelli aiunt, idq; experimentis constare. Galenus Euporiston 3.273. calculosis turturis stercus vstũ ex mulsa propinat, vt lapides per vrinam exturbentur. Ad calculum vesicæ, *Siue palumborum capitur fimum acre ferorum, Dulcacidis sparsum succis, tritumque solutum*, Serenus. ¶ Ad discutiendas genuum fluxiones, Salem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito, Galenus Euporiston. 3.131. ¶ Clauos pedum sanat fimum col. decoctum ex aceto, Plin. ¶ Stercus col. suffitum (Symphorianus Champegius ad secundas educendas radicem aristolochiæ rotundæ addit) per infundibulumt secundas educit, Arnoldus Villanou. Idem in Breuiario fœtum viuum aut mortuum & molam quoq; expelli tradit, si fimum col. per se vel cum alijs (vt castoreo, opopanace, myrrha) felle vaccino exceptum suffiatur. Suffitum huius fimi aiunt fœtum extrahere, Aspasias apud Aetium.

¶ Remedia ex fimo col. vsto. Incussi articuli fimi col. cinere cum polenta & vino albo curantur, Plinius. Ambustis fimi col. cinis medetur ex oleo illitus, Idem. Fimi col. cinis cum arsenico & melle ea quæ erodenda sunt (in vlceribus) aufert, Plin. Col. fimi cinis ex oleo vlcera omnia pedum sanat, Idem & Marcellus. Emplastrum de fimo col. vsto cum aceto forti, imponitur super ficus vel hæmorrhoides ani, &c. vt legimus in Additionibus Breuiarij Arnoldi Villanou. Fimum turturis (cui columbinum pares obtinere facultates videtur) vstum ex mulsa propinatur calculosis, vt lapides per vrinam exturbentur, Galenus in Euporistis.

¶ Andreas Furnerius in libro de decoratione, liquorem quendam stillatitium, qui faciem nitidã & teneram reddat, præscribit, cui inter cætera (oua recentia, caseum musteum pinguissimum, vinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari & cerussam, diuersis ponderibus mixta) pipionem adijcit.

H.

a. Columbus masc. gen. & columba fœminini apud authores legitur: qui tamen in plurali numero fœminino magis vtuntur, vt obseruant grammatici. Columbæ appellatæ sunt à columinibus (culminibus) villæ, (in quibus degere solent,) Varro. Nonnulli à voce primis syllabis correspondente dictas putant, Grapaldus. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, eandem palumbi quoque nominis rationem esse conijciemus. Columba dicta quòd lumbos colat multa generatione, Albertus. Columbæ à Græco verbo κολυμβᾶν (quod vrinare significat, inde forsan quòd bibentes rostrum aquæ diutius immergant) appellantur, Hermolaus in Corollario. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos verò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate qui solent τιτίζειν, id est, *titissare*. quanquam & τρυθίζειν de voce eorum vsurpatur. hinc fortè *titis* deriuatur, vt scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. Palumbes, vt Seruius inquit, non dicuntur Latinè, sed multorum auctoritas Latinum fecit, vt Ciceronis in elegia, quæ Thalemastis inscribitur, & Virgilij in Bucolicis. Palumbes vulgus titas vocat: ita enim apud Seruium legendum (vt doctissimus Ge. Fabricius nos admonuit) vt ex Cornuto Persij interprete apparet, qui titos, columbos agrestes interpretatur, in prima Satyra. Ascensius in eundem locum, Titos, inquit, esse pullos columbinos, congruit vulgari Flandrico, quo sic pulli gallinacei vocantur, & de iuuenibus ignauis per irrisionem dicitur, quòd sint pulcri titi.

Etymon nominis columbæ. *Titi pulli columbini.*

¶ Περιστερὰ apud Græcos dicta videtur à duro & laborioso volatu, παρὰ τὸ πέτεσθαι στερρῶς. vel à nimio amoris affectu, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν. est enim feruidissima ad Venerem, Etymologus & Varinus. Attici masculino genere περιστερὸν efferunt, vt Alexis & Pherecrates, citante Athenæo. meminit & Eustathius. Ἀπόπεμψον ἀγγέλλοντα τὸν περιστερὸν, Pherecrates. Πελειάς, ἄδος, auis, vox deriuata à primitiuo πέλεια, non simpliciter columba est, sed genus columbæ nigrioris, vt dictio ipsa insinuat. nam πελὸν vel πελιὸν (oxytona) nigrum significant, etsi nonnihil à nigro differant, (liuidum enim potius designant, qui color nigricãs cæruleo dilutus videtur, vnde & Gaza liuias hoc genus columbarum ex Aristotele transferens nominauit,) Eust. in Iliad. λ. Dôres πελειάδα pro colũba ponũt, vt Sophron, Athen. Δακρυόεσσα δ' ἔπειτα θεὰ φύγεν ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμόν. Iliad. φ. vbi Scholiastes simpliciter columbam reddit. Καί τε σύ γε θρέψαιο δρακοντιάδας διτοκεύσας, Ἢ Σικελὰς μεγάροιο πελειάδας, Nicander in Georgicis apud Athenæum. Videtur aũt per διτοκεύσας palumbes aut turtures intelligere, quæ bis anno pariunt, Aristotele teste: columbæ verò singulis mensibus, exceptis nimium frigidis. quare nõ placet quod apud Hesychium & Varinum legitur, Δίγονος ἡ περιστερά. Chaoniæ (Vergilio) dictæ sunt columbæ ab Epiri parte, pro epiroticæ. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. Quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peliades & columbę & vaticinatrices vocantur, Seruius. Sic & Hesychius, Πέλειαι, columbæ, & vaticinatrices in Dodona. Plura *vide* infra in *h.* ex Herodoto. Πέλλης, περιστερᾶς, (lego περιστερά) Hesych. & Varinus. Peleiades poetis etiam Pleiades sydus significare, ostendemus in Peleia, id est Liuia columba *H.a.* Τρήρων epitheton est omnis generis columbarum proprium, Eustathius. Homerus hoc epitheton columbis tribuit propter timiditatem, Varin. ἀπὸ τοῦ τρεῖν καὶ εὐλαβεῖσθαι, Scholiastes Homeri. Et simpliciter aliquãdo pro columba ponitur. hinc dictio cõposita apud poetam πολυτρήρωνα, Iliad. β. sic aũt Thisben Bœoticam cognominat à copia columbarum, vt Grammatici interpretantur. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι, Homerus. id est, timidis columbis, Suidas. Δειλαί τοι δειλοῖσιν ἐφεδρεύουσι πέλειαι: Ἄμμες δ' ἀβέβοις ἀνδράσι τερπόμεθα aquila loqui-

Περιστερὰ vnde dicta. *Πελειάς.* *Chaoniæ cur dictæ sint colũbæ.* *Τρήρων.*

la loquitur vt Suidas citat in Πελειάδες. Πλῶς ὡς ὄμμα πελείας πεφόβημαι. est enim perquam timidum animal, Ibidem. Τρήρων, δειλὴ, ἀπὸ τοῦ τρεῖν, ὅ ἐστι φοβεῖσθαι. δειλὸν γὰρ τὸ ζῶον καὶ ταχὺ, Hesychius. Τρηρὸν, ἐλαφρὸν, δειλὸν, ταχὺ, πλοῖον μικρὸν, Idem. Porrò peleiàs etsi pro columba simpliciter à poetis poni videtur, aliquot tamen eius nominatæ testimonia infrà in Columbæ liuiæ historia ponemus. ¶ Columbulus, diminutiuum. Tu passerculis & columbulis nostris inter aquilas vestras dabis pennas, Plin. epistola 202. Vt albulus colũbulus Dionæus, Catullus epigrammate 27. de Cæsare, cuius mollitiem notat. Περιστέριον diminutiuum apud Athenæum legitur, qui hęc Pherecratis verba citat: Ἀλλ' ὦ περιστέριον ὅμοιον Καλλισθένει πέτου, κόμισον δέ μ' ἐς Κύθηρα καὶ Κύπρον. Ab hoc etiam alterum fit diminutiuum περιστερίδιον, apud eundem Athenæum. ¶ Pipio, id est columbæ pullus, apud Lampridium. videtur autem per onomatopœiam sic dictus. Περιστεριδεῖς, id est pulli colũbini, Aristophanis Scholiastes, Suidas & Eustath. à nominatiuo singulari περιστερίδης, sicut ὀρνιθιδεῖς, ἱερακιδεῖς, χηνιδεῖς, &c. Eustath. ¶ Apud Germanos quosdam Taub epicœni generis nomen est, Tauber masculini, Täubin fœminini. *Columbulus.* *Pipio.*

¶ Epitheta. Aëriæ columbæ, Ouidius, id est alte volantes. Blanda, Idem 2. Amorum. Chaoniæ, Vergilio, à Chaonia Epiri parte, vt paulò ante docuimus. *Non me Chaoniæ vincent in amore columbæ*, Propertius lib. 1. Molles, Horat. 1. Carm. *Molles vbi reddunt oua columbæ*, Iuuenalis Sat. 3. de loco sub tecto. Thisbeæ. *Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas*, Ouid. x 1. Metamorph. de Dædalione mutata in auem rapacem, hoc est accipitrem secundum Grammaticos. Est autem Thisbe in Bœotia vrbs, & portus Thisbeorum & nauale columbis plenum, vnde πολυτρήρωνα Thisben Homerus cognominauit. Teneræ. *Ne violes teneras præduro dente columbas*, Martialis. sed de pullis intelligere videtur, quibus dens hominis venenum est. Volucris, Vergilio 5. Æneid. Veneri eas consecrauit antiquitas, vnde Epitheta, Cythereiades Ouidio 13. Metamorph. *Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ.* Nero vt citat Seneca libro 1. Nat. quæst. Ales Cythereia pro columba, Silius Italicus lib. 3. per antonomasiam. Paphia, Q. Sereno. Dionææ, Statio libro 3. Præterea, Imbellis, Horatio 4. Carm. Pauidæ, Valerio lib. 8. Argonaut. Placida, Ouidio 7. Metamor. Plaudens alis, Vergilio 5. Æneid. Præcipites, Festinæ, 2. Æneid. *Totas sine labe columbas* dixit Ouidius 2. Metamorph. ¶ Περιστερὰ vox versibus hexametris non commodè admittitur: quamobrem poetæ Græci πέλειαν & πελειάδα, quod genus columbæ peculiare & ferum esse dicemus, simpliciter pro columba ponunt: vt & τρήρωνα aliquando per antonomasiam, quod nomen Eustathius omnis columbacei generis proprium epitheton esse scribit. Πελειαὶ δειλαὶ, apud Suidam. Circus apud Homerum τρήρωνα πέλειαν persequitur, id est pauidam columbam, Iliad. χ. Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν, Ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, id est ante ipsum fugit. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' (ἴχνη, βήματα,) ὁμοῖαι, Iliad. ε. de Iunone & Minerua. Rursus Iliad. ψ. τρήρων πέλεια sagittis in certamine ferienda proponitur. Θοαὶ τρήρωνες, Oppianus. Epitheton quidem τρήρωνες pro pauidis, etiam aliis auibus fortè attributum inuenias, sed rarissimè. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πέπεισθε, Aristophan. in Pace. vbi tamen Scholiastes hanc vocem non cepphis attribuendam, sed per se accipiendam docet: ac si dicat poeta, Vos cepphi (id est stolidi ac leues) & timidi fidem habetis hominibus astutis.

¶ Columba in sacris literis pro spõsa vel coniuge charissima accipitur: quòd in columbaceo genere præcipuè coniugij lex firmissima, & mirus inter coniuges amor spectetur. Columba mea, formosa mea, Canticorum 2. Columba mea vna, perfecta mea, Ibid. 6. Et cap. 5. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, integra mea. Et cap. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui (similes sunt oculis) columbarum. Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba, Sophoniæ 3. ab initio capitis: vt Hieronymi translatio habet. Sed Munsterus sic reddit, Væ sordidæ & pollutæ vrbi molestatrici הָעִיר הַיּוֹנָה. Audiui de viro docto, cùm diceret carinam propriè esse id quod vulgò Venetiis dicitur *la columba*: sed eam columbam puto esse quod δρύοχον à Polybio dicitur. Latinum nomen (quod sciam) non habet. Verba Polybij sunt in primo, Αὖθις ἔγνωσαν ἐκ δρυόχων εἴκοσι καὶ διακόσια ναυπηγεῖσθαι σκάφη. Id est, Rursus decreuerunt à fundamentis ducentas & viginti ædificare naues. Quod enim est fundamentum in domo, id est δρύοχον in naui. sic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id est materiam nauis contineat, Lazarus Bayfius. Columbarium accipitrem Mercurio aiunt sacrum esse, Gillius. ego authores phassophoni tantum accipitris, id est palumbarij meminisse reperio. Columbarius Varroni lib. 3. de re rust. custos & pastor columbarum est. Columbarium neutri generis & columbaria fœminini (vt cellam subintelligas) locus dicitur, vbi habitant columbæ agrestes. nam domesticarum peristereônas vocamus, Perottus. ego nihil interesse puto, & omnino idem columbarium Latinis significare, quod peristereon Græcis. Qualia columbaria tectis superponuntur, Columella libro 9. An tibi columbaria qui in tegulis habent non videntur habere peristereônas? Varro libro 3. de re rust. Hic locus Italicè hodie vulgò *la palumbara*, vel *la columbara* vocatur. Porrò columbarium aliàs pro ipso ædificio, nempe stabulo columbarum capitur: aliàs pro nidis seu loculamentis in quibus singula paria fœtificant, vt suprà in *E.* apparet. ¶ Columbaris, quod est columbi. Columbinus, idem, vel quod ad columbas pertinet. Columella columbare stercus dixit. Pulli columbini Varro & Cicero. Gaza Aristotelis interpres per columbarium genus, & aues quæ specie columbacea continentur intelligit columbas, palumbes, œnáda & turturem. ¶ Cionion siue cion vasculi genus est, quo nomine in hodiernum vsque diem vtuntur *Columba pro sponsa & coniuge charissima.* *Colũbarium.* *Cionion vas cur columbarium dictum sit.*

cauponæ,(Germanis puto ein stytze.) hoc columnas à nostris ex interpretatione Græca vocitatum putes. vnde apud Iurisperitos columnarium. quanquam non columnarium, sed columbarium fortasse pronunciandum sit. instrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquam hauriendam per tympana: etiamsi à colluuie colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, columbarium non à columbis, sed à Græco verbo quasi colymbarium venisse: quando Græci κολυμβᾶν & colymbisas vocāt, quod nos vrinare & vrinatores dicimus. Vrinatorium ergo vas quo videlicet aut vinum promitur, aut aqua, columbarium à veteribus dictum existimare possumus. alioqui & columbæ ab hoc ipso verbi Græci significatu appellātur. Quid si columnarium apud Iurisperitos pro mensa lapidea, quæ cartibum & cartibulum quoq; dicebatur, accipias? de qua M. Varro: Altera (inquit) vinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga vna columella,(&) vocabatur cartibulū, in qua vasa ponerētur ænea, Hæc omnia Hermolaus in corollario. Columnarium esse videtur Pomponio Digestis De argento legato, ad bibendi vsum vas comparatum, etiam si minus fallor plausibilius visum iri plerisq;, si colum legas vinarium, Cælius. Ego columbaria in tympanis siue rotis haustoriis vasa eadem esse dixerim, quę & haustra dicuntur ab vsu: & columbaria à figura dicta conijcio, qua referant loculamenta seu nidos quę pro columbis in cellis columbariis fiunt. nisi hoc interest, vt videtur quòd haustra illa quæ columbaria propriè dicūtur, caua sunt & in ipso tympano: alia verò, vt modioli quadrati foras prominent: vt etiam figuræ Vitruuio adiectæ declarant. is enim lib.10.cap.9. tympanum ad aquam hauriendam describens: Secūdum axem (inquit) columbaria fiunt excauata in singulis spatiis ex vna parte, &c. vbi Io. Iocundus hoc scholion margini adiecit: Colūbaria, id est caua & canales fiunt in singulis octantibus axis, per quæ aqua concepta in tympano educitur. Opàs Græci vocant tignorum & asserum cubilia, nostri caua & columbaria, Cælius. Sunt & in organis (chirurgicis & mochlicis) quædam columbaria insculpta ad similitudinem columbarū, quæ ornandi causa facta sunt: atq; ad id etiam, vt aliud ferant epipegma, Oribasius in lib. de machinamētis c.4. Columbar apud Plautum in Rud. genus vinculi est, teste Prisciano. Illic in columbam, (columbar,) credo, leno vortitur. Nam in columbari collum haud multò pòst erit. Et alibi, vt Sextus Pompeius citat: Non ego te noui naualis scriba columbari impudens? siue quòd columbaria (inquit) in naue appellabātur ea, quibus remigent, siue quod columbariorum quæstus temerarius, incertusq;, Hæc Festus. Sed fortè hîc etiam columbar genus vinculi accipiendum: quod à collo denominatum aliquis coniecerit. ¶ Cn. Mattius in Mimiambis, Sinuq; amicam recipere frigidam calido, columbatim labra conferens labris, vt Perottus citat.

¶ Περιστεροειδῶν, hoc est auium columbarij generis plures sunt species, Aristot. Περιστερόεντα πέτηλα Nicander in Ther. dixit folia verbenæ. Extra vrbem sunt stabula, haræ, & περιστερεὼν Platoni in Theæteto dictus, Pollux lib.9. Græca voce περιστερεὼν, quæ columbarium significat, (*vide* supra inter Deriuata Latina,) vtitur etiam Varro in præfat. lib.2. de re rust. & lib.3. cap.7. eundem locum περιστεροτροφεῖον appellat, quòd in eo columbæ alantur. Villaticæ pastionis genus in villa est, quod appellant Græci ὀρνιθῶνας καὶ περιστερεῶνας,, Columella 8.1.

Icones. ¶ Icones. De Archyta Pythagorico plerique nobilium Græcorum & Phauorinus philosophus affirmatissimè scripserunt, simulacrū columbæ è ligno ab Archyta Pythagorico ratione quadam disciplinaq; mechanica factum volasse. ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Libet herclè super re tam abhorrenti à fide ipsius Phauorini verba ponere. Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην· ἥτις εἴποτε καθήσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου. id est, Archytas Tarentinus philosophus pariter & mechanicus vir columbam ligneam fecit volantem: quæ sicubi subsedisset, præterea non exurgebat. hactenus enim (nimirum moueri poterat,) Hæc Gellius 10.12. At Cælius Calcagninus in libro de perenni motu terræ, Columbam (inquit) illam Archytæ ligneam certis machinis ac pōdusculis instructam fuisse legimus: vt quum moueri semel cœpisset, semper moueretur, neq; desineret: vt illa scilicet pristina quæ motus principium dederat, nunquam deserente impulsam, structura præterea & artificio adiuuante. De hoc Archyta Pythagorico Diogenes Laertius libro 8. scribit, primum ipsum mechanica mechanicis principiis vsum exposuisse, primumq; motum organicum descriptioni geometricæ admouisse, &c. Huic non dissimilem artificem Cassiodorus in varijs Boëthium prædicat. nam ad eundem Boëthium scribens, vt recitat Crinitus: Tibi (inquit) ardua cognosse, & miracula monstrare propositum est. Tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diomedes in ære grauius buccinatur, æneus anguis insibilat: aues simulatæ sunt, & quæ vocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere. Parua de illo referimus, cui cælum imitari fas est, Hæc Cassiodorus. Ad imaginem columbæ circa Pyrenen pictæ (tanquam viuæ) columba aduolauit, Athenæus lib.3. In poculo Nestoris Iliad. λ. quatuor aures vel ansæ erant, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον Χρύσειαι νεμέθοντο. Athenęus ex eo loco peleiádas simpliciter columbas exponit, vel Pleiadas sydus. Περιστερία, κοσμάρια ποιά, Hesych. hoc est, ornamenta quædam exigua, quasi columbulos dicas, columbarum fortassis imagunculę ex auro argentóve aut alia re pretiosa. nam peristerion diminutiuum est à peristera. quare non probo penultimam apud Varinum per ει diphthongum scribi. Phigalenses in antro quodam Cereris simulacrum consecrarunt, quod manu altera delphinum, altera columbam sustinebat, &c. Cælius 15.31. De columbis adoratis, *leges* infra in *h*. Hominem qui

De colūba lignea volante.

qui suapte natura bile careat, sed eam ab altero suscipiat notantes Ægyptij, columbam pingunt dorso erecto. illic enim bilem habet, Orus in Hieroglyphicis. Iidem columbam pingunt pro homine ingrato & infesto ijs à quibus beneficia accepit. (columbus enim talem se in parentes præstat. quippe qui robustior factus, patrem pugnando à matre fugat, cui ipse miscetur, Cælius.) item columbam nigram pro vidua, quæ ad mortem vsq; permanserit in eo vitæ statu, Idem. Spiritus sanctus super dominum Iesum columbæ specie descendens visus, vt legimus Matthæi 3. Marci 1. Lucæ 3. Ioannis 1.

Columba dorso erecto picta quid significet. *Columba hominis ingrati symbolū.*

¶ Columbinam (argillam vel margam) Gallia suo nomine *eglecopalam* appellat. glebis excitatur lapidum modo. Sole & gelatione ita soluitur, vt tenuissimas bracteas faciat, Plin. Eadem aut similis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi stercorari audio: ex qua etiam optima vasa figlina & ignis tolerantissima fieri puto, qualibus aurifabri vtuntur. Et ex eadem nimirum materia, sed magis indurata, etiam lapis ille niger in tenuissimas laminas scissilis, quo ad pugillares & ædium tecta vtuntur. Io. Augustinus Pantheus alchymista lapidem lebetum vocat fuscum illum, qui Plurij prope Clauennam in Rhetia non procul à Lario lacu ex montibus deportatur, & ferro tornatur in vasa ignis apprime patientia: videtur autem eundem nominare petram columbinam. Argillam crustaceam aliquando inueniri Ge. Agricola refert.

Columbina argilla.

¶ Stirpes. Peristereon, Περιστερεών, vocatur herba columbis admodum familiaris, vnde & nomen, Plin. Aliqui recentiores Latinè columbinam herbam, vel columbariam, vel columbarem appellant. Nicander in Theriacis περιστερόεντα πέταλα vocat verbenæ folia. Scholiastes peristereôna dici scribit, ex Crateia, quòd folia diuisa habeat & pedibus columbinis similia. Est & inter fumariæ nomenclaturas apud Dioscoridem peristereon, à florum scilicet specie, quæ columbarum ingluuiē quodammodo repræsentat, vnde à nostris quoq; nominatur **tubenkröpfle**: vel ad differentiam generis cuiusdam loti syluestris inodori, (cui similes sed lutei flores, quæ similiter **tubenkröpfle** apud nos vocitatur) **rote tubenkröpfle**. Audio & chamæbatum ruribus nostris alicubi **tuben kröpfle** appellari, vel ipsum vel fructum eius. Lithospermon à Romanis columbam appellari, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Columbinæ vuæ acinosissimæ, Plinius. Columbinum cicer alij Venereum vocant, candidum, rotundum, læue, arietino minus, Plinius. hoc fortè est quod vulgò pisum album nominatur, interius flauescens, foris læue, rotundum: quod & pisis alijs in cibo ferè præfertur: de quo plura leges apud Ruelliū lib. 2. cap. 36. qui id orobiæum & orobiam Græcis vocari docet, sub quo genere etiam syluestre contineatur, eruo simile, subamarum, secundum alios dulcissimum. *Rhai alhaman*, hoc est pastus columbarum, (aliàs additur & camelorum, vt scribit Auicenna 2.565.) est herba quæ fert granum simile grano myrti, sed magis cinereum: cuius medulla colore & gustu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Calida gradu primo, & humida secundo. Carnem in vulneribus generat: & cum aceto imposita vlcera perniciosa & serpentia sedat. resoluit abscessus pituitosos. tenuium partium est, nec nocet camelis in cibo. Vermibus venenosis aduersatur. decoctio eius capillos denigrat. Hæc ille. apparet autem leguminis quoddam genus esse, & vires easdem ferè habere quas cicer. *Kuzi-kenden* (inquit Auicenna 2. cap. 386.) est res leuis sicut asne lutea: & in Rakia nominatur stercus columbarum, & in Baldach & Ægypto nominatur *kenden*, (vel, vt Bellunensis legit, in Bagaded nominatur *nux handem*, vel *nux gendem*:) ex qua concussa cum aqua & melle fit vinum, &c. calida & humida est abscessu primo: sanguinem incidit secundum aliquos & coitum promouet. Geranij genus cui folia maluæ, rotunda, sed multipliciter dissecta, quidam vulgo *pedem columbinū* nominant, præsertim in Gallijs, teste Ruellio. *Seukar*, id est pes columbinus, quo tingitur oculus vel cera, Vetus Glossographus Auicennæ. Hippuris in quibusdā Germaniæ locis **tubenrock** appellatur, (à columbis,) Adamus Lonicer.

Peristereō herba. *Lithospermos colū-ba dicta.* *Columbinæ vuæ.* *Columbinū cicer.* *Pastus columbarū herba.* *Stercus columbarū.* *Pes columbinus genus geraniæ.*

¶ Propria. C. Cæsar Caligula Colūbo (mirmilloni) victori, leuiter tamen saucio, venenū in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. sic certe inter alia venena scriptum ab eo repertum est, Suetonius. Columbariēses nominantur à Io. Baptista Egnatio in historia principum Romanorum. Est autem Columbaria insula in mari Thusco. Peristere, Περιστερή, vrbs Phœnicum: gentile Peristerites, Stephanus. Peristerides, insulæ iuxta Smyrnam, Plinius 5. 31.

Colūbus mirmillo. *Colūba-rienses.* *Colūba-ria insula.* *Peristere vrbs.* *Peristeri-des insulæ.*

¶ *b.* Rhyndace & lagopus aues columbæ magnitudine describuntur. Oculi tui veluti columbarum sunt, absq; eo quod intrinsecus latet, Canticorum primo & quarto. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam, Psalmo 54. Si iacueritis inter ollas (fuligine infectas: eritis sicut) alæ columbæ, quæ tegitur argenteis (pennis) & sunt plumæ eius similes auro fuluo, Psalmo 68. interprete Munstero. ¶ Anno à Christo nato 1550. prope Lindauiam oppidum situm in ripa Acronij lacus, in pago Rikkenhouio nata est columba quadrupes ano duplici. nos quam ob causam aues quādoque quadrupedes nascantur, inter anates diximus.

Similitudines à columbis sumptæ.

¶ *c.* *Sonantq́; turres plausibus columbarum*, Martialis libro tertio. Relinquite ciuitates & habitate in petra habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis, Hieremiæ 48. Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Esaiæ 60. Columba mea in foraminibus petræ in cauerna maceriæ, Canticorum 2. ¶ Meditabor vt columba, Esaiæ 38. Vociferamur nos omnes quasi vrsi, & meditando meditamur quasi colūbæ, Esaiæ 59. vbi Munsterus, Meditatio columbæ, inquit, gemitus est. Meditabar sicut colūba, Ezechias moribundus Esaię c. 38. Et ancillę eius

Columba quadrupes cū ano duplici.

minabantur gementes vt columbæ, murmurantes in cordibus suis, Naum 2. ¶ Helioscopion quartum genus tithymali circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo, Plin. Nostri hominem qui affatim vno haustu bibat, haustum columbinum trahere dicunt, ein tauben schluck thun/ ἀμυστὶ πίνειν Græci. ¶ *Tollunt se celeres: liquidumq́ per aera lapsæ, Sedibus optatis gemina super arbore sidunt*, Vergi. 6. Æn. de columbis. Et rursus, *Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora viri cælo venêre volantes, Et viridi sedêre solo.* Et libro 5. *Qualis spelunca subito commota columba Cui domus & dulces latebroso in pumice nidi Fertur in arua volans: plausumq́ exterrita pennis Dat tecto ingentem: mox aere lapsa quieto Radit iter liquidum celeres neq́ commouet alas. Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat vltima pristis Æquora.* Et alibi, eodem libro, *Et alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam.* ¶ *Nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*, Horat. in Odis. 4. 4. *Murmur apricantes niuea dant turre columbi: Expanduntq́ alas, & amicam blanda rogantes Oscula circumeunt, insertantq́ oribus ora. Iam vicibus nido incubitant, genitrixq́ paterq́: Iamq́ ora excudunt: natisq́ implumibus escam Commansam alternant, rostellaq́ hiantia complent*, Politianus in Rustico.

Haustus columbinus.

¶ *d.* Terra eorum facta est in desolationem à facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris domini Hieremiæ 25. Et rursus cap. 50. Disperdite satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis à facie gladij columbæ. Sed vtrobique Hebraicè legitur *ionah*, היונה, Munsterus sæuitiam interpretatur vel gladium sæuientem secundum Kimhi: Ionathan viuum inebrians. Columba seducta Ephraim, non habens cor, Oseę septimo. *Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ*, Propertius libro primo. *Ipsa est purior osculo columbæ*, Martialis libro primo. *Hic Hecuba, & natæ nequicquam altaria circum Præcipites atra ceu tempestate columbæ Condensæ, & diuûm amplexæ simulacra tenebant*, Vergilius secundo Æneid. ¶ *Accipiter velut molles columbas*, Horatius. *Quàm facilè accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis, sublimem in nube columbam: Comprensamq́ tenet, pedibusq́ euiscerat vncis: Tum cruor, & vulsæ labuntur ab æthere plumæ*, Vergilius XI. Æneidos. ¶ Peridexion (forte peristereon, *hyperdixin* habet Albertus) arbor est in India, cuius fructus dulcis est & gratus columbis, cuius gratia in hac arbore diuersari solent. Hanc serpentes timent, adeò vt etiam vmbram eius fugiant. Nam si vmbra arboris ad Orientem vertatur, serpentes ad Occidentem recedunt, & è diuerso. itaque vi huius arboris serpentes columbis nocere non possunt. Si quæ autem forte aberrauerit, serpentis flatu attracta deuoratur. Nam si gregatim degant aut volitent, nec serpens nec ocypteros, id est sparauerius eas lædere potest vel audet. Huius arboris folia aut cortex, suffitu omne malum (bestias venenatas) auertunt Kiranides & Albertus.

Peridexiō seu fortè peristereō arbor Indica.

¶ *e.* In Medera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, copia maxima columborum fuit, quibus capiendis non alia arte vsi sunt aucupes, quàm alligato perticæ vncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (vt quæ in insula deserta hominem prius non vidissent) & nihil pauentes detrahendo, Aloisius Cadamustus. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis columbos ab hominibus nihil pauentes, scipionibus cæsos refert. Heroes apud Homerum ne aerem quidem volucribus liberum permittebant, sed laqueos & retia (παγίδας καὶ νεφέλας) turdis & columbis (κίχλαις καὶ πελειάσι) tendebant, Athenæus. ¶ Polyphemus apud Ouidium Metam. 13. Galateæ canens, *Munera tibi* (inquit) *erunt, Damæ, leporesq́, capræq́, Parq́ columbarum, demptúsve cacumine nidus.* Æneas 6. Æne. certamina suis proponens, inter cætera malum nauis *Erigit, & volucrem traiecto in fune columbam. Quò tendant ferrum*, (sagittas,) *malo suspendit ab alto.* quam Eurytion deijcit, *& alis Plaudentem nigra figit sub nube columbam.* Videtur autem Vergilius in hoc imitatus Homerum, qui & ipse Iliados penultimo in certamine funebri τρήρωνα πέλειαν sagittis feriendam in malo nauis proponit.

De columbis noui orbis.

¶ Columbæ etiam internunciæ in rebus magnis fuêre, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra consulum D. Bruto mittente. Quid vallum & vigil obsidio, atq; etiam retia amne prætenta profuêre Antonio, per cælum eunte nuncio? Plinius. Frontinus scribit Hirtium literas collo columbæ seta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obsessum ab Antonio misisse. Et forsan hanc per columbas missionem Iuuenalis innuit, cùm scribit: *Tanquam à diuersis partibus orbis Anxia præcipiti venisset epistola penna*, Grapaldus. Vno eodemq; die victoria Taurosthenis ex Olympia Æginam nunciata est ipsius parenti, vt alij affirmant, per spectrum. Alij verò dicunt Taurosthenem columbam à suis pullis madidis adhuc & inuolucribus abstractam secum deportasse: cumq; vicisset, purpura amictam eam remisisse, eamq; summa cum festinatione ad pullos properantem eodem die ex Pisa in Æginam aduolasse, Ælianus Variorum libro nono. Iacobus tradit trans mare versus Orientem columbas esse quæ nunciorum fungentes officio literas dominorum suorum sub alis breui tempore perlongè deportent, in primis necessarias cùm per agros inimicorum aliis nunciis via non patet, Author libri de natura rerum.

Columbæ internunciæ epistolas ferentes.

¶ Columbini testiculi mulieri à viro dati, amoris poculum sunt: sic & matrix columbæ viro à muliere data, Kiranides. ¶ Nostri vulgaribus metris, illi qui domum castam & puram seruare voluerit, sacerdotes & columbas non admittere consulunt. Wiltu dem Hauß halten sauber / So hüt dich für Pfaffen vnd für Tauben. ferè enim vbi columbæ aluntur, pediculi & cimices oriuntur, & mures quoque propter cibum alliciuntur. ¶ *Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna Vina columbino limum* (fæcem, Acron: nec aliud in hunc locum) *bene colligit ouo, Quatenus ima petit, voluens aliena vitellus,*

Horatius

Horatius Serm. 2.4. Ouorum quidem gallinaceorum ad potiones crassas & turbidas purificandum pharmacopolis hodie vsus est: vt in ipsorum historia copiosius exponetur.

¶ *h.* Columba Carnos & Illyricos in bellum commisit, Ælia. ¶ Nota est historia sacra de columba à Noe ex arca diluuij tempore emissa, quæ primũ vacua reuersa est: iterum verò post septẽ dies, emissa vesperi rediit cum oliuæ ramo: & rursus post 7. dies, non rediit. Hanc Græci etiã poetæ ad suas fabulas mutuati sunt. nam columbam (vt refert Plutarchus in libro de comparatione terrestrium & aquatilium animantium) Deucalioni scribunt arca emissam quantisper remearet, & eòdem continuò se reciperet, tempestatis: postquam auolasset, serenitatis argumentum dedisse. Cum diluuij aqua paulum cessasset, Noe ex arca coruum primum emisit, qui quidem non est reuersus iterum, cadaueribus se pascens multorum quæ interierant. Deinde columbã emisit, quæ arrepto ramo oliuæ reuersa est: id quod indicium erat manifestum aquas subsedisse, Io. Tzetzes 6. 81. *Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba Est data Palladiæ præuia dux rati*, Ouidius in Ibin. ¶ Dercetûs deæ Syriæ filia Semiramis à columbis fuit educata, quæ aues ideo Syris sacræ sunt, Diodorus libro 3. qui eodem loco subdit, Venerem aliquando obuiam factam Dercetò, amorem cuiusdam adolescentis sibi sacrificantis iniecisse: ex quo cum filiam dea suscepisset, sui erroris pudore affectam, adolescentem ab se amouisse, & filiam in deserta & saxosa loca, vbi columbarum erant ingentes turmæ, exposuisse: quæ columbæ puellam enutriuerunt. Mammes vir sanctus columbam habuit, Io. Rauisius Textor.

De columba à Noe ex arca emissa. *Semiramis Dercetus filia à columbis educata.*

¶ Auguria. *Sed carmina tantum Nostra valent Lycida tela inter Martia, Quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas*, Vergilius. 9. Ecloga. vbi Seruius, Minora enim inquit auguria maioribus cedunt, nec vllarum sunt virium licet priora sint. Quod & Alexander ab Alexandro ex eo repetit: Et insuper, Siquidem cornicis (inquit) aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt. Columba si comitata est, (principibus vel regibus, videtur addendum, vt mox ex Seruij verbis patebit) prosperos successus auguratur, cæteris autem nullius auspicij credita est, Alex. ab Alexandro. Geminæ columbæ Æneidos Sexto, Æneæ duces sunt ad inueniendum ramum aureum in nemore latentem. Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora viri cælo venêre volantes, *Et viridi sedêre solo.* Et mox, *Pascentes illæ tantum prodire volando, Quantum acie possent oculi seruare sequentum.* Est autem boni ominis (vt fertur) in augurio videre pascentes aues. Bene autem à columbis (inquit Seruius) Æneæ datur augurium, & Veneris filio, & regi. nam ad reges pertinet columbarum augurium, quia nunquam solæ sunt, sicut nec reges quidem. Animæ alas, quas ei Plato attribuit, contemplatiuam intelligamus virtutem, atq; item moralem, &c. Columbas sanè geminas ad aureum ramum inueniendum Æneæ duces, non aliud quàm hasce alas esse contẽderim, quibus connitentibus erigitur mens ad sapientiã, auri nomine sæpius significatam. Sed & à Venere mittuntur, quia amor diuinorum eximius alis præstat alimenta, quibus surrigimur, mox & in deum transimus. Quam rem illa significant, *Tollunt se celeres, liquidumq; per aera lapsæ Sedibus optatis geminæ super arbore sidunt*, Cælius. Telemacho locuto ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος. ἐν δὲ πόδεσσι Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε, Odysseæ Θ. Circum de genere aquilarum (accipitrum) columbam discerpentem vnguibus, felix nuncium attulisse Homerus voluit, Alexander ab Alexandro. ¶ De columba Aretullæ Martialis carmen libro octauo, numero 32.

Augurium ex columbis.

Aera per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret,
Permissaq; diu nollet abire fuga.
Si meliora piæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere vota valent:
Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris
Fratre reuersuro nuncia venit auis.

¶ Charon Lampsacenus in Persicis de Mardonio scribens, & exercitus Persici interitu circa Athon montem (cum triremes Persarum Athon præterlegentes perirent, Ælianus in varijs,) Tum (inquit) primum columbæ albæ in Græcia visæ sunt, cum prius non fuissent, Athenæus.

Colũbæ albæ quãdo primũ in Græcia visæ.

¶ Somnia. Περιστερὰς βλέπειν τε προξενεῖ βλάβην, Senarius apud Suidam. hoc est, Columbas videre malum aliquod præsagit. Aspasia Hermotimi filia Phocensis viri pauperis, cum mentum ei maximo formæ detrimento intumuisset, nec haberet vnde sumptum in medicos faceret, in somno columbam vidit: quæ in mulierem mutata bono animo ipsam esse iussit, & rosea serta Veneris iam arida contrita tuberi imponere: quod cum fecisset, tumor euanuit: ipsaq; rursus inter formosissimas puellas numerata est aut potius omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, vna omnium concubinarum charissima illi fuit. Vnde Aspasia insomnij memor, Veneri sacrificia gratificatoria peregit: & ingens idolum in honorem eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturatam columbam statuit: Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiso, ab Artaxerxe quoq; similiter amata & in honore fuit, vt multis scribit Ælianus ab initio lib. 12. Variæ hist.

Somniũ Aspasiæ de columba eam monente de quodã remedio.

¶ Columbæ Syris sacræ fuerunt, quòd Dercetûs deæ Syriæ filiam Semiramidem aluisse crederentur, vt suprà ex Diodoro Sic. recitauimus. Assyrij columbam coluerunt, Gyraldus. Et rursus, Syri pisces & columbas deos sibi consecrarunt. (quamobrem iniuria affici non patiebantur, Xenophon Anabaseos primo.) Chaoniæ Vergilio dictæ sunt columbæ ab Epiri parte. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peleiades & columbæ & vaticina-

De columbarũ cultu & veneratione.

Vaticinatrices Dodonææ cur columbæ dictæ sint.

trices vocantur, Seruius. Πέλειαι, columbæ & vaticinatrices in Dodona, Hesych. Mulieres Dodonæi oraculi antistites (vt scribit Herodotus lib. 2.) aiunt geminas ex Ægypto columbas aduolauisse, vtrãq; nigram, vnam quidem in Africam, alteram in Dodonam: quæ fago, insidens humana voce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse. Eam verò quæ ad Afros abisset columbam, iussisse Afris vt Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Sic illæ referebant, quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ: De quibus ita mea fert opinio. Si reuera Phœnices ablegauerunt feminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia vendiderunt: hanc quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, venit, eam esse quæ apud Thesprotos væniit. atque deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) vænundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum, quia barbaræ essent: quòd videlicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana voce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu volucris modo sonare visa, quandiu barbarè loquebatur. Nam columba quodammodo humanam vocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Ægyptiam feminam significant. Sunt itaque simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam, &c. Hæc omnia Herodotus. Palæstæ locus Epiri est apud Oricum, vt Lucanus in quinto Pharsaliæ innuit. Eum verò locum Palęstæ dictum aliqui putant, quoniam geminę columbæ fatidicæ è Syria Dodonam euolauerunt; quæ Palęstinæ sunt appellatæ. In illis quoque fuisse inferorum ostium ferunt, item Acherusiam, Gyraldus. aliqui verò (ait) Palęstinas deas in Fastis Ouidij pro Furiis accipiunt. ¶ Persæ columbas albas abigunt propter leucę affectionis odium, Cæl. ex Herod.

Columbæ Veneri sacræ cur dicantur.

¶ Græci rectè dicunt & sentiunt columbam Veneri sacram esse, Plutarchus in lib. de Iside & Osirid. Etymologus causam addit, quoniam maximè feruueant ad coitũ, & sæpius anno pariant, quod aliæ aues non faciunt. Hinc epitheta apud poetas, Cythereiades, Cytheriacæ, Dionæę. Vt albulus columbulus Dionęus, Catullus in epigrammate Cæsaris mollitiem notans. Λευκὸς Ἀφροδίτης εἰμὶ γὰρ περιστερὸς, Alexis apud Athenæum. Venerem curru vectam aliquando legimus, columbis tracto, vt in sexto facit Apuleius: quod & Phurnutus interpretatur, propter columbæ puritatem & castitatem, propterq; oscula, vt in Peristeræ puellæ fabula, in hanc auem conuersæ Lactantius Grammaticus retulit, Gyrald. Et alibi, Veneri albas columbas dicabant veteres, & ideo Æneas apud poetam maternas appellat aues. Athenæus author est in Sicilia ad Erycis montem statis quibusdam diebus, quas loci illius accolæ profectorios (ἀναγωγὰς) appellant, quoniam Venerem inde in Libyam quotannis id temporis proficisci (ἀνάγεσθαι, quod verbum propriè dicitur de naui soluente) constantissimè credant, nullas eo tractu columbas videri, (reliquo verò tempore ingentem earundem auium copiam, super deæ templo superuolare constat, Ælianus in Varijs:) veluti quæ abeuntem venerantes deam cum illa peregrè sint profectæ. Quæ postea nonam post diem (ἐν τοῖς λεγομένοις καταγωγίοις, hoc est in festo reuersorio. nam κατάγεσθαι de naui ad littus appellente dicitur) vna præueniente, quæ ex mari in Veneris templũ volare percipitur, omnes vno turmatim agmine illico adesse visuntur. Quamobrem incolarũ profusissimo gaudio, quod magnificis epulis locupletes testantur, cæteri qua possunt hilaritate & applausu, festũ cõcelebratur hoc tempus: vniuersusq; regionis illius tractus butyrum olere dicitur, quod aduentantis deę certissimum esse indicium perhibent, Nicolaus Leonicenus in Varijs ex Athenæo 3. 64. meminit etiam Ælianus in Varijs. & in Animalium historia post reliqua, Nouem (inquit) diebus lapsis, vnam forma insignem ex pelago Libyco spectari aiunt reuolantem, quæ non sit quemadmodum reliquæ gregales liuiæ columbæ (sic habet Gillij translatio) sed rubra, qualem nobis Anacreon canit esse Venerem: quum eam quodam loco purpuream & auro similem canit. Hanc cæterarum greges sequuntur, & rursus Erycini reuersionis dies celebrant.

De sacrificijs columbarum.

¶ Sacrificia. Geneseos 15. columbam legimus adhibitam fœderi pangendo. Columbæ pulli quomodo sacrificandi, *vide* Leuitici 1, & 14. Turtur aut columba quomodo offerendi, Leuitici 5. Turtures duos vel duos pullos columbarum non potens offerre, offerat decimam ephi similæ, sine oleo & thure, Leuitici 5. Cùm expleti fuerint dies purgationis, &c. pullus columbæ siue turt. pro peccato offeratur, Ibid. 12. Par turturum aut duos pullos columbarum, Lucæ 2. Columbas vendentibus dixit: Auferte ista hinc, &c. Ioan. 2. Matth. 21. Marci 11. ¶ *Ergo sæpe suo coniunx abducta marito Vritur in calidis alba columba focis*, Ouidius libro 1. Fastor. de sacrificio auium loquens.

Metamorphosis Semiramis in columbam. Itẽ Cææ. Anij filiarum. Iouis.

¶ Metamorphoses. Semiramis in columbam mutata memoratur Ouidio, lib. 4. Metamorph. his versibus: *Vt sumptis illius* (Dercetidis) *filia pennis Extremos altis in turribus* (aliàs montibus) quod magis placet) *egerit annos.* Grammatici Græci, vt Varinus, Semiramin, columbam montanam interpretantur. *Transit* (Medea in aere vecta) *& antiquæ Carthæia mœnia Cææ, Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ Miraturus erat nasci potuisse columbam*, Ouidius libro 7. Metamorph. Idem libro 15. Metamorph. Anij filiarum, quæ omnia suo tactu in frumentum, vinum, oleumve conuertebant, in columbas mutationem memorat. Achiui commemorant (Autocrates scribit, Athenæus) Iouem ipsum in figuram

guram columbæ versum esse cum amaret Phthiam virginem habitantem in Ægio, Ælianus in Varijs & Athenæus, cuius verba mutila ex Æliano restitui possunt. Peristeram puellam in columbam conuersam Lactantius Grammaticus refert, Gyraldus.

Peristera.

¶ Prouerbia. Aquilæ columbam non generant: *Vide* in Aquila *h.* ¶ Mitior (vel Mansuetior) columba, πρᾳότερος περιστερᾶς. Columbina simplicitas ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam: nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quàm à celeritate volandi. Adagij meminit Diogenianus, Erasmus. ¶ Palumbem pro columba, φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, subaudi verbum ad sententiam accommodatum: In epistola Mormiæ nescio cuius ad Chremetem, (in epistolis Æliani:) Αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος ἧς ἐτύγχανεν ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπεισήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης. id est, Redemptam tibicinam quam fortè amabat, sponsæq; stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbam, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto, Λαβὼν οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. id est, Si velut accipiat palumbem pro columba. Error est in re non in ipsa scientia. Palumbes autem columbis sunt adsimiles. Conueniet, vbi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur, Eras. ¶ Columba sedens: *Vide* supra in *E.* ¶ Columbæ prius vitabunt turres, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. *Nam prius incipient turres vitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas: Quàm malè se præstet veteri Græcinus amico.* ¶ Non tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem Sat. 2. *Dat veniam coruis vexat censura columbas.* Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptum est ab apophtegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis. Leges (inquit) aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quòd in illas si quid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam quod in Phormione ait Terentius: *Quia non rete accipitri tenditur neque miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.* Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Erasmus. Hoc sensu Germani proferunt, Die grossen dieben henckend die kleinen. Et, Die kleinen diebe henckt man an den galgen/ die grossen in seckel: Vel, die grossen laßt man lauffen. ¶ Socrates ad Theodotam lib. 3. Apomnemoneumatum apud Xenophontem, Vtrum (inquit) fortunæ permittis, num quis amicus ad te vt musca volet, (pro quo nostri dicunt, Expectare columbam assam ori hianti inuolaturam, Warten ob einem ein gebratne tuben in das maul fliege:) an verò tu etiam aliquid machinationis confers? ¶ Quos de re leui & vili contendere significamus de fimo columbino certare dicimus, Vmb ein tauben dreck hadern.

Prouerbia. Aquilæ columbam non generant. Mitior columba. Palumbē pro colūba. Columba sedens. Columbæ prius vitabūt turres. Vexat cēsura colūbas. Expectare columbā assam ori hianti inuolaturam. De fimo colūbino certare.

COMMVNIA QVÆDAM OMNI COlumbaceo generi.

QVANQVAM in historia columbæ mansuetæ iam perscripta, plurima omni columbaceo generi (quod complectitur mansuetas, agrestes, palumbes, liuias, œnadas & turtures) communia dicta sint: visum est tamen hîc seorsim breuiter ea conscribere quę authores communia esse expressè docuerunt, quæ cum pauca sint, facilius sic inuenientur.

C.

Proprium columbis & palumbis & turturibus esse videtur, ne collum cum bibunt resupinent, nisi satis hauserint, Aristot. Omnes vno tractu bibunt demisso capite, & non erigunt in potu sæpe capita sicut aliæ aues. nam collũ earum breue & amplũ est & multæ aquę capax, in alijs auibus non item, Albert. ¶ Cantus omnibus similis atq; idem trino conficitur versu, præterq; in clausula gemitu, hyeme mutis, vêre vocalibus, Plinius 10.35. videntur autem hæc verba non ad palumbes tantum pertinere, vt quidam putauit, sed ad omne genus columbarum. A sono vocis turtur vocatur, & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. ¶ Columbæ (& huius generis aues) coniugium mutuum ad mortem vsq; non deserunt. & altero coniugum extincto alter viduus manet, Aristot. apud Athenæum. ¶ Columbæ vel decies anno, aliæ (vt palumbes, turtur, vinago,) semel anno & parcius generant, Aristot. ¶ Pariunt magna ex parte bina oua quæ specie columbacea continentur omnia, vt palumbes, vt turtur: sed complurimum terna, palumbes, & turtur, Aristot. Columbarium genus cur multoties pariat, sed pauca, bina plerunq; oua: *Vide in Columba C.* Mare vno contenta, & turtur & palumbes viuit, (vt & columbæ,) nec alterum recipit, Aristot. Incubat vicissim omne columbaceum genus, Athenæus ex Aristot. *Vide supra in Columba C.* vbi etiam ex Aristotele causam scripsi, cur palumbes, turtures & columbæ imperfectos & cæcos pariant pullos. ¶ In omni columbaceo genere mares quàm fœminæ minus viuaces videntur. *vide in Palumbe C.*

De bibēdi ratione. De cantu & voce. De coniugio, Fertilitate, Partu, Coitu, Incubitu.

¶ Sanguine columbæ, palumbi aut turturis ad remedia vtare parum interest, vt ex Galeno docuimus in Columba *G.*

DE COLVMBIS FERIS IN GENERE.

SEMIRAMIS columba montana eſt, Heſychius & Varinus. *Vide ſupra in Columba h.* inter Metamorphoſes. ¶ Indi ad regem ſuum afferunt columbas quas negant manſuefieri poſſe, Ælianus. ¶ Erunt in montibus quaſi columbæ conualliũ, Ezechielis 7. ¶ In Italiæ quibuſdam locis muſtelis domeſticis, vt audio, vtuntur, vt extrahant colũbas è cauernis vel nidis ſuis. ¶ Columbæ feræ, quæ autumno auolant, verno ante cæteras aues ad nos reuertuntur, vt audio. Sed Ariſtoteles, Veniunt (inquit, columbæ feræ) ad noſtra loca cum iam fecerint prolem. cætera verò omnia quæ æſtate accedunt, nidulantur apud nos, & carne magna ex parte ſuos enutriunt pullos, excepto columbaceo genere.

F.

Ius conſumptum quomodo fiat ex capo aut columbis ſyluaticis &c. in Capo monſtrabimus ex Platina.

G.

Remedia ex columbis feris.

Columbos mares ſylueſtres in cibo membris trementibus ac reſolutis, & linguæ ad loquendum impeditæ prodeſſe conſtat, Arnoldus Villanou. in Antid. Columbarum ſylueſtrium fimum priuatim contra argenti viui potum valet, Plinius: Dioſcorides ad eundem vſum aridum bibi ſuadet cum nardo & vino.

DE COLVMBIS FERIS QVIBVSDAM, *porcellana, ſaxatili, œnade.*

Porcellanæ colũbæ.

PORCELLANAE Venetijs dicuntur columbæ quædam maritimæ, roſtro pedibusq; rubris, cætero nigræ.

Frangolini.

¶ FRANGOLINI, columbarum (gallinarum potius, *vide* in Attagene) ſylueſtrium ſpecies eſt, poſt perdices & coturnices in vſu, Nic. Maſſa.

Saxatiles columbæ.

SAXATILES columbas, Steintuben/ in quibuſdam Rhætiæ locis vocari audio maiores manſuetis, colore cinereo, quæ in ſaxis nidulantur. has frequentes apparere aiunt eo tempore quo prata demeſſa ſunt, quòd tum locuſtas perſequantur. Eadem, ni fallor, colombo *ſaſſarello* dicitur. Columba ſaxatilis Varroni inter altiles nominatur, &c. *vide* in columba ſimpliciter *A.* Liuia etiam aliquando in templorum muris & montium rupibus nidificat, ſed ea minor eſt quam columba.

De œnade.

OENAS (*Vinago* vt Gaza vertit) autumno potiſſimum & conſpicitur & capitur; (vnde & nomen à vino, ſeu vindemiæ tempore ei inditum coniectura eſt:) cui magnitudo maior columbo, minor quàm palumbi eſt, quod & Ælianus repetit. Modus maximè capiendi eam dum ſe in aquam bibendo propendit, Ariſtot. Frugibus quoq; viuit vt columba, & bina parit oua, Ariſt. 6. 1. hiſt. anim. vbi Gaza de ſuo addit ſemel tantum anno eam parere. id quod de œnade verum mihi videtur. turturem verò de qua ſimul ibidem agit, bis anno parere conſtat. Veniunt ad noſtra loca cum iam fecerint prolem, Ariſt. hiſt. 8. 3. videtur autem de turture ſimul & œnade ea verba protuliſſe, Euſtathius œnadem maiorem colũba eſſe ſcribit, colore quem Græci οἰνωπὸν appellant, (qualis ſcilicet vini nigri eſt, vel qualis in vuis nigris maturis apparet: vt ab eo ne colore, an vindemiæ tempore quo capitur, œnàs dicta ſit dubitemus. Οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, (aliàs, columbæ feręſpecies,) Heſych. & Varin. Οἰνιὰξ, ſpecies corui, Iidem. Οὐνὼ Hebraicè & Syriacè ſignificat columbam illam, quam Græci vocant οἰνάδα, Tzetzes. *Vide in Columba A.* Quidam Gallicè interpretatur œnadem, *grand columb*, id eſt columbam magnã, vel *biſet*: Rob. Steph. *colombo biſet*. OEnáda etiã interpretantur aliqui locum vitibus conſitum. Οἰνάδες, ἀμπελώδεις τόποι, Heſych. Οἰνάδας ἀχλάς, ἀντὶ τοῦ Οἰνομαΐδας, Idem. Οἰνὰς auem ſignificat, non (vt quidã putant) vitem. in Sparta quidẽ etiam οἰναδοθῆραι quidam vocantur ab huius auis aucupio, Ælia. Viſcũ naſci aiunt ab excremento œnadis, cum illa viſci deuorato ſemine ſuper arbore aliqua excreuerit, Athenæus. Plin. pro œnade palumbem reddidiſſe videtur: Viſcũ, inquit, ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluũ auium redditũ, maximè palumbis & turdi.

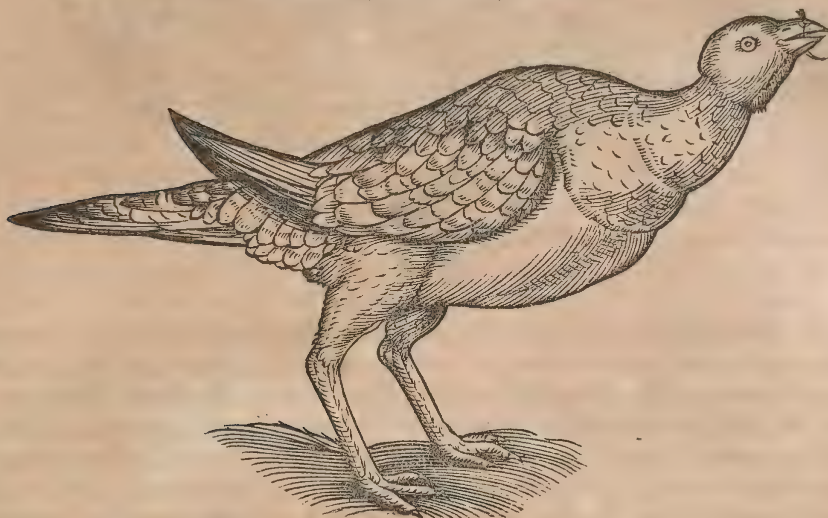
Viſcus ab excremẽto œnadis naſcitur.

De œnanthe aue.

¶ Alia eſt OENANTHE auis, Οἰνάνθη, Ariſtot. & Plinio, (vitifloram Gaza reddit,) quæ ſtatos latebræ dies habet, exoriẽte Sirio occultata, ab occaſu eiuſdem prodit: quod miremur, ipſis (eiſdẽ) diebus vtrunq;. Vitat enim interdum frigora, aliàs æſtum. Plin. ſanè lib. 18. c. 30. eadem de parra & vireone ſcribit, quæ lib. 10. c. 29. de œnanthe & chlorione, vt œnanthen parram eum tranſtuliſſe appareat. Niphus œnanthen à colore ſimili germinantibus vuis dictam conijcit. Eſt & vua œnanthe quam vites ſylueſtres ferunt, quæ cum flore colligitur, ſuauiſſimo odore cùm floret, vt & ſatiuæ vitis: qualis puto & tiliæ & fabarũ florentium eſt. hinc œnantharia medicis dicta. Plura de œnanthe aue leges infra in Elemento *O.* ¶ OEnas (inquit Guil. Turnerus Anglus) mihi nunquam hactenus viſa eſt: nec quid habeat nominis apud noſtros aut apud Germanos, compertum habeo. Vidi tamen Venetiis columbos his noſtratibus ſeſquialtera proportione maio-

ne maiores. ſed hos non vinagines fuiſſe credo, ſed columbos è Campania ad Venetos aduectos, vbi Plinius columbos ſcribit eſſe grandiſſimos. Niphus ex Ariſtotele de hiſt. anim. 8. 3. dubitat an vinago ſit genus illud columbæ, quod in Italia habeatur ex columbo cellari & palumbo naſcens. & quoniam Ariſtoteles hoc in loco columbarum genera numerans peleiadem omittit, vt lib. quinto œnadem, dubitat an œnàs & peleiàs eadem auis ſit. Sed œnadem Ariſtoteles columbam maiorem facit, peleiadem minorem. OEnas etiam canis nomen eſt apud Xenophontem, ſi bene memini.

DE OENADE, CVIVS ICONEM EX MONTE *peſſulo Guil. Rondeletius ad nos miſit.*

OENAS, columbacei generis eſt, columbo maior, palumbe minor ἐλάττων φαβὸς, Ariſtot. eſt autem phaps palumbus minor, phatta palumbus maior, ſcribitur autem Græcè οἰνὰς apud Ariſtotelem, Athenæum & Euſtathium. Rondeletius tamen vir doctrina & iudicio præſtantiſſimus ἰνὰς per iôta tantum in prima legendum cenſet, vt ita dicatur hæc auis ἀπὸ τῶν ἰνῶν, hoc eſt â fibris carnis. ita enim fibroſa & dura eſt, vt neque edi neq; ad cibum parari niſi detracto tergore commodè poſſit. Auis eſt gregalis, & circa Monſpeſſulum vulgò angelus (*vn angel*) vocatur: ſimillima perdici, ſed roſtro & pedibus nigris. plumis ex fuſco colore in nigrum vergentibus, & luteis in ruffum. cætera, magnitudine præſertim, perdici perſimilis, vt Io. Culmannus noſter pereruditus ac diligens iuuenis ad nos perſcripſit. ¶ Ego eandem auem eſſe conijcio, quæ apud Arabes ſcriptores alchata, vel alfuachat, & filacotona nominatur: *vide* infra in Capite de Palumbe *A.* circa finem. hoc vnum fortè obſtiterit quòd pedes alchatæ perbreues tribuit Bellunenſ. hoc tamen non impediet quin ſaltem eiuſdem generis proximi ſpecies ſint diuerſæ. & ſanè angelo etiam Monſpeſſuli dicto, vt pictura oſtendit, pes propriè dictus, hoc eſt inferior & digitatus, breuis eſt proportione, & poſtremus digitus minimus. ¶ Cognata omnino auis eſt etiam quæ à Bellonio perdix Damaſci vocatur, & deſcribitur ab eo in Singularibus obſeruationibus quas Gallicè ædidit, lib. 2. cap. 93. niſi quòd minor eſt & cauda breuiore. Perdix Damaſci, inquit, minor eſt tum maiore tum minore perdice noſtrarum regionum. Color ei in dorſo & collo ſuperiùs qui becaſſæ, id eſt gallinaginio. Alarum pars propior corpori pennas habet albas, fuſcas & fuluas: pennæ verò maiores decem cinereæ ſunt. Venter & alarum pars interior albent. circulus pectus ambit ſicut in merula torquata (vel in aue quam Galli vulgò *canne petiere* vocitant) coloris mixti ex rubeo, flauo & fuluo. Et ſanè credidiſſem hanc auem eſſe de genere pluuialis, vel illius quam *rasle de genet* Galli vulgò appellant, niſi crura ei plumis integerentur vt perdici albæ Sabaudicæ, (*lagopodi,*) vel columbæ daſypodi.

DE LIVIA COLVMBA.

COLVMBACEI generis eſt liuia (πελειὰς, à liuore dicta,) minor quàm columba, & minus patiens manſueſcere. liuet etiam plumis & penè nigricat (Græcè ſimpliciter, nigra eſt,) & pedibus rubidis ſcabroſiſq; eſt: quas ob res nullus id genus cellare alit, Ariſtot. Gaza interprete: ex quo etiam Athenæus repetiit. & Ælianus in Variis lib. 1. Apparet ſanè πελειάδα (poetæ etiam πέλειαν dicunt,) à colore liuido dictam, quem Greci πελὸν & πελιὸν & πελιδνὸν vocant. *Vide* in Columba *H.a.* vbi etiam oſtendi πελειάδα Doricè & poeticè ſimpliciter pro columba accipi. A πέλεια fit πελειάς, vt à μέγα μεγάς, Etymologus. Πέλεια non ſimpliciter columba eſt, ſed ſpecies columbæ nigrioris, vt dictio ipſa ſubindicat, Euſtathius in Homerum. Πέλεια, genus columbæ ſimile palumbi, Varinus. Πέλειαι, columbæ nigræ, φρᾶσσαι, Heſych. legendum autem φᾶσσαι, id eſt palumbes. quanquam palumbium genus diuerſum ſit, & maius. Liuiæ diſcedunt & palumbes, nec hybernare apud nos patiuntur, Ariſtot.

Columbæ cauernarũ ſeu ſylueſtres. *Palũbus minor.*

¶ Columbæ cauernarum nigræ ſunt aliquantulum, & in arboribus habitant, Albertus. Et rurſus, Columbæ *belez* (vox corrupta à Græca πελειάδες) domeſticis griſeis (fuſcis) ſimiles ſunt, minores: & vocantur apud nos columbæ cauernarum (Lochtuben vulgò kleine wilde Tuben: & alicubi vt Turnerus ſcribit, Holtztaube) & inſident arboribus. volant gregatim, nec cicurantur. & ſi retineantur, non pullificant. Nidificant non in lapidibus aut muris, ſed potius in cauernis arborum, aut in arboribus. pedes eis aſperi, valde rubei, Hæc ille. Columbæ ſylueſtres in turribus & montium ripis nidificant, domeſticis minores, à nonnullis liuiæ quaſi liuidæ dictæ. harum fimus ad Sinapiſmum requiritur, Monachi in Meſuen. Niphus Italice vulgò *palumbellas* dici ſcribit. & ſanè Latinè etiam palumbus minor rectè appellabitur. nam maior eſt qui ſimpliciter palumbus dicitur, vel ad minoris differentiam torquatus. A Gallis liuia *croiſeau* appellatur, Brabandis *croiſi.* Anglicè *ſtocdoue*, vt Turnerus docet.

B.

Deſcriptio liuiarum.

¶ Vidi ego apud nos liuias captas cum aliàs, tum Februario etiam & Auguſto menſibus. Auis ea columbæ domeſticæ ſpecie perſimilis eſt paulò minor. pedibus rubet. roſtrum albicat, circa nares tamen purpurei parum habet. Plumæ vbiq; cinereæ, ſed in cauda extrema pennæ nigreſcunt, mediæ ſubruffum aliquid habent. Collum pronum & ad latera partim purpureas, partim ſubuirides plumas habet, pro diuerſo ad lucem poſitu hoc vel illo colore ſplendentes. Collum ſupinum ex cinereo purpureum eſt. Alarum pennæ quatuor longiores nigricant cum aliquo ſubruffo colore: minimæ cinereæ ſunt: mediæ partim cinereæ, partim ad extrema nigricant, & earundẽ vltimæ dorſum verſus ſubruffæ ſunt. Longitudo à roſtro ad extremam caudam dodrans & digiti quinq; ferè. Differt à palumbe quòd & multò minor eſt, & maculas albas circa collum & in alis vt illa non habet.

Liuiæ Indicæ virides pẽnas habent.

¶ In India liuiæ columbæ virides pennas habent, vt primo aſpectu, ſi quis in auium cognitione rudis ſit, pſittacum non columbam dicat. Roſtrũ illis & crura Græciæ perdicibus ſunt ſimilia, Ælianus.

C.

Quibus veſcãtur. *Vbi nidificent.*

Columbæ cauernales glandibus & granis veſcuntur, Albert. Semper cateruatim noctu prope pagos in aliquam arborem aduolant, & eandem ſingulis noctibus repetunt, vt Brabandus quidam nobis narrauit. Nidificant liuiæ in cauis aliquando arboribus & templorum muris, Turner. Perdicum vita amplius quàm ad ſedecim annos extenditur, Ariſtotel. hiſtor. anim. 6.4. ſed cum eo in loco de columbaceo genere agat, ſuſpecta eſt dictio πέρδικες: & tradunt aliqui (vt Niphus annotauit) in verioribus codicibus legi πέλειαι.

D.

Liuiæ, vt audio, cicurari non ſolent. De celeritate πελειάδος lege Euſtathium in Odyſſ. μ.

F.

Quod ad cibum attinet, liuijs conuenire videntur omnia ferè quæ in palumbe afferuntur. *Aridior ſi te delectat forte columba Liuia, turrita quæ tibi ab arce cadit: Non ſapiat torquata minus mihi cara palumbes, Si modo fert molles non diuturna* (non annoſa) *dapes*, Bapt. Fiera. Liuiæ apud nos vt audio, palumbis, tanquam teneriores in cibo præferuntur.

H.

Τρήρων.

¶ Πέλεια columbæ genus eſt in primis timidum, quare & τρήρων dicitur, Euſtathius. Sed idem docet peleiada Doribus (ac poetis, qui & *peleian* efferũt) colũbam ſimpliciter ſonare. & τρήρων commune eſſe epitheton columbarũ omnium: quandoq; etiã per antonomaſiam τρήρων ſimpliciter pro columba vſurpa-

vsurpatur. Apud Homerum Odysseæ 12. legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne peleias quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine scilicet maior reuerentia eis deberetur. Non modò (inquit Eustathius enarrator) poeta ne peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in volatu: sed etiam vt impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus parcant, quæ Ioui ambrosiam adferant, Eustathius. Alexander Paphius tradit Homerum Ægyptiis parentibus Dmasagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuisse prophêtin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, vnde is noctu voces nouem diuersas ædiderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium, Δμασαγόρα πολυνίκε. in quo Dmasagoram etiam μεγακλεῆ & στεφανίτην appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse & puero iam adulto rem omnem aperuisse. Itaq; poetam in honorem anium quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehêtes, Idem. Et rursus, Poetę Pleiades sydus Peleiades nominant per epenthesin. nam Simonides eas πελειάδας οὐρανίας (& Atlantis filias, Athenæus) vocat, & τρήρωνας cognominat, vnde quidam decepti aues intellexerunt. Pindarus ὀρείας πελειάδας dicens, tanquam οὐρείας, situm earum ἐπὶ τῆς οὐρᾶς, id est in cauda tauri innuit: Æschylus easdem ἀπτέρους πελειάδας, (id est inuolucres, vt vitaret homonymiam cum auibus, Athenæus.) & Lamprocles, Αἳ ποταναῖς (pro πτηναῖς) ὁμώνυμοι πελειάσιν ἐν αἰθέρι κεῖνται. Item Euripides, Ἑπτάπορος δρόμημα πελειάδος. & Theocritus (Idyl. 3.) Ἀντέλλοντι πελειάδες. Homerus certè Pleiades inter stellas fixas tanquam celeberrimas agnouit: nam in Aspidopœia ante cæteras earum meminit. De ijsdem Mœro Byzantia sic cecinit, Ζεὺς τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμήν, Αἵ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοί εἰσι. Conuenit autem his quoq; (non tantùm πελειάσιν, id est liuiis columbis propriè dictis) epitheton τρήρωνες, quòd Orionem fugiant, vt in fabulis est, persequêtem matrem ipsarum Pleionen, Πληϊόνην, à qua secundum aliquos Pleiades denominantur, Hæc omnia Eustathius ex vndecimo Dipnosophistarum Athenæi mutuatus. Mœro (aliàs Myro) etiā Byzantia, inquit Athenæus) non peleiades, sed Pleiades, in poemate Mnemosyne, Ioui ambrosiam ferre canit. nec abs re id fingitur à poetis: quoniam hominibus quoq; ortu occasuq; partium anni discrimina & arationis messisq; tempus) id est generationis frugum & perfectionis) significant: vnde Hesiodus, Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων, Ἄρχεσθ᾽ ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. Et Aratus, Iupiter, inquit, Pleiadibus θέρεος καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν ἐπερχομένου τ᾽ ἀρότοιο. Et sanè multò augustius fuerit stellas Ioui ambrosiam ferre, quàm columbas confingi. Ceterum figmentum Mœrûs, cuius etiam carmina recitat Athenæus, huiusmodi est: Cùm Iupiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρήρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar verò è saxo quodam rostro hauriens aquila. Has aues postea Iupiter victo patre Saturno, vt gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ aquilam vocant & Pleiades. Author etiam astronomiæ quæ in Hesiodum refertur Peleiades semper pro sydere dicit. Itaq; Homerum quoq; verisimile est in Nestoris poculo sydus sic appellasse: quod cùm aures siue ansas geminas haberet, vtraq; scilicet in binas partes versus poculum rursus coeûtes diuisa, vt cùm binæ sint aures, & circa vtranq; (περὶ ἑκάτερον) binæ Peleiades spectentur, & rursus aliæ duæ sub fundo poculi in vniuersum sex habeantur, quot scilicet in cælo etiam conspiciuntur. Sed cùm poeta περὶ ἕκαστον dixerit, geminæ columbæ circa vnamquamq; binarum aurium diuisionem, quæ quatuor sunt numero, non debent accipi: sic enim octo fierent. Potuit autem ἕκαστον pro ἑκάτερον dicere, quoniam ad vnum principium binæ diuisiones aurium rursus conueniunt. Sed præstat illum qui plura super hoc Nestoris poculo & allegorica eius ad cælum relatione, nosse voluerit, ad ipsa Athenæi verba remittere. Quod ad imaginem vel sculpturam attinet, potuerunt, inquit Athenæus, Pleiades in illo vel auibus vel virginibus similes fuisse, sed stellis exornatæ. Extat super eodem poculo elegans Alciati emblema, *Scyphus Nestoris inscriptum.* Δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον (scilicet οὖας τοῦ ποτηρίου) Χρύσειαι νεμέθοντο. Iliad. λ. vbi Scholiastes: Pascebantur, id est pascentibus & viuis similes erant columbæ seu liuiæ columbæ.

Peleiæ Ioui ambrosiam ferre finguntur.

Homerus infans cū nouē columbis colludens inuentus.

Pleiades sydus Peleiades dictæ.

Peleiades inter sydera collocatæ à Ioue.

¶ Πελειάδος columbæ epitheta, habes supra in Columba simpliciter. sunt enim ferè communia, &c. ¶ Ἴθματα πελειάσιν ὅμοιαι, Homerus Iliad. ε. de Iunone & Minerua. id est progressu suo similes columbis, quarum vestigia occulta (ἀφανῆ) esse scribunt antiqui, & non pro ratione magnitudinis discreta, Varinus. ¶ Πελειὰς ἡμέρη, *vide* supra in Columba *E.* ab initio. ¶ Οἱ δ᾽ ἄλλοι εἴξαντες ὑπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποπτήσσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Et alibi, Ἠΰτε κίρκοι Φῦλα πελειάων κλονέουσιν. Idem lib. 2. Phineum fingit Argonautis suadere, ne per Symplegades petras nauigêt, nisi prius eminus emissa columba, Οἰωνῷ δὴ πρόσθε πελειάδι πειρήσασθε, vt si illam viderint incolumem euadere per ipsas sequantur: sin minus, retrorsum nauigent tanquam prohibentibus dijs. vbi Scholiastes, Veteres (inquit) nauigaturos vsos esse columba (præmissa s. supra mare tanquam duce nauigationis) Asclepiades etiam testatur in Tragodumenis. Αὐτεῖ δὲ πελειάδες ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, Theocritus in Epitaphio Bionis Idyl. 19. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἤδη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ἐσσυμένως οἴμησεν ἀριστερός, Q. Calaber lib. 1. auspiciū hoc referens Priamo Iouem orante visum. Ἡ Κύπρος ἔχει πελειάς διαφόρους, id est Cyprus præstantissimas habet columbas, Antiphanes apud Athenæum. Celebrantur

Auspicia ex liuia columba.

Veteres nauigaturi colūba præmissa vtebātur.

sanè hodieq; à nostris etiam columbæ Cypriæ. Πελειάδα χειρὶ μεμαρπὼς, & πελειοθρέμμονα νῆσον, Vatinus citat ex poeta quopiã. Idem in voce Κίχλας, Turdis (inquit) & columbis (πελείαις) Hom. Odys. χ. cõparat ancillas Penelopes turdis forte, à cichlismo, vel κιχλισμῷ, id est inconcinno & lasciuo risu, quo vtebantur vt se mutuò exhilararent. columbis verò propter libidinem, ad quam hę aues procliues sunt: ὧν τὸ πάνσοφον διὰ τὸ ἀεὶ μίγνυσθαι. Cùm Phineus ab Iasone consilium petente, deberétne cum Argonautis inter Symplegadas petras nauim transmittere, nauis eam quæ columbæ (πελειάδος) celeritatem esse audiuisset, columbam præmitti iussit: quæ si salua euaderet, ipsis etiam tutam fore eam nauigationem. Præmissæ igitur columbæ postrema tantum caudæ parte recẽta, Argonautę illam sequuti sunt, & nauis similiter Symplegadum concursu extremæ tantum proræ confractę damnum passa est, Eustathius in Odysseæ μ. Meminit etiam Ouidius in Ibin, vt retuli in Columba *h*.

DE PALVMBE.

COLVMBACEI GENERIS SVNT:

I. PHATTA maxima, palumbus maior.
II. Inde PHAPS, palumbus minor.
III. OENAS, vinago.
IIII. COLVMBA.
V. LIVIA, peleiás.
VI. TVRTVR omnium minima.

PALVMBVS & palumba apud authores leguntur, vt columbus & colũba. sed palumbes frequentius est, idq; in vtroq; genere. Plinius etiam palumbum ferum dixit. nam & domesticus siue cellaris palumbus est, pedibus pennatis: nostri vocãt zame Schlagtauben/Welschtauben. Palumbes antiqui cellares habebant, quas pascendo saginabant: nostris tẽporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Niphus colũbę genus quoddam ex palumbo & columba cellari nasci testatur. Idem & Perottus palumbos esse docent, qui vulgò Italis torquati dicãtur, à torque siue circulo albo collum ambiente: vnde Martialis etiam hoc epitheton eis tribuit. Et mihi quoq; videtur palumbus cùm absolutè dicitur, pro torquato accipiendus tanquam maiore. nam alterius generis Aristoteles meminit φάβα nominans, vt inferius referam: cuius Latinum nomen peculiare non habemus, sed palumbum minorem appellare licebit. Palumborum genus vnum cuius fimo viscum nascatur, Athenæus œnadem appellari tradit, Hermolaus & Perottus. atqui veterum nemo phattis aut phapsi œnadem adnumerauit, sed columbaceo generi simpliciter. Si tamen palumbum genus ad hanc quoq; extendere placet, fuerit sanè genus. sub quo columbæ syluestres omnes continebuntur, excepto turture: nempe phatta, id est palumbus maior, qui & torquatus ab authoribus cognominatur, *phaps*, id est palumbus minor, œnas & peleiàs, id est vinago & liuia. ¶ *Alursan* seu *alurasen* est species columborum syluestrium, qui sunt alijs maiores & noti in Syria, Bellunensis. Et rursus, *Aluers* sunt columbi magni syluestres, Sanguis columbæ, *guarascen* (*alursan* Bellunensis) & turturis memorantur ab Auicenna lib. 2. cap. 610. ex Galeno, qui sanguinem columbi palumbi ac turturis nominat. & eiusdem libri capite 299. sanguis *guarescen* ad vulnus oculi commendatur, Bellunensis *vresan* legit. Sed alia etiam quæ Græci phattis, id est palumbis tribuunt, Arabes aui *guarescen* nominatæ adscribunt. Coniicio autem Arabes huius vocis initium per *ain* literam scribere, cuius vim aliqui gamma præposito efferunt, alii omittunt. Apud Hebræos hoc nomen non inuenio. Apud Syluaticum & alios Arabes indoctiores variè scribitur. *Guarascen* id est turtur vel palumbus syluestris, Syluaticus. *Guariscen*, genus columbæ, Idem. *Algauariscen*, genus columbæ, Vetus Auicennæ glossematarius. apud quem etiam *guarisdem* legitur. *Alguesim*, genus columbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. ¶ Græcis palumbus φάσσα, Atticè φάττα dicitur. hodie vulgo φάσσα. A phatta voce Albertus, vel Auicennæ interpretes quos sequitur, *fehita* & *vehica* detorserunt. ¶ Palumbes Italicè vulgò torquati dicuntur, Niphus. Seruant & palumbi nomen, *lo palumbo*: sed de columba cellari potius quam syluestri id efferunt, vt & Hispani *paloma*. Palumbes domesticis maiores aliqui glandiphagas nominant, à glandibus quibus libenter pascuntur: alii torquatas, Monachi Itali qui annotationes in Mesuen dederunt. Circa lacum Verbanum *tudon* appellari audiui: quæ vox à Germanica tauben forsan detorta est. Circa Ferrariam *colombo fauaro*, ac si fabariam dicas, quòd fabis vescatur, vt audio. Græci quidem phaba palumbum minorem appellant. Arnoldus in libro de sanitate tuenda cadones nominans post turtures, videtur mihi palumbes intelligere. ¶ Hispanicè, *paloma torcatz*. id est columba torquata, Gallicè *ramier*, fortè quod inter ramos arborum nidificet, Græcè quidem

Nomina.

quidem ſemiramis columba ſylueſtris exponitur, cuius dictionis poſterior pars cum Gallica congruit. Robert. Stephanus palumbem interpretatur *coulon au pigeon ramier, vng manſart.* Vocem *manſau* Brabandis vſitatum audio ¶ Germanicè Ringeltaub/ à circulo ſiue torque circa collum. Alijs, vt in Heluetia, Schlagtaub/ groß/ Holtztaub. Alijs Plochtaub/ nomine forſan à palũbe facto. Flandris Kriekduue. Albertus alicubi non rectè pro phatta Ariſtotelis columbam cauernalem vertit: quam liuiam eſſe ſupra docuimus, & Germanicè dici Lochtaub. ¶ Anglicè, *a coushot, a ringged doue,* vt G. Turnerus interpretatur: vel, vt Eliota, *a Wood culuer*, id eſt columba ſylueſtris. vt alij, *a blokdoue, a ſtokdoue.* ¶ Illyricè, *diwoky.*

¶ Ariſtoteles (lib. 8. hiſt. anim.) columbarum ſpecies quinque facit, quæ ſunt: Περιστερὰ, οἰνὰς, φὰψ, φάσσα, τρυγών. *Columbarũ ſpecies quinque.* Libro autem quinto de partibus animal. φάβα non nominat Athenæus. Gaza pro duabus vocibus phaps & phaſſa, vnam Latinam poſuit, palumbes. Eberus & Peucerus ſexu tantum differre putant, vt phatta fœmina ſit, phaps mas: ſed ſine authore. *Phatta & phaps qua in re differant.* Phaps (inquit Euſtathius Homeri interpres) media eſt magnitudine inter columbam & œnadem. phatta verò magnitudine gallinacei, colore cinereo, vt Athenæus etiam ex Ariſtotele citat. OEnas maior eſt columbo, minor palumbe, Ariſtot. interprete Gaza. Græcè eſt, ἐλάττων φαβὸς, vt Athenæus quoque legit: Alberti tranſlatio habet, minor quàm *kyloz* vel *kaloz.* Σιτευομένην δύστανον ἀθλίαν φάβα Μέσακτα πλευρὰ περισπλύοις πεπλεγμένην, Æſchylus in Proteo. idem in Philoctete φαβῶν dixit in genitiuo plurali, vt Athenæus citat. Quanquam autem phaps & phaſſa, vt ſcripſi, differunt, idem tamen accipiter à priore voce phabotypos appellatur & phaboctónos, quaſi palumbicida: à poſteriore phaſſophónos: Latinè palumbarium reddunt. Φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ περιστερᾶς (lego, καὶ φὰψ εἶδος περιστερᾶς) ἀγρίας σπερμοφάγου, Heſychius & Varin. Φασσοφόνῳ, τῷ τὰς φάσσας φονεύοντι. ἔστι δὲ (addo, ἡ φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Ijdem. id eſt, phaſſa autem ſpecies eſt columbæ ſub turture: cùm contrà verius turtur ſub columba ſit. quærendum an rectius legatur κατὰ τὴν τρυγόνα. Aquitani Galli *phába* (genus à phatta diuerſum, quod cæteri Galli, neſcio an ipſi quoque, *ramier* nominant) ſermonis Græci veſtigium retinentes, *phauier* appellant, Author libelli de nomenclaturis animalium & ſtirpium Latinis, Græcis & Gallicis innominatus. ſed quærendum diligentius, diuerſam ne auem Aquitani *phauier* appellẽt, an potius eandem quam cæteri Galli *ramier*, vt ego puto. nam Itali quoque palumbem communem, id eſt torquatam fabariam vocitant. Phaſſa æſtate apparet, hyeme latet: phaps verò & columba ſemper apparent, Athenæus Ariſtotelem citans, apud quem nihil tale inuenio.

¶ ALCHATA eſt genus columborum ſylueſtrium, quorum alæ oblongæ ſunt, pennæ & plumæ coloris coturnicũ, & cutis extrema prædura. *Alchata genus columborũ ſylueſtriũ.* quamobrem medici in regionibus ad Orientem præcipiunt huiuſmodi columbos excoriari, vt cutis remoueatur. Vulgo noti ſunt in Syria, pedibus nigris & valde breuibus, Andreas Bellunenſ. Caro palumbi & alcatha dura eſt, Auicenna 2.146. Et rurſus ibidem, Caro alcatha ſalubris eſt illis quorum iecur obſtructum eſt & infirmum, & quorum corruptum eſt temperamentum (cachecticis) & hydropicis. Eadem auis aliàs alfuachat vel alfuachet vocatur. *Alfuachat.* nam de hac quoque Bellunenſis ſcribit, ſpeciem eſſe turturum coloris camelini vel cinerei. alij (inquit) dicunt ſpeciem eſſe columborum ſylueſtrium paruorum, coloris vt dictum eſt, notam in Syria. Caro auis *duraz* (id eſt francolini) præfertur carni auis cubugi (id eſt perdicis, cuius roſtrum & pedes rubent) & *alfuachat*, (vetus lectio, *alfaguakit*, Auicenna 2. 221. FILACOTONÆ apud Elluchaſem qui Tacuinos Arabicè ſcripſit, cum columbis & turturibus numerantur: *Filacotona.* vnde palumbium generis eſſe conijcio, & eaſdem fortè quas Auicenna *alfuachat* nominat. Paulò ante quidem idem Elluchaſem palumbes ſylueſtres & filacotonas ſimul commemorat.

B.

In agrum Volaterranum palumbium vis è mari quotannis aduolat, Plinius. ¶ Πέλεια, id eſt liuia columbæ genus eſt ſimile palumbi, phattæ, Varinus. ¶ In columbaceo genere maximo corpore ſunt palumbes, φάτται: inde φάβες, vt in *A.* oſtẽdi. *De phaſſæ ſeu palũbi magnitudine.* OEnas maior eſt columba, minor palumbe, ἐλάττων φαβός. phaſſa verò (id eſt palumbus maior) magnitudine eſt gallinacei, colore cinereo, Athenæus Ariſtotelem citans: & Euſtathius. haud multò minor paruis gallinaceis, Nic. Leonicenus. nonnullis locis gallinaceum æquat, Wottonus. Ego tantas ferè columbas memini videre Venetiis aduectas, quæ forſan huius generis palumbes cicuratæ erant. *Colore,* Palumbi feri ad cæruleum colorem inclinant: cellarium pedes plumis veſtiuntur. Palumbes maior eſt columba communi, & magis ad albedinem declinans, cùm tamen ſit coloris griſei, (cinerei,) Albertus. Torquati cognominantur à torque ſiue circulo albo ex plumis collum coronante. *Ingluuie,* ¶ Palumbo ingluuies præpoſita ventriculo eſt, Ariſtot. *Capite,* Caput habet ſubcæruleum purpureúmve, & nigrum *Oculis,* oculi rotundiſſimum, Wottonus. Aues quædam ſinum vnum habent quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. *Teſtibus.* ¶ Palumbis dum Venerem exercent teſtes inſigniter augentur, cùm hybernis menſibus ne vllos quidem teſtes in ijs haberi nonnulli arbitrentur, Ariſtot. ¶ Palumbus torquatus, quem manibus tractaui dum hęc ſcriberem, longus erat circiter duos dodrantes, à roſtro ad pedes retro extenſos. *Particularis deſcriptio palũbi torquati.* pondere vnciarum ſedecim cum dimidia. circulus albus in collo imperfectus, ſupina colli parte deſinens, duorum digitorum interuallo. is in minoribus ætate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in mediis alis apparent, in liuiis non item, vt neque circulus colli. Externa pars alarum,

quæ longioribus pennis constat, colore nigricat. interior magna ex parte fusca est, vt etiam dorsi superior pars. reliquum dorsum & cauda cinerei planè coloris sunt. In collo præcipuè prono & ad latera, pennæ (præter albas) variæ, & pro alio atq; alio ad lucem positu, purpureæ, virides, cœruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purpurei coloris plumas habet, cui cinerei etiam nonnihil confusum est. Cauda extrema nigra, pedes rubicundi: rostrum subflauum, cute vtrinq; purpurea inductum. Ventris plumæ partim albæ, partim cinereæ. Aliâs etiam mihi inspicienti torquati venter magis ruffus visus est quàm liuiæ.

De palumbis Indicis. ¶ Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 10. refert Hispanos in quadam insula noui Orbis inuenisse palumbes nostris grandiores, sapore & gustu perdicibus nostris meliores, aromaticum quendam odorem spirantes: quorum ingluuies cum dissecuissent, odoratis floribus plenas deprehenderint.

C.

De voce & gemitu palumbarum. Camporũ incola palumbes est, Arist. Degit & in siluis. Palumbes hyeme non gemit, nisi quod aliquando ex asperrima hyeme placidum tempus successisset, gemuerit: quod apud peritos in admiratione habitum est. cæterum ineunte vere gemere incipit, Aristot. Cantus omnibus (omni columbaceo generi, vt ego accipio: etsi Wottonus ad palumbes tantum referat) similis atq; idem, trino conficitur versu, prætereq; in clausula gemitu, (aliâs, præterquam in clausulæ gemitu,) hyeme mutis, vêre vocalibus, Plinius 10.35. Audiuimus torquatos palumbes hyeme serena & tranquilla multis diebus gemere, qui aduenientibus imbribus statim silent. Rustici quidem dicunt gemitum palumbium esse signũ veris præsentis, Niphus. Alexander Myndius palumbes (phassas) negat vocem ædere hyeme, nisi serenitas (εὐδία) fuerit, Athenæus. Solstitij tempus indubitatis notis signauit natura. palumbium vtiq; exauditur gemitus, Plin. *Plausitat arborea clamans de fronde palumbes*, Author Philomelæ. Palumbes minurriunt Æl. Spartianus in Antonino Geta. Dum sua torquati recinunt dictata palumbes, Politianus in Rustico.

Cibo. ¶ Cibus. Palumbes frugibus viuit, Aristoteles. Glandes & grana comedunt palumbi & columbæ cauernales (id est liuiæ,) Albertus. Palumbos sunt qui à glandibus quibus libenter vescuntur, glandiphagas nominant: & hyemali tempore cum non inueniunt semina & fructus, fame coactæ pascuntur herbis, Monachi in Mesuen. Fabarias Itali quidam vulgò vocant, eò quòd fabis vescantur, vt audio. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plin. Athenæus de œnàde columba scribit, si deuorato visci semine super arbore aliqua excreuerit, viscum

Potu. nasci. ¶ Alexander Myndius tradit palumbem (phassan) non bibere collum resupinantem: *vide* suprà

Migratione. in columba *C.* ¶ Palumbes & columba toto anno visuntur, Aristotel. & Athenæus. Græcè legitur phàps, quæ est palumbes minor. Palumbes (φάτῃαι, quæ maximæ sunt) discedunt, & liuiæ, nec hybernare apud nos patiuntur, Aristot. Et rursus, Palumborum aliqui latent: aliqui non latent, seu cum hirũdinibus abeunt. Abeunt & palumbes, quónam & in ijs incertum, Plin. Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum suo tempore abeunt, Aristot. Palumbium vis quotannis in agrũ Volaterranum (Blondus legit Veliternum) ex mari volitat, Plin. Turtures, vt audio, in genere columbaceo primæ auolant, deinde liuiæ: postremò palumbi torquati, quorum tamen aliqui remanent. ego nuper medio Septembri torquatos vidi Tiguri: & aliâs circa medium Februarij torquatum & liuiam videre memini. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ: sicut merulæ, palumbes, &c. Georg. Agricola. Et rursus, Palumbes aliquando in angustis montium locis latere consuerunt. Apud Epiphanium Theologum legimus palũ-

Coniugij fide. bas quadraginta diebus latitare quasi mortuos, inde reuiuiscere. ¶ Mare vno contenta & turtur & palumbes viuit, nec alterum recipit (vt & columbæ,) Aristot. Palumbus amisso consorte, nec viride quicquam in quo requi.scat petit, nec alios amores requirit, Liber de nat. rerum. *vide* in columba *D.* ¶ Columbæ amorem mutuũ querulo gutture ictuq; rostri ostendũt. In Venerẽ crebrò ruunt, frequẽti pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt & palumbes: verum quia semiferi sunt, rarius fœdant, Pla-

Coitu. tina. palumbes & turtures trimestres coire, fœtificareq; aliqui referunt, argumento quod larga eorum copia est. Gerunt vterum decem & quatuor diebus, ac totidem alijs incubant, & totidem alijs fœtus ita

Partu. volucer fit atq; perficitur, vt vix possit apprehendi, Aristot. Palumbes gemina ædit oua, idq; semel duntaxat annò, Idem. In locis frigidis semel, in calidis bis, Albertus. *Alguesion* (palumbes) genus est colũbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. Columbacei generis aues omnes bina oua pariũt. sed columba vel decies anno: aliæ semel anno & parcius generant, Aristoteles. Et rursus, Turtur & palumbes pariunt vêre, nec plus quàm bis: atque ita, si prior fœtus corruptus est. frangunt enim oua mares auium complures. sed quamuis tria interdum pepererint oua, nunquam plus duobus pullis educunt. nõnunquam etiam vnum tantum. reliquum ouum semper irritum est, quod vrinum vocant. Palumces & turtures plurimum terna oua, nec plus quàm bis ferè pariũt: atq; ita, si prior fœtus corruptus est. & quamuis tria pepererint, nunquam plus duobus educant. Tertium quod irritum est, vrinum vocãt Plinius. Turtures & palumbes bis vêre pariunt. & si oua secunda auferri aut corrumpi contingat, tertio aliquandò pariunt, Albertus. Palumbi & turtures bis anno pariunt, cæteræ aues ferè semel, Plinius. Columbacei generis aues magna ex parte bina oua pariunt, vt palumbes & turtur. sed complurimum terna, palumbes & turtur, Aristot. Palumbes & turtur imperfectos & cæcos pariunt pullos, vt in Co-

lumba

lumba C. dictum est. Transisse solstitium caueto putes, nisi cum incubantem videris palumbum, Plinius. Et alibi, Pariunt post solstitia. Palumbium fœmina incubat à pomeridiano incipiens, totaq; nocte, & vsq; ad tempus ientaculi (post meridiana in matutinum, Plinius) perseuerans: reliquo tempore munus idem mas subit, Aristoteles. Nigidius putat cum oua incubat sub tecto nominatam palumbem relinquere nidos, Plinius. Mas palumbium fugit terram salsam & humidam, ac ponit in os pulli vt assuescat cibo, Liber de natura rerum. sed hoc veteres de columbis tantum scribunt. ¶ Palumbis siccitas cœli prodest, tum ad ceteram sanitatem, tum ad partum. Quamuis enim huiusmodi constitutio auibus omnibus conueniat, præcipuè tamen palumbis idonea est, Aristot. ¶ Nidificant in arboribus, Monachi in Mesuen: & sæpius, Textor & Perottus. Ante ver frigore adhuc præualente nidificant, Alciatus. Palumbes in condensa hedera nidulatur, aut super ramum arboris ex pauculis ligniculis transuersim positis tenuissimum nidum construit, Turnerus: sed latum vt audio. Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. In palumbium (φαβῶν) nido maximè (aliquando) cuculus parit, quorum oua esu absumens, sua relinquit, Idem. Cuculus semper in alienis nidis parit, maximè palumbium, Plinius. ¶ Vita palumbibus longa. nam ad vigesimum quintum (πεντεκαίδεκα in nostris codicibus, id est quintum decimum) & ad trigesimum annum protrahitur. nonnullas quadraginta etiam annos cõpleuisse exploratum habetur. ætate aũt prouectis vngues accrescunt, quos recidere solent, qui alunt. nihil, quo lædantur apertè, aliud his senescentibus accidit, Arist. Viuere palumbes ad tricesimum annum, aliquos ad quadragesimum, Aristoteles author est: vno tantum incommodo vnguium, eodem & argumento senectæ, qui citra perniciem reciduntur, Plinius. Et cum mares in totum diuturniores quàm fœminę sint, in his (de palumbis & turturibus proximè scripserat: sed videtur de toto columbaceo genere hoc intelligendum, quod id omne ad libidinem sit profusum: cuius quidem causa (vt ibidem Aristoteles scribit, libro 9. cap. 7. histo. anim.) passerum etiam mares breuioris vitæ sunt quàm fœminæ) marem prius quàm fœminã mori nonnulli aiunt, videlicet documento earum quæ domi allectatrices aluntur, Aristot.

Incubitu. *Nidificatione.* *Vitæ longitudine.*

D.

Palumbes semiferi sunt, Platina. ¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Æliani verba recitaui in Columba D. Palumbes consorte suo amisso, amplius non coit. extra nidum stercus eijciunt, & pullos crescentes ad idem faciendum erudiunt, Liber de natura rerum. Mira est palumbium in coniugio castitas, (σωφροσύνη περὶ τὰς συνουσίας:) quæ etiã adulterio corruptæ, interimunt corruptorem si assequi possint, Porphyr. lib. 3. de abstinentia ab animatis. Palumbes ante ver magno adhuc frigore nidificans, plumas sibi euellit, vt pulli calidiore nido fruantur: quibus ipsa nudata frigore aliquando perit, Alciatus. ¶ Perdices aiunt, & ciconias, & palumbos vulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Ælianus. ¶ Palumbes lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius. Laurum nido imponunt, Zoroastres. *vide* in Columba *D.* Laurum edunt contra fascinationem, Philes. Palumbes vbi morbo laborat, folium lauri in nidum suum inferens conualescit, Orus. Palumbes & perdices bene inter se sentiunt, Ælianus.

De castitate palumbium & cura circa pullos. *Quaratione vulnerib. & morbis suis medeantur.*

E.

Palumbi difficilimè capiuntur. statim enim visis aucupibus procul auolant. Vincuntur tamen & ipsæ dolo. Nam auceps arbori insidentes conspicatus, rete in solo extendit, ac tenues paleas inspergit, vt lateat: & palumbos alios olim captos excæcatosq; imponit, & pedibus funiculos illigat, quo commoto sese concutere & strepitum ædere palumbos cogit: eo percepto cæteri pascuis & arbustis relictis aduolant. Auceps in attegia conditus, quantum potest retium funem attrahit, & perdicis simul omnibus euersis, palumbos retium finibus intricatos capit. Eiusmodi retibus (ἐπίσπαστρα vocant) columbæ etiam comprehenduntur, sed multò facilius laqueis, Oppianus. Palumbes antiqui cellares habebant quas pascendo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Apud nos etiam allectatrix siue hallucinatrix fit palumbes ex syluestribus, Nyphus Italus. In Antiate agro Italiæ palumbium aucupium est per autumnum. Palumbæ cum mari transuolato Italiam relicturæ sunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur. quare peritissimi Neptunienses retia quàm maxima in id aucupij magno parata impendio suspendunt. Exinde palumbes quascunq; longo tractu viderint congregatas in arboribus considere, iactu lapidis & clamore territas in aera volare compellunt: dumq; aues in magnum coactas numerum aduolando, tensis retium insidijs viderint supereminere, contorta funda paruum lapidem vel naturaliter album, vel gypso delinitũ maximo emittunt crepitu. quo territæ bombo palumbes, vt accipitres chiliones à Plinio appellatos, quibus nunc falchonibus est nomen, quos in lapide bomboq; fundę timẽt, declinando seruentur, terræ quam possunt volatu rapidius appropinquãt, sicq; amentes in retia se præcipitant, Blondus in Latinis.

Quomodo capiantur.

¶ Offæ panis vino madefactæ, hyeme turtures, sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri cibi, Columella. Eiusdem verba quomodo pinguissimi reddantur palumbi, scripsi in Columba *E.* Palumbes eodem modo farciunt ac reddunt pingues, quo gallinas, Varro: cuius de gallinis saginandis verba suo loco referemus. Palumbum recentem sic farcito. Vti prehensus erit, ei fabam coctam tostam primum dato: ex ore in eius os inflato item aquam. Hoc dies VII. facito. Postea fabam fresam

De saginandis palumbis.

puram, & far purum facito, & fabæ tertia pars vt inferuescat: cum feruere incipiet, puriter facito, & coquito bene: id vbi excoxeris, deponito. bene oleo manũ vngito. depsitoq; primum pusillum, postea magis depses, oleo tangito, depsitoq;, dum poteris facere turundas, & eas ex aqua dato, & escam temperato, M. Cato cap. 90.

F.

De alimẽto ex palumbis. Ruffus auium tres ordines statuit: & præfert ex auibus syluestribus alaudas non cristatas & *sathur*, (forte turdos:) deinde sturnos, phasianos, perdices, turtures, pipiones, palumbes syluestres & filacotonas, &c. Elluchasem. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè, perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, & galli. his verò durior est caro turturis, palumbi, & anatis, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Itaq; cõcoctu difficilis est, (Auicenna teste) & excrementosa, Wottonus. Palumbus & alchata (quod est genus palumbi) duræ sunt carnis, Auicenna. Columbi & palumbes inter excrementosa numerantur à Psello lib. 1. Pulli columbini, (columbæ,) turtures & filacotonæ proximæ inter se naturæ sunt, Elluchasem de alimentis. Palumbes siccat in cibo & ventrem astringit, Hippocrates. Idem lib. 1. de morbis muliebribus, mulieri, cui menses pituosi fluunt, palumbæ & similibus vesci consulit. Palumbus aluum astringit, Celsus & Auicenna: magisq; si in posca decoctus est Celsus. Palumbi hyeme salubriores sunt, Arnoldus de conseru. sanitate. Nostri liuias torquatis in cibo præferunt. Ex aucupio palumbarum Romanus nostri temporis populus nuptias & conuiuia maiori ex parte parat. melioris quidem saporis & nutrimenti paruæ (liuiæ nimirum) quàm aliæ sunt palumbes, Blondus. Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. palumbes stomachis in cibo conuenire scribit, Trallianus tympanicis. M. Cato Censorius iubebat ne ægrotis imponeretur ieiunium: sed potius alerentur oleribus & modica carne anatis, aut palumbi aut leporis, Plutarchus in vita eius. Turtures ac palumbes tempore pestilẽtiæ in cibo laudãtur ab Alexandro Benedicto. Aretæus elephantico victum præscribens, perdices, palumbes & columbos probat: & rursus palumbum torquatum in cibo eius qui cephalæam patitur. In colico affectu frigido & phlegmatico, gallinæ altiles ad cibum præferuntur: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesq; altiles & columbæ, Aetius. *Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi, Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax*, Martialis. ¶ *Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes*, Horatius Sermon. 2.8. vbi Acron Scholiastes, Quia in clunibus (inquit) aliquid habetur tetri odoris & saporis minus iucundi. Sunt qui priusquam coquant palumbum, in aqua frigida aliquandiu relinquant. Apicij verba de condimento in coctura columbi altilis & palumbi recitauimus in Columba *F.* Ad pastillos è palumbis parandos, vtêris salsa (iure intinctorio) calida, vt pro bubula carne, & speciebus aromaticis eisdem, nisi quòd cepa requiritur in liquamine suilla frixa, Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex palumbe. Caro *alcatha* (quæ est species palumbi) vtilis est ijs qui ex obstructo aut infirmo hepate laborant, & corruptione temperamenti (cachexia) & hydrope, Auicenna. ¶ Palumbes siccat in cibo & ventrem astringit, Hippocrates & Auicenna. Aluum astringit palumbus, magisq; si in posca decoctus est, Celsus. Palumbum ferum ex passo concoque, atq; inde potiones singulas cœliaco per triduum dabibendas, Marcellus. Caro palumbi in aceto decocta dysentericis & cœliacis medetur, Plinius. Palumbus ferus ex posca decoctus tormina sanat, Idem. Palumbi torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Palumbus ferus & è posca decoctus ilio resistit, Idem. In contractione neruorum caro palumbina in cibis prodest & inueterata, Plinius. Si mulier concepit & periculum sit effluxionis, vescatur palumbe, Hippocrates libro 1. de morbis mul. Torquati palumbi caro ob glandium esum traditur Venerem hebetare, cum columbæ potius stimulent, Perottus. *Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax*, Martialis. ¶ Iumentorum verminatio finitur ter circunlato verendis palumbo: mirum dictu, palumbus emissus moritur, iumentum liberatur confestim, Plinius. ¶ Palumbi, turturis & columbæ, nec non sanguis perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum vulneribus, lusciosisq; illinuntur, Dioscorides. *Sanguine.* Plura de vsu palumbini columbiniue sanguinis ad oculos sanguinolentos, seu sanguine suffusos, & sistendum sanguinem qui è membranis cerebri fluit (presertim cùm ossa capitis à chirurgis perforantur) leges in Columba *G.* Palumbi sanguis vtilis est vulneribus oculi, Auicenna. Vulnera purgat, Celsus. *vide* in columba *G.* Vrtica trita cum sanguine miluino aut palumborum permixta, pedes illiti efficaciter sanantur, Marcellus: ad podagram ni fallor. ¶ Cinis plumarũ aut interaneorum palumbis in mulso ad cochlearia tria potus morbo regio resistit, Plinius. ¶ Cinis plumarum palumbium ferarũ ex aceto mulso contra calculos & alias vesicæ difficultates sumitur: item intestinorum ex his cinis cochlearibus tribus è nido hirundinum, Idem ¶ Pro fimo palumbi columbino ad remedia vti licebit, vt legimus in Antiballomenis quæ Æginetæ libris adiiciuntur. Palumbi stercus adurit, Celsus. Vires quas Dioscorides columbarum fimo adscripsit, recentiores quidam indocti palumbino attribuerunt. etsi enim palumbium fimus eadem possit quæ columbinus, efficacior etiam, conseruanda tamen sunt bona fide authorum verba. Ad calculum vesicæ: *Siue palumborum capitur fimus* (g.n. vt videtur. nam fimũ hîc legi nõ potest, cum prima huius dictionis alibi semper ab eo corripiatur) *acre ferorum Dulcacidis sparsum succis tritumq; solutum*, Serenus. id est, ex oxymelite bibitur. De columbini quidem fimi vsu aduersus calculum, *Cinere.* *Fimo.* multa

multa diximus in columba. Fimum palumbium in faba ſumitur contra calculos & alias difficultates veſicæ, Plinius. Fimus palumb. in ſorbitione ſumptus ex faba facta (forte, fracta) admirabile ſtranguriosis præſentat auxilium, Marcellus. ¶ Lapilli in palumbium ventriculo inuenti, contriti potioni inſperguntur contra calculos, Plinius. *Lapilli in ventriculo inuẽti.*

H.

a. Palumbus. m. g. paſſim apud authores legitur: palumba fœmininum apud Propertium. Palumbi (lego, Palumbes) fœm. g. *Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes*, Verg. Bucol. Aliquando maſc. *Macrosq́ palumbes*, Lucanus lib. 14. maſc. g. Quî enim intelligo duæ vnum expetitis palumbem, Plautus Bacchid. Quo palumbem vnum ex ore tollit, Pomponius de Vite, vt Nonius citat. Palumbium ferorum Plinius dixit, ſed alia lectio habet ferarum. Palumba & colũba ſyluana, videlicet auis caſta ex moribus appellata. eſt enim comes caſtitatis: cum amiſſo corporali conſortio ſolitaria incedat, nec carnalem vltrà copulam requirat, Iſidorus. Hoc alij quidam recentiores nullius doctrinæ homines clarius exprimendo, Palumbus (inquiunt) caſtus putatur, quaſi parcens lumbis: vt contrà columbus, quaſi colens lumbos. Quòd ſi columbus per onomatopœiam dictus fuerit, vt Grapaldus ſuſpicatur, eandem in palumbo quoq; nominis rationem eſſe conijciemus. Palumbula diminutiuum legitur in Cornu copiæ Perotti, authore non citato. Vulgo quidem apud Italos hodie *palumbella* dicitur, palumbis genus alterum & minus, quod liuiam Nyphus interpretatur. ¶ Titos palumbos dici arbitrantur quidam, &c. *vide* in Columba *H.a.* ¶ Φάττιον, id eſt palumbulus, (nam & colũbulus dicitur,) diminutiuum à φάττα, Antiphani nominatur apud Athenæum. Φὰψ, auis genus apud Lycophronem. Τὰς οἰνοτρόπους λέγομεν, αἳ κατὰ (ἐπὶ) τοῦ Ἀγαμέμνονος τῶν Ἑλλήνων λιμῷ συνεχομένων, μετεπέμψατο τὰς οἰνοτρόπους διὰ Παλαμήδους, αἳ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ Ῥοίτιον ἔτρεφον αὐτούς, Varinus. quaſi phabes columbarũ genus ſit, quod aliàs οἰνοτρόπον dicatur, à quo Græci ſub Agamemnone fame laborãtes in Rhœtio nutriti ſint. Idem Varin. alibi Οἰνοτρόπους interpretatur OEneæ filias. Rhœtium vel Rhœteium promontorium Troiæ fuit. Οἰνειάδαι populus dicebantur, & eodem nomine Acarnaniæ vrbs quam habitabat, iuxta Acheloum. *Palũbus quaſi parcens lumbis. Titi. Φάττιον.*

¶ Epitheta. Aeriæ, Vergil. Buc. Cana, Alciatus. Macri, Lucanus. Plauſitantes, Textor. Raucæ, Vergilius Bucol. Torquata vel torquatus epitheton proprium & diſtinguendi cauſa adiectum, magis quàm poeticum videtur. *Sed cape torquatæ Venus ô regina columbæ*, (alij codices *palumbæ* habent, quod minus placet. facit enim poeta hanc auem Veneri ſacram. exiſtimatur aut columba Veneri, palumbes Proſerpinæ ſacra,) Propert. *Inguina torquati tardant hebetantq́ palumbi*, Martial. ¶ Τρήρωνες apud Græcos commune epitheton eſt omni columbaceo generi. *Epitheta.*

¶ Palumbina caro, Plinius. Palumbarius accipiter eſt, vt Gaza transfert ex Ariſtot. quem Græci φαβοτύπον, φαβοκτόνον, & φασσοφόνον, cognominant, vt ſupra in *A.* oſtendi. Apud Euſtathium Homeri interpretem & Varinum, melanæetum, id eſt aquilam nigram, legimus etiam phaſſophónon dici: ſed legendum eſt lagophónon, id eſt leporariam, vt Ariſtoteles habet. ¶ Phaſſachates gemma de genere achatis, apud Plinium: à palumbo ſic dicta, quem aliquando venarum & macularum diſcurſu exprimit, vt Georg. Agricola annotauit. ¶ Caniculam muſtelorum generis in quibuſdam Galliæ locis vulgò *palumbum* vocari audio. *Deriuata. Phaſſachates gẽma.*

¶ Icon. Hominem qui ſe ipſe ex oraculo priſtinæ ſanitati reſtituerit volentes innuere Ægyptij, palumbum (*phaſſam*) pingunt lauri folium tenentem. hic enim vbi morbo laborat, lauri foliũ in nidum ſuum inferens, conualeſcit, Orus. ¶ T. Manlius ſummo loco natus, dictus eſt Torquatus, quòd Gallum quendam immani corpore, qui ſe ad ſingulare certamen prouocauerat, occidit, eiq; caput præcidit, torquem detraxit, eamq́; ſanguinolentam ſibi in collum impoſuit, Perottus. *Torquatus cur dictus ſit T. Manlius.*

¶ *b.* Scôpes turturibus & palumbis ſimiles ſunt, Ælianus.

¶ *e.* Præterea tenerum leporem geminasq; palumbes. Nuper, quæ potui ſyluarum præmia miſi, Nemeſianus. Apud Theocritum Idyllio quinto paſtor puellæ ſuæ palumbem dono ſe daturum promittit, Κἠγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν Ἐκ τᾶς ἀρκεύθου καθελών. Τηνεὶ γὰρ ἐφίσδει. *Auguria.*

¶ *h.* De gallinis & palumbibus auguria non accipiuntur præterquam ex ouis. Liuia enim Auguſta ex Nerone grauida cum parere virilem ſexum cuperet, hoc vſa eſt puellari augurio, ouum in ſinu fouendo, &c. vt referetur in Gallina *H. h.* ¶ Pherephattæ, id eſt Proſerpinæ nomen multi ex Græcis Theologis factum putant παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, id eſt à paſcenda palumbe. eſt enim hæc auis Proſerpinæ ſacra. quamobrem etiam mulieres Maiæ ſacerdotes eam ipſi immolant. Maia vero eadem eſt quæ Proſerpina, tanquam mea quædam, id eſt obſtetrix & nutrix. eſt enim dea terreſtris, & eadem Ceres, Porphyrius lib. 4. de abſtinentia ab animatis. ¶ Dum iter facimus prope vrbem Mecham (in Arabia) cælũ inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt autem incolæ has aues traxiſſe genus ab illa palumbe quæ Mahumeti in aurem loquebatur ſub velamento ſacri pneumatis. Inerant dicti palumbes vicis, ædibus, tabernisq; ipſis frumentarijs milij ac orizæ: vixq; licet eos abigere. occidere quidem aut capere huiuſmodi palumbes propè capitale cenſetur. Arbitrantur enim incolæ, ſi hę aues vapularent, orbem ruiturum, ob id impenſa (publica) aluntur in templo medio, Ludouicus Romanus. ¶ Palumbem pro columba prouerbium explicauimus in Columba *h.* *Palumbes Proſerpinæ ſacra. De palũbis Arabicis quas capere aut occidere capitale ſit.*

¶ Emblema Alciati, quod inſcribitur, *Amor filiorum.*

Ante diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet.
Mollius & pulli vt iaceant sibi vellicat alas.
Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, vel te Procne improba? mortem
Cum volucris propriæ prolis amore subit?

DE TVRTVRE.

A.

Nomina.

TVRTVR plerunque masculini generis, raro fœminini reperitur. Hebraicè dicitur *tor* תר vel תור, vt legitur Canticorum 2. in multitudinis numero *torim*, Leuitici 1. Geneseos 15. Chaldæus pro *tor*, habet שפנינא, *saphnina*, & similiter Arabs. Persa תתרו, *tetaru*. Septuaginta τρυγόνα & Hieronymus turturem transtulit. Apud Auicennam articulo præposito *alsafanin* dicitur, interprete Andrea Bellunensi. Inuenio & צוצלתא, *zuziltha*, nescio cuius linguæ vocabulum pro turture, in Lexico trilingui Seb. Munsteri. *Duram*, id est turtur auis, Syluaticus. Sed Andreas Bellunensis apud Auicennã 2,221. vocem *duraz* (ipse *duragi* legit) interpretatur francolinum: qui nobis attagen videtur. certum est aliam à turture auem hoc nomine designari ex ijs quæ de ipsa scribuntur ab Auicenna. *Guarascen*, id est turtur vel palumbus syluestris, Syluaticus. sed omnino palumbem hoc nomine indicari in palumbe *A.* docuimus. In Alberti historia animalium semel & iterum *targula* legitur, vbi Græcè apud Aristotelem habetur τρυγών. quidam (inquit) dicunt targulam esse sturnum. Sed omnino turtur est. & alibi *thagoren* pro turture apud eundem. ¶ Græcè τρυγὼν vocatur, & hodie vulgò τριγόνι vel τρυγόνα. ¶ Italicè *tortore, tortole, tortora, turtura.* ¶ Hispanicè *tórtola.* ¶ Gallicè *tourte, tourterelle, tortorelle.* ¶ Germanicè Turteltaub/ Turtel. ¶ Angli & Saxones communi vocabulo Turteldune nominant, Turnerus. Vsurpatur & *turtell* nomen in Anglia. ¶ Illyricè *hrdlicze.*

¶ *Alfuachet* est genus turturum vel palumbium in Syria, colore camelino vel cinereo, *Vide* in Palumbe *A.* circa finem. ¶ Henrico Galliarum regi nostro tempore coronando, Turcarum Imperatorem inter cætera munera audio misisse par turturum rari cuiusdam & peculiaris generis.

B.

Descriptio turturis.

Turtures in Germania sunt multò frequentiores quàm in Anglia, Turnerus. ¶ Turtur in columbaceo genere minima est, Aristot. colore cinereo, Eustathius & Athenæus Aristotelem citans. Cinerei coloris est, sed in dorso color rufus superinspergitur in superficie pennarum, Albert. Turtures albas sæpe apparere audiuimus, Ælianus. Menstrua fœtura albæ inter illas commendantur, Grapaldus. In Germania etiã albæ in pretio & raræ sunt. Turtur (τρυγὼν) inter omnes volucres sola dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. ego omnino vespertilionem (quæ νυκτερὶς Græcè dicitur) hoc loco pro turture reposuerim.

C.

Quibus in locis degant turtures.

¶ Degunt æstate turtures locis frigidis, hyeme tepidis, Aristot. Loca sabulosa libenter frequentant, Platina. Turtur tum campestris tum monticola est, Aloisius Mundella, Semper in iugis montium & arborum verticibus commoratur, vt scribit Origenes Homilia 2. interprete Hieronymo: vnde Vergilius *aeriam* cognominare videtur, Cælius. Loca tutissima & amœnissima incolit, Author lib. de nat. rerum. In montium iugis, syluis & locis desertis commoratur. tecta enim hominum & conuersationem fugit, Isidorus.

De turturum cibo, Potu, Voce & gemitu.

¶ Turtur frugibus viuit, Aristoteles. Glandes & grana edit: vt palumbi etiam & columbæ cauernales dictæ, Albertus. Plura de cibo earum & saginatione scribemus in *E.* ¶ Columbacei generis & turturum proprium est, cùm bibunt colla non resupinare, largè bibere, iumentorum modo, Plinius. *Vide* in Columba *C.* ¶ A sono vocis turtur vocatur, Albertus & Isidorus. & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. Græci etiam eas στένειν, id est gemere dicunt. *Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo*, Vergilius. *Et castus turtur atque columba gemunt*, Author Philomelæ. Τρυγὼν dicitur à verbo τρύζειν, quod proprium est vocis turturum, vt τρίζειν (per iôta) vespertilionum, Eustathius & Varinus. Τρύζειν vocem exprimit asperiusculam, vnde & inflectitur trygon, Cælius.

Cælius. Et rurſus, Τρύζειν, hoc eſt tryſſare ab Græcis dicitur de inani obſtreperaq; verborum multitudine, vnde corriuatur etiam trygon, id eſt turtur. Ὄρτυγας τρυλίζειν, apud Pollucem legimus. Turturi & alijs nonnullis auium proprium eſt crepitus alui. pars etiam nouiſſima alui earundem vehementer citatur cum vocem reddunt, Ariſtot. Turturem loquaciorem dicunt, quòd non modò oris inexhauſta aſſiduitate vocalis ſit, verum etiam ex poſterioribus ſui partibus quàm plurimum, vt ferunt, loquatur. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia quæ inſcribitur Plotius: atq; eandem etiam Demetrius in Dramatico opere, quod Siciliam inſcripſit, meminit poſtica corporis parte clamare, Ælianus. Turture loquacior, τρυγόνος λαλίστερος, prouerbium in garrulos & impendio loquaces homines dici ſolitum, Eraſmus. quoniam turtures non ore tantum, ſed & poſterioribus partibus loquuntur, Suidas. Scomma eſt in loquaces, Varin. Turturem loquaciſſimam agnoſcit parœmia, quemadmodum & cercópen, (κερκώπην, genus cicadę, aut ſimile cicadæ animal,) Euſtathius & Varin. Ἔστι δὲ ἡ κερκώπη ζῷον ὅμοιον τέττιγι καὶ τρυγονίῳ, Athenæus lib. 3. ſed nimirum non alia re cercope turturi ſimilis eſt quàm obſtrepera garrulitate. Τρυγόνων ἀναφαίνονται λαλίστεροι, Clemens Stromat. 1. Theocritus in Syracuſanis mulieres quaſdam loquaculas turtures appellat. Παύσασθ᾽ ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι, Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα. ¶ Turtures & curſu & peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finibus. Multum valent volatu, & pedibus etiam, Albertus. ¶ Nidulantur & palumbes & turtures ſemper locis eiſdem, Ariſtot. Turtur in nido ſuo ponit folia ſquillæ, ne lupus pullos eius infeſtet, Ambroſius. ſed vulpem hoc facere, non turturem, Zoroaſtres tradit in Geopon. 15. Cuculos in Helice aiunt parituros non conſtruere nidum, ſed in palũbium aut turturum nidis parere, Ariſtot. in Mirabilibus. ¶ De coitu, vteri geſtatione, partu, incubitu fœtuq; turturis, ſcripſimus non pauca in Palumbe *C.* quòd ea cũ palumbe communia habeat. Turtures oſcula antequam procreandæ ſoboli indulgeant, permiſcent: idq; inter eas quæ prouectiores ætate ſunt, perpetuum eſt: iuniores non rarò abſq; oſculis id faciunt. quòd ſi fœmina deſit, mares præter communem auium legem ſe inuicem conſcendunt: & oua, ſed infœcunda, progenerant, Oppianus lib. 1. de aucupio. ſed legendum potius fœminas ſe inuicem conſcendere ſi mas deſit. Ariſtoteles hoc columbis attribuit, & aliter. *vide* in Columba *C.* Turtur bis anno parit. apud Ariſtotelem quidem hiſtoriæ animalium 6. 1. Gaza interpres de ſuo adiecit, eam ſemel anno parere. Menſtrua fœtura albæ inter turtures commendantur, Grapaldus.

Loquacitate. *Volatu & curſu.* *Nidulatione.* *Coitu.* *Partu.*

¶ Turtures non patiuntur apud nos hyemare, ſed diſcedunt: niſi paucæ locis apricis remanſerint, Ariſtot. Turtures ac coturnices immani numero, ſuo tempore trans mare in Italiam aduolant, & alio tempore reuolant, Varro. 3. 5. de re ruſt. Turtures peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finib. Hæ in genere columbaceo apud nos primæ auolant, deinde liuiæ à cauernis vulgò dictæ, poſtremò palumbi torquati. Turtur æſtate tantum apparet, hyeme ſe condit. latitat enim ſuo tempore, Ariſtot. Et rurſus, Turturem hyeme latêre maximè omnium conſtat. nemo enim propè dixerim vidiſſe per hyemem vſpiam turturem dicitur. latêre autem incipit prępinguis: & quanquam pennas in latebra dimittit, tamen pinguedinem ſeruat. Vêre turtur occultatur, pennaſq; amittit, Plinius & Platina. Sunt qui dicant eam hyeme deplumem iacere in concauis rimarum, (tota hyeme in concauis arboribus latere, vere demum prodire, Liber de nat. rerum.) & idem aiunt de cæteris auibus, quod nondum exploratũ eſt. nam quod huius ſignum afferunt, aues latentes non inueniri pennas mutare, non ſatisfacit. aues enim duobus modis pennas mutant: quædam ſcilicet vno eodemq; tempore pennas omnes exuunt, ſicut accipiter: quædam paulatim, vt pica & coruus, Albert. Turtures multæ terras calidas hyeme petunt, multæ etiam remanent, ſi locum habeant Soli expoſitum & quieti aptum, Author libri de nat. rerum. Sæpe manent, quum montem habuerint contrà Boream, & ab altera parte locum liberum & patentem, in quo ſe Soli exponant, & regio temperata fuerit, Albertus. Turtures aliquando in anguſtis montium locis (aut in arboribus) latêre conſueuerunt: qua de cauſa verno tẽpore deplumes conſpiciuntur, Geor. Agricola. Aduentu ſuo vernum tempus prænunciant, Albertus. Veniunt ad noſtra loca cum iam fecerint prolem, Ariſtot. hiſt. animal. 8. 3. videntur enim mihi hæc verba de turture & œnade tantum accipienda. Plinius turtures trimeſtres eſſe ſcribit (hoc eſt tribus menſibus nobiſcum degere) colũbas perennes. ¶ Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum ſuo tempore abeũt, Ariſtot. ¶ Columbæ & turt. octonis annis viuunt, Plinius vel ad annum octauum viuunt, ſcilicet quæ excæcatæ allectatrices aluntur, Ariſtoteles. Mares quidem fœminis minus viuaces videntur. *Vide* in Palumbe *C.* Columbæ & turt. herba quæ vocatur helxine annuum faſtidium purgant, Plin. Aliquando ita debiles ſunt vt manu capi poſſint, Liber de nat. rerum. Turtur & aliæ quædam aues, mali punici grano pereunt, Ælianus.

Peregrinatione. *Vitæ longitudine.* *Morbis & remedijs.*

D.

Volant gregatim turtures & palumbes, cum accedunt, & cum ſuo tempore abeunt, Ariſtoteles. Turtur paulò plus lupo cicuratur, Albertus. Nulli auium eſt infeſta, & ad omnium infeſtationes patientiſſima, Liber de nat. rerum, & Albertus. ¶ De coniugali caſtitate palumbium & turturum Æliani verba recitaui in Columba *D.* Mare vno contenta & turtur & palũbes viuit: nec alterum recipit, Ariſt. idem de columbis fertur. Poſt primum coniugem ſecundum neſcit, vt fertur, Albertus. Mortuo vel capto marito ſolitaria ſiccis arborum ramis gemens ac triſtis inſidet, Liber de nat. rerum. Illud ſcitu &

De turturum moribus & ingenijs. *Coniugij caſtitate.*

admiratione dignum est, quod traditur turturem amisso viduam marito, arborem viridem non petere: sed siccis ramalibus & truncis semper insidere, ac fluenta limpida ad potum turbidare, Grapaldus.

Cum quibus amicitiam colat, vel inimicitias gerat.

¶ Turtures gladiolum (iridis fructum) nidis imponunt, tanquam fascinationis amuletũ, & ad pullorum custodiam, Ælian. irim comedit, Philes. ¶ Turturem amat merula, Aristot. Cum turture amicitia columbæ intercedit, Ælianus. Turtures & psittaci amici sunt, Plinius. ¶ Turtur cum pyralide (Gaza ignariam vertit) pugnat. locus enim pascendi victusq; idem earum est, Aristot. & Plinius. Turtur odit pyrallidem (πυραλλίδα,) Philes: nam quod apud eundem proxime antè legitur, Turtur odit pyrrham (πύῤῥαν) deprauatè legi apparet. Turtur & luteus (chloréus, id est chlorion) pugnant. occiditur à luteo turtur, Aristot. Cum turture coruus & circus insitas inimicitias gerunt: & turtur vicissim hostili odio ab vtroq; dissidet, Ælianus. Magna est naturarum familiaritas inter psittacum & turturem. nam hunc de omnibus amat ille: & contra. Quod mihi & item multis exploratum sæpe fuit. Sed Ouidij testimonium huc adferre pulchrum erit, ex epistola Sapphûs: *Et varijs albæ iunguntur sæpe columbæ: Semper & à viridi turtur amatur aue*, Ant. Mizaldus.

E.

Qua ratione capiantur turtures.

Turtures aliquando ita debiles sunt naturaliter, vt manu capi possint, Liber de nat. rerum. Turtures etiam excæcatæ allectatrices aluntur, Aristot. Ad hanc rationem aucupantur turtures, qui absolutè perfecteq; earum aucupium tenent, nec longissimè ab experimento aberrant, vt saltent, valdeq; suauiter præclareque canant: quorum auditu hæ delectantur, saltationisq; conspectu permulcentur, accedunt q; propius. aucupes sensim & pedetentim eò secedunt, vbi retium explicatorum positæ sunt insidiæ, in quas incidentes, capiuntur, captæ primum saltatione & cantiunculis, Ælian. Turtur tibia ac saltatione capitur, Orus 2.54. ¶ Turtures visco capiuntur: & sub arbore cuius ramis turturem alteram (allectatricem) insidêre viderint, Oppianus lib. 3. de aucupio. Et rursus, Turtures capiuntur cum siticulosæ ad fontem accesserint, prope quem venator arundinem erigit, pennis ad summum alligatis, quarum motus turtures admodum terret fugatq;. Sed alia turtur iampridem capta, in propinquo ponitur, qua conspecta cæteræ aduolitant, & retis tractu obteguntur. Turtures columbæ & aliæ aues quomodo capiantur retibus, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 21. & rursus cap. 26. quomodo intricentur laqueis è pilis caudæ equinæ & alijs quibusdam.

Qua ratione tractandæ & nutriendæ sint.

¶ In septis villæ affixis nutriri possunt turtures, &c. Varro. Et rursus Merula apud eundem lib. 3 cap. 8. Turturibus, inquit, locum constituendum proinde magnum ac multitudinem alere velis. Eumq; item, vt de columbis dictum est, vt habeat ostium, ac fenestras, & aquam puram ac parietes, ac cameras munitas tectorio. Sed pro columbarijs in pariete mutulos, aut palos in ordine, supra quos tegeticulę canabinæ sint impositæ. Infimum ordinem oportet abesse à terra non minus tres pedes, inter reliquos dodrantes, à summo ad cameram ad semipedem, æque late mutuli à pariete extare possunt, in quibus dies noctesq; pascuntur. Cibatui quod sit, obijciunt triticum siccum in centenos vicenos turtures ferè semodium, quotidie euerrentes eorum stabula, à stercore ne offendantur. Ad saginandum appositissimum tempus circiter messem. Etenim matres eorum tũc optimæ sunt, cum pulli plurimi gignuntur. qui ad farturam meliores. Itaq; eorum fructus id temporis maxime consistit, Hæc ille. Turturum educatio superuacua est, quoniam id genus in ornithone nec parit, nec excludit. A volatura ita vt capitur farturę destinatur: eaq; leuiore cura, quàm cæterę aues saginatur. Verum non omnibus temporibus. Per hyemem, quamuis adhibeatur opera, difficulter gliscit. Et tamen quia maior est turdi copia, pretiũ turturum minuitur. Rursus æstate vel sua sponte, dummodo sit facultas cibi, pinguescit: nihil enim aliud, quàm obijcitur esca, sed præcipuè milium: nec quia tritico vel alijs frumentis minus crassescant, verum quòd semine huius maxime delectantur. Hyeme tamen offæ panis vino madefactæ: sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri cibi. Receptacula non tanquam columbis, loculamenta: vel cellulæ cauatę efficiuntur, sed ad lineam mutuli per parietem defixi, tegeticulas cannabinas accipiunt prætentis retibus, quibus prohibeantur volare, quoniam si id faciant, corpori detrahunt. In his autem assidue pascuntur milio, aut tritico. sed ea semina dari nisi sicca non oportet. Satiatq; semodius cibi in diebus singulis vicenos & centenos turtures. Aqua semper recens & quàm mundissima vasculis, qualibus columbis atq; gallinis præbetur. Tegeticulæq; mundentur, ne stercus vrat pedes, quod tamen & id ipsum diligenter reponi debet ad cultus agrorum, arborumq;, sicut & omnium auium, preterquam nantium. Huius auis ætas ad saginam non tam vetus est idonea, quàm nouella. Itaq; circa messem, cum iam confirmata est pullities, eligitur, Columella. Columbarij cellæ duo subiecta cubicula fiant. Vnum breue, & propè obscurum, quo turtures claudi possint, quos nutrire facillimum est. Nam nihil expetũt, nisi vt æstate, qua sola maxime pinguescunt, triticum, vel milium mulsa maceratum semper accipiant, Palladius. Turtures impinguantur tum milio tum panico, atq; potu largiore, vt anates, oblectantur, Didymus. Aucupes Lombardiæ, præcipuè Cremonæ, tota æstate turtures feras retibus capiunt, & in domunculam quæ lumen habeat includunt: eisq; dant continuè aquam puram, & milij quantum sumere voluerint: & ferè vsq; ad hyemem vel partem (maiorem) autumni exactam seruant. atq; ita quingentas & mille quandoq; congregant: quæ mirificè impinguantur. sic saginatas optimè vendunt, Crescentiensis.

¶ Turtu-

¶ Turturum quę domi saginantur stercus seruatur ad agrum colendum, Varro.
¶ Turtur aduentu suo vernum tempus prænunciat, Albertus.

F.

¶ Turtur pinguior in cibis probatur, Grapaldus. *Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca valebit, Et cochleas tibi habe: perdere nolo famem,* Martialis. Turtures autumno magis conueniunt in cibo, quòd eo tempore solum reperiantur, Arnoldus Villanou. Edi debent postridie quàm occisæ fuerint, & antequam annum ætatis transgerint, Elluchasem. Comedi debent à nece ipsarum duodecim horis hyeme vt scribit Auenzoar: vel potius horis 24. pòst, vt Isaac, Ant. Gazius. Turtur carnes habet siccas & calidas, Albertus. Caro eius calida est vsq; ad tertium (aliàs secundum) gradum, & sicca: licet habeat humiditatem quandam superfluam. veteres difficulter concoquuntur, & crassum ac melancholicum sanguinem generant, Mich. Sauonarola. Turtures calidæ sunt, & siccę admodum. quare non probantur nisi pulli, & qui iam propę sunt vt euolent, Elluchasem. Turtur bene alit & bonum succum generat, Arnoldus. Ex turture alimentū laudabile est, & neq; tenuius quàm par sit neq; crassius, Galenus. Auicenna laudauit carnes turturum præ cæteris, siue quòd respexit vim illam qua ingeniū confirmare creduntur: siue quia in regione ipsius meliores quàm alibi reperiuntur, Recentior quidam cuius nomē nobis excidit. Sed Auicenna hæc scribit de aue *duraz* vel *duragi*, quā Francolinum vulgò dictum Bellunensis interpretatur, nō turturem vt alij quidam indoctiores: à quibus & Fiera Mantuanus in poemate de alimentis ea tribuit turturi, quæ aui *duragi* Auicenna adscripsit, vt intellectum confirmare, genituram augere. De turture quædam quod ad nutrimenti rationem, ex Galeno & Elluchasem medicis recitauimus in Columba & Palumbe. Alexander Benedictus tempore pestilentiæ turtures ac palumbes in cibo laudat. Psellus turturem damnat. Archigenes apud Galenum in libro, de comp. sec. loc. inter cibos stomachicis vtiles numerat. Arnoldus in lib. de conseru. sanit. ijs quos hæmorrhoides vexāt interdicit. Turtur, vt docet Isaac in v. d. c. x v i. domi per aliquos dies ali & (modicè) saginari debet, priusquam in cibum veniat, vt sic nimia eius siccitas temperetur. & sic tutius poterunt assari. si verò macrę fuerint elixas edere præstabit, Ant. Gazius. Turtures & palumbes tympanicis apud Trallianum permittuntur: item colicis apud Aetium palumbi, & turtures altiles. ¶ In perdice & attagena & in turture (condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen, liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius.

De alimento ex turture.

G.

Dysentericis in cibo turtures mirè prodesse dicuntur: vtpote ventrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsarum sanguis habetur, Grapaldus. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodest, &c. Plinius. *Vide* plura in Columba G. cùm de hoc remedio, tùm ad sistendum sanguinem qui ex cerebri membranis erumpit. Sanguis turturis calidus destillatur super aurē contritam & dolentem, Auicenna. ¶ Adeps galli cum adipe turturis, si detur in cibo alicui pondere quadrantis drachmę occidet & tineas, Rhasis. ¶ Turturis fimum albugines extenuat, Plinius. cū melle albulam curat, Kiranides. Ad summam leuitatem tritum & cum melle Attico aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat, Marcellus. Ex mulso coctum, & ceroti modo ventri ac renibus laborantis impositum, efficaciter prodest, Idem. Difficulter mingentibus auxilium admodum probatum. Turturis stercoris drachmā tritam da ieiuno bibendam cum melle, tribus diebus, Nic. Myrepsus. Cum roseo solutum & inunctum matricem sanat, Kiranides. Turturis stercus vstum ex mulsa præbeto calculosis. lapides enim per vrinam exturbat, Galenus Euporiston 3.273. Idem vsus ex columbæ stercore à quibusdam mirè prædicatur. Turturis fimum in mulso decoctum, vel ipsius decoctę ius prodest contra calculos & alias difficultates vesicæ, Plinius. Stercus *zezir*, id est sturni (Latinus interpres malè vertit *turturis*) oryza pasti, impetigines abstergit, Serapio. *Vide* in Sturno.

Remedia ex turture.

Sanguine.

Adipe, fimo.

H.

¶ *a.* Turtur a voce nominatur, Isidorus. Albertus vbi ex Aristotele turdorum speciem tertiam memorat, turturis eam speciem esse scribit, cum turdi scribere debuisset. Sed Auicennæ etiam interpres pro turdo turturem habet, vt citat Aggregator. ¶ Τρυγὼν Grecis etiam per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ τρύζειν, à sono dicitur. Est autē τρύζειν secundum Grammaticos γογγύζειν, ψιθυρίζειν, λογοποιεῖν πολυλογεῖν, ἀσήμως λαλεῖν, & propriè de voce turturum vsurpatur, (metaphoricè verò in iam dictis significationibus, Scholiastes Homeri:) *Vide* suprà in C. Τρύζειν, hoc est *Tryssare* ab Græcis dicitur ad inani obstreperaq; verborum multitudine: vnde corriuatur etiam *trygon*, id est turtur, Cælius. Et rursus, Τρύζειν vocem exprimit asperiusculam, vnde inflectitur trygon, ex Eustathio. Cæterum τρυγὼν piscis marinus radio in cauda venenato, quem pastinacam Latinè dicimus, etsi recentiores quidam (vt Diuus Ambrosius) turturem verterunt: non à voce, sed forsan περὶ τὸ τρύζειν ἢ τρύχειν dictus fuerit, quæ verba βλάπτειν καὶ κακοῦν, hoc est nocere & affligere interpretantur. Apud authores semper fœmininū inuenio τρυγὼν, vt apud Etymologum etiam in verbo τρύζειν, quamuis ibidem τοῦ τρυγόνος masculinum legitur, mendosè vt iudico. Τρυγῶς, (malim τρυγὼς oxytonum,) τρυγόνας, Hesych. & Varinus. Τειρὸς, τρυγὼν, Hesychius. Ἡδύτεραι αἱ τρυγόνες, Hesychius & Varinus. Τρυγητὴρ, ὁ τρυγὼν, Varinus: sed legendum τρυγῶν vltima circunflexa,

Etymon.

vt sit participium à verbo τρυγάω, quod vindemiare significat. Κερκώπη animal est simile cicadæ & trygonio, (τρυγονίῳ) Athenæus lib.3.

¶ Epitetha. Turtur aëria Vergilio, sicut & palumbes eidē. Castus, Authori Philomelæ. Cereus, Martial. lib.5. (Cereos puto turtures appellari à Martiale, qui deplumati, cutem pinguedine flauam habent: in plumis enim nihil apparet cereum, Ioannes Sturmius in quadam epistola.) Niger, Ouidio epist. 21. Item Raucus & Pudicus apud Textorem.

¶ Τρυγὼν piscis marinus aculeo venenato: καὶ ἡ τῶν γυναικῶν μίξις, καὶ σωύτροφος, Hesych. & Varinus. Turturem piscem Robertus Stephanus *trutam* (*troctam*) interpretatur, sed authorem non adfert.

¶ Turturis appellatione sanctus intelligitur spiritus, vbi de magnis & occultioribus mysterijs agitur, quæ capere haud possunt multi, Origenes Homilia 2. interprete D. Hieronymo. Τρυγονῶσα τὴν θύραν, Aristoph. ἡσύχως κνῶσα, Suidas.

Icones. ¶ Mulierem lactantem ac bene nutrientem pictura expressuri Ægyptij turturem pingebant. sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus. sed hoc de vespertilione verum est, non de turture. Iidem hominem saltatione tibiarumq; cantu gaudentem notantes, turturem pingunt. hæc siquidem tibia & saltatione capitur, Idem.

Trygon nutrix Æsculapij. ¶ Ladon relicta æde Erinnyos, ad dextram præterfluit Æsculapij pueri templū, vbi monumentum extat Trygonis: quam nutricem Æsculapij fuisse perhibent, Pausanias in Arcadicis.

¶ *b.* Scôpes turturibus & palumbis similes sunt, Ælian. Ortygometram Alexander Myndius ait magnitudine turturis esse, Gillius ex Athenæo nimirum. Genæ tuæ sicut turturis, Cant.1.

¶ *c.* Vox turturis audita est, Cant.2. Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, Theocritus Idyl. 7. Et turtur nidum vbi ponat, Psalm.83. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hierem.8.

Ægyptij cur à turture abstineant. ¶ *f.* Ægyptij (vt scribit Porphyrius lib.4. de abstinendo ab animatis) multa curiosè obseruabant, & inter cætera turture etiam abstinebāt. ἱέραξ γὰρ ἔφασαν πολλαχῆ τὸ ζῶον συλλαβὼν, ἀφίησι, μισθὸν ἀποδιδοὺς μίξεως σωτηρίαν. Itaq; ne in talem (ab accipitre dimissum) turturem imprudentes inciderent, genus eorum vniuersum in cibo vetuerunt.

De oblatione turturum. ¶ *h.* Turtur aut columba in vetere Testamento quomodo offerri iussæ sint, *vide* in Columba *h.* Turtures quomodo offerendæ Domino, Leuitici 1. Si pauper est, olei sext. duosq; turtures, Leuit.14. Qui patitur fluxum seminis, &c. die octauo offerat duos turt. Ibid. 15. Octaua autem die offeret duos turtures, Num.6. Turtur adhibita est fœderi pangendo, Geneseos 15. Moloch fuit imago concaua, habens septem conclauia. vnum aperiebant simile offerendæ, alterum turturibus, &c. Munsterus in Tophet. ¶ Auditum est albas turtures sæpe apparere, easdemq; cum Veneri & Cereri, tum verò Parcis & Furijs sacras esse, Ælianus. Sed placet Vrsidio lex Iulia: *tollere dulcem Cogitat hæredem, cariturus turture magno, Mulorumq; iubis, & captatore Macello*, Iuuenalis Sat.6. id est, non vult esse adulter & sine vxore, vt hæreditatem eius alij donis ambiant.

Prouerbia. Turture loquacior. Turturē psallere. ¶ Prouerbium Turture loquacior, (cuius meminit Eustathius) iam supra expositum est in *C.* Turturē psallere, Τρυγόνα ᾄδειν, de ijs vsitata parœmia qui malè & ineptè canerent: ἐπὶ τῶν φαύλως ᾀδόντων, (forte ψαλλόντων.) nimirum à verbo τρύζειν, quod de turturum voce in vsu est, (& ad indecoram aut nimiam in homine loquacitatem transfertur,) vt in illo, Μή μοι τρύζητε, Suidas. Erasmus huius prouerbij non meminit.

DE CONTILO, CORAPHO, CORCORA, ET CORINTA.

Contilus. Coutis. CONTILVS, κόντιλος, genus auis, vel coturnix: item serpentis nomen, Hesych. & Varinus. Si pro serpente accipias iaculum significare videtur, qui Græcis etiā acontias dicitur, quod iaculi instar in hominem se vibret. Est & κοῦτις auis, quæ aliàs sycalis, id est ficedula dicitur. Apud Eustathium in Odysseæ *p.* scribitur contylus per *y.* Colaphum (inquit) Attici *condylum* vocant: contylus verò genus est auis.

Coraphos. ¶ CORAPHOS, κόραφος, auis quædam, Hesych. & Varinns.

Corcora. CORCORA, auis (quædam) Pergæis sic dicta. Κόρκορα, ὄρνις, Περγαῖοι, Hesych. & Varinus.

Corinta vel Cornica. CORINTA, (aliàs Cornica) auis maxima est in Oriente, quæ ferè ad magnitudinem pulmonis vaccæ (pulmonē) habet mollē, & multo infusum sanguine, ideoq; multò plus quam aliæ aues bibit, paucas & paruas habet plumas & pennas, Albertus Plinium citans, apud quem nihil tale inuenitur.

DE CORNICE.

A.

Cornix coruini generis species. CORNIX auis est generis coruini, Albertus & Theon in Aratum. Aristoteles etiam coruini generis aues nominans, videtur intelligere coruum, cornicem, graculos & huiusmodi. *Oreb* Hebraicè coruus est: quæ vox cum coruis etiam cornices & genus omne corninum comprehendere videtur. *Monchar algorab*, id est rostrum cornicis, Bellunens. *vide* in coruo *A.* In trilingui Dictionario Seb. Munsteri

Munsteri *kurka* בירבא, Chaldaica (vt coniicio) vox pro cornice scribitur. *Kaath*, קאת, Septuaginta pelecanum vertunt, vulgata æditio onocrotalũ: in Thalmud hæc auis (teste R. Dauid Kimhi) alio nomine קיק, *kik*, vocatur, quæ auis sit solitaria & loca maritima incolat. Iudæi vulgò *kra* (id est cornicem) interpretantur, P. Fagius. Auicennæ interpres *algadem* & bubonem pugnare scribit, vbi in Aristotelis historia anim. legimus cornicem & noctuam pugnare. Albertus etiam alicubi pro cornice *guidez* vel *gaudes*, nimirum ex Auicennæ interprete, reddere videtur. Aues quædam ingluuiem non habent, vt κολοιός, κόραξ καὶ κορώνη, Aristoteles. vbi Albertus, Coruus (inquit) & auis quæ *guidez* vel *gaudes* vocatur, quæ secundum quosdam est falconum genus. Ego non falconum generis auem hac voce significari, sed cornicem aut graculũ hoc in loco ex collatione contextus Græci animaduerto. magis tamen ad cornicem animus inclinat, vt graculi nomen omissum sit. Cornix in Libro de nat. rerum etiam *kokis* dicitur. Rur-

sus Albertus in Aristotelis historiæ anim. 6, 6. scribens, pro cornice ponit *hachoac*: & alibi *karyme* (quam vocem apparet à Græca κορώνη corruptam. nam eo loco Aristoteles scribit cornicem deuorare eiecta à mari) inquit animal est quod quidam vocant *hacham*. Idem alibi vbi Aristoteles cornicem habet, monedulam ponit: & alibi cum coruo eandem (cornicem) confundit. Borositis, id est auis corone, cornix, Kiranides. *Xercula*, id est cornix auis, Syluaticus. ¶ Græcum nomen κορώνη est, & vulgare hodie κουρούνα vel κουράνα. ¶ Italica, *cornice, cornacchia, cornachio, gracchia*. Hispanicum, *cornéia*. ¶ Gallica, *corneille, graille, graillat*. ¶ Germanicum Kråe vel Kråye/ Krahe/ Haußkråe/ Schwartzkråe/ Winterkråe. ¶ Anglicum *a crouu*. Illyricum *Wrana*.

B.

Cornices in Britannia abundant, Cardanus. Cornicum atq; coruorum infinita copia est, in quodam monte Africæ à coruis nomen habente, qui patrio nomine *Cunaigel, Gherben* appellatur. Author descriptionis Africæ lib. 3. Totæ nigræ sunt, media magnitudine inter monedulam & coruum, Turnerus. Erat in vrbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix è Bætica, colore mira admodum nigro, Plinius. ¶ Solent Rhodigini mei (inquit Ludouicus Cælius) perelegans vsurpare prouerbium, vbi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere volunt significare. dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba cornix. ceu ferè non visatur auitij id genus albicãs. Nam & M. Tullius Familiarium epistolarum septimo, ipsum hoc innuisse videri potest: Quòd, inquit, quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre. Cæterum scitu condignum est, visam temporibus meis, dum ista proderem, duorum ferè stadiorum spacio à patriæ (Rhodigij) mœnibus, cornicem albam, capite nigricante sicuti cæteris, alarum apicibus in rubedinem vergentibus. nec erat expressus candor, sed liuens aliquo modo. Fuit ea mensibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem ad spectaculum confluentibus. Quin & nonnullis abiit res ea in prodigium: quòd post eam visam, loco nunquam fuisset pax: tumentibus tunc perniciosissimis bellorum procellis, ac latius grassante ferri licentia, &c. Hæc ille. In domo Ludouici Patauini Cardinalis cornix alba visa est, Niphus. Perottus quoque cornicem albam à se visam testatur. Peculiare Hispaniæ esse Posidonius asserit, vt nigræ ibi sint cornices, Strabo. ¶ Cornix pro ingluuie gulam habet patentiorem propius ventriculum, Arist. & Plinius. Est hæc auis, vt obseruaui, rostro, cruribus & toto corpore vndiquaq; nigerrima, ita vt præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est nigrum subcœruleum referat. Superiore rostri parte barbulas quasdam veluti setas emittit circa palpebras, aliquando etiam inferius, nigra quædam veluti granula minima habet.

Quæ regiones cornicibus abundẽt.

Cornices totæ nigræ.

De cornicibus albis visis.

Descriptio cornicis.

C.

De cornicum cibo. Cornices circa vrbes præcipuè versantur, Wottonus: item circa domos & sterquilinia. Omniuoræ sunt, littora petunt, & quæ vnda eiecerit animalia tangunt, Aristot. Carnes, pisces & grana interdum vorant, circa littora maris & ripas fluminum multum versantur, vt ea animalia quæ vnda eiecit, tangant, Turnerus. In Britannia ingens copia est cornicum. quoniam in pabulo humido illic vermes multi abundant. vbi enim pabulum, ibidem animalia sunt quę eo vescuntur. atq; immodicè tunc multiplicantur, cùm vbiq; abundauerit, Cardanus. Cornix nucibus in cibo gaudet, Liber de nat. rerum. *Incessu.* Baccis oliuarum vescitur, Io. Vrsinus. ¶ Aues quædam ambulant (non currunt, nec saliunt,) vt cornices, Plinius. *Voce.* ¶ Cornix vel coruus κράζειν vel κρώζειν dicentur, à vocis asperitate, Varinus in Ἔκλαγξα. Et alibi, Κρώζειν de coruo, de cornice κράζειν dicitur. Sed contrà fortè legendum, vt κρώζειν cornicum sit, & κράζειν coruorum. nam Pollux τὰς κορώνας κρώζειν scribit: & Euphorion apud Athenęum, Ὑετόμαντις ὅτε κρώζει κορώνη. & Aratus, παχέα κρώζουσα, de cornice. & Hesiodus, Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *Ne forte insideat cornicans garrula cornix*, vt Erasmus Roterod. interpretatur. Φθονεραὶ γὰρ ἐπικρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. *Crocitúq; graui pluuiam increpat vsq; morantem*, Politianus in Rustico. Cornix & ipsa voces humanas imitatur. Papinius in Syluis, *Quæ refert iungens iterata vocabula cornix*. Omnes tamen ferè codices *perdix* habent: quod etiamnum legi posse ipse crediderim propter perdicis fabulam Ouidianam. Adde quòd Serenus illam *garrulam* appellat, id est canoram. Cornicem verò vocalem inueniri & nos liquidò scimus, & Plinius locupletissimus testis accedit in decimo sic scribens: Nunc quoq; erat in vrbe Roma, hæc prodente me, equitis Romani cornix è Bætica, primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atq; alia crebro addiscẽs, Grapaldus. Cornices præter carnem etiam alio pabulo vtuntur: atq; duritiem nucis rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasve iaciunt, iterum ac sæpius, donec quassatã perfringere queant, *Coitu.* Plinius. Super frondibus arborum nidulantur, Turnerus. ¶ Cornices eodem secum inuicem modo naturaliter coëunt, quo homines, Orus. Palàm non coëunt, Volaterranus ex Æliano: vbi Politianus vertit, Cornices non videat quispiam licenter misceri ac temere. Gillius verò, Societatem non temere instituũt, quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuam seruant amanter. Ego Politiani translationem præfero. nam Græcè legitur: Οὐκ ἂν ἴδοι τις μιγνυμένας ταύτας τὰ ζῶα ἀνέδην καὶ ὡς ἔτυχε: nec aliud ad hanc sententiam pertinens additur. ¶ Fœtus earum post solstitium accidit, Plin. Cornix gemina *Partu.* solet oua (oua picta, Albertus, vt picæ & passeres) parere, ex quibus mas & fœmina plerunq; gignun-*Incubitu.* tur, rarius ex vtroq; mas aut fœmina nascitur, Orus. Cornicum fœminæ tantum incubant, assiduéq; in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntq; incubantes, Aristot. Idem corui faciunt, *Fœtu.* vt generis hoc potius proprium sit quàm speciei, Albertus. Cornicum pulli ouis non ad caput ruptis, vt cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primum prolatis, excluduntur, Oppianus. Hylas tradit cornices à cauda de ouo exire, (& alias quasdam aues quarum grandiora sunt capita,) quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. Cor-*Cura circa pullos.* nix cæcos pullos excludit, Aristot. ex quo caussam retuli in Columba C. Cùm pullos pascit, assiduè cursitat, Gillius. Pullos quidem, vt audio, non prius solent pascere, quàm plumis vestiri incipiant, vt & aliæ pleræq; aues, quæ volaces magis quàm puluerатrices sunt. hæ enim per se edunt. Cornices fœtum etiam iam volantem, diu sequuntur & pascunt, Albertus. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi (accipitri) similem, in nido corniculæ, Albertus: vbi exponit locum Aristotelis de hist. anim. 9.29. nihil autem tale Aristoteles habet. sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum. ¶ Cornices & corui toto anno manent, Demetrius Con-*Peregrinatione.* stantinop. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur corniçe in Mineruæ lucis templisq; raò, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Cornix vulgò à Germanis quibusdam *hyberna* cognominatur, Winterkrae/ quòd hyemis nuncia sit. nam æstate ingruente auolat, Tappius. Ego apud nos cornices simpliciter dictas, vel domesticas audio non migrare: sed genus earũ cinereum: cui à nebulis nomen apud nostros. Cornicum ductu quomodo migrent ciconiæ quum maria transuolant, & in A-*Vitæ longitudine.* siã collecto agmine pergunt, recitauimus in Ciconia D. ¶ Cornix natura est calida, Theon in Aratum.

¶ Cornicis vita longissima: vt pote cui nouem nostras ætates dedit Hesiodus. Hinc Iuuenalis de Nestore ætate polychronia longæuo, *Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ*. Hinc ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratũ, quòd nouem ætatum annos viuat. vel nouem pro multis accipiendum poeticè, vt sit πολύγηρα, vti Theon interpretatur. Et cornicibus omnibus superstes, Martialis. est autem hyperbole prouerbialis de vehementer annosis, ab auis huius prodigiosa viuacitate sumpta. *Seruatura diu parem Cornicis vetulæ temporibus Lycen*, Horatius 1. Carm. Cornix centum iuxta Ægyptiorum morem computatis annis viuit. cõstat autem Ægyptiacus annus quatuor vsitatis & cõmunibus annis, Orus. Viuit vsq; ad annos quingentos Kiranides. Hesiodi versus de ætatibus cornicis, cerui, corui & phœnicis, & veteris cuiusdam innominati authoris interpretationem (quæ inter poëmatia Maronis circunfertur) recitaui in Ceruo C. Hesiodus cornici nouẽ (Pisthetęrus in Auibus Aristophanis quinq; tantũ) nostras tribuit ætates, (γενεάς) quadruplũ eius ceruis, id triplicatum coruis, Plin. coruus verè (vt canit Hesiodus) nouies excedit phœnix, phœnicem decies Nymphæ. Sed quid per γενεὰν Hesiodus intellexerit, annum ne tantum, vt Cleom-

Cleombroto Lacedæmonio placet apud Plutarchum in libro de oraculorum defectu: an, vt Heraclitus vult, annos triginta: an octo & centum, vt alij quidam, (qui non ἡβώντων, sed γηρώντων apud Hesiodum legunt,) an nonaginta sex, vt vetus Hesiodi carminum interpres sentit, ambigitur, vt Plutarchus pluribus disserit: sed magis inclinat animus γενεὰν pro anno vno accipi, quòd intra id spacium generetur & perficiantur) nō omnia tantū quę terra profert, sed etiā homo in vtero: & vt annus vnus dicatur γενεά, id est ætas, quo tota deinceps hominis vita & ætas mēsuratur: ita vt vnitas etiā numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorū numerorū mensura prima. Quòd si ætatem pro anno vno accipias, cornicis vitam nouem annorū faciemus: cerui, triginta sex: corui, cētum & octo: phœnicis, nongentorum & septuaginta duorum: nympharum deniq; nouies mille septingentorum & viginti. Cornicibus viuacior, Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς, prouerbium ab Erasmo recensetur de vehementer annosis. Huc pertinet (inquit) quòd philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longæuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadam, Εἰκὸς δὴ κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι παρ' ἡμῖν τὸν δικαιότατον. id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis imperaturum esse. Corui ante solstitium generant: ijdem ægrescunt sexagenis diebus, siti maximè, antequam fici coquantur autumno. cornix ab eo tempore corripitur morbo. Cornix in solstitio morbo corripitur, Author libri de nat. rer. Scabiem & lepram patitur, Porphyrius libro 3. de abstinentia ab animatis. Cornix si inciderit in comesæ à lupo carnis reliquias, moritur, Ælianus & Philes.

Morbis.

D.

De cornicum moribus & ingenio.

Cornices nucum duritiam si rostro perfringere nequeant, in altum volantes, in saxa & tegulas iaciunt iterum ac sæpius, donec quassatas perfringere valeant, Plinius. Imitantur etiam sermonem humanum, vt in *C.* scripsimus. ¶ Cornicum fœminæ tantum incubant, assidueque in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntque incubantes, Aristot. & Plinius: vt & corui, Albertus. Cornix aliquandiu pullis suis prouidet: & iam volantes pascens ipsa comitatur: cùm cæteræ postquam enutriuerunt pullos, nihil amplius curent, Aristoteles & Albertus. Sola cornix volantes pullos aliquandiu pascit, Plinius. Author libri de natur. rerum. idem scribit de aue *kokis*, quam iccirco non aliam à cornice esse conijcimus. Cornix etiam volans (malim, volantes) pullos suos pascit, Orus.

Cura circa fœtus.

Coniugij fide & castitate.

¶ Palumbes (vt turtures etiam & columbæ) coniugium seruant, nec mas à fœmina, neque hæc à mare relinquitur ad exitum vsque vitæ: quod corui etiam, cornices & graculi faciunt, Athenæus ex Aristotele. Coróne siue fœmina siue mas si moriatur, coniux alter viduus permanet, Kiranides & Athenæus. Cornices inter se fidissimæ sunt, mira his castitatis & matrimonij cura, haud palàm coeuntibus (Amanter mutuam inter se fidem seruant, cùm semel societatem inter se coierunt, quam non temere ac licenter inter se instituunt, Gillius ex Æliano. *vide* in *C.*) extincta consorte, alteri viduitas impolluta. quare & inter hymenæos (post Hymenæum, Politianus) pro concordiæ pudicitiæque felici auspicio inuocatur. In augurijs quoque vna ex his visa fortunatissimum putant, Volaterranus ex Æliano. Ego fortunatum hoc auspicium esse apud Ælianum non legi: & si legeretur apud eum, non approbarem. nam Orus in Hieroglyphicis ita scribit: Cùm vni cornici occurrerint homines, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quòd scilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint. Cælius hunc locum transferens simpliciter reddit, Cornix solitaria visa ostentum veteribus faciebat. Sed melius Politianus, Qui sedes auium (inquit) & volatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, vnius tantum cornicis obsequium. Plura leges infra in *H.a.* Cornix gemina solet oua parere, ex quibus mas & fœmina gignuntur. vbi verò, quod raro tamen accidit, vel duo mascula, vel duo fœminea oua pepererit, mares fœminis connubio iuncti nunquam ad alteram diuertunt cornicē: ac ne ipsa quidem fœmina, quoad viuit, ad alterum marem. sed disiuncti, soli deinceps semper degunt, Orus in Hieroglyphicis. magis autem conueniret, vt cum ex duobus ouis alter mas, altera fœmina gignitur, genitæ cornices connubio inter se iungerentur, quàm cùm vterque mas aut vtraque fœmina generatur, sed Græcus etiam codex sic habet, vt Mercerus interpres Latinus transtulit. Græci quidem (inquit idem Orus) in hunc vsque diem, ob tantam harum auium concordiam, in nuptijs ignorantes verbum illud vsurpare solent ἐκκορεὶ, nimirum κορεὶ cornicem appellantes. Memini ego audire ex amico quodam qui ruri habitabat, se per annos decem aut amplius cornicum coniugium, id est marem & fœminam, certo anni tempore aliquandiu quotidie ad domum suam aduolantes, vt cibum ipsis expositum caperent, obseruasse. ¶ Cornices verbenacam supinam nidis imponunt vt blattas abigant, Zoroastres in Geoponicis contra fascinum nidis suis imponunt aristereona, Ælianus.

De Sympathia vel antipathia cornicū cum reliquis animalib.

¶ Cornix dux est auium, Io. Vrsinus. Ciconijs cum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, duces se præbent, vt scriptum est in Ciconia *D.* In eiusdem Ciconiæ historia capite tertio, pugnam ciconiarum & pelecanorum aduersus cornices, coruos, vultures, aliasq; carniuoras aues descripsimus ex Kiranide. Amicæ sunt aues cornix & ardeola, Aristot. Plinius & Ælianus. Mustela cornicis oua pullosq; violat, Aristoteles: nidos sæpe diripit, Perottus. Cornix valde infesta est auibus rapacibus: & ideo interdum dilaceratur ab eis, Albert. Horribiles (rapaces nimirum) aues tanquam suos hostes impugnant: sed illæ frequenter cum impugnantibus multum detulerint, tandem impatientia victę lacerant importunas, Author libri de nat. rerum. Cornix, pica, monedula & huiusmodi aues, apud

nos cum aquila pugnant, quoniam aquila comedit eas, Albert. Cornices quomodo eludant aquilas & aliquando deplument, *vide* in Aquila *D.* ex Æliano. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Ælianus. Cornix ouis columbæ insidiatur, vt ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rer. A cornice (auis) tympanus nomine occiditur, Arist. In morte Kokis auis, aues omnes cum dolore suauiter vociferantur, Author de nat. rer. Cornix cum noctua dissidet. cornix enim meridie oua surripiens noctuæ absumit, cùm non clarè interdiu noctua videat. noctua contra oua cornicis noctu exedit. estq; altera interdiu, altera noctu potentior, Arist. & Ælianus. Cornices & noctua dissident, Plinius: in expiabili bello, Ælian. Interpretes barbari quidam bubonem (vel noctuam) & monedulam, vel bubonem & coruum, pro noctua & cornice ex Aristotele reddiderunt: vel incendulam & bubonem, corrupto incendulæ nomine pro monedula. Aliud noctua sonat, aliud cornix: Ἄλλο γλαῦξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, prouerbium de iis qui inter se non consentiunt, ἐπὶ τῶν ἀλλήλοις οὐ συμφωνούντων, Suidas: Apostolius addit, καὶ ἐριζόντων τοῖς κρείττοσι. Accommodari potest) inquit Erasmus) vel ad eos qui decertant cum longè præstantioribus: vel ad illos inter quos ob morem ingeniiq; pugnantiam, minimè conuenit. Siue cùm est alius alio longè faeundior. Quemadmodum enim auem etiamsi non videas, tamen è cantu licet dignoscere: ita stilus diuersus prodit pseudepigraphiam. Nullum enim est autorum genus, vbi non reperies notha quædam & subdititia τοῖς γνησίοις admixta, Erasmus. Noctuam inter cornices esse vulgò Germani dicunt, **Ein Eule vnder einem Hauffen Krähen** / quum stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos: quale Latinum illud prouerbium est, *Asinus inter simias.*

Aliud noctua sonat, aliud cornix.

E.

De ratione capiendarũ cornicum.

Multę magnæ aues capiuntur magnis virgulis inuiscatis, præcipuè corui & cornices, cũ auxilio gũmi (*gimmi*, id est noctuæ) hoc modo. In ijs locis quos frequentare solent aues, truncatur ramis arbor aliqua, quæ ab alijs arboribus multũ distet. sed aliqui rami frondibus nudati relinquũtur in ea. vel perticę aliquę super eã ponuntur. his leuiter infiguntur virgulæ magnæ visco illitæ. gimmus in terra ponitur, in loco parum eminente, vt facilius ab auibus volantibus videatur: quem cum aues viderint circunuolitant, & volando defessæ in arborem visco litam se recipiunt, vnde in terram decidunt. Eas auceps pertica persequatur & occidat. nam si manibus caperet, læderetur ab eis, Crescentiensis 10,27. Et rursus cap. 28. Capitur (inquit) cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus palazolis (lignis, bacillis) ad principium alarum annexis, suprema in terram firmatur. clamat illa & fugere conatur. aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam rostro & vnguibus correptam detinet, quæ sic detenta facile capitur. Eodem modo aiunt aregazas (picas) capi posse. Memini me aliquando cornices manu cepisse, cùm inter carnes nucem vomicam tritam miscuissem, Cardanus. Sunt qui vt cornices & graculos alliciant, cum viuis allectatricibus carent, pelles occisarum materia aliqua farctas, vt viuentium speciem referant, exponant.

Prognostica tempestatum ex cornicibus.

¶ *Mutant cum tempestatibus vnà Raucisonos cantus cornicum secla vetusta, Coruorumq; greges, vbi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum ventos aurasq; vocare,* Lucretius. Ὑετόμαντις ὅτε κρώξῃ κορώνη, Euphorion apud Scholiasten Nicandri. id est, *Cum pluuiæ vates cornix crocitauerit. Antequam stantes repetat paludeis Imbrium diuina* (præscia) *auis* (cornix, Acron) *imminentum*, Horatius Carminum 3,27. Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne insidens illi garrula cornix crocitet, Hesiodus. hoc est ne tempestas & pluuia ingruens sic imperfectæ noceat. vox enim cornicis tempestatis signum est, Moschopulus. sed alij aliter interpretãtur. *vide* infra in *h.* inter prouerbia. Magnum tempestatis signum est cornix noctu canens, Aratus: vbi Theon Scholiastes, Vox eius noctu acuta signum est tempestatis. Si nocturna tibi cornix canit, Auienus Arati interpres. Si coruus, cornix, graculus, crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Ælianus. Tum vespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Quum terrestres volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes sese, sed maximè cornix, signum est hyemis, Plinius. Garrula cornix terrestris sub initium tempestatis (χείματος) littus eminens subit.) iuxta mare apparet, vt quæ aquis gaudeat, Theon:) aliquando & in fluuij aquam à capite vsq; ad summos humeros se immergit, aut etiam tota innatat: aut frequenter versatur iuxta aquam (ἢ πολλὴ στρέφεται παρ' ὕδωρ, in aquis fluuiorũ aut marinis, Theon (crassa voce crocitans, Aratus. vbi Theon Scholiastes, Cornix (inquit) & coruus (sunt enim eiusdem generis) cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cùm igitur initium hyemis (χειμῶνος) senserint, & aër corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valde gaudeant. Cæterum aqua ipsa fluuiatilis aut marina parum eas iuuat, nisi aër quoq; humidus fuerit. Et rursus, Immergit autem se cornix refrigerandi gratia, siue quòd aëre ambiente refrigerato, animalia ipsa calore intus collecto magis caleant, siue propter externum calorem. Vt plurimum enim ante pluuias aër terram ambiens calidior fit. Vel illud πολλὴ στρέφεται, accipi potest, quasi multum gaudeat cornix & saliat, frigiditatis amans. est enim ipsius natura calida. *Fuscaq; nonnunquam cursans per littora cornix Demersit caput, & fluctum ceruice recepit*, Cicero ex Arato. *Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce, Et sola in sicca secum spatiatur arena,* Vergilius. vbi Seruius, *Plena voce*, id est *rauca* (forte potius *crassa.* cùm & Aratus dicat, παχέα κρώζουσα) contra naturam suam, pluuiam vocat, id est *denunciat.* Corui verò contra, non solitarij, sed plures, nec rauca, sed tenui & purissima voce contra naturam suam, pluuiæ signum faciunt. Cornix in litore caput made-

madefaciens, aut tota natans & noctu vehementius vociferans pluuias annuntiat. Geop. Lat. 1.3. Aratus inter serenitatis (εὐδίας) signa cornicem ponit, vesperi voce placida & varia vtentem, his verbis: καὶ ἥσυχα ποικίλλουσα Ὤρῃ ἑσπερίῃ κρώζῃ πολύφωνα κορώνη. Vbi Theon in Scholijs, Corui (inquit) & cornices per initia tẽpestatis (χειμῶνος) gaudẽt: in progressu verò crescente frigore nõ amplius gaudent. incipiẽte deinde æstate rursus gaudẽt. excessus enim temporũ non ferunt. itaq; cornix cũ placida (nõ aspera) variaq; voce lætitiã suam testatur, signũ est serenitatis. Et mox, Apud Archilochũ legitur, ὑφ' ἡδονῆς σαλευομένη κορώνη. id est, pennas concutiens præ gaudio, quod facere solet signũ serenitatis exhibẽs. Noctua continenter canens per noctem, & cornix leniter in die vociferans, & corui plures gregatim velut gaudentes & clamantes serenitatem significant, Geop. Lat. 1.2.

¶ In Britannia abundant cornices, vt ob frugum damna nuper publico consilio cornices perdentibus proposita præmia sint, Cardanus.

F.

Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtilissimum putant, Plin. Demetrius Constantinop. corui aut cornicis carnem accipitri dari prohibet, quòd valde noceat. Et rursus, Accipiter (inquit) de coruo edat cor & cerebrum & iecur, & perparum de pulpa pectoris. sanguine verò eius omnino abstineat. est enim salsus & perniciosus accipitri, vt omnia salsa. Idem in cornice cauendus est. Vtriusque etiam ossa & interiora vitabit: vrunt enim ac nimiam sitim & noxiam inducunt. *De alimẽto ex cornice.*

G.

Cornicis carnes esse, & nidum illinere, in longissimis morbis vtilissimum putant, Plinius 30. 11. Cornicis cerebrum coctum in cibo sumptum, capitis doloribus (grauibus & inueteratis, Marcellus) remedio est, Plinius: effectu mirabili, Marcellus. In cibo sumptum palpebras gignere dicitur, Plin. Fimus in vino potus dysenteriam sanat, Kiranid. Vt pili fiant albi: vermes (ventres, forte) coruorum seu cornicum iugulatarum & positarum sub fimo recenti tribus diebus, ponantur in cacula, & affuso oleo bulliant donec liquefiant. inde pilos quater inunges, Elluchasem. *Remedia ex eadem.*

H.

a. Cornicem à coruo quidam existimant appellatam, Perottus. Cornicula, diminutiuum apud Horatium. ¶ Κορώνη dicitur quasi κρώνη, à verbo κρώζω. ἢ παρὰ τὸ καῦρον ἢ γαῦρον, ὅπερ σημαίνει τὸ κανόν, Etymologus. Κολοιοί, μικραὶ κορωνίαι, Varinus & Hesychius. quasi κορωνία diminutiuum sit à κορώνη, quod non probo. potius enim κορωνὶς dicendum fuerit. & sic legitur apud Io. Tzetzen 8.205. κολοιὸς, ἡ μικροτέρα κορωνίς. Κορωνιδεύς, pullus cornicis, Hesychius & Varinus. hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς, apud Eustathium. Græci in nuptijs ignorantes verbum ἐκκορὶ vsurpant, nimirum κορὶ cornicem appellantes, Orus. ¶ Κορώνη non solùm pro terrestri cornice accipitur, sed etiam pro marina apud poëtas: vt hoc carmine, Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο. dicit autem Apion eandem esse auem, quæ & larus & æthyia, (id est mergus) dicatur, Etymologus & Eustathius. Κορῶναι, ἁλίαι αἴθυαι, (malim pòst ἁλίαι distinguere, nõ ante,) κολυμβίδες, Hesych. & Varin. sunt autẽ colymbides etiã de mergorũ genere, colore nigro nimirũ, atq; inde cornices dictæ, vt etiã lari forte. Æthyiã eandẽ esse cum cornice marina, authores sunt Hesych. & Suidas. Coruus aquaticus Aristoteli dictus Wottono videtur esse κορώνη θαλάσσιος Arriani in Ponti Euxini nauigatione, & alia ab æthyia. Sunt & marinæ cornices, de quibus Homerus, τανύγλωσσοί τε κορῶναι, Theon in Aratum. Plura de cornice marina, *vide* infra inter cornices diuersas. *Etymon.* *De cornice marina.*

¶ Κόμβα, κορώνη, * πολυείνιοι Hesych. lego Πολυρρήνιοι: vt Polyrhenij populi Cretæ, cornicẽ combam appellent. est enim Polyrrhenium Plinio, Πολύρρην Stephano, vrbs Cretæ. Combe etiã dicta fuit mater Curetum, Varin. Κέραις, cornix, Hesychius & Varin. huic proxima est vox Germanica, Kräe. Δαυλίαν κορώνην, ἀντὶ τοῦ δῶνα (legerim ἀηδόνα) οὕτως δὲ ἀηδὼν ἐλέχθη, Hesych. Δαυλία κορώνη, luscinia, τουτέστιν ἡ δασεῖα, Suidas. Δαῦλος penanflexum, δασύ, id est densum significat. δαυλὸς verò oxytonũ substantiuè, τὸ δάσος. vnde & Daulis vel Daulia ciuitas Phocidis dicta videtur, quod in loco denso, id est nemoroso, vel fruticibus & arbustis pleno sita fuerit, vt Eustathius scribit. huiusmodi autẽ locos lusciniæ etiã frequentant. Δαυλίαν κορώνην, id est Dauliam cornicem lusciniã vocant poëtæ, (Lycophron fortassis, qui multa huiusmodi inusitata & ferè absurda habet,) siue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea vixerit: siue quòd illic Philomela mutata sit in auem. Non video quid sibi velit adagium, nisi fortè dictum est in garrulos aut canoros. Magis autem suspicor Zenodotum siue Zenobium, siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quò locum faceret narrandæ fabulæ: quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcio, Erasmus Rot. Mihi etiam nullus prouerbij sensus subesse videtur. Geographus scribit Daulidem oppidulum esse in mediterranea (Phocide) post Delphos, vbi Tereũ Thracem regnasse, & ea quæ de Philomela ac Procne feruntur, accidisse fama sit. Δαυλία cornix & luscinia, Varinus. sed apparet hîc error ab eo commissus. non enim Daulia vox aues diuersas significat, cornicem & lusciniam: sed Daulia cornix periphrasticè, lusciniam tantum. Iuxta fluuium Tanaim & Volham, nascitur Rhaponticum, quod Tartari nominant *cinireuent* nomine Persico, & *cucilabuca*, vel vt alii efferunt *kilcabuha*, quod Latinè sonat *oculus cornicis*, naturæ per quam calidæ, Matth. à Michou. *Κόμβα.* *Κέραις.* *De cornice Daulia.* *Rhaponticum, Oculus cornicis dictum.*

¶ Epitheta. Cornix annosa, Horatius 3. Carm. Fusca, Cicero ex Arato. Garrula Ouid. 2. Metam. *quem garrula motis Consequitur pennis scitetur vt omnia cornix.* Improba, Vergil. 1. Georg. ab importuna *Epitheta cornicis.*

& assidua garrulitate. Longæua, Auienus. Rauca, Lucret. lib. 6. sed forte tempestatem tantum præsagiens rauca est. *vide* supra in *E.* Sinistra, Vergil. 9. Eclog. Vaga, Horat. 3. Carm. Vetula, Idem 4. Carm. Leguntur præterea apud Textorem, Ingrata, Inuisa Mineruæ, Longæua, Sedula, Viuax. ¶ Ἐννεάγηρα, Arato. Λακέρυζα, Hesiodo, Arato & Apollonio. Grammatici interpretantur κορώνη, κράκτρια, μεγάλα κράζουσα, λοίδορος, φλύαρος, λάλος, Hesychius & Varinus. Etymologus deriuat à λα particula intendente, & verbo κρῶ κρύζω, ἡ μεγάλως κράζουσα· ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα λακερύζω. Πολιαὶ κορῶναι, Aristophanes, id est canæ cornices, ab ætate scilicet, quæ his auibus in primis longæua est. Ὑετόμαντις, Euphorion.

Cornicari. ¶ Cornicari, tanquam prouerbialis vox ab Erasmo recensetur. Quin & Græci, inquit, prouerbio κράζειν dicunt, pro eo quod est inhiare prædæ, aut ineptè garrire, Aristophanes in Pluto, Σὺ μὲν οἶδ' ὁ κράζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id est, Quid crocites scio, nempe si quicquam rei Furto inuolarim, vt hinc tibi partem feras. Interpres admonet esse prouerbium in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Persius Satyra quinta, *Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè.* Vsus est & D. Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum. Galli hoc verbum *gazouiller* interpretantur, à *gaza* aue, vt conijcio. sic enim Itali picam vocant. Diaphragma, id est septum transuersum, in pecoribus coqui apud nos lingua nostra cornicem appellant, die kräen oder lysten. *ὁμώνυμα.*

Corone pro summo arcus cornu, & pro alicuius rei fine. ¶ Coronen (Κορώνην) dicimus in arcu, hoc est summum cornu & incisionem vbi neruus sedet. Vnde, inquit Eustathius, bonum rerum finem, auream coronen prouerbium dicit, Cælius. Locus Eustathij est in Commentarijs in Iliad. α. his verbis: Ὅθεν καὶ τὸ ἀγαθὸν τέλος τῶν πράξεων χρυσῆν κορώνην ἡ παροιμία καλεῖ· ὡς ὅτε τις εἴπῃ χρυσέαν ἐπιθεῖναι κορωνίδα ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς λόγοις, ἤτοι συμπέρασμα καὶ τέλος, &c. coronen vel coronidem auream factis dictisve imponi dicemus, finem vel exitum felicem intelligentes, ducta translatione à corone quæ in arcu est, aut forte à coronide nauium, aut corone illa quæ ianuam claudit, Hæc ille. Suidas κορώνην interpretatur πλήρωσιν, hoc est perfectionem. Κορώνεια, *Coronea vrbs Bæotiæ.* vrbs Bœotiæ, ἀκρώρεια, τέλος, Hesychius. sed significationes duæ posteriores, magis pertinent ad vocem Κορωνίς, vt Varinus habet. Κορώνη significat etiam speciem coronæ (στεφάνου εἶδος καὶ γένος ἐμπλοκῆς, Eustathius. κορωνίς, στεφανίς, Hesych.) & figuram rotundatam (σχῆμα περιφερές, Hesychius & Varin.) Cælius. est autem coronis etiam è capitis ornamentis vt Latini appellant, figura rotunda: vt hæc etiam Latinorũ vox Græcæ originis videri debeat. *Κορώνη. Species coronæ.* Priuatim verò de violis contextæ corollæ, κορωνίδες dicuntur, vt Varinus annotat & Cælius obseruauit. Scoppa quoq; Grammaticus nostri sæculi, coronã Latinè dictam interpretatur Italicè, *la cornice de la porta, muro.* Sic & κορωνὶς infra, quod supremum & vltimum ædificio imponitur. *Corona in ædificijs quid sit.* Coronæ (inquit Budæus) sunt prominentiæ & veluti supercilia quædam parietum, arcendis stillicidijs inuenta, siue structura siue intestino opere constent: quod minutiariam lingua vernacula dicimus. Vitruuius libro secundo, Summis parietibus structura testacea sub tegula subijciatur, altitudine circiter sesquipedali, habeatq; proiecturas coronarum, ita vetari poterunt quæ solent in ijs fieri vitia. A corone, id est cornice aue, cuius collum flexibile est, (εὐλύγιστον,) res alias diuersas, inflexas aut flecti faciles eodem nomine appellamus, vt coronen in ianua & in arcu, & in naui coronidem. Est autem corone in arcu extremitas, (incisio in extremitate vtraq;, quam *crenam* vocamus, voce fortassis deducta à corone per syncopen: Germani similiter krinnen/) cui neruus immittitur, Eustathius. habet enim cornix auis collum flexibile & ferè incuruum, τράχηλον εὐλύγιστον καὶ οἷον ἐπικαμπῆ, Etymologus. Idem coronen in arcu τὴν τοῦ τόξου ἐγκοπὴν interpretatur, id est incisionem in summo cornu arcus, & summitatem arcus inflexam. & hunc Homeri versum citat, Πᾶν δ' εὖ λειήνας χρυσῆν ἐπέθηκε κορώνην. à quo fortassis etiam prouerbium tractum est, κορώνην χρυσῆν ἐπιθεῖναι, paulò ante memoratum. Αὐτοῦ δ' ὠκὺ βέλος καλῇ προσέκλινε κορώνῃ, Odysseæ φ. Δὴ τότε τόξον ἑλὼν στρεπτῇ ἐπέλασσα κορώνῃ Νευρειὴν, Theocritus Idyllius 32. *Corone in aratro.* ¶ Histoboë vel histobœus, lignum est in aratro ad iugum vsq; protensum inter bouem vtrunq;, cuius apicem vocant coronen, Cælius. τὸ τέλος τοῦ ἱστοβοέως τὸ μετὰ τὸν ζυγὸν, κορώνη, Pollux. Κόρων (lego κορώνη,) τὸ ἐπικεκαμμένον τοῦ ῥυμοῦ, Hesychius. Apollonio lib. 3. annulum iugi significare videtur, vt quidam in Lexicon retulit. *Κορώνη summa pars penis.* ¶ Κορώνη significat etiam summam partem penis, quæ glans Latinis dicitur, Cælius. Et rursus, Eadem pars (inquit) quinto Therapeutices à Galeno balanus, à nobis etiam glans per similitudinem vocatur. Κορώνη, τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου. Ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἄχρι τῆς κορώνης περιῃρῆσθαι, Suidas. *Coronides naues.* ¶ A corone, id est cornice aue, fortassis etiam naues κορωνίδες dicuntur, non solùm quòd cornicis instar nigræ sint, sed etiam quòd ἄφλαστα (ligna vel tabulas, de qua voce plura Varinus) in prora & puppi per curuaturam inflexa habeant. nam & cornicis collum flexibile est. Videntur autem naues nigræ κορωνίδες dici, ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων id est minio rubentiũ, quarum in Bœotia Homerus meminit, Eustathius in Iliad. α. Idem alibi coronen partem puppis in naui interpretatur. *Κορώνη ianuæ annulus.* ¶ A cornice aue, cui collum flexibile, in ianuis quoq; κορώνη per translationem dicta est, quæ & à coruo córax siue coracion appellatur, qua ianua clauditur, Eustathius. Et rursus, Κορώνη τὸ κοράκιον ἢ μᾶλλον κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ κρίκος, ᾧ ἐπὶ τὴν θύραν ἐπισπῶσι: id est, annulus quo ianua attrahi potest. Quod rursus alibi alijs verbis effert, Κορώνη τὸ κρικίον ᾧ ἐπισπᾶται τις τὴν θύραν. Item, Τὸ κοράκιον ἢ ὁ κρίκος, ᾧ ἐπὶ τὴν θύραν ἑλκύσαι. Item, Τὸ τῆς θύρας ἐπίσπαστρον, quod & *rhoptron* vocatur. Córaca (id est coruum) appellatum Homerus corónen nominat, Pollux. Et alibi, Quem nũc κόρακα vocant in ianua, Homerus κορώνην dixit. Κόρακι κλείεται θύρα, Posidippus apud eundem. Αὐτίκ' ἄρ' ἥγ' ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε

χρυσῆς κορώνης, Homerus de Penelope aperiente ianuam: vbi Scholiastes κορώνης interpretatur κρίκου κόρακος. Vide expositionem Eustathij in eum locum. Χρυσῆ δὲ τέτατο κορώνη. Idem de annulo ianuę vt Etymologus citat. Κορώνη, annulus hostij quo pulsatur, vel ob figuram, vel ob garrulitatem sic dictus, vt quidam in Lexico vulgari annotauit. Simplicius Theocriti glossematarius citatur ab illo qui Epigrammata Græca exposuit, & hæc eius verba referuntur: Ἐπὶ δὲ κόραξ σιδηροῦς ἐμπίπτων εἰς τὸ μέσον καὶ ἀποκροτῶν τὴν θύραν. videtur autem non aliud sentire, quàm coracem esse annulum aut alterius figuræ ferrũ, quo feriente ianua media pulsetur. ¶ Κορώνη pars est cubiti, vt Philoxenum aiunt scripsisse in libro de dialecto Romanorum, per metaphoram à flexibili cornicis collo, ἐκ τοῦ ζώου τῆς κορώνης λυγίζειν εἰωθυίας τὸν τράχηλον, Eustathius. nimirum quod circa exortum illum siue processum in vlna rotundum, quem κορώνην & κορωνὸν vocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij & cubiti in brachio excessus ambos quidem coronas à rotunditate nominant: priuatim magnum posteriorem Attici olecranum, Hippocrates anconem, Theophilus. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, vel sub parencephalide, quę in duas cauitates laterum primi spondyli insident, Pollux. *Item pars cubiti.*

¶ Coronis vocabulum deriuatum, κορωνίς, videtur quædam eadem quę κορώνη primitiuum significare, vt in præcedentibus annotatum est. Κορωνίδες propriè dicuntur βλαστήματα, id est germina, Cœlius & Varin. nimirum vt & corone pro summa & extrema parte in alijs etiã rebus accipitur. sunt enim germina partes summæ, & quibus stirpes ceu coronantur. Κορωνίς, quod supremum & vltimũ ædificio imponitur, τὸ ἄκρον ἢ τὸ τελευταῖον τῆς οἰκοδομῆς ἐπίθεμα: propriè verò cacumẽ mõtis, ἡ ἀκρώρεια, Suidas & Varinus. Coronida imposuisse (inquit Cælius) adagium est, significans vltimam rei manum admotam, nec affectũ opus, sed prorsus completum finitumq;. siquidẽ coronis est quandoq; montis vertex, aut structuræ summũ: quãdoq; verò quod in fine libri ponitur: vnde est adagionis origo. Quod in libro de Alexandri fortuna manifestum Plutarchus facit: Dionysius, inquit, Philoxenum poëtã in Latomias coniecit: quod quum illi tragœdiam à se concinnatã recoquendam emendandamq; tradidisset, totã is ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν. id est ab initio ad coronidem vsq; circumscripsit: quod est expunxit deleuitq;. nam περιγράψαι est etiam ἀποκλεῖσαι, Hæc ille. Et paulò post, Hinc est illud Plutarchi elegantissimum, in sermone qui est An seni administranda respublica: Qui verò, inquit, ciuilibus actionibus & certaminibus innutritum non permittit ad facẽ & vitæ coronidem progredi, prorsum ingratus est. *Vide* plura mox in prouerbio *Ad coronidem*, ex Erasmo Rot. Κορωνὶς summa pars nauis est: & in genere pro summo accipitur: οἷον, ἡ κορωνὶς τῆς σοφίας, id est summa vel perfectio sapientiæ, Etymologus. *Varia coronidis significata.*

¶ Κορωνὶς diminutiuum est à κορώνη, de puppe nauis, Etymologus. Κορωνίδες νῆες apud Homerum leguntur Iliad. β. & λ. Grammatici καμπυλοπρύμνους interpretãtur, id est quarum extremitates & puppes incuruæ sunt. *Vide* etiam supra in Κορώνη. Κορώνη, omne quod incuruatum est, vnde & naues coronides, Eustathius. Sunt qui Coronida nauis puppim interpretantur, quòd sit in eius apice curuatum rostrum. Quidam rostratas exponunt. Ouidius libro 15. naues coronatas dixit. *Torta coronatæ soluunt retinacula naues.* Etymologus nihil quidem rostro simile in puppi nauis poni scribit, vt quidã ineptè tradunt: sed ita Τίθεται ἡ κορωνὶς ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς νεώς, hoc est coronis dictio ponitur pro puppi nauis, eò quòd puppis in summa naui sit. Ad coronidem vsque Μέχρι τῆς κορωνίδος, prouerbium (apud Erasmum Rot.) quum extremum finem rei significamus. A nauibus (inquit) translatum putant literatores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Corone Græcis vocatur quicquid velut ornamenti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersus Stoicos, Ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio vsque ad coronidem, (ducta metaphora vt apparet à chori parodo, id est ingressu in fabulis.) Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat vt egregiè cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est mortem piam, Hæc Erasmus. ¶ Coronis in libri calce apponi solita (inquit Cælius) ferè hanc præfert figuram ⅃. (ego non erectam sed iacentem lineam pinxerim cum vnco deorsum vergente ⎯⏋) Nam Aristophanis interpretes scribunt, esse lineã breuẽ vtiq;, sed ab inferiori parte flexam. Ex ijs verò amplius Martialis carmen illustratur ex libro decimo, *Si nimius videor, seraq; coronide longus Esse liber, legito pauca, libellus ero.* Cæterum quod Græci coronida impingere dicũt, Latinè ad vmbilicum perducere non minus rectè dicitur. Nam poëtæ elegantissimi quum exactum opus significãt, ad vmbilicos se venisse scribũt. *Promissum carmen iambos Ad vmbilicum adducerem*, Horatius in Epodo. Quem locum dum exponit Porphyrio, ita scribit: Ad vmbilicum adducere, pro finire & consummare opus posuit Horatius. quia in libri fine ex ligno aut osse vmbilici solent apponi. Plura de vmbilico libris addi solito eundem in locum libro 15. cap. 20. Cælius congessit, quæ nos prætтерimus. Κορωνὶς, τὸ περισπηρεικὸν, τὸ ἐπιτιθέμενον ἐν τῷ τέλει τῶν βιβλίων, Etymologus. Coronis nota est corniculatæ lunæ figuram exprimens, in fine librorum pingi solita, vt Aristophanis Scholia exponunt. Sic quidam in Lexico vulgari nescio quàm rectè. Coronis hac nota ⎯ʒ. (est autem quasi zẽta paruum, cuius apex supremus in rectam lineam extenditur longiusculè sinistrorsum) in fine vniuscuiusq; epodi ponitur apud Pindarum, vt in fine totius carminis Asteriscus, Hephæstion. Est autem idem signum quod in vetere comœdia, vt passim apud Aristophanem habetur: de quo Aristophanis Scholiastes in Pluto, Cùm carmina generis diuersi non sunt, sed ijsdem versibus quibus ab initio actores vtuntur, coronis vocatur, *Ad coronidẽ vsq; Prouerb.* *Coronidẽ auream addere vel imponere.* *Ad vmbilicum adducere.*

quoniam ijs finitis coronidis signum adijci soleat. id verò est linea breuis deorsum inflexa. Alia igitur est coronis, quæ in fine librorum quorumuis addebatur, & alia nimirum figura: alia quæ pingebatur in fine carminum quorundam in fabulis poetarum. Quando autem hæ coronides appingi solerent, pluribus ex Hephæstione docet Cælius 15.19.20. & Varinus in Κο.

Deriuata. Κόρωνος. ¶ Κόρωνος proparoxytonum, montis nomen. oxytonum verò κορωνὸς angulum significat, Cyrillus. Οἱ γε μὲν ἤμων Αἰχμῇς ὀξείῃσι κορωνιόωντα πέτηλα Βεθόμενα σταχύων, Hesiodus in Aspide. Id est, Metebāt illi falcib. acutis culmos supremos vel coronatos, spicis grauidos. Sed alia lectio habet κορωνιόεντα, id est capitatos. spica enim in culmo instar corynæ vel clauę est, κορωνησις apud Varinū germinatio est, & κορυνώδης ramosum. Paraphrasis Ioannis Pediasimi sic habet. οἱ μὲν ἐκείνων ἐν δρεπάνοις ὀξείαις ἐθέριζον τὰ πέτηλα, ἤγουν τὰς καλάμας τὰς ἀπορμυδουμένας (verbum obscurū vel corruptū) διὰ τῶν ἀσταχύων. Et paulò pòst, Scribitur etiā κορωνιόεντα, id est nigros. nā spicarū aliæ sunt albæ, aliæ ruffæ, aliæ nigræ, quę & maximè probātur. Κορωνιόεντα verò interpretatur ῥαβδώδη, καὶ διὰ εὐκαρπίαν εὔογκα. ¶ Κορωνὸς oxytonū, superbus, elatus, ὁ γαῦρος καὶ ὑψαύχην. Κορωνᾶν, γαυριᾶν. καὶ ἐκορώνα, ἐγαυρία, Hesychius & Varin. Κόρωνος, proparoxytonū, improbus, & taurus ὀρθόκερος, id est cornib. excelsis vel erectis, Iidē. *Κοράνιος.* Et rursus Κοράνιος, bos cornua lunata habēs. *Τετρακόρωνος ceruus.* ¶ Ceruus τετρακόρωνος Hesiodo & Oppiano cognominatur, quòd cornicis vitā quater superet. ¶ Aristodemum tyrannū apud Cumas μαλακὸν cognominatū aliqui tradunt à barbaris hostibus, quo verbo intelligatur ἀντίπαις, id est puber. quoniā id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde coronistas vocant in bello aduersum barbaros manu promptus apparu-*Coronistæ.* rit, &c. Cælius ex Dionysij Romanis antiquitatibus. ¶ Apud Rhodios festū siue ludus celebrabatur, in quo cornici aggregatio quædam hordei & id genus rerum aliarū fiebat: vnde id, Καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα. id est, Cornici virgo fert ficos. Qui verò eiusmodi prę essent curę, dici coronistas inuenio: sicuti in libro de nominibus Alexandrinis commeminit Pamphilus. Quæ ab eisdem præcinerentur, id est τὰ ἀίδόμενα, vel vt in alijs reperio τὰ διδόμενα, id est quæ dabantur, (melius ἀιδόμενα, vt Athenæus & Eu-*Coronismata.* stathius habent, quàm διδόμενα vt Varinus & Hesychius) coronismata vocabant, Cælius ex Athenæo. Τὸ μοχίον Τὸ τῆς κορώνης αὔειον δειπνήσομεν, Antiphanes apud Athenæum: vbi Plutarchus Rhodiacā quandam historiam esse ait, cuius iam olim sibi lectæ non amplius meminerit: scire verò se Phœnicem Colophonium mentionem facere ἀνδρῶν τινῶν ὡς ἀγειρόντων τῇ κορώνῃ, καὶ λεγόντων ταῦτα· Ἐσθλοί κορώνῃ χεῖρα (manum plenam) προσδότε κριθῶν, Τῇ παιδὶ τῷ Ἀπόλλωνος, ἢ λέκος πυρῶν, & reliqua. neq; enim versus omnes recitare libet, quòd plures sint, & vt videtur corrupti. Eodem modo apud Rhodios verno tempore pro hirundine colligebant, χελιδονίζειν id vocantes, vt suo loco narrabimus.

Κοράνεος. ¶ Κοράνεος, ficus arbor fructus nigros proferens. Τὴν κορωνεὼν γέμεν ἐξέκοψαν, Aristoph. in Pace. vbi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quod fructus eius colore coruū referat. quod Suidas etiam & Varinus repetunt. Apud Varinum scribitur, Κοράνεον σῦκον, τὸ καὶ κοράκειον. Ischádes (ficus) quædam vocabantur βασιλέως aliæ κορωνέας, Pollux. *Rostrum cornicis.* ¶ *Monchar algorab*, id est rostrum cornicis, Andreas Bellunensis. *Coronion.* Coronion, sesamoides paruum, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas. Dioscorides quidem folia coronopodis ei tribuit. *Coronopûs.* Est autem κορωνόπους herba à Dioscoride & medicis memorata, à foliorū similitudine ad cornicis pedem dicta, quam & κορακόποδα vocant, id est coruinum pedem. *Coronopodion.* Κορωνοπόδιον herba à Tarentino ad inescationem piscium additur. Fuchsius Germanicè Krăenfuß interpretatur, Tragus Rappenfuß. Coronopus herba inter aculeatas à Theophrasto ponitur, sponteq; nascentes. interim & seritur medicinæ ad vsum. Silago aut stilago dicitur à nostris, à Græcis etiā coronopodion, vt Galeno. Sunt Arabes qui hanc *coruinum* (pedem) vocent. nec prohibeo, dum res constet, quibus cuiq; libet vocibus vtatur. Illud monendi sunt, herbam, quæ modo pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur, nō tam coronopoda videri, quàm ranūculi genus, quod polyanthemō cognominatur. quandoquidem aculeata & oblonga esse coronopus herba traditur, & aluinis prodesse: coruinus autem pes, auis eius & ranunculi similitudine conspicitur, plurimis foliorum diuisuris, cuius vel tactu solo pustulæ ambusti modo corporibus attolluntur, flore aureo copiosoq;: quibus notis ranunculum polyanthemon vocatum conijciunt, Hermolaus. Plura de coronopode scripsimus in *Boue H. C.* Fico folia sunt laciniosa & cruciformia, hoc est, vt Theophrastus inquit, σκολοποειδῆ. nisi quis κορωνοποειδῆ magis legēdum putet. nam Hippocrates verè inquit, folia sunt fico pedibus cornicis similia, Hermolaus. In Germania inferiore alicubi genus allij syluestris, folijs latiusculis geminis circa syluas & sæpes proueniens, nescio quam ob caussam cornicum porrum vocitant, Krăel aug.

Icones cornicū. ¶ Icones. Corone ciuitas in Peloponneso (*vide* mox inter propria nomina) quibusdam dicta creditur, quòd mœnium fundamenta, defodientibus ænea sit inuenta cornix. cuius fortè argumento rei in Acropoli æneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicē manu tenens, Cælius. Heron in pneumaticis inter automata opera cornicem confingit, quæ se ad auiculas itidem fictas conuertat αὐτομάτως, Politianus in Miscellaneis cap. 97. ¶ Ægyptij in Hieroglyphicis Martem & Venerem scribentes, duas pingunt cornices, vt marem ac fœminam: & similiter cum nuptias innuunt: item ad designandū virum qui cum vxore consuetudinem Veneream habeat, Orus. Eum qui iustam hominis ac legitimam vixerit ætatem volentes monstrare, cornicem mortuam pingunt, propter longæuā eius ætatem, Idem. Eum qui in continuo motu & animi intentione vsque adeò versetur, vt ne vescens quidem quiescat, significan-

Cornix concordiæ symbolũ.

ſignificantes Ægyptij cornicis pullos pingunt. hæc enim etiam volans pullos paſcit, Idem. Cornice, non ciconia, vt quidam putant, priſci concordiæ effigiem repræſentabant: quod vel Æliano authore cõſtat, qui cornices inter ſe fidiſſimas eſſe, & cùm ſocietatem coierint maximo ſe opere diligere teſtatur, Politianus. *Vide* in Ciconia *a*. Sed & in nomiſmatis aureis duobus Fauſtinæ Auguſtæ, manifeſtam prorſus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices oſtendit, cum titulo ipſo Concordię, Idem. De Concordia dea Iuuenalis ita meminit: *Quæq́; ſalutato crepitat Concordia nido.* Quo in loco (inquit Lilius Greg. Gyraldus) diuerſa ſentiunt. Et Probus quidem vetus interpres: In tutela, inquit, Concordiæ ciconia eſt. Templum Concordiæ vetus fuit, in quo ciconia multa, &c. Merula de ciconia & ipſe multa affert, vt hoc aſtrueret, & eum ſecutus Britannicus, item Valla Geor. Politianus verò in Miſcellaneis cornicem, non ciconiam intelligit: idq́; tum Æliano auctore de animalibus, tum quibuſdam antiquis nomiſmatibus affirmat, quorum etiam ego nonnulla conſpexi, Hæc ille. Mineruæ ſimulacrũ quoddam legimus quod cornicem præferebat, Lil. Gr. Gyraldus.

Propria virorum & mulierũ nomina.

¶ Propria. Coróne dicta, Κορώνη, quædam mulier Delijs oſtendit locum in quo natus eſſet Apollo, vt refert Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Meretrix quædam Calliſto nomine, cui mater Κορώνη fuerit, memoratur apud Athenæum lib. 13. Et rurſus in eodem, Ἦν δὲ Κορώνη τῆς Νάννιϛ θυγάτηρ τὸ τῆς τήθης ἀναφέρουσα ἐκ πειπορνείας ὄνομα. hoc eſt, Corone ſcortum fuit Nannij ſcorti filia, neptis Coronæ ſimiliter ſcorti. Coronus, Κορωνὸς, filius Therſandri. *vide* mox in Coronea ciuitate. Orthopolidis filia fuit Chryſorthe. hanc, vt putant, Apollo cõpreſſit, & ex ea natus puer Coronus eſt appellatus. Coroni filius Corax fuit, Pauſanias in Corinthiacis. Fuit & Coronus quidam Lapithæ filius, cuius meminit Stephanus in Philaida. ¶ Coronen, id eſt cornicem, filiam Apollinis, legimus in Coroniſmatis dictis carminibus apud Athenæum. ſed qui hæc cantillabant auem ipſam cornicem, per iocum forte, Apollinis filiam feciſſe videntur. ¶ Coronis, Κορωνὶς, vna Hyadum apud Heſiodum. Obſeruatũ in Pauſaniæ monumentis (in Corinthiacis) deam in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen ſimulacrum peculiare templum habeat nullum: ſed cum ſacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt ſacraria, honoreq́; proſequuntur, Cælius. Coronis, alio nomine Arſinoë, nympha fuit, Phlegyæ, vel (vt alij tradunt) Leucippi filia: quæ ex Apolline Æſculapium peperit. Poſtea coruus auis ſacra Apollini quũ eam deprehendiſſet cum iuuene quodam Æmonio (Elati filio, cui Iſchys nomen erat,) rem habentem, ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus, eam (maturo iam partu, Seruius in ſeptimum Æneid.) ſagittis interemit: factiq́; tandem pœnitens, quum illam ab inferis nequiret reuocare, ſecto eius vtero conceptum ex ſe eduxit infantem, eumq́; Æſculapium appellauit, & Chironi centauro tradidit educandum, vt Grammatici annotarunt. Coronides (inquit Gyraldus) cognominatus eſt Æſculapius à matre, qua de re lege fabulam apud Ouidium lib. 2. Metam. quæ ita incipit: *Pulchrior in tota, quàm Lariſſæa Coronis, Non fuit Æmonia, placuit tibi Delphice certè*, &c. quo loco Coronis Lariſſæa ab omnibus legitur, ab vrbe Lariſſa. Ego verò ex tertio hymno Pyth. Pindari, *Lacerea* legendum puto, ab vrbe, cuius poſt Pindarum Hellanicus etiam & Stephanus meminere: Hæc ille, pluribus etiam ſubiunctis de eadem hac Coronide ex Pindaro & eius Scholiaſte, quæ breuitatis ſtudio relinquimus. Homerus, inquit, & Heſiodus Χορωνὶν vocant. ego nunquam à bonis authoribus per χ ſcribi opinor.

Propria vrbiũ nomina.

¶ Corone, Κορώνη, vrbs Meſſeniæ, quæ à Strabone etiam Coronea, κορώνεια dici videtur. ſcribit enim Coroneam ciuitatem eſſe prope Heliconem in alto conditam, quam Cuarius fluuius alluat, vbi Pambœotia celebrata fuerit: cuius ciues Coronij (Κορώνειοι, Varinus per ει ſcribit penultimam) dicantur, vt alterius Meſſeniacæ Coronenſes, Κορωνεῖς, Euſtathius in Iliad. β. Addit Bœoticam Coroneam à Corono Therſandri filio (Siſyphi nepote, Pauſanias in Bœoticis) nominatã. Et alibi Coronen Meſſeniæ olim Pedaſum dictã docet. *Vide* plura in Stephani Ethnicis & Onomaſtico noſtro, de his & alijs etiam eiuſdem nominis vrbibus. In Peloponneſo ad Pamiſi fluuij dextram (ad mare, ſub monte Temathia, Pauſanias) Corone ciuitas fuit, à Bœotiæ Coronia (ex qua conditor eius oriundus fuit) ſic appellatione ducta: vel quòd mœnium fundamenta defodientibus ænea ſit inuenta cornix, cuius forte argumento rei in Acropoli (arce) æneum ſtabat Pallados ſimulacrum ſub dio, cornicem manu tenens, Cælius ex Meſſenicis Pauſaniæ. ¶ Coronus, Κόρωνος proparoxytonum, Cyrillo montis nomen eſt.

¶ *b*. Γαστέρα δὲ, λοιμῶδες θέρος ἀραχνίων πλήθη προδηλοῦν, καὶ θέοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ εἴκελα γένηται, Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Θεῖα quidem folia fici dicuntur, quæ figura ac diuiſione cornicis pedem referunt, vt diximus ſupra in coronopedis herbæ mentione. Heſiodus lib. 2. Operum, nauigationem vernam cum folia ſummæ ficus tantum apparent, turgentia ſcilicet primo vêre, quantum cornicis veſtigium, terræ imprimitur, ὅσον τ᾽ ἐπιβᾶσα κορώνη Ἴχνος ἐποίησεν. Videtur autẽ hæc comparatio folij ficulni turgentis ad cornicis veſtigium, quod ad magnitudinem, eò elegantior, quoniam figura etiam comparantur, vt ibidem in Scholijs Proclus teſtatur.

Κρώζειν etiam de pullis gallinaceis dicitur.

¶ *c*. Corniculæ in medio cæli, Baruch. 6. Ab arcturi ſydere ad hirundinum aduentum notatur cam in Mineruæ lucis templiſque raro, alicubi omnino non aſpici, ſicut Athenis, Plin. Κρώζειν verbum, & nomen κρωγμὸς (à Moſchopulo) de cornicis voce vſurpantur. Κρώζειν Aratus etiam de pullis gallinaceis dixit. Tum veſpertinum cornix longæua reſultat, Auienus. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea

Κίκιμον excrementum cornicis.

nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ, vt recitaui in Columba Liuia ex Eustathio. ¶ Φυλόμαχον τὸν πάντα φαγεῖν βόρον, οἷα κορώνην Παννυχίην αὐτὴρ ὠγὰς ἐχθρὰ πέτος, Posidippus in Phylomachum gulonem. Κίκιμον, τῆς κορώνης τὸ κόπριον, id est excrementum cornicis, Hesych. & Varin.

De cornicis sepulcro.

¶ *e.* Ad nuncupatum lacum Mœrida (Myridis, Cælius qui & Græca Æliani verba recitat 25.28.) in Ægypto, vbi Crocodilon oppidum est, Cornicis sepulchrum ostenditur: cuius causam Ægyptij eam afferunt, quòd cum eorum rex, cui Marrhes nomen esset, cornicem valde cicurem haberet, quæ postquam audisset quò volatus dirigendus, & quænam regio transeunda, & vbi terrarum requiescendum esset, eò regis literas ocyus quàm quiuis nuncius perferret, eam mortuam & sepulchri honore affecit, & cippo ornauit, Ælianus.

Mira & superstitiosa.

¶ Cornicem occisam tandiu relinques donec puteat. cadauer iam fœtidū expones in locum vbi mures aranei sunt. conuenient illi ad hanc escam consumendam qui in domo fuerint omnes: & ita congregati vel scopis vel aliter occidi capíve poterunt, vt nuper ex homine quodam polyistore cognouimus. ¶ Ad amorem coniugalem, Si vir gestauerit cornicis masculæ cor, mulier fœminæ, mutuo inter se amore pariter per omnem vitam concordes degent, Kiranides. Cornicis interiora assa si mulieri ignoranti dederis, valde te diliget, Idem.

¶ *g.* Si cui pedes dolent, cornicem capias illæsam, & posteriorem digitum dextri pedis cornicis abscinde à pede iuxta crus per puerum incorruptum: & ligans filum suspende vel circumnecte. cornicem verò terebinthino vnguento vel oleo totam vnge, & dimitte eam viuam volare. Digitum verò eius (illigatum pelli ceruinæ) circumliga patienti pedi, &c. Kiranides: qui etiam verba quædam concepta simul effari iubet.

Metamorphoses in cornicem.

¶ *h.* Coronidis in cornicem mutatæ fabulam prosequitur Ouidius Metam. 2. Leucippe, Aristippe & Alcithoe sorores, dictæ Minyades, mutatæ sunt, vna in cornicem, altera in vespertilionem, tertia in noctuam, Ælianus Variorum lib. 3. Socrates Platonis inuidiam & improbitatem notans, narrauit amicis in somnis sibi visum Platonem in cornicem mutatum, caput suum inuadere & lancinare caluitium, Athenæus lib. 12.

Auguria ex cornice.

¶ Cornix auis est augurijs & incantationibus apta, Albertus. Cornicem aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarum vias monstrare, futura prædicere. Magnum nefas hoc credere, Deum consilia sua cornicibus mandare, Isidorus. Obseruatum est, vt minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint: siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt, Alexander ab Alex. Auium voces vsq; adeò variȩ sunt pro diuersis earum affectibus, vt earū varietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. itaq; cornicis & corui varietatem augures aliquatenus obseruarunt, cæteris tanquam supra hominis captum differentijs relictis, Porphyrius lib. 3. de abstinētia ab animatis. Oscinum tripudium (augurium) est quod oris cantu significat quid portendi cùm cecinit coruus, cornix, &c. Festus. Et rursus, Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, &c. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de Diuinatione. Φθονεραὶ γὰρ ἐπικράζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitib. Coruus vel cornix crocitans, vel quæuis auis augurifica, quid significet per duodecim signa Luna in eis existente, docet Augustinus Niphus libro primo de augurijs, tabula sexta. Vlpij Traiani imperium adueniens pleraque mirifica denuntiauerunt. in queis præcipuum, cornix è fastigio Capitolij Atticis sermonibus effata, Καλῶς ἔςαι, S. Aurelius Victor. Aues nigræ inauspicatæ habebantur, vt cornix, coruus, bubo, Scoppa. Cornix ales est inauspicatæ garrulitatis, à quibusdam tamen laudata, Plin. Inauspicatissima est fœtus tempore, qui accidit post solstitium, Idem. *Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix*, Verg. Eclog. 9. Vbi Seruius, Augures, inquit, designāt spatia lituo, & eis dant nomina, vt prima pars dicatur antica, posterior postica: idem dextra & sinistra. Modo ergo cornicem ab amica ad sinistram partem volasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes & litibus, sicut cornix etiam. Nā hæc auis & clamore lætatur & alias frequenter inuadit, Sic ille. A dextra coruus, & à sinistra cornix vel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecêre, Alexander ab Alex. ex hoc Plauti nimirum in Asinaria, Picus & cornix est ab læua, coruus porrò ab dextra. Teq; nec læuus vetet ire picus, Nec vaga cornix, Hor. Car. 3. 27. Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cùm Iason & Medea amantes conuenturi essent, Apollonius describit lib. 3. Argonaut. De augurio ex cornice solitaria apparente, *vide* supra in *D.* Extat epigramma Ouidij, quo suū narrat somniū (de tauro, vacca, & cornice) quo sibi visum erat tauro & vacca niuea simul dormientibus, cornicem pectus vaccæ fodisse, vnde illa ad aliud armentū tauro relicto discesserit, liuidis in pectore vbi cornix foderat notis relictis. Cornicem augur interpretatur anum, quæ puellæ amantis animū dimoueat &c.

Oscinum tripudiū. Oscines aues.

Cornices Mineruæ inuisæ, Iunoni verò sacræ.

¶ Cornix non placuit Mineruæ: *An quia garritu pluuiosæ nuncia lucis Dicar, & infelix omen habere putor? Siue quòd excerpam baccas pallentis oliuæ*, Io. Vrsinus. Cornix inuisa Mineruæ dicitur, quòd prodidisset ei tres filias Cecropis quæ Erichthonium in cista inclusum eis seruandum dederat, & ne inspicerent prohibuerat, vt prosequitur Ouidius lib. 2. Metam. In arce Coronæ vrbis Messeniæ Palladis simulacrum erat sub dio cornicem manu gestans, Pausanias. Corniscarum diuarum locus trans Tyberim

berim erat cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur, Perottus. Rex Calechut cum cibum sumere desierit, mox sacerdotes quicquid dapum superfluit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant: quo facto rursus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc vnum alũtur. hæ enim signo huiusmodi assueuêre, propterea veluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur. Has volucres nefas est lædere. ob eam rem tutò volitant quocunq; libuerit, Ludouicus Romanus 5.3.

Cornices in Calechut dapibus regiis aluntur.

¶ *Ne si fortè suas repetitum venerit olim Grex auiũ plumas, moueat cornicula risum, Furtiuis nudata colorib.* Horatius in epist. 1. 3. ex apologo Æsopi. *Vide* in Graculo *h.* in prouerbio Æsopicus graculus.

¶ Proverbia. Cornicari, *vide* supra in *a.* ¶ Acanthida vincit cornix, prouerbium vsurpatum Calphurnio in Bucolicis Eclog. 6. *Nyctilon vt cantu rudis exuperauerit Alcon Astyle, credibile est vt vincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo.* ¶ Prouerbium, Tam rarum ac alba cornix, dictum est supra in *B.* ¶ Aquilam cornix prouocat. *Vide* in aquila *h.* ¶ Domum cum facis ne relinquas impolitam, Ne fortè insideat cornicans garrula cornix, Hesiodus in Operibus. Græci versus hi sunt, Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν, Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Proclus interpres (inquit Erasmus) admonet locum hunc bifariam accipi. quibusdam videri monere poetam vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum non habeat quo depellat frigoris molestiam. hyemem enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Alij putant significatum ædificium semel institutum non oportere imperfectum relinquere, ne vulgo risui sis: & qui præterierint obloquantur carpantq; leuitatem tuam, qui quòd cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta, nempe auem garrulam & obstreperam, vt hinc etiam verbum prouerbiale ductum sit κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vnicuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino desideretur, & vbique connitendum ad perfectionem. Id quò longius auocabitur à simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne literarũ studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit, Hęc omnia Erasm. Nos hoc insuper obseruauimus pro ἀνεπίξεστον aliàs legi ἀνεπιόρεκτον, quod Scholia exponunt ἀθυμίαστον ἢ ἀτελείωτον. ¶ Aliud noctua, aliud cornix sonat. *Vide* supra in Cornice *D.*

Prouerbia. Cornicari.
Acanthida vincit cornix.
Tam rarum ac alba cornix.
Aquilam cornix p[ro]uocat.
Domum imperfectam ne relinquas ne insideat cornix.
Aliud noctua, aliud cornix sonat.

¶ Cornicum oculos configere, prouerbium de quo non satis liquet vnde sit natum, ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora sumptum. Videtur autem perinde valere quasi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurare, efficereq; vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest vt cornicum viuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit: vt is videatur cornicum oculos velle cõfigere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere, qui perspicacissimis oculatissimisque visum adimat offundatq; tenebras: aut qui rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solùm scopum aut auem, verùm & ipsos oculos iaculo feriat, Sic Erasmus. apud quem pluribus leges quomodo Tullius & D. Hieronymus hoc prouerbio vsi sint. Nec admodum diuersè, inquit, vsurpauit Macrobius lib. Saturnalium septimo, his verbis. Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, vt recepta contraria dispositione, quicquid pro vario cibo dici potest, velit communicare nobiscum: vt suis telis lingua violenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Prouerbium in M. Tullij oratione positum, Cornicum oculos configere, non tam enarrat Valla, quàm implicat, Cælius Rhodig. 25. 28. vbi ne ipse quidem huius prouerbij vim explicat, quamuis id se fecisse insinuet. ¶ Cornix scorpium, subaudi *rapuit*: Quadrat in hos qui parant eos lædere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit lethale, perijtq;. de qua re extat Græcum epigramma Archiæ, quod Erasmus recitat, & carmine etiam Latino reddit. Atque id (inquit idem Erasmus) in rebus humanis frequenter vsu venire solet, vt qui cepisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius, Græcia capta ferum victorem cepit. Cornix scorpium, parœmia in eos qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, Cælius ex Suida & Hesychio. *Vide* Emblema Alciati in fine historiæ Corui. Huic affine est illud, Coruus serpentem. ¶ Cornicibus viuacior, prouerbium explicatum suprà in *C.*

Cornicũ oculos cõfigere.
Cornix scorpium.
Cornicib. viuacior.

¶ Habent & Germani sua à cornice prouerbia, qualia sunt: Die Kräe gehet jres hupfens nit ab. id est, Cornix suam claudicationem nõ deserit: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Eiusdem sententiæ est illud, Æthiops non dealbescit. Ein Kräe beisset der andern kein Aug auß. id est, Cornix vna alterius oculos morsu non excæcat. quo sensu illud effertur, Bestia nouit bestiam.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *in simulacrum Spei.*

Quæ tibi adest volucris? cornix fidissimus oscen, Est bene cùm nequeat dicere: dicit, Erit, &c.

Emblema Alciati.

¶ Aliud eiusdem sub titulo, *Prudens magis quàm loquax.*

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, Inter aues sani noctua consilij.

Armiferæ merito obsequijs sacrata Mineruæ est, *Garrula quo cornix cesserat ante loco.*

¶ Aliud *Concordia* inscriptum, vel *Concordiæ symbolum.*

Cornicum mira inter se concordia vitæ est, *Inq; vicem nunquam contaminata fides.*
Hinc volucres hæc sceptra gerunt, quòd scilicet omnes *Consensu populi stantq; caduntq; duces:*
Quem si de medio tollas, discordia præceps *Aduolat, & secum regia fata trahit.*

Eiusdem Emblema quod inscribitur, *Iusta vltio*, de coruo scorpium rapiente, referam in Coruo *h.* quanquam prouerbium cornici eam historiam tribuat, vt suprà dictum est.

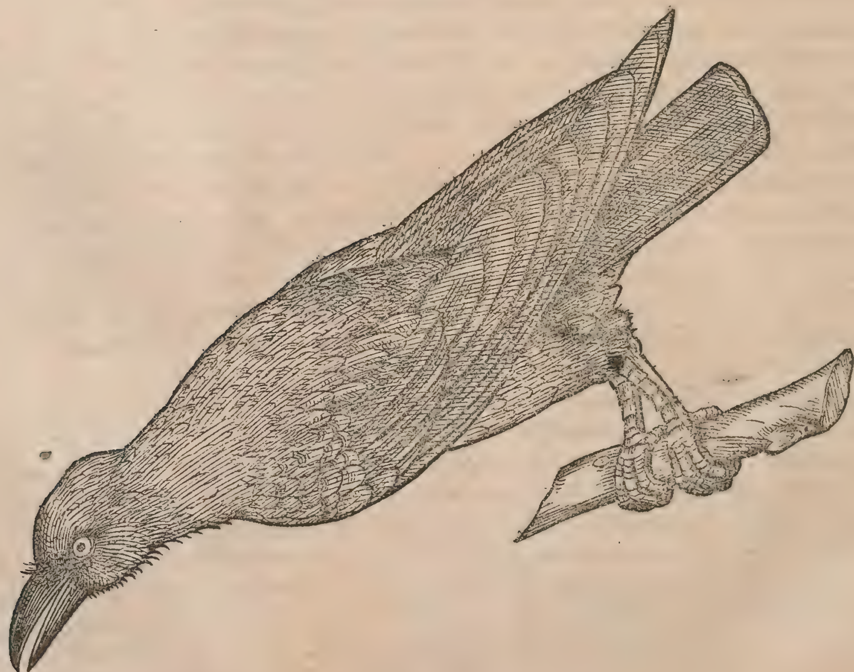
DE CORNICIBVS DIVERSIS: ET PRIMVM de Cornice frugiuora.

Cocix. COCIX Latinè vocatur auis, cornice maior, rostro magno & albo iuxta caput vbi sunt nares, ea carnes non gustat, & à quibusdam graculus vocatur, Germanicè touch (lego ruch) Albertus. Sed quòd Latinè cocix vocetur, sine authore scribit. omnino enim inusitata est hæc vox Latinis scriptoribus. coccyx quidem Græcis cuculum sonat. *Vide* in Cornice *A.* Graculum etiam non esse, ex graculorum historia facile conuincetur. Σπερμολόγος. Cornix quædam graniuora est, rostro albo, cætera nigra. hanc σπερμολόγον, id est frugilegam Aristotelis, Longolius esse coniecit, Turnerus. Spermologus, vulgò ein Roeck / Longolius. Apud Anglos etiam, vt audio *rook* vocatur hæc auis, rostro non planè nigro, sed posterius albicante, eodemq; scabriore, vnde nomen fortassis à Germanis impositum ab asperitate: in agris degens, non vt cornices propriè dictæ, quæ & carniuoræ sunt, circa domos & sterquilinia: in arborib. nidificans. Σπερμολόγος, κολοιώδες ζῶον, Hesych. Σπερμολόγος μικρὸν ὀρνιθάριον κολοιῶδες, Suid.

¶ Cornix fera & syluestris, vulgò Germanis Holkrae / maior reliquis. color ei partim cinereus ad albedinem vergens: partim fuscus, vt in capite & collo. alæ variis mixtim coloribus tinctæ. degit in syluis, Eberus & Peucerus.

DE CORNICE VARIA.

CORNIX VARIA, MARINA, HYBERNA: Nabelkrae.

CORNIX varia, quæ partim cinerea est, partim (nigra,) à Germania inferiore recedit æstate, & reuertens autumno manet per hyemem. sed à superiore Germania versus Meridiem nunquam recedit. Caussa est, quia in inferiori parte Germaniæ sunt loca aquosa, ex quorum vaporibus aer hyeme temperatur. in superiori verò est aer purissimus, & loca perquam alta, ad quæ æstate accedunt, Albertus. Cornix cinerea, σποδοειδής, Germanis Schiltkrae / Nabelkrae / Eberus & Peucerus. Est & marina quædam cornix, quam aliqui hybernã cornicem vocant, capite, cauda & alis nigris, cætera cinerea. an hanc aliquando viderint Aristoteles & Plinius dubito. nam de ea nusquam mentionem fecerunt, Turnerus. Cornices istæ in Heluetia nunquam nidificant, vt audio. migrant enim aliò. Ab Italis, ni fallor, *mulacchiæ* vel *munacchiæ* dicuntur. aues enim è cornicum genere sic vocari Alunnus author est. In huius nido

reperiri

reperiri fabulantur herbam vel radicem, quæ gestantem inuisibilem reddat: quod alij de corui nido nugantur: *Vide* in Coruo *H.d.* Audio hanc cornicem in Germania inferiori Bundtekräe/ vel Pundterkräe vocari, & in cibum admitti: aduenire hyeme, ideoq; pueros eis imprecari, Pundterkräe Gott gebe dir den range / Du bringst den kalten Winter ins Lande. Gallicè cornicem siluestrem dici, *corneille sauage*. Eine Bundtekräe macket gheinen Winter. id est, *Cornix vna hyemem non facit*, prouerbium apud Westphalos celebratum: cui illud Græcorum respondet, *Vna hirundo non facit ver*. Est autem cornix (varia) hyemis nuncia, & æstate ingruente auolat, Tappius.

¶ Cornix varia (captã Decembri mense apud nos nuper obseruaui) dorso, ventre & collo cinereis est, (sed dorsum in medio etiã nigricantibus maculis distinguitur: à quibus fortè punctis & reliqua etiam colorum varietate, Pundterkräe/ Germanis inferioribus appellatur,) cæteris partibus nigris, alis scilicet, cauda, capite, cruribus & colli parte inferiore. Sed hę pleræq; ita nigræ sunt, vt ad cœruleum siue Indicum colorem vergant. Mentum (hoc est, pars infra oculos & rostrum) præ cæteris atrũ est. Plumæ quædam sui generis, setiformes ferè, bonam rostri superioris partẽ vltra nares vsq; tegunt. In ventre dissectæ reperi quisquilias quasdam & cortices granorum quorundã, & substantiam quandam albam pinguem ex ijsdem forte granis concretam, & lapillos. in iecore fel nullum, siue quòd non habeat, siue quòd globo bombardæ (quo interempta erat) viscera essent confracta.

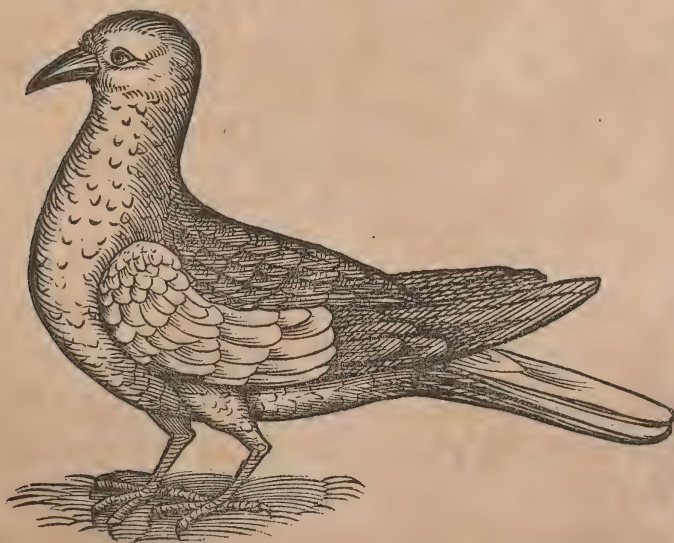
DE CORNICE AQVATICA ET MARINA.

MORPETENSES in Anglia cornicem aquaticam vocant auem, quæ sturno paulò minor est, corpore toto nigro, excepto ventre albo. Caudã habet breuiusculam, rostrum alcedone, (alcedo ei est *ispida* vulgò dicta) paulò breuius. Ante volatũ alcedonis (ispidæ) more crebrò nutat, & in volatu gemit. voce alcedonem ita refert, vt, nisi videas, alcedonem esse iurares. Hanc apud Morpetenses in ripis fluminum, non procul à mari, vidi, aliàs nusquam. Pisciculis victitat vt alcedones, Turnerus. Audio hanc auem apud nos quoq; reperiri circa Limagum fluuium.

Eadem forte aut cognata est auis quæ merula aquatica dicitur.

CORNIX Marina, κορώνη θαλάσσιος, vel ἁλία & ἐναλία, Homero etiam simpliciter κορώνη dicta, & alibi τανύγλωσσος, id est linguam exerens cognominata, Eustathio, Suidæ & Hesychio nõ alia quàm æthyia est. Arrianus distinguit. *Vide* supra in Æthyia statim post Mergum, & in Cornice *H.a.* Circa speluncam Calypsûs erat nemus, in quo & aliæ aues nidificant, τανύγλωσσοί τε (πλατύγλωσσοι, Schol.) κορῶναι εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλε, Homerus Odyss. *E.* id est cornices marinæ, piscari & pisces deuorare (hoc enim per marina opera intelligit poëta Eustathio) solitæ. Oceani Germanici accolæ Schyrkryen (forte quasi clamosas cornices, vel nomine per onomatopœiã facto) cornices quasdam appellant, quæ aquilam marinam (Ern dictam ab eis) sequuntur, & reliquias eius deuorant. Fulicæ quædam marinæ apud Frisios Marcol dictæ (nescio à mari ne an à mergo) cadaueribus vescuntur, & coruorum instar odio habentur: de quibus, num phalacrocoraces, aut potius cornices marinæ sint, inquirendum.

CORNIX COERVLEA, CVIVS ICONEM
Jo. Kentmannus, historiam verò Ge. Fabricius miserunt è Misnia.

HÆc auis planè syluestris & immansueta à Misenis ein wilde Holtzkrae / ab alijs Galgenregel / vel Halckregel appellatur. Trãs Albim in saltu Luchouiano & in syluis finitimis reperitur. versatur in

locis non frequentatis. Nidum vt vpupa ex oleto construit: & præter cætera à proiectis cadaueribus victitat. A colore quidam eam nominant ein Teutschen Pappagey/ id est Psittacum Germanicum. Deportatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione nisi coloris. Hæc G. Fabricius. Rostrum, vt pictura ostendit, nigrum est: crura fusca & pro portione corporis parua. Cæruleo colore passim nitet, in capite, alis, cauda, circa orrhopygium & tota parte supina: alibi synceriore, alibi admixto viridi. Dorsi & colli proni color fuscus est, maiores alarum pennæ nigræ. ¶ Quærendum an hæc sit pica illa syluestris quam Eberus & Peucerus Germanicè vocant Heidenelster / Krigelster. *vide* infra in Pica *A*.

Pyrrhocorax. ¶ Pyrrhocoracem, circa Athesin Germani vocant Steinkräe/ id est cornicem rupium: quòd in rupibus degat & nidificet, eãdem Anglus Eliota cornicem Cornubiæ appellat: nisi hoc genus gracculi potius est, rostro & pedibus rutilis. pyrrhocoraci enim rostrum luteũ est. ¶ In Lotharingia coruum syluaticum quem post Corui historiam describemus, cornicem marinam, *corneille de mer*, nominari audio. Multa enim rara & peregrina, vulgus marina vocitat.

CORVINO GENERI COMMVNIA QVÆDAM.

Corvini generis aues (ὄρνεα κορακοειδῆ) appello coruorum, cornicum, graculorum, & huiusmodi species. Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Minus Venere valent, & rarò solent coire, Idem. Ex his corui & cornices coniugia seruant. Gregatim degunt ferè. Corui & cæteræ omnes coruini generis aues, præter cornices, pellunt nidis pullos ac volare cogunt, Plin. Curant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis. comitantur enim volantes & pascunt, præcipuè cornix: deinde cocix (sic ipse vocat ineptè) quæ maior est cornice, rostro albicante, vulgò ein Rüch/ & monedula, & plura alia auium genera his similia, Albertus in Arist. de hist. anim. 6. 6.

DE CORVO.

A.

Coruus genus, cuius plures species sunt. Corvvs est auis maior & perfectior in suo genere, Albert. Complectimur autem coruini generis appellatione (vt Aristoteles nominat) coruum, cornicem, & monedulam siue graculum. Cornix & coruus congeneres sunt, Theon Scholiastes Arati. Coruus & graculus eiusdem generis sunt, Crescentien.

Nomina vreba:

ſcentien. ¶ Hebræis coruus *oreb*, ערב, dicitur: pro qua voce Deuter. 14. Chaldæus tranſtulit עורבא, Arabs גראביב, *gerabib*: Perſa, בלך, *calak*: Septuaginta κόραξ: Hieronymus, coruus. Videtur autem (vt doctus quidam apud nos conijcit) omne genus coruinum hoc vocabulo indicari, vt preter coruum, cornix, graculus, pyrrhocorax, &c. nam Deuteron 14. legitur, Omnis coruus iuxta genus ſuum. *Orebim*, id eſt corui, numero plurali, Leuit. 11. Pſalmo etiam 147. & Eſaiæ 34. pro *oreb* coruus à Græcis & Latinis redditur. *Reigiel algerab*, pes coruinus, herbæ nomen apud Auicennam 2. 568. Sed Bellunenſis in Gloſſis Auicennæ *Monchar algorab*, roſtrum cornicis transfert. Syluaticus *gorab* coruum vertit. conciliari poſſunt, ſi *gorab* vel *oreb*, generis vocabulum eſſe dicamus. *Alchorab*, id eſt coruus, initio hyemis parit quatuordecim diebus, &c. Albertus ex Auicenna. Verum Ariſtoteles id de alcyone ſcribit, quod & Albertus agnoſcit: ſed forte, inquit, Ariſtoteles de coruo marino ſentit, vt alcyon à coloris ſimilitudine hoc nomen tulerit. Sed in hoc etiam errat. neque enim alcyon nigra eſt auis. Rurſus alibi idem Albertus, Coruus *abka* (inquit) eſt coruus communis magnus: hunc miluum interimere ſcribit. vbi Ariſtoteles habet, nō coruum, ſed cornicem occidere tapynum, de hiſt. anim. 9, 1. *Pes alacona*, id eſt pes corui, Syluaticus. ¶ Coruus apud veteres Græcos κόραξ, hodie vulgo κόρακας dicitur. Italicè, *coruo* vel *corbo*. Hiſpanicè *cueruo*. Gallicè *corbeau*. Germanicè Rapp vel Rab / quæ vox ab Hebraica *orab* vel *gorab* facta videri poteſt per aphæreſin. Flandris, Rave. Anglicè *a rauen*, vel *crowe*, quanquam & cornicem ſic interpretatur Eliota. Illyricè, *hawran*.

¶ Albertus cornicem alibi cum coruo, alibi cum monedula confundit, Auicennæ interpretem barbarum ſequutus. Idem coronen, id eſt cornicem, Græcç linguæ ignarus coruum interpretatur.

Duo genera coruorum apud Saxones.

¶ Corui veri & maiores Germanicè (Saxonicè) dicuntur Kolckraben à ſono vocis, qui pullos per quadrageſimam excludunt. altera ſpecies corui a Saxonibus dicitur Corracken. quæ æſtate circa ſolſtitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: *Coruus maturis frugibus oua refert*, Chriſtoph. Encelius.

B.

Corui in Aſia & Theſſalia rari ſunt.

Theophraſtus tradit in Aſia inuectitios eſſe coruos, Plinius. In Cranone Theſſaliæ duos tantum coruos in ciuitate eſſe dicunt: qui cùm pullos æd iderint, diſcedant, & alios duos ex ſe genitos relinquāt, Ariſtotel. in Mirabilibus & Plinius. Hæc apud Euſtathium Crannon *ni* duplici ſcribitur, ciuitas quæ aliàs Ephyre. Cranon in Theſſalia, vt Hecatæus inquit, oppidum iuxta Tempe, vbi nunquam plures duobus corui ſunt. Fuit & in Epiro Cranon, &c. Hermolaus in Plinium.

De corui magnitudine, colore.

¶ Coruus maior eſt cornice, Turnerus. in Ægypto minores quàm in Græcia fiunt, Ariſtot. ¶ Coruus auis eſt nigerrima, Perottus. Totus eſt niger, roſtro & corpore validis, Albertus. Corui pennę per magna frigora interdum albicant, Ariſtot. Et alibi, Iam perdix viſa eſt alba, & coruus, &c.

De coruis albis.

Arceſilao regnante apud Cyrenæos coruus albus apparuit, de quo triſte oraculum ferebatur, &c. Heraclides in republica Cyrenæorum. Coruus albus de raris inuētu dixit Iuuenalis hoc hemiſtichio, Coruo quoq; rarior albo. Ammianus in Epigrammate, Θᾶττον ἢν λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας Εὑρεῖν. Id eſt, Aut albus coruus prius, aut teſtudo volucris Inuenietur. Galenus libro de naturalibus facultatibus primo, Itaq; Lycus (inquit) dum palàm eſt eum neq; vera loqui, neq; eadem cum Eraſiſtrato, ſimilis videtur albo coruo, qui nec ipſis coruis admiſceri poſſit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem ſui ingenij & alienum à ſenſu communi. Sunt enim quos pudet vſquam cum quoquam conſentire, quaſi nihil verum ſit, niſi diuerſum ſit, Hæc Eraſmus in Prouerbijs.

Stratagema Iphicli coruos gypſo illinentis.

Phœnices in Rhodo ciuitatem Achæam obtinebant duce Phalantho. eam cum Iphiclus Græcorum dux obſideret, obſeſſi negligentiores erant, quòd nunquam futurum ſperarent ſe expugnatum iri, propter oraculum quo eis promittebatur ciuitatem tandiu in eorum poteſtate futuram, donec corui albi & in crateribus piſces apparerēt. Hoc cognito Iphiclus, capto cuidam Phalanthi familiari qui ex vrbe aquatum prodierat, perſuadet vt piſciculos ex proximo illic fonte captos in vrna ſecum deferret, & eos in craterem è quo vinum Phalantho miſcebatur, immitteret. Id ita factum eſt, eodemque tempore Iphiclus coruos aliquot gypſo illitos dimiſit. His viſis Phalanthus territus, & oraculo iam ſatisfactum exiſtimans, conditionibus ab Iphiclo acceptis vrbem tradidit, &c. Athenæus lib. 8. In veteribus memorijs obſeruatum, Bœotia Thracum impetu, & bellico furore deuaſtata, redditum ijs, qui ſtragibus ſuperfuerant, ex intimo ſpecu oraculum, Ibi ſedem firmaturos, vbi coruos albentes conſpicati forent. Id verò in Theſſalia mox factum ad Pagæaticum ſinum. Illorum nanque oblati aſpectibus ſunt, Soli qui dicebantur ſacri corui, quos vino madentes pueri gypſo litos emiſerant, Cęlius. Eadem hiſtoria copioſius ex Eraſmi Chiliadibus recitabitur infra in Prouerbio, *Ad coruos*.

Fabula corui ex candido in nigrū mutati.

fabula corui ex candido in nigrum mutati, deſcribitur ab Ouidio Metamor. lib. 2. fingit autem ab irato Apolline colorem atrum ei inductum, quòd in cauſa fuiſſet vt Coronidem (quæ Æſculapium ex eo conceperat) nunciato ipſius cum iuuene Æmonio concubitu, ſubita ira commotus ſagitta conficeret. *Vide* Higinum in Hydra. Ipſi apud Alphonſum Siciliæ regem, dum Neapoli ſub Calliſto pontifice eſſemus, vidimus coruum ei a rege Britanniæ miſſum, miro candore conſpicuum, Perottus. Olaus Magnus ſcribit in regionibus Septentrionalibus quibuſdā coruos albos abunde conſpici. Monedulas iam vidimus propter frigus regionis naſci albas, & ſimiliter coruos: figura quidem indicante eas verè eſſe de ſpecie monedularum & coruorum, Albertus. Coruum album in Noruegia

videre raritas nulla est, Gybertus Longolius. Io. Carus qui cum Hispanis in nouum orbem nauigauit, albos coruos & merulas istic se vidisse adserit, Idē. Coruus dealbabitur vt quidam (nugator, vt videtur) nobis retulit, si ouum corui pinguedine vel cerebro felis illitum gallinæ albæ loco frigido incubandū supponatur. *De coruo viride.* ¶ Coruum viridem ex India aduectum Monaci (quod oppidum est Bauariæ) nuper, sibi visum quidam nobis retulit. Coruus ętatis initio minus nigricans est, quum cęlesti rore pascitur, vt scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius.

Descriptio corui. ¶ Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrū est, Aristot. aptum scilicet ad frangēdū cibum & ad pugnandum, Albertus. Qui nasum habent aduncum à fronte statim, (ῥῖνα ἐπίγρυπον ἀπὸ τοῦ μετώπου εὐθὺς ἀρχομένην,) impudentes sunt, instar coruorum, Aristot. in Physiog. Quibus oculi lucidi sunt, (στιλπνοί,) ij libidinosi (λάγνοι) habentur, ceu qui gallos & coruos hac parte referant, Ibidē. ¶ Coruus pro ingluuie gulam habet patentiorem propius ventriculum, Aristot. Aues quędam carēt sinu illo in quem ex gutture demittunt concoctione maturata, sed gula patentiore vtuntur, vt graculi, corui, Plinius. ¶ Coruis, alijs ventri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Fel renibus, & parte tantum altera iungitur intestino, in coruis, coturnicibus, &c. Plinius.

C.

Coruus aquis oblectatur. Solitudine gaudet. Quibus vescatur. Cornix ac coruus insigniter aquis oblectantur, vt Theon Arati interpres scribit. nam cum earum alitum corpora admodum sicca sint, humentia expetunt. quin & solitudinis amicū animal coruus est prouerbio suffragāte, βάλλ᾽ ἐς κόρακας, Cælius. ¶ Corui carniuori sunt. Frequenter cibos venantur, sed carne morticina, hoc est animalis per se mortui vescuntur, vt vultures & aquilarum genera, Grapaldus. Cadaueribus vescuntur, Scholiastes Aristophanis & Author de nat. r. Hinc prouerbium Βάλλ᾽ ἐς κόρακας: & illud Horatij epistola 7. *Non pasces in cruce coruos.* id est, non suspendêris. Delphini cùm pompylum gustauerunt, inefficaces stupidiq; redditi fluctu in littora eijciuntur, vbi à coruis gauijsq; cæterisq; maritimis auibus exeduntur, Ælianus. Terra tenera est (vt Cato vocat) colore pulla, temperatæ vbertatis, mollis facilisq; culturæ, &c. quam recentem exquirunt improbæ alites vomerem comitantes, coruiq;, aratoris vestigia ipsa rodentes, Plinius. Corui & cornices multiplici cibo vtuntur, omnibus cadaueribus inhiant, vniuersisq; seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntur, Macrobius. Coruus ætatis initio minus nigricans est, quum cælesti rore pascitur, vt scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Celius. Nos corui pullum aliquando nutriuimus carne cruda, pisciculis, & pane ex aqua madido. *Æstiuo tempore ventris profluuio laborat, & propterea à potu abstinet.* ¶ Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare planè sciat, idcirco ab humidis cibis se continet, Ælianus. at Simocatus non ab humidis cibis, sed à potu coruum æstate abstinere tradit propter ventris profluuium. Apud Ouidium secundo Fastorum Phœbus coruo minatur: *At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus, De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.* Siti ægrescit antequam fici coquātur autumno. Quandiu ficus concoquuntur negatur bibere posse, quòd guttur habeat pertusum illis diebus, Higinus. Hæc eadem Plinius fere, Ægrescunt sexagenis diebus, siti maxime, &c. Nisi forte legendum sit, *Ii decrescunt sexagenis diebus siti maxime, antequam fici coquantur autumno.* Ebrietatem quoq; sentit, vt dicam in *E.* ¶ Merdas albas coruorum Horatius dixit Serm. 1. 8.

De corui voce & loquacitate. ¶ Coruus auis est valde clamosa, Albertus. Alitum pleræq; à suis vocibus nominantur, vt cuculus, coruus, Varro. Coruus crocitat, Author Philomelæ. A corui voce fit factitium verbum croco, à quo crocito. Inde verò crocatio & crocitatio deducuntur. item crocio, à quo crocitus quartę declinationis. Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, Plautus. Nonius eundem Plauti locum ex Aulularia citans, pro crocitabat, legit crocibat. Crocitum (inquit idem) propriam coruorum vocem veteres esse voluerunt. Et rursus, Crocire cum sit coruorum, Plautus Aulularia cantare eos dixit. Crocatio, coruorum vocis appellatio. Pompeius lib. 3. Mutant cùm tempestatibus vnà raucisonos cantus cornices, coruorūq; greges, Lucretius. Coruus auis clamosa nihil aliud sonare nouit quàm cras, cras: diuersas tamen voces format, scilicet sexaginta quatuor vt dicit Fulgentius, Author libri de nat. r. Maximè omnium auium multos clangores & varias voces fundit. nam institutus cùm humanam vocem mittit, tum eius locutio alia quædam est ludentis, alia longè seriò agentis. Si enim quod pertineat ad deum agit. hic tibi sacrum quippiam & diuinationis plenum loquitur, Ælianus. Cicuratus aliquando loquitur, Albertus. Et rursus, voces hominum imitatur, & cantus auium domesticarum. *Vide* infra in Psittaco ex Plutarcho. Corui loqui & salutare addiscunt, vt pluribus recitabitur mox in *D. Ouantes gutture corui,* Vergilius 1. Georg. Corui singultu quodam latrantes, seque concutientes, si continuabunt, ventos portendunt. Κράζειν aut κρώζειν verba apud Græcos dicūtur de voce cornicis aut corui (per onomatopœiā) propter asperitatem vocis quam ædunt, Varinus in Ἔκλαγξα. Κρώζει ὁ κόραξ, ἡ δὲ κορώνη κρώζει, Idem. *Vide* supra in cornice *C.* *Pennarū mutatione.* ¶ Cur animalia quædam mutantur, alia non? vt coruus qui semper incommutabilis persistit. An quorum natura vincere perdomareq; humorem non potest, vt auium, quæ vesicam quoq; nullam ob eam rem obtinent, hæc nusquam mutari possunt? Aristoteles problematum 10. 8. Coruus & pica pennas suas paulatim mutant, accipitres verò vno tempore pariter, Alber. ¶ Noctuæ & corui (κόρακες, sed video erratum esse ac legendū *nycticoraces*) interdiu non vident, Athenæus lib. 8. tanquam ex Aristotele in epistola Epicuri. *Coitu.* ¶ Coruus ante tempus vernum (semper Martio mēse) oua parit & fouet, ante tonitrua, Albertus. Et rursus, Coruus coit, parit & nidificat mense Martio, timens

mens, vt dicunt experti, tonitruum. hoc enim aiunt oua eius perdere. Corui ante Solstitium generant, Plin. Corui mares non coëunt cum fœminis, priusquam cantu quodam ceu nuptiali & hymenæo eas demulserint. hæ verò maribus ita conciliatæ, admittunt, Oppianus lib. 1. de aucupio. Coruinæ speciei aues minus Venere valent, & rarò solent coire, Aristoteles. Albertus hoc de gracocenderon aue scribit, nempe omnium minimè eam coire, & semel tantùm anno. sed apparet eam vocem corruptam à Græca κορακοειδὴς, quæ coruinum genus significat, non vnam aliquam auem. Coruum vulgus, vt Plin. scribit, ore parere & coire arbitratur: ideoq; grauidas si ederint coruinum ouum per os partū reddere, atq; in totum difficulter parere si tecto inferatur. Aristoteles negat, sed exosculationem illam in ijs esse, qualem in columbis sæpe cernimus. Sunt qui coruos & ibin (inquit Aristot. de generat. anim. 3. 6.) ore coire opinentur: inter quadrupedes etiam mustelam ore parere. Hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt simpliciter valde & inconsideratè: qui in auium genere ratiocinatione illa falluntur, quòd rarò coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumero, quæ omnibus id genus auibus solita est. quod in monedulis, quas mansues alimus, planum est. genus etiam columbinū hoc idem facit. Verùm hæc quoniam coire quoq; visuntur, ea fama caruerunt. coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fœcundum sit. coire tamen id quoq; visum est. Sed enim non cogitasse quemadmodum semen per vuluam deueniat ad ventriculū, qui semper quod ingestum est concoquat, vt patet in cibo perficiendo, absurdum omnino est. Vuluas aūt id quoq; auium genus, & oua habere cernitur iuxta septum, Hæc Aristot. Albertus hunc locum enarrans, Auicenna (inquit) diligentius considerans, scribit se vidisse coire duos coruos non aliter quàm aliç aues coëunt. rarò autem in hominum conspectu coëunt corui. itaq; multi cùm vident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi verò videtur has aues fortè ante lucem vel in crepusculo coire: quo tempore ab hominibus non videntur, nec obseruatur eorum coitus, Sic ille. Corui pariunt cum plurimum quinos, Plin. Multæ aues ore cōcipiunt & coëunt, vt corui exosculatione facta, vt fit in columbis: licet hoc negat Aristoteles, nec ego multum adfirmo, quia non vidi coëuntes. coëunt enim corui circa æquinoctium vernum, loquor de veris & magnis coruis, qui à sono vocis Kolckraben dicuntur, & per quadragesimam excludunt pullos & fouent. nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum paschatis illorum pullos vidi & habui. Altera verò speciçs corui, quæ dicitur à Saxonibus Corracken / æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert. Et potest fieri vt corui isti veri ore coëant in frigore. nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen vnà incidens in matriculam corrumperet. & profectò ea species quæ templa incolit, monedula dicta, ore coit tempore verno, Christophorus Encel. qui & bonosas & vrogallos (vt in illarum auium historia recitaui) & omnes ferè gallinas syluestres ore coire scribit: cui fidem habeat qui voluerit, mihi sanè non persuaserit. & friuola est ratio, quòd coruos in frigore ore coire scribit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. cur enim non eandem ob caussam cæteræ etiam animantes quæcunq; hyeme coëunt ore coëunt? vel quomodo frigus nō etiam per os irrumpere æquè ac in matricem posset, cùm multò amplior hic meatus sit? Sed his in rebus vbi an sint affirmare non possumus, cur sint, inquirere stultum est. Coruum ore coire & parere vulgus arbitratur, ad quod respiciens Epigrammatarius poeta in Apophoretis scriptum reliquit: *Corue salutator, quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuū*, Grapald. Parit coruus quatuor &(aut) quinq;, Aristot. Et alibi, Non modò bina, vt aliqui volūt, parit, verùm etiam plura. Incubat aūt viginti diebus, & pullos nido expellit. quod idem & aliæ complures volucres faciunt. quibus enim partus numerosior est, vnum sæpe eijciunt, Arist. tædio nutriendi, Albert. Quinos aliquando parit coruus, Plin. Fœminæ coruorum oua solæ incubant, & mares eis escas administrant, Author libri de nat. rer. Coruus turres incolit, in quibus etiam nidificat, Idem. Pulli coruorum, septem diebus absq; vlla cibi alimonia degere feruntur. septima verò die nigrescunt, Idem. Pulli coruorum, vt fertur, antequam nigrescant à parentibus vtcunq; neglecti, inedia affecti, huc illucq; vagantur in nido, & ciborum expectant aperto ore subsidium. Vnde etiam scriptum est, Iob trigesimo octauo. Quis præparat coruo escam? &c. Sed cùm nigrescere illi cœperint, tanto eis alimenta præbenda coruus ardentius requirit, quanto illos alere diutius distulit, Gregorius in Moralibus. Sunt qui non à matribus pullos coruorum nuper natos sed à muscis præteruolantibus ali putent. Plinius dicit coruos obliuiosos esse, & plerunque minimè ad suos reuerti: sed quadam ratione naturæ congerunt ad suos nidos quæ vermes possint creare, ex quibus relicti eorum pulli aluntur interdum. Horum obliuionem probat etiam ex rebus, quas quum absconderint, derelinquunt, Seruius in primum Georg. Vbi D. Matthæus in genere ponit Deum pascere volatilia cœli, ibi D. Lucas coruos nominatim ponit. fortasse respexit Dominus ad illud Psalm. 147. Dat iumento panem suum, filijs corui clamantibus. Nam quædam coruorum species est, qui pullos suos exclusos negligunt, quos Deus miraculo implumes & omni creaturæ ope destitutos enutrit. quidam arbitrantur rore, vt alij enatis in nido vermiculis. Sunt qui credunt prorsus absque cibo eos sustentari. nisi hoc de coruis sit ideò à vate sic positum, quòd corui locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, eoq; duo tantùm incolunt, qui & pullos suos cùm iam potestas volandi est nido eijciunt, deinde regione tota expellunt. Hæc enim Aristot. lib. 9. de animal. cap. 30. de coruis scribit. Martinus Bucerus in 6. cap. Matthæi. ¶ Aues quæ in vrbibus solent præcipuè viuere, semper apparent, nec loca

An corui ore coeant vt quidā existimarunt.

De eorundē partu.

Incubitu.

Pullis quomodo à parentibus neglecti nutriantur.

mutant aut latent, vt coruus & cornix, Aristot. Corui toto anno manent, Demetrius Constantinopol.

Vitæ diuturnitate. ¶ De diuturnitate vitæ corui, leges quę scripsimus in cornice C. Retulit mihi quidam fide dignus, coruos à temporibus quorum non extat memoria, hoc est amplius annis centum, in turri quadam mansisse apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum vocatur: & quotannis pullos nutriuisse: & quanquam subtraherētur, illi locum eam ob causam non mutasse, Albert. *Morbis & mortiferis.* ¶ Coruus ab æstate in autumnum morbo conflictari dicitur, Plin. Æstiuo tempore potu abstinet, quòd tū scilicet alui profluuio obnoxius sit, vt superius hoc in Capite scripsimus. Siti ægrescunt, antequam fici coquantur, autumno. ¶ Coruus erucæ semine occiditur, Ælian. Eruca coruum interimit, Philes.

D.

De moribus & ingenio coruorum. Moses Iudæis coruum in cibo probibuit, improba ingenia & animos tenebrosos hoc interdicto traducens, Procopius. *Obliuione.* Coruos obliuiosos esse, ex Plinio & Seruio scripsi supra in D. *Furacitate.* Coruus cicuratus furatur multum aliquando coartata per comminationem, (apparet locum esse corruptum,) Albertus. Coruus natura procliuis est ad furtum, vt experientia Erfordiæ docuit, vbi coruus cicur paulatim de mensa in qua pecuniæ iacere consueuerant, in hortum vicinum sub lapidem numos aliquot, qui pretio quinq; vel sex florenos æquabant, abdidit, Obscurus.

Mansuetudine. ¶ Coruus longæuus citissimè fit domesticus, Author libri de nat. rerum. Ægyptij corui, Nilum accolentes, nauigantibus quasi supplices esse videntur, sibi quippiā largiri efflagitantes, quòd eis si quid dono detur, petere cessantes, nihil molesti amplius sunt: sin autem horum quæ postularint nihil impetrauerint, in nauis rostro insidentes, insequuntur nautas, funes arrodunt, ac vincula conscindunt, Ælianus. *Sensu futuri.* ¶ Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periêre, corui locis Athenarum Peloponnesiq; defuerunt, quasi sensum haberent aliquem, quo inter se rerum euenta significarent & mouerentur, Aristot. Scientissimus est mutationum aeris nuncius, &c. vt in E. dicetur. *Sagacitate.* Quantum cum sterili ferax ager differat, planè noscunt: in vberrimo enim gregatim ferūtur, per sterilem agrum & infructuosum bini volare assolent, Ælianus. *Pullorum expulsione.* Locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, duo tantum incolunt: & suos pullos, cum iam potestas volandi est, primum nido eijciunt, deinde regione tota expellunt, Aristot. Corui robustos fœtus suos fugant longius. itaque paruis in vicis non plus bina coniugia sunt: circa Cranonem quidem Thessaliæ singula perpetuò: genitores soboli loco cedunt, Plinius. Tradendum putauêre memoriæ quidam, visum coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset: ita descendere pauentem, expressisse tali congerie quantum poturo sufficeret, Plin. *Solertia in aqua ex vasis fundo alleuāda.* Corui Libyci sese inclinantes rostrorum aduncitatem quo ad possunt in vasa intrudunt, atque inferunt, quæ homines sitis metu aquæ compleuerant, ac (ne rumperentur) supra tecta ad seruandum aëris beneficio aquam posuerant. itaq; potione fruuntur. Cum aquam deficere vident, calculos ore & vnguibus apportantes, in vasa inferunt: atque calculi quidem in fundum detruduntur, ac desident, aqua verò de vasis fundo ex subsidentium occupatione calculorum alleuata, superiorem vasis vacuitatem replet: qua solerti machinatione corui aquam contingentes, potione referciuntur: non ignorantes, quæ sunt penitius in media philosophia recondita atq; abdita, vnū & eundem locum duo corpora capere non posse, Ælian. Idem hoc coruos in Africa faciētes visos sibi Aristotimus refert apud Plutarchū in libro Vtra animalium, &c. *Historia de coruo loquente, cui⁹ mors à populo Rom. vindicata est.* Reddatur & coruis sua gratia, indignatione quoq; populi Romani testata, non solum conscientia. Tiberio principe ex fœtu supra Castorum ædem genitus pullus, in oppositam sutrinam deuolauit, etiam religione commendatus officinæ domino. Is mature sermoni assuefactus, omnibus matutinis euolans in rostra, in forum versus, Tiberium, deinde Germanicum & Drusum cæsares nominatim, mox transeuntem populum Rom. salutabat, postea ad tabernam remeans, plurium annorum assiduo officio mirus. Hunc siue ęmulatione incitatus manceps proximæ sutrinæ, siue iracundia subita, vt voluit videri, excrementis eius imposita calceis macula, exanimauit, tanta plebei consternatione, vt primo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit, funusq; innumeris aliti celebratum exequijs, constratum lectum super Æthiopum duorum humeros præcedente tibicine, & coronis omnium generum, ad rogum vsq;: qui constructus dextra viæ Appiæ ad secundum lapidem, in campo Rediculi appellato fuit. Adeo satis iusta causa populo Romano visa est exequiarum ingenium auis, aut supplicij de ciue Romano in ea vrbe, in qua multorum principum nemo deduxerat funus: Scipionis verò Æmiliani post Carthaginem Numantiamque deletas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc gestum M. Seruilio C. Cestio Consulibus ad quintum kalendas Aprilis, Plinius. *Altera historia de coruis Augustū salutantib.* Exprimit coruus sermonem humanum miro modo. cum ex Actiaca victoria reuerteretur Augustus, occurrit ei inter gratulanteis quidam coruum tenens, quem instituerat proferre hæc verba: Aue Cæsar victor imperator. Miratus Cæsar tam officiosam auem, viginti millibus eam emit, (hoc est quingentis aureis solatis, Robertus Cenalis) multasque præterea simileis comparauit. Quo exemplo motus pauper sutor instituere ipse quoque aggressus est coruum ad parem salutationem sed impendio exhaustus ad auem non respondentem dicere: solebat, Opera & impensa perijt. Cœpit tamen aliquando coruus optatam salutationem exprimere, ac forte audita, dum transiret Augustus, respondissetque, Satis talium salutatorum habeo domi, superfuit coruo memoria, vt & illa, quibus dominum querentem solebat audire, verba subiungeret, Opera & impensa perijt.

perijt. Ad quod subridens Cæsar, emi auem iussit quanti nullam aliam emerat, Perottus. Vide Macrobium libro 2. Saturn. cap. 4. Corui loqui & salutare discunt: *Vide* supra in *C.* ¶ Columbæ coniugium inter se mutuum seruant fidum ad mortem vsq;: & altero defuncto coniux alter viduus permanet. quod idem corui etiam faciunt, Athenæus ex Aristotele. Fœtus suos nutritos, & ætate procedente firmos, acriter insectantur nidoq; expellunt. Quamobrem filij coruiculi deinde ea quæ sunt ad viuendum necessaria inquirunt, genitoresq; suos minime alunt, Ælianus interprete Gillio. Corui pullos suos cum iam potestas volandi est, primum nido eijciūt, deinde regione tota expellunt, Aristot. Coruus iam ætate affecta cum pullos alere non potest, seipsum eis cibum præstat, hi autem comedunt patrem: vnde prouerbium esse natum ferunt, Mali corui malum ouum, Ælianus. alij aliam huius prouerbij originem adferunt, vt in *h.* referemus. ¶ Corui nidis suis (agnum, id est) amerinam (ἄγνον ἔγκαρπον Philes) imponunt amuleti gratia, Ælianus.

De coruorum coniugij fide. Pullorum educatione.

¶ Coruus tauro & asino aduersarius est: quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos laceret, Aristot. & Ælianus. Coruus vulpi amicus est. pugnat enim cum æsalone. vnde fit, vt huic cum ab illo percutitur, auxilietur, Aristot. Æsalon parua auis, oua corui frangit, cuius pulli infestantur à vulpibus. inuicem hæc catulos eius ipsamq; vellit. quod vbi viderint corui, contrà auxiliātur velut aduersus communem hostem, Plinius. Si quod animal coruus contra vulpem pugnare animaduerterit, subsidio ei venit, amicitia adductus quæ illi cum vulpe intercedit, atq; vlciscitur, Ælianus. Sed non veram amicitiā inter coruum & vulpem intercedere, ex Alberto & Auicenna recitauimus in Vulpe *D.* Lepus coruorum & aquilarum vocem metuit, & aduersus harum auium insidias in dumeta se abdit, Ælianus. In regione quadam ad Septentrionem remota capita coruorum (liber Germanicus habet aquilarum, quod placet) præsidi regionis pro tributo adferuntur, in signū occisæ auis noxiæ quæ illic agnos & oues interimit, Olaus Magnus. Coruus occiso (à se & gustato, Solinus) chamæleonte, qui etiam victori nocet, lauro infestū virus extinguit, Plinius. ¶ Miluus & coruus hostes sunt, Ælianus. Miluo est quoddā bellum quasi naturale cum coruis, Cicero 1. de Nat. Coruum miluus impugnat. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus sit pręstantior & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos, Aristot. Coruus & miluus dissidēt, illo pręripiēte huic cibos, Plin. ac si coruus miluo pręripiat, vt Perottus etiam scripsit, his verbis, Coruus miluo volanti præripit escas. Ego cum Aristotele & interprete eius Gaza, potius dixerim miluum coruo præripere. Ictînos (inquit Albertus, quanquam codex eius impressus perperam habet *acrinoz* & *lartinoz*) paruum genus est milui, quod vocatur apud nos miluus risus, non rapit oua vel pullos coruorum, sed potius quod inuenit de cibo præparatum, coruo extorquet, eoq; pugnat cum ipso. nam robore vnguium & volatu pernice coruo præstantior est. Præteritis temporibus (inquit Niphus) apud Apuliam ingens bellum annotatum est inter coruos & miluos, quod tribus diebus noctu diuq; vt fuit narratum perdurauit: vbi tandem milui superati fuerunt. Et non multo tempore pòst in eadem regione non defuit bellum acerrimum inter Hispanos & Gallos: vbi Gallis superatis, interficitur prorex Gallorum. ¶ Mutuo vterq; in alterum odio pelagius accipiter & coruus flagrant, Ælianus. ¶ Falconum & coruorum prælium ex Ænea Syluio descripsi in Falcone *D.* ¶ Percnopterus aquila degener est, & à coruo etiam verberatur, Aristot. & Plinius ¶ Pugnam ciconiarum & pelecanorum, aduersus cornices, coruos, vultures, aliasq; carniuoras, descripsimus in Ciconia *C.* ex Kiranide. ¶ Pugnant coruus & chlorio (aliâs chloreus) noctu inuicē oua exquirentes, Plinius ex Aristotele de hist. anim. 9. 1, vbi Græcè legitur, πίπρα καὶ χλωρεύς, Gaza vertit pipo & lutea. pipram autem Aristoteles alibi dryocolapten, id est picū nominat. Choretes (vox corrupta pro chloreus) cōtra coruos pugnat, Albert. Turturem chloreus odit, chloreum coruus, Philes: qui in omnibus Ælianum sequitur. atqui Gillius ex Æliano aliter, Cum turture coruus & circus inimicitias gerunt, & turtur vicissim hostili odio ab vtroque dissidet. ¶ Coruum aliquando alaudam iuuenem deuorasse obseruauimus, Albertus. ¶ Coruus interdiu præualet, bubo nocte, & vicissim alter alterius oua vorat, Author libri de nat. rerū. sed Aristoteles hoc de cornice & noctua scribit. *vide* in cornice *D.*

Cum quibus amicitiā vel inimicitiā gerat.

De bello inter coruos & miluos comisso.

¶ Apud Celtas aiunt pharmacum (herbam venenosam) esse xenicum dictū, quo citissima mors inferatur. eo sagittas inficiunt. aduersus hoc inuentum ferunt remedium corticem quercus (Dioscorides hoc remedium contra toxicum commendat.) alij folium quoddā (herbam quandam) diuersum, quod coracium (κοράκιον) nominent. eò quòd corax, id est coruus ab eis obseruatus sit, qui cum xenico gustato periclitaretur, quæsito hoc folio deuoratoq; conualuerit, Aristot. in Mirabilibus. Videtur autem mihi xenicum illud non aliud esse quàm venenosissima herba, *tora* hodie dicta: & coracium quę antitora nominatur, de quibus copiosè docui in Lupo *a.* ¶ Cadente fulmine corui ex sū a natura lumen ferre (forte, fugere) videntur, Hermolaus Barbarus.

Coracion herba qua tanquam antidoto vtuntur corui.

E.

Corui quomodo reti capiantur, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 20. Item corui & cornices quomodo inuiscentur, eiusdem libri cap. 27. vt iam supra in Cornice scripsimus. Vidi ego canem spatio horæ interiisse, qui carnes nucis vomicæ puluere aspersas deuorārat. corui etiam eiusmodi carnes comedētes, per breue spatium volātes decidūt, Brasauolus. Corui & canes herba œnutra deuorata inebriātur.

Quomodo capiantur corui.

& sic inebriati corui etiam capiuntur, Athenæus ex Aristotele libro de ebrietate.

¶ Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, vbi exercitum vultures insequantur. coruos equidem ipsum hoc quandoq; factitasse compertum est, Cælius.

Tempestates præsentiunt & præsagiunt. ¶ Coruus scientissimus est mutationis aëris nuncius: & alia crocitationis voce præsagit auram tranquillam, alia tempestatem, Author libri de nat. rer. *Mutant cum tempestatibus vnà Raucisonos cantus cornicum secla vetusta, Coruorumq́; greges, vbi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum ventos aurasq́; vocare*, Lucretius. Κόραξ ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. id est, Coruus pluuiam crocitando præsagiens. Cornix & coruus, eiusdem generis aues, cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium tempestatis (χειμῶνος) senserint, & aer corpora earum humectârit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valde gaudeant, Theon Arati Scholiastes. Corui & graculi cũ gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt (id est acuta voce clamitant. talis enim accipitrum vox est, Scholia) pluuiam prædicunt. Corui præterea imminente pluuia magnas pluuiæ stillas voce imitantes, & proferentes (subinde) κλάξ. vel cum confusam habent vocem instar stillarum, pluuiam significant. vel grauem (magnam) vocem ingeminant, (subinde repetunt,) & pennis omnibus concussis vehementer perstrepunt, Ex Arato & Theone Scholiaste. Imbrium guttas coruus effingere conatur, Ælianus. Auienus priorem partem loci ex Arato iam recitati, sic transfert: Agmine cum denso circunuolitare videtur Graculus, & tenui cum stridunt gutture corui. Coruus excitato & volubili sono crocitans, & alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus si coruus, cornix, graculus, crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Ælianus. Notandum cornicem rauca voce & solam, (iuxta carmen Vergilij, *Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce*,) pluuiã prædicere: coruos verò & plures, & voce tenui & purissima contra naturam suam, *Tum liquidas corui presso ter gutture voces*, Seruius. atqui Vergilius primo Georgicorũ hoc de coruis carmẽ inter serenitatis signa ponit vt paulò pòst recitabimus. Coruus si in serenitate non consuetam vocem ædiderit & nimium clamosus fuerit, aquam significat: item si pediculos sibi eximat super oliuam, Obscurus. Corui singultu quodam latrantes, seq; concutientes, si continuabunt, ventos: si carptim vocem resorbebunt, ventosum imbrem præsagiunt, Plinius. *Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis*, Vergilius primo Georg. inter pluuiæ signa: ex Arato, vt apparet, qui tamen non coruorum habet, sed κολοιῶν, id est graculorum. ¶ Corui stantes aduersus Solem, si rostra aperiant, calorem significant, Obscurus. Corui & cornices per initia tempestatis (χειμῶνος) gaudent, in progressu verò crescente frigore non amplius gaudent. incipiente deinde æstate rursus gaudent. excessus enim temporum non ferunt. Itaq; cornix cum placida (non aspera) variaq; voce lętitiam suam testatur, signum est serenitatis, Theon Arati Scholiastes. Aratus inter prognostica, Καὶ κόρακες μῶνοι μὲν ἐρημαῖοι βοόωντες Διστάκις &c. id est, Sereni & tranquilli cœli signum faciunt etiam corui, quando primum quidem seorsim clamant & geminant vocem: deinde vniuersi (μεταθρόα κεκλήγοντες: vbi Scholiastes, λαμπροτέρᾳ τῇ φωνῇ χρώμενοι.) & plures gregatim collecti, cum multo (pleniore) clamore, (φωνῆς ἔμπλειοι: vbi Scholia, μετὰ γεγωτέρας φωνῆς) gaudentibus similes (vt ex placida & remissa voce conijci potest) somnum ineunt, (κοίτοιο μέδονται: vbi Scholia, περὶ τὴν τοῦ ὕπνου ὥραν συνουσιαζόμενοι.) Multi etiam corui (Scholiastes addit, circa matutinum tempus) super cortice (trunco) arboris, vel ramis eius considentes, & volatu eam repetentes, (qui motus gaudentium est, crocitantes interim cantantesq́;) pennas concutiũt, (vel arbori insidentes laxant & remittunt alas,) Hæc ex Arato & Scholijs. Hunc Arati locum Vergilius primo Georgicorum sic reddidit, inter signa serenitatis:

Tum liquidas corui presso ter gutture voces
Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis
Nescio qua præter solitum dulcedine læti,
Inter se folijs strepitant: iuuat imbribus actis
Progeniem paruam, dulcesq́; reuisere nidos.
Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.
Verum vbi tempestas, & cæli mobilis humor
Mutauere vias, & Iupiter humidus austris
Denset, erant quæ rara modo: & quæ densa, relaxat:
Vertuntur species animorum, & pectora (aliàs *pectore*) *motus Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat, Concipiunt. hinc ille auium concentus in agris: Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui*, Hæc Vergilius. Seruius addit, ex venturæ propinquitate serenitatis coruos lætari.

De coruis venaticis. ¶ Coruus longæuus citissimè fit domesticus, coruosq; syluestres inuitos retinet ac seducit, Author libri de nat. r. Vidi aliquando coruum venaticum, qui perdicem cepit & alios coruos syluestres: sed coruos non capiebat nisi fretus auxilio hominis propinqui, Albertus. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, coruum vidimus missum à rege Scytharum, aucupio mirabilem: siquidem alios coruos & phasianas cum eo capere solebat, Perottus. Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferendam, scripsi in Aquila *E.* ex Æliano. Recens est fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Asiæ, coruorum opera venantis, eo quod deuehebat in syluas eos considentes corniculis humerisq́;. illi vestigabant agebantq́;, eò perducta consuetudine vt exeuntem sic comitarentur & feri, Plinius. Perottus aliter legit, In Troccena regione Asiæ Craterus coruorum opera venari solitus proditur, quos deuehebat in syluas insidentes humeris, illi verò coruiculos vestigabant agebantq́;, &c.

¶ Scripse-

¶ Scripserunt quidam, porcos sequi eos à quibus cerebrum corui acceperint in offa, Plin. Cerebellum corui de pane collectum scrofæ si dederis comedere, sequetur te quocunq; ieris, Sextus.

F.

Coruus iuxta genus suum, id est quæuis coruini generis auis, in cibis damnatur Leuitici 11. & Deuteron. 14. Reprobat legislator, inquit Procopius Gazæus, maligni ingenij & tenebrosi (atri) homines, qui per eiusmodi aues qualis coruus est, indicatur. Coruo in lege prohibito auaritia (πλεονεξία) prohibetur, Clemens Stromat. 5. ¶ Corui aut cornicis carnem nunquam dabis accipitri. valde enim nocet, &c. *vide* supra in Cornice *F.* *Coruus in cibo prohibitus.*

G.

Multa remedia ex ansere, quod miror æquè quàm in capris (aliàs coruis.) nanq; anser coruusq; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius lib. 29. in fine capitis 3. Gelenius in annotationibus suis docet vetustos codices non in coruis, sed in capris habere, quod & ipse probat, &c. Coruus viuus sepultus in fimo equino, & per dies quadraginta putrefactus, deinde combustus & in ceroti formam redactus, podagricos sanat perfectè, Kiranides. Medicus quidam celebris nostra ætate, coruos duos mense Martio è nido combustos in læuissimum pollinem redactos, epilepticis propinabat, bis vel ter in die drachmæ pondere exhibito cum aqua decoctionis castorei. Aliqui coruum excoquunt, & nocte concubia in plumbeum vas condunt, ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Sanguis coruorum subtiles reddit capillos, Rasis. ¶ Seuum corui nigri & rutam recentem cum oleo misce, quo inuncti capilli nigrescent, Rasis. ¶ Quidam sanguine & cerebro corui vtutur cum vino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. Cerebrum corui cum stillatitio liquore verbenæ haustum epilepticis prodesse nuper amicus quidam ad nos scripsit tanquã experimentis probatum remedium ¶ Fel corui mixtum cum oleo de aliuiule & corpori toti illitum, soluit hominem ligatum ne coeat, Rasis. Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & persuasioni eorum etiam falsæ se accõmodare, & remedia quædam etiam contra rationem permittere in quibus illi confidant. Memini ego quendam virum nobilissimum iurasse, se esse ligatum ne cum mulieribus coiret. quem cum ab hac persuasione nulla arte reuocare possem: finxi me quoq; omnino credere ipsum esse ligatum: & remedium ostendi ex libro Cleopatræ de informanda fœminarum speciositate: in quo promittitur, si ita ligatus fel coruinum cum sesamelæo misceat, ac corpus totum inungat, adiutum iri. Hoc ille audiens confisus est libri verbis, & cum id fecisset, liberatus coëundi libidinem recepit, Constantinus in libro de incantatione. Quidam suffiebat se (felle coruino, ni fallor, de hoc enim proximè dixerat) vt redderet capillos albos, quod quidem consequutus est, Rasis. ¶ Si pes corui ad collum tussientis pueri suspendatur, multum prodest, Rasis. ¶ Corui fimus suffitus alphos albos & albam lepram sanat, Kiranides. Dentium dolorem statim abire tradunt fimo corui lana adalligato, Plinius. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo infulcitur minutatim, ac sine dolore eum discutiet, Marcellus. Cauo denti fimum corui si imposueris, dentem rumpit & tollit dolorem, Sextus. Constantinus Afric. in libro de anim. de cerebro corui hoc scribit. Fimũ corui lana adalligatum infantium tussi medetur, Plin. *Remedia ex coruis.* *Ex sanguine,* *Seuo,* *Cerebro,* *Felle,* *Pede,* *Fimo,*

¶ Ouum corui grauidis cauendum constat, quoniam transgressus abortos asperos facit, Plin. Oua eius denigrant capillos, Kiranides. si pilis rasis à capite illinantur, Rasis. Corui ouum (coruini oui interiora, Marcellus) in æreo (Cyprio, Sextus) vase permixtum, (& diu coagitatum, Marcellus. donec mutet colorem, Sextus) illitumq; deraso capite (in vmbra per peniculum pictoris, Marcellus. donec ouum consumatur, Sextus) nigritiam capillis affert. sed donec inarescat (siccetur infectio, Marcellus) oleum in ore habendum est, ne & dentes simul nigrescant. (tanta enim solet esse vis eius, vt etiam dentes dum siccatur inficiat. Et seuo ceruino faciem perungi oportet, ne distillantibus guttis maculetur, Marcellus. idq; in vmbra faciendum, neq; ante triduum abluendum, Plinius. vel, vt Sextus, medicamento illito caput ligabis, & post diem quartum solues. & hoc efficit vt nec cani vnquam exeant. Quarto die (inquit Marcellus) caput lauari oportet post medicamen impositum. Eadem ferè Ælianus & Constantinus in libro de animalibus scribunt. Oua etiam auis tardæ, (*alhabari*,) & *aloclo*æ (*alochloch*, ciconiam intelligo) apud Auicennam capillos denigrare legimus. Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad epilepsiam commendantur. Cum epilepsia fit ex melancholia, stercus columbinum tritum, cum ouis coruorum misce, & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem, & generat febrem, & sic epilepticum liberat, & maximè si fiat in autumno, Arnoldus Villanou. Tres guttæ sanguinis de spatulis patientis epileptici per scoriationem (scarificationem) extractæ cum ouo corui, patiente adhuc existente stupido, in potu datæ multum prosunt, Idem. ¶ Vt pili fiant albi: Vermes coruorum vel cornicum iugulatarum & positarum sub fimo, &c. *vide in Cornice G.* *Ouo,* *Vermib.*

H.

a. Coruus dicitur à Græco κόραξ, Perottus. Κόρβους Romani vocant quos Græci κόρακας, fortassis à verbo κρώζειν, Suidas. Corax vox Græca pro coruo nouè ponitur à Cicerone lib. 3. de Oratore, citante Nonio: Quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti. Phœbeius ales pro coruo, Ouid. 2. Metam. Coruum satyram *Etymon corui.* *Synonyma.* *Phœbeius ales.*

Satyra auis.

auem dixit in Valerij Coruini hiſtoria L. Florus: cuius nominis cauſam ſunt qui ad fellationẽ referant, de qua Martialis, *Corue ſalutator quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum.* Et Plin. lib. 10. coruos inquit ore parere aut coire vulgus credit: Ariſtot. negat. Quid ſi ad Saturam paludem ſeu Satyram relatum malis? ea vero Pontina eſt, viginti quatuor olim vrbium locus capax, cuius meminit Vergilius Æneid. 7. in agro autem Pontino rem geſtam auctor idem Florus eſt, nec non A. Gellius ac T. Liuius, etiamſi apud hunc Pomptino legitur, Cælius. Alij apud Florum non Satyram, ſed Satyriam (quatuor ſyllabis) auem legunt. Coruiculus, diminutiuum à coruo, ſi rectè Perottus ſic apud Plinium legit. *vide* ſupra in fine capitis 5.

Etymon vocis κόραξ. *Synonyma Græca.* *Ὁμώνυμα.*

¶ Coruus Græcè κόραξ à colore nigro dicitur. κορὸν enim nigrum eſt, Cælius ex Oppiani Scholiaſte. Κόραξ, παρὰ τὸν (τὸ) κόρον (paroxytonum. Cælius vltimam acuit, quod placet vt differat à ſubſtantiuo κόρος, quod eſt ſaties: præſertim cum & alia colorum nomina in ος oxytona ſint,) id eſt à nigro colore. vel à magnitudine capitis, παρὰ τὸ κόραν μεγάλην ἔχει. Alectoridas Perſæ etiam coruos vocant, Hermolaus. *vide* in Gallo *B.* Σαβαείχειν, τὸ σάβειρος, σάβειος, κόραξ, Heſychius. Coruus Celticè λοῦγος dicitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Phalangia, ligna rotunda, (noſtri wellen vocant, quòd ad voluendum apta ſint, cylindri forma:) στρογγύλα ξύλα καὶ σύμμετρα: Ἀττικοὶ δὲ κόρακας, Heſych. Phalanx & phalangium, araneus eſt. καὶ οἱ κόρακες δὲ παρὰ Ἀττικοῖς φαλάγγια, Etymologus & Suidas. Οἰωνοὶ nomen eſt generale ad omnes alites carniuoras, vt vultures, coruos, vt poetarum interpretes docent. *Migerus*, id eſt coruus auis, Kiranides 1. 12. Γοινεὲς, corui, Heſychius & Varinus. Οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, Idem. Οἰνιάξ, genus corui, Idem. ſed poſterior hæc vox corrupta videtur. de œnade aue inter columbas ſcripſimus.

Epitheta corui.

¶ Epitheta. Loquax coruus, Ouidius 2. Metamorph. Oſcen, Horatius 3. Carm. Salutator, Martialis. Phœbea ales, Silius. Phœbeius ales per antonomaſian Ouidio 2. Metam. Præterea apud Textorem, latrans, niger, nigrans, vocalis, crocitans, garrulus, querulus, viuidus, increpitans, Delphicus, vilis, feralis.

Miniſtrãtes ſacris corui dicuntur. *Coruorũ mẽſis Februarius.* *Caput corui apud Chymiſtas.*

¶ Ægilops malum eſt in angulis oculorum, quod Auicenna *garab* vocat, Haliabas coruum, Manardus. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam ſubitò coruus, qui modo cygnus erat*, Martialis. Magi eos qui ſacris iiſdem initiati ſunt, leones appellant: miniſtrantes verò coruos, Porphyrius. Germani quidam Februarium coruorũ mẽſem vocitant, Hadrianus Iunius. Fieri nequit vt ex albo in nigrum mutatio fiat, niſi per medios colores, imò & per medias ſubſtantias. norunt hoc Chymici, per multitudinem colorum ad deſideratum illud, quod caput corui vocant, peruenientes, quum tamen in rem ſimpliciter albam non operentur, ſed cui ſit croceum aliquod admixtum, Manardus. ¶ Coruinus, adiectiuum, quod ad coruum pertinet.

Coruus pro annulo ianuæ et aliis inſtrumẽtis ſumitur.

¶ Corone vocatur annulus quo ianua attrahitur, qui & rhoptrum, & corax, id eſt coruus. *Vide plura in Cornice a.* A cornice aue cui collum flexibile, coróne in foribus per tranſlationem dicta eſt, quemadmodum etiam à coruo córax, ὁ κόραξ δηλαδὴ τὸ κοράκιον, Euſtathius. Ἐπιστάτης lignum eſt córacas, id eſt coruos habens, à quo inſtrumenta coquinaria ſuſpendunt, Scholiaſtes in Aues Ariſtophanis. alij aliter iuterpretantur. Artemidorus mulieres quaſdam Hiſpanicas monilia ferrea collo circundata geſtare refert, quæ coruos (κόρακας) ſupra verticem incuruatos habeant, & ante frontem longius ſe extendant, hos ad coruos velum cum velint attrahere, vt extentum faciei præbeant vmbraculum: hocq́; magnum ducere ornamentum, Strabo lib. 3. ¶ Lupi inſtrumenta ſunt vncinata quibus vaſa quæ in puteos forte inciderunt, extrahuntur: quæ Græco vocabulo etiã harpages & harpagæ vocantur: vt ſcripſimus in Lupo & Onagro. Sunt & in belli vſibus harpagæ (inquit Cælius) ab Agrippa excogitatæ, capiendis oblaqueandiſq́; nauibus. Ea verò ſunt cubitorum quinq; ligna, ferro circũplexa, fibulaſq́; ab capite vtroq; præfixas continentia, vni falx ferro curuata inhæret, alteri funes deſtinantur plurimi, falces machinis attrahentes, vbi in tendiculam incidit hoſtica nauis: cui intercipiẽdæ machinula præſtò & altera eſt: córaca vocant, id eſt coruum.

Coruus inſtrumẽtũ pugnæ naualis.

Diades ſuis ſcriptis oſtendit ſe inueniſſe coruum demolitorem quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius 10. 29. Et rurſus circa finem eiuſdem capitis, De corace nihil putauit ſcribendum, quod animaduerteret eam machinam nullam habere virtutem. Hunc locum enarrans Gulielmus Philander Caſtilionius, Quòd dicat (inquit) coruum à nonnullis gruem vocari, venire quis poſſit in ſuſpicionem, eo vſos eſſe capiendis aduerſariorum machinis transferendiſq́; in muros, cuiuſmodi machina vſum fuiſſe ſcribit Vitruuius capite vltimo Calliam architectum Rhodi, cum accedentem ad mœnia helepolim correptam tranſtulit in muros. hoc vt credam facit quòd apud Iulium Pollucem legatur lib. 4. geranon, id eſt gruem, in theatro machinam fuiſſe, quæ ex ſublimi ferebatur ad rapienda corpora, ea vſam Auroram cum Memnonis rapuit corpus. Sed quod demolitorem adieciſſet Vitruuius, aliud eſſe ſuſpicatus ſum. interea cogitanti ſe offert mihi Polybij locus ex lib. 1. quem ad hunc modum vertit Nic. Perottus (cui nos ex codice Græco Vaticanæ Bibliothecæ cum Aldinum mutilum reperiſſemus, verſus amplius tres addidimus: Lignea (inquit coruum deſcribens) columna proris inerat, longitudinis quatuor vlnarũ, latitudinis palmorum trium, in eius apice rotam conſtituerant, huic præterea tabulæ inhærentes ſcalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo ſex vlnæ. foramen autem tabulati erat oblongũ & circumambibat

columnam

columnam poſt primas ſtatim ſcalæ duas vlnas. habebat autem veluti ſepem ad vtrumq; oblongum
latus genu tenus altam. in ligni extremo ferrum erat inſtar mallei peracutum. præterea annulus fune
alligatus, ita vt hæc machina, machinis frumentarijs ſimillima videretur. Igitur ſimul ac nauis hoſtium
aduentabat, laxato fune ſcalæ demittebantur, ferrum pondere ac vi ligni ſuper hoſtium nauim dela-
pſum figebatur. ſi aduerſa prora erat, bini milites per ſcalas deſcendebant, duo primi præferentes ſcuta,
reliqui latera ſcutis protecti. ſi verò obliqua erat hoſtium nauis, in eam ex tota pariter naui deſiliebã-
tur, Hactenus Polybius: Quæ verba mirè faciunt ad rem noſtram. Coruorũ mentio eſt apud Q. Cur-
tium libro quarto, Hucuſq; Philander. Harpagones (inquit Plinius) Anacharſis excogitauit primus,
& manus (ferreas) Pericles Athenienſis. auctor nobis eſt in Viris illuſtribus Nepos Cornelius, hiſce
vſum ex Romanis primum Imperatorem Duillium, Cælius. Coruis & manibus ferreis hoſtes arripie-
bant ex propugnaculis. Diodorus Siculus de geſtis Alexandri. Circa Hieronis nauim córaces erant
ferrei, qui organis emiſſi hoſtiũ ſcaphas tenebant, καὶ παρέβαλλον εἰς πληγήν, Athenæus. Nominatur &
apud Appianum córax cum ferreis manibus, inter inſtrumenta pugnæ naualis. ¶ Κόραξ, gallina-
ceorum ſumma roſtra παρὰ τὸ κορὸν, id eſt à nigro colore ſic dicta, Heſych. & Varinus. ¶ Κοράκινος,
proparoxyt. in Lexico Græcolatino vulgari *coruinus* exponitur, ſed abſque authore. ¶ Κορακῖνος qui- *Derinata.*
dem penanflexum piſcis nomen eſt, cuius mentio apud Palladium in remedijs aduerſus arborũ for-
micas. non enim coracina pix illic, vt vulgati codices habent, ſed coracinus piſcis legendum, quod *Coracin⁹*
conſtat ex Geoponicis Græcis. Coracinus color memoratur Vitruuio lib. 8. cap. 3. his verbis, Ex potu *color.*
fluminum quorundam pecora quamuis ſint alba procreant alijs locis Leucophæa, alijs pulla, alijs co- *Coraxus*
racino colore. Hunc locum enarrans Guil. Philand. Strabo (inquit) lib. 12. de Laodicenſium pecori- *color.*
bus loquens, τὴν κόραξιν χρόαν vocat, cuiuſmodi ſcilicet in coruis conſpicitur, id eſt nigerrimum: (Her-
molaus vertit, coracino colore.) Eum locum Georgius Tifernas non rectè interpretatus eſt. Talis co-
lor eſt, ſi quid intelligo, ſerici villoſi, quod villutum vulgò dicitur. Coraxorum lanitium omnium pul- *Coraxorũ*
cherrimum ex Turditania Hiſpaniæ venit, Strabo lib. 3. A corui colore lanæ coraxicæ dicuntur, Her- *lanitium.*
molaus. Corybas lapis quidã colore κοραξὸς (id eſt nigredine ſaturata ſplendens) in Inacho fluuio na-
ſcitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Λίθοι κορακοὶ τὴν χρόαν, Idem in Strymone fluuio: vbi ſimiliter for-
tè κοραξοὶ legendum. & apud Strabonem, loco iam citato à Philandro, conſiderandum, an rectius τὴν
κοραξὴν χρόαν legeretur, quàm κόραξιν per iôta in vltima. Eſt colorũ vnus coraxis nomine, cuius Stra-
bo lib. 12. meminit, in Laodicenſis lanæ preconio. nec præterijt lib. 8. Plin. Cælius. Sed Plin. lib. 8. c. 48.
inter lanarum differentias, Laodiceæ tantum, non coraxis, meminit, ne quis fallatur. Κοραξοὶ, genus *Coraxi*
Scytharum, & pudendum muliebre, Heſych. & Varin. Κοράκιον emplaſtrum deſcribitur à medicis, *gens Scy-*
Galeno, Paulo & Nicol. Myrepſo, à colore atro, vt apparet, dictum. recipit enim gallas & chalcitidem. *thica.*

¶ Coracina ſacra legimus apud Ambroſ. in Pauli epiſtola ad Roma. quæ Coraci præſtarentur, ſiue is *Coracina*
intelligatur coruus, ſeu eius nomẽclaturæ deorum mutorum (multorum forte) vnus, Cælius. ¶ Os *ſacra.*
acromij, id eſt ſcapulæ proceſſum ad ſummum humerum, Galenus κορακοειδῆ nominauit: Arabes *pi*
haoreb (vel *pi algorab*) id eſt roſtrũ porcinum, (legendũ, coruinum,) Veſalius. Eſt & in ſcoptulo vtroq;
in inferiore capitis eius parte exiguus acutuſq; proceſſus: qui cum anchoræ aut coruini roſtri ſimilitu-
dinem referat, ἀγκυροειδὴς (ſcilicet ἐφῦν) à nonnullis, ab alijs κορακοειδὴς nuncupatur. quandoquidẽ ex-
trema eius pars vti coruinũ roſtrum extenditur, Wott. Deſtructum id eſt roſtrũ corui, & eſt quoddam
additamentum, Syluat. ¶ Σκορακίζειν verbum, & inde compoſita reperies infra in Prouer. Ad coruos. *Σκορα-*
¶ Κορακοφοροκλείδης, ἔστι γὰρ (κατά τινας ὁ) ἱεροκλείδης, Heſych. & Varin. ¶ Κοράττειν, ἢ κοράξαι, τὸ ἄγαν *κίζειν.*
προσκαρτερεῖν καὶ λιπαρεῖν, id eſt improbè & pertinaciter quippiam flagitare. ducta tranſlatione à coruis
fores circũuolitantibus, nec diſcedentibus, Suid. Heſych & Varin. Κορακεῖ, ὀρχεῖται, (eſt & κορδακίζει,
αἰσχρῶς ὀρχεῖται apud Suid.) καὶ ἀκλητὶ ἐλήλυθε, Heſych. Κοράττειν, κορακεύεσθαι, Idem. Κόραξε, πόρθει,
Varin. ¶ Galli coruum (*corbeau*) appellant partem lapidis è muro prominentis ſuſtinendæ trabis gra- *Coruus la*
tia, Latini mutulum, (Germani puto Kragſtein,) Rob. Steph. Scapum in botro ſeu vua, ramoſum illud *pis è muro*
à quo acini dependent, quidam appellãt, noſtri Trapp/ Rapp/ oder Kamm: Galli *grappe.* hinc & vini ge- *prominẽs.*
nus indocti quidẽ ſcripiores *raſpatitiũ* nominarũt, Nic. Myrepſ. raſpe antidoto 500 & alibi noſtri rappis.

¶ Coronopus, id eſt Cornicis pes, herba eſt quam & κορακόποδα vocant, Heſychius. *Vide plura* *Corono-*
ſupra in Cornice a. Auicenna lib. 2. cap. 568. vocat *regiel algerab*, id eſt pedem coruinum, vt reddit inter- *pus herba.*
pres. eſt autem *gerab* Arabicè nomen commune ad cornicem & coruum. ¶ Coracion, Κοράκιον, no- *Coracion.*
men eſt folij ſiue herbæ Ariſtoteli in Mirandis narrationibus, vt ſupra in *D.* oſtẽdi. Coronopodem Fu-
chſius Germanicè Kräenfuß, id eſt cornicis pedem interpretatur, Tragus Rappenfuß, id eſt corui pe-
dem. Hippogloſſon in monte Atho frequentem herbam vulgò nominant *coracobotano*, hoc eſt corui
herbam, P. Bellonius. Roſtrum coruinum herba eſt, quam multi conſolidæ ſpeciem faciunt, ſed falsò. *Roſtrum*
eſt enim herba modicè piloſa, odore boraginis, vi conglutinandi pollens, Syluaticus. Hæc forte pul- *coruinũ.*
monaria Plinij fuerit, quæ conſolidæ ſpecies dici poteſt, & boraginem redolet, folijs hirſutis: roſtrum
coruinum autem dici potuit à foliorum præſertim minorum figura, vt conijcio. ¶ Corui oculum ali- *Corui ocu*
qui vulgò vocant *nucem vomicam*, noſtri Kroneugle, quæ vox potius cornicis ocellum ſonare videtur. *lus.*
¶ Κορώνεως, ficus arboris ſpecies Ariſtophani in Pace: vbi Scholiaſtes docet κοράκιον etiam dici, quòd *Coroneos.*

Radix corui. fructus eius colore coruum referat. Κορακέων σύκων meminit Hermippus, hoc versu: Φιβαλέων μάλιστ' ἀντὶ τῶν κορακέων, Athenæus. Rhæti alpini gentianam omnium minimam, sed flore maximo calathiformi, in altissimis montibus nascentem, sua lingua Rischcorff/ id est radicem corui appellant, nostri ab amaritudine Bitterwurtz.

Coracias auis. ¶ Phalacrocorax, pyrrhocorax, & nycticorax aues suis locis describentur. Coracias, κορακίας, Aristoteli graculus est, vt Theodorus vertit, è monedularum genere, ab atro corui colore dictus. Κορακίας, ὁ μέλας, καὶ κολοιός, Hesychius. Κορακίας μέλας, Suidas. ego vtrumque locum corruptum arbitror, & lego Κορακίας, ὁ μέλας κολοιός. Κορακόνιοι, genus auis, Hesychius & Varinus. *Corax piscis.* Corax piscis est, & alius ab eo coracinus: vtrique à coruo vel nigro colore nomen. etsi coracinum quidam dictum existiment ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ διηνεκῶς τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modò coruulum, modò *Coraceus.* graculum reddit. Κορακεὺς, genus piscis, Hesychius & Varinus. Speusippus κόρακον inter malacostraca numerat apud Athenæum.

Coruinus lapis. ¶ Coruina lapis apud recentiores quosdam qui parum Latinè scripserunt, in capite coracini piscis reperitur. ¶ Nugatores quidam coruinum lapidem quendam memorant, (Rappenstein) de quo scribam mox in *d.*

Icones corui. ¶ Coruus inter sydera nominatur Proclo in libro de Sphæra, & Vitruuio 9.7. fertur autem ab Apolline inter sydera relatus: *vide* infra in Prouerbio Coruus aquatur. Pausanias scribit Nemesin coronam gestare, in qua corui & fortunæ parua insignia contineantur: cuius rei rationem se nescire fatetur. Relatu dignum ex Græcorum thesauris: Metellum nepotem curiosius Philagri sepulchrum exstruentem, lapideum apposuisse coruum. id quum foret intuitus Cicero, in eius leuitatem iocatus: Hoc, inquit, sapientius à te factum: Πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξε: Volare magis te docuit quàm dicere, Cælius.

De Valerio qui Coruinus cognominatus est. ¶ Propria. Coruinus nomen viri apud Horatium Carminum 3.21. L. Valerius in Pontino agro insidente galeæ satyria alite (id est coruo) adiutus est, Florus. Lucius cognominatus est Coruinus (κόρβιος ἐκλήθη ὁ Λεύκιος) ab euentu, eò quòd in monomachia aduersus Gallum corui auxilio vsus est: *Vide* Suidam in Κορβῖνος & in Ἀμύνασθαι, & copiosius in Κελτοί. Describitur historia à T. Liuio & A. Gellio libro 9. cap. 11. Valerius Coruinus tribunus militum, sub duce Camillo reliquias Senonum persequente, aduersus Gallum prouocatorem solus processit. Coruus ab ortu Solis galeæ eius insedit, & inter pugnandum ora oculosq; Galli reuerberauit: & hoste victo Valerius Coruinus dictus fuit, vt Grammaticus quidam annotauit. Idem Messala cognominatus est, quia Messanam vrbem in Sicilia vicit, *n* litera in *l* mutata. Tiberius Cæsar in oratione Latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem adolescens obseruauerat, Suetonius. Valerij Coruini historiam persequuntur Plinius Secundus de viris illustribus cap. 29. Liuius lib. 7. dec. 1. Florus lib. 1. cap. 13. Plinius 7. 48. Valerius Max. 8. 14. Gellius 9. 11. Orosius 3. 6. Eutropius 3. 1. Gellius Maximum Valerium vocat, Florus Lucium, alij quidam Marcum. Quis ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensium, &c. & proximum Ciceroni Cæsarem, eorumq; velut alumnos Coruinum ac Pollionem Asinium? Velleius Paterculus. *Vrbs Galliæ Coruatũ dicta.* ¶ Retulit mihi quidam fide dignus, quòd corui à temporibus quorum non extat memoria, hoc est plus quàm per centum annos, in turri quadam manserunt apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum vocatur, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9.20.

De quibusdam qui coraces dicti sunt. ¶ Opuntius quidam luscus κόραξ cognominabatur. erat enim homo rapax & deformis: vel, quia rostrum (os) magnum habebat, Scholiastes in Aues Aristophanis. Vlysses ab Lycophrone córax dicitur, hoc est coruus, διὰ τὸ πολυχρόνιον. quoniã ætate iam fessus interijt, ab Telegono interemptus, quem ex Circe susceperat, cuius rei vel Oppianus cõmeminit, Cælius ex Isacio Tzetze Scholiaste Lycophronis. Orthopolidis filiam Chrysorthen, vt puto Apollo cõpressit: & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, Pausanias in Corinthiacis. Coracis aurigæ cuiusdã meminit Ammianus Marcellinus lib. 14. Corax Ithacus quidam fuit, à quo denominata est Coracos petra, vt mox dicemus. *Corax Rhetor Siculus.* ¶ Corax & Tisias Siculi dicendi præcepta condiderunt, Cælius. Et alibi, Corax rhetoricæ initia propagauit, (quod & Suidas testatur,) hic præpotens fuerat apud tyrannum Hieronem. quo vita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, videretq; populum ἀσταθμητον καὶ ἄτακτον, nec tyrannidem vlterius pati, in concione orationis artificiosæ rudimenta deprompsit. Discipulum habuit Tisiam, Perottus. *Vide* plura in Onomastico nostro. Ab hoc natum ferunt adagium, Mali corui malum ouum, quod infra explicabitur in *h.* Cic. etiam 3. de Oratore rhetorem quendam Coracem cognominat, sed metaphoricè, vt suprà citauimus ab initio Philologiæ. *Coruus Rhetor stupidus.* Corui rhetoris stupidi meminit Seneca in secunda Suasoria. Hic est Coruus, inquit, qui cùm tentaret scholam Romæ, summo illi, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiã, de eaq; apud matronas disserebat, liberos nõ esse tollendos. *Calondas Corax qui Archilochũ interemit.* ¶ Calondas (Callonides à Plutarcho vocari videtur, in libro de ijs qui à Deo serò puniti sunt, Gyraldus) quidam Corax cognominatus, Archilochum in bello occidit, Cælius. Archilochum poetam quidam nomine Corax, interfecit: quem, cùm oraculum ei dixisset Ἔξιθι νηοῦ: id est, Exi de templo, ferunt respõdisse, At innocens sum rex. ἐν χειρῶν γὰρ νόμῳ ἔκτεινα. id est, cominus eum occidi, quemadmodum lex iubet, Heraclides in Repub. Pariorum Iusto Vulteio interprete. sed quum obscurum sit

illud

illud Coracis responsum, locum corruptum esse suspicamur: & forte legendum, Ἐν πολέμῳ γὰρ (vel tale quid,) νόμῳ ἔκλεινα. Quòd autem in bello à Calonda, Corace cognominato, interemptus sit Archilochus, Suidas etiam refert: & pluribus Gyraldus in historia poetarum. ¶ Corax dictus fuit frater Tyburti, à quo oppidũ Volscorum cognominatum est, Perottus. Hic cum fratre Catillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio apud Vergilium in illud Æneid. 7. *Tum gemini fratres Tyburtia*, &c. sed codices emendatiores habent *Coras*. ¶ Author incertus in Anthologio Græcorum Epigrammatum iocatur in hominem deformem, quem magnam simiam & Córaca cognominat, ex quo Hermione Hermolyci filia, similes scilicet parenti filios complures ἑρμοπιθηκιάδας & (ἑρμαγέλλω, sic vocat à multitudine, quasi gregem simiolarum, filiorum Hermionæ, & nepotum Hermolyci) pepererit. neq; id mirum ait, deformes & nigros è Corace natos, cum Iupiter in Cygnũ candidissimam alitem mutatus, Helenam & Dioscuros è Leda pulcherrimam sobolem susceperit.

Corax frater Tyburti.

¶ Corax nomen fuit vnius ex equis Cleosthenis Epidamnij, vt scripsimus inter propria equorum nomina. nostri etiam equum colore nigrum Rapp, id est coruum vulgò vocitant. Corax vnus è canibus Actæonis apud Æschylum, Pollux.

Corax equus & canis dicti.

¶ Loca Laodiceæ proxima oues optimas ferunt, ex quarum lana Coraces (Græcè est, lanæ sunt præstantes, non solum mollitie, verum etiam εἰς τὴν κοράξων χρόαν, id est colore atro) maximum prouentum capiunt, Strabo lib. 12. ¶ Coraxi, Κοραξοί, genus Scytharum, Hesych. & Varinus. Plinius 6.5. & Pomponius lib. 1. Colchidis regionis populos esse scribunt: Stephanus gentem esse Colchorum, πλησίον κώλων, (sic habet codex impressus,) authore Hecatæo in Asia: vnde Coraxicus murus & Coraxica regio dicatur. Iuxta eosdem pars Tauri montis Corax (aliàs *Coraxis*) appellatur: Plinio Coraxicus lib. 5. cap. 27. Coraxis apud alios memoratur mons, qui à Septentrione Colchidem claudit: & Corax fluuius qui ex eodem (vel ex Caucaseis montibus) oritur. Corax montis nomen in Sarmatia Europæ apud Ptolemæum: Stephano mons est inter Callipolim & Naupactum, cuius meminerit Polybius lib. 20. gentile Coracius. Ætoli latus Parnasi incolunt iuxta Coruum. sic enim montem Ætolium appellant, Strabo lib. 9. ¶ Coracij regio appellatur in mediterraneis Arabiæ, vbi maxima Indicarum arundinũ copia nascitur, Strabo lib. 16. ¶ Corax vocabatur locus supplicij in Thessalia, vt dicemus infrà in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. ¶ De coruorum portu in Oceani Germanici vel Britannici littoribus, sito, infra inter auspicia scribemus. ¶ Coraconnesus, Κορακόννησος, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait Alexandrum tertio Lybicorum. Vbi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheum, Coruorũ insula locus appellatur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Παρ Κόρακος πέτρῃ in fine Odysseæ N: vbi Scholiastes innominatus docet, hunc locum in Ithaca sic dictum esse, quòd ibi Corax inter venandum à petra delapsus obierit, propter quem casum mater eius Arethusa se ipsam strangulârit, & fonti in Ithaca nomen dederit, vt filius saxo. sed huius nominis fontes etiam alibi sunt, in Syracusis, in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Eadem ferè apud Hesychium legimus. Κορακοσπέτρα, vox enuncianda ὑφ᾽ ἕν, ὁ δὲ τόπος συμπλοκὴν, vnde gentile, Κορακοπετρίτης voce composita, (vel κορακοπετραῖος, vt Stephanus habet) sic dictus est locus in Ithaca (quod & Stephanus scribit) ab incola quodam Corace, qui inter venandum leporem persequens, ab eo loco præceps delapsus est, Eustathius. ¶ Coracesium, Κορακήσιον, locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur, Eustathius. sunt qui partem Tauri montis esse doceant. Primum Ciliciæ castellum est Coracesium, in petra prærupta positum, Strabo.

Lanæ Coraces. *Coraxi Scythæ.* *Coraxis mons.* *Corax fluuius & mons.* *Coracij regio.* *Coracis pagus.* *Coruorũ portus.* *Caraconnesus insula.* *Coracos petra.* *Coracesium.*

¶ *b.* Cincinni eius condensi & nigri veluti coruus, Canticorum 5. Apud Apuleium de deo Socratis, vulpes astutè coruum laudat his verbis: Quantum ad decorem pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. iam ipse oculis perspicax, vnguibus tenax, &c.

¶ *C.* Coruus in superliminari, Sophoniæ 2. interprete Hieronymo. sed melius Munsterus, Desolatio erit in poste eius. Hebraicè enim non *oreb*, id est coruus legitur, sed *horeb*, id est vastitas & desolatio. Noctua & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. hoc est, desolata reddetur. Coruorum pullis dat escam inuocantibus eum Deus, Psalm. 147. Coruo Deus præparat escam suam dum pulli clamant ad Deum, vagantes, eò quòd non habeant cibos, Iob 38. Considerate coruos, qui non serunt neq; metunt: quibus non est penuarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos præstatis volucribus? Lucæ 12. Oculum qui subsannat patrem, & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent corui torrentis, (orebe nahal) deuorabuntq; ipsum pulli aquilæ, Prouerb. 30. Ἐκρέμασε κόρακι δεῖπνον, Aristoph. in Thesmophoriaz. *Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis Coruorum*, Horat. Serm 1.8.

¶ *d.* Corui & picæ homines (voce) imitantur, retinentq; memoriam eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Nugantur quidam coruinum quendam lapidem appellari (Rappenstein vulgò) qui gestatus inuisibiles faciat, & ab ignium aquarumq; nocumentis præseruet. reperiri illum in nido corui: si quis subrepta inde oua elixaq; in eundem reponat, hoc enim animaduerso coruum parentem auolare, & lapidem (vel radicem) adferre, qui suo contactu ouis pristinum vigorem & cruditatem restituat. Sunt qui cornicem variam nido suo herbam vel radicem imponere nugentur, cuius beneficio non videantur, & gestantes quoq; homines reddantur inuisibiles.

Magica & superstitiosa.

¶ *g.* Cor corui gestatum ad inhibendũ somnum aliqui efficax esse putant, vt Fernelius annotauit.

De coruo à Noacho emisso ex arca. ¶ *h.* A Noe diluuij tempore coruus primum emissus est, & reuersus: deinde columba, vt Geneseos octauo legimus: & recitatum est supra *in Columba h.* ex Io. Tzetze. Succurrit in hac volucre (coruo) fabulas poetarum cum sacra historia conuenire, apud illos à Phœbo, apud nostros à Noëo ex arca aquæ gratia dimissa, ac eius contumacia vtrobiq; accusata, Volater. ¶ Dion in Pompeij rebus scribit populi clamore dissono superuolantem coruum grauius ictum decidisse ὥσπερ ἐμβρόντητον, Cælius. *De coruis qui vi clamoris aere diuiso volantes in terram deciderint.* Titus Imperator cùm in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per præconem promulgata, præ immensa vocis gaudentium magnitudine accidit, vt corui qui fortè superuolabant in ipsum deciderent stadium, aere diuiso. Nam cùm vox permagna æditur, ipsius vi disiunctus aer nullam volantibus firmitatem exhibet: vnde aues tanquam ad inane peruenerint delabuntur: aut certè è clamoris ictu, tanquam sagitta quadam sauciæ, exanimes concidunt. Potest & quidam aeris, sicut & pelagi vortex esse, qui violento circumagat impetu, Plutarchus in vita T. Quintij Flaminij. ¶ L. Valerius in singulari pugna aduersus Gallum prouocatorem à coruo galeæ eius insidente adiutus, victoria potitus est, & ab euentu Coruinus cognominatus. *Vide* supra inter propria. *De coruis pijs ministrantibus.* ¶ Corui deferebant panem & carnes Eliæ prophetæ mane ac vesperi, & de torrente Carith bibebat, Reg. 3.17. Paulus primus anachoreta ministros sibi & familiares coruos in eremo habuit, Textor. Meginradum quendam eremitam apud Heluetios eo in loco qui etiamnum Eremus appellatur, circa tempora Caroli Magni, duo latrones occiderunt. eos Tigurum vsq; à coruis persequentibus infestatos, eoq; argumento deprehensos pœnam dedisse è vulgo aliqui credunt, & inde adhuc durare insigne domus in quam diuerterant. Historias quasdam de coruis, infra etiam inter auspicia reperies.

¶ Coruos duos (vel aquilas, secundum alios) à Ioue dimissos, vnum ab ortu, alterum ab occasu, Delphis conuenisse fabulantur. quare illic medium totius orbis constituunt, & telluris vmbilicum appellant, Strabo lib. 9. refert autem fabulam Pindarus. ¶ Coruum ex albo in nigrum ab irato ei Apolline mutatum fabulantur, vt supra *in B.* retuli. In pugna gigantum contra deos, Apollo in coruum mutatur apud Ouid. 5. Metam. ¶ Οὔπω κόρακ' εἶδον ἐμπεφορβειωμένον, Aristophanes in Auibus. irridet autem tibicinem quendam tanquam nigrum, qui coruum nimirum repræsentabat. Habebant autem tibicines phorbia, id est pelliculas quasdam circa os, ne labia eorum læderentur.

Auspicia ex coruis. ¶ Auspicia ex coruorũ aliquo facto, aut volatu, aut voce. ¶ Qui animalium vaticinorũ animas sibi adsciscere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda coruorum aut accipitrum: & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ dei instar futura eis præsagit, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Aues nigræ inauspicatæ sunt, vt cornix, coruus, Scoppa. ¶ Artemidorus portum quendam in Oceani (Germanici vel Britannici) littoribus esse scribit, quem duorum coruorum vulgò nominent. in eo quidem duos apparere coruos, dextris albicantibus alis. Qui igitur vlla de re controuersantur, illuc accedere, in sublimi loco posita tabella, vtrinq; seorsum in ipsa lagana collocare. ipsas dehinc aduolantes alites partim commanducare, partim dissipare. cuius autem lagana dissipentur, illum victorem euadere. Hæc quidem fabulosius memorat, Strabo libro 4. ¶ Coruos aurum corrosisse velut dirum maliq; portenti procuratum fuit, Alexander ab Alex. Si vultures, corui & aquilæ coirent in vnum, cædem haud dubiam interpretabantur, Idem. At nos ardeis & trochilis & coruis Deum ad futura denuncianda vti putamus. Plut. in libello, cur Pithya non amplius carmine, &c. Clitodemus in Attica historia inquit, cùm Athenienses classem iam Siciliam versus instruxissent, infinitam coruorũ multitudinem prouolasse Delphos, & mutilasse quasdam simulacri (Mineruæ aurati) partes, aurumq; ab eo rostris detraxisse. Addit idem, hastã fregisse coruos, & noctuas, & quicquid ad imitationem fructuũ autumnalium erat ad palmam (æneam ab Atheniensibus dedicatam, vt & Mineruæ simulacrũ) effictum, Pausanias in Phocicis. Inter cætera portenta quæ expeditionem Atheniensium in Siciliam præcesserunt, hoc etiam accidit. In Delphis Palladis aureum simulacrũ æneæ palmæ superpositum stabat, quod Atheniẽses pro re bene ac feliciter aduersus Medos gesta constituerant. Hoc diebus plurimis corui rostro vnguibusq; petentes quodammodo lacerare conabantur, ac palmæ fructus qui ex auro fabricati erant, partim vorantes absumpsere, partim vi conuulsos deiecerunt, Plut. in Nicia. Idem in lib. De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, Quo tempore (inquit) Athenienses cladem à Siculis acceperunt, Palladij (id est Palladis) simulacri scutum corui tundebant, (περιέκοπτον, mutilabant.) Alexander Magnus Babylonem ingressurus, contemptis Chaldæorũ monitis, propinquus iam vrbi complures altercantes, seq; mutuo ferientes coruos aspexit, ex quibus nonnulli penes ipsum delapsi sunt. Ipse paulò pòst in vrbe vita defunctus est, Plut. in eius vita. Cùm Marius Romæ perniciosissimam seditionem (qua plurimo sanguine pugnatum est inter ipsum & Syllam) moliretur, inter cætera diuinitus ædita signa, tres corui pullos in viam productos deuorarunt, eorumq; reliquias intra nidum retulerunt, Idem in vita Syllæ. Marco Ciceroni mors imminens auspicio prædicta est. cùm enim in villa Caietana esset, coruus in conspectu eius horologij ferrum loco motum excussit: & protinus ad ipsum tetendit, ac laciniam togæ eò vsque morsu tenuit, donec seruus ad occidendum eum milites venisse nunciaret, Valerius. Iuxta Ararim flumen situs est mons Lugdunus. in eo Momorus & Atepomarus imperio pulsi à Sesironeo ciuitatem condituri dum fundamenta fodiunt, derepente corui apparuerunt, & circumuolitãdo arbores circumquaq; repleuerunt. Quamobrem Momorus auspiciorum peritus vrbem Lugdolũ nominauit.

Lũgos

Lugos enim Celtica lingua coruum sonat. *dulon* verò (fortè *dunum*, quæ vox aliarum etiam ciuitatum quarundam nominibus adijcitur) excellentem, vt tradit Clitophon lib. 13. Ctiseon, Plutarchus in libro de fluuijs. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, vbi senatus haberi solet, corui vulturem tundendo rostris occiderunt, Iul. Obsequens. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio eius supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Suetonius in Octauio Augusto. Constat illis diebus quibus bellum contra Baiazetem parabatur in Apulia coruos vulturesq; tanta ex aëre vi, tantisq; agminibus inter se conflixisse, vt curri duodecim eorum cadaueribus explerentur, Bembus initio libri quinti.

¶ Cum Metellus pontifex Maximus, Thusculanum petens iret, corui duo in os eius aduersum veluti iter impedientes aduolauerunt: vixq; extuderunt vt domū rediret. insequente nocte ædes Vestæ arsit, quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume seruauit, Valerius. Alexandro Magno Hammonis oraculum per deserta & arenosa loca adeunte, quum ductores iam errare cœpissent, dispersis ex ignoratione comitibus, coruos (duos, Strabo libro 17.) qui præuolantes eis iter monstrarent, & tardius subsequentes præstolarentur, apparuisse constat. Quod verò longè mirabilius est tradit Callisthenes, noctu palantes cantu ac vocibus ad sequenda comitū vestigia reuocasse, Plutarchus in vita Alexandri. Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponnesiq; defuerunt, quasi sensum haberent aliquem, quo inter se rerum euenta significarent, & mouerentur, Aristoteles. Ex quo Plinius sic transtulit, Corui in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum. nam cum Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Attica regione volauerunt.

¶ Arabes coruos audiunt, (vel intelligunt: κοράκων ἀκούουσι,) Porphyrius de abstinendo ab anim. lib. 3. Auium voces vsq; adeò variæ sunt pro diuersis earum affectibus, vt earum varietatis differentias omnes obseruare difficilimum foret. itaq; cornicis & corui vocum differentias aliquot augures obseruarunt, reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt, Ibidem. Oscines aues Appius Claudius esse, ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, &c. idem. *Oscinem coruum prece suscitabo Solis ab ortu*, Horatius Carm. 3. 27. Ab ortu enim Solis, inquit Acron, prospera corui omnia sunt, aduersa ab occasu. Si ab ortu clara voce occinuerint, præsentem felicitatem: contrà verò ab occasu exitium apportant, Alexander ab Alex. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, miluorum, aquilarum, cornicum, Niphus. Apud Indos quædam regio est, quæ dicitur nunc *Pharcelos*, vbi coruorū magna multitudo perijt: ad quam quum postea redijsset lōgè maior multitudo, desolationē regionis, & incolarum interitum significauit, Idem. Vt vulturum & aquilarum, sic & coruini generis vnū in locum congregatio, mortes significat & vastitates futuras. Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum vocatur, ita vt numerus coruorum muros & tecta domorum operire videretur: & subito mortuum fuisse comitem, qui princeps castri erat, coruosq; recessisse: vnde vulgò dicebatur coruos animam eius abduxisse, Albertus in Aristotel. de hist. anim. 9. 36. Pessima coruorum significatio, cum glutiunt vocem velut strangulati, Plin. Coruus vel cornix glocitans (crocitans) per 12. signa Zodiaci, Luna in eis existente, quid significet, explicat Niphus libro 1. de augurijs tabula sexta. Tiberius Gracchus cum ad res nouas pararetur, auspicia domi prima luce petijt: quæ illi perquam tristia responderunt. & ianua egressus, ita pedem offendit, vt digitus ei decuteretur. tres deinde corui in eum aduersum occinentes, partem tegulæ decussam ante ipsum protulerūt. quibus omnibus contemptis à Scipione Nasica pontifice Maximo decussus Capitolio, fragmento subsellij ictus procubuit, Valerius. Picus & cornix est ab læua, coruos porrò ab dextra, Plautus Asin. Non temere est, quòd coruos cantat mihi nunc ab læua manu, Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, Euclio apud eundem in Aulularia. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de Diuin.

Arabes coruos intelligunt.

¶ In ditione Carthaginensium aiunt duos coruos circa Iouis templum perpetuò manere, nec vsquam aliò volare, & alterum ex eis anteriorem colli partem habere albam, Aristoteles in mirabilibus.

¶ Corui Romæ publicè sepulti historiam recitaui supra in *D*.

¶ Coruum sacrum & Apollinis pedissequum esse dicunt: idcirco diuinationibus præditum fatentur, eiusq; clamori dant operam, qui auium sedes, & clangores, & volatus ipsarum à dextra ac sinistra cognoscunt, Ælianus. Græci coruum Apollini sacrum esse dicunt, Plutarchus in libro de Iside & Osir. est enim auis nigra, qui color tenebrosæ nocti conuenit: nā & cygnus eidem deo sacer est ob diei candorem, vt scribit Eustathius, & Varinus in Λυκηγενής. Cum duo præstabiles colores piceus ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differunt, vtrunq; colorem suis Apollo alitibus condonauit, coruo nigrum, cygno autem album, Apuleius de Socratis dæmonio. Coruus & accipiter hominibus Apollinis sententiam nunciant, Porphyr. lib. 3. de abstinentia ab animatis. Corui apud veteres futura significare putabantur cantu & volatu, inde Phœbo aues dicatę deo diuinationis: ex eoq; à Silio Italico

Coruus Apollini sacer.

Phœbea ales coruus nuncupatur, Grapaldus. Coruus ab Ausonio *Phœbeius oscen* dicitur. At Phurnutus coruum à Phœbo ait alienum esse, quòd vel ipso colore profanus ac impurus sit habitus, id est μιαρός: illiq; potius cycnum auem attribuit, quod is auium maximè sit musicus & candidissimus, Gyraldus. Apollo cum gigantes dijs bellum inferrent, in coruum mutari voluit, tanquam in auem scilicet sibi sacram. ¶ In Thessalia ad Pagæaticum sinum corui erant Soli sacri, vt meminit Scholiastes Aristophanis in Plutum. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, coruos, &c? Arnobius contra gentes.

Corui Soli sacri.

¶ Apologum corui & vulpis Apuleius describit in libro de deo Socratis. *Vide infrà* in prouerbio, Si coruus posset tacitus pasci: & alium apologum in prouerbio, Coruus serpentem.

Prouerbia. Coruus albus. Coruus aquat.

¶ PROVERBIA. Coruus albus: *Vide supra in B.* ¶ Coruus aquat (Κόραξ ὑδρεύει, παροιμία ἐπὶ τῶν δυσχερῶς τινὸς τυγχανόντων, Suidas, Hesychius, & Varinus:) dici solitum vbi quis non citra negotium, citraq; ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo quum sitiret, congestis lapillis aquam ex imo fundo in summam vasis oram euocante. quod Plinius vt rem gestam memorat lib. 10. cap. 43. Sed probabilius videtur, vt adagium referatur ad eam fabulam quam Fastorum lib. 2. narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras:
I mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratêra recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis:
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longum capit vnguibus hydrũ:
Ad dominumq; redit, fictaq; verba refert.
Hic mihi causa moræ viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fonteis officiumq; meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Proinde prouerbium mihi magis videtur conuenire in cessatorem, Erasmus. Ego non *aquat*, sed *aquatur* potius verbo deponente dixerim. Coruus Apollinis tutela vsus (inquit Higinus in Hydra) eo sacrificante missus ad fontem aquam puram petitum vidit arbores complures ficorum immaturas: eas expectans dum maturescerent, in arbore quadam earum consedit. Itaq; post aliquot dies coctis ficis & à coruo compluribus earum comesis, expectans Apollo coruum, vidit eum cum cratere pleno volare festinantem. Pro quo admisso eius dicitur (quòd diu moratus sit Apollo, qui coactus mora corui, alia aqua est vsus) hac ignominia eum affecisse, vt quandiu ficus concoquerentur, coruus bibere non possit, ideo quòd guttur habeat pertusum illis diebus. Itaq; cùm vellet significare sitim corui, inter sidera constituit crateram, & supposuit hydram quæ coruũ sitientem moraretur. Videtur enim rostro caudam eius extremam verberare, vt tanquam non sinat se ad crateram transire. Per æstatem coruus exarescit siti confectus, eum clamore vltionem testari fama est, cuius causam afferunt, quòd cùm ad aquationem eum famulũ suum Apollo misisset, ille magna segete inuenta adhuc viridi, inuestigare volens granum frumenti, expectãs vt maturuisset, mandatum domini neglexit: quam ob rem siccissimo anni tempore siti affectus, suæ moræ dat pœnas. Hoc fabulæ simile videtur, Ælianus. Corui auium soli pullis suis potum ministrant (forte, non ministrant,) mento (gutture) eis statim à coitu dehiscente. quod veteris cuiusdam peccati culpa eis accidere fama est. nam cùm Coronis in Tricca Æsculapiũ pareret, Córax aquari iussus re neglecta, libidini indulgebat, (ἐλαγνεύετο. malim ἐστραγγεύετο, id est nimiam moram trahebat.) Quamobrem iratus Apollo conuertit eum in auem atram, & absq; potu rostrum (δίχα ποτοῦ τὰς ῥῖνας) ei excrescere fecit: quę res pullis est molestissima, Paraphrastes Oppiani lib. 1. de aucupio.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas. Coruum delusit hiantem. Corui luściniis honoratiores. Inter Ledæos ridetur coruus olores. Mali corui malum ouum.

¶ *Dat veniam coruis, vexat censura columbas*, Iuuenal. Satyr. 2. *vide in Columba h.* ¶ *Coruum delusit hiantem*, dictũ est ab Horatio (2. Serm. Sat. 5.) in eum qui captatorem suum arte frustratus fuerat. *Plerunque* (inquit) *recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem.* Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolum ostentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur aũt hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorũ, λύκος ἔχανεν: id est Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, *Lupum delusit hiantem*: & Κόραξ ἔχανεν, id est Coruus inhiabat, Erasmus. ¶ Corui lusciniis honoratiores, Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι: Cùm indocti doctis pręferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cùm plus tribuitur improbitati & audaciæ, quàm eruditioni ac sapientiæ, Erasmus. ¶ Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib. 1. ¶ Mali corui malũ ouum, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν: aptè vsurpabitur quoties à malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: deniq; facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si fortè non pascant illos ad satietatem, (*vide ex Æliano, suprà in D.*) & hinc ductum adagium. Alij (vt Suidas & Varinus) malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidem primus Syracusis, (de quo supra inter propria nomina diximus) post mortem Hieronis, instituit artẽ rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescens quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedẽ persolueret, vbi iam artem perdidi-

perdidicisset. Dein vbi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontanti quis esset artis finis, vbi Corax respondisset persuadere dicendo: Age (inquit) si persuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam, quia vici causam: sin minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam vitiosum & antistrephon, in discipulum retorsit, ad hunc modum. Imò (inquit) si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: sin minus, dabis, quia sententijs iudicum damnatus. Quod commentum tam vafrum, tamq; callidum vbi iudices audissent, admirati versutiam adolescentis, succlamarūt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt qui narrent, hoc succlamatum à corona circumstantium, cum alter alteri litem intenderet, Huiusmodi fermè leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricen, Hæc Erasmus. adijcit idem ex A. Gellio simillimam per omnia historiam de Protagora Rhetore & Enathlo eius discipulo, quam à L. Apuleio etiam in Floridis describi ait. Tappius idem prouerbium tanquam Germanis quoq; iisdem verbis vsitatum refert: böse Raben / böse Eyer: & eiusdem sententiæ hoc, Wie der Vogel ist / so legt er Eyer. ¶ Volantia sectari, τὰ πετόμενα διώκειν, apud Aristotelem lib. 3. τῶν μετὰ τὰ φυσικά, de vehementer obscuris, & quæ difficillimum sit peruestigare. Cui nō dissimile est illud, *Est aliquid quo tendis, & in quo dirigis arcum? An passim coruos sequeris testaq́; lutoq́;?* de ijs qui nullū certum vitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore viuunt, ad quamuis occasionem mutabiles, Erasmus. Plato in Euthyphrone, Τί δέ, πετόμενόν τινα διώκεις; id est, Quid autem volantem quempiam insectaris? Eundem sensum habet prouerbium, Aues quæris.

Coruos sequi.

¶ Si coruus posset tacitus pasci. Si breuis apologus autore Fabio parœmiæ genus est, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus, quod scripsit Horatius: *Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet Plus dapis, & rixæ multò minus inuidiæq́;.* Quidam existimant mutuò sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui si quid bonæ rei nacti sunt, continuò iactant ostentantq́;, atq; ad eum modum efficiunt, vt alij tum obsistant, quò minus eiusmodi plura commoda nanciscātur, tum quæ nacti sunt interuertant, Erasmus.

Si coruus posset tacitus pasci.

¶ Coruus serpentem, Κόραξ τὸν ὄφιν, vbi quis suo ipsius inuento perit. sumptum ex apologo quodam Æsopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Cognatum ei quod aliàs retulimus, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus comeso polypo crudo periit, Erasmus.

Coruus serpentē.

¶ Ad coruos, Βάλλ' ἐς κόρακας: id est, Abi ad coruos, perinde valet quasi dicas, abi in malam rem atq; in exitium. Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἔσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; id est, Apage ad coruos, quis est qui pepulit hostium? Aristophanes in Nubibus. Rursum in Pluto, Οὐκ ἐς κόρακας; id est, An non ad coruos? Iterum in eadem fabula, Ἔρρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id est, Ocyus hinc in coruos abeas. Reperitur apud hunc poetam & aliis plerisq; locis. Plutarch. in commentario quem scripsit aduersus Herodotum, taxat eum, quòd Isagoram ad Cares, velut ad coruos relegârit: id est, quòd eum Carem fecerit. Zenodotus scribit in Thessalia locum esse quendam, cui nomen inditum Coruis (Κόραξ, vt recentior quidam annotauit,) in quem nocentes præcipites dabantur. atq; huius adagij Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam historiam referre. Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum vt è finibus expellerentur, simulatq; corui albi apparuissent. Euenit deinde vt adolescentes aliquot per lasciuiam & temulentiam coruos, quos ceperant, gypso oblitos rursum emitterent. Quos vbi vidissent volantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrati adesse tempus, quo forent suis è sedibus eijciendi, summopere perturbati sunt. Cæterum adolescentes territi & ipsi tumultu, profugerunt, ac locū quendam sibi mercati sunt, cui nomen *Coràcon*, id est Coruorum. Contigit aliquantò post vt Æoles eiectis Bœotijs, Arnam occuparent. apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat Corui. (*Vide* supra in *B.* & in Lexico Varini in Βάλλε.) Aristophanis interpres paulò diuersius hanc recenset historiam: nempe Bœotijs aliquando à Thracibus subuersis ac profligatis respondisse deum, vt ibi sedem figerent, vbi coruos albos conspexissent. conspexisse aūt in Thessalia iuxta sinum Pagæaticū circumuolantes coruos quosdam Soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserant. Bœotij verò rati iam perfectum oraculi symbolū, inibi sedem constituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum volatum referant, quòd in desertis ferè locis volitare consueuerint, (& obseruare cadauera, Scholiastes in Plutum Aristophanis.) Vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas solitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba, Οὐχ ὅσον τάχος Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι; Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. detorquet in cantorem (psalten) quendam. is quum ei nescio quid molestus esset, Ψάλλε, inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce ψάλλε pro βάλλε, Hæc omnia Erasmus. Εἰς κόρακας, εἰς σκότος, εἰς ὄλεθρον, Apostolius. Οὐκ ἐς κόρακας φθαρήσεται ὁ σκοπιὼρὸς ὁ Λέσβιος; Alciphron. Εἰς κόρακας ὦ μαστιγία, Hipparchus apud Athenæum. Παῦ' ἐς κόρακας. οἱ σφῆκες οὐκ ἀπὸ τῶν θυρῶν, Aristophanes in Acharnensibus. Eiusdem Scholiastes in Ranas, cùm Bacchus dixisset ἐς κόρακας, locū ait Athenis fuisse hoc nomine, in quem aliqui supplicij causa abijcerentur. Οὐκ ἴῃ λαβὼν θύραζε τὰ ψηφίσματα καὶ τὴν ἀνάγκην ἐς κόρακας ἐντεῦθεν; Aristoph. apud Pollucem lib. 8. Σκορακίζειν verbū compositum est, pro ἐσκορακίζειν, hoc est ἐς κόρακας ἀποπέμπειν, vnde etiā nomen σκορακισμὸς fit, Suid. Etymologus sic νέρθεν pro ἐνέρθεν, &c. ε initiali abiecto, & Eustathius. Μή ἀποσκορακίσῃς με, μὴ ἀποδιώξῃς;

Ad coruos.

Σκορακίζειν.

ἢ ἀποδοκιμάσῃς: hoc est, ne me reijcias aut detesteris, Varinus. Ε᾽κκορακίζειν, ἀποδιώκειν, Idem. Germani etiam malum & exitium imprecantur per coruos: Daß dich die Raben frässen: hoc est, Corui te deuorent. ¶ Eleganter dictum est à Diogene Cynico, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. id est, satius esse ad coruos deuenire quàm ad adulatores, quòd hi & viuos & bonos etiam viros deuorarent, Athenæus: ex quo Erasmus transtulit in prouerbio, Ad coruos. Οἱ μὲν κόρακες τῶν τετελευτηκότων τοὺς ὀφθαλμοὺς λυμαίνονται, ὅταν αὐτῶν οὐδὲν ἔτι χρεία· οἱ δὲ κόλακες τῶν ζώντων τὰς ψυχὰς διαφθείρουσι, καὶ τὰ τούτων ὄμματα τυφλώττουσι, Epictetus. Est autem scita collusio vocum κόραξ & κόλαξ: & quoniam balbutientes pro littera rhô, lambda pronunciare solet, Sosias seruus apud Aristophanem in Vespis narrans somnium suum, inter cætera ait se vidisse θεωρὸν κεφαλὴν κόρακος ἔχοντα: (vbi Scholiastes, Traducit, inquit, Cleonem tanquam rapacem, & improbum, & adulterum.) Εἶτ᾽ Ἀλκιβιάδης εἶπε πρός με τραυλίσας, Ὁλᾷς θέωλος τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει. & mox subdit, conijciendum esse, ὀρθῶς ἀφ᾽ ἡμῶν ἐς κόρακας οἰχήσεται. Similis allusio etiam inter κόλαξ & σκώληξ est, qua vtitur Anaxilas apud Athenæum, his verbis: Ἔνιοι κολακές εἰσι τῶν ἐχόντων οὐσίας Σκώληκες, &c.

Satius est ad coruos quàm ad adulatores deuenire.

¶ Cùm vir opimus (opulentus) obit, inquit in Emblematis Alciatus, *Maxima rixa oritur: tandem sed transigit heres, Et coruis aliquid vulturibusq́; sinit.* ¶ Eiusdem Emblema quod inscribitur, *Iusta vltio. Raptabat volucris captum pede coruus in auras Scorpion, audaci præmia parta gulæ. Ast ille infuso sensim per membra veneno, Raptorem in stygias compulit vltor aquas. O risu res digna. alijs qui fata parabat, Ipse perit: proprijs succubuitq́; dolis.* Atqui prouerbium, Cornix scorpium, non coruo sed cornici eam historiam tribuit.

DE CORVIS AQVATICIS.

Emblemata Alciati.

DE CORVO aquatico multa iam scripsimus supra inter Mergos maiores. Mergi sunt nonnulli, quos ceruos (lego *coruos*) aquaticos vocant, Seruius. Hispanis hodieq; mergus *cueruo marino* appellatur. Georg. Agricola coruum aquaticum Germanicè ad verbum interpretatur Wasserrabe. Idem, corui aquatici (inquit) hybernis temporibus se conferunt ad lacus aut fluuios qui frigore non congelant. Coruus aquæ, id est *macha*, Auicenna de animalibus libro 8. Aristoteles coruum aquaticum magnitudine ciconiæ esse scribit, crurib. breuioribus, palmipedem, natantem, colore nigrum: arboribus insidere & nidulari in iis vnum ex hoc (palmipedum) genere. Hæc descriptio conuenit aui, quam nostri *scharbum* appellant, cuius historiam & figuram inter Mergos requires. Vbi & Morfex auis aquatica nigra palmipes, &c. à nobis describitur, eiusdem cum scharbo generis vt apparet. vtraque in arboribus nidificat. Córax, auis est palmipes, Varinus. Niphus hunc Aristotelis coruum aquaticum, vulgò coruum marinum dici scribit. ¶ Plinius coruos aquaticos naturaliter caluere, & inde nomen eis apud Græcos esse docet. vnde apparet phalacrocoracem Græcorum posteriorum Aristotele (nam apud Aristotelem hoc nomen non inuenitur. conijcimus autem eum quem coruum vocat aquaticum, vel palmipedem eundem phalacrocoraci esse) à Plinio coruum aquaticum transferri. Robert. Stephanus phalacrocoracem Gallicè interpretatur, *vng corbeau d'eau, vng cormorant, corbeau pescheret.* In Burgundia vocari audio auem quandam *crot pescherot*, id est coruũ piscatorem, cui pedes diuersi sint. alter vnguibus vncis ad rapinam comparatus, alter palmipes ad natandum. nam cùm piscem arripuit in aqua, nec facilè propter pondus ex aqua euolare potest, piscem altero pede retinens, altero remigat vsque ad ripam. Idem Angli de aquilæ marinæ quodam genere narrant, quam *osprey* appellant, & recentiores de porphyrione & auriphrygio. Fulicæ genus duplex fecerim, alterum minus, apud nos commune per hyemem præsertim in lacubus, alba frontis macula insigne. alterum maius, quod in Italia notum aiunt, & in arboribus nidificare, pisces magnos vorare: quod an phalacrocorax & coruus aquaticus Aristotelis sit nondum comperi. *Vide* supra in fine historię Cornicis marinæ. Gelenius phalacrocoracem Illyricè *lyska* interpretatur, sed fulicam sic nominari Illyrijs puto. Coruum aquaticum Aristotelis Wottonus suspicatur eandem esse cum cornice marina, cuius in Ponti Euxini nauigatione Arrianus meminit, ab æthyia eam distinguens: nam Hesychius & Suidas non distinguunt. Pugnant inter se *frichachyz* & *coronos*, id est coruus aquaticus, Albertus, absurdissimè. nam apud Aristotelem eo in loco sic legitur, Triorches, phrynus & ophis pugnant. Plura de Phalacrocorace leges in Elemento *P.*

Descriptio corui aquatici ex Aristotele.

Phalacrocorax.

¶ Auicennæ translatio ex Aristotele pro alcyone alicubi habet *alchorab*, quæ vox coruum significat. vbi Albertus, Alcyon (inquit) est auis nigra, non admodum magna: & forte hanc vocauit Auicenna coruum marinum propter coloris similitudinem. Et rursus, Alcyon est eadem cum *alchorab* marino, & secundum Ouidium & Homerum auis est Diomedis. Sed alcyonem auem esse nigram falsum est.

Alcyon an sit coruus marinus.

¶ Coruus rubro rostro apud Anglos inuenitur, cuius meminit Plinius, Longolius. apparet autẽ eum sentire de pyrrhocorace, qui in Cornubia Angliæ, & in alpibus reperitur. vnde vulgò à nostris Alprapp, id est coruus alpinus nominatur: cui tamen rostrum luteum, non rubrum. Sed nuper speciem alteram pyrrhocoracis vidi, quam in Bauariæ quibusdam locis Steintahen, id est graculum saxatilem vocant, rostro longiusculo, rubro, &c.

Pyrrhocorax.

¶ Incen-

¶ Incendula auis coruini generis cum bubone pugnat, Albertus. legendum monedula. *vide in Bubone* in fine capitis quarti.

DE CORVIS MARINIS EX LIB. III. CAP. XXXIX. NAVIgationum in Indiam Occidentalem.

In mari *Sur* dicto tanta eſt coruorum marinorum multitudo, vt incredibile videatur, qui tamen à noſtris forma nihil differunt. Hi tanta copia & multitudine aduolant aliquando, vt penitus mare obtegant, ſicq́; contigui & ſtipati ſunt, vt mare vniuerſum ac ſi holoſerico tectum eſſet, nuſpiam appareat.

DE CORVO SYLVATICO.

AVIS, cuius hîc effigies habetur, à noſtris nominatur vulgò ein Waldtrapp / id eſt coruus ſylüaticus, quòd locis ſyluoſis, montanis & deſertis degere ſoleat: vbi in rupibus, aut turribus deſertis nidificat: quare etiam Steinrapp vocatur, & alibi (in Bauaria & Stiria) ein Claußrapp: à petris ſeu rupibus, & pylis (nam *pylas*, id eſt anguſtias inter duos montes Germani Clauſen appellant, hoc eſt loca clauſa) in quibus nidos ſtruit. Lotharingi, vt audio, *corneille de mer*, id eſt cornix marina: quam & in iuglandibus aliquando nidificare ferunt. ſed fortè ea alia auis eſt. Circa lacum Verbanum coruus marinus dicitur. alibi in Italia coruus ſyluaticus, vt in Iſtria circa promontorium Polæ, vbi homine per funem demiſſo per rupes nidis eximuntur, & inter menſarum delicias habentur, vt apud nos quoque in montium quorundam rupibus. ſic enim Fabarias thermas repertas aiunt, cùm auceps quidam per altiſſimas rupes propter has aues ſe demiſiſſet. Multi reperiuntur ad Danubium in vtraq; ripa vbicunque ſaxa & rupes attolluntur: vt non procul à Paſſauio & ſupra Kelheymium in petræis faucibus. Expetuntur regũ venationibus & menſis. Alibi in Italia *coruo ſpilato* appellatur, id eſt coruus depilis, quoniam ſeneſcens caluesſcat. Germanicè quidam nuper conficto à ſe à ſono vocis eius nomine Scheller vocabat. ¶ Sunt qui phalacrocoracem hanc auem interpretentur, quoniã & magnitudine & colore ferè coruum refert: &

caluescit, vt vidi, cum adultior est. Turnerus Aristotelis coruum aquaticum & Plinij phalacrocoracem & coruum syluaticum nostrum auem vnam esse arbitratur, tertium genus graculi. Coruus syluaticus Heluetiorum, inquit, auis est corpore longo & ciconia paulò minore, cruribus breuibus sed crassis: rostro rutilo parum adunco (curuo) & sex pollices longo: alba in capite macula, & ea nuda, si bene memini. Quòd si palmipes esset & interdum nataret, indubitanter tertium graculorum genus esse adfirmarem. verum licet auem in manibus habuerim, an palmipes fuerit, nec ne, & calua, non bene memini, Sic ille. Sed cum nos certò sciamus, palmipedem non esse coruum syluaticum nostrum, non poterit esse coruus aquaticus Aristotelis, sed neq; Plinij, qui (vt diximus) phalacrocoracē, id est coruum caluum, eundem & aquaticum facit, Noster verò syluaticus non est aquaticus, neq; in aquis degit: sed in pratis, & locis palustribus victum sibi quæritat. Iam cum Aristoteles tertium gracculi genus palmipes faciat, id quoq; coruus syluaticus noster esse non potest.

Ibis nigra. ¶ Avis quam prius hæmatopodem esse putabam (inquit Bellonius) nunc potius ibin nigram esse conijcio: cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt. Ea corporis mole auem à Gallis vulgò *corlis* (arquatam maiorem nostram esse arbitror) dictam refert, vel paulò minor est, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro iuxta caput plus quàm pollicari crassitudine, inflexo modicè in arcum & in acutum desinente, rubicundo, qui crurum etiam color est. Proceritas crurum ea ferè quæ in ardea stellari. colli longitudo quæ in aue quam Galli vocant *aigrette*, ita vt primo visa à me hæc auis ardeam stellarem quodammodo referre videretur corporis ferè specie, Hæc ille in Gallico libro Singularium obseruationum suarum.

Descriptio corui syluatici. ¶ Coruo syluatico nostro magnitudo est gallinæ, color niger toto corpore, si eminus videas: sin propius, ad solem præsertim, cum viridi permixtus videtur, pedes ferè vt gallinæ, longiores, digiti fissi, cauda non longa, à capite retro crista tendit, cùm adultiores sunt: in iunioribus non apparet. rostrum rubicundum, oblongum & aptum inseri angustis terræ, arborum & murorum aut petrarum foraminibus, vt latitantia in eis insecta & vermes, quibus pascitur, extrahat. Crura oblonga, obscurè rubentia. Locustis, gryllis, pisciculis, & ranunculis eos vesci audio. Vt plurimum nidificat in altis arcium destructarum muris, qui in Helueticis montium regionibus frequentes sunt. In ventriculo dissecti aliquando præter alia insecta, reperi plurima illa quæ radices frugum populantur, milij præsertim, Galli *curtillas* vocant, nostri transuersas (twären) à pedum situ vt conijcio è gryllorum genere. Edunt & vermes è quibus scarabei à Maio mense dicti nascuntur. Volant altissimè. Bina aut terna oua pariunt. Primæ omnium, quod sciam auolant, circa initium Iunij, vel, vt ab alijs mihi relatum est, circa D. Iacobi diem. aduentant autem initio veris eodem tempore quo ciconiæ. Gregatim volare solent. Vocem nec frequentem nec claram ædunt, sed ferè *ka ka*, vel *kæ kæ*, præsertim cùm pulli eis adimuntur, quod fieri apud nos solet quinq; ferè post Pentecosten diebus. Pulli eorum diebus aliquot antequam volare possint nidis exempti, nutriri & facile cicurari possunt, ita vt in agros euolent, & subinde reuertantur. Laudantur ijdem pulli in cibis, & in delicijs etiam habentur, suaui carne ossibus mollibus. Qui è nidis eos auferunt, in singulis singulos relinquere solent, vt anno sequente libentius redeant.

Corythus. Corythvs, κόρυθος, auis est, vna è genere trochilorum, Hesych. Sunt autem trochili gallinæ syluestres quædam, pedibus longis, corpore gracili, cursu celeres, vt conijcio.

DE COTVRNICE.

A.

Cotvrnicem eam esse auem, cuius hîc figura cernitur, vt homines docti nostra ætate omnes consentiunt; & copiosè in epistolis suis Aloisius Mundella medicus approbauit: ita literatores quidam repugnant, eam quæ hodieq; vulgò *coturnix* apud Italos dicatur veterum quoq; coturnicem esse putantes. sed horum error crassior est, quam vt nos in eo refellendo tempus collocare conueniat, & iam à doctissimo viro Mundella satis est reprehensus. Nos hoc in loco de coturnice veterum agemus, *Nomina.* de altera, quam Itali vulgò sic vocant, post Perdicem. ¶ *Schelau*, שלו, apud Hebræos coturnix est, vnde pluralis numerus *schaluim*. Dauid Kimhi interpretatur auem pręPinguē, quæ dicatur vulgò קליא, *qualea*: & similiter R. Salomon. adstipulantur Iosephus & Hieronymus. Septuaginta *ortygometram*, id est coturnicum matricem verterunt. Exod. 16. Chaldæus interpres habet סלוי, *selau*: Arabs סלוי, *salui*: Persa מורג צה, *moreg zag*, & Numeri 11. Arabs similiter, Chaldæus שליו, *schaliu*: Persa מורג צהה, *moreg zeha*. Psalmo 105. Chaldæus פסיונין, *phasiani*: Arabs אלשלוי, *elschalui*, cum articulo *el*, Munsterus in Lexico trilingui pro coturnice habet שלו, *schalau*: שלוא, *schiluah*: סלוא, *salua*, & כבלי, *kakli*. Bellunensis apud Auicennam lib. 2. *seman*, coturnicem vel qualeam interpretatur: *altedarugi* verò (aliàs *altaiugi*) phasianum, vel perdicem, vel auem coturnici similem. *Dorache*, id est coturnices; Interpres Auicennę ex Aristotele de hist. anim. 8. 12. ¶ Coturnicem Græci ortyga vocant, Isidorus. à recto ὄρτυξ. hodie vulgò ὀρτύκη, vel ὀρτίκι. ¶ Itali *quaglia*, vt Alunnus & Scoppa scribunt: vel *quallia*. vnde & barbari quidam authores *qualeam* ceu Latinam vocem scribunt. Coturnices vulgò *quaquilæ* dicuntur vel *qualeæ*,

qualeæ Ant. Gazius. *Quiſcula*, id eſt coturnix, nomen à ſono fictum, Arnoldus Villano. Calepinus querquedulã quoque (ea anas fera eſt, parua) qualiã vulgò à voce dici meminit. Hiſpani *cuaderuiz*. ¶ Galli *caille*. ¶ Germani Wachtel: Flandri Quackel. hinc fortè Albertus, Coturnix (inquit) auis, quam vulgò *quiſculam* vocamus. ¶ Angli *quayll*. ¶ Illyrij *krziepelka*, vel *krzepelka*. ¶ Coturnicem vulgò *currelium* dicimus, à currendo, Comeſtor. hinc & Ortygiam dictam putant, quòd harum auium greges è mari in eam prouolent, Athenæus.

B.

In Delo primum viſæ coturnices, Solinus. In ſinu Arabico præcipuè nutriuntur, Comeſtor. In conuallibus alpium Helueticarum apud Rhætos, Sedunos & Leopontios, non pauciores quàm alibi capiuntur, alioqui copioſæ per Heluetiam præſertim circa Auenticum, vbi canes ad earum aucupium egregiè inſtitutos alunt, Stumpfius. ¶ Perdicibus ſimiles ſunt, ſed multis partibus minores, Turnerus. Theophraſtus forte illas perdices nanas dicet. ſic enim per omnia perdicem imitantur, vt præter exiguitatem & preſſitudinem corporis planè nihil diſtent, Longolius. Coturnix parua auis eſt, Plinius. ¶ Color κεραμικῦς, id eſt teſtaceus, communis eſt ferè pulueratricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, &c. Longolius. Coturnix aliquando alba viſa eſt, Ariſtot. in lib. de Coloribus. nam μέλας illic pro λευκὸς non rectè legitur. *vide in Ceruo B*. ¶ Coturnicibus & gallinaceis pennæ ſunt duræ, Ariſtot. in Phyſiognomon. Coturnicum oſſa difficulter afficiuntur aut patiuntur quicquam (δυςπαθῆ ſunt, dura nimirum ac ſolidiora,) Orus. ¶ Coturnici proprium eſt præ cæteris auibus, vt & ingluuiem, & gulam infrà prope ventriculum amplam & latam habeat, Ariſtot. Et alibi, Gula eis amplior eſt infrà. ¶ Coturnicibus alijs ventri, alijs inteſtino fel iungitur, Ariſtot. Plinius aliter. Fel (inquit) renibus, & parte tantum altera iungitur inteſtino in coruis, coturnicibus, phaſianis. Pedibus fiſſis ſunt, Athenæus ex Ariſtot. ¶ Alexan. Mynd. apud Athenæũ, coturnicem inquit fœminam graciliore collo quàm marem eſſe, neq; nigras partes ſub mentum ſubiectas poſſidere, ingluuiem (ζίβολον, lego πρόλοβον cum Gillio) in aue diſſecta non magnam ſpectari: cor magnum & tricuſpidatum, (ζίβολον.) Iecur etiam habere, & fel inteſtinis adnexum: ſplenem paruum & qui vix conſpiciatur: teſtes ſub iecinore contineri vt in gallinaceis.

Vbi frequentes reperiantur coturnices. Deſcriptio coturnicis. Magnitudo, Color, Pennæ, Oſſa, Gula, Fel, Pedes, Collum, Ingluuies, Cor, iecur, fel, teſtes.

C.

Coturnix appellatur à ſono vocis, Feſtus. Blondus etiam à recentioribus qualeam à voce dictam ſcribit. Si iteratim ſones co tur nix, ita vt ſingulas ſyllabas toni tractu pronuncies, auis vocem te liquidò imitatum cognoſcas, Gyb. Longolius. Coturnicibus maribus tantum cantus datus eſt, Ariſtot. & Albert. Coturnix mas vocem ædit exilem, ferè ſicut gryllus: fœmina craſſam, Albert. Coturnicibus vox eſt in pugna, Ariſtot. Aliis in pugna vox, vt coturnicibus: alijs ante pugnam, vt perdicibus, &c. Plinius. ¶ Coturnix humi nidulatur, nec vnquam in arbore conſiſtit, ſed humi, Ariſtoteles. Cum ad nos ve-

De voce coturnicis. Nidulatione.

nit, terrestris potius quàm sublimis est, Plinius. pulueratrices sunt, Gyb. Longolius. ¶ Coturnicem vulgò currelium dicimus à currendo, Comestor. Currit satis velociter, Albertus.

Cursu. *Cibo.* ¶ Coturnix est auis miliaris, hoc est milio vt plurimum vescitur, Aloisius Mundel. Coturnices milio & tritico, & præterea pura aqua pinguescunt, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus veratri (aliàs, *veneni*) semen gratissimus cibus, Plin. Et rursus, Venenis capreæ & coturnices (vt diximus) pinguescunt, placidissima animalia. Quod alijs cibus est, alijs est acre venenum, Lucret. Et mox, Præterea nobis veratrum est acre venenum, At capris, (capreis, ex Plinio) adipes & coturnicibus auget. Cicuta sturnos nutrit, nos verò interimit: & elleborus coturnici pro cibo est, homini venenum, Galenus ad Pisonem. Elleborus homini venenum est, alimentum coturnicibus, Aristot. lib. 1. de plantis, & Aphrodisiensis in Problem. Orobus coturnicum apud Arnoldum Villanou. in lib. de venenis, Auicennæ *napellus* est. *Vide* in Lupo *a*.

Volatu & peregrinatione. ¶ Coturnices cum ceciderint (ὅταν πέσωσι, malim ὅταν πέτωνται: quod verbum in sequentibus etiam bis ponitur: id est cum volauerint) si serenum sit aut aquilonium tempus, sociantur, & prosperè degunt, (ἠρεμοῦσιν, id est quietè agũt. Gaza videtur legisse εὐημεροῦσι:) sed si austrinum, molestè, propterea quod parum volant. humidus enim grauisq; auster est. Quam ob rem qui aucupantur, austrum, non aquilonem obseruant. omnino ægre propter sui corporis pondus volant. sunt enim corpore grandiore, quàm suis pennis deferri possint, vociferantesq; ob eam rem volant. laborant enim quasi oppressæ onere. cum hæc adeunt loca, sine ducibus pergunt. at cum hinc abeunt, ducibus lingulaca, oto, otide Plinius & matrice (ortygometra) proficiscuntur, atq; etiam cynchramo, à quo etiam reuocantur noctu, cuius vocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum, Aristot. Aduolant coturnices non sine periculo nauigantium, cum appropinquauêre terris. Quippe velis sæpe insidunt, & hoc semper noctu, merguntq; nauigia, Plin. Blondus ex Plinio legit, velis incidũt, non insidunt: quam lectionem Solinus quoq; secutus est, & ex Oppiano eadem approbari potest. Iter est his per hospitia certa. austro non volant, humido scilicet & grauiore vento. Aura tamen vehi volunt, propter pondus corporum viresq; paruas. Hinc volantium illa conquestio labore expressa. Aquilone ergo maximè volant ortygometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum sollicitant, abeuntq; vna persuasæ glottis & otis (aliàs otus, vt & Aristoteles habet) [&] cenchramus (aliàs *cynchramus*.) Quòd si ventus agmen aduerso flatu cœperit inhibere, pondusculis lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ volant, (*vide in D.*) Plinius. Eadem ferè Solinus, cuius tamen verba non omittam, ne quid ad maiorem claritatem desiderari possit. Aduueniendi (inquit) habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu spatij longioris vires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coëunt cateruatim: deinde globatæ vehementius properant: quæ festinatio plerunq; exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerunq; noctibus vt vela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt. nam metuũt vim flatus tumidioris. plurimum se Aquilonibus credunt, vt corpora pinguiuscula atq; eò tarda facilius prouehat siccior & vehemẽtior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregẽ ductitat. eandẽ (primam, scilicet ex coturnicib. non ortygometrã, Plin.) terræ proximantem accipiter speculatus rapit. ac propterea opera est vniuersis, vt sollicitẽt ducẽ generis externi, per quem frustentur prima discrimina, Hæc ille. Coturnices pascuis prioribus relictis gregatim volitant, & maris spaciũ volatu nõ intermisso, (sunt qui in Delum insulam è mari eas deferri scribant, vt non vno continuo volatu mare traijciant,) ceu auiũ celerrimæ, superant: tam timidæ interim, vt maris aspectũ exhorreant, & oculis conniueant: vnde aliquando velis illisæ nauiũ à nautis capiuntur, Oppia. in Ixeut. Redeunt sine ducibus, Eberus & Peucer. Coturnices quoq; discedunt, nisi paucæ locis apricis remanserint: quod & turtures faciunt, Aristot. Semper ante adueniunt quàm grues, Plin. Prius abeunt quàm grues. hi enim Septembri mense, illæ Augusto incipiunt, Aristot. Ciconiæ prius recedunt quàm hirundines, & hæ quàm coturnices, Albert. Coturnices ad nos, vt audio, medio ferè Aprili veniunt, & abeunt cũ prima pruina ingruit: ita vt si pridie plurimę apparuerint, & postridie pruina subsequatur, ne vna quidẽ amplius reliqua cõspiciatur. Coturnicum multitudo ex Italia volantiũ, in Capreis insulis prope Neapolim capiebatur principio autumni. Ad maritimam regionem circa Pisaurum ingens coturnicũ copia aduentare cõsueuit, & mille insidijs capi: sed potissimum sub extremũ verni temporis illarum aduentu obseruato, Aloisi. Mundel. Turdi quotannis trans mare in Italiam aduolant circiter ęquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctiũ vernum, & alio tempore turtures ac coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis Pontia, Palmaria, Pandataria. Ibi enim in prima volatura cum veniunt, morantur dies paucos requiescendi causa. Idemq; faciunt cùm ex Italia trans mare remeant, Varro. Coturnicem multi credunt trans mare auolare, quod falsum esse conuincitur. quoniam trans mare per hyemem non inuenitur. latet ergo, sicut aues cæteræ quibus superflui lentique humores concoquendi sunt, Albertus. Cùm è Rhodo Alexandriam Ægypti nauigaremus, plurimæ coturnices à Septentrione Meridiem versus volantes, in naui nostra captæ sunt. vnde certo persuasus sum coturnices cœlum mutare. nam prius etiam cum è Zacyntho insula in Moream seu Nigropõtum nauigarem verno tempore, coturnices contraria profectione à Meridie ad Septentrionem volantes obseruaram, vt illic

per totam

per totam æstatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui noſtra captæ ſunt, cum diuerſis alijs migrantium auium generibus, Petrus Bellonius.

De earundem libidine & coitu.

¶ Vſq; adeò tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & ſæpenumero capitibus eorum reſidant, Ariſtot. & Athenæus ex Alexandro Myndio, vbi pro καθίζοντας ἐπὶ τῶν κεφαλῶν, legendũ eſt ex Ariſtotele, καθίζειν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. Clearchus ſcribit perdices, paſſeres, coturnices & gallos gallinaceos, non modo cum vident fœminas ſemen emittere, ſed etiam cum earum vocem audiunt: cauſam eſſe in animo impreſſionem. quod ipſum coitus tempore cognoſces, ſi contra eos ſpeculum poſueris, & ante hoc ipſũ tendicularum inſidias. nam ad imaginem ſuam quæ inaniter in ſpeculo repræſentatur accurrentes, capiuntur, & ſemen emittunt: gallinaceis exceptis, quos imago conſpecta ad pugnam tantum excitat, Athenæus & Euſtath. Proprium hoc coturnicum generi, vt rara inter eas fœmina ſit, & mares multi fœminam vnam quærant, Albert. Ariſtoteles cum perdicum pugnam pro fœminis deſcripſiſſet, & mariũ in hoc genere ſalacitatem, & quòd cum fœminæ ad incubandum aliquò diffugientes clam pariunt, ne oua à maribus propter ſalacitatẽ frangantur, mares interim cœlibes inter ſe pugnent, victusq; victoris venerem patiatur, nec ab alio niſi ſuo victore ſubigatur: idq; non ſemper, ſed certo tempore anni fieri. demum ſubdit: Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus. Idem ferè Plin. ſcribit, ex Ariſtot. (vt apparet) mutuatus. Coturnicibus vox eſt in pugna, Ariſtot. & Plin. Teſtudines montanæ vento implentur quemadmodum coturnices, Scholiaſt. Nicandri. Athenæus refert ex Phanodemo Delum inſulam ab Achæis Ortygiam dictam. quòd obſeruati ſint coturnicũ greges è mari volantes (φερομένας ἐκ τοῦ πελάγους, quaſi in mari etiam generentur. Phanodemum enim hæc de generatione coturnicum referre ſcribit) in hanc inſulam conſidere, eò quòd portus habeat cõmodos. Cùm hyemes (tempeſtates) fiunt magnæ in partib. deſertę Libyę, mare magnos producit thynnos in littore (proijcit in littus:) ex, quibus putreſcẽtibus vermes enaſcuntur intra dies 14. primum muſcarum inſtar, deinde locuſtarum magnitudiue, donec paulatim coturnicum magnitudinem acquirant. Demum notho, id eſt auſtro flante, vel libonoto, auctæ adultęq; maria tranſeunt in Pamphiliam vel Ciliciã & Hyberniam: & conſequenter borea flante pergunt ad maritima loca & reliqua Melanitidis terrę. Ceterũ indocti ſophiſtæ ignorantes earum naturã, pudicas (caſtas, cum ex putredine non ex coitu naſcantur,) eſſe dicunt, Kiranid. lib. 1.

Coturnices ex putredine naſci quidam exiſtimant.

De earum nidis.

¶ Aues grauiores nidos ſibi non faciunt, vt coturnices, vt perdices, & reliquæ generis eiuſdem. quibus enim volandi facultas deeſt, ijs nidus non prodeſt, ſed facta in aprico area (alibi enim nuſquã pariunt) atq; materia, vt vepribus quibuſdam congeſtis, quoad accipitrum & aquilarum iniuriam deuitare poſſint, oua ædunt, & incubãt. Mox cum excluſerint, protinus pullos educunt, propterea quod nequeunt ſuo volatu ijs cibum adminiſtrare, Ariſtot. Et rurſus, Coturnix non nido, ſed condenſo frutice prolem munit, minus enim volat. Nidulantur humi, vt dixi, coturnices, quæ etiam nunquam in arbore conſiſtunt, ſed humi, Idem. Ὄρτυξ νεοττιὰν οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ κονίστραν, καὶ ταύτην σκεπάζει φρυγάνοις, Athenæus ex Ariſtotele. ¶ Refouent ſuos pullos ſub ſe ipſæ ducendo more gallinarum & coturnices & perdices. nec eodẽ in loco & pariunt & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Ariſtot. ¶ Coturnicum pulli, mox vt excluſi ſunt, per ſe comedunt, Albertus: vt & perdicum & omniũ pulueratricum ni fallor. ¶ Coturnicibus veratri (alias, *veneni,*) ſemen gratiſſimus cibus. quam ob cauſam eas damnauêre menſę, ſimulq; comitialem propter morbum deſpui ſuetum, quem ſolæ animalium ſentiunt præter hominem, Plin. & Solinus. Coturnices comitiali morbo corripi non pauci noſtro tempore obſeruarunt. Sed quanquam Plin. ſolas illas prętер hominem hunc morbum ſentire ſcribat, conſtat tamen alia quoq; animalia eodem malo affici, vt cattos, quod nos ſæpe vidimus: & vt ab alijs accepimus, capos gallinaceos, alaudas, equos, picas. Dici tamen poteſt ad defendendũ Plinium non ſolas quidem coturnices poſt hominem; ſed illas potiſſimũ huic morbo obnoxias eſſe, Aloiſ. Mundel.

Cura circa pullos.

Morbis.

D.

Coturnix pugnax eſt.

Aues quibus duræ ſunt pennę, fortes (& pugnaces) habentur, vt coturnices & gallinacei, Ariſtot. in Phyſiognom. Pugnant inter ſe pro fœminis, & inter cœlibes etiam mas victus victoris venerem ſuſtinet, vt in *C.* ſcriptum eſt: & manſueti inter ſe ſpectaculi gratia certaturæ committuntur, vt referemus in *E.*

Mare trajciendo quomodo ſeſe muniat.

¶ Cum mare tranſuolant, vt intelligant ſuperatúmne iam ipſis mare ſit, nec ne, ſingulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum ſingulos per interualla demittunt: & diligenter obſeruant, vtrũ in mare lapillus quiſq; deciderit, vlteriuſq; volandum ſit: an in terram, & tempus iam adſit quieſcendi, Oppianus in Ixeut. Si ventus agmen (traijcientium mare) aduerſo flatu cœperit inhibere, ponduſculis lapidum apprehenſis, aut gutture harena repleto, ſtabilitæ volant, Plin. Hoc & grues ſimiliter factitare aliqui prodidetunt. ¶ Ex coturnicum grege (poſtquam mare traiecit) primam terræ proximantẽ accipiter ſpeculatus rapit. ac propterea opera eſt vniuerſis vt ſolicitent ducem generis externi, per quem fruſtentur prima diſcrimina, Solinus. Author lib. de nat. rerum ſic legit, Idcirco cura eſt vniuerſis, vt externi generis ducem ſolicitent, ſcilicet cornicem, per quam prima diſcrimina caueant. Sed dicendũ potius ortygometram, aut cenchramum, aut aliam ex illis quas Ariſtot. & Plin. memorant, duces coturnicum eſſe.

Pelecanus coturnici infeſtus.

¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat: rurſus coturnix ab ea vehementer diſſentit, Ælianus & Philes. ¶ Aſtures capiunt coturnices, &c. Creſcentienſis.

E.

De coturnicũ aucupio.

Qui coturnices aucupantur, austrum non aquilonem obseruant: causam retuli in *C.* ex Aristotele. Capiuntur imitatione vocis fœminæ, Albertus. Instituuntur ad aucupium earum canes apud nos vulgò, qui priuatim etiam à coturnicibus denominantur. Reti quod expegatorium vulgò vocatur, satis magno, capiuntur perdices, coturnices & phasiani, & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc instructi, qui aues inquirit, quas cum viderit, subsistit, nec ad eas progreditur ne depellat. sed ad aucupẽ dominum suum respiciens retro caudam mouet, vnde auceps cognoscit aues esse prope canem: & tunc ipse ac socius rete trahunt, quo aues vnà cum catulo operiunt. Est & aliud paruum rete in capite perticæ præparatum, vt apertum existat, quo vnus solus vtitur auceps, & ad coturnices solum cum quasilatorio (instrumento) cuius sonus est per omnia similis voci coturnicis fœminæ, ad quem mares ardenter accedunt, & sic irretiuntur, Crescentiensis lib. 10. cap. 25. Et rursus cap. 26. Item fiunt laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiusdem materiæ texti, qui tenduntur in sulcis frumenti, funiculo à terra eleuato vltra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, vt auis transiens capite immisso capiatur collo: & hoc modo capiuntur perdices in agris, & coturnices ac phasiani in semitis nemorum per quas transeunt. Coturnices (inquit Oppianus in Ixeuticis lib. 3.) noctu retibus, quæ nubes vocant, capiuntur, clamantibus alijs natu maioribus, (παλαιοτέρων, iam olim captis, vnde forsan verbum παλεύειν factum:) ad quarum vocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur: Reti extenso aliquis tunicam supra caput erectã calamis vtrinq; sustinens mouet, paulatim progrediens: metuũt illæ sibi, & dum vestis huc illuc nutantis vmbrã fugiunt, retium laqueis inuoluuntur. Capiuntur ab auibus rapacibus, asture & accipitre, (& nisis præcipuè rubris, vt quidam scribit,) Crescent. Circa Neptuniũ Italiæ oppidũ (inquit Blõdus in Latinis) aucupiũ est coturnicum. Nam quum ad prima veris signa hirundines & simul cum ipsis coturnices, transmisso mari infero in Italiam redeunt, omnia Antiatũ quondam littorũ supercilia passus quinq; milia Neptunienses contiguis retibus complent, sedensq; vnusquisq; in fundi proprij & magno pretio comparati loco, ad particulam retiũ propriam venientes noctu coturnices fistula illectat. & quum turmatim illæ retib. intricentur, si aliqua de longissimo volatu fessa extra rete in sabulũ ciciderit, eam auceps manu percipit, fuisseq; audiuimus intra mensem vnum, quo id continuatur aucupium dies aliquot, in quorum singulo centies huiusmodi auicularum mille sit captum, Hæc ille. Coturnices, perdices & passeres, quomodo coitus tempore speculo proposito capiantur, recitaui in Coturnice *C.* ex Athenæo.

De coturnicibus impinguandis.

¶ Quidam in ornithone præter turdos ac merulas alias quoq; includunt, quæ pingues vęneunt carè, vt miliariæ ac coturnices, Varro. Petrus Crescentiensis libro 9. capite 93. quomodo coturnices & aliæ aues inclusæ pinguescant præscribit. *Vide* infra in Turdis.

De coturnicum certamine & ludo.

¶ Pergami & Athenis fuit pugna gallinaceorum & coturnicũ, tanti decoris, vt ad illud tanquam gladiatorum munus effusissimo studio omnes conuenirent, Alexan. ab Alexandro. Ludus quidam est in quo coturnices in gyrum (γύρον Pollux simpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit hunc ludum describens. alioqui gyros Græcis scrobem significat) collocant, quas feriunt in caput. & is qui coturnicem in gyro comprehenderit, lucratur sibi deinceps quotquot potest. sin frustretur, alteri coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Meminit Plato in Alcibiade. item in Phædone: Non (inquit) cum hominibus abiectæ sortis nobis certamen est, sed cum præstantissimis. quare non negligẽda nobis res est, neq; tanquam feriendis coturnicibus ludamus agendum, Suidas. Qui ita ludunt ὀρτυγοκόποι dicuntur. Plato etiam verbum ὀρτυγοκοπεῖν vsurpat. Pergami certamen gallorum omnibus annis publicè ædi solitum, Plinius scribit. id & Athenis factitari cœptum, auctor est Ælianus est, à Themistocle superatis Persis. Adijcit & in sermone qui Anacharsis, seu de gymnasijs inscribitur Lucianus, coturnicum magno studio, non gallorũ modo certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoq; filios Herodianus scribit, dissidere solitos puerili primum certamine, ædendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus, Cęlius Rhodiginus. Aristoph. Carcini poetæ filios, quòd domi inter se contentiosi essent, ὄρτυγας οἰκογενεῖς vocabat, quasi dicas domigenitas & altiles coturnices. scimus enim quòd huiusmodi genus auiũ inter se certantiũ, passim ludo hoc tempore habetur, & ab antiquis etiam habebatur: id quod ex Polluce, Luciano, Herodiano, Plutarch. & Ouid. alijsq; in Obseruatis meis ostendi, Gyrald. In præscripto circulo coturnicem statuebant, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduersum nitebatur illam intra circulum continere. quod ni fecisset, coturnicis dominus succumbebat, Cælius Calcagninus ex Polluce vt apparet. Sed Pollux simplicius sic scribit, vt nos vertimus: Coturnicem in circulo circunscripto positam aliquis digito feriebat. quòd si illa ictui cedens extra circulum se reciperet, (ἀνεχάπιζεν ἔξω τοῦ κύκλου,) iam victus erat coturnicis dominus, Hæc Pollux: qui etiam hæc Eupolidis verba citat, Οὐκοῦν περιγράψεις ὅσον εἰς ἄριστον κύκλον ἀποκρίνεται. Τί ἐστιν εἰς ἅμιλλαν ἀριστήσομαι. ἢ κόψομαι τὴν μάζαν, ὥσπερ ὄρτυγα, libro 9. capite de ludis. vbi etiam paulò post vocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenset, vt sunt, ὀρτυγοκοπεῖν, ὀρτυγοκοπία, ὀρτυγοκόποι, qui & στυμφοκόποι dicebantur, (*vide* plura infra in *H.a.*) καὶ τὸ κόπτειν τοὺς ὄρτυγας, καὶ ἀνακλαδάλλειν, καὶ ἀνερεθίζειν, ἀνεγείρειν, παροξύνειν. Et hæc (inquit) vocabula sunt ὀρτυγοκοπικά. Et rursus ibidem, Circulũ, inquit, describebant in arca aliqua (τηλία) qualis pistorum est, vel eorum qui panes vendunt, in quo coturnices (duas pariter) sistebant inter se certaturas.

quòd si

quod si altera è circulo excederet retrò conuersa, vincebatur & ipsa & dominus ipsius. præmium victori erat pro quo certabant, aliàs ipsa coturnix, aliàs argentum. Interdum verò alter (hominum sic certantium) coturnicem sistebat: alter digito indice feriebat, & plumas è capite vellebat (ἀπέστειλε. lego ἀπέτιλλε. nam & paulò post sequitur τίλλων) quòd si coturnix sustineret, victoria penes illum stabat cuius erat alumna: sin cederet & refugeret, penes ferientem aut vellentem. Sic victis coturnicibus remedium adhibebant, inclamando in aurem, quod τρυλλίζειν vel ἐντρυλλίζειν, nominabant, (vide ne θρυλλίζειν legendum sit per θ. & ἐνθρυλ. à verbo θρυλλέω. nam & Varinus θρυλλίζειν fortassis ab eo verbo primitiuo deriuatum suspicatur) vt coturnicis quæ victrix extiterat vox quàm citissimè è memoria eius tolleretur, Huc vsq; Pollux. vnde apparet nõ rectè scripsisse Calcagninum, alterum ex ijs qui concertabant ferijsse coturnicem, alterum verò in aduersum intra circulum eam continere conatum. neque enim alter alterius conatus impediebat: sed coturnix icta sibi permittebatur, vt vel maneret intra circulum, vel excederet. ¶ Adiantum facit gallos coturnicesq; (perdices, Plinius non coturnices) pugnaciores, cibarijs eorum admixtum, Dioscorides & Auicenna. Κωδωνίζειν verbum probare & experiri significat, ducta translatione vel à vasis figlinis, quæ sono experimur an integra sint: vel à tintinabulis (Græci codonas vocant) quæ agitata si argutius sonant probantur: Vel ab equis aut auibus quibusdam, vt coturnicibus. solent enim equi & coturnices si parum fortes sint, sonitu tintinabulorum terreri: animosiores verò facile ferunt, Varinus. *Vide plura super hoc verbo in Equo H. b.*

F.

De alimẽto ex coturnicib.

Coturnix est auis regia, Comestor. *In pretio sum nunc, olim damnata coturnix, Vox, nomen, pretium dat sapor ipse mihi*, Grapaldus. Autumno quàm vêre pinguior est, Aristot. Nostris temporibus autumno in pretio est. vêre cum redit insipida & mali alimenti habetur. in littore Antiaci captas edi. nihil insipidius, Platina. Pulli perdicum autumno conueniunt, quo quidem tempore etiam solum reperiuntur, sicut & pulli coturnicum (iuuenes coturnices) & turtures, Arnoldus Villanou. de conserua. sanit. Quandoquidem coturnices quæ pascuntur elleboro, eos à quibus comestæ fuerint, in tantum vitæ discrimen agunt, vt distendantur, conuellanturq; ceu correpti vertigine, cum illis milium certè elixandum est. Quòd si aliquis prius quàm sic prospexerit sibi, ex eis comedens, tali corripiatur affectu, is milium decoctum hauriat. Idem etiam faciunt myrti baccæ. Milium quidem naturali quadam facultate venenis resistit. nam si ex milio panem confectum prius comederit quispiam, à nullo deleterio lædetur, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus veratri (aliàs veneni) semen gratissimus cibus. quam ob causam eas damnauêre mensæ, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt prèter hominem, Plin. *Vide plura supra in C.* Ex coturnicum cibo timetur tetanus & spasmus. non quia comedant elleborum tantum, sed quia in substantia earum hosce producendi affectus facultas inest, Auicenna. Coturnices improbantur assæ, quia siccæ sunt: & maximè quæ pastæ fuerint elleboro, Elluchasem. Et rursus, Rufus auium tres ordines statuit: prècipuè laudans calandrellas & sathur: inde sturnos (turdos) phasianos, perdices, &c. postremo coturnices & cuzardos.

¶ *Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo,* *Siue coturnices, siue vocas qualeas.*
Sensibus hæc mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis, *Ventri inuisa, malis febribus exitium.*
Si tamen vlla tuos circumuolitauerit orbes, *Cœna tibi non sit, sed leue prandiolum.*

Bapt. Fiera. *Quiscula* id est coturnix, ab authore carminum Salernitanorum inter cibos laudabiles numeratur: vbi Arnold. Villanou. in commentarijs; Huius auis (inquit) caro secundum aliquos est subtilis substantiæ, & bonum chylum generat, vtilissima sanis conualescentibus. Secundum Isaac tamen coturnices cæteris auibus deteriores sunt, nec nutrimento nec concoctione laudabiles: quòd ijs in cibo sumtis timeatur spasmus & tetanus, vt Auicenna etiam scripsit. Hinc est quòd Galli comedunt coturnices cum molli & pingui caseo, & inde faciunt pastillos. Sed potest per coturnicem intelligi etiam alia auis quæ Italis vulgò sic dicta est: cuius carnem Rasis tertio ad Almansorem auium omnium carnibus præfert post carnes starnæ (perdicis minoris,) Hæc Arnold. Sed Michael Sauonarola ea quæ Arnold. de quiscula scribit, tanquam laudabilis alimenti aue, de *coturnice* vulgò Italis dicta tradit: de veterum verò coturnice, quam ipse qualeam vocat, eadem ferè quæ Baptista Fiera, his verbis: Caro qualearum calida est in fine primi gradus, aut potius vsq; ad secundum, vt videtur, excrementitia admodum (vel, vt ipse loquitur, multæ humiditatis,) quare cito corrumpitur, & neq; temperatis hominibus conuenit, neq; dyscratis, cibus difficilis concoctu, præparans corpora ad febres, & iam factas augens. Auicenna rectè mea sententia à coturnicis vsu abstinendum suadet, veluti tetanum & spasmum inducentis, Amatus Lusitanus. Rasis in c. 420. libri 20. se vidisse scribit homines spasmum patientes propter has aues in cibo sumptas. Pro hecticis laudantur qualeæ Septembri captæ, mediæ pinguedinis Gaynerius. Alexander Benedict. in pestilenti constitutione coturnicem damnat. Coturnicis carnes non probo, non solum quoniam à maioribus nostris improbatas inuenio, sed etiam quia veris & æstatis tempore siccæ admodum sunt, & ad atram potius bilem quàm bonum sanguinem gignendum idoneæ. autumno & hyeme pinguedine nimia obesæ, vt palato gratiores, ita ventriculo & concoctioni ineptissimæ, exigui nutrimenti, nauseamq; & fastidium pariunt, & quibusdam etiam in aquilonari ora

extremam perniciem, vt à fide dignis intellexi, attulerunt, Manardus in epiſtolis 18. 1. Ariſtoteles (inquit Aloiſius Mundella) de coturnicibus & perdicibus in eodem capite tradit, quaſi vtræq; natura inter ſe non multum differant. quamobrem cum eiuſdem generis eſſe videantur, manifeſtum relinquitur coturnicem non ita vt vulgò fertur praui ſucci eſſe, neq; à menſis ablegandam, niſi pauperum fortaſſe, vt qui minoris impenſæ cibis veſci conſueuerint. Neq; etiam quòd morbo comitiali corripiatur, quodq; veneno paſcatur ab huius eſu abſtinendū eſſe cenſuerim. nōnulla enim nouimus animalia, quæ licet venenis quandoq; nutriantur, boni tamen ſucci ſunt, quemadmodum ſturni qui cicuta veſcūtur. Quod ſi elleboro veſcitur coturnix, quod nobis nondum conſtat, (milio quidem eam veſci, & in aruis milio conſitis vt plurimum eam inueniri ſcimus,) eo cibo iuuari eam probabilius eſt quàm lædi, (hoc quidem concedi poteſt Mundellæ. ſed non ideo hominem quoq; coturnicis elleboro paſtæ cibo iuuari magis quàm lædi probabile eſt: conſtat enim venenis paſtas animantes homini etiam venenoſas eſſe.) Quare coturnicis nutrimentum, quòd non ingrati etiam ſaporis ſit, laudandum potius quàm damnandum cenſeo. nam & Auerroes mirificè coturnicum carnem laudat, tanquam bonum generantem ſuccum. Et licet veneno interdum veſcantur, & interdum comitiali morbo vexentur, non tamen ſemper, nec omnes exiſtimo, ſed illas fortaſſe quæ in auiarijs captæ reſeruantur. nam & hac ratione capi gallinacei, quòd nonnulli eorum quandoq; comitiali morbo corripiantur, improbandi eſſent. Id quoq; non prætermiſerim Dominum Deum noſtrum Iſraclis populum, quem ardentiſſimè diligebat, dum per deſerta illa tranſiret loca, ad ſatietatem vſq; coturnicibus non paſturum fuiſſe, niſi probati illæ fuiſſent alimenti & ſalutaris. Ex methodis quidem à Galeno traditis, quibus facilè quæ ſint alimenta bona & mala cognoſcere poſſimus, ſatis manifeſtum fieri poſſe puto, coturnicem, præſertim 2
aſſam, quòd boni & grati odoris ſit & ſaporis, omiſſo etiam ipſius condimento: quodq; manducanti non diſpliceat, ſed optimè reſpondeat, atque oblectet, boni eſſe alimenti. Pſellum quidem inter illa quæ boni ſucci non ſunt coturnicem connumerare non me latet, nullis tamen rationibus adhibitis. Sed eſto quòd non multum laudabilis ſucci ſit coturnicis caro. at certè concedetur, non omnino eam à noſtris menſis ablegandam, quoniam comedētes multum delectet ac iuuet. nam cibus qui cum voluptate ſumitur, Galeno teſte, quamuis paulò deterior, non modò non manet deterior, ſed quandoq; redditur melior, Hæc ille. ¶ Coturnices aiunt vim concoquendi roborare, Raſis. Coturnices, id eſt qualeæ, eiuſdem temperamenti ſunt cuius perdices, ſed paulò ſiccioris. probè nutriunt, Nic. Maſſa. ego hæc verius dici putârim de coturnice vulgo dicta Italis. Paulò poſt quidem de qualeis, Qualeæ (inquit) vulgo dictæ, & ſturni & paſſeres non laudantur in cibo, quòd vel nimis ſiccæ ſint & parum nu- 3
triant: vel nimis humidæ & ſuccum ad putredinem paratum generent.

¶ De coturnicis coctura aliquid leges in Pauone. Phaſiani & coturnices & perdices eduntur vt plurimum aſſæ, & aliquando elixæ aſperſæ aromatibus temperatis, Nic. Maſſa. Coturnicem aſſabis: ſed & ſi elixetur cum pipere & ſaluia, non inſuaues videbuntur, Platina.

G.

Remedia ex coturnice.

Coturnicis ius ventrem emollit, ipſa in cibo ſumpta renes curat, Kiranides. Ant. Gainerius aduerſus napellum puluerem coturnicis vel turdi vtiliter dari poſſe ſuſpicatur, deceptus (vt apparet) ab Arabibus quibuſdam aut interpretibus eorum, qui coturnices napello paſci ſcripſerunt. atqui Græci coturnices elleboro, ſturnos verò (non turdos) cicuta veſci tradiderunt. Arabes & auium & venenorum nomina confuderunt. ¶ Ad morbum comitialem remedium valde efficax: Coturnicum ce- 4
rebrum ex vnguento myrteo tritum ſtanneo vaſe reponito: & cum quempiam morbo comitiali prolapſum videris, eo faciem illinito. admiraberis enim huiuſce naturalis auxilij efficaciam. nam ſtatim ægrotus exurget, Galenus Paratu facilium 3. 155. ¶ Coturnicis oculi ſuſpenſi ophthalmiam ſanant, & tertianam & quartanam, Kiranides. ¶ Io. Kuefnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim veneris excitandam membro pudendo inungit. Peſſus ad conceptum promouendum apud Aetium lib. 16. cap. 34. Radicis altheæ expurgatæ & lotæ vncias iij. diligenter contuſas in olei ſextario torrefacito: deinde abiectis radicibus adipis coturnicis vncias ſex, ceræ vncias duas admiſceto. ego verò vncias iiij. admiſceo. Vnguentum præclarum ad tunicas vel cicatrices, vngues & diuerſa vitia oculorū, ex libro manuſcripto: Mellis vnciam, adipis coturnicis ſemunciā, myrrhæ, chalcanthi (albi) vtriuſq; drachmam, miſce, cola, fiat vnguentū: quo dormiturus bis ſingulo menſe oculos illinat, & 5
nunquam opus habebit alio remedio aduerſus varios oculorū affectus. Sunt qui equorū oculis aduerſus eadē vitia zinziber tritum cum adipe coturnicis ſubactum inungāt, vel adipe per ſe inuncto oculos incolumes ſeruari promittant. ¶ Oua coturnicis inuncta teſtibus voluptatem inducunt, & pota libidinem augent, (amorem faciunt,) Kiranides.

H.

a. Coturnix fœm. generis meminit Plautus Capt. Primam producit, vt in hoc verſu Lucretij, At capris (*capreis*, Plinius) adipes & coturnicibus auget. ſed magis probo Iuuenalem qui corripuit Sat. 12. Verum hæc nimia eſt impēſa, coturnix, &c. Aut anates aut cothurnices (ſic habet codex impreſſus per *th.*) dātur quiſcum luſitent, Plautus in Capt. verſus eſt trochaicus tetrameter. Videtur ſane hæc dictio à Græca ortyx facta per metatheſin, vel vtraq; potius per onomatopœiam: vt & qualea apud recentiores ſicut Blondo videtur: cuius ſententiæ & ego potius acceſſerim quàm amici cuiuſdā noſtri qualeas

Etymon.

appellari

appellari suspicantis à qualis, in quibus tanquam in viuariis captæ mensis reseruentur. ¶ Coturnices apud Albertum vocibus deprauatis dicuntur *antogos* (pro ortyges) & *hakalokyrim* & *harkoyz*. alij, inquit idem, *guagias* (forte *qualeas*) vocant. Ortyga Attici dicunt media producta, vt & κήρυκα, Athenæus. sed aliquando propter carmen corripitur, Scholiastes Aristophanis & Eustath. Ὄρτυγες (media correpta) οἰκογενεῖς, Aristophanes in Pace. Ὄρτυξ, κόκκυξ, declinantur per υγος. nam nomina in υξ masculina simplicia bissyllaba, si consonantem aliquam immutabilem initio secundæ syllabæ habent, declinantur per κος, vt κῆρυξ, excipe ὄνυξ: reliqua per γος, vt ὄρτυξ, Athenæus. Ὀρτύγιον nomen est diminutiuum, Eustathius. ac si coturniculam dicas. Eupolis ὀρτύγια μικρὰ dixit. Ὡς δὴ σὺ τί ποιεῖν δυνάμενος (Τίσουν [lego, Τί σὺ ὤν] ποιεῖν δύνασαι, legit Eustathius) ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων, Antiphanes, in timidum vt videtur, & pusillanimem. Ὁ ἐλλέβορος τῶν ὀρτυγίων ἐστὶ τροφή, Galenus ad Pisonem. Χέννιον, id est coturnix parua nominatur à Cleomene, qui scripsit Χέννια ταριχηρὰ μύελα. Hipparchus quoq; χέννια dixit, Οὔ μοι Αἰγυπτίων βίος ἤρεσεν, οἷον ἔχουσι Χέννια τίλλοντες, Athenæus. Χέννιον auicula quædam quæ apud Ægyptios sale asseruari (ταριχεύεσθαι) solebat, & genus piscis, Varinus & Hesych. Est & Chennis insula in Ægypto, aliàs Chemmis, &c. Κέαρος, coturnix, Hesych. & Varin. Κόντιλος, auis genus, aut coturnix, est & serpens, (iaculus nimirum, quasi acontilus,) Iidem. Τόρτυξ, coturnix, Varinus. *Homonyma.*

¶ Epitheta. Pia, peregrina, apud Textorem. Ἀδύφωνος, apud Athenæum.

¶ Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Agnellum, hœdillum, Plautus in Asin. Carcinus poeta tragicus fuit, cuius filij tres memorãtur à Scholiaste Aristophanis in Pace, ipsi etiam tragici poetæ, à paruitate corporis ortyges cognominati, aut fortè quòd contentiosi & pugnaces essent, sicut coturnices mares sunt. Corpore minutuli perbreuesq; ortyges dicuntur, Cælius. ¶ Οἱ τὰ κυνίδια (sic legendum, non κυνήγια) τρέφοντες ἐν τοῖς ὀρτυγοτροφείοις, Aristoteles Problem. 10, 14. Gaza vertit, in caueolis. *Homines corpore breues dicti sunt coturnices.* ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Æschines dixit in Antiocho: vnde nos etiam fortè ὀρτυγοφόρον dicere poterimus, (eum fortassis qui circumferat coturnices ad ludos vel certamina, in quibus etiam gallinaceorum vsus erat, vel ad vendendum.) nam ὀρτυγοκόπος vsitatum non est. Potest & ὀρτυγοπώλης dici, qui coturnices vendit. Τυμφόκους (συμφοκόπους lego) etiam Comici nominant (scilicet τοὺς ὀρτυγοκόπους.) Sunt & hæc ortygocopica vocabula, ἔκοπτον τοὺς ὄρτυγας, ἐσβύλισαν, (ἐσβύλλισαν,) ἀνεκδάλαλον, (fortè ἀνεκλάδαλλον, *vide supra in E.*) Pollux. *Ὀρτυγοφόρος.* Apud Aristophanem in Auibus Midias quidam Ortyx cognominatur. Καὶ γὰρ ἤκει (ἤκει pro ἐῴκει, vt Suidas interpretatur) ὄρτυγι ὑπὸ συφοκόμπου τὴν κεφαλὴν πεπληγμένῳ. Vbi Scholiastes, Ammonius, inquit, Midiam putauit ortyga cognominatum esse, διὰ τὸ κυβευτὴν εἶναι, καὶ ἐν πυρῷ (forte γύρῳ) τοὺς ὄρτυγας κόπτειν. Nam & alibi μειδίαν ὀρτυγοκόπον appellat: & alibi etiã gallinaceorum studiosum eum fuisse scribit. Traducitur alioqui tanquam vir improbus & fur pecuniæ publicè, & πλωχαλαζών. Habent autem pleriq; codices συφοκόμπου, dictione obscura: quam aliqui interpretantur coturnicem pugnacem, παρὰ τὸ στερεῶς κόπτειν: ficto nomine auis παρὰ τὸ κολάπτειν τὴν κεφαλὴν, ὃ συμβαίνει τοῖς ὄρτυξι. Dionysius Zopyrus ὀρτυγοκόμπου legit, & μ literam (propter carmen, aut forte de industria, vt simul κόμπον, id est fastum, hominis notaret) insertam ait, Hęc ille. Mihi quidem in mentem venit posse etiam τυφοκόμπου legi apta significatione & hominis qui notatur moribus conueniente. sunt enim τύφος & κόμπος vocabula synonyma quibus fastum & superbiam Græci appellant. erat aũt Midias homo fastuosus, & inde πλωχαλαζών etiam cognominatus. Vt sensus sit, Midias vocabatur ortyx, eò quòd præ nimio fastu coturnicem capite ictam referret. Videntur enim coturnices in ludo ab hominibus, vel ipsæ inter se certantes percussæ, præsertim pugnaciores, vt & gallinacei, caput & ceruicem magis erigere. *Midias Ortyx dictus.* ¶ Niphus accipitrem qualearium nominat qui coturnices capiat. *Accipiter qualearius.*

¶ Plantaginem aliqui ortyga vocant, Plinius. Ὀρτυξίς, herba quædam, Hesych. & Varinus.

¶ Coturnicis osse picto stabile ac tutum quippiam indicabant Ægyptij, quòd difficile huius animalis os afficiatur ac patiatur quicquam, Orus in Hieroglyphicis 2, 11. *Icon.*

¶ Propria. Ortyges, Ὀρτύγης, viri nomen apud Athenæum lib. 6.

¶ Delus olim Ortygia dicebatur, Strabo. Phanodemus scribit insulã Delum ab Achæis idcirco Ortygiam nuncupatam, quòd eiusmodi volucres gregatim ex mari proficiscãtur in hanc insulam portuosam, (εὔορμον,) Ælianus & Athenæus. In Delo primum visæ coturnices aues quas ortygas Græci vocant, Solinus. hinc & Ortygiam hanc insulam dictam aiunt, Perottus. *Ortygia Delus cur dicta sit.* Lycophron Delum insulam ὄρτυγα πτερουμένην dixit, propter Asteriam. hæc enim (vt scribit Isacius Tzetzes Scholiastes) Iouis concubitum fugiens, mutauit seipsam in coturnicem, & in mare prosiliens facta est insula, quæ ab ipsa Ortygia & Asteria dicta est. Lycophronis Scholiastæ Delum Ortygiam dictam putant παρωνυμουμένην ὄρτυγι δαιμονίᾳ τινὶ, (coturnicem illam intelligo, in quam mutata fertur Asterie,) vel à coturnicibus in eam aduolantibus, Eustathius in Odysseam. *Fabulæ de Asteria et Ioue in coturnicem mutatis.* Meminit Ortygiæ Homerus Odyss. ε. Latona ex Ioue in coturnicem mutato Dianam & Apollinem concepit, quos peperit in Delo quæ prius inde Ortygia vocabatur, Scholiastes Pindari in argumento Pythiorum. Aliqui, vt Nicander, Delum sic dictam pũtant ab Ortygia oppido. *Linquimus Ortygiæ portũ*, Verg. Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracusis, & fontem habet Arethusam, cuius meminit Verg. Æneid. 3. ¶ Ephesus etiam Ioniæ vrbs olim Ortygia dicta est, vt scribunt Eustath. & Stephanus.

¶ *b.* Capreæ insula vltra Surentum Campaniæ, Tiberij principis arce quondam nobilis, nunc

coturnicum multitudine, Perottus. Plura de hac insula in Caprea diximus. In Medera insula coturnices abundant, Aloisius Cadamustus. ¶ Lagopus altera à coturnicibus magnitudine tantum differt, Plin. Chrysantheron auis magnitudine coturnicis, Kiranides. Otis est colore coturnicis, (secundum alios perdicis,) Athenæus. Corydi, id est alaudæ, aues sunt coturnicibus similes, Suidas & Varin. *Alchata* est species columbarum, quæ coturnices colore pennarum referunt, And. Bellunen. ¶ Quibus digiti pedum connexi sunt (συμπεφραγμένοι, artè coniuncti) timidi iudicantur, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ὄρτυγας τοὺς στενόποδας τῶν λιμναίων, Aristot. in Physiog. sed ortyx auis palustris non est. legendum conijcio ὄρνιθας nō ὄρτυγας. sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis & timidæ.

¶ *c.* Pratinas coturnicem peculiariter ἀδύφωνον vocat, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus. Attagênes è Lydia allatæ Pylas, aliquandiu coturnicis vocem ædebant, &c. Socrates in libro de igne & lapidib. apud Athenæum. ¶ *Ecce coturnices inter sua prælia viuunt*, Ouid. 2. Amorum.

¶ *e.* Quasi patriciis pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur quibus cum lusitent, Plautus Capt. Potius ego mihi amicum probum optarim, quàm optimam (strenuissimam) inter homines coturnicem aut gallinaceum, Plato in Lyside. ¶ Tarentinus in Geoponicis coturnicum carnem inueteratam, miscet ad escam porcorum piscium.

Κιχλίζειν.

Historia de coturnicib. datis à Deo Israelitis.

¶ *f.* Κιχλίζειν, coturnices pingues edere, vel immodestius ridere, Suidas. Dominus Deus filiis Israel non mannam solum dedit, sed aliquando etiam coturnices abundè. sic enim legitur Exod. 16. Facto vespere ascendit coturnix, operuitq; castra. Et Numeri 11. Et profectus ventus à Domino coturnices de mari proiecit in castra, vt vndique circa ea itinere diei omnia plena coturnicibus essent, duobus cubitis supra terram. Et surgens populus tota illa die nocteq; & postridie etiam collegerunt coturnices. Coturnix vobis in signo fuit, castra ad tutelam, 4. Esdræ 1.

¶ *g.* Oculi coturnicis cum radice œnotheræ (aliàs *althææ*) alligati rigorem (typum) quotidianum & quartanum mitigant in diminutione Lunæ, Kiranides.

Coturnix nulla vnquam pro patre cadet.

Metamorphosis Iouis seu Asteriæ in coturnices.

¶ *h.* Coturnix nulla vnquam pro patre cadet, Iuuenalis Sat. 12. traducens eos, qui cùm pro amicorum vel parentum ægrotantium salute ne minimum quidem sumptum facerent, pro diuitibus orbis quorum hæreditatem expectabant, magnificè impendebant. ¶ Iupiter in coturnicem mutatus cum Latona concubuit, Scholiastes in Pindarum in argumento Pythiorum. sed aliter Perottus, Iupiter, inquit, cùm Latonam compressisset, sororem quoque eius nomine Asterien vitiare conatus est, quę deorum miseratione in auem conuersa est, quam nos coturnicem vocamus. at Iupiter sese in aquilam, vt eam raperet, vertit. Illa verò rursus deorum miseratione in lapidem transmutata est, qui diu sub aquis latuit. Tandem verò precibus Latonæ à Ioue in summas aquas deductus est. *Vide supra in a.* inter Propria. ¶ Coturnices in Latonæ tutela existimant constitutas, Solinus. Persina boum greges & coturnicum &c. præmiserat, partim vt ex vnoquoq; genere sacrificaret hecatomben, partim populo inde pararentur epulæ, Heliodorus.

Prouerbia, Seruauit Herculem coturnix strenuū.

¶ Prouerbia. Ὄρτυξ ἔσωσεν Ἡρακλῆ τὸν καρτερόν. id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum. Senarius est Græcis prouerbij vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum scriptorum inueniri. cæterum dici solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his à quibus minimè sperarant. Adagionis originem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in delicijs fuisse, cuius nidore cum viua incenderetur, ille mortuus sit in vitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoq; libro 9. scribens, Herculem Iouis & Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptum: reuocatum autem in vitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ, & eam ob causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare, Erasmus. Athenæus Eudoxum Cnidium huius fabulæ authorem citat: Reuixit (inquit) cum olfecisset coturnicem. nam ea aue etiam viuens delectabatur, Meminit & Eustathius. ¶ Κιχλίζειν tanquam prouerbiale verbum Erasmus in Adagijs coturnissare transtulit. cum cichla Græcis turdum non coturnicem significet. *Vide in Turdo h.*

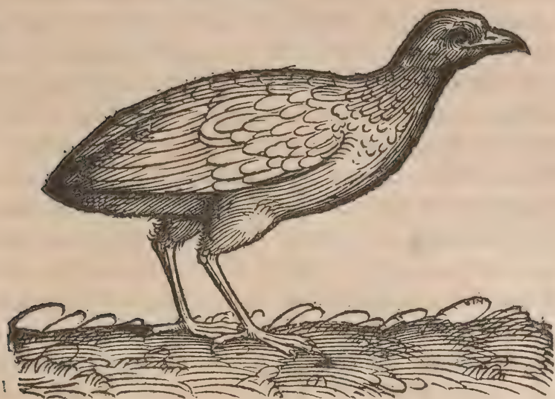
Κιχλίζειν.

Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur.

¶ Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur: prouerbiali schemate dixit Martialis in clancularium quendam poëtam, qui corniculam Æsopicam referens, suos ineptos versiculos nomine Martialis in vulgus spargebat, ratus futurum vt titulo decepti lectores, Martialis esse crederent. *Credis hoc Prisce, Voce vt loquatur psittacus coturnicis.* Conueniet in musicos aut poetas longè dispari stylo, longeq; dissimili facultate, Erasmus.

DE ORTYGOMETRA.

ORTYGOMETRA, (ὀρτυγομήτρα, Gaza simpliciter matricem vertit,) forma perinde ac aues lacustres est, & coturnicibus auolantibus ducem se præbet, Aristoteles. *Vide supra in coturnice C.* Alexander Myndius apud Athenæum, hanc auem ait esse magnitudine turturis, cruribus longis, timidam, (δυσθαλῆ καὶ δειλήν.) Vox δυσθαλὴς forte gracilem ac tenuem corpore significat. Nuper anonymus quidam, qui de animalium nominibus Latinis & Gallicis libellum ædidit, hāc auem colore inter viridem & croceum medio esse tradidit, tanquam eodem Alexandro Myndio authore: quod quidem apud

apud Athenæum non legitur. Ithacesiæ ortygometræ Crates meminit, Athenæus. Ortygometra dicitur quòd gregem coturnicum ducit, Isidorus.

¶ Ortygometram vulgò Itali coturnicum regem appellant, (*el re de qualie*,) maiorem aliquanto, ac nigriorem, Perottus. Quidam Gallicè interpretatur, aut potius circumloquitur, *le roy* & *mere des cailles*, proprij nominis ignoratione, vt etiam Germanicè quidam Der Wachteln König. ¶ Ortygometra vt in Italia, sic per totam Græciam reperitur, in Creta rarior. Refert hæc auis coturnicem quibusdam notis, & quum volatu non admodum valeat, cursus celeritatem à natura accepit. Galli nominant *vn rasle*, Itali *roy des cailles*. Refert autem gallinam aquaticam, quam Itali fulicam appellant, quoniam & nigra colore est, & aquam quotidie frequentat. Sed longè minor est, & non omnino sic nigra, cum sub alis colore albo variet, & vtrinq; ad latera. Cauda eius ruffa est inferius, & breuis vt in omnibus auibus aquaticis. rostrum duos digitos longum, quod tamē si rusticulæ aut gallinaginis rostro conferas, breue dixeris, Petrus Bellonius in Memorabilibus Græciæ. Quanquam verò scribat eandem auem quam Itali *regem coturnicum* vocant, Gallorum *rasle* vel *rallam* esse, mihi tamen alius videtur rex coturnicum Italis dictus, vt conijcio ex figura, quam clarissimus medicus Aloisius Mundella ad nos misit, cui color fuscus potius quàm niger, & rostrum breuius quàm à Bellonio scribitur. Memini ego à Gallis audire *rallam* vulgò Gallicè dictam auē corpore gracili esse, magnitudine merulæ, quæ in pratis velociter currat, rarò vel nunquam volet, altis cruribus, voce *kr. kr. kr.* frequenti, colore subruffo: satis lautam in cibis, carne colore æruginosi æris, quæ contra morbum regium in cibo commendetur, vt etiam ius decoctæ. Sed de *rala* aquatica & terrestri plura scribam inter Gallinulas. Angli perdicem rusticam siue gallinaginem *ralam* appellant, vt audio. Aristot. quidem aquaticis auibus eam forma, id est corporis specie, similem esse scribit, non colore aut aquæ frequentatione. Est autem hæc ferè species aquaticarum auium, vt crura oblonga habeant, digitum qui pro calce est perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunq; varias, ventrem albicantem, & caudam breuem, rostrum longiusculum, modicè flexum. Idem Bellonius in memorabilibus Syriæ inter aues nominat *rasle* (aliàs *ralle de genet*,) nec explicat quæ aut qualis ea sit. Non probo illos qui ortygometram interpretati sunt ein Schnepff / id est rusticulam. hanc enim gallinaginem vel scolopacem Arist. esse docebimus. certum est eam cum coturnicibus non discedere. In hac sententia video Arnoldum Villanouanum fuisse, qui pro ortygometra, ethigometram scribit, & auem interpretatur lautam, perdici similem, longo rostro.

Nomina. *Descriptio.* *Rallæ descriptio.*

¶ Ortygometram (inquit Turnerus) aliqui eandem esse auem cum *crece* & *cychramo* (*cenchramo*) volunt. sed Aristoteles omnino distinguit. Et rursus, Aliqui ortygometrā esse volunt germanorū *scricam*, & Anglorum *dakerhennam*, quæ nobis crex non ortygometra videtur. *Vide* mox plura in Crece. Ego planè scricam Germanorum, vel ortygometram, vel cynchramum, vel alterutri prorsus congenerem auem esse sentio. nam crex ibidis est magnitudine, pedibus gruinis. Ortygometra, id est scrica nostra, ein Schrecke / (inquit Gybertus Longolius,) duplo maior est. Vocem mirificam instar coaxantium ranarum clamoris ædit, sed subtiliorem multò & acutiorem: ita vt rubetam assereres, ni vnico spiritu sæpius ingeminaret. Rostrum ei quàm coturnici longius est & acutius. crura pedesq; satis etiam pro corporis spatio longos (longiora coturnice) obtinet, colore inter croceum & viridem medio, quin etiam frugilega est: & aduena, antequam coturnices haud vspiam audias: & cum illa non auditur, neq; coturnices te speres amplius tum visurum. Ɠreci quoq; cenchramum appellant, vt nos Germani screccū. Neq; etiam aliter ac coturnices retibus fallitur, nisi quòd his fistula imponitur: screccos verò imitatione vocis, serrata costa, quam ferrea lamina, aut cultro serratim leuiter percutiunt, in perniciem agunt, Hæc ille. Et alibi, Scricæ nostræ primæ discedunt, & primæ veniunt.

Scrica. *Cynchramus.*

¶ Heluetij autem quandam Brachuogel appellant, à mense Iunio quo capitū,r vel in quasdā regiones aduentat: alij Brachammsel / quod magnitudine corporis merulā referat (forte & colore partis pronæ.) reperiri eā audio in pratis palustribus plerunque rostro oblongo, cruribus longis, auolare autumno, deinde verno tempore cum coturnicibus redire. hæc quidem ortygometra an cenchramus sit

Brachuogel.

(alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed cenchramum potius esse cõijcio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi, ortygometræ effigie. figuram eius infra dabimus inter gallinagines aquaticas. ¶ Ortygometram Perottus scribit sic dictam, quòd dux sit ac moderatrix coturnicum, ab ortyx & metron quod est mensura. sed ineptè. producit penultimam hæc vox, & Græcè per η scribitur, non per ε, vt μέτρον. sic & tettigometra, & eiusdem originis reliqua, composita scilicet ab ortyx & μήτηρ (malim μήτρα) id est mater, vt sit ortygometra coturnicum mater seu matrix. sic metropolis dicta est vrbs matrix, ex qua coloniæ deductæ, vt pluribus docet Budæus in Annotationibus prioribus in Pandectas. Μήτρα sanè vox Græca in compositione magnitudinem & in suo genere principatum significare videtur, vt in Leone dixi initio capitis secundi. ¶ Ὀρτυγομήτρα, coturnix prægrandis, Hesychius. Ὀρτυγομήτρα, παρὰ τὸ ὄρω τὸ ἐγείρω, Etymologus & Varin. sed locus videtur corruptus. ortyx enim potius dictio simplex est, & à verbo ὄρω, quod est excito, deriuari poterat: fortè quòd facilè ad pugnam animo concitetur. Sed magis placet per onomatopœiam sic dici.

Etymon nominis.

¶ Hebraicam vocem *schelau*, aliqui ortygometram interpretantur: sed coturnicem simpliciter ea voce significari magis probamus. *Vide in Coturnice A.* Albertus lib. 23. ortygometram & ortygem confundit. Idem alibi ortygometram facit genus galli syluestris maximum, quod vulgò Orhan vocetur. quam eius interpretationem ineptissimam Niphus etiam referens non improbat.

DE CRECE.

Crecis descriptio.

Crex moribus pugnacibus est, ingenio valens ad victum, sed cætera infelix. crura habet longa, ac ideo posteriorem digitum, qui pro calce est, minutum. pugnat cum galgulo, & merula, & vireone. nocet enim his & eorum pullis, Aristot. Auis est marina, ibidi similis, Varinus. Ibis nigra in Ægypto, pedibus est gruinis, &c. eadem qua crex magnitudine, Herodotus. Creci similis traditur elorius, Athenæus. Crex & ciconia inimicæ sunt, Ælian. Ad ciuitatem auium condendam è Libya venerant innumeræ grues, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ᾽ ἐτύκιζον αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. in Auibus. vbi Scholia, Crex genus est auis rostro admodum acuto & serrato, (idem Suidas & Varinus repetunt.) Τύκος verò instrumentum est quoddam, quo lapides poliunt, (περιτύκουσι, καὶ ξέουσι.) is verò labor non ineptè auibus longum rostrum habentibus tribuitur. Βραδύπτεροι κρέκες, Philes. sunt enim aues aquaticæ tardioris volatus. *Vide in Ciconia* ad finem quarti capitis. ¶ Κρὲξ auis nomen fictum per onomatopœiam, vt & κερκὶς, id est radius textorius, à verbo κρέκειν, quod est ἠχεῖν, Eustathius. Κερκὰς, auis eadem quæ crex, Hesych. & Varin. Eadem fortè etiam cercis fuerit. *Vide suprà in Cercis.* Crex auis est inauspicata nuptiis, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμοῦσι, Suidas. Ὀρνεόν τι ὃ τοῖς γαμοῦσιν οἰωνίζεται, Hesych. id est, auis à qua auspicia petebant pro nuptiis. Κρὲξ, κορυφαία, (κερκὶς quidem exponitur Varino ἡ τῆς πίτυος κορυφὴ, ἢ αἰγείρου: κοκκύδα etiam αἴγειρον interpretantur Grammatici:) πασσέλαι δὲ καὶ ἐπὶ τροχοῦ, (fortè de rota currus, propter sonum quem reddit dum voluitur, Hesych. & Varin. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Mineruæ crex & noctua, Porphyr. lib. 3. de abstinendo ab animatis.

Crex Mineruæ sacra.

¶ Est auis quædam apud Anglos, longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis, quæ in segete & lino, vere & in principio æstatis non aliam habet vocem, quàm *crex, crex*: hanc enim vocem semper ingeminat, quam ego Aristotelis crecem esse puto. Angli auem illam vocant *a dakerhen*, Germani ein Schryk. (audio à Frisijs vocari ein Schrye) auem quam nos arquatam appellauimus) nusquam in Anglia nisi in sola Northumbria vidi & audiui, Turnerus. *Vide infra inter Gallinulas terrestres.* Querendum an hæc à Turnero descripta auis, ortygometra sit. aut an eadem fortè quam circa Argentoratum Matrkern appellant, cuius figuram inter gallinas syluestres dabimus. Ortygometram aliqui eandem esse auem cum crece & cynchramo volunt, sed Aristoteles planè distinguit, Turnerus. ¶ Albertus pro crex habet *cratoz*, quam coruini generis auem esse imperitè scribit. ¶ Poetę κρέκα etiam pro capillo dicunt, vt innominatus quidam apud Suidam in hoc hemistichio, Πορφυρέην ἥμησε (ἔκοψε) κρέκα. Κρέκειν & ἀποκρέκειν verba vsurpantur de concentu citharæ, Cælius.

De aue quadam Anglica, quæ crex à quibusdam esse putatur.

DE CVCVLO.

A.

Nomina.

KAATH, קאת, Hebraicam vocem, aliqui קיק, *kik* vel *hakik* (vt vocant magistri in Thalmud) id est cuculum, interpretantur: alij onocrotalum, pelecanum, cataracten, mergulum, &c. *Vide suprà in Mergo in genere.* Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabit in superliminaribus eius cuculus, (*kaath*,) Sophoniæ 2. interprete Munstero. Idem in Lexico trilingui cuculum nominat *kik*, קיק: & *kakata*: קאקאתא. *Schalac* etiam Hebraicè quidam cuculum dici putant: alij mergulum, alij nycticoracem. *Vide* itidem suprà, in Mergo in genere. Larus auis Hebraicè *schachaph* nominatur à morbo quo laborat. Hebræi vulgò cuculum sic vocant, quòd hæc præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. Quidam

kore

kore Hebraicum nomen interpretatur cuculum. *Vide in Perdice A.* In Auicennæ animalium historia typis excusa, modò *banchem*, modò *euchem* pro cuculo legitur. ¶ Græcè, coccyx, *κόκκυξ*, vocatur: vnde *karkolix* vox corrupta apud Albertum lib. 23. In Creta hodie *decocto*, Bellonius. ¶ Latinè, cuculus, cucullus, cuccus: *Vide infra in A.* ¶ Italicè, *cucculo, cucco, cuco, cucho.* ¶ Hispanice, *cuclillo.* ¶ Gallicè, *cocou, coquu.* Germanicè, Gucker / Guggauch / Kuckuck / Gugckuser. Flandricè, Kockock / vel Kockuut. ¶ Anglicè, *a cukkow*, & *a gouke.* ¶ Illyricè, *Ziezgule.*

B.

De duob. cuculi generib. Alberti sententia.

Cuculus quidam componitur ex columba & niso siue sperucrio: alius ex columba & asture. mores etiam habet ex vtroque compositos. ex columba enim habet quòd non prædatur alias aues: ex niso autem & asture habet, quòd insidiatur nidis auium aliarum debilium. & ideo aues pugnant cum cuculis tempore quo oua pariunt, Albertus libro 23. Et vbi librum sextum Aristotelis de historia animalium interpretatur, cap. 7. Cuculus (inquit) duplex est, (etiam ex Auicennæ sententia,) maior & minor. Maior ex asture & columba componitur. quoniam rostrum & vngues & pedes habet similes palumbo: reliquũ corpus simile est asturi, nisi quòd varietas pennarum in cuculo habet maculas nigras ferè rotundas, in asture verò sunt lineæ nigræ: volatu etiam asturem refert. hæc auis Græcè *kakakoz* dicitur (pro coccyx voce corrupta. aliquando enim quando coniungit voces triplicat eas, & profert sonũ *kakakoz.* Minor aũt cuculus componitur ex columba & speruerio, habens rostrum & pedes columbæ: & cætera corporis membra & volatũ similia speruerio: vnde falsa vulgi opinio nata est cuculũ maiorẽ aliquando esse asturem, & econuerso. Magnitudine quidem & volatu cuculus maior magnum accipitrem refert, minor paruum. Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi cuculorum, Hæc ille. Maiorem cuculum (inquit Niphus) nonnulli putant petere saxa & domicilia in quibus columba nidificat, vt illius oua voret, & sua imponat. Secundum verò cuculum, petere nidos auium minorum, in quibus pariat. Sed, pace Alberti dixerim, non inuenitur cuculus maior. Non cuculum modò in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi similem in nido corniculæ, Albert. vbi exponit locum Aristot. de hist. anim. 9. 2. 9. nihil autem tale Aristoteles habet, sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum, vt in C. referemus. Vnde apparet Albertum parum sibi constare: nec tanquam suam de duobus cuculi generibus opinionem, sed alienã referre.

Descriptio cuculi.

¶ Vnguibus non est aduncis cuculus, sed ijs & capite ac rostro rictuq; columbam potius (vetus lectio habet victu columbi potius, vt intelligamus eum & leguminibus vesci præter reliquorum accipitrum morem. ad hoc rictum vix puto inueniri de vllis auibus ne dum de columbis, Gelenius in Plinium: mihi placet *rictu* legi ex Aristotele) quàm accipitrem refert. colore tantum accipitrem imitatur: nisi quòd accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus velut punctis. magnitudo atque volatus similis accipitrum minimo, Aristoteles & Plinius. Turturis (fortè accipitris) ferè colorem habet, Author libri de natur. rerum. Immutatur colore cùm se abditurus est, Arist. Inspexi aliquando cuculum iuuenem, qui ventre & adiacentibus partibus similis erat speruerio. colore totus nigricans, sed maculis subruffis per alas aspersus. foramina narium

in roſtro multum eminebant. oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorſum tendebant, bini alij retrorſum vt in pico.

C.

De voce cuculi.

Cuculus à ſua voce nominatur, Varro & Iſidorus. non apud Latinos tantum, ſed apud Græcos quoq;, & alijs pleriſq; linguis, vt vix alia auis ſit quæ ſimiliter in tot linguis vnam aut ſimilē habeat nomenclaturam. Cretenſes cuculum hodie *decocto* vocant, vocis ipſius imitatione, Bellonius. Ὁ κόκκυξ ἐστὶ δύσφωνος, Varinus. Cuculus eſt auis improba quæ vocem ſuam in cantando non mutat, ſed ſemper eandem replicat, Lib. de nat. rer. Abditurus ſe vocem mutat, Ariſtot. & Plinius. *Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada*, Author Philomelæ. Cucculat & frigulat voce, Alunnus. nos frigulare de cuculi voce nuſquam legimus. Græci κοκκύζειν verbum cum de cuculi tum de galli voce vſurpant. *vide infra in a.* Plinius cuculi cantum dixit. Audiuntur apud nos cuculi plerunq; vſq; ad diem D. Ioannis.

De eiuſdē volatu inſtabili.

¶ Auis pigerrima eſt, & loco non ſtabilis, Author de nat. rer. Breues & paruos volatus facit, Iſidorus. *Nō illum* (accipitrem quem celebrat) *vano cuccus deceperat aſtu Dum vagus incertas itq́; reditq́; vias*, Veſpaſianus Stroza.

Cibo.

¶ Vermibus & inſectis quibuſdam, vt muſcis, erucis, cuculos veſci audio.

Nido.

Cuculus in nidis parit alienis, ouaq́; ſua alijs incubāda & excludēda, pulloſq́; nutriendos tradit.

¶ Cuculus ſaxa & domicilia petit in quibus nidificet, Ariſtot. ſed cum idem alibi cuculū alienos tantum nidos petere ſcribat, conciliari poteſt, dicendo cuculū per ſe perrarò nidificare: in nidis verò alienis frequenter, Niphus. Vide ne pro κόκκυξ apud Ariſtotelem legendum ſit κόσσυφος. Locus eſt hiſtoriæ anim. 6. 1. vbi Albert. non cuculum ſed cygnum habet. Cuculus non nidificat, ſed in nidis parit alienis, & præcipue in palumbium, & curucæ, & alaudæ humi, atq; etiam in nido luteolæ appellatæ ſuper arborem. parit hic vnum ouum, nec ipſe incubat. Sed auis in cuius nido pepererit, ea incubat, excludit atq; enutrit. quæ cum ipſe alienigena pullus accreuerit, ſuos eijcere dicitur, ita vt pereant. Alij eos à genitrice occīdi, & dari in cibo cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter ſpeciem cuculi elegantiorem. ſed quanquam plurima ex ijs vidiſſe nonnulli confirmant, tamen de pullorum interitu non conuenit inter omnes. Alij enim cuculum ipſum repetere nidum, cui ſuum ouum mandarit, pulloſq; deuorare nutricis volunt. alij pullum cuculi, quod magnitudine præſtet, poſſe percipere cibum omnem oblatum, atq; ita cæteros fame perire autumant. alij ipſum vt fortiorem, cæteros paſtus conſortes occidere authores ſunt. Sed prudenter ſanè prolis ſuæ procreationē moliri videtur cuculus. Cum enim ſe ignauum, minimeq; opitulandi potentē nouerit, facit quaſi ſuppoſititios ſuos pullos, quo ſeruari poſſint. timiditate enim hæc auis excedit, quippe quæ ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat, Ariſtot.

Cauſa ſubijciendi pullos quæ ſit.

Cauſa ſubijciendi pullos putatur, quod ſciat ſe inuiſam cunctis auibus. Nam minuta quoque infeſtant. ita non fore tutam generi ſuo ſtirpem opinatur, ni fefellerit: quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal. Educat ergo ſubditū adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaq; pingueſcit, & nitidus in ſe nutricem conuertit. illa gaudet eius ſpecie, miraturq́; ſeſe ipſam, quòd talem peperit. Suos comparatione eius damnat vt alienos, abſumiq́; etiam ſe inſpectante patitur, donec corripit ipſam quoq; iam volandi potēs, Plin. pullos cuculi nemo ſe ait vidiſſe, Ariſtot. ferè nemo, Wott. nemo ſe ait vidiſſe in nido proprio, Albert. Parit cuculus, verū non in nido quem ipſe fecerit, ſed interdum in nidis minorum auiū: & oua quæ aliena repererit, edit. maximè vero nidos palumbium petit, quorum & ipſorum oua eſu abſumens, ſua relinquit. parit maiore ex parte ſingula oua, raro bina, Ariſtot. & Plin. Propter naturæ ſuæ frigiditatem, vt quidam conijciunt. Curucæ quoq; in nido parit. fouet illa, & excludit, & educat, Ariſtot. Cuculos in Helice aiunt parituros, non conſtruere nidum, ſed in palumbiū aut turturum nidis parere, nec incubare, neq; excludere, neq; nutrire eos: ſed pullum educatum ab aliena matre cęteros pullos de nido eijcere, quos tanquam maior & validior facile ſuperat. Quin & matrem aiunt eius forma delectatam, in pullis proprijs expellendis eum iuuare, Ariſtot. in Mirab. Cuculus (inquit Ælianus) ſibi conſcius eſt, ſe neq; incubare, neq; ex ouis pullos excludere poſſe, ob frigidam corporis conſtitutionem. itaq; in alieno nido parit, non tamen cuiuſlibet auis, ſed alaudæ & luteolæ: quòd non ignoret ab ijs oua ſuis perſimilia pari ſolere. ſi autem illarum nidos ouorum inanes & vacuos repererit, non eò diuertit, ſed in eos vbi oua intus ſint, atq; ad ea ipſa admiſcet ſua: ſi autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum ſua (totidem, ne dum numero ſuperflua inueneritauis incubatura, quaſi aliena repudiet, (Author libri de natu. rer.) ſupponit, quæ non ab illarum ouis internoſci poſſunt, ob ſimilitudinem. Iam verò aues quas dixi aliena oua excludunt: pulli vero cuculi cum ætate procedenti ad volatum firmi paululum exiſtūt, ſibi conſcij ſe eſſe illegitimos fœtus, ad parentem ſuum euolant. iam enim ſuccreſcentibus pennis (ab aue quæ eos excluſit) alieni deprehenduntur, atq; acerrime verberantur, Hæc ille. Nidum non facit ipſe, aliarum verò auium deuoratis ouis, & ſuis ſuppoſitis, diſcedit. fouentur ea per alienam matrem donec excluſis pullis fraus detegatur: qua cognita eos relinquit, & alium nidū ſtruit, & ita demū cuculus accedens pullos nutricatur, Oppianus Ixeut. 1. Cuculi genus non extaret, niſi ſua oua alieno nido ſupponeret, Theophraſtus in hiſt. Plant. Cuculus ouis quæ in palumbi nido inuenerit clam confractis, ſua reponit, Albertus. Auis quæ excluſit pullum cuculi, nutrit eum, & ſpecie eius delectatur adeò, vt ipſa nutriendo illum famem ferat, Idem. De pulllo cuculi (inquit Niphus) ſententiæ ſunt diuerſæ. dicunt enim nonnulli nutricem incubare ouum cuculi, & ſimul etiam ſua. ſed quoniam ouum

cuculi

cuculi citius excluditur, ideo viso pullo cuculi, auis nutrix non amplius excludit oua sua. Alij dicunt cuculum oua auis, in cuius nido parit, vorare & proprium relinquere incubandum. quam opinionem Albertus & Auicenna magis probarunt, & Aristoteles nonnunquam. Alij dicunt cuculum patrem repetere nidum, & vorare pullos auis nutricis, ac suum relinquere. Nonnulli verò asserunt pullum cuculi suis motionibus propter suum pondus opprimere pullos nutricis auis, præsertim in prima teneritate. cum videlicet primum excluduntur, Hæc Niphus. Cuculi oua in passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt, quæ ille inuenta fouet ac nutrit, Isidorus. Vulgò fertur quòd non cuculus tantum, sed etiam alia quædam auis rapax similis ferè asturi (quam etiam aliqui falsò asturem vocant in terra nostra) in nido alieno pariat, hæc quidem in nido corniculæ parere creditur: cuculus verò præcipuè parit in nido auiculæ grasemuschæ (id est currucæ) dictæ, aut alterius paruæ illi similis. Cuculum autem nunc simpliciter voco quem alibi minorem cuculum appellaui. is & in currucæ nido parit, & alterius citrinæ cuiusdam auis, quam alij gursam, alij ameringam vocant. interdum etiam in nido auiculæ, quæ iuxta ripas aquarum cauda oblonga & valde mobili insignis est, vnde & nomen ei apud Germanos. Fertur autem ouum cuculi citius excludi, eoq; excluso auiculam non amplius incubare alia oua, sed nutrire pullum cuculi, qui deinde paulatim crescendo reliqua oua incubet & excludat. Ouum enim cuculi ferè semper est in medio ouorum aliorũ. Alij dicunt oua omnia simul excludi, & cæteros pullos à matrice interimi, dariq; in cibum pullis cuculi, quòd illos propter formam & magnitudinem mater pullorum præferat. & hoc rustici quidam & aucupes se vidisse testantur. Verum hoc apud nos non de cuculo, sed de cornicula fertur, in cuius nido auis asturi similis parit, Albertus. Et alibi, Maioris cuculi mos est, parere in nido palumbi: minoris verò in nido currucæ aut motacillæ. & Auicenna scribit se cuculum minorem in vtriusq; auis nido inuenisse aliquando in ripa fluminis, & semel in arbore: & auiculas illas cuculum vermiculis nutrientes obseruasse. Sed cuculi genus simplex esse, nec maioris & minoris differentia distingui, ostendimus supra in *B*. Ego ab aucupibus nostris audiui cuculum in diuersarum auicularum nidis reperiri, à quibus alatur: nempe rubeculæ, (quam Hußrötele vocant,) lusciniæ, motacillæ albæ, & brunellæ vulgò dictæ. Acron apud Horatiũ Satyr. 1. 7. cucullum esse scribit auem abiectam, quæ hoc vitio naturali laboret, vt oua vbi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed currucam potius aut similem aliam auem non cuculum hoc facere scribendum fuerat. Cuculus parum generat, quanquam aduncus non est, quia naturæ frigidæ est, Aristot. Nulla auis vnum parit, excepto cuculo, qui & ipse duo interdum parit. nec multa parit, sed sæpe bina, aut terna cum plurimum, bina quidem magna ex parte, Idem.

Acron cucullum oua aliena calefacere scribit: sed male.

¶ Cuculus (inquit Aristot.) ex accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur: quoniam quo tempore is apparet, accipiter ille cui similis est, non aspicitur. sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cùm primum vocem emisit cuculus, nisi per quam paucis diebus. Ipse autem breui tempore æstatis visus, hyeme non cernitur. est hic neque aduncis vnguibus, vt accipiter, neque capite accipitri similis: sed ea vtraque parte columbum potius, quàm accipitrem repræsentat. nec alio, quàm colore imitatur accipitrem, nisi quod accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus velut punctis. magnitudo atque volatus similis accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet: nam vel ambo vnà visi aliquando sunt. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus visus est, quod nulla auis suo in genere solet facere, Aristot. *Vide etiam in Accipitre C.* Cuculus apparere incipit Martio, quo tempore nullus accipiter (nec astur, nec sparuerius) apparet, nisi paucis diebus vltimis Martij, Niphus.

Non apparent accipitres quo tempore appareret cuculus.

¶ Cuculus immutatur colore, & vocem minus explanat, cùm se abditurus est, quod facere exortu caniculę solet. apparere autem incipit ab ineunte vêre ad eius syderis ortum, Aristot. Procedit vêre, occultatur caniculæ ortu, Plinius: pòst rarissimè cernitur, Ælian. Æstate volat & lasciuit: hyeme iacet languens & deplumatus, ac buboni similis apparet, Obscurus. Hyeme latet in cauis arboribus, Georg. Agricola. Hyeme plumas amittere dicitur, intratq; terræ latibulum, vel concauitates arborum: illuc æstate congerit, vnde hyeme viuat, Author libri de nat. rerum. Certum est cuculum hyeme latêre in concauis arborum & lapidum. Comportari autem æstate ab eo cibum quo hyeme nutriatur, falsum esse constat. sed hyeme pennas amittit & mutat, Albert. Fabulantur quidam apud nos rusticum quendam cum truncum fornaci calfaciendæ hyeme immisisset, cuculi in eo vocem audiuisse. Cuculus auis est verna, Etymologus. Amphisbæna sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum, Plin. Cuculi certo tempore adueniunt, miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos volatus, ne per longa aeris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Cuculus in Phœnice ante messem apparet, Scholiastes Aristophanis. *Vide* infra in *H.a.* ¶ Nostri hominem valde scabiosum vulgò dicere solent tam scabrum esse quàm cuculus. forte quòd per hyemem cum latet ac pennas mutat, hæc auis corpore scabro videatur. ¶ Cuculi saliuæ cicadas gignunt, Isidorus. Creditur enim vulgo saliuam quandam expuere: vnde & herbæ nomen, de qua mox in *a.* dicemus. Mihi auem vllam spuere verisimile non fit: & qui cuculum domi vermiculis aluêre, spuentem nunquam obseruarunt.

Quando appareat cuculus & quãdo latere incipiat.

Vbi lateat hyeme.

Cuculi saliuæ cicadas gignunt.

D.

De cuculi timiditate.

Cuculus auis est timidissima, vt inquit Anacreon, Etymologus. Pertimida est auis, quippe quæ

ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Et alibi, Frigidæ est naturæ, quod ipsius pauore iudicatur. nam ab omnibus auibus fugatur, & in alienis parit nidis. Διὰ δειλίαν οὐ συναυλίζεται τοῖς λοιποῖς ὀρνέοις, Varinus. ¶ Coccyge astutior: *Vide* infra inter Prouerbia. *Non illum* (accipitrem quem celebrat) *vano cuccus deceperat astu Dum vagus incertas itq; reditq; vias*, T. Vespasianus Stroza. ¶ Solum cuculum inter aues à suo genere interimi Plinius scribit, non rectè intellectis, vt apparet, Aristotelis verbis. Aristoteles enim hoc non scribit, sed vt contra vulgi opinionem cuculum non esse de genere accipitris doceret, illum etiam ab accipitre deuorari ait, quòd non fieret si eiusdem generis esset, vel mutata tantum figura ab eis differret. ¶ Quòd nidum proprium non faciat, neq; oua sua foueat, neque pullos excludat, &c. sat copiosè præcedenti capite explicatum est. ¶ Aues (minores) pugnant cum cuculis eo tempore quo oua pariunt, Albertus. Et rursus, Aues ferè omnes impugnant cuculos, sed occultè accedunt ad eos.

Astutia. *Aues minores cũ cuculis pugnant.*

E.

Miraculum fertur de cuculo, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circunscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices vbicunq; spargatur, Plinius. Cuculus primus auium verni temporis nuncius est, Oppianus. Cum propius ciuitatem accesserit, magis verò si intrarit, pluuiæ vel tempestatis prognosticum esse audio. Quidam annonæ caritatem timendam existimant cum propius domos hæc auis accesserit, quod cœlo frigido facere solet. Audiuntur apud nos cuculi plerunq; vsq; ad diem diuo Ioanni sacrum: quod si etiam ab eo tempore audiantur, vinum acerbius futurum metuitur.

Prognostica tempestatum ex cuculo.

F.

Pullus cuculi dum in nido educatur (ab aliena matre,) eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, Aristot. Cuculi pullo qui iam volare potest, nulla auium suauitate carnis comparatur, Plinius. postquam per se viuit mutat saporem, Perottus. Hodie nusquam puto in cibum admitti cuculum. nam quia spuit (vt vulgò credunt) auis impura & excrementitia iudicatur. Quod si *kaath* Hebræis cuculum significat, vt quidam interpretantur, (alij aliter,) lege etiam Mosis interdictus fuerit Deuter. 14.

De alimẽto ex cuculo.

G.

Auis cuculus leporina pelle adalligatus, somnos allicit, Plinius. Ad canis rabidi morsum aliqui fimum cuculi laudant decoctum (in vino, vt obscurus quidam addit) & potum, Idem.

Remedia ex eodem.

H.

¶ *a.* Cuculus dicitur tribus syllabis breuibus: vt apud Authorem Philomelæ, *Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada.* Horatius cucullum, dixit *l* consonante duplicata, *Cui sæpe viator Cessisset, magna compellans voce cucullum*, in Satyris 1.7. Quod quidam ex cuculo faciunt cucullum apud Horatium, ex aui vestem, nihil est necesse, quum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit, Trochaicus est, Erasmus. Alberto ineptè etiam gugulus scribitur. Coccyx apud Romanos cuccus (κοῦκκος) vocatur, Suidas & Varin. ὁ παρὰ Ῥωμαίοις κούκουλος, Isacius Tzetzes in Lycophronem, vt codex impressus habet: Cælius verò *cucus* legit (non *cuculus*) per *c* simplex. *Non illum vano cuccus deceperat astu*, T. Vespasianus Stroza. ¶ Coccyx Græcum est nomen, quo etiam Plinius vtitur. Ὄρτυξ & κόκκυξ declinantur per υγος, vt in Coturnice *a.* docuimus.

Cuccus.

Epitheta. Vagus, Vespasiano Strozæ. Πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliàs κόκκυγος) ἐαρτέρου, Nicander in Theriacis. id est, initio vêris. Κόκκυξ, ὄρνεον ἐαρινὸν δειλότατον, ὥς φησιν Ἀνακρέων, Etymologus.

Epitheta cuculi.

¶ Cuculum maritum vocat mulier apud Plautum, qui cum alienis vxoribus dormiebat: quòd cucullus auis cum tempus suę partitudinis appetit, nidum auiculæ, cui curruca nomen est, animaduertit, in eiusq; nido, exclusis illius ouis, oua sua enititur. In Asinaria, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Plura *vide* infra inter Prouerbia. Magna compellans voce cucullum, Horatius in Sat. 1.7. vbi Acron, Cucullus auis (inquit) hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblita, sępe aliena calefaciat. Vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed hoc alij de curruca potius scribunt, etsi non similiter. ¶ Cucullus, capitis tegmen. *Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos*, Iuuenalis Sat. 6. *Illinc cuculo prospexit caput tectus*, Mart. lib. 5. *Contentusq; illic Veneto duroq; cucullo*, Iuuenal. Sat. 3. Mulieres nostrates (inquit Budæus) cappam vocant. *Tempora Santonico velas adoperta cucullo*, Idem Sat. 8. Saga cucullata, id est cucullos habentia, Columellæ. Cuculio (vt Iulius Capitolinus docet) est genus pilei viatorum, quo capite obtecto vagari nocte solent. Cuculionem pro cuculo videtur accipere Cato cap. 2. Funes veteres sarciri nouosq; fieri: centones, cuculiones familiam oportuisse sibi sarcire, Idem cap. 135. Videtur esse à cuculus, forma Græca diminut. sicut ab homine homuncio. Penulę Gallicæ genus si cucullum nõ habet, Bardiacus dicitur: idem cum cucullo bardocucullus vocatur: vtriusq; Martialis meminit. Habet autem nomen à Bardis Galliæ gente, quòd hæc eo genere vestis præcipuè vteretur, Perottus. Cucullus papyraceum tegmentum quo pigmentarij vtuntur. Vel thuris piperisq; sis cucullus, Martialis lib. 3. de libro suo loquens. ¶ Cuculare, apud Authorem Philomelæ de voce cuculi.

Cuculus maritus qui cum alienis vxoribus dormit. *Cucullus capitis tegmen.* *Cuculio.* *Cucullus papyraceũ tegmentum.* *Cuculare.*

¶ Coccyges in Acharnensibus Aristophanis, vt Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, ἀπαίδευτοι καὶ ἀπαίδευτοι. nam & coccyx auis (inquit) voce inepta canit, ἄμουσόν τι φθέγγεται. Eos

Coccyges quinã appellentur.

Eos qui facile decipiantur prisci Græci ab oti stolidæ auis natura otos appellabant: nostri similiter homines stolidos cuculos cognominare solent. Lycophron Aiacem cóccyga vocauit, siue (vt Scholiastes explicat) διὰ τὸ μονιὸν, id est ab ingenio minimè ciuili aut sociali, sed solitario: siue propter loquacitatem διὰ τὸ φλύαρον. iactabundæ quidem eius & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Plerisq; arrisit Battum cóccyga fuisse nuncupatum, de loquutionis pontificio præpedito, Cælius. Nos apud Pindari Scholiasten in Pythijs Carmine quarto legimus Battum regem cóccyga dictum, διὰ τὸ μὴ γεγονὼς (γεγωνὼς potius per ω in vltima & penultima. id est, quòd non clara voce vteretur. erat enim ἰσχνόφωνος) φθέγγεσθαι. Κόκκυγες, id est cuculi (prouerbialiter vt videtur) dicebantur, si qui numero pauci, complures viderentur, Hesych. & Varin. Os sacrũ à lato incipiens in angustum desinit, vbi coccyx est, qui & sphondylion (σπονδύλιον, Pollux) & orrhopygium nominatur, Cælius ex Polluce. Τισὶ δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὁ τελευταῖος κόκκυξ καλεῖται. καὶ ἔστι πάντων μέγιστον, Pollux. Κόκκυξ ὁ περίβολος τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τοῦ περὶ τοῖς ἰσχίοις, Hesych. & Varinus: quãquam corruptus apud illos locus est. sicut & κόκκυς pro κόκκυξ, quod interpretãtur λόφον καὶ περικεφαλαίαν. id est, cristam & galeam. videtur autem etiam appendix illa ossis sacri sic dicta esse, quòd instar cristæ emineat, non quòd cum aue quicquam commune ei sit. Vocatur & cóccyx in iumentis pars quædam humeri vel inter humeros. *vide* in Equo *B.*

Coccyx pro osse sacro.

¶ Κοκκύζειν verbũ de gallinaceorum voce Gaza ex Aristotele cucurrire transtulit. Coccyssare, id est κοκκύζειν verbum habent Græci fictitium ex gallinacei voce ac coccygis, Cælius. Ἄδειν galli proprium est, κοκκύζειν cuculi, Pollux & Scholiastes Aristophanis. Et alibi cum poëta de gallinaceo dixisset ὁπόταν μόνον ὄρθιον ᾄσῃ, Scholiastes addit: Κοκκύζειν enim tum propriè dicitur gallus cum parta victoria canit. Ὁ δ᾽ ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων νάρκεσσιν (ἤγουν ἀπραξίαις,) &c. Theocritus. hinc nimirum etiam composita voce (gallus) ὀρθιοκόκκυξ dicitur, Varinus. Κοκκύσω, instar gallinacei clamabo, signũ dabo, σημειώσω, apud Aristophanem, Idem. Ἀπεπυδάρισα, μόθωνα περιεκόκκυσα, Aristoph. in Equitibus. vbi interpres περικοκκύζειν exponit contemnere, ludibrio habere, περιρογχάζειν, περικορδακίζειν, est autem cordax saltationis genus. Κοκκύζειν, ταράσσειν, φωνεῖν ὀξέως, ᾄδειν, vnde cóccyx dictus apud Hesiodum. & κοκκοβόας ὄρνις, & ὀρθιοκόκκυξ, pro gallinaceo, Hesych. & Varinus. Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προσκαλεῖται, Comicus apud Varinum. Ἦμος κόκκυξ κοκκύζῃ, Hesiodus. id est initio veris. Κόκκυξ λήγοντος τοῦ χειμῶνος κατάρχεται κοκκύζειν Ἀνθρώπους πάντας τέρπει δέ. τὸ ἔαρ γὰρ μηνύει, Io. Tzetzes. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, Theocritus Idyllio 7. vbi κοκκύζειν pro eo quod est stolidè & inepte blaterare posuit, vt huiusmodi poëtæ merito coccyges dicantur. Ægypti quondã & totius Phœnices Cóccyx rex erat, Et cum primum cuculus dixisset κόκκυ, tum Phœnices omnes Triticum & hordeum in agris metebant, Pisthetærus in Auibus Aristophanis. Respondet Epops, Τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἐκεῖν᾽ ἦν τοὔπος ἀληθῶς, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε. Eo in loco Scholiastes, Multi (inquit) Ægyptiorũ recutiti erant, & cuculo canente κόκκυ, recutiti omnes in agros conueniebant. Aliter Parœmia est, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, ἀντὶ τοῦ κόκκυγος κράζοντος τὰ πεδία θερίζομεν. Et rursus, Κόκκυ vox est quędam, vel accipitur pro minimo. apparet autẽ cóccyx in Phœnicia ante messem. Κόκκυ, Atticè τὸ ταχύ, (ἢ ἀντὶ τοῦ ὀλίγου, ἐλάχιστον,) Hesych. & Varin. Κοκκῷ (cum iota subscripto, Suidas absq; iota habet, ego κόκκυ legendum conijcio,) Atticè pro celeriter. Κόκκου, acclamatio opilionis, Hesych. & Varin. fortè hîc quoq; κόκκυ legendum. ¶ Νεφελοκοκκυγίαν ciuitatem à se in aëre condendã, composito à nubibus & cuculis nomine, vocant aues apud Aristophanem. ¶ Κοκκυγίαν, ἄνεμον οἱ Κροτωνιᾶται, Hesych. & Varin.

Coccyssare.

Coccyx rex Ægypti.

Κόκκυ.

¶ Stirpes. Nicander in Theriacis olynthos, id est grossos caprifici coccygas vocat, quòd cum cuculis simul verno tempore prodeant. Κεκοκκυγωμένον, colore coccygino, id est purpureo tinctum, à coccygea arbore, Hesych. & Varin. Adrachne arbor similis est vnedoni, (arbuto,) folio tantum minore. Similis & cogyggria folio, magnitudine minor. proprietatẽ habet fructum amittẽdi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arbori euenit, Plinius 13. 22. Gaza ex Theophrasto coggygriam non rectè prunum alicubi vertit. Arbor quæ ab Italis hodiè vulgò *cotonum* vel *scotonum* dicitur, folio breuiore & rotundiore quàm vnedonis, nec secto aut serrato, pappos habet ferè vt vitis syluestris caustica, vt obseruaui in collibus non procul Tridento. eam esse puto quam Plinius barbam Iouis appellat lib. 16. cap. 18. nimirum quòd pappis suis barbam imitari videatur. Aquas odit (inquit) & quæ appellatur Iouis barba, in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa, argenteo folio. nec alibi eius meminit. Coggygriæ folium (inquit Theophrastus) arbuto simile est, idq; non magnum. Vnde apparet hanc arborẽ, & eam quæ Iouis barba dicitur, eandem, aut certe congeneres esse. an verò coccygriæ (vel coccygeę) vsus aliquis sit ad vestes purpureo colore tingendas, alius præter Hesychium nemo quod sciam tradidit. nec puto barbæ Iouis aut scotoni talem aliquem vsum esse. Græci prunum κοκκύμηλον vocant, quasi cuculi malũ. nam & per dissolutionẽ vocabuli κόκκυγος μῆλον dicitur, Eustathio teste. Μῆλον ὃ κόκκυγος καλέουσι, Nicander vt citat Athenæus. Κοκκύμηλον fructus qui apud nos βερίκοκκα, Suid. & Varinus. sed bericocci vox corrupta est à Latina præcox vel præcoquum. sic enim Armeniacum malum appellant aliqui: quod tamen persici non pruni species est. Non probo Grammaticos qui κοκκύμειλα per ει in penultima scribunt, nec illos qui in antepenultima. ¶ Coccyx herba nominatur ab Hesychio & Varino: nec aliud addunt. Lenticula quæ in aqua nascitur quàm tenerrima contusa, & antequam cubitum eat ei qui dolet pedes imposita, deinde interposito tempore sublata, & herba cuculus trita in reli-

Coccyges grossi caprifici.

Coggygria arbor.

Coccyx herba.

quam partem noctis imposita, mirè dolores podagræ sedat, Marcellus. suspicor autem cuculum ab eo solanum intelligi. nam inter medicamenta simplicia ad Paternianum (qui liber Galeno adscribitur) cap. 83. vua lupina, hoc est solanum hortense, cuculus etiam nominatur. quod & cacubalum à Plinio dicitur, quod nomen etiam apud Dioscoridem inter solani hortensis nomenclaturas legitur. Caucalis (lego cuculus) vua lupina, Syluaticus. ¶ Panem cuculi quidam nominant trifolij genus acetosum, à quo sapore Plinius oxyn appellauit. Vulgò etiã à Germanis *cuculi flos* (gauchblům) appellatur, flos quidam herbæ syluestris, caryophylli syluestris (quam aliqui lychnidem putant) flori similis, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus. cuius caulem vulgò aiunt cuculi saliua aspergi. apparet enim in eo spuma alba, circa genicula maximè, vt Tragus scribit. ego in his saliuis locustas gigni arbitror. Plutarchus in libro de fluuijs in Apæsanto monte iuxta Inachum fl. herbam selenen gigni scribit, à qua destillantẽ spumam, pastores initio vêris pedibus illinere ait vt à serpentibus tuti sint. Hæc forte aut saliuam vt flos cuculi habet, aut forte chondrilla est, in qua succus mastichæ similis concrescens è vino contra viperas bibitur. Luna quidem absurda vulgi persuasione spumam quandam demittere creditur, vnde & specularis lapis aphroselenos cognominatus, quasi ex lunæ spuma concretus, & comitialem morbum lunaticum appellant, quo correpti ore spumant.

Panis cuculi. Cuculi flos.

Coccyx piscis.

¶ Coccyx piscis similiter atq; auis vnde nomen traxit, vocem emittit, Ælianus.

Coccygiũ mons. De Ioue in cuculũ mutato.

¶ Coccygium mons est Græciæ iuxta Inachum fluuium, Dyceium prius appellatus. posteà *coccygium*, eò quod Iupiter eo in monte cum Iunone sorore concubuerit, (in cuculum mutatus ne agnosceretur.) nascitur in eodem paliurus arbor: cui omne animal quod insederit, hæret tanquam visco retinente, excepto cuculo, Plutarchus in libro de fluuijs. Pausanias in Corinthiacis hunc montem prius Thornacem non Dyceium vocatum insinuat, in Corinthiacis scribens: Ad Halicen itur & alia quadam via inter Pronem & Thornacem, vt veteres appellarunt. Quia verò Iupiter ibi dicitur in cuculum se permutasse, montis quoq; nomen mutatum aiunt. In eius vertice Iouis templum fuit. Stephano Θόρναξ mons est Laconiæ. Quindecim stadijs Heræum seu Iunonium templum ad læuam Mycenis distat, &c. in eo Iunonis simulacrum altera manu malum Punicum gerit, altera sceptrum. Sceptro cuculus insidet. quoniam Iupiter, vt aiunt, cum Iunonis virginis amore captus esset, in hanc se auem permutauit, eamq; Iuno, vt ludicrum quoddam venata, comprehendit, Pausanias in Corinthiacis. Theocriti Scholiastes enarrans hoc carmen poetæ Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἠγάγεθ' Ἥραν: hoc est, Omnia nouerunt fœminæ, etiam vt Iupiter Iunonem duxerit, cuius vsus ad prouerbij instar haberi posse videtur: Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cum Iunonis ab alijs dijs separatæ concubitum insidiosè quæreret, in cuculi forma latêre voluisse, & consedisse in monte qui prius Thronax (Θρόναξ) dicebatur, nunc verò Coccyx. & cum Iuno sola proficiscens ad eundem montem peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco vbi nunc Iunonis τελείας (id est pronubæ vel nuptiarum præsidis) ædes est deuolasse frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis veste obtexisse. tum illum pristinam formam resumpsisse, & cum Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. vnde præcipui etiam Argiuorum deam hanc colunt, cuius simulacrum in templo insidens solio sceptrum insidente cuculo manu tenet.

¶ *c.* Κόκκυξ ὄρνεον λάλον, Io. Tzetzes. θορυβητικὸν καὶ φλύαρον, Isacius Tzetzes. & ἄμουσον apud alios. Πρόσθε βοῆς τέττιγος (aliàs κόκκυγος) ἐαρτέρου, Nicander.

¶ *d.* De cuculi ingratitudine extat Philippi Melanchthonis Declamatio.

¶ *e.* Aues in paliuro arbore coccygij montis insidentes, retinentur tanquã visco, cuculo tantum excepto, Plutarchus in libro de fluuijs.

Ludus cuculus appellatus.

¶ *h.* Iupiter in cuculum mutatus, *Vide* supra in Coccygio monte. Luditur à pueris nostris ludus quem cuculum appellant. hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco quem solium vel tribunal appellant, numeros interim ab vnitate deinceps clara voce paulatim proferens, dum alij diffugientes passim se occultant: occultatis omnibus vnus cuculi voce clamat. tum ille à solio discedit & passim inquirit si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrimè repetit, ne cursu à deprehenso aliove præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum Pollux libro 9. apodidrascindam appellat.

Prouerbia.

¶ Qui cuculum ruri canentem audiunt, petunt ab eo per ludum, aut ex veteri aliqua superstitione, vt voce numerum annorum quos adhuc superstites victuri sint ipsis præsagiat. numerant verò totidem annos, quoties ille suum, κόκκυ per interualla post quæstionem factam repetiuerit.

Cuculi dicuntur qui in re parũ honesta deprehensi fuerint.

¶ Prouerbia. Olim qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, vulgari probro cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius libro 18. cap. 26. In hoc temporis interuallo (inquit) quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite depre-

deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam in primo vêre ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeò minima quæq; in agro naturalibus trahuntur argumentis. Porrò quos Plinius (inquit Erasmus) petulātiæ sales appellat, apud quasdam nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus quum auditur coccyx, coniugati mutui salibus inter sese ludunt, dicentes: Tibi canit hæc auis: significantes vxorem parum vigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculū vxor ex lustris rapit. Ex Plinij verbis supra recitatis, intelligi possunt Horatiani versus Sermonum 1. 7. *Tum Prænestinus salso multumq; fluenti Expressa arbusto regerit conuitia durus Vindemiator & inuictus, cui sæpe viator Cessisset magna compellans voce cucullum.* Quem locum Porphyrio explicans: Nam solent (inquit) leuia (forte pro leuia legendum *lenti*, vt Erasmo videtur) rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari: quum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron viatores cuculos appellari ait, quasi *pigros*. Cùm his conuenit illud Plautinum, Etiam cubat cuculus, quòd grauatim surgeret assessor puellæ. Quin arbitror in conuicio cuculi allusum ad vocem cubandi. In Pseudolo pro generali conuitio videtur vsurpasse, Quid fles cucule viues. Nisi forte lacrymantem ac singultientem amatorem cuculū appellat, quasi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Isthęc filio non credam qui obsequitur patri, huic non, vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, Hæc omnia Erasmus. ¶ Astutior coccyce (melius per *g* coccyge) dicebatur, qui astu sibi consuleret. sumtum ab auis ingenio, oua subijcientis in nidos alienos, Erasmus. ¶ Cuculi, Κόκκυγες, de ijs qui cum pauci sint, multi numero esse videbantur, Hesych. & Varin. Cuculi nimirum dici possunt qui strepitum, clamorem, aut ostentationem magnam exercent, cùm re ipsa parum aut nihil sint aut præstare possint. ¶ Coccygis cantus dicitur de ijs qui eadem ingerunt semper, Cælius. Cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum est apud Latinos, quod & Germani vsurpant: Du singest jmmer ein gsang wie der Guckguck. Cantilenam semper eandem repetis instar cuculi. ¶ Ipse semet canit: huic affine est illud Germanicum, Der Guckguck muß jm selbst ein orgycht außruffen. ¶ Aries nutricationis mercedem persoluit, de homine beneficijs ingrato. impetit enim aries cornibus. Eiusdem apud Germanos sententiæ est illud: Du lonest mir wie der Guckguck dem Gorsen. Mercedem mihi rependis qualem currucæ cuculus. nisi gorsæ nomine Germanico alia auis accipienda sit, passer spermologus forte, ein Emmeritz. Gurgulum (Cuculum, forte) & grasmuggam (id est currucam) pugnare Albertus scribit. ¶ Cuculus semper in alio nido parit, nunquam bis in eodem: Der Guckguck legt stäts in ein ander Nest: videtur torqueri posse in hominem improbum & astutum, sed cuius doli facile deprehendantur, vt nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, cuculum semper in alio (id est simpliciter alieno) nido parere.

Tibi canit cuculus.
Etiam cubat cuculus.
Astutior coccyge.
Cuculi de ijs qui cū pauci sint multi esse videbantur.
Coccygis cantus.
Ipse semet canit.
Mercedē mihi rependis qualē currucæ cuculus.
Cuculus semper in alio nido parit, nūquam bis in eodem.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Cuculi.*

Ruricolas, agreste genus, plerią; cucullos
Cur vocitent, quænam prodita caussa fuit?
Vêre nouo cantat coccyx, quo tempore vites
Qui non absoluit, iure notatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

Emblema Alciati.

CVREVS, Κυρεὺς, auis quædam est sic dicta à voce, qua sonum imitatur forficis tonsorum panni. ἀπὸ τοῦ φθέγγεσθαι ἐμφερὲς ἤχῳ γναφικοῦ μαχαιρίου, Hesych. & Varinus. Κυρεὺς alioqui tonsorem significat. Γναφικὸν μαχαίριον, forficem interpretor, qua tonsores panni vtuntur. γνάφαλον quidem tomentum est, hoc est lanugo quæ tondetur à pannis laneis. μάχαιρα verò non modò gladium aut cultrum, sed etiam forficem significare videtur: vnde & Germanica vox schär per aphæresin facta sit. nam qui ψαλίδα hoc instrumentum Græcè vocant, authorem non adferunt. Aristoteles in libello de mundo ad Alexandrum, deum comparat τοῖς ἐν ταῖς ψαλῖσι λίθοις τοῖς ὀμφαλοῖς λεγομένοις, hoc est medijs lapidibus fornicum qui vmbilici dicuntur, &c. fornicis quidem figura lapidibus in ea eminentibus per decussim, forficem apertam vel χ literam refert.

Cureus auis.

DE CVRRVCA.

CVRRVCA, parua auis, quæ alienos pullos, proprios putans, nutrit, maximè cuculi, vt Grammatici docent. *Tu tibi nunc curruca places, fletumq; labellis Exorbes*, Iuuenalis Sat. 6. de viro stolido, fictas improbæ vxoris lacrymas miserantis. Codices quidam pro *curruca* habent *eruca*, quod non placet. Meritò enim maritus stultus qui mœchæ vxoris filios pro suis & legitimis educat, vt cuculi pullos curruca & aliæ quædam aues, sed illa præcipuè, currucæ nomine appellatur. Talem Galli vulgò hodie nominant *mary coqun*, id est maritum cuculum, impropriè vt videtur. non enim educat fœtus illegitimos cuculus, sed illegitimus ipse educatur. Acron quidem Grammaticus omnino errauit, vbi illud Horatij interpretatur, *Magna cōpellans voce cucullum.* Cucullus enim auis (inquit) hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. vnde rustici sibi obijciunt quasi alieni curam sustinentes. Atqui nos cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potius ab aliena matre foueri, satis in Cuculi historia probauimus. Quòd si quis tamen adhuc talem maritum cuculum appellare velit, concedi hoc

Curruca pro marito stulto qui mœchæ vxoris filios pro suis educat.

illi poterit, ea ratione qua cuculum ſimpliciter hominem nullius ingenij & inertem vulgò etiam vocamus. curruca, vulgò Italicè *lo cornuto*, vxòris & ſimilium, Scoppa in Dictionario obſcurius quàm oportebat. Currucula nomen adhuc in vſu Italiæ eſſe audio, cum aliquis de ſtoliditate notatur. nomen quoque *cornuto* detortum à curuca videtur. ¶ Curuca (vt Gaza vertit per ſimplex rhô. Græcè legitur ἐπιλαΐς (lib. 8. cap. 3. de hiſt. anim.) aliàs ὑπολαΐς, quod magis placet) vermes paſcitur, Ariſtot. Et alibi, Curucæ (ὑπολαΐδος) in nido cuculus aliquando parit, fouet illa, & excludit, & educat: quo quidem præcipuè tempore & pinguis, & grati ſaporis pullus cuculi eſt. Cuculi genus non extaret, niſi curuca eſſet, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς, Theophraſtus de cauſis 2.24. Gaza vertit, niſi ſua oua alieno in nido ſupponeret. Ὑπολᾶϊς (penanflexum Heſychio, paroxytonum Varino: malim oxytonum vt Ariſtoteles & Theophraſtus habent) auis quæ vermiculis victitat. Ὑπολῆϊς, ſpecies auis, ἡ λάϊς, (locus videtur corruptus,) Iidem. Forſitan autem hypolâis dicta fuerit, quòd ὑπὸ τοὺς λᾶας, id eſt ſub lapidibus vermiculos inquirat. Curucæ verò apud Latinos nomē per onomatopœiā factū conijcimus. Eſt & Hypothymis, ὑποθυμὶς, auis nomen in Auibus Ariſtophanis, quæ à Callimacho quoq; memoratur.

Nomina Græca.

¶ Currucam auem paruam, in cuius nido cuculus pariat, aliqui auiculam interpretantur, quæ imitetur cantu & magnitudine philomelam, alij caudatremulam, vtrunq; Albertus Auicennæ authoritate probat: alij alaudam. ſed hi conuincuntur verbo Græco quod eſt hippolais. quoniam eſt auis fiſſipes, quæ quia nidificat in oculi concauitate, quæ eſt capitis equi mortui, dicta eſt hippolais. hæc ruſticè *ſartagnia* vocatur, Niphus Italus. quod ad etymologiam attinet, ridicula videtur & ex imperitia linguæ Græcæ ab eo conficta. non enim hippolais Græcè ſcribitur, tanquam ab equo compoſito nomine, ſed hypolais, à præpoſitione hypo, &c. Deinde quanquam aliqui ſcribant, in alaudæ, chloridis, motacillæ aliarumq; auium nidis cuculum parere: non eaſdem tamen omnes curucas appellant, vt Niphus ſomniat. Sic & Gallicè quidam currucam interpretantur *vng verdon*, quæ vox chloridē auiculam potius ſignificat, in cuius ſimiliter nido cuculus parit.

Diuerſæ authorum ſententiæ de aue Currucæ.

¶ Auis quæ Græcè dicitur andothia (vox eſt corrupta) in Germania vocatur **Graſemuſch**, philomelæ ſimilis. hæc excludit aliquando oua aliarum auium, præcipuè cuculi. & docet pullos aliarum auium quos nutrit, voces ſuas proprias, Albert. in Ariſtot. de hiſt. anim. 4.9. Et alibi in lib. 7. c. 7. Cuculus parit in nido auiculæ, quæ philomelā cantu & magnitudine refert ac parit in roſarijs: Germanicè dicta **Graſemuck**. Pugnant inter ſe gurgulus (cuculus, quem alibi gugulū vocat) & auis muſica **Graſemuſch** dicta, quòd vna deuoret oua alterius, Albert. Vſitatum eſt apud Germanos quoſdam prouerbium, **Du loneſt mir wie dem kuckkuck die gorſe**. hoc eſt, Eam mihi gratiā refers quam curuca cuculo, cum contrà potius dicendum videatur, quam cuculus curucæ. *vide* in cuculo *h.* circa finem. ¶ Curucam (hypolaida) Ariſtotelis ſuſpicor Anglorum *titlingam* eſſe. nam nullam auem in vita frequentiùs cuculi pullū ſequentem, & pro ſuo educantem, quàm illam obſeruaui. Eſt autem illa luſcinia minor, ſed eadem corporis figura, colore ſubuiridi. culices & vermiculos in ramis arborum ſectatur. rarò humi conſiſtit. hyeme non cernitur, Turnerus. Et alibi, Ineunte ſtatim hyeme diſcedit. Alibi *lingettam* vocat, & à Germanis paſſerem gramineum vocari ſcribit. Ficedula auicula eſt Germanorum graſmuſcho ſimilis, Idem. Coloniæ etiam paſſerem troglodyten aliqui vulgò *graſmuſchum* appellant. ſed impropriè. nam peritiores quiq; aucupes **ein Koelmuſch**, hoc eſt paſſerem in foraminibus & cauernis degentem nuncupant.

Deſcriptio currucæ.

cupant. ¶ Germanicum nomen Graßmuck forte à Latino curruca per metatheſin factum eſt. vel Graß quaſi paſſerem graminis dicas. Germani enim inferiores paſſerem Muſch appellant, ni fallor. Pronunciant autem noſtri & ſuperiores Germani Graßmuck, inferiores & Flandri Graſmüſche. Species huius generis plures ſunt, nempe quatuor aut quinq;, vt aucupes noſtri obſeruarunt. Vermiculos autem edunt omnes. Quædã enim ex eis maiores ſunt, colore fuſco, præ cæteris canoræ. has Lucarni & circa lacum Verbanum *piccaſigas*, id eſt ficedulas nominant, quarum figura in præcedenti pagina expreſſa eſt. ¶ Aliæ atricapillæ dicuntur, noſtris Schwartzköpff/ Italis *capi neri*, vel *teſte nere*. His audio caput in prima ætate rubere, deinde nigreſcere, maribus duntaxat: fœminis verò ſemper rubere. auolare eas hyeme. Græcè, ni fallor, hodie vulgò *καζογελτζα* vocitant. Atricapillam (inquit Turnerus) in Anglia nunquam vidi, neq; ſæpius in vita quàm ſemel, Ferrariæ in Italia mihi demonſtratam. Anglorum *lingettæ* (ſupra *titlingam* dixit) & Germanorum graſmuco, quod ad corporis magnitudinem attinet, ſimilis erat. ſed atrum habebat caput, & reliquum corpus colorem magis ad cinereum vergentem. Forte hæc potius ficedula dicenda erit quàm prima, quum atricapilla à ficedula Ariſtoteli tempore tantum differat, quo capitis colorem mutat. Sed de ficedula iterum ſuo loco dicemus. ¶ Tertia ſpecies pectore albo conſpicitur, capite cinereo, eadem magnitudine qua prima. hanc nidum aiunt ex lino ſtruere, hinc fortè *lingetta* Anglis dicta. ¶ Quarta corpore minore eſt, ventre albo, oculis etiam albicantibus, inter ſæpes ferè degit, & hyeme diſcedit: vt luſciniæ etiam & fringillæ, præſertim fœminæ. nam aliquando hyeme mares tantum complures ſimul apparent ſine vlla fœmina. ¶ Ad currucarum genus aut ficedularum, hanc quoq; auem pertinere puto quæ circa Argentoratum Germanicè Bürſtner appellatur, cuius iconem inter paſſeres dabimus. nam & ſpecie & magnitudine conuenit, vt ex pictura conijcio, & vuis eam pingueſcere audio, vt ficedulas. ¶ Italis *pizamoſche* (quaſi *myiocopos*, id eſt muſcas & culices roſtro pungens ac deuorans) dicitur illa ex prædictis auibus, in cuius præcipuè nido cuculus reperitur: quam tertiam ſpeciem ſupradictam eſſe conijcio.

Graß muck.
De pluribus graſmuſchi ſpeciebus.
Bürſtner.
Pizamoſche.

¶ Eliota Anglus currucam in cuius nido cuculus parit, ſuſpicatur eſſe eam auem quæ Anglicè paſſer ſæpium appelletur, *an hedge ſparowe:* quo nomine dictam apud Anglos auiculam Turnerus paſſerem troglodyten interpretatur: cui apud Germanos etiã nomẽ à ſæpibus Zaunſchlipfle. ¶ Graſmuſchi (ſic prima ſpecies ſimpliciter & per excellentiam vocatur Germanis, ni fallor) nidum humi in fruteto ſpinoſo vuæ criſpę, vt vocant, reperi apud nos circa initium Iunij: in quo oua erant quaterna, auellanæ magnitudine. Fertur & inter harundines nidificare. ¶ Illyrij graſmuſchum noſtrum vocant *pienige*. Gyb. Longolius eundem Græcè ægithum dici ſuſpicatur.

CVRRVCÆ quoddam genus inueniri audio capite (vertice) flauo vel croceo.

DE CYGNO.

A.

CYGNVS, Κύκνος, auis nomen eſt Græcum vetus, quam Græci hodie *cyprinum* appellant. Latini etiam Græco nomine cycnum, vel potius cygnum *c* in *g* mutato, frequentius quàm ſuo olorem dicunt. Vergilius tum olorem tum cygnum nominauit.

¶ De Hebraico vocabulo non conſtat. *Racham*, רחם, Leuitici 11. inter aues impuras numeratur, (aliàs רחמה, *rachama* ſcribitur,) vbi LXX. interpretes cycnum reddiderunt. ſed cycnus impuris & cibo negatis auibus, meo quidem iudicio, adſcribi non debet. Iidem LXX. pro eadem voce in Deuteronomio verterunt epopa, id eſt vpupam: vbi Complutenſis codex, non epops, ſed porphyrio habet, & ſimiliter Hieronymi tanſlatio. Chaldæus interpres pro *racham* transfert *ierakreka*, ירקריקא, (forte à croceo ſiue flauo colore, quem illis vox *ierakrek* ſignificat, P. Fagius) in Deut. & Leuitico. Arabs *rakam*, רכם, *heth* litera verſa in *kaph*. Perſa vocẽ Hebraicam retinet. Dauid Kimhi *racham* docet eſſe auẽ quæ valde afficiatur in ſuam prolem: vt & R. Abraham ſimul indicans doctiſſimum *Saadiam* eandẽ auem Arabica lingua *rakam* (vt diximus) appellari aſſerere. *Racham* auem ſic dictam à miſericordia (pietate) qua in pullos afficitur, Iudæi noſtrates Aglaſter & Atzel Germanicè, id eſt picam interpretantur, Munſterus in dictionario linguæ Hebręæ, & ſic etiam ipſe reddidit Leuit. 11. Sed *racham* (vt nos ſupra docuimus in Gypæeto) omnino auis rapacis nomen eſt quæ cadaueribus veſcitur: ſiue gypæetus ea ſit, ſiue oſſifraga ſecundum alios. Oſſifragæ quidem, vt & vulturis, mirus in prolem affectus celebratur. Fimus vulturis ſuffitus fœtum ex vtero pellit, Dioſcorides. Serapio interpres pro vulture *racham* tranſtulit. Conſtat igitur *racham* omnino neque cygnum, neque aliam, vt alij interpretati ſunt, auem eſſe præterquam de aquilarum aut vulturum genere, vel inter vtrunque ambigente, vnde gypæeto nomen. *Tinſchemet*, תנשמת, Leuitici XI. Chaldæus interpres vertit בותא, *baueta* vel *bota*, id eſt cygnũ, (in Trilingui Dictionario Munſteri *kaueta* (vel *chauetha*) legitur, facili tranſitu à litera ב in כ) Rabi Salomon interpretatur צואיטא, *zuettam* vel *ciuetam:* ſic Galli noctuam vocant. Alij aliter. *vide* in Talpa A. *Tinſchemet* quidam Hebræorum ſic dictam volunt, quòd non ſine horrore & ſtupore videri poſſit. *ſchom* (שום) enim Hebræis ſtupere ſignificãt. R. Salomon dicit eſſe ſimilem muri noctu volanti, hoc eſt veſpertilio: & ita Iudæi vulgò exponunt. Septuaginta Porphyrio verterunt. ſed magis arri-

Nomina.

det Hebræorũ ſententia. Vulgata æditio cygnum habet, Paulus Fagius. *Ianſchuph*, ינשות, Leuitici XI. Abram Eſra exponit auem noctu volantem, Chaldæus *kipopha*, vt etiam Deut. XIIII. קיפופא. Arabs *baſchak*, באשק. Perſa vocem Hebraicam ſeruat. LXX. ibis transferunt in Leuitico: in Deuteronomio, cycnus: & ſimiliter Hieronymus. ita enim permutant (confundunt) interpretationem duarum vocum *ianſchuph* & *tinſchemet*, vt etiam aliarum quarundam. Sed doctioribus videtur vox *ianſchuph* omnino auem nocturnam, nempe noctuam vel ſtrygem ſignificare, quæ à crepuſculo denominetur.

¶Cygnus Italicè dicitur *lo cino, cigno*, Scoppa. Tuſci hodie vulgo *cigno* pronuntiant. nam apud Petrarcham homœoteleuta ſunt *cigno* & *maligno*. *ceſano* Veneti, (quæ vox ad Germanicam accedit. puto autem etiam anatis ferè genus ab Italis quibuſdã *ceſano* vocari,) Nicolaus Erythræus. ¶Hiſpanicè *ciſne*. ¶ Gallicè *cyne* vel *cygne*. ¶Germanicè Schwan. Saxonib. & noſtris vocatur etiam ölb/Elbs/ vel (vt alij ſcribunt) Elps/ölbſch. ¶Anglicè *a ſuuan*. ¶Illyricè *labut*. ¶ Polonicè *labeſc*.

Hiſpania

B.

Quibus in locis abundent Cygni.

Hispania producit cygnos, & eius generis aues plurimas, Strabo lib. 3. Supra Auernũ Italiæ lacum iuxta Cumam auem nullam peruolare, falsum est. nam qui illic fuerunt, cygnorum copiam in eo esse narrant, Aristot. in Mirabilibus. Circa fluuios Caicum, Caystrum & Mæandrum abundare eos legimus. In Eridano apparere interdum cygnos, sed paucos, Lucianus ex nautis se audiuisse refert. Circa Strymonem fluuium abundant cygni, Bellonius. In Britannia, vt audio, abundant, rarissimi apud nos, nec nisi hyeme aliquando sæuissima cùm lacus toti gelu conglaciant capiuntur. In Polonia cygni sunt diuersi generis: sunt enim alij feri, pari magnitudine, alij domestici, quorum quidam Tubicines dicuntur, qui rostro sunt rubeo flauescente, macula nigra in fine, quorum vox suauis est, & tubã refert. communes verò aut vulgo dicti cygni, rostro sunt toto nigro. ¶ Cygnus videtur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, victuq́;. tempore pugnæ etiã sibilat vt anser, Albertus. Forma victuq́; anseri similis, sed multo maior, totus candidus, pedibus nigris, Turnerus. Primo anno cinerei coloris est, post annum verò albissimus euadit, Albertus. Plumæ ei albæ, sed carnes nigræ, Author libri de nat. rerum. Caro cygni nigra est, (præcipuè pedes,) & dura sicut omnium aquaticarum auium maiorum, Albert. Olores purpureos Horatius dixit, vt niuem purpuream Albinouanus. ¶ Pondus oloris, quem nos *elbum* dicimus (nihil enim differre puto. quamuis nuper quidam rostri colore & corporis magnitudine, ita vt *elbus* minor esset, rostro nigricante, differre putabat) ad libras (vnciarum duodecim) viginti quatuor accedit. Cygnus rostro est parum turbinato, colore rutilo (ruffo,) in cuius summa parte qua capiti committitur, nigerrimum tuberculum, atq; id rotundum, & in rostrum sese inflectens, existit, Turnerus. Cygno rostrum est sicut anseri, serratum, & falcis instar dentatum, Albertus. Dentes habet in rostro minutissimos, Author libri de nat. rerum. *Collumq́; à pectore longè Porrigitur, digitosq́; ligat iunctura rubentes. Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum*, Ouidius 2. Metam. Κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ο. Poëta cycnos per excellentiam δουλιχοδείρους cognominat, quod collum ei pro sua portione longissimum sit, & veluti lineæ piscatoriæ vsum in aquam porrectum præbeat, Eustathius & Varin. ¶ Olor palmipes est, & ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot.

Descriptio cygni.

¶ Cygni, quem *elbum* vocamus, descriptionem ex inspectione propria olim confeci huiusmodi: In longitudinem extensus mediocrem viri staturam æquat, totus vndiquaq; candidus. Rostro lato vt anas, croceo, macula anterius nigra ad spatium vnguis humani. Ab oculis versus rostrum pellis apparet nigricans. Crura nigra. Digiti pedum membranis nigris iunguntur. Plumæ desinunt paulò supra genu. inde ad extremos digitos tres palmi restãt longitudinis. Alarum ambitus superior quatuor palmorum est. longissimæ alarum pennæ palmos septem cum dimidio æquant. Cauda circiter tres palmos longa est: collum circiter octo.

C.

Quibus in locis versentur cygni.

Cygni circa lacus, amnes, paludesq́; viuunt, Aristot. In locis amœnis circa fluuios, Textor. In stagnis magis quàm fluuijs, Albert. In pratis, littoribus & stagnis aluntur, Oppianus. Fontes, lacus, paludes aliave loca aquis redundantia incolere solent: vt stagna & fluuios perennes, quorum confluens moderatè & sedatè fertur, Ælian. In mari Africo à nauigantibus aliquando conspecti sunt, &c. Aristot. Olor grauius habet corpus, *nec se cœloq́; Iouiq́; Credit, sed Stagna petit patulosq́; lacus: ignemq́; perosus, Quæ colat elegit contraria flumina flammis*, Ouid.

De eorum cibo.

¶ Victu eodem quo anser vtitur, Albert. & Turnerus. Aristoteles eum εὐβίοτον vocat, quòd circa parandum sibi victum non segnis neq; iners sit. Herbis vescitur, Athenæus ex Aristotele. Herbis & vermibus & ouis piscium, & huiusmodi, & granis segetum, Albertus. Rostro cribrat cœnum, vt cibum inueniat: & dentibus secat inuentum, Idem. Cycnus Græcè dicitur, vt Grammatici quidam conijciunt, eò quòd cibi inueniendi caussa cœnum præ cæteris animalibus scrutari & turbare soleat, ἀπὸ τοῦ κυκᾶν τὴν ἰλύν, Varinus. Olores mutua carne vescuntur inter se, (alter alterum deuorant,) maximè in volucrum genere, Aristot. & Plinius. hoc quidem in pugna per nimiam iracundiam facere videntur. alioqui enim carniuori non sunt: & ne piscibus quidem vtuntur, vt qui cicures alunt, obseruarunt.

Voce, & cantu.

¶ *Grus gruit, inq́; glomis cycni prope flumina drensant*, Author Philomelæ. Cygnus tempore pugnæ sibilat sicut anser, Albert. Κύκνους ἄδειν author est Pollux, vbi vocis animalium differentias explicat. Olores interdũ bombos emittunt ruditui asinino non dissimiles: sed breues, & qui longè audiri non possint, Turnerus. Inter omnes aues suauissimè occinunt: vox tamen, vt sæpius audiens consideraui, anserina est, Cardanus. Iam quidam cum in mari Africo nauigarent, multos canentes, voce flebili, & mori nonnullos conspexere, Aristoteles & qui ex eo repetijt Ælianus. Ego huiusmodi voces lugubres, inquit Albertus, (non sub mortem tantum,) sed in qualibet tristitia ab eis edi animaduerti. Cygnis canentibus scopuli & valles respondent. omnium sanè auium in primis musici feruntur, quo nomine Apollini consecrantur. Canunt autem, non lugubri vt alcedines, sed suaui & mellito cantu, veluti tibijs aut citharis adhibitis, Oppianus in Ixeuticis. Et rursus, Diluculo canunt ante Solis ortum tanquam in aëre vacuo per id tempus audiendi clarius. Canunt etiam in maris littoribus, nisi tempestas & procellarum sonus cantum dissuadeant. Hoc enim vigente ne suis quidem ipsi cantilenis satis perfrui possent.

Sed ne in senecta quidem morti vicina cantus obliuiscuntur, qui tamen eis in illa ætate remissior est
quàm in iuuenta: quum neq; ceruicem amplius erigere, neq; pennas extendere queant, Fauonium tūc
ad canendi suauitatem obseruant, ignaui iam cruribus & membrorum viribus defecti. Moriturus secedit
aliquò, vbi nulla auis canentem audiat, nec olores alij luctuosè interpellent si qui forte adessent, qui
similem vitæ exitum sibi imminere intelligerent. Ægyptij senem musicum volentes demonstrare,
cygnum pingunt, quòd hic senescens suauissimum edat concentum, Orus. *Sic vbi fata vocant vdis abiectus in herbis Ad vada Mæandri concinit albus olor,* Ouidius. *Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cygnus funeris ipse sui,* Martialis lib. 13. Moriturus flebilem cantum emittit, fixa prius in cerebro
penna: quod miror Aristotelem ac Plinium vel ignorasse: vel si sciuerunt, non tradidisse, Perottus.
In senecta leniter cum melodia vita soluitur, penna capiti traiecta. *Veluti canentia dura Traiectus penna* 1
tempora cantat olor, Ouidius. Cantant enim, vt ait Plato, non ex tristitia, sed potius lætitia propinquante
fato, quòd immortales se sentiant, & ad Apollinem suum remigraturos. Nam Pythagoræ erat opinio
immortalem eos habere animam. Cicero Apollini sacros eos dicit ob vaticinium finis eorum. Cygnus
itaq; allegoricè animæ probi viri comparari potest qui lætus mortem obit, Volaterranus. Olori tanta
animi est tranquillitas in extremo vitæ spiritu, vt sibi tanquam næniam canat. Quod autem non angore
atq; molestia implicatus eum extremum cātum edat, Socrates testatur: sed potius alacri animo affectus.
Neq; enim qui animo dolorem capit, bilem (vide an Græcè non χολὴν, id est bilem legatur, sed
χολὴν ἄγει, id est ocium & occasionem canendi non habet qui animo dolet) ducit cantu, Ælianus.
Cycni canori (ᾠδικοί) sunt, præcipuè circa obitum. Cæterum Alexander Myndius ait se complures cygnos
morientes secutum, nec vnquam eorum cantum audijsse, Athenæus. Cygnus inter magnas & 2
aquaticas aues sola musica est. & fertur in Hyperboreis regionibus pręcinentibus cantoribus vel melodis,
concinere cygnos. sed experientia constat apud nos quòd non canant nisi tempore doloris ac tristitię.
quamobrem lamentari potius quàm canere dicendi sunt, Albertus, Plato quidē scribit, Eustathio
citante in Iliados Π, animal nullum per tristitiam canere. Olorum morte narratur flebilis cantus, falsò,
vt arbitror, aliquot experimentis, Plinius. Lucianus in libello de Electro vel Cygnis, se cum per Eridanum
nauigaret, cygnos vllos vidisse negat. & à nautis audiuisse paucos quidem illos apparere interdum
in paludibus fluuij, vocem vero omnino debilem, inconcinnam absurdamq; ædere (κρώζειν οὔτω πάνυ
ἄμουσον καὶ ἀσθενές) vt corui & graculi præ illis sirénes existimari possint. Cycnū canentē paucissimi, audiuerunt,
etiamsi vulgatior fama tenet, ingruēte fatali momēto εὐφωνότατον καὶ ᾠδικώτατον εἶναι τὸν κύκνον, 3
id est voce cantuq; præcipuè præstare cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis Ælianus est,
audisse quandoq; se canentem cycnum, Cælius: quem vel memoria lapsum, vel corrupto codice Gręco
vsum video. nam codex impressus, Iusto Vulteio interprete, sic habet: *Ego verò cycnum nunquam audiui
canere, fortasse neq; alius.* Eustathius tamen in Iliad. β. experientia inquit constare cycnos egregie canoros
esse, τὸ ᾠδικοὺς εὐγενῶς εἶναι τοὺς κύκνους.

De eorundem robore. ¶ Robustæ sunt aues adeò vt etiam aquilas impugnent, Oppianus. Vim suam in alis habent,
temperamenti biliosi aues, & ob hoc iracundæ, Author libri de nat. rerum. ¶ Anser, anas & cygnus
domesticæ, semel anno tantum pariunt, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem & crassitiem,
Albertus ni fallor. Tempore libidinis blandientes inter se mas & fœmina, alternatim capita cum
Coitu. suis collis inflectunt velut amplexandi gratia, (colla mares applicant fœminis: deinde mas fœminam
conscendit, Albertus.) Nec mora, vbi coierint, mas conscius læsam à se fœminam fugit. at illa impatiens 4
fugientem insequitur. non diuturna tamen hæc eis discordia est: sed noxa cessante reconciliantur.
& fœmina maris persecutione relicta post coitum frequenti caudæ motu & rostri se aquis mergens
purificat, Author libri de nat. r. Post coitum, sicut & cæteræ aues aquaticæ, immergūt se aquis tam mas
quàm fœmina, Albertus. Falsum est autem quod dicitur cum dolore fœmina semen suscipere, & ideo
post coitum marem fugere. non prius enim fugit, quam coëundi libido cessat, Idem. ¶ Super aquis nidificat
Nidificatione. cygnus, de pullis educandis sollicitus, Author libri de nat. rerum. Cum domesticus est in domibus
nidificat, & in lapidibus iuxta aquas: apud nos verò in paludibus inter herbas, sicut ferè omnis
auis aquatica, Albert. sed Aristoteles eo in loco quem illic Albertus enarrat, non cygnum, sed coccygē
Partu. tum in domibus tum in petris nidificare ait. ¶ Tertio anno parit, Albertus. Cycnus ab Aristotele vocatur
καλλίπαις & πολύπαις, quia plures producat & speciosos fœtus, Cælius ex Æliani Varijs. sed Aristoteles 5
voce εὔτεκνος tantum vtitur. Gaza vertit, non carere eum probitate prolis. ¶ Διαιροῦσι (Διαίρουσι
oxytonum potius) δὲ καὶ τὸ πέλαγος, Athenæus ex Aristotele. Traijciunt pelagus & per mare volant indefesso
alarum remigio, Ælianus in Varijs. Sed apud Aristotelem hist. anim. 9. 12. legitur Ἀναπέτονται
Migratione. γὰρ καὶ εἰς τὸ πέλαγος. Volant etiam in pelagus longius, Gaza interpres. Plinius quum de gruum migratione
scripsisset, subdit: Anseres quoq; & olores simili ratione commeant. sed horum volatus cernitur,
Natatione & volatu. &c. *vide* in Anseribus feris C. ¶ Cygnus probè natat, non probè ingreditur, volat mediocriter, Albertus.
Oneris impatiens est, & in stagnis quiescere quàm volare mauult. Pede altero natat, altero
se regit veli modo, (alterum eleuat, & sursum versus caudā extendit, vt illo se regat ad ventum,) Author
de natur. rerum & Albertus. Si longius proficisci instituit, gregatim natat aut volat, & tum posteriores
caput dorsis imponunt anteriorum, Albertus. Cygni natationem tam facilem esse audio, vt homo
in ripa

in ripa expeditè progrediens vix illam æquet. ¶ Cygnus ab Ariſtotele εὔγηρως dicitur, quod ad ſenectutem ſatis commodè & non grauem ſibi perueniat, quod & Ælianus ſcribit. Vitam ei longiſſimam eſſe audio: ita vt vulgò vel trecenteſimum annum attingere credatur, quod mihi veriſimile non eſt. ¶ Olori cicuta perniciem infert, Ælianus.

Vitæ diuturnitate. *Cignis cicuta perniciosa.*

D.

Olores gregales ſunt, Ariſtot. Cicurantur præciſo alæ interioris articulo, Albertus. Εὐήθεις dicuntur ab Ariſtotele, hoc eſt probitate morum inſignes, hiſtor. anim. 9.12. quamuis enim Græci εὐήθη ſtolidum, ſimplicem & ineptum vocant, hoc loco tamen inter cygni laudes ab Ariſtotele ponitur, vt hæc etiam adiuncta, εὔβιοτος, εὔγηρως, εὔτεκνος. Hinc eſt nimirum quòd Ælianus ſcribit eos ſuapte natura mites & pacatos eſſe. nam ſi prouocentur & infeſtentur vel inter ſe, vel ab alio quouis, admodum iracundi & pugnaces ſunt. Cygnus temperamenti bilioſi eſt atq; ideo iracundus, Author libri de nat. rerum. Oloribus vt alter alterum deuoret, in more eſt, maximè in volucrum genere. ἀλληλοφάγοι εἰσὶ μάλιστα τῶν ὀρνέων Ariſtot. Mutua carne veſcuntur inter ſe, Plinius. Μάχιμος δ' ἐστὶν. ἀλληλοκτονεῖ γοῦν ὁ μάχιμος, (ἐν μάχῃ potius,) Athenæus ex Ariſtotele non inuicem ſe deuorare, ſed occidere tantum ſcribens. Cygnus mirè amat pullos, pro quibus etiam acriter pugnat. ſibilat autem pugnando ſicut anſer, Albertus. Lygon lygeamq; Græci vocant & arborem & quoddam herbæ genus, quod vt inquit Athenæus, in nidos ſuos parituri cygni ferant (authore Bœo,) Hermolaus. ¶ Cygnus non facile ſecum eſſe patitur anſeres, vel alterius generis aues quę eodem cum ipſo cibo veſcantur, Albertus. Diſſident olores & aquilę, Plinius. Cygnus impugnat aquilam, vincitq; ſæpius, Ariſtot. Et rurſus, Aquilam (indocti quidam hîc pro aquila *accipitrem* ſcribunt) ſi pugnam cœperit, repugnantes vincunt. ipſi autem nunquam niſi prouocati inferunt pugnam. Sæpe altius volando euecti, aquilas impugnant ſi quid illæ in ipſos aut pullos eorum mali moliantur. non tamen incipiunt pugnam, ſed pacem quo ad licet conſeruant, & placidam vitam alimentis etiam anteponunt, Oppianus. Plura & ab his diuerſa, leges ſupra *in Aquila D.* ex Alberto. ¶ Cygni & dracones hoſtes inter ſe ſunt, Ælianus & Philes.

De moribus & ingenio cygnorum. *De antipathia ipſorū cum quibuſdā alijs auib.*

E.

Cygni, anſeres, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Creſcentienſis docet lib. 10. cap. 18. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigiſmundus Baro. ¶ Qui ſibi metuit à venenoſis animalibus, noctu præſertim dormiens, is nutriat grues, pauones, cygnos, (Bellunenſis pro cygnis *ciconias* reponit. eſt ſanè vtraq; auis ſerpentibus inimica,) &c. ab his enim terrentur & morſu impetuntur animalia venenata, Auicenna. ¶ Cygnus ferus nuper apud nos denarijs ſiue drachmis argenteis quinq; cū triente vænundatus eſt. ¶ *Laſſus Amyclæa poteris requieſcere pluma, Interior cygni quam tibi lana dedit*, Martialis lib. 14. Pellis vna cum plumis paratur pro operimento pectoris & ventriculi, tanquam vim concoctricem iuuandi peculiari aliqua vi prædita. ¶ Gratius deſcribens retis genus quod pinnatum vocant, quòd auium pennæ ei imponantur ad terrendas feras. *Sunt* (inquit) *quibus immundo decerptæ vulture plumæ, Inſtrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur vellera* (id eſt pennæ) *cygni.* &c. ¶ *Cuius olorinæ ſurgunt de vertice pennæ*, Vergilius libro 10. Æneid. de Cupauone filio Cycni Ligurum ducis. dicit autem illum cycni pennas in galea habuiſſe, ad memoriam ſcilicet patris in cycnum mutati. Galea criſtis adornatur, inquit Nicolaus Erythræus, quo terribilior hoſti fiat, & miles criſtatus procerior appareat. has autem ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, & ex equinis ſetis, quum hodie ex ſtruthiocamelo plurimum petantur. Laudant aliqui cygnorum pennas ad calamorum ſcriptoriorum vſum.

De cygnorum aucupio. *Vſus varij ex cygno.*

¶ Cygno apud nos hyeme in lacu aliquo apparente, quod perrarò fit, frigus ingens imminere timetur. Nautæ ſibi hanc auem lætum prognoſticon facere dicunt, ſicut Æmilius ait: *Cygnus in auſpicijs ſemper lætiſſimus ales. Hunc optant nautæ quia non ſe mergit in vndis*, Iſidorus: & Cælius Calcagninus, qui hoc etiam addit, hanc auem lubricis pennis adiantum herbam imitari: videlicet quòd pennæ eius humore ſimiliter non madeſcant.

Prognoſtica tempeſtatū ex cygno.

¶ *Strymoneamq; gruem, aut album deiecit olorem* (funda ſcilicet,) Vergilius XI. Æneid. de filia Metabi.

F.

Cygni menſis apud nos non admodum laudantur, forte quòd nimis annoſi tantùm ad nos perueniant. capiuntur enim rariſſimè. Apud Athenæum quidem dipnoſophiſtis apponuntur. Ad patinas veniunt eadem ferè ratione qua anſeres, Platina. Elixari debent, Idem. Sigiſmundus Baro in libro de rebus Moſchouiticis, Cygnos aſſos (inquit) in aula principis pro primo ferculo fere hoſpitibus, quoties carne veſcuntur, apponere ſolent, vnà cum *embammate*, hoc eſt aceto ſale & pipere condito. In Friſia cygnos ſaginari & ſaliri audio, vt in diuerſas regiones euehantur. Cygni caro nigra eſt (præcipuè pedes) & dura, ſicut omnium auium aquaticarum magnarum, Albertus. De carne ciconiarum & cygnorum & ſimilium, quæ vt plurimum in paludibus & lacubus verſantur, dicendum eſt cum Iſaac in libro p.d. quòd minus probentur quàm aues terreſtres, Ant. Gazius. Et rurſus, Caro ſiſonis (inquit Almanſor) & aliarum auium ſylueſtrium, quo plus rubedinis vel nigredinis habet, tanto ſanguini melancholico propinquior fuerit.

De alimēto ex cygno.

G.

Cycni loco ad remedia anser ponitur, Syluaticus. Cycni tenellus pullus in oleo decoctus, admirabile neruorum medicamentum est, Aetius 2.179. ¶ Præcipuè facię purgat atq; erugat cygni adeps, Plin. Ad lentiginem, Cygnæos adipes hilari misceto Lyæo, Omne malum propere maculoso ex ore fugabis, Serenus. Sedis vitijs efficax est cygni adeps, Plinius. Ne acria perurant (Contra ardores sedis) adeps cygni illinitur, contra hęmorrhoides etiam vtilis, Idem. Adeps cygni hæmorrhoidas comprimit, si aut potui detur, aut loca inde tangantur, Marcellus. Vuluarum duritias & collectiones adeps anserinus aut cygni emollit, Plinius Videtur autem nobis ad eadem omnia profuturus cygneus adeps, ad quę anserinus prodest. ¶ Ad ignem sacrum, *Vel oloris fæcibus oua, Sed non cocta dabis, sic torrida membra fouebis*, Serenus.

H.

Etymon. *a.* Cygnus Gręcè, Latinè olor dicitur, sed etymo Græco à colore, quòd totus sit albus. *holon* enim Græcè totum dicitur, Isidorus & Albertus. Ab eodem scilicet etymo Scoppa grammaticus nostri sæculi cum aspiratione *holor* scribit, quod non placet. Olor secundum aliquos dicitur quasi ὅλος ὡραῖος, id est *totus candidus*. (totus pulcher potius,) Perottus. Vergilius & alij primam huius vocis corripiunt, *Sed argutos inter strepere anser olores*, Vergil. 5. Ecl. ¶ Κύκνος Græcis paroxytonum est. inueni & penanflexum, librariorum, vt puto, errore. penultima enim communis est syllaba, nec natura sed positione producitur. Horatius 4. Carminum corripuit, *Donatura cygni, si libeat, sonum*. & Theocritus Idyll. 16. ἢ θήλω ἀπὸ χειρὸς κύκνον ἔγνω. Cycnus dicitur, quòd cœnum, dum quærit alimentum, κυκᾶν, id est fodere & turbare, præ cæteris aquaticis auibus soleat, Varinus. Sunt qui aliter forment: à verbo κλῶ (inquiunt) quod est φωνῶ, vocem ædo, clamo, fit κλύω: vnde κύκνος quasi κλύκος. est enim auis clamosa sicut anser quoq;, Etymologus. vel à terete collo, ὁ κυκλοτερῆ ἔχων τὸ τράχηλον, παρὰ τὸ κύκλος, Varinus. sed quærendum an potius per onomatopœiam sic appelletur. Cinnaria, id est cinnus (cygnus) auis, Syluaticus. Κύδνος, cycnus, Hesychius & Varinus. Et nimirum fluuius Ciliciæ Cydnus & Cycnus appellabatur. Syri quicquid candidum est cydnum vocant, (*cygnum* legit Isidorus, vnde Cygno fl. nomen,) authore Prisciano: & Solinus scribit amnem Cydnum à candore Syrorum lingua nomen sortitum. Ἄγλα (Hesychius in fine ypsilon scribit) cycnus apud Scythas, Varinus.

Epitheta. ¶ Epitheta. Albus olor, Vergilius, Æneid. 11. & Ouid. epist. 7. Amans flumina cycnus, Ouid. 2. Metam. Amycleos ad frena citauit olores, Statius 1. Sylu. *vide* mox in Ledæi. Argutus, Verg. 5. Eclog. Candenti corpore cycnus, Idem 9. Eclog. Canorus ales pro cygno, Horat. 2. Carm. Canus, Politianus. Innocui latè pascuntur olores, Ouidius 2. Amorum. Ledæi, Martialis lib. 1. dicuntur autem Ledæi: quia Iupiter in forma cygni cum Leda concubuit: & eadem ratione Amyclæi, hoc est Lacones. Niuei, Vergil. 2. Geor. & Valerius 6. Argonaut. Purpurei (id est elegantes, vel splendidi. nam & niuem purpuream dixit Albinouanus,) Horatius 4. Carm. Rauci, Verg. 11. Æneid. ¶ Sunt & alia apud Textorem partim in Cygno, partim in Olore posita. Ales, Aonius, Apollineus, Apricus, Argenteus, Blandus, Candidus, Cantor, Caystrius, Dulcis, Flumineus, Imbellis, Lacteus, Mollis, Multisonus, Neptunius, Nitidus, Paphius, Phœbeius, Plumeus, Resonus, Sonorus, Therapnæus, Vagus, Vocalis. ¶ Κύκνοι δουλιχόδειροι, Homerus. Στρυμόνιοι, Theocritus.

Calchas cur cygnus dictus sit. ¶ Lycophron in Cassandra Calchantem cycnũ nominat, eò quòd (vt interpres Isacius Tzetzes docet) ætate admodum prouectus & vates fuerit. Præsentiunt enim obitum suum cycni, & tum argutissimè canunt, vt Æschylus etiam testatur his verbis: Κύκνου δίκην τὸν ὕστατον Μέλψασα θανάσιμον γόον. est enim hæc auis deo (Apollini) sacra. *Dircæum leuat aura cygnum*, Horatius lib. 4. Carminum, Ode 2. de

Pindarus cygno comparatus. Pindaro, quem cygno comparat, se verò api. Κύκνον τὸν Μουσῶν ἄξια μεμψάμενον, Suidas ex Epigrammate. Erasmus eleganter cygni & poëtæ comparationem senarijs conscripsit, qui ante translationem eius Hecubæ vel Iphigeniæ Euripidis habentur. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam subitò coruus, qui modo cygnus eras*, Martialis. *Nanum cuiusdam Atlanta vocamus, Æthyopē Cygnum*, Iuuenalis Sat. 8.

Cygnus inter cataplasmata oculorum. ¶ Cygnum Galenus nominat inter cataplasmata oculorum lib. 4. cap. 7. de compos. sec. locos. Appellantur (inquit) talia à medicis collyria Libiana, & Cygni ob colorē album qualem etiam cygni habent, præualente in ipsis amylo & terra Samia ac cerusa Rhodiaca. Cygnum collyrium describit etiam Trallianus 2.5. ¶ De cygno genere nauis, *vide* inferius inter Icones.

Cygneus color. ¶ Olorinus adiectiuum, quod oloris est, vt pennæ olorinæ apud Vergiliũ. & color olorinus, qui & cygneus, testante Thylesio, pro candido. Gasidanen gemmam Medi mittunt, coloris olorini, Plin. Cygneus adiectiuum à Gręcis sumtum est. Illa tanquam cygnea fuit diuini hominis vox & oratio, Cicero 3. de Oratore. Κύκνειον, (absolutè apud Athenæum. subauditur μέλος) τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas.

¶ Aquilas cygneas (vt vocant) albedine olori planè similes videre me memini in Sipylo circa paludem Tantali, vt nominant, Pausanias in Arcadicis. ¶ Olorum similitudinem onocrotali habent, nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus, Plin.

Icones. ¶ Icones. Cycnus genus est nauis sic dictæ quod in prora cycnorum effigies haberet, Etymologus. Ἡ ναῦς δὲ πότερον εἰκόσορός ἐστιν, ἢ κύκνος ἢ κάνθαρος, Nicostratus apud Athenæum. ¶ De cygno sydere dicemus in Metamorphosi Iouis in Cygnum infra in *h*.

¶ Olor

¶ Olor teste Herodoto lib. 6. Thraciæ rex fuit. ¶ Hercules occiso Cygno, & Marte eius patre vulnerato, Trachinem ad Ceycem venit. erat autem Cycnus gener Ceycis, filiæ eius Themistonomæ maritus, vt legimus in Aspide Herculis apud Hesiodum, & apud Pausaniam alicubi. Cygnum, inquit, Hercules occidit, Pindarus in Olympijs carmine 2. vbi Scholiastes, Cygnum Martis filium infestantem Thessaliam (Varinus θαλασσίαν habet, non Θεσσαλίαν) Hercules occidit. Rursus etiam in alijs Scholijs, in idem Carmen *Thessaliam* legimus. Et rursus in Carmen decimum Olympiorum, vbi Pindari verba sunt Τράπε δὲ κυκνεία μάχα καὶ ὑπέρβιον Ἡρακλέα. Cygnus (inquit) malè afficiebat hospites, & cùm in via qua transeundum erat iuxta mare habitaret, (ἐν παρόδῳ τῆς θαλασσίας οἰκῶν,) transeuntibus capita amputabat, eo proposito vt Apollini templum è capitibus strueret. Et Herculem etiam aliquando transeuntem adortus Martis parentis auxilio ipsum fugauit. Sed postea tamen ab Hercule occisus est, vt Stesichorus in Cycno tradit. Cygnum Martis filium Hercules equestri certamine vicit, adiutus equo Arione quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erinny genuerat, vt Grammatici quidam tradunt. ¶ Cycnum filium Neptuni & Scamandrodices, vel Harpales secundum alios, Troianis in bello socium Achilles occidit, Scholiastes Pindari in Olympijs Carmine 2. Et rursus alius Scholiastes, Hunc, inquit, cum classe Troianos iuuaret, & in angustia quadam maris Græcos appellere (ἀποβῆναι) prohiberet, Achilles interemit. Meminit eius & Q. Calaber lib. 4. & Ouidius Metamorph. libro 12. Plura de eo, & an reuera inuulnerabilis fuerit, &c. leges in Dictionario Varini, primum in Κύκνος ἄτρωτος ἦν, deinde in Κύκνος ὁ Σκαμανδροδίκης. Cycnum Troianum (socium Troianorum,) à natiuitate canum fuisse ferunt, (vt & Tarconem qui 12. ciuitates condidit in Thuscia sub Tyrrheno,) sed propter sapientiam qua à puero claruit, Eustathius in Dionysium. Τίς θῆλυν ἀπὸ χροιᾶς Κύκνον ἔγνω; Theocritus Idyl. 16. De Cygno Colonense (idem est Cygnus Neptuni filius. is enim Colonis imperauit teste Pausania. Colone ciuitas supra Lampsacum in mediterraneo sita, quæ & Batiea dicebatur, patria fuit Cygni, Hermolaus) fertur, illum inuulnerabilem fuisse, quòd cùm pugnator scientiæque bellicæ peritissimus esset, & in bello Troiano ab Achille lapide percussus fuisset, minimè vulneratum eius cadauer inspicientes homines, inuulnerabile dixerint, Palæphatus. Thrax quidam à cygno enutritus, nomen à nutritore habuit, Varinus ni fallor. Hegesianax author est Cycnum illum qui singulare certamen cum Achille subiuit, in Leucophrye ab aue eiusdem nominis nutritum esse. Cæterum Bœus scribit Cygnum (nescio an eundem, Neptuni scilicet filium, an potius regem Ligurum, vt alijs placet) in auem conuersum esse, &c. Athenæus. Cycnum ferunt vxoris calumnia inductum, filium Tenum (aliàs Tenen, vt habet Eustathius in Dionysium. aliàs Tennen, Τέννην, vt habet Varinus, & Heraclides in Tenediorum republ. & Pausanias in Phocicis) arcæ inclusum in mare deiecisse: quæ tempestate acta in Tenedum appulerit, vbi ille seruatus insulæ postea imperauerit, Diodorus Siculus.

Olor rex Thraciæ.

Cygnus ab Hercule occisus.

Cygnus filius Neptuni ab Achille occisus.

¶ Cygnus rex Ligurum Phaëthontis amator post illius interitum diutino fletu in auem nomine seruato mutatus esse dicitur in fabulis, vt scribit Ouidius Metamorph. 2. *Namque ferunt luctu Cycnum rex Ligurum Phaethontis amati, Populeas inter frondes, vmbramq́; sororum Dum canit, & mœstum Musa solatur amorem: Canentem molli pluma duxisse senectam, Linquentem terras, & sydera voce sequentem*, Vergilius 10. Æneidos. Meminit & Pausanias in Atticis. Apud Ligures, inquit, vltra Eridanum Cycnum Musicæ deditum regnasse aiunt, & post obitum ex Apollinis sententia in auem transmutatum esse. Sed Bœus apud Athenæum (ex quo etiam Eustathius repetit) Cygnum quendam à Marte in auem sui nominis conuersum scribit: quæ cùm ad Sybarin fluuium peruenisset, cùm grue coierit. Gruem verò idem Bœus mulierem fuisse ait, &c. Virum hunc ego perimam impurissimum, Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum patre, Plautus in Menæhmis. ¶ Cygnus equi nomen à candore, Statio lib. 6. Thebaidos.

Cygnus rex Ligurum in auem eiusdem nominis mutatus.

¶ Cycnitis, Κυκνῖτις, regio in qua Cycnus imperauit, Stephanus. ¶ Cycnus oppidum fuit in ripa Phasidis, Plinius 6. 4. ¶ Cycneia Tempe nominantur ab Ouidio lib. 7. Metamorph. in quibus puer Phyllio amatus à saxo desiliens, *Cuncti cecidisse putabant, Factus olor niueis pendebat in aere pennis*, vt pluribus in Tauro recitaui ex Ouidio. Mihi videntur poetis duo maximè celebrari Tempe, Thessala: & Bœotia, quæ Teumessia dicuntur à monte Teumesso, & ab Ouidio Cygneia, Hermolaus Barb. ¶ Cygnum Syri vocãt quicquid candidum est: hinc & Cygno fluuio nomen, Isidorus. sed alij melius legunt *cydnum* pro candido & pro fluuio, vt suprà ostendimus, prima huius capitis parte.

Cycnitis regio.

Cygnus oppidum.

Cycneia Tempe.

¶ *b.* Κύκνου τε πολιώτεραι δὴ αἵδ᾽ ἐπανθοῦσι τρίχες, Aristoph. in Vespis. Sic & Vergil. 10. Æneid. de Cygno in auem mutato, *Canentem molli pluma duxisse senectam.* Diomedearum auium forma cygnis est proxima, Ouidius.

¶ *c. Et qualem infelix amisit Mantua campum, Pascentem niueos herboso flumine cycnos*, Vergil. 2. Georg.

¶ Cycnus est auis quæ cantu delectatur, ὄρνεον φιλῳδόν, Suidas. Si difficilior mœstiorq́; in præsentia essem (inquit Socrates in Phædone Platonis) quàm in superiore fuerim vita, deterior equidem cygnis videri deberem. Illi enim quando se breui præsentiunt morituros, tunc magis admodum dulciusque canunt, quàm antea consueuerint, congratulantes quòd ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi. Homines verò cùm ipsi mortem expauescant, cygnos quoque falsò criminantur quòd lu-

De cygno mortem præsagiente, atq; ob ea suauiter canente.

gentes mortem ob dolorem cantum emittant. Profectò haud animaduertunt nullam esse auem
quæ cantet, quando esuriat aut rigeat, aut quouis alio afficiatur incommodo. non ipsa philomela, nec
vpupa, quas ferunt per querimoniam cantare lugentes. At mihi neque hæ aues præ dolore viden-
tur canere, neq; cygni. sed quia Phœbo sacri sunt, vt arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius
vitæ bona: ideoque cantant alacrius, gestiuntque ea die quàm superiori tempore. Equidem & ego
arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemque deo sacrum, neque deterius vaticinium ab eodem
domino habere quam illos, neque ignauius è vita decedere, Hæc ille. Indi & Ægyptij dicunt phœ-
nicem auem in nido tabescentem propempticos hymnos sibi ipsi decantare etiam. Hoc ipsum cy-
gnos facere perhibent, qui sapientissimi inter ipsos habentur, Philostratus in vita Apollonij libro tertio.
Hic vndique clamor Dissensu magnus vario se tollit in auras. Haud secus, atque alto in luco cum fortè 1
cateruæ Consedere auium, piscosove amne Padusæ Dant sonitum rauci per stagna loquacia cycni, Ver-
gilius XI. Æneid. *Ibant æquati numero, regemque canebant: Ceu quondam niuei liquida inter nubila
cycni: Cum sese è pastu referunt, & longa canoros Dant per colla modos: sonat amnis, & Asia longè Pul-
sa palus.* Idem 7. Æneid. imitatus locum Homeri quem recitaui in Ansere *H.c.* confert autem ille
Græcorum in aciem euntium copias agminibus anserum, vel gruum, vel olorum in Asio (sic dicto
loco circa Lydiæ fluuium Caystrum. vel asio, id est palustri) prato, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων: σμαρα-
γεῖ δέ τε πόντος. *Vare tuum nomen Cantantes sublime ferent ad sydera cycni*, Idem in Bucol. *Cum tuba
depresso grauiter sub murmure mugit. Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis, Cum liquidam tollunt
lugubri voce querelam*, Lucretius libro 4. Quòd in cygni formam sit transiturus, cantuque repletu-
rus orbem, Horatius de seipso Carm. 2.20. *O mutis quoque piscibus Donatura cygni, si libeat sonum*, 2
Idem ad Melpomenen libro 4. Carm. Στρυμόνιοι μύρεσθε παρ' ὕδασιν ἄλγινα κύκνοι, Theocritus Idyl.19.
Ὡς ὅτε καλὰ νάοντος ἐπ' ὀφρύσι Πακτωλοῖο Κύκνοι κινήσωσιν ἑὸν μέλος. ἀμφὶ δὲ λειμὼν Ἑρσήεις βρέμεται,
ποταμοῖό τε καλὰ ῥέεθρα, Apollonius 4. Argonaut. Τοιὰν δὲ κύκνοι, Τιοτιοτιοτιοτίγξ, Συμμιγῆ βοῶντες ὁμοῦ
Πτεροῖσι κρέκοντες, ἴαχον Ἀπόλλω, Τιοτιοτιοτιοτίγξ, Ὄχθῳ ἐφεζόμενοι παρ' Ἕβρον ποταμόν. Τιὸ τιὸ τιὸ
τιό. Διὰ δ' αἰθέριον νέφος ἦλθε βοά. Πτῆξε δὲ ποικίλα τε φῦλα θηρῶν, Κύματά τ' ἔσβεσε νήνεμος αἴθρη,
Τοτοτοτοτοτοτοτοτοτοτίγξ. Πᾶς δ' ἐπεκτύπησ' Ὄλυμπος, Εἷλε δὲ θάμβος ἄνακτας. Ὀλυμπιάδες δὲ μέ-
λος χέαντες, Μοῦσαι τ' ἐπωλόλυξαν Τιοτιοτιοτίγξ. Κύκνειον ᾆσμα, id est Cygnea cantio vel cantilena,
refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Æliano in opere de naturis animalium, prouer-
bij vice. Conuenit in eos, inquit Erasmus, qui supremo vitæ tempore facundè disserunt, aut extre-
ma senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, vt postrema quæque 3
minimè sint acerba maximeque mellita, videlicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cy-
gnos instante morte mirandos quosdam cantus ædere, tam omnium literis est celebratum, quàm
nulli vel compertum, vel creditum. Ælianus negat eos canere, nisi flante zephyro vento, quem Lati-
ni Fauonium dicunt. Nec desunt philosophi, qui huius rei caussam etiam addere conantur, affir-
mantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. D. Hie-
ronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes,
inquit, nescio quid cygneum vicina morte cecinerunt. Idem in Epitaphio Nepotiani, Vbi est ille
ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore vox dulcior? Nos item in epigrammate quodam, quod olim ex
tempore lusimus ad Gulielmum Archiepiscopum Cantuariensem: *Vates videbis exoriri candidos Ad-
eò canoros atque vocales, vti In alta fundant astra cygneum melos, Quod ipsa & ætas posterorum exau-* 4
diat. Meminit adagij & Athenæus libro Dipnosoph. 14. ex authore Chrysippo, referens quendam
adeò impensè delectatum fuisse dicterijs (φιλοσκώπτην) vt cùm esset à carnifice trucidandus, dixerit se
velle mori decantata cygnea cantione, (ὥσπερ τὸ κύκνειον ᾄσας,) sentiens dictum aliquod salsum, quod
simulatque proloquutus esset, non contaretur emori. M. Tullius præfans in librum de Oratore ter-
tium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox & oratio, quam quasi
expectantes post eius interitum veniebamus in curiam, vt vestigium illud ipsum, in quo ille postre-
mum institisset contueremur, Hucusque Erasmus. Κύκνειον, τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas. Ἐμὲ δεῖ κελα-
δεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν, οἷά τε κύκνον ἄγοντα ποικιλόπτερον μέλος τὰν ἀοιδάν, Pratinas apud Athenæum
lib.14. Theocritus Idyllio 5. prouerbij specie dixit, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίζειν, Οὐδ'
ἔποπας κύκνοισιν, Erasmus Roterod. transtulit, *Haud fas est Lacon philomelam vt prouocet vnquam, Pica* 5
nec argutis epopa obstrepat improba cygnis. Simile est in eodem Idyllio, Σφὴξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον,
Scilicet obstrepitans argutæ vespa cicadæ, & in eum qui certat longè impar cum superiore, aut qui

Tum canent Cygni cùm tacuerint graculi. Prouerb.

negotium facessit longè se præstantioribus. Tum canent cygni cùm tacuerint graculi. hoc est, Tum
loquentur eruditi, cùm garrulis non erit loquendi locus. aut inter garrulos & obstreperos non est eru-
ditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus in epistola, ad Celeusium præsidem.
Παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ἤ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε
ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silētio, aut tibi refe-
ram prouerbiū vt verissimum, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cùm tacebunt graculi. Ita nunc lo-
quuntur Cicero, Verg. Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Mæuius, qui viuis illis obstrepebant, tanto lo-
quaciores quanto indoctiores, Erasm. Eodem prouerbio vsus est Antipater in Epigrammate quo Erin-
nam

nam poëtriam celebrat, Λώϊτερος κύκνου μικρὸς θρόος, ἢ κολοιῶν Κρωγμὸς, ἐν εἰαριναῖς κιδνάμενος νεφέλαις. *Suauidicis potius quàm multis versibus ædam, Paruus vt est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri*, Lucretius lib. 4. *Inter Ledæos ridetur coruus olores*, Martialis lib. 1. *Sed argutos inter strepere anser olores*, Verg. 5. Eclog. Ioannis Leluandi Angli liber Cygnea cantio inscriptus extat. Ἄρτι δὲ κυκνείῳ φθεγγομένην στόματι, Incertus in Epigrammate in Erinnam poëtriam. In Pactoli fluuij Lydiæ ripis tempore verno Κύκνων εἰσαΐοις λιγυρὴν ὄπα, τοί τε καθ' ὕδωρ Ἔνθα καὶ ἔνθα νέμονται ἀεξομένης ἐπὶ ποίης, Dionysius Afer. Τίς ὁ κύκνῳ συνυφαίνων τὴν ᾠδὴν ὅταν ἐκπετάσῃ τὸ πτερὸν ταῖς αὔραις, καὶ ποιῇ μέλος τὸ σύριγμα: Greg. Nazianzenus.

¶ d. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, &c. Verg. 9. Æn. videtur autem imitatus Homericum illud Iliad o. Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων.

¶ e. *Et fundam tereti circùm caput egit habena, Strymoniamq́ gruem, aut album deiecit olorem*, Verg. Æneid. 11. In regis Angliæ aula multos semper cygnos ali audio.

¶ f. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum, inter cæteras aues cygni apponuntur.

Fabula de hirundinibus & cygnis.

¶ h. Eubuli poëtæ Προσουσίαν ἢ Κύκνον Athenæus citat. Οὐδ' ἐξέπληττεν αὐτοὺς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes, vt Varinus citat in Κωδωνοφ. Fabulam elegantem de hirundinibu s & cycnis Gregorius Nazianzenus in epistola ad Celeusium præsidem recitat. Hirundines (inquit) olim cygnis obijciebant quòd hominum conuersationem recusarent, neq; musicam publicè exercerent: sed prata, fluuios & solitudinem amarent: & parum admodum cantillarent, idq́; inter se tantum quasi eos musicæ puderet: Nostræ verò (aiebant) ciuitates sunt, & homines, & thalami: nos hominibus canimus, & fortunas nostras eis narramus: nempe vetera illa & Attica, Pandionem, Athenas, Tereum, Thraciam, peregrinationem, nuptias, (τὸ κῆδος,) stuprum, linguæ exectionem, literas, & postremò Ityn, & quòd ex hominibus in aues transformatæ simus. At cygni loquacitate illarũ offensi vix responso eas dignati sunt. Responderunt tamen, Atqui nostri gratia vel in solitudinem exire nõ desunt qui velint, vt musicam nostram audiant, quum zephyro alas pandimus vt suauem & concinnum inspiret sonum. Quod si non multum nec inter multos canimus, hoc ipsum tamen præcipuè in nobis laudari meretur, quòd cantum mediocritate temperamus (μέτρῳ φιλοσοφοῦμεν,) nec tumultuosam musicã ædimus. Vos verò etiam in contubernio hominum molestæ estis, ita vt meritò illi vos auersentur, quæ ne lingnis quidem exectis silere possitis. Et cum de hac calamitate vestra, ceu vocis priuatione conqueramini, nullas tamen vocales & musicas aues loquacitate non superatis.

Metamorphoses quorundã in cygnos.

¶ Metamorphoses. Fabulantur poetæ homines quosdam Apollini familiares (παρέδρους) iuxta Eridanum in cygnos mutatos esse, eosq́; etiamnum canere non oblitos pristinæ musicæ, Lucianus. nos hoc de Cygno tantum Ligurum rege Stheneli filio, circa Eridanum, legimus. *Vide* supra inter propria.

¶ Cygni pueri in auem transformatio, describitur ab Ouidio Metam. lib. 12. item Hyries filij in cygnũ lib. 7. & in eandem alitem Iouis lib. 6. in tela Arachnes. Arachne puella (inquit) cum Pallade certans, in tela tua *Fecit olorinis Ledam recubare sub alis*. Olorem inter sydera (inquit Higinus) Græci cygnum appellant: quem complures propter ignotam illis historiam, communi genere auium ὄρνιν appellauerũt: de quo hæc memoriæ prodita est caussa, Iupiter cùm amore inductus Nemesin diligere cœpisset, neq; ab ea vt secum concumberet impetrare potuisset, hac cogitatione amore est liberatus. Iubet enim Venerem aquilæ similatam se sequi, seseq; ipse in olorem conuertit, & vt aquilam fugiens ad Nemesin confugit, & in eius gremio se collocauit: quem Nemesis non aspernata, amplexum tenens, somno est est consopita. quam dormientem Iupiter compressit, ipse autem auolauit: & quòd ab hominibus altè volans cælo videbatur, inter sidera dictus est esse constitutus. quod ne falsum diceretur, Iupiter è facto eum volantem, & aquilam consequentem, collocauit in mundo. Nemesis autem, vt quæ auium generi esset iuncta, mensibus actis, ouum procreauit: quod Mercurius auferens detulit Spartam, & Ledæ sedenti in gremium proiecit, ex quo nascitur Helena, cæteris corporis specie præstans, quam Leda suã filiam nominauit. Alij autem cum Leda Iouem concubuisse in olorem conuersum, dixerunt: de quo in medio relinquemus, Hæc Higinus. Hyperôa, id est tabulata seu cœnacula domuum superiora Græci prisci ᾠὰ vocabant, inquit Clearchus in Amatorijs, Helenam scribens in hisce locis nutritã, vulgò ex ouo prognatam fuisse creditum. Non rectè autem Neocles Crotoniates dixit, ouum è quo nata sit Helena, à Luna decidisse. mulieres enim Lunares (Selenitidas) Herodoro Heracleote authore, oua parere, ex quibus geniti quindecies magnitudine nos excedant. Ibycus etiam de filijs Molionis scribit, Ἀμφοτέρους γεγαῶτας ἐν ὠέῳ ἀργυρέῳ. Cæterum Eriphus poëta Ledam anserina oua enixam ait, Athenæus lib. 2. Fabula de metamorphosi Iouis in Cygnum, eleganter describitur à Cælio Rhodigino libro 11. Lectionum antiquarum cap. 19. In Laconica templum est Hilairæ & Phœbes Leucippidum, vbi à lacunari dependet ouum fascijs comprehensum, quod Ledæ partum esse aiunt, Pausanias in Laconicis. Gallinaceus in somnio Luciani ait se tempore belli Troiani Euphorbum fuisse, nouisseq; Helenam, non adeò formosam vt fabulantur, sed corpore candido & collo procero, vt eatenus rectè cygni filia credita fuerit, &c.

Cygni Apollini sacri cur dicantur.

¶ Cygni Apollini ob præsagium finis sacri habentur, &c. *Vide* supra in Coruo *h*. & hoc ipso in

I 2

capite *H. c.* ex Phædone Platonis. Itaq; commemorat vt cygni, qui non sine caussa Apollini dicati sunt, sed quòd ab eo diuinationem habere videantur, qua prouidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur, Cicero 1. Tuscul. Cygnus Apollini seu Soli consecratur, ob candorem diei, vt coruus à nigredine noctis, Varinus & Eustathius. Apollini sacer est cygnus, non solùm tanquam auis canora & vaticina, sed etiam propter leucum, id est album colorem. deriuatur enim eius nomen apud Græcos à verbo λεύσσειν, quod videre significat. videndi autem facultatis author est Apollo, vnde & Delius nominatur, ceu qui omnia δῆλα, id est conspicua & visui exposita reddat, Iidem. ¶ Venerem aliqui cygnis vehi dixêre, vt Horatius in tertio Odarum, item Ouidius & Statius: hic in Epithalamio dicens, *Amycleos ad frena citauit olores*: ille in Metam. *Medias Cytherea per auras Cypron olorinis nondum peruenerat alis*, Gyraldus. *Cycnis discedere tempus, Duxerunt collo qui iuga nostra suo*, Ouidius in fine libri 3. de Arte am. 1

Venus cygnis vecta dicitur.

¶ Athenis non procul ab Academia monumentũ Platonis spectatur, quem in philosophia summum fore hoc præsagio deus significauit. Socrates nocte priore, quàm Plato discipulus eius erat futurus, cygnum sibi in sinum inuolasse per somnum vidit, Pausanias. ¶ Apud Vergilium libro 1. Æneid. ex aquilis & cygnis augurium describitur huiusmodi. alloquitur autem Venus Æneam. *Namq; tibi reduces socios, classemq; relatam Nuncio, & in tutum versis Aquilonibus actam: Ni frustra augurium vani docuere parentes. Aspice bis senos lætantes* (post periculum, securos iam ab aquila) *agmine cygnos, Ætherea quos lapsa plaga Iouis ales aperto Turbabat cælo: nunc terras ordine longo Aut capere, aut captas iam despectare videntur. Vt reduces illi ludunt stridentibus alis*, (signum augurij est, inquit Seruius,) *Et cætu cinxere polum cantusq; dedere: Haud aliter puppesq; tuæ, pubesq; tuorum Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.* Hoc est vt cygni isti post aquilæ perturbationem, qua dispersi fuerant, vt naues tempestatibus 2 constabat esse turbatas, hilaritate omni lætitiaq; recepta, ordine soluto securi volitant: sic & naues tuæ & omnes tui, securi degunt ac tuti, Donatus. Cygnos (inquit Seruius) nauibus comparat, aquilam tempestati. In augurijs autem consideranda sunt, non solùm aues, sed etiam volatus, vt in præpetibus: & cantus, vt in oscinibus. Quia nec omnes, nec omnibus dant auguria: vt columbæ non nisi regibus dant, quia nunquam singulæ volant, sicut rex nunquam solus incedit. vnde in Sexto, Maternas agnouit aues: per transitum ostendit regis augurium. Item cygni nullis dant nisi nautis, sicuti lectum in Ornithogonia, Cygnus in augurijs nautis gratissimus ales: Hunc optant semper, quia nunquam mergitur vndis. Quum cygnus neque in præpetibus, neque in oscinibus nominetur, cur ab illo sumitur augurium? soluitur, quòd augurium ad aquilam poeta retulit: sed docet Vergil. bonum omen ad naues factum de cygni volatu, Hæc Seruius, omen non augurium ex cygno factum scribens. Isidorus carmen quod 3 Seruius ex ornithogonia citat, ad Æmilium authorem refert, & sic legit: Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales, &c. Cygnus nautis & his qui freto agi volũt prosperos cursus denuntiat, reliquis inauspicatus, Alexander ab Alex.

Auspicia ex cygnis.

¶ Prouerbia. Cygnea cantio, Vpupæ cum cygnis certant, & Cygni canent tacentibus graculis, explicata sunt supra in *H. c.* ¶ Cygno nigro rarior, tam vsurpari prouerbialiter potest, quàm illud *Coruo rarior albo. Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno*, Iuuenalis Sat. 6. de muliere formosa, diuite & pudica. ¶ Anser inter olores, *vide* in Graculo prouerbium Graculus inter Musas.

Prouerbia. Cygnea cantio. Vpupæ cum cygnis certant. Cygno nigro rarior. Anser inter olores.

¶ Alciati emblema, quod inscripsit *Insignia poetarum:*

Alciati emblema.

Gentiles clypeos sunt qui in Iouis alite gestant, Sunt quibus aut serpens, aut leo signa ferunt.
Dira sed hæc vatum fugiant animalia ceras, Doctaq; sustineat stemmata pulcer olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus, Rex olim veteres seruat adhuc titulos.

DE CYNCHRAMO.

CYNCHRAMVS, κύγχραμος, nomen est auis, Gaza legit apud Aristot. de hist. anim. 8. 12. codex Græcus impressus habet cychramus, κύχραμος. Sunt qui *cenchranum* legant apud Plinium, alij *cichramus*. Apud Hesychium κυγχράνος legitur per γχ. quanquam in eo ordine vbi sine gamma scribi debuisset. Varinus absq; gamma in suum Lexicon transcripsit. Inuenio & κιγκράμας apud eosdem. Vtcunq; est, nomen per onomatopœiam factũ videtur. Cynchramus discedentibus coturnicibus ducẽ se præbet, vt lingulaca quoq;, ortygometra, & otus. A cynchramo coturnices etiam noctu reuocantur, (Græcè est, ὥσπερ αὐτὰς καὶ ἀνακαλεῖται νύκτωρ) cuius vocem cùm senserint aucupes, intelligunt parari discessum, Aristot. Cychramus perseuerantior (quàm glottis, quæ nunquam plus vno die cum coturnicibus pergit, & in proximo hospitio eas deserit) festinat etiam peruenire ad expetitas sibi terras. itaq; noctu is eas excitat, admonetq; itineris, Plin. ¶ Cynchramus auis est quæ noctu diluculum versus primo clamat, quasi vocans aues ad iter, Niphus. Gyb. Longolius cenchranum & ortygometram pro vna aue accipit, (quod non probamus,) quæ scrica à Germanis vocetur ein Screcke. ea verò ortygometrâ ne potius an cynchramus sit, quoniam alterutram esse non dubito, iudicent diligentiores. Nam crecem non esse, vt Turnerus putabat, ex crecis historia confirmari potest. *Vide* plura in Ortygometra, mox post Coturnicem. Miliaria an eadem sit auis cum cenchramo consideret lector, Wottonus.

Pro cynchramo, Albertus deprauatam habet vocem *fababoniz*, & gallinā vibicis interpretatur, (Birckhůn) de qua plura scribemus inter gallinas syluestres. ¶ Est apud nos auis Brachuogel dicta, cruribus proceris, & rostro quoque, eodemq; inflexo modicè, altera maior, quam Latinè arquatam nominaui: altera minor, inter gallinulas aquaticas descripta, quarum alterutra an cynchramus esse possit inquirendum.

De avibvs qvarvm nomina incipivnt a litera D.

DE DACNADE.

Dacnades sunt auium genus, quas Ægyptij inter potandum cum coronis deuincere soliti sunt, quæ vellicando morsicandoq; & canturiendo (cantitando, Gillius) assiduè, non patiuntur dormire potantes, Pompeius Festus. Δακνὶς, auis quædā, Hesych. & Varin. Δάκια (per iôta in penultima. melius *Δακνίς.* forte per epsilon) auiculæ syluestres, ὀρνιθάρια ἄγρια, Iidem. Ῥοίδας, δάκνας, Iidem. an verò hoc postre- *Δάκια.* mum etiam aues aliquas significat, incertū est mihi. Inuenio & ῥοιλιαῖς, δάκναις apud Hesych.

DE DICÆRIS INDICIS AVICVLIS.

Parvvlarvm quarundam auium Indicarum natio in excelsis rupibus nidificat, quarum magnitudo accedit ad ouum perdicum, sandaricino colore est: Indi sua lingua *Dicærum* solent nominare: Græci, sicut audio *Dicæum*. Eius stercus si quis milij magnitudine sumserit in potionem dissolu- *Stercus* tum, ad vesperam morietur. mors suaui somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. *harum a-* Quamobrem summopere Indi id assequi student. ipsum enim ma'o um obliuionem existimant in- *uium sua-* ducere. Quod quidem ex India muneri missum rex Persarum omnibus rebus antefert, & asseruat, in- *uem mor-* sanabilium malorum remedium, si sumere sit necesse: neque apud Persas quisquam alius quàm rex id *tē adfert.* habet, Ælianus. Eædem fortè sunt aues, quæ ab Hesychio & Varino nominantur δρικναί.

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

In Diomedea insula sita in Adriatico mari, templum Diomedis esse aiunt mirabile & sacrum, id vndiq; circunsideri auibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. eas si Græci homines aduenerint, quiescere: si vero ex vicinis locis barbari aliqui, subuolare & è sublimi præcipites (καταῤάσσειν) capita eorum ferire, & rostris ad mortem vsq; vulnerare. Fabulantur autem Diomedis socios *Fabula de* cum ipse ab Ænea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa insulam facto, in has aues *Diomedis* mutatos esse, Aristoteles in libro mirabilium narrationum. ¶ Diomedeas aues Iuba cataractas vocat, *socijs in a-* eis esse dentes oculosq; igneo colore, cætero candidis tradens. duos semper (super, Solinus) ijs duces, *ues muta-* alterum ducere agmen, alterum cogere, (congreges enim volitant.) Scrobes excauare rostro, inde *tis.* crate consternere, (surculis in versum superpositis imitari texta cratium, & sic contegere subtercauata,) & operire terra quæ antè fuerit egesta: in his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus: orientem spectare quibus exeant in pascua, occasum quibus redeant, (vt lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur, Solinus.) Aluum exoneraturas subuolare semper, & contrario flatu: (quo proluuies longius auferatur, Solinus.) Vno hæ in loco totius orbis visuntur, in insula quam diximus nobilem Diomedis tumulo atq; delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes, (forma illis penè quæ fulicis, Solinus. malim, ardeis.) Aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, *Græcis* velut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eius quotidie pleno gutture madentibus pennis per- *adulātur,* luunt atq; purificant: vnde origo fabulæ Diomedis socios in earum effigies mutatos, Plinius. Diome- *barbaros* deæ insulæ duæ sunt (è regione Gargani, vt quidam scribunt. Vide Horatium lib. 1. Serm. *Qui locus à forti* *infestant.* *Diomede conditus olim*, &c.) quarum altera habitatur: in altera deserta Diomedem disparuisse quidam fabulantur, comitesq; in aues conuersos esse. Eas etiam hac ætate mansuescere, & humanam quodammodo vitam agere, & viuendi ordine, & erga benignos mansuetudine: à malignis autem & sceleratis fuga & euitatione, Strabo lib. 7. Diomedem à Dauno interfectum lugentes socij in aues cygnis similes conuersi sunt: quæ barbaros refugiunt, accedunt verò ad Græcos, ita vt ex manibus eorum cibos auferant, & sinus eorum subeant. degunt autem illæ in insula cui à Diomede nomen, quæ sita est circa Adriaticum mare & Ionium sinum, Varinus in Diomede. Insula quædam nomine Diomedea, auibus Diomedeis abundat. hæ hominibus natione barbaris neq; quippiam nocent, neq; eos adeunt: Sin Græcus aduena eò diuerterit, diuino quodam munere ab his auibus aditur, alis explicatis, tanquam manibus, ad prensationem & complexum. Græcos se pertrectantes non refugientes, intrepide se palpari sustinent: in accumbentium sinus aduolant, velut ad mensas hospitales inuitatæ. Vulgò socij Diomedis esse iactantur, qui vnà cum eo contra Ilium arma tulerunt. prima eorum natura in auium speciem immutata, etiam nunc se esse Græcos & Græcorum studiosos perseuerare, Ælianus. *Si volucrum*

quæ sit dubiarum forma requiris Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis: Magna pedis digitos pars occupat, oraq́; cornu Indurata rigent, finemq́; in acumine ponunt, Ouid. lib. 14. Metam. vbi Diomedis sociorum in aues transformationem describit. *Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur, Et socij amissi petierunt æthera pennis, Fluminibusq́; vagantur aues (heu dira meorum Supplicia) & scopulos lachrymosis vocibus implent*, Diomedes vndecimo Æneidos. Vbi Seruius, Hoc loco nullus dubitat fabulæ huius ordinem à Vergilio esse conuersum. nam Diomedis socios constat in aues esse conuersos post ducis sui interitum, quem extinctum impatienter dolebant. Hinc eæ aues hodieq; Latinè Diomedeæ vocantur, quas Græci ἐρωδιοὺς dicunt. cuius generis auem auspicio dixit Homerus Diomedi & Vlyssi speculatoribus apparuisse: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Habitabant autem in insula quæ est haud longè à Calabria in conspectu Tarentinæ ciuitatis. Quin etiam de his auib. dicitur, quòd Græcis nauibus lætæ occurrant Romam venientibus, Latinas vehementer fugiant, memores originis suæ, & quòd Diomedes ab Illyrijs interemptus est, Hæc ille. Has aues aiunt, si barbarus quispiam illuc accessisset, ocyus aduolantes, vnguibusq; & rostro oculos & caput petentes, consauciasse & fœdè lacerasse, neque prius destitisse, quàm ibi illum crudeliter interemissent. fuisse enim illas (rostro) vnco, & incuruis præterea armatas vnguibus, Nic. Leonicenus in Varia hist. l. 84. sed authorem non adfert, nec nos vsquam legimus rostro & vnguibus vncis has aues fuisse. nam & Ouidius rostra earum acuta esse scribit: & Albertus, Rostris acutis (inquit) cauant molliora rupium in quibus nidificent: & tecta desuper ex tegulis (surculis) & puluere componunt ad modum magni cyphi. Et rostri figura acuta, non adunca ardearum generi conuenit. Ardearum autem generis has aues esse & Seruius sentit, cuius verba iam recitauimus: & Stephanus Grammaticus testatur. Diomedea (inquit) vrbs Dauniorū est, in qua ardeæ cicures (ἐρωδιοὶ χειροήθεις) aduolitant (ad homines, Græcos quidem, non barbaros,) & sinum subeunt, in quas Diomedis socios mutatos aiunt. Cæterum cataractę dictæ sunt ἀπὸ τοῦ καταῤῥάσσειν, vt supra ex Aristotele citauimus. quòd in hominum capita barbarorum præcipites ruant, eaq; rostris feriant. Alias ab his catarrhactas, hoc est laros marinos albos & paruos, descripsimus supra, quæ & ipsæ è sublimi præcipites ruunt ad piscium prædam. & hæ forsitan fulicis conferri possunt, non Diomedeæ catarrhactæ, quæ cygnis ab Ouidio comparantur, & insigni magnitudine præditæ ab Aristotele dicuntur. Aut igitur errasse, duasq; diuersas aues nominis similitudine deceptum confudisse Plinium iudico: aut ex Græco aliquo scriptore fulicas pro ardeis reddidisse. nam & alibi cirrhos fulicis esse scribit, quod ardeis magis conuenire videtur: vt & color albus. sunt enim albæ quædam ardeæ etiam maiores cæteris. sed & cataractæ lari, albi traduntur. Rostris ferire & vulnerare, caputq; & oculos hominum petere, ardeæ solent. Oculi quoq; ignei coloris ab ardearum genere alieni non sunt. tales enim vidisse memini. & ardeę pellæ, id est fuscæ, oculos coitus tempore sanguine suffundi quidam tradunt. Cæterum, dentes an in vlla aue reperiantur præter aquatilium, vt anserum, anatum & mergorum genere, non facile dixerim. nam vespertilio, quæ dentes habet, auis est non auis vt in grypho legimus. Sunt qui morphno etiam, id est anatariæ aquilæ dentes tribuant. *Taui* est auis habens dentes in palato Vetus Glossographus Auicennæ. Sed habent & ardearum rostra summa partes marginum exiguas serratas & asperas dentium instar ¶ Diomedeæ aues magnitudine sunt cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris circa Apuliam in insula Diomedea inter scopulos littorum & saxa volitantes, Isidorus. Obscurus quidam inter recentiores fulicam à Diomedea prorsus non distinguit. ¶ Diomedis aues hyeme incubant, forte propter vitanda tonitrua, quæ ouis noxia dicuntur, Albertus.

An rostro & vnguibus aduncis sint.

Ardearū generis esse has aues.

Catarrhactas dictas esse.

In illis Diomedeis insulis, quæ hodie *Tremiti* vocantur, sub imperio Venetorum in Adriatico mari, Canonici regulares sunt diui Augustini Lateranensis institutionis. In eisdem aues quasdam raras vulgò artenas dictas (tanquam ardeas) quæ nec alibi reperiuntur amicus quidam, qui in illis aliquandiu habitauit, quantum meminisse poterat, nobis per literas significauit. Fatebatur autem non omnium exactè se meminisse. Magnitudine (inquit) sunt qua gallinæ satis corpulentæ: sed collo & cruribus longiusculis. Color eis fuscus vel cinereus obscurus, & (nisi fallor) non nihil albi habent sub ventre, vt columbi syluestres quandoq;. Rostrum prædurum, & aduncum vt aquilæ ferè, non adeò tamen: colore egregiè rubrum, si bene memini. Oculi formosi, igneo colore, non admodum magni. Vidi enim aliquando vnam, quæ virga percussa in capite oculos aperiebat, & clamabat: sed mox recludebat, cum lucem Solis ferre non posset. Piscibus viuunt, quos noctibus tantum venantur. Digitos habent vncos, ferè vt accipiter minor. non longè à scopulis insularum Diomedis prouolant. Incolæ in cauernis scopulorum & in terra eas nidificare affirmabant. Fœcundissimas equidem esse scio. In cauis autem degunt vt lucem Solis declinent: qua ne offendantur, interdiu latent: noctu verò circa scopulos non longè supra aquam volitant. Carnes earum in cibum nō veniunt, propter virus piscium quod resipiunt. Euadunt autem immodicè pingues, ita vt visa à me sit huius generis auis quæ præ pinguedine pedibus se sustinere nō poterat. Ex hac pingui vnguentum fit, colore croceum, odore grauissimo, neruorum morbis salubre, conuulsioni, arthritidi, ischiadi, defluxionibus frigidis, & multis alijs malis quæ humores frigidi crearint, quod experientia mihi constat. Egregiè enim calfacit: & omnino lædit affectus calidos, in vulneribus, rupturis, aut alijs morbis calidis. Canonicum quendam eius loci olim quotidie hoc vnguento ventriculum sibi inungere solitum audiui, vt melius concoqueret & plura appeteret.

Descriptio vera auium illarū quæ hodie Diomedeas insulas incolunt.

teret. Deplumatas exenteratasq; aues in Sole suspendunt, & adipem destillantem colligunt. Vocem ædunt similem vagitui infantium. Et aiunt olim ducem Vrbini Franciscum Mariam Guidonis Vbaldi nostro tempore ducis patrem, cùm fortè ad illas insulas appulisset, ac noctu harum auium vocem audiuisset, infantium esse vagitus putauisse, & canonicos scortatores: donec aue ab illis allata & præsentis audito clamore se deceptum intellexit. Falsum est quod Plinius & sequutus eum Augustinus in libris de ciuitate Dei referunt, aduenas barbaros has aues clangore infestare, Græcis adulari. Nec illud verum, quod ab eodem Plinio traditur, ædem Diomedis (cuius adhuc vestigia extant, sacello ibidem extructo) quotidie eas pleno gutture & madentibus pennis perluere atq; purificare. Color quoq; earum non simpliciter albus est, vt Plinius scribit, sed ad cinereum vergens, vt in fulicis (larorum generis) etiam, quibus eas comparat. Dentatæ an sint, non obseruaui. rostrum sanè habent validum & longiusculum, (supra etiam aduncum dixit, quod ardearum generi non conuenit.) Scrobes eas rostro cauare, inq; eis fœtificare, incolæ testantur. Verè etiam scriptum puto, omnium scrobibus fores binas esse, vnas orientem versus, quibus exeant in pascua: alteras ad occasum, quibus redeant. Mordent crudeliter, & vnguibus aduncis quod volunt sicut accipitres arripiunt, Hæc ille.

DE DRYOPE.

DRYOPS, δρύοψ, auis vna est de choro auium apud Aristophanem, Scholiastes quæ sit non explicat. Hesychius auem à dryocolapte, id est pico martio, diuersam esse docet. ¶ Dryopes, Δρύοπες, populi fuerunt iniusti circa Parnassum, quos Hercules superatos bello in Peloponnesum transtulit. sic autem dicti sunt à Dryope Lycaonis & Diæ Lycaoniæ filio, Varinus. Horum meminit Verg. 4. Æn. *Cretesq;, Dryopesq; fremunt.* *Tamq; cadas domitus, quàm quisquis ad arma vocantem Iuuit inhumanum Thiodomanta Dryops*, Ouidius in Ibin. *vide* plura in Onomastico nostro.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB E. LITERA.

DE EDOLIO.

EDOLIVS, Ἐδώλιος, auis quædam, Hesychius & Varin. sic dicta forte ab aliqua corporis aut rostri figura: nam ἑδώλια dicuntur transtra nauium in quibus remiges sedent: & per metaphoram sedilia in domibus. Apud eosdem EIDALIS quoq; auis, Εἰδαλὶς, memoratur, à pulcritudine forsan dicta. εἰδάλιμον enim formosum & speciosum interpretantur. Sed magis puto corruptas esse has voces. nam apud Aristophanem in Auibus vbi textus habet, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ, carmine trimetro dactylico, Scholiastes pro ἐρωδιῷ legit ἐδωλιῷ: & Callimachum pro edolio ait εἰδώλιον per ει diphthongum inter aues numerare. *Eidalis.*

DE ELAPHIDE.

ELAPHIS, ἐλαφὶς, pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore similes habet, (vnde nomen apud Græcos. Latinè ceruinam aut ceruiam aut ceruariam dixeris.) Pascitur autem hæc in aquis, sicut iynges in terra. linguam nempe longissimam, lineæ aut funiculi instar in aquam procul extendit, & sensim ad fauces deceptum aliquem piscem, qui ad conspectam adnatauerit linguam, allicit. Ad huius imitationem nimirum piscatores olim, ad longam arundinem ex pilis equinis lineam suspenderunt, Oppianus in Ixeuticis 2.12. Forte hæc auis pennas varias & maculosas habuerit hinnulorum instar. nam & lupus ceruarius ab ijsdem maculis sic dictus videtur, & in mustelorum piscium genere nebrias. Iam cum & aquatica auis sit, & linguā prælongam exerat, cogitandum est an eadem vel certe cognata sit Aristotelis glottis, id est lingulaca auis, cui à linguę longitudine nomen: & corporis forma auibus aquaticis similis. ¶ Ceruinæ aues Diodoro Siculo lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis, non aliæ quàm struthiocameli sunt, magni cerui magnitudine, &c. *Glottis seu lingulaca auis.* *Ceruinæ aues.*

DE ELEA ET ELASA.

ELEAS & ELASAS auium nomina sunt Aristophani in fabula quæ Aues inscribitur: quænam verò aut quales sint à Scholiaste non explicatur. Nominatur autē in duobus versib. proximis (dactylicis trimetris) vtraq; auis à Comico, Καὶ ἐλεᾶ καὶ βάσκα, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ. Eleas forte ea auis est quæ ἐλείας à Callimacho nominatur, qui sic scribit: Ἔλ{α (proparoxytonum) μικρὸν (ὄρνεον) φωνῇ ἀγαθὸν, Scholiastes Aristophanis. hoc est, Elea auis est parua, voce proba. Apparet aūt Callimachū ab Aristotele mutuatū, qui hist. anim. 9.16. Helea, ἑλέα (inquit) vitæ commoditate nota. εὐβίοτος, si qua alia auis. consistit æstate in vmbra & aura, hyeme in Sole & apricis. inspectat paludes ab arundinibus summis: paruo corpore est, sed voce proba. (quæ ferè etiam de alcyone Plinius scribit, *vide* in Alcyone A.) Gaza veliam interpretatur, aspiratione in *u* consonantem versa, vt pro hespero vesperum dicimus. sed sequentia quæ ad diuersam auem gnaphalum Aristoteli dictam pertinent, Gaza aut librarij, omissa gnaphali *Heleæ descriptio ex Aristotele.*

mentione, non rectè ad veliam (heleam) omnia referunt. Erroris occasionem video, quoniã bis legitur φωνὴν ἔχει ἀγαθήν, primum de heléa, deinde de gnaphalo. Ἑλέας, paroxytonũ, auis quædam, Hesych. & Varin. Ego ex diuersis istis modis quinq;, quibus huius auis nomen scribi reperio, (cum prima syllaba aliàs denso aliàs tenui spiritu scribatur, media aliàs per epsilon tantum, aliàs per ει diphthongum: vltima per α nudè finale, vel per ας: deniq; accentu variet, nunc acuto primam nunc mediã occupante, nunc vltimam circunflexo) eum præ cæteris probo, qui apud Aristotelem habetur: nempe ἡ ἑλέα, vt vox sit generis fœminini (nam in ας masculini generis foret) paroxytona, prima aspirata. innuit enim Aristoteles nomen ei factum à paludibus quas inspectat, eas Græci vocant ἕλη. Est & *Teleas* auis secundum quosdam: *vide* in *T.* Alexander Myndius apud Athenæum scribit ægithali (id est pari) genus alterum à quibusdam vocari ἐλαιὸν, ab alijs pirian (si rectè scribitur,) & quo tempore maturæ sunt ficus sycalida, id est ficedulam, cuius alterum genus melancoryphus appelletur. Sed hæc auicula ab Aristotelis heléa & eleâ Aristophanis, planè diuersa mihi videtur. *Vide* mox in Ficedula *A.* ¶ Eleã seu veliam Eberus & Peucerus auem inquiunt esse paruam, colore pulcro, inferne croceo valentem voce: quæ æstate vmbrosa, hyeme aprica loca petat: & Germanicè interpretantur Ziegelhempfling. Scio Germanos aliquos linariam nostram Hempfling vocare: cuius ego nullam speciem veliam esse, aut circa paludes versari arbitror.

Enthyscus, auis quædam, ὁ ἄσφαλος, Hesych. & Varin. ásphalos verò quæ sit non docent. Videtur autem eadem ascalapho. *vide* in Bubone supra.

Epimachos pulcerrimos, psittacos & struthiones grandes prouincia Abasiæ fert, Paulus Venetus 3.45. Io. Rauisius ophiomachum auem esse scribit quæ serpentes impugnet.

DE ERYTHROPODE.

Erythropus, ἐρυθρόπους, genus est auis, Varinus. Memoratur in Choro Auium apud Aristophanem. Scholiastes ait Callimachum quoq; eius meminisse, nec aliud addit. Apud Plinium libro 10. cap. 47. hæmatopodis auis (à sanguineo pedum colore dictę) mẽtio fit. sed Hermolaus himantopodam legere mauult. Etiamsi (inquit) & auis genus sit Aristophani, quam dicat erythropoda. hæc autem sit an diuersa, non statuo. Eberus & Peucerus hæmatópodem & erythrópodẽ pro vna aue accipiunt, quam Germanicè interpretantur Rotfinck / id est fringillam rubram: cum rursus fringillam etiam simpliciter dictam sic interpretentur. Sed cùm nullam huius auis descriptionem veterem habeamus, & ex solo nomine coniectare oporteat quod ei à rubente pedum colore impositum est, rubent autem illi permultis diuersæ naturæ & magnitudinis auibus: rem pro incerta potius relinquere quàm diuinare hominis docti fuerit. Est inter aues aquaticas, quas gallinellas (seu gallinagines) aquaticas vocamus, quòd victum circa aquas quæritent, cruribus omnes proceris, & rostris pleræq; oblongis, genus vnum quod circa Argentoratum Rotbein / id est erythropus, vt verbum verbo reddam, appellatur: cuius figuram dabimus inter Gallinulas aquaticas. sed hoc cruribus tantum rubet: *Rala* verò Anglorum, quam inter easdem Gallinulas duplicem describemus tum rostro tum cruribus.

Hæmatopus auis. — *Rotfinck* — *Rotbein circa Argentoratum.*

Ἕρμακον, ὄρνεον Hesychius & Varinus.

Erythrotaon apud Plinium legitur, alij tetraonem, alij aliter legunt. ea auis inter gallinas montanas (alpinas) maxima nobis videtur, quam vulgò *gallum vrum* appellamus, etsi quidam gallum Indicum esse suspicentur. nos de vtroq; inter Gallos & gallinas agemus.

Externæ aues apud Plin. doctis videntur eæ, quæ hodieq; in Italia *starnæ* vulgò nominantur, & apud Germanos aliosq; simpliciter veterũ perdices (Feldhůner / Rebhůner) hactenus creditæ sunt.

Ermaco. — *Erythrotaon.* — *Externæ aues.* — *Starnæ.*

De avibus quarum nomina a litera F incipiunt.

Fatator (facator, Albertus) est auis in Oriente, quæ sobolis procreandæ naturaliter cupida, tempus veris quo aues cæteræ conceptioni dant operã, anticipat. vnde fit vt oua, quæ tum parit, (hyeme, mense Ianuario, post solstitium brumale, Albertus) frigore corrumpantur. quare deñuo, calidiore tempore subsequuto parit, & pullos excludit, (sed hoc Aristoteles de merula scribit,) cum cæteræ aues agrestes ferè omnes semel tantum anno pariant, Author libri de nat. r. Fetix etiã secundum Albertum, bis parit æstate, & sobolem numerosam habet, corpore parua, (parua plerunq; fœcundiora sunt,) & breuis vitæ.

Fatator & Facator. — *Fetix.*

DE FICEDVLA ET ATRICAPILLA.

Ficedulæ aui nomen à ficu, vt & συκαλὶς apud Græcos, quod ea (vt Varro ait) pinguis fiat, vel quòd ficuum tempore capiatur. Italis hodie *becquefigo* (*piccafyga* circa lacum Verbanum) id est συκοκόπος, dicitur, auicula lusciniæ simillima tum colore tum magnitudine ferè. Gallis similiter *becquefigue.* Germanis Graßmugg / vel Graßmusch, id est passer gramineus, vt Turnerus interpretatur. sed quærendum an à colore potius, quasi Graumusch, id est passer fuscus sic appelletur. nam cum quatuor ferè genera auium (vt pluribus in Curruca docui) grasmuschi nostris vocentur, genus fuscum inter cætera præcipuè videtur ficedula esse. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Turnerus.

Phœni-

Phœnicurus, cui nomen à rubente cauda, differt à ficedula quę cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus.

¶ Ficedulæ & atricapillæ vicibus commutantur. fit enim ineunte autumno ficedula: ab autumno protinus atricapilla. nec inter eas discrimẽ aliquod nisi coloris & vocis est. Auem autem esse eandem constat: quia dum immutaretur, hoc genus vtrunq; conspectum est, nondum absolute mutatum: nec alterutrum adhuc proprium vllum habens appellationis, Aristoteles & Zoroastres in Geoponicis 15.1. Alia ratio ficedulis, quàm luscinijs. nam formam (vocem Aristot.) simul coloremq; mutant. hoc nomen non nisi autumno habent, postea melancoryphi vocantur, Plinius. ¶ Melancoryphi, genus auium, quæ Latinè vocantur *atricapillæ*. eò quòd summa earum capita nigra sint, Festus. Plinius etiam Græcum melancoryphi nomen retinuit. Atricapilla vulgò Italis *capifuscula* dicitur, Niphus. Et alibi, Atricapillam (inquit) aliqui duplicem esse volunt, alteram paruam, quæ non mutatur in ficedulam: nam & hæc tempore ficedulæ visa est. alterã paulullum maiorẽ, quæ conuertitur in ficedulam, & hæc numquam videtur apparente ficedula. Atricapilla circa Ferrariam Italiæ *capo nero* nominatur, quanquam & parum maiorem alibi *capo negro* vocari audio. Gallicè *piuoine*. hæc maximè (inquit Petrus Bellonius) in Creta abundat per fruteta volitans. & quoniam huius auiculæ caput caudaq; & pars corporis nigricant, à multis vulgò (*asprocolos*) id est albicilla, leucopygos) per antiphrasin nominatur, (melampygus potius dicenda.) nam alia quædam auis, propriè leucopygos (Bellonius Gallicè tantum scribit *cul blanc*) appellatur, quæ veterum Græcorum œnanthe est. alij in Creta magis propriè atricapillam melanocephalum, eadem qua Latina vox est significatione, nominant. est autem eadem quæ ficedula, Gallis *papafigho* vel *becafigo* dicta, Hæc ille. Atricapilla Germanis, vt creditur, est ein Graßmuckle, Turnerus. Hanc in Anglia (inquit idem) nunquam vidi, neq; aliàs quàm semel Ferrariæ in Italia, &c. *vide* supra in Curuca *A*. Nostri appellant Schwartzkopff/die Graßmuck mit dem schwartzen Kopff. caput enim vt audio, prima ætate eis rubet, deinde nigrescit, maribus duntaxat: fœminis vero semper rubet. Eber. & Peucerus Germanicè (Saxonicè) interpretantur Münchlein / id est, paruũ monachum, nimirum à macula illa capitis rotunda. curucę (inquiunt) simillima est, cinerea, vertice nigerrimo qualem auriuittis habet. auriuittem vocant auem quam nostri Güger alij Gümpel/Goldfinck. ¶ Fecetola (Ficedula) auis quædam parua boni saporis, quam nominat Dioscorides (in capite de hirundinibus. Serapionis interpres eum locum transferens pro sycalide habet sophlidas, & apud Syluaticum *sofadas*, id est facetola: Auicenna omisit,) Syluaticus. *Alchaugi*, id est ficedula auis, Idem. Ficedulam Græci sycalida vocant, ac ampelida vel ampeliona quoq; vt tradit Pollux, Hermolaus & Cælius. Ampelis & ampelion sit ne eadem quæ ficedula, nondum constat, Wottonus. Nos plura de Ampelide priuatim scripsimus in Elemento *A*.

Ficedulā & atricapillam eandem esse auem. *Melancoryphi.*

¶ *Beccefigas* Itali quidam etiam alias quasdam aues nominant præter hanc de qua agimus luscinię seu curucæ similem, cui præcipuè hoc nomen debetur: vt alias, & galbulam, quam aliter *galbedro* & *rei galbulo* vocitant, Græci hodie vulgo συκοφάγον, de qua suo loco dicemus.

¶ Alter ex ægithalis (id est paris auibus) à nonnullis ἐλαιὸς vocatur, ab alijs πελίας (πυελαὶς legit Wottonus, qui locum hunc Athenæi mendosum suspicatur. vide num σπιζίας legi possit. est enim *spizites* ægithali species Aristoteli à magnitudine fringillæ dicta, vt accipiter spizias eidem qui fringillas venatur,) & sycalis eo tempore quo ficus maturæ sunt: cuius alterum genus melancoryphum dicitur, Athenæus. Videtur autem pari & ficedulæ genus confundere, ea (vt conijcio) erroris occasione: quoniã vt ficedulæ species atricapilla est, sic & pari genus paruũ atro vertice insigne cõspicitur, vnde ei & nomẽ apud nos Kolmeiß: & apud Italos quosdã parus maior ab eodẽ capitis colore *capo negro* vocatur.

¶ Falluntur qui Albertum Magnum secuti, *gallinaginem*, id est *beccassam* Gallorum, ficedulam vocant: vt illi etiam (Gyb. Longolius) qui auem rubente pectore Güger à nostris dictam, quoniam capite atro sit atricapillam faciunt. Eberus & Peucerus ficedulam interpretantur auem phœnicuro adeò similem, vt nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, vix possent dignosci, Germanicè Schnepfli, Wüstling. prioris nominis causa est, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas & culices captet. Ego verò hanc potius erithaco cognatam quàm ficedulam existimârim.

An gallinago & ficedula eadem sit.

B.

Ficedula auis paruula est, Platinæ, Grapaldo & alijs. *vide* in *A*. Celsus lib. 2. c. 18. Ex his (inquit) quę volatu fidũt, firmiores sunt (in alimenti ratione) quæ grãdiores aues quàm quæ minutæ sunt, vt ficedula & turdus. ¶ Proprium atricapillæ & lusciniæ præter cæteras aues, vt linguæ summæ acumine careant, Aristot. Eodem caret etiam rubro pectore auis quam dixi à nostris Güger appellari. Reliqua dicta sunt supra in *A*.

Descriptio ficedulæ.

C.

Ficedulam & atricapillam vermiculis nutriri Aristoteles prodidit. qui victus etiam nostris atricapillis vulgo dictis & currucis conuenit. sed autumni tempore ficubus etiã pinguescit ficedula, & tum potissimum capi solet, vt Athenæus & Eustathius referunt. Ficuum esu pinguis fit, Varro de lingua Lat. Vuis quoq; vescitur teste Val. Martiali, hoc disticho: *Quum me ficus alat, quum pascar dulcibus vuis, Car potius nomẽ non dedit vua mihi?* hinc & ampelidẽ eandem à vineis nominatã Cælius conijcit. ¶ Atrica-

De ficedularum cibo.

Nido. pilla in arboribus nidificat, Aristot. in cauis arborum sicut apud nos parix, Niphus. Atricapillam etiam plurima ædere aliqui referunt, sed post Africam struthionem. Iam vel decem & septem oua atricapillæ
Partu. reperta sunt. Sed plura etiam quàm viginti parit, & numero impari semper, vt narrant, Aristoteles &
Cura circa pullos. Plini. Melancoryphus pullos tam diligenter alit, vt statim in nidis pinguissimi sint. cum è nido auolant matrem turmatim sequuntur, nec deseruntur ab ea donec sibi alendis sufficiant, Albert. ¶ Amerinæ
Quando & quomodo capiantur. flore atricapilla perit, Ælian.

E.

Ficedulæ capiuntur tempore ficuum, Athenæus & Eustathius. Κυπίδες Græci quidam ficedulas nominant, & retia quibus capiuntur κυπίδια, Hesych. & Varin.

De alimento ex ficedulis.

F.

Ficedulæ pinguissimæ fiunt, & in Italia (vt audio) in magno pretio habentur. Apicius turdos & ficedulas bis vel ter simul nominat, tanquam aues ex æquo delicatas. Negant vllam auē præter ficedulā, totam comesse oportere, Gellius libro 19. Ficedularum, carduelium, reliquarumq; auiū minutarum caro, si pingues sunt, modò non nidificent, boni alimenti est, Platina. Ficedula optima est autumno, propter alimentum eis tunc abundans, Galenus in Hippocrat. de victu acut. ex auibus quæ volatu fidūt, firmioris sunt nutrimēti quæ grandiores, quàm quæ minutæ, vt ficedula & turdus, Celsus lib. 2. ¶ *Cærea*
De apparatu & condimento earum. (id est pinguis) *quæ patulo lucet ficedula lumbo Cum tibi forte datur, si sapis adde piper*, Martialis. *Si sapit, & calida arescit ficedula. quæris Cur piper? vt melius si bibis, inde coquas?* Baptista Fiera. Hirūdines vti ficedulę in cibo (similiter scilicet paratæ, non quòd ficedulæ etiam oculos iuuent) aciei visus medicamentum præbent, Dioscorides. Ficedulas implumes ac nullibi comminutas aut exenteratas, in folio vitis cum modico salis, fœniculi ac laridi inuolues: inuolutāq; cinere calido & carbonibus integes. Ante dimidium horæ coquentur. assas si voles, quaternas simul deuincies circa veru capite & pedibus: ne si transfixę fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridū his instillent, Platina. Ficedulas assabis, sed etsi elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbūtur, Idē. Apicius lib. 6. c. 5. describit ius pro coquendis & condiendis auibus diuersis, turdis ficedulis, &c. *vide* infra in Pauone *F.* de ficedulę coctura. Athenæus lib. 4. in opiparo quodam conuiuio porcum assum appositum scribit turdis & ficedulis fartum. qualis etiam Apicij porcus hortulanus est.

H.

a. Ficedula antepenultima longa Martiali, *Cærea quæ patulo lucet ficedula lumbo.* Iuuenalis licentius corripuit Sat. 14. *Mergere ficedulas didicit nebulone parente.* Συκαλλίδες Epicharmus dixit lambda duplicato propter versum: cōmuniter melius scribitur simplici, Athenæus. Colidis, id est ficedula auis, Syluaticus: voce corrupta (vt apparet) à Græca sycalide. Κυπίδες ficedulæ sunt, & κυπίδια retia quibus capiuntur, Hesychius & Varinus.

Epitheta. ¶ Epitheta. Ἀγλααὶ συκαλλίδες, Epicharmus. est autem ἀγλαὸν splendidum, cum aliàs, tum pinguedine lucens: vnde Martialis, *Cærea quæ patulo lucet fic. lum.* ¶ Μελαγκόρυφοι, οἱ ἀποκεχρυμμένοι. ἄμεινον δὲ νοεῖν οἱ ἄνθρωποι. Μελαγκορύφους, μοιχούς, τοὺς γεννητικοὺς ἀνθρώπους, Hesych. & Varinus. videtur autem poeta aliquis melancoryphos, id est atricipites appellasse homines libidini & scortationibus deditos, quòd noctibus fortassis laruati, vel capita obuelati, aut facie alieno colore picti, ne facile possent agnosci, vagarentur. ¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti.

Prouerbium. ¶ *c.* Prouerbium illud Græcis vsurpatum, Σῦκα φίλ᾽ ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ᾽ οὐκ ἐθέλουσι, id est, Gra-
Gratæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant. tæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant. à ficedulis auiculis præcipuè ductum videtur, quanquam & aliæ quædam aues, (vt dixi in *A.*) ficubus vescuntur. Eiusdem sensus est hoc apud Germanos iactitatū, *Felis amat pisces, sed aquas intrare recusat*: Die katz hat die fisch lieb/sy wil aber nit ins wasser.

¶ *f.* *Et eodem iure natantes Mergere ficedulas didicit nebulone parente*, Iuuenalis Sat. 14. Κρηπίς, placenta ex farina & melle, in qua positæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ: quibus comesis placentā
Κρηπίς. quoq; (crustam) iuri intritam edebant, Pollux. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, ficedulæ, turdi, &c. ante cœnam apposita sunt, Macrobius. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H. S. ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. ¶ Augusto aues omnes ficedulæ sunt, (quia tum temporis plereq; pinguescunt vuis & ficubus,) apud Italos prouerbiali sensu dicitur, & ad varias sententias accommodatur.

¶ h. Emblema Alciati, sub lemmate *Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.*

Emblema Alciati.

In tenui spes nulla lucri est: vnoq; residunt Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

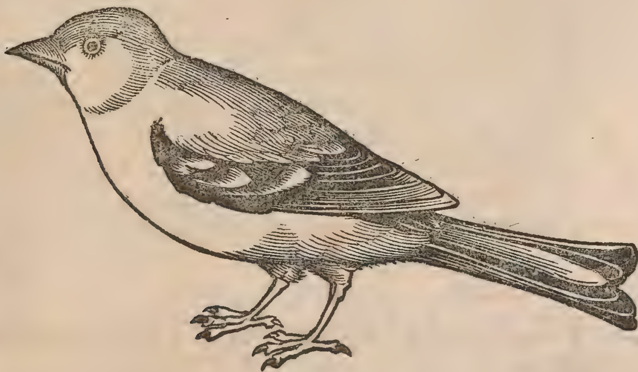
DE FRINGILLA SIVE SPIZA, ET PHRYGILO.

FRINGILLA auis dicta est quòd frigore cantet & vigeat, Festus. Sunt qui frigillam scribant ex recentioribus, *n* litera omissa. sed melius videtur cum *n* scribi. nam Itali hodieq; in vulgari lingua sic scribunt. Quoniam verò de fringilla apud veteres Latinos aliud nihil legimus: & pauca admodum de spiza Græcorum, quam Gaza ex Aristotele fringillam interpretatur, (& dubium mihi est an fringilla nostra eadem quæ *spiza* Aristotelis sit, vt amplius dicam mox in mentione de fringillis diuersis) placuit ea seor-

ea ſeorſim conſcribere, & ſubiungere quæ de fringilla hodie pleriſque omnibus dicta, obſeruauimus. Auienus ex Arato ſpinum, σπίνον, fringillam reddit inter ſigna tempeſtatis, hoc verſu: *Si matutino fringilla reſultat ab ore*, vbi Aratus habet, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. *Spinus.* Acanthis veterum Græcorum, auis eſt quæ Gallis *ſerin* dicitur (Germanis Zinſzle) & recentioribus Græcis vulgò ſpinidia, Petrus Bellonius. *Vide* plura de ſpinis (vel ſpinijs, ſpinthijs, ſpinidijs Græcorum,) ſuprà in Acanthide *H.* Fieri quidem poteſt vt vna auis tum ſpinos tum ſpiza dicatur Græcis, per onomatopœiam ſcilicet à verbo σπίζω: præſertim Arato etiam ſcribente, Καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. quanquam verbum σπίζειν etiam extendere ſignificat, vnde σπιθαμὴ dicta extenſio digitorum, & aſpis ſcutum rotundum, non extenſum in longitudinem apud Euſtathium. Σπιζία dicuntur quælibet aues, Heſychius: nimirum minores duntaxat: vt paſſeres apud Latinos, *Spizia.* Σπίζα ſanè Ariſtoteli ſpeciem certam ſignificat, pro qua Gaza fringillam reddit. *Spiza.* Hæc, inquit Ariſtoteles, vermiculos petit: æſtate tepidis, hyeme frigidis locis degit, contra quàm turtur. magnitudine eſt fringilla æqualis aui floro: oroſpizæ, id eſt fringillæ montanæ non admodum diſſimilis, magnitudine quoque, qua & ſpiziten ægithali, id eſt pari ſpeciem refert. ¶ Spiza auicula eſt paſſeri ſimilis, Heſychius & Varin. ¶ Σπιζίτης, εἶδος αἰγιθαλοῦ (lego αἰγιθαλοῦ. Varinus etiam corruptius habet αἰγιαλίου) ὀρνέου, Heſychius. id eſt Spizites (Gaza fringillaginem vertit,) ægithali auis ſpecies eſt. De accipitre ſpizia, id eſt fringillario, dictum eſt inter Accipitres.

¶ Eſt & phrygilus ſeu phregilus auis, cuius in Auibus Ariſtophanes meminit. *Phrygilus ſeu phregilus.* Si quis (inquit Chorus auium) fugitiuus & ſtigmatias è vobis eſt, attagâs apud nos vocabitur: ſin Phryx barbarus non minus Spintharo phregilus (φρεγίλος. malim φρυγίλος vt infra etiam. & ſic magis fiet alluſio ad Phrygem. & Suidas quoq; hoc loco φρυγίλος legit. Varinus in Sabazio phrygilos oxytonum legit, cum Scholiaſtes Ariſtophanis, è quo tranſcripſit, paroxytonum habeat) auis apud nos erit, de genere Philemonis. nam Philemon etiam (inquit Suidas) tanquam Phryx & peregrinus notabatur. Καὶ φρυγίλῳ σαβαζίῳ. Idem poeta paulò pòſt. vbi Scholiaſtes iterum monet phrygilum auem eſſe, & Sabazium, id eſt Bacchum iocosè ita cognominari, quoniam Phrygum deus eſſet. *Frigellus.* Frigellus auis nominatur in verſibus Salernitanis inter eas quæ in cibo laudantur. Arnoldus Villanouanus auem interpretatur quæ vuis veſcatur, & inebrietur etiam. velocis volatus, ſturno ſimilis, ſed melioris nutrimenti. circa vineas frequens, initio Nouembris præferenda.

QVAE DE FRINGILLA RECENTIORES ſcripſerunt.

A.

FRINGILLA Italicè *franguello* dicitur, vel *frangueglio*. Fringilla Græcis veteribus ſpiza dicta, hodie in Græcia *fringilaro* vocatur, Italis *fringuello* (*frenguelo*,) Gallis *pinſon*, Petrus Bellonius. Audio autem *pinſon* Gallicè dici hanc auem à pungendo, quòd roſtro pungens etiam vulneret interdum. aliqui *guinſon* appellant. Sabaudi *quinſon*. nec ſcio an eadem ſit, quæ niſi, fallor, alicubi *frinſon* dicitur. quidam *beree* interpretatur. Eberus & Peucerus Germanicè Finck / Rotfinck: noſtri plerunq; Buchfinck vocitant. Tertium carduelis genus Vinche vulgò dicitur, Albertus. Anglicè *ſchaffinche*, (vel *finch*, vt alij,) *a ſheld appel*, *a ſpink*, Turner. Eliota interpretatur *ruddocke, robin, redbreſt*, quæ nomina Turnerus rubeculæ ſiue erithaco tribuit. Illyrijs *pinkawa* vel *pienkawa*. Polonis *ſlowick*.

B.

Vinchæ aui pectus omnino rubet inſtar flammæ, Albertus. colore obſcuro & nigricante rubet, Eberus & Peucerus. *Deſcriptio auis.* Fringilla paſſerem magnitudine ęquat: varijs coloribus, albo nempe, viridi & ruffo diſtincta eſt. maris pectus rubeſcit, fœminæ palleſcit, (pallidius & dilutius eſt,) Turnerus. Fringilla toto corpore candida aliquando viſa eſt.

C.

Hyeme frequẽter apparet. Fringillas puto apud Latinos nomen accepisse, quòd in frigore plures conuolantes cernantur quàm æstate, Turnerus Anglus. In Heluetia nostra per hyemem recedunt, fœminæ præsertim. mares enim aliquando complures simul apparent sine vlla fœmina. Gregatim volant vt & reliqua carduelium genera, Albertus. ¶ De cibo earum dicam mox in mentione vinconum diuersorum. ¶ Nidulantur in summis fruticum ramis, aut arborum infimis, nidumq; intus ex lana, forisq; ex musco faciunt, Turnerus. Vtuntur ad nidum suum etiam aranearum filis. ¶ De cantu earum *vide* mox in *E.* ¶ Cum visum caueis inclusæ amiserint, aucupes eis nescio quomodo herba beta mederi audio.

Vbi & quomodo nidificẽt. Visus quomodo ijs restauretur.

D. & E.

Fringillas non facile capi audio. quomodo capiantur leges supra in Carduele *E.* ex Alberto. ¶ Fringillæ (vt Rob. Stephanus Gallicè scripsit) hunc ferè in modum capiuntur. In loco plano, vbi fringillæ præteruolare solent, tres arbores resectæ eriguntur, parum inter se distantes (*en trepied*) hæ frondibus infrà cinguntur instar attegiæ: per medium funis extenditur, perticæ alligatus, ab altera parte sustinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo homine. Funi duæ aut tres fringillæ annexæ sunt. Virgulæ etiam visco illitæ per arbores disponuntur, & non procul inde duabus vel tribus caueis inclusæ fringillæ collocantur, quæ præteruolantes voce alliciant. Illectæ illæ dum curiosius fringillas à fune pendentes vel caueis inclusas inspiciunt, visco capiuntur. ¶ Cantat mas primo vêre, Turnerus. Carduele aues omnes canoræ sunt, sed præcipuè quæ per excellentiam sic vocantur, deinde spini, tertio fringillæ, postremo linariæ. Omnes caueolis inclusæ cornu suspensum rostro trahunt vt bibant, sed à potu temere delabi sinunt, Albert. Aucupes aliqui fringillas æstate tota loco obscuro includunt, alũtq;: sub hyemem verò vel autumno, extrahunt canoras. canere autem incipiunt cùm lucem reuisunt (alioqui id temporis mutæ sunt) vtunturq; ita ad retia pro reliquis auibus illiciendis.

De ratione capiendarũ fringillarum. De earum cantu.

DE FRINGILLIS SEV VINCONIBVS DIVERSIS.

Fringilla Italica. Avcvpes nostri fringillam Italicam quandam nominant, nescio quid à communi nostra differentem. Vt carduelis nomen Albertus commune facit tribus aut quatuor auicularũ generibus. quæ omnes canoræ sunt, & carduorum alijsq; seminibus vescũtur: ita & Germanicam vocem vinco (nostri Finck proferunt) de ijsdem ferè omnibus vsurpat. nam carduelem, quæ hoc nomen per excellentiam sibi vendicat, vinconem carduorum appellat, Distelvinche/ vt vulgò etiam hodie Germani. & *ziselam* nostram, id est spinum, qui minimus carduelium est, aliàs in vinconum genere numerat, (Genera, inquit, vinconum apud nos sunt, aues *ceycos* [lego Zeißle] dictæ apud nos: & vinco cardui, &c.) aliàs simpliciter vinconem nominat, Germanicè *sichendulam* (nisi corrupta vox est à librarijs) per onomatopœiam. Rubeum verò vinconẽ à colore pectoris (Rotfinck) eum vocat, quem nos vinconem simpliciter, aut vinconem fagorum. Omnia hæc genera, inquit, edunt semina spinarum albarum, & rosarũ, & herbarũ: & maximè semen papaueris & lappæ & huiusmodi. Iam cùm Aristoteles acanthophagas, id est carduorum seminibus victitantes aues, neque vermem neque animal vllum attingere scribat, *spizan* verò inter vermiuoras numeret, dubitari potest, an fringilla nostra Aristotelis spiza sit. quamobrem quæ Græci de spiza prodiderunt, separatim suprà conscribere volui. Audiui tamen & fringillam vermiculis vesci. Auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, lingua sine acumine, Güger à nostris dictam, aliqui Germanicè Goldfinck & Lobfinck nominãt, alij Blutfinck: inferiores Germani quidam Goutfinck. Galli quidam chloridis auiculæ genus, quam nos suprà *citrinellam, quinson verdier* nominant, vt audio, id est fringillam viridem.

Distelvinche. Vinco carduorum. Zeißle. Spinus. Rotfinck Vinco fagorũ, vel rubeus vinco.

DE FRINGILLA MONTANA.

Montifringilla, ὀρο σπίζης, nomen accepit à montibus in quibus degit, fringillæ similis & magnitudine proxima, sed collum habet cæruleum. in mõtibus degit, vesciturq; vermiculis, Aristot.

ſtot. Fringillæ, id eſt veterum Græcorum ſpizæ, à recentioribus Græcis fringillari vocantur: & ſimiliter oroſpizæ, id eſt fringillæ montanæ, quæ Gallis vulgò dicuntur *montans* vel *pinſons d' Ardaine*, Petrus Bellonius. Montifringilla (inquit Turnerus) Anglis appellatur *a bramling*: Germanicè ein Rowert (vel Schneefinck / Winterfinck / id eſt fringilla hyberna aut niualis, Eberus & Peucerus.) hæc auis fringillæ magnitudine & corporis figura ſimilis eſt: ſed mas in collo plumas habet cæruleas, quas nõ æquè promptè in fœmina deprehẽdas. Roſtrum luteum eſt, & alæ variis coloribus, albo, nigro & luteo diſtinguuntur, vt auriuittis (ſic vocat carduelem vulgò dictam.) Vox illi inſuauis & ſtridula. Noſtri eandem aut proximam auem vocant Waldfinck / id fringillam montanam: & Thannfinck / id eſt fringillam abietum, cuius figura eſt quam damus. alæ ei duabus tranſuerſis lineis ex ruffo flaueſcentibus diſtinguuntur, media linea nigra interiecta: ſunt & lineę duę anguſtiores albæ, ſub luteis ſtatim. Magnitudine fringillam excedit: color in capite, dorſo & cauda nigrior quàm fringillæ. ſupina pars albicat. pectus cum gutture nonnihil ruboris habet, &c. ¶ Itali quidam etiam *coccothrauſten* noſtrum *franguel montagno*, id eſt fringillam montanam vocitant: vel, vt alij proferunt *frenguelo montanino*: vt ex eiſdem nonnulli auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, linguæ acumen nullum. *Coccothrauſte à quibuſdam fringilla montana dicitur.*

DE FVLICA VETERVM.

A.

FVLICA, quæ & fulix dicitur, marina vel ſtagnenſis auis eſt, vt grammatici quidam ſcribunt, paulò ſupra magnitudinem columbæ: dicta à furuo, id eſt nigro. *Chaſida* Hebraicam vocem aliqui fulicam interpretantur. *vide in Ciconia.* Cepphum Theodorus Gaza Latinè fulicam reddidit. ſed quoniam an rectè id ab eo factum ſit, non ſatis mihi conſtat, & quæ hodie fulica à pleriſq; populis, qui Latinæ linguæ veſtigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere videtur, priuatim de ſingulis quæ apud authores obſeruata mihi ſunt, tradere volui. Larius lacus eſt Galliæ ciſalpinæ vicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi ſunt multitudine appellatus. Græci enim *láron* fulicam vocant, Perottus. *Schachaph* Hebraicam vocem Deuter. 14. Septuaginta *láron* interpretantur, Hieronymus fulicam. *Vide in Bubone A.* Ego larum & cepphum aues congeneres eſſe puto, & cepphum lari ſpeciem eſſe. *vide ſupra in Ceppho.* Phalaris auis, vt ſcribit Kiranidæ interpres, quæ dicitur alba frons. nam tota nigra eſt, & frontem ſolum albam habet. inuenitur autem in fluminibus & ſtagnis. Aggregator folegam interpretatur, id eſt fulicam. Sed plura de phalaride ſcripſi ſupra inter Mergorum genera poſt anates. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias, Ioach. Perionius. ſed nos æthyias omnino mergos eſſe ſuo loco docuimus. Gaza in libro Ariſtotelis de communi animalium greſſu pro Græco ἐρωδιοὶ vertit, fulicæ vel potius ardeolæ, quaſi dubitans vtro modo rectius verteret. Ἐρωδιὸν fulicam transfert Auguſtinus: & Lycophronis interpres larum eſſe ſcribit: Ambroſius etiam ſturnum, quem tamen Gręci non erodion, ſed *pſára* dicunt, Cælius. Nos erodiòn ardeam eſſe ſine dubitatione aſſerimus. Diomedeas aues fulicarum ſimiles eſſe Plinius tradit, & ſecutus illum Solinus. ego fulicas illos pro eródijs ex Græco aliquo ſcriptore vertiſſe ſuſpicor, vt ſupra in Diomedeis dixi. Sunt etiam qui phenen, id eſt oſſifragam pro fulica accipiant imperitiſſimè, (*vide* ſupra in Oſſifraga,) quos etiam Albertus reprehendit. Denique interpres Galeni Euporiſton tertio, ducenteſimo octuageſimo ſecundo pro *neſſa*, hoc eſt anate, fulicam vertit. *Nomina. Fulix. Cepphus. Larius. Phalaris. Erodius.*

B.

Fulicæ ſunt aues aquaticæ, anatibus paulo minores, ſed corporis forma conſimiles, Seruius. Sic & Albertus, Fulica eſt qui mergus niger vocatur, anate minor. Auis eſt nigra, aquatica, vulgò nota, paulò ſupra magnitudinem columbę, Perottus. Fulicæ leues & paruæ, vt Textor citat, à poetis quibuſdam cognominantur. A furuo, id eſt nigro, dicitur fulica, Perottus. *Cana fulix*, Vergilius. ¶ Fulicarum generi natura (in capite) cirros dedit, Plinius. ſed hoc forte de ardeis potius intelligendum eſt. videtur enim Plinius (vt in *A.* oſtendi) pro erodijs Gręcorum quandoq; fulicas tranſtuliſſe. Plinius vbi ex autoritate Iubæ Diomedeas aues fulicis ſimiles albas eſſe tradit, videtur fulicas omnes albas facere. nam non de eo quod rarius, ſed frequentius accidit, in genere loquuntur claſſici ſcriptores, Turnerus. *Deſcriptio.*

C.

Paluſtres fulicæ, Ouidius octauo Metamorphoſeos. Vergilius marinas fulicas dixit ad diſcretionem fluuialium, Seruius. Nidulantur & lari & fulicæ in eiſdem locis, in excelſis nempe petris & marinis rupibus, Turnerus. *Vbi verſentur & nidulentur.*

E.

Fulicæ matutino clangore tempeſtatis ſigna ſunt, Plinius. *Cana fulix itidem fugiens è gurgite Ponti, Nunciat horribiles clamans inſtare procellas*, Cicero primo de diuinat. Marinæ In ſicco ludunt fulicæ, Vergilius ſecundo Georgicorum inter ſigna tempeſtatis. Follatæ ſiue follegæ & anates tã ſylueſtres quàm domeſticæ, quatientes alas, aquam ſignificant: ſubmergentes verò ſe & alas quatientes, ventum præ ſe ferunt, Obſcurus. *Prognoſtica tempeſtatis ex fulicis.*

G.

Remedia ex iisdem. Ad araneorum morsus: Renes leporis & fulicæ eius bestiæ, qui ab araneis laborat si crudos deglutiat, sanabitur: morsis etiam cocti dentur, Sextus. Aiunt quidam cor crudæ æthyiæ (fulicæ vertit Crassus) ad comitialem prodesse, Aretæus.

¶ *H. a.* Epitheta. Leues, Marinæ, Palustres, Paruæ, Vagæ, apud Textor. *Cana fulix*, Verg.

DE FVLICA RECENTIORVM.

A.

Nomina vulgaria fulicæ apud varias nationes. FVLICA quæ hodie apud Italos, Gallos & alios quosdam hoc nomen habet, etsi à nonnullis corruptum, siue eadem est quæ veterum fulica, vt ego existimo: siue diuersa, vt quidam suspicantur, separatim hîc nobis describetur. A Græcis hodie λ8φα per metathesin dicitur. Italis *folega*, vnde etiam indocti quidam, Aggregator & alij, in Latinis libris folega, follega & follata scribunt: Arnoldus Villanouanus fulsa vel fulca. Sed audio duas esse aues apud Italos *folegæ* nomine, minorem de qua hîc agimus: & maiorem, quæ in arboribus nidificet ac pisces tantos ferè deuoret quanta ipsa est: quam ego phalacrocoracem vel coruum aquaticum Aristotelis esse conijcio. ¶ Galli nominant *foulque*, (Monspessuli hoc nomine marinas tantum quasdam aues vocari audio diuersas à nostris) alij *foucque* vel *foulcre*: Parisiis etiam diabolum à colore nigro. alibi *poulle d'eau*, id est pullum aquaticum, vt Itali etiam circa Verbanum lacum *polun* vel *pullon*, & rursus Galli quidam *gelinette*, quod nomen alij attagenę nostræ tribuunt, vt hæc melius cum additione dicatur *gelinette d'eau*. Bellonius Gallus fulicam Italis dictam, gallinam aquaticam esse ait, totam nigram. alij *iodelle* vel *ioudarde*. Neocomi *belleque*. ¶ Heluetij ein Bölhinen/ vel Belchinen. circa lacum Acronium ein Belch: quæ nomina facta videntur, vel ab Italicis *follega*, *pullon*: vel Gallicis, *poulle d'eau*, *belleque*. alij Floru/ circa Francfordiam ad Mœnum: alij à macula alba frontis quæ rasum sacerdotis verticem refert, Pfaff: Sueui Bleß/ Blessing. Georgius Agricola interpretatur Wasserhun / id est gallinam aquaticam, quod corporis magnitudine ad gallinam accedat, vnde & Rorhennle alicubi appellatur, id est gallina harundinum. Alber. Magno pullus aquæ. In capitibus quarundam auium (inquit) est substantia dura, media inter carnem & cartilaginem, vt in capite galli & gallinæ. in capite etiam pulli aquatici auis nigræ, tale quiddam est album, quod non erigitur, sed super verticem

ticem capitis eius iacet instar galeæ albæ. Et alibi, Anas maior est pullo aquatico. Sunt qui fulicam Germanicè reddant Hagelganß, id est anserem grandinis, nescio qua ratione. alij Taucher, id est mergum, nimis communi vocabulo. alij Schwartztaucher / id est mergum nigrum. Fulica est qui mergus niger vocatur, anate minor, Albert. lib. 23. in Aquila. Et rursus in Fulica, Est (inquit) de genere mergorum, in mari & circa stagna degens, nec vagatur per diuersa volitans, sed in loco generationis suæ manet. cadaueribus vescitur, & tempestate gaudere videtur. Tunc enim in profundum maris natat & ludit. nidificat in petris quas aqua circumfluit: vbi & ciborum thesauros recondit, vnde etiam extraneis auibus liberaliter impartitur, Albert. & partim Physiologus. Fulica stagnis gaudet, esca & pace contenta, nec locum in quo hæc suppetant, deserit, Physiologus. Ego Albertum mergi nigri & fulicæ nomine non fulicam nostram de qua scribimus, sed larum nigrum accipere arbitror, de quo suo loco agetur. Rursus fulicam nostram Rostochij vocant Zapp. Hollandi ein Meercoot. lacum illi sua lingua meer / id est mare appellant. Sed dubito an hæc sit fulica maior potius, vel phalacrocorax. nam à Frisijs genus fulicę maius & marinum, audio nominari Marcol. has ferunt coruorum instar exosas esse, quòd cadaueribus pascantur. inter arundines parere. nidum ab accolis perforari, oua eximi vno tantum relicto in absentia matris. illam reuersam oua per foramen decidisse suspicari: & alia parere: ijsq; rursus ademptis alia, donec effœta tandem exhauriatur, emoriaturq;, nisi maturè oua quę pepererit in nido ei relinquantur. alij oua eius nido eximi aiunt vno tantum relicto, secus enim non redire eam. De aue simili nostræ fulicæ quæ Anglis dicitur *a coote*, mox priuatim mentio fiet. Eliota Anglus phalacrocoracem interpretatur *a Water crowe*, (id est cornicem aquaticam,) vel *a coote* per coniecturam. Sunt qui fulicam interpretentur Germanorum *kyuittam* (Gyfitz / vanellum) quæ cùm nec marina sit nec aquatica, fulica esse nequit. Non desunt qui fulicam (gallinam illam nigram aquaticam, alba in fronte macula esse volunt. sed isti Vergilij & Aristotelis autoritate facile erroris conuincuntur: quorum ille auem facit marinam, hic lib. 8. hist. anim. apud mare viuere testatur. Quare quum palustris illa gallina neq; auis sit marina, neq; apud mare victū petat, sed in stagnis, paludibus & recentibus aquis perpetuo degat, nec Vergilij fulica, nec Aristotelis *cépphos* esse poterit, Turnerus. Atqui an Gaza pro *ceppho* rectè fulicam verterit, non constat. & fulicam duplicem esse nihil fortassis prohibet, aliam marinam, aliam dulcium aquarum, vt & larus apud Græcos. Certum est eam quæ fulica hodie ab Italis dicitur, in aquis dulcibus agere. Fulica (inquit Niphus Italus) est auis stagnensis vel lacustris, paulò supra magnitudinem columbæ, à furuo, id est nigro colore. Seruius quoq; fulicas aliquas fluuiales esse testatur. & Vergilium æthyias ex Arato fulicas transtulisse obseruatum est. ¶ Fulica nostra Illyrijs, vt audio *lyska* dicitur: etsi quidam phalacrocoracem interpretentur, vel coruum aquaticum. Polonis *kacza* vel *dzika*. ¶ Obscuri quidam authores fulicas cum Diomedeis auibus confundunt.

De fulicibus marinis quæ apud Frisios sunt.

B.

Fulica nostra, quam dum hæc consignarem manibus tractaui, magnitudine est gallinæ, colore nigro per totū corpus, in collo quidem & capite atro, id est nigerrimo. rostrum ex albo subrubescit: synciput glabrum est, figura ouali, alba pellicula intectum, caluitij specie. Ventris plumæ molles & confertæ sunt, colore cinereo. alarum superior ambitus per angustam lineam albicat. Digitis pedum membranæ nigræ latæ adhærent, non (vt in reliquo ferè palmipedum genere) continuę, sed diuulsæ, vt in colymbis magnis ac paruis: sed hoc peculiare habent, quod secantur vtrinq;, aut saltem ab altera parte, iuxta digitorum articulos, præsertim in medio. internodia membranarum semicirculos ferè cōstituunt. Color pedum pullus, supra genu verò vbi desinunt plumæ, pars femoris in ambitu ex viridi flauescit. Collum oblongum, cauda breuissima. *Reliqua leges in A.*

Descriptio fulicæ nostræ.

C.

Fulicæ (maiores puto & marinæ tantum, quæ fortè phalacrocoraces fuerint) demordent arundines, donec paululum adhuc extent supra aquas, & super stipitibus nidos construunt, vt audio.

F.

Anates & fulcæ (fulicæ) magis per autumnum conueniunt: sed corporibus temperatis nunquam expedit anatibus aut fulcis vti, Arnold. Villanou. Fulicæ nostræ nescio quid graue & palustre olent plerunq;. quamobrem à peritioribus elixantur primo in olla aperta, vt odoris virus exhalet, deinde assantur condiunturq;.

De edēdis fulicis.

DE SIMILIBVS FVLICÆ NOSTRÆ AVIBVS, PRImum Cotta Anglorum, deinde Rallo Italorum, cuius hæc icon est.

FVLICAS nostras in Anglia nullas esse audio: sed similem eis forma & colore auem quæ vulgò *cotte* vel *kut* appelletur, in fluuijs & stagnis reperiri, magnitudine paulò minorem: cuius rostrum tuberculo quodam rubeo insigniatur, crura etiā rubeant, nulla syncipitis macula. hanc negant diutius posse volare, quàm pedis cauo hausta (priusquā volet) aqua retineatur. vrinando ad aquę fundum vsq;, alga, limo, gramine, paruisq; cochleis se nutrit, piscibus abstinet. Cæterum auis quam Hollandi nominant ein Meercoot phalacrocorax vel fulica maior videtur. *Vide supra in Fulica recentiorum A.*

¶ Misit ad me nuper Georg. Fabricius pictam auem fulicæ nostræ persimilem, vndiquaq; nigram, nisi quod infra oculos vtrinq; alba macula rotunda apparet, caluitium in syncipite nullum, rostrum quoque & crura nigra sunt: cùm illud in nostra albicet, hæc fusca sint. Apud Misenos nimium communi nomine ein Wasserhun/id est gallina aquatilis appellatur.

DE RALLO ITALORVM.

RALLVS magis aquatica est auis quàm terrestris, ac Mæstris, (rure Venetijs non multum distante) magnis capitur expensis, falconum scilicet, accipitrumve, ac famulorum cateruæ, qui venaticorum ca-

rum canum vice, cothurnis induti per aquas illas modo hac, modo illac errantes, volucres illas quibusdam fustibus exturbent, nonnullos frutices, & arbusculas quas incolunt, concutientes, quò ita postmodum præda sint falconum insidijs. Celeberrima quidem est hæc auis inter proceres illius ciuitatis: verum, iudicio meo, multò, & turdo, & coturnice gustu inferior, Aloisius Mundella archiater Brixiensis in suis ad me literis, à quo iconem quoque accepi. Differt hæc à nostra fulica quòd in alis & circa oculos plus albi coloris habet, rostrum nigrum, crura subuiridia, membranas inter digitos non ita dissectas, caluitium nullum, quantū ex pictura assequor. Hęc forte ortygometra est Bellonij. *Vide supra pagina 346. linea 54.*

DE AVIBVS, QVARVM NOMINVM INITIALIS *litera est G.*

DE GALBVLA VEL GALGVLO.

De Galbula galguloue aue, (vnam enim vtroq; nomine appellari arbitror, vt postea docebo,) quoniam recentiores non parum dissentiunt: primum quæ apud veteres tradita inuenio: seorsim conscribam. ¶ Auis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malū tradunt, & auem mori. hanc puto Latinè vocari galgulum, Plin. Et alibi cum pici meminisset illius, qui in surculo arboris nidum suspendit cyathi modo subdit: Galgulos quidem ipsos dependētes pedibus somnum capere confirmant, quia tutiores ita se sperant, (nos alias etiam aues, caueis inclusas hoc facere vidimus, vt thraupides, non tamen perpetuo:) vnde apparet galgulum Plinij aliam esse auem quàm genus illud pici quod nidum suspendit, cum recentiores quidam confundant. *Galbula decipitur calamis & retibus ales, Turget adhuc viridi cum rudis oua mero,* Martial. lib. 13. Idem separatim eodem libro de ficedula scribit, vnde erroris conuincuntur illi qui galbulam cum ficedula confundunt. *Icterus an galgulus sit.*

¶ Gaza ex Aristot. aliàs *celeōn*, galgulum vertit, de quo supra scripsi in Auium nominibus quę à C. incipiunt. videtur autem gallinaginis aquaticę genus. aliàs κολιὸν, quem omnino picum viridem vulgò dictum existimo, de quo inter picos agemus. Sed nominum similitudo illum, vt conijcio, decepit. *Celeos.*

¶ Sunt qui oriolum auem vt barbari nominant, id est *videuallum* Germanorum, galgulum esse putent. sed videuallus pici genus est, nidos à surculis arborum suspendens, quod Plinius, vt paulò antè scripsi, à galgulo separat. *Videuallus.* ¶ Galgulum quidam à galbula differre putant, vt galbula vel galbulus sit icterus, Eberus & Peucerus. Ego sanè differre non puto. nam quæ vulgò *regalbulus* hodie Italis dicitur, quod nomen à galbula factum est, galguli etiam siue icteri colorem pallidum & luridum refert. Plinius enim luridum hanc alitem vocat. Icterias gemma (inquit) aliti lurido similis, ideo existimatur salubris contra regios morbos. facit autem huius gemmæ genera quatuor. Luridum Grammatici interpretantur quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum. *Lurida præterea fiunt, quæcunq; tuentur Arquati,* Lucretius libro 4. Sunt qui icterum morbum non ab aue ictero nominatum velint, (quam aliqui charadrium interpretantur, mihi quidem non placet: *vide supra in Charadrio A.*) sed à quadrupedibus feris quas Græci ictidas (Latini viuerras vel martes, vt interpres addit) appellant, Aretæus. Ι᾿κτερὸς à multis oxytonum scribi reperio, sed Oppiani codex noster in Ixeuticis proparoxytonum facit. Icterus (inquit) auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur. *An galbula à galgulo differat.*

¶ Charadrium galbulam aliqui Germanicè interpretantur Gelbling / quo nomine auem coloris ferè lutei de genere passerum, spermologum, (ein Emmerutz/) aut similem appellari puto, vt illam quæ Gaulammer/ dicitur alibi: Geor. Agricola Hemmerling appellat, & galgulum interpretatur. Quidam nuper auem, quam mihi loxian appellare placuit, veterum galgulum esse conijciebat. *Charadrius.*

¶ Ego omnino galgulum galbulamve nullam ex hactenus dictis auibus, sed peregrinam Germaniæ auem esse dixerim, quæ Italicè circa Bergomum *galber* (galberius, authore Calepino) vocatur: Venetijs etiam *becquefigo* à quibusdam, sed impropriè, vt & oriolus auis pici genus, (cui similis est:) cum ficedula tantum lusciniæ similis propriè sic appelletur: (sed quidam etiam Latinè, vt dixi, galbulam cum ficedula confundunt: & Græcos hodie Galbulam συκοφάγον nominare audio. nam ficubus etiam vescitur, non vermibus tantum & muscis.) alibi *rigey* & *reigalbulo*, vel *reigalbero*, vt circa Bononiā, alibi *galbedro*. circa Ferrariā *galbedro* vel *melesiozallo*. *Galgulus peregrina Germaniæ auis.* Galbula quam Bononiæ vidi circa initium Augusti mensis, magnitudine erat turturis ferè, aut turdi & forma simili, colore partim luteo per dorsum, partim luteo cum viridi mixto constabat, præsertim circa caudæ initium. alæ superius nonnihil obscuræ, inferius fuscæ & nigricantes. pedes fusci. idem color in collo prono, & pectore, venter albicans lineis per medium nigris distinguebatur. pennæ sub alis minores, luteæ maiores inferioresq; fuscæ erant. cauda quatuor aut quinq; digitos longa. Hanc fœminam fuisse puto. vidi enim postea alias colore elegantiore magisque luteo, qui mari conuenit. Rursus aliàs cum viderem galbulum, videbatur mihi oriolo pico similis, sed minus flauus, & colore potius mixto ex viridi, fusco flauoq; constare Niphus Italus galgulum apud Aristotelem ex interpretatione Gazæ, à rusticis vulgò *grallum* vocari docet. sed alibi meropem quoq; *Descriptio galbulæ.*

Galgulus Græcè chlorion.

grallum vocari scribit. ¶ Cæterum de Græco apud veteres galguli nomine non satis mihi constat.
conijcio tamen chlorionem esse, cum & color & turturis magnitudo conueniant. Sít ne aliqua natu-
ræ affinitas inter galgulum & oriolum picum, ac forte etiam meropem vt conijcio, considerandum
alijs relinquo.

¶ Auium quædam trimestres sunt (id est tres menses tantum nobiscum manent) vt turtures, &
quæ cum fœtum eduxêre abeunt, vt galguli, Plinius. ¶ Galgulum (*κολεὸν*) crex impugnat. nocet enim
tum ipsi tum pullis, Aristoteles.

¶ C. Iulij Cæsaris futura cædes euidentibus prodigijs denunciata est. Pridie Martias idus auem
regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varij generis ex proximo
nemore persecutæ, ibidem discerpserunt, Sueto. Regaliolus auis est, quam Plinius scribit appellari *re-* 1
gem auium in Italia. alij putant galgulum, quæ auis Græcè dicitur icteros à colore, Calepinus. ego apud
Suetonium pro regulo potius acceperim, vt in Cæsarem ac regem auis etiam regiæ omen magis con-
ueniat. & forte regalioli nomen vulgus fecit, ceu diminutiuum à regulo, quod rursus à rege diminuti-
uum est. auicula enim omnium minima tale nomen meretur. Qui galbulum putant, coniecturam fe-
cêre nimirum à vulgari hodie apud Italos nomine, quo hanc auem hodie aliqui *regalbulo* vocant. Ge-
rardus Cremonensis quidem in Kiranide pro charadrio transfert regulum. auem enim regiam chara-
drium esse Kiranides scribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Sed
certè galgulus non est charadrius Aristotelis. *vide* in Charadrio *A.*

Gielfincke Frisiorum.

¶ Frisij auiculam fringilla minorem, pectore luteo, cauda oblonga, iuxta aquas degentem sua
lingua nominant Gielfincke / hoc est fringillam luteam. hanc Christo oculos in cruce eruisse nugan- 2
tur aniculæ.

DE GALLO GALLINACEO, ET IIS OMNI-
*bus, quæ ad Gallinaceum genus in genere pertinent, quorum aliqua inter-
dum sub gallinæ nomine apud authores
proferuntur.*

A. 3

Gallinaceorũ nomẽ vt & gallinarũ pro toto genere aliquando sumitur.

GALLVM simpliciter & cum adiunctione gallum gallinaceum, & gallinaceum quoque sim-
pliciter pro eadem aue apud veteres & probatos authores legimus, Plautum, Varronem, Cice-
ronem, Plinium, Lampridium, alios. Plinius etiam gallinaceum genus dixit, pro gallis, gallinis, ca-
rumq́; pullis, cùm ait: Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis. Gallinaceos vo-
cant totum hoc genus auium, quod de gallinario deuolat, Gybertus Longolius. sed nos gallinarum
quàm gallinaceorum nomen frequentius ab authoribus pro genere toto vsurpari animaduertimus:
vt cùm dicunt gallinarum multa esse genera, villaticas, Tanagræas, Rhodias, Africanas, &c. nimi-
rum quòd in hoc genere fœminæ semper plures propter partum alantur, mares perpauci, quòd v-
nus fœminis multis sufficiat. Gallum gallinaceum Albertus & alij linguæ Latinæ imperitiores, ca- 4
pum hoc est gallum castratum interpretantur: Isidorus etiam gallum simpliciter. nam gallos (inquit)
veteres castratos vocabant. Ad quod alludit etiam Martialis, gallum à castratione scribens propriè
gallum vocatum iri. sed is iocatur. Constat sanè idoneos scriptores omnes, galli & gallinacei nomini-
bus siue iunctim siue seorsim, de gallis maribus, id est non castratis vsurpasse. Gallinæ trium sunt ge-

Gallinarũ tria genera.

nerum, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ. è queis tribus generibus proprio nomine vocantur fœmi-
næ, quæ sunt villaticæ, gallinæ, mares galli: capi semimares, quòd sunt castrati, Varro & Columel-
la. Et alibi Varro, Canterij appellantur in equis, quòd semine carent: in suibus maiales, in gallis galli-

Capi galli castrati.

naceis capi.

Nomina.

¶ *Barbur*, ברבור, 3. Regum 4. Dauid Kimhi ex magistrorum sententia ait esse aues quæ affe-
rantur ex Barbaria, R. Salomon gallos pingues, Kimhi addit castratos, Iosephus volatilia vertit, Hie- 5
ronymus áuium altilium, Septuaginta *ἐκλεκτῶν*, (quasi legerint *barur*, id est electus:) Chaldæus a-
uem saginatam vel altilem. *Gaber* vel *geber*, גבר, Esaiæ vigesimo secundo, (Ecce Dominus asporta-
ri te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, interprete Hieronymo.) Septuaginta & plerique He-
bræorum virum interpretati sunt, (quidam תרנגולא, *tarnegula*, id est gallinaceum, teste Dauid
Kimhi in Commentariis,) Chaldæus *gabera*, גברא, id est virum. *Sarsir*, זרזיר, Prouerbiorum 30. va-
riè exponunt, Hieronymus gallum. *vide in Aquila A.* Quis posuit in renibus sapientiam, aut quis de-
dit cordi (vt Munsterus vertit Iob trigesimo octauo. Hebraicè legitur שכוי, *sekui*) intelligentiam? Sunt
(inquit Munsterus) apud Hebræos, qui vocem *sekui tarnegul* (תרנגול, vocem Chaldaicam esse con-
ijcio, cuius vltima syllaba Germanicè galli nomenclaturæ congruit) id est gallum interpretantur. Da-
uid Kimhi, Abraham Esre, Chaldaicum Thargum vtrunque, R. Symeon *ben Lakis* in Talmud, & R.
Moses

Moſes in Commentarijs in Iob gallum reddunt: Hieronymus itidem. Septuaginta ποικιλτικὴν. Eruditus quidam apud nos mauult cum R. Leui animæ potentiam imaginatiuam intelligere. Munſterus in Lexico trilingui pro gallo ſcribit etiam סכוי, *ſikui*: & pro gallina סכויא, *ſakuia*. & rurſus pro gallo *nergal*, נרגל: & *habur*, חבור: quarum vocum prior ad *tarnegul* accedit, poſterior ad *gaber*. Gallum hodie Saracenis *dic* appellari quidam literis prodidit. Auicennæ caput 296. libro ſecundo inſcribitur *Giaziudiuch*, interpres Latinus vertit de gallinis & gallo. *Gigeg*, gallina vel gallus, Syluaticus. *Adicaſugeg*, (*Aduzaruzegi*, Vetus Gloſſographus Auicennæ) gallus vel gallina, Idem. *Furogi* vel *furogigi*, gallus, Idem.

¶ Gallus apud veteres Græcos ἀλέκτωρ vel ἀλεκτρυὼν dicebatur: & hodie etiamnum ἀλέκτωρ vel ἀλέκτορας. Italicè *gallo*. Gallicè *vn cocq, gau, geau, gal, cog*. Hiſpanicè *gállo*. Germanicè, Han / Hauſʒhan / Gul / Güggel. Nam vocabulum Hun etſi pro gallina ferè vſurpatur, tamen communius eſt ad omne gallinaceum genus. Anglicè *cok*. Illyricè *kokot*.

B.

De Gallis ſiue Gallinis quæ à regionibus & locis denominantur, nec aliter à villaticis communibus differunt quàm magnitudine, aut etiam pugnacitate.

Hadrianæ gallinæ (Ἀδριανικαὶ, nimirum à regione, non vt Niphus ſuſpicatur, quòd forte

De Hadrianis & pumilis gallinis. ab Adriano Imperatore obseruatę sint. vixit enim Adrianus multò post Aristotelis tempora) paruo quidem sunt corpore, sed quotidie pariunt. ferociunt tamen, & pullos sæpe interimunt. color his varius, Aristoteles. Et alibi, Multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, vt alimentum ad partionem sumptitetur. Hadrianis laus maxima (circa fœcunditatem,) Plinius. Adrianas siue Adriaticas gallinas (τοὺς Ἀδριατικοὺς ὄρνιθας) Athenienses alere student, quanquam nostris inutiliores, vtpote multo minores. Adriatici verò contrà nostras accersunt, Chrysippus apud Athenæum libro septimo. Gallinæ quædam Adriani regis vocantur, quæ apud nos dicuntur gallinæ magnæ, & sunt magni & oblongi corporis. abundant apud Selandos & Hollandos, & vbiq; in Germania inferiore. Pariunt quotidie, minimè benignæ in pullos suos, quos sæpe interficiunt. Colores earum sunt diuersi, sed apud nos frequentius sunt albæ, aliæ aliorum colorum. Pulli earum diu iacent sine pennis, Albertus. sed hæ forsitan Medicæ potius vel Patauinæ gallinæ fuerint. Gallinæ Adrianæ non magno & oblongo corpore sunt, vt somniauit Albertus, sed contrà vt Aristoteles & Ephesius tradiderunt, Niphus. Gybert. Longolius Germanicè interpretatur Lei hennen / Variæ sunt (inquit) rostro candidiusculo. pulli earum columbarum pipiones colore referunt. Ab Adriaticis mercatoribus primum in Græciam aduectæ videntur, & inde nomen tulisse. Quòd autem ferocire Aristoteles eas scribit, factum esse puto ob patriæ mutationem, cum in calidiores regiones deuectæ & feruentioris ingenij redditæ sunt, Hæc ille. Varro Africanas, quas non alias esse constat quàm Hadrianas, varias & grandes facit, Turnerus. Ego Africanas ab Adrianis multum differre puto, cum Numidicis verò easdem esse. Hispanus quidam amicus noster gallinam Adrianam, Hispanicè gallina *enána* nominat. nimirum quod corpore nana & pumila sit, quale genus in Heluetia apud nos audio nominari Schotthannen / alibi Erdhennle / alibi Dåschhünle. Sed Gyb. Longolius gallinas plumilas Germanicè vocat Kriel. Vulgares sunt (inquit) & passim extant. per terram reptant claudicando potius quàm incedendo. Licebit autem gallinaceos huius generis pumiliones, gallinas pumilas cum Columella nominare. sunt enim in omni animantium genere nani, vt dixit Theophrastus. Pumiliones, aliàs pumilas, aues, nisi quem humilitas earum delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, Columel. Est & pumilionum genus non sterile in ijs, quod non in alio genere alitum, sed quibus certa fœcunditas rara & incubatio ouis noxia, Plinius.

Medicæ vel Patauinæ gallinæ.

Africanæ gallinæ.

Galli Tanagrici. *Lydæ gallinæ.* ¶ Apud TANAGRÆOS duo genera gallorum sunt. hi machimi, (id est pugnaces, vel preliares, vt Hermolaus) vocantur, alij cossyphi. Cossyphi magnitudine LYDAS gallinas æquant, colore similes coruis (coracino. hinc cossyphi nimirum dicti quòd merularum instar atri coloris sint:) barbam & cristam habent instar anemones, (calcaria & apex anemonæ floris macula modo rubent, Hermol.) Candida item signa exigua in rostro supremo & caudæ extremitate, Pausanias in Bœoticis interprete Lœschero. Ad pugillatum atq; prælia, Greci è Bœotia Tanagricas, item RHODIAS, (vt Athenæus, Columella, Martial. nec minus CHALCIDICAS & MEDICAS probauere. quidam ALEXANDRINAS in Ægypto, Hermolaus. Tanagrici, Medici & Chalcidici, sine dubio sunt pulchri, & ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Tangarici plerunque Rhodijs & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis distant, sicut & Chalcidici, Columella: cum paulò antè dixisset Rhodij generis aut Medici propter grauitatem neque gallos nimis salaces, nec fœcundas esse gallinas. Et rursus, Deliaci (scriptores) quoniam procera corpora & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus & Rhodium probabant, nec minus Chalcidicum & Medicum, quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur. Ex gallinaceis quidam ad bella tantum & prælia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum ac Tanagram. Secundus est honos, habitus Melicis ac Chalcidicis, vt planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura, Plinius. Κολοίφρυξ (Varinus habet κολοίβρυξ per β.) gallus Tanagręus, & mons Bœotiæ, Hesychius. Κολοκτρύων, ἀπὸ τοῦ κολοιοῦ ἀλεκτρυόνος μεγάλου γέγονεν, Ijdem. Κολεκτρυών, γένος τι Περσικὸν ἀτελέβοις ὅμοιόν ἐστι, Suidas. Sed videntur in hisce Græcis quædã corrupta, Ταναγραῖοι ἀλεκτορίσκοι, id est Tanagræi gallinacei, pugnaces & animosi (θυμικοὶ) sunt instar hominum, Suidas: qui & hæc Babrij verba citat, Ἀλεκτορίδων τῶν μάχη Ταναγραίων, οἷς φασιν εἶναι θυμὸν ὥσπερ ἀνθρώποις: & hoc prouerbium, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν ταναγραῖον. celebrantur autem (inquit) tanquam generosi. *Vide* infra inter prouerbia. Χαλκιδικὸς, genus gallinacei, Hesych. & Varin. Rhodiæ aues fœtus suos nõ commode nutriunt, Columel. ¶ Antiqui vt Thetin *Thelin* dicebant, sic Medicam Melicam vocabant. Hæ primò dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allatæ, queq; ex his generatæ postea propter similitudinem. Var. & Festus. Turner. Gallum Medicum interpretatur Anglicè *a baucock*, vel *a cock of kynde*. Medicæ, generi villatico adscribuntur, propter magnitudinem in Italiam translatæ. cuiusmodi Patauinæ modo sunt, Pulueraríæ cognominatæ à vico, vbi grandissimæ ac spectabiles maximè nascuntur: quas Turcarum rex, is qui Constantinopolim ætate nostra cepit vi, muneris magni loco à senatu missas habuit, Hermolaus. Patauinæ saginatæ libras sedecim pondere exuperãt, Grapald. Quidam Germanicè circumscribentes interpretantur, groß Welsch Hennen / id est grandes Italicas gallinas. Nos tales habemus gallinaceos, altis cruribus, absq; cauda. Grande genus gallinaceorum, quod pedibus ad pectus vsq; sublatis incedit, plumis ex auro fuluis, patrum memoria in Germaniam ex pro-

Rhodiæ, Chalcidicæ, Alexandrinæ, Medicæ.

Melicæ.

Pulueraríæ. *Patauinæ.*

ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autem Medici. quanquam non Media modò, verùm
Bœotiæ ciuitas Tanagra & Rhodus Chalcisq; insulę insignes corpore suffecerunt. vnde istos vel Me-
dicos vel Tanagricos vel Rhodios vel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncu- *Lōgobar-*
pat. pauci à villicis educātur quòd parum fœcundi sint, Gyb. Longolius. Gallinaceos (ἀλεκτρυόνας, pro *dicæ.*
toto genere) aiunt in Perside primum natos, atq; inde aliò deportatos esse, Menodotus Samius apud
Athenæum. Aues Persicas vocabant aues Ecbatanis (aduectas) propter raritatem, Scholiastes Aristo- *Persicæ*
phanis in Aues. dubitat autem an auis vlla propriè Μῆδος dicatur. nam poëta illic auem quandam (cri- *aues.*
statam) peregrinā Μῆδον nominarat. Et rursus in eadem fabula, sub Epopis persona, Ὄρνις ἀφ' ἡμῶν τοῦ
γένους τοῦ Περσικοῦ, Ὅσπερ λέγεται δεινότατος εἶναι πανταχοῦ Ἄρεως νεοττὸς, de gallinaceo vt pleriq; inter-
pretantur. Varinus etiam auem Persicam gallum exponit: Suidas auem Medicam, pauonem. Quin
& gallum aliquando Persis imperasse Comicus fabulatur. Sunt autem Medi Persis finitimi, vt eadem
auis ab vtrisq; denominata sit.

¶ Circa Tarnasari vrbem Indiæ gallos gallinasq; proceriores vidisse memini quàm vsquā alibi, *Indicæ.*
Ludouicus Patritius. ¶ In Alexandria quæ ad Ægyptum spectat, gallinæ quædam habentur mono- *Ægyptia-*
siræ, (ex quibus pugnaces oriuntur galli,) bis ac ter anno incubantes, post absolutionem scilicet pullis *cæ.*
ipsis subtractis, seorsumq; enutritis, Florentinus. ¶ Arabiæ pars austrum versus contra Æthiopiam
assurgens, auium omnium copia abundat præter anseres ac gallinas, Strabo.

¶ Gallinaceo generi soli fidipedum altilium colores diuersi. nam & aliæ huius generis alites alijs *De gallo-*
coloribus visuntur, & in singulis vel color vnus per omne corpus, vel varij. A gallo candido abstineas. *rum colo-*
vide inter prouerbia in *h.* ¶ Gallinacei habent ossium consistentiam laxam, cauam & leuem, Galenus *re.*
vndecimo de vsu partium. Quæcunq; aues pennas duras habent, fortes sunt, vt coturnices, galli, Ari- *Ossibus.*
stoteles in Physiognom. *Pennis.*

¶ In rationis expertibus mari prærogatiuum honorem atq; pręstantiam quandam natura largi- *Crista.*
ta est. serpens cristatus est: gallus item formæ excellentia illustratur, Ælian. Gallus est auis faucibus &
capite cristata, Obscurus de nat. rerum. Solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, sic institu-
tam vt nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena, Aristot. Spectatissimum insigne gallinaceis,
corporeum, serratum: nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verum pecu-
liare, Plinius. Gallinæ plicabilis crista per medium caput, gallinaceo erecta, Perottus. Magi in febri-
um medicina vtuntur gallinaceorum cristis, auribus, vnguibus, & radijs (aliàs *rasis*) barbis eorum, vt
Plinius prodidit. Gallinaceus cristam habet rubram: carnem quæ rostrum cingit vndique, mentum
quidam vocant, Columel. etiam genam. Membranosa cutis quæ sub mento & collo dependet vtrinq;
paleæ (tanquā palearia, Beroaldus in Columellam) dicuntur. at plumæ longiores quæ collum & cer- *Paleis.*
uicem vndiq; cingunt, quasq; pugnaturi & irati etiam explicant, iubas Columellā nuncupasse video.
Sub his prominet ceu aqualiculus, omnibus tamen auibus communis: id primum ciborum recepta-
culum est, quod à Græcis stómachos dicitur, Gybertus Longolius. Pauo Indicus neq; paleis neq; ge-
nis præditus est, Idem. Mentum vocant quæ gallinarum rostris adiacet carnem, Cælius. Gramma-
tici quidam paleam exponunt cartilaginem defluam à collo galli gallinacei. Palez ex rutilo albicantes,
quæ velut incanę barbæ dependent, Columella de gallinaceo. Galea pro palea apud Columellam in
Meleagridis mentione legi conijcio. Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à collo & pectore
dependent. Gaza apud Aristotelem κάλλαιον, τὸ, cristam vertit: melius barbam redditurus vel paleas.
Videntur autem callæa dicta ob purpureum colorem & floridum. nam κάλλη Græci appellant flori-
dos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, vt Ammonius de differentijs vocū interpretatur: & ibidē κάλλαια
τοὺς τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνας. Et forsitan Latina vox paleæ à Græcis deducta est, κ in π mutato, & lam-
bda vno exempto. Plura de hac voce leges infra in *H. b.* item de partibus gallinacei in *E.* vbi ex rei ru-
sticæ scriptoribus de huius alitis electione agetur. Οἱ τὴν ῥῖνα ἔγκοιλον ἔχοντες τὰ περὶ τοῦ μετώπου περιφε-
ρῆ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνεστηκυῖαν, λάγνοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας, Aristot. in Physiognom. hoc
est, vt innominatus quidam transfert: Quicunq; nasum concauum habent, & frontem rotundam, &
sursum eminens rotundum, luxuriosi, refertur ad gallos. Adamantius nihil tale habet. ¶ Qui ocu- *Oculis.*
los splendidos habent, libidinosi sunt, gallinaceorum instar, Ibidem. ¶ Gallinaceorum testes tem- *Testibus.*
pore coitus, grandiores fiunt quàm aliarum auium, ob salacitatem, Aristot. Coturnix testes sub iecore
habet vt gallinacei, Alexander Myndius apud Athenæum. ¶ Gallinaceo ingluuies præposita ventri- *Ingluuie.*
culo est, Aristot. Aues quædam geminos sinus habent: vnum quo merguntur recentia, vt guttur: alte-
rum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, columbæ, &c. Plinius. Cato cap. 29.
gulam pro *ingluuie* dixit. Πρόλοβος auiū est ingluuies, quæ ab aliquibus φύσα dicitur, & inest omnibus
gallinaceis, Suidas. ¶ Iecur gallinæ fissum est ab vno extremo in alterum, Albertus. Ad imum inte- *Iecore.*
stinum appendices paucas habet, Aristot. ¶ Aues non volaces, vt pauones, gallinæ, vropygium (id est
caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. *Cauda.*
Gallus pennas in cauda instar semicirculi curuat, & similiter in collo & dorso, Albert. In sublime cau-
dam falcatam erigit, Plinius. ¶ Calcar cum habeant mares, fœminæ magna ex parte non habent, *Calcari-*
Aristoteles. Et rursus, Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt. crista etiam eis caudaq; erigitur, ita, *bus.*

ne facile præterea sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enascuntur. Galli spiculis aduersis in cruribus armantur. habent & quandoq; spicula gallinæ: sed hoc errore potius quàm operæ naturæ, Obscurus de nat. rerum. Natura calcar addidit in auium genere ijs, quæ ob corporis molem sint ad volandum minus idoneæ, cuiusmodi sunt galli, Aristoteles.

De Alectorio lapide quem in vẽtre galli reperiri aiunt.

¶ Alectorias vocant gemmas in ventriculis gallinaceorum inuentas crystallina specie, magnitudine fabarum: quibus Milonem Crotoniensem vsum in certaminibus inuictum fuisse volunt, Plinius 37.10. Ferunt in ventre galli alectorium, id est gallinaceum lapidem. Sed is sarda vel achate fingitur, in quo flammea macula appareat, nam de alectorio vero nihil comperti habeo, Cardanus. Plinius alibi inter remedia calculi, lapillorum meminit qui in gallorum vesica (quasi auis vesicã habeat) reperiantur. Recentiores quidam non ex gallo mare, sed castrato (quem gallinacei nomine imperitè intelligunt) hunc lapidem haberi putant: & quidam lingua vernacula interpretantur Kapunen stein, id est caponis lapidem. Gallus aliquando trimus castratur: tum quinto vel septimo à castratione anno, in iecore eius lapis inuenitur alectorius nomine, quem vbi conceperit, non amplius bibit. quare homo etiam lapidem hunc gestans non sitire dicitur, Author de nat. rerum, & Albertus in hist. animalium. *Radaim* lapidem & donatidem eundem aiunt, qui niger sit & luceat. ferunt autem cum capita gallorum formicis permittuntur, aliquando post multa tempora in capite maris galli hunc lapidem inueniri. Conferre pollicentur ad rem quamuis impetrandam, Albertus de metallicis 2.17. Lapis alectorius Dioscoride teste (nihil huiusmodi in nostris exemplaribus Dioscoridis reperitur) inuenitur in ventribus gallorum gallinaceorum crystallo similis vel aquæ limpidæ. Albertus scribit lapidem esse nitentem, crystallo obscuro similem. extrahitur autem ex ventriculo galli gallinacei, postquam castratur supra quartum annum. quidam post nonum extrahi dicunt. melior est de gallo decrepito. maximus in hoc genere fabam æquat. Ore gestantes reges & gladiatores inuictos reddit, ac sitim tollit. mulieres viris conciliat, Syluaticus c. 408. Et rursus capite 470. Alberti hæc verba recitat: Vidi sapphirum & lapidem galli oculum intrare sine vlla oculi noxa. politus enim lapis ac tenuis non lædit oculum, nisi pupillam attigerit. Hic oratorem verbis facit esse disertum. Constantem reddens cunctisque per omnia gratum. Hic circa veneris facit incentiua vigentes. Commodus vxori quæ vult fore grata marito, Vt bona tot præstet clausus portetur in ore, Author obscurus de lapidibus. Alectoriæ, quanquam raró in gallorum gallinaceorum & caponum etiam, ventriculo & iecore gignuntur. sed in iecore plerunque maiores, nam nuper in capo inuentus est longus vnciam, latus digitum, altus sescunciam: inferior pars, quæ latior, humiles habet cauernas. superior, quæ strictior, ad dextram extuberat: ad læuam humilis est & fusca, cum reliquum eius corpus in fusca candidum sit. At in ventriculo reperti, non raró ferè figura sunt lupini, magnitudine eiusdem aut fabæ, modo in cinereo candidi: modo fusci coloris, sed diluti: nunc verò crystallina specie, sed coloris obscuri, quæ fibras interdum habent subrubras. Crystalli similis si politus inter oculum & palpebram inferiorem interponitur, & ex vna parte ad alterum transfertur, oculum non lædit. quod idem facit sapphirus, vel onyx, vel alia gemma polita interposita, modo parua sit, Georg. Agricola.

C.

De gallorum volatu. Pulueratione.

Gallina est tardi volatus, Albertus. Non volax est, & vropygium, quo volatus dirigitur, ineptum habet, *vt in B. retuli* ¶ Puluere impendio delectatur, in quo sese volutando quodammodo scabit, Grapaldus. Gallina pulueratrix est vt reliquæ aues non altiuolæ, Aristot. Dixit Ephesius Heraclitus sues cœno lauari, velut cortales aues puluere aut cinere, siquidem hisce rebus plumã pinnasq; emundari. ¶ Solum hoc volucrum genus cælum crebro aspicit, Plinius.

Cãtu, quo diei noctisq; tempora distinguit.

¶ Gallinaceis maribus tantum cantus datus est, Aristot. Sed & gallinæ interdum cum gallos vicêre cucurire solent, Idem. Gallos gallinaceos in eo loco sic assiduè canere cœpisse, Cicero 1. de Diuinat. Canorum animal gallus gallinaceus, Ibid. Cantant ante lucem galli, Ibid. Græci autem ᾄδειν, id est canere, de gallinaceis dicunt: & quandoq; κοκκύζειν (cui simile est apud Latinos verbum cucurrire) de quo plura scripsi in Cuculo *a. Vide infra in H. C. Cucurrire solet gallus, gallina gracillat*, Author Philomelæ. Elisa vox in illum sonum erumpit, cui Græci κλωσμὸν nomen ab inmaturo gallorum (forte pullorum gallinaceorum) cantu dederunt, Quintilianus. est & κλωγμὸς sonus quidam. Quin etiam gallum nocte ex plaudentibus alis Auroram clara consuetum voce vocare, Lucretius. Gallos vigiles nostros excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. cum Sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia (id est hora tertia post mediam noctem, Vegetius libro tertio) ad curas laboremq; reuocant. nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum, Plinius. Gallus diei nuncius, horas noctis discutit, & demum vocem exhortationis emittit. cumq; cantus edere parat, prius alas excutit, ac seipsum feriens vigilantiorem reddit, Gregorius in Moralibus. Ex gallis qui animosi sunt, vocem ædunt grauiorem, Aristot. in Physiogn. Nocte profunda cantat validius, & matutino leuius. cantus enim cum vento fertur, & antequam æstimari possit longius auditur, Obscurus de nat. rerum. Amant & hunc cantorem milites. quia in castris illis vice horarij gnomonici est. Nam cum statis noctis horis vigilias commutare coguntur, hoc indice noctis interualla discriminant.

Crepuscu-

Crepuſculo cubitum eunt, tribus ante noctis ſtatum (id eſt ante mediam noctem) horis cantant. medio eiuſdem ſpatio vocem iterant. tribus itidem ab intempeſta nocte horis, iterum cantillāt: quod tempus ob id gallicinium appellatur. Itaq; bellicis curribus aliquando ſingulis ſingulos gallos alligant, Gyb. Longolius.

> *Gallicinium.*

Sigiſmundus Liber Baro in deſcriptione itineris ſui per Moſchouiam, Gallum (inquit) Moſchouiticum more Germanorum ſuper currum ſedentem, frigoreq; iam iam morientem, famulus criſta, quæ gelu concreta erat, ſubitò abſciſſa, non ſolùm hoc modo ſeruauit, verum etiam vt erecto ſtatim collo cantaret, nobis admirantibus, effecit.

> *De gallo moribundo & criſta abſciſſa ſanato.*

Scribit in Diuinationibus M. Cicero, Democritum hiſce fermè cauſſam adortum explicare, cur ante lucem concinant galli. Depulſo (inquit) & in omne corpus diuiſo ac modificato cibo, cantus ædunt quietè ſatiati. Qui quidem, vt ait Ennius, ſilentio noctis fauent faucibus, rurſum cantu plauſuq; premunt alas. Sunt verò qui (huius ſententiæ eſt Ambroſius Leo Nolanus, cuius verba copioſius recitat Eraſmus in prouerbio, Priuſquam gallus iterum cecinerit) ſalaciſſimæ auitij eius naturæ acceptum referri aſtruant oportere euentum eiuſmodi.

> *Ratio cur galli nocte canant.*

Nam cantu ſignificari Veneris appetentiam, inde eſt argumentum euidens, quòd antequam vſui Venereo ſufficiant, cōticeſcunt. Eſſe porrò in more auibus nonnullis, vt procliuitatem & lubentiam ad initium quolibet præeant cantu, quum alibi comprobat Plinius, tum vbi ait, Perdices fœminas concipere ſuperuolantium afflatu, ſæpe voce tantum audita maſculi. Contingere autem gallinaceis, quod ferè cæteris vſu venire compertum eſt, vt peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maximè vegeto, libidinis titillentur prurigu. Interuulſus autem ſomnus, ac identidem repetitus, cantus frequentię cauſam facile ſuggeſſerit, Cælius. Gallus ſi rarum eſſet animal, non ſolum forma ſed cantu admiratione digniſſimum eſſet. Exultat voce, proculq; ea exauditur: & nocte etiam ad mille atq; amplius paſſus. Cùm expergiſcitur à cibo canit, plerunq; tamen Sole meridiante mediaq; nocte, ac cùm radij primum auroram effingere incipiunt. Robur igitur Solis ſequitur, & in octo partes totum diuidit diem naturalem, non tamen oriente Sole, ſed cùm accedit ad auroræ terminos, ſic & ante meridiem, Cardanus lib. 10. de Subtilitate. Galli antelucano tempore canunt, ſiue vt fertur, naturali quodam ſenſu Solis ad nos ſe conuertentis ceu deum ſalutantes impulſi, ſiue caliditate ſuæ naturæ & motus cibiq; ſumendi deſiderio, Heliodorus lib. 1. Æthiopicorum. Gallum album menſi ſacrum, vtpote horarum nuncium, credidit Pythagoras. In locis vbi cæli ſtatus vuidus eſt, gallos non cantare Theophraſtus inquit, Ælianus. Gallinaceis vox eſt cum vicêre, Ariſtot. Aliis in pugna vox, vt coturnicibus: aliis ante pugnam, vt perdicibus: aliis cum vicêre, vt gallinaceis. ijſdem ſua maribus, Plinius.

¶ Gallina vnguibus ſcalpendo victum quærit, ad quem inuentū pullos vocat, Albert. *Chondros*, (id eſt alica vel far) dabatur in cibo gallinaceis, Athenæus circa finem lib. 3. Piſcibus etiam in cibo gaudent. Canes & gallinæ humano ſtercore veſcuntur, Braſauolus. Plura de cibis quibus ali ac ſaginari genus gallinaceum ſolet, *leges in Gallina E. item in Capo.*

> *De gallinacei generis cibo.*

Veterum ſententia frequens fuiſſe videtur, gallo vim omnia quæ deglutierit conficiendi adeſſe. Propterea in Veſpis Ariſtoph. Ἀλεκτρυόνος μ᾽ ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν. id eſt, Galli me ventrem habere dictitabat. Id verò enarrātes Grammatici, Galli (inquiunt) calore ventris feruentiſſimo cuncta percoquunt, Cælius. Gallinæ calida natura præditæ ſunt. nam & venena conficiunt, & aridiſſima quæq; ſemina conſumunt. & nonnūnquam arenas lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos diſſoluunt, Dioſcor. ¶ Galli quidam pugnaces ſunt nimium & rixoſæ libidinis: qui & cæteros infeſtant, nec patiuntur inire fœminas, cùm ipſi pluribus ſufficere non queant. horum procacitas quomodo cohiberi debeat, ex Columel. ſcribemus infra in *E.* Plura etiam de pugna gallinaceorū, qui ad certamina ab hominibus cōmittuntur ibidem leges. In gallorū pugna qui ſuperat, coit cum gallinis, & erigit caput ac caudam. victus tabeſcit ob ſeruitutem, Albert. *Vide plura mox in D.*

> *De gallorū pugnacitate.*

Galli præ omnibus auibus pugnaces & libidinoſi ſunt, Oppian. in Ixeuticis. Gallinaceorum genus copia libidinis gaudet, Ariſtoteles. Clearchus ſcribit perdices, paſſeres, coturnices, & gallos gallinaceos non modò cùm vident fœminas, ſemen emittere, ſed etiam cùm earum vocem audiunt: cauſam eſſe in animo impreſſionem. quod ipſum coitus tempore cognoſces, ſi cōtra eos ſpeculum poſueris: Nam ad imaginem ſuam, quæ inaniter in ſpeculo repręſentatur accurrētes, ſemen emittunt: exceptis gallinaceis, quos imago conſpecta ad pugnam tantum prouocat, Athenæus.

> *Libidine.*

Gallinaceus alteri mari cum gallina coitum abſque pugna non permittit, Athenæus. Idem ex Theophraſto refert gallos agreſtes domeſticis libidinoſiores eſſe: & mares ſtatim à cubili velle coire, fœminas autem magis procedente die: quod & Ælianus repetijt. Gallus auis ſalax ad vnum ouum fœcundandum multotiens cum eadem coit gallina. quòd ſi multi ſint galli, enecant gallinas nimio coitu, Albertus. Vnicus gallus ſufficit multis gallinis, Io. Textor. Gallinaceus vnus pro ſex gallinis deſtinari ſolet, Florentin. Canes Indici ex bellua quadam ſimili & cane generantur: nec non in auibus ſalacioribus idem fieri viſum eſt, vt perdicibus & gallinis, Ariſtot. Quæ non vnigena coëunt, primos partus ſimiles ſibi edunt, communi generis vtriuſq; ſpecie. quales ex vulpe & cane generantur, aut ex perdice & gallinaceo: ſed tempore procedente ex diuerſis prognata parentibus ſoboles, forma fœminæ inſtituta euadit, Alex. Benedictus. Si fœminarum facultas non ſit, omnes ſubigunt in cohortem ſuam recentem venientem, Ælianus. Perdices maritos ſuos fallunt, (occultantes ſe dum incubant.) tunc inter ſe dimicant mares deſiderio fœminarum. victum aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus & gallinaceos aliquando, Plinius. Gallinacei

> *Coitu.*

etiam idem interdum quod perdices faciunt. in templis enim vbi ſine fœminis munerarij dicatiq; verſantur, non temere eum qui nuper dicatus acceſſerit, omnes ſubigunt, Ariſtot. Nouiſſimè ſacratum priores accedentes ſubigunt donec alius quiſpiam offeratur: quod ſi nullus oblatus fuerit, pugnant inter ſe victumq́; ſemper ſubigit victor, Athenæus ex Ariſtotele. In regione quæ vocatur *Leylychynie* omnes galli iuniores, nec dum prouecti ætate, inter ſe pugnant: & victor cum victo coit, quum gallinę defuerint, Albertus. ¶ Gallus exertam ſemper habet criſtam atq; rubentem, niſi male valeat. Gallinacei herba quæ vocatur helxine(*alſine* potius, de qua dicam in *H.a.*) annuum faſtidium purgant, Plinius. Galli cum ſanguinis immoderati copia grauantur, per criſtam ſeſe purgare ſolent, vnguibus ſcilicet ſcalpentes, vt cruorem proliciant. Carnem quæ roſtrum cingit vndiq; menthum quidam vocant, Columella etiam genam. hac vulnerata cum pituita laborant, quicquid abſceſſit, exprimitur, atq; ita animal liberatur, Gybertus Longolius. Gallinacei generis pituitas fumo ſabinæ ſanari tradunt, Plinius. Liguſtri acini gallinaceorum pituitas ſanant, Idem. Allia & cæpe gallinaceos pituita tentatos ſanant, Galenus 2. Methodi. Allium contra pituitam & gallinis & gallinaceis prodeſt mixtum farre in cibo, Plinius. Plura *vide infra in Gallina E.* Gallinacei caſus ex tumore ſcirrhoſo in tunica cordis deſcribitur à Galeno libro quinto de Locis affectis. De gallo qui per Moſchouiam ſuper curru vectus præ nimio frigore iam morti vicinus erat, criſta quæ iam gelu concreta erat ſubitò abſciſſa reſtitutus eſt, ſuperius hoc in capite mentionem fecimus. ¶ Taxi fructus edentes in Italia gallinæ nigreſcunt, Dioſcorides. Sparti etiam ſemine depaſto moriuntur. Audio & aquam vitæ(vt vocant) eis letalem eſſe. Stercus hominis qui bibit elleborum album, necat gallinas, Auicenna. Auro ſuperlato vis venefica eſt, gallinarum quoq; & pecorum fœturis. Remedium eſt abluere illatum, & ſpargere eos quibus mederi velis, Plinius. forte & gallinæ viciſſim auro venenum ſunt: id enim dum ſimul coquuntur in ſe attrahunt, vt alibi docet Plinius neſcio quàm verè. Salamandra ſi in aceruo tritici reperiatur, totũ infici audio, adeò vt & gallinæ inde veſcentes pereant. Cimicis natura contra ſerpentium morſus & præcipuè aſpidum valere dicitur: item contra venena omnia, argumentum, quòd dicunt gallinas quo die id ederint, non interfici ab aſpide, Plinius.

Morbus & remedijs. — *Letiferis.*

D.

De gallorum moribus & ingenio: ac primũ de eorum amore & cura erga coniuges & pullos.

Gallus gallinis aliquando mortuis tabeſcit, Albertus. Contra ſerpentes & miluos pro gallinis dimicat, Textor. Gallinas diligenter cuſtodiunt, & alienos à grege abigunt, pro illis dimicantes, Humelbergius. Mares viſi nonnulli ſunt, qui cum forte fœmina interiiſſet, ipſi officio matris fungerentur, in pullos ductando, fouendo educando, ita, ne de cætero vel cucurire, vel coire appeterent, Ariſtoteles. Narrantur & mortua gallina mariti earum viſi ſuccedentes in vicem, & reliqua fœtæ more facientes, abſtinentesq́; ſe à cantu, Plinius. Quin & iam inde à primo ortu naturæ, ita nonnulli mares effœminati proueniunt, vt neq; cucuriant, neq; per coitum agere velint, & venerem eorum qui tentent ſuperuenire patiantur, Ariſtoteles. Matrice gallina extincta, is ipſe incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum ſilentio vtitur, quòd ſanè ſibi conſcius ſit ſe muliebre munus obire, & parum viriliter facere, Ælianus. Galli partus gallinarum leuare, & doloris participatione ſolari videntur, dum placida & exili voce eis accinunt, Oppianus in Ixeut. Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis parientibns fœminis condolent, συνωδίνει, vt gallinacei: quidam etiam excudendo iuuant, vt columbi, Porphyrius 3. de abſtinendo ab animatis. Recentiores quidam de gallo caſtrato ſcribunt, ſi pectore & ventre deplumatus vrticis perfricetur, pullos fouendos admittere, quòd eo fotu pruritum quem vrticæ excitarunt mitigari ſentiat. atq; ita delectatum, in poſterum etiam pullos amare, ducere, paſcere: quod ſe obſeruaſſe & miratum eſſe Albertus tradit.

Animoſitate & gloriæ cupidine.

¶ E gallinaceis animoſi(οἱ εὔψυχοι) vocem ædunt grauiorem, Ariſtot. in Phyſiognom. Proximè (poſt pauones) gloriam ſentiunt etiam galli gallinacei, Plin. Imperitant ſuo generi, & regnum in quacunq; ſunt domo exercent. Dimicatione paritur hoc quoq; inter ipſos, velut ideo tela agnata cruribus ſuis intelligentes: nec finis ſæpe commorientibus. Quod ſi palma contingit, ſtatim in victoria canunt, ſeq́; ipſi principes teſtantur. Victus occultatur ſilens, ægreq́; ſeruitium patitur. Et plebs tamen æquè ſuperba graditur ardua ceruice, criſtis celſa: cœlumq́; ſola volucrum aſpicit crebro, in ſublime caudam quoq; falcatam erigens, Plinius. Gallus victus victorem ſequitur, Ariſtophanis interpres. Gallinacei volunt vincere, vt aliæ animantes innumeræ pro ſola victoria contendentes, Galenus 5. de decretis Hippocr. De certamine eorum cum ab hominibus committuntur, ſcribemus ſequenti capite. Sunt ſanè natura pugnaces cum aliàs, tum propter fœminas coitus gratia, vt *in C. dictum eſt.* Illud item in eo mirificũ, cum limen intrat, tametſi ſuperum altiſſimum exiſtit, is tamen ſeſe inclinat, (ἐπικλίνει τὸν λόφον, id eſt criſtam inclinat, Athenæus & Euſtathius:) quod quidem ipſum ſuperbia inductus facere videtur, ne videlicet criſta vſpiam offendatur, Ælianus.

Sympathia cum Luna.

¶ Gallinaceum exoriente luna quaſi diuino quodam ſpiritu afflatũ bacchari atq; exultare ferunt. Oriens quidem Sol ipſum nunquam fallit, tum vehementiſſime vocem contendens, ſemet magis magisq́; cantando vincere conatur, Ælianus.

Pincerna Bithyniæ.

¶ Philon dicit eum qui Nicomedi Bithyniæ regi pocula adminiſtraret, à gallinaceo adamatum fuiſſe, Ælianus & Euſtathius. Auctor Nicander eſt, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius.

¶ Porphy-

¶ Porphyrionem auem & gallum in eodem versantes domicilio mirificè inter se coniunctos & inuicem amantes animaduerti. tandem gallo propter epulas occiso, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi vt inedia mortem consciſceret, Ælian. ¶ Galli gallinacei terrori sunt etiam leonibus generosissimis ferarum, Plinius. *Vide* plura in Leone *D. Stat ceruix ardua, qualem Præfert Marmaricis metuenda leonibus ales, Ales quæ vigili lucem vocat ore morantem*, Politianus in Rustico. Leo & basiliscus gallinacei tum aspectum tum vocem extimescunt, Ælianus. Iure gallinacei perunctos pantheræ leonesq́; non attingunt, præcipuè si & allium fuerit incoctum, Plinius. Gallinaceorum cantus leones timent, Solinus. Leonem dicunt gallum album fugere, Rasis 8. 8. Sed hæc ipsa ales quæ leones exterret, metu basiliscos exanimat, miluos extimescit, Ælianus. Basiliscus & ad visum galli contremiscit, & ad vocem conuulsus moritur. quare qui per Lybiam iter faciunt, aduersus hoc malum comitem itineris gallum sibi assumunt, Idem. Aues cicures & domesticæ audacter cõtemnunt equos, asinos, boues: ac si cum mansuefactis elephantis aluntur, non modo eos non timent, verum per eos etiam ipsos gradiuntur. Et gallinacei vt in eorundem dorsis considère audent: sic magnum eis metum mustela vel præteriens inijcit. & qui vocem vel mugientium vel rudentium præclarè contemnunt, illius clamorem vehementer horrent, Idem. Gallus & attagen inimici sunt, Ælianus. Columbas etiam gallinaceo generi inuisas esse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus velut gallinaceus: *Vide* in Prouerbijs infra. De animalibus quæ gallinaceum genus infestant leges plura in Gallina *E.*

Porphyrione. Antipathia cum leonibus. Basilisco. Pantheris. Miluis. Mustelis. Attagene. Colũbis. Vespis.

¶ Gallinaceis circulo è sarmento addito collo non canunt, Plinius.

E.

Gallus facile sentit auræ mutationes ex montibus Solis contingentes. & ideo cantu horas distinguit: & nocte canens se erigit, & alis percutit, excutitq́; vt vigilantius cantet, Albertus. Hic præter familiarem vsum, quem in villam fert, dum gallinas plenas facit, & culinam dapibus opulentat, magno adiumento patrifamiliâs esse consueuit cantu suo, quo ad opera familiam reuocat monetq́;, vt abstersο ab oculis somno, expergiscantur, & viuere discant. ob id à Græcis ἀλέκτωρ, veluti ἀπὸ λέκτρων, hoc est, à lectis mortales reuocans, Gyb. Longolius. Lege etiam supra in *C.* quomodo cantu suo ad opera mortales excitet, & diei noctisq́; tempora distinguat. ¶ Si galli noctu canant citius quàm solent, mutatio aëris aut ventus ostenditur, Gratarolus. Gallinacei, ceteręq́; domesticæ aues, alarũ percussione concrepantes, gestientes, exultantes, strepentes, tempestatem nunciant, Ælianus. Nostri gallum tempestatis (ein Wetterhan/) appellant, qui peculiari quadam facultate ad indicandum aëris suo cantu mutationes præditus videatur. Gallum tempore pluuio canentem, serenitatem instantem polliceri pleriq́; credunt. Gallinæ domesticæ pediculos inquirentes, & maiori voce crocitantes, eo sono qui guttas aquarum crebras imitetur, pluuiæ signum faciunt, Aratus. Græca eius verba sunt, καὶ πιτθαὶ (αἱ ἥμεροι καὶ τραφεῖαι) ὄρνιθες, ταὶ ἀλέκτορος ἐξεγένοντο, Εὖ ἐφθειρίσαντο, καὶ ἔκρωξαν μάλα φωνῇ, Οἷόν τε σταλάον ψοφέει ἐπὶ ὕδατι ὕδωρ. ¶ De saginando gallinaceo genere dicetur in Capo & in Gallina *E.* Cùm gallina altilis antiquis cœnarum interdictis excepta esset, inuentum diuerticulum est gallinaceos pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plinius. ¶ Gallinaceos non attingi à vulpibus, qui iecur animalis eius aridum ederint: vel si pellicula ex eo collo inducta, galli inierint. similia in felle mustelæ legimus, Plinius.

Vsus galli ad tẽpora distinguẽda, mortalesq́; ad opera excitandos. Prognostica tempestatũ ex gallo. De saginãdis gallis.

¶ Electio. Ex gallis eligendi sunt pugnacissimi. tales autem discernes quũ vsu atq; experimento, tum signis etiam quibusdam, Florent. Gallinaceos mares nisi salacissimos habere non expedit. atq; in his quoq; sicut in fœminis, idem color, idemq́; numerus vnguium: status altior quęritur, Colum. Galli probantur lacertosi, Varro. συνεστραμμένοι τοὺς ὄγκους, id est mole corporis contorta, Florentinus. Cristæ sunto sublimes, sanguineæ (rubentes, Varro. φοινικόλοφοι, Florent.) nec obliquę. Oculi rauidi vel nigrantes, Colum. raui vel nigri, Varro. Galli sint εὐχάροποι τὰς ὄψεις καὶ [malim ἢ] μελανόφθαλμοι, Flor. Cornarius vertit, aspectũ pulchrum habeant, pro εὐχάρ. τὰς ὄψ. Andr. à Lacuna, aspectu venusto splendicent. Ego vocẽ εὐχάροπον Græcam esse non puto, sed χαροπὸν tantum quæ rauum significat: de qua multis egimus in Leone. Rostrum breue, acutum, Varro. breue & aduncum, Columella. Palea rubra subalbicans, Varro. Paleæ ex rutilo albicantes, quæ velut incanæ barbæ dependent, Columel. barba rosea, γένειον ῥοδίζον, Flor. Aures maximæ candidissimæq́;, Columel. collum variũ aut aureolum, Varro. bene cõpactum & coloribus varium, (Τραχήλους ἔχοντες εὐπαγεῖς, καὶ ποικίλοι [lego ποικίλους] τοῖς χρώμασι) Florent. Iubæ variæ vel ex auro flauæ, per colla ceruicesq́; in humeros diffusæ. tum lata & musculosa pectora, lacertos æque (forte lacertosaq́;) similes brachij alæ, tum procerissimæ caudæ duplici ordine, singulis vtrinq; prominentibus pinnis inflexæ, Col. caudæ magnæ, frequentibus pinnis, Var. magnæ & densæ, Florent. Femina vasta, & frequenter horrentibus plumis hirta, (pilosa,) Var.) Crura robusta, nec longa, (*breuia*, Var.) sed infestis velut sudibus (spiculis solidis & bene mucronatis, Florent.) nocenter armata, Columel. crura squamosa, crassa magis quàm longa, Florent. Vngues longi, Varro. Præterea laudantur qui elati sunt, ac vociferantur sæpe, in certamine pertinaces, Varro. qui pugnam ipsi nõ auspicentur, sed aggredientibus alijs fortiter repugnent, & acriter de illis se vlciscantur, Florent. & qui animalia quæ nocent gallinis non modo non pertimescant, sed etiam pro gallinis propugnent, Var. Mores autem quamuis non ad pugnam neq; ad victoriæ laudem præparentur, maxime tamen

Electio gallorum qualis esse debeat.

generosi probantur, vt sint elati, alacres, vigilaces, & ad sæpius canendum prompti, nec qui facile terreantur. Nam interdum resistere debent, & protegere coniugalem gregem: quin attollentẽ minas serpentem vel aliud noxium animal interficere, Colum. Et rursus, Non probo pugnacem, nec rixosæ libidinis marem. Nam plerunq; cæteros infestat, & non patitur inire fœminas, cum ipse pluribus sufficere non queat. impediẽda est itaq; procacitas eius ampullaceo corio, quod cum in orbiculum formatum est, media pars eius rescinditur, & per excisam partem galli pes inseritur: eaq; quasi compede cohibentur feri mores. Talibus autem maribus (gallinaceis vulgaribus) quinæ singulis fœminæ comparantur. Nam Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neque patres nimis salaces, nec fœcundæ matres, quæ tamen ternæ singulis maritantur: & cum pauca oua posuerunt, inertes ad incubandum, multoq; magis ad excudendum raro fœtus suos educant. Itaq; quibus cordi est ea genera propter corporum speciem possidere, cum exceperunt oua generosarum, vulgaribus gallinis subijciunt, & ab his exclusi pulli nutriuntur. Tanagrici plerunq; Rhodijs, & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis distant, sicut & Chalcidici. Omnium tamen horum generum nothi sunt optimi pulli, quos cõceptos ex peregrinis maribus, nostrates ediderunt. Nam & paternam speciem gerunt, & salacitatem fœcunditatemq; vernaculã retinent, Idem Columel. Huius igitur villatici generis nõ spernendus est reditus, si adhibeatur educãdi scientia, quam pleriq; Græcorũ, & præcipue celebrauere Deliaci. sed & ij, quoniam procera corpora, & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus, & Rhodiũ probabant, nec minus Chalcidicum, & Medicum, quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur. nobis nostrum vernaculũ maximè placet, omisso tamen illo studio Græcorum, qui ferocissimum quenq; alitem certaminibus & pugnæ præparabant. nos enim censemus instituere vectigal industrij patrisfamilias, non rixosarũ auium lanistæ, cuius plerunq; totum patrimonium pignus aleę victor gallinaceus pyctes abstulit, Idem. Nec tamen sequendum in seminio legendo Tanagricos ac Medicos & Chalcidicos: qui sine dubio sunt pulchri, & ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Gallinarum pennæ culcitris imponuntur, Crescentiensis. Maio mẽse caseum coagulabimus sincero lacte, coagulis vel agni, vel hœdi, vel pellicula quæ solet pullorum (gallinaceorũ scilicet) ventribus adhærere, Pallad. Cauendum est ne ad præsepia boum gallina perrepat. nam hoc quod decidit immistũ pabulo bubus affert necem, Columel. Anienus Arati interpres Latinus inter pluuiæ signa ponit, *Pectora cum curuo purgat gallinula rostro.* Gallinæ si vltra solitũ se concutiant in arena: vel segregentur plures earum in vno loco simul, & in pluuiæ principio quærant locum opertum vbi à pluuia protegantur, signum est magnæ futuræ pluuiæ, Gratarolus.

¶ De certaminibus gallorum. Galli alij, nempe ferociores, quorum vsus ad certamina futurus sit eliguntur: alij, nempe salaciores, ad implendas gallinas, vt paulò superius dictum est ex Columel. qui auium lanistas aliquando totum patrimonium hoc certamine perdere ait. Maximè pugnaces esse Tanagricos, Rhodios, Chalcidicos & Medicos, dictum est & paulò antè, & supra in *B.* Victi galli silere solent, canere victores, Cicero. Si gallus cum altero pugnans vincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi vocem supprimant. Cuius offensionis verecundia confusus, in primam quanque latebram sese occultat. Is autem qui ex certamine victoriam reportârit, tum oculorum eminentia, tum ceruice erecta simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis est, Ælianus. Lego apud Alexandriam aues haberi monosiros, vnde pugnaces subnascantur gallinacei, si bis aut ter ouis incubârint, Cælius. Perdices & gallinaceos (gallos & coturnices, Dioscorid.) pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijcere solebant, quo acrius decertarent. Ex quo facetissimè in veteri comœdia, ἐσκοροδισμένος, id est allio pastus, pro vehementi ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoq;, Cælius. Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publicè æditur ceu gladiatorum, Plinius. De hoc & coturnicũ certamine Pergami Athenisq; celebrari solitis, plura retuli supra *in Coturnice E.*

Atheniẽses solenne gallorum quotãnis certamen lege constituerũt.

Athenienses post victoriam eius belli, quod cum Persis gesserunt, legem constituerunt, quotannis vt certo die galli in theatro publicè certarent: vnde verò initium lex duxerit, dicam. Contra Barbaros cùm Themistocles exercitum duceret, & gallos non ignauiter pugnantes animaduertisset, exercitum cõfirmauit, his verbis ad milites vsus: At hi neq; pro patria, neq; pro penatibus, neq; pro sepulchris maiorũ, atq; libertate, neq; pro pueris mala sustinent: sed vt ne vincantur, neuter cedit alteri. Quæ cùm dixisset, Atheniensibus animum auxit. Itaq; id factum, quòd eis fuisset significatio (incitamentum) ad virtutem, ad similium factorum monumentum seruari voluerunt, Gillius ex Ælia. lib. 2. Variorum. Gallinacei volunt vincere, vt aliæ animantes innumeræ pro sola victoria cõtendentes, Galen. lib. 5. de decretis Hippocratis. *Vide etiam supra in D.*

Auium lanistæ.

Auium lanistæ à Columel. dicuntur, qui gallinas (gallos) parant, instruuntq; ad certamen, qui mos hodieq; durat apud Boëmos: vbi primores præparant gallos gallinaceos pugnæ quasi gladiatoriæ, fiuntq; sponsiones pretij non parui, dum vnusquisq; pecuniam largam deponit, quam aufert dominus victoris gallinacei, Beroaldus. Circa Tarnasari vrbem Indiæ gallinaceos procerissimos videre memini: ex quorum sanè acerrimis conflictibus summam voluptatem cepi. nam quotidie huic ludo per medios vicos Mahumetanorum animi causa opera dabatur, mirumq; est Mahumetanorum pro hac re certamen. habent priui priuos gallos gallinaceos, eosq; committunt aliis, expositis

positis quandoq; pro alitum futura victoria vtrinque aureis centenis singulo congressu. Conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius illæ modum prælio faciebant, quàm occubuissent; Ludouicus Romanus.

¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum fimo ex auiarijs. proximum Columella columbarijs, mox gallinarijs facit, Plin. Gallinaceum fimum mulieres nostræ laudãt pro betonica altili, quæ in vasis colitur: non item ad alia, quod multæ inutiles herbæ ex eo nascantur. ¶ Qui piscandi scientiam in Macedonia tenent, vt pisces quosdam fluuiatiles varijs distinctos coloribus, (*pœcilias* puto Græcè legi sic dictos pisces) qui muscis in fluuio volitantibus vescuntur, capiant: purpurascente lana hamum circumuestiunt, & ad eandem lanam gallinacei pennas duas cerei coloris speciem gerentes accõmodant & conglutinant, &c. Ælianus. Lac coagulatur etiam à domesticæ gallinæ pellicula, quæ intra ventriculum stercori destinata est, echinus ab aspritudine Græcis appellata, ceu cortex quidam, Berytius apud Constantinum. ¶ Esca ad capiendos pisces magnos, omniaq; marina, velut glaucos, orphos, & quæcunq; sunt huiusmodi: Galli testiculi cum nucibus pineis torrefactis ac tritis committuntur, ita vt sint testiculorum drachmæ octo, nucum pinearum drachmæ sedecim, teruntur autem in farinæ speciem, fiuntq; collyria, quorum esca pisces illectantur, Tarentinus in Geoponicis Græcis. ¶ Cur gallus, simia, serpens, canis, culeo parricidæ inserantur, ex Hier. Cardano scriptum est *in Simia E.* ad finem. ¶ Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis, Plin. ¶ Vuæ florem in cibis si edêre gallinacei, vuas non attingunt, Plinius. *Vide in Gallina E.*

Vsus fimi gallinacei generis.

Vsus pennarum et testiculorum gallorum ad capiendos pisces.

F.

DE GALLINACEI GENERIS TOTIVS IN CIBIS VSV, APPARATV, ET SAlubritate gallorum, gallinarum, & pullorum. De ouis tantum separatim dicetur in Gallina F. item de Capo priuatim quædam.

In Alexandri Seueri conuiuiis esse solebant gallinæ, oua, &c. adhibebatur & anser diebus festis. maioribus autem festis diebus fasianus: ita vt aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, amicis si quando de prandio suo mittere voluit, misit offulas binas, aut omasi partem, aliquando lumbos gallinaceos, Iulius Capitolinus. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij consulis vndecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrũ poneretur præter vnam gallinam, quæ non esset altilis: Quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum est in fraude earum, gallinaceos quoq; pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plin. Et mox cùm de saginatione gallinarum dixisset, Nec tamen (inquit) in hoc mangonio quicquam totum placet, hîc clune, alibi pectore tantum laudatis. Constat Messalinum Cottam Messalæ oratoris filium palmas pedum ex anseribus torrere, atque patinis cum gallinaceorum cristis condire reperisse, Plinius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius.

Quomodo veteres gallinis in cibis vsi sint.

¶ Apparatus varij. Apicius lib. 5. Artis coquinariæ, cùm Conchiclas quasdam (sic dicta edulia à faba conchide, vt puto) cum faba & cum pisa descripsisset: Aliter (inquit) conchiclam sic facies: Pullum lauas, exossas, concidis minutatim cepam, coriandrum, cerebella eneruata: mittis in eundem pullum: liquamine, oleo & vino ferueat. cùm coctus fuerit, concidis minutatim cepam & coriandrum. colas ibi pisam coctam non conditam, accipies conchiclam pro modo, componis variè: deinde teres piper, cuminum: suffundis ius de suo sibi. item in mortario oua duo dissolues, temperas, ius de suo sibi suffundis pisæ integræ elixæ, vel nucleis adornabis, & lento igni feruere facies, & inferes. Aliter conchicla farsilis, siue conchiclatus pullus vel porcellus: Exossas pullum à pectore, femora eius iungis in porrectum, surculo alligas, & impensam paras, & facies alternis pisam lotam, cerebella, lucanicas, & cætera. teres piper, ligusticum, origanum & zingiber. liquamen suffundis, passo & vino temperabis. facies vt ferueat. & cùm ferbuerit, mittis modicè & pisam cùm condieris, alternis in pullo componis, omento tegis, & in operculo deponis, & in furnum mittis vt coquantur paulatim, & inferes.

Apparatus varij gallinacei generis.

EX EIVSDEM AVTHORIS LIB. VI. CAP. IX.

In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortariũ anethi semen, mentham siccam, laseris radicem: suffundis acetum: adijcies caryotam: refundis liquamen, sinapis modicum & oleum: defruto temperas, & sic mittis in pullum, anethatum. Aliter pullus. Mellis modice, liquamine temperabis. Lauas pullum coctum, & sabano mundo siccas. charaxas, & ius scissuris infundis, vt combibat: & cùm combiberit, assabis, & suo sibi iure pertangis, piper asperges, & inferes. Pullus Parthicus. Pullum aperies à naui (pectore forte. nam infra pullum farsilem à pectore aperiri iubet. Sed Humelbergius partem posteriorem ventris accipit) & in quadrato ornas: teres piper, ligusticum, carei modicum: suffundes liquamen: vino temperas: componis in cumana pullum, & condituram super pullum facies, laser & vinum inter illas dissoluis, & in pullum mittis simul & coques, piper asperges & inferes. Pullus oxyzomus. Olei ace-

tabulum maiorem satis modicè, liquaminis acetabulum minorem, aceti acetabulum perquam minorem, piperis scrupulos sex, petroselinum, porri fasciculū. Pullus Numidicus, (qualis apud Numidas cōdiri solebat, aut potius ex pullis gallinæ Numidicæ.) Pullum curas, elixas, lauas, lasere & pipere aspersum assas: teres piper, cuminum, coriandri semen, laseris radicem, rutam, caryotam, nucleos: suffundis acetum, mel, liquamen: & oleo temperabis. Cum ferbuerit, amylo obligas: pullum perfundis: piper asperges & inferes. Pullus laseratus. Aperies à naui: lauabis, ornabis & in cumana ponis: teres piper, ligusticum, laser, vinum: suffundis liquamen: vino & liquamine temperabis, & mittis pullum: coctus si fuerit, pipere aspersum inferes. Pullus paroptus. Laseris modicum, piperis scrupulos sex, olei acetabulum, liquaminis acetabulum, petroselini modicum. Pullus elixus ex iure suo. Teres piper, cuminum, thymi modicum, fœniculi semen, mentham, rutam, laseris radicem: suffundis acetum: adijcies 1 caryotam & teres: melle, aceto, liquamine & oleo temperabis: pullum refrigeratum & siccatum mittis, quem perfusum inferes. Pullus elixus cum cucurbitis elixis. Iure suprascripto addito sinape perfundis & inferes. Pullus elixus cum colocasijs elixis. Suprascripto iure perfundis & inferes. Facit & in elixum cum oliuis colymbadibus non valde (impletum,) ita vt laxamentum habeat, ne dissiliat dum coquitur in olla: submissum in sportellam cum bullierit, frequenter lauas & ponis ne dissiliat. Pullus Varianus, (à Vario Heliogabalo fortassis, aliàs Vardanus.) Pullum coques iure hoc: liquamine, oleo, vino: fasciculum porri, coriandri, satureiæ: cum coctus fuerit, teres piper, nucleos cyathos duos, & ius de suo sibi suffundis, & fasciculos proijcies, lacte temperas, & reexinanies in mortarium supra pullum vt ferueat: obligas cum albamentis ouorum tritis: ponis in lance, & iure suprascripto perfūdis. Hoc ius candidum appellatur. Pullus Frontonianus. Pullum prædura, condies liquamine, oleo mixto, cui mittis 2 fasciculum anethi, porri, satureiæ, & coriandri viridis & coques: vbi coctus fuerit, leuabis eum, in lance defruto perfundes, piper asperges & inferes. Pullus tractogalatus, (à tracta & lacte quibus condiebatur, Humelbergius.) Pullum coques liquamine, oleo, vino: cui mittis fasciculum coriandri, cepam: deinde cum coctus fuerit, leuabis eum de iure suo, & mittis in cacabum nouum lac & salem modicum: mel & aquæ minimum, id est tertiam partem, ponis ad ignem lentum vt tepescat: tractum confringis & mittis paulatim, assiduè agitas ne vratur, pullum illic mittis integrum vel carptum, versabis in lance, quem perfundes iure tali. Piper ligusticum, origanum: suffundis mel, & defrutum modicum: & ius de suo sibi temperas in cacabulo: facies vt bulliat: cum bullierit, amylo obligas & inferes. Pullus farsilis. Pullum sic ne aliquid in eo remaneat, à ceruice expedies: teres piper, ligusticum, zingiber, pulpam cæsam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure coctum: oua confringis & commisces vt vnum 3 corpus efficias: liquamine temperas, & oleum modicè mittis, piper integrum, nucleos abundantes, fac impensam, & imples pullum, vel porcellum ita vt laxamentum habeat. Similiter & in capo facies. Accipies pullum & ornas vt supra: aperies illum à pectore, & omnibus eiectis, coques. Pullus leucozomus. Accipias aquam & oleum Hispanum abundans, agitatur vt ex se ambulet & humorem consumat: postea cum coctus fuerit, quodcunq; olei remanserit, inde leuas: piper asperges, & inferes.

¶ In isicia de pullo. Olei floris libr. I. liquaminis quartarium, piperis semuncia. Aliter de pullo. Piperis grana XXXI. conteres, mittis liquaminis optimi calicem, caræni tantundem, aquæ XI. mittes: & ad vaporem ignis pones. Isicia de pauo primum locum habent. ita si fricta fuerint vt callum vincant. secundum isicia de phasianis, tertium de cuniculis, quartum de pullis. Aliter, (Isicium amylatum.) Officula de pullis exproma. deinde mittis in cacabum porros, anethum salem: cum cocta fuerint, ad- 4 des piper, apij semen: deinde orindam (forte oryzam, cuius & paulò ante meminerat in simili isicio amylato. sed Humelbergius ex Hesychio orindam interpretatur semen simile sesamæ, &c.) infusam teres: addes liquamen & passum vel defrutum, omnia misces & cum isicijs inferes, Apicius. 2. 2.

¶ Gallus cum oxyliparo apponitur Dipnosophistis apud Athenæum lib. 8. Γαλεοὺς καὶ βατίδας ὅσα τε τῶν γενῶν ἐν ὀξυλιπάρῳ τρίμματι σκευάζεται, Timocles Comicus. Est autē forte oxyliparum trimma seu condimentū, idem aut simile quale supra in pullo oxyzomo Apicius descripsit, quod conficitur aceto, liquamine & oleo quæ liparà, id est pinguia sunt, &c. Inuenio oxyliparon genus esse iuris in quo raiæ ac cæteri eius naturæ pisces mandi soleant, Hermola. ¶ Qui morbo regio æstiuo vel icteri prima specie laborat, obsonium edat pullum gallinaceum percoctum, probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & vua passa alba, Hippoc. in lib. de internis affectionib. Egregia quędam cōdimen- 5 ta pro pullis coctis describit Ant. Gainerius in c. de restaurando appetitu. ¶ Pullus in agresta. Pullum cum salita carne decoquito. vbi semicoctus fuerit, grana vuæ sublatis è medio vinaceis, in cacabum feruentem indito: petroselinum & mentham minutatim concidito, piper & crocum in puluerem conterito. Hæc omnia in cacabum, vbi pullastra cocta fuerit, conijcito, ac patinam statim facito. Hoc obsonio nil salubrius. admodum enim alit, facile concoquitur. stomacho, cordi, hepati, renibus conuenit, ac bilem reprimit, Platina. lib. 6. c. 16. Et mox c. 17. Pullus assus. Pullū bene depilatum, exinanitū & lotum assabis. asso. atq; in patinam imposito, antequā refrigeat, aut succum mali medici, aut agrestam cum aqua rosacea, saccaro ac cinnamo bene trito infundes, conuiuisq; appones. Hoc Bucino non displicet, qui acria (acida) simul ac dulcia appetit, vt bilem reprimat & corpus obeset. Idem 6. 9. præscribit quomodo paretur pastillus ex quauis carne animantis cicuris, vt vituli, capi, gallinæ & similium.

Eiusdem

Eiusdem è lib. 6. cap. 15. de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́; , verba recitaui in Sue *G*. Idem autem (inquit) fieri potest ex anate, capo, pullastra. ¶ Ex capis aut pullastris Miraufe Cattellonicum, Platinæ verbis describemus *in Capo F.* ¶ E pullastris pastilli, ex libro Germanico Baltasaris Stendelij. Pastillo cōfecto pullastras ritè paratas membris confractis impone: & pro magnitudine pastilli tria aut quatuor oua addito, salem, & zinziber satis abunde. per æstatem conuenit etiam vuas passas Corinthiacas addi, vt caponibus quoq́;, & aliquid butyri recentis. operculum etiam facies quale pro pastillo è capone præscribitur, & ouis illines. horis duabus coques. Quòd si frigidum habere malis, ius per foramen superius effundito, & pingui separato flatu, idem rursus affundito. Cum pulli in olla operta coquuntur, vel assantur potius in butyro, affuso etiam vino modico cum semiassi sunt, nostri hoc genus cocturæ vocant verdempffen. Latinè forsan suffocare dixeris, quemadmodum oua *pnictà*, id est suffocata Græci efferunt. Sunt qui vuarum acinos cum pullo in olla operta coquant. deinde conterunt, exprimunt, & rursus ad pullum affundunt cum butyro, Baltasar Stendelius. Et rursus ad idem, Pullos ritè paratos in ollam inde, vinum & ius carnium affunde, cum modico salis & aromatici pollinis crocei. quod si iusculum crassius desideras, segmenta duo panis albi tosta bullienti iuri inijcito, cum ferbuerint, extractis vnà cum iecore tritis exprimito succum colando per aromaticum pollinem, & rursus affundito, & perfectè coqui sinito. Sunt qui limonum (quæ poma sunt de genere citreorum) segmenta cum pullis elixant, quæ deinde ijs cum inferuntur imponunt, &c. ¶ Pullos elixos vel suffocatos, vt diximus, nostri aliquando cum pisis recentibus seorsim coctis inferre solent. ¶ Gelu cum expresso succo carnis gallinacei pulli, in Gallia vsitatum pro febrientibus & alijs ad vires restaurandas. Carnem pulli & pedes vituli aut veruecis discoques donec caro incipiat dissolui, tum percolabis & exprimes succum, cui adijcies bonam partem sacchari ac pollinis cinnamomi: purificabis cum albuminibus & testis ouorum, colabis denuò, addesq́; crocum, aut aliud quippiam pro colore quem desideras, viride, rubrum, &c. si acidum placuerit, aceti aliud, vel *rob*, id est defrutum aliquod eius saporis, vt de ribes aut berberis addi potest. ¶ Cibarium contusum: Gallinam vel caponem percoquito donec carnes bene mollescant, & in pila pulpam vnà cum ossibus contunde. quod si parum carnis fuerit, licebit etiam segmenta albissimi panis simul conterere. tum vnà cum iure omnia per æneum vas colatorium exprimes, modicum generosi vini, & croci aromatumq́; quantum satis videbitur adijcies, & coques aliquandiu, cum inferre volueris, panem tostum subijcies, interdum oua extra testam in aqua cocta impones. Reliquias etiam gallinarum & caponum à mensa, carnes scilicet cum ossibus aliqui tundunt, & ferculum parant: cui nonnulli elixum hepar agninum contusum adijciunt. Hic cibus puerperis, & ijs qui venam secuerint conuenit, Baltasar Stendelius.

Pastilli ex pullis quomodo cōficiendi.

Gelu ex carne pullorum.

Cibariū cōtusum.

¶ *Si vespertinus subito te oppresserit hospes, Ne gallina malum responset dura palato, Doctus eris viuam misto mersare Falerno: Hoc teneram faciet*, Horatius 2. Serm. Nux pullo inclusa illum longè celerius coqui facit, Cornelius Agrippa. ¶ In pastillum gallinaceum. Cristas pullorum trifariam, iecuscula quadrifariam diuidito: testiculos integros relinquito, laridum tessellatim concidito nec tundito. duas aut tres vncias vitulinæ adipis minutatim concidito, aut loco adipis medullam bubulam aut vitulinam addito. Gingiberis, cinnami, saccari quantum satis erit sumito. Hæcq́; omnia cū cerasis acribus (acidis) ac siccis ad quadraginta misceto, inditoq́; in pastillum ad id aptè ex farina subacta factum. In furno aut sub textu in foco decoqui potest. Semicoctum vbi fuerit, duo vitella ouorum disfracta, modicū croci & agrestæ superinfundes, Plat. 6.38. ¶ Eduliū in asthmate & alijs affectionibus pectoris, cum ægri infirmi sunt amodum. Pullum vel gallinā iuuenem pinguem cum ordeo puro discoquito donec liquefiat. tum tere pullū cum pulpa & ossibus, & parum ptisanæ infunde, exprime, cola. præstabit quidem pullo dum teritur aquā rosaceam affundere, & diligenter miscere, Arnold. in lib. de aquis. Idē in lib. de conseruanda sanit. Album ferculū (inquit) de pullis gallinarum frequēter sumi poterit, modo nè fiat de pulpis effilatis, (sic loquitur,) sed ex transuerso subtiliter incisis: & postea contritis ac ligatis cum lacte amygdalarum, paucóue amylo aut pollinæ orizæ. ¶ Ius gallinaceum cum amygdalis: Cape tibi selibram amygdalarum, tres ouorum vitellos exiguos, iecuscula gallinarum, panis è simila modum duorum ouorum, cremæ lactis quantum semiobulo emitur, ius gallinæ veteris perfectè coctum. Tum amygdalas contusas cum iure percolando exprime, & da. Vel pone prius in hoc iure sic parato pullum prius coctum, & modicè simul efferuere sinito, vt densiusculum fiat: & modicum cinnamomi, caryophyllorum salisq́; addito, Baltasar Stendelius. Ex eodem ius viride pro gallina (aut pullo:) Pyretro, sampsucho, petroselino minutatim dissectis vinum affunde, simul agita, saccarum & aromatis aliquid adde, & affunde iuri in quo gallina cocta est: nec amplius coquito ne color viridis euanescat. Conditura pro gallinis elixis: Gallinam elixam integram, vel in partes diuisam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco vino dulci, & butyri modicum adde & pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, caryophyllis. Cura diligenter ne diutius ad ignem maneat hoc ferculū. fit enim prorsus inutile. Tolles cum ad ruffum colorē gallina vergit, & ius mediocre habet. Si dulce placuerit, saccarum per se vel cum aromatibus adijcies. Aliud edulium de pullis vel capis cum pane tosto, &c. ex eodem. ipse Germanicè vocat Plützte hüner. Pullos aut capos assos frustatim dissectos saccaro cum aromatibus condies, ac vino dulci perfundes, imponesq́; segmentis è pane albo tostis eodem vino

Ratio gallinam teneram faciendi.

Pastillus gallinaceus.

Edulium ægris aptū & vtile.

Ius gallinaceum cum amygdalis.

Ius viride pro gallina.

Condimēta varia pro gallinis elixis vel assis.

dulci madentibus. frigidum pones. Condimentum quo gallina vel pullus farcitur: iecur & ventriculum è gallina manu diligenter eximes, ita ne quid frangas. hæc minutatim conciſa cum ouo permiſce, & croceum colorem adde ſi placet. addes & olus viride conciſum, vel vuas paſſas minores: his immiſſis pollinem aromaticum affundes & ventrem gallinæ religabis, eamq́; in olla coques eo genere quod ſuffocationem vocant, (verdempffen) Cæterum pro gallina aſſanda, condimentum hoc in patella mixtum cũ ouo ſubiges, & in ventrem immittes, Idem. Præſcribit & alios quoſdam modos, (ein angelegte Hen/ Knödle von Hennen/ quos breuitatis gratia relinquo. ¶ Aliqui gallinã pullam in optimo vino albo diſcoquunt, & diſſolutam coctione diutina exprimunt, colantq́; ius, & cum oui vitello ad ignem miſcent, hac ſorbitione proſtratas ægrorum vires mirificè reſtaurari aiunt. ¶ Liquamen quomodo fiat ex adipe gallinaceo & anſerino, *vide in Sue F.* ex Platina. ¶ Porcelli dimidia parte aſſi & dimidia elixi, farti- 1
que turdis ac ventriculis gallinaceis, Athenæus meminit libro 9. ¶ *Mutagenat*, eſt cibus qui fit in aliquo vaſe cum lacte ſeminum communium, (cucurbitarum generis,) iure gallinæ & vitellis ouorum. conditur autem ſaccaro & polline qui conſtat cinnamomo, ſpica, cubebis, calamo aromatico & cari ſemine. coquitur ad ignem, & appoſita ſuper vas teſta calida, Syluaticus.

De ſalubritate carnium gallinacei generis.

¶ Ex volucrium genere gallinæ (gallinaceum genus) omnibus præſtant. ſint autem altiles, Aetius in cura colici affectus. Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, ſed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli, Galenus 3. de alimentis. Idem in libro de cibis boni & mali ſucci enumerans cibaria laudata, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum (aut ſanguinẽ) gignentia, adnumerat ex auibus gallos & gallinas, &c. quod & in alijs libris ab eo repetitur, & ſecutis eum authoribus alijs. Temperatum bonumq́; ſanguinem *ornithopula* (id eſt pulli gallinacei) gignunt nec te- 2
nuem nec craſſum plus iuſto, Symeon Sethi. Gallinæ (& pullorum gallinaceorum, Sethi) caro facile concoquitur, Galenus in libro de diff. continui. Minus ſuauis eſt quam phaſiani, ſed ſimilis ei in coctione & nutrimento, Ibidem. Gallinæ caro accommoda eſt ſiccis, Galenus ſext. de ſanitate tuenda. Gallinacei vtiles ſunt calidis & ſiccis, Idem 8. Methodi. Gallinæ cortales non edendæ ſunt homini qui otioſè viuat, ſed montanæ potius, Idem in libro de attenu. victu. Gallinacei pulli proſunt ijs qui minus ſe exercent & otioſis, (hoc Galenus non concedit, cuius hæc ſunt verba: Gallinaceæ carnis vſum, ijs quibus ratione victus tenui opus eſt, exercitatis quidem non prohibeo, præſertim earum quæ in montibus fuerint educatæ. at qui ſe nõ exercent, ijs gallinacea carne minus vtendum eſt. alis tamen gallinarum vel in tenui victus ratione veſci licebit. quanquam neq; viſcera, neq; gallinaceorum teſtes huic diætæ ſunt idonea.) & his ſimul quibus facile obſtruuntur meatus. his inſuper qui ſtomachum ca- 3
lidum habent, vnaq́; aluum promouent, Symeon Sethi. Gallinarum (vel gallinaceorum pullorum) caro ſecundo loco eſt quo ad bonum ſuccum generandum poſt attagenas, præſertim ſi pinguis fuerit. talis etiam corpus humectat & otioſos iuuat, coloremq́; bonum comparat, & genitali ſemini adijcit, & cerebri ſubſtantiam auget. & in primis earum (vel pullorum) medulla. hæc enim cerebrum abunde nutrit. & idcirco aiunt, quòd his qui leuiori ingenio ac mente ſunt, prodeſt, Idem. Caro pullorum gallinaceorum (gallinarum alfethi) intellectum auget. vocem clariorem reddit, & genituram in iuuenibus auget, Auicenna. Gallorum veterum caro aſtringit, ius ſoluit. (*vide* infra in *G.*) gallinarum verò ius aſtringit, Galenus in opere de ſimplicibus, & ad Piſonem. Galli excipiuntur à cibis ictericorum, niſi moderatè carnoſi fuerint, in libello de cura icteri qui Galeno adſcribitur. Pullus cohortalis quo tenerior eſt, eò minus alimenti præſtat, Celſus. Inter aues melior eſt caro alduragi, (id eſt francolini, 4
Bellunenſis) & gallinarum eſt ſubtilior ea. & non ſunt cum nutrimẽto carnium alchabugi, & altaiagi & altedarigi, Auicenna. Gallinæ ſuccum gignunt temperatum. nam neq; calidæ ſunt, vt facile in bilem abeant: nec frigidæ, vt pituitam augeant. Itaq; neſcimus qua ratione vulgus & medici quidam podagricis eas interdicant ceu podagrã generantes. quod ſi fieret, nullam certam ob cauſam, ſed occulta quadã proprietate contingeret. ab authoribus quidem nihil huiuſmodi proditum eſt. (Putauit Ariſtot. eum qui aliquandiu gallinas pingues eſitauerit, inducere hęreditatẽ hęmorrhoidum & podagrę, Raſis.) Coloris bonitatem faciunt: & cerebella earum ſubſtantiam cerebri augent, ac ſenſus acuunt. Ipſæ in cibo cõueniunt conualeſcentibus & otioſis, pręcipuè pulli & antequam coierint, Elluchaſem. Idem in tabulis laudat eas quæ paſcantur viridi & libero campo: genituram augere ſcribit & cerebrum exercitio vtentibus conuenire, præſertim cum bono vino odorato: temperatis, pueris vere. calidas eſſe tem- 5
peratè, vel in ſecundo abſceſſu. gallos verò calidos & ſiccos in ſecundo. præferri ex eis qui vocis temperatæ ſunt, ſtomachum roborare. conuenire frigidis, decrepitis, hyeme: nutrimentũ ex eis non laudari. ¶ Gallina eſt tẽperatę carnis & leuis, Albert. ¶ Galli caro durior quàm gallinæ eſt, Idem. Decrepiti galli carnes teneriores ſunt quã iunioris, & ſi quid ineſt viſcoſum decoctione cõſumitur, Idem.

¶ Caro gallinarum iuuenum eſt calida & humida, licet parum: vnde Galenus temperatam eſſe ſcripſit. pulchrum colorem efficit, quamobrem à mulieribus appetitur. Sed nimis annoſarum caro frigida eſt & ſicca, difficilis concoctu, ſicut & gallorum & caponum decrepitorum. Auicen. tertia primi: Pręſtant (inquit) gallinæ quæ in ventre agni aut hœdi aſſantur. earum enim humiditates conſeruantur. Pullorum marium caro eſt temperata, ad humiditatem declinans quod ad nos. facile cõcoquitur, ſanguinem laudabilem gignit, appetitum roborat, omnibus ferè temperamentis conueniens. ius eorũ humores

mores æquat & ventrem soluit Auicennæ. ius verò gallinarum magis nutrit. Pullastrarũ verò caro humidior & minus calida est, non æquè sanis conueniens, sed magis intemperatis quibusdam. ex his earum quæ nondum peperêre caro, mediocriter pinguis, proba & temperata est Auicennæ. Gallina siccior est quàm pulli, & ventrem nonnihil astringit, quem pulli humectant. quare elixæ magis quàm assæ gallinæ sunt comedendæ, Isaac.

¶ Electio. Galli gallinæq; veteres improbantur. eliguntur pulli mediocriter pingues, Sauonarola. Mares antequam cantent aut coëant: fœminæ antequam pariant, (cum parere incipiunt, Arnold. Villanou.) Idem, Sym. Sethi, Auicen. Rasis, Elluchasem. Capos præpingues assos medios inter maciem & pinguedinem comedes. idem fiet de gallina & pullastra, Platina. His tanquam saluberrimis vesci debent quotidie vel maiori ex parte, quicunque sanitatis rationem habent, Elluchasem. Gallinæ meliores sunt hyeme. quia tum minus fœtu exhauriuntur. Pulli verò æstate dum tritura fit, dumq; adhuc de vite omphacium pendet, esui meliores habentur: masculi tamen magis quàm fœmellę, Platina. Galli ante interfectionem fatigari debent, Elluchasem. Gallinæ (parum iuuenes scilicet, quo minus duræ sint) statim occisæ euiscerari debent, & suspendi à matutino tempore vsq; ad vespertinum, vel contrà, Arnoldus de Villanou. Vulgò experimento cognitum est pullos albos in ventriculo non facile coqui, vt Gilb. Anglicus scribit. Marsilius tamen præfert albos pro hecticis, tanquam minus calidos, Gaynerius. Gallinas albas nigris aliqui suauiores esse tradunt, Chrysippus apud Athenæum. Gallorum & gallinarum caro alimenti est inter aues optimi. quia facile in sanguinem vertitur, & parum excrementosa est. Caro autem gallinarum est melior quàm gallorum, nisi sint castrati: nigrarum quoq; & quæ nondum pepererunt caro est melior & leuior. Veterum autem, præcipuè gallorum, caro nitrosa est & salsa, cibo inepta, Sylvius. Gallinas autem carnem tunc habere suauissimam, cum non alimento abunde eis exhibito, ipse suis pedibus scalpentes non sine labore cibum inueniunt, Clemens secund. Stromat. *Quales in cibis eligendi sint.*

¶ Hippocrates in lib. de internis affectionibus, à pituita (inquit) maximè in aquam intercutem transitus fit, &c. in hac qui curabilis est, obsonium edat carnem galli assatam & calidam, &c. Et rursus, Qui pituita alba laborat, &c. in cœna vtatur galli carnibus & suis tritis. In morbo crasso etiam à pituita putrefacta obsonium è gallinaceo pullo cocto commendat. Et alibi in eodem lib. Ab hepate laborans aqua intercute, &c. galli carnem assatam calidam habeat. ¶ Aretæus in curatione cephalææ carnes nuper interfecti galli laudat. Morsus à cane rabido pullorum ius sorbeat, Arnold. de Villan. ¶ Qui gallinaceam carnem esitauerint, non statim lac acidum (oxygala sumant: quoniam obseruatum est colicos morbos inde fieri, Sym. Sethi *Quibus ægrotis carnes gallinaceæ cõducant.*

¶ Gallinarum ius astringit, gallorum verò veterum ventrem soluit, vt scribit Galenus lib. 11. de simplicib. & in lib. de attenu. victu. *Vide mox in G.* *Alimentũ ex iure gallinarũ.*

¶ Gallinarum sanguis non est inferior sanguine suum, sed multò peior leporino. sunt qui eo vescantur, Galen. lib. 3. de alimentis. Et rursus lib. 10. de simplic. c. 4. Non pauci (inquit) pro alimento habent sanguinem leporis & gallinarum, & ex ijs etiam qui vrbes incolunt complures. *Sãguine.*

¶ Patina ex capitibus & interaneis caponum & gallinarum: Gallinarum atq; auium iecuscula, pulmones, pedes, capita & colla, bene lauabis. Lota & elixa in patinam sine iure transferes. Indes acetũ, mentham, petroselinum, inspergesq; piper aut cinnamum, ac statim conuiuis appones, Platina. *Capitibus & interaneis.*

¶ Gallinaceorum cristæ & paleæ nec probandæ nec improbandæ sunt, Galenus libro tertio de alimentis. *Paleis & cristis.*

¶ Ventres & hepata anserum pinguium, deinde gallinarum pinguium omnibus præferuntur, Elluchasem. Ventriculus volatilium si concoquatur, vberrimè nutrit. gallinæ quidem & anseris præstantissimus est, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Ventriculi in cibo laudantur præ intestinis, præsertim altilium gallinarum, magisq; etiam anserum. sunt enim perquam suaues: cæterùm crassi duriq;, eoq; ad concoquendum difficiles: sed quibus semel coctis multum alimenti insit, Galen. si bene memini. Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter ventriculum gallinarum, aut anserum, aut gruis, Arnoldus Villanou. *Ventre et hepate.*

¶ Gallinarum alæ bene coquuntur, & benè nutriunt. conueniunt è balneis redeunti. item in victu attenuante, Galenus in diuersis locis. Alæ auium in cibum sumptæ, saluberrimi sunt alimenti, pręcipuè autem gallinarum. sunt qui & anserinas his addant. frequenti enim motu si quid mali succi inest, purgatur. Similiter quoq; anserina & gallinacea colla (quàm) cæterarum volatilium meliora putantur, si sanguine intercutaneo caruerint, Platina. Gallinaceorum lacte nutritorum alæ & testes in siccitatibus conueniunt, Galenus 7. Methodi. ¶ Inter hepata primatus anserino: quod vt humidius & tenerius est, ita sapore suauius: secunda laus hepati gallinaceo, Rasis ex Galeno. ¶ Gigeria, intestina gallinarum cum his & ita (forte, cum gallinis ita) cocta, Lucilius lib. 8. Gigeria sunt siue adeò hepetia, (hepatia,) Nonius. Quidam sic citant, *Gigeria sine oleo, his vescamur alacriter.* Intestina gallinarum cum rebus alijs incocta, veteres gigleria vocabant, Hermolaus. ¶ Gallinacei testes & viscera non conueniunt in victu attenuante, Galenus. ¶ Gallinaceorum renes, testes & iecur, præsertim altilium, boni succi sunt, Galenus. Testes eorum suauissimi sunt, & probum alimentum corpori conferunt, Idem tertio *Alis.* *Intestinis.* *Testibus.*

de alimentis. Et rursus, Per omnia optimi sunt. In siccitatibus (affectibus & constitutionibus siccis) cōueniunt, Idem 7. Methodi. Gallorum lacte altorum testes vtiles sunt in syncope ex succis tenuibus, Idem 12. Methodi. Cur gallinaceorum testes, quos lacte saginant, amplissimi & concoctu faciles fiant, causam adfert Alexander Aphrodisiensis in Problematibus 2. 73. interprete Gaza. Testes galli (aliàs *galli castrati*. qui scilicet à castrando eximuntur (laudabiles sunt & faciles concoctu, Auicenna. Languentibus dari consueuernnt, Galenus in Commentario in librum de victus ratione in morb. ac dandi in tertiana, Idem ad Glauconem. Ijs qui ex syncope marasmo contabescunt, testiculos gallorum, quos Græci orchis & parastatas appellant, dare oportet. perpetuò enim omnibus hectica laborantibus commodi existunt, cum abundè nutrire & vires augere possint, vbi probè concocti fuerint. quapropter id alimenti semper exhibendum est, vbi vires nondū ad extremum collapsæ fuerint. quod enim præsidium deinceps esse potest, si natura alimentum concoquere non possit? Alex. Trallianus. Gallinaceos præparamus (in vsum præcipuè hecticorum & phthisicorum) pane in lac acidum & serosum merso si ante nutrimus quàm iugulemus, vt testes habeant gratissimos & præstantissimos: idq; ante coitum, ne virus ex semine oleant. sic enim boni sunt succi, validè nutriunt, facilè coquentur, Syluius citans Galeni librum 3. de aliment. ¶ Gallinaceorum testes subinde si à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicuntur, Plinius.

G.

DE REMEDIIS EX OMNI GALLINACEO GENERE, GALLIS, GALlinis, pullis, eorumq; partibus & excrementis. De ouis tantum seorsim agetur in Gallina G.

Remedia ex gallo vel gallina integris. Morbo regio resistit gallina, si sit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis vino quod bibatur, Plinius. Gallus natus in Martio, si viuus ponatur in olla obturata optimè & ponatur in furno vt deficcetur totaliter, & pulueriſetur, & hic puluis misceatur cum aliquo liquore, vel re ad propositum faciente, est mirabile medicamentum contra paralysin, Incert. Gallinaceum pinguem verno tempore dempta cute & interaneis, sale fartum in vmbra suspendito, donec arefiat: mox illum exossato, atque vnà cum sale conterito, in vitrea hamula ad vsus seruato, obolis duobus si bibitur, mirè Venerem concitare dicitur, Alexand. Benedictus. ¶ Mirabile remediū in arthritide à muliere quadam, & adhibetur in quouis loco vbi iuncturæ exeunt (fortè existunt.) Gallina bene habita quadrima, absinthio referta, coquatur in tribus situlis aquæ ad duarum partium consumptionem. hinc æger foueatur (vaporetur, fiat stuffa,) bis quotidie donec liberetur, fricando semper ad inferiora, Additiones ad practicam Varignanæ. ¶ Pullas & capos iure & carne viperarum cum pane subactis nutriuit Matthæus Gradi ad vsq; deplumationem, curaturus horum esu elephanticos, Syluius. Serpentem varium, qui inter alios minimum habet veneni, & Germanicè vocatur ein Huf (vocem à librariis corruptam cōijcio) cum tritico coque. deinde sic cocto tritico gallinam pasce, & idem ius pro potu præbe. Huius gallinæ carnibus accipiter pastus pennas mutabit, & morbum, si quem habet, expellet, Albertus. ¶ Ex gallo vulturino viuo remedium ad elephantiasin Aetius præscribit, vt recitabimus *in Vulture G.* qualis autem hic gallus sit non docet. idem quidem remedium ex vulture etiam fieri ait.

Ex iure gallinaceo. ¶ Ius. Ad vteros: Gallinam iugulato & festucam lineo panniculo inuolutam intra auem conde, eamq; consuito, elixato, & ius potui dato, Author Euporistorum quæ Galeno tribuuntur 3. 237. Gallinarum ius simplex aluum retinere, veterum autem gallorum eandem subducere experti sumus, Galenus lib. 11. de simplicibus, & in libro de theriaca ad Pisonem. Gallinarum iuniorum ius simplex ad temperanda humorum vitia datur, & in ardoribus stomachi vtile est, Dioscorides. Græcè legitur, δίδοται ἐπικράσεως χάριν τῶν φαυλοτήτων. cùm Galenus de eodem scribat, ὅτι ἐπικρατητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, hoc est facultatem cohibendi & astringendi habere. videtur autem vtrunque verè dici, vt & ἐπικρατητικὸν hoc ius sit, id est fluxiones reprimat: & ἐπικεραστικὸν, hoc est humorum acrimoniam temperet. Marcel. Vergilius Dioscoridis interpres, hæc verba δίδοται ἐπικεράσεως χάριν φαυλοτήτων, sic reddidit in annotationibus: Datur ad emendanda in homine tēperamenti sui vitia, quod minimè probo, quum & verba Græca repugnent, & temperamenti vitia etiam contraria esse possint. Idem ostendit se hunc locum de galli iunioris iure, in Græcis codicibus Dioscoridis plerisque omnibus vno excepto non reperisse, in vetere tamen Latina translatione, & apud Serapionem quoque extare. Ad sensum quidem necessarius est perficiendum, & sententiam veram continet. Ius gallinarum, si æstate in eo grana vuæ immaturæ decoquantur, bilem extinguit, Nic. Massa. Aluum cit & gallinaceorum decoctum ius, & acria mollit, Plinius. Sed acria mollire, id est mordaces humores temperare, gallinarum iuri magis conuenire iudico, earumq; iuniorum: gallinaceorum minus, & minimè quidem veterum, cui ipsi tamen aluum ciendi facultas maior. Ius gallinæ iuuenis & pinguis temperat complexionem, & est optima medicina leprosis, Auerrois. Ius è gallinaceo dysentericis medetur, sed veteris gallinacei vehementius. salsum ius aluum cit, Plinius. hic quoque vt galli iunioris ius in dysenteria prodesse facile concesserim, ita an veteris quoq; gallinacei ius ei conueniat, addubito: & verbū vehementius ita interpretari malim, quasi hoc ius vehementius magisq; medicamentosum sit, quàm vt dysentericos iuuet: nō aūt quasi vehementius aut effi-

aut efficacius illis medeatur. Itaq; galli iunioris ius dysenterijs vtile dixerim, veteris inutile, salsum insuper noxium. Si torminosi vel cœliaci propter frequentes desurrectiones viribus deficientur, dandum erit eis ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, Marcellus. In iliaco affectu (inquit Aretæus, Iunio Paulo Crasso Patau. interprete) alimenta aluum ducentia exhibeantur, vt iuscula gallinarum. Ad inflammationes tõsillarum & anginas gallinæ hœdive iusculo vtere, Galenus Euporiston 2. 15. Caua iecoris purgat galli veteris ius, Trallianus. Ius è vetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interraneis salem conijci oportet, & consuto ventre decoqui in viginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas (Marcellus Vergilius suspicatur sextariorum & heminarum numeros, pro rei necessitate maiores, vitiumq; in eorum notis forte esse. Plinius quidem in tribus congijs, id est octodecim heminis coqui iubet) redigantur: totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt brassicam marinam, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi, Dioscor. Ius è gallinaceo aluum soluit. Validius è vetere gallinaceo. Prodest & contra longinquas febres, & torpentibus mẽbris tremulisq;, & articularijs morbis, & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, fastidijs, incipienti tenesmo, iocineri, renibus, vesicæ: contra cruditates, suspiria. Itaq; etiam faciendi eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cum olere marino, aut cybio (cnico forte, vt Dioscorides) aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho: vtilissime autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas (id est libras fere) cum supradictis herbis, & refrigeratum sub diuo dari tempestiuis antecedente vomitione, Plinius. Ius è gallo vetere (inquit Auicenna 2. 296.) ex Galeni præscripto sic fit. Gallus nutritus cursu fatigetur donec cadat, tum decolletur & exenteratus impleatur sale, consuaturq; filo, & coquatur in viginti sextarijs aquę vsq; ad tres cotylas, & id omne semel bibatur. quod si polypodium & anethum adijciantur, vtile erit aduersus articulorum dolorem ac tremorem, &c. vt Dioscor. Et rursus, Ius galli veteris cum polypodio & anetho in colico affectu saluberrimum est. *Febribus aut longis galli noua iura vetusti Subueniunt, etiam tremulus medicantia membris*, Serenus. Decrepitorum gallorum caro (inquit Io. Mesue lib. 2. de purgantibus cap. 23. Iacobo Syluio paraphraste) nitrosa & salsa, cibo inepta, medicamentosa est, iure suo maximè. potissimum verò gallorum ruforum, qui ad motum sint alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, obesorum & macrorum medij: quoq; vetustiores, eò magis sunt medicamentosi Galeno. Id ius ob nitrosam & salsam substantiam calidum est, lauat, terget, tenuat, flatus dissipat, cum semine anethi vel dauci & polypodio & sale gemmæ coctum: & dolorem ventriculi, coli, ilium, renum, à flatibus ortum sedat, obstructa aperit. Purgat pituitam quidem cum turbit & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis. melancholiam verò cum epithymo & polypodio: & cum ijsdem, atq; thymo, hyssopo, anetho & sale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure à Galeno nutritus, alijs etiam melle & pauco sale, plurimum fatigetur vel à nobis venantibus, vel potius dimicando, decapitatus, & exenteratus cum sale, aut sale gemmæ, igne lento, aqua sufficiente coquatur ad duarum aquæ partium consumptionem: alijs atq; alijs simul incoctis pro varijs medicorum scopis. Potatur eius decoctũ ad libras duas, Hæc ille. Hieroc. in Hippiatricis curationem equi anhelosi præscribens, inter cætera oleum laurinum, rosaceũ, crocum, vinum vetus, &c. simul decoqui iubet vnà cum gallinaceo, & hoc decoctũ vnà cum hydromelite & ouo per dies sex in equi nares infundi. Veteris galli iure vsi sunt frequenter prisci pro medicamento aluum molliente, & ad ichores educendos. aluum mirè proritat, si satis copiosè sumatur, hoc est ad tres vel quatuor cõmunes pateras. (nam vna patera nihil efficit. alibi à libra vna ad duas bibi iubet.) in qua copia potum etiam capi ius ventrem emollit. gallinacei verò pulli ius etiãsi multò copiosius hauriatur, nihil omnino educet. Sed plura de his iuribus scripsi in Cõmentarijs nostris in librum de ratione victus in morbis acut. Ant. Musa Brassau. Et rursus, Ius è vetere gallo atram bilem educere, vt Serapio scribit, cùm experirer verum esse non reperi. Lenit enim & ea solum educit quę in ventriculo & intestinis continentur. Senam quandoq; miscui, & atram bilem eduxit: aliàs turbit, pro pituita detrahẽda: aliàs myrobalanos citrinos pro bile flaua. Medicamentum purgans ex iure veteris galli compositum. Interiora abijcienda sunt & sal inijciendus ita vt gallus impleatur, & consuendus est, multaq; aqua in qua parum olei sit, multumq; anethi & porri, incoquendus: his colliquatis ius suaue & stomacho aptum magisq; accõmodatum ad purgandum redditur: eius colati dentur ad minus heminæ duæ. Summè facit ad inueteratas ad somnũ propensiones, καλαφορὰς, Oribas. Synops. 3. Iura decrepitorũ gallorum prosunt asthmati & defectum cordis patientibus, Albert. Amatus Lusitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore ventriculi ad imum pectinem cruciabatur, febricitabat, vomebat, nec quicquam aluo reddebat, post cætera remedia, ius galli præscripsit huiusmodi. Gallum veterem, 4. ad minimum annorum, defatigatum interfice, & exẽterato immitte, salis gemmæ drachmas 3. seminis cnici, polypodij de quercu recentis & contusi, ana vnciam 1. seminis dauci, anethi, ameos, ana semunciam. turbith drachmas 3. misce & in libris 12. aquę fiat decoctio ad medias, Huius decoctionis (inquit) vncias 6. ieiuna bibebat: & ex eadem interdum clyster parabatur, quibus aluus secessit, ac dolor ex toto leuatus est. Alypon ad purgationem datur è gallinaceo iure, Plin. Lathyridis grana stomachum lædunt. itaq; inuentum est, vt cum pisce aut iure gallinacei sumerentur, Idem. Aluo soluendæ Mercurialis decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextariis aquæ ad

Ex iure Galli veteris.

dimidias, bibitur ſale & melle admixto, nec non cum vngula ſuis aut gallinaceo decoctum ſalubrius, Plinius. Heliotropij tricocci illitum ſemen,& potum in iure gallinacei decoctum,aut cum beta &lente, ſpinæ ac lumborum ſanguinem corruptum trahit,Idem. Clyſter ad omnem colicam ex deſcriptione Io. Gœuroti medici regis Galliarum. Gallus quem vetuſtiſſimum inueneris, virgis verberatus decolletur, & in ſitulam aquæ inijciatur. deplumati exenteratiq́; ventri immittantur hæc medicamenta: Aniſi,fœniculi,cumini,polypodij, ſeminis cnici, ſingulorum ſemuncia. turpeti, ſenæ, agarici in ſubtili linteo ligati, de ſingulis drachmæ binæ. florum chamæmali manipulus. decoquantur vſq; ad oſſium ſeparationem. Huius decocti libra cum oleis de anetho & de chamæmalo (duabus vel tribus vncijs vtriuſq;) & duobus oui vitellis miſceatur, fiatq́; clyſter, qui tepidus vẽtriculo vacuo exhibeatur. ¶ Chiron Centaurus pro remedio malidis ſiue peſtilentiæ iumentorum, præcipit catulum lactentem viuum in aqua feruenti miſſum ac depilatum ita decoqui, vt oſſa ſeparentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit, liquamine optimo, vino veteri & oleo & pipere cum melle condita, vſq; ad ſextarium debere ſeruari, ac ſingulis animalibus binas cotylas tepefactas donec ad ſanitatem perueniant, diebus ſingulis dari per fauces. De gallo quoq; gallinaceo albo eadem quæ de catulo obſeruanda demonſtrat, Vegetius 1.17. Idem remedium Abſyrtus in Hippiatricis deſcribit capite 128. enchymatiſmum catharticum, id eſt infuſionem purgatoriam appellans, nec aliud admiſcens, ſed ſolum catulũ aut gallum in aqua diſcoquens. Contra malidem humidam equo infunditur per os ptiſana ex auena, percolata, cui incoctus ſit canis κϛπάϐιος(malim γαλαθηνὸς,id eſt lactens, vt ſupra) bene purgatus & depilatus: ſin minus gallina, Hierocles. Gallina alba cocta cum decem cepis albis, & cum manipulo de aluiule, donec bene cocta ſit & comedatur, & bibatur aqua, addit in appetitu coitus, Raſis ni fallor. ¶ Ius ex gallinaceis potum præclarè medetur contra morſus ſerpentium, Plinius. Ius gallinaceorum coquitur aliquando cum remedijs aſtringentibus ad dyſenteriam, & cum lacte ad vlcera veſicæ, Auicen. Plinius etiam ſimpliciter ius è gallinaceo (iuniore nimirum, vt ſupra monuimus,) dyſentericis mederi ſcribit. In febri hepiala,in qua exteriora calent & frigent interiora, ijs cibis vtere qui hemitritæo phlegmaticæ conueniunt. Gallus antiquus poſt longam cum altero dimicationem occidatur: coquaturq́; cum hordeo,paſſulis enucleatis,pulegio,hyſſopo,thymo & violis: temperetur q́; cum oxymelite acri. propinato quantum vno hauſtu ſorbere poſſit æger, Brudus Luſitanus. Et rurſus pro eadem febri cum à ſimplici pituita dependet, præſertim in homine frigidæ naturæ: Seneſcentem gallũ (inquit) prædicto modo defatigatum, parato ad hunc modum: Chamæmeli manipulum ſeſqui: ficuum aridarum,paſſularum enucleatarũ,ſingulorum manipulum: hordei ab vno cortice exuti manipulos tres, coquito ſufficienter & colato. Cum libra huius iuris miſceto adipis anatis recentis vncias tres, aceti albi è pulegio vnciam, ſalis parum. bulliant iterum donec permiſceantur. Dato calidum, quantum vno hauſtu ſorbere poſſit. efficaciſſimum eſt ad craſſos humores & lentos febrem generantes. Idem cum capo & pulla efficere poſſis,ſed inefficacius. Dicatur hæc ſorbitio ex adipe anatis. Idem Brudus paſſim in opere ſuo de victu febricitantium, diuerſa remedia cum gallinis aut pullis coquenda præcipit, febribus diuerſis ſalubria, vt cucurbitam, pruna, vuam acerbam &c. quæ propter prolixitatem omittimus. ¶ Gallinacea iura ſalubriter bibuntur, vbi ſumpti veneni ſuſpicio eſt. nam aluum ſubducunt, & ſtomachum reſoluentia proniorem ipſum ad vomitionem reddunt. & venenorum acrimonias hebetant: atq; meatus obſtruentia, celerem virium (veneni) penetrationem inhibent, Dioſcorides: cum ad hunc vſum non tantum hæc iura nominaſſet, ſed etiam piſces præpingues, vetuſtas carnes pingueſq́;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. ¶ His qui toxicum biberint, iuſculum pulli gallinacei pinguis abſorbendum dato poſtquam vomuerint, Aetius. ¶ Veneficijs ex muſtela ſylueſtri factis, contrarium eſt ius gallinacei veteris largè hauſtum: peculiariter contra aconitum, addi parum ſalis oportet, Plinius: Pinguis gallinæ ius contra aconitum bibitur, Galenus libro 2. de antidotis & Nicander. Dioſcorides aduerſus idem malum lixiuiam laudat cum vino & gallina decoctam. Ius ſalſum ex gallina vel anſere auxiliatur illis qui coriandrum ſumpſerint poſt vomitionem irino oleo concitatam, Dioſcor. Gallinæ pinguis de pectore caro cocta, vel iuſculum inde potum, remedio eſt contra dorycnium, Nicander & Dioſcorides.

¶ Caro gallinarum claritatem vocis efficit, Auicenna. Aduerſus exitum ani (reſolutionem vel teneſmum) pullam gallinaceam aſſam edito, Obſcurus. Cimicum natura contra ſerpentium morſus & præcipuè aſpidum valere dicitur: item contra venena omnia argumentum, quod dicunt gallinas quo die cimices ederint, non interfici ab aſpide: carnes quoq; earũ percuſſis plurimum prodeſſe, Plin.

Ex diſſectis gallinis.

¶ Diſſectæ gallinæ (gallinarum pulli, Ægineta) & adhuc calentes appoſitæ, ſerpentium morſibus auxiliantur. ſed identidem alias ſufficere oportet (deinde folia oliuæ viridia trita cum oleo & ſale ſupponere vulneri, Kiranid.) Dioſcor. Et alibi, Diſſecti gallinarum pulli, cùm maximè tepent, percuſſo loco applicentur. Nec deſunt qui hiſce tanquam diſcordia quadam naturali pugnantibus vtantur. verum huius rationem inire facillimũ fuerit. Gallinę enim calida natura præditæ ſunt: argumento, quòd deuoratum inſigne virus conficiunt, & aridiſſima quæq; ſemina conſumunt. item nonnunquam arenas lapilloſq; ingluuie ſua deuoratos, diſſoluunt. Itaq; animantis admoti calore adiutus ſpiritus, ab icta parte impetum capeſſens exilienſq; ſecum venenum exigit. Carnes gallinæ nouiter occiſæ, ſi morſibus

ſibus imponatur, obſiſtunt omnibus venenoſis & curant, præter aſpidis morſum, Galenus Euporiſton 2.143. Viuum gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum ſuper vulnus (à ſerpente inflictum imponere oportet, ſic vt pars interior corpori iungatur, Celſus. facit id etiam hœdus agnúſve diſciſſus, &c. Idem. Ad morſus venenatos: Optimè auxiliantur ſi ſtatim poſt cucurbitas plagæ imponantur animalia parua diſcerpta, &c. *vide in Hœdo G.* Carnibus gallinaceorum, ita vt tepeant, appoſitis, venena ſerpentium domantur, Plinius. Ad viperæ morſum: Primum ſcarificato: aut gallinam diſſecato, & internè adhuc calentem morſui imponito, atq; hoc frequẽter repetito, Aetius. Obſcurus quidam aduerſus virulentos morſus in viro gallum diſcerptum calẽtemq; adhuc imponi iubet, in muliere gallinam: & ſtatim cor (cerebrum potius) è vino bibi. Epilepſia quandoq; contingit ex morſu animalis venenoſi. in quo caſu quamuis auem, vt gallinã, pullum, aut pipionem columbam ve, per dorſũ ſcindes & loco morſus calidam impones. nam ſua caliditate venenũ ad ſe trahit. Vel ſic, Gallus gallináue deplumetur circa anum, & ponatur anus ſupra locũ morſionis, & attrahet ad ſe, Leonel. Fauentin. ¶ Si bubo ortus ſit in peſte, gallus depiletur circa anũ, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter, & ſic fiat per totum diẽ. Sic venenum attrahitur à corde galli, & gallus ſubito moritur, Petrus de Tuſignano, ſed locum prius ſcarificari iubet. ¶ Amatus Luſitan. catulum vel columbum viuum diſſectum per ſpinam ſupra caput mulieris melancholicæ vel deſipientis imponi conſulit. Similiter ego quoſdam gallinam nigram diſſectam in eodem caſu admouere audio.

¶ Attactio dicitur, cum neruus pedis anterioris in iumento, à poſteriore crure (vt fit aliquando præ feſtinatione) læditur. hoc malum ſi recens ſit, prima vel ſecunda die iunctura & locus ſcarificetur, vt per ſcarificationem ſanguis exeat: poſtea gallus per medium ſciſſus ſuperponatur calidus cum omnibus inteſtinis, Ruſius.

¶ Sunt qui ſcribant ſanguinem galli & gallinæ ad meningum, id eſt membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe, quem ego cum nihil egregium præſtiturum ſperarem, experimentum de eo ſumere nolui, ne vel curioſus vel ſtolidus eſſe iudicarer, ſi multis probatiſq; remedijs ad hũc vſum neglectis, maiorem è ſanguine iſtarum alitum non compertam hactenus vtilitatem expectarem, præſertim cum ſanguinis ab hac parte profluuium valde periculoſum ſit. Eſt enim omnino experiẽtia huiuſmodi periculoſa, & à ſolis regibus circa facinoroſos homines vſurpanda, Galenus lib. 10. de ſimplicibus. Atqui Dioſcorides & alij hoc remedium è gallinæ cerebro, vt infra dicetur, non è ſanguine prodiderunt. Sanguis galli leucomata oculorum & cicatrices cum aqua inunctus ſanat, Conſtantinus. Paucus gallinæ ſanguis cum oleo ex ouis permixtus, ſcabiem cholericam curat, Arnoldus Villanou. Sanguis gallinarum nigrarũ aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie & huiuſmodi, maximè ſi miſceatur ei lapis vaccinus tritus cum baurach rubeo. & reddit faciem formoſam, abſtergit, & bonum colorem facit. Raſis. Galli ſanguis eryſipelata & chimetla ſanat, & ijs qui marinum leporem comederint auxiliatur. Si quis allium contriuerit, & biberit calidum ſanguinem cum vino, nullum reptile timebit. pultibus verò aſperſus, & ſumptus ad magnitudinem nucis circiter dies decem in cibo ab his qui ſurſum (per arteriam forte) educunt ſanguinem, prodeſt, Kiranides. Pullinum (de gallinaceo genere intelligo. *vide* infrà in Gallina, *H. a*) ſanguinem tepidum in eam aurem quæ obtuſior erit vel dolebit. infundes, Marcellus. *Ex ſanguine.*

¶ Gallinaceum adipem intra corpus empyicis tantum dari legimus, apud Marcellum Empiricum, cuius hæc ſunt verba: Anethi ſicci veteris puluerem, & reſinæ pityinæ puluerem, cum adipe vetere anſerino aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & veſpere tantũdem dabis, mire ſubuenies. Adeps galli cum adipe turturis ſi detur in cibo alicui pondere quadrantis drachmæ, infeſtabitur à tinea, (achoribus, puto,) Raſis. *Ex adipe.*

¶ De facultatibus eiuſdem extra corpus. Gallinaceus adeps ad quæ proſit, & quomodo curetur, leges in Anſerino ex Dioſcoride: & ibidem quomodo odoribus imbui ſoleant, & qua ratione etiam incurati à putredine præſeruentur. In Anate quoq; ex Nicolao Myrepſo, quomodo reponendi ſint adipes anatinus, anſerinus & gallinaceus recitauimus. ¶ Gallinaceus adeps medius eſt inter anſerinum & ſuillum. anſerinus ex his valentior eſt. Subſtituuntur aliquando gallinaceus, anſerinus, ſuillus, caprinus adipes, quiuis in alterius abſentis vicem. Gallinaceus tamẽ calidior & ſiccior eſt quàm ſuum, & tenuior, ac minimum terreſtris, idq; magis etiam ſi è gallinis ſylueſtribus fuerit: & tenuitatis ratione profundius penetrat, Galenus 11. de ſimplicibus, & de compoſitione medic. ſec. genera, & Methodi lib. 14. Indurata iuuat, Idem. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, gallinaceus illi proximus, Iac. Syluius. Galenus lib. 3. de compoſit. ſec. loc. cum Apollonij ad aurium dolores verba hæc recitaſſet, Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, ſubdit: Adeps harum alitum maximè mitigat omnes affectiones dolores inducentes, ſimulq; ipſarum aliquibus magnificè auxiliatur, &c. vt in Anſerino ſcripſi cum quo hic pleraq; communia habet. Adeps pullorum calidior eſt quàm adultarum gallinarum: & galli quàm gallinæ, Obſcurus. ¶ Myricæ ſemen cum altilium (gallinarum, vt conijcio) pingui furunculis imponitur, Plin. Ad ambuſta: Lardum & adipem gallinaceum adhibito candelæ lumine ſuper aquam liqua, & collectum ex aquæ ſuperficie pingue inungito, Innominatus. Varos (Varices, Marcellus) adeps

gallinaceus cum cæpa tritus & subactus (impositus vel perductus assiduè, Marcel.) sanat, Plin. Idem remedium maculas rubeas delere Rasis annotauit. ¶ Cutem in facie adeps anseris vel gallinæ custodit, Plinius. Adeps anseris & gallinaceus vtilis est ad nitorem vultus, εἰς προσώπων ἐπιμέλειαν, Dioscorides, vt Marcellus vertit: *ad mangonizandam faciem*: vt Ruellius. ego cum Plinio potius verterim *ad faciei custodiam*; aduersus ventos scilicet, frigora & Solem. Fissuras in facie sanat, & faciem reddit lucidam, Rasis. ¶ Adiuuat adeps gallinæ mirificè ruptas oculorum tuniculas admixtis schisto & hæmatite lapidibus, Plinius. Eundem præcipuè laudant contra pustulas oculorum in pupillis. Has (gallinas) scilicet eius rei gratia saginant, Idem. Gallinarum adeps pustulas oculorũ reprimit, Æsculap. & Constantinus. Si oculus iumenti dissectus sit, adeps anseris vel gallinæ prodest, vt scripsi in Ansere.

¶ Gallinæ adeps liquefacta & tepide instillata, quodlibet vitium aurium sanat, Marcellus. Adipem anserinum & alios auricularibus medicamentis Nicol. Myrepsus admiscet. Gliris pingue & gallinæ adeps, & medulla bubula liquefacta tepensq; infusa auribus plurimum prodest, Marcellus. Apollonius (vt & Rasis) anserinum aut gallinaceum adipem liquefactũ dolentibus auribus sensim instillari iubet, vt superius retuli. Adeps gall. cum nardo liquefacta ad dolorem aurium vtilis est, & contra neruorum passiones, Kiranides. Eundem instillatum tepidum etiam aduersus difficultatem auditus proficere obscurus quidam scripsit. Gallinarum adeps auribus purulentis calida infunditur, Plinius. Ad auriũ nocumenta ex aqua confert adeps tum anserinus tum vulpinus, tum gallinaceus, Galen. Euporiston 1.16. ¶ Adeps ans. aut gall. rimas labiorum egregiè curat impositus, Plinius & Marcellus. ¶ Adeps gallinæ asperitati linguæ confert, Obscurus. ¶ Dentientium puerorum gingiuas gallinaceorum pingui molliendas Ægineta consulit. ¶ Laudant & gallinarum adipem contra pustulas in papillis: has scilicet eius rei gratia saginant, Wottonus. ¶ Adeps anserin. aut gallin. recens & sine sale conditus, ad vuluæ vitia proficit, (vel, vt alibi, muliebribus malis conuenit:) sale inueteratus, & qui temporis spatio acrimoniam concepit, vuluæ inimicus est, Dioscor. Anserini vel gall. adipis vsum ad fœtum pellendum in Ansere diximus. Recens laudatur ad dolorem matricis: & in eiusdem apostemate instar emplastri imponitur, Rasis. Cum nardo liquefacta ad muliebria pessaria facit, Kiranides.

Ex crista. ¶ Galli cristam contritam morsibus canis rabidi efficaciter imponi aiunt, Plinius & Kiranides. Gallinæ cristam aridam da in cibo ei qui mingit in lecto nescienti: curabitur, Rasis. alij hoc remedium ex gula & larynge galli promittunt. Capitis doloribus remedio est gallinaceus, si inclusus abstineatur die ac nocte, pari inedia eius qui doleat, euulsis collo plumis circunligatisq;, vel cristis, Plinius & Marcellus, sed paulò aliter.

Ex ossiculis. ¶ Ossiculis gallinarum in pariete seruatis, fistula salua, adacto dente, vel gingiua scarificata, proiectoq; ossiculo, statim dolorem abire tradunt, Plinius. Inguinibus mirabile exhibet remedium, ex gallinacea ala ossiculum extremum, cochleario terebratum, nodisq; septem licio ligatum, atq; ita brachio vel cruri eius partis quæ inguina habet suspensum, Marcellus.

Tibijs. ¶ Gallinæ tibiæ cum pedibus coctæ, & cum sale, oleo acetoq; comestæ, coli (aliàs *colli*) sedant dolorem, Constantinus & Æsculapius. Ego *coli* legendum puto ex Marcello Empirico, cuius hæc sunt verba: Gallinam per totum diem à cibo abstineto. dein postero die cum eam occideris, crura eius cum sale & oleo inassato, & ieiuno colico qui se pridie cibo abstinuerit manducanda dato, mirificè profueris.

Cerebro. ¶ Gallinacei cerebellum recentibus plagis prodest, Plin. Dioscorides animalia theriaca, id est quæ vim morsibus venenatis contrariam habeant enumerans, gallinaceorum etiam cerebella in cibo commendat. Gallinarum cerebellum in vino bibendum datur contra serpentium morsus, Idem. Æsculapius & Constantinus. contra scorpionum ictus, Kiranides. Idem galli cerebrum cum aceto (aliàs condito) aduersus serpentium morsus bibendum consulit. Venena serpentium domantur gallinaceorum cerebro in vino poto: Parthi gallinæ malunt cerebrum plagis (morsibus serpentium) imponere, Plinius. Gallinacea cerebella cum vino pota medentur viperarum morsibus, Dioscorid. ex Erasistrato & Ægineta. Ἠὲ σύ γ' ἐγκεφάλοιο πέριξ μώνυχας ἀραιάς Ὄρνιθος λάζοιο κατοικίδος, Nicander. Petrichus etiam, vt Nicandri Scholiastes refert, contra serpentium morsus gallinæ cerebrum commendat. Ad viperæ morsum: Galli cerebrum cum posca adiecto pipere, his qui à vipera percussi sunt vel morsi, potui dabis, auxilium maximũ experiêris, Sextus. Contra omnium phalangiorum (araneatum, Rasis) morsus remedium est gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in posca, Plinius. Ad cunctos autem morsus ictusq; minorum, Exiguo piperis cerebrum conspergito galli, Quo lita (alij authores *bibi*, non *lini* volunt) sanescunt depulso membra dolore, Serenus. Gallinarum cerebellum sanguinem à cerebri membrana profluentem (per nares à cerebri velaminibus, Auicenna) sistit, Dioscorides & Plinius. naribus sanguine fluentibus prodest, Marcellus. contra fluxum sanguinis à cerebro, Rasis. Ad sanguinem è naribus sistendum: Aut galli cerebro, vel sanguine tinge columbæ, Quod nisi supprimitur sanguis, potandus & ipse est, Serenus. Atqui Galenus in libro de simplicibus hoc remedium non tanquam è cerebello, sed è sanguine gallinæ à quibusdam memoratum reprobat, vt superius recitaui. Cerebrum gallinarum in cibo sumptum acuit intellectum. quare caput asseritur cassare (sic habet codex impressus) cæcitatem, Arnoldus in Breuiaio. Cerebrum gallinarum contra tremorem cerebri commendatur à Rasi. Gingiuis puerorum infricatur vt dentes absque dolore nascantur, Kiranides.

¶ Quæ

¶ Quæ interiore ventriculi galli ſinu reſidet membrana, ſecti in laminas cornus ſpecie ſimilis, quæ inter coquendum abijci ſolet, ſiccatur, (& reponitur ad remedia,) Dioſcor. Pellicula ceu cortex quidam intra ventriculum gallinæ ſtercori deſtinata, echinus ab aſpritudine Grecis appellatur, & lactis coagulandi vim habet, Berytius apud Conſtantinum. hæc vis alioqui propria tribuitur ruminantium adhuc lactentium ventriculis, quos & coagula nominant. *Vide* plura in Echino terreſtri *G.* ab initio de nomine huius particulæ. Magna fraude medicamentarij inſtitores nobis imponunt, qui ex ventriculo, quo nihil in alitibus iſtis carnoſius eſt, panniculos detractos & ſiccatos pro ingluuie vendunt. & hæc eſt cauſa cur nemo hodie mihi cognoſcatur, qui ſe feliciter in ventriculo roborando, pelliculis iſtis vſum profiteatur: Gybertus Longolius, non ex ventriculo, ſed ex primo cibi in gallinis receptaculo, quod ſtomachum & ingluuiem vocat, hanc membranam decerpendam ſentiens. Atqui ego veteres hanc vim non ingluuiei aut ſtomacho, id eſt ori ventriculi galli gallinæve, ſed ipſius ventriculi, quem κοιλίαν propriè vocant, interiori membranæ, tribuiſſe aſſeruerim. Nam & Dioſcorides κοιλίαν nominat de hac membrana agens lib. 2. cap. 43. tum ab initio, tum in fine eius capitis. quanquã adiecta in fine à quibuſdam adulterina exiſtimantur. Et Galenus libro 11. de ſimplicibus poſt cœlian, id eſt ventriculum mergi ſtatim huius membranæ meminit, intus aduerbium ponens pro eo quod eſt in ventriculo. Vno tantũ in loco (lib. 3. Parabiliũ, qui Galeno falsò adſcribitur) galli gulã vnà cum larynge (ſcribitur autẽ Græcè etiã γέλαν) ijs auxiliari qui ſtrata permingunt, legimus. Tunica interior gallinarũ lixiuio calido hora vna maceratur, ter lauatur, deinde vino ter maceratur, & ter lauatur: iterũ lixiuio. poſt vino, & ſiccatur clibano ex quo panis extract⁹ eſt, Sylvius ex Bartholomeo Mõtagnana. Vẽtris gallinaceorũ mẽbrana quæ abijci ſolet, inueterata & in vino trita aurib. purulẽtis calida infunditur, Plin. Galli gallinacei ex ventriculo interiore mẽbrana, quę proijci ſolet, arefacta tritaq; ex vino, adiecto paululo opij, medicamen aurib. vtiliſſimum facit, quod calefactum infuſum ſuppurationem eius (earum) expurgat & ſanat, Marcellus. Pellis interior de ventriculo galli trita cum vino auribus prodeſt, & ſputum (pus forte) mouet, Conſtantinus. ¶ Gallinaceorum ventris membrana inueterata & inſperſa potioni, deſtillationes pectoris & humidam tuſſim vel recens toſta lenit, Plinius. Ventriculi gallinacei membranam, qua ſordes aqualiculi continentur, arefactam terito diligenter, & cum vino potui dato, humidam tuſſim ſedabis, Marcellus. ¶ Trita in vino conuenienter ſtomachicis datur in potu. Dioſcorides. Ant. Gaynerius has membranas præparatas miſcet medicamento cuidam ad confortandum ventriculum: item Leonellus medicamento ad ſtomachi dolorem. Tunicam interiorem ventriculi ſecundi gallinarum miro quodam modo lotam & ſiccatam, & potam, ſtomachicis augere coquendi facultatem, falſum eſſe expertus eſt Galenus (de medic. ſimplicib. lib. 11.) Vnde ſubit admirari in ea hæreſi falſa medicos omnes etiam hodie permanere. Putant, opinor, eam vim illi eſſe, quòd ea ſimilis ſit tunicæ internæ ventriculi noſtri, ſed vi tanta coquendi prædita, vt lapillos conficiat. ſed æquius fuerit, eam tunicam ex ſtruthiocamelo ſumere, quippe cui mira ſit natura coquendi, quæ ſine delectu deuorârit, (vt refert Plinius 10. 1.) vt ferrum & oſſa veruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas ſtomachicis applicant, Sylvius. An non vident harum pellicularum temperamentum vitiari ſiccatione: & vim illam coquendi viuis ineſſe, non ſupereſſe mortuis: nec fortaſſe pellibus illis inſitam, ſed potius à carne multa craſſa denſaq; pelliculam hanc vndiq; ambiente? Iac. Sylvius. Si hordeo malo aut nimio iumentum læditur, remedium eſt pelliculam de ventre pulli ſiccatam fumo deterere, additisq; octo ſcrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & vncia pollinis ex thure, cum ſextario vini veteris tepefacto per os dare, Vegetius. ¶ De vſu eiuſdem pelliculæ ad ileon, *vide* infra in remedio ex iecore. ¶ Hanc pelliculam de gallina nigra quidam è vulgo aduerſus regium morbum edendam ſuadent, bis aut ter. Aliqui priuatim de capo nigro cuius pedes ſint flaui accipiunt, eius quidem vſu ictericum quendam conualuiſſe mihi affirmatum eſt. ¶ Pellis interior de ventriculo galli trita & cum vino pota ventrem aſtringit, Conſtantinus. Gallorum ventriculus (Marcellus Vergilius interpres addit, in ſenectute, quoniam proximè de veterum gallinaceorum iure dixerat author) inueteratus (κοιλία ταριχευθεῖσα,) & in vmbra ſiccatus pondere trium vnciarum (ὅσον γ΄. ſic habet codex noſter impreſſus, corrupta vt apparet ponderis nota, drachmæ fortaſſis, quæ deſignatur alibi in Dioſcoride inſtar maiuſculi lambda iacentis, hoc modo <.) ſumptus, præſenti remedio eſt contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluum medicamentis fiunt. quamprimum enim purgationes eas ſiſtit. in quem vſum terendus eſt & cum aqua bibendus. (δεῖ δὲ τρῖμμα ποιεῖν καὶ ἐνθεῖν μετὰ ὕδατος καὶ διδόναι. malim ita reddere, in quem vſum contritus & cum aqua permixtus, [inſtar trimmatis aut moreti,] exhibendus eſt,) Dioſcorides: cuius interpres Marcellus Vergilius, Hunc locum (inquit) Serapio non habet, neq; antiqua interpretatio, neq; probatiſſimus mihi codex Latinæ translationis. vnde fit vt ſuſpicemur accreuiſſe eum Dioſcoridi, præſertim quum alienus etiam Dioſcoridis ſermonis in ea re ductus nobis videatur. Membrana gallinarum toſta et data in oleo ac ſale, cœliacorum dolores mulcet. abſtinere autem frugibus ante & gallinam & hominem oportet, Plinius. Membrana quæ eſt in ventriculo gallinę ſiccata & trita, & cũ vino auſtero potui ieiuno cœliaco data, medetur: ita vt ipſa gallina prius vel biduo abſtineatur à cibo, & qui potionem accepturus eſt, antè diem frugi ſit, & non cœnet, Marcellus. Nicolaus Myrepſus dyſentericam quandam potionem laudatam deſcribit, in qua membrana

Ex membrana quæ in interiore ventriculi galli ſinu reſidet.

M

hæc cum cæteris miſcetur. Membranam è ventriculo gallinacei aridam: vel, ſi recens ſit, toſtam, vtiliter contra calculos bibi traditur, Plinius. Dum vino pota calculos frangit & per vrinam eijcit, Conſtantinus. Celebrant quidam inter calculi remedia gallinacei ventris interiorem membranam, Alex. Benedictus. Fieri quidem poteſt vt aliqui huic membranæ vim calculos diſſoluendi ineſſe ſibi perſuaſerint, ex eo quòd gallinæ etiam lapillos concoquere vulgò credantur, vt Dioſcorides etiam credidit. Ego quoniam experientiam huius effectus hactenus nullam audiui, nec rationem aliquam qua id effici poſſit video, aſſenſionem meam adhuc cohibeo. De ventriculo galli interior pellicula in vino miſſa & ſiccata ac trita cum ſale, poſita (*pota*) cum vino vel condito, nephriticos perfectè ſanat, Kiranides. ¶ Ad ſiſtendam exuberantiam mictionis: Accipe pelliculas quæ ſunt in ventre gallinarum: de quibus in Sole ſiccatis drachmam miſcebis cum thure maſculo, glande ſicca, balauſtijs, galla, ana ℥. iij. Trita omnia melle roſato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno, Galenus Euporiſton 2.133. Ad inuoluntarium mictum in ſtratis: Galli guttur vſtum ligulæ menſura ieiuno ex aqua propinato, Galenus Euporiſton 2.76. Et rurſus, Gallinæ gulam (γὔλαν) pariter cum gutture, vre, & tere diligentiſſime, ac ex vino vetere propina, Euporiſton 3.238. Idem remedium Raſis è criſta galli promittit. In Germanico quodã codice manuſcripto inuenio haſce membranas tritas vtiliter bibi cõtra ſtranguriã. ¶ Aduerſus abortũ: Suffiatur primò mulier cum filato primo cocto: deinde accipiat graſſilũ gallinæ, & pelliculã ventriculi qua cibus continetur diſcutiat lauetq;, & modicè coctã in prunis comedat, vel pollinem tritarũ bibat, idq; faciat per plures dies: experimento conſtat, Author additionũ Breuiarij Arnoldi Villanou. apparet autem verba quædam inter hæc aut corrupta aut barbara eſſe. ¶ In libro quodam manuſcripto inuenio hanc pelliculam de ventriculo capi vtiliter tritam fiſtulis prius mortificatis inſpergi.

Ex iecore. ¶ Ileo reſiſtit gallinaceorum iecur aſſum cum ventriculi membrana, quæ abijci ſolet, inueterata, admixto papaueris ſucco. alij recentem torrent ex vino bibendam. Hepar gallinæ tritum, & cum hordei farina & aqua emplaſtri modo impoſitum, podagricis prodeſt, Kiranides.

Felle. ¶ Gallinarum & perdicum fella ad medicinæ vſum cæteris præſtant, Galenus. Fel efficaciſſimum creditur ſcorpij & callionymi piſcium, marinæq; teſtudinis & hyænæ: perdicis item & aquilæ, gallinęq; albæ, Dioſcorides. ¶ Fel gallinæ maculas in corpore illitum aufert, Raſis. Apud Galenum de compoſit. ſec. locos, miſcetur medicamentis liquidis ocularibus Æſclepiadæ, ad ficoſas eminentias, ac omnem extuberantiam carnis ſeu callum. Fel quorundam animalium laudatur à medicis ad viſum acuendum, & principium ſuffuſionis diſcutiendum, vt callionymi & ſcorpij piſcium, gallinæ, &c. Idẽ de ſimplic. 10. Galli gallinacei, maximè albi, fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyſes ſanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Galenus libro 4. de compoſ. ſec. loc. medicamento liquido cuidam ad oculos ſuffuſos, alios galli fel, alios aliud adiecisſe ſcribit. Ad ſuffuſionem admirabile quod ilico viſum reſtituit: Muris ſanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus miſce, & bene ſubactis vtere. probatum eſt enim, & magnificè profuit, Idem Euporiſton 3.16. Vlcera oculorum & albugines felle galli inungito, Idem Euporiſton 2.99. *Fel quoq; de gallo mollitum ſimplice lympha Exacuit puros dempta caligine viſus*, Serenus. Fel galli cum ſucco chelidoniæ herbæ & melle illitum, viſum acuit perfectè, Kiranides. Gallinaceo felli vis alligato (malim, illito: vel, ad caligationes, vt & aquilino ſicut proximè dixerat) ad argema, & ad albugines ex aqua diluto, (aut ſupra forſan rectè, hîc verò pro *diluto* legendum aut ſaltem ſubintelligendum *illito*.) item ad ſuffuſiones oculorum, maximè candidi gallinacei, Plinius. Et rurſus cum fimum ruffum gallinæ luſcioſis illini dixiſſet, ſubdit: Laudant & gallinæ fel ſed præcipuè adipem contra puſtulas in pupillis. Fellis gallinacei, vel vulturini, quod longè magis prodeſt, ſcrupulum, & mells optimi vnciam, bene trita coniunges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vtêris. hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcellus. ¶ In manuſcripto quodam libro Germanico remedium hoc ad epilepſiam traditur. Fel gallinacei cum aqua mixtum bibat æger, & diebus decem abſtemius eſto.

Teſticulis. ¶ Aetius illos qui re Venerea vti non poſſunt inter cetera gallorũ teſticulos eſitare conſulit. Galli teſtes cum vino poti Venerẽ irritant, & bonã habitudinẽ præſtant, Kiran. Gallinaceorũ teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicũtur, Plin. Galli albi teſticuli à muliere deglutiti à conceptu ſtatim antequã aliud quicquam deguſtet, Dioſcorus Euporiſton 2.78. eſt autẽ locus mutilus. Ad inuoluntarium vrinæ exitũ in ſtratis: Galli teſtem vſtum edendũ apponito, Galenus Euporiſton 3.257. ¶ Ad caducos: Galli teſticulos contritos cum aqua ieiuno dabis bibere. abſtineant autem à vino diebus decem, caducis remedium eſt. Debebunt autem teſticuli ſicci ſeruari, vt cùm fuerint neceſſarij, continuò ſumantur, Sextus & Conſtantinus. Ad comitiales: Gallinacei teſtes ex aqua & lacte quidam bibendos cenſent, antecedente quinq; dierum abſtinentia vini, ob id inueteratos, Plin. Galli gallinacei teſticulos in puluerem tritos ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq; diebus quinq; facito, vino autem abſtinendum eſt, Trallianus hoc ſe ex Gallia accepiſſe ſcribens. Serapion pro epilepticis probat medicamen confectum è teſtibus galli gallinacei: Cælius Aurelianus, improbans ipſe vt videtur.

Ex fimo. ¶ Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, ſed inefficacius, præſtat, Dioſcor. minus calidum eſt columbino, Galen. Et rurſus, Cæterum vt in alijs omnibus animaliũ partibus aut excremẽtis plurimum refert, montaníſne locis, an in pratis, paludibus, lacubus & ædibus verſentur. Semper enim

quæ

quæ exercẽtur, ijs quæ non exercẽtur sunt sicciora: & quæ cibis vtũtur calidioribus siccioribusq; ijs quę humidis frigidisq;. Itaq; vt columbarũ stercus semper imbecillius expertus sum quæ in domib. degunt quàm nomadũ & montanarũ: sic gallinarũ quoq; inueni multò infirmius earũ quæ conclusæ seruantur & furfurib. aluntur, non paulò autẽ valentius earum quæ in agris, atrijs aut foris pascũtur. Stercoris gallinacei pulli drachmæ duæ dissolutæ in multa aqua calida, & potæ, vomitum mouent, Arnoldus de Villan. Stercus galli cũ succo prasij datũ, mox vomitũ proritat, Idẽ. Certo educit per vomitũ. quare cõtra venena propinatur, Ferdinand. Ponzettus. Idem Gaynerius scribit, sed misceri iubet cum lini vrticæve semine in aqua decocto, aut aqua & butyro, &c. Ad felis morsum galli stercus liquidum cum adipe gallinaceo subigito & imponito, Aetius. Idem ex aceto impositum morsibus canis rabidi, salutare traditur, Kiranides. Gallinaceum fimum priuatim contra venena fungorum bibitur ex aceto aut vino, (vel oxymelite, Rasis,) Dioscor. Nicander contra idem venenum commndat πάτον στρουθοῖο κατοικάδος (.πάτον.) Galenus etiam aduersus strangulationem à deuoratis fungis gallinarum domesticarũ fimum cum oxymelite bibi consulit, in Euporistis 1.131. nimirum vt vomitus subsequatur. Cum medicum quendam in Mysia gallinaceo vtentem stercore conspexissem, in eis qui ab esu fungorũ suffocabantur: & ipse quoq; sum vsus in quibusdam vrbem inhabitantibus, qui & ipsi fungos esitarant, ipsum videlicet ad læuorem contritum tribus quatuorve oxycrati aut oxymelitis inspargens cyathis. & palàm adiuti sunt, idq; celeriter: nam qui præfocabantur, paulò pòst vomebant pituitosum humorem omnino crassissimum, & exinde planè liberati sunt symptomate, Galenus lib. 10. de simplicibus. Dioscorides in euporistis remedia contra opium describens, hæc verba ponit, ἢ κόπρος ὄρνης λεῖος σὺν ὄξει ἢ σὺν ὀξυμέλιτι. vbi ego pro ὄρνης legendum conijcio ὄρνιθος. *Vide* etiam inferius inter remedia ex candida parte huius fimi. ¶ Gallinarum fimum, cum agrimonia, bismalua, betonica in aqua decoquatur, & fumus quotidie mane recipiatur per horam & vesperi similiter, confert scabiosis affectibus membrorũ, extrahit omnes excremẽtitios humores, & curat Theophrastus, Stercus gallinæ cũ melle despumato & farina fabarũ excorticatarum in modũ vnguenti mixtũ, faciei pustulis illinitur, Incertus. Gallinarũ fimũ recens illitũ alopecias celerrimè explet, Plin. Gallinaceorũ stercus cũ oleo vtroq; (nõ explicat quibusnam) permixtũ, alopecijs vtile est, Marcell. cum aceto alopecijs impositũ prodest, Rasis & Kiranides. Si prius fricetur locus cum panno & cepe donec rubeat, Rasis. Aridum quoque tritum cum nitro & arido (vox corrupta) vnguento alopeciam inspissat, Kiranid. Recens adpositum podagris, plurimum iuuat, Marcellus & Plinius. Perniones quæ nascuntur in manibus impositum sanat, & omnes morsus, Constantinus. *Est qui gallinæ perducat stercore corpus*, Serenus inter carbonis (carbunculi) remedia. De vsu huius stercoris ad fistulam curandam, scripsimus in Rubeta G. Phlegmonas quę nascuntur in naribus impositum sanat, Æsculapius. Furunculo medicãdo: *Prætereaq́; fimum, ex gallo quod legeris albo Imbribus ex acidis fidens appone dolenti*, Serenus. *Vide* etiam infra inter remedia ex rufa parte huius fimi. Fimum gallinaceum cum oleo & nitro clauos pedum sanat, Plinius. Marcellus pulli gallinacei fimum rubrum clauellis frequenter illinendum consulit. Fimum gallinaceum recens inunctum, contusiones ex calciamentis sanat. aufert etiam myrmecias, Kiranides. Si fiat ex eo cataplasma cum melle, id illitum crustam ignis Persici rumpit, Rasis. ¶ Mactatæ recens gallinæ ventrem vnà cum stercore inuoluito melle, & iumento adhuc calentem in fauces immittito, Pelagonius aduersus tussim iumenti è faucibus vel gutture prouenientem. ¶ Gallinaceum fimum contra coli cruciatus ex aceto aut vino bibitur, Dioscor. cum aqua calida & melle, Rasis. Medicus quidam Mysus hoc fimum bibendum dabat ijs qui diutino coli dolore fuissent vexati ex œnomelite: vel si id non aderat, ex aceto, aut vino aqua diluto, Galenus lib. 10. de simplic. Et rursus in opere de compos. sec. loc. ex Asclepiade: Gallinarum interanea omnia exempta, & in vas fictile coniecta assato, ac trita reponito. vsus verò tempore cochlearium vnum & dimidium, & seminis dauci Cretici tusi & cribrati tantundem ex aquæ mulsæ calidæ cyathis tribus exhibeto. In libro quodam Germanico manuscripto albam tantum huius fimi partem aduersus colicum affectum è vini cochleario, salubriter bibi legimus. Rustici nostri recens hoc fimum è lacte aut iure pingui contra colum vel matricem propinant. ¶ Stercus gallinæ suffitum secundas educit, Arnoldus Villanou. In iure casei dissolutum stercus gallinæ album & potum prodest ex vtero suffocatis, Ex manuscript. ¶ Ad iumentorum remedia. Si equus pennam vorârit, primo vratur in vmbilico, deinde in os eius stercus bouis tepidum inseratur: tum fiat phlebotomia, demum omnia interiora gallinæ sanæ in os eius immittes. Et si ne ita quidem liberatur, minue diligenter ipsum, Rusius. Equo ex pituita per nares laboranti, fimum gallinaceum in nares inflabis, Obscurus. Si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linuntur. ea res accendit libidinem, Anatolius. Sunt qui ad vlcera iumentorum vtantur fimo gallinac. arido trito cribratoq;, inspergentes mane, & vesperi succum sambuci immittentes per dies aliquot: vbi vlcera primum abluerint vino in quo sambuci folia decocta sint cum modico sale: Ad inflationem ilium & ventris equi: Fimum columbinum aut gallinaceum, quantum manus capit, in vino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem inijcimus, &c. Absyrtus & Hierocles. ¶ Rabies canum sirio ardente homini pestifera. quapropter obuiam itur per triginta eos dies, gallinaceo maximè fimo mixto cibis. aut si præuenerit morbus, veratro. Plin.

Ex fimo candido. ¶ Gallinacei fimi candidi vires. Ad vitiligines quidam illini iubent gallinarum fimum candidum seruatum in oleo vetere cornea pyxide, Plin. Idem cum oleo vetere tenuissimè tritum & ad positum, leucomata & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Aduersus fungos noxios: Philagrius, gallinaceum stercus album (inquit) tritum exhibemus ex posca aut aceto mulso. huius enim manifestum habemus experimentum, quòd ad fungorum strangulationes auxilietur, Aetius. Plinius in hyssopo decoctum aut mulso, venena fungorum boletorumq́; astringere dicit. Item inflammationes ac strangulationes. quod miremur (inquit) cum si aliud animal gustauerit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur. *Vide* supra in viribus Gallinacei fimi simpliciter. Illitio ad occultas anginas: Galli stercus album, & cerussam colore referens, exiccatum habeto, & vsu postulante subige cum aqua aut melicrato, propinato cochlearium. Desperatos enim sanat. Quod si bibere nequeant, cum melle subactum intimis partibus illinito, Nic. Myrepsus. Fimum gallinarum duntaxat candidum, oleo in vetere corneisq́; pyxidibus adseruant, ad pupillarum albugines, Plin. Sunt qui huius fimi parte alba duntaxat intra corpus sumpta, sanguinem concretum discuti referunt. Fimum gallinac. album & frictum (φρύξας) tere ac potui confidenter exhibeto aduersus colicam, Aetius 9.31. *Vide* supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter.

Ex fimo ruffo. ¶ Galli stercus ruffum, vel vt Plinius habet, ex gallinac. fimo quod est ruffum. Impositum furunculos rumpit, & dolorem tollit, Sextus. *vide* supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter. cum aceto recens illitum furunculos & canis rabidi morsus curat, Plin. & Constantinus. Ex fimo pulli gallinacei quod rubrum fuerit colliges, & impones clauellis, atq; inde eos sæpius lines, vehementer medebitur, Marcellus. Stercus gall. citrinum cataplasmatis instar impositum, cum oui vitello & exiguo croco, quemuis abscessum purulentum aperit, Rasis. Fimum gallinaceorum duntaxat rubrum lusciosis illinendnm monstrant, Plinius.

Ex cinere fimi. ¶ Cinis fimi gallinarum. Prodest ad ictus scorpionum, Plin. Gallinarum vel columbini fimi cinis ex oleo impositus vlcera pedum curat, Marcellus. Fimi gallinacei cinis pedum exulcerationes sanat. columbini fimi cinis ex oleo, Plin.

Ex lapillis vesicæ. ¶ Lapillos qui in gallinaceorum vesica inueniantur, conteri & potioni inspergi aduersus calculos iubent, Plin. Alexander Benedictus lapides in gallinaceo ventre repertos, contra calculum à quibusdam commendari scribit, ex hoc Plinij loco fortassis, memoria lapsus. Nos de lapillis qui in ventribus gallinaceorum reperiantur, plura scripsimus supra in *B.*

¶ Veneficia quædam fiunt ab his quæ eduntur excrementis corruptis, vt sanguine vel vrina leprosorum, cum in his frumentum maduerit, gallinæq; frumento depastæ fuerint, Hier. Cardan.

De fimo gallinaceo equis & bubis periculoso. ¶ A præsepibus equorum remouebuntur aues domesticæ atq; altiles, quæ ea propter reliquias pabuli sectari solent: & in his non solum pinnulas excutiunt, sed etiam stercora deijciunt: atque illæ cũ gutturis, hæc cum alui periculo ab equis deglutiuntur, Ioach. Camerarius. De fimo gallinaceo à bobus aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in Quadrupedum istarum historijs scripsimus. Hierocles equo aduersus hunc fimum deuoratum auxiliari docet ipsum fimum gallinæ album & solidum: quem conteri iubet cum drachma seui, (στέατος,) & cum duobus polentę chœnicibus vinoq́; nigro austero in mazas redigi, & equo edendas dari. Gallinarum fimum, duntaxat candidum, in hyssopo decoctum aut mulso, venena fungorum boletorumq́; astringit: item inflammationes ac strãgulationes: quod miremur, cũ si aliud animal gustauerit id fimũ, torminibus & inflationibus afficiatur, Plin.

¶ Quidam à gallo gallinaceo pugnante leuiter læsus in rabiem venisse dicitur, Cælius Aurelianus de morb. acut. 3.9.

H.

a. Vt ornis apud Græcos, sic apud Latinos auis etiam aliquando pro *gallo gallinave* absolutè ponitur. Rhodias aues pro *gallinis Rhodijs* Columella dixit. & Græcè Ταναγραίους ὄρνιθας genere masc. legimus, id est alites Tanagręos, pro *gallinaceis Tanagræis.* Gallinaceos mares pro *gallis gallinaceis* Columella dixit. Gallos à contrario sensu appellatos quidam existimant. nam Galli sacerdotes matris deûm castrati erant. hinc Martialis, *Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testeis, nunc mihi gallus erit.* Et rursus, *Succumbit sterili frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem.* Cristatus ales, pro gallo, Ouidius 1. Fastorum. 5

Etymon vocis ἀλέκτωρ. ¶ Ἀλέκτωρ Grecè dicitur à priuatiua particula & lecto: ἐκ τοῦ α καὶ τοῦ λέγω, διὰ τὸ ἐκ λέκτρου ἡμᾶς ἐγείρειν, Eustathius & Athenæus. A tertia persona præteriti passiui verbi λέγω, quod est dormio, fit λέκτρον, ἀλέκτωρ: & forte Ἤλεκτρα & ἀλεκτρυών, (oxytonum,) Idem. Ἀλεκτρυὼν nomen viri Iliados ρ. seruat ο magnum (non seruat: *Vide* mox inter Propria) in genitiuo, pro aue vero Homeri seculum hanc vocem non agnouit, Varinus. Vtebantur nimirùm antiquitus tantum voce ὄρνις de gallo in genere masc. de gallina in fœminino. Gallos gallinaceos alectryónas & aléctoras Græci vocant, quia nos à lecto exuscitent: gallinas verò alectoridas & ornithas. Aristophanes alectoras qui mares sint, alectryænas quæ fœminæ, alectryónas vtrunq; continere, ludens in comœdia monstrauit. Inuenias & pro maribus alectoridas acceptos, vt inquit Athenæus, Hermolaus. Socrates sanè in Nebulis Aristophanis Strepsiadem docens, reprehendere videtur quod ἀλεκτρυόνα in vtroq; sexu proferat, itaque iubet eum

fœminam ἀλεκτρύαιναν vocare, ficto vocabulo & poëtico, vt à λέων scilicet fit λέαινα: marem verò ἀλέκτορα. Apparet autẽ (inquit Scholiastes) vulgarem hanc consuetudinem tum fuisse, fœminã quoq; ἀλεκτρυόνα nominandi, vt patet ex hisce (Aristophanis) in Amphiarao verbis: Γιιώναι, τί τὸ ψοφῆσαν ἔσιν; Ἡ ἀλεκτρυὼν τὴν κύλικα καταβέβληκεν. Οἰμώζουσά γε. Et in Platonis (Aristophanis, Athenæus. positum est καὶ πλάτων pro καὶ πάλιν à librarijs) Dædalo, Ἐνίοτε πολλαὶ τῶν ἀλεκτρυόνων ὑπηνέμια βίᾳ τίκτουσιν ὠὰ πολλάκις. Ὁ δὲ παῖς ἔνδον τὰς ἀλεκτρυόνας σοβεῖ. Attici quidem etiam gallinas sic vocabãt. Et Theopompus, Vocant verò gallinam etiam etiam ἀλεκτρύαιναν: Hęc Scholiastes. sed locus, quod ad authorum citationes, nõ rectè distinctus emendari potest ex Athenæo, cuius verba subieci. Cratinus (inquit) ἀλεκτρυόνα in fœm. genere dixit. item Strattis, Αἱ δ᾽ ἀλεκτρυόνες ἅπασαι, καὶ τὰ χοιρίδια τέθνηκεν. Et Anaxandrides Rhodius Comicus, Ὀχευομένας τὰς ἀλεκτρυόνας θεωροῦσιν ἀσμενοι. Et Theopompus in Pace, Ἄχθομαι δ᾽ ἀπολωλεκὼς ἀλεκτρυόνα τίκτουσαν ὠὰ πάγκαλα. Et Aristophanes in Dædalo, Ὠὸν μέγιστον τέτοκεν ὡς ἀλεκτρυών. Dicitur & ἀλέκτωρ. Ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. Veteres ἀλεκτρυόνας vocabant etiam gallinas, Hesych. Ab ἀλέκτωρ masculino, fœmininũ ἀλεκτορὶς deriuatur. Ἀλεκτορὶς poëticum est, ὡς τὸ ἀλέκτωρ ἑλληνικὸν (lego ἀδόκιμον) ὅλως, Varin. Thomas Magister quoq; annotat, vocem ἀλεκτρυὼν significare marẽ & fœminam: ἀλέκτορις aũt esse vocem planè poëticam, ἀλέκτωρ verò vocabulum esse ἀδόκιμον. Atqui ἀλεκτορίδα Aristoteles etiam dixit lib. 6. de historia anim. & Galenus in opere de simplicibus medic. ἀλεκτρυόνος, καὶ ἀλεκτορίδος αἷμα. itaq; ego vocem ἀλεκτρύαινα prorsus ἀδόκιμον dixerim, ἀλέκτωρ verò poëticam tantùm contra Varinum & Thomam Magistrum: qui cùm ἀλεκτορὶς poëticum faciant, poëtæ nullius testimoniũ proferunt, & ego quoq; nullum ex poëtis hac voce vsum memini. ἀλέκτορα verò in prosa nemo dixit, sed poëtæ aliquot, Aristophanes, Theocritus, Cratinus. item Septuaginta Prou. 30. & Kiran. Vsus nostro tempore obtinuit vt gallinæ ὄρνιθες & ὀρνίθια dicantur, galli verò ἀλεκτρυόνες & ἀλεκτορίδες, Athenæus. Ὄρνις genere cõmuni priuatim de (auibus) domesticis (id est gallinis) dicitur, Eustathius. Ὄρνιθες ἐνοικίδιοι & κατοικίδιοι, pro gallinaceo genere, in scriptis Porphyrij. Ὄρνιθας σοφίμους Suidas in Melito dixit, siue pro gallinacei generis, siue pro alijs etiam altilibus auibus. Ἀλεκτορίδης, pullus gallinaceus, forma patronymica, Suidas, & Varinus in Λαγωός. Ἀλεκτρυόνιον & περδίκιον ab Antiphane nominãtur forma diminutiua: qua etiam ἀλεκτορίσκοι dicuntur. sed Suidas alectoriscos Tanagręos nominat, qui grandes sunt gallinacei.

ὄρνιθες dicuntur gallinæ. — Ἀλεκτορίδης.

¶ His subiungam rariora quædam gallinacei generis nomina, quæ partim poëtica sunt, partim glossis & dialectis differunt, partim fortassis etiam barbara. & quoniam ea non pauca sunt, ordinem alphabeticum ijs recensendis adhibebo. Βρητός, gallus anniculus, Hesych. & Varin. Ἠϊχανός, gallinaceus, Iidem. ¶ Κέρκνος, accipiter vel gallinaceus, Hesych. & Varinus. Σέρκος, gallus, & gallinæ σέλκες, Iidem. Κήρυξ, accipitris genus & gallinaceus, Suidas & Varin. Κίκιρρος, gallinaceus, Hesych. & Varin. Κικκός oxytonum, gallinaceus: paroxytonum verò, parua cicada, ὁ νέος τέττιξ, & κίκκα (paroxytonum) gallina Iidem. vox per onomatopœiam facta videtur, vt Germanica Güggel. Κοκκοβόας ὄρνις, de gallinaceo accipiendum videtur apud Sophoclem, Eustathius. à voce nimirum, de qua verbum κοκκύζειν vsurpant Græci. Κορύθων, ἀλεκτρυών, οἱ νεανίδες, Hesych. & Varinus. forte autem sic nominatus fuerit gallus quòd córytha, id est cristam gerat. & eadem ratione fortassis etiã κορυθεὺς apud eosdem, quæ vox eis etiam cophinũ & calathum significat. Κόσσικοι, οἱ κατοικίδιοι ὄρνιθες, Hesychius & Varin. Κοττοί, gallinacei à crista capitis sic dicti, Iidem in Προκόττα quod est κεφαλῆς βίζωμα. Κόττος, ὄρνις: sed equum quoq; aliqui sic vocabant, Iidem. Et rursus, Κοττοβολεῖν, τὸ παρατηρεῖν τινὰ ὄρνιν. Κοττυλοιοί (κοττυλιοί, per iota in penultima, Varinus) κατοικίδιοι ὄρνεις, Hesychius. Κοττίχας, gallus, Hesych. & Varinus. ¶ Μηδικοί, aues Medicæ, gallinacei, Iidem. Aristophanes in Auibus Medum (μῆδον) auem facere videtur. Scholiastes gallinaceum accipiẽdum suspicatur. alibi quidem dubitat an vlla auis rectè μῆδος appelletur. Sed cùm gallinaceus ab eodem Comico etiam Persica auis dicatur, medum quoq; vel medicam auem pro gallinaceo accipi ab eo probabile est. De Medicis gallinaceis magnis & pugnacibus, scriptum est supra in *B*. Ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus apud Athenæum. Ὀλόφωνος, gallinaceus, sic dictus, vel à lopho, id est crista, vel ab eo quod inter canendum in sublime se erigat, ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ᾄδειν ὅλον αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι. Hesych. Alexarchus Cassandri Macedonum regis frater, gallum gallinaceum orthoboam (ὀρθοβόαν, nimirum quod inter canendum se erigat, vnde & ὀλόφωνον dictum quidam conijciunt, vt iam diximus: nisi quasi ὀρθροβόαν potius, à matutino cantu, sic appellatum placeat,) vocabat, Hermolaus ex Athenæo. Ὀρτάλιχοι, gallinacei, Eustathius. item pulli gallinacei, *Vide* infra in Pullo. Ὀρτάλιχοι pulli sunt qui nondum volare possunt, volare tamen gestiunt & conantur, παρὰ τὸ γλίχεσθαι τοῦ ὀρούειν καὶ πέτεσθαι, Etymologus & Varin. Bœoticè etiam ipsi gallinacei sic vocantur, vt apud Aristophanem in Acharnensibus, Scholiastes & Varin. Thebani rerũ nomina innouare gaudent. itaq; sepiã vocãt ὀπιθοτίλαν, ἀλεκτρυόνα ὀρτάλιχον, &c. Athenæus lib. 13. & Varin. in Λεξάδιον. Ὀρταλὶς αἰχμητῇσιν ὑπεννηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander de gallina. Ὀρταλίχοισι χελιδόσιν Oppianus dixit.

Rariora quædam gallinacei generis nomina. — Βρητός. Ἠϊχανός. Κέρκνος. Σέρκος. Κήρυξ. Κίκιρρος. Κικκός. Κοκκοβόας ὄρνις. Κορύθων. Κόσσικοι. Κοττοί. Κοττίχας. Μηδικοί. Ὀλόφωνος. Ὀρθοβόας. Ὀρτάλιχοι. Ὀρταλὶς Περσικὸς ὄρνις.

¶ Gallinaceus Persica auis (περσικὸς ὄρνις) dicitur propter cristam. Multos pueros deceperũt amatores, alius coturnice, alius Persica aue aliave donata, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Pretiosa (inquit) omnia, quibus solus rex (Persarum) vtebatur, Persica vocabantur. & hoc in loco auis Persica, non certam aliquam auem designat. sunt tamen qui gallinaceum, & qui pauonem interpretentur. *Vide* su-

Σέρκος. perius paulò in Medo. ¶ Σέρκος, gallinaceus, (scribitur etiã κέρκνος, vt supra:) & gallinæ σέλκες, Hesych.
Κλυτὸς ὄρνις. & Varinus. Κλυτὸς ὄρνις, gallinaceus, Iidem: forte quòd procul exaudiatur. κλύειν enim audire est.
¶ Κρόκος, τὸ κροτὸν, (mendum est forte:) & gallinacei qui collum habent eiusmodi, (croceis vel au-
Κρόκος. reis iubis scilicet ornatũ,) κρόκη, Hesych. & Varin. Gallus κροκίας Hermanubidi immolabatur, Plutarch.
Κάκκαλον. Κάκκαλον, genus quoddam gallinacei, Iidem. Χειλῶνες, gallinacei quidam, Iidem. Ψήληκες, τῶν ἀλεκτρυό-
Χειλῶνες. νων οἱ νοθαγένναι, Suidas & Hesych. Οἰδὸς ὄρνις, pro gallinaceo apud Pollucem.
¶ Epitheta. *Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales*, Ouid. 1. Fast. *Cristatæq; sonant vndiq; lucis aues*,
Ψήληκες. Martialis. *Excubitorq; diem cantu patefecerat ales*, Vergilius. Apud Textorem galli epitheta sunt hæc, Gal-
Οἰδὸς ὄρνις. linaceus, Metuendus leonibus, Nuncius lucis, Salax, Volucris Titania. ¶ Ὀρταλὶς αἷχ μητρῇσιν ὑπευνη-
θεῖσαι νεοσσοῖς, Nicander. dixit autem *neossos*, id est pullos, pro gallinaceis adultis. Κοκκοβόας ὄρνις de
Epitheta. gallo dici videtur apud Sophoclem, Eustathius. Ὁ λόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. *Vide* paulò superius plura de hac voce. Ὁ ξύφωνος, apud Lucianum. Ὁ ῥθελοκόκκυξ ἀλεκτρυὼν, Diphilus apud Eustathium. Varinus nõ rectè habet ὀρθιοκόκκυξ. Ὄρθελος ἀλέκτωρ, Theocritus Idyl. 7. Ὀρθροβόας, *vide* superius inter nomenclaturas varias huius alitis. Ὄρνιχες φοινικόλοφοι, Theocritus Idyl. 27.

Deriuata. Gallina. Gallinaceus. Gallinarium. ¶ Deriuata. A gallo fit gallina. à gallina gallinaceus, quæ vox & pro gallo simpliciter ponitur, & tanquam epitheton ei adiungitur, differentiæ forsan gratia. nam & Galli populi sunt, & sacerdotes Cybeles sic vocabantur. Dicitur etiam adiectiuè gallinaceum quod ex gallis vel gallinis est, vt pullus gallinaceus & oua gallinacea Varroni, & fel gallinaceum Ciceroni 2. de Diuinat. ¶ Gallinarium, locus in quo gallinæ nutriuntur, Columellæ. Idem pro gallinario officinam dixit. Gallinarium est quod & cohors dicitur, vnde aues cohortales. Ædicula verò altera, cuius parietibus corbes affiguntur, in iisq; gal- 2
linæ incubant, officina cohortalis (aliàs *cortalis*, das Nistħauß) ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis nostris cuncta parantur, quæ in vsum humanũ veniunt, ita istic oua & pulli, quæ in cibum, Gyb.
Gallinarius. Longolius. ¶ Gallinarius Plinio & Ciceroni 4. Academ. custos est gallinarum qui Varroni & Columellæ gallinarius curator dicitur. ¶ Galliciniũ pars noctis appellata est, in qua galli cantant. Primum
Gallicinium. tempus diei dicitur mediæ noctis inclinatio: deinde gallicinium: inde conticininm, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt, Macrobius Satur. 1. 3. Noctis gallicinio venit quidam iuuenis è proxima ciuitate, Apuleius lib. 2. de Asino. Tempus qua galli cantant, tribus ab intempesta nocte
Gallulare & gallulascere. horis, gallicinium appellatur, Gyb. Longolius. ¶ Gallulo, pubem emitto. vnde gallulasco, pubesco, quòd pubescentes vocẽ grandiorem ad galli gallinacei similitudinẽ faciant. Cuius vox gallulascit, Næuius. Aristot. hoc τραγᾷν dixit. *Vide* in Hirco *H. a.* ¶ Gallus fortunã corporis significat, vt inquit Quin- 3
Gallus pro castrato. tilianus: id est castratum. nam tales erant Galli sacerdotes Cybeles: de quib. extat prouerbiũ, Γάλλους τί τέμνεις; Gallos quid execas? id est, Cur affligis afflictum? quid actum agis? Gallum matris deûm sacer-
Archigallus. dotem Iul. Firmicus archigallum vocat, Brodæus. Matris deûm Cybeles sacerdotum antistites archigalli nominabantur, vt in antiquis elogiis aduertimus. Epithaphium est Romæ in S. Martino in montibus, huiusmodi. *D. M. C. Camerius Crescens Archigallus Matris Deûm Magnæ Idææ & Attis Po. Ro.* &c. vt recitat Gyraldus: qui Tertulliani etiam verba de archigallo quodã repetit, Syntagmate quarto de dijs. Archigallum etiam puto eunuchorum genus esse. Quo sydere prodeant hermaphroditi, eunuchi, viragines, archigalli, vbertim scribit Matheseos tertio Firmicus, Cælius. Parasius pinxit Archigallum,
Gallipes. quam picturam amauit Tiberius princeps, Plinius. ¶ Gallipedem quidam in Suetonij Tiberio inep-
Cares galli dicti. tè pro Callipide legunt. ¶ Câres à Persis vocantur galli, eò quòd cristam in galeis habeant, Plutar- 4
chus in Artaxerxe.

Ἀλέκτωρ pro vxore. ¶ Ἀλέκτωρ poëtis vxorem significat, ἡ ὁμόλεκτρος, Eustathius: vt & ἄλοχος. item virginem lectum siue coniugium non expertam. sic Mineruam ἀλέκτορα legimus, Idem. Pompeianus sophista cum Panathenæa festa celebrarentur Athenis, in quibus iudicia cessant, dixit: Γενέθλιός ἐστι τῆς ἀλέκτορος Ἀθηνᾶς,
Tibia ἀλέκτωρ. καὶ ἄδικος ἡ τήμερον ἡμέρα, Athenæus libro 3. Ion Tragicus tibiam quoq; ἀλέκτορα dixit, quod propter soni eius suauitatẽ auditores λέγεσθαι, id est dormire nolint, Eustathius. Eadem ratione Sol etiã ἠλέκτωρ cognominatur, quòd homines in lectis cubare non sinat, vel (potius) quòd ipse nunquam cubet aut
ἱππαλεκτρυών. quiescat, Eustathius. ¶ Diitrephes prius pauper, nunc ditatus, ξουθὸς ἐστιν ἱππαλεκτρυὼν, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Nunc (inquit) facta est ales magna & non vulgaris. gallus enim plerisq; auibus
Ἀλεκτρυοφόρος. præstat. Plura de hac voce leges in Equo *a.* vbi animalia ab equo denominata memorantur. Iubas eti- 5
am & capillum Græci alectoridas appellant, Hermolaus. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Æschines dixit in Axiocho: vnde nos etiã forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. nam ὀρτυγοκόπος non est in vsu, Pollux. videtur autem significare eos qui has aues venales gestant: vel ad ludos potius. nam ὀρτυγοκόπος dicitur, qui in
Alectoriæ pillulæ. ludo coturnicẽ digito ferit, &c. Phrynichus ἀλεκτρυοπωλητήριον dixit: ὥστε καὶ ἀλεκτρυονοπώλην ἂν εἴποις, Pollux. ¶ Pilulæ alectoriæ quædam aluum purgantes à Nicolao Myrepso describuntur: quas sic di-
Ἀλεκτρυοφωνία. ctas apparet, eò quòd vi sua purgandi eos qui sumserint, à lecto excitent. ¶ Ἀλεκτρυοφωνία, gallicinium, vt quidam in Lexicon vulgare Græcolatinum retulit. sed apud Marcum Euangelistam cap. 13. ἀ-
Ὀρνιθών. λεκτοροφωνία scribitur. ¶ Gallinarium Græcè ὀρνιθῶνα vocarim, ad verbum *auiarium* dixeris. sed illi cum omnem auem, tum gallum gallinamq; per excellentiam ornin nominant. Itali hodie vulgò *pullarium* appellant, Calepinus. In villa est pastionis genus, quod appellant Græci Ὀρνιθῶνας, καὶ περιστερεῶνας

ρεῶνας, Varro. Ὀρνιθονομεῖον, τὸ τὰς ὄρνιθας ἔχον οἴκημα, Suidas. Latinè etiam auiaria appellantur, vbi cicures atq; omnia genera auium segregata farcirentur. Hoc & ὀρνιθοβοσκεῖον Varroni dicitur. Μέταυλος, ἡ ἐν ὗ ἀκμάζουσι λεγομένη αὐλή, ὅ ὄρνιθες ἦσαν, apud Aristophanem, Varinus. Πέταυρον Grapaldus ex Polluce interpretatur caueam, in quam se cortis alites cubitum ituræ recipiunt. Πέταυρον Aristophanes nominat ὅ τοὺς ἐνοικιδίους ὄρνιθας ἐγκαθεύδειν συμβέβηκε, Pollux libro 10. Verum, vt ego conijcio, non gallinarium totum petaurum nominari debet, sed tabula vel asser (σανίς, Varinus) quasi πέτευρον, παρὰ τὸ εὕδειν ἐν αὐτῷ τοῦ πετεινά. dicuntur etiam πέταυρα, asserculi (σανίδια, nimirum quas Latinè scandulas dicimus) quibus ædium tecta teguntur, ἐν οἷς στεγάζομεν τὰ ὀστήπια. quibus hospitia, voce à Latinis sumta, teguntur,) quod propter leuitatem facile ad auras & flatus volitent. Scribitur & πέτευρον Varino, & exponitur tabella tenuis & oblonga, qualis ædium tectis pro lateribus adhibetur. Αἰθαλόεν πέτευρον aliqui trabem interpretantur, &c. Οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν Σεισαμένας πτερὰ ματρὸς ἐπ᾽ αἰθαλόεντι πετεύρῳ, Theocritus Idyl. 13. Ταρρὸς, μετέωρόν τι ξύλον, ἐφ᾽ ᾧ ἀλεκτορίδες κοιμῶνται, Varinus. Κοττάναθρον, ἔνθα οἱ ὄρνιθες κοιμῶνται, Hesych. Κοτῶν supra gallinaceum interpretati sumus. ¶ Ratio cohortalis, quam Græci vocant ὀρνιθοσοφίαν, Columella.

¶ Ὠὰ ἀλεκτόρεια, id est gallinacea oua, Synesius in epistolis. Ὀρνίθεια κρέα, id est gallinaceæ carnes, Xenophon lib. 4. Anabas. *Ἀλεκτόρεια ὠά.*

¶ Stirpes. Cunila gallinacea, non alia herba est quàm quæ origanum Heracleoticum Græcis vocatur, Plinio teste. Ruellius sic dictã putat quòd à gallinis pascatur. In Ponto (inquit Plautus) absinthiũ fit & cunila gallinacea. ¶ Alectorolophos, quæ apud nos crista dicitur, folia habet similia gallinacei cristæ, Plin. Syluaticus *gallitricum* vel *centrum galli* vulgò dictum interpretatur, cuius semen (inquit, oculis immissum) caliginem ad se trahit. Eandem alibi *scarleam* vocat, (vt nostri scharlach) quod visus claritatẽ renouet. Et alibi, Eraclea (Heraclea) est (inquit) quæ Latinè ferraria nigra vocatur: quam recentiores centrum galli, & gallitricum syluestre, vocant. Videtur autem de sideritide Heraclea sentire, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam vel tetrahit Arabicè & vulgo herbariorum dictam esse putant. quibus ego quoque potius assenserim. etsi illa etiam quam *polemonium* Ruellius facit, pulcrè cum Dioscoridis descriptione facere videtur. Vulgare quidem gallitrici nomen, à galli crista corruptum videtur. Inter verbenacæ etiam nomenclaturas apud Dioscoridem crista gallinacea legitur. Τζιπογάλλι nominatur apud Nic. Myrepsum vnguento 62. ¶ Gallitricus (lego *Galli crus*) id est sanguinaria, eò quòd naribus imposita, sanguinẽ suauiter fluere facit. nascitur circa vias & saxosis locis. habet in summitate velut pedes galli, Syluaticus. Plura leges de hac herba in Boue *H. c.* & in Cornice *a.* Capnos siue capnion, hoc est fumus, duplex. alia Dioscoridi descripta, nascẽs in hortis & segetibus hordeaceis: alia & nomine & effectu similis, quã pedes gallinaceos vocant (teste Plinio) in parietibus & sepib. genitã, ramis tenuissimis sparsisq;, flore purpureo, vt inquit Plinius: quam nonnulli modo cymbalarẽ vulgò dictam, nescio quàm rectè interpretantur, folio hederæ, prætenui, vt in cotyledone commonuimus, Hermolaus Corollario 724. vbi etiam mox crassissimum illorum errorem reprehendit, qui ex eo quòd capnon Plinius Latinè pedes gallinaceos vocari scribit, capnon etiã à Dioscoride monstratũ, non aliud genus esse putant, quàm quæ vulgò sanguinaria & galli crus dicitur. quæ gramini (inquit) tam similis est, vt ab eo forte non admodum seiungi possit: nisi quòd folio minore cernitur, & fibris potius quàm radice nititur. id autem quod in vtroq; summo frutice trifarin (trifarium) gallinacei pedis imitationem habet, candidius in hac quàm in gramine conspicitur. Et alibi, Cotyledon non est, vt quidam rentur, quæ vulgò *cymbalaris* appellatur, etiamsi cymbalion à Dioscoride vocetur. est autem cymbalaris herba folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, quam quidem nonnulli genus alterũ capni dictæ faciunt, Hæc ille. Vulgaris quidem apud nos hæc herba est, & lactis etiam nonnihil habet, flosculo calathiformi ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, vt rapulo syluestri congener videatur. oculis à quibusdam vtilis creditur, nimirum vt capnos quoq;, vt ab eodem effectu nomen idem contigerit. foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longam. quæ verò eius pars pedes gallinaceos referat, nõ facile dixerim, nisi forte mucrones illi in quos diuiditur calyx qui florem sustinet, eos repræsentare dicantur. præsertim cum flos deciderit aut aruerit. tunc enim in diuersa tensi rigentesq; magis apparent. ¶ Apud Dioscoridẽ inter thlaspeos etiam nomenclaturas pes gallinaceus legitur. Item caucalis (apud eundem) tum eodem nomine, tum pes pulli vocatur: nimirum quòd extremum folium in gallinæ pedem conformetur, vt Ruellius scribit. Portulaca Macro etiam pes pulli dicitur, Syluaticus. Adamus Lonicerus tertiam *aizoi* speciem Germanicè interpretatur, Hünerbeer, Hünertruben. ¶ Herba quã pro aristolochia rotunda pharmacopolæ Germani hactenus falsò acceperunt, à quibusdam Germanicè Hanenspor͏n, idest calcar gallinacei, à floris figura, nominatur. ¶ Alsine herba Græcis dicta, vulgò morsus gallinæ & passerina à quibusdam nominatur, Germanis Hünerdarm, Hünerscerb, Vogelkraut. ea cum cæteris auibus tum gallinis grata & salubris, et fastidij remedium existimatur: vt helxine etiam, qua Plin. gallinaceos scribit annuum fastidium purgare, si modo non errore aliquo factum est vt helxine pro alsine scriberetur.

Stirpes. Gallinacea cunila. Alectorolophos. Gallitricum. Centrum galli. Crista gallinacea. Galli crus. Pedes gallinacei. Cymbalaris. Pes pulli. Calcar gallinacei. Morsus gallinæ.

¶ Animalia. Κόκαλον, vetustum, & species gallinacei, Hesych. & Varinus. Κόκαλος etiam nomen proprium est, Varin. Persæ etiam coruos alectoridas vocant, Hermolaus nescio quo authore. *Corui alectorides dicti.*

Vpupa ἀλεκτρυὼν dicta. Gallus marinus. Gallus matricis.

Pausanias quidem in Bœotia gallinaceos quosdam coraxos,id est atro coruorum colore esse scribit. Vpupam etiam ἀλεκτρυόνα & γέλασον vocant,Hesych.& Varin. Cancer Heracleoticus vulgò apud Italos gallus marinus,*gallo de mare*,nominatur.quòd eius chelæ cristã galli referant, Pet.Bellonius. Piscis quidam ad Oceanum Germanicum,gobijs congener,vt ex pictura conijcio, vulgò Sechan,id est gallus marinus vocitatur. ¶ Gallus matricis,id est mola matricis,Syluaticus. Amatus Lusitanus lib.1.Curationum Medicinaliũ meminit mulieris quæ geminos vtero gestans quinto mense abortiuit,& tertio à primo abortu die,frustum quoddam carnis emisit,galli cristæ cum rostro gallinaceo simile.

Icones.

¶ Icones. Asis(regio puto sic dicta)puerum delphino insidentem numis insculpebat, Dardanis gallorum pugnam,Pollux lib.9.& Cęlius. Persarum rex Artaxerxes Cyri iunioris percussori ex Caria, virtutis præmium contribuit,vti in prima acie gallum aureum in hastæ gestaret apice. Nam *Câras* omnes Persæ ἀλεκτρυόνας dicunt,id est gallos,propter cristas quas in galeis surrectas habent, Cælius. ¶ In Apollinis Delphici templo chirotechnæ(id est opifices manuarij)frigida quædam & curiosa fecerunt,vt qui manui Apollinis gallinaceum imposuit,vt horam matutinam & tempus instantis ortus designaret,Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. ¶ Lapis Eislebanus aliquando galli effigiem refert,Georg. Agricola. In arce Eleorum Mineruæ simulacrum est,cuius galeę gallinaceus insidet,Pausanias.*vide* infra in *h*. ¶ Athenienses Anterotis aram constituerunt,in qua pueri nudi & formosi signum inerat,in vlnis geminos sustinentis generosos gallos,& se in caput impellentis,quibus Timagoram & Meletum,seu Melitum(vtrunq; enim legimus)qui amore perierunt,significabant. Historia notissima apud Pausaniam & Suidam:quanquam nonnihil inter se euarient, ille in Attica,hic in dictione Melitus,Gyraldus. Gestat autem puer gallinaceos:quòd vnà cum duobus gallis,quos à Melito sibi dono datos vlnis gestabat,ex arce Athenis se præcipitasset. Pausanias aliter hanc historiam referens,gallinaceorum quoq; non meminit. ¶ In excelsarum turrium apicibus gallinacei icon ex orichalco conflata,& inaurata plerunq; imponi solet,lamina ad ventum versatili. Vide Emblema Alciati quod in fine historiæ galli recitabitur.

Nomina propria virorum quæ ab hac aue deducuntur.

¶ Propria. Auctor Nicander est,Secundum,qui pincerna regius fuit in Bithynia,à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus,Cælius. ¶ Alectryon nomen proprium viri Iliados ρ.non seruat ο magnum in obliquis,ἠλέκτρυων verò paroxytonum seruat,Eustathius. Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου,Homerus. ¶ Electryon memoratur Amphitryonis pater & filius Alcei, vt testis est Hesiodus in Aspide. ¶ Alector filius fuit Argeæ filij Pelopis & Hegesandræ filiæ Amyclæ τῆς(Ἀμύκλα,)cuius filia Iphiloche vel Echemelus(Ἐχέμηλος)Megapenthi filio Menelai nupta fuit,Eustathius. Fuit & alius Alector filius Epei regis Elidis,&c.Eustathius in secundum Iliados. ¶ Adæus quidam Philippi militum peregrinorum dux ἀλεκτρυὼν cognominabatur. Meminit eius Heraclides Comicus his versibus: Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν Ἀωρὶ κοκκύζοντα, καὶ πλανώμενον Κατέκοψεν. οὐ γὰρ εἶχεν οὐδέπω λόφον. Ἕνα κατακόψας μάλα συχνοὺς ἐδείπνισε Χάρης Ἀθηναίους, vt Athenæus citat libro 12. nam hic Chares (inquit Eustathius) Athenienses in foro epulis excepit, cum sacrificaret epinicia propter pugnam prosperè cõtra Philippi peregrinos milites gestam. dicit autem illum intempestiuè cecinisse(ἀωρὶ κοκκύσαι)eò quòd pugnam intempestiuè aggressus sit:& nondum cristam habuisse,hoc est inermẽ adhuc periculo se exposuisse. *Vide* infra in prouerbio *Philippi gallus*.

Fabula de alectryone in auẽ mutato.

¶ Alectryon quidam adolescens Marti acceptus fuit,quem Mars aliquando cum Venere concubiturus in domo Vulcani pro vigile secum ducebat,vt si quis appareret,Sol oriens præsertim,indicaret. ille verò somno victus cum Solis ortum non indicasset,Mars à Vulcano deprehensus & irretitus est.qui postea dimissus, Alectryoni iratus in auem eum mutauit vnà cum armis quæ prius gerebat,ita vt pro galea cristam haberet. Itaq; memor deinceps huius rei alectryon,etiam nunc ales,id tempus quo Sol prope ortum est,quo scilicet Vulcanus domum reuerti solebat,cantu designat. Fabulam memorant Lucianus,& ex eo interpretatus Cęlius Rhodiginus,& Aristophanis Scholiastes, & Eustathius in octauum Odysseæ, & Varinus. Alectryonem aliquando Martis ministrum & militem fuisse etiamnum testantur,crista, animositas, calcaria, vt rhetor quidam scripsit. ἀλλὰ τοῦτο τῆς ὕστερον μυθοποιητικῆς οὐ σεμνὸν ἐστὶ λάλημα,Eustathius.

De Alectryone Persarum rege,à quo videtur gallus auis Persicæ nomen accepisse.

Alectryon olim tyrannidem gessit,& Persis primus imperauit, etiam ante Darium & Megabyzum:vnde etiamnum ab illo imperio Persica auis appellatur,Pisthetærus apud Aristoph. in Auibus. Vbi Scholiastes, Forte etiam in præcedentibus(inquit)alectryóna vocat Medum auem.nam Persas quoque Medos vocabant. Mox autem subdit Epops,Hinc est nimirum quòd adhuc instar magni regis incedit,cyrbasiam(tiaram)in capite solus auium rectam gerens. Quanquam enim(inquit Scholiastes) Persæ omnes tiaram ferrent,solis tamen regibus erectam ferre fas erat:cæteris complicata erat vel in frontem prona vergebat,vt Clitarchus tradit. Adeò verò præpotens(inquit Cælius) & formidolosum fuisse illud imperium aiunt, vt nunc quoq; auibus id genus diluculo præcinentibus, prosiliant ad opera omnes ceu mulctam veriti.

Propria nomina fluuiorum & regionum.

¶ Cornelius Gallus,poetæ veteris nomen. ¶ Gallus gentile à Gallia. ¶ Est & Gallus fluuius Phrygiæ,cuius aqua furorem inducit. Amnis it insana nomine Gallus aqua, Ouidius. Ab hoc, auctore Festo,Galli dicebantur sacerdotes Cybeles,qui postquam ex eo bibissent se castrabant,& inter sacrificandum furiosè se gerebant. *Crinémque rotantes Sanguinei populis vlularunt tristia Galli*, Lucanus lib.1. Quidam Gallum puerum putauére,qui contracta offensa deæ se execuerit, & simul

fluuio

fluuio nomen dederit, Gyraldus. ¶ Gallinaria insula est à gallinis feris sic dicta: *vide* infra in Capite de gallinis feris. ¶ *Et Pontina palus & Gallinaria pinus*, Iuuenalis Sat. 3.

¶ *b. Formoso regi, cui vertice purpurat alto Fastigiatus apex, dulciq; errore coruscæ Splendescunt ceruice iubæ, perq; aurea colla, Perq; humeros it pulcer honos, palea ampla decenter Albicat ex rutilo, atq; torosa in pectora pendet Barbarum in morem. stat adunca cuspide rostrum, Exiguum spatij rostrum. flagrantq; tremendum Raui oculi, niueasq; caput latè explicat aureis. Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaq; nodo Vix distante sedet, durus vestigia mucro Armat: in immensum pinnæq;, hirtiq; lacerti Protenti excurrunt, dupliciq; horrentia vallo Falcatæ ad cælum tolluntur acumina caudæ*, Politianus in Rustico. *Descriptio galli poetica.* ¶ Crista in gallinaceo vocatur etiam apex à Politiano. *De crista gallinacei.* Cristas tollere vel detrahere prouerbium referetur infra. Gallorum cristas aliqui barbarè *ruffas* nominant. *Ascili*, id est crista galli, Syluaticus. Græci λόφον appellant, vt Eustathius. Aristophanes in Auibus κυρβασίαν: quanquam Varinus Cyrbasiam & Cybarsiam quoque caput gallinacei interpretatur, κεφαλὴν ἀλέκτορος: Hesychius κορυφὴν ἀλέκτορος, id est verticem vel cristam galli. Hippocrates cyrbasicam pileum acutum vt videtur, qui & tiara, alij cyrbasiam, alij tiaram erectam, qua soli Persarum reges vtebantur. Ὁ Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλέκτωρ λέγεται διὰ τὴν λοφίαν, Suidas. ¶ Rostrum, vulgus Italicum *becco* vocat, vocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, author Tranquillus in Vitellio. *De rostro.* Κόραξ, coruus, & summa gallinaceorum rostra, à colore nigro quem Græci κορὸν dicunt, Hesychius & Varinus. Κάλεα (lego κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennæ in cauda earum secundum Ælium Dionysium, Varinus in voce Θρόνα. *De barbis.* Κάλλαιοι (lego κάλλαια) gallinaceorum barbæ, & omnis color purpureus, vel secundum alios varius. πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αἰγυπτίοις χρῶμα καλλαϊνόν. Ponitur etiam pro vnguento, & καλλαὶ (malim κάλλη, vt Ammonius de differentijs vocum habet.) τὰ βαπτὰ ἔρια, Hesych. Καλλιάνθη πορφυρᾶ, Hesych. & Varin. legendū forte, Κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ. nā κάλλη vocāt floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, Hesych. Καὶ ἀπὸ τῶν ὤτων ἑκατέρωθεν εἶχε κρεμάμενα, ὥσπερ οἱ ἀλεκτρυόνες τὰ κάλλαια, Athenæus de tetrace magna. Hermolaus cristas vtrinq; ex auribus pendentes reddidit, quod non probo. Sed plura de hac voce scripsi supra in *B.* Αἰκάλλειν verbum dicitur de cane blandiente auribus & cauda: & per translationem à gallinaceis. κάλλεα eorum barbæ (τὰ γένεια) vocantur, Varinus. Quemadmodum barbæ appendiculas quasdam gallinacei possident, sic aries bellua marina fœmina, cirros ex imo collo pendentes habet, Ælianus. ¶ In pullo partem quandam nauim vocat Apicius lib. 6. cap. vlt. pullum à naui aperiri iubens: pectus forte intelligens. nam mox pullum farsilem à pectore aperiri iubet. sed Humelbergius partem posteriorem ventris interpretatur: qui vt nauis cauus, & figuræ eius non dissimilis sit. *De naui.* ¶ Intestina gallinarum cum rebus alijs incocta veteres gigleria vocabant, Hermolaus. alij gigeria legunt. Gigeria pullorum coques Apicius 4. 1. *De intestinis.* ¶ *Actraltigi*, fasianum (imò attagenem, significat, non vt quidam putant testiculos gallorum, Syluaticus. Ὄρρα, gallinacei cauda, Hesych. & Varinus. *De cauda.* Κάλεα (malim κάλλαια (barbæ gallinaceorum, & pennæ in caudis eorum secundum Ælium Dionysium, Varinus in Θρόνα. ¶ Πλῆκτρα Atticis sunt calcaria gallorum quibus pugnāt, quæ communiter κέντρα vocantur, Varinus. *De calcaribus.* Πλᾶκτρον Doricum est, vt & πλακτὴρ apud eosdem. Κόπτες, κέντρα ὀρνίθεια, Iidem. Calcar tollere prouerbium referetur in *h.* ¶ Boccatius gallinaceos pedes Sirenibus attribuit ex Albrico ignobili authore, Gyraldus. ¶ Plumas sub cauda quæ gallinis aut capis saginandis euelli solent, aliqui priuatim nominant Mastfedern. *De plumis sub cauda.*

¶ *c.* De voce & cantu gallinacei. *Miratur vocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, quo mordetur gallina marito*, Iuuenalis Sat. 3. de adulatore. *De voce & cantu.* Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν (ἀλέκτωρ legi potest, vt versiculus constet) ἐφθέγξατο. Prius atq; gallus cantet iterum cristiger. Prouerbium est à prisca consuetudine sumtum, qua noctis deliquium & accessum diei Galli cantu metiebantur, gnomonibus horarijs nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuntians diem. Veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium vocabant: quòd id temporis lucem multò ante præsentientes incipiunt canere. *Distributio diei à galli cātu.* Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cùm incipit dignosci dies. Quintum mane, cùm clarus iam dies exorto Sole. Itaq; secundus gallorum cantus, multò Solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis, *Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi, Proximus ante diem caupo sciet.* Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus, Οὐδ' εἰ μὰ Δία τότ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο, Erasmus. Gallus antequam in hac nocte cantet (bis cantet, Marcus) ter me negabis, Matthæus Euangelista. Gallus statim cantauit vt Petrus negauit, Lucas & Ioannes. ¶ *Excubitorq; diem cantu patefecerat ales*, Vergilius. *Cristatus ales, Qui tepidum vigili prouocat ore diem*, Ouidius in Fastis. *Surgite iam vendit pueris ientacula pistor, Cristatæq; sonant vndique lucis aues*, Martialis. *Sub galli cantum consultor vbi hostia pulsat*, Horatius in Sermonibus 1. 1. *Auroram gallus vocat applaudentibus alis*, Politianus. ¶ Ipse semet canit, Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, ipse suimet tibicen est: prouerbium conueniens cùm aliàs tum in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam quum è pugna se proripuerint. *Ipse semet canit, prouerb.* Plato in Theæteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, quum ante victoriam à sermone resilierimus canere, Erasmus.

Cur dicatur magis canora buccina facta ex sambuco ibi cæsa vbi gallorum cantus non sit auditus.

¶ Ex sambuco magis canoram buccinam tubamq; credit pastor ibi cæsa, vbi gallorum cantum frutex ille non exaudiat, Plinius. Hoc cur fiat, si modo verum est, (inquit Cælius Calcagninus in epistolicis quæstionibus libro 2.) nemo facile dixerit. Sunt qui hoc non simpliciter, sed συμβολικῶς traditum putent, more Pythagorico, vt multum diuersum quàm dicitur, intelligatur. Sicut proditum est, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, sed electo ac religioso colendum esse: sic non vulgari, sed remotiori Musicæ incumbendum esse admonentes, non ex obuia quaq; sambuco tibiam sambucenq; coagmentari oportere dixerunt, & expedire vt remotiora petantur, atque inde decerpatur vbi cantus galli non obstrepat. Nam sic hodie quoque locum longè sepositum ad quem nemo adeat significantes, dicunt in eo ne gallum quidem vnquam exauditum. Aut certe stridula illa atq; admodum obstrepera vox galli hebetare, & stridore suo quodammodo diffindere & conuellere potest penetrabilem ac fungosam sambuci materiem: vtpote qua leo etiam tantæ animal constantiæ consternetur. Alij sunt qui eo dicto nil præterea ostendi putent, quàm syluestrem sambucum satiuæ multò esse præferendam: quòd ea procul locisq; abditis, hæc propè inter nostra septa adolescat, Hæc ille. Materies quidem sambuci mire firma traditur. constat enim ex cute & ossibus. quare venabula ex ea facta præferunt omnibus. Quoniam verò loca syluestria (qualia sunt in quibus gallorum cantus non auditur) sicciora sunt, ligna etiam illic sicciora solidioraq; fiunt, & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile est, cum vnumquodq; corpus eò magis sonorum sit quo siccius simul solidiusq;. ¶ Ἀλεκτοροφωνία, id est gallicinium, apud Marcum Euangelistam. Περὶ ἀλεκτρυόνων ᾠδῆς, ἀλεκτρυόνων ᾀδόντων, ἀπὸ τὸν ᾠδὸν ὄρνιθα, Pollux. Κύρυξ ὁ ἀλεκτρυών, τρίτον δὲ ᾄδει Suidas. Τῆς νυκτὸς ἤδη περὶ δευτέραν ὥσπερ ὀρνίθων ᾠδὴν, Synesius in epistola. Ὄρνιθες τρίτον ἄρτι τὸν ἔσχατον ὄρθρον ἄειδον, Theocritus Idyl. 31. Καθ' ὃν καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσι, τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ ἔργον ἐγείροντες, Heliodorus in Æthiopicis. Διατορόν τι καὶ γεγωνὸς ἀναβοήσας, Lucianus de gallinaceo quem & ὀξύφωνον cognominat. Ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ, Homerus in Batrachomyomachia. Ἄδειν verbum de gallinaceorum voce priuatim vsurpatur, Pollux & Eustathius. vt κοκκύζειν de cuculis, Pollux & Aristophanis Scholiastes. sed Hyperides & Demosthenes de gallinaceis etiam κοκκύζειν dixerunt, Pollux. Gaza Aristotelis interpres pro hoc verbo cucurrire reddidit. *Vide* plura in Cuculo *a.* Κοκκύζειν τὸν ἀλεκτρυόνα (ἤγουν ᾄδειν ὡς αὐτῷ ἔθος) οὐκ ἀνέχονται, Cratinus apud Eustathium. qui & hoc Platonis Comici citat, Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προσκαλεῖται. Cùm Nibas coccyssauerit, Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ: prouerbium simillimum illi ad Græcas calendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli nunquam vocem ædant, (vt Nibas per synecdochen dicatur pro gallinaceis qui in eo vico sunt.) Hesychius addit (ait) nibades dici capras cristatas, vt ab ijs expectetur τὸ κοκκύζειν, quod est gallinaceorum, Erasmus. Νιβάδες, αἱ τοὺς λόφους ἔχουσαι αἶγες, Hesychius & Varin. ego capras feras quæ montium iuga niuosa incolunt, interpretarer, non vt Erasmus cristatas. nam & νίβα niuem exponunt: & νιφοβόλον, ὑψηλόν. Amator quidam apud Theocritum Idyl. 7. ne expectemus (inquit) amplius, ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων νάρκαισιν (ἀταραξίαις) ἀνιηρῇσι διδοίη. Gallinacei nomina vel epitheta à cantu eius sumpta ὀρθροβόας, κοκκοβόας, ὀρθροκόκκυξ & ὀλόφωνος, supra in *H.a.* memorata sunt. Ὀψερὸ προσιὼς ὥσπερ ἂν πᾶσαν κακαγχὼν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ. Apodus, vox galli immatura & intempestiua, Scoppa grãmaticus. est autem Græca vox ἀπῳδὸς, id est absonus. Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου περιλαβὼν Ἀεὶ κοκκύζοντα καὶ πλανώμενον, Heraclides apud Athenæum.

De Nibæ gallis nũquam canentibus.

Prouerb. Cùm Nibas coccyssauerit.

De Galli pugnacitate.

¶ Ἐνδομάχας ἀλέκτωρ, Pindarus in Olympijs Carmine 12. id est, gallinaceus intestina & domestica prælia pugnans. Φιλονεικότεροι ἀλεκτρυόνων, id est gallinaceis pugnaciores, Erasmus ex Luciano.

Adde gregem cortis, cristatarumq; volucrum
Induperatores, laterum qui sidera pulsu
Explaudunt, viliq; citant Titâna canore,
Et regnum sibi Marte parant. quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras.
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
Infesto. aduersumq; affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
Insultans victo, pauidum pede calcat iniquo.
Ille silet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,

Politianus in Rustico. Gallus gallinaceus Vbi erat hæc (olla) defossa, occepit ibi scalpurire vngulis Circum circa, Plautus. *Ipse salax totam fœcundo semine gentem Implet, & oblongo nunc terram scalpurit vngui Rimaturq; cibos, nunc edita nubila visu Explorat cauto,* Politianus in Rustico. ¶ Verbena quoquo modo applicata prohibet τὴν τοῦ αἰδοίου ἔντασιν, ita vt si gallus eam gustauerit, gallinas superuenire nequeat, Kiranidæ interpres vt gallus gallinam non calcet, (saliat nimirum,) edendam ei verbenam dari iubet cum furfure & polenta: Idem si cinædius lapis gallo detur cum polenta, cinædum futurum scribit. Dicunt quidam decrepitum gallum, ouum ex se generare, idq; in fimo ponere absq; testa, sed pelle tam dura vt ictibus validissimis resistat: atq; hoc ouum fimi calore fœcundari ita vt basiliscus ex eo gignatur: qui serpens sit per omnia gallo similis, sed cauda longa serpentina. ego hoc verum esse non puto, quanquam ab Hermete proditum, scriptore apud multos fide digno, Albertus. Et rursus, Basiliscos aliquando dicunt gigni de ouo galli, quòd planè falsum est & impossibile. nam quod Hermes docet basiliscum generare in vtero (generari in fimo) non intelligit de vero basilisco, sed de elixir (elydrio) alchymico, quo metalla conuertuntur.

De verbena quæ à gallo gustata coire prohibeat.

De ouo galli ex quo basiliscus gigni dicitur.

¶ *d.* Quis dedit gallo (*sekui*, Hebraicè. alij transferunt cordi, vel facultati imaginatiuæ) intelligentiam?

gentiam? Iob 38. *Non illum squamea tuto Aggreditur serpens, non raptor ab æthere milvus*, Politianus de gallo. ¶ Si vis vt non cantet gallus, vnge frontem eius oleo, Rasis.

¶ *e.* Tu istum gallũ si sapis Glabriorem reddes mihi quàm volsus ludius est, Plautus Aul. ¶ Proditur memoriæ Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei præmonstrasset gallinaceos coram Callia pennis ac rostro dimicantes. Chrysippus etiam in libro de iustitia (vt refert Stobæus) gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem stimulos & subijci calcaria prodidit, Cælius. Gallinaceorum calcaribus in pugna plectra quædam siue embola ærea apponebant, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Cleomenes Cleombroti cum quidam ei gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando pro victoria etiam emori dicebat: Quin de illis potius (dixit) mihi dato à quibus occiduntur. illi enim præstabunt, Plutachus in Laconicis. Malim ego mihi amicum bonum obtingere, quàm optimum (pugnacissimum, ἄριστον) gallinaceum aut coturnicem, Plato in Lyside.

¶ Si contra aduersarium tuum caussam obtinere volueris, calcar galli de crure dextro tecum feras & vinces, Rasis. Fel gallinæ si quis illinat virgæ & mox cũ vxore sua rem habeat, non diliget alium, Idem. ¶ Crista capitis galli cum grano thuris & pauco cornu cerui gestata, omnem timorem nocturnum & omnem occursum malum aufert, & intrepidum reddit gestantem, Kiranid. ¶ Testiculi gallinacei aridi miscentur escæ cuidam ad pisces omnes magnos in mari capiendos, in Geoponicis Græcis à Tarentino. ¶ Gallus contra orobanchen herbam in aruis nascentem (quæ & leo dicitur) circunfertur, vel semina terræ mandanda gallinaceo sanguine rigantur, vt recitaui in Leone *H.a.* tanquam & herba leo non minus quàm animal, à gallo abhorreat. ¶ Sybaritæ adeò molles erant, vt neq; gallinaceos neq; artifices qui strepitum vllum mouerent, in vrbe ali paterentur, ne somni tranquillitas interciperetur, Athenæus. Gallinaceus in Somnio apud Lucianum, prædicat se hoc muneris à Mercurio obtinuisse, vt cuicunq; dedisset caudæ suæ dexteram pennam longissimam, quæ præ mollitie incuruatur, is fores omnes aperire posset & inspicere omnia, inuisibilis ipse interim. ¶ Illud incredibile, quòd calcaneus (*calcar* potius) pedis dextri galli victores faciat, Cardanus. ¶ Ἀλέκτωρ πίνει καὶ οὐκ οὐρεῖ. μυξὸς (forte μυοξὸς) οὐ πίνει καὶ οὐρεῖ, incantatio in dysuriam asini apud Suidam. *Magica & superstitiosa.*

¶ *g.* Antidoti Adriani (inquit Nicolaus Myrepsus) vim experientia plurimi inuenerunt. narrant enim si gallo à serpente iaculante venenum demorso aliquid huius antidoti cum aqua tepida in os immiseris, confestim hunc restitui ac liberari. ¶ Cor gallinæ ea adhuc palpitante, coxæ alligatum, partum accelerat optimè, Kiranid. *Vide* in *h.* in Gallo Latonæ sacro. ¶ Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus, Venerem concitat, Plin. Et alibi, Magi tradunt inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina. item cuiuscunq; galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subijciantur. Sed aliter Sextus, Galli testiculi (inquit) cum adipe ans. in arietis pelle brachio suspensi, concubitum excitant. suppositi lecto cum ipsius sanguine, efficiunt ne concumbant qui iacent. ¶ Cristis & auribus & vnguibus gallinaceorum crematis tritisq; cum oleo perungi iubent febrientes, cum Geminos transit Sol. Si luna, rasis barbis eorum, Plin.

¶ *h.* Gallinas (id est genus gallinaceum) primi feruntur habuisse Persæ, Hermolaus. ¶ Gallus succinctus lumbos suos, & aries, nec est qui ei resistat, Prouerb. 30. ¶ Pescenninus Niger ob vnius gallinacei direptionem decem commanipulares, qui raptum ab vno comederant, securi percuti iussit, Ambrosius Calepinus ex authore innominato. Platonem legimus hominem definiuisse animal bipes, sine plumis: & cùm Diogenes Cynicus irridendi gratia in academiam eius gallinaceum depluma-tum immisisset, hunc hominem Platonis esse clamitans, illum postea πλατυώνυχον, id est latis vnguib. præditum, differentiæ caussa addidisse. Epitaphium Anytes in gallinaceum, Epigrammatum Græcorum lib. 3. sect. 24. Οὐκέτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερύγεσσιν ἐρέσσων Ὄρσεις ἐξ εὐνῆς, ὄρθριος ἐγρόμενος. Ἦ γάρ σ' ὑπνώοντα σίνις λαθρηδὸν ἐπελθὼν Ἔκτεινεν λαιμῷ ῥίμφα καθεὶς ὄνυχα. *Historia de decem commanipularib. ob raptum vnius gallinacei à Nigro interemtis.*

¶ Gallus in Somnio Luciani fingit se olim Euphorbum, deinde Pythagoram fuisse. ¶ De Alectryone iuuene Marti deo familiari in auem eiusdem nominis mutato, scriptum est supra inter Propria nomina.

¶ Gallinaceum in Syria cultum pro deo, Lucianus refert in libello de dea Syria. Ἀλλ' ἔστιν ἀλεκτρυὼν ἱερὸς, οἰκέει δ' ἐπὶ λίμνῃ. ¶ Veteribus monumentis traditur, gallinaceorum fibras maximè dijs gratas videri, Alexander ab Alexandro. Fuit quidem priscis opinio, vt ex hœdis potius & agnis hostiæ fierint, quia hæ mites & cicures essent. nam gallinacei, sues & tauri animo magis abundare videntur, Gyr. Anubis apud Ægyptios vocatur (vocabulo Græcæ originis) ὁ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω λόγος: hoc est ratio superiorum & cœlestia declarans. & idem interdum Hermanubis, quod nomen rebus inferioribus conuenit, vt illud superioribus. sacrificant autem vtrique gallum, illi album, quòd cœlestia syncera & lucida existiment: huic κροκίαν, (hoc est pennis & iubis croceis præditum, Gyraldus etiam croceum transtulit,) inferiora omnia mixta & varia esse fati, Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. Pyrrhus rex cum splene laborantib. mederetur, albo gallo sacrum peragebat, Lilius Gr. Gyrald. In opertaneis sacris gallinæ nigræ non videbantur puræ, Idem. Gallũ nutrito quidẽ, ne tamen sacrificato: est enim Soli & Lunæ dicatus. Hoc (inquit Lilius Gr. Gyraldus) ab aliquibus inter symbola repositum est. Sunt qui dimidiatum tantum efferant, Gallos enutrias. Nonnulli præceptum hoc non symbolum *Gallinaceus à quibusdam pro Deo cultus. Ab alijs, Dijs consecratus.*

Symbolica gallorũ interpretatio.

faciunt, nec aliud quàm gallum ipsum intelligunt. Sed licet etiam symbolicè interpretari: vel vt Picus, vt diuinam animæ nostræ partem, diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus: Vel simplicius, gallos, id est milites ac bellatores homines in ciuitate habendos esse, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ caussa. seu vrbis vigiles & custodes intelligas, quando ij per gallos significari videntur: & Soli ac Lunæ dicati, quoniam tempori hoc hominum genus inseruiunt, quod per Solem & Lunam intelligitur: vel quòd nos gallus suo cantu admoneat. Alius aliam comminisci poterit expositionem, vt gloriosos & stolidos homines, nimiumq; sibi arrogantes, habendos illos quidem, & non penitus eijciendos: non tamen ad sacra, id est arcana admittendos, minusq; in serijs & grauioribus sermonibus habendos. Scribit Pausanias in Lacon. (lege, *Corinthiacis*) Methanam vrbem ad Isthmum, in qua ciues contra Africum vineis florescentibus ac germinantibus infestum, galli pennis albis ac niueis (alas omnino candidas habentis, Lœscherus Pausaniæ interpres,) remedio vsos fuisse: quem gallum homines in diuersa trahentes, discerpebant, per vineas discurrentes, demum in eundem locum redeuntes, vbi discerpserant, gallum sepeliebant. Adeò hi diuersi fuêre à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeò amasse, vt si quando videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, (*Vide* infra inter prouerbia, Gallo albo abstineas) suis verò sectatoribus, qui ciuiles id est politici dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, vt gallum, agnum, & alia quædam paulò antè nata, præter vitulum, ritè sacrificarent. Idem scribit Suidas. Sed & Laertius, Sacrificijs (inquit) vtebatur Pythagoras inanimis. Sunt qui dicant, gallis gallinaceis, & hœdis etiam lactcolis quos teneros dicunt, agnis autem minimè. Cæterum Aristoxenus apud Gellium, cuncta illum animata in cibum permisisse ait, boue aratore & ariete exceptis. Idem scribit Suidas: qui & illud ait, à Theoclea sorore, vel potius (vt est apud Laertium) Themistoclea, hæc placida illum sumpsisse. At verò Christiani theologi nonnulli, per gallos concionatores & diuinos homines intelligunt, qui nobis verba salutis enuntiant: quiq; iacentibus in tenebris & vmbra mortis, lucem, qui Deus est, prænuntiant, & à nobis mentis nostræ veternum ac torporem suo cantu excutiunt, Hæc omnia Gyraldus. Socrates in Phædone ad mortem se præparans, Æsculapio (inquit) ô Crito gallum debemus, quem reddite neque negligatis. Hoc votum tanquam hominis minimè sapientis Lactantius libro tertio Diuinarum institutionũ, & in Apologetico Tertullianus reprehendunt: defendit Cælius Rhodiginus in Antiquis lectionibus 16. 12. his ferè verbis. Oblitus est (inquit) Lactantius sententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè Platonem nõ putet intelligendum. Quid verò illis inuolucris sibi Plato voluerit, iam nunc ex Platonicorũ sententia promere adoriar. Prisci Æsculapio medico, Phœbi filio gallum sacrificabant, diei Solisq; nuncium, id est diuinæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem id est vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat, morborum animi curatorem. præterea priscorum oracula tradunt, animas remeantes in cœlum pæana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergò Deo votum, vt alacer pæana canens cœlestem repetat patriam, Hæc Rhodiginus. Socrates gallum Æsculapio sacrificandum testamento cauit, cuius rei ex Platone etiam Eusebius, Tertullianus & Lactantius meminêre. Artemidorus quoq; in libro Onirocriticôn quinto, somnium cuiusdam narrat, qui gallum Æsculapio vouit, si sanus foret, Gyraldus. Et rursus in libro de Symbolis Pythagoræ, Æsculapio gallus immolabatur. sunt qui gallinas scribant, & has quidem rostro nigro, nigrisq; pedibus, & digitis imparibus. Si enim luteo essent rostro, vel pedibus, impuræ putabantur ab aruspicib. Ἀφίησι τῷ Ἀσκληπιῷ ἀνάθημά τε καὶ ἄθυρμα, οἱονεὶ θεράποντα καὶ οἰκέτην περιπολοῦντα τῷ νεῷ τὸν ὄρνιν, ὁ Ἀσπένδιος ἐκεῖνος, Suidas ex innominato, in Ἀλεκτρυόνα. ¶ Maiæ, quam & Proserpinam & Cererem vocant, gallinaceum consecrarunt. quamobrem initiati huic deæ auibus cortalibus abstinent, nam & Eleusine abstinentia ab his alitibus, & piscibus fabisq; præcipitur, Porphyrius lib. 4. de abstinẽdo ab animatis. ¶ Gallus etiam Cybeli dicatus fuit, Gyraldus. ¶ Sunt qui tradant Pythagoram præter sua instituta, bouem quandoq; Musis, & Ioui gallum album immolasse: quod vix crediderim, propter ea quæ de eo in Symbolis retuli, Idem. ¶ *Pecudem spondere sacello Balantem, & laribus cristam promittere galli. Non audent*, Iuuenalis Satyr. 8. Gallum Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei affuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & faciles partus efficiat, Ælianus. Kiranides quidem gallinæ cor ea adhuc palpitante exemtum, & coxæ adalligatum, partum egregiè accelerare scribit. ¶ Gallus sacer erat Marti, & in templis dedicabatur, Eustathius. Hinc forte Aristophanes in Auibus gallum Ἄρεως νεοττὸν, hoc est Martis pullum cognominat. Scholiastes quidem sic vocari ait, tanquam fortem & pugnacem. Romani Marti interdum gallum appingebant, ob militum videlicet vigilantiam: vel propter Alectryonis fabulam, Martis satellitis, in eam auem conuersi, vt in eius nominis Festiuo libello Lucianus scribit, & Ausonius poeta vno penè versu attigit: *Ter clara instantis Eoi, Signa canit serus deprenso Marte satelles*, Lilius Gr. Gyraldus. Lacedæmonij cum aliquo stratagemate victoria potiti essent, Marti bouem immolabant: si verò aperto Marte vicissent, gallum. id quod ab eis non sine ratione fiebat, quod pluris æstimabant incruentam victoriã, quàm cruentam, Lilius Gr. Gyraldus: vt duces suos exercerent, nõ bellicosos tantum esse, sed etiam στρατηγικοὺς, (lego στρατηγηματικοὺς) Plutarchus in Laconicis. ¶ Mercurio gallum attribuit Fulgentius, ob mercatorum videlicet vigilantiam, Gyraldus. Gallinaceus Ἑρμοῦ

παρέδρος memoratur in Somnio Luciani. In arce Eleorum Pallados galeæ insidet gallus, ex pugnacis naturæ argumēto. Sed, inquit Pausanias (in Eliacis) Mineruæ sacrā arbitrari, (existimari posse,) quam ἐργάνην vocant, possumus auem hanc, Cælius. forte quod ad érga, id est opera, gallus excitet. ¶ Nocti deæ (inquit Gyraldus) gallus sacrificabatur, & nocturno tempore. *Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales, Quòd tepidum vigili prouocat ore diem*, Ouidius in Fastis. ¶ Sacri sunt Soli, cui uenienti assurgunt, quo cum eunt dormitum, Textor. Soli & Lunæ sacrū esse gallum, supra etiam scripsimus in Symbolo Gallum nutrias, &c. Scribunt Laertius & Suidas gallum album non attingendum, inter symbola esse: hoc est ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: quòd Ioui, inquit, sacer est & Lunæ, atq; horarum nuncius & diei. Meminit & Plutarchus quarto Symposiacôn, sed causam non adfert, Gyraldus. Gallum album mensi sacrum, vtpote horarum nuncium credidit Pythagoras, (quare & abstinere eo iussit, Laertius,) Gyraldus. ¶ Mnaseas in libro de amoribus Iouis, scribit esse templum quoddā Herculis, & vxoris eius, quam ceu Iouis filiam poetæ celebrant. In huius templi ambitu, cicures aues multas nutriri ait, nempe gallos & gallinas. Compascuntur autem & gregatim pro sui generis sexu degunt, & sumtu aluntur publico, dijs (quos diximus) consecrati. Gallinæ in ęde Hebæ, Gallinacei in Herculis pascuntur. Fluit autē in medio riuus perennis & lympidæ aquæ. Gallinarum nulla ad Herculis templum accedit: neq; vllus gallorum ad Hebæ. At suo tempore mares stimulati libidine, riuum transuolant: & postquam impleuerint fœminas, ad Deum suum & suas redeunt sedes, lustrati purgatiq; interfluēte riuo, quo sexus vterq; dispescitur. Deinde natis tempestiuè ouis & excusis incubitu pullis, fœminæ nouellæ matribus, mares genitoribus accedunt & aluntur. ¶ Volucris Titania, pro gallinaceo, apud Textorem. ¶ Ludouicus Romanus author est cacodæmonis sacerdotes sanguine gallinacei, cultello argenteo iugulati, carbonib. ignitis aspersi, ei sacrum peragere.

Auguria ex gallinaceo genere.

¶ Auguria. Inter diuinationū genera aliqui etiam alectryomantiā numerant, Gyrald. Præposteros aut vespertinos gallorū cantus optimi euentus multi notauêre. Themistocli pridie quàm in Xerxē duceret, auditus gallorum cantus, victoriæ mox futuræ prænuntium fecit: idq; ideo, quòd victus nequaquam canit: victor verò obstrepit & murmurat. contrà verò gallinarū. nam diri aliquid imminêre, aut futurū incommodū illarum cantus designauit, Alexander ab Alex. Cecinêre galli nocte tota qua magnus Matthæus vicecomes primum suscepit filium: vnde Galleacio nomen inditū, portento quodam magnę successiones, Volaterranus. Gallinaceorum sunt tripudia solistima. hi magistratus nostros quotidie regunt, domosq; ipsis suas claudunt aut reserant. Hi fasces Romanos impellunt aut retinent: iubēt acies aut prohibēt, victoriarū omniū toto orbe partarū auspices. Hi maximè terrarū imperio imperant. extis etiam fibrisq; haud aliter quàm optimæ victimæ dijs gratæ: Habent ostenta & præposteri eorum vespertini cātus. Namq; totis noctib. canendo Bœotijs nobilē illā aduersus Lacedęmonios præsagiuere victoriam, ita coniecta interpretatione, quoniā victa ales illa non caneret, Plin. Puls potissimū dabatur pullis in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret: id est terripuuiū. puuire enim ferire est. Bonum enim augurīū esse putabant, si pulli per quos auspicabātur, comedissent: præsertim si eis edentib. aliquid ab ore decidisset. Sin aūt omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere, Festus. Moris fuit Romanis ducib. pugnā inituris aduocare pullarium, vt offas gallis obijceret ad augurīū captandū. si vescerentur, ratum erat auspicium, cùm aliquid ore excidisset, terripudium dicebatur solistimum, mox tripudium dictū, quoniā scilicet esca in solo cadebat, Grapald. Cùm terripudio Flaminius auspicaretur, pullarius diem prælij cōmittendi differebat, M. Tullius lib. 1. de Diuinat. Non solùm augures Romani ad auspicia primum pararunt pullos, sed etiā patres familiæ rure, Varro. Pullarius dicitur qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, Ciceroni ad Plancum lib. 10. & Liuio 8. ab Vrbe. Attulit in cauea pullos, is qui ex eo nominatur pullarius, Cic. 2. de Diuinat. P. Claudius bello Punico primo cùm prælium nauale committere vellet, auspiciaq; more maiorum petijsset, & pullarios non exire pullos cauea nunciasset, abijci eos in mare iussit, dicens: Quia esse nolunt, bibant, Val. Maxim. ¶ Inuenitur in annalib. in Ariminensi agro M. Lepido, Q. Catulo Coss. in villa Galerij locutum gallinaceum, semel quod equidem sciam, Plin. ¶ Galenus alicubi in Commentario in primum Epidemiorum, insomnij de cristis gallinaceorum meminit.

Gallinaceus semel locutus.

Prouerbia.

Gallo albo abstineas.

Galli cantus ante victoriā.

Priusquā gallus iterum cecinerit.

Tollere cristas.

¶ Prouerbia. Gallo albo abstineas, Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: hoc est, Candido gallo ne manū admoliaris, quòd mensi sacer sit, vtpote horarum nuncius, Erasmus in Chiliadibus inter Symbola Pythagorica. Gallo albo abstinendum, id est saluti cuiusq; purissimè (fortè legēdum *purißimi*, vt clarior sit interpretatio. albus enim color puritatē significat) fauendū, Plutarch. in Symbolis Pythag. interprete Gyraldo. Pythagoram ferunt gallum album adeò amasse, vt si quando videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, Gyrald. ¶ Tolle calcar, Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id est, Tolle calcar vltorium. extat adagium in Aristophanis Auibus, Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχῃ, Tolle calcar si pugnas. In eum dici solitum, qui iam vltionem parat. Mutuò sumta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum, Erasmus ex Suida & Scholiaste Aristophanis. Prouerbia, Galli cātus ante victoriam, & Priusquam gallus iterum cecinerit, memorata sunt supra in *H.c.* Tollere cristas, (vt, Tollere cornua,) pro eo quod est animo efferri. Iuuenalis, Quid apertius? & tamen illi Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristæ

erectiores alacritatis atq; animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sanè hominũ genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἥτις ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε. Id est, quæ nobis cristas detraxit: videlicet reddita pace. Cõtra submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem vltro ad priuatam mediocritatem demittunt, &c. Erasmus.

Detrahere cristas.

Gallus insilit. ¶ Gallus insilit, Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ. vbi quis semel victus redintegrat certamen. à gallorũ certaminibus sumtũ. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quò magis lædat calcarib. suis in hunc vsum à natura affixis, Erasmus. *Philippi gallus.* ¶ Philippi gallus, Φιλίππου ἀλεκτρυών. hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq; insolenter apud populum Atheniensem verba facere solitum, vt hinc vulgò sit 1 vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum, Erasmus. *Vide* etiam supra inter Propria. Φιλίππου ἀλεκτρυών, ἐπὶ τῶν ἐν μικροῖς κατορθώμασιν ἀλαζονευομένων. *Domi pugnãs more galli.* ¶ Domi pugnans more galli, Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ. In eum qui semper domi desidens, non audet vel in bellum, vel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Ita quidem interpretes Pindari: sed addubito tamen an scriptũ sit ἐνδομύχας, id est domi abditus. (ego ἐνδομάχας ab intestinis pugnis rectè scribi non dubito.) ἐνδομάχης dictio nouè cõposita ab ἐντὸς & μάχομαι. Hærebit in istos qui domi perpetuò rixantur, quum foris sint placidissimis morib. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones, Erasmus. *Socratis gallus.* *Vide* supra inter Propria. ¶ Socratis gallus, aut *callus*, Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallũ in significationẽ caluitiæ: inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quàm Socratis gallus, esse 2 factũ ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur, se quum iret cubitum fuisse læui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. in somno transformatum in ericium qui totus hirsutus est, & suum more proboscidẽ habet. Scio locum esse mendosum. Aldina æditio pro gallo legit *caluum*. ego *callum* malim, &c. Adagiũ conueniet in nudos & inopes, Erasmus. Nostra æditio Varronis verba sic citat, Inuenisse se cùm dormire cœpisset tam glaber quàm Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis, &c. *Gallus in suo sterquilinio plurimũ potest.* ¶ Quod scriptũ est in ludicro Senecæ, Gallus in suo sterquilinio plurimum potest, prouerbij speciem habet. Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq; non habere se idem gratiæ: Gallum in suo sterquilinio plurimũ posse. Allusit ad Claudiũ imperatorẽ Lugduni natum. hodieq; de cane vulgò dicũt, eũ in suo sterquilinio plurimũ audere. In alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est & animosior, Eras. Tappius idẽ adagium Germanicè vsitatum recitat. 3 **Ein Hane ist auff seinem Mist sehr küne.** *Superatus es à gallo quopiam.* ¶ Superatus es à gallo quopiam, Ἥττηθης τινὸς ἀλεκτρυόνος, iocus prouerbialis in seruos qui dominos à tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. nam hæc auis in pugna superata silet, & vltro sequitur victorem. Sumptum est ex Aristophane nisi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo, Erasmus. *Gallinaceus Tanagræus.* ¶ Ἀλεκτρυόνα ἀθλητὴν Ταναγραῖον. celebrãtur enim isti à generositate, Suidas. sed magis probo copulatiuã coniunctionem interseri, vt alibi apud eundem habetur, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν Ταναγραῖον, vbi etiã prouerbialiter vsurpari scribit. vt siue gallinaceũ Tanagræũ, siue athletã Tanagræũ dicas, animosum & strenuum intelligas. elegantius autẽ fuerit, si hominẽ & athletã pugnacẽ ac fortẽ, gallinaceũ Tanagreum, cognomines: quàm si athletã Tanagreũ simpliciter non enim athletas à Tanagra laudatos legere memini, sed gallos tantũ. *Gallinacei in morem trepidat.* ¶ Gallinacei in morem trepidat, Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ. in malè affectum & cõ- 4 motum, aut etiam pauitantẽ opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atq; expauescere. peculiariter aũt de auibus dicitur. Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. fuit hic Phrynichus poeta Tragicus, quẽ Athenienses mille drachmis mulctarunt, quòd Milesiorũ excidiũ tragœdia cõplexus esset. Quod quidem ego non adscripturus erã inter adagia, nisi cõmentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cùm antea fuisset ferox & insolens, ex Socratis familiaritate cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat aũt hunc senarium è poeta quopiam, Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὡς κλίνας πτερόν. Pauidus refugit more gallinacei, Quum victus alas ille summittit suas. Meminit huius & in vita Pelopidæ. Cæterũ quanquam gallus natura pugnax est, vbi tamẽ se imparem in conflictu sentit, mire deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus, Eras. *Gallorum incusare ventres.* *Vide* paulò inferius, Vesparum examen metuit Phrynichus. ¶ Gallorum incusare ventres, Ἀλεκτρυόνων 5 μέμφεσθαι κοιλίαν: de edacibus, ac luxu multũ absumentib. facultatum. Huic enim animãti venter mirificè calidus, ita vt omnia statim concoquat. Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν, Ταχὺ γοῦν καθέψειν τἀργύριον, Aristophanes in Vespis. hoc est, Mihi dixerat ventrem esse gallinacei, Velociterq; concocturũ argentulũ. Hoc genus homines Græci dicunt καταπιεῖν τὴν οὐσίαν, id est deuorare substãtiam. id enim est atrocius quàm καταφαγεῖν. Eras. Quòd si quis gulosus naturã accusaret, quòd calidiorem ventriculũ gallis tribuisset & omnia concoquentem, in hunc apto sensu adagium cõueniret, Gallorũ ventres ab eo incusari. nostri ventriculum huiusmodi, mergi ventriculum appellant, **ein scharben Magen**/ qualem homini voraci inesse aiunt. *Vesparum examen metuit Phrynichus velut gallinaceus.* ¶ Vesparum examẽ metuit Phrynichus velut gallinaceus: prouerbium conuenit in eos, qui damnum patiuntur. cum enim Phrynichus tragicus Mileti captiuitatem ageret, Athenienses metuentem perhorrescentemq; lachrymantes eiecerunt, Ælianus in Varijs 13.17. sed alij

álij aliter. *Vide* paulò ſuperius in Prouerbio, Gallinacei in morẽ trepidat, Πτήσσει Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. Plura etiam ad Æliani verba clarè intelligenda leges in Gyraldi hiſtoria poetarum, & apud Suidam: quæ quia nihil ad gallum, omitto. ¶ Gallinaceos amantibus ficum ne ſerito, Hermolaus Corollario 194. veluti prouerbiale recenſet. ego Græcum carmen, Σῦκα φίλ᾽ ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ᾽ οὐκ ἐθέλουσιν: hoc eſt, Aues amant ficus, ſed plantare recuſant: perperam aut lectum ab eo, aut malè intellectum ſuſpicor. *Gallinaceos amãtibus ficũ ne ſerito.*

¶ Sunt & peculiaria quædam Germanorum prouerbia à gallo ſumta, vt, Weñ die Hüner für ſich kratzend / Cùm gallinæ antrorſum ſcalpent, de eo quod ad calendas Græcas vel nunquam futurum ſit. Es wirt kein Han darnach kräyen / Nullus gallinaceus ſuper hac re cucurriet, id eſt, Nemo curabit. Et quæ Eberhardo Tappio memorantur in Collatione Latinorũ adagiorum cum Germanicis. Er duncket jm der beſte Hane im Korbe ſeyn / Præcipuus gallus in corbe (vel auiario) ſibi videtur, hoc eſt ſtultè ſibi placet, Acciſſat. Es ſtehet wol da ein Hane im Hauß iſt / Res bene habet in domo in qua gallus eſt, eodem ſenſu quo apud Latinos, Oculus domini: &, Frons occipitio prior. Er laufft darüber als ein Hane über die heiſſen Kolen / Percurrit tanquam gallus carbones ignitos, id eſt ſumma celeritate tranſit, ne minimum quidem immoratur, Vt canis è Nilo. Zween Hanen auff einem Miſt vertragen ſich nit. Zween Narzen tügen nit in einem Hauß. Duobus gallis in vno ſterquilinio, duobus ſtultis in vna domo non conuenit. Vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos. Vnſtäter dann ein Wetterhane / Inconſtantior gallo qui cantum pro tempeſtate variat, Cothurno verſatilior. *Prouerbia Germanica.*

¶ Emblema Alciati ſub titulo, *Vigilantia & cuſtodia.* *Emblema Alciati.*

Inſtantis quòd ſigna canens det gallus eói,
Et reuocet famulas ad noua penſa manus,
Turribus in ſacris effingitur, ærea mentem
Ad ſuperos peluis quod reuocet vigilem.
Eſt leo ſed cuſtos, oculis quia dormit apertis,
Templorum idcirco ponitur ante fores.

DE CAPO.

A.

IN gallinaceo genere villatico capi ſemimares dicuntur, quòd ſunt caſtrati, Varro. En tibi capones, vt euirati neque vocem ædunt, neq; gallinis moleſti ſunt, Pamphilus in dialogo Gyb. Longolij de Aui- *Nomina.*

bus. vbi mox ipse Longolius, Ego illos non capones, sed cum Varrone & Columella libentius capos vocauerim. Atqui Martialis quoq; caponem dixit. Cantherius hoc distat ab equo, quod capus à gallo, Festus. Gallinaceum veteres *paponem*, (*capum* potius,) recentiores verò caponem vocauerunt, Albertus. Sed ille gallinaceum pro castrato tantum accipit, non pro mare: *vide* in Gallo *A.* & *H. a.* Capi (vt Grammatici quidam scribunt) galli sunt quibus testes auelluntur, vnde meritò galli à similitudine sacerdotum Matris deûm dici posse viderentur. itaque à contrario sensu gallos appellatos quidam existimant. Gallus à castratione vocatus est. nam inter aues cæteras huic soli testiculi adimuntur. veteres autem abscissos vocabant gallos, Isidorus. *Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testes: nunc mihi gallus erit,* Martialis lib.13. sub lemmate Capo. Et mox de eodem, *Succumbit sterili frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem.* id est, hæc potius & propriè debebat vocari gallus. Capus videri posset dictus quasi captus testibus, vt captum oculis & auribus dicimus, pro visu & auditu priuatum. vt caper etiam dicitur propriè de hœdo vel hirco castrato. sed syllabæ primæ quantitas prohibet, quæ producitur. Alius coactos non amare capones, Martialis lib.3. est autem senarius scazon. Ex recentioribus quidam capum gallinaceum dixit per pleonasmum. capum enim dixisse sat est. Gallus spado pro capone, apud Petronium Arbitrum. ¶ *Barbur* vocem Hebraicam aliqui capum interpretantur. *vide* in Gallinaceo *A.* Italicè nominatur *capon* vel *capone.* Gallicè *chappon.* Germanicè Kappun/ Kappaun/Kaphan. Anglicè *capon.*

B.

De alectoria lapide, leges in Gallinaceo *B.* circa finem.

C.

Capi epileptici. Capi etiam epilepsiæ obnoxij feruntur, Aloisius Mundella. Plura quæ partim huc referri poterant, partim ad *D.* leges mox in *E.*

E.

Quæ sit ratio gallos castrãdi. Castrantur gallinacei parte nouissima suæ alui, quæ cùm coëunt, concidit. hanc enim si duobus aut tribus ferramentis adusseris capos facies. quòd si perfectus est qui castratur, crista pallescit, & cucurire desinit, neque coitum venereum repetit. sed si adhuc pullus est, ne inchoari quidem ex ijs quicquam potest, cùm accrescit, Aristoteles. Desinunt canere castrati: Quod duobus fit modis, lumbis adustis candente ferro, aut imis cruribus, mox vlcere oblito figulina creta. Facilius ita pinguescunt, Plinius. Gallos castrant vt sint capi, candenti ferro inurentes calcaria ad infima crura, vsque dum rumpantur (ignea vi consumantur, Columel.) atque extet vlcus, quod obliniunt figlina creta, (dum consanescant, Columel.) Varro. E gallis apud nos euulsis testiculis per posteriora modico vulnere capones fiunt, Grapaldus. Vulnus quidem tantum fit quantum digito immittendo & testibus singulis extrahendis sufficit, quo testes lumbis superius adhærentes inquiruntur sub intestinis galli supini, inuentiq; digiti summitate reuelluntur. ijs extractis vulnus filo consuitur, & cinis infricatur, tum etiam crista resecatur, vt virilitas omnis absit. Sunt qui in cristæ abscissæ locum calcar è crure exectum inserant, quod coalito vulnere etiam crescere solet. Galli castrati forma quidem maris sunt, sed animo fœmineo præditi. pinguescunt ita citius, etiamsi fartura non obesantur. videasq; quosdam in eam plenitudinem corporis perductos vt de magnitudine cum ansere facile certent, Gybertus Longolius. Cum gallinis pascuntur: sed non defendunt eas, non cantant, nec horam diei vel noctis discernunt, ad nihil præter cibum vtiles, Author libri de natur. rerum. ¶ Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò vnctius ac lautius deuorarent, Platina. Pinguescunt capi milij farina cum melle, præsertim & turundis in cibo datis. nam Plinius eo nomine vocat bucceas, quibus farcire saginareq; gallinas, anseres & capones solemus, Grapaldus. Sunt apud nos qui capos saginant hoc modo. Includunt eos loco angusto, & è farina milij turundos faciunt, magnitudine ferè & longitudine articuli digiti mediocris: è quibus ab initio circiter denos eis in fauces inserunt: & per aliquot deinceps dies quotidie plures paulatim aucto numero. qui postea minuitur etiam paulatim. dandum est autem eis plus minus pro concoctione, quæ tactu explorata ingluuie animaduertitur. Debent autem turundi mox inserendi, prius in aquam aut lac immitti vt facilius descendant, & leniter digitis per collum premendo deduci. In defectu milij, furfur cum pauca de frumento farina & milij etiam pauca, in turundos redigitur. Sic ferè viginti diebus obesantur, mero quidem milio quatuordecim. Sunt qui gallinas & capones breui pinguescere scribant, si cereuisia eis bibenda apponatur pro aqua. Capus gliscens, *lo capone impastato, nutrito de pasta*, Scoppa in Dictionario Latinoitalico. videtur autem pastæ nomine turundos intelligere. De gallina farcienda priuatim scribemus infrà in Gallina *E.* Videtur autem ratio eadem farciendis vtrisque conuenire.

De capis saginandis.

De capis oua incubantibus & pullos fouentib. ¶ Capus ventre & pectore deplumatus & perfricatus vrticis, pullos fouere & pascere solet, &c. vt recitauimus in Gallo *D.* Sunt qui hoc modo affectum, non pullos modò curare, sed oua etiam incubare dicant: præsertim si pane vino madente inebrietur, & mox ebrius in loco obscuro ouis imponatur. sic enim cùm ad se redierit, oua propria existimantem, perficere aiunt. ¶ Fabæ semina Græci asserunt capi sanguine macerata aduersantibus herbis liberari, Ruellius. Ego in Geoponicis adhuc nihil tale reperi.

In

F.

In Gallinaceo F. permulta à nobis recitata ſunt, quæ omni gallinaceo generi tum ſalubritatis in cibo tum apparatus ratione communia ſunt: hîc ea quæ ad capos priuatim pertinent afferemus. Omniũ auium laudes, quantum ad obſonia pertinet, vna caro gallinacea comprehendit. Quid enim popinis afferunt reliquæ altiles, quod non vnus capus in ſe habeat, ſiue elixũ, ſiue aſſum velis? Huius auis patina ſtomachum iuuat, pectus lenit, vocem ſonoram facit, corpus obeſat, Platina. Capi in cibis gratiores ſunt, vtpote remoto Veneris vſu facti pinguiores, & ſalubrioris nutrimenti, Grapaldus. Phaſiani caro medium quoddam inter perdicem & caponem obtinet: licet Auerroes eum, quantum ad obſonia pertinet, cæteris auibus anteferat, Platina. Caporum iuuenum in locis altis degentium caro mediocriter pinguis, cæteris omnibus (gallinacei generis, vel quibuſuis auibus potius) præſtat, ſubſtantiæ & qualitatum, & proinde etiam nutrimenti ratione, quod ad homines ſanos, Mich. Sauonarola ex Iſaaco. Ioannes Meſue (inquit idem) huiuſmodi capos (cæteris auibus) meliores & læuiores eſſe addit. Capus in quatuor qualitatibus temperatus eſt, quare multum alit, & Venerem auget, Iſaac. qui alibi etiam capum auibus omnibus præfert, vt qui melius nutrimentum & perfectum generet ſanguinem. Gallinacei (capi) caro bona eſt, & ſolidior quàm gallinæ, Albert. Capo laudatur in cibo circa ætatem ſex vel octo vel ſeptem menſium, Arnoldus Villan.

De vſu caporum in cibo.

¶ Pullum farſilem ex Apicio deſcripſimus in Gallo F. ait autem in capo etiam ſimiliter fieri. De porcello lactente condimentis quibuſdam farciendo aſſandoq́;, Platinæ verba recitaui in Sue F. Idem autem (inquit) fieri poteſt ex anſere, anate, grue, capo, pullaſtra. ¶ Apicius lib. 4. cap. 3. in minutal Apicianum teſticulos caponum adijcit, gallis nimirum dum caſtrarentur exemptos. ¶ Fieri ius conſumtum, aut ex phaſiano, aut ex perdice, aut ex capreolo, aut ex pipionibus, aut ex colũbis ſyluaticis poteſt. Si ex capo voles, cacabum ſumes, qui aquæ metretas quatuor contineat: Huic capum fractis ac comminutis oſſibus indes cum vncia ſuccidiæ macræ, piperis granis triginta, cinnamo pauco nec nimium tunſo, tribus vel quatuor caryophyllis, ſaluiæ laceræ trifariam folijs quinque, lauri duobus. Sinito hæc efferueant horis ſeptem, vel donec ad duas ſcutulas vel minus redigantur. Caue ſalem indas aut ſalita, ſi ægrotantium cauſa fiet. parum aromatum nil vetabit quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & valetudinarijs detur, Platina. ¶ Ius caponis cum caſeo. Ius capi affundito ſegmentis panis albiſſimi, & caſeum optimum tritum in tyrocneſtide inſpergito cum pauco polline aromatico dulci, hoc ferculum in lance obtectum apponito, Baltaſar Stendelius ſcriptor Magiricæ Germanicus. Idem docet quomodo paſtillus è capone fiat. de quo leges etiam *in Gallo F.* Artocreas de carne vituli hœdi aut capi elixa, ex Platina recitauimus in Vitulo F. ¶ Mirauſe Catellanicum: Catellani gens quidem lauta, & quæ ingenio ac corpore Italicæ ſolertiæ haud multum diſſimilis habetur, obſonium, quod mirauſe illi vocant, ſic condiunt: Capos aut pullaſtras aut pipiones bene exenteratos & lotos, in veru collocant: voluuntq́; ad focum tantiſper, quoad ſemicocti fuerint. inde exemptos, ac teſſellatim diuiſos, in ollam indunt. Amygdalas deinde toſtas ſub cinere calido, abſterſasq́; lineo panno, terunt. His buccellas aliquot panis ſubtoſti addunt, mixtaq́; cum aceto & iure, per cribrum ſetaceum tranſmittunt. Poſita in ollam hæc omnia, inſperſaq́; cinnamo, gingiberi ac ſaccaro multo, tandiu efferuere ſimul in carnibus procul à flamma lento igne permittunt, quoad ad iuſtam cocturam peruenerint, miſcendo ſemper cũ cochleari, ne ſeriæ adhæreant. Hoc nihil ſuauius ediſſe memini. Multi eſt alimenti, tardè concoquitur hepar & renes concalefacit, corpus obeſat, ventrẽ ciet, Platina. Idem lib. 6. cap. 41. & 42. cibaria alba, ſiue leucophaga, delicatiſſima, ex pectore capi parare docet. & rurſus lib. 7. cap. 84. cibarium croceum ex eodem. Eiuſdem libri cap. 49. eſitium quoddam ex carne deſcribens, Sunt etiam (inquit) qui pectus capi tunſi non incommodè addant. Eſitium ex pelle caporum ab eodem præſcribitur lib. 7. cap. 55. ¶ Aloiſius Mundella Dialogo 3. ſcribit ſe ægroto cuidam febri continua maligna laboranti, cum iam ſigna concoctionis apparerent, modo turdum, modo vnum aut alterũ oui vitellum, modo caponis carnem contuſam conceſſiſſe, potius quàm vituli. Idem Dialogo 1. deſcribens hiſtoriam iuuenis cuiuſdã billioſi febricitantis continuè à ſe curati, Victus ratio (inquit) fuit caro caponis iuuenis, per diem ante mactati, cum ſeminibus melonum contuſa: nec non panis in eiuſdem iure optimè incoctus, ad virium (quæ debiles in eo valde erant) robur conſeruandum.

Varij caponis apparatus.

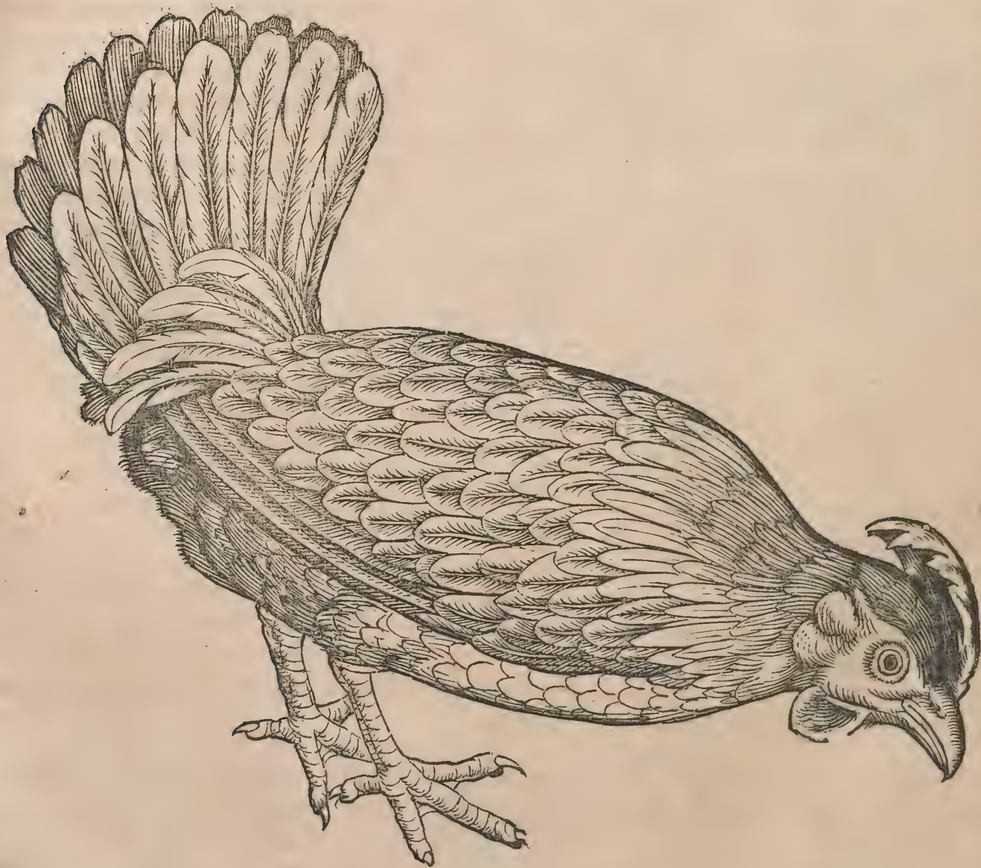
G.

Obſcuri quidam authores caponi attribuunt vires medicas ex Dioſcoride & alijs authoribus, quas illi gallinaceis adſcripſerant: quoniam per imperitiam linguæ Latinæ gallinaceum interpretantur caponem. ¶ Leonellus Fauentinus electuarium quoddam phthiſicis præſcribens, quod valde prædicat, immiſcet in id pulpam caponis pinguis & bene cocti, inciſam contuſamq́; in mortario lapideo, &c. Medici quidam quoties deiectas vires ægrotantium excitare volunt, medicamentum dant quod ex carnibus caponum & perdicum conficitur, quod facile corrumpitur, ſi aliquo notabili tẽpore moretur, neq; etiam ita ægrotos alit, neq; vt quæ prius diximus, (vinum, oua ſorbilia, teſtes gallinacei,) Aloiſius Mũdella Dialogo 3. Ad ethicos, aſthmaticos, cardiacos & iſchiadicos, aut alia quauis de cauſa conſumtos: Recipe caponem aut pullũ & aſſa cum ſpeciebus cordialibus, caryophyll. floris muſcati, trium ſandalor. croci ana, intusq; ponantur, tunc recipe aquam roſarum, lauendulæ, quę ſupra caponem fun-

Remedia ex capone.

datur vel pullum, tantiſper dum aſſabuntur, poſt capiatur & exprimatur per torcular, ſuccus ab ægro potetur, Incert. Ius caponis mirè reſtaurans vires. ſi vel cochleariū paruum inde ægrotus ſorbeat. Capum veterē para, exentera: totum cum oſſibus comminue. Tum in vaſe bene obturato vitreo aut ſtanneo per ſex horas bulliat, adiecto etiam auro, vt annulis vel nomiſmatis aureis, Obſcurus. Capo generoſus in aqua pura diſcoquitur cum folijs boraginis & bugloſſi, ana manip. j. conſeruarum de violis, roſis, boragine & bugloſſo, ana vnc. ij. adijciatur etiam nonnihil de illis quæ cordialia vocant contritum. deſtillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diaſantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis creberrimè, And. à Lacuna circa finem libri de peſte. Sunt qui in quibusuis morbis, capitis pręſertim, & frigidis & cum virium imbecillitate deſtillatas huiuſmodi caponum aquas laudant. & nos colicis affectibus aliquando prodeſſe experti ſumus, ijs maximè qui flatuoſi fuerint. a- 1
qua enim deſtillata aphyſos redditur, vt non amplius inflet, ſi rectè parata fuerit, adijcientur autē medicamenta alia atq; alia à perito medico pro affectuum varietate. Plura leges in Theſauro Euonymi Philiatri. ¶ Vir nobilis quidam in colico affectu poſt multa remedia fruſtra tentata, liberatus eſt tandem epoto cyatho (duarum aut trium vnciarum) pinguedinis capi pinguis decocti in aqua (vt fieri ſolet ad cibum) abſq; ſale. oportet autem pinguedinem iuri innatantem ſeparatam bibere quàm calidiſſimam, Ex libro manuſcripto. Ei qui patitur varices, ſeui hircini ſelibram, & adipis de capone libram, ſimul permiſce, & in linteo die Iouis ceroti more adpone. potenter ſubuenies, Marcellus. Ad fiſtulam cum emortua eſt, (hoc eſt vt mihi videtur, cùm nullus in ea doloris ſenſus ſupereſt,) pelliculam interiorem de ventriculo capi quæ abijci ſolet, in Sole arefactā tere & inſperge, Obſcurus. ¶ Sunt qui oſſa 2
crurum capi compoſitis ad alba mulierum profluuia medicamentis admiſceant.

DE GALLINA, ITEM DE OVIS TVM GALlinaceis, *tum in genere in* C. E. F. G. *&* H. c. *&c.*

A.

Nomina. GALLINÆ propriè dicuntur fœminæ in gallinaceo genere villatico, ſed interdum pro genere toto nominantur, vt ὄρνιθες etiā vel ὄρνις, id eſt aues, apud Græcos. *Vide* in Gallinaceo *A.* Domeſticæ vel vernaculæ gallinæ ſunt, quas Varro villaticas nūcupat, Gyb. Longolius. Plinius, villares. Cohortalis eſt auis

auis quæ vulgò per omnes ferè villas conſpicitur, Columella. ¶ Hebraica nomina תרנגולת, *tarnegolet*, & סכויא, *ſakuia*, pro gallina, ponuntur à Munſtero in dictionario trilingui. *Vide* ſupra in Gallinaceo. *Gigeg* gallina vel gallus, Syluaticus. Alibi apud eundem legitur *digegi*, vt apud Serapionis interpretem *digedi*. *Tefeſe*, gallina Saracenis, vt alicubi legimus. Gallinæ *alſethi*, ſecundum expoſitores Arabes, ſunt gallinæ quæ nondum pepererunt oua, Andreas Bellunen. Galli & gallinæ apud vetuſtiſſimos Græcos nomen nullum peculiare inuenimus, ſed communi ὄρνιθος vocabulo ſignificaſſe hanc ſpeciem videntur. Ariſtoteles verò & alij ὄρνιθα de auibus in genere proferunt, gallum ἀλεκτρυόνα vel ἀλέκτορα vocant, gallinam ἀλεκτορίδα: rurſus recentiores Græci ὄρνιν vel ὄρνιθα in genere communi, de gallo gallinaq; dicunt, vt ſcripſimus in Gallo *H.a.* Ὄρνιθα etiam hodie Græcis vulgò gallina eſt caſu recto. Italicè *gallina*. Hiſpanicè ſimiliter. Ἀλεκτορίδες οἰκογενεῖς, id eſt gallinæ domeſticæ, Ariſtot. Gallicè *geline* vel *poulle*. Sabaudis ſimiliter, vel *genillete*. Anglicè *hen*. Germanicè Hen/Hun. ¶ Gallinas graciles & plumis contractioribus, neq; vt aliæ garrulas, Germani nouellas (Mertzhennen vocãt, quòd anniculæ ſunt, neq; ouum hactenus peperêre. Quæ verò glocientes ſtrepitu ſuo moleſtæ ſunt, & agmen pullorum ducũt, veteranæ ſunt, (Kluckhennen/Gluggeren/) at omnes quòd pullis educandis cuſtodiantur, vno nomine matrices, (Brüthennen,) à Columella dici video, Gyb. Longolius. Gallinas iuuencas & veteres Plinius dixit & Gaza, (ex Ariſtotele,) eum ſecutus. Gallinas teneras quæ primum parierint apud Catonem legimus.

B.

Gallinæ criſta ferè carent, Gyb. Longolius. Gallina plicabilem criſtam per medium caput habet, gallinaceus erectam, Perottus. Sunt quædam pedibus per totum hirſutis Gehößlete Hüner. Reliqua leges in Gallo *B.* ſupra. & quædam infra in *E.* de electione gallinarum. *Deſcriptio.*

C.

Quæ de gallinis hoc in loco dici poterãt, pleraque omnia iam ſupra in Galli hiſtoria expoſita ſunt. Infra etiam in *E.* de cibo & pulueratione earum, deq; alijs quibuſdam, authorum verba referemus. ¶ Pipare propriè gallinæ dicuntur, Nonius. Bos mugit, gallina pipat, Varro Aboriginibus citante Nonio. Varro pullos *pipare* dixit, Nonius. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei & huiuſmodi Columellæ. Pipatio Oſcorum lingua clamor plorantis appellatur, Feſtus. Glocientes ruſtici appellant aues eas quæ volunt incubare, Columella. Gallina cecinit, Terentius Phormione. *Cucurire ſolet gallus, gallina gracillat*, Author philomelæ. Glocire & glocidare gallinarium proprium eſt cum ouis incubituræ ſunt, Feſtus. ¶ Ex dialogo Gyberti Longolij de auibus. Pamphilus, Qua de cauſa hæc gallina canturit, officinam cortalem petens? Longolius, Non canturit, ſed ſingultit. hoc enim verbo Varro vocem gallinarum fractam, & intra roſtrum formatam imitatur. Ruſticorum gens Columellæ tempore glocire maluit dicere. Pamphilus, Gallus etiam ſubinde ſingultit. Longolius, Rectè. ſed cum cantat cucurrire dicitur Latinè, Græcè autem κοκκύζειν. ¶ De morbis gallinacei generis ſupra in Gallo *C.* dictum eſt, diceturq; etiam infra in *E.* Gallinarum nonnullæ cum adeò valde peperiſſent, vt etiam bis die parerent, mox à tanto partu interiêre. hyperinæ enim, id eſt exhauſtæ effœtæq; & aues & plantæ fiunt, Ariſtot. Et rurſus, Nonnullæ è cortalibus bis die pariunt, iam aliquæ in tantũ copiæ prouenerunt, vt effœtæ breui morerentur. ¶ Ex gallinis quæ veneris appetentior eſt, noctu iuxta Gallum proximius conſidit, Albert. Gallinæ & perdices complura oua pariunt, non quidem multa ſimul, ſed ſæpe, Ariſtot. Oua plurima pariunt gallinæ, perdices, Plin. Coitus auibus duobus modis: fœmina humi conſidente, vt in gallinis: aut ſtante, vt in gruibus, Idem. Gallina cum clamore accedit ad nidum, & cum clamore ab eodem recedit. quod ſi impediatur, mox tamen ſibi relicta cantum abſoluit, Albertus. Gallinas in Illyria aiunt non vt alibi ſemel parere, ſed bis aut ter die, Ariſtot. in Mirabilibus. Gallinæ pumilæ minus fœcundæ ſunt, Columella. Gallinæ Hadrianæ multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, vt alimentum ad partionem ſumptitetur. Vulgares etiam gallinæ fœcundiores ſunt generoſis. corpora enim alteris humidiora, alteris grandiora & ſicciora. Animus generoſus in eiuſmodi corporibus potius conſiſtit, Ariſtoteles de generatione 3.1. Gallinæ coëunt & pariunt omnibus anni temporibus exceptis brumalibus diebus, (præterquam duobus menſibus brumalibus, Plinius, & Ariſtoteles alibi.) magna etiam generoſarum nonnullis fœcunditas, quando vel ſexaginta ædunt ante incubitum. quanquam ipſæ minus fœcundæ, quàm ignobiles ſunt, Ariſtoteles. Eſt autem tanta fœcunditas, vt aliquæ & ſexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum vt effœtæ moriantur. Hadrianis laus maxima, Plin. Pariunt in loculamentis diſpoſitis, ab ipſiſmet electis loco abditiore, Grapaldus. Gallinæ veteres pariunt initio vêris, iuuenes æſtate. Sed autumno quoq; pariunt, Albert. Gallinarum iuuencæ pariunt primæ, ſtatim vêre ineunte: & plura quàm veteres, ſed minora, Ariſtot. & Plinius. & in eodem fœtu prima & nouiſſima, (ſcilicet minora pariunt,) Plin. Gallinæ iuuenes pariunt æſtate, quum ſuperfluus humor exiccatur in eis: & autumno quoq;. Veteres autem magis principio veris: quòd tum calido humido frigiditas naturæ earum temperatur, Albert. Aues, (gallinę,) niſi pariant, laborant morbo, atque intereunt, Ariſtoteles. Gallina multa pariens, & non incubans ouis, frequenter ægrotat, & moritur eò quòd non abſtrahitur à partu. exhauritur enim vis eius omnis. Ea verò quæ incubat, ægrotat quidem propter affectũ erga pullos, quem vox acutior indicat: ſa-

De voce gallinarũ. *Pipare.* *Glocire.* *Gracillare.* *Glocidare.* *Canturire.* *Singultire.* *Cucurrire.* *De morbis earũ.* *Fœcunditate.* *Partu.*

natur tamen humore vitali in ea reparato interim dum non parit, Albert. Inhorreſcunt à coitu, ac ſe excutiunt. ſæpe etiam feſtuca aliqua ſeſe luſtrant, quod idem & ædito ouo interdum faciunt, Ariſtot. Facilius pariunt ſi feſtucam è terra ore apprehenſam dorſo impoſuerint, Oppianus in Ixeuticis. Gallinæ, vt Theophraſtus refert, ouo ædito, religione quadam excutiunt ſe, & circumactæ purificant, aut feſtuca aliqua ſeſe & oua luſtrant, pericarphiſmum Plutarchus vocauit, Cælius. Gallina poſt coitum ſe excutit eò ſcilicet quòd per libidinem incitatur in ea vapor, faciens extenſionem, in ea ſicut & in homine pandiculatio fit quando languet deſiderio coitus. & tum confricando ſe aliquoties feſtucam ore apprehendit tanquam nidum componens. In nido etiam ſedens ſæpe roſtro conuertit paleas vt & aliæ aues, Albert. ¶ Gallinæ etiã ex phaſianis concipiunt, vt copioſè ſcribetur in *E*. ¶ Gallinæ aueſq; reliquæ, ſicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locũ, & cubilia ſibi nidoſq; conſtruunt, eoſq; quàm poſſunt molliſſimè ſubſternunt. Fabas ſi comedant gallinæ intercipitur eis generatio ouorum, Auicenna & Creſcentienſis. Gallinas aiunt ex aſſiduo fabarum eſu ſterileſcere, Didymus. Si frequenter edant cortices fabarum, ſteriles fiunt: quæ etiam arboribus nouellis ad radices appoſitæ eas exiccant, Clemens 3. Stromat. Quo tempore arbores florent, gallinas potiſſimum pingueſcere audio, floribus veſcentes: ſed tum oua earum etiam præcipuè cito corrumpi & putreſcere.

Fabarum eſus gallinas ſteriles facit.

DE OVIS: ET PRIMVM DE IPSORVM FORMATIONE, PARTIBVS, NAtura, ſexu. deinde de geminis, & de ſubuentaneis, alijſq; corruptis aut monſtroſis. Item de incubatione eorum, & pulli generatione excluſioneq;.

Quæ de OVIS eorumq; natura deinceps afferemus, pleraq; omnia non ad gallinas modo, ſed genus auium vniuerſum pertinent, & ad quadrupedes quoq; Ouiparas aliqua ex parte: ſed quoniam ea omnia in gallina magis cõſpicua ſunt, familiari præ cæteris nobis alite, ad eius potiſſimum hiſtoriam referre libuit. Dicentur etiam nonnulla de auium generatione ex ouis, in communi auium hiſtoria: ſed pauciſſima aut nihil fortaſſis, quod hic quoq; annotatum à nobis non ſit.

De ouorũ formatione in vtero.

¶ Oui formatio. Ouum eſt animal potentia, ex ouificantis productum ſuperfluo, Aggregator. Ouum gallinę conſiſtit à coitu, & perficitur decem diebus magna ex parte, Ariſtot. A coitu decem diebus oua matureſcunt in vtero. vexatæ autem gallinæ & columbę penna euulſa, aliave ſimili iniuria diutius, (tardius,) Plinius. Ouum è ſemine galli conceptum, vt plurimum vndecimo die paritur. citius quidem in iuuenca, & regione calida, & nutrimento calido vtente, quàm in contrarijs. Alius autem eſt conceptus, quando ſemen galli in matrice inuenit materiam oui venti, aliqua ex parte aut omnino, propter pellem & teſtam, completam. huic enim coniungitur, & fœcundat totum ouum: & prout materia in matrice magis minusve præparata fuerit, tardius citiusve eandem perficit, Albert. Incœpta oua ſi adhuc paruis deſierit coitus, non accreſcunt. ſed ſi continuetur, celeri incremento augentur, iuſtamq; magnitudinem implent, Ariſtot. & Albertus. Huius rei cauſſam inquirit Ariſtot. de generat. anim. lib. 3. cap. 1. Concipit fœmina quæ coierit ouum ſuperius ad ſeptum tranſuerſum: quod ouum primò minutum & candidum cernitur: mox rubrum cruentumq;. deinde increſcens luteum & flauum efficitur totum. Iam amplius auctum diſcernitur, ita vt intus pars lutea ſit, foris candida ambiat. Vbi perfectum eſt, abſoluitur atq; exit putamine, dum paritur, molli, ſed protinus dureſcẽte, quibuſcunq; emergit portionibus, niſi vitio vuluæ defecerit, Ariſtot. Auis hypenemia gerens oua, ſi coeat nondum mutato ouo ex luteo in album, fœcunda ex ſubuentitijs redduntur. item ſi conceperit ex coitu oua, ſi eis adhuc luteis exiſtentibus cum alio mare coiuit, ſimile eius quo cum poſtea coiuit, prouenit omne genus pullorum, Ariſtot. in libris de hiſt. & de gener. anim. Gallinæ parere à bruma incipiunt. optima fœtura ante vernum æquinoctium. poſt ſolſtitium nata, nõ implẽt magnitudinem iuſtam, tantoq; minus quanto ſerius prouenêre, Plin. Confecta bruma parere ferè id genus auium conſueuit: atq; earum quę ſunt fœcundiſſimæ, locis tepidioribus, circa Calen. Ian. oua edere incipiunt: frigidis autem regionibus eodẽ menſe poſt Idus, Columella. In ouo pelliculæ ex vmbilico tentæ ſunt: & reliqua quæ de puero dicta ſunt, ſic ſe habere in ouo volucris reperies ab initio ad finem, Hippocrates in libro de natura pueri. Et rurſus, Volucris ex oui luteo naſcitur, hoc modo. Incubante matre ouum caleſcit, & quod in ouo ineſt à matre mouetur: caleſcens autem id quod in ouo ineſt, ſpiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum eſt, vt ſpiritum qui attrahitur ſufficientem ei quod intus eſt tranſmittat: & augeſcit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac conſimili velut puer. Naſcitur autem ex luteo oui volucris: (hoc dicitur contra omniũ ſententiam. Græcè legitur, Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ὠοῦ τὸ ὄρνεον. Τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει τὸ λευκόν, τὸ ἐν τῷ ὠῷ. Τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέσχον τὸν νοῦν. Et paulò ante, τὸ ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ὠοῦ τοῦ χλωροῦ.) alimentũ verò & augmentũ habet ex albo, quod in ouo eſt. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id ſufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo, vberius alimentum quærens: & pelliculæ circum dirumpũtur. & vbi mater ſentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipſum excludit, atq; hæc fieri ſolent in viginti diebus. Vbi enim excuſa eſt volucris, nullus humor in oui teſtis ineſt. qui ſanè memorabilis exiſtat. expenſus eſt enim in pullum, Hæc ille. Ariſtoteles de generatione anim. lib. 3. cap. 2. pullũ ait non ex luteo,

De formatione pulli in ouo.

ex luteo, sed ex albumine generari: & non albumen, (vt Alcmæon Crotoniates & alij pleriq; putarint, coloris affinitate decepti) sed luteum pulli in ouo veluti lac & nutrimentum esse. Candidum membranæ subiectum in ouo principium est, (Ὠὶ διαδίδοται ἀρχὴ ὑπὸ τὸν ὑμένα λευκόν.) in hoc enim semen continetur, & non in eo qui neottòs, id est pullus vocatur. sic autem vulgò vocant luteum, quod superfluitas est seminis. decepti sunt enim qui huius opinionis authores fuerunt, Suidas in Νεοττόν. *Et genus omne auium medijs è partibus oui, Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?* Ouid. 15. Metam. Oua inter animal & non animal veluti ambigere videntur, Cælius. Oua è quibus mares nascentur, gallina gerit in parte ventris dextra, è quibus fœminæ, in sinistra, Physiologus. Quonam modo oua in vtero increscant, & quomodo adhæreant, explicat Arist. lib. 3. cap. 2. de gener. anim. Gallinis porrò tertia die ac nocte postquã cœpere incubare, indiciũ præstare incipiunt, (*Vide* etiam infrà vbi de incubatione seorsim agetur.) At maiorum auium generi plus prætereat temporis necesse est, minori autem minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, qua principium oui est: atque ouum detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineum in candido liquore consistit: quod punctum salit iam & mouetur, vt animal. Tendunt ex eo meatus venales sanguigeri duo tortuosi ad tunicam ambientem vtranq;, dum augetur. Membrana etiam fibris distincta sanguineis, iam album liquorem per id tempus circundat, à meatibus illis venarum oriens. Paulò autem pòst, & corpus iam pulli discernitur, exiguum admodum primum & candidum, cõspicuum capite & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu. sero enim decrescunt oculi, & se ad ratam contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro à superiore distingui, inter initia cernitur. Meatuum, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteum velut vmbilicus. Origo itaq; pulli in albumine est, cibus per vmbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perspicuus est, & membra omnia patent. Caput grandius toto corpore est. oculi capite grandiores hærent. quippe qui fabis maiores per id tempus emineant nigri, nondum cum pupilla. quibus si cutem detrahas, nihil solidi videris, sed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud. ita oculi & caput. Iam verò & viscera eo tempore patent: & alui intestinorumq; natura perspicua est. Venæ etiam illæ à corde proficiscentes, iam sese iuxta vmbilicum constituunt. Ab ipso autem vmbilico vena oritur duplex. altera tendens ad membranam ambientem vitellum, qui eo tempore humet, & largior, quàm secundum naturam est. altera permeans ad membranam ambientem eam, qua pullus operitur, & eam quæ vitellum, humoremq; interiectum continet. dum enim pullus paulatim increscit, vitellus seorsim in duas partes secatur, quarum altera locũ tenet superiorem, altera inferiorem, & medius humor candidus continetur. nec partem inferiorem à vitello liquor deserit albus, qualis antè habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum: crassum, pallidulum nouissimè inest. Sunt enim quæque locata hoc ordine. prima, postremaq; ad testam oui membrana posita est, non testæ ipsius natiua, sed altera illi subiecta. liquor in ea candidus est, deinde pullus continetur obuolutus membrana: ne in humore maneat. mox pullo vitellus subiacet, in quem alteram ex venis prorepere dictum est, cùm altera albumen ambiens petat. Cuncta aũt ambit membrana cum humore, specie saniei. Tum verò membrana alia circa ipsum fœtum, vt dictum est, ducitur, arcens humorem. sub qua vitellus alia obuolutus membrana, in quem vmbilicus à corde, ac vena maiore oriens pertinet: atq; ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Vicesimo die iam pullus si quis putamine secto solicitet, mouet intus sese, pipitque aliquantulum: & iam ab eodem die plumescit, quoties vltra vicesimum exclusio protelatur. ita positus est, vt caput super crus dextrum admotum ilibus, alam super caput positam habeat. quinetiam membrana, quæ pro secundis habetur, post vltimam testæ membranam, ad quam alter vmbilicus pertendit, euidens per id tempus est, pullusq; in eadem iam totus locatur. & altera quoq; membrana, quæ & ipsa vicem secundarum præstat, vitellumq; ambit, ad quem alter vmbilicus procedit, latius patet. Oritur vmbilicus vterque à corde, & vena maiore, vt dictum est. Fit autem per id tempus, vt vmbilicus alter, qui in secundas exteriores fertur, compresso iam animante absoluatur: alter, qui adit vitellum, ad pulli tenue intestinum annectatur. Iam & pullum ipsum multum humoris lutei subit: atque in eius aluo fecis aliquid subsidit luteum. excrementum etiam album eodem tẽpore pullus emittit, & in aluo quiddam album consistit. Demum vitellus paulatim absumitur totus membrorum haustu, ita vt si pullo decimo die pòst excluso rescindas aluum, nonnihil adhuc vitelli comperias. Vmbilico verò absoluitur pullus, nec quicquam præterea haurit. totus enim humor, qui in medio continebatur, absumtus iam est. Tempore autem supradicto pullus dormit quidem, sed non perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens sese respiciat, atq; pipiat. Cor enim eius cum vmbilico, vt spirantis reflat & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouo agitur, Hæc omnia Aristot. de hist. anim. 6. 3. quæ etiam Albert. in suis de animalibus libris paraphrasi reddidit, quam in præsentia relinquo. Omnibus ouis medio vitelli parua inest velut sanguinea gutta, quod esse cor auium existimant, primum in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certè gutta salit, palpitatq;. Ipsum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo est. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compressi capite maiores. Increscente pullo, candor in medium vertitur, luteũ circunfunditur. Vicesimo die, si moueatur ouum, iam viuentis intra putamen vox auditur. Ab eodem tẽpore plumescit ita positus, vt caput supra dextrum pedem

habeat, dexteram verò alam ſupra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes naſcuntur, contrà quàm reliqua animalia, Plinius. Principiò (inquit Ariſtot. de generat. anim. 3. 2.) corde conſtituto, & vena maiore ab eo diſtincta, vmbilici duo de vena eadem pertendunt, alter ad membranam quæ luteum continet: alter ad membranam cui ſecundarum ſpecies eſt, qua animal obuolutum continetur: quæ circa teſtæ membranam eſt. Altero igitur vmbilico cibum ex luteo aſſumit: quod quidem caleſcens humidius redditur: cibum enim humidum eſſe oportet, qualis plantæ ſuppeditatur. Viuunt autem principio & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur vita plantæ: adhærendo enim capiunt primum & alimentum & incrementum. Alter vmbilicus ad ſecũdas tendit, (vt alimentum ex eo hauriat,) ita enim pullum auis vti luteo exiſtimandum, vt fœtus viuipari ſua parente vtitur, &c. Membrana verò exteriore nouiſſima ſanguinolenta hic perinde, vt ille vtero, vtitur, &c. Creſcentibus vmbilicus primum conſidet, qui ſecundis adiungitur. hac enim pullum excludi conuenit. reliquum lutei, & vmbilicus ad luteum pertinens pòſt collabitur. cibum enim habeat ſtatim oportet, quod excluſum eſt. nec enim à parente nutritur, & per ſeipſum ſtatim capere cibum nõ poteſt. quapropter luteum ſubit cum vmbilico, & caro adnaſcitur. Vidi ego nuper ouum, in quo caruncula eminebat pulli rudimentum, ita vt roſtrum & ſpecies oculorum prominerent & mouerentur, poſterior pars craſſa informis & inanis erat inſtar ſacculi, quo vulnerato ſanies quædam emanabat è nutrimento. Vitellus adhuc integer erat. ¶ Oua quædam ſi aperias diffluunt, vitello præſertim, quod ſignum eſt vetuſtatis. quòd ſi vitellus ouo aperto integer manſerit, ac in medio eius gutta rubicunda & veluti ſanguinea apparuerit (ex qua corda pullorum initio conſtitui ſolent) ſignum eſt oua eſſe ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Ego aliquoties in ouis euacuatis ſemen (das Hünle) obſeruaui, & in ſemine venulam criſpam albiſſimam, quam vmbilici loco eſſe puto, vitello inſertam.

De oui partibus.

¶ Partes oui. Ouum ipſum in ſe ſuum habet diſcrimen, quippe quod parte ſui acutum, parte latius ſit. parte latiore exit cùm gignitur, Ariſtot. Quòd oui pars acutior principium ſit, vt quæ vtero adhæſerit: quodq; durior ſit parte obtuſa, & poſterior exeat: & quòd oua quaſi in pedes conuerſa animalia verò in caput prodeant, Ariſtoteles docet libro tertio de generat. anim. cap. 2. Vmbilicus ouis à cacumine ineſt, ceu gutta eminens in putamine, Plinius. Ouum æquè omnium volucrum duro putamine conſtat: ſi modò non deprauetur, ſed lege conſummetur naturæ. Gallinæ enim nonnulla pariunt mollia vitio. Et bicolor quoq; ouum auium intus eſt, luteum interius, album exterius. Semen genitale volucrum omnium album, vt cæterorum animalium eſt, Ariſtot. Semen maris perficit ouum vſque ad exitum, quod inde patet: Si frangatur ouum perfectum, inuenitur ſemen galli in ouo, triplici differentia diſtinctum. colore enim albius eſt, vtpote purioris ſubſtantiæ. & ſubſtantia denſius, quam reliquum albumen, quo firmius retineat calorem formantem ne facile exhalet. quod ad ſitum, pertingit per albumen totum vſq; ad vitellum, cui verſus partem acutiorem oui infigitur. nam pulli ſubſtantia ex albumine eſt, nutritur autem è vitello, Albertus. Albedo oui apud Arabes intelligitur pars albuminis oui viſcoſa craſſa. Pars verò eiuſdem albuminis quæ eſt ſubtilis, apud eos appellatur *alzenbach* oui ſeu *alrachich* oui, And. Bellunenſis. Noſtri genituram quæ in albumine craſſiuſcula apparet, nec facile diſſolui poteſt, auem appellant, den Vogel: quòd pullus ex ea naſcatur. Oua albificat ſemen, Galen. in Anatome viuorum. In animalib. calidioribus candidum & luteum in ouo diſtincta ſunt: & ſemper eis (auibus calidioribus & ſiccioribus) plus candidi ſynceriq; eſt, quàm lutei & terreni, minus verò calidis & humidioribus contrà, plus lutei, idq; humidius eſt, vt in paluſtribus auibus, Ariſtot. de generat. anim. 3. 1. Albertus in paluſtrium ouis duplo plus lutei quàm candidi haberi ſcribit. Grandines dictæ, quæ initio vitelli adhærent, nil ad generationem cõferunt, quanquam aliqui ita non exiſtimant. has duas eſſe certum eſt, alteram parti ſuperiori iunctam, alteram inferiori. Χάλαζαι in ouo Ariſtot. dixit, pro ea quam mulieres vocant gallaturam, id eſt genituram. hæ duæ ſunt: altera maior quæ parti inferiori iungitur, & ad Solem obtegente manu apparet intra putamen. quæ verò parti ſuperiori hæret non cernitur, niſi fracto putamine, & inſpecta parte lutei infera. eſt pars ſuperior cacumen. inferior verò pars rotũda huic oppoſita eſt, Niphus. Kiranides oui pelliculam hymena nominat. Oui tunicæ tres ſunt. vna vitellum continet: ſecunda albumen, quæ eſt tanquam pia mater: tertia teſtæ adhæret tanquam dura meninx, Albertus. Et rurſus, Prima tunica intra teſtam oui ſubſtantiam à teſta defendit. ſub hac alia mollior continet albumen, quæ in pulli generatione ſecundarum loco eſt, & pullum complectitur. inter has tunicas eſt humor crudus qui excernitur dum formatur pullus. Vitellus ſub albumine tunica propria ambitur, verſus partes naturales pulli ſitus, à ſpiritualibus eius remotus.

De oui eiuſq; partium natura.
De ouis toſtis.

¶ Oui & partium eius natura: Oua integra in aqua dulci merguntur, corrupta innatant, vt dicetur pluribus infra in tractatione de ouis corruptis. Toſtum ouum diſſilit facile, non diſſilit aqua concoctum: ignea ſiquidem vi, quodam ferrumine copulatur quod ineſt, humectum ampliusq; calefactum exuſtumq;, plures parit ſpiritus: qui loca nacti peranguſta, exitũ molientes teſtam prærũpunt, demumq; euaporant. Præterea flammæ vis tunicam circunſiliens putaminoſam, amburendo diffringit: quod & fictilibus euenire dum torrentur euidens eſt. Quamobrem perfundi prius frigida ſolent oua. calida ſiquidem aqua mollicie ſtatim humorem effundit, & raritatem relaxat, Cælius. *Vide* Aphrodiſienſem problem. 1. 102. ¶ Oua aceto macerata intantum emolliuntur, vt per annulos tranſeant, Plin. Acetum mollit

mollit oui corticem, vt in angustum vrceum (phialam vitream angusti colli) immitti possit, me hoc experto. sed nigrior paulò euadit, aqua verò durescit, Cardanus. Dissoluuntur aceto forti, præsertim destillato, vel succo limonum, margaritæ, testæ ouorum, Syluius. ¶ Firmitas ouorum putaminibus tanta est vt recta nec vi nec pondere vllo frangantur, nec nisi paululum inflexa rotunditate, Plinius. hoc verò ita se habere quotidianis & vulgaribus experimentis constat. Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressum latere facile frangitur? Quoniam per angulos tantum modo suos manibus renititur opprimentibus. est enim angulus quod quaque in structura validius constet. adde quod pressum per extrema, parte minima sentit. pressum per latera parte ampla conflictatur vt facile possit destrui, Aphrodisiensis problematum 2.45. Cur vertigo surgenti potius accidat quàm sedenti? An quoniam quiescenti humor vniuersus vnum in membrum se colligit: ex quo cruda etiam oua nequeunt circumuerti, sed protinus decidunt. mouenti autem humor se æquè expandit, &c. Aristot. in problemat. 6.4. Si ouum filo circunligatum super igne aut cãdela accensa teneas, filum nõ comburetur, nisi forte post multum temporis. exudat enim humor, qui lineum filum humectat. Idem linteo aridis vini fecibus circunuoluto accidit. Naturam vitellus oui, & albumen habent contrariam, non tantum colore, verum etiam virtute. Vitellus enim spissatur frigore, (idem Niphus asserit:) albumen non, sed amplius humet. contrà albumen spissatur igne, vitellus non, sed mollis persistit, nisi peruratur. magisque in aqua feruente, quàm ad ignem cogitur, atque induratur. Membrana hæc inter se discernuntur, Aristot. Sic & Albertus, Vitellus oui cum assatur, nisi comburatur, non durescit, sed mollitur potius sicut cera. Et quoniam mollescit dum calefit, corrumpitur facile collecto superfluo humore temporis vel loci, si aliquandiu immoretur. Albumen verò non facile congelatur frigore: sed humidius efficitur potius, & cum assatur durius, & in generatione pulli densatur in substantiam membrorum. Et rursus eadem Aristoteles de generatione anim. 3.2. his verbis: Naturam candidum & luteum contrariam habent. luteum nanque gelu duratur & coit, calore contra humescit. quapropter cum vel in terra vel per incubitum concoquitur, humescit. atque ita pro cibo animalibus nascentibus est. Nec verò cum ignitur assaturque, quoniam naturæ terrenæ est, vt cera. ideoque cum plus iusto calescunt, nisi ex recremẽto humido sint, saniescunt redduntúrque vrina. ad candidum gelu non concrescit, sed magis humescit. ignitum solidescit. quamobrem cum ad generationem animalium concoquitur, crassescit. ex hoc enim consistit animal. ¶ Si quis rupto putamine oua plura in patinam conijcit excreta, & coquit igne molli & continente, vitelli omnes in medium coëunt: albumina autem circundant, & se in oras constituunt, Aristoteles. ¶ Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta. vis vero tanta est (oui candido, Hermol.) vt lignum perfusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contacta aduratur, Plinius. Galenus in opere de simplicibus medic. ouorum albumen magis terrenum oleo esse scribit, & similem ei esse secundum humorem oculi. Albumen mixtum est è substantia aërea, terrea & aquea simul, sicut oleum: sed magis terrestre est quàm oleum dulce, quare ægrè concoquitur, Ant. Gazius.

De ouis aceto maceratis & emollitis.

Cur ouum pressum vtroq. extremo frãgi nequeat.

De natura cõtraria albuminis & vitelli.

De mira albuminis vi & natura.

¶ Sexus ouorum. Quæ oblonga sunt oua, & fastigio cacuminata, fœminam ædunt, quæ autem rotundiora & parte sui acutiore obtusa, orbiculum habent, marem gignunt, Aristoteles. eandem sententiam Albertus approbat: reprehendit verò translationem sui temporis tanquam contrariam ijs verbis quæ nunc recitauimus. Nostri quidem codices Græci & Gazæ translatio eam sententiam habent, quam nunc retuli & Albertus comprobat. Auicenna scribit ex orbiculari ouo breuique progigni marem: ex oblongis acutisve fœminam. ipsum hoc comprobat experimentum & suffragatur ratio. siquidẽ virtutis perfectio in masculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema. at in fœmininis, à centro longius abit materia in quo est vitalis calor. hoc verò planè imperfectionis argumentum est, Albertus vt citat Cælius. In ouis tam difficile saporum & sexus discrimen est, vt nihil gulæ proceribus æquè incertum sit, Marcellus Vergilius. qui cum Columellæ & Aristotelis de sexu ouorum discernendo sententias contrarias recitasset: Est sanè (inquit) in natura grauis author Aristoteles: Columella tamen villaticam pastionem ex quotidiana obseruatione & experientia docebat. nec nostrum est inter tam graues scriptores tantas componere lites. Video Plinium quoque cum Columella & Flacco sensisse. Quę oblonga sint (inquit) oua, gratioris saporis putat Horatius Flaccus. Fœminam ædunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. *Longa quibus facies ouis erit, illa memento, Vt succi melioris, & vt magis alba rotundis Ponere. nanq. marem cohibent callosa vitellum,* Horatius lib. 2. Serm. Cum quis volet quàm plurimos mares excludere, longissima quæq; & acutissima oua subijciet. & rursum cum fœminas, quàm rotundissima, Columella. Ex ouis præsertim in plenilunio natis, si plenilunij tempore subijciantur incubanda, & ita obseruetur temporis ratio vt in plenilunio etiam pulli excludantur, omnibus fœminas non mares nasci, quidam apud nos arbitrantur.

De ouorũ sexu.

DE OVIS MONSTROSIS, VT GEMINIS ET MOLLIBVS, &c. DE IRRITIS vel sterilibus, vt subuentaneis. de corruptis, vt vrinis, &c.

¶ Oua gemina binis constant vitellis. qui ne inuicem confundantur, facit in nonnullis prætenuis

De ouis geminis.

quoddam ſeptum albuminis medium. alijs vitelli contactu mutuo ſine illo diſcrimine iunguntur. Sunt in genere gallinarum, quæ pariant gemina omnia, in quibus animaduerſum eſt, quod de vitello expoſui. quædam enim duodeuiginti peperit gemina, excluſitq́;, præterquam, ſi qua eſſent (vt fit) irrita. Cæteris itaq; fœtus prodijt, ſed ita gemini excluduntur, vt alter ſit maior, alter minor: & tandem in monſtrum degeneret, qui minor nouiſſime prouenit, Ariſtot. Quædam gallinæ omnia gemina oua pariũt, & geminos interdum excludunt, vt Cor. Celſus autor eſt: alterum maiorem, alioquin negant omnino geminos excludi, Plin. Vetus quoq; Ariſtotelis interpres (inquit Wottonus) ad eundem ſenſum vertit ex Arabico ita: Et in quolibet inueniuntur gemelli, & vnus gemellorum paruus eſt, & alter magnus: & multoties eſt paruus monſtroſus. Græca verò Ariſtotelis exemplaria (niſi mendam ſubeſſe iudicemus) ita habẽt: Τὰ μὲν οὖν ἄλλα γόνιμα, πλὴν ὅσα τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δὲ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες. hoc eſt, vt ego arbitror: E cæteris itaq; gemina fœcunda ſunt, niſi quib. hoc cõtingit, vt alter maior fuerit, alter minor. in ijs enim tandẽ in monſtrũ degenerat qui minor nouiſſimè prouenit. Vtra aũt ſentẽtia fuerit verior, indicabit experiẽtia. Videtur certe Plinius vel ex profeſſo cum Ariſtot. hac in re minimè conuenire, quando Celſum authorem non Ariſtotelem citet. In quibuſdam exemplaribus Plinianis habetur (vti rectè annotauit Claymundus) non alioqui, ſed aliqui negãt omnino geminos excludi, Hæc ille. Quærendum an legendum in Ariſtotelis verbis non πλὴν ὅσα, ſed πλὴν ὅτι: & γίνεται præſens loco præteriti ἐγένετο accipiendum ſit, vt non ſimpliciter hîc de ouis geminis ſcribat Ariſtoteles, ſed de illius tantùm gallinæ geminis quorum hiſtoriam hoc in loco recitat hoc ſenſu, Ex ouis octodecim gallinæ cuiuſdam omnibus geminis, pauca quædam irrita fuerunt: cætera verò omnia (rite) fœcunda: niſi quòd è geminis pullus alter ſemper minor fuit, & vltimus (alter ſcilicet minor de ouo poſtremo excluſo vel parto) monſtroſus. In ouis quibuſdam gemelli ſunt. ſed alter geminorũ comprimit alium: & aliquando ruptis telis (tunicis) bicorporeus generatur, Alberr. Calor fouens gallinæ ſemen illud in fiſtulas (ſic habet codex impreſſus) paulatim oui candidum vertit, tum verò & lutei aliquid. nã alæ & crura ex luteo fiunt. indicio eſt quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo ſunt abſq; ſepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus naſcuntur, arbitranturq́; prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus. Atqui nos alibi de anate ſcripſimus, & rurſus de columba, quæ tetrapodes tantũ,

De monſtroſis pullis. non etiam tetrapteri fuerunt. Monſtra (inquit Ariſtot. de generat. anim. 4. 4.) ſæpius gignuntur in ijs, quorum partus numeroſus eſt, & præcipuè in auium genere, earumq́; potiſſimum in gallinis. ijs enim partus numeroſus, non modo quòd ſæpe pariant vt columbæ, verum etiam quòd multos ſimul conceptus intra ſe continent, & temporibus omnibus coeũt: hinc gemina etiam pariunt plura. cohærent enim conceptus, quoniam in propinquo alter alteri eſt, quomodo interdum fructus arborum complures. quòd ſi vitella diſtinguuntur membrana, gemini pulli diſcreti ſine vlla ſuperuacua parte generantur. ſed ſi vitella continuantur nec vlla interiecta membrana diſterminantur, pulli ex ijs monſtrifici prodeunt, corpore & capite vno, cruribus quaternis, alis totidem. quoniam ſuperiora ex albumine generentur, & prius: vitellum enim cibo ijs eſt. pars autem inferior poſtea inſtituitur, quanquam cibus idem diſcretusq; ſuppeditatur. in ouis quibuſdam gemelli ſunt. ſed alter geminorũ comprimit alium: & aliquando ruptis telis (inuolucris) bicorporeus generatur, Alber. Iam quale certo tempore eſt ouũ in gallina, tale aliquando prodijt luteũ totũ, qualis poſtea pullus eſt. Gallina etiam diſciſſa talia ſub ſepto, quo loco fœminis oua adhærent, inuenta ſunt colore luteo tota magnitudine oui perfecti: quod pro oſtento augures capiunt, Ariſtot. Audio & *trilecitha*, id eſt triplicis vitelli oua interdum reperiri: frequentius verò *dilecitha*, eaq; in medio teſtæ plerunq; cauitatem habere. Magis nutriunt & ſubtiliora ſunt oua quæ duos vitellos habent, Elluchaſem. ¶ Fiunt & tota lutea quæ vocant *ſchiſta*, cum triduo incubata tolluntur, Plin. ¶ Ego me aliquando ouum videre memini cuius teſta ab altera parte extre-

De ouis mollibus. ma in anguſtum veluti collum inſtar cucurbitæ ſe colligebat. ¶ Gallinæ nonnulla pariunt oua mollia vitio, Ariſtot. Albertus oua ſine teſta exteriore inter ſubuẽtanea numerat, vt infra recitabimus. Qui ixiã biberũt ſumtis remedijs vomentes, tales ferè humores reddunt, qualia ſunt oua gallinarũ altilium, quæ ſine putamine reddũt propter ictũ aut aliã vim quampiã, διά τινα πληγὴν ἢ θλίψασιν, Scholiaſt. Nicãdri. Et rurſus, Oua ſine putamine parit (ῥίπτει, eijcit) gallina. ἢ ἀπὸ πληγῆς, ἢ ἐκ πλήθους ἐναποκειμένου αὐτῇ. hoc eſt, vel propter ictũ aliquẽ, vel propter multitudinem (ouorum nimirum ſe inuicem comprimentium) in ea. Poetæ quidem verſus hi ſunt, Ἄλλοτε μὲν πληγῇσι νέον θρομβήϊα γαστρὸς Μαρναμένη (ſcilicet

De ſteril. & infœcundis. gallina) δύσαστειλον ὑπὲκ γόνον ἔκχεε γαίῃ. ¶ Pariunt autem oua nonnulla infœcunda, vel ex ijs ipſis, quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur. quod maxime in columbis notatum eſt. Sterilitas ouis accidit, vel quia ſubuentanea ſunt, de quibus infra dicetur: vel alijs ex

Quot modis oua corrumpantur. cauſis. corrumpuntur enim ferè quatuor modis. Primò, albumine corrupto, ex quo partes pulli formari debuerant. Secundo, propter corruptionem vitelli, vnde alimentum ſuppeditandum erat. itaq; formatur pullus imperfectè, & partes quædam in ipſo non abſolutæ inueniuntur & non coniunctæ, ſicut in abortu animalis viuipari ante perfectionem lineamentorum fœtus. Albumine autem corrupto nihil omnino per incubationem formatur, ſed ouum totum turbatur & corrumpitur ſicut corrumpitur humor (ſanies) in apoſtemate. quamobrem per quam fœtida redduntur talia oua. (Hæc eſſe conijcio quæ Ariſtoteles & alij vrina vocant, de quibus infra copioſius ſcribetur. noſtri putrida oua, fule Eyer. quanquam

quam Ariſtoteles vrina non albumine,ſed vitello corrupto fieri ait.) Tertio contingit ouum corrumpi, membranarum & fibrarum quæ per albumen tendunt, vitio. nam corrupta tunica quæ continet vitellum,humor vitellinus effluit,& confunditur cum albumine. itaque impeditur oui fœcunditas. Corruptis autem fibris, corrumpuntur venæ & nerui pulli,& chordæ: & impeditur nutritio, & compago ligamentis deſtructis diſſoluitur, & læſis neruis ſenſus amittitur. Quartò, per vetuſtatem, exhalante ſpiritu in quo eſt virtus formatiua: vnde vitellus pondere ſuo penetrat albumen, & ad teſtam fertur in eam partem cui incumbit ouum. His quatuor modis oua infœcunda fieri contingit. In ſecundo quidem modo aliquando accidit, quòd humoribus corruptis partes igneæ combuſtæ feruntur ad teſtam oui, eamq; aſpergunt: vnde ouum in tenebris lucet quemadmodum quercus putrefacta. Et huiuſmodi ouum ſibi viſum in regione Coraſcena teſtatur Auicen. Sũt & alij fortè plures corruptionis ouorum modi, qui ſub iam dictis facile comprehendi poſſunt, Hæc omnia Albertus.

De ouis ſubuentaneis vel zephyrijs & hypenemijs.

¶ Subuentanea. Ouorum quæ ſubuentanea vel *zephyria* nominant Galenus meminit lib. 2. de ſemine,(Oua facientes, inquit, ſine mare aues & piſces ſunt ſiccæ temperaturæ,)& lib. 14. de vſu partium, vbi cauſam adfert cur nihil tale greſſilia faciant. In Luſitania ad Oceanum monte Tagro, quædam è vento certo tempore concipiunt equæ: vt hîc gallinæ quoq; ſolent, quarum oua hypenemia appellant, Varro. Sunt qui *hypenemia*, hoc eſt ſubuentaneos illos partus, *zephyria* nominent: eò quòd verno tempore aues flatus illos fœcundos ex fauonio recipere videantur. ſed idem faciunt etiam ſi digito in genitale palpetur,(τῇ χειρί πως ψηλαφώμεναι,) Ariſtot. Nouimus altiles gallinas ſine maris opera, mulierum manibus tantum confotas, oua peperiſſe, Oppian. in Ixeut. Oua ſubuentitia (etſi partes videantur habere omnes) principio carent, quod à maris ſemine affertur. quapropter animata non ſunt, &c. Ariſtot. de generat. anim. 2.3. Et eiuſdem lib. cap. 1. Perdices fœminæ (inquit) tum quæ coierint, tum quæ nondum coierint, quarum vſus eſt in aucupijs, cum olfaciunt marem, vocemq; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ ſtatim pariunt. nam vt in homine & quadrupede fit, quorum corpora accenſa libidine turgent ad coitum. alia enim cum primum viderunt, alia cum leuiter tetigerunt, ſemen emittunt. ſic & perdices ſua natura libidinoſæ, leui egent motu cum turgent, citoq; ſecernunt, (ſemen emittunt,) vt in ijs quæ non coierunt, ſubuentanea conſiſtant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur. Et rurſus in eodem capite: Subuentanei conceptus in ijs fiunt auibus quæ non volaces ſunt vt vncæ, ſed multiparæ, quoniam excremento ipſæ abundant. vncis in alas & pennas id vertitur, corpuſq; exiguum ſiccum & calidum habetur. deceſſus autem menſtruorum & genitura, excrementum ſunt. Et paulò pòſt, Fiunt ſubuentanea oua, quoniam materia ſeminalis in fœmina eſt, nec menſtruorum deceſſio fit auibus vt viuiparis ſanguine præditis. Volacibus ſubuentanea non gignuntur, ſcilicet eadem cauſa, qua neq; multa ab ijs ipſis generantur. Vncunguibus enim parum excrementi ineſt, & marem deſiderant ad excrementi commotionem. Gignũtur ſubuentanea oua plura numero quàm quæ fœcũda ſunt, ſed minora, ob vnam eandemq; cauſam. quòd enim imperfecta ſunt, minus augentur: quòd minus augentur, plura numero exiſtunt. minus etiam ſuauia ſunt, quoniam minus cõcocta. concoctum enim in quouis genere dulcius eſt. Sed auium aut piſcium oua non perfici ad generationem ſine mare, ſatis exploratum habemus. Et rurſus, Auium etiam ſubuentanea oua colorem duplicem obtinent. habent enim ex quo vtrunq; ſit, & vnde principium, & vnde cibus. Sed hæc imperfecta ſunt & maris indiga. fiunt enim fœcunda, ſi quo tempore ineuntur à mare. Subuentanea oua ſine coitu gignuntur. & falſum eſt quod quidã dicunt ea reliquias eſſe prægreſſi coitus. ſatis enim conſpectum eſt in nouella tum gallina tum anſere, gigni ſine coitu, Ariſtoteles. Et rurſus, Non audiendi ſunt qui oua hypenemia dicta à vento, quaſi ſubuentanea dixeris, reliquias eſſe partus, quem coitus fecerit, arbitrantur. Iam enim aliquas gallinarum & anſerum iuuencas, expertes adhuc coitus parere hypenemia viſum ſæpius eſt. Sunt hæc ſterilia & minora, ac minus iucundi ſaporis, & magis humida (vt Plin. quoq; ſcribit) quàm ea quæ fœcunda gignuntur, ſed plura numero. humor eorum craſſeſcere incubatione auis non poteſt: ſed tam candida, quàm lutea pars ſimilis ſibi perſeuerat. Pariunt genus id oui plures aues, vt gallinæ, perdices, colũbæ, pauones, anſeres, (vt Plin. quoq; tranſtulit) & quæ ab anſere, & vulpe compoſito nomine chenalopeces, id eſt, vulpanſeres dictæ ſunt. Oua huiuſmodi omnia ſunt infœcunda, nec aliud quàm ouum, niſi quo alio modo maris opera contingat, Idem. Et alibi, Redditur certe ouum ſubuentaneum illud fœcundum: & quod iam conceptum per coitum eſt, tranſit in genus diuerſum, ſi prius coëat, quæ vel ſubuentaneum, vel ſemine maris diuerſi conceptum fert, quàm ouum ipſum à lutea in candidam ambientem partem proficiat. Ita enim fit, vt ſubuentanea oua fœcunda reddentur: & quæ inchoata à mare priore ſunt, ſpecie poſterioris proueniant. At ſi iam cãdidum acceperunt humorem, fieri non poteſt, vt vel ſubuentanea in fœcunda mutentur, vel quæ per coitũ concepta geſtantur, tranſeat in genus maris, qui ſecundus coierit. Græcè legitur ſubuentanea oua fœcunda futura, ſi gallina ineatur, πρὶν μεταβαλεῖν (τὸ ᾠὸν) ἐκ τοῦ ὠχροῦ εἰς τὸ λευκόν: Niphus vertit, priuſqu ã candidum obtegat luteum. prius enim oua lutea tantum apparent in vtero: poſtea etiam albumen in eis diſcretum. Vbi autem ſcribitur oua ex ſemine maris qui prius coierit concepta, degenerare ſi alius inierit poſtea, & poſterioris ſpeciem referre: Albert. non rectè habet, alterari ea ad ſterilitatem ouorum venti. Auis quæ ouum coitu conceptum gerit, ſi cum alio mare coierit, ſimile eius quo cum poſtea coiuit, ex-

cludet omne genus pullorum. quapropter nõnulli ex ijs, qui vt gallinæ generoſæ procreentur operam dant, ita mutatis admiſſariis faciunt, tanquam ſemen maris ſua facultate materiam contentam in fœmina qualitate tantum quadam afficiat, non etiam miſceatur conſtitutionemq́; ſubeat, Ariſtot. de generat. anim. 1.20. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter ſe libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere, Plinius: qui hæc ex authore aliquo Græco mutuatus videri poteſt. Græci quidem ἁφὴν tum puluerem vocant, tum tactum ſiue contrectationem. concipiunt autem gallinę huiuſmodi oua etiam manu contrectatæ, ψηλαφώμεναι, vt Ariſtot. ſcribit. Contrà afferri poteſt, ἁφὴν non ſimpliciter puluerem, ſed illum quo palæſtritæ, poſt vnctionem inſpergebantur ſignificare, vt Budæus annotauit: & cùm pulueratrices ſint gallinæ, & pulueratio quoq; contrectatio quædam & affricatio ſit, hoc quoq; modo ſterilia huiuſmodi oua ab eis concipi poſſe.

¶ De eiſdem ſubuentaneis ouis quæ apud Albertum obſeruaui adijciam. Oua venti (inquit) in auibus concipiuntur ex vento maximè. rara enim corpora habent, & aerea, & locum ani, per quem concipiunt, vento expoſitum. itaque vento ad libidinem mouentur, ſicut etiam mulieres auſtro matricem aperientes delectantur, vnde menſtruus ſanguis attrahitur. Fit autem hoc frequenter in auibus propter volatum & continuum caudæ motum, propter quem etiam attrahitur ſemen ad matrices earum. Fœminæ enim auium teſticulos habent ſuper caudam & exteriori parte corporis: mares verò interius, vbi aliis animalibus ſiti ſunt renes. Et rurſus, Zephyria oua concipiunt autumno, flante auſtrino vento. hic enim aperit corpora auium, & humectat, & fœcundat. Autumno autem abundat in eis ſicca ventoſitas. Aliæ verò oua venti concipiunt vêre, receptione venti auſtrini. item ad tactum manus ſupra anum, & per confricationem. Et alibi, Oua venti dicuntur, eò quòd calor (incubantis auis) reſoluere quidem ipſa poteſt in ventum: ſed non formare in pullum. hæc tamen oua coagulabilia ſunt hepſeſi & opteſi, ſed non formabilia, proprio formante deſtituta. ita enim ſe habent vt ſeminis fœminæ permixtio cum ſanguine menſtruo, (ſine ſemine viri,) vnde nihil generari poteſt. Si oua ſubuentanea gallinæ ſubijcias incubanda, nec albugo nec vitellus immutabuntur: ſed vtrumque colorem ſuum ſeruabit. vnde apparet erraſſe Galenum cum dixit, ſemen fœminæ quoque coagulare in generatione & formare: etſi minus id efficiat quàm ſemen maris. Inueniũtur quędã oua venti abſq; albumine (abſq; vitello, forte) qualia fiunt quando in materia coitus abundant gallinæ ex aliquo cibo ſingulariter materiam coitus operante. tunc enim abſq; vitello teſta albumini circũducitur: & figura oui datur & producitur. Vidi ego ouum prorſus ſphęricum, duabus teſtis intectum, vna intra alterã, cum albumine aquoſo tenui inter vtranq; abſq; vllo vitello, & altero etiam albumine intra interiorem teſtã. quod vero vitellum ſolum haberet ſubuentaneum ouũ viſum nullum adhuc eſt. hic enim pro alimento duntaxat eſt, membrana diſcretus ab albumine, quod eſt ſperma fœminæ vi matricis & teſtium attractum ad oui ſubſtantiã. Inueniuntur pręterea quędam oua venti, quæ non habent teſtam exteriorem, ſed membranã tantum quæ teſtę ſubijci ſolet. quod fit, quoniam talia oua humida ſunt & aquoſa: & non habent calorem ſatis validũ. pręſertim ſi cibo humido ſperma augente alãtur gallinæ, Hucuſq; Albert. ¶ Auctor eſt in Hexaemero Magnus Baſilius, ſubuentanea oua in cæteris irrita eſſe ac noua, (*vana*,) nec ex illis fouendo quicquam excuti: at vultures ſubuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate inſignia. Intelligi verò ſubuẽtanea ſeu hypenemia debent, citra coitum concepta libidinis imaginatione. quæ ratio molam in fœminis quoq; producere creditur, vitę ineptam. quod agens principium ex maris ſeminio non affuerit, Cælius. Ouum venti eſt ouum ſuper quod non cecidit tempore coitus ros & virtus de ſemine maris: & vulgò dicitur ouum venti, quòd ſterile ſit & infœcundum, Bellunenſis. Gallinæ nouellæ, quas à Martio menſe Germani denominant, pariunt nonnunquam oua ſubuentanea, Eberus & Peucerus. Πλήθουσι γάρ τοι καὶ ἀνέμων διέξοδοι θήλειαν ὄρνιν, πλὴν ὅταν παρῇ τόκος, Plutarchus Sympoſ. 8.

De ouis canicularibus, vrinis & corruptis.

¶ Oua quę canicularia & vrina (κυνόσουρα καὶ οὔρια) à nonnullis vocantur, ęſtate magis conſiſtunt, Ariſtoteles interprete Gaza. forte autem ab eo dicta fuerint cynoſura, quod æſtate & ſub Cane magis vrina fiunt. alioqui ſydus etiam cynoſura vocatur, nempe vrſa minor. Deprauantur oua (inquit Ariſtot. de generatione animalium. 3.2.) & fiunt quæ vrina appellantur, tempore potius calido, idq́; ratione. Vt enim vina temporibus calidis coaceſcunt, fæce ſubuerſa. hoc enim cauſæ eſt vt deprauentur. ſic oua pereunt vitello corrupto. id enim in vtriſq; terrena portio eſt, quamobrem & vinũ obturbatur fęce permiſta, & ouum vitello diffuſo. Multiparis igitur hoc accidit meritò, cum non facile omnibus calor conueniens reddi poſſit, ſed alijs deficiat, alijs ſuperet, & quaſi putrefaciendo obturbet. Vncunguibus etiam quamuis parum fœcundis, nihilominns tamen idem euenit. ſæpe enim vel alterum ex duobus vrinum fit, ſed tertium ſemper ferè. Cum enim calida ſua natura ſint, faciunt, vt quaſi ferueat ſupra modum humor ouorum. Cum autem plus iuſto caleſcunt, niſi ex recremento humido ſint, ſanieſcũt, redduntur q́; vrina. Columbas inquit idem de hiſt. 6.4. vt plurimum bina tantum oua parere. & ſi quando tria pepererint, binos tantum pullos perfici, ouum tertium vrinum relinqui. Vrina fiunt incubatione derelicta, quæ alij cynoſura dixêre, Plin. Oua generationi inepta οὔρια quaſi fluctuoſa dici legimus. nam οὖρον dicunt ventum, quo argũmento etiamnum ab Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, & recenſet Euſtathius: διὰ τὸ ἄγονον, id eſt ob inſitam non gignendi proprietatem, quòd eorum ſemen ſit

ἀνεμιαῖον,

ἀνεμιαῖον, id eſt ſpiritoſum, & proinde fœcunditatis neſcium, Cælius. Vnde fit vt τὰ ἀφανισθέντα ὠὰ καὶ ἐξουρήσαντα, hoc eſt corrupta & vrina oua, fluitent? Integra certè καὶ ἀπαθῆ, confeſtim ſidere, manifeſtum eſt. Ac ratio quidem erui illinc poteſt, quòd aqueſcant, ac ſpiritus cõtabeſcentia concipiant plurimum. Qua ratione colligitur & illud, cur in aqua pereuntes, primò quidem ima petere: mox vbi computreſcere cœperint, emergere ac fluitare ſoleant, &c. Idem. Ab exhauſto ouo facile plenum diſcernes, ſi ea in aquam demiſeris. hoc ſiquidem deſcendet & delabetur, illud verò natabit in ſuperficie, Leontinus. Ouum recens poſitum in aqua ſalſa ſupernatat, in dulci verò ſubmergitur, vt Aponenſis in problematis ſcribit. Aquam marinæ ſimiliter ſalſam reddituri, tandiu ſalem inijciunt, donec ouum non ſubſidat. De ouis quorum albumen corruptum eſt, ſicut humor in apoſtemate, vnde & infœcunda & omnino fœtida redduntur, Alberti verba recitaui ſupra. Videntur autem eadem vrina Ariſtotelis eſſe: quanquam is vrinorum non albumen ſed vitellum corruptum eſſe ſcribit. ¶ Si incubante gallina tonuit, oua pereunt, Ariſtoteles. Si cubatu tonuerit, oua pereunt: & accipitris audita voce vitiantur. remedium contra tonitrum, clauus ferreus ſub ſtramine ouorum poſitus, aut terra ex aratro, Plinius. Tonitrua incubationis tempore oua concutiunt, vnde illa corrumpuntur, & præcipuè ſi iam in eis formati ſunt pulli. ſed aliarum auium ouis hæc magis nocent, aliarum minus: coruorum maximè. itaque videntur corui partu ſuo & incubitu tempus tonitrui præuenire, & pullos Martio educare, Albertus. Totruis vitiantur oua, pulliq́; ſemiformes interimuntur antequam toti partibus ſuis conſumentur, Columella.

De ouis tonitru corruptis.

¶ Incubatio & Excluſio. De incubatione nonnihil ſuperius ſcriptum eſt, & ſcribetur in *E.* copioſe. Gallinæ cum incubant, non cum pepererint, furiunt, ratione inediæ, Ariſtoteles in Problem. 10.37. Ouis triduo incubatis puncti magnitudine apparent viſcera, Ariſtot. Et rurſus, Oua gallinarum tertia die ac nocte poſtquam cœpere incubari, indicium præſtare incipiunt. maiori quidem auium generi plus temporis prætereat neceſſe eſt, minori minus ſufficit. *Schiſta* oua Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tolluntur. Cauſa nominis, vt arbitror, quia diuidantur, & diſcedat vitellus à candido, Hermolaus. In ouo primum apparet caput pulli, Galenus in Anatome viuorum. ſed de formatione pulli in ouo plura ſuperius ſcripta ſunt. ¶ Excludunt celerius incubantes æſtate, quàm hyeme. ideo æſtate gallinæ duodeuigeſimo (vndeuigeſimo, Plinius) die fœtum excludunt: hyeme aliquando vigeſimoquinto. Diſcrimen tamen & auium eſt, quòd aliæ magis alijs fungi officio incubandi poſſunt, Ariſtot. Æſtate locis calidis decimonono die exeunt oua, hyeme viceſimonono, Albertus. Caput pulli ad acumen oui conuertitur, & totum corpus ad reſiduum: & pullus naſcitur ſupra pedes, ſicut & cæteri pulli auium, Idem. Et rurſus, Exit autem in partu prius pars latior, quæ extrorſum in aue vertitur: poſterius acuta, quæ diaphragma reſpicit. quare etiam durior eſt eadem & ex calore nonnihil corrugata in ouis gallinarum. Exeunt oua à rotundiſſima ſui parte, dum pariuntur, molli putamine, ſed protinus dureſcente, quibuſcunq; emergunt portionibus, Plinius.

De incubatione et excluſione.

D.

De gallinarũ pugna cum maribus.

Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt, & exemplo marium tentant ſuperuentu coire. criſta etiam caudaq́; erigitur, ita, ne facile præterea ſit, an fœminę ſint cognoſcere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enaſcuntur, Ariſt. ¶ Villaribus gallinis & religio ineſt. inhorreſcũt ędito ouo, excutiuntq́; ſeſe, & circumactu purificant, & feſtuca aliqua ſeſe & oua luſtrant, Plinius. De hoc gallinarum pericarphiſmo, plura leges in *C.* Ὡς δ' ὄρνις ἀπτῆσι νεοσσοῖσι προφέρῃσι Μάστακ', ἐπεί κε λάβῃσι, κακῶς δ' ἄρα οἱ πέλει αὐτῇ, Acchil. Iliad. ι. ſuos quos pro Græcis ſubierat labores & pericula præ nimia in eos beneuolentia, conferens matricis auis (gallinæ nimirum per excellentiam) in pullos affectui, quos illa dum paſcit, & cibos ſubinde collectos ore porrigit, ſe ſuamq́; famẽ negligit. Citat hæc verba Plutar. in libro de amore parentũ erga prolem. Vbi etiã eius hæc verba leguntur, ὅτι ἡ Ὁμηρικὴ ὄρνις τῷ ἑαυτῆς τρέφει λιμῷ τὰ ἔγγονα καὶ τὴν τροφὴν τῆς γαστρὸς ἀπτομένην, ἀποκρατεῖ καὶ πιέζει τῷ στόματι, μὴ λάθῃ καταπιοῦσα. Gyb. Longolius ſic tranſtulit, Homerica auis ſua fame paruulos natos paſcit: & nutrimentum quod ventri ſuo deſtinauerat, ore retinet, ne eo in ventrẽ delapſo in obliuionem ipſa adducatur. Sed lector cõſiderabit, an ſic potius reddi debeant verba poſteriora: Ventris ſui alimentum ore tenens, abſtinet tamen, & ne forte nolens etiam deglutiat, mordicus premit. Et paulò pòſt in eodem libro: Quid verò gallinæ, (inquit Plutarchus,) quas obuerſari noſtris oculis quotidie domi conſpicamur, quanta cura & ſedulitate pullos cuſtodiunt & gubernant? alijs alas, quas ſubeant, remittunt: alijs dorſum, vt ſcandant, reclinant. neq; vlla pars corporis eſt, qua non fouere illos, ſi poſſent, cupiant: neq; id ſine gaudio & alacritate, quod & vocis ſono teſtari videntur. Canes & angues (κυνέας καὶ δρακοντίας, forte κίρκους καὶ δράκοντας) cum de ſe agitur, ſibiq́; ſolis metuunt, fugiunt tum quidem. ſi verò pullorum agmini ab his periculum verentur, vindicare illud ab iniuria nituntur, & ſuprà quàm vires patiuntur ſæpe dimicant. Gallinæ aueſq́; reliquæ, ſicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cubilia ſibi nidoſq́; conſtruunt, eoſq́; quàm poſſunt molliſſimè ſubſternunt, vt quàm facilimè oua ſeruentur. ex ouis pullos cum excluſerunt, ita tuentur, vt & pennis foueant, ne frigore lædantur: & ſi eſt calor à Sole, ſe opponant. Cum autem pulli pennulis vti poſſunt, tum volatus eorum matres proſequuntur, Gillius. Super omnia eſt anatum ouis ſubditis atq; excluſis, admiratio primò non planè agnoſcentis fœtum: mox incertos incu-

Religione.

Affectu et cura circa pullos.

bitus solicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plinius. Exeuntes pullos gallina sub alas congregat, defenditq; eos à miluo & alijs periculis, Albertus. Gallina supra modum diligit fœtum suæ speciei, adeò vt præ voce nimis acuta qua suum in pullos amorem testatur, ægrescat. Oua quidem quæ incubat, vnde sint non curat, circa alienum etiam partum solicita, Idem. Gallina ardet studio & amore pullorum: primum enim vt circum auem rapacem supra tectum gyros agere cognoscit, statim vehementer vociferatur, & ceruicem iactans, atque in gyrum contorquens, caput in altum tollit, ac omnibus plumis inhorrescit, tum explicatis alis timidos pullos, & sub alato tegmine pipientes protegit, auemq; procacem retrocedere cogit: Deinde eos ex latibulo plumeo prodeũtes studiose pascit, Gillius. Nostri miluum aut accipitris genus à gallinarum præda vocant den Hünerdieb/ id est gallinarum furem. Rubetarium esse credo accipitrem illum (inquit Turnerus) quem Angli *hen harroer* nominant. Porrò ille apud nostros à dilaniandis gallinis nomen habet. palumbarium magnitudine superat, & coloris est cinerei. Humi sedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repente adoritur. Præda frustatus, tacitus discedit, nec vnquam secundum facit insultum. hic per humum omnium (accipitrum) volat maximè. Vrticarum genera quædã mortifera pullis, gallina rostro nititur euellere: in quo conatu tantum aliquando laborat, vt rumpatur interius, Albertus.

De accipitre rubetario gallinas diripiente.

¶ Quę nam animalia gallinis infesta sint, dictum est paulò ante, & supra etiam *in Gallo D.* diceturq; amplius infra in *E.* Gallinam ferunt eo die quo ouum peperit, à serpente lædi non posse: & tum carnem quoq; eius à serpente morsis remedio esse, Albert. Qui serpentium canísve dente aliquando læsi fuerint, eorum superuentus gallinarum incubitus, pecorum fœtus abortu vitiant, Plinius.

Gallinarecenter ouum enixa à serpẽte lædi nõ potest.

E.

Electio. Mercari porrò nisi fœcundissimas aues nõ expedit, eæ sint rubicundæ vel fuscæ plumæ nigrisq; pennis, ac si fieri poterit, omnes huius, & ab hoc proximi coloris eligantur: sin aliter, euitentur albæ, quæ ferè cum sint molles, ac minus viuaces, tum ne fœcundæ quidem facile reperiũtur, atq; sunt conspicuæ. propter quod insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur. sint ergo matrices probi coloris, robusti corporis, quadratæ, pectorosæ, magnis capitibus, rectis rutilisq; cristulis, albis auribus: & sub hac specie quàm amplissimæ, nec paribus vngulis, generosissimæq; creduntur, quæ quinos habent digitos, sed ita ne cruribus emineant transuersa calcaria. nam quæ hoc virile gerit insigne, contumax ad concubitum dedignatur admittere marem, raroq; fœcunda, etiam cum incubat, calcis aculeis oua perfringit, Columella. Sint præcipuè nigræ aut flaui coloris, Palladius. Gallinarum generositas spectatur, crista erecta, interdum & gemina, pennis nigris, ore rubicundo, digitis imparibus, aliquando & super quatuor digitos transuerso vno, Plinius. Qui villaticas gallinas parat, eligat fœcundas, plerunque rubicunda pluma, nigris pennis, imparibus digitis, magnis capitibus, crista erecta ampla. hæ enim ad partiones sunt aptiores, Varro. Gallinas educaturus eligat fœcundissimas: quas nimirum ex vsu rerum & experientia dignoscet: imò verò ex pluribus alijs indicijs. In vniuersum enim quæ colore flauescunt, & sortiuntur digitos impares, quæque magna possident capita (τὰς ὄψεις μεγάλας, oculos magnos, Cornarius) cristamq; erigunt: nec nõ nigriores & corpulentiores. Eæ omnes gallinæ facile mares ferent: multò erunt præstantiores ad partum, oua maxima ædent: ac breuiter, generosos excludent pullos, Florentinus. Mox quoque sicut in cæteris pecoribus eligenda quæque optima, & deteriora vendenda: seruetur etiam in hoc genere, vt per autumni tempus omnibus annis, cum fructus earum cessat, numerus quoque minuatur. Summouebimus autem veteres, id est quæ trimatum excesserunt. Item quæ aut parum fœcundæ, aut parum bonæ nutrices sunt, & præcipue quæ oua vel sua, vel aliena consumunt. Nec minus, quę velut mares cantare, atq; etiam calcare cœperũt. Item serotini pulli, qui ab solstitio nati capere iustum incrementum non poterunt. In masculis autem non eadem ratio seruabitur, sed tandiu custodiemus generosos, quandiu fœminam implere potuerint. Nam rarior est in his auibus mariti bonitas, Columella.

Quales eligendæ sint gallinæ.

¶ Gallinarium. Ædicula ista cuius parietibus corbes (quos Varro gallinarum cubilia appellat) affixos vides, in ijsq; gallinas incubantes, officina cohortalis ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis nostris cuncta parantur, quæ in vsum humanum veniunt, ita istic oua & pulli, quæ in cibum. Iste qui in gallinarium scandit, & oua manibus versat, gallinarius curator vel custos rectè dicetur, Gybert. Longolius in dialogo de Auibus. ¶ Non sunt plures quàm quinquaginta in vno auiario nutriendæ. labefactantur siquidem in angusto arctatæ. porrò numeri gallinarum pars sexta sint gallinacei galli, Florentinus. Parandi matrices modus est ducentorum capitum, quæ pastoris vnius curam dispendant: dum tamen anus sedula vel puer adhibeatur custos vagantium, ne obsidijs hominum aut insidiosorum animalium diripiantur, Columella. Si ducentas alere velis, locus septus attribuendus, in quo duæ caueæ coniunctæ magnæ constituendæ, quæ spectent ad exorientem versus, vtrǫ; in longitudinem circiter decem pedes, latitudine dimidio minores (latitudine paulò minus, Crescenti.) & altitudine paulò humiliores. Vtriusq; fenestræ latitudine tripedali, & eo (vno) pede altiores, è viminibus factæ raris, ita vt lumen præbeant multum, neq; per eas quicquam ire intrò possit quod nocere solet gallinis. Inter duas ostiũ sit, qua gallinarius curator earum ire possit. In caueis crebræ perticę traiectę sint, vt omnes sustinere

ſuſtinere poſſint gallinas. Contra ſingulas perticas in pariete exculpta ſint cubilia earum. Ante ſit, (vt dixi) veſtibulum ſeptum, in quo diurno tempore eſſe poſſint, atq; in puluere volutari. Præterea ſit cella grandis, in qua curator habitet, ita vt in parietibus circum omnia poſita ſint cubilia gallinarum, aut exculpta, aut affixa firmiter. Motus enim cum incubant nocet, Varro. Gallinaria conſtitui debent parte villæ, quæ hybernum ſpectat orientem: iuncta ſint ea furno, vel culinæ, vt ad auem perueniat fumus, qui eſt huic generi præcipuè ſalutaris. Totius autem officinæ, id eſt ornithonis, tres continuæ extruuntur cellæ, quarum, ſicuti dixi, perpetua frons orienti ſit obuerſa. In ea deinde fronte exiguus detur vnus omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipſa tribus minima eſſe debet in altitudinem, & quoquouerſus pedes ſeptem: in ea ſinguli dextro læuoq; pariete aditus ad vtranque cellā faciendi ſunt, iuncti parieti, qui eſt intrantibus aduerſus. Huic autem focus applicetur tam longus, vt nec impediat prædictos aditus, & ab eo fumus perueniat in vtranq; cellam: eæq; longitudinis & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quàm media ſublimitas: diuidantur tabulatis, quæ ſupra ſe quaternos, & infra ſeptenos liberos pedes habeant, quoniam ipſa ſingulos occupant. vtraq; tabulata gallinis ſeruire debent, & ea paruis ab oriente ſingulis illuminari feneſtellis, quæ & ipſæ matutinum exitum præbeant auibus ad cohortem, nec minus ad veſpertinum introitum, ſed curandum erit, vt ſemper noctibus claudantur, quo tutius aues maneant. Intra tabulata maiores feneſtræ aperiantur: & eæ clatris muniantur, ne poſſint noxia irrepere animalia. Sic tamen, vt illuſtria ſint loca, quo commodius habitent, auiariusq; ſubinde debet ſpeculari aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in ijs ipſis locis ita craſſos parietes ædificare conuenit, vt exciſa per ordinem gallinarum cubilia recipiant: in quibus aut oua ædantur, aut excludantur pulli. hoc enim & ſalubrius, & elegantius eſt, quàm illud, quod quidam faciunt, vt palis in parietes vehementer actis, vimineos qualos ſuperimponant. Siue autem parietibus, ita, vt diximus, cauatis, aut qualis vimineis, præponenda erunt veſtibula, per quæ matrices ad cubilia vel pariendi, vel incubandi cauſa perueniant. neq; enim debent ipſis nidis inuolare, ne dum adſiliunt, pedibus oua confringant. Aſcenſus deinde auibus ad tabulata per vtranq; cellam datur iunctis parieti modicis aſſerculis, qui paulum formatis gradibus aſperantur, ne ſint aduolantibus lubrici. Sed ab cohorte forinſecus prædictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter iniungantur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maximè autem curabimus, vt & hæc auiaria, & cætera, de quibus mox dicturi ſumus, intrinſecus, & extrinſecus poliantur opere tectorio, ne ad aues feles habeāt aut coluber acceſſum, & æquè noxiæ prohibeantur peſtes. Tabulatis inſiſtere dormientem auem non expedit, ne ſuo lædatur ſtercore, quod cum pedibus vncis adhæſit, podagram creat. ea pernicies vt euitetur, perticæ dolantur in quadrum, ne teres leuitas earum ſuperſilientem volucrem non recipiat: conquadratæ deinde foratis duobus aduerſis parietibus induntur, ita vt à tabulato pedalis altitudinis, & inter ſe bipedalis latitudinis ſpatio diſtent. hæc erit cohortalis officinæ diſpoſitio. Cæterum cohors ipſa, per quam vagantur, non tam ſtercore, quàm vligine careat. nam plurimum refert aquam non eſſe in ea niſi vno loco, quam bibant, eamq; mundiſſimam: nam ſtercoroſa pituitam concitat. puram tamen ſeruare non poſſis, niſi clauſam vaſis in hunc vſum fabricatis. ſint autem, qui aut aqua replentur, aut cibo, plumbei canales, quos magis vtiles eſſe (quàm) ligneos, aut fictiles compertum eſt. hi ſuperpoſitis operculis clauduntur, & à lateribus ſuper mediam partem altitudinis per ſpatia palmaria modicis forantur cauis, ita vt auium capita poſſint admittere. nam niſi operculis muniantur, quantulumcunque aquæ, vel ciborum ineſt, pedibus euertitur. ſunt qui à ſuperiore parte foramina ipſis operculis imponant, quod fieri non oportet: nam ſuperſiliens auis proluuie ventris cibos, & aquam conſpurcat, Columella. Cors ad meridiem pateat, & obiecta ſit ſoli, quò facilius hyeme aliquem teporem concipiat, propter ea, quæ inſunt animalia, quibus etiam ad æſtatis temperandum calorem porticus furcis, aſſeribus, & fronde formari debent, quæ vel ſcandulis, vel (ſi copia ſuppetit) tegulis, vel (ſi facilius, & ſine impenſa placuerit) tegentur caricibus aut geniſtis, Palladius. Gallinæ domeſticæ in calidioribus & bene munitis ab aëris & frigoris aditu locis ſunt educandæ, in quibus fumus quidam exurgit. In parietibus autem ipſis manſiunculas facere expedit, vt in eis pariant. Intra quas etiā adaptandi ſunt aſſeres paleæq; ſimiliter ſubſternendæ: ne videlicet delatum ouum in durum incidens dirumpatur. perticæ etiam figendæ ſunt, in quibus aues pernoctant, Florentinus. Gallinas educare nulla mulier neſcit, quæ modo videatur induſtria. Hoc de his præcepiſſe ſufficiat, vt fumo, puluere vtantur, & cinere, Pallad. Siccus etiam puluis, & cinis vbicunq; cohortē porticus, vel tectum protegit, iuxta parietes reponendus eſt, vt ſit, quo aues ſe perfundant. nam his rebus plumam, pinnasq; emundant: ſi modo credimus Epheſio Heracleto, qui ait ſues cœno, cohortales aues puluere, vel cinere lauari, Columel. Gallina poſt primam emitti, & ante horam diei vndecimam claudi debet: cuius vagæ cultus hic quem diximus, erit. nec tamen alius clauſæ, niſi quod ea non emittitur, ſed intra ornithonem ter die paſcitur maiorē menſura. nam ſingulis capitibus quaterni cyathi diurna cibaria ſunt, cum vagis terni vel bini præbeantur. Habere etiam clauſam oportet amplum veſtibulum, quò prodeat, & vbi apricetur: idq; ſit retibus munitum ne aquila, vel accipiter inuolet: quas impenſas, & curas niſi locis, quibus harum rerum vigent precia, non expedit adhiberi. Antiquiſſima eſt autem cum in omnibus pecoribus, tum in hoc fides paſtoris, qui niſi eam domino ſeruat, nullus ornithonis quæſtus vincet impenſas, Idem.

De gallinarũ partu. ¶ Gallinæ ad ouorum partionem à villico, à nobis verò in mensam ali solent, Gyb. Longolius. Gallinarum fructus sunt oua & pulli, Varro. item priuatim capus & gallus, Humelbergius. ¶ Libentius ferè & commodius pariunt gallinæ, cum iam prius ouum in nido conspiciunt: quamobrem aliqui marmor ad oui similitudinem formatum imponunt.

Quænam fœcunditatẽ earũ augeant. ¶ Gallinæ vt oua multa & magna pariant. Vinaceę cibo sterilescunt. Hordeo semicocto & parere sæpe coguntur, & reddent oua maiora. Duobus cyathis ordei bene pascitur vna gallina quæ sit vaga, Palladius. Fabæ etiam vel earum cortices sterilitatem gallinis inducere putantur: *Vide supra in C.* Nasturtij semina trita cum furfure subacta vino, gallinis cibum exhibita, efficiunt vt oua magna pariant, Rasis. Ad idem, Comminutam Laconicam testam ac furfuri mistam lęuigatamq; vino eis propone. aut ipsius testæ contritæ acetabulum vnum duobus chœnicibus furfuris miscens, edendum dato. Sunt qui ad eundem effectum alimento minium (μίλτον, rubricam, Cornarius) permisceant, Leontin. Gralegæ (Rutæ caprarię) semen dicunt mirabiliter fœcunditatem gallinarum augere, Crescen. Gallinis quæ oua parere nequeunt, gith dato, Obscur. Gallinæ semine cannabis pastæ, per totam hyemem oua pariunt, quod & vrticę semen facere certum est, Brasauola. Atqui Sym. Sethi, cannabis semen in homine genituram exiccare scribit instar caphuræ. Vrticæ siccantur, atteruntur manibus, seruantur in hyemem, & in aqua feruefiunt pro gallinarum cibo per hyemem, vt inde fœcundiores reddantur. Sunt qui furfuribus coctis tanta crassitie, quanta sumi à gallinis poterunt, matura vrticæ semina immiscent: & sic eas per hyemem incalescere & fœcundiores fieri aiunt. Sed de alimentis quę horum alitum fœcunditatem augent, inferius etiam in mentione de cibis earum dicetur. Aliqui viscum etiam pro gallinis coquunt. Visci quidem pabulo fœcunditatem dari cuicunq; animali sterili arbitrari nonnullos, author est Plin. Gallinarum quę absinthium edunt, oua, amariuscula fiunt, Matthæolus.

DE INCVBATIONE: ET PRIMVM QVÆNAM OVA SVBIICIENDA, ET *quot numero: & quibus gallinis, & quando. Deinde quæ cura parientibus & incubantibus adhibenda. De ouis diuersarum auium, quæ gallinis subijci possunt. De ijs quæ oua propria edunt, &c.*

Quæ oua gallinis ad incubationem subijcienda sint. Oua quæ incubanda subijcies, potius è vetulis sunto, quàm è pullastris, Varro. Aptissima sunt ad excludendum recẽtissima quæq;. possunt tamen etiam requieta supponi, dũ ne vetustiora sint, quàm dierum decem, columel. Oua incubari infra decem dies ædita vtilissimum. vetera aut recentiora infœcunda, Plin. Oua decem dierum bene fouentur, & pauciorum vsq; ad oua quatriduana. quæ infra aut supra hoc tempus sunt, minus valere probantur, Albert. Oua plena sint, atq; vtilia, (*fœcunda*, Albertus) nec ne, animaduerti aiunt posse, si demiseris in aquam: quod inane natat, plenum desidit. Qui, vt hoc intelligant, concutiunt, errare, quod in eis vitales venas confundunt. In ijs idem aiunt, cum ad lumen sustuleris, quod perlucet, id esse obinane, Varro. Florentinus & Plin. *Plura vide supra in C.* vbi de ouis vrinis dictum est. & inferius vbi de incubatione scribetur. Oua ad incubationem eliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem dierum incubitu iterum inspiciuntur: & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, eijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Albert. Sed alij (vt infra recitabimus, vbi de cura incubantium sermo erit) versus Solem an semen galli appareat contemplari solent, non in ijs ouis quæ ad incubationem initio deliguntur, sed quæ per aliquot dies incubitum iam pertulerunt. Cùm quis volet quamplurimos mares excludi, longissima quæq; & acutissima oua subijciet: & rursus cum fœminas, quàm rotundissima, Columel. *Vide supra in C.* In supponendo oua obseruant, vt sint numero imparia, Varro, Plin. Pallad. & Florentinus. ¶ Quæ velis incubet, negant plus viginti quinq; oportere oua incubare, quamuis propter fœcunditatem pepererit plura, Varro & Plinius. Mulieres nostræ vltra septendecim vel nouendecim oua non supponunt, Crescentiensis. Numerus ouorum quæ subijciuntur, impar obseruatur, nec semper idem: nam primo tempore, id est mense Ianuario quindecim, nec vnquam plura subijci debent, Martio x i x. nec his pauciora. vnum & viginti Aprili. tota deinde æstate vsq; in calendas Octobris totidem. Postea superuacua est huius rei cura, quod frigoribus exclusi pulli plerunq; intereant, Columel. A calendis Nouembris gallinis oua supponere nolito, donec bruma conficiatur. In eum diem terna dena subijcito ęstate tota, hyeme pauciora, non tamen infra nouena, Plinius. Supponantur gallinæ, fœcundæ quidem non plura quàm viginti tria oua, pauciora verò non tali: scilicet pro vniuscuiusq; natura, Flor. Ferè autem, cum primũ partum consummauerint, gallinæ incubare cupiunt ab Idibus Ianuarijs, quod facere non omnibus permittendum est, quoniam quidem nouellæ magis edendis, quàm excubandis ouis vtiliores sunt. Inhibeturq; cupiditas incubandi pinnula per nares traiecta. Veteranas igitur aues ad hanc rem eligi oportebit, quæ iam sæpius id fecerint, moresq; earum maxime pernosci, quoniã aliæ melius excubant, aliæ editos pullos commodius educant. At è contrario quædam & sua & aliena oua comminuunt, atq; consumunt, quod facientem protinus submouere conueniet, Col. Oua subijciantur, non quidem ijs quæ florent ætate, aut parere possunt, gallinis, sed prouectioribus. vigent enim atq; florescunt anniculæ ad emissiones (partiones) ouorum, potissimum autem bimæ sed minus quæ sunt seniores, Florentinus.

Quot numero subijcienda.

Quibus gallinis incubare permittẽdum sit.

tinus. Appositissimæ ad partum sunt anniculæ aut bimæ, Varro. Gallinæ incubationi destinandæ, rostra aut vngues non habeant acutos. tales enim debent potius in concipiendo occupatæ esse, quàm incubando, Idem. Quæ non secus quàm gallinacei calcaribus spiculatis armantur, cauendum est ne eæ incubent. pertundunt enim oua, Florentinus. Oportet qua die subditurus es oua, non vnam tantum gallinam, sed tres superponere aut quatuor, Idem.

¶ Frigoribus exclusi pulli plerunq; intereunt. Pleriq; tamen & ab æstiuo solstitio non putant bonam pullationem, quod ab eo tempore etiam si facilem educationem habent, iustum tamen non capiunt incrementum. Verum suburbanis locis, vbi à matre pulli non exiguis preciis væneunt, nec plerunq; intereunt, probanda est æstiua educatio, Columella. Aiunt optimum esse partum æquinoctio verno, aut autumnali. Itaq; quæ ante, aut postea nata sunt, & etiam prima eo tempore, non supponenda, Varro. Oua gallinæ subdenda ab eo potissimum tempore ædi etiam debent, quo spirat Zephyrus, vsq; ad Autumnale æquinoctium. Nempe à 7. Februarij, vsque ad vigesimam secundam Septembris. Quare dum emittuntur hoc tempore, separatim seruentur, vt ex eis pullorum exclusio fiat. Quæ enim ante id temporis æduntur oua, aut etiam eo transacto, quæq; etiam ædidit primò gallina, eorum certè nullum est subijciendum. Infœcunda siquidem fiunt, imperfectaq;. Est autem præstantissimum tempus æquinoctium vernum ad incubandum, hoc est à vigesima quarta Martij vsq; ad nonas Maias, Florentin. Oua Luna noua supponito, Plin. Incubare oportet incipere secundum (post) nouam Lunam. quod ferè quę ante (prius inchoata) non succedunt, (non proueniunt,) Varro & Plin. Semper cùm supponuntur oua, considerari debet, vt Luna crescente à decima vsq; ad quintamdecimam (quod & Palladius repetit, & Tragus hodie à mulieribus in Germania obseruari scribit) id fiat. nam & ipsa suppositio per hos ferè dies est commodissima: & sic administrandum est, vt rursus cùm excluduntur pulli, Luna crescat, diebus quibus animantur oua, & in speciem volucrum conformantur, Columel. Oportet subijci oua Luna increscente: hoc est, à primilunio vsq; ad quartamdecimam diem. nam quæ ante nouilunium subiecta sunt, tabescunt & corrumpuntur, Florentinus. Ex ouis natis in defectu Lunæ (non generantur pulli.) sed plurimum sunt generantia. (horum verborum sensum nō assequor: & ni fallor, omitti possunt.) eò quòd oua à nouilunio vsque ad plenilunium & replentur & humectantur, & sunt laudabilia ad generationem. & econuerso, quæ generantur à plenilunio vsque ad nouilunium, Elluchasem. Audio hanc apud nos quorundam persuasionem esse, vt ex ouis suppositis omnibus fœminę generentur, subijci oportere plenilunio, & ea quoque ad hoc præferunt quæ in plenilunio nata fuerint: & ita obseruandam temporis rationem, vt in plenilunio etiam excludantur pulli.

Quo tempore incubare debeant.

¶ Parientium & incubantium cura. Gallinas includere oportet, vt diem & noctem incubent, præter quàm mane & vespere, dum cibus ac potio his detur. Curator oportet circumeat diebus interpositis aliquot, ac vertat oua, vt æquabiliter concalefiant, Varro & Florentinus. Recludere autem hostium est opus, tum diluculo, tum crepusculo vespertino, illisq; pro consuetudine offerre & nutrimentum & potum: ac postea rursus occludere. quòd si aliquæ non ascenderint vltrò, cogendæ sunt, Florentinus. Supponendi consuetudo tradita est ab ijs, qui religiosius hæc administrant eiusmodi. Primum quàm secretissima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab aliis auibus inquietentur: deinde antequam consternant ea, diligenter emundant, paleasq;, quas substraturi sunt, sulfure, & bitumine, atque ardente tæda perlustrant, & expiatas cubilibus inijciunt. ita factis concauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut etiam desilientibus euoluta decidant oua. Plurimi etiam infra cubilium stramenta graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allij capita cum clauis ferreis subijciunt: quæ cuncta remedia creduntur esse aduersus tonitrua, quibus vitiantur oua, pulliq; semiformes interimuntur ante, quàm toti partibus suis consumentur. Seruat autem qui subijcit, ne singula oua in cubili manu componat, sed totum ouorum numerum in alueolum ligneum conferat: deinde vniuersum leniter in præparatum nidum transfundat. Incubantibus autem gallinis iuxta ponendus est cibus, vt saturæ studiosius nidis immorentur, néve longius euagatæ refrigerent oua: quæ quamuis pedibus ipsæ conuertant, auiarius tamen, cùm desilierint matres, circumire debet, ac manu versare, vt æqualiter calore concepto facile animentur. Quin etiā si qua vnguibus læsa, vel fracta sunt, vt remoueat. Idq; cùm fecerit, die vndeuigesimo animaduertat, an pulli rostellis oua percuderint, & auscultetur, si pipiant. nam sæpe propter crassitudinem putaminū erumpere non queunt. Itaq; hærentes pullos manu eximere oportebit, & matri fouendos subijcere, idq; non amplius triduo facere. nam post vnum & vigesimū diem silentia oua carent animalibus: eaq; remouenda sunt, ne incubans inani spe diutius detineatur effœta, Colum. In cubilib. cùm parturient, acus substernendū: cùm pepererint, tollere substramen, & recens aliud subijcere, quòd pulices & cætera nasci solent, quæ gallinā conquiescere non patiuntur, ob quam rem oua aut inæqualiter maturescunt, aut consenescunt, Varro. Curę aūt debebit esse custodi, cùm parturient aues, vt habeant quàm mundissimis paleis constrata cubilia, eaq; subinde cōuerrat. & alia stramenta quàm recentissima reponat: nam pulicibus, aliisq; similibus animalibus replentur, quæ secum affert auis, cùm ad idem cubile reuertitur. Assiduus autem debet esse custos, & speculari parietes, quod se facere gallinæ testātur crebris singultibus interiecta voce acuta. Obseruare itaq;, dum edant oua, & cōfestim circumire oportebit cubilia, vt quæ nata sint recolligātur, notenturq; quæ quoq; die sint edita, vt quàm recen-

Quæ cura parientib. & incubantib. adhibenda sit.

tissima supponantur glocientibus: sic enim rustici appellant aues eas, quæ volunt incubare. Cætera vel reponantur, vel ære mutentur, Columella. Cum volumus vt ouis gallinæ incubent, stramen nitidum est substernendum, in eoq; imponendus ferreus clauus: quòd is videatur habere vim vitium quoduis propulsandi, Florentinus. Oua quæ incubantur, si habeant in se semen pulli, curator quatriduo postquam incubari cœperint, intelligere potest: si contra lumen tenuit, & purum vniusmodi esse animaduerterit, putant eijciendum, & aliud subijciendum, Varro. Quarto die postquam cœpere incubari, si contra lumen cacumine ouorum appræhenso vna manu, purus & vniusmodi perluceat color, sterilia existimantur esse, proq; eis alia substituenda, Plin. Oua incubationi idonea, quarto die sanguineas habent venas. quo tempore si quæ ad radios Solis clara apparuerint in acutiore parte, reijciantur, Albert. Discernitur an id quod latet in ouis vitale sit, & prolificum, si post quartam diem quàm foueri cœperit, nulla facta commotione vehementi sensim contra splendorem Solis & lumen ea quispiam speculetur. Nam si fibrosum aliquid cruentumq; videatur discurrere, prolificum est quod inest: sin contrà perspicuum maneat, ceu infœcundum est reijciendum, in reiectorumq; locum substituenda alia. Nec nobis verendum est ne corrumpantur oua, vel si ab aliquo sæpius sensim & commodè permutentur, Florentinus. Multum refert ne moueantur manu. nam venæ & humores inuersione corrumpuntur. quod vel inde constat: quod cum gallina in occulto excubat, oua omnia fœcunda fiunt. manibus verò hominum tractata plura corrumpuntur, Albertus. Oua incubanda deliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem (quatuor, vt Varro & alij) dierum incubitu iterum inspiciuntur. & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, abijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Idem. *Vide* supra vbi dictum est de ouorum ante incubationem delectu. Et in aqua experimentum est, (de hoc etiam tanquam ante incubationem potius adhibēdo superius scriptum est,) inane fluitat. itaq; sidentia, hoc est plena, subijci volunt. Concuti verò experimento vetant, quoniā non gignant confusis vitalibus venis, Plin. ¶ Pulli exclusi à singulis gallinarum statim subtrahendi sunt, subijciendiq; illi quæ paucis incubat: quæ tamen sub ea sunt oua vel nondum concreta & formata, distribuere conuenit inter alias quæ adhuc fouent tepôre suo, vt vnà cum alijs & ipsa calefacta animentur, Florentinus. ¶ Sunt in Alexandria illa quæ ad Ægyptum spectat, gallinæ quædam *Monosiræ* (ex quibus pugnaces oriuntur galli) bis ac ter incubantes, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumq; enutritis, sic vt contingat gallinam vnam quadraginta duos, aut etiam sexaginta pullos excludere, Flor.

De ouis diuersarum auiū quæ gallinis subijciuntur.

¶ De ouis diuersarum auium quæ gallinis subijciuntur. Diuersi generis oua aliqui gallinis supponunt, Florent. Anatum oua gallinis sæpe supponimus, &c. Cicero. *vide in Anate C.* Anatum etiam syluestrium oua, vt ibidem scripsimus, si incubantibus gallinis exclusa fuerint, anates inde cicures nascuntur. Anserum oua quomodo gallinis supponantur, *vide supra in Ansere E.* item pauonina quomodo, infra in Pauone, & Phasiani in Phasiano.

Quotdiebus excludantur.

¶ Exclusio. Diebus ferè viginti excludunt, Varro. Phasiani oua non aliter quàm gallinarum ad vicesimam primam diem excluduntur, Florentinus.

Qua ratione gallinæ ab ouis cōedendis dissuefaciendæ sint.

¶ Quæ gallinæ propria comedunt oua, eas sic dissuefacere oportet. Ex ouo enim albumine effuso, in luteum ipsum humidum gypsum inijcito, vt testæ duritiem contrahat. Volentes quippe gallinæ in subiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid succi, citò quidem destiterint vastare oua, Florentinus.

Quomodo phasiani ex phasiano & gallinis procreentur.

¶ Ex phasiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phasiani procreētur, ex dialogo Gyb. Longolij de Auibus, in quo author & Pamphilus colloquuntur. LONG. Noui quosdam, qui singulari artificio ingentem apud nostrates educatione & seminio phasianorum quæstum faciebant, quorum sanè ædes rectius officinam, quàm viuarium phasianorum quispiam appellauerit. PAMP. Quæso rationem istam explices. LONG. Phasianum marem, qua poterat diligentia, curabat (quidam in) domuncula decem pedibus longa lataq;, viminibus & luto vndiq; bene ab aëre tuta, in ea fenestellę omnes in meridiem spectantes, de summo tecto copiosè satis lumen administrabant, in medio crates vimineæ domunculam diuidebant. interuallum cratium tantum erat opertum, quantum satis fuit auis capiti colloq; transmittendo. In altero maceriæ latere phasianus solus regnabat. PAMP. Quid verò altera pars, carebatne habitatore? LONGOL. Audies. Sub initium veris, villaticas aliquot gallinas sibi comparabat, sed fœcunditatis cognitæ, plumisq; varijs, vt propemodum fœminam phasianum mentiri possent. has aliquot diebus communi pabulo alebat, verùm ita obiecto cibo, vt phasianus in gallinarum conuiuio, traiecto per craticulā collo, lurcaretur. PAMP. Qua de causa obsecro non admittebatur? LONGOL. Principio hæc ratione consuescere cum gallinis discunt, deinde molesti esse nequeunt, cum veluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ferociunt capti, vt ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent. At vbi iam aliquot dies consuetudine gallinarum mitior factus est, vna, quam cognouit illi inter reliquas magis familiarem, intromittitur, pabulumq; copiosius suggeritur. PAMP. Quid de reliquis fiet? LONGOL. Plerunq; primā iugulare solet: ne gallinarius itaq; custos omni spe sua decolletur, reliquas in subsidium alit. PAMP. Quid si res ad triarios redeat, solaq; vna superest spes gregis? LONGOL. Tum latrone comprehenso candente ferro rostrū illius tangunt, & vino Chymico nates illius lauant. PAMP. O Apitianam diligentiam. LONG. Vbi cognouerint gallinas ab illo plenas

plenas factas, diuortium statim procuratur, admittiturq; noua pellex, quam cupiunt vxoris more ab illo tractari. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem quotquot posuit, incubantibus alijs supponuntur. PAMPH. Ea fortè ab gallinaceis reliquis nihil distant. LONG. Imò punctis nigris vndique sunt maculata, & longè maiora speciosioraq;. Vbi autem post animationem exclusa sunt, à gallina seorsim educantur: maximè polenta illius frumenti triangularis, quod vulgò non ineptè fagotriticum vocant, quod semen fago, (id est fagi semini,) farina triticeæ perquam similis sit: idipsum aqua ex lacubus fabrorum hausta subigunt, apij folia recentia cultellis domita, immiscent: obijciunt etiam baccas, quæ ex hyeme superfuêre. hijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAMPH. Non tamen fieri credo, vt per omnia patri similes sint. LONG. Non sunt: verum qui fucum istum non nouêre, fraudem non facilè sentiunt. Porrò fœminæ ex hoc seminio procreatæ, cùm ad patrem admittuntur, primo aut secundo partu, genus ad vnguem propagant. PAMPH. Mirum ergo mihi, non omnia auiaria phasianis esse plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiam polliceri, modò neque laboris sit impatiens, & sumptus magnos ferre possit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, qui pro baccis quotidie in siluam excurrant. Nam sine hijs nihil ab illis boni sperare licet, Hęc omnia Longolius. Phasiani non modò è Media accersebantur: sed villaticæ quoq; gallinæ ouis è phasiano mare conceptis copiam illorum præbebant, Ptolemæus apud Athenæum.

¶ Exclusio ouorum absq; incubatione. Si aut tempus sit bene temperatum, aut locus, in quo oua manent, tepidus, concoquuntur & auium oua, & quadrupedum ouiparorum sine parentis incubitu. hæc enim omnia in terra pariunt, concoquunturq; oua tepore terræ. nam si quæ quadrupedes ouiparæ frequentantes fouent quæ ædiderint oua, custodię gratia potius id faciunt, Aristoteles. Et alibi, Incubitu auium oua excludi naturæ ratio est: non tamen ita solum oua aperiuntur, sed etiam sponte in terra, vt in Ægypto obruta fimo pullitiem procreant. Et Syracusis potator quidã, ouis sub storea in terra positis, tandiu potabat, donec oua æderent fœtum. Iam verò & cùm in vasis quibusdam tepidis (ἀλεεινοῖς) essent coniecta, sponte oua pullos prompsere. Cæterum Albertus pro recitatis iam postremis philosophi verbis, ita habet: Ouis positis in vasis calidis, superposita stupa calida, leni calore fouente & nõ adurente extrahuntur pulli. & præcipuè calore vitali alicuius animalis, vt si in sinu hominis teneantur: aut si fortè sub fimo calido ponantur, aut sub cineribus lentè calefactis, aut aliquo huiusmodi. Oua quędam & citra incubitum sponte naturæ gignunt, vt in Ægypti fimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracusis tandiu potare solitum, donec cooperta terra fœtum ærederent oua. Quin & ab homine perficiuntur, Plin. Et rursus, Liuia Augusta ouum in sinu fouendo exclusit, (vt referetur infra in *h*.) inde fortasse nuper inuentum vt oua in calido loco imposita paleis igne modico fouerentur, homine versante pariter, vt stato tempore illinc erumperet fœtus. Si gallina non incubet, hac industria complures habebis pullos. qua die incubanti gallinæ oua subijcis, eadem stercus gallinaceum accipiens id ipsum contere, cribraq; ac deniq; in vasa inijce ventricosa, pennas illi gallinarum circumpone. posthæc autem, figura recta imponito oua, sic vt pars mucronata supernè tendat, ac dein rursus ex eodem fimo tandiu illis inspergito, donec vndiq; inducta videantur. At, vbi duos aut tres dies primos sic intacta esse oua permiseris, singulis postea diebus illa conuertito, cauens ne contingantur mutuò, vt videlicet ex æquo incalescant. post vigesimam autem diem, dum sub gallina oua excludi incipiunt, inuenies ea quæ in alueis sunt circumfracta. Ob quam nimirum caussam etiam inscribunt diem qua supponuntur, ne dierum numerus ignoretur. Vigesima igitur die putamen extrahens, pullos in cophinum conijcito, eos alens delicatissimè. Ascisce etiam gallinam, quæ moderabitur omnia, Democritus in Geoponicis, Andrea à Lacuna interprete, qui Græcam vocem γάστρας, vasa ventricosa interpretatur, Cornarius ventriculos. Hieronymus Cardanus qui hunc locum in libros de Subtilitate transcripsit, puluinaria, his verbis: Puluinaria duo reple stercore gallinarum tenuissimè trito, inde plumas gallinarum annecte consuendo vtrique molles ac densas. oua verò capite tenuiore suprà extante, colloca super alterum puluinar. deinde reliquum superpone in loco calido. permitteq; immota duobus diebus. pòst verò ad vigesimam vsq; diem illa sic verte, vt vndique æqualiter foueantur. inde stata die, quæ iuxta vigesimam primam est, pipillantes iam ex ouo sensim educito. Ego etsi hoc etiam modo oua excludi posse existimem: video tamen aliud sensisse Democritum verbis eius Græcis perpensis. & placet gastran vas ventricosum verti, vt primum in tale vas intelligamus fimum inijciendum, tùm super fimo imponendas plumas, vt (ἐπίβαλλε potius quàm περίβαλλε legatur:) in plumis oua: postremò rursus fimum addendum donec cõtegantur oua. Erat & gaster vas, & gastra fictilis Dioscoridi. sed & gasterium vocat Aristophanes, seruatq; adhuc nomen, Cælius. huiusmodi est quod corrupta voce *guiscardum* appellant Itali, vt quidam in Lexicon Græcolatinum retulit. Scaphos cauitatem nauis vocat Thucydides, quam, inquit interpres, *gastéra* dicimus, Cælius. Τὸ μὲν ἔδαφος τῆς νεὼς κύτος, καὶ γάστρα καὶ ἀμφιμήτριον ὀνομάζεται, Pollux. Eustathius gastra vocem factam ait ab accusatiuo gastéra per syncopen: & vulgò ab idiotis sic vocari fundum nauis. Idem apud Homerum gastram tripodis interpretatur cauitatem tripodis aut fundum eius. Hesychio gástra, posterior pars femoris est. Γάστρα, ἡ εἰς κύτος γεννηθεῖσα τοῦ λαιμοῦ, Varinus. est autem locus, vt suspicor corruptus. Fertur in quadam regione inueniri homines, qui furnos ita temperatè calefaciant, vt eorum calor par sit calori gallinæ incubantis, & in furno seu clibano ponere quàm plurimas

De ouis excludendis absque incubatione gallinarum.

plumas, & mille gallinacea oua quæ post viginti dies nascantur ac erumpant, Crescent. In Ægypto circa Alcairum oua arte excluduntur: Clibanum parant cum multis foraminibus, quibus oua diuersa gallinarum, anserum, & aliarum auium imponunt. tum fimo calido integunt clibanum: & si opus fuerit, ignem circumquaq; faciunt. sic oua suo quæq; tempore maturescunt, vt serpentium apud nos per se in fimo calido, Tragus. Apud Ægyptios magna est copia pullorum gallinaceorum. nam apud eos gallinę sua oua non incubant, sed ea in clibanis tepôre sensim adhibito ita fouentur, vt mirabili arte compendioq; pulli intra paucos dies progignantur simul & educantur, Paulus Iouius libro 18. hist. sui temporis.

De cura pullorum recens exclusorum.

¶ Pullorum recens exclusorum cura. Excussos pullos subducendum ex singulis nidis, & subijciendum ei, quæ habeat paucos. Ab eaq;, si reliqua sint oua pauciora, tollenda, & subijcienda alijs, quę nondum excuderint, & minus habent triginta pullos. Hoc enim gregem maiorem non faciendum, Var. Gallinæ quæ paucis incubat, triginta tantum subijciendi sunt pulli, quandoquidem generi gallinarum res infensissima est frigus, Florent. Veruntamen seruare oportet modum. neq; enim debet maior esse quàm triginta capitum. negant enim hoc ampliorem gregem posse ab vna nutriri, Columella. Pulli autem duarum aut trium auium exclusi, dum adhuc teneri sunt, ad vnam quæ sit melior nutrix, transferri debent, sed primo quoq; die, dum mater suos, & alienos propter similitudinem dignoscere non potest, Idem. Pullos autem non oportet singulos, vt quisq; natus sit, tollere, sed vno die in cubili sinere cum matre, & aqua ciboq; abstinere, dum omnes excludantur. Postero die, cum grex fuerit effœtus, hoc modo deponitur. Cribro vitiario, vel etiam loliario, qui (quod) iam fuerit in vsu, pulli superponantur: deinde pulegij surculis fumigentur. ea res videtur prohibere pituitam, quæ celerrime teneros interficit. Post hæc cauea cum matre claudendi sunt, & farre ordaceo cum aqua incocto, vel adoreo farre vino resperso modice alendi. nam maxime cruditas vitanda est, & ob hoc tertia die cauea cum matre continendi sunt, prius q;, quàm emittantur, ad recentem cibum singuli tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture. nam si vacua non est ingluuies, cruditatem significat, abstinerią; debent, dum concoquant. Longius autem non est permittendum teneris euagari, sed circa caueam continendi sunt. & farina ordeacea pascendi, dum corroborētur. Cauendumq; ne à serpentibus adflentur, quarū odor tam pestilens est, vt interimat vniuersos, id vitatur sæpius incenso cornu ceruino, vel galbano, vel muliebri capillo: quorū omniū ferè nidoribus prędicta pestis submouetur. Sed & curandum erit, vt tepide habeantur. nam nec calorem, nec frigus sustinent: Optimumq; est infra officinam clausos haberi cum matre, & post quadragesimum diem potestatem vagandi fieri. Sed primis quasi infantiæ diebus pertractandi sunt, plumulæq; sub cauda clunibus detrahendæ, ne stercore coinquinatæ durescant, & naturalia præcludant. Quod quamuis caueatur, sæpe tamen eueuit, vt aluus exitum non habeat: itaq; pinna pertunditur, & iter digestis cibis præbetur, Columel. Obijciendnm pullis diebus quindecim primis mane subiecto puluere (ne rostris noceat terra dura) polentam mistā cum nasturtij semine, & aqua aliquanto ante facta intrita, & ne tum deinde in eorum corpore turgescat, aqua prohibendum, Varro. Nutrimentum quo vtuntur primis 15. diebus, est mista farina cardami semini, ac vino perfusa cum aquæ feruefactæ portione. porri enim folia tenerrima cum caseo musteo contusa, illis porrigimus. Hordeum autem exactis duobus (sex, in Græco codice. sed interpres mendum suspicatur) mensibus offeratur, Didymus. Vt nutriantur pulli, accipiens hordaceum fermentum, id, atq; etiam furfur, aqua irrorato, Democritus. Recentes pulli, vbi primum in corbem coniecti sunt statim suspenduntur in tali loco, vbi leuem fumum excipiant. Alimentum autē duobus primis diebus non sumunt. Vas porrò in quo illis apponitur nutrimentum, fimum bubulum in se contineat, (βολβίτῳ κλείε, bubulo stercore claudatur, vt Cornarius vertit,) Didymus. Asininum siue equinum stercus, in vasa capacia inijcito, ex quo decem diebus exactis nascentur vermes pullorum nutricationi percommodi, Democritus. Quando de clunibus cœperint habere pinnas, è capite, & è collo eorum crebro eligendi pedes. Sæpe enim propter eos consenescunt. Circum caueas eorum incendendum cornu ceruinum, ne qua serpens accedat: quarum bestiarum ex odore solent interire. Prodigendi in solem & sterquilinium, vt se volutare possint, quòd ita alibiliores fiunt. Neq; pullos tantū, sed omne ὀρνιθοβοσκεῖον cum æstate, tum vtiq; cum tempestas est, molle atq; apricum eligi debet intento supra rete, quòd prohibeat eas extra septa volare, & in eas inuolare extrinsecus accipitrem, aut quid aliud. Euitare item caldorem, & frigus oportet, quod vtrunq; his aduersum. Cum iam pinnas habebunt, consuefaciendum, vt vnam aut duas gallinas sectentur. Cæteræ vt potius ad pariendum sint expeditæ quàm in nutricatu occupatæ, Varro. Vt pulli multum & cito crescant: Testas è quibus emerserunt pulli tunica interiore dempta, contritas, cum sale, & ouo cocto duro miscebis, & pullis primi alimenti loco appones, Innominatus.

De ratione ouorū seruandorum.

¶ Seruatio ouorum. Oua in lomento seruari vtilissimum, Plinius. aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus, Idem & Leontinus. Vt primum emissa sunt oua, statim reponenda sunt in vasis cum furfure, Florentinus. Qui oua diutius seruare volunt, perfricant sale minuto, aut muria: atq; ita sinunt tres aut quatuor horas, eaq; abluta condunt in furfures aut acus, Varro. Aliqui aqua abluentes oua, ea sale minutissimo inducunt, (καβεπλάσσουσι. malim καταπάσσουσι, id est conspergunt,) & sic conseruāt. Nec desunt qui tres horas aut quatuor, oua ipsa in tepidam salsuginē infundentes, eaq; postea eximentes in furfure aut paleis reponunt, Leontinus. Ouorum quoque longioris temporis custodia non aliena est

huic

huic curæ: quæ commode seruantur per hyemem, si paleis obruas, æstate si furfuribus. Quidam prius trito sale sex horis adoperiunt: deinde eluunt, atq; ita paleis, aut furfuribus obruunt: nonnulli solida, multi etiam fresa faba coaggerant: alij salibus integris adoperiunt. Alij muria tepefacta durant. Sed omnis sal quemadmodum non patitur putrescere, ita minuit oua, nec sinit plena permanere, quæ res ementem deterret. Itaq; ne in muriam quidem qui dimittunt, integritatem ouorum conseruant, Columel. & Leont. Sale exinaniri creduntur, Plin. Oua recentiora quidam seruari aiunt frumenti genere quod secale vocant. nostri roggen: vel cinere, ita vt acutior pars oui inferior sit, tum rursus secale aut cinerem superinfundunt. Oua seruantur ad multos dies vt recentia videantur, si imponantur in ollam effusa aqua frigida.

De ijs quæ gallinis noxia sũt. ¶ Nonnulli purgant domunculas gallinarũ & nidos, ipsasq; aues sulphure, asphalto, picea, (πεύκης.) sed & ferri laminam aut clauorum capita atq; lauri surculos imponũt nidis, vt quæ ad arcẽda prodigia (διοσημείας, tempestates) omnia magnam vim habere videantur, Leont. ¶ Ius de carne salsa gallinis mortiferum existimatur. item liquor è vini aut eiusdem fæcis vapore vi ignis collectus, ni fallor. ¶ Vt gallinæ vertigine afficiantur, Ὄρνιθας σκοτῶσαι: Frumentum maceratum lasere & melle mixtis, obijcito, Berytius. videtur autem hoc fieri, non tantum ad gallinas, sed alias etiam aues, feras præsertim, capiendas. quanquam hæc inter ea quæ de gallinis scribuntur in Geoponicis Græcis legantur: Andreas à Lacuna hoc fieri ait, vt gallinæ vertiginosæ non fiant. quod ego probare non possum, cum neq; verba Græca sic habeant: neq; talis aliqua laseris vis legatur apud scriptores, sed potius plerisq; animalibus propè venenosa. Pecora enim tradunt eo sumpto cum ægrotant, aut sanari protinus, quod ferè consequitur, aut emori. si quando inciderit pecus in spem nascentis, hoc deprehendi signo: oue, cum comederit, protinus dormiente, capra sternutante. serpentes auidissimas vini admistum rumpere. præcipitasse se quendam ex alto cum in dentium dolore cauis addidisset inclusum cera.

Contra morbos gallinarũ. ¶ Contra morbos gallinarum. Pullis iam validioribus factis, atq; ipsis matribus etiam vitanda pituitę pernicies erit. quæ ne fiat, mundissimis vasis, & quàm purissimã præbebimus aquã. nam in cohorte per æstatem consistens, immunda, stercorosa, pituitam (coryzam, nostri vocant das Pfipse) eis concitat, Colum. & Paxam. Nec minus gallinaria semper fumigabimus, & emũdata stercore liberabimus, Colum. Inimicissima gallinaceo generi pituita, maximeq; inter messis & vindemiæ tempus, Plinius. Id vitium maximè nascitur cum frigore & penuria cibi laborant aues. item cum ficus aut vua immatura nec (videtur menda) ad satietatem permissa est, quibus scilicet cibis abstinendæ sunt aues: eosq; vt fastidiãt efficit vua labrusca de vepribus immatura lecta, quæ cum farre triticeo minuto cocta (Plin. simpliciter cibo incoctam dari iubet, alibi cum farre miscendam) obijcitur esurientibus: eiusq; sapore offensæ aues omnem aspernantur vuam, Columel. Vuæ florẽ in cibis si edêre gallinacei, vuas non attingunt, Plin. (alibi:) fortassis autem œnanthen è Græco vuæ florem transtulit. A Dioscoride quidem memoratur genus vitis syluestris sterile, quod fructũ non profert, sed florem tantũ quẽ œnanthen vocant. Similis ratio est etiam caprifici, quæ decocta cum cibo præbetur auibus, & ita fici fastidium creat, Col. Præseruans contra coryzam seu grauedinem remedium: Origanum humectans (in aqua macerans) da bibendum, Leont.

Cõtra pituitam. ¶ Gallinacei generis pituitæ medicina in fame: & cubatus in fumo, si vtiq; ex lauro & herba sauina fiat, (sauinæ herbæ fumi aduersus hũc morbum vis alibi etiam ab eo celebratur.) penna per transuersas inserta nares, & per omnes dies mota. cibus alliũ cum farre: aut aqua perfusus, in qua lauerit noctua: aut cum semine vitis albæ coctus, & quędã alia, Plin. Idem ligustri acinos alibi hoc malũ sanare docet, nimirum in cibo. Pituita gallinis nasci solet, quæ alba pellicula linguã vestit extremam. hæc leuiter vnguibus vellitur, & locus cinere tangitur, & allio trito plaga mũdata conspergitur, Pallad. Sunt qui spicas allij tepido madefactas oleo faucibus earum inferant, (inserant,) Columel. Allij mica (lego, *spica*) trita cum oleo faucibus inseritur, Pallad. Allia minutim scissa in calidum oleum inijciens, illis vbi refrixerint, ora gallinarum colluito. quòd si illa etiam vorauerint, efficacius restituentur, Paxam. Allio rostri foramina inunge: aut in aquam ipsum allium conijciens, potandum dato, Leont. Aliqui in lotio humano elixantes allia, rostrum gallinæ fouent: verum circumspectè, ne scilicet portio aliqua in oculos illabatur, Paxam. Lotio ablue, (rostra nimirum & ora,) Leont. Quidam hominis vrina tepida rigant ora, & tandiu comprimunt, dum eas amaritudo cogat per nares emoliri pituitæ nauseam, Columel. Vua quoq; quam Græci ἀγρίαν σταφυλὴν vocãt, (*staphisagria*, Pallad.) cum cibo (assiduè, Pallad. sola, aut mista orobo, Paxam.) mista prodest. vel eadem pertrita, & cum aqua potui data, Columella. Munda etiam scilla, macerataq; ex aqua, atq; exhibita cum farina, idem præstat, Paxamus. Sunt qui ex origano, hyssopo & thymo suffimentum molientes, caput gallinæ exponant vt fumum excipiat, allioq; perfricent eius rostrum, Paxamus. Atq; hæc remedia mediocriter laborantibus adhibentur. nam si pituita circunuenit oculos, & iam cibos auis respuit, ferro rescinduntur genæ, (scalpello aperiuntur quæ sub gena consistunt partes, Paxamus,) & coacta sub oculis sanies omnis exprimitur. atque ita paulum triti (subtilissimè, Paxamus) salis vulneribus infriatur, Columella. *Vide supra etiam in C.*

Contra saniem oculorum ¶ Si pituita & sanies circumuenit oculos, &c. lege quæ proxime retrò ex Columella recitauimus. Si amarum lupinum comedant, sub oculis illis grana ipsa procedunt, quæ nisi acu leuiter apertis pelliculis auferantur, extinguunt (oculos, Crescentiensis. qui hæc ita recitat, ac si remedia quæ sequuntur,

ex portulacæ ſucco,&c. ad hunc ipſum affectum pertineant, quod mihi non probatur:& Paxamus etiam aliter habet,) Columel. Oculos portulacæ ſucco forinſecus, & mulieris lacte curemus: vel Ammoniaco ſale, cui mel & cyminum æquale miſcentur, (particulas affectas fouendo. cæterum ad vmbram ducendæ ſunt, Paxamus,) Idem. ¶ Pediculos gallinarum (quibus plurimum infeſtantur, præcipuè cum incubant, Creſcent.) perimit ſtaphiſagria, & torrefactum cyminum pari pondere, & pariter tunſa cum vino:& amari lupini aqua,(ſylueſtris lupini decoctum in aqua, Paxamus,) ſi penetret ſecreta pennatũ, Pallad.& Paxa. ¶ Diarrhœa correptas curabis, ſi farinæ (ἀλφίτων, polentæ, Cornarius) quantum manu apprehendi poſſit tantundemq; ex cera vino læuigans, atq; paſtam conficiens, ante alium cibum obtuleris deuorandũ: aut pomorum etiam, cydoniorúmve decoctum bibendum. Quæ mala, etiam ſub cineribus cocta, auxiliantur, Paxamus. ¶ Suo læduntur ſtercore, quod cum pedibus vncis adhæſit podagram creat, Columel. ¶ Gallinæ abortum non facient, ſi oui luteum (aliàs *album*) aſſatum cum vuæ paſſæ (toſtæ) pari portione contuſum, ante alium cibum porrexeris, Leontinus & Pamphilus.

Cõtra pediculos. *Cõtra diarrhœam.* *De podagra.* *Contra abortum:*

De animalibus gallinaceo generi infeſtis, & remedijs cõtra eadẽ.

¶ De animalibus gallinaceo generi infeſtis, leges etiam *ſupra in Gallo D.* Ne gallinæ à catis lędantur: Catus non inuadit gallinam, ſi ruta agreſtis ſub eius (gallinę) ala appendatur, Africanus. Idem remedium etiam aduerſus vulpes & alias animantes gallinis noxias valere legimus: & multò efficacius fore (contra feles nimirum & vulpes) ſi vulpis aut felis fel cibo admiſtum exhibueris, vt etiam Democritus confirmat. Vulpes gallinis inſidiatur, Albert.& idcirco forte mutui hoſtes ſunt miluus & vulpes, quoniam vtriq; gallinas rapiunt, Stumpfius. Circa caueas gallinarum incendendum eſt cornu, ne ſerpens accedat, cuius odore ſolent interire. Multas à vulpibus & quibuſdam aliis animalibus noxiis patiuntur inſidias, ideoq; circa loca in quibus verſantur extirpanda & remouenda ſunt omnia in quibus vulpes latere poſſunt. Noctu claudantur in caueis diligenter circumquaq; & ſeptis, nec permittantur foris cubare. fertur enim vulpem ſubdolam intueri eas, quantumcunque in alto remotas loco, ita vt videant oculos eius lucentes tanquam faculas:& cauda quaſi baculo quodam minari eis, vt ſic præ metu delapſas rapiat. Patiuntur etiam inſidias miluorum & aliarum rapacium auium, præcipuè aquilarum. contra quas tendantur funes vel vites ſeu vitalbæ (audio vitem ſylueſtrem cauſticam in Italia alicubi vitalbam vocari) ſupra loca in quibus interdiu morantur. Capiantur etiam vulpes taliolis, vel alijs artibus & milui retibus, fiſco vel laqueis, Creſcentienſis. *Putorij & martari* (viuerræ ſeu muſtelæ ſylueſtres) omnes infeſti ſunt gallinis quibus captis primò caput & cerebrum auferunt ne clamare poſſint, Albert. Muſtela etiam gallinis infeſta, oua earum exorbet, & ipſas interficit, Albert. oua tantum rapit, nec aliter nocet, Stumpfius. Ἀλέκτορας γαλῆ δειματοῖ, Philes. Vite nigra aiunt ſi quis villam cinxerit (vt modò de vitalba ex Creſcentienſi retuli) fugere accipitres, tutaſq; fieri villaticas alites, Plin.

De cibo gallinarũ, qualis & quomodo diſtribuendus.

¶ Cibi. Eo tempore quo parere deſinent aues, id eſt ab idibus Nouembris, pretioſiores cibi ſubtrahendi ſunt, & vinacea præbenda, quæ ſatis commodè paſcunt adiectis interdum tritici excrementis, Columella. Maximè obſeruandum ne vinaceos acinos vorent, vt qui fœcunditatem (Andreas à Lacuna vertit *firmitudinem.* legit enim μόνιμα, non γόνιμα, quod non probo) earum cohibeant, Florentinus. Vinacea quamuis tolerabiliter paſcant, dari non debent, niſi quibus temporibus anni auis fœtus non edit. nam & partus rarò, & oua faciunt exigua. Sed cùm planè poſt autumnum ceſſant à fœtu, poſſunt hoc cibo ſuſtineri, attamen quæcunq; dabitur eſca per cohortem vagantibus die incipiente,& iam in veſperum declinante bis diuidenda eſt, vt & mane non protinus à cubili latius euagentur, & ante crepuſculum propter cibi ſpem temporius ad officinam redeant, poſſitq; numerus capitum ſæpius recognoſci. nam volatile pecus facile paſtoris cuſtodiam decipit, Columella. Gallinas aiunt illas ſuauioris eſſe carnis, quæ cibo non abundè eis appoſito, ſed quem ipſæ pedibus fodientes eruant non abſq; labore paſtæ fuerint, Clemens Stromatéωn ſecundo. Chondro, id eſt alica aut farre paſcebantur etiam gallinæ. βούλομαί σε δίκην ἀλεκτρυόνος ἐμφορηθέντα τοῦ χόνδρου κορύξασθαι, Æmilianus apud Athenæum circa finem libri tertij. Cibaria gallinis præbentur optima, pinſitum ordeum,& vicia, nec minus cicercula, tum etiam milium, aut panicum: ſed hæc vbi vilitas annonæ permittit. vbi verò ea eſt carior, excreta tritici minutè cõmodè dantur. nam per ſe id frumentum, etiam quibus locis viliſſimum eſt, non vtiliter præbetur, quia obeſt auibus. poteſt etiam lolium decoctum obijci, nec minus furfures modicè à farina excreti, qui ſi nihil habent farris, non ſunt idonei, nec tantum aptuntur (appetuntur,) Columella. Cibus illis eſt offerendus, elixum hordeum, aut milium aut frumenti furfur, aut zizania vocata lolium, quæ quidem ad nutritionem eſt commodiſſima: ac humida folia cytiſi. Hæc enim eas maximè durabiles & firmas reddunt, (fœcundiores potius. γονιμώτερα, non μονιμώτερα,) Flor. Cibis idoneis fœcunditas earum elicienda eſt, quò maturius partum edant. Optimè præbetur ad ſatietatem ordeum ſemicoctum. nam & maius facit ouorum incrementum, & frequentiores partus. Sed is cibus quaſi condiendus eſt interiectis cytiſi foliis ac ſemine eiuſdem, quæ vtraq; maximè putantur augere fœcunditatem auium. Modus aũt cibariorum ſit, vt dixi, vagis binorum cyathorum ordei, aliquid tamen admiſcendum erit cytiſi, vel ſi id non fuerit, viciæ, aut milij, Columella. Sed quinam cibi ſimul & nutriant & fœcundas reddant, ſupra etiam hoc in capite dictum eſt, non procul initio. Ieiunis cytiſi folia, ſeminaq; maximè probantur, & ſunt huic generi gratiſſima: neque eſt vlla regio, in qua non poſſit huius arbuſculæ copia

eſſe vel

esse vel maxima, Columella. Cytisum in agro esse quamplurimum refert, quòd gallinis & omni generi pecudum vtilissimus est, quod ex eo cito pinguescit, Idem. Aristomachus viridem cytisum gallinis dari iubet, aut si aruerit madefactum, Plin. Gallis cytisi semen foliaq; (arida) perfusa aqua, offerenda sunt, quippe quæ non minus quàm viridia eos nutriant, Florentinus. Cannabis semen in homine genituram extinguit, gallinis auget. nam quæ in hyeme hoc semine pascuntur gallinæ oua pariunt, cæterę non item, Amatus Lusitanus.

¶ Saginatio. Vides & hîc prope villæ culinam quasdam caueis inclusas. has villica copiosiore cibo pascit, vt quàm mox plenas factas, carius mercatori vendat. has *farctas* & altiles nuncupant, (Germani Masthennen,) Gyb. Longolius. Altiles dictæ quòd sagina altæ & enutritæ sint, Platina. *Pascitur & dulci facilis gallina farina, Pascitur & tenebris. ingeniosa gula est*, Martialis sub lẽmate, *Gallina altilis*. Interdictum est lege C. Fannij consulis, ne quid volucrum poneretur, præter vnam gallinam quæ non esset altilis, Plin. Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò vnctius ac lautius deuorarent, Platina. Gallinas saginare Deliaci cœpere: vnde pestis exorta, opimas aues & suopte corpore vnctas deuorandi. Fœminę quidem ad saginam non omnes eliguntur, nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes, vt clunes spectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatatæ repositoria occupent. Dedêre & Parthi cocis suos mores, Plinius. Hyeme melius quàm æstate saginatio fiet, probabiliorq; erit fartura, Platina. Gallinæ & capi impinguantur citò si cereuisia eis in potu apponatur pro aqua. *Vide plura superius in Capo E.* Pinguem quoq; facere gallinam, quamuis fartoris, non rustici sit officium, tamen quia non ægre contingit, præcipiendum putaui. Locus ad hanc rem desideratur calidus maxime, & minimi luminis, in quo singulæ caueis angustioribus, vel sportis inclusæ pendeant aues, sed ita coarctatæ, ne versari possint. Verum habeant ex vtraq; parte foramina. Vnum, quo caput exeratur: alterum, quo cauda, clunesq;, vt & cibos capere possint, & eos digestos sic edere, ne stercore coinquinentur. Substernatur autem mundissima palea, vel molle fœnum, id est cordum. Nam si durè cubant, non facile pinguescunt. Pluma omnis è capite, & sub alis atque clunibus detergetur. Illic ne pediculum creet, hic ne stercore loca naturalia exulceret. Cibus autem præbetur ordacea farina, quæ cum est aqua conspersa & subacta, formantur offæ, quibus aues saginantur. Eæ tamen primis diebus dari parcius debent, dum plus concoquere consuescant. Nam cruditas vitanda est maximè, tantumq; præbendum, quantum digerere possint. neq; ante recens admouenda est, quàm tentato gutture apparuerit nihil veteris escæ remansisse. Cum deinde satiata est auis, paululum deposita cauea dimittitur, sed ita ne vagetur: sed potius, si quid est, quod eam stimulet aut mordeat, rostro persequatur. Hæc enim ferè communis est cura farcientium. Nam illi, qui volunt non solum opimas, sed etiam teneras aueis efficere, mulsa recente aqua prædicti generis farinam conspergunt, & ita farciunt. nonnulli tribus aquæ partibus vnam boni vini miscent, madefactoq; triticeo pane obesant auem, quæ prima luna (quoniam id quoq; custodiendum est) saginari cœpta, vigesima perglíscit, Columella. Gallinæ saginantur maximè villaticæ. Eas includunt in locum tepidum, & angustum, & tenebrosum, quòd motus earum, & lux pinguitudini inimica, electis ad hanc rem maximis gallinis, nec continuo his, quas Melicas appellant, cum Medicas deberent, Varro. Antiquissimum est maximam quanque auem lautioribus epulis destinare. Sic enim digna merces sequitur operam & impensam, Columella. Amplas omnes è villaticis, euulsis (*pennis extremis*, Florent.) ex alis pinnis, & cauda, farciunt turundis hordeaceis partim admistis ex farina loliacea, aut semine lini ex aqua dulci. (Alij tritici pollinem miscent. Sunt qui his omnibus infundant vinum, Flor.) Bis die cibum dant, obseruantes ex quibusdam signis, vt prior sit concoctus, quàm secundum dent. Dato cibo, tum perpurgant caput, ne quos habeant pedes, & rursus eas concludunt. Hoc faciunt vsq; ad dies viginti quinque. Tum deniq; pingues fiunt. Quidam ex triticeo pane intrito in aquam, misto vino bono & odorato farciunt, ita vt diebus viginti pingues reddant ac teneras. Si in farciendo nimio cibo fastidiunt, remittendum in datione pro portione, sic vt decem primis processit. in posterioribus vt diminuat eadem ratione, vt vigesimus dies & primus sit par, Varro. Si fastidiet cibum, totidem diebus minuere oportebit, quot iam farturæ processerint: ita tamen, ne tempus omne opimandi quintam & vigesimam lunam superueniat, Colum. Cæterum maior pars milio alunt gallinas, Flor. Gallinas & anseres sic farcito: Gallinas teneras, quæ primum parierint, concludas, polline vel farina ordeacea conspersa, turundas facias: eas in aquã intinguat, & in os indat: paulatim quotidie addat, & ex gula consyderet, quod satis fiet. Bis in die farciat, & meridie bibere dato, nec plus aquam ante (in vase appositam) sinas quam horam j. Eodem modo anserem alito, nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam, Cato.

De saginandis gallinis.

¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ castratæ, quanquam veteres castrationis earum non meminerunt. ego castratas domi alo, quarum caro albior, melior & friabilior est. Facile & citò coquuntur, & teneræ fiunt & gratæ palato, Mich. Sauonarola.

De gallinis castratis.

¶ Si cibus deesse sentiatur apibus, ad fores earum posuisse conueniet crudas gallinarum carnes, & vuas passas, &c. Plinius.

¶ Albuminis vsus. Aurum marmori & ijs quæ candefieri non possunt, oui candido illinitur, Plin. Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta. vis verò tanta est, vt lignum per-

De vsu albuminis oui.

fusum ouo non ardeat,ac ne vestis quidem contacta aduratur,Plinius. Aurum ouatum ex Grammaticis quidam dictum volunt,quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. Papauer candidum panis rustici crustæ inspergitur affuso ouo inhærens,&c. Plin. Pharmacopolæ vt serapia & alias potiones clariores reddant,oui albumine, aliquando etiam testis pariter vtuntur, decocto interim agitando inijcientes. Oui albumen ex aqua frigida scopulis agita, donec in spumã abeat,quam particulatim syrupo,vel alteri decocto feruenti inspergas:& vbi nigruerit,cochleari foraminulento deradas, nouam inspergas:id fac donec erit syrupus clarior. Alij vbi ex bullis clarius decoctum vi ignis factum animaduertunt in id tepidum (nam calidius decoctum albumen coqueret, in frigidiore minus promptè & parcior spuma elicitur)albumina singulis libris singula, sed etiam pluribus pauciora inijciunt, scopulis agitant,vt spumescat, saccharum in particulas confractum conijciunt, 1
recoquunt: vbi spuma subsedit, igni aufertur, calidum,si crassum est & vix colatur. si facile colatur,sed turbidum, tepidum vel frigidum colatur, per manicam Hippocratis, melius autem per pannum clauis quatuor, angulis quatuor firmatum. Colatur autem ter quater si non satis clarerit: si ne sic quidem albumen separatim in aqua agitatum, scopulis inspergitur decocto igni reddito, spuma illa vsta, alia inijcitur,idq; toties donec bullæ clarum satis produnt.tunc colatur quoties est necesse, Iac.Syluius.

Ratio vinum clarificandi & purificandi.

Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna Vina, columbino limum (id est fæcem) *bene colligit ouo, Quatenus ima petit voluens aliena vitellus*, Horatius Serm. 2. 4. Vinum vt pellucidum confestim fiat: Alba ouorum conijce in vas quotquot suffecerint, & vinum quoad spumat concutiatur. cum vino & modicum salis albi tenuis, & fit album, &c. Nicolaus Myrepsus. Quoniam vitellus oui naturam habet cognatam cum fæce vini & albugo cum vino: ideo fit quòd cùm oua immittuntur vino (tũrbato per æstatem propter calorem austrinum) cum harena & calce clarificatur vinum. nam harena & calx perforant (penetrant) vini substantiam, & vitellus attrahit fæcem, Albertus in Aristotelem de generatione animalium 3. 2. 2

Vitelli vsus.

¶ Vitelli vsus. Cùm aqua decoquitur in salem, non constat sal, qui terrestris est naturæ, nisi per oua vel sanguinem.quia sanguis,& vitellus in ouis, eiusdem sunt naturæ, Albertus. De vsu vitelli ad vinum fæculentum purificandum,iam proximè dictum est. quoniam idem ferè albuminis etiam ad claritatem medicatis potionibus conciliandam vsus esse videtur. Vitellus oui in plenilunio exclusi, sordes panni abstergit. si verò alio tempore exclusum sit, id efficere non potest. huius causam dicunt quidam esse, quia media saginata (sic habet codex impressus. forte sanguinea) gutta in vitello, prima quidem generatione existens,calorem penetrantem & diuidentem maculas ex multo lumine lunę humi- 3
dum mouente tunc concipit,quod alio tempore facere nequit, Albertus.

F.

DE OVORVM APPARATV AD CIBVM ET SALVBRITATE,

Tractatio septem partium.

PARS 1. *De ouorum diuersis nominibus secundum cocturæ differentiam.*
2 *De ouorum salubritate simpliciter.*
3 *De eadem pro diuersa cocturæ ratione.*
4 *Electio ad cibum.*
5 *De vitello & albumine seorsim quod ad salubritatem,&c.* 4
6 *Apparatus diuersi.*
7 *Primóne an vltimo loco mensæ sumenda.*

De ipsius gallinæ in cibo vsu,satis dictum est supra *in Gallo F.* hîc de ouis tantum agemus,quæ etsi ex aliis etiam nonnullis auibus in cibum veniant, de gallinaccis tamen maximè & præcipuè quæcunq; hîc adferemus accipi debent.

Oua diuersis modis coquũtur.

¶ Oua diuersis modis coqui & ad cibum parari solent, aut simpliciter: aut cum aliis mista, siue præcipuo ipsa loco, siue condimenti duntaxat. Par est autem vt de ijs quæ parantur simpliciter primò dicatur. Coquuntur autem hæc vel in aqua, vel sub cineribus calidis, vel in sartagine. Et quanquam quouis horum modo magis minúsve liquida & dura fiant pro coctionis modo, de ijs tamen quæ in a- 5
qua elixantur maximè sentiunt authores cùm sorbilia, mollia duráve aut similibus oua nominibus appellant. licebit autem horum proportione comparationeq; de ijs etiam quæ alio coquendi modo magis minúsve cocta fuerint, quid sentiendum sit iudicare.

Diuersa ouorum coctorũ nomina. Sorbilia.

¶ Pars 1. *De ouorum diuersis nominibus secundum cocturæ differentiam.* Sorbilia, Græcè ῥοφητὰ, oua dicuntur, quæ dum coquuntur excalfiunt (incalescunt) tantum, Galenus lib. 3. de alimentorum facult. Et in libro de alimentis boni & mali succi, sorbilia prodesse scribit gutturi exasperato, si modus in coctione adhibeatur,ita vt liquidum(albumen) adhuc coactumq; non sit. Brasauolus etiam sorbilia interpretatur, quæ vix densari cœpere coctura. his(inquit) non vtimur, nisi cùm oua sunt recentissima, vt naturalem gallinæ calorem adhuc seruent. Tragus hæc Germanicè interpretatur gantz lauter gesotten oder gebraten. Sed elixa in aqua apud authores sorbilia vocantur, potius quàm aliter parata. videnturq;

turq; etiam ea potius intelligi quæ è testis suis sorbentur, non autem è testis euacuata. etsi quod consistentiæ modum attinet idem ferè in vtrisq; forsan obseruari posset. ¶ Oua quæ coquuntur in aqua, quandoq; absq; testa, quandoq; cum testa imponuntur, & ἐξάφητα à Græcis dicuntur, Brasauolus in Aphorismos. Hermolaus in Corollario *exapheta* eadem facit quæ *pnicta*. Ego apud Græcos scriptores veteres reperiri hoc nomen non puto. Lexicorum quidem scriptores qui vocabula vel Græcè vel Latinè exposuerunt, non ponunt. Videntur autem mihi ἐξαφητά (syll. vltima acuta) oua appellari, quæ è testis suis effusa coquuntur integra, siue in aquam calidam, vt sorbilia vel mollia coquenda, siue aliter vt pnictà, vt quidam putant. Nam si non integra, sed fracta mistaq; liquoribus addendis coquuntur pnictà, (vt mihi quidem videtur, & explicabo inferius,) non putarim exaphetà vocanda. Quod ad vocabuli originem certi nihil habeo. His scriptis locũ Symeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occasionem dedisse video. sunt aũt verba hæc, Ἐπαινοῦνται δὲ τὰ πνικτά, ὥσπερ γε καὶ τὰ ὀνομαζόμενα ἐξεφετά (Gyraldus legit ἔξεφθα. quasi ἔξω τοῦ ἰδίου κελύφους ἑψόμενα insinuans. sed hoc nomen apud alios authores non extat. malim ego ἐξαφετὰ legere, hoc est emissa & effusa, à verbo ἀφίημι. talia aũt vocabula non vsitata veteribus Græcis, nec analogicè composita nõ pauca recentiores habent à vulgo sumpta,) τὰ ἐπὶ θερμοῦ ὕδατος σκευαζόμενα, hoc est, laudãtur quæ pnictà dicũtur, & exaphetà, quæ in aqua calida coquuntur. quòd aũt intelligat de ijs quæ in aquam calidam è testa sua effunduntur, vel hinc patet, quoniam de alijs iam supra egerat, & quòd hæc oua ab alijs etiam, præcipuè Arabibus, quos Symeon in multis sequi solet, probantur: & quod Galen. quoq; eorum meminit post pnictà, periphrasticè nominans τὰ ἐπιχεόμενα ἄνωθεν ταῖς λοπάσιν, hoc est patellis (calidam scilicet continentibus) infundi solita. infundi aũt nisi fracta testa non possunt. Symeon autem cùm cętera ex Galeno (lib. 3. de alim. cap. de ouis) mutuatus sit, hanc etiam partem non omissam ab eo esse credendum est. Nostri hæc vocant **in Wasser gefellt / in Wasser geschlagen**: & vel per se edenda, ægris præsertim afferre solent, vel coctis panis segmentis imposita. In his parandis (inquit Galen.) similiter vt in pnictis curandũ est, ne supra mediocrem consistentiam incrassentur: sed cùm adhuc succum suum retinent, vas ab igne submouendum. Symeon Sethi etiam αὐγοκύλικα oua nominat, quam vocem Gyraldus interpres relinquit. ea fortè fuerint quæ non vt exapheta extra testam effusa coquuntur, sed in ipsa testa, siue parum siue multum coquantur. Græcus quidem Symeonis textus corruptus videtur: nam post nominata simpliciter sorbilia, mollia, & dura, mox subijcitur: καὶ κοινῶς δὲ τούτων τὰ αὐγοκύλικα, nulla idonea cõstructione. Græci quidem hodie vulgò oua vocant αὐγά. culica testas intelligo. nam & culleolam & guliocam (vt Calepinus scribit) nucis iuglandis summum & viride putamen dici inuenio. ¶ Ad mediocrem vsq; consistentiam cocta τρομητά, id est tremula nuncupantur, Galenus & Symeon Sethi. Quod Dioscorides ἁπαλόν, id est tenerum ouum dixit, nos ex Celso molle vertimus, Marcel. Vergil. Τρομητὰ tremula interpretantur nonnulli, vt sint eadem cum ijs quæ liquida seu mollia, vel hapalà etiam dicuntur. quanquam hoc nomine dicuntur Neapolitanis, quæ sine testa enascuntur, Cælius. Tenerum, siue liquidum, siue (vt Cornelius) *molle*, ἁπαλὸν Græci vocant, quod recentiores elixum & semicoctum interpretantur, Hermolaus. Et rursus, Sunt & quæ τρομητά, hoc est tremula dicantur. sed hæc alij aliter cognominant. & quantum conijcio, tenera & tremula sunt eadem. Ego liquida, non vt Cælius & Hermolaus tremula aut mollia dixerim, sed potius *sorbilia*, quæ cùm tota adhuc liquida sint, tota etiam exorberi possint. mollibus panis intingi solet, dura manduntur dentibus. Sorbile, ῥοφητόν, ouũ vocat Dioscor. quod in coctura concepto tãtum calore vix densari incœperit, & liquidum adhuc caleat potius quàm coctũ sit. Tenerum deinde siue molle, quod vlteriore coctura, densatum quidem, non tamen duratum penitus fuerit, Marcellus Vergilius. *Hapalà*, id est tenella vel liquida dicuntur oua cocta, vt albumen in coagulati lactis speciem veniat, recentes semicocta interpretantur & elixa, sed an bene, iudicium ferre nolo. sunt autem fortè illa quæ à Celso cap. 2. libro 2. mollia dicuntur. Quod si adhuc magis coquantur, vt ad mediocrem vsq; consistentiam veniant, & ita fiant, vt cùm è putamine educuntur, tremere videantur, τρομητά, id est *tremula* dicuntur. Sunt qui velint hæc illa esse quæ Celsus mollia vocauit. Sed & tremula, & mollia, & sorbilia, ac si idem sint accipimus, nec vllam differentiam quæ digna notatu sit, facimus. quamuis Galenus sentiat tremula omnium optimè nutrire: sorbilia minus, sed expeditius descẽdere, Brasauolus. Tragus oua mollia vel tremula, interpretatur Germanicè **Totter weyche Eyer.** ¶ Ἑφθὰ & ἑψηθέντα absolutè Galeno & Symeoni Sethi dicuntur, non simpliciter elixa, sed ad duritatem aliquam. Ouum σκληρόν, hoc est durum, quod ita sit coctum vt indurescat, videtur autem idem ἑφθόν, Hermolaus. Ἑφθὰ vocant perfectè cocta, quæ vulgò oua apta vt ex pane comedantur, nuncupamus. at si adhuc magis coquantur, dura, (σκληρά) fiunt. Galenus tamen hephthà & dura pro ijsdem sumere videtur, Brasauolus. Durum siue igne duratum ouum, quod extrema coctura ad eam duritiem peruenerit, vt commanducari & teri dentibus opus sit, Marcellus Vergilius. Nostri huiusmodi oua testis suis exuunt, & in partes aliquot secant, vt alternis vitelli ac albuminis segmentis lances acetariorum coronent. Easdem etiam partes, seorsim vtrasque, minutim dissectas, duobus in lance interuallis distinguũt, & tertium addunt de carne infumata rubente, donec alternis lanx repleatur, quam sacro die paschali qui ecclesiæ Romanæ ritus sequuntur, in templum sacerdoti consecrandum afferunt. ¶ Assa vel tosta, ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα, quæ in cineribus calidis coquuntur, vel assantur, Galeno & alijs. Tostum ouum dissilit facile, non dis-

Exapheta.

Αὐγοκύλικα.

Τρομητὰ *seu Tremula.*

Ἑφθά.

Σκληρά.

Assa vel tosta.

ſilit aqua concoctum;(vt in C. explicatum eſt.) quamobrem perfundi prius frigida ſolent oua, Cælius. ¶ De Græco penu eſt Babylonios venatibus aſſuetos, vbi in ſolitudine deprehenderentur, nec cibaria percoquendi eſſet occaſio, cruda oua fundæ impoſita, vertigine aſſidua tandiu rotare conſueuiſſe, donec coquerentur, Cælius. ¶ Poſtremò τηγανιςὰ dicuntur oua in ſartagine ſpiſſata, oleo ſcilicet vel butyro fricta. nam teganon Græcis patellam vel ſartaginem ſignificat. noſtri vulgò oua in butyro nominant, **Eyer in Ancken.** His veſci quidam ſolent, præcipuè in ientaculo, ebrioſi etiam aliqui in comeſſatione, Tragus. *Albagie* ex vitellis ouorum eſt cibus, factus in ſartagine ex ouis conquaſſatis, quem Veneti *fritaleam* appellant, Andreas Bellunenſis.

Τηγανιςὰ, id eſt in ſartagine ſpiſſata.

Pnicta id eſt ſuffocata.

¶ Oua quæ *pnicta*, id eſt ſuffocata appellant, elixis (*hephthis*, id eſt duris) & aſſis ſunt meliora. parantur autem ad hunc modum. vbi ipſa oleo & garo & pauco vini conſperſa fuerint, vas, quo continentur, cacabo aquam calidam habenti indunt. deinde vbi ipſum totum ſupernè obturarint, ignem ſubſtruunt, quoad oua mediocrem habeant conſiſtentiam. Quæ enim ſupra modum fiunt craſſa, elixis & aſſis fiunt ſimilia. quæ verò ad mediocrem craſſitiem peruenerunt, & melius quàm dura concoquuntur, & alimentum corpori dant præſtantius, Galen. lib. 3. de alim. facult. vt quidam trãſtulit. ſed verbum Græcum ἀναδεύσαντες, quo Galen. & Ægineta vtuntur, non conſpergere, ſed ſubigere & permiſcere ſignificat: quod miror nec Hermolaum, nec alios (quod ſciam) præter Cornarium animaduertiſſe. is enim in annotationib. ſuis in Galeni libros de compoſ. medic. ſec. locos, hæc Æginetæ verba ſuper his ouis, Ἀναδευθέντα ὠμὰ μετὰ γάρου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώμασι συμμέτρως πηγνύμενα: ſic vertit, Cruda cum garo vinoq; ac oleo ſubacta, (Albanus irrigata vertit, & diplomata inepte vaſa ænea teſtaceáve) in duplici vaſe coquuntur donec mediocriter condenſentur. Galenus lib. 11. de ſimplic. medic. de ouis agens, vtiliter ouum crudum ambuſtis imponi ſcribit, ſiue albumen tantum imponas lana molli exceptum: ſiue ouum totum vnà cum vitello conquaſſatum, ἀναδεύσας. Ἀναδεύειν, φυρᾶν, μαλάσσειν, Heſychius. Δεύειν, βρέχειν, Varinus: id eſt irrigare, madefacere. Videtur autem verbum compoſitum ἀναδεύειν, permixtionem quæ per totum fiat, præſertim in humido vel liquido, (quaſi ἄνω καὶ κάτω καὶ διὰ παντὸς γιγνομένην) ſignificare. hanc enim vim præpoſitio ἀνὰ in compoſitione quandoque habet, vt in verbis ἀναφυρᾶν, ἀναμιγνύναι, ἀνακινεῖν, ἀναθολοῦν. nam & extra compoſitionem vltro citroq; ſignificat, vt ἀνὰ τόπον, ἀνὰ ςρατόν. itaque oua cum oleo & vino ἀναδεδευμένα, permixta & agitata vertere licebit: ita vt tale ferè hoc ferculum fuiſſe videatur, (ſed denſius tamen) quale apud nos ius eſt cui vulgò à vino calido nomen. neque enim oua integra permanent, ſed franguntur agitanturq;. Hermolaus primum non rectè exaphetà & pnictà confundit. deinde pnictà interpretatur, quæ in aquam calidam mittuntur immerguntur q; cum garo, &c. hoc quoq; perperam, vt ex Galeni & Æginetæ verbis iam recitatis facile percipitur. Pnicta Galenus vocat quòd præfocari videantur dum certo genere coquuntur, &c. Cælius: qui nec ipſe verbi ἀναδεύειν vim animaduertit. Pnictòn vocant etiam quoddam obſonandæ carnis genus. quod equidem reor haud multum diſtare ab eo quod anábraſton appellãt, Hermolaus. Nos huiuſmodi genus cocturæ appellamus **verdempffen** / quoniam vaſe operto & incluſo intus vapore veluti ſuffocari videatur quod intus coquitur. vnde etiam oua pnictà non ineptè puto Germanicè dixeris **verdempffte Eyer.** Ad oua pnictà coquenda Galenus oleo vtitur, nos butyro, Braſauolus. Suſpicor autem eduliũ non aliud ab ipſo intelligi, quàm in quo oua integra relinquantur. audio enim in Italia oua parari, ita vt eis in vas (ſtanneum plerunq;) euacuatis, ſuperinfundatur parum aceti, vini & olei aut butyri, vt oua integantur. coquunt aute m donec album denſari ſupra vitellos & albeſcere cœperit. Sed hæc pnictà Græcorum non eſſe ex prædictis patet.

De ouorũ ſalubritate.

¶ Pars II. *De ouorum ſalubritate ſimpliciter.* Cibos quot modis iuuent oua, notum eſt. Nullus eſt alius cibus qui in ægritudine alat neq; oneret, ſimulq; vim potus (quidam legunt vini vſum) & cibi habeat, Plin. Recentia alimentum ſunt ſanguini proximum, R. Moſes. Temperamentum oui (Galenus hoc non de ouo, ſed de albumine ſcribit. albumen quidem mole ſua vitellum in ouo ſuperat, vt totum ouum corporis temperati reſpectu frigidius exiſtimari poſſit, etſi Aggregator abſolutè calidum faciat) frigidius eſt corpore temperato. refrigerat enim temperatè, & ſine morſu deſiccat, Serapio. Temperata ſunt oua: ſed albumen ad frigiditatem declinat, vitellus ad caliditatem. vtraq; humida ſunt, præcipuè tamen albumen, Auicenna. ¶ Oua, vt author eſt Galen. alimentum humens conferunt, In libro de ptiſana. Multum nutriunt, Methodi 8. Victum plenum faciunt, In Aphoriſmos. Velociter nutriunt propter ſuæ ſubſtantiæ ſubtilitatem. Oua cùm materia & nutrimentum omnium auium exiſtãt, neceſſe eſt vt validiſſimi & multi ſint nutrimenti. totum enim aſſimilatur ſanguini, &c. Iſaac. Aliquando vim carnis retinent, vt ſcribit Raſis. Nutriunt ſecundum omnes ſui partes, præſertim vitellos, ita vt ex eis nulla ferè pars excrementitia ſit, Nic. Maſſa. Oua, præſertim vitelli, valde corroborant cor. ſunt enim naturæ temperatæ, & citò in ſanguinem vertuntur, & parum ſuperflui relinquunt: & ſanguinem generant ſubtilem & clarum: hoc eſt conformem ſanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. commendat autem oua ex gallina, perdice, phaſiano, ſtarna. Oua temperata dicuntur, albumine ſcilicet & vitello ſimul ſumptis: quorum alioqui alterum per ſe ad calidum, alterum ad frigidum inclinat, Nicol. Maſſa. Oua humectant & hecticis conferunt, Anton. Gazius. Boni ſucci ſunt, De euporiſtis. Craſſi & boni ſucci, & humorũ acrimoniam infrænant, De victu in morbis acutis. Non

tis. Non dura bene parata & cocta, generant bonum humorem, medium inter crassum & tenuem, De dissolutione continui. Ab aliquibus difficulter coquuntur, Libro primo de locis affectis. Ab ouorum vsu multo seni cauendum, Libro quinto de sanitate tuenda. Languentibus dari consueuerunt, De victu in morbis ac. In febri cum syncope ex tenuibus succis Galenus oua (ouorum vitellos) dedit ante quartum diem, & post oua etiam carnem, Methodi 12. Purgatis tutò exhibentur, In præsagio experim. confirm. Hæc omnia Galenus. ¶ Cibi qui viscosum aliquid habent, vt oua, acrocolia, cochleę, edacitatem prohibent, (ὑπεκλάφει τὴν πολλὴν βρῶσιν,) quòd diutius in ventriculo immorentur, & inhærendo humores (alimentum, chylum) secum detineant, Athenæus. *Sunt bona, sed facile & subito tamen oua putrescunt, Sic nihil ex omni parte iuuare potest*, Baptista Fiera. De ouorum vsu in tenui victu & quòd aliquando prohibeantur non quia calidiora sint, sed quia plenius nutriant, pulchrè differit Aloisius Mundella dialogo secundo Medicinalium.

¶ PARS III. *De ouorum salubritate pro diuersa cocturæ ratione.* Coctura ouorum quæ in aqua fit, melior est cæteris: & quæ in calidis cineribus, melior quàm quæ in sartagine, nempe si eiusdem generis semper inter se conferas, dura duris, mollia mollibus. nam mollia in cineribus, duris in aqua coctis preferre oportet, Brasauol. Ouum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli, Dioscorides. Quantum sanè ouo cocturæ accesserit, tanto τροφιμώτερον fiet, hoc est tantum in nutriendo virium illi accrescet, Marcel. Vergil. ¶ Ouum sorbile cibus est leuissimus, Galenus de dynamidijs. Boni succi est, non calefacit, vires potest reficere aceruatim, antiquitus sumebatur cum garo, lenit gutturis asperitates, Galen. in lib. de compos. sec. locos. & alibi. Ouum sorbile boni succi est, pituitam crassiorem facit, imbecillissimæ materiæ est (id est minimum alit. vt durum valentissimæ) ouum molle vel sorbile: eadem minimè inflant, Celsus. Vt sapidiora sint & citius è ventriculo descendant, modicum quid salis addendum est, Nic. Massa. Multos vidi qui ex sorbilibus ouis molliorem ventrē habuêre: & nonnullos qui vno exhausto, quinquies vel sexies deijcerent: Brasauolus. Oua mollia omnium præstantissima sunt ad nutriendum. sorbilia minus nutriunt, sed facilius subducuntur, & gutturis leniunt asperitates, Galen. & Symeon Sethi. Salubris est vsus ouorum recentium fractorum (effusorum) in aquam (bullientem) & mollium, Elluchasem, Arnoldus de Villanoua, & Symeon Sethi. Oua elixa in aqua cum testis suis, peiora sunt quàm fracta in aqua. quia crassos & fumosos halitus testa cohibet. vnde ex frequente eorum esu inflatio oritur, & stomachi ventrisq; grauatio, Isaac. Et rursus, Oua in aqua fracta meliora sunt elixis in testa. quia calor aquæ temperatè penetrat, & crassas oui partes subtiliat, & grauitatem odoris aufert. Et alibi, Oua in aqua sine testa cocta, naturalem suam humiditatem seruant, & sui odoris grauitatem exuunt. Sed aliqui magis appetunt in testa sua cocta quàm effusa, ex quorum numero se etiam fuisse scribit Ant. Gazius. Vitanda sunt oua cocta in ventribus gallinarum, & inuoluta (nescio quid sibi velit hæc vox) & *frixa*, Arnoldus de Villanoua. Crassi succi sunt oua, quæ vel elixa vel tosta, penitus densata sint. frixa etiam mali succi, fumosæq; in stomacho cocturæ sunt, secum etiam admistos cibos corrumpentis. quapropter inter deterrimas earū rerum habentur, quæ concoqui nequeunt. Mediocriter verò cocta, quæ ideò tremula appellantur ad concoctionem, digestionem, nutritionem, bonique succi generationem præstantiora, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Oua non obdurata multum alunt, Psellus. Molle ouum stomacho aptum est, Celsus. Oua dura (ἑφθὰ καὶ ὀπτά, id est dura tum elixa tum assa) & ad coquendum sunt difficilia, & tardi transitus, (descensus,) crassiusq; alimentum corpori tribuunt, Galenus & Symeon. Tardè & paulatim nutriunt, Galenus. Valentissimæ materiæ sunt, (id est plurimum alunt, si concoquantur,) Celsus. Crassum & viscosum alimentum præbent, R. Moses. Oua obdurata, assa & frixa, difficulter concoquuntur, Psellus. Duris in aqua coctis peiora habentur quæ sub cineribus calidis induruerint. nam si quid habent humidi exiccatum est. & rursus his quoq; peiora, quæ in sartagine cocta induruêre, Brasauolus. Oua dura vel fastidium mouent, vel non citò descendunt, Elluchasem. Oua in aqua durata sunt fugienda in epilepsia, Galenus de puero epilept. Monachus quidam Franciscanus cum in festo paschatis collecta à se oua ad duritiem cocta, alba ac rubra (albumina & vitellos: solēt enim eo tempore incisæ minutatim vtræq; hæ partes in patinis digeri) ac saturitatem edisset, astricto ventre vt neque clysteribus neq; medicamentis cederet, obijt, Brasauolus. Duris in aqua coctis tardius permeant: & crassioris sunt succi quæ in calidis cineribus assantur, (nimium assantur, Symeon. ὑπεροπτηθέντα,) Galenus. Oua assata sub cinere, ab igne calorem suscipiunt, vt fumosum quoque & grauem odorem. itaque magis siccant minusq; refrigerant quàm elixa in aqua, Isaac. Oua cum duobus modis assentur, inter carbones & in cinere, Isaac ea quæ in cinere assantur deteriora esse scribit. quoniā cum calor foci circumeat ipsa, fumosos eorum halitus exire prohibet: quod super carbones non fit, Ant. Gazius. In sartagine verò cocta, (spissata,) pessimum habent omnibus modis alimentum. nam interim dum concoquuntur in nidorem (ructus fumosos) vertuntur: & non modo crassum succum, sed etiam prauum gignūt atque excrementitium, Galenus & Sethi. Et alibi Galenus, Oua frixa tardè descendunt, mali succi sunt. & corrumpunt etiam secum admixtos cibos, & inter deterrima earum rerum habentur quæ concoqui nequeunt. Mox in nidorem & cholericos humores ac putredinem vertuntur. quare sunt causa fastidij & nauseæ, Isaac. ¶ Oua pnictà elixis (duris in aqua coctis) & assis sunt meliora, Galenus: vt supra recitatum est.

De ouorū salubritate pro diuersa cocturæ ratione.

Videntur quidem pnictà tanquam in diplomate cocta, cum sapidiora esse, idq; condimentorum quoque ratione, tum magis lenire ac mitigare, quam quæ in vase statim igni imposito parantur, quæ facilius empyreuma aliquod trahunt.

De electione ouorũ ad cibum. ¶ PARS IIII. *De electione ouorum ad cibum.* Oua gallinarum præ cæteris eligimus. non opus est autem aliorum quoque ouorum facultates enumerare, quòd natura eorum cum gallinaceis conueniat, Serapio. Gallinarum ac phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum ac struthocamelorum, Galenus. Inter oua principatum tenent pauonina, deinde vulpanseris, tertiò gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum. Secundum à gallinaceis locum merentur oua auium quæ cursu gallinæ procedunt, (quæ affinitatem cum gallinis habent,) vt sunt *altedarigi & aldurragi*, & *alchabegi*, & *altheiugi*, Auicenna. Gallinæ & perdicis oua laudantur præ cæteris ceu magis temperata, deinde anatis, (fortè, *anseris*,) quamuis malum reddant nutrimentum. Alia verò oua, vt paruarum auium aut magnarum, comedenda non sunt nisi medicinæ causa, Rasis. Oua gallinarum omnibus præferuntur, maximè si ex gallo conceperint. nam zephyria minus sapiunt, Platina. Oua subuentanea minora sunt, & minus iucundi saporis (vtpote minus concocta) & magis humida quàm ea quæ fœcunda gignuntur, Aristot. & Plinius. Oua recentia veteribus plurimum præstant. quippe optima sunt recentissima, vetustissima autem pessima. quæ verò in horum medio sunt, proportione recessus ab extremis, bonitate aut prauitate inter se differunt, Galen. libro 3. de alim. & alibi, & Serapio. Oua recentia, plena sunt: vetustiora vt plurimum circa partem latiorem inania. Sunt quæ dum aperiuntur vel refringuntur, difluant, vitello præsertim: quod signum est vetustatis. Quòd si vitellus ouo aperto integer manserit, & in medio eius gutta rubicunda & veluti sanguinea apparuerit, ex qua corda pullorum initio constitui solent,) signum est oua esse ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Sapidiora sunt oua quæ ex gallinis pinguibus, non macilentis, sunt nata: & ex depastis triticum, hordeum, milium, panicum, potius quàm herbas, Platina. Ex ouis recentibus si quæ in vitelli superficie venulas rubicundas habuerint, in cibo laudari audio. Oua oblonga à quibusdam mascula censeri, & salubriora sapidioraq; rotundis, ab alijs verò rotunda haberi mascula, recitatum est *supra in C.* Arabes præferunt oblonga, parua, tenuia, vt Tragus citat. Idem oua recentia in plenilunio exclusa, tanquam præstantiora, cum ad cibum ceu durabiliora, tum vt gallinis supponantur, colligi iubet. De ouis præcipuè vitellus probatur Auicennæ, & oua ipsa potius simpliciter parata, quàm alijs admista, vt quidam citant. Magis nutriunt & subtiliora sunt oua, quæ duos vitellos habent, Elluchasem.

De eorundẽ virtute ad Veneremexcitandã. ¶ Omnia oua, præcipuè passerum, Venerem promouent, Auicenna. Gallinæ & perdicis oua genituram augent, & ad coitum stimulant, Rasis. Bulbi, cochleæ, oua, & similia, semen augere videntur, non (tollenda videtur negatio) eò quòd habeant naturæ suæ principium cognatum, (ὁμοειδές,) & facultates easdem semini, Heraclid. apud Athen. apud quem Alexis poeta quoq; oua inter cibos Venerem incitantes numerat. Oua promouent coitum, & maximè cum cepis & rapis, R. Moses. ¶ Auicen. in libro de viribus cordis, ouis quoq; cor roborandi potentiam adscribit. Galenus quidem ouum sorbile vires defectas aceruatim (ἀθρόως) restaurare scribit: & in febri cum syncope ex tenuibus succis oua (ouorum vitellos) ante quartum diem exhibuit, Methodi 12. Vitella, maximè sorbilia, cor fouent ac membra nutriunt. Platina.

De albuminis & vitelli facultatibus alimentarijs. ¶ PARS V. *De albuminis & vitelli facultatibus alimentarijs seorsim.* Oua temperata sunt: sed albumen ad frigiditatem declinat, vitellus ad caliditatem: vtrunq; humidum est, præcipuè albumen, Auicenna, & Isaac. quanquam Galenus Oui crudi albumen (inquit) lana molli exceptum, vel totum ouum agitatum, vtiliter imponitur ambustis quæ moderatè refrigerat & sine morsu siccat. Sed dici potest, oui tum album tum luteum, alimenti quidem ratione corpora nostra humectare: foris verò applicatum nonnihil siccare. Ouorum album ægrè cõcoquitur, Galen. Method. 12. Vitelli facilius coquũtur quàm albumina, Idem ad Glauconem lib. 1. Id cur fiat Aphrodisiensis inquirit problematum 2. 84. Vitellus (inquit) calidus, albumen humidum & frigidum est. Et rursus, Vitellus plus caloris quàm siccitatis habet. Dandi sunt in syncope ex tenuibus humoribus, Galenus Methodi 12. quòd cum facillimè concoquantur, subitò & multum & probè alant, atq; ita vires restaurent. Albumen frigidum est & viscosum, nec probum sanguinem generat, & ægrè concoquitur: vitellus verò temperatus est, & cæteris albuminis vitijs caret, vt Medici quidam referunt. De ouis sufficit vitellum sumpsisse ab autumni medio vsq; ad medium veris: reliquo tempore albumen etiam cum vitello sumere licebit, Arnoldus de Villanou. Vitella, maximè recentia & sorbilia, ex gallina, perdice, phasiano, cor fouent ac membra nutriunt. in sanguinem enim purum conuertuntur. quare qui inanitate laborant, hoc cibo, repurgato prius stomacho, quòd facilimè in alios humores conuertitur, crebrò in prima mensa vtantur, Platina. Vitelli laudantur maximè de gallinis iunioribus mares habentibus, Isaac.

Apparatus diuersi ex ouis. ¶ PARS VI. *Apparatus diuersi ex ouis.* De diuersis ouorum cocturis, in aqua, sub cinere, in sartagine, deq; ouis pnictis, abunde iam explicatum nobis est Parte prima huius capitis. Ouum cum melle, vel garo, vel sale coctum, est compositum ex diuersis facultat. Galen. de victus rat. in morb. ac. Commentario primo. *Candida si croceos circumfluit vnda vitellos, Hesperius scombri temperet oua liquor*, id est garum, Martialis. Ouis sorbilibus aut mollibus condimenti gratia quidam inspergunt cari semen,

men, aliqui (pauci) aquilinæ semina, alij scobem nucis myristicæ. sal quidem perpetuum est condimentum omnium.

¶ Oua frixa, œnogarata, obelixa liquamine, &c. Apicius 7.17. Humelbergius sic legit. Oua frixa œnogaro (silicet affuso inferuntur.) Oua elixa, liquamine, oleo, mero: vel ex liquamine, pipere, lasere. In ouis hapalis, nucleos infusos: suffundes mel, acetum: liquamine temperabis. Oua hapalà (inquit Humelbergius) vocat Apicius tenera & mollia, quæq; sine cortice & putamine cocta sunt in aqua: qualia & stomachum confortant, authore Scribonio Largo Compositione medicinali 104. Sed Scribonius loco iam citato simpliciter oua hapalà commendat, nec dicit ea sine putamine in aqua coqui: & Dioscorides hapalòn ouum molle appellat, hoc est medium inter sorbile & durum, vt ipse interpretatur: & nos supra quoque ex aliorum sententia retulimus. Tyropatina: Accipies lac, aduersus quod patinam æstimabis: temperabis lac cum melle quasi ad lactantia, (id est lactaria, Humelbergius) oua quinq; ad sextarium mittis: sed ad heminam oua tria in lacte dissoluis, ita vt vnum corpus facias: in cumana colas, & igni lento coques: cùm duxerit ad se, piper aspergis & inferes. Oua sphongia ex lacte: Oua quatuor, lactis heminam, olei vnciam, in se dissoluis, ita vt vnum corpus facias. in patellam subtilem adijcies olei modicum, facies vt bulliat, & adijcies (oleo bullienti) impensam (mixtionem iam dictam ex ouis, lacte & oleo) quam parasti. vna parte cùm fuerit coctum, in disco vertes, melle perfundis: piper aspergis & inferes, Hæc omnia Apicius. Humelbergius oua sphongia interpretatur cibum qui ouorum formam præ se ferat, & spongiosum, id est ad modum spongiæ rarum, tenerum & inflatum. Nostri hoc vel simile edulium vocant ein bratne Milch/ Græcè Latineq; *oogala* dici potest. quanquam Cælius, Pultem (inquit) ex ouis & lacte concinnatam oogala dicunt medicæ rei studiosi. Laudatur hoc inter cibos dysentericorum ab Aetio, si bene memini. Oua decoquuntur etiam in aqua, vel iure carnis, integra sine corticibus, quæ sapida & optima sunt, præsertim si cum saccharo & cinnamomo condiantur. Sunt & qui in sartagine primo modo pauxilla oua primũ pertractata, in aqua simplici, iuncto pauxillo saccharo vel aqua rosacea percoquunt, quæ ego non vitupero. Fit etiam ex eis laudatissimum ferculũ, si confusa in iure carnium comedantur, cum quibus conducit modicum aceti, vel succi vuæ acerbæ ponere. Ego tamen in senibus & conualescentibus vini aromatici aut Maluatici optimi portionem aliquã cum saccharo & cinnamomo libentissimè porrigo. Vtcunq; parentur, semper portiunculam salis addere oportet, cùm sic facilius & digerantur, & à stomacho etiam descendant, Nic. Massa in epistolis.

¶ Ex Platina. Ouorum albore vtimur in condituris quorundam eduliorum ac bellariorũ. Iusculum croceum è vitellis ouorum cum agresta, iure vituli aut capi, pauco croci, &c. describitur à Platina 6.44. Frictella quomodo fiat ex albamento ouorum, polline & caseo recenti, leges apud eundem lib. 9. cap. 3. ¶ Quæ sequuntur ab eodem authore omnia sunt, lib. 9. cap. 19. & deinceps prodita. De ouis agitatis & confractis: Oua cum modico aquæ & lactis bene agitata, & confracta aut tudicula aut cochleari, caseo trito cõmiscebis. Mixta, ex butyro vel oleo coques. Suauiora erunt, si & parum cocta, & dum coquuntur, nunquam voluta fuerint. Herbacei coloris si voles, his betæ ac petroselini plusculum, succi buglossi, menthæ, amaraci, saluiæ parũ addes. Aliter: Easdem herbas concisas, & frictas modicum in butyro aut oleo, superiori impensæ admiscebis, ac coques. Nutriunt hæc, tardè cõcoquuntur, hepar iuuant, obstructiones & calculum generant. Oua frictellata: In patellam feruentem oleo aut butyro, oua recẽtia & integra, abiecto putamine, indes: lentoq; igne decoques, oleo semper, præsertim cochleari aut tudicula suffundendo. Vbi alba esse cœperint, cocta scito. Durioris concoctionis propter fricturam hæc putant medici. Oua elixa: In feruentem aquam oua recentia, abiecto folliculo indes. cõcreta vbi erunt, statim eximes. tenella esse debent, ac saccharo, aqua rosacea, aromatibus dulcibus, agresta aut succo malarancij suffundes. Sunt qui & tritum caseum inspergant: quod nec mihi nec Phosphoro placet, qui tali edulio persæpe vescimur. sine caseo enim optimum ac suauissimũ est. Aliter: Oua in lacte aut in vino dulci coques, eo modo quo ante. Verùm de caseo nulla fiat mẽtio. plus alit hoc: etsi ad phlegmonen sanguinem ducit. Oua fricta: Oua recentia diu coquendo dura facies. ablatis deinde putaminibus, oua ipsa ita per medium scindes, vt nullibi albamentum cõminuatur. Exempta vitella, partim cũ bono caseo tum veteri tum recenti, & vua passa contundes, partim reseruabis ad pulmentum colorandum. Parum item petroselini, amaraci, menthæ minutatim concisæ, addes. Sunt qui & duos albores ouorum aut plures cum aromatibus indant. Hac impensa albamenta ouorũ repleta & conclusa, lento igne in oleo friges. Frictis, moretum ex reliquis vitellis & vua passa simul tunsis, ac ex agresta & sapa dissolutis, addito gingibere, caryophyllo, cinnamomo, infundes: efferueantq; paululum cum ipsis ouis, facies. Hoc plus mali in se habet quàm boni. Oua in craticula: Oua tunsa in patellam extẽdes & coques, donec concreta plicari quadrifariam possint. Hæc in quadræ modum redacta, in craticulam ad focum positam extendes. Oua deinde recentia, ablatis putaminibus, huic indes: saccharumq; & cinnamum, dum coquitur, insperges. Cocta conuiuis appones. Oua in veru. Veru bene calefacto, oua per longum transfiges, & ad ignem, ac si caro esset, torrebis. Calida sunt edenda. Stolidum inuentum, & coquorum ineptiæ ac ludi. Aliter: Oua recentia in cinere calido diligenter ad ignem volues, vt æqualiter coquantur. Exudare vbi cœperint, recentia & cocta putato, ac conuiuis apponito. Optima hæc sunt, & cuiuis apponi percommodè possunt. Aliter: Oua recentia in ollam cum recenti aqua imposita,

Oua frixa. *Hapala.* *Tyropatina.* *Sphongia.* *Frictella.* *Oua agitata & cõfracta.* *Oua frictellata.* *Elixa.* *Fricta.* *Oua in craticula.* *In veru.* *In cinere calido.*

vbi parum ebullierint eximito atq; edito. Optima enim sunt & bene alunt. Oua fricta Florentinorum more: In feruentem ex oleo patellam, oua recentia, ablatis putaminibus singilatim indes, tudiculaq; aut cochleari circumquaque restringes, in rotundum redigens. Coloratiora vbi esse cœperint, cocta scito. tenella intus sint necesse est. Coqui difficilius hæc, quàm quæ suprà, consueuerunt. Aliter: Oua integra in carbones ardentes conijcito, ac calida donec frangantur, fuste percutito. Cocta & exempta, petroselino & aceto suffundito. Oua fricta: Caseum pinguem & tritum, parum menthæ ac petroselini concisi, vuæ passæ minimum, modicum piperis tunsi, duo vitella ouorum cruda simul miscebis. mixta, in oua more Florentino fricta, vbi inde per tenue foramen vitellum exemeris, indito: ac iterum frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda sæpius sunt, & cocta agresta aut succo malarancij cum gingiberi suffundenda sunt. Oua in pastilli morem: Farinam subactam, tenuem admodum facies: extensæ per tabulam, oua recentia distincta spatijs addes, inspergendo semper vnicuiq; parum sacchari, aromatum, minimum salis. Inuoluta deinde, vt pastillos solemus, aut elixabis aut friges. fricta tamen laudabiliora sunt. Dura fiant caueto. Hucusq; Platina. Idem capite vigesimo nono septimi libri iusculum verzusum describit: quod recipit ouorum vitella quatuor, sacchari vnc. quatuor, succi mali arancij tantundem, semunciam cinnami, aquæ rosaceæ vnc. duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iusculum croceum coquitur. & quo magis placeat, etiam crocū addere. Hoc genus cibarij (inquit) æstate pręcipuè salubre habetur. multum enim ac bene alit, parum refrigerat, & bilem reprimit.

Oua in pastilli morem.

Kroßeyer.

¶ Germani Kroßeyer vocant oua cum putamine suo in cinere assa, vel in butyro frixa, quibus in mucrone apertis aliquid salis & aromatum, vt cinnamomi, macis, & nucis myristicæ inijcitur, & omnibus intus ligello inserto diligenter permixtis, foramen iterum clauditur crustula testæ cum albumine apposita, vt in Magirico quodam libro Germanicè scripto reperimus. Ex quo etiam sequentem apparatum transcribere volui. Oua farcta: (author anonymus globosa vocat, kugelecht Eyer:) Vitellos ouorum agita & misce cum pane de simila friato, nuce moschata & sale. hac impensa testas ouorum reple per foramen, quod crustula testæ albumine illita rursus claudes. & oua coques pro libito, elixabis, assabis, aut friges in butyro. Placentam quæ ex ouis fit nos frictatā vocamus, quæ & tardi & nidorosi nutrimenti causa est, Brasauolus. *Mutagenat*, id est cibus qui fit in aliquo vase cum lacte seminum communium & iure gallinæ & vitellis ouorum cum saccaro & miscella aromatica è cinnamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur autem in igne & apposita super vas testa calida, Syluaticus. Farinam quidam ex ouis aut lacte subigunt, Plinius. Idem mulieres nostræ faciunt, & phyramata sic subacta cylindro extendunt in tabula, substrata inspersaq; farina, in fascias oblongas, quas deinde per partes quadratas diuidunt, quantas capere sartago potest, in qua oleo aut butyro frigi debent Eyerörle/Milchörle. Sed alia quoq; innumera panum, placentarum, laganorum, eduliorumq́; diuersorum genera ex ouis, aut eis admixtis, fiunt, vulgò cognita, (Pfannenkuchen/verbrütne Küchle/Eyermüser/jussel/Eyerziger/gebratne Milch/&c. quæ omnia persequi infinitum foret. Sat fuerit ea quæ authores de his tradiderunt collegisse.

Oua farcta.

Farina ex ouis subacta.

De ordine ouorū in cibo.

¶ Pars vii. *Ordo ouorum in cibo.* Oua bina mensæ inferri secundæ apud priores solita scribit Athenæus, cum turdis, &c. Apud Romanos cœnæ initia habebant oua, attestante Porphyrio quoque. Vnde Horatius, *Ab ouo vsq; ad mala citaret*, Sermonum I. Integram famem ad ouum affero: itaq; vsq; ad assum vitulinum (aliàs vitellinum) opera ista perducitur, Cicero in epistola ad Pætum. Vbi integram famem ad ouum adferre (inquit Cælius) non aliud esse videtur quàm ad secundam vsq; mensam cibi appetentiam producere. Quòd si sanitatis rationem spectes, oua quoquo modo parata tum à sanis tum ab ægris priore loco sumenda videntur. à sanis, quoniam facilius, sorbilia præsertim & mollia, concoquuntur. liquidiora enim & faciliora concoctu, queque facile corrumpuntur, priore sumi loco debent. à duris quidem sanos pariter & ægros, & hos multò magis abstinere prorsus conuenit, nisi cum aluus solutior est, quàm si durius coctis ouis coercere libuerit, ea quoque ante alios cibos esitari conuenit: vt contrà etiam si mollire aluum sorbilius exhauriendis statueris, id quoque initio mensæ faciendum.

G.

De Remediis ex ovis, partes.

Pars I.	*De remedijs ex ouis integris in genere primùm, deinde particulatim.*			
II.	*De oleo ouorum. Et remedium ex putidis.*			
III.	*Remedia ex sorbilibus.*		IIII.	*E crudis.*
V.	*E duris, & vstis.*		VI.	*Cum aceto.*
VII.	*Cum alijs diuersis admixtis.*		VIII.	*De remedijs albuminis.*
IX.	*De remedijs vitelli.*		X.	*De pellicula interiore, & pullis ouorum, id est, nondum exclusis.*
XI.	*De testis ouorum.*			

Remedia ex ouis integris in genere.

¶ Pars I. *De remedijs ex ouis totis, in genere.* Anserina & pauonina oua idem quod gallinacea prestant, Kiranides. Ouum gallinaceum maximè nobis in vsu est, vtpote facilimum paratu. quare non indigemus alijs, licet eadem facultate præditis. est autem temperamento frigidius symmetris, Galenus

lenus de simplic. 11. Posset tamen aliquis hæc omnia ad album duntaxat oui liquorem referre, cum & ante & post hæc verba de eo ipso Galenus agat. sed ipsum quoq; integrum ouum aliqui ad frigiditatem vergere sentiunt, eò quòd albuminis in eo quàm vitelli copia maior sit. Et ipse Galenus mox in eodem capite, Oui (inquit) vel albumen, vel id vnà cum vitello impositum ambustis, mestis, mediocriter refrigerat. Dictum est sæpe pharmaca illa quæ vim eximiam nullam obtinent, vehementioribus materiæ instar admisceri. vnde fit vt polychresta, hoc est multiplici vsu celebria habeantur, & potentioribus (diuersis) inseruiant. Huiusmodi etiam ouum est, quod diuerso insuper elixationis aut assationis accedente modo, magis etiam varium de se præbet vsum. nam siccantibus humores pharmacis, elixando duratum, vel assatum vel frixum miscetur: ijs verò quæ cōtentos in thorace & pulmone humores incidunt, sorbile, hoc est leuiter elixum aqua dum incalescat tantum, Galen. Idem in libro de boni & mali succi cibis, ouorum vires propè ad alicam accedere scribit.

De ijsdem particulatim.

¶ *De ijsdem particulatim.* Oua medentur apostematibus circa anum & pectinem: & supponitur licinium infusum in eis & in oleo rosarum, propter abscessus ani & percussionem eius, Auicenna. Et rursus, Emplastris apostemata prohibentibus miscentur oua: item clysteribus propter vlcera & apostemata: & erysipelata eisdem vtiliter illinuntur cum oleo. Oua confracta contusa (illita) super tumores apostematum, prohibent ea augeri, & oleum rosarum cum eis mixtum, Petrus Aponensis in Problemata Aristot. Cur pelles recenter detractæ, maximeq; arietum, verberum vulneribus & vibicibus admotæ, & oua super confracta (ἐπικαταγνύμενα) prohibent vlcera, ne consistant, Aristoteles quærit in Problematis 9. 1. *Vide in Ariete G.* quod autem ad oua, inquit ea viscositate sua cutim veluti agglutinare, & prohibere ne vlcerum calore nimio humores attrahi possint. ¶ Recentia illita adustiones ignis sanant, Kiranides. Ambusta aquis si statim ouo occupentur, pustulas non sentiunt. quidam ammiscēt farinam hordaceam, & salis parum, Plinius. Oua medentur adustioni ignis. vtêris autem eis cum lana, & prohibent vlcerationem. ac similiter adustioni aquæ etiam, Auicenna. Plura leges inferius inter facultates albuminis. Oua cum oleo trita ignes sacros leniunt, betæ folijs super illigatis, Plinius. ¶ Tumorem mamillæ repelles agitato ouo cum vino quinquies copiosiore, eo liquore madefactum linteum imponens, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ouo gallinaceo caput illinito, postea aqua vel succo herbæ cyclaminis caput lauato: hoc pacto lendes necati vltra non renascuntur, Marcellus. Galenus alicubi in opere de medic. compon. sec. locos, oua extergere negat. ¶ Dioscorides inter aconiti remedia numerat oua in oleum euacuata, ita vt totum hoc cum muria misceatur & sorbeatur tepidum. Verba Græca sunt, Ὠ'ὰ ἐκκενωθέντα ἐπὶ αὐτὸ καὶ χλιανθέντα, (Marcellus legit διεθέντα, quanquam vertit trita) σὺν ἅλμῃ καὶ ῥοφούμενα: Ægineta habet, Ὠ'ὰ ἐκκενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λειανθέντα, σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. apparet autem vox λειανθέντα, corrupta à χλιανθέντα. Cæterum hæc verba ἐπὶ αὐτὸ vel ἐπὶ τὸ αὐτὸ, Ruellius interpretatur *in idem*, scilicet oleum, quoniam impressi codices Græci, proximè ante oleum nominant. tanquā id tum per se, tum cum absinthio potū prosit, Ægineta & Aetius non oleum eo loco, sed vinum merum vel per se vel cum absinthio potum auxiliari scribunt, & sic quoq; Marcel. Vergil. quoq; vertit, nec in annotationibus quicquam admonet. tanquam omnino in codice suo Græco sic legerit, Cornar. ex Aetio lib. 13. c. 61. sic reddit, Oua in vnum fasculum euacuata, conquassata & tepefacta, ex muriaq; absorpta. Rursum Marcel. ὠὰ κενωθέντα ouorum putamina vertit, quòd ea tantum ouis depletis & euacuatis supersint, & quòd apud Æginetam legatur λειανθέντα, quam vocem ipse exponit trita & infracta. Nicandri versus quoq; citat ceu qui pro sua opinione faciant: Πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἁπαλὸν ὠδῖνα κένωσας, Ἀφρὸν ἐπεκεράσαιο θοοῦ δορπήϊα κέπφου. Mihi quidem Nicander nequaquam de putaminibus ouorum sentire videtur, sed de ipsis ouis (synechdochicè dico, pro albumine & vitello tantum) euacuatis, ita vt tota oui interna substantia in vase aliquo vnà cum muria cōquassetur & misceatur, bibaturq;. nam pro *muria* (*hàlmen* Dioscor. vocat) Nicander spumam marinā dixit, qua scilicet pasci & inescari solent cepphi marinæ aues. Sic & Nicandri Scholiast. sensisse videtur, scribens: Oua deplere præcipit & cum spuma marina miscere. Et Hermola. ex Dioscoride, Oua in patinam depleri & subigi cum salsugine iubet.

¶ Lac cum ouo & rosaceo valet ad oculorum phlegmonas, Galenus lib 10. de simplicib. Ad oculorum dolores & vigilias: Mulsam instillato, & ouū præmaceratum (nimirum in mulsa) ac putamine mundatum, in duas portiones secato, & super oculum deligato, & somno occupabitur. Idem Euporist. 3. 18. ¶ Cibo quot modis iuuent, notum est, cum transmeent faucium tumorem, calfactuq; obiter foueant, Plin. Dantur & tussientibus cocta (ad duritiem nimirum. hæc enim Græci ἑφθὰ absolutè vocant, & hęc etiam propriè teri possunt. quanquā & sorbilia per se ad tussim prodesse non est negandum) & trita cum melle, Idem. Ad tussim, Ouum melle teres domitum feruentibus vndis, & sumes, Seren. *Vide infra in Ouo duro.* ¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringe, & vt simul cum putaminibus deglutiat cura, Anatolius. Oua gallin. numero quatuor adijciūtur cerato cuidam podagrico apud Aetium 12. 34. ¶ Infunduntur & virilitatis vitijs singula, cum ternis pasci cyathis amylique semuncia, a balneis, Plinius.

Remedia ex ouorū oleo & quomodo fiat.

¶ PARS II. *De oleo ouorum.* Oleum de ouis experientia plurima probatum est cutim expurgare, impetiginem, serpiginem, & alia cutis vitia persanare, capillos regignere, vlcera maligna & fistulosa

curare. Vitelli ouorum elixando duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in sartagine terrea plumbata (sartagine lapidea, Monachi in Mesuen) frigantur igni mediocri, mouendo cochleari ligneo aut ferreo; donec rubescant, & oleum ab his resoluatur, quod pressi cochleari largius remittent. Vel ijdem vitelli elixando indurati mola frangantur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur, quale in oleo amygdalino explicuimus, & oleum destillabit. Vel ipsi vitelli corpulento vasi (cucurbitæ destillatoriæ) oleumque in capitellum (alembicum) ignis violentia attollatur, qualiter oleum philosophorum pòst dicendum, Io. Mesues paraphraste Iacobo Syluio. Cuius fœditatem mirè aufert, (inquit Syluius,) ac cicatrices, præcipuè in ambustis relictas: ferè autem grauiter olet: minus tamen postremum sublimando destillatum. Pilos auget Serapioni in Antidot. aurium, dentium, sedis doloribus: & alijs plerisque sedis affectibus (vtile) Rasi in Antidotario. Oleum ouorum Nicolai. Vitellos ouorum elixorum frige igni lento prunarum in patella ferrea, semper mouendo rude ferrea, donec probè assentur, calidissimos linteo forti, oleo amigd. dulc. madefacto exprime. Satius est vitellos crudos frigere, cochleari assiduè moueri, donec assati & cochleari pressi, vase inclinato reddant oleum: quod phiala conditum etiam diu integrum seruatur. Ex viginti vitellis extrahes horis duabus vnc. quatuor aut circiter, Hæc Syluius. In codice quidem Nicolai Myrepsi quem Leonhardus Fuchsius nobis Latinum e Græco reddidit, nullam olei de ouis descriptionem reperio. Oleum ouorum salubre & experimentis cognitum est aduersus impetiginem aliosque morbos. admixto pauco sanguine gallinæ curat scabiem cholericam. iniectum tepidum sedat statim vehementiam doloris in abscessibus aurium, & accelerat concoctionem eorum, aperitque ipsos: & facit nasci capillos. confert etiam aduersus fistulas & vlcera melancholica. mitigat dolorem ambustorum & ardorem. cicatricem subtilem reddit, & dentium dolores aniq; eliminat, si illinatur cum pinguedine anseris, per diem curat ægrum vehementer affectum dolore hepatis propter flatus contracto. colorem corruptum restituit, præsertim in albedine oculorum, Arnoldus de Villanou. Hoc oleum ipse hoc modo fieri obseruaui: Vitelli ouis ad duritiem elixis exempti, in sartagine assentur, vertendo subinde voluendoq; paulatim cochleari, donec incipiant ita liquescere, vt iam in chylum æquabilem & pulti similem conuertantur. manet autem materia adhuc flaui coloris. eam mox infundes in linteum, quod vtrinq; torquens ac circumuoluens oleum subflauum exprimes. Alij cum vitelli sic in patella assi ad chylum illum peruenerunt, amplius adhuc coquunt, donec materia tota siccari ac denigrari incipiat: quæ paulò pòst iterum liquescet, & multum humorem nigrum & ex adustione graueolentem remittet. Tum cochleari materiã in sartagine crassiusculam comprimunt, vt oleum & humor omnis vase in alterum latus inclinato defluat & colligatur. Et hoc tanquam maiore desiccandi vi præditum superiori præferunt.

Ex ouis putidis

¶ Præsentaneũ colicis remediũ sic: Oua putidissima in Sole ponito vt persiccentur, cum aruerint conteres, & minutissimè percribrabis, & ad præsidiũ in doliolo vitreo condes. cumq; in aliquo auspicabitur coli dolor, in hemina aquę calidę dabis bibẽda cochlearia tria, Marcel. ¶ Si oui albumen cum vitello ponatur in matula alicuius, quem veneno infectũ esse suspicio fuerit, intra aliquot horas locus veneni in hepate demonstrabitur. nam si id in venis fuerit vltra gibba hepatis, aut in vijs vrinalibus, ouum nigrescet ac fœtebit. Sin citra cõcaua hepatis, vt in orobo (colo, vel alterius intestini nomẽ legendum apparet) ouum rugas & colorem citrinũ contrahet, absq; fœtore. Hoc annotatũ reperi in margine codicis cuiusdam Serapionis iuxta caput de vrina, Obscurus. Ad exustionem: Ouorum assorum vitellos in sartagine combure, & in modum emplastri impone, Galenus Euporist. 3. 198. In præcipitatione matricis. Ouum putridũ frangas sub pedibus mulieris, dein bombace excipias & in forma licinij matrici imponas, reducet eam ad locum suum naturalem. cauebis tamen ne fœtor ad nares mulieris perueniat, Nicolaus Florentinus.

Ex ouis sorbilib.

¶ PARS III. *Remedia ex ouis sorbilibus.* Oua sorbilia, in quibus liquidum (id est albumen) coactum adhuc densatumque non est, ad leniendas (læuigandas) gutturis (pharyngis) asperitates idonea sunt, Galenus in libro de alimentis boni & mali succi, & alibi. In inflammationum arteriæ principijs lenissima sunt (remedia,) Idem libro septimo de compos. secundum loc. Symeon Sethi scribit oua anserum proprietate quadam εὐφυΐαν, hoc est bonum ingenium facere, ijs qui cum melle & butyro ea adsiduè esitarint. sed verisimilius est, oua cum anserina tum non minus gallinacea sorbilia, siue per se, siue magis etiam cum melle ac butyro sumpta, non, εὐφυΐαν, sed εὐφωνίαν, id est vocis bonitatem, repurgata læuigataq; arteria, præstare. Oua sorbilia vocem clarificant, Elluchasem. Ouum sorbile miscetur ijs quę contentos in thorace & pulmone humores incidunt, & vsurpatur in illis quorum guttur exasperatum est clamore, vel acrimonia humoris. tenacitate enim sua partibus affectis inhæret & immoratur cataplasmatis instar: & pariter substantię suæ lenitate omnis morsus experti easdem mitigat curatq;: qua ratione asperitates etiam circa stomachum, ventrem, intestina & vesicã obortas curat, Galen. Prodest nimium calidis œsophago, stomacho, vesicæ, Elluchasem. *Acrochliaron*, id est leuiter calefactum sorptumq; prodest vesicæ rosionibus, renũ exulcerationibus, gutturis scabriciæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides tanquam de albumine priuatim: sed videntur de toto ouo sorbili rectè eadem prædicari posse. Vtile est tussi, pleuritidi, phthisi, raucedini vocis à causa calida, dyspnœæ: & sputo sanguinis, idq; in primis cum vitellus tepidus sorbetur, Auicenna. Sanguinem spu-

nem ſpuentibus ſalutare eſt ouum ſorbile, Elluchaſem. Oua ſemicocta commendantur ad tormina (dyſenteriam) ſine febre, Galenus de victu in morbis acutis commen. quarto. Semicocta ſtomachum roborant, & vires reſtaurant, vt alibi inter Notha Galeno adſcripta legimus. Reperiuntur qui ex ſorbili ouo ter quaterq́; excernant, Braſauolus. Ouorum trium aut quatuor candidum in aquę congio concuſſum bibat febriens. hoc valde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat, Hippocrat. libro 3. de morbis. ¶ De ouis quæ cum remedijs efficatioribus miſcentur, inferius etiam dicetur in genere, & particulatim: in præſentia verò de ſorbilibus tantum quæ alijs ammiſcentur. In ouum ſorbile maſtichæ puluerem mittes, ſed opus eſt vt mox coagitatum ſtatim ſorbeas, ne dilatione fiat cruſta: quo exhauſto facile tuſſem ſedabis, ſi id ſępius feceris, Marcel. Amylon datur cum ouo his qui ſanguinē reiecerint: in veſicæ verò dolore, ſemuncia amyli cum ouo & paſſi tribus ouis (ea nimirum paſſi menſura, quantam tres ouorum teſtæ caperēt) ſufferuefacta, à balineo, Plin. Ad vomitum nimium reprimendum ſulphuris viui puſillum, & ramenti de cornu cerui tantundem, in ouo ſorbili tritum & permixtum bibi vtile eſt, Marcellus. Sulfur cum ouo ſorptum expurgat in icteris, vt legitur in libello de cura icteri qui Galeno tribuitur. Tuſſem quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam intra triduum ſanat, qui ſulphuris triti quātum tribus digitis capere poteſt, in ouo ſemicocto ſorbili per triduum ieiuno, aut per quinq; dies dederit, Marcell. In ouo ſorbili cimicem vnum contritum ieiunus ignorans qui ſorbuerit, deſinet vomere. hoc ſæpe expertum eſt, Idem. Medici liquida reſina rarò vtuntur, & in ouo ferè è larice, propter tuſſim vlceraq; viſcerum, Plin. Eadem ratione ſunt qui etiam catapotia ex ouo ſorbili deglutiant, quod ita facile commodeq; deuorentur: ſed hîc ouum aliud nihil confert, ad tuſſim verò vlceraq; viſcerum ipſum quoque per ſe nonnihil iuuat.

¶ Pars IIII. *Remedia ex ouis crudis integris* (id eſt cum albumine & vitello) abſorptis, primum per ſe extra & intra corpus: deinde alijs admixtis: Ouum crudum vtiliter mox imponitur ambuſtis, ſiue albumen tantum imponas lana molli exceptum, ſiue totum vnà cum vitello agitatum, ἀναδεύσας:) refrigerat enim moderatè & ſine morſu ſiccat, Galen. Ad ignem ſacrum: Ouo crudo linies corpus vbi feruor fuerit, & deſuper folium betæ impones: miraberis ſanitatem, Sext. Ad epiphoras oculorum ſedandas: Limaces complures tere in mortario nouo vel nitido, & adijce ibi ouum gallinaceum incoctum, & tinge illic lanam ſuccidam, & fronti impone, Marcel. Sæpe boum languor & nauſea diſcutitur, ſi integrum gallinaceū crudum ouum ieiunis faucibus inſeras, ac poſtero die ſpicas Vlpici vel allij cum vino conteras, & in naribus infundas, Columel. Ouum ſi ſorbeatur crudum, prodeſt contra ſanguinis fluxum, eiuſdemq; mictum, Auicen. Alexan. Trallianus oua cruda in renum inflammatione ſorberi conſulit. Ouum crudum ſi ſorbeatur, ſiſtit fluxum muliebrem, & reiectionem ſanguinis ſuperiorem, & arteriam attenuat, & clarificat. Facit etiam ad inflammationem ani, & rupturas, & ad omnem dolorem perfectè, Kiranid. Ouum crudū ſitim prohibet, & raucedinem emendat. vt in nothis Galeno attributis legimus. Raucus ſi oua incocta recentia ſingula per triduum ieiunus hauſerit, ſtatim remediabitur, Marcel. Cæterum toto ouo crudo vtimur, admixto roſaceo, ad inflammationes circa palpebras, aures & mamillas, quæ ex ictu iſtarum partium vel aliter oboriuntur: item circa corpora neruoſa, vt cubitum, tendines digitorum, vel articulos in manibus pedibusq;, Galen. Andromachus apud Galenum in opere de compoſ. med. ſec. locos, oua cruda integra duo immiſcet medicamento cuidam compoſito ad ſedem. Oua cruda cum paſſo oleiq; pari modo tuſſientibus dantur, Plin. Si quis purulentum tuſſit, (Ad puris & ſanguinis excreationem, Plin.) ouum crudum cum pari menſura ſucci de porro ſectiuo expreſſi, tantundemq; optimi mellis (Græci, Plin.) permixtum, calefactum ieiunus ſorbeat, Marcell. Ad phthiſicos: Oua cruda duo in calicem verguntur. eò adijciuntur olei optimi, gari floris, paſſi Cretici, ſingulorum vnciæ quinq;. cumq; hæc in calicem conieceris, axungiæ vetuſtiſſimę tantundem in vaſe igne diſſolues, eundemq; liquorem calidum cæteris rebus adijcies: omniaq; pariter ſuper aquam feruentem remittes, & calida phthiſicis bibenda præbebis, Marcel. Oua in aceto macerata vt emolliatur putamen, cum farina in pane ſubigunt: quibus cæliaci recreantur. quidam ita reſoluta (aceto mollita) in patinis torreri vtilius putant. quo genere non aluos tantū, ſed & menſes fœminarum ſiſtunt: aut ſi maior ſit impetus, cruda (præmolita aceto) cum farina ex aqua hauriuntur, Plin. Oua ex aceto decocta ardores vrinæ, renum vlcera ac veſicæ mirificè tollunt: & multo magis, ſi nuper nata & cruda excuſſo albamento deglutieris, Platina. *vide* etiam in Vitelli remedijs infra. Oua cruda dyſentericorum qui ardorem ſentiunt clyſteribus adduntur, cum vino modico ac largo roſaceo conquaſſata, Aetius. Qui præcordiorum ardore vexantur, ſi etiam febres & lumbricos habeant, hoc remedio ſanabuntur: Ouum crudum ſummiter apertū exinanies, idq; implebis oleo viridi, & defundes: & lotio virginis pueri implebis, & defundes: tum adijcies parum mellis, & in vnum cum oui ipſius interioribus permiſcebis, & potandum ieiuno dabis. hoc & ſtercus vetuſtiſſimum & lumbricos noxios pellit, & febrem acutiſſimam releuat, Marcel. Ad ſecundas mulieris morantes: Sapæ cyathos duos, ouum crudum vnum, & aquæ calidæ quod ſatis eſt, ſimul mixta bibenda præbeto. Et ſi ſequitur quidem, confeſtim ipſam ſubuertet, eaq; vomente ſtatim ſecunda eijcietur. Si verò non exciderit, fœnugræcum cum aqua coquito ad tertias. præbe bibendum. eſt enim probatum, Nic. Myrepſus.

Ex ouis crudis integris.

¶ Pars V. *Remedia ex ouis duris & vſtis.* Oua elixādo indurata, aſſa & frixa, miſcētur medicamētis

Ex ouis duris & vſtis.

ijs quæ humores (fluxiones) exiccare possunt, Galenus. In ouis est astrictio, & propriè in vitello eorum assato, Auicenna. Aluum astringunt dura oua, magisq; si assa sunt, Celsus. Oua assata in cinere sine fumo, medentur solutioni ventris & dysenteriæ, (quod & in nothis quibusdam Galeno adscriptis legitur) cùm sumuntur cum aliquibus astringentibus & aqua agrestæ: item asperitati (vlcerationi) intestinorum ac vesicæ, Auicenna. Galenus hoc scribit de ouis in aceto coctis, vt inferius referetur. Oua tota sistunt & menses mulierum cocta & ex vino pota, (dura intelligo,) Plinius vt quidam citat. Si quæ mulier menses ordinato tempore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine separato, & minutatim concisa lateri ignito infundat, & vaporem (quod per canalem aut infundibulum fieri poterit) vtero concipiat: sic fiet vt paulatim hoc vitium emendetur, Ex libro Germanico manuscripto. videtur autem hoc remedium, nō prouocandis mensibus, sed coercendis illis qui intempestiuè fluunt destinatum esse. Oua cocta & cum melle trita tussientibus dantur, Plinius. videtur autem de duris intelligere, vt supra exposui. Ex ouo duro interius quod est (albumen nimirum vnà cum vitello) passo intritum, adiectis aquæ calidæ cyathis duobus, si antequam cubitum eas biberis, quietiorem à tussi maiorem partem noctis habebis, & eius potionis assiduitate sanabere, Marcel. Putant aliqui oua diutissimè elixa & indurata immodicè, homini venenum fieri.

¶ Albumen & totum combustum ouum, & cum vino vel aceto potum vel impositum, omnes fluxus stringit, Constantinus. alij ex Æsculapio, nulla albuminis mentione facta, sic legunt, Ouum totum combustum, &c. Ad sanguinis reiectionem è pectore, Ouorum cinis prodesse putatur, Serenus. Ad profluuium mulieris: Gallinæ ouum totum comburas & conteras, & in vino mixtum illinies, restringit, Sextus. *vide in Testa oui vsta inferius.*

Ex ouis cū aceto coctis vel maceratis.

¶ Pars VI. Remedia ex ouis cum aceto coctis, aut solum in eo maceratis & emollitis. Si aceto coctum edatur ouum, exiccat fluxiones ventris, Galenus & Symeon Sethi. quòd si etiam admiscueris aliquid eorum quæ dysentericis & cœliacis prosunt, deinde super igne mediocri & minimè fumoso, qualis carbonum est, frixeris, & exhibueris ægris, non parum eos adiuueris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium & rhûs, tum ruber dictus qui obsoniis aspergitur, tum succus ipsius: & galla, & sidia, & cinis cochlearum quæ integræ tostæ fuerint: nec non vinacea, & fructus myrti, mespili, corni. his medicatiora sunt balaustia, & hypocistis, & cytini, Galenus. Oua cocta sicut sunt (in testa sua nimirum) cum aceto, prohibent effusionem humorum ad stomachum & intestina, & fluxum ventris & dysenteriam: & medentur asperitati gulæ & ventriculi, Auicenna. Ex aceto decocta ardores vrinæ, renum vlcera ac vesicæ mirificè tollunt: & multò magis si nuper nata & cruda excusso albamento deglutieris, Platina. Maceratorum in aceto putamen mollitur. talibus cum farina in pane subactis, cœliaci recreantur. Quidam ita resoluta (aceto mollita) in patinis torreri vtilius putant. Quo genere non aluos tantum, sed & menses fœminarum sistunt: aut si maior sit impetus, cruda (præmollita tamen aceto) cum farina ex aqua hauriuntur: Et per se lutea ex ijs decocta in aceto donec indurescant: iterumq; cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plinius. Cœliacos recreabis pane, *Quem madido farre efficies ac mollibus ouis, Quorum testa fero prius emollescat aceto*, Serenus. Oua in aceto cum testis suis macerata, & alio die in patella infusa ibiq; tosta, cœliacis in cibo data plurimū prosunt, Marcellus. Oua decoquuntur ex aceto donec indurescant, & vitelli eorum tosti cum pipere esui cœliaco dantur, citò medentur, Marcellus. Tussis in equo (inquit Theomnestus in Hippiatricis Græcis) quam æstus aut puluis excitauit, ijs remediis abigitur. Oua quinque cum suis putaminibus in aceto acri cùm aduesperascere cœperit, macerabis. diluculo deprehendes exteriorem callum intabuisse, sic vt ea prorsus emollescant: qualia videri solent quæ intempestiuè ponuntur & præcoci partu gallinarum eduntur: quorum folliculus tactui non renitens, in vesicæ modum liquoris capax remanet. Vbi os diduxeris, linguam educens, integra singillatim faucibus impelles: singula auripigmento conuolues. sed caput sublime teneatur, dum singula deuorârit. Sub hæc autem fœnigræci aut ptisanæ cremor melle dilutus infunditur. ea triduo data vitium extenuabunt, Hæc ille. Ad ruborem faciei cum pustulis rubeis. Ouum recens aceto forti per triduum aut quatriduum macerabis, ad corticis plenam emollitionem, tum extractum simul totum in mortario bene contunde ac vtere, Incert. Oua in forti aceto triduo remollita, torrè. tunc album cum vitello ex tertia parte aceti misceantur. his adde puluerem thuris, vnge faciem & in crastino ablue: confert ijs qui sunt quasi leprosi, Theophrastus. Ad lentigines faciei, Pone in acerrimo aceto oua septem integra, & tamdiu dimitte ibi donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis vncias quatuor, & simul tere & in faciem inunge frequenter, Trotula. Ad scabiem pruritumq;: Oua gallinæ integra in acetum acerrimum demitte per diem noctemq;: quæ si tria fuerint, ipsis cum putaminibus in eodem aceto contritis adijce sulphuris ignem non experti, arsenici scissilis, vuæ taminiæ, cerussæ, spumæ argenti, nerij succi, singulorum vnciam vnam, olei veteris quantum satis est, omnibus contritis obline in balneo, Galenus Euporist. 3. 77. Oua decem in aceto acerrimo macerato, quoad omnis ipsorum testa marcescat & mollescat. Dein coquito oua cum aceto, & luteis ipsorum cum rosaceo & aceto læuigatis, adijce lithargyri vnciam semis. Mixta & subacta bene, redige ad glutinis crassitudinem & illine, Nicolaus Myrepsus.

¶ Pars

¶ *PARS VII. Remedia aliquot ex ouis permixtis cum alijs diuersis remedijs efficacioribus.* Etsi in præcedentibus etiam remedia aliquot ex ouis memorauimus, vbi ea cum alijs quibusdam miscentur. sunt enim oua (vt ab initio huius capitis dictum est ex Galeno) veluti materia plurimis alijs medicamentis. visum est tamen hoc in loco separatim quædam recensere, huiusmodi præsertim vbi longè potentioribus remedijs oua adduntur, ita vt propè materiæ solum instar eis sint, nec aliud quicquam suapte vi aut minimum conferant. Cum balsamitis (vox videtur corrupta, legerim *diuersis*) rebus mixta oua, multis subueniunt ægritudinibus, Constantinus. Aduersus ictus serpentium cocta oua tritaq; adiecto nasturtio illinuntur, Plin. Contra fungos gallinarum oua cum posca pota prosunt, addita aristolochię drachma, Dioscorides. Scabiem corporum ac pruritum oleo & cedria mixtis tollunt: vlcera quoq; humida in capite cyclamino admixta, Plin. *Ouaq; cum betis prosunt sæpe illita tritis*, Serenus inter ignis sacri remedia. Oua lacti commista (*oogala* vocant) dysentericis prosunt, Aetius 9.45. Torminibus quoq; multi medentur, oua bina cum alijs piscis (cum allij spicis) quatuor vnà atterendo, viniq; hemina calefaciendo, atq; ita potui dando, Plin. Fit & dysentericis remedium singulare, ouo effuso in fictili nouo, eiusdemq; oui mensura, vt paria sint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confusis crebroq; permixtis. Quo fuerint ea excellentiora, hoc præsentius remedium erit. Alij eadem mensura pro oleo & aceto resinam adijciunt rubentem, vinumq;: & alio modo temperant, olei tantum mensura pari, pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorum, vna eius quod *rhus* diximus, mellis obolis quinque simul decoctis, ita vt cibus alius post quatuor horas sumatur, Idem. Probatissima paralyticorum cura est ad omnes corporis partes. Primo accipiatur olla terrea & noua, & accipiatur tria oua recentia & ponantur in ollam prædictam, & post accipiatur semen synapi & ponatur super oua, ita vt oua sint cooperta cum synapi. & post pone super semen & oua acetum album & fortissimum, & imple ollam totam, & cooperi eam cum panno lineo forti peroptimè, & pone tegulam super pannum & claude, & fac foueam in terram & impone ollã, & cooperiatur cum terra fortiter & sic mitte stare per quinque dies & noctes, & tunc extrahe ollam de terra: & illud quod intus est accipe & tere bene, & misce totum in simul, & inuenies quòd factum est vnguentum optimum. Et vbicunq; paralyticus sentit dolorem, sedeat ad ignẽ vngendo se cum huiusmodi vnguento, & liberabitur in vna nocte, & si habeat grauissimam paralysin in VIII diebus liberabitur. Tota oua adiuuant partum cum ruta & anetho & cumino pota ex vino, Plin. Oua gallinarum imparia in vrina asini elixata & esa, nephriticos & colicos sanabunt mirificè, Kiranides.

Ex ouis permixtis cum alijs diuersis remedijs.

¶ Oui testa aliquando mensuræ vsum præbet medicamentis quibusdam, quibus ferè etiam ipsum ouum (hoc est interiora, albumen & vitellus) adijcitur. Marrubij succum Castor in ouum inane conijcit, ipsumq; ouum infundit melle æquis portionibus tepefactum, vomicas rumpere, purgare, persanare promittens, Plinius. Ad vomicam aut similem tumorem, *Ouum defundes in fictile, deinde putamen Marrubij succo implebis, post melle liquenti Omnia consociata tepenti prospera potu Sumuntur*, *referantq; malum, purgantq; leuantq;*, Serenus. Sed clarius idem medicamentum à Marcello traditur, his verbis: Ouum incoctum (crudum) in calicem defunditur, & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum (eundem scilicet in quem ouum depletum est) calicem defunditur: & mellis optimi despumati tantundem. omnia hæc in se permiscentur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo vomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. Ouum recentissimum aperies, & in calicem vacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec non oleo viridi bono, & in ipsum (eundem in quem defusum est ouum,) ac simul omnia permiscebis, & diu agitabis: ac postea in calida aqua ipsũ calicem tepefacies. & sic dabis dysenterico cui medendum erit, mirè proderit, Idem Marcellus. Pastillus cœliacis & dysentericis: Ouum crudum recens perforato, & in vasculum euacuato, & cũ testa subscripta mensurato: Olei omphacini testam oui vnam, piperis albi tenuissimè triti tantundem, gallarum omphacitidum tantundem, farinæ tritici tantundem. Omnia (nimirum cum ouo, id est interioribus oui euacuatis) subacta & mollita in pastillos redigito, & in sartagine fricta ante cibum dato, Asclepiades apud Galenum in opere de Compos. medic. sec. locos. In eodem Galenus ex Archigene describens fomentum, cuius vapor intra os recipiendus est, ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Origanum (inquit) aut hyssopum, cum sufficienti aceto diligenter in olla ferueſacito obturata. operculum autem circa medium habeat foramen. deinde harundinem ad foramen operculi ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si verò os à feruore harundinis comburatur, ouum vacuum vtrinque perforatũ ægri in ore contineant, & per ipsum harundo inseratur.

¶ *PARS VIII. De remedijs ex albumine oui.* Petrus Aponensis problem. 69. quærit an albumẽ oui sit calidum, & vitellus frigidus: contrà scilicet quàm communis & recepta medicorum opinio est. eam quæstionem nos ceu superuacaneam omittimus. Candidum oui crudum refrigerat, spiramenta cutis occludit, Dioscorid. Læuat exasperata, Celsus. Acrimoniæ expers est, collinit, & mitigat acres mordicationes, obstruit, Galenus in diuersis locis. Glutinat vulnera, Celsus. Aiunt & vulnera candido glutinari, Plinius. Albore oui vtimur in purgandis vulneribus, & in constringendis quæ laxa sunt, Platina. Ambusta si statim eo perungantur pustulas non sentiunt, Dioscor. Oui crudi albumen lana molli exceptum, vel totum (id est albumen simul cum vitello) agitatum, Galenus vtiliter imponi scribit

De remedijs ex albumine oui.

ambuſtis, quòd ea moderatè refrigeret: & ſine morſu ſiccet. Auicenna (ſi bene memini) vitellum pariter & albumen humectantis naturæ facit, nutrimenti nimirum magis quàm medicamenti ratione. *At verò ambuſtum flammis qui candidus oui Succus ineſt, penna inductus ſanare valebit*, Serenus. Lana albumine madens vtiliter imponitur locis igne aut aqua feruida aduſtis, Serapio. Miſcetur vtiliter medicamentis profluuium ſanguinis ex cerebri inuolucris ſupprimentibus, quæ citra morſum obſtruere & aſtringere poſſunt, Galenus, Auicenna, & Serapio. Ad ſanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere, & vermiculato gummi ex oui candido linamento in nares conijciunt, Plinius ſi bene memini. In Andromachi quadam potione pro hæmoptoicis apud Aetium lib. 8. alijs quibuſdam aſtringentibus candidum ouorum duorum adijcitur. Vtendum eſt hoc liquore non ſolum in oculis, ſed etiam cæteris omnibus partibus quæcunq; remedijs minimè mordacibus indigent, vt vlcera maligna (rebellia) omnia circa ſedem & pudenda, quæ ſcilicet exiccare ea abſq; morſu poſſunt, quale pharmacum eſt pompholyx lotus, & metallica quædam abluta, Galenus & Serapio. Faciem à Solis aduſtione tuetur, Dioſcor. & Plin. Epithema ex albumine prohibet corruptionem coloris à Sole & remouet eam, Auicenna. Vtiliter contra hæmorrhoidis ſerpentis morſus crudum ſorbetur, Dioſcorid. quam vim Plinius luteo adſcribit. Sunt qui ægrotos pleroſque iam deſperatos intra duos ignes ouorum albuminibus conquaſſatis perfricatos, diebus aliquot, ſemel quotidie, reſtitutum iri polliceantur.

¶ Oua cõferunt coryzæ, Auicenna: qui forte hoc intelligit de albumine præſertim, quod fronti (vt mox dicetur) applicatum, fluxiones à capite deſcendere prohibet. Lac muliebre mixto ouorum candido liquore, madidaq; lana frontibus impoſitum, fluxiones oculorum ſuſpendit, Plinius. Lanæ habẽt & cũ ouis ſocietatẽ, ſimul fronti impoſitæ contra epiphoras. non opus eſt eas in hoc vſu radicula eſſe curatas: neq; aliud quàm candidum ex ouo infundi ac pollinem thuris, Idem. Eſt & vnum de collyrijs mixtum cum thuris manna, vt id lana colligas, & circa tempora imponas. hoc fluentes oculorum lachrymas ſtringit: & facit ſomnum, ſi exiguum oleum adijcias, Sextus. Infantes apud nos à matribus vel nutricibus poſt balneum ſtatim quotidie toto corpore illinuntur albumine oui conquaſſato cũ modico vini tepido. Ouo (albo eius potiſſimum) tanquam ſine morſu exiccante, vtimur ad anacollemata quæ fronti imponuntur. & palpebrarum etiam pilos (quorum ortus non eſt directus, Serap.) eodem reflectimus (ἀνακολλῶμεν,) idoneo aliquo admixto, quale etiam thus eſt, præſertim pingue, & non vetus aut aridũ. Verũ in his nõ oui tẽperies, ſed lentor ipſe vtilis eſt: quẽ forte aliquis etiã ideo vtiliorem eſſe dixerit, quod remedio cui miſcetur, aduerſus non ſit. nã alia quædam lenta & viſcoſa aduerſantur, vt viſcũ quod acre & calidũ eſt, Galenus & Serapio. Candido ouorũ in oculis & pili reclinãtur, ammoniaco trito admixtoq;, Plin. Agglutinatoriũ ad fluxionem oculorum, Oui tenuis vitellum cum thure fronti imponito. Aut cochleam cum teſta ſua & oui candido ad ſtrigmentitiam formam redactam in ſplenio altero ad alterum extendendo imponito, ſua ſponte decidit vbi reſtiterit fluxus, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. locos. Candidum oui fronti impoſitum cum thure fluxiones arcet, auertitq;, Dioſcorides: pro cuius verbis Græcis Ἀνακόλλημά ἐστι ῥευματιζομένων σὺν λιβανωτῷ κατὰ τοῦ μετώπου ἐπιτιθέμενον: Barbari tranſlationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatiſmos reclinat, Marcellus Vergilius reprehendit. Ex Plinio enim (inquit) accepto reclinandi verbo, voluiſſe videtur eadem Plinio, non Dioſcoridi, hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc ſcriptore præcipere, cum non de palpebris reclinandis, compeſcendis, firmandíſve Dioſcorides hîc præcipiat, niſi nos fallimur: ſed de compeſcenda omni à ſuperiore parte in oculos deſtillatione, ſeu rheumatiſmo. quam ob cauſam iubet fronti imponi. Verbum quidem anacollema, manifeſtè indicat vim remedij lentore ſuo glutinantis, aut naturæ ſuæ vi fluentia firmantis ac retinentis. Verum non eam ob cauſam, vt videtur, ex ouorum candido fieri anacollema Dioſcorides ait: ſed quoniam glutinoſo lentore fronti hæreret, Hæc ille. Et ipſius tranſlationem hoc in loco nos etiam potius quàm Hermolai probamus. ſed reclinandi verbũ cum de palpebris ſermo eſt cõpeſcere aut firmare, vt ipſe interpretatur, non ſignificat. neq; enim veteres Græci medici ἀνακολλᾶσθαι dicunt palpebras (nam de his quoq; hoc verbo vtũtur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant, ſed quę retortæ in oculum pungendo moleſtæ ſunt, cum ad ſitum & rigorem naturalem illitis quibuſdam (glutinantibus & rigorem cum aruerint præſtantibus) reducuntur. quos pilos aliqui forfice euellunt. Hæc quod ad propriam vocum ſignificationem, quod verò ad rem ipſam, ipſaq; remedia, pleraq; quæ pilos reclinare poſſunt glutinoſo humore ſuo eadem ſi fronti illinantur, catarrhum etiam ad oculos ſiſtere poſſe videntur. ¶ De anacollemate fronti apponendo ex albumine ouorum thuriſq; polline, ne fluxus (lachrymæ & epiphoræ) in oculos decumbant, & de pilis palpebrarum retortis albumine per ſe vel cum ammoniaco reclinandis, paulò ante ſcripſimus. Oua per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibẽt, vrenteſq; refrigerant, Plinius. Inter ocularia pharmaca mordacitatis maximè expertia ſunt quæ dixi, ſuntq; acrimoniæ omnis expertes tres præcipuè liquores: primus fœnigræci decoctum, alter lac, tertius tenuis ouorum liquor. In hoc genere eſſe exiſtimandum eſt tum gummi, tum tragacantham. & niſi prædicta tria copiaq; & vſu prompta & expedita eſſent, liceret parum gummi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum in eundem vſum velut illa aſſumere, &c. Galenus in opere de compoſ. med. ſec. loc. Et rurſus, Eiuſdem generis cum prædictis pharmacis, ſubtenuis ouorum liquor exiſtit, ex redundanti potens humiditates abluere,

luere, & exaſperata oblinere. verum obturandi meatus vim cum illis æqualiter non habet, ſicut neq; vim reſiccandi. Atqui fœnigræci ſuccus quod ad viſcoſitatem attinet, ſimilis eſt albo ouorum liquori, &c. Et iterum, Lenitiuos liquores dico oui candidum & fœnigræci decoctum, & lac. Vt plurimum verò albus oui liquor cum accommodatis pharmacis lippitudines curare ſufficit: per collyria videlicet *Monohemera*, hoc eſt vnius diei appellata, &c. Albus & tenuis ouorum liquor, quo ad ophthalmias etiam vtimur, è numero pharmacorum ab omni morſu & acrimonia alieniſſimorum eſt, nec ita fallit vt lac non raro fallere ſolet, emulſũ ſcilicet ab animalibus, quæ cruditate, aut labore nimio, aut ſiti affecta fuerunt, aut malis vſa cibarijs, quod in mulieribus ſæpe accidit, vnde lac intemperatum efficitur. Oua verò vnum duntaxat, ex vetuſtate ſcilicet, vitium habent, quod facile eſt cauere recentibus vtentem, Galenus de ſimplic. lib. 11. Albumen oui ſedat dolores acres, magis quàm vlla alia eiuſdem facultatis: quoniã agglutinatur & remanet, nec facile recedit vt lac, Auicenna. Gallinæ ouum notiſſimum eſt omnibus habere vim ad omnium oculorum dolorem. album infuſum in oculos ſedat punctiones, Sextus: omnesq; feruores & prurigines, Conſtantinus. Oui candido ad lippitudines vtimur, Galenus. Oua per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, vrentesq; refrigerant. quidam cum croco præferunt, & pro aqua miſcent collyrijs. infantibus verò contra lippitudines vix aliud remedium eſt, butyro ammixto recenti, Plinius. Candidum oui inflammationes oculorum infuſum lenit, Dioſcor. Et rurſus, Inflammationes oculorum lana exceptum, addito roſaceo, melle & vino, mitigat. Ad cruentos & ſuggillatos oculos candidum oui inſtillatum prodeſt, atq; amplius pura lana exceptum & ſupernè impoſitum, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. loc. ¶ Ad auris dolorem à calore, Oui album inſtillato meatui auris, Nicolaus Myrepſus. Dolores aurium leniuntur oui candido, Galenus de compoſ. ſec. loc. Et rurſus, Ad dolorem auris ex inflammatione obortum, Miſcetur opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipſa etiam per ſe ſæpe aurium inflammationibus profuêre. Ad aurium nocumenta ex aqua, Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus vti ipſo conſueuimus. præparato vtitor, Galenus Euporiſton 1.16. ¶ Summè tepidum (ἀκροχλίαρον) prodeſt veſicæ roſionibus, renum exulcerationibus, gutturis ſcabriciæ, reiectionibus ſanguinis, deſtillationibus, & thoracis rheumatiſmis, Dioſcorides: tanquam de candido oui tantum hæc remedia accipienda ſint. ego de toto ouo acrochliaro, id eſt non cocto, ſed leuiter calefacto ſorptoq; hæc verè ſcribi putarim. Aiunt & calculos pelli candido oui, Plin. Ex albumine fit clyſter cum meliloto propter vlcera inteſtinorum & putrefactionem eorum, Auicenna. Dioſcorides quidem vitellum cum meliloto vtilem eſſe ſcribit ad inflammationes ſedis & condylomata. Ex albumine fit peſſarium cum oleo de alcanna, quod vlceribus vuluæ ſalubre eſt, & vuluam lenit, Auicenna. Ouorum quinq; candida adijciuntur cerato cuidam podagrico refrigeranti apud Aetium 12.43.

¶ Eſt quando albumen oui alijs & potentioribus ferè medicamentis admiſcetur. ex quibus nonnulla priuatim hîc conſcribere libuit. *Ex eodem albumine cum alijs potentiorib. medicamentis admixto.* Vlceribus ex ambuſto cum candido ouorum toſtum hordeum & ſuillo adipe, mirè prodeſt. Eadem curatione ad ſedis vitia vtuntur. infantibus quidem etiam ſi quid ibi procidat, Plin. Ad combuſta igne, *Ordea vel franges atq; oui candida iunges: Adſit adeps,* (*mira eſt nam potentior forma medelæ,*) *Iunge chelidonias, ac ſic line vulnera ſuccis,* Serenus. Ad ignem ſacrum candido ouorum trito cum amylo vtuntur, Plinius. Sunt qui ſex aut ſeptem albumina cum thure albo permiſceant, & emplaſtrum inde paratum oſſibus fractis imponant, Obſcurus. Ad ſanguinem ſiſtendum, Cum oui candido miſtæ & pilis leporis exceptæ aloes pars dimidia & thuris pars vna, medicamentũ ſunt optimum, Galenus quinto Methodi, & in libro de curandi ratione per phlebot. Felle tauri cũ oui albo collyria fiũt (ad oculos,) aquaq; diſſoluta inunguntur per quatriduum, Plin. Aetius lib. 15. cap. 28. deſcribit emplaſtrũ ex ouis optimum quod accipit ſpumæ argenti, ceruſſæ, ana vnc. 4. cadmiæ vnc. ij. ceræ ℔. j. roſacei ℔. ij. ouorum albumina decem. Metallica (inquit) ex aqua & vino terito, deinde cum ouorum albuminibus ſubigito. poſtea liquatis quæ liquari oportet admiſceto, vnito & vtere. Vſum ipſe non exprimit, videtur autem ad vlcera maligna facere, quæq; circa ſedem ſunt, quæ citra morſum ſiccari conuenit. Deſcribitur & apud Galenum alicubi in opere de comp. ſec. genera (ni fallor) ceratum quoddam ex ouis. Vt ſplendeſcat facies: Farinam fabarum miſce cum albuminibus oui, & inunge, Furnerius Gallus. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq;: & vari in facie cum pineis nucleis ac melle modico. Plin. Aſclepiades apud Galenum in opere de compoſ. ſec. loc. ad catapotij adipſi, id eſt ſitim extinguentis compoſitionem, ſeminum cucumeris & portulacæ ana partes duas capit: & tragacanthæ partem vnam ouorum crudorum recentium candido diſſoluit, & probè tritis alijs addit, & catapotia inde facta in vmbra ſiccat, atq; vnum ſub lingua teneri iubet, vt liquor inde ſolutus deuoretur. Ramicoſis cochlearum cinis cum thure ex oui albi ſucco illitus per dies xxx. medetur, Plin. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cum ceruſæ denariorum duorum pondere, pari ſpumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde vino vtuntur, Plinius. ¶ Sunt qui ad vulnera quædam ſananda, oui albumen cum ſale ſubactum in olla noua vrant donec ſoluatur & clarum fiat, hoc deinde lapide calido in puluerem atterunt, vt in libro quodam Germanico manuſcripto reperi. ¶ Liquor de albumine inſtrumentis chymicis deſtillatus, oculos refrigerat & confortat: & vtiliter miſcetur collyrijs alijsq; oculorũ remedijs. Facies & manus eo ablutæ nitore & claritate proficiunt. Cicatrices etiam fœdas, com-

buſtionis aliarumq; noxarum cutis veſtigia emendat frequenti illitu, Ryffius ex Brunſuicenſi ni fallor. Odor ex albuminib. ouorũ, dũ putrefiũt, ſi poſtea deſtillãtur ſublatus venenoſus & admodũ noxius eſt.

Remedia ex vitello. ¶ PARS IX. *De remedijs vitelli.* Vitellus ouorum eandem albumini vim obtinet, (hoc eſt ſimiliter conuenit ijs quæ remedia minimè mordacia poſtulant:) quamobrem miſcetur cerotis lenientibus (ἀδήκτοις) ouis elixis vel aſſis exemptus. intereſt autem parum aliquid, eò quòd oua aſſa, paulò magis exiccent, eodemq; nomine minus leniant aut mitigent. Miſcet & cataplaſmatis aduerſus inflammationes, vt in ijs quæ circa ſedem fiunt, cataplaſmatis è meliloto, Galenus & Serapio. Oui vitellus extrinſecus illitus paregoricus vel ſtypticus inuenitur, Inter notha de ſimplicibus Galeno adſcripta. In ouis eſt aſtrictio, & propriè in vitello eorum aſſato, Auicenna. Corn. Celſus ſcribit vitellum crudum mollire, diſcutere quæ in aliqua parte corporis coierunt, & vulnera purgare. Vitelli ouorum incoctorum (id eſt cru- 1
dorum) coagitati & inliti, liuores qui ex tumore aut colliſione aliqua facti erunt, etiam veteres, extenuant, Marcellus. Ad liuentia luteis ouorum vtuntur: ſi vetuſtiora ſint, cum bulbis ac melle, Plinius. Vitellus aſſatus & tritus cum melle, vtiliter imponitur panno & nigredini, (ſuggillatis & liuoribus,) Auicenna: ſed hoc de ſuggillatis oculorum apud Galenum legitur, vt inferius recitabo. ¶ Vitellus oui prius coctus, deinde in ſartagine probè frixus, ac per lineum pannum expreſſus fortiter liquor, medicina eſt admodum vtilis membro virili dolenti, Incertus. ¶ Vitellus aſſatus miſcetur medicamento cuidam ad ſedem ex Andromacho apud Galenum in opere de comp. ſec. loc. Sedis etiam vitijs vtilia ſunt ouorum lutea, durata igni, vt calore quoq; proſint, Plin. Extalem (id eſt anum) nimis prominentem reprimit gallinaceus vitellus ſi coctus integer ab ipſo ægro illic calidus adſiduè contineatur, Marcellus. Ouorum lutea vtilia ſunt & ceruicis doloribus cum anſerino adipe & roſaceo, & condyloma- 2
tis cum roſaceo. item ambuſtis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exuſtis, tum lutea ex roſaceo illinuntur, Plin. Prodeſt & tuſſientibus per ſe luteum deuoratum liquidum, ita vt dentibus non attingatur. thoracis diſtillationibus, faucium ſcabriciæ, priuatim contra hæmorrhoidum morſum illinitur, ſorbeturq; crudum, (Dioſcorides hanc vim albumini tribuit.) Prodeſt & renibus, veſicæ roſionibus exulcerationibusq;, & cruenta excreantibus, Idem. Oua ſorbilia proſunt tuſſi & pleuritidi, & phthiſi, & raucedini vocis ex caliditate, & ſtricturæ anhelitus, & ſputo ſanguinis, præſertim cum ſorbetur vitellus eorum tepidus, Auicenna. Et rurſus, Vitellus confert vlceri renum & veſicæ, præcipuè ſi ſorbeatur crudus, (hoc Platina de integro ouo ſcribit.) Vitelli ouorum crudi quinque cum vini tribus cyathis hæmoptoicis proſunt, Conſtantinus & Æſculapius. Cũ vini veteris aut mulſi cyathis tribus permixti, & calidè per triduum poti, excreationes cruentas emendant, Marcellus. Suggillata in oculis oui vitellus impoſi- 3
tus diſcutit: ſunt qui mel miſceant, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. loc. 5. 1. Oui aſſi vitellus miſcetur cataplaſmatis ad oculos lippientes, inter Aſclepiadis medicamenta in eodem opere 4. 7. item ad fluxiones cohibendas. Agglutinatorium ad fluxionem oculorum. Oui tenuis vitellum cum thure fronti imponito, (ὠοῦ λεπτοῦ λέκυθον, vide an legendum ὠοῦ λεπτὸν. [vel λευκὸν] ἢ λέκυθον. nam & album & luteum oui conuenit,) Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. loc. 4. 8. Ad hæmalopes & hypoſphagmata, id eſt cruentos & ſuggillatos oculos, ſtatim à principio tum ad inflammationem tum ad dolorem compeſcendum prodeſt oui aſſi luteum cum vino impoſitum, Ibidem. ¶ Vitellus apoſtemati calido in aure medetur, Auicenna. ¶ Dolores ſtomachi lenit oui vitellus toſtus, & in farina comminutus, cum polenta potus, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. loc. & Euporiſton 1. 97. Ouorum vitelli cum vino vel oleo cocti, adiecta polenta, mane ſumpti, medentur his qui cibos non 4
continent, Conſtantinus. In patinis frigitur vitellus vt cibo aluos ſiſtat, per ſe vel admixta galla aut fructu rhois, Dioſcorid. Siſtunt & menſes mulierum cocta ouorum lutea, & ex vino pota: inflationes quoq; vuluæ cruda cum oleo ac vino illita curant, Plinius.

Ex eodem vitello cũ alijs medicamẽtis admixto extra corpus. ¶ De remedijs ex eodem cum alijs medicamentis admixto: primum extra corpus, deinde intra. Ad liuentia ouorum luteis vtuntur: ſi vetuſtiora ſint, cum bulbis ac melle, Plin. Contra aduſtionem ignis. vnguentum laudatur ex vitellis ouorum recentium, oleo roſaceo, cera alba & ſepo arietino, Galenus vt quidam citant. Vitelli cum oleo roſaceo & croco inuncti medentur dolori podagricorum: & ſi valde doluerint, miſceatur modicum opij, Idem vt quidam citant. Ouorum aſſatorum lutea quinq; apud Aetium 12. 44. adduntur vnguento cuidam arthritico anodyno. Ad exanthemata curanda oui cocti vitellus cum melle & pſimmytio tritus rectiſſimè adhibetur, Marcellus. Si quæ maligna puſtula in 5
facie, vel brachijs vel pedibus, non frangat eam ne forte de vita periclitetur. ſed vitellum oui cum pari ſale ad ſpiſſitudinem ſubactum imponat & leniter fricet, vel in ouum albumine eiecto ſalem iniectum diligenter miſce, & cum linteo impone & illiga puſtulæ, Obſcurus. Vitellum oui coctione induratum miſce cum axungia vel cæpe & fermẽto & eſt maturatinum optimum, Theoph. Vitellus induratus oui recentis cum butyro mixtus inungitur opportunè capitis ſcabiei malignæ, Incert. ¶ Oui vitellus toſtus cum roſaceo & croco vtilis eſt oculorum doloribus, (περιωδυνίαις,) Dioſcorid. Lutea ouorum cocta vt indureſcant, admixto croco modicè, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum mitigant. vel cum roſaceo & mulſo lana oculis impoſita, vel cum trito apij ſemine ac polenta in mulſo illita, Plinius. Si *chemoſis* (id eſt vtriuſq; palpebræ diſtortio ex inflammatione) fortis contigerit, oui luteum cum muſcæ (μυίας. ſed in hoc remedio caro muris non muſcæ adhibenda legitur apud Galenum Euporiſton

riston 1.31.) carne terito, atq; vbi ad cerati formam deducta fuerint, linteolo excepta impone, confestim sedant, Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. 4.8. Et mox: Oblitiones oculorum, Oui assi luteum cum modico croco ac vino tritum imponito. Vitellus cum croco & oleo rosaceo vtilissimus est ictibus (magnis doloribus, Dioscor.) oculorum: & cum ex eo fit cataplasma cum farina hordei auertit fluxionem ab oculis: & cum thure fronti illinitur eandem ob causam, Auicenna. Vitellum oui (eodem die positi) aliqui cum sale subigunt: & vstum inde puluerem oculis equorum lunaticis inspergunt: quo remedio cicatrices etiam aboleri aiunt. ¶ Ad ceruicum tumores sedandos, ouorum vitelli cocti cum adipe anserina illiniuntur, felle caprino, æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Marcellus. ¶ Ad mamillas Ægineta 3.35. ouorum luteis crudis cum cerato vtitur. ¶ Fissuras ac rimas pudendorum iuuat resina fricta cum rosaceo trita ad strigmentitiam crassitudinem, ammixto etiam oui assati vitello, Asclepiades apud Galenum lib. 9. de comp. sec. loc. ¶ Luteum oui inassatum cum meliloto sedis inflammationibus prodest & condylomatis, Dioscor. Cum vitello, sale & melle, sunt qui & crocum addant, balani ad aluum proritandam componuntur. Nonnulli cum celeritate opus est, vel alia desunt, vitellum copioso sale mixtũ linteolo illigant. Cum propter hæmorrhoides locus inflammatur, maximè vbi dura aluus eum locum læsit: tum in aqua dulci desidendũ est, & vitium fouendum ouis, imponendi vitelli cum rosæ folijs ex passo subacti, Celsus. ¶ Ouorum vitellum (vt alibi etiam candidum) Hippocrates mollitorijs vteri medicamentis admiscet.

¶ Intra corpus cum alijs remedijs. Gallinacei oui vitellum semicoctum oleoq; permistum si quis sorbeat, sitire desinet, Marcellus. ¶ Cum vua fruticis eius quem rhoa dicunt, aut galla in patinis frigitur vitellus, vt cibo aluos sistat: qui per se etiam offerri solet, Dioscor. Damus & ouorum assatorum lutea dysentericis cum modico aceto ac rhoë, paucissimo oleo admixto, Aetius. Quinque ouorum lutea in vini hemina cruda sorbentur dysentericis, cum iure putaminis sui, & papaueris succo ac vino, Plin. Vitelli tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medentur, Marcellus. Lutea ouorum per se decoquuntur in aceto donec indurescant, iterumq; cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plin. Et rursus, Ouorum lutea dantur cœliacis cum vuæ passæ pinguis pari pondere, & malicorio, per triduum æquis portionibus. Et alio modo, lutea ouorum trium (cum) lardi veteris & mellis quadrantibus, vini veteris cyathis tribus trita ad crassitudinẽ mellis, & cum opus sit auellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna, totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & lienicis. Sanguinem autem reijcientibus cum tribus cyathis musti.

Intra corpus.

¶ Ad eminentias expertum valde probatum: Ouum elixato donec durum fiat, & repurgato: quod in eo testaceum est, abijcito. interiorem autem eius partem cum albo ipsius in carbones conijcito, & tantisper assato, donec totum albescat. dein vitellum eius conijce in mortarium plumbeum, cum cerussa & oleo rosaceo sufficienti: & omnia simul diligenter subigito, quo ad glutinis crassitudinẽ nanciscantur. Dein chamæmelon coquito in aqua ad tertias, & foueto cum spongia sæpius locũ. Post vnctionem desuper cum penna illinito, & sic curato bis die assiduè obseruando, Nicolaus Myrepsus.

¶ Aqua de vitellis destillata vestigia combustionis & ex alijs læsionibus cutis relicta sanat (vt etiam de albumine destillata) & omnem scabiem cutis: sed multò efficacius ad hæc est oleum de vitellis, (de quo supra scripsimus,) Ryffius.

Aqua ex vitellis destillata.

¶ *PARS X. De remedijs ex pellicula oui interiore, & ex pullis ouorum*, id est, nondum exclusis. Membrana putaminis detracta ouo siue crudo, siue decocto, labiorum fissuris medetur, Plinius. In oui testa membrana quæ hæret, ruptis labijs rectè adponitur, Marcellus. Labiorum fissorum cura mirabilis. Oui internam pelliculam fissuris eorum agglutina, Nic. Myrepsus. Hymen, id est pellicula oui, ad labra scissa & aurium fractionem facit, & ad asperam linguam. item ad cruris fracturam, Kiranid. Vestem (id est tunicam) oui delicatam interiorem siccatam, contere, vino misce, & cola, & ex aqua calida dysenterico da bibendam, Marcellus. Ad paronychiam, testam subtilem interiorem oui circumuolue digito vel vngui vbi dolor est, & in nocte liberaberis, Theoph. ¶ Stomachum dissolutum confirmant pulli ouorum cum gallæ dimidio, ita vt ne ante duas horas alius cibus sumatur. Dant & dysentericis pullos in ipso ouo decoctos, admixta vini austeri hemina, & pari modo olei polentæq;, Plin.

Remedia ex pellicula oui interiore & ex pullis nondum exclusis.

¶ *PARS XI. De remedijs ex testis ouorum*: primum simpliciter, deinde vstis, tertio de testis ouorum vnde pulli exclusi sunt. Amiantum Syluaticus interpretatur testas ouorum è quibus pulli in nido excluduntur, manifesto errore, cum amiantus genus lapidis sit. hoc forsan fieri potest, vt ad medicinam amianti loco testæ ouorum vsurpari possint. ¶ Crito apud Galenum lib. 5. de compos. med. sec. loc. præscripto ad lichênas medicamento, Forinsecus (inquit) conseruandi pharmaci gratia vesicæ pelliculam, aut oui testam, aut viridia folia quantum satis est impone. ¶ Vnguentum ad splendorem faciei: Putaminum ouorum puluis, semina melonũ mundata, misceantur cum pinguedine anatis lota, Furnerius. ¶ Oui testa tosta cum mirro (myrto) attritiones pedum ex calceamentis sanat. omnemq; tumorem & rheumatismum constringit. Vtilis est etiam in pessarijs, & in his quæ sunt circa sedem, hoc est ad matricis passiones, & dolores sedis: maximè verò tumores erysipelatum & nascentiarum, Kiranid. ¶ Ad sanguinis narium eruptiones: Putaminis oui partem vnam, gallæ omphacitidis partem vnam trita linamento torto aqua aut aceto madefacto, excipito & indito. frontem verò aut nasum gypso aut luto

Ex testis ouorum.

figulino integito. aures autem contentè obturare iubeto, Asclepiades apud Galenum de comp. med. sec. loc. Sunt qui ad hoc remedium oui putamine vsto vti malint: *Vide* inferius. Ad sanguinem sistendum: Cortices ouorum in aceto acri donec molliantur maceratos, in Sole siccabis, conteres, & insperges vbicunque sanguis fluit. Vel, puluerem ex ouorum corticibus cum fuligine pistoria mistum, insperge, & mox sistetur, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ad dolorem dentium: Ouorum putamina, sepiam & oleum misceto & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto, Galenus Euporiston 3.187. ¶ Si aluus fluat, Torridus ex vino cortex potabitur oui, Serenus. ¶ Recentiores authores inter calculi remedia celebrant oui testas, Alex. Benedictus. Ad eliciendam vrinam: Ex ouo recente interiora (album & vitellum) effundas: & testam digitis in calicem vinum continentem confriato: & mox pariter ebibito, vrina statim sequetur, Obscurus. Sunt qui ad hoc remedium testa oui ex quo pullus exclusus sit, vtantur. ¶ Ad penis dolorem & inflammationem: Cuminum & ouorum putamina bene decoquito, & foueto: effectum miraberis, Galenus Euporiston 3.279.

¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringito, & vt simul cum putaminibus deglutiat, curato, Anatolius.

Ex iisdem vstis. ¶ E testis vstis remedia. De corticibus ouorum vrendis scribit Bulcasis tractatu tertio. Comburi putamina sine membrana oportet, Plinius. Puluis ad vlcus antiquum in crure siccandum. Cortices ouorum & soleas calciamentorum veterum vre, quibus addes fimum bubulum de mense Maio arefactum & tritum. De his mistis puluerem insperge vlceri, & lanuginem typhæ superinsperge. Calx alba de testis ouorum in furno vstis, chirurgis erodens præstat medicamentum, Tragus. ¶ Oui putaminis cinis in vino potus, sanguinis eruptionibus medetur, Plinius. Si sanguis ex vulnere immodicè fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impositus mirè sistit, Idem. *Si verò infrenus manat de vulnere sanguis*, fimus manni (equi) cum testis vritur oui, *Et reprimit fluidos miro medicamine cursus*, Serenus. Cortex oui vstus tritusq; inflatur naribus ad sistendum sanguinem, Kiranides. alij etiam non vsto vtuntur vt supra dictum est. Ad sanguinis è naribus profusionem: Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo extractum cum fissili arsenico permisceto, in naresq; patientis immittito. si arsenicum præstò non fuerit, solus oui liquor sufficiet, Galenus Euporiston 3.97. Ad sanguinem fluẽtem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere & vermiculato gummi, ex oui candido, linamento in nares conijciunt, Incertus. Putaminis cinis in vino potus sanguinis eruptionibus medetur, sic fit & dentifricium, Plin. Dentrificium præstat cinis ex ouis, sed non sine vino, Serenus. atqui Plinius in verbis iam recitatis scribens, Sic fit & dentrificiũ, intelligere videtur, non quasi id quoq; cum vino fiat, vt medicamentum proximè ab eo memoratum in vino bibendum contra sanguinis eruptiones: sed vsto similiter putamine, & absq; membrana vt de proximo remedio dixerat. Cortex oui vstus collutus (forte *affrictus*: nisi cum vino colluendum dicas, vt Serenus sentire videtur) dentes purgat, Kiranides. ¶ Ventris dolori: *Præterea niuei sterilis testa vritur oui, Quæ postquam in terram fuerit conuersa farinam, Ex calidis potatur aquis, & pota medetur*, Serenus. ¶ Recentiores ad genituræ profluuium corticis oui cinerem laudant, Alex. Benedictus. ¶ Si ramex in scrotum descenderit, vtiliter illinitur cinere de testis ouorum mixto cum vino. sic enim intestina in locum suum redeunt, Obscurus. ¶ Idem cinis mulierum menses cum myrrha illitus sistit, Plinius. Ad profluuium mulieris, Gallinæ ouum totum (cum testa scilicet) comburas, & conteras, & in vino mixtum illinies, restringit, Sextus. Ad alba mulierum profluuia, cineris corticis oui, cineris cornus cerui, farinæ succini, seminis anethi, singulorum drachmas duas misce, cribra, fiat puluis, vtatur cum aqua.

¶ Remedia de testis ouorum vnde pulli exclusi sunt. Nicolaus Florentinus in difficultate vrinæ mirificè commendat corticẽ oui è quo pullus exclusus est, cuius à pellicula sua repurgati drachmam propinat. ego eundẽ cum nobili cuidam fœminæ exhibuissem, emisit duodecim (vasa) vitrea vrina plena. est enim hoc summũ remedium, Gatinaria. Alij simpliciter testam oui è vino propinant. Eosdem cortices, à quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua saxifragæ bibi consulit ad prouocandam vrinam. Idem remedium bestijs etiam & pecoribus prodesse reperio. ¶ Si mulieri matrix prociderit, abluat eam aqua, & linteo abstergat, & vngat vnguento quod Martiatũ appellant, & postremò inspergat testas ouorum tritas è quibus pulli exclusi fuerint, Obscurus.

H.

Etyma, synonyma, & homonyma gallinarũ. a. Volucrum pleræq; à suis vocibus dictæ sunt, vt anser, gallina, Varro. Gallinula diminutiuum, apud Auienum Arati interpretem. Thrax est gallina Syro par, Horatius Serm. 2.6. Cortis aues pro gallinis dixit Martialis. Oua pullina, id est gallinarum, Lampridius. Myricæ semen cum altilium pingui furunculis imponitur, (gallinarum intelligo,) Plinius. Pumiliones aues (id est gallinas, vt & Græci pro gallinis simpliciter aues dicunt) non nimiũ probo, Columella. Auitia oua pro gallinaceis Cælius Rhodig. dixit, vt Græci ὀρνίθεια. ¶ Ἀλεκτρὶς, θρὶξ ἡ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τρεφομένη, καὶ ὄρνις ἡ θήλεια. id est, capillus & gallina, Varinus. sed melius legetur ἀλεκτορὶς, vt Hesychius habet. Alectoridas Persæ etiam coruos vocant, Hermolaus. mihi quidem mendum subesse videtur. Ὄρνις, ὄρνιθος communiter (Doricè ὄρνιξ ὄρνιχος. quanquam Alcman in recto ὄρνις dixit) masc. & fœm. genere apud veteres dicebatur de quauis aue non de gallina tantum vt recentiores vulgò vtuntur. Menander tamen ὄρνιθας & ὄρνεις, τὰς, dixit

dixit pro gallinis, & Antiphanes ὀρνιθήλειαν pro gallina. Ὄρνιθας & ὀρνίθια (Cratinus etiam ὀρνίθια dixit) consuetudo nunc solum gallinas vocat, gallos verò ἀλεκτρυόνας & ἀλεκτορίδας. Reperitur & ἀλεκτρυὼν & ἀλεκτρύαινα quoq; apud Comicum pro gallina: & apud Nicandrum στρουθός, per excellentiam scilicet. non enim de passere modo, sed de quauis aue στρουθὸν Græci dicunt. Βοσκὰς ὀρταλίς, gallina domestica vel altilis Nicandro: qui etiam gallinarum oua ὀρταλίχων ἀπαλῶν ὠδῖνα appellauit. Κύμβαι, ὄρνιθες, Hesych. & Varinus. videntur autem aues simpliciter intelligendæ: quoniam cymbateutæ etiam aucupes Varino sunt. Κόρκορα, ὄρνις, Pergæis, Iidem. Κίκκα, gallina, Iidem. κικκὸς etiam gallus est Hesychio. Gallinas Comici aliquando mylacridas vocant. quanquam Aristophanes ita appellat bestiolam inter molas nascentem, Hermolaus. Σὺ δὲ δεῦρ' ἡ κιθαρῳδὸς (Scholiastes gallinam interpretatur) ἔξιθι, Πολλάκις ἀναστήσασα μ' εἰς ἐκκλησίαν Ἀωρὶ νυκτῶν διὰ τὸν ὄρθειον νόμον, Vir quidam in Ecclesiazusis Aristophanis. Plura de Græcis gallinæ nominibus leges in Gallo *a.* ¶ עיש, *aysch*, vel עש, Hebraicum nomen syderis est, quod alij draconis sydus, alij Pleiades seu gallinam (Germani vocant die Glugghenn) interpretantur, Munsterus. Dic me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Plautus Asin. ¶ Gallinarius, gallinaceus, & alia deriuata à Gallina in vtraq; lingua reperies in Gallo *a.* & stirpium quoque nomina ab hac alite facta.

¶ Epitheta. Ὀρταλὶς βοσκὰς Nicandro, gallina altilis. Legitur & ὄρνις κατοικὶς, id est gallina domestica, & ὄρνις σιτευτή, id est gallina pinguis apud eundem. ¶ Tenera, cohortalis, gloeiens, glocitans, querula, apud Textorem. *Epitheta gallinæ.*

DE OVO ET SI IN PRAECEDENTIBVS IN A.B. ET D. NIHIL DICTVM sit: visum est tamen hic in Philologia, eodem de ouo ordine pertractare, quem in ipsis alioqui animalibus seruamus: vt in a. *conferantur, quæ ad nomina & denominationes pertinent, in* b. *partes*, &c.

Ova Hebraicè *bezah* dici inuenio, Arabicè *beid* vel *baid* apud Auicennam. non probo enim quod apud Serapionem *naid* legitur. Syluaticus *baadh* scribit pro Arabica voce. Idem *barch* & *elbair* nescio cuius linguæ vocabula, (Arabica & corrupta conijcio) oua interpretatur. Munsterus in Lexico trilingui *beza* & *beia* scribit, ביצא, ביעב. Ouum Latini à Græco ὠὸν dixerunt, interposita *u* litera euphoniæ caussa. Græci verò ὠὸν quasi οἶον, hoc est solitarium. singula enim pariuntur, Etymologus. Hodie vulgò αὐγὸ nominant. Itali *ouo*. Galli *oeuf*. Germani Ey. Angli *an egge*. Ouum ex poëtis aliqui ὤϊον vocāt, vel ὄϊον, si rectè scribitur. Eustathius hoc omittit ὤεον & ὤϊον tantum ponit, &c.) Alexis ἡμίτομα ὠῶν dixit. Ὠιοῦ πολὺ λευκότερον, Sappho. alij ὤεον Athenæus. Alij ὠάριον diminutiua forma, Idē & Eustath. Κτίλα τ' ὤεα βρύχων, Nicand. id est mansuetarū ouiū oua comedēs. Ὤβεα, τὰ ὠὰ, Ἀργεῖοι, ἢ τὰ ἄγρια ὦτα, Hesych. Ὠβεοκόπτας, serpentes nimirum ab ouis deuorandis. ἀπὸ τούτου ὠβὶλ ὠὸν, id est ouum, & nux vel lignum Persici, τοῦ περσικοῦ τὸ ἐντὸς, Idem. Ἄρκηλα, ouum. sed Crêtes hystrichem sic vocant, Hesych. & Varin. Cyami nomine non aliud intellexisse videtur Pythagoras quàm ouum, quòd sit in eo animaliū κύησις, id est fœtura. *Vide* in *f.* infra. Ouatus in similitudinem oui factus. Alijs turbinacio pyri, alijs ouata species (Cælius oualem figuram dixit) ceu malorum aliquibus, Plin. lib. 15. Aurum ouatum, ouo illitum. quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. *Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato Perducis facies*, Persius Sat. 2. nec obstat quòd ouum habeat primam longam. pleraq; enim deriuatiua primitiuorum naturam non seruant. Hoc Plinius lib. 35. de marmoribus loquens innuere videtur: quum inquit Claudij principatu inuentum, (Neronis verò) maculas quæ non essent in crustis inserendo, vnitatem variare, vt ouatus esset Numidicus, vt purpura distingueretur Sinnadicus. Nonnulli ouatum aurum dici aiunt, ouatione victoriaq; quæsitum: vel ingens & copiosum, quantum ouationibus comparatur. Ouatio, tempus quo gallinæ oua faciunt, Plin. lib. 29. Certa luna capiendum censent, tanquam congruere ouationem etiam (aliàs, operationem eam) serpentium humani sit arbitrij. Ouare, per onomatopœiam, vt & Græcis ὤζειν, quod Hesychius interpretatur βοᾶν, καὶ λέγειν ὢ ὢ, καὶ θαυμάζειν. Ouatio dicebatur etiam paruus triumphus, ab ouo: vel potius ab ohe interiectione gaudentium, quasi ohatio. Vel à voce militum, quæ fiebat geminato *o o* litera, per interpositionem *u.* euphoniæ caussa. Ὦα, (penanflexum) μηλωτὴ, διφθέρα, & fimbria vestis siue inferior: siue superior circa collum, quam & περιστόμιον & περιτραχήλιον vocant, & στόμα ἐνδύματος. alij ἀνάκλασιν ἐνδύματος interpretantur, in Psalmo ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, Suidas. Apud Hesychium scribitur ὤα paroxytonum, τοῦ περιβάτου ἡ μηλωτή, &c. Ὦα, id est fimbria vestis, ab oue dicta est. quoniam veteres solebant pellem ouillam extremis vestibus assuere quo minus attererentur, Eustathius. Dicitur etiam ᾠὸν (in plurali ᾠὰ) tabulatū in domo superius apud Lacedæmonios, quod & ὑπερῷον vocatur, Idem. Ὦα pro οἴα, per ectasin & synerесin. est enim pellis ouilla. οἶς autem ouis. sed ὄα per *o* breue, fimbriam vestis significat secundum Æl. Dionysium, Varinus. Ὄα etiam sorbum arborem significat & fructum ipsius, id est sorba, non mespila vt quidam scripsit. Sunt & quæ vulgo dici solent ὠὰ τάριχα, id est oua salsa inueterataq;, abdicandi vsus. Nunc oua piscium salita in offas, aut in pastillos durata, inclusaq; membranulis *oà taricha* dicuntur, inter lautissimos recepta cibos, Hermolaus.

Denominationes variæ ouorum. Synonyma oui. Deriuata. Ouatus. Ouatio. Ouare. Ὦα vestis fimbria. Ὦον superius domus tabulatum. Ὄα sorbus arbor. Ὠὰ τάριχα. Epitheta oui. Homonyma.

¶ Epitheta. Κτίλα ὤεα, id est mansuetarum auium oua, Nicander. Ouum leue, teres, tractabile,

apud Textorem.niueum,Sereno. ¶ Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem lector accuratus inueniet, Cælius. Recentiores quidam barbari scriptores cephalæam, id est grauem capitis dolorem,qui vnam duntaxat in partem & spatium quantum ab ouo occuparetur incumbit,ouum appellant. Ὠὸν etiam genus est poculi. item ᾠοσκύφιον poculum duplici fundo (διπύθμενον)ab ouo poculi genere & scypho dictum,Eustathius:& Athenæus lib.11. apud quem legimus pocula quædam vno & simplici esse fundo, vt phialas & similia eius pocula.alia verò duplici quòd præter fundum proprium τὸ κατὰ τὸ κῦτος συγχαλκευόμενον ὅλῳ τῷ ἀγγείῳ,aliud extrinsecus ab acutiore figura in latiorem desinens, pedis & basis loco appositum habeant,cuiusmodi sunt ooscyphia, cantharia, &c. Οἶνος κεκραμένος ἐν ᾠῷ χρυσῷ,οὗ αὐτὸς βασιλεὺς πίνει,Dinon in Persicis citante Athenæo. ¶ Ὠοτόκα ζῶα,animalia ouipara Aristoteli.vnde verbum ᾠοτοκεῖν fit,hoc est oua parere:& nomen substantiuum ᾠοτοκία. Ὠοφυλακεῖν custodire oua,In Lexico vulgari. Ἐπώζειν verbum dicitur de auibus quæ ouis incubantes clamant, Aristophanis interpres.sed videtur potius simpliciter incubare significare,factum per syncopen à verbo ἐπωάζειν, quo Aristophanes & Athenæus vtuntur.Hinc nomen ἐπωασμὸς incubatio:& ἐπωαστικαὶ ἀλεκτορίδες, gallinæ in incubando assiduæ,apud Aristotelem. Ὠοειδὴς,ouatus,oui formis.

Ὠοτοκεῖν. Ὠοφυλακεῖν. Ἐπώζειν.

Propria nomina à gallinis vel ouis desumta.

¶ Propria. Ad Gallinam villa Cæsarum fuit ad Tyberim.&c.*vide* infra inter Auguria. Ab insula Baltia non longè Oonæ separantur,quas qui habent viuunt ouis auium marinarum & auenis vulgò nascentibus,Solinus ex Xenophonte,Lampsaceno,& Mela. Oonæ locus Septentrionalis ab auibus copiosis dictus,quarum oua rapta incolæ sale condiunt, & seruant in multum tempus ad cibum, Zieglerus in Schondia sua.

De gallina quadrupede.

¶ *b.* Kembergi vno à Wittenberga miliario nata est gallina quadrupes, quæ anteriores pedibus posterioribus oppositos & inuersos habuit,anno Salutis 1522. vt amicus fide dignus ad nos scripsit. C. Claudio,M.Perpenna Coss.pullus gallinaceus quadrupes natus,Iul.Obsequens.

Oua decumana.

Cælum à veterib. ouum dici solitum.

¶ Oua decumana,id est magna,Festus. *Galedragon* Xenocrates herbam spinosam, caule ferulaceo,cui summo capite inhæreat simile ouo,&c.Plinius:ea non alia quàm dipsacos est. Sed & ipsum cœlum à veteribus ouum dici solitum, & hominem quoq; ceu quandam cœli paruam imaginē comperias,Hermolaus. Democritus & Pythagoras primi videntur oui nomine cœlum appellasse.Sed & Plato ex Ciceronis interpretamento:Deus(inquit)cœlum ita tornauit,vt vel nihil,vel parum asperitatis haberet,nihil offensionis,vt in volucrum cernimus ouis.Quin hominem quoque cœlum esse dictum comperimus:quia sit cœli simulacrum quoddam, etsi paruum,Cælius. Mirum est in re tam parua, mundi permixtionem intelligi quandam.Ouum quippe elementis consurgere ac compingi quatuor, veterum medicorum assertione traditum scimus.Nam crustæ modo circuniectum obductumq; putamen,terræ imagine quadam arescentis in frigore vim naturæ præfert. Humor autem frigens humectusq;,aquam exhibet planè.Sicuti aerem quod inest spiritosum,calens humensq;.At in meditullio luteum fixum,mediocritatem caloris obtinens,& aridioris naturæ,igni compar facile colligitur.cui calculum adiecerit & color:si quid tamen eiusmodi adesse igni creditur. An non & globata suffragatur figura?Quid,quod inest ouo vitalis vis,veluti & mundo?Idem ex libro secundo problematum Aphrodisiensis.Sed hic paulò aliter quædam:Vitellus(inquit)ignem repræsentat.plus enim calidus,minus siccus,quasi vitellus etiam,(non calidissimus quidem vt ignis:sed calidior quàm siccior sit.)Deniq; orbis vniuersi,quem mundum vocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari.nam & ex quatuor constat elementis,& in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet,Hæc illi.Nec importunè elementis de quibus sunt omnia,ouum comparauerim.omni enim genere animantium,quæ ex coitione nascuntur,inuenies ouum aliquorum esse principium instar elementi. In gradientibus enim,lacertæ & similia ex ouo creantur.Quæ serpunt,oui nascuntur exordio. Volantia vniuersa de ouis prodeunt, excepto vno quod incertæ naturæ est,(vespertilione.)Natantia penè omnia de ouis oriuntur generis sui,crocodilus verò etiam de testeis qualia sunt volantium.Et ne videar plus nimio extulisse ouum elementi vocabulo,consule initiatos sacris Liberi patris:in quibus hac veneratione ouum colitur, vt ex forma tereti ac penè sphærali,atque vndiq; versum clausa,& includente intra se vitam,mundi simulacrum vocetur,Disarius apud Macrobium Saturn.7.16.

Vmbilicaris appendicula oui.

¶ Στόλος ὀμφαλώδης dicitur,id est vmbilicaris appendicula,in ouis imperfectis adhuc,in parte acuta:quæ ouo amplius increscente, obtenditur latius atq; minuitur,perfectoq;, mucro exitum complet,Cælius.

Diuersæ albuminis oui appellationes.

¶ Oui album nominatur à Celso,oui candidum & albumen(vt quidam citant, ego plerunque semper oui candidum ab eo nominari inuenio)à Plinio,albus liquor Columellæ,albor oui Palladio. Apicius albamenta ouorum dixit. *Candida si croceos circunfluit vnda vitellos.* Martialis. Recentiores quidam è Græcis transferentes oui aquatum,& tenuem oui liquorem nominarunt.Indoctiores *albuginem*,cum albugo propriè sit in oculo macula siue cicatrix altiuscula,sicut vtiq; in summo nubecula, vt probi authores docent. Legimus & oui albi(lego album)succum apud Plinium in ramicosi infantis remedio:vt apud Serenum quoq; candidum oui succum. Germani vocant das klar oder wyss im Ey.Galli *le blanc d'vng oeuf.aubin d'oeuf.* Itali *volume de louo.* Aristoteli dicitur τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ.Sunt qui hunc liquorem lac gallinæ appellarint.

Lac gallinæ.

¶ Vitellus

¶ Vitellus & luteum oui (vt Plinius vocat) interior eius lutei coloris liquor est. Recentiores quidam vitellum etiam genere neutro efferunt, vt & Gaza quandoq;, contra veterum authoritatem. Vitellus à vita dictus est, pars oui rubra, quòd ex ea viuat pullus. Nihil ne, inquit, de vitello? Id enim ex ouo videbatur aurum declarasse, reliquum argentum, Cicero 2. de Diuinat. Hinc vitellinus. integram famem ad ouum affero. itaq; vsq; ad assum vitellinum opera perducitur, Cicero. quidam deductum hoc adiectiuum esse volunt à vitulo, vt sit genus edulij, quo veteres mensas claudebant. nam ab ouis eas incipere certum est. Vetus exemplar habet vitulinum, quod placet. *Candida si croceos circumfluit vnda vitellos*, Martialis. Itali vitellum appellant *turlo de l' ouo*: Galli *le moyen d' un oeuf*, *le iaulne*: Germani Toder vel Tutter: forte quia mamillam Tutten appellant. alitur autem pullus vitello intra ouum, succo eius attracto, vt infans in lucem editus lacte mamillæ. Ozonab, id est vitellus oui, Syluaticus. ¶ Est etiam vitellus à vitulo diminutiuum, vnde & assum vitellinum fortè apud Ciceronem. C. Valerio, M. Herennio Coss. maris vituli quum exta demererentur, gemini vitelli in aluo eius inuenti, Iul. Obsequens. ¶ Vitellum oui Græci modo lecython, modo chryson vocant, Hippocrates etiam chlorὸn, (τὸ χλωρὸν τοῦ ᾠοῦ, in libro de natura pueri,) Hermolaus. Aristoteles ὠχρὸν vocat: & alibi λέκυθον fœminino genere vt & Dioscorides. Τῶν ᾠῶν τὰ χρυσᾶ, apud Athenæũ inuenio. & ᾠοῦ τὸ πυῤῥὸν λέκυθος apud Suidam in Νεοττόν. Veteres oui luteum etiam νεοττὸν vocabant, id est pullum: nimirum quòd ex illo nasci formarique existimarent. καὶ τεττάρων ᾠῶν μετὰ τοῦτο φιλτάτη τὸν νεοττὸν, Menander. Clearchus pulli genituram esse scribit ἐν τῷ λευκῷ, καὶ οὐκ ἐν τῷ καλουμένῳ νεοττῷ. διεψεύσθησαν γὰρ οἱ πρῶτοι τοῦτο φήσαντες, καὶ ἐστὶ τὸ ὠχρὸν περίττωμα τοῦ σπέρματος. Chrysippus in libro de oraculis scribit, quendam somnium suum, quo oua à lecto suo pendentia viderat, ad diuinatorem retulisse: audijsseq; ex illo, inuenturum se vbi foderet thesaurum. Et cum vase in quo aurum argentumq; erat inuento, ad vatem argenti nonnihil attulisset: dixisse illum, Τοῦ δὲ νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως; hoc est, De vitello verò nihil ne mihi dabis? Suidas in Νεοττόν. Lusit autem is pulcrè circa somnium ouorum, in quibus candidum & luteum continetur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens, cum in somnij interpretatione, tum magis argenti tantum parte muneri oblata. Demetrius Constantinopolitanus ᾠοῦ τὸ κρόκον dixit, Eustathius τὸ ἐν τοῖς ᾠοῖς κροκοειδές. Λέκιθος (per iôta in penult. malim per ypsilon) propriè τὸ ξανθὸν τοῦ ᾠοῦ διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι, Scholiastes Aristophanis. Vitellum oui lecithon dici à Græcis scio, & approbat ad Glauconem primo Galenus. Cæterum λέκιθος masc. gen. (Eustathio teste) leguminis genus est, quod pisum (πίσον, Scholiastes Aristophanis. apud Suidam πισὸς oxytonum duplici ſ scriptum non probo) aliàs nuncupant, quod in Pisa Elidis abunde nascatur: refert autem colore luteum oui, vnde ei nomen. Λεκιθοπώλης masc. gen. paroxytonum verò cum iôta in vltima, λεκιθόπωλις, fœminini, mulier quæ lecithon, id est pisum, & synecdochicè quæuis legumina vendit, ὀσπριόπωλις, Suidas. aut vilissima omnino tanquam nugiuendula, vt Plauti verbo vtamur, Cælius. sunt qui etiam oua vendentem interpretentur, vt Suidas habet, quod minus placet. Sed Cornarius libro quinto Commentariorum in Galeni libros de compos. sec. loc. Lecythopolæ (inquit) Græcis appellantur, non qui pisa aut oua vendunt, sed pulmentaria è farinis leguminum elixatis & pinguedine aliqua conditis. nam edulium ex cicere & reliquis leguminibus fractis ἔτνος appellatur, sicut ex farina eorundem pulmentarium quod in aqua coquitur pingui adiecto, λέκυθος (malim per iôta in penultima in hac significatione. vt in Galeni etiam Glossis legimus, Λέκιθον φακῶν, τὸ ἔνδον τοῦ λέπους. id est lentium pars interior, intra corticem, vel à cortice separata) velut in libro de boni & mali succi cibis Galenus ipse declarat. quare κυαμίνη λέκυθος, nihil aliud est quàm fabæ lomentum elixatum. Ad clauos & callos facit λέκυθος κυαμίνη μετ' ὄξους ἑψηθεῖσα, Paulo lib. 3. cap. 80. Idem ὀρόβινον λέκυθον, id est erui farinam siue lomentum habet lib. 3. cap. 25. & Hippocrates in Spurijs ad primũ De muliebribus adiectis, Πτισάνης (inquit) λέκυθον ἐμβαλὼν ἐς χέα ὕδατος, ἕψε μέχρι λιπαρὸς γένηται. Cæterum Artemidorus lib. 5. somnio 85. λέκυθον oui testã appellat, nisi corrupta est lectio, & κέλυφος (aut λέπυρον) fortasse legendũ. Verba eius hæc sunt: Ἔδοξέ τις δοῦλος παρὰ τῆς δεσποίνης ᾠὸν λαβεῖν ἑφθὸν, καὶ τὸν μὲν λέκυθον ἀποῤῥίψαι, τῷ δὲ ᾠῷ καταχρήσασθαι. Hæc ferè Cornarius. Etymologia quidem tum interiori leguminum parti ex qua farina fit, tum oui luteo ferè conuenire videtur, quoniã vtrunq; intra suum corticem continetur, quanquã vitellus non immediatè, διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι. Legumen omne tribus modis manditur, inquit Athenæus. aut enim ex eo fit quod etnos dicitur, vt ex faba & piso. aut lecithos, vt ex araco aut phace. aut ex aphaca & lente, Hermolaus. Meleager Græcus author volumen singulare scripsit, lecithi & phaces comparationem continens, Idem: vbi lecithus absolutè pro sui generis legumine accipiendus videtur: aut pro lente molita vel saltem à corticibus separata. nam φακὸν lentem crudam interpretantur, φακῆν coctam: potest autem coqui vel cum corticibus suis, vt sic cocta φακῆ dicatur: vel absq; illis, λέκιθος. Nec illud tacuerim lecython pro gutto oleario & ampulla falso à quibusdam cœpisse lenticulã vocari: nescio quàm peritè, cum lenticula vasculum non sit magis quàm id quod Græci discum vocant, &c. In summa lecithos pro legumine, aliquando pro putamine, per iôta scribitur: pro vitello per *y*, pro ampulla per *u* potius quàm per *y*, Hermolaus. Verum pro ampulla nõ per *u*, vt Hermolaus putat, sed per *y* penultima scribitur, prima verò per *e* longũ, λήκυθος, cùm in alijs significationibus per ε scribatur, id est *e* breue. Eustathius in sextũ Odysseæ λήκυθον olearium vas dictum scribit παρὰ τὸ ἔλαιον κεύθειν, quod & ὄλπη vocetur,

De vitello oui.

Græcè dicitur oui vitellus.

Oui somnio thesaurus indicatus.

An λέκιθος vel λέκυθος dicendũ sit.

Λεκιθοπώλης.

Λέκιθος pro legumine pulmẽto.

διὰ τὸ ἔλαιον πεπᾶσθαι, ἤγουν κεκλεῖσθαι: è pretiosa materia fieri solitum. non solùm enim ad oleum simplex, sed etiam ad vnguenta eius vsus erat. Hinc forte verbum ληκυθίζειν apud Strabonem lib. 13. (pro quo quidam ineptè in Lexicon Græcolatinum vulgare retulit λυκυθίζειν) μηδὲν φιλοσοφεῖν πραγματικῶς, ἀλλὰ θέσεις ληκυθίζειν: quod quidam exponit themata & argumenta fictitia elaborare. Varinus interpretatur τὸ μεῖζον βοᾶν καὶ ψοφεῖν, ληκυθιστὴν verò non τὸν μέγα βοῶντα, sed contrà τὸν μικρόφωνον. Placenta λεκιθίτης dicebatur, cui admixtus erat vitellus oui, Eustathius. Theophrastus loti Ægyptiæ radicem decoctam, lecithodem fieri ciboq; gratam scribit: hoc est araci leguminis alterius in modum: quanquam Theodorus albumen oui, quemadmodum in ea voce luteum intellexerit, vehementer miror. cum lecythos vitellum oui potius quàm candidum significare videatur. hoc primi vidimus, seu rectè seu perperam: certè si errauimus, vtilis & eruditus error futurus est, Hermolaus. videtur autem 1
aliquid in his verbis esse corruptum, & sic legendum: Quanquam Theodorus albumen oui cur potius in ea voce quàm luteũ intellexerit, &c. Locus est apud Theophrastum de hist. plant. 4. 10. Vbi Theophrasti verba sunt, Φλοιὸς περὶ αὐτὴν μέλας. τὸ δὲ ἐντὸς λευκόν. ἑψόμενον δὲ καὶ ὀπτώμενον γίνεται λεκιθῶδες. ἡδὺς δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ. Vbi Gaza vertit, elixum assumq; in speciẽ albuminis verti, sed ineptè, vt Hermolao etiam videtur. Verum is quoq; errat, lecithum hoc loco aracum legumen interpretatus: cum Dioscorides, qui totum ferè caput de hac stirpe ex Theophrasto transcripsit, coctam eius radicem scribat τῇ ποιότητι ἀναλογεῖν λεκύθῳ ὠοῦ. hoc est qualitate referre luteũ oui. Marcellus pari saporis qualitate esse transfert. Sed forte ad substantiam potius coloremq; referri conuenit. cùm Theophrastus doceat partem internam aliàs quidem albam esse, coctam verò λεκιθώδη fieri. sic enim bilem quoq; λεκιθώδη, id est vitellinam dictam à coloris & crassitiei similitudine apud veteres medicos nouimus. 2

Diuersæ testarum oui appellationes. ¶ Oui testam Serenus, aliqui putamen, Plinius calicem quoque vocant. *Vide* in Cochleis in genere *H. f.* in lib. de aquatilibus, de calicis vocabulo. Græci κέλυφος, quod Suidas interpretatur τὸ λέπυρον τοῦ ὠοῦ. item λέπος, vt Anatolius, & λέμμα Aristophanes. Oui putamen celyphanon dixit in Alexandra Lycophron. quanquã eo nomine quilibet censeri cortex valeat, Cælius. Hippocrates in libro de nat. pueri τὰ λεπύρια dixit: Arist. ὄστρακον. Nicandri Scholiastes oua ἀνόστρακα nominat quæ sine putamine reddũtur. *Ostracóderma* oua dicuntur putamine contecta testaceo, (oua testea Macrobius dixit:) *malacóderma* verò quæ molli obducuntur cute, Cælius. Ἀλλ᾽ ὥσπερ ᾠὸν νὴ Δί᾽ ἀπολέψαντα χρὴ Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ λέμμα καθ᾽ οὕτω φιλεῖν, Aristophanes in Auibus de formosa muliere vel meretrice, quæ laruata (personata) in scenam prodierat, quam quidam osculari se cupere dixerat. Lecython, id est vitellum oui quidam sic dictum conijciunt, διὰ τὸ λέπει κεύθεσθαι. Videtur & pro putamine lecythos accipi Artemidoro, nisi potius corrupta est lectio, vt superius dictũ est. Annara (alibi Amiantus) id est testa 3
ouorum vnde pulli excluduntur, Syluaticus.

Algarichi. ¶ Algarichi sunt cortices (membranæ potius) subtiles interiores ouorum & arundinum, Andr. Bellunensis. Hippocrates ὑμένας vocat in libro de nat. pueri.

De ouis testatorũ animaliũ. ¶ c. Ouum in testatis, (vt ostreis, echinis, pectinibus) impropriè vocatur. tale enim quid est, quale est pingue in sanguineo genere cùm vigent, Aristot. de partib. 4. 5. ¶ Incubare ouis vel pullis gallina dicitur plerunque cum datiuo: Plinius libro 9. cum accusatiuo etiam dixit incubare oua. Græcè

Incubare ouis & oua. ἐπῴζειν Aristophanes, Athenæus ἐπῳάζειν, Porphyrius θάλπειν. Ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ᾠὸν, Hippocrates in libro de nat. pueri. Ἤ γ᾽ ἀφαυρὰ Τέκνα πιθαιβώσσουσιν ὑπὸ πλευρῇσι θέρουσαι, Nicander. ¶ Exeunt oua à rotundissima sui parte dum pariuntur, Plin. Idem gallinas incubantes dixit o- 4

Excludere oua. Excudere pullos. ua excludere, & fœtũ educere. Aues ex ouis excudunt pullos, Cic. 2. de nat. Varro etiã & Columella oua excudere dixerunt, & anserculum excussum. Καὶ ὁκόταν ἡ ὄρνις αἴσθηται τὸν νεοττὸν κινηθέντα ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλεψεν, Hippocrates. Οἱ ἄρρενες τῶν περιστερῶν ταῖς θηλείαις συνεκλέπουσι τὰ ᾠά, Porphyrius libro 3. de abstinendo ab animatis. Ἐκβάλλειν τοὺς νεοττοὺς, & ἐκγλύφειν τὰ ᾠὰ, legimus apud Varinum in Alcyone. & in eadem significatione ἐκκολάπτειν verbum in Lexico Græcolatino vulgari: & nomen ἐκκόλαψις τῶν ᾠῶν. ¶ Italis *chioccia* vocatur gallina quæ pullos alit, hoc est gloeiens vel glocitans. nostris ein Gluggere eadem origine: incubans verò ein Brüterr. Illam Latinè *matricem* dixeris, Matricem glocitatricem Grapaldus nominat. Gallina gracillat, Author Philomelæ. Gybertus Longolius gallinas crocitantes dixit. Κακκάζειν verbum est Atticum de gallinis vocem ædentibus circa partum, Hesychius & Varin. huic simile est illud nostrum, Gaggsen. Vocibus crebrum singultat acu- 5
tis parturiens, Politianus de gallina. Pollux hoc verbum de Meleagridum voce in vsu esse scribit. Ἀλεκτρυόνες γὰρ βοῶσι συνεχῶς λυπηρὸν ἄκουσμα· ὁ δὲ μιμούμενος ἀλεκτορίδα βοῶσαν εὐφραίνει, Plutarchus. Sunt qui hoc dictum inter Germanos instar parœmię vsurpent. So mancher Schrey/ so manches Ey thut vnsere Henne legen. hoc est, Gallina nostra toties parit, quoties clamârit. Τὰς ἀλεκτορίδας ἀπέκλειναν, τοῦ μὴ κελαδούσας καὶ ᾀδούσας ἐπὶ τοῖς ᾠοῖς μηνύσαι τὸν μοιχόν, Suidas ex innominato. Vinum in quo trigle viua suffocata fuerit, viris impotentiam ad Venerem, mulieribus vt gallinis (ὄρνισι) quoq; sterili-

Ouum hypenemiũ siue subuentaneũ. tatem adfert, Athenæus. ¶ Ouum ὑπηνέμιον, id est subuentaneum, aliqui ἀνεμιαῖον vocant, vt Plato in Theæteto, Scholiastes Aristophanis. Eadem & ἀνεμιαῖα vocabãt, Athenæus. Amorẽ siue Cupidinem Aristophanes in Auibus natũ fingit ex ouo hypenemio à Nocte ædito. ¶ Semina omnia aliquid in se alimenti continent, quòd vnà cum generandi principio natura profundit, sicut in ouis. Qua de caussa

non

non ineptè Empedocles, Oua solent excelsis gignere ramis, inquit. (φάσκων ὠοτοκεῖν μακρὰ δένδρα.) Enimuero natura feminum ouis proxima est, Theophrastus.

¶ *d.* Gallinæ instar volui congregare filios tuos ô Ierusalem, vt pullos sub alas, & noluisti, Matthæi 23. Vt gallina pullos suos sub alas suas, sic vos ego collegi ingratos, Esdræ 4. 1. ¶ Serpentes pinguescunt ouis, Plinius.

¶ *e.* Qui gallinas alere permultas quæstus caussa solerent, Cicero Academicarum libro 3. Gallinam altilem nominat Macrobius 3.13. Pascales, id est pascuales, & oues & gallinæ appellantur, quòd passim pascantur, Festus. Græcè nomades dixeris. Ὄρνιθες σιτευτοὶ vel σιτιστοὶ nominantur ab Athenæo libro 14. quæ etiam fœm. g. efferuntur, σιτευταὶ, σιτισταὶ. Plumulæ saginandis gallinis vel capis sub caudâ & clunibus detrahendæ, vulgò dicuntur Mastfädern.

Vocibus interea crebrum singultat acutis Parturiens coniunx: quæ scilicet oua subinde
Tollit anus, signatq́ dies, vigilemq́ lucernam Consulit: & Lunæ crescentis tempora seruans,
Vt primum gallina glocit, numero impare subdit Versatisq́ diu, solers auscultat an intus
Pipiat inuolucer pullus, tenerumq́ putamen Pertuderit molli rostro, atq́ erumpere tentet, Politianus in Rustico. ¶ Vt equi ferocitatem deponant, pennam gallinæ quo volueris modo eis deglutiendam præbe, Eumelus. Græcè legitur, Πτερὸν ὀρνιθίου οἴνῳ (lego ποίῳ) δ᾽ ἄλλῳ τρόπῳ δίδου καταπιεῖν. ¶ Σκιμαλίζειν, tactu minimi digiti experiri an gallinæ oua gerant. *Vide* Varinum, ex Scholiaste Aristoph. in Acharnenses, & Cælium 9.37. Aristophanes vtitur pro contemnere, ἐξουθενίζειν, χλευάζειν. ¶ Supponere oua gallinis, Cicero. ¶ Gallinarum pullos eo colore enasci aiunt, quo oua incubanda tincta fuerint, vt in libello quodam Germanico manuscripto legimus. Sunt qui ouo inscribunt quæcunq; velint intus, quòd cortex sit peruius & admittat colores. Gallas cum alumine tritas aceto subige. inde inscribe hoc liquore quod velis cortici: & siccatum impone muriæ. vel cera obline ouum, & inscriptis literis stylo, vt cera dehiscat maneantq; lituræ, in quibus humor imponatur, siccum ouum coquito, donec durescat. inde acri aceto infunde. sic enim literæ fiunt penetrabiles, quas cortice detracto videbis in ouo, Cardanus ex Africano in Geoponicis Græcis. ¶ Ad lithostrota cōficienda (qualia vulgò Musaica vocāt opera) ex frustulis lapidū diuersorū colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fit *maltha* (glutinū) perpetua ex calce & suillo adipe, vel pice, aut oui candido, Cardanus. Qui colores picturarum illustrant, oui candidum spongia frangunt, donec prorsus tenue & aqueum fiat: quod ita fractum coloribus suis admiscent, vt vulgares etiam pictores. Olim ad ornandos crispandosq; capillos albi liquoris oui vsus erat etiam pro iuuenibus, qui nunc puellis relinquitur, Tragus. In fornacibus laterum calx de testis ouorum vritur alchymistis vtilis, Idem. ¶ In libro quodam Germanico manuscripto rationem traditam inuenio, qua ebur fictitium è testis ouorum fiat. ¶ Non præteribo miraculum, quanquam ad medicinam non pertinens: si auro liquescenti gallinarum membra misceatur, consumunt illud in se. ita hoc venenum auri est, Plinius.

Pulli admittunt colorem quo oua tincta fuerint.

Glutinū confectū ex oui candido & aliis.

Gallina auri venenum.

¶ *f.* *Nec minimo sanè discrimine refert, Quo gestu lepores & quo gallina secetur*, Iuuenalis Sat. 5. Si pingui lacertæ, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeò pinguefaciunt homines, vt disrumpantur, Cardanus. ¶ Coqui ad fercula quædam oua cochleari conquassare vel agitare solent, vt vndiquaq; misceantur, Germani dicunt klopffen/ hoc est pulsare. Ex lacte (inquit Apicius 7.10.) lauas pulmones, & colas quod capere possunt, & infringis oua duo cruda. Oua quæ non sint recentia veteres appellabant requieta, Hermolaus. Oua vetera vulgò *euanida* dicuntur, Ferrariæ *stantia*, Latinis *requieta*, Brasauolus. Oua incocta pro crudis Marcellus dixit. Flos arbuti concauus est tanquam ouum exscalptum ore aperto, Theoph. de hist. 3.16. Gaza interprete. Græcè legitur ἄνθος κοῖλον ὥσπερ ὠὸν ἐγκεκολαμμένον (forte ἐκκεκολαμμ.) τὸ στόμα δ᾽ ἀνεῳγμένον. Iudæos aiunt oua aperire parte acutiore, (vt si qua illic gutta sanguinis apparuerit, abstineant:) Italos obtusiore. nostri in latere aperiunt. *Grandia præterea tortoque calentia fœno Oua adsunt ipsis cum matribus*, Iuuenalis Sat. 11. Οὐσίδιον γάρ καταλιπόντος μοι πατρὸς, Οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκισα, (id est veluti nucleos è nuce pinea euacuaui,) Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ὠόν τις ῥοφᾶν, Nicomachus apud Athenæum. Ματτύα κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν πολυτελῶν ἡδυσμάτων, vt docet Artemidorus sic scribens de gallina mattya, (εἴ τις, lego περὶ, τῆς ὄρνιθος ματτύης:) Ἐσφάχθω μὲν διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν κεφαλὴν, ἕως δὲ ἕωλος γενέσθω ὥσπερ ὁ πέρδιξ. ἐὰν δὲ θέλῃς ὡς ἔχει τοῖς πτεροῖς ἐᾶν τετιλμένην. Et rursus, Καὶ νομάδα παχεῖαν ἕψε, καὶ νεοσσοὺς τῶν ἤδη κοκκυζόντων. id est, Pascalem (liberè pascentem) pinguem coque, & pullos iam cucurientes. Quòd si libuerit inter pocula (παρὰ πότον) vti, olera (cocta) in catillum exime, & minutatim concisis gallinæ carnes impone, labrusca cum suis acinis æstate aceti loco iuri adiecta, dum coquitur gallina. quam rursus eximes tempestiuè, priusquam vinacea remittat. hæc quidem mattya suauissima fuerit. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur, ne quis ouum intulisse vellet, aut μελίπηκτα, id est mellita, Cælius ex Athenæo, qui Hermeam citat authorem. Ægyptij purificationis tempore animatis omnibus & ouis quoque abstinebant, Porphyrius. Pythagoras interdicto illo quo à fabis abstinere (κυάμων ἀπέχεσθαι) iussit, per fabas oua intellexit. à quibus nimirum non alia ratione abstineri voluit quàm à quorumuis animaliū carnibus, par homini fore scelus existimans in aue aut auis ouo peccanti. Itaque eius discipuli quotidianum illud iactabant, Ἴσον τε (τοι) κυάμους ἔσθειν, κεφαλάς τε τοκήων quod est non differre comedisse

De apparatu gallinarum & ouorū.

Oua requieta.

Incocta.

Exscalpta.

Qua ex parte aperiantur oua.

Ægyptij & Pythagorei ouis abstinebant.

oua, & parentum capita. Vocauit autem ouum cyamon, quòd quasi κύησις, id est fœtura animalis esset, & conceptum eius intra se clauderet, Marcellus Vergilius. Pythagoras abstinere iussit ouis, & quæ ex ouis nascuntur animalibus, Laertius. Cyami nomine nō aliud intellexisse videtur Pythagoras, quam ouum, quòd sit in eo animalium κύησις, id est fœtura, Cælius. Plura leges apud Erasmum in Chiliadibus, in symbolo Fabis abstineto. ¶ Huc (ad superstitionem) pertinet, ouorum vt exorbuerit quisq; calices cochlearumq́;, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari, Plin. Idem hodie circa oua in Bauaria obseruari Bauarus quidam mihi narrauit. ¶ Ouo filum circumductum in igne non ardet, Cardanus de Subt.

¶ *h.* An obsecro hercle habent quoq; gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit, Plautus in Pseudolo. ¶ Quæstio ouúm ne prius fuerit an gallina, mouetur à Macrobio, & à Plutarcho in Sym- 1
posiacis 2.3. ¶ Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam, dicentis quod ouum ex quaq; gallina esset, Plin. Quum ouum inspexerant, quæ gallina peperisset dicere (aliàs *discernere*) solebant, Cicero lib. 2. Academicarum. ¶ Extat Niciæ cuiusdam perelegans tetrastichon, quo ridetur quidam tingendi capilli affectator: qui dum ei rei nimium studet, vitiata cute amiserit capillos omnes, hunc turpiter nudato capite ouum esse factum totum, facetissimè Nicias cauillatur: Καὶ δασὺς ὢν λίαν ᾠὸν ἅπας γέγονε, Cælius.

Fabula de Helena ex ouo nata vnde sumta sit.

¶ Scribit Neocles Crotoniata, ouum ex quo prognata credatur Helena, ex luna delapsum. quippe oua parere Selenetidas mulieres, indeq́; nascentes homines quinquies decies esse nobis ampliores, quod approbat Herodorus quoq; Heracleotes, Cęlius ex Athenæi lib. 2. Superiora ædium tabulata, quæ ὑπερῷα nunc vocant, olim ὤϊα (vel ᾦα) vocabant. & Helena in istis domus partibus nata, ex ouo 2
genita existimata est, vt Clearchus in Eroticis tradit. *Vide* plura infra in Prouerbijs, Ex ouo prodijt, &, Ouo prognatus eodem.

¶ Oui somnio thesaurus indicatus, vt supra retuli in *b.* ex Cælio Rhodigino. Ὠὰ κρατεῖν ἔδοξεν τε σημαίνει λύπας, Suidas.

Auguria ex ouis & gallinis.

¶ Liuia Augusta prima sua iuuenta, Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere virilem sexum admodum cuperet, hoc vsa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, atq; cum deponendum haberet, nutrici per sinum tradendo, ne intermitteretur tepor. Nec falsò augurata proditur, Plin. Gallinam cum lauri ramulo cecidisse ferunt in sinum Liuiæ Drusillæ, &c. Niphus. Ad Gallinam villa Cæsarum fuit ad Tyberim, via Flaminia. quæ ab eo dicta est, quòd Augustæ ex alto abiecit in gremium aquila conspicui candoris gallinam, lauri ramum suis baccis fœtum rostro tenentem, quam seruari ius- 3
serant aruspices, ramum verò inseri diligenter: quod ad villam factum est; quæ hac de caussa Ad gallinam dicta fuit. *Vide* etiam infra in Prouerbio, Albæ gallinæ filius. Alia quædam leges in Gallo *h.* Orpheus scripsit Ooscopica, Ὠοσκοπικά, Suidas. hoc est de diuinatione ex ouis. Ouorum quondam purgandis piaculis, lustrationibusq́; quotidianus erat vsus: & in Bacchi Orgijs aliorumq́; deorum sacrificijs, vbi pro homine soluendum aliquid deo esset, adhibebantur. Omittimus quæ in Orphicis & Bacchi Orgijs, in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. id solum ex eis repetemus, ideo religioni oua inseruisse, & in tanto honore cunctis gentibus fuisse, quòd capiente omni mundo tot animalium naturas & genera, nullum ferè est in quo non ex ouo species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignūt. aquatilia in mari penè infinita. in terrestribus lacertæ. in ambiguis & quibus in terra æquè quam in aqua victus est, crocodili. in bipedibus aues. in carentibus pedibus, angues. in multipedibus attelabi: & ne 4
longiores simus, in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt: & in religione ad placanda exorandaq́; numina gratiorem habere potestatem: Marcellus Vergilius, nimirum ex Saturnalibus Macrobij 7.16. cuius verba superius retuli. Καὶ εἴ που εὕροι ἐν τῇ τριόδῳ ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, ἢ ᾠὸν ἐκ καθαρσίου, Lucianus in dialogis mortuorum. id est, Sicubi cōperiat in triuijs Hecates cœnam iacentem, aut ex catharsio ouum. Catharsium in Græcorum doctrina videtur purificatio quædam dici. Morem quippe Athenis fuisse produnt, conciones expurgandi, atq; theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. id verò minutis fiebat porcellis, quos nominabant catharsia. eiusmodi obibant munus, qui dicebantur à collustratione peristiarchi. Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud, *Nisi se centum lustrauerit ouis.* Sed & in arte Ouidius, oua hæc lustralia indicat illis versibus: *Et veniat quæ lustret anus, lectumq́, locumq́, Præferat, & tremula, sulphur & oua manu.* Eius aūt ab recentiorib. 5
ratio promitur, quòd ex animalium generibus adeò multiformibus, plurima ædantur ouis, quæ velut media sint inter animal & non animal. proinde pergrata dijs censuêre veteres, Cælius. In purgationib. præterea notamus oua adhiberi solita, & sulphura, tædas, lauros & similia, vt ex Plinio, Iuuenale, Ouidio, Apuleio poetis cæteris colligimus, Gyrald. Oui quod in cereali pompa solitum fuerit esse primum, meminit Varro de re rust. 1.2. Gallinæ luteo rostro pedibusq́;, ad rem diuinam puræ non videntur: ad opertanea sacra, nigræ, Plin. De Termini sacrificio Prudentius contra Symmachum ita canit: *Et lapis illic Si stetit antiquus, quem cingere sueuerat error Fasceolis, vel gallinæ pulmone rogare, Frangitur, & nullis violatur Terminus extis,* Æsculapio gallinæ immolabantur, Festus. *vide in gallo h. Libet expectare quis ægram Et claudentem oculos gallinam impendat amico Tam sterili,* (pauperi,) Iuuenalis Sat. 2. immolabant enim, nimirum dijs, præsertim Æsculapio, pro salute & sanitate donanda gallinas. Magi

Zoroastren

Zoroastren secuti canes, gallinas (ὄρνιθας) & terrestres echinos bono deo attribuunt, aquaticos autem malo, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ex animatis olim sex sacrificia in vsu erant, de oue, sue, boue, capra, gallina & ansere, Suidas. *Vide* in Oue *h.* Orpheus scripsit Oothytica, Ὠοθυτικά, Suidas. id est de sacrificijs ex ouis. Ouorum hecatombe, Ὠῶν ἑκατόμβη, ab Ephippo nominatur, (per iocum,) Athenæus.

¶ PROVERBIA à gallina. Feliciter natum, Albæ gallinæ filium dicimus. *Quia tu gallinæ filius albæ*, Iuuenalis Sat. 13. Vel quod læta atq; auspicata Latini alba vocant, vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, præteruolans aquila gallinam albam, ramulum laureum in rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa Ad gallinas vocetur. Tale verò lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est, sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate successuq; rerum vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalẽ, *Nati infelicibus ouis.* non abhorret huic quod scribit M. Tullius libro Epistolarum familiarium septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi volebant, atrum aut nigrum vocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd inaffectatę essent & apertæ, solitus est albos appellare. Quin & Grẹcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rem explicat, Erasmus. Idem alibi in Prouerbio Alba auis, λευκὸς ὄρνις, eadem quæ nunc recitauimus Ciceronis verba repetit. interpretatur autem pro re noua atq; auspicata. Quadrabit etiam (inquit) in rem admodum raram & inusitatam, quòd aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis, *Coruo quoque rarior albo.* ¶ Lac gallinaceum Ὀρνίθων γάλα, id est gallinarum lac. dicitur in opulentos & quib. quiduis rerũ suppeditat, vt illud Copiæ cornu. Aut de raris inuentu, atq; ob id pretiosis: vt sit hyperbole significãs nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridẽs Græcorũ deliciosas quasdã & magnificas inscriptiones:Ceriõ (inquit) inscripsêre, quod volebãt intelligi fauũ: alij κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, velut lactis gallinacei sperare possis in volumine haustũ. Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἂν οὗ μένω ἀποστερεῖς, Aristophanes in Vespis, (in Acharnensibus,) id est, Non lac hercle gallinaceum, Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præsentia, Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus Ὠά (decipitur Erasmus, aut Eustathius ex quo citat: lege, ex Anaxagoræ Physicis.) Rursum Aristophanes Comicus in Auibus, Δώσομεν ὑμῖν Αὐτοῖς, παισὶ, παίδων παισὶν Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν, Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα, χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων. Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est, Dabimus vobis ipsis, filijs, filiorum filijs, opulentiam bonę valetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuentam, risum, choros, festa, lac gallinarum, vt sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd essent omnium rerum ampliter feraces. illud vulgò iactatum esse, quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus lib. 9. Dipnosoph. ex mediæ comœdiæ scriptore quodam Mnesimacho senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον, Σπανιώτερον παρέστιν ὀρνίθων γάλα, Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς. id est, Et quod dicitur prouerbio, Lac suppetit res rara gallinaceum, ac Plumis reuulsis phasianus adprobè, Rursum lib. 9. adducit ex Numenio, Ἠδ' ὃ παρ' ὄρνιθος καλέεται γάλα. id est, *Atque quod gallinæ dicitur lac*, Erasmus. Anaxagoras in Physicis scribit id quod gallinæ lac vocatur, albũ in ouis liquorẽ esse. Animalibus viuiparis cib. qui lac vocatur, in mammis parentis paratus est: sed contra quàm homines putant & Alcmæon Crotoniates ait. non enim album en oui lac est, sed vitellus. hic. n. pullis pro cibo est. illi albumẽ pro cibo esse existimãt, propter coloris affinitatem, Aristoteles de generat. anim. 3. 2. Καταστήσω σ' ἐγὼ Τύραννον, ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα, Pisthetærus Herculi in Auibus Aristophanis. Scholiastes Aristoph. in Acharn. hoc prouerbiũ locum habere ait in ijs qui admodum fortunati sunt, & nihil non possident, ita vt etiam circa res impossibiles aliquid lucrentur. impossibile enim est vt vnquam lac è gallinis habeatur. at fortunati homines id quoque si voluerint comparare sibi possunt. Meminit & Suidas. Βούλοιντο μὲν ἂν καὶ τῶν ὀρνίθων γάλα παρέχειν, Synesius in epistolis. De herba quam *ornithógala* Græci vocant, scripsimus in Gallo *a.* ¶ Germanica prouerbia nonnulla etiam extant, à gallinis facta, vt sunt: Per messem ferociunt gallinæ, **In der ärn sind die Hüner taub.** hoc est Satietas ferociam parit. Gallinis caudam religare meditaris: **Du wilt den Hüneren den schwantz aufbinden:** non diuerso sensu ab isto, Aquilam volare doces. Cum alienis gallinis oua in nidum parere, **Mit anderen Hüneren ins Nest legen:** vt apud Latinos, Alienum arare fundum, quod est cum alienis vxoribus rem habere.

¶ PROVERBIA ab ouis. Ouum adglutinas, Ὠὸν κολλήεις, (si rectè legitur. malim κολλᾷς,) id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur, Erasmus. ¶ Ab ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Ho-

Prouerbia à gallina.

Albæ gallinæ filius.

Nati infelicibus ouis.

Alba auis.

Lac gallinaceum.

Prouerbia Germanica.

Prouerbia ab ouis.

Ouum adglutinas.

Ab ouo vsq; ad mala. ratius in Sermonibus Sat. 3. pro eo quod est, ab initio conuiuij vsq; ad finem. *Si collibuisset* (inquit) *ab ouo Vsque ad mala citaret, iô Bacche modò summa Voce, modò hac resonat quæ chordis quattuor ima.* Antiquitus enim cœnam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, ab ouo vsq; ad mala: id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quàm oportet, notantur illo versu Horatiano, *Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo*, Erasmus. *Ex ouo prodijt.* ¶ Ex ouo prodijt, Ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν, aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis: quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodière gemini Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata, Erasmus. *Ouo prognatus eodem.* ¶ *Ouo prognatus eodem.* hoc fortassis simpliciter dictum est ab Horatio. Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert ostendi apud Lacedæmonios suspensum tænijs à testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad ijsdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æquè fuerit prouerbiale. veluti si dicas: Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles quidem ostendit iuxta naturam fieri posse, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur, Erasmus. *Non tam ouum ouo simile.* ¶ Extant apud authores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Vides ne vt in prouerbio sit ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complureis saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quæ id gallina peperisset dicere solebant. Neque id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere, Cicero 2. Academic. Idem prouerbium refertur & à F. Quintiliano. Vsurpatur & à Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit, Erasmus. Ouorum inter se miram ac propè indiscretam similitudinem, sæpenumero apud animum meum non sine stupore perpendi. Alterum enim alteri si compares, fallitur examen, hebescitq; intuentis obtutus: tanta prorsum parilitas est, tantaq; geminitudo, Cælius. Huic simile est aut idem potius apud Germanos, Tappio referēte, Eyer sind Eyern gleych. & hoc, Wär er einē Hasen so änlich als einem Narren / die Hundt hetten jhn langst zerrissen. *Ouo candidius.* ¶ Ὠῶ̓ ἰοῦ πολὺ λευκότερον, id est, Ouo multò candidius Sappho dixit, Athenæus. ¶ Apud Tappium hæc etiam Germanica inuenio: Ouum præ gallina sapit, Das Ey wil klüger seyn dan die Henne. cui illud Latinorum respondet, Ante barbam doces senes. Qui oua desiderat, gallinarum obstreperos cantus ferat oportet: Wer Eyer wil haben der muß der Hennen kackelen lyden. Qui vitat molam, vitat farinam. Hollandorum est, Anserinis neglectis oua gallinacea requiris, Du suist nae thennen Ay / vnd lest tgansen Ay faren. cui Tappius illud Græcorum confert, Omissa hypera pedem insequeris.

DE PVLLIS GALLINACEIS.

DE pullis gallinacei generis etsi quædam superius dicta sint in Gallinæ historia, capite tertio & quinto & sexto, & alibi fortassis: hîc tamen de ijsdem copiosius separatim agere volui, superioribus quidem non repetitis. neq; enim vllarum auium pulli ita in vsu sunt ad cibum, ac gallinacei. Nominat autem pullos gallinaceos Plautus in Captiuis, fœtus scilicet gallinarum adhuc tenellos: & Martialis in lemmate distichi, Si Libycæ nobis volucres & Phasides essent, Acciperes. at nunc accipe cortis aues. Sed absolutè etiam pullos pro gallinaceis poni inuenio apud Vegetium & alios. Pellicula quæ solet pullorum ventribus adhærere, Palladius in Maio Tit. 9. Puls potissimum dabatur pullis in auspicijs, Festus. dabatur autem non quibuslibet, sed gallinaceis. Heliogabalus vna die non nisi de phasianis tantum edebat, alia die de pullis, Lampridius. *Gigeria pullorum.* Gigeria pullorum coques, Apicius. *Pullaster & pullastra.* Pullastrum & pullastram neotericè vocamus, Grapaldus. Pullastræ vocabulo pro parua gallina, Hermolaus, Sipontinus & Platina vtuntur. Quidam etiam fœminino genere pullas efferunt, è recentioribus. Pullaster vel pullastra, significat gallum vel gallinam adolescentes. sic à M. Varrone libro 3. de re rustica, pullastræ dicuntur iuuencæ gallinæ, ait enim, Et ea quæ subijcias potius è vetulis quàm è pullastris. *Pulleiacius.* Pro pullo pulleiacium Augustus dicere solebat, vt ait Tranquillus. *Pullicinus.* Pullicenus (aliâs pullicinus quod magis placet. nā & Itali hodieq; pulcinos vel pullicinos appellāt) diminutiuū à pullo. Seruos habuit vectigales qui eos ex ouis & pullicenis & pipionibus alerent, Lampridius de Alexandro Seuero. ¶ Ab Athenæo libro 9. νεοσσοὶ ὄρνιθες & ἵπποι dicuntur. *Νεοσσοί.* Νεοττίδες ἀλεκτορίδων καὶ χηνῶν, Aristoteli sunt fœmellæ iuuencæ è gallinaceo vel anserum genere, quæ nuper scilicet parere cœperunt: possunt etiam sic dici antequam pepererint. Athenæus pullos gallinaceos à Græcis *hippos*, hoc est quasi equulos vocari scribit: credo, quia pulli propriè sunt equorum, Hermolaus. Ὁ τοῦ νεοσσακος ζωμός, id est, pulli gallinacei ius, Dioscorides. *Ὀρτάλιχοι.* Ὀρτάλιχος (vox poetica) tum gallum ipsum tum pullum gallinaceum significat. sed pullum frequentius, *vide* in Gallo *H.a.* Ὀρτάλιχοι, pulli qui nondum volare possunt: & galli ipsi Bœotis (quod & Scholiastes Aristophanis scribit,) Varinus. *Ἀνορταλίζειν.* Pullos qui recens apparuerunt, (Ὀρνίθων τὰ ἐν ὠοῖς ἤδη ὄντα,) Græci νεοττοὺς vocant, aliqui ὀρταλίχους, Eustathius. Ἀνορταλίζειν verbum Aristophani in

Equitibus

Equitibus efferri & superbire significat: vel leuiter agere, & nimis facile aliquid credere. Propriè autem ὀρταλίζειν dicitur de auibus volare incipientibus (ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ἀναπτερύσσεσθαι ὀρνίθων, vt & πτερυγίζειν) vel de ijs qui pueros in sublime efferunt citato motu, (ἀναρριπτεῖν τὰ νήπια τῶν παιδίων, οἷον ὀρθεῖν ποιεῖν εἰς ὕψος) & impropriè deinde etiam de alijs motibus, Scholiastes Aristophanis.

Aues προπέται & προπετεῖς dicuntur, quæ antequam ocyptera, id est pennæ maiores eis enatæ aut satis perfectæ fuerint, volare gestiunt, inutili & sæpe noxio conatu. cùm cadant interdum & in humum allidantur. eædem ὀρτάλιχοι dicuntur, ὡς λίχοντες (γλίχοντες) ὀρθεῖν, hoc est à cupiditate motus & volatus, Io. Tzetzes 7.128. Ὄρνιθες δροσερῶν μητέρες ὀρταλίχων, Versus à Suida citatus. Οὐδ᾽ ὁπότ᾽ ὀρτάλιχοι μινυροὶ ἐπὶ κοῖτον ὁρῷεν, Theocritus Idyllio 13. Βοσκάδιης χηνὸς νέον ὀρτάλιχα, Nicander de pullo anseris. Plura de voce ortálichos leges in Gallo *a*. Νέβρακες, pulli gallinacei masculi, Hesychius & Varinus. Alectryòn Græcis gallus est, vnde diminutiuum ἀλεκτρυόνιον: vt ab alector ἀλεκτορίσκος, & patronymica forma ἀλεκτορίδης, vt scripsimus in Gallo *H. a.* Pulli Græcè vulgò ἀλεκτορόπουλα dicuntur, apud Symeonem Sethi ὀρνιθόπουλα. *Alfrach* (Arabicè) est nomen commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de gallina iuuene, quæ nondum oua peperit: sed absolutè prolatum significat pullum columbinum, qui nondum volare potest, Andr. Bellunensis. ¶ Pullus Italicè dicitur *pollo, pollastro, pulcin.* sed hic propriè tener adhuc & implumis, pullastro maiusculus & iam mensis aptus. Gallicè *poulsin, poussin, pol, pollet, cochet,* & *pollaille* de pullastra adultiore. Germanicè Hünle/ Hüncklein. Anglicè *chyk.* Νέβρακες.

¶ Pullos maturos dicere possumus primo vere exclusos: vt serotinos illos quos patria lingua autumnales appellamus. Et serotini quidem non pariunt oua sub veris initio, quemadmodum illi quos maturos esse dixi. quamobrem non ad pullationem, sed ad veru aluntur, Gyb. Longolius. *Pulli maturi & serotini.*

C.

¶ Varro pullos pipare dixit, Nonius. *Vide* in Gallina *C.* Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei (& huiusmodi) Columellæ. Vrticarum genera quædam pullis mortifera sunt, quæ gallina rostro conatur euellere, Albertus. *Pipare & pipire pullorum est.*

E.

¶ Mustelæ cinis si detur in offa gallinaceis pullis, tutos esse à mustelis aiunt, Plinius.

F. & G.

Des ij quæ circa salubritatem pullorum gallinaceorum, & apparatum ad cibum & remedia considerantur, abunde dictum est in Gallinacei historia.

H.

a. Pullus generale vocabulum est omnium alitum: & quadrupedum etiam quorundam fœtus pulli dicuntur, vt equi & asini, vnde pullini dentes, Grapaldus. Pullos dicimus paruos fœtus quorumcunq; animalium, sed præcipuè auium: & inter eas gallinarum præcipuè per excellentiam. Sed iumentorum quoq;, vt Greci πῶλον, nos Füle. Ranę pullos Horatius dixit, de apibus nouellis Columella. *Quia tu gallinæ filius albæ, Nos viles pulli nati infelicibus ouis*, Iuuenalis. Quinetiam arborum atq; plantarum pullos dicimus, vt Plinius, vnde verba pullulare, pullescere, pullulascere. Pullatio, fœtura pullorum, Columellæ. Pullities ipsa pullatio vel pulli ipsi: qua voce idem vtitur de turture, anseribus & apibus. Georg. Alexandrinus in priscarum vocum enarratione, pullicium, (pulliciem legendum arbitror) interpretatur fœturam pullorum è Varronis lib. 3. Pullinus, quod est pulli. vnde pullini dentes, quos primum equi iaciunt. Pullarius, qui pullorum curam habet. & qui è pastu pullorum captat auspicia, vt in Gallo *h.* ostendimus. *Homonyma.* *Deriuata.*

¶ *c.* *Alulen*, id est cibus pullorum, Vetus Glossographus Auicennæ. Insipere, farinam iacere pultis, (lego *pullis.*) Vnde dissipare, obsipare. vt cùm rustici dicunt, Obsipa pullus escam. Festus.

¶ *h.* C. Claudio, M. Perpenna C o s s. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iulius Obsequens. *Vide* supra in Gallina *b.* ¶ De augurijs vel auspicijs è pullis, leges in Gallo *h.* Aduersus grandines olim agnum aut pullum immolabant, Cælius Calcagninus in libro de re nautica. *Pullus quadrupes.*

De Gallinis Sylvestribus.

1. In genere, & de nonnullis etiam particulatim. *2. De rustica gallina.*
3. De meleagride. *4. De Africanis vel Numidicis.*
5. De Indicis, vel gallopauis. *6. De alia gallina Indica.* *7. De lanatis.*
8. De otide vel tarda. *9. De tetraone vel tetrace vel erythrotaone.*
10. De vro gallo maiore. *11. De gallo betulæ.*
12. De vro gallo minore. *13. De grygallo maiore minoreq;.*
14. De gallinulis terrestribus, & primum de hegeschara *vulgò dicta.*
15. De arquata maiore, & phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem vocaui.
16. De ralla terrestri. *17. De gallinulis aquaticis longis cruribus in genere.*

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS IN GENERE, ET *de nonnullis etiam particulatim.*

De discrimine inter gallinas syluestres & agrestes. GALLOS gallinásve syluestres aut feros ferásve dicamus, vtrunq; sexum comprehendēdo, nihil interest. Dixerim autem syluestres potius quàm agrestes. Nam agrestes vel pascales eas potius rectè appellari puto, quæ licet domesticæ, non inclusæ tamen, sed in agris liberè pascuntur: nomades Græcis: & similiter ferè in columbarum genere. Græci animalia syluestria videntur ἄγρια vocare, agrestia verò ἄγροικα, vt Galenus de compos. medic. sec. genera, lib. 3. cap. 5. Sunt sanè permulta earum genera, figura, magnitudine, locis in quibus degunt, & alijs quæ circa naturam eorum & cibi rationem considerantur, longè differentia: vt imperitè illi facere videantur, qui de gallinis syluestribus in genere aliquid scribunt. Quoniam tamen à veteribus, & recentioribus etiam, pauca quædam sic scripta inueni, ea vnum in locum hîc coniungenda existimaui. *Gallus syluestris an phasianus sit.* Fieri autem potest, vt certam aliquam speciem per excellentiam generali galli syluestris nomine appellarint. Ego vel phasianum, vel magnos gallos 2 montanos syluestris nomine apud veteres acceperim, medicos præsertim. In theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna fasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Gallus syluestris, id est fasianus siccior altili, Syluaticus. *De gallorum vel gallinarū syluestriū libidine.* ¶ Theophrastus scribit ex gallinaceis libidinosiores domesticis agresteis esse, itemq; mares statim à cubili velle coire, fœminas autē magis procedente die, Ælian. *Vide* supra in Gallo *C.* ¶ Gallinæ montanæ in victu attenuante conceduntur à Galeno. *Adipe.* ¶ Gallinarum adeps medius est inter anserinum & suillum: sed ex agrestibus gallinis tenuiorum est partium, vt scripsi in Gallo villatico *G.* sed Græcus codex (lib. 3. de compos. medic. sec. genera) adipis τῶν ἀγροίκων ἀλεκτρυόνων καὶ ἀλεκτορίδων mentionem facit, ἄγροικα appellans, quæ non in ciuitatibus sed ruri pascuntur, vt ipse videtur interpretari. Sed quod ad remedia, syluestrium adipes magis etiam quàm agrestium subtiles dixeris. *Cibo.* ¶ Gallinæ syluestres, montanæ præsertim, quo ci- 3 bo captæ ali debeant, non constat. quidam captas omnino cibū respuere aiunt, aut raro sumere. ¶ Pastilli apparatum è pullastro ex Germanico Baltasaris Coqui libro in Gallo descripsimus. monet autem gallinas syluestres quoq; similiter parari, sed laridum passim infigendum esse, vt solet assandis. Gallinas syluestres assabis, sed & si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. De gallinæ syluestris coctura, *vide* etiam in Pauone. *Coctura & apparatu.*

Nomina Hebraica. Dukiphat. ¶ *Dukiphat*, דוכיפת, Hebraicum nomen, Leuit. 11. & Deut. 14. R. Salomon exponit gallum syluestrem duplicata crista, qui vulgò dicatur, חכפא, *hachpha*, (fortè legendum *hupa*, הופא, sic enim Galli vpupam vocant:) vnde etiam nomen sit, quasi *du*, id est duas habens, *cephot*, id est cristas. Chaldaicè vocatur נגרשרא (*negarschara*, ni fallor) id est artifex montis, propter opera sua, vt inquit R. Salomon. Iudæi vulgò Germanicè interpretātur Urhan/ id est maximū gallum syluestrem. nostri vpupā, Paul. Fa- 4 gius. Dauid Kimhi etiam ex magistrorum sententia gallū syluestrem interpretatur. Chaldaica translatio Deut. 14. habet נגר טורא, *kagar thura*, vpupam intelligunt: Arabica הרהר, *hadhar*: Persica בה בנך אן, *an coh benak*. Septuaginta Deut. 14. porphyrionem verterunt, Leuit. 11. vpupam, vt & Hieronymus, quod probat Sanctes. Sunt qui gallinam Africā aut Meleagridē intelligant. *Neelasa.* ¶ *Neelasa*, נעלסה, Iob 29. Kimhi exponit טוסים (ταὼς) id est pauones. Sentētia hæc est: Nunquid (dedisti) alas plausibiles pauonibus, aut pennas ciconiæ & plumas? interprete Munstero. Septuaginta Hebraicā vocem relinquunt. Chaldæus pro *neelasa* ponit תרנגיל ברא, hoc est gallum syluestrē. R. Abraham putat esse struthionē. *Ranan.* ¶ Ranan, רנן, vt D. Kimhi docet, auis est quę exultat & sibi placet ob vocem aut pennas, nimirū pauo. In cōmentarijs etiam in Iob cap. 39. multos scribit pauonē putare. Alij auem esse conijciunt cantu ex- 5 cellentem, veluti תרינגיירולך (si rectè scribitur. lusciniam intelligo, quæ gallis *rußignole* dicitur.) Aliqui volunt esse auem quæ delectatur in suo cantu, Munsterus. Leui ben Gerson alā aut pennam potius auis intelligit. Interpres noster struthionis pennam reddit. Vtuntur autem struthionum pennis in cristis qui exultant & lætitiam aut superbiam ostentant. Chaldæus vertit תרנגול ברא, id est gallum syluestrem. Septuaginta τερπομένων. *Ziz.* זיז, *sis*, vel *ziz*, Hebræis nomen generale est de omni fera bestia. Rabini quidam auem maximam interpretantur, quæ alis suis extensis Solem obscuret, Psalm. 80. alij simpliciter auem quandam, alij omne reptile agri exponunt. Septuaginta μονιὸν ἄγριον, id est aprum, (*vide* in Apro *A.*) Chaldæus *tharnegul*, id est gallum syluestrem. rursus septuaginta ὡραιότητα, Psalmo 50. Hieronymus pulcritudinem. Augustinus species. Esaiæ 66. Septuaginta εἴσοδον. Ionathan זין יקרהא מחמר, *mechamar sis iekaraha*, Hieronymus omnimodam gloriam, Symmachus pinguedinem, Theodot. multitudo, Aquila παντοδαπλῶ χώρας, malim παντοδαπλῶ ὥραν.

¶ Vpupam

¶ Vpupam Varinus ἀλεκτρυόνα ἄγριον, id eſt gallum ſylueſtrem interpretatur. & Itali quidam eandem gallum paradiſi vocitant. Videtur autem ei galli nomen attribui popter criſtam. quamuis illam è pluma tantum habet, non vt gallinaceum genus ex cartilagine quadam carnoſa. Hebraicam quoque vocem *dukiphat*, vt paulò ante retuli, alij vpupam, alij gallum ſylueſtrem exponunt. ¶ Κυπαείσσια, genus gallinaceorum, Heſych. & Varinus.

Vpupa à quibuſdā gallus ſylueſtris dicitur.

¶ A Sueuis circa Rauenſpurgum audio genus quoddam galli ſylueſtris Rietħanen, id eſt gallos paluſtres appellari, magnitudine anſeris ferè, pedibus gallinacei: capitibus pulchris, magnis, in quibus pennæ rubicundæ ſpectentur. caudis ferè quales galli Italici gerunt. raro capi niſi hyeme aliquando, captos interdum ſale condiri. Ab Hieronymo Trago inter feras gallinas nominātur Rothűner, id eſt gallinæ rubicundæ Germanicè dictæ. Longolius hoc Germanicū nomen perdici Græcæ attribuit. videtur autem perdicem rubram vulgò dictam intelligere. ¶ Lagopodem alpium noſtrarum incolæ nominant gallinam ſaxorum vel niuium, Steinhűn, Schneehűn, Schrathűn. ¶ Attagenem noſtram, id eſt gallinam corylorum, quidam Gallicè, vel Sabaudicè vocant *gelinettam*, id eſt gallinulam, vel gallinulam ſylueſtrem. Supra ſtatim pòſt Attagenem de GALLO PALVSTRI illo quem Scoti vocant Myrkock, ſcripſimus, & effigiem eius è Scotia miſſam addidimus. ¶ Reperitur in Scotia etiā aliud genus galli ſylueſtris, phaſiano carne ac magnitudine ſimillimum: ſed nigra pluma, rubentibus admodū palpebris. ſylueſtrem agri gallum noſtrates (Scoti) dicunt, eſtq; frumento victitans, Hector Boëtius in deſcriptione Regni Scotiæ. Huius alitis effigiem, quam vnà cum proximè dicta, Cl. V. Henricus à S. Claro è Scotia nobis tranſmittendam curauit, hîc adieci.

De quodā genere galli ſylueſtris quod apud Sueuos reperitur.

De alio genere quod in Scotia reperitur.

Scoti in hoc genere marem vocant *ane blakcok*, id eſt gallum nigrum: fœminā quæ magnitudine inferior & colore dilutior eſt, *ane grey hen*, id eſt gallinam fuſcam. Mas collo, pectore, alis coxiſq; punctis rubicundis aſperſus eſt, fœminā leucophęā maculæ nigræ variāt. Supercilia & barbulas in vtroq; ſexu membrana rubens inſignit. Anglus quidam hac icone viſa, in Anglia etiā retulit capi locis erica plenis.

¶ Eandē auem Guil. Turnerus intelligere videretur, in deſcriptione quam ſtatim ſubdemus, niſi fœminæ alium colorem tribueret, quam ait magis ruffam eſſe perdice, cum fœmina galli nigri Scotici fuſca ſit, vt diximus. Gallinaceum ſylueſtre genus apud nos eſt (inquit Turnerus Anglus, *Morhennā* vulgò vocant, ni fallor, forte propter colorem maris nigrū vt in Mauris: alij, puto, *hethcok*, id eſt gallum ericarum) in quo fœmina à mare ita differt, vt duorum generum iſtiuſmodi rerum imperito videri poſſint. Mas gallo domeſtico paulò minor totus niger eſt, excepta ea parte caudæ quæ podicem tegit, ea enim alba eſt. Cæterum nigredo huius nonnihil ſplendeſcit, ad eum ferè modum quo columborum nigrorum torques circa colla ſplendeſcunt. ad viriditatem igitur proximè accedit. in capite rubrum quendam habet, ſed carneum cirrum, & circa genas duos habet veluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis diſtincta eſt, & à perdice, niſi maior eſſet, & ruffa magis, ægrè dignoſci poſſet. In deſertis locis & planis, erica potiſſimum conſitis, ambo degunt. grano veſcuntur, & ſummis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt volatus. Hanc auem attagenem eſſe conijcerem: ſed qui attagenem deſcribunt, marem à fœmina non ſeparant. vnde colligo eundem fuiſſe colorem, & eandem figuram maris & fœminæ. Quòd ſi attagen non ſit, gallina videtur eſſe Varronis ruſtica, Hæc ille. Verum hanc auem non eſſe attagenē, ex eius hiſtoria apparebit: præſertim cum attagen paluſtris ſit, hæc non item. *Vide* an eadem ſit auis, quam Gyb. Longolius attagenem putauit: cuius verba recitabimus infra in Grygallo.

De alio genere Anglico.

DE GALLINA RVSTICA.

ALIA videri poteſt gallina ruſtica, cuius Columella & Varro meminerunt: alia verò perdix ruſtica, cuius Martialis, eadem (ni fallor) *ruſticula* Plinio dicta. ¶ Gallinæ quæ vocantur trium generum ſunt, villaticæ, & ruſticæ, & Africanæ, Varro & columella. Ruſtica gallina non diſſimilis villaticæ, per aucupem decipitur: eaq; plurima eſt in inſula, quam nautæ in Liguſtico mari ſitam producto nomine alitis Gallinariam vocitauerunt, Columella. Gallinæ ruſticæ (inquit Varro) ſunt in vrbe raræ, nec ferè manſuetæ ſine cauea videntur Romæ, ſimiles facie non his villaticis gallinis noſtris, ſed Africanis aſpectu ac facie incontaminata. In ornatibus publicis ſolent poni cū pſittacis ac merulis albis, item alijs id genus rebus inuſitatis. neq; ferè in villis oua ac pullos faciunt, ſed in ſyluis. Ab his gallinis dicitur inſula Gallinaria appellata, quæ eſt in mari Thuſco ſecundum Italiam contra montes Liguſticos, viginti millium Albingaunium. alij ab his villaticis inuectis à nautis ibi feris factis procreatis, Hæc ille. Albingaunij quidem Liguriæ oppidi Plinius etiam meminit. eſt autem illi vicinum Intemelium oppi-

Inſula Gallinaria.

pidum, & sic apud Varronem legendum puto, (sic & Hermolaum legisse video,) non vigintimillium, vt Gallinaria insula sita intelligatur contra hæc duo Liguriæ oppida & Ligusticos montes. ¶ Syluestres gallinæ quæ rusticæ appellantur, in seruitute non fœtant: & ideo nihil de his educandis præcipimus, nisi vt cibus ad satietatem præbeatur, quò sint conuiuiorum epulis aptiores, Columella.

Rusticulæ. ¶ Rusticæ gallinæ sunt agrestes (syluestres potius) rostro longiore, quæ per diminutionem rusticulæ quoq; appellantur, Ge. Alexandrinus: quem video gallinaginem vel perdicem rusticam, (quam Galli *beccassam* à rostri longitudine, nostri Schnepff appellant, Plinius, vt videtur, rusticulam,) pro gallina rustica accepisse. Audio & hodie circa Bononiam in Italia gallinam rusticam siue rusticellam nominari auem palustrem & lautam, haud scio an *beccassam*, an aliam quandam. Sed cum Columella gallinam rusticam villaticæ non dissimilem faciat, *beccassa* verò longè dissimilior sit illi quàm aliæ quædam 1 syluestres gallinæ inter alias quærenda est quæ nam tum forma tum magnitudine ad villaticam accedat proximè: qualis illa est cuius è Scotia missæ imaginem paulò antè posuimus: vel illa (nisi eadem sit) quam in Anglia reperiri Turnerus scripsit, vt proximè recitauimus: in quo genere mas totus niger est, fœmina varia instar perdicis, &c. Rursus cum Varro rusticas non villaticis gallinis sed Africanis aspectu similes scribat, ac facie incontaminata: Africanas autem non alias quàm Meleagrides faciat, dubitare aliquis posset tanquã alia Varronis quàm Columellæ gallina rustica esset. quod mihi quidem non videtur. possunt enim rusticæ villaticis reliquo corpore similes esse, facie verò dissimiles. ¶ Gallina apud nos rustica (inquit Turnerus) nusquam reperitur, si gallina illa quam *morhennam* vocant, (quam supra verbis ipsius descripsimus,) non sit: quamuis de eadem an attagen sit dubitamus. 2

DE MELEAGRIDE.

A. & B.

Variæ veterũ scriptorũ sententiæ de Meleagride. CIRCA Meleagridis historiam nec veteres ferè scriptores, neq; recentiores consentiunt. quamobrem veterum de ijs scripta primo loco adferre placuit, deinde recentiorum seorsim. Græcè scribitur Μελεαγρὶς oxytonum, fœminino genere. ¶ Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ, (gibbosæ, vt Beroaldus exponit) quas Meleagridas appellant Græci. hæ nouissimæ in triclinium ganeariũ introierunt è culina propter fastidium hominum. Væneunt propter penuriam magno, Varro. Simili modo (vt Memnonides circa Memnonis sepulcrum in Ilio) pugnant Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc est gallinarum genus, gibberum (aliàs *gilberium*, Volaterranus gilbarum legit) varijs sparsum plumis: quæ nouissimæ sunt peregrinarũ auium in mensas receptæ, propter ingratum virus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit, Plinius. Columella distinguit: Africana gallina est (inquit) quam plerią; Numidicam dicunt, Meleagridi similis, nisi quòd rutilam galeam & cristam capite gerit, quæ vtraq; sunt in Meleagride cœrulea, Columella. Trãquillus etiam cum Columella sentiens, separat Meleagridas à Numidicis (seu Africanis. nam Varro, & Plinius quoq; vt videtur non discernunt) Volaterranus & Niphus. *Numidicæ.* *Gutteræ.* Meleagrides, & Numidicæ & Gutteræ, aues sunt quæ & Afræ dicuntur. Ge. Alexandrinus. apparet autem illum pro gibberis apud Varronem gutteras legisse: & conijciat aliquis gutteras forte cognominari posse quòd plumis varijs quasi guttis distinguantur, vt Plinius & Athenæus testantur de Maleagride. *Et picta perdix, Numidicæq; guttatæ*, Martialis. sed cum gutterum pro guttato alius nemo, quod sciam, dixerit, non temere quicquam mutârim. In eo etiam quòd galeam Meleagridi rutilam 4 esse Columella scribit, vt & cristam, mendum mihi subesse videtur: & paleam legendũ. vocant autem paleam vel paleas, quæ veluti barbæ à gallinarũ rostro dependent, vt in Gallo *B.* docuimus. quanquam, vt author est Clytus apud Athenæum, barbam seu paleas propriè dictas non habet, sed eius loco carnem oblongam, & magis quàm in gallinis rubentem.

Quibus in regionibus reperiantur Meleagrides. ¶ Meleagrides fert vltima Syriæ regio, vt Diodorus Siculus scribit. Mnesias Africæ locum (lacum) Sycionem appellatum tradit, & Cratin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas Meleagridas & penelopas vocat viuere, Plinius. Meleagrides aues pascebantur in Acropoli Suidas & Varinus. Meleagrides primi feruntur habuisse Ætoli, Athenæus. Strabo libro 16. circa Arabiam alicubi in fronte portus magni (sic dicti) tres insulas esse scribit, quarum vna Meleagrides multas habeat.

¶ Clytus Milesius Aristotelis discipulus libro 1. de Mileto, Circa templũ Virginis, inquit, in Olero 5 (codex Græcus habet ἀέρῳ. Gillius vertit ad templum æreum: & idem scribit, Histrum in Olero tradere Meleagridas à nullis auibus quæ vnguibus sint vncis violari. Volaterranus ex Æliano legit, Meleagrides in Lero insula esse. est autem Leros insula in Icario mari. ego in Olero legerim, quæ vrbs est Cretæ in alto loco sita, à qua Minerua [quam & Virginem, Παρθένον, per excellentiam vocant] Oleria dicta, & festum eius Olerium, apud Stephanum. conijcio autem has alites Mineruæ sacras fuisse, cum *Descriptio Meleagridũ.* Athenis etiam in Acropoli educari solitæ fuerint olim) Meleagrides aues sunt. locus vbi aluntur palustris est. pullos suos nullo amoris affectu hæc ales prosequitur, & teneros adhuc negligit. quare à sacerdotibus curam eorum geri oportet. Magnitudo ei gallinæ generosæ. caput pro corporis magnitudine paruum, & glabrũ, (ψιλὸν,) in quo apex (crista, λόφος) carneus durus & rotundus spectatur, claui vel paxilli instar eminẽs, (in Græco additur, καὶ τὸ σῶμα ξυλοειδὲς, pro quibus verbis Gillius nihil aliud posuit, quam

quàm paxillũ quem diximus ligneum eminere. Wottonus roſtrum ligneũ vertit. ego pro σῶμα forte χρῶμα legendum conijcio. nam de totius corporis colore poſterius agit. & apicis illius colorem hoc in loco lector deſiderare poterat. itaq; ξυλοειδὴς tanquam coloris nomen accipio, etſi Columella Meleagridi tum criſtam tum galeam rutilam tribuit. Hæc ſcripſeram cum Hermolaum quoq; in Corollario nobiſcum facere obſeruaui. Gyb. Longolius ad totius corporis colorem refert.) Ad malas ab ore(ςόματος, non σώματος, vt rectè etiam Hermolaus & Wottonus legunt) orta caruncula longa barbæ loco dependet, rubicundior quàm in genere gallinaceo. quod autem in gallinis roſtro adhæret, πώγωνα vocant Græci quidam(Latini paleam mentúmve) non habet. Roſtrum acutius & maius quam gallinæ. Ceruix nigra craſſior breuiorq́; quàm gallinæ. Corpus totum varium eſt, nigrum videlicet maculis (πίλοις. forte πτίλοις) plumarum candidis, frequentibus, lente maioribus, diſtinctum. ſunt autem orbiculi iſti in rhombis nigris. vnde ipſi etiam rhombi varietatem exhibent, (in Græco additur, τοῦ μὲν μέλανος ἔχοντος λευκότερον τὸ χρῶμα, τοῦ δὲ λευκοῦ μελάντερον.) Alæ etiam maculis notantur albis, ſpecie ſerrata per verſus parallelos(ſpatia æquidiſtantia) digeſtis. Crura ſine calcaribus, cæterò ſimilia gallinaceis. Fœminæ maribus adeò ſimiles ſunt, vt vix dignoſci ſexus queat, Athenæus. ¶ Gallinæ ruſticæ ſimiles facie ſunt, nõ his villaticis gallinis noſtris, ſed Africanis aſpectu ac facie incontaminata, Varro. facit autem eaſdem Africanas & Meleagrides.

De earũdem voce. *Ouis.*

¶ Verbum κακκάζειν in vſu eſſe de Meleagridum voce docet Pollux. Heſychius hoc verbum Atticis vſitatum eſſe ſcribit de gallinarum voce circa partum: cui ſimile eſt apud nos gaggſen. Meleagrides, vt & attagæ, ſuum ipſæ nomen voce ſua imitantur, Ælianus. ¶ Meleagridum & phaſianorum oua punctis diſtinguuntur, Ariſtot. (& Plinius) de hiſt. anim. 6. 2. vbi Albertus cum primum rectè nominaſſet meleagridem auem, mox iterum de eadem, Et oua (inquit) *cathailar*, quæ Latinè *theagridi* (ineptè pro meleagride) vocatur. ¶ Quorum tenuior eſt res familiaris in celebribus Iſidis conuentibus anſeres atq; aues meleagrides immolant, Pauſanias.

Fabula de Meleagri ſororibus in aues conuerſis.

¶ Meleagri qui filius OEnei regis Calydoniæ fuit hiſtoriam leges apud grammaticos, Euſtathium(in nonum Iliados & alibi) & alios, vnde nos etiam aliquando eam in Onomaſticon propriorũ nominũ retulimus. Meleagri ſorores aliqui in Meleagrides aues mutatas ferunt. alij familiares(virgines) Iocallidis virginis in Lerna, cui diuinos honores præſtant, Suidas & Varinus. Ælianus ſcribit Meleagridas in Lero inſula eſſe, quas fabula vult Meleagri OEnei filij natas fuiſſe, luctu patris in aues conuerſas, quare & lamentabili carmine cantus earum exaudiri, Volaterranus. ¶ Μελεάγρια & μελέαγρα radices quædam dicuntur, vt Suidas ſcribit, qui & hæc innominati authoris verba recitat: Ῥίζαις αὐτοὺς μελεαγρίων καὶ καρδίαις καλάμων ἐδεξιοῦτο. Videntur autem herbæ alicuius ſylueſtris radices eſſe, adeò dulces vt mel ſylueſtre dici meruerint, quales videntur illæ quas Itali vulgò dulcichinos vocant.

DE MELEAGRIDE RECENTIORVM OPINIONES.

RECENTIORES quidam indocti *gallos vros* vulgò dictos(Orhanen) Meleagrides eſſe crediderunt: ſed & alia non conueniunt, vt in Galli vri hiſtoria apparebit, & quod hic captus animum deſpondet, cibumq́;(non) niſi longo poſt tempore aſſumit. Meleagrides verò confeſtim vt captæ ſunt, eſcas non recuſant. Has nobis quandoq; Ægyptij pro gallinis Hieroſolymitanis magno mendacio vendiderunt, & in Syria captas affirmarunt, certè præter colorem & paleas vris noſtris planè ſimiles, Gybertus Longolius.

Gallinæ Indicæ.

¶ Raphael Volaterranus ſuo tempore Meleagrides duas ſecundum Plinij deſcriptionem Romæ in hortis Cardinalis S. Clementis viſas ſcribit. Auguſtinus Niphus Meleagrides vulgò Tunes appellari tradit, nimirum ab vrbe Africæ Tuneto. Eliota Anglus Meleagrides Anglicè interpretatur, *hennes of Genny*: Quidam Hiſpanicè *gallinam moriſcam*. Petrus Bellonius gallinas Indiæ vulgò dictas: vt & ante ipſum Gulielmus Turnerus. Qui in ſuo de Auibus libro, Columellæ (inquit) Meleagrides, videntur illæ eſſe aues quas nonnulli pauones Indicos appellant. nam illas paleis & criſtis cœruleis eſſe in confeſſo eſt. Horum ſententiæ ipſe etiam aliqua ex parte accedo, & gallinas Indicas vulgò dictas Meleagridum ſpeciem eſſe iudico, quòd cum Clyti Peripatetici deſcriptione à nobis recitata in pluribus quàm vlla mihi cognita auis conueniant. etſi enim calcaribus non careant, neq; eadem fortaſſis colorum varietate eodemq́; ordine digeſta ſpectentur: habent tamen apicem illum paxilli inſtar à capite prominentem, & barbæ vel palearum loco carnem dependentem rubram, caput glabrum, &c. Conuenit & magnitudo generoſæ gallinæ, quanquam & colore & magnitudine gallinas Indicas diuerſas reperiri audio. maximas eſſe & præferri nigras, alias albicare, minimas corpore vario eſſe, maculis nigris corpus albicans diſtinguentibus. Iam cum Columella Africanas criſtæ tantum paleæq́ue (vel eius quod pro palea eſt) colore à Meleagridibus differre ſcribat, vtranque auem generali gallinæ Indicæ appellatione comprehendi licebit.

Gallinæ Africanæ.

¶ Gallinæ Aphricanæ, Græcis Meleagrides, nunc PHARAONIS aues dicuntur, Georgius Alexandrinus. Aues Pharaonis dictas, quæ ex Oriente deferri ſoleant, in regno Senegæ Nigritarum plurimum abundare Aloyſius Cadamuſtus ſcribit.

DE MELEAGRIDE, VEL GALLO NVMIDICO AVT MAVRITANO ſyluestri, cuius iconem & deſcriptionem à Io. Caio Britanno accepi: qui gallinam domeſticam quoq; à noſtra diuerſam eiuſdem regionis, ſe miſſurum promiſit.

GALLVS Mauritanus pulcerrima auis eſt, magnitudine corporis, figura, roſtro, & pede phaſiano ſimilis: vertice corneo, in apicem corneum à poſteriori parte præcipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eum natura voluiſſe videtur inferiori capitis parti tribus veluti lacinijs ſe promittentibus committere atq; deligare: inter oculum & aurem vtrinq; vna, & in fronte media item vna: omnibus eiuſdem cum vertice coloris: ita vt inſideat capiti eo modo, quo ducalis pileus illuſtriſſimo Duci Veneto, ſi quod iam aduerſum eſt, auerſum fieret. Rugoſus is eſt inferius, per circuitum: qua ſe attollit, in directum. In ſummo collo ad occipitium, naſcuntur erecti quidam atq; nigri pili (non plumæ) in contrarium verſi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ atq; cilia, ſi maculam in ſumma & poſteriori parte ſupercilij vtriuſque demas. Imum caput per longitudinem vtrinq; caro quædam callosa colore ſanguineo occupat. quæ ne propendeat veluti palea, vt replicaretur natura voluit, & auerſo ductu in duos proceſſus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt ſe vtrinq; carunculæ, quibus mares in ambitu veſtiuntur, & caput in anteriori parte à cætero roſtro pallido ſeparatur. Harum ad roſtrum margines inferiores, replicantur etiam leniter ſub vtroq; nare. Quod inter verticem & carnem eſt à dextra & ſiniſtra parte, album deplume eſt, leui cœruleo mixtum. Color verticis atq; apicis, idem prorſus eſt cum colore dactyli. Tibiæ nigræ ſunt, & in anteriori parte, ſquamoſa inciſura duplici notatæ: in poſteriori, nulla, ſed læues, & veluti punctis quibuſdam ſui coloris reſperſæ. Color illi ſub faucibus exquiſitè eſt purpureus: in collo obſcurè purpureus: in cætero corpore per ſumma contuenti qualis conſurgit ſi album & nigrum pollinem vtcunq; tenuiter tritum, colori fuſco rariùs aſpergas, nec tamen commiſceas. Tali colori maculæ albæ ouales aut rotundæ per totum corpus ineſſe

esse visuntur, per summa minores, per ima maiores, comprehensæ interuallis linearum, vt apparet in plumarum compositione naturali, quæ se mutuò intersecant obliquo hinc inde ductu per summa tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore solum deprehendes, sed ex singulis auulsis plumis. Superiores enim, obliquis lineis se mutuo intersecantibus, aut, si mauis, orbiculis quibusdam ex albo & nigro (vt dixi) polline confectis. & per extremitates coniunctis, vt in fauis aut retibus, maculas ouales aut rotundas in spatijs fuscis comprehendunt: inferiores non item. Vtræque tamen simili lege positæ sunt. Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ sunt, vt ferè triangulos acutos faciant. in alijs, vt oualem figuram repræsentent. Huius generis ordines tres aut quatuor in singulis suis plumis sunt, ita vt minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis & in cauda, rectis lineis æquidistantibus procedunt per longitudinem maculæ. Inter gallum & gallinam vix discernes, tanta est similitudo, nisi quòd gallinæ caput totum nigrũ est. Vox illi est diuisus sibilus, non sonorior, non maior voce coturnicis, sed similior voci perdicis, nisi quòd submissior ea est, nec ita clara. cursus velox. Hæc omnia Caius. ¶ Ego omnino Meleagridem hanc auẽ, vel Numidicam gallinam appellârim. Eadem nimirum fuerit Afra auis in versu Horatiano, Non Afra auis descendat in ventrem meum, &c. *vide* in Struthocamelo *h.* in prouerbio Afra auis.

Ferrariæ in horto ducis, quem *Montagna* vulgò nominant, duas aues vidi, gallinis paulò maiores, totas cinereo colore, eoque albicante, cum nigris rotundisque maculis inspersis: capite pauonibus simillimas, & cristatas plumis instar pauonum. Gallinas Indicas vocabant, Io. Fauconerus in epistola ad nos.

DE GALLINA AFRICANA SIVE *Numidica.*

Gallinæ trium generum sunt, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Numidicæ (gallinæ celebrantur) in parte Aphricæ Numidia, nunc etiam in Italia, Plin. Gallinæ Africanę sunt grandes, variæ, &c. Varro. *vide* proximè superius in Meleagridis historia. Varro enim non distinguit: Columella colore tantum cristæ paleæq;, in Africana rubentium, in Meleagride cœrulearum. Numidicarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella & Varro in Geoponicis Græcis. Est & phasianorum educatio eadem, quæ suo loco explicabitur. ¶ Tuo palato clausus pauo nascitur, Gallina tibi Numidica, Petronius Arbiter. Pulli Numidici cocturam & condituram ex Apicio recitaui in Gallo *F.* ¶ Ansere Romano quamuis satur Annibal esset, Ipse suas nunquam barbarus edit aues, Martialis sub lemmate Numidicæ: Si Libycæ nobis volucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Idem. Plinius gulam illorum reprehendit, qui victu simplici & præsentibus non contenti, aues vltra Phasidem amnem & è Numidia petunt. *Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ Nouit auis noster tyrunculus*, Iuuenalis Satyr. 11. Phil. Beroaldus etiam ex Horatio Afram auem, *gallinam Africanam* interpretatur. De his & Papinius intelligi voluit in Syluula: Quas vdo Numidæ legunt sub Austro.

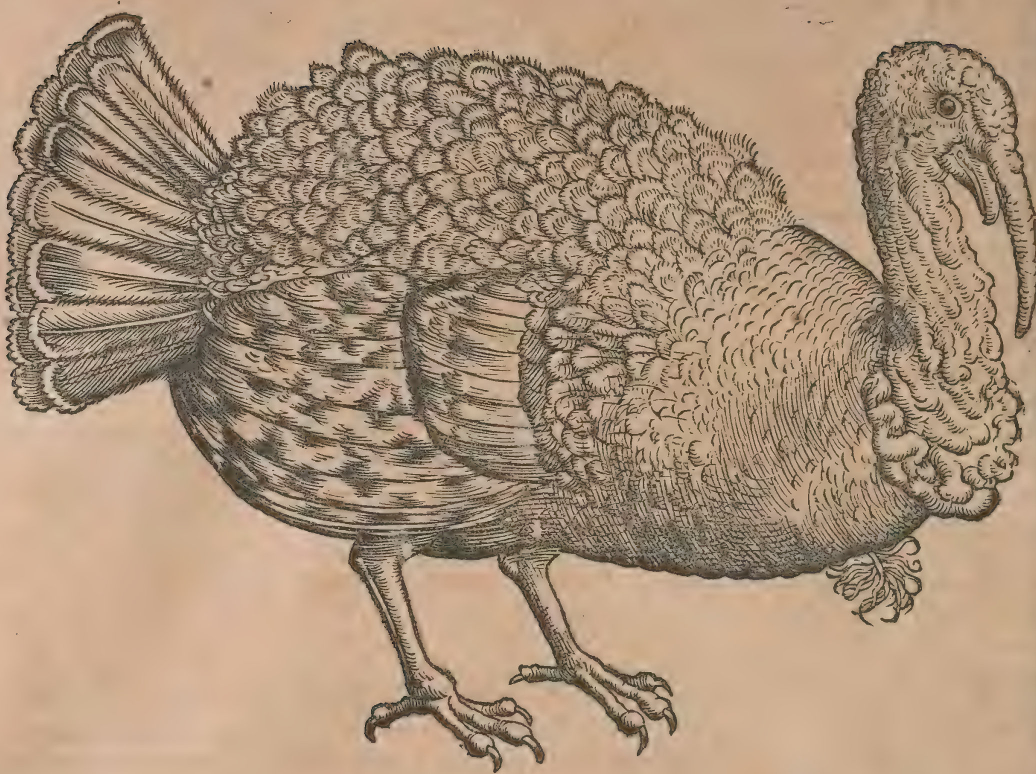
¶ Manardus in epistolis gallinas Numidicas, gallinas deserti vocari scribit. Michael Sauonarola gallinas deserti temperamento perdici proximas esse tradit, siccare & astringere admodum. Ex recentioribus quidam dubitat an coturnix ab Italis vulgò dicta, auis Numidicæ, quam quidam deserti gallinam vocent, aliqua species sit. Ego de gallina deserti certum nihil habeo. auis verò Numidicæ, id est gallinæ Africanæ speciem eam esse quæ *coturnix* vulgò Italis dicitur, neutiquam mihi verisimile fit. ¶ Aristoteles Hadrianas gallinas facit varias & paruo corpore, vt & Plinius: Varro Africanas quas non alias esse constat quàm Hadrianas, varias, & grandes facit, Recentior quidam: sed absque authore. nam qui Adrianas easdem Africanis esse scripserit, nullus est quòd sciam. Nos de Adrianis scripsimus in Gallo. *B.*

¶ Aphricanæ gallinæ nidos in nemoribus struunt locis vliginosis. Eæ solebant (circa Coloniam Agrippinam) esse tam frequentes, vt drachmæ pretium in foro non excederent. nunc singulas aureo numo licentur. Plumis mirificè varijs fulget, vt eminus videnti phasianus videri possit. cristam habet purpuream, & caudam minimè longam, corporeque pressior (quàm phasianus) est. Hanc olim in auiarijs sedulò curabant Romani, Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Kurhenn, nescio qua nominis origine. Quod si Africana eadem cum Meleagride est, vel ita tantum differt vt Columella putauit, (neque enim aliam eius descriptionem à priscis relictam habemus,) non potest ea esse quàm Longolius putat. Existimauit ille fortassis satis esse ad persuasionem, quoniam curhenna sua varia sit gallina, cum Africana quoque varia siue guttata memoretur. Sed nimis infirmum hoc argumentum est. Nouimus enim & alias quasdam toto corpore varias è gallis syluestribus, vt grygallos.

DE GALLOPAVO.

De ratione nominis Gallopauonis.

Hanc auem cum aliqui gallinam Indicam, alij pauonem Indicum vocitent, nobis composito ex vtrisq; nomine *gallopauũ* appellare libuit, vt & eruditos quosdam ante nos appellasse audio. Etsi.n.

gallinacei generis eã potius esse quàm pauonini constet, habet tamẽ cum pauonib. cõmunem caudæ explicationem. hoc vt in vno nomine appareret, & simul Indici differẽtiam adijcere non esset necesse, gallopauum diximus. Itali appellant *gallina d' India.* Hispani *pauon de las Indias.* Galli *poulle d' Inde.* Germani **ein Indianisch/ oder Kalekuttisch/ oder Welschhun.** Angli *a kok of Inde.* Turnerus & Bellonius gallopauum nostrum Meleagridem esse conijciunt: qua de re sententiam meam in Meleagride supra exposui. Iis qui erythrotaonẽ esse putant, de quo in Vrogalli historia inferius scribam, non assentior.

¶ Qui vulgò pauo Indicus appellatur, nihil pauonis habet præter expansam pauonis in morem caudã: quam tum cum irascitur, subitò extendit, Gyb. Longolius.

Descriptio eiusdem ex Æliano. Ex Gillio. ¶ In India gallinacei nascuntur maximi: non rubram habent cristam vt nostri, sed ita variam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus contextam. Pennas posteriores (caudæ, πτερὰ τὰ πυγαῖα) non inflexas habent, neq; in orbem reuolutas, sed latas, quas cùm non erigunt, vt pauones trahũt: eorum pennæ smaragdi colorem gerunt, (χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτερὰ αὐτῶν χρυσωποὺς τε καὶ κυαναυγεῖς [forte, χρυσωπὴν τε καὶ κυαναυγῆ] κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον,) Ælianus 16.2. in translatione P. Gillij. & sanè gallus hic Indicus non alius quàm noster pauogallus videtur, vel certe omnino congener. Rursus in Gillij accessionibus, gallopauum nostrum his verbis descriptum inuenio: De gallo peregrino: Is quem ex nouo orbe deportatum vidi, eadem est qua pauo colli proceritate, quod ipsum simul cum capite à plumis omnino nudum est: tantum purpurascẽte pelle obducitur: & tam valde crassum est, vt pellẽ quæ antea laxa & vacua spectabatur, cum vocem mittit, sic contendat & inflet, vt ad brachij crassitudinem accedat. Vox cum fragore per collũ longe lateq; vagans redditur, vt liquorẽ in doliũ infusum diceres strepere: in sua tamen voce quiddã gallinaceũ recinit. Eius capitis vertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus, crista caret: quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantopere eminet, vt digiti longitudine inferius dependeat quàm rostrum ipsum, quod quidẽ ipsum ea superintegitur, vt hoc nisi è transuerso videri non queat. Hanc quidem appendiculam cum pastum capessit contrahit, vt quæ antea digito longior, quàm rostrũ propendebat, modò contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tum accipitris speciem similitudinemq; gerũt, tum extremæ albæ visuntur. Cruribus est procerissimis, eiusdemq; vngues similiter vt nostratium aduncitatem habent, & distinctionem. Illius quem vidi corpus & rotundum erat, & pauonis excelsitatem superabat. oculorum ambitus cæruleo & purpureo colore efflorescebat, & perinde vt accipitres acri atq; acuto videndi sensu vigebat. Cum quispiam ad gallinam appropinquat, totus inhorescit, plumis & gradu superbo exterrere accedentes conatur: gallina illius alba erat, &

pauonem

pauonem cum is plumas caudæ amisit, referebat, Hæc omnia Pet. Gillius. Pauogallus (inquit Gyb. Longolius, pauonem Indic. ipse vocat) crista caret: nisi pelliculam istam carnosam, quam per nares adeò demittit irata, vt rostro promineat, & in pastu ita retrahit, vt vix videri queat, cristã appelles. Quinetiam neq; paleis neq; genis prædita est. quid enim ista rubescens pellis aliud, ac appendix quædam cutis, quam nunc contrahit, nunc extendit: nunc cæruleo colore, mox pallido, deinde purpureo pro affectibus, vt apparet, suis pingit? *Ex Longolio.* Pauo Indus (inquit Hier. Cardanus) caudam in rotam erigit, gaudetq; hominum admiratione qui illam intuentur. quo fit vt pauo Indus sit, quem aliqui gallum existimant. *Ex Cardano.* nam & ipse caudam suam miratur in orbem conuersam gestiens: quamuis pulcritudine multum à nostro pauone decedat. Decoratur tamen pelle circa caput, cuius colorem pro voluntatis arbitrio mutat. Cùm enim varij coloris sit, alboq; ac cinereo quasi distincti, aduehiente sanguine modo cærulea, modo rubra fit. Et cùm sit iracundus, speciem ac affectum irati hominis præbet, pellem illam pro facie habens. Sed aliud est maius, quòd eam pellem quandoq; colligit, vt vix videatur, tuncq; pallet. aliquando verò eam extendit, adeò vt rostrum totum integat, tuncq; purpurea plerunq; videtur. Indicio est igitur illam vnà cum sanguine extendi, quanquam & viderim simul pallentem atq; extensam. Colligitur igitur ac contrahitur, quoniam tenuis est & laxa: vt scroti etiam cutis, quæ quandoq; tota contracta videtur, quandoq; verò extensa multum. Igitur laxitas & tenuitas tam extensionis & contractionis, quàm mutationis colorum caussæ sunt, Hæc Cardanus. Attagen, id est francolinus auis, pennis est vario modo coloratis sicut gallina Indica, interdum tamen colore viridi & cælesti visitur, Syluaticus: si modo de pauogallo hîc loquitur, & non potius de Indica gallina illa de qua paulò post dicetur. Pellicula in vertice loco cristæ pauogallus, veluti paxillus quidam est, vt de Meleagride Clytus peripateticus scripsit. illum aliquando multum demittit, vt totum rostrum contegat, & ad pectus vsq; interdum porrigatur. Colli illa sub rostro appendix carnosa, cùm ab aue contrahitur, tuberculis quibusdam exasperari apparet. In pectore medio veluti penicillus quidam è setis iubæ equinæ inflexis, ab vno principio se extendens, ad duos circiter digitos longis, in mare præsertim, spectatur.

¶ Gallopauum aiunt vocem quandam ædere gallinaceæ non dissimilem (*Gu Gu* clamitat, præsertim iratus, non canit vt nostri galli) & in frigidis regionibus ægrè ali. minimum ex eis fructum esse, sumtus in educando alendoq; & curæ multum requiri. in cibo lautissimos haberi, & principum mensis dignos. ¶ Catreus auis Indica in C. Elemento nobis descripta, cum pauogallo confinem naturam habere videri posset, nisi canora & musica esse traderetur.

DE GALLINA INDICA.

INDICA Gallina, quam Philippus Traiectensium episcopus in delicijs habuit, cristata planè fuit, (crista speciosa ornata) perq; omnia gallinæ similis, si colorem, quo psittaci in morem virebat, excipias. Eam quanquam viuam non viderim, exuuiæ tamen, quæ Batauoduri in arce custodiebãtur, indicant gallinacei generis auem, Gyb. Longolius. Quærendum an hic sit attagen Syluatici, quem scribit pennis vario modo coloratis esse sicut gallina Indica, interdum tamen colore viridi & cœlesti inueniri. Pauones Indi (Gallopaui) pulchritudine multum nostro pauone inferiores sunt, sed caudam suam similiter mirantur in orbem conuersam. at contrà gallinæ quas ego vidi Indicæ, nostris pulchriores sunt, pennisq; pauonis decorantur: sed cauda ampla carent, quam nec in orbem erigunt. igitur non à coloribus, sed operationibus ipsis species animalium sunt distinguendæ, Cardanus.

IDEM alterius etiam gallinæ Indicæ meminit hisce verbis: Gallina Indiæ occidentalis, imò potius vulturis genus (nam cadauera & res corruptas sectatur) bene olet ob caloris vehementiam & siccitatem temperie.

DE GALLINIS LANIGERIS VEL LANATIS.

Icon hæc desumta est ex charta quadam Cosmographica.

FUCH ciuitas est maxima versus Orientem, in qua maximi galli nascuntur. Gallinæ sunt albæ

instar niuis, non pennis sed lanis tectæ vt pecus, Odoricus de Foro Iulij. In ciuitate *Quelinfu*, in regno Mangi nomine, inueniuntur gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent, vt catti, nigri scilicet coloris, sed oua pariunt optima, M. Paulus Venetus 2. 68.

DE OTIDE.

Veterum opiniones de Otide.

DE OTIDE quoniam variæ sunt recentiorum sententiæ, primum ea seorsim conscribam, quæ apud veteres mihi lecta obseruaui: mox de illis etiam auibus priuatim acturus, quas vel otidem veterum simpliciter esse, vel genus aliquod otidis, vel alijs visum est, vel nobis videtur. Et quãquam gallinaceorum generi otidem adscribendam nemo adhuc monuerit, mihi tamen rectè ad id referri videtur. De tetraone quidem vel tetrace magno (quem nostri vrogallum vocant, & eruditi quidam congenerem otidi faciunt, quibus & ipso adstipulor) quin gallinarũ generis sit, nemo qui auem ipsam viderit, dubitare potest.

Otis & otus distinguuntur.

¶ Auibus quas tetraonas vocant, suus est nitor absolutaq; nigritia, in supercilijs cocci rubor. Harum alterum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorẽ reddit, &c. Proximæ eis sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otidas, Plinius. Hinc est quòd Gaza etiam Aristotelis interpres pro otide tardam vertere solet. Otidem auem magnam & gallinacei generis, vt dixi, cum oto aue nocturna noctuæ simili veteres etiam authores confudisse conijcio. Est otus qui cum coturnicibus auolat, idem scops Aristoteli, non satis cognitus ei, vt fatetur: cum præteruolando tantum per biduum appareat: pinguis & esculentus alioqui. Hic apud Plinium libro 10. cap. 23. non rectè otis vocatur. nam & apud Aristotelem otus legitur: & in quibusdam Plinij codicibus, quanquam glottis & otis & cychramus legatur, paulò pòst tamen, otus bubone minor est, legitur. quod probo, quod ad nomen: de re ipsa verò iudicium meum adhuc cohibeo. neq; enim vlla nocturna auis auolare videtur. quòd si quæ otus dicta auis cum coturnicibus auolat, illius forte descriptio apud authores non extat. Nam otis magna, si ea est vt docti credunt quam vulgò *trapum* vocant, non auolat, nisi fallor, ex nostris regionibus, (etsi Heluetiæ rara est,) & hyeme etiam apud nos capitur interdũ. *Vide mox in c*. De oto nocturna aue, plura scribam in Elemento *O*. Fieri sane facile potest, vt Aristoteles quoq; harum auium nomina & historias non satis discreuerit, nominum vicinitate deceptus, aut vulgi consuetudinem secutus. Sunt otides, quos & *otos* vocant, aues parum volaces, & quæ volando citò defatigantur nõ aliter atq; perdices, Wottonus. Alexander Myndius otum vel otidẽ (vt scribit Athenæus, qui hæc nomina confundit, vel aliorum potius confundentium verba citat) etiã lagodian (λαγωδίαν) nominari scribit. Mihi lagodiæ nomen à lepore factũ, non otidi (de qua hîc agimus) sed oto noctuæ simili conuenire videtur, eò quòd pedes plumis villosos & leporinis ferè similes habeat, qua ratione lagopodi etiam (quam nostri perdicem albam vel montanam appellant) inditum nomen. Ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες, Xenophon libro 1. Anabaseos. Inuenio & ὀτίδες per *o* breue in prima, & οὐτίδες per ου diphthongum scribi. Galenus in Glossis à Xenophonte lib. 1 Anabas. ὀτίδα per omicron haberi testatur, apud Aristotelem per ω. quod & Varinus repetijt. Est & οὖτις paroxytonum (malim oxytonum) in Hesychij Lexico.

¶ *Albabari* est auis magna sicut anser, non multum volans, nota apud venatores Damasci, And. Bellunensis. Interpres Auicennæ tardam vertit. Fimum eius Auicenna ad impetiginem laudat, & oua ad denigrandos capillos, vt referam in *G*. quanquam hæc remedia de otide Greci non scripserint. *Clus*, id est tardus auis, Syluaticus.

B.

Quib. in regionib. reperiantur.

Hispania otides producit, Strabo. Pascuntur circa Cephisum aues potissimum quæ otides sunt dictæ, Pausanias in Phocicis. Otus auis Athenæo (noctuarum generis vt videtur,) circa Alexandriam Libyæ maximè capitur. ¶ Otidis magnitudine Scythica quædam auis est, Aristot. & Plinius. *vide in* Aquila *C*. ¶ Otides perdicum similes sunt: præ obesitate autem corporisq; pondere, parum se alis attollunt, Volaterranus ex Æliano. Athenæus otidi colorem coturnicis tribuit tanquam ex Aristotele: ex quo hæc etiam citat: Otis auis fidipes est, tribus insistens digitis, magnitudine gallinacei grandioris, capite oblongo, oculis amplis, rostro acuto, lingua ossea, gracili collo. Nos horum nihil in ijs quæ extant Aristotelis legimus. sed hoc tantum, quòd gula ei tota ampla sit, ingluuies nulla: appendices paucæ quædam infra qua desinit intestinum. Synesius in epistolis otidem ab imperito aliquo pauonem existimari posse scribit.

Descriptio otidis.

C.

De otidis ruminatione, & volatu.

Otides vel oti cibum ruminare dicuntur, Athenæus & Eustathius. Breui volatu vtuntur propter corporis sui grauitatem vnde fit vt vel manu capiãtur, si quis celeriter instet, & canibus, vt in *E*. recitabo. ¶ Incubat tarda tricenis diebus vt reliquæ etiam alites magnæ, vt aquila, anser, Aristot. Migrat & regionem mutat, Athenæus ex Aristotele. Aristoteles quidem de oto scribit, auolare eum cum coturnicibus: quem locũ Plinius repetijt. in cuius codicibus & otus & otis legitur. ego non otum noctuæ similem, quamuis tum Plinius tum Aristoteles ita interpretẽtur eodẽ mox in loco, sed otidẽ de qua scribo auolare puto cũ coturnicibus: sed corporis grauitate impeditũ perseuerare non posse, & in locis pro-

De eiusdem incubatione & migratione.

ximis

ximis remanere, vt de glottide etiam legimus. Nocturnam quidem auem aut noctuæ similem nullam migrare arbitror.

D.

Otidis sympathia cum equo.

Attagen ceruum amat, perdix damam, otis equum, Gillius ex Oppiano. Et rursus, Otides circum pedes equorum concursant. Itaq; si quis pellem equinam sibi induat, facile quotquot libuerit capiet, Athenæus. Ægyptiorum sapientes hominem viribus imbecillem significaturi, qui fortiorem insequentem fugiat, otidem auem & equum pingunt. volat enim illa viso equo, (αὕτη γὰρ ἵπταται ὅταν ἴδῃ ἵππον,) Orus. Mihi huius auis & otidis pictura, melius ad sequentis hieroglyphici inscriptionem quadrare videtur, quæ est: Quomodo significent hominem qui ad patronum suum confugiens nihil ab eo iuuatur: vbi passerem & noctuam pingi legitur. sed ad eandem rem denotandam diuersas fieri picturas nihil obstat. ¶ Vulpes in Ponto sic otidas venatur, vt & sese auertens, & in terram abijciens, tanquam auis collum, sic caudam extendat: eæ autem hac insidiarum instructione seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt: illa verò se vertens nullo negotio capit, Ælianus. ¶ Otis metuit sibi à cane, Philes. *vide mox in E.*

Eiusdem antipathia cum vulpe. Cane.

E.

Quomodo capiantur.

Otides equis gaudent, & si quis equinam pellem sibi induerit, quotquot volet venabitur. nam sponte ad illum accedent, Athenæus & Eustathius. Equum vbi aspexerit magno statim cum gaudio ad ipsum aduolat, Ælianus. Qui perdicum in ceruos, idem in equos otidum amor est, quamobrem huiusmodi industria falluntur. Retia aliquis prope fluuium aut stagnum idoneo loco erigit, angustoque per medium transitu relicto, quo eques vnus transire possit, equum auibus ostendit. Sequuntur illæ statim pennis omnibus expãsis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipsæ verò inclusæ omnes irretiantur, Oppianus libro tertio de aucupio. ¶ Canem nulla non auis paruifacit. Vnam otidem excipio, (Oppianus attagenes etiam ceu parum volaces canibus posse capi meminit,) quæ propter corporis sui grauitatem, & tarditatem canem perhorrescit. Eam enim ponderosa corporis mole constrictam alæ non facile alleuant: iccircoque demisso atque humili volatu vtitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, vt nonnunquam à canibus capiatur: itaque conscientia suæ humilitatis perculsa, simulac canes latrantes audiuerit, in dumeta, aut paludes excursione se impellit, quibus & protegatur, & ab instanti periculo seruetur, Ælianus. ¶ Otidum volatus breuis, Xenophonte teste, qui sic scribit: Otides si quis celeriter instet, capere poterit. breui enim volatu vtuntur sicut perdices, & mox fatigantur. Verum autem esse quod Xenophon scripsit, Plutarchus ait: qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacente Libya volare ait, capique eas hoc modo. Otus ad imitationem natum animal, earum præcipuè rerum quas ab homine agi viderit, aucupes etiam imitari solet. Stant illi è regione, & certo quodam pharmaco oculos sublinunt: & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt: quibus visis oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur, Athen. & Eustath. Sed cum otum ac otidem, vt dixi, confudisse veteres quidam videantur, hoc aucupandi genus non ad otidem, sed ad otum noctuæ similem pertinere mihi videtur. Est enim otus auis, vt & aliæ quædam noctuis similes, (scopes maximè,) omnino ad imitationem apposita, eoque nomine facilis deceptu. Otidem verò cum canibus & retibus facile sit venari, hac machinatione nihil est opus.

F.

De alimẽto ex otide.

Hispania aues tardas appellat, quas Græci otidas, damnatas in cibis. Emissa enim ossibus medulla, odoris tædium extemplo sequitur, Plinius. Atqui Xenophon, libro primo de expedit. Cyri, citante Athenæo, otidum carnes suaues esse ait. Ἤδη δέ τις καὶ ὠτίδα ἔδωκεν, ὄρνεον ἐκτόπως ἡδύ, Synesius in epistolis. Otidum caro media est inter gruum carnem & anserum, non tam dura scilicet atque fibrosa quàm sit gruum caro. excrementosa est, ac proinde vitanda ijs qui salubri, id est tenui victus ratione vti volent, Galenus & Symeon Sethi. ¶ Æthyia, id est mergus, ad saturitatem vsque ab accipitre edi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu: item otidis, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Remedia ex eadem.

Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis, inuenêre otidum adipem vtilem esse, Plinius. *Alhabari*, id est tardæ auis fimum impetigini medetur, Auicenna. Oua auis tardæ (*alhabari*, Bellunensis) sunt tinctura bona capillorum, vt fertur: quod quidem experimento apparere aiunt, de laneo eis inserto, & donec nigrescat relicto, Auicenna libro secundo in capite de ouis. & similiter oua *aloclo*æ (*alochloch*) vt aiunt, Idem. Kiranides ciconiæ oua cum vino soluta capillos denigrare scribit: & oua corui canos nigredine occultare, idem & Sextus. nec de aliarum auium ouis tale quid proditum inuenio.

H.

Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Ælianus. hæ forte fuerint otides, vel eius congeneres. conuenit enim magnitudo anseris, vel maior potius, & color perdicis. ¶ Vna ex aquilarum genere quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victum ei herba satis est, Ælianus. ego nullam aquilam herbiuoram extare puto: nisi quis otidem aquilæ nomine dignetur, propter magnitudinem & rostrum, vt in gallinaceo genere, non dissimile aquilino. etsi autem otis quoq; carnes edit, herbis tamen & frugibus etiam pascitur.

S

DE OTIDE QVID SENTIANT *recentiores.*

Otis an eadem sit cũ tarda. OTIDAS dici putant *stardas*, quasi tardos anseres, Cælius, & Budæus in Annotationibus in Pandectas. alij *tardas* scribunt. & Plinius, Tetraoni (inquit) proximæ sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otides. Otis nobis cognita perdici similis est: & tarda dicitur, quia tardè conspecta est Romæ, Niphus. Idem dubitat an auis illa Scythica, (cuius meminit Aristot. de animalibus 9. 33.) quæ oua sua in leporina aut vulpina pelle deponit, otidis genus sit, sed ab otide nobis nota diuersum. Ego tardæ nomen factum existimo, non quòd tardè conspecta sit Romæ, sed à corporis tarditate potius. Nam & Isidorus, Tarda (inquit) auis apud nos dicitur, eò quòd tardo & graui volatu detenta, nequaquam vt cęteræ volucres velocitate pennarum attollitur. Græcè autem gradipes (ego nec hanc nec aliam eiusdem significationis vocem de hac aut alia aue apud Græcos extare puto) vocatur.

An auis corylorũ sit. Gyb. Longolius otidem interpretatur auem à corylis Germanicè dictam ein Haselhun / quam Itali *francolinum* vocant, cum Attagêne nobis descriptam. Eam quo minus otidem esse credam, cùm magnitudo tum aliæ notæ in Otidis historia positæ, prohibent. *Orix.* Orix Alberto genus est gallinæ syluestris, perdice maius, ferè colore perdicis, Haselhun dicta Germanis, Albertus. nomina quidem orix (quod apud nullum probatum authorem legitur) & otis colludunt: vnde Longolius fortè auem eandem esse coniecit, & forsitan etiam ex lagodiæ nomine (quod tamen, vt supra docui, oti potius quàm otidis est) ad eandem sententiam impulsus, ac si Germanicum quoque nomen à lepore potius quàm corylis factum esset, quod nobis non videtur. neque sanè ex nominibus certi quicquam constanter colligi potest. Longolium Eberus etiam & Peucerus secuti sunt.

TARDÆ VEL BISTARDÆ HISTOria è *recentioribus.*

Nomina. TARDAM vel bistardam auem quãuis otidem esse non dubitem, (& eandẽ quæ Germanicè Trapp appellatur, (propter diuersas tamen quorundã opiniones, (cùm alij otidem alio vocabulo recentiorum interpretentur, vt proximè exposui: aliqui tardam seu trapũ nostrum, alio vetere, tetracẽ vel tetraonem vocantes, vt deinceps dicam) veterũ de otide scripta, & de tarda recentiorum, nostrasq; obseruationes separaui. Pygargum aquilæ genus Germanorum literatores (vt Murmellius) *trappum* interpretãtur turpi lapsu, Turnerus. Sig. Gelenius in Lexico Symphono, auem Trap / Illyricè *drofa* vocari scribit (Poloni *trop* dicunt) & eam esse conijcit quæ in Lexicis Græcorũ ῥάφος appellatur. Ῥάφοι, aues quædam, Hesych. & Varin. sed cùm nulla præterea raphi auis mentio aut descriptio extet, nos ex sola nominum vicinitate, eandem esse auem non asseremus. Kiranidi pelecanus alio nomine etiam *ramphos* appellatur, à rostro videlicet quod insigne & omnium latissimum habet. ¶ Tarda Gallicè nominatur *oustarde*, vel *houtarde*, vel *bistarde*. Auis tarda quæ bistarda vocatur, Syluaticus. Anglicè *a bustard*, vel *a bistard.* Germanicè ein Trapp / vel Trappgans / vel Ackertrapp.

¶ Trappus

¶ Trappus apud Aristotelem tetrix, (τέτριξ & οὔραξ) & Plinio tetrao est, Turnerus. Olaus Magnus in descriptione regionum Septentrional. trappum erythrotaonem nominat.

¶ De tarda, & otidis vel tetraonis tribus generibus Hermolaus Barbarus in Castigationibus Plinianis ita scriptum reliquit: Vbi vulgati codices habent, Decet & tetraonas suus nitor, Politianus similiter legit, ex Suetonio in Caligula, qui ait: Phœnicopteri, pauones, tetraones, Numidicæ, Meleagrides, Phasianæ. Et hercule codices antiqui ferè habent tetragonas. quod & fortasse rectius est quàm tetraonas. quoniam Græci eas (vt conijcio) *tetracas* appellant. Tetracis enim meminit Aristoph. in Auibus. Et Athenæus, In Mœsia (Mysia) & Pæonia, inquit, nascuntur tetraces porphyrioni similes, maximis gallinaceis maiores, cristis (barbis) ex vtraq; auricula pendentibus, voce graui, forma cõspicua (florida) struthionis sapore. Est & auiculæ, inquit, pusillæ nomen tetrax, Alexandro Myndio Epicharmoq;. Ergo tetraones siue tetragones, aut eædem sunt quæ & tetraces, aut valde similes. Merula non dissentit quidẽ penitus: sed & erythrotaonas quoq; dici eas posse credit, scripta ad nos epistola his verbis: Peragraui, inquit, fines patrios. secus Æmyliã viam oblatę mihi sunt pascentes aues, haud ita multò ansere maiores: quarum ceruix quatenus alas contingit, rubro perfunditur. rubescunt item cilia, (atqui in nostris stardis seu trappis, quas ipse videre potui, cilia prorsus non rubescũt.) Rogati de nomine rustici, respõdêre stardas appellari, & nidificare inter maturescentes segetes. præterea caudam in modum pauonis subrigere, quarum carnes qui comedêre non insuaues aiunt esse. eas contenderim erythrotaones Plinio vocari. tu quid sentias quando otium fuerit perscribe. Respondi ad hunc modum de erythrotaone: Si quæris de nomine, subdubito: cum propter illa Suetonij verba, qui tetraonas aues in Caligula appellat, tum quòd omnes Pliniani codices manuscripti tetragones siue tetragonas habent, nullus erythrotaonas. sin de re, tecum sum: vt genus hoc intelligam, quod (vt scripsisti) Ligures stardas vocant. nam & Veronæ Aquileiæq; modo sterdas, modo trapos eas nominãt. Hispani tardas, à tarditate dictas vt arbitror. quoniam, vt inquit eodem loco Plinius, alterum earum discrimen vulturum magnitudine coloreque conspicitur. nec vlla, inquit, auis, excepta struthiocamelo, maius corpore implet pondus, intantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur. deinde sequitur, Proximæ (inquit) eis sunt, quas Hispania aues tardas appellat, Græci otidas: vt tria videantur eius alitis fastigia. Sed vulgus differentias & interstitia tueri diu nescit, proindeque tria earum genera tanquam vnum eodem vocabulo significat, tardas appellando, Hæc Hermolaus.

De tarda & otidis vel tetraonis tribus generibus, Hermolai sententia.

¶ De tetrace, ex Dialogo Gyberti Longolij de auibus, quem is interpretatur Vrhan Germanicè, id est vrogallum, vel gallum syluaticum maiorem: & cum trappo confundere videtur. mihi tetrax Athenæi, & Aristotelis tetrix, cuius verba recitat, vrogallus videtur, vt & Plinij tetraon siue erythrotaon: Nemesiani verò tetrax, omnino idem qui trappus vel otis. Tetracem esse arbitror (inquit Longol.) quam Aristoteles etiam tetricem vocat: Athenæus porphyrionis speciem esse docet. Indicat autem porphyrionis vox nescio quid purpurascentis, quem tamen colorem in vrogallinaceo nondum deprehendi. Certè Athenæus tetracem ita describit, vt Mysiorum potius nomenclaturæ videatur tribuere, quod asserit, quàm veritati. Nam ab indigenis ita vocatam auem dicit. Refert autem in Mysia sibi in sporta allatum, magnitudine maximi gallinacei, specie porphyrioni perquam similẽ, vtrinq; ab auribus propendentibus gallorum instar paleis, graui voce, floridoq; corpore. Certè vrus noster non paleas, verum vestigia tantum palearum habet: neq; porphyrionis forma conspicitur, cum non adeò longo sit collo, sed instar pauonis adducto & gracili, nullaq; virentium aut rubentium plumarum imagine spectabilis: Vt tetracem tamen appellem, Nemesiani poetę authoritas, qui de aucupio Latinis versibus conscripsit, me adducit. Eos hîc recitare placuit. *Et tetracem Romæ, quem nunc vocitare taracem Cœperunt, auium est multò stultissima, nunquam* (namq; forte) *Cùm pedicas necti sibi contemplauerit adstans, Immemor ipse sui, tamen in dispendia currit: Tu verò adductos laquei cum senseris orbes, Appropera & prædam pennis crepitantibus aufer: Nam celer oppreßi fallacia vincula colli Excutit, & rauca subsannat voce magistri Consilium, & læta fruitur iam pace solutus. Hic prope Pentinum radices Apennini Nidificat, patulis qua se sol obijcit agris. Persimilis cineri dorsum,* (collũ forte) *maculosaq; terga Inficiunt pullæ* (nigræ, vt in perdice) *cacabantis imagine notæ. Tarpeiæ est custos arcis non corpore maior: Nec qui te volucres docuit Palamede figuras. Sæpe ego nutantem sub iniquo pondere vidi Mazonoim* (Mazonomi lego) *puerum, portat cum prandia, cirro Quæ consul prætorve nouus construxit ouanti.* Principio poeta auem istam *stultam* vocat, quòd laqueum, quem sibi coràm parari videt, nõ fugit, sed abeunte aucupe, mox accurrens, sese huic inuoluit. Denide *cacabanti colore* & maculis persimilem asserit, hoc est, si quid sentio, perdici. etenim me legisse alicubi memini, *cacabare* perdicis esse vocem: neq; aliter etiam nunc sonant. Deinde de magnitudine quàm bene conuenit, ad anseris pondus collata. Aristoteles tetracem (imò tetricem) nõ tecto sed aperto nido oua ponere scribit, idq; plurimũ in fruticibus. id quod nos etiam obseruauimus, & nidum eius congestum potius quàm constructum vidimus. Idem ab Atheniensibus vragem nominari perhibet: vnde coniecerit aliquis hodie etiam à nobis vrum gallum dici, quod mihi tamen non videtur. astruant hoc illi, quibus Germania olim Græcissasse existimatur. Est & sanè vrus gallus etiam pulucrator, vt omnes propemodum frugilegæ. Nec alius videtur tetraon vel erythrotaon Plinij, quem è Germania vel Septentrione, anseris specie nigricantem, (videtur hîc Longolius gallum vrum & trappum confundere, vt infra etiam in vrogallo

De tetrace quem cum trappo cõfundere videtur, Longolij sententia.

dicam. nam cum de vrogallo agat, eundem Plinij tetraonem nunc faciens, mox vulgò eundem anseris nomine venire scribit, quod trappo non vrogallo conuenit. illum enim Trappgans/appellant,) rubro paulò perfusum, venire asserit. Non enim speciem hic ad similitudinem, sed ad magnitudinem refero. Quòd rubro autem perfusum prædicat, id & in coturnicibus & perdicibus videre licet, & in nostro tetraone eundem colorem animaduertere. Nam & is à perdice nulla propemodum ratione, præterquam magnitudine, qua vel quatuor propè gallinaceos etiam maximos vincit, distat. quin etiam & gregarius est, & puluerator, & frugilegus. Sub autumnum ad nos gregatim aduolat, agrum quem insedêre, ouium grege occupatum diceres, tanta est volucris magnitudo, sępe mihi conspectæ: nec vllam pestem magis odêre holitores. nam ventrem rapis fulcit, & non mediocri præda contentus esse solet. At non video, cur vulgò anseris nomine veniat, cum nulla in tam magno corpore mica sit, quæ anseris speciem præbeat: nisi quia anserum modo gregatim volat. (*Vide* infra in capite de recentiorum scriptis de Tetrace.)

Tetraones & tetraces. ¶ Tetraones, τέτρακες, Trappen German. colorem habent album, tendentem ad cinereum, alas nigricantes: magnitudine vultures vel æquant vel superant, Eber. & Peucer. Sed qui elegantissimus in nostris trappis color est per dorsum, caudam, & alarū partem, vt in ardea stellari vel perdice rustica distinctus, ab illis non memoratur. *Bistardæ descriptio ex Alberto.* ¶ Bistarda auis est (inquit Albertus) bis vel ter saltum dans, priusquam de humo eleuetur, vnde & nomen ei factum, (quasi *bistardans* s. saltum.) Magnitudine & specie aquilam refert. rostro est curuo, vnguibus aduncis, alis & cauda alba, reliquo corpore varia. Carnibus vescitur vt aquila: volucres tamen nō prędatur. sed cadauera forte inuenta comedit: vel animal innocens aut agnum aut lepusculum occidit. quod quidem sola facere nō audet, sed à pluribus sui generis auibus adiuta. Herbis etiam in fame vescitur. ciceris, pisi & leguminum herbis præcipuè delectatur: quod rarum est in auibus carniuoris. Nidificat, non in sublimi, propter tarditatem: sed in terra parit, cùm matura seges est, Albertus.

Trappus quibus in locis Germaniæ vt plurimū reperiatur. ¶ Trappus in regionibus nostris rarus est, in Alsatia & circa Brisacum oppidum non infrequens, vt audio. Memini ter quaterque apud nos captum, & in Rhætia circa Curiam, Decembri & Ianuario mensibus, nec apud nos nec illic à quoquam agnitum. Ego duos ex eis ponderare volui: quorum alter libras nouem duodecim vnciarum appendebat, alter libras tredecim cum dimidia. Eosdem cum diligentius inspicerem, descriptionem confeci huiusmodi. *Descriptio accurata trappi.* Trappi color parte prona (id est dorso & alis, collo excepto, quod cinereum est) talis est qualis grygalli (de quo infra scribetur) vel perdicis rusticæ, id est becassæ, præsertim minoris, vel etiam ardeæ stellaris, sed magis ruffus, nigris maculis vndantibus ferè eleganter distinctus. Rostrum gallinæ. Caput & collum cinereum. sed supina colli pars, ad album vergit: pectus quoque & venter, & crura quatenus plumis vestiuntur ad media vsque femora, alba sunt. Cauda digitos quindecim longa, hoc est palmos ferè quatuor: pennis pulchris, ruffis, cum tænijs quibusdam & maculis nigris, superiore interioreque parte albis, vt etiam in extremitate, ornata. Collum dodrantale. reliquum corpus à collo ad orrhopygium, circiter quinque palmos longum. cauda tres palmos. alarum pennæ maiores candidæ, circa finem nigræ. Crura fusca, paulò breuiora duobus dodrantibus. digiti pedum & vngues vt in gallina. sed digiti terni tantum antrorsum tendunt, nullus retro. Vola vel pars interior retro densa torosaque est. Ventriculus magnus & herbis quibusdam (auricula muris, genere quodam viciæ syluestris, & dauci vel apij) refertissimus erat: vna cum duobus calculis albis. Alias etiam in ventriculo capti in maxima niue, lapillos tantum quosdam & cortices arborum inuenimus. In extrema gula ante stomachum seu os ventriculi, pars est capacior, & ex multis rotundis ferè carunculis compacta & intricata quodammodo. Intestinis diductis & extensis, id quòd à fundo ventriculi ad aluum rectà procedit, dodrantum est septem cum dimidio. appendices verò duæ ab aluo retrocedunt, quarum altera tenuior est, circiter tres dodrantes longa, altera amplior longa dodrantes duos cum dimidio. Tres isti meatus iuxta aluum in vnam capacitatem conueniunt.

Starna. ¶ Starna (à recentioribus dicta) vel est perdix minor, vel auis magna vt anser, grisea, cinerea, cuius caro laudatur, maximè cum iuuenis fuerit, Conciliator vt citat Antonius Gazius. sed hæc auis magna vt anser, starda vel tarda potius quàm starna dicenda est: quod nomen perdici nostræ vel Externæ aui conuenit.

De trapporū tarditate, timiditate, captura, pennis. ¶ Trappos permultos in Anglia esse audio, & locis gaudere aquosis. Syluaticus tardam auem in aqua degere scribit. In segetibus sæpe inueniuntur. euolare nisi vento iuuante non possunt: nec subitò, sed præcedente tantum curriculo aliquo vel duobus tribusve saltibus. Has aues perquam timidas esse audio, & pusillanimes, ita vt vel leuiter vulneratæ moriantur. ¶ Trappi à canibus capiuntur, præsertim cessante vento. item à falconibus & accipitribus. ¶ Trapporum pennæ à piscatoribus requiruntur, vt repræsentatas ex eis muscas pro inescandis piscibus, hamis suis annectant. Eædem vsum scribendi præbent, vt & anserinæ.

Laudantur in cibo. ¶ Laudantur à vulgo in cibo trappi, tanquam suaues & teneri. caro quidem eorum alba non est. Bistardi carnes vituperantur tanquam crassæ & difficiles concoctu. præferuntur tamen si vno die prius occisæ fuerint. Pectoribus & costis eorum allia passim inseri debent, cum pipere & aromatibus. Quòd si con-

ſi cōcoquantur, multum alunt. In nidis reperti maioribus pręſtant. ſed debet ab eorum eſu chalce mellitum ſumi, & vinum bonum vetus cum zinzibere conditum, Elluchaſem.

¶ *Anapha*, אנפה, veteres Hebræi exponunt genus milui, noſtrates Iudæi vulgò trappum, Paulus Fagius.

¶ IN Merchia Scotiæ regione naſcuntur aues GVSTARDES vernaculo ſermone dictæ, colore plumæ ac carne perdicibus non diſſimiles, ſed quæ holores corporis mole exuperant. Rara eſt ea auis, atq; humanum aſpectum plurimum abhorrens. nuda humo oua ponit, quæ ſi ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu vel leuiter imbuta ſenſerit (quod facile naturæ beneficio dignoſcit) extemplo veluti inidonea ad pullos procreandos relinquens, aliò ad oua parienda ſe confert, Hector Boeth. *Guſtardes Scotiæ aues.* Ego è Scotia auis cuiuſdam palmipedis iconem accepi, tanquam guſtardæ: quam poſui ſupra poſt anſeres feros, quoniam à guſtarda ſiue tarda qua de hic ſcribimus, planè diuerſa eſt, & in nomine fortaſſis ab eo qui adſcripſit, erratum eſt. Vera quidem tarda, guſtarda dicta videtur è Britannis: quoniam Guß anſerem ſignificat, ac ſi tardum anſerem dicas. palmipes tamen non eſt, & præter magnitudinem nihil cum anſere commune habet. ¶ Aliæ aues apud Albertum ſunt goſturdi, nempe alaudæ criſtatæ. *Goſturdi.*

DE TETRACE, TETRICE, TETRAONE, ERY- *throtaone, ex veterum ſcriptis.*

DE Tetrace vel tetraone ſcripſimus nonnihil etiam ſupra in Tarda, præſertim ex Nemeſiano, cuius tetrax omnino non alia auis quàm Tarda eſt. Tetrix, quam Athenieſes vragem vocant, nec terræ nec arbori ſuum nidum committit, ſed frutici, Ariſtot. (Quo in loco Albertus pro tetrix habet *radoryz*, quæ, inquit, ſpecies quædam picorum eſt, ferè ſimilis turdo, &c.) Et alibi, Tetrix minus volat, eoq; non in nido, ſed frutice condenſo prolem ſuam ædit, nidumq; auræ patentem habet. Ab imperatore præfectus eram Myſiæ, (inquit Laurentius ille qui dipnoſophiſtas inuitauit) cum tetracem primum vidi, & ſic appellari à Myſijs & Pæonibus didici. At tetracem eſſe ex dictis Ariſtophanis recordatus ſum. Cum autem exiſtimarem dignam auem eſſe, de qua mentionem Ariſtoteles faceret, tractatum illum eius tot talentis ęſtimatum legens, non de eiuſmodi aue quicquam inueni. Itaq; gaudebam me habere locupletiſſimum teſtem Ariſtophanem, qui recens ab illius ætate fuit. Ac nimirum cum hæc dixiſſet, ingreſſus quiſpiam eſt, qui in calatho tetracem ferret: hæc maximnm gallinaceum magnitudine ſuperabat, & porphyrionis ſpeciem ſimilitudinemq; gerebat, ac quemadmodum galli barbulas vtrinq; ab auribus propendentes habebat. eius vox grauis erat. Cum autem floridam & pulchram auem admirati fuiſſemus, cocta nobis non multò pòſt allata fuit, cuius carnes magnarum ſtruthionum non diſſimiles ſæpe comedimus, Hæc Athenæus lib. 9. Sed eruditis quibuſdam (vt Longolio & Turneſo) Ariſtotelis tetrix, de qua verba eius paulò ante recitaui, non alia quàm tetrax magna Athenæo deſcripta videtur, quibus ego etiam facile aſſentior. ¶ Videri autem poteſt tetrax hęc ales magna à voce dicta. nam & tetrax parua, ſpermologo, id eſt frugilegæ ſimilis, per onomatopœiam ſic appellatur, ὅτι τετράζει τὴν φωνὴν, quoniam cum oua peperit talem vocem emittit: de qua inter paſſeres ſcribemus. Tetrax, phlexis & elasâs aues nominantur in Auibus Ariſtoph: nec à Scholiaſte ſuper ijs quicquam adfertur. ¶ Decet & tetraones (aliàs *tetragones*, vel *retragones*, vel *tetracones*, vt codices quidam antiqui habent. Politianus in Miſcellaneis ſcribit in vetuſtiſſimo codice Mediceæ bibliothecæ haberi, Decet & traonas: conijcit autem legendum *decet tetraonas*. Merula etiam *erythrotaones* legi poſſe ſuſpicatur) ſuus nitor abſolutaq; nigritia, in ſupercilijs cocci rubor. Alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, (hæc forſitan otis eſt Galeno atq; Ariſtoteli, & ôtus Athenæo, Wottonus:) nec vlla auis, excepto ſtruthiocamelo, maius corpore implēs pondus, in tantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur. gignunt eos alpes, & Septentrionalis regio: in auiarijs ſaporem perdunt. moriuntur contumacia ſpiritu reuocato. Proximę eis ſunt, quas Hiſpania *aues tardas* appellat, Græci otidas, damnatas in cibis, Plin. Eſt in alpium montibus anſerum (forte *anſerum* legit aliquis, vbi Plinius habet, Alterum eorum genus, &c. quanquam tetraces Nemeſiani *tardas*, Germani trappos anſeres appellant) genus, inter aues maximum præter ſtruthionem: ſed adeò ponderoſum, vt manu capiatur, Author de nat. rer. ¶ Cæterum vt apud Plinium diuerſę ſunt lectiones vt dixi, ita apud Gręcos etiam varijs modis hoc nomen ſcriptum reperio, quos omnes tamen ad alitem vnam referri conijcio. Iam ſupra tetrax (vnde genitiuus tetragis, τέτραξ, τέτραγος: quemadmodum & cum pro paſſere accipitur) ab Athenæo ſcribi oſtendimus, quem & Euſtathius ſequitur: ab Ariſtotele tetrix, τέτριξ (& οὔραξ.) Τετράδων, auis quædam eſt Alcæo, Heſychius & Varinus. Phaſianos aliqui tetráonas (τετράωνας) nominant, Ptolemæus libro 12. Commentariorum de regia Alexandriæ, apud Athenæum lib. 14. ſed rurſus idem Athenæus lib. 9. phaſianum ab Epæneto *tatyram* nominari ſcribit: & à Ptolemæo Euergete in ſecundo libro Commentariorum τέταρτον, vbi forte ſimiliter τετράωνα potius legendum. Vt autem phaſianus olim tetraon dicebatur, ſic etiam tetraones noſtri (præſertim minores. nam vrogallum noſtrum tetraonem maiorem, ſiue ſimpliciter tetraonem Plinij eſſe conijcio) à quibuſdam vulgò phaſiani montani vocantur.

ſunt enim vtrique gallinacei generis vt videtur. Olaus Magnus etiam in regionum Septentrionalium deſcriptione aues quaſdã in niue degentes vocat Germanicè Orhanen (id eſt tetraonas) vel phaſianos.

RVRSVS DE TETRACE VEL TETRAONE, *&c. ſcripta recentiorum.*

VOLATERRANVS & Gyb. Longolius de tetraone Plinij verba recitantes, anſeris ſpecie eum eſſe dicunt, quod Plinius non ſcribit. Coniectura tamen eſt eum anſeri congeneres tetraonem ac otidem facere. libro 10. cap. 22. vbi cum de anſeribus egiſſet, mox ſubdit, Anſerini generis ſunt chenalopeces & chenerotes. Et ſtatim, Decet tetraonas ſuus nitor, &c. Iidem tetraonas ex Plinio, rubro paulum 1
perfuſas eſſe ſcribunt, quod Plinius non dixit, ſed in ſupercilijs cocci ruborem eis eſſe. Merula eandem auem tetraonem, (vel, vt ipſe legere mauult, *erythrotaonem*) & tardam (vulgò *ſtardam*) facit: & cilia eius rubeſcere ſcribit, (vt ſupra in Capite de tarda recitaui.) Tetrix Ariſtotelis, & Plinij tetrao, ea eſt auis quæ vulgò *trappus* dicitur, Turnerus. Ego in trappis illis vel, tardis tribus quos aliquando vidi, cilia (vel ſupercilia, vt Plinius de tetraone ſcribit) neutiquam rubere animaduerti: ſed in ea aue potius, quam noſtri vrogallum (Orhan/) appellant: cui etiam nitor & abſoluta nigritia conueniunt. In eadem ſententia ſunt, cum alij quidam viri docti, tum Ge. Agric. qui tetraonas interpretatur Germanicè Pirckhůner/Auerhan. Paucæ aues (inquit idem) hyeme in ſyluis manent, vt tetraones, attagenes. Sigiſm. Gelenius vrogallum tetraonem eſſe nominum ſimilitudine conijcit, quoniam Illyrica lingua hodieq; *tetrzew* vel *tetres* appelletur. Tetrax Athenæi nihil ad tetraones. hi enim à Plinio abſoluta eſſe nigritia 2
dicuntur, & quaſi coccinis ſupercilijs: quidam tamen vulturum colore. tetracem verò porphyrioni ſimilem tradit Atheneus, eiuſq; admiratur τὸ εὐανθὲς, quaſi picturatum ſignificãs, & floridum, quod Hermolaus forma conſpicua conuertit: tum pendere vtrinq; ab auribus paleam oſtendit, Politianus. Ego contra Politianum vel omnino eaſdem, vel maximè congeneres aues eſſe dixerim, vtraſq; ſcilicet in ſylueſtri gallinaceorum genere maximas. ¶ Auguſtino Nipho Ariſtotelis tetrix, non magna aliqua auis, ſed alaudæ ſpecies videtur, abſq; criſta, magnitudine & colore ſimilis criſtatæ. quod ego non probo, neq; enim id omiſiſſet Ariſtoteles, cum aliàs vbi de criſtata ſentit, ſemper τὴν λόφον ἔχουσαν addere ſoleat. Quòd ſi tetricis nomine paruam aliquam auem Ariſtoteles intellexit, ea nõ alia quàm tetrax paſſerum generis fuerit, de qua ſuo loco ſcribemus. ¶ Capitur apud Moſchouitas auis ſubnigra, puniceis ſupercilijs, magnitudine anſeris: quæ pulparum ſapore phaſianorũ ſuperat dignitatem, Moſchouitica 3
lingua *tetrao* nuncupata, quæ Plinio erythrotao vocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhetis qui ſaltus ad Abduæ amnis fontes incolunt, Paulus Iouius. Eſt autem hic omnino vrogallus noſter.

DE VROGALLO.

Vrogallus idem eſt cũ tetraone Plinij.

VROGALLVM imitatione Germanicæ vocis hãc auem gallinacei generis feri omnium maximam appellare mihi libuit: nam quo apud veteres nomine dicta ſit, non conuenit inter recentiores. Mihi quidem omnino tetraon Plinij videtur. & quoniam alia etiam non diſſimilis ei gallina fera reperitur in Helueticis Rhæticiſq; montibus, multò minor tamen, maioris minoriſq; differentia addenda fuerit, vt illum de quo hîc agimus vel vrogallum tetraonemve ſimpliciter appellemus, vel maiorem: alterum de 4
poſtea ſcribemus, vrogallum minorem, vel tetraonem minorem. ſic enim etiam montium incolę Germanicè appellitare ſolent, kleine vnd groſſe Orhanen. *Vide* plura ad vetus huius auis nomen pertinentia, ſupra in Tarda, & in Capite de Tetrace vel Tetraone è recentiorum ſcriptis. Videtur autem Germanice Vrhan vel Orhan dictus, (aliqui ſcribunt Awerhan) non quidem ab auribus, ſed à magnitudine: vt in boum etiam ſylueſtrium genere maximum vocamus vrum, Vrochß/Awerochß: vt pluribus in Vri hiſtoria docui. ¶ Gyb. Longolius imperitos quoſdam Grammaticos Meleagrides pro vrogallis accipere ſcribit. Anſerem (inquit idem) omnino corporis magnitudine ęquant, vt ob id vros (vrogallos) à Germanis dictos autumem. Etenim non aliter gallinaceos, ac vri boues noſtros, pondere corporis ſuperant. Et rurſus, Vri (vrogalli) noſtrates perdicis in morem dorſo ſunt vario, ventre ſubcandicante, (hęc trappo, id eſt tetraci Nemeſiani, non vrogallo noſtro cõueniunt, vt & aliæ quędam notę à Longolio hic recitatæ: vt duas aues diuerſas confundere mihi videatur, vt ſupra etiam in Tarda ſcripſi, nimirum quòd morte præuentus dialogo ſuo de Auibus extremam manum non impoſuerit,) pedibus cruribuſq; tuberoſis quarundam columbarum in modum ſpectantur, capti animum deſpondent, cibumq; niſi longo poſt tempore nõn aſſumunt, Hæc Longolius.

Ortygometra an vrogallus ſit.

¶ Albertus Magnus libro 7. de animalibus vrogallum ineptè putauit veterum ortygometram eſſe. Ortygometra (inquit) genus eſt gallinæ maximum, anſeris magnitudine: pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorſo cinerei. Vocatur autem Orhan/ ab incolis alpium, in quibus maximè abundat. Incolit ipſa iuga montium: & ex glacie quæ illic perpetua eſt, aliquando cryſtallos deijcit: & inueniuntur aliquando parui cryſtallini berylli in gulis (pappis) eius, Hæc ille. Sed vrogallus quem ipſe obſeruaui ac deſcripſi, dorſo non erat cinereo.

¶ Vrogal-

¶ Vrogallus apud Italos diuersa habet nomina. nam circa Tridentum *cedron* vocatur: alibi, vt circa Vincentiam, *gallo seluatico*, quo nomine qui circa Tridentum habitant, alterum syluestris galli genus domestico simile aut par appellant. alibi circa Rhętiam, *stolzo*, vel *stolgo*, vel *stolcho*: cuius vocis etymon videri potest Germanicum. nostri enim stoltz appellant, quicquid magnificum aut superbum est: vt forte propter magnitudinem ac pulchritudinem ex adiectiuo nomine ei proprium factum sit. Illyrij *tetrzew*, quasi tetracem vel tetraonem nominãt. Germani Orhan / vel etiam Pirckhun / quod nomen etiam alteri cuidam generi attribuitur, quod mox ab vrogalli historia memorabimus. Sunt qui phasianis adnumerent, atq; ita appellent, Bergfasan. Phasianus etiam in montibus Helueticis reperitur, perpulcra auis, & flauis pennis splendida. duorum est generum, maior & minor. reperiuntur autem quidam nigri, alij fusci, (vrogallos minores intelligo, quorum fœminæ, vt & maiorum magis fuscæ sunt quàm mares, vt eadem auis sit phasianus maior,) & vrogallus minor, admixtis tamen diuersi coloris splendentibus pennis. Maximi phasiani alio nomine vrogalli vocantur, Stumpfius. *Dukiphat* Hebraicam vocem Iudæi quidam recentiores Germanicè Vrhan interpretantur, vt supra scripsi in Gallo syluestri in genere. *Nomina.*

¶ Vrogalli quidam reperiuntur qui libras duodecim aut quatuordecim appendunt, Stumpfius: intelligit autem de libris nostris, quæ sedecim vel octodecim vnciarum sunt. ¶ Vrogallus à me inspectus huiusmodi erat. Collum dodrantale, plumis vestitum nigricantibus, sed cinereo diluto colore sparsim notatis. alarum longissimæ pennæ palmorum quinq; nigricantes, aut fuscæ potius. reliquæ in alis, minores dico & minimæ, castaneæ ferè colore, nigricantibus punctis distinctę. caput nigrum, pars infra rostrum nigrior. Rostrum gallinę, breue, gibberũ, latum, validum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis varium, quibus pennæ virides succedunt. Pectus & venter colore nigro. In medio thorace vbi os pectoris maximè prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ sunt. Minores plumæ sub alis albissimæ, præterquam in summo: reliquæ albicantes fusco admixto splendidę. Cauda quinq; palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albissimis extremitates præsertim minorum pennarum & punctis variarum insignientibus. In metaphreno (dorso superiore) plumæ castanearum coloris, punctis aspersæ, vt in alis: in inferiore (dorso) cinereę, magis variæ punctis quàm in collo, longè pulcherrimę. Poplites & femora plumis albis vestiuntur, quæ in cruribus fuscæ vsq; ad digitos pedum descendunt, vt in grygallo quoq;, & vrogallo minore. quibus etiam digitos pedum similes habet, & appendiculas quasdam pectinatim vtrinque à digitis sed breuiter eminentes, & alia vbiq; toto corpore multa similia, vt congeneres esse aues, magnitudine ferè tantum & colore distinctas, non sit dubitandum. Longitudo vrogalli à capite extensi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extẽsa semicirculum reddebat, trium in circumferentia dodrantum. Ex albis in cauda maculis ætas conijcitur, quò enim iuniores sunt, eò pauciores illas habere feruntur. Marem à fœmina quod ad colorem nihil differre audio, nisi quòd fœmina minus nigra est.

Descriptio vrogalli ab autore inspecti.

¶ Versantur vrogalli in altissimis montium iugis. Albertus: aut altissimis potius syluis. Folia stirpium edunt, à quibus etiam nomen vulgare factum vrogallo minori, **Laubhan.**

¶ Species quædam syluestrium gallinarum nomen inuenit ab arboribus & patria vbi potissimum versatur, **ein Birckhan**/ (betulam arborem nostri vocãt **Birck**,) dicitur & **Aurhan:** forsitan ab aura, quam facillimè sentit propter rarissimum corpus: aut **Vrhan** / à senio longissimo: aut cauda, (quæ Græcis *vrà* est:) aut magnitudine, quia reliquis gallinis maior sit. Hæc etiam coit ore mense Martio, sed multò aliter quàm bonosæ. Gallus huius speciei sperma ex ore tempore coitus in vêre excreat & euomit, & voce magna aduocat gallinas ipsas, (sicut domesticus gallus aduocat galllinas inuẽto aliquo grano) quæ cum aduenerint, sperma eiectum & excreatum à gallo in terram, ore legunt & reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens gallus omnes ordine comprimit, (quasi verò illud comprimere non sit coire,) & quasi ratum facit semen comestum. at non coit, quod vidi: sicuti semina quorundam piscium tantum afflatu masculi, teste Plinio, rata redduntur, vt ita dicam. Nam super quas gallinas non ascendit, illæ oua hypenemia pariunt vt domesticæ gallinæ. Quicquid verò fugatis gallinis, casu aliquo remanet in terra de spermate galli excreato, hoc operante Sole nonnunquam, forsitan rore aut pluuia superueniente, & putrefacta materia, mutatur in vermes & serpentes quæ dicuntur à Germanis **Vrhanschlangen** & **Birgschlangen** (id est vrogallorum serpentes, & montani serpentes.) harum copia est in sylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in veteri Marchia. Quicquid econtra remanet in terra de spermate excreato istius galli, pluuia non superueniente aut rore (non) coincidente, mutatur & coagulatur quasi in vesicam translucidam & candidissimam, & veluti lapidescit: & fit gemma quæ à pastoribus & venatoribus colligitur. & reperitur in locis vbi tali modo galli isti coeunt, **Auff dem paltz platz**/ tempore verno, **Wann jhr paltz zeit ist.** Hæc illa ipsa gemma facta & coagulata ex spermate galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus sterilibus incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine & forma & candore margaritarum apparent. nonnunquam grana harenæ vnà coagulata in his reperiuntur, aut pulueres, Christophorus Encelius Salueldensis. Ego huic serpentium & gemmarum è genitura galli generationi, non facile crediderim. nam si huiusmodi res alienę prorsus naturæ ex auis semine nasci possent, ex aliorum quoq; animalium semine, quod proculdubio sæpe in terram delabi cõtingit, multa & varia cur minus quàm è galli semine nascerentur? Præterea hoc auium genus ore coire quis credat? scribit quidem ipse Encelius ferè omnes gallinas syluestres ore coire, sed modo diuerso. Et paulò ante, Multæ aues ore (inquit concipiunt & coeunt, vt sunt corui, exosculatione facta vt fit in columbis. licet hoc negat Aristoteles. nec ego admodum adfirmo, quia non vidi coeuntes. De graculis tamen siue monedulis mox adfirmans, Graculi (inquit) profecto ore coeunt tempore verno. Inter aquatilia etiam lolligines, sepias, locustas, squillas, cancros, ore coire scribit. Ferunt & nostri quidam aucupes vrogallos coituros aream aliquam puram & planam in terra parare, in qua coëant: fœminam à coitu maris genituram quæcunque effluxerit deuorare & concipere.

Hoc auiũ genus coire.

Serpentes & gẽmas è genitura vrogalli generari.

Vrogallis audio interim dum gallinas voce alliciunt & inuitant (**faltzen**/ [vel **paltzen**/ etiam puto] Germani appellant, & **locken**/) visum & auditum intercipi: atq; interim opus esse magna celeritate aucupis vt bombardæ globo feriat: alioquin enim auditum eius acutissimum esse.

Tetrao Latinorum est auis quam Itali hodie vocant *gallo cedrone.* Sabaudi gallum syluaticum, *vn coc de bois.* hæc frequenter in altis Cretæ montibus videtur, duplæ magnitudinis ad capũ macula vtrinq; iuxta

iuxta oculos supra tempora insignis, instar phasiani. colore tam atro vt tanquam palumbi collum resplendeat. nihil in ea albi, preterquam in alis. crura similiter vt attagenis hirsuta, Bellonius.

DE GALLO BETVLÆ.

¶ ARISTOTELES de historia animalium 8.12, inter alias aues quæ auolantibus coturnicibus duces se prestant, cynchramum quoq; numerat: à quo inquit reuocantur noctu, cuius vocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum. Hunc locum reddens Albertus, *Fababorioz* (aliàs *fababonitz*, inquit,) est gallina quam vocamus gallinam fybicis, (vibicis,) quæ est arbor quam quidam nutricam (forte *myricam* scripsit. quanquam myrica alia arbor est) vocant. eò quòd gallus huius generis in hac arbore insidens frequenter inuenitur, & cantat noctu sicut gallus domesticus, maximè quando discessum parat. Nos de cynchramo scripsimus supra *in Elemento C.* Cæterum arbor quam vibicem appellat, non alia est quàm betula, Germanicè vulgo dicta ein Birck: è qua virgæ conficiuntur, quibus vibices & liuores in percussis excitantur. Sunt qui vrogallum maiorem etiam Germanicè nominent Birckhun / vel vt Ge. Agricola scribit, Pirckhun. Sed is potius Germanicè dici debet Birghun / id est mõtana gallina: hoc verò genus de quo nunc agimus, Birckhun / hoc est gallina betulæ, rectè appellatur: siue quòd betulæ gemmis vescatur, siue quòd inter has arbores latêre solet, siue à colore vt Gyb. Longolius suspicatur. Nam supremum (inquit) à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; ruffescit, præcipuum huius gallinę colorẽ imitatur. nam dorsum alioqui instar perdicis maculosum habet: Hęc Longolius, qui hanc auem attagenem esse conijcit. Ego attagenem aliam esse puto, (quoniam à veteribus palustris describitur auis:) hanc verò betulę gallinã, eandem esse quæ à nostris montium incolis Spilhan vocitatur, nos grygallum minorem appellabimus paulò pòst, vbi & gallina betulæ seorsim amplius describitur Longolij verbis. In libro quodam vulgari, in quo rerum nomenclaturæ varijs linguis enumerantur, auem Germanicè dictam Pirckhun / Italicè *calmaza* (corrupta forsitan voce pro *gallinaza*) vocari inuenio. Birckhun.

DE VROGALLO MINORE,

vel Tetraone minore.

AVIS hæc quam vrogallum minorem voco, vel tetraonem minorẽ, vulgus nostrum secutus, quod eandem in alpibus Germanicè sic appellat, kleiner Orhan / cum superiore multa communia habet, & post eandem inter syluestres gallinas maxima est. Aliqui Laubhan appellant, à frõdibus siue folijs arborum & fruticum quibus vescitur, alij Birgfasan / id est phasianum montanum. alij Grügelhan / quasi grygallum dicas, à voce. Sed alius est grygallus, cuius historiam proximè subijciemus: alius etiam Spilhan vulgò dictus, grygallo minor, nec aliud ferè differens. Imperiti quidam & vulgus hominum hæc nomina confundunt: sunt qui sexu tantum differre putent, sed falluntur. Ego enim ipse singula hęc genera diligenter inspexi, præter grygallũ minorem, quem nondum videre potui: & à viris harum rerum peritissimis, præcipuè clarissimo viro Ægidio Scudo Claronensi, differentias eorum didici. Colores igitur & alia singulis peculiaria, in singulorum descriptionibus leges, hîc magnitudines comparasse sat fuerit. Est enim ad attagenem (sic voco gallinam coryli vel francolinum) Laubhan, Spilhan.

Grygallus minor,	ein Spilhan /	sesquialter:	ad gallinam corylorum.
Vrogallus minor,	ein Laubhan /	duplus:	
Grygallus maior,	ein Grügelhan /	triplus:	

Vrogallus maior, omnium maximus, qui etiam anserem quandoq; excedat.

In Athesina regione gallinæ syluestris genus capi audio, quod vulgò Germanicè Bromhenn nominetur, fortè quòd inter frutices & sentes latere soleat, villatica maius. quod ego vel vrogallum minorem nostrum, vel grygallum maiorem esse conijcio. nam maioris vrogalli nomen vbiq; idem est: grygallus verò minor infra gallinam villaticam est. Bromhenn.

Vrogallus minor à me conspectus multò maiora supercilia è pellicula rubente, (cœrulea quandoq;, ni fallor) quàm vrogallus magnus habebat. plumas in vertice nigras. Rostrum nigrum, breue, longitudine tantum transuersi pollicis. Collum quinq; aut sex digitorum longitudine, cœruleis vel Indicis plumis vestitum. Infra collum in medio dorso & alis plumæ nigricant. alarum tamen mediæ partes candidę sunt, item interiores. Venter quoq; nigris plumis integitur. post medium dorsi, quod nigricare diximus, iterum caudam versus plumæ sunt Indicæ vt in collo. vtrobiq; tamen non totę plumę huius coloris sunt, sed margines tantum earum & extremitates, ferè vt in pauonibus. Cauda pennis suis nigricat, quæ in medio multę curtæq; sunt, ita vt latè extendi possint: vtrinq; verò tres longiores extrorsum reflexę, ita vt lilij figuram qualis depingi solet, cauda extensa quodammodo referat. Circa orrhopygium & poplites plumę densissimæ, quæ ad digitos vsq; pedum extenduntur, quasi natura ipsos munire voluerit ne frigoris iniuria læderentur, vt & grygallum maiorem (nam minorem non vidi) & vrogallũ maiorem, & maximè lagopodes. Digitis pedũ squamatim compactis, vtrinq; squamosę quędam *Descriptio vrogalli minoris ab authore conspecti.*

vel corticeæ appendices eminent vt in caudis cancrorum ferè, ſicut in alijs etiam gallorum montanorum generibus. Magnitudo totius alitis, inſtar gallinæ villaticæ, vel paulò maior, & oblongior. Plumæ pedum nigricant, ſed maculis albis diſtinguuntur: & tibię anterius tantum, non etiam poſterius, plumis induuntur. ¶ Fœmina in hoc genere, mari ſimilis eſt, ſed minus nigra, & magis fuſca, vt & in vrogallo maiore.

¶ Italicè nominatur *faſàn négro*, vel *faſiano alpeſtre*, vel *gallo alpeſtre*, à montium incolis & vicinis. ¶ Phaſianos ſylueſtres nigriores in alpibus capi, qui rubedinem quandam circa collum prope roſtrum habeant, in ſchedis meis annotatum inuenio, haud ſcio an ex authore aliquo, an quòd ita audiuerim. ¶ Stumpfius etiam memorat phaſianos quoſdam montanos, nigros & fuſcos, veris phaſianis maiores, qui non in ſummis montium altiſſimorum, vt vrogalli maiores, ſed medijs plerunq; ſyluis reperiantur: de his

de his ipsis, vt video, vrogallis minoribus sentiens: in quibus nigrior mas est, fœmina dilutior. ¶ Vrogallus minor rarò viuus capitur, vt scripsit ad me, qui misit olim amicus è montibus Claronæ:) Capitur enim laqueo, ita vt collo astricto suffocetur & instar furis pendeat. *Quomodo capiantur.*

¶ Vrogalli minores in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) duobus aut tribus mensibus sub niue sine cibo latitant: interim tamen aliquãdo à venatoribus capiuntur, Olaus Magnus. Eædem forte aut similes aues fuerint, de quibus Aristot. in lib. Mirabilium narrationum: In Ponto (inquit) aiunt per hyemem aues quasdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cùm pennæ eis euelluntur, sentiant, neq; cum veru transfiguntur, sed tum demum cùm ab igne incaluerint. Nisi quis lagopodes potius accipiat, quæ in summis & frigidissimis, vbi ne frutex quidem præ frigore vllus crescit, alpium iugis degunt. *De auib. quæ hyeme nihil sentiunt, nisi ab igne incaluerint.*

DE GRYGALLO MAIORE.

AVIS hæc ad viuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè, vocatur **ein Grügelhan** per onomatopœiã: quam ego secutus Latinè etiã grygallum dicere volui. Græcè etiam γρυκόκκυξ nominari poterit. à particula *gry* ad vocis imitationẽ facta, & verbo κοκκύζειν, quod voci gallinaceorum peculiariter tribuitur: vnde & orthriococcyx pro gallinaceo legitur. Quòd si quis propter mirificam colorũ varietatem, qua attagenem & gallinaginem etiam superat, attagenem alpinũ nominare voluerit, præsertim cùm delicatissimam esse in cibo existimem, non ineptè is mihi facere videbitur: etsi *Grügelhan.*

magnitudine attagenes doctis plerisq; existimatos (francolinos) vt præcedenti capite docui, triplo ferè excedat. ¶ A capite ad pedes extensa auis, quam vnicam in hoc genere vidi, longa erat tres dodrantes & palmum, rostro vt vrogallus maior, sed minore ac nigriore. Toto corpore perdicis ferè præsertim rusticæ, vel gallinaginis instar colorato & punctis distincta vbiq; maculisq; nigricantibus, reliquus color ruffus est vel ad castaneæ colorem vergens. est & cinerei aliquid, in collo præcipuè. sunt & albę quędam alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, retro præsertim, rubente, angustius tamen quàm in alijs gallis syluestribus, nisi fœmina hæc fortè fuit quam vidi. Ima colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cæruleo virentibus. In ventre plurimum albi est. Crura pedesq; & digiti similiter vt in vrogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex est, vt varietatem decoremq; eius verbis exprimere nequeam.

DE GRYGALLO MINORE.

Spilhan.

GRYGALLVS minor à me appellatur, qui vulgò in Helueticis alpibus, Claronæ præsertim, Spilhan/ vel Spillhan/ nescio quam ob causam. Is à superiore, vt audio à viris harum rerum peritissimis, magnitudine tantum differt, dimidio scilicet minor, sesquialter verò ad attagenam quam coryli gallinam vocamus.

Birckhun Coloniensis.

¶ Haud scio an eadem auis sit quę circa Coloniam & alibi Birckhun/ id est betulæ gallina, nominatur: quam Gyb. Longolius *attagân* esse putat. Perdici, inquit, persimilis est, sed maior. nomen Germanicum habet, non à montibus, sed ab arbore betula. densa enim loca & opaca, vt venatoris insidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem sæpe in betuleto latent: de quo subinde, si diligenter adsis, in fœnilia & sata callidissimè excurrere videas. at quòd nunc non eadem natalia obseruant, in causa est bombardarum frequens vsus, qui multis præclaris auibus Germaniam spoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à betulæ colore auem nuncupatam reor. Nam supremum à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; ruffescit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. perdice enim paulò magis subruffescit, vt de Attagêne Alexander Myndius tradidit. dorsum quoq; instar perdicis maculosum habet, Hæc ille. Quærendum autem an hæc vel eadem sit cum grygallo minore nostro: vel fortè fœmina in eo genere quod *morhennam* appellant. talem enim omnino describit Turnerus, vt supra dictum est, & dubitat an sit attagen vel gallina rustica. marem verò in eodem genere totum nigrũ facit. Fieri autem potest, vt vel Turnerus deceptus sit, (quod magis puto) talem huius galli fœminam existimando, vt vtrunque genus diuersum sit: vel Longolius talem huius fœminæ marem esse ignorauerit. Ego quidem in nullo animalium genere, fœminam mari colorum varietate & pulcritudine anteire puto. Plura de gallina betulæ *vide* paulò superius in Capite proprio.

DE ORDINE SEQVENTIVM GALLINACEI GENERIS, VT VVLGVS FErè appellat, auium: quæ omnes feræ sunt, gallinis villaticis aliqua ex parte similes, minores tamen, longis cruribus, &c.

De gallinellis vel gallinaginibus.

HACTENVS dictum est de illis auibus quas gallinacei generis mansueti aut feri esse, nemo dubitat, & quas veteres etiam eidem generi adscripserunt. Restat vt de cæteris etiam scribamus, quę à vulgo nostro aliarumq; nationum (Italiæ & Galliæ præsertim, quod sciam) *gallinellæ* ferè (ab Italis) appellantur, (quo nomine communi etiam Latinè dici poterunt, nisi quis *gallinagines* malit) quòd gallinis similes, sed minores sint, cruribus omnes longis, & rostris pleræq; lõgiusculis, fidipedes, digitis tribus ante, vno retrorsum extenso, in omnibus, ni fallor (nam inter aquaticas gallinellas Argentorati mihi depictas, duas [Schmirring & Koppriegerle] video posteriore isto carere, nescio an verè, an quòd pictor non expresserit, quod magis puto) minimè volaces, & ad cursum potius comparatæ. quamobrem crura eis longiora data sunt. Plumæ in cruribus ad media femora omnibus descendunt. omnes in delicijs mensarum habentur, carne suaui & tenera, sæpe etiam pingui. Differũt victu & locis in quibus pascuntur. Sunt enim aliæ aquaticæ, quæ in ripis, littore, glarea, locis aut pratis palustribus victitant, multorum omnino generum. aliæ terrestres locis siccis, quarum pauca genera nouimus. hæ corpulentiores, illæ graciliores. Primum igitur de terrestribus agendum.

Duo genera sũt gallinularũ, terrestres & aquaticæ.

DE GALLINVLIS TERRESTRIBVS: ET PRImùm de illis quæ vulgò Germanis Hegescharæ dicuntur, quarum & icon hîc expressa est.

Heggeschãrn cur sic appellentur.

AVIS hæc à nostris aucupibus vulgò Eggenschår appellatur, ab alijs Heggeschår tribus syllabis, vel Heggschår duabus: quoniam turmatim iuxta sepes decurrunt, vbi post fœnisecia deprehenduntur. *heggam* enim vel *hagam* Germani sępem vocant, *scharam* verò gregem vel turmam. aut fortè quoniam circa sepes terram fodiant. Verbum enim scharren nobis significat pedibus fodere, vt gallinæ solent. quod tamen an hæ aues faciant certum mihi non est. Sunt qui periphrasticè nominent, ein groß Wasserhünle/ hoc est gallinellam aquaticam magnam, sed non propriè aquatica dici debere videtur.

Corpore

Corpore breui & crasso est: & reliqua specie sicut hîc pingitur. Vix vlli auium digiti pro sua magnitudine longiores, postremus etiam ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtinet. Colores non satis memini: puto tamen crura subuiridia esse: in dorso & alis colorem è subruffo fuscũ, &c. Circa Verbanum lacũ quidam mihi Italicè *pölle* nominabant: quod nomen cùm pullam seu gallinam significet, nimis generale est. ¶ Græcum aut Latinum nomen nullum habeo: poterit tamen *trochilus terrestris* dici (nam alij sunt aquatici è gallinellarum similiter genere trochili) cum & genus cõmune sit, & in cursu celeritas, vnde nomen à Græcis factum. quanquam & minimam auiculam regulũ aliqui trochilum appellant. Hegeschara quidem celerrimè per frutices currit, & aliquando ad latus salit. malè volat, & ægerrimè in aërem se attollit. A falconibus aut accipitribus capitur, qui propter coloris obscuritatem (vt audio) difficilius hanc auem quàm coturnicem eminus visu deprehendunt. ¶ Vocem eius esse audio asperam & serratam, vt ita dicam, *ger, ger, ger,* (proferendo *g* consonantem vt Latini solent ante *a*) instar serpentium vocis quodammodo. itaq; etiam capi ab aucupe vocem eius imitante allectã, dum cultrum per aridum lignum crenatum deducit. (Sunt qui dicant hageſcharam captam vocem instar sciuri emittere.) ¶ Sed alios hoc idem de alia quadam aue referentes audiui: quæ mense Iunio & Maio in pratis reperiatur, magnitudine turdi visciuori, colore ruffo instar perdicis, cruribus longis, cauda nulla, die nocteq; obstrepera, voce mirabili, quam imperiti prætereuntes natricum (serpentium) esse

Trochilus terrestris dici potest.

De voce eius.

T

putent, non admodum dissimili anatũ voci (der Enten retschen) sed argutiore. Hæc (aiunt) inter herbas & gramen sese abdit, vt rarò appareat. Deprehendunt eam tamen aliquando fœnisecès in nido. Oua eius 12. aliquando inuenta sunt, columbinis paulò maiora. Hæc nobis amicus quidã retulit, cui fœnisecès narrauerant. Apparet aũt hanc quoque, si alia auis est, inter gallinellas terrestres numerari debere. Quærendũ an eadem sit de qua Turn. Est apud Anglos (inquit) in Northumbria auis longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis: quæ in segete & lino, vere & initio æstatis nõ aliam habet vocẽ quam *crex, crex*. hanc enim semper ingeminat, quam ego Arist. crecem esse puto. Angli vocant *a dakerhen*, Germani ein Schryck. (Ea quam nos arquatam nominauimus, à Frisijs, vt audio, Schrye appellatur.) Sunt qui etiam rusticulam minorem, voce sua ita obstrepere dicant, ac si quis cultrum per serram duceret. ¶ Retulit etiam nuper mihi quidam similes quasdã *hegeschar*æ aues ex India adferri, in Gallia à se visas, quæ carnem & mures edant grandibus bolis, & ossa magna deuorent, magnitudine gallinæ. ¶ Hegescharam Anglicè audio *ray* vel *rayl* nominari, & inter segetes capi, lautissimam auem.

DE GALLINVLA QVAM NOSTRI VOcant Brachhun: *vel phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem vocaui.*

HÆc auis circa Argẽtoratum nominatur Brachuogel/ corpore nigricante paucis ruffis & subflauis maculis aspersa, rostro tenui, oblongo, nigricante, modicè inflexo, collo albicante, inferiore eius parte circa medium & infra ad flauũ vel ruffum tendente, ventre albo, crurib. fuscis vel cinereis, vt pictura nobis ostẽdit. vnde phæopus cognominari posset. queadmodũ etiã ea cuius figura proximè sequetur, quã tamẽ arquatã minorem poti⁹ appellare visum est. Eiusmodi aues Mediolani *giraldellos* nominãt. ¶ Sed video etiã turdi genus paruum à Saxonibus Brachuogel vocari, quod Eber. & Peucer. collurionẽ faciunt. Turnerus etiam *batin* esse conijcit auiculam quæ vulgò vocetur klein Brachuögelchen/ Anglis *stonchattera*.

CHRISTOPHORVS Encel. lib. 3. de re Metallica meminit auis quæ in Marchia regione Germaniæ vulgò nominetur ein Brachhun/ Brachuogel/ nomine ab agris quiescẽtibus (brach vocãt) imposito: coloris cyanei, optimi saporis, boni chymi. Hoc etiã genus, vt & alias gallinas syluestres ore coire scribit circa æquino-

ctium

ctium vernum, mare in os femellæ inserente rostrũ & infundẽte genituram, quod verisimile mihi nequaquam esse, suprà in Vrogallo dixi. Nos autem Brachuogel descripsimus *in Elemento A.* Arquatæ nomine, propter rostri figuram, de qua an sentiat Encelius quoq; incertus sum. color quidem cyaneus arquatæ nostrę non conuenit. Audio autem eam appellari Brachuogel in quibusdam locis à mense Iunio quo aduentare ad illos solet: Encelius à quiescentibus & noualibus agris hoc nomen suæ *brachhennæ* factum ait. Arquatam nostram aliqui etiam Regenuogel/ hoc est auem pluuiæ appellãt, alij venti vel tẽpestatis auem, Windtuogel/ Wetteruogel/ quòd tẽpestatis futurę prognosticon ex ea sumatur. Sed video hæc nomina parũ certa esse: nam & aliæ quædam aues iisdem nuncupantur: quæ quoniam ad gallinaginum aquaticarũ (vt omnino conijcio ex pictura) historiam pertinent, icones earũ hîc adijciemus. **Regenuogel.**

Phæopus. altera vel Arquata minor.

HANC auem, quam arquatã minorem dixerim, (de maiore scripsi in Elemẽto *A.*) aliqui similiter vt maiorẽ vocant Regenuogel/ id est pluuiæ auem, (à qua tamẽ diuersa est quæ apud Gallos vna voce *pluuier*, id est pluuialis vocatur.) In Italia quidam *tarangolo*. Superiori (iam descriptæ) ferè similis est, cruribus vt illa cinereis, & ventre albo, & sub capite similiter, itemq; rostro, nisi quòd paulò oblõgius videtur. Alæ maculis albis asperguntur, alioqui ex ruffo fuscæ. sed longiores earũ pennæ nigræ sunt, vt & dorsum & collum pronum nigricant. Collum supinum cum pectore nõnihil ruboris habet obscuri & valde diluti, plurimisq; maculis nigricantibus distinguitur. ¶ Arquata minor & ochropus magna, ein Schmirring/ quanquam gallinulæ aquaticæ sunt, aliter tamen ferè capiuntur, vt ex aucupe quodam Argentinensi intellexi: nempe alis duabus commissis, idq; in gramine, nõ in ripa, alioqui dispositis vt mox in Capite de Gallinulis aquaticis capiendis in genere dicetur. Sed cùm hęc duo genera prę cęteris adeò cauta sint, vt noctu in locis qui vndique aqua ambiũtur quiescãt, astutia opus est vt alis istis opportunè dispositis deprehendãtur. Si quę è retibus euaserint, tã altè clamant, vt spatio itineris ferme horę exaudiantur.

Arquata minor & ochropus magna.

DE RALA TERrestri.

RALA vel *ralla*, nomen apud Anglos & Gallos in vsu, multis & diuersis auibus inconstanter, vt video tribuitur. nã & terrestres & aquaticæ quædã sic appellãtur, omnes tamen gallinularũ generis, & cruribus oblongis. Petrus Bellonius ortygometrã vulgò *rallã* dici interpretatur. Hegescharam nobis proximè descriptã, Angli (vt puto) *rayl* appellant. Perdix rustica vel rusticula Plin. (inquit Turn. in epist. ad me) ab Anglis vocatur *rala*. Est aũt rala duplex, altera cibũ è ripis fluminũ petit, altera degit in ericeto in locis syluestribus. Aquaticam illam Colonię diu alui, & malè volare deprehendi, & egregiè pugnacem. Rostrũ & crura erant rubra, plumæ multis maculis respersæ. Montana verò illa & syluestris crura habet multò breuiora aquatili, & plumas vndiq; magis cinereas. sed rubra interim cru-

ra habet & roſtrum. auis vtraq; apud nos regium epulum (*real* Itali regium vocant, Galli *royal* & forte hinc ductum eſt ralæ vocabulum. à colore crurum forte erythropus fuerit) vocatur, Hęc ille. Ego ruſticam perdicem vel ruſticulam, non ralam Anglis, ſed *Wodcoccum* vulgò dictum. Gallis *beccaſſam*, interpretor. ¶ Quærendum an rallæ aues forte dici potuerint, quod longis cruribus tanquam grallis inſiſtere videantur. Sunt enim grallæ (noſtri *ſtelzas* dicunt) fuſtes furculas habentes, quibus nituntur qui ſuper ijs ambulant, teſte Nonio. Vnde grallatorius gradus, id eſt magnus, cuiuſmodi ſolet eſſe grallatorum. Diuerſi generis eſt rallus auis, vt quidam in Italia vocant, quem poſt fulicam deſcripſi.

DE AVIBVS SIVE GALLINVLIS AQVATICIS: longis cruribus &c. quædam in genere.

PRIVSQVAM reliquas huius generis aues ſingillatim proponam, in genere prius quędam adferenda videntur. Dixi autem iam ſuperius quoq; nonnulla toti huic generi tum terreſtrium tum aquaticarum gallinaginum communia. ¶ *Girardelli* Mediolani, & alibi in Italia *giarioli* (vt audio) varię aquaticæ gallinulę nominantur, quaſi glareolæ: quòd in glarea (ſic vocãt loca ſabulo & lapidibus plena circa fluuios & torrentes) verſari ſoleant. Noſtri ferè omnes huiuſmodi aues in genere Waſſerhünle / id eſt gallinulas aquaticas nuncupant. Sunt aũt innumera earum genera, vt ardearum etiam aquaticarum auium, quarum μυρία εἴδη eſſe author eſt Oppian. magnitudine pręcipuè & coloribus diſcreta. Sed ardeæ maiores ſunt & piſciuoræ, roſtris omnes rectis, &c. Gallinulæ minores, neq; tam piſcibus (ni fallor, niſi minimis fortè piſciculis) ſed vermiculis potius & inſectis circa aquas victitant. Ariſtotel. ortygometram τοῖς λιμναίοις, i. paluſtribus auibus corporis ſpecie ſimilem eſſe ſcribit. Idem τοὺς ὄρτυγας (malim ὄρνιθας) τῶν λιμναίων στενόποδας (forte στεγνόποδας legendũ: hoc enim ad συμπεφραγμένον accedit: & alio nomine στεγανόποδες dicũtur: vt non de gallinulis aquaticis, ſed anatibus & mergis & huiuſmodi palmipedib. loquatur.) eſſe ſcribit in Phyſiognomonicis, hoc eſt pedibus vel digitis pedum anguſtè cõiunctis, & naturæ timidæ: vnde homines etiam timidi eſſe conijciántur illi, οἷς τῶν ποδῶν τὰ δάκτυλα συμπεφραγμένα. Eſt autem, vt nos obſeruauimus, hæc ferè ſpecies aquaticarum auium, vt crura oblonga habeant, quo cibum commodè circa aquam & in aqua quęrant. non enim natant, quare palmipedes non ſunt. digitum qui pro calce eſt perbreuem habent (quo quædã omnino carent, vt ea quæ Schmirring / Germanicè, & altera quæ Kopriegerle vocatur, quantũ ex pictura video) corpus gracile & adductum, non craſſum nec in corpulentiã extenſum: caput pleræq; omnes puto proportione paruũ: plumas plerunq; varias, ſub alis & in laterũ partibus quas alæ occulunt, coxiſq; & femoribus, verſus quoſdam criſpantes coloris varietate (albi vel alterius) redditos: caudam breuem. Roſtrum eſt longiuſculũ, modicè flexum: pręterquam in ruſticula vtraq;, & marinis quibuſdam, quarum omnino rectum eſt roſtrũ. Partem capitis ſupinam, quę inter roſtrum & collum eſt, multis albêre video ex picturis, vt etiam ventrem. ſed hoc intereſt, quòd venter alijs ſimpliciter albus eſt, alijs in albo maculis diſtinctus fuſcis. Maximę alarum pennæ omnibus ferè nigræ aut nigricantes, ochra & erythra exceptis. Plurimæ etiam circa oculos maculas albas habent. Roſtrum pleriſq; nigrum. in ochra & poliopode aliquid punicei habet: & rubri nõnihil in erythra. in ochropode magna, pars dimidia quæ iuxta caput eſt, flauet, anterior nigra eſt.

Girardelli & giarioli.

EX GALLINVLIS AQVATICIS, QVAS NOVIMVS, SVNT

Roſtro quadam
- *Recto*
  - *Ruſticula maior,*
  - *Ruſticula minor,*
  - *Totanus* } *maritimæ*
  - *Limoſa* } *maritimæ*
  - *Pedibus*
    - *cinereis.*
    - *è viridi fuſcis.*
    - *è pallido rubentibus.*
    - *glaucis, vel è cinereo ſubuiridibus.*
- *Modicè inflexo*
  - *Longiore*
    - *Phæopus*, Brachuogel.
    - *Poliopus*, Deffyt.
    - *Chloropus*, Glutt.
    - *Hypoleucos*, Fyſterlin.
    - *Arquata minor. Phæopus altera*, Regenuogel.
    - *Erythropus maior*, Rotbein.
    - *Melampus*, Rotknillis.
    - *Ochropus magna*, Schmirring.
    - *Rhodopus vel Phœnicopus*, Steingellyl.
  - *Breuiore.*
    - *Erythropus minor*, Kopprigerle.
    - *Ochropus media*, Mattknillis.
    - *Ochra*, Wynkernel.
    - *Erythra*, Mattkern.
    - *Ochropus minor*, Riegerle.
  - *Pedibus*
    - *cinereis.*
    - *ſimiliter, vel canis.*
    - *viridibus.*
    - *fuſcis, cum exiguo ſubruffo colore.*
    - *è cinereo fuſcis.*
    - *rubicundis.*
    - *fuſcis nigricantibus.*
    - *pallidis vel ſubflauis.*
    - *è fuſco roſeis.*
    - *rubicundis.*
    - *è fuſco viridibus.*
    - *obſcurè ſubflauis.*
    - *è fuſco cinereis.*
    - *è flauo viridibus, vel ſubflauis.*

Gallinu-

Gallinulas hasce omnes ferè à crurum colore denominauimus, præter hypoleucon, à partis inferioris albedine. erythram & ochram, à totius corporis colore.

¶ Auem *Deffyt* à crurum colore Poliopodem vocaui:) quamuis etiam gallinula quæ Brachuogel dicitur superius descripta, fuscos habet pedes, sed minus (vt ex pictura conijcio) canos, vt Phæopus potius sit quàm Poliópus: in ea quæ Rotknillis dicitur, magis nigricant è fusco, nec vllius in hoc genere nigriora, quare Melampodem cognominabimus. *Matkerna* verò etsi fuscos habeat pedes, à totius corporis tamen colore potius Erythram nominare placuit.) ¶ Item pleræq; omnes iam dictæ aues cum aquaticæ sint, & inter frutices ac arbusta riparum versentur, non alio ferè, quod sciamus, cibo quàm pisciculis aluntur. & initio autumni plerunq; ad nos aduentant, & hyemis exitu denuo auolant, vt & aliæ quædam aues migrare solitæ. Aucupium earum mane ante Solis exortum fit, aut vesperi post occasum. Interdiu enim locis palustribus degunt, incipiente verò vespere tam sublimi volatu euehuntur, vt non amplius appareant. Aucupes in ripa, quam frequentare solent, rete extendunt, ita vt versus aquam spectet. vtrinq; autem ad rete eius generis aues quas capere voluerint, aliquas mortuas, & circiter duas viuas disponunt: ad quarum allicientium vocem aues è sublimi se demittunt, & reti in aquam deiecto capiuntur. Cæterum arquatæ minoris & ochropodis magnæ captura nonnihil differt, vt supra indicauimus.

Deffyt poliopus cur dicta sit.

Quando & quaratione aucupandæ sint hæ aues.

¶ Alcyonem Encelius Salueldensis vulgò à quibusdam Wasserhünle / id est gallinulam aquaticam, sed impropriè appellari scribit.

¶ *Almencalbum*, seu *almebacalbum*, est illud quod Ægyptij vocant *albucalmum*, & est auis aquatica, quam habitantes infra terram Ægyptij in loco nominato *Alsemur* vocant gallum aquæ, vt docet Glossa Arabica & Sirasi, Andr. Bellunensis. Sunt qui etiam fulicam nostram (ein Böllhünen) pullum seu gallinam aquæ appellent. sed ea palmipes est & natat, nec longa habet crura vt gallinulæ de quibus hîc agimus, quarum nulla palmipes est.

Almencalbũ gallus aquæ.

DE AVIBVS QVARVM VETERES MENTIONEM *fecerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse videntur.*

Calidris & Celevs aues suo loco dictæ sunt, Trochilvs dicetur. Sunt autem trochili diuersi, ex quorum genere corythum (κόρυθον) etiam esse Hesychius & Varinus tradunt. Nvmenis post Arquatæ historiã descripta est, & Attagen quoque auis palustris in *A.* Elemento. Elaphis in *E.* de Glottide vltimo post Gallinulas loco agetur. Phoenicoptervs auis palustris à puniceo colore pennarum dicta, in *P.* non omittetur.

Calidris. Celeus. Numenis. Attagen. Elaphis. Glottis. Phœnicopterus. Tryngas.

Tryngas (Τρύγγας) lacus & fluuios petit, caudam motitat, vt etiam cinclus, albicula & iunco. sed inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristoteles. Tryngas Germanicè dicitur ein Wasserhenn / (id est gallina aquatica, Anglicè *a Water hen, or a mot hen,* (forte *a mor hen,*) Turnerus. Est autem auis (inquit) tota pulla, excepta ea caudæ parte, quæ podicem tegit. ea enim candida est, & tum cernitur cùm caudam erigit. alis parum valet, atque ideo breues facit volatus. In stagnis, quæ nobilium ædes obducunt, & in piscinis apud Anglos plerunque degit. Si quando periclitatur, ad arundineta densiora solet confugere. Audio & *snyt* appellari apud Anglos auem longo rostro, magnitudine picæ, quæ semper iuxta aquam versetur, & caudam motitet: quæ cinclus, an tryngas sit quærendum est.
¶ Tryngas, ein Wasserhenne / nigra tota, fidipes, candido vertice ad rostrum vsque demisso, pedibus altis & nigris, caudam continuò mouet, & loca incolit aquosa, Eberus & Peucerus.

¶ Huc pertinet etiam auis quæ alicubi in Heluetia, vt Claronæ, Wassertrostle / id est turdus aquaticus nominatur, rostro breui, cruribus altis, fidipes: quam non memini me videre, nec an tryngas sit asserere possum: nisi fortè merula aquatica est, de qua suo loco.

Turdus aquaticus.

DE RVSTICVLA VEL PERDICE *rustica maiore.*

A.

Gallinago dicta (*ascolopas*) per sepes hortorum capitur (ἐν τοῖς κήποις ἁλίσκεται ἕρκεσι, forte melius vertetur, in hortis capitur retibus. nam ἕρκεσι pro δικτύοις Sophocles etiam dixit, vt Varinus habet) magnitudine quanta gallina est, rostro longo, colore attagenæ, currit celeriter, & hominem mirè diligit, Aristot. de anim. hist. 9.26. in quo loco Albertus habet ascolakos. sed eiusdem libri cap. 8. circa finem σκολόπαξ habet Aristoteles, quod magis placet. Scolopax (inquit, ὁ σκολόπαξ Gallinago vertit Gaza) ex auibus non volacibus, nunquam in arbore consistit, sed humi. Facile quidem fuit coniuncto articulo pro ὁ σκολόπαξ, ἀσκαλώπας scribere. Scolópax sanè apud Hesych. etiã & Varin᷈. legitur. videtur

Ascolopas.

Scolopax.

autem sic dicta hæc auis quòd rostrum longum & rectum habeat instar pali. nam palum siue lignum longum rectumq; Græci scólopa nominant, σκόλοπα, omnibus syllabis breuibus. cùm Nemesianus penultimam producat, vt iam recitabo, apud quem prima per *a* scálopax scribitur, quasi σκαλώπαξ Græcè dici deberet. Volaterranus ineptè Aristoteli scribit hãc auem alectoridem dici, cùm alectoris gallinam significet, cui magnitudine tantum comparatur ab Aristotele. Scolopacis auis Herodianus meminit, qui siluestrem perdicem interpretatur, vt & docti plerique rusticam perdicem à Martiali dictam interpretantur) quam & Nemesianus sic vocat, & eius venationem mox post otidem quibusdam notis similem statim describit, cuius hi sunt versus: *Cùm nemus omne suo viridi spoliatur honore, Fultus equi niueis siluas pete protinus altas Exuuijs. præda est facilis, & amœna scolopax. Corpore non Paphijs auibus maiore videbis, Illa sub aggeribus primis quà proluit humor, Pascitur exiguos sectans obsonia vermes. At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat, Impresso in terram rostri mucrone sequaces Vermiculos trahit, & vili dat præmia gulæ.* Hæc Nemesianus citante Gyb. Longolio, qui hanc auem non aliam facit, quàm quæ *beccassa* vulgò dicitur, ein Schnepff.

Beccassa.

Rustica perdix vel rusticula.

¶ Eadem planè quæ scólopax Græcorum, Latinorum rustica perdix, vel rusticula esse videtur. *Rustica sum perdix. quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis*, Martialis sub lemmate Rusticula. Rusticulæ & perdices currunt, Plinius. Rusticulam Scoppa interpretatur Italicè gallinam *arceram*, id est *beccassam*, vt & Gallicè quidam. Cæterum aliam esse auem quæ gallina rustica à Columella nominatur, & gallinæ villaticæ similis esse fertur, supra dictum est. Humi nidulantur perdices, & rusticulæ, quæ sunt nostrates perdices (quæ vulgò perdices vocantur, ab Italis *starnæ* vel externæ. nam propriè perdices sunt maiores, vt Hispanæ & Chienses, & Siculæ, Niphus. Et rursus, Gallinago Aristotelis est, quæ vulgò *gallinella* dicitur. quamuis alij quidam, sed malè, (vt recognitor ille Papinij,) nostram perdicem intelligentes, dicant gallinellam rusticè dictam, esse rusticulam siue starnam, (externam.) Turnerus rusticulam illam auem esse putat, quæ Anglicè *rala* dicatur, duûm generum, aquatica & terrestris, vt suprà recitaui in Capite de rala.

Gallinago & gallinella.

Nomina neoterica & vulgaria huius auis.

¶ Scolopacem Theodorus gallinaginem vernaculam vocem secutus (ita enim vulgò nominatur) interpretatus est, Hermolaus. Volaterranus & Niphus Italicè vulgò *gallinellam* dici scribunt. Effertur & *gallinaza* à quibusdam, vt circa lacum Verbanum: vbi & *pola* à quibusdam, nimis generali vocabulo dicitur, id est pulla. Phasiani & turdi & gallinacea (de gallinagine intelligo) magis hyeme conueniunt, Arnoldus de Villanoua. *Arcia* circa Brixiam dicitur, vt audio, & alibi *gallina arcera*, teste Scoppa. alibi *pissacare*, circa Bononiam: & gallina rusticella, ni fallor, alicubi, sed impropriè: in Hetruria *accegia*. Sunt aues quædam quæ gallinæ siluestres dicuntur, vulgò *gallinaceas* appellant, quæ ad naturam perdicis & temperamentum eius proximè accedunt, vt Michael Sauonarola testatur, Anton. Gazius Patauinus. ¶ Gallis nominatur *becasse*, vel *becasse grande*, à rostri longitudine, ac si rostricem Latinè dicas. nam *becco* rostrum appellat vulgus Gallicum, vocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, vt author est Tranquillus in Vitellio. Fuerit autem & pico fortassis suum nomen à rostro factum, quod validissimum habet, vt *becassa* quasi *picassa* longum. sunt qui scribant

bequasse.

becquaße. Normanni *videcocq* appellant non diuersam, vt quidam putant, sed eandem auem. est autem ea vox Anglorum, qui *Wodcok* vocitant, nomine semigermanico & semigallico. nam *Wod* eis est silua, vt nobis Wald. *cok* gallinaceus, vt Gallis. quidam Germanici & Anglici sermonis imperiti, *videcocq* dictam suspicantur ridiculè, quòd rostrum instar virgæ genitalis gallinacei habeat. ¶ Germanica nomina varia sunt, nam vel simpliciter Schnepff appellatur, & Schnepffhun / & Rietschnepff / quòd humidis locis gaudeat ac palustribus: & ad differentiam minoris rusticulæ, grosser Schnepff. id est rusticula maior. Brabandis Neppe nominatur, (vnde Albertus & alij quidam *nepam* dixerunt,) à Flandris Sneppe: ab Anglis *snype*, vel *Wodcok* vt supra scripsi. à Turcis in Asia minore *tcheluk*. ¶ Græcis hodie vulgò *xylornitha*, id est gallina siluatica, Bellonius.

¶ Falluntur Britannici Ludimagistri, qui suum *Wodcoccum* (id est *beccaßam*) attagenem faciunt, qui solis vescitur vermibus & grana nunquam attingit, Turnerus. ¶ Sunt qui auem (beccassam) cui à rostri lõgitudine à Germanis nomen rectè inditum est, veterum ortygometram esse putent, Gyb. Longolius. *Ethigoneta* (mendosè pro *ortygometra*) auis est similis perdici, sed longo rostro, Arnoldus Villanou. Sed de ortygometra post Coturnicem scripsimus. ¶ Albert. ficedulam, *nepam* vel *sneppam* Germanorum interpretatur, ea forsitan solùm ratione ficedulam eam vocans, quòd suauis & pinguis sit auis, & mensis plurimum quæsita: nam veterum ficedulam aliam esse fatetur. ¶ Georgius Alexandrinus *becaßam*, id est perdicem rusticam, cum gallina rustica confudisse videtur, vulgi fortè nomenclaturis deceptus, vt supra in Gallina rustica scripsi.

B.

Reperitur hæc auis in omnibus ferè regionibus: apud Heluetios quidem circa loca montana & aquosa, etiam abundat, initio hyemis præsertim. Magnitudine paulò inferior est quàm villatica gallina. Rostro longo: & ea propè crurum forma, qua *cynchramum* (cynchramum verò *scricam* Germanis dictam facit, ein Schrecke) esse diximus. ingluuie caret, Gyb. Longol. Nepa rostrum oblongum habet, in dorso colorem perdicis, in ventre nisi: linguam valde longam, quam procumbens in puluere procul extendit, & attrahit vermes, Albertus. Idem vbi Aristotelis libri de hist. anim. noni caput 26. interpretatur: Auis (inquit, nimirum ex Auicenna) *ascolacos* (ascalopas) vt Græci vocant, in hortis & pratis capitur, magnitudine galli (gallinæ Aristot. sed minor etiam quàm gallina est, vt columbis melius à Nemesiano conferatur,) rostro longo, colore vt attagen, qui declinat ad cinereum cum quodam rubore & flauedine distincta. Moratur autem in hortis. nam diligit loca hominibus vicina, propter semina quæ inuenit incubentis (in areis forte) herbarum hortorum. Sed siue hæc Albertus de suo adiecit, siue ex Auicenna mutuatus est, falsa videntur. non enim seminibus vescitur scolopax (id est *becaßa* nostra) sed vermibus, vt neq; alia auis (quod sciam) cui rostrũ sine latitudine oblongum est. Longolius tamen, *vt in E. referam*, inclusam farina fagotritici pinguescere scribit. ¶ Gallinago quam ipse inspexi instar paruæ gallinæ erat, eadem qua perdix nostra corpulentia, vnciarum fortè duodecim pondere. colore macularumq; varietate mirificè distincta, ex ruffo vel testaceo colore, albicante, nigro, & aliis. Rostro ab extremitate ad oculos quinque digitos aut amplius longo, anterius nigricante & asperiusculo. Rostri pars superior vltra inferiorem extenditur. Lingua gracilis, oblõga, neruosa. Crura ferè rosei coloris. *Descriptio huius auis.*

C.

Ascolopax auis pulueratrix est, Gyb. Longolius. Versantur circa hortos, & circa domos etiam in vrbibus in Italia vt audio. alioqui circa riuos & locis humidis degere gaudent: & per diem ferè inter arbusta latere, noctu in prata prouolare. ¶ Capiuntur Octobri mense ferè apud nos. Autumno mane & vesperi inter arbores volant, Albertus. In die quiescunt, in aurora & crepusculo vólant, Idem. Capiuntur in Anglia mane potissimum & crepusculo in siluis. nunquam apud nostrates nisi hyeme videntur. quare de prole & modo nidulandi nihil habeo quod dicam, Turnerus Anglus. Sæpenumero aduentantibus turdis incipiente capitur autumno in Gallia & patria nostra (circa Brixiam,) Aloisius Mundella. Circa solstitia hyberna nobis vendi solet, Gyb. Longolius. Ficedula (sic vocat *sneppam*) à quibusdam locis Germaniæ nunquam recedit. In Sueuia enim semper inuenitur. sed à Germania inferiore Aquilonari, quæ multum est aquosa, recedit æstate, & redit in fine autumni, Albertus. ¶ Snepa solis vermibus vescitur, & grana nunquam attingit, Turnerus. Rostrum molli luto infigit, & cibum vermium requirit: & si aliquando profundius defixo rostro hæserit, pedibus lutum eruens se liberat, Albertus. In puluere procumbens longè extendit linguam & attrahit vermes, Idem. Sunt qui dicant gallinaginem spiritu immisso in caua, vnde sonus etiam quidam procul audiatur, vermes extrahere: eosq; exire propter calorem aere ex inflatu auis calfacto. sonum autem reddi, si locus cauus, angustus & oblongus sit. *In quibus locis versetur hæc auis. Quo tempore appareat. Quib. vescatur.*

D.

Mirificè amat hominem, Aristotele teste, scolopax.

E.

Nepa in die quiescit, in aurora & crepusculo volat: & ideo tunc in altum eleuatis retibus capitur, Alb. Mane & vesperi inter arbores volat. quare tunc expansis in altum retibus capitur: eò quòd exeũdo & intrando semper easdem vias sequi consueuit, Idem. Capitur apud Anglos diluculo potissimum & *Quomodo capiatur.*

crepusculo in syluis, retibus in loco arboribus vacuo suspensis, & veniente aue dimissis. Rusticulæ capiuntur noctu ad ignem, tintinnabulo, & genere retis quod Galli coopertorium vocant. Ignis quidem fit è pannis veteribus siccis in seuum liquatum intinctis, tum contortis brachij crassitie longitudine pedis, accensisq́;, Rob. Stepha. ¶ Scolopaces sæpe in ornithone mihi sagina plenos fieri, videre contigit. Hæc autem ex farina fagotritici cum aridis subacta ficubus paratur, quæ in labris paulò latioribus effusa, copiosius aqua conditur. eam rostris illi longissimis hauriunt potius quàm ducunt. Ab hac fartura, quòd magnis impensis fiat, multi abstinent. verùm illi mihi haudquaquã sapere videntur. Edunt enim omnium ferè minimum, vt quæ carnosæ admodum sunt, & ingluuie planè careant, Gyb. Longolius.

Quomodo in ornithone saginari debeat.

F.

Laudatur in cibis. Snepa carnem habet suauem, Albert. Habetur quidem in delicijs, minus tamen quàm perdix, & carne minus alba est & magis rubicunda quàm perdix. Gallinacea (id est becassa) magis hyeme conuenit, Arnoldus de conseru. sanitate. in plerisq́; quidem locis hyeme tantùm reperitur.

G.

Remediũ ex eadem. Gallinaginem aliqui deplumatam exenteratamq́;, in furno torrent & cremant in olla figlina ad quoddam remedium, aduersus calculum ni fallor.

DE RVSTICVLA SYLVATICA.

ALIA

ALIA est quæ simpliciter rusticula dicitur, vel rusticula palustris maior, de qua iam scripsimus: alia verò rusticula siluatica, de qua nunc agimus, quæ syluatica potius quàm palustris est, vnde à Germanis vocatur Waldschnepff/Holtzschnepff: maior superiore, cùm gallinam ferè æquet: & colore simili quidem, sed saturatiore. cruribus cinereis, ventre albicante, rostro minus longo, vt pictura ostendit, quam ab Argentoratensi aucupe eodemq; pictore accepi. Tendiculis seu laqueis capitur.

DE GALLINAGINE SIVE RVSTI- *cula minore.*

AVIS est apud Batauos eadem (qua rusticula maior) forma rostri, capitisq; item corporis: nisi quòd longè minor sit, mensarum delicijs maximè nobilis. at hæc neque in auiario, neq; in caueis viuere dignatur. neque mihi constat quo nomine hactenus à veteribus sit appellata. Aduena est secundum vernum æquinoctium, neque à marginibus lacuum & stagnorum quoquam discedit, quare neq; pulueratr ix est (vt rusticula maior,) Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Härsneff. alij vocant Heer schnepff/ hoc est dominorum & nobilium gallinaginem. alij Graßschnepff/ fortè quòd inter gramin a lateat: alij voce diminutiua Schnepfflin: alij nimis generali vocabulo Wasserhünle. Galli *becasson.* Sabaudi *becassepetite*, id est gallinaginem minorem. Turcæ (vt audio) *ielué.* ¶ Ebero & Peucero *molliceps.* ab Aristotele dicta auis, eadem est quæ Germanorum Harschnepff: quod mihi nequaquam congruere videtur, quanquam Longolius quoque ante illos idem senserit. ¶ In rusticula maiore inferior rostri pars aliquantò breuior est superiore, non item in minore rusticula: in qua tamen anterior pars (si bene memini) multò quàm in maiore asperior est.

De huius auis voce, cibo, & carne. ¶ Rusticulæ minoris vocem auditam pluuiæ prognosticon quidam faciunt. Eandem aliqui talem esse aiunt, ac si quis cultrum per serram ducat. quod tamen alij de alia quadam aue dicunt, de qua supra scripsi inter Gallinulas terrestres. In rusticulæ minoris ventre initio Decembris captæ, inueni scarabeos quosdam, & vermes albicantes, tenues, oblongos, quales farinarios nostri appellant. Caro eius tenera & suauis est.

De quibusdā auibus rusticulæ similibus. Rusticulæ siue gallinagini maiori similes esse audio in Frisia aues quasdam. nam ea quæ Wülp nominatur vulgò, rostro & pennis colore illi confertur, sed magnitudine vincit. item Grütte dicta, rostro, &c. ¶ Hieronymus Tragus inter aues mensis requisitas meminit illarum quæ Germanicè dicantur Bruchschnepflin oder Habergeißlin: quæ forsitan non aliæ sunt quàm quas suprà inter Gallinulas terrestres Brachuogel (ab agris noualibus, rostro ferè becassæ, sed arcuato) nuncupaui. ¶ *Hæmatopus,* id est pica marina vt Galli vocant, rostrum habet quatuor digitos longum, vt gallinago: vnde & gallinaginem marinam (*becasse de mer*) aliqui nominant, Bellonius. *Hæmatopus becasse de mer.*

DE DVODECIM GENERIBVS GALLINVLARVM AQVATICARVM, QVÆ circa Argentoratum capiuntur: quarum nulli peculiare aliquod Latinum Græcúmve nomen aßignare poßum. In genere verò nonnihil de eis dictum est suprà, pag. 498.

DE PRIMO GENERE, *quod vulgò Germanicè vocant Rotbein/ id est erythropodem.*

LVCAS Schan Argentoratensis pictor diligentissimus, & idem auceps, captas à se aliquot gallinulas aquaticas egregiè depictas (nisi hoc aliquis improbet, quòd nō eo qui viuarum est corporis gestu, sed vt pingendas suspenderat reddidit) mecum communicauit. Ex his iam superius duas dedimus, gallinulam scilicet à noualibus agris dictam Brachvogel/ vt conijcio: (nisi ea potius terrestris est quàm aquatica) & alterā cui à pluuia nomen Regenvogel. Reliquum est, vt cęterarum quoq; icones proponā, & breuissimas à coloribus pictis sumptas descriptiones. viuas enim aliquot earum nō vidi. Præponam autem illas ferè quibus rostrum longius est: quibus id breuius, postponam. Icones quidem ipsę si colores non addantur, pleræq; parum inter se discernuntur.

¶ Primi huius generis Germanicū nomē à rubente crurum colore factum est, vt dubites an hæc sit erythropus cuius Aristophanes meminit. quanquam & *rala* Anglorum, tum terrestris tū aquatica (vtraq; inter gallinulas terrestres suprà nobis memorata) cruribus simul & rostro rubeat. ¶ Auis cuius hæc icon est, rostro est (vt apparet) oblongo & nigricante, per summū modicè inflexo. pennis fuscis, albo passim aspersis. vētre albo, fuscis per transuersum maculis intercepto. Meminit huius auis etiam Turnerus: Est apud Anglos (inquit) in locis palustribus auis quedam, longis, & rubris cruribus, nostra lingua *redshanca* dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent, & examinēt. Quòd si Anglorum *redshanca* (vt conijcio) eadem quæ Germanorum Rotbein est, cùm vtrunq; nomen Germanicum sit & eiusdem significationis: nō poterit esse hæmatopus Plinij, cui rostrum simul & crura prælonga rubent, nostræ verò rostrum tantum.

¶ Erythropodem alterum minorem Germanicè dictum Koppriegerlin inferius describam loco vndecimo.

DE

DE SECVNDO GENERE, QVOD Glutt *nominant, quasi glottidem.*

HVIC aui vulgare nomẽ est Glutt/fortè tanquam *glottis*, cuius Aristoteles meminit, imposito à lingua oblonga nomine. quod si illa non est, congener videri potest. nam cum rostro sit longo, linguam etiam ei longam esse verisimile est, vt & gallinagini in hoc genere, quæ cũ vermibus pascatur, (sicut pleræq; omnes huius generis puto,) linguam exerit oblongã, vt in eius historia scriptum est. Sed de veterum glottide, siue alia siue eadem est, infra scribemus. Glottis hæc nostra colore fusco est, albo colore in alis modicè asperso pennis extremis. alba est circa oculos, collo, pectore & ventre toto. Rostrum nigrũ est, crura ferè viridia, vel mixti è pallido & viridi coloris. Vocem instar fistulæ argutam ædit.

DE TERTIO GENERE, QVOD Deffyt *nominatur vulgò, à nobis Poliopus.*

TERTIVM hoc genus nescio qua ratione Deffyt appellatum, cruribus est cinereis vel canis, vnde poliopodem aliquis dixerit, rostro partim obscurè roseo, partim nigricante, per collũ supernè ac dorsum fuscus color ad subruffum accedit, qui in alis multò dilutior & albicantior est. in quibus etiam pennarum margines albi sunt, vt pectus quoque & venter totus.

DE

DE QVARTO GENERE, Schmirring DICTO, NOS *Ochropodem magnum nominabimus.*

OCHROPVS magnus, quem sic nomino à luteo vel sulfuris instar subflauo crurũ colore, (qui in rostro etiam ad dimidium vsq; vel vltra apparet. anterior enim eius pars nigra est,) Germanicè Schmirring / per onomatopœiam (vt conijcio) nuncupatur. Est autem in hoc genere maximè varius, cùm septem in eo colores (vt pictura ostendit) discreti apparent. nam præter subflauum quem dixi, passim toto corpore ruffus apparet: in breuissimis alarum pennis extremis etiam rubens vt in rubrica fabrili. albus tum in capite & circa oculos, tum in mediis alarum pennis & ventre. Longissimæ alarum pennæ nigræ sunt: & alibi passim, in dorso, cauda, collo & alis maculæ nigricant. Palpebrarum margines color croceus tingit. Est & fusci vel cinerei nonnihil in alis. ¶ Digito posteriore pedes carent, nisi pictura me fallit. ¶ Nidificat inter fruticeta è musco & gramine.

¶ Ochropodes aliæ duæ, media & minima, inferius describentur, octauo & duodecimo locis.

DE QVINTO GENERE, QVOD RHODOPODEM *appellamus, vulgus Germanicum* Steingällyl.

RHODOPVS auis, vt nos appellauimus, roſeum vel amethyſti ferè colorem in cruribus habet. roſtro eſt nigro, corpore fuſco, cinereæ per alas maculæ: vt per collum quoque, quod alioqui album eſt. venter abſque maculis candet. caudam albam tranſuerſæ lineæ nigræ cingunt. roſtrum eſt nigrum. Cauſa nominis Germanici ignota mihi eſt. Turnerus ſcribit tinnunculum etiam *accipitrem* ab Anglis alicubi Steingall vocari.

DE SEXTO GENERE GALLINVLÆ AQVATICÆ,

quam Hypoleucon cognomino: vulgus Germanicum appellat Fysterlin/ *nescio qua ratione.*

HYPOLEVCON, hoc est subalbum, genus hoc gallinulæ cognomino, quod tota pars subtus collum, pectus & venter, albi coloris puri & absq; maculis sit, præ cæteris huius generis auibus. Reliquum corpus fuscum apparet, in alis dilutius. circa collum superius vtrinque ruffum vel subflauum nonnihil admixtum est. Crura fusca cum modico colore ruffo: Rostrum nigrum modicè flexum anterius.

DE SEPTIMO GENERE QVOD Rotknillis *vocitant, ego Melampodem cognomino.*

GERMANICVM nomen Rotknillis compositum videtur, à colore. est enim ruffo vel rubicundo colore cum maculis fuscis in collo hæc auis, & circa oculos. Knillis verò nescio vnde facta vox communior est, cum alia etiam huius generis gallinula proximè describenda, Matknillis dicatur. Nos à crurum colore Melampodis nomen finximus, quod nigripedem significat. nulla enim huius generis auis, quòd sciam, nigriora habet crura. Corpus fuscum est, cum maculis quibusdam sordidi coloris & obscuri. rostrum etiam nigrum est. alas maculæ albæ distinguunt.

DE OCTA-

DE OCTAVO GENERE VVLGO DICTO Mattknillis: *nobis Ochropus medius.*

DE Germanico huius auis nomine proximè retro dictum est.nos ochropodem medium nominauimus,à crurum colore luteo,vel subuiridi obscurè.nam ochropodem magnum supra loco quarto descripsi,minimum duodecimo descripturus.Rostrum ei nigricat, vt & tota superior pars corporis.alæ ad fuscum tendunt, præter pennas longiores nigras.fuscum est etiam pectus cum collo, vt pictura indicat.Vidi ego captam huius generis auem,initio Februarij, huic similem:sed rostro oblongiore paulò quam hic pingitur:dorso minus nigro,fusco potius: cui versus caput nonnihil cinerei coloris admixtum erat:in dorso verò posteriùs aliquid subruffi obscuri.cauda aliquatenus tota candida erat,sed circa finem duæ lineæ nigricantes spacijs albis distinguebantur.Apparebant & exigua puncta albicantia passim,præsertim in minoribus pennis alarum.venter candidissimus.collum cinereum maculosum.rostrum nigrum.pars capitis inferior candida.crura ferè ex viridibus fusca.lingua in oblongũ mucronem desinens.Magnitudo totius quæ merulæ,sed corpus paulò gracilius, & collum oblongius.

DE NONO GENERE, QVOD ERYTHRAM *nuncupo, vulgus* Mattkern.

CVR Mattkern à vulgo hæc auis dicatur ignoro: ego à totius corporis colore erythram vocaui. Etsi autem corpus totum ferè (ventrem albicantem rubro tamen suffusum, & crura leucophæa excipio) rubicundum sit. obscurior tamen is rubor in dorso est, & maculis nigris interceptus: clarior in alarum aliquot pennis: in quibus longissimæ ad rubricæ fabrilis colorem accedunt. in collo inferius puncta quædam albicant. Rostrum nigricat. non absq; rubore, breuius quàm plerisq; alijs in hoc genere. ¶ Inter arundines capitur laqueis, (mit Böglinen.) Vocem & clamorem ædit quo repræsentatur sonus fullonum lanas ferientium. Er schreyet vnd schnurret wie die Wollenwäber wen sie die Wollen schlahend. ¶ Audio etiam ab alijs Reinuogel/hoc est auem Rheni appellari: paruam quandam in gallinularum genere, colore variam subfuscam, & alio nomine Mattkern dici.

DE

DE DECIMO GENERE

Gallinularum, cui Ochræ nomen fecimus, vulgò Wynkernell *appellant.*

HVIVS etiam auis Germanici nominis rationem non assequor. *Kernella* quidem vulgò Germanorum dicta, in anatum quoq; ferarum genere est: & *Matkerna* inter gallinulas proximè dicta. ego ochram nominaui, à totius ferè corporis colore subuiridi, sed sordido & obscuro, prona parte magis fusco. Caput, collum, pectus & alæ, punctis & maculis candidis insigniuntur. cauda albicat aliqua ex parte. rostrum partim nigricat, partim puniceum est. Crura vt in ochropodum genere, lutea.

DE VNDECIMO GENERE,

quod Erythropodem minorem appello, vulgus Koppriegerle.

GERMANI circa Argentoratum, vt proximè sequentem auem Riegerle/ vocant: ita eam quam nunc describimus Koppriegerle/ nescio quā ob caussam. Ego à pedum colore rubēte erythropodem, adiecta minoris differentia. nam maiorem supra primo loco descripsi. Coloris est fusci, & nōnihil subruffum habet in alis præsertim & collo. Alas per medium linea alba transuersa distinguit. longiores earū pennæ partim nigræ, partim cinereæ apparent. cauda alba. rostrum nigricat. Digiti pedum posteriores nulli, vel breuissimi videntur, si pictura bene habet. Erythropodem maiorem supra primo loco descripsi.

DE DVODECIMO GENERE GALLINVLARVM, *quod Ochropodem minorem nomino, vulgus Riegerle.*

VVLGO hanc auem Riegerle vocant,(quaſi motriculam dicas. verbum enim Regen, nobis moueri eſt. Nam cùm aliquid circa aquam audierit hæc auis, ſtatim mouetur, & exigua voce ſua argutiſſimè clamat,) vt ſuperiorem Koppriegerle. Minima quidem inter gallinulas videtur. Roſtrum nigricat. collum album eſt, idq; altius quàm in cæteris, idem linea fuſca ceu torque ambitur inferius. Caput quoq; nigricat, in quo ſpatium ſupra oculos nigrum inter albas vtrinq; maculas continetur. Dorſi alarumq; color ad cinereum vergit. longiſſimæ alarum pennæ nigricant. Crura ſublutea ſunt, à quorum colore Ochropodem minorem hanc auem nominaui. magnum enim ochropodem iam prius deſcripſi loco quarto, medium octauo. Vidi paruam huius generis, hoc eſt, breui roſtro, recto fere, pedibus pallidis ſiue è luteo viridibus: albis maculis toto fere corpore pulcrè conſperſam. In dorſo extremæ pennæ marginibus obſcurè ruffis erant: pars interior nigredine ſplendebat. Venter ex albo cinereus.

SPECI-

SPECIES DVAE GALLINARVM AQVATICA-*rum de nouo adiectæ.*

HÆc auis ex genere gallinarum aquaticarum capta menſe Decembri 1562. Poſſet **ein äſchhünlin/** (id eſt, gallina cinerea) nominari, quia ex inferiori parte fere tota, collo & pectore & ventre coloris eſt cinerei. Dorſum obſcuro fumi colore eſt; eundem colorem habent plumæ, ſed in medio nigricant. Similiter etiam minores alarum pennæ: maiores verò alarum pennæ ſunt nigriores. Sunt autem breuiores quàm in alijs auibus eſſe ſoleant, extremæ & longiores alarum pennæ: vtpote non admodum factæ ad volatum. Crura fuſci coloris, minimo roſeo admixto. Colli longitudo, digitis quatuor. A collo totidem vel paulò plus ad orrhopygium. Cauda 3. digitos longa. Roſtrum quatenus nudum eſt, vel à meatibus narium, longum eſt digitos duos, & paulò plus. Caput portione exiguum. Alis erectis pingere volui, non quòd ita volantem auem animaduerterim, ſed vt colorum varietas ſub ipſis alis, eademq; multò pulcrior minutioribus lineis tranſuerſis per laterum partes quæ alis occultantur, appareret: quæ coxas etiam & femora ornat.

SPECIES gallinæ aquaticæ hic capta 12. Nouembr. 1565. parua, breuis, craſſiuſcula, ventre non tam gracili vt ceteræ. Inter XII gallinarum aquaticarum ſpecies ad me Argentorato miſſas ei ſimilima eſt quæ *ſteingællila* nominatur. ex inferiori quoq; alarum parte maculis ſparſa eſt. odorem habet grauiorem, & ex poſteriori parte gramen aquaticum redolet. in femore plumæ ſunt vſq; ad medium, & vltra, vt in alia ſpecie quæ in *b*. pingitur. inter duos digitos maiores membranula perbreuis interiacet. λευκόπυγος eſt ſeu πύγαργος, id eſt albicante orrhopygio, ventriculus erat vacuus.

DE

DE GALLINVLA QVAM ANGLI *Godwittam vel Fedoam appellant.*

SI ſatis exploratum mihi eſſet attagenam auem paluſtrem eſſe, & variis maculis diſtinctam, vt Eraſmus ſcribit, Anglorum *Godwittam* ſiue *fedoam*, attagenam eſſe, indubitanter auderem adfirmare. Eſt autem ipſa gallinagini ita ſimilis, vt niſi paulò maior eſſet, & pectoris color magis ad cinereum vergeret, altera ab altera difficulter poſſit diſtingui. viuit in locis paluſtribus, & ad ripas fluminum: roſtrum habet longum, ſed capta triticum non ſecus atqui columbi, comedit. triplo pluris quàm gallinago apud nos venditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Turnerus.

¶ Haud ſcio an illa quoque auis gallinularum generis ſit, quam Friſij TIRCK appellant, pennis & roſtro non diſſimilem ſturno, cruribus proceriorem.

GALLINAGINIS VEL GALLINVLÆ GENVS *nomine ignoto, quod Samethünle nomino.*

GALLINVLARVM ſylueſtrium, præſertim aquaticarum genus, multiplex eſt. inter cæteras ea quam hîc pictam exhibeo rara & inſignis eſt, colore atro & ruffo per totum ferè corpus, (quantum memoria teneo,) niſi quòd venter albet, pulcherrimè diſtincta. Et quoniam color ater in ea holoſerici inſtar ſplendet, Germanicum eius nomen fingere libuit ein Samethünle. crura alta & fuſca ſunt. digiti prælongi, ſed poſtremus breuis: roſtrum oblongum.

DE GALLINVLIS SIVE ARDEOLIS MARITIMIS, *quarum alteram Totanum, alteram Limosam circa Venetias vocant.*

TOTANVS.

TOTANVS & LIMOSA, vt Venetiis vocant, si bene memini, inter ardeolarum gallinarumq; naturam ambigere ferè videntur, quòd gallinulis maiores sint, ardeolis minores. Rostra eis recta & acuta, & ad victum è piscibus apta sunt. In Germaniæ maritimis has aut similes aues Polschnep / vel Pfulschnepff nominari audio: hoc est gallinagines paludum, vt conijcio.

Descriptio totani. ¶ Totanus auis est aquatica, rostro nigricante, præsertim anterius: posterius enim, & magis inferiore parte, ruffum est, vertex cinereus, vt & reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra est. reliquæ plumæ in ambitu variæ (στικταὶ) sunt & albicantes. cauda palmi longitudine, transuersis lineis albis nigrisq; depicta, vt etiam Limosæ. Pennæ supra caudam ad medium dorsum vsque albicant.

Pars

LIMOSA.

Pars omnis ſupina alba eſt: in collo tamen & ſuperiore alarum ambitu nigricantes maculæ viſuntur. Totius auis longitudo ab extremo (roſtro) ad pedis extremum extenſæ, dodrantem cum duobus palmis æquat. Roſtri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes eſt: verum duo maiores digiti pedis aliquouſq; membrana iunguntur, vt & Limoſæ. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent, vnguiculis muniti nigris. Corpus auis ea ferè craſſitie eſt qua Mergulus noſter roſtri acuti.

¶ LIMOSA per dorſum coloribus arquatam maiorem fermè refert, maculis varia tota parte prona, capite & collo præſertim. ſimilis propè Totano iam deſcripto (in quo de hac etiam nonnihil leges) ſed paulò maior. roſtrum ei vndiq; nigricat. Interna alarum pars variè maculoſa eſt. reliqua pars *Limoſæ deſcriptio.*

supina albet, in collo tamen maculis distinguitur. Pennæ alarum extremæ lateribus adiunctæ, extremitatem caudæ attingunt. Pedes longiores quàm superioris, glauci, vel ex cinereo subuirides. Totius à rostro ad vngues longitudo, dodrantes duo cum palmo: colli, palmus: rostri similiter.

DE GLOTTIDE.

Lingulaca.

Glottis, Γλωττὶς, auis est Aristoteli, Gaza *Lingulacam* reddidit. Volui autem hanc quoque Gallinularum aquaticarum historiæ adiungere, quoniam eadem forma qua aues (gallinulas intelligo) lacustres est, vt ortygometra quoq;, Aristotele teste. Lingulaca, quæ linguam exerit prælongam, otus & ortygometra, duces se præbent abeuntibus coturnicibus, Aristot. Glottis prælongam exerit linguã, vnde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum coturnicibus) auidè profectam, pœnitentia in volatu cum labore scilicet subit. reuerti incomitatam piget & sequi: nec vnquam plus vno die 1
pergit, in proximo hospitio deserit. verum inuenitur alia, antecedente anno relicta: simili modo in singulos dies, Plinius. Cæterũ quænam hæc auis sit, & quo hodie appelletur nomine, non facile dixerim. nam & alias quasdam aues, lacustrium auium specie, cum coturnicibus auolare puto. Habent autem omnes illæ corpus gracile, crura & rostra longa, & pleræq; etiam linguas longas, quas exerunt ad cibum vermium quibus vescuntur, vt inter cæteras de gallinagine vel rusticula constat. Est inter alias quæ Glutt Germanis appellatur, vocabulo ad Græcum accedente: de qua plura leges supra Loco secundo inter duodecim illas Gallinulas aquaticas quæ circa Argentoratum capiuntur. Est & *elaphis* apud Oppianum, quæ pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore similes habet: & lingua longissima in aquam protensa, sensim ad fauces deceptum aliquem piscem attrahit: quæ & ipsa glottidi Aristotelis cognata videtur. ¶ Albertus pro glottide ex Aristotele de animalium hist. 8. 12. picum linguosum habet. Niphus etiam lingulacam vulgò Italicè scribit *picum tocciulum* dici, qui longa lingua sua extrahat vermes & formicas. Sed vtrunq; deceptum apparet. neq; enim soli pici longas linguas habent: nec auiũ lacustrium forma, qua glottis est, picorum generi conuenit. Picum *tocciulum* quidem non alium quam iyngem esse puto. 2

Elaphis.

Picus linguosus.

¶ Lingulaca, piscis etiam nomen est, & herbæ apud Plinium. Glottis Atticum fuerit, commune glossis. Est aut γλωττὶς etiam pars tibiæ Eustathio. Ἀηδόνα, ᾠδὴν καὶ γλωττίδα, οἱ δὲ χελιδόνα.

DE AVIBVS GARAMANTIDIBVS.

Svb æquatore ad orientẽ & meridiẽ versus reperiuntur variæ punctisq; distinctæ aues, quas quidã Garamantidas vocãt, nomine à gente vnde plurimæ afferuntur, eis imposito, Nicephorus Callistus. 3

¶ Gavsalites, Γαυσαλίτης, auis quædam apud Indos, Hesychius & Varin.

DE GNAPHALO.

Gnaphalvs, Γνάφαλος, dicta auis, voce proba est, colore etiam pulcro: nec non ingenio valet in vitæ officijs, & speciem præ se fert decoram. peregrina hæc auis esse videtur, quippe quæ rarò nostris locis appareat, Aristoteles. Gaza hunc locum transferẽs nullam gnaphali mentionem facit (mendoso forte codice vsus:) & omnia quæ de gnaphalo scribuntur, ad veliam (ἐλέαν) cuius Aristoteles proximè meminerat, refert. Atqui nostri codices Græci gnaphali nomen exprimunt: & in veteri etiam traductione tanquam aues diuersæ ponuntur. Albertus pro gnaphalo habet *adepellus*. Eberus & Peucerus gnaphalum interpretãtur fullonem, (nam & piscis γναφεὺς est, quem fullonem Gaza interpretatur. *gnáphalon* quidem Græcis tomentum significat, & gnaphalus auis à plumis forte tomenti instar 4
mollibus dici potuit) Germanicè Seydenschwantz / Wipstertz. hanc auem pulcram esse aiunt, colorum varietate elegantem, rarò apparere, & hyberno tempore ferè cerni, vt videatur esse peregrina. Hæc infra post picas pluribus describetur Garruli Bohemici nomine.

Seydenschwãtz. Wipstertz.

DE GRACCVLIS VEL MONEDVLIS IN GENERE: *& priuatim de illa specie quæ tota nigra est, rostro etiam & pedibus, quam Aristoteles lycon cognominat: & pleriq; hodie præ cæteris monedulam: vnde & dulæ vel tulæ nomen vulgare apud nos factum: cuius iconem sequens pagina continet.* 5

Graccu-lus nomẽ generis. Monedula verò species eius secũda.

Gracvli coruini generis sunt, vt docui in Coruo *A*. Primitiuũ graccus est, diminutiuum gracculus: & quanquam plurimi per *c* simplex has voces scribant: multi tamen ex eruditis *c* duplicãt, quos sequi placuit, cum aliàs: nam & Graccho ab hac aue cognomẽ factum aiunt: tum vt semper produci eas in carmine ita certius sit. ¶ Græcis gracculus κολοιὸς est, oxytona voce. Gaza ex Aristotele monedulam vertit, cuius tres species cùm faciat Aristoteles, & primam rutilo rostro κορακίαν nominet: Gaza eandem gracculũ Latinè vocat. Ego gracculum potius nomen generis fecerim: monedulã verò speciem eius secundam, quæ tota nigra est, rostro etiam cruribusq;. ea enim præcipuè moneta rapax est, &

eſt, & talis, qualis ab Ariſtotele deſcribitur ſecunda gracculi ſpecies. accedit & vernaculum Germanis eius nomen *tula*, quaſi *dula*, vltimis duabus tantum de monedula ſyllabis ſeruatis. Det. Eraſmus etiam κολοιὸν gracculum potius quàm monedulam vertit. Plinius tamen de iynge loquens ex Ariſtotele κολοιοὺς gracculos tranſtulit. Sed nonnunquam Græci etiam κολοιὸν pro ſecunda ſpecie priuatim ponunt, vt apud Conſtantinum Cæſarem de agricult. lib. 14. Nobiſcum etiam doctiſſimi viri Turnerus & Wottonus ſentiunt: Monedula (inquit hic) de ſecũda ſpecie ab Ariſtot. deſcripta, niſi fallor, antonomaſticè dicitur: cui & Ouidius immenſum illum auri amorem tribuit, cuius & hic verſus: *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*. Ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubrium tractu examina gracculorum monedularumq́;, cui ſoli aui furacitas auri argentiq; præcipuè mira eſt, Plinius. apparet autem ex his eius verbis, gracculos & monedulas ſpecie eum diſtinguere cum ſimul vtraſq; nominet: genere non item, cum mox in ſingulari numero ſubiungat, cui ſoli aui &c.

¶ De tribus gracculorum generibus diuerſę ſententiæ. Gracculorum tria ſunt genera: Vnũ quod

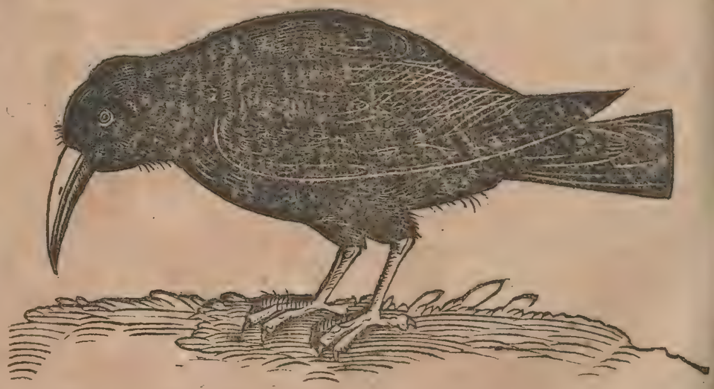
coracias vocatur, magnitudine quanta cornix, rostro rotundo, rutilo. Alterum lupus cognominatum paruum & scurra. Tertiũ, quod familiare Lydiæ, ac Phrygiæ terræ, idemq; palmipes est, Aristot. ¶ Ex his tribus ab Aristotele descriptis gracculi generibus, primum (inquit Fr. Massarius) pedibus & rostro rutilis, in Veronensi agro maximè abundat. ibiq; *tacola* nominatur. Turnerus hanc auem eandem esse putat, cum pyrrhocorace Plinij, quę cornice paulò minor est, rostro luteo, paruo, &c. Wottonus etiam in eandem sententiam inclinare videtur, nihil tamen affirmat. Nec aliter Eberus & Peucerus sentiunt. Et Albertus Magnus vbi interpretatur Aristotelis locum de hist. anim. 9.24. Coracias (inquit, quanquã Græca vocabula apud illum valde corrupta sunt) gracculorum generis, rubei rostri, φοινικόρυγχος habet Aristot. id est, punicei rostri. Gaza vertit pro vna hac voce, rostro rotundo, rutilo, quod non laudo. In nostro quidem pyrrhocorace, quem Itali quidã *tacolam* nominant, rostrum non puniceũ aut rutilum, sed luteum est:) & hæc est per omnia sicut genus monedulæ montanæ, Albertus. Vocatur aũt pyrrhocorax à nonnullis monedula montana. Sed de pyrrhocorace seorsim agemus mox à gracculorum historia. ¶ Secundum gracculi genus, λύκος & βωμολόχος Aristoteli dictum, hoc est lupus & scurra, Latinis propriè monedula appellatur, vt supra etiam docui, Turnero & Wottono consentientibus. De voce quidem βωμολόχος nos plura iam supra in *Asione*. Lupus, genus graculi paruum, *scurapola* Venetis vocatur. tota hæc & pedibus & rostro nigra est, Fr. Massarius. Λύκιος (λύκος potius) genus est gracculi, Hesychius & Varinus. ¶ Tertium genus, cuius nomen Aristoteles nullum expressit, palmipes, phalacrocoracem Plinij esse suspicatur Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus. Sed quanquam ex Aristotele Gaza tres tantum species gracculi faciat: & Albertus quoq; similiter: Græcum tamen contextum consideranti, quatuor esse videntur. primum scilicet tres fidipedes, deinde quarta palmipes. Verba eius Gręca hæc sunt: Κολοιῶν δ' ἐστὶν εἴδη τρία. ἓν μὲν ὁ κορακίας. οὗτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ ὁ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔτι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Gaza hæc verba, ἔτι δὲ, omisit. quæ si legamus, gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος alius fuerit quàm λύκος. ¶ Monedulæ aliæ sunt maiusculæ, similiores cornicibus, nisi quòd nigriores. aliæ mediæ, quibus & rostra & pedes rubent. aliæ minimæ, Perottus. ¶ Apud Rhætos tria gracculorum genera agnosci audio: vnum quod Tulla voce Germanis communi appellent, capite cæruleo: alterum Beena dictum, inter Rhætos qui Germanicè loquuntur, & hanc esse monedulam vulgarem: tertium Germanicè Taha / Italico verò sermone quo Rhæti vtuntur *zorl*, pedibus & rostris rutilis, in locis syluestribus. Eandem esse puto quæ in Bauaria Steintahen / id est gracculus saxatilis appellatur, in Athesina regione Steinkräe / id est cornix saxatilis. (& haud scio an eadem quoq; sit Anglorum cornix Cornubiæ,) cuius iconem ab amico missam hîc adiunxi. Rostrum ei oblongius, rubrum, vt etiã crura. reliquũ corpus vndequaq; cõcolor, nigrũ. Turres maximè in montibus incolit. cicuratur, & vescitur simila è lacte, carne, pane, tritico, &c. mox quicquid illi apponitur degustans.

De Coracia, primo gracculorũ genere.

De lupo & scurra secundo genere: quod Latinis monedula dicitur.

De palmipede, tertio genere.

Tria apud Rhætos gracculorum genera.

¶ Stephanion, Στεφανίων, genus gracculi, Hesych. & Varin. hoc forte fuerit genus, quod in quibusdã Heluetiæ locis reperiri audio, vt circa Tugium, cæteris simillimũ, sed albo circulo collum ambiente distinctũ. de quo tamen certi adhuc nihil habeo.

Stephanion genus gracculi.

¶ Quæ *merula alpina* vocatur circa Verbanum lacum, nos Caryocatacten in Elemento C. nominauimus, quærendum an graculi potius, picæve genus quàm merulæ dici mereatur. ¶ Wottonus spermologum quoq; auem cum monedulis numerat, nimirum ex Hesychio qui spermologum κολοιώδες ζῷον interpretatur, *spermonomum* quoq; vocans. Spermologum, id est frugilegam Aristotelis Longolius coniecit esse cornicem graniuoram, rostro albo, cætera nigram, quæ vulgò Germanis dicitur ein Růch. De spermologo passere inter passeres loquemur. Cornicem maiorem rostro albicante aliqui graculum vocant, Albertus.

Lenios.

¶ Auienus Arati interpres κολοιοὺς alicubi coruos interpretatur. Lenios species est monedulæ, pedibus & rostro nigra, Albertus ex Aristot. de hist. anim. 9.19. vbi Aristoteles non monedularum, sed merularum differentias enumerat. Idem alicubi cornicem cum monedula, alibi cum coruo confundit: & alibi vbi Aristoteles κολοιὸν habet, in Alberti translatione coruus legitur.

Nomina neoterica & vulgaria.

¶ Graculi vulgò *ciagulæ* dicuntur, Niphus Italus Suessanus. Ab alijs in Italia *tatula* dicitur, ab alijs *taccola* (quanquam & pyrrhocoracem aliqui *taccolam* vocant) ab alijs *cutta*, & *pola*, forte à *pullo*, id est nigro

nigro colore. ¶ Hispanicè gracculus *graio* vel *graia* nominatur. ¶ Gallicè *chucas* vel *choca*, *chouette*, vel *gay*. Bellonius autem *gay* dictam Gallicè, interpretatur graculum: & multis coloribus latera eius variegata esse scribit: vnde suspicor hoc nomen Gallicum non graculo, quem hic describimus, sed generi picæ, (quod garrulum quidam vocant) conuenire. Sabaudi quoq; *gay* nominant, & alicubi etiam *chue*, ni fallor, à voce. ¶ Germani Tul, Dole. Saxones Aelke, vel Kaycke, vel Gacke vt alij scribunt. sunt qui in Heluetia quoq; Graacke proferant. Hollandi, Brabandi & Frisij Ka, vel Cau vel Chau. circa Rostochium, vt audio, Wachtel, quod nomen alij omnes coturnici propriè tribuunt. Aliqui Tahe/Talhe/Dale/Dol. Flandri, Gaey/Hanneckin. ¶ Monedulā Angli vocant *a caddo*, *a chogh*, *a ka*, Turnerus. Eliota Anglus interpretatur *a iay*. alij scribunt etiam *dawe*, *choughe*, *cadesse*. ¶ Illyrij *kawka*, vt Turcæ *tschauka*. Poloni *zegzolka*. ¶ Hebraicam vocem *anapha*, אנפה, quidam graculum interpretantur. *vide* in Ardea *A*. *Oreb* Hebræis plerunq; coruum significat: videtur autem continere omne genus coruinum, nempe cornices, graculos. *vide* in Coruo *A*.

B.

De gracculis quod ad corporis speciem partesq; attinet, & secundū eas differētijs, iam supra quoque in *A*. nonnihil attulimus. ¶ Gracculus non facile comparet in Alexandria, Hesychius. In transpadana Italia ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubriū tractu examina gracculorū monedularumq;, Plin. ¶ Gracculus auis est parua, Suidas. Minor cæteris in hoc genere est, quæ βωμολόχος, id est scurra cognominatur, vt supra recitaui. Monedula multò minor est pyrrhocorace, Turnerus. Cornici similis est gracculus, sed longè minor. Formosa est auis, quanquam nigra, & grata, Author libri de nat. rerum. Simocatus & alij dicunt τὸν κολοιὸν ὑπάρχειν ὄρνιν πανευπρεπέστατον, Io. Tzetzes. ¶ Monedula vel gracculus auis est nigra, coruini generis, Albert. Superiore capitis parte aliquantulum in nigrum colorem vergit & cinereum nitentem, Idem. Nigra est per totum corpus. est enim de genere cornicis, Author libri de nat. rerum. *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*, Ouidius 7. Metam. Monedulas iam vidimus propter frigus habitationis nasci albas, Albert. In Noruegia monedulæ albicant, Gyb. Longolius, qui monedulam albam etiam visam sibi scribit. ¶ Monedula magno rostro est, albo vbi coniungitur capiti, Albert. Atro colore est ad Indicum vergente in luce, præsertim in capite & medijs alis. Colli & capitis pars retro oculos in lateribus, ad cinereum colorē inclinat. ¶ Monedulæ (gracculi Plinius) pro ingluuie gulam habent patentiorem propius ventriculum, Aristot. Atqui Albertus lib. 2. de animalib. tract. 2 cap. 2. quædam (inquit) aues os stomachi siue meri non habent latum, & papam (ingluuiem) tamen non habent, vt pica & graculus. ¶ Monedulæ pedes nigri sunt, Ouidius & Albert. ¶ Iyngi vngues grandes ceu gracculis, Plinius.

Quibus in locis nō compareant gracculi.

Descriptio gracculi & Monedulæ.

De monedulis albis.

C.

Monedula templorum turres incolit, & in earum latibulis (cauis) nidulatur. Graculus libenter in altissimis nidificat: idq; in tanta multitudine, vt in vna sæpius arbore septem paria graculorum nidos construant, Author libri de nat. rerum. In altissimis arboribus (in syluis, & in cauis arboribus, Turnerus) nidos ciuiliter construunt, & sæpe complures in vna arbore, Albert. ¶ Gracculi aues sunt loquaces, minimè canoræ sed odiosè garrulæ atq; obstreperæ. Clamosæ sunt, maximè tempore coitus, & pullorum, Albertus & Author libri de nat. rerum. Loquacissimum genus est & vocibus importunum, Isidorus. Graculi à sono oris vocati sunt, Festus. vocem enim primæ nominis syllabæ correspondentem emittunt, Grapaldus. Gracculus frigulat, Author Philomelæ. Græcis, vt Pollux docet de gracculorum voce, verba κλώζειν & κολοιᾶν in vsu sunt. Κλώζειν, sono aliquo illudere alicui, à voce gracculorum, qui κλώζειν dicuntur, Varin. ¶ Exprimunt gracculi & humanum sermonem, vt dicam in *D*. ¶ Graculus cadauer non tangit, Albert. Amant carnes & glandes, vt & genus picæ quod garrulum vocant, Hier. Tragus. Tradunt & monedulam condentem semina in thesauros cauernarum, eiusdem rei præbere causas, Plinius de insitione. Graculi forte dicti sunt à gerendo, quòd iacta segetum semina plurimum gerant: vel quòd ex oliuetis cubitū se recipientes duas pedibus baccas, tertiā ore ferāt, Festus. ¶ Varro graculos dictos conijcit quòd gregatim volitent. Sturni etiam, vt gracculi, aues sunt clamosæ & gregatim degentes, Eustathius. Graculos aues esse minimè solitarias, sed gregales, apparet ex Varrone de re rust. lib. 3. ¶ Rostrorū coniunctio coruis & id genus auibus solita est. quod in gracculis, quos mansuetos alimus, planum est, Aristot. Graculi clamosi sunt, præcipuè tempore coitus (quem in eis tempus excitat vernum, Author de nat. rerum) & pullorum, Albert. Ore coëunt tempore verno, Christoph. Encelius: qui & alia quædam animalia ore coire scribit, vt in Vrogallo maiore recitaui. mihi omnino vllū animal ore coire verisimile nequaquam fit. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius.

Quib. in locis versentur & nidificēt.

De gracculorū voce & loquacitate.

Cibo.

Volatu.

Coitu.

D.

Graculi maximè inter se compatiuntur, Author libri de nat. rerum. Gregatim degunt ac se inuicem diligunt, vnde natum prouerbium, Semper gracculus assidet gracculo, Scholiastes Homeri. Sui generis aues tantopere monedulæ amāt, vt hic amor etiā perniciosus eis sit, vt referam in *E*. ¶ In columbaceo genere mares nō relinquunt suas coniuges vsq; ad mortē: & coniugū altero mortuo alter vi-

De mutuo eorum inter se amore.

Coniugij fide & castitate.

Docilitate & mãſuetudine. *Vocis humanæ imitatione.* *Aſtutia.* *Auri argentiq́ furacitate.*

duus manet. Idem & gracculi faciunt, Athenæus lib. 9. ex Ariſtotele. nos in ijs quæ extant Ariſtotelis nihil tale legimus. ¶ Monedula auis eſt grata, Albert. Ariſtoteles minimum genus gracculi βωμολόχον, id eſt ſcurram cognominat: de qua voce Græca plura ſcripſi in Aſione. ¶ Docilis eſt graculus, & facile manſueſcit, Textor. Graculi exprimunt etiam ſermonem humanum, quo impenſius delectant, & caueis emiſſi reuertuntur, Grapaldus. Voces imitantur humanas ſi adhuc pulli edoceantur. Mane quidem diligentius addiſcunt, vt omnes aliæ aues, Albertus. mane oriente Sole citius, diſcretius & tenacius meminiſſe dicuntur, Author libri de nat. rerum. ¶ Gracculi πανουργίᾳ διαφέρουσι τοσούτων, Clearchus apud Athenæum. ſed pro τοσούτων legerim τούτων, ſcilicet ὀρτύγων, de quibus proximè dixerat. vt non ſimpliciter aſtuti gracculi, ſed coturnicibus tamen aſtutiores ſint, nec eodem quo illæ modo capi poſſint. Scribunt & alij quidam gracculum aſtutum eſſe, nec facilem captu. Sturnos & gracculos aiunt cum vmbra propria pugnare, Euſtathius. Vmbræ quidem propriæ repræſentatione in oleo capiuntur, vt referam in *E.* ¶ Huic ſoli aui (gracculos & monedulas proximè nominauerat) furacitas auri argentiq́; præcipuè mira eſt, Plin. Quicquid monetæ auri vel argenti inuenerit monedula, tollit & abſcondit, Albert. Hinc eſt quod à moneta ei nomen factum eſt, ſecundo ſcilicet generi. non enim omnia gracculorum genera aurum furantur, Turnerus. ¶ Monedula gaudet fricari in capite, Albert.

Monedula aquilæ inimica, *Gauiæ amica.*

¶ Ariſtoteles noctuam & cornicẽ inter ſe pugnare ſcribit: pro quo indocti Ariſtotelis interpretes, & qui eos ſecuti ſunt, aliâs noctuam & monedulam inuicem pugnare reddunt, aliâs monedulam & bubonem aliâs *nicedulam* vel *incedulam* & bubonem. monedulam enim cum cornice confundunt è Græco vel Arabico transferentes, vt cùm noctua bubonem: librarij verò monedulam etiam in nicedulam peruerterunt. ¶ Pica, cornix, monedula & huiuſmodi aues contra aquilam pugnant aquila enim deuorat illas, Albert. ¶ Gauia cum monedula amoris coniunctionem habet, Ælianus.

E.

De gracculorum captura & venatione.

Gracculum auem peraſtutam eſſe audio & perdifficilem captu. Cornicibus & monedulis captis pelles detrahunt, faciuntq́; vt viuæ videantur, ad allectandum alias. Non maiores tantum accipitres & falcones, ſed parui etiam vt dendrofalcus & niſus ſiue ſperuerius interdum monedulas capiunt. ¶ Aduerſus clamoſos gracculos (inquit Oppianus) venatio talis inſtituitur. Virga oblonga terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, quæ circumactu ſuo vimina vtrinq; ſita contegat. In ſummam virgam oleæ bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet: quem vbi contigêre gracculi, ὕσπληγξ delabitur, & virga erecta laqueus ita attrahitur vt auium ceruices inhæreant. Similiter etiam picis inſidiantur aucupes. Eſt & alius dolus gracculis capiendis accommodatus: Vas (ἄγγος. κρατὴρ Athenæus) oleo plenum eo in loco exponitur, vbi conſpiciatur à gracculis. Illi ſuas in vaſe imagines intuiti, aliosq́; gracculos eſſe rati, in oleum deuolant: & licet ſtatim reſiliant, madidi tamen oleo ita pennis & membris omnibus grauantur, vt auolare nequeant, eoq́; ſtatim in loco comprehendantur, Hæc ille. Oleo quidem ſimiliter eos capi Athenæus etiam refert lib. 9. dipnoſoph. Graculi (inquit) quantumuis callidi, capiuntur tamen cratêre olei pleno: cuius labris qui inſederint, mox ad imaginem in eo apparentem ſe demittunt, (καταράττουσι, ſic enim legendum ex Euſtathio. ἐμπίπτουσιν, idem Euſtathius ex alio authore. καταπλάντες, Oppianus) vnde pennæ eis oleo madidæ ceu glutino impediuntur. Sui generis aues vehementer monedulæ amant, quæ quidẽ res eas ſæpe in perniciem inducit. nam ſi quis pelues olei plenas diſponat in loco quem frequentare ſolent, curioſa bellè auicula eò profecta, in vaſis labro conſidet, & ſimul ſeſe inclinans, ſuam ipſius vmbram deſpicit: & quòd exiſtimet aliam ſe monedulam videre, ad eam ipſam feſtinat deſcendere, eoq́; vt eſt delapſa, olei craſſitudine circunfuſa, ſine laqueis, ſine retibus conſtricta tenetur, Ælianus.

De eorundẽ cultu.

¶ In Lemno inſula gracculos colũt, aduerſo volatu occurrentes locuſtarum exitio, Plinius. Monedularum ſe beneficiarios exiſtimant Theſſali, Illyrij, Lemnij, ob eamq́; rem his victum vrbes publicè præbendum eſſe decretum fecerunt, qui locuſtarum fruges vaſtantium oua perderent, earumq́; ſobolem perimerent, vnde magna ex parte locuſtarum multitudo veluti in nubem coacta minuebatur, frugesq́; incolumes ad tempeſtiuitatem perueniebant, Ælianus.

Veneti quomodo cum graculis fœdus facere olim ſoliti ſint.

¶ Theopompus Venetos inquit Adriam accolentes cum ſementes faciunt, monedulis farinas oleo temperatas muneri idcirco mittere, vt eos permulceant, & cum ipſis tanquam fœdus ſanciant, ne ſementes refodiant, & grana ſparſa legant. Lupus cum hæc vera eſſe fatetur, tum eoſdem additloros rubros eis proponere, & monedularũ greges extra fines manere, ac nimirũ duos aut treis ex vrbibus tanquam legatos ad eos mitti ſolere, exploraturos hoſpitum multitudinem: qui vt eam perſpexerunt, inuitant & reuertuntur. Eæ autem inuitatæ gregatim proficiſcuntur. ac ſi offas obiectas comederint, ſe pacem & fœdus habere Veneti intelligunt: ſin contempſerint, & tanquam vilia non dignentur comedere, indigenæ ſibi perſuaſum habent, illorum contemptũ famem oſtendere. Illæ enim tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis eſcis quippiam guſtantes, in arationes inuolant, & cum maxima animi acerbitate inueſtigantes, ſemina prædantur, Ælian. Eadem ferè Ariſtoteles ſcribit in Mirabilibus: non tamen offis aliquibus, ſed omni frugum genere expoſito à Venetis inuitari ait gracculos, quorum ſæpe multæ myriades in eorum regionem inuolent.

De ratione graculos fugandi.

¶ Fugabis graculos vnum captum ſuſpendens. Cæteri namq; videntes illum aufugient, nimirum illic putantes paratas eſſe retium inſidias.

insidias. Graculos etiam accedere, ac præterea volucria omnia prohibebis, si veratrum nigrum, maceratum ex vino, cum hordeo disseminaueris. Commode tamen facies, si priusquam in aruum descendant, strepitu atq; fragore aliquo illos abegeris. Facileq; eos perterrefaciet, tum is qui à crepitaculis fit, tũ qui à taurino tergore (ἀπὸ τῆς ταυρείας, scuticã intelligo,) editur sonus, Leontinus in Geoponicis.

¶ Prognostica. Graculi aduolãtes sub tecta (nimirum vt protectionem quærant) & alas concutientes, (vt quæ aeris humiditatem sentiant. nam quæuis aues madefactæ alas concutiũt,) signum sunt pluuiæ, Aratus & Scholiastes. Graculi turmatim syluis valedicere identidem conspecti, sterilitatem ac triste nescio quid veteribus semper indicarunt, Gratarolus. Agmen coruorum in futurum, excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, &c. Niphus. Monedulæ volantes modo in sublime, modo deorsum versus, frigus & pluuiam monstrant, Ælianus. Gracculi serò à pabulis recedentes hyemem præsagiunt, Plinius. quod Aratus dixit, Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, ἐρχόμενα τραφεροῦ ἐπὶ ὄψιον αὖλιν. Et rursus, Καὶ ... βοῶντε κολοιοί, similiter inter hyemis (χειμῶνος, tempestatis) imminentis signa. Vbi Auienus sic habet, Hesperus æthra Cùm redit innumero si cantu gracculus instat. Et Ælianus, Gracculus (inquit) crepusculo vespertino vocalis, tempestatis aduẽtum prædicit. Illud verò quòd iam recitaui Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, &c. Vergil. I. Georg. sic vertit, *Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis*: cum Græcè habeatur κολοιῶν, id est *gracculorum*. Corui & gracculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt, pluuiæ signum faciunt, Aratus. est autem accipitrum vox acuta, Scholiastes. Auienus sic transfert, *Agmine cum clauso circumuolitare videtur, Gracculus & tenui cum strident gutture corui.*

Prognostica ex graculis.

F.

Pulli graculorum apti sunt ad cibũ, si cum plumis & pelle fuerint excoriati, Albertus & Author libri de nat. r. Sunt apud nos qui fune à fenestris altarum turrium demittantur, vt pullos monedularum è cauis exemptos in saccum, quem annexum habent, recondant, cibi gratia. Monedula gaudet fricari in capite (tanquam pruriens:) & carnes etiam eius pruritum capitis inducunt, Albertus & Author libri de nat. rerum.

De eorundem esu.

H.

a. Gracculus primam semper producit in carmine, etsi quidam per *c* simplex scribant, vt dixi in *A.* M. Varro graculum dictum putat ab eo quòd gregatim volet, forte quasi gregaculum. Festus à gerendo, quòd iacta segetum semina gerat, vel baccas oliuæ: aut à sono vocis, (vt Quintilianus quoq;,) quod mihi quidem præ cæteris probatur. Sunt qui à gracilitate vocatos existiment propter paruitatem, Perottus. ¶ Monedula à *moneta*, quam furatur, denominata est: Alberto sic dicta videtur quasi monetam tollens vel diligens. Habet hæc vox antepenultimam longam, reliquas breues. *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*, Ouidius. ¶ Κολοιὸς auis tumultuosa & clamosa est, denominata à verbo κολῴω, vel verbo κλῶ quod est φωνῶ καὶ κλάζω: à quo etiam κλώζειν & κλωγμὸς dicuntur. Eustathius & Etymologus. Κολοιοί, σκοπὸς, μικραὶ κορωνίαι, (malim κορωνίδες, vt Tzetzes habet) Hesych. & Varinus. Κολοιὸς est cornix minor, ἡ μικροτέρα κορωνὶς, Io. Tzetzes in Chiliadibus. Σκῶπες, aues quædam, vel graculi, & genus saltationis, Hesych. & forte supra quoq; non σκοπὸς, sed σκῶπες, legendum fuerit. videtur sanè scôpis nomẽ, quod genus quoddam noctuæ propriè significat, ridiculum & ad imitationẽ natum, monedulæ etiam ridiculæ & stolidæ aui potuisse attribui. Γῶπας, κολοιοὺς, Macedones, Hesychius & Varinus. Κορακίας, Aristoteli genus est gracculi primum, vt dictum est supra in *A.* ab Hesychio exponitur ὁ μέλας, καὶ κολοιὸς, ἢ κορακῖνος ὁμοίως. Κορακίας, μέλας, Suidas. Κολοφὼν, κολοιὸς, & piscis quidam marinus, Hesych. Celes, aliâs *celtos*, id est stragulus auis, Syluaticus. legendum coniicio, *Colæos*, id est graculus auis. Κολοιούς τε ψῆράς τε nominat Homerus, vt citat Suidas.

Etymon graculi & monedulæ.

Homonyma & synonyma.

¶ Epitheta. Graculus frigulans, loquax, apud Textorem. ¶ Monedula lasciua, apud eundem. ¶ Κολοιοὶ ὀξυβόαι, Oppianus. Κραγέται, Pindarus.

Epitheta.

¶ Icon. Hesychius admonet colophonem interdum dici graculum: quòd, vt opinor, summis ædium fastigijs auis ea soleat imponi, velut admonens iuxta cornicẽ Hesiodiam, vt homines sibi componant nidos: neq; enim semper fore æstatem, Erasmus in prouerbio, Colophonem addidit.

Colophon cur dictus graculus.

¶ Alia auis est quæ κολιὸς, vel κολεός: alia item κελεὸς, alia verò de qua hîc agimus κολοιός. Κολῳὸς tumultum significat. Ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, Homerus Iliados primo. Scholiastes hoc nomen à gracculo translatum ait, aue obstreperá, tumultuaria & clamosa, (ο breui scilicet in longum conuerso, & iôta subscripto vel adscripto.) Philoxenus vero deriuat à verbo, κλῶ quod est κλάζω, per paragogen neq; adscribit iôta. Sunt qui κολοιὸν, vt dixi, à verbo κολῴειν, quod est tumultuari, deducant. Verbum κολῳᾷν apud Homerum extat, κολῳεῖν apud Antimachum. Pollux de gracculorum voce κολοιᾷν verbum vsurpat, vt & κλώζειν. Pindarus in Nemeis Bacchylidem vellicans, vt locutuleium impendio, ac humilem, sic ferè pronunciat. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, Cælius. Timæus historiarum conditor Agathoclem Siciliæ tyrannũ κολοιὸν nuncupat & τριόρχην, id est gracculum & buteonem: & gracculum quidem fortassis ob latrocinia & furacem naturam. nam latrocinijs eum incubuisse ante tyrannidẽ historia testis est, sed in concionibus quoq; perfacundus est creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis gracculus videri potest appellatus: veluti loquax magis esset quàm eloquẽs, vti de Atilio Palicano

Agathocles gracculus cur dictus sit.

Gracchi vnde sic dicti sint. pronuntiatum nouimus. nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obseruatum sit, Gracchum ideo nũcupatum, quòd cum mater mensibus duodecim in vtero gestasset, quia legitimum pariendi tempus esset supergressa. proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus, sine flatili scribendum censuit. quum Quintilianus olim quidem veteres aspiratione parcissimè vsos scribat, diuq; obseruatum ne consonantibus aspiraretur, vt in Graccis & triumpis. Sed hoc non perpetuum fuit, & priscis solis vsitatum, Cælius. A graco aue Gracchi cognomen principio ortum à facundia, quam æmuli loquacitatem vocabant, Perottus. *Pusilli statura κολοιοὶ dicti.* Pusillos item statura κολοιοὺς, id est graculos dici consuesse, in Aristophane videor obseruasse. nam & auis hæc minutula est, vt quæ tota ferè pennis constet, Cælius. Verbum Tulen nostris in vsu est, pro eo quod est stultè imaginari, siue à gracculis factum, siue per allusionem nominis Toll/quod stolidum significat. De homine stolido dici hæc vox etiam videtur, iuxta illud Gregorij in epist. quadam ad Eudoxum, Τοὺς πολλοὺς ἐᾶ χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς πτῆσιν ἀετοὺς δοκιμάζοντας, hoc est, Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent: vt Erasmus vertit, vbi pro ἀετοὺς forte ἀετοῦ legendum est.

Coliæ pisces. ¶ Sunt & coliæ pisces, dicti Theodoro monedulæ, Cælius. Κολίας piscis, ab aue eiusdem nominis, quam Galli vocant *vn gay*, dicta, quòd eius latera coliæ auis modo multis coloribus variegata conspiciantur, Pet. Bellonius. sed video eum per coliam auem genus illud picæ intelligere, quod aliqui recentiores garrulum appellant. ego nullam auem Græcè coliam dici memini. & κολοιὸς gracculus est, non garrulus recentiorum. Vbicunq; gracculum piscem interpretes Galeni verterunt, coracînus scribi & intelligi debet, Bellonius. ¶ Gracculus numeratur inter Diogenis Cynici scripta, Laertius.

Similia. ¶ *b.* Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, in Ægypto verò graculi, Strabo. Monedulæ simili specie est spermologus auis, magnitudine tetraci æqualis, vt author est Alexander Myndius, Wottonus.

¶ *c.* Gracculorum epitheton à voce est κραγέται apud Pindarum, ὀξυβόαι apud Oppianum. Κολοιοὶ οὖλον κεκλήγοντες, Homerus. id est, Gracculi acuta vel densa voce clamantes: ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν. Graculi non sunt solitaria natura, Varro. Plinius examina gracculorum dixit, Homerus νέφη κολοιῶν. Πολλοὶ γὰρ μίσει σφε κατακράζουσι κολοιοί, Aristophanes in Equitibus. videtur autem rhetores tanquam loquaces & tumultuantes nominare gracculos. & verbo κράζειν vtitur alludens ad gracculorum vocem de qua propriè κρώζειν dicitur. Κολοιῶν κρωγμός, Antipater in Epigrammate.

Adolescẽs a gracculo amatus. ¶ *d.* Non plus aurum tibi quàm monedulæ committebant, Cicero pro Flacco. Adolescentem quendam in Sparta ob speciem gracculus amauit, Ælianus.

¶ *e.* Nam vbi illò adueni, quasi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quîs cùm lusitent, Plautus in Captiuis. Gracculis alijsq; auibus quæ domi aluntur, paxilli in parietibus figuntur, quibus inuolẽt & insistãt. vnde Aristophanes in Vespis, Οἱ δ' ὥσπερεὶ κολοιὸς αὐτῷ παττάλους Ἐνέκρουεν εἰς τὸν τοῖχον, εἶτ' ἐξήλλετο.

Pompeij apophthegma. ¶ *h.* A Pharsalica pugna quum aufugeret Pompeius, dicente Nonio quodam superesse adhuc aquilas septem, nec dum animum esse despondendum. Rectè (inquit) moneres, si cum gracculis depugnandum foret, Cælius. *Fabula de gracculo qui sese pennis aliarum auium ornauerat.* ¶ Iupiter regem auium creaturus diem præscripsit in quo aues omnes apparere deberent: & cùm aliæ aquis sese abluerent, gracculus omnium deformissimus, defluentibus diuersarum auium pennis se exornauit. vnde pulcerrima omnium visus est: & regiam quoq; dignitatem adeptus fuisset, nisi noctua primum agnitam pennam vnam de suis euulsisset, & mox cæteræ aues similiter. Priuatus enim furtiuis pennis mox gracculus, vt initio erat, gracculus apparuit. Hæc fabula significat, multos rerum alienarum rapina & furtis vincere videri eos qui honestum natura & laboribus possident, Io. Tzetzes. Eandem fabulam describit copiosè & eleganter Theophylactus Simocatus in epistola quam fingit Themistoclis ad Chrysippum: Pennis alienis omnibus ablatis, inquit, gracculus iterum gracculus apparuit. Γέγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός. Hæc fabula Chrysippe, si veritatem spectes, ad magnam moderationẽ nos hortatur. Nam similiter nos homines quoq; nihil in hac vita proprium possidemus: sed breui quod hic agimus tempore, ornatu fictitio superbimus: morientes verò ijs quæ nostra non erant, priuamur. Fac igitur vt pecuniam & corpus negligas, & animam immortalem excolas. hæc enim æterna & immortalis est, cætera mortalia & ad breue tempus nostra, Hæc Simocatus. *Metamorphosis Arnes in gracculũ.* ¶ Arne Sithonis in monedulam mutata fertur, vt refert Ouid. lib. 7. Metam. *Quamq; impia prodidit Arne Sithonis accepto quod auara poposcerat auro, Mutata est in auem quæ nunc quoq; diligit aurum, Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.* *Auguria ex gracculis.* ¶ Imperante Antonino Caracalla insedit obelisco vociferabundus gracculus, mirum dictu, succlamatum ab omnibus, ceu ex composito, Martiali salue, Martiali ab tempore multo te vidimus. Hæc autem non intelligenda est gracculi appellatio, sed eius erat nomen, à quo interemtus est mox Antoninus, Cælius. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, &c. Niphus.

Prouerbia. Æsopicus graculus. ¶ PROVERBIA. Æsopicus graculus, Αἰσώπειος κολοιός, dicitur qui aliena sibi vsurpat, aliorumq; bonis sese venditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius, Moueat cornicula risum Furtiuis nudata coloribus. (Grammatici quidam Græci gracculum corniculam, id est cornicem paruam interpretantur.) Extat apologus (supra à nobis recitatus) inter alios qui Æsopi nomine circunferuntur, Erasmus.

Eras. Aquila inter graculos primas tenet, Αἰετὸς ἐν κολοιοῖς ἀριστεύει, *vide* in Aquila *h*. Pindarus in Nemeis aquilã graculo cõparat, se vocans aquilã, Bacchylidem æmulũ gracculũ, quòd illũ immenso superaret interuallo: vt recitauimus in Aquila *h*. in prouerbio Aquila in nubib. ¶ Vetus adagiũ est, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino sui: quod de ijs dicitur, qui se ijs rebus, quas ignorant, petulantius audent immiscere, vel de rebus suis nimium præsumunt. quale est illud, Sus Mineruam: vel quod dici solet, Asinus ad lyram, Perottus. ¶ Gracculus inter Musas, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις: Indoctus inter doctissimos, infantissimus inter eloquentissimos. Rectè dicetur & in homines ostentatione falsæ doctrinę sese iactitãtes, & viris eruditis impudenter obstrepentes. est enim graculus auis minimè canora, sed tamen odiosè garrula atq; obstrepera. Huic confine est illud Vergilij, *Argutos inter strepit anser olores*, Eras. ¶ Semper graculus assidet graculo, Ἀεὶ κολοιὸς πρὸς (παρ, alias ποτὶ) κολοιὸν ἱζάνει. Refertur à Diogeniano prouerbialis hic senarius: notaturq; ab Aristotele in Rhetoricis, vbi inter alia complura huius sententiæ prouerbia hoc quoq; commemorat. item libro Moralium octauo, Καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id est, Et graculus (inquit) ad graculum. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter vsurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id est, Graculum autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Plutarchus in libro de polyphilia, Οὐκ ἀγελαῖον οὐδὲ κολοιώδης. id est, Non armentarium (gregarium potius) est, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum à κολάω, quod est conglutino, Erasmus. sed verbum κολλάω, quod glutino significat per λλ duplex scribitur, nec ab eo quisquam κολοιὸν dictum tradidit, sed potius à verbo κολῴω, vt supra ostẽdimus. Gregatim degunt & mirè se inuicem amant: quare in vsum venit hoc prouerbium de ijs qui cum sui similibus conuersantur, Suidas & Scholiastes Homeri. Eustathius conuenire ait de amicitia hominum vilium, περὶ εὐτελοῦς φιλίας. Simile & Germani vsurpant, Vögel von einen (einerley) fäderen / fliegen gern zůsamen. ¶ Graculo magis obstreperus, in hominem importunæ loquacitatis prouerbialiter dici potest, authore Erasmo. *Vide* supra in *a*. itẽ illud quod habet Plutarchus in libro aduersus vsuram, Ἀπιθανώτερος κολοιοῦ: hoc est, Ineptior ad persuadendum quàm graculus, vel vt Erasmus transfert, Homo cui minus fidei habeatur quàm graculo. ¶ De ijs qui circa rem aliquam planè nihil operæ & curæ ponunt, parœmia hæc Tzetzæ locum habebit, Πῶ γὰρ ἔστι τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; hoc est, Quid enim graculi de regno curant? (In lemmate sic habetur, Ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθέστηκε μέλησις. hoc est, Quantum graculi regnũ curant) Io. Tzetzes. qui cum hanc suam esse parœmiam dicat, non vulgarem neq; ab alijs scriptoribus vsurpatam insinuat.

Aquila inter graculos primas tenet. — *Nihil cũ fidibus graculo.* — *Gracculus inter musas.* — *Semper gracculus assidet graculo.* — *Graculo magis obstreperus.*

¶ Alciati Emblema, cuius lemma *Imparilitas.* *Emblema Alciati.*

Vt sublime volans tenuem secat æthera falco,
Vt pascuntur humi gracculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens,
Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

DE PYRRHOCORACE.

ALPIVM peculiaris est pyrrhocorax, luteo rostro, niger, Plinius. Huic aui nomen à coloribus inditum apparet, quòd rostrum ei *pyrrhon*, id est ruffum vel luteum sit, reliquum corpus instar coracis, id est corui nigrum. Perottus nomen pyrrhocoraci factum esse ait à colore rostri igneo, quod non

probo: alius enim *pyrrhos*.i. ruffus vel luteus est quam igneus. Ab hoc primũ gracculi genus quod Aristoteles coraciã vocat, rostro puniceo (etsi id in nostro pyrrhocorace luteum est, vt Plinius quoq; scribit. sed fieri potest vt per anni tempora aut ætatem quoq; color mutetur) non differre eruditis quibusdam videri, supra ostendi in Gracculis *A*. Petrus Bellonius, Gracculus (inquit) cui rostrum & pedes rubent, Aristotelis coracias, Plinij pyrrhocorax, in altis Cretæ montibus abundat, incolæ *scurapola* nominant. Sed pyrrhocorax rostro luteo describitur, qualem nos hîc damus: graculus verò coracias rostro puniceo, qualem supra dedimus: Non probo recentioris cuiusdam opinionem, qui pici genus maximum, quod Germani Holkrae nominant, pyrrhocoracem esse suspicatur: quanquam ea auis nigra sit, & magnitudine non multum infra coruum, & plumas in capite rubentes gerat. nos illam inter Picos describemus.

Nominã varia. ¶ Pyrrhocorax noster ab Italis quibusdam *speluier* vocatur, circa Lucarnum & Veronam *taccola*, (quamuis alibi gracculum communem etiam *taccolam* & *tatulam* dici audio,) circa Bellinzonã *pason*, alibi etiam *zorl* vt audio. Apud Valesios qui ferè Gallica lingua vtuntur, *choquar* vel *chouette*, quæ tamen communia gracculorum generi nomina sunt. ¶ Germanicè qui loquuntur Valesij, vocant Alprapp/ id est coruum alpinum: circa Claronam Heluetij Alpkachlen/ & wilde Tulen/ id est monedulas syluestres. Aliqui Steinhetzen/ id est garrulos (sic enim genus picæ recentiores vocant) saxatiles. Rhæti qui Germanicè loquuntur Becnen: quanquam alij, vt audio, gracculos communes eodem vocabulo vocitãt, pyrrhocoraces verò Tahen. ¶ Primum Aristotelis graculorum genus (inquit Turnerus) Plinio pyrrhocorax est: Anglis *a cornish choghe*, Germanis ein Bergdol. cornice paulò minor est, rostro luteo, paruo, & in fine nonnihil adunco. frequens est in alpibus, & apud Anglos in Cornubia. vocem habet monedula acutiorem & magis querulam, non parum etiam maior quàm monedula (minor tamen coruo.) Sunt qui huius generis rostrum & crura æstate admodum rubere dicant, hyeme verò lutea & pallida esse vt in merulis. pyrrhocorax quem ipse vidi, rostrum luteum, crura rubicunda habebat. Vocem eorum non admodum dissimilem merularum voci esse aiunt, & ad fistulæ sonum nonnihil accedere. Cùm in altum volant, frigus augeri: cum ad humiliora, remittere sperant: Noxij sunt agris frumento consitis, (quod granis scilicet vescantur vt etiam communes graculi.) Alicubi apud Rhætos hyeme tantum cernuntur, alibi verò toto anno, ni fallor: circa altissimos tantum montes gregatim semper frequentes. ¶ In cibum non veniunt, nisi forte apud pauperes, & pulli præsertim, vt & reliqui graculi. Quidam pyrrhocoracem præcipuo sapore esse scribit, ex Plinio. sed hæc verba Plinij, præcipuo sapore, ad lagopodem referuntur, de quo statim agit, non ad pyrrhocoracem.

De graucalo. GRAVCALVS, Γραύκαλος, auis cinerea apud Aristotelem, Hesychius & Varin. Nos apud Aristotelem pardalum legimus auem, totam cinerei coloris: de qua plura leges in *P*.

DE GRVE.

Nomina. SVs, סוס, vel סיס, *sis*, nomen Hebraicum in vetere Testamento grus exponitur, ab alijs hirundo vel miluus, vt dixi in Equo *A*. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini, Hierem. 8. interprete Hieronymo: qui vocabulum *sus* vertit hirundinem, *agur* (עגור) verò ciconiam. Munsterus eo in loco gruem interpretatur. Idem Esaię cap. 38. (vbi Hieronymi translatio habet, sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba,) pro *sus* vertit *gruem*, pro *agur hirundinem*. Hoc quidem ex locis iam citatis constat, *agur* auem esse aduenam, & voce vtentem lugubri. Dauid Kimhi Hebraicam vocem *agur*, Chaldaicè interpretatur סנוניתא, *senukita*, si rectè scribo: quam vocem à Thalmudicis vsurpatam R. Hai exponit Arabicè בטאת, *cataph*, vulgò ארונדינא, arundina, id est hirundo. Sunt qui auem putent loquentem voce humana גאצה, *gazah*, vulgo dictam, (id est picam, vel genus picæ.) Totidem verbis ferè Kimhi exponit Hierem. 8. vbi Arabicam vocẽ ponit קטאת, *kataph*. Salomon hirundinem putat. Septuaginta Esa. 38. prætereunt. Aquila & Theodotion habet *agor*, Symmachus inclusa. Rursus Hierem. 8. Aquila & Symmachus Hebraicũ nomen *agor* relinquunt, Septuaginta vertunt ἀγροῦ στρουθία, id est *agri passeres*. ¶ *Maracarae*, id est fel gruis, Syluaticus. ¶ Munsterus in Dictionario trilingui pro grue Hebraice scribit *sas*, סס, & *senunit*, סנונית: quorum posterius ad senukita prædictũ accedit, quod tamẽ ponitur pro *agur*, id est hirundine.

¶ Græcè γέρανος vocatur, quod proparoxytonum est nomen: idem nomen Græci hodieq; seruant, sed vltimam acuunt. dicitur etiam χλαρός. ¶ Italis est *gru* vel *grua*. Hispanis *grúlla*. Lusitanis *ema*. Gallis *grue*. Germanis Kran vel Krane/ quod nomen à Græco geranos desumtum videri potest. vel Kranich/ Kranch: & nostris etiam Krye. Anglis *a crane*. Illyrijs *gerzab*. Polonis: *Zoraw*. ¶ Vipionem vocant minorem gruem, Plinius: vt pipionem pullum columbæ.

Vipio grus minor.

B.

De diuersis gruum generib. In Tartaria circa ciuitatem Cianigainorum, quinq; gruum genera inueniuntur. quædam habent alas nigras vt corui: aliæ sunt albæ & candidæ, quarum pennæ veluti oculis aurei coloris distinguuntur, vt sunt apud nos caudæ pauonum. Rursum aliæ nostris non dissimiles. quartò, aliæ paruæ, quas pennæ vestiunt longæ & pulcerrimæ, rubeo ac nigro colore permixtæ. quinti generis sunt colore

cinereo

cinereo (griſeo) oculis rubentibus & nigris, valde magnæ, Paulus Venetus. Petrus Martyr in hiſtoria Noui orbis, in pratis quibuſdam Noui Orbis (in Cuba) gruum agmina noſtratibus duplo grandiorum Hiſpanos reperiſſe ſcribit. ¶ Pico Martio & grui Balearicæ natura çirros (in capite) dedit, Plinius. *De grue Balearica.*

Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud Nonium. In ciuitate *Halep*, quam aliqui olim *Hierapolim*, alij *Berœam* dictam putant, vidimus auem grui similem, minus crassam, margine circa oculos rubente, cauda ardeæ, voce minore quàm gruis. Hãc veteres gruem Balearicam appellasse credo, Bellonius.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus: & earum pipiones sæpissime vidi, quod quidam extra Angliam nati falsum esse contendunt, Turnerus. ¶ Gruum in senectutute pennas nigrescere perspectum est, Aristoteles & Plin. Grues senescentes effici nigriores aiunt. cuius affectus causa esse potest, quòd pennarum natura earum albicet, plusq; humoris senescentibus ijs constituitur in pennis, quàm vt facile putredini pateat: canicies enim efficitur putredine quadam, Aristot. de generat. 5. 5. Albertus quòd in senecta grues è cinereis nigrescant, terrestrem naturã humidi ipsorum causatur, quod à colore iàm imminuto non satis concoqui ait. Grues in senectute fuluescunt, Solinus: cum tres iam citati authores eos nigrescere scribant. Grues aliquando albi videntur, vt oculatus quidam testis nobis narrauit. & albi coloris gruem se vidisse Gyb. Longolius quoq; testatur. Ali solent grues à nobilibus Poloniæ qui pennas caudæ euellũt, & in caua vnde euulsæ sunt oleũ infundũt, sic pennæ albæ subnascũtur arte (in paucis natura) quæ magno apud eos in pretio sunt, ad exornãdos pileos. ¶ Gruibus rostrũ porrectius est, Aristot. Arteria eorum cur angusta sit, quærit Aphrodisiẽsis problematũ 1. 123.

Grues in senectute nigrescũt.

¶ Grus quam hæc scribens inspexi, fœmina erat, & oua gerebat. Longa sex pedes ferè viri mediocris, extensa rectà à summo rostro ad imos pedes. Pennæ quædam in alis retro versus caudam pulchræ & crispæ erant, quas aliqui auro vel aliter ornatas pileis addunt. Alarum alioqui maiores pennæ nigricant: superiores verò paruæ & cinereæ sunt. Collum duos dodrantes longum. altitudo ab imo pedis 2
ad tergum summum, quatuor ferè dodrantes. Pondus totius libræ medicinales duodecim. Cauda breuis longioribus alarum pennis occulitur. Plumæ crurum cinereæ quinq; digitis supra genua desinunt. infra plumas cortice vestiuntur nigro. Digiti humanis non breuiores. Anterior colli pars & ad latera nigricat: prona albet, reliqua omnia cinerea, præter maiores alarum pennas. Vertex niger cum macula rubente, quæ quidem in mare magis rubet.

Descriptio gruis.

C.

De voce gruum.

Gruum vox cur rauca sit inquirit Aphrodisiensis problematum 1. 123. *Paruus vt est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri*, Lucretius lib. 4. Grus gruit, Author Philomelæ. Grues nomen de propria voce sumpserunt, tali enim sono susurrant, Isidorus. Gruere dicuntur grues, vt sues grunnire, Festus. Κλάζειν verbum rectè dicetur de aquilis, κλαγγάζειν de gruibus, κλαγ- 3
γὴ nomen de vtrisq;, Pollux & Varinus. Latinè clangere & clangorem dicemus. Κλάζειν verbum est proprium de sono vocis gruum, & auium simpliciter: abusiuè verò etiã homines, & porci & arcus κλάζειν dicuntur, Eustathius. Grues κλάζειν dicuntur, non κράζειν, (clangere, non clamare,) Idem. Ἠΰτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό, Homerus Iliad. γ. de Troianis, qui clamore confuso temere in pugnam ruebant. Vox gruis ex alto quotannis clangentis (κεκληγυίης,) tempus arandi sub hyemem denotat, Hesiodus. Γέρανος κρώζουσα, Aristophanes in Auibus. Ἔχουσιν αἱ γέρανοι τοὺς ἐπισυρίττοντας ἐν τοῖς ἐσχάτοις, Aristoteles. ¶ Aues quædam (ingrediendo) ante se pedes iaciunt, vt ciconiæ & grues, Plinius. *Perq; fabam repunt & mollia crura reponunt*, Ennius de gruibus, vt citat Seruius in illo Vergilij de equo, *Altius ingreditur & mollia crura reponit*. Audio gruem etiamnum implumem, tam celeriter tamen currere, vt homo non assequatur. ¶ Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cum vo- 4
lant, siue cum pascuntur, Festus: Et rursus, Congruere, hoc est conuenire, à gruibus: quia id genus volucrum minimè soliuagum est. ¶ Frugibus & seminibus vescuntur, inuisæ eo nomine agricolis, vt dicam in *E*.

De earundẽ incessu.

Societate.

Cibo.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus, Turnerus. ¶ Non confidente humi fœmina, sed stantes coëunt, Aristot. & Plinius. Pariunt oua non amplius quàm bina, Aristot. Grus inter duo oua quæ parit, lapidẽ (aliquoties, vt alibi addit) interponit, quod Coloniæ per annos aliquot in horto quodam experti sumus, Albertus. Et alibi, Grues domesticas quotannis vidimus lapidem inter sua oua collocare. sed hunc sine discrimine acceperunt de lapidibus fortuitò inuentis. dubitari quidem potest, vtrum in libertate lapidem peculiarem quæsituræ fuissent & vtiliorem. ¶ Gruem hausta vitis lachryma interimit, Ælian. Κτείνει δὲ λιβὰς τοὺς γεράνους ἀμπέλου, Philes. Grues & similes aues annuum fastidium purgant iunco palustri, Plinius.

Nidulatione.

Coitu.

Partu.

Morbis & remedijs.

De Volatv Et Migratione Grvvm.

¶ Quæ circa volatum & migrationem reuersionemq; gruum obseruauimus, ea hunc in locum conscribemus omnia: Quando scilicet auolent, Vnde, Quo, Quomodo, Quàm altè, Quo ordine, Quibus ventis. Tum ducis eorum & custodum vigilúmve historiam addemus: Et an lapides arenamq; gerãt, & quã ob causam, dicemus. Fessi quomodo descẽdãt, & quomodo noctu quiescãt. Quando deniq; ad nos & quomodo reuertãtur. Quòd si quæ forte vnius argumẽti nõ vno pariter loco memorabimus, vel causæ nonnihil subesse existimabit Lector æquus, aut festinãti inter tãtos lucubrãdi labores calamo igno-

ignoſcet. ¶ De gruum migratione nonnulla leges etiam ſupra in anſeribus feris. Grues Septembri meſe diſcedere incipiunt, Ariſtot. Nos proximo anno Septemb. die vndecimo grues primum migrantes audiuimus, hora vna ante noctem. Anno verò 1561. migrantes vidi Octobris die 17. veſperi, hora 4. & nocte etiam hora nona, in aëre eas audiui. erat autem tempus id tepidius. Grus omnem terrarum orbem peragrat, nec diu in eadem regione permanet, Symeon Sethi. More regis Perſarum æſtiua ac hyberna conficiunt, Ælianus. Aues quædam non mutant locum apud nos, aut (vt) grues ſunt continuè & hyeme & æſtate. licet regio noſtra perquam frigida 47. ferè gradibus latitudinis ab æquinoctiali diſtet, Albertus. In inſula nuper inuenta quę Cuba dicitur, magnus numerus gruum videtur, vbi viuunt & nidificant, nec locum mutare ſolent, ſed toto anno in ea manent. Ex lib. 17. cap. 5. hiſtoriæ Indicę. Cum Thraciam grues relinquunt, defugiendo iniurias frigoris, frequentes congregantur in (*ad*) Hebrum fluuium Thraciæ, & in turmas ac ordines ſe diſponunt. Cum verò iam proximum eſt vt auolent, hyberni circa Nilum victus deſiderio incenſæ, grus quæ inter alias extremo ętatis tēpore affecta fuerit, ter circa vniuerſum gregem volans (περιδραμὼν κυκλοτερῶς, καὶ τὸν στρατὸν τηρήσας, Io. Tzetzes) diſcedit, ſupremumq́; diem vitę cōficit, (ſtatim procidens mortua iacet, Tzetzes:) Hanc primò ſepultura reliquę afficiunt, rectà deinde in Ægyptum iter faciunt: neq; immenſa pelagi ſpatia alarum robore tranſmittentes vſquam interquieſcunt, Ælianus & Io. Tzetzes. Quum Thraciam relicturæ ſunt, vna reliquas omnes luſtrant, (ἁγνίζει,) & exclamat. tum cæteræ auolant, ea quæ collectas aues luſtrauit, ſola remanente, Oppian. ¶ Grus altè admodum volat, vt nubes è proximo conſpiciat, neq; tempeſtate agitetur, atq; ita altam agat quietem, Orus. Volant altè, vt procul proſpicere poſſint: & ſi nubes tempeſtatemq; viderint, conferunt ſe in terram, & humi quieſcunt, Ariſtot. Plinius & Oppianus. Cum nubes pluuijs grauidas proſpiciunt, clamant & vociferantur, ac ducem ſuum celeriores captare volatus ſolicitant, Iſidorus. Grues multa prudenter faciunt. loca enim longinqua petunt, Ariſtotel. Gaza addit, ſui commodi gratia. Grues Scythicæ plagæ hyemem fugientes ad loca circa Nili fontes ſe conferunt hybernatum, Herodot. lib. 2. Grues in Thracia naſcuntur, vbi hyems ſolet eſſe atrox, & tempeſtas perfrigida: idcircoq; eam, quòd ibi ortæ ſint, amore proſequuntur, in qua æſtiuo tempore patrię ſedis ſtudio captæ, ætatem ducunt: medio autumno ſalutis ergò, frigoris vim non ſuſtinentes, tanquam terræ ambitum, cæli mutationem temporumq; varietatem ſcientia & cognitione comprehēderint, frequentes in Ægyptum, Libyam, ac Æthiopiam proficiſcuntur, Ælianus. Immenſus eſt tractus quò veniunt, ſi quis reputet à mari Eoo, Plinius. Poſt hyemem volare feruntur à montibus orientis, Iſidorus, de earum ad nos (vt apparet) reditu loquens. Atqui cæteri authores omnes non ab oriente neq; ad orientem, ſed à ſeptentrione ad meridiem volare ſcribūt, cum à nobis diſcedunt: contrà, cum redeunt. Grus ſenſuum acrimonia valet, (εὐαίσθητος eſt,) & frigus facile pręſentit. quare fugiens frigus & hyberna Thraciæ loca, ad calidiora & Oceanum meridionalem peregrinatur: vel ſecundum Ariſtotelem ab extremis ad extrema, nempe à Scythicis campis ad paludes è quibus fluit Nilus, Euſtathius. ¶ Quando proficiſcuntur, conſentiunt, Plinius. Aduerſus aquilas aliasq́; aues (rapaces) ſe mutuò iuuant & defendunt, Io. Tzetzes. Cum ſeſe ab aquila impeti perſpiciunt, in orbem conſiſtunt, & contractæ in ſinum falcatæq; exiſtunt, atq; ordinatim tanquam in aciem ſtructæ, ſpeciem pugnæ oſtendunt. quare aquila regreditur. eæ autem ad tergum præuolantium collis & capitibus adnitentes, nonnullam requietem laborioſi volatus capiunt. itaq; laborem facilem efficiunt, Ælianus.

Quando aduolent grues.

Quàm altè volent.

Quò ſeſe hyeme recipiant.

Quomodo ſeſe aduerſus aues rapaces defendant.

¶ Grues vt facilius aerem incidant, ordinē inſtituunt triangulum oxygonium, Io. Tzetzes. Trianguli figuram efficiunt, vt hac forma facilius aera aduerſum ſecent. ex triquetra figura ſexangulam aliquando ædunt, Ælianus. Grues Cicero ait, cum loca calidiora petentes maria tranſmittunt, trianguli formam efficere: eius autem ſummo angulo aer ab ijs aduerſus pellitur. Deinde ſenſim ab vtroque latere tanquam remis, ita pennis curſus auium leuatur: baſis autem trianguli quam efficiunt grues, ea tanquam à puppi ventis adiuuatur, Gillius. Vbi ventus exortus eſt maiori cum vi, & ſæuit cælum, non quomodo cum eſt tranquillum frontatim ac lunato globi ſinu volant: ſed in cuneum momento ſe traducunt, (non falcatæ, ſed triquetræ volant, ne vel circumflante vento ordo conturbetur, vel etiam funditus de ſuſcepto itinere depellantur, Gillius.) ac ipſo mucrone ventum diuidunt, circum latera fruſtra luctantem, ſic vt nihil acies turbetur, Plutarch. *Et cœtu cinxêre polum*, Verg. 1. Æneid. de cycnis volantibus. vbi Seruius, Plin. (inquit) in Nat. hiſtoria dicit, omnes aues colli longioris, aut recto ordine volare, vt ſequens pōdus capitis præcedentis cauda ſuſtentet: vnde & prima plerunq; deficiens relicto loco incipit eſſe poſtrema: aut in cœtu ſe omnes inuicem ſuſtinere. Hoc autem volatu imitantur literas quaſdam: vnde in Lucano, *Et turbata perit diſperſis litera pennis:* Hæc ille in genere de auium longioris colli volatu, quæ mihi ad grues potiſſimum pertinere viſa ſunt. Grues vnam ſequuntur ordine literato, D. Hieronymus ad Ruſticum de vita Monaſtica. Sylueſtres anſeres quoq;, ſimiliter omnes gregatim volando ordinem ſeruant literatum, Albert. *Vide* ſupra in Anſeribus feris C. Turbabis verſus, nec litera tota volabit, Vnam perdideris ſi Palamedis auem, Martialis de gruibus. Volantes ordinē quodam Υ. (Y pſilon) literam faciunt: id quod Palamedem deprehendiſſe legimus., Grapaldus. Inter volandum litera Alpha (Λ) ab eis delineari videtur, vel vt alijs amplius arridet, Ypſilon. cuius inuentionem ex auium volatu Palamedi attribuunt, id quod indicare vel Philoſtratus aduertitur, Cælius: Recen-

Quo ordine volent.

Y

tiores quidam, vt Eberus & Peucerus, grues volucri suo ordine literam Λ, (Lambda) potius repræsentare putant. Illud inter omnes constat, Cadmũ 16. literas è Phœnice in Græciam detulisse, Α, Β, Γ, Δ, Ε, Η, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ο, Π, Σ, Τ, Υ. his Palamedem Troiano bello 4. adiecisse, Ξ, Θ, Φ, Χ. quas volunt simul cum ordine aciei à gruibus didicisse, Perot. Quod si, vt Perottus scribit, nec Λ, nec Λ, nec Υ literas, Palamedes inuenit, meritò aliquis dubitet, quomodo aliqua istarũ Palamedis litera, aut grues ab eius figura Palamedis aues vocari possint. Mihi quidem quod ad ordinis figuram attinet, Λ literam magis referre videntur volantes hæ aues: volant enim (vt dictum est) trianguli oxygonij figura, siue tum solum cùm venti vis maior vrget, vt Plutarchus scribit, siue aliàs quoq; vt alij. Videtur sanè hic ordo alias etiã commoditates habere, quòd sic ducem videlicet omnes ex æquo prospiciant: & alter alterius prospectum non impediat, & vento secundo etiam ex æquo fruantur omnes. ¶ Prouectiores ætate in primum ordinem volando collocant, ne scilicet se fatigent nimium sequendo, si iuniores præcederent. Clamorem etiam ædunt, ne separentur nimium aliæ ab alijs. Si quam sensêre defessam, aliæ duæ vtrinque alis subleuant, aut etiam super dorsis & pedibus ferunt. retrorsum enim cœlo sereno pedes extendere solent, Oppianus. ¶ Volant flatu secundo, Aristot. raro contra impetum venti, nisi fugiendo, nitentes, Albertus. Secundos ventos & retro flantes obseruare norunt, Ælianus. Quod de gruibus iactatur, eas volatum obuertere contra ventos, id ipsum omnes pisces præclarè intelligunt: semper enim contra fluctum natant, Gillius in Æliano, cõtra reliquos scriptores qui non aduersis sed secundis ventis grues volare tradunt.

Quibus vẽtis volent.

De earũ ducibus.

¶ Ducem etiam habent, & eos qui clament (τοὺς ἐπισυρίττοντας) dispositi in extremo agmine, vt vox percipi possit. Cùm consistunt, cæteræ dormiunt, capite subter alam condito, alternis pedibus insistẽtes: dux detecto (nudo) capite prospicit, & quod senserit voce significat, Aristoteles. Ducem quem sequantur eligunt. In extremo agmine per vices, qui acclament (qui vicissim acclament, ne qua deesse videatur, vt quidam citant,) dispositos habent, & qui gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux erecto prouidet collo ac prædicit, Plinius. Cùm in terram descenderint cibi gratia, dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium: cæteræ verò securè pascuntur, Isidorus. Dux multum clamat, vt omnes conueniant: quòd si nimio clamore raucescat, alius constituitur, Albertus. Castigat voce quæ cogit agmen: ea cùm raucescit, succedit alia, Isidorus. Grues in tergo præuolantium colla & capita reponunt: quod quia ipse dux facere non potest, quia non habet vbi nitatur, reuolat, vt ipse quoque quiescat: in eius locum succedit alia ex sequentibus: eaq; vicissitudo in omni cursu conseruatur, Ælianus. Itineris iam experientes duces ad volatum constituunt: & natu grandiores, vt vero proximum est, ad regendum extremum agmen deligunt, minores natu mediæ sunt, Idem. Gruum gubernandi rationem hominibus regendi respublicas doctrinam dedisse ferunt, Idem.

Custodibus, & vigilibus.

¶ Custodes semper ac duces circumeunt, & siue homo siue fera accedat, exclamant, altaq; voce insidias indicant, vt reliquæ in tempore fuga sibi consulant, Oppianus. Vigiles constituunt, & decima quæq; custodit excubias, Albertus. In longissimis terræ tractibus noctu reliquæ omnes somnum capiunt, tres aut quatuor ad reliquarum custodiam aduigilant: & ne somno opprimantur, operoso labore ac molesto stant, nempe lapillum summa cautione sublimi pede continent, vt si quando somnus obrepserit, edito strepitu ex lapilli casu, expergiscantur, Ælianus. Quæ noctu excubant in terra, crurum alterutri corpore innituntur, altero adducto prehensum lapillum tenent. Igitur illa in retinendo iugitas obrepere diutius somnum non sinit: sed statim vt remisere, decidens calculus excitat arguitq; negligentem. Itaque non est cur istuc Herculis adeò quisquam miretur, Quod alæ subdens arcum hærentem brachio, & Dextra clauam regens manu quiesceret, Plutarchus. Nocte excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arguant: quod cauendum est, clamor indicat, Isidorus: & Plinius ferè similiter vt superius recitaui. Ægyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidijs cauentem cùm volunt significare, gruem vigilantem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte per vices excubias agentes, Orus. Cùm lapis è pede alicuius vigilis exciderit, reliquæ sono percepto omnes clamant, quasi increpantes vigilum somnolentiam, Albertus.

An lapidem deuorent volaturæ grues.

¶ Migraturæ grues, lapidem pro se quæq; deuorant, & vt vnde prandere possint habeant, & aduersus incursiones ventorum firmamentum assequantur, Ælianus. Et rursus, Lapis quem deuorant, vt eo tanquam saburra firmentur volantes, auri index est: quem postquam eò vbi habitant se applicauerunt reuomunt. Quod de lapide narrant, falsum est. lapidem enim eas tenere fulcimento, quem, vbi deciderit, accipi vtilem ad auri probationem aiunt, Aristot. Idem Albertus quoque falsum esse ait. Lapis enim (inquit) è grege eorum cadens, à pedibus non ab ore cadit. Solent autem aliquando lapides pedibus complecti, cùm digiti pedum eis incuruantur, vt super lapidem dirigant: in quem vsum nõ peculiarem vllum lapidem, sed quemuis sine discrimine accipiunt: vt illum etiam quem ouis incubantes interponunt, nullo discrimine capiunt. Quamobrem ridiculum est quod Isidorus scribit: Fertur, inquit, grues post hyemem volantes à montibus Orientis, harenas aureas & aurichalcum lapidem deglutire: & postea in locis transmarinis reuomere. Vnde dixerunt qui experti sunt, lapidem quem grues euomunt, ignis vi conuerti in aurum. Certum est Pontum transuolaturas, primum omnium angustias petere,

tere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox ſaburra ſtabiliri: cum medium tranſierint, abijci lapillos è pedibus: cum attigerint continentem, & è gutture harenam, Plin. Lapidibus non omnes inter volandum, ſed quædam ſe onerant, quæ alijs velociores & leuiores ſunt, ne reliquas celeritate volandi præueniant, & defeſſæ poſteriores aciem deſerant. Lapides quidem ab eis proijci deprehenſum eſt à nautis, in quorum aliquando naues inciderunt, Albertus. Ariſtophanes Byzantius grues ſcribit deuorare lapides, vt cum bene ſublimes volantes, & impetu quodam rectà antrorſum ad conficiendum iter attendẽtes, aſpectum ad inferiora impeditum habent, de via feſſæ eos deijciant, & ex lapidum caſu percipiant, ſupra maréne an terram ſubuolent. nam ſi ad mare lapides deferantur, itèr ſuſceptum facere pergunt: ſin ad terram decidant, à volando requieſcunt, Gillius è Scholijs in Ariſtophanis Aues: vnde Suidas etiam & Varinus deſcripſerunt. Coturnices etiam mare traiecturas lapillis ſe munire Plinius & Oppianus ſcribunt. Grues lapidem deglutientes, Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι: Suidas ex Ariſtophane citat, oſtendens dici ſolitum de ijs qui ſumma prouidentia gerunt negotium. idque inde in vulgi ſermonem veniſſe, quod gruibus hic mos ſit, vt quoniam admodum ſublimes volant, & cætera. vt iam interprete Gillio recitaui. Verba in Auibus Ariſtophanis hæc ſunt, Ἐκ μὲν γε Λιβύης ἧκον, ὡς τρεῖς μυρίαι Γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. hoc eſt, vt Eraſmus interpretatur, Venêre gruum terdena fermè millia Lybicis ab oris, deuoratis maximis Saxis. In eadem fabula ſycophanta quidam ſic loquitur: Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λησταί γε μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας.

¶ Feſſis aliquibus ad terram omnes deſcendunt, vt ſe inuicem expectent, Albertus. Omnes vno crure innixæ dormiunt, & capita alis obuelant, Oppianus: duce & vigilibus exceptis, vt dictum eſt. Cur grus & aliæ quædam aues dormientes vni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieronymus Garimbertus quærit quæſtione 51. Nocte ſuperueniente ad fluuios feſtinant: & in medijs illorum collibus, quos amnis inſularum inſtar circumfluit, reſident: atq; hoc ad inſidias cauendas faciunt, quòd inſidioſæ feræ aut traijcere flumen non poſſint, aut traijciendo ſaltem ſtrepitum cieant, quo ipſæ à ſomno excitæ aufugiant, Oppianus.

Quod nocte in terrã deſcendant, & quomodo & vbi dormiant.

¶ Grues volucres aduenæ ſunt, Varro. Audio ciconias cum gruibus iniurias frigoris fugientes, mutatione cæli ſolum vertere, ac rurſus hyberno tempore exacto, ad patriam ſedem remigrantes, cùm illas, tum has, ſicut homines domum, probe nidos ſuos recognoſcere, Ælianus interprete Gillio. Sed quanquam vtræq; hæ aues frigoris iniurias fugiant, diuerſis tamen temporibus auolare & redire ſolent. Ciconias è longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo. illas hyemis, has æſtatis aduenas, Plinius. Coturnices ſemper ante adueniunt quàm grues, Idem. Cum hybernum tempus in Lybia & Æthiopia traduxerint, lætiſſimiq; dies ac tranquilli illuceſcere cœperint, retrò ad Thraciam verſus gradiuntur, Ælianus. Ab Æthiopia & Nilo migrant (ad nos redeunt) Ἄτλαντος νιφόεντα πάγον καὶ χεῖμα φυγοῦσαι, Oppianus. Cum reuertuntur ad nos (à meridie ad ſeptentrionem) nullum ducem habent, abeuntes verò habent. tum enim timent ſibi ab auibus rapacibus & Pygmæis. in reditu non item, Albertus.

Quando ad nos redeant.

D.

Grues gregales ſunt, Ariſtot. Grus eſt animal ciuile, & ſub duce degit, Idem. Ad communem cuſtodiam cooperantur, Niphus. Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defenſione communi, ſicut grus, Albertus. ¶ Quæcunq; grues circa migrationem prudenter & admiratione digna faciunt, in C. retulimus. ¶ Grues inter ſe pugnant tam vehementer, vt dimicantes capiantur. hominem enim expectare potius, quàm pugna deſiſtere patiuntur, Ariſtot. ¶ Grus animal eſt timidum, Euſtathius. Auis eſt ad ludum & deriſionem facilis: nam ſylueſtris etiam ad vocem hominis clamorem eius repræſentantis ludit & ſaltat, Albertus. Manſuefactæ laſciuiunt, gyroſq; quoſdam indecoro curſu vel ſingulę peragunt, Plinius. Aduenæ aues ſunt, vt grues & ciconiæ, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario, amputatis pennis longioribus, cludimus, inter manſuetas & domeſticas viuere diſcunt, feritatemq; exuunt, Gyb. Longolius. ¶ Grues plurimum ſe inuicem diligunt & iuuant, Albertus. Aduerſus aquilas aliaſq; aues rapaces mutuò ſe iuuant, vt in C. dictũ eſt. Grus mas & fœmina pro pullis ducendis inter ſe decertãt. nos quidẽ oculis noſtris vidimus gruem marem deijcere fœminam gruem, & occidere roſtro vndecim vulneribus inflictis, eò quod pullos quò minus ipſum ſequerentur abſtraxiſſet. hoc autem accidit Coloniæ vbi grues manſuetæ generare ſolent, Albertus.

Grus animal gregale & ciuile.
Pugnax.
Timidũ.
Ad ludũ facile.
Manſueſcit.
Grus mas & fœmina pro pullis ducendis certãt.

¶ Grues ex Scythicis campis ad paludes Ægypto ſuperiores, vnde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. non enim id fabula eſt, ſed certè, genus tum hominum illic, tum etiam equorum puſillum (vt dicitur) eſt, deguntq; in cauernis, vnde nomẽ Troglodytæ à ſubeundis cauernis accepere, Ariſtoteles. Pygmæos ſub terra degentes, ſupra Gangem poſita loca incolere, & ſicut fama de ipſis prædicat viuere, non vanum eſt, Philoſtratus lib. 3. de vita Apollonij. Pygmæorum & latrantium (ὑλακτούντων) gentes in India & in Æthiopia reperiuntur, Idem. Pygmęi homines in Æthiopia ſunt, tam parui, vt pueri ſeptem vel octo annorum, &c. vt legimus in Hebraica epiſtola regis Æthiopũ ad pontificem Romanum in Coſmographia Munſteri. Pygmæos Albertus genus quod-

De pugna gruum cũ Pygmæis.
An ſint Pygmæi.

Eorũ descriptio. dam ſimiarum eſſe putauit, quod hominum geſtus ſermonemq; imitetur: & nos plura de eis ſcripſimus in Capite de Simijs diuerſis. ſed hîc quoq; nonnulla adijciemus, quæ illic deſiderantur. Pygmæi (inquit Euſtathius) ſtatura ſua ne cubitum quidem æquant: denominantur enim à pygone. eſt autem πυγόνος vel πυγούσιον interuallum, quod à cubiti flexu ad initium vſque parui digiti, vel ad manum extremam digitis in pugnum(quem Græci πυγμὴν vocant, vt inde etiam Pygmæi à Pygme dicti videantur, quòd eorum menſura non cubitum totum, ſed ad pygmen vſq; tantum impleat) pertingit. De his traditur, quòd cornua etiam ſibi apponant, & arietum præ ſe ferentes ſpeciem (ἐν σχήματι κριῶν: niſi malis ἐν ἰσχήματι κελιῶν, vt arietibus eos in pugna inequitare intelligamus) vt Hecatæus ait, crepitaculis quibuſdam ſonent, & hoc modo grues ſuos hoſtes, (τὰς πυγμαιομάχους γεράνους,) qui breuitatem ipſorum contemnunt, vlciſcantur. Sunt autem agriculturæ ſtudioſi: &, vt fertur ridiculè, ſecurim in meſſem adhibent, (ἀξίνῃ ἐχρήσαντο ἐπὶ τὸν ἄσταχυν.) Cæterum & aquilonares quoſdam Pygmæos eſſe legimus, è regione Thules (Θούλης) circa Inclica (Ἴγλικα. Γίγλοι etiam nani exponuntur apud Grammaticos.) breui admodum corpore & vita quoq; breuiſſima, qui telis exiguis & in acus ferè tenuitatem exeuntibus vtantur. Nec deſunt qui homunciones huiuſmodi à ſe viſos affirment. Cæterum Pithecuſſæ dictæ inſulæ non tales(homunciones) alunt, ſed aliæ quædam feruntur, Hæc ille. Pygmæi homines parui ſunt, qui cum gruibus bellantur, & perdicibus inequitant, Baſilis apud Athenæum. At Menecles contrà apud eundem, Pygmæi (inquit) aduerſus perdices & grues pugnant. Inducias habet gens Pygmæa abſceſſu gruum cum ijs dimicantium, Plinius. Gerania vrbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Arotêres tenuêre,) vbi Pygmæorum gens fuiſſe proditur, quos Catizos barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Πυγμαίων τ᾽ ὀλιγοδρανέων (βραχυβίων interpretor) ἀμβλυνὰ γένεθλα, Oppianus. Pygmææ mulieris in gruem mutatio deſcribitur ab Ouidio libro 6. Metamorph. *Vide etiam infra in h.*

E.

De gruũ capiendarum ratione. Grues cùm alijs modis, tum ita capiuntur. Cucurbita ſicca & decollata excauatur, viſco intus illinitur, inijcitur ſcarabeus, qui exitum quærens immurmurabit. eo ſonitu excitata grus accurret, & capite inſerto, captoq; ſcarabeo, ipſum etiam cucurbitæ vas oculis, capitiq; agglutinabit, vt eo pennis hærente iam neq; viſu neq; progreſſu vti valeat, ſed vno in loco cõſiſtat, donec ab aucupe manibus capiatur. Si deſit ſcarabeus, cepæ folium inieciſſe in aluum cucurbitæ ſat fuerit. Laqueis etiam facile capietur, ſi quis arundinem ſectam vtrinq; perforet, & exiles feſtucas imponat, ac perforatum lapidem ab arundine ſuſpendat. in media autem arundine ferreum acum figat, & fabam ei inſerat, quam grus reſpiciens laqueo caput inſinuet. Hac arrepta, iam retractura caput, collum illaqueatum ſentiet: perceptoq; dolo, ſurſum euolare nitetur: ſed lapidis pondus obſiſtet, donec ab accurrente aucupe comprehendatur, Oppian. lib. 3. de Aucupio. Gruibus pedicas ponere per hyemem conuenit, Verg. 1. Georgic. *Strymoniamq; gruem funda deiecit*, Idem 11. Æneid. de filia Metabi. Captæ vel pedica vel retibus in menſas transferuntur, Platina. Grues, cygni, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, pulcrè docet Creſcentienſis 10. 18. Pantheron retis genus eſt quo vtuntur Galli ad paſſeres, ſturnos, grues, Budæus. Ἄρκυν τε γλαγερῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrammate quodam veteri. Aquila rapit anſeres, grues, &c. Ælianus. Herodius (ſic vocat aquilam germanam) altiſſimè volat. nam ſi aues magnæ (quas inſectatur) altius ſupra eam euaderent, vt grues & ciconiæ, roſtrorum acie eum interimerent, Albert. Falcones capiunt anſeres, grues, &c. Creſcentienſis. Galli falconem *gruier*, quaſi gruarium, cognominãt, qui ad grues capiendos inſtitutus eſt. Vidimus accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, viſenda ſolertia oculis inuolatam, ita vt præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, Budæus. Lanarius falco quomodo inſtituatur ad gruum venationem, ſupra in eius hiſtoria dictum eſt. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigiſmundus Baro. Per grues domeſticas aliæ capiuntur grues, Author libri de nat. rer.

Grues agris nocẽt. ¶ Grues Ægyptios ſementem facientes offendunt, & menſæ (vt ita dicam) in armis ciborum redundantia extructæ interueniunt, ac tametſi minus inuitatæ, hoſpitalis tamen menſæ iure fruuntur, Ælianus. Grues & anſeres nocent agris, Verg. Georg. 1. Γέρανοι γεωργοῦ κατενέμοντο χώραν ἐσπαρμένην νεωστὶ πυρίνῳ σίτῳ, Suidas in Πυρίνῳ. ¶ Plato in Ciuili in Theſſalicis campis ſcribit eſſe χηνοβοτίας & γερανοβοτίας, hoc eſt anſerum & gruum paſcua. ¶ Qui ſibi metuit, noctu præſertim dormiens, à venenoſis animalibus, nutriat ſecum grues & pauones, Auicenna & Raſis. ¶ Æthiopes ex Aſia in locum clypeorum pelles gruum prætendebant, Herodotus lib. 7. ¶ Tibiæ primum ex gruum tibijs, vnde nomen habent, tum ex arundinibus factæ ſunt, Perottus.

Vſus varij ex ijſdem.

Prognoſtica. ¶ Initium hyemis clangore ſuo migrantes in ſublimi grues deſignant. *Quin & gaudebit arator Plebe gruum prima: gaudebit tardus arator Agmine pigrarum*, (&c. deeſt,) Auienus. Obſeruato quando gruis vocem quotannis altè in nubibus clangentis audias. hæc enim ſignum arationis adfert, & hyemem pluuiam prænunciat, Heſiodus. Cùm grus crocitans in Libyam migrat, ſerito, Ariſtophanes in Auibus. Χαίρει καὶ γεράνων ἀγέλαις ὡραῖος ἀροτεὺς Ὥριον ἐρχομένῃσιν· ὁ δ᾽ ἀώριος αὐτίκα μᾶλλον, &c. Aratus. hoc eſt, Agricola qui meſſem celeriorem (vel tempeſtiuè ſerere) deſiderat, gaudet grues maturius migrantes apparere: contrà qui tardiorem meſſem vel ſementem (Theon vtroq; modo exponit) optat, tardiore gruum aduentu lætatur. ſolet enim mox à gruum migratione hyems & pluuia ingruere, eaq;

citius,

citius, ſi grues maturè & in magnis turmis appareant: tardius verò, cum ſerò & non in magnis turmis, ſed per interualla & pauciores, & paſſim moram diutius trahentes migrant. Grues ante blandam tranquillitatem (cum longam tranquillitatem futuram præſentiunt) omnes ſimul ad eundem curſum (volatum coniunctum vno continuo ordine, & rectà extenſum) ceu bona ſpe fretæ (ἀσφαλέως, tutæ à tempeſtatibus) pergent, neq; retrò ſe conuertent in ſerenitate volantes, Aratus. Vbi Scholiaſtes Theon, Præſentientes (inquit) tranquillitatem aliquandiu duraturam, in ſublime ſe efferunt, fiducia plenæ ad tam longinquum iter. Quòd ſi ventus & tempeſtas inciderint, retrò ferri ſolent, & ordinem turbare, & metum clamore teſtari. βοῶσι δὲ πάλιν ὡς ἡδώμεναι, ὅταν εἰς τὰ θερμὰ τῶν τόπων ἐν χειμῶνι γένωνται. hoc eſt, quanquam (non ſolum propter metum, ſed) etiam gaudentes clangunt cum hyemis tempore ad loca calidiora peruenerint. Et mox, Cælo tranquillo licet interdum retro & inordinatè volitent, æqualem tamen & continuum (λεῖον) volatum peragunt. Fieri quidem videtur, vt cum aër durior denſiorq; (vt fit propter ventos & frigus & pluuias) occurrit, retrò vertantur grues: cum contra lenis, placidus & æquabilis eſt, rectà pergant. *Tunc & Strymonias circumvolitare* (forte rectà, volitare) *repente Suſpicies, & per apta* (verſus eſt mutilus pro apta forte legendum *aperta*) *vbi mitior annus Sponte procelloſum diſiecerit aera cæli*, Auienus ex iam citato (ni fallor) Arati loco. Imminente tempeſtate, non ſolent in alto oblongi gruum ordines eodem ductu pergere, ſed cōuerſi retrorſum feruntur, Aratus. vbi Theon, Grues (inquit) aiunt, cum pluuiæ futuræ ſunt, nec in ſublime ferri, nec ita rectà pergere, ſed retrocedere. Auienus ex Arato ſic tranſtulit, *Si Threiciæ per aperta Sponte grues trepidant, nec ſeſe audacius æthræ Committunt.* Grues nauta cum videt gyros agere, ſubindeq; reuolutare in medio maris intelligit, contrarijs ventis impellentibus illas, ab itinere inſtituto abſiſtere, auium diſcipulus factus, ad portum renauigat, & nauem incolumem ſeruat, Ælianus. Grues ſilentio per ſublime volantes ſerenitatem, ſic noctua in imbre garrula: at ſereno, tempeſtatem, Plinius. Grues ex mari in mediterranea volantes, tempeſtatis atroces minas intelligenti ſignificant: eædem ſilentio & quiete volantes, ſerenitatem promittunt, Ælian. Grues in mediterranea feſtinantes ventum præſagiunt, Plinius. Turbulentè clamantes acerbam tempeſtatem denunciant, Ælianus. *Nunquam imprudentibus* (hominibus) *imber Obfuit, aut illum ſurgentem vallibus imis Aeriæ fugêre grues*, Vergilius Georg. 1. Earum clangores pluuias acceſſere fama eſt, Ælianus. Quum nubes pluuias proſpiciunt, clamant & vociferantur, ac ducem ſuum celeriores captare volatus ſolicitant, Iſidorus.

F.

De alimēto ex gruibus, deq; earum apparatu.

Grues Polluci nominantur inter aues quæ in cibos veniunt. idem γερανοβοσίας, id eſt gruum paſcua à Platone nominata meminit, vt iam apud veteres grues cibi gratia anſerum inſtar etiam domi & in villis nutritas appareat. Balearibus inſulis in honore menſarum eſt vipio. ſic enim vocant minorem gruem, Plinius. Cor. Nepos, qui diui Auguſti principatu obijt, ſcripſit ciconias magis placere quàm grues: cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigiſſe, Plinius. ¶ Gruis & anſeris caro conueniunt accipitri in cibo, ſed abſq; multo ſanguine. nam ſi eo copioſiore vtatur accipiter, corde grauatur, (tanquam homo ebrius vino,) & ad venationem ineptus fit, Demetrius Conſtantinopol. Valentiſſimæ materiæ eſt & plurimi nutrimenti, omnis grandis auis, vt anſer, grus, Celſus. Gruum carnes calidæ ſunt, ſiccæ & fibroſæ: & ideo poſt duos dies quàm iugulatæ fuerint, eas eſſe oportet. Sanguinem temperato craſſiorem & magis melancholicum gignunt, Symeon Sethi. Caro gruis craſſa eſt, neruoſa & fibroſa, difficilis concoctu, & ſanguinem atribiliarium parit, Raſis. Eſt hæc auis terreſtris naturæ, carne dura, Albertus. grauiore quàm reliquarum auium, Author de nat. rerum. vitanda illis quos hemorrhoides, crebrò vexant & maximè pulſantes, Arnoldus Villanoua. Gruis caro à Theodoſio perhibetur frigida. Ioannes verò eam calidam ponit. mihi quidem frigida magis quàm calida videtur. eſt enim craſſæ ſubſtantiæ, difficilis concoctu, & ſanguinem malum generat. vnde eam frigidam & ſiccam eſſe conijcio: ſicciorem tamen quàm frigidiorem. Eligenda eſt iuuenis, per falconem aut aliam auem rapacem capta. Salubriores erunt, ſi antequam coquantur ſuſpenſæ à collo lapidibus ad pedes alligatis per diem & noctem pendeant: item ſi aromatibus condiantur, & vinum generoſum ſuperbibatur, Mich. Sauonarola. Elluchaſem quoq; vno alterove die poſt interfectionem ſeruari eas iubet lapidibus ad pedes alligatis ſuſpenſas, vt teneræ fiant carnes earum: deinde diu & diligenter decoqui. Poſt gruum carnem ingeſtam chalce mellitum ſumi debet, & vinum bibi fuluum, (& cibi aut potus) huiuſmodi ſumi, qui vt citius diſtribuantur & excernantur efficiunt. ſunt enim hæ aues neruoſæ (carnis,) & craſſæ pinguedinis, Elluchaſem. Ex gruibus cibaria quouis modo cocta, tardè coquuntur: atram bilem augent, & recrementi in ſe quàm alimenti plus habent, Platina. Grues torminoſis in cibo proſunt, Marcellus. Otidum caro medium quendam locum habet inter anſerum & gruum carnes, Symeon Sethi. Ciconiæ caro eadem ferè quæ gruis eſt, Platina. mihi quidem ciconiæ caro humidior, gruis verò ſiccior videtur. ¶ Ius gruum vocem clarificat, & ſemini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter ventriculum gallinarum, aut anſerum, aut gruis, Arnoldus de conſer. ſanit. Occiſa grus in pennis iaceat (vel potius collo ſuſpendatur, lapidibus ad pedes alligatis, vt ſupra dictum eſt) æſtate per diem vnum, hyeme per duos. ſic enim caro tenerior (& facilior concoctu, Hali) fiet, Albertus. Grues & phaſiani mactati biduo æſtate, hyeme triduo ſerua-

ri debent, Arnol. de conser.sanit. Caro ex auibus habentibus duras carnes,(vt sunt turtures,grues,anates feræ, & huiusmodi) comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar. vel potius 24. horis pòst, vt Isaac scribit, Ant. Gazius. Rasis simpliciter ad plures à mactatione dies gruem seruari iubet: Sym. Sethi duos dies postquam iugulatæ fuerint nullo æstatis aut hyemis discrimine adnotato: ¶ *Mazonomo*(genere lancis, Acron) pueri magno discerpta ferentes Membra grauis sparsæ sale multo non sine farre, Horat. Grus elixari debet, Platina. Eiusdem de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́;, verba recitaui *in Sue G.* Idem autem (inquit) fieri potest ex ansere, grue, &c. Gruem cum coquis, caput eius aquam non contingat, sed sit foris ab aqua. cum cocta fuerit, sabano calido inuolues gruem, & caput eius trahe, cum neruis sequetur, vt pulpę vel ossa remaneant. cum neruis enim manducari non potest, Apicius 6. 2. quo in loco varios grui & anati coquendis seu condiendis communes apparatus describit, quos nos omnes *in Anate F.* recitauimus.

G.

Remedia ex grue. Grues torminosis in cibo prosunt, Marcellus. ¶ Ius gruum vocem clarificat & semini genitali adijcit, Symeon Sethi. ¶ Caput gruis, oculi, & venter siccentur, & tosta cum omnibus contentis redigantur in puluerem: quo sanantur fistulæ, cancer, & omnia vlcera, Arnoldus Breuiarij 3.21. Gruis collum, caput, rostrum ventriculum & viscera aliqui calcinant in fornace & miscent medicamentis præseruantibus cancrum non vlceratum, ne augeatur. ¶ Galenus in opere de compos. medic. sec. locos, recitat compositionem quandam Andromachi ad vitia sedis, cui cætera cerebrum gruis immiscetur. ¶ Ex medulla cruris gruis fit *alcohol*, id est collyrium, Serapio 7.33. *Vide* inferius in Felle. ¶ Tubera & quæcunq́; molliri opus sit, efficacissimè anserino adipe curantur, idem præstat & gruum adeps. Gruis adeps remissus durities omnes soluit, Constantinus. Cum adipe anserino remissus, locorum duritias & concretiones discutit, Sextus. Rigor ceruicis adipe anserina, vel potius gruina perunctus, velocissimè mollietur, Marcellus. Pingue illud, quod cum coquuntur grues superfluitat, si auribus instilletur, auditus grauitati mederi creditur. tum & harum pinguedo cum scillitico aceto sumpta (περιχαμβανόμενον) in balneo lienis durities iuuat, Symeon Sethi. ¶ Iecur gruis vtile est contra dolorem renum & operationem (vox corrupta videtur) vesicæ, si aridum bibatur pondere drachmæ cum aqua cicerum, Rasis. ¶ Fel gruis medetur aduersus spasmum oris. & si drachmę pondere cum *zambac* immittatur in nares, Rasis. est autem sententia imperfecta, quæ fortè compleri potest ex aliorum scriptis quæ nunc subijciemus. Fel gruis calidum subtile, si cum aqua samsuci naribus instilletur, paralysi prodest, & facit titillationem, (videtur aliquid corruptum,) Haly. Sunt qui tradant, si gruum fel cum *zambacelæo* (quidam ineptè oleum baccharũ oliuæ interpretatur) misceatur, memoriæ lapsui prodesse. Sunt & qui harum etiam felle ad oculorum morbos feliciter vtantur, Symeon Sethi. ¶ Gruis testiculi vtilissimi sunt ad albuginem oculorum, si findantur, & apponatur sal gemmæ: tum aridi terantur, & cum spuma maris & stercore lacertæ & saccharo imponãtur oculis. contra ictum & plagam oculi ablue hoc totum, Rasis ¶ Gruis & columbæ fimum eandem facultatem obtinet, vt in Antiballomenis Græcis legimus. Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius 2.117.

H.

a. Grues masculino & fœminino genere dicuntur, vt Nonius & Seruius obseruarunt. *Strymoniæq; grues*, Vergil. 1. Georg. *Longior hic quàm grus grue tota cum volat olim*, Lucilius apud Nonium. Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud eundem. ¶ Grues etiã Naupliadæ volucres dicuntur, vt Textor annotauit, *& Palamedis aues.* quoniam Palamedes Nauplij filius ex earum ordine tres literas reperisse fertur. *Clangunt Naupliadæ volucres*, & *peruia pinnis Nubila conscribunt*, Politianus. *vide supra in C.* vbi de literato gruum ordine scriptum est.

Grues Naupliadæ & Palamedis aues cur dictæ sint.

Cuius generis sit γέρανος. ¶ Γέρανος generis epicœni est, Suidas. Io. Tzetzes in masc. & in fœminino genere vtitur, Basilis & Menecles apud Athenæum masc. genere. Γεράνους semper in fœminino genere efferes, non masc. sicut etiam ἵππους, si Atticè loqui volueris. *Etymon.* Γέρανος dicitur quasi γήρευνος, ἀπὸ τοῦ τὴν γῆν (τὰ τῆς γῆς σπέρματα) ἐρευνᾶν: hoc est, ab eo quòd terræ semina perscrutetur. vnde & σπερμολόγος (frugilega) nominatur. semina enim quę terra non obruta fuerint in agris, colligit, Varin. & Eustath. de auicula exigua quæ spermologus similiter vocitatur, inter Passeres dicam. Aut forte geranos vocata est, quòd colore cinereo & ferè cano tanquam *géron*, id est senex appareat. quin etiam in senectute color pennarum ad nigredinem ei mutatur. *Synonyma.* Γέρην, honorandus, ἔντιμος, (vt & γερήνιος, & γεραρὸς,) οἱ δὲ γερανός, Hesychius & Varin. legendũ puto γέρανος, id est grus, cum accentu in prima. nam & γέρην nonnullis grus fœmina exponitur, (vt συελγὴς mas) secundum Ælium Dionysium, citante Cælio. Γυίς, grus, Tyrrhenis, Hesych. & Varin. Συελγής, grus mas, Ijdem: dictus forsan à voce. nam & Aristoteles grues in postremo migrãtium agmine ἐπισυελίττειν ait. Σέρτης, grus, Polyrhenijs, Ijdem.

Epitheta. ¶ Epitheta. Grues aeriæ, (id est, altius volantes) Vergilius 10. Æneid. Altiuola, Alciatus. Hyberna Rhodopes grus, Statius Sylu. 4. Strymoniam gruem, Vergil. Æneid. x I. Seruius Thraciam interpretatur. Threïcia grus, Ouidius 3. de Arte. Reperio & apud Ioan. Textorem hæc epitheta. Grues aduenæ, altiuolantes, Thracum volucres, rapidæ, querulæ, profugæ, granilegæ, vagæ. ¶ Ἁρπάκτειραι

σπέρμα-

σπέρμα Τος ὑψιπετῆ (aliàs ὑψιπέτην, Suidas in Bistonia) βιστονίαν γέρανον, In epigrammate. Thracia olim Bistonia dicebatur, vt in Bisone dixi. Ἄρκιον τε γλαγερῶν λαιμοπέδαν γεράνων, In epigrammate. Ἠέριαι γέρανοι, apud Homerum: Eustathius & alij interpretantur matutinas, vel in aere volantes. Vergilius quoque grues aerias dixit. Κραιπναὶ, Calabro. Ὑψιπέτης γεράνων χορὸς ἔρχεται ἠεροφώνων, Oppianus. Αἴζωστα γέρανος, Babrius apud Suidam. Ἡ μακραύχην ὄρνις, id est auis proceri colli, pro grue, Melanthius apud Athenæum. Πυγμαιομάχοι γέρανοι, Eustathius.

¶ Gruere dicuntur grues, vt sues grunnire: vnde tractum est congruere, hoc est conuenire, quia id genus volucrum minimè soliuagum est, Festus. Et alibi, Congruere dictum est à gruibus, quæ non se segregant, siue cùm volant, siue cùm pascuntur. Ingruere est simul gruum modo inuadere, Perottus.

Congruere dictū à gruibus.

¶ Γέρανος, imber apud Cyrenæos, παρὰ τὸ τὴν γῆν ῥαίνειν, Varinus. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorem, quem nonnulli gruem appellant, Vitru. *vide in Coruo a.* Sunt qui gruem exponant machinā ad subleuanda onera, sic dictam quòd in longum prominens collum gruis referat, cuius sępe meminerit Vitruuius. *Vide* Budæum in Pandectas. Tympanum, Græci etiam géranon appellant, est rotæ ambitus magni genus, cuius circumactu calcantibus hominibus adfixas pro gradibus regulas, axis fune obuoluitur, atq; ita onera extolluntur, aut sublata deprimuntur, Philander in Vitruuium 10.4. Nostri hanc machinam vocant ein Steinrad/ quod ad saxa potissimum eleuanda huius rotæ vsus sit. Geranium vocatur lignum, quo ex puteis hauritur aqua, celoneum item nuncupatum: nam κήλον lignum est, νεύειν adnuere, Cælius. Κηλώνειον, γεράνιον μικρὸν, τὸ ἀνανεῦον, καὶ κατανεῦον, Varinus. *vide in Ciconia a.* Γέρανος etiam est machina quædam quæ è sublimi demittebatur ad raptum corporis alicuius, quo vsa est Aurora cùm Memnonis corpus raperet, Pollux libro 4. Géranos est vncus (harpax) in scena paratus à mechanopœo, quo persona aliqua rapiebatur ἐξ οὗ (δι' οὗ forte) ὁ ἐσκευασμένος ὑποκριτὴς τραγῳδὸς (ἁρπάζεται,) Varinus. Dicebatur item γέρανος instrumentum ligneum in quo pistores farinam pinsunt: vnde & farinas (τὰ ἄλφιτα) γεράνεια cognominant, Hesychius & Varin. Nos tale instrumentum inter variam rei rusticæ supellectilem, depictū dedimus *in Boue H.c.* Simili etiam (pila scilicet, cum pistillo qui à fune pendet, funis autem alligatus est perticæ flexili quæ per transuersum tabulato superiori alligata est) figuli nostri vtuntur: & simili ferè puto molitores ad excorticanda & frangenda legumina. nec ineptè aliquis etiam malleos istos quibus lintea ad vsum chartæ parandę comminuuntur, grues dixerit.

Homonyma.

Variæ machinarū species grues dictæ sunt.

¶ Fuit & geranos saltatio, quam nostris literis dicere gruem licet. numerosa erat saltantium turba, quadam volantium gruum similitudine. instituta hæc primùm fertur à Theseo apud aram Deliam, dum exitum de labyrintho imitatur, Cælius. Τὴν δὲ γέρανον κατὰ πλῆθος ὠρχοῦντο, ἕκαστος ἐφ' ἑκάστῳ κατὰ στίχον, τὰ ἄκρα ἑκατέρωθεν τῶν ἡγεμόνων ἐχόντων, τῶν περὶ Θησέα πρῶτον περὶ τὸν Δήλιον βωμὸν ἀπομιμησαμένων τὴν ἀπὸ τοῦ Λαβυρίνθου ἔξοδον, Pollux lib. 4. Γερανουλκὸς, princeps & coriphæus chori & saltationis in Delo, Varinus: quasi geranum, id est sequentem saltationem post se trahens.

Geranos saltationis genus.

¶ Geranóchrus, color est lanæ à gruibus vocatus, Hermolaus. Apud Plin. in Epidico de geranio video mentionem haberi, corruptis licet vulgatis codicibus: Cerinum, inquit, vel geranium: & epiphonema statim per annominationē subiungit, Gerræ maximæ. hanc verò (vestem) à colore gruis cinericio puto dictam, vt ea sit quam Græci σποδοειδῆ vocat, Cælius Calcagninus in Epistol. Γεράνιον χρῶμα pro cinereo colore, apud innominatum quendam Græcum recentiorem reperi.

Geranochrus.

¶ Geranopipas legitur in scripto quodam Hieronymi ad Eustochium, de sene quodam monacho: Huic, inquit, inimica castitas, inimica ieiunia, prandium nidoribus probat, & altilis γερανοπίπης, vulgò *pipizo* nominatur. Ipse (inquit Cęlius Rhodig.) malim legere γέρων οἰνοπίπας, id est *senex temulentus*, quem plebeia voce *pipizonem* dici solitum coniectamus. nam πιπίζειν sugere significat.

Geranopipas.

¶ Plato in Ciuili γερανοβοτίας esse scribit in Thessalicis campis: sed Pollux ex Platone γερανοβοσίας legit, per σ.

Geranobotia.

¶ Seleucus ad nos misit tigrin, & oportebat nos illi vicissim remittere θηρίον Τριγέρανον. οὐ γὰρ γίνεται τοῦτ' αὐτόθι, Philemon in Neæra apud Athenæum. ego quid per vocem τριγέρανον significetur non assequor.

Trigerānos.

¶ Stirpes. Geranium, Γεράνιον, herba à Dioscoride (vel quisquis est qui nomenclaturas diuersas adiecit) pelonitis etiam vocatur, (malim pelargitis: quod scilicet instar rostri vel gruis, vel pelargi, id est ciconiæ, pericarpia sua veluti acus quosdam rigentes proferat,) & echinastrum (quòd acus illi veluti spicula in echino rigeant) & geranogeron: cuius formę viriumq; descriptio omnino eam quæ pecten Veneris appellatur quibusdam, referre mihi videtur: nec obstat quòd eadem fortè caucalis alibi dicta videatur. alia enim caucalis Dioscoridis esse potest, &c. Est & alterum geranium Dioscoridi, folijs maluæ similibus, cui in coliculorum cacuminibus apices quidam prominent similitudine gruini capitis cum rostro, aut caninorum dentium, nullo in medicina vsu. Sunt in folliculo illo (pericarpio) geranij secundi cum viridi colores alij plures, præsertimq; cinereus, tam præsenti totius colli capitisq; & rostri gruini imagine, vt aptiore pictura ostendi à peritissimo pictore animalis eius tota ea pars non potuisset, Marcellus Vergilius. Est & gruina inter secundi geranij nomenclaturas apud Dioscoridem. mihi quidem eadem nominis ratio à gruini rostri similitudine ad pericarpia in his stirpibus, in vtroque geranio conuenire videtur, etsi authores secundo tantum generi hos acus adscribant, cui folia vt maluæ, vulgò cognito, pedem columbinum vocant. Plinius geranij genus vnum folijs cicutæ facit, minutioribus: alterum verò anemonæ folijs, &c. videtur autem mihi ex diuersis authoribus hæc descripsisse, &

De stirpibus à grue denominatis.

vnum geranij genus (poſſunt enim eadem folia vel anemonæ comparari, vel cicutæ vt minora ſint tamen) in duo diſtraxiſſe. Eſt & tertium apud nos geranij genus, folijs ferè pimpinellæ, ſed magis diuiſis, binis è regione, quam acum paſtoris vulgò quidam nominant. *Herba Roberti* quoq; vulgò dicta, quam inter ſideritides ponunt eruditi, & alia quædam ſylueſtris in montibus ferè naſcens, radice ſanguinea, (vnde nomen ei apud nos, Blutwurtz/) apices acuum inſtar habēt eadem qua gerania effigie eminentes. Plinius id genus cui folia anemones, radicem inquit mali modo rotundum habere, cum Dioſcorides ſimpliciter ῥίζαν ὑποστρόγγυλον dixerit, hoc eſt radicem ſubrotundam: ego oblongam & teretem accipio. Radix è geranio (inquit alibi Plinius) peculiariter ſecundis inflammationibusq; (lego inflationibus ex Dioſcoride, & ipſo Plinio in pręcedentibus de geranio ſcriptis) vuluarum conuenit. Apud Heſychium & Varinum γεράνιος pro herba ſcribitur. ¶ Quinquefolium herbam aliqui Germanicè vocant Kranfuß/ id eſt gruis pedem, quaſi *geranopodium.* ego inter lychnidis coronariæ nomēclaturas apud Dioſcoridem geranopodion legere memini. ¶ Γεράνεια, quæ ſecundum aliquos hydna dicuntur, hoc eſt tubera, Euſtathius. Cranium, tuber & fungus radice carent, Theophraſtus 1.9. Græcè legitur, Ὕδνον, μύκης, πύξος, κράνιον. ſed Athenæus libro 2. pro duabus poſtremis vocibus, habet πέζις & γεράνειον. quanquam is locum Theophraſti citat non ſuper carentibus radice, ſed ſuper habentibus corticem læuem. Hydnon eſt quod aliqui aſchion vocant, Theophraſtus primo, decimo. hîc etiam Athenæus pro aſchion legit γεράνειον. Quærendum an tuberi appellatio cranij melius conueniat propter rotunditatem.

Geranites gemma. ¶ Geranites gemma à gruis colore (aliàs collo) nomen habet, Plinius.

Grus marinus piſcis. ¶ Grus marinus, piſcis quidam ab Æliano deſcriptus, &c. NEROGVRVNO, νερογοῦρβνο, hoc eſt grus nigra, à Græcis vulgò dicitur (vt audio) auis quędam aquatica. Ardeam Hiſpani quidam *grou,* quaſi gruem appellant, propter quandam corporis ſimilitudinem.

Icones. ¶ Icones. Ægyptiorum ſapientes hominem ſibi ab aduerſariorum inſidijs cauentem cum volunt ſignificare, gruem vigilantem pingunt. hæ enim hoc ſeipſas præſidio cuſtodiunt, tota nocte per vices excubias agentes, Orus. Ijdem ſyderalis ſcientiæ gnarū cùm ſignificant, gruem volantem pingunt. illa enim altè admodum volat, Idem. Typographi quidam pro inſigni ſuo gruem habent pictum, qui pede altero attracto lapillum ſuſtinet, vigilantiæ & diligentiæ monumentū. Guloſi hominis icon gruino collo ab Alciato repræſentatur, cuius Emblema infra in fine huius hiſtoriæ ponam. *Emblema ex grue.* Ludouicus Dominicus in Italica deſcriptione Theatri Iulij Camilli, inter imagines Ioui attributas: Sub Gorgonibus Iouis (inquit) erat imago gruis, quę cælum volatu petens, roſtro caduceum tenebat: & elabente è pedibus eius pharetra, ſagittæ effuſæ per aerem cadebant diſperſæ. qualem memini iconem vidiſſe in auerſa parte veteris cuiuſdam nummi. Grus animum vigilantem ſignificat, qui iam defeſſus & faſtidiens mundum eiusq; impoſturas, tranquillitatis deſiderio ad cælum euolat, caduceum hoc eſt pacem & tranquillitatem gerens. E pedibus verò pharetra cum ſagittis excidit, hoc eſt curæ huius mundi relinquuntur. In hanc ſententiam Pſaltes: Quis dabit (inquit) mihi pennas ſicut columbæ? & volabo, & requieſcam.

Nomina propria à grue deſumpta. ¶ Propria. Gerana, Γεράνα, mulier quædam fuit, apud Pygmæos olim diuinis honoribus affecta, & à Iunone in auem gruem conuerſa: *vide infra in h.* ¶ Gerania vrbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Arotêres tenuêre,) vbi Pygmæorū gens fuiſſe proditur, quos *Catizos* barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Gerania locus eſt in Laconico agro, Idem 4.5. Geranthæ vrbs Laconicę eſt Pauſaniæ, Stephanus. In ora Græciæ oppidum eſt Geranea, Idem. Gerania vocatur promontorium in Megaride (cuius meminit Lyſias) in mediterranea vergens, ac oblongum, indeq; ab figura nuncupatum, Cælius. Stephano Γεράνεια mons eſt inter Megara & Corinthum, à quo ſe præcipitem dedit Ino cùm fugeret Athamanthem, (vt meminit etiam Scholiaſtes Pindari in argumēto Iſthmiorum.) A primitiuo Γεράνη (inquit) deriuatur Γεράνεια. gentile Γερανεὺς vel Γερανειάτης. Hunc montem Geraniam fuiſſe appellatum ſcribit Pauſanias in Atticis, quia Megarus quidam in diluuio ad volitantium gruum clangorem eum tranauerit. Geranidæ, Γερανεῖδαι, incolæ Phocidis, Heſychius & Varinus. Gerania, Γεράνεια, oppidum Phrygiæ, Stephanus.

Similia ex gruibus. ¶ *b.* GROMPHENAM auem in Sardinia reperiri narrant, grui ſimilem, ignotam iam etiā Sardis, vt exiſtimo, Plinius. Stymphalides aues ad gruum magnitudinem accedunt, Gillius. Ibis eſt cruribus gruinis, Valla apud Herodotum. *Philoxenus gruis collum optaſſe dicitur.* Theophilus ait Philoxenum Euryxidis filium (τὸν Ἐρύξιδος) hominem gulæ præcipuè circa piſces mancipium, non ſatisfeciſſe ſuæ circa ingluuiem libidini, gruis collum optando: cùm potius oportuiſſet eum omnino aut bouem aut camelum, aut elephantum fieri, vt & multum & multa cum voluptate ingereret, Athenæus lib. 1. cùm paulò antè Philoxeni Leucadij & alterius Cytherij opſophagorum, hoc eſt gulæ circa piſces obnoxiorum meminiſſet. Φιλόξενός ποτε ἐρύξιος ὀψοφάγος ὢν τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι ηὔξατο, ὡς ἡδόμενος τῇ ἁφῇ, Ariſtot. in Ethicis 3.10. Ego vtrobiq; Κυθήριον legere malim. nam & Machon Comicus apud Athenæum lib. 8. de Philoxeno Cytherio ſcribit, optaſſe illum ſibi collum tricubitale: φιλόξενός ποθ' ὡς λόγος, ὁ Κυθήριος Εὔξατο τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πήχεων, Ὅπως καταπίνω φησὶν ὅτι πλεῖστον χρόνον, Καὶ πάνθ' ἅμα μοι τὰ βρώμαθ' ἡδονὴν ποῇ. ſed Philoxenum Eryxidis à Plutarcho quoq; memorari Cælius annotauit. quare nihil definio.

nio. Clearchus non Philoxenum, sed Melanthium quendam ait optasse sibi τῆς μακραύχενος ὄρνιθος τὸν τράχηλον, ἵν' ὅτι πλεῖστον τοῖς ἡδέσιν ἐνδιατρίβῃ, Athenæus. ¶ Ibis nigra in Ægypto pedibus est gruinis, Herodotus. ¶ Apion refert OEneo in Menide regnante, bicipitem gruem apparuisse, tumq; Ægyptum feracem extitisse: atq; sub alio rege quadricipitem auem visam fuisse, & quanta antea nunquam Nilum alluuione redundasse, frugumq; vbertatem mirificam fuisse, Ælianus.

¶ *c.* Parasitus quidam apud Athenæum, multa de se iactans, inter cætera nihilo se grue inferiorem esse ait ad matutinam absq; calceis deambulationem: Α'νυπόδητος ὄρθρῳ περιπατεῖν γέρανος. ¶ Capra quidem cytisum sequitur, lupus inde capellam, Α'γέρανος τὤροτρον, (id est grus verò aratrum,) ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὶν μεμάνημαι, Theocrit. Idyllio 10. *Trahit sua quenque voluptas.* Ægitus agricola in epistolis Theophylacti Simocati, de gruibus cõqueritur Platano rustico, quòd messes ipsorum inuadant & spem frugum consumant. ¶ Cattuza & Rhacole Stephano, regio est Pygmæorum, & incolæ Tussyli, vt Cares vocabant. Plinius Catizos hanc gentem appellauit. Ο'θεν δὲ τὰς γεράνους ὁρμᾶν, τὸ χωρίον Ρ'ακώλην προσαγορεύεσθαι, Stephanus. *Pendula ceu paruis moturæ bella colonis Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo, Ordinibus varijs per nubila texitur alis Littera, pennarumq; notis inscribitur aer*, Claudianus. Τῆσι δ' ἄρ ἰπλαμένῃσι κτ' στίχας εὐρέες ἐσμοὶ Η'έρα τε σκιάουσι, καὶ ἄλλυδον ὄγμον ἔχουσιν, Oppian. *Clamorem ad sidera tollunt Dardanidæ muris: Quales sub nubibus atris Strymoniæ dant signa grues: atque æthera tranant Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo*, Verg. 10. Æneid. Κλαγγὴ (clangor) propriè dicitur de gruum voce. hoc vocabulo ab initio statim tertij Iliad. poeta ter vtitur, semel de clamore Troianorum pugnam ineuntium, bis de gruum voce. est enim (inquit Eustath.) grus auis vocalis, φωνητική: vt timidiora animalia omnia φωνητικώτερα sunt animosis. Τῶν δ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλά, Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Α'σίῳ ἐν λειμῶνι Καΰστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ε'νθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. Ταὶ δ' ἐφέροντο Κλαγγηδὸν κραιπνῇσιν ἐειδόμεναι γεράνοισι, Calaber lib. 3. ¶ Gruem marinum piscem è semine gruum per mare migrantium delapso nasci aliqui credunt, vt in Aquatilium historia recitabo.

¶ *d.* Gruum genus quadam prudentia præditum videtur, Plato in Ciuili. Ad ciuitatem auium condendam è Libya venerant ὡς τρισμύριαι Γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον (ἔξεον) αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε, (piratæ) μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν (ab insulis & vrbibus) ἀναχωρῶ πάλιν, Α'νθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας, Sycophanta apud Aristoph. in Auibus. vbi Scholiastes, Α'νθ' ἕρματος, id est pro lapide. grues enim ore lapillos circunferunt, ne in transuersum rapiantur à ventis. ¶ Erasistratus præ nimio aduersus Hippocratem contendendi studio, ne communes quidem omnium hominum notitias obseruat, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν γεράνων ἀνοητότερος εὑρίσκεται, Galen. in lib. de phlebotomia cõtra Erasistratum. hoc est, Sed ipsis etiam gruibus minus mentis habere deprehenditur. ¶ Αλλ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ε'θνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homer. Iliad. ο. ¶ In breuis staturæ hominem scomma Iuliani: Α'σφαλέως οἴκησον ἐν ἄστει, μή σε κολάψῃ Αἵματι Πυγμαίων ἡδομένη γέρανος. *De gruũ prudẽtia.*

¶ *e.* Gruum cerebrum quippiam amatorium habet, vtile ad conciliandam mulierum gratiam, si modò benè animaduerterunt qui hæc primi obseruarunt, Ælianus.

¶ *f.* In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum grus etiam appositus memoratur.

¶ *g.* Pulmonis vulturini dextræ partes venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle, Plin. Iecur ranæ dryopetis, (aliàs *diopetis*) & calamitæ in pellicula gruis alligatum venerem concitat, Idem. Negant illos in vllo labore lassescere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeant, Idem. *Magica vel superstitiosa.*

¶ *h.* Iocatur Epicharmus apud Athenæum ludendo circa voces ἔρανον & γέρανον. Ο' Ζεύς μ' ἐκάλεσε Πέλοπι γ' ἔρανον ἑστιῶν. Η' παμπόνηρον ὄψον ὦ τᾶν ὁ γέρανος. Α'λλ' οὔτι γέρανον, ἀλλ' ἔρανόν τοι λέγω.

¶ Apologus de grue, quæ stipulata mercedem os lupi gutturi inhærens immisso capite eduxit, relatus est in Lupo, in prouerbio, E faucibus lupi. Qui in conuiuijs gryphos inenarrabiles quodammodo probant, Æsopeam vulpem gruemq; imitari videntur, quarum vtraq; facetoso conuiuij apparatu alteram delusit ac dimisit incœnem, Cælius. ¶ Pygmæa in gruem mutata memoratur in descriptione telæ Palladis, apud Ouid. Metam. lib. 6. Bœus author est Cygnum regem Ligurum à Marte conuersum esse in sui nominis auem: & cùm ad Sybarin fluuium peruenisset coiuisse cum grue. Idem scribit, insignem quandam mulierem apud Pygmæos fuisse (hæc ab Eustathio Γεράνα vocatur) quæ cùm à ciuibus deæ instar coleretur, veros deos ipsa contempserit, maximè verò Iunonem & Dianam. Quare indignata Iuno in speciem informem, auis scilicet, ipsam conuertit, & Pygmæis, à quibus antea colebatur, inimicam & exosam reddidit. Addit, ex hac & Nicodamante testudinem terrestrem natam esse, Athenæus. Meminit etiam Ælianus de animalib. 15. 29. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, grus Cereris, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. *Apologus de grue lupi gutturi inhærens os extrahente.* *Metamorphoses in grues.*

¶ Prouerbia. Grues lapidem deglutientes: *Vide supra in C. & in d.* ¶ Gruibus stolidior, *Vide supra in d.* ¶ Ibyci grues, Αἱ Ι'βύκου γέρανοι, Græcis in prouerbium abierunt, quod dici cõsueuit, quoties sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant ijs quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euentu natũ memorant. Ibycus poeta quidam, cùm in latrones incidisset iam occidendus, grues fortè superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tẽpore cùm ijdem latrones in foro sederet, *Prouerbia. Grues lapidem deglutiẽtes. Gruib. stolidior. Ibyci grues.*

rursumq; grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν: id est, Adsunt Ibyci vltores. Eum sermonem assidentes in suspicionem rapuerũt, maximè desiderato iampridem Ibyco. Rogati quidnam sibi vellet ea oratio, hæsitanter atq; inconstanter responderunt. subiecti tormentis facinus confessi sunt. atq; ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt: ac (aut potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi fermè Plutarchus in Commentario de futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in Monosyllabis: Ibycus vt periit? vindex fuit altiuolans grus. Extat super hac re Græcum Antipatri epigramma, (in Anthologio,) Erasmus.

Emblema Alciati.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Gula.*

Curculione (Gurgulione) *gruis, tumida vir pingitur aluo, Qui larum aut manibus gestet onocrotalum.*
Talis forma fuit Dionysi & talis Apici, Et gula quos celebres deliciosa facit.

DE GRYPE, PRIMVM EX VETERIBVS, *deinde recentioribus.*

Grypes aut gryphes an dicendũ sit.

Gryps generis masculini, in gignendi casu facit grypis, vt apud Græcos γρύψ, γρυπὸς (etsi aliqui primam circunflectant in obliquis, quę quidem apud Vergilium longa est, *Iungentur iam gryphes equis.* ego vtroq; modo, aliàs cum acuto, aliàs cum circũflexo, in vetustis Græcorum codicibus scribi reperio) non γρῦφος. multi tamen Latini, etiam veteres, gryphas per *ph.* scripserunt. nos vtroq; modo vtemur, etsi absq; aspiratione grypem scribi magis placeat. Non desunt qui etiam gryphum scribant in secunda declinatione, quos non probârim: & minus illos qui gryphonem in tertia. Plinius tamen 7.2. gryphis dixit in datiuo plurali, in quem locum Hermolaus & Gelenius nihil annotarunt. Forte dicendum Latinos sæpe in plurali nominum à Græcis sumptorum terminationem in *bus* vitare: vt in poematis, edigrammatis, &c. Γρυῶνος, ὁ γρύψ, Hesych. & Varin. legitur autem apud Lycophronem, Λεύσω θέοντα γρυνὸν ἐπτερωμένον. aliqui κορμὸν, id est truncum vel stipitem interpretantur. Lycophron pro naui accipit, vt Cælius annotat. etiamsi ad Alexandrum posse referri putat interpres. Picos veteres esse voluerunt, quos Greci γρῦπας appellant, Nonius. Picos diuitijs qui aureos montes colunt. Ego solus supero, Strophilus inuento thesauro in Aulularia Plauti. ¶ Hebraicam vocem *peres*, פרס, aliqui gryphem interpretantur: nos potius *accipitrem*, Paulus Fagius. Deuteronom. 14. inter aues immundas Hebraicè *peres* legitur, in translatione LXX. interpretum γρύψ, & sic Procopius quoq; habet, (Ἀποφάσκει ὁ νόμος τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρῦπα,) & Hieronymus. & similiter Leuitici 11. alij hanc vocem aliter interpretantur, vt indicauimus supra in Capite de accipitribus diuersis. Est & *asnyh*, אזניה, Hebraicum nomen, quod ab alijs atq; alijs conuertitur accipiter, smerillus, halięetus, gryps. In Lexico trilingui Munsteri pro gryphe legitur etiam ברגזא & עדיא, hoc est *bargesa* & *adia*, si rectè lego, nescio qua dialecto.

Nomina.

An sint gryphes, & vbi degant.

¶ Gryphas volucres auritas in Æthiopia aduncitate rostri fabulosos reor, Plin. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. nam cùm auro & gemmis affluant, gryphes tenent vniuersa, alites ferocissimæ, & vltra omnem rabiem sæuientes: quarum immanitate obsistente, aduenis accessus difficilis ac rarus est. Quippe visos discerpunt, velut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem. Arimaspi cum his dimicant, vt intercipiant lapides, (gemmas,) Solinus. Gryphas Aristeas ait feras esse leonibus (equis, Leonicenus in Varijs, Aristeam quoq; citans, non probo) similes, sed alis atq; rostro aquilæ, Pausanias. verum quæ capita cum incuruis rostris aquilarum more, sed aurita habeant, Leonicenus. Grypibus (γρυψὶ) maculas ceu pantherarum inesse aiunt, Pausanias in Arcadicis. Aurum quod grypes effodere dicuntur, petræ sunt aureis guttis minutissimis consperſæ, quas hæc fera rostro discindit. Sunt enim huiusmodi aues in India, & Soli sacræ esse perhibentur: easdemq; quadrigæ iungunt qui Solis imaginem apud Indos pingunt. Magnitudine autem ac viribus leonibus pares illos esse tradunt: & ob petrarum cupiditatem sibi inuicem insidiari. elephantos quoque ac dracones superare. Volant autem nõ multum, sed quantum paruulæ aues, nõ enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarũ costæ, tanquam digiti (animalium scilicet steganopodum) connectũtur. Itaq; in gyrum delatæ aliquantum volare, & è sublimi pugnare possunt, Philostratus lib. 3. de vita Apollonij. Philostratus scribit grypes superare elephantos & dracones, (Ælianus cum cæteris quidem animalibus grypes pugnare ait, ab elephantis verò & draconibus vinci,) omnia deniq; animalia præter tigridem, quæ ob velocitatem ab ea aufugit: vultu quoque non multum ab humano differre, Volaterranus.

Descriptio gryphium.

De eorum volatu.

Pugna aduersus elephãtos & dracones.

¶ Gryphem Indicũ animal audio similiter quadrupedem vt leonem esse, robustissimis item existere vnguibus, leonũ similibus: tum esse posticis partibus nigrum (κατάπτερον. in nostro codice videtur κατάπυρον legendum) anticis verò rubrum: alas autem ipsas non item eiusmodi, sed albicantes ferunt. Ctesias eos ait (τὸν δέρην κυανέοις διηνθίσθαι πτεροῖς: id est, collum cæruleis pennis floridè distingui) aquilino ore esse, & capite cuiusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis, nidosq; in montibus facere, vtq; ætatis processu grandes non capi, ita earum pullos comprehendi posse. Bactri autem Indis finitimi eos illic auri custodes esse, aurumq; effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod verò auri in terram deciderit, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod veri quidem simile videtur, custodes esse negant. neq; enim gryphes auri egere. at contra ipsos cùm ad colligendum aurum homines accesse-

Altera eorundẽ descriptio.

An aurũ effodiãt et custodiãt.

accesserunt, hos de pullis suis maiorem in modum timentes, pro eis pugnare, atq; cum alijs etiam animalibus concertare, eaq; funditus vincere. Contra autem leones & elephantos nō stare, (atqui Philostratus has etiam belluas à grypibus superari scribit.) idcirco indigenæ, quòd ab huiusmodi animalium robore timeat, non interdiu, sed ad collectionem auri noctu proficisci, quod se tum melius latere arbitretur. Locus vbi gryphes versantur, ac vbi aurum effoditur, desertissimus est. Quocirca aurum venari studentes, mille, aut bis mille armati eò perueniunt, simulq; fossoria & saccos afferunt, silentem lunam obseruantes. Quòd si gryphes fallant, duplicem commoditatem assequuntur, quòd & eorum vita ab illorum atrocitate seruatur, & quòd etiam aurum Indi domum auferunt. Sin in furto deprehendantur, pereunt. Cum semel eò profecti sunt, domum non nisi triennij, aut quadriennij interuallo reuertuntur, Ælianus.

¶ Sphingem finxerunt vnguibus grypis, Scholiastes Lycophronis. Ad Septentrionem Europæ quàm plurimam auri vim esse constat. sed quomodo fiat, pro comperto dicere non queo. Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi, quod quidem non crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem, Herodotus libro 3. Aristeas Proconnesius in versibus suis scriptum reliquit, grypes ob aurum cum Arimaspis (qui omnes lusci nascantur) supra Issedonos certare. aurum verò quod custodiunt terram proferre, Pausanias.

¶ *Aucha* vel *ancha* (nescio cuius linguę vocabulum, apud Rasim in libro de 60. animalibus cap. 39. *De aucha vel ancha aue monstrosa.* auis est maxima, teste Aristotele, (nihil tale apud Aristotelem extat) ex cuius alarum pennis pharetras fieri aiunt, ad condendas sagittas. & ex vnguibus eius vasa potoria. Indigenæ vt eas capiant, duos boues alligant in curru alligato lapidibus, iuxta currum verò tugurium est, in quo latet venator, qui in promptu secum habet ignem & aquam. Et cum aduenerit auis, & vnguibus in bouis corpus infixis nec illum auferre, nec vngues extrahere potest, venator igne alas eius accendit: ijsque consumptis vt volare non amplius queat (ignem aqua restinguit, &) capit. Sunt sanè animalia omnia in regionibus ab æquatore versus meridiē tum corpore maiora, tum magis admiranda, vt elephantes & rhinocerotes, & alia monstrosa. Cæterum in felle huius auis est quædam facultas mirabilis aduersus comitialem, cum ad sternutationem ciendam sumitur drachmæ pondere, (nimium hoc pondus est: præstat enim plus quàm *ocilece*, (vox mihi obscura,) Hæc ille. Aues in Æthiopia tantæ reperiuntur, vt pedibus bouem vel equum integrum abreptum pro pullis cibandis auferant, Rex Æthiopiæ in epistola Hebraicè scripta ad pontificem Romanū in Cosmographia Munsteri. ¶ Indorum grypes & Æthiopum formicæ, quanquam sint forma dissimiles, eadem tamen agere student. nam aurum vtrobique custodire perhibentur, & terram auri feracem adamare, Philostratus. Aurum à formicis aut gryphibus apud Scythas erutum omittamus, Plinius.

¶ Grypi nomen impositū mihi videtur à rostri & vnguium aduncitate, qua aquilam referre di- *Grypes vnde dicti.* citur. grypum enim Græci aduncum vocant. Gryphes & striges an extent in natura, Angelus Decembrius quęrit parte 68. *Iungentur iam gryphes equis*, Vergil. Ægl. 8. Vbi Seruius, Hoc genus ferarum in Hyperboreis nascitur montibus, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis vehementer infestæ, Apollini consecratæ. ¶ Grypæ, (Γρυπαὶ, secundum alios Γυπαὶ) dicuntur nidi vulturum, Hesychius. Γρυπῶν χρυσοφυλάκων οἴκησις, Eustathius. *Grypæ nidi vulturum.* Gryphes Hyperborei, obunci, & Scythici apud Textorem. Γρυπαέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήματ' ἱπποκρημνα, Aristophanes in Ranis. Scholiastes interpretatur γρυπαέτους, peregrina (ἀλλόκοτα) scuti insignia. aquilas enim (inquit) solebant in scutis pingere. *Epitheta.* Canathra grypum imagines sunt ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circumferebantur *Icones.* in spectaculis, vt Xenophon indicat & Plutarchus exponit, Cælius. ¶ Scyles rex Scytharum habuit in vrbe Boristhenitarum ędes magnificas, & circa illas è lapide candido sphinges & grypes stantes, Herodotus libro quarto. Athenis in arce simulacrum est Palladis: cuius galeæ ad partem vtranq; gryphes sunt additi, in medio imago sphingis incumbit, Pausanias. Πέρσας ἔχον (de dapidio picto) καὶ γρῦπας ἐξώλεις τινὰς τῶν Περσικῶν, Hipparchus apud Athenæum.

¶ Grypus, nasus gibbus seu aquilinus, à gryphis similitudine, Tortell. Apud Persas plurimi sunt *Homonyma.* grypi, γρυποὶ, Scholiastes in Argon. Apollonij. Grypos, id est adunco naso homines Persæ amplexabantur, & regios opinabantur quòd eiusmodi fuisse Cyrum proditum sit, Cælius. Γρύπες, pars de instrumentis nauis, & anchoræ, & genus animantis volucris quod γύπον (γύπον* ἐμέσιν, Hesych.) vocant, Varinus. Γρῖφος, idem quod γρῖπος, genus retis piscatorij, παρὰ τὸ γρῶ τὸ ξύω. ἑλκόμενος γὰρ ξύει τὸ ὑποκειμένον ἄμμον, Eustathius. hinc & griphus dicitur sermo obscurus, & intricatus instar ænigmatis, qui in conuiuio (inquit Eustathius) proponi solebat, proposita in medium phiala vino plena, quam qui griphum soluisset, pro mercede ebibebat. Agrestes boues epigrypos esse dicunt Græci, id est rictu leuiter adunco. ¶ Persina boum armenta, & equorum, ouium, coturnicum ac grypum (γρυπῶν) greges pręmisit, partim vt ex vnoquoq; horum animalium genere hecatomben adornaret, partim vt populus inde aleretur, Heliodorus libro decimo.

EX RECENTIORIBVS.

QVIS gryphas auritos in Asiatica Scythia habitare credat? Perottus. Plinius etiam (vt recitaui) *Gryphes aues esse fabulosas.* has aues fabulosas existimat. hinc est forte quod nullum eius in linguis diuersis peculiare nomē reperi-

tur, sed nationes omnes vsitato Græcis nomine gryphem appellant. cur enim nomen rei nunquam visæ, aut nusquam (vt suspicamur) extanti, aut certè in ipsorum regionibus nusquam, indere homines voluissent? Nam quod Græcorum vanitas indiderit mirum non est, quæ centauros etiam & sphinges & alia huiusmodi nomina confinxerit. Illyrica tamen lingua gryps appellatur *nob.* Græcis hodie vulgò γρυπὶς. Italis & Gallis *gryphon*, vel *griffon*. Germanis Gryff vel Greiff. Anglis *a grype* vel *gryffon*. ¶ Perperam Grammatici quidam vulturem gryphem nominant, vulturem & gryphem ineptè confundentes, Turnerus.

Descriptio. ¶ Gryphus est auis quadrupes, capite & alis aquilæ similis, sed multò maior. In nido suo lapidem agathem ponit, Author libri de nat. rer. Animal pennatum & quadrupes est gryphus, (&c. vt Seruius,) Isidorus. Gryphes aues ab historicis potius quàm philosophis & rerum naturæ peritis memorantur. 1
Aiunt autem eas anterius, capite, rostro, alis, & pedibus anterioribus, aquilam referre: posterius verò, vt cauda & pedibus leonem. & in aquilinis quidem pedibus, longos habere vngues, in leoninis verò breues. ex maioribus (vt ex Rasi etiam suprà scripsi) cyphos potorios fieri. hinc esse quòd alij lõgos, alij breues gryphis vngues inueniri dicant, Albertus. Ioan. de Monteuilla scribit corpus magni gryphi maius esse octo leonibus regionum nostrarum. nam postquam bouem, equum, vel hominem etiam armatum occiderit, pleno volatu illum auferre, vngues eius tanquam cornua bouis esse, è quibus magni pretij pocula fiant: vt de pennis alarum eius arcus rigidi & missilia & sagittę ad iaculandum aptæ. Memini ego me videre apud aurifabrum in ciuitate nostra cornu nigrum læue, & in summo aduncum, ferè vt in rupicapris, triplo fortè crassius, cuius labris argentum inducturus erat aurifaber, vt pro poculo mensis adhiberetur. id fortè bouis alicuius peregrini, vt quem Indicum vocãt, aut bubali, cornu erat, ille ve- 2
rò pro gryphis vngue acceperat.

In locis septentrionalib. non reperiri gryphos. ¶ Ad extremũ septentrionem Rhiphæos & Hyperboreos montes aliqui posuerunt, quos illic nullos esse experientia cõstat. Quin etiam in Iuhra & locis septentrionis non effoditur aurũ, argentum, nec alia metalla. nec inueniuntur illic gryphi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Ego sanè cõtra veteres authores gryphos nec in illa Septentrionis, nec in alijs orbis partibus inueniri affirmarim, Matthias à Michou in Sarmatia Asiana. ¶ Vltra *Madaigascar* maximam & ditissimam insulam, aliæ quędam insulæ sunt, quæ propter velocissimũ maris cursum difficilimè adiri possunt. In his certo anni

De aue mirabili quæ Ruc dicitur: quæ an gryps sit dubitari possit. tempore apparet mirabilis species auis, quæ *Ruc* appellatur aquilæ quidem effigie, sed magnitudine immensa. Aiunt qui illas viderunt aues, plerasq; alarum pennas longas esse passus duodecim, ea crassitie quæ longitudinis naturæ conueniat. Auem tanti roboris esse, vt sola sine aliquo adminiculo elephan- 3
tem capiat: & in sublime raptum, rursum ad terram labi sinat, quo carnibus eius vesci possit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphum, qui pennatus & quadrupes (ex recentioribus tantum aliqui gryphem quadrupedem faciunt, veterum nullus quod sciam) fertur, leoni omni ex parte similis, nisi quòd faciem habet aquilæ similem. Sed hi qui aues illas viderant, constanter asserebant, nihil illis commune esse cum vlla bestia, & quòd duobus vt reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tẽpore magnus Cham Cublai nunciũ quendam, qui in insulis illis tam diu captus tenebatur, donec incolis earum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens, mira retulit de conditione illarum regionum, & de varijs animalium generibus quæ in illis inueniuntur, Paul. Ve-

De pede gryphis in tẽplo Lutetiæ suspenso. netus. ¶ Lutetiæ in templo quodam (Palatij, ni fallor) pes gryphis suspensus ostenditur. cum quidam falsum esse suspicantur, & ex ligno confectum. Canonici verò illius loci, ex Melita vel Rhodo allatum 4
esse asserunt à quodam huius ordinis equite.

De aue Chym dicta. Avis *chym* vel *kym* (Græcè φήνη legitur, id est ossifraga) maior est aquila (vulture, ex Auicenna.) & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus. idem rursus vocem *kym* pro vulture ponit.

In Capite de Aquilis diuersis quarum recentiores meminerunt, auem in Misnia Germaniæ repertam descripsi maximam, cuius crura leoninis maiora fuerunt, vngues instar digiti humani.

DE GYGE AVE.

Gyges auis est semper clamosa & canora, (ἀναβοῶν ἀεὶ καὶ ἀείδειν δοκῶν,) vnde & nomen ei impositum. Hæc aues amphibias noctu deuorat. Linguam eius ære exectam si quis infanti (qui tardius loqui incipiat) edendam dederit, mox silentium eis soluetur vt fari incipiat, Oppianus de aucupio 2. 19.

De avibvs, qvarvm nomina *H.* litera inchoat.

DE HARPE.

Harpe quæ auis. Harpe auis rapacis nomen est inconstans. nam alij miluum, alij miluo similem auem, alij aliam quandam faciunt. *Arba* auis est, quæ in lingua nostra vocatur *arpa*, similis miluo, sed vtcunq; maior, Syluaticus. Harpe (inquit Eustathius in Iliad. τ.) vel miluus est, vel alia auis aquilæ similis, quæ è

sublimi

ſublimi facile in quem voluerit locum cum impetu ſe demittit. alij autem marinam laro inimicam faciunt: quæ cibum (inquiunt) colligere ſolet & cuſtodire in ſtipulis (ἐπὶ τοῖς κάρφεσιν) vt pullis ſuis ſuppeditet. *Harpe* auis, quam aliqui miluum vocant, alij oſſifragam, Scholiaſtes in Iliad. τ. Io. Tzetzes etiam harpam cum miluo confundit, Ariſtotel. manifeſtè diſtinguit. Cretenſes miluum ἁρπετὸν vocant, Heſychius.

Deſcriptio.

¶ Harpæ (inquit Oppianus) conſpectui rarò ſe offerunt, rupium aſperrimarum incolæ. Nidos enim pullis ſtruunt in altis montium hiatibus. Præcipitijs, vt reliquæ volucres truncis ac ramis, inſidunt. Pullos amore miro proſequuntur, adeò vt ſi quis ruſticus pullum harpæ latenter ſuffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto, non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis inſtar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Veſtiuntur autem eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, vt barbæ quandam ſpeciem ad collum demiſſam repræſentent, (Plinius oſſifragam quoq; barbatam dici ſcribit: & è Græcis Grammaticis quidam, *harpen* interpretantur *phenen*, id eſt oſſifragam: & idem in pullos amor proq; illis amiſſis luctus vtriq; aui tribuitur: remedia etiam ferè eadem) & hæc eis inter omnes aues nota peculiaris eſt. Lapidibus veſcuntur, & pridem mortuorum animalium oſſibus. Quòd ſi deglutire poſſint, auidè, quod obtigerit, ingerunt: maiora verò vnguibus apprehenſa, in ſublime volantes, per ſaxa deijciunt toties, donec frangantur edendoq; ſint. Morbos hedera nigra ſanant aut præueniunt, Oppianus libro 1. de Aucupio. Harpæ hederam nidis imponunt ad cuſtodiam pullorum, (vel vt abigantur blattæ, Zoroaſtres in Geoponicis) Ælianus.

Harpa cũ quib. diſſideat, vel coueniat.

¶ Harpa cum *gauia* (laro) & *brentho* (Gaza *anatem* vertit, ex Plinio vt videtur) diſſidet. quoniam omnes cibum à mari petunt, Ariſtot. Harpe inimica *phoix* eſt. victus enim earum eſt ſimilis, Idem. Et rurſus, Harpa, *pipex* & miluus amici ſunt. vbi Albertus corruptè habet, *Archy* & *archytynos* (pro harpe & ictinos) amicitiam colunt. Harpę & miluo communes inimicitiæ contra triorchin ſunt, Plinius. Et rurſus, Diſſident inuicem, aquaticæ, anates & gauiæ: harpæ & triorches accipiter. Sed Ariſtoteles ſic ſcripſerat: Diſſident etiam inter ſe qui è mari viuunt, vt brenthus & larus & harpe: item triorches, rubeta & ſerpens. Harpa & erodius inimici ſunt, Ælianus. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius: ſed perperam (vt video) cum Ariſtotele de hiſtoria animalium. 9.18. phoici (cui inimica harpe ſit) peculiare præ cæteris eſſe ſcribat, vt oculos potiſſimum appetat. nec montanam eſſe harpen, ſed alibi ex mari eam viuere ait.

Harpe Oppiani miluí genus eſſe videtur.

¶ Harpe Oppiani videtur mihi genus vulturis illud, quod noſtri à partis pronæ colore ruffo vocant ein Goldgyr/ id eſt aureum vulturem, cuius figuram cum vulturis hiſtoria ponam. nam & in altiſſimorum montium petris ſimiliter agit: & ſub mento (vt ita nominem) plumas barbæ inſtar demiſſas habet. Ariſtotelis verò harpe cum victum ex aqua (mari) petat, & propter eundem anati laroq; infeſta ſit, ea aut maximè congener videri poteſt, quæ Germanicè Maßwy/ id eſt miluus paluſtris nominatur, quòd è paludibus & lacubus anates & aues aquaticas rapiat, recto (ni fallor) deorſum impetu in eas delata.

¶ *Zaucos* vel *zeuocos*, quidam *zingion*, alij harpen dicunt, ſpecies eſt vulturis alba, deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. Et rurſus libro 3. Harpe (inquit) auis eſt rapax, ſimilis vulturi, ſed minor & rubicundior. Facultates quidem quas eo in loco ei attribuit, phenæ, id eſt oſſifragæ ab alijs adſcriptæ videntur: & Homeri quoq; Scholiaſtes, vt ſupra recitaui, harpen ſecundum quoſdam phenen interpretatur. iam quòd harpen vulture minorem & rubicundiorem eſſe ſcribit, vulturi aureo noſtro (quem paulò ante harpen Oppiani eſſe conieci) conuenit.

G.

Remedia ex harpa.

Harpe ſpecies eſt vulturis alba, deuorantis cadauera. huius inteſtinum ſi cui in cibo dederis, rumpetur ingurgitatione. erit enim inſaturabilis. Colenteron, id eſt maius inteſtinum eius ſi tritum alicui dederis in potu, aut aſſum in cibo, colicum perfectè curabit, Kiranides 1.6. Adeps harpæ cum vnguento olei inunctus, quartanas expellit. Fimus lepras ſedat cum aceto illitus. Iecur eius vtcunq; modicè datum, interiora omnia corrumpit, Ibidem. addit & phylacterium in quo harpe auis ſculpitur, indignum relatu. ¶ Rurſus idem lib. tertio: Harpe (inquit) auis eſt rapax, ſimilis vulturi, ſed minor & rubicundior. Huius venter aridus tritus & cum polenta vel farina ſumptus dyſuriam ſanat, & lapides veſicæ frangit: ileon ſiue *condaſon* (forte, *chordapſon*) lumborum ſanat. Venter eius geſtatus concoctionem ſummam promouet. Eadem ferè aut ſimilia remedia oſſifragæ etiam aui à veteribus adſcribuntur: diximus autem ſupra, harpen aliquos non aliam quàm oſſifragam auem facere.

H.

Homonyma.

Harpe (ἅρπη) auem & falcem quoq; ſignificat, Scholiaſtes Homeri. Δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλλαβεν ἅρπην, Μακρὴν, καρχαρόδοντα, Heſiodus. hinc harpedophorus (Suidas habet ἁρπηφόρος) dicitur falcifer. Ἅρπη εἶδος δρεπάνης παρὰ τὸ ἁρπάζω, Varinus. Ἅρπη falcem & ventum ſignificat, Heſychius. ſed pro vento *harpyia* potius ſcribendum videtur. ¶ Harpe Græca dictio (vt annotant Grammatici) enſem falcatum ſignificat quo vtitur Mercurius. *Et ſubitus præpes Cyllenida ſuſtulit harpen*, Lucanus lib. 9. hoc eſt incuruum Mercurij gladium. *Vertit in hunc harpen madefactam cæde Meduſæ*, Ouid. 5. Metamor. ¶ Ἅρπην περάσας, Lycophron de Phæacia inſula, id eſt Corcyra: in qua ſub terra latebat falx, qua Iu-

piter Saturnum castrauit. vel quoniam in illa Ceres harpen, id est falcem à Vulcano accepit, messibus idoneam: & eam ob causam Corcyra *drepanon*, id est falx nominatur. est & in Sicilia locus Drepanon dictus, quòd in eo abscondita falx sit qua castratum fabulantur Saturnum, Varinus. ¶ Harpides(ἁρπίδες) calciamenta sunt, quæ item crepidas vocant, &c. Harpys, ἅρπυς verò amorem significat, Cælius. ¶ Ἡ δ' ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ Οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος, Homerus Iliad. τ. de Minerua. Τανυπτέρυγα magnas vel longas alas habentem interpretantur. Cæterum acutus clangoris sonus aquilarum generi (Eustathio teste) proprius est. Harpam Mineruæ attribuunt, Gillius.

Harpides.

¶ Emblema Alciati, cui lemma, *Æmulatio impar.*

Emblema.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet, &c.

DE HARPYIS.

Harpyiæ an & quales fuerint.

EQVIDEM quæ de harpyis traduntur ficta esse arbitror, Perottus. Harpyiæ dicuntur aues quædam rapaces, Varinus. Harpyias aliqui fabulantur in Thracia fuisse, corporibus vulturum, auribus vrsorum, faciebus virgineis: Isacius Tzetzes, & Varinus in Scylla, vbi pro κύρκων legendum est κορῶν ex Tzetze. ¶ Sophocles in Phineo harpyias nominat catarrhactas, Varinus & Hesychius: quòd vehementi scilicet ac præcipiti ad rapiendum aliquid in terra volatu ferrentur. ¶ Harpyias malas pro nequissimis mulieribus veluti ex adagio vsurpasse videtur Apuleius, Cælius. Δράκαιν' ἄμικτος, χίμαιρα πυρπνόος, τρίκρανος σκύλλα ποντία κύων, πλωάθ' ἁρπυιῶν γένη, &c. nihil aliud quàm scorta fuerunt, vt Athenæus libro 13. Anaxilæ versibus recitat. Qui harpyiarum fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse aiunt ἀσώτους δαπάνους (si rectè scribitur,) Eustathius. id est *in luxum prodigas ac sumptuosas.* Sidonius Apollinaris pro cruentis sanguinariisq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, harpyias vsurpasse videtur: In foro (inquit) Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpyiæ, &c. vt citat Cælius.

Quid per illas harpyias sit intellectum.

¶ Ἅρπυια, subita rapina, ἁρπαγὴ ἡ διὰ τάχους, Hesychius. Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο, Homerus Odysseæ α. Grammatici (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) harpyias interpretantur rapaces deas vel dæmones, alij dæmones alatas fœminas, alij ventos rapidos, alij canes rapaces. Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur, Varinus. Ἅρπυιαι, αἱ τῶν ἀνέμων συστροφαὶ, θύελλαι, Hesychius. Ἅρπυια, ἡ τοῦ ἀνέμου καταιγὶς, ἄνεμος καταιγιδώδης, Eustathius. Harpyias Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. vnde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia ipsas natas fingit. quemadmodum & iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumantis filia fingatur, quemadmodum & venti omnia penetrantes. Harpe auis, & falx, & ventus, Hesychius. sed vt ventum significet, harpyia potius scribi debet.

Variæ harpyiarum interpretationes.

¶ Electra Oceani filia ex Thaumante peperit Irin, Ἠϋκόμους θ' Ἅρπυιας, Ἀελλώ τε, Ὠκυπέτην τε Αἵ ῥ' ἀνέμων πνοιῇσι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἕπονται, Ὠκείαις πτερύγεσσι, μεταχρόνιαι γὰρ ἴαλλον, (ἴαλλον, ἀντὶ τοῦ ἔτρεχον, ἐπέτοντο. χρόνον verò cælum vocabant, vt sensus sit, Cæli enim motum & cursum sequebantur,) Hesiodus in Theogonia. Harpyiæ dicuntur Ponti (Neptuni secundum alios) & Terræ filiæ, vt ait Seruius, (vt quidem citant:) vnde in insulis habitant, partem terrarum, partem maris tenentes. Fabulæ referunt etiam Phinei filias Erasëian & Harpyreian aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint, Varinus. *Strophades Graio stant nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno Harpyiæq; colunt aliæ, Phineia postquam Clausa domus, mensasq; metu liquêre priores. Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla Pestis, & ira deûm Stygijs sese extulit vndis. Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris Proluuies, vncæq; manus,* (id est vngues vnci,) *& pallida semper Ora fame*, Vergilius 3. Æneid. Vbi Seruius, Phineus (inquit) rex fuit Arcadiæ: hic suis liberis superinduxit nouercam, cuius instinctu eos cæcauit. Ob quam rem irati dij ei oculos sustulerunt, & adhibuerunt harpyias. quæ quum ei diu cibos abriperent, hic Iasonem cum Argonautis propter vellus aureum Colchos petentem suscepit hospitio, cui etiam ductorem dedit. Hoc ergo beneficio illecti Argonautæ, Zeten & Calaim filios Boreæ & Orithyiæ, alatos iuuenes ad pellendas harpyias miserunt. Quas quum strictis gladijs persequerentur, pulsæ de Arcadia peruenerunt ad insulas, quæ appellabantur Plotæ. & quum vlterius vellent iuuenes tendere, ab Iride admoniti, vt abstinerent à Iouis canibus, suos conuerterunt volatus. Quorum conuersio, id est στροφὴ, nomen insulis dedit, quod Apollonius exequitur plenissimè. Vt autem canes Iouis dicerentur, hæc ratio est: quia ipsæ furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas dicuntur abripere, quod est furiarum. vt, *Et manibus prohibet contingere mensas.* Vnde & auari finguntur furias pati, qui abstinent partis. Item ipsas furias esse paulò pòst idem testatur, dicens: *Vobis furiarum ego maxima pando.* Furias autem canes dici & Lucanus testatur: vt, *Stygiasq; canes in luce superna Destituunt.* & in sexto Vergilius, *Visæq; canes vlulare per vmbram Aduentante dea.* Sanè apud inferos Furiæ dicuntur & canes, apud superos Diræ & aues, vt ipse in duodecimo ostendit. In medio verò Harpyiæ dicuntur: vnde duplex in his effigies. Has Vergilius tres dicit, Aëllò, Ocypéte, & Celænò: Apollonius duas, quem in duodecimo Vergil. sequitur: vt, *Sunt geminæ pestes*, Hæc Seruius. Harpyiarum venter (inquit Donatus eundem Vergilij locum enarrans) nõ retinebat cibum, sed statim effundebat quicquid victus causa recepis-

Fabulæ de ortu & originе harpyiarum.

recepisset. vnde non tantum non satiebantur, sed semper patiebantur famem, atque ex ea pallor succedebat.--*tunc littore curuo* (inquit Æneas libro 3. Æneid.) *Extruimusq́, toros, dapibusq́, epulamur opimis. At subitæ horrifico lapsu de montibus adsunt Harpyiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas, Diripiuntq́, dapes contactuq́, omnia fœdant Immundo: tum vox tetrum dira inter odorem. Rursum in secessu longo sub rupe cauata Arboribus clausi circum, atque horrentibus vmbris Instruimus mensas: arisq́, reponimus ignem. Rursum ex diuerso cæli, cæcisq́, latebris Turba sonans prædam pedibus circumuolat vncis, Polluit ore dapes*, &c. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij verò interpres in illis poetæ verbis ex Argonauticôn primo, Ἀλλὰ θύελλαι Ἀντίαι ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον. id est, At thyellæ aduersæ raptim retro ferebant, ita scribit: Thyellæ hyberni flatus & procellæ. vnde Homerus per synonymiam thyellas posuit, & harpyias, hoc est procellosos flatus. Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Τόφρα δὲ τὰς κούρας, Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. Apollonius verò operis eiusdem libro secundo, Iouis magni canes harpyias dixit illis versibus: Οὐ θέμις ὦ υἱεῖς Βορέου ξιφέεσσιν ἐλάσαι Ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας. Et mox subiungit, fugatas à Zete & Calai coniecisse se in specu, quod in Creta visebatur sub Arginûnte. Sunt ex Græcis qui Irin harpyiarum sororem prodiderint, Cælius. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant. vnde etiam epulas abripere dicuntur, quod est furiarum. Hinc eleganter Horatius gulam dixit rapacibus dignam harpyis: intelligi volens, gulones dignos videri, quibus harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edendi desiderio & epularum apparatu, sicuti Phineias diripuêre dapes, Cælius.

¶ Ex harpyis vnam nomine Celæno (quæ seipsam apud Vergil. furiarum maximam vocat) Homerus Podargen nominat Iliad. π. & ex ea Zephyrū ventum Achillis equos, Balium videlicet & Xanthum genuisse dicit: Τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη Βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο. Vbi Scholiastes, Harpyiarum (inquit) nomina sunt Ἀελλὼ, Ὠκυπέτη, Ποδάργη. sunt qui Harpyiam hîc armentalis equæ nomen faciant, cui à pedum albedine epitheton ποδάργη factum sit. Podargæ nomen proprium est Harpyiæ, vnde & Hectoris Pódargos denominatur. Dicit autem hæc poeta fabulosè propter nimiam istorum equorum celeritatem, quos & ποδηνέμους & ἀελλόποδας cognominat. Naturalis quidem ratio hæc est: Equæ concepta genitalibus suis aduersa Boreæ aura (aut etiam Zephyri) pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt. Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quem Græci πόδας ἀργὸν vocant, ex Podarge harpyia natum esse, pulcrè colludunt, Eustath. Et rursus alibi, Harpyia (inquit) genus venti est: fingitur autem secundum fabulas dæmonium quoddam alatum, equiforme (ἱπποφυὲς) vt & Pegasus secundum easdem equus alatus. Quoniam enim violenti quidam venti etiam grauia corpora infernè subleuant ac tollunt, confictę sunt harpyiæ venti quidam crassi (σωματοειδῆ τινα πνεύματα) forma monstrosa, à quibus rapta dicuntur quæcunq; quomodo euanuerint vel quo peruenerint ignoratur, (ὅσα γίνονται ἀφανῆ:) vt poeta etiam sentit, inquiens, Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. Etsi verò cæteris Harpyis fabulæ manus attribuāt ad raptum idoneas, ea tamen (Podarge) de qua Homer. hoc loco agit, manibus prædita videri non potest propter equinam speciem. Cæterum equi Achillis Xanthus & Balius æquales celeritate dicuntur flatibus (venti nimirum alicuius, vt Zephyri, aut harpyiarum ventorum, qui per allegoriam volare dicuntur,) & vngulis pares harpyis iuxta Harpinnam illam apud Lycophr. quod parabolicum est, & non simpliciter accipiendum. nimium enim audacis & mendacis foret equos illos simpliciter Harpes (Harpyiæ) & Zephyri sobolem esse asserere, Hæc ille cùm alibi tum in primum Odysseæ. Sunt qui scribant, ideo virgines fingi, quòd omnis rapina arida sit ac sterilis. ideo plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, cælat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum sit celerrima. Dicitur enim aellò, quasi ἑλῶν τὰ ἄλλο, id est alienum tollens, (etymologia est absurda:) ocypete, citius auferens. Cælenum verò Græci nigrum vocant. vnde & Homer. 1. Iliad. Rhapsodia, Αἷψά τοι αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Quæ omnia id demum significare agnoscimus, quòd aliena cōcupiscimus primò, mox expetita inuadimus, postremò inuncata semel abscondimus illatebramusq;. Sed & ipsum Harpyiarum nomen inditum à rapacitate videtur, siquidem eo nomine indicatur Græcis rapina. *Vide* plura apud Cælium 29.27. Ἅρπυιαι ἄτλητον ἐπὶ ψῶαν πνείεσκον: id est Harpyiæ putidum & fœtidum odorem emittebant, Varinus: conijcio autem carmen esse Apollonij. Sirênas (Varinus corruptè habet *Harpyias*) Lycophron ἁρπυιογόνους vocat, ἀντὶ τοῦ ὀρνιθογόνους ἀπὸ μέρους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant, (superiores virgineas, quod & Harpyis tribuitur. Vtrasq; sanè pro meretricibus meritò per allegoriam interpreteris,) Isacius Tzetzes. Ἐοικότες ἁρπυίῃσι Καρπαλίμως ζεύγλῃσι μέγ' ἔνθορον ἀχαλόωντες, Calaber lib. 4. *Exterruit ales Aello*, Ouid. lib. 3. Metam. Ἀελλὸς, furens, vel auis quædam, Hesych. & Varinus.

Harpyiarū nomina.

Harpyiæ genus vēti Eustathio.

Interpretatio forminis harpyiarum.

Recentiores veterum figmentis non contenti, plura insuper commenti sunt: Harpyiam (inquit author de natur. rer.) primum hominem quem in deserto viderit occidere ferunt: & si postea fortuitò aquas inuenerit, (vel iuxta mare consederit,) faciemq; suam in eis contemplata fuerit, mox sui similem hominem occidisse se animaduertentem, immodicè tristari, & omni tempore vitæ suæ occisum lugere. Sed hæc (inquit Albertus) fabulosa videntur, tradita ab Adelino & Iorach. Harpyia quamuis rationis expers auis, aliquando tamen cicurata vocem exprimit humanam, Author de nat. rer. ineptissimè mendacissimeq;: quasi non satis fuisset Vergilium poetam Harpyiarum vni sermonem humanum tri-

Figmēta recentiorū de eisdem.

buisse, nisi illi etiam qui philosophi videri volunt, simiæ purpuratæ, huiusmodi nugas simpliciter ceu veras proponerent, quod hominis insanè deliri est. ¶ Penelope (Odyss. υ.) duas Pandarei filias orbas à Venere educatas, iam nubiles ab Harpyis raptas & Furijs traditas ait, Eustathius: vbi Harpyiæ à Furijs distinguuntur, cum alij easdem faciant.

Homonyma. ¶ Harpyia, vrbs Illyriæ iuxta Encheleas, Stephanus. Harpyia etiam nomen est vnius è canibus Actæonis, apud Ouidium.

DE HELIODROMO.

HELIODROMOS est auis in India, quæ mox nata euolat ad Orientem versus Solem: & sta- 1
tim cum Sol vertit se ad Occidentem, rursus eundem sequitur. Annum vitę vnum nō excedit. parit marem & fœminam. Hęc auis pota gratiam conciliat. Nam si quis eam aperuerit, & interiora eius gestauerit, passans (condiens, inueterans) eam myrrha, ditescet. In cibo etiam sumpta bonam valetudinem efficit. & qui gestauerit eam cum ab omni morbo tutus perpetuo, tum etiam diues reddetur, Kiranides.

¶ HEMIONION, Ἡμιόνιον, herba & auis quædam, Hesychius.

DE HELORIO.

HELORIVS, Ἑλώριος, auis creci similis traditur, hic vt & trochilus & carulus, mari tranquil-
lo littoribus aduolat, victum ex piscibus quærens, Athenæus. Non probo eos qui elorium sine aspira- 2
tione scribunt. videtur enim hæc auis (ardeæ vel ibidi similis) nomen παρὰ τὰ ἕλη, id est à paludibus accepisse quòd circa eas nimirum degere soleat. ¶ Homerus, ἑλώρια vocat ἑλκύσματα (ἢ ἁρπάγματα): vt Iliados primo, Αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι, παρὰ τὸ ἕλω τὸ φονεύω, ἢ παρὰ τὸ ἕλκω.

DE HERCYNIÆ SILVÆ AVIBVS.

Aues quarũ pennæ in tenebris luceant. IN Hercynio Germaniæ saltu inusitata genera alitum accepimus, quarum plumæ ignium mo-
do colluceant noctibus, Plinius. Saltus Hercynius aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant,
& interlucent, quamuis densa nox obtegat, & denset tenebras. Vnde homines loci illius plerunq; no-
cturnos excursus sic destinant, vt illis vtantur ad præsidium itineris dirigendi, præiactisq; per opaca cal- 3
lium, rationem viæ moderentur indicio plumarum refulgentium, Solinus. ¶ Emeriæ (nomen corruptum apparet pro *Hercyniæ*) quæ noctu volantes pennis aërem illuminant, & in tenebris magis quàm interdiu lucent, sicq; produntur & capiuntur, Iorath. Author de nat. rer. & Albert. Magnus has aues lucidas à luce nominant. *Vide infra in garrulo Bohemico post picas.*

DE HIMANTOPODE.

PORPHYRIONIBVS rostra & prælonga crura rubent. hæc quidem & himantopodi, mul-
tò minori, quanquam eadem crurum altitudine nascitur in Ægypto. insistit ternis digitis. præcipuè ei
pabulum muscę. vita in Italia paucis diebus, Plin. lib. 10. cap. 47. Dubitandum aũt videtur, cum inquit 4
hæc quidem & himantopodi, vtranq; ne partem quæ in porphyrione rubet, hoc est rostrum & crura, an crura tantùm intelligere debeamus. nam hic, pronomen cum de duobus dictũ est, ad posterius referri solet. Wottono quidem & Bellonio vtranq; partem in hac aue, similiter vt in porphyrione rubere placet. Scio hæmatopodas videri nominatas aues has, à colore pedum sanguineo. Cæterum multi codices Pliniani tam in Indice quàm hoc loco, Imantopodas habent, ex argumento pedum, quasi loripedes. ait enim crura ijs præalta esse. nam & populi Æthiopię, qui serpendo (id est, vt Solinus interpretatur, flexis crurum nisibus) ingrediuntur, Imantopodes Pomponio Plinioq; vocantur. In disputationem reuoco, non decido rem, Hermolaus in Plinium. Sed himantopodes cum aspiratione scribendum ijs facile cōstat, qui Græcè sciunt. Lentis cruribus esse Himantopodas scribit Mela Pomponius: tu interpretare loreis, ex nominis quoque etymo, Cælius. Himantopodes (Ἱμαντόποδες) aues nomen à crurum tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solum ipsis moueatur, Oppianus libro secundo de aucupio.

¶ Inter aues omnes mihi cognitas, nulla non 4. digitos in pedibus habet, præter pluuialem, & tres alias: quarum vnam Galli vocant *Guillemot*, alteram *Canne petiere*, tertiam *pie de mer*, id est picam marinam, (*bistardam* ego addiderim, & charadrium nostrum) est autem pica hæc veterũ hæmatopus, quæ in nostris littoribus raro quidem, conspicitur tamen aliquando. ea corporis mole est, qua auis aigretta Gallis dicta, alis prædita instar gauiæ (*muettam* Gallicè vocat. cuius alæ oblongæ sunt, & in acutum ferè desinunt) corpore phœnicopteri (quem Galli *flambant* nominant) rostro quatuor digitos longo, vt gallinaginis, vnde & gallinaginem marinam aliqui appellant. figura quidem ab omnibus aliarum auium rostris differt: nam circa finem planum & latiusculum est, & in acutum desinit, (*applati & agu par le bout,*) & modi-

Hæmatopus. Descriptio.

& modicè nigrum in fine: cùm cætero tota rubeat. Caput totum & collum: & tota superior (prona) alarum pars per transuersum albet, vnde à picæ colore Galli nomen ei imposuerunt. In ventre etiam & sub alis alba est. Cauda in fine nigra, longa vt anatis. Digitos in pedibus duos habet coniunctos, & tertium interiorem separatum. calcis loco nullum habet retro paruum vt cæteræ aues aquaticæ habere solent. Pedes ei molles, non ita sicci & duri vt in alijs. Crura tres digitos (sic habet textus Gallicus, videtur autē corruptus, ne crura rostro breuiora sint) longa. digiti pedum breues, cum vngue vno flexo vt in bistarda. Caro eius improbatur, cùm sit dura & valde nigra. Gula prægrandis est, ampla & valida, Bellonius in Singularibus Obseruationibus libro 1. cap. 11. sed rursus lib. 2. cap. 32. Supra (inquit) scripsi de ibide nigra, hæmatopodem esse conijciens: sed nunc re diligentius animaduersa, ibidem nigram cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt esse statuo. magnitudine est qua auis Gallicè dicta *corlis* (arquatam interpretor) vel paulò minor, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro versus caput plus quàm pollicari crassitudine, quod in acutius tendit, & modicè inflectitur, colore rubro: vt crura etiam, quibus alioqui ardeam stellarem refert. collo vt aigretta Gallorum, ita vt quum primum vidissem hanc auem corpore & habitu vel gestu ardeæ stellari simillima mihi videretur, Hęc ille. atqui supra (libro 1. cap. 11.) hæmatopodem, non hanc ibidem nigram (quæ mihi coruus siluaticus noster videtur) sed aliam auem esse coniecerat, quam Galli vulgò picam marinam à coloris varietate nominent: cùm ibis nigra, vt ipse scribit, tota sit nigra. *Ibis nigra.*

Hæmatopus, quem pingendum curaui ad sceleton, cuius iconem hîc damus, à præstantissimo Lugdunensi medico Iacobo Dalechampio, omnibus ingenij & doctrinæ virtutibus ornatissimo viro mihi donatum. Mitto (inquit) & do auem non admodum frequentem, à te nusquam memoratam in copiosissimo volumine De auibus, palustrem & aquas etiam profundas adeuntem, quod ex crurum altitudine intelligi potest. Hęmatopoda siue Himantopoda (nam vtroq; modo apud Plinium in alijs atq; alijs exemplaribus legitur (cēset esse Benedictus Textor: nomine conuenienti, siue crurum sanguineum colorem, siue obsequiosam ferè lori modo flexilitatem spectemus, Hæc ille. Pliniana descriptio quam supra posuimus, ei quā exhibemus aui omnino fauet. quod ad nomē, meliores codices non hæmatopodi, vt alij quidam, sed himantopodi habent. aliqui Hæmantopodi, quod ab Himantopode corruptū facile apparet: nam si ab hæma, quod est sanguis, deriuetur, *n* literam habere non potest. Nos etiam in Paraphrasi Ixeuticorum Oppiani Himantopodes legimus. Ἱμαντόποδες aues, inquit, nomen à crurū tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solū in ipsis moueatur, Sic ille. sed in aue hîc proposita maxillarum motus nihil ab aliarum auium natura variat, vt ex articulis in sceleto apparet. Himantopodis quidem (hoc est Loripedis) nomen probo, rei etiam ipsius argumento: vix enim alius auis tam procera crura cum tanta exilitate reperias: sanguinea verò plurium. ¶ Quod ad partium magnitudinem & colorem, sceletos sic se habet: Rostrum digitos ferè quatuor longū est, caput paruum: collum digitorum 5. reliquum corpus (quod leue & gracile est, instar auium palustrium ferè quas Gallinulas aquaticas vocamus) digitorum 6. cauda 4. crura 15. Alarum longitudo parum excedit dodrantem. Color rostri nigricat. in capite & collo prono fuscus: dorso & alis niger, pauco subuiridi admixto, si diligentius intuearis. cauda cinerea. Partes pronæ omnes, & latera quoq;, albi coloris sunt. Crura sanguinea: digitis duntaxat ternis, (sicut in Bistarda, OEnade Rondel. Morinello Caij, Struthocamelo, Pluuiali, & Cana Petiera Bellonij, eiusdemq; Pica marina:) quorum medius longissimus est, breuissimus interior: iungitur autem medius cum exteriore breuissima membranula tanquam palmipedum. Poplitum cauitas insignis est, articulo tam flexili vt in sceleto etiam tibia ad femur tota fa-

cillimè reflectatur. Videtur sanè non cursu tantùm valere, sed etiam volatu hæc auis: quoniam oblongæ eius alæ sunt, ita vt longissimæ earum pennæ caudam seu orrhopygium duobus aut amplius digitis excedant. ¶ Alia auis est, quam pro Hæmatopode Bellonius exhibet lib. quarto, cap. 11. De auibus: quam à Gallis *Pie vel Becasse de mer*, id est Picam vel Scolopacem marinã vocari scribit: quòd rostrum instar Scolopacis habeat: in alis verò transuersam maculam albam vt picæ, &c. cruribus rubẽtibus quidem, sed breuioribus crassioribusq; quàm Himantopodis nostræ.

GERMANICVM nomen fingendum est, vtpote auis peregrinæ. Ein frembder Vogel / wirdt etwan in Franckreich gefangen / doch selten: mit roten / langen vnd gar dünnen Schenckeln: mag ein Riemling genennet werden.

In Himantopodem Tetrastichon nostrum.

Loripedem Graio vocitant me nomine: quanquam *In ripis celeri curro citata gradu.*
Hæmatopun alij: nullo quæ nomine mallem *Nota ornithophagis viuere sola mihi.*

Auis Anglica. ¶ Est apud Anglos in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua *redshanca* dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinent, Turnerus. Ego hanc auem, de qua Turnerum sentire conijcio, primo loco inter duodecim Gallinularum aquaticarum genera descripsi, & Erythropodem maiorem nominaui. himantopodis quidem historia ei non conuenit. ¶ Eberus & Peucerus hæmatopodem & erythropodem non distinguunt, & fringillam rubram interpretantur nulla ratione: nam & communem fringillam sic vocant, Rotfinck.

Hippocamptus. HIPPOCAMPTVS, Ἱππόκαμπτος, auicula quædam, Hesych. & Varinus.

Hippos. ¶ HIPPOS auis alicubi apud Aristotelem nominatur, Gaza piponem vertit: alibi verò πίπραν similiter piponem. *Vide in Pico A.*

DE HIRVNDINE DOMESTICA, ET *in genere.*

A.

HIRVNDINVM plura genera sunt. de apode seu cypselo scripsimus *in Elemento A.* de cæteris mox post præsentem historiam scripturi. in præsentia de hirundine vrbana siue domestica, & si quæ de *Nomina.* hirundinibus in genere afferri poterunt, agemus. ¶ *Agur* Hebraicam vocem aliqui hirundinem interpretantur: alij picam, alij gruem esse malunt. *Vide in Grue A.* ¶ *Sus* vel *sis*, Hebraicè à quibusdam hirundo exponitur, (vt Hierem. 8.) ab alijs grus, vel miluus, vt *dixi in Equo A.* *Chauraf*, id est hirundo, Syluaticus. apud Serapionem legitur *thartaph.* apud Auicennam lib. 2. cap. 356. *chatas* vel *chataf.* Hirundo, *chauraf* & *algardaione* idem significant, Syluaticus. ¶ Græcè χελιδὼν, & hodie vulgò χελιδόνι, vel χελιδώνη. ¶ Italicè *rondine*, vel (vt alij scribunt) *rendena, rondena, rundina, rondinella, cesila, zisila.* *Rondone* verò Italicè dicta apus est, quæ & *biui* alibi. ¶ Hispanicè *golondrina, andorinha.* ¶ Gallicè *harondelle.* Delphinatibus *hirondelle.* ¶ Germanicè Schwalbe / Schwalb / à nostris Schwalm / Haußschwalm. Saxonibus Swale / Flandris Swalwe: Brabandis *arunde*, à Gallica voce. ¶ Anglicè *swallowe.* ¶ Illyricè *Wlastowige.*

B.

Definitio hirundinis. Hirundines Thebarũ tecta subire negantur, quoniam vrbs illa sæpius capta sit, nec Biziæ in Thracia propter scelera Terei, Plinius. Hirundo est auis leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissi-

centiſſima, modicam habet carnem & nigram, plumas multas, Author de nat.rerum. Cyanea, id eſt cærulea hirundo cognominatur Simonidi apud Athenæum: Ariſtophani ποικίλα, id eſt varia. Hirundinis pennæ præ nimio frigore interdum albeſcunt, Ariſtoteles. Idem in libro de coloribus aliam cauſam adfert cur hirundo & alia quædam animalia ante tempus albeſcant vel caneſcant, vt recitaui *in Ceruo B.* ex interpretatione Ruellij. ſed præſtat verba authoris Græca apponere. καὶ μέλας (λευκὸς lego cum Ruellio) ἤδη ποτε πέφηνε καὶ ἔλαφος καὶ ἄρκτος. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ὄρτυξ, καὶ πέρδιξ, καὶ χελιδών. ὅταν γὰρ ἀσθενήσωσι τῇ γενέσει πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς, πρὸ ὥρας ἐκπεπτόμενα (forte ἐκπεπτομένης) γίνεται λευκά. Albæ hirundines aliquando apparent, ſicut dicit Alexander Myndius, Ælianus. Hirundo alba non minor perdice in Samo apparuit, Heraclides. In Samo alba naſcitur hirundo, Ælianus. ¶ Hirundo auis eſt parua, dorſo & alis nigra, ventre alba, rubea ſub gutture, Albertus. ¶ Hirundines domeſticæ primi hirundinum generis ſunt, ſanguinolento pectore nobiles, Turnerus. Et rurſus, Ad primum genus referri poſſunt hirundines illæ in domibus ruſticorum ſemper nidificantes, quas à reliquis generibus, duæ ſanguinolentæ maculæ, quas vtrinq; in pectore videas, diſtinguunt. *Hirundo Tecta ſubit, neque adhuc de pectore cædis Exceßêre notæ, ſignataq; ſanguine pluma eſt*, Ouid. *Et manibus Progne pectus ſignata cruentis*, Vergilius. Hirundines domeſticæ nigræ ſunt, Eberus & Peucerus. ¶ Vt pennis præualere, ſic pedibus degenerare videtur hirundo, Ariſtot. Hoc differunt apodes ab hirundinibus tam agreſtibus quàm domeſticis, quòd tibias habent hirſutas, Georg. Agricola. ¶ Hirundines caudam habent longam, bifurcatam, Albert. ¶ Sola hirundo ex his quæ aduncos vngues non habent, carne veſcitur, Plinius. ¶ Hirundini, vt auiculis omnibus, non gula amplior, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt, Ariſtot. Fel earum alijs ventri, alijs inteſtino adhæret vel in eodem hirundinum genere, Idem. ¶ Vidimus hirundinem albam in Taurinis, Scaliger.

C.

Hirundo ſola auium non niſi in volatu paſcitur, Plinius. Carne veſcitur, etſi vnguibus non ſit aduncis, Ariſtot. Sola carne veſcitur ex ijs quæ aduncos vngues non habent, Plin. apibus iniuriam infert, Ariſtoteles. apes populatur, Plin. Muſcis & apibus inſidiatur, Albert. Capiunt cicadas, Plutarchus, Ælianus & Philes. *De hirundinis cibo.*

¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam auium ſomni expertem eſſe, & aſſiduam in vigilijs: hirundinem verò non prorſus ſemperq; vigilare, ſed dimidium tantummodo ſomnum perficere, Ælianus in Varijs. *Vigilijs.*

¶ Hirundinum genera vt pennis præualent, ſic pedibus degenerare videntur, Ariſtoteles. Volucrum ſoli hirundini flexuoſi volatus, velox celeritas, quibus ex cauſis neque rapinæ cæterarum alitum obnoxia eſt, Plinius. *Volatu.*

¶ Volucrum pleræque à ſuis vocibus nominantur, vt hirundo, vlula, Varro. Drinſat (aliàs *Trinſat*) hirundo vaga, Author Philomelæ. *Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Conſimili modulo zinzilulare ſciunt*, Idem. χελιδόνας ψιθυρίζειν apud Pollucem legimus. Τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνεῖ, Heſych. & Varinus. Τιτυβίζειαι, ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖται. καὶ Βάβειος, Ἔπη χελιδόνος ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιτυβιζούσης, Suidas. Cantu valent hirundines, Ælianus. Nulla auis cùm aut fame, aut frigore aut alia moleſtia afficitur, canit, ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo, & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. Hirundo garrula eſt, & diem præcinendo nunciat, Albertus. Hirundines auiculæ ſunt loquaces & garrulæ, Ælian. Cùm primum redierint vêre, cantu priſtinis nidis inuentis applaudere & ſibi gratulari videntur, mirificè vario & quaſi articulato, vt verbis etiã quibuſdam gaudium ſuum teſtari videantur vulgò. *Voce, & garrulitate.*

¶ Auium quædam perennes ſunt vt columbæ, aliæ ſemeſtres vt hirundines, Plinius. A noſtris obſeruatum eſt aduenire eas Martio, abire Auguſto. Fauonium quidam ad 6. Cal. Martij chelidonian vocant ab hirundinis viſu, Plinius. Diſcedunt ante hyemem, Ariſtot. hybernis menſibus, Plinius. Abeuntes eas aliquando palumbi aliqui comitantur, Ariſtoteles. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, & hirundines quàm coturnices, Albert. Milui non ante hirundines abeunt, Plinius. Signum orientis Arcturi ſeruetur hirundinum abitus, nanq; deprehenſæ intereunt, Idem 18.31. Hirundo tamdiu hominum hoſpitio vtitur, dum pullos ex ſeſe pepererit ac aluerit: deinde ingrata in deſertos receſſus abſtruſa latet, Ælianus. Hirundines (tam domeſticæ quàm agreſtes, Georg. Agricola) hyeme ad loca tepidiora abeunt, ſi vicina ſint: at ſi longè diſtent, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem (in anguſtis montium locis, G. Agricola) condunt, Ariſtot. Iam viſæ ſunt multæ hirundines in anguſtijs conuallium nudæ, atq; omnino deplumes: milui etiam de huiuſmodi locis euolaſſe, cùm primum appareret, viſi ſunt, Idem. In vicina abeunt, apricos (aliàs Africos) ſecutæ montium receſſus: inuentæq; iam ſunt ibi nudæ atq; deplumes, Plinius. Iam viſum eſt quòd hirundines in plantis quibuſdam concauis ſe abdiderunt: & hoc accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, vbi inciſa quercus putrida inuenta eſt plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu: & ſimiliter viſum eſt de miluis, Albertus. Idem hoc Pompeius Columba, vir maximus rerum naturæ rimator, in Germania ſe reperiſſe in cõcauo cuiuſdam arboris in imo fluminis exortæ, teſtatus eſt mihi, Auguſt. Niphus. Comperi latêre hyeme hirundines in nido ſuo tanquam mortuas. proinde non puto auolare eas. Totam hyemẽ habent ſecum *Migratione.* *Latitatione.*

recentia oua, reuiuiscunt autem sub æstatem. Quare iudico mirabile quoddam opus esse, ac imaginem resurrectionis nostrorum corporum, Innominati authoris verba hæc sunt quæ recitat Gasp. Heldelinus in Encomio ciconiæ. Idem rursus in excauatis arborum truncis hirundines abscondi scribit. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos cæterasq; volucres, pontum hyeme adueniente à nostris regionibus Europæis transuolantes, tendere cognoui, Petrus Martyr lib. 2. Legationis Bab. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, (id est non recedunt inde, quòd regio admodum calida sit,) Herodotus lib. 2. Per ver ad nos veniunt, flare incipiente Fauonio, Grapaldus. Hirundo custodit tempus aduentus sui, Albert. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum, notatur cornicem in Mineruæ lucis templisq; rarò, alicubi omnino non aspici, Plinius. Arcturi ortus & hirundinis aduentus à Columella coniunguntur, tanquam eiusdem temporis.

Nidificatione. ¶ Hirundo tecta subit, Ouidius. Hirundines volucres aduenæ in tecto pullos faciunt, Varro. Intra domos hominibus habitatas nidificant, Albertus. Nidum hirundo confingit implicito luto festucis ad normam lutariæ paleationis: & si quando luti inopia est, seipsa madefaciens volutat in puluere omnibus pennis. stragulum sibi etiam more hominum facit, duriora primum subijciens, & modice totum consternens pro sui corporis magnitudine, Aristot. Nidum luto construunt, stramento roborant. Si quando inopia est luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem spargunt. Ipsum verò nidum mollibus plumis floccisq; consternunt tepefaciendis ouis, simul ne durus sit infantibus pullis, Plinius. Si luti facultas sit, id hirundo vnguibus fert, nidumq; ex eo fingit: sin minus luti facultas ei detur, aqua se conspergit, atq; in puluerem se abijciens, alas luto mergit, idq; post alis agglutinatum rostro excutiens, nidificat, Ælianus. Primum festucis solidioribus ceu fundamento iactis, molliores insuper adfigunt. Luti, quo cęmento & veluti glutino nidum ædificandum relinunt, cum penuria est, ad lacum sinumve proximum aduolantes, summis alis sic stringunt aquas, vt humescant liquore tantum, nihil grauentur autem: mox concepto hoc puluere, illinunt aspera, hiantia glutinant, Plutarchus. Pulchrè intelligit hirundo, quòd si teneros, ex pennisq; nudos in duris fruticibus pullos requiescere sineret, non ferendis doloribus premerentur: quamobrem in ouium tergo considens, floccos lanarum euellit, indeq; suis pullis nidum quàm mollissime substernit, Ælianus. Hirundinum duo prima genera (nempe domesticum & quod in cauis riparum nidificat iuxta aquas) artificiosos nidos sibi construunt, grauia inferius, & leuia superius ponendo, & erigendo parietes. foramen in nido relinquunt, per quod intrent: interiora nidi, pilis plumisq; impositis, mollia & calida faciunt, Albertus. Omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos pręter foramen per quod intrant, Idem. Figuram operi, nec angulosam, nec multifidam, sed æquabilem, & quantum id fieri potest sphæricam maximè inducunt. Hæc enim omnium est cum firmissima tum capacissima, & animantium insidijs minus patet, Plutar. Boreæ & ventorum qui ex Thracia spirant flatus non amant, & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Redire quotannis vêre ad eosdem nidos solent.

Coitu. ¶ Auersæ hirundines coeunt, contra atq; cæteræ aues, Ælian. Hirundo fœmina libidinis imagi-
Partu. ne concipit aut puluere, Author de nat. rer. ¶ Hirundines bis anno pariunt, Plin. Cætera quæ carne vescuntur, non plus quàm semel anno parere exploratum est, hirundo vna bis anno nidificat, Aristot. Primi partus oua quandoq; propter hyemem (frigore. prima enim omnium parit) corrumpuntur, posteriora verò pullos proferunt, Physiologus: sed Aristot. de hist. 5. 13. de merula hoc refert: cum qua etiam hirundinem nominauerat, ea tantum ratione quòd similiter bis pareret. Non amplius quinq; ferre in vtero atq; parere solet, Ælian. Hirundines quæ in Italia pariunt, non in omnibus terris pariunt, Varro. Pausanias cum dixisset hirundines in Daulia non parere subiũgit. Nec in ipsa quoq; Terei Thracis patria, his verbis: Φωκεῖς δὲ λέγουσιν ὡς τῇ φιλομήλῃ καὶ ὄρνιθι οὔσῃ, Τηρέως ἐστὶ δεῖμα, καὶ τῆς πατρίδος ἀπέ-
Pullorum στη τοῦ Τηρέως, Hermolaus. ¶ Hirundini cæci primò pulli, & ferè omnibus quibus numerosior partus,
cæcitate. Plinius. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, vt cornix, hirundo, &c. quamobrem si quis hirundinum nouellarum adhuc oculos præpugnat, rursum incolumes reddentur. cum enim fiunt, non facti iam, corrumpuntur. itaq; denuo oriuntur ac pullulant, Aristot. Hirundinum pullis, laceratis oculis subnasci alios nonnulli referunt, Aristot. Et rursus, Pullorum hirundinis adhuc recentium oculi, si quis stimulo (acu) eos vexârit, resanescunt: & cernendi vim postea planè recipiunt. Serpentium catulis & hirundinum pullis si quis eruat oculos, renasci tradunt, Plinius. Philosophi hos renasci tradunt, quòd imperfecti sint, medici dicerent quòd humidiores sint, Cardanus. hoc si verum est, cur non omnibus renascerentur, cum natiua humiditas pullis omnibus maximè abundet? quare magis placet Aristotelis ratio. nam quod læditur antequam perfectum sit, & interim dum crescit, facilius resarcitur. aliorum verò pullorum oculi statim perfecti sunt. Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaq; eorum acie capita comburuntur ad oculorum remedia, Plinius: quasi plena Luna excæcati facilius restituantur. Aristoteles in Samo ait albam nasci hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit statim quidem excæcatur, post verò visum recipit: &, sicut ille dicit, sic acute quemadmodum à principio videt, Ælianus interprete Gillio: quasi non in quauis hirundine (aut cuiusuis potius hirundinis pullis, vt alij authores scribunt, & Aristoteles ipse in libris de hist. & de gen. animalium. Nam in Mirandis narrationibus, albam quidem hirundinem

rundinem in Samo nasci scribit, sed nihil aliud addit) sed in alba tantũ in Samo hoc accidat. Hirundinis pulli (inquit alibi Ælian.) similiter atq; canum catuli, tardum visum accipiunt. Veruntamen eadem mater admota herba quadam visum eis adfert: & adhuc ex ætatis infirmitate alis hæsitantibus tremebundos, parumq; ad volandum habiles, è nido ad cibi inquisitionem profert. Huius herbæ homines quamuis compotes fieri summo cupiant opere, nunquam tamẽ in hac parte eorum studio satisfactum est, Ælianus. atqui alij authores pleriq; omnes chelidoniam, id est hirundinariam hanc herbam nuncupant. Chelidonia hirundines oculis pullorum in nido restituunt visum, vt quidam volunt, etiam erutis oculis, Plinius. Et alibi, Chelidoniam visui saluberrimam hirundines monstrauere, vexatis pullorum oculis illa medentes. Si quis hirundinum pullos excæcauerit, hirundinariæ herbæ rostro demorsæ liquorem oculis infundunt, & noxam cæcitatis amoliuntur, Oppianus. Sed de hoc ex chelidonia remedio, an eo hirundines vtantur, nihil omnino certi constat, Niphus. Extrinsecus interdum si ictus oculũ lędit, vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine vel columbæ, vel palumbi vel hirundinis inungere. Neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes aut id herba (quidam legit, per parentes id herba) chelidonia restitui, quod per se sanescit, Celsus. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur, Marcellus. ¶ Pullus hirundinis auidè clamat & ieiunus & de nocte, Author de natura rerum.

De Chelidonia pullis visum restituente.

¶ In ventre hirundinum pullis lapilli reperiuntur candido aut rubenti colore, qui chelidonij vocantur, Plinius. Nos quæcunq; de his lapillis obseruauimus, omnia in *G.* referemus.

D.

Hirundo hominis studiosa est, cuius cõtubernalem se esse gaudet: cum ei rursus bonum videtur, discedit. Homines Homeri lege hospitalitatis eam tecto recipiunt: qui præcipit, hospitem præsentem esse diligendum, discedere verò volentem dimittendum, Ælianus. Hirundines hominibus maximè familiares & contubernales sunt, Oppianus. ¶ E volucribus hirundines sunt indociles, è terrestribus mures, Plinius. Hirundinem & murem animalia indomita esse dicunt: sed ego sæpe mansuefactas vidi, & ad manum volantes sicut aliæ aues aduolant, Albertus. Animalia complura nec placida, nec fera sunt, sed mediæ inter vtrunq; naturæ, vt in volucribus hirundines, apes, Plinius. Ex animalibus duo, quæ hominum hospitio vtuntur, musca (mus Plinio, sed de vtroq; verum est) & hirundo nulla arte ad hominum tractationem mansuescere possunt: neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati vel minima significatione compensant. nam musca quòd sibi timeat negotium exhiberi, prehensari perhorret. hirundo verò sic homini diffidit, vt neque mansuefieri possit, neq; quicquam non periculi plenum ab homine expectare, Ælian. ¶ Hirundinibus aduersus blattas defensionem natura largita est. nam cum blattæ earum ouis perniciosæ sint, matres apij folia ante pullos proijciunt, ob idq; ab illis ad pullos accessus fieri nequit, Ælianus. Quanta solertia earum in nidi extructione sit, dictum est in *C.* & quomodo pullorum oculis chelidonia herba medeantur.

De hirundinũ cum hominibus familiaritate.

Indociles sunt.

Qua ratione aduersus blattas se defendat.

¶ Hirundinem accipiamus maternæ sedulitatis in filios grande documentum, Ambros. In fœtu summa æquitate alternant cibum, Plin. In enutrienda prole mira tam mas, quàm fœmina æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum, obseruans consuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat, Aristot. Iustitiam mater hirundo aduersus filios suos seruat, in distributione cibariorum suam cuiq; tribuens dignitatem. non enim vnica tantum cibi vectione omnes pascit, neq; enim posset, cum ea quę affert pusilla, & pauxillula sint: primum in lucem editum primò pascit: deinde ab illo secũdum: tertium, tertio loco partum alit: sicq; deinceps vsq; ad quintum progreditur, Ælian. Pullos suos hoc ordine pascunt, vt illi qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius largiantur, donec ad pristinum suum locum redierit, Oppian. ¶ Notabili mundicia egerunt excrementa pullorum: adultioresq; circumagi docent, & foris saturitatem emittere, Plin. & Aristot. Lapillum dicuntur pullo excluso dare, Plinius. *vide infra in G.* Ægyptiorum sapientes, omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto seipsam volutat, & pullis latebras (nidum, *vt in C. dictum est.* quanquam alij non moribundam, sed quandocunq; nidificare voluerit, hoc eam facere, id est aqua se aspergere, tum in puluere volutari scribunt, cum luti inopia est) comparat, Orus 2.32. ¶ Hirundines & apes suas gregales extinctas eijciunt, Ælian. Io. Tzetzes cadauera sui generis hirundines sepelire scribit. ¶ Quomodo aggerem Nilo, quo minus inundet, opponant, *vide* infra in Hirundine riparia. Hostilem in modum apibus insidias moliuntur hirundines, Ælian. ego non tanquam hostes, sed cibi gratia tantum apibus eas insidiari dixerim. Hirundines & passeres interficiunt se cum conueniunt in vna domo, Auicenna. Albertus hirundines illas quæ in muris exterius & lapidibus nidificant, mirè cum passeribus diffidere scribit. *vide* infra in capite de hirundinibus syluestribus. ¶ Coluber aliquando hirundinis nidum inuadit, vt pullos eius deuoret: ea (parens) primum auolat lugubriter canens, cum verò pullos iam perire animaduerterit, superato metu ad colubrum aduolat, & circa eius maxillas se voluit, donec ab eodem hoste conficiatur, Oppianus libro quinto de piscibus.

De earũdem erga pullos cura & sedulitate.

De inimicitijs aduersus apes. Passeres. Colubrũ.

E.

Hirundo musicę reuerentia permotis non ab apiarijs occiditur, alioqui ad necandum facilis. satis

Hirundines ab aluearibus arcendæ. *Hospitio libenter suscipiuntur.* *Nunciorum vice defunctæ.*

enim est eas prope alueos nidificare prohibere, Ælianus. Hirundines apibus nocent, Idem, Aristot. & Florentinus in Geopon. quare nidos earum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. Absint ab aluearibus meropes, aliæq; volucres, Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. ¶ Vulgus hirundinum aduentu gaudet, & tanquam fortunatas aues hospitio libenter suscipit, vt nidos earum vastare plerisq; religio sit. ¶ Cecina Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in vrbe secum victoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in annalibus suis, cum obsideretur præsidium Romanum à Ligustinis, hirundinem à pullis ad se allatam, vt lino ad pedem eius alligato nodis significaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet, Plinius.

Ver nunciant. *Pluuiam præsagiunt.*

¶ Hirundo certa aduentus sui tempora obseruat, eoq; veris initium nunciat, Ælianus & alij. *Vêris & aduentum nidis cantârit hirundo*, Columella. Garrula est, & diem canendo prænunciat, Albertus. Vêre homines cantando excitat, Kiranides. ¶ Aratus inter signa pluuiæ (licet Theon Scholiastes χειμῶνος signum faciat) ponit hirundinem circa lacus aquę tam proximè volitantem vt etiam ventre contingat. Ἢ λίμνη περὶ δηθὰ συνεχὲς χελιδόνες ἀΐσσονται Γαστέρι τύπτουσαι αὔτως εἰλυμένον ὕδωρ, id est aquam à vẽto commotam. *Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo*, Auienus ex Arato. Hyemem (tempestatem) præsagit hirundo tam iuxta aquam volitans, vt penna sæpe percutiat, Plinius.

F.

De alimẽto ex hirũdine.

Hirundines à pauperculis quibusdam, vt apodes quoq;, etiam in cibum admittuntur. Alimentum ex eis nocuum & feruidum est, Baptista Fiera. Remedij quidem gratia sumi à medicis iubentur, *vt referetur in G.*

G.

Remedia ex hirundinibus.

Efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur, pulli syluestrium (hirundinum sunt:) multò tamen efficacissimi ripariarum, Plinius. ¶ Linguæ vlcera & labrorum hirundines in mulso (in melle vel mulso, Sextus. in mulsa, Constantinus) decoctæ sanant, Plinius. Ad morsum canis rabidi laudant hirundinis decoctum epotum, Plinius. Sunt qui hirundines totas censeant deuorandas aduersus quartanas, Plinius inter remedia à Magis prodita. Si hirundinum pulli tres tribus offis in fauces boum (cum vino) deijciantur, toto anno eos valere quidam scripserunt, Plinius & Columella.

Aqua hirundinũ quomodo fiat, & ad quid vtilis.

¶ Aqua hirundinum sic fit: Hirundines iuuenes tritas misce cum castoreo & pauco bono aceto, & destilla. Hęc aqua à ieiuno pota est vera medicina morbi caduci ex quacunq; causa oborti. & quamuis aliquis hunc morbum quinquennio passus fuerit, curabitur, idq; perfectè, si per dies quatuor huius aquæ parum biberit. phrenitin quoq; pota intra nouem dies curat. cerebrum corroborat magis quàm vlla medicina. ventriculum purgat. pectus emollit, neruos confirmat, & resolutionis eorum causas exterminat, genituram auget, & refrigeratos calfacit. Cum hyssopi decocto pota, hydropem ex causa frigida curat: item febres quotidianas, & capitis dolorem tollit, somnum facilem præstat, concoctionem iuuat, & vrinæ (alias *alui*) excretionem promouet. Sed abstinendo ea grauidæ, ne fœtus in vtero periclitetur. Pilos remouet vbicunq; cuti puræ illinitur, ita vt nunquam renascantur, Lullius & Ægidius.

Ex hirũdinibus assis vel elixis.

¶ Hirundines comestæ (*frequenter*, Kiranid.) caducos sanant, Sextus. Pulli hirundinum vel assi, vel elixi, in cibo sæpius sumpti, oculis caligantibus efficaciter prosunt, Marcellus. Hirundines vti ficedulæ (paratæ) in cibo, aciei visus medicamentum præbent, Dioscor. Hirundo in cibo acuit visum: & aliquando exiccata (inueterata & trita) datur in potu aurei pondere, Auicenna. Verum hoc posterius remedium non ad visum acuendum, sed aduersus anginam à Dioscoride ponitur: quanquam id ipsum etiam aduersus anginam positum ab Auicenna repetitur, Salitur (inquit) & exiccatur, & bibitur aurei pondere aduersus synanchen. Vnde apparet illum in posteriore secutum Dioscoridem: in priore verò Galenum, qui tamen simpliciter non tanquam ad visum acuendum hoc remedium à nonnullis vsurpari scribit, &c. Et ipsæ & pulli exiccati (σκελετευθέντες: Marcellus Vergilius vertit, sale inueterati, Plin. in sale seruati, Ruellius simpliciter exiccati) si drachmę pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur, Dioscor. Sunt multi qui cuiuscunq; hirundinis (domesticæ, syluestris, aut ripariæ) pullum edendum censent, ne toto anno metuatur anginæ malum, Plin. Vulgò audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari, Celsus. Pullus hirundinis syluestris, vel melius si ripariolæ, certè etiam domesticæ assus vel elixus comestus, anginam velocissimè certissimeq; sanat: adeò vt hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet, Marcel. Aduersus anginam, Ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atq; aliquid inde transmittitur, Marcel. Laboranti vuæ diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem viuam testa Africanæ cochleæ includes, eamq; phœnicio inuolutam lino circa collum subligabis, intraq; diem nonum omni molestia liberaberis, Idem. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, aiunt aliqui summè facere hirundinum pullos teneros valde, siue recentes, siue inueteratos assos & in cibo exhibitos. statim enim leuant suffocationem, Archigenes apud Galenum de compos. secundum locos. Hirundo comesta partum accelerat, Kiranides.

Ex crematis.

¶ Ex hirundinibus crematis remedia. Hirundines ad remedia sic rectè vtuntur: Pullos hirundinum implumes in olla noua pones, & modicum salis superinijcies: & olla luto obturatam super prunas

aut in furno collocabis, donec cremati fuerint, Bulcasis. Hirundines ad remedium contra anginas (inquit Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc.) vtuntur hoc modo: Pullos sale conspersos vnà cum pennis in fictile conijcimus, obturatumq; prunis imponimus. Gratia habenda est Asclepiadæ (inquit Galenus) ob id quòd tam diligenter describit, quomodo hirundinum pullos vti iubeat, & quòd ipsa animalia & non eorum recrementa in pharmaci (contra anginam) compositionem præparanda censeat. Leonellus verò Fauentinus remedia anginæ describens, hirundinem hoc modo comburi vult: Decolletur (inquit) & sanguine euacuato deplumetur, & saliatur, deinde ponatur in vase vitreato oris angusti: & claudatur os vasis cum luto, & relinquatur in furno donec præ ariditate facile teri possit. Plinius ad oculorum remedia viuas hirundines cremari iubet: alibi vero ad anginam pullos strangulatos cum suo sanguine comburi. ¶ Vlcus etiam annosum coalescet si cineres hirundinis altæ ei inducas, Serenus. Hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymalli spumaque cochlearum, pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plinius. Sunt puto qui hirudini vstæ, non hirundini, psilothri vim tribuant. sed cum addiderit pullos Plinius, hirudini legere non possumus. Si spina vel aculeus in pede aliave parte canem læserit, extrahet illum impositus puluis hirundinellarum (cinerem de pullis hirundinum intelligo) in olla noua cum partibus intestinis (cum ipsis intestinis) combustarum: quod medicamentum tanquam saluberrimum in pyxide reseruandum est, Albertus. Ego hunc cineris hirundinum vsum apud veteres non reperio: cæterum harundinis, quam phragmiten cognominat, radicem concisam per se, & vna cum bulbis illitam, surculos & cuspides extrahere, Dioscorides tradit. Contra canis rabiosi morsus prodest glebula ex hirundinũ nido illita ex aceto, vel pulli hirundinis combusti, Plin. Ad soluendam ebrietatem, Cineris hirundinum adustarum quantitatem sufficientem da ebrioso, Author Thesauri pauperum. Ad comitialem, *Aptus mustelæ cinis est & hirundinis vnà*, Serenus. Hi duo cineres misti comitialibus quotidie in potu dandi sunt, Plinius. Nuper amicus quidam noster remedium aduersus comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi solitum his verbis mihi descripsit: Cineri de quatuor hirundinum pullis combustis, drachmas duas castorei addebat. & vnciam aceti fortis. hæc mixta linteolo exprimebat, & expressum inde liquorem ægro ante vel mox post paroxysmum propinabat. Tam pullorum quàm matrum in fictili olla (ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in vitro) crematarum cinis cum melle (si ex eo fiat *alcohol* cum melle, Auicenna) oblitus, oculis claritatem adfert, Dioscorides & Kiranides. Hirundines viuas cremare, & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines vtilissimum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis pulli cinerem cum melle in oculos mitte, Sextus. ¶ Hirundinum pulli in cinerem combusti, faucium morbis medentur, Sextus vel Æsculapius & Constantinus. Hirundinum ripariarum pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisque alijs morbis humani corporis medentur, Plinius. Cinerem ex hirundinibus aduersus anginam aliqui in potu dant, alij illinunt vel per se contingendo, vel cum melle, alij cum canna tenui inspirant. Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari: seruatumq; eum ex sale cum is morbus vrget, comburi, carbonemq; (cinerem) eius contritum in aquam mulsam (quæ potui datur) infricari, & prodesse. Id cum idoneos autores ex populo habeat, neque habere quicquam periculi possit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi, Celsus. Anginis succurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. huius medicinæ auctor est Ouidius poeta. sed efficaciores ad omnia ex hirundinibus remedia pulli syluestrium sunt: multò tamen efficacissimi ripariarum. Strangulatos cum sanguine comburunt in vase, & cinerem cum pane aut potu dant. quidam & mustelæ cineres pari modo admiscent. sic & ad strumæ remedia, & comitialibus quotidie in potu, Plinius. Crematarum hirundinum cinis pro discutienda angina vtilissimus est, quem deinceps vtinam medici in vsum traherent, Amatus Lusitanus: an verò intra corpus sumi debeat, an foris adhiberi non exprimit. Palatum cinere hirundinis aduersus synanchen vtiliter tangitur, Auicenna. Hirundinum combustarum cinis cum melle Atticò mixtus, faucibusque inditus, & anginam reprimet, & vlcera si quæ arterijs inerunt contacta purgabit sanabitque, Marcellus. Præcipuè contra synanchen prodest, si hirundininos pullos viuos in nido prendas, & viuos incendas, vt puluis ex his fiat, die Iouis, Luna vetere. sed obserua vt impares in nido inuenias, & quanti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges. miraberis remedium. sed in lotis manibus remedium facies, Idem. Hirundinum cinere cum melle commodè perunguntur anginæ, Dioscorides & Kiranides. Asclepiades & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt, Dioscorides verò tam matrum quàm pullorum cinere vtitur. Marcellus Empiricus cap. 15. remedium ad anginam describens compositum, hirundinum pullorum exustorum cinerem adijcit. & rursus alteri hirundinum syluestrium pullorum exustorum cinerem: quod quidem Liuiam Augustam semper compositum habuisse dicit, & reconditum in vasculo vitreo. facere enim mirificè aduersum anginam & synanchen. Eandem compositionem paululum variantem (vbi Galenus habet seminis *apij*, Marcellus habet *opij*, quod non placet) Galenus describit lib. 6. de compos. medic. sec locos. vocat autem stomaticam illitionem ex *besasa*, hoc est semine rutę syluestris. Celebre est (inquit) & hoc pharmacum ab Andromacho descriptũ. Id inter alia apud Galen. recipit cinerem hirundinũ recẽtem: apud Marcel. hirundinum syluestrium pullorum

Ex cinere.

cinerem. Hoc ipſum pharmacum (inquit Galenus) etiam Heras ſcripſit, vt parum abſit quo minus pe-
nitus idem ſit. de hirundinibus quidem ambo obſcurè tradiderunt, quanquam alij clare ſcripſerint,
niſi quòd inter ipſos non conuenit. alij enim nidum vrere iubent, ex ſtercoribus hirundinum maximè
compoſitum, alij ipſas hirundines, alij ipſarum pullos. Hi verò obſcurius ſcripſerunt: & Andromachus
quidem cineris hirundinum recentis: oportebat autem ipſum apponere vſtarum. tale enim quiddam
cineris vox ſignificat, niſi nidum ipſum terere ac læuigare iubet. Heras autem, hirundinum recremen-
ti, non apponens vſtarum. Forte igitur neuter vult comburi debere hirundinum recrementum, quem-
admodum alij. In quibuſdam tamen exemplaribus, ſic ſcriptum eſt, Hirundinum tenerarum vnciam j.
quemadmodum in alijs hirũdinum à trabibus. Palàm eſt autem acre & diſcuſſorium hoc pharmacum
eſſe ex hirundinum excrementis conſtans: quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium 1
ſtercora, aliqua magis, aliqua minus: velut etiam ipſorum animalium vſtorum cinis, Hæc Galenus. A-
liud ſtomaticum, quod facit etiam ad anginas, Aſclepiadæ: Hirundinum ſylueſtrium vſtarum cineris
drachmas iiij. croci drach. j. nardi Indicæ drach. j. melle excipe. mixtura fit quum iam ſub manibus ſunt
affectiones. Pulli hirundinum cum pennis in fictili ſuper prunas vſti diachelidonium (διαχελιδόνων
potius) ſtomaticum ad anginas Andromacho faciunt apud Galennm, Syluius. Stomaticum ex hirun-
dinibus ad anginas vt Harpocras (ſcripſit, vel vſus eſt.) Pullorum hirundinum vſtorum numero vnde-
cim. mellis cyathum j. (aliàs *ij.*) myrrhæ obolos tres. Omnia tere, & miſce. Hæc duo præſcripta pharma-
ca (inquit Galenus de compoſitione medic. libro 6. cap. 1.) ex hirundinibus ſunt abſq; *beſaſa*. alia autem
duo ſtomatica hæc præcedentia ex hirundinibus vnà cum beſaſa conſtant. Eſt autem & tertia coniu-
gatio pharmacorum eiuſdem generis, in qua ea quæ ex beſaſa citra hirundines præparantur, continen- 2
tur. Eandem (nunc recitatam) ad anginas illitionem Nicolaus Myrepſus duoq; deſcribit in Capite de
illitionibus, interprete Leonhardo Fuchſio, ſed variantem nonnihil, & vt iudico ex parte deprauatam:
Pullos (inquit) hirundinum agreſtium numero xi. ſucci myrti viridis, mellis Attici, ana cyathos ij. ſemi-
nis myrti ſucci (forte *ſicci* legendum, non ſucci. Galenus habet tantum myrrhæ) triobolum, miſce. Ele-
ctuarium diachelidonion Auicenna etiam deſcribit primo quinti, & Meſue in curatione anginæ, & Se-
rapio inter Antidota 8. Ad anginam: Cinerem crematæ hirundinis, cum fimo canis oſſibus paſti miſce.
hic puluis inſpiretur in fauces & locum abſceſſus cum cannula ſubtili bis vel ter in die, Leonellus Fauen.
¶ Hirundinum cinere multi melle excepto vſi ſunt ad affectiones quæcunq; circa fauces & vuam cum
tumore fiunt, Galenus. Hirund. exuſtarum cinis vſq; ad periculum laboranti vuæ, cum melle mixtus
potenter illinitur, Marcellus. Sic vuæ & tonſillarum inflammationibus ſuccurri Dioſcorides & Pli- 3
nius ſcripſerunt. Sic & faucium dolor mitigatur, Plinius. Ad gurguliones inflammatos & tonſillas,
Hirundines integras vnà cum pennis vſtas ac tritas cum melle illinito, Archigenes apud Galenum de
compoſitione medic. ſecundum locos. Et rurſus, Aut cinerem pullorum hirundinum implumium
illine. Hirund. cin. cum melle inunctus vlcera in gutture & lingua, & omnia depaſcentia, & gangræ-
nas perfectè curat, Kiranid. ¶ Ad oris putredines & cruſtas, Vſtarum hirundinum cinerem ex melle
illinito, Galen. Euporiſt. 1. 72. Aut hirund. vſtarum & ſtercoris humani (pueri, præſertim qui biduo ante
lupinos ederit & vinum mediocre biberit, huius autem ſtercus exiccatum reponitur, Nic. Myrep.) pa-
rem modum cum melle illine, Idem ex Archigene lib. 6. de compoſ. med. ſec loc. ¶ Cinis hirund. rau-
cedines ſanat cum melicrato potus, Kiranides.

Ex capite.

¶ Hirundinis matutino paſcentis caput præciſum, maximè Luna plena, lineo panno adalligant 4
capitis doloribus licio, Plinius. ¶ Hirundinum pullos plena Luna excæcant, reſtitutaq; eorum acie,
capita comburuntur. hoc cinere cum melle vtuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus,
Plin. & Marcellus. Hirund. capita vſta cum melle illita leucomata in equis curare in Hippiatricis Græ-
cis legimus. ¶ Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum, quod aſpritudinem pruriginemq; o-
culorum potenter expurgat, nec patitur quicquam in his moleſtiæ concreſcere: humidos quoq; natu-
raliter oculos exſiccat, quod hoc modo componitur. Capita pullorum quàm plurima igne lentiſſimo
comburuntur, & trita in puluerem tenuiſſimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inun-
ctioni maximè proſunt, Marcellus.

Ex ſanguine.

¶ Comitialibus medetur hirundinum ſanguis cum thure, Plinius & Serenus. Nicolaus Myre-
pſus ſanguinem hirundinis miſcet ſuffimento ad epilepticos experto. Ad oculorum dolores & lippi- 5
tudines & caligines, Hirundinis fel & ſanguinem inungito, mirè prodeſt, Sextus. Sanguis eius de ſu-
bala dextra medetur oculis, Albertus. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læ-
ſus & cruore ſuffuſus, ſtatim ſanabitur, Marcellus. Extrinſecus interdum ſi ictus oculum lædit, vt ſan-
guis in eo ſuffundatur, nihil commodius eſt, quàm ſanguine vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis
inungere. Neq; id ſine cauſa fit, cum horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſta-
tum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus eſt per parentes
id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu com-
modiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit hirundinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax columbæ &
illi ipſi & nobis, Celſus: quaſi non hirundinis tantum oculi extrinſecus læſi, ſed etiam columbæ ac pa-
lumbi vi interni ipſorum ſanguinis per ſe ſaneſcãt: ſed tardius quàm in hirundine, quòd ſanguis eius ad
ſanan-

ſanandum efficacior ſit tum ſibi ipſi tum nobis, in illis infirmior. Sanguis hirundinis illitus podagricos dolores mirificè lenit, Trallianus lib. 11. Hirundininus ſanguis pſilothrum eſt, Plinius.

¶ Hirundinum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur, Plinius. Aduerſus viperæ morſus in iumentis hirundinis pullos diſſectos adhiberi conſulit Pelagonius. *Ex carne.*

¶ Hirundinis cerebrum ad ſuffuſiones facit, Plinius. Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem ad idem remedium mel ei admiſcet. Auicenna etiam & innominatus quidam apud Serapionem, idem remedium cum melle in ſuffuſionis oculorum (aquam ipſi vocant) principio commendant. *Ex cerebro.*

¶ Hirundinis oculi fronti alligati ophthalmiam ſanant, omnemq; rigorem febrium auferunt, Kiranides. *Ex oculis.*

¶ Corda hirundinum cum melle deuorari iubent Magi aduerſus quartanas, Plinius. Hirund. cor recens deuoratum comitialibus prodeſt, Plinius. Cor mandito amomis Commixtum, ingenij vis tibi maior erit, Io. Vrſinus. Certiſſimum eſt (inquit Iacobus Oliuarius) quod ab Hieronymo Montuo medico pręſtantiſſimo didici, corda hirundinum augere memoriam, ſi cum cinnamo, amomo, & his quas elephanginas ſpecies vocant, ſumatur. Hirund. cor potum morbos faucium curat, Æſculapius. *Ex corde.*

¶ Hirundinis fel pſilothrum eſt, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & ſanguinem inungito, mirè prodeſt, Sextus. *Ex felle.*

¶ Ex ventre hirundinis medicamẽta quædam leguntur apud Nic. Myrepſum Leonhartto Fuchſio interprete: in quibus ego *nidum* potius legendum puto. nam in Græcis vocabulis facilis eſt mutatio. *vide* infra inter remedia è nido hirundinis. Ad omnem virulentum ictum in iumentis Eumelus pulli hirundinis ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi iubet. *Ex ventre.*

¶ Hirundinum ſtercus acre eſt, & digerit, vt aliorum animalium (omnium) magis, minus, Syluius (ex Galeno.) Celſus hirundinis ſtercus inter adurentia numerat. Decoctum & potum aduerſatur morſui rabidi canis, Plinius vt quidam citant. Ponzettus tum illitum tum potum conferre ſcribit. Aliqui (Magi) fimũ hirundinis drachma vna in lactis caprini vel ouilli, vel paſſi cyathis tribus ante acceſſiones aduerſus quartanas propinant, Plinius. Potum naſcentiam (*phyma*, id eſt furunculum vel ſimilem tumorem intelligo) ſanat, Kiranides. ¶ Ad faciendum capillos albos: Stercus hirund. tritum cum felle taurino inunge, Galenus Euporiſton 2.82. Cum felle caprino miſtum capillos tingit nigros & alphos leproſos nigros ſanat, Kiranides. Vt pili fiant albi, ſuffiantur ſulfure vel ſtercore hirundinum, Ellucha ſem. Oribaſius apud Aetium 13.129. hirundinis ſtercus ex aqua illini iubet ad nigras cicatrices inalbandas. Capillis nigrandis infectio optima: Hirundinum ſtercus quantum ſufficiat cum aceti ſextario, mitte in fas fictile, atq; in fimo caballino per dies 35. ſuffoſſum habeto, ac ſic macerato, atq; hoc medicamento raſum caput illinito in vmbra per peniculum pictoris: ſed ſeuo ceruino faciem prius perunge, nequid inde deſtillet, & maculet: & dum ſiccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur: ac poſtquam impoſueris medicamen quarto die caput lauato, Marcell. ¶ Ad dolorem capitis & temporum: Hirund. ſtercus priuſquam terram attigerit ſimul cum luto nidi, in vaſculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiſton 2.92. Mirificè medetur albugini oculorum quod iam expertus ſum, Albertus. Stercus hirund. calidum oculos excæcat, Albertus. Contigit aliquando vt fatigato Tobiæ à ſepultura, venienti domum & obdormienti iuxta parietem, ex nido hirundinum ſtercus calidum in oculos incideret, vnde excæcatus eſt. Stomaticæ compoſitioni ex *beſaſa*, aliqui hirundinum cinerem admiſcent, alij hirundinum recrementum (ſimpliciter, alij eiuſdem cinerem, vt Heras) vt ſupra recitaui: mihi quidem cinerem ipſarum hirundinum addi magis probatur. Hirund. ſtercus in cibo vel in potu ſumptum, tribuit colo ſanitatem, Marcellus. Idem apud Nic. Myrepſum miſcetur medicamento ad difficultatem vrinæ & calculum & colum. Aluum cit & hirundinum fimum adiecto melle ſubditum, Plinius. *Ex ſtercore.*

¶ Oua hirundinis denigrant capillos & albugines, Kiranides libro 3. Elemento vltimo. Alij hanc facultatem fimo hirund. attribuunt. *Ex ouis.*

¶ Nidum hirund. cum vino vetere contritum aduerſus viperarum morſus in iumento imponito, Pelagonius. Ad omnem quidem virulentum ictum in iumento Eumelus pulli hirund. ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi iubet. Glebula ex hirund. nido illita ex aceto, morſui canis rabidi medetur, Plinius & Valerianus. Aetius Sermone 14. cap. 49. hirundinis nidum tritum & cribratum ac melle exceptum, contra eryſipelata faciei commendat, tanquam remedium cito diſcutiens. Ad oculos ſanguine ſuffuſos & ſtaphylomata in equo: Nidum hirund. integrum, vt nihil prorſus de eo amittatur, in vaſe cum aqua miſce & turba, cola. & liquorem colatum iumento ſitienti bibendum dato, aut etiam per cornu infundito, Eumelus. Terra nidi hirund. cum aceto cephalalgiam ſedat, Kiranides. Hirundinum ſtercus priuſquam terram attigerit ſimul cum luto nidi in vaſculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiſton 2.92. Stomaticæ compoſitioni ex beſaſa ad anginas aliqui hirundinum cinerem admiſcent, alij nidum vrere iubent ex ſtercoribus hirundinum maximè compoſitum. Terra nidi hirundinum cum aqua ſoluta & inducta, colli & faucium tumores & ſynanchen curat, Kiranides. Anginæ nidus hirund. mederi dicitur potus, Plinius. Ad anginam valet emplaſtrum maturans & reſoluens abſceſſum è nido hirund. quod ab Arculano deſcribitur, Leonellus Fauent. Hoc tem- *Ex nido.*

pore medici pro angina curanda diſcutiendáve emplaſtrum ex nido hirundinis collo imponunt, non ſine magno & euidenti iuuamento. quanquam non deſint aliqui, qui quum nidum ex terra & paleis compoſitum animaduertant, rebus, vt apparet, ſtypticis, illius admotionem timent, ac metuunt ne forſan aſtrictione ſua materiam intrò repellat: quo fit vt ſolo nidi decocto vtantur, in quo cæteræ res anginam diſcutientes miſcentur. ſed reuera falluntur, quum omnia in hirundinis nido contenta, potius diſcutiendi vim quàm conſtrictoriam aliquam habeant, Amatus Luſitanus. *Vide* plura apud eundem lib. 1. Curatione 40. Aſclepiades apud Galenum de compoſ. ſec. loc. medicamento cuidam ad laxatas columellas nidum hirundinum ſylueſtrium aridum admiſcet, vbi Galenus, Nidus hirund. ſylueſtrium (inquit) multam diſcuſſoriã vim habet. Ad inflammatas tonſillas illini debet ſtercus columbæ & venter hirundinis, Nicol. Myrepſus. vbi Fuchſius κοιλίαν id eſt ventrem quàm χελιὰν, id eſt nidum legere mauult, quod non probo. Tonſor meus cum ex tonſillis laboraret grauiter, & ijs tumentibus cum aliquo rubore vix iam diglutiret cibum, hirundinis nidum contritum miſcuit cum melle & axungia (quod remediũ in vulgari puto Germanico de herbis libro inuenerat) quo appoſito calido ter aut quater, mox & mirabiliter ſanatus eſt. Angina etiam in latere colli tumido laborabat quidã nepos meus ita vt nihil deuorare poſſet: dolebat etiam poſt aurem & capite ſeu vertigine quadam: vena ſecta eſt cephalica eiuſdem lateris (ſub lingua enim non poterat, cum os non poſſet aperire) nidi hirundinis contuſi partem cum pauco melle & adipe gallinæ veteris imponi iuſſi: poſt 2. horas melius habuit. Ad fluxionem gutturis, Nido hirund. trito ex aceto illinito, Galenus Euporiſton 3.283. Emplaſtrum ad pleuriticos mirabile (numero 80. apud Nic. Myrepſum.) Nidum (nam Græcus codex χελιὰν habet. Fuchſius κοιλίαν, id eſt *ventrem* legit, quod non probo) hirundinis vniuerſum accipiens terito, & ſucco apij farinaq; fœnigræci imbuto & probè calefacto vtere. Contra calculos ſumi prodeſt cinerem inteſtinorum palumbium ferorum cochlearibus tribus è nido hirundinum, Plinius. Vrticæ ſemen & hirund. nidum cum ſapa terito ac illinito, Aetius inter vnguenta podagrica 12.44.

Ex lapide chelidonio.

¶ Chelidoniæ lapilli (à recto chelidonias, vt apparet, ὁ χελιδονίας λίθος. quidam chelidonium lapidem, & chelidoniam gemmam dicunt) vulgò à noſtris Schwalmenſtein vocantur, id eſt hirundinum calculi. In ventre hirundinum pullis lapilli, candido aut rubenti colore, qui chelidonij vocantur, magicis narrati artibus reperiuntur, Plinius. Et alibi, Chelidoniæ duorum ſunt generum, hirundinum colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis. Aſpidi ſimilis eſt gemma quam vocari chelidoniam inuenio, Idem 37.11. vbi gemmas nominat quæ ab animalibus denominantur. vnde hanc aſpidi chelidoniæ ſimilẽ, nomẽ ab ea tuliſſe conijcimus, & ab ea cui hirũdines nomẽ fecerũt diuerſam. Genus quidẽ aſpidũ vnũ eſt, quas chelidonias vocant, quæ circa ripas fluuiorũ præſertim Nili, latibula habẽt. Pulli hirundinis Auguſto menſe lapidẽ chelidoniũ geſtant aliquãdo in hepate vel ventriculo. quem ego diuerſorum inueni colorum. Fertur autem quòd pulli geſtantes lapidem hoc ſigno cognoſcuntur, quòd in nido ſedent conuerſis ad ſe inuicem vultibus. nam cæteri qui non habent lapidem, poſteriora ad ſe conuertunt, Albertus & Author de nat. rerum. Lapilli ſunt exigui, & tales iam vidimus à ſocijs noſtris extractos è ventriculo hirundinum menſe Auguſto. tunc enim extracti efficaciores habentur. & frequenter duo ſimul in vna hirundine inueniuntur, Albert. Chelidonijs, qui in hirund. ventriculis reperiuntur, figura globi ferè dimidiati, ſemperq; intus caui. qua de cauſa admodum tenues exiſtunt. in eminẽtia ſunt plerunq; rauo, ſed diluto colore, in caua cõuexitate purpureo, nigris interdũ interpellantibus maculis. atq; ob id duæ earũ ſpecies videntur eſſe, Georg. Agricola. Lapilli magnitudine ſunt vt ipſe vidi, ſeminis lini, forma quoq; ſimili. ego nigros & ruffos tales vidi lapillos, Chriſtophorus Encelius. Vidi & ipſe cum ruffos lentis figura & magnitudine chelidonias: tum alios quoſdam candidiſſimos non tamen perſpicuos, quos in monte quodam Sedunorum abunde reperiri audio, in arena inter excelſas rupes. horum vnum cum fregiſſem dentibus multum renitentem, ſolidum deprehendi, non cauum. ¶ Iidem aut ſimillimi chelidonijs hodie nominatis lapillis illi mihi videntur, quorum Strabo libro 17. mentionem facit, his verbis: Acerui quidam ex tritura lapidum ante pyramides (in Ægypto) iacent, in quibus lapilli & forma & magnitudine lentis inueniuntur, quidam vt hordei grana, quæ ſemiexpoliata excurrunt. dicunt reliquias ciborum qui operantibus ſupererant in lapidem induratas, quod quidem ſatis videtur veriſimile. nam & apud nos collis quidam eſt oblongus, in campo ſitus, qui tofi calculis in modum lentis plenus eſt, &c.

¶ Diſſectis creſcẽte Luna pullis hirundinis qui primo partu excluſi ſunt, (ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας, è prima fœtura,) in ventre eorum lapillos offendes. è quibus duos, vnum colore varium, alterum purum eximes: (quorum alter colorem vnum habet, alter plures, Auicenna.) ij priuſquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt. & ſæpe prorſus eos recreabunt, Dioſcor. Sanant vel lapilli è ventre pullorum hirundinum ſiniſtro lacerto annexi. dicuntur enim excluſo pullo lapillũ dare. Quod ſi pullus is detur incipienti in cibo, quem primum peperit, cum quis primum tentatus ſit, liberatur eo malo, Plinius. Lapilli in ventriculis hirund. reperti & brachio alligati, caducos perfectè ſanant, Sextus. De collo puerorum ſuſpenſi ad comitiales morbos vtiles eſſe perhibentur, Ge. Agricola. Mirificum hoc ad comitiales remedium eſt. duo lapilli in hirundinum pullis diſſectis inueniuntur: quorum vnus quidem niger, alter verò albus exiſtit. comitiali collapſo

collapso eos imponito, ac ipsum excitabis. nigrum verò cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui non facile inueniuntur nisi vniuersis pullis dissectis, Alexander Trallianus. Author Additionum in Breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepsiam lapidem hirundinis admiscet. Hirundinum pulli lapillos in ventriculis habere consueuerunt, ex quibus qui albi maxime fuerint, si in manu etiam singuli teneantur, aut circa caput lino nectantur, veterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, nisi contactu terræ lapillorum potentia minuatur, Marcellus. Et alibi, Hirundinis ventriculo scisso albi ac nigri lapisculi inueniuntur, qui si lupino aureo includantur, & collo suspendantur, omnem dolorem oculorum perpetuò auertent. sed & contra quartanas prosunt, croceo linteo vel panno inuoluti linoq; ad collum validiore suspensi. Adduntur ad oculorum collyria, Ge. Agricola. Si quid in oculos inciderit, imponuntur. nam cùm minimi & læuissimi sint, nec mole obsunt, nec figura aut angulis: & palpebrarum compressione, id quod inciderit, emouere & elidere possunt, vt & alectorolophi semen. Dextro brachio suspensi hepaticos perfectè sanant, Kiranides.

¶ Quin & è nido earum lapillus impositus recreare (excitare) comitiales dicitur confestim, & adalligatus perpetuò tueri, Plinius & Serenus. Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti appensique, à tussi tutum reddunt. sanant & columellæ vitia & tonsillarum phlegmonen, Galenus Euporiston 2.44.

H.

a. Hirundo primam corripit. *Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo*, Auienus. videri autem potest ab hærendo dicta, quoniam tectis ædium vel trabibus, vbi nidificat, adhæreat. Varro tamen à sua voce sic dictam conijcit. A poëtis vocatur Progne, vt à Vergilio: Pandionis ales, ab Ouidio ad Pisonē: Atthis à Martiali, propter fabulam quam in *h.* referemus. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, in epigrammate lib. 1. sect. 60. Brodæus hirundinem aut lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino eo in loco. illæ quidem non vescuntur melle. ¶ Χελιδὼν penultimam producit, Arato, Theocrito, Aristophani, Oppiano. Vocatur autem χελιδὼν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη δονεῖν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χείλη οἰδαίνειν, ἢ παρὰ τὸ τοῖς χείλεσιν ᾄδειν, Etymologus & Varinus. Dicitur & χελιδὼ, χελιδοῦς, vnde vocatiuus ὦ χελιδοῖ, Eustathius. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristophanes in Auib. Χελεὰρ, χελιδὼν, χελιδονίας, & piscis quidam, Hesych. Ἀηδόνα, ᾠδὴν, καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Ὄρνις δ' ὣς ἀνόπαια διέπτατο, Homerus: alij πανόπαια legunt, & hirundinem interpretantur, alij aliter. *vide* supra in Capite de Aquilis diuersis. Ἀδωνὶς, χελιδὼν, καὶ ἡ θείδαξ, Etymologus. sed magis placet vt Hesychius habet, Ἀδωνὶς, ἡ χελιδὼν, καὶ ἡ θειδακίνη. Κείες, hirundo, Hesych. & Varin. Thebani, qui nouis rerum nominibus gaudebant, hirundines κωπιλάδας vocabant, Athenæus lib. 13. & Varinus in Λεξάσθω. Κωπίλος, auis sic dicta, à qua etiam loquaces & adulantes vel decipientes κωπίλοι dicuntur: hirundo, Varinus. quanquam ab illo per λ duplex scribitur. Ὀλολυγόνα apud Theocritum aliqui hirundinem interpretantur deflentē Ityn, alij aliter. *vide* in Acredula. Ὠκύπτερον Kiranidę interpres hirundinem exponit, alibi vero sparueriū, id est accipitrē minorem. *Etymon & prosodia nominis. Synonyma.*

¶ Epitheta. Arguta, Vergilio 1. Georg. & Auieno. Garrula, 4. Georg. Vaga, Sereno, Veris prænuncia, Ouidio 2. Fast. Et apud Textorem Bistonis, peregrina, trinsans, Daulias, lasciua, Pandione nata, vocalis. nam Agrestis & Rustica differentiæ potius sunt, & speciē propriam constituunt. ¶ Θρηϊκία χελιδὼν, Aristophanes in Ranis. Εἰαρινὴ ζεφύρου πρωτάγγελος ὄρνις, Oppianus. Ἄγγελε κλυτὰ ἔαρος ἁδυόδμου, κυανέα χελιδοῖ, Simonides apud Athenæum, & Aristophanis Scholiasten. Κεκροπίδες, in Epigrammate. Κωπίλη etiam epitheton esse potest, vt Latinis garrula. nam & ipsas substantiuè Thebani κωπιλάδας vocabant. Hirundo κωπίλη appellatur Hesiodo, Anacreonti & Simonidi, Gyraldus. Cùm sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturus oritur. Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη (aliàs ὀρθοβόη) Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν Ἐς φάος ἀνθρώποις, Hesiodus. Varinus ὀρθρογόην exponit, τὴν μεγάλως θρηνοῦσαν, ἢ ὑπὸ τὸν ὄρθρον ἠχοῦσαν, id est magno vel matutino luctu insignem auem. Cognominatur & ὀρθόλαλος, (forte ὀρθρόλαλος:) Κερκίδας, ὀρθολάλοισι χελιδόσιν εἰκελοφώνους, vt Suidas citat. Πεδοίκου, χελιδόνιος συνοίκου, Αἰσχύλος Τροφοῖς, Hesychius & Varin. ego χελιδόνος legendum conijcio, vt πέδοικος (quod etiam μέτοικον interpretantur) eius epitheton sit. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristoph. in Auib. Καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος (aliàs χελωνίδος) πολυκρότου ψόφους, Athenæus lib. 5. *vide* in Testudine *a.* Ὑπωρόφιος. nam Theocritus hirundinis τέκνα ὑπωρόφια dixit. Ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν· Τὸν λάλον ἁ λαλόεσσα, τὸν εὔπτερον ἁ πτερόεσσα, Τὸν ξένον ἁ ξείνα, ἁ ρινὸν ἠερινά, (forte εἰαρινά. nam Oppianus etiā εἰαρινῇσι χελιδόσι dixit.) Οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον Ὄλλυσθ' ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν, Incertus in Epigrammatum lib. 1. sect. 60. vbi Brodæus Atthidem puellam hirundinem vel lusciniam interpretatur, ego omnino hirundinē hoc in loco. cicadas quidem ab hirundinibus capi Plutarchus & Ælianus scribunt.

¶ Dic igitur me tuam anaticulam, columbam, vel catellum, hirundinem, &c. Plautus. Est & hirundininus adiectiuum, quo vtuntur Plinius & Plautus in Rud. In nido seges est hirundinino, Martialis lib. 11. Ligneis securiclis (Galli hirundinis caudas vocant) cæra & amurca perfusis veteres in alligationibus (lapidum) vsos ipsa opera docent, Gul. Philander in Vitruuium 2.8.

¶ Χελιδὼν, vngulæ concauitas in equis: & in canibus eodem modo secundum aliquos: & in homine pars supra cubitum, τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος τὸ κατὰ τὰς καμπὰς, Hesychius, Suidas & Cælius. *Vide* in *Homonyma.*

Aa 2

Equo *B.* Ornamenta in brachijs quædam ponebantur circa carpos, vt pericarpia, echini, ὄφεις, χελιδόνες (aliàs χλιδόνες, quibus vtebantur Samij, vt ſcribit Athenæus:) ſed ἀμφιδέες & χλιδῶνες (χλιδόνες potius, vel χελιδόνες vt ſupra: niſi vtrunq; rectè dicatur, & χελιδόνες, & per ſyncopen χλιδόνες) tum circa brachia, tum circa carpos nominantur, Pollux. Equorum impetigines ſunt ſquammulæ anteriorum crurum ſub armorum partibus in ipſis animalibus natæ. has Græci lichenas vocant, ſiue chelidonas nos verò impetigines vel hirundines, Cælius Aurelianus. ¶ Πρὸ χελιδόνων, Ante hirundines, id eſt ante hirundinum aduentum, Ariſtophanes in Equitibus. ¶ Χελιδονιδεῖς, hirundinum pulli, Euſtathius.

Deriuata.

Achæus durius dixit, Χάσκοντα λιμῷ μόσχον ὡς χελιδόνος, pro νεοττὸν, ἤγουν χελιδονιδῆ, Idem. Χελιδόνειον μέλος, id eſt hirundinis cantus, Suidas. ¶ Fauonium quidam ad VII. Cal. Martij chelidonian) à recto chelidonias, ὁ χελιδονίας ἄνεμος) vocant ab hirundinis viſu, Plinius lib. 2. Eſt & chelidonias vel cheli- 1
donius lapis, (ὁ χελιδονίας ἢ χελιδόνιος λίθος,) vel chelidonia gemma: de quo ſupra in *G.* ſcripſimus. niſi quis diſtinguendi gratia malit vt is qui nomen ab hirundine habet, chelidonius lapis vel chelidonia gemma dicatur, alter verò chelidonias, cui aſpis ſimiliter dicta nomen dedit. Chelidonium etiam gladij genus eſt caudâ bifurca, Brodæus. nam & auis hirundinis huiuſmodi cauda eſt. ¶ In Rhodo inſula (Euſtathij codex impreſſus in Homerum, non rectè habet Ῥωμαίων pro Ῥοδίων) feſtum ſiue ludicrum ſolebat celebrari, in quo cornici aggregatio fiebat quædam hordei & id genus rerũ aliarum. Vocabant autem carmina illa (τὰ ἀδόμενα, aliàs τὰ διδόμενα) coroniſmata. Eiuſmodi quippiam & hirundinibus in eadem fiebat inſula, vt eſt apud Theognin tertio de ſacrificijs Rhodiorum. Id verò χελιδονίζειν dicebant, quòd ita concinerent: Ἦλθ', ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. id eſt, Venit, venit hirundo pulcras ducens horas & annos pulcros, Cælius. Athenæus lib. 8. integra hæc 2
carmina Doricè ſcripta ſic refert, nos ex Euſtathio quædam emendauimus, etſi is integra non referat: Ἦλθ', ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρα λευκὰ κἀπὶ νῶτα μέλαινα. Παλάθαν οὐ προκυκλεῖς ἐκ πίονος οἴκου, (Euſtathius habet, Εἶτα ὡς συνόψει φάναι, οὐ παλάθαν ζητοῦμεν, quod nõ placet. exponit autem παλάθην, σύκων ἐπισύνθεσιν.) Οἴνου τε δέπαστρον, τυροῦ τε κάνυστρον (forte κάνιστρον, Euſtathius omittit) καὶ πυρῶν; Χελιδὼν καὶ λεκιθίταν (placentam, à lecitho, id eſt vitello ſic dictam) οὐκ ἀπωθεῖται. Πότερ' ἀπίωμες, ἢ λαβώμεθα; Εἰ μέν τι δώσεις. (ἐλλειπτικῶς ἔχει· ἔστι δὲ καὶ παρ' ὑπόνοιαν. Euſtathius.) εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐάσομεν. Ἢ τὰν θύραν φέρωμες, ἢ θ' ὑπέρθυρον, Ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημένην. Μικρὰ μέν ἐστι, ῥᾳδίως μιν οἴσομεν. Ἂν δὴ φέρῃς τι, μέγα δή τι καὶ φέροις. Ἄνοιγ' ἄνοιγε τὴν θύραν χελιδόνι. Οὐ γὰρ γέροντές ἐσμεν, ἀλλὰ παιδία. Fiebat autem hæc collectio menſe *boedromiône* (Iunium interpretantur, quod hîc non conuenit. hirundinis enim aduentus vernus eſt) à pueris paſſim circum eundo cantillantibus: & primum eã inſtituiſſe in Lindo Cleobulus Lindius fertur, cum pecunia colligenda egerent, Hæc Athenęus. Qui hanc cantilenam decantabant, χελιδονισταὶ vocabantur. (& cantus vel ludus ipſe χελιδονισμὸς Euſtathio) vt qui cornicis nomine ſtipem colligebant, κορωνισταὶ, Euſtathius & Heſych. Æſchylus χελιδονίζειν verbum vſurpat pro βαρβαρίζειν, id eſt barbarè loqui: & Ion in Omphale barbaros, χελιδόνας nominat maſc. g. (cum alioqui fœm. g. tantum efferantur) Herodiano teſte, Scholiaſtes Ariſtophanis. *vide* infra in prouerbio Hirundinum muſêa. Vtuntur & per ſe ſucco (chelidoniæ maioris, etſi de vtraq; proximè locutus ſit) in collyrijs, quæ chelidonia appellantur ab ea, Plinius. Apud Galenum de compoſ. ſec. loc. 4. 7. collyriũ chelidoniũ inuenio, in quod chelidonia herba non recipitur, ab hirundinibus, vt apparet, dictum, quaſi oculis hominum claritatem ita reſtituere poſſit, vt remedio quodam viſum ſuis pullis ademptum reddere creduntur hirundines.

Χελιδονίζειν.

Chelidonium collyrium.

De herba chelidonia.

¶ Chelidonia herba eſt, quæ & chelidonium dicitur. Χελιδονία βοτάνη, Oppianus. Dioſcorides & alij medici χελιδόνιον gen. neutro proferunt. eſt autem duorum generum, maius & minus. recentiores quidam Latinè *hirundinariam* nominant. Creditur chelidonium maius nomen ſibi inueniſſe, quòd hirundinum aduentu ex terra prodit: diſcedẽtibus verò iiſdem marceſcit. Alij verò tradiderunt, ſi quis ex hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, matrem hanc herbam oculis admouẽtem, cæcitati eius mederi, (vt inde potius, quàm à tempore nominatum videatur,) Dioſcorides. *vide* ſupra in *C.* Τὸ χελιδόνιον ἅμα τῇ χελιδονίᾳ ἀνθεῖ, id eſt chelidoniũ cum aduentu hirundinis floret, Theophraſt. de hiſt. 7. 14. interprete Gaza. Dioſcorides nõ florere tũ, ſed prodire ſcribit, ἅμα ταῖς χελιδόσι φαινομέναις ἀναφύεσθαι. Apud nos quidem chelidonium minus eo tempore & prodit & ſtatim floret: marceſcit idem menſe Maio. chelidonium verò maius Iunio demum floret: vt Plinius non rectè ſcripſerit, Florent aduentu hirundinum, diſceſſu marceſcunt: tanquam de vtroq; verè dicatur. Περὶ δὲ (circa fontem) θρύα πολλὰ πεφύκει, Κυάνεόν τε χελιδόνιον, Theocritus. Dioſcorides tribuit maiori chelid. folia colore ſubglauco. ¶ Hanc capnon quæ naſcitur in ſæpibus chelidoniam phragmiten vocare moris eſt Aetio, ad exinanitiones partium in iocinere curuarum vtilem: dictam, vt puto, quoniã ſucco diſcutit caliginẽ, vt chelidonia: & ob id in medicamenta oculorũ additur: vt in collyriũ Martiani eã chelidoniã capnitida cognominantis. Quod ſi eadem probetur eſſe cum cymbalari, vt quidam coniiciunt, etiã illa ſimilitudo confluet, quod folium hederæ habuerit, quale chelidonio minori contigit. propterea conſiderari cupio, nonquid non ſimilis, ſed eadem omnino ſit capnos hæc cum chelidonio minore. multa certe paria cõperio, Hermol. Eruditi quidã chelidoniã phragmitin eam eſſe herbã coniiciunt, qua hactenus pharmacopolæ in Germania pro ariſtolochia rotunda perperam vſi ſunt. Chelidonion paruum inter fumariæ

fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioſcoridem legitur: & chelidonion ſimpliciter inter vitis albæ & anagallidis purpureæ nomina. ¶ Eſt & apud Germanos alia ab hirundinibus dicta herba, neſcio qua occaſione, Schwalbenkraut/ quam multi aſclepiadem veterum eſſe putant. flore lacteo, liguſtri ferè odore: folijs binis per genicula, lauri ferè, ſed in anguſtum exeuntibus, radicibus albis multis implicatis, &c. quas aliqui ad oſſa fracta conſolidanda facere putant, vt eo quidē nomine Wallwurtz potius quàm Schwalmenwurtz dici deberet, vt & ſymphytum maius. *Schwalbēkraut.* ¶ Ficus chelidoniæ, ἰσχάδες χελιδόνιοι, ficus Atticæ ſunt, quæ & chelidónes vocantur, Pollux. Commendantur eædem ab Athenęo libro 14. qui eas colore ἐρυθρομελαίνας, id eſt ex rubro & nigro permixto eſſe ait. Purpureæq́; chelidoniæ, Columella inter ficus. Nouiſſima ſub hyeme maturatur chelidonia ficus, Plin. Grammatici quidam à Chelidonijs populis in Britannia dictas conijciunt, neſcio quàm rectè. Clemens in Pædagogo nominat ἰσχάδας χελιδονίας, δι' ἃς εἰς Ἑλλάδα πεντακοσίαις ἅμα μυριάσιν ὁ κακοδαίμων ἐστείλατο Πέρσης. Χελιδόνεως, (Χελιδόνειοι potius) εἶδος ἰσχάδων, Heſych. & Varin. *Ficus chelidoniæ.*

¶ Χελιδονίαι λαγωοί, & χελιδόνιος δασύπους legũtur apud Athenæum lib. 9. Euſtathius chelidonias lepores interpretatur, qui ſuperiore parte nigri ſint, inferiore ſubalbi inſtar hirundinum. Friſij qui maritimam Germaniæ partem habitant, prænunciam hirundinum (Schwälcken Vorbott) vocāt auem de genere motacillæ. *Chelidoniæ lepores.* ¶ Eſt & χελιδὼν, id eſt hirundo marina, piſcis Ariſtoteli. Volat hirundo (piſcis) ſanè perquam ſimilis volucri hirundini, Plinius. Eſt & alius piſcis chelidonias dictus, χελιδονίας ὁ, cuius Athenæus ex Diphilo meminit: vt & hirundinis piſcis polypo ſimilis. Alterum exocœti genus circa Byzantium quidam chelidonium vocant, Bellonius. *Hirundo marina piſcis.*

¶ Piſcem Boreum (inter ſydera) hirundinis præferre caput, proptereaq́; à Chaldeis piſcem nuncupari chelidoniam Theon ſcribit, Cælius. Cùm LX. dies à ſolſtitio brumali abierint, initio noctis arcturus oritur, poſt illum verò hirundo apparet, Heſiodus. Χελιδὼν etiam eſt numiſma argenteum Peloponneſiacum, (vel χελώνη potius apud Pollucem.) *Hirundo inter ſydera.* Ægyptiorum ſapientes omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto ſeipſam volutat, & pullis latebras (φωλεὸν, nidum) comparat, Orus. *Icones.*

¶ Propria. Chelidonius ex Cleopatre mollibus patrimonium grande poſſedit, Seneca epiſtola 88. Χελιδὼν vocabatur Cleopatræ cinædus, Suidas in Χελιδὼν & in Κίναιδος. Item vates quidā priſcus, Idem. Et nauis quæ in Maſſiliam traiecit, ἡ ναῦς ἡ εἰς τοὺς εἰς Μασσαλίαν διακομίσασα, Idem. Menippus quidam olim Χελιδὼν cognominabatur, Ariſtoph. in Auibus. vbi Scholiaſtes, Διὰ τὸ ἱπποτρόφον εἶναι καὶ παντηλεία τοῦτον (fortè καυτηλείω τούτω, ſcilicet χελιδόνι) χρῆσθαι, οὕτως ὠνομάσθη. Chelidonem theologū quendā fuiſſe aiunt, qui obſeruatis prodigijs collegerit rerū exitus. *vide* infra in Prouerbio, Audi chelidonem. *Nomina propria ab hirundinib. deſumta.* Cic. lib. 3. Verrinarum de Chelidone meretrice agit, quam efflictim deperibat Verres. ea verò tum in Vrbana tum in Sicilienſi Verris prætura omnia moderabatur, tranſigebat, decidebat. chelidon quoq́; hirundinem auem ſignificat: omniaq́; auſpicatò, & captatis augurijs Romani agebant, augureſq́; & auſpices & publicis & priuatis rebus adhibebant. Propterea ait Cicero: Nam vt Verres prætor factus eſt, qui cū auſpicatò à Chelidone ſurrexiſſet, ſortē nactus eſt Vrbanæ prouinciæ, &c. Quibus verbis alludit ſimul & ad auſpicium, & meretricis concubitum & cubile, Gyraldus in libro Ænigmatum. ¶ Chelidoniæ inſulæ ſunt in initio oræ Pamphyliæ, Strabo lib. 11. Et lib. 14. Chelidoniæ inſulæ in Pamphyliæ ac Lyciæ confinio iacent. Et rurſus in eodem, Prope Hieram promontorium Lyciæ Chelidoniæ inſulæ tres ſunt, aſperæ ſanè, & magnitudine æquales, ad ſtadia quinq́; inter ſe diſtantes, &c. *Chelidoniæ inſulæ.* Poſt Rhodum verſus orientem Χελιδονίαι γεγάασι Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Παταρηΐδος ἔνδοθεν ἄκρης, Dionyſius Afer. Herodianus Χελιδονίαι legit cum acuto in vltima, Euſtathius. Chelidoniæ inſulæ nauigantibus peſtiferæ, Plinius 5.31. Hæ duæ ſunt ſecundum Stephanum, quarum vna Corydela, altera Menalippea dicitur, contra Tauri promontorium ſimiliter Chelidonium dictum ſitæ. Stephanus has inſulas, Chelidonias petras appellat. Chelidonij populi ſunt Illyriæ, Stephanus. ¶ Ενεχελιδὼν, hippodromus Athenienſiū, nō ab hirundine, ſed ab Echelo heroë denominatus eſt, vt ſcripſi in Equo *H.e.*

¶ *c.* Supra corpus eorum volant noctuæ & hirundines, Baruc 6.

¶ Garrula quæ tignis nidum ſuſpendit hirundo, Vergilius 4. Georg. Sicut grus & hirundo (*agur*) ſic garriebam, Eſaiæ 38. Tecto vaga plorat hirundo, Politianus. Τέτλυγα, Oppianus de hirundine. Ὅταν ἦρος ὥρα κελαδῇ χελιδών, Steſichorus. & Ariſtophanes in Pace, Ὅταν ἡ μὲν ἀγαθὴ φωνῇ χελιδὼν Ἑζομένη κελαδῇ. Vlyſſes neruum arcus intendit, πειρήσατο νευρῆς, Ἡ δ' ὑπὸ καλὸν ἄεισε χελιδόνι εἰκέλη αὐδήν, Odyſſ. φ. Εἰ τὸ συνεχῶς, καὶ πολλὰ, καὶ ταχέως λαλεῖν, Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες Ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολὺ, Nicoſtratus apud Stobæum. Ὀξὺ μὲν ἔκλαγεν αἶψα, καὶ ἄνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Oppianus de hirundine. Τραυλὰ μινυρομένα πανδίονι κάμμορε φωνᾶ, In epigrammate authoris incerti. Et rurſus Palladas, Τίπτε πανημέριος πανδιονὶ κάμμορε κούρη Μυρομένη κελαδεῖς τραυλὰ διὰ στομάτων; Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem voces diuerſas ædidiſſe, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, ſturni, luſciniæ & merulæ, vt recitaui in Columba liuia ex Euſtathio. *Homerus infans vna nocte nouem voces ædidiſſe dicitur.* Οὐδὲ τόσον θρυλίσδεν ἀν' ὥρεα μακρὰ χελιδών, Theocritus Idyll. 19. Ἐφ' οὗ Δὴ χείλεσιν ἀμφιλάλοις Δεινὸν ἐπιβρέμεται Θρηκία χελιδὼν Ἐπὶ βάρβαρον ἑζομένη πέταλον, Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον Νόμον,

Aristophanes in Ranis de Cleophônte, quem traducit tanquam peregrinum, imperitum, loquacem, ignobilem, barbarum & matre Thrassa genitum. videtur enim hæc omnia Threiciæ hirundinis appellatione comprehendere. Χελιδὼν δὲ ἀπαιδευσία, Scholiastes.

Similia ex hirundine.

¶ Hirundo (*sis* Hebraicè scribitur) & ciconia (*agur*) custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hieremiæ 8. Νεῦμαι σοι νεῦμαι ἐνιαύσιος, ὥστε χελιδὼν, Homerus in Iresione apud Herodotum. Ὤρεγνα, χελιδόνων ὀροφὴ, id est hirundinum tectum, (nidus) fortè, Hesych. & Varinus. *Vêre nouo cùm iam tinnire volucres Incipient, nidosq́ reuersa lutabit hirundo*, Calphurnius. Achæus poëta pullum hirundinis durius μόσχον χελιδόνος dixit, Eustathius.

Poetica de ingenio & moribus earũ.

¶ *d.* Aristophanes in Auibus hirundines fingit lutum ore conferre ad extruendam auium ciuitatem. hoc enim faciunt (inquit Scholiastes) cùm nidificant. ¶ Μάσακα δ' οἷα τέκνοισιν ὑπωροφίοισι χελιδὼν Ἄψορρον ταχινὰ πέτεται, βίον ἄλλον ἀγείρειν, Theocrit. Idyl. 14.

Ὡς δ' ὁπότ' ἀπλώεσσι φέρει βόσιν ὀρταλίχοισι Μήτηρ, εἰαρινὴ Ζεφύρου προτάγγελος ὄρνις.
Οἱ δ' ἁπαλὸν τρύζοντες ἐπιθρώσκουσι καλιῇ Γηθόσυνοι περὶ μητρὶ, καὶ ἱμείροντες ἐδωδῆς
Χεῖλος ἀναπλύουσιν, ἅπαν δ' ἐπὶ δῶμα λέληκεν Ἀνδρὸς ξεινοδόκοιο λίγα κλάζουσι νεοσσοῖς,

Oppianus libro 3. de piscatione.

Hybernos peterent solito cum more recessus *Atthides, in nidis vna remansit auis.*
Deprehendere nefas ad tempora verna reuersæ, *Et profugam volucres diripuere suæ.*
Serò dedit pœnas, discerpi noxia mater *Debuerat: sed tunc, cùm lacerauit Itym*, Martialis.

Πῶς δ' ὄρνις κατὰ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Ἀρτίτοκος νεαροῖσι περισκαίρουσα νεοσσοῖς Κίρκον ὑπὲρ τέγεος κατεπάλμενον ἀθρήσασα, Ὀξὺ μὲν ἔκλαγεν αἶψα, καὶ ἀνθορεν ὀξὺ λακοῦσα, Αὐχένα δ' ὑψόσ' ἄειρεν ἐς ἠέρα γυράσασα, Καὶ πάσαις ἑκάτερθεν ἑαῖς ἔφελξεν ἐθείραις, Καὶ πτερὰ πάντα χάλασε ποτὶ χθόνα. τοὶ δ' ἄρα δειλοὶ Τεῖχος ὑπ' εὐπτέρυγον περιλέες τρύζουσι νεοσσοί. Ἡ δὲ καὶ ἀψ ἐφόβησε, καὶ ἤλασεν ὄρνιν ἀναιδῆ, Εἰρυμένη φίλα τέκνα, τά τ' εἰσέτι νήπια φέρβει, Ἀπτερὰ λυσικόμων θαλάμων ἀπολύμενα δεσμοῦ, Oppianus libro 3. de venatione. Οἵη δ' ἀμφὶ μέλαθρα μέγ' ἀχαλόωσα χελιδὼν Μύρεται αἰόλα τέκνα, τά που μάλα τετριγῶτα Αἰνὸς ὄφις κατέδαψε, καὶ ἤκαχε μητέρα κεδνήν. Ἡ δ' ὁτὲ μὲν χήρη περιπέπλαται ἀμφὶ καλιήν· Ἄλλοτε δ' εὐτύκτοισι περὶ προθύροισι ποτᾶται, Αἰνὰ κινυρομένη τεκέων ὕπερ, Poëta quidam priscus, Apollonius (vt conijcio) aut Q. Calaber. Serpens quidam impetu subiturus nidum hirundinis vt pullos eius voraret, decidit in focum & igne perijt, vt legimus inter Epigrammata Græca 3. 24. Ἤ ἔτι εἰαρινῇσι χελιδόσιν ἐγγὺς ἔκυρσε Μυρομέναις ἑὰ τέκνα, τά τε σφίσι λῄσαντο Ἐξ εὐνῆς, ἢ φῶτες ἀπηνέες, ἠὲ δράκοντες, Oppianus lib. 1. de Venatione.

Magica & superstitiosa remedia ex ijsdem.

¶ *c.* Kiranides (lib. 3. in Hirundine) ex pullis hirundinum in ollam luto obfirmatam inclusis & assatis, &c. philtrum siue στέργητρον, & contrarium ei μίσητρον. superstitiosa & impia persuasione parare docet. Mulier vt non secedat à viro, iecur hirundinis vstum bibendum clam præbe ex vino, & non amplius de alio cogitabit viro, Nic. Myrepsus. Χελιδόνων φάρμακον, id est Hirundinum pharmacum apud Hipponactẽ memoratur, quod fit (τὸ διαγινόμενον) ἐπειδὰν χελιδόνα πρῶτον τις ἴδοι, Suidas. ¶ Ἡ μὲν χελιδὼν αὐτὸ (αὖ τὸ) θέρος ὦ γυναῖ λαλεῖ, Philemõ apud Scholiasten Aristoph. Εἶτα χελιδὼν (ὥραν ἀποφαίνει) Ὅτε χρὴ χλαῖναν πωλεῖν ἤδη, καὶ ληδάριόν τι (θερίστριον, ἢ εὐτελὲς ἱμάτιον θερινὸν) πρίασθαι, Aristoph. in Auib.

Auspicia.

¶ *g.* Hirundinis rostri cinis cum myrrha tritus, & vino quod bibatur inspersus, securos præstabit à temulentia iuueuit hoc Horus Assyriorum rex, Plin. Hirundinum pullis pasce accipitrem, & citius mutabit pennas, Demetrius.

¶ *h* Apologum de hirundinibus quæ cygnis obijciebant quòd in solitudine canerent, cum ipsę suos cantus in ciuitatibus publicarent, &c. recitaui in Cygno *h.* ¶ Hirundinum genus dijs penatibus & Veneri, quæ ipsa quoq; è numero penatium est, charum esse dicitur, Ælianus. ¶ Hirundines infausti ominis esse, & ancipitem afferre fortunam, multi prodiderunt. nam Pyrrhi tabernaculo, & in naui Antonij insidentes, suscepti belli infelicitatem & funestas clades portenderũt, Alexander ab Alex. In Pyrrhi pueri tabernaculo nidificans hirundo, rerum actiones quas susciperet, non bene & feliciter euenturas esse significauit. Et item Cyro altera nidum in huius tectis construens, quæ ei male casura essent prænunciauit. Contra enim Medos (*Scythas*, Alexander ab Alexandro) profectus, non reuertit ad suos: sed rebus male gestis, de loco quopiam se præcipitem deiecit. Dionysio priori arcem relinquenti nidificantes ibidem reditum præmonstrarunt, Ælian. Cleopatræ nauis, quæ Antonias dicebatur, signum habuit horrendum. nam cùm sub puppi hirundines nidificassent, superuenêre aliæ, & primis per vim expulsis, nidos destruxêre, Plutarchus in Antonio. ¶ Isis in Byblo Ægypti nutriuisse fertur reginæ (quam alij *Astarten*, alij aliter vocant) filium, digito ei in os pro mamilla inserto: & noctu quæ in corpore eius mortalia erant, adussisse: ipsamq; hirũdinis specie circa columnam lugendo volitasse. donec regina aliquando noctu infantem amburi conspicata clamore emisso, immortalitatem ei ademit, &c. Plutarchus in libro de Iside.

Fabula de metamorphosi philomelæ in lusciniam & Procnes in hirũdinem quæ tamẽ, ab alijs aliter narratur.

¶ Homerus Odysseæ τ. lusciniæ fabulam, inquit Eustathius, aliter quàm recentiores memorat. neq; enim Pandionis, vt illi, mentionem facit, (nisi Pandion forte alio nomine etiã Pandareos dictus sit) neq; Procnes, neq; Terei. & Itylum vocat illum, quem recentiores Ityn, quem Pandarei filia è Zetho peperit, κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος. alia lectio habet Ζήτοιο. Sunt & qui Itylum, Ἀήτυλον esse nugentur.

& pri-

& prima litera adempta Ἤτυλον per η, ceu qui genus ab Aëte ducat, vt & pater eius Zetes Boreæ filius. Cęterum recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela (Φιλομήλα) Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit vt Procnen sororem suam secum adduceret. quod is fecit quidem, sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguam execuit, Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida filium Ityn è Tereo sibi partum, occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquijs filium esse agnouit. itaq; persequutus sorores occidere parabat, fugiunt illæ, & dijs imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta, (lego, Philomela lusciniæ, Procne verò hirundinis forma assumpta.) Quamobrē hirundinis vox aspera & cantu insuauis est, vt cui lingua mutilata fuerit: & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur. luscinia verò ityn subinde suo cantu repetit. Tereus deniq; in vpupam transformatus crebrò Vbi nam sunt, (Ποῦ ἄρα εἰσὶν,) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur: alij verò Homerum sequuti, Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Mérope, Cleothéra & Aëdón. Harum maxima natu Aëdon Zetho Amphionis fratri nupta, vnicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiri sui (τοῦ δαέρος, τοῦ ἀνδραδέλφου) Amphionis soboli, qua ille ex Niobe vxore Tantali & Hippomedusæ filia augebatur, Itylum filium suum cum filijs Niobes ludere & vno etiam in lecto interdum dormire solitum, seorsim cubare (vel, vt alij scribunt, in lecto interiore) iussit, vt ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nomine, (Ἀμαλέα:) sed cùm Itylus vel oblitus esset vel non obtemperasset matri, ea noctu filium proprium, Amaleum esse rata, occidit, quo cognito præ nimio luctu vt ex hominibus migraret, à dijs petijt. itaq; in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomē cantu suo repetere solet. Alij Aëdóna mulierē non ignorantia, sed sponte Itylum filiū interfecisse dicunt. occiso enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cum vxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoq; filium interemit, vt expectandam sibi ab inimica vltionem præueniret. Porrò in sequente Rhapsodia (Odyss. υ.) reliquas duas Pandarei filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cùm iam nubiles essent ab Harpyis raptas & Furijs traditas esse. Fortassis enim cum forma quidem excellerent, propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquam (εἰς ὑποδύσκολον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν ἐριννυῶδες ἦθος) vitam præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, vt inde à ventis raptas & Furijs traditas fabulosè feratur, Hæc omnia Eustathius. ¶ Similiter hanc fabulam Varinus quoq; refert è Scholijs Aristophanis in Aues, in vocabulo Ἴτυς. in hoc tamen differt, quòd Procnen Terei vxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ vt Eustathius. Procne (inquit) cum sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edēdum apposuit. quo ille cognito, gladio eas persecutus est, clamans ποῦ ποῦ, (vt solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, Ἴτυ Ἴτυ miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in vpupam mutati, easdem adhuc voces canunt, Hæc ille. nos Philomelam potius in lusciniam mutatam dicimus, & Prognen (cum Ouidio) in hirundinem, & huic vocem τηρεύς, illi verò Ἴτυ Ἴτυ conuenire. Aristophanes ipse Terei (sub persona Epopis) vxorem facit aëdóna, id est lusciniam, Io. Tzetzes etiam Hesiodi Scholiastes eandem fabulā similiter narrat, Procnen scilicet Terei vxorem fuisse, & in lusciniam mutatam: Philomelam verò in hirundinem. Tereum quoq; addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ vim intulisse, & huius fabulæ Sophoclem in Tereo meminisse. Procne ex Tereo binos liberos suscepit, & in hirundinē à Ioue mutata est, Proclus in Hesiodum. Megaris non procul Hippolytæ Amazonis sepulcro, tumulus conspicitur Terei, qui Prognen Pandionis filiam vxorem habuit. Regnauit autem, vt Megarenses aiunt, Tereus in ijs Megaridis partibus, quæ Pegæ, id est fontes appellantur. Sed vt mihi videtur, & certè adhuc coniecturæ extant, in Daulide quæ supra Chæroneā est, Tereus regnauit. Olim enim Barbari, eius quæ nunc Græcia nominatur, multas partes incoluerunt. Ob flagitia verò quæ Tereus in Philomelā, & mulieres in Itym commiserāt, subigere eos nō potuit. Atq; ideo manus sibi ipsi Megaris attulit: cui tumulū confestim excitarunt, & adhibitis pro mola calculis, rem sacrā quotannis peragunt. Vpupam præterea auē primùm ibi apparuisse asserunt. Mulieres Athenas peruenerunt, ibiq; dum mala deplorāt, quæ passæ fuerāt, quæq; vltionis causa ipsæ regesserant, lachrymando contabescūt. Vnam itē in lusciniā commutatā esse aiunt, alterā in hirundinē, non aliam ob causam, vt puto, quàm quòd eædem quoq; auiculæ miserabilē cantum ædant & lamentis similem, Pausanias in Atticis. ¶ *Aut vt mutatos Terei narrauerit artus: Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit,* &c. Vergilius Eclog. 6. vbi Seruius, Tereus rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prognen duxit vxorem: & Athenas profectus vt sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam vitiauit & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Progne Itym filium interemit, & patri epulādum apposuit, postea omnes in aues mutati sunt, Tereus in vpupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Et mox in illud Vergilij, *Quas illi Philomela dapes*, Atqui (inquit) hoc progne fecit, sed aut abutitur nomine, aut illi imputat propter quam factum est. Idem rursus in quartum Georg. sibi aduersatur, enarrans illud poëtæ, *Et manibus Progne pectus signata cruentis*, (id est hirundo:) Nomen (inquit)

posuit pro nomine. nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Prognen, vel quasi sororem posuit: vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Quod ait Seruius in Bucolicis, (inquit Erythræus in Indice Vergiliano,) Atqui hoc progne fecit, rectius quidem dixisset ex fabula: Atqui hoc pariter cum Progne fecit. Nam & apud Ouidium in 6. Metamorph. *Iugulum ferro Philomela resoluit: Ityosq; caput Philomela cruentum Misit in ora patris.* Tu illinc integram fabulam pete. Hanc quidam in auem sui nominis mutatam ferunt, quæ à Latinis luscinia appelletur. Prognen verò in hirundinem. Quos apertè sequitur Martialis eo disticho, cuius est lemma, *Luscinia.* Ait enim, *Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ Muta puella fuit, garrula fertur auis.* Et alibi idem Martialis: *Multisona feruet sacer Atthide lucus.* Nam Atthis ab eo luscinia intelligitur, quasi Attica auis: quod declarat epitheton *Multisona,* & verbum *Lucus.* In lucis enim multis modis canit luscinia: quum hirundo tecta frequentet. Et hoc a Græcis traxisse videtur, apud quos Tragœdia extabat Philochori de Philomela, quæ Atthis inscribebatur. In hac sententia fuisse videtur & illius carminis auctor, quod Philomelæ titulo circunfertur. Quod etsi omnino negligendum non sit, Ouidium tamē non refert. Probus tamen, non reprobus Vergilij interpres, prodit, Philomelam in hirundinem, Prognem in lusciniam conuersam. quod mihi verisimilius fit, propter garrulitatem hirundinis, quam ex amputatione linguę Philomelæ referat. quum ipsa luscinia mille modis cantum variet. A Probo stat M. Varronis auctoritas, cuius in IIII. de orig. verb. hæc verba sunt: Lusciola (fortasse *lusciniola* ὑποκοριστικῶς legendum) quòd luctuosè canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne facta auis, Hactenus Erythræus. Progne pro Græco *Procne* dicitur, vt cygnus pro cycnus. Primam in Progne corripuit Petronius Arbiter, quem Quintilianus & Macrobius citant: *Atq; vrbana Progne quæ circum gramina fusæ,* Erythræus. Τὰ περὶ φιλομήλαν καὶ Πρόκνην ἐν Δαυλίδι μυθεύουσι, Θουκυδίδης δ' ἐν Μεγάροις φησί, Strabo. Fabulam omnē copiosius cæteris ex Ouidio (vt conijcio) Nic. Perottus in Cornucopiæ persequitur. Itys verò (inquit) in phasianam mutatus est: quæ auis picturatarū vestium colores seruat, quibus vti regij pueri solebant. Prognen quæ facinus illud in filium perpetrauit, & Ityn, in arce Athenis Alcamenes dedicauit, Pausanias. Hirundines aliqui ideo auersas coire putant, quòd Tereum regem horreant, ne quando latenter irrepens, nouam tragœdiam efficiat, Ælianus. Hirundines in aues mutatæ sunt cum vir adhuc esset Thracius, ille Tereus: postquam verò & illum mutatū viderunt in auē, relicto omni auiū cōsortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quinetiam neq; Boreæ neq; ventorum qui ex Thracia spirant flatus amant: & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Biziam in Thracia ingredi negantur propter scelera Terei, Plinius. Hesiodus testatur lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloque in vigilijs versari: hirundinem verò non prorsus semperq; vigilare, sed dimidiū tantummodo somnum perficere. Has autem pœnas luunt propter facinus in Thracia perpetratum in cœnam illam illicitam, Ælianus in Varijs lib. 12. Pandionis ales, Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. *Daulias & Getici tandem secura mariti Ales adest, plausuq; larem cantuq; salutat,* Politianus de luscinia, (vel hirundine.) *Deflet Threcium Daulias ales Itym,* Ouidius in epistola. nam Daulia vel Daulis oppidum fuit Phocidis sub ditione Terei regis Thracum. Daulidas aues etiamnum vocant, Plutarchus in Symposiacis 8.7. Cum hirundo in Gorgiam sophistam alui onus emisisset, directo in eam visu, Οὐ καλὰ ταῦτα εἶπεν ὦ Φιλομήλα, Idem ibid. Diluculo autem philomela inter frutices silentem Prognen, inter aceres minurizantem, Sidonius I. epistolarum, id est parua voce succinentem, cantillantem, quod & Græci μινυρίζειν dicunt. Ἴτυλος, ὀρφανὸς, μόνος, νέος, ἁπαλὸς, Varinus. vocat autem Homerus Itylum quem alij Itym. Itys quidem in prouerbio, I modo venare leporem nunc Itym tenes, quid sibi velit, non facile dixerim.

Procnes epitheta.

Prognes apud Textorem epitheta sunt hæc: Daulias, Querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua: Dura, Attica, Minuriens, Cruenta, Ismaria, Garrula, Domestica, Acerba, Cecropis. Eadem & Philomelæ attribuit, & insuper, Flebilis, Tristis, Dulcis, Garrula, Sibilans, Torua. ¶ *Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos,* Iuuenal. Sat. 7. Philomelides quidam Lesbi rex fuit.

Prouerbia.

1. Audi chelidonē.

¶ Prouerbia. Audi chelidonem, Πύθου χελιδόνος, id est in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuisse morem obseruatis prodigijs colligere rerum exitus, (Ἀπό τινος Χελιδόνος θεολόγου καὶ τερατοσκόπου, καὶ περὶ τελετῶν διειλεγμένου, Suid.) atq; huius opinionis author citatur Mnaseas Patrensis ἐν τῷ Περίπλῳ. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quòd stridula sit auis, ac lugubris, siue quòd vêris prænuntiet aduentum, Erasmus. Huc & illud facere videtur quod annotauit Suidas, Χελιδόνειον μέλος, Hirundininū carmen. est autem vox hirundinis (inquit) non luctus, sed cantus adhortans & incitans ad opera (ᾆσμα ἐνδοτικὸν καὶ κελευστικὸν πρὸς ἔργα:) nam hyeme neq; volant neq; canunt, (sed tempore vêris adueniunt, & summo diluculo ad opera mortales excitant.)

2. Hirundines sub eodem tecto ne habeas.

¶ Hirundines sub eodem tecto ne habeas, Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν. Diuus Hieronymus Aristotelis autoritatem secutus, interpretatur abstinendum à commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Symposiacôn decade octaua, 8.7.) Nam haud æquum videri (ait,) vt auem domesticam & humani conuictus citra noxam amantem, perinde vt sanguinarias & rapaces (nam hoc etiam inter Pythagoræ symbola est, Γαμψώνυχον οἴκοι μὴ τρέφειν) propellamus. quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum,

cum

cum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias complureis multò magis obstreperas non arceamus à domestico contubernio: imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem, (ψιθυρισμοῦ μὲν γὰρ ἥκιστα χελιδόνι μέτεστι, λαλιᾶς δὲ καὶ πολυφωνίας οὐ μᾶλλον ἢ κίτταις καὶ πέρδιξι καὶ ἀλεκτορίσι.) Ne id quidem accipiendum videtur, quòd quidam Pythagoricum hoc symbolũ ad tragœdiam quæ de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. nam hac ratione philomelam item eijci oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaq; vero propius videtur, ob id improbatam hirundinem, quòd eidem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maximè vocale ac Musis sacrum venatur: præterea humi volans minutis animalibus insidiatur, deinde sola auium in tectis versatur, nullam adferens vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidẽ vtatur nostro, (οὔτε σκέπης μετέχων, οὔτε ἀλέας,) tamẽ haud quaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, posteaquam sub nostro tecto suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospitij. Deniq; quod est omnium grauissimũ, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam humano conuictu mansuescunt, neq; tactum admittunt, neq; consuetudinem, neq; vllius rei aut disciplinæ communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semifera. Hirundo item natura videtur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens semper, semperq; suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum parumq; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum, Huiusmodi fermè Plutarchus Erasmo interprete. Quibus illud vnum videtur addendum (inquit Erasmus) Ciceronem, seu quisquis is fuit, in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent: ita falsi amici, inquit, sereno vitæ tempore adsunt, simulatq; fortuna immutata est, deuolant omnes. Locum è Symposiacis Plutarchi de hirũdine hospitio non recipienda, Phil. Melanchton etiam conuertit. Hieronymus & Cyrillus & quidam alij, putant nos hoc symbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præstemus, néve eorum consuetudinem consortiumq; habeamus. Alij sic interpretantur vt cauendum dicant ab ijs amicis, qui infelicitatis tempore recedunt. Talis enim est hirundinis natura, vt garrula sit, & bono tempore, hoc est verno & æstiuo, nobiscum sit, malo verò & turbido, hoc est hyberno, demigret, proculq; à nobis recedat. Alexander quoq; Myndius & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt. contrariũ tamen sentit Artemidorus lib. 2. Onirocriticôn, vbi de hirũdine quædam scitu digna scribit, L. G. Gyraldus. Sub eodem tecto hirundines non habendas, id est mutabiles homines in amicitia non habendos, vel alienos in locum nostrum non habendos, Plutarchus in libello de symb. Pythagoricis interprete Gyraldo. Hirundo tandiu hominum hospitio vtitur, dum pullos ex sese pepererit, ac aluerit: deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet. quamobrem Pythagoras minimè tecto recipiendam censebat, Ælianus.

¶ Hirundinum musea Aristophanes in Ranis dixit. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα, Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. hoc est, Sunt ista folia, & stulta blateramina, Musea hirundinum, artis ac subuersio. Interpres admonet prouerbium esse in impendio loquaces & obstreperos. hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre quã voluptatis. (Τὸ γὰρ χελιδόνων γένος πλέον διὰ τὸ πολὺ τῆς ᾠδῆς ἀνιᾷ τοὺς ἀκούοντας, ἢ διὰ τὸ μέλος εὐφραίνει, Scholiast. Aristoph. hoc est, *magis nimio suo cantu auditoribus molestum est quàm suauitate iucundum.*) Aptè dicetur in poëtas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominum ineptè loquacium, Erasmus. Sic & alibi Aristophanes, Οὐ περὶ χείλεσι βρέμεται Θρηϊκία χελιδών. Contrario sensu sirênum & lusciniarum musêa legimus, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Comicus tragicos poëtas hirundinum musêa vocat, quod barbaro & obscuro sermone vterentur, ὡς βάρβαρα καὶ ἀσύνετα ποιοῦντας, Hesychius & Suidas. Πολὺς δ' ἀνείρπε κισσὸς εὐφυὴς κλάδοις, Χελιδόνων μουσεῖον, Euripides apud Scholiasten Aristophanis. Homines barbari (οἱ ὑποβάρβαροι) & parum puræ orationis hirundinibus conferuntur, & hirundinum musêa cognominantur, Eustathius. Χελιδονίζειν pro βαρβαρίζειν Æschylus dixit, & Ion barbaros χελιδόνας nominauit, Scholiastes Aristophanis. 3. Hirundinũ musêa.

¶ Noua hirundo, apud Aristophanem in Equitibus, (etsi Suidas ex Auibus citat, fallente, sicut opinor, memoria:) Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα, νέα χελιδών: id est, Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo. Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initium veris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius, Zephyris & hirundine prima. Suidas ait dici solere, quoties verba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. nam hi data opera nouam hirundinem adsimulantes videre sese, ostẽdunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt surripiunt, (sic quidem Aristophanes vsus est.) Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocent, Erasmus: qui apud Aristophanem distinguit post ὥρα, & νέα χελιδὼν coniungit. codex noster ὥρα νέα coniungit. sed Suidas pro ὥρα habet ἆρα, interrogandi aduerbium, οὐχ ὁρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδὼν, id quod placet. 4. Noua hirundo.

¶ Hirundo totos schœnos anteibit. Πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρεῖται. Vbi quis immenso vincit interuallo. nam σχοῖνος Græcis mensuræ genus est quæ sexaginta complectitur stadia Herodoto & Hermogeni: Plinius alicubi quadraginta stadia illi tribuit, alibi triginta, scribarum (vt videtur) vitio. Verum suspicor Chelidonem hoc loco pro viro accipiendum, qui haud scio an cursu celeritateq; præcelluerit, Erasmus. 5. Hirundo totos schœnos anteibit.

¶ Vna hirundo non facit ver, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. hoc est, vnus dies non sat est ad 6. Vna hirundo nõ facit ver.

parandam virtutem aut eruditionem. aut non vnum aliquod benefactum, benedictúmve sufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis. plurimis enim virtutibus ea res constat. Aut vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Siquidē fieri potest vt vna quæpiam hirūdo casu maturius appareat. Sumptū ab hirundinis natura quæ veris est nuncia. Aristoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id est, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. & beatum eodem modo felicémve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus, Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, Multa videtur opus habere hirundine. Interpres indicat allusum ad proueabium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophocleon in Antigona: Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. Etenim quemadmodū vna hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem, Erasmus. Sensus est huius parœmiæ, non posse vno die sapientē vel ad perfectionem peruenire, vel ad inscitiam, εἰς τελείωσιν ἐμβάλλειν ἢ εἰς ἀμαθίαν, Hesychius. Et quoniam hirundines veris nunciæ sunt, Aristophanes in Auibus ludens in quendam vetere & è varijs centonibus consuta veste indutum, appellat eum ποικίλαν χελιδόνα, id est variam hirundinem. Tum alius, Εἰς θοιμάτιον τὸ σκολιὸν ᾄδειν μοι δοκεῖ· Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, non vna hirundine, sed pleni iam veris tepore indigere videtur, quo multæ se proferunt hirundines. ¶ Hirundo æstatem loquitur, Had. Iunius.

Emblema.

¶ Alciati Emblema sub lemmate *Garrulitas.*

Quid matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus epops Tereus, qui maluit ense putare
Quam linguam immodicam stirpitus eruere.

DE HIRVNDINIBVS DIVERSIS.

Aristoteles tria tantum hirundinum genera facit: domesticas, apodes & falculas. Plinius autem quatuor genera facere videtur: domesticas, rusticas, apodes & riparias, Turnerus. Hirundinum quædam nidificant in domibus, quædam fenestris vitreis, quædam in abruptis montium. & hæ qualitate & quantitate differunt, Author de nat. rerum. Quatuor Hirundinum summa genera sunt nota nobis. Primum hoc vulgare, nigrum. Alterum simili forma sed suffuluum in ripis nidificans, cuius consimilis species nidos appendit artificio mirabili parietibus. Stridunt hæ quasi sibilo inter volandum. Godalios Vasconia vocat. Tertiū genus est, quater tanto grādius, toto corpore atrum, fœdissima facie, crurib. breuissimis, crassissimis, hirtis. Biuit appellātur à Liguribus Taurinis, ab Adriaticis Dardanelli. In cauis lateritiorum parietū nidificant. Quarti generis vnum tantū vidi, magnitudine Buteonis, sed facie nullo modo ab his dissimili. Cruribus tamen atq; vnguibus ad prædam & pugnam idoneis, nec minus rostri aduncitate. Captum vocabat Rondonem Maurellus Mediolanēsis, Galeacij vicecomitis aucupio prefectus. Dardanellos, humi si sint, non posse sese attollere, compertum habemus experientia, Scaliger. Hirundinum genera sunt quatuor: domesticæ: quæ in muris exterius: quæ in terra (ripis) iuxta flumina: & marinæ dictæ, Albertus, ¶ De apode siue cypselo, hirundinū generis aue, in Elemento *A.* scripsi. Cæterum marinas nullas agnosco. piscis enim est, non auis, quam hirundinem marinam veteres appellant. Nostri tamen auem meropi congenerem, vt conijcio, Seeschwalm, id est hirundinem marinam nuncupant: & Itali gauias hirundines marinas. aiunt enim earum alias nigras, alias albas esse, & piscibus viuere. Plinius apodes hirundinum specie toto mari cerni scribit, & semper comitari naues, haud scio quàm rectè. fortassis enim aues illæ non apodes, sed gauiarum generis fuerint: quod considerabunt ij qui propius mare versantur. ¶ Auis quæ caput caprino simile habet, vocatur Latinè apud vulgus caper hirundinis, Albertus.

Auis quæ dicitur. Caper hirundinis.

DE HIRVNDINIBVS SYLVESTRIBVS.

Hirundines quædam rusticæ sunt, quę & syluestres & agrestes à Plinio nominantur: præter enim Pliniū nullus, quod sciā, ex veteribus earū meminit. Alterū genus hirundinū est (inquit) rusticarū & agrestium, quæ rarò in domibus, diuersos figura, sed eadē (qua domesticæ) materia cōfingunt nidos, totos supinos, faucibus porrectis in angustum, vtero capaci: mirum qua peritia occultandis habiles pullis, & substernēdis molles. In Ægypti Heracleotico ostio molē continuatione nidorū euagāti Nilo inexpugnabilē opponūt, &c. Sed hoc posteri⁹ ad riparias

hirun-

hirundines, non ad syluestres simpliciter vocatas pertinere dixerim: quare ad illas differo, etsi dubitem ad vtras potius referri debeat. Et alibi, Anginis (inquit) succurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur pulli syluestrium. (proinde cætera etiam ex syluestri hirundinum genere remedia, supra in domestica requires.) figura nidorum syluestres deprehendit, Hæc Plinius.

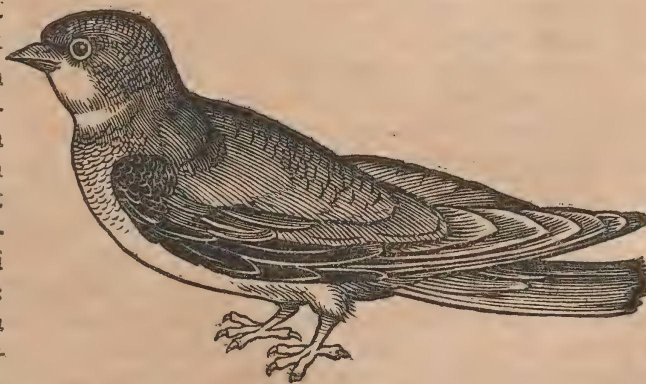
¶ Hirūdines syluestres illas esse suspicor, quas Turnerus apodes minores vocat, quarū iconē posuimus. Apodes minores (inquit Turner.) voco, quæ in scopulis, templorū fenestris æditioribus & summis turrib. nidos figūt. has Angli vocant *rok martnettes*, vel *chirche martinettes*: Germani Kirchschwalben. Alij aliter Germanicè nuncupāt, Murspyren / Münsterspyrē / Murschwalben, (vt Ge. Agricola:) Bergschwalben / wysse Spyren: eò quòd in templis, & muris & montibus nidificent. Imo ventre ad collum vsq; albicant, reliquo corpore nigræ, Eberus & Peucerus. In muris veterum ædificiorum & cauernis ac scopulis montium nidificant, Matthæolus. Hirundinum genus tertium in parietibus murorum (in muris) exterius nidificat, & muscis est infestum. Idem cum passeribus pugnat. passer enim domicilium (nidum) eius præoccupat initio veris antequam veniant hirundines. tum hirundo conatur eum è nido eijcere. Et obseruatum est sæpius Coloniæ, hirundinem cum non posset eijcere passerem, stridore suo hirundines multas conuocasse. quæ simul cum impetu aduolantes, luto quod rostro singulæ gerebant, nidi foramen subito obstruxerunt: & passerem ita inclusum suffocarunt, Albertus. Et rursus alibi, Hirundines quæ in muris & lapidibus nidificant, concludunt luto nidum vsq; ad arctum foramen per quod intrant & exeunt. quod si passer intrauerit, & non citò exierit, hirundinibus collectis pluribus & luto obturantibus nidum suffocatur, postea reparato foramine hirundo ad quam pertinebat nidus, passerem mortuum eijcit. Auicenna hirundines (simpliciter) & passeres se interficere mutuò scribit cum in vna domo conuenerint. Hirundines omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen per quod intrant, Albertus. ¶ Apodes hoc differūt ab hirūdinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Geor. Agricola. Turnerus sanè eas quas nos syluestres hirundines facimus, apodes minores vocat, nullo antiquo nomine imposito: rusticas verò seu syluestres alias facere videtur, quæ scilicet in domibus rusticorum semper nidificant: quas à reliquis generibus (inquit) duæ sanguinolentæ maculæ quas vtrinq; in pectore videas, distinguunt: quod Ouidius his versibus pulchrè ostendit: *Altera tecta subit: nec adhuc de pectore cædis Excessere notæ, signataque sanguine pluma est.* Hæc ille. refert autem has hirundines ad primum genus, hoc est ad domesticas, quas itidem sanguinolento pectore nobiles dixerat: vt Ouidij versus de pectore sanguinolento, ad domesticas simpliciter, vel ad vtrasque referri possint.

Hirundines syluestres eædē quæ apodes minores.

De pugna hirundinum cum passerib.

An apodes ab hirundinibus syluestrib. differant.

DE HIRVNDINIBVS RIPARIIS, ET PRImum de Drepanide.

De drepanide.

DREPANIS Aristoteli memorata auis, à Theodoro falcula aut riparia conuertitur. videtur autem non alia quàm quæ riparia à Plinio nominatur, à Marcello Empirico ripariola voce diminutiua. est enim (ni fallor) in hirundinum genere minima, vnde & à Germanis quibusdam, vt circa Argentoratum Rhynnüogele / id est Rheni auicula, diminutiua formula dicitur: cuius figuram nos posuimus, quòd alia riparia nondū nobis cognita sit. aut enim hæc riparia simpliciter est, aut certè ei cognata. Drepanis vt pennis præualet, sic pedibus degenerat, vt & hirundo & apodes. nam tria hæc genera & moribus & volatu (ὁμοιόπτεροι) & specie (tum reliqua scilicet, tum paruitate pedum) proxima inter se conspiciuntur, Aristot. Æstate tantū apparet drepanis cum imber incessit. tunc enim & apparet & capitur. deniq; rara hæc auis est, Idem. Qui negant volucrē vllam sine pedibus esse, confirmant & apodes habere, & drepanin in eis quæ rarissimè apparent, Plin. ex Aristotele. Δρεπανίς Hesychio & Varino cénchron, id est miliū significat. δραπενίδες verò eisdē (lego δρεπανίδες, quanquam ordinis ratio apud illos hoc non admittat) genus auis est. ¶ Tertium hirundinum genus est quæ ripas excauant, atque ita internidificant. nidos enim (proprios) non faciunt: migrantq; multis diebus antè, si futurum est vt auctus amnis attingat, Plin. Ripariæ in riparum cauis nidificant, Idem. ¶ Alterum genus hirundinum est rusticarum & agrestium, &c. In Ægypti Heracleotico ostio

De ripariis hirundinibus.

De hirundinibus Ægyptiacis nidos Nilo inexpugnabiles conficientib.

molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadij ferè vnius spacio, quod humano opere perfici non posset. In eadem Ægypto iuxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus vernis diebus palea & stramento rostrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus tanto labore, vt multas in opere emori constet. Eaq; militia illis cum anno redit semper, Plin. Conijceret autem aliquis hoc opus circa fluuios ad riparias pertinere, quòd illæ maximè in ripis fluuiorum versentur & pariant. Sed obijci potest quod alibi scribit Plinius riparias non facere nidos proprios. sed in riparum cauis nidificare. itaq; tale opus quo Nilus inundare prohibeatur, non efficient. item quòd hoc ipso in loco Plinius mox à rusticarũ & agrestium hirundinum mentione hæc scripsit, tanquam illas tantum hoc opus perficere sentiens. Sed Albertus hirundines illas quæ in foraminibus riparum ædificant iuxta aquas, nidos artificiosos sibi construere asserit, nõ minus quàm domesticas, vt in illis retulimus. quare rem in medio relinquo. Plutarchus quidem in libro de fluuijs (de Nilo scribens) hirundinibus simpliciter hoc attribuit. Generantur (inquit) in Nilo lapides κόλλωτες (nimirum à vi agglutinandi, vel glutinoso humore) quos hirundines colligunt cum imminuta est Nili aqua (κατὰ τὴν ἀσέβειαν τοῦ Νείλου. locus videtur corruptus. ego pro ἀσέβειαν reponerem μείωσιν vel κατάβασιν, vel simile aliquod vocabulum) & chelidonium, id est hirundininum appellatũ murũ construunt, qui aquæ impetũ cohibet, & regionẽ inundari prohibet, vt Thrasyllus in Ægyptiacis tradit.

Remedia ex ijsdem.

¶ Hirundinũ quæ ripas excauant pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisq; alijs morbis humani corporis medẽtur, Plin. Remedia quidẽ eadẽ omnia, eodẽ teste, ex hirũdinum genere domestico, syluestri & ripario habẽtur: sed efficaciora è syluestrib. è riparijs efficacissima.

¶ Albertus in historia animalium libro 1. cap. 3. pro ijs quæ Aristoteles de drepanide scripserat, sic habet: Hirundinis quædam species non apparet nisi vno tempore anni post pluuiam in fine æstatis mense Augusto, cum Sol est in Leone. ea auis Græcè vocatur *abroycayn*, & quidam vocant eam *daryachim* (aliàs *dryacha*. voces sunt corruptæ à Græca drepanis.) Est autem admodum rara: & per totum annum non nisi semel apparet, mense vno, quo etiam perit. quare generatio eius obscura est. Et rursus lib. 23. *Dryacha* (inquit) auis est Aristoteli pedibus carens, (κακόπους non ἄπους Aristoteli est:) & cum ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ferè sicut vespertilio. Non apparet autem nisi post pluuiam in principio æstatis. & eo tempore parit, cumq; pulli conualuerint moritur.

¶ Tertium hirundinum genus quod in ripis nidulatur, Angli nominant *a bank martnet*. Germani ein Vberschwalbe / aut Speiren / (aliqui Wasserschwalme / Rynschwalme /, Turnerus. G. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, (cui non assentior,) & Germanicè interpretatur Speirschwalben. Ego diuersarum hirundinum nomina in diuersis Germaniæ locis confundi puto. nostri spiras (Spyren) vocant apodes: inferiores verò Germani riparias sic nominant, vt dixi in Apode A. Ripariæ inter hirundines minimæ colorem habent fuscũ ad cinereum vergentem, überschwalben Germanis dictæ, Eber. & Peucerus. Scaliger facit secundum genus hirundinum suffuluum in ripis nidificans. Eas etiam scribit stridere quasi sibilo inter volandum, & *Godalios* in Vasconia nominari. In terra in foraminibus riparum iuxta aquas nidificant, & insidiãtur bibionibus (culicibus) qui volant super aquas, Albert. Hirundines quæ in altis ripis fluuiorum nidulantur, vt & cæteræ syluestres, ab Italis *rondoni* vel *tartari* dicuntur, Matthæolus Senensis. ab alijs, vt audio, *dardanelli*. a Gallis *martinet*, quod nomen etiam ad apodes seu cypselos pertinet. Dardanellos Scaliger facit tertium genus hirundinum ab hoc diuersum. *Vide* supra De hirundinibus diuersis. Volitant super aquas, & occursu mutuo infestæ videntur, cùm interim nihil aliud quàm muscarum venationem sibi proponant. Arena rostro allata nidificare eas aiunt.

Descriptio hirũdinis cuius icon ante posita est.

¶ Auiculam, cuius figurã pro riparia posui, in Rheni riparum cauis nidificare certum est. sunt qui foramina etiam ab ea excauari asserant. Eadem ab alijs Germanicẽ Feelschwalm nominatur. caudam vt alia genera hirundinum bifurcatam non habet, quantum ex pictura apparet: ventre albicat, vt in collo quoq;: pectore fusca est.

De hirundinũ genere nidos ex musco conficiẽte.

¶ In genere item ripariarum est, cui nidus ex musco arido ita absoluta perficitur pila vt inueniri non possit aditus, Plinius 10. 33. cùm proximè de alijs hirundinibus riparijs egisset: quare magis placet ripariarũ legi, quàm vt nonnulli codices habent parrarum. nam Gazam quoq; ripariarum legisse video. etsi eo in loco Plinius non de certo auium genere, sed in vniuersum de auium in nidificando solertia perscribat. Et mox, Argatilis appellatur eadem figura ex ligno (lino) intexens. Solerti porrò ingenio argathylis (Græcus codex habet *acanthylis*: Gaza vertit *argathylis*, Plinij scilicet lectionem secutus. acanthylis quidem non alia auis quàm acanthis videtur: Hesychius & Varinus acanthyllis per *l* duplex scribunt, & genus passeris interpretantur) in ripariarum genere (Gaza hoc de suo addidit, Plinium nimirum sequi se ratus: cùm tamen Plinius non argathylin ripariarum generis esse scribat, sed innominatam aliam de qua proximè egerat) suum instruit nidum. filis enim intexit lineis specie pilæ, aditu arcto, Aristot. 9. 13. Quærendum est an non parrarum, neq; ripariarum, sed parorum (id est ægithalorum) generis sit, quæ ex musco arido nidificat. talis quidem pari species apud nos est, quàm à caudæ longitudine denominamus: sed nidus eius oblongus est, non pilæ forma. Ægithalus & argathylis nomina facile permutari potuerunt.

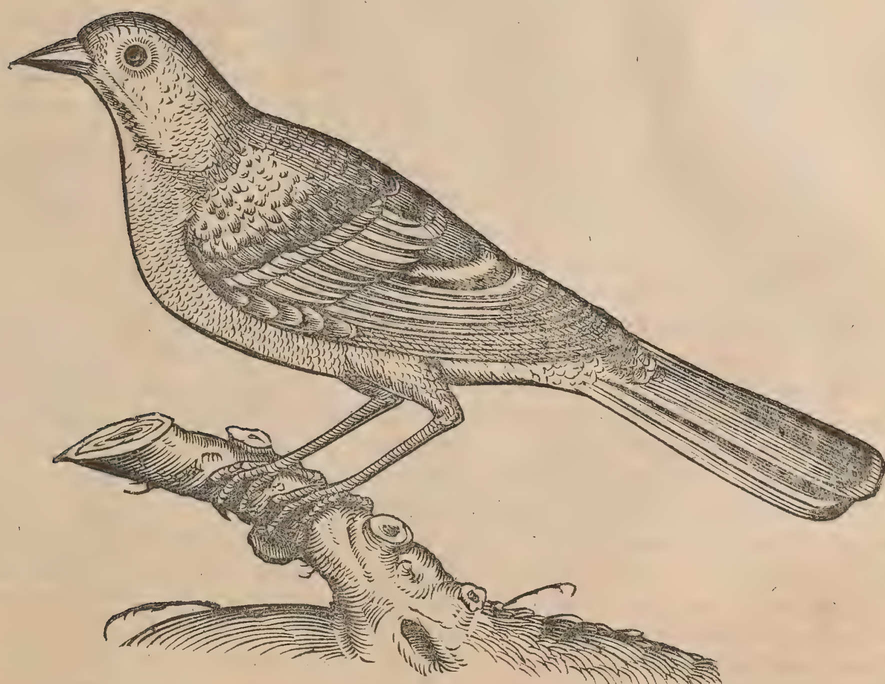
DE HO-

DE HORIONE ET HORTVLANA.

CLITARCHVS in India ſcribit volucrem amatorio affectu flagrantem, nomine *horionem*, ſi bene memini, naſci, magnitudine parem ardeæ, rubris ſimiliter cruribus, oculis cæruleis, ſic à muſica inſtructã, vt naturæ munere tam ſuauiter canat, vt ipſas referat Sirenes, & dulcedine ſua ad ſuauiſſimos hominum cantus, qualis in primis eſt hymenæi nuptialis, accedat, Ælianus. Ω'ρίων ſyderis nomẽ, aut auis quædam, Heſychius. In noſtro Æliani codice manuſcripto prima huius nominis non aſpiratur, vt neq; Orioni ſyderi.

¶HORTVLANAM auiculam quandam in cibis expetitam & facile pingueſcentem, Itali circa Bononiam vocant. Hortulanæ caro calida eſt, genituram auget, & renes calefacit ac impinguat, & menſes prouocat, Raſis.

HORTVLANA, VT VVLGO IN ITALIA *vocant, circa Bononiam.*

HVIVS auis effigiem Vlyſſes Aldrouandus, vir cùm in re medica tum ſtirpium hiſtoria præſtantiſſimus, ad nos miſit. Eſt autem, vt pictura præ ſe fert, huiuſmodi: Magnitudine alaudæ, roſtro & cruribus rubicundis: iride oculorum alba, exteriore ambitu flauo. in collo & pectore partim flauus, partim viridis color eſt, diſcretus vterque. Venter croceus maculis diſtinctus cinereis: quo colore maculæ alibi etiam paſſim in eo videtur. Alarum & caudæ pennæ nigræ ſunt. eſt tamen & ruffi & cinerei nonnihil in eiſdem.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB I. LITERA.

DE IBIDE.

A. *Nomina.*

HEBRAICAM vocem *ianſchuph* Leuit. 11. & Eſaiæ 34. Septuaginta & Hieronymus ibin interpretantur. doctiores multi noctuam, & auem nocturnam eſſe conſentiunt, à voce *ianaph* (vel *neſcheph* potius) quæ crepuſculum ſignificat: tum temporis enim apparet, vt Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. *Vide* in Cygno ſupra, & Noctua infra. *Tinſchemet* quoq; eiuſdem linguæ vocabulum alij ibin, alij aliter exponunt, vt ſcripſi in Talpa *A.* Auicennæ interpres pro ibide habet *auſchuz*, ſed Albertus legit *caſeuz*. Auis (inquit, de ibide ſentiens) quæ ab Ægyptijs ſecundum Ariſtotelem leheras

(alias *ieheras*) dicitur, secundum Auicennam *caseuz* vocatur. ¶ Græcè Ἶβις scribitur. ¶ Mentiuntur qui dicunt ibides esse ciconias: nisi dicant genus esse ciconiarum in orbe nostro ignotum. habent enim ciconiæ rostrum rectum. ibides aduncum, Author de nat. r. & Albertus. ¶ Ibidi forte cognata est auis quam Itali *falcinellum* vocitant: mox post Ardeas nobis descripta: cui rostrum longum & aduncum, id est modicè arcus aut falcis instar, inflexum. color pennarum subuiridis. *Tringo* dicta auis à vulgo Gallorum ad mediterraneum mare, quæ ciconiæ similis est & serpentibus vescitur, nondum mihi cognita est. ¶ Bellonius ibidem nigram facere videtur auem illam, quam nos Coruum syluaticum diximus. *vide* supra in Himantopode. ¶ Hieroglyphicam quandam picturam veterem gemmæ insculptã accepi à D. Occone in qua exprimitur Ibis Ciconiæ persimilis, sed rostro arcuato. Germanicè dici posset Ein Krummer storck vel ein Aegyptischer storck.

Ibis in Ægypto tantum viuit. Ibis extra Ægyptum nunquam progreditur. quoniam cœli status illic vuidus est, (ὅτι νοτιωτάτη χωρῶν ἁπασῶν Αἴγυπτός ἐστιν. id est, quoniam Ægyptus magis quàm vlla regio ad meridiem sita est. quod cum verum non sit, Gillius νότιον, *humidum* transtulit, licet in ea significatione vsurpari non putem, nisi fortè à poeta aliquo:) & Luna omnium maximè planetarum humida (νοτιωτάτη.) Iam si quis vi atq; impetu eam ab Ægypto exportet, illa quidem ex insidiatoribus vltionem capit, vel cum magna sua pernicie. mortem enim sibi fame consciscens, raptoribus studium in se exportanda extra Ægyptum vanum esse ostendit, Ælianus. Circa Licham in extrema Africa lacus quidam dulcis est, & in eo loco ibes conspiciuntur, Strabo. Visam in alpibus ab se peculiarem Ægypti ibin, M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit, Plinius. Scio ego in alpibus reperiri auẽ, quam nostri ciconiam nigram appellant: quam tamen ibin esse rostrum rectum non sinit. vt neq; coruus syluaticus alpina auis nigra ibis esse mihi vide- 2
Duo ibidũ Ægyptiarum genera. tur, quanquam rostro adunco, quòd alia quædam non respondeant. ¶ Ibes Ægypti duplici genere distinguuntur. sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Ægypto habeantur. nigræ contrà apud Pelusium tantùm, in cætera Ægypto nullæ, Aristoteles, Plinius, & Solinus.
Descriptio ibidis. Rostrum non rectum, sed aduncum (πρόσωπον ἐπίγρυπον, Herodotus) vel obliquum ibidi tribuunt Plinius & Pausanias. Stymphalides aues magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes, rostra tamen habent firmiora, & non vt ibes obliqua, Pausanias in Arcadicis. Ibis nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. pugnant autem nigræ cum serpentibus. At earum quæ pedes humanis similes habent (omittit hæc Wottonus. Græcè legitur, Τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, ψιλὴ τὴν κεφαλὴν (δηλονότι ἡ ἰδέη) καὶ τὴν δείρην πᾶσαν. id est, Illarum autem (ibidum quæ hominibus magis familiares sunt, & circa 3
eos versantur, vel pedibus eorum se aduoluunt) caput ac collum totum glabrum est. pennæ cãdidæ præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium, quæ omnia vehementer nigra sunt: crura & facies (πρόσωπον, rostrum) alteri consentanea, Herodotus libro 2. Crex auis marina ibidi similis, Hesychius. Ibis magnitudine & figura ciconiæ persimilis est. colore autem duplex. nam altera ciconiæ similis, altera tota nigra: & nullum Alexandriæ triuium non eis plenum est, Strabo. Ibes aues sunt excelsæ, cruribus rigidis, corneo proceroq; rostro, Cicero 1. de nat. deorum. Qui Taricheæ bestijs præsunt, ibidis intestinum sex & nonaginta cubitorum esse affirmant, quod idem in Lunæ defectione comprimitur, Ælianus. hinc est nimirum quòd etiam decrescente Luna minus quàm augescente alimenti hanc auẽ capere apud eundem traditur. Ibis iuxta Nilum est varia, in Æthiopia (Pelusio malim) verò nigra: auis magna, in multis ciconiæ naturam referens, Albertus. Idem alibi ibidem scribit esse ciconiam totam 4
nigram in dorso, & reperiri quoq; fuscam, (griseam.) Hæc auis, maius quam corporis magnitudo ei respondeat, cor habet. Idcirco veteribus Ægyptijs cordati hominis hæc volucris typus erat. Gaudent. Merula.

C.

Ibis aquã non ingreditur. Ibis licet aquatica sit & super (iuxta) Nilum versetur, aquam tamen nunquam ingreditur, neque natare potest, Albertus & alij obscuri. Nocte & die semper iuxta litora (ripas) ambulat, Physiologus.
De eiusdẽ gressu. ¶ Magna tarditate graditur: nec eam ocyus quispiam ingredi videat, quàm molli gradu & tardo, more lautarum mulierum, Ælianus.

Cibo. ¶ Cibus ibidis. Gaudet ibis alimento fœtido, venenoso, & voracissima est, & inimica serpentibus, Simocatus. Apud Græcos Lexicorum conditores ibin ὀφιοφάγον ab esu serpentium, & ῥυπαροφάγον 5
ab impuritate victus cognominari inuenio. Nullum Alexandriæ triuium non plenum est his auibus, partim vtiliter, partim inutiliter. vtiliter quidem, quia omnem serpentem, & omnes macelli immunditias colligit. inutiliter verò quia immunda est, & omnia comedit, nec facile à mundorum coinquinatione arceri potest, Strabo lib. 17. Ibes nigræ anguium volucrium cateruas pestilentes intra Ægyptios
Pugna contra serpentes. fines & ingredi prohibent, & pro terra sibi amica propugnantes, illud vniuersum agmen interficiunt, atq; consumunt. Aliæ vero ibes ex Æthiopia Nili alluuionibus serpentes Ægyptum appetentes conficiunt, eorum conatibus obuiam euntes: quæ causa prohibet Ægyptios ex accessu serpentium perire, Ælianus. Serpentes (*paruos*, Mela) alatos ferunt initio vèris in Ægyptum volare, quos ibides aues occurrẽtes ad ingressum planitiei interimãt: & ob id opus ibidẽ magno in honore Ægypij habẽt, Herodotus. Ibes maxmam vim serpentium conficiũt. auertunt pestem ab Ægypto quum volucres angues

ex vasti-

ex vastitate Libyæ vento africo inuectas interficiunt atq; consumunt. ex quo fit, vt illæ nec morsu viuæ noceant, nec odore mortuæ. Eam ob rem inuocantur ab ipsis Ægyptijs ibes, Cicero 1. De nat. deorum. Ibis serpentum populatur oua, gratissimamq; ex his escam nidis suis defert. Sic rarescunt prouentus fœtuum noxiorum. Nec tum aues istæ tantum intra fines Ægyptios prosunt. nam cùm Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum virus est, vt morsum antè mors quàm dolor insequatur: sagacitate, qua ad hoc valent, aues excitatæ, in procinctum eunt vniuersæ, & prius quàm terminos proprios externum malum vastet, in aëre occursant cateruis pestilentibus. ibi agmen deuorant vniuersum quo merito sacræ sunt & illæsæ, Solinus & Ammianus Marcellinus. Ibis Ægyptijs vtilissima est ad serpentes ac locustas bruchosq; delendos, Diodorus. Quod autem calidissima sit natura, propterea vel pessimarum rerum conficientissima vorago est. siquidem serpentes & scorpios exest, & conficit, atq; ex his partim facile & calore, quo permulto abũdat, exterit, & concoquit: partim nullo negotio excrementa excernit, atq; expellit: ægritudine perraro afficitur, Ælian. Ibis iuxta aquas colligit pisciculos & cadauera reiecta, & alia quæ inuenerit animalia, & maximè serpentes. altiores quidem & puriores aquas, in quibus pisces puri degunt, refugit, Albertus & alij obscuri. Catarrhactes, ibis &c. prohibentur. eò quòd aues sint piscium voraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Ibin audio crescente Luna copiosiore alimento vti quàm decrescente: & intestinum eius in Lunæ defectione comprimi, Ælianus. In quidlibet vel sordidissimum, quamuis immittit rostrum, vt quippiam illic inquirat, ex inquisitione tamen cibi cum se quieti tradit, cubile lauat, & purgat, Idem. Ibis nunquam sordidã aut veneno infectam (medicatam aut insalubrẽ, Plutarchus) aquam bibit, Idem.

¶ Ore parit, Solinus. ore pariunt ibides: Gaudent. merula Ægyptij eam ferunt ore coire & parere: veruntamen ea de re mihi non facile persuadent, Ælianus. Aristoteles de generat. anim. 3. 6. contradicit illis qui coruum & ibin ore coire putant, vt retuli in Coruo C. Ibis in palmis, ad euitandos feles, nidificat: non enim facile in palma, ob eminentem & cultellatum trunci corticem ij sæpe repulsi & reiecti, sursum correpere possunt, Ælianus. Lunæ sacra est. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Idem. Ibidis oua frangunt Ægyptij, quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. ¶ Ibis rostri aduncitate per eam partem se perluit, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Plin. Purgationem qua ibis vtitur, salsuginem scilicet adhibens, aduertisse & imitati postea Ægyptij dicuntur, Plutarchus & Ælianus. sed Ælianus salsuginis mentionem non facit. Vidi ego canem sæpe vomitu vtentem, & Ægyptiam auem clysterem imitantem, Galenus in libro de phlebotomia. ¶ Apion eam ait longissimæ vitæ esse. Atq; in eam rem Hermopolis sacerdotes citat sibi sanè immortalem ibim ostendisse, quod quidem ipsum huic nõ minus procul à vero abesse videtur, quàm ab omni ratione abhorrere existimo, Ælian. Ibis felle hyænæ interimitur, Ælianus.

De earum coitu & partu.

Purgatione.

Vitæ longitudine.

D.

Mitissima (mansuetissima) auis est ibis, Strabo. Hæc auis prima clysteris vsum hominibus monstrauit, vt retuli in C. ¶ Crocodilum si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Ælian. De ibidum pugna contra serpentes scripsi in C. Ibidis pennæ serpentibus aduersantur, Simocatus. Non mouebitur serpens penna ibidis ipsi iniecta, Zoroastres in Geoponicis. & Florentinus Democritũ citans authorem. Quilibet serpens ibidis pennam vel intueri timet: si attigerit, obtorpescit: si comederit, ventre dirupto moritur, Philes.

De ibidũ pennis serpentibus infestis.

E.

Ibis etsi vtilis est in Ægypto, vt quæ serpentes omnes, & omnes macelli immunditias absumat: inutilis est tamen tanquam auis immunda, & quæ à mundorum etiam inquinatione non facile arceatur, vt narraui in C. Iosephus Antiquitatum Iudaicarum 2. 10. Moses (inquit) cum ad bellum contra Æthiopes ab Ægyptijs mitteretur, plectas ex papyro fecit in modum arcarũ, easq; complens ibidibus secum portabat. hoc autem animal serpentibus inimicum est, fugiunt enim eas aduenientes: & cum se celare voluerint, flatu velut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt valde mansuetæ. & generi tantum serpentino feroces. Ibis apud Ægyptios sacra est & amabilis & innocua: ideo quòd nidulis suis ad cibum suggerens oua serpentum, efficit vt rarescant mortiferæ pestes absumptæ, Ammianus Marcellinus. Vescitur ibis scorpionibus & serpentibus, Ælianus. Ægyptijs vtilissima est ad serpentes ac locustas bruchosq; delendos, Diodorus.

Qua in re vtilis sit Ibis in Ægypto.

F.

Ibis, siue *tinschemet* Hebraicè dicta est, siue *ianschuph*, in vetere Testamento, cibis interdicitur. siue etiam neutro istorum nominum. impura enim videtur, cum serpentibus & cibis impuris tantum alatur. Ibidum oua & caro venenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Ibis, in Pentateucho, auis Ægyptia, obscœnitate oris immunda, quo aluum purgare consueuit, Eucherius. Ibidem, ciconiam & gruem Baptista Fiera in Cœna sua tanquam graues cibos improbat. *Ibis* (inquit) *in antiquos redeatq; ciconia luxus.* nos ciconiam quidem mensis receptam legimus, ibin verò nunquam.

De alimẽto ex Ibide.

G.

Ibidum oua & caro venenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Oua earum frangunt Ægyptij quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. Si quis ea comederit, morietur. Author

Remedia ex eadẽ.

de nat. rerum. Assa feras (serpentes, nidore scillicet) depellunt, Kiranides. Cinis ibidis sine pennis crematæ potus tormina sanat, Plinius. Ibidum pennæ vim serpentibus contrariam habent, (non tamen inter hominis remedia commendantur,) vt scripsi supra in *D.* ¶ Pro folijs erini, id est caprifici, fimus ibidis vel folia mori in medicina substitui possunt, vt legimus in Antiballomenis Græcis quibusdam. sed folia mori aliâs proximè postponuntur, substituenda scilicet pro radice hibisci.

H.

a. Ibis in gignendi etiam casu ibis facit, vel ibidis. Cicero & Plinius *ibes* in multitudinis numero protulerunt. Inuenio & Ἴβυς per υ in vltima apud Athenæum, quod non probo. Ἴβυξ ὀρνέου εἶδος καὶ Ἴβυς, Hesych. & Varinus. Ἴβις auis est, cuius genitiuus Ἴβιδος, & accusatiuus (pluralis) τοὺς Ἴβιδας, Varinus. quasi mascul. generis sit. Plutarchus in libro de Iside, & alij omnes (quod sciam) gen. fœmin. proferunt. Ἴβιξ (malim ἴβυξ per υ) genus est auis clamosæ, à qua Ibycus nomen proprium factum est: καὶ ἰβυκλωίσαι, ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βυκλωίσαι, Etymologus in Ibis. Videri autem potest Ibyx auis nomen per onomatopœiam factũ, vt & Gifitz apud nostros: quæ forsitan etiam eadem fuerit, cum & clamosa sit, & onomatopœia similis. ¶ Ybos vel ibis pro antho aue apud Albertum legitur, qui eam alicubi imperitè eandem ciconiæ facit. *vide* in Antho. Idem Albertus alicubi *ichneumonem* quadrupedem ex interpretis Auicennæ (opinor) translatione *anschycomon* & *thyamon* vocans, ibidem auem interpretatur indoctissimè.

Icones. ¶ Ichneumonis & ibidis imago in statua reperitur Romæ in horto *Béluedér* in palatio Pontificis, Bellonius. ¶ Ægyptij cor volentes indicare, ibin pingunt, quòd hæc auis Mercurio cordis ac rationis presidi attributa sit, (vt dicemus in *h.*) Orus. Iidem pro homine rapace & otioso, crocodilum pingunt cum ibidis penna in capite. hunc enim si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Idem. De ibide aurea quæ in comessationibus Ægyptiorum circunferebatur, *vide* infra in *h.*

¶ Ibidis sanguis inter rubi nomenclaturas apud Dioscoridem legitur. item ibidis penna & ibidis vnguis pro quinquefolio secundum Magos.

Nomina propria ab Ibide. ¶ Aristophanes in Auibus Lycurgum ibin cognominatum scribit: vbi Scholiastes ostendit Lycurgum à plerisque vel genere vel moribus Ægyptium esse creditum. ¶ Minutianus auctor est, Coruinum ab Ouidio appellatum fuisse ibin ex auis fœditate, cui ventrem rostro purgare insitum sit, & hoc ex Callimachi imitatione, Cælius. Callimachum inuenio Apollonium poëtam ibin appellasse Ibis (vt Grammatici scribunt) à similitudine auis eiusdẽ nominis, pro inuido ponitur. vnde Ouidius conscripsit libellum in inuidum, quem in ibin vocauit. *Ibidis* (inquit) *interea tu quoque nomen habe.*

Ibis quare Mercurio sacra. ¶ *h.* In pugna gigantum contra deos Cyllenius (id est Mercurius) ibidis alis latuit, Ouidius 5. Metam. ¶ Ibin orationis parenti Mercurio aiunt in amore esse, quia orationis speciem similitudinemq; gerat. nanq; eius nigræ pennæ cum tacito, & nondum emisso sermone comparari queunt: nec dum vero prolatæ orationi, intimorum sensuum enunciatrici, candidæ possunt conferri, Ælianus inteprete Gillio. sed aliter ex eodem Volaterranus: Ibis (inquit) à Mercurio diligitur, quòd eius naturæ conueniat. nam quod nigra & alba in hoc genere reperitur, altera mentis tantum excogitata, tacitaq; notantur. altera verò nuncius auditi prolatiq; sermonis extrinsecus significatur. Ægyptij dicunt ibin statim ab ouo excusam duas drachmas appendere, quantum & cor infantis nuper nati. Eadem pedum inter se & ad rostrum interuallis designatis trigonum æquilaterum (cordis quadam specie scilicet) constituit, Plutarchus in Symposiacis 4. 5. & in libro de Iside. Illam ibidis etiam vim de Ægyptiorum libris accepi: eam nimirum cum in pennas, quæ sub pectus existunt, collum & caput abdiderit, cordis figurã exprimere. Socrates in Phædro Platonis, Audiui (inquit) circa Naucratem Ægypti priscorum quendam fuisse deorum, cui dicata sit auis quam ibim vocant, deo autem ipsi nomen Theuth. Eruditi *Thoth* vel *Theuth* deum, Mercurium interpretantur. Ægyptij cor volentes indicare, ibin pingunt. quod quidem animal Mercurio attributum ac dicatum est, cordis omnisq; rationis præsidi & moderatori. nam & ibis per se ipsa magna ex parte cordi adsimilis est, de qua re plurimi apud Ægyptios agitantur sermones, Orus 1.

Lunæ etiã 36. cur sacra sit. ¶ Ibis Lunæ sacra est. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Ælianus. In comessationibus (κωμασίαις) Ægyptiorum, aurea deorum simulacra circunferunt: canes duos, accipitrem vnum, & ibin vnam. & quatuor hæc simulacrorũ idola, quatuor literas vocant. canes duo mundi hemisphæria interpretantur, accipitrem Solem, ibidem Lunam. opacam enim Lunæ partem (τὸ σκιερὸν) nigro ibidis pennarum colori: splendidam albo conferunt. alij per canes accipiunt duos tropicos, per accipitrem æquinoctialem, per ibin deniq; zodiacum: quòd hæc auis præcipuè in numeri & mensuræ cogitationem Ægyptios induxerit, quemadmodum præ cæteris circulis zodiacus, Clemens lib. 5. στρωματέων.

Apud Ægyptios lege cautum est ne quis ibidẽ interimeret. Ægyptij animalium quorundam figuras non sine humani generis emolumento dijs tribuére. nam cum eorum regio adeò serpentibus scateat, vt nulla maior pestis incolas soleat infestare, prouida natura Deusq; malorum depulsor aues quasdã illuc immisit ibes appellatas, quæ serpẽtes interimunt. quamobrem Ægyptiorũ sapientes, vt homines Ægyptios ab interficiendis huiusmodi auibus suæ gentis conseruatricibus deterrerent, (neq; enim deerant qui eis mortem molirentur,) lege cauerunt, ne cui liceret Ægyptiorum ibim interimere, subiecta causa, quòd dij si quibus apparerent, in ibium forma sese eis ostenderent, Alexander Aphrod. in 12. primæ philosophiæ Aristot. Ægyptij diuersa anima-

lia

lia colunt vel vſus vel ſymboli gratia:quædam etiam vtriuſq;,vt ibin.hæc enim reptilia mortifera interimit,hæc prima clyſteris vſum in ſeipſa oſtendit:& religioſiſſimi ſacerdotum non alia luſtrali aqua purgantur,quàm de qua ibis biberit.neq; enim vnquam illa inſalubrẽ aut venenatam aquam guſtat, cum ne accedat quidem.hæc deſignatis inter ſe pedum greſſu diſtantium & roſtri interuallis triangulum æquilaterum efficit.Et nigræ eius pennis albis ita appoſitæ ſunt,vt Lunam amphicyrton referant, Plutarchus in libro de Iſide. Ipſi quorum vanitas ridetur Ægyptij, nullam belluam, niſi ob aliquam vtilitatem conſecrauerunt: velut ibin,quòd maximam vim ſerpentum conficiat, Cicero. *Vide* etiam ſupra in *C.* Inuocant Ægyptij ibes ſuas contra ſerpentium aduentum, Plinius. *Crocodilon adorat Pars hæc*(Ægypti.)*illa pauet ſaturam ſerpentibus ibin*, Iuuenalis Sat.15. Πῶς ἂν μὴ ἓν σώσειεν ἶβυς,(ἶβις potius,) ἢ κύων; Timocles in Ægyptijs apud Athenæum. Ægyptiorum morem quis ignorat?quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus,quamuis carnificinam potius ſubierint:quàm ibim,aut aſpidem, &c.violent,Cicero. In Ægypto ſi quis aliquam de feris ſacris volens occiderit,morte mulctatur:ſin inuitus,plectitur ea mulcta quam ſacerdotes ſtatuerint.Ibin verò aut accipitrem quiſquis necauerit,ſiue volens ſiue nolens,neceſſariò morte afficitur, Herodotus lib.2.Diodorus Siculus tamen non accipitrem cum ibide, ſed ælurum,id eſt felem in eodem honore ponit. ¶ In Ægypto ſacerdotes non omni aqua ſe aſpergunt,ſed ea duntaxat,ex qua ibim bibiſſe credunt.nam planè ſciunt hanc nunquã aquam impuram aut veneno infectam bibere. ſacram enim diuinandi quandam vim in ſe habere hanc auem exiſtimant,Ælianus.

¶ Emblema Alciati *in Sordidos: Quæ roſtro(clyſtère velut)ſibi proluit aluum Ibis, Niliacis cognita littoribus, Tranſiit opprobrij in nomen quo Publius hoſtem Naſo ſuum appellat, Battiadesq́; ſuum.* *Emblema.*

DE AVE INCENDIARIA SEV SPINTVRNICE.

INAVSPICATA eſt & incendiaria auis(de bubone prius ſcripſerat)propter quam ſæpenumero luſtratam vrbem in Annalibus inuenimus: ſicut L.Craſſo,C.Mario Coss.quo anno & bubone viſo luſtrata eſt.Quæ ſit auis ea nec reperitur, nec traditur.Quidam ita interpretantur incendiariam eſſe, quæcunq; apparuerit carbonẽ ferens ex aris vel altaribus,alij Spinturnicem eam vocant.ſed hæc ipſa quæ eſſet inter aues qui ſe ſcire diceret non inueni,Plinius. C.Lælio,L.Danitio Coss. auis incendiaria viſa occiſaq́;,Iulius Obſequens. Auis incendiaria ſecundum grammaticos quoſdam dicta eſt quòd incendijs naſcatur.

¶ INTVBA auis amari iecoris falſò creditur à nonnullis in Vergiliano verſu, primo Georg. *Et amaris intuba fibris*: quo doctiſſimus poeta ad genus illud intubi videtur alludere quod picris appellatur, Hermolaus in Corollario. *Intuba auis.*

DE ISPIDA.

A.

ISPIDA auis nomen apud recentiores, à ſono vocis factum eſt, vt ſcribit Author libri de nat. rerum. Italicè *picupiolo,piumbino*, id eſt plumbina vocatur,& circa lacum Larium martinus piſcator: & alibi

auis paradisi propter pulcritudinē scilicet. plumbina verò nominari videtur, vt Io. Ant. Clarius Ebolitanus ad nos scripsit, quoniā desuper deuolans in aqua, tanquam plumbū iactum, deorsumq; tendens, linea perpendiculari mergitur, vt inde pisciculos quibus vescatur, piscetur. Eandem ob causam etiam haliæetum auem piscium rapacem Italis *plumbinam* dici puto. Græci eadem ratione aues quasdam catarrhactas nominant. Rursus Itali quidam hanc auem piscatorem simpliciter nominant, circa Mediolanum: alij piscatorem regis, vt Angli quoq;: alij vitriolum, à vitrioli id est chalcanthi colore, vt conijcio, circa lacum Verbanum: in Hetruria auē S. Mariæ. ¶ Hispani in Lusitania *aruela*. ¶ Galli *pescheur*, id est piscatorem: alij *martinet pescheur*, vt & Larij lacus accolæ: alij *tartarin* per onomatopœiam: alij *artre*, quòd *artras*, Gallicè dictas, id est tineas abigat. Circa Lutetiam audio *mounier* appellari, nescio quàm rectè. à nonnullis impropriè etiam *piuerd*, id est picum viridē, à colore. ¶ Germani Yßuogel vel Eißuogel, id est glaciei auem, vt Albertus Magnus quoq; interpretatur. nam hyeme etiam apud nos manet, & circa aquarum ripas glacie concretas degit. Pomerani Ysengart. ¶ Angli *the kynges fissher*, id est regis piscatorem, vt & Itali quidam. ¶ Ispidam ex recentioribus quidam veterum alcyonem esse putant, vel simpliciter, vel fluuialem: qua de re sententiā meam exposui in Alcyone *A*. Christophorus Encelius alcyonem ab ispida diuersam facit: sed illi quoq; vt huic Germanicū nomen Eißuogel attribui scribit.

B.

Descriptio Ispidæ. Ispida auis parua est, sed pulchra & pennarum venustate clarissima: colore medio inter viridem & cœruleum, qui ad Solis radios sapphirum refert: color pectoris instar carbonum ardentium est. Binos tantum habet in pedibus digitos, vngues aduncos, rostrum paruum & rectum, Albertus & Author de nat. rerum. Ispidæ (ipse alcyonem fluuiatilem seu ripariam vocat) pectus purpureum est, collum & dorsum in viridi cœruleum, alæ fuscæ: rostrum, vt etiam pedes, cinereum, Ge. Agricola. Ispidæ (ex nostra inspectione) rostrum est nigrum, rectum, in summo acutum, tres digitos longum. Venter totus, & minores sub alis plumæ, colore ferrugineo vel ruffo tali qualis ferè interiorum castaneæ tunicarū est. Pedes breues, rubicundi: in quibus duo longiores digiti ad mediam vsque partem connexi, postea finduntur. sunt autem articulati ab imo digiti multis minutis trāsuersis lineis. Terni anterius sunt quorum breuior introrsum spectat. Plumæ genua tegunt, inferior pars nuda est. Per mediū dorsum, à principio eius vsque ea finem caudæ plumæ sunt cœrulei coloris diluti & ad album inclinantis, mirū in modum splendidæ, vt oculos etiam visu immorantes splendore suo offendant. Pronum caput cum ceruice videtur viridis coloris, transuersis lineis ex albo cœruleis distinctum. Virent etiam alæ. sed interior pars plumarum in eisdem ad purpureum ferè tendit violaceo dilutum colorem, vt cœrulearum quoque per medium dorsum. Asperguntur & alæ lucidis aliquot punctis. longiores earum pennæ exteriorem partem viridantem habent, interior nigricat. Lingua perbreuis est, latiuscula, ac subrubens cum faucibus palatoq;. OEsophagus valde longus. ventriculus in infimo corpore iuxta anum. adeps ruffa.

C.

Auis est solitaria. Ispida maximè solitaria auis est. Manet apud nos etiam hyeme circa ripas glacie concretas, vnde & nomen ei à nostris impositum. Allata est mihi nuper Ianuarij initio capta. ¶ *De eius cibo.* Piscibus viuit. vnde in varijs linguis alij piscatorem simpliciter, alij piscatorem regis, alij martinum piscatorem vocitant. Circa aquas volat, pisciculis insidiatur & vermibus, Albertus & G. Agricola. *Nido.* Terram circa aquas rostro cauat, ibiq; nidum congerit ac fœtus facit, Author de nat. rerum. *Partu.* Audio eam in arena vel in scopulo aliquo iuxta aquam nidificare: nidum forma rotunda construere, eminente in angulum foramine exiguo, mollem, ex floribus harundinum. pullos interdum nouem in nido vno reperiri. ¶ Ispida cum pullis suis suauiter olet moschi odorati ferè instar, Hier. Tragus. *Pelle.* Caro eius mortuæ non putrescit. Vulgò creditur pellem eius detractam (multi vnà cum carne seruant, intestinis tantum ademptis) & alicubi suspensam, pennas quotannis tanquam in viuo corpore mutare: quod ego falsum esse expertus sum in pluribus huius generis auibus per plures annos reseruatis, Albertus.

D.

Ali & mansuefieri posse hanc auem non puto.

E.

De vsu eius in pannis à tineis conseruandis. Qui pannos laneos vendunt, huius auis pellem cum pannis habere solent, quasi vi quadam peculiari aduersus tineas polleat. vnde & *artram* à Gallis quibusdam dici arbitrantur. hoc autem vt præstet, satis esse aiunt in eadem cella eam haberi, atq; hoc quidam per aliquot annos se expertos mihi retulerunt: ego vix fidem habuerim. Sunt qui negent fulgurari domum in qua fuerit nidus ipsius. Dicunt etiam auguria sectantes hanc auem conseruatam in thesauris, augere illos & amoliri paupertatem, Albert. Sunt & similes quædam circa alcyonem superstitiones, quas retuli in Alcyone *H.e.*

F.

In cibo non probatur, Hieron. Tragus.

Cornix aquatica Ispidæ ferè similis. CORNIX aquatica apud Morpetenses Anglos dicta (quam supra inter Cornices descripsimus) rostro est paulò breuiore quàm ispida, ante volatum eiusdem more crebrò nutans. Voce eandem ita refert, vt, nisi videas, ispidam esse iurares. In ripis etiam fluminum degit, & pisciculis victitat.

ITYX

ITYX, ἴτυξ, auis quædam, Suidas. Sed forte legendum ἴϐυξ, quod auis nomen commemoraui supra in Ibide *H.a.* aut Ἴτυς. fertur enim Itys puer in phasianum mutatus. *Ityx.*

IVNCO lacus & fluuios petit, caudam motitat vt & cinclus, albicula & tringa. quæ inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur. Iunco quidem alaudæ amicus est, Aristoteles interprete Gaza: qui pro Græca voce χοίνικλος iunco transtulit. nam Græci iuncum χοῖνον nominant. & forte inter iuncos degit cùm circa aquas versetur. Apud Hesychium & Varin. χοίνικος legitur sine lambda. Σχοίνικος, auriga Amphiarai, & auis quædam, & planta, Hesychius. ¶ Ego (inquit Turnerus) quum nullam aliam nouerim auiculam, iuncis & harundinibus insidentem, præter Anglorum passerem harundinarium, illum iunconem esse iudico. auis est parua, passere paulò minor, cauda longiuscula & capite nigro. cætera fusca, Turnerus. vocat autem hanc auem Anglicè *a rede sparrow*, Germanicè ein Reidtmüß / (nostri potius efferrent ein Riedtmeiß / id est parum palustrem. Nos plura de harundinario passere inter passeres, & de paro palustri (hic enim ab hirundinario passere differt, etsi Turnerus vnam auem faciat) inter paros dicemus: vt de motacillis quoq; diuersis in Elemento *M.* Eberus & Peucerus etiam Turnerum (vt plerunq;) secuti iunconem interpretantur Germanicè ein Riedtmeiß / id est parum palustrem. Græcè ab ijsdem scribitur χοίνικλος vel χοινίων. IVNCO.

DE IYNGE.

A.

IYNX auis apud Aristotelem dicta, ἴυγξ, *torquilla* vertitur à Theodoro Gaza, tanquam vulgo (Italorum) sic nominetur. Idem ab antiquis turbinem appellatam scribit. ego nullum ex antiquis turbinis nomine pro aue vsum inuenio. A colli circumactu, reliquo corpore quiescente, collitorquis appellari potest, Cælius. Scaliger Verticolliam appellat. Italica huius auis nomina varia obseruauimus, *collotorto, stortacoll, capetorto*: &, vt author Promptuarij habet, *vertilla*. Neapoli formicula dicitur, quoniam formicis vescitur. Hispanicè *torzicuello*, ad quod accedit Italicum *pico Bocciulo*. *Vide* supra in *Glottide* ad finem. Gallicè *terco* vel *turcot*: in Atho monte Græciæ alcion nominatur, Pet. Bellonius. Germanicè Windhalß / Naterhalß / Naterwendel / Naterzwang / Trähals: quæ nomina omnia ei indita sunt quod collum circumagat, vel simpliciter, vel serpentis instar. Eberus & Peucerus meropem Germanicè Krinitz, & Windhalß interpretantur, quasi vel Windhalß Germanicum vocabulum de duabus diuersis auibus in vsu sit, vel merops quoq; collum circumuoluat similiter, quod non puto. Iidem motacillam, vel Græcè σεισοπυγίδα eandem faciunt auem: Theocriti (vt video) Scholiasten & Suidam secuti. mihi hæc Grammaticorum opinio non placet: nec iynx nobis cognita, quæ absq; omni controuersia veterum iynx est, caudam motitat, quod equidem sciam aut obseruarim, cùm viuam dies aliquot aluerim. quanquam video Io. Tzetzen quoq; iyngem interpretari cinclida & σεισοπύγιον: & in opere Galeni de compos. medic. sec. loc. iyngem etiam cinædum nominari. sed hoc est iyngem & motacillam confundere. Ioh. Langius eandem ab agricolis, ob mugitum Wasserochs & Rhuerdrommel vocari scribit epist. 2. 59. *Nomina.*

B.

Descriptio Iyngis. ¶ Iynx auium vna vtrinque binos habet digitos. causa est quòd eius corpus minus quàm cæterarum propensum est in aduersum, Aristot. & Plinius. Atqui etiam aliæ picorum & nocturni generis auium, binos vtrinq; digitos habent, vt psittaci quoq;. Iynx paulò maior quàm fringilla est, colore vario. Habet sibi propriam digitorum, quam modo dixi, dispositionem & linguam serpentibus similem: quippe quam in longitudinem mensura quatuor digitorũ porrigat, rursumq́; contrahat intra rostrum. Collum etiam circumagit in auersum (prorsum & retrorsum, Langius) reliquo quiescente corpore, modo serpentum (vnde torquilla vulgò appellata est, quãquam turbo ab antiquis.) Vngues ei grandes, & similes vt monedulis (κολοιοῖν, habet codex noster, & sic Gaza & Plinius legerũt: ego legerim κολιοῖν, id est vt picis viridibus) exeunt: voce autem stridet, Aristot. interprete Gaza. Iynx linguam serpentium similem in magnam longitudinem porrigit. Collum circumagit in auersum. Vngues ei grandes ceu gracculis, Plinius. Aristoteles torquillam fringillæ comparauit, quoniam coloribus similes sunt, Niphus. nam quòd ad magnitudinem torquilla paulò maior est quàm fringilla. pictura quidem à nobis posita magnitudinem iustè exprimit. *Turbo.* ¶ Turbo, vt Gaza nominat, fortè à corporis figura dictus fuerit. cauda siquidem (cuius pars postrema in icone à nobis posita patentior & latior esse debebat) rhombi alteram partem quodammodo refert, & reliquum corpus cauda & capite dempto rhombum integrum. Vngues vtrinq; bini sunt, ita vt vtrobiq; longior alter cum altero breuiore coniungatur. Linguæ aculeus tam acutus & validus est, vt hominis quoq; cutem penetret instar aciculæ. lingua infra arteriæ summũ subit, & supra cranium reflexa naribus inseritur. est autem gemina vbi ab occipitio reflecti incipit. in sincipite rursus conueniunt partes vtræq;. Marem à fœmina discerni puto cum aliâs fortè, tum pectore magis flauo. ¶ Huius auis historiam nullus Latinorum aut Græcorum inquit Ioh. Langius in epist. tomo 2. epist. 59. præter Pyndari in Pithijs interpretem descripsit: ἰύγξ ὄρνεον πεποικιλμένον τῇ τραχώσει, &c. id est, Iynx volucris versicolori pluma variegata, collo procero, linguam habet longe exertam & prominentem, cum qua dum collum versatile circumagit crebro vibrat, ob id quoq; tortilla dicta, Hæc ille.

C.

De huius auis cibo. Iynx lingua exerta magna celeritate formicas aculeo linguæ suæ transfixas (vt pueri ranas mucrone ferreo per arcum attracto emissoq; venari solent) vorat. nec vnquam illas rostro attingit vt cæteræ aues suos cibos. Ego aliquando Aprili mense captam per quinq; dies formicis alui: quæ deinde mortua est. & haud scio an ali diutius possit. ægerrimè enim fert captiuitatem. nec alio præter formicas cibo vescitur: vt diuersis vermiculis. asellis alijsq; ei obiectis experiri volui. Rostro lignum ferit & strepitum ferè vt pici mouet. Iynges linguas prælongas, vt piscatores lineas extendunt, qua formicæ transeunt. accelerant illæ tanquam ad escam: & vbi iam plures insederint, paulatim iynges lingua retracta captas deuorant, Oppianus in Ixeuticis. *Capitis circumagitatione.* ¶ Si manu teneas caput circumagit in vtranq; partem, non adeò quidem vt rostrum ad medium dorsum omnino retrò spectet, sed aliquousq;, vlterius scilicet quàm vlla alia auis. *Voce.* ¶ Voce sua stridet, Gaza ex Aristotele. Græcè legitur τρίζει. Grammatici Græci iyngem per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ ἰύζειν dictam rentur. Vocis sono obliquam tibiã imitatur, Ælianus. *Nidificatione.* ¶ Nidificat in foraminibus arborum vt pici. aliquando etiam in domibus (rusticorum tantum puto.) Hyeme, vt audio, non apparet, sed autumno maximè. ego mense Aprili captam vidi & aliâs Iulio: quo tempore etiam sobolem habebat. parit autem oua multa, circiter octo vel nouem.

D.

De eiusdẽ moribus. Iyngem mirabilem & stultam auiculam dies aliquot nutriui formicis. Ea homine accedente nõ facile refugiebat: irascebatur tamen, & collum in sublime erigens & rostro pinsens (sine morsu tamen) ac idem retrahens extendensq́; per vices, tanquam minando, iram declarabat. plumis interim, præsertim capitis, rigebat. & caudam erigebat dilatabatq;.

F.

In cibum etiam admittitur, vt Hieronymus Tragus scribit.

G.

Remedia ex eadem Antonij Musæ ad pilos pungentes in palpebris enascentes, *trichiasim* vocant: Fel auiculæ quæ cinædus appellatur, (est autem iynx, vt ostendemus mox in *H.a.*) & aconiti dimidium eius, mixtis vtere. hoc est euulsis pilis locũ illine, Galenus de compos. medic. 4. 7. inter Asclepiadæ liquida medicamenta ocularia. Aliqui etiam cinædi auiculæ felle per se vtuntur, vt eodem in capite legimus.

H.

Etymon & synonyma. Ἴυγξ auis debebat potius (φυσικώτερον) ἴυξ sine gamma vocari: à verbo scilicet ἰύζω, ἰύξω, vltima vocali abiecta, Eustath. Lynx pro iynge, id est illecebra apud Sophoclem legitur, vt citat Athenæus lib. 13. Τοίανδ' ἐν ὄψει λύγγα θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τὴν ὀμμάτων ἔχει. Lynx auis, id est vultur, Kiran. Scribitur etiam ἴυνξ apud Hesychium & Varinum, quod non placet. Μίνθον alij mentham interpretantur, alij ἤυγγα, (fortè ἴυγγα,) Varinus. Τύιγγα, auicula quædam, Varinus. Iynx auis quæ & cynædœon (κιναίδοιον. malim κιναίδιον cum Suida) vocatur, Hesychius & Varinus. Fel auiculæ quæ cinædus appelletur (vt retuli in *G.*) medici contra pilos in palpebris pungentes illinunt. Kinædius, id est iynx: & piscis marinus in cuius corpore translucido spinæ apparent, Kiranides. Apud Kiraniden libro 1. in Phoca, nomina-

nominatur ad superstitiosum quoddam phylacterium formicarius & iynx,(lectio corrupta habet *itygos*:)puto autem pro iynge ab interprete formicarium redditum esse,& vtrunq; in textum ascitū.nam & Itali quidam hodie iyngem formiculam vocant.

¶ Pindarus ποικίλαν ἴυγγα dixit à varietate coloris. item τετράκναμον, propter caussam inferius explicandam. *Epitheta.*

¶ Iynx auis quoniam veneficis ad philtra & amatorias illecebras in vsu erat: iyngos etiam vocabulum authoribus Græcis plerunq; ἐπιθυμίαν, πόθον ἢ θέλησιν(forte θέλξιν id est mulcimentum)significat:hoc est desiderium,cupiditatem, voluntatem,lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorem ac desiderium trahit. vt Grammatici annotant,qui & hæc authorum anonymorum dicta citant: Ἴυγγί τινι ἑλκομένη, Hesych. Τῇ σῇ ληφθέντες ἴυγγι, Suidas. Σοφίαν τινὰ καὶ ἴυγγα κίνησον ἐπ' αὐτὴν Αἰγυπτίαν, Heliod. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν αἷς τὸν Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου, καὶ μέντοι καὶ τοῦ σεβαστοῦ κρατήσειν βίτου. Καὶ αὖθις, Τοιαύτη τις προσῆν ἴυγξ Διογένους τοῖς λόγοις τοῦ κυνός, Suid. Troilus Achillē πυρφόρῳ ἔβαλεν ἴυγγι Τόξων, ἤγουν πυρφόρῳ βέλει. λέγει δὲ τῷ ἔρωτι. Τοιάνδ' ἐν ὄψει λύγγα (sic citat Athen. lib.13. θηρατηρίαν Ἔρωτος ἀστραπήν τιν' ὀμμάτων ἔχει, Sophocles. Per illecebras mutuas, quæ magorum iynges nuncupantur, & sympathiam seu cognationem quandam rerum miracula consurgunt maxima, Cælius. Magi rerū naturalium sympathias,odia & illecebras,quib.cum astris consentiunt & conspirant,*iynges* appellarunt,Lang.epist.59.tom.2. Est inter erotica infamis quoq; iynx.propter quod scitè admodum pro cupiditate vehementi dicitur iynx Pindaro: Ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ, νεομηνίᾳ θιγέμεν, Idem. Qui vehementi & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, iynge trahi dicuntur, Erasmus in Prouerbijs, citans hoc Pindari è Nemeis hymno 4. Ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id est, Iynge trahor animo. & illud Theocriti in Pharmaceutria, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. ¶ Iynges vocant philtra & quæcunq; ad illiciendos amores parantur,ab iynge aue,qua ad hanc rem olim abusæ sunt veneficæ, vt Grammatici docent. hanc enim auem aiunt idoneā esse εἰς μαγγανείας,(μάγγανα interpretātur φάρμακα, μηχανήματα,)Hesych. ¶ Sunt qui iynga fuisse antiquis citharā cantus prædulcis tradant, (vt Varinus recitat) vt inde omne quod expetas iucundius, rectè iynga dicas, Cælius. Iynx etiam fistulam significat ex vnico calamo compactam, vt quidam in Lexicon Grecolatinum retulit. Ἴυγγες, λεπτοὶ πόροι καὶ αἱ τέρψεις, Suidas & Varin.

¶ Iyx potius dici debebat quàm *iynx*, à verbo ἰύζω, vltima vocali abiecta: à quo etiam ἰυγμὸς deducitur, Eustathius. Ἰυγή, vox, clamor, Hesych. idem quod ἰυγμός. Ἴυζον legimus apud Homerum de canibus & venatoribus contra leonem clamantibus, Iliad. ρ. vbi Scholiastes: Ἰύζουσιν ἀγροικικῇ φωνῇ προσφέρονται, προσφωνοῦσι. πεποίηται δὲ ἡ λέξις παρὰ τὸ ἰοῦ ἐπίρρημα. Ἰυγγίης, Bacchus, Hesychio & Varino. fortè quòd vinum homines ad se iyngis instar illiciat, quasi illecebrosum interpretēris. Hinc ego (inquit L.G.Gyraldus) putārim Pindarum quodam hymno Pyth. ad Arcesilaum Cyrenæum iyngem auē Bacchi nuncupasse. *Deriuata.* ¶ Babylone ex testudine loci vbi rex ius dicere solebat, iynges quatuor aureæ pendebant, fatalem conditionem (Adrastiam) significantes, admonentesq; regem ne se supra hominem efferret. eas verò dicunt Magos cum in regiam venissent, iussisse fieri. Vocant autem ipsas deorū linguas, Philostratus lib.1. de vita Appollonij. *Imagines.*

¶ Myrus piscis colorem totum similem habet iyngi, tum intus, tum foris, vt scribit Aristoteles lib.5. de animalib, Atheneus. sed Aristoteles libri iam citati cap.10. aliter, ὁ πὸ σμύρος ἐστὶν ὁ μόλγεως καὶ ἰσχυρός, καὶ τὸ χρῶμα ὅμοιον ἔχει τῇ πίτυι (Gaza vertit *larici*. non ἴυγγι) καὶ ὀδόντας ἔχει καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Hinc igitur Athenæi locus restituetur. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, vt Medeæ animum in sui amorem compelleret, Scholiastes Pindari in Pythijs Carmine quarto in Arcesilaum Cyrenæum. vbi hæc poetæ verba legimus, Πότνια δ' ὠκυτάτων βελέων Ποικίλαν ἴυγγα τετράκναμον Οὐλυμπόθεν, Ἐν ἀλύτῳ ζεύξασα κύκλῳ Μαινάδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν Πρῶτον ἀνθρώποισιν, &c. Cognominat autem iyngem variā à colore: item τετράκναμον, hoc est quatuor tibijs vel quatuor radijs insignem. quoniam à veneficis hæc auis ad circulum seu rotam alligari solebat, alis binis supernè, & pedibus binis infernè, vt ita quatuor radiorum rotæ speciem præ se ferret. Potest & rota ipsa metaphoricè (inquit Scholiastes) iyngis nomine appellari, quatuor distincta radijs. sed poeta notanter ἴυγγα τετράκναμον dixit, non κύκλον. Iynx auis philtris est accommoda & excantaminibus amatorijs. pendēs enim ex rota agitatur, aut cùm cerea amburitur rota super ardētes prunas. Tradunt alij eius interanea explicari rotæ circumuoluta, Cælius ex Varino vel Scholiaste Pindari. *Iynx vna de incantationib. & amatorijs philtris apta dicatur.* Langius in epistola 59. tom. 2. locū illum Scholiastis Pindari citans sic transtulit: Mulieres veneficę hanc ad amatoria philtra & ἐπῳδὰς expedire aiunt, hanc arreptā quadrifariā alis & pedibus rotæ alligant, quam crebro versant. carmina quoq; occinunt, quale est illud quod Sionętha apud Theocritum in Pharmaceutrijs adeo repetitum succinit, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα, Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας, Ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέρῃσι θύρῃσιν. id est, *Iynx redde domum mihi Delphida, redde maritum, Aereus vt rhombus conuertitur ab Aphrodite, Sic præceps voluatur ad hæc mea limina Delphis.* Alij asserunt viscera Iyngis exemta radijs rotarum implicare sagas, quibus versis, solicitare ad reditum amantes, Hæc Langius. Ex iynge auicula caudam quatiente ad philtra vtuntur priuatim pennis quæ circa caudam sunt, priuatim etiam osse circa pectus labdoide figura, specie simili myopi seu calcari equitum. Collum etiam eius ad alia quædā prodest: & auis tota ad amores,

alis suis in aliqua rotula extensa & circumuoluta in nomen amantis, Io. Tzetzes Variorum 11. 380. Iynx etiam paruum quoddam instrumentum est, quod veneficæ solebant circumagere, ceu ita sibi conciliaturæ eos quos amabant, Suidas. Ferunt iyngem ipsam prius mulierem fuisse, filiam Pithûs vel Echûs & Panis quæ cum in Ioue Iûs (Ἰοῦς vt Scholiastes Lycophronis habet, & Cælius quoq; legit. Varinus non rectè habet Ἠοῦς, id est auroræ) amorem suis veneficijs excitasset, à Iunone fugata in auem mutata sit, Varinus. Iynx perhibetur filia Echûs aut Pithûs, aut Hieronices aut Veneris (sed Græcè legitur Ἴυγξ Ἠχοῦς ἢ Πειθοῦς, θυγάτηρ Ἱερονίκης ϰ̀ Ἀφροδίτης,) quæ cùm Iouem suo veneficio affecisset, eam ob causam à Iunone in auem conuersa sit, Suidas. quamuis hic ἀπελιθώθη habeat, Varinus melius ἀπωρνεώθη. Iyngis ope puella Theocriti ad alliciendum amatorem vtitur.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Inuiolabiles telo Cupidinis*, habet autẽ adiecta figura iyngem 1
in rotula extensam.

Ne dirus te vincat amor, neu fœmina mentem
Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præstò tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason
Phasiacis lædi non potuisse dolis.

¶ Nos quoq; olim in iyngis iconem vinctam ad manum hominis lusimus his senarijs.

Cur vinctam iyngem picta detinet manus?
Auis hæc amoris & voluptatis nota est,
Quæsita philtris: fortè quòd quouis agat,
Ante & retrorsus, colla, in orbem, libere.
Sic & voluptas corda agit mortalium,
Mirumq; torquet in modum quoquò libet.
Hanc tu nisi vinctam cum ratione rexeris,
Mentis peribit quicquid ac sensus habes. 2
Hoc fascinum putabis, atq; maximum
Philtrum, veneficiumq; quàm miserrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retro mouet.
Aut igitur omnem tu voluptatem fuge,
Aut si libet vti, vincla semper admoue.
Nunquam cicuratur, semper est vinclis opus.

IZINES, ἼΖΙΝΕΣ, οἰωνοί, ὄρνιθες, περιχόοι, λέβητες, tripodes, Hesychius & Varinus.

De Avibvs qvarvm nomina L. consonans inchoat.

DE LAGOPODE.

Lagopus in alpibus solum reperitur. Alia est etiã auis eodem nomine dicta. Lagois. Lagodias. Lagopus herba.

ALPIVM peculiaris auis est lagopus, præcipuo sapore. pedes leporino villo insignes ei nomen hoc 3
dedére, cætero candidæ, columbarum magnitudine. Non extra terram in qua nascitur ea vesci facile: quando nec viua mansuescit, & corpus occisæ statim marcescit. Est & ALIA nomine eodem à coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu, cibis gratissima, Plinius 10. 48. *Si meus aurita gaudet lagópode Flaccus*, Martialis lib. 7. In alijs exemplaribus *lagopice* legitur, quod quidam ancillæ nomen interpretatur, quàm rectè ipse viderit. in lagopode quidem prima breuis est, sed licentia produci potuit. *Pinguemq; vitijs albumq;, nec ostrea, Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois*, Horatius Sermonum 2. 2. vbi Acron, Aut (legerim, Lagois est auis quæ) carnem leporis habere perhibetur: aut genus piscis quod in mari Italo non inuenitur. Λαγωΐνης, auis quædam, Hesychius & Varinus. ¶ Otidem auem, de qua inter Gallinas scribemus, Alexander Myndius *lagodian* (λαγωδίαν) cognominari ait. ¶ Est & herba lagopus, de qua plura scripsi in Lepore *a*. 4

Descriptio auis ex Alberto. Lagopus pro francolino.

¶ Lagopus pedes habet leporinos, & villũ pro plumis, & malè volat: & ideo in specubus sub terra viuit. quòd si ad prædam aliquando prosilit, mox ea capta ad antrum redit & comedit, Albertus: tum hoc ex Plinio addit, non mansuescere, captam mori, & citissimè putrescere. Sed ex eo quòd illam è specubus ad prædam prosilire scribit, nocturni generis auem existimasse videtur: sunt autem nocturnæ quædam aues pedibus ferè villosis & pluma contectis, non tamen inferius quoq; vt nobis cognita lagopus. ¶ Lagopis, quos francolinos vocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. ¶ Eberus & Peucerus lagopodem *croceam* Germanicè interpretantur Emmerling/Goldammer, quod est genus passerum.

Auis superius depictæ nomina varia & descriptio.

¶ Auis quam ego pro lagopode pinxi, à nostris & montium incolis Germanicè nominatur ein Schneehůn/Schneeuogel/ein wyß Räbhun/ein wild wyß Hůn/Steinhůn, circa Lucernam Schrathůn, quæ vocabula vel à colore candido facta sunt: vel à locis vbi degunt, niuibus scilicet & scopulis circa montium vertices. postremi significationem non assequor. Bellonius Gallicè vocat *perdrix blanche de Sauoie*, id est perdicem albam Sabaudicam. Ego in Sabaudia Vallesijs finitima *arbenne* vocitari accepi. cui proximum nomen est *vrblan*, Italis in Lombardia vsitatum. Burmij in Rhætis Italicè loquentes appellant *rhoncas*, alibi *herbey*: alibi *perdice alpestre*: qui circa Tridentum habitant *pernise bianche de la montaigne*, id est, perdicem albam montanam. ¶ Ciuis quidam Curiæ Rhætorum vir non indoctus perdices albas in montibus Rhætorum inueniri mihi affirmauit, nihil à vulgaribus nostris differentes, nisi quòd colorem, quem æstate fuscum & nostris similẽ habeant, hyeme in candidum mutent, quemadmodum & lepores in iisdem montibus, quorum pedes etiam villosos perdices illæ repræsentent. aiebat autem totas esse candidas, præter minimas quasdam notas quæ circa aures nigricent. lagopodes vero 5

rò (die Schneevögel oder Berghüner) quamuis eadem magnitudine sint, non tamen esse perdicum generis: & in frigidissimis montium iugis vel cacuminibus morari, vbi ne frutices quidem vlli præ nimio frigore crescere possunt: perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos. Est in Pyrenæis montibus perdicis facie, cuius rubra crura tegit pluma columborum more: ipsa tota candida. Hanc equidem puto Lagopoda Plinianam. Vbi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & soli auersa loca persequuntur, in quibus nix perennat. Iccirco raro capitur in campis. Tanti candoris est, vt à venatoribus hoc solo, quòd niues ipsas superat, visu deprehendatur. Latet enim homine conspecto: eoq; dissimulato, sese motu prodere cauet. Tanta ei fallendi fiducia, niuis similitudine. In summis iugis imminentibus ei valli, cui Arbusti cognomen est, qua fauces aperiunt iter in Tarraconensem,

frequentiſſima. Tantæ verò ſunt ſimplicitatis, vt à venatoribus diſpoſitam lapidum ſeriem tranſilire non audeant: ſed ſecundum illam, quaſi ſecus murum inſuperabilem decurrentes in decipulas incidant. Aiunt Norici medici earum carnes eſſe ſaluberrimas. quarum eſu naturalis calor mirificè roboretur. Omnium carnium celerrimè corrumpuntur, Scaliger lib. de Subtil. ad Cardanum.

¶ Allata eſt ad me aliquando lagopus, initio Maij capta, magnitudine columbæ, tota candida, niſi quòd pennæ in cauda vtrinq; nigræ erant. pedes & digiti vndiquaq; hirſuti, vt in lepore. roſtrum quale galli corylorum dicti, quem attagenem interpretor. Auriculæ nullæ, nec aliquid aurium inſtar eminens, vt mireris cur auritam lagopodem Martialis dixerit. Amplius corpus mari, & à roſtro oculos verſus linea nigra, qua fœmina caret. Supercilia etiam, id eſt ſemicirculi ſupra oculos in mare magis rubent, in fæmina pallent. Æſtate fuſcam eſſe aiunt, non albam: eas verò quæ non aſcendant in mõtes, ne hyeme quidem albeſcere. vocem ædere non diſſimilem ceruinæ. prope niuem & glaciem degere in alpium verticibus tota hyeme. eadem in ijs quæ in perdicibus obſeruari, quòd oua humi pariant, & quòd gregatim volent nec in ſublime. cauis equorum veſtigijs per niuem aliquando inſidere, vnde ſi quis forte accedat ſubitò euolent. viatores propè admittere, minimè ſuſpicaces. capi interdum pane tantum obiecto, alio accedente à tergo. ¶ Guſtaui aliquando aſſatæ lagopodis carnem, ſubamarã guſtu alioqui non ingrato, & delicijs quæſitam. cutis eius nigricat. ¶ Lagopus (quæ Germanicè Steinhůn vel Schneehůn dicitur) non procul volat: & facile capitur, tanquam ſimplex & ſtolida auis hoc ferè modo: Lapides oblongo ductu diſponuntur, tanquam ad muri extruẽdi initium. eò cum peruenerint lagopodes, non tranſiliunt, ſed iuxta illum ſubinde aſcendunt deſcenduntq;. tum aucupes funem longum laqueis inſtructum iuxta eundem extẽdunt, & cum illic viderint aues, funem tandiu huc illuc trahunt, donec illæ collo illaqueentur, Strumpfius. Quin & ſimplicius interdum capiuntur: Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine & laqueo accedit. Lagopodes hyeme fuſci fiunt, æſtate cãdidi: habentq; crura & pedes albo pilo tectos. incolæ montium aiunt carnes earum cibum eſſe lautum, ſalubrem & calidi temperamenti. capiuntur hoc pacto: Lapilli diſponuntur in longam ſeriem continui: ad quam venientes aues cum non audeant tranſire metam poſitorum lapidum, ordine ſequuntur murulum illum, donec in extremitate eius incidant in laqueos & poſitas inſidias, Munſterus. ¶ In Septentrione genus eſt auium niualium, quæ in ſæuiſſima hyeme tantũ & magnis niuibus prodeunt, turdi magnitudine & ſapore, totæ candidæ, Olaus Magnus. Mihi quidem hæ aues vel lagopodes, vel eis congeneres videntur.

Caro eius in cibis laudata.

Qua ratione capiatur.

Attagen Creticus lagopodi ſimilis.

¶ Attagen vulgò in Creta *Taginari* vocatur: aliquibus attagas, vt Conſtantinopoli. Hæc auis noſtræ quæ Gallis vulgò *canne petiere* dicitur, perſimilis eſt. ſed canna noſtra non habet crura plumis intecta: attagen habet, & roſtrum nigrum, breue, prævalidum, corpus quàm canna gracilius. Reliqua, vt color etiam, ferè ſimilia ſunt. Sed attageni color inconſtans, reperitur enim totus candidus, quem conijcio nihil differre à perdice alba Sabaudorum, hoc eſt lagopode Plinij. Memini equidem Venetijs attagenem album videre. Itali ſiue albo ſiue alio colore inſignem *francolinum* appellant, Bellonius.

DE LAGOPODE VARIA.

ALTERVM etiam hoc lagopodis genus in Heluetiæ montibus reperitur. Auis huius generis quam deſcripſi, mas erat. ventre candido, & alis quoque albiſſimis. à poſteriori parte tamen pennæ aliquot partim fuſcæ, partim variæ (στικταί) erãt. Caput, collũ & dorſum plumis fuſcis & maculoſis diſtinguebantur. collum ſupina parte plurimum albi, nigri parum habebat: prona partim varias, partim albas plumas. Pellicula ſupra oculos vtrinque ſemicirculi figura rutila eminebat. Roſtrum perbreue,

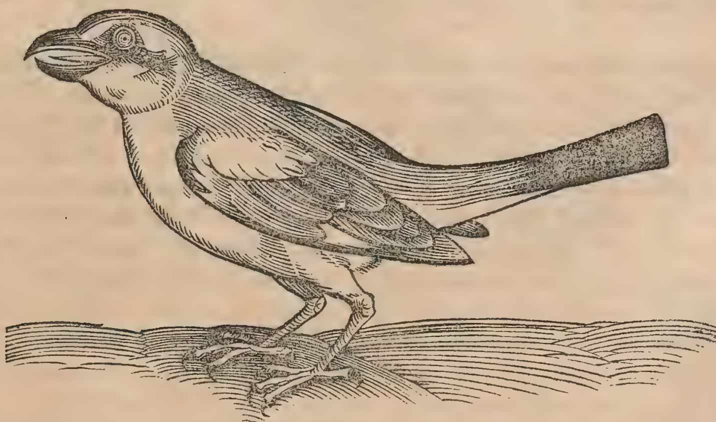
ue, nigrum: cuius pars superior incuruata, inferiorem canaliculatam in se recipiebat. Cauda digitos quinq; longa duodecim pennis nigris constabat, & duabus in medio candidis, & tribus aut quatuor varijs. Circa coxas densæ & multæ erant albæ plumæ, ad imos vsq; digitorum vngues adnatæ, ita vt nihil planè nudum appareret exceptis vnguiculis nigris. Vola pedis tantum & interna digitorum pars sine plumis erant. digiti tamen vndequaq; coëuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo columbæ aut paulò maior. longitudo totius circiter palmos quinq;. ¶ Hanc auem circa Tridentum Italicè puto dici *otorno*, circa Verbanum lacũ *colmestre*. Nostri priuatim Steinhun/ id est saxatilẽ gallinam appellant: vt & præcedentem aliqui. sunt qui distinguendi gratia magnitudinis differentiam adijciant, (klein oder groß Steinhun.) conijcio autem secũdum hoc genus paulò maius esse. De priore quidem genere dubium mihi non est, quin sit lagopus prima Plinij, candida, &c. hoc secundũ verò etsi dubitari fortè potest an secunda Plinij lagopus sit, quam à coturnicibus magnitudine tantum differre scribit, omnino tamen ad idem genus cum prima referri debet.

De tertio Lagopodis genere.

Vidimus nuper tertiam quoq; huius generis speciem, initio Septembris captam, vario prorsus & maculoso colore insignem, albido & nigricante ferè passim distinctam, vẽtre tamen & maioribus alarum pennis candidis, magnitudine qua gallina sex mensium. Hæc forte attagen est Bellonij, aut ei proxima auis. hic enim attagenem lagopodis speciem facit. Est autem hæc inter lagopodes quod sciam maximè varia & maculosa.

¶ Lalages, Λάλαγες, ranæ virides circa paludes, vel genus quoddam auis, Varinus. aliàs λάσαγγες.

DE LANIIS, ET PRIMVM DE CINEREO.

A.

Lanivm cinereum nostrum, alij aliter Latinè Græcéve nominari posse coniecerunt. ego cum nulli veterum descriptioni satis eam accedere viderem, nouo nomine *lanium* appellare malui: quòd in alias aues non solum se minores sed maiores etiam aliquas laniando sæuire soleat. Germanica eius nomina habemus Thorntræer/Thornkretzer/ quasi torquispinum vel spinilanium dicas. ferunt enim aucupes insecta à se capta & auiculas eum spinis veprium infigere, & circumtorquendo occidere, simul etiã rostro laniantem deuorãtemq;. Item Nüntöder/ Nünmorder/ hoc est enneactonos, apud Westphalos, Hessos & Turingos: quòd singulis diebus nouem alias volucres occidere credatur. Circa Friburgum Heluetiorũ Waldhäher/ vel Waldherr. Angli vocant *a shrike a nynmurder*. In Anglia (inquit Turnerus) sæpius quàm bis nunquam vidi, in Germania sæpissime. Nomen huius apud nostros (Anglos) neminem inueni qui nosset, præter Franciscum Louellum tam animi quàm corporis dotibus equitem auratum nobilissimum. Itali *regestola*, nescio quam ob causam (forte quasi *regazula* voce diminutiua. nam *gaza* & *regaza* ijsdem pica est:) Circa lacum Verbanum *oresta*. alij *regestola falconiera*, quòd prædandi natura falcones & accipitres imitetur. vnde alijs *gaza sperujera* dicitur. circa Ferrariam *destolo falconiero*. alij gaza marina. gaza quidem pica est. refert autem hæc auis picã aliquo modo, cauda præsertim, & in genus etiam quoddã picarum sequit. alij *passera gazera*, quam aiunt magnas etiam aues nido suo appropinquantes morsu repellere: nisi hoc nomen forte minori tantum generi laniorum, quod passeris magnitudinem non excedit, conueniat. Sabaudi *matagasse*: quibus etiam *agasse* picam sonat. alij *pie griayche*, id est pica Græca, vel *pie escrayere*. Galli quidam *arneat*: alij *pie ancrouelle*, quòd vnguibus *Nomina.*

ſuis paſſim adhæreat arborum truncis ita vt aliquando vix extricetur. Turcæ *gezegán*. Bellonius ſcribit vidiſſe ſe in Ægypto in ſæpibus volantes aues illas, quæ Gallicè dicuntur *pies grieches* (id eſt picæ Græcæ) quæ (inquit) mures deuorant, vt tinnunculi.

¶ Turnerus in libro de Auibus Ariſtotelis tyrannum eſſe arbitratur, cui Ariſtoteles corpus non multò amplius quàm locuſtæ tribuit, criſtam rutilam ex pluma elatiuſculam, &c. inde nimirum quod propter ſæuitiam in cæteras aues tyranni nomen mereri videatur. Quanquam Ariſtot. (inquit) vnum tantum tyranni genus faciat, Colonienſes tamen aucupes tria genera eſſe cōtendunt. Primum vocant die groſſe Nünmörder, quod Angli etiam *ſchricum* nominãt: & ego Ariſtotelis mollicipitem eſſe conijcio. ſturnum magnitudine æquat, color eius à cyaneo ad cinereum vergit. Secundum genus eiuſdem eſt coloris, cuius & ſuperius, ſed paſſerem magnitudine non excedit. Hoc genus etiã in aues ſæuit. Tertium genus, quod Ariſtotelis tyrannus eſt, auicula eſt regulo paulò maior, criſta rutila redimita, & cæteris generibus (ſi aucupibus credere fas ſit) cęde & corporis effigie non diſſimilis. Secundũ & tertium tyranni genus apud Anglos hactenus nunquam videre contigit, & primum genus licet in Anglia ſit, pauciſſimis tamen notum eſt: ſunt tamen qui norunt, & *ſchricum* vocant. Primum genus ex iſtis à Turnero deſcriptis ſpinitorquus noſter eſt, magnitudine merulę, vel turdi ferè. alterum genus noſtri appellant ſpinitorquum minorē, ſpecie, colore & natura ſimile, ſed fringilla aut paſſere non maius. Tertium genus (quod Turnerus in lemmate hiſtoriæ tyranni Germanicè videtur Goldhenlin appellare, neſcio quàm rectè. Germani enim regulum ab aurea capitis nota Goldhenlin appellant,) à Turnero poſitum, non putauerim laniorum generis eſſe: & Turnerus ipſe non id ſe vidiſſe, ſed ab aucupibus audiuiſſe inſinuat. Vidi quidem in Italia minimum harum auium genus, vertice rubente, reliquo corpore cinereo, tenerum & molle tactu, in cibo laudatũ tanquã ſaluberrimum. (ſed hæ non ſunt quę Germanis Goldhenle dicuntur.) Eædem vel minimis lanijs paulò maiores ſunt, quę Italicè vulgò (circa Ferrariam) *verſ* vel *verle* dicuntur, roſtro, pedibus & colore maioribus lanijs ſimiles: vt *caſazui* etiã dicti, magnitudine media, magis ruffi dorſo, pectore varij, cætera ſimiles, σικποί.

Tria Laniorum genera ex Turnero.

¶ Eberus & Peucerus lingulacam, id eſt glottidē Ariſtotelis, Dorendreer Germanicè interpretantur: quibus ego nullo modo aſſentior. Iidem mollicipitē, gallinaginem minorem faciunt, (ein Harſchnepff,) non vt Turnerus lanij noſtri genus primum.

B.

Deſcriptio huius auis.

Auis quæ Germanicè non ſine cauſa nominatur Nünmörder/ huiuſmodi eſt: Magnitudine minimum turdorum genus ęquat, è longinquo contemplanti tota apparet cinerea. Propius autem inſpicienti, mentum, pectus & venter alba apparent, ab vtroq; oculo ad collum vſq;, longa & nigra macula, ſed nonnihil obliqua porrigitur. Capite tam grandi eſt, vt aui triplo maiori (modò roſtrum longius & maius eſſet) proportione ſua ſatis reſponderet. Roſtro nigro eſt, & mediocriter breui, & in fine adunco, ſed omnium firmiſſimo & fortiſſimo, vtpote quo manum ſemel meam duplici chirotheca munitam, ſauciauerit, & auium oſſa & capita confringat & conterat quàm ocyſſimè. Ala vtraq; nigra tota eſt, niſi quòd alba linea grandiuſcula, mediam vtrinq; alam tranſuerſim diſtinguat. Caudam picæ ſimilem habet, longiuſculam nimirum, & variam. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, & eos nigros: alas breues, & veluti per ſaltus ſurſum atq; deorſum volitat, Turnerus. Ore eſt firmo, paruo & rotundo, pennis inualidis, ſed pedibus valet, Eber. & Peuc. Alarum pennæ multæ inferius albicãt. pennæ in cauda nigræ ſunt, ſed extremæ vtrinq; ſitæ albę, diuerſo modo. nam prima extremarum tota albet, ſecunda minus quàm prima, & tertia minus quàm ſecunda, quarta deniq; minus quàm tertia, ita vt vtrinq; ex quaternis pennis interior ſemper minus alba ſit exteriore. ſuperius tamen, hoc eſt circa orrhopygium, omnes albicant. qui color etiam in ventre & inferiore colli parte ſpectatur. Roſtrum, crura & vngues nigredine ſplendent. Roſtrum aduncum eſt vt ſperuerio. eius pars ſuperior valde inflexa deorſum duos angulos vtrinque efficit. inferior verò pars modicè ſurſum curuatur. Os ſubrubet intrinſecus, & lingua extrema (ni fallor) in fibras quaſdam diuiditur. Hæc ex obſeruatione propria.

C.

De eius cibo.

Viuit ex ſcarabeis, papilionibus & grandioribus inſectis: ſed non ſolis iſtis, verum etiam, more accipitris, auibus. Occidit enim regulos, fringillas, & (quod ego ſemel vidi) turdos. Tradunt etiam aucupes hanc picas quaſdam ſylueſtres interdum iugulare, & cornices in fugam adigere. Aues quas occidit, non vnguibus, vt accipitres, volando perniciter aſſequitur, ſed ex inſidijs adoritur, & mox (quod iam ſæpius expertus ſum) iugulum petit & cranium roſtro comprimit & confringit. Oſſa comminuta & contuſa deuorat: & quando eſurit, tantos carnis bolos in gulã ingerit, quantos rictus oris anguſtia poteſt capere. Oſſifraga dici poſſet, ſi eius illi magnitudo adeſſet. nam nec moribus, nec colore ab ea multum abludit. Præter morem quidem reliquarum auium, quando vberior præda contigit, nonnihil in futuram penuriã reponit. Muſcas enim grandiores & inſecta iam capta in aculeis & ſpinis arbuſtorum figit & ſuſpendit, Turner. ¶ Audio lanios noſtros plerũq; verſari inter frutices ſpinoſos, & cum cōſident caudam erigere. in ijſdem nidificare. fruticum & humilium arbuſtorũ ſummis ſurculis inſidere. inſanire nouies die: & ſingulo menſe horis viginti quatuor ægrotare morbo, quem quidam S. Ioannis appel-

Nidificatione.

Morbo.

appellant, Itali malum terræ, quo tanquam mortui iaceant. nullo non die viuum aliquod animal peri- *Venatio-*
mere, aues scilicet aut vermes (vt iulos & erucas) præsertim hirsutos, quos circa spinam aliquã intorque- *ne.*
ant. cantillare, & varias auium modulationes imitari latentes in sæpibus, vt aues ad se alliciãt capiendas. nam alioqui parum valent volatu. itaq; in ipso etiam aere operam dant vt volent sublimius, id est supra illas aues quas capere conantur: & celeritatem illarum varijs vtentes ipsæ anfractibus impediunt, donec defessas corripiant. sic turdis & similibus maiusculis auibus interdum potiuntur. alioqui muscas captant.

E.

Lanij facile capiuntur. nam cum vident auem aliquam caueę inclusam, desuper volant inuasuræ, *Quomo-*
tacta verò decipula mox concidit. ¶ Cicurantur aliquando à pueris accipitrum instar & aliuntur, vt *do capia-*
passeres captent è nidis. Audio Franciscum Galliarum regẽ, cicurem habuisse lanium, eoq; ad manum *tur & ci-*
redeunte aucupari solitum. Omnium auium facilimè cicurantur, & mansuefacti carnibus aluntur, quę *curetur.*
si fuerint ficciores, aut prorsus exangues, potum requirunt, Turnerus.

F.

Hieron. Tragus lanios & alias aues rapaces in cibo improbari scribit. atqui minimum genus la- *Qualis in*
niorum rubore verticis insigne, vt supra scripsi, in Italia delicatum & salubre habetur. *cibo.*

DE ALIO LANIORVM GENERE MAIORE.

SIMILIS hæc auis est superioribus lanijs, maiori præsertim: quam tamen duplo ferè vincit ma- Warck-
gnitudine, vt ad merulam ferè dupla sit. natura & species corporis eadem, nisi quòd alæ sunt ruffæ. engel.
Germanicè circa Argentoratum, Francofordiam & alibi Werkengel vel Warkengel nominatur, nescio qua ratione. Sed Albertus Aristotelis de hist. anim. caput tertium libri octaui enarrans, hoc nomen Germanicum pręcedentibus lanijs tribuit, ita vt cõmune potius quàm vni speciei proprium videri debeat. Aristot. quidem eo in loco picorum genera duo facit, maius & minus. Albert. verò ineptè (vt solet) pro pico auem *kya* vel *kyliam* nominat. *Kyliam* (inquit) Græcè est auis, quæ apud nos Warchengel vocatur: & habet rostrum non curuum (rostrum incuruum lego) nec vncos vngues, in quo genere species maior, ad magnitudinem merulæ accedit, minor verò paulò infra sturnum est. vtrisque color cinereus, & maculæ duæ nigræ iuxta oculos. Venantur aues paruas, quas rostro capiunt. Idem Albert. alibi (in Aristot. de hist. anim. 9.17.) pro certhio aue (suo nobis loco descripta) habet *rarycheus*, & Germanicè Warkengel interpretatur. Et alibi, Auis (inquit) Germanicè dicta Warkengel / venatur paruulam auem musicam, quam nos vinconẽ, quidam Germa. *sichendulam* vocãt (acanthidem intelligo, ein Zinßle / Zy- *Ἀγρεὺς a-*
schen / (ab imitatione soni ipsius auis. Sed lanij nostri varias auiculas non acanthides tantum discerpunt. *uis quæcã-*
¶ MERVLIS affine quoddam genus est venaticum & capriosum, colore atrum, splendidè ca- *tus sui sua*
norum, rectè ex eo venaticum (Ἀγρεὺς) appellatum, quòd ex auibus multas sui cãtus permulsione ad se *uitate il-*
allicit, & capit: cuius ingenitę sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se voluptate & *lectas aues*
cibo explendam vti videtur. nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio *capit &*
& venatione proximè ad se accedentium auicularũ exsaturatur. Quòd si quando quisquã hanc captam *laniat.*

concluserit in caueam, non modo canere omittit, verum pro seruitute sua à venatore pœnas silentio sumens, muta permanet, atque elinguis, Ælianus. videri autem potest hoc genus lanijs nostris cognatum, cum & magnitudo, & natura venandiq; modus aues cantu allectas, conueniant. solus color ater non conuenit. Bellonius in Obseruationibus suis Gallicis, Circa Gazam Syriæ (inquit) vidimus auem, quæ meo quidem iudicio suauitate cantus sui cęteras plerasq; vincit, veteribus, ni fallor, venatica dicta. Magnitudine paulò supra sturnũ est, ventre albo, dorso cinereo, vt molliceps auis quam Galli vocant *gros bec* à magnitudine rostri: cauda nigra, quæ alas eius excedit vt in pica.

DE LARO.

A.

Cepphus & larus quomodo differant. CEPPHVS est qui vulgò *larus* dicitur, Scholiast. Aristophanis & Suidas. Ego cepphum è larorum genere auem esse non dubito: quando & inter Grammaticos veteres id conuenit: & locus vbi degunt victusq; ratio, & ingenium, vt conferẽti apparebit, non discrepant. Lari quidem nomen latius patêre dixerim, quum & marini & fluuiatiles lari sint: cepphum verò & catarrhacten, larorum marina duntaxat genera esse, quæ colore & magnitudine differant. *Lege* plura in Ceppho *A.* Larus vox Gręca *Nomina.* est, λάρος: Latinè *gauiam* reddunt, Gaza & alij. Larus in Pentateucho *gauiam* significat, Eucherius. Hebraicam vocem *scharchaf* aliqui larum interpretantur. *vide* in Fulica veterum vel in Bubone. Larus Hebraicè *schachaph* nominatur à morbo quo laborat. Hebræi vulgò cuculum sic vocant, quòd hæc auis prę cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. *Thachmas*, תחמס, Leuit. 11. exponitur auis quædam immunda & rapax. iuxta Thargum est genus accipitris. LXX. & communis translatio larum verterunt. quidam vulgò interpretantur lusciniam, vt scribit Munsterus. Deut. 14. LXX. γλαῦκα reddunt, Hieronymus noctuam. *Thargum* Hierosolym. habet *chatuphita*, חטופיתא, quod sonat raptorem aut harpyiam. Chaldæus *tarphita*, טרפתא, id est laceratorem. Arabs *cataph*, בטאח. Persa Hebraicam vocem retinuit. Perottus in Cornu copię, Gręci (inquit) larum fulicam vocant: quæ auis est nigra aquatica, vulgò nota, paulò supra magnitudinem columbæ. quam ego eius opinionem non probo. Sed de fulica tum veterum tum recentiorum, suo loco satis dictum est. Albertus ex Aristotele de hist. anim. pro laro habet *alerotz*, *Tria larorum genera.* ex Auicenna nimirum: & alibi *latrotz*. ¶ Larorum plura sunt genera. Albi sunt quidam, & minoribus columbis similes. His alij maiores & robustiores sunt, ac pennis densius vestiti. His rursus tertium genus maius est, albis itidem pennis, extremis tantum vnguibus & collo nigricans: ijsq; cæteri omnes lari de pascuis & sede tanquam regibus concedunt, Oppianus de aucupio. Buphagus genus lari, ab insigni voracitate dicti, nominatur Eustathio.

B.

Lari descriptio. Cepphus auis marina est laro similis, Scholiastes Nicandri. Lari leues ab Oppiano cognominantur, ob corporis leuitatem. nimirum quòd propter multas & densas plumas (πυκινὰ πτερὰ lari dixit Homerus) leuiores sint corpore quàm appareant. Catarac̃tes auis instar lari minoris est (παρισόμοιος, id est similis. ἴσος malim, id est æqualis, scilicet magnitudine. quanquam & specie corporis similis est) robustior & colore candido, accipitri palumbario similis, Oppianus. ¶ Larus coloris est cinerei. inuenitur tamen & albus, qui apud mare victitat, Aristoteles. Auis peralba illa gauia, Apuleius. Laris senescentibus pennas cœruleus color inficit, Oppianus. *Vide* plura ex eodem superius in *A.* Larus est nigra auis (sine authore) lato oris rictu, hinc prouerbium *Larus hians*, Textor. Gauiæ gula tota ampla est & lata, Aristoteles.

C.

Vbi degat. Lari alij circa dulces aquas, alij circa mare degunt, vt scripsi in *A.* Gauia illa peralba quæ super fluctus marinos natat, demergit sese propere ad Oceani profundum gremium, Apuleius. Larus cinereus *De eiusdẽ cibo.* lacus & fluuios petit: albus apud mare victitat, Aristot. Larus auis est rapax & vorax, Suidas & Varin. Cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa dissidet, Aristot. Lari aues vt Eudemus scribit, sublimeis cochleas surripiunt, ac ex alto deijcientes, magna vi ad saxa allidunt. itaq; esculenta testis seiunctis eli-*Natandi peritia.* gunt, Ælianus. Delphini in littora eiecti à coruis, laris cæterisq; maritimis auibus exeduntur, Idem. ¶ Quod ad natandi velocitatem, vix auis vlla laro contenderit, Oppianus. ¶ Mergi & lari saxis mari-*Nidificatione & partu.* ritimis oua bina ternave pariunt. sed lari æstate, mergi à bruma ineunte vêre. & incubant cæterarum auium more: sed neutra earum auium conditur, Aristoteles. Gauiæ in petris nidificant, mergi in arboribus. pariunt plurimum terna, sed gauiæ æstate, mergi incipiente vêre, Plinius. Fœtificant in petris, *Morbo.* pręcipuè à quibus potabilis aqua manat: vt fœtus eorum victu quidem marino, aqua verò (in potu) dul-*Cũ quib. amicitiã & inimicitias gerat.* ci vtantur: donec adulti nidos relinquant, quo tempore iam cibo simul ac potu ex mari vtuntur, Oppianus. ¶ Perit larus mali punici grano, Ælianus.

D.

Lari hominum amantissimi sunt, & prope eos tanquam maximè familiares versantur, ac vbi viderint piscatores extrahere, sua retia, ceu prędæ participes adiungunt se nauiculis, & clamore partẽ aliquam si-

quam sibi postulant. Illi pisces aliquot proijciunt, quos lari statim vorant, & si qui alij fortè sagenas subterfugerint, promptè excipiunt, Oppianus in Ixeut. ¶ Larus cum monedula amoris coniunctionem habet, Ælianus. Harpen aliqui interpretantur animal marinum laro inimicum, (λάρῳ πολεμίου,) Varin. Larus cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa dissidet, Aristot. Aquaticæ, anates & gauiæ: harpe & triorches accipiter dissident, Plin. Ardea odit albos laros, Philes.

E.

Lari marinę auis penna à piscatoribus pelamydum ad hamum lineæ annexum alligatur, vt ab occurrente aqua sensim & leuiter agitetur, Ælianus.

F.

Lari in cibum hominum non veniunt, cùm impuræ habeantur tanquam aues rapaces, & piscibus & alijs etiam impuris (cadaueribus nimirum circa littora) viuentes. Prohibentur etiam in vetere testamento in translatione LXX. & Hieronymi. Homines inexplebiles legislator damnat, prohibitis in cibo passeribus & laris auibus, quæ cibos semper obuios (τὸ παρεμπίπτον) colligunt, Procopius. ¶ Accipiter comedat inter alia cor lari cum sanguine & paucis de pectore carnibus, Demetrius Constantinop. Et rursus, Lari cor tantum & iecur voret accipiter. cæteræ enim eius partes graues & virosæ sunt. *Improbatur in cibo.*

G.

In epilepsia dant aliqui cerebrum gauiæ fumo siccatum atque concisum, infantibus vel pueris odorandum, perfectis autem ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulso & aceto tribus cyathis, Cælius Aurelianus. *Remediũ ex eodẽ.*

H.

a Larus auis nomen accepit à laris pisciculis quos appetit. ij verò sic appellantur & capiuntur in lacu quodam, qui Thessalonica distat itinere bidui, Siderocapsa verò dimidij diei, Bellonius. sed cùm authorum nullus huic etymologiæ patrocinetur, mihi quoq; ea parum arridet. ¶ Λάρος pro aue paroxytonum est, & primam corripit. Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Homerus Odyss. ε. cùm verò suauem significat, oxytonũ est & primam producit. Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ λαρὸν τετυκώμεθα δόρπον, Homer. Et alibi, Λαρὸν δέ οἱ αἷμ' ἀνθρώπου. Dicitur autem λαρὸν, τὸ ἄγαν ἀρηρὸς τῇ ψυχῇ, παρὰ τὸ λα, καὶ τὸ ἄρω, ὅ ἐστιν ἁρμόζω, κράσει τῶν δύο αα εἰς α μακρόν. Hinc superlatiuus λαρώτατος, primam & secundam producens apud Homer. præter canonem. nam secunda per omicron scribi debuerat, Eustath. *Etymon.* ¶ Lycophronis interpres ἐρωδιὸν larum esse arbitratur, Cælius. sed erodiòs indubitatè ardea est. Κὴξ εἰναλίη, (Cex marina,) auis est marina similis hirũdini, vel larus, vel mergus, vnde genitiuus κηκός. ὅθεν ἴσως τὸ κηκάζειν ἐπὶ βλασφημίας, Eustath. & Varin. Κῆκες, lari, Hesych. & Varin. Κὴξ, larus secundum Appionem: qui & καύηξ dicitur. Τινὲς καὶ ἐφυίαν (sic habet codex impressus) ἀποδιδόασιν, οἱ δὲ κέπφον. οἱ δὲ διαφέροντα ἀλλήλων, Hesych. Κάβηξ, larus Etymologo. In epigrammatis libro 3. titulo in naufragos legitur καύηξ per υ. Χ' ὁ μὲν πρὸς καύηξιν ἢ ἰχθυβόροις, λαείδεσσι Τετρλώντ', ἄπνους εὑρεῖ ἐν αἰγιαλῷ. versus sunt Leonidæ. Et rursus, Κὴγὼ μὲν ἁλιζώοις λαείδεσσι Κέκλαυμαι. Videtur autem λαεὶς, diminutiuum à λάρος. Ἤ οὔ τε πῃ καύηξ δινῆεις ἁλμυρὸν πέλαγος, Antimachus apud Scholiasten in Argonautica Apollonij. Videtur aũt Græca vox καύηξ, per onomatopœiam facta: & similiter gauia apud Latinos, aut ad imitationem Græcæ. Καύαξ, larus, Hesych. & Varin. Καύηξ ἐλινῦ προσκαθήμενος κλάδῳ, Lycophron. Et rursus, Καύηξ κυμάτων δρομεύς. exponitur autem à Scholiaste larus. Κάβηξ (Καύληξ, Varinus: quod non placet) larus, propter voracitatem. κάβη (καύη, Varinus) enim cibus est, Τῆς οὐδ' αἴθυιαι, οὐδὲ κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion, vt Suidas & Varinus annotarunt. Lycophron tres senes, Calchantem, Idomeneum & Sthenelum καύηκας nominat, quòd senes & albi (cani) essent instar larorum. Καύης (καύηξ) enim larũ significat apud Ænianes. vnde & Hipponax, Κίκων δ' ὁ πανδάλητος ἄμμορος καύης, Isacius Tzetzes. Κέραβος, larus, Hesychius & Varinus. Οἱ δὲ κορώνῃσιν (cornicibus marinis) ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο, Homerus. dicit autem Apion eandem esse auem quæ & larus, & æthyia vocetur, Etymologus. *Vide* in Cornice *H.a.* *Synonyma.*

¶ Fortè apodes illæ quæ toto mari cernuntur Plinio, & semper comitantur naues, gauiarum generis sunt: quod considerabunt ij qui iuxta mare habitant aut qui maria nauigant.

¶ Epitheta. Κοῦφοι τε λάροι, Oppianus. Λαείδεσσιν ἁλιζώοις ἰχθυβόροις, Leonides in Epigrammatis. Κρυεροὶ κάβηκες, Euphorion apud Suidam. *Epitheta.*

¶ Larus pro homine rapace & fure accipitur, item pro parasito & pro stolido: vt ostendetur infra inter prouerbia.

¶ Larius lacus est Galliæ cisalpinæ vicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appellatus. Græci enim larum fulicam vocant, Perottus. nos fulicam à laro differre ostendimus. quare magis probo Catonis sententiam, qui in Orig. Larius lacus (inquit) dictus est, quia Hetrusci larunem (aliàs *laronem.* barones etiam pro viris fortibus quidam putant esse Latinum) vocant nobilem principem. *Larius lacus vnde dictus.* Lari insulæ dictæ, Λάρου νησία, Aphricæ adiacent prope terram, Ptolemæus. Leuce insula dicta ab auibus albis, laris fortè aut ciconijs, Eustathius in Dionysium. *Lari insulæ.*

¶ g. Larus eadem potest quæ alcyon. Huius cor teneris ad mulierem partu laborantem ingredere, & mox pariet. Recedes autem mox vt peperit, ne & aliud quid (ipse vterus) subsequatur. Venter quoque eius aridus potus & gestatus, concoctionem maximè confirmat, Kiranides. *Superstitiosa de laro.*

De quorundam laros metamorphosi.

¶ *h.* Vulgò celebratur opinio laros olim homines fuisse, qui primi venationem & prædam marinam exercuerint: deinde, sic volentibus dijs, in aues mutatos, iuxta vrbes & portus volitantes, veteris etiamnum artis meminisse, Oppianus de aucupio. ¶ Aquam bibebat etiam Lamprus Musicus: de quo Phrynichus ait, luxisse eum laros, inter quos mortuus sit argutus ille Musarum sophista. In Pontica insula, quæ Achillis insula vel cursus dicitur, multæ sunt aues, & inter alias innumeras lari, quę Achillis fanum colunt, vt scripsi in Æthyia. Epicureus quidam (apud Athenæum) cum placentam nimis calidam deuorasset, ἐξεφέρετο, (euomebat.) quo viso Cynulcus ait, Ἀποφέρεται ἐκ τῆς βρογχοτο-ξαταξεως ὁ λάρος.

Larus Mercurio sacer & Herculi.

¶ Homerus Odysseæ quinto Mercurium laro assimilat, non corpore, sed motu & volandi super mare impetu. Verba poëtæ hæc sunt: Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, Ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς ἀτρυγέτοιο Ἰχθῦς ἀγρώσσων, πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ. Larus Mercurio cõuenit, vtpote auis alba deo argiphontę. nam argòn album significat. διὰ τὸ λευκὸν, ὅ ἐστιν ἐναργὲς, τοῦ λόγου. commendatur autem oratio cui præest Mercurius, cum perspicua & quasi candida fuerit. aut propter suauitaem, διὰ τὸ λαρὸν καὶ ἡδύ. laron enim suaue est. oratio autem res suauis & iucunda, Eustathius & Varinus. Laro confertur Mercurius Odysseæ quinto. vt inde sacer ei videri possit. sed Herculi magis conuenit hæc auis, siue larus simpliciter, siue is qui buphagus nominatur. talis enim Hercules quoq; celebratur. nam Atheneus & alij tradunt fuisse eum βουθοίναν, id est integri bouis deuoratorem, inq; eo certamine Lepreum vicisse, Eusthathius. Herculi propter voracitatem sacer est larus, qui & βουφάγος cognominatur, Athenæus ab initio libri decimi. Aristophanes quidem in Auibus eandem ob causam Herculi larum attribuit: Si quis (inquit) ante hac Herculi bouem sacrificârit, pro eo iam laro plenas & bene farctas placentas (ναστοὺς μελιτούτας) immolet. ¶ Τοὺς λάρους ἅπαξ εὑρόν ποτε ἐκβεβρασμένους, καὶ τούτους ἀνέπηξα εἰς τὴν δρῦν ἱερὰν τὴν πλησίον τῆς θαλάσσης, Pastor apud Dionem Chrysostomum in Euboico.

Prouerbia Cepphus, larus.

¶ Prouerbia. Cepphus, larus: in garrulum ac vecordem dicebatur, præcipuè qui cuiussuis rei cupiditate deceptus capitur, Erasmus. *Vide* plura supra in Ceppho *h.* Laros vocamus stolidos, (τοὺς εὐήθεις,) quemadmodum & cepphos & otos, Eustathius. Πεινῶντι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, *Matron parodus* de parasito apud Athenæum. comparat autem parasitum laro propter insatiabilem in vtrisque voracitatem: vel propter nominis similitudinem, tanquam à verbo λαρινεύεσθαι, quod est σιτίζεσθαι, id est pasci & ali: vnde & boues & sues larini dici videntur, Eustathius.

Larus hians.

¶ Larus hians, Λάρος κεχηνώς, dicebatur vbi quis auidius inhiaret prædæ. est enim larus auis auida voraxque. Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν, Aristophanes in Equitibus, Cleonem ob rapacitatem larum vocans: quòd quemadmodum auis in scopulis obuersatur, si quid piscium possit venari, ita ille versaretur in reipub. negotijs administrãdis (in foro. τὴν δὲ πέτραν λέγει, διὰ τὸ βῆμα τὸ ἐν τῇ Πνυκὶ, Scholiastes,) suum interim agens negotium. Refertur hic trimeter apud Athenæum libro octauo. Ὀψοφάγους ὥστε τοὺς λάρους εἶναι Σύρους. Esse vti laros opsoniorũ auidos Syros, Erasmus. In Nubibus quoq; Aristophanes Cleonem vocat larum munerum & furti, Κλέωνα τὸν λάρον δώρων καὶ κλοπῆς. Larus hians, in rapaces & furaces dicitur. nam & larus auis rapax & vorax est, Suidas & Varinus.

Larus in paludibus.

¶ Larus in paludibus, Λάρος ἐν ἕλεσι: Suidas scribit dictitatum de ijs qui faciles sunt ad dandum. ductum à laro aue, quę quia facile decipitur illiciturq;, proinde prouerbio locum fecit, Eras. Παροιμία ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀποδιδόντων, Suidas & Apostolius. mihi quidem Erasmi interpretatio non placet, tanquam lari dicantur qui faciles sint ad dandum. neque enim talis est lari natura, vt liberalis sit aut facile communicet: sed contra potius rapax voraxque est. quare vel mendum in dictione ἀποδιδόντων inesse suspicor, & ἁρπαζομένων aut tale quid legendum: vel certè alio sensu accipiendum, vt de homine vorace, qui subinde ingerat egeratq;, vt ἀποδιδόναι, scilicet τὴν τροφὴν, pro eo quod est cibum egerere accipiatur. ferè enim omnes pisciuoræ aues famelicæ sunt, & mox alno reddunt quod acceperint.

Larus parturit. Lari vitam viuit. Emblema.

¶ Larus parturit, prouerbium apud Erasmum, quod potius efferri debet Cepphus parturit. *vide* supra in Ceppho *h.* ¶ Lari vitam viuit, Λάρου βίον ζῇ, Ælianus in epistolis de mercatore perpetuò nauigante.

¶ *Gurgulione gruis, tumida vir pingitur aluo, Qui larum,* (producit primam quæ correpta est,) *aut manibus gestet onocrotalum,* Alciatus in Emblemate *Gula* inscripto.

DE LARORVM GENERIBVS DIVERSIS *quorum mentio fit apud recentiores.*

An lari de genere milui dici possint.

QVÆ de laris eorumq; generibus diuersis, (quæ magnitudine & colore differunt, & locis etiam cum alij circa aquas dulces degant, alij circa mare,) apud recẽtiores obseruaui, vnum hîc in locum digerere placuit, ita vt primum illa ponerem quæ ad laros in genere pertinere viderentur, deinde quæ ad genera singula priuatim.

¶ Larus est de genere milui, tam in aqua natans ad prædam, quàm in aere volans, Albertus. Mihi miluis adnumerare aut cognatos facere laros nequaquam placet, cum palmipedes sint omnes mihi cogniti lari, rostro oblõgo & recto ferè, (vel in extremo modicè inflexo,) non breui & adunco vt milui magni-

magnitudine columbæ plus minus, alis oblongis & validis, quæ pari cum cauda longitudine extenduntur, colore in eisdem cinereo, reliquarum enim partium colores differunt, cruribus breuiusculis, corpore leuissimo, multis & densis plumis induti, multa circa pellem pinguedine, clamosi, volaces, famelici, pisciuori, &c. ¶ Lagus (corruptè pro *larus*) est auis aquatica, mergo vtcunq; moribus cõtraria. Nam sicut mergus tempestatem maris fugit: sic larus in tempestate lædatur & ludit, Iorath. Larus est auis quæ & in aere volat, & in aqua natat, Elicius in Leuit. Vulgò vocatur *rasse*, Obscur. ¶ Gauiæ palustribus in locis per hyemem latent, Gaspar. Heldelin. videtur autem non laros (quos Aristot. latere negat. apud nos quidem non latere certum est) gauiarum nomine intelligere, vt debuerat, sed aues illas quas aliqui *vanellos* vocant, nostri Gyfitz: quæ larorum & magnitudine & leuitate sunt, & similiter clamosæ, vnde & per onomatopœiam vtrisq; idem ..ditum nomen: & à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: sed alijs multis tum corpore tum natura differunt. *Descriptiones larorum ex diuersis authoribus.*

¶ Larus in Creta vulgò antiquum nomen Græcum retinet, *laros*, Bellonius. *Crocali* vel *crocay* gauiæ vulgò nominantur circa Adriaticum mare, aliæ albæ, aliæ cinereæ, (sunt qui crocalos mihi dixerint aues esse albas, in dorso aliquid fusci habere, rostro falcato, pedibus nigris:) in alijs Italiæ locis, vt audio, *rondene marine*, id est hirundines marinæ, quæ & nigræ & albæ inueniantur, & piscibus viuant: alibi *hoche marine*, id est anseres marini, non à magnitudine, sed forte quòd similiter palmipedes sint. ¶ Larus Gallicè vocatur *mouette*, & alibi (vt ad Oceanum circa Dieppam) *mauue*, Bellonius. alibi *gabian*, à Latino nomine gauia. Germanicè Mewe / vt quidam putant, Murmellius. à qua voce etiam Gallica *mauue*, detorta videtur. est autem onomatopœia: vt & Mawen de voce felium, quam gauiæ aliquo modo referunt. Laros est auis alba marina quam nos *melbam* (*meuuam*) vocamus, Albertus. Sed video etiam laros qui circa dulces aquas viuũt Mewen vocari, vt commune hoc nomẽ sit: marinos verò Seemewen priuatim. Aues quædam palmipedes habent aliquando partem aliquam qua comprehendant ea quæ sunt in aqua, & collum illis est sicut harundo piscatorum, & ideo est longum: rostrum verò eis pro hamo, Albertus ex Aristot. de partib. anim. 4.12. Et talis est (addit Albertus de suo) auis quæ meba Germanicè vocatur. Audio etiam alicubi Meerschwalm / id est hirundinem marinam vocari, vt & ab Italis qui busdam: circa Gandauum Miesen / tum fluuiatiles tum marinas gauias. ¶ Illyricè *Wlastowige* vel *morska.* ¶ Gauiæ aduolantes ad piscatores qui retibus piscantur, copiæ piscium capiendæ spem faciunt. ¶ Imminente vento, sublimes in aëre volitant & vento se obuertunt: quod & veterum quidam de cepphis prodidit. Dicuntur etiam prçcedere accessum maris clamantes, & vulgo accedentis maris signum seu nunciæ habentur. *Nomina quibus à diuersis gentibus lari nunc appellantur.*

DE LARIS QVI CIRCA AQVAS DVLCES DEgunt, *& primum de cinereo, quem sic cognomino quòd plus cinerei habeat quàm reliqui.*

GAVIA cinerea, quæ ad flumina & lacus ascendit, querula semper & clamosa est, pisciculos captat & vermes ad ripas lacuũ, Turner. Hęc Italicè circa Comum *galedor* vocatur, circa Verbanum lacum & alibi *galetra*, Gallis *gauian* vel *mouette*, vel *glaumet*. Sabaudis *grebe*, vel *griaibe*, vel *beque*, vel *heyron*, quamuis ardeæ potius id nomen conueniat. Germanis Meb / Mew / Mieß / nostris Holbrod / Holbrüder / circa Acronium lacum Alenbock. Anglis *secob*, *seegel.* Turcis *baharè*. *Vide* plura paulò ante de communibus larorum generi vocabulis. videntur enim pleraq; huic etiam generi quod circa dulces aquas degit vel simpliciter attribui, vel fluuiatilis differentia adiecta. quamuis non deesse puto è vulgo qui fluuiatiles etiã laros, impropriè marinos cognominent, (vt Germani quidam & Itali hirundines marinas) propter speciei similitudinem. ¶ Apud Frisios audio hanc auem Kabel vel Mew vocitari, quę rusticos arantes sequatur propter vermiculos: perquam φιλόστοργον esse in sobolem, oua terna parere, idq; in magnis gregibus, ita vt aliquando ducentæ trecentęve per interualla dispositos habeant nidos: oua colore & magnitudine similia esse ouis auium quas Schrien appellant. ¶ Meaucæ (aliàs *Meancæ*) aues ab imitatione vocis nominantur, colore cinereo, &c. Albertus. *Vide* plura supra in capite De anatibus Germaniæ inferioris & maritimæ. Eberus & Peucerus gauias cinereas Germanicè interpretantur Kybitz quæ colore (vt scribunt) cinereo propemodum nigricant, ventre albent, cristam capite gerunt, amnes & flumina petunt victus causa. Ego nullam gauiam cristatam circa aquas dulces versari adhuc cognoui. *Kybizam* quidem nos *vanellum* aliàs dictam auem vocamus, quæ cristata est, sed non gauiarum generis, colore viridi ferè, &c. interim scio idem kybizæ vocabulum ad gauias quoq; transferri. ¶ Gauia communior apud nos, huiusmodi est: Crura rubent, membranis digiti rubris sæpiuntur, rostrum quoque leniter incuruum rubet. magnitudo parum superat columbam, oblongior. alæ magnæ & oblongæ. color vndique albus, in dorso tantum & alis cinereus. extremæ & longiores alarum pennæ altero latere albæ sunt, altero partim albæ partim nigrę. Tota leuis est ac plumis abundat. parum carnis habet. Os etiam interius totum & lingua rubent. Linguæ extremitas bifida est. *Nomina.* *Larorum fuscorum ingenium & mores.* *Gauiæ cõmunis descriptio.*

DE STERNA.

Eiusdem generis est & alia parua auis, nostrati lingua *sterna* appellata, quæ marinis laris ita similis est, vt sola magnitudine & colore ab illis differre videatur: est enim iste larus, marinis minor & nigrior. Tota æstate tam improbè clamosa est, quo tempore parturit, vt iuxta lacus & paludes degentes, immodico clamore tantum non obtundat. hanc ego sanè auem esse credo, cuius improba garrulitas adagio, Larus parturit, locum fecit. volat ferè perpetuò super lacus & paludes, nunquam quiescens, sed prædæ semper inhians. Nidulatur hæc in densis arundinetis, Turnerus Anglus. Frisij quoq; hanc auem Stirn appellant: & aiunt esse coloris fusci, clamosam, laro proximè descripto minorem, minus albam, vertice nigro. Cruribus & rostro rubet vt superior. Circa Argentinā Spyrer appellant, nostri Schnirring. capitur aliquando virgis visco illitis circa Limagum nostrum. ex alto ad prædam piscium se demittit. Volant aliquando frequentes, nimium clamosæ.

Stirn. Spyrer. Schnirring.

DE LA-

DE LARO PISCATORE.

ETsi larorum genus omne piscari & piscium præda victitare solet, hunc tamen priuatim piscatorem circa Argentinam appellari audio, ein Fischerlin. Circa Oppenhemium eandem, aut aliam certè similem gauiarum generis auem vulgò Fei vocitant. albicare eam aiunt, vertice nigro. Minor est hic quoque laro cinereo, vertice nigro vt sterna, rostro & cruribus è fusco pallidis. volatus celerrimi, & dum pisces captat etiam in aquam se mergens, quod larus cinereus non facit. Sunt qui etiam aquilæ speciem quæ circa paludes anatibus ac piscibus insidiatur, piscatorem (Fischer) Germanicè nominent. Fischerlin. Fei.

DE LARO NIGRO.

LARVS hic niger eſt roſtro, capite, collo, pectore, ventre & dorſi parte ſuperiore ſaltem (neque enim ex pictura de toto iudicare licet) alis cinereis, vltra caudam extenſis: cruribus leui rubore notatis. Circa Argentoratum Meyuógelin/ id eſt auis Maij appellatur.

Meyuógelin.

Haud ſcio an idem ſit larus ille niger, qui in Germania inferiore, vt circa Gandauum, Branduogel nominatur, à colore nimirum. nam & ceruos & vulpes colore nigricantes Germani vocant Brandhirtz & Brandfüchs. Laro cinereo maiorem eſſe aiunt, & homines perquam auerſari. Alibi meuam nigram appellant, ein ſchwartzen Mew. & forſan eadem fulica veterum fuerit. Albertus quidem fulicæ & mergi nigri appellatione non fulicam noſtram, (ein Bölhinen / quæ forte alia quam veterum fulica eſt, (ſed larum nigrum accipere mihi videtur. *Vide* ſupra in Fulica *A.* & in Capite de anatibus Germaniæ inferioris.

Brandvogel.

DE LA-

DE LARIS MARINIS, ET PRIMVM *de albo.*

LARVS marinus Anglicè nominatur *seecob*, vel *seegell*: etsi Turnerus larum simpliciter ita interpretatur. Eberus & Peuc. laros albos marinos etiam Germanice Seegallen vocant, & Albuken. albæ sunt (inquiunt) hæ gauiæ, & in mari circunuolitant coniunctę fulicis. Gauiam albam à fulica parum differre arbitror, solo nimirum cirro & rostro, Turn. In petris & rupibus marinis nidificat, Idem. Aues quædam maritimæ ita callidæ sunt vt rarò capiantur, vt quam Græci *chikylo*z, nos melbam magnam vocamus: hæc enim valde cauet retia aucupis, cum verò capta est, optimè cicuratur, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9. 12. vbi Aristot. hæc de cinclo scribit. Catarrhactes (de quo supra scripsimus) fortè ea species lari est, quæ apud Frisios vocatur Seemew / id est larus marinus, maximus in larorum genere, miluo ferè æqualis: qui cadaueribus (etiam hominum) vescitur, & in fame etiam anates rapit: semper in mari volitat, oua apud Frisios nō parit. Alba quædam auis duorum generum, maior & minor, volat super aquam, & aliquando residet & natat in aqua: nostri Mere (lego Mew) vocant. pisces venatur, & cadaueribus aquę innantibus vescitur, Albert. Et alibi, Pisces captat auis alba marina quam nos melbam vocamus. ¶ Galancas, γαλαγκάς, vulgò hodie à Græcis vocatur, auis columba maior, quæ aquæ innatat, nec mergitur, albissima: hæc an gauiarum generis sit quęrendum.

¶ Gauiæ marinę, ab accolis Oceani Germanici (vt supra scripsi) *kybitzæ* per onomatopœiam nominatur, & generali vocabulo See oder Meruögel. Has nautæ aiunt ventorum & tempestatis vi è suis locis procul impelli, & vt ipsi loquuntur in alia atq; alia maria peruenire. cuius autem singulæ regionis

sint alumnę facile ex ipsa specie dignoscũt. Magna celeritate propter vim tempestatis vrgentis aliquando ad maximas naues aduolant, ceu circa summos earum malos quietẽ & protectionem quærant, & in ipsas aliquando naues incidunt. Videntur & clamore suo tanquã galli mutationem tempestatis prænunciare, vnde nautæ pleriq; de nauigatione sua consilium capiunt. Pleræq; sunt albæ, quædam ad cæruleum vel cinereum colorem dorso & alis inclinant, ventre interim albo. Britannicis circulus rubicundus collum insignit, vt Danicis niger: Lusitanicę paulò maiores cęteris capita acuminata & plumis cristata habent ferè vt vpupæ: Prussicarum capita partim albo, partim nigro colore distinguuntur.

Diuersæ gauiarum marinarũ species.

DE LIBYO.

LIBYVS, Λίβυς, & galgulus pugnant, Aristot. de hist. anim. 1.9. interprete Gaza. pro galgulo quidem Græcè κελεὸς legitur, quam ego auem nõ galgulum, sed gallinulis aquaticis adnumerandam censeo. Rursum inferius eodem capite hæ duæ aues Λίβυς & κελεὸς inter amicas nominantur. causam addit philosophus. quoniam celeòs iuxta fluuios & nemora degat, libyus (Gaza hîc *lædus* vertit. Albert. translatio habet, *dedos* serpens manet in lapidibus & montanis) verò saxa & montes incolat. suisq; locis vterq; contentus degat pacificè. Quamobrem superiorem locũ aut deprauatum, aut abundare iudico.

DE LINARIA.

LINARIAM hanc auiculam appellaui, imitatione Gallorum qui *linotam* vocant, quod lini seminibus potissimum vescatur. etsi Ruellius *linotam* vulgò dictam auiculam, miliariam interpretetur. dicuntur autem miliariæ aues quædam à rei rust. scriptoribus quòd inclusæ milio ad cibum pinguescant: *vide* infra in *M.* Elemento. Ea quam nos hîc pinximus passeris est magnitudine & specie, colore subrufo aut testaceo, passim etiam nigricans aut fusca, cùm alibi, tum maximè cauda, alis extremis & dorso, venter testaceus colore maculis aspergitur fuscis. crura ferè punicea. A milio aues miliariæ dicuntur, vt Varroni placet, quòd (vt arbitror) ad hanc frugem cateruatim se conferant, eoq; vescentes pinguescãt. Vulgus Gallicum *linotas*, vel melius *linarias* appellitat. quia cùm rarior apud nos sit vsus milij, ad linum & cannabim turmatim aduolent, sicut cardueles ad carduos. inde nomen adhuc vulgò remansit, Ruellius. ¶ Italicè *fohonelo* dicitur, vel *fanello*, alicubi *canuarola*, nimirum à cannabi. ¶ Gallis, *linotte*. Sabaudis, *lynnette*. ¶ Germanis, Lynfinck / Schößlin / Henffling / Flacksfinck. Frisijs priuatim Rubin. ¶ Anglis *linota*. ¶ Turcis *gezegén*. ¶ *Vide* quædam in carduele ex Alberto.

Linariæ descriptio.

Nomina.

¶ Eberus & Peucerus eleam siue veliam auem scribunt esse paruam, colore pulchro, infernè croceo, quæ voce valeat, & æstate vmbrosa, hyeme aprica loca petat. Germanicè interpretantur Zigelhempfling: & alteram eius speciem, cineream cognominantes, Heidenhempfling. mihi hæ linariæ species, his quidem nominibus, ignotæ sunt. Eleam quidem auem, vel potius heleam à paludibus quas ab arundinibus summis inspectat dictam, neque linariam, neque aliquam eius speciem esse arbitror.

¶ Gyb. Longol. linariam siue miliariam esse rubetrã (*batin* Aristotelis) putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorũ *buntinga* (Germanorum *Gersthämera*) in rubis tam frequens sit, quid vetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? nihil itaq; de hac aue (bati) certum habemus, Turnerus.

¶ Suauiter canit linaria, eaq; gratia vt carduelis alitur. Cibus apponitur cannabis, panicum & auena

auena fracta, inuicem permixta plerunq;. Dum in caueis alitur, corripitur quandoq; comitiali morbo. ¶ Acanthides, cardueles & linariæ, cornu suspensum rostro trahunt: sed post potum temerè delabi sinunt, Albertus. Cum in libertate adhuc est linaria, si accipitrem persequentem euaserit, mirificè cantu sibi de salute gratulatur. ¶ Quomodo capiatur leges in Carduele *E.* ex Alberto. ¶ Est & linaria herbæ nomen apud recentiores, cui folia lino similia.

De huius auis cantus suauitate, cibo & morbo.

Auis quæ linaria seu canabicca, interpretatione vocabuli Germanici dicta, duorum est generum. Vnum mite, ein Henfling oder Krauthenfling / alterum magis ferum, quod nostri à lapide, ein Steinhenfling appellant. Prima igitur inter ipsas differentia est naturæ, quod alterum altero magis domesticum. Altera colorum, primo enim secundū genus magis rubet in capite atq; pectore. Tertia vocis: nam primum genus excellit artificio imitandi, & cãtus diuturnitate: quod etiam alijs quæ cura aluntur intra solet accidere. nam si alitur cum luscinia aut fringilla, earum voces propemodū exquisite imitatur, optimè tamen omnium cantilenam fringillæ, quæ Reitherzu appellatur. ad quam alludens Ioan. Stigelius, poeta præstãtissimus ita canit, *Lingua nec obstabit nugacis garrula sturni, Quo fringilla minus carmen equestre sonet.* Vtrunq; genus, cannabis, raporum, papaueris semine vescitur, sed quia cannabis pinguescunt nimium, ideo ei sal immiscetur. Si autem solo nutriuntur papauere, excæcantur, vt cardueles. Dempti è nidis implumes, aluntur iusculo trito cum aqua è papaueris & rapi seminibus, quod eis ligno instillatur, donec ad cibum capiendum vsu assuescant. Intra parietes, vt quidam existimant morbo corripiuntur comitiali, quo propter salacitatem laborare coturnices & passeres notum est: sed fortasse sideratione extinguūtur, subito enim concidūt vt & sturnus & fringilla, & alię quędam. Hæc de duob. generibus vulgaribus. Linarię tertium genus est quod nostri ein Tschetscherle / nominant, à vocis sono, minus corpore, simplicius colore, asperius cantu. idq; non omni anno aduentat: quia autem sonorum admodum atq; garrulum, aucupes pro illicibus vtuntur, Georgius Fabricius in epistola ad Gesnerum.

DE LINARIA RVBRA.

LINARIAM rubram hanc auem vocare volui, quòd linarię suprascriptæ congener videatur vel nomine apud nostros aucupes, etsi rarius capitur. Schosserle appellant. aliqui (ni fallor, vt circa Francofordiã ad Mœnum) Stockhenfling: Itali circa Verbanum lacum *finett.* Considerandum an hic forte sit Oppiani *aster*, nisi is carduelis vulgò dicta est. Cãtu non adeo probatur vt superior. Magnitudine & figura rostri ad ligurinū accedit, colore differt. Cocci color in vertice saturatus. In pectore & supino collo, & vltimę dorsi pennę eundem colorem dilutiorem & non continuum habent: licet nonnullæ in pectore valde rubeant. Ventris color albicat, alę subnigræ. Ceruix & dorsum dimidium superius pennas è fusco ruffoq; mixti coloris habent. rostrum flauet, sed medius superioris partis angulus liuet, breue, ex lato in acutum desinit. ¶ Hæc auis Norimbergæ, vt audio, Tschütscherle vocatur. Aduolant aliquando turmatim, & ferè pestilentia breui sequutura expectatur. *Lege infra in Salo.*

LINVRGI aues, Λινουργοὶ, capiuntur laqueis (παγίσι καὶ βρόχοις) vt anates & cenchritæ, & alia anserum genera, celeresq; phelini & phalarides, Oppianus lib. 3. de aucupio. vnde nos facile linurgos aues aquaticas & palmipedes esse conijcimus, quæ forte lini seminibus obiectis pascantur illicianturq;, vt cenchritæ milio. mox enim subiungit poeta, aues iam nominatas aliasq; plurimas ex amphibijs, obiectis circa lacuum amniumve ripas, hordei, olyræ aut milij seminibus decipi.

DE LOXIA.

HANC auem lingua Germanica Krützvogel / id est cruciatã, vel Krummschnabel / id est *curuirostram* appellat, Illyrica *krziwonoska*, id est nasicuruam, à rostri figura vtraq;. Sola enim hæc auiū summas rostri partes ac mucrones inuicem transponit ac decussat, quare nos loxian ab obliquitate nominauimus. Capitur apud nos interdum, sed frequentius vt audio circa Bernam, vel potius circa S. Gallidi oppidum, vbi syluæ abietum plures sunt. magnitudine supra maximum parum, colore per corpus vario, quem tempore etiam & ætate mutat. Habui ego nuper Septembri captum nigricantem, qui sequente mense colorem mutabat in magis rubicūdum. Primum rubere solent pectore, vẽtre, & collo inferius, deinde flauere. Cœruleus in vertice, ceruice, & circa oculos color apparet: in cauda & extremis alis è subruffo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme pręsertim colorem mutat. Sunt qui colores eius quotãnis mutari asserant, ita vt nunc ad flauum, nunc ad viridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Frigoribus gaudet, & canit: æstate ferè silet cum cæterę aues canunt. Nidificat Ianuario mense aut Februarij initio in abietibus, quarum nucleis etiam vescitur. pulli quidem eius multò ante capiuntur quàm a-

Linurgi.

liarum auium. Vorax eſt auis, ſimplicis & ſtolidi ingenij, caueis incluſa roſtro ac pedibus ſurſum deorſumq; reptitat. hominẽ ferè nihil reformidat. Cepi aliquãdo manu ſylueſtrem (niſi illa fortè alibi cicurata euaſerit) quæ ad alteram quam in cauea alebam aduolauerat. Cannabis ſemine in primis delectatur. Cùm ſatis biberit, pocillũ roſtro reijcit, ſi extrahere poſſit: fortè quòd imaginem ſui cõſpiciat. Cantillat interdum ſatis ſuauiter. Audio eam cadaueribus quoq; veſci, æſtate non inſuauem eſſe in cibo. ¶ Quærendum an hæc ſit Ariſtotelis chlorion: etſi illam potius, quam galbulam Latini vocant, hodie vulgò *regalbulum* circa Bononiam, chlorionem eſſe coniectem. ¶ Loxia reuera eſt quam noſtri ein Krinitz appellant: quia roſtro crucem tranſuerſam exprimit: & colorem mutat: & in rotundis caueis, ſcandendo ſe roſtro ſuſpendit. Quidam eos continenter alunt ſuperſtitione perſuaſi, eas domos, in quibus ſint, non conflagrare incendio, Georg. Fabricius in epiſtola ad Geſnerum.

DE LVSCINIA.

A.

Nomina. LVSCINIAM ex Latinis pleriq; alio nomine philomelam nuncupant, vt hirundinem Prognen, propter fabulam quam in Hirundine retuli. Græcorum verò plerique philomelæ nomine non luſciniam, ſed hirundinem accipiunt. Philomela dici debet non *philomena*, ſuffragante Pauſaniæ authoritate, qui Φιλομήλαν dicit, Cælius. ¶ *Thachmas* Hebraicam vocem, aliqui luſciniam interpretantur, alij aliter: *vide* in Laro *A.* ſic & tanam, aliqui luſciniam, alij aliter. *vide* in Gallo ſyluatico. ¶ *Enondon*, ruſciniolus auis, Syluaticus. vox corrupta videtur à Græca aedon, ἀηδὼν; quæ luſciniam ſignificat: vt & *audon*, apud Auicennæ interpretem. *Odorbrion*, id eſt ruſſignolus auis, Syluaticus. Hodie vulgò à Græcis *adoni* vel *aidoni* vocatur, Bellonius. ſcribunt autem ἀδονὴ ἀηδόνη vel ἀϊδόνι. ¶ Italicè *roſignuolo*, *roſcignolo*, *ruſcigniuolo*, *roſcignuolo*, *vſcigniuolo*, *luſigniuolo*. Luſcinia æſtate cùm colorem vocemq; mutauit, in Italia alio nomine appellatur, Ariſtot. Hoc nomen (inquit Niphus Italus) quo luſcinia æſtate dicatur, nõ eſt traditum à Latinis nec notatum: licet Albert. dicat apud Italos hyeme luſciniam dici vniſonum. ¶ Hiſpanicè *ruiſſennór*. ¶ Gallicè *roſſignol* vel *rouſsignol*, quod tamen nomen (Bellonio teſte) etiam phœnicuro attribuunt, appellantes illum *roſsignol de mur*. ¶ Germanicè Nachtgall. ¶ Anglicè *nyghtyngall*. ¶ Illyricè *ſlawik*.

B.

Deſcriptio auis. Luſciniarum color æſtate mutatur, Plinius & Ariſtot. Luſcinia tum colorem tum cantum mutat, Iidem & Clemens in Pædagogo. Poetæ hãc auem à ceruicis colore χλωραύχενα & ποικιλόδειρον cognomi-

gnominant: id eſt collo inſignem vario, aut viridi, niſi ſynecdochicè per collum vocem accipias, quam variam & floridam edunt. Luſciniæ & atricapillæ proprium eſt præter cæteras aues vt linguæ ſummo acumine careant, Ariſtot. Linguis earum tenuitas illa prima non eſt, quę cęteris auibus, Plinius.

C.

Philomenę vermibus victitant, formicas auidiſſimè legunt, & oua earum, & ex his conualeſcunt infirmæ, Albertus. Plura de cibo earum leges infra in *E.* ¶ Nidificant ferè inter frutices & in ſæpibus loco denſo non procul à terra. nidum è folijs arborum, paleis & muſco parant oblongum. ¶ Luſcinia aliquando coit cum *xanthiuro*, (phœnicuro,) Chriſtophorus Encelius. ¶ Parit æſtate quinque aut ſex oua, Ariſtoteles. Vêre primo parit, cum plurimum ſena oua, Plinius. Minores aues, vt philomena & alauda, ſemel anno pariunt quatuor aut quinque oua, Albertus. ¶ Cuculus cum in aliarum auicularum, præcipuè curruçę, tum in luſcinię nido aliquando parit, vt audio. ¶ Heſiodus teſtatur luſciniam ſolam ex omnibus auibus ſomni expertem eſſe, ſeduloque in vigilijs verſari, Ælianus in Varijs. Luſcinia peruigil cuſtos cum oua quodam ſinu corporis & gremio fouet, inſomnem longæ noctis laborem cantilenæ ſuauitate ſolatur, quò poſſit non minus dulcibus modulis (vt mihi videtur) quàm fotu corporis oua animare quæ fouet, Ambroſius vt quidam citant. Neque quantum luſciniæ dormiunt, Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώουσι, (prouerbium quod recitatur à Varino,) in eos conuenit qui ſomni parciſſimi ſunt. Luſciniæ minimum dormire feruntur, vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatem. Equidem magis arbitror dictum, quòd luſciniæ vernis menſibus per omnem ferè noctem perpetuo cantu garriant, Eraſmus Roter. Ἀηδόνων ἐπὶ (ἐστὶ) μὲν ὕπνου τὸ ἐλάχιστον, ἐπὶ δὲ λύπης τὸ σφοδρότατον, Heſych. ¶ Luſcinia æſtate adulta non diu apparet. abdit enim ſeſe & latet, Ariſtoteles. Hyeme non cernitur, Plinius. Conditur ab autumno vſq; ad vernos dies, Ariſtoteles.

De luſciniæ cibo, Nidificatione, Partu, Vigilia, Latitatione,

¶ Cantus. Luſcinia Græcis ἀηδὼν dicitur, vt Grammaticis placet, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ᾄδειν, quòd ſine intermiſſione ferè cum cœpit, canat. Catrei auis vox acuta & conciſa eſt, ſicut luſciniæ, Ælianus. Εὐστομεῖν verbum de luſciniarum voce Pollux habet. *Scribere me voces auium philomela coegit, Quæ cantu cunctas exuperat volucres. Dulcis amica veni noctis ſolatia præſtans, Inter aues etenim nulla tibi ſimilis. Tu philomela potes vocum diſcrimina mille, Mille potes varios ipſa referre modos. Nam quamuis aliæ volucres modulamina tentent, Nulla poteſt modulis æquiualere tuis. Inſuper eſt auium ſpatijs garrire diurnis: Tu cantare ſimul nocte dieq; potes*, Author Philomelæ. Luſcinia canere ſolet aſſiduè diebus ac noctibus quindecim, cum ſylua fronde incipit opacare. dein canit quidem, ſed non aſſiduò. mox adulta æſtate, vocem mittit diuerſam, non iuſuper variam, aut celerem, modulatamq;, ſed ſimplicem. colore etiam immutatur, Ariſtoteles. Colorem & vocem per æſtatem in aliam ſpeciem immutat. neq; enim ſic cantum variat, diſtinguit, inflectit, acuit, quemadmodum verno tempore, Ælianus. Luſcinijs diebus ac noctibus continuis 15. garrulus ſine intermiſſu cantus, denſante ſe frondium germine, non in nouiſſimum digna miratu aue. Primum tanta vox tam paruo in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus. Deinde in vna perfecta muſicæ ſcientia modulatus æditur ſonus: & nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur reuocato: infuſcatur ex inopinato: interdum & ſecum ipſe murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extẽtus, vbi viſum eſt vibrãs, ſummus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quę tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominũ excogitauit: vt non ſit dubium hanc ſuauitatem præmonſtratam efficaci auſpicio, cum in ore Steſichori cecinit infãtis. Ac ne quis dubitet artis eſſe, plures ſingulis ſunt cantus, & non ijdem omnibus, ſed ſui cuiq;. Certant inter ſe, palamq; animoſa contentio eſt. Victa morte finit ſæpe vitam, ſpiritu prius deficiente quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, verſuſq; quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula intentione magna & reddit, vicibuſq; reticent, (audit attenta diſcipula, redditq; vicibus cantum, vt citat Author de nat. rer.) Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehenſio. Ergo ſeruorum illis precia ſunt, & quidem ampliora quàm quibus olim armigeri parabantur. Scio ſeſtertijs ſex candidam (Seſtertia ſex, 150. coronati (alioquin, quod eſt prope inuſitatum, væniſſe, quæ Agrippinæ Claudij principis coniugi dono daretur. Viſum iam ſæpe, iuſſas canere cœpiſſe, & cum ſymphonia alternaſſe: ſicut homines repertos, qui ſonum earum, addita in trãſuerſas harundines aqua, foramen inſpirantes, linguæve parua aliqua oppoſita mora, indiſcreta redderent ſimilitudine. Sed eæ tantæ tamq; artifices argutiæ à 15. diebus paulatim deſinunt, nec vt fatigatas poſſis dicere aut ſatiatas. Mox æſtu aucto in totum alia vox fit, nec modulata aut varia. Mutatur & color, Plinius. De luſcinia Plinius falsò ſcribit quòd à coitu vocem deponat & mutet colorem. audiuimus enim nos illam ſæpe canentem dum oua adhuc incubaret, Albert. qui Plinij verba non rectè animaduertiſſe videtur. Hæc auis mira modulatione audientes exhilarat. gaudet ad ortum Solis, præitq; lætitia venientem. verno tantum tempore cantat, hyberno nunquam. Initio quidem vêris adeò ſuæ vocis amœnitate delectatur, vt rariſſimè comedat. & hoc cum ſumma feſtinatione, Author de nat. rerum. Luſcinia modulos ſuos pullos docere, verſuſq; quos imitarentur tradere viſa eſt, Ariſtoteles. Luſciniæ mares canunt perinde vt ſuæ fœminæ. fœmina tamẽ ceſſat cantu, cum incubat, pulloſq; educat, Ariſtot. Auium quarundam maribus eadem vox quæ fœminis, vt luſciniarum generi, Plinius. Cicadarum mares tantum canunt, non fœminæ, tanquam ſic monente natura mulieres decere ſilentium. nam & luſciniarum fœminæ ἀμελεῖς (cantu priuatæ, Cælius

Cantu.

Rhodig.) ſunt, Euſtathius Iliad.γ. Luſcinia longæ noctis tædia cùm oua fouet dulcibus cantibus releuat, & cantu diem nunciat, & cantu oua viuificat, Albertus: & Ambroſius vt ſupra recitaui. Philomela inter incubandum cantat. & dixerunt aliqui Platonicorum oua eius non poſſe ſine cantu parentis viuificari. id quod verum eſſe (aliqua ratione) videtur. nam ſpiritus lenis & calor eleuans ſanguinem in talibus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem, & deſiderium gaudij. talis verò parentum calor incubando magis vitalis eſt quàm alius, Albertus. Petrus Aponenſis Ariſtotelis problemata enarrans, philomenas Scotiæ ſcribit non tam ſuauiter canere quàm Italicas: & oblectari eas cantu humano. Luſciniæ domeſticæ (præſertim mares) ineuntem brumam cantu admodum vocali, tacentibus reliquis produnt, Incertus. Charmidem Maſſilienſem audio dicentem, non modò muſicæ perſtudioſam eſſe luſciniam, verùm gloriæ etiã cupidam. Cùm enim in deſerta ſolitudine ſibi tantũ canit, tum ſimplicem cantum & illaboratum edit: cùm aũt captiua tenetur, & non caret auditoribus, cantum variat, contendit, remittit, exprimit, obſcurat, Ælianus interprete Gillio. Græcè legitur, ποικίλον τι ἀναμέλπειν, καὶ ταχέρως ἐλίττειν τὸ μέλος. Κατᾴδει ἡ ἀηδὼν ἐρημαίων χωρίων εὐστομώτατα ὀρνίθων καὶ τορώτατα, Ælianus libro primo de anim. Atqui in cauea luſciniam minus bene canere Eberhardus Tappius inter ſententias prouerbiales ponit, tanquam libertatis deſiderium cantus earum ſuauitatem imminuat. Philoſtratus in vita Apollonij libro 7. adoleſcentem quendam ſcribit philomelas & merulas & alias aues docuiſſe hominum voces imitari.

Narratio mira de luſcinijs ſermones hominũ imitantib.

¶ His adiungere libuit narrationem quam amicus quidam vir doctiſſimus & fide dignus ad me perſcripſit. Quoniam de auibus perſcripturus es Geſnere, dicam tibi de luſcinijs ſermones hominum imitantibus mirabile quiddam, ac propemodum incredibile, quod tamen & veriſſimum eſt, & ipſe his meis auribus audiui atque expertus ſum proximis Comitijs Ratisbonenſ. Anni 1546. cùm iſtic in publico diuerſorio ad auream Coronam agerem, habebat hoſpes tres luſcinias ſeparatim collocatas, ita vt ſingulæ ſingulis caueis opacis includerentur. Per id verò tempus vernum, quo alioqui continuò ac indefeſſæ cantare ſolent, aduerſa valetudine ex calculo ita laborabam, vt quàm minimum mihi ſomno indulgere liceret. Tum circa, & poſt quidem mediam noctem, cùm nihil vſquam turbarum eſſet, miras altercationes & æmulationes duarum luſciniarum Germanico ſermone inter ſeſe colloquentium audiuiſſes planè hominum ſermones imitantium, me ob admirationem propemodum obſtupeſcẽte. Promere enim ac conferre inter ſeſe nocte ſilentio hominum facto, quicquid interdiu ab hoſpitibus colloquentibus inaudierant ac meditatæ fuerant. Duæ autem inter eas erant eius artis inſignes atque præcipuæ, vix decem pedũ ſpacio diſiunctæ, tertia longè remotior aberat, quam non ita lecto decumbens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirum dictu quàm inuicem altera alteram laceſſendo ac reſpondendo inuitabant, nec voces tamen ſimul confundebant, ſed potius alternatim reddebant. Præter autem quotidiana & recenter à conuiuis prolata, duas potiſſimum hiſtorias mutuò inter ſeſe prolixè & à media nocte in auroram vſq;, donec nullus hominum ſtrepitus fieret, decantabant, & ea quidem modulatione ſua natiua & vario inflexu vocis, vt niſi intentus nemo hominum facilè ab illis beſtiolis expectaſſet vel animaduertiſſet. Et quærenti mihi ex hoſpite num linguæ earum fortaſſe nouacula ſolutæ eſſent, aut aliquid loqui edoctæ, reſpondebat, minimè: num item animaduertiſſet, aut intelligeret quæ noctu occinerent, ſimiliter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego verò qui totas noctes ſæpe dormire non poteram, auſcultabam beſtiolas auidius ac diligentius induſtriam earum & certamen profectò admiratus. Altera hiſtoria ſeu collocutio erat de pincerna ſeu oikete, eiuſq; vxore, quæ poſtulantẽ maritum profecturum in bellum ſequi noluerat. Conabatur enim maritus vxori, quantum ex auiculis aduertebam, perſuadere ſpe prædæ vt diuerſorio eo ſeruitioq; relicto ſecum proficiſceretur in bellum. Illa verò recuſans ſequi, vel Ratisbonę manſuram, vel Norimbergam abituram ſe recipiebat. Fuerat vtrinque magna & longa contentio, ſed amotis (quantum intelligebam) arbitris atq; hero inſcio hancq; totam reddebant auiculæ. Si quid etiam ſecretius tacendumq; magis inter diſceptandum fortè euomuerant, illæ prodebant, ceu neſcientes diſcrimen inter honeſtas & inhoneſtas voces. Et hanc quidem contentionem & altercationem beſtiolæ ſæpe noctu repetebant, vt quæ firmiſſimè, vt conijciebam, hærebat, ac probè meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæſaris contra Proteſtantes hiſtoria, & ceu præcinium quoddam. rem enim omnem, quæ paulò pòſt accidit, velut præſagientes ac vaticinantes decantare viſæ ſunt. Tum & immiſcebant ea, quæ antea contra ducem Brunſwicenſem geſta erant. Sed ego puto, auiculas illa hauſiſſe omnia ex nobilium ſeu Capitaneorum quorundam priuato & clãdeſtino colloquio, quod eo loci, vbi auiculæ detinebantur, tanquam in publico diuerſorio, frequens eſſe potuit. Hæcq; nocte (vt dixi) & præſertim poſt mediam, cùm profundius eſſet ſilentium, faciebant. interdiu ferè magna ex parte ſilebant, & nihil quàm apud ſe illa quæ fortè vel in menſa conuiuæ vel deambulando conferebant, meditari videbantur. Ego profectò nunquam Plinio noſtro credidiſſem multa adeò miranda de auiculis illis ſcribenti, niſi ipſe has beſtiolas talia promentes & oculis vidiſſem & auribus hiſce audiuiſſem. Neq; ſatis ex tempore tamen mi Geſnere iam iſta ad te omnia perſcribere poſſum, & ſingula comminiſci longum eſſet.

D.

Philomelas gaudere cantu humano ſcribit Petrus Aponenſis in problemata Ariſtot. Philomela vt exper-

vt expertus ſum, aduolat ad cantantes, ſi bene cantent. & dum cantant, auſcultat tacens, & poſtea quaſi vincere conans canendo reſpondet. Et ſic etiam ſeipſas mutuò prouocant ad cantum, Albertus. Sermonem humanum addiſcunt, vt referam in *E*. Luſciniæ tanquam amantiſſimæ ſuæ ſobolis Oppianus meminit lib. I. de piſcib. Ariſtoteles affirmat luſciniam quæ ad canendum pullum inſtituerat obſeruatam. Adſtipulatur certe, quod inconcinnius canunt, quaſcunq; matres ob exilitatem vocis amandant. docentur contrà quæcunq; degunt vnà, diſcuntq́;, non quæſtus laudisve ſtudio, ſed quia modulari volupe eſt, tum quia magis elegantiam quàm vſum vocis amauere, Plutarchus. Dedit & luſcinijs natura miram concentus ſuauitatem. hæ pullos ſuos ad cantum potius quàm temere educant: & quorum putauerint eſſe genuinos cantus, illos omni diligentia curant: mutos autem occidunt, tanquam indignam Atticis luſcinijs ſobolem. Quinetiam libertatis amorem tantum pullis ſuis inſtillant, vt ſi capiantur cantum omnino recuſent ac elingues fiant, Oppianus de aucupio. Quòd ſi capiatur iam confirmata ætate, & incluſa aſſeruetur in cauea, idcirco ſe & cantu & cibo abſtinet, & pro ſeruitute venatorem ſilentio vlciſcitur, quia omnium vehementiſſime auium libertatis retinens eſt. quarum rerum experientes viri, iam ætate grandes capere omittunt, & pullos comprehendere ſtudent, Ælianus. Luſciniꝫ pulli ſi qui capiantur adhuc cantandi rudes, interque homines alantur, ideo peius canunt, quòd ante legitimum tempus à magiſtris parentibus ſubducti fuerint. cum igitur aluntur cum parentibus, erudiuntur & diſcunt, non ob quæſtum, ſed quòd ex cantu mirificam voluptatem capiant, Gillius. atqui noſtri aucupes luſcinias omnes è nido eximi oportere vt ali poſſint, aſſerunt. adultiores cibum omnem detrectare. Luſciniam ſi ſe audiri ſentiat ſuauius canere audio: ſerpentem timere, atque ideo fruteta ſpinoſa quærere.

Luſcinia cãtu gaudet humano. *Pullos ad canendũ docet.* *Libertatis amantiſſima eſt.*

E.

Luſcinia auis eſt ſtolida & curioſa, ideoq; captu facilis. ſi quis in terra alicubi foſſulam faciat, & diſcedat, aduolat illa curioſè. formicis vel ouis facile ineſcatur. Oppiani verba de merularum & luſciniarum aucupio, referam in Merula. ¶ *Cur me Donace formoſa reliquit? Munera namque dedi, noſter quæ non dedit Idas, Vocalem longos quæ ducit aedona cantus: Quæ, licet interdum contexto vimine clauſa, Cum paruæ patuêre fores, ceu libera ferri Nouit, & agreſteis inter volitare volucres. Scit rurſus remeare domum, tectumq́; ſubire Viminis, & caueam totis præponere ſyluis*, Alcon apud Nemeſianum. Luſciniæ educandæ circa initium Maij nidis eximuntur. eligũtur autem mares, quorum color aliquãto obſcurior eſt quàm fœminarum. canere illi (pulli Maio exempti) incipiunt menſe Auguſto paulatim, canuntq́; ferè anno toto. Aluntur vermibus quibuſdam aquaticis: vel melius farinarijs vermibus, qui apud piſtores repeniuntur, & copioſius apud textores pannorum è lino vel cannabi. vtuntur enim illi miſcela quadam è furfuribus aceto & axungia: qua deſtillante putreſcenteq; vermes naſcuntur, & conſeruantur pro luſcinijs in furfure. Edunt & carnem, corda bubula, crudam quidem libentius, vel coctam ſed abſq; ſale, oua gallinacea cocta, & oua formicarum tempore vêris præſertim. Facile pingueſcunt, vt etiam extinguantur præ adipe. quare carnem crudam, ne nimis alat, diſſectam vel contuſam aqua interdum prius abluere ſolent. cibos pingues non dant. aquam in vaſe aliquando apponunt, vt ſi libuerit lauent. Domini & loci conſueti mutationem non facile ferunt. Dominum quidem ſuum agnoſcere & amare videntur. Hyeme ob frigus facile pereunt: quæ in Italia vltra hyemem educatæ fuerint, magno væneunt. ¶ Habebant Cæſares iuuenes (Druſus & Britannicus Claudij filij) luſcinias Græco atque Latino ſermone dociles: præterea meditantes in diem, & aſſiduè noua loquentes, longiore etiam contextu. Docentur ſecretò & vbi nulla alia vox miſceatur, aſſidente qui crebrò dicat ea quæ condita velit, ac cibis blandiente, Plinius.

Qua ratione capiantur luſciniæ. *Qua ratione educãdæ ſint.* *Sermones humanos ediſcunt.*

¶ Luſciniæ domeſticę, pręſertim mares, ineuntem brumam cantu admodum vocali tacentibus reliquis produnt, Incert. Cantu diem nunciant, Albert. Veris nunciã luſciniam Sappho cognominauit.

Ver cãtu prænunciant.

F. G.

Auiculas diuerſas quæ Auguſto menſe & autumno pingueſcunt ficedulas Itali vocant eo tempore (*becquefigas* vulgò) & inter alias (vt audio) luſciniam quoq;, vel potius auem luſciniꝫ ſimilem, nimirum curucam. Pro cachecticis in cibo laudantur alaudæ, luſciniæ, &c. Alexander Benedict. Heliogabalus ſæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & criſtas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & luſciniarum, quòd qui ederet ab epilepſia tutus diceretur, Lampridius. Carnes luſciniæ aiunt in cibo ſumptas vigiliam promouere, Ælianus.

Quib. vtiles ſint luſciniæ in cibo.

H.

a. Aëdon vox Græca vſurpatur etiam à Nemeſiano poeta Latino. Luſcinia incipiente vêre non deſinit cantare dies ac noctes flebili & luctuoſa voce, vnde etiam nomen accepit vt Grammaticis placet. Luſciola (lego *luſciniola*) quod luctuoſè canere exiſtimetur, atq; eſſe ex Attica Progne in luctu facta auis, Varro de lingua Latina. Idem de re ruſt. 3. 5. ornithotrophîon operoſiſſimum deſcribens, Intra rete (inquit) aues ſunt omne genus, maximè cantrices, vt luſciniolæ ac merulæ. Plautus etiam in Bacchid. luſciniolam dixit. Luſcinia dicitur quaſi *lucinia*, quę cantu ſuo ſolet ſignare diei ſurgentis exortum, Iſid. Luſcinia à Cicerone acredula vocatur, Idem. ſed Cicero acredulam vertit pro aue quam Aratus ὀλολυγόνα nominat. Pandionis ales: Ouidius ad Piſonem, hirundinem intelligens aut luſciniam. nam Pro-

Etymon & ſynonyma.

gne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. *Vide* in Hirundine *H.b.* Lusciniæ nota est fabula. quapropter Philomena (*Philomela* potius) & Daulias & Pandaris à Græcis appellatur, Volaterranus. Daulias ales, id est luscinia, à Daulide oppido, Seneca in Hercule OEtæo. Daulia cornix, id est luscinia, Suidas & alij, vt copiose scripsi in Cornice *H.a.* Euboi, hoc est luscinia, echinus maris, Kiranid. 1.5. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse volunt, Grammaticus quidam. nos nostram aliorumq́; de acanthide sententiam, ab initio huius libri retulimus. Ἀηδών, genitiuum facit ἀηδόνος, Suidas: penultima breui. Reperitur & ἀηδόος, contractè ἀηδοῦς, poëticè apud Sophoclem: & vocatiuus ἀηδοῖ, tanquam à recto ἀηδώ, vt Ἀντώ. sicà χελιδών, χελιδοῦς & χελιδοῖ, Eustath. & Varin. Ἀηδὼν fit à verbo ἀείδειν, mutatione Æolica ει diphtongi in η, impropriam diphthongum, Eustath. & Etymol. Recētiores quidam deriuant ab ἀεὶ & ᾄδω, quòd sine intermissione ferè cum cœpit canat. Ἀ'δόνες pro ἀηδόνες, Theocrit. Idyl. 19. Ἀ'ηδόνα, ἀηδόνα, Hesych. & Varin. Τετράδυσιν, ἀηδόνα, Iidem. Ἀτθὶ κόρα μελίθρεπτε, &c. Epigram. lib. 1. sectione 60. Brodæus eo in loco Atthidem hirundinem vel lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino. Ἀ'δ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. hoc est luscinia (vel hirundo) Ityn deplorans, Scholiastes & Varinus. sed alij aliter interpretantur, vt in Acredula & in Rana *C.* exposui. Ἀηδονιεὺς, lusciniola, diminutiuum est patronymicæ formæ. Οἷοι ἀηδονιῆες ἐφεζόμενοι ἐπὶ δένδρων Ποτῶνται πτερύγων πειρώμενοι ὄζον ἀπ' ὄζου, Theocritus. Est & ἀδονὶς apud eundem pro ἀηδονὶς, Idyl. 19. vt ἀδόνες pro ἀηδόνες. Αἴπερ ὁμοῖον Μῶσιδοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδονίσι, Theocritus Idyl. 7. Ἀηδονὶς, lusciniæ pullus, & pudendum muliebre apud Archilochum, & locus in quo cantabant, & officina, (ἐργαστήριον) Hesychius & Varinus. Ἀηδόνων γένος alicubi apud Aristotelem legitur, vbi Gaza alcyonem transtulit: quære in Alcyone *A.*

¶ Epitheta. Aëdon vocalis, Nemesianus. Epitheta quædam Philomelæ & Progne communia retulimus in Hirundine *h.* Aëdon & aëdonis apud Textorem inter epitheta Philomelæ, ipsam potius philomelam siue lusciniam significant. ¶ Ἀηδὼν εὔφωνος, αἰολόφωνος, Oppian. Ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδών, Sappho apud Suidam. Λιγύμυρος (apud Varinum λιγύμοχθος) ἀηδὼν τανυσίπτερε, Aristoph. in Auibus. Λιγεῖα, στένουσα Ἴτυν, ξουθὰ, Æschylus. Ἡ δ' ὑμελῆ ξύμφωνον ἀηδόνα μούσης, Aristophanes in Auibus. Ἀ'στονόεσσ' ὄρνις, Sophocles in Electra. Οἰκτρὰ ὄρνιθος ἀηδοῦς, Idem apud Suidam. Ποικιλόδειρος, Hesiod. Μελίγηρος, in epigrāmate Philippi. Χλωρηὶς ἀηδὼν, vel quòd degat in locis viridibus, ἢ ὡς ἅμα τοῖς χλωροῖς φαινομένη. vere enim apparet. vel propter colorem, à quo & apud Simonidem ἀηδόνες χλωραύχενες cognominantur, Scholiastes in Odyss. *τ.*

Homonyma. ¶ Sunt in bombardarū genere, vt vocant hodie, quæ nescio quam ob causam lusciniæ dicuntur. ¶ Ἀηδόνες, Sirenes apud Lycophronem, propter suauem ac demulcentem earum cantum, Eustathius & Isacius Tzetzes. Ἀηδόνας ἀδελφὰς, τὰς εὐλάλους, Lycophron. Libyssa aëdon (apud authorem innominatum.) quoniam in Carthagine Libyæ mulieres sunt quæ filios suos nescio qua religione Saturno sacrificabant. aliqui ἐρημίαν, id est vastitatem (vel orbitatem) exposuerunt, non rectè, Hesych. Quidam in epigrammate cicadam aëdóna cognominat, hoc est musicam & suauiter cantillantem. Ἀκρίδι τῇ κατ' ἀρούραν ἀηδόνι. Ἀηδὼν pro glosside, id est lingula tibiæ per metaphoram legitur apud Euripidem in OEdipo: qui tibias quoq; alicubi λωτίνας ἀηδόνας nominauit, Hesychius & Varinus. Ἀηδόνα, ᾠδὴν καὶ γλωσσίδα· οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Τὰν οὐδὲν ἀλγυνοῦσαν ἀηδόνα μουσῶν, Euripides in Palamede, vt citat Isacius Tzetzes. Κερκίδα τ' εὐποίητον ἀηδόνα, τὰν ἐν ἐέλδοις Βακχυλὶς εὐχρέτους (sic habet codex impressus) οὗ διέκεινε μίτους, vt citat Suidas in Μίτος. Ἀηδὼν, Minerua apud Pamphylios, Hesychius &

Deriuata. Varinus. Λάμπωρος μινυρὸς ὑπὸ σοφιστὴς μουσῶν σκελετὸς ἀηδόνων ἠπίαλος ὕμνος ᾄδου, Phrynichus apud Athenæum. ¶ Ἀηδόνειος ᾠδὴ καὶ ἀηδόνειον μέλος, Suidas & Varinus. Κελαδεῖ δ' ἐπίκλαυτον ἀηδόνιον νόμον, Aristophanes in Ranis, id est, Lugubri cantu perstrepit quali filium deflet luscinia Ityn. Ἀηδονὶς, lusciniola, & locus in quo canebant, Varinus.

¶ Fabricius Luscinus, viri nomen apud Ammianum Marcellinum libro 3. videtur autem Luscinus à lusco potius quàm à luscinia deriuatum. ¶ Aedòn, Ἀηδὼν, vocabatur maxima natu filiarum Pandarei, vt retuli in Hirundine *h.*

Curucæ lusciniæ similis. ¶ *b.* Curuca minor est luscinia, sed eadem corporis figura, colore subuiridi, Turnerus. Et rursus, Colore luscinia & corporis magnitudine auiculam illam proximè refert, quam Angli *lingettam*, & Germani passerem gramineum nominant. Audio in quibusdam Heluetiæ montibus, vt circa thermas Fabarias passeri specie & magnitudine non dissimilem auiculam reperiri, instar lusciniæ canoram, quę & ipsa forsitan é curucarum genere fuerit.

De lusciniæ voce & cantu. ¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem diuersas ædidisse voces, hirundinis, pauonis, lusciniæ, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio. Luscinię vocem aiunt esse ἴτυ ἴτυ, tanquam amissum filium Ityn deflentis, vt in Hirundine *h.* retulimus. Agesilaus cum inuitaretur ad audiendum quendam lusciniæ vocem egregiè imitantem, recusauit, ipsam se lusciniam sæpe audijsse dicens. Poëtæ cantiones, & carmina, vt quæq; dulcissima sunt, non alijs quam lusciniarum cygnorumque modulis comparant, Plutarchus. *Nec querulæ cessant tenerum tinnire volucres, Fluctibus alcyone, densa philomela sub vmbra*, Politianus.

¶ T. Ve-

¶ T. Veſpaſiani Strozæ carmen in Philomelam libro ſexto Eroticῶn.

Æmula diuini ſuauiſſima carminis ales,
Quæ virides vmbras & loca ſacra tenes:
Mollibus & varijs quæ tot diſcrimina vocum
Flexibus humana dulcius arte refers:
Munere pro tali tibi quid philomela rependam?
Præmia quæ tanto digna labore putem?
Dum vagus huc illuc hortis genialibus erro,
Miror & artifici culta vireta manu,
Hoſpitis officio tu protinus vſa benigni,
Fingis in aduentu carmina mille meo.
Nec procul hinc denſis canis abdita frondibus alta
Ilicis in ramo populeis ve comis.
Verum hic iuniperi inſidis mihi proxima trunco,
Non imitabilibus me venerata modis.
Et licet hac perſtem tibi tam vicinus in vmbra,
Deq́; tua ſuaui garrulitate loquar:
Nil tamen ipſa times, nec gutturis iſta canori
Sedulitas ideo dulce remittit opus.
Grata ſed in longum luco reſonante querela
Ducitur, argutis continuata modis.
Nos verò tali quoniam dignaris honore,
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas:
Humanas auium, quæ mulcent cantibus aures
Cedere carminibus carmina cuncta tuis.
Viue diu, ſimilisq́; tui generata propago
Finiat extremum non niſi ſera diem.

¶ Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
Καλὸν ἀείδησιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι,
Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος,
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα, Penelope apud Homer. Odyſſ. τ. Πολυηχέα φωνὴν, multiſonam vocẽ, hoc eſt quæ multis mutetur ac variet modis interpretor. aliqui (inquit Ælianus) legunt πολυδευκέα φωνὴν, τὴν ποικίλως μεμιμημένην, ὡς τὴν ἀδευκῆ: (aliàs ἀδευκέα) τὴν μηδόλως εἰς μίμησιν παρασπεῖσαν. *Pandaris vt quondam florente ætate puella Vere nouo ramis denſa ſuper arbore mæſtum Ingeminans carmen varijs loca cantibus implet*, Volaterranus ex Homero. Luſcinia vêre πολυήχως καὶ ποικίλως ᾄδει, Ælian. ¶ Ἀηδόνες αἱ πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, Theocrit. Idyl. 19. Et rurſus, Οὐδὲ τόσον πόκ' ἄεισεν ἐνὶ σκοπέλοισιν ἀηδών. Item Idyl. 12. Ὅσον ἀηδὼν Συμπάντων λιγύφωνος ἀοιδοτάτη πετεηνῶν Τόσον ἔμ' εὔφρανας σὺ φανείς.

¶ Οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς ᾄσει δύσμορος. ἀλλ' ὀξυτόνους ᾠδὰς θρηνήσει. χερόπληκτοι δὲ στέρνοις πεσοῦνται δοῦποι, Sophocles apud Suidam. Et rurſus, Ἀλλ' ἐμέ γ' ἁ στονόεσσ' ἄραρε φρένας, (Atticè, pro ἴσῃ μοι ταῖς φρεσὶν,) ἃ Ἴτυν αἰὲν Ἴτυν ὀλοφύρεται, ὄρνις ἀτυζομένα Διὸς ἄγγελος. Dicit autem ſe imitari & æmulari luſciniam meritò lugentem Ityn: quam Iouis nunciam vocat, quòd ver prænunciet, vel diem: vel quòd ſuam ipſius calamitatem, illam vulgari ſermone iactatam, nunciet. ἢ ἄγγελος, οἷον τέρας, τὸ παρ' αὐτῆς γινόμενον εἰς τερατείαν τῆς φύσεως, vt apud Suid. legimus. Ὦ φίλη, ὦ ξουθή, ὦ Φίλτατον ὀρνέων, Πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν, Ὕμνων ξύντροφ' ἀηδοῖ, Ἦλθες, ἦλθες, ὤφθης, Ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ' Σ' ἀλλ' ὦ καλλιβόαν κρέκουσ' Σ' αὐλὸν, φθέγμασιν ἠρινοῖς Ἄρχου τῶν ἀναπαίστων, Chorus ad Luſciniam in Auib. Ariſtoph. In eodem dramate Epops luſciniam ſic alloquitur: Ἄγε σύννομέ μοι παῦσαι μὲν ὕπνου, Λῦσον δὲ νόμους ἱερῶν ὕμνων, Οὓς διὰ θείου στόματος θρηνεῖς· Τὸν ἐμὸν καὶ σὸν πολύδακρυν Ἴτυν Ἐλελιζομένη (θρηνοῦσα) διεροῖς (διύγροις ἐκ τῶν δακρύων) μέλεσι. Γένυος ξουθῆς καθαρὰ χωρεῖ (ἀντὶ τοῦ χωρήσει) Διὰ φυλλοκόμου σμίλακος ἠχὼ, Πρὸς Διὸς ἕδρας. ἵν' ὁ χρυσοκόμας Φοῖβος ἀκούων, τοῖς σοῖς ἐλέγοις (θρήνοις) Ἀντιψάλλων ἐλεφαντόδετον Φόρμιγγα, θεῶν ἵστησι χορούς, Διὰ δ' ἀθανάτων στομάτων χωρεῖ Ξύμφωνος ὁμοῦ Θεία μακάρων ὀλολυγή. Αὐλεῖ τις. Tum Euelpis ſubdit: Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τοῦ φθέγματος τοὐρνιθίου, Οἷον κατεμελίτωσε τὴν λόχμην ὅλην.

¶ *d. Qualis populea mœrens philomela ſub vmbra*, &c. Vergil. Georg. 4. vbi Seruius eum ſpeciem pro genere poſuiſſe ait, philomelam pro quauis aue. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia moleſtia afficitur, canit: ne ipſa luſcinia quidem, aut hirundo & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone.

¶ *e.* Cor luſciniæ ſi quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiuſdem auis cum lingua portauerit, ſuauis ad loquendum erit, & ſonoræ vocis, & libenter audietur, Kiranides. *Superſtitioſa.*

¶ *f. Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemptas*, Horat. Serm. 2. 3. Luſciniæ plumas cum quidam detraxiſſet, & parum omnino carnis inueniſſet, Vox tu (inquit) es, & aliud nihil, Plutarchus in Laconicis.

¶ *g.* Magi oculos earum (fortè *eorum*, ſcilicet cancrorum, de quibus proximè dixerat) cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina adalligatos, præſtare vigiliam ſomno fugato tradunt, Plin. Si quis oculos luſciniæ abſtulerit, eamq́; viuam dimiſerit, eosq́; portauerit, nullo modo dormiet, quandiu portauerit. Fel autem eius cum melle illitum viſum perfectè acuit, Kiranides.

¶ *h.* Extat Philippi cuiuſdam carmen inter Epigrammata Græca 1. 40. de luſcinia, quæ boream fugiens quum per mare volaret delphini dorſo ſuſcepta vectaq́; ſit, & illum nantem carminibus ſuis delectârit, vt vel hoc hiſtoriæ Arionis fidem faciat. *De luſcinia à Delphino per mare vecta.* ¶ In auibus Ariſtophanis luſciniæ perſonam gerit meretricula habitu ornata meretricio, capite verò luſciniam referens, (plumis nimirum eius auis capiti circumpoſitis:) vnde quidam dicit, Ὅσον δ' ἔχει τὸν χρυσόν; ſimul ad auis varietatem in collo, ſimul ad meretricis ornatum reſpiciens. Apologum accipitris & luſciniæ Heſiodo ſcriptum, retuli in Accipitre *h.* ¶ Pandareo filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedòn. quarum hæc in luſciniã mutata fingitur: ſecundũ alios Progne in luſciniã, & ſoror eius Philomela in hirundinem, vt copioſè proſequuti ſumus in

Hirundinis historia. Sunt qui contra Prognen in Hirundinem, Philomelam verò in lusciniam transformatam putent.

Auspicia. ¶ Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq; semper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. Mira lusciniæ cantus suauitas, &c. vt non sit dubium hanc suauitatem prẹmonstratam efficaci auspicio, cùm in ore Stesichori cecinit infantis, Plinius.

Prouerbia. *1. Bubo canit lusciniæ.* *2. Lusciniæ deest cantio.* *3. Corui luscinijs honoratiores.* *4. Lusciniarum musêa.* *5. Lusciniæ nugis insidẽtes.*

¶ Proverbia. Bubo canit lusciniæ, à Calphurnio Ecl. 6. prouerbij specie vsurpatur his versibus: *Nyctilon vt cantu rudis exuperauerit Alcon Astile, credibile est vt vincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo.* Videtur aũt transtulisse ex isto Theoc. Idyl. 1. Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὤλαφος ἕλκοι. Κὴξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γηρύσαιντο. Et quanquam scops alia auis est quàm bubo,
vtraq; tamen nocturna & absonæ vocis est. Eiusdem sententiæ est etiam illud Theoc. Idyl. 5. Pica cum 1
luscinia certat, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. ¶ Lusciniæ deest cantio: prouerbialis allegoria (inquit Erasmus) perinde quasi dicas, Mulieri desunt verba, poetæ versus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æquè canora atq; luscinia, etiam fœmina, sicuti testatur Plin. 10. 29. Ego quoque pol metuo ne lusciniolæ defuerit (defuat) cantio, Plautus in Bacchidibus. Tappius etiam Germanis quibusdam vsitatum hoc ait, Die Nachtegall kan nit singen. ¶ Corui luscinijs honoratiores, cùm indocti doctis præferuntur, &c. *Vide* in Coruo *h.* ¶ Lusciniarum musêa, Ἀηδόνων μουσεῖα, apud Varinum ex authore innominato in prouerbio Χελιδόνων μουσεῖα, id est Hirundinum musêa, cuius sensus contrarius videtur, de barbaris & loquacibus & molestis: quale scilicet hirundinum genus est, quod nimio cantu suo audientes magis molestat quàm suauitate oblectet. lusci-
niæ verò etsi cum cœpere canant assiduè, tanta tamen earum cantus & suauitas & varietas est, vt audi- 2
tores mirificè capiat: vt hominum eloquentia & eruditione præstantium orationes, scripta, bibliothecas, vel etiam doctorum conuentus, pulcrè lusciniarum musêa appelles. Sic & Sirenum musea dicuntur, eodem loco apud Varinum. ¶ Lusciniæ nugis insidentes, Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Proximum illud (Hirundinum musêa, inquit Erasmus) ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos qui tamen immodicè suo studio delectentur, quod genus sunt poetæ potissimum. Plautus in Bacchidibus ad puellam transtulit, Metuo (inquit) ne lusciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio videtur inesse, vt pro λόγχαις dictum sit λέσχαις. Sumptũ est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Λέσχαι loca dicebantur publica, in quibus colloquendi vel epulandi vel se calfaciendi gratia homines conueniebant: & quoniam plerique ijs in
locis de rebus inutilibus sermones miscebant, factum est vt eadem dictio nugas significet. in hoc tamen 3
prouerbio nugas interpretari non placet: cùm non ad indoctam loquacitatem, vt Erasmus ipse testatur, sed eruditos sermones pertineat: vt idem nimirum sensus sit etiam superioris prouerbij Lusciniarum musêa.

6. Neque quantum lusciniæ dormiũt. *7. Luscinia vocalior.* *8. Syllogismorum quæ cura est luscinijs?*

¶ Neque quantum lusciniæ dormiunt: *vide* supra in *C.* ¶ Luscinia vocalior, prouerbialiter vsurpari posse Erasmo placet. *Vocalem superet si dirus aedona bubo*, Calphurnius. ¶ Ioan. Tzetzes in Varijs 8.244. cùm parœmias duas commemorasset, Quantum graculi de regno curant, &, Quantum aquilis leges Platonis curæ sunt, subdit: Hæc quoque similis est superioribus parœmia, Syllogismorum quæ cura est luscinijs? siue librorum qualiumcunq; Aristotelis? Συλλογισμῶν γὰρ τίς φροντίς ἐστι ταῖς ἀηδόσιν· Εἴτε καὶ βίβλων οἱασοῦν τῶν Ἀριστοτελείων;

De Avibvs qvarvm nomina incipivnt ab *M.* litera. 4

Magnales. Magnales aues sunt Orientis valde magnæ, pedibus magnis (aliàs *nigris*, malim magnis,) & rostro (scilicet magno) hominibus non nocentes. Piscibus in fluminibus & stagnis insidiantur, quos deuorant, Albert. Eædem forsitan onocrotalis sunt.

Matteyis. Mattyeïs, dictio Macedonica, nomen auis, & *lágana* quæ è iure eius circunferuntur, Hesych.

Melanderus, Μελάνδειρος, auicula quædam, Hesychius & Varinus: à colli scilicet nigro colore dicta.

Mellicus. Mellicus nescio quæ auis, suauiter canens per æstatem, Kiranides.

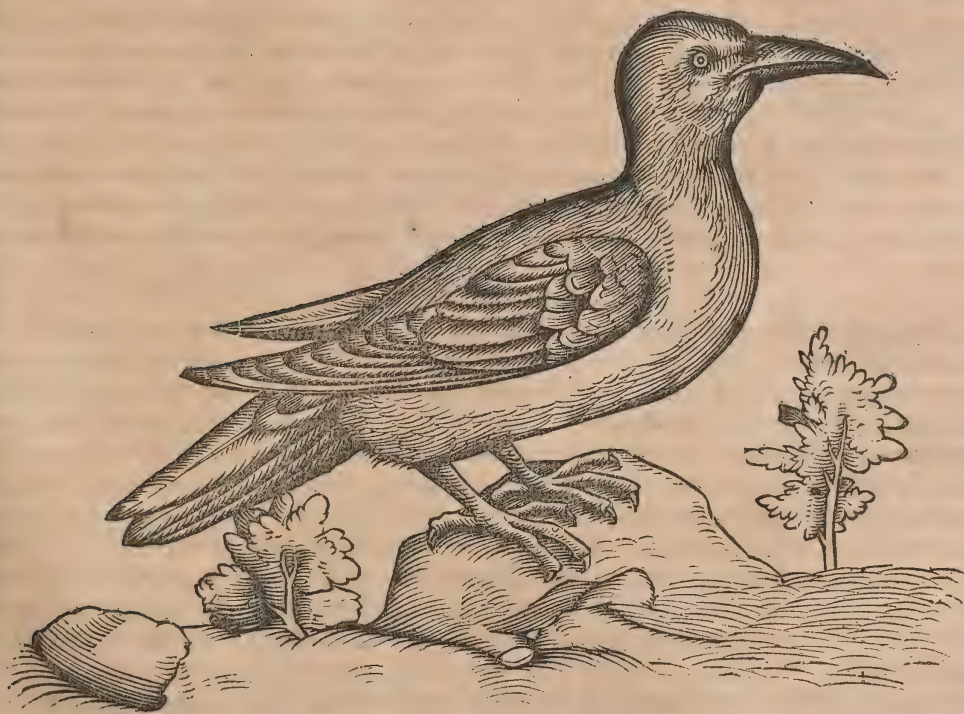
DE MEMNONIIS AVIBVS. 5

Avctores sunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Æthiopia aues, & confligere ad Memnonis sepulcrum, quas ob id Memnonidas (Memnonias, Solinus) vocant. Hoc idem quinto quoque anno facere eas in Æthiopia circa regiam Memnonis, exploratum sibi Cremutius tradit, Plinius & Solinus. Circa Memnonis sepulcrum quinto quoque anno cùm biduo circunuolarint, tertio die pugnam ineunt, & se rostris & vnguibus lacerant: deinde reuertuntur in Ægyptum, Albertus. ¶ Terram Mariandyneam aues aspectu nigras incolere ferunt, (Græcus codex noster manuscriptus habet, Τὴν τὴν Παρείαν καὶ τὴν γείτονα Κύζικον ὄρνιθας οἰκεῖν μέλανας ἰδεῖν φασί,) quæ figura corporis & forma accipitribus similes esse videntur: eæ vsu carnium cùm se abstinent, tum in omni victus ratione se continent, eis enim ad cibum semina satis sunt. Cùm autumnus esse cœpit, Ilium gregatim aduolant. Eas autem id-

circo

circo Memnonias vocant, quòd rectà ad Memnonis filij Auroræ & Tithoni ſepulcrum proficiſcantur. id enim vel etiam nunc à Troadis incolis ad ornamentum Memnonis conditum ibi fuiſſe dicitur, atq; Memnonis cadauer ex cæde à matre in Suſa tantopere decantata exportatum fuiſſe, vt humatione afficeretur, eque dignitate illius exequiarum iuſta ei perſoluerentur. Aues igitur Memnonis gentiles (ἐπωνύμους) quotannis eò proficiſci, ibiq; primum in contrarias partes diſtrahi, deinde pugnam committere, eamq; ſumma contentione tamdiu pugnare, dum ex his media pars pereat, altera victrix diſcedat, Ælianus. ¶ Memnones aues (Οἱ ὄρνις οἱ μέμνονες, malim Μέμνονος in genitiuo, id eſt, Memnonis aues. Sic & Heſychius & Varinus, Antipſychi, inquiunt, vocantur Memnonis aues) genus à nigerrimis Æthiopibus ducunt. ſed Æthiopia relicta, vt quæ nimio calore fœturam impediat, ne nidos quidem in ea ſtruunt (Sol enim ſtatim oua omnia combureret) & Aquilonem verſus ac Thraciam feruntur. Cùm autem ad Helleſpontum ac Troiam peruenerunt, ſuper Memnonis ſepulcro inter ſe tanta prælia miſcent, vt ſtrepitus alarum ſcuta reſonantia repræſentet. deinde cùm deſitum eſt pugnare circa montem Æſepum (Æſepus eſt fluuius Lyciæ ſub Ida, cuius meminit Homerus libro ſecundo & quarto Iliadis) ſe lauant, & in arena ſe volutantes puluere ſparguntur, ac ſuper Memnonis ſepulcro alas ad Solem ſiccant, collectumq; pennis puluerem monumento inſpergunt: vel hoc argumento, ni fallor, ex humana in auium formam ſe tranſijſſe, & neque regium honorem, neque belli meditationem à ſe negligi declarantes, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Ouid. lib. 13. Metamorph. Memnonides aues è fumo & fauillis rogi in quo Memnon ab Achille occiſus cremabatur, primum natas fingit, colore nigro, vnguibus aduncis. Aues aliquas in Numidiam atq; Æthiopiæ ſepulcra peti, Plinius reprehendit. Οὐδ' ἐξέπληττεν αὐτὰς κύκνους ποιῶν καὶ μέμνονας κωδωνοφαλαροπώλους, Ariſtophanes vt Varinus citat, in Κώδωνοφ. Οὐ τόσον ἠῴοισιν ἄγκεσι παῖδα τὸν Ἀοῦς Ἰ πλάμθνος περὶ σᾶμα κινύρετο Μέμνονος ὄρνις, Theocrit. Idyl. 19.

DE MEROPE, CVIVS EFFIGIEM EX PETRI *Bellonij peregrinationibus mutuati ſumus.*

A.

MEROPS, Μέροψ, auis nomen vſitatum eſt Bœotijs, Ariſtot. Meropes aues vocantur apiaſtræ, quia apes comedunt, Seruius. Merops qui & apiaſter, Gaza apud Ariſtotelem. Alberto eadem auis *muſcicapa* nominatur, vt ſuſpicor, ſine authore. Aëropes vel aëropodes dicuntur parentes ſuos alere vt ciconiæ, Ariſtoph. Scholiaſtes & Suidas Ariſtotelem citantes: ſed legendum apparet μέροπες tribus ſyllabis: quamuis Heſychio etiam & Varino ἀέροπες aues quædam ſint. Eberus & Peucerus ἀέροπα dici arbitrantur ab aëreo colore. nos aliam meropis etymologiam adferemus. *Alkemus* vel *akeuius* auis apud Raſim de LX. animalibus, capite XLVIII. non alia mihi quàm merops videtur. ſcribit enim eam apibus veſci, &c. *Marochos* pro merope apud Albertum legitur. ¶ In Creta vulgò *Nomina.*

melissophago dicitur à comedendis apibus, Bellonius. A nonnullis Græcis hodie μελισσοφάς. Meropes aues quæ & flori (φλῶροι) dicuntur, Varinus: nimirum à floridis coloribus. sed alia auis est anthus, quam Gaza Latinè florum reddit. Phlorus, φλόρος, per o breue auis est, per ω longum verò, φλῶρος, proprium viri nomen, Suidas. Anthum auem à Græcis hodie vulgò *florum* dici Bellonius testatur. ¶ Meropes dicuntur aues, quas in Italia vocant barbaros, Probus in Georgica. ego *dardos* vel *dardaros* legerim. *darda* enim Græcis hodie apiculam sonat: & *dardo* circa Bononiam alibiq; meropem auem, quæ apes muscasq; vt hirundines ripariæ (quæ vulgò similiter Italis *dardani, dardanini* & *tartari* dicuntur) volando deuorant. Meropes aliter *gauli* vulgo Italico dicuntur, vt aiunt: & *ieuoli* Anton. Marcellus. Vulgo apud nos *grallum* appellant, Niphus. sed idem alibi galgulum quoque grallum interpretatur. Meropem Neapoli audio *lupo de l' api* vocitari: in Sicilia *picciaferro*, à ferrea rostri duritie. ¶ Hispanicè *aueiuruco*. ¶ Gallicè dici posset *guespier*, Bellonius. ¶ Germanicum nomen fingere licebit, ein Jmbenwolff/ vel Jmbenfraß.

¶ *Darbarcaria* Latinè meroli (merops vocatur, & est picus viridis, Albert. Et alibi, Merops (inquit) est de genere picorum. Sed longè alia auis est picus viridis, vt historiam vtriusq; & icones conferenti facile erit animaduertere. ¶ Galli & Germani quidam putauerũt meropem esse auem quæ Gallicè *mesange* appellatur, (ea parus est Latinorum,) quod falsum est, Bellon. Eber. & Peucer. auem Germanicè dictam Krinitz vel Windhalß/ meropem faciunt, quum ea omnino iynx sit.

B.

Descriptio auis. Auis est merops tam vulgaris in Creta, vt nusquam non in illa volare appareat: rara alibi, & ipsis etiam Græcis per continentem incognita, vix vnquam visa Italiæ, Bellonius. Nos in quibusdam Italiæ locis satis frequentẽ esse accepimus. Colore est lõgè pulcherrimo, quo vel cum egregio psittaco certat, paulò maior sturno, Bellon. Et rursus, Magnitudine sturni est, similis ferè ispidæ vulgò dictæ aui, (ipse ispidam alcyonem interpretatur.) *Muscicapa* auis est maior turture & columba, colore pennarum sicut lanarius, pedes & rostrum habet sicut hirundo, Albertus. hæc forte meropi non conueniunt. Meropes aues sunt virides. Seruius. Errat Seruius qui meropem inquit viridem esse, & viridiores pẽnas habere, Perottus. Pennæ huius auis inferiores pallidæ sunt, superiores cæruleæ, vt alcyonis: postremæ pinnulæ rubræ habentur, Aristot. interprete Gaza. Græcè legitur, τὰ δ' ἐπ' ἄκρων τῶν πτερύγων ἐρυθρά: id est, in summis alis rubræ. Plin. ex Aristot. sic, Merops est pallido intus (*in ventre*, Isidorus: quod magis placet) colore pennarum, supernè cyaneo, priori (Isidorus legit *pectore*. sed malo priori, cum Græcè sit, ἐπ' ἄκρων) subrutilo. ¶ Meropes rubentibus sunt cruribus & ore prælongo, Textor. Græci hodie suum melissophagum rostro oblongo esse dicunt: Siculi durissimo, vnde & *picciaferrum* nominant. Rictum oris tantum habet muscicapa, vt muscas multas in os eius gratia humoris insidentes capiat, Albertus. Oris rictum habet amplissimum propter muscas & ciniphes, quibus vescitur. rostrum tamen inter aues comparatione sui corporis habet minimum, & pedes similiter, Liber de natura rerum. sed meropis rostrum non videtur mihi corporis reliqui comparatione in eo minimum. Idem coloris esse flaui audio.

C.

De meropis cibo, Voce, Meropes comedunt apes (inter volandum instar hirundinum, Bellonius:) vnde & apiastræ Latinis dicuntur, & Græcis vulgò melissophagi. Cicadas quoq; deuorant, Bellonius. Muscicapis nomen quia muscas capiunt, quibus solis & vermiculis vescuntur, Albertus. ¶ *Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Author Philomelæ. Meropes sic dicuntur Græcè, quoniam earum vox multiplicem capit partitionem, à *merismo opòs*, id est partitione vocis, Probus in 4. Georg. Longè auditur merops, ac vocem ædit quodammodo instar hominis, qui ore in rotundum clauso sonaret *grulgruru vrurul*, sono tam alto quàm oriolus, Pet. Bellon. ¶ Contrà volat atq; cæteræ aues. aliæ enim omnes quasi sursum ad oculos versus: illa verò retro (ad caudam versus) volat. Et profectò naturam volatus admiratione & insolentia pleni, quem facit hoc animal, summopere miror, Ælianus.

Volatu, Nidificatione & partu. Volat ferè cum alijs sui generis auibus, rarò solus, frequens circa montes thymi feraces vbi apes deuorat, Bellonius. Muscicapa pigra est in volatu, Albertus. ¶ Solus merops subiens terræ cauernas facit cunabula, Aristot. Cunabula in terra facit, corporis grauitate prohibitus sublime petere. Nidificat in specu sex pedum defossa altitudine, Plin. Parit sex aut septem æstate, (ὑπὸ τὴν ὀπώραν,) in præcipitijs mollioribus, intrò vel ad quatuor cubita subiens, Aristoteles.

D.

De eiusdem auis erga parẽtes pietate & gratitudine. Sunt qui meropes quoq; item facere confirment, quod ciconiæ, vicemq; reddi, vt parentes non modo senescentes, verum etiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum: nec matrem aut patrem exire, sed in cubili manentes pasci labore eorũ, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt, Aristot. & Ælian. Genitores suos reconditos pascunt, Plin. Meropes dicuntur parentes suos alere, & in pennis gestare vt ciconiæ, Aristoph. Schol. Meropes solliciti de pullis suis: & quando iam senescunt & volare nequeunt, pulli fouent eos & alunt quandiu viuunt, Iorath.

Astutia. ¶ Merops auis est astuta: quæ pullos ne quis capiat mutat de loco ad locũ. ipsa quoq; cũ aliquem suos pullos quærentẽ videt, ad loca diuersa se transmutat, ne forte cognoscatur vbi eos nutriat, Kiranid.

Meropes

E.

Ratio meropis capiendæ.

Meropes apibus iniuriam inferunt, Ariſtoteles, Vergilius, Ælianus & Florentinus in Geoponicis. Quare nidos eorum alueis propinquos apiarij tollunt, Ariſtoteles. ¶ Pulchritudo eorum inuitat pueros in Creta vt cicadis eos capiant, ſicuti apodes, id eſt hirundines maiores, hoc modo: Acicula inſtar hami curuata cicadã transfigunt, aciculam filo alligant, cuius ipſi extremitatem tenẽt. Cicada ſic transfixa in aerem euolat. eam conſpectam merops impetu petit, & deuorata filo hærente capitur, Bellon.

F. G.

Alimentũ & remedia ex eadem.

Merops in cibo improbatur, Bellonius. Caro auis *alkemi* eſt auſtera, prauæ (difficilis) concoctionis: vtilis tamen contra inflationes, Raſis. Si fel eius miſceatur cum gallis, oleo omphacino, capillos denigrat nigredine firma, Idem.

H.

Etymon & ſynonyma.

a. Pro merope Auicennæ interpres habet *merum*. Merops, id eſt para auis, eſt omnino viridis, quam quidem grangenam vocant, Kiranidæ interpres. Merops vocatur, eò quòd citò hominem ad amorem conciliet, Idem. Μέροπες hominum epitheton eſt apud poetas, aliquando autem abſolutè ſine ſubſtantiuo ponitur imperfectè, vt etiam βροτοὶ, Euſtath. & Varin. Μέροπες homines dicuntur ab eo quòd vocem articulatam habeant, & diuiſam in dictiones, ſyllabas & literas: vel quia linguis & dialectis vtuntur diuerſis. ὄπα quidem & αὐδὴν poetæ de hominum voce duntaxat efferunt, Euſtathius & Varinus. vel à Merope Coo qui ante Phaethontem fuit, Heſychius.

Nomina propria ab hac aue deſumpta.

¶ Pandareum Meropis Mileſij filium canem aureum in Creta furatum aiunt, &c. Euſtath. Huius Pandarei filiæ memorantur Merope, Cleothera & Aëdon, &c. vt retuli in Hirundine *h*. Merops Côus ante Phaethontis tempora fuit, Heſychius. Μερόπη, nomen vnius Pleiadum, Euſtath. Merope fuit Atlantis & Pleione filia, quæ Siſypho nupſit, atq; ob id fingitur ſtella inter pleiades obſcuriſſima, de qua Ouid. *Septima mortali Merope tibi Siſyphe nupſit: Pœnitet, & facti ſola pudore latet.* Euſtathius refert quòd Côs inſula olim dicta ſit Merope & Meropeis, Μεροπηΐς (Suidas habet μεροπὶς, vt & Plinius 5. 31. Hercules Troia euerſa per Ægæum pelagus rediens vi tẽpeſtatis actus eſt in Côn Meropidem, εἰς Κῶν Μεροπίδα, Scholiaſtes Homeri in Iliad. ξ.) quoniam populi quidam Meropes in ea habitarint: deinde Côs à Cô Meropis filia. Merops filius fuit Triopæ (Theſſalorum regis) à quo Coi Meropes dicti ſunt, & inſula ipſa Μεροπὶς, Stephan. idem in dictione Κῶς, Vocabatur (inquit) hæc inſula Μέροπος) (lego Μεροπὶς à Merope gigante, Côs poſtea dicta à Cô Meropis filia. Siphnus quoq; inſula (eodem teſte) olim Merope dicebatur. Merops dictus eſt vnus ex terrigenis gigantibus illis, qui affectaſſe regnum cæleſte dicũtur: hoc eſt qui turrim Babel extruxerunt, in qua ædificanda cùm interuenerit linguarum confuſio, vocumq; diuiſio, qui eam moliebantur, dicti ſunt Meropes, id eſt diuerſarum vocum, vt Grammaticus quidam annotauit. Meropem Coum fabulantur cùm vxoris mortem deflere non deſineret, & in luctu hoſpitio Rheam ſuſcepiſſet, in aquilam mutatum ſemper adeſſe Ioui: *Vide* in Aquila *h*. ex Euſtath. & Higino. Meropis Percoſij vatis meminit Homerus Iliad. β. Aëropes populi in Trœzene, & genus quoddam in Macedonia, Heſychius. ſcripſimus autem ſupra in *A*. meropem quoq; auem à nonnullis aëropem vocari. Legitur & Aërope Atrei vxor, adulterio à Thyeſte Atrei fratre corrupta. Meropus, mons Græciæ iuxta Theſſaliam, variis præruptus anfractibus, vnde & nomen habet. nam cùm ex varijs anfractibus, vndiq; referiente Echo, voces diuerſas reddat, ab effecto hanc appellationem ſortitus eſt, Grammaticus quidam.

¶ *e.* Si *akeuium* auis decollata frigatur cum oleo, & inde manus alicuius inungatur, qui poſtea eam in apes immittat, non lædetur, Raſis. ¶ Merops ad multa facit, ſicut & alcyon, Kiranid. Cor eius ad nimium amorem aptum eſt, Idem.

¶ *g.* Meropis cor in cibo cardiacos, ictericos & ſtomachicos iuuat, Kiranid. Fel eius cum melle ac ſucco rutæ ſuffuſionem oculorum ſanat, Idem.

DE MEROPE ALTERO.

MEROPEM qui viderunt, aui quam hîc pictã damus non diſſimilem eſſe aiunt, tum coloribus tum corporis ſpecie. Mihi quidem neutram adhuc videre contigit. Ea quam hîc ponimus ab aucupe quodam & pictore Argentinenſi (rariſſimè tamen circa Argentinam conſpicitur) expreſſa eſt, nomine Seeſchwalm/ id eſt marina hirundo. videtur enim partim forma corporis, vt pedum breuitate: partim natura, vt volatu, & quòd inter volandum muſcis paſcitur, hirundinem referre. (Cælius Calcagninus tamen alcyonem hodiè vulgò alicubi in Italia hirundinem marinam nominari ſcribit.) Verſatur, vt audio, circa aquas, craſſior merope, vel ſturno, (vt pictura oſtendit:) roſtrum habet oblongum, nigrum, & eiuſdem coloris lineam à roſtro per oculum retro ad colli initium pertingentem: crura fuſca, breuia, dorſum ex flauo & viridi ferè mixtum: caudam & extremas alarum pennas virides. ventrem & pectus cærulea. partem ſub roſtro flauam. ſynciput ei albicat, vertex & occiput rubent.

Iſpidæ noſtræ, cognata eſt auis. Merops (inquit Bellonius, Italis rarus, Gallis nullus, apiculis & veſpis veſcitur, quas ſequitur ad latera montium volitando gregatim, ſicut & Græcè hodie vulgò in Creta, vbi frequens eſt, Meliſophago dicitur, Latinè Apiaſter. Magnitudine eſt Merulæ, in cibum non ve-

nit, vt nec Iſpida à quibuſdam dicta auis, cui perſimilis eſt, & ſimiliter terram excauat: plumis & coloribus tam eleganter veſtitus quàm pſittacus. pedibus etiam ſimiliter digitatis, ita vt digiti bini retrorſum, & totidem antrorſum tendant. Lingua ei longa & gracilis eſt. Roſtrum nigrum, oblongum, & falcis inſtar inflexum, quaſiq; triangulum, cauda prorſus cærulea, vltra alas extenſa. Crura breuia, vt ægrè ſuper terra conſiſtat, vt plurimum volans. Pars ſub roſtro & pectore pulchrè flaua eſt: & vtrinque linea nigra diſtinguitur. Magnitudo ei quæ Merulæ, quanta ferè hîc pingitur. Hæc certè deſcriptio, eam ipſam auem, quam nos hîc pinximus, eſſe arguit. digiti quidem pedum in ipſius etiam pictura ſimiliter vt hîc collocati ſunt. Vox Meropi (inquit idem Bellonius) clara, & tam alta vt Orioli, ſimilis ferè ſibilo hominis, qui ore in rotundum aperto (lingua ad palatum reflexa) editur, ac ſi cantillaret *Crulguruurul*. Ab ea fortè Meropis nomen Græci ei fecerunt.

DE MERVLA.

A.

Nomina. MERVLA fœminino genere tantùm apud claſſicos authores, à recentioribus etiam *merulus* effertur, vt ab authore Philomelæ. quidam à nigro colore voce non Latina *nigretum* appellauerũt. *Archia*, id eſt merulus auis, Syluaticus: neſcio qua lingua. Coſſyphos certè Ariſtoteles merulas intelligit, item cottyphos, Hermolaus. Κόψιχος auis, quæ κόσσυφος à nonnullis dicitur, Heſych. & Varinus. Suidas habet κόσσιφος per iôta in penultima, quod non placet. Κόψυχος, ἐπὶ ὀρνέων: κόσσυφος ἐπὶ ἰχθύων, Suidas abſq; authore. proximè quidem ſcripſerat κόψυχος εἶδος ἰχθύος. Κόψιχος, gloſſa (vox alicui genti peculiaris) eſt: κόσσυφος, cõmunius Euſtath. Merula auis hodieq; Græcis κοτζιφος nominatur. Ab hoc Græco nomine corrupto leguntur, apud Syluaticum *coſefos* vel *coſsifos*, *kepſos*: Apud Albertum *faſtozoz* vel *farrakoz*,

rakoz, *cokoylos*, *folkynos*, & *chyricos*, & *focoton.* ¶ Hæc quoq; barbara ſunt, & neſcio cuius linguæ, apud Syluaticum omnia, *Alſia*, merulus: Echus, idem: *Euchus*, meruli venter. *Nithoſeuchis*, Idem. item *edulcus* & *ethida*, pro merulo. Sed video omnia hæc vocabula corrupta eſſe ab æthyia Græcorum, quæ Latinè mergum non merulum ſonat.

¶ Merula Italis dicitur *merlo.* Hiſpanis *mierla.* Luſitanis *melroa.* Gallis *merle.* Germanis Amſel: Merl in Germania inferiore, vt Coloniæ, in Hollandia, &c. quidam Flandricè ſcribunt Merlaer / vel Meerel. Hollandi etiam peculiare vocabulum vſurpant ein Lyſter. Anglis *a blak oſel, a blak byrd.* Illyrijs *kos*, quæ vox facta videtur à Græca *koſſyphos.* Turcis *feluek.*

¶ Merularum genus vnum nigrum & vulgare eſt, Ariſtot. Nigra merula roſtro rutilo eſt, colore *Diuerſa*
nigro & nitente, cætera non diſſimilis turdo, Eber. & Peucerus. Merularũ genus alterum vndiquaq; *merularũ*
nigrum eſt, (de fuſco genere intelligo, cui roſtrum quoq; nigricat: (alterum roſtro cereo, κηρῷ τὰ χέιλη *genera.*
περιστοικὸς,) idemq; magis canorum, Oppianus. ¶ Genus alterum candidũ eſt, magnitudine quidem *1. nigrum.*
compari, & voce ſimili: ſed circa Cyllenã (montem) Arcadiæ familiare, nec vſquam alibi naſcens, Ari- *2. album.*
ſtot. in hiſt. anim. & Plin. In Cyllene coſſyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium ſunt, non canori, Pauſanias in Arcadicis. In Cyllene Arcadiæ merulas albas gigni fertur, nec vſquam alibi, voce varia: ad Lunam progredientes, interdiu verò, ſi quis experiatur, captu difficiles eſſe, Ariſtot. in Mirab. & Euſtathius in Iliados β. Gallinæ ruſticę in ornatibus publicis ſolent poni cum pſittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inuſitatis, Varro. Io. Carus qui cum Hiſpanis (in nouum Orbem) nauigauit albos coruos & merulas iſthic ſe vidiſſe adſerit, Gyb. Lon-

golius. In Noruegia merulæ & monedulæ albicant, Idem. In Heluetia etiam apud nos aliquando captæ sunt albæ merulæ, rostro tamen flauente. ¶ Est etiam ex hoc genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor. versari hæc in saxis & tectis (ἐπὶ τῶν κεράμων) solita est: nec rostrũ rutilum vt merula habet, Aristoteles. Quærendum an hoc genus sit quod nostri passerem solitarium nominant, de quo infra post Merulam torquatã priuatim agemus: vel genus illud merulæ quod Eberus & Peucerus Birckamsel, id est merulam montanam interpretantur: mihi animus inclinat ad priorem. Vidi ego nuper Ianuario mense & initio Februarij hoc genus fuscum, in ventre ad cinereum colorem inclinans. mas paulò nigrior est & pectore magis ruffo & maculosiore quàm fœmina, rostro color idem in vtroq; sexu. Autumno adueniunt, & ad cibum tanquam lautæ & opimæ probantur. nostri quoque vocant Birckamßlen vel Hagamßlen. Hanc esse puto cuius descriptionem olim confeci huiusmodi: Auis est paulò infra turdum maiorem. colore nigricat in capite, dorso & alis, ruffo quodam modicè admixto. cauda est atra. crura ex glauco nigricante ruffoq; compositum colorem habent. pectus obscurè maculosum ex plumis partim subfuluis, partim nigricantibus. os interius & lingua luteo seu melino colore sunt. rostrum nigrum & concolores digiti. ventris color ex nigro cinereoq; mixtus (constare videtur. Albertus enarrans Aristotelis de hist. anim. caput 19. libri 9. pro merula hac fusca ipse monedulam montanam interpretatur, cum merulam dicere debuisset) nomen leneos ponit, cui in Græco nihil respondet. nisi φαιὸς forte ita deprauatũ sit. nã Theodorus φαιὸς legit quod est fuscus. codices vulgati βαιὸς habẽt, quod est paruus: quod nõ probo, quũ mox sequatur, magnitudine paulò minor.

3. Fuscũ. *Tertij generis merularum descriptio.* *De merulæ magnitudine & colore.*

B.

Aristoteles turdum *tricháda* merulæ æqualem facit, Athenæus. Merula tota valde nigra est, solò rostro aureo, Kiranides: nigra aliquãtulũ, fusca pectore, Albertus. Hyeme ex nigra redditur ruffa, (ruffescit, Plinius,) Aristot. Ξανθὸς (ὑπόξανθος, Ælianus) ἐκ μέλανος γίνεται, Aristot. & Clemens in Pędagogo. Varinus *cóssyphon melanóstícton* esse scribit. Hæc auis croceum quantulumcunque colorem habet in pectore, (rostro potius:) reliquum verò corporis occupat nigredo, Author de nat. rerum. Rostrũ & pedes crocei habet coloris & multum nitentis, Albertus. Rostrum anniculis in ebur transfiguratur, duntaxat maribus, Plin. Rostrum singulis annis mutant in candorem, Author de nat. rerum.

C.

Merula versatur in locis densis, consitis arboribus & spinetis, & in fissuris lapidum, Albertus in Aristot. de hist. anim. 9. 11. vbi Aristoteles hæc omnia de trochilo tantum scribit.

De eiusdẽ cantu. ¶ Merulæ cantu valent, Ælianus. Dulcisonæ sunt, & æstate multum canunt, Kiranides. Merula dicebatur olim medula: quia mirabiles vocis modulos reddit, maximè cum vernum tempus imminere prospexerit. nam hyeme tacet, tantummodo balbutiens, Author libri de naturis rerum. Merula domestica dulce canit, & vocis amœnitate seipsam oblectat, Idem. Clausa ergastulis propter pinguedinẽ diutius cantat: & tunc contra naturã carnibus vescitur, & propter eas libentius cantat, Albertus. Cantui educatur, Volaterranus. *Et merulus modulans tã pulcris concinit odis: Nocte ruente tamen carmina nulla canit*, Author Philomelæ. Aues quædam per anni tempora tum colorem tum vocem mutant, vt merula quæ ex nigra ruffescit, & vocem cohibet, (τὴν φωνὴν ἴσχει. Gaza vertit, vocem reddit diuersam.) canit enim æstate, per hyemem verò strepitat, & tumultuantem ædit vocem, Aristot. Gaza aliter, Strepitat enim per hyemem cum per æstatem tumultuans cantet. sed Græcè legitur: Ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει ᾄδει, τοῦ δὲ χειμῶνος παταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβῶδες. cui lectioni astipulatur etiam Ælianus, Κόσσυφος θέρους μὲν ᾄδει, χειμῶνος δὲ παταγεῖ καὶ τεταραγμένον φθέγγεται. & Clemens in Pædagogo, Παταγητικὸς ἐξ ᾠδικοῦ γίνεται. Item Plinius qui sic transtulit, Canit æstate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Merularum genus alterum vndiquaq; nigrum est, (fuscum videtur intelligere:) alterum rostro cereo, quod & magis canorum est, Oppianus. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur: à comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. Κοψίχους σίζειν apud Pollucem legimus. Οἷα πιππίζουσι καὶ τρέχουσι διακεκραγότες, Aristophanes in Auibus de merulis. Philostratus in vita Apollonij lib. 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas docuisse hominum voces imitari.

Cibo. ¶ Merula domestica contra naturam carnes comedit, Author de nat. rerum & propter eas (pinguescens) libentius cantat, Albertus. Iisdem quibus collurio vescitur, Aristot. Myrtis, lauris & cupresso cõsitis nemoribus gaudet: & læta populo, picea pinuq; frondosa, deniq; hedera se oblectat, Oppianus. Vermes & locustas edit, Elluchasem. Pomis sorborum, & orni sambuciq; acinis etiam vescitur. ¶ Lauare amat, & plumas rostro purgat, Author de nat. rerum. ¶ Aues quædã saliunt, vt passeres, merulæ, Plinius. Merum, solum antiquis: vnde & auis merula, quòd solíuaga & solitaria pascitur, Festus: quòd, mera, id est sola volitat, Varro. Hyeme volare vix potest propter pinguedinem, Author de nat. rerum. ¶ Plumas non exuit sicut cæteræ aues, Idem. Pennas non mutat contra naturam auium, Albertus.

Volatu.

Latitatione. ¶ Merula hyeme latet, Aristot. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti sturni, turdi, merulæ &c. Aristoteles. Abeunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, visi sæpe ibi (aliâs, *nisi sæpe cibi*) quo hybernum pabulum petunt, Plinius. sed Platina sic legit, Occultantur

hæc

hæc animalia sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. Merulæ aliquando in angustiis montium locis latere consueuerunt, Georg. Agricola. ¶ Parasitus quidam in Aristophontis Pythagorista apud Athenæũ inter cætera de se gloriatur, si frigus sub dio ferendum sit, se *cópsichon*, hoc est merulam, esse. Ὑπαίθριος χειμῶνα διάγειν κόψιχος. ¶ Merula bis anno parit. sed eius primi partus intereunt frigore hyberno: omnium namque auium prima hæc parit. posteriorem autem partum educat, & feliciter ducit ad finem, Aristot. Merulæ bis anno pariunt, Plinius. Ante exactam hyemem fœtificant, Oppianus. apud nos ferè Martio vel Aprili, vt aucupes narrant. *Fatator* (deprauatum nomen conijcio, nec aliam auem quàm merulam indicare) ante alias aues parit: sed oua eius prima frigore pereunt, secunda excludit & pullos educat, Author de nat. rerum. ¶ Nidum durum & quasi glutino quodam firmatum construit merula. ¶ Lauri folio fastidium annuum purgat, Plinius. ¶ Mali punici grano perit, Ælianus.

Partũ. *Nidificatione, morbis & remedijs.*

D.

Merula vocem humanã imitatur.

Philostratus in vita Apollonij de adolescente quodam scribit, qui merulas docuerit sermonem humanum imitari. ¶ Merulæ & turdi (turtures, Aristot.) amici sunt, Plin. Rubeculam audio (cui à rubente pectore nomen vulgus imposuit) merulam amare, eamq; sequi, & noctu ferè iuxta merulam aut in proxima arbore quiescere. Merulam crex impugnat. nocet enim ipsi pullisq;, Aristot. Merulas, turdos & garrulos (picarum generis) præcipuè infensas esse noctuæ aiunt, & ad eius clamorem mox aduolare.

Quibus amica vel inimica sit.

E.

Quomodo capiatur.

Accipitres capiunt merulas, turdos, &c. Crescentiensis. Merulas (inquit Oppianus in Ixeuticis) & canoras luscinias capere licebit laqueo inter densa fruteta collocato, quem bini orbes constituant, sub intortis finibus retis latentes, & marinis retibus, quæ σαγήνας vocant, similes. Intenduntur etiam longissimi nerui bubuli, posita in medio virga, à neruis funiculus & laqueus suspenduntur. Ad hæc esca imponitur vermiculus aliquis, aut lũbricus, qua inescata auis illaqueatur, & omnibus illis quæ ad capturam destinata erant, circumactis, detineatur. Cæterum in merulas alium etiam captionis modum adolescentes excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cum auis maximè cibi inops est, & oliuæ aut lauri baccam inijciunt, ac propè testæ fragmentum vel lateris ponunt: scrobi item paxillum inserunt, quo testas binas intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino merula famelica aduolabit, & scrobem subibit, Hæc ille. ¶ Merula cantui educatur, Volaterranus. *vide* in C. Varro de re rust. 3. 5. ornithotrophîon operosissimè describẽs, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maximè cantrices, vt lusciniolæ ac merulæ, quibus aqua ministratur per canaliculũ, cibus obijcitur sub rete. Merulæ quomodo clausæ saginentur, in Turdis leges. ¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum, vt ipse Varro habet 1. 38.) fimo ex auiarijs, Plinius.

Educatur ad cantũ.

F.

De vsu merularũ in cibis, & qualitate alimenti.

Tum pectore adusto Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes, Horatius 2. Serm. Galenus in libro de cibis boni & mali succi, merulas numerat inter cibaria laudata, & neq; tenuem neq; crassum succum gignentia. Merularum caro durior est quàm perdicis, columbæ, gallinæ, &c. Idem libro 3. de alimentis. Aluum astringit, Celsus. Merulæ improbantur in cibo, eò quòd vermibus & locustis pascantur: vnde carnis acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. sed neq; colore placent, deteriores *cuzardis*, (id est alaudis,) Elluchasem, ex quo etiam Mich. Sauonarola quędam repetijt. Turdorum & merularum carnes sunt calidæ & siccæ in fine primi gradus, vsque ad principium secundi, vt Iesus docet. Eligi debent pingues & laqueo vel retibus captæ secundum Baldach. nonnulli pręferunt captas cum aue, (noctua.) Difficiles sunt concoctu: quod cauetur si in iure humectante decoquantur. Merulæ quidem turdis (ego turdos merulis prætulerim, quod & Volaterranus facit: merula sturnis) sunt meliores, Mich. Sauonarola Merulæ tardè concoquuntur, parũ alunt, melancholiã augent, Platina. Medici Salernitani inter aues laudatas eam numerant. Arnoldus tenerã eligit. Alexander Benedictus etiã pestilentiæ tempore eam laudauit. Arnoldus interdicit eius cibo illis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulsantes. ¶ De merulæ coctura, dicetur aliquid in Pauone. Merulas assabis: sed & si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. ¶ Ad artocreas è merulis: Accipe caseũ optimum, & indito in auem medullam bubulam, lardum minutatim incisum, & gingiber, Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex eadem.

Merulę torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis medetur: item merulæ, Plinius. Oleum vetus in quo merula discocta est donec dissoluatur, inunctum opisthotonon & ischiadem curat, Kiranides. Merularum (sturnorum potius, quos oryza pasci vt fimo eorum crocodilea adulteretur, Dioscorides meminit) qui oryza vescuntur, fimus tritus & cum aceto mixtus, morpheæ nigræ impositus & lentiginem quoq; extirpat, Hali.

H.

Etymon & synonyma.

¶ *a.* Merum solum antiquis, vnde & auis merula, quòd soliuaga est, & solitaria pascitur, Festus. Isidorus merulam ait antiquitus *medulam* vocatam eò quòd moduletur. Merulæ nomine fœminino mares quoq; sunt, Varro. Τοῦπις, merula, Hesychius & Varinus. Brenthum aliqui merulam interpretan-

tur, Iidem. *vide* in Brentho supra inter Anates. *Sisofigius* auis merula, Syluaticus. mihi potius motacilla videtur, voce corrupta à Græco σισοπυγίς. Pausanias Bœoticarum gallinarum duo genera describit, quorum alterum cossyphos, id est merulas appellat, à colore scilicet atro.

Homonyma. ¶ Fungos qui riguis prodeunt, longo pediculo, callo corporis in turbinem mucronato, Galli vulgò *merulios* vocant, non à merula aue, sed à metæ figura, quasi *metulios*, vt Ruellio placet. ¶ Est & merula saxatilis piscis Plinio, nimirum à colore auis dictus, quem Græci ab eadem aue cóssyphon nominant. A merula merulatim pro solitariè dicimus, Grapaldus. ¶ Cornelius Merula consulari familia ortus nominatur à Varrone de re rust. 3. 2. Georgius Merula Alexandrinus vir inter vtriusq; linguæ cognitione claros floruit circa annum Salutis 1494. ¶ Merula fluuius est qui Albingæ ciuitatis latus alluit, alio nomine Centena dictus, quia centenis amnibus augeatur.

¶ *b.* Caprimulgi appellantur aues grandioris merulæ aspectu, Plin. Merula sandaricino colore, Næuius apud Festum. sed color sandaracæ rostro merulæ duntaxat conuenit.

¶ *c.* Euolare merulas, Cicero 5. de finibus. ¶ Κόσσυφοι ἀχεῦσι ποικιλότραυλα μέλη, Incertus in epigrammate. ¶ Ferunt merulam quandam olim adeò excelluisse in nouem modis vocum, quibus omnis cantilena componitur, exprimendis, vt nullus hominum perfectè illam imitari potuerit: eamq; quasi ostentantem sæpe in præsentia hominum nouem ordine notas formasse, Albertus & Author de nat. rerum. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, merulæ, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio. ¶ Herbæ quas à radicis figura testiculos & satyria vocant, ex spermate turdorum & merularum nasci videntur, Hieron. Tragus.

Historia de merula nouem voces exprimente.

¶ In merulam quercui insidentem Argentarij epigramma.

Μηκέτι νῦν μινύριζε παρὰ δρυΐ, μηκέτι φώνει   Κλωνὸς ἐπ' ἀκροτάτου κόσσυφε κεκλιμένος.
Ἐχθρόν σοι τόδε δένδρον. ἐπείγεο δ' ἄμπελος ἔνθα   Ἀντέλλει, γλαυκῶν σύσκιος ἐκ πετάλων.
Κείνης ταρσὸν ἔρεισον ἐπὶ κλάδον. ἀμφί τε κείνῃ   Μέλπε, λιγὺν προχέων ἐκ στόματος κέλαδον.
Δρῦς γὰρ ἐπ' ὀρνίθεσσι φέρει τὸν ἀνάρσιον ἰξόν.   Ἡ δὲ, βότρυν. στέργει δ' ὑμνοπόλους Βρόμιος.

¶ *e.* Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis.

Αὐταῖς σὺν κίχλῃσιν ὑπὸ φθεγγμοῖο διωχθεὶς   Κόσσυφος ἠερίης κόλπον ἔδυ νεφέλης.
Καὶ τὰς μὲν συνοχηδὸν ἀνέκδρομος ὤχμασε θῶμιγξ,   Τὸν δὲ μόνον πλεκτῶν αὖθι μεθῆκε λίνων,
Ἱρὸν, ἀοιδοπόλων ἔτυμον γένος. ἦ ἄρα πολλὴν   Καὶ κωφαὶ πηνέων φροντίδ' ἔχουσι πάγαι.

Extat hoc libro 1. Anthologij, vbi etiam aliud Pauli Silentiarij eiusdem argumenti legitur.

¶ Testudo fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularum includi possint, Varro. ¶ Τοῖς τε κοψίχοισιν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγχεῖ τὰ πτερά, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Merulæ (inquit) cùm oua pariunt, pungunt ea. quamobrem aucupes pennas eis inserunt, vt rostra pennarum mollitie hebetent. vel ne pituita laborent, (ἵνα μὴ κορύζωσι. lego κορυζῶσι.) aut iugulatis pennas inserunt, vt ab illis suspensæ ab omnibus conspiciantur.

¶ *f.* Apud Nicostratum quidam emi ad cibum iubet, κιχλίας καὶ κοψίχους. Κομψεία, carnes merularum, Hesych.

¶ *h.* Σὺ κοψίχῳ γ' ἔοικας σκάφιον ἀποτετιλμένῳ, Aristoph. in Auibus. Scaphium (inquit Scholiastes & Suid.) tonsuræ genus est, κουρὰ ἡ ἐν χρῷ. ὁ δὲ κῆπος, τὸ περὶ μετώπου κεκοσμῆσθαι.

¶ VENATRIX auis (Ἀγρεύς) venatica & captiosa, colore nigro. merulis affinis est, &c. *vide* supra post Laniorum historiam.

Caprimulgus merularũ genus. ¶ Est quoddam merularum genus quod CAPRIMVLGVS vocatur. Albertus. Aristoteles magnitudine tantum merulæ caprimulgum confert, ita vt paulò maior fit. alioqui auis nocturna est.

De aue venatrice allectas suo cantu auiculas inuadẽte. ¶ Est etiam merulis affine genus quoddam venaticum & captiosum, colore atrum, splendide canorum: rectè ex eo venaticum appellatum, quòd ex auibus multas sui cantus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitæ sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se voluptate & cibo explendam vti videtur: nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio & venatione proximè ad se accedentium auicularum exsaturatur. Quòd si nando quisquam hanc captam concluserit in caueam, non modo canere omittit, verum etiam pro seruitute sua à venatore pœnas silentio sumens, muta permanet atq; elinguis, Ælianus.

Merulæ aureæ Brabandis. ¶ Brabandi vulgò aues quasdam totas lutei vel aurei coloris, vt audio, Goldmerles / hoc est MERVLAS aureas vocant, vel OLIMERLES. Ego hanc auem esse puto quæ obscuris quibusdam Latinis scriptoribus *oriolus* dicitur, quam Plinius videtur picorum generi adnumerare. sed ea nigrum colorem in alis habet, non tota aurea est.

Merula alpina Italis. ¶ Verbani lacus accolæ Italico sermone MERVLAM alpinam nominant auem, *merle alpadic*, quam nos supra Caryocatacten appellauimus. sed merulam torquatam potius sic vocãdam conijcio.

Merula noualium Germanis dicta. ¶ Auis quædam Germanis vocatur Brachuogel vel Brachamsel, id est MERVLA noualium, quòd in noualibus agris ferè degat, & circa loca palustria, rostro & cruribus oblongis, corporis reliqui specie vel magnitudine non dissimilis merulæ puto. *vide* supra in capite de Gallinulis terrestribus.

DE

DE MERVLA TORQVATA.

MERVLÆ tertia quædã ſpecies à Gallis vocatur *merle au collier*. habet enim lineam albã ſub gutture verſus pectus: quæ totum eius collum ambit. Hoc genus maximè abundat in valle Morienna & vallibus Sabaudiæ, Bellonius. Apud nos etiam circa montes reperitur: & vulgò nominatur Ringamſel hoc eſt, merula torquata, vel Waldamſel, id eſt merula ſyluatica. Magnitudine ferè & colore turdi eſt, inter collũ & pectus parte prona plumas habet albas duorum digitorũ latitudine. reliqua pars tota inferior varia & maculoſa eſt, nigris in medio pennis, ambitu albis, roſtrum inferius ſubflauum, tota pars ſuperior fuſca, alarum pennæ margine extrinſeco albicant, præſertim quæ in medio ſunt. Auis barbatula eſt vt turdus. Nomina ei apud noſtros diuerſa, Birgamſel / Steinamſel: hoc eſt, merula montana, merula ſaxatilis. Roßamſel, quod in ſyluis vermiculos quærat in fimo equino. Kureramſel, forte quòd circa Curiam Rhætorum in montibus degat. ſed Birgamſel vocatur etiam merula fuſca non canora, de qua ſupra in Merula *A*. Italis quibuſdam *merulo alpeſtro*. Quidam vir doctus monuit me per literas hanc auem quam merulam torquatam nomino, in Friſia vocari ein Krametsmerle / quòd cum turdis quos Krametsuogel appellant aduolare & diſcedere credatur. nuſquã enim in regionibus Friſiæ finitimis nidus eius reperitur, & niſi memoria fallit, non habet in collo torquem, ſed in pectore maculam albam prægrandem. Teſtatur etiam ſe primo vere audiuiſſe in Friſia ſuauiter cantantem.

DE PASSERE SOLITARIO.

Est etiam ex merularum genere quæ ſimilis nigræ ſit, ſed fuſca colore, & magnitudine paulò minor. verſari hæc in ſaxis & tectis ſolita eſt: nec roſtrum rutilum vt merula habet, Ariſtot. Merula fuſca, id eſt nec nigra nec alba, paſſer ſolitarius eſt à recentioribus dictus. quoniam ſoliuaga eſt, & tecticola, & ſaxicola, Niphus: cuius ſententiæ ego quoq; aſtipulor. conueniũt enim, genus merulæ, color, magnitudo, & habitatio. Alia, ſed huic congener, vt conijcio auis eſt, de merularum & ipſa genere, in ſaxis habitans, vnde petrocoſſyphus, id eſt merula ſaxatilis à Græcis vulgò dicitur, à Germanis Blawuogel, ſimiliter propter cantum pretioſa, de qua ſupra in Cyano ſcripſimus. Eſt & alia merula fuſca, non canora, de qua ſupra diximus in Merula *A*. ¶ Paſſer ſolitarius circa Tridentum merulus ſolitarius nominatur. Romani merulum ſtercoroſum vocant, quia habitat in latrinis antiquis & rimoſis, Albertus. Germani nomen Latinum ſeruant Paſſer ſolitari, ab Italis nimirum acceptum. in Germania enim hãc auem naſci non puto, ſed ex Italia tantum mitti, vel Rhætia nobis tranſalpina, quæ Italiam ſpectat. circa Larium lacum in dumoſis rupibus nidulatur: & ſolitarius degit, non cum alijs auibus, vnde nomen: nec mirum, cum de genere merularum ſit, quibus inde nomen quòd meræ id eſt ſolę volitent. Poſſet autem vocari ein Steinamſel: vel ein grawe Steinamſel / Cyanus verò ein blawe Steinamſel. Mediolani & Geneuæ in foro aliquando has aues vendi aiunt magno pretio. Paſſer ſolitarius Geneuæ ſi mas fuerit, & cicur, & canere nouerit, nummo aureo venit. Grapaldus imperitè carduelem putat eſſe paſſerem ſolitariũ ſuauiter cantillantem. ¶ Paſſer ſolitarius auis eſt nigra, (fuſca,) merula minor, canora: & dicitur ſolitarius, quia cum nullo ſui generis vnquam congregatur niſi tempore generationis. Verſatur in parietibus, & cum alijs paſſeribus coniungitur, & cum eis volat ad paſtum, eos qui ſui generis ſunt omnino cõtemnens, Albertus. Apud eundem falconarius Federici Imperatoris ad remedia quædam vtitur fimo paſſeris Indici ſiue ſolitarij, vel loco eius paſſeris communis. Vidi ego iuxta Larium lacum paſſerem ſolitarium vel montanum vt vocabant, fœminam ni fallor: quæ eadem cum merula habebat communia quæ cyanus auis, nempe roſtrum, pedes, & magnitudinem. caput cinereum ferè: dorſum, ventrem & pectus cœrulea, (verſus Solem præſertim:) alæ & cauda vno colore nigricabant. ¶ Paſſer ſolitarius, στρουθίον μονάζον auis aliquanto grandior paſſere ac ſubnigrior, ſolus per domorum culmina incedens, cantu ſuauis, Calepinus. ¶ Paſſer ſolitarius in tecto, Hebraicè (*Zippor boded al gug*,) Pſalmo 102. hinc factum puto vt recentiores paſſeri, quem ſolitarium cognominant, nomen impoſuerint. neque enim apud veteres reperitur.

Blaw-uogel.

DE MERVLA AQVATICA.

Auis hæc à noſtris appellatur Waſſeramſel / Bachamſel, hoc eſt merula aquatica vel riualis. Lucarni & circa Verbanum lacum nomen ei *folor*, vel *folun d'aqua*, Bellinzonæ *lerlichirollo*. Menſe Nouembri aliquando captam & in cibum paratam guſtaui, ſaporis erat mediocris, non admodũ grati. Veſcitur vermiculis aquaticis, illis præſertim quos noſtri vocant Kerderle: haud ſcio an etiam piſciculis. ¶ Eandem aut congenerem eſſe conijcio, quam Turnerus in Alcyone deſcribit, cornicem aquaticam nominans, ſturno paulò minorem, &c. cuius verba recenſui ſupra poſt Cornicem variam. Cognata etiam illa videtur, quam cinclum Turnerus facit, Germani puto Lyßklicker appellant, cuius effigies inter Motacillas ponetur. ¶ Noſtra quidem merula aquatica capite & dorſo fuſcis eſt: alis partim nigra, partim cinerea: collo & pectore alba: ventre rubicundo, cum maculis quibuſdã albis aut cinereis. cruribus roſeis, cauda nigra breui. roſtro non longiore ferè quàm merularum, nigro: fidipes. ¶ Cæterum Eberus & Peucerus etiam palmipedem auem, minimam in mergorum genere, quam vrinatricem veterum eſſe putant, Germanicè interpretantur Waſſeramſel & Schwartztücherlin, id eſt merulam aquaticam & mergulum nigrum. ¶ Georg. Agricola merulam interpretatur Amſel & Seeamſel, merulam quandam marinam vel maritimam quoq; reperiri inſinuans.

Methy-drides.

¶ Methydrides, Μεθυδρίδες, paruæ quædam aues, Heſych. & Varinus.

DE

DE MILIARIA.

Hæc effigies nimis crassa est. Rostrum etiam rectius esse debebat, non adeò gibbũ, nec ita curuũ in summo, sed leuissime, nec ita crassum.

MILIARIÆ à cibo dicuntur, quòd milio fiant pingues, Varro de lingua Lat. In ornithone præter alias aues quidam alunt miliarias ac coturnices, quæ pingues væneunt carè, Idem de re rust. Coturnix est auis miliaris, hoc est milio vt plurimum vescitur, Al. Mundella. & sanè licebit coturnicem hoc modo miliarem dicere, si adiectiuè accipias: si verò substantiuè, miliaris nomen est auis à coturnice diuersæ, Varrone, vt iam recitaui, distinguente: quæ nimirum præ cæteris auibus milio maximè farciri soleat: vt quæ hortulanus vulgo ab Italis hodie nuncupatur, *ortelano*. hanc enim alaudæ non dissimilem esse audio, etiam colore, minorem. autumno captam per mensem milio ali, & mirè pinguescere. Ruellius *linariam* auem vulgò dictam, *miliariam* facit, de qua in *L.* Elemento nobis scriptum est. ¶ Wottonus an eadem sit auis miliaria cum cenchramo dubitat: ego planè diuersas puto, quanquam & cenchramus apud Græcos ab eadem fruge nomen inuenisse videatur: sed alij cynchramum scribunt, &c. Diuersa etiam cenchris est, nempe tinnunculus accipiter, κεγχρίς: nimirum à varietate punctorum milij instar. cenchritæ verò auium aquaticarum genus milio inescatum capitur. *Vide* in Accipitre tinnunculo *H.* ¶ Eubulus inter strutharia hoc est auiculas nominat acanthylides, bittacos, spinia, & κερχνῆδας: à recto κερχνής. quæ forte eadem miliariæ Latinorum fuerit. quanquam sic etiam scripta hæc vox alibi tinnunculum significet, qui tamen cùm parua auis non sit, non potest apud Eubulum intelligi.

Cenchramus.

Cenchris.

Κερχνής.

DE MILVO.

A.

MILVVM Plinius ex accipitrum genere esse scribit. Vocatur & Miluius. ¶ *Daah*, ראה & איה *aiah*, nostrates Iudæi interpretantur pro generibus miluorum. & *daah* miluum simpliciter exponunt. *aiah* verò miluum rubeum, vulgo Rötelwy. nostri interpretes vulturem reddunt. Chaldaicè טרפיתא *taraphitha* dicitur, videlicet à rapacitate. nam *taraph* rapere significat. Quidam ex Hebræis sentiũt *aiah* à notis insulis quas inhabitet sic vocari. אי, *ai* enim Hebraicè insulam significat, איים *iym*, insulæ, Paul. Fagius. *Aiah*, איה, Rabino Kimhi auis est quæ vulgò *gaza* vel *agassa*, id est pica dicitur, Deut. 14. & Leuit. 11, vbi Chaldæus interpres *taraphitha* transtulit, hoc est vulturem: Arabs *zeda*, צדא. Persa *mar an tih*, מר אן טיה. Septuaginta ἰκτῖνον & ἰκτῖνα, id est miluum. Hieronymus vulturem. *Daiah*, דיה, nomẽ auis, miluus, Deut. 14. in plurali *dauoth*, דיות, Esaiæ 34. Munsterus. *Daiah* auem Elias Leuita suspicatur di-

ctam ab atrore. Deuter.14. Chaldæus vertit דייתא, *daietha*, vel *daiatha*. Arabs *cheda*, חדא. Persa *an dih*, אן דיה. (vox quidem *dih*, accedit ad Germanicam Wih.) Septuaginta prætereũt. Esaiæ autem 40. ἐλαφροὶ (aliàs ἔλαφοι, cerui) reddunt pro *douoth*, דיות. Hieronymus miluus. Eodem cap. Esaiæ Kimhi interpretatur vulgari lingua ארלטול, *aultul*. (nimirum *austour*, quod Gallis est vultur.) R. Salomon *al torisch*, אל טורש, vulturem interpretatur. *Daah*, דאה, miluus, auis ob pernicẽ volatum sic vocata, Munsterus. à verbo scilicet *daah*, quod est volare. hoc nomen in Leuitico cum delta (rectius nimirũ,) in Deut. cum rhô scribitur. Deut.14. Chaldæus vertit *bath kanepha*, בת כנפא. Arabs *gadach*, גארח. Persa *mar an daah*, מרך אן דאה. Septuaginta *gyps*, id est vultur. Hieronymus miluus. Chaldæus in Leuit. *daietha*, item in Deut. R. Abraham probat eos qui volunt idem esse nomen cum *raah*, ראה. *Alhada* est auis quæ dicitur miluus, And. Bellunens. ¶ *Hasida* vel *chasidah*, Hebraicam vocem Thalmudistæ aliqui *daiah lebano*, id est miluum album interpretãtur: & sic dictum volunt quòd faciat gratiam siue pietatem cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos. *vide* in Ciconia *A*. ¶ *Sus* vel *sis* Hebraicè grus exponitur, vel hirundo vel miluus, vt docui in Equo *A*. ¶ *Anapha*, אנפא, veteres Hebræi exponunt genus milui irritabile, quasi deductum nomen sit à verbo *anaph*, quod irasci significat, vt etiam Aben Ezra explicat. nostrates Iudæi vulgò Trapp/ P Fagius. *vide* in Ardea *A*. ¶ *Ardrias, burdo* & *actiros*, nescio quæ vocabula, singula Syluatico miluum significant. postremum à Græco ictînos corruptum apparet.

¶ Miluus Græcis ἰκτῖνος vel ἰκτὶν vocatur. Io. Tzetzes cum de ictino, id est miluo scripsisset, multos hoc nomen ineptè cum ictide (id est viuerra) confundere subiungit. Harpe auis rapax alijs miluus est, alijs miluo similis auis, alijs alia quædam. *vide* in Harpe *A*. Miluus auis est quam vocamus harpam, Tzetzes. Harpetos, Ἁρπετὸς, miluus est Cretensibus, Varin. & Hesychius. Aristoteles & Plinius harpen à miluo manifeste distinguunt. Miluus hodie à Græcis vulgò λούπη dicitur, nimirum à lupina rapacitate, Varinus in Ἰκτῖνα. Bellonius tamen *licadurum* hodie vocari scribit. ¶ Miluius auis Italicè *lo nichio, miluio*, Scoppa. *Nibius* corruptè vulgò dicitur, Niphus. Inuenio & *nibbio* scriptum, & *niggo*. *Poyana* quoq; Italicum vocabulum est, quasi *pullana*, ni fallor, à raptu pullorum, haud scio miluus an buteo potius. ¶ Hispanicè, *miláno*. Miluos quosdam Hispani regales appellant, Pet. Martyr. ¶ Gallicè *milan*, & *escorffle* quoq; Roberto. ¶ Germanicè Wy/ Weye: vel vt Peucerus & Eberus scribunt, Weiher. Flandris Wûwe. Genus quoddam milui Saxonicè Rüttelwy dicitur: Paulus Fagius scribit Rötelwy/ & miluum rubeum interpretatur. Vulgus nostrum miluum furem pullorum appellat, Hůnerdieb. Miluus Wei vel Hůuerarh/ Ge. Agricola. Angli verò accipitris generi, quem rubetarium esse conijcit Turnerus, à dilaniandis gallinis nomen imposuerunt, *hen harroer*. Ego circum accipitrem priuatim gallinis insidiari legisse memini. ¶ Anglicè, *a glede, a puttok, a kyte*, Turnerus. ¶ Illyricè, *luniak*.

De varijs miluorũ generib.

¶ De generibus miluorum. Duo miluorum genera noui, maius & minus: maius colore propemodum ruffo est, apud Anglos frequens, & insigniter rapax. Pueris hoc genus cibum è manibus in vrbibus & oppidis eripere solet. Alterum genus est minus, nigrius, & vrbes rarius frequẽtans. Hoc genus vt in Germania sæpissime, ita in Anglia nunquã me vidisse recordor, Turn. Et rursus in epistola ad me, Miluos tales habemus in Anglia, quales nusquã aliàs vidi. Nostrates sunt Germanicis multò maiores, clamosiores, ad albedinem magis vergentes, & multò rapaciores. Tanta enim est nostrorũ miluorum audacia, vt panem pueris, pisces fœminis, & sudaria sepibus, & virorum manibus eripere audeant. Imò sæpe pileos hominum capitibus, eo tempore, quo nidulantur, vi auferre solent. Miluorum duo sunt genera: alteros tempestate nostra regales, (nimirum Rötelwyen Germani. Hispani etiam regales quosdã miluos appellant. Niphus regalem aquilã quandam à quibusdam pygargum existimari scribit.) alteros nigros, qui & robustiores sunt, Belisarius. ¶ Albertus pro ictino perperam habet *acrinoz* & *lartinoz*: quod (inquit) paruum genus est milui, & vocatur apud nos miluus risus. Ego conijcio illum Germanicam vocem Lachwy/ sic voluisse interpretari. quæ sicubi in vsu est, cur à risu deriuetur rationem nullam video. etiamsi lachen Germanis ridere significat. quin potius suspicor harpam vel milui genus circa aquas & paludes versari solitum, quod Maßwy nostrum vulgus appellat, id est palustrem miluum, alicubi Lachwy vocitari. paludem enim Germani & Maß & Lachen/ quasi lacum, appellant. Eodem in loco vbi Aristoteles (de hist. anim. alicubi) habet, γαλλιὼ, κελλιὼν, λιβυὸν imperitè

miluorum

miluorum generis facit, barbaris quibuſdam vel Græcis potius corruptis nominibus vtens. ſic & pro chlorione aue, habet glaro, & genus milui parui exponit. Coróne, id eſt cornix, occidit tapynum, Ariſtot. Albertus pro tapyno miluum habet. Noſtri neſcio quod milui genus vocant Grſiwy. ¶ Aquilam percnopterum ab alarum notis vel colore dictam, fortè non imperitè ait Albertus miluum eſſe, Niphus. ego imperitiſſimè dictum puto. ¶ Aſtures ex genere infimo aquilarum vel miluorũ eſſe putamus, Paulus Iouius.

B.

Deſcriptio milui.

Milui ex accipitrum genere magnitudine differunt, Plinius. Miluus ex accipitrum genere iiſdem & magnitudine & pennis reſpondet, Ebe. & Peuce. Buteonem aliqui natura formaq; miluo non diſſimilem eſſe putant. Miluo magnitudo eſt accipitris, pennæ ruffæ, vngues & roſtrum adunca ſimiliter, Albert. ſed alas curuas & non rectas habet, in quo ab illis differt, Author de nat. rerum. Ictericorum oculi pallidi (ὠχροὶ) & nigri ſunt, ſicut ictinorum, id eſt miluorum, Suid. Niuoſis in locis milui cãdidi reperiuntur. Scal. Miluo ventriculus eſt feruentior, Ariſtot. Iecori eius ſimul & inteſtino iungitur fel, Ariſtot. pleriſque toto inteſtino continetur, ſicut accipitri, miluo, Plinius. Fel quibuſdam diſpergitur in hepate, ventre, & inteſtino inferiore inuoluto primo, vt accipitri & miluo, Albertus. Miluis, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus eſt, vt propemodum ſenſum effugiat, Ariſtot. Ælianus ſcribit marem miluum non inueniri, &c. Volaterranus Ælianum authorem citans, ſed falſò. nam Ælianus 2. 45. de vulturibus hoc ſcribit, de miluis verò mox alia quædam.

C.

De milui voce.

Oculos miluinos pro acutiſſimis Politianus dixit. ¶ Miluum quidam conijciunt fictitio nomine dictum a voce quam ædit. Iugere milui dicuntur cum vocem emittunt, Feſtus. *Accipiter pipat, miluus hiansq; lipit*, Author Philomelæ. ¶ Milui videntur artem gubernandi docuiſſe caudæ flexibus, in cœlo monſtrante natura, quod opus eſſet in profundo, Plinius. Sunt qui miluum à molli volatu dictũ putent. *Rahaph*, רחף, motus quidam eſt, quali ſcilicet miluus in aëre mouetur immotis alis, &c. Munſterus. Horam integram aut plus eo miluos obſeruauimus, non iactatis alis captare prædam, interea dum Tomaclariæ mulieres ſcruta lauant ad Garumnã. Hoc Itali aucupes *tendere* vocant, Galli *planare*. Elata namq; ea ex parte pauliſper ala, motum aëris in reliquum etiam corpus excipiunt. atque ita ſuſtinentur. ¶ Rapaciſſima & ſemper famelica hæc auis eſt, Plinius. carniuora, Ariſtot. Inſidiatur auibus domeſticis, maximeq; pullis gallinaceis & anſerinis, & quos incautos viderit, ſtatim rapit. Sectatur etiam cadauera, quare circa coquinas & macella volitat, vt ſi quid carnis crudæ proijciatur foras, mox rapiat, Albertus & alij. Nullum genus falconum cadaueri inſidet ſicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albert. Miluus auis eſt quam vocamus *harpam*, rapiens pullos gallinarum, Io. Tzetzes. Miluus cubitus (videtur vox corrupta) cum à nido egreditur, perfectis iam alis, aues magnas venatur: & cum validior fuerit, debiliores tum capit. tandem cum ad ſummum vigorem peruenit, muſcas, culices, ac lumbricos terreſtres captat, & tunc fame moritur, Iorath. Fertur etiam vulgò miluum primo anno adeò audacem eſſe, vt nihil mortuum guſtet, ſecundo nihil viuum præ metu, tertio fame mori. Veſcuntur & glande aues quædam vncorum vnguium, pomiſq; multæ, ſed quæ carne tantum non viuunt, excepto miluo, Plinius. In Ægypto palmulis etiam veſcuntur, teſte Bellonio. ¶ Miluus quandoq; viſus eſt bibere, ſed raro, Ariſtot. Miluum aiunt ex ſolis aquis pluuialibus bibere, eo ſolum tempore quo pluuia cadit, Io. Tzetzes. Punicæ malo nunquam eos inſidêre ferunt, & ne aſpectum quidem eius ſuſtinere. Fertur autem, ſi credere dignum eſt, virum quendam amiſſa vxore, ex qua filiam nomine Siden (*ſide* etiam malum punicum ſignificat) ſuſceperat, libidinis affectu in filiam arſiſſe. illam verò ne à parente contaminaretur ſuper materno ſepulchro ſeſe iugulaſſe. poſtea verò dijs hunc caſum miſeratis, terram de ſanguine arborem produxiſſe: & patrem mutatum in miluum, calamitatis ſuæ monumenta refugere, nec inſidere huic arbori, Oppianus. ¶ Milui hyeme ad loca tepidiora abeunt, ſi vicina ſint: at ſi remota fuerint, non mutant ſedem, ſed ſe ibidem condunt. Iam enim de anguſtijs vallium euolaſſe, cum primum apparerent, viſi ſunt. Sic & hirundines, Ariſtot. Miluus de genere vnco paucis quibuſdam diebus latet, & noctua, Idem. Hybernis menſibus latent, non tamen ante hirundines abeuntes, Plin. In libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, Herodotus libro ſecundo. id eſt non recedunt inde per hyemem, quòd regio admodum calida ſit. Accidit in quadam ſylua ſuperioris Germaniæ, vbi inciſa quercus putrida, inuenta eſt plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu. & ſimiliter viſum eſt de miluis. miluus enim ad breue tempus latet, ita vt multi ipſum latere neſciant. Aues ſua tempora norunt, quando ſcilicet ad calida loca feſtinantes, rigorem hyemis debeant declinare, & principio veris ad regiones ſolitas redire. Vnde ſcriptum eſt, Miluus non apparet niſi in æſtate, ſicut nec turtur & hirundo. In hyeme nanque manent in nido, vel latent in cauernis arborum, vel ad alia loca calidiora ſe transferunt, Author Gloſſæ in Hieremiam. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos (quos *regales* Hiſpani appellant) cæteraſq; volucres, pontum hyeme adueniente à noſtris regionibus Europæis tranſuolantes, tendere cognoui, Pet. Martyr. Cuculi tempus habent & ipſi veniendi miluorum ſcapulis ſuſcepti propter breues & paruos volatus, ne per longa aëris ſpacia fatigati deficiant, Iſidorus. Milui in Ægypto ni-

Volatu.

Rapacitate & cibo.

Pôtu.

Quare milui punicæ malo non inſideant.

Fabula de patre Sides in miluum mutato.

De eiuſdẽ migratione & latitatione.

dificant dum absunt à nostris regionibus. & illic adeò mansueti sunt, vt ad fenestras vsq; domuum ad-
Partu. uolent, & dactylis pascantur. Æstate in Europam transeunt, vt Solis æstũ declinent, Bellonius. ¶ Pa-
riunt milui bina magna ex parte: interdum tamen & terna, totidemq; excludunt pullos. sed qui ætolius
nuncupatur, vel quaternos aliquando excludit, Aristot. Sed Plinius 10.60. *ægolius* legit, quod est vlula,
non ætolius. Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui ægolios vocatur quaternos, Plinius ibi-
dem: cuius loci lectionem nos ex Aristotele sic restituimus, *Miluus binos ferè parit, nunquam plus ternos*,
&c. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. Nilui rhamnum nidis suis imponunt ceu fascinatio-
nis remedium, (vel nescio contra quas noxas,) Ælianus. ¶ Traduntur à solstitijs affici podagra, Plin.
Morbis. Arthritica auis est & podagrica, ideoq; timida: & latet aliquando, circa solstitia frequentius, quòd tunc
morbo (podagræ) magis obnoxia sit, Albertus. Certo anni tempore magnum in pedibus dolorem pa- 1
titur, Oppianus.

D.

De eiusdẽ auis audacia. Impudentissimi omnium milui sunt, qui etiam ad hominum vsq; manus prouolant, Oppianus.
Buteones paulò minus audaces miluis sunt. remotius enim à domibus prædantur, Stumpfius. Viribus
& audacia destituitur miluus, nisi quòd pullis domesticis insidiatur, Albertus. Aquilæ quædam non
solum aues viuas, sed etiam mortuas degustant: & hæ declinant ad naturam & ignobilitatem miluo-
rum, Albertus. Miluus audax est in paruis, timidus in magnis. fugatur à niso, quamuis triplo maior illo,
Author de nat. rerum. Primo ætatis suæ anno animosior esse fertur, deinde paulatim timidior fieri, ita
vt tertio anno etiam fame intereat. *vide* supra in *C.* ¶ Notandum in miluis, nihil eos vnquam escu-
lenti rapere ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara, ac ne ferentium quidem manibus, nisi lugubri 2
Miluos carnes sacrificatas non rapere. municipiorum immolantium ostento, Plinius. Miluus in rapinas faciendas eminentissimus si superior
extiterit. carnes è macello rapacissime aufert: ex Olympiæ tamen aris (de carnibus Ioui sacrificatis, in
Græco legitur, nulla Olympiæ mentione) eas nunquam attingit, Ælianus. Meminit & Pausanias in
Eliacis: & Aristoteles in Mirabilibus, Miluos (inquit) esse aiunt in Elide, qui carnes ab illis qui per forũ
gerunt rapiant, sacrificatis verò abstineant. ¶ Cùm harpa miluus amicitiam seruat, Aristot. & Ælia-
Cum quibus amicitiã vel inimicitias gerãt. nus. Communes inimicitiæ harpæ & miluo contra triorchin, Plinius. Habent & cuculi veniendi tem-
pus miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos volatus, ne per longa aëris spatia fatigati de-
ficiant, Isidorus. Vulpem & miluum inimicitias exercere aiunt: forte quia ambo rapiunt gallinas,
Stumpfius. Miluus cum coruo dissidet. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus
sit præstantior, & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos, Aristot. plura leges in coruo *D.* 3
Gallus cum cantu suo terreat leones, & basiliscos exanimet metu, miluum tamen timet, Ælianus. Gal-
lus contra serpentes & miluos pro gallinis dimicat.

E.

De miluorum venatione. Milui capiuntur vt accipitres: lege in Accipitre *E.* Quomodo irretiantur milui & aquilæ, & aliæ
aues quæ cadauera appetunt, Crescentiensis præscribit 10.22. Miluorum venationem primus demon-
strauit Alfonsus rex Neapolitanus patrum nostrorum memoria, commissa in aëre falconum (ma-
gnorum accipitrum & falconum, Volaterranus) cum eis pugna, Niphus. Volatilis aucupij (per accipi-
tres & falcones) studiũ hodie flagrantissimũ est, ita vt nec ardeæ nec milui intra nubes conditi, euadere
humanas manus possint, Budæus. Milui nigri regalibus vulgo dictis robustiores sunt, vt quamuis etiã
ad terram vsq; capti, & à sacris falconibusq; circumacti, per aëra descendant, à falconum tamen ma- 4
nibus quandoq; euadant. Capiuntur autem præcipuè à sacris qui bini se inuicem iuuant, Belisarius.
¶ Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam homi-
nibus adferendam, leges in Aquila *E.* ex Æliano. ¶ Milui olim veris ineuntis signum erant: *vide* in-
Auspicia. fra in Prouerbio, Prouolui ad miluos. ¶ Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augu-
res, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, miluorum, &c. Niphus. Milui ludentes &
spatiantes in aëre, alter cum altero volando, significant calorem, siccitatem, aërisq; serenitatem, Gra-
tarolus. ¶ Reptilia abiguntur si milui fimus cum styrace suffiatur, Florentinus in Geoponicis.

F.

De alimẽto ex miluis. Auicenna miluinam carnem crassam esse scribit: & alibi, duræ carnis. ¶ Miluus in sacris Deu-
teron. 14. & Leuit. 11. cibo interdicitur. Moses in Lege miluum inter alias aues rapaces mensis He- 5
bræorum abdicauit, innuens (vt Barnabas exponit) non oportere coniungi vel assimilari hominibus
illis, qui non labore ac sudore victum comparant, sed rapto & iniquitate viuunt, Clemens Stromat.
6. & Pædagogi 3.

G.

Remedia ex ysdem. Surculus ex nido milui puluino subiectus dolentis capiti prodest, Plinius & Marcellus. Ceruicis
neruis & opisthotono ex milui nido surculus vitis adalligatus auxiliari dicitur, Plinius. De miluo qui-
dam affirmant, si inueterato tritoq; quantum tres digiti capiant bibatur ex aqua, podagram sanari. aut
si pedes sanguine miluino aut palumborum vrtica trita permixta illinantur: vel pennis eorum cùm
primum nascuntur tritis cum vrtica, Plinius & Marcellus. Milui caput aiunt podagricos iuuare, si quis
eius siccati absq; pennis, quantum tribus digitis capitur, ex aqua biberit, Galenus ad Pisonem. & Ægi-
neta

neta lib. 7. in Κεφαλαλ.) Ad comitialem, Miluum in olla cremato viuentem, cineremq́; propinato, & sanabis, Galenus Parabilium. 2. 3. ¶ Milui iecur ad inunctiones oculorum vitiorum laudatur, Plinius vt quidam citant. Ad comitiales prædicatur iecur milui deuoratum, Plin. Ad comitialem, Milui iecur exustum & tritum ex aqua potui dato, Galenus Parabilium 2. 3. Aridum tribus obolis in aquæ mulsæ cyathis tribus potum opisthotonos fieri prohibet, Plinius. ¶ Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis (miluum vel buteonem videtur intelligere. *vide* in Buteone *G.*) ex aqua fontana quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunos per triduum, statim remediabitur, Marcel. Fimus miluorum articulorum doloribus illinitur, Plin. *Ex iecore.* *Ex testiculis.* *Ex fimo.*

H.

a. Miluus dicitur quasi mollis auis, scilicet viribus & volatu, Isidorus. quidam fictum hoc nomen ab eius voce putant. ¶ Ι'κτῖνος legitur media producta in Auibus Aristophanis. Sæpe proparoxytona hęc vox mihi reperta est: sæpe etiam penanflexa. Eustathius in Iliados rhô, Ictinum inquit viri nomen esse, quod similiter vt auis nomen & scribatur & penanflectatur. Ι'κτίνα significat auem quam Græci vulgò *lupam* vocant, περὶ τὸ ἰχνεῦμον. Plato proparoxytonum facit, vt Aristophanes quoq; in hoc senario Ι'κτινα παντόφθαλμον, &c. Varinus. sic & Clemens tertio Pædagogi ἴκτινα nominat à recto ἴκτιν. Ι'κτῖνες penanflexum, apud Pausaniam in multitudinis numero. Ι'κτὸς, ἰκτῖνος, Pergæis, Hesych. Harpe etiam & harpetos nonnullis miluum significat: *vide* in *A.* Βαθυῤῥηγάλη, miluus Lydis, Hesych. Itali & Hispani hodie genus miluorum infirmius regales nominant. Δίκτυς, miluus apud Lacones, Hesychius & Varinus. Sunt & dictyes semel Herodoto nominatæ, quadrupedes viuiparæ, vt coniicio, de quibus alibi diximus. Ε'λανος, miluus, Hesych. & Varinus. Κασανδίελον (Varinus *s* duplici scribit) miluus, Iidem. Item σκίλλος apud eosdem. ¶ Albertus epilaidem auem genus milui temere interpretatur, & tympanum genus milui parui. *Etymon.* *Synonyma.*

¶ Epitheta. Rapidissima volucris miluius, Ouidius 2. Metamor. *Hinc prepè summa rapax miluus in astra volat,* Martialis. *Raptor ab æthere miluus,* Politianus. Ι'κτινα παντόφθαλμον ἅρπαγα τρέφων, Aristophanes vt citat Varinus. *Epitheta.*

¶ Miluus de homine rapaci dicitur per translationem. Plaut. Rud. Vidi petere miluium, etiam quum nihil auferret tamen. Idem Penul. Tene sis me arctè mea voluptas, malè ego metuo miluos, Mala ista bestia est, ne fortè me auferat, pullum tuum. ¶ Miluinus, adiectiuum, quod milui est, Madida quæ mihi apposita mensam miluinam suggerant, Plautus Menæh. Miluinus pullus, per translat. Cicero ad Q. Fratrem. Hieracites gemma alternat tota, miluinis nigricans veluti plumis, Plinius. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod est aquilę simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis vngulis? Plautus Pseud. id est rapacibus. ¶ Miluina, genus tibiæ acutissimi soni, Festus. *Deriuata.*

¶ Pes miluinus herba à Columella in vsum colligi & reponi iubetur, sed qualis sit non explicuit. Ruellius cornu ceruinum hodie vocatum eandem suspicatur. Nam extremum folij in articuli aut milui pedem articulatur. Nos cornu ceruinum supra coronopodem interpretati sumus in Cornice. Pes milui herba alio nomine pepanus dicta, folia habet diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello oblongo sicut cauda animalis, Syluaticus. sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria Latinè dicta, &c. Aliqui dicunt sinonum esse pedem milui, alij *alexandrum* (olusatrum.) sed falsò vtriq;. nam pes milui seu pepanus folia satis maiora & pinguiora habet, & flores à floribus sinoni satis differentes, multos, albos, & simul coniunctos in summo caule, apparentes instar caudæ felis: folia vt Valeriana. Sinonum verò floret sicut petroselinum commune, &c. Syluaticus cap. 648. Pes milui similis est aro folijs, nisi quòd aron folia cornuta fert, pes milui varia, Obscurus quidam in Synonymis medicinalibus. Pes milui, id est cetrach, Idem. ¶ Hieracium minus rura nostra alicubi vocant Wyenschwantz, hoc est caudam milui. *Pes miluinus, herba.* *Caudæ milui, herba.*

¶ Ictinus cognominatur quartum genus lupi, à rapacitate nimirum, vt secundum etiam circus. sunt enim hæ aues rapaces. ¶ Auis quæ vulgò à nostris Maßwy, id est miluus palustris vocatur, videtur Aristotelis harpe. ¶ Est & miluus piscis Plinio, qui Græcis ἴρηξ, id est accipiter dicitur, à volatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus. *Miluus piscis.*

¶ Propria. *Audit cum magno blateras clamore furisq́; Mulius,* Horatius lib. 2. Sermonum: vbi Acron legit *Miluius,* qui parasitus fuerit: Calepinus mulium in eo loco pro mulione accipit. ¶ Miluiū pontem Subliciam interpretatur Hermolaus Barbarus. ¶ Ι'κτινα, nomen proprium, Suidas. ¶ Ictinus, Ι'κτῖνος Eleusinæ Cereris fanum mysticum apparauit, Strabo lib. 9. meminit huius opificis Eustathius quoq;, & Grecè Ι'κτῖνος penanflexum scribi docet. *Parthenon,* id est Mineruæ templum fuit fanum ad Acropolin curante Pericle conditum, ab Ictino architecto, vt est apud Strabonem. Ictini meminit & Vitruuius, Hermolaus. *Propria nomina à miluo desumta.*

¶ *b.* Quod si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi videntur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Catanances vsus ad amatoria tantum. electa est ad hunc vsum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem vnguium milui exanimati, Plinius. *De milui rapacitate.*

¶ *c.* Ε'πὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Α'λιαιέτους καὶ γῦπας; Οὐχ ὁρᾷς ὅτι Ι'κτῖνος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Ari-

De milui rapacitate. stophanes in Auib. Solent milui(οἱ ἰκτῖνοι) si quid incustoditũ fuerit & rapere, & cum rapuerint in tutum
aliquem l ocum secedere priusquam deprehẽdantur, Xenophon in Hipparch. Miluus in gyrum volat,
subitoq; se demittit cum in gallinas aut columbas inuolat. *Ducitq; per aera gyros Miluius*, Ouidius Eleg.
2.6. ¶ Miluus thryon comedit, Philes: tanquam remedium scilicet aduersus aliquos morbos.

Similia. ¶ *e.* Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt
tenditur, Terentius in Phormione. Sunt autem verba Parasiti, qui sibi non metuit insidias aut vim ab
eo qui eam faceret maiore suo periculo, quàm alieno. Aues capiuntur vel gulæ gratia, vel delectatio-
nis. tale nihil in miluo aut accipitre, qui ad cibum non expetuntur, quosq; nemo alere vult, quia sunt
nimis edaces: nemo habere cupit, quia malefici. Ideo autem tutiores sunt, quia in illis & fructus per-
ditur, & opera luditur. 1

¶ *h.* Vt sibi liceret miluium vadarier, Plautus Aulularia. ¶ Arbor erit anima scilicet è corpore
migrans apud Platonem, illius qui nutritioni deditus die noctuq; torpuerit: miluus, qui raptu viuet per
concupiscentiam, Cælius. Οὐ γὰρ οἶμαι ῥᾴδιον ἐν γήρᾳ μεταπιθεμένῳ διαφυγεῖν τὸν λεγόμενον περὶ τοῦ ἰκτίνου
μῦθον· ὃς ὄρνις ὢν ἐπιθέμενος τῷ χρεματίζειν, ἀμφοῖν ἥμαρτε, ἀγροικίας τε ἅμα καὶ δεξιότητος, Suidas in Ἰκτῖ-
νος ex authore incerto: in eum qui rationem viuendi in senectute immutat vt videtur. ¶ De patre Si-
des puellæ in Miluum mutato, *vide* supra in *C.* ¶ Εὔχεσθε τῇ Ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, Καὶ τῷ ἰκτίνῳ τῷ ἑστιούχῳ,
Auspicia. Aristophanes in Auibus. ¶ Vescuntur & glande in hoc genere (vncos vngues habentium auium) po-
misq; multæ, sed quæ carne tantum non viuunt, excepto miluo: quod ipsum in augurijs dirum est, Pli-
nius. Miluij qui potissimum inter aues gaudent rapinis, sacrificantes in Olympia nulla afficiunt iniu-
ria. Sin autem aliquando rapiantur à miluijs intestina aut carnes, signum inauspicatum sacrificanti 2
putatur oblatũ, Pausanias in Eliacis. *Vide* in *D.* supra. C. Valerio, M. Herẽnio Coss. miluus in æde Apol-
linis Romæ comprehensus est, Iul. Obsequens. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt
augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, miluorum, &c. Niphus. Miluus diri ma-
liq; ominis, semperq; infortunia præmonstrare creditus, Alexander ab Alexan. Anno 1442. mense
Martio tempore belli Tigurini, cùm Badenæ de pace tractaretur, miluus descendens ab aere, nota-
rio publico in frequenti foro pileum coloris albi de capite vnguibus violenter surripuit & auolauit,
Malleolus.

Prouerbia. ¶ Prouerbia. Quantum non miluus oberret: prouerbialis est hyperbole, de homine supra mo-
dum locuplete, cui tantum sit agrorum quantum nec miluus peruolet. Persius de Vectidio: *Diues arat*
1. Quantum non miluus oberret. *Curibus, quantum non miluus oberret.* Id imitatus Iuuenalis Satyra nona: *Tot miluos*, inquit, *intra tua pa-* 3
scua lassis, Erasmus. *Quantum non miluus oberret*, Persius dixit: vel secundum prouerbium, quo dici so-
let, Quantum non milui volant: vel ὑπερβολικῶς ex prouerbio, tantam dicit regionem, quam volans
miluus circumire non possit, Hæc vetus Persij interpres. ¶ Milui & columbæ adulterium. Horatius
2. Milui & columbæ adulterium. in Epodo, Mirus amor, iuuet vt tigres subsidere ceruis, Adulteretur & columba miluio. παροιμία ἐκ
τοῦ ἀδυνάτου, pro summa discordia & naturali impotentia: primùm quòd aduersum animal columbæ
sit miluius: deinde quia columba nulli alij succumbere dicitur, quàm cui semel se iunxit, vt inquit Por-
phyrio interpres, & copiosius enarrat Plinius. ¶ Non rete accipitri tenditur, neq; miluio. *vide* supe-
3. Non rete accipitri tenditur neq; miluio. rius in *e.* ¶ Prouoluitur ad miluios, Προκυλινδεῖται ἰκτίνῳ, id est, Adorat miluium. Initio veris prodeũt
miluij, quare læti tenues quòd iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq; velut adorant. Accommo-
dari potest in eos qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis, Durate 4
atq; expectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Cau-
sam adscribit interpres, docens quatuor partes anni per aues denunciari hominibus, ver attribuit mil-
4. Prouolentur ad miluios. uis, Erasmus. Ἰκτῖνος οὖν τῶν Ἑλλήνων ἦρχε τότε, κἀβασίλευε, Καὶ κατέδειξεν γ' οὗτος πρῶτος βασιλεύων, Προ-
κυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Ineunte vere (inquit) apud Græcos
miluus apparet, ad cuius conspectum lætati homines, tanquam certum hyemis exactæ signum, in ge-
nua ceu adorantes procidebant, sicuti reges adorantur. itaq; ictinum regem olim fuisse fingit. Sed hic
honos temporis mutationi potius quàm aui habebatur. Et rursus in eadem fabula Aristophanes, Ἰκτῖ-
νος φανεὶς ἑτέραν (ἐαρινὴν) ὥραν ἀποφαίνει.

Emblemata. ¶ Emblema Alciati, inscriptum *Æmulatio impar.*

Altiuolam miluus comitatur degener harpã, Et prædæ partem sæpe cadentis habet. 5

¶ Eiusdem aliud, sub lemmate *Male parta, male dilabuntur:*

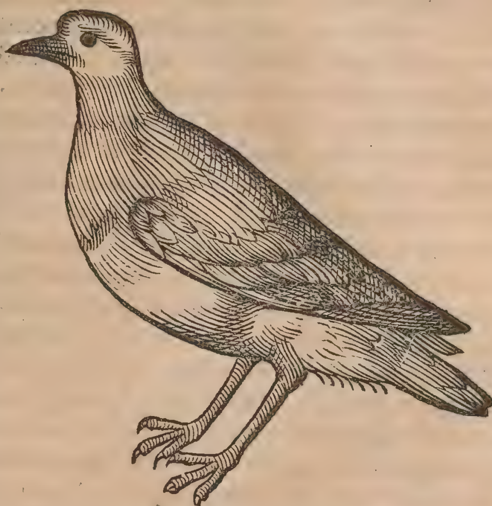
Miluus edax, nimiæ quem nausea torserat escæ, Hei mihi mater ait viscera ab ore fluunt.
Illa autẽ, quid fles? cur hæc tua viscera credas, Qui rapto viuens sola aliena vomis?

DE MOLLICIPITE.

Molliceps (Μαλακοκρανεύς, à cranei mollitie) eodem in loco semper sibi statuit sedem, atque
ibidem capitur. grãdi & cartilagineo capite est, magnitudine paulò minor quàm turdus, ore firmo par-
uo, rotundo, colore totus cinereo. depes (codices nostri habent εὔπους, quod est pedibus valens) & pen-
nis inualens est. Capitur maxime per noctuam, Arist. Molliceps auis ea est, quæ Lutetiæ vocatur *vn-*
gros

gros bec, à magnitudine roſtri, à qua etiamnum in monte Atho nomen ſortitur: & alibi in Gallia *vn pinſon royal*, id eſt fringilla regalis, dorſo cinereo, quemadmodum & venatica dicta auis, Bellonius in Singularibus. Coccothrauſtę noſtro ſi color conueniret totus cinereus, molliceps videri poſſet. ¶ Longolius mollicipitem eſſe putauit auem illam quam nos ſupra ruſticulam minorem vocauimus, ein Hårſchnepff: quem Eberus etiam & Peucerus ſequuntur. ego minimè probo. ¶ Turnerus auis illius quam nos lanium appellauimus & Germani vocant ein Nůnmörder, genus vnum mollicipitem eſſe conijcit. mihi quidem ſecus videtur. Lanios noſtros ipſe tyrannos vocat communi vocabulo, præcipuè verò minimum ex eis, criſta rutila inſignem, Ariſtotelis tyrannum eſſe arbitratur. maximum verò mollicipitem: qui ſturnum (inquit) magnitudine æquat colore è cyaneo ad cinereum vergente. Idem de paſſere magno, vt Actuarius vocat, ſcribens mollicipitis ex Ariſtotele deſcriptionem magna ex parte ei conuenire ait. ¶ Gallinaceos pugnaces fieri aiunt apud Alexandriam ex ouis quibus aues MONOSIRI bis aut ter incubarint, Cælius. *Gros bec. Pinſon royal.*

DE MORINELLO AVE ANGLICA.

MORINELLVS Anglorum, cuius effigiem & deſcriptionem Io. Caius Anglus ad me dedit: Mitto (inquit) ad te etiam Morinellum auem, nobis cum Morinis communem. Stulta admodum eſt, ſed in cibis delicata, & apud nos in ſummis delicijs. Capitur noctu ad lumen cãdelæ pro capientis geſtu. nam ſi is expandit brachium, extendit & illa alam: ſi is tibiam, & illa itidem. Breuiter quicquid gerit auceps, idẽ facit & illa. ita humanis geſtibus intenta auis, ab aucupe decipitur, et rete ob velatur. Auis parua eſt, magnitudine ſturni: tribus tantum digitis anterioribus, poſteriori nullo. vertice nigro: genis candidis, Coturnicis ferè colore, ſi cinericei parũ admiſceas, potiſſimum circa collum. Morinellum voco duplici de cauſa, & quod auis eſt apud Morinos frequẽtiſſima, & quòd auis ſtolida eſt, quæ ſtultitia Græcis *μωρότης* dicitur: eam ob rem noſtri Doterelle vocant.

GERMAN. Ein vogel gmein in Engelland/ Doterelle genannt: möcht von ſiner thorheit wägen ein Thor genannt werden/ ꝛc.

DE MOTACILLIS, ID EST CAVDAM MOTITANtibus diuerſis auibus: & primum quædam in genere.

MOTACILLÆ nomen auibus diuerſis conuenire videtur, cum plures ſint quæ caudã irrequietè motitant. Gręca aliqui transferentes, cinclum motacillam verterunt, alij *ſiſopygida*, alij iyngem. nos non ſolum de Græcis iſtis diuerſis ſiue diuerſorum, ſiue vnius interdũ auis nominibus ſeparatim agemus: ſed de alijs quoq; aliarum linguarum. ¶ Motacilla dicta eſt quòd ſemper moueat caudam, Varro. Motacillæ formiculis paſcuntur, Arnobius contra gentes 7. Bacchica auis præſtò tibi motacilla paretur, Alciatus de iynge ſentiens. ¶ Pleræque caudã mouentes aquaticæ aues ſunt muſcis quidem veſci commune omnibus, quamobrem vbi illæ abundant, vt circa aquas & circa pecora, verſari ſolent. *Motacilla vnde dicta.* *Motacillarum cibus muſcæ.*

¶ Σεισοπυγὶς, eſt paſſer qui iuxta riuulos aquarum & torrentes inuenitur, cauda ſemper mobili, Kiranides. Κίλλυρος, σεισοπυγίς, Heſychius & Varin. *Cillere* Latinis mouere eſt, vnde (& cilia forte dicta: &) furcillæ, quibus frumenta cillentur, Seruius in Georg. 2. Quidam cinclum & ſiſopygida pro eadem aue accipiunt, vt apud Heſychium & Suidam legimus. Iyngem quoq; aliqui cum ſiſopygide confundunt. Iynx auis quæ ſiſopygis dicitur, Suidas. *vide* in Iynge A. Iynx quæ & cinclis dicitur, caudæ motu inſignis auicula, quam & σεισοπύγιον ab argumento (φερωνύμως) vocamus, Io. Tzetzes 11.380. Iyngem aiunt ſuis carminibus Iouem in Iûs amorem pellexiſſe: quare à Iunone in hanc auem conuerſam fuiſſe quæ ſiſopygis etiam, à noſtris autem motacilla nuncupatur. addit Heſychius cinædion etiam (ſimiliter ſcilicet à clunium motu,) appellatam, Gyraldus. A Syluatico imperitè *ſiſofigius* ſcribitur, & imperitius merula exponitur. in Lexico Græcolatino etiã σείσουρα ſcribitur, idem quod σεισοπυγίς. Σισουρὰ & κολοσοῦσα nomina ſunt Græciæ noſtro tempore vſitata. coloſuſam interpretor παρὰ τὸ τὸν κόλον ἤγουν πυγὰς σείειν. Si quis ſiſopygida cum pennis ſuis ollæ incluſam cremarit, & puluerem illum mulieri in potu dederit, faciet eam diſſolui præ amore & liqueſcere. Summus enim & inuictus hic amatorius potus eſt, *Σεισοπυγός.* *Iynx inter motacillas numeratur.* *Σείσουρα.*

Nomina motacillarum apud diuersas gētes.

Kiranides. ¶ *Iideon*, ידעוני, vel ijdeoni, 1. Regum 28: & Deut. 18 R. Salomon diuinum intelligit, qui vtitur osse animantis, quod *iadu*, ידוע, vocatur. ita Kimhi etiam. sunt qui motacillam putent. ¶ Motacilla Italicè nominatur *la cogiuuanella, codatremula, la codacinciola, cotretola, titispisa*, authore Scoppa. Inuenio & *couatremola, squasacoa*, & *balarina*. etsi hoc postremum aliqui ad motacillam albam priuatim referunt. ¶ Hispanicè *pezpitalo*, & *aguza nieue*, (hoc ast auis niuis, ni fallor.) Eadem est, vt conijcio, quæ Venetijs quoque *Vcciello di neue* vocatur, id est auicula niuis, *pispissa* Siculis per onomatopœiam. hyeme per vicos apparet, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore vario, æqualis passeri aut minor, gracilis. Eandem & Nic. Massa describere videtur in Epistolis, cuius verba mox recitabo inter Remedia ex caudatremula ad calculos. ¶ In Gallia Narbonensi *guignecue*: alibi *battemare*.

Caudatremula quæ auis sit: cuius cinis aduersus calculū mirè prodest.

¶ *Traguliduntes* Arabicè, Græcè *safurion*, Latinè *caudatremula*: auis est omnium minima, quæ lapidem de renibus & vesica expellit, &c. Syluaticus cap. 674. Apparet autem non caudatremulam vel motacillam hanc auem esse, sed omnino passerem troglodyten Aetij. nam troglodyten corruperunt in *traguliduntes*, (vetus interpres Auicennæ *adruculudidos* habet.) & *struthòn* vel *struthion*, id est passerem, in *safurion*, vel *safarahun*. Et cum Aetius scribat circa sæpes & muros versari, ipsi (imperiti Arabum sectatores) circa piscinas & parietes reddiderunt: & cum caudam erigere dicere debuissent, mouere dixerunt. hinc natus est error, vt motacilla vel caudatremula crederetur. Andreas Bellunensis apud Auicennam lib. 2. tract. 2. cap. 659. legit *safarahun*. Recentiores authores celebrant inter calculi remedia cinerem motacillæ: putamus ex Pauli sententia troglodyten voluisse dicere, Alexand. Benedictus. Caudatremulæ cinis in medicina administratur, Nicolaus. ¶ Lapidem educit puluis crematæ auis quæ caudatremula dicitur, Leonellus Fauentinus. Aduersus lithiasin prodest auis quæ caudatremula di- 2
citur, cuius mira vis in atterendo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri, (imò, vt Aetius refert, passer troglodytes regulo similis est in multis, nisi quòd in fronte auricolores pennas non habet, &c.) & in cauda puncta alba. Et quidam putant quòd sit parix. Sed potius videtur illa quæ vulgò dicitur caudatremula, & præparatur sic: Auis hæc cum pennis suis, vel vt aliqui volunt absq; pennis (Aetius cum pennis) ollæ obstructæ inclusa in furno torretur. Eius pulueris drachma vna vel altera datur cum aqua saxifragiæ: aut vino albo generoso, Leonellus Fauentinus. *Vide* etiam Nic. Florentinum in 5. de cura lapidis, & Montagnanā Consilio 182. Serapionem & Auicennam 18. 3. item in Alauda *G.* quomodo quæuis auis ad remedia cremari debeat. Inter aues quæ eduntur sunt etiam caudatremulæ, quæ frequentissimè ad nos (Venetias) per hyemem accedunt. Non sunt autem illæ quas medici lapidem in vesica & renibus frangere dicunt. hæ enim rarò ad nos aduolant. inueniuntur tamen aliquando nimi- 3
rum hyemis tempore, cum boreales venti vigent, & sunt paruo corpore. colore cinereo, alis rubro ac nigro hinc inde colore distinctis. (*Vide* superius inter nomina variarum gentium.) Quare videant qui has aues ad frangendū lapidem venantur, ne similitudine decepti incassum laborent, N. Massa in Epistolis. Ad calculum etiam vesicæ, motacillæ genus quod à luteo colore denominatur Germanis (Gål bachstelzen,) in olla vritur pariter cum plumis: tum sanguis ceruinus similiter in olla tostus admiscetur, & è vino potente propinatur vtiliter, Ex libro Germanico manuscripto. Medici quidam in Gallia circa Monspessulum, vt audio, ad calculi remedium ispidam auem (quam alcyonem fluuiatilem quidam esse putant) comburunt. arbitror autem illam quoq; caudam mouere, vt & alcyon marina fortè mouet. nam cinclus (inquit Ælianus) caudam semper mouet, quemadmodum cerylus (sic vocatur alcyon mas) apud Archilochum. Ego non admodum referre conijcio quænam auis comburatur: cum cine- 4
ris prope omnium vis eadem videri possit. prætulerim tamen illa auium genera, quæ insectis vescuntur, muscis, formicis, &c. Cinis quidem etiam ex alijs quàm plurimis remedijs in animalium & stirpium genere, ad lithiasin commendatur. Plura vide infra inter Passeres in Troglodyte. ¶ Arnoldus Villanou. in capite de calculo renum, laudat hanc auem, & ego quoq; mirabilem eius experientiam vidi. Reperitur autem apud nos frequens æstate ac hyeme. sed æstate non versatur in ciuitatibus. hyeme verò ciuitates & piscinas frequentat. Lombardis vulgò *caudatremula*, aliquibus *beuerina* Author Luminaris maioris.

DE CINCLO SEV MOTACILLA MARITIMA.

Cinclus auis aquatica.

¶ Lacvs & fluuios petunt iunco, cinclus, albicula (in Græco nihil est quod voci albiculæ respondeat) & tringa: quæ inter minora hæc maiuscula est. turdo enim æquiparatur. omnibus his cauda motitat, Aristot. Et alibi, Cinclus apud mare vitam traducit. is astutus & capi difficilis est. sed captus omnium maximè mitescit. Læsus est, & incontinens parte sui posteriore. Suidas quoque auem marinam facit cinclum tum in voce Ἡμεεινά, tum in Κίγκλος, legendum Κίγκλος. Cinclus volatilis bestia quod posteriore sui parte debilis sit, ideo suapte natura, & per se dicunt non posse nidū fingere, & construere, sed in alienis parere: eamq; ob rem bonorum inopes (qualem Catullus describit Furiū, cui neq; villula fuerit, neq; domus, neq; arca. hoc genus homines Græci ἀνεστίους vocant, hoc est expertes penatium, Erasmus) in rusticorū prouerbio cinclos appellari solere. Hæc semper caudam mouet, Ælianus & Suidas. Cinclus est auis quæ subinde clunes mouet, quam aliqui σεισοπυγίδα vocant. est autem pertenuis.

Homines inopes quare cincli appellentur.

tenuis. vnde prouerbiũ Cinclo pauperior, Πτωχότερος κίγκλου. quo Menãder in Thaide vsus est, Suidas. Cincalus, Κίγκαλος, auis est tenuis & minimè carnosa, à qua factũ est prouerbiũ, Mendicior leberide atq; cincalo, Πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου, Idem vt Erasmus legit, qui hunc Menandri in Thaide versum esse ait. videtur autem alpha insertum carminis implendi gratia. ¶ Non placet quod aliqui κιγκλὸς oxytonum scribunt. ¶ Volaterranus falsò & sine authore cinclum auiculam esse palmipedem scribit. Idem memoria lapsus Plinio quædam de cinclo verba attribuit, quæ Aristotelis sunt. ¶ Iynx auis est, quæ & cinclis dicitur, κιγκλὶς oxytonum, Io. Tzetzes. Eandem aliqui σεισοπυγίδα esse putant, Idem & Hesychius. ¶ Ab hac aue fit verbum κιγκλίζειν, quod est διασείεσθαι, Hesychius. Erasmus interpretatur commoueri & obstrepere. sed actiue accipiendum videtur. Κιγκλίζειν, σαλεύειν, μοχλεύειν, κινεῖν, ἦχον ποιεῖν, Varinus. Cincli auis Aristophanes etiam in Amphiarao meminit: Ὀσφὺν δ' ἐξ ἄκρων διὰ κίγκλισον. id est, Lumbis cæueto summis. Et, Οὔτε κίγκλου ἀνδρὸς πρεσβύτου: id est, Neq; cincli (pauperis nimirum & infirmi) hominis senis. Et in Geralordo, (forte, Gerytade. huius enim nominis fabulã Aristophanis Athenæus citat,) Κιγκλιοβάταν (κιγκλοβάταν) ῥυθμὸν, hoc est cinædicum & cæuentem ingredienti vel saltandi modum. Et Autocrates in Tympanistis: Οἷα παίζουσι φίλαι παρθένοι αὐλῶν κόραι Λυδῶν κοῦφα πηδῶσαι κόμας, καὶ ἀνακρούουσαι χεροῖν, Ἐφεσίαν παρ' Ἄρτεμιν, καλλίστ' ἂν καὶ τοῖν ἰσχίοιν τὸ μὲν κάτω, τὸ δὲ αὖ εἰς ἄνω ἐξαίρουσαι, οἷα κίγκλος ἅλλεται. hoc est, Vt gratæ ad tibias puellæ saltitant Leuiter, comasq; iactitant, manus mouent, Dianæ in festo, natibusq; motitant Sursum deorsum sese, ita vt cinclus salit. Κιγκλίζειν.

¶ Turnerus cinclum auem Anglicè interpretatur *a water swallow*, (quasi dicas hirundinem aquaticam,) Germanicè ein Steinbeisser / (sed nostri aliam auem, *coccothrausten* nostrum, Steinbeisser appellant,) Auicula (inquit) quam ego cinclum esse puto, galerita paulò maior est, colore in tergo nigro, ventre albo, tibijs longis, & rostro neutiquam breui. Vère circa ripas fluminum valde clamosa est & querula. breues & crebros facit volatus. ¶ Huic Turneri descriptioni cognata videri potest merula aquatica nostra: magis verò illa, quam circa Argentoratum Lyßflicker appellant: quam non similem modo Turneri cinclo, sed prorsus eandem esse conijcio, cuius figuram sequens pagina continet. De eadem, ni fallor, Eberus quoq; & Peucerus sentiunt: similiter enim Germanicè interpretantur Steinbeisser & Steinbicker / (quasi lithocopon dicas: quòd nimirum in ripis calculos rostro feriat dum muscas & vermiculos petit.) Magnitudine (inquiũt) ruticillæ est, ex cinereo albicans, caudam mouet. Nostra, cuius iconem damus, rostro recto, nigro & longiusculo est, vẽtre albo, pectore cinereo, cauda breui, ita vt eadem alarum longitudo sit. alis dorsoq; fusca. cruribus ex ruffo ferè luteis, vt pictura repræsentat. ipsam enim auem non memini videre. Videtur etiam eadem à Bellonio dici *alouette de mer*, id est, alauda maritima. *Nomina huius auis apud varias gẽtes.*

¶ Βουκολίνη, cinclus,) κίγηλος perperam scribitur,) Hesychius & Varinus. apparet autem nomen hoc à bucolijs, id est armentis factũ, quòd hæ aues pecora ferè sequãtur, propter muscas nimirum. nam & apud nos genus motacillarũ vnum esse audio, quòd à bobus Rinderschysser appelletur. ¶ Κέγκλης auis quædam marina, Suidas & Varinus. eadem cinclo nimirum. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæũ nominantur cigni, grues, κίγηλοι, κίγκλοι legerim. ¶ Κιγκλισμὸς, βραχεῖα καὶ συνεχὴς κίνησις, à cinclo animali, Galenus in Glossis in Hippoc. Κιγκλὶς ianua est biforis vel biualuis, &c. Varin. Βουκολίνη. Κέγκλης. Κιγκλισμός.

DE CERCIONE.

IN India auis ad sturni magnitudinem accedens, varijs coloribus picta, nascitur, quæ & humanam vocem effingit, & psittacis vocalior, & maiore est docilitate & ingenio, non tamen humanum victum æquo animo sustinet, sed libertatis desiderio famem potius quàm seruitutem cibis refertam amplectitur. Vrbes quas Alexander in India excitauit, ideo cercionem appellant, quòd similiter caudã (Græci κέρκον vocant) atq; cinclus mouet, Ælian. Græcè κερκίων scribitur per iôta acutum in penultimã. Κερκυὼν verò cum y in penultima, oxytonum, nomen viri est Eustathio.

¶ TRINGA lacus & fluuios petit, caudam motitat, vt etiam cinclus & IVNCO. sed tringa inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. Græcè legitur penultima per y. ὁ τρύγγας, tryngas in prima declinatione. ¶ De iuncone scripsi supra in Elemento I.

DE MOTACILLA, QVAM NOSTRI *albam cognominant.*

MOTACILLA alba nostra vno nomine albicula vel albicilla vocari poterit. Cinclus, iunco, albicula (sed quod huic nomen in exemplaribus nostris Græcis respondeat nullum est) & tringa, quæ inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. interprete Gaza. *Nomina variarū gentium.* Germanicè appellatur ein wysse oder grawe Wasserstelß oder Bachstelß: Quikstertz / id est alba aut fusca motacilla. à S. Hildegardi Wegestertz / vel Wegestertz / cuius temperamentum illa calidum & humidum esse scribit. A quibusdam Klosterfräuwle / id est monialis, ab albi & nigri colorum distinctione. Anglicè *Wagtale.* Italicè *balarina*, & circa lacum Verbanum *geron*. Lusitanicè *aueloa*, quanquam alij motacillam flauam sic appellare malūt. Sabaudicè *colapa*. Gallicè circa Monspessulum *enguane pastre*, fortè quia ad pecora quæ pascūtur propius accedit, vt ad hominem quoq;, vt audio. ¶ Cuculus aliquando visus est parere in nido auiculæ aquaticæ, quæ mouens caudam vocatur, Albertus. Aucupes nostri cuculi pullum à motacilla alba aliquando nutritum obseruarunt. ¶ Motacillæ albæ autumno auolant, flauæ non item. ¶ Pecora amare existimatur, quòd propè ea, forte propter muscas, circumuolet. ¶ In cibum etiam venit, teste Hieron. Trago.

Culicilega an hæc motacilla alba sit. ¶ Turnerus in libro de Auibus *Cnipológon* Aristotelis (id est culicilegam interprete Gaza) hanc auem esse putat. Culicilegam (inquit) esse iudico auiculam, quam aliqui motacillam nuncupant. est autem illa albo & nigro variè distincta: cauda longa, quam semper motitat. degit plurimum ad ripas fluminum, vbi muscas captat & vermiculos. quin & aratrum vermium caussa sequitur, quos versat & exhibet cum gleba aratrum. Sed postea in epistola ad me, Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi vidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij. illa verò quam culicilegam esse putabam, est variola, nisi fallor. ¶ Culicilega, Germanis Fliegenstecher / differt à motacilla, Eberus & Peucerus. *Vide* supra in Culicilega.

DE MOTACILLA FLAVA.

MOTACILLÆ quam flauam à colore ventris imi appellamus, nomina cōueniunt quæcunq; superiori, flauæ tantum differentia adiecta. Priuatim tamen à Gallis nominatur *battequeue*, nonnullis *batteleßifue*, *battemara*. Italis *cotremula*. *Descriptio.* Sabaudis *aussecue*, vel *haussequeue*. Turcis *belbék*. Germanis gäle Wasserstelß. Auis est magnitudine pari maioris. caudam semper mouet, quæ ei bifurcata est, reliquo corpore multò longior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ vtrinq; tres discretos colores habēt, plurimum albi, minus nigri, minimum lutei. interiores verò, itidem vtrinq; duæ nigricant cum paucissimo luteo. sunt & paucæ in medio breuiores. Rostrum longiusculum, rectum, gracile, nigricat. Cranium mollissimum. Venter albicat cum paucissimo luteo. qui color initio caudæ inferius intensior est: vt & superius infra orrhopygium color ex luteo & viridi mixtus spectatur. Caput & dorsum fusca sunt. Pennæ in alis nigricant, in medio per transuersum albicant, præter extremas quæ totæ nigræ sunt. Alæ sunt breues, caput pro portione paruum, crus cula fusca. ¶ Motacillas albas autumno migrare audio, flauas manere. Vtræq; armenta & pecora amant, nimirum propter muscas quibus victitant. ¶ Ab accipitre persequente si euaserint, egregie cantant, tanquam sibi de salute gratulantes. ¶ Caueis non includuntur: in hypocausto tamen vel diæta liberius volantes ali aliquandiu possunt. ¶ Ad remedium aduersus calculum motacilla torretur ollæ inclusa in furno, vt supra scripsimus in Motacillis in genere. Sunt qui flauam in hoc remedio præferant.

De diuersis auibus caudā motitantib. ¶ Albertus cum ex Aristotele mouētes caudas aliquot aquaticas aues nominasset, addit: Et sunt apud nos quædam fortissimi volatus & boni gressus, & velociter currentes in ripis fluuiorum & maris.

Ryserle & Rinderschysser. ¶ MOTACILLÆ quædam vulgò Ryserle & Rinderschysser dicuntur, genus (ni fallor) ab alba & flaua motacilla diuersum: quod & ipsum caudam motitat, & pecora præ cæteris amat, quòd muscæ circa ea abundent: colore mixto è fusco & viridi, vt audio. Bucoline Hesychio auis eadem quæ cinclus

clus eſt, bucoliorum ſcilicet, id eſt armentorum amans, & caudam quatiens. Sunt & budytæ auiculæ Oppiano dictæ à bobus, quos ſubeunt ſcilicet, & circumuolant. *vide* ſupra in Elemento *B*.

PRÆNVNTIA Hirundinum vulgò in Friſia appellatur, Schwälcken vorbot, cui cauda ſemper agitatur, caput vtrinq; rubet linea medium nigra tranſeunte. magnitudo fringillæ, ſed pedes & cauda longiores. Nidificat in haris nido tignis affixo. paſcitur in ſtercoretis. Schwälcken vorbott.

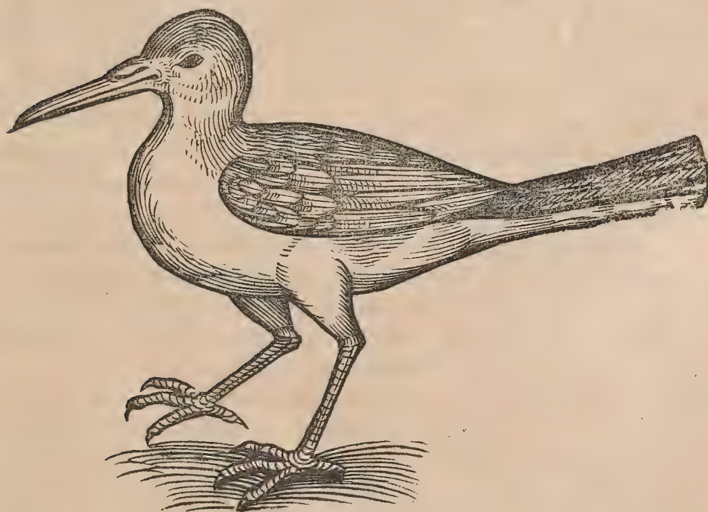
¶ Dicuntur & AVES quędā Germanicè Todtenuogel, neſcio quam ob cauſam, niſi fortè quòd rarius appareant & ferè imminente peſte. hæ quoq; caudis mouendis nunquam quieſcunt, rubeculæ magnitudine, albicantes circa caudam. Aliqui Muggenſtecher, id eſt myiocopos vel myiophagos appellant. ſolis enim muſcis veſcuntur. Roſtra eis veluti hirundinum. Auguſto & Septembri aliquando capiuntur. Sed non degunt circa aquas, vt pleræq; cæteræ motacillę. figuram habes in Appendice. Todtenvogel.

¶ PHOENICVROS etiam die Hußrötele, caudis motitare obſeruauimus. *Phœnicuros.*

¶ Auis Anglicè dicta A SNYT, longo roſtro, magnitudine picæ, vt fertur, ſemper ad aquas conſiſtit, & caudam agitat. Hæc an forte ſit tryngas Ariſtotelis quærendum eſt. *A Snyt.*

¶ TREMVLVS in Regimine Salernitano inter aues bonas & ſalubres nominatur, cum perdice, phaſiano, columba, &c. Arnoldus Villanouanus, Auis eſt, inquit, quæ ſolet degere iuxta mare, gallina minor, colore fuſco, altè clamans & velociſſimè volans: & quando ingreditur ſuper terra, cauda eius ſemper tremit, & ſuper capite plumas habet longas. Non eſt autem parua illa auis longam habēs caudam, quæ à medicis caudatremula nominatur, Hæc ille. Quærendum an hæc auis aliquod genus fulicæ ſit, vtpote cirrhata & circa mare velociter volans & clamoſa: aut fortè vanelli, de quo in *V*. Elemento ſcribemus. *Tremulus.*

DE MOTACILLÆ GENERE, CVIVS ICONEM *Io. Kentmannus, deſcriptionem Ge. Fabricius ex Miſnia ad me dederunt.*

AVIS quæ à Germanis in Miſnia ein Pilwenckgen / vel Pilwegichen / vel Pilente nominatur, caudam ſine intermiſſione mouet, vt motacilla. Primum nomen Germanicum compoſitum eſt à ſono vocis, & ab agitatione caudæ: alterum à quadam ſimilitudine cum anate impoſitum. quanquam hæc auis palmipes non eſt, & roſtrum longum (molle & colore cinereum) ac alta crura habet. Eius duo genera ſunt, maius & minus. Minus eſt, cuius picturam hîc damus, magnitudine merulæ: tergum cinereum, venter albus, alæ & cauda ſuperiore parte cinereæ, inferiore cum albo diſtinctæ. Flumina colit, & in ripis hac illac vagatur, nidificat & incubat arenis: & aut in iiſdem, aut inter ſaxa, oua ponit, eaq;, vt & hirundines ripariæ, nullis ſtipulis aut herba tegit. Supra octo pullos non excludit vno tempore. Veſcitur muſcis, vermibus, piſciculis: domi verò cum alitur, pane, & malorum putaminibus. In muſcis capiendis arte vtitur. lento enim ſuſpenſoq; gradu accedens, roſtro eleuato primum deſignat, tum captam prædam deglutit. Manſueſcit non difficulter, & conclauia ab araneis purgat. Æſtate capitur in naſſis, in quas propter eſcam ſe immergit: hyeme, perticis glutine (viſco) illitis: pedicis verò è pilis equorum factis, quouis anni tempore. Vocem noctu lachrymantis aut lamentantis inſtar ædit. A pueris aliquando delectationis cauſa alitur. Quærendum an hic ſit Schœniclus, id eſt iūco Ariſtotelis, vel tryngas, cui turdi magnitudo tribuitur.

Myttex. ¶ Myttex, Μύττηξ, auis quædam, Hesych. & Varinus.

De Auibus quarum nomina N litera inchoat.

Nertos. Nertos, Νέρτος, auis apud Aristophanem in Choro auium, quæ sit non constat, nec adferunt quicquam scholiastæ.

DE NOCTVA.

A.

NOCTVA à tempore noctis dicta quo canit vel volat, Festus. Quanquam verò multa nocturnarum auium genera sint, hæc vna tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte accepit, vt vespertilio apud Græcos nycteris. Albertus tamen videtur noctuam ad omnes aues nocturnas generale vocabulum facere. ¶ Hebraicũ nomen *kos*, כוס, noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica vox Kutz: alij nycticoracem, alij aliter. *vide* in Bubone *A.* Pro voce *iaanah*, יענה, Leuitici 11. Septuaginta verterunt *glaux*, id est noctua: item Deuteron. 14. vbi communis etiam translatio noctuam habet: alij nycticorax. Munstero *iaanah*, secundum Abraham Iob 39. est auis quæ ponit oua sua in terra, & vulgò vocatur *struza*, id est struthio. ¶ *Ianschuph*, ינשוף, omnes Hebræi sentiunt esse auem nocturnam, à *ianaph* (*nesceph* potius, נשף) quod crepusculum significat. tum temporis enim apparet, vt Aben Ezra dicit, cùm lucem interdiu ferre nequeat. nostri (& Septuaginta Leuit. 11.) ibin exponunt, P. Fagius. Munsterus Deut. 14. noctuam. *Vide* supra in Cygno *A.* Noctua (*ianschuph*) & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. Munstero interprete. hoc est, desolata reddetur. exponunt autem hoc loco etiam Hebræi *ianschuph* pro nocturna aue. ¶ *Tachmas*, תחמס, auis quædam impura & rapax Leuit. 11. Septuaginta larum interpretantur, Deuteronomij verò 14. γλαῦκα, Hieronymus noctuam. *vide* in Laro *A.* *Tachmas* est nycticorax, sic dictus quod rapiat & spoliet cæteras aues. vnde Thargum Hierosolymitanum habet *hathuphita*, à rapacitate. *hataph* (חטף) enim rapere significat. Idem quoq; *hamas*. Chaldaicè dicitur *zizia*, ציציא, ab elatis plumis, P. Fagius. ¶ *Tinschemet*, alijs noctuam, alijs aliud animal significat, vt scripsimus in Talpa *A.* ¶ *Lilith* interpretantur lamiam, onocentaurum, noctuam, vt annotauimus in Onocentauro. & fortè vlulam significat, alludente vocabulo. ¶ *Kipod* non noctua, nec aliud animal est, vt quidam suspicantur, sed omnino erinaceus. ¶ In trilingui dictionario Munsteri alia etiam noctuæ nomina inuenio: nempe *kimus*, קימוס: & *kiphupha*, קיפופא.

¶ *Allakaliki*, id est aues nocticulæ, Syluaticus. videtur autem noctuas intelligere. Albertus noctuam *halathron* inquit Græcè dici, imperitissimè: videtur autem Persica vel Arabica ea vox esse ex Auicenna. Idem Albertus noctuam & Bubonem in Aristotelis de animalib. scriptis non semel cõfundit.

¶ Noctua Græcè γλαὺξ nominatur à glauco oculorum colore. & per onomatopœiam ciccaba, & cicymis. vnde etiam vox κικκαβαῦ conficta est apud Aristophanem in Auibus. Κὰρ τ' ἀγαθὴ κικυμὶς, Callimachus, vt citat Scholiastes Aristophanis. vnde gignendi casus κικυμίδος. Hinc & cicumæ nomen. Latinum fortè Gaza finxit, quo nycticoracem interpretatur ex Aristotele. Volunt autem aliqui nycticoracem eandem esse auem cum noctua, vt Isidorus: alij diuersam, vt Albertus & nos quoq;. Nycticorax noctua est: multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui adserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Κικυμῆς, noctua, Hesych. malim Κικυμίς. Κυβλῶας, γλαυξί, Iidem. Κοκκοβαρὴ, noctua, Hesych. & Varin. hodie etiã vulgò Græcis κουκουβάγια dicitur. Homerus noctuam à dijs chalcidem dici scribit, nimirum quòd eius pennæ æs colore referant: ab hominibus cymindin. Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν, Homerus Iliad. ε. accedit autem cymindis vox ad cicymis. *Vide* in Cymindide inter accipitres. ¶ Βοῦφοι, noctuæ apud Symeonem Sethi. *vide* in Bubone *A.* Τυτώ, noctua, Hesychius & Varinus, per onomatopœiam vt conijcio: fortè à voce *tu tu*, vt Plautus habet. Κεῖγη, noctua, vel dæmones, idola, Iidem. ¶ Σίττον alij noctuam, alij picam aut accipitrem interpretantur, Iidem. ¶ Glastus (*glaux* potius) auis Palladi sacra, coronam in capite pennatam habet, oculos vt nycticorax magnos, in agris degit, Kiranides.

¶ Fr. Alunnus noctuam Italicè interpretatur *nottola*, bubonem verò *ciuetta*, nescio quàm rectè. Ego bubonis alia Italica nomina suo loco attuli, *ciuettam* non aliam quam noctuam arbitror. Scribunt alij *zinetta*, *zuetta*, *ziguetta*, & magnæ paruæque differentiam addunt, à sexu nimirum petitam vt fit in gene-

in genere vncunguium. nam & alteram quæ *chio* ab ipſis dicitur, & noctua minor eſt, ſimiliter in maiorem minoremq; diſtinguunt. *Gimus* & *gimeta* quoq; apud Creſcentienſem 10. 16. non alia mihi videtur auis quàm noctua maior & minor. ¶ Noctua Hiſpanis appellatur *lechúza*. Luſitanis *mocho*. ¶ Gallis *hibóu* & *chatuant*, vt Rob. Stephano placet, niſi is potius bubo eſt. noctua verò circa Lugdunum nominatur *ſiuette*, alibi *chouette*, *ſouette*, *Zoetta* Auinione, & *cheueche* quoq;, ni fallor, alicubi. ¶ Germanis Kutz voce Hiſpanicæ finitima. Alij pleriq;, vt Turnerus, Ge. Agricola, Eberus & Peucerus, noctuam Germanicè interpretantur ein Eul/ Nachteul/ Schleiereul/ Stockeul/ Steineul/ quæ quidem vocabula omnia vlulæ potius mihi tribuenda videntur. ¶ Anglis *an owl, or an howlet*, Turnero interprete. ¶ Illyrijs *kalus*, vel *kalaus*. ¶ Polonis *ſzowa*. ¶ Turcis *baigùs*.

De quatuor noctuarũ generibus.

¶ Noctuarum quatuor ſunt genera. Vnum cui pluma aurium modo eminet, quod maximum eſt, & aſio vocatur (*ôtus* Græcis.) Alterum eximij candoris in gutture & ventre, alioqui candidis & luteis maculis alternis diſtinctum. Tertium paruum, quo (vt etiam quarto) aucupes venantur aues. Quartum minus illo, quod in rupibus ſaxiſque verſatur. hoc, ſicut & tertium, cinereis & candidis maculis variat, item alternis, Ge. Agricola. Auis Kutz vel Kützlin apud nos dicta, magnitudine turturis eſt, quæ è Gallia ciſalpina & locis circa Mediolanum ad nos adfertur, tetradrachmi ferè in ſingulas pretio: colore ſubflauo, oculis elegantibus, claris. noctu muſculos venatur, aucupijs quæſita. ¶ Noctuam auritam (ein Orkutz) audio vocari auem paulò minorem, ſed longiorem, vlula communi, ſubruffam, circa oculos albicantem: oculis nigris, ambitu flauo, cruribus ad imum vſq; pluma intectis. Hanc otum vel aſionem eſſe dixerim. ¶ Noctuarum generis eſt etiam Steinkutz, id eſt ſaxatilis noctua dicta auis, (eadem forte illi quam Eberus & Peucerus Steineul vocant: qui hanc ſcopem eſſe conijciũt: quod non placet, cùm ſcops auritus ſit.) Magnitudo ei columbæ: crura & digiti pedum hirſuta plumis albidis. imi tamen digiti ad terram nudi ſunt. vngues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuſcus, modico ruffo permixtus, albicantibus maculis diſtinctus. caput ad reliquam magnitudinem prægrande, iris oculorum flaua & oculi magni, roſtrum breuiſſimum, aquilinum, quæ pleraq; cum alijs noctuini generis auibus communia habet. In aue extincta roſtrum ſuperius rubebat, cùm prius non videretur rubere. Inter oculos & roſtrum pennulæ quædam ceu pili aut barbulæ rigent. in ventre plus albidi habet quàm cæteris partibus. In montanis & ſaxoſis locis eam verſari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitiſq; induiſſe, (nã aliæ noctuæ non ſunt hirſutis pedibus, colore ruffo è fuſco) ſicut & lagopodes & aliæ quædam. Speciem eius ſequens pagina continet. Italicis noctuis ſaxatiles iſtas noſtras ſimiles eſſe audio, ſed minus alacres, interdiu ferè cæcas. ¶ Adferuntur & ex inferiore Germania noctuæ quædam, Niderländiſch Kutzen.

Noctua aurita.

Noctua saxatilis.

¶ Quærendum an ſcôpes ſint minimæ in noctuarum genere, auritæ, quas noſtri paruas noctuas Italicas vocant, kleine frembde oder Wälſche Kützle/ Köppele,) Itali *chiùs* vel *zùs* in agro Patauino, alibi *chio* per onomatopœiam, quòd noctu talem ædat vocem. harum caudas maculis varias eſſe aiunt. His ſimile genus eſt apud nos, quod vulgus nominat Tſchaytle/ (ab Italico *ciuetta* forte corrupto nomine) exiguum, Italicis *albius*, cauda longiore, auriculis altioribus. Audio apud nos noctuam aliquando captam ætate perfecta, magnitudine alaudæ, drachmis vndecim venijſſe. Eberus & Peucerus ſcôpis genus quod ſemper apparet Käutzlin interpretantur.

Scopes an ex noctuarũ genere ſint.

Noctua perfecta, nõ maior alauda.

B.

Noctuam Creta non habet: & ſi inuehatur, emoritur, Plinius, Solinus & Ælianus. Noctuæ neq; maiores neq; minores in alpinis Heluetiæ regionibus inueniuntur, præter aduectas è Longobardia, vel Germaniæ ad Rhenum inferiore tractu, Stumpfius. ¶ Noctua auis eſt varia. varietas autem eius ad albedinem vergit. crura habet plumoſa, caput ingens, roſtrum curuum. maior eſt niſo, oculis glaucis, Albertus. magnis & glaucis oculorum pupillis, Ambroſius *Zuetis* (id eſt noctuis) & bubonibus collum perbreue, (pro ſua magnitudine,) Albert. Noctua appendices paucas quaſdã habet infrà quà definit inteſtinum, Ariſtot. Otis (lego Otus) bubone minor eſt, noctuis maior, Plin. Noctuæ pars inferior gulæ paulò latior eſt, Ariſtot. Noctuis vt magnæ parti auium lien adeò exiguus eſt, vt propemodum ſenſum effugiat, Ariſtot. Vncos vngues & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo, Plinius. *Zueta* cauda breui eſt, vt & bubo, Albert. Noctua è genere adunco eſt, Ariſtot.

Noctuæ vbi potiſſimum reperiãtur.

Deſcriptio earũ.

C.

Noctua vagatur noctu Ariſtot. Nocte volat, Albertus. Dicta eſt à tempore noctis quo canit vel volat, Feſtus. quo canit ac vigilat, Varro. ¶ Noctuas nouem voces habere tradit Nigidius, Plinius. Nomen ei quia noctu canit, Varro & Feſtus. Habet & noctua cantus ſuos, Ambroſius. *Seros exercet noctua cantus*, Vergilius. Vox ei rauca, Albertus. Noctuæ cognationem habent cum bubone & vlula: ſed differunt voce. nec enim vlulant, verum ædunt ſonum, quem Ariſtophanes κικκαβαῦ nominauit, Ge. Agricola. A ſono quidem κικκαβαῦ ipſam quoq; noctuam Græcis ciccabam dici Ariſtophanis Scholiaſtes meminit. Noctua lucifuga cucubat in tenebris, Author Philomelæ. Γλαῦκας ὑΐζειν author eſt Pollux. Cum mulier in Menæhmis Plauti, palla è domo ſubrepta, ad Menæhmum quem ſurripuiſſe ſuſpicabatur, ſemel ac iterũ diceret tu, tu (ſurripuiſti:) & Peniculus idem diceret, adderetq; amicæ Erotio eam detuliſſe, quærit Menæhmus, Egon' dedi? Tũ Peniculus, Tu tu inquam. vin' afferri no-

Noctua volat.

auis nocturna.

De eius voce & cantu.

Noctua saxatilis.

Visu. ctuam, quæ tu tu, vsq; dicat tibi? nam nos iam nos defessi sumus. Hinc & τυτώ forte nomen noctuæ apud Græcos confictum. Serus & intortus noctuæ cantus est, Apuleius. ¶ Noctua & nycticorax magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non sentit horrorem: & quò fuerit obscurior nox, eò crebrior volatus exercet inoffensos. Die autem videre non potest: quia exorto splendore visus eius hebetatur, Ambrosius. Noctuæ visum in tenebris valere aiunt, interdiu obcæcari, propter nimis siccum & tenuem oculi humorem non ferentem vim luminis, Varinus ex Eustathio. Bubonem quoq; audio per diem nihil ferè videre, minus quàm noctuam. Noctuæ & cicumæ & reliqua, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiusmodi alias quasdam bestiolas, Aristot. Noctua mures & bruchos noctu capit, Albert. De cibo noctuarum nonnihil adfertur etiam in *E.* ¶ Noctua & miluus ex vnco genere auium paucis quibusdam diebus latent, Aristot. & Plin. Noctuas sexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, Plin. ¶ Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. hoc fieri Alberto non probabile videtur. *vide* in Bubone *C.* ¶ Noctuam aiunt solam inter vncungues & carniuoras non parere cæcos, propter igneam eius oculis insitam vim, quæ tenebras etiam penetrat. quare etiam luna silente videt, (διὰ τὸ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πυρῶδες, ὃ τμητικὸν ὂν, διαιρεῖ τὴν θέαν. διὸ καὶ ἐν ταῖς σκοτομηνίαις ὁρᾷ,) Eustathius & Varinus.

Latitatione. *Partu.*

De noctuæ solertia in abigendis formicis. *De eiusdē cum cæteris auib. dissidio.*

D.

Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, vespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor vespertilionis imposuerit, Oppianus. ¶ Noctuæ oues oderunt & infestant, Idem. ¶ Diffident noctuæ & cæteræ minores aues, Plinius. Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine (auiū quæ eas deplumare conantur) resupinæ pedibus repugnāt, collectæq; in arctum, rostro & vnguibus totæ teguntur, auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Idem & Albertus. ¶ Cum noctua cornix dissidet, inuicēq; oua furātur, hæc interdiu, illa noctu. plura *vide* supra in Cornice *D.* ¶ Passer aliquādo dum aucupum

pum venatione petitur, ad noctuam accurrit tanquam auxilium sperans, à qua mox opprimitur, Orus. ¶ Noctua cum orchilo dissidet. nam is quoq; oua exedit noctuæ. Sed die vel cæteræ auiculæ omnes noctuam nimirum circumuolant, quod mirari vocatur, aduolantesq; percutiunt. Quinetiam qui rex auium appellatur, priuatas contra eandem inimicitias gerit, Aristot. Vix vllam auem tam citò noctuã aggredi audio ac picæ genus quod garrulum quidam vocant. Quomodo cæteræ aues per noctuam ab aucupib. capiãtur leges in *E*. ¶ Noctua apibus cõtraria, & vespis crabronibusq; & sanguisugis Plin.

E

Noctua quomodo capiãtur. Otus, quem aliqui asionem Latinè vocant, capitur haud difficulter vt noctuæ (quodam genere saltationis,) intenta in aliquo circumeunte alio, Plinius. Fœminæ præferuntur masculis, vt inter omnes aues rapaces. *Gimeta* optime habetur in aliquo columbario vel simili loco, Crescent. Si bene cicurata fuerit gimeta, optimè capiet mures in domibus, Idẽ. *Gimus & gimeta* viuunt de quibuslibet carnibus, præcipuè de muribus noctu. & cum semel saturatæ fuerint, duobus, tribus, vel quatuor diebus postea ieiunant: gimus quidem vel ad nouem dies abstinens non læditur. Edunt etiam lacertas & ranas, & omnia carnem habentia, Crescent. *Gimus & Gimeta.*

Vsus noctuarũ ad aues cæteras alliciendas, & decipiendas. ¶ Mulieribus veneficia & cantiones exercentibus similis est noctua, captiosum animal. Hæc enim capta, suos in primis aucupes sic captionibus suis in se elicit, vt eam velut ludicrum quoddam in humeris circungestent. Noctu quidem vigilat, & voce quasi quibusdam præstigijs ac illecebris aues allicit, easq; sibi assidere facit. Interdiu verò alia aucupij inductione vtitur, auibus illudit, nimirum in aliam atque aliam speciem vultum conuertens: quibus aues peradolescentes in admirationem raptæ, manere apud eam perseuerant, maximo eorũ in quæ se format timore perculsæ, Ælianus. Auiculæ omnes noctuã circũuolant, quod mirari vocatur, aduolantesq; percutiunt. quapropter aucupes ea constituta, auicularum genera multa & varia capiunt, Aristot. Septembri mense in amitibus apparetur aucupium noctuæ, cæteraq; instrumenta capturæ, vt circa calendas exerceatur Octobris, Palladius. Noctua in apside ærea exposita, auceps funiculum subinde attrahens, & circumpositas vndiq; virgulas visco illinens, aduolantes ad noctuam capiendam alaudas capit, Oppianus. Noctua ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eam aues cæteræ capiantur, (alliciantur,) Albertus. Passer maior agrestis maximè capitur noctua, Actuarius. *Gimus & gimetta* (inquit Crescentiensis 10.16. quidam Germanicè vertit Eulen vnd Kutzen, malim Kutz vnd Kützle) sunt eiusdem naturæ, animalia scilicet nocturna potiùs quam diurna. nam earum oculi noctu melius quàm interdiu vident. Cum igitur deformia sint, & rarò ab alijs animalibus videantur, admirantur eas reliquæ aues & videre cupiunt, ceu rem nouam ac insolitam. Quamobrem homines videntes alias volucres circunuolare gimo & gimetæ, & eas cum auiditate plurima intueri, excogitauerunt nouum aucupij modum: nempe vt his auibus ad spectaculum propositis allectas cæteras visco aut retibus sibi quærant. Aues capiuntur cum gimetta & capite cattæ (super amite,) Idem

Prognostica tempestatũ ex noctuis. ¶ Noctua in imbre garrula, serenitatem præsagit: at sereno, tempestatem, Plinius & Ælianus. Καὶ νυκτερίη γλαὺξ Ἥσυχον ἀείδουσα μαραινομένου χειμῶνος Γινέσθω τοι σῆμα. hoc est, Et nocturna noctua quietè canens tempestatis deficientis tibi signum esto, Aratus inter signa serenitatis. Noctua significat pluuiam, si cecinerit post Solis occasum, Seruius in illud poetæ 1. Georg. *Solis & occasum seruans de culmine summo Nequicquam seros exercet noctua cantus.*

¶ Contra grandinẽ, noctua pennis patentibus extensa suffigitur, Palladius. ¶ Ebriosis oua noctuæ per triduum data in vino tædium eius adducunt, Plinius. *vide* in *G.*

F.

Noctua in cibo improbãda. Damnantur in lege Mosaica (Leuit. 11.) noctis ac tenebrarũ amicæ aues, noctua, vespertilio, &c. nam tales mala faciunt. ait enim Christus, omnem qui mala perpetret odisse lucem, Procopius. ¶ Noctuæ caro frigida, sicca & crassa est, Rasis. Carnes pullorum accipitris & noctuæ, sunt saporis boni, quæ corroborant animam, & prosunt melancholicis & mente perturbatis, R. Moses in Aphorismis: si rectè translatum est.

G.

Vsus noctuæ in medicamentis. Contra pituitam gallinarum prodest cibus aqua perfusus, in qua lauerit noctua, Plin. ¶ Noctuæ sanguinem aliqui orthopnoicis vtilem dicunt, quos reprehendit Galenus de medic. simplic. 10.27. vt recitaui in Ciconia *G.* inter remedia è fimo eius. Cùm aduersus spirandi difficultatem multa parabilia pharmaca habeamus, nihil sanguine noctuæ indigebimus. cuius aliqui sanguinem propinant, alij cõctam ipsam edi iubent in iure simplici. Sanguinem verò aliqui aquæ instillant, alij vino miscent. Ego cùm à quodam hunc sanguinem mulieri frequenter anhelosæ commendante interrogarem, quamnã spirandi difficultatem hoc remedio curaram sciret, nullam huius affectionis differentiam agnoscebat. & cùm mulier eo vsa esset, nihil profecit, Idem cap. 3, eiusdem libri. Aetius 1.319. noctuæ sanguinem numerat inter psilothra, quæ palpebris post euulsos pilos adhibentur. ¶ Noctuæ carnes paralyticos curant, vt quidam è Plinio citant. *Vide* supra in *F.* ¶ Capitis doloribus remedio est noctuæ cerebrum in cibo sumptum, Plinius. Noctuæ maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte (nyctalopiam,) Rasis. Cerebrum eius vel iecur cum oleo infusum auriculæ aut

parotidi vtile est, Plin. Noctuæ iecur diligenter seruatum atq; ex vnguento nardino trito auriculis subinde infusum, celeriter parotidum vitium omne persanat, Marcellus. Ad parotidas conuenit noctuæ cerebellum butyro mixtum adponi. discutit enim ferè eas sine dolore & molestia. oportet autem per aquam marinam feruẽtem, nouis spongijs illic demersis, & linteo vel sabano intorto, vtrinq; expressis, vaporare eas, atq; ita oblinire hoc medicamẽtum, superq; tegere lana sulphurata totã maxillam. Anginis succurritur cerebro noctuæ, Plinius. ¶ Fertur cum decollatur noctua, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi: & si clausus supponatur capiti non dormientis, dormiturum: si verò apertus, vigilaturum, Rasis. ¶ Iecur vel cerebrum noctuæ, auriculis & parotidi prodest. *vide* in Cerebro. Iecur noctuæ siccum in potu sumptum inducit colicam, & difficultatẽ solutionis, & frigiditatem stomachi, Rasis Aristotelem citans. ¶ Oua noctuæ diuersæ sunt naturæ. nam ex medullio (medio) primi quod pepererit, si inungatur pars aliqua, eradicantur pili & non renascuntur. & ex secundo ouo si ponatur in loco nudo pilis, producit pilos, Rasis. Ebriosis oua noctuæ per triduum data in vino, tædium eius adducunt, Plin. Philostratus de vita Apollonij lib. 3. Cum quidam apud Indorum sapientes (inquit) conquereretur, filios quidem sibi nasci, sed cum primum bibere vinum cœpissent, omnes mori: sic respondit Iarchas: Melius cum illis agi quòd moriantur. si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quòd ex semine (vt apparet) minus calido procreati essent. Vino igitur abstinendum est filijs vestris, ita vt ne cupiditate quidem ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascentur, obseruare oportet vbi noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda præbere. si enim illa comederit, (priusquam vinum biberit) vinũ oderit, & modestius deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Proditum est si infantes noctuæ oua assumpserint, perpetuò vinum odisse: & id non modo non bibere, sed & temulentos formidare, vt Philostratus auctor est, Gyraldus.

Oua noctuæ comesta vini odium excitant.

H.

Etymon & synonyma.

a. *Et coeunt* (Bacchæ contra Orpheum) *vt aues, si quando luce vagantem Noctis auem* (noctuam) *cernunt*, Ouidius XI. Metamorph. ¶ Γλαῦξ nomen, inquit Euphronius, Attici circunflectunt, Dores acuunt, Aristophanis Scholiastes. communiter acuitur, Atticè circunflectitur, Varinus & Eustathius. Γλαῦξ, νυκτόβας, auis nocturna, Hesychius. Στέιγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Idem. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. Nyctimene puella in noctuam mutata fertur: & pro noctua vsurpatur. *vide* infra in *h*. Varia in diuersis dialectis noctuæ nomina retuli supra in *A*.

Epitheta.

¶ Epitheta. Noctua lucifuga, Seruius & Author Philomelæ. *An mage noctiuolæ tibi traditur alitis vsus*, Martianus Capella. Noctis auis, & Palladis ales (apud Ouidium 2. Fastorum) apud poetas pro noctua vel tanquam epitheta, vel per antonomasiam vsurpantur. Item apud Textorem, Garrula, solicana, noctiuida, improba, fera, prænuncia fati. ¶ Νυκτερίη γλαῦξ, Aratus. 3

Homonyma & deriuata.

¶ Γλαῦξ inter saltationum genera nominatur apud Athenæum lib. 14. in qua fortassis gestus & circumactus colli noctuæ aliquis imitabatur. nam & ipsa noctua genere quodam saltationis capitur, teste Plinio. ¶ Γλαύκειον ᾠόν, id est noctuinũ (vt Nic. Perottus & Erasmus reddũt) ouũ, Suidas. ¶ Glaux, γλαῦξ, stirps quædam, Hesychius: quæ à Dioscoride describitur. Eustathius habet γλάξ, quasi γάλαξ. lactis enim copiam facere dicitur. ¶ Auis quæ glaucium dicitur, γλαυκίον, ab oculorum colore glauco, anati similis est, (paulò minor, Athenæus,) Eustathius. ¶ Est & glaucus piscis quidam. & glaucus, γλαυκὸς adiectiuum coloris nomen. Dionysius Afer beryllum glaucam, ὑγρὴν, id est humidam dixit: 4
quòd corpora glauca nimirum humida esse videantur propter perspicuitatem, (vt laminæ cornu scilicet:) quinetiam muris epitheton est glaucus, Eustathius. Byssi tinctura vt pulchrior reddatur glauca miscetur crocus, γλαυκὴ κρόκος, secundum Empedoclem, Plutarchus in libro De oraculis defectis. In tragœdijs homines calamitosi, & præcipuè exules, induebãtur ἢ λευκὰ δυσπινῆ, ἢ φαιά, ἢ μέλανα, ἢ μήλινα, ἢ γλαύκινα, Pollux. ¶ Γλαυκώπης, qui oculos glaucos habet, g. masc. vnde glaucôpis, γλαυκῶπις, fœmininum. sic autem Minerua cognominabatur poetis, quòd ὦπας, id est oculos tum colore glaucos, tum insuper terribiles haberet: sic & leones glauci cognominantur, & dracones glaucôpes, Eustathius. Plura reperies apud Gyraldum Syntagmate XI. de dijs. Hinc & glaucopiũ dicta, quę ei sacra erat arx Athenis, Idem. Γλαυκιόων apud Homerum qui visu ardente & veluti igneo intuetur: à verbo γλαύσσω, à quo etiam γλαῦξ, Varinus. Γλαυκιᾶν, oculos vertere, & quod in eis glaucum est ostendere, (ὑποφαίνειν,) 5
Idem. Γλαυκιῶν τὸ βλέμμα, καὶ ἐρασμιὸν ἅμα καὶ γοργὸν προσβλέπων, Heliodorus lib. 7. Ἐγγλαυκῶσαι, ἐμβλέψαι, Hesych. & Varin. Γλαυκίζειν, τὸ ἀμβλυώττειν, hallucinari, cæcutire, Iidem. Ἐπιλλίζειν, oculis conniuere, quod propriè noctuarum est, eò quòd die non cernant, Varinus. Aues quæ noctuam specie & natura referunt, γλαυκώδεις Græcè dicuntur, & superiore palpebra conniuent. Wottonus. ¶ Κίκυμος, λαμπτὴρ, ἢ γλαυκὸς, ὁμοίως καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, Iidem. Κιπύμινα, (malim Κικύμινα, etsi literarum ordo repugnet,) γλαυκά, Hesychius. ¶ Nostri hominem stolidum & improbum plebeio conuicio appellant ein Kutz, id est noctuam. Noctuam in magna Italiæ parte vulgò *ciuettam* vocant, eodemq; vocabulo hominem nihili & lucifugam. est enim noctua auis omnibus auibus contemptui & ridicula, Lil. Greg. Gyraldus.

Icones.

¶ Icones. Ægyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxilio,

lio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Minerua plerunq; cum noctua effingebatur. *Vide* infra in *h*. Noctua Mineruæ sacra est. quamobrem in eius honorem (Athenienses) noctuam in numismatis effingebant, Scholiastes Aristophanis. Et alibi, In nummis tetradrachmis noctuam formabant, & nummos etiam ipsos noctuas nominabant. Vnde Aristophanes in Auibus: Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρεωτικαὶ, Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔντε τοῖς βαλλαντίοις Ἐννεοττεύσουσι, κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα. hoc est, Noctuæ non vos relinquent Laurioticæ, sed hæ Ædibus aderunt in ipsis, inq; loculis nidulos Sibi parabunt, nummulosq; paruos excudent: Atheniensium scilicet auaritiam notans. Et rursus, Nomisma tum temporis quatuor drachmas appendens, noctua dictum est. erat enim eius insigne noctua & facies Mineruæ, cum priores nummi duas tantum appenderent drachmas, & pro insigni bouem haberent. Noctuæ Lauriotice, statêres erant argentei (ἀργυρ. στατῆρες.) in Laurio enim (vt Pausanias meminit) metalla erant argentea, Hesychius. appendebat autem etiam stater drachmas quatuor. Diobolis nummis noctuæ signum erat Athenis cum Iouis facie. nam tetrobolum duas habuisse noctuas compertissimum est, Cælius ex Polluce. Apud Suidam & Varinum legimus noctuam in Attico nomismate aureo impressam fuisse. Sunt qui tradunt noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est hemidrachmio fuisse, (alij *diobolo* legunt, sed tres oboli in dimidia drachma sunt,) cum Iouis effigie ab altera parte. Noctuæ Lauriotice: Hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens, &c. Erasmus. L.G. Gyraldus in Ænigmate: Multæ sub tegulis cubant noctuæ: Athenienses (inquit) nummum quem tetradrachmon vocabant, noctua & Mineruæ capite signare solebant, cùm antea didrachmos fuisset bouis imagine notatus: qua de re in nono Iul. Pollux. Atque hinc illud frequens apud Græcos emanauit, Bos est in lingua: quod in eum dicitur qui pecunia corruptus vel silet, vel loquitur. A tetradrachmo igitur numo noctua signato, serui illius ænigma emanauit, qui cum domini furtum indicaret: Multæ (inquit) sub tegulis cubant noctuæ: hoc est, pecuniæ sub tegulis obtectæ sunt. Historiam scribit Plutarchus in vita Lysandri.

Noctua in numismatis Atheniensium cur efficta.

Multæ sub tegulis cubant noctuæ. Prouerb.

¶ Propria. Eustathius meminit Glauci Anthedonij in dæmonem marinum mutati, & Glauci Potniei ab equis discerpti, & aliorum eiusdem nominis: & Glauconis suffocati in dolio mellis. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero Iliad. 8. Fuit & Glaucus quidam Samius vel Libycus, à quo factum est prouerbium Glauci ars. Γλαυκέτης, viri nomen in Pace Aristophanis. De his partim, & alijs eiusdem nominis plura in Onomastico reperies. Glauce nomen Nereidis, Eustathius. ¶ Glaucus nomen fluuij Phâsin ingredientis apud Eustathium in Dionysium Afrum. Glaucia, oppidulum Ioniæ, Stephanus.

Nomina propria à noctua desumta.

¶ *b*. Otus auis similis est noctuæ, sed non nocturna, Athenæus.

¶ *c*. *Ædes emit Aper, sed quas nec noctua vellet Esse suas, adeò nigra vetusq; casa est*, Martialis. Cùm Archippe meretrix Sophocli iam seni adhæreret, Smicrynes qui illam prius amauerat à quodam interrogatus quid ageret Archippe, respondit: Ὥσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφον κάθηται. id est, Tanquam noctuæ ad sepulcrum sedet, Athenæus lib. 13. Super hoc extat Emblema Alciati recitatum in Bubone. Cuculus atq; noctua (Hebraicè pro noctua legitur *kippod*, quod est hericius, vt rectè vertit Hieronymus) pernoctabunt in superliminaribus eius, Sophoniæ 2. ¶ Si homines colant aues, tum vites eorum nullam experientur iniuriam parnopum: Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος αὐτὰς καὶ κερχνήδων ἐπιτρίψει, Aristophanes. ¶ Ἐγὼ δ' ὑπὸ τῶν γλαυκῶν γε τάλαιν' ἀπόλλυμαι Ταῖς ἀγρυπνίαισι κακκαβιζουσῶν ἀεὶ, Idem in Lysistrata.

¶ *d*. Noctuæ viuas volucres etiam eiusdem generis inuadunt atque interimunt, Plutarchus in vita Romuli.

¶ *e*. Contra formicas, si in horto habent foramen, cor noctuæ admoueamus: si foris veniunt, omne horti spatium cinere aut cretæ candore signemus, Palladius. ¶ Si cor noctuæ magnum ponatur supra sinistram mamillam mulieris dormientis, confitebitur quæ fecerit bona vel mala, Rasis.

Superstitiosa.

¶ *h*. Τὴν γλαῦκα πωθάζουσι τήνδε, ἀντὶ ταύτην, Suidas ex innominato. ¶ Αἴθ' ὄφελες θανεῖν ἢ παύσατον ὀρχήσασθαι. ἐπειδὴ τὴν γλαῦκα ὅταν λάβωσι τὰ παιδία περιάγουσιν. ἡ δὲ μὴ βλέπουσα δι' ἡμέρας ὥσπερ ὀρχεῖται· ἢ ὅταν πληγῇ τελευτῶσα στρέφεται ὥσπερ ὀρχουμένη. Καλλίμαχος ἐν Ἑκάλῃ λέγει περὶ αὐτῆς, Suidas in Αἴθε.

¶ Leucippe, Aristippe & Alcithoë, sorores dictæ Myniades. mutatæ finguntur, vna in cornicem, altera in vespertilionem, tertia in noctuam, Ælianus lib. 3. Variorum. *Vide* in vespertilione *h*. ¶ Nyctimene postquam cum patre (Nycteo) concubuit, & agnouit facinus, in syluis se abdidit, & lucē refugit, vbi deorum voluntate conuersa est in auem quæ tanto scelere omnibus auibus est admirationi, Seruius. Metamorphosin istam describit Ouidius lib. 2. Metam. *Vide* Nycteus in Onomastico.

De metamorphosi Nyctimenes in noctuam.

¶ Noctua sacra est Mineruæ, quamobrem abundat in Attica, & in honorem deæ noctuam in numis repræsentāt, Scholiastes Aristophanis. De numis noctuæ imagine insignibus, leges supra inter Icones. Minerua Græcè Ἀθηνᾶ dicta videtur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν. hoc est, à videndo, ceu quæ præuideat quæ veluti in tenebris quæq; futura sunt. sic & γλαυκὸν nomē deriuatur à γλαύσσω, quod est θεωρῶ, video, significās id quod subalbū & facile visu est. Quod si γλαύσσειν & ἀθρεῖν verba eiusdē significationis sunt, ea

Noctua Mineruæ sacra.

etiam quæ ab eis deriuantur nomina cognationem inter ſe aliquam habebunt. Itaq; viſus glaucus Mineruæ tanquam viſu pollenti conuenit: & ipſa glaux, id eſt noctua auis ei ſacra habetur, non modo quòd noctu videat, quemadmodum prudentia in rebus obſcuris rectè præuidet & conſulit: verum etiam propter ſimilitudinem deriuationis, vt diximus: cum duo illa verba γλαύσσω & ἀθρῶ, à quibus nomina γλαὺξ & Ἀθηνῶν deriuantur, ſynonyma ſint: quod & in alijs nonnullis auibus, quæ alijs dijs conſecrantur, obſeruatum animaduertimus, &c. Euſtathius. *Palladis ales* pro noctua, Ouid. 2. Faſtorum. Mineruæ ſententiam hominibus crex & noctua denuntiant, Porphyrius libro tertio de abſtinendo ab anim. Solebant priſci aues vnicuique deo ſacras in capite eius ſimulachri collocare. Mineruæ verò Archegetidis ſimulachrum noctuam manu tenebat, Scholiaſtes Ariſtophanis. Minerua plerunque cum noctua effingebatur, nunc ad pedes, nunc in capite: ſed & cum dracone. Quare cùm in exilium iret Demoſthenes, dixiſſe fertur, Mineruam tribus immanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo, Lilius Gr. Gyraldus. Minerua habuit in ſua ægide pictam ad pectus ſuum noctuam & gorgonem: hanc, vt metuendam prudentiæ vim: illam, vt conſiliorum profunditatem oſtenderet. Nihil enim tam abditum, tam obſcurum, quod prudentia non percipiat: quemadmodum noctuæ oculi obſcuriſſima nocte viſu non deſtituuntur, Io Tzetzes. Videbatur mihi Minerua ex vrbe venire, & noctua ei inſidere, Ariſtophanes in Equitibus. ¶ *Baccho inuiſa.* Noctua auis inuiſa fuit Baccho, vtpote cui vitem denegârit, ſolamque à ſuis racemis abegerit, quòd mortalibus vinum criminata ſit. Quin & illud proditum eſt, ſi infantes noctuæ oua aſſumſerint, perpetuò vinum odiſſe, Gyraldus. ¶ Si animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis accipitres, noctuas? Arnobius 7. contra gentes.

Auſpicia ex noctuis. ¶ Auſpicia. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, vt cornix, noctua, Feſtus. Oſcinum tripudium eſt quod oris cantu ſignificat quid portendi, cùm cecinit cornix, noctua, &c. Idem. Noctua non ſemper infortunia facit: namque volans inſignem de hoſte victoriam quandoq; apportauit, Alexander ab Alexandro. *Noctua volat. Prouerb.* Noctua volat, Γλαὺξ ἵπταται ſiue ἵπτατο: prouerbium (apud Zenodotum & Suidam) quod rebus feliciter atque ex animi ſententia ſuccedentibus dici conſueuit. Priſcis Athenienſibus noctuæ volatus victoriæ ſymbolum exiſtimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam malè conſulta Athenienſium bene fortunare. Non illepide dicetur volaſſe noctua, quoties res non viribus, ſed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Athenienſium nomiſma noctuam haberet inſculptam. vnde & illud, Laureoticæ noctuæ. Plutarchus in vita Periclis tradit illi è ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe: quod omen effecit vt omnes irent in illius ſententiam, Eraſmus. Γλαὺξ ἔπτατο, Noctua volauit. Ante pugnam in Salamine noctuam præteruolantem aiunt victoriæ omen feciſſe, Heſychius. Aiunt reuera noctuam victoriæ nunciam per exercitum Athenienſium volaſſe, cum bellum eis contra barbaros eſſet, Ariſtophanis Scholiaſtes. Ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν, Menander. hoc eſt, Si noctua clamauerit, timemus. Accedenti ad ſeriam actionem homini occurrentem noctuam inauſpicatam ſignificationem dare aiunt. Cui quidem rei teſtimonio fuit Pyrrhus Epirotarum rex: cùm enim in illius Argos proficiſcentis haſta quam erectam ferebat, hæc auis ſediſſet, ei malum auſpicium dedit. nam Argos ingreſſus, valde ingloria atque ignobili morte occubuit. Quare mihi Homerus (libro 10. Iliad.) præclarè intellexiſſe videtur, auem hanc mali auſpicij eſſe, cum Diomedi ad caſtra Troianorum exploranda proficiſcenti, Mineruam facit auſpicato mittentem erodium, non noctuam, Ælianus. Diuitibus ſupremus honos, prænuntia fati Noctua præcedit, Architrenius. Nocte (vt vulgus opinatur) mortes hominum prænuntiare videtur vocibus importunis, Author de nat. rerum. Noctuas in Creta non naſci, & inuectas etiam mori aiunt: quamobrem Euripides inconſideratè fingere videtur Polyidum (in hac inſula glauce, id eſt noctua conſpecta) coniecturam & auſpicium ſibi concipere de inueniendo etiam Glauco defuncto Minois filio, Ælianus.

Prouerbia. 1. Aquilã noctuæ cõparas. 2. Noctuas Athenas. ¶ PROVERBIA. Aquilam noctuæ comparas. *vide* in Aquila *h.* ¶ Noctuas Athenas, Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, (Eraſmus non rectè, *Vlulas Athenas.*) ſubaudiendum portas aut mittis. Conueniet in ſtultos negociatores, qui merces eò comportant, vbi per ſe magis abundant: vt ſi quis in Ægyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venuſtius fiet, ſi metaphora ad res animi trãsferatur: vt ſi quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, conſilium det homini conſultiſſimo. Cicero ad Torquatum, Sed rurſus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi verſus quos rogas, hoc eſt Athenas noctuam mittam. Ariſtophanes in Auibus, Τί φής; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε; id eſt, Quid ais? quis, oro, vehit Athenas noctuam? Vſurpat idem atq; exponit Lucianus in epiſtola ad Nigrinum. Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima eſt, ei regioni quaſi peculiaris. Demon quidem apud Ariſtophanis interpretem exiſtimat, non ob id ſolum dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum ſit copia, ſed quòd in nummis etiam tum aureis tum argenteis Athenienſium noctua inſcalpi ſoleat vnà cum facie Mineruæ, (ſed probabilius videtur ab auibus tantum illic abundantibus ortum eſſe adagium) Eraſmus. Conuenit hoc prouerbium in eos qui potentioribus & nullarum rerum indigis aliquid mittunt, Io. Textor. Heſychius exponit, de illis qui aliquid fruſtra faciant, &c. Vari-

nus

nus ἐπὶ τῶν συμβαλλόντων ἔνθα μὴ χρεία συμβολῆς· ἢ ἐπὶ τῶν θαμιζόντων, ἔνθα πολὺ τοιοῦτον πλῆθος. Οἱ δὲ παλαιοί φασι καὶ ὅτι τὸ γλαῦκας Ἀθήναζε, ἁρμόττει ἐπὶ τῶν ἄλλοθεν μάτην τὰ πλεονάζοντα ὡς σπάνιά τινα ἐμπορευομένων· ὃ καὶ εἶναι ὅμοιον τῷ Πύξον (Varinus perperam habet Πυρὸν) εἰς Κύτωρον ἤγαγες, ἢ ἰχθῦν εἰς Ἑλλήσποντον, Varinus ex Eustathio: apud quem etiam sic effertur, Γλαῦξ εἰς Ἀθήνας: vt apud Aristophanis Scholiasten, Τίς εἰς Ἀθήνας γλαῦκ' ἐνήνοχεν; ¶ Γλαῦξ ἐν πόλει, Noctua in ciuitate, παροιμία ταῖς ἀληθείαις. ἀνέκειτο γὰρ ὑπὸ Φαίδρου ἐν τῇ ἀκροπόλει, Hesych. hoc est, Et prouerbio dicitur, & reuera Phædrus in arce noctuam consecrauerat. ¶ Noctua aliud sonat, aliud cornix, in dissidentes & quibus malè inter se conuenit. *vide* in Cornice *D.* ¶ Noctua inter cornices, hodie vulgò dicitur, vbi stupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit: simile illi apud Græcos, Asinus inter simias, Erasmus. Germanicè effertur, Ein Eule vnter einem hauffen Krähen. Vocabulum autem Eule vlulæ potius quàm noctuæ conuenit. ¶ Noctuinum ouum, Γλαύκειον ᾠὸν, refertur à Nicolao Perotto in Copię cornu prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemium & à vino abhorrentem hoc adagio significabant. Philostratus enim oua noctuæ infantibus data vini odium in eis excitare scribit. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaq; quadrabit vel in hominem nihili, nullius frugis, iuxta fabulamentum Æliani, (sed ex Æliano quædam hoc in loco transferens Erasmus, nycteridem imperitè noctuam vertit:) vel in rem raram inuentu iuxta horum sententiam, Eras. ¶ Noctua volat: *vide* supra inter Auspicia. ¶ Noctuæ Laureoticæ, prouerbium iam inter icones explicatum est: & illud, Multæ noctuæ sub tegulis latitant, ibidem. ¶ Noctuæ quid commune cum Minerua? videtur prouerbialiter dici posse, sicut & illud Mineruæ felem comparas. nihil enim his animalibus cum Minerua commune præter cæsios oculos.

3. Noctua in ciuitate. 4. Noctua inter cornices. 6. Noctuinũ ouum. 7. Noctua volat. 8. Noctuæ Laureoticæ. 9. Noctuæ quid commune cũ Minerua.

¶ Emblema Alciati, *Senex puellam amans* inscriptum:

Noctua vt in tumulis, super vtq; cadauera bubo, *Talis apud Sophoclem nostra puella* (Archippe) *sedet.* Integrum in Bubone scripsimus. *vide* etiam supra in *H.c.*

¶ Eiusdem aliud sub lemmate, *Prudens magis quàm loquax:*

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, *Inter aues sani noctua consilij.*
Armiferæ meritò obsequijs sacrata Mineruæ est, *Garrula quo cornix cesserat ante loco.*

Emblemata.

¶ CHARADRIVS videtur species noctuæ, Niphus. sed noctuæ nomen nimium extendere videtur. non enim omnem nocturnam auem rectè noctuam appellabimus.

¶ ASIO noctuarum genus est maximum, quibus pluma aurium modò emicat, Plinius. Græci quandoq; scôpas vocant, aliquando nycticoracas, id est vlulas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus. *Vide* supra in Elemento *A.*

Charadrius & Asio noctuæ species.

¶ Apud Nigritas reperiuntur vespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, Cadamustus.

DE NYCTICORACE.

NYCTICORAX genus auis solitariæ, Varinus. Νυκτιπετόμενος, ὁ νυκτικόραξ, Idem & Hesychius. Obscurus quidam ineptè nocticoracem scribit, & bubonem interpretatur. Eucherius, Isidorus, & Ambrosius noctuam & nycticoracem pro vna aue accipiunt. *vide* in Noctua *A.* Nycticoracem multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui asserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. *Aduduc* est nycticorax, & secundum alios est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicennæ. *vide* in Bubone *A.* Γλαῦκες, id est noctuę & nycticoraces, nominantur ab Aristotele de hist. anim. 9.34. vbi Albertus, Auis autem quæ *hein* vocatur, & ea quę *glaux*, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum. Et alibi (in librum 8. c.3. hist. anim.) coruum nocturnum Græcè ait *kanen* vocari. quæ vox fortè Arabica aut Persica est, & ab Auicenna vsurpata. nihil minus enim quam Græca est. Nycticorax dicitur etiam cicuma. Sunt qui otum dicant nycticoraca, Hieronymus noctuam, Cælius. Theodorus apud Aristotelem in oti auis descriptione pro nycticorace vertit *vlulam*, quod non probo. alibi verò *egolion* vlulam interpretatur, nycticoracem cicumam. Festo cicuma est auis noctua. nisi fortè legendum est *nocturna.* Græci etiam noctuam cicymida nominant, per onomatopœiam vt videtur. *Vide* in Cymindide inter accipitres. Chaldæus Psalmo 102. pro Hebraico nomine *kos*, vertit *kiphupha*, קיפופא. (noctuam quidam interpretantur:) quod ad cicumam Latinum accedit: & ad *cucupha* Ægyptiacum, quod est vpupa: nam & *kòs* vpupam aliqui reddunt. Asiones noctuarum genus maximum Græci scôpas vocant, aliquando nycticóracas, id est vlulas: & quandoque otos quasi auritas, quoniam plumeas eminentes habent aures, vt inquit Plinius, Hermolaus. Scoppa nycticoracem Italicè *barbaiane* interpretatur: quæ vox vlularum generis auem significat, ein Schleiereul. Audio & *nitoran* esse Italicum nomen auis nocturnæ, peregrinæ & similis *ciæ* ab Italis dictæ. videtur sanè nitoran nomen à Græco nycticorax factum. Georgius Agricola Germanicè Nachtrabe / id est coruum nocturnum: cuius iconem hîc posuimus. Στρίγλος auis quæ & νυκτοβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Hesychius. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. Γλαῦξ, νυκτόβοας est, auis nocturna, Idem. Sunt qui nycticoracem velint esse vespertilionem, Niphus. ¶ Ego noctuam, bubonem, vlulam *Nomina.*

Nycticorax non veterũ sed vulgò sic dictus circa Argentinã, auis piscivora.

& vespertilionem, quatuor diuersa auiũ genera esse sentio: & quintum ab eis diuersum nycticoracem. ¶ Hebraica nomina *kos* & *tachmas* aliqui nycticoracem transferunt: de priore *vide* in Bubone *A.* de altera in Noctua. *Schalak*, Deut.14. in translatione Græca & communi Latina nycticorax vertitur: *vide* in Mergo in genere. Septuaginta Regum 1.26. *kore* vocem Hebraicam faciunt nycticoracem, alibi perdicem. *vide* in Perdice *A.*

B.

Cicuma auis est nocturna, vnguibus aduncis, carniuora, Aristot. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Idem. vulgati quidem codices Latini corruptè *ciconiam* habent pro cicuma. Nycticorax hoc est coruus nocturnus niger est, vt alterius generis coruus, sed eo plerunq; minor, Georg. Agric. Nigræ varietatis est, minor quàm noctua, Albert. Magnitudine turturis Alberto, colore niger, Niphus. Caput habet ingens, nec vt aues cæteræ formatum, rostrum aduncum vt nisus, vngues hamatos & asperos, Author de natura rerum, à noctua hanc auem non distinguens.

C.

Quibus in locis degat. Nycticorax est auis loca deserta amans & ruinosa, & fugiens habitata, Suidas & Varinus. In domicilijs & parietibus, præcipuè rimosis quæ sine tecto sunt, libenter habitat, & pullos suos fouet. humanis vocibus delectatur. mures & omne genus eorum persequitur, Author de natura rerum, hanc auem cum noctua confundens. Auis est vigil, teter coruus noctis, habitans in ruinis, vbi parietes stant sine fundamento: vnde scriptum est, Factus sum sicut nycticorax in domicilio, Author glossę in Psalterium. Noctuæ & nycticoraces, (apud Athenæum mutila est lectio, *córaces*) & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. *Cibus.* Venantur autem mures, lacertos, verticillos & eiusmodi bestiolas, Aristoteles. ¶ Nycticoracis vox est *eho*, (aliàs *choho*,) & quum vocat (*volat*, legit Niphus) reuoluit se conuertendo in aere. *Vox.* *Volatus.* consuetudo ei & venatio eadem quæ noctuæ, & est similiter lucifuga. Pedes ei debiles sunt, vt omnibus ferè *Auspiciũ.* nocturnis auibus, volatus autem velocissimus. Raro videtur, & plerunq; circa ędificia diruta ac templa apparet, augurijs infausta auis, bis visa nobis, Albertus. Niphus sibi nunquam visam ait. Nycticorax mortem significat. quemadmodum enim hic derepente pullos noctu, sic & mors homines nec opinatò inuadit atq; opprimit, Orus.

Otus a-

E.

Otus auis laudata & saltans capitur, velut nycticorax, Ælius Dionysius apud Eustathium.

G.

Albugines oculorum tinges illito nycticoracis ouo, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. & Galenus Euporiston I. 43. *Medicamentum ex ouo eiusdem.*

¶ *b.* Extat facetum Lucillij distichon in citharœdum infelicem huiusmodi: Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον. ἀλλ᾽ ὅταν ᾄσῃ Δημόφιλος, θνήσκει καὐτὸς ὁ νυκτικόραξ.

¶ TVRNERVS in literis ad me missis caprimulgum auem se vidisse scribit prope Bonnam, (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, supra Coloniam,) vbi à vulgo appelletur Naghtrauen / id est coruus nocturnus. Nos in præcedente pagina effigiem adiecimus auis quæ circa Argentoratum, vt audio Nachtram / alibi Nachtrab nominatur. quæ tamen neq; caprimulgus, neq; nycticorax mihi videtur, cùm iuxta aquas & inter arundines eam versari audiam, vbi nocte clamet voce absona & tanquã vomiturientis. Nidificat in altis arboribus. oua terna aut quaterna parit. piscibus vescitur. *Descriptio auis cuius effigies supra posita est.*

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA O. LITERA INITIALI *scribuntur.*

OCEN aliqui legunt apud Plinium vbi ita scribunt: Qui negant volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere; & ocen (Hermolaus non ocen sed *nycterin* legit) & drepanin in eis quæ rarissimè apparent. Sed cùm locus translatus sit ex Aristotelis historia animalium I. 1. vbi oce prorsus (vt nec vsquam alibi apud vllos authores) non nominatur, sed nycteris tantum, nos cum Hermolao omnino *nycterin*, id est vespertilionem, legemus: aut potius nycterida vel nycteridem.

DE OENANTHE.

DE OEnanthe aue quæ Aristoteli statos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodiens, Gaza *vitifloram* vertit: scripsimus nonnihil supra in Capite de Columbis feris, è quarum numero est auis etiam quæ œnàs appellatur. Nulla auis in Creta magis abundat, quàm cui Gallicum nomen est *piuoine*, quæ per humilia fruteta volat. Ea quoniam parua auis est, capite, cauda & parte corporis nigra, multis vulgò asprocolos nominatur, quasi albicilla à podice albo, contraria significatione. (nam alia quædam auis propriè albicilla (*cul blanc*, Gallicè) vocatur, œnanthe Græcorum, Latinè vitifloram dixeris.) Sunt qui *piuoinam* nostram congruentius melanocephalon, hoc est atricapillam nominent, vt veteres Græci melancoryphon. est autem auis eadem sycalis, Gallis *papafiga* vel *becafiga*, Latinis ficedula, Bellonius in Singularibus obseruationibus. ¶ Italis circa Ferrariam auis quædam *chullo* (*culo*) *bianco* appellatur vulgò, quæ vermibus, muscis & alijs insectis vescitur, vt audio: & degit in agris proscissis.

¶ Circa Argentinam auiculam quandam ficedulæ magnitudine, vt pictura ostendit, vulgò Bürstner appellant, quam vuis pinguescere audio: Inter condensa fruticum degit, infrequens alioqui, oua ferè vt curuca humi fouet. color ei fuscus, pars supina alba, maculis aliquot aspersa cinereis. partem etiam sub cauda albere puto. longiores alarum pennæ nigricant. rostrum longiusculum modicè inflectitur. Sed cùm de occultatione eius nihil cognorim, œnanthen esse non assero. Speciem eius in præsente pagina adiecimus.

DE ONOCROTALO.

Icon hæc onocrotali est, capti in Heluetia in lacu prope Tugium, quem ipsi inspeximus.

Onocrotali caput, à pictore quodam olim nobis communicatum.

Onocrotali figura ex tabula Septentrionali Olai Magni.

A.

HANC auem à Latinis *truonem* appellari Verrius Flaccus ſcripſit: vnde Cæcilius Comicus (vt citat Feſtus) irridens quendam ob naſi magnitudinem dixerit: Proh dij immortales, vnde hic prorepſit truo? *Kaath* Hebraicam vocem, קאת, interpretantur alij cuculum, alij onocrotalum, pelecanum, mergulum, vpupam: vt diximus ſupra in hiſtoria Mergi in genere. Eſaiæ 34. numeratur inter aues ſolitudinis, vbi onocrotalum Hieronymus vertit, Septuaginta ſimpliciter ὄρνεα, id eſt aues. Leuitici XI. Septua-

Septuaginta primum, deinceps reliqui interpretes Græci & Latini, onocrotalum trāstulerunt: & Deuteron. XIIII. Dum pisces venatur ingluuie repleta aqua per oris spiramenta illam reuomit, atque ita præda vescitur. ab hoc aquæ vomitu *kaath* Hebræis dicta existimari potest. nam verbum *kaah* vomere significat. In medio Assur cuculus (*kaath*, Hieronym. onocrotalum vertit,) atq; noctua (*kippod*, id est hericius) pernoctabunt, Sophoniæ 2. Similis factus sum pelicano (*kaath*) deserti, Psal. 102. *Kaath* in Thalmud (teste R. Dauid Kimhi) auis esse dicitur solitaria, in locis maritimis degens, quæ alio nomine *kik*, קיק, appelletur. Iudæi vulgò *kra*, id est cornicem interpretantur, Paul. Fagius. Sunt qui chasida etiam Hebraicum auis nomen onocrotalum vertant. *vide* in Ciconia. ¶ Grecè onocrotalus, ὀνοκρόταλος, appellatur propter absonam vocem, qua rudentem asinum refert: quod nomen etiam hodie Græcia seruat. Italicè *grotto* & *agrotto* secundum Matthæolum Senensem, vel *grotto molinaro*, vel *grotto marino*: aliqui *ocello d' el ducha*, id est auem ducis. Albert. aliquoties hanc auem vulgò *volinare* dici scribit, nec addit qua lingua. ego nomen Italicę linguæ *molinaro* corruptum puto. sic quidem Itali hodie molitorem vocant, cui quid cum hac aue conueniat nescio. Nomē *grotto* ab onocrotalo corruptum videtur ¶ Hispanicè *cróto*. ¶ Gallicè vel Sabaudicè potius circa Lausannam *gouttreuse*, quasi gutturosa, ab ingluuie quæ strumę instar propendet. ¶ Germanicè Schneeganß / vt Ge. Agricolę placet: nos anseri fero hoc nomen tribuimus. Aliqui, vt audio, Meerganß, id est anserem marinum appellant. ferè enim peregrina à mediterraneis *marina* vocantur. & quanquam in dulcibus etiam aquis reperiatur onocrotalus, magis tamen frequentat marinas. Machliniæ in Germania inferiore, vbi publicè iam supra quinquaginta annos onocrotalus alitur, ficto nomine vulgò nominatur Vogelheine. In Austria, vt audio, ein Onuogel / quasi dicas auem absurdam, & à communi auium natura multum diuersam, vt hominem absurdum vocamus ein Vnmensch. Possent etiam fingi nomina, Eselschreier / à voce asinina: Kropffuogel / ab ingluuie prominente. ¶ Turcicè *sackagusch*.

¶ Bellonius onocrotali nomine se intelligere scribit non boues tauros, id est ardeas stellares: neque aues Gallicè dictas *pales*, (plateas interpretor:) sed quas Aristoteles pelecanos nominet. Gaza quidem vbicunque Aristoteles pelecanas nominat, Plinium imitatus, plateas vertit. Ego quoque plateas à pelecanis non distinxerim. onocrotalum verò genus diuersum iudico, licet recentiores quidam confundant, & ex antiquioribus etiam Oppianus. *Vide* infra quoque in Pelecano *A*. Amicus quidam iam senex mihi narrauit, adolescentem se Romæ vidisse onocrotalum à nostro diuersum, rostro anterius lato cochlearij æmulo, sed cauo instar conchæ alicuius, dependente ab eo vtre non nudo, sed plumis tecto: multò minorem cygno, paulò maiorem ansere, colore albo & nigro vel fusco distinctum. Quòd si is rectè meminit, hæc onocrotali species propter rostri formam pelecano vel plateæ congener fuerit. *Variæ authorū de onocrotalo sententiæ.*

¶ Onocrotalos vocant aues rostro longo, quorum duo sunt genera, Isidor. Albert. genus vnum aquaticum, alterum syluestre facit. ¶ Osina est auis alba, cygno maior vel æqualis, quam nostri quidam volinarum vocant, Albert. Matthæolus Senensis non osina, sed ossifraga apud Albertum legit, describens hanc auem in suis in Dioscoridem commentarijs, onocrotalum interim esse nesciens. Sed author etiam de natura rerum osyna habet, adiuncta descriptione quæ omnino onocrotali est. *De diuersis onocrotalorū generibus.*

¶ In prouincia Manzi vel India superiore, præcipua ciuitas est *Censcalan*. in hac anseres habentur pulchri, duplo maiores nostris, toti albi, cum osse supra caput vnius breui (sic habet codex manuscriptus) quātitate, colore sanguineo. Sub gula pellis per semissem pendet. pinguissimi sunt, Odoric. de foro Iulij. Apparet sanè hāc auem vel onocrotalū ipsum esse, vel alterum eius genus. Sed & Celam auem Æliano memoratam, cui nomen à cela, id est struma vel vtre à gutture prominente, onocrotalum Indicum dixerim. *Lege* supra in Elemento *C*. Magnales quoq; Orientis, vt scribit Albert. maximæ, pedibus magnis (aliàs nigris) & rostro, hominibus innoxiæ, piscibus in fluminibus & stagnis insidiantes: nisi onocrotali fuerint, vt sanè videntur, quò referam nescio. ¶ Onocrotalum eandem auem cum botauro, quæ ardea stellaris est, arbitrantium, crassior est error, quàm qui pluribus refelli debeat. nihil enim his auibus præter soni absurditatem, quo hæc mugit, illa rudit, commune. *De onocrotalis Indicis.*

B.

Onocrotalos Gallia septentrionalis proxima Oceano mittit, Plinius. Circa Lausannam Sabaudiæ, (in lacu Lemano nimirum,) semel tantum anno apparere audio, & peregrinum esse. Martialis Rauennatem onocrotalū cognominat, à ciuitate Italiæ circa quam cōspicitur, (in paludibus scilicet,) quanquam Bellonius Galliæ & Italiæ incognitum esse scribit, nisi quòd interdum in lacu Mantuæ videatur. Reperitur & in Benaco lacu interdum. Sed Matthæolus Senensis, In Hetruriæ maritimis (inquit) vulgaris est omnibus, præsertim his qui circa Argentarium promontorium habitant. nam circa Herculis portum & Vrbecelli stagnum, frequens reperitur, incolæ *agrotto* nominant. In Heluetia rarissimus est. ego semel tantum captum memini circa finem Februarij, in lacu prope Tugium, omnibus ignotum & facie & nomine. Circa Strymonem fluuium abundat, Bellonius. Circa Gazaram Ægypti ciuitatem vidimus greges onocrotalorum versus mare volantes, Idem. In flumine Physon inuenimus aues albas, magnis rostris, vt sunt aues Pattauiæ insulæ Danubij, quæ rostra in vsu sunt ad aquam è nauibus proijciendam, Innominatus qui Italicè scripsit de Terra sancta. Circa Fortem insulam in Nouo orbe con- *Quib. in locis reperiatur hæc auis.*

ſpectus eſt onocrotalus ingens, Petrus Martyr. Author de nat. rerum auem eſſe ſcribit, quæ loca ad Orientem incolat. In Holela lacu Finlandiæ, quæ pars eſt Scandinauiæ regionis vel inſulæ ad Septentrionem remotiſſimæ, (item in lacu albo Biarmiæ regionis in eodem tractu) auis reperitur (inquit Olaus Magnus) magnitudine anſeris, ſaccum ſub roſtro habens, in quo partem cibi recondit, & magnum clamorem ędit inſtar botauri auis. Nos figuram ex tabula Olai depictam ſupra poſuimus. adſcribitur autem in tabula illius vox Surpeſi, quaſi nomen illarum auium eo in loco.

De eiuſdē auis magnitudine. ¶ Plinius onocrotalum oloris ſimilitudinem habere ſcribit: nec diſtare (inquit) æſtimaretur omnino, niſi faucibus ineſſet alterius vteri genus: non ſolum colore ſpecieq́; corporis ſimilem, ſed etiam magnitudine parem innuēs. Recentiorum aliqui cygno ęqualem, vel etiam maiorem eſſe ſcripſerunt: Ant. Nebriſſenſis duplo maiorem: Petrus Martyr vulture maiorem. Olaus Magnus anſeri comparat. ¶ Auis quædam alba eſt cygno maior, cuius extēſio alarum excedit quantitatem extenſionis brachiorum hominis in vtraq; parte, Albertus. ¶ Duos onocrotalos mihi videre contigit: alterum cominus in foro Bononienſi, (*croton* vocabant) ad vulgi ſpectaculum publicè expoſitum: alterum eminus ad Anæ fluminis ripam, ad cuius volantis monſtroſam magnitudinem viſendam, multi mortales concurrerūnt. æquiparabat ſanè mole ſua agnum anniculum, Antonius Nebriſſenſis.

De ingluuiei mira capacitate. ¶ Onocrotali nihil ab oloribus diſtare exiſtimarentur, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius vteri genus, mirę capacitatis, Plin. Cygnis aliquo modo perſimilis eſt. Plin. qui dem quid per vterum hîc intelligat ſatis liquet. nec tamen per (hoc) nomen (propriè) ſignificatur quod ipſe vult, hoc eſt ingluuies, quæ à Græcis πρόλοβος dicitur. hæc in onocrotalo mirum in modum eſt ampla, quippe quę amphoræ menſuram aut non multò minus capiat. de qua Martialis lib. 11. *Turpe Rauennatis guttur onocrotali.* nam turpe guttur, pro *magna ingluuie* poſuit, Ant. Nebriſſenſis. Vteri qui huius auis faucibus hæret, tanta eſt capacitas, vt ipſi viderimus ingentis ſtaturę hominem ocreatum pedem vſque ad genu in fauces immittentem, eximentemque ſine læſione, Perottus. Vidi & ego qui bombarda occiſæ huius auis ſiue gulam ſiue ingluuiem appelles, capiti ſuo inſtar cuculli imponeret, reliquo corpore à tergo pendente. Roſtrum hæc auis magnum habet, prælongum, & validum: & à gutture vſque ad pectus inſtar ſacculi (magni ſacci, ante guttur & pectus, ex roſtri inferiori parte ante pectus pendens) receptaculum longum & amplum, rubicundum, foras prominens, radici linguæ eius annexum. In hoc cibus receptus primum emollitur: & inde ad ſtomachum digerendus tranſmittitur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis viuere dicitur, Albertus & partim Author de natura rerum. Quidam in onocrotalo viuo ingluuiem illam latere mihi retulit, præterquam cum cibum cepit aut capere parat: ego mortuum tantum vidi. Rurſum alius in Italia onocrotali hanc partem albam, non rubicundam vidiſſe ſe narrauit: & fit nimirum vt per ætatem mutetur. ¶ Albertus onocrotali genera duo faciens aquaticum & ſylueſtre, vtrumque ſolum inter aues ſplene carere ſcribit.

Deſcriptio corporis. ¶ In Rhodo vidimus onocrotalum cicurem, per ciuitatem circumeuntem: paulò minorem cygno, multò maiorem anſere, vndiquaque album: cruribus cygno ſimilem, vt etiam pedibus, ſed colore cinereo, dura pelle intectis. Roſtrum ei largum & inſtar canalis eſt, acutum & recuruum in fine. plumas à vertice retrò tendit, vt vanellus ſuam criſtam, Bellon.

Onocrotali Machlinienſis deſcriptio. ¶ Onocrotalus Machlinienſis, quæ Vogelhain à Brabandis vocatur, quinquaginta annis, vt ipſi ferunt, Machliniæ vixit, cygno maior eſt. pennæ foris albicant, in fundo verò rubrum quiddam oſtendunt. collum duas ſpithamas longum eſt, aut paulò longius. roſtrum, quod rubrum habet, dodrantali longitudine eſt & quatuor vncias longius, & in fine hami propemodum more incuruum, & verſus finem latius latiusq; proturbinatur. crura anſerinis ſimilia, breuia, nimirum pro magnitudine tanti corporis: in pectore magnum habet veluti ſacculum protuberantem. Alis eſt longiſſimis, & ipſis in ſumma extremitate nigris, Guil. Turnerus in epiſtola ad me. De eadem aue Io. Culmannus Goppingenſis, vir eruditus & mihi amiciſſimus, in hæc verba ad me ſcripſit, icone etiam miſſa: Auis quam Mechliniæ mihi conſpectam Vogelhain appellant, cygno vel anſeri ſimilima eſt, ſed magnitudine ſuperat, colore albo omnino, præter pennas quas in alis ſubtus gerit, niſi quòd præ ſenectute iam rubeſcere paulatim incipit. roſtrum habet oblongum & latum aliquatenus. ſub roſtro ſtrumam amplam quæ interdum inflatur. De ea dicunt huius regionis homines fide digni, octogenariam eſſe, & Cęſaris Maximiliani caſtra aliquot annis præceſſiſſe, & quaſi caſtris locū ſignauiſſe. idem etiam temporibus Philippi huius Imperatoris parentis factum autumant. Poſtea in aula reginæ aliquandiu dum per ætatem volare potuit, ſemper ex præparatu aulicorum profectionem adornari cognouiſſe dicitur. Itaq; quandiu per ætatem licuit, reginam quaſi auis cicurata ſequuta eſſe fertur. nunc quod ego vidi impenſis regijs à quadam vetula illic alitur, quatuor nummis quos *ſtupheros* vocant in ſingulos dies ei decretis. paſcitur nunc piſcibus, & cibis liquidioribus vt pane ex iure, &c. Et rurſus, Hęc auis ab anu quam dixi, eiuſque patre, annis quinquaginta ſex nutrita eſt. De ætate ipſius & vnde aduenerit non conſtat. Alarum extenſarum ſpatium quatuor vlnas Brabanticas æquat, hoc eſt quinque Helueticas ferè. Ante viginti annos tam ſublimi in aerem volatu quandoque euehebatur, vt hirundine nihilo maior appareret. Ab eo tempore non niſi raro ex ædibus vbi aſſeruatur in aulam Cæſaris, quæ ferè contigua eſt, volauit. Iam roſtrum & pedes colore cœruleo & quaſi ſubflauo videntur, cum olim ruberent, propter ſenectutem. Piſcibus tantum viuis alitur, parcius nunc quàm olim, Hæc ille.

¶ Cæte-

¶ Ceterum onocrotalus quem ipse captum vidi circa finem Februarij, in lacu ad Tugium, duobus Tiguro miliaribus nostris distante, cuius integri iconem dedimus, talis erat. Rostrum ad oculos vsque duos dodrantes longum, circiter tres digitos latum. Rostro diuaricato ab vna extremitate ad alteram duo pedes spatij intererant. Margines rostri vtrinq; admodum acuti. Longitudo ab initio rostri ad pedes vltimos extensę auis, hominis proceritatem ęquabat. Latitudo inter extrema alarum circiter decem pedes. Color crurũ & pedum fuscus vt in cycnis. Totus erat albus, præter maiores alarum pennas fuscas. Pondus totius auis libræ duodecim vnciarum, viginti quatuor. Magnitudo & latitudo supra cygnum. Ingluuies rubicunda ad croceum inclinans, dodrantis longitudine à posteriore rostri parte rectà deorsum: tam ampla vt brachium cum pugno facillimè procul insereretur. Lingua nulla. Arteria aspera in ingluuiem ad sex digitos pertingebat. Ingluuies ipsa toti rostro adhæret, angustior ad extremum rostrum, & paulatim profundior ad trianguli ferè figuram. Plumis munitur densissimis, vt omnes ferè aquaticæ aues. Lien exiguus & subrotundus erat, quanquam huic aui lienem Albertus neget. iecur magnum, vt etiam cor. ventriculus angustus & oblongus, in quo succus quidam viridis continebatur & vermiculi quidam. Vesicam quoque nescio qua corporis parte (alius enim qui exenterauerat viscera ad nos misit. puto autem circa ventriculi principium sitam fuisse, collum versus) continebat, tenui membrana constantem, cylindri forma, diametro ambitus palmari: nescio in quem vsum, nisi fortè vt commodius natet ac minori labore. *Alterius onocrotali ab autore visi descriptio.*

¶ Bononiæ visus est mihi onocrotalus (verba sunt ex epistola Angli cuiusdam amici ad me) plumis cinereis tectus, cygno maior, palmipes, capite mergi, rostro quatuor palmos ferè lõgo, & in fine adunco, collo deplumi, amplissimo, vt anatem deuorare posset. Captam aiebant in lacu Benaco.

C.

Onocrotalus auis est aquatica, Albertus. palmipes enim est & aqua vt anser vtitur. Fluuios ac piscinas inhabitat, Author de natura rerum. Pascitur tum in salsa tum in dulci aqua, Bellonius. In Ægypto vidimus volantes onocrotalos, qui à Septentrione versus meridiem tendebant: ab ijs autem locis hyeme reuertuntur, (ad mare scilicet,) Bellonius. Ciconiæ quæ æstatem in Europa transigunt, circa Antiochiam parte hyemis degunt, sicut etiam in Ægypto, item onocrotali, Idem. *Onocrotalus auis aquatica.* ¶ Onocrotalus auis est rapax, longo rostro, quod in aquam vel terræ lutum ponit & infigit: & quasi cornu sonans horribilem vocem emittit, Albertus. instar rugitus, Author de natura rerum. instar botauri vel ardeę stellaris, Olaus Magnus. Onocrotalus dicitur quòd collum aqua mergens, spiransque, veluti ruditum asini ædat, Perottus. *De eius voce & rugitu.* ¶ Nunquam hæ aues nisi in aqua diffusiori & piscibus abundanti habitant. paruam enim aquam citissimè, etsi piscibus copiosam, ingluuie sua euacuant, Author de natura rerum & Albertus. Omnia inexplebile animal in genus illud vteri, quod faucibus inest, congerit, mira vt sit capacitas. mox perfecta rapina (postquam omnia ingurgitauit) sensim in os reddita in veram (aliàs, inferam in) aluum ruminantis modo refert, Plinius. Ingluuiem aqua explet, atque ore aperto piscibus se obiectat. quos cum sentit deprehensos intra ingluuiem, aquam per oris spiramenta euomit, atque ita præda vescitur. Ab hoc aquæ vomitu, ego suspicor ab Hebræis auem cognominatam, *caath*, quod vomitum interpretantur, Antonius Nebrissensis. Cicuri si quis piscem libralem aut maiorem (audio enim eos pisces vel trilibres deuorare) in os imponat, ita inuertunt vt rostro præmisso deglutiant. Pisces intra ingluuiem colligit donec paulatim glutiendo digerat, Albertus. In faucibus folliculum (vtrem quendam) habet, in quo primum cibum concipit, & post horam in ventrem suum mittit ac digerit, Author de natura rerum. Amplam piscium copiam in vtre faucium reponit, vt scilicet in tanta mole diffusa natura non egeat, paulatimque digestis in ventre cibis inueniat paratum quod præbeat, Idem. Solis victitat piscibus, & bis tantum anno bibit, Turnerus. Eum qui Mechliniæ cicur alitur, liquidiore etiam cibo, vt pane è iure, vesci diximus. Cibus ingluuie receptus primum emollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis viuere dicitur, Albertus. Pisces, præsertim anguillas, auidissimè vorat botaurus auis, Turnerus. idem amicus quidam de onocrotalo ad me scripsit. ego onocrotalum quidem hoc facere non dubito: de botauro dubitari potest, pręsertim cum multi etiam non indocti cum onocrotalo eum confundant. Onocrotalus conchas deuorat, quas calore interno apertas reuomit, & carnem ab ostreis seligit, Bellonius. Veteres de pelecano tantum hoc scribunt: quem Bellonius eundem onocrotalo facit. ego distinguo quidem, sed fieri posse conijcio vt auis vtraque hoc faciat. Nam & Oppianus *pelecino* (sic vocat, non pelecanum) hoc adscribit. constat autem ex verbis ipsius pelecinum ab eo pro onocrotalo sumi. Pelecini (inquit) non minus quàm lari voraces, non toto tamen corpore merguntur. sed vt solent qui se in caput præcipites voluunt, colla, quibus vlnæ (ὀργυιᾶς) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscem obuium quenque amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus (κόλπος) quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt, & ne testa quidem intectis abstinent, (οὔτε τέκνων, fortè τελλίνων, οὔτε σκληρῶν μυῶν ἀπεχόμενοι:) sed vnà cum testis primum quod se obtulerit deglutiunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam vorant. Nam quę dum viuerent occlusæ erant conchę, vita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt. *De eiusdẽ cibo & voracitate.* ¶ Cum volat, sonum alarum ictu ciet instar cygni, Bellonius.

D.

De eius animositate. Auis est alacris & animosa, capite recto & sublimi, Bellonius. Aues ignotæ (sunt autem onocrotali vt figura addita indicat) aliquot in Misnia & Thuringia anno 1561. visæ & sclopetis percussæ sunt. Vna ex his tacta quidem bombardæ globo, sed parte non lethali, rustico qui percusserat (accurrenti nimirum vt caperet) omni conatu, mordicus impetendo, alis explicatis, & faucibus apertis (collo inflato) fortissimè restitit, & impetum curriculò in ipsum fecit: rusticus autem bombarda ceu baculo se defendit, non cessit tamen auis, donec bombarda in fauces eius inserta, suffocata est. Auis erecta staturam hominis æquat: rostrum ad 2. dodrantes longum. alæ explicatæ orgyiam æquant aut superant: struma tam ampla vt aliquot tritici mensuras continere possit. Facile cicuratur, vt in *B.* diximus.

E.

Vsus pellis onocrotali & eiusdē ingluuiei. Pelle gutturis onocrotali, quæ longè amplissima est, (fortè dimidiæ vlnæ amplitudine,) fenestræ alicubi (in Italia, vt audio) integuntur. transparet enim tanquam membrana. Eiusdem detracta pellis cum plumis, substernitur puerorum lectis. non læditur enim vrina. aliqui eandem vestibus subdi & assui curant. ¶ Multi piscatores Nili in nauiculis suis non aliud aquam exhauriendi instrumentum habent, quàm onocrotali ingluuiem rostro suo tanquam ansæ hærentem, ea figura quæ reticulum quo in pilę ludo vtuntur refert. nam si rostra posteriore sui parte quæ versus caput est ligantur, circulum ingluuies repræsentat. humiditate quidem non vitiatur, & longo tempore durat.

F.

Qualis in cibo. Onocrotalus assus in cibo mihi gustanti grauis & ferini odoris, nec grati saporis visus est, etsi prius in aqua & vino pariter mixtis elixus fuerat, conijcio autem annosum fuisse.

H.

Truo pro onocrotalo. *a.* Prò dij immortales vnde hic processit truo? Cæcilius irridens magnitudinem nasi, Perottus. *Trua* nomen est vasis, quod à transuolando aliqui dictum putant, quòd transuolet ex ea aqua. vnde & truo auis dicta est, ob colli magnitudinem, quòd per id aqua transuolet, Perottus. ¶ Rauennatem onocrotalum Martialis dixit. licebit & turpem, rudentem, pisciuorum, voracem, & longæuum cognominare.

¶ *c.* Nostri sæculi quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit.

Emblemata. ¶ *h.* *Gurgulione gruis tumida vir pingitur aluo. Qui larum, aut manibus gestet onocrotalum*, Alciatus in Emblemate *Gula inscripto.*

¶ Eiusdem aliud in garrulum & gulosum:

Voce boat torua, prælargo est gutture, rostrum Instar habet nasi multiforisq; tubæ:
Deformem rabulam, addictum ventriq; gulæq; Signabit, volucer cùm truo pictus erit.

Ophiomachus. OPHIOMACHVS auis est dimicans in serpentes, vnde accepit nomen, Io. Rauisius. ego ophiómachum, vel ophiomáchen locustarum generis tantum esse inuenio, absque pennis. Paulus Venetus scribit aues epimachos dictas pulcerrimas in prouincia Abasiæ inueniri.

Epimachi aues. *Ophiurus.* OPHIVRVS, Ὀφίουρος, auis quædam in Æthiopia, Hesychius & Varinus. apparet autem nomen illi à cauda serpentina inditum, qualis nimirum basilisco, quem vulgus appellat, tribuitur.

Opilo. OPILO, genus auis, Festus.

Orchilus. ORCHILVS oua noctuæ exedit, Aristoteles. Καὶ ὀρχίλος, ἢ καὶ ἐριθεὺς Δύων ἐς κοίλας ὀχεάς, Aratus inter signa tempestatis. hoc est, Orchilus & eritheus cùm caua terræ foramina subeunt. Scholiastes nihil quàm auium genera esse dicit. Auienus quoque interpres Latinus nomina Græca reliquit, his versibus: *Orchilos infestus si floricomis hymenæis Ima petit terræ, si denique paruus eritheus.* Conijcio autem non alia ratione hymenæis infestam hanc auiculam eum dixisse, quàm quia tempestatem indicat: cùm nuptiæ sereno tranquilloq; cœlo gaudeant. Ego orchilum non aliam quàm trochilum auem esse puto. cùm vtranq; paruam auiculam esse, & foramina subire legamus: vtranq; noctuæ inimicam. facile autem vulgus vel negligentia, vel ioco (ad ὄρχεις, id est testes, alludens) trochili nomen in orchilū mutauit. Alius est trochilus auis quæ iuxta aquas degit, & celeriter currit, inde nomine imposito, multorū generum. ¶ Ὅσον τὸ πλῆθος κατέπεσεν τῶν ὀρχίλων, Aristophan. in Vespis de filijs Carcini poetæ: quos ceu paruos (vt orchilus auis parua est) & libidinosos (à testibus quos Græci ὄρχεις nominant) traducit: vel tanquam magna habentes genitalia, vel saltationi deditos. nam ὀρχεῖσθαι saltare est, vt Scholiastes admonet. Idem in Auibus, Si quis Ioui (inquit) sacrificauerit arietem, rex nunc est orchilus auis, βασιλεὺς ἐστ' ὀρχίλος ὄρνις. solebant autem Ioui κριὸν ἔνορχιν, id est arietem marem non castratum sacrificare. Ioui quidem orchilus auis facetè adscribitur, tanquam libidinoso & adultero, διὰ τοὺς ὄρχεις, id est à testibus, à quibus poeta hoc nomen confinxit, vt scribit Scholiastes, & repetit ex eo Varinus. Præterea cùm trochilus auis Aristotele teste, alijs nominibus rex & senator (βασιλεὺς, πρέσβυς) appelletur, nimirum eandem auiculam non immeritò orchilum faciemus, quæ hîc Ioui regi tanquam & ipsa rex attribuitur. Aristoteles tamen historiæ 9. 1. cùm orchilum noctuarum oua exedere scripsisset, subiungit, etiam πρέσβυν ei esse inimicum: vnde pro diuersis eum habuisse apparet. ¶ Ὀρχίλος, auicula vilis, quæ ab aliquibus σαλπιγκτὴς dicitur, Hesychius.

Orchilus & trochilus an eadem sit auis.

IN Hie-

In Hieroglyphicis Ori 1.4. de ORYGE legitur tanquam aue, τοῦτο μόνον τῶν πτηνῶν. sed perperam, & θηρῶν fortè aut χηλωτῶν legendum. oryx enim quadrupes est, & piscis. orygem verò auem nemo tradidit, & eo etiam in loco pro quadrupede accipi certum est.

DE OTO.

A.

OTVS & otis aues sunt lōgè diuersæ. De otide inter gallinas feras scripsimus. otus verò noctuæ similis est, sed maior, vt bubone minor, auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi. quidam Latinè asionem vocant, teste Plinio. Sed cùm Gaza ex Aristotele scôpem Latinè asionem interpretetur, nos quoque scôpis historiam in Elemento *A.* sub Asionis nomine posuimus: & obiter quædam de oto tradidimus, hîc non repetenda: præsertim quòd otus Latinè *asio* verti debeat, secundum Plinium, qui etiam asionem noctuarum genus maximum esse scribit: scops verò, qui noctua minor est, Latinum nomen quod sciam non habet. Item quòd authores aliqui otum cum otide confundere videantur, vt Athen. Aristotel. Plinius: nisi ea librariorum alicubi culpa est, de qua re pluribus etiam in Otide scriptum nobis est. ¶ Otus (Ὦτος, prima circumflexa: quanquam codices impressi vltimam acuunt) noctuæ similis est, pinnis circiter aures eminentibus, vnde nomen, quasi auritum dicas. nonnulli nycticoracem appellant, (Gaza vertit, nonnulli vlulam eum appellant, alij asionem,) Aristotel. Asiones noctuarum genus maximum, quas Greci quandoq; scôpas vocant, aliquando nycticoraces, id est vlulas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus Barb. in cuius verbis nos reprehēdimus: Primum quòd asionem Grecorum scopem esse dicit: alterum quòd nycticoracem interpretatur vlulam, in vtroq; secutus Gazam. Asio noctuarum genus maximum est, cui pluma aurium modo emicat, Plin. Quidam otum vocant bubonem, Obscurus. Otum lagodiam vocari (à lepore nimirum, quòd pedes plumis villosos habeat,) Alexander Myndius author est apud Athenæum.

Discrimē inter otū & otidem.

¶ Otus Hispanis, vt audio, dicitur *mochuelo*, Gybert. Longolius, item Eberus & Peucerus Germanicè interpretātur Schleiereul/ vt ante eos Turnerus, qui etiam aliud nomen Germanicum adfert Ranseul: & Anglicum *a horn oul*: vt Eliota *a shryche oule*. Sed auis quam nostri vocant ein Schleiereul/ aurita non est, vlularum generi in *V.* elemento à nobis adnumerata. Ego potius otum eam esse conijcio, quam aucupes nostri vulgò vocant ein Orhüwel. ¶ Otus bubonis figuram habet, & ideo à multis bubo vocatur, aures habere videtur, plumis instar aurium erectis. vox eius est *huhu*, tāquam hominis frigore nimio affecti, Albertus. Auis est quæ vulgò (Gallis puto) *huans* dicitur à sono vocis *huhu*, quam noctu horrificam emittit, impropriè vocem humanam simulans, ita vt hominem contractum frigore clamare credas. sed certæ regiones sunt, in quibus huiusmodi voces profert, in cæteris vt plurimum muta: bubone minor, noctua maior: rostro ac pedibus vncis, plumis circa aures eminentibus. nocte volat, præda viuit, carnibus vescitur, mures persequitur, & ab auibus cæteris odio habetur, Author de natura rerum, & partim Albertus.

Nomina. *Descriptio totius auis.*

B.

Quod ad partium oti descriptionem, nonnulla iam in *A.* retulimus. Pinnulæ ei circa aures eminent, vnde auritus vocatur: vt & buboni & aluconi minori, & scopi vel noctuæ minimæ. quanquam Plinius scribat buboni tantum & oto plumas velut aures haberi, cæteris cauernas ad auditum. Athenæus oto magnitudinem columbę tribuit, & formam humanam (nimirum quod ad faciem,) tanquam ex Aristot. apud quem nos nihil tale reperimus. Otum vncis vnguibus esse apparet ex lib. 8. historiæ animalium cap. 12. propè finem. Reddens enim causam quòd otus planipes & imitator sit, subdit: Omnes deniq; aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandum. Quin & noctuæ similem esse testatur, habet autem noctua vncos vngues.

Descriptio partium.

C.

Otus noctuæ similis est, non nocturna tamen, Aristoteles citante Atheneo. ego nihil tale apud Aristotelem inuenio, & otum quoq; nocturnam auem esse puto.

D. & G.

Otus est blatero, & hallucinator & planipes, (κόβαλος καὶ μιμητής, *vide* in Asione, vbi vocem κόβαλον copiosè explicui, &c.) saltantes enim imitatur. capitur intentus in altero aucupe, altero circumeunte, vt noctua, Aristot. Auis est imitatrix ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter vt noctuæ, intenta in aliquo, circumeunte alio, Plin. Otus imitatur omnia quæ homines faciunt: quos saltantes cum imitari conatur, capitur, (αὐτορχούμενος ἁλίσκεται.) In aucupio illarum, qui saltandi peritissimus fuerit, saltat in conspectu earum, & simul ipsos contra aspicientes ad saltationem inducit, (καὶ τὰ ζῶα βλέποντα εἰς τὸν ὀρχούμενον νευροσπαστεῖται.) Alius à tergo latens voluptate imitandi captas comprę hendit, idem & scopes facere aiunt, &c. Athenæus. Otus laudata & è regione saltans capitur, sicut & nycticorax: quamobrem etiam homines stolidos & ambitiosos otos appellabant, Æl. Dionysius apud Eustathium. Orus in Hieroglyphicis turturem quoque saltatione ac tibia capi scribit. Capiuntur

De huius auis stoliditate, atque homines imitādi cupiditate, qua fit vt facilimè capiatur.

& otides venatorum imitatione oculos aqua è pelui inungentiū,& aquę loco in altero vase relinquentium viscum, siue otides verè id faciant, siue pro otis ab authoribus nominentur: Quęre in Otide *E.*

G.

Glaucomata magi dicunt curari felle recenti asionis, Plinius.

H.

Otus quasi aurita.

Οὖς vel ὠτίον auricula est. habent autem auriculas solæ quadrupedes viuiparæ. Sed quoniam in oto aue plumæ vtrinq; in capite auricularum instar eminent, Græci otum quasi auritam dixerunt, vt hodie aliqui cornutam hanc auem esse dicunt. ¶ Otus auis laudata & saltans capitur, (vt scripsimus in *E.*) vnde otos item dicimus qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ vanitatem affectantes, Cælius. χαύνους καὶ κενοδόξους ὤτους ἐκάλουν, Ælius Dionysius apud Eustathium & Suidas. Qui fraudibus expositi sunt, ac negotio propè nullo insita simplicitate decipiuntur, oti à comicis vocantur, ex auis natura, quæ quum imitatrix sit inde ab aucupibus facile capitur, Cælius. Qui facile à quouis falluntur, oti dicebantur. aptius quidem illi, qui solo auditu nulla ampliore cura consideratis verbis decipiuntur, sic dicerentur, Eustathius. Vt cepphus, sic & otus hominem stolidum vel simplicem imposturis expositum indicat. Quare & Comicus traducens Athenienses ceu qui facile dictis quæcunq; audirent fidem habentes deciperentur, Ὦ μόνοι ὦτοι τῶν ἐλλιώων, dixit, Idem.

Oti dicūtur homines stolidi ac faciles decipi.

Fabula de Oto & Ephialte.

¶ Otum (Ὦτον) & Ephialten Aloei & Iphimedię filios fuisse aiunt & Martem ligasse: cuius fabulæ expositionem requires apud Eustathium in Iliad. ε. Maximi hi fratres fuisse feruntur, & bellum cælo ac superis inferre ausi, in quo Apollinis sagittis confecti sint: alij in venatione imprudentes inuicem se iaculis transfixisse aiunt Dianæ consilio, &c. Eosdem primos Musis sacra fecisse aiunt.

Emblema.

¶ Emblema Alciati *Fatuitas* inscriptum:

Miraris nostro quòd carmine diceris otus,
Sit vetus à proauis cum tibi nomen Otho.
Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
Saltantemq́, auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos,
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA *P.* LITERA INCIPIT.

DE PARADISEA, VEL PARADISI AVE.

PARADISEAM vel paradisi auem, vel apodem Indicam appello illam cuius figura sequens est, à clarissimo viro & doctissimo I.C. felicis memoriæ Conrado Peutingero nobis cōmunicata: qui & mortuam similem sibi visam testabatur, vt & alij multi fide digni homines alij alias se vidisse mihi testati sunt. Et nuper charta quædam Norimbergæ excusa, quæ huius auis simillimam nostræ iconem continet, ad nos missa est, his verbis adiectis: Paradisea vel apus Indica magnitudine est turdelæ, miræ leuitatis, alis prædita oblongis, teneris & visui peruijs, & pennis (si pennæ dici debent, potius quàm setæ, deplumes enim sunt. in nostra effigie non expressæ) duabus longis, angustis, nigris, duritie cornea. pedes nulli, perpetuò volat, nec vsquam quiescit nisi in arbore aliqua (ab altera de longis illis setis ramo implicata pendens.) Nulla nauis tam celeriter in mari pergit, aut tam procul à continente, quam non circumuolet. Callida est, præsertim circa victum. Magni pretij propter raritatem. primates in militia galeis pro crista inserunt. Ostentatur Norimbergæ apud Io. Kramerum, & numis argenteis octo drachmarum ferè, (quos à valle Ioachimica denominant,) centenis indicatur.

Manucodiata.

¶ In Moluchis insulis sub æquinoctio (inquit Hier. Cardan. lib. 10. operis de Subtilitate) auis mortua in terra aut mari colligitur, (*manucodiatam* vocat, vocabulo linguæ indigenarum) quæ viuens nunquam videri solet, quoniam pedibus careat: tametsi neget Aristot. auem vllam pedibus carere. Hęc igitur, quam ter videre iam cōtigit, sola vt ita dicam ob id pedibus caret, quod in sublimi aere atq; procul ab omni visu humano habitet. Corpus eius rostrumq; magnitudine & forma simile hirundini: pennæ alarum & caudæ accipitrem magnitudine dum alas extendit superant, æquant verò fermè aquilam. Pennarum crassitudinem excogitare potes. tanta enim est, qualem pro auiculę paruitate conuenire ratio docet. Sunt igitur tenuissimæ, & persimiles præter tenuitatem pennis pauonum fœminarum ex toto. neq; masculorum pauonum pennis assimilantur, quòd non sint oculatæ, vt quæ in masculi pauonis cauda cernuntur. Masculi dorsum auiculæ huius sinuatur intus, in eamq́; cauitatem oua fœmina facere ratio ipsa docet, cum & ipsa fœmina cauum habeat ventrem, vt sic vtraq; cauitate possit oua incubare. Masculo hæret in cauda filum longius tribus palmis, coloris nigri, medium inter quadratum rotundumve, neq; crassum, neq; admodum tenue, verum ei non absimile quo crepidas cerdones consuere solent. Hoc existimamus dum fœmina oua incubat alligari firmius illam masculo. Neq; mirum est in aere perpetuò habitare. nam cauda & alis in orbem extensis haud dubium est sponte sustineri. Vicissitudo etiam si quid est lassitudinis illam excutere potest. Cibum nullum esse puto præter cęli rorem, qui simul sit cibus & potus, & ita natura prouidisse diligenter tanto miraculo videtur, vt in aere habitare posset. Vesci autem aere puro haud verisimile est, quòd nimis tenuis sit. Vesci animalculis: neque id, quòd ibi non fiat congregatio ad generationem illorum haud dubiè necessaria: neque in auium ventribus

ventribus illa cernuntur, qualia in hirundinum. sed tamen hoc non cogit, cum manucodiatas solo senio confici credendum sit. at nec vapore, cum infrà copiosior sit, vnde descendentes viderentur. vapor etiam nonnunquam perniciosus est. rore igitur per noctem vesci verisimile est, Hæc ille. Et rursus in struthiocameli mentione. Sunt qui ob raritatem nunc manucodiatæ tum alas tum caudam in cristas figant, addita etiam superstitione qui secum habeat in bello non vulnerari.

¶ Sunt qui hanc auem Germanicè Lufftuogel appellēt, hoc est auem aeris: siue quòd in aere semper ferè degat, siue quòd eo etiam viuere vulgò existimetur. Quidam receptaculum putant sub alis habere fœminam, vbi oua foueat. ¶ Reges Marmin (in Moluccis insulis) paucis antè annis immortales animas esse credere cœpere: haud alio argumento ducti, quàm quòd auiculam quandā pulcerrimam

Lufftvogel.

Reges insularū Mo

Iuccarum huius auis argumento inducti ſunt credere immortalitatem animarũ.

nunquam terræ aut cuiquam alij rei quæ in terra eſſet inſidere animaduerterent,ſed aliquando ex ſummo æthere exanimem in humum decidere. Et cum Mahumethani qui ad eos commercij cauſa commearent,hanc auiculam in paradiſo ortam, paradiſum verò locum animarum quæ vita functæ eſſent, atteſtarentur, induerunt hi reguli Mahumeti ſectam, quòd hæc de hoc animarum loco mira polliceretur. Auiculam verò *mamuco diata*,id eſt auiculam dei appellant:quam adeò ſanctè religioſeq; habent, vt ſe ea reges tutos in bello exiſtiment, etiamſi ſuo more in prima acie collocati fuerint. plebei autem caphræ, id eſt gentiles ſunt. Reges harum inſularum auiculas numero quinq;, ſinguli ſingulas dono ad Carolum V.miſerunt,Maximilianus Tranſſyluanus.

Mamuco diata.

Rhyntaces aues.

¶ Milites in aula Turcarum imperatoris quos Geniſſarios appellant,cum multa ſuperbè faciunt, tum pennis ſtruthionum ſe ornãt,& rhyntacis auibus, quas Arabes vendunt exiccatas carne adempta, ita vt pellis tantum ſuperſit, à qua pennæ procedunt pulcherrimæ in vnum ceu manipulum collectæ, ea craſſitie quæ capi eſt.Hanc aliqui recentiorum *apodem* vocant, ego *phœnicem* veterum eſſe conijcio, Bellonius.Nos de Phœnice & Rhyntace auibus infra ſuo loco dicemus.

Paradiſeæ deſcriptio ex Guilãdino.

¶ Hæc iam perſcripſeram,cum Melchioris Guilandini Boruſſi(doctiſſimi iuuenis, & incõparabilis circa ſimplicium medicamentorum indagationem doctrinæ ac diligentiæ) literæ Patauio miſſæ ad me peruenerunt, in quibus paradiſeam auem his verbis deſcribit: memoriæ ac literis (inquit) proditum eſt,apud eos qui integra de Hiſpanorum nauigationibus in alienum & tot iam ſæculis incognitum orbem, volumina condidêre, in Moluccis inſulis auiculam quandam pulcherrimam oriri, mole quidem corporis exiguam:verum pennarum ob cauſam, quæ ei ſunt longiſſimæ inque orbem digeſtæ,ita vt amplioris circuli deſcribant ambitum,primo aſpectu videri maximam. Auicula eſt corporis magnitudine & penè forma coturnici ſimilis, pennarum ambitu diſcolore, verum venuſto admodum & decoro, viſuq; iucundiſſimo vndique exornata. Caput quale hirundinis maiuſculum, pro corporis amplitudine. Pennæ ſuperiorem eius partem à prima ceruicis vertebra ad roſtri vſq; initium exornantes, breues ſunt,craſſæ,duræ,ſpiſſæ,coloris lutei inſigniter ſplendentis,& auri puriſſimi modo,radiorumve ſolarium inſtar fulgentis. Cæteræ quæ mentum contegunt,& molliores,& tenuiores,atque ex cyaneo mirè equidem virides deprehenduntur, haud planè colore ijs abſimiles, quas in anatum maſculorum capitibus,dum lucidiſſimo obuertuntur ſyderi,conſpicimus. Roſtrum item quàm ſit hirundini prolixius. Pedes nulli. Pennæ alarum ardeis forma pares, tenuiores tantum longioreſque, colore fuſco,inter ruffum & nigrum, fulgentes. Verum cum omnes,tum quæ alas conſtituunt, tum quæ caudam efformant, in orbem extendantur, rotæ ſimilitudine, etenim cuti animantis veluti infixa hærent ſpicula, immobiles planè, mirum videri non debet, ſponte ſuſtineri, neque vnquam in terris quoad in viuis eſt conſpici, quando & pedibus vſus nullius in aere exiſtentibus,prorſus deſtitui, (quod tamen placitis Ariſtotelis ſcholæ Peripateticorum ſummi principis refragatur, auem vllam pedibus carere negantis,) paulò ante dictum ſit. Cæterum exoriuntur iuxta ſingulas maiorum pennarum, alas conſtituentium, origines,aliæ quoque minores,neq; ſanè paucę pennulæ,quæ ſupra maiorum principia extenſæ,ea obtegunt, dimidio quiſquiliatæ, ruffæ,coccineæve, reliqua parte croceæ,& fuluo auri colore ſplendidæ, multum hercule gratiæ ac venuſtatis auiculæ ob eximiam illam & ſingularem colorum diſparitatem conciliantes. Corporis reliqua moles tota, pennis fuluis in ruffum vergentibus obducitur ita tamen vt aliquid adhuc inter eas diſcriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentiſſimę ſunt,& pariter latiſſimę,duorum triumve digitorum amplitudine, colore fuluo,& eo quidem nitidiſſimo, haud ſanè alio, quàm iecur ipſum ſplendentes. Quæ verò dorſo infixæ ſunt, rariores neq; ita frequentes eſſe apertè cognoſcimus: & inſuper amplis diuiſuris hiare, pennarum omnino ardearum tergo adhærentium ſimilitudine,clarè videmus.Neq; etiam ad tam inſignem latitudinem accedere, aut præſtantem illum hepatis colorem adæquare, quin puniceo potius colore, carni æmulo obſcuriore etiamnum relucere, pleniſſimè perſpicimus. Porrò pennæ hæ ſimul omnes, tum quæ à ventre ſuam trahunt originem,tum quæ à dorſo enaſcuntur,caudam,cum ſint longiſſimæ,cõſtituunt, quia ea cęterarũ auicularum more minime exornatur.Nec id equidem mirum, quando & alæ ipſę diuerſa ſint ratione concinnatæ, quippe quæ in arctũ contrahi, vel latum diffundi, pro animantis libitu, nequeant,ſed naturaliter vno tantum eodemq; modo perpetuò conſiſtant.Pręterea maſculi huius auiculæ dorſum omni ex parte depreſſum inflexumq; eſt,adeò vt ſinum quendam foueamq; efformet. In eam cauitatem oua fœminã deponere ratio ipſa claro eſt argumento,quum & femina ventrem cauum obtineat, vt hoc pacto oua facilius poſſit incubare, ac tandem pullos excludere. Deniq; adnectuntur maris dorſo fila gemina,nigra,cornuum modo vtrinq; in rectum extenſa,tres & amplius palmos longa, neq; rotunda exactè,neq; etiam perfectè angulata,ſed figura inter quadratum & rotundum media,nec craſſa valde,nec ſumme tenuia,verum ſutorio filo haud planè diſſimilia.Horum vſum talem eſſe,cum cæteris ſæculi huius viris eruditiſſimis exiſtimo,quo nimirum fœmina, dum oua incubat, mari firmius alligetur,copuleturve. Cibus eis nullus præter cæli rorem,qui ſimul eſt cibus & potus.interiora ſi ſpectes, inane nihil reperias, verum continua ac perpetua pinguedine auiculam totam expletam videas. Hæc auiculæ ipſius integra & certa hiſtoria, cui neotericorum peritiſſimi quique calculum vno ore omnes adijciunt,pręter vnum Antonium Pigafetam,roſtro prolixo,& pedibus palmi vnius longitudine donari,

donari, falsissime affirmantem, quum hoc me hercule longe ab omni veritate sit alienum, quod ipse aliter se rem habere, iam bis (neq; enim pluries videre contigit) oculis manibusq; proprijs liquidissimè deprehenderim. Hæc Guilandinus ad nos. suspicatur autem hanc esse rynthacem auem, cuius in vita Artoxerxis Plutarch. meminit: de qua nos suo loco in *R.* elemento scribemus. ¶ Sunt qui hanc auem, vt Ispidam vulgò dictam vestibus apponi scribant aduersus tinearum iniuriam. ¶ Ptereugotyranni auis Indicæ Varinus meminit, quæ fortè paradisea nostra est. *vide* infra mox post Psittacos.

¶ Svnt & aliȩ aues paradisi dictȩ, vt author de nat. rer. scribit (apud Ægyptios, Albert.) non quia ex paradiso veniant, sed ob insignem pulcritudinem: qua ita excellunt, vt nullus eis color deesse videatur. magnitudo eis anserum, vox mirè dulcis & blanda. captæ gemere non desinunt donec in libertatem restituantur. Super Nilum habitant, qui de paradiso profluere perhibetur, rarȩ aliàs repertu. *De alijs paradisi auibus dictis apud Ægyptios.*

¶ Nauigando in flumine Physon inuenimus aues quæ aues paradisi nominantur, mirabili colorum varietate conspicuas: ita vt si quis propius intueatur, nimio earum splendore visum propè amittat, Author incertus, qui de Terra sancta Italicè scripsit.

¶ Aliæ præterea in Ægypto aues eodem nomine veniunt, fusci coloris & subrutili, monedulis minores. aues autem paradisi vocantur, quia vbi nascantur, vnde veniant, & quò se recipiant, nescitur. non enim coitus earum videtur: sed certis temporibus collectæ terras quas habitant transituræ relinquunt, Albertus & Author de natura rerum.

¶ Ispidam quoq; auem propter pulchritudinem colorum, nonnusquam in Italia auem paradisi vocari audio: & similiter vpupam Venetijs. *Ispida auis paradisi in Italia.*

DE PARDALO.

Pardalvs, Πάρδαλος, etiam auicula (ὄρνεον, auis) quædam perhibetur, quæ magna ex parte gregatim volat, nec singularem hanc videris. colore tota cinereo est, magnitudine proxima mollicipiti, (qui paulò minor turdo est, etiam ipse totus cinereus, pedibus valens, pennis non item: etsi Gaza pro εὔπους, legit ἄπους, vt neq; pedibus neq; pennis valeat) sed pennis ac pedibus bonis. vocem frequentem (πολλὴν) nec grauem emittit, Aristot. Pardalis, Πάρδαλις, auis quædã, Hesych. Graucalus, Γραύκαλος, auis cinerea, Idem & Varin. suspicor autem corruptum esse vocabulum pro pardalo, quæ Aristoteli colore tota cinereo est. quanquam & caucalias auis quædam iisdem Grãmaticis memoratur. ¶ Gybert. Long. eumq; secutus Turnerus, vt hunc Eber. & Peuc. pardalũ auem vulgò pluuialem dictam interpretantur, ein Puluer/ de qua infra priuatim scribemus. Pardalo nomen fortè à maculis factum est, sicut & pisci vel ceto pardalidi: aut à rapacitate & laniatione, vt lanio, qui etiam cinereus est, conueniat, vt & magnitudo, si is gregalis esset. *Graucalus pro pardalo.*

¶ Paronis auis Festus meminit, ni fallor: vt & varonis & rupicis ex Lucilio.

DE PARRA.

Parra, vel vt alij scribunt *para*, per simplex *r.* (vt & Hermol.) auis est, quæ oriente Sirio (ipso) die non apparere, donec occidat traditur, Plin. Arist. hæc eadem de œnanthe scribit, vt auis vna existimanda sit. Sed alia videtur inauspicata illa Horatij parra, cuius meminit Carminum 3. 27. his verbis: *Impios parræ recinentis omen Ducat, & prægnans canis,* &c. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. alij *paro* legunt, Hermolaus *parco*: quæ verò sit auis parcus fatetur se ignorare. *vide* infra in Vanello. Festus duobus in locis parram numerat inter oscines aues, quæ ore canentes faciant auspicium. ¶ Author libri de natura rerum parram cum regulo confundit. Regulus (inquit) qui & parra, quasi auis parua dicitur, multa est prole & garritu.

DE PARIS DIVERSIS, ET PRIMVM IN GENERE.

A.

Aegithalvs, Αἰγίθαλος, auis Aristoteli memorata, cuius tres species describit, nos plures agnoscimus, à Gaza vertitur parus, recentioribus eadem parix est, Alberto & alijs. In Campania & alijs regionibus *parula* vocatur auicula, cuius vertex nigricat coronæ specie, quæ an parus veterum sit nondum perspexi, Hermolaus Barb. mihi quidem eandem esse dubium non est. sed & alia pari species est cœruleo vertice, nigro tres aut plures. Parus vulgò *parizola*, rusticè apud nos *patascius*, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis *parruza*, in alijs *zinzin*, & *orbesina* nominatur parus communi pluribus speciebus vocabulo. ¶ Gallicè *mesange* vel *sparuoczolo*, Bellonius. Iacobus Syluius etiam *mesangam* vocat. Sabaudicè *mayenche.* ¶ Germanicè ein Mayse vel Mayß. ¶ Anglicè *a tit mouse.* ¶ Illyricè, ni fallor, *sykora.* ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem, quæ Gallicè *mesang* appellatur, quod falsum est, Bellonius. *Nomina.*

B.

Descriptio. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices, alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. aliàs *paro*. Hermolaus legit *parco. vide* infra in Vanello. Paro maximo pectus luteum est, &c. cæterorum corpora albo, nigro, pallido & cyaneo coloribus distinguuntur, Turnerus. Pari omnes ferè iuxta oculos maculas albas habent.

C.

De pari cantu. Pari gregatim volitant. ¶ *Parus enim quamuis per noctem tinniet* (aliàs *tinninet*) *omnem, At sua vox nulli iure placere potest*, Author Philomelæ: tanquam parus noctu canat, quod fortè para vel parra facit. ¶ Parus vermiculis vescitur, Arist. & Albert. Iniuriam apibus infert, Aristot. & alij. vnde apiastram aliqui esse coniecerunt, quæ tamen merops est. *Cibo.* Vescuntur pari non solum vermibus: sed & cannabino semine & nucibus, quas rostris suis acutioribus solẽt perforare, seu duo prioragenera (parus magnus, & montanus) delectantur, Turn. *Vnguib.* ¶ Pari omnes vnguibus suis reptare & facilè vbi volunt adhærere possunt: ita vt ad nucem a filo eis suspensam adhærescentes comedant. ¶ Capiuntur apud nos etiam media hyeme. *Nidificatione & partu.* ¶ In cauis arborum nidificant, Albert. Oua plurima ædere feruntur, Aristot.

D.

Mores eius. Parus auis est animosa, & ad se defendendam strenua, pro sua magnitudine: vocalis, clamosa, volatu impetuosa, præsertim maior. Noctuam odit.

E.

Ratio eas capiendi. Gregatim volant: quare sæpe complures capiuntur per noctuam. Gustatu farinæ vino dilutæ primum inebriati capite grauantur, deniq; cadunt, & abiecti volare non queunt, & facile tolluntur ab apiariis. nocent enim apibus, Ælianus. Paros & luscinias audio stultas esse aues & facile capi, quòd propter curiositatem mox ad eum locum accedant à quo aucupes abierint.

F.

Veniunt etiam in cibum pari apud nos, etsi non admodum delicati.

G.

Vsus eius in medicamentis. Sunt qui paro eandem facultatem tribuant, quam veteres ictero vel galgulo aui, vt scilicet regium morbum aspectu patientis in se recipiat, ille sanetur.

H.

Αἰγίθαλος, nomen auis, & saltationis genus, Suid. & Varin. Αἰγίθαλος & αἴγιλος herbæ sunt, Varin. Aristophani in Auibus ægithallus scribitur λ duplici: vbi Scholiastes, Ægithalus auis est de genere accipitrum, sic dicta quod capram sugat, παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, vt quidam putant. Sed quæ capram sugere fertur auis nocturna est, αἰγοθήλας Græcis dicta, id est *caprimulgus*. *Αἰγίθαλος an caprimulgus dici possit.* quæ forsitan *para* vel parra Latinorum fuerit: ægithalus verò parus, non à capra dictus, quam Græci æga vocant, sed ab impetu fortassis quo vtitur volando. nam & αἰγίδα, qui flatus est impetuosus, à verbo ἀΐσσειν deriuari suspicor. Sed video Oppianum quoq; lib. 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipere: fortè quòd heroicum carmen quo vsus est ægothelæ vocabulũ respueret. Ægithalum (inquit) capturus capræ papillam visco circumlinat. Ceterum auis caprinum lac haustura, cùm vltra sepes in stabulum peruolauerit, & sugere capram inceperit, effuso ei ad pedes vsq; visco deprehenditur. *Parus piscis.* ¶ Pari piscis meminit Bellonius de piscibus lib. 1. cap. 1. item Wottonus. ¶ Vt Græci struthópoda, hominem cuius crurum tenuitatem notare voluerint, sic nostri à pari crusculis Meysenbeinle nominant.

DE PARO MAIORE.

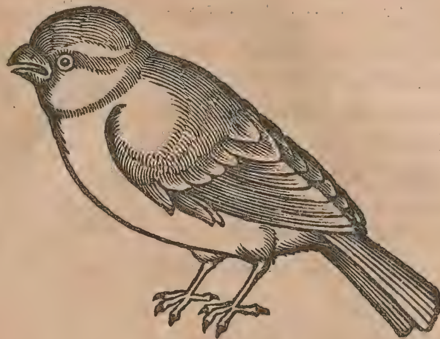
Fringillago. PARI genus quod maius est *fringillago* vocatur, αἰγίθαλος σπιζίτης, quippe quod fringillam æquet, Arist. Genera parorum plura sunt, quamuis Aristotel. tria tantum refert. *fringillago*, maxima omniũ, pulcra, inferius ex luteo virescens, in vertice nigricans, quẽ *Nomina varia.* Germani vocant Spiegelmeiß / Kolmeiß / Eberus & Peucerus. Longolius etiam & Turnerus parum maiorem Kolmeiß interpretatur, hoc est parum carbonariũ, ab atro colore capitis; qui vtrinq; etiam à collo descendit per pectus & ventrem medium, longiore in maribus, breuiore & angustiore in fœminis spatio: nostri partem hanc nigram *bracham* appellant die Bruch. Sed nostri aucupes parum alium minorem vertice nigro Kolmeiß appellant: maiorem verò Spiegelmeiß à colorum pulcritudine quibus distinguitur. eundem Germani quidam, Brandtmeiß / similiter

similiter ab atro colore: aliqui groſſe Meiß / id eſt parum magnum. Brabanti *maſenge*, vt Galli *meſange*. Sabaudi *maienze*. Angli *the great titmous, or the great oxei*. Itali *pariſola* vel *paruſſola, orbeſina*, quanquam communia hæc nomina etiam alijs paris videntur: vel *pariſola domeſticha*, & circa alpes *tſchirnabó*. alicubi etiam *capo negro*, quod nomen ficedulæ potius vel atricapillæ conuenit. Luſitani *tintilaum*. Turcæ *alá*. Ex ægithalis alter (quaſi duo tantum genera ſint) à nonnullis ἐλαιὸς vocatur, ab alijs πελίας (vox videtur corrupta, Wottonus legit πυελάς:) & ſycalis, id eſt ficedula tempore quo ficus maturæ ſunt, aliàs *melancoryphus*, Athenæus. *vide* in Ficedula, & in Elea. Sed & alij pari, præter cœruleum, omnes melancoryphi ſunt. propriè verò melancoryphus dicta auicula, id eſt atricapilla, tempore tantum à ficedula differt, à paris plurimum. ¶ Parus maximus ineunte ſtatim vêre cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercet, aliàs mutus. huic pectus luteum eſt, intercurſante linea nigra maiuſcula, Turnerus. Pari magni à quibuſdam in ædibus aluntur, & muribus quoq; veſcuntur cute tantum detracta obiectis: & cantillant interdum. ¶ Aduerſus calculum renum motacilla ſeu caudatremula vulgò dicta, furno ſiccata, efficaciſſima creditur. item quæ vulgo Gallorũ *meſſengua* dicitur, Iac. Syluius. *Vide* in Motacilla. Eaſdem quas veteres galeritæ auiculæ vires ad colicos & nephriticos cruciatus, easq; probatiſſimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ quam vulgus meſenguam vocat, Ant. Mizaldus.

Melancoryphi. *De huius auis cãtu:* *Vſu in medicamentis.*

DE PARO CÆRVLEO.

Monticola.

PARVS alter monticola cognomine eſt, quoniam in montibus degat, cui cauda longior. tertius magnitudine ſui exigui corporis diſcrepat, quanquã cætera ſimilis eſt, Ariſtot. Turnerus parum ſecundũ facit qui Germanicè dicatur ein Meelmeiſſe / (Anglicè *the leſs titmous*. ſed hæc eadem eſt, quam nos Blawmeiß vocamus, id eſt cæruleum parũ, qui cæteris minor eſt, & ſolus cœruleo inſignis capite, quod in alijs omnibus nigrũ eſt vel totum vel ex parte. atqui ſecũdus Ariſtotelis parus caudam habet longam præ cæteris paris, quamobrem eum nos eſſe putamus qui à noſtris Pfannenſtil nũcupatur, cuius iconem infrà dabimus. ¶ Tertium parum (inquit Turnerus) Angli *nonnam*, à ſimilitudine quam cum velata monacha habet, nominant. Sabaudi parum cœruleum noſtrum *moyne* vel *moyneton*, hoc eſt monialem: atque hoc tertium pari Ariſtotelis genus eſſe nobis videtur. alij in eadem regione, ni fallor, *lardera*. Gallis *marenge*. Itali *paruſſolin*, vel *parozolina*. Hiſpani & Luſitani *chamaris*, ni fallor, vel *altonine*, vel *milheiro*. Noſtri Blawmeiß: circa Norimbergam Bynmeiſſe / quòd apiculas deuoret. Parus minor vulgò nominatur ein Pimpelmeiß oder Meelmeiß / Gyb. Longolius. ¶ Genus hoc pari vt alijs pleriſq; minus, ita etiam manſuetioris ingenij eſt & minus impetuoſum. ¶ *Titmous* Anglorum oua ferè ſedecim parit: vnde & paruas mulieres fœcundas eiuſdem auiculæ nomine vulgò appellant.

Nonna.

DE PARO ATRO.

PARVM atrum appello, quem pleriq; Germani Kolmeiß / id eſt parum carbonarium nominant, quanquam etiam Parum maiorem Saxones & alij quidam ſimiliter appellant. Alba macula ei infra oculos eſt, & alia in occipitio, reliquum caput atrum, venter luteus, crura fuſca. ¶ Noſtri non hoc, ſed paluſtre genus pari, de quo iam dicetur, carbonarium cognominant.

DE PARO PALVSTRI.

PARVS paluſtris, Germanicè ein Murmeiß oder Rietmeiß / oder Reitmeiß: noſtris Kolmeiß / cùm alij genus præcedens ſic appellent: capite prorſus nigro eſt: cùm ſuperior in medio per occipitium maculã albam habeat. Pectus & ven-

ter albicant, crura rosea sunt, vt pictura indicat. Dorsum & cauda fusca, aut ferè cinerea: vnde etiam Aeschmeißle à quibusdam appellatur: ab alijs Kaatmeißle/ fortè quòd circa cœnum & paludes degat. Habet etiam aliquid ruffi in supremo dorso: vt pictura Argentoratensis præ se fert. Ego cùm captum nuper parulum carbonarium siue atricapillum nostrum inspicerem, deprehēdi illum paulò minorem esse cœruleo parulo, corpore fusco ad cinereum vergente: macula nigra continua per totum caput medium insignem, vtrinque candicantem: ventre è cinereo albicante, cauda magis quàm vertex nigricante, crusculis ad cœruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Aristotelis iunconem (*schœniclon*) facere videtur, & à passere harundinario non distinguere.

DE PARO CRISTATO.

PARVS cristatus nigro est capite cū paucis punctis albis, crista retro extensa, corpore prono fusco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à crista vocant Kobelmeiß/ Strußmeißlin: vel Heubelmeiß / & Heydenmeiß / vt Eberus & Peucerus interpretantur. Galli *mesange hupée*. Minor est paro maiore, montano par magnitudine, Eberus & Peucerus.

DE PARO CAVdato.

PARVM caudatum hanc auem voco, quòd caudæ longitudine paros cæteros excedat. hæc esse videtur parus alter Aristotelis, monticola cognomine, quoniam in montibus degat, cauda longiore. Caudæ longitudo nomen ei apud nos fecit, Schwantzmeißlin oder Pfannenstil: vt loca montana quæ frequentat, Berckmeißle. Parus ἀνώνυμος, minimus quidem omnium in genere parorum, sed longissimam habet caudam, Zagelmeiß/ Pfannenstiglitz/ Eberus & Peucerus. Niger est parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, vt & circa ventrem imum sed dilutius. ¶ Tempore verno vocem ædit inconditam, *guickecg, guickeg*. Gregatim ferè volant, deni aut duodeni. Vescuntur vermibus, araneis, fortè & gemmis arborum. Fœcunda est auis: nam octo, decem aut duodecim ferè pullos educat. Rarò inuenitur nisi tempore frigido. Nidum struit duos ferè palmos cum dimidio longum ex musco & filis (araneorum, vt videtur) compositum, aditu semper angusto, inter frutices. facit autem oblongum, propter caudæ longitudinem. In genere ripariarum Plinio auis est, quæ nidum è musco arido struit, non quidem oblongum, sed pilæ figura tam absolutè vt inueniri non possit aditus.

DE PARO SYLVATICO.

HIc quoque parus perquàm exiguus est, macula per medium verticem rubente conspicuus, partibus vtrinque nigris, crusculis fuscis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema: reliquo corpore viridis,

dilutius in ventre. Noſtri à ſyluis in quibus degit, præſertim circa abietes & iuniperos, vocant Waldmeißle/Thannmeißle: aliqui minus propriè Waldzinßle. alij à voce Zilzelperle. cantillat enim *zulzilzalp*. Turcæ, vt audio, *agulguſin*. Auceps quidam apud nos aliquandiu aluit, ſed mutam.

Mounier.

¶ Audio & *mounier* apud Gallos nominari quandam pari ſpeciem, exiguam, atro capite, reliquo corpore ſubcœruleo vel cinereo: quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum ſuſpendat, & multa oua pariat.

DE PASSERE.

A.

Nomina Hebraica. PASSERIS nomen etiamſi ad omnes ferè minores aues extenditur, (*vide* infra in *H.a*) priuatim tamen ſpeciem certam ſignificat, de qua præcipuè hîc ſcribimus. ¶ *Zippor* Hebraicè, צפור, ſecundum aliquos eſt generale vocabulum auium, tametſi tranſlatio noſtra ſæpe vertat paſſerem: & inuenitur in vtroque genere. Kimhi dicit quòd aliquando capiatur pro certa auium ſpecie, nempe Pſalmo 84. pro aue parua quæ vulgò vocetur paſſer. Pluralis numerus eſt *ziparim*, Eſaiæ 31. Secundum Moſen Gerundenſem auis eſt quæ mane ad aſcenſum aurorę incipit cantare, Munſterus. *Zipor* Deuter. 14. dicitur de omnibus auibus mundis. Chaldæus eo in loco habet *zipar*. Arabs *taer*, טאיר. Perſa *gongeſcheck*, גינגשך. Nominantur autem aues omnes ab vnguibus (*ziparen* vnguis eſt) *ziparim*, vt à volatu *ophim*, Leuitici 14. vbi de mundatione leproſi agitur, Chaldæus pro paſſere habet *zepara*, צפרא. Arabs, *azbur*, עצבור. Perſa etiam retinet generale vocabulum *gongeſcheck*. LXX. ὄρνιθα ponunt, Hieronymus paſſerem. *Agur* etiam Hebraicam vocem aliqui paſſerem interpretantur: *vide* in Grue ſupra. *Alhaſſafir*, id eſt paſſerum, Andr. Bellunenſis. *Stupion* (*Struthion* legerim) paſſer, Syluaticus. *Leſan alhaſſafir* (aliàs *alaſafir*) id eſt lingua paſſerum, de fructu fraxini vel orneogloſſi arboris legitur apud Arabicos medicos. *Babebot* eſt auis quædam omnium calidiſſima, Venerem ſtimulans, mihi ignota, Syluaticus. videtur autem eſſe paſſer.

Græca. ¶ Στρουθία, omnes auiculæ: ſed στρουθὸς propriè qui τρωγλίτης dicitur, Varinus. Στρουθὸς ex Ariſtotelis deſcriptione auis illa videtur, quæ vulgò τρωγλίτης dicitur, ſpecialiter accipiendo. nam alioqui generale nomen eſt, Euſtathius ſi bene memini. *Xuthros*, alijs *ſtruthos*, vel pyrgites, alij trogliten vocant, Kiranides. Paſſerculus in Creta vulgò *ſporguitis* appellatur, Bellonius. ſunt qui σπουργίτας vel ἀσπουργίτης vulgò vocari mihi retulerint. videntur autem hæc nomina corrupta à priſca voce πυργίτης: quòd hoc genus auium circa turres verſari ſoleat. Στρουθοὶ πυργῖται, id eſt paſſeres turricolæ, Galeno de ſanitate tuenda libro ſexto capite decimoſexto dicuntur, qui in turribus quæ in locis excelſis ſunt nidulantur. Alaudæ criſtatæ aues ſunt ſimiles paſſerculis, vt inquit Galenus, qui pyrgitæ ac troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extra quàm galero quo illi carent; Hermolaus. nos idem legimus apud Aetium 9. 31. Troglitæ quidem dicti mihi videntur domeſtici paſſeres, quòd paſ-

ſim in ædium troglis, id eſt cauis verſari ac nidulari ſoleant: (vt & troglodytæ ab his diuerſi in cauis terræ circa ſæpes præcipuè) & ijdem quoque pyrgitæ, niſi quòd circa turres & loca excelſiora degunt, quare etiam ſalubriores habentur. In paruorum paſſerum (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων στρουθῶν, hoc eſt ſtruthocamelorum) numero πυργῖται etiam ſunt, Galenus libro tertio de alimentis. Cypſelos Pſellus in libro de victus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Laudat quidem Pſellus in cibo paſſeres & troglatas (vt Georgius Valla transfert) quæ hirundinibus ſimiles, pedibus curtis, foraminibus turrium ſolum ſe committunt. Ego verò hæc verba, hirundinibus ſimiles, pedibus curtis, à Valla imperitè adiecta exiſtimo, vt ſic quas ipſe aues troglatas eſſe putaret interpretaretur. illas ſanè hirundinibus ſimiles aues apodes & cypſelos appellant Græci, quas in cibum admitti nullis equidem hominibus niſi fame coactis exiſtimem. quare Pſellum de paſſeribus troglitis & pyrgitis ſenſiſſe dixerim. nam & alibi inter attenuantes cibos cum perdicibus & auiculis montanis trogletas nominat. Ego non trogletam neque troglatam, ſed *troglitam* per iôta in penultima ſcribendum cenſeo. Vulturem odit τρωγλίτης, Philes. Eſt & fimi τρωγλίτου mentio apud recentiorem quendam Græcum, qui de morbis accipitrum ſcripſit.

Nomina variarũ gentium. ¶ Italicè *paſſara*, vel *celega*, vel *paſſara cazarenga*. Paſſerculum pullatum vulgus *cilegam* dicit modo, vti coniecto, quaſi ſpicilegam, ſiue frugilegam: quod genus ſpermologon nuncupant Græci, Cælius ex Hermolao. ¶ Hiſpanicè *gorriòn* vel *paxáro*. Gallicè *monieau*, *moucet*, *paſſe*, *paſſereau*, *paſſerat*, *paſſeteau*. ¶ Germanicè Spar / Spatz / Hußſpar. Saxonibus Sperck / Sperlingk. alijs Lüningk. Germanis inferioribus Müſche / Späțe / ¶ Anglicè *ſparrou*. ¶ Illyricè *Wrabecz*.

Duo eſſe paſſerum genera. ¶ Alexander Myndius duo paſſerum genera eſſe dicit, alterum manſuetum, alterum ferum, Athenæus. Struthocameli quoque paſſeres feri, ἄγριοι στρουθοὶ dicuntur, Euſtathio teſte. ¶ Paſſer duorum eſt generum, vnum griſeum (cinereum aut fuſcum,) quod in tectis degit & nidificat: & alterum minus, rubeum in vertice, in cauis arborum nidificans, Albertus.

B.

Deſcriptio paſſeris. Paſſer eſt auis parua, cinerea, Albertus. Fœminæ vbique ſunt coloris cinerei, Idem. Color κεραμινὸς, id eſt teſtaceus, paſſeri eſt & pleriſque pulueratricibus, Gibertus Longolius. Paſſeris pennæ quoties frigora vrgent acriora interdum in albas tranſeunt, Ariſtoteles. qui alibi etiam paſſerem quandoque album conſpectum memorat: audio & noſtra memoria eodem colore viſum. Vidimus paſſerem album in Taurinis, Scaliger. In Inſula ſancti Thomæ Paſſeres virides ſunt, canori. Idem fortè ſunt chlorides vel Canariæ. Nigrities quæ eſt in roſtro vel mento æſtate incipit, cum vêris initio nondum ſpectetur: *vide* infra in *C.* de vita paſſerum. Paſſeri, vt auiculis omnibus, non gula, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt, Ariſtoteles. Ad imum inteſtinum appendices paucas habet, ſed perexiguè, Idem. Paſſeribus alijs ventri, alijs inteſtino fel iungitur, Idem. Mares guttulis nigris & albis diſtinguuntur, Albertus. Mas nigredinem habet circa os, fœmina verò albedinem, Obſcurus. Alexander Myndius fœminas dicit roſtro eſſe colore magis (quàm in maribus) corneo, facie verò nec admodum alba neq; nigra, Athenæus. ¶ Domeſtici ſylueſtribus corpore paulò maiores ſunt, & capite pro corporis portione ſatis magno, Longolius.

C.

De paſſerum voce. Paſſer vocem ſibi peculiarem habet, ſicut & turtur, Obſcurus Ariſtotelem citans: apud quem nihil eiuſmodi extare puto. *Peſſimus at paſſer triſtia flendo pipit*, Auth. Philomelę. Pipire pullos gallinaceos Columella dixit, pipare gallinas Var. Sed circumſiliens modò huc modò illuc, Ad ſolam dominam vſque pipilabat, Catullus de paſſere Leſbiæ. Πιππίζειν verbum fictum eſt ad imitationem vocis auium, Suidas & Varinus. videtur autem paſſeribus præcipuè conuenire. Titos palumbes dici interpretor ex paſſerum ſalacitate, qui ſolent πιπίζειν, Cælius. Et rurſus, Paſſerculi creduntur πιπίζειν, id eſt titiſſare: ex quo titis corriuatur, vt ſcribit Æl. Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quælibet minutior. Draco deuorat paſſerculos ἐλεεινὰ τετριγῶτας, Iliados β. alioqui τρίζειν verbum proprium eſt voci veſpertilionum. Qui ſtridunt potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet ſtruthiſſare: ex paſſerum voce qui ſtruthi vocantur verbo deflexo, Cælius. ¶ Paſſer vermiculis veſcitur, Ariſtoteles & Albertus. Muſcas venari fertur, Obſcurus. Hordeum præ cæteris in cibo amat, & corticem celeriter à grano ſeparat: & ſi quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerit, ſuffocatur, Albertus. Veſcitur & acinorum quorundam granis, vt ſambuci, Tragus. Mox digerit quicquid deuorârit, vnde corpus eius cibo non pingueſcit, ſed ſuſtentatur tantum, Author de natura rerum. Auicula eſt naturæ perquam calidæ, (omnibus auibus calidior, Author de natura rerum.) libidinoſa & multi motus, quas ob cauſas non obeſatur, Albertus & alij. ¶ Stercus eius calidiſſimum eſt quando emittitur, ſed mox refrigeratur, Author de natura rerum. Paſſer tum lauare tum puluerare ſolet, Ariſtoteles. ¶ Aues quædam ſaliunt, vt paſſeres, merulæ, Plinius. ¶ Paſſer gregatim ad paſtum volat, Author de natura rerum. ¶ In tectis habitat & in altis locis, in petræ foramine nidificat, Obſcurus. Pyrgitæ paſſerculi nominantur quòd circa turres verſari ſoleant. Paſſeres domeſtici in ædium & turrium cauernulis, quin etiam capſulis penſilibus nidum collocant, Gibertus Longolius. Paſſer griſeus in tectis degit & nidificat: alterum verò genus in cauis arborum nidum ſtruit, Alber-

Cibo.

Stercore,

Nidificatione.

Albertus. Conscientia vel suæ infirmitatis, vel sui corpusculi exiguitatis, passeres in ramorum cacuminibus, modò ab ijs sustineri queant, nidos contexunt, sæpeque numero ea machinatione sibi factas à venatoribus insidias declinant: eò sanè ij propter rami tenuitatem ascendere non queunt, Ælianus: passerum nomen fortè communius pro auiculis quibussuis paruis vsurpans. ¶ Passer supra modum libidinosus est, Author de natura rerum. hinc illud, Passere salacior, Erasmus prouerbij specie vsurpari posse ait. Passer animal est libidinosum & fœcundum. quare Terpsicles eos etiam qui passeribus in cibo vtuntur, ad res venereas ait procliuiores fieri. Perdices mares, vt & passeres, genituram emittunt, non solum conspectis fœminis, sed etiam voce earum audita, Eustathius ex Athenæo. Passer pyrgites immodica ira & copia seminis ductus (ὑπὸ ὀργῆς [fortè ὁρμῆς] καὶ πολυσπερμίας ὀχλούμενος) septies in hora fœminam init, copiosum confertimque semen effundens, Orus. Passer adeò salax est, vt in vna hora fortè vigesies coeat, Albertus. Aliqui eum trecenties die coire aiunt, Vrsinus. Sunt qui passerum etiam mares anno diutius durare non posse arbitrentur, argumento quòd veris initio nulli mentum habere nigrum spectentur, sed postea, tanquam nullus anni superioris seruetur. fœminas verò hoc in genere esse viuaciores volunt. capi enim has cum nouellis, cognoscique labrorum callo (duritie quadam) asseuerant, Aristoteles de historia animalium. Et in libro de longitudine vitæ, Mares (inquit) si salaces fuerint, breuioris vitæ sunt quàm fœminæ, vt in genere passerum. Passeri minimum vitæ, cui salacitas par (vt columbis & turturibus) mares negantur anno diutius durare, argumento quia nulla vêris initio appareat nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit. fœminis longiusculum spatium, Plinius. Aristoteles scribit passerem marem vno anno tantum viuere, quod de passeribus Orientis credimus. nam & illa nigredo de qua dicit quòd sit in collo (mẽto) masculi, non est in eis qui sunt apud nos, scilicet in Europa, Author de natura rerum. Ætas passeris apparet in rostro, quia iuuenis habet illud cinereum, & circa fauces croceum, senex verò durum & nigrum, Idem. Mares parum viuunt propter coitum & nimium motum, quæ exiccant in eis humidum vitale, Albertus. Alexander Myndius ait fœminas maribus infirmiores esse, Athenæus. Mares hyeme perire, fœminas verò durare Aristoteles putat, probabiliter ex colore hoc conijciens immutato, Idem. Albertus passerum vitam computat à tempore coitus. dicit enim nullum passerem viuere à tempore coitus plus vno anno. Ephesius fortasse magis ad verba Aristotelis attendens, computat annum à tempore natiuitatis, asserens nullum passerem viuere à tempore suæ natiuitatis plus vno anno, Niphus. ¶ Passer bis anno vel ter parit, in singulas vices septena vt plurimum, vt minimum quaterna oua, Albertus. Parit ad summum octona, Atheneus Aristotelem citans. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, vt passer, hirundo, Aristoteles. Cuculi oua passeris in nido reperta deuorant & sua subijciunt: hic pòst illa suscepta fouet & nutrit, Isidorus. ¶ Passer comitialem morbum, imò & lepram pati creditur, Iac. Oliuarius absq; authore: quanquam Author de natura rerum, In quibusdam regionibus (inquit) morbum caducum hæc auis patitur: nimirum quia semine hyoscyami pascitur, vt Aristoteles credit. Ego nihil huiusmodi apud Aristotelem. Plinius verò de coturnice, elleboro eam vesci, & solam præter hominem comitiali obnoxiam esse tradit.

Libido. *Vitæ longitudo.* *Partus.* *Morbi.*

D.

Passer est auicula, valde circunspecta, Obscurus. Passeris pulli cum euolare debent, vicini passeres cum eorum parentibus conatus ipsorum euolantium comitantur, vt imbecilles si necesse sit plurium constipatione adiuuentur, Author de nat. rerum. In furorem citò concitantur, sed nulla mora discordiæ, Idem. ¶ Passer dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Apud nos pica aliquando deuorat passerem iuuenem, Albertus. Hirundines & passeres interimunt se mutuò cum conueniunt in vna domo, Auicenna. *vide* in Capite de Hirundinibus syluestribus. Vulturem timet troglites, Philes.

Qua ratione passerũ pulli euolare discant. *Hostes passerum.*

E.

Passeres syluestres facilius capiuntur, domestici difficulter. ¶ Struthi (id est, auiculæ in genere) diuersi visco capiuntur, & ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo, &c. vt scribit Oppianus de aucupio 3. 3. Capiuntur visco passeres & cæteræ aues paruæ vel magnæ, si virgulæ inuiscatæ ponantur in locis vbi pasci vel morari consueuerunt, Crescentiensis. Et rursus, Capiuntur passeres præcipuè iuuenes minus sagaces cum saxa seu brechoëllo, quæ est quædam cauea ex iuncis constructa, de qua exire non possunt, cum ad passerum pullos impositos ingressi fuerint. Coturnices, perdices, & passeres, quàm sint libidinosæ aues, & quomodo libidinis earum tempore speculo proposito, capiantur, recitauimus in Coturnice *C.* Pantheron retis genus, quo Galli ad passeres, sturnos, & grues vtuntur, Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Accipitres capiunt passeres, & alias aues diuersas, Crescentiensis. E nidis quos in parietibus habent mustelis aut viuerris cicuribus immissis extrahuntur. Aues etiam quas nos lanios appellauimus pueri cicures alunt, vt passeres è nidis captent.

De eorum capiendorum ratione.

¶ In Media (aliquando) adeò ingens passerum inoleuit copia, iacta absumentium semina, vt homines malo acti ad alia migrarint loca, Diodorus Sic. lib. 4. de fabulosis ant. gestis. ¶ Passer clamans mane tempestatem significat, Gratarolus.

Medos è regione sua expulerũt passeres.

F.

De alimẽto ex passeribus.

Passeres & turdi in delitijs habentur præ cęteris cibis, Suid. Auiculæ (omnes scilicet minores, vt præcipuè passeres) & *cuzardi* (alaudæ) improbantur. nam si parum de ossibus eorum deglutiatur, gula & intestina aliquando exulcerantur. Quòd si de pullis harum auium fiat *frosa* (edulium) cum ouis & cepis, promouent coitum. Iura earum ventrem soluunt, carnes astringunt, maximè si macræ sint. Deteriores ex eis sunt, quæ saginantur in domibus, Elluchasem. Caro passerum calida est vsque ad tertium gradum, & sicca ferè in eodem, difficilis concoctu, corporibus tẽperatis insalubris. aliarum quoque auicularum carnes declinant ad caliditatem, sed magis ad siccitatem. quamobrem de cæteris (auiculis, non passeribus) præferuntur pingues. harum enim caro laudabilis est, & boni nutrimenti, facilis concoctu, & conualescentibus salubris, Michael Sauonarola. Paruorum passerum, inter quos & pyr- 1 gitæ sunt, caro durior est quàm gallinarum, perdicum & similium, Galenus. Psellus trogletas laudat & attenuare scribit. Trallianus tympanicis concedit ex minutis passerculis illos qui pingues non fuerint.

¶ Ex auibus laudantur perdices cum montanis omnibus passeribus, deinde gallinæ, phasiani, &c. Galenus de ingenio sanitatis cap. 2. quo in loco Conciliator per passeres se intelligere scribit aues minutas, & non passeres propriè dictos, qui (inquit) calidissimi sunt, (teste etiam Rasi) & libidinem incitant. Passerum ac palumbium caro dura & difficilis concoctionis est, malique nutrimenti, sanguinem calidum & siccum generans, Haliabbas 5. Theoricæ, capite vigesimo secundo. Et paulò pòst, Omnino vitandi sunt passeres domi nutriti. procreant enim sanguinem pessimum. Passeres auium calidissimi sunt, & præ cæteris auiculis astringunt, & sanguinem acendunt, Isaac. Et alibi, Calidi & sicci 2 sunt, stomachum corrumpunt. quamobrem rarò sunt admittendi. calfaciunt enim, & facilè in nidorosos vapores & bilem rubeam conuertuntur, præcipuè syluestres & macri. concoctioni sua siccitate obsistunt, & ventrem astringunt. Passeres omnes calidi & sicci sunt in fine caloris, Auerrois. Hæc omnia ex recitatione Antonij Gazij.

¶ Passeres omnes mali sunt, Auicenna. Passeres & ipsi salaces sunt, & vescentes eis procliuiores in Venerem fieri Terpsicles prodidit, Athenæus. *Vide* etiam in *G.* & de cerebellis passerum ad eundem vsum parandis, Ibidem. ¶ Pastillus à passerculis: Cape bubulam aut vitulinam, & adipem vituli incisum minutatim, & caseum optimum, aromata & crocum, Coquus Gallicus.

¶ Omnia quidem oua, sed præcipuè passerum, rem Veneream promouent, Auicenna. Venerem conciliant oua passerum in cibo, Plinius & Marcellus. Passerum oua cæteris calidiora sunt, & san- 3 guinem feruidiorem generant, Antonius Gazius.

G.

Vsus passerum in medicamentis.

Passer assus in cibo sumptus delectationem facit & mouet Venerem, Kiranides. Passeres in cibo Venerem conciliant, Plinius & Marcellus. In libro Secretorum qui Galeno attribuitur, compositio quædam præscribitur ad coitum promouendum: qua cum (inquit author) passeres quandoque decoquuntur. A salacioribus inuentum est passeres pinguiusculos commanducare, Alexander Benedictus. *Vide* etiam in *F.* ¶ Cinis passerum sarmentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulsa (potus) morbo regio resistit, Plinius. Similiter crematorum passeris pullorum cinerem ex aceto aduersus dentium dolorem vtiliter infricari tradunt, Idem. ¶ Passeris adeps ponitur in emplastro Nicol. Myrepsi ad tofos seu poros, numero 70. ¶ Cibarium factum ex capitibus passerum & maximè ma- 4 sculorum, adiuuat coitum, R. Moses. Cerebella animalium quomodo reponi debeant, docetur ex Bulcasi in vulgari & barbara æditione Nic. Præpositi libro 1. cap. 13. Peculiariter verò cerebella auium (inquit Bulcasis) quorum ad remedia vsus est, accipi debent de auiculis quæ nidificant in domibus, tempore autumni aut vêris. quibus decollatis exempta cerebella ponantur in vase mundo, & purgentur à ventriculis (membranis) ambientibus. pro singulis verò cerebellis decem, vitellum oui recentis nati ex gallina à gallo compressa addes: & mixta siccabis in patella super cinere calido: deinde insolabis vt amplius desiccentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui sine vitellis hoc medicamen faciant, aliqui cerebellis mox recentibus vtuntur. alij cerebellis & ouis parum mellis admiscent, & ad ignem coagulata reponunt. Cerebella passerum vêre occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum vitello oui subacta, parum igni friguntur, deinde Sole vel igne siccantur: adiecto, si libet, pauco melle, ad Venerem 5 incitandam parantur, alij vt adipes & medullas parant, Syluius. ¶ Passeris fel pondere *dauic* solutum in *zambacelæio* pondere aurei, virgæ testibus & inguinibus inungitur, vt vim ad Venerem confirmet, Rasis. ¶ Passeris fimus à lentigine purgat faciem: quod si sputo hominis varices illinantur, extirpat eas, Hali. Dolorem dentium statim abire tradunt fimo passerum cum oleo calefacto, & proximę auriculæ infuso. pruritum quidem intolerabilem facit, Plinius. Stomacho exoluto & nauseabundo passerum stercus aridum velut polentam, siue aquam biberint, siue vinum, inspergito, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. loc. Passeris stercus cum vino potum erectionem facit magnam: cum adipe verò porcino inunctum alopeciam sanat & explet, & carbunculos frangit, Kiranid. Remedijs contra accipitrum & falconum lumbricos aliqui passeris (aliàs *passeris Indici* vel *solitarij*: vel, si is desit, communis) stercus admiscẽt. Troglitę fimũ vel carnem cum vino aut melle accipitri cõtra morbũ quẽdam dari iu-

dari iubet incertus author Græcus recentior: εἰς συκχαμνό μθυον ἱέρακα. ¶ Oua paſſerum in cibo ſumpta Venerem augent, Hali & alij. *vide* in *F.*

H.

Etymon & ſynonyma.

a. Paſſer dubij generis nomen, in maſc. gen. vſurpari ſolet. vnde diminutiuum paſſerculus apud Plautum, Ciceronem & Varronem. Paſſeres ſunt minuta volatilia à paruitate vocata. Verbum στρουθὸς non modo paſſerem aut ſtruthionem ſignificat, ſed & aues alias: quod & nos (Latini) quandoque ſequimur: vt Cicero cum dixit, omnibus paſſeribus inſitam à natura voluptatem. hodieq; aues ipſas in commune paſſeres vocant Hiſpaniarum vernaculi, Hermolaus. Paſſeres dici poſſunt omnes aues minutæ, Syluaticus.

Paſſer Latinè, & στρουθὸς Græcè nomen eſt alijs etiam auibus cõmune.

¶ Στρουθὸς oxytonum eſt, (ſecundum canonem Euſtathio relatum,) Atticè verò penanflectitur Herodiano, vt ſcribit Ariſtophanis Scholiaſtes in Aues. Generis eſt communis, Euſtathius. Στρουθὸς nomen alijs etiam auibus commune eſt. ſed placet magis στρουθοὺς vocari vt plurimum aues illas Homericæ ſtrutho (quarum ſcilicet Iliados ſecundo ille meminit) congeneres, Idem. Στρουθία dicuntur omnes minimæ auiculæ: στρουθὸς verò propriè qui (vulgò) τρωγλίτης dicitur, Varinus. τῶν στρουθίων nomine, auiculas omnes in dumis verſantes Galen. ferè intelligit, Longolius. Reperitur & στρουθάριον pro paſſerculo. Στρουθὸς dicitur ab eo quòd cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ οἴστρου θεῖν (πρὸς τὴν ὀχείαν,) Euſtathius. Nicander inter remedia contra aconitum στρουθὸν pro gallina dixit, & contra fungos πάτον στρουθοῖο κατοικάδος pro fimo gallinæ. nam & ὄρνις per excellentiam pro gallina ponitur. Κίχλαι, εἶδος στρουθῶν, Varinus. Legitur & στρουθὸς pro ſtruthione vel ſtruthiocamelo, vt Ἀρσινόη ἐλεφάντων ἅρματα κ δ. συνωρίδες τράγων, ἑξήκοντα. βουβαλίων, ιε. στρουθῶν, ὀκτὼ, citante Euſtathio. Στρουθὸν Attici ſimpliciter pro ſtruthocamelo dicunt, Heſychius. Aliàs verò στρουθοκάμηλοι, μεγάλαι στρουθοὶ, & ἄγριαι στρουθοὶ dicuntur. Vbi de hiſtoria plantarum quarto Theophraſtus στρουθῶν πτερὰ dixit, ac Theodorus ſtruthorum alas reddidit, auium transferre maluit Plinius: tanquam ſtruthos Græcis quandoque de auitio dicatur, ſicuti Latinè paſſer, Cælius. ſed Theophraſtus de ſtruthocamelis ſenſit, non de paſſeribus. nam Indicas quaſdam arbores deſcribens, ſic inquit: Ἕτερον δὲ οὗ τὸ φύλλον, τὴν μὲν μορφὴν παραμήκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται παρὰ τὰ κράνη. Στροῦς, ὁ στροῦθος, καὶ ὄστρειον, Heſychius. Elei paſſeres vocant δειρίτας, vt Nicander Colophonius ait, Athenæus. Δίγηρες paſſeres, Heſychius: Varinus penanflectit. Inuenio & δίγηρες, διγῆρες, & δίρηγες pro paſſeribus apud eoſdem. item δρῆες, Macedonum lingua. Ἐλλόποδες & ἐλλοὶ (Heſych. habet ἐλλόπιδας) paſſeres & hinnuli, ἀπὸ τοῦ ἅλλεσθαι, & catuli ſerpentis, Heſychius & Varinus. Κιλίας, paſſer mas, Iidem. Σμάρδικον, στρουθίον, Iidem. hinc σμαρδικοπῶλαι, qui paſſeres vendunt.

Epitheta.

¶ Epitheta. *Arguto paſſere vernat ager*, Martialis. Leuis paſſerculus, Varro apud Nonium. Paſſer ſaltitans, cantillans, ſoliuagus, apud Textorem. ¶ Ὠκέες στρουθοὶ, ταχεῖς, εὐπρεπεῖς, κοῦφοι, Heſychius & Varinus.

Paſſer Catullianus quid ſignificet.

¶ Paſſer ille Catullianus allegoricôs, vt arbitror, obſcœniorem quempiam cælat intellectum, quem ſalua verecundia nequimus enunciare. Quod vt credam, Martialis Epigrammate illo perſuadet, cuius hi ſunt extremi verſiculi: *Da mihi baſia, ſed Catulliana, Quæ ſi tot fuerint, quot ille dixit, Donabo tibi paſſerem Catulli*, Politianus. Strutheum Latinè, vt eſt apud Feſtum, à ſalacitate paſſeris, membrum virile ſignificat, præcipuè in mimis: vt qui paſſerem in Martialis & Catulli verſibus aliter accipiunt, nihil mihi dixiſſe videantur: ne quis in ea re Politianum, quia ſine authore loquitur, ſomniaſſe cauilletur, Hermolaus in Corollario. Dic igitur me tuum paſſerculum, gallinam, coturnicem, &c. Plautus in Aſinar.

pro homine libidinoſo.

¶ Στρουθὸς, homo ſalax & libidinoſus, Heſychius. Στροῦθος, ὁ λελωβημένος, Suidas. Στρουθὸς Οἴμοι κακοδαίμων, στρουθὸς ἀνὴρ γίγνεται. Ἐκπλήσεται. ποῦ ποῦ 'στι μοι τὸ δίκτυον; Ariſtophanes in Veſpis. vbi Scholiaſtes ſenem, inquit, quia ſaltat, famulus paſſerem fieri ait. Idem in Auibus Philocratem τὸν στρούθιον (inquit) ſi quæ auis occiderit, talentum accipiet. vbi Scholia, Ἄνω εἶπεν ἐκ τῶν ὀρνέων. Στρούθιον δὲ εἶπεν ὡς μήλιον. In eadem fabula Cleocritus quidam traducitur ὡς στρουθόπους, τουτέστι μεγαλόπους, (à ſtruthocameli pedibus fortaſſis: vel à paſſerinis per antiphraſin:) ἢ ὡς τὴν ὄψιν στρουθώδης, Scholiaſtes.

Struthopus.

Ego ſtruthopoda eum dixerim cui pedes & crura exigua fuerint, vt noſtri meiſenbeinle: Sic & Plinius: Eudoxus (inquit) author eſt in meridianis Indiæ, viris plantas eſſe cubitales: fœminis adeò paruas, vt Struthopodes appellentur. Plautus cruſcula todila dixit, citante Feſto, cui *todus* eſt genus auis paruæ.

στρουθοκέφαλα.

Monſtroſi partus in vtero fiunt, vel parte aliqua magnitudine excedente, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα (ſcilicet τέρατα:) vel deficiente, ὡς τὰ στρουθοκέφαλα, Author Definitionum medicinalium quæ Galeno attribuuntur. habet autem & ſtruthiocamelus quoque caput proportione exiguum.

Στρουθίζειν.

Στρουθίζειν verbum à nomine στρουθὸς, quod eſt paſſer, deriuatur, & cantum vilem ædere ſignificat, τὸ εὐτελῶς (aliàs εὐτελῶς, quod placet) πῶς ᾄδειν, Euſtathius. Quæ ſtridunt potius quàm canant στρουθίζειν Græcè dicuntur, ex paſſerum voce, Cælius. Στρουθίζειν, τρίζειν, Suidas.

Poculum Perſicum στρουθίον dictum.

Poculum quoddam Perſicum στρουθίον dictum Athenæo, à quibuſdam ſtruthis (paſſeribus) denominatum ſit non conſtat, Euſtathius. Struthio herbæ folium oleæ eſt, quod à medicis aureum poculum vocatur. ab hac ſimilitudine potorium quoddam vaſculum fortaſſe ſtruthion appellatum ſit, Hermolaus.

Strutheũ membrũ virile.

Strutheum, in mimis præcipuè, vocant obſcœnam partem virilem, à ſalacitate videlicet paſſeris, (etiamſi *anſeris* in codicibus pleriſque ſcriptum eſt, Hermolaus) quę Gręcè στρουθὸς dicitur, Feſtus.

Passer marinus. ¶ Passer marinus, quem vocat vulgus Struthiocamelum, Festus. Græci στρουθὸν simpliciter pro struthiocamelo ponunt, vt supra ostendi: aliquando ἀγρίαν, vel Λίβυσσαν, vel μεγάλην cognominant. Est & passer marinus piscis, Græcorum ψῆττα.

Struthiũ herba. ¶ Stirpes. Struthium à nostris (vt Plinio) radicula vocatur: spinosa herba, non tamen acanacea: Flos spectabilis æstatibus, sine odore, caule lanuginoso, semen nullum, radix magna, quę conciditur purgãdis lanis, mirum quantum conferens candore mollitiaq́; &c. Smyrnęa mulier Galena florem hunc nõ struthion, sed strythion vocauit, Hermol. Στρούθιον, radix herbæ lanis eluendis apta, Hesych. Ἐστρουθισμένα Gręcis dicuntur struthio herba repurgata (vellera,) Cælius. Dioscor. ad œsypũ laudat lanas ἀστρουθίστους, hoc est illotas & radicula non curatas. Medicis hodie & orbi nostro, in quo prouenire etiam non puto, struthium ignoratur. Serebatur olim passim. Spõte verò nascitur in Asia Syriaq́;, & trans Euphratem. Hippocrates commendat nascens in Andri insulæ littoribus.

Papaueris genus folia speciẽ passerum repræsentantia habens. ¶ Alterum syluestris papaueris genus *heraclion* vocatur, ab alijs aphron, folijs (si procul intuearis) speciem passerum præsentantibus, semine spumeo. Ex hoc lina splendorem trahunt æstate, Plinius 20.19. Dioscorides huic papaueri folia tribuit σφόδρα μικρά, στρουθίῳ ἐοικότα: id est, minima vel breuissima, struthio similia, herbæ videlicet, non passeribus. tribuunt autem quidam struthio herbæ folium oleæ: vt lapsus videatur Plinius. nam Theophrastus quoque de historia pl. 9.13. (vnde & Dioscoridem & Plinium mutuatos apparet,) Papauer Herculanum (inquit, interprete Gaza) folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt. τὸ φύλλον ἔχουσα οἷον στρούθιον, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι.

Mâla struthia. ¶ Mâla struthia, μῆλα στρούθια, στρουθόμηλα, è coroneorum genere, minori amplitudine, & serotino prouentu, odoratius vibrant. Aetius verò struthia vocat, quæ magna sint & suauiora, minoriq́; placeant acerbitate. Nominat struthium etiam Macrobius inter malorum genera 3.19. Et Callistruthis, roseo quæ semine ridet, Columella ficuum genera enumerans. codex noster habet *Challistruthis.*

Passerina. ¶ Errant qui passerinam vulgò dictam florem candidum ferentem, anagallida existiment, Hermol. Passarina, inter leucoij nomenclaturas, apud Dioscorid. *Ticedillo*, id est herba passerina, quam ignoro, Syluat. Centumnodia, lingua passerina, Idem.

Lingua passerina. Lingua passerina, vt quidã vocant, genus minus lithospermi, quod in aruis reperitur, radice inutili, Tragus. ¶ Auicen. 2.435. *lesan alahfir*, vel *lesan alhassafir*, (linguam auis interpretantur, Bellunens. linguam passerũ) arborem quandam vocat, quæ Græcis recentioribus *orneoglosson* est. videtur autem fraxinus vel fraxini species, in cuius siliquis medulla inest lingue auis similis, &c. Syluat. c. 703.

Stercus passerum herba. *vsnen* herbam interpretatur stercus passerum, vel herbam *kali*, & c. albam esse aiunt, & pannos ea lauari ac dealbari. quærent diligentiores struthione an papaueri spumoso descriptio eius conueniat. mihi ad struthium potius accedere videtur.

Icones. ¶ Icones. Ægyptij hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxilio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Iidem hominem semine abundantem volentes designare, passerculum pyrgiten pingunt, Idem.

Nomina propria à passere desumpta. ¶ Propria. M. Petronius Passer nominatur apud Varronem de re rust. 3.2. Στρούθας, Struthas satrapæ regij nomen est apud Xenophontem rerum Græcarum lib. 4. ¶ Passer, nomen loci, cuius meminit Martialis: *Non mollis Sinuessa, feruidiq́, Fluctus Passeris, aut superbus Anxur.*

Similia. ¶ *b.* Ilia passeris, Horatius 2. Serm. Σπίζαν auiculam passeri similem esse tradunt Hesych. & Varinus: item σπαράσιον. Corydalus passerculus est, similis passerculis quos pyrgitas à turribus, & troglitas ab antris & cauernis appellant, sed maior & cristatus, Aetius. Sirênes supernè specie sunt στρουθῶν, id est passerum, Gyraldus. Ὄψιν ἔχεις στρουθῷ παναμοίϊον. ἦ ῥά σε Κίρκη Ἐς πτίλον μετέθηκε φύσιν κυκεῶνα πιόντα, Distichon Iuliani.

Passer quadrupes. Passerem quadrupedem circa paludes Liberdę oppidi in Lusatia captum, Georgius Fabricius nobis significauit.

¶ *c.* Ἐκολάκευσεν οὐ συμπιέσας τὸ στόμα ὥσπερ πολέμιος, ἀλλὰ τοῖσι στρουθίοισι χαυνοῦσα ὁμοίως, Comicus quidam apud Eustathium. videtur autem significare quandam alicui assentatam ore non compresso, sed pleno & hiante, vt hiare solent auiculæ. ¶ In Domino confido. quomodo dicitis animæ meæ, auola (de) monte vestro (sicut) passer? Psalmo decimo. Et passer quolibet vadens, Prouerbiorum 26. Factus sum sicut passer solitarius in tecto, Psalmo centesimo secundo. Aristophanes passerum nubem dixit, (στρουθῶν νέφος ἀρθὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀναλέψαι.) Illic (in arboribus) passeres (*ziparim*, aues, Munsterus) nidificabunt, Psalmo centesimo tertio. in translatione Hieronymi. Passer inuenit sibi domum, Psalmo octuagesimo tertio. *a.*

¶ *d.* Passer aliquò strepitum magnum faciens volat, ne laqueo venantium capiatur: vnde inquit, Anima nostra sicut passer, &c. Glossa in Psalmum 124. ¶ Τὸ στρουθίον δειλὸν ὄρνεον ὂν ὑπὸ ἀγωνίας ἐλαύνει τὸν ὕπνον, Suidas in Nycticorax.

¶ Passeres duo nonne asse væneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Matthæi decimo. Passeres quinq; nonne væneunt dipondio? Lucæ 12. Καὶ γὰρ πόσῳ κάλλιον ἱκετεύω τρέφειν Ἄνθρωπόν ἐστ' ἄνθρωπον, ἂν ἔχῃ βίον, Ἢ στρουθὸν, ἢ πίθηκον; Eubulus apud Athenæum. Pestem a milio atque panico sturnorum passerumve agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa: mirum dictu, vt omnino nulla auis intret, Plinius. Multi ad Milij remedia, ruberam noctu aruo circumferri iubẽt, priusquam sarriatur, defodiq́; in medio inclusam vase fictili. ita nec passerem nec ver-

nec vermem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem.

¶ *h.* Χρόνον ὁ θεὸς Ἀ'ειφοδίκῳ τῷ Κυμαίῳ ἱκέτας τοὺς στρουθοὺς αὐτοῦ ἔφη εἶναι, Porphyrius libro quarto de abstinendo ab animatis.

¶ Apollonius cum Ephesios doceret, oportere eos sese mutuò nutrire atq; nutriri, passeres fortè in arbore quadam taciti considebant: vnus autem ex ipsis tanquam alicuius rei nuncius vocem emisit, qua visus est aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes post ipsum volarunt. Tunc aliquandiu tacuit Apollonius, sciens quidem quam ob causam passeres volitassent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi verò omnes in se conuersos, & quasi portentum aliquod admirantes aspexit, tunc rupto silentio sic est locutus: Puer quidam effusum frumentum in arcam manibus demittens, cum negligenter illud collegisset, abijt, multa grana passim in angiporto sparsa relinquens: quę cum passer ille inuenisset, cęteris (vt vidistis) nuncians, inuentum cibum communicauit. His verbis permulti commoti, ad hoc visendum cucurrêre. ipse verò his qui manserunt, cœptum sermonem de communi societate seruanda prosequutus est. Postquam verò qui visum ierant cum clamore atq; admiratione summa reuersi sunt: Videtis (inquit Apollonius) quo pacto passeres mutuã de se curam habeant, quantumq; communi gaudeãt societate, nos autem homines eam colere dedignamur, &c. Philostratus lib. 2. de vita Apollon. *Historia de passere alios ad cibum euocante atq; Apollonio eius vocē intelligēte.* Draco quidam terribilis octo pullos passeris vnà cum matre deuorat, & mox à Ioue in lapidem conuertitur, Iliados secundo: quod prodigium Calchas interpretatur, fore vt Græci circa Ilium nouem annis pugnent,) vt draco passeres nouem deuorârat,) & decimo demum obtineant. Ex passerum numero belli Troiani annos auguratus est Calchas, Cicero primo de Diuinat. Et rursus, Cur autem de passerculis coniecturam facit, in quibus nullum erat monstrum? Sic Apollonius apud Philostratum (libro primo de vita Apollonij) ex leæna capta, in cuius ventre cæso octo catuli reperti erant, annuam & mensium octo futuram prædixit, &c. *Auspicia.* ¶ Στρουθὸν κρατῶν φεύγοντα προσδόκα βλάβην, Senarius onirocriticus apud Suidam, id est, Passerem fugientem si comprehenderis, damnum expecta.

¶ Passer auicula parua est, Veneri sacra, tum propter fœcunditatem eius in tantillo corpore, tum quòd libidinosa sit auicula, Eustathius. Passeribus Venerem subuehi Sappho cecinit, Cælius. *Passer Veneri sacer.* ¶ Qui purificatur, offerat duos passeres viuos, Leuit. 14.

¶ Prouerbio celebratur apud Italos passerem vetulum non illaqueari. *Passaro vecchio non trase in gaio* vel *gaiola*: vt apud Latinos Annosa vulpes non capitur laqueo, & Simia non capitur laqueo, in eum qui longa ætate, multaq; rerum experientia est callidior quàm vt dolis çapi possit, Scoppa. *Prouerbium. Passer vetulus non illaqueatur.*

DE PASSERE SYLVESTRI PARVO, *siue torquato.*

PASSERES quidam in arborum truncis, qui longo situ foraminosi sunt, nidificant, vitæ quàm domestici diuturnioris, corporeq; multò minores. horum colla plumæ candidæ, veluti torques aliqua, circundant. vnde & apud nostrates nomen inuenêre (Ringelspatz:) qui per hyemem ferè omnes auolare cõsueuêre. G. Long. Passer torquatus non solum torque albo à communi passere differt, sed & voce & modo nidificandi. Hoc genus in Germania frequens est, sed apud Anglos rarum, Turnerus. atqui Eberus & Peucerus passerem in harundinetis nidificantem, de quo mox priuatim scribemus, torque albo insigniri aiunt. ¶ Hieronymus Tragus passerem quendam syluestrem vocat Waldspatz id est passerem syluaticum. ¶ Est & alius syluestris passer maior, quem mox describemus.

DE PASSERIBVS DIVERSIS, QVORVM *scriptores Græci meminerunt.*

ACANTHYLLIS, genus est passeris, Hesychius.

CORYDALVS, κορύδαλος passerculus, similis est passerculis, quos *pyrgitas* à turribus, & *troglitas* ab antris & cauernis appellant, sed maior & cristatus. Aëtius in cura colicæ.

HIPPOCAMPTVS, passerculus quidam, Idem & Varinus.

PITYLVS, Πίτυλος, auicula quædam syluestris, ὀρνιθάριόν τι ἄγριον, Ijdem.

SPARASION, Σπαράσιον, auis passeri similis, ἔνιοι σκίψ, Ijdem.

SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula syluestris, Hesych. & Varin. Ab hac voce corruptum videtur Πέργουλον, quod ijdem interpretantur ὀρνιθάριον ἄγριον λευκόν.

PASSERES pyrgitæ & troglitæ à Græcis cognominati. nihil opinor à passeribus domesticis differunt. solent enim domestici passeres vel circa domos in cauis se abdere & nidificare, vnde troglitę dicuntur: vel altiùs circa turres, vnde pyrgitæ dicti. *vide* supra in Passere *A.*

PSARIS, Ψάρις, genus est passeris, Hesychius & Varinus.

DE PASSERE SYLVESTRI MAGNO.

Descriptio. PASSERIS ſylueſtris(magni, non ſuperiois qui paruus eſt)caro neq; redundans, neq; concoctu difficilis eſt, ſed ſi quæ alia boni ſucci. Teſtatur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Eſt autem paſſer (hic) magnus, terreſtris: neq; in arboribus neq; domibus habitat: verum in ſummis fruticum ſurculis deſidet, voce nimis quàm garriens, (κελαείζων.) paſcitur autem in triticum hordeumq́; ferentibus agris, & nidum in terra collocat. colore & magnitudine alaudæ ſimilis. hyeme non viſitur. capitur verò maximè noctua, Actuarius libro ſecundo Regalium ſermonum, vt Gybertus Longolius citat enumeratis etiam verbis Græcis. ¶ Paſſerem magnum Actuarij varijs de cauſis Anglorum buntingam, & Germanorum Gerſthammer eſſe ſuſpicor, Turnerus in libro de Auibus. in margine etiam adijcit huic paſſeri mollicipitis apud Ariſtotelem deſcriptionem magna ex parte conuenire. ¶ Paſſer magnus ſolitarius eſt, paulò minor merula, Germanis Gerſthammer/ Eberus & Peucerus.

DE TETRACE PARVA.

TETRACEM auem magnam in Gallinaceo genere deſcripſi. ſed alia tetrax eſt auicula, paſſerum generis, vt mihi videtur, quoniam mentio eius apud authores cum ſpermologo fit & paſſere. magnitudo enim his tribus, ni fallor, ferè eadem, & victus ſimilis, è granis vt plurimum: neq; cantu nobiles ſunt, vt eo nomine à paſſerum vilium auicularum genere eximi debeant. Tetrax auicula eſt à voce dicta, quam oua pariens emittit, (ὅτι τετράζει τὴν φωνήν. ego τετράζειν verbum per onomatopœiam accipio, nec probo illum qui vocem quadruplicem ab hac aue cum peperit ædi reddidit.) Plumis color macularum ſorde varius, perpetuisq́; (μεγάλαις γραμμαῖς, lineis magnis) lineis, magnitudine ſpermologi, Hermolaus ex Athenæo: qui colorem tetracis κεραμεοῦν eſſe ait, id eſt ruffum qualis eſt lateris vel teſtæ coctæ, figlinum dixeris. & carpophágon eſſe addit, id eſt frugibus veſci, ex Alexandro Myndio. Athenæus ipſe auiculam minimam eſſe ait. Epicharmus apud Athenæum, Λαμβάνοντα γὰρ ὄρτυγας, στρουθούς τε καὶ κορυδαλλοὺς φοινικοειμόνας τέτραγας, σπερματολόγους τε: vbi epitheton φοινικοειμόνας ad alaudas an galeritas referri debeat, dubitari poteſt: & an σπερματολόγους pro aue ſui generis accipiendum, an tanquam epitheton tetragum: vtrunq; enim fieri poteſt. Et rurſus, τέτραγές τε καὶ σπερματολόγοι. ¶ Τετράιον, ὀρνιθάριόν τι, id eſt auicula quædam, Heſych. & Varin. ¶ Apud Ariſtot. τέτριξ ſcribitur, Gaza Græcam vocem reliquit. Alauda & tetrix condenſo frutice prolem muniunt, Ariſtot. Niphus hanc auem eſſe conijcit quæ vulgò *calandrella* vocetur, congenerem alaudæ, magnitudine etiam & colore ſimilem, abſq; apice. Ariſtot. quidem alibi genus alaudæ non criſtatum deſcribens, nullum ei peculiare nomen tribuit, ſed calandrella alterum alaudæ non criſtatæ genus eſt.

Τετράιον.
Τέτριξ.

DE SPERMOLOGO PARVO.

SPERMOLOGVS nomine auis alia maior eſt, de genere graculi vel cornicis, de qua ſuperius ſcripſi inter cornices. alia verò auicula exigua, quam ad paſſerum genus referre volui, propter cauſas iam proximè in Tetrace paruo aſſignatas, cui magnitudine confertur ab Alexandro Myndio. Epicharmus pro ſpermologo ſpermatologum dixit, vt citaui in Tetrace. Τότε χρὴ στρουθῶν νέφος ἀρθὲν, Καὶ σπερμολόγων ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀνακάψαι, Ariſtophanes in Auibus. Scholiaſtes ſpermologos auiculas dictas ait διὰ τὸ ὀρύττειν τὰ σπέρματα καὶ ἐσθίειν, (ἀναλέγειν, Suidas) hoc eſt, ab eo quod ſemina in agris eruat & deuoret. Frugilega vermiculos petit, Ariſtot. Spermologum nos ſpicilegam ſiue frugilegam vocare poſſumus: quanquam frugilega (καρποφάγον nimirum) nomen generis eſt, ita victum quærentis apud Ariſtotelem. *Rura* (Italiæ) ipſum paſſerculum vocant ſpicilegam, detrita modò priore ſyllaba, Hermolaus. ¶ Nuper quidam ſpermologum auem ſpecie ſimili monedulæ eſſe ſcripſit, magnitudine tetraci æqualem: ſed is aues diuerſas pro eadem accepit. ¶ Quærendum an ſpermologus ſit genus illud paſſeris, quod vulgò noſtri *emmerizam* vocant, cuius iconem paulò pòſt ponemus. ¶ Eberus & Peucerus picam glandariam noſtram, garrulum ipſi vocant, Græcorum ſpermologum eſſe putant, à quibus ego longè diſſentio. ¶ Gruem Græci géranon vocant quaſi γήρευνον, ab eo quòd terræ ſemina ſcrutetur: & aliter σπερμολόγον, id eſt frugilegam, quòd frugum ſemina quæ humo non obruta fuerint, ab agricolis depaſcatur, Varinus. ego ſpermólogum, potius epitheton gruis eſſe dixerim, quàm ipſam gruem.

¶ Ὀλαιτοί, σπερμολόγοι, καὶ ὀλατοί, Heſychius & Varin. videtur autem ὀλατὸς hæc auis dicta quaſi hordearia, (vt miliariam dicimus.) ὀλὰς enim & οὐλὰς, hordeum interpretantur. quòd hac fruge paſci gaudeat. Σαρκαδὸν, σπερμολόγος, Ijdem. Ariſtophanes in Auibus, auium quædam genera à victu cognominat κοπινοτράγα, alia κριθοτράγα & σπερμολόγα. ¶ Spermologus auis eſt quæ frugibus nocet, quæ & σπερμονόμος dicitur. ab ea ſpermologos vocabant Attici homines (inopes) circa emporia & fora commorantes, & ea quæ de mercibus fortè deciderent (τὰ ἐκ τῶν φορτίων διαπίπτοντα) colligentes. Per tropum etiam

pum etiam spermologi dicuntur homines nullius pretij, (nullius solidæ doctrinę) qui ex collectitia quadam & passim emendicata consutaq; eruditione gloriam sibi aucupantur. vnde & verbum σπερμολογεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀμεθόδως ἐπὶ μαθήμασιν ἔκ τινων παρακουσμάτων ἀλαζονεύεσθαι, Eustath. Ἀπεῤῥήσθων οὖν καὶ αἱ θέαι καὶ τὰ ἀκροάματα βωμολοχίας καὶ σπερμολογίας πολλῆς γέμοντα, Clemens lib. 10. στρωματ.

DE PASSERE TROGLODYTE.

AETIVS libro XI. cap. XI. quod communia remedia aduersus vesicæ & renum calculos continet: Passer troglodytes (inquit) est passerculus minimus, iuxta sæpes & muros victum quæritans. estq; hoc animalculum omnium auicularũ minimum, ea excepta quæ regulus appellatur. similis est autem regulo in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet. eodem paulò maior est, & nigrior, caudamque semper subrectam, & albo colore retro interpunctam habet. magis item garrulus quàm regulus est: & sanè iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (ψαρότερος, id est magis varij coloris, Wottonus.) breues item volatus facit. Naturalem autem vim aduersus calculum omnino admiratione dignam habet. Itaq; sale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfectè sanat: & noui adeò quosdam ob eius vsum nunquam amplius ab affectione vexatos. Conditur autem optimè pennis euulsis, atq; inde largo sale *Vsus in* adobrutus, & postquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfectè sedat. Melius autem est *medica-* etiam aliter ipsos edere si plures contigerint, coctos nimirum, eius præsertim generis quod per hyemẽ *mentis.* vbiq; apparet. Exhibetur autem & alio modo. Passerculus non deplumis in ollulam conijcitur, ac deinde operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, ne fallaris, quum in cinerem sit redactus, & (ne) in aërem exhalans per exustionem totus consumatur. consueuit enim hoc contingere tum ipsi, tum alijs quæ vruntur. quapropter præstat ollæ operculum non oblinire, vt per interualla quædam operculo ademto vstionis modum intueamur. Exhibendus est autem semel omnis vnius passerculi vsti cinis per se, aut modico phyllo & pipere admixto (καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλου συμμέτρου δι' εὐκρατομέλιτος πινομένη ἡ τέφρα, Ægineta) quò saporis iucunditate ori commendetur. Vstus itaq; passerculus peregre proficiscentib. commodus est, licetq; melle cocto exceptum in promtu habere. Melior autem mihi videtur condiendi modus. atq; adhuc dictis præstantior, si quis præeuulsis pennis viuum passerculum sale adobruat. quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & sanguinis naturam quiddam in se complecti, quod minimè vulgariter prosit: cui amplius stercoris efficacia accedit, quam exustione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant assatos edere integros, ita vt nihil ex eis præter pennas abijciant. ¶ Eadem verò breuius scribit Paulus Ægineta lib. 3. c. 45. Troglodytes (inquit) paulò maior est regulo, & colore illi similis inter cinereum & viridem, rostro tenui, &c. mihi hic inter cinereum & viridem color non troglodytæ, sed regulo tantum conuenire videtur.

¶ Nihil est in Aetij descriptione quod non ad amussim auiculæ cõueniat, quam Angli *sepiarium*, *Hæc auis* Colonienses aucupes *koelmuschum* nominant. Vocatur apud Anglos *an hedge sparrow*, hoc est passer se- *quomodo* piarius, & *a dike smouler*, hoc est, in sepibus delitescens. Vulgus Coloniense hunc passerem ein Graß- *à Germa-* musch (nostri curucam vel atricapillam hoc vocabulo nominant) appellat. verum peritiores quiq; au- *nis & An-* cupes ein Koelmusch / (nostri parum minorem capite atro, alij maiorem Kolmeiß / vel Kolmusch ap- *glis voce-* pellant, (hoc est passerẽ in foraminibus vel cauernis degentẽ, nuncupant. Hìc Germanos monitos vo- *tur.* lo, quum duæ sint aues, grasmuchi sua lingua vocatæ, illam solã esse troglodyten, quæ per totũ annum regulo similis cernitur: & non illam quæ circa fauces plumosa ineunte statim hyeme discedit. Nidum huius passeris semel humi factum inter vrticas vidi: & pullos antequam volare possunt, relicto nido, inter herbas fruticesq; reptitantes, sæpius obseruaui. Vermibus pascitur, & paulò ante vesperum solet impensiùs strepere, & omniũ ferè auium postrema ad somnum se recipit, Turnerus. Currucam in cu- *Curruca* ius nido cuculus parit, conijcimus esse Anglicè dictum passerem sæpium, *an hedge sparowe*, Eliota. *à quibus-*

¶ Troglodyten esse credo hunc quem Germanorum vulgus regulum vocat, sæpibus obuolan- *dam esse* tem crebrò, vnde & Zaunschlüpfflin cognomento appellant. Siquidem huic ipsi descriptio Aetij per- *creditur.* bellè congruit: & doctissimus Tanstetterus Collimitius remedium ex troglodyte ad hunc modum, *Ab alijs* quem Aetius præscripsit, comperit & expertus est in aliquot calculosis, efficacissimum, Io. Agricola *regulus.* Ammonius. Audiui & ipse à fide digno homine, qui nonnullos feliciter remedio ex hac auicula vsos mihi asserebat. Quomodo autem quæuis auis aut aliud quoduis animal rectè ad medicinam vti debeat, scripsimus in Alauda G. Recentiores quidam medici, & Arabes, vel eorum interpretes po-

tius, pro troglodyte passere caudatremulam ineptè interpretantur, & nomine corrupto tanquam Arabico *tragulidunten* appellant. Auicenna *safarahun*, alij *safurion*: & remedium aduersus calculum ex caudatremula parãt, vt copiosius in Motacilla scripsi. *Safarahun* est auis (parua, Bellunensis) sic dicta in Francia, Auicenna lib. 2. cap. 659.

Troglodytes vnde dicta sit hæc auis. Nomina eiusdem apud varias gentes.

¶ Troglodytes auis, τρωγλοδύτης, nomen habet a subeundis *troglis*, id est cauernis, vt & Troglodytæ populi. trogites verò, vulgò apud recentiores Græcos dictus, passer communis domesticus est. Et quoniam passer troglodytes auicularum minima est, ac regulo similis, multi populi regulum appellarunt. Itali *reatin, riatino*: circa Verbanum lacum *aryotin*. circa Florentiam *fiorrancio*, id est flos calendulç (nisi hic fortè verus regulus est, qui aurei calendulæ floris colorem maculis vtrinq; in vertice refert.) Scoppa Grammaticus Italus regaliolum interpretatur *reillo*, & *scricciola*, quæ nomina ad troglodyten pertinere puto, *vide* in Regulo. *Perchia chagia* Siculis est auicula minor passere, sæpes perforãs, inde nomen, non alia puto quàm troglodytes. ¶ Gallis *roy*. alibi *beurichon*, alibi *farsonte*. Normannis *rebetre*, quasi *roybetre*. Sabaudis *roy des oiseaux, roytolat, rezeto, redoyell*: & alibi *conta fasona*, quòd saltitando videatur numerare fasciculos. ¶ Germanis Zunschlipfle, in Saxonia Thurnkönick/ Schnykünig/ Zunkünig. circa Rostochium Nesselkünig/ Winterkünick. alicubi Meußkönig, & Dumeling. id est *pollicaris* à paruitate. Flandricè Kuningsken. ¶ Anglis *Wren*. ¶ Polonis *krolik*. ¶ Turcis *bilbil*. ¶ Eberus & Peucer. trochilũ interpretãtur, ein Zaunköning/ Schneeköning/ qui troglodytes noster est, (sed trochilus idẽ qui regulus est, à troglodyte diuersus.) Passerem verò troglodyten passerculi genus faciunt, qui Germanicè nominetur Baumsperlingk, vel Moßsperlingk, id est passerculus arborum vel palustris. in arborum (inquiunt) cauitatibus nidificat, supernè fuscus, sed varius & transuersis albis lineis distinctus, infernè cæsius, vertice purpureo, sub collo nigris candidisq; maculis eleganter variatus.

De eiusdẽ nidificatione, cibo, cantu, & partu.

¶ Passerculus troglodytes noster iuxta parietes domuum & sæpes nidulum è musco struit, plumis etiam impositis. *Vide* infrà in Reguli nidificatione ex Turnero. Araneas venatur. Mira eius in cantu suauitas, sed ali non potest. Maio præcipuè cantillat, vt ferunt. ¶ Regulus bis anno parit, circiter nouem oua vno tempore, Albertus. videtur autem reguli nomine passerem troglodytem intelligere.

Remedia ex eadem.

¶ Antidotus ad difficultatem & stillicidium vrinæ mirifica: Passerculum quem troglodyten nominant (Græcè σιλιπιπίδα scribitur, voce haud dubiè barbara. intelligit autem passerem troglodyten, Fuchsius. *vide* an Græcum nomen corruptum sit pro σἰσοπυγίδα, quod nomen motacillam significat, quam recentiores ad idem remedium pro troglodyte accipiunt) integrum cremato, & sumpto cinere ac tenuiter contrito bibendum ex mero dato, quantitate cochlearij, (minoris, quod pendet drachmam vnam, Fuchsius.) Si autem volueris admisceto etiam farinæ prædictarum cicadarum quartam cochleatij partem, & ieiuno ex vino præbeto, Nicolaus Myrepsus antidoto 60. ¶ Aetius cam præscripsisset remedium efficax ciendæ Veneri, nempe vt passer troglodytes dictus in cibo acciperetur, subdit: Verũ his qui frequentius & supra quàm conuenit inde coëunt, vrinam capræ bibendam præbe. Cerebellum passerum in antidotum diasatyrion alteram, numero 66. apud Nic. Myrepsum recipitur: & rursus in aliam numero 68. cerebellum simul & oua. hæc quidem apud Æginetam lib. 7. etiam in vnguentum entaticon immiscentur.

Fabulæ de troglodyte.

¶ Narrant quidam (ex Italis) de hac auicula, deplumatam quoq; ligno (veruculo) infixam ad ignem, paulatim aliquoties per se conuerti. Albertus hoc de regulo scribit. ¶ Galli fabulantur troglodyten in festo trium magorum, omnes quos eo anno educauerit pullos congregare, & cum eis cantillare. addunt, regem esse auium, quoniam cum conuenisset inter aues vt rex esset quæ altissimè volasset, hæc aquilæ tergo clam insidens, cũ illa iam defessa altius volare non posset, paulò sublimius euolârit, regno quod viribus nequibat arte sibi comparato. Hoc alij de regulo scribunt, vt infra recitabo. ¶ Τρωγλοδυτεῖν verbum cauernas subire significat.

Prognostica.

¶ Angli hanc auiculam (troglodyten) vulgò aiunt esse fœminam, & marẽ eius rubeculã esse, quod falsum est. Vtraq; imminentem pluuiam voce prædicit ¶ Troglodytæ Herodoto populi sunt Æthiopiæ.

DE PASSERIBVS QVIBVSDAM, ILLIS PRÆSERtim quorum nomina Germanica tantum nobis cognita sunt. Et primum de passere harundinario.

Scœniclos seu Iunco an passer sit harundinarius. Passer aquaticus.

SCOENICLOS auis Aristoteli est (quam Gaza iunconem vertit,) quæ ad ripas lacuum & fluminum victitat, & caudam frequenter motitat, turdo minor. Turnerus, Ego (inquit) quum nullam aliam auem nouerim iuncis & harundinibus insidentem,) atqui hoc Aristot. non scribit, sed ex etymologia probabile est, (præter Anglorum passerem harundinarium, Anglicè *a rede sparrow*,) illum iunconem esse iudico. Auis est parua, passere paulò minor, cauda longiuscula, & capite nigro, cætera fusca, Hæc ille. nominat autem Germanicè etiam alio nomine ein Reydtmüß. quem parum palustrem esse coniicio, de quo supra priuatim scripsi. De iuncone supra post ispidæ historiam egimus. ¶ Passer aquaticus

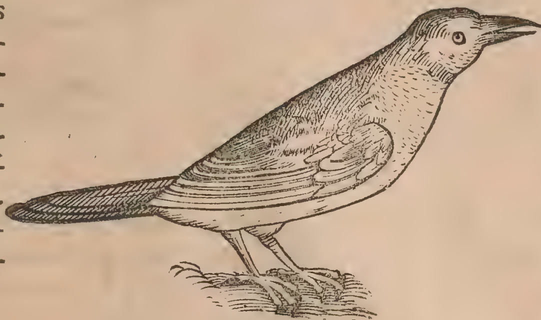
ticus in harundinetis nidificat domeſtico cætera ſimilis, niſi quòd collum albus cingit torques, Rhorſperling/ Eberus & Peucerus. nos de paſſere torquato ſupra priuatim ſcripſimus. Auis Rhorſpätzle etiam Hier. Tragus meminit. Vocatur & à noſtris Rhorſpar/ minor paſſere, ventre fuſco, torque albo, &c. Circa Argentoratum aliud paſſeris genus Rhorgytz/ vel Rhorgeutz dicitur, in quo (vt pictura loquitur) venter albus eſt, pectus cinereum, mentum nigrum, vt & vertex & pars circa oculos, ſed non contigua. hæc enim figlini coloris eſt, vt alæ etiam, ſed nigris maculis variantibus. longiores earum pennæ prorſus nigræ ſunt. dorſum fuſcum, partim cinereum. cauda partim nigricat, partim obſcurè teſtacei coloris eſt. crura roſea. retro oculos & in parte colli albus eſt color. noſtri aucupes vocant Wydenſpatz/ id eſt paſſerem ſalicum. autumno in frutetis reperitur. ¶ Calamodyten auem cedri folium perdit, Ælianus. apparet autem ex etymologia hoc quoque nomen paſſeris eſſe vel alterius auis inter arundines degentis.

Paſſer aquaticus.

Calamodytes.

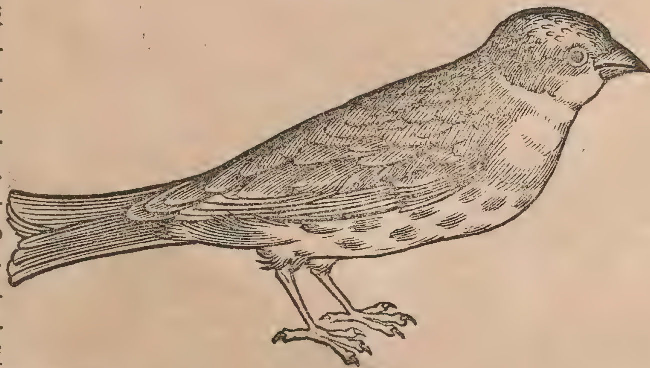
DE PRVNELLA.

PRVNELLAS aucupes noſtri vocant auiculas (*prunellen*) à colore qui obſcurè ruffus eſt, vel figlinus ſaturatus. quidam linarijs eas comparant, alij paſſeribus, quibus minores ſint, colore ſimili ferè. canoras eſſe audio, & cantillare inſtar troglodytæ paſſerculi, nunquam auolare. ali à quibuſdam in caueis propter cantum. Crura roſea ſunt. color circa collum & pectus ad cæruleum inclinans, in ventre dilutior. retro oculos macula figlina, roſtrum nigrum.

DE EMBERIZA FLAVA ET ALBA.

Icon hæc Emberizæ flauæ eſt.

DE paſſere ſpermologo paulò antè ſcripſi: idem verò aliquando mihi viſum eſt hoc genus, quod noſtri Embritz/ vel Emmeritz appellant, alij Emmering/ vel Emmerling. Circa Roſtochium Gälgenſiken. In Brabantia Jaſine, à colore flauo, qui Gallis eſt *iaune.* Alibi Gilbling/ vt in Briſgoia Heluetiæ Gilberſchen/ vel Gilwertſch/ ab eodem colore. Circa Claronã Kornuogel/ ab eo quòd granis frumenti paſcitur. Alicubi Geelgorſt/ (in Germania inferiore puto.) Galgulum aliqui eſſe putant Germanorũ Emmerling/ (vt Ge. Agricola, qui cum aſpiratione ſcribit Hemmerling:) alij Widewol vulgò dictam auem (id eſt oriolum) nos eam eſſe conijcimus cui vulgare nomen Geelgorſt/ Eberus & Peucerus. Iidem lagopodem interpretantur Emmerling/ Goldammer. Ego eandem auem ab alijs Germanis Emmerling/ ab alijs Geelgorſt appellari exiſtimo. Gyb. Longolius chloreum interpretatur Geelgörſt. ¶ Turnerus auem Geelgorſt/ Anglicè vocari ſcribit *a yelowham, a yowlring:* & eandem Ariſtotelis chloreum vel luteum luteámve eſſe ſuſpicatur. ¶ Italica nomina varia eſſe audio, nempe *cia megliarina, verzerot, paierizo:* & circa Bellinzonam *ſpaiarda.* ¶ Gallica *bruyan, verdun, verdrier, verdereule, verdere.* ¶ Illyrij, ni fallor, *ſtrnad* appellant.

¶ *Gelgorſta* auicula Turnero paſſere paulò maior eſt. maris pectus & venter lutea ſunt. fœminæ verò pectus luteum, & venter pallidus eſt. in capite, dorſo, & alis, pennis fuſcis luteæ intermiſcentur. Roſtrum vtrique firmum & breue, in quo tuberculum quoddam dentem mentiens, reperias, præter vermes, hordeo & auena libenter veſcitur. Cauda huius auiculæ longiuſcula eſt, & frequenter motitans, Hęc Turnerus. conuenit autem hæc deſcriptio emmerizæ noſtræ: quam alij etiam Goldhammer vocant, quaſi aureolam dicas, à colore. ¶ Hyeme hanc auem in ſtercoribus equinis alimentum quærere audio. Turmatim volitant, vt paſſeres, circa villas, horrea & ſtabula. veſcitur enim granis hordei, tritici, pane, &c. Includitur à quibuſdam caueis ad cantum. ¶ Apud nos plerunq; inueniuntur cuculi in nidis auicularum, graſemuſchæ (id eſt curucæ:) & citrinæ cuiuſdam auis quam alij gurſam, ame-

Gelgorſta.

Gursa vel Ameringa. ringam vocant, Albertus. Hinc natum est prouerbium de homine beneficijs ingrato, Du lohnest mir wie der Guckauch dem Gorse/ (alij scribunt, wie dem Guchauch die Gorse:) Eam mihi mercedem reddis quam cuculus ameringæ nutrici. Genera vinconum (carduelium) & auis Gurse dicta, animal nullum attingunt: edunt verò semina spinarum albarum & rosarum, & herbarum, & maximè semen papaueris & lappæ, & huiusmodi, Albertus.

Emmerling vel Goldammer *Argentinensis.* ¶ Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Emmerling/ eandem alio nomine Goldammer appellant. alij Gollammer scribunt, alij Gaulammer/ quo nomine missa ad me Argentorato effigies à nostra emmeriza vel emmerlinga differre videtur. est enim rostro, colore, & reliqua specie dissimili. natura verò, vt conijcio, simili. volat enim cateruatim, auenæ & aliarum frugum seminibus pascitur. nidificat inter fruteta, & terna vel quaterna oua parit. Tota pars supina flauet, superior nigricat, per alas medias & dorsum medium ruffa est.

DE EMBERIZA ALBA.

EMBERIZA alba quæ mihi demõstrata est media hyeme apud nos capta, (ein wysse Emberitz.) maior est superiore, rostro breui, latiusculo, flaui nihil habet, colore similis alaudæ, alioqui dissimilis, ventre albicante, à quo etiam albam cognominauimus. In superiore rostri parte retro mucronem tuberculum intus conspicitur. Digiti fusci sunt, crura album & puniceum colores mixtos præ se ferunt. ¶ Italis *ciamontanina* vocatur, vt audio. ¶ Quærendum an hic sit passer magnus, de quo supra scripsimus.

DE

DE EMBERIZA PRATENSI.

EMBERIZAM pratenſem voco, quam aucupes noſtri Wiſemmerß à pratis in quibus verſari ſolet, appellant. hæc, vt pictura indicat, colore eſt teſtaceo ſeu figlino, cruribus, pectore, ventre, alis, & cauda media: vtrinq; enim in ea nigræ ſunt pennæ. Dorſum quoq; nigricat. & in alis ſuperiùs maculæ nigræ ſunt ſubrotundæ: inferiùs verò margines pennarum ſecũdum longitudinem nigricant. roſtrum fuſcum, vertex niger. infra quem vtrinq; macula albicans retrorſum tendit: tum rurſus aliæ duæ nigræ & albicantes per interualla ſequuntur. Hanc auem circa lacum Verbanum *ceppa* vocant.

DE PASSERE MVSCATO.

India mittit muſcatum paſſerem, quem qui volantem viderit, tum ob celeritatem, tum ob paruitatem, crabronem aut veſpam iure exiſtimet. pennis aureis viridibusq́;, alijsq́; verſicolorib. ornatur, magnitudo ape paulò maior. roſtro velut acus eſt tenuiſſima. totus cum nido grana tritici XXIIII. vix pondere æquat. hunc è cotto conficit. audax eſt, & nidum petentibus oculos inuadit, celeritate & paruitate tutior. Conſtat itaq; auem hanc tenuiſſimæ eſſe ſubſtantiæ, calidamq́;, ob id & audacem. nam cùm roſtrum, pedes, linguam, alas, viſcera, plumam, vngulas, cerebrumq́; habeat, tum alia multa, ſubtilẽ ſubſtantiam illius, ac bene elaboratam eſſe oportuit, atq; vt reor hæc eſt auium omnium minima, Cardanus. Coniecerim ego muſcatum dictum, quod inſtar muſcæ ferè ſit, paulò maior ſcilicet ape.

DE PASSERE STVLTO.

AVIVM ſolertiſſima in India habitat, quam ſtultum vocant paſſerem, contrario ſenſu. Nigra eſt auis, intermicantibus pennis albis in collo, turdi magnitudine. quæ aduerſus caudatas ſimias, quarum ibi numerus eſt incredibilis, hoc modo ſe munit, vt nec homo tot commoda aduerſus periculum inuenire queat. Eligit primò arborem excelſam, ac ſpinis obſitam, vt metu terreatur ob altitudinem, & à ſpinis arceatur ob incõmodum. Ramis huius arboris maximè aculeatis ſuſpendit nidũ prædurum, ne frangi ab inimico poſſit: inſtruit aditum anguſtum, vt hoſtis arceatur, ipſa ſola poſſit ingredi: latum in imo, vt commodè cum pullis degere poſſit, tum maximè quòd in eodem excrementa illorũ colligere cogitur, nullo exitu patente alio quàm per quem in ſuprema parte eſt ingreſſus. Verum quia hoſtẽ vti nouit manu non ſecus quàm hominem, nidi longitudinẽ ad quatuor palmos extendit, vt cùm manum immiſerit etiam procul abſit ab imo, atq; ea ratione oua vel pullos qui intus latent tueatur, Cardanus. *Paſſer ſtultus contrario ſenſu dicitur propter ſolertiam eius.*

DE ALIIS PASSERIBVS QVIBVSDAM, PRÆ- *ſertim quorum Italica tenemus nomina, de antiquis Latinis aut Græcis dubitamus.*

DE paſſere ſolitario, ſupra poſt merulam ſcripſimus. Italis vulgò *paſſara ſolitaria* dicitur. Remedijs contra lumbricos accipitrum & falconum, aliqui paſſerum ſtercus admiſcent: alij PASSERIS Indici vel ſolitarij, vel ſi is deſit, communis. *Paſſer ſolitarius.*

Tyrānus. TYRANNVM auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos (Itali) vulgò *vessiuillum* nuncupamus, Niphus.

Passarinus. PASSARINVM Italicè vocant passerculum capite coloris ruffi vel spadicei. idem fortè est, qui alibi *passorono* dicitur. Est & *passara montanina*, id est montanus passer quidam apud Italos dictus: & *passara valina*, à vallibus nisi fallor.

Boarina. BOARINA vel *buorino* apud Italos auis est æqualis regulo, vt audio, dorso eodem colore quo rubecula.

Pagolino. PAGOLINO apud eosdem vocatur auicula mirabilis, magnitudine & colore passeris, nisi quòd caput eius magis inclinat ad colorem quem Itali *pauonaceum* vocant. & rostrum eius est instar nerui subtilis, qui tractus extenditur, remissus contrahitur, vt ligulæ è corio subtiles & molles, res fermè incredibilis, cuius etiam Aluigus Pulcius meminit in libro Morgante inscripto Italicè.

DE PAVONE.

A.

PAVO auis, etiam pauus dicitur, & fœm. gen. paua. Hebraicè *tuk*, תוך, quamuis eam vocem aliqui simiam interpretantur. *vide* in Cercopitheco. *Ranan*, רנן, aliàs verbum est, & cantare ac vociferari significat: aliàs nomen, quod pauonem interpretantur, alij struthionem vel lusciniam. *vide* in Gallo syluestri. Similiter *neelasa*, נעלסה, vocem Hebraicam alij pauonem, alij gallum ferum transferunt, alij struthionem: de qua itidem plura scripsimus in Gallo syluestri. R. Kimhi Iob 39. *neelasa exponit* טווס, *taos*, quod est pauo. *Hoben*, חובן vel חבן, Ezech. 27. vnde pluralis num. *hobanim*. D. Kimhi super huius vocis significatione varias opiniones recenset. Sunt qui animal putant ex cuius ossibus conficiuntur opera,

pera, vt ex ebore. (Munsterus aliquos elephantem interpretari scribit.) Syrus interpres reddit *tauasin*, טוורסין, pauones. Magistri quoq; Thalmudici, טווסא, *tauasa*, pauonem vocant, vt Arabica lingua, teste Kimhi, *tauas*, טאווס, nimirum voce mutuo accepta à Græco ταώς. Alij lignum intelligunt quod vocant הבנים, *ebenum* nimirum. LXX. εἰσαγομένοις. Rectius Kimhi in Ezechiele lignũ dicit, quod Arabicè vocatur *abnus*, אבנוס: & Hieronymus ligna ebeni ex India, quæ nigri coloris pretiosissima sint. ¶ Vt pauo vel pauus Latinis, sic Græcis ταὼς vel ταὸς dicitur. *vide* infra in *H. a.* Vulgò hodie παγόνι, vel παγόνη. ¶ Italicè *pauon*, *pauone*, *pagone*, fœmina priuatim *pauonessa*. ¶ Hispanicè *pauón*. ¶ Gallicè *paon*. ¶ Germanicè Pfaw / fœmina Pfäwin. Flandricè Pauw. Saxonicè Pagelun. ¶ Anglicè *apecok*. ¶ Illyricè Paw.

B.

Pauo rara olim auis fuit, vt Antiphanes & Eubulus indicant, nostro verò tempore ita abundant Romæ, vt vel coturnicibus nihilo rariores sint, Athenæus. Theophrastus tradit inuectitios esse in Asia pauones, Plinius. Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus esse dicitur, Ælianus. In India omnium maximi qui vbiq; sunt pauones nascuntur, Ælianus. Pauonum greges agrestes transmarini esse dicũtur in insulis Sami in luco Iunonis. item in Planasia insula M. Pisonis, Varro. Pauus è Samo præstantior est, Gellius lib. 7. Paui Iunoni sacri sunt, vt scribit Menodotus Samius in descriptione templi Samię Iunonis: & forte (inquit) in Samo primum & nati & educati sunt, ac inde in alia loca distributi, vt recitat Athenæus. Babylonia pauones plurimos colore vario distinctos nutrit, Diodorus: tanquam illic maior pulchriorq; eorum varietas sit quàm alibi, vt Cælius accipit. Clemens in Pædagogo homines gulosos pauonem Medum celebrare scribit. ¶ Pauo auis varia est toto genere, Aristot. Colores (varios) incipit fundere in trimatu, Plinius & Ælian. Albos pauones duos vidi: vnum in Vasconia. alterum in hac vrbe qui extat etiam, Scaliger. Pauonis pennæ magnum quidem ornamentum habent, sed is sine corpore existit, Ælian. Auis est pulcherrima, & pulchritudinis studiosa, Author de nat. rerum. Pauoni natura formæ è volucribus dedit palmam, Varro. ¶ Pauonis apicem crinitæ arbusculæ constituunt, Plinius. Auis est paruo capite, & quasi serpentino, & longis pennis coronato, ruffo, Albertus. Pluma ei in capite instar coronæ vel potius cristæ, Author de nat. rerum. Collum longum, sapphiri colore, Idem & Albertus. Pauonum ceruix, quoties aliquò deflectitur, nitet, Seneca lib. 1. nat. quæst. Pectus quoque colore sapphiri est, lucidum. alæ ruffæ: dorsum cinereum, ad ruborem declinans, Albertus. Pedes fissi, Aristot. apud Athen. Aues non volaces, vt pauones, gallinæ, vropygium (caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. Cauda pauoni ad ornatum data est, Cicero 3. de finibus. Cauda mari est longa, pennis plumosis, & in fine pennarum habet orbes ex viridi quasi chrysolithi splendore, & auri & sapphiri coloribus distinctos, Albertus. *Caudaq; pauonis larga cum luce repleta est, Consimili mutat ratione obuersa colores: Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu, Scire licet sine eo fieri non posse putandum*, Lucret. lib. 2. *Miraris quoties gemmanteis explicat alas? Et potes hunc sæuo tradere dure coco*, Martialis. Pauonis caudæ pennarum oculos & gemmãtes colores Plinius dixit, *vide* in *D.* Nullam auem pulchriorem pauone nostro fingere naturam posse credam, nisi cùm videro, tot oculis in cauda tam longa atq; densa plumis, tanta colorum varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, vt album ac nigrum, quorum vnus per se tristis est, alter reliquos alios obscurat, colores deuitentur, Cardanus.

Pauones olim rari, nunc frequentes.

Vbi potissimum reperiatur.

Descriptio coloris & partium.

¶ Gyb. Longolius scribit se pauones albos aliquando tanquam rem raram admiratum Coloniæ, postea verò frequentiores illos factos esse: aduectos primum à mercatoribus è Nortwegia. Nam cum spectaculi causa (inquit) pauones varij à nostris essent in regionem istam inuecti, primò genti fuêre miraculo, numero deinde per seminium aucto, cùm penitius in frigidiora loca commearent, iamq; matres in ipso vêre ouis incubantes niuosa illa montium iuga perpetuò ob oculos viderent, ex ouis iam animatis albos pullos excluserunt. Produnt nonnulli & in animalibus alba nasci, ex genitoribus alba imaginantibus, sicuti relatum de pauonibus est, Cælius. Inueniuntur in locis humidis & frigidis albi pauones, qui dictos (caudæ) colores quasi per pannum albũ præferunt, Albertus. In Medera insula paui quàm plurimi syluestres sunt, colore ad albedinẽ inclinato, Aloysius Cadamustus. Curiana regio noui orbis pauones habet, sed non pictos aut versicolores. discrepat à fœmina parũ masculus, Pet. Martyr.

De pauonib. albis.

C.

Pauo etiam, vt pleræq; volucres, à sua voce dictus est, Varro. Pupillat pauo, Author Philomelæ. ¶ Pauo cum ad libidinem extimulatur, semetipsum velut mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit rotare dicitur, Columella. Gemmantes suas pinnas ipse miratur, illis semetipsum protegens quum rotari dicitur, Cælius. *vide* infra in *D.* ¶ Pauo (mas, vt quidam addunt) amittit pennas cum primis arborum frondibus: recipit cum germine earundem, Aristoteles. Cauda annuis vicibus amissa pudibundus quærit latebram, donec renascatur, Plinius. Colores varios fundere incipit in (à) trimatu, Idem. Aristot. & Ælian. ¶ Pauo est ποιοφάγος, hoc est gramine victitat, Aristot. apud Athenæum. De pauonũ tum adultiorum tum pullorũ cibo, leges infrà in *E.* ¶ Λίνον δὲ ταὼς τοῖς πτεροῖς βύσας φέρει, Philes loquẽs de auibus quibusdam quæ res diuersas vel edunt, vel in nido imponunt. ¶ Coeunt

De pauonis voce.

Pennarũ rotatione.

Earundẽ amißione.

Cibo.

Coitu. vêre, Aristot. Pauo cum calcat, (coit) clamat: & postquam coierit in posteriora recedit. solum autem vêre calcat, Kiranid. Pauones ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Pauonem & alias quasdam aues quidam falsò concipere sine coitu putant, Albertus. Mares singuli quinis sufficiunt coniu-
Partu. gibus, &c. Plura de partu & incubatione eorum, leges infrà in *E*. ¶ Partus breui à coitu agitur, Aristot. Semel tantummodo anno parit oua duodecim, aut paulò pauciora, nec continuatis diebus, sed binis ternísve interpositis. primiparæ octona maximè ædunt, Idem. Irrita & subuentanea oua pauones etiam nonnunquam pariunt vt gallinæ, Idem, Ælian. & Plinius. Pariunt maximè à trimatu, Idem. Pauo primo anno vnum aut alterum ouum parit, sequenti quaterna quináve, cæteris duodena, non ampli-
Ouorũ exclusione. us: intermittens binos dies ternósve: & ter anno, si gallinis subijciantur incubanda. ¶ Excludit pauo diebus tricenis, aut paulò tardius, Aristot. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius tricesimo, 1
Plin. Pauonis & anseris oua ad vicesimam nonam diem excluduntur, Florentinus. Ter septenis diebus opus est gallinaceo generi. at pauonino & anserino paulò amplius ter nouenis. quæ si quando fuerint supponenda gallinis, prius eas incubare decem diebus alienigenis patientur. Tum demum sui generis quatuor oua, nec plura quàm quinq; fouenda recipient. sed & hæc quàm maxima. nam ex pusillis aues minutæ nascuntur, Columella, & partim Varro. Gallinis subijciunt incubanda oua pauonia: quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat, quam ob causam & syluestres nonnullæ aues pariunt fugientes marem, & incubant. Subijciuntur maximè bina cum plura suo incubitu nequeant aperire. curaq; adhibetur vt cibus assit, ne desiderio eius discedens gallina, intermittat fouendi operam, Aristot. Mares oua frangunt desiderio incubantium. quapropter noctu & in latebris pariunt, aut
Vitæ longitudine. in excelso cubantes: & nisi molli strato excepta franguntur. ¶ Mortui paui caro nec marcescit, nec fœtet, sed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. ¶ Pauo viuit annos vigintiquinq;, Aristot. 2
¶ Pullus paui si totus madescat & polluatur, aliquando perit, Albertus.

D.

De eiusdẽ pulcritudine suiq; admiratione. Inter alites (id est magnas aues) pauonum genus reliquas præcedit, cum forma, tum intellectu eius & gloria. Gemmantes laudatus expandit (cum iactatione, Platina) colores aduerso maximè Sole, quia sic fulgentius radiant. Simul vmbræ quosdam repercussus cæteris qui in opaco clariùs micant, conchata quærit cauda: omnesq; in aceruum contrahit pennarum, quos spectari gaudet oculos, Plinius. Formam ipse suam pauo miratur, & si quis formosum appellauerit, mox floridas & auricomas pennas expandit, & veluti pratum floribus refertum erigens ostentat, & oculis ipse lustrans in orbem circunducit. Adeò cauda ei tanquam stellata nitet: ac si quis eum laudauerit de pulchritudine, ambi- 3
tiosius se geret: si verò reprehenderit, cauda recondita quasi calumniatorem odio sibi esse testabitur, Oppianus. Erecto pennarum flabello seipsum miratur, Textor. *Pandentemq; alas caudamq; ad terga rotantem Pauonem spectare.* Tristatur suis pedibus pauo, cauda gloriatur, Petrus Aponensis. Caudam laudatus extendit, & si pedum deformitatem viderit, mox deponit. Quòd si à tacito spectetur, pennas omnes quas spectari gaudet, contractis oculis abscondit. Nocte experrectus, cum se in tenebris constitutum intueri non potest, clamans pauidè, suam pulchritudinem amisisse se putat, Author de nat. rerum. Sentit pauo pulchritudinem suam, exclamatq; dum pedes intuetur, deformitatẽ eorum aspernatus, caudamq; in rotam erigit, exponitq; Soli vt pulcrior videatur, gaudetq; hominũ admiratione qui illam intuentur: ob id vsq; ad lassitudinem eam continet, Cardanus. Hoc quod Cardanus scribit quòd conspectis cruribus vociferetur, irridet Scaliger ac anicularum fabellas esse ait. Quis enim hoc, inquit, 4
palam fecit? Quoties ipse sibi crura obtuetur. quare non semper, sed aliquando luget inuisum à natura decus. Quoties euenit ei vt pascatur, nec crura conspiciat sua? &c. At ei spectaculo cum sit à primis assuetus annis, quid noui patitur in veteri memoria? Hactenus Scaliger. Pauo se non ignorat ex auibus formosissimum esse, verum etiam vbi formæ sita sit pulchritudo, præclarè tenet, atq; ea elatus & ceruiculam iactat: & ex pennis, quæ ei non mediocre ornamentũ afferũt, maximos spiritus sumit: his enim spectatoribus metum inijcit, & æstiuo tempore natiuum & non accersitum habet tegmentum. Quòd si quem velit exterrere, pennas primum explicat, deinde ad inijciendum terrorem his concrepat, capitisq; elatione ac superbo supercilio velut triplicem cristam iactat. Cum refrigeratio ei necessaria est, tum passis pennis & in anteriorem partem reflexis, ex sese corpus suum opacans, caloris vim frangit & propulsat. Si retro atque à tergo ventus flat, alas paulatim pandit, atq; ventus interspirans auras & mol- 5
les & suaues ei afflat, vnde is refrigeratur. Quòd si laudatur, tanquam formosus puer aut mulier pulcra, corporis præstantiam belle ostentat, sic is ipse pennas ornatè & ordine erigit, vt vel florido prato, vel variæ picturæ similis esse videatur. Ac verò ante pictorum oculos se ad imitandum exponens, abunde sui pingendi potestatem facit, & spectatorem conspectu suo expleri facile patitur. Et quaqua versus conchatam caudam intorquens, & gemmatiorem & variam magis quàm sint Medorum Persarúmve vestes, suam stolam ambitiose admodum & elatè ostentat, Ælianus. *Laudatas homini volucris Iunonia pennas Explicat, & forma multa superbit auis.* Ouid.

¶ Pauo pulchritudinis (puritatis) studiosus, gradu composito incedit ne maculetur: & dum est
Inuidum animal. pullus, madidus aliquando totus & pollutus expirat, tanquam impuritatis impatiens, Albertus.
¶ Pauones inuidi, & ornatus ac pollituræ studiosi sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum

tantum animal hoc traditur, sed & maleuolum, sicut anser verecundum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plin. Pauones fimum suum resorbere traduntur, inuidentes hominum vtilitatibus, Idem. Pauo cauda annuis vicibus amissa cum folijs arborum, donec renascatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens quærit latebram, Plinius.

De eiusdē erga pullos studio & amore.

¶ Pullos suos tanquam alienigenas persequuntur, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Palladius. Retulit mihi quidam ob zelum pauonum oua quandoque frangi. pugnant enim pauo & paua pro incubatione ouorum præ nimio in sobolem amore, Albertus. Clearchus author est in Leucadia pauonem tantopere adamasse virginem, vt ea defuncta commoreretur, Athenæus lib. 13. Eustathius & Cælius. ¶ Amici sunt pauones & columbæ, Plin. ¶ Phasiani capti recens ita ferociunt, vt ne pauoni quidem parcant, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longolius.

E.

De educandis pauonibus.

Pauones prisci etiam domi cicures alebant, Athenæus. In hortis Indiæ pauones & phasiani mansueti aluntur, Ælianus.

De pauonum antiqua raritate & pretio immenso.

¶ Pauo ex Barbaris ad Græcos exportatus esse dicitur. Primum autem longo temporis interuallo rarus: deinde studiosis elegantiæ & pulchritudinis, pretio spectatus fuit Athenis, & viros & mulieres admittentes ad huiusmodi spectaculum, ex eo quæstū fecerunt: atque, vt in oratione contra Erasistratum Antiphon inquit, marem & fœminam mille drachmis æstimarunt. De Pauonibus (inquit Merula apud Varronem) nostra memoria greges habere cœpit, & veniêre magno. ex his M. Aufidius Lurco H-S sexagena millia numûm in anno dicitur capere. eundem Plinius scribit ex hoc quæstu reditus sestertiûm sexagena millia habuisse. Seius à procuratore ternos pullos exigit: eosq; cū creuerint, quinquagenis denarijs (hoc est, libris decem Turonicis, Rob. Cenalis Gallus) vendit vt nulla ouis hunc assequatur fructum, Varro. Pauonum pretia multi extulerunt ita, vt oua eorum denarijs veneant quinis, ipsi facile quinquagenis, grex centenarius facile quadragena millia sestertia vt reddat, vt quidam Albutius aiebat, si in singulos ternos exigeret pullos, perfici sexagena posse, Idem. Hunc locum citans Macrobius in Satur. 3.13. Ecce res (inquit) non admirāda solum, sed & pudenda, vt oua pauonū quinis denarijs væneant, quæ hodie non dicam vilius, sed omnino nec veneunt.

¶ Numidicarum gallinarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella.

Qua ratione educādi sint.

¶ Pauones nutriri possunt in septis villæ affixis, Varro. Et rursus, In auiarijs stabulantur turdi ac pauones. Pauones nutrire facillimum est, nisi fures, aut animalia inimica formides: qui plerunque per agros vagantes sponte se pascunt, pullosque educunt, & altissimas vespere arbores petunt. Vna vero his cura debetur, vt incubantes per agrum fœminas, quæ hoc passim faciunt, à vulpe custodias. Ideo in insulis breuibus meliori sorte nutriuntur, Palladius. In insulis potissimum manufactis, multisque herbis & floribus luxuriantibus, educantur pauones, Didymus. Pauonum educatio magis vrbani patrisfamiliæ, quàm tetrici rustici curam poscit. Sed ne hæc tamen aliena est agricolæ captantis vndique voluptates acquirere, quibus solitudines ruris eblandiantur. Harum autem decor auium etiam exteros, nedum dominos oblectat. Itaque genus alitum nemorosis, & paruulis insulis, quales obiacent Italiæ, facilimè continetur. Nam quoniam nec sublimiter potest, nec per longa spatia volitare, tum etiam quia furis ac noxiorum animalium rapinæ metus non est, sine custode tutò vagatur: maioremque pabuli partem sibi acquirit. fœminæ quidem sua sponte tanquam seruitio liberatæ studiosius pullos enutriunt. Nec curator aliud facere debet, quàm vt diei certo tempore signo dato, iuxta villam gregem conuocet, & exiguum ordei concurrentibus objiciat, vt nec auis esuriat, & numerus aduenientium recognoscatur. Sed huius possessionis rara conditio est, quare mediterraneis locis maior adhibenda cura est, eaque sic administretur. Herbidus, syluestrisque ager planus sublimi clauditur maceria, cuius tribus lateribus porticus applicantur: & in quarto duæ cellæ, vt sit altera custodis habitatio, atque altera stabulum pauonum: sub porticibus deinde per ordinem fiunt arundinea septa in modum cauearum, qualia columbarij tectis superponuntur. ea septa distinguuntur velut clatris intercurrentibus calamis, ita vt ab vtroque latere singulos aditus habeant. Stabulum autem carere debet vligine: cuius in solo per ordinem figuntur breues paxilli, eorumque partes summæ ligulas edolatas habent, quæ transuersis foratis perticis inducantur. hæ porrò quadratæ perticæ esse debent, quæ paxillis superponuntur, vt auem recipiant adsilientem. sed idcirco sunt exemptiles, vt, cum res exigit, à paxillis deductæ liberum aditum conuerrentibus stabulum præbeant, Columella. Seius pauonum oua emit, ac supponit gallinis, à quibus ex his excussos pullos refert in id tectum, in quo pauones habet, quod magnum pro multitudine pauonum fieri debet: & habere cubilia discreta, tectorio læuata, quò neque serpens, neque bestia vlla accedere possit. Præterea locum habere ante se, quo pastum exeant diebus apricis. Vtrunque locum purum esse volunt hæ volucres. Itaque pastorem earum cum batillo circumire oportet, ac stercus tollere, ac conseruare, Varro.

Qua ætate generet vel pariant.

¶ Hoc genus auium cum trimatum expleuit, optime progenerat. si quidem tenerior ætas aut sterilis, aut parum fœcunda est, Columella. Fœminæ pariunt trimulæ. iuniores autem vel excludunt vel enutriunt pullos, Didymus. Ad greges constituendos parantur bona ætate, & bona forma. Huic enim natura formæ è volucribus dedit palmam. Ad admissurā hæ minores bimis non idoneæ nec iam

maiores natu, Varro. Vegeti & validi à languidis separandi sunt. quandoquidem hos illi opprimunt maximè, Didymus.

De eorum salacitate & libidine.

¶ Aliquanto pauciores esse debent mares, quàm fœminæ, si ad fructum spectes: si ad delectationem, contrà. formosior enim mas, Varro. Mares singuli quinis sufficiunt coniugibus, Plinius & Palladius. cum singulæ aut binæ fuêre, corrumpitur salacitate fœcunditas, Plinius. Masculus pauo gallinaceam salacitatem habet, atq; ideo quinq; fœminas desiderat. nam si vnam, vel alteram fœtam sæpius compressit, vixdum concepta in aluo vitiat oua, nec ad partum finit perduci, quoniam immatura genitalibus locis excidunt, Columella. Ab idibus Februarijs calere incipiunt, Palladius. Ferè locis apricis ineundi cupiditas exercet mares, cũ Fauonij spirare cœperunt. id est tempus ab idibus Februarijs ante Martium mensem, Columella. Faba leuiter torrefacta in libidinem prouocantur, si eis quinto quoq; 1
die tepida præbeatur. Sex cyathi vni sufficiunt, Palladius. Signa sunt extimulatæ libidinis, cum semetipsum veluti mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit: idq; cum facit, rotare dicitur, Columella. Cupidinem coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudæ gẽmantis incuruat, & singularum capita occulta pennarum locis suis exerit cum stridore procurrens, Palladius. ¶ Masculi oua & pullos suos persequuntur velut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne, Idem.

Quomodo fœminæ tũ parturientes tum incubãtes tractandæ sint.

¶ Post admissuræ tempus confestim matrices custodiendæ sunt, ne alibi quàm in stabulo fœtus ædant, sæpiusq; digitis loca fœminarum tentanda sunt. nam in promptu gerunt oua, quibus iam partus appropinquat. itaq; includendæ sunt enitentes, ne extra clausum fœtum ædant: maximeq; temporibus ijs, quibus parturiunt, pluribus stramentis exaggerandum est auiarium, quò tutiùs integri fœtus excipiantur. nam ferè pauones, cum ad nocturnam requiem venerunt, prædictis perticis insistentes, 2
enituntur oua, quæ quo propius ac mollius deciderint, illibatam seruant integritatem, Columella. Parturientibus per totam mansiunculam fœnum aut stramen est substernendum, ne confringantur oua cadentia. Stantes siquidem pariunt anno semel atq; iterum oua emittentes, eaq; omnino duodenum numerum non transcendentia, Didymus. Gallinis oua pauonia subijciunt incubanda, quoniam mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat. Subijciuntur maximè bina, cum plura suo incubitu nequeant aperire: curaq; adhibetur vt cibus adsit, ne desiderio eius discedens gallina, intermittat fouendi operam, Aristot. Quotidie diligenter mane temporibus fœturæ stabula circumeunda erunt, & iacentia oua colligenda: quæ quanto recentiora gallinis subiecta sunt, tanto commodiùs excluduntur: idq; fieri maximè patrisfamiliâs ratione conducit. nam fœminæ pauones, quæ non incubant, ter anno ferè partus ædunt: at quæ fouent oua, totum tempus fœcunditatis aut excludendis, aut etiam educãdis pul- 3
lis consumunt. Primus est partus quinq; ferè ouorum. Secundus quatuor. Tertius aut trium, aut duorum. Neq; est quod committatur vt Rhodiæ aues pauoninis incubẽt, quæ ne suos quidem fœtus commodè nutriunt. sed veteres maximè quæq; gallinæ vernaculi generis eligantur: eæq; nouem diebus à primo lunæ incremento nouenis ouis incubent, sintq; ex his quinq; pauonina, & cætera gallinacei generis. Decimo deinceps die omnia gallinacea subtrahantur: & totidem (quot ablata sunt) recentia eiusdem generis supponantur, vt trigesima luna (hoc est expletis triginta diebus) quæ est ferè noua, cum pauoninis excludantur. Sed custodis cura non effugiat obseruare desilientem matricem, sæpiusq; ad cubile peruenire, & pauonina oua, quæ propter magnitudinem difficilius à gallina mouentur, versare manu: idq; quo diligentius faciat, vna pars ouorum notanda est atramento, quod signum habebit auiarius an à gallina conuersa sint. Sed, vt dixi, meminerimus cohortales quammaximas ad hanc rem 4
præparari: quæ si mediocris habitus sunt, non debent amplius quàm terna pauonina, & sena generis sui fouere. cum deinde fecerit pullos ad aliam nutricem gallinacei debebunt transferri, & subinde qui nati fuerint pauonini ad vnam congregari, donec quinque & viginti capitum grex efficiatur, Columella, Palladius & Didymus. Natos pullos si ad vnam transferre à pluribus velis, dicit Columella vni nutrici vigintiquinq; sufficere. Mihi verò, vt bene educi possint, videntur quindecim satis esse, Palladius.

Quibus cibis accendatur in eis libido veneris.

Vltima parte hyemis concitantibus libidinem cibis vtriusq; sexus accendenda venus est. maximè facit ad hanc rem si fauilla leui torreas fabam, tepidamq; des ieiunis quinto quoq; die: nec tamen excedas modum sex cyathorum in singulas aueis. hæc cibaria non omnibus promiscue spargenda sunt, sed in singulis septis. quæ arundinibus intexi oportere præposueram, portione seruata quinq; fœminarũ & vnius maris ponenda sunt cibaria: nec minus aqua, quæ sit idonea potui. quod vbi factum est, mares sine 5
rixa deducuntur in sua quisq; septa cum fœminis, & æqualiter vniuersus grex pascitur. nam etiam in hoc genere pugnaces inueniuntur masculi, qui & à cibo, & à coitu prohibent minus validos, nisi sint hac ratione separati, Columella.

De pauonum tum adultiorum tum pullorum cibo.

¶ Pascũtur omne genus obiecto frumento, maximè ordeo. Itaq; Seius his dat in menses singulos, ordei singulos modios, ita vt in fœtura detur vberius, & antequam salire incipiant, Varro. Pauonũ singulis dare conuenit in nutrimentum, hyeme quidem, fabarum torrefactarum in prunis sex cyathos, idq; ante alium cibum aquamq; purissimam exhibere. Sic enim fœcũdiores reddentur, Didymus. Cũ erunt editi pulli, similiter vt gallinacei primo die non amoueantur, postero die cum educatrice transferantur in caueam. primisq; diebus alantur ordeaceo farre vino resperso: nec minus ex quolibet frumẽto cocta pulticula, & refrigerata: post paucos deinde dies huic cibo adijciundum erit concisum porrũ

Taren-

Tarentinum, & caseus mollis (recens) vehementer expressus. nam serum nocere pullis manifestum est. Locustæ quoq; pedibus ademptis vtiles cibandis pullis habentur. atq; ijs (ita) pasci debent vsq; ad sextũ mensem. postmodum satis est hordeum de manu præbere (solenniter.) Possunt autem post quintum, & trigesimum diem quàm nati sunt, etiam in agro satis tutò educi, sequiturq; grex velut matrem gallinã singultientem. ea cauea clausa fertur in agrum à pastore, & emissa ligato pede longa linea gallina custoditur, ad quam circumuolant pulli: qui cum ad satietatem pasti sunt, reducuntur in villam persequentes, vt dixi, nutricis singultus. satis autem conuenit inter autores non debere alias gallinas, quæ pullos sui generis educant, in eodem loco pasci. nam cum conspexerunt pauoninam prolem, suos pullos diligere desinunt, & immaturos relinquunt, perosæ videlicet, quod nec magnitudine, nec specie pauoni pares sint, Columella & Palladius. Primis duobus diebus alimenti nihil est offerendum pullis. tertio autem die, hordei farina subacta vino & tritico (πυρῷ πτισθέντι, vt Cornarius legit, cui assentior) & zea decorticata madefactaq; ex aqua, pascuntur, Didymus.

¶ Pituitas & cruditates ijs remedijs submouebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est, cum incipit crista produci. nam patiuntur languores infantum similitudine, cum illis tumentes gingiuas denticuli aperire nituntur, Palladius. Vitia quæ gallinaceo generi nocere solent, eadem has aueis infestant. sed nec remedia traduntur alia, quàm quæ gallinaceis adhibentur. nam & pituita, & cruditas, & si quæ aliæ sunt pestes, ijsdẽ remedijs, quæ præprosuimus, prohibẽtur. Septimũ deinde mensem cũ excesserũt, in stabulo cũ cæteris ad nocturnã requiẽ debẽt includi. sed erit curãdũ, ne humi maneant. nam qui sic cubitant, tollendi sunt, & supra perticas imponendi, ne frigore laborent, Columella.

Quomodo curandi sint pulli.

¶ Pauo clamore suo serpentes deterret, & omnia animalia venenata depellit: nec facilè propè morari audent, vbi vox illius frequenter auditur, Author de nat. rerum.

Pauonis clamor venenata animalia depellit.

¶ Pauo quum altè ascendit, pluuiæ signum est, Author de nat. rerum. Cognito apparatu venenosi medicamenti, ad locum prodeunt, clamitant, seq; ipsos expandunt, & medicamentum ex vasis dispergunt, aut etiam effodiunt, si quidem sit sub terram defossum, Incertus. Rasis & Auicenna eos qui sibi à venenosis animalibus timent, pauones & mustelas nutrire iubent. Pauones, vt Theophrastus asserit, cum paucitant, (vltra solitum clamant,) pluuiam indicant, præsertim noctu, Incertus & Grataroles.

Prognostica tempestatum.

¶ Marium pennæ sunt pulchræ, ideoq; puellis pro sertis & alijs ornamentis aptæ, Crescentien. ¶ E caudæ pennis muscaria artificiosa & elegantia conficiũtur, quale describemus in *H.e.* *Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas, Alitis eximiæ cauda superba fuit*, Martial. ¶ E plumis pauonum contextum pannum pulcherrimum vidi apud Baronem de Zimmern. ¶ Stercus pauonum ad agriculturam idoneum est, & ad substramen pullorum, Varro. ¶ Pauonis oua ad aureum colorem faciendum conducunt, sicut & anserina, Kiranides.

De vsu pennarũ, stercoris & ouorũ pauonis.

F.

¶ Pauones primus Q. Hortensius augurali cœna posuisse dicitur, quod protinus factum tam luxuriosi quàm seueri boni viri laudabant, Varro: vel (vt Macrobij quidam codices habent in Satur. 3. 13.) quod potius factum tam luxuriosè quàm seuerè. (vel quod factum luxuriosi potius quàm seueri & boni viri laudabãt.), Ὁρτήσιος ὁ Ῥωμαῖος καταθύσας ἐπὶ δείπνῳ ταὼν πρῶτος ἐκείθη, Ælianus lib. 5. c. 21. Et crudum pauonem in balnea portas, Iuuenal. Sat. 1. Veniat ante omnes aues ad patinam pauo: & quoniam viuus gloria delectatur, mortuus quoq; eiusdem sit particeps, Platina. Ditissimorum mensis duntaxat pauones ac phasiani nati sunt, Idem. Samius pauus numeratur inter cibos electiles, Cælius. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & capitibus fasianorum & pauonum, Lãpridius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij linguas pauonum, &c. Idem. Inter lautitias numerantur quæ habuit Vitellius in sua patina, vt scarorum iecinora, phasianorum & pauonum cerebella. linguas phœnicopterum, murænarum lactes. Text. in offic. 2. 609. ¶ Pauonis caro cocta non perit, Augustinus de ciuitate Dei. Pauo triginta annos integer incorruptusq; seruatur. calor enim non facile compactam exiccatamq; naturam potest dissoluere, neq; rursus humorem expellere naturalem, Herm. Barbarus. Extincti pauonis caro nec marcescit, nec fœtorem contrahit, sed manet tanquam condita aromatibus, Kiranides. Pauonis caro tam dura est, vt putredinem vix sentiat, nec facilè coquatur, Isidorus. Olim amicus quidam pauonis carnem per tres menses integram se asseruare mihi significauit: à quo tempore quandiu seruarit nondum resciui.

Pauo inter ciborũ delicias habitus.

Pauonis caro in plures annos incorruptaseruari dicitur.

¶ Pauo occisus per biduum seruari debet: vel si annum ætatis excesserit vt minimum triduo, vt durities carnis eius remittatur, Arnoldus de Villan. æstate per diem relinqui debet, hyeme duobus vel tribus, Isaac. Pauones & alia duræ carnis animalia, postquam interfecta sunt, per duos aut tres dies relinquere oportet suspensa, pedibus ad pedes eorum alligatis, Haliabbas. quidam sinunt eos suspensos sine pondere per decem dies, Mich. Sauonarola. Bene decoqui debent, Elluchasem. Pauones veteres hyeme magis conueniunt, Villanouanus. Pauonem, phasianum, &c. assabis. hæ quoq; aues si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. ¶ Vt pauo coctus viuus videri possit: Necatur pauo, aut penna supernè in cerebrũ demissa, aut iugulatur vt hœduli solent quo sanguis exeat.

De pauonum apparatu.

A gutture deinde vſq; ad caudam pellis leniter ſcinditur, ſciſſaq; cum proprijs pennis à toto corpore ad caput trahitur, quo abſciſſo cum pelle reſeruato cruribusq́;, pauonem ipſum aromatibus ac odoriferis herbis refertum, veru aſſabis, infixis tamen prius per pectus caryophyllis, inuolutoq; collo linteo albo, continuè aqua humectato, ne omnino deſiccetur. Coctum pauonem ex veru exemptum, propria pelle integes, & vt pedibus ſtare videatur, virgulas ferreas infixas tabulæ ad hoc fabrefactas per crura, ne cernantur, per corpus ad caput & caudam adiges. Sunt qui ad ludum & riſum camphoram cum lana ori indant, ignemq́; vbi ad menſam fertur, inijciant. Inaurare etiam pauonem aſſum & aromatibus cōſperſum, bracteis aureis licet ad voluptatem & magnificentiam. Idem etiam fieri de phaſianis, gruibus, anſeribus, capis, ac cæteris auibus poteſt, Platina. Apicius lib. 6. cap. 5. iura quædam deſcribit pro diuerſis auibus, turdis, ficedulis, pauo, &c. vt inſcriptio habet, quanquam in contextu orationis nulla harum auium nominatur. Idem lib. 2. cap. 2. de pauo (inquit) iſicia primum locum habent, ita ſi cocta fuerint vt callum vincant. ſecundum locum habent de phaſianis.

De qualitate alimēti quod ex carne pauonis accedit corpori.

¶ Caro pauonis incorrupta ſeruatur, vt diuus Auguſtinus experientia comprobauit: nec immeritò quidem, quoniam (Galeno authore) dura & fibroſa caro eſt: frigida nempe & ſicca, & propter duritatem (Galeno teſte de alimentis 3.18. & de diſſolutione continui) difficilis concoctionis, ſed guſtu iucundiſſima, (ſatis bona, Creſcentien.) Incertus. Pauonum caro fibroſa ſeu neruoſa eſt, & ſuperuacanea, & difficilis concoctionis, & mali etiam ſucci, (quod & Raſis teſtatur,) Symeon Sethi. Sunt qui velint pauonis carnem craſſi & modici alimenti eſſe, ac difficilis concoctionis, atramq; bilem augere: cuius naturæ etiam ſtruthiocameli caro habetur, Platina. Pauonis caro propter duritatem vt putredinē vix ſentit, ita non facile coquitur, Iſidorus. Hepaticis ac ſpleneticis nocet, Platina. Omnis grandis auis valentiſſimæ materiæ eſt, & plurimi nutrimenti, vt pauo, anſer, Celſus. Auicenna etiam inter aues carnis duræ pauonem numerat. Pauones calidi ſunt & humidi circa ſecundum, iuxta recentiores (Mich. Sauonarolam) & ſanguinem melancholicum generant: non admittendi in cibum niſi domi nutriti ſint, vt author eſt Iſaac. & quanquam (inquit idem) plus nutriant anatibus, reliquis tamen auibus duriores & grauiores ſunt, ſicut etiam grues, Ant Gazius. Eſt cibus malus eis qui vtuntur quiete, & bonus (magis conueniens, Elluchaſem) vtentibus exercitio. Præparentur ita vt in Grue dictum eſt, aromatibus condiantur,) & vinum generoſum ſuperbibatur, Mich. Sauonarola. Vino bono vetere ſuperpoto, facilius concoquuntur, Elluchaſem. Multum (aliâs, *melancholicum*, quod placet) ſanguinem gignunt, præſertim vetuſtiores, Idem. qui etiam odoratas eorum carnes eſſe ſcribit. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, diligenter vitandæ ſunt grues & pauones, &c. Arnoldus Villanou. ¶ Inter oua principatum tenent pauonina, Athenæus. Peſſima omnium ſunt pauonis oua, propter horribilem odorem carnis eorum. Ant. Gazius.

G.

Vſus pauonis in medicamentis.

Fumum de pennis pauoninis, oculis exceptum, lippis vel rubentibus oculis mederi inuenio in libro Germanico manuſcripto. ¶ Fel pauonis ſimiliter vt perdicis, &c. vt indocti quidam è Dioſcoride citant, qui nihil tale habet. ¶ Pauonis fimus potus, caducos mirabiliter ſanat, Sextus & Kiranides. hinc fortè eſt quòd fimum ſuum hominum vtilitati inuidens reſorbere fertur. Idem feruorē podagræ dicitur mitigare, vt quidam neſcio ex quo Hieronymo citant. ¶ Ad Inſaniam, Recipe cruorem pauonis & da ad bibendum inſanis & ſanabuntur. ¶ Anſerina & pauonina oua, idem quod gallinacea præſtant, Kiranid. ¶ Ferunt pauonis ius quadam peculiari proprietate pleuriticos ſanare, præſertim ſi pingue ſit. Pauonis adeps cū rutæ ſucco & melle, affectus colicos ex humore frigido factos, optimè tollit. Eius autem oſſa aduſta, & in aceto trita & illita, lepras & vitiligines emendant, Symeon Sethi.

H.

Paua. Iunonis auis.

a. Paua fœmina pauonis ab Auſonio dicitur, tamen Columella ſemper pauonem fœminam dicit. Iunonis auem pro pauone Iuuenalis & Martialis dixerunt. *Explicat atq; ſuas ales Iunonia pennas*, Ouidius Eleg. 2. *Gemmata volucris Iunonia cauda*, Statius Sylu. 2. *Sydereas Iunonis aues*, Idē Sylu. 7. ¶ Ταοὶ nominantur apud Pollucem, & à Menodoto vt Athenæus citat. Ταὼς, ταοῦ dicitur, & ταὼν, ταῶνος: & Atticè ταῶς ταὼ, circunflexum, Euſtathius. Ὁ ταὼς Antiphon rhetor in ſuo de pauonibus ſermone, duabus ſyllabis inflectit. Attici verò cum dicant ταῶνι, indicant rectum eſſe ταῶν. quare & rectus pluralis variat, in quo numero rari ſunt obliqui. Herodianus cum ijs quæ in ων deſinentia circunflectuntur, vt Ξενοφῶν, hæc duo etiam, τυφῶν & ταῶν enumerat, eaq; ſola per ντ declinari negat, quoniam & alteram terminationem habeant, nempe ταὼς & τυφῶς, Idem. Ταὼς (Ταῶς) dicitur à caudæ extenſione.

Etymon τοῦ ταώς.

aliqui à voce ταὸς deducunt, ο breui in longum verſo, & mutato accentu. quod non recipimus. nam ταὸς, vt ait Herodianus per ο breue non eſt vſitatum Græcis. Sunt qui (ſi à ταὸς deduceretur) τεὼς potius proferendū fuiſſe dicant, λεὼς à λαός. Nonnulli Ταὼς vltima aſpirata ſcribunt, Varin. Ταὼς ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν, id eſt ab expandendis pennis, Athenæus: apud quem etiam Seleucus hanc vocem (vltimam huius vocis) ait Atticè præter rationem aſpirari & circunflecti, ταῶς: cuius ſcriptionis Tryphonē quoq; teſtem citat: & ſic apud Eupolidem legi ait. item apud Ariſtophanem in Auibus: Τηρεὺς γὰρ εἰς σὺ πότερον ὄρνιν, ἢ ταὼς. In datiuo etiam ταῶνι efferunt Attici, vt Ariſtophanes ibidem. Antiphôn rhetor ſermonem condidit περὶ ταῶν, id eſt de pauonibus inſcriptum: in quo tamen nulla huius nominis mentio

mentio fit, aues verò varias (ὄρνεις ποικίλους) sæpe in eo nominat, Athenæus. atqui Eustathius ὁ ταῶς inquit duabus syllabis inflectitur ab Antiphônte, fortè ex libri inscriptione tantum ita sentiens, quæ est περὶ ταῶν. Persicam auem, Περσικὸν ὄρνιν, apud Aristophanem in Auibus, aliqui interpretantur lautissimam quamuis: quoniam pretiosa omnia quibus solus rex vtebatur Persica dicerentur. aliqui gallinaceum, alij pauonem, τὸν ταῶ, Scholiastes. Medica auis, Μηδικὸς ὄρνις, pauo, Suidas. alij gallum interpretantur. *vide* in Gallo *B*. Ex Argi sanguine ortus est pauo, Theocritus Idyll. 20. vtitur autem periphrasi tali, Ὄρνις ἀγαλλόμενος πτερύγων πολυανθέϊ χροιῇ, Ταρσὸν ἀναπλώσας, ὡς εἴ τις ὠκύαλος νηῦς. Χρυσοῖο πταλάροιο περίσκεπε χείλεα ταρσοῖς. Τοῖος ἔην πάλαρος περικαλλέος Εὐρωπείης.

Persica auis. *Medica auis.*

¶ Epitheta. Gemmei pauones, Martialis. Picti, Ouid. 2. Metam. Et apud Textorem, Volucris Saturnia, Laudatus, Iunonius, Auis Iunonis, Pythagoreus, Crinitus, Eximius, Sydereus, Regius, Rotans, Speculosus, Pupillans, Oculeus, Samius, Superbus, Inachius. ¶ Ἥ δ' ἐν Σάμῳ Ἥρα τὸ χρυσοῦν φασιν ὀρνίθων γένος Τοὺς καλλιμόρφους κ̓ περιβλέπτους ταὼς (ἔχει,) Antiphanes apud Atheneum. Ταὼς εὐπήληξ, ὁ Μηδικὸς κ̓ χρυσόπτερος, καὶ ἀλαζονικὸς ὄρνις, Suid. Ὁ δὲ ταὼς εὐπήληξ χλωρὴν ἀεὶ βόσκοιτο χείματος ποίην, Babrius apud eundem.

Epitheta.

¶ Pauoninus adiectiuum est, vt pauoninum ouum. Pauonius, idem, Varroni: qui oua pauonia dixit, sed castigatiora exemplaria habent pauonina. Aceris genera plura sunt, quod Gallicum vocatur: & alterum crispo macularum discursu, qui cum excellentior sit, dicitur pauonium, à caudarum pauoninarum similitudine, (*vide* infra in *b*. ex Plinio.) Martialis de lecto pauonino, *Nomina dat spondæ picti pulcherrima pennis Nunc Iunonis auis, sed prius Argus erat.* hoc in Istria Rhætiaq́; præcipuum est, Perottus. In Belgica prouincia candidum lapidem serra qua lignum, faciliusq́; etiam secant ad tegularum & imbricum vicem: vt si libeat ad quæ pauonacea vocant tegēdi genera. quo in loco doctiores legunt, pauimentata tegendi genera, hoc est pauimentorum more cōstructa, cuiusmodi permulta hodie videmus. ¶ Phœniceus siue puniceus color, flagrat velut viola flammea: atq; ita à multis olim purpura vocata fuit violacea, hodie penè nomē seruat (apud Italos.) nam paonacius, quasi puniceus dicitur: etsi aliqui vocem hanc vernaculam à pauonis colore factam volunt, Ant. Thylesius. Color pauonis id est color azurus, Andr. Bellunensis. A pauonis natura Itali verbum *Pauoneggiare* deduxerunt, pro eo quòd est seipsum mirari. ¶ Ταὼς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & versicoloribus amictos, (vt attagâs seruos stigmatias,) Erasmus. In vestitu si nimium splendorem & varietatem affectes, non declinabis scomma quale apud Lucianum lectitatur, Ἔαρ ἤδη, καὶ πόθεν ὁ ταώς; Iam ver adest, & vndénam pauo? Cælius. Ἄχθομαι τοῖς ταῶσι, τοῖς τ' ἀλαζονεύμασιν, Aristophanes, hoc est, Molestè fero pauones & fastum. Pauones interpretantur sinus (vestium) varios, à varietate colorum pauonis. ἢ ὅτι πορφύραις ἠχεῖντο καὶ πάραις, Suid. in Ἀχθῶν.

Deriuata. *Color paonacius quasi puniceus.* *Pauones dicti sunt homines nitidius culti.*

¶ In Hyphasi fluuio Indiæ pisces quos pauones appellant oriri perhibent, nec alibi vsquam. Vocantur autem eodem quo & aues nomine, quia ipsis etiam cœruleæ sunt cristæ, squamæ autem versicolores, cauda verò aurea in quamcunq; voluerint partem versatilis, Philostratus. Pari piscis meminit Bellonius ab aue dicti lib. 1. de piscibus cap. 1. vbi paui legendum coniecissem, nisi pauones etiam pisces separatim nominaret. ¶ Persicariam vulgò dictam herbam, Germanicè quidam nominant Pfawenkraut, vel Pfawenspiegel, id est pauoninā herbam, vel pauonum specula. quod folia eius ita nigris insigniantur maculis, ceu speculis oculisve, vt pauonum caudæ: vnde & molybdænam, id est plumbaginem Plinij quidam esse voluerunt. Fungi seu boleti genus quoddam globosum, sessile, terræ locis sylueſtribus hærens, quod initio album vegetumq́; reperitur, deinde in aridissimum puluerē nigrum redigitur tenui membrana nigricante inclusum, Galli *crepitum lupi*, nostri Pfawenfyst, id est pauonis fimum appellant. puluerem illū chirurgi quidā à venæ sectione inspergūt ad sistendum sanguinem: *vide* in Lupo *H.a* ¶ Ταὼς gemma pauoni est similis, Plinius. Kiranidi taôs lapis est de capite pauonis.

Pauones pisces. *Pauonina herba vel pauonum speculum.* *Pauonis fimus herba.* *Taos gemma.*

¶ Icones. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: vbi inter cætera donaria pauonem vidi, quem (quia Iunoni sacram hanc auem esse credunt) ex auro gemmisq; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. In numis etiam pauonis effigiem sculpebant Samij, quòd Iuno, cui hæc auis sacra habetur, peculiariter apud eos coleretur, Athenæus. Diuersas nummorum figuras pauonibus insignes, in Iunonis honorem effictas videre est apud Guiliel. de Schul. de religione antiqua Romanorum. Kiranides in tao, id est pauone lapide, pauonem auem sculpi iubet, tenentem turturem (trygóna) marinum piscem, &c. ad superstitiosos vsus.

Icones.

¶ Fircellius Pauo Reatinus nominatur apud Varronem de re rust. 3. 2.

¶ *b*. Classis regis Salomonis ibat per mare in Tharsis cum classe Hiram, ferens aurum & argentum, dentes elephantinos, simias & pauones, Regum 3. 10. & Paralip. 2. 9. Antiphôn rhetor apud Athenæum author est pauones (Athenis) aluisse δῆμον τὸν Πυριλάμπους, & multos è Lacedæmone etiam ac Thessalia ad hasce aues spectandas confluxisse, & vt oua sibi compararent operam dedisse. Admittebantur autem, inquit, spectaturi in nouilunijs tantū, idq; per annos plus quàm triginta factitatū. Quod verò ad speciem eorum, sic scribit: Εἴ τις ἐθέλει καταβαλεῖν εἰς πόλιν τοὺς ὄρνιθας, οἰχήσονται ἀναπτάμενοι· ἐὰν δὲ τῶν πτερύγων ἀποτέμῃ, τὸ κάλλος ἀφαιρήσεται. τὰ πτερὰ γὰρ αὐτῶν τὸ κάλλος ἐστὶν, ἀλλ' οὐ τὸ σῶμα. Ego sic verterim, Quòd si qui (Athenis acceptas) has alites in aliam ciuitatem transferre velit, pristinum

locum volatu repetent, pennis verò amputatis, (ne auolare queant,) decor omnis amittitur: qui sanè non in corpore eorum, sed in pennis totus est positus. ¶ Pauonis magnitudine est catreus auis, &c.

Similia. Ælianus. Otidem autem imperitus aliquis conspectam, pauonem dixerit, Synesius in epistolis. Tuo palato clausus pauo nascitur Plumato amictus aureo Babylonico, (id est tapetum Babyloniçorum instar ornato,) Petronius Arbiter.

Οἷον δή νυ ταῶνες ἑὸν δόμον (δέμας) ἀγλαόμορφον Γναπτὴν ἐπισκιάουσιν ἀριπρεπὲς αἰολόνωτον.
Τῶν οὐδὲν μερόπεσσι Διὸς τεχνήσατο μῆτις Φαιδρότερον, τερπνοῖσιν ἐν ὄμμασιν εἰσοράασθαι.
Τοῖον ἐπ' ὀρνίθεσσιν ἀριζήλοις ἀμαρύσσει Χρυσῷ πορφυρόεντι μεμιγμένον αἰθόμενον πῦρ·

Oppianus lib. 2. de venatione. Et rursus libro 3. Τόσσον δ' ἐν θήρεσσι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο τίγρις, Ὅσσον ἐν ἠερίοισι ταὼς καλὸς οἰωνοῖσι. *Melibœaq; fulgens Purpura Thessalico concharum tecta colore Aurea pauonum rident imbuta lepôre,* Lucret. lib. 2. Solonis dictum de pauonum pulcritudine, *vide* in Phasiano *b. Anzadarahec,* est arbor folia habens lucida, vt penna pauonis, semper virens, Syluaticus. Theombrotion Democritus scribit triginta schœnis à Choaspe nasci, pauonis picturis similem, odore eximio, Plin. Corydalus (id est galerita) auicula in vertice cristam habet instar pauonis, Ægineta. Aceris genus alterum crispo macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pauonum nomen accepit, in Istria Rhetiaq; præcipuum, Plin. Et alibi, Sunt & vndatim crispæ mensæ, maiore gratia, si pauonum caudæ oculos imitentur. Pantheræ maculas ὀπωπὰς vocat Oppianus, Plinius oculos vt & in pauonis cauda aliqui.

¶ *c. Vocat Iunonius ales Consortem thalami, & speculosa volumina versat. Cauda micat, medijs fulgent sua sydera pennis, Venit amans, cupidis miscent simul oscula rostris. Iungit amor geminos geminataq; gaudia gliscunt,* Io. Textor, ex nescio quo poeta.

Pauonis vox ab Homero infante edita. ¶ Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voçes diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

¶ Ὁ ταὼς ἐναβρυνόμενος τῷ ἑαυτοῦ κάλλει, τοῖς ὁρῶσι τὴν οὐρὰν ἐξαπλῶν ἀποδεικνύει, Varinus.

Superstitiosum. ¶ *e.* Pauonis cerebrum amatorium poculum est, & cor eius gestatum beneuolentiam ac felicitatem præstat, Kiranides.

Laus & descriptio muscarij artificiose ex pennis pauoninæ caudæ cõcinnati. ¶ Cum amicus quidam mihi olim muscarium ex pennis pauoninæ caudæ faberrimè concinnatum donasset, ego tum vt illi gratias agerem, tum vt ingenium in elegantissimi muneris descriptione exercerẽ, hanc ad ipsum epistolam dedi: Accepi pulcherrimum munus tuum muscarium pauoninum, pro quo maximas tibi gratias habeo. Video & admiror in illo summam artem, & manuum tuarum dexteritatem artificiosissima illa pennarum in capulo implexione, nodis & internodijs elegantissimè confectis. Tu verò non contentus artificio tuo, & natiua pennarum pulcritudine, ornamenta etiam alia addidisti, filis distinxisti aureis, sericisque discoloribus, & villos bombycũ textorij operis mollissimæ instar fluxæque comæ puellaris ad basin capuli appendisti. Caput eiusdẽ instar Gordij nodi pennarũ caulibus ita implicasti, vt nec initium vllius neq; finis appareat. Quod idem in cæteris quoq; nodis capuloq; toto mirificè à te præstitum est. Artificiosissimum verò illud est in omni opere, si ars quàm maximè occultetur: neque ex initio aut fine partium operis, ratio eius & constructio prodatur. ea enim quorum modum & rationem videmus, admirari desinimus. Iam cum caules in nodis crassiusculi sint, per internodia verò in subtiles & tenuissimas fibras extensi secundum capuli longitudinem, hoc quoq; admirationem auget. Has strias tanquam stamen in tela, transuersis & obliquis filorum è serico auroque ductibus veluti subtegmine intertextis, operis Musaici & Phrygionum qui acu pingunt ęmulatione felici, rhombis alijsque figuris & labyrinthis distinxisti, cancellasti, totumque varium & iucundissimum visu opus perfecisti. Hoc scilicet non modo conatus, sed assequutus etiam mihi videris, vt cum ipsa natura contenderes, & (si dicere fas est) superares quoque. Quid enim in ipso pauone, & elegantissima eius parte, quam toties tanquam hinc se laudari intelligens, non sine summa ambitione & ipse in se admiratur, & spectatoribus expandit ostentatque: quid in hac inquam, tam pulcrum, splendidum, varium & admirabile est, qui oculi, quæ gemmę, aut quouis modo appelles, quod non in ornatissimo flabro tuo vel par vel superius spectetur? Fila caudæ plumata in opere tuo vt ex pennis minutissimè sectis constant, in multam longitudinem promissa, sic leuissimo etiam impulsu auram copiosam citant, nec ventilando tantum refrigerant, sed muscas, culices & omne volucrium insectorum genus abigunt, gratissimo per æstatem beneficio, vt Hercule musciperda, cui in Olympijs olim Græci sacrificabant, nihil ad hanc rem opus sit. Sed desino tecum certare, hoc est verbis exprimere velle speciosissimum donum tuum, cuius artificium ne Cicero quidem disertissimus, & cum Roscio mimo contendere solitus, ipsene verbis rem eandem magis variare posset, an Roscius histrio gestibus corporis, satis pro merito depinxerit. Cedo itaque tibi tuæque arti, & me vinci fateor.

¶ *f.* Num esuriens fastidis omnia præter pauonem rhombumq;, Horatius Serm. 1. 2. citat etiam Seneca ad Lucilium. *Vix tamen eripiam posito pauone, velis quin Hoc potius, quam gallina tergêre palatum, Corruptus vanis rerum, quia vęneat auro Rara auis,* &c. Horat. Serm. 2. 2. Apud Alexidem Comicum quidam negat se tantum argenti consumere potuisse etiamsi pauones esitasset, (ceu longè pretiosissimã auem,) vt Athenæus recitat.

¶ g. San-

¶ *g.* Sanguis pauonis potus dæmonia expellit, Kiranid. Interiora eius & fimus suffitu omne malum abigunt. ipse dysentericos sanat, Idem. *Magica.*

¶ *h.* Pauo quondam Argus erat, qui conuersam Io in vaccam, Iunonis ira, custodiebat, à Mercurio demum interfectus: ex cuius cadauere tellus auem protulit, in qua etiamnum signa cētum quos habuit oculorum apparent, Oppianus. Vide Ouidium Metam. lib. 1. Argum aiunt in pauonem conuersum esse. quamobrem Aristophanes ait, Πότερον ὄρνις εἶ σὺ ὁ λεγόμενος Τηρεύς; id est, Num tu auis illa es quæ Tereus dicitur? à verbo τηρεῖν, quod est custodire: eò quòd Argus custodierit Iò vaccam, Varinus. ¶ *Valle Banæ res nota, & vix credenda poetis, Sed quæ de vera proditur historia Fœmineam in speciem se vertit masculus ales, Pauaq́; de pauo constitit ante oculos,* Ausonius Sectione 1. ¶ In Leucadia virginem in tantum adamauit Pauo, vt ea mortua commoreretur, Textor. *De metamorphosi* *Argus in pauonem.*

¶ Alexander Macedo eiusmodi aues apud Indos videns, earum admiratione commotus, in eos qui has occiderent, grauem pœnam constituit, Ælianus. Pauo sacer erat in Libya, ita vt quisquis huius generis auem læsisset, non ferret impune, Eustathius. ¶ Iunoni pauo & anser dicabantur. De pauone fabula est apud Ouidium in Metam. & Athenæum, Gyrald. Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis, Ouidius de Iunone Metam. 2. *Iunonis volucrem quæ cauda sydera portat,* Idem 13. Metam. *Didicit iam diues auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem,* Iuuenalis Sat. 7. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: vbi inter cætera donaria pauonem vidi, quem (quia Iunoni sacram hanc auem esse credunt) ex auro gemmisq́; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. ¶ Μήποτε θρέψαι ταὧν Φερσεφόνη τοιόνδε ταῶν, ὃς τοὺς ᾄδοντας (forte εὕδοντας) ἐγείρῃ, Eupolis apud Athenæum. ¶ C. Caligula eò vesaniæ processisse traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos & pauones mactari iusserit, Gyraldus. *Pauonem occidere aliquãdo capitale fuit.* *Auis est Iunoni sacra.*

¶ Prouerbia. Laudant vt pueri pauonem. Prouerbij faciem habet quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ. *Didicit laudator auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem.* Idem alibi, *Probitas laudatur & alget.* Notior est metaphora, quàm vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo, *Laudatas ostendit auis Iunonia pennas, Si tacitus spectes, illa recondit opes,* Erasmus. ¶ Coquus quidam apud Athenæum lib. 3. varijs & diuersis cibis in sartaginem coniectis Ἐποίησα τ' αὐτὸ (τὸ τάγηνον) ποικιλώτερον ταὧ. hoc est sartaginem reddidit pauone magis variam. Erasmus in Prouerbio, Magis varius quàm hydra, hunc senarium citans non rectè legit αὐτὸν, ad hominem referens. Pauones cognominabant Græci hominem vestitu nimis splendido & vario vtentem: vt supra in *H.a.* inter deriuata exposui. ¶ Tanquam pauo se circunspectans, Had. Iunius. *Prouerbia.* *Laudant vt pueri pauonem* *Pauone magis varium.*

PEGASVS ales est Æthiopici cœli: quæ præter aures equinum nihil habet, Solinus. Plura leges in Equo *H. h.* *Pegasus.*

DE PELECANO.

A.

Pelecanus vt vulgò à pictoribus effingitur.

PELECANVS auis à nobis nominabitur, per *l* simplex, & *e* breue in vtrisq; prioribus syllabis, declinatione secunda, quoniã à Græcis quoq; πελεκᾶν dicitur, quam recentiores quidam pelicanum dixerunt, vt Eucherius: alij *pellicanum* (per *l* duplex) vt Albertus: & eruditi quidam pelecânem à recto pelecàn, imitatione Græcorum vt Hermolaus. Pelicanus siue pelicanis, vt ab Aristotele in 8. (lib. hist. anim. cap. 12. vbi tamen πελεκᾶνες legimus, vt etiam libro 9. cap. 10. Gaza *plateas* vertit Plinium imitatus) appellatur: à Plinio (10.40.) platea dicitur, à Cicer. in 2. de nat. deorum platalea, Volaterran. Cicero non plateam, sed *plataleam* tradit hanc vocari, vt in ipso forte Ciceronis codice sit error, Hermol. Oppianus de aucupio 2.7. non pelecanum, sed *pelecinum* (πελεκῖνον) hanc auem nominat. Aristophanes verò in Auibus pelecanum & pelecinum simul nominat, tanquam aues diuersas. Et rursus in eadem fabula tetracis auis cum porphyrione & pelecino meminit. ¶ Hebraicum nomen *kaath,* קאת, Septuaginta Leuit. 11. pelecâna vertūt, & Psalmo 102. Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabunt in superliminaribus eius cuculus (*kaath*) atq; noctua, Sophoniæ 2. Munstero interprete. qui tamen Esaiæ 34. *kaath* interpretatur pelecanum. Pelicanus (inquit propheta) & vlula, noctua & coruus, habitabunt in ea. loquitur autem de syluestribus & solitarijs auibus, vt *kaath* etiam talis sit, non aquatica. Plura de nomine *kaath* scripsi in Mergo in genere, & in Onocrotalo. *Chasida* quoque Hebraicam vocem, aliqui pelecanum, alij onocrotalum, alij aliter interpretantur. *vide* in Ciconia.

Pelecani seu plateæ nostræ figura.

Quid sentiendũ sit de pictura qua pelecanus rostro pectus sauciare & sanguine pullos irrigare fingitur.

¶ Alberti ex Aristotele translatio alicubi *falakynes*, alibi *kalakanez* pro pelecanes habet. Auicenna autem (inquit) appellat *balazub.* Ramphius auis est quæ dicitur pelecanus, Kiranides: nimirum à magnitudine rostri, quod Græci rhamphos nominant. Sunt & ῥάφοι aues quædam Hesychio & Varino. ¶ Pleræque gentes pelicani nomen tanquam peregrinæ & incognitæ auis, quam pro arbitrio pictores hactenus finxerunt, adunco vt videtur rostro pectus sauciantem, & effluentem sub ea sanguinem hiante ore excipientibus pullis: cum nulla talis, opinor, in rerum natura auis sit, nisi quis Ægyptios de vulture hoc verè tradere putet, quod Orus literis mandauit, eum ne fame pulli pereant, femori suo vulnus infligere, & emanantem sanguinem ab illis exorberi. Verum pelecanum cuius iconem

nem

nem posuimus, Itali quidã hodie appellant *becquaroueglia.* ¶ Galli *pale, truble, poche*, à palæ vel cochlearis figura, quam rostri latitudine refert. vox *poche* Burgundis cochlear magnum significat. ¶ Germani Löffler / Löffelgans: hoc est cochleariam, vel anserem cochlearium. circa Coloniam Lefler proferunt. Frisij Lepler. ¶ Angli *aschofler*, vel *shouelard.* nostri proferrent Schufler. palam enim vel batillum Schufel appellamus. ¶ Sigis. Gelenius pelicanum Germanicè Fauser interpretatur, nomine mihi ignoto: Illyricè *bucacz.* sed hæc ardea stellaris nostra est, non onocrotalus.

¶ Videtur sanè mihi pelecanus noster ardearum generi adnumerandus, à quo non tam alio insigni quàm rostri latitudine differt. quanquam Aristoteles etiam ardeæ albæ rostrum latum & porrectum tribuit. ego albardeolas in Italia vidi rostro non lato, sed cæteris simili. Albardeolam si non vidissem in Italia, Anglorum *shouelardam* albardeolam esse iudicassem, Turnerus. Albertus etiam auem quam cochleariam vocamus, ardeam albam esse putauit. hęc ardea (inquit) tota alba est, & figura similis cinereæ, sed melius pennata, collo longiore, & rostro anterius rotundo, tanquam circulo vno super alterum imposito.

Pelecanus ardearũ generi adnumerandus.

¶ Aues quas Aristoteles pelecanos, Plinius onocrotalos appellat, Bellonius. *vide* supra in Onocrotalo *A.* Duo dicuntur esse pelecanorum genera: vnum aquaticum quod piscibus: alterum terrestre, quod serpentibus & vermibus viuit, & dicitur delectari lacte crocodilorum, quod crocodilus spargit super lutum paludum: vnde fit vt pelecanus crocodilum sequatur, Albertus. Quidam ex D. Hieronymo recitant pelicani duo esse genera, vnum volatile, alterum aquaticum. Pelicanus auis est parua quæ solitudine delectatur. Est & aliud pelicanorum genus in Nilo, penè cygnis simile, nisi quòd paulò maiores sunt. quidam ita & onocrotalos vocant, Eucherius. Oppianus quoq; pelecanum (ipse *pelecinum* appellat) ab onocrotalo non videtur distinguere. cum sinum ei ante pectus dependere scribat, κόλπον ἐξηρτῆσθαι περὶ τῷ στέρνῳ. Nos cum de onocrotalo abunde scripserimus supra: in præsentia de illa aue scribemus cuius iconem posuimus, & quam veterum pelecãna vel plateam esse non dubitamus. ¶ Pelecanum aliqui cum porphyrione confundunt, vt in Porphyrione ostendam.

Duo pelecanorum genera.

B.

Pelecanus auis secus Nilum & in paludibus Ægypti moratur, Kiranid. Auis est Ægyptiaca, habitans in solitudine Nili fluminis, vnde & nomen sumpsit. nam canopos Ægyptus dicitur, Isidorus. In tabulis quibusdam quæ orbis terrarum descriptionem continent, pelicanum auem totam albam in Africa circa Ægyptũ degere inuenio. ¶ Rostrum (*rhámphos*) habet magnũ, Scholiastes Aristoph. hinc scilicet etiam rhamphius à Kiranide nominatur: & à rostri latitudine platea vel platalea à Græcis, à nostris cochlearia, à Gallis *pala.* ¶ Oppianus pelecino suo collum vlnæ (orgyiæ) proceritate tribuit, & sinum ante pectus propendentem: quæ ad onocrotalum, non pelecanum nostrum pertinent. Aristoteles pelecanis ingluuiem tribuere videtur, τὸν περὶ τῆς κοιλίας τόπον nominans, hist. anim. 9. 10. ¶ Pelicanus dicitur quasi pellem habens canam, id est plumas albas, (ridicula etymologia, quanquam res vera est.) hæc auis semper macie afficitur: & quicquid glutit, citò digerit. quia venter eius nullum habet diuerticulum, quo cibum retineat. solum enim visceris (intestinorum) habet ductum, qui ab introitu oris vsq; ad secreta naturæ pertingit, Author de nat. rerum. Nos nostræ plateæ intestina multis anfractibus inuoluta reperimus. Rarò apud nos capitur, frequentius (vt audio) in Bohemia, & apud Anglos in littore maris. ¶ Capta apud nos platea prope vrbem in ripa lacus, circa finem Septembris, ad me allata est, candida pennis omnibus, præterquam vltimis & maximis alarum, quæ ex parte inferiore nigricant. pedes & crura nigra sunt. magnitudo parum infra anserem. lingua breuissima, vel signum potius & initium linguæ. collum digitos longum circiter decem. oculi glauci. cauda breuis, quinq; aut sex digitos longa. crurum altitudo paulò infrà duos dodrantes. inter digitos pedum aliquid membranæ est, idq; amplius inter duos maiores. vngues breues, nigri, acuti. Obesa admodum erat, multa circa cutim pinguedine vndiquaq;. intestina admodum inuoluta, præpinguia. fel viride. In ventriculo herbas quasdam aquaticas virides reperiebam, & ramenta quædam radicum geniculata, harundinum puto. In aquam immissa natabat, & quærebat aliquid immerso rostro in fundo. Irascens adeuntibus rostro aperto collisoq; sonitum ædebat. Pediculis quibusdam latis infestabatur.

Pelecanus auis est Ægyptiaca.

Descriptio eiusdem.

C.

Platea nostra, vt audio, circa mare præcipuè degit, & innatat quoq; rarò circa dulces aquas, Aristot. tamen historiæ anim. 9. 10. pelecãnes fluuiatiles memorat. Capitur in Anglia in littore maris: & cicurata piscibus vescitur, intestinisq; gallinarum & alijs culinæ reiectamentis. Sunt qui ranis quoq; & serpentibus eam vesci referant. Pelicanus lacte crocodili viuit, quod vtiq; bestia præ nimia mamillarum abundantia in aliquo palustri loco copiosè fundit: vnde & crocodilum libenter pelicanus sequitur, Author de nat. rerum, & Albertus. Pelecani fluuiatiles (οἱ πελεκᾶνες οἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς γινόμενοι) conchas maiusculas læuesq; fodiendo erutas deuorant: & quum iam multas ingesserint, ingluuieq; sua coxerint, euomunt, vt hiantibus iam testis carnes lectas deuorent, Aristot. in historia animalium & in Mirabilibus narrationibus, & Ælianus, & Cicero 2. de nat. deorum. Platea (aliâs *Platalea*) nominatur aduolans ad eas quæ se in mari mergunt, & capita illarum morsu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadẽ cum deuoratis se impleuit conchis, calore ventris coctas euomit, atq; ita ex ijs escu-

Auis est aquatica.

De eiusdẽ cibo.

Conchas integras ab eo deuorari ac poſt teſtis dehiſcentibus reuomi vt pulpam ſeligat.

lenta legit teſtas excernens, Plinius & Cicero. Vt conchas pelecanus quas deuorarit, ventris calore diſcuneatas reuomit, & pulpam à teſtis ſeligit: ſic erodius (ardea) oſtrea teſtis obducta vorat, & ingluuie concalefaciens tandiu cuſtodit, quoad calore ſtomachi diſcluduntur. poſtquam verò iam diductas ſenſerit teſtas, eas euomit, & carnem ad ſuſtentandum ſe retinet, Ælianus, Plutarchus & Philes. Oppianus quanquam pelecini nomine onocrotalum, vt dixi, intelligat, eadem tamen de eo ſcribit. Pelecini (inquit) non minus quàm lari voraces, non toto tamen corpore merguntur, ſed vt ſolent qui ſe in caput præcipites voluunt (οἱ κυβιστῶντες,) colla quibus vlnæ (ὀργυιᾶς) proceritas eſt, ſubinde demittunt, dorſis interim ſupra mare prominentibus. piſcem obuium quenq; ampliſſimis faucibus exceptum deuorant. Sinus quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantiſper recondunt: & ne teſta quidem intectis abſtinent: ſed vnà cum teſtis primum quod ſe obtulerit deglutiunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis teſtis pulpam vorant. Nam quæ dum viuerent occluſæ erant, vita ſpoliatæ aperiuntur ac dehiſcunt, Hæc ille.

De eius nidulatione.

¶ Cùm vt aliæ aues in locis à terra altis pelecanus nidum conſtruere poſſit, tamen imprudentia quadam in ſcrobe, quem in terra facit oua ex ſeſe parit, Orus.

Migratione.

Pelecânes etiam migrant, & de Strymone amne ad Iſtrum aduolant, prolemq; ibi faciunt. abeunt vniuerſæ, ac priores expectant poſteriores, propterea quod vbi montem ſuperarint, videri priores à poſterioribus nequeant, Ariſtot.

D.

In Anglia plateas cicures ali audio: ego Ferrariæ in Italia manſuefactam vidi, quæ culinæ reliquijs veſcebatur.

De pelecanorum in parentes pietate.

¶ Ciconias & pelecanos poſtquam conſenuerunt pulli proprij alunt, & ingreſſum volatumq; eorum promouent, Io. Tzetzes.

De eorundem cura erga pullos ſuos.

Herodios & pelecanos ſimiliter vt ciconias in pullis ſuis enutriendis, ſingulari beneuolentia vti audio: nempe vt cùm aliunde cibus non ſuppetit, eſculenta quæ prius ederant, euomant, & in educandos fœtus conuertant: & ad volandum pullis imperitis duces ſint, Ælianus. Pullos ſuos tantopere amat, vt dum ignem circa nidum ab aucupibus excitatum extinguere alis ventilando conatur, illas ſibi adurat, vt in *E.* referemus.

De pelecanis pullos ſuos interficientibus ac poſt ſanguine ſuo viuificantibus.

Pelicani cum ſuos à ſerpente filios occiſos inueniunt, lugent, ſeq; & ſua latera percutiunt, & ſanguine excuſſo, corpora mortuorum ſic reuiuiſcunt, Hieronymus in epiſtolis. Pulli pelecanorum vbi parum adoleuerint, mox parentes ſuos percutiunt in faciem: cuius illi iniuriæ impatientes pullos colaphizant (cedunt ceu colaphis roſtrorum) & interficiunt. deinde miſerti eorum lugent (per triduum, ſecundum aliquos obſcuros.) Eadem (Tertia, ſecundum alios) verò die mater ſua latera dilanians aperit: & ſanguinem ſuper filios ſuos mortuos effundens viuificat eos. reſurgunt autẽ quodam naturali modo, Kiranides, Iſidorus, Phyſiologus, Author de nat. rerum, & Albert. Poſt ſanguinis verò effuſionem adeò debilitatur, vt exire de nido non valeat, & pulli pro ſua ac matris cibatione euolare cogantur. Sed horum quidam propter ignauiam vel impietatem in matrem exire nolunt, (& pereunt. quidam autem ſeipſos quidem paſcunt, ſed matrem penitus negligunt. Mater vbi conualuerit pios filios nutrit: impios verò abijcit & contemnit, Author de nat. rerum) hos cùm voluerit (valuerit) abijcit, & prouidentes ſibi ſe ſequi permittit. Sed hæc a quibuſdam literis prodita, nullo affirmari experimento poſſunt, Albert. Ægyptij etiam vulturem ardentiſſimè ſuos pullos amare aiunt, & per centum ac viginti dies in terra commorando ita vt nuſquã humo tollatur, ſic in alendam prolem incumbere, vt non ſe ex pullorum loco commoueat: ac ſi quando nutrimenti facultas deſit, ne fame pulli pereant femori ſuo vulnus infligere, & effluentem ſanguinem eis exorbendum dare.

De diſsidio pelecani cum quibuſdã alijs auib.

¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat. rurſus coturnix ab ea vehementer diſſentit, Ælianus & Philes. Pugnam ciconiarum & pelicanorum aduerſus cornices, coruos, vultures aliasq; carniuoras aues deſcripſimus in Ciconia *C.* ex Kiranide.

E.

Qua ratione capiatur.

Pelicanus nidificat in ſcrobe in terra: quod non ignorantes aucupes, bubulo ſtercore locum circumlinunt, ignemq; ſuccendunt. ea verò fumum aſpiciens, aggreditur ignem alis reſtinguere. veruntamen ei tantum abeſt ad extinguendum aſtutia, vt magis magisq; ſua tanquam ventilatione incẽdat, idcircoq; alis exuſtis capiatur, Orus.

F.

De vſu eius in cibis.

In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominatur in cæteras aues *pelecán.* Ibis, porphyrio & pelecân prohibentur menſis (in vetere teſtamento) eò quòd aues ſint voraces piſciũ, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Ægyptiorum ſacerdotes pelecanum, quòd pro liberis in diſcrimen ſe conijciat, (dum ignem circa nidum accenſum alis ventilando extinguere conatur, vt in *E.* retuli) non edũt. Multi tamen ex Ægyptijs eo veſcuntur, vt qui eum dicant non iudicio ac prudentia quadam vt vulpanſeres, ſed beneuolentia duntaxat & mira in ſobolem pietate certamen hoc ſuſcipere, Orus. ¶ Platea noſtra aliquando mihi guſtanti grata, & anſeri non diſſimilis viſa eſt. apud Anglos in delicijs haberi audio.

G.

De vſu in medicamentis.

Fel pelecani cum nitro mixtum, nigros alphos ſanat: & cicatrices nigras eiuſdem coloris cum reliqua carne facit: & argentum obſcurum ſplendidum reddit. omnem deniq; nigredinem pellit & abſtergit, Kiranides.

Πελεκᾶν

H.

Πελεκὰν oxytonum: πελεκᾶνος, penultima in obliquis circunflexa, (etsi Grammatici quidam acuant, nisi librariorum is error est,) lingua communi dicitur, (vt apud Aristotelem, Ælianum, Orum,) πελεκὰν, πελεκᾶντος Attica (apud Aristophanem in Auibus:) πελεκᾶς, πελεκᾶ, Dorica, Suidas, Varinus, & Aristophanis Scholiastes. Idem Scholiastes dubitat vtrum casus rectus penultimam potius acuere debeat, vt πελέκας scribatur sicut ἀλίβας. Ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες Σοφώτατοι, πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγχεσιν Ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ὧν δ' ὁ κτύπος Αὐτῶν πελεκάντων (malim πελεκούντων participiũ) ὥσπερ ἐν ναυπηγίῳ, Aristoph. in Auibus. Πελεκᾶντες, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα, vt pulcrè iocatus sit poeta, & vocabuli allusione, & rerum quoq; similitudine. habet enim hæc auis rostrum magnum latumq;, & instar πελέκεως seu dolabræ aptum dolationi. *Etymon.* ¶ Est quando pelecàn, non auem de qua scribimus, sed picum significet, iuxta Grammaticos. nam apud authores nusquam sic vsurpari puto. Πελεκὰν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, Suidas & Hesychius. ἀφ' οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται, Varin. *Homonyma.* ¶ Sunt & ex anatum genere syluestres lato admodum rostro, quas Galli & Angli *pochardas*, id est cochlearias appellant, quemadmodum ab eadem rostri figura plateæ nomen & illi & nostri indiderunt. ¶ Fr. Alunnus Italus pelicanum etiam piscis nomen facit, sine authore, & eadem quæ alij pelicano aui attribuit. ¶ Σπέλεκτος, pelecàn, Hesych. Βαυβυκᾶνες, pelecânes, Idem & Varinus. *Synonyma.*

¶ Pelecinus apud medicos Græcos genus est herbæ, cuius semen πελέκεως, id est securis speciem refert. est enim in siliquis cornutis latiusculum è parte altera crassiore versus alteram paulatim tenuius. Inter cepe genus condimentarium Græci *gethyon*, nostri *pallacanam* vocant, Plinius. *Pelecinus herba.* ¶ Πελικὰν, genus poculi lignei, vel peluis lignea, παρὰ τὸ πεπελεκίσθαι, Hesych. & Varinus: inde dictum quod non torno, sed dolabra factum sit. dolare enim Græcis est πελεκᾶν, πελεκεῖν, πελεκίζειν. Πέλεκκος, ὁ τοῦ πελέκεως στειλειός, παρὰ τὸ πεπελεκῆσθαι, Scholia in Iliad. ν. ¶ Pelicanum chirurgi vocant organum quo dentes apprehensi extrahuntur: & chymistæ genus vasis vtrinq; canalibus in orbem tanquam ansis extensis. ¶ Πελιγᾶνες, οἱ ἔνδοξοι. παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταί, Hesychius. ¶ Ægyptij pelecano picto amentem ac imprudentem significant, Orus. non enim in alto nidum struit, sed in scrobe in terra parit: & ignem ab aucupibus circa nidum excitatum dum alis extinguere conatur, seipsum amburit. *Icones.* Inter hieroglyphicas notas quibus Ægyptij vtebantur, Pellicani forma insidiantem significabat, Text. offi. 2.757. ¶ Atilium Palicanum loquacem magis quàm eloquentem fuisse legimus, Cælius. Pelecania nomen est loci inter Cephisum & Melanam, Theophrastus de hist. plant. 4. 12. dicti fortè à pelecanis auibus. nam & lacum illic esse meminit.

PELORIS, Πελωρὶς, genus est auis à magnitudine dictæ. nam πέλωρον Græci magnum vocant, Varinus. *Peloris.* Cùm verò aliorum nemo peloridem auem memoret, facilè conijcio non εἶδος ὀρνέου, sed εἶδος ὀστρέου legendum: hoc est genus conchæ. peloridem enim concham apud bonos authores legimus.

DE PERDICE.

A.

PERDIX eodem nomine Latinis appellatur, & Græcis πέρδιξ. recentiori Græciæ πέρδικα vel πέρδικα. Hebraicæ *kore*, קורא. nam Kimhi Hiere. 17. & 1. Reg. 26. פירדריז, *perdrise*, Gallica voce, id est perdicẽ exponit. Chaldæus 1. Reg. 26. habet *korea*, קוריא. & Hierem. 17. *koriah*, קוריאה. R. Salomon alibi perdicẽ interpretatur, alibi vulgari lingua (Gallica) קוקו גלרצנט. *coquu* Gallicè cuculum vocant. Nicolaus Lyranus auem vulgo dictam *coquin*, quæ insequatur muscas & alias res viles. Septuaginta Reg. 1. 26. nycticoracem, Hieronymus perdicem, vt & Hierem. 17. vbi Septuaginta quoq; perdicem verterunt. ¶ Scriptores Arabici vel eorum interpretes ea de aue *cubeth* scribunt, quæ Græci de perdice. In Auicennæ translatione historiæ animalium quæ circumfertur, pro perdice *cubes* legitur, & alibi *cunteg*. *Cubata* Auicennæ perdix est, Albertus. *Altaiugi* vel *alteiugi* est auis quæ dicitur perdix: alij phasianum interpretantur. alij, vt Ebenbitar, asserunt auem similem esse coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. *Vide* in Phasiano *A.* *Theingi* vel *teyuz* sunt perdices, Idem. *Cubugi* (*Cabegi*, Bellunensis) auis est cui *attuiugi* communicat in formis suis, Auicenna 2. 186. malim *altuiugi*, cum *al* articulo. In capite de ouis, oua *alchabegi* & *altheiugi*, id est vtriusque perdicis, comparat ouis gallinæ. Et alibi, inter aues (inquit) præstat caro *alduragi*, (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium *alchabagi* & *atheiz*, (Bellunensis pro *atheiz* legit *altaiaigi*.) *Altei*, vel *alteiem*, vel *alteiei*, est perdix masculus, Syluaticus & vetus glossographus in Auicennam. *Alereze*, perdix mas, Syluaticus. *Alcubi*, perdix vel phasianus, Idem. Diuersas barbaras voces *Aduranti*, *Altinagi*, *Roselhageli*, *Bonion*, omnes ab eodem pro perdice exponi reperio. *Politicum*, id est parua starna, Idem.

¶ Perdix, cuius iconẽ damus, ab Italis quibusdam *perdice* dicitur: ab alijs *pernisette*, (circa Verbanum lacũ *pernigona*) id est perdix minor: vt maior *pernise*, de qua priuatim postea: ab alijs starna. *Starna*

eſt perdix minor, Syluaticus: quanquam aliqui ſtarnæ nomine auem accipiunt magnitudine anſeris cineream, vt Ant. Gazius annotat: quæ quidem mihi non *ſtarna* ſed *ſtarda* vel tarda potius vulgò dicta videtur. Sunt qui ſtarnas veterum attagenas eſſe putarint, quos reprehendit Volaterranus. Starnæ enim potius (inquit) aues externæ vocantur. Hieron. Accorombonus medicus quoq; externas aues eſſe ſcribit, quas vulgus perdices vocet. Aduenerunt bellis Bebriacenſibus ciuilibus in Italiam aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum ſpecie, ſapore gratæ, Plinius. ¶ Hiſpanicè, *perdiz*. Luſitanicè *codornix*, quod vocabulum tamen ad coturnicem pertinere apparet. ¶ Gallicè *perdris* ſimpliciter, vel *perdris gringette* aut *grieſche*, vel *perdris des champs*, vel *perdris griſe* (à colore) vel *perdrus goache*, teſte Bellonio. Circa Montempeſſulũ *raſcle* per onomatopœiã. ¶ Germanicè Räbhůn / Wäldhůn. Flandri Gallico nomine vtuntur Pertrijs. ¶ Anglicè *a pertrige*. ¶ Illyricè *kuroptwa*. Polonicè *koropathwa*. ¶ Turcicè *zil*.

¶ Ruſticulæ (Plinio dictæ) ſunt noſtrates perdices. etenim propriè perdices ſunt maiores, vt Hiſpanæ, & Chienſes, & Siculæ, Niphus. De perdice non ſatis compertum nobis eſt, quo nomine noſtra ætate indicetur hæc auis: tam multiplex eſt diuerſis locis earum auium genus & ſeminium, Marcellus Vergilius. ¶ Quas nos perdices vocamus, ſcioli quidam quibus nihil vulgò acceptum placet, perdices eſſe negant. Atqui cùm pro regionum varietate, differentes quoq; non forma modò, verùm etiam ſono & moribus aues eiuſdem generis videantur, id ipſum ſanè in perdicibus animaduertere maximè licet. Athenæus miratur in Italia perdices roſtris non eſſe cinnabarinis, cum in Græcia eo colore quotquot ſunt ſpectabiles ſint. Germania noſtra vtrunq; genus habet. Nam & vulgares iſtas nemo eſt qui ignorat, & qui roſtro cinnabari colorato ſunt, ſæpe in hac vrbe (Coloniæ) videntur, Longolius. Intelligit autem perdicem maiorem, cui roſtrum rubet & crura, de qua poſtea ſeorſim agemus. Et alibi, Perdices (inquit) cacabare dicuntur à veteribus, neq; aliter etiam nunc ſonant. Quæ Ariſtoteles & Ouidius de perdice ſcribunt, omnia noſtræ perdici vulgari conueniunt. nempe volandi nidulandiq; ratio, aſtutia, circa prolem ſolicitudo, corporis grauitas, & vocis ſtridor, à quo etiam nomen accepiſſe videtur, Turnerus in epiſtola ad nos. Perdicum in Italia genus alterum eſt, corpore minus, colore obſcurius, (ἀμαυρὸν τῇ πτερώσει, Wottonus vertit, volatu incompoſito, Gillius infirmo volatu,) roſtro non cinnabarino, (Wottonus negationem tollendam ſuſpicatur, quod non probo,) Athenæus. Otides perdicum ſimiles ſunt, præ obeſitate autem corporiſq; pondere parum ſe alis attollunt, Volaterranus ex Æliano. In hydrope aſcite conueniunt turtures, perdices, & quæ roſtro pedibuſq; rubris, phœniceis alis, frequenti in Creta & Cypro inſula ſobole, domeſtica etiamnum manſuefactis fœtura, perdices ab incolis vocantur, Alexand. Benedictus. Ex his facile eſt colligere, perdicum genus duplex eſſe, alterum minus alterum maius. Nos hîc & de minore priuatim, & de vtroque in genere ſcribimus: de maiore poſtea.

De diuerſis perdicũ generib.

B.

Quib. in regionib. perdices reperiantur.

Porus Indorum rex Auguſto dona miſit perdicem vulture maiorem, Strabo lib. 15. Et rurſus, Oneſicritus author eſt perdices in India anſerum magnitudine eſſe. Apud Troglodytas perdices gallinacei

nacei magnitudine. Quibuſdam roſtrum & crura lutea, alijs rubra, alijs fuſca. Sapor qui & noſtratibus. In Allobrogibus ſunt Perdices quas nominant Gallias, mediocri pullo non minores. Cirrhæi (Circa Cirrham, Athenæus) perdices neq; ad certamina valent, nec ſuauiter cantant: ne verò cibi gratia capiantur, allia deuorant & carnem planè inſuauem reddunt, Ælianus. Perdices non tranſuolant Bœotiæ fines in Attica, (*in Atticam* lego,) Plinius. in Bœotia ſui iuris non ſunt, ſed in ipſo aere quas tranſire non audeant metas habent. inde vltra notatos iam terminos nunquam exeunt, nec in Atticũ ſolum tranſmeant, Solinus. Bœotij perdices in Atticam non tranſeunt, vel ſi tranſierint vocis mutatione agnoſcuntur, Athenæus. Cum quidam perdices duas in Anaphen immiſiſſet, tanta perdicum vis illic exorta eſt, vt incolæ de inſula relinquenda periclitarentur. Apud Heluetios perdices multæ capiuntur, non quidem in montibus, ſed in vallibus & agris, Stumpfius. Perdix Americæ, Maconanna incolis dicta, maior noſtra eſt, Theccetus.

¶ Perdix coloris eſt rufi, nigris interpictis longis maculis, Albert. Otis eſt colore coturnicis, ſecundum alios perdicis, Athenæus. Color teſtaceus communis eſt ferè puluerατricibus, vt alaudæ, perdici, &c. G. Longolius. Perdix viſa eſt aliquando alba, Ariſtot. in libro de coloribus. In Allobrogum alpibus & perdices albas & lepores eſitauimus, Scaliger. Perdici ingluuies præpoſita ventriculo eſt, Idem & Plinius. Perdix ad imum inteſtinum appendices paucas habet, Ariſtot. In Paphlagonia bina perdicibus corda, Plinius. Idem à Theophraſto proditum Athenæus & Gellius teſtantur. Coitus tempore teſtes habent magnitudine inſignes (præ cæteris auibus propter ſalacitatem,) aliâs verò omnino obſcuros: ita vt hybernis menſibus ne vllos quidem teſtes in his haberi nonnulli arbitrētur, Ariſtot. Perdici noſtrati color omnino varius, nec facilis deſcriptu. Roſtrum ſubfuſcum eſt. crura è fuſco albicant. Sinciput, partes circa oculos & prora capitis cum initio colli inferioris, ruffo colore ſimplici inſigniuntur. reliquum caput ſuperius è ruffo fuſcum eſt. ſingulæ autem plumæ per medium maculis diſtinguuntur ruffi coloris diluti. Collum & pectus cinerea ſunt, exiguis maculis nigris quaſi per verſus criſpos & vndantes interſtincta, qualis in ſciuris ponticis color apparet. In medio ventre vtrinq; pennæ quædam ruffi coloris ad fuſcum tendentis ſunt. Inferiora ventris & crura modicè ſupra genu plumæ albicantes ſubfuſcæ veſtiunt. Dorſum cauda & alæ, varios alternis colores oſtendunt. nã in dorſo caudaq; nigricantem, ſubflauum & ruffum ſaturum colores videas, per tranſuerſum alternatim diſpoſitos. minimum autem nigri eſt, & quaſi per puncta verſuum vndantium. In alis pennæ maiores fuſcæ ſunt, maculis ruffis maiuſculis per tranſuerſum aſperſæ. In ijſdem minores ſuperioresq; pennæ magis variæ & ſplendidæ ſunt, eodem ferè quo per dorſum colore, ſed ſingulas linea media albicans elegantiſſimè diſtinguit. Latera etiam cinereo colore ſunt vt in collo & pectore, ſed maculæ aliquot latiuſculæ ruffę per trãſuerſum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli ſimiliter vel paulò minus, &c. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inſpectus: fœmina fortè nonnihil differt, vncias appendebat duodecim cum dimidia. *Deſcriptio perdicis.*

C.

Perdix auis eſt terreſtris, Athenæus. Perpaucæ aues hyeme in agris manent, quarum in numero ſunt perdices, G. Agricola. Perdices multæ capiuntur in Heluetiorum vallibus & agris, non etiam in montibus, Stumpfius. Frequenter eas inter iuniperos degere audio. *Quib. in locis degat.*

¶ Vox. Dicta eſt perdix à ſono vocis, Albertus. Garrula perdix, Serenus. *Caccabat hinc perdix, hinc gratitat improbus anſer*, Author Philomelæ. Perdicum alij caccabant, alij ſtrident, Ariſtoteles cuius verba hæc Græca ſunt, Οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Perdicum vox nunquam eadem, ſed varia & multiplex eſt, alia Athenis vltra vicum Corydalenſium, alia citra. Harum variarum vocum quæ ſint nomina Theophraſtus explicat. In Bœotia & Eubœa idem ſonant, ac (vt ſic dicam) eiuſdem ſunt linguæ, Ælian. Theophraſtus in eo opere quod conſcripſit de varia voce auium eiuſdem generis, Athenis, inquit, perdices citra Corydalum vicum verſus vrbem κακκαβίζειν, vltra illũ verò πτλυβίζειν, Athenæus, negans perdices omnes caccabare. Perdix à ſtrepitu & voce ſtridente nomen accepiſſe videtur. quæ enim auis verius ſtridet, & ſerræ ſtridorem magis imitatur, quàm perdix noſtra? Turnerus in epiſtola ad me. Coturnicibus in pugna vox, perdicibus ante pugnam, Plinius & Ariſtot. Perdices non modo canunt, verum etiam ſtrident, & voces alias quaſdam emittunt, Ariſtot. Perdices vocat caccabas (alij *caccabidas*) Alcmenes, qui genus cantiunculæ compoſuit Caccabidum, profitens ſe id à perdicibus cantare didiciſſe. Itaq; Chamæleon Ponticus dicit antiquos muſicam excogitaſſe ex auibus in ſolitudine cantantibus, Gillius. Bœotiæ perdices aut non tranſeunt in Atticam: aut ſi tranſierint, vocem mutant, (& caccabant, Gillius,) Athenæus. Τιτυβίζειν (Athenæus τ duplex habet) de perdicibus quibuſdam dicitur, vt de alijs κακκαβίζειν, (Euſtathius habet κικκαβάζειν, quod non probo. vnde, inquit, apud Comicum aduerbium κικκαβαῦ habetur.) vnde apud Comicum κακκαβᾶν, Cælius. atqui apud Comicum (Ariſtophanem) nuſquam κακκαβᾶν, ſed κικκαβαῦ aduerbium de voce noctuæ legere memini. Apud Pollucem perdices πτλιβύζειν (lego πτλυβίζειν) aut κακκαβύζειν, (lego κακκαβίζειν,) legitur. Varinus verbum πιτυβίζειν etiam de voce hirundinis vſurpari docet. Κακκάβα, & κάκκαβος, perdix, Varinus. Perdices quædã vocis contentione & cantu valent, Ælianus. Grammatici quidam perdicem dictam putant παρὰ τὸ περισσῶς ἄδειν. Perdici porrum prodeſſe ad vocem ſonoram apud Ariſtot. legitur *De eius voce.*

Docilitate ad discendum sermonē humanū. problematum 11.39. Plutarchus in libro aduersus vsuram, quendam proscindens, illum dicit ἀφωνότερον πέρδικος, id est perdice magis mutum, Cælius. Perdicem videtur Papinius docilem intellexisse, a-
ptumq; sermoni humano enũtiando, cum Syluula quadam libri 2. de psittaco Melioris ita canit: *Quiq;*
refert iungens iterata vocabula perdix. Domitius interpres ingenij longè præcellentis, eius rei rationem
poetæ ipsi excutiendam reliquit. Id quod reprehendent fortè aliqui, ac referendum putabunt non ad
auis docilitatem, sed ad vocis sonum, qui auis eius est genuinus. Est autem κακκαβίζειν: indeq; ob sylla-
bæ repetitionem, quæ in eo verbo est, à poeta dictum videri, iterata vocabula à perdice referri. Est sanè
id verbum perdicum voci peraccommodum, sed non omnium, vt qui loci ratione differant. καὶ οἱ μὲν
κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Verum hæc etsi vera sint, nihil tamen ad Papinium, à quo eæ tantum recen-
sentur aues, quæ humani sermonis enunciationi sufficiunt. Sic autem habent ipsius carmina: *Plangat* 1
Phœbeius ales, Auditasq; memor penitus dimittere voces Sturnus, & Aonio versæ certamine picæ, Quiq;
refert iungens iterata vocabula, perdix, Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili, (lusciniam, non hirundi-
nem intelligit.) *Fertè simul gemitus.* Plutarchus quidem in Symposiacis perdicis loquacitatem non ta-
cuit. quin esse vocalem ac discere comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi perdices vocales,
monstrauit in Dypnosophistis Athenæus, Cęlius. Plura ad hunc locum *vide* suprà in Cornice *C.* Περ-
πίνας ἀδύφωνον ἰδίως καλεῖ τὸν ὄρτυγα, πλὴν εἰ μή τι παρὰ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντες, ὡς καὶ οἱ
πέρδικες, Athenæus.

Cibo. ¶ Cibus. Perdices comedunt limaces, Aristot. Perdices in Sciatho insula cochleas edunt, Athe-
næus. *Vide* in Ardea *D.* Helxinen herbam aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè
vescantur, Plin. Perdices circa Cirrham allia deuorant, vt caro eorum ad cibum ingrata putetur, gna- 2
ri se cibi duntaxat gratia peti ab aucupibus, non ad cantus neq; certamina, Ælianus. Porrum eis ad vo-
cem sonoram prodest, Aristot. problem. 11.39.

Cursu & volatu. ¶ Aues quædam currunt, vt perdices, rusticulæ, Plinius. ¶ Perdix pulueratrix est. non enim al-
tè volat, Aristot. Terræ propinqua volat, spatijsq; breuibus, vnde Ouidius: *Nec facit in ramis altoq; cacu-*
mine nidos, Propter humum volitat, ponitq; in sepibus oua. Auium quædam breuis volatus sunt, vt perdix,
Xenophonte etiam teste, Athenæus. Χαμαιπετὲς τὸ ζῶον, καὶ μὴ περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον. vnde &
perdicem vocari quidam conijciunt παρὰ τὸ πέδον, id est ab humo. Pennis plausit, Ouidius de perdi-
ce 8. Metam.

Libidine. ¶ Libido perdicum, præcipuè marium. Vsque adeò tum perdices tum coturnices copia libidi-
nis gaudent, vt in aucupantes corruant, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Rabie qui- 3
dem tanta feruntur, vt in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant, Plinius. Quomodo hæ aues
libidinis tempore proposito eis speculo capiantur, recitaui in Coturnice *C.* Ad libidinem Veneris in-
flammatissimi sunt perdices: idcirco cum fœminis assiduè versantur, Ælian. Secernuntur verno tem-
pore de grege per cantum & pugnam, coniugatim mares cum fœminis, quamcunq; sibi quisq; fortè
acceperit, Aristoteles. Depugnant inter se propter Venerem, ad quam tempore veris præcipuè mo-
uentur, & cum gregatim per nemora pascentibus eis fœmina se offert, dissidium pugnamq; cient, ce-
dit autem fœmina victori ae protinus tanquam pręclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio ho-
norario munere donatus, exclamat, Oppianus. Illum autem qui viribus videtur antecelluisse, in poste-
rum sequuntur fœmellæ omnes. Qui quidem superbiens & iactabundus detrectat victum antagoni-
stam. Qui sanè reliquum temporis in ordine fœminarum etiam victorem sequitur, Berytius. Fœminis 4
præsentibus acrius inter se certant, vt in *D.* referemus, vbi dicetur de pugna perdicum, qua cicures in-
ter se committuntur. Oua mares quæ compererint peruoluunt, (proruunt,) & frangunt præ sua salaci-
tate, ne fœmina incubet, Aristot. incubãs enim marem non admittit, Athenæus & Plutarchus. Illæ qui-
dem & maritos suos fallunt: quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando de-
tineantur, Plinius. Oua fœminis incubare non permittunt, eaq; ob nouum Veneris desiderium suffu-
rantur. quanquam & ipsæ matres nonnunquam præ libidine pullitiem negligunt, Oppianus. Cum

De venere mascula inter perdices. diffugerit fœmina vt incubet, mares tumultuant, clamitant, pugnamq; inter se conserũt, quos cœlibes
(viduos) vocant. qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem patiens, nec ab alio, nisi à
suo victore subigitur. sed si à comite principis, aut quouis vulgari vincatur, clam à principe ac furtò sub-
igitur. Verum hoc non ita fieri semper, sed certo tempore anni planum est. Hoc idem à coturnicibus 5
quoq; agi animaduertimus, Aristot. ex quo Athenæus etiam citat, & eadem ab Alexãdro Myndio pro-
di testatur. Tunc (incubantibus clàm fœminis) inter se dimicant mares desiderio fœminarum. victum
aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus inquit, & gallinaceos aliquando. perdices verò
à domitis feros & nouos, aut victos, iniri promiscuè, Plinius. Perdices vidui se inuicem abutuntur,
Orus. Perdices mansueti iam & domestici subigunt feros, & spernũt, contumelioseq; tractant, Ari-
stoteles. Phocylides in animantium brutarum genere masculam Venerem reperiri negat. Ælianus
quidem ichneumonem quoq; huic turpitudini obnoxium esse scribit. Pulli etiam ipsi subiguntur à
mare statim cum procedunt, Aristot. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cum marem fœminæ venatri-
ci attendere senserit, occurrensq; seipsa præbet libidini maris, vt satiatus negligat venatricẽ, Idem. Adeò
vincit libido etiam fœtus charitatem, vt fœmina perdix furtim & in occulto incubans, cùm sensit
fœmi-

fœminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetq́;, & vltrò præbeat se libidini, Plinius. *Vide* plura in *E.* de aucupio perdicum per allectatores mares aut fœminas eiusdem generis.

¶ Conceptio. Perdix fœmina eo tempore quo libidine incitatur, si contra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnans, atq; extemplo inutilis aucupijs. olfactum enim esse exquisitum perdicibus creditur, Aristot. hist. anim. 6.22. quem locum Niphus enarrans, Videtur (inquit) Ephesius hoc quod Aristoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis subuentaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expositionē Albertus probauit, asserens se non credere eam conceptionem posse esse fœcundam, nisi fortasse ad ouum, & non ad pullum. quoniam, vt inquit, ad pullum necessaria est receptio seminis corporea. Præterea se obseruasse ait domesticas perdices coire vt cæteræ aues faciunt. Insuper euaporatio seminis non habet præfinitum motum in vuluam fœminæ, cum multiplicetur circulo ab mare perdice, qui est veluti centrū circularis euaporationis. Sed Alberti & Ephesij sententiæ aduersantur verba Aristotelis lib. 5. (quæ mox referemus:) vbi apertissimè Aristoteles exposuit, perdices non solum ad oua, sed ad pullos concipere per contrapositionē maris. Si enim Aristot. intelligeret de conceptione ad ouum, & non ad pullum, non solū perdix conciperet in contrapositionem maris, sed etiam nullo mare inspecto, nec audito. quare cum hæc expressè asserat in perdice, & in nulla aliarum auium, fit, vt perdix sola, ea ratione concipiat & ad ouum & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem quæ est ad pullum, necessariam esse corpoream seminis receptionem: negaret tamen hoc Aristoteles, quoniam in solius perdicis cōceptione aliquando, præ nimia libidine, sufficit spiritalis genituræ receptio. Quin nos etiam obseruauimus perdicem bifariam concipere posse, aliquando receptione seminis corporea, cum non nimia libidine agitur: aliquando sola spiritali conceptione, cum furit præ nimio amore. Nec obstat quod affert de circulari euaporatione: tum quia spirante vento à mare, diffunditur vapor seminalis per sphæram conuersam in rectum: tum etiam, quoniam perdix fœmina tunc concipit spiritali receptione seminis, cum nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis: Hæc ille, pluribus etiam in libris de generatione se hac de re dicturum pollicitus. Perdices si aduersæ maribus steterint: ventusq́; inde afflet, vbi mares stant, concipiunt, & maritantur. plerunq; etiam voce marium vtero ingrauescunt, si gestiunt, ac libidine turget. volatu quoq; superne marium effici idem potest: videlicet dum mas ipse in fœminam fœtificum spiritum demittit, Aristoteles: In cuius verbis Ephesius fœtificum spiritum interpretatur vaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali semine maris: quiq́; susceptus per meatus perdicis penetrat ad menstrua illius, & sic conceptio euenit, vt Niphus recitat. Perdices fœminæ, & quæ nondum coierunt, & quæ coierunt (quarum vsus est in aucupijs) cùm olfaciunt marem, (vel conspiciunt, Athenæus & Eustathius,) vocemq́; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. Est hoc auium genus sua natura libidinosum, vt leui egeat motu cum turget, citoq́; secernat, vt in ijs quæ non coierint, subuētanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur, Aristot. & ex eo Athenæus. Aristoteles dicit perdicem fœminam, ὅταν κτ᾽ νῶτα (forte κατ᾽ ἄνεμον. nam Aristoteles habet ὅταν κατὰ τὸ πνεῦμα ᾖ τοῦ ἄρρενος) γένηται τοῦ ἄρρενος, ἐγκύμονα γίνεσθαι φύσει τινὶ ἀῤῥήτῳ, Ælian. Si cōtra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt, Plin. odore, Solinus. Perdices, vt Archelaus scribit, voce maris audita concipiunt, Varro. Mares quoq; non solum visis fœminis, sed etiā voce earum audita, genituram fundunt, Eustathius. Quòd Auicenna dicit perdicem fœminam concipere ex vento flante à mare, & voce maris, & commisceri eos per linguas in coitu, nec Aristoteles dixit, neq; verum est. sed potius hęc tria (ventus à mare, vox & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant: & postea coëunt sicut gallus & gallina: vt sæpissimè in Germania visum est, & nos quoq; in domesticis perdicibus obseruauimus, Albert. Et alibi, Perdices & alias quasdam aues quidam falsò concipere autumant sine coitu. libidinem quidem sentientes ad se inuicem conuertuntur, & confricando mares ad coeundum excitant, sicut & columbæ, coeunt enim & semen inferius sicut aliæ aues recipiunt: & coitus tempore fœtent. Hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq́; superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi, Plin. Ore hiante exertaq́; lingua & mares & fœminæ coeunt, Aristot. Libidinis tempore hiantes volant, linguaq́; exerta in vtroq; sexu, Athenæus ex Alexandro Myndio.

De conceptione quæsit nō tantum receptione seminis, sed etiam vento flante à mare, imo & solo maris odore percepto vel voce audita.

¶ Nidus. Nidificant humi mares & fœminæ, singuli locum sibi peculiarem parantes, (οἱ ἄῤῥενες καὶ αἱ θήλειαι, διεχόμενοι ἕκαστον [forte διεπόμενοι ἕκαστοι] οἶκον,) Athenæus ex Alexandro Myndio. Bina ouorum receptacula faciunt perdices: in altero fœmina incubat, in altero mas: excluditq́; sua vterq; & educat, Aristot. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum. (receptus suos, Solinus,) vt contra feras abunde vallentur, Plin. Perdix in condensis spinarum nidificat, Albertus. *Nec facit in ramis altoque cacumine nidos Propter humum volitat, ponitque in sepibus oua*, Ouidius. Septem diebus nidum contexit, Ælianus. Perdices cum sunt vicinæ ad pariendum, aream (ἅλων, Aristoteles vocat κονίστραν ἐν λείῳ) molliter puluere substernunt, atq; fruticibus & surculis circumsæpiunt. Contextus areæ cauus est, & ad incubandum accōmodatus. cum enim puluerem infixerunt, & molle quiddam velut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur: post sese desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq́; insidias in multa pace incubant, Ælian. Et rursus, Incubantes locum fruticibus & aliter ita muniūt, vt & ipsæ lateant, & rorem ac imbrem humoremq́; omnē auertant. oua enim

De nidulandi ratione.

humefacta sterilescunt,nisi mox à parente iterum concalfiant.Perdix non nido,sed in condenso frute-
to parit,minus enim volat,Aristot. *Vide* suprà in Coturnice *C.*

De partu. ¶ Perdices in pariendo dies septem consumunt,Ælianus. Oua plurima pariunt, Plinius & Ari-
stot. Pariunt oua non pauciora quàm decem,sed sæpius sedecim,(quindecim & sedecim, Athenæus,)
Aristot. Ἀθρόα γοῦν πεντεκαίδεκα ὠὰ ἀποτίκτει πέρδιξ,Ælianus. Perdix bis anno parit, quindecim aut
quatuordecim oua,vno partu octona,& altero totidem aut paulò minus,Albertus. Cum quidam duas
perdices in Anaphen inuexisset,tanta perdicum vis enata est, vt incolæ de insula relinquenda pericli-
tarentur, Athenæus.Perdicũ oua candida sunt, Aristot.& Plin. Pariunt & hypenemia interdũ,Iidem.

Incubitu & exclusione. ¶ Incubitus & exclusio. Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum, & cotur-
nices,& perdices.nec eodem in loco & pariunt,& incubant,ne quis locum percipiat longioris tempo- 1
ris mora, Aristot. Incubat perdix & educat pullos sicut gallina, Athenæus ex Aristotele. Ouis stragu-
lum molli puluere contumulant, nec in quo loco peperére:néue cui frequentior conuersatio sit suspe-
cta,transferunt aliò, Plin. Clanculo reuertuntur, ne indicium loci conuersatio frequens faciat. Ple-
runq; fœminæ transferunt partus, vt mares fallant,qui eos(eas)impatientius affligunt, sepissime adulã-
tes,Solinus.Mares oua quæ compererint, peruoluunt,& frangunt præ sua salacitate,ne fœmina incu-
bet,quod ne accidat fœmina emoliens,clanculum diffugiens parit.sed fit sæpius, vt præ turgore partu-
riendi quolibet loco ædat,& mare præsenti.verum vt oua seruentur,nunquam ex eo quo peperit loco
discedit.& si ab homine visa,ita se ab ouis astutè quemadmodum à pullis subtrahit,labans ante hominis
pedes, dum dimoueat,(de qua astutia plura leges in *D.*) Aristoteles.Non vni loco oua committunt, sed
quasi migrantes ea in alium locum important:in magno enim timore sunt, ne quando deprehendan- 2
tur si in eodem loco diu commorentur. Itaque alio loco nidificantes,rursus pullos etiamnũc teneros
inuehunt,fouentq;,& suis alis tepefaciunt, pennisq; tanquam fasciolis quibusdam inuoluunt: non eos
quidem lauant,sed puluere respergentes nitidos efficiunt,Ælian.

Perdix aliena oua fouere dicitur. ¶ Perdix aliena oua tanquam pro-
pria fouet.verùm mox cum pulli nati fuerint,ad proprios genitores reuertuntur, & quæ eos fouerat,
desertam relinquunt,Kiranid.Perdix incubauit oua quæ non peperit,parauit diuitias non iustè:in me-
dio dierum suorum eas deserit, & in fine erit insipiens, Hieremias propheta. quem locum explanans
Hieronymus,Perdix(inquit)& aliena oua calefacit,si furto propria amiserit.sed quum creuerint in ni-
dis pulli,euolant,& ad parentes suos redeunt,ementitum omittentes.Huic opinioni astipulatur etiam
Kimhi,nisi quod non addit alienæ perdicis oua eã fouere, sed simpliciter auiculæ alterius (quærendũ
an curucæ hoc potius conueniat:vel vtriq;.)Perdix est auis astuta,quæ alterius perdicis oua diripẽs,cor- 3
pore suo fouet:sed fraudis suæ fructum habere non potest,quia cum pullos suos eduxerit, eos amittit.
Vbi enim voces illius audierint,quæ oua generauit,relicta ea ad illam se naturali quodam munere & a-
more conferunt,quam veram sibi matrem cognoscunt, Ambrosius & Albertus.Perdix siccum cere-
brum habet præ alijs auibus & ideo fit obliuiosa,& amittit oua sua,quæ per aliam perdicem fouentur.
Pulli autem quum genitricis vocem audierint,ad matrem reuertuntur,& illam quæ fouit relinquunt,
Incertus.Perdix oua perdit:sed eius mos est ouorum perditorum damna resarcire, alterius matris oua
surripiendo, Obscurus.

De pullis. Perdicum fœtus intra ouum etiamnunc circumplicatione testarum compre-
hensi,à parentibus sui exclusionem ex ouis minimè expectant,sed per se ipsi tanquam fores pulsantes,
oua elidunt,& iam foras eminentes seipsos impulsu suo impellunt,ouiq; etiamnunc tegumento circũ-
uestiti,currunt,atque ex dimidia testæ parte,si adhuc tergo adhærescat, semet expellentes, velocissimè 4
ad cibi inquisitionem prosiliunt,ac postquam pedes extra oui testam posuerunt, statim cursu maximè
valent,vt anaticularum pulli, primum vt lucem aspiciunt, continuò à partu natant, Ælianus. Aues
quæ volaces non sunt,vt attagen,perdix & huiusmodi,mox natæ ingredi possunt & plumis vestiuntur,
Theophrast.apud Athenæum.&cibum per se capiunt.Perdix septem diebus pullos enutrit,Ælian.

De coitu mixto cũ alterius generis auibus. ¶ Aues quædam salaciores generis diuersi coeunt inter se, & sobolem educunt, vt perdices &
gallinæ,Aristot.Et alibi, Ex perdice & gallinaceo primi fœtus communi generis vtriusq; specie gene-
rantur.sed tempore procedente diuersi ex diuersis prouenientes,demum forma fœminæ(id est primæ
genitricis suæ)instituti euadunt.

¶ Noctu conuersis posterioribus perdices sedent, Author de nat.rerum.Tempore quo non co-
eunt caudas ad se inuicem conuertunt,& sunt multi stercoris, Albertus. 5

¶ Quædam non pinguescunt, vt lepus atq; perdix, Hermolaus. ¶ Perdices lauri folio annuum
fastidium purgant,Plinius. ¶ Pro amuleto & custodia pullorum,perdix arundinis gramen(arundinis
bulbum,vel φορβὴν:forte φόβην,id est iubam, Zoroastres)nido imponit, Ælian.Philes arundinis co-
mam à perdice contra fascinum non nido imponi,sed edi scribit.

De vitæ longitudine. ¶ Vita. Perdicum vita ad sedecim annos durare existimatur, Plin.Amplius quàm ad sedecim
annos,Aristot.hist.anim.6.4.quo in loco cum de columbaceo genere agat,suspecta est dictio πέρδικες.
& tradunt aliqui, vt Niphus annotauit,in verioribus codicibus legi πέλειαι.Perdix viuit annos quinde-
cim:fœmina etiam pluribus.nam in auium genere fœminæ maribus viuaciores sunt, Athenæus ex Ari-
stot.Porrò alibi apud Aristot.legimus huic aui vitam ad quinq; & viginti annos extendi, errore forsitã
exemplaris Græci aut scriptoris, vt Wottonus suspicatur.

In re-

D.

In regione circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, vidi hominem ducentem secum supra quatuor millia perdicum. Is iter faciebat per terram, perdices per aerem volabant: quas ducebat ad quoddam castrum nomine Thanega, quod à Trapezunte distat trium dierum itinere. Hæ perdices, cùm duci ipsarum homini quiescere aut dormire libebat, omnes quiescebant circa eum tanquam pulli gallinarum: & sic ducebat eas Trapezuntem vsque ad palatium imperatoris. Cùm verò sic quiescebant circa eum, capiebat de ipsis quantum volebat numerum, reliquas ad locum in quo prius erant reducebat, Odoricus de foro Iulij. *Historia de quodã qui ingentẽ perdicũ multitudinem secum ducebat.*

¶ Perdix cùm in multis astuta sit, in hoc dicitur esse fatua, quòd capite alicubi occultato, credat se totam latere, & cùm neminem videat, à nemine quoque videri, Obscurus. ¶ Dicitur sicci esse cerebri, & ob hoc obliuiosa, & nidi proprij obliuiscens. sed hoc falsum est, & non philosophicè dictum. memoria enim in sicco firmior est: & perdix ipsa ad nidum reuertens, ostendit se nidi sui meminisse, Albertus. ¶ De perdicis docilitate ad enunciandum sermonem humanum scripsimus supra in *C.* ¶ Perdices aiunt & ciconias & palumbos vulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Ælianus.

¶ Malitiosa astutaq; auis hæc est, Aristoteles. Perdicis vafricia in prouerbium abijt. Quàm vafrè quidem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, iam referemus. Qua cura quidem & astutia circa incubationem vtatur, dictum est in *C.* alio enim loco pariunt & incubant: & ne frequens conuersatio suspecta sit, oua aliò transferunt. sic & mares fallunt qui oua earum frangere solent. ¶ In vniuersum dolosæ sunt: adeò vt pulli quoque accedentem aucupem decipere calleant, frondibus aut ramis aut alia materia se occultantes: qui dolus etiam polyporum est proximæ cuiusque petræ, colorem simulantium, Oppianus. Perdices festucas pedibus arripiunt, & ita se supinas abijciunt, ijsq; tectæ periculum declinant, Aristophanis Scholiastes. Pullos, quantisper fugitare per ætatem non licet, assuefaciunt, vt quoties venator instet, supini sternant sese, gleba festucisve (συρφετῷ) corpori veluti integumento superingestis. ipsæ venatorem aliò abducunt interim. circumagunt enim se, ac impeditè volant, tantumq; non deficere cursu simulant, captarum hoc pacto speciem tantisper præbentes, dum procul à pullis hominem auellant, Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. & in libro de amore in sobolem. Si ad nidum auceps cœperit accedere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauem aut delumbem sese simulans, subitoq; in procursu aut breui aliquo volatu cadit (tanquam) fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum iamiam prehensurum effugiens, spemq; frustrans, donec in diuersum abducat à nidis. Eadem in pauore libera, ac materna vacans cura in sulco resupina gleba se terræ pedibus apprehensa operit, Plinius. Sed Solinus Plinij simia aliter posteriorem partem legit, vt ex verbis eius coniecto: Si quis hominum (inquit) vbi incubant propinquabit, egressæ mattres venientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate vel pedum, vel alarum, quasi statim capi possint, gressus fingunt tardiores. hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius à nidis auocentur. Nec in pullis studium segnius ad cauendum. cùm enim visos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum obtectu tam callidè proteguntur, vt lateant etiam deprehensi, Hæc ille. Perdix si ab homine visa est ita se ab ouis astutè, quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes dum dimoueat, Aristoteles. Cùm ad nidum quis venando accesserit, prouoluit sese perdix ante pedes venantis, quasi iam possit capi, (ὡς ἐπίληπτος οὖσα,) atque ita allicit ad se capiendam hominem, eousque dum pulli effugiant: tum ipsa auolat, & reuocat prolem, Idem & recitans ex eo Athenæus, Ælianus, & Aristophanis Scholiastes. Quòd si Pisiæ filius portas vult prodere infantibus, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεόττιον. Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι, Aristophanes in Auibus, id est, perdix, & versutus similiter vt pater, fiat. Decipere enim (vel fugere & exulare) nihil apud nos turpe est. Educit pullos in pascua, quòd si hominem viderit, sibilo id illis significat: qui confestim resupinos se collocant: adeò vt ne si palpitando quidem periclitêris, aduertas. Mox vbi venator quadam tenus est progressus, rursum pater sibilat. at illi euolant protinus. Hoc igitur est ἐκπερδικίσαι, Cælius ex Aristophanis Scholiaste. Idem Scholiastes, Ἐκπερδικίσαι (inquit) pro fugere vel exulare accipi potest, vt Pisiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur. nam perdices sua vafricie facilè ab aucupibus euadunt, sæpe se resupinantes & festucis integentes. Ἐκπερδικίσαι, astu & dolo effugere, διαδρᾶναι πανούργως, metaphora à perdicum ingenio sumpta, Suidas, Etymologus & Varinus. Διαπερδικίσαι, διαλαλῆσαι (lego διολισθῆσαι ex Apostolio) διαφυγεῖν, Hesychius & Varinus. Erasmus in prouerbijs, Ἐκπερδικίσαι (inquit) Græci prouerbiali metaphora vocant elabi ac suffugere: ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus seu laqueis. Chenalopex etiam, quam Angli *bergandrum* vocant, vt Turnerus scribit, dum teneri adhuc pulli sunt, si quis eos captare tentet, prouoluit sese ante pedes captantis, quasi iam capi possit, atque ita allicit ad se capiendam hominem, donec pulli effugiant, tum deinde reuocat prolem. Idem de vanello refertur. *De perdicum astutia qua ipsæ cõtra aucupum insidias, & se in pullos suos tuentur.* *Ἐκπερδικίσαι quid sit.*

¶ Perdices si ad hoc fuerint vt capiantur, similem sibi colore lapidem quærunt, & inibi supinos se componunt, Cælius.

De pugna perdicum ad quam ab hominibus cõmittũtur.

¶ Pugna. Perdicem venatorem dux ſylueſtrium primus inuadit, pugnamq́; obuiam conſerit, &c. *vide* in *E.* hic enim de illa perdicum pugna potius ſcribimus, ad quam ab hominibus vtrinque committuntur. Homines qui perdices ad certamen alunt, cùm eos ad pugnam inter ſe incitare volunt, ſuam cuique vxorem præſentem eſſe curant. hac enim machinationis commentatione perdicum timiditas repellitur, & mala pugna vitatur. nam malè pugnando victus nunquam in conſpectum, nec ad amatam, nec ad coniugem audet venire, ac potius morte occumbit, quàm commiſſam pugnam non ſumma contentione pugnatam amica videat. quocirca ne quid à ſe turpe commiſſum illa videat, atque vt amicæ ſuæ probetur, omnes neruos contendit, Ælianus. Perdicibus vox eſt ante pugnam dum ſuos aduerſarios prouocant, Ariſtoteles & Plinius. Perdices & coturnices pugnaciores fieri putant in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Palumbes & perdices bene inter ſe ſentiunt, Ælianus. 1

De ipſarũ amore erga palumbes. Damas. Dorcos. Ceruos. De odio in teſtudinem.

Perdices damarum amore tenentur, Gillius ex Æliano. Et rurſus, In damarum dorſo perdices alas explicantes ſe refrigerant. Perdices amicæ & familiares ſunt dorcis, & propè paſcuntur, & propè cubant. quarè & capiuntur dorcis allectæ: & contrà etiam dorci perdicibus alliciuntur, Oppianus libro ſecundo de venatione. Gillius dorcos vertit damas, malim capreas. Perdices mirificè ceruos amant, & paſci cum eis geſtiunt: nec vſquam diſcedere volunt, ſed comitantur, & vnà currunt, & dorſis inſidentes pilos eorum vellicant. quare etiam facilè capiuntur ab aucupe, qui cerui imaginem eis oſtenderit, Oppianus de aucupio 1. 9. ¶ Perdici hoſtis teſtudo eſt, Ælianus & Philes. ¶ Parui illi homunculi qui cum gruibus belligerantur, perdicibus inequitant, (πέρδιξιν ὀχήμασι χρῶνται,) vt Baſilis ſcribit: Menecles verò tam cum perdicibus quàm cum gruibus eis pugnam eſſe, Athenæus & Ælianus. 2

E.

De perdicibus ſaginandis.

Perdices neque propter fœcunditatem, neque propter ſuauitatem ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues, Varro de re ruſtica, ſi rectè legitur. De perdicibus nutriendis & ſaginandis, leges in Phaſiano *E.* & in Turdo. ¶ De pugna perdicum qua inter ſe cicures committuntur, ſcriptum eſt in *D.*

De earũdem aucupio.

¶ Aucupium. Vſque adeo perdices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & ſæpenumero capitibus eorum reſidant, Ariſtoteles. Quàm vafrè perdices aduerſus aucupum inſidias & ipſæ ſeſe & pullos tueantur, dictum eſt abundè in *D.* Ex perdicibus qui vocis contentione & cantu valent, & linguæ facultati confidunt, quiq́; pugnaces & ad certamen habiles ſunt, ſe minimè dignos credunt, qui ad extruendas menſas capiantur: vnde fit, quia minus contra venatores de ſua libertate depugnent, vt comprehendantur, ſibi præfidentes quòd à cæde ſtudioſè ad cantus & certamina ſeruabuntur. 3 Reliqui autem perdices, & potiſſimum qui nuncupantur Cirrhæi, ſibi conſcij, quòd nec ad certamina valent, neque pulchrè cantare ſciunt, qui ſi capiantur, erunt his prandium qui ceperint. itaque naturali quadam machinationis commentatione ſeipſos macie conficiunt: nimirum cùm ab omni alia eſca, quæ ad pinguetudinem eos perducere queat, ſe ſua ſponte abſtinent, tum vt ne idonei ſint ad hominum menſas, cupidè allijs veſcuntur: cuius rei experientes, his præteritis, aliò venationem conuertunt. Qui verò hoc ipſum ignorant, eos ſi facultas ſit capiunt. quicunque autem ipſos captos decoxerit, eorumq́; inſuaues carnes expertus fuerit, ſe iam & tempus & operam cognoſcit in his venandis perdidiſſe, Ælianus. Capiuntur perdices pugnacitate libidinis, contra aucupis indicem exeunte in prælium duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac ſubinde ſinguli. Rurſus circa 4 conceptum fœminæ capiuntur, contra aucupum (aliàs *aucupem*) fœminam exeuntes, (aliàs fœmina exeunte,) vt rixando abigant eam (aliàs *abigat eum.*) neque in animali alio par opus libidinis, Plinius. Perdicem venatorem dux ſylueſtrium primus inuadit, pugnamq́; obuiam conſerit, quo capto compage (ἐν ταῖς πηκταῖς) alter occurrit, tum alius, atque ita ſingulis dimicatur, ſi mas ſit, qui venatur. Sed ſi fœmina eſt, quæ venatur & canit, vbi dux ad eius vocem occurrerit, cæteræ vniuerſæ eum inuadunt, feriunt, fugant ab ea fœmina, inuidentes quòd non ſibi, ſed illi acceſſerit. hic tacitus ob eam rem ſæpe accedit, ne voce percepta oppugnetur. nonnunquam marem adeuntem efficere, vt fœmina obmuteſcat, ne re cognita pugnare cum cæteris maribus cogatur, periti referunt, Ariſtoteles: cuius verba Græca, Τὸν ἄρρενα προσιόντα φασὶ τὴν θήλειαν κατασιγάζειν, duobus modis accipi poſſunt, vt vel mas fœminam ſilere faciat, vel fœmina marem. poſteriorem ſenſum Athenæus ſequitur, qui hæc verba 5 tanquam Alexandri Myndij recitat: Ἐνίοτε ἡ θήλεια τὸν ἄρρενα προσιόντα κατασιγάσει. priorem Gaza interpres, cui & ipſe aſſentior. fœmina enim eſt, ἡ θηρεύουσα καὶ ᾄδουσα, ſecundum Ariſtotelem. Producitur perdix venator in capturam, ad illiciendos feros, & ante retia (τῇ πάγῃ) propoſitus, cantum ædit eos laceſſentem ad pugnam, eoſdemq́; vt ex inſidijs in laqueos inſerat incitantem, contrà cantans. ſylueſtrium dux ſuum gregem præcurrens, obuiam procedit, cum hoc luctaturus. cicur autem per malitiam ſemper inſidias inſtruens, pedem refert, ſe timere ſimulans: alter verò ſpe atque animo inflatus, ſimul & ſibi iam victoriam ſpondens, impetum facit, ſed mox captiuus compage tenetur. Quòd ſi venator perdix, qui ad illecebras venatorio inſtrumento aſſidet, mas ſit, cæteri gregales ei ipſi captiuo opem ferre conantur: ſin qui poſitus eſt in inſidijs fœmina eſt, captiuum ipſum omnes feriunt, vt qui libidine incenſus, in ſeruitutem ceciderit, Ælianus interprete Gillio. cuius verba Græca poſterius ſic

rius sic sonant: Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἄῤῥην ὁ τοῖς θηράτροις παραμένων, πειρῶνται ἐπικουρεῖν οἱ σύννομοι τῷ ἑαλωκότι, &c. (id est, vt ego interpretor: *Quòd si perdix venator mas fuerit, tum* (fero perdici) *capto cæteri gregales auxiliari conantur. sin fœmina venatrix fuerit, perdicem captum omnes feriunt, alius aliunde.* Si pugnans (ὁ παλαίων, malim παλεύων, id est perdix allectatrix & venatrix) sit fœmina, ne mas incidat, fœminæ quæ sunt extrà, illum ex casu in compagem propinquo seruant, suo cantu tanquam amatorio quodam retractum, Idem. Perdices sibi insidiantur, etsi afferunt illos ad syluam qui eos habent, vocem emittunt absconsi, sicque veniunt cæteri, ac in retia præcipitantur, plusque pedibus quàm pennis fugiunt aucupantes, Cælius. Aucupes fœminam includunt in cauea quæ maculas habet, per quas à mare fero conspicitur: & habet receptaculum in quod potest intrare in vna parte: mas igitur ferus ad eam ingressus capitur, & aliquando plures intrant. duce quidem capto cæteri sequi solent, Albertus.

¶ Aues gregariæ gregatim etiam capiuntur, Cardanus. Perdices capiuntur retibus, aut instrumento aucupatorio quod πηκτίδας vocant, (Aristoteles πηκταῖς nominat, Gaza compagem. videtur laqueorum vel tendicularum genus esse. nam Ælianus πάγην dixit:) aut voce perdicis, aut prouocatæ ad pugnam, aut ceruina pelle. Vehementer enim ceruos amant, & pelle decipiuntur hoc modo. Si quis pellem cerui indutus cornua capiti imponat, & furtim accedat, illæ verum ceruum esse ratæ, suspiciunt, coluntq; eum: & accedente gaudent adeò, vt discedere ab eo nolint, ac si familiarem aliquem & coætaneum adolescentem à longa peregrinatione reuersum viderent. Hac beneuolentia & amore nihil quàm laqueos aut plumbata retia lucrantur, ac vt pro ceruo venatorem detecta fraude aspiciant, Oppianus. Vt ceruis, ita etiam dorcis (capreis) gaudent, eorumq; imagine allectæ capiuntur, vt in *D.* retuli ex Oppiano. Fictis equis quidam perdices illaqueant, Gybertus Longolius. Robertus Stephanus in Appendice dictionarij Gallicolatini bouis imaginem ex linteis fieri scribit, quæ ab aucupe gestetur, ita vt post imaginem lateat: & sic decipi perdices. Et rursus, Quidam (inquit) ad aucupium perdicum (*a la tonnelle, ou tomberel* Galli vocant) vtuntur vaccæ effigie è ligno, aut equi coloribus additis, & ita effigiem ceu animal viuum paulatim admouent, donec perdices tendiculis ante effigiem dispositis implicentur. Perdices citò venaberis, si farinam illis vino exceptam obieceris, Anatolius. Perdices (Starnæ) irretiendi modos duos Crescentiensis præscribit libro decimo, capite decimo octauo. & rursus alium capite 24. Quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, ex eodem scripsi in Coturnice *E.* Supra etiam in Gallinagine *E.* modum perdices noctu ad ignem capiendi reperies. Perdices, coturnices & passeres, quàm sint libidinosæ aues, & quomodo libidinis tempore speculo proposito capiantur, recitauimus in Coturnice *C.* Accipitres & falcones capiunt perdices, Crescentiensis. Accipiter mas perdices capit, Tardiuus. Sunt qui nisorum etiam genus, quorũ pectus maculis rubris insignitur (rote Sperber) ad perdicum capturam laudant. De perdicothera vel perdicario accipitre leges in capite de accipitribus diuersis. Canes sagaces è longinquo persentiscunt feras, perdices & lepores, aduerso vento eorum odorem captantes. Equidem ipse sæpe admiratus sum perdicarios & campestres canes, quum cursu præcipiti in longum contendere spatium eos cernerem, non aliter atque si obiectam prædam oculis sequerentur, quoad viderem emicantes inde & euolantes perdices quò illi contenderant, Budæus. Quomodo vtendum sit accipitre & cane aduersus perdices, pluribus ex Demetrio Constantinopolitano scripsi in Accipitre *E.*

¶ Propter perdicum & phasianorum aucupium principes aliquando facinorosos quosdam & ob alia scelera mortem commeritos se suspendere fingunt, & harum volucrum pennis circundari iubent, vt ita rusticos ab earum aucupio deterreant, Ant. Brasauolus.

¶ Quum Astypalensis quidam duas perdices inuexisset in Anaphen, tanta perdicum vis in Anaphe nata est, vt incolæ de Insula relinquenda periclitarentur, Athenæus & Eustathius. Samij cùm in Sybarin nauigassent, & Siritin regionem occupassent, perdicum euolantium strepitu deterriti fugerunt, & in naues regressi aliò se contulerunt, Hegesander apud Athenæum.

¶ Scribit Æl. Lampridius Heliogabalum non facilè cubuisse in culcitris seu accubitis, nisi quæ leporinum pilum haberent, aut perdicum plumas subalares.

F.

Ponitur Ausonijs auis hæc rarissima mensis: Hanc in lautorum mandere sæpe soles, Martialis de perdice. Homines circa gulam exercitati in perdicibus alas præcipuè laudant. Perdicis pectus cum superioribus perquam sapidum est, inferior pars non æquè, Isidorus. ¶ Perdices Cirrhæi (circa Cirrham) carnem minimè esculentam habent propter pabulum, Athenæus. Perdices aliæ quæruntur cantibus, aliæ certamini: quæ verò vocantur Cirrhæi, sibi quodammodo conscij, nulli virtuti se esse idoneos, degustatis allijs de industria marcescunt, vt ab aucupe ne quidem cibo dignentur (propter maciem & odoris virus,) Volaterranus ex Æliano. *De vsu perdicum in cibis.*

¶ Perdices veteres debent vt minimum per diem naturalem adseruari (suspensi) antequam præparentur ad cibum, Arnold. Villanou. Recens quidem mactatas non esse edendas Galenus etiam scribit in libro de attenuante victu. Post diem vnum aut alterum comedi debet. sic enim amittit quod durum est, Symeon Sethi. Hyeme magis conuenit in cibo si prouectior ætate fuerit, Arnoldus. Obser- *De apparatu earũdem.*

uandum eſt in omni carne aſſanda, & peculiariter in perdicibus, ne nimium ſiccentur & torreantur, Idem. Phaſiani eduntur vt plurimum aſſi, & aliquando elixi, aſperſi aromatibus temperatis: & ſimiliter perdices, Nicolaus Maſſa. Præſtare mihi videtur vt perdices elixentur potius quàm vt communiter fit aſſentur, vt ex humiditate aquæ ſiccitas earum nonnihil temperetur, niſi corpora ſumentium humida fuerint. Eligi autem debent iuuenes & pingues, (atqui Plinius perdicem pingueſcere negat,) Antonius Gazius. ¶ In perdice & attagena & turture, ex Apicio. In elixis. Piper, liguſticum, apij ſemen, mentham, myrrham & baccas, (fortè myrti baccas) vel vuam paſſam: mel, vinum, acetum, liquamen & oleum: vtêris frigido. Perdicem cum pluma ſua elixabis, & coctura madefactam depilabis perdicem. conciſa perdix poteſt ex iure coqui dum indureſcat, ſi iterum ferbuerit, elixa condiri debet. Aliter in perdice & attagena, & in turture. Piper, liguſticum, mentham, rutæ ſemen: liquamen, merum & oleum calefacies, Hæc Apicius.

¶ Perdicem aſſabis. elixa etiam cum pipere & ſaluia non inſuauis videbitur, Platina. Patina Catellonica in perdices: Perdicis aſſæ ac propè (probè) coctæ alas & pulpam circunquaq; abſcindes, indesq; in locum modicum ſalis, aromatum, caryophyllorum contuſorum. Succus citri aut malarantij. quò melius ſimul hæreant, miſceri his debet. Inuoluatur tamen citò neceſſe eſt, ac calida deuoretur oportet. Edulium cum pectore perdicis ab eodem deſcribitur 7. 49. Ex perdice ius conſumptum quomodo paretur, in Capo leges. ¶ Artocreas de perdice: Impone perdici lardum minutatim inciſum, & inſperge zinziber tritum cum caryophyllis, Coquus Gallicus. ¶ Perdix minor in cibo minus laudatur maiore. huius enim carnes albicant, illius ſubfuſcæ ſunt.

Qualis ſint alimenti.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignentibus, perdices adnumerat. Idem has aues coctu faciles eſſe, & ſanguinem generare laudatiſſimum ſcribit lib. 3. de alim. facultatib. Boni ſucci eſſe, præſertim iuuenes, in libro de remedijs paratu fac. Montanas edendas in victu attenuante, in libro de vict. atten. Conuenire eas ſtomachicis, lib. 8. de compoſ. ſec. loc. ſiccis, ſexto de ſanitate tuenda, & ſeptimo Methodi med. calidis & ſiccis, octauo Methodi. Idem alicubi lupum piſcem perdici comparat. Sanguinem tenuem gignit, & ſi ſanguinem craſſum cõtingat, extenuat; & præſertim alæ, quæ reliquo huius volucris corpore facilioris ſunt concoctionis. Proſunt verò otioſis inexercitatisq́;, ac ijs qui imbecilliores ſunt & inualidi, & qui tenuioris diætæ eſſe dicuntur, quiq́; humido ſunt ſtomacho, Symeon Sethi. Ex volucrium genere gallinę altiles omnibus præſtant, Aetius in cura colici affectus phlegmatici.

¶ Ventrem ſiſtit perdicum caro, Symeon Sethi, Raſis & alij: propter ſiccitatem ſuam, Iſaac. ſiue *aſſa*, ſiue *elixa*, Auerrois. Auicenna idem de *cubugi*, hoc eſt perdice maiore ſcribit. R. Moſes de ſtarna. Aues autem quæ ſicci temperamenti ſunt, non debent edi niſi altiles & ſaginatæ fuerint, vt turtures & perdices, Iſaac. Caro pullorum perdicis leuis eſt, vt caro coturnicis, Raſis. Caro perdicis maſculi tenuior (leuior) eſt carne aliarum auium, & citius concoquitur, Idem. Et rurſus, Caro perdicis maris calida eſt & humida, inflat, Venerem promouet, obeſat, calfacit, & ſanguinem multum auget. conuenit conualeſcentibus quorum corpus refrigeratum & imminutum fuerit. Auicenna de *cubugi*, id eſt maiore perdice eadem ferè ſcribit. Auium laudatiſſimæ perdices declinant parum ad frigiditatem & ſiccitatem: & ſimiles ſunt gallinis deſerti, Auerrois. Raſis quoque eas frigidas & ſiccas eſſe alicubi ſcribit, cum alibi perdicem marem calidum & humidum faciat, vt citat Antonius Gazius. Multum nutriunt perdices. humiditatem ſtomachi exſiccant, & putredinem arcent, maximè ſi cum ſucco pomorum dulcium coquantur. Retinent (aſtringunt) & roborant virtutem. Ius etiam earum temperatum eſt, bonique odoris & ſaporis, Raſis. Starnæ caro in auium genere leuiſſima eſt, & victui ſubtili conueniens. deinde caro coturnicis (vulgò Italis dictę, id eſt perdicis maioris:) quę parum excrementi relinquit, nec admodum calida eſt, & probiorem quàm gallinæ ſanguinem gignit, & genituram auget. perdicis verò caro craſſior eſt, & ventrem conſtringit, Idem Raſis vt citat Antonius Gazius, quaſi tres diuerſæ aues ſint, perdix minor, & coturnix Italorum, id eſt perdix maior, & perdix ſimpliciter. ¶ Starnæ, id eſt perdices minores, naturæ ſunt temperatæ, ſed ad caliditatem declinant. pingues ex eis humidę ſunt. conueniunt conualeſcentibus. ventriculo frigido nocent. noxa earum emendatur ſi pręparentur cum fermento. ſanguinem temperatum generant, & hominibus temperatis conueniunt, Elluchaſem. Et rurſus, Sarnæ phaſianis natura proximæ ſunt. Quod ad temperamentum & ſubtilitatem, primo loco ſtarnæ habentur: deinde phaſiani, tertio perdices (maiores) propter vim exiccandi earum. (in quibus verbis ego primum locum accipio de ijs quæ minus talia fuerint, vt aliquid primo gradu calidum dicimus.) His cibis ſani vti non debent, & maximè qui exercentur. Coturnices eiuſdem temperamenti ſunt cuius perdices, ſed paulò ſicciores. probè nutriunt, Nicolaus Maſſa coturnices qualeas interpretans. ego hæc non de qualeis, ſed de coturnicibus Italorum verè dici aſſeruerim. Perdix nutrimentum mediocre, ſed aliquatenus ſubtile præbet, teſte Iſaac: cuius hæc ſunt verba, Inter aues ſtarna ſubtilior eſt, ac pulli perdicum & pulli gallinacei. deinde perdix, phaſianus, & gallina. Et in Vniuerſalibus, Starnæ (inquit) & perdicis pulli ſunt ſubtiles in tertio gradu ſubtilitatis, Hæc ille vt citat Antonius Gazius. Phaſiani caro magis nutrit quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. caro enim phaſiani media eſt inter perdicem & pullam gallinaceam, (inter perdicem

& capum,

& capum, Platina) Brudus Lusitanus. Inter aues perdicis caro parum recrementi, nutrimenti multum in se habet, cerebri vim & genituram auget, Platina. Carnes temperamento proximæ, vt starni (starnę) pulli, citò concoquuntur, & facilè venas penetrant, ac sanguinem generant laudabilem, omniq; ætati & temperamento congruunt: sed quoniam citò dissoluuntur particulas corporis parum corroborant: quare ad tuendam sanitatem potius quàm vires augendas faciunt, Isaac. Sani perdicibus & huiusmodi (delicijs) vesci non debent, vt superueniente morbo habeant aliquid quod vltra consuetudinem comedant, Mich. Sauonarola. ¶ Pulli perdicum quia solum autumno reperiuntur, eo tempore ad cibum magis congruere dicendi sunt, Arnoldus Villanou. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. *Vide in G.* ¶ Aretæus inter cibos elephantiacorum perdices omnes laudat.

¶ Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & perdicum ouis, Lampridius. Oua, præsertim vitelli, valde roborant cor: nempe ex gallina, perdice, phasiano, starna. sunt enim naturæ temperatæ, & velociter in sanguinem conuertuntur, & parum excrementi relinquunt: & sanguinem subtilem clarumq; generant: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. Oua gallinę & perdicis sperma augmentant, & ad coitum incidant, Rasis. Auicen. in capite de ouis, oua *alchabegi* & *altheiugi* (id est vtriusq; perdicis) comparat ouis gallinaceis. Oua perdicum sunt subtiliora ouis gallinarum, & minoris nutrimenti. Probè autem apparabuntur, si elixentur in aqua bulliente cum sale & aceto, ita vt superficies aquæ æquetur extremæ superficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cum oleo, muri (garo) & modico vino, in vase operto & suspenso in caldario continente aquam calidam. Frixa in oleo, mala sunt. gignunt enim calculos, & fastidium mouent, & colicam. in aqua verò cocta, meliora sunt, Elluchasem. *De ouis & eorũ apparatu.*

G.

Perdix cocta cum malis cydonijs & esitata, iusq; potum cum vino styptico, cęliacos & stomachicos sanat, Kiranid. Medici quidam pulpas caponum aut perdicum medicamentis quibusdam miscent ad restaurandas deiectas ægrorum vires, quod nullus ferè eruditorum probat. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. Ad iecoris dolorem ius perdicis sumitur, Seren. Ileo resistit ius perdicum, Plin. item regio morbo, vt quidam citant ex eodem. Perdicis medulla si cum vino hauriatur ictericos sanat, Symeon Sethi. ¶ Perdicum, columbarum, turturum, palumbium sanguis, oculis cruore suffusis eximiè prodest, Plin. *Vide* plura in Columba *G.* inter remedia ex sanguine columbino. Earundem auium sanguis nyctalopas sanat, Plin. Visum acuens pulchrum, mirificum admodum. Perdicis iunioris sanguinem cum melle ex ęquo subactum illine, Myrepsus. ¶ Cerebrum perdicis è vini cyathis tribus potum, morbo resistit regio, Plinius, Sextus & Constantinus. ¶ Ventriculus perdicum per se contritus, ex vino nigro resistit ileo, Plin. ¶ Perdicis iecur aridum tritumq; potum, comitiali morbo laborantibus confert, Hali & Symeon Sethi. *Remedia ex perdice, Ex iure, Sãguine, Cerebro, Ventriculo, Iecore, Felle.*

¶ Si singulis mensibus felle perdicum tempora perungantur, memoriam facit, Symeon Sethi.

¶ Fel inter aues præstantissimum perdicis, aquilæ & gallinæ albæ, Dioscor. Gallinarum & perdicum fella, ad medicinæ vsum præstant, Galen. præcipuè ad remedia aduersus hebetudinem visus, & incipientes suffusiones. Fel perdicis recipitur in compositiones quasdã ad omnem visus hebetudinem, & cicatrices & incipientes suffusiones, apud Galenum de compos. sec loc. 4. 7. & apud Aetium 7. 111. Compositioni cuidam Asclepiadæ exacuenti visum & ad glaucedinem apud Galen. de comp. sec. loc. miscetur fel perdicis syluestris, (id est non altilis,) sed aliàs legitur *succi herbæ perdicij*. Fel perdicum suffusionibus oculorum à principio valde prodest. facit & ad ipsorum hebetudinem, Sym. Sethi. Fel perdicum cum mellis ęquo pondere ad claritatem oculorum laudatur, Plin. vt quidam citãt, & placet, quanquam apud ipsum Plinium ita refertur, ac si contusis oculis medeatur, & sic Wottonus quoq; recitat. Perd. fel cum æquali melle Attico caliginem tollit, si oculis assiduè infundatur, Marcel. Ad albugines sæpe comprobatum remedium: Perdicis masculi felle ex melle illinito, Galen. Euporist. 3. 14. Fel perd. cum melle & opobalsamo & succo marathri visum acuit, Kiranid. Ad caliginem, incipientem suffusionem & leucomata, (glaucomata, Marcellus:) Hæc est compositio vera, vehemens, quod frequentius ipsi experti sumus. Perdicis fellis vesicula quicquid habuerit, ad hæc commiscens opobalsamum cyatho vno, cyprum Sydoniæ (cyperi Sidonij, Marcel.) cyatho dimidio, in se commixtum contere diligenter, (ad summam leuitatem, Marcel.) & repone in pyxide stannea siue argentea, (plumbea, Marcel.) & inde inunges, miraberis. Et licet quòd prorsus non videat, sed tamen si pupillam integram habet, sine difficultate curabitur. Hoc nos ipsi frequenter tentauimus, Sextus. Eadem descriptio apud Constantinum Africanum legitur, sed deprauatior. ¶ Ad difficilem auditum & surditatem, perdicis fel calidum instillato, Nicol. Myrepsus.

¶ Ad apoplexiæ periculum cauendum, remedium inuenio traditum in libro quodam manuscripto Germanicè, si fiat suffitus è cumini syluestri genere, quod consolidam regiam vocant, pennis perdicis, & thure albo. Sunt qui aduersus vteri strangulationem crematas perdicum pennas in linteolo ad olfaciendum porrigant. *Pennis.*

¶ Oua perd. soluta cum melle, visum acuunt, partum quoq; accelerant, Kiranides. In vase æreo decocta cum melle, vlceribus oculorum & glaucomatis medentur, Plin. Oua perd. in cibo sumpta, Ve- *Ouis.*

nerem incitant. sunt autem amatorius potus, Kiranides. Aetius etiam eis qui re Venerea vti non possunt, inter cętera vt perdicum ouis vescantur cõsulit. Oua perdicum si sorbeantur, fœcunditatem facere putant, & lactis copiam, Plinius. Cum adipe anserino soluta mammisq; nutricum inuncta, copiam lactis educunt, Kiranid. Vt castigentur (constringantur) papillæ: Aut ouum illitum tulerit quod garrula perdix, Seren. 20. Ouorum perd. putaminum cinis, cadmiæ mixtus & ceræ, stantes mammas seruat, Plin. & Kiranid. Putant & ter circunductas ouo perdicis mammas non inclinari, Plin.

H.

Etymologia perdicis. a. Perdix & masc. genere dici potest. Varro Admirandis, Perdicas Bœotios, Nonius. Perdix dicta est à sono vocis, Albertus. ¶ Πέρδιξ παρὰ τὸ περισσῶς ᾄδειν, ἢ παρὰ τὸ πηδᾶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἢ ὁ περισσῶς διωκόμενος καὶ φεύγων. ἢ παρὰ τὸ πέδον, ὃ σημαίνει τὸ χαμαὶ, τὴν γῆν. χαμαιπετὲς γὰρ τὸ ζῶον, καὶ μὴ σφόδρα εἰς ὕψος αἰρόμενον, μηδὲ περιδινεῖσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον, Etymologus & Varinus. Ὁ πέρδιξ masculino genere, frequens est apud probatos authores. Aliqui corripiunt iôta in casibus obliquis, vt Archilochus, Πτώσσουσαν ὥστε πέρδικα: vt ὄρτυγα, χοίνικα. Attici plerunque producunt, vt Sophocles, Ὄρνιθος ἦλθ' ἐπώνυμος πέρδικος ἐν Κλεινοῖς Ἀθηναίων πάγοις. & Pherecrates, Ἔξεισιν ἄκων δεῦρο πέρδικος τρόπον. & Phrynichus, Τὸν Κλεόμβροτόν τε τοῦ Πέρδικος υἱὸν, Athenæus. *Synonyma.* Perdix à voce per onomatopœiam κακκάβα (κακκάβα potius) etiam & κάκκαβος dicitur, vt Varinus habet. Vocantur perdices à nonnullis κακκάβαι: vt ab Alcmane sic dicente: Ἔπη γε δὲ καὶ μέλος Ἀλκμὰν, εὗρέ τε γλωσσάμενοι (fortè γλωσσόκομον) κακκαβίδων ὄνομα συνθέμενος, σαφῶς ἐμφανίζων ὅτι παρὰ τῶν περδίκων ᾄδειν ἐμάνθανε, Athenæus. Carthago etiam aliquando κακκάβη dicta est, Eustathius in Dionysium. Πῆιξ, perdix apud Cretenses, Hesych. & Varin. Σισίλαρος, perdix Pergæis, Ijdem. Κήπιδος σκέλος, τὸ πέρδικος, Hesych. & Varin.

Epitheta. ¶ Epitheta. Garrula perdix, Serenus. Aprica, Idem. Picta, cacabans, apud Textorem. Sodomitica, Grapaldo. ¶ Πέρδικες θοῦροι, πυρώδεες, αἰολόδειροι, Oppianus.

Atticoperdix. ¶ Athenæus (lib. 3.) Aristomenem Atheniensem, Adriani libertum, dici à patrono solitum (scribit) Atticoperdica, quum esset comœdiæ veteris histrio, Cælius. *Deriuata.* ¶ Περδίκιον pro perdice parua dixerunt Menippus Cynicus, Anaxandrides & Antiphanes, apud Athenæum. Περδικιδεῖς, pulli perdicum, Eustathius. a recto singulari περδικιδεύς, Varinus in Λαγωός. forma est patronymica. Περδίκειος (Περδίκειον) κρέας, καὶ περδίκειος πούς, Suidas. Perdicotheras, Περδικοθήρας, accipiter perdicarius. Οἰκίσκος περδικικὸς nominatur apud Aristophanem, & περδικοτροφεῖον apud Hyperidem, Pollux.

Perdiciũ herba. ¶ Helxinen aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè vescantur, Plinius. Et alibi, Perdicium & alię gentes quàm Ægyptij edunt. nomen dedit auis, id maximè eruens. crassas plurimasq; habet radices, Plinius. Herbaceorum pleraq; radices habent grãdes & carnosas, vt spalax, crocum, perdicium, sic dictum quòd perdices se ad id volutent, Theophrastus historiæ plant. 1. 11. Apud Apuleium perdicalis inter helxinæ nomenclaturas est. *Perdicites lapis.* ¶ Perdicitin siue *perdiciatin* lapidem ad omnes duritias pollentem, requiri inuenio in compositionem illam quę pamplethes & diacinnabareos vocatur ab Ægineta Paulo, (lib. 7.) Hermolaus in Corollario. In tractu Hildesheimio quà itur versus occasum à fossa mœniorum vrbis septentriones spectante, reperitur lapis qui exprimit strijs & colore perdicum pennas quas in pectore habent, Georg. Agricola.

Icones. ¶ Icones. In Rhodo Iouis Colossus vnum ex septem miraculis fuit. iuxta columnam Protogenis picturæ erant Ialysus ac Satyrus: super columna perdix, ad quam ita homines hiabant, cum nuper tabula esset posita, vt illam solam admirarentur, Satyrum verò contemnerent, quanquam perfectissimum opus. Augebant admirationem perdices mansuetæ, quæ à nutritoribus allatæ, & contra pictas appositæ, canebant ad picturam & congredi gestiebant. Protogenes videns rem præter opinionem euenisse, æditųos rogat, vt se delere permittant, quod & ita factum est, Strabo lib. 14. In Rhodo erat pulcher ille perdix, celebre illud Protogenis parergon, Eustath. in Dionysium. Perdices in Ægyptiorum literis contumeliosos monstrare videntur: quoniam istiusmodi aues senio confectæ (videtur pro χηρεύωσιν ineptè legisse γηρεύωσιν apud Orum, cuius verba iam recitabo) contumelia se afficiant, Cælius. Perdix auis ad libidinis denotationem symbolicè vsurpatur. Ægyptij obscœnum puerorum amorem designantes, geminos perdices pingunt: qui cùm vidui sunt se inuicem abutuntur, Orus 2. 96.

Perdix vir quidã claudus sic dictus. ¶ Propria. Πέρδιξ μὲν εἷς κάπηλος ὠνομάζετο, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes: Prius dictum est Perdicem illum claudũ fuisse: à quo etiam factum aiunt prouerbium, Perdicis crus, in valde leptópodas, id est pedum prætenuium. Et rursus, Perdicis (viri) claudi etiam in Anagyro meminit, & alij multi. Πέρδικος καπηλεῖον. Perdix vir quidam erat claudus & mutilus, à quo etiam natum aiunt prouerbium, Hesychius: apud quem πηρὸς lego, non πηλός. Erasmus Rot. hoc prouerbium à Perdice caupone claudo ortum scribit, & conuenire in crura gracilia distortaq;. Refertur (inquit) à Suida Περδίκειος πούς, id est, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Κήπιδος σκέλος ἐπὶ χροιμιωδῶς ἰῶ, τὸ πέρδικος σκέλος, Hesych. & Varin. *Perdicis templum Athenis.* ¶ Perdicis templum (Athenis) iuxta Acropolin erat. Eupalamo enim liberi fuerunt Dædalus & Perdix. (ἡ Πέρδιξ.) Perdicis filius Cálos, (Κάλως:) quem Dædalus propter inuidiam artis ab Acropoli deiecit. propter quod Perdix seipsam suspendit. Athenienses verò ei honores decreuerunt. Cæterum Sophocles in Comicis, Perdicem (non Cálon) illum quem Dædalus occiderit vocatum fuisse scribit. Proditum è mythicis est, Perdicem fuisse venatorem, qui sit matris infando amore correptus. dum verò vtrin-

rò vtrinq; immodesta libido ferueret; & noui facinoris verecundia reluctaretur, consumptus, atq; ad extremam labem (tabem) perductus memoratur. Hunc primum inuenisse serram scribunt nonnulli. nam primi cuneis scindebant fissile lignum. Fenestella Martialis scriptum reliquit, hunc Perdica fuisse initio venatorem, cui cum cruentum institutum & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, eo studio desito agriculturæ se totum mancipasse: quo nomine terram, quasi matrem omnium genitricem fertur adamasse. quo labore consumptus, ad maciem prolapsus dicitur. Quòd verò cunctis venatoribus detraheret, serram, veluti linguæ virulentiam dicitur excogitasse. Matri eius indidêre nomen Polycaste, quod interpretantur Polycarpem, à fructuum numerositate quos humanis vsibus terra parens producit, Cælius. *Vide* infra in *h.* de metamorphosi perdicis. *Fabula de perdice venatore in auē mutato.*

¶ *b.* Perdices αἰολόδειροι, Oppianus. Inter aues aquila ἀρρενωπὸς est, perdix verò θηλύμορφος, Adamantius. Cleanthes Tarentinus nihil non inter pocula versibus efferebat, vt: Ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος, Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντά τις δότω, Athenæus.

¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio. *Homerus infans perdicis vocē edidit.*

¶ *d.* Nos aliquando Carthagine perdicem cicurem quæ aduolauerat aluimus, & temporis progressu adeò familiarem effecimus, vt non modò adulari, colere nos & colludere videretur, sed nostræ etiam voci occurrere, & quantum fieri poterat, respondere alio quodam tenore, quàm quo se inuicem perdices vocare solent, Porphyrius lib. 3. de abstinentia à carnibus. Perdices volunt vincere, Galen. lib. 5. de decretis Hippocratis. Flet viduus perdix, Politianus in Rustico. Οἰκογενὴς αἴλουρος ἐμὴν πέρδικα φαγοῦσα, Ζώειν ἡμετέροις ἔλπεται ἐν μεγάροις, Suidas in Οἰκογενής. *De mira perdicis cicuris familiaritate.*

¶ *e.* Aristippum aiunt iussisse aliquando perdicem 50. drachmis emi. & tantum luxuriæ grauiter ferenti cuidam respondisse, Tu istam obolo non emeres? & cùm annuisset ille, Mihi verò, inquit, 50. drachmæ tantum valent, Laertius. Ἀφροδισίαν ἄγραν apud Sophoclem aliqui perdices interpretantur, qui apti sint ad expiationem, perdice femina cicure exposita capti. (τῇ δὲ θηλείᾳ παλεύοντες αἱροῦσιν αὐτούς.) Sed hos alij reprehendunt, porcum dicentes & agnum expiationibus adhiberi, non perdicem, Hesychius in Ἀφροδισία. *Apophthegma Aristippi perdicem 50. drachmis ementis.*

¶ *f. Lautorum dubijs perdix Sodomitica cœnis Aptior, ægrotis iuscula sæpe dedit*, Grapald.

¶ *h.* Talus (Κάλως fortè secundum Græcos. *vide* supra inter Propria) puer serræ circiniq; inuentor in perdicem mutatur apud Ouidium Metam. 8. *De metamorphosi perdicis.*

¶ Οὐκέτ' ἀν' ὑλῆεν δρίος (vt legit Suidas in Δρίος, quod est τόπος σύνδενδρος. aliàs ὑλῆθεν δρυὸς) εὔσκιον ἀγρότα πέρδιξ Ἠχήσεις ἀνιεὶς γῆρυν ἀπὸ στόματος Θηρεύων ἀγρίους συνομήλικας ἐννομῷ ὕλης. Ὤιχεο γὰρ πυμάταν εἰς Ἀχέροντος ὁδόν, Simmias Anthologij lib. 3. sectione 24. Ibidem leguntur epitaphia duo Agathiæ Scholiastici, & vnum Damocratis Grammatici, in perdicem à fele occisum.

¶ Perdix sacra est Ioui & Latonæ, Ælianus. ἄθυρμα τοῦ Διὸς καὶ Λητοῦς.

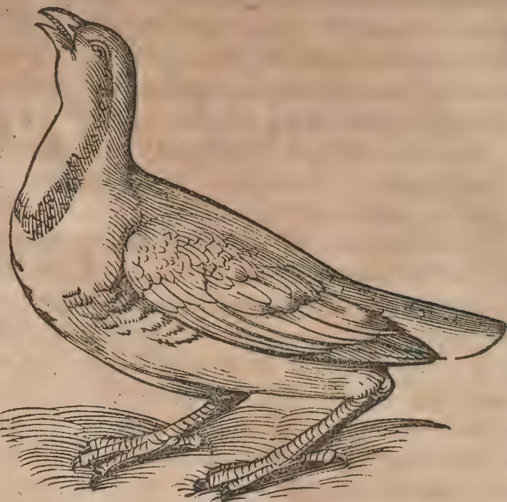
¶ PROVERBIA. Perdicis crura, suprà inter Propria: & Ἐκπερδικίσαι, suprà in *D.* exposita sunt. Ἀφωνότερος πέρδικος, id est, Magis mutus quàm perdix, Plutarchus in libro aduersus vsuram. Perdicis vafricia in prouerbium abijt, Cælius. quàm vafrè autem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, dictum est suprà in *D.* Perdicis libidinem vsurpari posse adagio scimus, pro efferata, turpi atque infami, demumq; perniciosa, Cælius. Perdix diuitias congregat, Had. Iunius. *Prouerbia. Perdicis crura. Magis mutus q̄ perdix. Perdicis vafritia.*

DE PERDICE MAIORE, QVAM ITALI *vulgò Coturnicem vocant.*

A.

PERDICEM maiorem voco auem cuius hæc delineatio est, quòd plerunque perdice nostra vulgari, de qua superius scriptum, maior sit, quanquam Bellunensis magnitudine parem faciat. Athenæus miratur in Italia perdices cinnabarinis rostris non haberi, cum in Græcia omnes eo colore spectabiles sint. quamobrem Gybertus Longolius perdicem hanc Græcam nominat. In Creta & Cypro vulgò simpliciter perdices dicuntur, Alexander Benedictus. *Vide* plura de eis in præcedenti capite de perdice simpliciter inscripto, in *A.* præsertim: quanquam & alia pleraque de perdice simpliciter scripta & huic (id est maiori) & illi communia esse videntur. Coturnix Italis dicta (vulgò hodie, aliqui scribunt *chotronisse*) in Creta etiam *coturno* vocatur. nam perdices nostræ vulgò Gallis *grises* vel *goaches* cognominatæ in Creta non sunt, Bellonius. Coturnix vulgò dicta est species perdicis maior, Antonius Gazius. *Flet viduus perdix, queritur peregrina coturnix Inclusi caueis*, Politianus in Rustico. Circa alpes & in Lōgobardia *pernisa* vel *pernisa* dicitur. ¶ Sabaudis *perdris gaye* vel *gaille*, vel vt aliqui scribunt *gaule*, id est diuersorum colorum. quidam circumloquuntur, *perdris aux pieds rouges*. Pernisse apud Sedunos tum illos qui Sabaudicè, tum qui Germanicè loquuntur. ¶ Germanicè ein Pernijsen / oder Parnijssen. Ein Weltsch Räbhun. Ein Rothun / circa Coloniam. Ein rot Räbhun. ¶ Arabicè vt perdix minor *cubeth* dicitur, sic hæc maior *cubugi*, vel *cubegi*, *cabegi*, vel *cabagi*, aliqui primæ litteræ *c* aspirant: plerunque etiam articulus *al* præponitur. *Alchabegi* seu *alchubugi* sunt coturnices, quarum rostra & pe- *Nomina variarū gentium.*

des rubent, magnitudo par est perdici: & vulgò à Venetis *coturnices* appellantur, Bellunensis. Vetus Auicennæ glossographus *alcubigi* malè interpretatur alaudam cristatam.

¶ Perdices, sunt perdices magnæ cum pedibus rubeis, Syluaticus. atqui idem alibi attagênem interpretatur coturnicem, vulgò dictam, (quæ scilicet perdix illa est pedibus rubeis.) *Vide* supra in Attagene *A.* ¶ Porphyrionē esse crediderim eam auem, quā Siculi & Romani vernacula lingua coturnicē appellant. nam aliam esse à phœnicoptero, ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus: cuius ego sententiam posteriorem laudo, priorem minimè. ¶ Coturnicē quæ vulgò appellatur, non esset fortè admodum absurdū gallinaginis aliquā speciem esse putare, siue auis Numidicę, quam quidam deserti gallinam vocant, Aloisius Mundella. Nos quid de *gallinagine*, quid de aue siue gallina Numidica sentiamus, supra suo loco docuimus.

B.

Vbi reperiatur hæc auis. Eius descriptio per partes.

Perdix maior reperitur in alpibus Sedunorum, Rhætorum, & versus Longobardiam, & Sabaudorum. Non tam altis nec tam syluestribus locis vt lagopodes, Stumpfius. In vinetis montanis circa Coloniam Agrippinam, Gyb. Longolius. Coturnix vulgò (Italis) dicta, perdice maior est, eiusdem ferè coloris, pedibus & rostro rubeus, Arnoldus Villano. Genæ, rostrum & pedes rubent, reliqua pennarum facies ad leucophæum vergit, magnitudo aliquantulum supra perdicem, Aloisius Mundella. Rostrum in hac aue (vt ipse manibus tractans obseruaui) cocci colore, pedes minus rubent. color cinereus per dorsum, pectus & caput. Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit: inde reflexa per pectoris partem supremam semicirculum facit. quod intra eam est albicat. Oculorum quoque palpebrę marginibus rubent. Venter subruffus est. Vtrinq; ad latera pennæ varijs coloribus distinguuntur, albo, subruffo, & nigro splendente. Magnitudo & rostri figura quæ columbæ. ¶ Corporis species, breuitas & crassities ad perdicem accedit, magnitudo par vel paulò plenior, Stumpfius. ¶ In India liuiæ columbæ sunt virides, quarum labra & crura colore Græciæ perdicibus sunt similia, Ælianus.

C.

Vbi degat.

Perdices cinnabarini rostri sæpe etiam circa Coloniam visuntur. In vinetis ferè victitant, sed ijs, quæ in montibus sita sunt, & arbustum aliquod densum sibi vicinum habent. Ego illos primùm propè arcem nobilem, quam à speciositate situs *Chorostepanon* (Landßkron) vocant, haud ita multùm à Regiomago distantem, conspexi. Nulla dies erat, qua non ad excelsissima vsq; mœnia gregatim scandebant. gaudebant enim elutabulo, quo sordes culinariæ profluebant, Gyb. Longolius. ¶ Indigena & statari a auis est, (non aduena & peregrina vt veterum coturnix,) & in alpibus nobis vicinis moratur, Aloisius Mundella Brixiensis. Granis seu frugibus & seminibus, vt & perdix minor, vescitur.

Quis sit eius cibus.

D. & E.

De eius mansuetudine.

In Creta & Cypro insula frequentes sunt, domestica etiamnum mansuefactis fœtura, Alex. Benedictus. Cum in Burmijs (Rhætorum) medicum agerem, nostratium coturnicum marem & fœminam in domo altiles habui: quæ adeò cicures & mansuefactæ redditæ sunt, vt postea cum domesticarum gallinarum corte promiscuè habitarent, simulq; vescerentur, Aloisius Mundella. Si à prima ætate ab homine alantur, planè cicures & amabiles aues redduntur, Stumpfius. Alui & ipse olim è Sedunis allatam huius generis auem, quam feles domestica præsente aliquo homine nō lædebat: sed se morderi etiam & abigi ad illa patiebatur. mordax enim & pugnax auis est. tandem verò nemine præsente dilaniauit.

F.

De vsu eius in cibis & qualitate alimenti.

Cabegi caro est de subtilioribus carnibus. impinguat, abstergit cor (stomachum, Bellunensis:) leuis est, ventrem astringit, & Venerem promouet, Auicenna 2. 186. Et rursus cap. 221. scribit carnem auis *duraz* præferendam esse carni auis *cubugi* & *alfuachat*, (quod est genus turturis Bellunensi.) *Vide* etiam supra in Perdice minore *F.* Coturnix vulgò dicta grati est saporis, quod intelligens Rasis carnes eius post carnes starnæ (perdicis minoris) præfert, Arnold. Villanou. Nostri ferè primum locum attageni siue gallo corylorum nostro tribuunt, secundum perdici maiori, tertium minori, quartum gallinagini, has quatuor scilicet aues inter se conferendo. Perdicis rubente rostro carnes in hydrope ascitæ conueniunt, Alex. Benedictus. Arabes quidem siccandi astringendiq; vim in perdice maiore efficaciorem esse aiunt, quàm in minore. ¶ Coturnicem nostram, quantum iudico ex gustu, & odoratu & loci natura, in quo continuè commoratur, & ex ijs quibus pascitur (nam illa grati admodum sunt odoris) si probè à nobis conficiatur, boni & laudabilis esse alimenti existimo, & propterea in cibis meritò expetendam

tendam esse. Verum vtile esse ducerem, si postquam interempta fuerit, sub dio per aliquot dies ad gelu relinquatur (quemadmodum narrat Galenus de multis volucribus, quæ alas fibrosas, & vniuersam carnem huiusmodi habent) priusquam eam aqua coquas aut asses, vt magis tenera & friabilis reddatur illius caro, quæ paulum quidem solida est. accidet enim vt facilius deinde à ventriculo concoquatur, Aloisius Mundella.

¶ Oua *alchabegi* & *altheiugi* (id est vtriusque perdicis) gallinarum ouis comparat Auicenna in Capite de ouis.

G.

Inter fella auium laudatur fel galli, *duragi* & *cubugi*, (id est, attagæ & perdicis maioris,) Auicenna. *De vsu in medicamentis.*

¶ Perdicis maioris caro magis siccare, magisq; astringere ventrem traditur quàm minoris, vt suprà in Perdice simpliciter annotauimus.

DE PERDICIBVS DIVERSIS.

SYROPERDIX (Συροπέρδιξ) in Antiochia Pisidiæ lapides exest & conficit, (καὶ σιτεῖται καὶ λίθους:) perdice minor est, niger item est, excepto rostro, quod ruffum spectatur: non mãsuescit vt perdix communis: sed semper perseuerat ferus esse. eius carnes & densiores sunt quàm cæterorum, & suauiorem cibi vsum præstant, Ælianus. Volaterranus non rectè transtulit cibo inutilem esse. *Syroperdix.*

¶ SCOLOPAX auis memoratur ab Herodiano, syluestrem perdicem interpretante: vt docti plerique hodie rusticam perdicem. Rustica sum perdix, quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula. *Scolopax. Rustica perdix.*

¶ LAGOPODES aliqui hodie perdices albas vocant. Sunt qui perdices nostras vulgares hyeme in altis montibus, vt & lepores albescere scribant: & alias esse quàm lagopodes vel aues niuium à Rhætis dictas, vt pluribus scripsi in Lagopode. Bellonius lagopodem, perdicem albam Sabaudiæ interpretatur: Itali quidam *perdicem alpinam* vocitant, vt Galli vel Sabaudi quidam *perdicem montanam*. *Perdices albæ.*

¶ COTVRNICES Theophrastus fortè perdices nanos dicet. sic enim per omnia perdicem imitantur, vt præter exiguitatem & pressitudinem corporis planè nihil distent, Gyb. Longolius. *Perdices nani.*

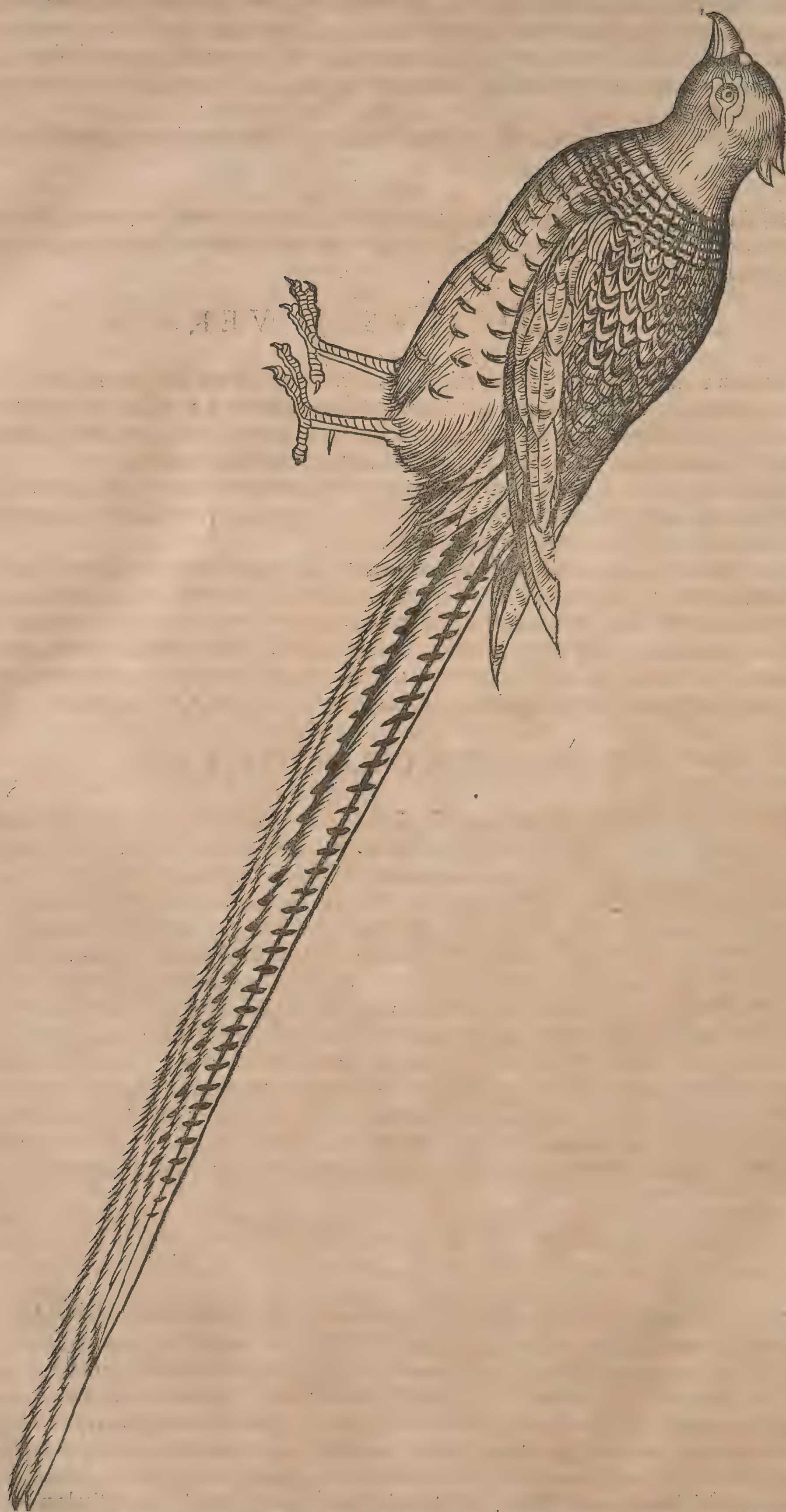
DE PHALACROCORACE.

QVÆDAM animalium naturaliter caluent, sicut struthiocameli, & corui aquatici, quibus apud Græcos nomen est inde, Plinius. Vnde apparet Plinium phalacrocoracem Latinè voluisse coruum aquaticum nominare. an verò idem sit coruus aquaticus Aristotelis, dubitari potest. *Vide* suprà mox post Corui historiam in Capite de Coruis aquaticis. Phalacrocoraces aues per alpes etiam capiuntur, Balearium insularum peculiares, Plinius. Hispani hanc auem, vt audio, coruum caluum appellant, *cueruo caluo*, Græci vocabuli significatione expressa. Gallli, vt Rob. Stephanus interpretatur, *vng corbeau d' eaue, vng cormorant, corbeau pescheret*. Angli *cormerant*. Eliota Anglus eam esse auem conijcit quæ Anglis dicatur *a Water crowe* (id est, cornix aquatica,) vel illa quæ vulgò *a coote* nominatur. Germani) inferiores Schwemmergenß/ hoc est anserem natãtem, si rectè interpretor. huic maculam (caluitium) esse aiunt in medio capite. Nuper Gallus quidam nobis narrauit *cormorants* vulgò dictas aues esse latiusculo rostro, instar anatum rostri: magnitudine inter anatem & anserem ferè. Eodem nomine apud Anglos auis, anguillas edit (vt audio) quas integras deuorat. Illæ mox per intestina rursus elabuntur, ita vt vel nouies aliquando auis vna eandem anguillam deuoret priusquam retineat. ¶ Nostri sæculi facetus quidam monachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit. *Coruus aquaticus. Nomina huius auis apud varias gentes.*

DE PHASIANO.

A.

PHASIANVS auis à Phasi vel Phaside amne apud Colchos dictus est, quod illic abundet: vel ab Argonautis inde in Græciam primum aduecta sit, teste Martiali. Φασιανικὸς ὄρνις ab Aristophane nominatur: qui & ὄρνις φασιανὸς dixit: alij ferè φασιανὸς absolutè, vt Aristoteles & Speusippus apud Athenæum. Ὄρνιθες φασιανικοὶ, Pollux. Phasianum Epænetus *tatyran*, Ptolemæus *tétarton* & *tetráona* vocari dixit. Vt autem phasianus tetraon, sic etiam tetraones nostri præsertim minores, à quibusdam vulgò phasiani montani vocantur. Sunt quidem vtriq; gallinacei generis, & per onomatopœiam sic dicti, vt cõijcio, διὰ τὸ τετράζειν τῇ φωνῇ. *Vide* supra in tetrace. Phasianus auis vocatur alicubi τατύρας, vt Pamphilus scribit, (sic & Hesychius & Varinus habent:) & alibi τέταρος (fortè τετράων) vt Ptolemæus Euergetes, Athenæus. Lampridius phasianum scribit per *f* ab initio. Plinius phasianam fœminino genere. ¶ Hebraicum nomen *schelau* aliqui phasianum interpretantur: alij coturnicem, quod magis probo. *vide* in Coturnice *A*. Munsterus in lexico trilingui *pison*, פיסון, habet pro phasiano. *Phasianus vnde nomẽ habeat.*

¶ *Atedenim* & *aditrigi* barbaras voces Syluaticus phaſianum interpretatur: item *adrungi*. *Altedarigi* ſunt phaſiani aues, Bellunenſ. Adempto quidem *al* articulo reliqua vox ad *tetarton* vel *tetraonem* nonnihil accedit. Alibi *alderariz* apud Auicennam legitur, vbi Bellunenſ. reponit *altedarigi*, vt alibi pro *atederaz*:

atederaz:& alibi *atadrogi*, vbi Bellunen. *altedarugi*. ¶ *Altaiugi*, vel *alteiugi*, est auis quæ dicitur perdix: alijs phasianus: alijs, vt Ebenbitar, auis similis coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. *Altamegi*, vel *altaihegi*, id est fasiani, Syluaticus. *Tueiugi*, id est fasianus, Idem. Ego his vocibus *altaiugi* & similibus, solam perdicem accipio. *Alcubi*, id est perdix, secundum alios phasianus, Syluaticus. nos supra non *cubi*, sed *cubeth* pro perdice scribi ostendimus. ¶ *Forador*, quem nos phasianum dicimus, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6.16. vbi Græcè κόρυδος, id est alauda legitur. Alibi enim *foraydeck*, phasianum interpretatur.

¶ Phasianus vtpote peregrina auis in plerisq; linguis nomen vnum retinuit. Italicè *fasan*, *fasano fagiano*. Hispanicè *faisan*. Gallicè *vng faisant*. Germanicè Fasan / vel vt alij scribunt Fasian: & apud Flandros Fasant. Anglicè similiter *a fesan*, vel *fesant*. Illyricè *baziant*. Polonis *basant*. Turcis *suglun*.

B.

Phasianus auis dicta est, quòd apud Phasianos populos abundet, Eustathius. Accersebatur olim è Media, Athenæus. Phasianos circiter ducentos Fridericus Saxoniæ dux in Saxoniam immisit, & vetuit capi, itaque hoc tempore nunc multiplicati dicuntur. Phasianos siue gallos sylueстres in quibusdam Scandinauiæ locis ad plures menses sine cibo sub niue latitare, Olaus Magnus prodidit. Heluetici montes phasianos quàm plurimos alunt, Stumpfius. Mihi hactenus nullos vsquam apud Heluetios videre contigit, quamuis plurima loca montana inuiserim. In regnis Ergimul & Cerguth Magno Cham tributarijs, maximi phasiani reperiuntur, qui caudas habent longitudinis decem aut octo palmorum, Paulus Venetus. *Quib. in regionib. reperiantur phasiani.*

¶ Phasianæ in capite cornicula sunt, Plinius. Et alibi, Phasianæ in Colchis geminas ex plumis aures submittunt subriguntque. Fel renibus & parte tantum altera iungitur intestino in coruis, phasianis, Idem. Phasianis nunquam quicquam speciosius contemplatus sum. Valeant pictores omnes. ipse Appelles si rediuiuus foret, varietatem & splendorem pennarum plumarumque imitari non possit, Gybertus Longolius. Phasianus est gallus syluaticus, auis perpulchra, pennis coruscis instar ignis. Cœruleus interdum ac viridis, (fortè, Cœruleis interdum ac viridibus) rubeisque pennis interscribitur nitor, Author de natura rerum. Igneis & rubentibus pennis, & interdum viridibus in capite decoratur, Albertus. Aures geminas videtur habere in capite plumis extantibus, quas subrigit cum libet atque submittit. Cristis in capite, & spiculis in cruribus caret, Author de natura rerum, & Albertus. Azurini (cœrulei) coloris est in collo, & in corpore: & aliquando cœrulei coloris ad terreum inclinantis, Albertus. Non citò rubricatas habent barbas, vel in pedibus calcaria sicut galli domestici, sed tractu temporis, Obscurus Aristotelem citans. Gallina in hoc genere minus speciosa est, Albertus. *Descriptio phasiani per partes.*

C.

Fasiana pulueratrix est, haud enim altè volat, Aristoteles. Auium illæ quæ breuis volatus sunt, vt gallus, perdix, fasianus, mox ab ouis exclusæ & ingredi possunt, & plumis vestiuntur, Theophrastus apud Athenæum. *De eiusdē volatu.* Seminibus & granis vescitur hæc auis. Auena delectatur, Albertus. *Cibo.* ¶ Ptolemęus eam *tetarton* & *tetraona* vocari dixit, per onomatopœiam vt conijcio. Cęlo pluuio tristatur, & in rubetis ac syluis se abdit. Pennas præ pinguedine mutat, iterumque sæpe renouat, Obscurus Aristotelem citans. *Pennarū mutatione.* ¶ Phasianus solus inuenitur in prima parte hyemis loca mutare & de sylua ad syluam. At non mutat regionem apud nos, sed instabilis est, per syluas distantes discurrens: & in illo discursu aliquando quiescit in hortis hominum, in villis & ciuitatibus. Etiam quidem sæpius in horto nostro Coloniæ inter saluiam & rutam quiescens est inuentus, lassus ex volatu, Albertus in Aristotelem de historia anim. 8.12. vbi Aristoteles nihil tale habet. *Hyeme loca mutat, & per varias syluas discurrit.* ¶ Phasiani tantum libidinis tempore simul degunt, cæteris verò temporibus separatim, Obscurus Aristotelem citans. *De eius libidine.* Oua quædam punctis distincta sunt, vt meleagridum & phasianarum: rubrum tinnunculi est, Aristoteles de historia animalium 6.2. interprete Gaza: & sic etiam Græcus contextus habet: vt non rectè verterit Plinius, si ita vertit vt in codicibus nostris legitur, nempe: *Ouorum alia punctis distincta sunt, vt meleagridum: alia rubri coloris, vt phasiani, cenchridis*. *Ouis.* Phasiani semel in anno fœtus creant. viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur, Palladius. *Partu.* Trigesimus (fortè *Vicesimus*) dies maturos pullos in lumen emittit, Idem. Phasiani oua non aliter quàm gallinarum ad vicesimam primam diem excludūtur, Florentinus. *Exclusione.* Phasiani cicures ad gallinas gallinaceas admitti possunt. *vide* in Gallina *E.* ¶ Pediculis intereunt nisi se puluerent, Plin. & Aristot. *Morbis.*

ALTERA PHASIANI FIGVRA QVAM DOMINICVS MONTHISAVRVS AD nos misit, quæ cum eo melius congruit quem Bellonius pingit capite non cristato, nec cauda tam longa, sed eadem qua corpus eius, collo & capite demptis, longitudine, &c.

D.

Phasianus rostrum in terra figens, abscondit se, & se totum latere putat, Obscurus tanquam ex Aristot. Struthiocamelum aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum in condensum abscōdere, reliquā se in aperto relinquere: ita dū in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum *De eiusdē stoliditate.*

capite, Tertullianus. Et idem, At nos phaſianas aues hoc facere videmus. ¶ Quanquam & in capite criſta, & in cruribus ſpiculis careat, animoſa tamen & audax auis eſt, Author de nat. rerum. Phaſiani capti recens ita ferociunt, vt gallinis non parcant, ſed nę pauoni quidem, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longol. ¶ Lachrymantur equi & phaſiani, Cardanus de Subt.

E.

In hortis Indiæ pauones & phaſiani manſueti aluntur, Ælianus. In phaſianis nutriendis hoc ſeruandum eſt, vt nouelli ad creandos fœtus parētur, id eſt qui anno ſuperiore ſunt editi. veteres enim fœcundi

cundi esse non possunt. Ineunt fœminas mense Martio, vel Aprili. Duabus vnus masculus sufficit, quia cæteras aues salacitate non æquat. Semel in anno fœtus creant. Viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur. Gallinæ his melius incubabunt, ita vt quindecim phasianina oua nutrix vna cooperiat, & cætera sui generis supponantur. In supponendo, de luna & diebus quæ sunt in alijs dicta seruetur. Trigesimus (fortè, *Vicesimus, vide* suprà in *C.*) dies maturos pullos in lumen emittet. sed per quindecim dies discocto ac refrigerato leuiter ordei farre pascentur, cui vini imber aspergitur. Post triticum fractum præbebis, & locustas, & oua formicæ. Sanè ab aquæ prohibeantur accessu, ne eos pituita concludat. Quod si pituitam patientur phasiani, allio cum pice liquida trito rostra eorum debebis assiduus perfricare, vel vitium, sicut gallinis fieri consueuit, auferre. Saginandi hæc ratio est, vnius modij triticea farina in breuissimas offulas redacta clauso phasiano per x x x. dies ministrata sufficiat: vel, si ordeaceam farinam præbere volueris, vnius & semissis modij farina per prædictos dies saginam replebit. Obseruandum sanè est, vt offulæ ipsæ oleo leuigentur asperso, & ita inserantur faucibus, ne sub infima linguę parte mergantur: quòd si euenerit, statim pereunt. Illud quoq; magnoperè curemus ne præbeatur noua alimenta, nisi digestis alijs, quia eos facillimè onus cibi hærentis extinguit, Palladius.

¶ Quomodo educentur phasiani, Numidicæ, perdices & attagenæ, verba Varronis, vt in Geoponicis Græcis recitantur: Hæ aues (inquit sunt educandæ, quemadmodum & pauones educandos esse docuimus. Saginantur enim optimè inclusæ, sic vt prima die nihil accipiant pabuli. At secunda hydromel, aut vinum est offerendum. Cibus porrò sit farina hordei aquę infusione subacta. Quæ quidem offeratur non simul, sed vicissatim, adijciendumq; illi paulatim est. Dein verò lomentum fabaceū, hordeum, & milium minimè infectum, (κέγχρον ὑγιῆ,) ac deniq; linospermon elixans, polentęq; hordeacee permiscens, adijciensq; oleum, atq; ex omnibus tandem faciens pulticulas, (μάζας, id est offas,) eas ipsis vt expleantur in alimentum apponito. Sunt qui ad quinq; dies aut sex, porrigant fœnogræcum, euacuare aues purgareq; studentes. Pinguescunt autem vt plurimum diebus sexaginta. Genera harum auium curantur remedijs dictis illic vbi de gallinis domesticis mentionem fecimus.

¶ E phasiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phasianis similes gallinæ procreentur: quæ deinde ad patrem admissæ fœtum parenti omnino similem ædant, copiose scripsi in Gallina *E.*

¶ Phasiani quomodo capiantur laqueis ex pilis caudę equinę, item quomodo retibus, verba Crescentiensis leges in Coturnice *E.* Circa vesperam vel auroram phasianus de sylua egreditur, & facile capitur, Obscurus tanquam ex Aristotele. Et rursus, Phasianus sic capitur: Aliquando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phasiano se ostendit: qui sequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentē, tandem à socio aucupis in insidijs latitante reti inuoluitur. Auis fatua est, & facilè decipitur. Si enim pannus albus quadrangulus inter quatuor virgas vel baculos inde flexibiliter distensus pictum in se phasianum rubei coloris pręferat, adeò phasianus miratur picturam, vt non aduertens venatorem retrorsum in rete contrudatur. Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo sustentatur, ita quòd leui motu cadere potest: & in baculo sustentante chorda est sub niue vel folijs ad latibulum protensa aucupis: & sub illo reti cibus auenæ, qui est pabulum fasiani positus, & super congregatos ibi fasianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in vijs per quas de sylua vadit ad aquam distensis, Albertus. Quo pacto accipitris aucupio aduersus phasianos vtendum sit Demetrij Constantinop. verba retuli in Accipitre *E.* *De phasianorum aucupio.*

¶ Phasianorum pennis piscatores aliqui nescio quod genus muscarum certis anni temporibus repræsentant, quibus hamo infixis pisces decipiant. *F.*

Ditissimorum mensis duntaxat pauones ac phasiani nati sunt, Plat. Fasianus ponebatur Alexan. Seuero in maioribus tantum festis, Lamprid. Pertinax imperator nimium illiberalis, fasianū nunquam priuato conuiuio comedit, aut alicui misit, Iulius Capitolinus. Inter lauticias numerantur quæ habuit Vitellius in sua patina, vt Scarorum iecinora, phasianorum & pauonū cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes, Text. offic. 2. 609. Ptolemæus rex lib. 12. operis de palatijs regijs Alexandriæ & animalibus quæ in eis nutriuntur, fatetur se phasianum nunquam gustasse: sed tanquam κειμήλιον (rem pretiosam. ἐχρῶντο γὰρ οἱ παλαιοὶ αὐτοῖς ὡς ἀγάλμασι) quoddam aues has reseruasse. Nostrum verò singulis (inquit Athenæus dipnosophista) apud Laurentium Romæ conuiuantibus singuli appositi erant phasiani. *De eorum dē usu in cibis lautissimo.*

¶ Phasiani occisi, æstate biduo, hyeme triduo seruari (suspendi) debent, priusquam parentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Phasianum assabis: quòd si etiam elixetur cum pipere & saluia, non insuauis videbitur, Platina. Editur vt plurimum assus: & aliquando elixus, aspersus aromatibus temperatis, Nicolaus Massa. Esitium ex carne abdominis porcini aut vitulini cocta ac concisa, cum casei veteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis & aromatibus, paratur. sunt qui etiam pectus capi tunsi, vel phasiani, non incommodè addant, Platina. Ex eodem in Capo scripsimus, ius consumptum quomodo ex capo aut phasiano fiat. Phasiani coctura, *vide* in pauone. Apicius lib. 6. cap. 5. iura pro diuersis auibus describit, vt inscriptio quidem habet, pro pauo, *phasiano*, &c. sed harum auium nulla priuatim in contextu descriptionum nominatur. De pauo isicia primum locum habent, ita si cocta fuerint vt callum vincant: secundum de phasianis, Apicius 2. 2. *De apparatu.*

Mm

De qualitate alimenti. ¶ Phasianum auem omnium libri decantant, quam primam ferè in mensis esse iudicant propter carnis bonitatem, à qua medicinæ professores veluti à scopo de temperamentis ciborum iudicia auspicantur, Gyb. Longol. Huius auis caro, quod ad concoctionem & nutrimentum attinet, gallinarum carni similis est, suauitate verò in edendo superior, Galenus & Sethi. Idem Galenus phasianum adnumerat cibarijs laudatis, & quæ neque tenuem neq; crassum succum gignunt. Phasiani probè concoquuntur & facilè, boniq; succi sunt, & bonum sanguinem gignunt, Sethi. Phasianos non pingues purulentis in cibo Trallianus concedit. Phasiani caro magis nutrit, quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. media enim est inter perdicem & pullam gallinaceam, Brudus Lusitanus. Medium inter perdicem & capum obtinet: licet Auerrois hanc auem in cibo cæteris anteferat, Platin. ¶ Inter aues excellit caro *alduragi* (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium *alchabegi* & *altaiaigi* & *altedarigi*, (id est perdicis maioris & minoris & phasiani, Auicenna. Inter aues starna (perdix minor) est subtilior, (leuior,) pulliq; perdicis & pulli gallinacei: deinde perdix, phasianus & gallina, Isaac. Elluchasem quoq; phasianos minus subtiles facit, minusq; temperatæ naturæ quàm perdices. Inter aues syluestres (inquit Conciliator) phasiani præferuntur ad sanitatem pariter & robur: & fortè etiam domesticis, cùm gallinis proximę sint, & eiusdem speciei ferè: sintq; illis siccioris aeris ac alimenti, & exercitij amplioris. Sequuntur eos perdices, starnæ, &c. Phasianus cibus est salubris, subtilis, pullis (gallinis) affinis: corroborat hecticos (extenuatos,) & eos qui à morbis consumpti sunt: & vi quadam singulari confirmat facultatem concoquendi, & corruptos in ventriculo humores præparat, (emendat,) Rasis. Phasiani caro temperata est, (tenera, valde alba, & temperata, Albert.) & multum nutrit, nocet autem his qui validè exercentur. eligendus est iuuenis & pinguis, Mich. Sauonarola. Starnæ, phasiani, perdices, proxima inter se natura sunt: & consequenter se habent quod ad temperamentum & subtilitatem. nam starnæ primo loco sunt, phasiani secũdo, tertio perdices, propter siccitatem earum. His quidem sani vti non debent, vt superueniente morbo aliquid vltra consuetudinem comedant, Elluchasem vt Sauonarola citat. Gallus syluestris, id est phasianus, siccior est altili, Syluaticus. Phasiani magis conueniunt hyeme, Arnoldus de Villanoua.

De ouis eorundẽ. ¶ Oua gallinarum & phasianorum præstantiora sunt, Galen. 3. de alim. Oua gallinæ sequuntur oua auium quæ cursu eius procedunt, vt *altedarigi*, (id est phasiani,) &c. Auicenna. *Vide* supra in Perdice *F.* circa finem. In Gallina quidem quæcunq; de ouis, quod ad alimenti rationem, dici possunt, exposuimus: quæ omnia gallinaceis & similis naturæ auium, vt perdicum phasianorumq; ouis cõmunia sunt.

G.

Remedia ex ijsdem. Medulla arietis non castrati inter venena numeratur, humanæ naturæ adeò contraria, vt memorię functionem aboleat. resistunt ei carnes phasiani, Arnoldus in libro de dosib. theriacal. Leonellus Fauentinus medicamento cuidam ad phthisicos restaurandos adijci iubet carnes testudinis, aut phasiani, aut cancrorum fluuialium. Remedium ad tortiones: Phasianum viuum in vino necabis, dabisq; ex eo vino bibere ei qui patitur tortiones, confestim remediabitur, Marcellus. ¶ Phasiani sanguis antidotum est cõtra venenum: adeps, tetanicis prodest & matricis passioni: fel, visum acuit: stercus inunctum vel potum, erectionem facit, Kirani. Adeps anseris & phasiani miscentur discutienti emplastro *diapyranu* apud Paulum Æginetam.

H.

Etymon phasiani. *a.* Phâsis, penultima longa, fluuius est dictus à Phaside patre Colchi: cui ciuitas eiusdem nominis adiacet, & Phasiana regio. inde & phasiani aues dictæ videntur, ceu quæ illic abundarint, Eustathius in Dionysium. *Argoa primum sum transportata carina: Antè mihi notum nil nisi Phâsis erat*, Martialis sub lemmate *Phasianus* vel potius *Phasiana*. Πλῆθος δὲ ὀρνίθων τῶν καλουμένων φασιανῶν φοιτᾷ τροφῆς χάριν περὶ τὰς ἐμβολὰς τῶν στομάτων, Agatharchides Cnidius de Phasi fluuio scribens. Aues vltra Phasidem amnem peti Plinius vituperat. Philostratus lib. 8. de vita Apollonij, à Phaside Mæoniáve aduectas aues inter delicias numerat. *Iam Phasidis vnda Orbata est auibus*, Petronius in Satyris. Homines gulę ac ventri dediti non desinunt celebrare ὄρνεις τοὺς ἀπὸ Φάσιδος, Clemens in Pædagogo.

Phasidis ales. Phasidis ales, id est phasianus, Statius lib. 4. Silu. *Si Libycæ nobis volucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues*, Martial. Ἀλεκτρυόνων τε νεοσσοί, περδίκων φασιανῶν τε χύδαν, Philoxenus apud Athenæum. *Non magni corporis ingens Phasiacis robur profuit alitibus* (contra impetum accipitris,) T. Vespasianus Stroza. Gallus syluestris, phasianus vocatur, Albert. In Theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna phasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. *Vide* suprà in Gallo syluestri in genere. Φασιανοὶ, ἀλεκτρυόνες, καὶ ὄρνεις τινὲς, Suidas & Varinus. Malim ego Φασιανοὶ ἀλεκτρυόνες, ὄρνεις τινὲς, id est Phasiani galli, aues quædam. Licebit enim in phasiani genere marem, phasianum gallum nominare: & fœminam, phasianam gallinam.

Itys pro phasiano. Itys etiam pro phasiano ponitur, vt recentior quidam scribit. quoniam Itys puer in hanc alitem mutatus fertur.

Epitheta. ¶ Epitheta. Phasianus Scythicus, Phasiacus, Phasius, apud Textorem. Sed dicendum potius Phasiacam auem, aut Phasiam aut Phasidem, per periphrasin dici pro phasiano. Scythicum verò epitheton esse posse concedimus. Sed Iuuenalis Satyra quinta. Scythicas volucres periphrasticè pro phasianis dixit.

¶ Φασια-

¶ Φασιανοὺς, Phasianos apud Aristophanem, alij aues interpretantur: alij equos habentes insigne (χάραγμα) phasiani (in femore, Suid. inustum, Cælius:) vel à Phaside fluuio Scythiæ, vbi egregij equi nascebantur, Varinus. Phasianus quidem adiectiuum & gentile nomen est. nam & Phasiana regio dicitur. quare & phasianum alitem, & phasianam auem, ita canem equumq; phasianum dicere possumus. Apud Stephanum gentilia sunt Φασιάτης, Φασιαλικὸς (fortè Φασιανικὸς) & Φασιανὸς, vnde fœmininum Φασιανή. apud T. Vespasianum Strozam Phasias pro Medea ponitur. Idem Phasiacas alites dixit. Fortè & Phasis aliquando adiectiuè accipitur, Φασὶς scribendum cum acuto in vltima; vt differat à proprio fluuij & ciuitatis Φᾶσις, quod penanflexum est: vt si quis Phasidē, auem id est Phasianam auem dicat. Phasiani, aues quædam, alij Ponticos (populos scilicet in Ponto ad Phasidem amnem) interpretantur, Hesychius. ¶ Phasianum (Φασιανικὸν) Aristophanes in Auibus quendam appellat, nimirum quasi sycophantam traducens, παρὰ τὸ φαίνειν. Et in Acharnensibus, Μήτ' ἄλλος ὅστις φασιανὸς ἔστ' ἀνήρ. Scholiastes exponit sycophantam, παρὰ τὴν φάσιν, ὅ ἐστι φαίνειν. ¶ Phasianarius, qui phasianos pascit. Paulus Iureconsultus, Phasianarij autem & pastores anserum non continentur. ¶ Vrogallum minorem nostrū, genus galli montani, Italicè quidam alpium accolæ, *fasanellam*, alij *montanum phasianum*, aut nigrum appellant. In Scotia auis est phasiano carne ac magnitudine simillima: sed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris, syluestrem agri gallum Scoti vocitant. victitat autem frumento, Hector Boethius.

Φασιανὸς pro sycophanta.

¶ *b.* Profectò nunquam ego credidissem, naturam rerum parentem eam pulchritudinem excogitare potuisse. Neq; mihi admiratione dignus posthac Solon est, quem de Græciæ sapientibus maximum ad regem Crœsum in regali solio diademate & purpura auroq; superbum, interrogantemque, nunquid speciosius quidquam spectasset, dixisse ferunt, phasianos & pauones venustiores sibi videri: quoniam naturali ornamento decoratæ, non ascititio fuco spectabiles essent, Gyb. Longolius.

De Phasiani pulchritudine admiranda.

¶ *f.* Heliogabalus habuit istam consuetudinem, vt vna die non nisi de phasianis tantum ederet: item alia die de pullis, &c. Lampridius. Et rursus de eodem, Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia. Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς, Mnesimachus apud Athenæum.

De luxu Heliogabali.

¶ *h.* De phasi (phaside) aue T. Vespasiani Strozæ carmen legitur, lib. 4. Eroticôn. Ityx, Ἴτυξ auis est, Varinus. quærendum an Itys potius legendum, vt phasianus auis intelligatur: in quam Itys (qui & *Itylus* secundū aliquos) puer Procnes vel Philomelæ ex Tereo filius, mutatus fertur, vt Seruius & Perottus scribunt. Nos fabulam integram prolixè in Hirundine *h.* exposuimus. I modò venare leporem, nunc itym tenes, prouerbium in Lepore nobis declaratum. Alij Itylum scribunt filium fuisse Zethi ex Ædone coniuge, quem mater noctu per errorem interfecerit, putans eum esse Amalea Amphionis filium. inuidebat enim Amphionis vxori, eò quòd illi sex essent filij masculi. Hanc errore cognito cùm mori optaret, deorum commiseratione in carduelem versam Itylum deflere aiunt. ¶ Caius Caligula eò vesanię processisse traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos, phœnicopteros & pauones mactari iusserit, Gyraldus. ¶ Εἰ δοίης γέ μοι τοὺς φασιανοὺς οὓς τρέφει Λεωγόρας, Aristophanes. Hoc est, Non si mihi phasianos dederis quos alit Leogoras. Scholiastes tanquam prouerbialiter dictum interpretatur, in eos qui quouis pretio aliquid se facturos negarint, ἐπὶ τῶν εἴς τι πρᾶγμα ἀπαγορευόντων. interpretantur autem hîc phasianos, vt suprà quoq; monui, alij equos, alij aues.

De metamorphosi Ityos in phasianū.

Caligula phasianos sibi mactari iubebat.

Phlexis, φλέξις, auis quædam nominatur in Auibus Aristophanis. Ea quæ sit, inquit Scholiastes ignorantiam suam confessus, ex animalium historia quærendum.

Phlexis.

DE PHOENICOPTERO.

Phoenicopterus, φοινικόπτερος, auis est palustris à puniceo colore dicta in Auibus Aristophanis. Superiorem rostri partem mouet vt scribit Menippus in libro de homine, Rondeletius. Auis quam Galli vulgò picam marinam vocant, corporis mole similis est aui ab eisdem vocatę *aigrette*, alas habet vt larus, & corpulentiam auis quam Galli vocant *vn flambant*, Latini phœnicopterum, Bellon. in Obseruationibus Gallicis 1.11. Audio auem *flambant* (vel *flamman*) vulgò dictam in mediterraneo mari Gallico non procul à litore gregatim natare, magnitudine ciconiæ vel paulò maiorem, rostro sesquialtera ferè longitudine ad ciconiæ rostrum, colore rubro instar sanguinis, superius crasso & tuberculis quibusdam aspero. cruribus rubris, ea proceritate qua in ciconia sunt, vel procerioribus: palmipedem. pennis albis parte prona: rubentibus per collum, pectus, ventrem, & alas. pisciuorum esse, in cibum venire. Hæc mihi amicus quidam, quantum meminisse poterat, narrauit. Ego Gallicum nomen à rubro & flammeo rostri, crurum, pennarumq; in aliquibus partibus colore inditum cōiecerim: aut fortè quoniam ex Flandria hyeme ad Narbonensis prouinciæ maritima volat. nam Flandrum Galli *Flamman* appellant. vel à corporis proceritate, quali solent esse Flandri. Phænicopterus, Belgis *vn Flamman*: dum volat Soli obuersus, alæ eius rubræ flammeæ videntur: Coldebergus. Rursus alius quidam retulit auem (*vn flamming*) non procul à Monte Pessulano capi, similem ciconiæ, sed rostro recuruo, breuiore dimidio: totam albam, præter illas in alis partes rubras quæ nigræ sunt in ciconijs. ¶ *Dat mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis Nostra sapit. quid si garrula lingua foret?* Martialis. Phœnicopteri linguam præcipui saporis esse Apicius docuit nepotum omnium altissimus gurges, Plinius. *Nomenq; dedit quæ rubenti-*

Descriptio auis quæ Gallis dicitur flambāt.

bus pennis, Martialis lib. 3. Solis animal est phœnicopteros, habens alas puniceas, Kiranides 1. 7. Auis est Nili, Heliodorus lib. 6. Phœnicopterum ingentem Iuuenalis nominat Sat. 11. inter cibos lautiores. Auem quam Itali vulgò coturnicem appellant, aliam esse à phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus.

Phœnicopterus, qualem doctissimus Rondeletius mihi transmisit, & cuius iconem hîc damus, degit in medijs stagnis marinis. Vescitur cochleis pisciculisq́;, &c.

¶ Mirum est huius tam pulchræ & eximiæ auis nomen ab Aristotele taceri, cùm Aristophanes, qui vixit eadem ætate, meminerit. sed Græcis etiam raram esse hanc auem puto. Nam Heliodorus Nili incolam eam facit. Bellonius quidem eandem Aristotelis Glottidem esse suspicatur: ego verò ijs quas Gallinulas aquaticas nostri vocant auibus Glottidem adnumero, quæ omnes fidipedes sunt.

GERMANIS ignotam puto auem, sicut & Gallis ad Oceanum Bellonio teste, quare fingo nomen interpretatum ex vetere Græco eius, Latinis etiam recepto nomine: Mag ein Rotfeck oder Rotvogel genennet werden/ dan er rot ist am schnabel/ schenckeln/ vnd fecken/ außgenomẽ die schwingfedern/ welche schwartz sind/ rc.

Scaliger in lib. de Subtil. ad Cardanum de Phœnicoptero sic scribit. Rarior Phœnicopterus, sed cognitu facillimum efficiunt notæ multæ peculiares. Rostrum neq; rectum planè, sed neq; aduncum habet. Scythici arcus partem potius imitatur. Cinereum colorem nobilitant alarum puniceæ pennæ: à quibus & nomen. Earum quoq; nonnihil ad caudam, quam huius generis longicruris breuissimam habet, ac veluti præcisam. Sub rostri initium ad colli commissuram sinus turgidus est, qualis & in ardeola. Crura, pedesq; alis habet concolores: sed adeò breues, vt cum in homine Galenus agnouerit longissimos, huic omnium, quę nota sunt nobis, animalium breuissimos attribuere potuerit. Magnitudo ei Ardeæ. Flammant ei nomen in Prouincia.

¶ F. Philostratus in vita Apollonij libro octauo. phœniceam auem (φοινίκειον ὄρνιθα) (videtur autem phœnicopterum intelligere) inter delicias numerat. Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis phœnicopterorum, &c. Lampridius. ¶ Phœnicopterum elixas, lauas, ornas: includis in cacabum. adijcies aquam, salem, anethum, & aceti modicum, dimidia coctura alligas fasciculum porri & coriandri vt coquatur: prope decocturam defrutum mittis, coloras: adijcies in mortarium piper, cuminum, coriandrum, laseris radicem, mentham, rutam, fricabis: suffundis acetum: adijcies caryotam: ius de suo sibi perfundis: reexinanies in eundem cacabum, amylo obligas, ius perfundis, & inferes. Idem facies & in psittaco. Aliter. Assas auem: teres piper, ligusticum, apij semen, sesamum defrictum, petroselinum, mentham, cepam siccam, caryotham: melle, vino, liquamine, aceto, oleo & defruto temperabis, Apicius.

Phœnicopterus inter mẽsarũ delicias numeratur. *De eius apparatu.*

¶ Ὄρνιθα φοινικόπτερον Cratinus nominat. ¶ Phœnicopteron inter phœnicis herbæ nomenclaturas apud Dioscoridem legimus. ¶ Caius Caligula eò vesaniæ processisse traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos, phœnicopteros, & pauones, mactari iusserit, Gyraldus. Idem pridie quàm periret sacrificans, respersus est phœnicopteri sanguine, Suetonius. ¶ Phœnicopterus auis circa lacus & paludes victitat, visu pulchra, & colore decora purpureo. Videtur autem insigni esse magnitudine, ex Suetonio in Caligula. Hostiæ erant (inquit) phœnicopteri, pauones, erythrotaones. non tamen inter maximas aues numerandus, sed inter mediocres magnitudine potius videtur ex Cornel. Celso, Wottonus. Omnis grandis auis valentis materiæ est, & plurimi alimenti, Celsus. Et mox, Aues omnes à minimis ad phœnicopterum, mediæ materiæ seu mediocris alimenti sunt.

Phœnicopteros herba. *De Caligulæ vesania phœnicopteros sibi mactari iubentis.* *De huius auis magnitudine.*

¶ PHRYGILVS, Φρυγίλος, genus est auis Scholiastæ Aristophanis. Comicus quidem Bacchum ioco sic vocat, quòd à Phrygibus coleretur.

Phrygilus

DE PHOENICE.

ÆTHIOPES atq; Indi discolores maximè & inerrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilẽ Arabia phœnicem, haud scio an fabulosè, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cœruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem (fauces, Solinus: quod non placet) caputq; plumeo apice cohonestante, (cohonestata.) Primus atq; diligentissimus togatorum de eo prodidit Manilius, neminem extitisse qui viderit vescentem: sacrum in Arabia Soli esse: viuere annis sexcẽtis sexaginta, (quadraginta & quingentis, Solin.) senescentem casia thurisq; surculis construere nidum, replere odoribus, & superemori. Ex ossibus deinde è medullis nasci primo ceu vermiculum, inde fieri pullum. Principioq; iusta funeri priori reddere, & totum deferre nidum propè Panchaiam in Solis vrbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis vita magni conuersionem anni fieri prodit idem Manilius, iterumq; significationes tempestatum & syderum easdem reuerti. hoc autem circa meridiem incipere, quo die signum Arietis Sol intrauerit. Et fuisse eius conuersionis annum prodente se P. Licinio, M. Cornelio COSS. CCXV. Plinius. Cum phœnicis vita magni anni fieri conuersionem, rara fides est inter authores: quamuis plurimi eorum magnum annum, non quingentis & quadraginta, sed duodecim millibus noningentis quinquagintaquatuor annis constare dicant, Solinus. Cor. Valerianus phœnicem deuolauisse in Ægyptum tradit Q. Plautio, Sexto Papinio COSS. Allatus est & in Vrbem Claudij principis censura, anno vrbis DCCC. & in comitio propositus, quod actis testatum est, sed quę falsa (aliàs, *quem falsum*) esse nemo dubitârit, Plinius. Anno octingentesimo vrbis conditæ iussu Claudij principis in Comitijs publicatus est: quod gestum, præter censuram quæ manet, actis etiam vrbis continetur, Solinus. Phœnic-

Descriptio phœnicis ex Plinio. *Vitæ longitudo.* *Qua ratione mortuus renascatur.* *Allatus semel Romã fuisse dicitur*

Claudij tẽporibus in Ægypto visus. sub Claudio Cæsare Ægyptijs comparuisse, διὰ πετάρων, καὶ ν χ ἐτῶν, Suidas. Claudij Tiberij temporibus visus est apud Ægyptum phœnix, quam ferunt volucrem anno quingentesimo ex Arabia memoratos locos aduolare, S. Aurelius Victor.

Ex Herodoto. ¶ Est in Ægypto volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquam vidi, nisi in pictura. Etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum, & cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq́; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu tum magnitudine similimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare: Sic autem gestare: Primum ex myrrha ouum componere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertũ, ita demum ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq́; intulit, eam partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstructo rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant, Herodotus lib. 2.

Quomodo iusta parenti defuncto reddat.

Ex Ouid. ¶ *Vna est quæ reparet, seq́; ipsa reseminet ales, Assyrij phœnica vocant. nec fruge, nec herbis, Sed thuris lachrymis & succo viuit amomi. Hæc vbi quinq; suæ compleuit sæcula vitæ, Ilicis in ramis, tremulæq́; cacumine palmæ Vnguibus & duro* (aliàs puro) *nidum sibi construit ore: Quò simul ac casias & nardi lenis aristas, Quassaq; cum fulua substrauit cinnama myrrha, Se super imponit, finitq; in odoribus æuum. Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos, Corpore de patrio paruum phœnica renasci. Cum dedit huic ætas vires, oneriq́; ferendo est, Ponderibus nidi* (per appositionem) *ramos leuat arboris altæ, Fertq; pius cunasq; suas, patriumq; sepulchrum: Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus, Ante fores sacras Hyperionis æde reponit*, Ouidius Metamorphoseon decimoquinto.

Ex Philostrato. ¶ Auem phœnicem esse percredimus, quæ quingentesimo quoque anno in Ægyptum veniens hanc ipsam Indiam superuolat. Aiunt aũt vnicam tantum hanc auem esse, & ex se radios emittere, atq; auri colore fulgere. Magnitudine verò formaq; aquilæ in nido considere, quem prope Nili fontes ex aromatibus ipsamet sibi construxit. Hæc verò quæ de ipsa decantant Ægyptij, quo pacto in Ægyptum deferatur, ipsi etiam Indi testificantur, sermoni consentientes, quo dicunt, phœnici in nido liquescenti propempticos hymnos decãtari oportere, Iarchas Indus apud Philostratum in vita Apollonij libro tertio. Sed aliter Io. Tzetzes Variorum 5.6. Philostratus (inquit) in vita Apollonij, phœnicem auem per omnem vitam vnicam esse scribit, quæ pauone formosior sit, & maior citra collationem, & auri colore splendidior. nidum ex aromatibus compingere in arboribus. Ex hoc mortuo vermem gigni, qui Sole calfactus, rursum in phœnicem excrescat. migrare eum in Ægyptum, mori in Æthiopia, Hæc ille. Volaterranus etiam eundem Philostrati librum citans, phœnicem scribit annos viuere sexcentos.

Ex Oppiano. ¶ E cinere phœnicis in suo nido combusti vermem enasci, & ex eo phœnicem alterum fieri, qui in Ægyptum è regione incognita deuolet, Suidas quoque tradit authore non nominato. ¶ Phœnici apud Indos (vt perhibent) longissima & secura vita contigit. cum nullis hominum insidijs petatur, non sagittis, non lapidibus, non calamis, non denique laqueis. Mors ei initium vitæ. Nam vbi iam per ætatem ad volatum debiliorem se, aut aciem oculorum obtusam senserit, collectis in excelsa rupe cremijs & festucis, rogum sibi mortalem, vitalem autem nouæ proli nidum construit: qui à solaribus radijs, insidente aue, incensus conflagrat. Sic illa consumpta, altera noua phœnix è cinere surgit, & pro more patrio ijsdem in locis vitã degit. Res mira, sine genitore, sine genitrice, solo splendore Phœbæo auem hãc procreari, Oppian.

Ex Oro, qui aliam Phœnicis generationẽ tradit quàm reliqui. ¶ Ægyptij instaurationem diuturnam, & quæ post multa fiat sæcula, volentes indicare, phœnicem auem pingunt. Hic enim dum nascitur, rerum vicissitudo fit & innouatio. Gignitur autem hunc in modum: Iamiam moriturus phœnix, in terrã sese summo impetu proijcit, vnde & vulnus accipit. Ex sanie verò defluente alius gignitur: qui simul ac pennæ ei natæ sunt, cum patre Heliopolim, quæ in Ægypto est, proficiscitur: quò cum peruenerit, pater illic, simul ac Sol ortus est, moritur: post cuius mortem pullus in propriam redit patriam. At phœnicem hunc defunctum Ægyptij sacerdotes sepulturæ mandant, Orus. Et rursus, Quin & eum innuentes qui longo tempore peregrinatus, tandem in solum natale remeet, phœnicem pingunt. Hæc enim in Ægyptum, cum tempus mortis instat, quingentesimo demum anno regreditur. vbi si naturæ debitum persoluerit, magna solennitate ac ritu funeratur. Quæcunq; enim in cæteris sacris animantibus religiosè obseruant Ægyptij, & ea phœnici tribui debent. fertur siquidem Sole magis apud Ægyptios gaudere, quàm apud cæteras gentes: ideoq; Nilum ipsis ex huius dei calore inundare. Animam quoq; quæ diutissimè in hac vita moram traxerit, aut inundationem commonstrare volentes, eandem auem pingunt. Animam quidem, quòd omnium quæ toto orbe sunt animantium, hoc maximè diuturnæ vitæ est. Inundationem verò, quòd velut signum Solis sit phœnix: quo nihil in orbe maius, cùm omnia subeat, omnia scrutetur & disquirat, Hæc omnia Orus.

Phœnix pictus quid Ægyptijs significet.

Quandiu viuit. ¶ Phœnix viuit sex annis & septem milibus, & moritur in Ægypto, vt scribit Chæremon Ægyptius sacrarum literarum scriba, Io. Tzetzes.

Ex Alberto. ¶ Phœnicem aiunt trecentis quadraginta annis viuere solitariam. Caput ei tribuitur pauonis. Cum se grauem ætate senserit, construit nidum in alta & abdita super limpidum fontem sita arbore, ex varijs aromatibus. in hoc radijs feruentibus Solis se objicit, quos etiam resplendentibus pennis suis multiplicat, donec ignis elicitur: cuius mox vi in cinerem vertitur. Vero vermem aiunt in cinere nasci, qui alis die tertia assumptis, intra paucos dies in auem pristinæ figuræ

figuræ commutatur, & auolat, & Albertus. Conuersus ad Solis radios alarum plausu voluntarium sibi incendium nutrit, Isidorus. ¶ In terra mea est phœnix auis, cuius anni vitæ sunt trecenti. hæc prope finem vitæ tam altè versus cælum euolat, vt accendatur à Sole. tum descendens & nido suo se ingerens, totus comburitur. è cinere verò subnatus vermis, in aliam eiusdem generis auem excrescit, Rex Æthiopiæ in epistola ad Pontificem Romanum, quam Cosmographiæ suæ Munsterus inseruit. ¶ *Et Tyrio pinguntur crura veneno*, Wottonus de phœnice, nesciò ex quo poeta.

Ex Munstero seu epistola regis Æthiopiæ ad pōtif. Rom.

¶ Ex Lactantij etiam poematio, quod Phœnicem inscripsit, ea quæ præcipuè ad hanc auem pertinent, excerpta subiungemus. Primum igitur locum describit, paradisum vt videtur, ad Orientem situm, in quo cælum sit clementissimum, nec vlla caloris frigorisq; intemperie, nec alijs tempestatum mutationibus noxium, nullis corporum morbis, nullis fortunæ luctibus, nullis deniq; animorum vitijs aut peccatis infamem. *Illic planities tractus diffundit apertos, Nec tumulus crescit, nec caua vallis hiat. Sed nostros montes, quorum iuga celsa putantur, Per bis sex vlnas eminet ille locus. Hic Solis nemus est, & consitus arbore multa Lucus, perpetuæ frondis honore viret. In medio fons est, quem viuum nomine dicunt, Perspicuus, lenis, dulcibus vber aquis.* Hunc lucum incolit auis vnica phœnix Soli sacra. Cùm primum enim aurora surgit, *Ter quater illa pias immergit corpus in vndas, Ter quater è viuo gurgite libat aquam.* Tum in altissimam arborem euolans Solis ortum expectat: qui cum apparere incœperit, *Incipit illa sacri modulamina fundere cantus, Et mira lucem voce ciêre nouam.* Cum verò iam totus apparet, *Illa ter alarum repetito verbere plaudit, Non errabilibus nocte dieq́; sonis. Atq; eadem celeres etiam discriminat horas; Igniferumque caput ter venerata; silet. Quæ postquam vitæ iam mille peregerit annos*, locis sanctis relictis, *Dirigit in Syriam celeres longæua volatus, Phœnices nomen cui dedit ipsa vetus. Tum legit aerio sublimem vertice palmam, Quæ gratum phœnix ex aue nomen habet*: super qua in summa aeris tranquillitate nidum ex omni genere aromatum construit: in eo æstuans corpus & aereo de lumine concipiens ignem *Flagrat, & ambustum soluitur in cinerem.* E cinere nascitur vermis colore lacteo. *Creuit in immensum subitò cum tempore certo, Seq́; oui teretis colligit in speciem. Inde reformatur, qualis fuit ante figura: Et phœnix ruptis pullulat exuuijs.* Nullo nostri orbis cibo vescitur. *Ambrosios libat cælesti nectare rores, Donec maturam proferat effigiem. Ast vbi primæua cœpit florere iuuenta, Euolat ad primas iam reditura domos. Ante tamen, proprio quicquid de corpore restat, Ossaque, vel cineres, exuuiasque suas, Vnguine balsameo, myrrhaque, & thure soluto Condit, & in formam conglobat ore pio. Quam pedibus gestans contendit Solis ad ortus, Inque ara residens ponit in æde sacra.* Et mox de forma eius: *Principio color est, qualis sub sydere cæli, Mitia quem croceo punica grana legunt. Qualis inest folijs quæ fert agreste papauer, Cùm pendens vestit Sole rubente polus. Hoc humeri pectusque decens velamine fulgent: Hoc caput, hoc ceruix summaque terga nitent, Caudaque porrigitur fuluo distincta metallo, In cuius maculis purpura mista rubet. Clarum inter pennas insigne est desuper, iris Pingere ceu nubem desuper alta solet. Albicat insignis misto viridante Smaragdo, Et puro cornu gemmea cuspis hiat. Ingentes oculos credas, geminosque hyacinthos: Quorum de medio lucida flamma micat. Æquatur toto capiti radiata corona, Phœbei referens verticis alta decus. Crura tegunt squamæ flauo distincta metallo: Ast vngues roseus pingit honore color. Effigies inter pauonis mista figuram Cernitur, & mistam phasidis inter auem. Magniciem, terris Arabum quæ gignitur ales, Vix æquare potest, seu fera, seu sit auis.* Non tamen tarda est, vt aues magni corporis: sed leuis & velox. Ad huius spectaculum Ægyptus conuenit. *Protinus insculpunt sacrato in marmore formam, Et signant titulo remque diemque nouo. Contrahit in cœtum sese genus omne volantum, Nec prædæ memor est vlla, nec vlla metus. Alituū stipata choro volat illa per altum: Turbaque prosequitur munere læta pio. Fœmina, vel mas hæc, vel neutrum sit mage, felix, Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit. Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres, Nutrix ipsa sui semper alumna sibi,* Huc vsque Lactantius. ¶ Extat & Claudiani de phœnice carmen in Epigrammatis. Phœnix decantatissima illa volucris sub æquinoctiali ad orientem & meridiem reperitur, Nicephorus Callistus.

Ex Lactātij poemate quod Phœnicē inscripsit.

¶ Phœnicem haud esse penitus fabulosum, legimus in Commentarijs nauigationum. In mediterraneis Indiæ reperiri. Semenda vocatur ab incolis, Scaliger.

H.

a. Φοῖνιξ in recto iôta vocalem breuem habet, positione quidem longam, in obliquis verò natura, Eustathius. De palma arbore (quam Græci phœnicem vocant) mirum accepimus, cum phœnice aue, quæ putatur ex huius arboris argumento nomen accepisse, iterum mori ac renasci ex se ipsa, Plinius: & partim Lactantius, vt suprà recitaui. Phœnix auis dicta est eò quòd colorem phœniceum habeat: vel quòd sit in toto orbe singularis & vnica. nam Arabes singularem & vnicam phœnicem vocant, Isidorus. Claudianus in Epigrammatis Titanium alitem pro phœnice dixit: & rursus alitem longæuam lib. secundo de raptu Proserpinæ. *Quòd semper casiaque cinnamoque, Et nido niger alitis superbæ Fragras*, Martialis libro sexto.

Phœnix arbor. Phœnix auis cur sic dicta. Titanius ales.

¶ Epitheta eius apud Textorem sunt, Reparabilis, Viuax, Nobilis, Pharius, Longæuus, Vnicus, Auis Solis, Gangeticus, Rarus, Assyrius, Soligena. *Epitheta.*

¶ Φοῖνιξ arborem quoq; palmam significat, (*vide* supra in *a.*) & fructum eius. item colore ruffum, vnde φοῖνιξ ἵππος in Iliade: & tincturæ genus, & populum, & organum quoddam Musicum apud *Homonyma.*

Athenæum, Eustathius. Phœnix collyrium Apollonij, deſcribitur apud Galenum de compoſit. ſecundum locos 4.7. ¶ Eſt & phœnix herba apud Dioſcoridem, à colore opinor dicta. ¶ Hygrophœnix, ὑγρὸς φοῖνιξ, piſcis quidam maris rubri eſt Æliano, ac ſi humidum phœnicem dicas, ad aerei & volucris nimirum differentiam. Conijcio autem phœnicis nomen ei communicatum, quòd coloribus ſimiliter ferè vt auis diſtinguatur varijs & elegantibus.

Propria nomina à phœnice deſumpta.

¶ Phœnix apud Homerum nomen proprium eſt pędagogi Achillis: & eiuſdem nominis ſtatuarius Plinio: & fluuius quidam Herodoto. Et nomen vnius ex equis Cleoſthenis Epidamnij Pauſaniæ.

Cinamomum ex nidis auiū decuti creditur.

¶ *c.* Cinamomum & caſias fabuloſa narrauit antiquitas, princepsve Herodotus, auium nidis & præcipuè phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuijs rupibus arboribusq́; decuti, carnis quam ipſæ inferrent pondere, aut plumbatis ſagittis, Plinius. Cinamomum quidem Hebraicæ vel Arabicę originis vocabulum mihi videri, à voce קן, *ken*, quę nidum ſignificat, quòd è nidis auis vel phœnicis, vel cinamomi decuti à quibuſdam traditum ſit, expoſui ſupra in Cinamomi auis hiſtoria. Quæ ſibi præſternat viuax altaria phœnix, Statius 3. Sylu. in propemptico Metij Celeris. Martialis libro quinto Erotio puellæ comparatum facit inamabilem ſciurum, & frequentem phœnicem. *Et viuax phœnix vnica ſemper auis*, Ouidius 2. Amor. Eleg. 6. De ætate phœnicis, cornicis, cerui & corui, verſus Heſiodi Græcos, & innominati veteris Latini recitaui in Cornice C. Phœnix ſemel anno quingenteſimo naſcitur, Seneca alicubi. ¶ Inter prima proditæ ſunt etiam (à magis) ex cinere phœnicis nidoq́; medicinæ: ceu verò id certum eſſet atq; non fabuloſum. Irridere eſt vitæ remedia poſt milleſimum annum reditura monſtrare, Plinius.

Phœnix Heliopoli ſeſe incendēs ac reuiuiſcens viſus fertur.

¶ *h.* Heliogabalus fertur promiſiſſe phœnicem conuiuijs: vel pro ea libras auri mille, vt in prætorio eas dimitteret, Lampridius. Fertur iam aliquando in Heliopoli Ægypti ciuitate accidiſſe, vt phœnix ſuper lignis ad ſacrificia compoſitis aromata congerens ſe incenderet: vnde in conſpectu ſacerdotis primum vermis natus ſit, deinde auis ex illo facta auolârit. Plato quidem author eſt non decere nos calumniari ea quæ libris ſacrorum delubrorum conſcripta referuntur, Albertus. Doceat nos phœnix exemplo ſuo reſurrectionem credere, quæ ſine exemplo & ſine rationis præceptione ſibi inſignia reſurrectionis inſtaurat, Ambroſius.

Reſurrectionis exemplū in phœnice ab Ambroſio nobis proponitur.

Prouerbia.

1. Phœnice viuacior.

2. Ni Phœnicis annos vixerit.

3. Phœnice rarior.

¶ Phœnice viuacior. Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῴη, Lucianus in Sectis. id eſt, Ni phœnicis annos vixerit, vt citat Eraſmus inter prouerbia. Phœnicis etiam raritas (inquit) prouerbio fecit locum, Phœnice rarior. quale eſt illud, Coruo quoq; rarior albo. Negant enim phœnicem eſſe niſi vnicam, ſi qua fides ſcriptoribus. Idem alibi, Phœnice rarior, Φοίνικος σπανιώτερος, prouerbio (inquit) dicitur, de rebus aut etiam hominibus inuentu perquam raris. Phœnicis inſtar reuiuiſcere, Had. Iunius.

DE PHOICE.

Phoix, Φῶϊξ, (vel potius φῷϊξ penultima circumflexa,) inimica Harpæ eſt: quoniam victus ſimilis eſt. peculiare ei præ cæteris, vt oculos auium deuorare potiſſimum appetat, Wottonus ex Ariſtotele. ſed Ariſtot. de hiſt. anim. 9.18. de phoice ſcribit, μάλιστα εἶναι ὀφθαλμοβόρον τῶν ὀρνίθων: hoc eſt, præ cæteris auibus oculos eam appetere vel deuorare. quid ſi ὀφθαλμοβόλον legas? Videtur ſanè ardearum generis, cum ſtatim poſt ardeas illic ab Ariſtotele nominetur: & piſcibus victitare. nam & harpe cibum à mari petit. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius. ſed deceptus videtur, cum Ariſtoteles (ex quo transfert) de phoice, cui inimica eſt harpe, hoc ſcribat. Sunt qui phoicem vocent phoicum, ruſticè quoq; aliqui dicunt *fraudium*, Niphus. Πώϋξ auis eſt quædam Ariſtoteli in hiſtoria animalium, Heſychius & Varinus. ſed in codicibus noſtris phoix tantum eſt, *poyx* nullus.

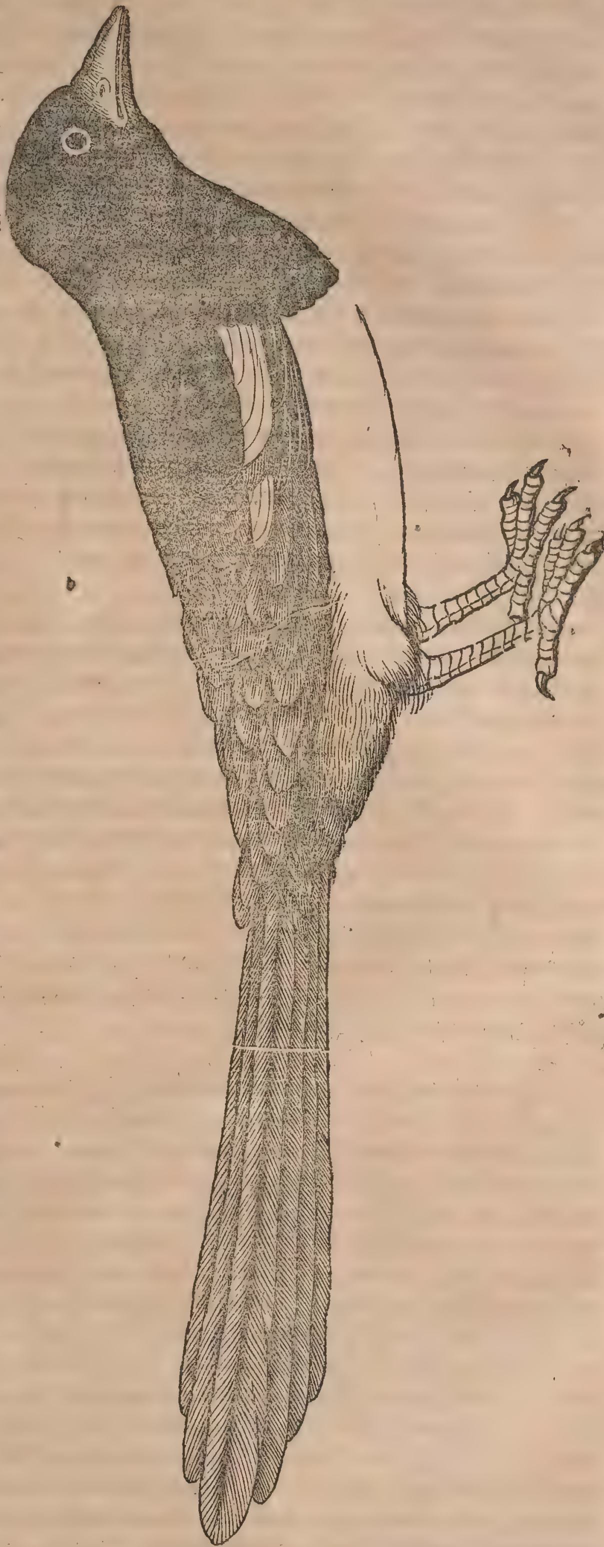
DE PICA IN GENERE, PRAECIPVE VERO

de illa quæ varia & caudata, à caudæ longitudine cognominatur, cuius iconem ſequens pagina continet.

A.

Pica auis veteribus Græcis κίσσα dicta, hodie quoq; nomen retinet in Græcia. Hebraicum nomen *raham*, ראם, vel *rahamah*, רחמה, auem eſſe docent dictam ab eo quòd pia & benigna ſit in pullos ſuos. Leuitici cap. 11. tranſlatio vulgaris porphyrionem habet, Munſterus picam vertit. ſic enim Iudæi noſtrates interpretantur. Deuteronomij 14. Septuaginta vpupam. *Vide* ſupra in Oſſifraga inter Aquilas, & in Gypæeto. Ego planè nec picam nec porphyrionem hoc vocabulo ſignificari aſſeruerim, ſed aquilæ genus aliquod aut vulturis. Eiuſdem linguæ dictionem *agur*, אגור, variè exponunt, hirundinem, picam, gruem, ciconiam, paſſerem, Eſaiæ 38. *vide* in Grue. Item *aiah* vocem, alij picam, alij vulturem aut miluum, vt leges in Miluo. Munſterus in Lexico trilingui pro pica ponit neſcio cuius dialecti vocabulum *ſerakrak*, שרקרק. Auicennæ interpres barbarus pro κίσσα, habet *cacha*, obſcuri quidam *kiches*: & Albertus *aſchytahez*, qui videtur numerus pluralis à ſingulari *aſchyta* corrupto nimirum à Græco voca-

co vocabulo, vt prima litera abundet, vel articuli loco sit. ¶ Italicè *gazzuola* vel *gazzara* dicitur. item *gazza, regazza, putta* & *picha* apud Alunnum: qui & *ghiandaica* Italicum auis nomen, alibi Latinè auem glandarem, alibi picam interpretatur. Sed pica glandaria alterum picæ genus est, quod glande vescatur dictum: ad cuius differentiam ea de qua hîc scribimus, varia vel caudata à caudæ lõgitudine cognominatur. quanquam glandaria etiam varia est, præcipuè in alis, quam ob caussam aliqui confundere videntur. Apud Crescentiẽsem alicubi gaza auis nominatur, alibi *aregaza* vel *aregata*, nisi corrupti sunt codices nostri vt suspicor: alibi *gaza* auis cauda longa. Kiranidæ interpres Cremonensis *cittan* vertit *gaiam* vel *gazam* vel *glandariam*. sed gaia & glandaria, alterius tantum picæ nomina sunt, de qua postea priuatim agemus. gaza verò commune nomen ad vtranque. ¶ Hispanicè *pigáza*. ¶ Gallicè, *pie, iaquette, dame*, & *agasse*: quod postremum Sabaudiæ vsitatius est. ¶ Germanicè à nostris Aegerst/ ab alijs Aglaster/ Agelaster/ Algaster/ (quod ad Sabaudicum *agasse* accedit: id verò ab Italico *gazza* deriuatum videtur. Gelenius Agerluster scribit Germanicè quasi agrilustram cui non assentior.) ab alijs Elster/ Atzel. Flandricè Aexter. ¶ Anglicè *a pie, a py, or a piot*. ¶ Illyricè *strakauel, krzistela*.

De diuersis picarũ generib.

¶ Nuper & adhuc tamen rara ab Apennino ad vrbem versus cerni cœpere picarũ genera quæ longa insignes cauda variæ appellantur, Plin. Idem facilius ait sermonem humanum addiscere picas quæ glande vescuntur, & quinos habent digitos in pedibus: eas nunc Itali glandarias vocant. Picam quæ prægnantium fastidio & appetitioni absurdę nomen fecit, credimus eam esse quę à Plinio longa insignis cauda describitur, & varia, id est non sibi cõcolor, sed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore ostendat. Nulla enim in picarum genere lõgiore cauda est. Quæ enim versicolores sunt, glandariæ ab eodem Plinio & ab alijs manifestè dicuntur. scribentesq; Græcorũ medici in prę gnãtibus *cissan* vocari διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου, id est ob varietatem auis, facilè persuaserunt eam esse quam Plinius, vt diximus, variam appellat: gens nostra priuatim gazam nunc vocat: Marcel. Verg. aliam picam variam, aliam versicolorem & glandariam faciens, quo cum etiam Perottus Sipontinus sentit. Pica (inquit) auis est alis vario colore, & præsertim cæruleo depictis, verba proferens ad similitudinem humanæ linguæ. Est & alia pica sub ventre alba, superius nigra, quæ varia appellatur, rara olim (circa vrbem,) nunc frequentissima per omnem Italiam. Plinius duo picarum genera facere videtur: posterius hoc genus Plinij, picarum genus esse videtur, quod passim in Germania & Anglia longa cauda præditum, oua & pullos gallinarum populatur. Aliud genus picæ, tam longa cauda ornatum, quàm hoc est, non noui. nostra quoq; pica vulgaris caluescere quotannis solet. Alterum autem picæ genus diu sanè dubitaui quodnam esset, & adhuc non satis teneo. Cùm essem in Italia ad ripam Padi, ambulantibus mihi, & itineris mei comitibus, auis quædam picæ similis, lingua Britannica *iaia*, & Germanica *mercolphus* appellata, cõspi-

ciendam ſeſe commodum obtulit,cuius nomen Italicũ quum à monacho quodam, qui tum fortè ad-
erat, percontarer, *picam granatam* (fortè,glandariam) dici reſpondit. Quare cùm apud Italicum etiam
vulgus non ſolum priſtinæ linguæ Romanæ, ſed & rerum ſcientiæ, non obſcura veſtigia adhuc ſuper-
eſſe deprehenderem, ſuborta eſt mihi hinc ſuſpicio,auem hanc è generibus picarum eſſe: & quòd ſci-
rem eandem, altera vulgari pica, multò expreſſius humanas voces imitari, ita ſuſpitionem meã auxit,
vt parùm abſit, quin credam hanc eſſe alterius generis picam. nam & glandibus veſcitur magis omni-
bus alijs auibus, Turner. eiuſdem opinionis Perot. quoq; authorem citans. ¶ Eber. & Peuc. picæ ge-
nera duo faciunt, vnum vrbanum, garrulum, cęcos pariens, vocem ſubinde mutans, calueſcens quo-
tannis: alterum ſylueſtre, toto corpore varium, pennis candidis, cinereis, cœruleisq́; mixtis, alis verò ni-
gris, quas Plinij varias eſſe putant: & Germanicè interpretantur Heidenelſter/Krigelſter. (Quęrendum 1
an hæc ſit cornix illa cœrulea, cuius figuram ſuprà dedimus.) Picam verò glandariam noſtram, quam
cum recentioribus garrulum appellant, Græcorum ſpermologum eſſe putant, quod minimè probo.
¶ *Achani* eſt auis omnibus nota, & vocatur *pica achani*, Syluaticus. Sunt qui picam Latinos à Gręco ποι-
κιλὶς deriuaſſe coniectent: cum & nomen conueniat, & res ipſa, videlicet τὸ ποικίλον, hoc eſt coloris va-
rietas. Heſych. & Varin. ſimpliciter ποικιλὶς auis quædam eſt. Ariſtot. ſemel tantum pœcilidum auium
meminit (*varias* Gaza reddit) ab alaudis eas diſſidere ſcribens. Theocr. Scholiaſt. in Idyl. 7. acanthidem
auiculam eſſe docet canoram & vario colore, ideoq́; ποικιλίδα etiam dictam. Gelenius noſter picam
variam Græcis ποικιλίδα dictam arbitrabatur, eandemq́; αἰγάστραν apud Græcos recentiores (vocabu-
lo nuſquam mihi reperto) cui Germanicum nomen Aglaſter accederet.

B. 2

Deſcriptio formæ.

Picis forma non vulgaris eſt, quamuis nõ ſpectanda, Plinius. Ariſtot. turdum maximum piſciuo-
rum, picæ ęqualem facit. Pica auis (vt quidam ſcribunt) magnitudine eſt columbæ, alis vario colore, &
præſertim cœruleo depictis. Auis eſt varia ex albo & nigro colore: ſed in cauda niger color ſplendeſcit
in viridem cum ſapphirino permixtum, Albert. Latior eſt ijs lingua: omnibusq; in ſuo cuiq; genere quę
ſermonem imitantur humanum, Plin. & Suid. in Pſittaco. Auium quæcunq; ſimilem habent linguam
& maxillarum poſitionem (διάθεσιν,) humanum aptę ſunt imitari ſermonem, vt picę, pſittaci, & ſimilia,
Suid. & Varin. Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad vrbem verſus cerni cœpere picarum ge-
nera, quæ longa inſignes cauda variæ appellantur, Plinius. Quædam aues os ſtomachi non habent am-
plum, & ingluuiem tamen non habent, vt pica & graculus, Albert. 2. 2. 2. Pica garrula breuitatem ala-
rum cauda longiore recompenſat, Obſcurus. ¶ Picas albas in Septentrionalibus terris reperiri qui- 3
dam tradit. Picarum genus quod glande veſcitur, & in eo magis illæ quibus digiti quini in pedibus, ſer-
monem exprimunt humanum Plin. Solin. & Apuleius eum ſecutus, pſittacis quinos digitos tribuunt,
cum Plin. quem imitantur, omnino hæc de pica non de pſittaco ſcribat. Fertur & porphyrio pentada-
ctylus, nec alia auis quod ſciam.

C.

Picam variam, de qua ſcribimus, Eberus & Peucerus vrbanam faciunt.

De picarũ voce & diuerſorũ animaliũ vocis imitatione.

¶ Vox. Pica voces plurimas commutat. ſingulis enim ferè diebus diuerſam emittit vocem, A-
riſtoteles. imò, vt nos obſeruauimus, eadem die ac eadem hora vocem variat. Albertus addit picam hu-
iuſmodi vocum mutationem facere potiſſimùm tempore coitus. nos verò obſeruauimus hanc muta-
tionem vocum eam facere omni tempore. immò aliquando per hyemem ita fingit vocem venatoris, 4
vt canes moueat ad ſe, Niphus. Picæ in vocis imitatione ſingularem naturam, & quàm diuerſa anima-
lia repræſentet, quis facilè dixerit? Ego aliquando garrientem picam audiens hœdi vocem arbitrabar,
qui à matre ſeparatus iuxta arborem eam requireret, cui clamans pica inſidebat. Et iterum ædito mu-
gitu, vitulum referebat. deinde ouis inſtar balabat. poſtremò fiſtulam ſiue ſibilum paſtoris imitabatur,
quo ille poſt paſcua oues ad potum ducit. Vix verò tandem pica per ramos ſaliente conſpecta miratus
ſum tanta cum in cæteris rebus, tum in auibus, diuinæ largitatis dona ſplendere, Oppian. κίττας κιττα-
βίζειν legimus apud Pollucem. Scimus picas loquaces eſſe Ælianus. *Pica loquax varias modulatur gutture voces, Scurrili ſtrepitu quicquid & audit*, ait, Author Philomelæ. Pica cùm alias voces, tum maximè
humanam imitatur, Ælianus. Statius etiam picas inter aues humani ſermonis imitatrices nominat. Pi-
cę minor quàm pſittaco nobilitas, quia non ex longinquo venit, ſed expreſſior loquacitas certo generi 5
picarum eſt. Adamant verba quæ loquuntur. Nec diſcunt tantum, ſed diligunt: meditantesq́; intra ſe-
met, cura atq; cogitatione intentionem non occultant. Conſtat emori victas difficultate verbi, ac niſi
ſubinde eadem audiant, memoria falli: quærentes mirum in modũ hilarari, ſi interim audierint id ver-
bum. Nec vulgaris ijs forma, quamuis non ſpectanda. ſatis illis decoris in ſpecie ſermonis humani eſt.
Verum addiſcere alias negant poſſe. quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcuntur. & inter
eas facilius quibus quini ſunt digiti in pedibus, ac ne eas quidem ipſas niſi primis duobus vitæ annis,
Plinius. *Pica loquax certa dominum te voce ſaluto. Si me non videas, eſſe negabis auem*, Martialis. Augu-
ſtus Cæſar picam, à qua ſalutatus erat, emi iuſſit, Macrobius Sat. 2. 4. Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ
διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίτ-
τα, Athenæus. quid ſi legas? Πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ζώων, εὔγλωττα, &c. nam & Plinius ſic ha-
bet: La-

bet: Latior picis eſt lingua: omnibusq́; , in ſuo cuique genere, quæ ſermonem imitantur humanum: quanquam id penè in omnibus contingit. Τῶν πτηνῶν ὅσα παραπλησίαν ἔχει τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν τῶν γενύων διάθεσιν, τὴν τῶν ἀνθρώπων δύναται μιμεῖσθαι διάλεκτον, οἷον κίτται, καὶ ψιττακοί, καὶ τὰ ὅμοια, Suidas. Tonſor quidam (inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. ex multis Græcis Romanisque hominibus, iiſque qui interfuere memorabilem hanc hiſtoriam ſe accepiſſe præfatus) officinam Romæ habens ex aduerſo templi quod forum Grecum vocant, picam prodigiosè ſtreperam & loquacem, humana verba, ferarum ſonos reddere, inſtrumentorum omnium garritus & ſtrepitus effingere, idque nullo cogente, ſed ſponte ſua aſſuefacientem ſeſe, ac nihil indictum imitatumque relinquere geſtientem, habebat. Accidit autem vt hâc diues quiſpiam ingenti tibicinum ſtrepitu efferretur. hi quia nobilitati fama erant, & canere iuſſi fuerant, moram iſtic fortè, vt fit, diutius hominum ſtudiis ſe dando canendoque traxerunt. pica poſtridie muta elinguiſque fuit, adeò, vt nec quam inter quotidianas neceſſitates vocem ſolita fuerat, mitteret. Præbuit his qui norant antea, ſilentium ſubitum admirationem ingentem, tum illis ipſis qui adire hæc loca conſueuerant, muta ac perturbata omnia cernentibus, triſtitiam incuſſit. Venenum alii per eiuſdem opificii homines datum, plerique tubarum voce auditum obſtupefactum, vnaque vocem extinctam ſuſpicabantur. Sed neutrum fuit, apparabat. quippe omni ingenii ſtudio intrò reuocato, vocem ſic quemadmodum organum aptabat inſtruebatque. Subitò enim rediit illuxitque ſpectatoribus ſuis, non conſueta illa veteraque imitamenta, ſed tubarum cantum iiſdem prorſus periodis ſonans, tranſitus omnes inſuper, omnes numeros eodem plane pacto ſeruans. *Hiſtoria de pica quadam tibicinũ cantum imitãte.*

¶ Cibus. Pica & aliæ quædam aues glandes reponentes obruunt terra, Theophraſtus de cauſis plant. 2. 23. Glandes cum deficiunt colligit, & in repoſitorio abditas reſeruat, Ariſtoteles. De glandibus maturis cibum ſibi ſufficientem colligit, Author de natura rerum. E ſuum alueis interdum veſcitur. Sermonem humanum addiſcere picas alias negant poſſe, quàm quæ ex genere earum ſunt, quæ glande veſcantur, Plinius: tanquam non omnes picæ hoc fructu veſcantur. priuatim quidem *glandarias* hodie Itali appellant genus alterum, de quo dicemus proximè. Pica fructibus (acrodryis) gaudet, ſed mox faſtidit quos guſtârit, & alios quærit in diuerſas ſubinde arbores tranſuolans, Varinus. Auis eſt guloſa (ὄρνεον λιχνότατον) & ad libidinem maximè procliuis, Idem. Vorax eſt, & varia curioſè deguſtat, Idem. Audio picas etiam teneris gallinarum pullis inſidiari. Viſcum ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plinius 16. 44. Theophraſtus non turdos ſed picas, id eſt cittas ponit. atq; ita Theodor. interpretatur. forteq; deprauatum id in Theophraſto fuerit, vt pro *cichla*, quod turdum ſignificat, *cittam* librarius aſſcripſerit, Hermolaus. *De earundẽ cibo.*

¶ Nidum in arboribus facit ex pilis & lana, Ariſtoteles. Nidum cum duobus foraminibus conſtruit, per quorum vnum intrat, per alterum caudam emittit, Obſcurus. Nidum extrinſecus ſpinoſum facit & tegit. & duo foramina in oppoſitis lateribus in nido ad intrandum & exeundum conſtruit, & frequenter duos habet nidos, vt aſpicientes decipiat, & dubitari faciat in vtro ſint oua, Albertus. Nidum inter loca ſpinoſa conſtituit, eumque terra interius, & ſpinis exterius in circuitu ſubtus ac deſuper diligentiſſimè ſæpit ac munit. arctiſſimum enim tantum foramen per quod ingrediatur in latere relinquit: & hoc eo loco, quo nidus inacceſſibilior eſt: quem cum ab homine viſum ſenſerit, oua transfert aliò, commoditate digitorum iuuante, Author de natura rerum. *Nidificatione.* ¶ Pica parit nouenos, Plinius. circiter nouem numero, Ariſtoteles. Auium nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore ſint, multos progenerant, vt cornix, pica, paſſer, Idem. *Partu.* ¶ Pica pennas paulatim exuit, non vno tempore ſimul vt accipiter, Albertus. ¶ Picis variis, longa inſignibus cauda, proprium calueſcere omnibus annis cum ſeritur rapa, Plinius. Rapa quidem duas habet ſationes. ſeritur enim & vêre ante calendas Martias, & Auguſto, ex Plinio, Columella & Palladio. Plinius de ſecunda ſatione, quæ menſe fit Auguſto, intelligere videtur, Wottonus. Noſtra quoque pica vulgaris calueſcere quotannis ſolet, Turnerus. Picas epilepſiam quoque ſentire ferunt, Aloiſius Mundella. *Caluitie.*

D.

Picę pulli educati & ad volatum roborati, paſcunt parentes ſuos in ſenectute, faciuntq́; eos manere in nidis abſq; vllo labore, Author de nat. rerum. *De picarũ pietate in parentes.* ¶ Pica eſt auis calidiſſima, Author de natura rerum. deriſiua, Albertus. Picæ cum diligentius viſum ab homine nidum ſenſêre, oua transferunt aliò, Plinius: commoditate digitorum iuuante, Author de natura rerum. Ferunt picam oua ſub digitis pedum aliquando de nido ad nidum ducere, Albertus. De calliditate eius circa nidum, leges ſupra in *C.* *Calliditate.* *Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ*, Ouidius quinto Metam. Pica auis eſt ſagax, imitans vocem hominis, Kiranides. *Picasq́ docuit noſtra verba conari*, Perſius. ¶ Apud nos pica aliquando comedit paſſerem iuuenem, Albertus. Apud nos pugnant cum aquila cornix, pica, monedula, & huiuſmodi aues. quoniam aquila deuorat eas, Albertus. *vide* ſupra in Aquila *D.* Picas aluco & vlula venantur, Ariſtot. *A quibus diſſideãt.* ¶ Vidi aliquando picam aduolantem ad auem *baſſie* in quodam loco ligatam: & cum illa fruſtula carnis comedere vellet, pica ſua cauda ea remouit: vnde picam auem eſſe aliarum auium deriſiuam cognoui, Auicenna in nonum Ariſtot. hiſt. anim.

E.

De earũdem aucupio.

Pica quomodo capiatur vna ab altera, ſcriptum eſt nobis in Cornice. Reti quomodo capiantur, Creſcentienſis docet 10.20.& quomodo oliuę fructu illectæ laqueo intricentur, in Graculo ex Oppiano. Accipitres capiunt *regazas*, (id eſt picas) & glanderas ſiue *gazas*, Creſcentienſis. Picarios accipitres Budæus nominat, qui picas captant. Speruerij generoſi etiam picas captant. ¶ Picæ gallinarum pullis inſidiantur. ¶ In hoc laudantur, quòd horto vel loco in quo nidificant, proſpiciunt. multo enim clamore fures produnt, & ſæpe illos à propoſito auertunt, Obſcurus. ¶ Pica auis, quæ & pluuiæ auis veteribus dicta eſt, amplius ſolito ſtridens, certò imbrem indicat, Gratarolus.

Prognoſticũ tempeſtatis.

F.

De vſu earum in cibis.

Picæ in cibum non veniunt, ſed pulli earum interdum nidis exempti, à pauperibus eduntur. Eſus pullorum picæ aſſiduus, viſum auget, Plinius. ſed niſi excoriati prius fuerint, non facile concoquuntur, Author de nat. rerum & Albertus. Picæ caro eſt calida, valde abominabilis: & eſt in ea ſubtilitas, Raſis. Accipitribus picæ omnis caro vtiliſſima eſt, Demetrius Conſtantinop.

G.

Remedia ex ijſdem.

Picam viuam diſſectam aliqui imponunt articulis laborantibus. Auis pica (*picus*, apud Kiranidem) (aſſa elixave comeſta, citò ſanitatem reſtituit ægrotis, & incantatione ligatos ſoluit & ſanat, & proſperitatem tribuit, Gilbertus apud Arnoldum. Liquor ſtillatitius è pullis picarum chymico vaſe collectus, viſum infirmum & hebetem roborat & acuit, Ioannes Gœurotus. Ryffius (ex Brunſuicenſi nimirum) liquorem ita exceptum è picis minutatim inciſis, oculis rubentibus & obſcuris prodeſſe ſcribit: & oculorum leucomata vel pterygia tollere: ignem ſacrum (quem S. Antonij vocant) reſtin- 2
guere, linteolis ex eo madentibus ſæpe impoſitis. Eſus pullorum picę aſſiduus, viſum auget, Plinius. recentiores quidam excoriari iubent, vt facilius concoquantur. Pica combuſta in olla ſigillata quocunque modo data contra noctilupam, & cardiacam, & melancholiam de cauſa frigida, & cancrum in virga virili curat locum cum licio, Author Additionum ad Breuiarium Arnoldi. Pica cocta & eſitata reparat ſpiritus viſiuos. Item pica deplumetur & exenterata decoquatur in vino albo vſq; ad vini conſumptionem, & ſeparationem carnis ab oſſibus. & tunc ſimul cum iure teratur, ac Soli per triduum exponatur. & cum opus eſt cum carpia vel linteo ſubtili oculis imponatur. oculorum enim aſperitatem, obſcuritatem, ruborem & dolorem tollit, & ſpiritus temperat, Idem. Picam vnam vel plures integram pones in olla noua vitreata, luto diligenter obducta clauſaque: & in furno torrebis, vt facile in puluerem vertatur, nec aduratur tamen. hic puluis oculis immittatur, aut fiat ex eo collyrium, aut ſumatur 3
per ſe. hæc enim peculiaris picæ vis eſt, vt quocunq; modo ſumpta vel adhibita viſui conferat, Gordonius in capite de imbecillitate viſus. Io. Gœurotus oculis caliginoſis hunc pollinem cum aqua fœniculi inſtillari iubet. ¶ Picæ fel vtile eſt immiſſum oculis ambulantium per niuem, Raſis. ¶ Oua eius ſicca trita oculis immiſſa contra albuginem medentur, Idem.

H.

Etymon.

a. Picumnus eſt auis Marti dicata, quam picum vel picam vocant, Nonius. ſed authores qui extant omnes, quod ſciam, picum duntaxat Marti ſacrum faciunt, & à pica diuerſum. Pica dicitur quaſi *poetica*, eò quòd verba in diſcrimine vocis vt homo exprimat, Iſidorus. Sunt qui vocabulum Græcæ originis rentur, παρὰ τὸ ποικίλον, id eſt à colorũ varietate. ¶ Κίσσα commune eſt, κίττα Atticum. Κίσσα ἐτυμολογεῖται παρὰ τὸ κίειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος σεύεσθαι πρὸς συνουσίαν, Varin. Apud Lacones κεῖσσα, 4
dicitur, Heſychius & Varinus. Iiſdem βάσκιλλος picam ſignificat: item κραγῶν. Σίττον aliqui noctuam, alij picam, vel accipitrem interpretantur, Iidem.

Epitheta.

¶ Epitheta. Pica loquax, Martialis & Author Philomelæ. Improba, Martialis. Et apud Textorem, Garrula, ſalutatrix, diſerta.

Homonyma.

¶ Olim multis hominibus nomina imponebantur auium, vt Chærephonti Veſpertilio, Syracuſano Pica, Ariſtoph. in Auibus. Scholiaſtes Syracuſanum iſtum in foro verſari ſolitum ſcribit, & ab Eupolide eum tanquam loquacem traduci. Argò nauim Lycophron vocat λάληθρον κίσσαν. eſt enim pica auis loquax, & carinam Argûs loquutã aliquando ferũt. ¶ Κίτται, πρέσγονοι, Heſych. & Varin. ¶ Noſtri picę oculum vocant (ein Aegerſten aug) verrucæ genus, quod Latini *clauum* apppellant, ni fallor. cuius generis *gemurſa* etiã Feſto dicta videri poteſt. tuberculũ eſt (inquit) ſub minimo digito pedis, dictum 5
quod gemere faciat eum qui gerit. ¶ Picarios accipitres à capiendis picis Budæus dixit. ¶ Cittoſin dicunt Græci, quum ab racemis dilapſi acini pereunt, Cælius. Apud Theophraſt. 5.3. de cauſis legitur κρείττωσις & κρειττοῦσθαι. Gaza *exuperantiam* vertit, malim *varices*. ¶ Gallis verbum *gazouiller* eſt cornicari, ineptè garrire: nimirum à pica aue, quam Itali *gazam* vocant.

Picæ oculus, verrucæ genus.

De Citta ſeu pica morbo mulierũ prægnantiũ, & ratione nominis.

¶ Citta, id eſt pica morbus prægnantium. Malacia prægnantium (inquit Cælius) Plinio (lib. 33.) eſt mollities quędam & defectio, quum languẽtes modo hoc, modo illud appetunt, adeò vt terrã quoq; vorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos, aut cimoliam, inquit Paul. Medicinę 1. quæ res nuncupatur κίττη (κίττα) id eſt pica. Nam & gethyllidas (*gethyum* vel porrum capitatum interpretantur) Latonæ ſacras ſcribit Athenæus, quoniam prægnans id cibi expetiſſet genus. Prouenit incommodum id ab conceptu menſe potiſſimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in vuluam omnia ratione alimen-

alimenti absumere, insita imbecillitate, proindeq; in stomacho multorum facta redundantia. ex qua etiam absurdorum sese promit appetentia. Indidem quoq; nomen nacta effectio est, διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου τῆς κίττης: id est ex auis varietate. Vel, vt scribit Paulus Ægineta, quòd malo id genus (pica auis) corripiatur frequentius, Hæc Cælius. Et rursus alibi, Galenus (inquit) in libro De dignoscendis locis affectis, affectionem illam scribit qua malos affectant cibos mulieres, κίτταν aut κίττησιν, id est picam & picationem vocari. contingere verò hæc secundo aut tertio à conceptu mense, quòd appetentiæ organum (id verò os ventriculi est) fit oblæsum, infanti non suppetente vi ad alimenti consumtionem. Κίττα, id est pica, in prægnantibus dicitur. quoniam auis illius variæ modo solent varia appetere. nam & crustas (vt cætera taceam) ex fluminibus in escam petunt nonnullæ, Grapaldus. Κιττᾶν, id est picare, quidam denominant à pica aue, vt Gaza suppleuit: quod prouerbiũ demonstrat, quod de eo qui varia cupit, dicitur, videlicet (veluti) pica pręgnans, Niphus. Citta in prægnantibus circa secundũ aut tertium mensem fit. à prauis humoribus vteri ad stomachum euectis, vnde absurda quædam appetunt, testas, lapides, carbones, labruscas, Varinus. Sunt qui definiant languorem & mollitiem dissoluti & cuncta fastidientis stomachi in grauidis: quòd picæ aues quoq; varia appetere soleant cùm sunt prægnantes. Οἱ κιττῶντες τῆς εἰρήνης, Aristophan. in Pace. id est, auidè desiderantes pacem. est enim pica (inquit Scholiastes, & ex eo Suidas) auis vorax, omniuora, & curiosè varia degustans. vnde & de mulieribus prægnantibus, ciborum absurdorum appetentia laborantibus, & de alijs hominibus auidè aliquid desiderantibus, κιττᾶν verbum vsurpamus. Οὕτω κιττῶ διὰ τὴν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν, Aristoph. in Vespis. Vbi Scholiastes, Κιττῶ, ἐπιθυμῶ, γλίχομαι. ἀπὸ τῶν ἀρτίων τικτουσῶν (fortè ἀρτίως κυουσῶν) γυναικῶν, καὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. nam pica auis fructus arborum (*acródrya*) appetens, mox fastidit quos gustauerit, & diuersos subinde appetens, in alias atq; alias arbores transuolat. Polemon apud Athenæum scribit, Latonam in vtero gerentem appetijsse gethyllidem, κιττῆσαι γηθυλλίδος Hanc in mulieribus grauidis affectionem Arabicè vocari inuenio *alguaham*, vel (vt alij scribunt) *alguama*, vel *algaham*. Acidam citri partem Dioscorides à mulieribus edi dicit πρὸς τὴν κίσσαν, id est aduersus fastidia quæ ipsis prægnantibus superueniunt: quorum Aristoteles quoq; meminit, libro de animalium hist. septimo, Manardus. Potus è vitium folijs expressus succus iuuat κισσώσας, Dioscorid. id est absurda in cibo appetẽtes mulieres. Vbi Marcellus Vergilius, Κίσσα (inquit) & κισσᾶν verbum, vehementiores & impetus magis quàm appetitus propositarum rerum in gerentibus vterum significant, quæ quotidianos cibos fastidientes, absurda & insueta homini comedisse tunc cupiunt: carbones, terram, cæmenta, & asperrimi acerbiq; saporis cibos. Deinde Hermolaum reprehendit, qui hoc in loco, à conceptu mulierum defectiones reddiderit: & Ruellium etiam, qui malaciam stomachi. sed Ruellius Plinium imitatus rectè excusatur. Et mox, Credimus picam quæ huic malo nomen fecerit, non glandariam esse, sed illam quæ à Plinio longa insignis cauda & varia describitur. Plura de hoc affectu leges apud Aetium 16.10. vbi admonet quosdam ab hederæ similitudine, quam Græci *cittòn* vocant, *cittan* hoc morbi genus appellatum sensisse. nam sicut illa diuersis plantis quæcunq; occurrerint, variè implicari solet, ita mulieres pica laborantes diuersissima edulia appetũt, præsertim opposita, quæ tum voluptatem tum tristitiam gustantibus afferunt. Memini ego in muliere quadam hoc malum in grauiditate ortum, à partu etiam vltra annum durasse, nec scio quousq;. pallida erat, phlegmatica, macra, menses ferè detinebantur. fluore albo infestabatur. infans breui interijt. Grammatici (Suidas, Varinus) verbum κισσᾶν interpretantur etiam cum voluptate concipere, à pica aue, quæ gulosa admodum sit, & ad libidinem procliuis. sed hoc sensu in sacris tantum literis hoc verbum reperiri puto. Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με (poterat etiam legi ἐκύησέ με) ἡ μήτηρ μου, Dauid psal. 51. Κισσὸς, id est hedera, circumuolui solet proximis quibusq;, arboribus, ædificijs, alijs. hinc factum verbum κισσᾶν de muliere, pro eo quod est cum voluptate concipere, Varin. Ἐγκισσήσωσι, συλλάβωσιν, ἐπιθυμήσωσιν. ἐγκίσσησις, ἡ ὄχευσις, Suid.

¶ Κίσσα, auis & piscis, Hesychius. ¶ Itali quidam auem, cui nos lanij nomen finximus, *gazam marinam*, id est picam marinam vocant, quòd coloris varietate & caudæ longitudine ferè picam referat: alij *gazam sperueriam*, quòd prædandi natura accipitrem minorem imitetur: alij *regestolam*, quod nomen fortè diminutiuum à *regazza* est, sed detortum. alij *passera gazéra*, hoc est passerem picarium. Sabaudi *matagasse*: est autem *agasse* eisdem pica. alij *pie griayche*, quasi picam Græcam. Galli quidam *pie an crouelle*, quòd vnguibus suis passim adhæreat arborum truncis. In Palæstina vidi aues similes illis quas picas Græcas (*pies griesches*) nominamus, quæ deuorant mures sicut tinnunculi, Bellonius. Pica marina alia est Gallicè vulgò dicta, similiter (vt arbitror à coloris distinctione,) rostro quatuor digitos longo vt gallinago, vnde gallinaginem (beccassam) marinam aliqui nominant, Bellonius. *vide* in Hæmatopode. Eadem an diuersa sit pica marina Anglorum (*a sepy*) auis milui quantitate, vt audio, nondum comperi. Nostri genus pici picarium cognominant (ägerstenspecht) albo nigroq; colore vt pica ferè distinctum.

De quibusdam alijs auib. ab hac aue nomina sumentib.

¶ Minutius Pica nominatur Varroni de rust. 3.2. ¶ Dicunt Macedones Caranum Macedoniæ regem pugna superasse Cisseum, qui in vicina regione principatum obtinebat, Pausanias in Bœoticis. Cum Alcimedontis herois filia Phillò, Herculem Phigalij aiunt concubuisse. Vt verò peperisse eam sensit Alcimedon, in montem exposuit, vt vnà cum puero interiret, quem Æchmagoram appellãt Arcades. Puerum itaq; expositițium pica auis & plorantem audiuit, & ploratũ est imitata. Cæterùm Her-

Nomina propria ab eadem aue desumta.

cules, cum fortè illac transiret, audita pica, vocem non volucris, sed infantis ploratum esse ratus, rectà ad vocem deflexit. Re itaq; cognita, ipsam vinculis soluit, & puerum seruauit. Ex eo fons vicinus Cissa, id est Pica dicitur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Cissa est fluuius Ponti Cappadocij, authore Ptolemæo.

¶ *b.* Aues quæ vt plurimum mergi vocantur, variæ sunt vt picæ, Albertus.

¶ *d.* *Inde salutatus picæ respondet arator*, Martialis. Corui & picæ homines (voce) imitantur, & eorum quæ audierint meminerunt, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. ¶ Iacobi Micylli epigramma de mirabili historia quadam duorum falconum & picæ recitaui in Falcone *d.*

¶ *f.* Cotys Thracum regis conuiuium describens Athenæus, inter cæteras appositas aues, picas quoq; nominat.

Supersti-tiosa.

¶ *g.* Picæ cor gestatum cum radice cissi, id est hederæ, contractas mulieres sanat: similiter & dysuriam curat, Kiranides.

¶ *h.* Picæ epitaphium, authore Archia, legitur Anthologij Græci lib. 3. sectione 24.

De pica à cancro interfecta.

Audio picam etiam cancris vesci: & contigisse aliquando vt cancer à pica in arborem sublatus, collo eius suis forcipibus compresso eam interemerit. ¶ Pieri filiæ nouem cum Musis ausæ cantu decertare, in id genus auis mutatæ sunt, vnde Statius: *Et Aonio versæ certamine picæ.* Ouidius lib. 5. Metam. hanc fabulam prosequitur: *Pierus has genuit Pellæis diues in oris, Pæonis Anippe* (inde Anipides, per systolen, cognominatur ab Ouidio in eodem libro) *mater fuit*, &c. Et circa finem lib. 5. *Plangere dumq; volunt per brachia mota leuatæ, Aere pendebant nemorum conuicia picæ. Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit, Raucaq; garrulitas, studiumq; immane loquendi.* ¶ *Improba Cecropias ostendit pica querelas*, Martialis. ¶ Baccho loquacitatis ratione picam esse sacram prodidere, Cælius. Picam auem nugacem huic deo consecrarunt, vt Phurnutus prodit, Gyrald.

De Pieri filiarum in picas transmutatione.

Pica Baccho sacra.

Prouerbia.

¶ Proverbia. Pica cum luscinia certat: *vide* in Cygno *H.c.* vbi de Cygnea cantione scripsimus. Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι, Theocritus Idyl. 5. ¶ Κιττᾶν verbi vsus prouerbialis esse videtur, de ijs qui magna auiditate quædam ita desiderant, vt nisi potiantur de aliquo animi corporisve deteriore statu periclitentur. *vide* supra in *H.a.* Sic nostri desiderium huiusmodi significantes, abortiendi periculo aliquid appeti dicunt, etiam de viris, (Daß er nit vmb das Kind komme/) metaphora à grauidis sumta mulieribus. ¶ Germanis (inferioribus) vsitatum est illud, Die Egster kan jr hüppen nicht lathen/ Pica suos saltus (saltationes per interualla) relinquere non potest: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facilè mutatur, vt Æthiops non dealbescit, Tappius. ¶ Nihil temere vulgò dictitari, & aliqua saltem ex parte verba aut sermones rebus conuenire ijdem innuentes, nullam esse picam dicunt, quæ non aliqua macula aut varietate sit insignis: Es ist kein Atzel/ sie hab dann etwas bundtes.

1. Pica cũ luscinia certat.

2. Κιττᾶν.

3. Pica suos saltus relinquere non potest.

DE PICA GLANDARIA, VEL GARRVLO AVE.

A.

PICAS negant sermonem humanum addiscere alias posse, quàm quæ ex genere earũ sunt quæ glande vescantur. & inter eas facilius, quibus quini sunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus vitæ annis. latior ijs est lingua, Plinius. Mihi quidem Plinius picas simpliciter vocare videtur illas quæ glandibus vescuntur, quas Itali *glandarias* hodie vocant, de quibus in præsentia scribimus: varias verò, & longa insignes cauda cognominare, de quibus suprà scriptum est nobis: has suo tempore raras circa vrbem, illas vulgares. Omnia sane quæ de picis veteres scripserunt, glandarijs non minus quàm varijs attribui possunt, ni fallor: quædam etiam magis, vt variarum vocum & sermonis humani imitatio. Plura lege suprà in Pica. *A.* ¶ Italicè *gaza* vocatur. etsi id nomen potius vtriq; picæ commune esse iudico. & à glandibus alibi *ghiandaia* vel *ghiandara*, Crescentiensi *glandera* vel *glandara*. alibi *gaza verla*, ad differentiam alterius. alibi *berta.* ¶ Gallicè *gay.* Sabaudicè *gaion.* Germanicè apud nos Häher. alibi Hätzel vel Hätzler: quod nomen accedit ad alterius picæ nomen Atzel, vt id quoq; ad Italicum *gazza.* alibi Baumhätzel. circa Friburgũ Heluetiorum, Herrenuogel. alibi Här per syncopen, pro Häher. In Sueuia ein Jäck. Alibi deniq; Marggraff: item Marcolfus/ Holtzschreier, vt Eberus & Peuc. intepretantur. Brabantis Girau vel Richau. ¶ Anglis *a iay.* ¶ Illyricè *soyka.* ¶ Græcis hodie vulgò κάρκαζα dicitur, vt audio, pica varijs distincta coloribus, caudam assiduè quatiens. ¶ Bellonius auem Gallicè dictam *vn gay*, graculum interpretatur, cuius ego opinioni non assentior.

¶ Garrulus auis est à garrulitate dicta, quam Germani Heher vocant, Albertus. Hanc nonnulli falsò opinantur eandem esse cum graculo. sed graculus alia auis est vnius coloris: garrulus verò colore distinguitur ex diuersis plumis, dictus à garriendo, Author. de nat. rerum.

De garruli plumarum varietate.

C.

Garrulus tanta plumarum varietate distinguitur, vt nullus ei cæterarum auium color deesse dicatur. in alis quidẽ versus inferiorẽ partẽ colore nitet pulcherrimo cœruleo, Albertus & Author de nat. rerum.

rerum. Garruli dorſum ad cœruleum colorem tendit: alæ cœruleo & plurimis alijs venuſtiſſime coloratæ ſunt. venter purpuraſcit, & velut ὑακινθίζει, (hyacinthi colorem repræſentat,) Eberus & Peucerus. ¶ Ego aliquando manibus tractans hanc auem, deſcriptionem reliqui huiuſmodi: Magnitudine eſt columbæ, (palumbæ, Perottus,) colores per totum corpus varios habet. roſtrum breue, nigrum, robuſtum. pedes ſine colore certo, ex albo ferè, fuſco ruffoq; æquali menſura mixtis. digiti pedum multis articulis flectuntur. criſtam in capite ex plumis erigit, anterius partim albidam partim nigram: retrorſum verſus mixtus eſt ex ruffo cæſioq; color. ſimiliter per totam partem pronam, niſi quòd in dorſo minus ruffi, plus cinerei admiſcetur. Pennæ ab orrhopygio ad caudam candidæ extenduntur. Cauda pennis conſtat nigris, tam longa ab orrhopygio retrorſum, quanta ab orrhopygio ad caput longitudo eſt. Alarum pennæ oblongæ & validæ ſunt, partim prorſus nigræ, partim candidæ, partim ex nigro albicante, & cœruleo coloribus ordine diſtinctis variantes. Supina pars eiuſdem ferè coloris eſt cum prona. ſed remiſſioris: & quo propius caudam fuerit, eò magis ad album vergit. A roſtro plumæ aliquot atræ retrorſum ſubtus oculos tendunt.

Deſcriptio eiuſdem.

C.

Garrulus dicitur à garriendo. non enim eum quiſpiam tranſire poteſt, contra quem non garriat. Cæterarũ quidem auium voces vel modulos nõ ad delectamẽta lætitiæ, ſed tantum ad garriendũ dici-

De huius auis garrulitate, vocumq́; aliarum imitatione.

tur imitari. Captus in iuuentute clauditur, vt articulata verba loqui videatur: quæ etiam vbi didicerit, magis garrire gestit. & quandoq; dum garrulitati intendens sibi non prospicit, à niso inopinatè rapitur, Author de nat. rerum. Omnes inclamat, & omnium voces imitatur, (vtpote auis derisiua, & veluti illudens aliarum auium vocibus, vt nostri aucupes aiunt,) propter quod etiam à quibusdam marcolfus vocatur. In caueis autem detenta etiam articulatas voces hominum nonnunquam imitatur, Albert. *Vide* etiam suprà in *A.* ab initio, & in Pica. (nam quæ de picæ voce tum aliàs, tum circa sermonis humani imitationem veteres tradiderunt, glandariæ aut æquè aut etiam magis conuenire videntur.

Cibo. ¶ Garrulus fructibus arborum vt glandibus vescitur, Eberus & Peucer. carnes & glandes amat, Tragus. Audio etiam passeres & alias auiculas ab eo deuorari. *Morbis.* ¶ Frequenter insanire (præ iracundia adeò furere) dicitur, ita vt plerunq; inter furcatos arborum ramos se suspendens perimat, Albert. & author de nat. rerum. Sunt qui epilepsia eum corripi asserant.

D. E.

Aucupio. Noctuæ infestus est, & ad eius clamorem statim aduolat, & adoritur præ cæteris ferè auibus.

¶ Accipitres capiunt *aregazas*, & *glanderas* siue *gazas*, Crescentiensis. Idem lib. 10. cap. 20. de his auibus scribit quomodo reti capiantur.

F.

Vsu in cibo. Garruli à pauperibus tantum eduntur.

H.

Prodigio. *h.* In historijs quibusdam Germanicis legitur anno à nato Domino 1482. picarũ & garrulorum examina copiosa apparuisse volantia in aere, & per spatium miliarium aliquot inter se vehementer depugnasse, secuti cuiusdam prælij præsagium.

Generib. diuersis. ¶ GARRVLORVM tria genera esse nostri aucupes narrant: ex quibus vnũ Nussʒhäher, id est garrulos nucum (iuglandium) appellitant, sturni ferè instar maculosum, &c. Hos nos suprà Caryocatacten nominauimus, & gracculis potius quàm garrulis siue picis adnumerandum ostendimus.

DE GARRVLO QVI CIRCA ARGENTOratum Roller appellatur.

AVIS hæc cuius figuram ponimus, circa Argentoratum Roller vocatur per onomatopœiam, vt audio, in aëre perquam altè volat: multis & varijs ornata coloribus, alis præcipuè varia, ita vt suprà cæruleo puniceus color splendens admisceatur. circa medium color viridis dilutus est. In longioribus pennis pars superior partim albicat, partim ad cæruleum colorem tendit: inferior nigra est. Caput & collum virescunt. Colli infima pars & dorsum ruffi coloris sunt, sicut & pars alarum inferior corpori adiuncta. Circa orrhopygium cæruleus color est, qualis fere in summis alis. In cauda pennæ partim fuscæ sunt, partim obscure liuideq; virent: quædam in extremo etiam albicant. Alarum pars supina superius & in medio ex albo viret: inferius autem cæruleo colore est: etsi pro diuerso ad lucem obtutu variat sicut & alij fere in hac aue colores. Reliqua pars supina, capitis, colli, & ventris tota virescit:

sicut

ſicut & plumæ crurum ad genua vſq;. Tibiæ & digiti pedum pallido colore liuent. Plumæ quidem tum quas cæruleas, tum quas virere diximus, in ſuperficie intrinſecus ad ſubruffum colorem tendunt. Capta eſt apud nos anno 1561. Auguſti medio, à nemine agnita. Hanc auem memini me videre aliquando Bononiæ in Italia, *gazæ* nomine, quod commune eſt generi picarum.

DE GARRVLO BOHEMICO.

GARRVLVM Bohemicum appello auē hanc, cuius picturam ab Argentoratēſi pictore accepi, qui nomen eius ignorabat, ſed ab alijs poſtea didici hac ſpecie auem circa Norimbergam vocari Behemle, id eſt *Bohemicam*, (quanquam & turdi genus minus aliqui ſimiliter nominant.) Corporis quidem forma & colores fermè ad garrulum communem noſtrum accedere mihi videntur. Alij alio Germanico nomine Zinzerelle vocitant, haud ſcio an à vocis imitatione. Rari ſunt pleriſq; in locis, & cum apparent peſtilens aeris mutatio expectatur. Plumeus in capite apex retrò ſpectat, ruffi coloris, cum pennis aliquot cinereis. Collum anterius nigrum eſt, vt etiam poſterius. latera colli ruffa. In pectore & ventre roſeus ferè color eſt, dilutus, fuſcis quibuſdam & cinereis intermixtis pennis. Alæ ſuperius è ruffo nigricant, tum color cinereus ſequitur, tertiò candidus, quartò maculæ quinæ egregiè rubentes, quas natura corneas eſſe quidam mihi retulit. longiores alarum pennæ nigræ ſunt, maculis aliquot è viridi ſubflauis diſtinctæ. Cauda nigra eſt, extremitas verò in ruffo flaueſcit. Roſtrum nigricat. crurum color fuſcus ad cœruleum accedit. Hæ fortè aues fuerint quæ in Hercynia ſylua noctu ignium modo collucent, ſi verè veteres quidam prodiderunt. Hæc dum ſcriberem, Germanus quidam mihi aſſeruit, ſe in patriæ ſuæ Votlandiæ Bohemis vicinæ ſyluis, auem quandam vidiſſe turdi minoris magnitudine, colore partim cœruleo, partim aureo ſiue croceo, quam noctibus lucere fama eſſet: ſe tamen neque lucentem vidiſſe, neque nomen noſſe aiebat. Addebat aliam auem, non maiorem carduele, alaudæ ferè colore, & canoram, circa Norimbergam vulgò Behemle vel Beemerle nominari: & earum aduentum peſtilentiam ferè ſubſequi. ¶ Garruli Bohemici anno Salutis M D L I I. inter Moguntiam & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuerunt in tanta copia, vt ſubito qua tranſuolabant, ex vmbra earum veluti nox appareret: & in plurimis circa Moguntiam locis capti, in cibum venerunt. Hoc veluti prodigium annotatum, & excuſa auis icone (abſq; nomine tanquam ignotæ) à typographis publicatum eſt. Magnitudo eis ferè quæ merulæ attribuitur. Hæc auis omnino videtur eſſe Seidenſchwantz à Georg. Fabricio miſſa, cuius & ſupra mentionem feci in *gnaphalo*. Sic autem eam deſcribit Fabricius. Seidenſchwantz quem in gnaphalo numeras, eſt magnitudine turdi: ſed roſtrum habet breuius, & pedes breuiores, corporis color puniceus (braun.) In capite exigua criſtula vix vt obſeruetur. Alarum extremitates candidæ, rubræ, flauæ. cauda nigra & in flauum deſinens. Poſt quintum aut ſeptimum annum ſemel turmatim aduolat: vt & linariæ genus tertium quod noſtri à ſibilo atq; ſtridore vocis ein Tſchetſcherle nominant. Arborum fructibus viuit, quarū baccæ rubræ ſunt. capitur hæc auis facilime & manſueſcit facilime. Adhibetur lautorum menſis, & in primis iecore laudatur.

Prodigiū.

DE PICIS MARTIIS ET PICORUM GEnere in vniuersum.

A.

DRYOCOLAPTEN (Δρυοκολάπτην) ex Aristotele picum Martium conuertit Theodorus Gaza. genera eius plura sunt, vt dicemus: & in victu quidem conueniunt omnia, à quo & nomen apud Græcos habent. rostro enim arbores feriunt (τὰς δρῦς κολάπτουσι) dum vermiculos & formicas quæritant. pleraq; etiam specie corporis. rostrum omnibus rectum validum: vngues plerisq; bini antè & totidem retrò. Dicuntur autem vel pici simpliciter, vel pici Martij, tum quia sacri sunt Marti, tum fortè vt à pica diuersa aue discernantur, & à gryphe, quem veteres Latini picum nominabant. ¶ Dryocolaptæ tria genera sunt, vnum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ inest. alterũ maius quàm merula. tertium non multo minus quàm gallina, Aristot. Obserua vbi Aristot. duo tantum picorum genera facit, (vt vbi pipram maiorem & minorem describit, & vtranq; dryocolapten appellari ait,) ibidem eum galgulum (χολιὸν) describere: & vbi tria facit eundem omittere, Turnerus. Δρυκόποι nominãtur Aristoteli in opere de partibus animalium, huius generis aues: Gaza *roborisceci* generis aues transtulit. Postquam hæc edidissem, scripsit ad me vir quidam doctus è Frisia de picorum generibus his verbis: Præter tria illa picorũ genera quæ tu rectè ex Aristot. sententia depingis: tria alia genera, nisi vnũ forte Torquilla sit, quam Windhalß appellas (culicilega hæc esse videtur) vidisse me in Germania credo. Duo priora genera varia sunt, sed multo minora, quàm varius ille, quem post viridẽ depictum exhibes. Maior varium tuum in omnibus refert, nisi quod minor sit, & lineæ transuersæ multæ in tergo ductæ mirifice ipsum intuentibus commendent. Minor fringilla paulo amplior est, & vocem valde exilem edit. Tertium genus totum cum fusco cinereum est multis maculis respersum. passere domestico maius non est. Hanc auem *culicilegam* siue κνιπόλογον esse iudico. ¶ Hebraicum nomen *anapha* aliqui picum interpretantur: *Vide* in Ardea *A.* Auicennæ interpres in hist. animalium pro pico alicubi habet *belschiat*. Inuenitur genus vnum dura siue pici, quod vocatur *koduron* Græcè: quod quidam vo-

Nomina. cant *kafraheos cyboleth*: sub quo etiam comprehenditur aliud genus quod vocatur *ruboz*, quod maximè perforat ligna, Albertus in Aristotelis hist. anim. 9.9. Καλοτύπος, δρυοκολάπτης, Hesych. & Varin. quod *cálon*, id est lignum & arbores rostro tundat ac feriat. Scribitur & *drymocólaps* apud Hesychium, cuius hæc sunt verba, Ἵππα, ὁ δρυμοκόλαψ ἐνικῶς, καὶ Ἥρα. Aristot. lib. 9. cap. 21. cyanum auem inquit crura habere breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια: Gaza hippon *piponem* vertit. Lutea & pipra (πίπρα) dissidẽt, oua enim inuicem exedunt, Aristot. hist. anim. 9.1. Gaza piponem vertit, vt alibi quoq; vbi Aristot. piprã maiorem minoremq́; facit: quorũ vterq; dryocolaptes vocetur. Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone, Aristot. Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὥς τινες, ἐρωδιὸς, (lego ἐρωδιῷ,) Hesych. Alia est ibos auis Alberto & Authori de nat. rerum, anthus scilicet Aristotelis vocem equi imitans: vnde illi etiam hippon, id est equum dicere voluisse videntur, vt pluribus in Antho scripsi. Est & πιπὼ auis quædam marina, pulcra & decora, vt Lycophronis interpres & Varinus accipiunt. Lycophron quidem Hesionem sic appellat, quòd pulcra essẽt virgo & in littore maris belluæ exposita. est sanè anthus quoque Aristoteli auis pulcri coloris, & circa aquas & paludes degens.

¶ Picus Græcis hodie κουρκουνιστὴς vocatur. ¶ Italis *pico, picchio*. ¶ Hispanis *bequebó*, ni fallor. ¶ Gallis *vn pic*, vel *pimar* (aliàs *pieu mart*) vel *besche bos*, à pungendis arboribus. ¶ Germanis Specht. In Carinthia Baumhecker. Flandris Spicht. ¶ Anglis *a specht*, vel *a Wodpecker*, vel *raynbyrde*. ¶ Polonis *dzieziol*. ¶ Turcis *sægarieck*. ¶ Sunt qui iyngen cum pico confundant.

B.

Descriptio pici. Picus Martius in Tarentino agro negatur esse, Plin. ¶ Pici Martij paruæ sunt aues, Idem. ¶ Cirros (Antias, Perottus) in capite gerit, Idem. ¶ Roborisceci generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Pico rostrum est validissimum, Kiranides. aptum ad perforandas arbores, Albertus. Ælianus tribuit ei ῥάμφος ἐπίκυρτον lib. 1. cap. 44. Gillius vertit incuruatum & aduncum. nos picis omnibus rostrum rectum esse obseruauimus. *Duro fera robora rostro Figit, & iratus longis dat vulnera ramis. Purpuream chlamydis* (Pici, qui in sui nominis auem mutatus est) *pennæ traxêre colorem: Fibula quod fuerat, vestemq́; momorderat aurum, Pluma fit: & fuluo ceruix præcingitur auro*, Ouidius 14. Metamorph. ¶ Picus linguam maiusculam & latiusculam habet, (πλατεῖαν καὶ μεγάλην,) Aristot. vetus quidem interpres vertit, longam & latam, vt Wottonus annotat. Nos longam & acutam linguam in genere picorum animaduertimus, & per occiput verticem versus extensam, ita vt cum exeritur in longum inde reuoluta extendatur, sicut etiam in torquilla. *Vide* infra in Picis varijs circa finem. Aues quædam compositam linguam habent, posterius è carne, antè ex cornu acutissimo, sicut picus niger, qui infigit linguam in lignum, & pungendo extrahit vermes, Albertus. ¶ Cyanus auis crura habet breuia τῷ ἵππῳ παρόμοια, (similiter vt pipo, Gaza,) Aristoteles. ¶ Picus Martius vngues habet vncos, Plinius. commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis ascendit, Aristot.

Ariſtot. ¶ Pauca genera auium duos tantum digitos habent anterius in pede, & duos poſterius, vt & apud nos bubo tantum & genera picorum, Albertus. (picus tamen cinereus, ein Chlän, & oriolus qui nidum ab arbore ſuſpendit, digitos anteriores ternos habet, pro calce vnum.) Hæc enim diſpoſitio digitorum apta eſt ſcanſioni arborum: & habent digitos valde coniunctos, vt firmius apprehendant arborem quam ſcandunt, Idem.

C.

Picus auis aliquando perfectè loquitur: Albertus, citans illud Martialis, *Parua loquax volucris, &c.* quod tamen ad picam pertinet, non ad picum. Minor in genere picorum eſt altioris vocis quàm maior: & ſunt iſti pici cinerei coloris, Albertus. ſed Ariſtoteles, Drycolaptes (inquit) maior & minor ſimiles inter ſe ſunt, vocemq́; ſimilem ædunt, ſed maiorem qui maior eſt. Pulli picorum in ſyluis clamantes longè audiuntur, & immaturi adhuc exiſtimantur quandiu clamant.

¶ Picus roſtro quercus (δρῦς, id eſt quaſuis arbores) tundit, vnde à Græcis dryocolaptes appellatur, Ælian. Paſcitur formicis & coſſis, (vermibus, σκώληξι.) cum coſſos venatur, tam vehementer excauare vt ſternat arbores dicitur. Iam verò miteſcens quidam amygdalum, quod rimæ inſeruerat ligni, vt fixum conſtanter ictum reciperet, tertio ictu pertudit, & nucleum edit, Ariſtoteles. Picus omnis capit formicas & vermes, qui ſunt in lignis & corticibus arborum: & in capiendo perforat arbores fortiter: ita quòd exiccat ramos earum: & Auicenna quidem dicit picum nigrum aliquando vno ictu exiccare ramum arboris, Albertus. Picus roſtro tam duro eſt, vt amygdalum in foramine arboris poſitum perforet, & comedat nucleum. Et hoc ſæpius experti ſumus, ponendo amygdalum in foramine quod picus fecerat. rediens enim perforauit illud nobis videntibus, & fracto oſſe comedit nucleum, non quòd illum in cibum appetat: ſed foramine quod fecerat obſtructo, præ auiditate quærendi vermes, deuorat nucleum amygdali & vermes ſub eo quærit, Idem. Vermes lingua ſua ferè cornea & acuta transfixos extrahit, Symp. Campegius. Picus vermium & culicum cauſa quercus tundit, vt exeant. recipit enim egreſſos lingua ſua, Ariſtoteles: è quo Gaza σκνῖπας culices vertit. *Vide* ſuprà in Cnipologo aue. Omne genus picorum victitat vermibus qui in cortice lignorum naſcuntur, Albert. Percuſſi corticis ſono pabulum ſubeſſe intelligunt, Plinius: è ſono nimirum coniectura de ſoliditate facta: ferè enim partibus non ſolidis vermes inſunt. ¶ Martius picus humi nunquam conſiſtere patitur, Ariſtot. In ſaxis non conſidet ne aciem vnguium retundat, Albert. Scandit per arborem omnibus modis: nam vel reſupinus more ſtellionũ (καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται) ingreditur, Ariſtot. vt Gaza & Hermolaus interpretantur. Plinius aſcalabotas hîc feles reddidit: Pici (inquit) arborum cauatores ſcandunt in ſubrectum felium modo. illi verò & ſupini. *Vide* in Stellione *A.* Picum in arboribus ingredi aiunt aſcalabotarum inſtar, etiam ſupinum, & in ventrem, (Καὶ ὕπτιον καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα,) Ariſtot. in Mirabilibus: nimirum non modo ſurſum per arborem reptando, ſed etiam deorſum, & ſub ipſis ramis pedibus & ventre ſurſum, tergo deorſum verſus terram conuerſo: id quod ὕπτιον dicere videtur, & per epexegeſin etiam in ventrem. Niphus verò aliter pici ingreſſum accipiens, Reſupinus (inquit) aſcendit arborem, id eſt humeris iuxta poſitis ad arborem, & pedibus (ſimiliter) verſis ad arborem: roſtro vero & pectore conuerſis ad contrarium arboris. Vngues etiam habet commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis aſcendit, Ariſtot. ¶ Nidulatur picus in arboribus cum alijs tum oleis, Ariſtot. Pici genus nigrum apud nos, cæteris maius, paulò infra gallinam, ſemper nidificat ſuper arbores, & præcipuè oliuas in regionibus vbi illæ proueniũt: apud nos verò omnia picorum genera in arborum cauis nidificant, Albertus. Pullos in cauis (arborum) educant auium ſoli, Plinius & Kiraniranides. (Ariſtoteli etiam vpupa ſtipites arborum ſubiens in cauis parit.) In arbore locum excauant, in quem tanquam nidum pullos imponunt: ad nidi inſtructionem non ferulis inter ſe connexis egent, neq; ædificatiunculis, Ælianus. Alcyonis nidus non facilè ferro ſecatur propter artificioſam materię conſtructionem: vt neq; pici nidus, qui conſtruitur è lignis inter ſe conſertis & innexis: quin potius nidi huiuſmodi & ligna è quibus coſtant manibus ſeparantur: vt & nux pinea è lignis inuicem validè conſertis conſtat, quæ facilius manu auferuntur quàm ferro ſcindantur, Albert. Picum audio pullos ſeptem vel octo educare. Hyeme in cauis arboribus latet, Ge. Agricola.

Nidificatio.

D.

Picum etiam miteſcere apud Ariſtotelem legimus. ¶ Adacto cauernis eorum à paſtore cuneo, admota quadam herba ab his, elabi creditur vulgò. Trebius auctor eſt clauum cuneúmve adactum quanta libeat vi arbori, in qua nidum habeat, ſtatim exilire cum crepitu arboris, cum inſederit clauo aut cuneo, Plinius. Si quis lapide (aut ligno) immiſſo ei foramen nidi obſtruxerit, ille ex his coniectura aſſecutus inſidias ſibi oppoſitas eſſe, herbam lapidi contrariam affert, eamq́; contra lapidem ponit. lapis velut offenſus, & non facilè ferens vim herbæ, exilit, atque rurſus foramen pico aperitur, Ælianus & Oppianus. Hanc herbam qui nôrit, nullo negotio ianuarum etiam ſeras reſoluet, Oppianus & Kiranides. Quæ Theophraſtus hiſtoriæ libro 9. capite 9. de pœonia ſcribit, &c. *vide* in *H. e.* ¶ Lutea & pipo (pipra) diſſident. oua enim inuicem exedunt, Ariſtot. Et rurſus, Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ eſt. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone. vbi Albertus habet, Auis *hyckyppo* pugnat cum aue arodycam, (erodio.) Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὥς τινες, ἐρωδιὸς (lego ἐρωδιῷ,) Heſychius.

De ſolertia pici inſidias nido ſuo oppoſitas herbæ cuiuſdam vi vitantis ac repellentis.

E.

Pici sono suo (de quo nostri verbum rollen vsurpant) prognosticon pluuiæ faciunt.

G.

Vsus in medicina.

Ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani, Picum Martium torrefactum cum sale applicato, Aetius.

H.

Ratio nominis.

a Picum Martium ideo appellatum constat, quia Marti sacer est, Perottus. Quærendum an picus à rostro dici potuerit. Tolosani enim olim rostrum vocabant *beccum.* vnde *beccassæ,* id est gallinagini apud Gallos nomen. Picum Plinius non solet simpliciter nominare: sed vel arborarium, vel arbores cauantem cognominare. Aliqui picum aiunt dictum à Pico rege quem in hanc auem fabulantur conuersum de quo plura scribemus infrà. Picumnus est auis Marti dicata, quam picum vel picam vocant: & deus qui sacris Romanis adhibetur. Higinius, Picumnus est parua veste picus Martis. Fabius Pictor rerum gestarum libro primo, Et simul videbant picum Martium, Nonius. Δρυοκολάπτης auis quæ rostro δρῦς, id est quercus & quasuis arbores κολάπτει, id est ferit: quæ & drycolaptes à Comico tribus syllabis dicitur, Eustathius. Δρῦς apud veteres non modo quercum, sed arborem quamuis significabat, Scholiast. Aristophanis. (vnde δρυτόμος, &c.) apud quem & δρυηκολάπτης scribitur, per η in secūda, perperam vt iudico. Colaphus dicitur ἀπὸ τοῦ κολάφαι τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id est à quatiendo illud quod percutitur. vnde δενδροκόλαφος, id est picus Martius, quia rostro arbores quatiat, Meletius de natura hominis. Pelecàn non modò plateam auem lato rostro insignem, sed etiam picum significat Varino. *vide* in Pelicano *H.a.* Σπέλεκτος, πελεκᾶν, Hesychius. Germanicum sanè nomen Specht, ad Græcum spélectos accedit.

Epitheta.

¶ Epitheta pici apud Textorem, Martius, Mauortius, Rostricauus. nam læuus non epitheton est, sed differentia in volatu auspicibus obseruata.

De herba qua picus foramen nidi obstructum aperit.

¶ Dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam, cuius contactu illatæ ab alite, quam retulimus, (à pico) exiliret cuneus à pastoribus arbori adactus. Quæ etiam si fide carent, admirationem tamen implent: coguntq; confiteri multum esse, quod vero supersit, Plinius. Hanc herbam qui nôrit nullo negotio ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus. Omne genus pici foramen nidi obstructum herba quadā aperit: quam adhuc sibi cognitā nullus, quod sciam, professus est, Albert. Plura leges supra in *D.* Ferunt aliqui picū excutere quicquid nido eius infixū fuerit, admota herba quam putant Lunariā maiorem dici, folijs sampsuchi, cœruleis: crescentem & decrescentē cum Luna. sunt qui addant, radices eius & flores quoq; coloris flaui esse. Sed hæc & nobis incomperta sunt, & nullo certo authore nituntur. Plinius Æthiopidem herbam vocat, cuius tactu, vt quidā (magi) scripserunt, clausa omnia aperiantur. Ælianus vpupam quoq; cauum parietis in quo versatur luto obstructum herba quadam admota aperire author est. Nos plura de lunarijs diuersis aliquando in Stirpium historia docebimus.

¶ Picos veteres esse voluerunt quos Græci γρύπας appellant. Plautus Aulularia, Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Nonius.

De mutatione Pici in auē sui nominis.

¶ Picus Canentis nymphæ filiæ Iani maritus, cum Circen ipsum amantem audire nollet, in sui nominis auem ab ea conuersus est, vt describit Ouidius lib. 14. Metam. Picum (auem) quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit, Festus. Huic aui nomen dedit Picus, quem Saturni filium fuisse finxerunt. Ouidius, *Picus in Ausonijs proles Saturnia terris.* Vergilius, *Fauno Picus pater, isq; parentem Te Saturne refert.* Fertur Pomonam deperisse pomorum deam: propter quod à Circe, quæ amore eius ardebat, in picum auem esse conuersum. cuius figmenti ratio est. quia Picus rex Latinorum, Fauni pater, & Latini regis auus, auguriorum peritissimus fuit, & in primis hac aue vsus est in auspicijs, eiq; nomen dedit, Perottus. *Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx Aurea percussum virga, versumq; venenis Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas,* Verg. 7. Æneid. Picus (Πῆκος) qui & Iupiter dicebatur, cum Occidentis imperium filio Mercurio tradidisset, obijt post vitam annorum centum & viginti: & corpus in Creta insula humari iussit, cum inscriptione, Hic conditur defunctus Picus Iupiter. Meminerunt autem sepulchri huius plurimi in suis libris, Suidas. *Vide* plura apud Gyraldum de dijs.

Picūnus deus.

¶ Picumnus dicebatur deus, qui in sacris Romanis adhibebatur. Æmilius Macer in Theogonia, *Et nunc agrestes inter Picumnus habetur.* Fabius Pictor Iuris pontificij libro tertio, Pilumno & Picumno, vt Nonius citat. *Vide* Pilumnus in Onomastico nostro, & Gyraldum de dijs.

Martius picus nomen viri vel Dei.

Est & Martius Picus nomen viri vel dei apud Antiatē in secundo historiarum, cuius verba recitat Arnobius in quinto: Numam, inquit, regem, cum procurandi fulminis scientiam ei noscendi cupido esset, Ægeriæ monitu castos XII. iuuenes apud aquam cælasse cum vinculis, vt cum Faunus & Martius picus ad id locorum venissent haustum, inuaderent, colligarent: sed quo res fieri expeditius posset, regem pocula non parui numeri vino mulsoq; complesse, circaq; accessus fontis insidiosam venturis opposuisse fallaciam, &c. ¶ Picena regio, in qua est Asculum, dicta quòd cum Sabini Asculum proficiscerētur, in vexillo eorum picus consederit, Festus. ¶ Piceni à Pico aue Marti dedicata nomen acceperunt, Strabo.

¶ *b.* Linguæ penè similitudinē habet ea glossopetra nigricans, quam Germani *natricis linguam* vocant, cui similis non est, sed magis linguæ pici, Ge. Agricola.

¶ *c.* Hylas

¶ *c.* Hylas qui de augurijs ſcripſit, tradit picum arbores cauantem à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. *vide* in Bubone *C.*

¶ *e.* Pici Martij roſtrum ſecum habentes non feriuntur ab apibus, Plinius. Et alibi, Eos qui arborarij pici roſtrum habeant, & mella eximant, ab apibus non attingi quidam ſcripſerunt. ¶ Glycyſidam noctu effodiendam præcipiunt. nam interdiu, à pico Martio viſus quiſpiam, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem ſecans ſedem procidet, Theophraſt. de hiſt. 9. 9. Glycyſidas tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculoſum ſit, Plinius. Et alibi. Pæoniam præcipiunt eruere noctu: quoniam ſi picus Martius videat, ruendo in oculos impetum faciat. *Superſtitioſa.*

¶ *g.* Picus auis aſſata vel elixa & comeſta, ſanitatem ægris celeriter reddit: & incantatione (& incarceratione, aliâs additur) ligatos ſoluit & ſanat, & proſperitatem tribuit, Kiranides. idem aliqui recentiores de pica ſcribunt, ſuo ſcilicet vel librariorum lapſu, quibus facilè fuit picam pro pico legere. Pici oculi geſtati viſum acuunt, Kiranides. Roſtrum eius ad collum ſuſpenſum, omnem dentium dolorem & vuluæ & anchiadæ (lego antiadum, id eſt tonſillarum) & ſynanches curat, Idem. *Magica.*

¶ *h.* Romulo & Remo infantibus expoſitis lupam ferunt præbuiſſe vbera: ad hæc picum acceſſiſſe, qui ſimul pueros nutriret cuſtodiretq;. Putantur verò ea animalia Marti ſacra eſſe. picus quidem ſemper à Latinis ſummo cultu & honore eſt habitus, Plutarchus in vita Romuli. Quid eſt quòd Latini picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abſtinent? An quia Picum (τὸν Πῖκον) dicunt pharmacis mulieris in ſui nominis auem mutatum oracula reddere & vaticinari interrogantibus? An hoc fabuloſum & fide indignum eſt: veriſimilior verò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expoſitos narrat non à lupa ſolum lactatos eſſe, ſed etiam à pico aduolante paſtos? nam nunc quoq; in locis nemoroſis & circa montes (ὑπωρείοις καὶ δρυμώδεσι) vbicunq; picus apparet, ibi etiam lupus, vt Nigidius ſcribit. Siue potius quòd vt aliæ auium alijs dijs, ita hæc Marti ſit ſacra. eſt enim fortis & animoſa, (εὐθαρσὴς καὶ γαῦρος,) & roſtri robore tanto, vt arbores etiam ſubuertat, quarum tundendo medullam attigerit, Plutarchus in rerum Romanarum quæſtionibus cap. 21. ¶ Οὐκ ἀποδώσει ταχέως ὁ Ζεὺς τὸ σκῆπτρον τῷ δρυκολάπτῃ; Ariſtophanes in Auibus, vbi Scholiaſtes, Iocatus eſt (inquit) Comicus circa quercus nomen, quæ arbor Ioui ſacra eſt. vel quoniam ſceptrum è ligno fit. *drys* verò apud veteres quoduis lignum ſignificabat. & drycolaptes auis in quercubus (arboribus) reperitur. Hæc ſi feceris, aquila in nubibus fies: Si verò nõ dederis, Οὐκ ἔσῃ οὐ τρυγὼν, οὐδ' αἰετὸς, οὐ δρυκολάπτης, In eadem fabula in oraculo Bacidis. *Picus cur Latinis auis ſacra habeatur.*

¶ De Pici mutatione in auem, lege ſuprà inter Propria nomina in *a.*

¶ Pici Martio cognomine inſignes in auſpicijs magni ſunt, Plinius. Et rurſus, Ipſi principales Latio ſunt in augurijs, à rege qui nomen huic aui dedit. Oſcines aues Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, vt coruus, &c. alites autem quæ alis ac volatu, vt buteo, &c. Pica aut Martius (lego, *Picus autem Martius*) Feroniusq;, & parra, & in oſcinibus & in alitibus habentur, Feſtus. ego picum feronium nuſquam legi. Feronia quidem dea eſt quæ in Italia colebatur. Idem Feſtus alibi quoque picum inter oſcines numerat. Picus rex Latinorum (de quo ſupra ſcripſimus) auguriorum peritiſſimus fuit: & in primis hac aue vſus eſt in auſpicijs, Perottus. Picus rex ideo fertur in picum Martium mutatus, quia augur fuit, & domi habuit picum, per quem futura noſcebat, quod pontificales indicant libri, Seruius. Martium ideo cognominatum conſtat, quia Marti ſacer eſt. ſiquidem proficiſcentes in bellum non niſi auſpicatò vrbem egrediebantur, Perottus. A dextra coruus, & à ſiniſtra cornix vel picus, ſpem non ambiguam & ratum auſpicium fecêre, Alexander ab Alexandro. Picus & cornix eſt ab læua, coruus porro ab dextera, Plautus Aſin. *Teq; nec læuus vetet ire picus, Nec vaga cornix*, Horatius Carm. 3. 27. Picus Martius & luſcinia efficaci auſpicio habentur, proſperaq; ſemper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. In vexillis Sabinorum inſidens felix augurium fecit, Idem. Picena regio dicta eſt, quòd cum Sabini Aſculum proficiſcerentur, in vexillo eorum picus conſederit, Feſtus. In capite prætoris vrbani L. Tuberonis in foro iura pro tribunali reddentis, ſedit ita placidè, vt manu apprehenderetur. Reſpondêre vates exitium imperio portendi ſi dimitteretur: at, ſi exanimaretur prætori. Et ille auem protinus concerpſit: nec multo poſt impleuit prodigium, Plinius. Pedius Pætus cum eſſet prætor vrbanus, & ſedens in ſella, curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atq; in capite eius aſſedit, Nonius. *Auſpicia.*

DE PICO MAXIMO VEL NIGRO.

ARISTOTELES pici Martij tria genera faciens, tertium ex illis non multò minus quàm gallinam eſſe ait. Hoc genus (inquit Turnerus) Anglia non nouit: Germani autem craſpechtam (Kráſpecht) id eſt cornicinum picum appellant, quòd cornicem plumarum colore & magnitudine etiam penè æquet. Pici quidã nigri ſunt, valde magni, Albertus. Picus quidã niger eſt, magnitudine cornicis & roſtro intra cortices ſiccarum & putreſcentium arborum infixo ſonum terribilem inſtar tubæ ædit,

Idem. Et rurſus, Pici genus nigrum apud nos eſt, maius cæteris, paulò infra gallinam. hoc ſemper nidificat in arboribus, & præcipuè in oliuis, (Ariſtoteles hoc de picis ſimpliciter ſcribit,) ſi regio ferat: in noſtris verò terris omnia picorum genera in arborum cauis nidificant. ¶ Plumas habet hic picus (vt nos inſpicientes annotauimus) in vertice coccino vel flammeo colore reſplendẽtes: cætera niger, paruę gallinę magnitudine, roſtro parui digiti lõgitudine, valido: cuius ſuperior pars eminet, & binas vtrinque ſtrias habet, vt foliũ cyperi ferè. ſuperior eiuſdẽ iuxta caput pars lata eſt & valde craſſa. lingua vt in picorum genere oblonga, dura & aſpera extremitate. Crura plumis induta multis ad digitos vsq; pedũ dependentia. Vngues vnci. Vocatur à noſtris Holkrãc/ vel melius Holtzkrãc/ id eſt cornix ſyluatica. ab alijs non rectè Holtzhũn/ id eſt gallina ſyluatica: & per periphraſin, ein groſſer ſchwartzer Specht/ hoc

hoc eſt, picus magnus niger. Ab Italis, vt audio, *vna ſgaia*. Ab Hiſpanis *bequebó*. etſi id commune picorum nomen eſſe conijcio. ¶ Eberus & Peucerus Holkrae cornicem feram interpretantur. eſt autem non alia auis quàm picus maximus. Ge. Agricola ſcribit Holkrahe, & coruum interpretatur cuius caput rubra macula ſit inſigne, qui propterea pyrrhocorax à Græcis nominetur. nos de pyrrhocorace, qui in alpibus noſtris gregatim volat, aliter ſentimus. Hanc etiam auem, vt picum, hyeme in cauis arboribus latêre idem Agricola tradit.

DE PICORVM GENERE VARIO *ex albo & nigro.*

SVNT pici Martij tria genera, vnum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ ineſt. alterum maius quàm merula . tertium non multò minus quàm gallina, Ariſtot. Primum pici genus Angli *ſpechtam*, & *Wodſpechtam*, Germani Elſterſpecht (id eſt picariũ vel picæ inſtar albo nigroq; diſtinctũ picum. noſtri proferunt Aegerſtſpecht) nominant: Secundum genus Germani picum viridem nuncupant, Turnerus. Sed forte & primum & ſecundum genus ab Ariſtotele memoratum ad picos varios pertinet. nam picus viridis etſi de picorum genere ac merula maior ſit, priuatim tamen coliòs ab Ariſtotele nominari mihi videtur, vt & ipſi Turnero alibi. Picorum minimus qui pipo dicitur, (atqui pipo vel pipra potius Ariſtoteli, idem quod dryocolaptes eſt: hoc eſt, nomẽ & paruo & magno pico commune,) corpore merula inferior, varius, ex nigro alboq; commixtas pennas habet, Germanis Bunterſpecht / Elſterſpecht, à colore. Eſt & alius minor, Graßſpecht Germanicè, id eſt picus graminis dictus, Eberus & Peucerus. Pici genus aliquod eſt paruulum, varium, Albertus. Et alibi, Sunt apud nos tria genera picorum variorum, maiora & minora. & aliud genus pici maius iſto, (*iſtis*, fortè,) quod apud nos Motol (videtur vox corrupta. arbitror autem hunc picum eſſe maximum, de quo ſupra ſcripſimus) vocatur. & hoc robuſtius eſt in perforando: cuius garritum & volatum obſeruant augures. Picos varios, noſtri, vt dixi, vocant Aegerſtenſpecht: aliqui Wyßſpecht, id eſt picos albos: vel periphraſticè geſpreggelte Specht oder Spechtle, hoc eſt varios picos. & vel duo vel tria eorum genera faciunt, magnitudine tantum diuerſa: quorum minimum paro conferunt magnitudine, rarius magnis. ¶ Minores pici varij circa arbores inferius volitant, vt audio, & auellanis veſcuntur. memini ego huius generis auem in fine Nouembris apud nos captam, quæ obiectos iuglandium nucleos edebat. In diſſecta aliquando obſeruaui linguam per occipitium extenſam verſus ſinciput reuolui bipartitam. nam in faucibus ſtatim bifurcatur: & per caluam, quam proximè nudam attingũt, reuolutæ antrorſum vtræq; partes in medio oculorum ſpatio rurſus in idem coeunt, & fermè os caluæ illic ſubire videntur. Lingua attracta partes illæ bifurcatæ ſequuntur. Exiſtimo autem in cæteris etiam picis linguam ſimiliter ſitam diuiſamq; eſſe.

¶ Epops, id eſt vpupa, nominatur Ariſtoteli hiſtoriæ anim. 6.1. vbi Albertus picum marinum no-

Picus marinus.

minat.& est(inquit)picus varius,qui impropriè marinus cognominatur. Idem alibi cum de alcyone scripsisset,mox subiungit: Alia autē auis est quæ vocatur Græcè *fauorath*,quę est picus marinus & agrestis,maior aliquantulum passere,&c.Sed hæc quoq; non alia quàm alcyon est,vt facilè ex illis quæ subijcit apparet. Fieri quidem potest vt epopem existimauerit meropem Albertus, aut quem sequitur Auicennæ interpres.merops autem non ineptè (puto) picus marinus appellabitur,rostri præsertim ratione. ¶ Hier.Tragus picum varium Germanicè nominat Atzelspecht inter aues quæ edendo sint.

DE PICO VIRIDI.

Κολιὸς videtur esse picus viridis: κολεὸς verò Galgulus.

ARISTOTELES aues lignipetas,hoc est quæ pabuli gratia rostro arbores tundunt feriuntq́;,vt vermiculis potiantur,enumerans, primum picos nominat:deinde κολιὸν,quam auem totam viridem esse ait,(χλωρὸν enim hîc viride potius quàm luteum,vt Gaza,interpretor;) lignipetam admodum, magnaq́; ex parte more picorū ad ligna (arbores) viuere,magnitudine turturis,voce magna.incolā maximè Peloponnesi esse.Quòd si hæc auis picus viridis à nobis dictus non est,quæ sit ignoro. Gaza *galgulum* vertit pro Græco nomine κολιὸς,vt alibi etiam pro nomine κελεὸς,quæ tamen diuersa est auis,vt suprà ostendi in Celco in Elemento *C*. Galgulum crex impugnat, lib.9.historiæ anim.cap.1.Græcè est Κολεῷ κρὲξ πολέμιος,vbi κολεὸς per ε in penultima scribitur. Galgulus quidem mihi icterus auis potius videtur,de quo suo loco scripsimus.Omnia quæ Aristoteles hactenus colio siue galgulo tribuit, Anglorum *huholo*,& Germanorū *grunspechto*,si incolam maximè esse Peloponnesi exceperis,(mihi hoc quoq; nihil impedire videtur,)conueniunt.nam turturem ferè magnitudine æquat,lignipeta est,maceriem (*materiem* potius , id est ligna)contundit, & vocē grandem emittit. Sed nihil hîc definio, inquiro tantum,Turnerus.Vidi in alpibus abieti insidentem auem,magnitudine turturis,viridibus veluti maculis in luteo distinctam,quæ tota corporis effigie picum Martium retulit.sed caput reliquo corpori (secus atq; in pico fit)colore fuit simile.rostrum longiusculum.An hæc galguli species fuerit,nihil statuo,sed fuisse suspicor,Idem.

Merops an picus viridis sit.

¶ Apud Germanos Grammatici non indocti sunt,qui *grünspechtum* suum meropem esse doceant,sed Aristotele & Plinio reclamantibus,Turnerus. Auis quæ Græcè *darharcaria*, Latinè meroli (merops)vocatur,picus viridis est,cuius vocē & volatum multum obseruant augures.similiter autem auis quam obarcham Græci vocant, oua parit in foramine terræ quod rostro suo construit,Albertus exponens verba Aristotelis de hist.anim.6.1.vbi apud Aristotelē solum meropis nomen legitur,quem vt cum pico viridi confundit,sic Græca quæ citat nomina nulla sunt. Omnes pici ex vermibus qui in cortice arborum nascuntur,viuunt: vt is etiam qui Latinè merops dicitur (Aristot.nihil hîc de merope)Græcè *kaloz*(κολιὸς)cui magnitudo est auis *taringen*(turturis,) Albertus in Aristot.de anim.hist.8.3.

Fraudius auis.

¶ Auis quædam *fraudius* Græcè est σίπτη, Gaza *sittam* legit)nomen habet,quòd fraudulenta & callida sit, ingenij tamen mansueti & bonorum morum. pullos multos educat : & ab aliquibus putatur esse merops.

merops. eſt enim auis pulcra, viridis, numeroſæ ſobolis, de abſciſſione arborum (ὑλοτομοῦσα) viuens: quam valde ſequuntur necromantici & augures, eo quòd de multis rebus certiores eos facit magis quàm cæteræ aues, Albert. in Ariſtot. de hiſt. anim. 9.17. Nos de ſitta aue picorum generis, vt videtur, alia tamen quàm viridi pico, in Pico cinereo mox dicemus.

¶ Picum viridem Hiſpani nominant *pico verde*. Galli *vn piuert*. ſed iſpidam etiam aliqui in Gallia per imperitiam eodem nomine vocitant, à coloris nimirum & roſtri aliqua ſimilitudine. Noſtri Grünſpecht. Angli *hulola*. Poloni *zotna*. Itali *pigozo*. *Nomina.*

B.

Picus viridis capite cocci colore eſt, croceo pectore, collo dorſoq; viridi, alis cæruleis, merula maior, Eberus & Peucerus. Pennæ eius ſuperiores virides ſunt, inferioresq; (niſi malè memini) luteæ, aut ſaltem pallidæ, Turnerus. Ex genere picorum pulcriores (ac maiores, Author de nat. rerum) ſunt in vertice ruffi, in pectore crocei, circa collum virides, in alis cærulei, in cauda coruſci, Albertus. Hæc dum ſcriberem inſpectus mihi picus viridis, mas an fœmina neſcio, huiuſmodi erat. In vertice rubor cocci. Collum ac dorſum viride. Alæ etiam virides: ſed maiores in eis pennæ fuſcæ, albis per interualla diſtinguentibus maculis, latus earundem anguſtius, ſubuiridi colore. Pectus & venter è ſubuiridi albicabant. Circa orrhopygium tantum croceus color. Cauda pennis denis condita fuſcis. ex quibus quatuor mediæ per interualla maculoſæ erant, maculis minus fuſcis: in fine in mucronem fere tendebāt. *Deſcriptio.*

C.

Picus viridis nidum ſibi roſtro ſuo in arboribus facit. vbi enim picus arborem tundens, illam ex ſono ſubcauam eſſe deprehendit, inſtante tempore partus, eam in qua poſtea nidulaturus eſt, roſtro perforat, Turnerus. Apud nos nidum aliquando facit in cauernis veterum arborum putrefactarum, Albertus vbi meropem picum viridem interpretatur, qui in cauernis terræ nidificat. ¶ Nulla vſpiam arbor tam alta eſt, quam impediente vlla corporis grauitate non volatu traijcere poſſit, Turnerus.

E.

Nuper quidam cum Aprili huius auis clamores apud nos audiuiſſet, niuem adhuc metuendam prædixit. æſtate enim eam ferè ſilere aiunt.

G.

Ad calculum renum remedium huiuſmodi in libro quodam Germanico manuſcripto reperi: Oſſa pici viridis in pollinem redacta (toſta nimirum prius vel vſta) poculo ſuo è quo vinum album bibat ægrotus immittito.

¶ Pici Martij genus alterum maius quàm merula eſt, Ariſtot. Hoc genus (inquit Turnerus) Angli *huholam*, hoc eſt foraminum dolatorem, Germani grunſpechtum nuncupant, (id eſt viridem picum.) Ego verò viridem picum κολιὸν Ariſtotelis eſſe conijcio, vt dixi. alterum verò picorum genus eiuſdem, non aliter quàm magnitudine à primo differre, & vtrunq; ad picos varios pertinere. quanquam Eberus etiam & Peucerus cum Turnero ſentiant: quibus vt hoc concedatur, picum viridem tamen propriè picum Martium Latinorum eſſe, abſq; authore aſſerunt.

DE PICO CINEREO VEL SITTA.

MINOR in genere picorum eſt altioris vocis quàm maior, (atqui Ariſtoteles dryocolaptæ maioris vocem quoq; maiorem eſſe ait:) & ſunt iſti pici cinerei coloris, Albertus. videtur autem de aue illa picorum generis ſentire, quæ à noſtris Chlän appellatur. pleriſque enim huius generis auibus minor eſt, & cinerei ferè parte ſupina coloris, vel cærulei diluti. Turnerus hanc ſittam Ariſtotelis eſſe conijcit. Sunt aui quæ *ſitta* dicitur (σίττη. Gaza legit σίτη. Albertus habet fraudius auis, quòd callida & fraudulenta ſit. hanc inquit, multi putant eſſe meropem, [picum viridem.] eſt enim viridis de abſciſſione arborum viuens) mores pugnaces, ſed animus hilaris, concinnus, compos vitæ facilioris. rem maleficam ei tribuunt, quia rerum callet cognitione. prolem hæc numeroſam, felicemq; progignit. viuit materiem contundens, (ὑλοτομοῦσα,) Ariſtoteles. Sitta & trochilus cum aquila diſſident. ſitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora eſt, aduerſatur, Idem. Apud Nigidium ſubis appellatur auis, quæ aquilarum oua frangat, Plinius. hæc an eadem quæ ſitta ſit dubitari poteſt. Vbi ſittæ meminit Ariſto-

Nomina varia.

Chlän.

teles lib. 9. cap. 1. ibi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt vocari, psittacum Græcè: sed imperitius quàm vt refelli sit opus. Auicula, inquit Turnerus, quam Angli nuciperam vocant (*a nut iobber*) & Germani *meisspechtum* (ein Meyspecht/ id est picum Maij: alij ein Nussʒhäcker/ a tundendis nucib.) paro maximo paulò maior est, pennis cyaneis, rostro longiusculo, & per arbores eodem modo quo picus ascendit, & easdem victus gratia contundit. nuces rostro etiam perforat, & nucleos comedit. nidulatur in cauis arboribus more pici. voce valde acuta & sonora est. Eberus etiam & Peucerus sittam vel sippam auem interpretantur Germanicè ein Nussʒhacker vel Nussʒhaer. Sitta (ἡ σίττη) & aliæ quædam aues dextræ (à dextra volantes,) felix amoris auspicium faciunt, Didymus Aristophanis Scholiastes: qui & hæc verba citat ex authore innominato, Ἐγὼ μῦθ᾽ ὡς Λευκίππη δεξιὴ σίττη. videtur autem aliquid in eis corruptum aut mutilum. Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesych. Σίττη, auis quædam, picus secundum aliquos, Idem. ¶ Auis apud nos dicta Chlän/ ab alijs (vt audio) vocatur ein Tottler/ vel Kottler in Sueuia. circa Argentoratum & alibi ein Nussʒbicker. (Auis quidem Germanicè dicta Nussʒbickel/ à Trago numeratur inter aues mēsis nō improbatas.) alijs periphrasticè Blawspechtle, id est picus paruus cœruleus, præsertim in Carinthia: in Saxonia Baumhecker: circa Norimbergam Kläber. Ab accolis Verbani Italice generali nomine *pic*, & circa Bellinzonam *Ziollo*. à Turcis *agascakán*.

B.

Descriptio. Picus cinereus noster magnitudine fringillā vel parū maiorē paulò excedit. rostrum ei nigrum, directū, & longiusculū vt in picis. Color in ore & lingua albicat. lingua anterius fissa est, & similiter vt in alijs picis per occipitium versus sinciput reuoluitur, non tamen ad verticem vsque peruenit (nisi fallor, fieri enim potest vt inter secandū linguam in ore nimis attraxerim) cum in cæteris vltra verticem extendatur ad medium inter oculos spacium. In capite, dorso, initio alarū & cauda color cinereus ad cœruleum inclinat. A rostro maculæ nigræ retrò tendunt. In cauda præter subcœruleas pennas quædam nigræ sunt, maculis anterius albis. Supinæ partis color subflauus est, ex albo ruffo flauoq; ferè permixtus: pedum verò ex glauco nigricante & modico flauo.

Mores. ¶ Rostro validè ferit, & specularia vitrea aliquando, & caueas ligneas quibus includitur, frangit. Muscas persequitur. Arbores scandit vt cæteri pici, etsi digitos non vt cęteri binos antè, sed ternos habeat: retro vnum. hyeme etiam hortis ciuitatum apparet. In arbore si foramē amplum inuenerit, quod incolere libeat, terra & limo obstruit solidissimè, angusto tantum aditu sibi relicto.

Blindchlän. AVDIO etiam Blindchlän, quasi chlanium cæcum (chlanium enim picum cinereum appellāt) nominari auem picorum naturæ quæ per arbores tanquam cæcæ raptare soleat, idem an diuersum genus haud scio. quærendum an hæc sit certhius Turneri, Baumkletterlin.

DE PICO MVRALI.

PICVM muralem nomino hanc auem, quòd muris ita adhæreat, turrium præcipuè, vt pici propriè dicti arboribus. vnde à nostris appellatur Murspecht/ & Klättenspecht. Per hyemem, vt audio, maximè apud nos inuenitur, semper circa muros in ciuitatibus, vbi vermiculos & fortè araneas quęrit. alas semper motitat: magnitudine infra merulam, vnguibus acutis. *Pitschat* Sabaudicè circa Neocomum vocatur. Italis communi nomine *pico*, id est picus. Rostrum est oblongum & tenue, pectus candidum: dorso color cinereus: vt & alis partim, quæ versus ventrem rubent, longiores in eisdem pennæ nigræ sunt, vt & dorsum inferius, cauda, venter, crura & rostrum ferè, vt ex pictura notaui, quanquam & auem ipsam aliquoties vidi & habui.

DE PICIS DIVERSIS.

Craugus. CRAVGVS, Κραυγὸς, genus pici, Hesych. & Varinus. Κραυγὸν, auis quædam, Iidem.

Cnipologus. De CNIPOLOGO, quæ auicula minima est, & picorum videri generis potest, scripsimus in Elemento C.

Dryops. DRYOPS, Δρύοψ, auis quædam est à dryocolapte diuersa, Hesych. & Varin. nominatur in Auibus Aristophanis, nec explicatur à Scholiaste quæ sit. ¶ Dryopes populi sunt circa Pythonem, Suidas.

Alcatraz. GENVS auium piscosum, (picosum lego,) rostri magnitudine & corporis celebre in occidentali India est ALCATRAZ dictum, cinerea croceaq; pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tendente, cùm tamen parum ab hac magnitudine absit rostrum tum ciconiæ tum gruis. Sed

PICV-

PICVTO rostrum maius est toto corpore: corpus autem coturnice paulò maius. Rostrum igitur longius, latum vbi capiti iungitur tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores: atq; ibi à caudatis simijs arte ac rostro, quanquam pusillus, se tuetur pulchrè. Illud in eo mirum, quòd pennam habeat loco linguę, vnde à natura aliarum auium multum dissidet. Sibilat vehementer. Hunc etiam eadem terra alit quæ *alcatraz*, Cardanus. *Picutus.*

¶ GLOTTIS auis Aristoteli linguam prælongam exerit. Hæc (inquit Albertus) apud nos picus linguosus vocatur, quòd linguam habeat cæteris picis longiorem: & rarò inuenitur nisi in recessibus magnarum & veterum syluarum. Ego neq; picum hoc cognomine agnosco vllum, neq; omnino glottidem picorum generi adnumerò, sed auium vel gallinularum palustrium potius. Glottis vel lingulaca est, qui vulgò picus tocciulus dicitur, lingua oblonga extrahens vermes & formicas, Niphus Italus. *Glottis.*

¶ PICVS alius est marinus, alius syluestris: vterq; cauat cortices arborum, pabulum subesse sperans, Albertus. sed video picum marinum eius, vel interpretis Auicennæ, non aliam esse quàm alcyonem, vt scripsi in Alcyone *A*. *Picus marinus.*

¶ TETRIX, quam Athenienses *vraga* vocent, nominatur Aristoteli de hist. anim. 6. 1. Vbi Albertus sic habet: *Radoryz* (inquit) species quædam picorum est, ferè similis turdo, &c. quod approbari neutiquam potest. *Tetrix*

¶ SVNT qui lingua vernacula nostra alios etiam picos mihi ignotos nominent: vt picũ rubrum, ein Rotspecht: & picum paruum nigrum pectore rubro, Ein schwartz Spechtlin mit roter Brust: & picum paruum aquaticum coloris mixti è cœruleo & viridi, Ein grün blaw wasserspechtli. *Picus ruber & niger pectore rubro & aquaticus.*

DE ORIOLO, VEL PICO NIDVM SVSPENDENTE.

A.

GALLI auem cuius hæc effigies est, vulgò nominant *orio* vel *loriot*, Author de nat. rerum & Albertus oriolum, siue à sono vocis, vt ipsi aiunt: siue ab aureo colore quem ijdem ei tribuunt. Quòd si *chlorion* hæc auis esset, vt quidã conijciunt, orioli vocabulum originis Græcæ esse suspicari quis posset. Guil. Budæus quidem chlorionem esse putat, quæ Gallicè *lorion* (*loriot* potius) dicatur. eius deinde sententiam secutus est Turnerus, vt Turneri Eberus & Peucerus. Nos de Chlorione supra scripsimus. Orioli sunt de picorum generibus, & apud Germanos *Widewali* vocantur, Albertus. Picorum aliquis nidum suspendit in surculo primis in ramis cyathi modo, vt nulla quadrupes possit accedere, Plin. Turnerus nullam aliam auem præter vireonem (chlorionem, quem Widewalum nostrum interpretatur) ita nidulari in Europa se nosse scribit.

¶ Germanicum huius auis nomen alij aliter scribunt vel efferunt: nempe Witwol/Weidwail, vt Turnerus habet: Widwol, vt Eberus & Peucerus. Widwal, vt Tragus. Widdewal, vt Albertus Magnus. Wedewäl vt Longolius, chlorionem interpretans. Nostri ferè Wittewalch. Sunt & alia eius nomina vt circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff/Brůder berolff. In Hassia Gerolff. In Saxonia Byrolt, & Tyrolt, Ebero & Peuc. authorib. Circa Coloniam ein Kersenrife, à maturitate cerasorum, quo tempore apparent frequentiores. ijs enim vescũtur. In Germania inferiore Goldmerle, id est merula aurea. sunt enim merulis ferè pares, vel paulò maiores, colore aureo. In Brabantia Olimerle. Species quædam meropis *braacya* dicitur, & vocatur à quibusdam Widdewal: quæ non est merops, sed species quædam eius, Albertus. Anglis quoque, vt Germanis vocatur *a Witwol*, Turnero teste. ¶ Galgulum (vel galbulam) quidam auem Germanicè dictã Widwol esse putant, Eberus & Peucerus. Hispanus quidam galbulam sua lingua mihi interpretatus est *Oroyéndola*, hoc est oriolum vt mihi videtur

Oriolus circa Vincentiam & Venetias *becquafiga* & *brusola* vocatur: in Longobardia *galbedro*. huius enim nominis auem totam flauam esse aiunt præter alas. & iuniores magis subuirides esse, annuas omnino flauas. Ego galbulam auem diuersam arbitror: propter magnitudinis verò & colorum similitudinem, cum oriolo à nonnullis confundi: & becquefigam quoq; vtranq; nominari, quòd ficubus delectentur. Vocatur & *garbella* alicubi in Italia, nimirum quasi galbula. eam enim auem merula paulò maiorem esse aiunt. alas (saltem maribus) esse nigras, corpus reliquum fuluum, rostrum rubrum. ficos & cerasa edere: nidum instar corbis suspendere.

B.

Forma. Vide quædam superius in *A*. Oriolus coloris est aurei per totum, excepto quòd in alis habet pennas quasdam cœrulei (crocea, Albertus) varietate distinctas, Author de nat. rerum. Digiti pedum (non vt in cæteris picis) terni antè, & singuli retrò sunt.

C.

Vox. Oriolus dictus est à sono vocis, Author de nat. rerum. sic enim ferè cantillat orio, *loriot*. Sed variat vocem, & aliquando instar fistulæ canit, præsertim imminente pluuia. *Tempus quo apparet.* ¶ Venit ad nos plerunque Maio mense, vel circa decimum Aprilis: in calidioribus locis prius apparet, vt in quibusdam Galliæ Martio. *Nidificandi ratio.* ¶ Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate suspendit, ita vt in aere solo pendere videatur de terra cernentibus. Ipsum quoq; nidum aduersus imbrem camerat ac densa fronde protegit, Author de nat. rerum. De lanugine nidum tanto artificio construit, vt bureti (bireti fortè, id est pilei: vel biretarij qui pileos facit. Plinius nidum ab eo suspendi scribit primis in ramis cyathi modo, vt nulla quadrupes accedere possit: ego ita humilem aliquando vidi, vt ferè attingerem, inter duos arboris ramos) artem videatur imitari: & chordis (funiculis) suspendit ad extremos surculos ramorum arborum, ita vt in aere videatur pendere: & per omnia nidus speciem refert testiculorum arietis: & relinquit in eo canalem, in quo est porta introitus sui, Albertus. Sunt qui dicant in nido orioli sericum reperiri: nidificare eum plerunq; non procul ab aqua: nidum è musco, & quibus eum suspendat funiculos è pilis equinis contexere. Ego nidum eius è fœno & culmis contextum vidi instar calathi vel corbis ficarij è iuncis intexti. culmis & filis quibusdam surculis toto circuitu annexum, ita vt fila non dependerent, sed surculis planè annexa essent. Vincula autem illa non seligere eum puto, sed obuia quæq; arripere, vt culmos, iuncos, fila è lino aut serico, pilos equinos. Psittaci & in India occidentali passer stultus nidos suos suspendunt à ramis arborum, oriolus alligat potius quàm suspendit. *Cibus.* ¶ Orioli fructibus arborum vescuntur, nempe cerasis, ficubus.

D.

Mores. Oriolus circa nidi sui locum aues omnes abigit. Fabulantur aliqui pullos eius in quatuor partes diuisos nasci, easq́; à parente herbæ Iuliæ dictæ vi consolidari.

E.

Aucupium. Capitur noctua. *Prognostico tempestatis.* ¶ Cum ad nos aduenerit, quod fit aliquando circa decimum Aprilis, bona spes est pruinas non amplius futuras. Imminentem pluuiam præsagit quum voce fistulam refert: item quum ad domos propius aduolârit.

F.

Vsus in cibo & medicina. Hieronymus Tragus oriolum inter aues numerat quæ in cibum hominis veniunt.

G.

Widewallus curat icterum, & ipse flauescit Hildegardis. hoc veteres de ictero aue vel galgulo scribunt.

Auguria. ¶ *h.* Viteualli vocem & volatum præ omnibus auibus non rapacibus obseruāt augures, Albert.

Piphallis. Piphinx. ¶ PIPHALLIS, Πιφαλλὶς, πίφιγξ, Hesychius & Varin. *Piphinx*, Πίφιγξ, alauda, Iidem. Piphix, Πίφιξ auis à verbo πίω. gaudet enim aquis, Varinus & Etymologus. Pifex, harpa & miluus amici sunt, Aristot. scribitur autem Grecè πίφηξ per η in vltima.

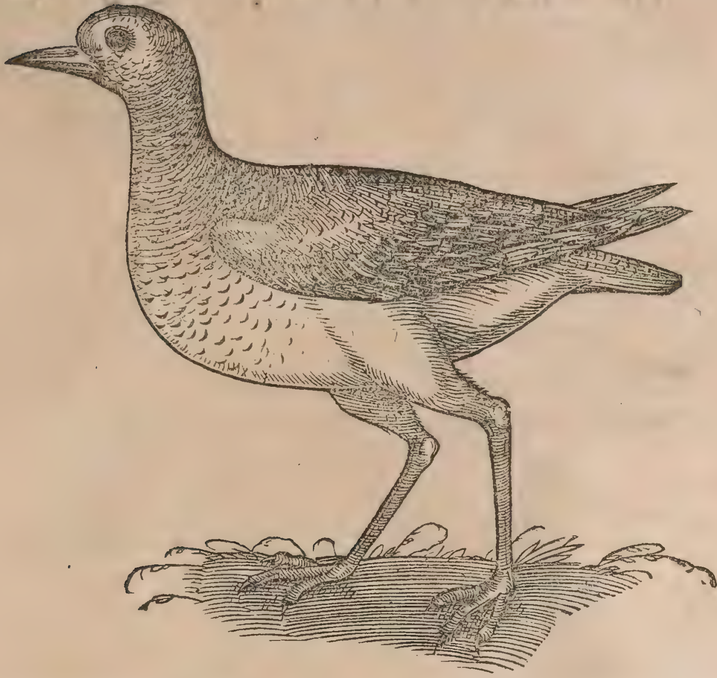
Ploàs. PLOAS, Πλωὰς, genus auis magnæ, Varinus. apud quem etiam πλάας paroxytonum legitur pro aue: sed magis placet oxytonum.

DE PLVVIALI.

HVIVS auis figuram Guil. Rondeletius vir doctissimus (quod vel libri eius de piscibus nuper æditi egregiè testantur) è Gallia ad nos misit. Gallicum eius nomen est *vn pluuier*. Gybertus Longolius Germanicè vocat ein Pulůier. Turnerus ein puluer. Eberus & Peucerus ein Puluier vel Pulroß. Heluetijs incognita aut certè rarissima hæc auis est. appellari autem potest ein grawer Gyfitz. hoc est vanellus fuscus. nā Angli etiā, vt audio, vanellum auem subuiridem, nominãt pluuialē viridem, *a grene pluuer*.

¶ Longolius & Turnerus hanc auem Aristotelis pardalum esse suspicantur. ego nondum assentior, neq; enim pluuialis colore tota cinereo est, vt pardalus.

¶ Viuit plurimum circa lacus, quanquā & in agris quoq; sæpe capiatur, præclara ista auis quam Romano nomine à puluere fortè Germani appellãt. est enim pulueratrix. Coloris est cinerei, magnitudine

tudine paulò turture minor. gregatim volat, neq; temere à quoquã singularis cõspicitur. vocẽ emittit frequentem & minimè grauem: sed eo ferè modo quo illa nostratibus appellatur. quanquam autem cinerei coloris sit, pennas tamen luteis ijsque obscuris maculis conspersas habet, vnde à Græcis pardalus appellatur, (tãquam pardi instar sit maculosus.) quanquam Aristoteles minimè aduenam hãc auem, sed semper cõspicuam vt coruos & cornices esse testatur: id quod fortè verum est in Gręcia, regione longè feruentiore quàm nostra. nam apud nos nulla propè auis est, quæ per hyemem aut locum non mutet, aut non lateat, Gib. Longolius. *Pardalus an pluuialis sit.*

¶ Si auis illa pardalus sit, quam esse suspicor, celerrimè currit: & sibilum quem pastores & aurigarum pueri labijs porrectis ædunt, voce imitatur. Pennas habet ad cinereum colorem proximè vergentes, quarum singulæ singulis flauis maculis sunt respersæ: & ea auicula, quam mollicipitem (auis illius quam nos lanium appellauimus genus vnum mollicipitem esse conijcit Turnerus) esse conijcio, multò maior est. Fieri potest vt eius auis plures sint species, Turnerus. Pluuialis auis est propè ad magnitudinẽ perdicis, varijs pẽnis ornata, croceo & albo nigroq; distincta. Aëre solo viuere dicitur. huius argumentum est, quòd licet pinguescat, nihil tamen vnquam in eius visceribus inueniri potest, Author de natur. rerum. Pluuiales aues quanquam præpingues aliqui solo aere viuere putant, quoniam in ventribus earum nihil inuenitur. Sed eius rei causa est, quia intestinum ieiunum solum habent, in quo nunquam aliquid inuenitur. & hoc in multa animalia cadit, vt alibi ostendimus. Aer certe purum elementum nutriendo corpori accedere non potest, Albertus. Ex auibus omnibus mihi notis, nullam vidi quæ non quatuor digitos haberet, excepta pluuiali, & pica marina vt vulgò vocant: & alijs duabus quarum altera Gallis vulgò *Guillemot* dicitur, altera *Cannepetiere*, quæ de genere lagopodum est, Bellonius. Ego pluuialem vanello congenerem existimo. nam & nomen commune ambabus tribuitur apud Anglos, adiecta tantum coloris differentia: sed differunt etiam quòd vanellus cristam habet, pluuialis non habet: & digitis pedum. Pluuialis enim posteriorem nullum habet, vanellus breuissimum. *Aere solo viuere dicitur.*

¶ Sunt qui excrementa lumbricorum ab his auibus edi asserant.

E.

Hæ aues dicuntur capi dum plumbatæ sagittæ (baculi plumbati) vltra eas (altius) in aere proijciuntur. sic enim territæ humilius volant, & in retia iuxta terram expansa incidunt, Albertus & Author de nat. rerum. capiuntur autem gregatim. *Aucupiũ.*

F.

Lautæ sunt in cibo & in magnis delicijs: & viridibus, quos aliqui priuatim vanellos vocant, longè præferuntur. In hominem delicati cibi nimium appetentem, ne pluuiali quidem apposita contentum fore, alicubi tanquam prouerbio dicitur. Sunt è vulgo qui negent eam cibo solido vesci, & proinde ne exenterandam quidem existimant, vt & alias quasdam lautas & opimas aues. *Vsus in cibo.*

¶ An hæc Plutarchi rhyntace esse possit, & an eadem sit quam Itali quidam *piuier* nominant (per onomatopœiam, in pratis palustribus degentem auem, corpore fusco, pectore albo, vt audio,) diligentiores inquirant.

DE ALTERA PLVVIALIS SPECIE.

Hæc auis cuius iconem hic damus, ad lacum Tigurinum capta fuit: Videtur autem pluuialis esse species.

DE PORPHYRIONE.

A.

Auis est rara. Porphyrio auis hactenus nobis ignota est: cuius picturam Io. Culmannus amicissimus meus è Montepessulo misit, viri in vniuersa rerum naturalium historia doctissimi Guil. Rondeletij beneficio. Quid sit Porphyrio non constat, Nyphus. Porphyriones à nobis visi sunt in agro Patauino allati ex Hispania, quos ibi *telamones* vocant, siue quia statuæ viriles, quibus mutili & coronæ sus-*Telamon.* tinentur, ita nominantur: siue quasi thalamorum & pudicitiæ custodes. etenim scribit Athenæus volucrem hanc sensum adulterij habere, &c. nisi quis telamones quasi nutriculas esse dictos putet. ita enim Græci altrices vocant, Hermolaus in Corollario. ego telamonum vocem de his auibus potius barbaram quàm Græcæ originis existimarim. Quod verò telamonem Græcis nutriculam significare scribit, non probo, nisi thelamòn cum aspiratione scribat, nimirum ἀπὸ τοῦ θηλάζειν. nam & θηλάστρια, τροφὸς exponitur. Θηλαμὼν, τάφος, ἡ τροφὸς, παρὰ τὸν θήσω μέλλοντα, ὃς δηλοῖ τὸ θηλάσω. τὸ γὰρ θῶ (sic legendum, non θύσω. Vide in Θῶ & in Θῆσθαι) δύο σημαίνει, τὸ ποιῶ, καὶ τὸ θηλάζω, Varinus. Hesychius nihil habet, quàm Θηλαμὼν, τάφος. suspicor autem librariorum culpa pro τροφὸς scriptum fuisse τάφος.

¶ Hebraicum nomen *dukiphat* Septuaginta Deuteronomij 14. porphyrionem interpretantur: Leuitici 11. *epopem*, id est vpupam, quod magis placet. *vide* suprà in Gallo syluestri in genere. ¶ Sic & *raham* vel *racham* Deuteronomij 14. vulgaris translatio porphyrionem vertit, Septuaginta vpupam. neutrum

neutrum probo. omnino enim aquilæ aut vulturis aliquod genus hac voce significatur. Lege suprà in Gypæeto, Ossifraga & Cygno. Sunt qui porphyrionem cum Pelecano confundant, eandem auem arbitrati, eo quòd Septuaginta alicubi pelecanum reddiderint, vbi Hieronymi translatio porphyrionem habet. Munsterus in Lexico trilingui porphyrionem Hebraicè nominat *racham* & *ierakreka*. ¶ *Tinschemet* quoq; Hebraicum vocabulum variè interpretantur, vespertilionem, porphyrionem, talpam, cygnum, noctuam, ibin. *Vide* in Talpa & Cygno. Iudæi doctiores ferè vespertilionem accipiunt. ¶ *Chasida* Hebraicè auis est, quam translator noster vocat miluum & porphyrionem, Munsterus. *vide* suprà in Ciconia.

¶ Grapaldus non rectè porphyrionem credit esse auem quam Itali vulgò *coturnicem* appellant, cum ea perdix maior sit.

B.

Vbi reperiatur hæc auis. *Descriptio.*

Porphyriones laudatissimi in Comagene, Plinius lib. 10. cap. 43. Et rursus cap. 49. Nobiliorem etiam supradicto (è Comagene scilicet misso) porphyrionem Baleares insulæ mittunt. Vltima Syriæ fert porphyriones, Diodorus Siculus. Alexander Myndius Libycam auem esse ait, Athenæus. ¶ Porphyrionem Aristoteles scribit colore cœruleo esse, (vel cœruleum imitante,) pedes habere fissos, crura longa, rostrum puniceum, (ῥύγχος ἠργμένον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν,) magnitudine esse gallinacei: quinis pedum digitis, quorum maximus sit medius, Athenæus. Porphyrio animal est quod tum formæ pulcritudine excellit, tum nomini suo maximè respondet, Ælianus. ὡραιότατόν τε ἅμα καὶ φερωνυμώτατόν ἐστι ζῶον. Tetrax auis magna porphyrionis speciem similitudinemq; gerit, Laurẽtius apud Athenæum. Porphyrio vocatur à puniceo rostri colore, Eustathius. Porphyrio, cui à colore nomen, rostrum habet rubicundum: & in capite veluti cristam, qualem faciunt & gestant sagittarij Persæ: par magnitudine gallinis altilibus, sed crura ei longiora, Oppianus. Rostra ijs & prælonga crura rubent, Plinius. Hæmatopus multò minor est quàm porphyrio, quanquam eadem crurum altitudine, Wottonus. Guttur (ingluuiem) quo merguntur recentia aues quædam habent, vt gallinæ: aliæ carent, sed gula patentiore vtuntur, vt gracculi, corui. quædam neutro modo, sed ventrem proximum habent, quibus prælonga colla & angusta, vt porphyrioni, Plinius. Porphyrio, vt & reliquæ aues longi angustiq; colli, ingluuiei gulæq; amplitudine caret: longitudine autem admodum prolixa vtitur, Aristot. Ardeolæ & porphyriones vropygium (caudam) parum aptum receperunt, Aristot. in libro de com. anim. gressu. ¶ Fortè & horion Indica auis porphyrioni cognata fuerit, cum herodio similis & rubris cruribus describatur, sed distinguitur cantus suauitate qua mire celebratur.

¶ Recentiores porphyrioni quædam præter veterum authoritatem attribuunt, vt Isidorus: Porphyrio (inquit) est auis, cui hoc peculiare quòd pedem vnum habet latum ad natandum, alterum verò fissum ad ambulandum. In quo notatur quòd vtroque elemento gaudet, & in aqua natans vt anates, & in terra ambulans vt perdices. Idem Albertus scribit, sed tanquam de aue sibi ignota, & ipse etiam fidem non adhibens. Alij recentiores huiusmodi pedes auriphrygio suo vel haliæeto adscribunt. Meliores in hoc auium genere sunt quæ rostrum habent magnum & crura prælonga: Albertus & Isidorus, ex male intellectis, vt apparet, Plinij verbis. ¶ Huic Porphyrioni cuius iconem hîc apposuimus, cæruleus toto corpore est color. media caudæ extremæ pars in cinereo albicat, oculi nigri sunt. Rostrum & crura purpureo rubore splendent. Digitos quaternos tantum pictura ostendit, ita dispositos vt in picorum genere, non quinos, vt veterum quidam scripserunt. Rara est auis, ni fallor, in Narbonensi Prouincia, frequentior Hispaniæ.

C.

Pulueratio.

Porphyrio est auis fluuialis, quia in fluminibus abundat, Kiranides. ¶ Puluerulentis volutationibus non mediocriter gaudet: in locis vbi columbarum lauatio esse solet lauatur, Ælianus interprete Gillio. Græcè legitur, Χαίρει κονιόμενος, ἤδη δὲ καὶ λούεται τὸ τῶν περιστερῶν λουτρόν. Non prius tamen se vel in puluerem vel lauationem dat, quàm in ambulationem veniens certa spatia confecerit, Idem interprete Gillio. Sed aliter Athenæus ex Polemone: Non prius (inquit) cibum capit, quàm locum aliquem sibi commodum inuenerit in quo deambulet: peracta deambulatione (μεθ' ὃν, lego μεθ' ὃ) pulueratur, tum lauat, postremò cibum sumit. Solus auium morsu bibit, Aristot. & Plin. Σχάπλων δὲ πίνει, Athenæus: lego δάκνων.

Qua ratione cibũ capiat.

Idem est (edit) proprio genere, (suo quodam & peculiari modo,) omnem cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum veluti manu afferens, Plin. Hic solus præter psittacum pede suo instar manus aquam suscipiẽs (hauriens) ad rostrum defert & portat: seq; humano modo pascit. quia cum omni cibo bibat oportet & cum solo morsu. aliter enim cibus ei propter appetitus debilitatem non descenderet, Isidorus & Albert. Sed video eos Plinij sensum non satis assecutos. neq; enim cum omni cibo vel bolo, vt Albertus habet, bibit porphyrio iuxta Plinium: sed cibum omnem in aquam intingit, intinctum pede rostro admouet: aliâs verò cum bibit, morsu bibit. Cum digitos quinq; habeat hæc auis, (quatuor tantum pictura nostra ostendit sed aptos apprehensioni, cùm bini ante ac totidem retro sint, vt in psittaco & picorum genere) commodius pede loco manus vti potest. διὸ τῶν λαμβανομένων εἰς τὸν πόδα ταμιεύεται μικρὰς τὰς ψωμίδας, Polemon apud Athenæum. hoc est, De cibo autem quem pede apprehenderit paruas buccellas decerpit. quanquam ταμιεύεσθαι an hoc sensu accipiatur, dubito. Leonicenus in varia hist. ex hoc loco scribit: eum pedib. comminuta frusta ad futurum vsum seruare, quod non placet. Ταμιεύεσθαι τὴν τύχην, quidam interpretatur, pecunijs parcè vti, hoc est non vno tempore multum vel omnia consumere. ita & hæc auis nimirum non vorax, sed parca exiguas subinde buccellas sibi decerpit. Cum pascitur, se testes sui prandij habere dolet. itaq; secedit, & latens in occulto comedit, Ælian. & Eustathius. Callimachus in libro de auibus porphyrionem ait cibum ita capere, vt ab hominibus non videatur. odio enim haberi ab eo illos qui ad cibum eius accesserint. Pisces deuorat, Procopius Gazæus. ¶ Alui excrementum, vt & reliquæ aues longi angustiq; colli, humidius quàm cæteræ solent, reijcit, Aristot. ¶ Ardeola & porphyrio vropygium

Volatus.

(caudam) parum aptam habent, & ad volatum dirigendum loco vropygij pedes protendunt, Idem. Volans non sublime fertur, Ælianus.

In ho-

D.

In hominum conspectu nunquam coniugi suæ miscetur. natura enim adeò castus est, vt ne maritum quidē vxori concumbentem videre sustineat: & si adulterium deprehenderit, nimio dolore cōtabescit, Oppianus. Acerrima riualitate ardet (porphyrio qui in domo alitur,) & mulieres quæ sunt sine viro obseruat, (τὰς ἀνάνδρους τῶν γυναικῶν, vt codices nostri habent, & Gillius quoq; legit: fortè quòd illæ ad concubitum cum viris procliuiores & magis expositæ videantur. sed malim ὑπάνδρους, hoc est virorum libidini se supponentes, ex Athenæo.) Adulteria sensu quodam naturæ deprehendit: & si de ijs suspicetur, vita laqueo finita crimen domino premonstrat, (si cum matrefamiliâs stuprum viri cognouerit,) Ælianus. Auis tam studiosa est castitatis, vt conspecto tantum scorto moriatur, Io. Tzetzes. Quemadmodum adulteris obtrectet & inuideat porphyrio animal etiam prudentissimum, non modo moderatissimum, alibi (vt iam recitauimus) me dicere memini, Ælianus. ¶ Porphyrio præterquam quòd & riualis est, & obtrectator, ea sanè etiam naturæ indole præditus est, vt eorum quibuscum vsu coniunctus est, amantissimus esse dicatur. Eum ipsum & gallum in eodem versari domicilio percepi, easdemq; ambulationes & æqualia spacia conficere solitos, eisdem vesci cibis, communiter puluerulentis vti volutationibus, mirificumq; ex his rebus amorem inter se mutuum contraxisse. At enim cum vtriusq; dominus festo quodam die cum sodalibus, vt epulare sacrificium faceret, gallum occidisset, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi vt inedia mortem conscisceret, Ælianus. ¶ In obscuro loco cibum capit, & accedentes ad cibum ipsius odit, Eustathius.

Pudicitia & castitas.

Mirus erga sodales seu conuictores amor.

E.

Porphyrioni capiendo neq; viscum neq; retia adhiberi opus est: sed vbinam solus consideat obseruare, & saltando paulatim accedere. Saltationis enim spectaculo tantopere delectatur, vt licet accedentem magis magisq; hominem viderit, non tamen auolet: sed ipse etiam se moueat & ad saltandum membra componat, donec capiatur, Oppianus. ¶ Porphyrio gratus est hominibus, quamobrem caute & studiose ipsum alunt. itaq; magnificis ædibus pro ludicra delectatione est: vel in templo aliquo sacro nutritur, & liberè oberrat, & sacer intra claustra circumit: Ælianus, vt nos conuertimus, quòd Gillij translatio non placeret.

Capiendi ratio.

Educatio.

F.

Porphyrio Iudæorum mensis interdictus est, quòd auis sit vorax piscium, quorum rapinæ inhiat, Procopius. Pro *tinschemet* Hebraica voce Septuaginta porphyrionem verterunt, qui inter immundas aues reputatur quòd luxuria (libidine) insignis sit, vt quidam scribunt, Paulus Fagius. Porphyrionem cibi gratia in cœnis apposuisse hominem scio neminem, nec Calliam, nec Ctesippum viros Athenienses, nec Hortensium Romanum; quos è multis lurconibus paucos mihi commemorasse satis fuerit, Ælianus. Quòd si in cibum non veniunt, miror cur Plinius laudatissimos è Comagene, nobiliores è Balearibus insulis mitti scripserit.

Prohibitus in cibo.

H.

a. Aristophanes in Auibus mentionem fecit tetracis auis (magnæ) cum porphyrione & pelecino. ¶ Porphyrion & auis & piscis cuiusdam nomen est, Hesych.

¶ Sisyphi filij fuerunt Almos & Porphyrion, Scholiastes in tertium Argonaut. Apollonij. Alcyoneus gigas Purpurei (aliâs *Porphyrionis*) frater ab Hercule telis est confossus. *Nomen habet magni volucris tam parua gigantis: Et nomen Prasini Porphyrionis habet*, Martialis lib. 13. Constat inter gigantes principatum obtinuisse Porphyrionem & Alcyoneum. Prasinus quoq; auriga, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est, Perottus. Ὦ κεβριόνα καὶ Πορφυρίων, exclamat quidam in Auibus Aristophanis: scitè autem Cebrionæ & Porphyrionis gigantum nomina coniunxit, præsertim cum eadem duo etiam auium nomina sint. conuenit & argumento. nam vt gigantes illi deos olim impugnauerunt, ita & aues in hac fabula eos impugnare moliuntur. Porphyrion quidem gigas à Venere victus fertur. Scholiastes & Varinus in Cebrione. Πέμψω δὲ πορφυρίωνας ἐς τὸν οὐρανὸν Ὄρνις ἐπ' αὐτὸν παρδαλᾶς ἐνημμένους, Aristoph. in eadem fabula. Minatur autem quidam se aduersus Iouem cælo immissurum porphyriones, siue aues siue gigantes accipias. Typhœus & Porphyrion gigantes in Pythijs Pindari Carmine 8. memorantur, tanquam vtriq; fulmine icti. Scholiastes monet Typhōn tantum fulminatum, Porphyrionem verè Apollinis sagittis occisum. Eundem ait Herculis boues per vim abducere conatum fuisse.

Porphyrio gygas.

¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium voces diuersas ædidisse, & inter cæteras porphyrionis, vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

e. ¶ Multos pueros quos amabant muneribus deceperunt amatores, donata alius coturnice, alius porphyrione, Aristoph. in Auibus.

¶ Poyx, Πῶϋξ, auis quædam Aristoteli de animalibus, Hesychius & Varinus. Ego hoc nomen apud Aristotelem legisse nō memini. Phoix quidem (Φῶϊξ) apud eum inimica harpæ est, & ardearum generis mihi videtur, vt suprà scripsi. Sunt & πώϋγγες mergi, aliâs *búnges* dicti, à voce & clamore, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἰυγὴν, Varinus.

Poyx.

Porphyris. ¶ PORPHYRIS, Πορφυρὶς, auis nominatur apud Aristophanem in choro Auium. Est autem alia quàm porphyrio, vt Callimachus in libro de Auibus testatur. Ibycus aues quasdam λαθιπόρφυρας nominat, cuius hæc verba apud Athenæum legimus: Τοῦ μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, πορφυρίδες, καὶ ἀλκυόνες τανυσίπτεροι. quasi vt alcyones & penelopes, ita etiam porphyrides marinæ quædam vel maritimæ aues sint. Et rursus, Αἰεί μ' ὦ φίλε θυμὲ τανύπτερος ὡς ὁ καπορφυρίς. locus videtur corruptus, & legendum fortè, ὡς λαθιπορφυρίς. Porphyrides ex auium sunt genere, à porphyrionibus diuersæ: sicut ab vtroq; latiporphyrides, siue adiporphyrides & latiporphyræ, Hermolaus in Corollario. apparet autem ipsum ex Athenæo hæc mutuatum, & de lectione dubitasse.

Psiphæon. PSIPHÆON, Ψιφαῖον, velum vel stoream significat: vel auiculam paruam, Hesychius & Varinus.

DE PSITTACO.

Psittaci genus cætera sequenti simile coloribus, nisi quòd per medium alarum plurimum flaui coloris habet, nonnihil etiam in cauda, quare ERYTHROXANTHVM nominabimus. nam cærulei multò minus habet quàm sequens.

A.

PSITACVS auis humanam vocem reddit. hãc mittit India, & *sitacem* vocat, viridem toto corpore, &c. Plinius. Hermolaus legendum conijcit hoc in loco psitacen, ex Aristotele, vt ait. qui item non masculino (inquit) sed fœminino genere pronuntiat hanc alitem. Cæterum in Indica historia, quam Arriano sunt qui tribuant, *sittacen* per σ, non per ψ legimus initio vocatam. Est Aristoteli auis sitta, sed omnino alia, Hæc Hermolaus. Ego psittace (ψιττάκη) apud Aristot. in nostris codicib. per *t* duplex scribi inuenio, vt & apud alios Græcos authores omnes semper *t* duplex, siue psittacus, siue psittace, siue sittacus ab illis scribatur. Arrianus quidem in Indicis (vt nostri codices habent) σιττακὸν scribit, sittacum, non vt Hermolaus citat *sittacen*. Ψιττακὸς & σιττακὸς oxytona sunt & masculina: ψιττάκη fœmininum paroxytonum. Latini quidam, persertim recentiores (Gaza, Volaterranus, Grapaldus) psitacum per *t* simplex scribunt, quod non placet. poetæ primam semper producunt. Sittas, Σίττας, auis quædam. aliqui psittacum interpretantur, Hesychius & Varinus. Sitta auis gen. fœm. suprà inter picos nobis descripta est. Sittas masculinum fuerit, sed pro eadem, vt conijcio, aue accipiendum. ¶ *Hastaialga* (vocabulum vt conijcio Persicum, quanquam Albertus Græcum esse ait, vir Græcæ linguæ imperitus) est auis parua de genere psittaci, &c. Albert. in Aristotelis de hist. anim. 8.12. vbi Aristoteles psittaci simpliciter meminit. *Nomina.* ¶ Græcè vulgò παπαγὰς hodie vocatur. ¶ Italicè *papagallo.* ¶ Hispanicè *papagáio.* ¶ Gallicè *papegay*: vel *perroquet*. Sed aliqui genus quoddam maius & cærulei coloris priuatim *perroquet* nominant. ¶ Germanicè Pappengeij / Sittich / Sickust. ¶ Anglicè *a popiniay*, vel *a popingey*. ¶ Illyricè *pappausfek*. Polonicè *papuga*. Turcicè *dudi*. ¶ Plurimis quidem linguis papagalli nomen commune est. Psittacus, qui vulgò *papiagabio*, id est principalis seu nobilis gabio dicitur, Obscurus.

Quibus in regionibus reperiantur psittaci. ¶ Vltima Syriæ fert psittacos, Diodorus. Apportantur ad nos ex regionibus sub æquinoctiali ad Orientem & Meridiem sitis, Nicephorus Callistus. Inueniũtur in Thebaide Ægypti, & in India, Kiranides.

Aliud genus Pſittaci parte ſupina rubet, alis ſuperius in flauo viridibus, cætero cæruleis, cauda partim rubra partim cærulea, vt pictura ad nos miſſa indicat, in qua pars prona non apparet, caput etiam cum collo vndiq; rubet, niſi quòd color candidus circa oculos eſt. Nos eum à præcipuis coloribus ERYTHROCYANVM *cognominabimus.*

nides. Plinius ait inſulam eſſe Gagaudem in Æthiopia, inde primum viſos eſſe pſittacos à Neronis exploratoribus. Sola India mittit pſittacum, Plinius & Pauſanias. Regio quædam Luſitanis in Indiam nauigantibus reperta, abundat pſittacis multijugi coloris, tantæq; proceritatis, vt cum gallinis magnitudine contendant, Aloiſius Cadamuſtus. Eſt varietas pſittacorum in coloribus magna, vnde pulcerrimi etiam apud Indos exiſtimantur. nam præter colorum aptam varietatem illam, ſplendor etiam quidam affulget, Cardanus. Circa Pego vrbem Indiæ pſittacos vocaliores habent quàm vſquã alibi offenderim, eoſdemq; pulcriores, Ludouicus Romanus. In regione circa Tarnaſari Indiæ vrbem, pſittaci omnium pulcerrimi ſpectantur, albicantes ſepteno colore præſertim diſtincti, Ludouicus Patricius. Hiſpanæ inſulæ pſittaci, alij coloris praſini, alij fului ſunt, alij verò Indis non abſimiles, id eſt torque miniato, Chriſtophorus Columbus. Hiſpani (ex Hiſpaniola inſula & vicinis) pſittacos, quorum alij virides

erant alij flaui toto corpore,alij similes Indicis torquati minio, vti Plinius ait,quadraginta tulerunt,coloribus viuacissimis & lætis maximopere, Pet.Martyr.In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis,qui triplici colore distinguuntur,subcinericeo,viridi ac veneto, Aloisius Cadamustus. In Calechut reperiuntur alij prasini coloris, alij scutulati, alij purpurei,Ludouicus Romanus. Supra Caput Bonæ Spei Lebegio vecti vento Lusitani,nacti sunt nouam tellurem quam appellarunt Psittacorum.quoniam inibi inueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, vtpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multijugi coloris, vt scribit quidam in Noui orbis historia. Psittacos nunc ex Lusitania insulisq; vicinis Æthiopicis præstantissimos adduci videmus, varioq; colore discriminatos, Volaterranus. Gracchana Noui orbis insula fert psittacos phasianis multò maiores,
nec alijs similes.nam alas habent versicolores, cætera rubei, Christophorus Columbus. Prouincia 1
Abasiæ psittacos habet, Paulus Venetus. Psittacorum genus peculiare audio à Gallis *parroquet* vel *perroquet* vocari, viridibus maius, rostro magis adunco, vocalius, maiorisq; pretij. Species à magnitudine.Quidam haud multo maiores hirundine.Alij Gallinis haud minores.Quadragesimus nunc agitur annus cum apud mercatorem vidimus vnum tantæ magnitudinis,vt clatratæ fenestræ spatium pene impleret. Nonnulli pulcerrimi, cauda longissima,haud multo maiores turdo. Maiusculis, qui frequentes habentur, cauda minus longa in imo rubet. Torquem rubrum item illis minusculis:quo primum apparente,negant eos quicquam præterea discere.Quod falsum comperimus experimento. Vnus enim acceptas è via voces publicitus aliquas haud ita multo pòst reddidit. A colore etiam distinguuntur.In Tarnasseri albi sunt.In Terenati Molucarum vna, & Brasilia rubri.Badan insula est ad
Iauam:in qua psittacorum species tres. Duæ columbi magnitudine, altera rubra luteo rostro: altera 2
versicolor. Vtraq; dicitur ab ipsis *Nor*, id est Lucida.Tertia candida Gallinæ magnitudine, *Cachi* vocatur,quod significat pretiosum. Ferunt eos, non solum discere, sed etiam intelligere, & ad quæstiones respondere, Hæc omnia Scaliger lib.de Subtil.ad Cardanum. ¶ Psittaci è Brasilia,quem pictum habeo, collum, alæ & dorsum viridis ferè coloris sunt:sed dorsum ad cœruleum inclinat, cauda similiter, in qua longiores pennæ rubent:longiores in alis nigræ sunt.in viridibus earundem maculæ quædam vel puncta rubent.caput cinereum est, venter coloris flaui. ¶ Cinereum quoq; vel subcæruleum toto corpore,pictum habeo,in cauda tantum rubentibus pennis, parte circa oculos candida.hunc ex Mina ciuitate diui Georgij adferri aiunt.

B.

Descriptio formæ & colorū varietatis.

Quibus in regionibus reperiantur iam suprà dictum est. ¶ India(sola,Solinus)mittit psittacum 3
auem,viridem toto corpore,torque tantum miniato,(puniceo, Solinus,)in ceruice distinctam.Magnitudine & coloribus diuersi repeiuntur, vt in *A*.ostendimus: prisci viride genus tantum agnouisse videntur. In India liuiæ columbæ virides pennas habent,vt is primo aspectu,qui sit rudis in scientia auium, psittacum non columbam dicat, Ælianus. Psittacus Indiæ auis est. instar illi minimo minus quàm columbarum, sed ne colorum (non colores) columbarum. Non enim lacteus ille, vel liuidus, vel vtrunq; (vtcunq;) subluteus,aut sparsus est:sed color psitatco viridis, & intimis plumulis & extimis palmulis,nisi quòd sola ceruice distinguitur.Enimuero ceruicula eius circulo mineo,(minij colore)velut aurea torqui,pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur,Apuleius Florid.2.Viredo in toto corpore psittaci lutea,præter collum miniato distinctum torque,Eberus & Peucerus.Auis est tota viridis,
sed rostro & pedibus rubet, Kiranides. In feruentissima Æthiopia, vltima India,tum psittaci tum ele- 4
phanti candidi reperiuntur, Scaliger.Similis est aliquantulum obelo(vox videtur corrupta)& falconi: virides habet plumas, pectus rotundum,rostrum aduncum,tantæ fortitudinis vt caueæ suæ virgas ferreas vi frangat,Obscurus. Rostro vel ferrum rumpit, Kiranides.Capitis ossa durissima psittacis,Plinius. Capiti psittaci duritia eadem quæ rostro,Idem.quare cum discit sermonem hominis,radio verberatur ferreo:& cum deuolat, rostro se excipit,propter pedum infirmitatem,vt in *G*.dicetur. Rostrum quod nulli alij contingit,qua collo committitur, infernè sub faucibus apertum est. Cibum digitis captum non introrsum conuertit ad os sed extrorsum. Solus cum Crocodilo rostrum mouet superius, Scaliger. ¶ Omnes aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata,aptæq; ad imitandum. nam & psittaca auis Indica talis est, Aristot. Lingua ei lata, multoq; latior quàm cæteris auibus: vnde perficitur vt articulata verba penitus eloquatur, Solinus & Apuleius. Hinc est quòd ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi 5
humanam linguam referentem, Wottonus. ¶ Inter nobiles & plebeios discretionem digitorum facit numerus.qui præstant,quinos in pede habent digitos:cæteri ternos, Solinus & Apuleius.Sed Plinius lib.10 cap.42.de picarum genere hoc scribit, non de psittacis, nempe facilius discere sermonem humanum illas quibus quini sunt digiti in pedibus. Habent psittaci digitos binos ante & totidem retro,vt picorum genera.Pedum species ei rara est & cum Verticollia (Iynga sic appello)tantum communis est,Scaliger.

C.

Cibus.

Cnici vel cneci,vt vocāt, semine vescuntur psittaci:& saccharo delectātur.In Calechut tanta harum auium copia est, vt exhibendi sint custodes seruandæ oryzæ in aruis, ne eam depascantur, Ludouicus Romanus.Pede seipsos pascunt & ori admouent escas,vt manu homo, Author de nat.rerum.

¶ Dum

Bibendi ratio. ¶ Dum bibit, pedibus suspensus caudam in altum, & caput deorsum ad aquam extendit. caudam enim diligenter custodit, & sæpe rostro componit, Albert. *Vox & sermonis humani imitatio.* ¶ Quemadmodum pueri erudiuntur, sic psittaci ex tribus Indiæ generibus omnes humanæ vocis vsum addiscunt. In syluis inconditam vocem, cuiusmodi aues indoctæ edere solent, mittunt: non autem expressum os & explanatum habent, Ælianus. Vox eius naturalis est valde sonora, Albertus. Imitatur voces hominum omniumq; animalium, Kiranides. Auium quæcunq; linguam consimilem (humanę) habent, & maxillarum dispositionem (auibus pro maxillis rostrum est) humanum aptæ sunt imitari sermonem, vt psittaci, picæ, & similes, Suidas. Psittacen auem ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Wottonus. De lingua eius *vide* supra in *B. Psittacus à vobis aliorum nomina discam: Hoc didici per me dicere, Cæsar aue*, Martialis. *Psittacus humanas depromit voce loquelas, Atque suo domino* χαῖρε *valeq́ sonat*, Author Philomelæ. Articulata verba penitus eloquitur. quod ingenium ita Romanæ deliciæ miratæ sunt, vt barbari psittacos mercem fecerint, Solinus. Omnes aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæque ad imitandum. nam & Indica auis psittace, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior (ἀκολαστότερος) cum biberit vinum redditur, Aristoteles. Plinius vocem ἀκολαστότερος vertit lasciuior. recentiores quidam ad libidinem referunt. mihi quidem Aristoteles hoc vocabulo intemperantiam linguæ maximè significasse videtur. Super omnia humanas voces reddit psittacus, & quidem sermocinatur. imperatores salutat, & quæ accipit verba pronunciat, in vino præcipuè lasciua. Capiti eius duritia eadem quæ rostro. Hæc cum loqui discit, ferreo verberatur radio, (ferrea clauicula Solinus & Apuleius,) non sentit aliter ictus, Plinius. Dum pullus est atq; adeo intra alterum ætatis suæ annum, quæ monstrata sunt & citius discit, & tenacius retinet. Maior paulò segnior est, & obliuiosus & indocilis, Solinus & Apuleius. sed Plinius hoc de pica, non de psittaco scribit libro decimo, capite 42. Ad disciplinam humani sermonis facilior est psittacus, glande qui vescitur: & cuius in pedibus, vt hominis, quini digituli numerantur. non enim omnibus id insigne, Apuleius. sed hoc quoque apud Plinium eodem in loco ad picas non ad psittacos pertinet. Id quod dicit psittacus, ita similiter nobis canit vel potius eloquitur, vt vocem si audias, hominem putes. Nam quidem si videas idem conari non eloqui. Verum enimuero & coruus & psittacus nihil aliud quàm quod didicerunt pronunciant. Si conuitia docueris, conuiciabitur, diebus ac noctibus perstrepens maledictis, Apuleius. Augustus Cæsar picam à qua salutatus erat, item psittacum emi iussit, Macrobius Satur. 2. 4. Non silebo parte hac miraculum insigne nostris visum temporibus: Psittacus hic fuit Ascanij Cardinalis Romæ, aureis centum comparatus nummis, qui articulatissimè continuatis perpetuò verbis Christianæ veritatis symbolum integrè pronunciabat, perinde ac vir peritus enunciaret, Cælius. Sturni coruiq; & psittaci, quoniam loqui discunt, & vocis spiritum tam sequacem, tam æmulum, pensandum formandumq; docentibus præbent, ea ipsa docilitate adesse patrocinariq; cæteris animalibus videntur, & tantum non voce testari, etiam cæteris omnibus proferendi sermonis, & vocis articulandæ vim natura concessam, Plutarchus. *Rostri durities.* ¶ Cùm deuolat, rostro se excipit, illi innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit, Plinius. Rostri tanta durities est, vt cum è sublimi præcipitatur (præcipitat, Apuleius) in saxum, nisu se oris excipiat, & quodam quasi præsidio vtatur extraordinariæ firmitatis, Solinus. rostro se velut anchora excipit, Apuleius. *Industria in nido cō struendo.* Qui memoria nostra terras antiquis ignotas peragrarunt, (vt Aloisius Cadamustus, apud quem hæc similiter leguntur) mirifica animi solertia in construendo nido psittacos esse affirmant. Etenim procerissimam inuestigant arborem, tenuibus ramis, & intolerabilibus ad quiduis graue sustinendum: ad quorum cacumina pensilem surculum alligant, ex quo nidum affabre & callidissimo artificio factum suspendunt, pilæ modo rotundum, sanè quàm exiguo ad aditum & exitum relicto foramine. Quod quidem ipsum eos moliri asserunt, vt serpentium insidijs viam obstruant. non enim ex tam subtilibus ramis pensilem nidum serpentium natio corpore grauis inuadere audet, Gillius. Est & oriolus dictus picorum generis, qui nidum à ramis suspendit, (vel potius alligat,) & passer stultus in India occidentali. *Pluuia moritur.* ¶ Psittacus aquas alias quocunq; modo patitur, sed pluuia moritur. idcirco in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus rarò vel nunquam pluit, Albert. Multa humiditate in cuti eius abundante moritur, Obscurus.

D.

Mores & ingenium. Psittacus inter aues ingenio sagacitateq; præstat, quòd grandi sit capite atq; in India cælo syncero nascatur: vnde etiam didicit non solum loqui, sed meditari. meditantur ob studium gloriæ. participes enim sunt & huius & amoris: vnde memoria non vulgaris illis, Cardanus. Amat hæc auis loqui cū pueris, à quibus etiam cæteræ aues facilius loqui addiscunt, Albertus. Caudam suam summo studio custodit, pennasq; rostro suo frequentius extergit, Author de nat. rer. Miræ etiam calliditatis est in excitando risum. Homines quoq; osculari domesticos consueuit. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti nunc dolenti similis efficitur. Aspectu virgineo multum delectatur, & vino inebriatur, Obscurus. In vino præcipuè lasciuus est, Plinius. Vidi ego psittacum mire amantem pueros imberbes. Gaudent sanè hæ aues conuersatione puerorum, & sermonem humanum coram eis exprimere. Nuper etiam quidam fide dignus mihi asseruit, nouisse se hominem adeò amatum à psittaco, vt ob discessum eius semper lugeret auis, & æmulatione erga alios psittacos duceretur, Auicenna. Fuscum psittacum mediocris magnitudinis obseruauimus, cum ei affectata adblandiremur tractatione accendi libi-

dine solitũ, mihiq; vltro offerre osculum: adeoq; obturbari, vt ex ingluuie in os cibus redundaret. Doctrinæ aptiores virides, ac memoria tenaciore, quidam pertinacius arbitrantur: fuscorum sermonem expressiorem. Illud vulgatum: virides clamosiores, atq; mordaciores: fœminas stolidiores, Scaliger. ¶ Psittacus & lupus simul pascuntur. semper enim viridem hanc auem amant lupi, Oppianus 2. de venat. Turturibus amici sunt, Plinius & Ouid. *vide* in Turture *D*.

E.

Cur & in quibus caueis alãtur. Caueis inclusi aluntur psittaci, vt tum aspectu suo colorisq; gratia & formæ raritate, tum sermonis humani imitatione oblectẽt. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solent poni cum psittacis ac merulis albis, Varro. Seruare eos non in ligneis sed ferreis caueis (κλωβοῖς) oportet, Oppianus. ¶ In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, quos Nigritæ plurimum oderunt. quoniam totam plagam ferè circunuolitantes, fruges & pręsertim legumina deuastant, Aloisius Cadamustus. *Quib. in locis fruges deuastent.* In Calechut tanta eorum copia est, vt collocandi sint custodes seruandæ oryzæ in aruis, ne eam depascantur. Vocales sunt admodum, ac vili pretio, vtpote gemino denario, id est media solidi parte singuli væneunt, Ludouicus Romanus.

F.

Vsus eorũ in cibo. Gracchana insula psittacis mirè abundat. incolæ eos saginant & in cibatu gratissimos habent, Christophorus Columbus. ¶ Phœnicopteri apparatum ex Apicio supra scripsimus. idem autem facies (inquit) & in psittaco.

G.

Vsus in medicina. Psittacus potest quęcunq; & anser, Kiran. In cibo iuuat quosuis ictericos. & phthisicos sanat, Idem.

H.

Sittacus idem qui Psittacus. *a.* Sittacum & psittacũ veteres dixerunt. nam σ & ψ inter se permutantur quandoq;. sic & σίττα & ψίττα effertur, quæ acclamatio pastorum est ad boues, capras aut sues. Sitta auis diuersa memoratur Aristoteli 9. 1. vbi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt vocari, psittacum Græcè. sed & psittacus auis alia est, (licet apud Hesychium legatur, Σίττας auis est, quam nonnulli psittacum faciunt,) & camulgus Latina vox non est. ¶ Viridis auis, id est psittacus, per antonomasiam vel periphrasin. *Semper & à viridi turtur amatur aue*, Ouidius. *Et si qua loquendi Gnara, coloratis viridis defertur ab Indis*, Claudianus in Eutropium.

Epitheta. ¶ Epitheta. Psittaci epitheta apud Textorem sunt, Ales, Canorus, Dux volucrum, Garrulus, Imitator, Loquax, Viridis. Psittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Wottonus. Βροτόγηρυς, Philippo in Epigrammate.

¶ Ψιττακία, genus calciamenti muliebris, Hesych. & Varinus. Psittacion emplastrum numero 24. describitur apud Nicolaum Myrepsum.

Propria. ¶ Propria. Psittacum Alcæus γάστριον, id est ventri deditum vocat, Pollux vt nostri codices habent. sed *Pittacum* legẽdum conijcio. ¶ Terra psittacorum alicubi in Nouo orbe nominatur, vbi maximi psittaci variorum colorum reperiuntur. ¶ Psittacene, Ψιττακηνὴ, regio Persidis, Aristoteli in Mirabilibus. ¶ Psittace, Ψιττακὴ, vrbs est iuxta Tigrin, vbi psittacia fructus (quos alij pistacia vocant) nascuntur. hinc psittacius & psittacenus, Stephanus. Psittaces Persicę Ælianus alicubi meminit in Historia animalium.

¶ *b. Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos, Tincta gerens rubro punica rostra croco*, Ouidius in psittacum.

Historia de psittacis Apsephan Deũ esse clamare edoctis. ¶ *c. Vide* quædam in *h.* Πάντα τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα, καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνὴν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους, ὥσπερ ψιττακὸς καὶ κίττα, Athenæus. malim, Πάντα δὲ τὰ πλατύγλωττα τῶν ὀρνέων, εὔγλωττα, &c. Apsephâs rex Lybiæ fertur instruxisse psittacos, vt per aerem volantes sonarent, Ἀψεφᾶς θεός ἐστιν: vt quidam annotauit in margine ad orationem Dionis Chrysostomi de regno: vbi Dion scribit hominem improbum non posse esse verum regem & dominum, neq; sui nec aliorum, etiamsi non solum homines eum admirentur, eique obediant: sed etiam aues volantes & feræ in montibus. *Altera historia de altero psittaco in fluuium delapso ac mercedẽ liberatori pollicẽte.* Nuper amicus quidam recitauit nobis iucundam de psittaco historiam: quem aiebat Londini in Anglia è palatio regis Henrici octaui in præterlabentem fluuium Thamesim decidisse, & voce consueta ijs qui quantocunq; pretio (vt in periculo aliquo constituti, aut alij etiam ioco) portitorem ex opposita ripa vocant, *a bot a bot for twentye pownd*: quod est, Cymba cymba vel pro viginti libris, quam sæpissime enunciari audierat, & tum commodissimè meminerat, exclamasse. Ea excitatum portitorem quendam, propere adnauigasse & sustulisse auem, & regi (ad quem pertinere agnoscebat) reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis promiserat. Rex pactus est vt quam auis interrogata denuo mercedem dixisset, acciperet. Placuit. Respondit auis, *Gibe the knabe a grott*: id est, Da nebuloni solidum.

¶ *e. At tibi quanta domus rutila testudine fulgens? Connexusq́ ebori virgarum argenteus ordo? Argutumq́ tuo stridentia limina cornu? Et querulæ iam sponte fores? vacat ille beatus Carcer, & angusti nusquam conuitia tecti*, Statius 2. Syluarum de cauea Psittaci mortui. ¶ Rostrum psittaci gestatum dæmones abigit, Kiranides.

¶ *f.* Helio-

Heliogabali luxus. Psittaci Indis sacri.

¶ *f.* Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes refertas capitibus psittacorum & fasianorum, &c. Lampridius. Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia, Idem. In hortis Indiæ regijs psittaci aluntur, & sursum deorsum vltro citroq; circum regem versantur: nec psittacum idcirco Indorum quisquam, etsi eorum magna illic multitudo sit, edit, quod eos sacros putent, & Brachmânes quidem ex auibus plurimi hunc existiment: vt qui solus humana verba vocis conformatione consequatur, Ælianus.

¶ *g.* Rostrum psittaci gestatum, omnem rigorem febrium curat, Kiranides.

¶ *h.* Anthologij libr. I. elegans Philippi in psittacum epigramma legimus, quod recitare libuit.

Carmina in psittacos.

Ψιττακὸς ὁ βροτόγηρος, ἀφεὶς λυγοτευχέα κύρτον.
Ἤλυθεν εἰς δρυμοὺς ἀνθοφυεῖ πτέρυγι.
Αἰεὶ δ' ἐκμελετῶν ἀσπάσμασι Καίσαρα κλεινὸν,
Οὐδ' ἂν ὄρη λήθω ἤγαγεν οὔνομα τος.
Ἔδραμε δ' ὠκυδίδακτος ἅπας οἰωνὸς, ἐρίζων
Τίς φθῶναι δυνάται δαίμονι χαῖρ' ἐνέπειν.

¶ Ouidius Elegiarum 2. 6. in mortem psittaci his carminibus lusit.

Psittacus eois ales mihi missus ab Indis
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus,
Tu tamen ante alias turtur amice dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Non fuit in terris vocum simulantior ales,
Reddebas blæso tam bene verba sono.
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
In multos poteras ora vocare cibos.
Nux erat esca tibi, causæq; papauera somni,
Pellebatq; sitim simplicis humor aquæ, &c.

¶ Extat & Statij Epicedion in psittacum Melioris Atedij Sylu. 2.

Psittace lux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanæ solers imitator psittace linguæ, &c.
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis,
Psittacus ille plagæ viridis regnator eoæ:
Quem non gemmata volucris Iunônia cauda
Vinceret aspectu: gelidi non phasidis ales.
Ille salutator regum, nomenq; loquutus
Cæsareũ, & queruli quondã vice functus amici,

&c. Legimus etiam in psittacum vocalem carmen T. Vespasiani Strozæ lib. 6. Eroticωn. ¶ Psittacos in India sacros existimari, & idcirco non venire in mensas, paulò ante in *f.* ex Æliano recitaui.

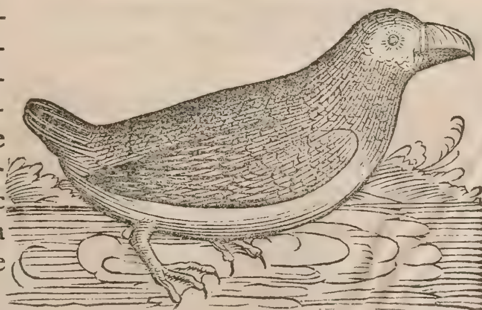
Prouerb. Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur. Senex psittacus negligit ferulam.

¶ PROVERBIA. Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur. *vide* supra in Coturnice *h.* ¶ Eras. Rot. in adagio Senis mutare linguam: Ne hoc quidem (inquit) prætermittendum, quanquam vulgò iactatum: Senex psittacus negligit ferulam. Et mox recenset Apuleij verba ex secundo Floridorum de psittaco, cui sermonem nostrum addiscenti ferrea clauicula (loco ferulæ) caput à magistro tundatur. Discit autem (inquit Apuleius) statim pullus vsq; ad duos ætatis suæ annos. senex autem captus & indocilis est & obliuiosus. Quæ posteriora verba (quòd pullus vsq; ad biennium facilè discat, senex indocilis sit) Apuleius, vt video, à Solino mutuatus est: hic à Plinio. & quanquam Plin. hęc de pica non de psittaco scribat, possunt tamen fortassis huic etiam conuenire. sin minus, ratio saltem prouerbij non impeditur. ¶ Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, Arbitrium (libertas) auro præferendum est, aiebat psittacus caueæ inclusus. Wille gehet für Gold / sprach der Papegeye / da saß er im Korbe. Tale est & illud, In cauea minus bene canit luscinia.

Ptereugotyrannus.

¶ PTEREVGOTYRANNVS, Πτερευγοτύραννος, (malim *Pterygotyrannus*, vt ordo etiam literarum scribi postulat apud Hesychium,) auis est quædam in India Alexandro data, Varin. Quærendum an hæc esse possit auis paradisi dicta, vel apus Indica: quæ cum pedibus careat, & alis pennisq; suis perpetuò in sublimi vehatur, non immerito Pterygotyrannus appellabitur: tanquam principatum inter aues obtinens quod ad remigium alarum.

DE PVPHINO ANGLICO.

PVPHINVS vulgò ab Anglis dictus, auis marina, cuius iconem & descriptionem Io. Caius medicus Anglus ad nos misit, anatis paruæ magnitudine. Vox illi naturalis, *Pupin*, est: à qua Pupinus melius diceretur. In piscis vsu est apud Anglos, vel in solenni ieiunio: carne & gustu Phocæ haud dissimilis. gregalis, carne, si domi nutriatur, libentius quàm pisce vescitur, &c. Hanc prius adhuc incognitam, ficto Picæ marinæ nomine in Paralipomenis Historiæ auium in præcedenti editione descripseramus his verbis:

AVIS quædam marina est (inquit Io. Caius Anglus, qui pariter etiam iconem misit) anatis magnitudine & figura corporis, pedibus palmatis & rubescentibus, ad posteriora magis positis quàm cæteris palmipedibus: rostro tenuiore magis latitudine se demittente, quàm longiore processu se extendente, quatuor incisuris rubris à summa, duabus ab ima parte sulcato, in colore pallentis ochræ. Quod inter has & caput est, subcœruleũ est, & ea figura, qua luna est, cum exacti dies decem sunt à coitu. per summa corporis totius nigrescit, nisi qua oculi sunt, qui in albo constituti sunt: per ima exalbescit tota,

nisi summo pectore, qua nigricat. viuit ex mari. Latitat in cauernis, vt charadrius. eam ob rem educta è cuniculi cauea auis est, loco non procul à mari posita, à venatore quodam immissa viuerra. Si animo conceperis totam hanc auem albam esse, ac dein superinductam illi vestem nigram cucullatam, tum si aliud nomen desit, fratercula marina rectè ex argumento dici posset.

DE PYRALIDE.

PYRALIS, Πυραλὶς, auis nominatur apud Aristot. historiæ anim. 9.1. vbi Gaza ignatiam vertit. Pyralidem (inquit) turtur impugnat. locus enim pascendi victusq; idem eorum est. nec alibi vsquam eius meminit. Turtur & pyralis dissident, Plinius. Quòd si Callimacho fides est adhibenda, palumbus, pyrallis, πυραλλὶς (per duplex λ.) columba & turtur, nihil habent inter se simile, Ælianus in Varijs. Πυῤῥαλὶς (per duplex rhô & lambda simplex) auis quædam, Hesychius & Varinus. Pyralis auis est quędam, quæ etiam rusticè sic vocatur, Niphus Italus. ¶ Est & pyrrhulas auis. Gaza *rubicillam* vertit, de qua in *R.* elemento scribemus. Item PYRIS, Πυρὶς, secundum aliquos apud Aristophanem. *vide* supra in Ceblepyri.

¶ Oppianus de aucupio libro tertio, cap. 10. cum merularum capturam præscripsisset, subdit: Eodem etiam modo capiuntur PYRRHIÆ aues, αἱ (forte οἱ) πυῤῥίαι. Pyrrhiæ vocabātur serui qui in comœdijs introducebantur, Eustathius.

Pyrrhiæ aues.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT *R.* LITERA.

DE REGVLO VEL TROCHILO EX VETERIBVS.

A.

TROCHILVS vocatur alijs nominibus senator & rex, Aristot. Gaza interprete. Græca nomina sunt, τροχίλος, πρέσβυς, βασιλεύς. Trochilus rex appellatur auium, Plin. ¶ Eadem etiam orchilus dicitur, vt docui suprà in *O.* elemento. ¶ Trochilos in Ægypto vocatur, rex auium in Italia, parua auis, quæ crocodili in somno hiantis os & dentes repurgat, Plinius. sed trochilus ille Niliacus & crocodilo familiaris longè alia auis mihi videtur, gallinularum aquaticarum generis, sub quo species diuersę continentur, vt in *T.* elemento dicemus. ¶ Regulus Græcè tum βασιλεὺς vocatur, tum voce diminutiua βασιλίσκος Aetio, Æginetæ & Aristophani in Auibus. ¶ Regaliolus quoque non alius quam regulus videtur: etsi quidam pro galgulo accipiant. *vide* in Galgulo. Pridie easdem Idus (antequam Cæsar interficeretur) auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inserentem, volucres varij generis proximo nemore prosequutæ ibidem discerpserunt, Suetonius in Iulio Cæsare.

B.

Forma. Passerculus troglodytes auicula omnium minima est regulo excepto: quo paulò maior est & nigrior. similis est autem ei in multis, præterquam quod in fronte auricolores pennas non habet, &c. & iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (Græcè legitur ψαρότερος, id est magis varij, Wotton.) Aetius. Troglodytes paulò maior est regulo, & colore illi similis, inter cinereum & viridem, (μεταξὺ τεφρȣ̃ καὶ χλωρȣ̃. mihi hic color non troglodytę, sed regulo tantum conuenire videtur. Wottonus suspicatur legendum μεταξὺ τεφρȣ̃ καὶ ὠχρȣ̃.) rostro tenui, Ægyneta.

Habitatio. Vox. Cibus.

C.

Trochilus fruteta incolit & foramina, Aristot. ¶ Passerculus troglodytes magis garrulus quàm regulus est, Aetius. *Regulus atq; merops & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Author Philomelæ. ¶ Regulus vermiculos edit, Aristoteles.

Infirmitas viriũ & ingenij solertia.

D.

Trochilus fugax atq; infirmis moribus est, sed victus probitate & ingenij solertia præditus. vocatur idem & senator & rex. quamobrem aquilam cum eo pugnare referunt, Aristot. Idem hist. anim. 9.1. trochilum cum aquila pugnare scribit. Aquilę & trochilus, si credimus, dissident. quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Rex auium priuatas contra noctuam inimicitias gerit, Aristot. Alibi etiam orchilum noctuæ infensum tradit: quem nos eundem trochilo esse ostendimus.

Inimicitiæ cum aquila & noctua.

E.

Prognosticon tępestatis. Capi difficile potest, Aristoteles. ¶ Orchilus subiens caua terræ signum facit futuræ tempestatis, Aratus.

H.

Immusculus. Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragum dicunt, Festus. Plura de immusculo leges in capite de aquilis diuersis. In Auibus Aristophanis cum auis quædam seruus Epopis, quænam esset non diceret, sed tantum ad domini sui mandata subinde se τρέχειν, id est currere: subijcit quidam: Es igitur τροχίλος auis, alludens ad verbum τρέχειν. vbi Scholiastes, Trochilus, inquit, fertur esse auis acris,

Trochilus ἀπὸ τȣ̃ τρέχειν.

ὄρνεον

ὄρνεον δριμύ.) volunt autem aliqui mediam ſylllabam acui debere: quaſi in textu τρόχιλος ſcribatur. ſed codices noſtri τροχίλος paroxytonum habent. Et rurſus cùm quidam dixiſſe ſe currere ἐπὶ πορωύλω: alius ſubdit: Hic auis eſt trochilus. abi igitur ô Trochile & dominum nobis accerſe. ¶ Κόρθιλος, auis quam aliqui βασιλικὸν vocant, Heſych. & Varin. ¶ Ῥόδιλλος, baſiliſcus auis, Ijdem. ¶ Τείκκος, auicula quædam, & rex apud Eleos, Ijdem. ¶ Acalanthis, nobiliſſimi canis nomen: quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli baſilicas nuncupant, Cælius. ¶ Πρέσβυς apud Ariſtot. hiſtoriæ anim. 9. 1. vbi Albertus *baſit* habet, quod ex Græco corruptum videtur vt pleraq; apud ipſum. *baſit* (inquit) Arabicè, apud nos autem ſenecta vocatur. ¶ Heſychius orchilum auiculam vilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici refert, nimirum à voce qua forſitan tubæ imitatur ſonitum.

Baſiliſcus & baſilica auis. Τρίκκος. Πρέσβυς.

DE EADEM AVE QVID PRODIDERINT ALbertus, & eiuſdem ſæculi ſcriptores.

REGVLVS, qui & parra, quaſi auis parua dicitur, multa eſt prole & garritu, Author de nat. rer. Trochilus eſt auis minima omnium, quam regulum vocant: quæ licet paruo ſit corpore, auſu tamen magno contra aquilam pugnare conatur. Solitaria volat. pullis fœcunda eſt. nam plurimos vno fœtu producit. vno ſpecu vel antro in hyeme multi conduntur, vt ad calorem turba cõferente calor qui paruus eſt in tam minimis corporibus augeatur, Albertus & Author de nat. rerum. Vermibus & araneis veſcitur, Author de nat. rerum. Eſt etiam auis muſica, & præcipuè cantat tempore magni & ſicci frigoris in hyeme, Albert. Regulus bis anno pullificat & facit 9. oua in vna pullificatione aut circiter, Idem. Auis minima eſt, ſed quanto minor, tanto velocior, adeoq; animoſa, vt etiam contra aquilam aliquid conari audeat. Homines quoque deludit. nam cùm ſe proximè quaſi manu capiendam obtulerit, caſſo hominis conatu & labore impigra profugit, Author de nat. rerum. ¶ Conuenerant aliquando aues inter ſe, ſicut fabula refert, vt illa pro rege haberetur, quæ ſublimi volatu omnes alias vinceret: cumq; aquila omnes alias aues tranſcenderet, exiliens parra quæ ſub ala eius latuerat, inſedit aquilæ capiti, & inde ſe eſſe victricem aſſeruit, Author de nat. rerum. Si deplumatus regulus in veru paruo exponatur igni, voluit ſeipſum, vt nos experti ſumus, Albertus. ¶ Hæc illi de regulo: an verò aliquid ad paſſerem troglodyten potius pertinens, (quem vulgò in pleriſque vulgaribus linguis regem auium nominant, & recentiores etiam aliqui cum regulo confundunt) regulo adſcripſerint, vt mihi quidem videntur, conſiderandum relinquo.

ADHVC DE EADEM AVE EX SCRIPTORIBVS noſtræ memoriæ, & obſeruationibus proprijs.

A.

REGVLVS omnino ea auis mihi videtur, cuius hîc figuram poſui, id quod primum ex doctiſſimi medici Ioan. Agricolæ Ammonij ſcriptis me cognouiſſe profiteor. Reguli (inquit) in Bauaria pleriſque locis turmatim volant, auricoloribus pennis, quibus in capitibus loco aurearum coronarum inſigniuntur: appellantq; Germanicè eam ob rem Goldhendlin. hi cùm bruma eſt gelidiſſima in vrbibus, reliquo verò tempore in ſyluis conſpiciuntur. & vbi nidificãt ſex aut ſeptem oua tam parua quàm eſt piſum ædunt. Femellas inter eos percipimus pallidioribus capitis pennis, loco coloris aurei conſpicuas eſſe, Hæc ille. Italicè *fiorrancio*, id eſt flos calendulæ appellatur, à macula verticis nimirum aurea. ab alijs *ochio bouino*, id eſt oculus bouinus, à magnitudine, ni fallor: vt etiam Germanis Ochſſeneugle / id eſt ocellus bouinus: quanquam alij (in Bauaria, & circa Argentoratum & Francfordiam ad Mœnum) Goldhendlin nominant. circa Bernam in Heluetia, Strüßle. aliqui Thannmeißle / id eſt parum vel parulum abietum, ſed impropriè. ¶ Turcæ *Sercé*.

Nomina recentiorum apud diuerſas gentes.

¶ Auis regia eſt quam nos vocamus regillum, Syluaticus Italus. Trochilus, *lo reillo*, Scoppa Italus. Regaliolus auis, *reillo*, *ſcricciola*, Idem. Quidam Italicè regulum *rectino* interpretantur. ¶ Gallicè aliqui *rottolet*, *roytolat*, *petit roy*. ¶ Flandricè Koningkin. Polonicè *Krolik*. Sed omnia hæc nomina in diuerſis linguis à rege denominata paſſerem troglodyten ſignificant, quem cum regulo multi confundunt.

Regulum quidā pro passere troglodyte accipiunt.

¶ Trochilus (Turnero) est auium omnium minima, cauda longa & semper erecta, rostro longiusculo, sed tenuissimo, colore ferè fuluo. nidum facit foris ex musco, intus ex plumis aut lana, aut floccis, sed plurimum ex plumis. Oui erecti & in altero suo fine consistentis, formam nidus habet, in medio veluti latere hostiolum est per quod ingreditur & egreditur. In posticis ædibus & stabulis stramine tectis, interdum nidum construit, sed sæpius in syluis. auis est etiam soliuaga, & gregatim nunquam volat, imò quoties alium sui generis offendit, mox illi bellum indicit, & confligtatur. Quare aues illæ, quæ in Bauaria pennis auricoloribus, quas in capitibus ceu coronas aureas ferunt, in syluis æstate degentes, & gregatim ad vrbes hyeme aduolantes, reguli non sunt sed tyranni Aristotelis, Hæc ille. mihi quidem hæc quæ scribit omnia passeri troglodytæ conuenire videntur, corporis forma, cauda semper erecta, nidificatio, volatus solitarius. Quòd autem regulus Agricolæ Ammonij & noster gregatim volat, hoc non obstat, vt ipse putat, quò minus sit regulus. neq; enim veterum aliquis regulos solitarios esse prodidit, sed Albertus Germanus, qui passerculum troglodyten, vt Germani vulgò, pro regulo accepisse videtur. Aucupes quidam nostri auiculas Goldhendle/ non gregatim, sed paucas simul volitare mihi retulerunt. Turneri de trochilo sententiam Eberus & Peucerus comprobant: & inter Gallos Bellonius, qui in libro Gallico Singularium Obseruationum suarum, Auis (inquit) quam nos *roitelet* vocamus Græci (in Creta) vulgò *trilato* vocitant, voce accedente ad veterem Græcam trochilus. Atqui Gallorum *roitelet* passer troglodytes est, vt dixi: & trilato vox Græca à troglodyte per syncopen mihi facta videtur. Hac verò minor auis (mox subdit) *tettigon* ab ijsdem vulgò vocatur, (à magnitudine puto, qua cicadam vix excedit:) à Latinis (ab Aristotele) tyrannus: Gallis *vn poul* vel *soucie* vel *sourcicle*, (à supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas vtrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrant vt supercilia in nobis: nec multò maior est locusta, Hæc ille. ego omnino regulum esse puto, quam ipse tyrannum, in regulo autem nostro non vtrinq; plumæ illæ capitis aureæ habentur, sed in medio tantum. Mihi *soucie* Gallis dici videtur non tanquam *sourcicle* à supercilijs (quo fortè nomine corrupto vulgus vtitur) sed à simili in vertice colore floris calendulæ, quam Galli vulgò *soucie*, quasi *solsiam* vel *solsequiam* appellant: præsertim cum Italicè quoq; hæc auicula alicubi *fior rancio*, id est flos calendulæ appelletur. Tyrannus minutissima auium, paulò supra locustam, cristam gerit rutilam. color corporis ex citrino rubescit supernè, infernè cæsius est: ὄρνεον εὔχαει καὶ εὔρυθμον, ein Goldhenli/ Eberus & Peucerus. Nostram de regulo & passere troglodyte sententiam nuper etiam Melchior Guilandinus Borussus, iuuenis doctissimus & in longinquis regionibus peregrinatus, in sua ad me epistola confirmauit. Scaliger libro de Subt. sic de his auibus scribit: Sed neq; minima est auis Regulus. Alia lōge minor, quam Tyrannum vocant. Nitidissima pluma lutea cętero corpore, rubra verò in vertice ad cristæ modum. Proxima Regulo exiguitas Troglodytę: cuius meminit Paulus in septimo: solus quod equidem meminerim, eius author historiæ. Visus, vt ille canit, ad calculum, Hæc ille.

Tyrānus quorundā idem est qui noster regulus.

¶ Reguli nostri autumno ferè capiuntur: auiculæ colore subuiridi, verticis colore partim luteo partim flammeo, pallidiore in fœminis. muscis, vermiculis & cossis vescuntur. Sunt qui eos muscis adeò ingurgitari dicant, vt aliquando de vita periclitentur. ¶ Regulus qui & bitriscus dicitur, Io. Saresb. in Polycrat. Gerhard. Cremonen. pro charadrio apud Kiranidem vertit regulum (legendum puto regalbulum. sic enim charadrium aliqui interpretantur) *vide* in Charadrio *A*. ¶ Inter iuniperos degit regulus noster, vt audio. Niphus tamen regulum rubrum esse scribit, præparuum, & in ripis riuorum agere. Minima auium apud nos est regulus, qui per dumeta volitat, passerculo dimidio minor, Cardanus. ¶ Aucupum nostrorum alij regulos perennare apud nos aiunt: alij hyeme auolare, post omnes alias aues quæ migrare solent. ¶ Regulus bis anno parit, oua circiter nouem vno tempore, Albert. videtur autem is reguli nomine passerem troglod. intelligere.

¶ Baltasar Stendel, qui de arte coquinaria Germanicè scripsit, lib. 6. cibarium quoddam (ex butyro, ouis, farina) describit, quod eodem quo regulum Germani nomine Goldhändle nominat.

¶ Nos deum putamus ardeis, trochilis & coruis vti, vt harum auium voce aliquid significet, Plutarchus in lib. De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, an verò trochilos intelligat regulos, vel eiusdem nominis aquaticas aues, non habeo quòd asseram.

Rhaphi.

¶ RHAPHI, Ῥάφοι, aues quædam sunt, Hesychius & Varin. Kiranides pellicanum *ramphon* vocat, nimirum propter rostri (quod Græci *ramphos* appellant) magnitudinem.

Rhinoceros.

¶ RHINOCEROS, Ῥινόκερως, fera quadrupes, & auis quædam in Æthiopia, Hesych. & Varin.

Rhyntaces.

¶ RHYNTACES, Ῥυντάκης, parua auicula (μικρὸν ὀρνίθιον) in Persis nascitur, cui excrementi nihil est, sed totum corpus interius pinguedine plenum: quamobrem vēto & rore eam ali existimant. Hanc Ctesias prodidit cultello altero latere veneno illito Parysatim (Artoxerxis matrem) diuisisse, dimidiam partem veneno infecisse, & quæ veneno intacta atq; incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse, Statiræ (vxori Artoxerxis) autem venenatam partem porrexisse. Sed Dinon ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatin, verum Melantam partitum cultello Statiræ infectam partem apposuisse, Plutarch. in vita Artoxerxis.

Rhyndace.

¶ Rhyndace, Ῥυνδάκη auicula æqualis columbæ ὀρνίθιον ἡλίκον περιστερά, Hesych. & Varinus. Pluuialis quidem auis lautissima, de qua in *P.* scripsimus, cibo solido vesci negatur à nonnullis, quoniam nihil in ea reperiatur. itaque non exenteratur. magnitudine est columbæ. sed rhyntacem esse

tacem esse non assero. Bernicla quoq; auis, (de qua inter anates egimus,) quæ ex arbore aut ligno nasci vulgò creditur in Britanniæ & Flandriæ quibusdam locis, superflui aliquid non habet, vt neque arbores, Obscurus. Sed rhyntacen aliqui eam esse auem coniiciunt, quæ auis Paradisi appellatur, vt in Elemento *P.* scriptum à nobis est.

¶ Rvbetra vermiculis alitur, Aristot. historiæ anim. 8. 3. nec alibi huius auis meminit. Legitur autem Græcè βατὶς oxytonum, fœminino genere, Gaza rubetram vertit. Niphus ait esse auem quę vulgò ab Italis *barada* dicatur. ¶ Rubetra Aristotelis quænam auis sit, prorsus diuinare non possum. Gybertus Longolius linariam siue miliariam esse rubetram putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum *buntinga* (ea est auis quam Germani vocant Gersthammer / *vide* in Passere maiore & in Linaria) in rubis tam frequens sit, quid vetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? Nihil igitur certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicum sit huic aui imponendum. Sed quum a-uium supra cõmemoratarum, altera (miliaria) seminibus herbarum vescatur, altera (*buntinga*) hordeo & tritico, & batis Aristotelis vermiuora sit, deligenda est auicula quæpiam quę solis vermibus pascitur: qualis est auicula Anglis *stonchattera*, aut *mortettera* dicta, & Germanorum klein Brach vogelchen. hęc si batis non sit, mihi prorsus ignota est, Turnerus. ¶ Ebero & Peucero rubetra minima est turdorum generis, rubi fructu & sambuci victitans. Atqui Aristoteles nihil quàm vermiuoram esse scribit. ¶ Est & βατὶς, piscis lati genus. *Rubetra.* *Βατίς.*

DE RVBECVLA ET RVTICILLA, VEL ERIthaco & Phœnicuro ex veteribus.

A.

Erithacvs, Ἐρίθακος, auis pro Gaza rubeculam reddit, nimirum à rubro colore pectoris: alibi verò syluiam, (fortè, quòd in syluis degere soleat per æstatem: hæc verba ex Nipho fortè aut alio recentiore nobis descripta sunt. Gaza nusquam nominat syluiam, quòd sciam, sed historiæ animal. 8. 3. siluiam (per *i* scribens) cum rubecula nominat inter aues quæ vermiculos petunt, vbi Græcus codex noster nomen quod siluiæ respondeat nullum habet. hyeme cum propius ad domos accedit phœnicũrus dicitur, vt Aristot. scribit. Rubeculæ (inquit) & quæ ruticillæ (phœnicuri) appellantur, inuicem transeunt. estq; rubecula hyberni temporis, ruticilla æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ. Erithacus hyeme, idem phœnicurus æstate, Plinius. Quædam certis temporibus transformari videntur, vt erithacus, & qui vocantur phœnicuri æstiui, Constantinus in Geoponicis 15. 1. Phœnicurus, Φοινίκουρος, proparoxytonum. Erithacus auis quæ & ἐριθεὺς dicitur, Hesychius & Varinus. Erithacus auis à plerisque dicta, à nonnullis ἐριθεὺς, ab alijs ἐρίθυλος vocatur, Scholiastes in Vespas Aristophanis.

C. & D.

Erithacus auis est solitaria, (ὄρνεον μονῆρες καὶ μονότοπον, Varinus,) quæ nunquam ferè in eodem saltu nisi vna reperitur. *vide* infra in prouerbio Vnicum arbustum, &c. Rubecula vermiculis vescitur, Aristot. ¶ Corui, picæ & erithaci, homines imitantur (scilicet voce,) & meminerunt eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis.

E.

Orchilus aut eritheus, (ἐριθεὺς, prima breui, sequentibus longis,) caua terræ subiens, signum facit tempestatis futuræ, Aratus. ab Auieno conuertitur, paruus eritheus. Rubecula auis stabula circumiens, & habitata loca lustrans, ex aduentu tempestatis se fugere declarat, Gillius.

H.

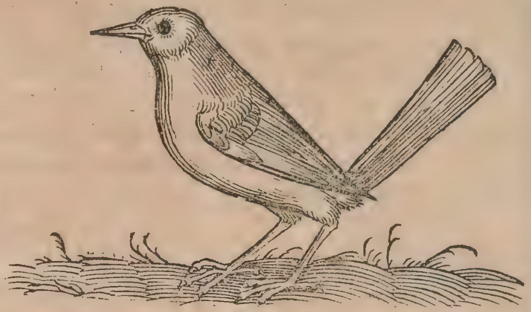
Αἴσακος, erithacus auis, Camers. Idem & Hesych. æsacum interpretantur ramum lauri, quem manu tenentes hymnos deorum dicebant. Δάνδαλος, erithacus auis, Hesych. & Varin. scribitur autem ab illis ἐριθακὸς oxytonum, (vt & à Varino in Αἴσακος. in Erithaco verò pro paroxytonum, quod placet) nisi librariorum erratum sit. ¶ Ἐριθακὶς, mulier pro mercede laborans, Eustath. Proprium hoc nomen puellæ videtur apud Theocritum Idyl. 3. ¶ Ἔριθοι agricolæ, quòd *éran*, id est terram colant: ab usiuè verò etiam ἐριουργοί, id est qui circa lanam laborant vel mercenarij, Hesychius. *Synonyma.* *Homonyma.*

¶ Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Zenodotus author est hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Mihi videtur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem erithacus auis quædam solitaria, vt eodem in saltu non temere nisi vnam inuenias. Thomas Magister ait à quibusdam ἐριθέα vocari, ab alijs ἐρίθυλον, à plerisq; ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc allusit adagium in Vespis, Οὐ γὰρ ἄν ποτε Τρέφειν δύναιτ᾽ ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. Non enim fieri potest Fures vt vnquam saltus alat vnus duos. Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander magnus: Mundum non capere duos Soles, Eras. Rot. Eiusdem sententiæ est illud Germanis quibusdam vsitatum, vt Tappius scribit, Duobus gallis in vno sterquilinio, duobus stultis in vna domo non conuenire. Zween Hanen auff einem Mist vertragen sich nit. Item, Zween Narren tügen nit in einem Hauß. *Adagiũ.* *Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.*

Emblema. ¶ Emblema Alciati inſcriptum, Paruam culinam duobus ganeonibus non ſufficere: *In modicis nihil eſt quod quis lucretur, & vnum Arbuſtum geminos non alit erithacos.* Aliud: *In tenui ſpes nulla lucri eſt: vnoq́; reſidunt Arbuſto geminæ non bene ficedulæ.*

DE RVBECVLA, HOC EST AVE QVAM *plerique à rubicundo pectoris colore denominant, ſcripta recentiorum.*

A.

Erithacū & phœnicurū eandem auē non eſſe vt veteres exiſtimarunt. CVM Ariſtoteles tum Plinius (inquit Turnerus) de erithaco & phœnicuro ſcripſerunt, tranſire videlicet has aues in ſe inuicem, hanc hyberni, illam æſtiui temporis eſſe. Qua in re vterque aucupum relatibus magis quàm ſua experientia nixus, à veritatis tramite longiſſimè aberrauit. nam vtraq; auis ſimul conſpicitur, & rubeculæ domitæ & in caueis alitæ (idem noſtri aucupes affirmant) eandem perpetuò formam retinent. quin & eodem tempore nidulantes, ſed modis longè diuerſis, ſæpiſſime in Anglia vidi. *Qua ratione rubecula nidū ſuum cōſtruat.* Rubecula, quæ non ſecus æſtate quam hyeme rubrum habet pectus, quàm poſſit longiſſimè ab oppidis & vrbibus in denſiſſimis vepretis, & fruticetis ad hunc modum nidulatur. Vbi multa querna reperit folia, aut quernis ſimilia, ad radices veprium, aut denſiorum fruticum, inter ipſa folia nidum conſtruit: & iam conſtructum, opere veluti topiario folijs contegit. Nec ad nidum vbique patet aditus, ſed vna tantùm via ad nidum itur. ea quoque parte, qua nidum ingreditur, longum ſtruit ex folijs ante hoſtium nidi veſtibulum, cuius extremam partem paſtum exiens, folijs claudit. Hæc, quæ nunc ſcribo, admodum puer obſeruaui, non tamen inficias iuerim quin aliter nidulari poſſit. Si qui alium nidulandi modum obſeruauerint, ædant, & huiuſmodi rerum ſtudioſis, & mihi cum primis non parùm gratificabuntur. *Qua item ratione phœnicurus ſeu ruticilla.* Ego, quod vidi, alijs candidè ſum impertitus. Phœnicurus, quem ruticillam vocat, in excauatis arboribus & (quod ſæpe expertus ſum) in rimis & fiſſuris murorum, poſticarum ædium, in medijs vrbibus, ſed vbi hominum minor frequentia concurſat, nidulatur. Phœnicurus mas nigro eſt capite, & cauda rubra, cætera fœminæ, niſi quòd ſubinde cantillat, ſimilis. (Rubeculam æſtate cantantem nunquam audiui.) Caudam ſemper motitat vterque. *In quibus differant Phœnicurus & Rubecula.* Phœnicuri fœmina, & proles adeò rubeculæ pullis ſimiles ſunt, vt vix ab oculatiſſimo diſcerni poſſint. Verum motu caudæ dignoſcuntur. Rubeculæ licet caudam moueant, poſtquam tamen ſubmiſerint, ſtatim erigunt, nec tremunt bis aut ter more ruticillarum. Ruticillæ enim ſimul atque caudam mouere cœperint, non ceſſant donec ter aut quater ſimul leuiter mouerint, vt alas, iuniores auiculæ cibum à matribus efflagitantes, motitant. Rubeculæ in æſtate, vbi in ſyluis ſatis ſuperque alimenti ſuppetit, nec vllo infeſtantur frigore, (quæ res cogit illas in hyeme ad vrbes, oppida & pagos confugere) cum prole ad deſertiſſima quæque loca ſecedunt. Quareminus mirandum eſt, rubeculas in æſtate non paſſim occurrere. Ruticillas quid miri eſt in hyeme non eſſe obuias, quum per totam hyemem deliteſcant? Adhæc cum rubeculæ pulli, in fine autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinem nacti, ad pagos & oppida propius accedunt: ruticillæ, quæ antea per totam æſtatem cernebantur, diſparent, nec amplius in prŏximum vſque ver cernuntur. Quæ cum ita ſe habeant, quid Ariſtoteli aut illi hoc referentibus erroris anſam præbuerit, facile quiuis poteſt colligere, Huc vſq; Turnerus.

Nomina huius auis apud diuerſas gētes. ¶ Erithacus hyeme, phœnicûrus æſtate, auis eſt quam vulgò pectus rubeum vocant, Perottus. Vulgò ab Italis *petto roſſo* dici inuenio, ab alijs per ſyncopen *petuſſo* pro *pettoruſſo*. Ab alijs *peccietto*, (quæ vox pectuſculum ſignificat,) vel *pechietto*, vel vt nos proferremus *petſchetto*. alibi *ferbot*. ¶ Luſitanis *pitiroxo*. ¶ Gallicè, vt Bellonius ſcribit, *rubeline* vel *gorge rouge* nominatur. Ab alijs *rouge gorge* vel *berée*. Eadē fortè fuerit Sabaudis dicta *rouge bourſe*. Germanicè Rötele/ Winterrötele/ Rotbrüſtle/ Waldtrötele/ Rotkropff/ Rotkröpfflin/ & apud Saxones Rotkelchyn/ vt Eberus & Peucerus annotant. ¶ Anglicè *a robin, a redbreſte*, Turnerus & Eliota. (Sed Eliota alibi frigillam interpretatur *a ruddocke, or robin, redbreſt*:) alibi *a robbyn rock*. Paſſerem troglodyten Angli vulgò fœminam tantum eſſe aiunt, & marem eius *a robbyn rock*. ¶ Illyricè *czierwenka*.

B.

Forma. Rubeculæ rubro ſunt pectore, vnde & in pleriſque linguis nomen ſortiuntur. dorſo & capite fuſco. Veteres colorem eius hyeme mutari putarunt, & ruborem è pectore in caudam tranſire, vnde & nomen mutetur in phœnicurum, qui rurſus æſtate in erithacum, id eſt rubeculam tranſeat: ſed aues has eſſe ſemper diuerſas, nec ex alterius mutatione alteram fieri, in *A.* iam ſcripſimus ex Turnero.

De rube-

C.

De rubeculæ nido, & quomodo caudam moueat aliter quàm phœnicurus: & quòd æstate in siluis ac locis desertis degat, in fine autumni ad oppida & pagos propius accedat, Turneri verba recitauimus in *A*. ¶ Rubecula vescitur apibus, Bellonius. Domi captiua muscis, micis panis & nucleis iuglandium cõcisis alitur, & per hyemem quoq; cantillat, phœnicurus non ante vernum tempus. ¶ Comitiali interdum corripitur, qui morbus in alijs etiam auiculis inclusis quandoque obseruatur.

Cibus. *Morbus.*

D.

Domi si duæ aut plures simul alantur, pugnare inuicem solent. vnde in siluis etiam eas esse pugnaces verisimile est, & vt prouerbium habet, Arbustum (Frutetum) vnum non alere duos erithacos. ¶ Rubecula, vt audio, merulam amat, eamq; sequitur, & noctu ferè in proxima arbore quiescit.

Pugnacitas. *Amor erga merulam.*

E.

Noctuæ infensa est. ¶ Imminentem pluuiam voce prædicit.

Prognosticon.

DE RVTICILLA SEV PHOENICVRO ITErum copiosius, ex recentioribus.

A.

ERITHACI & phœnicuri inuicẽ transeunt. estq; erithacus hyberni temporis, phœnicurus æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ, Aristot. Nos aues esse diuersas, nec inuicem transire suprà ostendimus. ¶ Φοινίκουρος proparoxytonum Grece scripserim, Latinè phœnicũrus penanflexum. φοινικουρὸς alicubi apud Aristotelem non rectè legitur. ¶ Italicè nominatur *reuezôl*, quasi rubicellus vel rubicilla. alibi *corossolo* à cauda ruffa. ¶ Galli *roussignol* vocãt tum lusciniam, tum phœnicurum, qui circa muros seu parietes degit, Bellonius. Ego phœnicurum nõ simpliciter *roussignol* à Gallis appellari audio, sed *roussignol de mur*, hoc est lusciniam murorum. ¶ Germani, vt nostri, Hußrötele/ quod est rubecula domorum. nam circa domos & hortos volitat. vel Summerrötele/ id est rubecula æstiua, quòd hyeme appetente auolet vel lateat. Alibi Rotschwentzel/ à cauda rubra, vt circa Francfordiam ad Mœnum Rotzägel. Eberus & Peucerus interpretantur Rotstertz. Murmellius Rotstert. Audio etiam Weinvögele alicubi nominari, quasi ampelidem à vineis: quum tamen vuis non vescatur. ¶ Angli *a redetale*.

¶ Circa Argentoratum alia quædam auis Rotschwentzel à cauda rubente, minus tamen & obscurius quàm superiori, nominatur, cuius iconem adiungimus. Trãsuersa etiam per alas macula obscurè rubet. Fuscus color capitis & dorsi est. maiores alarum pennæ nigricant, vt in dorso quædam, & rostrum. Crura fusca. superior alarũ pars subruffi coloris sordidi est. Pectus & venter albent. Pars circa oculos in fusco albicat, vt pictura demonstrat. nam auem ipsam nondum vidi.

B.

Phœnicurus magis nigro est capite & cauda rubra, cætera fœminæ similis, Turnerus. Differt à ficedula, (ficedulam Germanicè interpretantur Schnepffli / Wüstling/) quæ cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus. ¶ Phœnicurus (vt aliquando considerarui captum in fine Iunij) macula alba rotunda insigne habet sinciput, pennæ sub rostro nigræ sunt, caput cum dorso cinerei vel fusci coloris. Alarum pennæ fuscæ modicè ad ruffum inclinant. Ruffus color est in pectore, ventre & cauda. sed venter imus magis albicat. cauda pennis octonis cõstat. Magnitudo

Descriptio formæ.

totius infra parum (maiorem) est, rubeculæ æqualis. Rostrum nigricat, tenue, oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone nostra non bene expressæ mihi videntur.) Crura nigricant.

C.

In fine autumni auolat, vt nostri aucupes aiunt, aut se abscondit, verno tempore ad nos redit. *Cibus.* ¶ Quòd si domi alantur, per hyemem non cantillant vt erithaci, sed vêre primum. aluntur autem difficilius, & sæpius pereunt. vescuntur ijsdem quibus rubeculæ, nempe muscis, micis panis, & nucleis iuglandium concisis: item ouis formicarum, & (ni fallor) araneis quoque. Auceps quidam non imperitus phœnicurum victu eodem, quo curruca (ein Graßmuck) vti mihi retulit: & natura ferè illi cognatam esse, nisi quòd non inter harundines nidificat. *Cantus.* ¶ Mas subinde cantillat, Turnerus. Canit ferè in sublimi aliquo ædificio, vt pinnaculis, summis caminis. Primo diluculo præcipuè suauiter cantillat. Pullis iam exclusis, vt & philomela, non canit: sed inter incubandum. Prætereunte aliquo clamitat. *Caudæ motus.* ¶ Caudam subinde motitat, sed aliter quàm rubecula, vt suprà ex Turnero scripsi. *Nidificatio.* ¶ Nidificat, vt audio, in muris vel parietibus, vel iuxta domorum tecta, vel in foraminibus arborum. Plura de eius nido leges suprà, ab initio Historiæ de rubecula ex recentioribus, verbis Turneri. *Partus.* Oua bina aut terna parit. Nutrit & cuculi pullum aliquando: quem nuper in phœnicuri nido in ripa riui cuiusdam constructo quidam sibi deprehensum retulit.

E.

Noctuæ infensus est, vt erithacus quoque.

H.

Pyrrhulas. *a.* Pyrrhulas eadem videtur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur, 2
cùm phœnicurum ruticillam vocet: si cui secus videatur, non contendo, Wottonus. ¶ Sigismundus Gelenius noster psittaci etiam genus quoddam cauda rubente phœnicurum vocabat. Encelius Salueldensis phœnicurum videtur *xanthiurum* appellare, lusciniam quandoq; cum xanthiuro coire scribens.

DE AVIBVS DIVERSIS RVBECVLÆ AVT *Phœnicuro cognatis.*

PHOENICVRVM curucæ (Grasmuscho nostro, vel atricapillæ) cognatum esse superius scripsi.

Kätschrötele. ¶ AVCVPES nostri genus quoddam rubeculę Kätschrötele nominant, (per onomatopœiam, vt puto,) colore fuscum, quæ primę auium adueniant verno tempore, & sub hyemem primæ recedant. 3
Hyeme in altis montibus latêre aiunt.

Schnäpffli. ¶ EBERVS & Peucerus ficedulam Germanicè interpretantur Schnepffli vel Wüstling. huic (aiunt) Latinum nomen inde factum est, quòd cùm ficus maturescunt, tum primùm ferè prodit & cōspicitur: cognata phœnicuro vero, adeò similis, vt nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, vix possent dignosci. Schnepffli verò inde nominatur, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas captat & culices. Hæc illi.

Bürstner. Wegflecklin. RVBECVLARVM generi cognatæ fuerint forsan etiam aues duæ, quarum alterum Bürstner Germani vocant, alteram Wegflecklin, hanc in appendice describemus, illam iam suprà cum OEnanthe descripsimus. 4

DE RVBECVLA SAXATILI.

CYANVM Aristotelis Bellonius à Græcis hodie *petrocossyphum* appellari scribit, de eo copiosè suprà in C. elemento scripsimus. Rhæti circa Curiam (vbi interdum capitur hæc auis, sed raró: & magno venditur, vterque sexus drachmis octonis aut pluris) Steinrötele / id est rubeculam saxatilem, vel Steintro-

Steintrostel/ id est turdum vel turdelam saxatilem appellant. Hanc circa Clauennam Rhætorum captam, vir doctissimus & poeta insignis Franciscus Niger olim ad me misit, & Italicè *corossolo* appellauit, quod nomen haud scio an ruticillæ potius conueniat. circa Bellinzonam *crosseron* vocant. Nidulatur in rupibus. Natura & specie ferè & canendi suauitate merularum generi, in primis quidem passeri solitario, cognata videtur. ¶ Auis est toto corpore varij coloris, maximè nigro, ruffo & albicante distincta, plurimum albi in ventre, plurimum ruffi circa orrhopygium & in cauda. circa collum cinereus color est, ad cæruleum inclinans. Ventris plumæ ruffum & album notis in medio nigris distinguentibus eleganter pinguntur. Rostrum est merulæ, corpus paulò minus.

DE RVBICILLA SIVE PYRRHVLA.

A.

RVBICILLA vermiculos edit, Aristoteles semel in hist. anim. nec alibi eius meminit vsquam. Græcè πυῤῥούλας scribitur, Gaza rubicillam vertit. Hæc auis (inquit Niphus) rusticè à nostris (Italis) *rubeccius* vocatur: licet rubicilla & rubecula iuxta versionem Gazæ non sint idem. ¶ Pyrrhulas eadem videtur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur. si cui secus videatur, non contendo, Wottonus. ¶ Pyralis etiam semel tantum nominatur ab Aristotele, quæ cum turture pugnet, eò quòd locus pascendi victusq; idem eorum sit. Gaza vertit ignariam. Hanc à pyrrhula diuersam esse apparet ex eo quòd victus est diuersus.

¶ Pyrrhulam Turnerus esse conijcit, auem quæ à Germanis Blutfinck nominatur, ab Anglis *bulfinche*, cuius hæc est figura. Rubicillam (inquit Turnerus) Aristoteles inter eas aues cōnumerat, quę vermibus vescuntur: sed pluribus verbis eam nō describit. Ego nominis etymologiam sequutus rubicillam, Anglorum *bulfincam* esse conijcio. Nam omniū quas vnquam vidi auium mas in hoc genere pectore est longè rubidissimo: fœmina verò pectore toto est cinereo, cętera mari similis. Sed vt facilius omnes intelligāt, de qua aue scribam. Magnitudine passeris est, rostro breuissimo, latissimo & nigerrimo. lingua latiore multò quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi sapores dijudicans, oris cœlū tangit, carnea & nuda est, reliquæ partes cornea pellicula obducuntur. Supremam auis partem plumæ cyaneæ contegunt. cauda nigra est, & capite etiam nigro. Vescitur libentissimè primis illis gemmis ex arboribus ante folia & flores erumpētibus, & semine canabino. auis est in primis docilis, & fistulam voce sua proximè imitatur. nidulatur in sæpibus, & oua quatuor excludit, vt plurima quinq;. eundem colorem per totum annum seruat, nec locū mutat. Quæ quum ita se habeant, non potest hæc atricapilla esse, vt quidam volunt, (Gyb. Longol. melancoryphum hanc auem esse putabat) vtcunq; extremo linguæ acumine carere videatur, Hæc Turnerus.

Descriptio rubicillæ ex Turnero.

¶ Auis cuius iconem in præsenti pagina damus, Italicè nominatur *suffuleno*, vel *franguello montano*, id est fringilla montana: quamuis & aliæ quædam aues fringillæ montanæ vocentur. & alibi circa alpes *franguel inuernengk*, id est fringilla hyberna. ¶ Gallicè *piuoine*, quanquam & ficedulæ vel atricapillæ idem nomen attribuit Bellonius. Lotharingis *pion*. ¶ Germanicè Gügger apud nos per onomatopœiam: alibi Blutfinck / id est fringilla sanguinea, à rubro colli, pectoris & ventris superioris colore. alibi Gutfinck/ Brommeiß/ Bollenbeisser/ Rotuogel/ Hail/ Goll: in Austria Gympel / in Brabantia Pilart: Rostochij Thumbherr. Eberus & Peucerus hanc Aristotelis *chrysomitrin*, id est auriuittem esse putant, quod non probârim. inuitauit illos nimirum Germanicum nomen Goldfinck (id est fringilla aurea) alicubi vsitatum. adferunt & alia nomina, Laubfinck / (quasi fringilla frondium. fortè quòd frondium gemmas deuoret,) Thumbpfaff/ (quod nescio quomodo sacerdotis canonici habitum præ se ferat, & Gumpel. Fœmina (inquiunt) priuatim Quetsch vocatur à voce quam ædit. Ijdem rubicillam vel pyrrhulam Germanicè interpretantur Buchfinck / (nos fringillam simpliciter ita nominamus,) Quecker / Blutfinck. ex quibus penultimum nomen mihi ignotum est: vltimum quidem non fringillæ, sed aui de qua hîc scribimus conuenit & attribui solet. itaque cum hac aue fringillam confudisse videntur quod ad nomina. Eandem auem esse puto quæ circa Francfordiam ad Mœnum Pfäfflin dicitur. aiunt enim auem esse fuscam, pectore rubro, vertice nigro. hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quòd nigrum habeat circa caput quasi cucullum. ¶ Illyricum ei nomen est *dlask*.

Nomina.

¶ Quidam apud nos non indoctus hanc auem Plinij taurum esse conijciebat, à voce dictam, sed taurum cum Bellonio potius senserim botaurum vulgò dictum siue ardeam stellarem esse.

B.

Forma. Auis est magnitudine ferè alaudæ, colore fusco, vel cinereo in alis superioribus & dorso, capite, alarum parte inferiore & cauda nigris. post oculos, collo & pectore rubra, qui color ventrem versus dilutior est, imo ventre albicat, nigro circa caput veluti cucullo insignis. rostro breui, crasso, nigro, & ferme triangulo, quo se etiam excipere solet. *Vide* suprà in *A.* descriptionem ex Turnero recitatam. ¶ Fœmella in hoc genere tota cinerea est, (pectore non rubro vt mas, sed cinereo,) vertice tamen nigro vt mas, Eberus & Peucerus.

C.

Cibus. Vescitur semine cannabis, & primis arborum gemmis, Turnerus. Gemmas præcipuè florum mali aut piri priusquam se aperiunt, deuorat: ad quod aptum & bene comparatum habet rostrum, vnde & nomen ei apud Germanorum aliquos Bollenbeisser: inde & aliam auem (coccothrausten nostrum, den Steinbisser) aliqui Bollebick nominant, hoc est *nymphocopon*. nymphas enim appello flores priusquam dehiscant. Nuces etiam edit: & acinos quorundam fruticum, rubentibus præcipuè, vt sambuci aquaticæ; & solani perpetui cognominati, siue aliâs etiam, siue per hyemem tantùm, cùm cibos alios non inuenerit. *Cantus.* ¶ Auis perquam docilis est, & fistulam voce sua proximè imitatur, Turner. Fœminam audio non minus quàm marem canere, quod in alio auium genere non fit. Eruditus quidam apud nos hanc auem taurum Plinij esse suspicabatur ex voce. nos taurum potius ardeam stellarem facimus. Docetur exprimere omnes cantus auium, vt audio, sibilando & quasi canendo: interdum etiam, sed raro, humanum quoq; sermonem. Lingua enim ei lata est. Fœmina priuatim Germanicè Quetsch appellatur à voce quam ædit, Eberus & Peucerus. Mas quoque per onomatopœiam vocatur a nostris Gügger. ¶ De nido eius & ouis, leges suprà in *A.* in verbis Turneri.

D. & E.

Capiendi ratio. Hyeme ad domos aduolant & capiuntur facilè. Ego in decipula lignea aliquoties non paucos cepi in circuitu sparsis rubentibus solani perpetui acinis. ¶ Cicures admodum euadunt, ita vt domi etiam pariant & educent interdum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT *S.* LITERA.

Salpinx. SALPINX auis, Σάλπιγξ, tubæ sonitum imitatur, Ælianus. ¶ Hesychius orchilum auiculam vilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici meminit. ¶ Ὁ δὲ αἰγίθαλος, ὅτ' εἰσάλπιγξ, Callimachus apud Scholiast. Aristoph. in Aues. Ἠεισάλπιγξ, auis quædam, Varin. ¶ Picus quidam niger est, magnitudine cornicis, qui infixo rostro intra cortices siccarum ac putrescentium arborum sonum ędit terribilem, sono tubæ non dissimilem, Albert. Sic & ardea stellaris rostro in cœnum aut foramen aliquod iuxta paludem inserto, tubam voce repræsentat, à qua diuersa ei nomina Germani posuerunt.

DE SALO SIVE ÆGITHO AVE.

ÆGINTHVS nomen est auis apud Aristotelem, Gaza salum conuertit, Plinius habet ægithus sine *n* litera, vt & Aristot. hist. anim. 9.1. Αἴγινθος ἡ. & αἴγινθιος ὁ legimus in Ixeuticis Oppiani 1.10. & rursus αἴγινθος ὁ. 3.11. ¶ Salus (Græcè legitur αἴγιθος, malim αἴγινθος) vitæ commoditate & partus numero commendatur: sed alterius pedis claudit ate cedit, Aristot. historiæ anim. 9.15. Græcè legitur, Τὸν δὲ πόδα χωλός ἐστι. Alberti translatio habet, ægithum habere pedes citrinos, vt interpres aliquis pro χωλὸς legerit ὠχρός vel χλωρός. Plinius non hanc auem, sed Circum scribit claudum esse altero pede. est autem circus de genere accipitrum: sicut æsalon quoque: & sane recentiores quidam, vt Albertus & alij salum auiculam cum æsalone accipitre confundunt. Ego Aristotelem hanc auiculam pedibus infirmis esse sensisse arbitror, non altero tantum, sed vtroque. nam & cyano pedem magnum esse scribit, per synecdochem scilicet. *Cur salus asino sit inimicus.* Salo prælium cum asino est, propterea quòd asinus spinetis sua vlcera scabendi causa atterat, (scabendi causa atterens nidos eius dissipat, Plinius.) tum igitur ob eam rem, tum etiam quod si vocem rudentis audierit, oua abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram. itaque ob eam iniuriam aduolans, vlcera eius rostro excauat, Aristoteles & Oppianus in Ixeuticis 1. 10. Acanthis in spinis viuit, idcirco asinos & ipsa (vt ægithus) odit flores spinæ deuorantes, Plinius. *De odio mutuo inter ægithũ, florũ, & spinũ.* ¶ Ægithus, florus (anthus) & spinus, odium inter se exercent: & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Aristoteles. Ægithum anthus odit intantum, vt sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id veneficijs infament, Plinius. Spini & sali sanguis in eodem vase non possunt misceri, vt Aristoteles ait. hunc sacrum esse aiunt genijs qui præsunt hominibus itinera ingredientibus, Ælianus. *vide* in Acanthide *D.* ¶ *Qua ratione capiatur.* Æginthus capitur cauea, (κλωβῷ,) cui alius pridem captus ad alliciendum voce includitur. Fores vtrinque binæ. esca nux ponitur, aut vermiculus, aut aliquid aliud, cui voce illecta auis aduolet. Has quidem fores laqueus (ὕσπληγξ) ambiat, ne ingressus ægithus iterum euolet, Oppianus in Ixeuticis.

¶ Pro

¶ Pro ęgytho Alberti translatio aliàs simpliciter passerem habet, aliàs voces à Gręca corruptas, *argicus*, *agyrthus*, *habynoz*.

¶ Salus auis parua est, vt quidam aiunt, magnitudine passeris, aliquantulum ruboris habens supra caput. hæc enim est quæ asino est hostis: quoniam eius rudore abortit oua, & pulli è nido excutiuntur, Niphus. Eberus & Peucerus salum interpretantur Germanicè Zötscherlin/ colore cinereo, magnitudine luteolæ, vertice miniato. Hæc nimirum est auicula superius nobis descripta Linariæ rubræ nomine, quam nos Schösserle nominamus. Gybert. Longolius ægithum auiculam eandem curucæ facit, Germanis dictam ein Graßmusch. *Descriptio formæ.*

¶ In Vrbe Calechut sunt quædam alites *sarau* nomine, psittacis nonnihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longè suauiores amœnioresq́;, Ludouicus Romanus. *Sarau, aues Indicæ.*

¶ Sarin, Σαρὶν, genus auis simile sturno, Hesychius & Varinus. *Sarin.*

¶ In Scyllæ auis ventre chloriten gemmam herbacei coloris magi inueniri dicunt, Plinius. De Scylla Nisi filia in auem, quam aliqui cirin vocant, mutata, abunde scripsimus supra in Accipitrum historia, mox post circum accipitrem. *Scylla auis.*

¶ Scips, Σκὶψ, videtur auis esse nomen. nam apud Varinum legitur *sparasion* auis esse passeri similis: secundum aliquos scips. Scnipes quidem vel cnipes, insecta quædam volucria sunt, vt culices. *Scips.*

¶ Selevcides aues vocantur, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus. Nec vnde veniant, quove abeant, compertum, nunquam conspectis (conspectæ) nisi cum præsidio earum indigetur, Plin. lib. 10. Seleucis, Σελευκὶς, auis est locustis vescens, Hesych. & Varin. Auis est ventriculi multum & facile concoquentis, insatiabilis, maligna vel astuta, (ὄρνεον εὔπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον) & locustis deuorandis maximè inhians, Suidas. accipit autem εὔπεπτον actiuè pręter consuetudinem. ¶ Voracissima auis est Seleucis, & agricolis maximè exoptata, cum fruges locustis infestantur. Has enim partim deuorant, partim vel vmbra sui enecant. Ingestas nullo negotio per aluum excernunt. Aduentum sane ipsarum peregrinorum militum subsidio rectè comparauerit aliquis. nisi tamen gratitudinis aliquod specimen in ipsas mutuò referatur, conseruatas à se fruges populantur. Iam si quis mentis parum compos Seleucidem interfecerit, reliquæ ad defendendas à locustarum iniuria fruges in regionem non reuertuntur. Auiculæ quas nostrates in Asia Seleucidas vocant, iugiter locustas edunt, easq́; celeriter excernunt, Galenus lib. 6. cap. 3. de locis affectis. ¶ De harum auium genere videtur auis marina quæ in Apulia *Gaina* vulgò dicitur, quę bruchos ijs locis mimiū abundantes deuorat, & ouis eorum fœtibusq́; vescitur. Vide Ant. Galat. de Iapygię situ. *Seleucides aues.*

¶ Seleucis genus est poculi à rege Seleuco dicti, Athen. Hesych. & Varinus. item calciamentum muliebre, Hesych. & Varin. Pocula quædam vnicum fundum habent: alia duplex, vt ooscyphia, cantharia, Seleucides, &c. illorum fundum vasis corpori continuum fabricatum est: in his præterea alterum, quod è figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum insistit, Athenæus. Seleucia ciuitas est prima Syriæ, vel Ciliciæ Tracheæ, quam Seleucus Nicanor condidit. item aliæ vrbes eiusdem nominis. Mesopotamia quoq́; aliàs Seleucia dicta est. vide Onomasticon nostrum.

¶ Sialendris, Σιαλενδρὶς, auis quædam est apud Callimachum, Hesch. & Varinus. *Sialēdris.*

¶ Sialis, Σιαλὶς, auis nomen Athenæo. Is enim lib. 9. cum de voce coturnicis scripsisset, subdit: Sialis quoq́; forsan à voce, vt Didymo placet, nominata fuerit, vt auium pleræq́;. Est & σιαλὶς piscis idem qui blennus apud Grammaticos. *Sialis.*

¶ Tartariæ regio Camandu habet aues, quæ sincolinæ dicuntur, permisti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt, Paulus Venetus 1. 22. *Sincolinæ aues Tartariæ.*

DE SIRENIBVS, QVAS ALATAS ET SEMIuolucres fingunt plerique veterum.

Sirenes ab aliquibus etiam inter nymphas connumerantur, (inquit Gyraldus,) quæ & à patre Acheloides cognominatæ fuerunt, de quibus Homerus in Odyss. 12. & Orpheus in Arg. itemq́; Apollonius in quarto, (ne Latinos commemorem,) in Commentarijs Tzetzes in Hesiodum, quod & ipse in Musis retuli. Filiæ dicuntur Terpsichores seu Melpomenes & Acheloi, (vel Acheloi & Steropes Amythaonis filiæ, Eustath.) Seruius tamen Calliopes ait. Quidam tres commemorant, Parthenopen, Leucosiam, & Ligiam. (Παρθενόπη, Λίγεια καὶ Λευκωσία apud Stephanum.) Alij duas tantum, & sine nomine, vt Eustathius notat. alij quatuor: nec qui quinq́; scripserint defuêre. Græci tradunt Grammatici Sirênas à pectore habuisse ad superiora στρουθῶν, id est passerum, speciem: inferiora verò mulierum. De his ita propemodum Seruius: Sirênes secundum fabulam tres, in parte virgines fuerunt, & in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filiæ. harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat. & primò iuxta Pelorum, pôst in Capreis insula habitauerunt: quæ illectos suo cantu in naufragia deducebant. Secundum veritatem, meretrices fuerunt, quę transeuntes quoniam ducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. has Vlysses contemnendo deduxit ad mortem. Buccatius ex Albrio ignobili scriptore, eis virgineum corpus vmbilicotenus attribuit, & gallinaceos pedes. Quidam eas in pratis, *Sirenes nymphæ dicuntur. Filiæ Acheloi. Quot esse dicuntur. Descriptio earū ex Seruio.*

vbi multa essent mortuorum corpora statuerunt: vel, vt Vergilius cecinit (Æneid.5.) *Iamq́, adeò scopulos Sirenum aduecta subibat, Difficiles quondam, multorumq́, ossibus albos.* In Bœoticis est à Pausania proditum, Sirenas ab Iunone impulsas, vt cum Musis canendo certarent: quas cùm cantu facilè Musæ vicissent, eis pennas euulserunt, sertaq́; ex ijs sibi effecêre. Stephanus & Apteram (Ἄπτερα potius neutro genere, numero plurali) vrbem in Creta ex re appellatam scribit, quo loco certamen fuit. Strabo de Sirenis lib.1. agit, deq́; earum sacello, & Sirenusis insulis, quæve loca ipsæ incoluerint. Prætermitto quæ traduntur à Palæphato, & à Fulgentio, ne nimius sim: si vacat, eos legito, Hæc omnia Gyraldus.

Sirenusæ insulæ.

Ex Varino.

¶ Lycophron Harpyias (Sirenes lege ex Isacio Tzetze) vocat ἁρπυιογόνους, quasi ὀρνιθογόνους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant: quas cùm Musæ cantu vicissent, pennis earum coronatæ sunt, excepta Terpsichore quæ mater erat Sirenum. hæc circa Cretam gesta aiunt. vnde & Ἄπτερα dicta est Cretæ vrbs, quòd illic victæ Sirenes pennas amiserint. Erant autem Sirenes (vt diximus) infra aues, superius homines, & circa Tyrrheniam habitabant, Varinus in Harpe. ¶ Nec Sirênes impetrauerint fidem, licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India esse, mulcerîq́; earum cantu, quos grauatos somno lacerent, Plinius. ¶ *Monstra maris Sirênes erant, quæ voce canora Quaslibet admissas detinuêre rates*, Ouidius. ¶ Sirenussæ, Σειρηνοῦσαι, memorantur insulæ in Italia iuxta fretum Siculum, in ipso promontorio loci auulsi sitæ: qui locus intra sinus suos continet Cymen & Posidoniam, vbi etiam templum Sirenæum est in magna veneratione. Meminit Stephanus. & Strabo lib.5. Athenęum siue Prænussum promontorium iuxta sinum Posidoniaten, in quo templum Mineruæ est ab Vlysse conditum, circunflectenti, exiguæ tres (inquit) occurrunt insulæ, saxosæ atque desertæ, quas Sirenas appellant, &c. ¶ Surrentum, Συρέντον, Campanię oppidum à Græcis conditum, quod alio nomine dicitur Petræ Sirenum. Meminit Plinius lib.3. cap.5. his verbis, Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sedes. De hoc & Vergilius Æneid.5. *Iamq́, adeò scopulos Sirenum aduecta subibat.*

Sirenussæ insulæ Italiæ.

Surrentum oppidum quod Sirenũ petræ dicitur.

Ex Eustathio.

¶ Eustathius in commentarijs suis in Odysseæ 12. de Sirenibus scribit ex Hesiodo, ventos etiam ab eis demulceri in fabulis tradi, ita vt mare tranquilletur. (Et alibi, vnam ex eis Ligeiam dictam παρὰ τὸ λιγαίνειν.) Et quòd cùm vitam virgineam sibi delegissent, per iram Veneris in aues conuersæ, (ὀρνιθωθεῖσαι) in Tyrrheniam auolarint, & Anthemusam quandam insulam incoluerint in mari Tyrrheno. Homerum Σειρήνοιϊν protulisse in duali numero tanquam duæ tantùm Sirenes fuerint, quarum aliqui nomina dicunt Aglaophême & Thelxiepeia. alios tres facere, Parthenopen, Ligeam & Leucosiam, vt Lycophron: & Parthenopes tumulum apud Neapolitanos esse. ijdem (inquit) alatas faciunt, non item Homerus, facturus eas alioqui sequentes & aduolantes ad fugientem Vlyssis nauem. Addunt aliqui veterum, eas præ dolore quòd solus Vlysses cantu earum inuictus præteruectus esset, in mari se præcipitasse, & vndis eiectas esse in loca ab eis denominata. Sunt qui natas eas dicant è sanguine qui manarit è cornu Acheloi cùm lucta ab Hercule victus esset. Sirenum & ceræ Plutarchus etiam in Symposiacis meminit. Sirênes etiam astra dicuntur, vt scribit author Lexici Rhetorici, à verbo σειριᾶν, quod est fulgere, lucere, inflammare, vnde & Sirius (canis sidus) priuatim & per excellẽtiam ita dictus. Est qui σειράζειν verbum interpretetur, στρέφειν, πνίγειν, (quod factum conijcio à nomine σειρὰ catenam significante.) Est & apud Aristotelem animalculum insectum quod siren masc. genere vocatur. videtur autem illud quoque ædere vocem quandam σημειώδη, (id est futurum aliquid significantem.) Κηληδόνες quædam à Pindaro memorantur, quæ suauitate cantus sui ita demulceant (κηλεῖν Gręcis demulcere est) auditores, vt alendi corporis obliti contabescant: quo ille nomine Sirênas ne an alia quædam dæmonia canora significarit, incertum. Meminit Athenæus.

Sirenes astra etiam dicuntur.

Siren insectum.

Sirenũ fabulæ interpretatio allegorica.

¶ Sirenum fabulam variè interpretantur, allegoricè, historicè, physicè. Per allegoriam enim significare videntur illam philosophiæ partem quæ contemplationi rerum incumbit, cùm aliarum, tum naturalium, & historiæ & matheseos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. Itaque canunt apud Homerum omnia se nosse, & historiam belli Troiani & quæcunque in terra euenerint, vt quisquis ipsas audierit, illum tum lætiorem ex voluptate percepta, tum cognitione sapientiorem abire. Quanquam autem hæc philosophiæ pars & voluptatis & eruditionis multum habeat, ita vt hominem vix à se dimittat, & ad officia actionesq́; humanæ vitæ necessarias, vt circa res in familia aut republ. gerendas, progredi vix patiatur, (vnde etiam ligatus fingitur Vlysses, tanquam ad omnem actionem impeditus,) philosophum tamen qui per Vlyssem indicatur, non nimium his studijs immorari decet, sed contentum hanc voluptatem se degustasse, nec omnino talium rerum cognitionis se expertem esse, ad ea quæ in hominum vtilitatem administranda & prudenter gerenda sunt pergere, vinculis quibus agere prohibebatur solutis, vt non sibi tantùm, sed alijs quoque natus videri possit, & perfectus esse philosophus cum parte illa quæ contemplatur, tum altera quæ agit & mores ac virtutes officiaq́; exercet. ¶ Sunt qui Sirênas psaltrias quasdam & meretriculas fuisse conijciant, quæ transeuntes viaticis priuatos, non mori quidem (hæc enim fabulosa hyperbole est) sed miserè in posterum viuere effecerint. ¶ Alij senserunt fuisse loca caua, è quibus continuus quidam spiritus emitteretur, qui per fistulas quasdam ab incolis appositas sonum tam suauem reddiderit, vt prætereuntes ad se alliceret & in admirationem aliquandiu immorantes traheret. Et sanè constat huiusmodi veluti cantum sponte

Historica.

Physica.

ſponte naturæ multis in locis ędi, non modo cauis ore anguſto (οὐ μόνον ἐπὶ στενοστόμων τόπων:) ſed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ vndæ per motus diuerſos alliſæ ſonum non ingratum eliciunt. ¶ Athenæus coqui cuiuſdam facetè per Sirenum fabulam iocantis hęc ferè verba recitat: Si ſemel culinam meam arte inſtituero, id planè futurum videbis, quod olim circa Sirenes contigit. Præ ſuauitate enim nidoris nullus per proximum vicum tranſire poterit: ſed accedens quiuis hians ad fores tanquam affixus ſtabit, donec alius quiſpiam naribus obturatis adcurrens eum abſtraxerit, Hæc omnia Euſtathius in duodecimum Odyſſeæ, ex tempore à nobis conuerſa. *Iocus comici cuiuſdam.*

¶ Sirenes exiſtimare conuenit illecebroſas & fraudulentas eſſe voluptates: quę delicatis, blandis mellitisq́; pręſtigijs omnes homines grauiter irretiant, quicunq; pręſentem vitam tāquam mare quoddam nauigant. Has voluptates ille ſuperabit, qui exemplum Vlyſsis imitatus, animæ facultates & ſenſuum inſtrumenta connata, diuinis rationibus actionibusq́; veluti cera referſerit, ita vt inani nullo relicto ſpatio, illæ fruſtra occinentes admitti experiantur: corporeos aūt impetus robuſtiſsimo philoſophię vinculo compeſcuerit, externisq́; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto licet ſentiens non ſentire videbitur, & audiens obaudire. Etenim voluptates ſimpliciter expertum eſſe, non ſtatim animam corrumpit, ſed per omnem vitam ipſis adhærere velle temperantię optimarum actionum immemorem, hoc verò eſt quod præſentem animæ internecionem affert, Author incertus qui morales interpretationes errorum Vlyſsis condidit, quas nos aliquando è Græcis Latinas fecimus. *Moralis interpretatio eiuſdē fabulæ.*

¶ Apollonius Argonautas ſcribit mare nauigantes vidiſſe inſulam Anthemoëſſam (ſic & Heſiodus vocat,) in qua Sirenes fuerint. Ἔνθα λίγειαι Σειρῆνες σίνοντ᾽ Ἀχελωΐδες ἡδείῃσι Θέλγουσαι μολπῇσιν, ὅ, τις πάρα πεῖσμα βάλοιτο. Addit eas Acheloi & Terpſichores filias eſſe, & comitatas aliquando Proſerpinam adhuc virginem, aliàs auibus, aliàs virginibus ſimiles aſpectu. Nomina earum à Scholiaſte annotantur hæc, Thelxiópe vel Thelxinóe, Molpè, & Aglaóphωnos. *Ex Apollonio.*

¶ Siren vel ſirena, vt recentiores quidam Grammatici ſcribunt, monſtrum maris eſt ſic dictum ἀπὸ τοῦ εἴρειν, quod connectere vel retinere ſignificat. Vel à σειρὰ quod eſt catena, eò quòd libidinis vinculum Sirenes fuerint. vel à σύρω quod eſt traho, vnde quidam per ypſilon ſcribunt, ſed perperam. vel à verbo σείω. Sed friuolæ iſtæ Grammaticorum coniecturæ ſunt, quarum vna ſi mihi recipienda foret, παρὰ τὴν σειρὰν, id eſt à fune vel catena Sirenes fuiſſe dictas præ cæteris probarim: quòd audientes ſcilicet voce illarum capti ab ea tanquam fune penderent, & tanquam alligati traherentur, vt ab Herculis Gallici ore procedente catena vincti quidam illum ſequūtur apud Lucianum, quod ad demonſtrandam eloquentiæ vim confictum eſt. Nec diſplicuerit ſi quis à *ſar* Hebraico verbo deriuet, quod canere & pſallere ſignificat. Eiſdem *zar* ligare eſt, vnde σειρὰ fortè dicitur, quod eſt funis & vinculum. *Sirenes vnde dictæ ſint.* ¶ Σειρῆνες, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, Suidas: apud quem etiam Σειρήνιον μέλος legimus. Sirenes fabulantur fuiſſe ſpecie muliebri à thorace & ſuprà, inferiùs verò auitia, Idem. Et rurſus, Σειρῆνας φασὶ θηλυπρόσωπα ὀρνίθια εἶναι, &c. hoc eſt, Sirenes aiunt aues quaſdam facie muliebri fuiſſe, quæ præternauigantes vocis dulcedine demulſos meretricio cantu deceperint, & tandem mori compulerint. Rei autem veritas eſt, eſſe locos quoſdam marinos (τόπους θαλαττίους, in ipſo ſcilicet mari voragines, non in littore) in anguſtum redactos inter colles quoſdam eminentiores, (ὄρεσί τισιν ἐστενωμένους, quales nimirum circa Syrtes ſunt, vbi colles ſeu tumuli arenarum ſub ipſo mari ſunt. niſi quis malit anguſtias maris inter ſcopulos aliquos montium inſtar vtrinque extra mare eminentes intelligere) in quibus vndæ marinæ compreſſæ & conflictantes argutum quendam ſonum ædunt, quo percepto præternauigantes, & fluctibus ſe credentes, vnà cum nauibus intereunt. *Ex Suid.* *Interpretatio fabulæ phyſica.* Cæterum Sirênes & Onocentauri apud Eſaiam dæmones quidam ſunt, certa quadam corporis figura aſſumpta, ad deſolationem ciuitatis alicuius, ira numinis. Syri verò cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua ſurſum in aerem volant, & ſuauem quendam cantum edunt. Vnde Iob. trigeſimo: Frater factus ſum Sirenum: (לתנים *letannim* draconum, Hieronymus & Munſterus) & ſocius paſſerum, (στρουθῶν, ſtruthocamelorum, vt hoc in loco Suidas accipit.) Hoc eſt calamitates meas cano, quemadmodum Sirenes, Hucuſque Suidas: qui illud etiam ex Græco quodam epigrammate citat: Καὶ τὸ λάλημα κεῖνο τῶν σειρήνων γλυκύτερον. Habitabuntq́; ibi filiæ ſtruthionis (*iaana*) & piloſi (dæmones, *ſeirim*, ſatyri,) Eſaiæ decimotertio. Vox quidem *ſeirim* accedit ad ſirenes. Sed Septuaginta pro *ieanim* vertunt ſirenes. *vide* in Struthione A. Σειρῆνες, οἱ μὲν ἔξω γυναῖκας φασὶ μελῳδούσας, ὁ δὲ Ἀκύλας στρουθοκάμηλον, Heſych.

¶ *Vobis Acheloides vnde* / *Pluma, pedesq́ auium, cum virginis ora geratis?*
An quia cùm legeret flores Proſerpina vernos, / *In comitum numero mixtæ Sirênes eratis?* *Ex Ouid.*
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe, / *Protinus vt veſtram ſentirent æquora curam,*
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis / *Optaſtis, facilesq́ deos habuiſtis, & artus*
Vidiſtis veſtros ſubitis flaueſcere pennis. / *Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures*
Tantaq́ dos oris linguæ deperderet vſum, / *Virginei vultus, & vox humana remanſit,*

Ouidius lib. 5. Metam. vnde apparet malè quoſdam ſcripſiſſe poſtremam Sirenum corporis partem in piſcem deſinere, authoritate Ouidij: cum hoc neque Ouidius, neq; alius quiſquam veterum ſcripſerit, etiamſi pictores aliqui noſtri temporis Sirênas inferius piſces faciant, decepti nimirum vocabulo vulgi, quod huiuſmodi monſtra marina virgines marinas vocitat. itaque ſuperius virgines pingunt, & in- *Error eorū reprehēditur qui Sirenas piſces inferius faciunt.*

ferius pisces, quoniam in ipso mari eas degere putant atq; natare: ad quod piscium non auium forma requiritur. Sed hæc forma Nereidum potius quàm Sirenum fuerit, de quibus inter Aquatilia nobis scribendum est. ¶ Siren, Σειρὴν, dicitur etiam genus tunicæ tenuis & perspicuæ, qualem scilicet sub Sirio (id est in magno æstu) gestari conuenit, Suidas. videri autem potest talis tunica serica esse cùm & res & nomen conueniant. ¶ Nescio quis in Lexicon Græcolatinum retulit, sirenem etiam auiculam quandam esse, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem legisse memini. Galli quidem vulgò canoram quandam auiculam & suauissimè argutam sua lingua *serin* appellant, fortè quasi sirenem. est autem ea veterum acanthis.

Siren genus tunicæ. *Serin Gallicè auis fortè à sirene.*

¶ Βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, Plato in Symposio. Οἱ τέττιγες ἐὰν ἴδωσιν ἡμᾶς διαλεγομένους, καὶ παραπλέοντας σφᾶς ὥσπερ Σειρῆνας ἀκηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ' ἂν δοῖεν ἀγασθέντες, Idem in Phædro.

Sitaris. SITARIS, Σιταρὶς, auis, Varinus. De sitta aue inter picos diximus.

Smerinthus. SMERINTHVS, Σμήρινθος, auis quædam, & funiculus, Hesychius & Varinus.

Sodes. SODES, (Σῶδες, αἱ,) visco decipiuntur, Oppianus Ixeut. 3.3.

Sparasio. SPARASION, Σπαράσιον, auis passeri similis, secundum aliquos scips, Varinus.

Spergulus. SPERGVLVS, Σπέργουλος, auicula agrestis, Hesychius & Varinus.

Sphicas. SPHICAS, Σφίκας, genus auis, vt quidam in Lexicon Græcolat. retulit, sine authore.

Spyngas. SPYNGAS, Σπύγγας, auis, Hesychius. dicta nimirum à vocis sono.

Spinturnix. SPINTVRNIX est auis genus turpis figuræ, occursatrix, vnde artificum perditas. Spinturnix ea Græcè dicitur, vt ait Santra, σπίνθαρις, Festus. est autem locus obscurus & mutilus. Eandem incendiariam vocant. *Vide* suprà in Elemento *I.* Græci σπινθῆρα & σπινθάρυγα scintillam vocant. Incendiaria autem auis dicenda putatur quæcunque ex aris vel altaribus carbonem (ardentem nimirum & scintillantem) rapuerit. 2

Stethias. STETHIAS, Στηθίας, auis quædam, Hesychius & Varinus. nomen ei à pectore factum apparet, quod fortè insigni aliquo colore in ea conspicuum est: vt à ruffo pectoris colore rubeculam Itali *pechietto* quasi pectorinum vocitant.

DE STRIGE.

An sint striges.

VOLVCRVM vespertilio tantum mammas habet. fabulosum enim arbitror de strigibus, vbera eas infantium labris immulgere. Esse in maledictis iam antiquis strigem conuenit: sed quæ sit auium, constare non arbitror, Plin. Ouidius libro sexto Fastorum tradit Ianum cum Crane nympha concubuisse, & pro concubitu ius cardinis ei donauisse, vt à cardinibus scilicet & foribus noxia & infausta omnia depellere posset: & eo munere illam striges nocturnas aues, quę Procam infantem infestabant, & corpore vnguibus laniato sanguinem eius exorbebant, adhibitis precibus, ceremonijs, sacrificijs & virga de spina alba, abegisse. Ipsas autem striges his versibus describit: 3

Descriptio earũ ex Ouid.

Sunt auidæ volucres, non quæ Phineia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant: puerosq́; petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent. 4
Est illis strigibus nomen, sed nominis huius
Causa; quòd horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Næniaq́; (sic habet codex noster. nænia quidẽ gen. fœm. carmen est lugubre.) *in volucres falsa figurat anus: In thalamos venêre Procæ,* &c.

Strix auis nocturna & inauspicata, infantib. præcipuè noxia.

Est igitur, aut fingitur, strix auis nocturna, inauspicata, à stridore dicta, vel, vt Festus ait, à stringendo: fortassis quòd noctu pueros constringere existimentur. *Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur,* Lucanus lib. 6. *Plumamq́; nocturnæ strigis,* Horatius. *Infaustæ strigis omen triste,* Seneca Herc. fur. *Semper & è tectis strix violenta canat,* Tibul. lib. 1. Eleg. *Strix nocturna sonans, & vespertilio strident,* Author Philomelæ. Lamias puerorum esse terriculamenta vel ex Apuleio satis constat. sunt qui striges putant, quæ infantium in cunis sanguinem sugunt, Gyraldus. Sed de lamijs abundè scriptum nobis est in Quadrupedum viuip. historia. 5

De ratione striges abigendi, ac infantes ab ijs fascinatos sanandi.

¶ C. Titinius poeta fabulas togatas scripsit. ex huius sententia Q. Serenus puero qui sit à strige fascinatus, allium præcepit annecti, quòd eo præsidio & amuleto seruetur, his carminibus: *Præterea si fortè premit strix atra puellos, Virosa immulgens exertis vbera labris, Allia præcepit Titini sententia necti,* (nostri codices non rectè habent, *Vecti*, tanquam nomen proprium, vt Gyraldus monet:) *Qui veteri claras expressit more togatas.* ¶ Si vtrunque oculum viuentis hyænæ extraxeris, & alligaueris vtrique brachio in purpureo panno, abiges omnem timorem nocturnum, & strix quæ necat infantes & partubus insidiatur, & omnis dæmon fugiet, Kiranides.

¶ Striges dicuntur inauspicatæ aues quæ syrnia Græcè nuncupantur, à quibus nomen inditum maleficis mulieribus, quas (vt ait Festus) volaticas etiã dicebant. Itaq; solent (inquit) eas auertere ijs verbis: Σύρνια πομπεύειν νυκτικόμα, στρίγγα δ' τ' ὀλοὸν ὄρνιν ἀνώνυμον, ὠκυπόρον τε πνίκα, (codex noster impressus,

πνύκα

πνύγα per υ habet, non probo.) Hæc ideo apposui, quòd erant in Festo deprauatissima: nec ante diem hunc quisquam ea verba legit, nedum vt intelligere potuerit, literis mutilatis & malè consequentibus. Est autem sensus, Vti syrnia noctiuaga, strigesq́; detestabiles inauspicati nominis, & velocis offocationis alites abigantur, Hermolaus. Ego tres aues diuersas, omnes inauspicatas, in verbis istis Græcis nominari dixerim, cum suis singulas epithetis: nempe syrnia νυκτίνομα, (sic enim potius legerim quàm νυκτίκομα,) & strigem perniciosam abominabilem auem, & pnica (vel pniga) ὠκυπόρον, id est velocem vel celerem. Et fortè pnix auis quædam credita fuerit, quæ noctu πνίγειν, id est suffocare dormientes conaretur: quemadmodum & incubus, pnigalion Græcis vel ephialtes dictus, (item ἠπίαλος vel ἠπιόλης,) eiusdem maleficij monstrum siue spectrum nocturnum vulgò creditur, nostri vocãt das Schrätele: alij Schretzlin/ Jochimcken/ Nachtmännle. Angli *mare*, id est equam. Nisi quis syrnium tantum & strigem pro auibus accipiat, πνίγα verò pro incubo spectro. Medicis pnix hysterica, suffocationem ex vtero significat.

¶ Στεὶγξ, pro strige apud Wottonum reperio, ex Festo nimirum, qui στρίγα nominat in accusatiuo. Στρίγλος, τὰ ἐντὸς τοῦ κέφαλος, νυκτοίφυτον, (legendum videtur ὄρνεον νυκτίφοιτον:) καλεῖται δὲ καὶ νυκτιβόα, οἱ δὲ νυκτικόρακα, Hesychius & Varinus. De nycticorace plura diximus suo loco. Noctua etiam à nonnullis νυκτοβόας dicitur, quasi νυκτοβόα nimirum. Strix auis Græcè σίαργος dicitur, si rectè nescio quis hoc vocabulum Ambr. Calepini dictionario adiecit: quod ego apud authorem nullum reperio, vt neq; simile aliud præter σύρνιον apud Festum. A strige aue nocturna striges appellamus mulieres puellos fascinantes suo contactu, & lactis munerumq́; oblatione, Calepinus. Striges non à stringendis infantium corporibus, vt quidam falsò existimant, (atqui Festus eas à stringendo dictas ait,) sed à stridore nomen habent, Perottus.

Strinx pro strige.

Striges pro mulierib. veneficis vnde dictæ sint.

¶ Striges aues sunt nocturnæ, sic etiam vulgò appellatæ, Volaterranus. Italicum vulgus *strigas* vel *magas* vocat vetulas, quæ transformentur in feles & alias formas animalium diuersas, & sanguinem infantium sugant, Fr. Alunnus. Scoppa Italus Grammaticus strigem interpretatur *la iannara, fattureia, la strea, stria*. Et alibi lamiam quoq; *la ianara, strea, la magara*. Nomen quidem strea videtur accedere ad Germanicum Schrettele/ quo incubum significamus. ¶ Gryphes & striges an extent Angel. Decembrius quærit parte 68. sed certi nihil adfert. ¶ Strix à vulgo ama (amma, Albertus per *m* duplex. sic autem Germanicè vocatur nutrix quæ lactat infantem,) vocatur eò quòd pullos amat. & (vel) sic dicitur, quòd sola inter aues pullis humorem lacteum instillat, Author de natura rerum & Albertus. atqui veteres strigem non suis pullis, sed pueris & infantibus noctu lac instillare ex vulgi opinione tradunt.

¶ Strygis, Στρύγις, ἡ, frumenti genus apud Hippocratem, quod tritico leuius est, & ventrem magis soluit: sunt qui dubitent an pro trago accipiant. Grammatici quidam recentiores, striges interpretantur olera vilia apud Plautum, cuius hæc in Pseudolo verba sunt: Et homines cœnas sibi coquunt: quum condiunt, Non condimentis condiunt, sed strigibus. Sed quærendum an hîc etiam striges genus illud frumenti indicetur, quod strygis Hippocrati dicitur, vilius nimirum cæteris. ¶ In columna striata pars eminula dicitur stria, pars caua strix, Vitruuius lib. 10. Striæ in columnis partes, & (vt ita dicam) femora sunt quæ prominent, exochas Græci vocant: sicut ipsa caua, hoc est canaliculi strigles (striges fortè) ab eodem Vitruuio dicuntur lib. 4. Circa striglium (strigum) inquit caua & angulos striatum. item lib. 7. canaliculus earum qui striglix (fortè strix) appellatur: Hæc ita citat Hermolaus in glossematis suis in Plinium. Hinc nimirum strigiles dicuntur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animaliũ perstringitur & abstergitur. ¶ Striga est ordo rerum inter se continuatè collocatarum, vt ait Festus, quòd vnà sint constrictæ. Similia & Germanis vocabula sunt, ein Strich/ ein Strym: hoc est ductus rectus, oblongus, latitudinis nullius vel modicæ plerunq;. Strigosa animalium corpora dicimus (præsertim in pecore & equo) malè habita & gracilia. hæc enim strijs & rugis deformantur. Sunt qui strigosum dictum putent, quasi à strige exhaustum, Perottus.

Strygis frumenti genus.

Stryx in columna quid sit.

Strigiles.

Striga.

DE STRVTHOCAMELO.

A.

STRVTHOCAMELVS nomen Græcum est, quod etiam Latini receperunt, Plinius & alij: etsi quidam struthiocamelum sex syllabis scribant, quod non probo. Recentiores Latini struthionem dicũt, vt Hieronymus & eo posteriores: (apud Iul. Capitolinum struthiones Mauros legimus: sexcentorum struthionum apud Lampridium) quos etiam docti quidam imitantur, Gaza & alij. Et quoniam Græci στρουθὸν μεγάλην vel Λιβυκὴν, hanc auem vocant, plerunq; fœminino genere. (Aristoteles tamen στρουθὸς ὁ ἐν Λιβύῃ, masc. gene. Gaza struthionem Africam dixit, & alibi struthionem Libycum.) recentiorum quoq; nonnulli fœm. gen. struthionem magnam vel Libycam dicunt. Non desunt etiam ex recentioribus qui struthium efferant, vt Valla in translatione Herodoti lib. 4. vt & apud Philostratum in vita Apollonij στρουθοὶ πολλαί. Gaza ex Theophrasto de hist. plant. 4. 4. struthum inquit generari in parte Africæ quã nõ pluit, vbi etiam Græcè στρουθὸν simpliciter legimus κατ᾽ ἐξοχήν. Struthionem magnam Sextus

Nomina Græca & Latina.

Pompeius & Ausonius passerem marinum appellant, Gillius. Passer marinus quem vocat vulgus struthiocamelum, Festus. Sipontinus *stritomellum* legit, & auis genus esse dicit, quod non probo. Est & passer marinus inter pisces Plinio. Persa apud Plautum curriculo volare iussus, respondet: Istuc marinus passer per circum (facere) solet. quo ego de struthocamelo acceperim, non de pisce. ¶ Στρουθὸς μεγάλη Aristophani in Auibus nominatur. Struthocameli nomen veteribus inusitatum est, qui has aues στρουθοὺς μεγάλας appellant, Galenus lib. 3. de alimentis, cap. 19. Ælianus quoq; passim στρουθὸν μεγάλην vocare solet. Λίβυσσα ὄρνις, id est Libyca auis, eadem struthocamelo, vt in hoc carmine: ἀλλὰ Λίβυσσα Στρουθὸς ἁλισκομένη πλάζει καὶ ἀμφοτέρους, Varinus. Afra auis, struthio, Acron in Horatium. Græcè hodie vulgò στριφοκάμιλος dicitur.

¶ *Azida* iuxta physiologum, auis eadem est quæ struthio, Obscurus. Asida à quibusdam Gręcè vocatur, ab alijs cameleon, Albertus. sed pro cameleon, scribendum struthocamelus. *Asida* verò Hebraicum nomen (non Græcum) esse videtur, non tamen *asida* sed *chasida* ab Hebræis profertur, (*vide* in Ciconia *A.*) & nominatur Iob 39. vnà cum *neelasa* aue, quam Kimhi pauonem, Chaldæus gallum syluestrem interpretatur. R. Abraham putat esse סטרוצא, *struza*, id est struthionem. בת יענה, *bath iaana*, Dauid Kimhi ponit in themate *ain*, עין, & exponit aues degentes in solitudine, quæ vocem lugubrem emittant. Item ait *bath*, בת, minorem esse: *ieanim*, יענים, maiores. Esaiæ 13. Septuaginta Sirênes transferunt. Hieronymus struthiones. Animal esse aiunt semper solitudinis appetens: quod cum pennas habere videatur, tamen de terra altius non eleuetur, & hoc struthioni conuenit, vt & Scripturæ loci omnes, in quibus huius animantis fit mentio. Deuteron. 14. (& Leuitici 11.) Chaldæus interpres habet בתנעמיתא, *bath naamitha*. Arabs נעאמה, *neamah*. Persa prætermisit, nimirum eandem vocem positurus, vt per versum totum fecit. Septuaginta interpretes στρουθὸς, Hieronymus struthio. Struthio auis est deserti, Hebraicè *iaenah*, ab vlulatu sic dicta. *ianah* enim vlulare est aliquando Hebræis: vnde est quòd quidam vlulam interpretantur. Dicitur *bath iaenah*, id est filia struthionis, eò quòd homines fœmella ferè vesci solent, & cum adhuc parua est, teste R. Dauid Kimhi in libro Michol, P. Fagius. *Iaanah* Iob 39. secundum Abraham est struthio. *vide* in Noctua *A.* Iob inquit se factum esse fratrem sirenum, & socium στρουθῶν. στρουθοὺς autem dicit quos nos struthocamelos vocamus, Suidas in Sirenibus. Sirenes ethnici (οἱ ἔξω) interpretantur mulieres quasdam musicas, (μελῳδούσας,) Aquila verò struthocamelum, Hesych. Habitabuntq; ibi filiæ struthionis, (*iaanah*,) Esaiæ 13. interprete Munstero. Esaiæ etiam cap. 34. *iaanah*. Sunt qui *ranan* quoque Hebraicam vocem, struthionem transferãt. *vide* in Gallo syluestri. *Thalim*, id est struthio mas, Syluaticus. Vetus glossographus Auicennæ legit *Thaliz*. codices nostri Auicennæ 2.719. *Thalium* habent. *Thalium*, inquit, explicauimus in capite de struthione. Vox fortè Persica fuerit. *Naam*, id est struthio auis, Syluaticus. Codex noster Auicennæ 2. 523. habet *naham*: Bellunensis legit *Nham*: & est, inquit, auis struthius. alia lectio, *nacham*, quæ est auis magna palustris. ¶ Græcum nomen vt Latina, sic linguæ aliæ pleræque seruant, vtpote auis peregrinæ. ¶ Italicè nominatur *struzzo*, vel *sturzo* apud Scoppam. ¶ Hispanicè *auestrúz*. Lusitanicè *ema di gei. ema* enim simpliciter gruem eis designat. ¶ Gallicè *autruche* vel *austruche*. ¶ Germanicè Strauß / Struuß. ¶ Anglicè *an oistris* vel *ostrige*. ¶ Illyricè *pstros*. Polonicè *strus*.

Nomina hebraica & variarũ gentiũ.

Apud Afros pastorales ad orientem reperiuntur struthij subterranei, (στρουθοὶ κατάγαιοι, nimirum quòd non volent vt cæteræ aues, nec à terra tollantur non quòd sub terra degant,) Herodotus lib. 4. interprete Valla. Parte Africæ qua nunquam pluit struthum gigni aiunt, Theophrastus de hist. plant. 4. 4. Struthiocamelos Africos & Æthiopicos Plinius nominat. Struthi magni in Arabia non pauci sunt, Xenophon lib. 1. Anabas. Diodorus Siculus etiam in Arabia has alites gigni scribit. Apollonius dextra Gangen, sinistra verò Hyphasin fluuios habens ad mare descendit: in quo itinere struthiones multi ei occurrerunt, Philostratus libro tertio de vita Apoll. Prouincia Abasiæ struthiones grandes habet, asinis haud minores, Paulus Venetus 3. 45. In nostras terras raró aduehuntur, Venetias aliquando & Antuerpiam.

Vbi reperiantur.

¶ Struthio Africus eodem modo (vt vespertilio) partim auem, partim quadrupedem refert: quippe qui vt non quadrupes pennas habeat: vt non auis, sublimis nõ volet, nec pennas ad volandum commodas gerit, sed pilis similes, (πτερὰ τριχώδη.) item quasi quadrupes sit, pilos habet palpebræ superioris: & glaber capite & parte colli superiore est, itaque cilia habet pilosiora. sed quasi auis sit, infrà pennis integitur. Bipes etiam tanquam auis, bisulcus tanquam quadrupes est. non enim digitos habet, sed vngulam bipartitam: quarum rerum causa, quòd magnitudine non auis, sed quadrupedis est. Magnitudinem enim auium minimam esse, propè dixerim, necesse est. corporis enim molem sublimem moueri nequaquam facile est, Aristot. in fine lib. 4. de partib. anim. Auium grandissimi sunt & penè bestiarum generis struthiocameli Africi vel Æthiopici. altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate vincunt: adhoc demum datis pennis vt currentem adiuuent. Vngulæ ijs ceruinis similes, (instar vngularum arietis, Obscurus,) comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plinius. Struthiocamelus alitum sola, vt homo, vtrinque palpebras habet, Idem. Tetraonum genus alterum, vulturum magnitudinem excedit: nec vlla auis, excepto struthiocamelo, maius corpore implet pondus, Idem.

Descript. Struthocameli.

¶ Hæc tria ex minimis euadunt maxima animalia: ex aquatilibus, crocodilus: ex volucribus magna struthio: ex quadrupedibus, elephantus. Τῆς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον, ὅσσον ὕπερθε Νώτοις εὐρυτάτοισι φέρειν νεοθηλέα κοῦρον, &c. Oppianus. hoc est, Magnitudo ei eximia. dorsum tam latum, vt puerum lactentem sustinere possit, (vel, vt quidam Italicè scripsit etiam hominem adultum insidentem,) Crura alta, similia cruribus camelorum, crebris corticibus ceu squammis intecta, vsq; ad geminos duros poplites. In altũ porrigit, caput quidem exiguum, ceruicem verò magnam & proceram. Collum (inquit Gillius) longum & cyanei coloris est, oculi magni, rostrum breue acutumq;: molles plumę, vngula fissa. ¶ Arabia fert animalia quædam naturæ duplicis, vt struthiocamelos, qui è struthione camelisq; constant, magnitudine ad cameli nascentis modum. capite sunt pilis minutis, oculis crassioribus nigrisque.

non diſſimili forma & colore camelis. collo oblongo. roſtro breui atq; acuto, elati, mollibus pennis, duobus cruribus, vngulis bifidis, vt terreſtre ſimul volatileq́; animal videatur, Diodor. Siculus lib. 3. de fabuloſis antiquorum geſtis. Struthocamelus auis quidem eſt, ſed pedes & collum aſini habet, Suid. in Sirenes, neſcio quàm rectè. quod ad pedes quidem aſinus ſolipes, ſtruthocamelus biſulcus eſt. Struthiocamelus præ cæteris auibus pennas alarum vndiquaq; æquales habet, Orus in Hierog.

Struthio per ironiã dicitur.

¶ Struthiocamelus à terra non diſcedit vnquam, vt auem dicere non poſſis, niſi ad formam reſpicias. Nomen, vt reor, ſumpſit, quòd colli & crurium longitudine camelum imitetur. eſt enim homine ipſo paulò procerioris ſtaturæ. Struthio autem paſſerculus dicitur Græcè, (στρουθίον,) quaſi per ironiam nomine compoſito, velut ſi quis pygmęum gigantem diceret ſimul, vel homunculũ gigantæum. E paſſeris genere eſt ſtruthiocamelus, ſed cameli magnitudine: collum, roſtrum, oculi, caput, anſeri, ſed pro magnitudine propria reſpondent. alæ & cauda pennis verſicoloribus, cœruleis, candidis, rubris, nigris, viridibus: nec vlli auium in pennis tanta iucunditas aut pulchritudo, ob id galeas milites non aliis ornant. Corpus igitur raris plumis, rarioribus crura teguntur, adeò vt humana crura non auis videantur. nam magnitudine rotunditateq́;, ac quod in anguſtum, nec admodum, ſed ſenſim iuxta genu finiantur, humanum femur, quodq; plumis careant, candida carne, imitantur. Pedes bifidi vt bobus, cum vngulis, crus vt anſeri, ſed pro magnitudine, Cardanus lib. 10. operis de Subtilitate. At Scaliger reprehendens hunc locum Cardani ait, Primum perridiculè eum agnoſci in cenſu paſſerum: deinde etiam ridicule aſſeri hoſce colores quos in galeis inſigũt, natiuos eſſe ſtruthiocamelis. Omnes enim, inquit, è fuſco & albo picti ſunt: vt mihi dixerunt multi mercatores Africani. Quod vt melius intelligerem Ciconici colori comparabant. Nominis autem rationem ſubtilius eruere licet è veterum monumentis. στρουθὸν priſci non Paſſerem vocabant, ſed Gallinam. Id quod etiam ex Nicandro qui deſitarum affectauit vſum vocum, deprehendes. Et fortaſſe aues omnes, quas βαρείας dicit Ariſtoteles. Sanè commodius στρουθὸς, ſpeciei priuata appellatione, quàm ὄρνις vocabulo totius generis debuit Gallina deſignari, Hæc Scaliger. Alibi etiam pilos hanc auem habere ſcribit Cardanus in ſuperiore palpebra. Alitum ſola vtrinq; genas habet & palpebras, Perottus. Et rurſus, Præter hominem & ſtruthiocamelum nulli animali ſunt palpebræ, niſi quibus & in reliquo corpore pili.

¶ Struthio ingens eſt corpore, rara in plumis, Author de natura rerum. ¶ Struthio alta eſt à pedibus ad dorſum circiter quinque vel ſex pedes. collum habet longiſſimum, caput anſerinum, & roſtrum reſpectu ſui corporis valde paruum, iuuenis (primo anno) cinerea eſt, & tota bene pennata, ſed pennis mollibus inualidis. ſecundo anno & deinceps paulatim in coxis, collo & capite pennas prorſus amittit (naturaliter caluet, Plinius) denudato corpore, ſed duritie pellis contra frigus munitur. Pennæ dorſi nigerrimæ & inſtar lanæ redduntur. coxas habet prægrandes, crura carnoſa pelle alba, & digitos in pede ſicut camelus. item ſpicula quædam in cubitis interioribus alarum, quibus ferit eos quibus inſilit, Albertus. Oſſiculum paruum ſub alis habet, quo ſe in latere purgat (pungit) & agitat, quum prouocatur ad iram, Author de natura rerum. In extremis alis, vt audio, oſſei quidam mucrones extant, quibus ceu calcaribus inter currendum ſe incitat, infligendo eos coxis vbi deplumis eſt, vt in pleriſque alijs partibus corporis. Caput ei exiguum, cerebrum ferè nullum. ¶ Corpus habet ferè ad magnitudinem aſini ſtaturæ mediocris. in pectore magnum os & latum, ad protectionem tanti corporis, Author de natura rerum. Scriptor quidam Italicus hanc alitem equi grandis altitudinem æquare tradit. ¶ Beſtia quædam magis quàm auis, licet pennata, breui capite, protracta ceruice, cætera altegradia, Tertullianus. ¶ Multæ huius auis partes anſerinis conferuntur, niſi quòd magnitudine excedunt: vt collum, roſtrum, oculi, caput, crus: nulla alteri alicui auium, ſed quędam quadrupedum partibus, pręcipuè cameli. quare chenocamelum (vt chenalopeca) potius quàm ſtruthocamelum curioſus aliquis dixerit. ¶ Quidam pictura noſtra inſpecta, roſtrũ aiebat latius debuiſſe exprimi, anſerinum ferè: & pedes magis biſulcos, vt vituli, eoſdemq́; breuiores, & latiores. Iudicent teſtes oculati. mihi enim hanc auem nondum videre contigit. ¶ Struthiocamelus anſerem forma refert, verum collo & cruribus adeò longis vt nonnulli bicubitalem altitudinem excedant. Corpus habet denſum, & in alis pennas grandes albi & nigri coloris, quibus volatu inutilis ad curſum crebra alarũ & caudæ agitatione iuuatur, Deſcript. Africæ libro nono.

C.

De huius auis cibo, ventriculiq́; caliditate tanta vt ferrũ cõcoquat.

Vocem eius nunquam audiui, Cardanus. ¶ In ſtruthionis ventre inciſo, expurgatis ſordibus. lapides inueniuntur, quos hæc poſteaquàm deuorauit, in omaſo prope reticulum diu aſſeruatos concoquit, Ælianus. Ferrum deuoratum concoquit. quia calidiſſimæ naturæ eſt, Author de natura rer. Ferrum concoquere aiunt: quod ob caliditatem vehementem, & ventriculi contingit craſſitudinem, Cardanus. Struthiocamelis mira natura coquendi quæ ſine delectu deuorârint, Plinius: vt ferrum & oſſa veruecum integra, Syluius. Struthiocamelum volunt aliqui (non proprietate vlla, ſed) vi ſui caloris ferrum concoquere, quod abſurdum penitus. Leo enim qui longè quàm ſtruthiocamelus calidior eſt, ferrum concoquere non poteſt: Aphrodiſeus in præfatione ſua in primum librum problematum, ex quo etiam Cælius Rhodiginus repetijt. Struthocamelum ferunt ferrum edere & concoquere, quod ego non ſum expertus. nam ferrum à me pluribus huius generis auibus obiectum eſt, quod illæ deuorare noluerunt: oſſa tamen magna in breues partes truncata, & lapides, auidè comederunt, Albert.

Struthio-

Struthiocamelus animal est simplex & surdum, & quicquid inuenit absq; vllo delectu ad ferrum vsq; deuorat, Descrip. Afr. lib. 9. Caput huic aliti exiguum, cerebrum ferè nullum. hinc absq; delectu quicquid tetigerit vorat, lintea, ferrum, lapides. Verum hæc inconcocta & integra in eius ventriculo manent: & si nimia fuerint, tandem animal ad mortem vel ad tabem deducunt, vt in dissectis apparuit. ¶ Non bene volat propter corporis molem, Obscurus quidam Aristot. citans. Struthiocameli Africi vel Æthiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate vincunt: ad hoc demum datis pennis, vt currentem adiuuent: cætero non sunt volucres, nec à terra tolluntur, Plin. Propter grauitatem neq; altius extolli, neq; volare potest, sed velociter terra graditur, Diodor. Sic. Non volat, sed alis erectis currit vt equus, adeò celeriter, Cardan. Lentè incedit, Idem: nimirum cum non libet festinare, nec est quod vrgeat. Auis est densa pennis, (multis pennis, Oppian.) sed in altum volare non potest: currit tamen celerrimè, & vtrinq; in alas ingruens ventus, tanquam vela eas extendit & sinuat, Ælian. Adeò velox est, vt vel cum alite volante contendere possit, Oppian. ¶ Pedibus pugnat quibus hominem quoq; prosternit, Grapald. *vide* in *E.* ¶ Ferunt eam oculo altero cęlum intueri, altero terrã, Obscur.

Hæc auis non volat sed celerrimè currit.

¶ Non coeunt struthiocameli vt aues, sed auersi vt cameli Bactrianæ, Oppianus. Multum coeunt & multum excrementi habent, sicut Gallina & perdix, Obscurus quidam tanquam ex Aristotele citans. Pedibus nidum ex sabulo architectans, in solo humilem nidum fingit, & construit, cuius medium concauum efficit: labra ambientia alte exaggerat, ac tanquam muro circummunit, vt munitio eminens pluuiam in nidum influere, & pullos etiamnum teneros alluere prohibeat. Amplius octoginta oua ex sese parit: non tamen vno eodemq; tempore ex ouis pullos excludit, sed ex his partim iam in lucem proferuntur, partim intra oua informantur & conglutinantur, partim etiam fouentur, Ælian. Et rursus, Etsi permulta oua parit, non tamen omnia ad frugem perducit. sed fœcunda ab infœcundis secernit, tantumq; frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis ęditis pullis alimenta præbet. Plurima ædit oua struthio Africa, post ipsam atricapilla, Aristoteles. Et alibi, Multiparæ sunt quædam quæ sępe pariunt, sed non multa, vt gallinæ, perdices, struthio Lybicus. Plurima pariunt struthiocameli, gallinæ, Plin. Ouum parit maximum, durissima & quasi lapidea crusta munitum, Oppian. Oua eius tanta sunt, vt ex transuerso secta, vasa potoria fiant. *vide* in *E.* Propter duritiem & spissitudinem testę non facile franguntur, Albert. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt, Cardan. ¶ Struthio solo visu ita fouet oua sua in arena recondita, vt ex eis pulli egrediantur in lucem, Obscur. & Cæl. Rhod. Variorum 20. 5. Oua mense Iulio parit, & in sabulo abscondit, quæ calore Solis excuduntur, vt alia multa oua animalium: & ideo ad ea nõ reuertitur, quòd nudo corpore ea fouere non possit: & (subinde) respicit ad locum in quo condita sunt, vnde falsò aliqui crediderunt quòd visu ea foueat, Albert. de anim. lib. 23. Et rursus lib. 6. Struthionis (inquit) oua sub arena calore Solis viuificantur & exeunt. & ideo prouerbium est (vulgò fertur) quod ducatur (afficiatur) ad oua tanquam non sua. Exeuntes enim pullos non pascit, qui nati per se statim comedunt. Inutiliter quidem incubaret mater, neq; calore profutura ferè deplumis, & pondere suo grauatura. Iam quòd ea visu fouere perhibetur, falsum est. nullum enim animal hoc facit. & fortè rarò ea intuetur propter custodiam: vnde vulgus imperitum videndo eam sua oua fouere putat. Non oculis fouet oua, verum obseruat. calore enim Solis pulli educũtur, Cardan. Habitat in desertis inaquosis, atq; oua numero decem aut duodecim in arena emittit, quorum singula tormentarij globi magnitudine plus minus quindecim libras pendent, ac breuissimæ cum sit memoriæ, loci confestim obliuiscitur. Quare fœmina in hæc oua incidens, siue propria, siue aliena, excubat & calefacit. pulli verò quãprimum nati sunt, per campum escam quæsituri vagantur, & priusquam illis nascantur pennæ, cursu adeò valent vt consequi vix possint, Author descript. Afr. lib. 9. ¶ Struthiocameli naturaliter caluent, Plinius.

De huius auis coitu. Nidificatione. Partu. Ouis. Incubitu & exclusione ouorum.

D.

Struthio fœtus suos tanto amore prosequitur, vt peracutas etiam ferreas cuspides circa nidum suum à venatoribus defixas, negligat, atq; ita transfixa morte afficiatur, vt referetur in *E.* Fertur de natura huius auis quòd matres semper volent, ac pullos suos relinquant, qui ob inopiam cibi flent atq; vlulant. ad quod sæpe alludit scriptura, vt Micheæ 1. Faciam planctum sicut dracones, & luctum sicut filię *iaenah*, id est vlulæ siue struthionis. item Threnorum 4. Filia populi mei crudelis *caieenim*, id est sicut vlulæ & struthiones, P. Fag. Struthio relinquit oua sua, Iob 39. ¶ Illa quam vidi mitis erat, reliquarum mores ignoro, Cardan. ¶ Mira huius auis stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latêre sese existimantis, Plin. Idem aliqui de perdice ferunt, & inter quadrupedes de bubalo veterum seu bubalide, inter pisces de sciæna. Quum effugere venatores non potest, inter arbusta sæpius aut vmbrosa loca caput abscondit, non naturę desidia, ne videatur aut conspiciatur ab alijs vt quidam putant, sed quia corporis pars cęteris debilior vmbram sibi pro tutela parat, Diodor. Siculus. ¶ Struthio equum naturaliter odit, & miro modo persequitur. equus etiam illam in tantum odit ac retinet (timet,) vt eam intueri non sustineat, Author de nat. rerum.

De huius auis erga fœtũ amore. Stoliditate. Odio in equum.

E.

Struthum Arabicum nemo capere potuit: & equites qui persequebantur mox desistebant. aufugiens enim procul abducebat, pedibus scilicet ad cursum, & alis simul erectis instar veli vtens, Xeno-

De eius capiendi ratione.

phon Anabas. 1. Capitur non vt cæteræ aues visco aut calamis: sed equis, canibus & retibus, Oppian. In cursu deficiens lassitudine comprehenditur ab equitibus. etenim in orbem currit. verùm equites ei orbem præcidentes, currendo defessam assequuntur, Ælian. interprete Gil. Græcè sic legitur. Θεῖ μὲν γὰρ εἰς κύκλον, ἀλλ᾽ ἐξωτέρω περιθέουσα. οἱ δὲ ἱππεῖς τῷ ἐνδοτέρω ὑποτέμνονται κύκλῳ, καὶ ἔλαττον περιϊόντες ἀπειποῦσαν τῷ δρόμῳ ἀγρεύουσιν αὐτὴν χρόνῳ. Quæ verba hoc sonare vidētur: currit enim in orbem, sed patentiorem & extrinsecum: equites verò persequentes interius & breuiore via (ὑποτέμνονται pro ἐπιτέμνονται fortè) circumeunt, donec defessam demum comprehēdant. Hanc aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum incondensum abscondere, reliquam se in aperto relinquere: ita dum in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum capite, Tertul. *vide* supra in *D*. Quòd si quis eam insectetur, propter corporis grauitatem volando effugere nequit, sed duntaxat explicatis alis, gressu ipso effugere aggreditur: sin proprior facta est, vt capiatur, obuios lapides sic pedibus retrò ad hostes versus tanquam funda iaculatur, Ælian. & Diodor. Sic. Vngulæ ijs ceruinis similes, quibus dimicant, bisulcæ, comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plin. Pedibus pugnat, quibus hominem quoq; prosternit, Grapal. Elephanti cum venatores inuadunt, aures patulas intendunt & pandunt, more magnarum struthionum, quæ vel dum fugiunt, vel dum inuadunt, explicatis alis feruntur, Ælian. Capitur struthio (inquit idem) ad hunc quoq; modum: Cum ipsam sic incubantem (vt in *C*. relatū est) vir eius venationis bene peritus animaduerterit, peracutas ex ferro cuspides spiculorum more rectas circū nidum defigit, & alicubi prope in occulto latens, ex insidijs rei euentum acerrimè expectat. Struthio verò quoniam amore, quem erga fœtus suos acerrimum habet, flagrans sitienter cum eis versari cupiat, ex inquisitione pastus reuertitur, ac nimirum priusquam in nidū introeat, huc illuc versans oculos, circumspectat, quòd metuat ne quis sese speculetur. Deinde ardentissimo pullorum studio victa, etsi ferrum splendescit, ita tamen alis passis (tanquam velis contento fune explicatis) intra nidū mirabiliter ingreditur. nam cuspidato ferro transfixa, acerba morte afficitur. Venator vero repentinus eò accedit, & simul cum matre pullos capit.

Qua ratione sese aduersus insequentes tueatur.

De auib. ceruinis quæ cum struthocamelis eædē esse vidētur.

¶ Supra Elephanthophagos in Arabia sunt Struthophagi, gēs non admodum magna: apud quos aues dicuntur esse, ceruorum magnitudine, quę volare non possunt, sed celeriter currunt quemadmodum struthocameli. Nonnulli eas arcu venantur, nonnulli pellibus struthorum tecti. nam dextrā manum pelle colli operiunt, atq; eam sic mouent, quemadmodum animalia collum. sinistra verò semen spargunt è suspensa pera eductum, eò auem allicientes, in conualles detrudunt, vbi viri animal circumsistentes obtruncant. Atque hi huiusmodi auium pelles induunt & substernunt, Strabo libro 16. Mihi quidem aues istæ ceruinæ non aliæ quàm struthocameli videntur, quum in tota descriptione conueniant omnia, nihil aduersetur: & ipsi scilicet struthophagi dicti sunt, quod struthis siue struthionibus quas capiunt, non alijs quibusdam auibus vescantur. adde allici eas à venatore struthionis pelle induto. conuenit autem aues easdem ab ijsdem allici. Ea etiam quæ de hisce auibus ceruinis Diodorus Siculus scribit, cum struthocamelis per omnia congruunt. Sic autem ille libro 4. de fabulosis antiquorum gestis Pogio Florentino interprete. Populi (inquit) qui partes Æthiopię supra Ægyptum ad hesperum pertinentes habitant, Æthiopes simi: ad meridiem spectantes Struthophagi cognominantur. Est apud eos auium species natura terrestribus animantibus mixta, vnde & aues ceruinæ nominatæ sunt. Hæ magnitudine sunt magni cerui, collo oblongo, rotundis lateribus atque alatis, capite tenui oblongoque, cruribus ac iuncturis firmissimis, fixo pede. Altè volare propter grauitatem nequeunt: verum ocyssimè summis pedibus terram tangentes, præsertim quum flans ventus alas veluti nauem extentis velis impellit, currunt. Venatores feriunt lapidibus, fermè lateris magnitudine, pede iactis. Cessante vento, alarum præsidio destitutæ, cursuque victæ, prehenduntur. Harum quum magna sit multitudo, varijs artibus plurimas barbari facileq; capiunt: & carnes quidem edunt, pellibus verò pro vestibus vtuntur ac lectis. Ab ijs verò quos simos Æthiopes dicunt, sępius venatione lacessitæ, rostris se tuentur: quę quum magna sint & ad incidendum apta, magno sunt incolis vsui, quum haud parua habeatur horum animantium copia, Hæc ille.

Vsus pelliū huius auis, plumarū & ouorum.

¶ Arabes struthocamelorum (στρουθῶν) pellibus loco thoracum & scutorum muniebantur, Pollux. Æthiopes captos à se struthiones excoriant, & carnem in cibo absumunt, pelles verò cum plumis suis reseruant vt mercatoribus vendant, qui eas in magna copia Alexandriam venales aduehunt: inde per alia loca distribuuntur. Nam Turcæ etiam pileos suos vel galeas his pennis ornant, Bellonius in Singularibus. Cristas galearum ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, quom hodie ex struthiocamelo plurimum petantur, Nic. Erythræus. Componebantur olim etiam ex equinis setis hæ cristæ, vnde galea hippuris cognominata Græcis. In Gallia audio esse artifices qui non alia quàm huius alitis pennas adornandi arte victitent. Præmia, ex struthiocamelis conos bellicos & galeas adornantes pennæ, Plin. ¶ Oua propter amplitudinem pro quibusdam habentur vasis, Plin. Ex transuerso secta vasa fiunt potoria, Auth. de nat. rer. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt. Suspendi solent in templis. diu enim manent, quòd durissima sint, humoreq; exempto quasi ossea redduntur, Cardanus. ¶ Vrina struthionis atramenti lituras abluit, Hermolaus: tanquam vlla sit auis vrina præterquam vespertilionis.

Struthio

F.

Struthio tanquam auis immunda cibo interdicitur Leuit. 11. & Deuter. 14. ¶ *Bath iaenah*, id est filia struthionis Hebraicè dicitur, eò quòd homines fœmella ferè vesci solent, & cum adhuc parua est, teste R. Dauid Kimhi in libro Michol, P. Fagius. Struthophagi Arabiæ populi sunt, *vide* infra in *H. a.* Æthiopes captis à se struthionibus vescuntur, Bellonius. *Vsus eiusdem in cibo.*

¶ In struthione elixo: Piper, mentham, cuminum assum, apij semen, dactylos vel caryotas: mel, acetum, passum, liquamen & oleum modicè: & in cacabo facies vt bulliat, amylo obligas, & sic partes struthionis in lance perfundis, & desuper piper aspergis. Si autem conditurام coquere volueris, alicã addis, Apicius 6.1. Aliter in struthione elixo: Piper, ligusticum, thymum aut satureiam, mel, sinape, acetum, liquamen & oleum, Idem. *Apparatus.*

¶ Tetracis magnæ caro magnorum struthionum carni (quam & ipsam sæpe gustauimus) non dissimilis est, Athenæus. Sunt qui velint pauonis carnem crassi & modici alimenti, ac difficilis concoctionis esse, melancholiamq; augere. eiusdemq; naturę struthij caro habetur, quem Africa peculiariter nutrit, Platina. Caro struthionis omnium crassissima iudicatur, eam ob causam vitanda, Rasis. Ex grandibus struthis membra omnia dura, excrementosa & concoctu difficilia sunt, Galenus de cibis boni & mali succi, & lib. 3. de aliment. facult. Alæ eorum non sunt deteriores cæterarum auium alis, Idem. Carnem *nham* quidam medici magnificè laudauerunt: quam scribunt esse calidam, pinguem, appetitum excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse quando concoquitur. sed est mali saporis & (Vetus translatio, est debilis & vacua) crassa, & (non facilè) concoquitur. coitum promouet, Auicen. 2. 523. Carnes habet præcipuè circa coxam viscosas ac fœtidas, quibus vescuntur Numidæ: nam iuuenculos capiunt & saginant. Cum in Numidia degerem, eius carnibus vescebar, neq; mihi harum gustus omnino displicuit, Auth. descript. Afr. lib. 9. ¶ Heliogabalus struthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis vt ederent, Lampridius. Et rursus de eodem, Sexcentorum struthionum capita vna cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. ¶ Oua struthionum in Arabia se non insuauiter comedisse Aloysius Cadamustus scribit. Oua struthocameli comedens, gustum quendam sapidum habere inueni, Brasauolus. Gallinarum & phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum & struthocamelorum, Galenus tertio de alim. Inter oua sicciora sunt oua anseris & struthij, Auicenna. Oua struthionum crassa sunt & difficilia concoctu: qui eis vesci voluerit, vitellis tantum vtatur, Tacuinus. *Qualitas alimenti.*

G.

In struthionis ventre inciso lapides inueniuntur, quos hæc deuoratos tandem concoquit. ij sanè ad efficiendam oculorum medicinam salutares sunt, Ælianus. Græcè legitur, εἶεν δ' ἂν οὗτοι καὶ ἀνθρώπων ὄψεως ἀγαθόν. vbi καὶ coniunctio, similitudinem aliquam cum pręcedentibus insinuat, & rei ipsius natura πέψεως potius quàm ὄψεως legendum dictat: vt lapides in ventriculo animalis omnia concoquentis in homine etiam concoquendi vim promoueant & confirment: (Hæc scripseram cum Kiranidem quoq; lapidem è ventriculo struthionis collo suspensum bonam facere concoctionem scribere legi.) Qua ratione etiam echinus siue interior membrana gallinarum in cibo sumpta, tanquam illi etiam vis concoquendi lapillos insit: & exteriores pelles animalium quorundam voracium foris applicatæ, cum suis plumis aut pilis, mergi, cygni, lupi, bonam facere concoctionem existimantur. quod si faciunt, calori forsan per illas aucto adscribendum fuerit, non occultæ cuipiam proprietati. poterat autem similiter alijs quoq; calidis aut calfacientibus impositis augeri. Struthocameli ventriculus falsò laudatur ceu medicamentum quod iuuat coctionem, Galenus 3. de alim. facultatibus. Struthiocamelis mira natura coquendi quę sine delectu deuorarint, vt ferrum, & ossa veruecum integra. vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. Struthiocameli ventriculus, & aliarum auium similiter, cochleariorum duûm mensura ex vino potus febri absente, pręsente verò ex aqua, ventris profluuio medetur, Galen. Euporist. 2. 46. Cortex interior ventris struthionis sumptus confert stomachicis & calculum dissoluit, R. Moses. eadem vis echino seu interiori membranæ ventriculi gallinarum attribuitur. ¶ Struthionis adeps & nerui auxilium & salutem neruis hominum afferunt, Ælianus. ¶ Cum auctio regia per Catonem Vticensem fieret, seuum struthiocamelinum sestertijs octoginta vænijt, efficacioris ad omnia vsus quàm est adeps anserinus, Plinius. Nicolaus Myrepsus adipem struthiocameli miscet acopo ex vulpe in oleo decocta, item vnguento 12. ad arthriticos. Eundem Paul. Ægineta inijcit in emplastrum diacinnabareos ad tofos aliosq; tumores induratos. ¶ Vrina puerorum impubium Salpe illinit Sole vsta, cum oui albumine, efficacius struthiocameli, binis horis, Plinius. Struthocameli oua podagricis inuncta prosunt, Kiranides. *Remedia ex hac aue.*

H.

a. Struthius auis est grandi corpore & graui, fœmina vocatur struthio, Textor Rauisius: sed absq; authoritate. *Vasta ales* pro struthocamelo, Claudian. in Eutropium libro primo. Afra auis pro struthione, *vide* infra in *h.* Aues ceruinas dictas, easdem struthocamelis esse, in *E.* docuimus supra. ¶ Μεγάλαι στρουθοὶ dicebantur etiã Λιβυκαὶ στρουθοί, & στρουθοὶ separatim, vt Ἀφείθη ἐλεφάντων ἅρματα κδ΄. συνωρίδες τράγων, ἑξήκοντα. στρουθῶν, ὀκτὼ, Eustath. (ex Athen.) Στρουθοὶ οἱ Ἀράβιοι, Heraclid. Στρουθὸς, ὁ καταφερὴς καὶ λάγνος. *Synonyma.*

Ἀττικοὶ δὲ τὰς στρουθοκαμήλους, Hesychius. Ἀγρίας, στρουθοκάμηλος, Idem & Varinus. sed locus videtur mutilus, & legendum, Ἄγριαι στρουθοὶ, αἱ στρουθοκάμηλοι, vt Ælius Dionysius habet citante Eustathio. Λιβύης πτερόεν βοτὸν ἀγκυλόδειρον, Oppianus lib. 4. de piscat. Μετὰ στρουθοῖο κάμηλος, Idem. Vespertilionem in gripho auem non auem vocant, videtur autem struthio quoque auis non auis posse appellari, cùm licet auis non volet, & multis partibus ad quadrupedes accedat.

Epitheta. ¶ Epitheta. Ἀγκυλόδειρος, Oppianus. Quòd si Græcè στρουθὸν per excellentiam pro struthocamelo accipias, epitheta fuerint, Λιβυκή, μεγάλη, ἀγρία.

Deriuata. ¶ Seuum struthiocamelinum Plinius dixit. Nostri hanc auem vocant ein Strauß, & quoniam pennis eis pilei & galeæ ornantur, deducitur inde nomen ein Strüßle pro quauis crista, & verbū strüßsen/ pro eo quod est superbè se erigere.

Icones. ¶ Icones. In libro Notitiarum Orientis & Occidentis, qui insignia diuersarum Romani imperij prouinciarum continet, animalia quædam pinguntur inter Arabiæ insignia, serpentes, struthio, & aquila aut phœnix. Ægyptiorum sapientes cùm eum qui ius æqualiter omnibus impertiatur significare volunt, struthiocamameli pennam pingunt. hoc enim animal præter cætera pennas alarum vndiquaque æquales habet, Orus in Hieroglyph. Est in Helicône Arsinoæ imago, quam frater eius Ptolemæus duxit. Arsinoën gestat struthio (στρουθὸς) ænea, de genere magnarum illarum auium quæ propter magnitudinem & grauitatem volare non possunt, Pausanias in Bœoticis. Extat Gordiani sylua memorabilis, picta in domo rostrata Cn. Pompeij: in qua pictura etiam nunc continentur, struthiones Mauri miniati trecenti, onagri triginta, &c. Iulius Capitolinus.

Struthocamelus herba. ¶ Struthocamelus inter struthij herbæ nomenclaturas legitur apud Dioscoridem.

¶ Albertus in opere de animalibus ex Auicenna nominat *chychelinches* aues ex ansere & struthione compositas, vbi chenalopeces, id est vulpanseres legendum, vt monui in Ansere *C*.

¶ De Struthophagis populis diximus suprà in *E*.

¶ *b*. In India gignitur arbor quædam cui folium specie prælongum, simile pennis struthiorum, quæ super galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorum, Theophrast. de hist. plant. 4.5. Struthionis penna similis est pennis herodij & accipitris, Iob. 39.

Testimonia ex sacris literis de struthione. ¶ *c*. Habitabuntq; ibi filiæ struthionis, Esaiæ 13. & Hierem. 50. Et socius struthionum, Iob 3. Erit cubile draconum, & pascua struthionum, Esaiæ 34. Filia populi mei fidelis quasi struthio in deserto, Hierem. Thren. 4. Faciam planctum meum velut draconum, & luctum quasi struthionum, Micheæ 1. Struthio quando oua sua derelinquit in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea, Iob. 39. Struthio cum tempus fuerit, in altum alas erigit, Ibidem.

¶ *d*. Struthio dura est in suos pullos, quasi non sint sui, frustra laborauit nullo timore cogente, Iob. 39. Struthionem deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam, Ibid.

Magicū. ¶ *e*. Struthiorum pennæ super galeis imponuntur, Theopraſt. Firmius imperator vectus est ingentibus struthionibus, Textor in offic. 573. ¶ Struthiocamelus habet in ventriculo echinum, quod dicitur *suffuchium*, (nomen videtur corruptum,) aridum hoc tritum & datum in potu occultè, amorem & libidinem excitat, Kiranides.

Struthiones inter luxus instrumēta. ¶ *f*. Heliogabalus habuit istam consuetudinem, vt vna die non nisi de phasianis tantum ederet, item alia die de pullis, alia de porcis, alia de struthionibus, Lampridius. Regi Persarum inter cæteras animantes quotidie etiam struthi Arabici mactabantur, Heraclides.

¶ *g*. Lapis de echino, id est ventriculo struthiocameli, cum grano (pondere grani) satyrij tritus, & datus in cibo vel potu latenter, magnam facit intentionem, maximè frigidis & impotentibus ad concubitum. Ipse etiam lapis solus ad collum suspensus, bonam concoctionem facit (*vide* supra in *G*. ex Æliano,) & intentionem ad concubitum, Kiranides.

¶ *h*. Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones, Esaiæ 43. Aristophan. in Auibus Rheæ matri deorum struthocamelum comparat propter eius magnitudinem.

Afra vel Lybica auis. Prouerbium. ¶ PROVERBIVM Afra vel Lybica auis, Λιβυκὸν ὄρνεον, refertur à Suida de prægrandibus, quòd ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horat. de prælauta vsurpauit. *Non Afra auis* (Meleagridem hîc vel Numidicam gallinam, non struthionem acceperim) *descendat in ventrem meum Iucundior, quàm lecta de pinguissimis Oliua ramis arborum.* Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant. Acron videtur de struthione sentire, quę & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Mea quidem sententia non ineptè iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plaut. alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum instar vtrinq; pensiles. Prouerbium extat in Auibus Aristoph. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus est, Erasmus.

DE STVRNO.

STVRNVS auis à quibusdam parum Latinè *sturnellus* dicitur, vt Italis vulgò *sturnello*. Græcè ψὰρ, vel ψάρος, vt bis habet Aristoteles: item Galenus & Varinus. Ἐρωδιὸν (alij aliter interpretantur, nos omnino

omnino ardeam,) Ambrosius sturnum transfert, quem tamen Græci non *erodiòn*, sed *psara* dicunt, Cælius. ¶ *Sarsir* Hebraicam vocem nonnulli astarem vel sturnum aiunt significare, alij aliud animal: *vide* in Aquila *A.* *Alzarazir* sunt aues apud Arabes, turdorum ferè magnitudine, sed colore diuerso. habẽt enim plumas & pennas nigras aliqua insignes albedine, & apud Venetos dicuntur *stornelli*, And. Bellunen. Auicenna meminit fimi *alzarazir* oryzam edentiũ: vbi vetus interpres nõ rectè turdos transtulit. Serapio de remedio ex eodem fimo citans Galeni verba, pro sturno *zezir* habet: & eadem ex Dioscoride transferens ineptè turturem pro sturno posuit. Napellus (Cicuta) venenum (imò cibus) est *zaratro*, id est sturno, Auerrois interpres. Sturnelli qui dicuntur *azuri*, Interpres Auerrois. *Alseudeni* est auis nigra, rostro luteo: secundũ aliquos sturnus, And. Bellunensis. sed videtur potius merula. ¶ Sturni Italicum vulgare nomen est *storno*, *stornello* vel *sturnello*. ¶ Lusitanicum *sturnino*. ¶ Gallicum est *ourneau*. ¶ Germanicum Staar/ quod nomen à Latino effictum est: Rinderstaar/ quòd circa boum armenta versari soleat. Alij scribunt Står/ Stör/ Starn. Circa Argentoratum & Francfordiam ein Spreche. Flandris Spreuwe/ Brabantis Sprue. ¶ Anglicum *a sterlyng*, *a starll*, *a stare.* ¶ Illyricum & Polonicum *sspacziek*, vel *spatzek*.

B.

Sturnus varius est, (Gaza vertit: niger est, albis distinctus maculis,) magnitudine merulæ, Aristot. *Forma.* de hist. anim. 8. 16. Auis est varij coloris, omnibus nota, Kiranides. Nigra est, aliquantulum in cinereo pallescens (cinereis maculis pallidis) respersa, Albertus. Linguam habet latam, Idem. Auis parua est, fusco nitens colore, Author de nat. rerum.

C.

Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, vespere non recolunt, Au- *Vox & cantus.* thor Philomelæ. Sturnus pisistrat & isitat voce, F. Alunnus, nescio quàm rectè. Sturni vt & graculi aues clamosæ & gregariæ sunt, Eustath. Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν, Οὖλον κεκλήγοντες (ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνὸν) ὅτε προΐδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅστε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus in fine Iliados ρ. Dicit autem Troianos turmatim Hectorem & Æneam ducem secutos esse persequendo Græcos: & in hoc quidem simile est, quòd turmatim feruntur: dissimile verò quòd Troiani Græcos fugãt, sturni circo accipitre conspecto fugiunt. Audio sturnos qui ab homine aluntur valde canoros esse, & aliarum quarumuis auium voces imitari. Sturnus linguæ est latæ, & perfectissimè loquitur, Albert. Cæsares *Sermonis humani imitatio.* iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) habebant turdum imitantem sermones hominum, item sturnum, luscinias Greco atq; Latino sermone dociles. Plin. Sturni loqui discunt, *vide* suprà in Psittacis ex Plutarcho. Papinius etiam sturnum inter humani sermonis imitatrices nominat. Sturnus in sibilo propius accedit ad loquutionem. Etiam elementum illud caninum optimè vibrat, Scaliger.

¶ Sturni in arenis & paludibus (& pratis aquosis) assiduè versantur, & cum armentis vaccarum etiam *Cibus.* propter pascua quæ de stercoribus colligunt, Albertus. vnde & nomen eis nostri à bobus indunt, Rinderstaren. In agros milio & panico consitos agminatim inuolant, Plin. Sunt qui sturnos captos oryza tantum pascunt, vt eorum fico crocodileam adulterent, Idem. Magno impendentis vindemiæ damno veniunt, Volaterranus. Sambuci acinis grana insunt sesamacea non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Cerasa etiam amant & vuas: milio & panico plurimum nocent. Cicuta sturnis alimentum est,

vt elleborus coturnicibus, vtrunq; homini venenum, Galenus in opere de temperam. & in libro de theriaca ad Pisonem: item Kiranides. Elleborus venenum (imò cibus) est coturnicibus, & napellus (cicuta) *Zaratro*, id est sturnello, Auerrois vel eius interpres potius. Aduersus napelli venenum (inquit Ant. Gainerius) darem puluerem musconum (muscarum vel culicum) napellum depascentium, vel puluerem coturnicis seu turdi. Sed apparet illum deceptum ab Arabibus vel eorum interpretibus, qui coturnices napello vel aconito pasci scripserunt, cùm sturnos (non turdos) conio, id est cicuta non aconito pasci scribendum fuisset, vt copiosè in Philologia de lupo exposui, de aconito scribens. Cicuta quidem pinguescunt etiam sues Æliano teste. ¶ Sturnorum generi proprium (cùm abeunt è nostra regione) cateruatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus, Plinius. Gregatim volant & compressè quasi ad aciei centrum, propter timorem accipitris. hunc enim supernè vel à latere accedentem alis euentant, (vento alarum coniunctarum repellunt:) & subtus volantem stercoribus opprimunt, Albertus. Sturni aues se inuicem amant & gregatim degunt, sed mutuo se iuuare (propter infirmitatem, contra aues rapaces) non facile possunt, Eustathius. Maximè gregatim volant, modò in aciem directi, modò globatim condensati, tanta multitudine atq; impetu, vt nubem facere & tempestatis more sonare primo volatu videantur: & pulcrè Homerus ψαρῶν νέφος, id est sturnorum nubem dixit. Vespere aggregantur & immensis turmis commurmurant, nocte silent, aurora rubente murmur excitant. demum verò diuisi per turmas ad cibum volant, Author de natur. rerum. Noctu in locis palustribus super arundinibus pernoctare gaudent.

Volatus.

¶ Ter anno pariunt, vt audio: vno tempore septem vel octo oua. ¶ Sturnus hyeme latet, Aristot. Abeunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, visi sæpe ibi, quo (aliàs, nisi spe cibi quo) hybernum pabulum petunt, Plinius. Aliter legit Platina: Abeunt merulæ (inquit) & turdi, similiter ac sturni, sed in vicina loca. occultantur hæc animalia sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. Aues quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, vt sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustis montium locis latere aliquando consueuerunt turdi, sturni, &c. ¶ Sturno allij semen mortiferum est, Ælianus.

Partus. *Latitatio hyeme.* *Mortifera.*

D.

Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, vt grus, sturnus, anas, Albertus. Sturni quidem natura φιλάλληλοι & συναγελαστικοί sunt: vt Eustathius & Io. Tzetzes scribunt. *vide* supra in C. vbi hoc etiam annotauimus, sturnos accipitrem fugere, & quomodo aduersus eum se tueantur: & quod humano etiā sermone dociles sint. Ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & vento alarum coniunctarum repellunt accipitrem: qui si infra eos volet, stercoribus eorū inquinatur ita vt appropinquare non possit, Albert. ¶ Hoc experientia deprehensum est, sturnum sibi ipsi medicinam facere. Cùm enim quidam luscinias simul & sturnum aleret, & huic pes luxatus esset, oua formicarum, quib. vescuntur lusciniæ, sturnus rostro minuit: & deposita sub alis atq; calefacta, rostro ad pedem attriuit. Qua ratione intra paucos dies integer, vt antea, incessit, vt G. Fabricius suis ad nos literis testatus est. ¶ Canem à sturno abhorrere fertur, Blondus.

Qua ratione se tueantur aduersus accipitrē. *Sturnum sibi medicinam facere.*

E.

Animalia quæ gregatim degunt, facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, vel imaginibus auium iuxta retia, statim accedunt & capiuntur, vt anates, sturni, Albertus. Pantheron. retis genus quo vtuntur Galli ad passeres, sturnos, &c. Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Funiculis longis inuiscatis capiuntur sturni, qui valde gregatim volant, cùm habetur aliquis sturnus ad cuius pedem ligatur funiculus inuiscatus, & manu tenetur. dimittitur autem cùm grex sturnorum propè videtur. tunc enim cum funiculo dimissus ad gregem accedit, & cum ipso strictè (quàm proximè & contiguè) volitat: multiq; tangentes funiculum inuiscantur, & ad terram simul cum eo ruunt, Crescentien. In quibusdam Italiæ locis, mustelis domesticis (vt audio) vtuntur, vt aues è nidis extrahant, passeres, sturnos, &c. Capiuntur in volatu, Eberus & Peucerus. Facile eos aiunt capi hyeme laqueis quibusdam (in Vöglinen) in pratis aquosis. Audio & in arborum cauis angusto aditu eas nidulari, vt quercubus fere: & aucupes caua illa excindere solere vt eximant. Præterea circa Mure cænobium non procul vrbe nostra aiunt esse aucupem, qui nassas vimineas (qualibus pisces capiuntur) impositis cerasis in arundinetis, vbi pernoctare solent, disponit. Illæ ingressæ capiuntur, centum aliquando vna nocte, maiores natu simul & minores. Vbi verò iam præterijt tempus cerasorum, non amplius. ¶ Sturnus domi vt parasitus educatur, Volaterr. Est apud nos qui sturnum octauo iam anno domi alit: & auceps qui septimo: ait autem is valde canorum esse, & aliarum quarumuis auium voces (quas scilicet in eadem domo subinde audit) imitari. ¶ Magno impēdentis vindemiæ damno veniunt, Volaterranus. Pestem à milio atq; panico sturnorum, passerumve agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa, mirum dictu, vt omnino nulla auis intret, Plin. ¶ Starnes (Sturni conijcio legendum) si mane volauerint congregatæ, mane erit tempestas: si autem tardè, tarde & multo tempore erit tempestas: & si reuertantur volantes, tempestatem significant, Gratarolus ex authore barbaro.

Ratio capiendi sturnos. *Prognostica tempestatis.*

Sturni

F.

De alimẽto ex sturnis.

Sturni carnes habent siccas & sapidas, Albertus. Sunt quibus videantur ferinum quid resipere, quod nostri dicunt Wiltelen. Non laudantur in cibo, Nic. Massa. Sturni quos vulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obsonijs lautorum reijciantur, Platina. Galenus lib. 6. de tuenda valetud. inter perdices, turdos, merulas, & huiusmodi, quæ quidē boni succi esse ab omnibus existimantur, ψάρες, hoc est sturnos, etiam commemorat, qui à multis illaudabilis esse nutrimenti iudicantur. Cui obiectioni sic occurri posse arbitror: Galenum in eo libro in calculi renum vitio sturnos tanquam tenuis alimenti approbasse, similiter & palumbes turritósve passerculos, quos Græci πυργίτας appellant: vel sturnos non ita fortasse improbi succi esse, præsertim iuuenculos, vt vulgus putat. quædam namq; animalia in tenella adhuc ætate boni succi sunt, vt vituli & hœdi: si verò annosa fiant, praui. hæc enim (vt ait Galenus in tertio de alim. facult.) carent & concoctionis & boni succi, & nutritionis laude, Aloisius Mundella epistola 6. Medicinalium. Et paulò pòst, Nec obstiterit (inquit) quò minus boni succi sint quòd cicuta interdum pascantur, vt neq; coturnicibus quòd elleboro. Et rursus dialogo 4. Medicinalium, Galenus (inquit) lib. 6. de tuenda valetud. sturnos inter attenuantis optimiq; alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè qui de illis tradidere, & praui succi & saporis ingrati habiti sunt. Et fieri quidem potest vt vox illa psaros, id est sturnus, ab alio Galeni contextui, non ab ipso authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de sturnis iuuenculis locutum fuisse dicemus, qui nimirum tenelli adhuc succi laudabilioris fuerint quàm adulti, &c. Vel potius existimabimus illum intellexisse de sturnis qui in montibus degunt, non autem qui circa paludes & loca campestria versantur: quos sanè si comedas, cum præsertim nouellæ sunt ætatis, adeò miram cibi illius suauitatem senties, vt vix illos à turdis discernere possis, Hæc illæ. Sturni sunt calidi, Galeno libro 3. de alim. facult. accommodi siccis, lib. 6. de sanit. tuenda. non aduersantur renibus, Ibidem. Sturnos tanquam melancholicum & vitiosum generantes humorem reijcimus, quum & cicuta illi nutriantur, Amatus Lusitanus in Curatione vlceris cancrosi. Sturni caro crassior est quàm pulli (gallinæ) vel coturnicis. ventrem astringit, & multum nutrit, Rasis vt quidam citat. Sturni phasianis natura proximi sunt, Elluchasem: sed titulus habet, Perdices paruæ seu sturnæ: lego *starnæ.* sic autem Itali vulgò vocant perdices minores. Sturni & *alchata* (species palumbium) habent in se superfluitates, & sunt malæ concoctionis, maliq; nutrimenti: & sanguis ex eis generatus est calidus & siccus, Elluchasem. Sturnelli sunt calidi & sicci, difficiles concoctu, crassi succi, Auerrois. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulsantes, expedit vt diligenter euitent grues, sturnellos, &c. Arnoldus de cons. sanit.

G.

Remedia ex ijsdem.

Sturnus in cibo sumptus iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberunt: & si quis prægustauerit, omnino non lædetur, Kiranides. ¶ Crocodileam adulterant amylo aut cimolia, sed maximè (sturnorum fimo) qui captos oryza tantum pascunt, Plinius. Plura de huius fimi vsu ad faciem ornandam ex Dioscoride, Plinio & Galeno, attuli in Scinco *G.* Ad alphos conuenit crocodilea & fimus sturnorū cum oryzam comederint, Ægineta. Stercus turdorum (*alzarazir*, id est sturnorum) edentium *rizi*, confert ad pannum & morpheam, Auicenna. Stercus *zezir* (sturni) oryza pasti, impetigines efficaciter abstergit, Serapio citans Galenum. atqui Galenus lib. 10. de medic. simplic. fimum crocodili terrestris cutim abstergere & siccare scribit, vt & sturnorum oryza pastorum, qui tamen multò imbecillior sit: crocodili verò terrestris tam efficax, vt ephelides etiam & alphos, & lichenes tollat. Eiusdem Serapionis interpres ex Dioscoride transferens, pro fimo sturni, imperitè posuit turturis.

H.

Etymon. *Synonyma.*

¶ *a.* Psaros, id est sturnus auis, Syluat. qui & paros alibi habet pro sturno, sed mutilam dictionem. Græcè in recto singulari ψάρος effertur, vt λόγος: vel ψάρ, vt Κάρ. inde obliqui ψαρὸς, ψαρὶ, oxytoni: etsi non meminerim illos apud authores legere. pluralis quidem numerus ψάρες voce paroxytona, & ψαρῶν circunflexa, non infrequens est. ψῆρες poeticum est, Eustathio teste: quod cum penanflectatur, miror ψάρες etiam non penanflecti præsertim cum primam producat Homero, vt in hoc versu: Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν. Ψάρες dicuntur παρὰ τὸ ψαίρειν. διακινοῦσι γὰρ τὰ παραπίπτοντα οἱ ψάρες ἐν τῷ διαχάσκειν (fortè διαχαράσσειν) καὶ ζητεῖν τροφήν τινα κάτωθεν, Eustath. hoc est, ab eo quòd terram pedibus mouent & radunt, & obuia quæque verrunt dum alimentum sibi quærunt. Ψάρες, genus auis. sunt qui dicant hanc vocem apud nullum authorem reperiri, Hesych. & Varinus. Ψάρις genus auis, (γένος στρουθοῦ,) vel triremis, Iidem. Ὄρνις θήλεια, ψάρες, Antiphanes apud Athenæum. Ψῆρες, genus auium, Hesychius & Varin. Suidas interpretatur ψάρους, id est sturnos, & citat illud Homeri, Κολοιούς τε ψῆράς τε. Ὄπελν ἐγὼ καὶ ψῆρα, καὶ ἁρπάκλειραν ἐρύκων Σπέρματος ὑψιπετῆ Βιστονίαν γέρανον. Suidas ex Epigrammatis. Ἀστραλὸς, ὁ ψαρὸς, (malim ὁ ψάρος, oxytonum,) Thessali, Hesych. & Varinus: inde forsan quòd punctis ceu stellis quibusdam insigniatur. Βύτθα, sturnus, Iidem. Γόλμις, sturnus, Iidem. *Targula* barbaris scriptoribus quibusdam turtur est: aliqui (inquit Albertus) sturnum interpretantur. sed locus qui ex Aristotele transfertur, turturem esse ostendit.

Epitheta.

¶ Epitheta. Sturnus edax, pisitans, Textor.

¶ Sturni proprium habent cateruatim volare: vnde sturnatim, sicut graculatim, Grapaldus.

¶ Ψαρὸν ἵππον, Aristoph. in Nubibus. Scholiastes & Suidas interpretantur celerem, ἀπὸ τοῦ ψαίρειν, vnde & αἰψηρὸς deducatur. vel qui colore tali sit. Scribitur autem ψαρὸς adiectiuum oxytonum, pro aue paroxytonum. A sturno aue varia, quæ dicitur ψὰρ, in genitiuo ψαρὸς, equus similiter varius, καὶ ὡς εἰπεῖν βαλιὸς, ψαρὸς cognominatur, Eustathius. Ψαροὶ ποικίλοι, καὶ εἶδος χρώματος, Varinus. Ψαρὸν de turdi in collo colore Gaza apud Aristot. hist. anim. 9. 49. vertit murinum, Plinius concolorem. neutrum probo. malim enim varium vel maculosum. Passerculus troglodytes similis est regulo, sed iuxta summum alæ lineamentum ψαρότερος, Aetius, id est magis varius. quidam vertit, cinerei amplius coloris. Lapis hic quem ex Plinio à maculis sturni *psaronium*, vel (quod ex lapidicinis Thebanis excidatur) Thebaicum nomino, supra omnes lapides duriori corporis callo constat, Bellonius de operibus antiquis cap. 8. ¶ Sunt & psari pisces, (vt quidam putat) à varietate coloris nimirum dicti, sicut & equi psari, quòd sturnorum instar maculosi sint. Sed authorem non inuenio. Græci hodie vulgo in compositis quibusdam nominibus hac voce tanquam simpliciter piscem significante vtuntur, vt in Christopsaro, Petropsaro, &c. quæ tamen non à psaro, sed potius opsario, quod piscem significat, composita videri debent. ¶ Sturnini, Italiæ populi, Plinius 3. 11.

Homonyma.

¶ *b.* Σαεῖν, auis genus sturno simile, Hesych. & Varin. Frigelli aues sturnis similes in vineis reperiuntur & vuis inebriantur, Arnoldus de Villanoua.

¶ *c.* Homerum infantem fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, sturni, &c. vt recitaui in Columba Liuia ex Eustathio.

¶ *d.* Γ'θυσεν δὲ διὰ προμάχων ἴρηκι ἐοικὼς Ὠκέϊ, ὅστ' ἐφόβησε κολοιούς τε ψῆράς τε, Homer. Iliad. π.

¶ *f.* *Sturne peregrinas mendices aridus vuas, Socratici cœna nolumus esse tua*, Bapt. Fiera. *Nunc sturnos inopes, fringillarumq́ querelas*, Mart. lib. 9.

DE STYMPHALI AVIBVS SEV STYMPHA-*lidibus.*

Ad aquam Stymphali fama inualuit aues quondam fuisse enutritas, quæ humanis carnibus vescebantur. Has sagittis confecisse Hercules dicitur. Pisander verò Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu fuisse abactas. Arabia quidem deserta feras exhibet tum alias, tum aues Stymphalides nomine, quæ non minus in homines grassantur quàm leones aut pantheræ. Ad has capiendas si qui proficiscantur, in eos volatu feruntur, rostrisq; vulneratos occidūt. Si quæ homines gerant ex ære facta aut ferro, ea aues perforant, sin autem vestem phloinam crassam contexant, rostra Stymphalidum ea veste non aliter quàm minorum auium alæ visco detinentur. Magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes. rostra tamen habent firmiora, & non vt ibes obliqua. Vtrum autem mea etiam ætate Arabicis auibus, idem cum illis quæ in Arcadia olim fuerunt, nomen, forma verò sit diuersa, exploratum non habeo. Quòd si omni tempore similes miluijs sint Stymphalides atq; aquilis, (vt Lœscherus vertit. Græcè legitur, Εἰ δὲ τὸν πάντα αἰῶνα κατὰ τὰ αὐτὰ ἱέραξι καὶ ἀετοῖς καὶ Στυμφαλίδες εἰσὶν ὄρνιθες, &c. hoc est, vt ego verterim, Quòd si Stymphalides aues semper in rerum natura sunt, vt aliæ auium species, accipitres videlicet & aquilæ,) aues mihi videntur Arabicę. Et fieri potest vt pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolarit: Arabes autem alio eas nomine principiò, non Stymphalidas appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui Barbaris semper fuerūt prælati Græci, in causa fuerūt vt & illæ in Arabia deserta, Stymphalides nostra ætate vocarentur, Pausanias in Arcadicis. ex quo transferentes Gillius & Lœscherus ἐσθῆτα φλοΐνην corticeam vestē verterunt, Nicolaus Lonicerus in Varijs multiplicē pannosamq; tunicam. sed *phlûs* vel *phleos* genus est stirpis Theophrasto, ex qua phloinæ vestes conficiebantur, quarū & Pollux meminit. Stymphalides aues innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegit, Diodorus Siculus. ¶ Stymphalides aues Herculem negant abigere potuisse, nisi crotali (crepitaculi) ærei sonitu perterrefactas, quòd à Vulcano fabrefactum Minerua acceperit & donauerit Herculi. Stymphelus quidem (Στύμφηλος) Arcadiæ oppidum est, & Stymphalis lacus, Στυμφαλὶς λίμνη: circa quem Stymphalides aues fuerūt ploides etiā dictæ (πλωΐδες) Apollonio in Argonaut. Seleuco & Charoni, eo quòd in lacu isto natarēt. Priuatim Mnaseas author est Stymphali cuiusdā herois & Ornithos mulieris filias fuisse Stymphalides, quas Hercules occiderit, quòd ipsi hospitium negassent. & Molionas suscepissent. Pherecydes verò non mulieres sed aues fuisse ait, ab Hercule interfectas. Similiter & Hellanicus: qui addit Stymphalidem lacum per voragines quasdam (διὰ βερέθρων) emissum exaruisse. Has aues scribit Apollonius circa Aretiadem insulā fuisse, quam primum ab Otrera Martis filia habitā ferunt. sunt autem his alitibus pennæ ferreæ. Meminit earum Timagetus, & Pisander in Scythiam eas auolasse tradens, vnde etiam primò venerint, Scholiastes Apollonij. Canit aūt Apollonius Argonauticorum secundo, missiles earum pennas fuisse, quibus tanquam sagittis homines vulnerarint. ¶ In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices: phasianæ corniculis, stymphalide cirro, Plinius 11. 37. Equidem quæ de harpyis & stymphalidibus traduntur ficta esse arbitror, vt de plerisq; alijs auibus, Perottus. ¶ In Stymphalide palude aues quædam fuerunt tantæ magnitudinis vt Solis radios obumbrare dicerentur, omnem Arcadiam deuestantes. has

Stymphalides in homines grassantur.

Ab Hercule ænei crepitaculi sonitu abactæ sunt.

has Hercules non sagittis, vt quidam putant, sed sonitu ahenei crepitaculi fugauit, & vsq; ad insulam Aretiada propulit, Grammatici quidam. *Stymphalides pepulit volucres discrimine quinto,* Vergilius de laboribus Herculis. ¶ Author obscurus qui de naturis rerum scripsit, vanellum auem vulgò dictam stymphalidem Plinij esse arbitratus est, non alio vt apparet argumento persuasus, quàm quòd stymphalidi Plinius cirrhum tribuit, & vanellus quoq; cirrhatus est: sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæsij vtriq; oculi. ¶ Stymphalis alijs onocrotalus noster, alijs ciconia nigra. Vide Constantini Lexicon.

Subis. SVBIS appellatur auis apud Nigidium quæ aquilarum oua frangit, Plin. Aristoteli sitta quoque aquilarum oua frangit.

HISTORIÆ AVIVM, QVARVM INITIALIS LITERA T. EST.

Tautasus. Tegyrus. TAVTASVS & TENGYRVS, Ταύτασος, Τεγγύρος, auium esse nomina apud Hesychium & Varinum legimus. videntur autem per onomatopœiam facta.

Teleas. TELEAS, Τελέας, viri nomen in Auibus Aristophanis, qui traducitur tanquam inconstans, auis instar. Symmachus tamen auis nomen esse putauit, citans alium poetæ locum, Τελέᾳ καὶ πετράδι, καὶ ταῶνι, καὶ βασιλίσκῳ, Scholiastes. Est & eléas auis, de qua in Elemento E. iam scripsimus.

Thous. THOVS, Θῶος, auis quædam, Hesychius & Varinus.

Thraces. THRACES, Θρᾴκες οἱ, aues mergorum generis sunt marinæ, de quibus in A. Elemento Oppiani verba retulimus.

Thratta. THRATTA, Θρᾶττα, mulierem in Thracia natam significat. est etiam piscis & auis nomen, Stephanus Grammaticus in Θρᾴκη.

Tiphia. TIPHIA, Τίφια, aues quædam palustres, ὄρνεα τὰ ἐν τοῖς ἕλεσι γινόμενα, Hesychius & Varin. Τῖφος idem est quod ἕλος, id est palus.

Titys. TITYS, parua est auicula à sono vocis dicta, ἐκ τοῦ πιπίζειν, (aliâs πιτύζειν.) aut fortè quælibet parua auicula à veteribus ita vocatur. quidam per onomatopœiam vel mimesin dictam scribit, Varin. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos, non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos verò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate, qui solent πιπίζειν, id est titissare. hinc fortè titis deriuatur, vt scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius.

Titij sacerdotes. TITII sodales sacerdotes extra vrbem habitabant, & in tugurijs certa auguria seruabant, quoniam ad id deputati à Pont. erant. Nomen inditum est ab auibus, vt Varro ait, quas in augurijs certis obseruare solebant. horum meminit & Lucanus, *Septemuirq; epulis festus, Titijq; sodales,* Gyraldus. Sunt qui hos sacerdotes Apollinis fuisse scribant.

Tityrus. TITYRVS, Τίτυρος, Satyrus, calamus, vel auis quædam, Hesychius & Varinus. pro aue quidem & calamo siue harundine, cuius pro fistula vsus erat, nomen ad soni imitationem factum videtur. cum fistulis autem etiam Satyri pingebantur. Vergilio pastoris nomen est.

Tityras. TITYRAS, Τιτύρας, auis quædam, ὄρνις ποιὸς, ἢ πιτυρώδης, Iidem. Athenæus phasianum à nonnullis τατύραν nominari scribit. *vide* in Tetrace inter Gallinas.

Tragopanas. Equidem & TRAGOPANADEM, quam plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phœniceo, fabulosam reor, Plin. Videtur tragopanadē dicere à recto tragopanas, quod Græcè scripserim τραγοπανὰς genere fœminino, vt Παλλάς: nimirum quòd cornuta sit hirci instar vel Panòs dei pastorum. apud Solinum tamen *tragopa* legitur: *Tragopa.* Æthiopica (inquit) auis est tragopa, maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatum caput. ¶ Auis certè cornuta alia nulla legitur. nam Claudianus lib. I. in Eutropium, Profert iam cornua vultur, de re minimè verisimili dixit.

Todi. TODI genus auium paruarum. Plautus, Cum extortis talis, cum todilis crusculis, Festus. Græci struthopodem dicunt cui crusculа sint gracilia, vt nostri Meisenbeinle.

Triccus. TRICCVS, Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Elienses, Hesychius & Varin. Fieri potest vt regulum auiculam hoc nomine aliqui vocarint.

DE TROCHILIS AQVATICIS.

Trochilus crocodilo hianti inuolans dentes purgat. TROCHILVS (Τροχίλος) aquas adamat, Aristot. Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes depurgant dentes, (inhærentes hirundines rostro in fauces inserto extrahunt, Ælianus,) quo munere & ipsi aluntur, & crocodilus sentiens commodè secum agi, nihil nocet. sed cum egredi auem vult, ceruicem mouet, ne comprimat, Idem. Plura leges in Crocodilo D. Alius est trochilus, qui regulus vel rex auium alio & frequentiore nomine appellatur: cuius historiam in R. Elemento absoluimus. Non est fabula de auicula, quam Trochilum Græci nominarunt. Eam quoniam Plinius Regulum nostrum existimauit, describenda est, vt ex hac narratione veritas deprehendatur. Candidam aiunt, Turdi magnitudine, cristata pluma, acuta, plicatili: quam surrigit, vt belluæ palatum figat, si claudatur intus, Sca-

Idē crocodilum ab Ichneumone insidiante excitando liberat.

liger. Trochilus auis est è genere palustrium, & iuxta ripas fluuiorum oberrat, vbi obuia quæque legens depascitur: nutritur verò etiam à crocodilo, hoc est hirundinibus quæ faucibus eius inhærent, cui etiam se gratum ostendit. nam dormienti crocodilo ichneumon insidiatur, & sæpe ceruicē eius (mordicus) inhærens strangulat. Trochilus clamat, & crocodili nasum ferit, & excitatum aduersus hostem irritat, Ælianus. Iam tametsi non pauca sint trochilorum genera, & nomina, quæ sanè quidem quoniam dura sunt, & ab aure religiosa & terete auersa, prætereo: haudquaquam cum ijs omnibus fœdere deuincitur, amicitiamq; colit crocodilus, sed cum solo nuncupato cladoryncho societatem, atque amicitiam facit. Enimuero nulla hic offensione hirudines ei legere potest, Idem interprete Gillio.

Hic trochilus cladarorynchus vocatur.

Hermolaus in castigationibus in Plinium *cladarorynchum* legit. Κλαδαρόρυγχος, τροχίλου εἶδος, Hesych. & Varin. Videtur autem sic dictus à motu & concussione rostri. nam κλαδάσαι exponunt σεῖσαι, id est concutere, pro κραδάσαι nimirum. Sic & κλαδαρόμματοι, οἱ εὔστροφοι τὰ ὄμματα.

De trochili cursu. Cibo. Coitu. Cura circa fœtum fœminis relicta.

¶ Sunt etiam ex amphibijs auibus trochili dicti. hi per littora discurrunt, tanta sæpius celeritate, vt cursus eorum volatu etiam pernicior sit: atq; hinc nomen eis apud Græcos meritò impositum. Pisces magnos non aggrediuntur: cancellis, & si quæ fluctibus ad littora propelluntur, contenti. Mares seorsim à fœminis, fœminæ à maribus pascuntur. Ineunte vêre, priores fœminæ solicitant mares ad coitum. sequuntur enim, & prope eos peculiari quodam cantu strident: quo vix tandem allecti mares accedunt. mox iterum fœtu procreato separantur, & ad sua sexus vterq; pascua seorsim reuertitur. Tūc mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquunt: fœminis labor solis incumbit: eumq; illæ inter se partiuntur. Iam aliæ oua in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & sic alternis oua suis plumis concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, vbi mares versari solent: ibi fœmellæ etiam ex pullis cum suo sexu remanent, masculi vltrò separantur. sic oues inter pascendum mixtæ à pastoribus secernuntur, Oppianus lib. 2. de aucupio. Helorius, trochilus, & carulus mari tranquillo littoribus aduolant, victum ex piscibus quærentes, Athenæus. Τροχίλος auis à currendo dicta est, Varinus: cui paroxytonum hoc nomen est, vt & Athenæo, Æliano, & alijs plerisq;: apud Herodotum penanflectitur: proparoxytonum est Hesychio in Numenio. Aristophanes in Pace inter lautitias ciborum enumerat, κίχλας, νήττας, φάττας, τροχίλους. Et in Acharnensibus inter Bœotorum delicias, φαλαρίδας, τροχίλους, κολύμβους, &c. ¶ Albertus authoritate Auicennæ asserit trochilum esse auem similem picæ, sed aquaticam & variam, cuius rostrum simile sit rostro anatis, Niphus. nos huius anatis, vel potius mergi genus vocamus ein Rynendt oder wysse Merch. Ego verò trichilos non anatum aut mergorum generis, quibus velocitas in cursu non conuenit, sed gallinularum aquaticarum esse dixerim, quas in ripis & arenis celeriter currere notum est, cum cursu magis quàm volatu valeant, eoq; cruribus sint oblongis, caudis vero perbreuibus.

Trochilorum genera esse varia.

¶ Trochilorum genera non pauca esse testatur Ælianus, & inter alia *cladarorynchum*, crocodilo familiare, vt suprà retuli. Sisophelos etiam, Σεισόφελος, trochilorum generis est apud Hesychium & Varinum. Corythus, Κόρυθος, vnus de trochilis, Hesychius. Hæc fortè cirrhata aut cristata est, & inde Græcum nomen sortita auis. Numenius, Νουμήνιος, ὁ καὶ τρόχιλος, idem qui trochilus, Hesych. *Vide* suprà in Arquata *A.*

Trogon.

HYLAS autor est TROGONEM, cornicem & alias quasdā aues, à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouēdam matri applicent, Plinius. hoc cum in bubone non probabile videatur Alberto, ne in cæteris quidem videbitur.

DE TVRDIS IN GENERE: ET PRIVATIM

de illo quem pilarem *Gaza nominat, Aristot.* tricháda, *cuius figuram sequens pagina continet.*

A.

Tria Turdorum genera ex Aristotele.

TVRDORVM Aristoteles tria genera facit: vnum visciuorum, magnitudine picæ, quod à nostris etiam à visco denominatur ein Mistler: alterum tricháda vocat, pilare Gaza vertit, quod (inquit) sonat acutè & magnitudine merulæ est. hoc nostri auem iuniperorum nominant, quòd earum baccis pascatur. tertium quod iliacum quidam vocant, minimum inter hæc, minusq; maculis distinctum. hoc esse conijcio auem quæ Germanis Wintsel vel Beemerle nuncupatur. Est insuper eiusdem generis quam aliqui turdelam tanquam Latinè nominant, Germani ein Trostel, præ cæteris musica. Sed de alijs infrà suo loco priuatim agetur: hîc verò partim de turdis in genere, partim etiam de turdo trichade, vbi id exprimetur, ne quid confudisse videamur. hoc quidem genus cæteris ferè in cibo præfertur; & magis peregrinum est, vt Varro per aduentitios turdos hoc maximè genus intellexisse videatur.

Turdus pilaris quo sensu à Gaza dicatur.

¶ Præfertur turdorū genus quoddam reliquis maiusculum pectore albo, nigrantibus maculis variegato, quod merulæ magnitudine per hyemem iuniperi baccis enutritum, præsertim montana mittere sub pilaris nomine consueuerunt, Grapaldus. Ego pilaris nomen non vulgare esse puto, sed

Latinum à Gaza confictum, vt Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. ſcribit autem Gaza pilarem per *l* ſimplex. qua ratione autem à pilis hoc turdi genus dicatur non video: & fortè non inde ſed per onomatopœiam inditum illi hoc nomen eſt à Græcis. Porrò an illam auem, quam nos hic pro pilari delineatam dedimus, pro pilari Grapaldus quoque accipiat, dubito. neque enim pectore albo eſt. Veteres quidem hoc ei non attribuunt. ¶ Turdi Græcè κίγλαι dicuntur: & vulgo *ſchinopoulli*, id eſt aues lentiſci vocantur: ab alijs *myrtopoulli*, quòd harum ſtirpium fructibus paſcantur, Bellonius. Sunt qui turdi nomen Græcis hodie vulgare mihi eſſe affirmarint κύχλα, alij τζίχλα, alij πίςο. ¶ *Alchamari*, id eſt turdus auis, Syluaticus. Cichlæ leguntur apud Ariſtotelem hiſtoriæ anim. 6.1. vbi Alberti tranſlatio habet *triangel* & *aulones*. *Alzarazir* Auicennæ interpres turdos conuertit, cùm ſturnos debuiſſet. *Nomina.*

¶ Turdus pilaris quia corpus & roſtrum acutum habet, ruſticè apud nos dicitur *ſchiron*, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis, vt Lombardia, *viſcada* vocatur: quamuis alius ſit à turdo viſciuoro Ariſtotelis, quem ipſi *dreſſo* appellant. vtrunq; genus viſco pabulum quærere audio. Scoppa Grammaticus neſcio

quomodo Dauliam auem interpretatur Italicè *maluizo, tordo*. sed *tordo* est quæ à nobis Trostel vocatur, *maluiccius* verò, vt Nipho placet, *Iliacus*, hoc est minimus turdorum. ¶ Hispanicè *tórdo* vel *zorzól*.. ¶ Gallicè *vne griue, vn tourd, ou oiseau de nerte*, Rober. Stephanus. Bellonius turdos Gallicè exponit *griues*, *mauuiz*, *trasles* & *touretz*. sed turdum maiorē propriè *griue* dici ait, minorē *mauuis*: & pilarem, mediæ magnitudinis *litorne*. ¶ Germani turdum pilarem appellant Krametuogel, vel (vt alij scribūt) Krameßuogel / Kranwituogel, nostri Reckolteruogel: alij Wachholteruogel / Wecholterziemer. nam Ziemer nomen commune turdorum est. ¶ Angli *a feldefare*, vel *a feldfare*, vel *a filfar*. ¶ Illyrij *kwiczi-ela*, (vt Dores κιχήλα.) Poloni *gluch, iemioluchá*.

¶ Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus, turdi genus minus & canorū, quod nostri Trostel appellant, turdum pilarem esse putarunt: quibus non assentior. Verùm Turnerus post æditum de auibus librum in suis ad me literis, non hanc amplius auem, sed Germanorum Krametuogel, mediæ magnitudinis turdum, (quem prius collurionem esse putârat,) turdum pilarem se existimare scripsit. ¶ Turdones pro turdi, apud Arnoldum Villanou.

B.

Aduenerunt bellis Bebriacensibus ciuilibus in Italiam aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum specie, sapore gratæ, Plin. ¶ Turdus pilaris magnitudine merulæ est, Aristot. & citans ex eo Athenæus. ¶ Mutat & turdus colorem: quippe qui collo æstate varius, (ποικίλος,) hyeme murino distinctus, (ψαρὸς) spectetur, Aristoteles interprete Gaza: quem Gillius etiam in transferendo Æliano sequitur: cuius hæc verba Græca sunt: Κίχλη χειμῶνος ἐστὶ ψαλωτέρα (lego ψαροτέρα ex Aristotele) ἰδεῖν, θέρους δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ἐπιδείκνυσι. Turdis color æstate circa collum varius, hyeme concolor, Plinius. De vocis ψαρὸς significatione scripsimus in Sturno *A*. ¶ In Germania hyeme turdi maximè cernuntur, Plinius. In Italia temporibus quidem diuersis, sed aliâs alijs locis, *vide* in *C*. Apud nos in Heluetia per hyemes abundant plerunq;, præsertim circa Tigurum nostrum.

¶ Turdus auis est cinerei coloris, non magno corpore, Albertus. Turdus trichas nigris quibusdam in cinere maculis distinguitur, Gyb. Longolius. Auis quam collurionem esse puto, (de turdo nostro pilari loquitur,) turdum (videtur turdum viscíuorum vel maiorē intelligere) magnitudine æquat, sed caudam habet longiorem, & magis mobilem, & pectus maculosum, Turnerus. ¶ In regionibus ad Septentrionem remotis turdi albi reperiuntur, teste Olao Magno. ¶ Turdus pilaris corpus & rostrum acutum habet, Niphus.

Turdi albi.

Descriptio exacta turdi pilaris.

¶ Turdum pilarem nostrum curiosiùs olim inspectum his verbis descripsi: Rostrum ei subflauum in extremo nigricat. tota ferè magnitudine & figura est merulæ. os etiam intrinsecus & linguam flauus color, sed dilutior quàm in merulis pingit. collum pronum cinereum est, vt etiam caput, sed nigris maculis aspersum. dorsum charopum seu ruffum obscurè, & per medias pennulas nigricans. Pars circa orrhopygium rursus cinereis plumis obtegitur, caudam pennæ nigræ constituunt. Collum supinum & pectus varia sunt. nam flauescentes in eis plumas nigræ distinguunt maculæ. Alæ interiores albæ sunt. Latera etiam intra alas (sub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis distinguuntur: intima parte latius nigrescunt. Plumæ ventris albæ. Vngues digitiq; pedum nigricant. Pennæ alarum partim nigricant, partim rufo colore, vt dorsi, minores præsertim & breuiores, apparent. Sexus in hoc genere non facile distinguitur. Intestinum eius appendices non habet: nec gula versus stomachum dilatatur, nec ingluuiem (ni fallor) superius habet.

C.

Quo anni tẽpore & quibus in locis reperiãtur.

Turdi à tarditate vocati sunt, hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. In Germania hyeme turdi maximè, æstate in nostris montanis locis: autumno, in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima, & iuniperis ac myrtis abundantia, etiam apud nos frequentant, Platina Italus. In æstate apud nos aut raro aut nunquam videtur turdus pilaris. in hyeme verò tanta copia est, vt nullius auis maior sit, Turnerus Anglus. Turdi & turtures trimestres sunt, Plinius. id est tribus tantùm mensibus manent. Turdus hyeme latet, Aristot. Merulæ, turdi & sturni, in vicina abeunt. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, nisi spe cibi, quo (aliàs, visi sæpe ibi, quo) hybernum pabulum petunt. (Platina aliter, Occultantur hæ aues sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt.) Itaq; in Germania hyeme maximè turdi cernuntur, Plin. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, vt sturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rursus, In angustis montium locis conditi aliquando turdi reperiuntur. Turdi sunt de genere auium aduentitio, ac quotannis trans mare in Italiam aduolant circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctium vernum. & alio tempore turtures & coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis, Pontia, Palmaria, Pandataria. ibi enim in prima volatura cum veniunt, morantur dies paucos requiescendi causa. idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Varro. Pilares apud nos postremi adueniunt. Versantur turdi in glebis agrorum quiescentium, Albert. ¶ Turdus pilaris sonat acutè, Aristot. Alius ei hyeme color, alius æstate: voce tamen eadem est, Idem. *Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, vespere non recolunt*, Author Philomelæ. Turdus

Vox.

dus quidem per onomatopœiam dictus videri poteſt. Turdus pilaris gregatim volat, & inter volandum obſtreperus eſt, Turnerus. Merula & Turdus tanquam è modulis ſermocinantur, Scaliger. Turdi loquaciſſimi ſunt, Eraſmus Rot. ſunt tamen qui mutum, item qui ſurdum faciant turdum, vt paulò poſt dicetur. Agrippina coniunx Claudij Cæſaris turdum habuit (quod nunquam antè) imitantem ſermones hominum, cum hæc proderem. habebant & Cæſares iuuenes, (Druſus & Britannicus Claudij filij,) item ſturnum, luſcinias Græco atq; Latino ſermone dociles, Plin. *De turdo sermonē humanū imitante.*

¶ Turdum audio vermiculis & muſcis veſci. Ab tranſenna hic turdus lumbricum petit, Plautus Bacch. de amatore loquens. Si homines colant aues inter alia ab eis commoda hoc etiam lucrabuntur, ὅπου οἱ κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς οὐ κατέδονται, Ἀλλ' ἀναλέξει πάντας καθαρῶς αὐτοὺς ἀγέλη μία κιχλῶν: hoc eſt, Ficos eorum non ſemper deuorabunt culicum genera, ſed omnes illos vel vnus turdorum grex abſumet, Ariſtoph. in Auibus. Turdus pilaris baccis aquifoliæ arboris, ſorbi minimæ & ſimilium arborum veſcitur, Turnerus. Paſcuntur apud nos cum alijs arborum fructibus, tum ſorbi alpinæ, & orni, (ornum appello arborem quam noſtri Wieläſchen/alij groß Mälbaum/) nucleos nimirum excerpentes. Fagi glans turdis expetitur, Plin. Turdi pilares præcipuè iuniperi baccis delectantur, vnde & nominantur à Germanis. & in vulgari ænigmate quæritur quæ ſit auis quæ pabulo trimo paſcatur. iuniperi enim baccæ tertio demum anno matureſcere creduntur. Ego in pilaris turdi ventriculo diſſecto reperi baccas iuniperi, & oſſa ſpinæ albæ fruticis, (quam oxyacantham interpretantur,) & berberi vulgò dicti granorum ſemina. *Non ſic deſtructa macreſcit turdus oliua, Vt Lycidas domina ſine Phyllide turbidus erro*, T. Calphurnius. In ſambuci fructu grana inſunt ſeſamacea, non ingrata turdis ſturniſq;, Ruellius. Turdi Græcis vulgò *ſchinopoulli* dicuntur, ab alijs myrtopoulli, id eſt lentiſci vel myrti aues, quòd baccis earum paſcantur, Bellonius. *Turunda turdis eſca ſolis cognita*, M. Ant. Flaminius. De turdis ſaginandis leges infra in *E.* Lombardi turdum pilarem *viſcadam* appellant à viſco: noſtri verò turdum maiorem à viſco denominant ein Miſtler. vtrunq; genus viſco pabulum quærere audio. Ariſtoteles maiorem duntaxat turdum viſciuorum cognominat, quod non niſi viſco ac reſina veſcatur. Turdela quaſi maior turdus dicitur, cuius ſtercore viſcum generari putatur, Iſidorus. Viſcum ſatū nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maximè palumbis, (οἰνάδος Athenæus,) & turdi. Hæc eſt natura, vt niſi maturatum in ventre auium non proueniat, Plinius 16.44. Theophraſtus non turdos, ſed picas, id eſt *cittas* (aues) nominat, quarum fimo gignatur viſcum, atque ita Theodorus interpretatur. forteque deprauatum id in Theophraſto fuerit, vt pro *cichla* quod turdum ſignificat, *cittam* librarius aſcripſerit, Hermolaus. Viſcum non putredine aliqua naſcitur, nec prouenit niſi ſemine, vbi aues quæ fructum deuorauerint, excrementum in arbore egeſſerunt, Theophraſtus de cauſis plant. 2.13. OEnadem ferunt ſi deuorato viſci ſemine aluum exonerârit, viſcum naſci, Athenæus libro 9. Vnius plantæ ramus ſæpe innaſcitur & ſuccreſcit alienæ arbori. Cauſam cur id fiat Theophraſtus, abſtruſas rerum naturas perſcrutatus, affert: Aues enim arborum fructum comedentes, poſteaque in arboribus conſidentes, excrementa egerere, ſemenque in cauernas delapſum pluuia irrigatum enaſci & pullulare, itaque in oliua ficum, in alijſque alias ingenerari, Ælianus. Turdus ipſe ſibi malum cacat, Κίχλα (κίχλη melius) χέζει αὐτῇ κακόν. prouerbium (inquit Eraſmus) in eos dici ſolitum, qui ſibijpſis miniſtrarent exitij cauſam. Siquidem viſcum non prouenit niſi redditum per auium aluum: cuius rei meminit & Seruius in ſextum Æneid. Quoniam autem viſco capiuntur aues, ipſæ ſibi malum cacant videlicet. Plautus paulò diuerſius extulit: Ipſa (inquiens) ſibi auis mortem creat. quanquam equidem non dubitem affirmare à Plauto cacat, non creat fuiſſe ſcriptum: deinde locum à quopiam Græcanici prouerbij ignaro deprauatum. In hos igitur quadrabit parœmia: aut in eos, qui potentes ſibi generos aſciſcunt, à quibus poſtea per vim opprimantur, Hæc ille. *Turdus ipſe ſibi malū cacat. Prouerb.*

¶ Surdior turdo, Κωφότερος κίχλης. Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat, adſcribens ſurditatem huic aui peculiarem, cum ſit loquaciſſima, vel prouerbio teſte. (Ego non de turdi, ſed trygonis, id eſt turturis loquacitate prouerbium legiſſe memini.) Vnde concinnè dicetur in eos, qui perpetuò blaterantes ipſi non auſcultant quid viciſſim ab alijs dicatur, quod vicium in multis licet deprehendere, Eraſmus. Κωφότερος κίχλης· παρ' Εὐβούλῳ ἐν Διονυσίῳ λέγεται ἀφωνότερος κίχλης, Suidas & Varinus. hoc eſt, apud Eubulum in Dionyſio legitur, non ſurdior ſed magis mutus quàm turdus. Nos de voce & loquacitate turdi diximus ſuprà. *Surdior turdo. De turdi ſurditate.*

¶ Turdi oua decem à conceptu diebus pariunt & fouent, Albertus. ¶ Turdi nidos ex luto, vt hirundines, faciunt in excelſis arboribus, ita deinceps continuato opere, vt quaſi catena quædam nidorum contexta videatur, Ariſtot. In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim, in receſſu generant, Plinius. *Partu & nidificatione.*

D.

Turdos aliquando ſermones hominum imitari, ſcriptum eſt ſuprà in *C.* ¶ Palumbes laurum edit contra faſcinationis noxam, turdus myrti comam, Philes. myrti ramum, Ælianus. Zoroaſtres in Geoponicis turdum hoc facere ſcribit contra blattarum iniuriam. ¶ Merula turturem amat, Ariſtot. Merulæ & turdi amicæ ſunt aues, Plinius. fortè autem turdi non rectè ſcriptum eſt pro turtures. *Mutuus inter merulam & turdum amor.*

E.

De turdorum aucupio.

Tempore hoc perhumiles ſyluas,& baccis fœcunda virgulta ad turdos, & cæteras aues capiendas, laqueos expedire conueniet. Hoc vſq; in Martium menſem tendetur aucupium, Palladius in Decembri menſe. Tenus eſt laqueus dictus à tendicula. Plautus Bacchidibus, Nunc ab trāſenna hic turdus lumbricum petit: Pendebit hodie pulchrè, ita intēdi tenus, Nonius. *Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas*, Alciatus in Emblematis. *Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus*, Politianus in Ruſtico. Accipitres cū alias aues tum turdos capiunt, Creſcentienſis. Μαχθύνιον, retis genus quod turdis tenditur, νεφέλη à quibuſdam dictum, Heſychius & Varin. Turdis regio Heluetiorum quibuſdam annis abundat, vt circa Tigurum: vbi aucupes ſunt periti, qui fundis in ſublimi aere longo ſpacio (ad iter horæ interdum aut amplius) has aues perſequuntur, donec ad deſcenſum coactos retibus non ſupra hominis ſtaturam erectis cateruatim implicet, Stumpfius. Oppianus lib.3. de aucupio cap.10. modum quendam merulas capiendi præſcribit, eodemq; turdos etiam capi ait. *Vide* in Merula *E.*

De turdis nutriēdis & ſaginandis.

¶ Lucullum turdos æſtate in auiarijs alere ſolitum ſcribit Plutarchus, Volaterranus. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obijt, turdos ſcribit paulò antè cœptos ſaginari, Plinius. In auiarijs ſtabulantur turdi ac pauones, Varro. In prima parte ornithônis ſint aues terra modo contentæ, vt ſunt pauones, turtures, turdi, Idem. ¶ In villa materteræ meæ in Sabinis, ad quartum & viceſimum lapidem via ſalaria à Roma, ornithon eſt, ex quo vno quinq; millia ſcio væniſſe turdorum denarijs ternis, vt H-S ſexaginta millia ea pars villæ reddiderit eo anno, bis tantum quàm tuus (Axium alloquitur) fundus ducentorum iugerum Reate reddit, Varro de re ruſt.3.2. Et rurſus ſequenti capite, Non diſſimulabo, quod volo de ornithône primum, quòd lucri fecerunt hoc nomen turdi. H-S enim ſexaginta millia fircellina excandēre me fecerunt cupiditate. Et mox, Ornithônis alterum genus fructus cauſa eſt, quo genere macellarij, & in vrbe quidā habent loca clauſa, & rure maximè conducta in Sabinis, quòd ibi propter agri naturam frequentes apparent turdi. Impenſa curaq; (vt par eſt) adhibita, M. Terentius ternis ſæpe denarijs turdos ſingulos emptitatos eſſe ſignificat auorum temporibus, quibus qui triumphabant populo dabant epulum. At nunc ætatis noſtræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia, propter quæ ne ruſticis quidem contemnendus ſit hic reditus, Columella. Turdi ſi alieno tempore ſaginentur, (id eſt eo tempore quo non reperiuntur vt capi poſſint) & voluptatem cibi & reditum maximum præſtant, parcitati beneficium miniſtrante luxuria, Palladius. turdis maior opera & impenſa præbetur, qui omni quidem rure, ſed ſalubriùs in eo paſcuntur, in quo capti ſunt. Nam difficulter in aliam regionem transferuntur, quia caueis clauſi plurimi deſpondent. quod faciunt etiam cum eodem momento temporis à rete in auiaria coniecti ſunt. itaq; ne id accidat, veterani debent intermiſceri, qui ab aucupibus in hunc vſum nutriti, quaſi allectores ſint captiuorum, mœſtitiamq; eorum mitigent interuolando. Sic enim conſueſcent & aquā & cibos appetere feri, ſi manſuetos id facere viderint, Columella. Claudantur illæſi, & recenter capti miſtis aliquibus antè nutritis, quorū ſocietate ad capiendos cibos pauidam nouæ captiuitatis mœſtitudinem conſolentur, Palladius.

De forma ornithonis in quo turdi ſaginandi ſunt.

Dicam, quod te malle arbitror Axi, de hoc ornithône, quod (quem) fructus cauſa faciunt: vnde nonnulli ſumuntur pingues turdi. Igitur teſtudo (vt periſtylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum, ac merularum includere poſſint. Quidam cum eo adijciunt præter eas aues, alias quoq;, quæ pingues væneunt care, vt miliariæ ac coturnices. In hoc tectum aquam venire oportet per fiſtulam, & eam potius per canales anguſtas ſerpere, quæ facile extergeri poſſint. Si enim latè ibi aqua diffuſa, & inquinatur facilius, & bibitur inutilius, & ex eis caduca quæ abundat & exit per fiſtulam, facit vt luto aues laborent. Oſtium habere humile, & anguſtum, & potiſſimum eius generis, quòd cochleam appellant, vt ſolet eſſe in cauea, in qua tauri pugnare ſolent. Feneſtras raras, per quas non videantur extrinſecus arbores, aut aues, quòd earum aſpectus ac deſiderium macreſcere facit volucres incluſas. Tantū luminis habere oportet, vt aues videre poſſint, vbi aſſidant, vbi cibus, vbi aqua ſit. Tectorio tecta eſſe leui circum oſtia, ac feneſtras, ne qua intrare mus, aliave quæ beſtia poſſit. Circum huius ædificij parietes intrinſecus multos eſſe palos, vbi aues aſſidere poſſint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in eis tranſuerſas alias gradatim modicis interuallis annexas, ad ſpeciem cancellorum ſcenicorum ac theatri. Deorſum in terram eſſe aquam, quam bibere poſſint. Cibatui offas poſitas: eæ maximè glomerantur ex ficis & farre miſto. Diebus viginti antè quàm quis tollere velit turdos, largius dat cibum, & aquæ plus ponit, & farre ſubtiliore incipit alere. In hoc tecto, caueaq; tabulata habeant aliquot ad perticæ ſupplementum. Contra hoc auiarium eſt aliud minus, in quo quæ mortuæ ibi ſunt aues, vt domino numerum reddat, curator ſeruare ſolet. Cum opus ſunt ex hoc auiario, vt ſumantur idoneæ, excluduntur in minuſculum auiarium, quod eſt coniunctum cum maiore oſtio, & lumine illuſtriore, quod ſecluſorium appellant. Ibi cum eum numerum habet excluſum, quem ſumere vult, omnes occidit. Hoc ideo in ſecluſorio clam, ne reliqui, ſi videant, deſpondeant animum, atq; alieno tempore venditori moriantur. Non enim vt aduenæ volucres faciunt pullos, vt in agro ciconiæ, in tecto hirundines, ſic aut hic, aut illic turdi, Varro de re ruſt.3.5. Turdi locum æque munitum, & apricum, quàm columbi deſiderant, ſed in eo tranſuerſæ perticæ perforatis parietibus aduerſis aptantur, quibus inſidant, cum ſatiati cibo requieſcere volunt. eæ perticæ non altius à terra debent ſubleuari, quam hominis ſtatura patiatur, vt à ſtante

ſtante contingi poſſint, Columella. Sub columbario cubicula duo ſubijciantur, vnum quo turtures claudantur, &c. aliud verò cubiculum turdos nutriat. Sit autem locus mundus & lucidus, & vndiq; læuigatus. Tranſuerſæ in hoc perticæ figuntur, quibus poſſint poſt incluſum volatum ſedere. Rami etiam virides ſæpe mutentur, Palladius. Turdi in calida domo victitant. ipſius autem muris domunculæ, perticæ inſerendæ ſunt, ac lauri ſurculi, alteriúſve cuiuſpiam circa angulos collocandi, Didymus in Geoponicis. Cibi ponuntur ferè partibus his ornithonis, quæ ſuper ſe perticas non habent, quo mundiores permaneant. ſemper autem arida ficus diligenter pinſita, & permiſta polline, præberi debet, tam largè quidem, vt ſuperſit. hanc quidam mandunt, & ita obijciunt. Sed iſtud in maiore numero facere vix expedit. quia nec paruo conducũtur qui mandant, & ab ijs ipſis aliquantum propter iucunditatem conſumitur. Multi varietatem ciborum, ne vnum faſtidiant, præbendam putant. ea eſt cum obijciuntur myrti & lentiſci ſemina: item oleaſtri, & ederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiam in agris ab eiuſmodi volucribus hęc appetuntur: quæ in auiarijs quoq; deſidentium detergent faſtidia, faciuntq; auidiorem volaturam, quod maximè expedit. nam largiore cibo celerius pinguescit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ eſt firmiſſima eſca. nam illa, quę ſuprà diximus, pulmentariorum vice dantur. Vaſa quibus recens & munda præbeatur aqua, non diſſimilia ſint gallinarijs, Columella & Palladius. Caricæ tunſæ miſtis pollinibus largiſſimè præbeantur, Palladius. Pabulum in loco pauimenti mundiori ponitur: hoc eſt, arida ficus perfuſa aqua macerataq;, immò etiam minutim ſciſſa farinæq; miſta, aut etiam polentæ hordeaceæ. baccæ pręterea myrti, lentiſci, fructus hederæ, (item lauri & oleæ, Cornarius,) atq; omnia id genus turdis paſcendis ſunt. Pinguiores tamen eos reddit milium atq; panicum, nec non limpidiſſima aqua, Didymus in Geoponicis Andrea Lacuna interprete.

¶ Ad agrum ſtercorandum præſtare arbitror ſtercus ex auiarijs turdorum ac merularum, quod non ſolum ad agrum vtile, ſed etiam ad cibum ita bubus & ſuibus, vt fiant pingues. itaq; qui auiaria conducunt, ſi caueat dominus ſtercus vt in fundo maneat, minoris conducunt, quam ij quibus id accedit, Varro. M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum) fimo ex auiarijs: quod etiam pabulo boũ ſuumq; magnificat, neq; alio cibo çelerius pingueſcere aſſeuerat. De noſtris moribus bene ſperare licet, ſi tanta apud maiores fuêre auiaria, vt ex his agri ſtercorarẽtur, Plinius. *De vſu ſtercoris turdorũ ad agros impinguandos.*

¶ Turdorum greges qui non rari & ſparſi, ſed turmatim volitent, aliqui imminentis peſtilentiæ præſagium faciunt.

F.

Turdus boni & præcipui ſaporis eſt, Albertus & alij. Præ cæteris auibus inter lautitias habetur, Ariſtophanis Scholiaſtes. *Nil melius turdo*, Horatius 1. Epiſt. *Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima lepus*, Martialis. *Texta roſis fortaſſe tibi, vel diuite nardo, At mihi de turdis facta corona placet*, Idem. Et alibi, *Illic coronam pinguibus grauem turdis videres.* *De alimẽto ex Turdis.*

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neque craſſum ſuccum gignentibus turdos adnumerat. Ex auibus quæ volatu fidunt firmioris ſunt nutrimenti, quæ grandiores quàm quæ minutæ, vt ficedula & turdus, Celſus 2.18. Bapt. Fiera pinguem merulam turdo præfert: ambo (inquit) ſiſtunt, ſed turdus calidior eſt, & grauius redolet. ab aucupe tamen laqueo vel reti captum non minus quàm merulam probat. *Vide* ſuprà in Merula *F.* An turdi ſalubre præbeant alimentum diſputatur à Mathiolo epiſt. libro 1. Tympanicis, ex auibus præponi debent ferè manſuetis, vt palumbus, turdus, Trallianus. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulſantes, expedit vt diligenter euitent turdos, grues, Arnoldus de conſeru. ſanit.

¶ Turdos, merulas, &c. aſſabis. hæ quoq; aues, ſi elixentur cum pipere & ſaluia, non inſuaues videbuntur, Platina. In turdo: Vbi turdum aſſaueris eo modo quo conuenit, amygdalas bene tuſas, ſaleq; inſperſas, cum agreſta & iuſculo miſcebis, modicumq; gingiberis & cinnami inſperges. Mixta hæc omnia per cribrum ſetaceum in cacabum tranſmittes: Vbi modicum ebullierint, in ollam in quam turdos aſſos repoſueris, infundes. Sunt item qui ſatius dicunt in aſſos turdos vel malarancia exprimere, vel aromata dulcia inſpergere, Idem. Apicius lib. 6. cap. 5. titulum habet, Iura in diuerſis auibus, turdis, ficedulis, pauo, phaſiano, anſere: ſed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit prætterquam anſeris. Ab Alexandro Benedicto laudatur tempore peſtilentiæ in cibo turdus biduo maceratus aceto. Pectora turdorum in patinam Apicianam conijciuntur libro 4. cap. 2. Apicij Magiricæ. Heliogabalus exhibuit Palatinis ingentes dapes extis illorum refertas, & cerebellis turdorum, &c. Lampridius. Porcellus dimidia parte aſſus & dimidia elixus, apud Athenæum lib. 9. fartus erat turdis & vẽtriculis gallinaceis, &c. item lib 4. porcus aſſus apponebatur, turdis & ficedulis fartus. Turdi quomodo parentur cum iecore ouillo *vide* in Oue *F.* De paſtillis è pullaſtris in Gallo. *F* Baltaſaris Stendelij verba recitauimus: ſimiliter autẽ inquit paſtillos etiam è turdis fieri, quos nõ vltra horã coqui iubet.

G.

Turdos ediſſe cum baccis myrti prodeſt vrinæ, Plin. Et rurſus, Turdus inaſſatus cum myrti baccis dyſentericis medetur. ¶ Puluerem coturnicis vel turdi Ant. Gainerius aduerſus napellum commendat, deçeptus nimirũ ab interpretibus Arabũ, & ijs qui napellum, aconitum, & cicutam ferè con- *Remedia ex iiſdem.*

fundunt: cùm sturnos non turdos conio, id est cicuta pasci veteres testentur. ¶ Stercus turdorum (*alzarazir*, id est sturnorum) edentium oryzam confert ad pannum & morpheam, Auicenna.

H.

Etymon. *a.* Turdi à tarditate vocati sunt. hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. mihi per onomatopœiam potius dicti videntur. Turdi cùm sint nomine mares, re vera fœminæ quoq; sunt, Varro de re rust. Turdi masc. sunt generis, vt plerunq; lectum est: fœminini apud Varronem Quinquatribus, Nonius. ¶ Albertus turdorum species enumerans ex Aristotele, turturem pro turdo imperitè ponit: vt & Auicennæ interpres alicubi, vt testis est Aggregator. ¶ Κίχλα aliqui & τρίγλα efferunt, non rectè. nam fœminina in λα omnia debēt habere λ duplex (secundum Atticos,) vt κόλλα, σκίλλα, βδέλλα, &c. quæ verò λ simplex habent per η scribuntur, vt πύλη, ὁ μίχλη, &c. Varinus, qui Herodiano etiam hunc canonē placere ait. Κιχῆλαι, turdi, Hesychius & Varin. Κιχήλας pro κίχλας Doricum esse aiunt, apud Comicum & Epicharmum. Syracusani quoq; κιχήλας vocant, tanquam & ipsi δωρίζοντες, Athenæus & Varinus. Κιχήλας per pleonasmum pro κίχλας. Κρεαντορνίθια (lego, Κρέα τ' ὀρνίθια) κιχηλῶν, Varinus. Ι'χλα, ἡ κίχλα, Suidas & Hesychius. Ι'χάλη piscis quidam vel turdus auis, Hesych. & Varin. Ι'σκλαι, turdi, & melotæ (pelles) caprinæ, Iidem. Cicla & clice voces à Græca κίχλη corruptas Syluaticus turdum interpretatur. Κίλλα, animal volucre, Varinus non suo loco, sed vbi κίχλα scribi deberet.

Epitheta. ¶ Epitheta. Turdos pingues & crassos Martialis dixit. Obesus turdus, Horat. 1. epist. apud Textorem turdi epitheta sunt, Edax, Auidus, Vagus, Trutilans (ex authore Philomelæ,) Aduena, Raucus. ¶ Epicharmus ἐλαιοφιλοφάγους κιχήλας dixit, Varinus: quanquam apud Athenæum ἐλαιοφυλλοφάγους perperam legitur.

Deriuata. ¶ Deriuata. Turdarium, locus in quo turdi saginantur. Verba ex verbis ita declinari scribunt, vt verba literas alia assumant, alia mutent, alia commutent. (fortè amittant,) vt fit in turdo, & turdario, turdelitio, M. T. Varro. ¶ Turdus piscis est Columellæ, Plinio & Quintiliano. Piscem asellum non à corporis similitudine, sed à colore dicimus, vt vmbram atque turdum, author M. Varro. Sic & apud Græcos κίχλη tum auem turdum, tum piscem marinum significat, Hesychio & Varino. Κίχλη auis est, & piscis similiter varietate punctorum insignis, ὥσπερ ὁ κόσσυφος μελανόστικτος, Varin. ¶ Κιχλισμὸν risum interpretantur, non quemuis, sed tenuem, (id est tenui voce emissum,) exiguum, (alij contrà vehementem, immoderatum,) muliebrem, meretricium. sed quoniam alij aliter & interpretātur & scribunt, singulorum verba enumerabo. Κιχλισμός, ὁ λεπτὸς καὶ ἀκόλαστος γέλως, Suidas. Varinus similiter scribens exponit μικρὸν γέλωτα, ἢ πολὺν καὶ ἄκοσμον: & rursus, muliebrem risum. Apud eundem & Hesychium κιχλησμὸς per η in penultima, risus vehemens est. item κιχλησμὸς, risus simpliciter, Iisdem. Κιχλιασμὸς, risus muliebris & meretricius, Clemens in Pædagogo. Κιγχλισμὸς, risus turpis & immoderatus vel lasciuus, αἰσχρὸς γέλως μετὰ ἀταξίας, Hesych. & Varin. Γιγλισμὸς, vel γιγλιμὸς, vel γιγλισμὸς, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, κιχλισμὸς γέλως, Iidem. Ego ex diuersis istis scribendi modis nullū probarim, præter vnum κιχλισμός. Homerus Odysseæ antepenultimo ancillas turdis cichlis & columbis comparat: illud fortè propter risum immodestum (διὰ τὸν κιχισμὸν [lego κιχλισμὸν] τῶν γελώντων:) hoc verò propter libidinem ad quam columbarum genus procliue est. Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis vescerentur: aut qui riderent lasciuè parumq; decore. Proinde & κιχλισμὸν risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupedijs addictos, vel in lasciuius ludentes, Erasmus: qui vocem κιχλίζειν coturnissare vertit. nam Aristophanis interpres in Nubibus idem verbum interpretatur pro eo quod est pingues coturnices aut turdos esitare, aut indecore & immoderatè ridere, ex quo Suidas etiā & Varinus repetunt. Sed cùm cichla turdum non coturnicem significet, turdari potius vertendum fuerat. Comicus ipse in Nubibus simul nominat ὀψοφαγεῖν, κιχλίζειν, (Athenæus lib. 8. legit κιχλάζειν,) καὶ ἴσχειν τὼ πόδ' ἐναλλάξ. Multæ puellæ iubent me sibi colludere noctu, Κιχλίζοντι δὲ πᾶσαι, ἐπεί νύ κ' αὐταῖς ὑπακούσω, Cyclops apud Theocritum. Κιχλίζεις χειμέπισμα γάμου προκέλευθον ἰεῖσα, Suidas ex epigrammate. Varinus κιχλίζειν verbum interpretatur etiam pro eo quod est moueri & agitari, σαλεύεσθαι, κινεῖσθαι: in qua significatione ego κιγκλίζειν scripserim. id enim Hesychio est κινεῖν, σαλεύειν, μοχλεύειν, πτερύζειν. quanquā & κιγλίζειν & κιγχλίζειν apud illum scribitur, corruptè vt arbitror. Idem à cinclo aue, quæ caudā subinde mouet, κιγκλίζειν verbū factū ait, pro eo quod est διασείεσθαι, concuti. Videntur & κιγκλίδες θύραι ab hoc verbo dictæ, quod circa cardines suos moueantur. Et fortè κιγκλισμὸς (sic enim scribere malim quàm κιγχλισμὸς vel γιγγλισμὸς) risus tam vehemens fuerit, qui totum agitet & concutiat corpus: sed κιχλισμὸν potius dixerim à turdis: quòd homines saturi cibis præsertim delicatioribus, ad risus lasciuos dissolutiores sint. Habent Germani verbum Kitzeren non dissimile Græco, & eiusdem ferè significationis. Κιχλίζειν, quod & καχλάζειν, affatim ridere, ἀθρόως γελᾶν, per translationem ab vndis & fluctibus cùm attolluntur & æstuant, Varinus. Κιχλήσκειν, γελᾶν, μειδιᾶν, ridere, Hesych. & Varinus. Ταγαπίζων, κιχλίζων, Iidem. Epicichlides carmen dictum quod in Homerum refertur authorem à quibusdam, quoniā dum id pueris præcineret, turdis donabatur, Athenæus & Cælius. ¶ Κιχληβότης, portulaca herba, Hesych. & Varin. *Onocichle* herba composito nomine ab asino & turdo, quæ particulatim floreat, memoratur Theophrasto historiæ plant. 7. 10. (Gaza turdariam vertit) & Plinio 17. 16.

Turdus piscis.

Κιχλισμὸς quid sit.

Κιχλίζειν.

¶ Turde-

¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti. Turdetania regio quæ vulgò Andelucia dicitur, Scoppa.

c. *Si mihi Picena turdus palleret oliua*, Martial. 9. 55. pascitur enim oleæ & oleastri baccis turdus, ac inde pinguior & præpingui pallidior, id est magis cereus euadit. hinc turdos ἐλαιοφιλοφάγους Epicharmus dixit, vt rectè legit Varin. nam Athenæi codices impressi nō rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγους. ¶ Pœciliæ pisces turdi volucris vocem ædere dicuntur, Pausanias. Herbæ quas satyria & orches appellant, videntur nasci è genitura turdorum & merularum, Hieron. Tragus.

¶ e. *Subdola tenduntur crassis modo retia turdis*, Martialis. Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis, retuli in Merula *H.e.* ¶ Philocrates ὁ Σπόρθιος φυσῶν τὰς κίχλας δείκνυσι καὶ λυμαίνεται, In Auibus Aristophanis. venditurus scilicet inflabat vt pingues apparerent.

¶ f. Turdus, *Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc, Res vbi magna nitet domino sene*, Horatius Serm. 2. 5. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H-S ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. Aristophanes in Pace inter lautissima cibaria nominat amylos placentas & turdos aues. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνοις, Ephippus apud Athenæum. Philoxenus cum mentio incidisset quòd turdi essent pretiosi, & fortè adesset Corydus, qui se adolescentem prostituerat: at ego memini (inquit) Corydum (corydus Græcis alaudam quoq; sonat) obolo venisse, Athenæus. Cui nunc tam parum palatus sapit, vt principem locum turdo adiudicet? Gillius. Gulæ dediti quidam turdos Daphnios laudauerunt, Clemens in Pædagogo. Ὀπταὶ δὲ κίχλαι μετ' ἀμητίσκων εἰς τὴν φάρυγγ' εἰσεπέτοντο, Teleclides de veteri beata vita. hoc est, Turdi assi vnà cum placentis in fauces eis inuolabant. Κίχλαι ἐκκαίδεχ' ὁλόκληροι μέλιτι διαμεμιγμέναι, Plato Phaone apud Athenæum. Ὀπταὶ κίχλαι ἀνάβραστ' ἠρτυμέναι, Pherecrates. Et rursus, Κίχλαις τ' ἀναβάστροις, melius ἀναβράστοις.

¶ De Proverbiis, Turdo surdior, & Turdus malum cacat sibi, leges suprà in *C.* Κιχλίζειν, *vide* suprà in *H.a.*

DE TVRDO VISCIVORO PRIVATIM.

A.

DE Turdis in genere multa scripsimus, inter quæ multa etiam visciuoro priuatim dicto conueniunt, quem Aristoteles ἰξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον nominat. Hic magnitudine picæ est Aristoteli, nec nisi visco atq; resina vescitur. *vide* suprà in *C.* in Turdis in genere: vbi turdum pilarem quoque visco pasci scripsimus: vnde ab Italis vulgò *viscada* vocatur vel *viscardo*: hic verò, de quo nunc agimus, *dresso*: quem & ipsum non visco solum, sed etiam baccis iuniperi vesci aiunt. Turdella turdi genus alterum est, (non alterum Aristotelis, sed simpliciter diuersum,) quod in Venetia prouincia *drexanos* vulgò nominant, in Liguria priscum nomen retinent: maiores turdo sunt, penna subtus varia, Hermolaus in Corollario. Turdela maior est turdo, Monachi in Mesuen Itali. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore viscum generari putatur, Isidorus. ¶ Turdus visciuorus maior alijs, *vne griue* Gallicè, Bellonius. *Griue sisalle* apud Sabaudos (vt amicus quidam ad me scripsit) turdus maior est, colore columbino, rostro merulæ, nidum facit ex musco in pariete. oua quaterna parit. Turdum verò pilarem ijdem simpliciter (ni fallor) *griue* nuncupant. ¶ Germanicè Mistler & Mistelfinch in Heluetia, à visco: alibi Ziering. Carinthijs Zerrer, Bauaris Schnerrer. Gyb. Longolius, qui circa Coloniam in Germania vixit, Primum (inquit) turdi genus, quod picæ magnitudine est, nondum, quod sciam, in nostra regione conspexi. ¶ Anglicè *a poluer*. ¶ Illyricè *prskawecz*. ¶ Turcicè *garatauk*.

B.

Turdus visciuorus noster maior est cæteris turdis. paulò infra columbam: capite, alis & ventre fuscus. plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum apparet. cutim intra rostrum pallidus & subruber color mixti tingunt. Pedes digitiq; flauescunt, præsertim posteriore neruo tibiarum. Vngues & rostrum nigricant. Collum parte prona venterq; totus nigris punctis in albicantibus plumis & alicubi flauis variant. Plumæ sub alis candidæ sunt. *Forma.*

C.

Vescitur turdus visciuorus noster non visco tantum & resina, vt Aristot. scripsit, sed vuis quoq; & iuniperi ligustriq; baccis. Cicuratur etiam, & pascitur omni genere ciborum, pane, caseo, &c. Æstate (vt audio) in syluis se abdit. Nidificat in nostris regionibus. *Cibus.*

D. E.

Noctuam odit, (vt & iliacus turdus,) & ea clamante aduolat: sed nō proximè ipsam, nisi arbor aliqua prope sit. Turdos huius generis singulos singulas visci feraces arbores occupare aiunt, & semper proximè eas versari, neq; admittere alias, sed persequi & depellere. quod eorum ingenium etiam in causa est vt facilè capiantur. Aucupes enim caueam cui auis vna huius generis sit inclusa & reti obtecta vt conspici possit è sublimi, cū decipula superstructa, ad arborem aliquā viscum ferentē vnco ligneo *Aucupium.*

prælongo suspendunt. mox turdus ferus conspecto incluso, impetu in illum delapsus, vt de arbore sua depellat, decipulæ operculo cadēte capitur. & sic deinceps ad arbores multas caueam eandem suspendunt. ¶ Vtuntur hoc turdo etiam aucupes ad accipitres capiendos in attegia, amiti imposito. nam cùm accipitrem viderit, clamat. ¶ A rusticis quibusdam accepi, si turdus visciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris insidens, & supra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ signum esse: si verò in medio arboris considat, ita vt non appareat, aut ægrè, æstatem propinquam significari.

Prognosticon tēpestatum.

F.

Vsus in cibo. Visciuorus turdus minoris apud nos pretij est, minusq; in cibo lautus habetur quàm pilaris.

DE TVRDO MINORE, QVEM ILLAdem vel tyladem cognominant.

TVRDI genus tertium est, quod iliacum (ἰλλάδα quidam vocant) minimum inter cætera (minus pilari & visciuoro) minusq; maculis distinctum, Aristot. Turdi genus tertium & minimū *illas* vocatur:

catur: vel, vt Alexander Myndius ſcribendum arbitratur. *tylas*, (τυλάς.) proinde Theodorus qui non *illáda* ſed *iliáda* (Athenæus etiam ἰλιάδα habet) legerat, iliacum turdum conuertit. ſed erat commodius *illadicum*, Hermolaus. Alexander Myndius apud Athenæum dicit hoc genus gregale eſſe & nidificare vt hirundines. Cleomenes apud eundem nominat τυλάδας πεντάκις μυρίας, χέννια ταριχηρὰ μύρια. Ἰλλάς etiam genus vinculi eſt Euſtathio, ex loris & viminibus, à verbo εἱλῶ vel ἴλλω, quod eſt contorqueo.

¶ Turdus iliacus (id eſt minimus) Italicè vulgò dicitur *maluiccius*, (*maluizo*,) Niphus. Alibi (vt audio) *cion* vel *cipper*, vt circa lacum Verbanum. ¶ Gallicè *vn mauuis*, minor alijs, magnitudine sturni, in ventre & ſubflexu alarum magis flauus, Bellonius. Sabudicè *griuette*, id eſt turdulus. ¶ Germanicè Winſel vel Wintze apud nos à voce ſua. Claronæ in Heluetia Bergtroſtel / alibi Boemerle / Bömerlin / Beemerziemar, vel Behemle, quaſi Bohemica auis, vel turdulus Bohemicus. in Bohemia enim nidificare fertur. (ſed alia quoq; auis eſt Bohemica vulgò à quibuſdam dicta, cui nihil cum turdis commune, cuius icon in Appendice dabitur.) Alibi Wyntroſtel / id eſt turdus vinearum, fortè quòd vuis paſcatur: & Rottroſtel, id eſt turdus ruber, ad differentiam alterius turdi minoris, quem noſtri Troſtel ſimpliciter, alij Wyßtroſtel / id eſt turdum album vocitant. Turdus iliacus qui reliquis minor eſt, & gregatim plerunq; victitat, in dumetis & inter humiliores ſyluas, iuniperos & aquifolias degit: cui vulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit, (ein Bitter,) Gyb. Longolius. Circa Baſileam nomen habet Gyrerle / per onomatopœiam, vt conijcio. Iliacus turdus cinereus eſt ad fuſcedinem vergens, ſed minus varius, Germanis (Saxonibus) Weindruſchel / Weingartuogel, Eberus & Peucerus. ¶ Anglicè *a filfar* vel *feldfare*. quod nomen turdis omnibus commune in Anglia eſſe puto. ¶ Illyricè *gikawecz*. *Nomina.*

¶ Winſela noſtra per totum dorſum fuſca eſt. pectus ei varij coloris, medius venter albicat, rubet vtrinq;, vt etiam pars ſub alis. Interiora oris penitus flaueſcunt. Deniq; ſimilis eſt tum ſpecie tum magnitudine illi quam Troſtel nominamus. ¶ In ventriculo diſſectæ Winſelæ Nouembri menſe reperi baccas ſpinæ albæ, quam oxyacantham interpretantur. Peregrinæ ſunt aues, neq; apud nos nidificant, ſed in Bohemia (vt audio) vel Vngaria. Aduolant ad nos initio hyemis per xiiij. ferè dies ante turdos pilares: circa Paſcha recedunt. Laqueis capiuntur (in böglinen) ſed difficilius quàm pilares. nam ſi laqueus ſit albus, remouent, vt tranſgrediantur. *Forma.*

¶ Tertiũ turdi genus ab Anglis *a Wyngthrushe* & à Germanis ein Weingaerdsuogel nũcupatur. Hic turdus vtrinq; iuxta oculos, & in pectore & in ipſo alæ flexu, intus & foris maculas habet latiuſculas rubras. Huius nidum nunquam vidi: nec mirum, quum per æſtatem apud nos nuſquam videatur. primum genus non niſi hyeme in Anglia cernitur, aut ſi videatur, rarum eſt.

¶ Auceps quidam apud nos auem dictam Beehemle, id eſt turdulum Bohemicum. aliam à Winſela noſtra eſſe mihi aſſeruit, ſed ſimilem: quam ipſe aliquando in cauea ceraſis aridis aluerit. quorum oſſibus integris ab aue redditis aluo in ſubiectam caueam delapſis, coccothrauſtes (ein Steinbyſſer) illi incluſus nutritus ſit. *Beehēle an Winſela noſtra ſit.*

DE TVRDO MINORE ALTERO, QVEM *Itali turdum simpliciter, nostri* Trostel *vocitant.*

A.

TVRDELA auis est quæ vulgò Droschele vocatur, Albertus. Sed Itali quidam hodie, vt in Liguria, turdelam appellant turdum maiorem visciuorum, vt suprà docuimus. Author Philomelæ hanc auem, nescio qua lingua, *palaram* appellat: cuius hoc carmen est, *Dulce palara sonat, quam dicunt nomine drostam.* ¶ Itali simpliciter turdum appellant, *turdo, tordo, tuordo.* ¶ Galli, ni fallor, *trasle.* ¶ Germani Trostel/ quod nomen ab Italico turdela factum videri potest. Alij aliter scribunt & efferunt: Gyb. Longolius, qui Coloniæ scripsit Droessel: Turnerus qui ibidem, Drossel vel Durstel. Hieron. Tragus Trossel. Murmellius Trusel. Eberus & Peucerus Sangdruschel/ id est turdum musicum, ad differentiam turdi iliaci superioris, (quem aliqui Rottrostel/ id est turdum rubrum appellant: hunc verò, de quo scribimus, Wyßtrostel/ id est turdum album: quòd nō admodum nisi colore quarundam partium differant.) Iidem trostelam nostram, Aristotelis turdum pilarem faciunt, quod non probo. ¶ Angli *a trossel*, aut *a mauis*, Turnerus. (sed Itali maluiccium vocant turdum minorem rubrum, de quo suprà egimus: & Galli eundem *mawis.*) alij *a thrushe*, quod nomen tamen primo & maximo turdorum generi Turnerus Anglus adscribit. ¶ Illyrij & Poloni *drozd.*

Nomina.

B.

Forma. Magnitudine & ferè colore turdum refert: & est coloris cinerei, declinans in pectore ad varietatem croceam, Albertus. Pectore est valde maculoso, Turnerus. Auis est varia & maculosa, magnitudine merulæ, Eberus & Peucerus. ¶ Magnitudo & species huic generi (ex inspectione nostra) eadem ferè quæ turdo minori proximè descripto. crura ei albicant, pectus, ventrem, & latera puncta nigra insigniunt. Venter alioqui candidus est, vt caudæ etiam pars supina in minoribus pennis. pectus subflauo & ruffo colore in vnum mixtis. idem sub alis color merus & absq; maculis in minoribus pennis est. Tota pars prona vno ferè & simplici colore, nempe fusco. Alæ fusco ruffum miscuerunt, & maculas subflauas habent. Sexus, vt audio, non facile discernitur, nisi cantu.

C.

Mansuetudo. Cantus. Nidulatio. Per totum annum apparet, & cantus sui gratia à multis in cauis alitur, Turnerus. Probe admodum cicuratur, Albertus. Auis est musica, canens vere, vocis multiplicis, Idem. *Dulce palara sonat, quam dicunt nomine drostam, Sed fugiente die nempe quieta silet*, Author Philomelæ. Vocem ædit acutam cum obscura quadam fuscedine, Eberus & Peucerus. Nidum intus ex luto aut lignorum carie liquore mixta, & artificiosè læuigata, foris ex musco in ramis arborum aut fruticum facit, Turnerus. superficies nidi intus solida, læuis & dura est. Martio mense apud nos vel Aprili ouis incubant.

D.

Turdus hic, vt etiam visciuorus, noctuam odio habet.

F.

Qualis in cibo. Caro eius bona est, & ad cibum expetitur, Albertus.

De auib. quæ turdis cognatæ sunt. ¶ Turdus Iliacus, quem nostri Winsel appellant, alibi vocatur, Bergtrostel/ id est turdela montana: alibi Weintrostel/ quod vuis vescatur, ni fallor.

¶ Apud Carinthios auis dicta Leymtrostel/ cognata est turdis minoribus, sed pedibus albis.

Ziepdruschel. ¶ Auis ex turdorum genere minima est, quæ Germanicè (Saxonicè) Ziepdruschel vocatur, figura alioqui & colore iliaco turdo (Winselæ nostris dictæ) similis. circa rubos viuit & versatur. delectatur enim fructibus eorum & sambuci baccis, Eberus & Peucerus: qui hanc Aristotelis batin esse conijciunt. quoniam bátos Græcis rubus est. ¶ Apud nos turdi genus exiguum, tertia ferè parte turdelis vel iliacis minus, Waldtrostel vel Kleintrostel: hoc est turdelam syluaticam vel minorem vocāt. Eberus & Peucerus turdum quendam paruum, minorem merula, maiorem fringilla, acuto rostro, breuibus pedibus, Germanicè Klein zimmer/ id est turdum paruum nuncupant: & Aristotelis cyanum, id est cœruleum esse conijciunt. Nos de cœruleo opinionem nostrā in *C.* elemento protulimus.

Waldtrostel. Steintrostlen. Wassertrostlen. ¶ In Heluetia alicubi, vt circa Claronam, Steintrostlen/ id est turdelas rupium nominant aues, quæ ab alijs Steinrötele dicuntur, ab alijs, ni fallor, Blawvögel, id est cœruleę aues: de quibus copiosè in Cœruleo scriptum à nobis est. Ibidem (circa Claronam) Wassertrostlen/ id est turdelæ aquaticæ vocantur, aues quædā cruribus oblongis, breuibus rostris, fidipedes, quæ iuxta aquas degunt: eædem fortè merulis aquaticis. ¶ In multis Germaniæ regionibus, vt Misnia, Turingia, Hassia, merulam torquatam nostram audio nominari ein Meertzischedruessel/ id est turdum Martium, quod mense Martio canere incipiat.

Tortue. ¶ Sabaudis *griue* turdus pilaris est: & alia turdi species paulò nigrior, *vne tortue.*

Halbvogel. ¶ Circa Francfordiam (si bene memini) Halbvogel/ id est dimidia auis nominatur, quam inter turdos vendi aiunt, cum tamen non sit turdus. Hinc vulgò apud aucupes hoc dictum celebratur Germaniam

maniam quinq; aues habere cum dimidia, ein Krametuogel/ein Entuogel/ein Yßuogel/ein Brachuogel/ein Speiuogel/der flügt vber sy all/vnd ein Halbuogel. *Brachuogel.*

¶ Ex turdorum genere est auis Germanicè (Saxonicè) dicta Brachuogel: quæ capitur sub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum dissimilis merulæ: colore fusco, terreo, obscuro, vt humi sedens vix agnosci & à terræ colore discerni possit, Eberus & Peucerus: qui hanc Aristotelis collyrionem faciunt. Turnerus quidē cum in libro suo de Auibus turdum pilarē nostrū collyrionem esse coniecisset, postea in epistola ad me missa turdelam nostram (ein Trostel) iam potius collyrionem sibi videri scripsit. Porrò Germanicū nomen Brachuogel, vagū & incertū est. nam & arquatæ & generi cuidam gallinaginis tribuitur: quod hæ aues in noualibus & quiescentibus agris immorari soleāt.

¶ Venêre in Italiam Debriacensibus bellis ciuilibus trans Padum externæ aues (ita enim adhuc vocantur) turdorum specie, paulum infra columbas magnitudine, sapore gratæ, Plinius.

¶ Tympanus (Τύμπανος) à cornice occiditur, Aristot. hist. anim. 9. 1. nec alibi quod sciam eius meminit. ¶ Tympanus est de genere paruorum miluorum. in nonnullis codicibus τάπιωος, qui etiam rusticè sic appellatur. Sed ex sola nominis similitudine argumentum idoneum nullum est: neque vllum milui genus à cornice occidi verisimile. Apparet autem Niphum secutum esse translationem Alberti, in qua pro tympano legitur, miluus qui dicatur Græcè cochyno. *Tympanus.*

DE TYRANNO.

Tyranno auiculæ corpus nō multò amplius est, quàm locustæ, crista rutila ex pluma elatiuscula. est & cætera elegans cantuq; suauis hæc auicula. Vescitur vermiculis, Aristoteles. Tyrannū auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos rusticè *vessiuillum* nuncupamus, Niphus. ¶ Turnerus eumq; secuti Eberus & Peucerus tyrannum auiculam Germanicè interpretantur Goldhendlin. Sed Turnerus etiam aliud Germanicum nomen adfert ein Nünmörder, quod conuenit generi auium quas lanios appellaui, quod in cæteras aues etiam se multò maiores laniando & cædibus sæuiant: est autem inter illos quoq; species quædam minima, vertice rutilo insignis. ¶ Trochilo (vel passere troglodyte potius) minor est auis (inquit Bellonius) quæ à Græcis vulgò *tettigon* vocatur (nimirum à magnitudine qua cicadā vix excedit:) a Latinis, (ab Aristotele,) tyrannus: Gallis *vn poul*, vel *soucie* vel *sourcicle*, (à supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas vtrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrāt, vt supercilia in nobis: nec multò maior est locusta. Bellonius in Gallico libro Singularium. ego omnino regulum esse puto quam ipse tyrannum: nec vtrinq; plumas illas capitis aureas haberi, sed in medio tantum. *Tyrannus regulus esse videtur.*

De Avibvs Qvarvm Nomina Ab V. Litera Incipivnt.

DE VANELLO.

A.

Vanellvm hanc auem nominant author de nat. rerum & Albertus, Gallici (vt apparet) nominis imitatione *vn vanneau.* quanquam per *n* simplex. Iidem hanc auem veterum Stymphalidem esse putant, nimium leuiter hoc vno, quantum video, decepti argumento, quoniam vanellus cirrhatus est: tribuit autem cirrhos etiam Stymphalidi Plin. Vanellus (per *n* duplex) à barbaris dicitur auis, eo quòd inter volandum magnum strepitum ædat, Turnerus: fortè quòd alis instar vanni aut ventilabri commotis strepitum excitet. Auis quæ in compluribus Galliæ locis vocatur *dixhuict*, (per onomatopœiam. sic etiam vocant numerum octodecim. similiter Cretēses cuculum auem vulgò nominant *decocto*, quòd suo cantu tale quid sonare videatur,) & Parisijs *vn vaneau* (& circa Montē pessulanum:) quamq; Romani veteres *parcum* vocarunt, Itali hodie *paoncello*, Græcis vulgò æx (αἲξ) dicitur antiquo nomine, id est capra: eo quòd subinde vocem caprinæ similem ædit. ab alijs ταὼς ἄγριος, hoc est pauo syluestris, eo quòd cristam in capite erigat instar pauonis vel alaudæ cristatæ, Bellonius. Aristoteles quidem nihil aliud de capra aue scribit, quàm circa lacus & amnes eam versari. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, (aliàs *paro*,) Plinius 11. 37. Hermolaus pro parræ, habet *parco*. quod quidem nomen nondū hactenus se legisse fatetur, vt mirer Bellonium scribere nomen parci apud Romanos veteres extitisse. sed vt parcum legas, non tamen vanellum auem eo nomine accipi licebit, cum cornicula illi non conueniant. non enim instar phasianæ cornicula habet vanellus noster, sed apicē simpliciter, vel ex plumis cristam simplicē à medio vertice retrò extensam. cornicula verò vtrinq; eminēt, vt in bubone, & alijs quibusdam nocturnis auibus. quamobrem parræ potius legerim, vt codices nostri habent, (vel paræ per simplex *r*.) quæ & nocturna auis est. & alijs quoq; authoribus memorata. Imposuit fortè Bellonio, quod in Corollario Hermolaus scribit, his verbis: Differt ab alauda & parcus, etiam si quidam negant. (confuderunt for- *Vanellus cur dictus.* *Parcus.* *Capra.* *Parra.*

tè aliqui eò quod vtriq; apex tribuatur. ſed Plinius ipſe ſiue parcum ſiue parram legas, loco iam citato, à galerita liquidò ſecernit.) Eſt autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, ſubtus candida, cætero pauoni ſimilis, & criſta quoq;. Vanellum quidẽ his verbis ab eo ſignificari non eſt dubiũ. ¶ Vanellus circa Patauium in Italia *pauonzino* nominatur, quaſi paruus pauo, à colore & criſta. Venetijs *paon*, id eſt pauo. ¶ Luſitanis *a bybe*. ¶ Germanicè apud nos ein Gyſitz/ab imitatione vocis. alibi Gyuitt/vel Gybytz. Murmellius ſcribit ein Kuuitz. alibi ein Zweicl. ein grüner oder blawgrüner Gyſitz/ ad differentiam pluuialis. ¶ Anglicè *a lapuuing*, ab implicatione alarum frequenti, vt audio. nam *Wing* illis eſt ala, *lap* implicare. ¶ Illyricè *czieyka*. Turcicè *gulgurúk*.

¶ Literatores pleriq; omnes Britannici, vpupam eam nominant auẽ, quam barbari ab alarum ſtrepitu vanellũ nuncupãt, & ipſi ſua lingua lapuuingam vocãt, Turnerus. Sunt etiam (inquit idem) in inferiore Germania literatores aliqui, qui fulicam *kyuittam* ſuam eſſe volunt, ex eo forſan opinionem

ſuam

suam astruentes, quòd apud Plinium fulicæ cirrum tribui legerint. sed cum *kyuitta* nec auis marina sit (Vergilius enim marinam facit) nec aquatica, satis liquet eam non esse fulicam. Sunt quidem vanelli larorum & magnitudine & leuitate, & similiter clamosi, vnde & per onomatopœiã vtrisq; inditum nomen. nam à Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: qui tamen alijs multis & corpore & natura à vanellis differunt. è larorum autem genere etiam fulica veterum est.

B.

Vanellus auis est satis pulchra, colũbina magnitudine, cristato capite vt pauo, in collo viridi colore & lucẽti, reliquo corpore varia, Author de nat. rer. & Albert. Cornice minor est, plumis ferè viridibus & nigris per totũ dorsum & caput & collũ: vẽtre albo: lõga & semper erecta in capite crista plumea, alis obtusioribus, Turnerus. ¶ Ego ex præsenti inspectione olim descriptionẽ huius auis reliqui huiusmodi: Coloribus est elegantissimis, per totũ dorsum viridi, maculis quibusdã purpureis vtrinq;. alæ partim virides, partim cœruleæ sunt. extremæ verò & lõgiores earũ pennæ nigræ, quæ inuersę præ atro colore splendẽt. Venter & alarum interior pars plumas habẽt albas. cirrhi à capite retrorsum tendũt ex plumis nigris oblongis conditi. Rostrum nigrum sesquidigiti longitudine. Sunt etiam plumæ subruffæ circa caput & ceruicem. sub rostro & prona colli parte albicant. In pectore color ex viridi nigro cœruleoq; mixtus videtur in plumis, sed earum quoq; extremitates per quosdã ordines albicant. Totius auis longitudo est circiter dodrantem & palmum manus mediocris, qui sunt digiti XVI. *Forma descriptio.*

C.

Germanicum nomẽ Gyfitz vel Kyuuit, & Gallicum *dixhuict*, per onomatopœiam huic aui indita sunt. Bellonio vocem caprinæ æmulam ædit, inde *æx*, id est capra Aristoteli, & hodie vulgò Græcis dicta. *Vox.* ¶ Circa nidum suum subinde circunuolitare solet. *Lapuuinga* Anglis dicitur ab implicatione alarum frequenti. *Volatus.* Alis est obtusioribus, & inter volandum magnum strepitum ædentibus: vnde & vanellus à barbaris dicitur. Aquis vermium gratia, quibus solis victitat, appropinquat, sed ipsas non ingregitur. In planis & in locis erica consitis plurimum degit, Turnerus. *Cibus.*

D.

Cùm hominem etiam à longè nido suo appropinquare senserit, egressa statim de nido cum clamore occurrit, sicq; stulta dum hominem à nido suo repulsuram se sperat, ipso clamoris indicio nidum prodit, quem progressus homo spoliare contẽdit, Author de nat. rerũ & Albertus. Sunt qui dicãt hanc auẽ dum pullos fouet, ad hominẽ à quo nidũ inquiri suspicatur proximè accedere: & veluti deditionem simulare, donec paulatim à nido abducat: quod idem de perdicibus & chenalopece fertur. *Mores.*

E.

Capiuntur vanelli gregatim, vt audio. ¶ Ad depopulandum vermes Angli eos sæpe in hortis alunt, Turnerus. *Aucupiũ.*

F.

In cibo commendantur, sed minus quàm pluuiales quibus cognati sunt. Mihi aliquando gustanti & boni saporis, & alimenti probi, sed leuis ac tenuis (propter assiduum volandi exercitium nimirum,) huius auis caro visa est. *Vsus in cibo.*

H.

a. Hieronymus Tragus inter aues quæ in Germania edantur nominat Higitzen / haud scio an vanellos intelligens. ¶ Ἴβιξ (apud Hesychiũ vltima per ypsilon scribitur ἴβυξ & ἴβυς.) genus est auis clamosæ. vnde & Ibycus nomen propriũ, & ἰβυκλωίσαι· ὅπερ κατὰ μεταφορὰν λέγεται βυκλωίσαι, Etymologus. legendum suspicor, ὅπερ κατ' ἀφαίρεσιν λέγεται βικωίσαι: aut si legendum est per metaphoram, βυκλωίσαι in fine abundabit. *Vide* ἰβυκανήσαντες apud Hesychium: quanquam nihil est quod ad ibyn aut ibycem auem pertineat. Hæc sanè auis per onomatopœiam dicta videtur: & cum clamosa sit, ac vocis similitudo accedat, de genere vanelli forsitan fuerit. ¶ Mulieres per contumeliam aliqui in Gallia *vanneauz*, id est vanellos vocant, vagabundas puto & inconstantes: aut fortè clamosas. *Ἴβιξ.*

DE AVIBVS VANELLO COGNATIS.

VANELLOS etiã candidos reperiri audio, (*kyuittas* candidas:) nisi fortè de laris candidis id accipiendum est. Item vanellos sine crista: quales aliquando colore fusco & maculis varios Brugis in Heluetia vidi: nec satis memini an eadem sit pluuialis Gallorum, de qua in *P.* elemento egimus. nam & illa de genere vanelli est, sine crista, colore quo diximus. quamobrem vtrunq; aliqui Germanicè *kyuittam* appellant: sed vanellum, viridem: pluuialem verò, fuscã. Itali puto *piuier* pro pluuiali efferũt. *Vanelli candidi & sine crista.*

¶ Quærendum an eiusdem generis sit auis TREMVLVS dicta in Regimine Salernitano, quæ inter aues salubres numeratur. Hæc vt plurimũ propè mare versatur, (inquit Arnoldus in suis Annotationibus,) minor gallina, coloris fusci, altè clamans & velocissimè volans: quæ cum super terra incedit, semper tremit cauda, vnde ei nomen. *Tremulus.*

¶ VARIÆ aues, (vt Gaza vertit ex Aristotele de hist. anim. 9. cap. 1. pro Græco Ποικιλίδες,) cum alaudis pugnant. nec alibi earum meminit. Sunt & Variæ picarum generis, de quibus suo loco diximus. Ποικιλὶς Theocriti interpres acanthidem interpretatur, auem variam & argutam. *Variæ aues.*

Varones. ¶ Varonum ac rupicum ſqua ı incondita roſtra, Lucilius apud Feſtum in dictione Squaroſi. quænam verò hæ aues ſint nuſquam explicatum inuenio. Petrones ruſtici ferè dicuntur propter vetuſtatem, & quòd deterrima quæq; ac prærupti iam agri petræ vocantur: vt rupices ijdem à rupinis, (à rupibus,) aliter à petrarum aſperitate & duritia dicti, Feſtus. ſed locus videtur corruptus. Gaza charadrium alicubi rupicem vertit.

DE VESPERTILIONE.

A.

VESPERTILIO nomen habet quod veſpere & noctu volare ſoleat: & Græcis etiam νυκτερὶς à nocte dicitur, Græca voce Plinius quoq; vlicubi vtitur: quamobrem à Leoniceno notatur, quaſi auem à veſpertilione diuerſam putarit. Vulgò Græcè νυκτερίδα dicitur. Nuper quidam veſpertilionem in Græcia hodie γλαύκη & κουκουβάγια nominari ſcripſit: quæ tamen nomina alibi rectius noctuæ attribuit.

¶ *Tinſchemeth* Hebraicam vocem variè reddunt, veſpertilionem, cygnum, talpam. *vide* in Cygno & in Talpa. *Ataleph*, עטלף, veſpertilio, reptile alatum, Leuit. 11. vnde pluralis numerus *atelaphim* Iſaiæ 2. & capitur pro imaginibus veſpertilionum, Munſterus. accedit ſanè hæc vox ad Græcam *attelabus*, quod reptile eſt alatum. D. Kimhi interpretatur *ataleph* murem alatum nocte volantem, id eſt veſpertilionem. Chaldæus Deut. 14. habet *atalæpha*, אטליפא. Arabs *baphas*, בפאש, Perſa *an ſeb perack*, אן שבפרך. Septuaginta νυκτερίς. Hieronymus, vt & Leuitici XI. hic & illi. Sunt qui vpupam interpretantur nomen Hebraicum *ataleph*. quod non laudo. In die illa proijciet homo idola argenti ſui, & ſimulacra auri ſui, quæ fecerat ſibi, vt adoraret talpas & veſpertiliones, Eſa. 2. in tranſlatione vulgari. Munſterus ſic reddit, In die illa proijcientur aurei & argẽtei dei in foſſuras talparũ & veſpertilionum. Hebraicè pro talpis legitur *peros*, pro veſpertilionibus *laatalephim*. Abrahã Eſra Eſa. 2. *cheporperot* legit, quam vocẽ alij diſiungunt, & aues noctu volãtes exponunt. *vide* in Talpa *A*. Auicenna lib. 2. cap. 739. veſpertilionem *chafas* nominauit. inde puto corrupta eſſe vocabula *cafeſci* apud veterem Auicennæ gloſſographũ & apud Syluat. *caſekſo* & *caifeſe*, vtrunq; pro veſpertilione. *Sizarach* eſt lac veſpertilionis, vel ſecundum alios vrina veſpertilionis, And. Bellunenſis. quam ego vocem reor eſſe Perſicã: quanquam Perſa Deut. 14. pro Hebraica *ataleph*, id eſt veſpertilione, verterit *ſepperak*, voce non admodum differente. Hinc corruptæ videntur voces *Scetazirach* pro veſpertilione apud Syluaticum. *Secranrach* apud eundem, & *Sceirazirai* apud veterem Auicennæ gloſſographum, vtrunq; pro lacte vel vrina veſpertilionis. *Alcionetus*, id eſt veſpertilio, Syluaticus neſcio qua lingua.

¶ Veſpertilio Italicè dicitur *notula*, vel *nottola*, quam vocem aliqui noctuam non rectè interpretantur. Alibi *ſportegliono*, vt Scoppa ſcribit. alibi *ratto penugo* (in Lombardia *ratto penago*, id eſt mus pennatus) vel *barbaſtello*: item *pipiſtrello*, *vipriſtello*, *vilpiſtrello*. ¶ Luſitanicè *morcego*, vel *murziégalo*, id eſt mus cæcus. ¶ Gallicè *chauue ſouriz*, vel *ſouris chaulue*, ſi rectè ſcribo, quaſi mus caluus & glaber; vel *ratte volage*, vel ratte *ſauuage*. ¶ Germanicè Fládermauß. Hieronymo Trago Speckmauß/ quòd laridum corrodat. ¶ Anglicè *a bal*, *a reare mous*. ¶ Polonicè *nietoperſz*. Illyricè *netopyrz*. ¶ Sunt qui nycticoracem velint eſſe veſpertilionem, Niphus.

B.

Ad Catigam inſulam maris *Sur* veſpertiliones, quanta Aquila, eſitantur ab indigenis Gallinę ſapore. In ſpecubus Atlantis montis ſunt veſpertiliones, quorum corpora Columbos æquant noſtros. Ad flumen Gumbræ ternos palmos explent, Scaliger.

Veſper-

Vespertilio animal est mediæ cuiusdam inter auem & [illegible]em speciei, vt mus alatus dici possit. Animal est volucre, biforme, de quo Varro in Agathone: Quid multa? factus sum vespertilio, neq; in muribus planè, neq; in volucribus sum, Nonius. Vituli marini & vespertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquatilibus & terrestribus, hi cum volucribus & pedestribus, ideo participes & vtrorumq; & neutrorum sunt. Vespertiliones quidem pedes vt volucres habent, sed vt quadrupedes non habent. cauda etiam tam quadrupedis quàm volucris carent. nam quia volucres sunt, cauda quadrupedis vacant: quia pedestres, volucris: quod ijs necessariò accidit. habent enim cuteas pennas. nullum autem volatile caudam habet, nisi penna scissa volatile sit. genus enim id caudæ ex penna eiusmodi constat. cauda verò quadrupedis generi volatili adiuncta, vel impedimento eius pennis proculdubio esset, Aristot. de partib. anim. lib. 4. in fine capitis penultimi. Vespertilio est quasi mus volucris, caput enim habet muris. sed canini etiam capitis speciem refert, & inuenitur aliquando cum auribus quaternis. Dentes habet serratos (in vtraq; maxilla) non vt mus, in quo duo anteriores oblongi sunt sed potius vt canis, qui caninos dentes longos habet. Voce etiam canis potius gannitum quàm sibilum muris imitatur. Corpus habet pilosum fuluo pilo. alas membraneas: & in cubitis (flexibus) alarum digitos singulos cum vnguibus acutis, quibus se retinet quum parietibus adhæret, Albertus. Volucrum nulli dentes, præter vespertilionem, Plinius. Volucrum animal parit vespertilio tantum. eadem sola volucrum lacte nutrit vbera admouens, geminos volitat amplexa infantes secumq; deportat, Idem. Parit vt quadrupes, & lactat pullos, Kiranid. Formatos pullos parit & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Sola volucrum & lac in mamillis habet, & mox æditum fœtum lactat, Suidas. Animalium sola mamillas in pectore habent, homo, vespertilio, & elephas, Pollux. Vespertilio in pectore mamillas habere deprehendi per anatomen earum in magna pyramide Ægypti, & intra labyrinthum Cretæ facta: vbi etiam matres vidi lactare suos fœtus admotis vberibus, Bellonius. Mulierem lactantem ac bene nutrientem vbi pictura exprimere volebant Ægyptij turturem pingebant. Sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. Legitur autē Græcè etiam τρυγόνα, id est turturem. sed omnino apparet legendum νυκτερίδα, id est vespertilionem. Vespertilionis vulua dum partum gerit acetabula habet, Aristot. est enim viuipara. ¶ Vespertilio non habet aures, (lego *pennas* vel *plumas*,) sed est pilosa, Alber. Et rursus, Et quia accedit ad naturam quadrupedis, ideo habet aures (auriculas) sicut quadrupes in superiori parte laterum capitis sui: cum homo & cætera bipeda aures vel earum meatus habeant in inferiori parte lateris capitum suorum retro articulum maxillæ. ¶ Vespertilio volat quidem pellitis alis, sed inter volantia non habendus est, Macrobius. Pennis (*Alis*) cuteis volat, Aristot. Pinnæ (Alæ) membranaceæ huic vni (volucrum,) Plinius. vni, aliâs non legitur, quod placet. non enim hæc sola cute volat, sed etiam alópex, id est vulpecula, Aristoteli. quamobrem ὄρνεα δερμόπτερα dicuntur. Vespertilio etsi pennas (πτερά. quidam non rectè vertunt alas) non habet, volat tamen, Orus. ¶ Animal quod volucre tantum sit, nullum nouimus. nam & quæ alis cuteis volant, ingredi possunt. vnde vespertilioni etiam pedes sunt, Aristot. hist. anim. 1.1. vnde etiam Plinius transferens: Qui negant (inquit) volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere & nycterin. vbi quidam legunt *& ocen & nycterin*, quod non probamus. ego ocen omiserim, aut legerim *& alopecem & nycterin*. Vespertilio est animal quadrupes, Kiranides. Quatuor pedibus graditur, Macrobius. mihi nullis ingredi pedibus videtur, ne posterioribus quidem qui perfectiores sunt. semper enim aut volat alis, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (quos digitos potius quàm pedes dixerim, quòd imperfecti & singuli sint, veluti vnci alarum) adhæret & affigitur ædificijs, saxis, arboribus. Si quis consideret naturam Vespertilionis, contemplabitur illum bipedem volantem: quadrupedem perreptantem potius quam ingredientem. Et quod subtilius est, cruribus volantem, alis ambulantem. Quam ob causam Quadrupedem philosophus agnoscit eum. &c. Scaliger. Vespertilio licet non habeat nisi duos pedes in membrana suæ caudæ, habet tamen duos pedum digitos in cubitis alarum, quibus vtitur loco duorum pedum. quare cum cadit excipit se alis, Albert. ¶ Coxendix huic aui vna traditur, Plinius. Vespertilio tam inter pennata & membranata est medius quam inter soricem & hirundinem, inter bipedes & quadrupedes. Nam & coriaceam membranam habet & pro pluma pilum, Scaliger.

Descriptio animalis. *Pedes.* *Cauda.* *Caput.* *Aures.* *Dentes.* *Vox.* *Alæ.* *Digiti.* *Lac.* *Mamillæ.* *Vulua.* *Pedes.*

C.

In monasterio quodam deserto Misniæ, tantam vespertilionum copiam vidi, vt de excrementorum aceruis carrhi aliquot onerari potuissent, Amicus quidam in epistola ad nos.

De portentosa vespertilionum copia.

¶ Vox. *Strix nocturna sonans & vespertilio stridunt*, Author Philomelæ. Vespertilio non tam voce resonat quàm stridore, Isidorus. *Minimam pro corpore vocem Emittūt, peraguntq́ leui stridore querelas*, Ouidius. Vespertilio imitatur voce exili grunnitum (gannitum) & latratum canum potius quàm sibilum murium, Albertus. ¶ Τρίζειν (verbum ὀνοματοπεποιημένον) est tenui voce instrepere, qualis est vespertilionum sonus, τρύζειν verò per ypsilon de turturum voce (asperiuscula, Cælius) dicitur, Eustathius & Varinus. inde nomen τρισμὸς, stridor vespertilionum vel murium, Eustath. Νυκτερίδας τετριγέναι author est Pollux.

Vox vespertilionis. *Τρίζειν vespertilionū sonus.*

Ὡς δ᾽ ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο
Τρίζουσαι ποτέονται, ἐπεί κέ τις ἀποπέσῃσιν
Ὁρμαθοῦ ἐκ πέτρης, ἀνά τ᾽ ἀλλήλῃσιν ἔχονται·
Ὣς αἱ (αἱ τῶν μνηστήρων ψυχαὶ) τετριγυῖαι ἅμ᾽ ἤϊσαν,

Homerus Odyssee vltimo. Vbi Eustathius, Conuenit (inquit) τρισμὸς, id est stridor & tumultuatio quędam animis articulato sermone iam priuatis: & animas in nocturnum abeuntes locum νυκτερίσιν, id est nocturnis auibus vespertilionibus poeta conferre voluit. Troglodytę Æthiopes lingua nulli alteri simili vtuntur, sed vespertilionum more strident, τετρίγασιν, Herodotus. Τρίζειν etiam est stridere vel frendere dentibus præ iracundia. & nix cum calcatur, τρίζειν dicitur. Quin & iugum bilancis aliquando τρίζει, de quo poeta aliàs κρίζειν, Eustathius. Τετριγέναι dicuntur auium pulli, & vespertiliones & nix, cum pedis latitudine calcatur, Idem. Inuenitur etiam de elephanti voce verbum τρίζειν.

Cibus. ¶ Cibus, &c. Vespertilioni in cibatu culices gratissimi, Plinius. Cibus eius sunt muscæ & culices: quem nocte volans inquirit. vescitur etiam carnibus, & lardum vel succidiam suspensam, corrodit, Albertus. quamobrem à quibusdam Germanicè Speckmauß appellatur. Cùm capti clauis affiguntur parietibus, sine cibo multos dies viuunt. *Vrina.* ¶ Vrinam quoq; reddit sola auium. Andreas Bellunens. *sizarach* (Persicam puto vocem) lac vel vrinam vespertilionis interpretatur. *Visus.* ¶ Noctu videt, interdiu ferè nihil, Aphrodiensis problematum 1. 66. Ab Hispanis *morcego* vel *murziégalo*, id est mus cæcus appellatur. *Vigilantia.* ¶ Ferunt hanc auem strepitum quærere, Isidorus. ¶ Parasitus adulandi studio vigilans vespertilioni apud Athenæum comparatur. Si frigus (inquit parasitus) sub dio, merula sum: si ne minimum quidem dormiendum, vespertilio aut lepus, &c. *Volatus.* ¶ Verspertilio etsi pennas non habet, volat tamen, Orus. Cute (alis cuteis) volat: *vide* in *B.* Volat vt hirundo, Kiranides. Noctu vagatur, Aristot. Nomen ei, quòd vespere se ad volatum præparat noctis, Nonius. Vespertilio dicitur, eo quòd lucem fugiens vespertino crepusculo circumuolet præcipiti motu acta, Isidorus. *Tectaq; non syluas celebrant, lucemq; perosæ Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen*, Ouidius. De volatu huius auis, gressu & affixione, leges quædam superius in *B.* Non stat neque sedet sicuti alia animalia: sed cùm non volat, aut suspenditur in parietibus & rimis obscuris, aut latet in cauernis, Albertus. Vlysses Odysseæ μ. fingitur ramis arboris adhærescere instar vespertilionis, siue (vt inquit Eustathius) ad ostendendum robur ramorum arboris, à quibus Vlysses non tanquam grauis corpore heros, sed tanquam leuis vespertilio adhæresceret: siue quòd hæc auis super ramis ingredi non solet, sed ab eis pendere. Τῷ (ἐρινεῷ) προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερὶς, οὐδέ πῃ εἶχον, Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ᾽ ἐπιβῆναι. Proprium vespertilionum est, vt Homerus etiam canit (*vide* supra ab initio huius capitis *C.*) continuata quadam serie (ὁρμαθηδὸν) inter se cohærere, Eustathius. *Partus viuus & volans.* ¶ Volucrum animal parit vespertilio tantum, Plinius. Volantia vniuersa de ouis prodeunt, excepto vespertilione, qui incertæ naturæ est: qui formatos pullos parit, & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Volucrum vespertilio tantum mammas & lac habet, Plinius. *Lactatio pullorum.* Vespertilionem pullos suos lactare, gripho Germanico celebramus, Ein Vogel ohn Zungen/ Der ander saugt seine Jungen. De lacte huius auis, quodq; eo pullos alat, leges supra quoq; in *B.* *Nidus nullus.* Nidum non construunt, sed in aere suspensi vncis alarum (digitis) pullos similiter pendentes ad fornicem (vel parietem) lactant, Bellonius. ¶ Salamandra & vespertilio fœtus suos ædunt viuos, sed nulla inuolutos tunica, (nullis secundis. eò nimirum quòd oua in eis concipiantur initio:) & similiter vespertilio, quod non fit in muribus, talpis, & huiusmodi animalibus quibus illa similis est, Idem. ¶ Vpupa dormit hyeme, sicut & vespertilio, Albertus. ¶ Vespertiliones hederæ suffitu moriuntur, Zoroastres in Geoponicis.

D. & E.

De ijs quæ vespertilionibus aduersantur easq; occidunt vel abigunt. Hederæ suffitus (exustæ odor) perimit vespertiliones, Africanus & Zoroastres in Geoponicis. Platani aduersantur vespertilionibus, Plinius. Ne vespertiliones ingrediantur, (inuolent,) Ad ingressus omnes platani folia suspendito, Africanus. Ciconia & vespertilio inimicæ sunt. hic quidem ciconiæ oua solo contactu sterilia efficit, ni cauerit illa impositis in nidum platani folijs, quæ accedentibus vespertilionibus torporem inferũt, Ælianus, Philes, & Zoroastres in Geoponicis. Est & formicarum genus venenatum, non ferè in Italia. *solipugas* Cicero appellat, *salpugas* Bætica. Iis cor vespertilionis contrarium, omnibusq; formicis, Plin. Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, vespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor vespertilionis imposuerit, Oppianus. Vespertilionum pennis (Græcè πτερὰ legitur, id est alæ: quas tamen non habet hæc auis, sed alas) ad formicarum nidos admotis nulla ex ipsis egreditur, Orus. ¶ Crepusculo vespertino si quis gladium nudum & micantem in sublime porrigat, vespertiliones ad illum aduolare, & offensi interdum decidere solent. *Ad quid vtiles sint.* ¶ Locustæ tractum aliquem infestantes locum subiectum transuolabunt, si quis vespertiliones venatus, elatioribus, ipsius regionis arboribus eos alligauerit, Democritus in Geoponicis. ¶ Perseuerabunt columbæ si caput vespertilionis posueris in columbarij fastigio, Didymus in Geoponicis. ¶ Vespertiliones si vesperi citius & plures solito volarint, signum est calorem & serenitatem postridie fore, Gratarolus.

F.

Auis impura. Auis est impura, non solum lege Iudaica, sed vel aspectu abominabilis. Ad Catigam Insulam maris *Sur*, vespertiliones, quanta Aquila, esitantur ab indigenis Gallinæ sapore, Scaliger.

G.

Vsus illius auis in medicina. Vespertilionē decola(decolla)& arefactū tere, inde propina(cum syrupo & aceto) quantū trib. digitis cōprehenditur. Aut septem vespertiliones pingues decollatos repurga,& in vase vitreato acetum forte eis superinfunde: & vas luto obstructū in furnū impone vt decoquātur. Tum vase extracto & refrigerato, vespertiliones in aceto digitis dissolue. inde propinabis quotidie pōdus drachmarū duarum. Remedium enim hoc experimento constat, Auicenna de curatione scirrhi lienis. ¶ Psilothrum: Vespertiliones plures viuos pone in bitumine, & dimitte vt putrefiāt,& vnge quęcunq; vis locū, Galenus Euporiston 2.85. ¶ Ad podagrā: Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hæc adijcito: lini seminis triti vnc.iiij. oua cruda tria. olei cyathū j. bubuli stercoris, ceræ vtriusq; vnc.iiij. Omnia in vnū corpus redacta subigito,& cubitum eunti semel atq; iterum applicato, Idem Euporist.3.248. ¶ Arthriticis doloribus vtile est oleū vespertilionū, quod ita paratur: Accipe vespertiliones duodecim, succi *almarmacor*(*marmacor* vel *marmanzi* est herba quam Veneti vulgò appellant herbā *S. Ioannis*, cuius semē est semen *maru*, Bellunens. Monachi qui Mesuæ compositiones interpretātur, *marmacor* ab alijs aliter exponi docent, ipsi melissophyllon esse potissimū approbant. negant aūt esse herbā quę herba *S. Ioannis* dicatur in ditione pontificis Rom. quam ipsi eupatoriū Mesuę faciūt. à vulgo quidē in diuersis regionib. diuersę herbę S. Ioan. appellātur) & olei veteris (ana) librā ß. Aristolochiæ, castorei, ana drach.iiij. costi drach.iij. Decoquantur simul vt consumatur aqua (succus herbæ) & remaneat oleū, Auicen.3.22.2.11. ¶ Iumentorum vrinę tormina vespertilione adalligato finiuntur, Plinius. ¶ Ad epilepsiam accipitris, Vespertiliones captos coque,& in cibo præbe, curabitur, Demetrius Constantinop. Accipitri flenti & querulo obijce vespertilionem edendum, qui tria staphisagriæ grana deuorārit,& conto eum alligato. quod si non statim concoxerit, flebit per biduum, postea verò desinet, Idem.

Remedia ex cinere. ¶ Attritis medetur cinis vespertilionis, Plinius. De vespertilionibus ad medicinam vtendis, scribit Bulcasis tractatu 3. Cinis vespertilionis acuit visum, Auicenna.

Ex sanguine. ¶ Sanguis. Magi sanguinem vespertilionis cum carduo contra serpentium ictus inter præcipua laudant, Plinius. Sanguis ex vespertilionibus sic extrahitur, decollatur sub aure:& sanguis calidus, vt fluit, illinitur, vt auferat pilos ad tempus: vel in perpetuum, si illinatur sæpius fricando, Arnoldus in libro de ornatu mulierum. Sanguinem vespertilionis scribunt quidam, si virginum vberibus illinatur, plurimo ea tēpore ab extuberatione tueri, quod falsum est: veluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates tanquam mendacium calumniatus est. Verum ipse censet post illius vsum aut chalcanthon inspergendum, aut semen cicutæ. aitq; vbi hoc factum erit, aut prorsum pilos non prodituros, aut certè lanuginosos: ceu leue atq; exile medicamentum adderet cicutæ semen, ac non per sese sufficiat strenuè refrigerare partes quibus fuerit impositum. Sunt qui & puerorum pudendis sanguinem vespertilionis illinunt, credētes ita diutissimè, eas partes à pube seruari posse immunes. atqui non oportebat putare diutissimè, verum perpetuò fore tales, velut existimant & alas. Sanè ex refrigeratione partis vehementi, eiusmodi quippiam posse contingere, non est à ratione alienum. non tamen adeò frigidæ facultatis est vespertilionis sanguis. Nam in totum nullus sanguis frigidus est, Galenus de simplic. medic.10.4. In Auicennæ translatione legitur vnguentum vespertilionum prohibere ortum pilorum, quod falsum sit:& incrementum mamillarum in puellis. sed legendum est sanguinē vespert. inunctum vel illitum hoc præstare perhiberi. Tribuuntur etiam similes effectus falsò, sanguini *alharbe*, id est chamæleonis, & ranunculi viridis. *vide* in Ranunculo viridi in Historia quadrup. ouiparorum. Vespert. sanguis psilothri vim habet: sed malis puerorum illitus non satis proficit, nisi erucæ vel cicutæ semen(erucę semen nihil ad psilothra. quare hoc vel omiserim, vel legerim chalcanthum vel cicutæ semen, vt Galenus habet) postea inducatur. Sic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem. idem & cerebro eorum profici putant. est autem duplex, rubens vtiq; & candidum. Aliqui sanguinem & iecur eius admiscent, Plinius. Ad vitiligines vespertilionum sanguinem illini iubent, Idem. ¶ Pilos oculis molestos diligentissime velles, atq; eorum loca vespertilionis sanguine recenti inlines, Marcellus.& non renascentur alij pili, Kiranides. Si oculi infestentur pilis palpebrarum *Ergo locum crinis vulsi continge cruore, Quem dat auis, tremulis simulat quæ pellibus alas*, Serenus. Ad idem incommodum trichiasin vocant, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. locos 4.8. vespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, vt & Ant. Musa præcedenti ibidem capite. Sanguis nycteridum cum succo rhamni & melle illitus, visum acuit, & curat suffusionem, Kiranides. Magi vespertilionis sanguine contacto ventre in totum annum caueri dolorem tradunt, Plinius. Grauissimum vitium ileos appellatur. huic resisti aiunt discerpti vespertilionis sanguine, etiam illito ventre subuenire, Idem & Marcellus. Quotiens dolor & contractio intestinorum ventris orietur, vespertilionis sanguine ventrem manu perfricato,& ad præsens subuenies,& in totum annum medebere, Marcellus. Si Vespertilionis sanguine ventrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis, Idem.

Ex cerebro. ¶ Psilothrum: Cerebrum vespert. misce cum lacte mulieris, & vnge, Galenus Euporist. 1.85. Fel Herinacei psilothrum est, vtiq; mixto cerebro vesperti.& lacte caprino, (canino fortè,) Plinius. Marcellus idem hoc remedium renibus impositum prodesse scribit. *Vide* in Echino terrestri, *G.* Cerebrum vesp. duplex est, rubens vtiq; & candidum:& vim psilothri habet similiter vt sanguis, Plin. *vide* superius inter remedia è sanguine. Cerebrum hirundinis aut vespertilionis cum melle ferunt

Ex felle. *Ex iecore.* *Ex ſterco-re.* *Ex lacte vel vri-na.*

mederi principio aquæ deſcendentis in oculum, (ſuffuſionis,) Auicenna. ¶ Si mus araneus iumenta momorderit, fel veſpertil. cum aceto imponitur, Plinius. ¶ Veſp. ſanguis pſilothri vim habet, aliqui & iecur admiſcent, Plinius. ¶ Sercus veſp. aliquando excæcat oculos, Arnoldus Villanou. ¶ *Scei-razirac* (Bellunenſis legit *Sizarach*) eſt lac vel vrina veſpertilionis: quod abſtergit, valde calefacit, & curat vngulam & albuginem, Auicenna.

¶ Caput veſpertilionum ſcilicet tertiarum necat ſtatim quod *bemaſar* & verificat de lactante. Ex totum continens, qui comederit linguam vel cor ipſius, morietur hydrophobicus niſi curetur, Arnoldus Villanou. in libro de venenis. ſunt autem omnia planè corrupta. nos ita recitauimus vt codex impreſſus habet. Alibi etiam, ſi bene memini, morſum eius venenatum facit. nos de letifero morſu veſpertilionum Indiæ ſcribemus infra. ¶ Vrina veſpertilionis vulgò apud nos venenoſam quandam & ſepticam vim habere exiſtimatur. ego aliquos ea ſine noxa aſperſos fuiſſe audio.

H.

Etymon & Synonyma.

a. Veſpertilio animal biforme, dictum quòd veſpere ſe ad volatum præparat noctis, Nonius. Dicta eſt quaſi veſpere alis vtens, Albertus. Plinius, Macrobius & alij eruditi maſc. genere efferunt: recentiores quidam, vt Albertus, fœminino. Victorinus veſpertilionem ſoricis nomine appellat. *vide* infra in *h.* Auis, tremulis ſimulat quæ pellibus alas, periphraſis veſpertilionis apud Serenum. ¶ Nycterin & drepanin Plinius dixit: *nycteridem* malim & *drepanidem*, quoniam rectus eorũ oxytonus eſt. Φάλκη ſqualor comæ, & verſpertilio, Heſychius & Varinus. Romphæa eſt auis nycteris, id eſt veſpertilio, (quamuis interpres noctuam reddit) omnibus nota, Kiranides. 1.17. Νυκτάλωψ & φιλέσπερος pro veſpertilione leguntur apud Philen. Grîphus ſtudio ac cura componitur, ænigma luſum potius habet.

Griphus de aue nõ aue percuſſa à viro non viro, &c.

Griphum alio vocabulo ænum dicunt, quod ex Euſtathio eſt: vti apud Clearchum, Vir non vir, auis nec tamen auis, lignum non lignum, lapis non lapis. Significantur verò hæc, eunuchus, veſpertilio, ferula, pumex. Qui de his plura noſſe cupit Athenæum adeat Dipnoſophiſtarum decimo, Cælius. Verba Athenæi hæc ſunt: Καὶ τὸ Παναρκοῦς δέ ἐστι τοιοῦτον, ὥς φησι Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων, ὅτι βάλοι ξύλῳ τε καὶ οὐ ξύλῳ, καθημένην ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ. Suidas etiam in Αἶνος ſic habet, Αἶνός τίς ἐστιν, ὡς ἀνήρ τε κ' οὐκ ἀνήρ, Ὄρνιθα κ' οὐκ ὄρνιθα* (forte πεπαμένην, aut tale quid) δ' ὅμως, Ἐπὶ ξύλου τε κ' οὐ ξύλου καθημένην, Λίθῳ τε κ' οὐ λίθῳ βαλὼν διώλεσεν. In his non probo quod nycterida καθημένην, id eſt ſedentem legimus: neque enim ſedere aut ſtare inſtar aliarum auium ſolet: ſed volare tantum aut adhærere. Νυκτερίδος αἶνος αἰνιγματωδῶς δηλοῖ περὶ νυκτερίδος, Suidas. Struthocamelus etiam auis non auis dici poſſet.

Epitheta.

¶ Epitheta veſpertilionis nulla occurrunt apud Latinos, eſſe tamen poſſunt, biformis, ambiguus, &c. Græcum eſſe poteſt δερμόπτερος, ab alis cuteis.

Nomina propria ab hac aue deſumta.

¶ Olim multis nomina erant auium, vt νυκτερὶς Chærephônti, Ariſtoph. in Auibus. Scholiaſtes Chærephontem Socraticum magno (procero) & tenui corporis habitu fuiſſe ſcribit: & apud alios quoq; nycteridem vocari. Et rurſus, Chærephon non ineptè veſpertilio vocatur. quoniam neque hoc animal interdiu apparet, vt neq; philoſophi. latent enim & philoſophantur. Chærephontem lego Socratis perfamiliarem fuiſſe ἰχνόφωνον: & quia ſimul nigricantis erat coloris, interfuſo pallore, nycterida cognominatum: atq; item pyxinon, id eſt buxeum, Cælius. Nihil natura (corporis habitu) à Chærephonte differes, Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν, in homines pallidos & graciles. talis enim corporis ſpecie erat Chærephon, vtiq; philoſophiæ ſtudijs exhauſtus, vnde & nycteris nominabatur, Suidas in Διοίσειν. Veſpertiliones quinam dici poſſint prouerbialiter, *vide* infra in *h.*

Nycteris herba.

¶ Nycteridem herbam, quam vnguentum Helenes appellant, oleo decoquito, & per diem vnam in oleo manere ſinito, percolatoq; & illinito, Aetius 12. 1. in curatione iſchiadis. Idem lib. 7. cap. 39. remedia quædam ad cicatrices oculorum & albugines ſubigi iubet cum ſucco herbæ nycteridis & melle. Ruellius anagallidem hoc nomine intelligendam conijcit, quoniam hæc eius appellatio inter cæteras apud Dioſcoridem legatur. Codices noſtri Dioſcoridis inter anagallidis nomenclaturas nycteritin ponunt, tanquam ita à magis appelletur. Eſt & nyctegreton Plinio herba coloris ignei, folijs ſpinæ, nec à terra ſe extollens. eruitur poſt æquinoctium vernum radicitus, ſiccaturq; ad lunam triginta diebus, ita lucens noctibus.

Veſpertilio piſcis.

¶ *Hamerocœta* ſiue callionymus piſcis, ſupra caput habet oculos: interdiu in arenis ſemper iacet, noctu tantũ excitatur & errat, ex quo nomen traxit vt veſpertilio vocetur, Gillius ex Oppiano. Niphus veſpertilionem marinum facit, qui non ſolum natare, ſed etiam volare queat. videtur autem piſcem aliàs hirundinem dictum intelligere. habet enim pinnas grandes, oblongas, & fere cuteas vt veſpertilio.

Icones.

¶ Icones. Mulierem lactantem ac bene nutrientem ſignificaturi Ægyptij, turturem (τρυγόνα. videtur omnino legendum νυκτερίδα, id eſt veſpertilionem) pingebant. ſola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. Iidem imbecillem hominem & temere audacem monſtrare volentes, veſpertilionem pingunt. hæc enim etſi pennas (πτερά. melius πτέρυγας, id eſt alas) non habet, volat tamen, Idem.

¶ *b.* Veſpertilionum alis ſimiles proceſſus quoſdam in hominis cranio apud medicos leguntur. ¶ *Dumq́; petunt tenebras paruos membrana per artus Porrigitur, tenuesq́; includunt brachia pennæ,* Ouid. 4. Metam. *Non illas pluma leuauit, Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis,* Ibidem.

¶ *c.* Volu-

Volucrũ solus vespertilio viuiparus. De ingẽti vespertilionũ copia in lapidicina Cretensi.

¶ *c.* Volucrum solus vespertilio(σαρκοτίκτει)carnem parit,id est viuiparus est,cęterę ouiparę,Suidas.In lapidicinam seu Pseudolabyrinthum Cretæ inter Gnosum & Cortynam, cum candelis ingredi opus est ducibus incolis.sed in eo tot vespertiliones stabulantur,vt nisi quispiam sibi ab eis caueat,dum obuolant,suis alis faces extinguant. In lapidicinæ autem centro magni reperiuntur stercorum vespertilionum acerui,tenelliq; adhuc eorum catuli pendentes. Patres cum volare desierint, se nec parieti affigunt,nec in pedes stant,sed illic in trabe pendent,quod nostri in lignorum rimis faciunt, Bellonius in libro de Operibus antiquis.

Magica & superstitiosa.

¶ *e.* Sculpatur nycteris in rhinocerote lapide(qui est in extremo cornu rhinocerotis)& ad pedes eius raphis,id est acus piscis,& sub lapide radix herbæ immittatur. Hoc gestatum dæmonia fugat. & si posueris ad caput alicuius nescientis,non dormiet,Kiranides.Similiter & caput nycteridis viuentis abscissum si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet donec auferatur,Idem. Vespertilionis caput aridum adalligatum, somnum arcet,Plin. Cor etiam eius gestatum, magnam vigiliam præstat, Kiranid. ¶ Huius generis(id est magicæ vanitatis, qualia proximè de bubone dixerat) propè videri possunt,quæ tradunt & de vespertilione: quòd si ter circumlatus domui viuus per fenestram inuerso capite infigatur,amuletum esse: priuatimq; ouilibus circumlatum toties, & pedibus suspensum sursum in superliminari,Plin. Tarchon vt fulmina prohiberet,suas sedes percinxit, vitibus albis. *Hinc, Amythaonius docuit quæ plurima Chiron, Nocturnas crucibus volucres* (vespertiliones vt conijcio, quas nycterides Græci,id est nocturnas appellant) *suspendit, & altis Culminibus metuit* (vetuit) *feralia carmina flere,* Columella. ¶ Maleficia quædam fiunt de characteribus scriptis cruribus vespertilionis, Arnoldus Villanou. Vespertilionis corde, sanguine, alijsque membris ad veneficia vti dicuntur mulieres maleficæ.

¶ *g.* Magi tradunt vespertilionis sanguinem collecto flocco, suppositumq; capiti mulierum, libidinem mouere,Plin.Si sanguinem eius quis susceperit in panno, & fœmina nesciente posuerit sub capite, & concubuerit cum ea, mox concipiet. Habet & alios vsus,quos non oportet publicare, Kiranides.Magi perungi iubent febrientes, crematis tritisque cum oleo cristis & auribus & vnguibus gallinaceorum,cum Geminos Sol transit: si Luna,radijs barbisque eorum.Si Sagittarium alteruter,vespertilionis alis,Plinius.

Metamorphosis Mineidũ in vespertiliones.

¶ *h.* Mineides vel Mineiades, Alcithoë & duæ sorores, quòd Bacchum eiusque orgia contempsissent,in vespertiliones mutantur apud Ouidium Metamorph. quarto. *At non Alcithoe Mineias orgia censet Accipienda dei,* &c. *Finis erat dictis, & adhuc Mineia proles Vrget opus, spernitq; deum,* &c. *Et triplices operire nouis Mineidas alis.* Ælianus in varijs lib.3. Minyades scribit (per ypsilon in antepenultima) tres sorores fuisse,Leucippen, Aristippen,& Alcithoen: quarum vna in cornicem mutata sit, altera in vespertilionem, tertia in noctuam. ¶ Auibus, cunctis exulare aliquando iussis edicto, vespertilio dixit se murem esse: rursus alio super exilio murium promulgato, auem se esse dixit. ¶ Victorinus in lib. de Orthographia vespertilionem soricis nomine appellat, propter stridorem vocis forsitan. ait enim soricem auem ab auguribus Saturno attributam:quia tarditati & vetustati & senectuti conuenit, quòd & in veteranis versetur locis, & noctium sit,& maximè noctis primæ: quod Georgius Fabricius nos admonuit.

Vespertilio Sorex dictus.

Prouerb. Vespertiliones qui dicãtur. Apologus de societate inita inter vespertilionem mergũ & rubum.

¶ PROVERB. Vespertiliones videntur appellari,(inquit Erasmus,)qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur,noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect.21. tit. De Euictionibus. Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse, &c. Quidam hoc loco pro vespertilione legunt *vespillonem*, aut *versipellem*. Alciatus inter iureconsultos vndequaq; doctissimus, in Commentarijs suis de rerum significationibus, putat vespertilionem dictum, quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Adagium esse sumptum videtur ex apologo quopiam,siue Æsopi, siue alterius illum imitati (nam Æsopo videtur indignus,) qui narrat vespertilionem mergum & rubum iniisse societatem, vt conflatis sordibus pariter negociarentur: Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuò sumptam, mergum aliud quippiam, rubum vestem. Quum omnes è naufragio nudi enatassent, vespertilionem metu creditorum interdiu latitare,noctu volare tantum:mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum,sicubi reperiat merces suas,vel eiectas in littus,vel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere vestibus,si quam fortè reperiat. Poterat videri parum quadrare,seruum ære alieno grauatum esse:quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Mihi tamen videtur vespertilionis nomen & in fugitiuum seruum competere,qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq; vbi periculum est ne agnoscatur. Nam inibi mox proximo capite pro vespertilione ponit erronẽ ac fugitiuum: Quum quis, inquit, stipulatur furem non esse, fugitiuum non esse,erronem non esse. Prisci tamen ea voce secus vsi sunt, videlicet pro homine ancipitis fidei,qui nec huius ordinis sit,nec illius,cum vtroq; tamen colludat: eò quòd vespertilio sic est vtrunq;,vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Vnde Varro in Agathone, Factus sum vespertilio neq; in muribus planè, neq; in volucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes qui noctu volitant: quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator, latebri-

colarum hominum corruptor, Hęc omnia Erasmus. ¶ Chærephôn Socraticus philosophus cur vespertilio cognominatus sit, leges supra in *a*.

¶ Albert. lib. I. de anim. ex Auicenna *abasic* interpretatur genus vespertilionis: sed perperam: nam Aristot. eo in loco apodis tantum & hirundinum meminit. *Vide* in Apode *A*.

De vespertilionibus Ægyptijs caudas habentibus.

¶ In amplissima Ægypti pyramide multos offendimus vespertiliones, nostris in hoc dissimiles quòd caudam habent vt mures oblongam, multum (quatuor digitis: cum in nostris cauda non excedat alas, vt in Gallico libro Singularium scribit) extra alas prominentem: qui cum vnicum, interdum binos pepererint catulos, hamis, quos in alis habent, de lapidibus suspendunt: eos deinde vberibus lactant, quæ in pectore hominum more posita habent, Bellon. in lib. de Operib. antiquis.

Vespertiliones Borsippa in esum condiuntur.

¶ Borsippa vrbs est Babyloniæ, quæ Mesopotamiæ coniuncta est, inter Euphratis conuersiones, in qua maximum lanificium est, & maxima vespertilionum multitudo, qui longe maiores sunt, quàm qui in cæteris locis capiuntur, & in esum condiuntur, ex Strabonis lib. 16.

De feris auibus vespertilioni similibus casiã metentes arcentibus.

¶ Vespertilionibus similes feræ alatæ, stridore diro, & viribus præualentibus in Arabia degunt in palude & circa paludem in qua casia (bitumen, vetus Persij interpres) nascitur: quam qui collecturi sunt, cum reliquum corpus, tum faciem pręter oculos corijs obligant, alijsq; pellibus, & feras ab oculis arcentes sic casiam metunt, Herodot. lib. 3. Casiam fabulosa narrauit antiquitas, princepsvè Herodotus (colligi) circa paludes, propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia, Plinius.

Vespertiliones Indici colũbæ magnitudine.

¶ Vespertilio in calidis regionibus maior est quàm in frigidis. nam in India, vt in epistola Alexandri legitur, magnitudine columbæ sunt, & inuadunt facies hominum percutiendo & vulnerando, ita vt interdum partes aliquas (nares, aures, & alias) mutilent, Albertus & Isidorus.

In Indiæ quibusdã locis homines noctu mordent & in vitæ discrimen adducunt.

¶ Apvd Nigritas reperiuntur vespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, Cadamustus. In Dariene Noui orbis regione Hispani noctu vespertilionum morsibus torquebantur. quæ si dormientem fortè momorderint quempiam, exhausto sanguine trahunt in vitę discrimen: & mortuos fuisse nonnullos ea tabe compertum est. Si gallum aut gallinam sub dio noctu vespertiliones deprehenderint, in cristam aculeo fixo, interimunt, Pet. Martyr Oceaneæ decadis tertiæ lib. 6.

In Pariæ siue Indiæ plerisq; locis Hispani inuenerunt vespertiliones, turturibus non minores: quæ ad ipsos acri furore, primo noctis crepusculo, volitabant: & venenato morsu ad rabiem vsq; læsos trahebant, ita vt aufugere inde, velut ab harpyis fuerint coacti, Idem Oceaneæ Decadis I. lib. 10.

In Vraba Noui orbis amplissima insula maximus est fluuius, ex cuius paludibus vespertiliones inquiunt prodire noctu, turturibus non minores, morsu lethali nostros (Hispanos) infestantes. Id aliqui ex ijs qui morsus experti sunt, testantur. Ancisus prætor eiectus, interroganti mihi de vespertilionum venenato morsu, retulit se fuisse inter dormiendum à vespertilione demorsum in talo pedis æstate ob calorem detecti: nec magis nocuisse, quàm si alterius animalis non venenosi dentibus læsus fuisset. Dicunt alij venenosum esse morsum, sed aqua marina illico lotum curari, Idem Oceaneę decadis secundę libri quarti.

Vulpecula auis vespertilioni cognata.

¶ Vvlpecvla (Ἀλώπηξ) & vespertilio volant cute, Aristot. vnde apparet hanc auem vespertilioni cognatam esse, & similiter non pennis, sed cuteis alis volare. Niphus aliquos non auem sed vulpem marinam accipere ait, quæ cuteis alis volet. ego Aristotelem omnino de aue sensisse conijcio. Arnold. Villanou. *harbe* animal vulpã interpretatur, vespertilionem (ni fallor) intelligens. nam & Itali quidam *vilpistrello* nominant, etsi id nomen corruptum videri potest à vespertilione, & ab alijs aliter effertur. Sed *harbe* vox Arabica chamęleontem propriè significat.

DE VLVLA.

A.

Theodorvs αἰγωλιὸν ex Aristot. vlulam interpretatur: in oti verò descriptione, dicente Aristotele otum à nonnullis nycticoracem vocari, ipse nycticoracem vertit vlulam, cum nycticoracem alibi cicumam transferat. *vide* in Nycticorace in Elemento *N*. Ætolius alicubi apud Aristot. scribitur perperam vt iudico pro αἰγωλιὸς, vt dicam in *C*. Ἐπολιὸς genus auis nocturnę, Suid. apud quem hoc nomen similiter scribitur in vocabulo Ἡμερινά. ego vtrobiq; αἰγωλιὸς legerim.

¶ *Iim*, איים, Hebraicum nomen, variè transferunt, onocentauros, vlulas, bubones: *vide* in Quadrupedum viuip. hist. in Onocentauro. Vlulæ Esaiæ 13. ab omni translatione nomine ipso Hebręo *Iim* appellantur. Septuaginta tantum interpretes pro his onocentauros in translatione posuerunt. Sunt qui vlulas putent aues esse nocturnas. ab vlulatu vocis, quas vulgò *cauannos* dicunt, Eucherius. *Lilith* interpretantur lamiã, onocentaurũ, noctuam, vt annotaui in Onocentauro: & fortè vlulam significat, alludẽte vocabulo. Struthio Hebraicè *iaenah* dicitur ab vlulatu: *ianah* enim vlulare est aliquando Hebræis: vnde est quòd quidam vlulã interpretantur, Paul. Fag. lege in Struthocamelo & in Noctua. *Kipod* non vlula, nec aliud animal est, vt quidã suspicãtur, sed omnino erinaceus, quod in historia eius demõstraui.

¶ Vlula

¶ Vlula apud Italos aliquos nomen ſeruat, vt audio, ab alijs vulgò *barbaiano* dicitur. Scoppa nycticoracem *barbaiano* interpretatur. alludit nonnihil hoc nomen ad Hebraicum *iaenah*, & *bath iaenah*. ¶ Luſitanis *coruſa* dicitur, nomine forſan à coruo deducto, vt ſit idem nycticoraci. ¶ Gallis *cheueche*, vel *hibou* ſecundum alios, Robertus Stephanus. alij ſcribunt *hybou* (ſed *hybou*, alijs bubo eſt) vel *grimauld*, vel *machette*, vt Auinione. ¶ Germanis Vwel/ ül / Eul/ Nachteul/ Stockeul. quanquam aliqui hæc nomina etiam noctuæ tribuunt, ſed impropriè. nam ſiue per onomatopœiam, ſiue à Latino nomine facta ſunt, vlulam non noctuam (cuius vox eſt diuerſa) ſignificant. Georg. Agricola vlulam Germanicè interpretatur Huhu. ¶ Anglis *an owl, an howelt*: vel, vt alij ſcribunt, *an owele, an oull.* ¶ Illyrijs *ſowa*. ¶ Polonis *Puſzzyk*.

B.

Aluco maior gallinaceo eſt, vlula compar, (id eſt æqualis gallinaceo,) Ariſtot. Wottonus vocem παραπλήσιος non ad magnitudinis comparationem refert: ſed ad formæ ſimilitudinem, veterem in hoc interpretem ſecutus. ego quanquam aluconem & vlulam aues ſpecie non diſſimiles eſſe fateor, Ariſtotelem tamen hoc in loco magnitudinem vtriuſq; ad gallinaceum comparaſſe (cui æqualis ſit vlula, aluco maior) non dubitarim. Vlula, aſio, aluco ſimili ſpecie conſtant, Idem alibi. Vngues habet aduncos, Idem & Plinius. *Forma.*

¶ Vlulæ (Nachtülen) apud Heluetios abundant, Stumpfius ¶ Vlulæ genus quod aliquando inſpexi, huiuſmodi erat: Magnitudo gallinæ vel ſupra. color ruffus nigro conſperſus. roſtrum albicans, breue, vt in genere noctuarum, aduncum, ita vt ſuperior pars multò longior ſit. oculi magni, nigri, pupilla obſcurè ruffa. margines palpebrarum rubicundi. membrana nictanti ſupernè obducebatur. Pinnulæ inter oculos & roſtrum multæ, denſæ, cinereo ferè colore. Collum agile multum retrò. Crura albicantia, punctis conſperſa liuidis, hirſuta ad pedes vſque. Pedum digiti bini ante, totidem retrò, quod in illo genere cuius picturam in præſenti pagina damus, non contingit: ſed in altero, cuius hiſtoria proximè ſequitur. *Deſcriptio particularis eiuſdem.*

C.

Cibus. Vlula auis eſt lucifuga, Albert. Nocturna eſt, carniuora, picas venatur vt etiam aluco, Ariſtot. *Visus.* Nocte vagatur ac paſcitur, die rarò apparet. colit hęc etiam ſaxa & ſpeluncas. victus enim gemini eſt. pollet ingenio ac induſtria in vitę muneribus, Idem. ¶ Oculi earum interdiu hebetes, vt & aliarum *Vox.* nocturnarum auium, Plin. ¶ Vlulam Varro à ſua voce dictam ſcribit. Aſt vlulant vlulæ lugubri voce canentes, Auth. Philomelę. Seruius nominatam ait ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, quod eſt vlulare ac flere. Auis luctiſona eſt & funebris, Textor. A planctu & luctu nominatur. clamans enim aut fletum imitatur aut gemitum, Iſidor. Quibuſdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, hirundinibus matutinum, noctibus ſerum, vlulis veſpertinum, bubonibus nocturnum, Apul. 2. Floridorum. vbi etiam querulum vlulę carmen appellat. Noctuę cum bubone & vlula cognationem habent: ſed differunt voce: nec enim vlulant, verum ædunt ſonum quem Ariſtoph. κικκαβαῦ nominat, Georg. Agricol. ¶ Qui *Partus.* ægolius vocatur, quaternos ferè parit, Plin. 10. 60. ex Ariſtotelis hiſtoriæ anim. 6. 6. vbi αἰτώλιος τ pro γ perperam legitur, quod Gaza non animaduertit.

D.

Vlula colarem rapit, cæteriq; adunci, vnde his oritur bellũ, Ariſtot. qui alibi vlulam & aluconem cittas, id eſt picas venari ſcribit, vt ſuſpicer nomen colarem fortè corruptum eſſe, præſertim cum nec ipſe Ariſtot. alibi, nec alius quiſquam eius meminerit: cittan aut κολοιὸν malim, aut collurionem.

G.

Remedia ex eadem. Vlula auis cocta in oleo, cui liquato miſcetur butyrum ouillum & mel, ad vlcera ſananda valet, Plin. Vlulæ fel prædicatur ad albugines, ſuffuſiones, caligines: adeps ſimiliter ad claritatem, Idem.

H.

¶ *a.* Onocrotalus eſt auis illa quæ fixo in palude roſtro horrendè clamat, & vulgò butorius dicitur (hæc ardea ſtellaris eſt, non onocrotalus,) quæ etiam in Eſaia vocatur vlula, Obſcurus, tres aues longè diuerſas in vnam confundens.

¶ *c. Certent & cygnis vlulæ, ſit Tityrus Orpheus*, Vergilius Ecl. 8.

¶ *d.* Eſt ſine lętitia volucris, altera ſine ſanguine, vt fertur in ęnigmate quodam Germanico: vlulam & apiculam interpretantur.

Auspicia. ¶ *h.* Auis eſt luctiſona & funebris, Textor. Apud augures, ſi lamentetur, triſtitiam: ſi taceat, oſtendere fertur proſperitatem, Iſidorus. Vlula clamans, triſtitiam: tacens autem & contra dextram ſedens altè, vel ad dexteram volans & tacens, proſperitatem denunciat, Albert.

Prouerbia. ¶ PROVERBIA. Noctuas Athenas vertendum fuerat ab Eraſ. Rot. vbi conuertit, Vlulas Athenas. *Vide* in Noctua. ¶ Inuenio Germanica quædam prouerbia apud Eberhardum Tappium: Ein Eule hecket keinen Blawfuß. Ein Eule hecket kein Falcke. Ein yden dunckt das sein Eul ein Falck sey. Ein Eul vnder einem hauffen Krähen. Primis duobus Latinum illud opponit, E ſquilla non naſcitur roſa, tanquam eiuſdem ſentẽtiæ. Tertio illud, Suus rex reginæ placet. Quarto illud, Aſinus inter ſimias, vbi ſtolidus aliquis incidit in homines naſutos & contumelioſos.

DE ALTERO GENERE VLVLÆ, QVOD *quidam flammeatum cognominant.*

FIGVRA hęc eſt generis cuiuſdã vlulæ, quod Germani circa Argentoratum vocant Schleyereul/id eſt vlulam flammeatã, quod neſcio quomodo plumis circa faciem mulieris peplo ſeu flammeo obuolutæ caput & faciem referat. Flandri Kirchul/id eſt vlulam templorum. Hollandi Ranſulle/neſcio quam ob cauſam. ¶ Facies & tota ferè pars ſupina ei albicat, vt pictura oſtẽdit, quã à pictore & eodem aucupe Argentoratenſi accepi. nam ipſam auem nondum vidi. Prona pars omnis ad cinereum inclinat, maculis & lineis aſperſa nigris paſſim: per alas etiam ruffis maculis. quarum vna per tranſuerſum oblonga eſt. Frontem tranſuerſam linea plumis condita flauis inſignit. Crura fuſci vel cinerei coloris, binos ante digitos & totidem retrò habent. ¶ Turnerus & ſecuti ipſum Eberus ac Peucerus otum interpretantur Germanicè, Schleiereul/Ranßeul: Anglicè Turnerus etiam *a hornoul.* Ego otum diuerſum facio, vt in eius hiſtoria oſtendi. Primus omnium Gyb. Longolius otum noctuam flammeatam interpretatus eſt, ſed diuerſam ab ea quam nos ſic nominamus, auem intelligens. nam plumas eam circa aures erigere ſcribit, auriculasq; veras imitari. & de eadem fortè etiam Turnerus intellexit, quoniam Anglicè nominari tradit *a hornoul*, id eſt vlulam vel noctuam cornutam. ¶ Nuper amicus quidam eruditus hanc auem, cuius figuram poſuimus, à Gallis ciſalpinis vulgò *damam*, id eſt matronam nominari mihi retulit, eandem ob cauſam propter quam noſtri flammeatam appellant. noctuæ ſimilem eſſe aiebat, ſed maiorem: cuius etiam digitum demonſtrabat vngue magno & nigro munitum, pilis obtectum ſubruffis vſque ad vnguem, quod in eo genere quod pictum nos damus non apparet: vt duæ forſan eiuſdem generis ſpecies ſint.

Voisgra. VOISGRA auis quæ ſe vellit, augures *fecilitram* appellant, Feſtus.

DE VPV-

DE VPVPA.

A.

EPOPS, Ἔποψ, Græcè dicitur auis, quæ Latinis vpupa, vtroque per onomatopœiam nomine facto: quanquam Latinum à Græco deriuari potuit. ¶ *Kaath*, קאת, Hebraicum nomen Munſterus alicubi vpupam exponit, vt & Iudæi recentiores ferè. alij aliter, onocrotalum, pelicanum, cuculum. *vide* in Mergo in genere, & in Onocrotalo. *Cos* etiam, כוס, variè interpretantur, noctuam, vpupam, &c. lege in Bubone. Item *ataleph*, עטלת, aliqui vpupam, quod non probo, alij veſpertilionem, vt in veſpertilione ſcripſimus. *Racham*, רחם, omnino genus aliquod aquilæ aut vulturis genus eſt, quanquam Septuaginta vpupam tranſtulerint. *vide* in Gypæeto & Oſſifraga inter aquilas. *Anapha* etiam & *chaſida* Hebraicas voces non deſunt qui vpupam vertant. de hac plura leges in Ciconia, de illa in Ardea. *Dukiphat*, דוכיפת, Leuit. 11. R. Salomon exponit gallum ſilueſtrem duplicata criſta, vnde etiam nomen ſit quaſi *du cephot*, id eſt duas criſtas habens. Septuaginta vpupam transferunt, & Deuteronomij 14. porphyrionem. vocatur ſanè etiam vpupa à quibuſdam Græcè *alectrion agrios*, id eſt gallus ſilueſtris, vt ab Italis quibuſdam *gallus paradiſi*. Lege ſuprà in Gallo ſilueſtri in genere. Huic finitimum eſt vocabulum *cucupha*, quod Ægyptiacum videtur. Kiranides ſanè lib. 1. cap. 7. *cucufam* pro vpupa interpretatur. Orus in Hieroglyphicis 1. 55. *Cucupha*, Κουκοῦφα, (inquit) parentibus ſenio confectis nidum extruit, pennis eorum euulſis, &c. hoc alij de vpupa referunt, pietate eius in parentes celebrata. Sed videtur Orus, aut eius interpres potius aliquis Grecus *cucupham* ab vpupa auem diuerſam exiſtimaſſe, cùm hîc cucupham,

alibi verò lib. 2. epopem nominet. ¶ *Albudud* ſeu *alhedud* eſt auis quæ dicitur vpupa, vulgò apud Patauinos *gallus paradiſi*, Bellunenſ. *Fitomos*, id eſt vpupa auis, Syluaticus. *Gareſol*, id eſt vpupa, Idem. *Hakocoz* apud Albertum inuenio pro vpupa. ¶ Vpupæ à voce ſua vulgò apud Italos *buba* nomen inditum: alij ad vpupam antiquam alludentes *vpega* vocant, (vt circa Vincentiam:) & à criſta, qua inſignis ſpectatur tertio nomine *gallo de paradiſo* dicitur, (circa Venetias,) Erythræus in Indice Vergiliano. Alicubi in Italia *galleto de magio*, Bellizonæ *puppula*. Siculis (ni fallor) *criſtella*. ¶ Hiſpanis *abubilla*. Luſitanis *pópa*. ¶ Gallis *huppe*, vel *hupe*. Et in quibuſdam locis *putput*, à fœtore. Circa Montempeſſulanum *lupege*. Sabaudis *etpie*, ni fallor. In valle Auguſta, *putta*. ¶ Germanis Wydhopff / Widehopffe / Kathaan / id eſt Gallus ſtercorarius: circa Roſtochium Wedehoppe. Flandris Hupetup. Brabantis Huheron. ¶ Anglis *a howpe*. ¶ Illyrijs *dedek*. Polonis *dudek*. Turcis *ibik*.

¶ Litera-

¶ Literatores plerique omnes Britannici, vpupam eam nominant auem, quam barbari ab alarum strepitu vannellum, & ipsi sua lingua *lapuuingam*, Turnerus.

B.

Vpupa mutat faciem tempore æstatis & hyemis, sicut cæterarum quoque agrestium plurimæ, Aristoteles. Et rursus, Vpupa cum colore, tum verò specie immutatur, vt Æschylus poeta satis carmine suo exposuit. *De mutatione coloris pro temporis ratione.*

Τοῦτον δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
Πεποίκιλωκε, καὶ ἀποδηλώσας ἔχει
Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν ἐν παντευχίᾳ.
Ὃς ἦρι μὲν φαίνοντι διαπάλλει πτερὸν,
Κίρκου δ' ἐπ' ἄγρου δύο γὰρ οὖν μορφὰς φαίνει,
Παιδός τε αὐτοῦ νηδύος μιᾶς ἄπο.
Νέας δ' ὀπώρας ἡνίκ' ἂν ξανθῇ στάχυς,
Τίλλει νιν αὖθις χαμφινομίσῃ πτέρυξ.

Hos versus Theodorus ita transtulit: *Quin fert sui spectantem, & epopem mali, Colore speciem multimodo pingens suam. Saxicolam & improbum arma gestantem alitem. Adulti infantis forma hic sese refert. Nam vere candicans vbi extitit nouo, Æstate tum deinde, vt recanduit seges. Alas repente varius maculatas quatit.* Nos Græcè nonnihil quàm in impressis codicibus nostris habentur, melius descripsimus: prorsus quidem restituere absq; codicis melioris authoritate nec libet nec licet. Apparet sanè Æschylum mentionem facere Terei in vpupam mutati, & in hac facie suam ipsius calamitatem inspicere, vbi ludit in vocabulis ἔποψ & ἐπόπτης. tanquam ita diceret, Iupiter (aut quisquis Tereum mutauit in auem) effecit eum suorum spectatorem malorum, & pennis insigniuit varijs, & ferocem illum antea in sua panoplia, auem cum eadem (nam rostrum longum pro ense est, crista pro galea) reddidit timidam. Cõijcio enim legendum ἀποδειλώσας per ει, non per η. vt ἀποδειλοῦν verbum significet δειλὸν ποιεῖν, sicut ποικιλοῦν ποικίλον ποιεῖν. Pro verbo φαίνει fortè φύει legendum, vt carmen constet, sensu eodem. pro χαμφινομίσῃ, fortè χαμφιέννυσιν, hoc est, & vestit vel induit: vt sensus sit, eam tempore vêris plumas amittere, messe denuo ijsdem vestiri. De cæteris obscuris non habeo nunc quod dicam. Quædam temporis ratione mutari videntur, vt accipiter, vpupa, & similes volucres, Theophrastus historiæ plant. 2. 6. Mutat & vpupa colorem, vt tradit Æschylus poeta, auis crista visenda plicatili, contrahens eam subrigensq; per longitudinem capitis, Plinius. Vpupa auis est magnitudine paulò supra coturnicem: in capite verò ei plumæ instar cristæ subriguntur, ἐς λόφου σχῆμα, Pausanias. *Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ, Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum. Nomen epops volucri, facies armata videtur*, Ouidius 6. Metamorph. Dximus & cui plicatilem cristam dedisset natura, per medium caput à rostro residentem, Plinius. Vpupa est septicolor, regimen (cristam) habens in capite altitudine digitorum duorum, quod aperitur & contrahitur: estq; quatuor colorum, conueniens ad quatuor tempora anni, Kiranides. Auis est cristis extantibus galeata, Isidorus. Galeam de pelle (lego, *de plumis* vel *pennis*) habet in capite, toto reliquo corpore varia & pulchra, Albertus. Auis est perpulchra, Author de natu. rerum. ¶ Nusquam in tota Britannia vpupa (quod ego scio) reperiri potest, apud Germanos tamen frequentissima. Ea est magnitudine turdi, alis per interualla fuscis, albis & nigris pennis distinctis, crista in capite ab ea parte rostri, qua capiti committitur, ad extremum vsque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus suis aut contrahit, aut dilatat, vt equus aures arrigit aut demittit. tibijs est valde breuibus, alis obtusioribus, Turnerus. Color in vpupa reperitur cinereus, albus & nigricans. Rostrum ei nigrum, oblongum. pennæ albis & nigris maculis alternatim distinctæ. Crista ruffa, in summo tamen nigra. *Descriptio formæ.*

C.

Vpupa à sua voce dicta est, Varro. Pollux ἐποπας ποππύζειν scribit. Vpupæ vocem quidam esse aiunt *pû pû*, quod Græcis sonat, Vbi, vbi? quod Tereus qui in hanc auem mutatus est, dum Procnen & Philomelam iugulaturus quæreret, hac voce sit vsus, vt in Hirundine *h.* recitauimus. *Torotinx* in Auibus Aristophanis alij vpupæ, quod non placet: alij alterius cuiusdam auis innominatę vocem esse aiunt. Vpupa vna tantùm voce, sicut & cuculus, importuna est, Author de nat. rer. Hyeme latet muta: & vêre vnius est vocis, clamosa, Albert. Quidam dicunt vpupā alia voce per æstatem sonare, alia per hyemem. Auicenna tamen (vt Aristot. quoq;) colorem potius quàm vocem his temporibus ab ea mutari ait, Albert. Vpupa si ante vitium tempus cecinerit, bonitatem & copiam vini promittit, Orus. *Vox.* ¶ Auis est pastu obscœna, Plin. Semper in sepulchris & humano stercore (nimirum propter vermiculos) commorans, fœtenti pascitur fimo, Isidorus. Aristophanes in Auibus vpupam myrti baccas & serphos (vermes quosdam, vel formicis similia animalcula) deuorare facit. Apiculas deuorant, Philes. Audio eas formicis vesci inter cætera. Ex nido paruam habui quam nutriui ouis coctis insertis in os tum ouis formicarum, quæ sponte appetebat, formicas verò reijciebat. Vpupa si vuæ pastu læsa fuerit, adiantum ori inserens circumambulat, Orus. *Cibus.* ¶ Lentè admodum volat, Turn. *Volatus.* ¶ Montes incolit & siluas, Aristot. Vagatur hæc semper fastidiens locos. Deserta quærit nemorū & inuias plagas, Æschylus apud eundem Gaza interprete. Græca verba sic habent, Ἀεὶ δὲ μισεῖ τόνδε ἀπ' ἄλλων εἰς τόπον Δρυμοὺς ἐρήμους ἀπάγουσ' ἀποικίσῃ. Quę quoniā corrupta sunt, nec vllum genuinū sensum exprimunt, sic fortè legere poterimus. Ἀεὶ δὲ μίσει τοῦ γυναικείου γένους Δρυμοὺς ἐρήμους ἀπάγει (vel ὑπάγει, etsi neutrum carminis ratio admittat) ἀποικίσων. hoc est, Semper aūt propter odium muliebris generis, in siluas solitarias cōfert se habitatura. *Habitatio.*

Nam & Ælianus sic scribit: Δοκοῦσί μοι οἱ ἔποπες τῶν προτέρων τῶν ἀνθρωπικῶν ἐν μνήμῃ· καὶ μέντοι καὶ μνήμῃ τοῦ γένους τῶν γυναικῶν ἀποπλέκειν τὰς καλιὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ τοῖς πλαγίοις (lego πάγοις. nam & Volaterranus vertit in desertis altisq; montibus: & Æschylus auem hanc petræam, id est *rupicolam* nominat. *págos* autem rupes est, vel mons saxosus) τοῖς ὑψηλοῖς.

Nidus quē è stercore humano construere dicitur. ¶ Vpupa nidum potissimè è stercore hominis facit, Aristot. inde apud Germanos Kaatḣane/id est gallus stercorarius appellatur. Nidum luti loco hominis stercore circumlinit, vt intolerabili odoris fœditate homines à nido & pullis depellat, Ælian. Humano stercore nidum struit, & ideo iuuenis fœtet. Albert. Industria quadam naturali materiam nido suo conuenientem colligit stercus hominis. quia id vim quandam venenis aduersam habet, quod & leopardus & leo agnoscunt, Idem. Auis est spurcissima, semper in sepulchris & humano stercore commorans, Isidorus. Vpupa vna suo in genere (τῶν καθ' ἑαυτῶν νεοττευόντων) non nidificat, sed stipites arborum subiens, parit sine vllo stramento in cauis, Aristoteles. non in ipsis puto stipitibus, sed subtus. nam picus Martius solus, Plinio teste, in cauis arborum nidificat.

Partus. Terna ferè oua parit, vt audio.

Pennarū mutatio. ¶ Postquam pullos compleuit, in eodem nido plumas commutans exuit: & interim à pullis alitur, Albert. *vide* infra in *D.* Hyeme latet & nuda est, vêre prodit, Author de nat. rerum. Οἱ ἔποπες εἰσὶν ὀρνίθων ἀπτιλώτατοι, Ælianus. Gillius vertit vpupam auium inimicissimam esse, (legerat fortè ἀπλωέστατον: malim, *maximè nudam.* hoc est, prę ceteris auibus plumis ac pennis eam nudari. aut si quis mauult, minimè volacem. est enim alis obtusioribus, & lentè admodum volat, authore Turnero. Dicuntur autem propriè ἄπτιλες auium pulli inuolucres adhuc. vt à positiuo ἄπτιλω, superlatiuus fiat ἀπτιλώτατος, sicut à σώφρων fit σωφρονέστατος.

Latitatio hyeme. Hyeme latet muta, Albert. Dormit hyeme, sicut & vespertilio, Idem. Vpupæ, sturni, &c. in angustis montium locis latêre consueuerunt, Ge. Agric. Et rursus, Vpupæ quædam hyeme latent in cauis arboribus, siue autem in arboribus, siue in montibus latuerint (quæcunq; in eis latêre solēt aues) ea de causa verno tempore deplumes solent conspici. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti palumbes, vpupæ, &c. Idem. Aues quædam trimestres sunt, (id est tribus mensibus nobiscum degunt,) vt turdi & turtures: & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, vt galguli, vpupæ, Plinius. ¶ Procopius Gazæus vpupam inter aues noctis ac tenebrarum amicas numerat cum erodio, noctua & charadrio; nescio quàm rectè. Isidorus eam semper in sepulchris & humano stercore commorari scribit. ¶ Dorcadis adeps vpupam interficit, Ælianus & Philes.

D.

Pietas vpupæ erga parentes senescentes. Vpupæ aduersus parentes existimantur piæ, Ælian. Ægyptij gratum indicantes animum, *cucupham* pingunt: propterea quòd solum hoc ex mutis animantibus, posteaquam à parentibus educatum fuerit, iisdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem nidum ipsis extruit, pennis eorum euulsis: cibumq; subministrat, donec renatis pullis parentes sibi ipsis opem ferre queant. vnde & diuinorum sceptrorū *cucupha* insigne atq; ornamentum apud eos esse solet, Orus. Vpupę parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim à pullis pascūtur, donec vires plumasq; recuperent. Cum enim senio visum amiserint, pulli notam naturaliter herbam colligunt, & excæcatis oculis illitu visum restituunt, Auth. de nat. rer. & Alb. Vpupæ pulli cùm parētes senuisse viderint, ita vt neq; volare neq; vīdere queant, vetustissimas eorum plumas euellunt, & oculos eorum illinunt, fouentq; ipsos sub alis, donec eis pennæ renascantur, & oculorum renouetur acies: sicq; mutuam vicem parentibus reddunt, Obscur. Parentes suos fouentes anhelant super oculos ipsorum, vt visum recuperent, Iorath. ¶ Vpupa gramen edit aduersus βασκανίαν, (id est fascinationem, vel nescio quas iniurias,) Philes. Ælianus adianton, id est capillum Veneris, vpupam contra fascinationes nido suo imponere scribit. In Geoponicis Gręcis 15.1. authore Zoroastre hoc remedium ab eis contra blattas fieri fertur. perperā autem amianton pro adianto legitur. Vpupa si vua esitata lęsa fuerit, adiantum ori inserens circumambulat, Orus.

De vpupa nidū suū obstructū, herba quadam reserante & aperiente. ¶ Cum aliquādo in parietis diruti & deserti rima vetustate acta peperisset vpupa, id ipsumq; parietis curator animaduertisset, luto rimam expleuit & obstruxit. Vpupa verò rediens ac videns recessum ac latebram suam clausam, herbam attulit, qua ad lutum admota, dissolutum est lutum & defluxit. illa in cauum ad pullos suos ingressa est. & cum postea ad inquirenda cibaria rursus proficisceretur, homo ille iterum parietis cauernam oblinens obstruxit. auis verò eadē ipsa herba rimam aperuit. quod ipsum tertiò factum est. Cuius factum parietis curator intelligens, herba illa è luto sublata, non quidem ad eos vsus, ad quos vpupa, vtebatur, sed ad resignandos thesauros ad eum nihil pertinentes, Ælian. Idem alibi author est picum quoq; herba quadam allata foramen suum lapide aut ligno immisso obturatum aperire.

E.

Prognosticon. Vpupa si canat ante vitium tempus (antequam vites germinent) insignem simul bonitatem ac copiam vini prænunciari aiunt, Orus.

F.

Prohibita in cibis. Vpupa quocunq; nomine Hebraico appelletur, auis impura haberi debet, vel eo nomine quod in stercore moretur: &, si verum scribit Isidorus, etiam in sepulchris. Procopius inter aues noctis ac tenebrarū amicas, ideoq; abdicādas mensis eam numerat. Auis est lugubris & luctum amans: quāobrem

in lege

in lege prohibetur, quia seculi tristitia mortem operatur, Author Glossæ in Leuiticum. ¶ Vpupæ caro austera est, Rasis.

G.

Colum sanat cum pinnis vpupa exusta, & ex vino cinis eius potui datus, Marcellus. In puluere vpupæ est remedium contra morsum cancri, (canis.) decollatur autem & scinditur, & fit cataplasma super locum, Rasis. ¶ Sanguis vpupæ illitus homini dormienti dæmoniaca gignit phantasmata, Pythagoras in libro Romanorum, vt citat quidam obscurus. Pennæ verò positæ super caput hominis, sedant *sodam*, id est dolorem capitis, Idem. Pennarum vpupæ suffitus vermes expellit, Rasis. ¶ Lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, prodest ei, Pythagoras in lib. Rom. ¶ Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, Plinius. *Remedia ex eadem.*

H.

a. Vpupa Græcè dicta est (epops,) eò quòd stercora humana consideret, & fœtenti pascatur fimo, Isidor. Nobis probabilius est à voce sua dictam, vt Varroni placet. ¶ Epops auis est multorum nominum. nam & σιήτην eam vocant, & ἀλεκτρυόνα, & γέλασον, Hesych. & Varinus. Ἔποπα, ἀλεκτρυόνα ἄγριον, Ijdem non suo loco, nempe post Ἐπώνυμοι. Ἔροψ, auis quædam, Ijdem. conijcio autem vocem esse corruptam, & legendum vel μέροψ, vel ἔποψ, etsi ordo literarum apud illos neutrum admittat. Syluaticus alaudam auem cum vpupa confundit, nimirum quoniam vtraq; cristata est. Idem *hanabroch*, (alij *kambrah* vel *kanabir* scribunt,) quæ vox Arabica alaudam significat, imperitè vpupam interpretatur. Albert. alicubi ex Aristot. (de hist. anim. 6.1.) pro epope picum marinum, vel picum varium posuit. *Etymon. Synonyma.*

¶ Epitheta. Epops est auis sordida & cristata, Textor. Obscœna pastu, Plin. ¶ Τριλοφίαν nominat eam Aristoph. quasi triplicem habeat in galea cristam, vti in scholijs habetur. forsitan ab insigni crista sic dicta fuerit, Wottonus. Μακρεσίκρανος ἔποψ, & κορυθαίολος etiam à crista capitis cognominatur (à poetis,) Hesychius & Varin. Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν, Æschylus apud Aristotelem, id est, Audacem saxicolam auem. Videri autem potest audax & minax, quòd instar militis galeata siue cristata sit. *Epitheta.*

¶ Vpupa pro meretrice. Plautus Captiuis, Itidem huc mihi aduenienti vpupa, quæ me delectet, data est. ¶ Aristoph. in Auib. Philoclē vpupæ nomine traducit, tanquam ὀξυκέφαλον vel πρηκέφαλον.

¶ Icones. Cucupha apud Ægyptios picta (propter gratitudinem huius auis in parētes, *vide* in *D.*) gratum animum significat. Diuinorum etiam sceptrorum apud eosdem insigne atq; ornamentum esse solet, Orus. Præsagium quoque copiæ vini significantes, vpupam pingunt. hæc enim si ante vitium tempus cecinerit, insignem vini bonitatem simul ac copiam prænunciat, Idem. Vuæ esu offensum & sese curātem notantes, hanc auem pingunt & adiantum. hęc enim si vua çomesta lęsa fuerit, adiantum ori inserens obambulat, Idem. *Icones.*

¶ *b.* Vpupa magnitudine coturnicem paululum excedit. in capite autem pennas habet cristarum instar in sublime elatas, Pausanias. Τίς ἡ πτέρωσις; τίς ὁ τρόπος τῆς τριλοφίας; Euelpis de epope quærens apud Aristophanem in Auibus. vbi Scholiastes, Mirantur (inquit) tanquam peregrinam auem. pennis enim vestitur densis, & tres in crista apices habet. Vpupam Megaris, vbi Tereus sibi manus attulit, primum apparuisse asserunt, Pausanias. *Tres in crista apices.*

¶ *c.* Nulla auis cùm aut fame aut frigore, aut alia molestia afficitur, canit. ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. ¶ Fœtet vt vpupa, dictum apud Italos vulgare. Lapis *quirin*, (aliàs, *quiricia*) vt scribunt Euax & Albertus, inuenitur in nido vpupæ aliquando, quæ tota est auis præstigiosa & auguralis, (aliâs, & multa augurans,) vt ferunt magi & augures. Hunc lapidem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere, impositum pectori dormientis, Syluaticus. *Fœtet vt vpupa, prouerb.*

¶ *e.* Vpupæ adhuc viuæ & palpitantis cor exemptum deglutito conuersus ad Solem, initio horæ primæ vel octauæ, die Saturni, Luna Orientali existente, & superbibito lac vaccæ nigræ cum modico melle ex cōpositione recitanda. Vide vt sanum & integrum deuores cor, & eris præscius eorum quę in cœlo, & quæ in terra (fiunt:) & quid cogitent homines cognosces, & res quæ in locis remotis geruntur, & futuras. Deinde mellis compositionem recitat, quam meliorem esse ait si cor & iecur vpupæ immittatur. sed inde periculum esse ait phthiriasis, id est pedicularis morbi, qui ne superueniat remediū subiungit, Harpocration vt citat author Kiranid. Kiranus autem (inquit idem) partim conueniens, partim discrepans, addidit de vpupæ gustu, præscientiam ex eo fieri omnium mundanarū rerum. Mox & magico cuidam gestamini vpupæ cor & hepar & capitis coronam adiungi iubet, Hæc ille libro 1. elemento ἦτα: & rursus similia elemento φ. de corde & sanguine vpupæ. Et lib. 2. in Talpa, In pelle vpupę auis (inquit) cum duobus oculis eiusdem auis si quis suspenderit vel ligauerit cor aspalacis, omnia pręsciet, (quandiu gestauerit eā castus. Quod si cor huius auis gestauerit interius, magnus & potens erit. Si Luna noua decollaueris vpupam, & cor eius palpitans deglutiueris, scies omnia quæ fiunt, & mentes hominum, & multa cęlestia, Arnold. Villan. Fertur si suspendatur dens hominis & ala vpupę dextra ad caput hominis dormientis, non expergisci illum donec auferantur, Rasis. *Magica vel superstitiosa.*

¶ *g.* Corium vpupæ impositum dolenti caput, sedat dolorem, Rasis. Tempora inuncta sanguine vpupæ quando dormiendum est, faciunt terribilia videri somnia. Vpupam etiam ipsam, & eius

membra, præcipuè cerebrum & linguam & cor multum quærunt incantatores, Albert. Lingua vpupæ suspensa super obliuiosum, reducit ad memoriam ea quæ oblitus est, Rasis. Si oculus eius suspendatur supra leprosum, curatur lepra, Rasis.

Fabula de Metamorphosi Terei in vpupam. *De Indica vpupa.* *Fabula Indorum de transmutatione filij cuiusdã regij in vpupam.*

¶ *h.* Tereum Thracum regem fabulantur mutatum in vpupam, militaremq; abhuc in capite cristam gerere, & rostro oblongiore ensem referre, quo habitu vxorem (Procnen & Philomelam) insequebatur: & quasi adhuc filiũ quæritaret sonare ποῦ ποῦ. *Vide* copiosissimè in Hirundine. ¶ Indicam Vpupam duplo maiorem nostra & formosiorem Indorum rex amores & delitias suas circumgestat, & eius venustatem summa admiratione frequenter intuens, magnam lætitiam voluptatemq; capit. Brachmânes verò fabulam huiusmodi de ea narrant. Regi Indorum (inquiunt) olim filius fuit minimus natu, quem fratres cæteri maiores cum planè improbi & iniqui essent, propter ætatem contempserunt. Cum verò parentes quoq; iam senectute graues contumeliosè ab eis tractarentur, vt improbitatem eorum declinarent, assumpto filio minimo discedũt ac fugiunt: & propter laborem in itinere moriuntur. Defunctos filius in sui capitis vulnere, quod ense sibi inflixerat, sepelit. Insignẽ hanc eius pietatem conspicatus admiratusq; Sol, puerum in auem formosam admodum & viuacem conuertit, crista supra caput eius erecta, de sepultis ab eo parentibus eadem in parte monumento. Talia quædam de alauda etiam fabulantur Athenienses, vt in Auibus Aristoph. apparet, (*vide* in Alauda:) qui fortè hãc de vpupa Indorum fabulam, non satis quænam auis esset intelligentes, ad alaudam (quæ & ipsa cristata est) transtulerunt, Ælianus.

Animal sacrum.

¶ Vpupa animal est sacrum, Kiranides. Ægyptij vpupis honorem habent, quòd aduersus parentes existimentur piæ, Ælianus.

Prouerbium.

¶ PROVERBIVM, Vpupa cum cygnis certat, *vide* in Cygno *H.C.* in Cygnea cantione.

DE VVLTVRE.

A.

AIAH, איה, Hebraicè vulturem interpretantur, vt Hieronymi & Munsteri translatio habet. Deuteron.14. & Leuit.11. item *daah* vel *daiah* eiusdem linguæ vocabula, דאה, דיה, vnde *daioth* Esaiæ 34. pluralis numerus, nonnulli similiter vulturem .nos de his omnibus plura diximus in Miluo *A.* Legitur & *raah*, ראה, Deuteron.14. inter aues impuras, quæ vox ad *daah* proximè accedit. auem esse aiunt acuti visus, (nimirum inde nomen sortitam. nam *raah* videre est.) Munsterus vulturem reddit in translatione sua (vt & Septuaginta γύπα) in Dictionario verò miluum. interpretatio communis *ixon.* obscurus quidam in historia animalium *xyon* scripsit. auis est (inquit) impura secundum Legem, cuius natura non satis est nobis nota. est autem, vt legitur & Albertus quoq; tradit, de genere vulturum, sed minor quàm vultur. *Rachame* vel *rocham* Arabicis scriptoribus vultur est, vt colligo ex interprete Auicennæ & Serapione. *vide* inter Aquilas in Gypęeto & in Ossifraga: itẽ in Cygno. Auis quæ dicitur *machame*, (lego *rachame*,) vultur est, Auicennæ interpres. Inuenio & *aradam* (aliàs *aridam*) pro vulture apud Albert. vbi *aracham* fortè scribendum. *Kipoz* quoq; Hebraicum nomen alij ericium, alij vulturem interpretantur. *vide* in Echino terrestri. Item *chasida*, vpupam, vulturem, vel vulturem candidum, alij aliter, lege in Ciconia. Item *anapha*, vulturem, miluum, ardeam, &c. vt in Ardea scripsi. ¶ *Rescheph*, רשף, vnde pluralis numerus *reschaphim*, Dauid Kimhi carbones intelligit, & filios (carbonum) scintillas. Abraham Esre Iob 5. & Deuteron. 32. auem sentit, vt & Moses Rambam Iob. 5 Hieronym. Abacuc 3. Iudaicam fabulam exponit, dęmonem qui decepit homines in paradiso auem & volatile nuncupari. Septuaginta vertunt in Deuteron. ὀρνέων. Cant. 8. ἄνθρακες, Iob 5. γῦπα, Abacuc 3. πεδίον. Psalmo 76. κράτη. Psalm. 78. πυρί. Hieronym. quoq; mirè variat interpretationem: diabolus, exterminator angelus, auis, volucris, volatilia, lampades, ignis. Propriè quidem (vt vir huius lingue doctissimus nobis dictauit) hæc vox carbonem significat: sunt autem scintillę filij carbonis: per tropum verò iacula ignita, & morbos vehementissimi ardoris, atq; inflammationes pestilentes. ¶ *Taui*, vel *tagi*, vel *taram*, est auis habens dentes in palato, vultur secundum aliquos, Syluaticus. Albert. (Auicen. nimirum secutus) pro *phene*, id est ossifraga, alicubi habet *chym* vel *kym*. alibi verò *kym* ponit pro vulture. ¶ Aristot. & alij quidam philosophi aquilam & vulturem ad idem genus auis referunt, Albert. nos neq; apud Aristot. nec alium vllius autoritatis scriptorem hoc legimus. sed ipse Albertus & alij quidam recentiores indocti vulturem cum aquila confundunt, & pleraque aquilæ propria vulturi adscribunt, ita vt Albertus alicubi vulturem verum pro aquila vera dicat. ¶ Vulturis nomen apud Græcos veteres est γύψ, apud recentiores γύπας. Lynx auis exponitur egips apud Kiranidem 1. 11. ego pro *egips* puto legendum *gyps*, vel *egypios.* quanquam alijs lynx est iynx. Italicum *auoltoio.* ¶ Gallicum *vautour*, vel *vaultour.* Sabaudicum *vauteur.* Germanicum Gyr/Geier. ¶ Anglicum *a geir* ¶ Illyricum *sup.* Polonicum *semp*, vel *sep.*

¶ Harpe Oppiani (in *H.* elemento descripta) videtur mihi genus vulturis illud, quod nostri à pectore ruffo vocant ein Goldgyr/ id est aureum vulturem: cuius figuram posuimus. *Zaucos* vel *Zeuocos*, quidam *Zingion*, alij harpen dicunt, species est vulturis alba deuorantis cadauera, Kiranides 1.6.

¶ Vultu-

Figura hæc est vulturis, quem in Heluetia aureum cognominari audio Goldgeyr.

¶ Vulturum duo genera sunt, alterum paruum & albicantius: alterum maius ac multiformius, Aristoteles. Quo in loco Albertus: Vulturis (inquit) genus vnum maius est, cinerei coloris, quod vocamus vulturem griseum: alterum paruum, & hoc est albius, & sæpe apparet sedens in rupibus Rheni fluminis & Danubij, & ab incolis Germaniæ vocatur vultur albus. De genere albicante minore sunt qui vocantur Fischgeyer / Eberus & Peucerus. sed quærendum an ijdem rectius Weißgeir / id est albi vultures nominentur, vt Albertus habet: quàm Fischgeir / id est piscium vultures, vt illi album quidem & piscis similibus vocabulis apud Germanos, (præsertim inferiores qui in plerisq; *u* consonantem pro *f* ponunt,) efferuntur. Vultures vndiquaq; albos in nonnullis Heluetiorum montibus, vt circa Claronam, interdum reperiri audio. ¶ Vulturum præualent nigri, Plinius: viribus scilicet & robore. nam *De varijs vulturum generib.*

Vultur quem Germanici vocant Aßgyr *vel* Hasengyr.

alibi minus virium esse nigris scribit, in vsu medico, ni fallor, intelligẽs, vt pennarum nidore ad abigendos serpentes. Vultures tum coloris Bętici tum nigri crebri sunt in montibus Cretæ, Bellon. ¶ Τόργος genus est vulturis sanguinem sorbẽtis: & vultur ipse apud Siculos, Hesychius & Varinus. Τόργιον mons est in Sicilia, in quo nidificant vultures, à quo ipsi etiam torgi dicuntur, Varin. Τόργος pro vulture sanguinario (hæmatorrhopho, id est sanguisorbo) apud Lycophronem legitur. Astorgium pro asture, id est accipitre maiore apud Pausaniam legi Volaterranus annotat: quem ego Pausaniæ locum hactenus non inueni. ¶ Ex ossifragis vultures progenerantur minores, & ex ijs magni qui omnino non generant, Plin. *vide* in Aquila *C.*

¶ Auis apud Heluetios dicta Steinbrüchel/ videtur nõnullis esse genus vulturis. *vide* in Ossifraga. ¶ Accipitrem fringillarium Eberus & Peucerus interpretantur Rotelgeyer / id est vulturem rubicundum. ¶ Apud Saxones vulturis genus audio nominari een Stoßgyr/ id est vulturem ferientem, qui non perinde magnus sit, sed animosus, & gallinam vno rostri impetu feriens prosternat.

¶ Vulturis genus vnum minus est, magisq; albicat, vt diximus: alterum maius, & σποδοειδέστερον, (id est magis cinerei coloris,) vt Hasengeyer & Osgeyer. sagacissimè hi odorantur, & biduo triduóve antè circumuolitant loca, in quibus cadauera futura sunt, Eberus & Peucerus. Ego hoc genus Germanicè Aßgyr / id est cadauerum vulturem rectè nominari puto: vnde & Keibgyr dicitur. ab alijs Roßzgyr / ab equis: nimirum quòd eorum cadauera appetat. ab alijs (vt circa Claronam Heluetiorum) Hoßgyr/ nescio qua ratione, nisi fortè deprauatum est nomen ab Aßgyr. alibi Steingyr/ à rupibus in quibus nidificat. Agnos & hœdos rapit, vt audio: & nimirum lepores quoq;, vt inde illi factum sit nomen Hasengyr / *vide* infrà in *C.* Pectore non ita fuluo est hic vt vultur aureus noster, magnitudine inferior, id quod mihi videtur. sunt enim qui hunc maiorem esse dicant. Agnos, hœdos, & in rupibus hinnulos rupicaprarum rostro impetens ferit, & si collabantur, iacentium corpora depascitur. De hoc simpliciterne vultur sit, quod magis puto: an ex vulture & aquila compositum genus, quale Græci gypæetum & ægypium, nomine ab vtraq; alite composito, iudicent alij. Veterum quidem gypæetus, qui & oripelargus dicitur, cuius iconem inter aquilas posui, multum ab hoc differt. Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Georg. Fabricius ad me misit, hac etiam descriptione adiecta. Vultur, quem Germani ein Hasengeier appellant, rostro est obunco nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa. colore in rutilo nigricante, pedibus flauis. Stans aut sedens cristam quasi cornutam in capite erigit: quæ in volante non apparet. Alæ extensæ mensuram orgyiæ excedunt: incessu, duorum palmorum spatio, gradum facit. Ex auibus persequitur omne genus: ex feris venatur lepores, cuniculos, vulpes, hinnulos: nec non piscibus insidiatur. Non mansuescit feritate. Nec solùm volatu, ex præcipiti, verùm etiam cursu prædam insequitur: volat magno & sonoro impetu. Nidificat in densis & desertis siluis, & in altissimis arboribus. Pedibus nonnulli vtuntur, vt ijs imponãt candelabra. Pascitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abstinens: famem quatuordecim dierum spatio tolerat, quamuis vorax. Eiusmodi vultures duo capti in Alsatia, M. D. XIII. mense Ianuario, in ditione Gerolceckẽsi. superioribus annis vnus Rotachi in Francis montanis: proximo & hoc ipso anno, plures ex nido, in altissima quercu constructo, inter arcem nouam Mauricij principis, & Misenam oppidum. Vulgus opinatur esse aquilas, neque aliter de Alsaticis in Chronicorum libris suspicatur Hedio: cuius descriptio cum ijs vulturibus, quorum tres hîc vidimus, maxima ex parte conuenit.

Descriptio vulturis Hasengeyer dicti.

B.

De vulturum coloribus diuersis: & de nonnullis eorum corporis partibus, suprà in *A.* nonnihil scripsimus: vbi etiam integram vulturis cadauerum siue leporarij à nostris cognominati descriptionem reperies. Vergilius 6. Æneid. vulturem rostro obunco dixit. Mihi quidem vulturum genus ab aquilarum & accipitrum falconumq; genere, quod ad rostri figuram, differre videtur in hoc maximè, quòd non statim vt illis in vncum flectatur, sed rectum primo, ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, vt apparet in vulture aureo pariter & leporario, quorum hîc picturas exhibuimus: & in gypæeto,

Descriptio vulturis communis.

gypæeto, quem inter aquilas posuimus. nam cum vultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similiter adunco & ita valido rostro fuit opus, vt rapacibus cæteris quę viuas plerunq; inuadunt, & rapiunt animantes. Crura in aureo vulture ad pedes vsq; hirsuta sunt, vt etiam in illo genere aquilæ, cuius iconem in Aquilę simpliciter dictę historia delineauimus: nimirum quod horum generum alites, in altioribus & niuosis montium iugis ac rupibus degant: quare aduersus tempestatum ac frigoris iniurias natura has in eis partes plumis induit, vt etiã in alijs quibusdam montium aut saxorum incolis auibus, lagopode, gallinis montanis diuersis, attagena nostra, & nocturnis quibusdam. ¶ Vultur est magnitudine & pondere insigni, Albert. ¶ Niuosis in locis, vultures candidi reperiuntur, Scaliger.

Descriptio vulturis aurei. ¶ Vulturis aurei pellem ad nos aliquando ex Rhætis Alpinis missam, rostro adhuc & cruribus hærentibus cum contemplarer, hoc modo descripsi: Multa hic vultur communia habet cum genere aquilæ alpinæ, (cuius figuram supra posui in historia aquilæ, descriptionem daturus infra inter Paralipomena:) sed per omnia maior est. longus à rostro ad extremam caudã sex dodrantes & paulò amplius: ad extremos vngues v. dodrantes aut paulò minus. longitudo superioris rostri, quantum eius aperitur, septem ferè digiti transuersi. Caudæ longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina, id est collum inferius, pectus & venter & pedes quoq; ruffo colore sunt. Alarũ penna longissima 4. ferè dodrantes æquat. Subnigricant seu fuscæ sunt omnes alarum pennæ, vno ferè colore: paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, & per medium aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ circa imum distinguuntur. eò nigriores autem sunt, quo propiores dorso, vbi præ nigredine splendent. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splendentq; in earum medio cauliculi albi, præsertim quæ circa medium dorsum sunt & dimidia colli parte. reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est qui alarum, nempe fuscus.

Iacobus Dalechampius, medicus Lugduni longè doctissimus, Ossifragam veterum hanc auem esse iudicat. Pelliones (inquit) nostri adhuc vocant *vn Freneau*, quasi Feneau, ad æmulationem Græci nominis Φήνη. Sequani vocant Briseos, Ossifragam exprimentes. In ventriculo dissecti repertus est Bouis pes. Ex inferiore rostri parte, barbæ nonnihil propẽdet. quamobrem Aquilã barbatã olim vocauerunt. Hæc omnia monstrant Ossifragam esse, non Vulturem, cuius exuuiæ frequentes hîc in tabernis pellionum visuntur, à Vulturis pennis magnopere diuersæ. Hæc ille. Bellon. Ossifragam suam longè aliter pinxit. Phenæ suæ Aristot. colorem cinereum tribuit: qui Vulturi aureo à nostris dicto non conuenit. Ossifragam habere barbam, colligimus ex verbis Plinij: Sex Aquilarum generibus (inquit) quidam adijciunt genus Aquilæ quam barbatam vocant, Thusci Ossifragam. at φήνην barbatam esse, Græcorum (quod sciam nemo scripsit. Oppianus tamen, Harpæ suæ ceu barbam attribuit: & alia quędam quæ alij authores Latini Ossifragæ, Græci verò Phenæ, τῇ φήνῃ. & Grammatici quidam Græci, Harpen interpretantur Phenen. Quamobrem Dalechampij sententiæ acquiescemus, donec aliquis meliora proferat.

C.

Vox. Dum clangunt aquilæ vultur pulpare probatur, Author Philomelæ. Clangorem aquilarum & vulturum Gillius ex Æliano dixit.

Cibus & rapacitas. ¶ Vultur est auis rapax, vtpote rostro & pedibus vncis. Vultures carniuori sunt, Aristoteles. Ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, Hesych. hoc est, aues quę carne viuunt & cadauera sectantur. Cadauera appetunt, & exercitus sequuntur, futuram hominum stragem præsentientes, (vt infra alicubi copiosius dicetur,) Ælian. Vulture edacior, prouerbialiter vsurpari potest, vt Erasmo placet. Γῦπες καὶ κόρακες περὶ νεκροὺς νέμονται, Scholiastes Aristophanis. In hominum cadauera vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia inuadunt, ac hominem vicinum ad moriendum quando supremum vitæ diem agat, diligenter obseruant, Ælianus. Herodotus Ponticus testis est, vultures esse omnium animalium innocentissimos, quia nihil prorsus attingant eorum, quæ serant homines, plantent, alant: animantium præterea nullam interimant: volucribus quoq; vel mortuis abstineant, (quodam cognationis intellectu,) Plutarch. in vita Romuli. Vultur etiam maiores aues rapaces, vt accipitrem, insequitur, Obscurus. Vultur infestissimo animo cætera persequitur atq; interimit, Orus. Vultures crebri sunt in montibus Cretæ, vbi rapiunt agnos, hœdos, & lepores quos sub dio deprehenderint, Bellon. In altis etiam Heluetiæ montibus, vt in Ammano prope lacum Riuarium, agnos à vulturibus rapi audio: alibi etiam lepores (vnde nimirum leporarij cognomen, ein Hasengyr/) hinnulos ceruorum & capreatum, & alia animalia infirma vel nondum adulta. Vultur etiam vulpem prehendit, Obscur. Aristot. citans, qui de aquila hoc, non de vulture prodit. sic & Albertus ineptè vulturem à meridie vsq; ad noctem venari scribit, & à matutino tempore vsq; ad meridiem quiescere, quum hoc etiam de aquila tantùm Aristoteles tradat. Seselis vel Selis vel silis Cretici semen esse & vultures dicuntur, Plin. lib. 20. Demetrius Constantinopolitanus in libro de remedijs Accipitrum, γυπονόμον, herbam aliquoties nominat, & interpretatur σίλων τὸ λεγόμενον, hoc est, quod vulgò *sil* vel *siler* scribatur. vtitur ea alicubi ad lumbricos, &c. & herbã grauis esse odoris insinuat. apparet primam per *y*. scribi oportere, & à vulturum pastu inditum esse nomen. ¶ Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ: sicuti vultures milui, &c. Georg. Agric.

Volatus. ¶ Vultur & ferè grauiores, nisi ex procursu aut altiore tumulo immissæ, non euolant: cauda reguntur, Plin. Vultur à volatu tardo nominatus putatur. propter magnitudinem quippe corporis præpetes volatus non habet, Isidorus. Tardè volat: sed cùm à terra se eleuauerit, bene & altè volat: & ideo docent quidam à volando vulturem vocatum, Albertus. Auis est magna & grauis. quare tribus saltibus vel pluribus vix à terra eleuatur: & ideo antequam eleuetur, frequenter capitur, Idem.

Visus. ¶ Ex omnibus animantibus perspicacissimi visus est vultur, vt qui oriente quidem Sole in occasum, occidente verò in ortum prospiciat: atq; è longissimo interuallo quæ sibi vsui sint comparet edulia. quamobrem Ægyptij aspectum significantes vulturem pingunt, Orus. Sedet vultur in altissimo loco, tum vt inde facilius prouolet, (à terra enim difficulter euolat:) tum vt loca remota circumspiciat. quamobrem fertur solum vulturem esse auem Dei, Obscurus.

Odoratus. ¶ Vultures sagacius quàm homines odorantur, Plin. *Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu, Vultur odoratu præcellit, aranea tactu,* Distichon vulgare. Vultures, sicut & aquila, vltra maria cadauera sentiunt. altius quippe volantes, quæ multa montium obscuritate celantur ex alto illi conspiciunt, Isidor. *Mellis apes quamuis longè ducuntur odore, Vulturijq; cadaueribus*, Lucret. Vulturum odorandi vis mirifica ab auctoribus traditur classicis. nam & in Magia significat Apuleius: Si verò (inquit) naribus nidorem domesticum præsensit, vincit idem sagacitate odorandi canes & vulturios. Scribit diuus Thomas per quingenta millia passuum ab vulturibus (addit Hieronymus etiam ab aquilis) præsentiri cadaueris putorem, sed & eo amplius. Illuc autem vsq; odorem, vel corporalem euaporationem pertingere, prorsus absurdum, præsertim quum sensibile mediũ immutet vndiq; secundum eandem distantiam, nisi præpediatur. neq; enim sufficeret ad tantum spatij occupandum, etiamsi in fumidam resolueretur euaporationem integrũ cadauer, &c. Cælius Rhodig. & Hieron. Sauonarola in lib. de anim. Vmbricius tradit vultures triduo aut biduo antè volare, vbi cadauera futura sunt. *vide* infrà in *h*.

Generatio absq; coitu. ¶ Vultures dicuntur sine concubitu concipere & generare, Ambrosius. Inter vultures mas non est. gignuntur autem hunc in modum: Cùm amore concipiendi fœmina exarserit, vuluam ad Boream ventum (ἄνελκον, lego ἄνεμον) aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinq;, quibus nec cibum nec potum omnino capit, fœtus procreationi intenta. Sunt porrò & alia vulturum (γυπῶν, lego ὠδὶν, vt & Basilius videtur legisse, cuius mox verba recitabo) genera quæ ex vento concipiunt quidem, sed quorum oua ad esum duntaxat ipsorum, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum vulturum quorum non est subuentaneus duntaxat & inefficax coitus, oua ad gignendam tollendamq; sobolem sunt in primis idonea, Orus. Auctor est in Hexaëmero Magnus Basilius, subuentanea oua in cæteris irrita esse ac vana, nec ex illis fouẽdo quicquam excuti. at vultures subuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate insignia, Cælius. Πέντε δ' ἡμέρας πρὸς πυγὴν πετόμεναι ἀνέμοις, (lego πρὸς πνοιὴν πετόμεναι ἀνέμου,) Κυρίως συλλαμβάνουσι γονὴν ὑπηνεμίαν. Io. Tzetzes 12. 439. Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari. quam rem non ignorantes hæ bestiæ, pullorumq; solitudinem ac inopiam timentes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersæ Austro volant; vel si Auster non spirat, ad Eurũ ventum oris hiatu se pandunt. spiritus venti influens, ipsas implet, Ælian. interprete Gillio. Græcè legitur, Ἀντίπρωροι τῷ νότῳ πετόμεναι, κεχήνασιν: hoc est, aduersus Austrũ volantes, hiant. ego vtero potius quàm ore hiante & aperto, ventum eas concipere dixerim, vt Orus etiam sentit. In Geoponicis hæc tanquã Aristot. verba legimus, Τὰς γῦπας μὴ συγγίνεσθαι, ἀλλ' ἀντιπρώρους τῷ νότῳ πετομένας ἐγκυμονεῖν, καὶ διὰ τριῶν ἐτῶν τίκτειν.

Partus qui tertio à cõceptu anno fit, iuxta quorũdã sententiã. Tertio à conceptu anno pariunt: nec nidũ struunt, vt fertur. sed ægypij mediæ inter vultures & aquilas naturæ, etiam mares sunt (vtriusq; sexus) vt audio, & nigri colore: eorumq; nidi ostenduntur. vultures verò non parere oua, aiunt, sed statim pullos, eosq; mox à natiuitate volucres, Idem vt nos vertimus, aliter quàm Gillius. Vultures triennio gerunt vterum. nullus enim est mas inter eos: sed fœminę ore aperto (vide ne in Gręco χαίνοντες tantum sit) extensisq; alis, zephyrum, aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quę ob sui tenuitatem plurimo tempore eget ad animalis perfectionem. animal enim, non ouum pariunt, Simocatus. Aiunt eos sæpe sine coitu parere ex vento & calore ac radijs Solis, Varinus in Οἰωνός. Vultures quidam temere dicunt animalia parere, & lac & mamillas habere, & cætera talia. ego verò vt tigrides omnes mares esse inuenio, (apud authores:) sic & vulturum genus omne fœmineũ, Io. Tzet. Annum significantes Ægyptij vulturem pingunt. quoniam animal hoc trecẽtos illos ac sexaginta quinq; dies quibus cõpletur annus ita distribuit, vt centum quidẽ ac viginti diebus pręgnans (ἔγκυος, non ἔγγειος vt Gillius legit: qui alia etiam huius loci non rectè transtulit) maneat, totidem pullos enutriat: reliquis verò centum ac viginti sui curam gerat, neq; vterum ferens, neq; alendis addictum liberis, sed seipsum duntaxat ad aliam parans conceptionem. Quinq; autem illos qui supersunt anni dies in venti, vt iam dictum est, compressionem & coitum insumit, Orus. Sed varians nonnihil Tzetzes Chiliade 12. cap. 439. Oua (inquit) subuentanea procreant centum & viginti diebus: & totidem alijs excudunt ac pullos producunt: deniq; alijs totidem vsq; ad volandi facultatem eos educant. per quinq; verò dies ex vento concipiunt. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet. è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Aristotele in Mirabilibus. *vide* in Aquila *C*.

¶ Pariunt

¶ Pariunt vultures oua bina, Aristot. Et alibi, Ædunt non plus quàm vnum ouum, aut duo complurimum. Fœtus sæpe cernuntur ferè bini, Plin. Et rursus, Vmbricius haruspicum in nostro æuo peritissimus, vulturem parere tradit oua tria: vno ex ijs reliqua oua nidumque lustrare, mox abijcere. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse, Plinius. Plura de immussulo leges in Capite de Aquilis diuersis.

Nidulatio. ¶ Vultur nidificat in excelsissimis rupibus: vnde fit, vt rarò nidus & pulli vulturis cernătur. Quocirca Herodotus Brysonis rhetoris pater, vultures ex diuerso orbe nobis incognito aduolare putauit, argumento, quod nemo nidum vidisset vulturis, & quod multi exercitum sequentes repente appareant. sed quanquam difficile nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est, Aristoteles. Et rursus, Vulturis vel pullum vel nidum à nemine visum adhuc nonnulli aiunt. & nimirum ob eam rem Herodotus Brysonis rhetoris pater, aliunde situ eminentiore quodam venire dixit: argumentumq; afferebat, quod breui tempore multi apparerent, & tamen vnde, constaret nemini. Sed causa huius rei est, quod rupibus inaccessis pariat: neq; locorum plurium incola auis hæc est. Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuêre qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare falsò. Nidificant enim in excelsissimis rupibus, fœtus quidem sæpe cernuntur, ferè bini, Plin. In montibus qui sunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, & Treuerim, singulis annis nidificant vultures, ita vt magnus vndiquaque fœtor ex congestis cadaueribus sentiatur. Quod autem fertur quosdam vultures non coire, falsum est. nam illic quoq; sępissime permisceri videntur, Albert. Niphus etiam in Italia se vulturis nidum vidisse scribit. Vultures, aquilæ & falcones nidificant in Creta, non in arboribus vt cæteræ aues, sed in difficilibus rupium præcipitijs super mare propendentibus, ita vt videri vix possint, nec pulli eorum nidis eximi, nisi quis fune à rupibus demittatur, Bellonius. Aiunt vultures non nidificare, Ælianus si bene memini. ¶ Ex Hieronymo compertum nobis est, vulturem cum cœperit oua ædere, quippiam ex Indico tractu afferre, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumque subinde reddat. Id verò sibi vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantum remanere, qui immusulus à plerisque dicitur. Masurius verò pullum aquilæ eo nomine intelligit, priusquam albicet cauda, Cælius. Hoc quidem quod ex Indico tractu affert instar nucis, &c. aëtiten lapidem esse dixerim, quo aquila etiam ad partum promouendum vtitur, vt quidam credunt: de quo copiosè suo loco scripsimus. Aquilæ quidem & vulturis historiam recentiores ferè confundunt. *Albertus refutat opinionem eorum qui vultures absq; coitu concipere existimăt.*

Vitæ longitudo. ¶ De vulturibus apud Ambrosium comperi, nasci eos absque coitu: & ita natos in multum superesse æui, adeò vt ad annum centesimum vitæ series producatur, Cælius. Vultur fertur penè vsq; ad centum annos procedere, Isidor. In extrema senecta quidam adeò rostrũ eius incuruari scribunt, vt præ fame moriatur: sed hoc veteres de aquila. Africanum Vulturem tandiu in Lybia, & Atlante monte, vbi eum *Sner* vocant, aiunt viuere, quoad nudus pennis à suis alatur pullis. A capite glabritiem incipere, &c. Scaliger. ¶ Vultur hepatis dolore affectus venatur aues magnas, & hepata earum vorat, Rasis & Albert. *Lethifera.* ¶ Vultures & aliæ quædam aues mali punici grano pereunt, Ælian. Animalia quædam ab his quæ nobis suauissimè olent perimuntur, ceu vultures ab vnguentis, & canthari rosis, Theophrast. 6. 4. de caus. & Aristot. in Geopon. Et rursus in lib. de odoribus, Animal nullum suaui odore per se delectari videtur, sed tantum quatenus is cibo coniungitur: quędam etiam offenduntur, si verum est quod de vulturibus & cantharis fertur. Vulturibus vnguentum perniciem infert, Ælian. & Zoroastres. Odorum & vnguentorum suauitas vulturibus morrem affert, Ælianus. Vultures vnguento qui fugantur, alios appetunt odores: scarabei rosam, Plin. sed locum à librarijs corruptum apparet. Hermolaus legit scarabei rosa, scilicet fugantur. Rosam interpretor vnguentum rosaceum. videtur autem ῥόδον in singulari numero, vt rosa apud Celsum, pro rhodino accipi, non item in plurali. etsi quidam scribant vultures interire τῇ ὀσμῇ τῶν ῥόδων, vt in Geoponicis Aristot. & Theophrastus, οἱ κάνθαροι ὑπὸ τῶν ῥόδων ἀναιροῦνται. Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾷν λέγονται, Clemens 2. Pædagogi. Vultures aiunt odore vnguentorum perire, si quis vel inunxerit, vel cibum vnguento illitum obtulerit, Aristot. in Mirabilibus. Cadauerum fœtore gaudent, & tantopere auersantur vnguenta, vt ne armenta quidem mortua, quorum carnes vnguento illitæ fuerint, attingant, Oppianus.

D.

Auis est pigra, gregalis, innocens. Vultur prægrandis quidem auis est, sed pigra & ignobilis, Albert. Vultures soli vncunguium gregatim degunt, ita vt aliquando quinquaginta in vno grege appareant, vt in Ægypto se obseruasse scribit Bellon. Vulturem animaliũ omnium innocentissimũ, Hermodori (Herodori, *vide* etiam infrà inter Auguria ex vulture circa principiũ) Pontici sententia pronũciauit: quia nil prorsus attingat eorum quæ serant homines, plantent, alant. animantium præterea nullam interimat. volucribus quoq; vel mortuis abstineat, quodam cognationis intellectu, Cælius. *Misericors & pia in pullos.* ¶ Misericordem significantes Ægyptij, vulturem pingũt, quod quibusdam forsan videbitur alienissimum, præsertim quum hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atq; interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eo impulsi sunt, quòd centum (& viginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet, (ἐπὶ πλεῖον οὐ πέτεται,) sed omnem curam ac solicitudinem illis alendis adhibeat. quod si eo tempore cibus non suppetat, quo eos sustentet, proprio femore vulnerato sorbendum eis exhibet & impertitur sanguinem, vt ne cibi penu-

ria atq; inedia conficiantur, Orus. Hanc in pullos pietatem recentiores quidam pelecani non vulturi attribuunt. ¶ Vmbricius haruſpex vulturem parere tradit oua tria: vno ex ijs reliqua oua nidumq; luſtrare, mox abijcere, Plinius.

Quib. infeſta. ¶ Vultur & æſalo inuicem inimici ſunt. vngues enim vtrique vnci habentur, Ariſtot. Vultures & aquilæ pugnant, Idem, Ælianus & Philes. Iuſtæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis, ſæpenumero etiam contra aquilas & vultures pugnare aiunt, Gillius. Clangorem quidem aut aquilarum aut vulturum facile columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus.

E.

Qua ratione capiantur vultures. Vultur propter ſui corporis molem, vix tribus aut pluribus ſaltibus à terra eleuatur, & ideo antequam euolet frequenter capitur. & ipſe aliquando vnum perſequendo cepi. ſed is ſatur erat cadauere, & eò grauior, Albertus. Scythæ, & maximè inter eos qui carne humana veſcuntur, & Melanchlæni & Arimaſpi, aquilarum & vulturum oſſibus pro tibijs vtuntur, Pollux. Gratius deſcribens retis genus quod pinnatum vocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras imponantur: *Sunt* (inquit) *quibus immundo decerptæ vulture plumæ, Inſtrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niuei iungantur vellera* (id eſt pennæ) *cygni*, &c. Et mox, *Ab vulture dirus auaro Turbat odor ſyluas, meliusq; alterna valet res.* *Vſus pennarũ & pelliũ vulturum.* Vultures in montibus Cretæ à paſtoribus capiuntur, tum quia agnos & hædos eorum rapiunt: tum vt pennas eorum venundent opificibus, qui illas ſagittis accõmodant: pelles verò pellificibus, qui illas præparatas ſatis magno pretio vendunt, Bellonius. Sic & aliarum magnarum alitum pelles præparantur, tanquam ventriculo ſalubres, vt impoſitæ concoctionẽ promoueãt. Vulturinæ pennæ literis etiam exarandis idoneę ſunt ſi apte parẽtur. ¶ Penna vulturis ſi ſcalpantur dentes, acidũ halitũ faciunt, Plin.

¶ Tradunt aliqui vultures duos aut tres, aut etiam ſeptem dies, futuram hominum in bellis præſentire ſtragem, & illuc aduolare vbi cadauera futura ſunt. *vide* infra in *h*.

F.

Vſus eorũ prohibitus in cibo. Vultur in lege Moſaica inter aues impuras cenſetur: nec immeritò, vt ſcribit author Gloſſę, vt qui bellis & cadaueribus gaudeat. Vultur, aquila & ſimiles aues prohibentur, quòd ſublimi ſuo volatu (humilia enim oderunt) ſuperbiæ ſymbolum ſint, Procopius. ¶ Vulturis caro neruoſa, tardæ concoctionis eſt, & prauos humeros gignit, Raſis.

G.

Vultur eadem omnia poteſt quę aquila, ſed inefficaciùs. ita & accipiter eadem quę vultur, ſed hic quoq; infirmiùs, Kiranides.

¶ *Zaucos* vel *zeuocos*, quidam *zingion*, alij *harpen* dicunt, ſpecies eſt vulturis alba deuorantis cadauera, Kiranid. 1. 6. remedia quæ ibidem illi adſcribit recenſuimus ſuprà in Harpe.

¶ Contra comitialem morbum vulturem in cibo dari iubent, & quidem ſatiatum humano cadauere, Plinius.

Remedia ex vulture.

AD ELEPHANTIASI AFFECTOS, CARCINOMATA, PODAGRAM, ARticularem morbum, ſtrumas, condylomata & conuulſiones neruorum, ex Aetij libro 13. cap. 124.

Vulturis cerebrum vnà cum capitis oſſiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in vino dulci coquito. atque excolata quidem illa proijcito: cum iuſculo verò ipſo euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, caſtorij, zingiberis, cuiuſq; ſextantem coquito. & foliorum rubi, ſeminis ſatyrij, picis, cuiuſque quadrantem. ſucci mandragoræ, cedriæ, cuiuſque vnciam vnam. fel tauri aut capræ integrum. vermes ex lignis putreſcentibus & marcidis numero tres addito. Hæc ſanè omnia in vini dulcis ſextarijs nouem ſimul coquito. Hoc iuramento adſtrictus accepi, ne cuipiam reuelarem. Hic apparatus ad illitionem in nouem dies ſufficit, & eminentias ipſas exterit. Cęterum cum penna vulturis etiam illinatur.

ALIVD (EX EODEM LOCO) AD ELEPHANTIASIN, ABSCESSVS, CONdylomata, ſtrumas, eminentias corporis, ſteatomata, paronychias, bronchocelas, adq; omnes malignas eminentias quacunq; corporis parte, multo experimento cognitum.

Vulturem viuum accipito, eumq; in vini dulcis aut ſapæ ſextarijs nouem aut ſex ſuffocato: aut vulturinum gallum eodem modo tractato, & à veſpere vſq; ad matutinum tempus ad vitis ligna coquito. Cæterum ęgrum tenui victu connutrito: ſæpe etiam inediã perferre iubeto, & per ſubſcriptum medicamentum purgato, perq; dies ſeptem ex marina aqua lauato. Poſtquàm verò vultur coctus fuerit, ac excolatus, oſſa ipſius contrita cum ægri ſudore, præſertim qui à Sole prolectus eſt, cani edenda proijcito. maſſas verò ſeptem inde formatas cani dato: Vulturẽ autem ipſum per triduum à veſpere vſq; ad matutinũ tẽpus, ne ab aurora conſpiciatur, coquito, atq; id ſimiliter tertia die facito, probèq; contectũ omni

omni die mane in domo tenebricoſa reponito. Atq; vbi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iuſculum in nocte, minimè verò in die ſequentia addito. Salis foſſilis marini in petris condenſati trientem, (alij vnciam j. habent.) atramenti ſutorij, (chalcanthum legit interpres. alia lectio habet *galbani*) opopanacis, vtriuſq; ſextantem. colophoniæ, picis, vtriuſq; quadrantem. euphorbij, caſtorij, ſanguinis capræ, ammoniaci thymiamatis, cuiuſq; trientem. foliorum ſemperuiui numero ſeptem. catanancæ herbæ ſcrupulos tres. amianti ſcrup. j. polypodij herbæ quæ per contrariam affectionem Luna deſinente auxiliatur, lapidis gagatæ, cedrię, ſingulorum quadrantem. bituminis Iudaici ſextarium j. artemiſiæ herbę, chamæmeli herbæ, cuiuſq; ſextantem. Hæc omnia cum iuſculo, vt dictum eſt, apparato. probè trita committito & vnito. Cęterum vulturem primum vnà cum pennis vſq; ad pedes excoriato, atq; ita in ſapam coniectum ſuffocato. Pellem autem ipſam cum pennis myrrha conditam, & in fumū ſuſpenſam exiccari ſinito. Pedes verò in oleo coquito, & cum oleo podagricos, per vulturis etiā pennam, illinito. Neruos verò ad pedes podagrici pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgatiuum cuius mentionem feci hocce eſt: Aloës vncię dimidium, gari, aceti, parem menſuram vnito, & octauam ſextarij partem bibendam præbeto.

De reliqvis e vvltvre remediis.

Vulturis oſſa combuſta & trita, inſperſa, ſanant omne vlcus, & contra dolorem proſunt cum vino *Ex oſsib.* perfuſa, (colluta,) Kiranid. ¶ Oſſa è capite vulturis adalligata (ſuſpenſa collo, Sextus) capitis dolorem ſanant, Plin. & Marcel. Oſſa capitis de pullo vulturis filo purpureo ad cubitum ſuſpenſa cephalalgiam ſanant & veterem ſcotomiam, Kiranid. Ad hemicraniam: Aquilæ capitis os, ſimile ſimili, vt dextrum latus dextro, appende: perinde & vulturis, Galenus Euporiſton 3. 34. ¶ Ad pediculos & phthiriaſin: Vulturis viui exciſam medullam cōtritam cum vino dabis bibere, prodeſſe dicimus, Sextus. ¶ Penna *Ex medulla.* vulturina ſubiecta pedibus, adiuuat parturientes, Plin. efficit vt ſine labore partum ędant, Sextus. Apud nos etiā vir quidam hac in re credulus, tantam vulturinæ pennæ pedibus ſubiectæ ad partum educendum *Ex pennis.* vim eſſe, vt niſi tempeſtiuè auferatur, vteri etiam detrahendi periculum ſit, mihi aliquando (qui minimum huiuſmodi remedijs tribuo) affirmauit. Penna vulturis ſi ſcalpantur dentes, acidum faciunt anhelitum, Plinius. Vulturis pennas ſi comburas fugabis ſerpentes, Sextus & Æſculapius & Samonicus. Ex volucribus in auxilio contra ſerpentes primum vultur eſt. annotandum quoq;, minus virium eſſe nigris. pennarum ex his nidore, ſi vrantur, fugari eas dicunt, Plinius. Pennæ vulturis ſuffitæ lethargum & ſuffocationem vteri, & phreniticos ſanant, Kiranides. ¶ Ægrè concoquentes aliqui pellem *Ex pelle.* vulturinam ſtomacho adplicant, Alexander Benedictus. Super vulturis pelle bene calida deſidere, ſalutare eſſe ferunt podagricis & qui defluxionibus aliquibus tentantur, Raſis. ¶ Adeps vulturis diſſol- *Ex adipe.* uit, ſicut adeps aſini ſylueſtris, Raſis. Adeps vulturinus cum ventre areſactus, contrituſque cum adipe ſuillo inueterato, neruorum dolores tollit & nodis medetur, Plinius. *Si vero occultus neruos dolor vrit inertes, Vulturis exciſos adipes, rutamq́; remitte, Aut ceram & tali recreabis languida fotu*, Serenus. Adeps vulturis mixtus cum porcino adipe iuuat arthriticos, tremulos, refrigeratos, podagricos, ſtomachicos, paralyticos, & eos qui nimia euacuatione patiuntur ſpaſmum, Kiranides. Vulturis adeps & ventriculus cum axungia contritus & perunctus, omnem neruorum dolorem tollit & articulorum emendat, Sextus. Adeps vulturis dolorem oculorum (articulorum potius) ſanat, & dolores neruorum euacuat, Æſculapius. Neruis & arthritidi adeps vulturina cum felle eiuſdem, & axungia vetere ac melle, malagmatis more appoſita medetur, Marcel. ¶ Sanguis (fel potius, *vide* infrà in Felle) vult. cum ſucco *Ex ſanguine.* marrubij caliginem oculorum ſanat, Æſculap. Vulturinus ſanguis cum chamæleonis albæ, quam herbam eſſe diximus, radice & cedria tritus, contectuſq; braſſica, lepras ſanat, Plin. ¶ Medicamentum *Ex neruis.* podagricum quod pedes & manus præſeruat: Neruos vulturis ex cruribus ac ſummis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curans, vt neruos dextri pedis vulturis, dextro ægri pedis alliges, & ſiniſtros ſiniſtro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, alaſq;, Trallian. lib. 11. ¶ Ad dolorem capitis: Cerebrum vulturis terens vnge caput & tempora, Galenus Euporiſt. 2. 91. Cerebrum *Ex cerebro.* vulturis ſi commiſceas cum oleo cedrino, & inde nares frequenter tangas, capitis dolorem aufert, Sextus & Plin. Vulturis cerebro paululum cedri (cedriæ) ſi immiſcueris, & nares inde intrinſecus caputq; perfricueris, omnes capitis dolores ſtatim minues, Marcellus. Cerebrum eius cum cedria ſolutum & oleo veteri, & inunctum temporibus, omnem cephalalgiam ſanat, Kiranides. Fama eſt vulturis cerebrum in cibo ſumptum, morbum comitialem diſcutere, cuius ego periculum non feci, Aretęus. Si vulturis cerebro mulieris venter & viri liniantur, ſterilitas inducitur, Kiranides. ¶ Pulmonis vulturini *Ex pulmone.* dextræ partes Venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle, Plinius. Sanguinem reijcientibus pulmo vulturinus vitigineis lignis combuſtus, adiecto flore mali punici ex parte dimidia, medetur, Idem. Obſcurus quidam recentior aduerſus epilepſiam commendat cor & pulmonem vulturis arida trita, in potu. *Ex corde.* ¶ Cor pulli vult. ligatum in pelle omnem fluxum ſiſtit, Kiranides. Cor pulli vulturini adalligatum aduerſus comitialem morbum prædicatur. quidam pectus eius bibendum cenſent, & in cerrino calice, Plin. Contra epilepſiam, Cor & pulmonem vulturis arida propina, Obſcurus recentior. Ex poſterioribus nonnulli de corde vult. ſcribunt, ſi in corio lupi adalligetur, tędium Veneris afferre, Alexander

Ex iecore. Benedict. ¶ Iecur vulturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus potũ (per dies septem, Sextus & Æsculap.) aduersus comitialem morbum prædicatur, Plin. Lusciosus vescatur beta, vulturis iecore assato, eiusq; felle illinatur, Archigenes apud Galen. de compos. medic. Seren. ad iecoris dolorem, vulturis iecur commendat. Idem iecur (Plin. cor) exectum de vulture gestari iubet ceu prophylacticum aduersus serpentium morsus. Ex ventriculo vulturis remedium diximus in Adipe superius.

Ex felle. ¶ Lusciosus vescatur beta, vulturis iecore assato, eiusq; felle illinatur, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. Vulturis fel ex aqua dilutum, albugines sanat oculorum, Plin. lib. 19. vt quidam citant. Fellis gallinacei vel vulturini, quod longè magis prodest, scrupulum & mellis optimi vnciam, bene trita coniunges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vtêris. hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcel. Ad caliginem oculorum prosunt vulturis atri *Fella, chelidoniæ fuerint queis gramina mista. Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis*, Serenus. Nubeculæ & caligationes suffusionesq; oculorum, inunguntur aquilæ felle, quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri, cum melle Attico. eadem vis & in vulturino felle est cum porri (melius, marrubij, vt alij etiam authores habent: & facilè Plin. prason, id est porrum, pro prasio, id est marrubio, deceptus accipere potuit) succo & melle exiguo, Plinius. Omnem oculorum obscuritatem incipientemq; suffusionem curat fel vult. cum marrubij succo & melle Attico: cuius si nulla sit copia, tenero ac molli vtere. esto autem tum succi marrubij, tum mellis dupla ad ipsum fel portio, Galen. Euporiston 1.44. Sanguis (Fel, potiùs) vult. cum succo marrubij, caliginem oculorum sanat, Æsculap. Vult. fel mixtum cum succo marrubij omnem caliginem discutit, incipientem suffusionem pariter insistit, Sextus. Fel pulli vult. cum melle & succo prasij suffusionem oculorum sanat, Kiranides. Et alibi, Vult. fel cum succo prasij, & opobalsamo & melle solutum, omnem colliquationem (caligationem) oculorum & suffusionem summè sanat. *Comitiali Prodest cum veteri Baccho fel vulturis ampli, Sed cochlear plenum gustu tibi sufficit vno*, Serenus. In Germanico quodam manuscripto codice vulturis fel cum sanguine eius è vino diebus decem potum, inter comitialis remedia inuenio. Neruis & arthritidi adeps vulturina cum felle eiusdem, & cum axungia vetere ac melle, malagmatis modo adposita medetur, Marcellus.

Ex renibus. ¶ Tonsillis renes vulturini aridi in melle triti vel decocti, mirum remedium præstant, si pro emplastro adponantur, Marcellus. ¶ Vulturini fimi nidore partus excuti produntur, Dioscorides. Stercus *arachamati* (*alrachame*, Bellunens.) facit abortum suffitu, Auicen. Vulturem autem intelligit. Vt facilè pariat mulier, stercus supponunt vulturis atri, Serenus.

Ex fimo.

H.

Etymon & synonyma. *a.* Vultur, auis, masc. gen. & Vulturis, vulturis. Ennius, *Vulturis in siluis miserum mandebat homonem.* Et Vulturius, vulturij, apud Lucretium, Catullum, & alios. Crinitus fœm. gen. protulit ex Varrone. Cicero vulturium dixit, & Plaut. in Curculione vulturios quatuor. Vultur à volando quibusdam dictus videtur, Albertus: vel à volatu tardo, vt alij. Propter corporis grauitatem in terra libentius sedet quàm in arbore, nisi timeat: vnde ab antiquis grapides (vox videtur corrupta) vocabatur, Albert. Ales auida, pro vulture, Senecæ in Hercule Furente. Perperam Grammatici quidam vulturem & gryphem confundunt, Turnerus. ¶ Γύψ, παρὰ τὸ γυρεύειν τὰ ἔνυλα, Varinus. Γῦπες prima producta effertur, admonente Eustathio, vt in illo Homeri Iliad. Σ. Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. *Cipes*, id est vultur, Syluaticus: ineptè, cùm *gyps* vel *gypes* scribere debuisset. Orus in Hieroglyphicis fœminino tantùm genere τὴν γῦπα effert, quòd vultures omnes fœminas arbitretur: alij pleriq; masculino tantùm vtuntur. Οἰωνοὶ dicuntur omnes aues carniuoræ, vt vultures, corui, Varinus. Οἰωνὸς dicitur vultur παρὰ τὸ οἶος τὸ μονος: eò quòd solitaria in suo sexu & sine coniuge auis sit. aiunt enim aliqui eam absq; coitu sæpenumero ex vento & calore & Solis radijs cõcipere, Idem. Αὐτοὺς δ' ἑλώρια (ἑλκύσματα, σπαράγματα) τεῦχε κύνεσσιν, Οἰωνοῖσί τε πᾶσιν, Homerus Iliad. α. vbi Scholiastes annotat accipere eum per οἰωνοὺς aues carniuoras, vt vultures, coruos. Οἰωνοῖσί τε δαῖτα, Idem alibi. Non tibi parentes claudent oculos mortuo, ἀλλ' οἰωνοὶ Ὠμησταὶ ἐρύουσι περὶ πτερὰ πυκνὰ βαλόντες, Iliad. λ. Ἀλλ' ἄρα τόνγε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν, Odyss. γ. Μήθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν Εἴασ' ὀλέσθαι, μήθ' ὑπ' οἰωνῶν τινός, Sophocles Antigone. Οἰωνοὶ δὲ περὶ πλέες, ἠὲ γυναῖκες, Iliad. λ. Memorabile est quod tomo De ideis primo, vbi περὶ σεμνότητος λόγου differitur, Hermogenes adnotauit, quosdam appellare solitos vultures, τάφους ἐμψύχους, id est animata sepulchra. Παρὰ δὲ τοῖς ἀποξύλοις τούτοισι σοφισταῖς πάμπολλα εὕροις ἄν. τάφους τε γὰρ ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγουσιν, ὧν περ εἰσὶ μάλιστα ἄξιοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρευόνται πάμπολλα. id est, Apud subligneos verò hosce sophistas plura inuenias vtiq;. quippe vultures dicunt sepulchra esse animata, quibus digni sunt ipsi maximè: & frigidiora his alia non pauca, Cælius. Mari sepeliri dicitur, qui in id demersus fuerit: & ventribus belluarum, ab eis deuoratus. sic & vultures illum quos laniarint deuorarintq;, ventribus suis tanquam sepulchris condunt. quare etiam sepulchra viua nonnulli eos appellare ausi sunt, Varinus in Τυμβεῦσαι: in cuius verbis pro ὅσα καὶ πινων ταύρων, lego ὡς καὶ πινων τάφων.

Vultures dicti sepulchra animata.

Epitheta. ¶ Epitheta. Vulturem amplum Samonicus cognominat. Atrum, Idem & Iuuenalis. *Ab vulture dirus auaro Turbat odor siluas*, Gratius. Auido vulturio, Catullus. Ales auida pro vulture, Seneca in Herc. furente. Dirus vultur, Samonicus, & Valerius 4. Argonaut. Edax, Ouid. 2. Amorum. Immanis obunco rostro, Verg. 6. Æneid. Immundus, Gratio. Tardus, Samonico. Et præterea apud Textorem, Aui-

rem, Auidus, Caucaſeus, Cupidus, Montanus, Niger, Obſcœnus, Palatinus, Palpans, Promethæus, Rapax. ¶ Γῦπες θηλύγονοι, id eſt è fœminis tantùm procreati, Io. Tzetzes. Γαμψώνυχες, ἀγκυλοχεῖλαι, epitheta ſunt ægypij, ſed quæ etiam vulturi conueniant.

Deriuata. Vulturius homo.

¶ Vulturius homo per tranſlationem pro rapace, Cicero in Piſonem, Appellatus eſt hic vulturius illius prouinciæ, ſi dijs placet, imperator. Quoniam hæc ales cadauera iam tabida ſummè affectat & rapit auidiſſimè, propterea quodam loco Apuleius cauſidicos & oratores forenſes probroſis inceſſens verbis, quòd eis (vt Columella dixit grauiſſimè) conceſſum ſit in medio foro latrocinium, togatos nominauit vulturios. ſicut M. Tullius pro Sextio vulturios paludatos appellauit Gabiniũ & Piſonem imperatores, qui pretio nundinarentur omnia, Cælius. Captatores quoq; dici vulturios, nõ Seneca modò, ſed indicauit Catullus item illo verſiculo, *Suſcitat à cano vulturium capite*, Idem.

Vulturnus ventus.

¶ Vulturnus, ventus qui ab Oriente hyberno ſpirat, vt ait Plin. 2. 47. dictus à vulturis volatu, vt quidam aiunt, quoniã altè reſonat. Græci *Euronotum* vocant, quòd inter Notum & Eurum ſit. Hi igitur ſunt tres venti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus: quorum medius Eurus eſt, Gell. 2. 22. Vulturnalia celebrabantur 6. Calend. Septemb. Varro.

Vulturinus. Subuulturius.

Vulturinus, quod eſt vulturis, adiectiuum apud Plin. Eſt & ſubuulturius adiectiuum. Eia corpus cuiuſmodi, Subuulturium? illud quidem ſubaquilum volui dicere. Plautus Rud. Grammatici interpretantur, rapiens ad ſe homines. ſubaquilum verò, ſubfuſcum.

Vulturij pro talis.

¶ Plautus ſalibus ſuis inſeruit vulturios pro talis in Curculione. vt enim vultures carniuori ſunt, & rapto viuũt, compari modo & tali voratores ita ſunt, vt diſpolient ex toto aleatorem, Cælius Rod. Plauti verba hæc ſunt: Iace (inquit) parumper. Iacit vulturios quatuor. talos arripio, inuoco almam meam nutricem, (Venerem nimirum,) Herculem iacto baſilicum. Vulturij auem (inquit Cælius Calcagninus) videntur appellati, vel à rapacitate, vel à fœcunditate, quòd id animal foret naturæ ſymbolum Ægyptijs.

Gyponomos herba.

¶ Gyponomum herbam *ſil* vel *ſeſeli* Creticum interpretor, à vulturum paſtu. *vide* ſuprà in *C.* Γυπὸν, μακρὸν, Varin. & Heſychius.

Γυπαὶ nidi vulturum.

Γρυπαὶ, vel γυπαὶ, (quod magis placet,) nidi vulturum, Ijdem. Γύπας (oxytonum malim) interpretantur tuguria & latebras (καλύβας καὶ θαλάμας) vel vulturum nidos: vel vias ad vias (ὁδοὺς εἰς ὁδοὺς,) vel habitationes ſubterraneas, vel ſpeluncas, καὶ εὐπάεια τὰ αὐτά. (lego γυπάεια, vt idem ſit γυπὴ, & diminitiuum γυπάελον.) οἱ δὲ ἀζώςους, ἀνασταυρωθῆας, Heſych. & Varinus. Γύπη, (vltima videtur acuenda,) κοίλωμα γῆ, (lego γῆς,) θαλάμη, γωνία, Ijdem. Καὶ πῶς σὺ φιλεῖς; ὃς τοῦτον ὁρῶν οἰκοῦντ' ἐν ταῖσι πιθάκναισι, Καὶ γυπαρίοις, καὶ πυργιδίοις, ἔτος ὄγδοον οὐκ ἐλεαίρεις, Ariſtoph. in Equitibus. Vbi Scholiaſtes, Γύπες (inquit) aues ſunt. luſit autem Comicus propter ſimilitudinem ſequentis vocabuli πυργιδίοις. vel quia hæ aues maximè ſolent inſidêre in turribus & mœnijs, in quibus Athenienſes etiam cubabant tempore belli ad cuſtodiendam ciuitatem. debuit autem dicere in latebris, ſpecubus vel locis anguſtis. nam ſecundum Cratinum omnem locum anguſtum vel latibulum ita nominabant.

Pediculus vulturis.

¶ Pediculi vulturis mentio fit apud Auicennam 4. 6. 5. 12. inſectum eſſe aiunt venenoſum, ſimile pediculo paruo, vel pediculo naſcenti in inguine. nomen eius Perſicum faciunt *pedi*, vel potius *dedi*, inuenio & *dede*, *dedey*, & *declin* apud Syluaticum: item *meluke*, *tagomus*, vel *ragarius* Indicè, *tafaris*, vel *tafatis* pro eodem animali. Eſt ſicut paruus *altadan*, (aliàs *alcandan*) Syluaticus. *Altamula* (*Althabuha*) eſt animal multipes, acuti veneni, de quo idem iudicandum quod de pediculo vulturis & veſpis, Auicenna 4. 6. 5. 13. ego ſcolopendram eſſe conijcio. de pediculo autem vulturis diuinare nihil poſſum. Auicennæ de ipſo verba, referam in Hiſtoria inſectorum.

Αἰγυπιοί.

¶ Ægypij, Αἰγυπιοὶ, mediæ inter aquilas & vultures naturæ ſunt, vtriuſq; ſexus, (cùm vultures omnes fœminæ exiſtimentur,) colore nigro. harum nidos & oua oſtendi audio: vultures verò non oua, ſed ſtatim pullos parere, Ælianus. Ægypiòn Grammaticorum alij genus aquilæ, alij vulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσω. ego potius nomen compoſitum dixerim, ἀπὸ τοῦ αἰετοῦ καὶ γυπός. Hi fortè fuerint quos Plinius vultures nigros appellat: niſi gypæetum eſſe placeat, cui caput albicat, &c. Plura de ægypio leges ſuprà in Capite de aquilis diuerſis, quarum veteres meminerunt. Nicander à vulture diſtinguit hoc verſu, Αἰγυπιοὶ, γῦπές τε, κόρακές τ' ὀμβρήρεα κρώζων.

Icones.

¶ Icones. Canathra, vehiculi genus plegmata habens, in quibus virgines per pompam ad Helenæ templum vehebantur, ſimulachris (vt quidam tradunt) ceruorum aut vulturum ornata, Varin.

Ex Ori hieroglyphicis.

Annum ſignificantes Ægyptij vulturem pingunt. quoniam hæc ales annũ ita partitur, vt tertia ferè eius parte prægnans ſit, altera incubet & excudat oua, altera educet, vt in *C.* retuli. ¶ Aſpectũ quoq; indicaturi eundem pingunt, quòd ex omnibus animantibus perſpicaciſſimi viſus ſit. *vide* in *C.* ¶ Miſericordem quoq; pictus illis denotat vultur, propter peculiarem eius in ſobolem ſuam affectũ & amorem. lege in *D.* ¶ Item ſignificantes limitem: quòd cùm belli cõficiendi tempus inſtat, locum vbi pugna committenda ſit, ſeptem ante diebus ad eum accedens præfiniat & circumſcribat. Item preſagium cùm eandem ob cauſam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem ſeſe conuertere ſoleat, vbi maior ſit futura clades. *vide* infrà in *h.* Præterea matrem, quòd in hoc animantium genere mas non ſit. Ægyptij in vulture naturæ genium ac maieſtatem indicabant, quòd inter has volucres fœminæ duntaxat

inueniantur: de quo & Marcellinus Ammianus in Rom. historia scribit, & Plutarch. item Chæroneus, Crinitus. Mineruam quoque ac Iunonem vulturis pictura eis significat: quoniam videtur apud Ægyptios Minerua quidem superius cæli hemisphærium occupasse, Iuno verò inferius. Quæ & causa est vt absurdum censeant cælum masculino genere efferre: quippe cum & Solis & Lunæ cæterorumque siderũ genitura in eo perfecta sit, qui nimirum fœminæ actus est. Complectitur autem vulturum quoque genus fœminas tantũ. Quam ob causam & cuiuis fœminei sexus animanti Ægyptij vulturem, vt in eo sexu principem ac primarium, apponunt. ex quo & deam omnem, ne singillatim vnamquanq; percurrens prolixior sim, significant Ægyptij. Similiter etiam innuentes οὐρανίαν, hoc est cælum (neque enim placet ipsis, vt dixi, masculino genere οὐρανὸν dicere) quoniam horum omnium generatio inde est. Duas deniq; drachmas vulture picto denotant, quòd apud Ægyptios duę lineę vnitas est. Vnitas verò cuiuslibet numeri ortus est ac principium. Optima itaq; ratione duas drachmas indicare volentes, vulturem pingunt, quòd generationis ipse sibi author materq; ac principium, quemadmodum & vnitas, esse videatur. Postremò Vulcanũ indicantes, scarabeum & vulturem pingunt: Mineruam verò vulturem & scarabeum. solis enim his, non etiam masculis, mundus videtur consistere. Vulturem autem pro Minerua pingunt, quòd hi soli ex dijs apud ipsos mares sint simul ac fœminæ.

Propria nomina ab hac aue desumpta.

¶ Propria. Vultur mons est in Apulia, vt quidam annotant. ¶ Vulturnum, Βούλτουρνον, Campanię oppidum est, cum fluuio eiusdem nominis, vt scribit Plin. lib. 3. cap. 5. Pōponius Mela lib. 2. *Fluctuq; sonorum Vulturnum*, Silius lib. 8. Fluuius quidem non neutro gen. vt oppidum, sed masculino Vulturnus dicitur. hic per Campaniã labens, haud longè ab Cumis mergitur. *Amnisq; vadosi Accola Vulturni*, Vergil. 7. Æneid. Seruius fluuium esse scribit qui iuxta Cumas cadit in mare. *Delabitur inde Vulturnusq; celer*, &c. Lucan. lib. 2. Meminit eius etiam Strabo. ¶ Est & Vulturnum Hetruscorum oppidum, teste Liuio lib. 4. ab Vrbe. ¶ De Vulturno vento scripsi suprà inter deriuata. ¶ Vulturna vel Voltunna celebris Hetruscorum dea fuit, cuius non semel meminit T. Liuius, &c. Gyraldus.

¶ *b.* Decet tetraones suus nitor absolutaq; nigritia. alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorẽ reddit, Plin. Porus Indorum rex Augusto inter cætera dona misit perdicem vulture maiorem, Strabo. Percnopterus aquila vulturina specie est, &c. Plin. & Aristot. Phlegyam apud Hesiod. aliqui interpretantur auem vulturi similem. Harpyię in Thracia habent vulturum corpora, aures vrsinas, & facies κύρκων, (lego κορῶν, id est virginum,) Varin. in Scylla.

De lapide qui in cerebro vulturis reperiri dicitur.

¶ Lapis *quandros* aliquando inuenitur in cerebro vulturis, (coloris candidi, vt quidam addit,) cui vis tribuitur cōtra quoslibet noxios casus, & replet mammillas lacte: authores, Euax, Albert. Syluaticus.

¶ *c* In cane requiritur vulturina sagacitas, Budæus. ¶ *Et qui vulturibus seruabat viscera Dacis Fuscus*, Iuuenal. Sat. 4. *Lingua exerta auido sit data vulturio*, Catullus. ¶ Δέρτρον Græcè aliqui rostrum interpretantur. eo autem quæcunque ederint lancinant vultures. τούτῳ δὲ διαρρήσσουσιν ὃ ἂν ἐσθίωσιν οἱ γῦπες, τῇ κρούσει τοῦ ῥάμφους, Varinus. Οἱ δανεισταὶ τοὺς χρεώστας γυπῶν δίκην ἔσθουσι καὶ ἀποκείρουσιν αὐτοὺς δέρτρον εἴσω δύνοντες, Plutarchus in libro de non accipiendo mutuo pro fœnore. Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον Δέρτρον ἔσω δύνοντες, Homerus de Tityo. Οἱ δ' ἐπὶ γαίῃ Κείατο γύπεσσιν πολὺ φίλτεροι ἢ ἀλόχοισιν, Iliad. λ. Πολλοὺς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων, Iliad. Σ. Τάχα κέν ἑ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται, Iliad. X. Τῶ σ' ἐνθάδε γῦπες ἔδονται, Odyss. X. Ἐπὶ ποῖον ἱερεῖον καλεῖς Ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς ὅτι Ἴκτινος εἷς ἂν τοῦτο οἴχοιθ' ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus, Μηδὲ τεκοῦσα κυσὶ ῥίψῃ καὶ γυψὶν ἕλωρα, Phocylides. Τῷ σε χρὴ παρὰ δαιτὶ δεδεγμένον εὔφρονι θυμῷ Πίνειν· μηδὲ βορῆς κεκαχωμένον ἠύτε γῦπα Ἧσθαι πλημμύροντα λελασμένον εὐφροσυνάων, Panyasis apud Stobæum. Vulturem aliqui sepulcrum viuum dixerunt. *vide* suprà in *a.*

Magica & superstitiosa.

¶ *e.* Oculum vulturis si quis manu dextra gestet, gratiam & fauorem omnium quibus cum versabitur, sibi conciliabit, Obscurus. ¶ Os eius vel rostrum cum lingua gestatum facit ad itinera nocturna. fugat enim dæmones & feras & omne reptile, & cuncta animalia. & viriliter dicamus omnem victoriam, & rerum abundantiam, sermonum facundias, & causas, & gloriam ac honorem portanti acquirit. Porta ergo cum lingua & oculos, & seruabis corpus tuum ab omni castitate, Kiranid. ¶ Cor vulturis habentes, tutos esse ferunt ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum latronumq;, ac regum ira, Plin.. Cor vulturis ligatum in pelle lupina, si circa brachium habeas, nullum medicamentum nocere tibi poterit, nec serpens, nec latro, nec vlla malicia, nec quidem phantasma senties, Sextus. Eum qui gestauerit cor pulli vulturis, omnia dæmonia fugient, & maximę ferę. habebit autem is quoq; gratiam cùm apud omnes homines, tum mulieres, & locuples viuet. idem gestatum rebus in omnibus victoriæ compotem reddit, Kiranid. Adulti vulturis cor elixum & datum in cibo latenter, aut siccum datum in potu mulieri, magnam amicitiam & desiderium lasciuum eius facit, Idem. ¶ Eiusdem pedes gestati ad facundiam sermonum & lucrum, & taciturnitatem inimicorum, & victoriam ab aduersarijs summè faciunt, Idem. ¶ Vngues eius combusti, & cum vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti ad victoriam de inimicis summè faciunt, Kiranid. Qui pedem vult. in mensa habuerit, tutus est à veneno, Obscurus. Sunt qui hac spe ducti candelabra è vulturinis pedibus conficiant. arbitrantur enim si venenum in mensa superuenerit, extinctũ iri candelam quæ inserta fuerit tali candelabro, ita vt infima candelæ pars vulturis pedem attingat. nam pars (sinus) superior cui inseritur candela ex metallo

tallo additur. ¶ Si quis cum modico verbenacæ herbæ & fimo vulturis fumum fecerit ſuper ſiccario (ſic habet codex noſter manuſcriptus) decident folia, Kiranid.1.10.

¶ *g.* Si mulier cerebro vulturis liquefacto inunxerit ventrem ſuum per 7. dies, & viri etiam ventrem inunxerit, non concipiet omnino, Kiranides. Vulturis crus ſi ablata carne ſuſpendatur ſupra crus excoriatum, auferetur dolor, & ſanabitur, Raſis. Corium cauillæ eius ſi applicetur podagrico, dextrum lateri dextro, ſiniſtrum ſiniſtro, prodeſt manifeſtè, Idem.

¶ *h.* Inimicus ſi quid delinquas inhæret affixus ſcrutaturq́;. & profectò vulturum exprimere videtur mores. hi quippe tabida tantùm conſectantur cadauera, nam pura beneq́; habentia ne ſentiunt quidem. Conſimiliter inimicum vitæ modò labes mouet, ægra illum excitant ac quæ computruerint, Cælius ex commentariolo Plutarchi de vtilitate ab inimico capiẽda. Creditores in foro debitores tanquam loco miſeris aſſignato vulturum inſtar exedunt & arrodunt, roſtro in eorum corpus inſerto, δέρτρον εἴσω δύνοντες, Plutarchus in libello de non accipiendo, mutuo pro fœnore. De vulturijs ſcitus admodũ narratur apologus aduerſum fœnore ſeſe illaqueantes: Vulturius quidam vehementer agitatus vomere amplius cœpit, ſimulq́; etiam queri, ac ſeſe afflictare, quòd inteſtina eiectare videretur. Pax ſit rebus, inquit alter: non eſt quòd ægro ſis animo. neque enim tui euomis quippiam, ſed cadaueris portiones, quod nuper conſcidimus. Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt diſtrahuntq́; proprios, ſed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt, Cælius.

Fœneratores vulturibus comparati.

Apologus aduerſus fœnore ſe illaqueantes.

¶ Fulgentius in Mythologico Promethei iecur apud inferos non ab aquila, ſed à vulture corrodi tradit, & perbellè interpretatur, cui & Petronius Arbiter in his hendecaſyllabis congruit: *Cui vultur iecur vltimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq́ fibras, Non eſt, quem tepidi vocant poetæ. Sed cordis mala, liuor atque luxus. Vide* in Aquila *h.* ¶ Ales auida, pro vulture iecur Tityi iugiter exedente, Seneca in Herc. furente. *Vulturis atri pœna*, Iuuenalis Sat.13.

De vulture Promethei vel Tityi iecur rodente.

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroq́ immanis vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́ pœnis
Viſcera rimaturq́ epulis, habitatq́ ſub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis, Vergilius 6. Æneid. vbi Seruius, Tityus (inquit) ſecundum aliquos filius Terræ fuit, ſecundum alios à terra nutritus. vnde elegit ſermonem poeta quo vtrunq; ſignificaret: nam alumnum dixit. Hic amauit Latonam, propter quod Apollinis telis confixus eſt. Damnatus eſt autem hac lege apud inferos, vt eius iecur vultur exedat. Quanquam Homerus viciſſim dicat duos vultures ſibi in eius pœnam ſuccedere: vnde hæc canit de Tityo:

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν,
Κείμενον ἐν δαπέδῳ. ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον,
Δέρτρον ἔσω δύνοντες.

Per hoc quod porrigi eum canit ad nouem iugera, quantum ad publicam (primam) faciem, magnitudinem oſtendit corporis: ſed illud (aliud) ſignificat, quia de amatore loquitur, libidinem latè patêre. Sanè de his omnibus rebus mirè reddidit rationem Lucretius, & cõfirmat in noſtra vita eſſe omnia, quæ finguntur de inferis. dicit enim Tityon amorem eſſe, hoc eſt libidinem: quæ ſecundum phyſicos & medicos in iecore eſt, vt riſus in ſplene, iracundia in felle. Vnde etiam exeſum à vulture, dicitur in pœnam renaſci. etenim libidini non ſatisfit re ſemel peracta, ſed recrudeſcit ſemper: vnde ait Horatius, Incontinentis aut Tityi iecur, Hæc Seruius. Cui vacat, adeat etiam Euſtathium. ¶ Eurynomus dæmon, quem mortuorum carnes arrodere fingunt, ita vt nihil præter oſſa relinquat, colore pingitur inter cœruleum & nigrum, qualis eſt muſcarum quæ carnibus inſident: & dentes exerit, & pellis vulturis ei ſubſternitur, Pauſanias.

¶ In Onirocriticis ſcribit Artemidorus in Italia veteri lege vultures à nemine ſolitos necari: quin & illis inſidias concinnantes ἀσεβεῖς (inquit) opinabantur, Cælius. Marti ſacros cenſuit vultures veterum auctoritas, vti ſcribit Phurnutus, quoniam plurimi viſantur vbi ſint πτώματα πολλὰ ἀρηΐφατα, Cælius. Eaſdem volucres Iunoni ſacras Ægyptij ducunt, atq; earum pennis Iſidis caput, & veſtibulorum faſtigia ornant, Ælianus. in Græco manuſcripto codice noſtro legitur, ὅτι τῶν προπυλαίων ὀρόφοις ὑπετόρευσαν γυπῶν πτέρυγας. hoc eſt, ſub faſtigijs veſtibulorum alas vulturum eos inſculpſiſſe. Vultur pictus Mineruam & Iunonem ſignificat Ægyptijs, imò deam omnem, Orus. *vide* ſuprà in *a.* inter Icones. Vulcanum indicantes Ægyptij, ſcarabæum & vulturem pingunt: pro Minerua verò vulturem & ſcarabæũ, vt ſuprà inter icones docuimus. ¶ Quòd ſi animantium cruore afficiuntur ſuperi, cur non mactatis illis canes, vulturios? &c. Arnobius contra gentes.

Vultures ſacri habiti.

¶ Accolæ Phaſidis fluminis homines quoſdam facinoroſos in voraginem impiorum dictam (εἰς τὸ καλούμενον στόμιον τῶν ἀσεβῶν) inijciunt. ea ferè rotunda eſt, & puteo conſimilis: & quod iniectum fuerit poſt trigeſimum diem in Mæotin paludem vermibus iam refertum eructat. vbi vultures ſubitò & ex improuiſo inuolãtes dilaniant, authore Cteſippo in Scythicis, Plutarch. in lib. de fluuijs. ¶ Barcæi gens Heſperia ex aliquo morbo mortuos, vt muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant: eos verò qui in bello morte occubuerint, vt ſumma virtute ornatos, vulturibus deuorandos objiciunt: quòd eas aues ſacras exiſtiment, Ælian. Diogenes dicebat, ſi mortui ipſius corpus à canibus lacerari contingeret, Hyrcaniam fore ſepulturam: ſin vultures, ἀπλέον, vt Stobæus annotauit. vbi pro ἀπλέον voce deprauata, fortè βαρκαίων legendum fuerit. quanquam non hos ſolùm, ſed

De ijs populis qui corpora defunctorum vulturib. laniãda projiciunt.

Indos etiam & Iberos & Caspios corpora defunctorum vulturibus lancinanda proposuisse legimus.

Auguria. ¶ Auguria ex vulturibus. Quid est quòd Romani vulturibus ad auguria maximè vtuntur? An quia etiam Romulo vrbem condenti vultures duodecim apparuerunt? Vel quoniam auium omnium hæc minimè frequens & consueta homini est. neq; enim facilè quisquam in vulturis nidum inciderit. derepẽte enim & inopinatò aduolant alicunde è longinquo. quo fit vt eorum aspectus semper aliquid significet. Vel hoc etiam ab Hercule didicerunt, siquidem omnium maximè, si verè dicit Herodorus, (aliàs *Herodotus Ponticus*, vt legitur in vita Romuli,) vulturibus gaudebat Hercules qui circa rerum gerendarum principia comparuissent: vt qui vulturem inter cunctas carniuoras aues iustissimum existimaret. Primum enim nullum animal viuum attingit, neque animatum vllum interimit, quod aquilæ, accipitres & nocturnæ aues faciunt. sed extinctis tantum corporibus pascitur: & inter ea etiam suo generi parcit. nunquam enim volucrem aliquam gustare visus est vultur, cum aquilæ & accipitres cognatas maximè aues persequantur & feriant. atqui iuxta Æschylum auis auem deuorans pura esse non potest. Deinde hominibus etiam ferè minimè nocet, cum neque fruges consumat aut vastet, neq; stirpes neque animantes mansuetas lædat. Quòd si, vt Ægyptij fabulantur, omne genus eorum fœmineum est, & hausto subsolani flatu concipiunt, vt arbores fauonio, prorsus firma certaque ab eis signa colligi probabile fuerit: cùm in cæteris auibus ex libidinis motu, rapinis fugis, & persecutionibus, magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit, Plutarch. in Quæstionib. rerum Romanarum 89. & partim in vita Romuli. Vulturius à Festo numeratur inter alites volatu auspicia facientes. Vulturum conspectum Aristot. & Plin. semper in malum retulerunt, Niphus. Hic vultur, hic luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Vulturem auem in augurio infelicissimam: id est, innocuos (an quia vultur non nocet viuis?) homines facilè esse infelices, Plutarchus in Symbolis Pythagoricis. Vulturemque frequenti foro in tabernaculum deuolasse, Liuius 7. belli Punici. Sępe vulturem in ædem Iouis aut deorum volasse prodigij loco receptum, ideo velut portentum maliq; auspicij procuratum fuit, Alexander ab Alexandro. P. Crasso, Q. Scæuola coss. vultures canem mortuum laniantes occisi ab alijs & comesi vulturibus, Iulius Obsequens. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, vbi senatus haberi solet, corui vulturem tundendo rostris occiderunt, Idem. Dareio accipitrum visio duo vulturum paria vellicantium, omen fuit quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò pòst Persarum regno potiretur, Alexander ab Alexandro. ¶ Romulus & Remus vrbem condituri, conuento inter se sequundis auibus dijudicare litem (de loco vrbis,) diuersa loca ad inaugurandum capiunt. Priori Remo augurio venisse ferunt sex vultures, cum duplex numerus Romulo se ostendisset. Sed dicitur à quibusdam verè Remum vidisse, Romulum verò esse ementitum: sed cum accessisset Remus, tunc Romulo duodecim apparuisse: inde mansisse morem Romanis ex vulture augurandi. Meminit etiam Plinius de viris illustribus capite 1. Scripsit Varro Terentius in libris Antiquitatum (inquit Petrus Crinitus in opere de honesta disciplina 16. 5.) fuisse Romæ Vectium inaugurandi disciplina nobilem, eumque affirmasse futurum Rom. imperij terminum, post M. & CC. annos: si modò, inquit, verum foret quod in historijs annalibusque Romanis traditur de duodecim vulturibus, quas poeta Ennius corpora sancta appellat. Sic autem Varro, Si verum est quod de Romuli augurio traditur in condenda vrbe, deq; XII. vulturibus, ad M. & CC. annos Romanus populus perueniet, cum CXX. annos incolumis præterisset. Qua in re factũ est quidem iudicium ex numero alitum, vt singulæ vultures centenos annos portenderent. Censorinus verò in perquirendis veterum monumentis vir diligens, & qui M. annos ab vrbe condita vixit, minimè ad suum iudicium pertinere asseruit hoc ipsum dijudicare, ne in re parum comperta minus prudenter posteritati faceret imposturam: quod his ferè hominibus accidit, qui maiore studio quàm consilio fortunæ aleam pensant, temporumque varietatem considerant. Cæterum tali sententiæ Vectij videtur annorum numerus conuenire. siquidem CC. annis post authorem Censorinum adiectis, imperantibus Cæsaribus Constantijs, Romana illa dignitas consumpta est, quæ Italiæ fines egressa Byzantium vrbem se recepit. Nam ingruentibus in Italiam Vnnis, Vandalisque & Gothis, tum maximè Rom. imperium cladibus multis affectum est atque deletum. Quòd autem XII. vultures auspicij felicitatem Romulo prænotassent, cùm historiæ multorum testantur, tum Q. Ennius in annalibus: qui Romulum inquit ipsum in Auentino monte secessisse, ad auspicium capiendum de vrbe condenda & nomine imponendo. itaque studijs summis de hoc inter eos peractum refert. Certabant vrbem Romamne Remamve vocarent. Omnibus cura viris vter esset induperator, Hęc omnia Crinitus. Eadem partim Cælius Rhodiginus repetit Lectionum antiquarum 27. 8. & insuper, Scribit (inquit) libro decimo sexto Paulus Diaconus, Adouacrem cum fortissima Herulorum manu Italiam irrupisse, quo percussus terrore Augustulus purpuram sponte deposuit: ac ita conditæ vrbis anno millesimo ducentesimo vigesimo nono, Occidentis imperium finem est assequutum, anno ab incarnatione Verbi quadringentesimo quinto. Cæterum quod vultur vnus, vt Crinitus tradit, annos centum significasse existimetur in auspicio Romuli, inde forsitan sumptum est, quòd vita singulorum centesimum ferè annum attingere putatur. quanquam Ægyptij vulture picto annum vnum duntaxat significarint, propter causam in C. expositam: nempe quia annũ totum hæc ales in conceptu, in partu & incubitu ouorum & pullorũ educatione consumat. In somnis apparens vultur annum significat, Io. Tzet.

Romulus

Romulus in Palatino colle ex duodecim vulturibus optima auguria egit. Nam ex auium numero commutatione in duodecim homines facta, principes totidem Romanos, quot aues perſpexiſſet, virgis antecedere iuſſit, Ælian. Cæſar quum in campum Martium exercitum deduceret, ſex vultures apparuerunt. conſcendenti deinde roſtra, creato conſuli, iterum ſex vultures conſpecti, veluti Romuli auſpicijs nouam Vrbem conditurо ſignum dederunt, Iul. Obſequens. Octauio Auguſto primo conſulatu augurium capienti, duodecim ſe vultures, vt Romulo oſtenderunt, Suetonius. Auctor eſt hiſtoricus Dion poſt Cæſaris cædem Octauio in campum Martium deſcendenti vultures ſex augurium feciſſe, mox verò apud milites concionanti duodecim: vnde ab eo coniectatum Romuli monarchico ſe principatu conſtanter potiturum, Cælius.

¶ Quòd ſtragem deſignent exercitus quem ſequuntur. Vultures tradunt futuram ſtragem præſenſione quadam mirè percipere: & comprobat in Hexaëmero magnus Baſilius, Cælius. Expeditos in bellum exercitus præſenſione quadam conſequuntur, planè ſcientes & quòd ad bellum proficiſcuntur, & quòd omnis pugna ſtrages edere ſolet, Ælianus. Traditur ingruentis mali certiſſimum habere præſagium, vbi exercitum vultures inſequantur, Cælius. Si vultures, corui, & (aut) aquilæ in vnum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur, Alexander ab Alexandro. Huius quidem (ex vulturum præſenſione) augurij rationem ſcrutari difficilimum cenſuit Albertus, ni ſtellarum poteſtate occultiore fieri, collibeat credere, Cælius. Auium quarumuis quæ cadaueribus veſcuntur, (vt ſunt vultures, aquilæ, cornices, gracculi, milui,) agmen cum in aliqua regione apparuerit, ac per aliquot dies ibi ſederit, eſſe futuri excidij ſignum, conſentiunt omnes, Niphus. Solent vultures mortem hominis quibuſdam ſignis annunciare. cum enim lachrymabile bellum acies inter ſe inſtruunt, multo vultures ſequuntur agmine, & eo ſignificant, quòd multa hominum multitudo bello caſura ſit, futura præda vulturibus, Ambroſius. Communis hominum opinio eſt vultures in exercitibus gregatim volantes eſſe futuri excidij præſagium. Vultures enim & aquilæ vltra maria cadauera ſentiunt. altius enim volantes, quæ multa montium obſcuritate cælantur, ex alto conſpiciunt: & non modo præſentia, verùm etiam (vt Plinius inquit) biduo aut triduo futura, Niphus. Vmbricius haruſpex vultures tradit triduo ante aut biduo volare eò, vbi cadauera futura ſunt, Plinius. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia conſtat: & in excidio Troianorum ita accidiſſe meminit Ariſtoteles in augurijs. Iam quaſi vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die eſurituri ſient, Plautus Trucul. Limitem ſignificantes Ægyptij vulturem pingunt, quòd cum belli conficiendi tempus inſtat, locum vbi pugna committenda ſit, ſeptem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circumſcribat, Orus. Et mox, Præſagium quoque eodem picto repræſentant, tum eandem ob cauſam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem ſeſe conuertere ſoleat, vbi maior ſit futura clades, ſibi ex cadaueribus alimentum ſeponens, ac in futurum prouidè reſeruans. Vnde & priſci reges exploratores mittebant, per quos in vtram aciei partem reſpexiſſent vultures cognoſcerent, indeque vincendos ac internecina ſtrage delendos colligerent, Idem & Ælianus. Vulturum, & aliarum alitum quibus ſtrages cadauerum pabulo eſt, ingens vis, exercitum aduolauit, Iul. Obſequens.

Vultures dicuntur portendere, ac præſentire ſtragem exercitus quem ſequuntur.

¶ PROVERBIA. Si vultur es, cadauer expecta, prouerbium vſurpatum à Seneca in Epiſtolis 15. 96. Captatores teſtamentorum (inquit Eraſmus) & hæredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quòd ſenibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere eorum quæ ſponte interierunt vel ab alijs relicta ſunt: non fruges, non viuum quicquam attingere, & à ſui generis, hoc eſt auium cadaueribus abſtinere: hoc minus nocens, quàm ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes. Vnde mirum eſt hanc auem innocentiſſimam apud homines tam malè audire. Proinde qui diuites audent aut accuſare, aut veneno tollere è medio miluij vocantur: qui verò duntaxat obſequijs & adulationibus aucupantur, vt miſceantur teſtamento, vultures prouerbio dicuntur. Martialis libro ſexto, *Amiſit pater vnicum Silanus. Ceſſas mittere munera Oppiane? Heu crudele nefas, malæque Parcæ, Cuius vulturis hoc erit cadauer?* Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagij, ſed alia figura, Ἅπερ γῦπες, id eſt vulturum ritu. admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiantur cuipiam. ¶ Vulturis vmbra, Γυπὸς σκιά, de nulliusprecij homine dicebatur. Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare videtur in hęredipetas, aut alioqui rapaces inhianteſque prædæ. Reſpōdet illi, *Si vultur es, cadauer expecta.* Eraſ. Γυπὸς σκιά, παροιμία ἐπὶ τῶν μηδὲν λόγου ἄξιον ἀπὸ φθόνου πραττόντων, Heſych. & Varin. Suidas verò ſimpliciter, ἐπὶ τοῦ μηδενὸς λόγου ἀξίων. ¶ *Profert iam cornua vultur*, Claudian. lib. 1. in Eutropium de re minimè veriſimili. Sola quidem auium tragopanas cornuta ſcribitur à Plin. ſed fabuloſa vt arbitratur. ¶ Vulture edacior, tanquam prouerbiale memoratur Eraſmo. idem Germani ſic efferunt, Fräſſig wie ein Gyr.

Prouerbia, Si vultur es, cadauer expecta. *Vulturis vmbra.* *Profert iam cornua vultur.* *Vulture edacior.*

¶ Leæna & aper dum certant, vultur ſpectator prandia captat, Alciatus in Emblematis.

¶ Emblema eiuſdem quod inſcribitur *Opulenti hæreditas.*

Emblemata.

Patroclum falſis rapiunt hinc Troes in armis
Obtinet exuuias Hector, Græcique cadauer:
Maxima rixa oritur, tandem ſed tranſigit hæres,
Hinc ſocij atque omnis turba Pelaſga vetat.
Hæc fabella agitur cum vir opimus obit.
Et coruis aliquid vulturijſque ſinit.

APPENDIX DE AVIBVS NONNVLLIS IGNOTIS, VEL INNOMINATIS, VEL QVARVM NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS EXTRA GRÆcam & Latinam reperimus: & de quibus, an vlli auium suprà à nobis descriptarum ceu cognatæ adiungi possent, incerti eramus.

Ἀ'νθοισιν, ὀρνέοις, Suidas. ¶ Γράπιν, genus auis, & cicadæ vel serpentis exuuium, Hesychius & Varin. Poterant quidem hæc duo auium nomina, in præcedenti volumine ordine literarum suo collocari, sicut & alia non pauca posuimus, ordinis literarum duntaxat respectu habito, etsi ad quod genus quamve cognationem referri deberent, incertum esset. Eæ verò quæ sequuntur volucres, cum & innominatę sint, & genere etiam suo nobis ignotæ, non alio quam hoc loco memorari potuerunt.

Eumeli filia. ¶ *Eumeliq́, domum lugentis in aere natam Respicit*, Ouidius 7. Metam. sentiens de Eumeli filia in volucrem innominatam mutata.

Arabicæ alites. ¶ Aspilatem gemmam Democritus in Arabia gigni tradit, ignei coloris. eam oportere cameli pilo spleneticis alligari, inueniriq́; in nido Arabicarum alitum, Plinius.

Aues bicipites. ¶ In Insula Sylan aues sunt bicipites, magnitudine anserum, Odoricus de Foro Iulij.

Aues Indicæ quib. hominũ aspectus insolitus erat. ¶ In insula Ascensionis dicta vidimus complures aues, anatum nostrarum magnitudine: verùm adeò simplices doliq́; expertes, vt quo minus (vt cominus) manibus eas corripere liceret nauim circumuectas. Sed vbi corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem, cum prius quàm caperentur veluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam intuerentur, vnde conijciebamus hominum aspectum eis plane insolitum esse. insula enim inhabitabilis est, Ludouicus Romanus Nauigationum suarum lib. 7. cap. vltimo.

¶ In tabula regionum Septentrionalium Olai Magni circa *B.* literam in lacu quodam auis pingitur, magna, vt videtur, rostro oblongo serpentem tenens, capite cristato. Sed neq; nomen eius neque historiam vllam in Tabulæ explicationibus reperio.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA ITAlica tantum audiui.

ARZAVOLA, *Chorchalone* maior & minor. *Cholanze: Chorchalle* diuersorum generum, albæ & nigræ: *Chouaduri, Fangarolla, Felizete* aut *Souige, Giuara, Guachi* albi & nigri, *Lagan, Penazi, Piueri, Sporzana,* & *Strapocino,* omnes circa Ferrariam reperiuntur & piscibus viuunt. Inter has corcallę fortè cepphorum siue larorum generis sunt. Cochalli ab alijs vocantur aues, gallina maiores, albissimæ, quæ piscibus victitare videntur. assiduè enim circa aquas tum marinas tum fluuiorum (Padi, Ticini & aliorum magnorum) volitant. In cibum veniunt tum ipsi, tum oua eorum, quibus magnitudo quæ anserinis. *Vide* supra in Capite de larorum generibus diuersis apud recentiores. *Piuero* forsitan ea est auis, quam Galli & Germani quidam *pluuialem* vocant.

¶ BARELLO auis ad prædam in manu gestatur.

¶ Vermibus & muscis & alijs insectis vescuntur *el chullo biancho* (quasi albicillam dicas à cauda alba, *vide* supra in Oenanthe) auis quæ degit in agris aratro proscissis, œnanthe forsan: *la rezestolla* (fortè *regestula*) alba & cinerea & ruffa: item *Pendolina*, omnes circa Ferrariam sic dictæ. ¶ Ibidem *Spargadollo* & *Langanino* aues granis & seminibus vescuntur.

¶ FORSANELLI vulgò Patauij dicuntur aues turdorum magnitudine, rostro duos digitos longo rubroq́;, pectore cinereo, palustres, vt suspicabatur qui nobis retulit.

¶ GARDE, auis sic vocata, Syluaticus. ardea fortassis.

¶ NITORAN auiculæ inescantur melle & scaiola: quod granum esse aiunt panico æquale, oblongius, cortice similiter tectum vt panicum, ex Hispania vehi.

¶ PAIPO de valle, paruus & magnus, circa Ferrariam.

¶ PAIPO, auis cauda bifurcata, parua, ibidem.

¶ PANEDRA piscibus viuit.

¶ QVARO, albus & niger, qui volat per campos, circa Ferrariam.

¶ TOTONE Patauij dicitur auis à voce quam ædit, & Ferrariæ *rundine di mare*, id est hirundo marina. est enim hirundini similis, sed duplo maior, plumis in capite nigris vt audio. Quęrendum an cepphi aliquod genus sit. Nos inter gallinas aquaticas *totani* Italicè dicti auis diuersæ iconem dedimus.

¶ Auis

¶ Auis quædam habetur circa Patauium magnitudine gallinæ, rostro tenui, palmum longo: tota ferè ex cinereo coloris ferruginei, ventre albo, tibijs longis, lacustris, vt quidam ex Italia reuersus nobis dictauit. Hanc equidem inter gallinas aquaticas numerarim cum totano & limosa vulgò dictis.

DE AVIBVS QVARVM GALLICA TANTVM *nomina ad nos peruenerunt.*

AIGRETTE nominatur à Bellonio.

BIIEN auis quædam Sabaudis.

BLEREAV auis apud Gallos, vt quidam nobis retulit, cum *melem* alioqui, id est taxum, sic appellent Galli.

BVBO auicula cantillatrix, quæ Chamberiaci in cauea nutriri solet, & singulæ denario aureo væneunt, à bubone nocturno toto genere diuersa.

CANNE *grigne*, genus anatis minoris puto.

CANNE *petiere* Bellonio auis est, cui circulus ambit pectus sicut in merula torquata & perdice Damascena. *Vide* mox in aue Guillemot.

CHARGAIS auis apud Sabaudos fusca & alba, quaterna parit oua. Eadem, ni fallor, alio nomine *torcu* appellatur, auis vulgò maledicta, & minimè musica. *vide* an iynx.

CHEVALLIER, id est eques, cuius meminit Bellonius in Singularibus.

CRIBLETTÆ dictæ Sabaudis aliæ albæ sunt, aliæ cœrulei coloris & *criblettæ marinæ* cognominantur.

CROCHERANT per onomatopœiam Sabaudicè dicta est à voce *crot crot.*

GROLLE auis similiter nomen meruit à voce *grol grol*, apud Sabaudos: rostro ruffo, & pennis pellucidis.

GVILLEMOT Gallicè dicta ternos tantum in pedibus digitos habet, vt pluuialis etiam, & *canne petiere*, (quod genus est lagopodis attageni simile,) & pica marina vulgò Gallis dicta, Bellonius in Singularibus.

MARGAIRES à Sabaudis vocatæ aues albæ sunt, aliæ ruffæ, aliæ nigræ.

PEREGRINAS quasdam auiculas vulgò appellant, Budæus in Pandectis.

QVINSON auicula est Sabaudis, magnitudine passeris.

TORCOL auis quædam ijsdem: iynx forte, quæ collum torquet.

DE AVIVM QVARVNDAM NOMINIbus Germanicis.

Büchbisser.

Flügelschlapp.

Gickerlin vel Guckerlin vel Grienuögelin/auicula muscis victitat: quamobrem circa pecora & armenta versari solet, quòd muscæ circa ipsa abundent. Ante hyemem plurimæ collectæ auolant. Color per dorsum fuscus, (vt pictura indicat) partim ex fusco subuiridis, vt in lateribus quoque & parte alarum. pectus nigris maculis distinguitur in albo, venter sine maculis albicat, in cauda superius, & maiores alarum pennæ nigricant. crurum color roseus. rostrum rectum, & reliqua species vt in icone apparet, quam vt à pictore Argentoratensi accepi hîc apposui. Milio quoq; pinguescit, vt audio.

Hünckel nescio quæ auis memoratur ab Hier. Trago.

Oefener Francfordiæ ad Mœnum auicula quædam minima, & suauiter canora ni fallor.

Wamber, si bene memini, alicubi nescio cuius auis nomen est.

Wegfleckli/auis circa Argentoratum dicta, magnitudine & specie phœnicurum seu ruticillam refert, collo & pectore cœrulei coloris diluti, maculis distincti nigris: capite, cauda superius & maioribus alarum pennis nigricat, reliqua pars prona fusca est. sed circa orrhopygium, & in cauda supina & ventris superiore parte color ruffus est, reliqua pars supina albicat. rostrum fuscum, longiusculum: crura rubicunda, vt ex pictura Argentorati expressa descripsi, quam hîc exhibeo. Vidi & ipse aliquando

apud nos (raram alioqui) Septembri mense captam hac auem, pectore cœruleo, parte inter pectus & ventrem media ex flauo subruffa: qui color etiam in pennis caudæ (supinis) non vsq; ad extremum tamen, & circa orrhopygium ei erat. rostrum paulò breuius quàm hîc exprimitur. venter cinereus, non albus vt in Argentoratensi pictura. crura fusca, non ruffa vt in eadẽ: & plumæ sub rostro statim non cœruleæ, vt in eadem, sed fuscæ & variæ. Quærendum autem an hæc differentia ad sexum, aut ætatem, aut speciem forte eiusdem generis diuersam referenda sit. Germanicum nomen partim à vijs ei impositũ est. nam circa vias, itinera & agros versatur: & inde, vt conijcimus, vermiculos & alia in terra obuia (semina) ad cibum legit. partim à cœrulea pectoris macula, quantum coniectura assequor.

Wydengückerlin/circa Argentoratum auicula est minima, colore partim fusco, vt parte prona, partim subflauo vt supina, partim albicante, vt per latera & iuxta collũ, crusculis subruffis, cuius hæc figura est, Argẽtorato ad nos missa. Capitur apud nos etiã interdũ, & alijs nominib. vocatur Wyderle/ à salicib. quas amat, vt ferunt, quãuis aquatica nõ sit: & Zilzepfle à freqũeti voce zilzel/ vel tiltapp. muscis & araneis, alijsq; circa salices (vermiculis) vescitur: quib. vt fruatur, alias auiculas abigit. Vidi captã Iulio mense, rostro gracili, recto, &c.

Wiggügel/ auis circa Francfordiam ad Mœnum, pulcerrimis est coloribus, vt audio.

Wißkern/circa Francfordiã, si bene memini, auis, coccothraustæ nostro similis, colore fusco: cantu vt auis Gerle vulgò dict.

Zierolf ibidem vocatur auis coloribus varia, magnitudine fringillæ.

AVICVLA parua aliquando circa vrbem nostram capitur, rostro tenui, recto, acuto, nigricante: minor paro. colore fusco. alis, cauda & cruribus nigricantibus. in alis tamen medijs maculæ transuersæ albæ sunt. species tota huiusmodi. Aucupes quidam nostrates nominant eam Todtenvögele, fortè quòd imminente pestilentia frequentiores & propius ciuitates appareant: & Flügenstecherlin, id est, muscipetam. solis enim muscis victitat vt hirundines, quibus etiam rostrum simile gerit. Solitaria semper est: & alas subinde motitat, per arbores semper irrequieta volitans.

QVÆ circa Argentinam Gyntel nominatur auicula, seminib. vescitur, vt linaria, papaueris alijsq;. Gregatim volat. Oua terna aut quater-

na pa-

na parit, eo colore quo linaria. Per dorſum, caudam & caput fuſça eſt, cruribus rubicundis: pectore ruffo, fuſcis diſtincto maculis: ventre inferiore albicat, vt pictura præ ſe fert.

Civis quidam noſter aliquando mihi narrauit, Tiguri ſibi viſas aues à ruſtico allatas omnibus ignotas, multis & varijs coloribus inſignes: in quibus cornei quidam proceſſus flammeo colore rubentes digiti ferè tranſuerſi longitudine, craſſitie pennæ anſeris qua ſcribimus, eminuerint neſcio qua parte alarum. Hæ fortè aues illæ fuerint quæ in Hercynia ſylua noctu ignium modo collucent, ſi verè veteres quidam prodiderunt. nam noſtro tempore nihil tale audimus, ne ab ijs quidem qui circa eam ſyluam habitant. Quærendum an hic ſit garrulus Bohemicus, quem inter picas deſcripſimus, adiuncta etiam icone.

AVIS KYBVRGENSIS.

Kybvrgvm antiquiſſimum caſtrum in Heluetia, Tigurinorum ditionis eſt. Eò fortè aduenit noua & noſtris hominibus incognita auis anno 1559. ingruente iam hieme. Hæc feneſtra forte fortuna aperta, vltrò hypocauſtum arcis inuolat, modulatione quadam ſubmiſſiori hoſpitium flagitans. Excepta eſt cum admiratione, à multis viſa à nemine verò cognita. Forma aliqua ex parte æquabat, magnitudine verò ſuperabat fringillam montanam, quam noſtri Waldfinck vocant, roſtrum luſciniç, alas turturi ſimiles, guttur albũ & rubicantes pedes habuit. Cantus erat ſuauis ſcilicet ſubmiſſior. Obſeruatum eſt ſæpe circa feſtum domum cathedræ D. Petri meditatum antehac cantum variata mo-

dulatione perſecutam fuiſſe. Veſcebatur canabis ſemine, leguminibus & nucibus. Homines nihil reformidat quaſi cicurata eſſet. Adduxit ſæpe ſociam auem, ſed eam (iucundam viſu) ſtationem ſeu ſedem quam primò ſibi adoptarat in hypocauſto cùm ſequens occupare vellet, deturbauit. Nec prius abitum parat, apertis etiam feneſtris ac ſereno cęlo, ſi naturali nimirum inſtinctu quodam, niuoſam & duriorem aliquam tempeſtatem, aut aëris inclemẽtiorem conſtitutionem, (quæ etiam temperatis regionibus circa feſtum diui Gregorij ſæpe incidit) quæ forte iter impedire poſſet, præſenſerit. Ergo augur eſt futuræ alicuius pruinoſæ & niuoſæ tempeſtatis. Serenitate verò confirmata ocyus auolat, & alias ſedes quærit, vſq; ad ſequẽtem hyemem: atq; hoc quaſi refugium repetijt vſq; ad annum 67. Forſan fuerat augurium futuræ ſterilitatis frugum, & rerum omnium caritatis quæ in his regionibus aliquot annis grauiſſima fuit. Anno 1574. circa feſtum natiuitatis Chriſti & kalendas Ianuarij, arcem circumuolare cum alijs viſa & agnita eſt: ſed nec hypocauſtum more recepto, nec ad hoc comparatam decipulam ſeu caueam ingredi voluit. Secutus eſt longè fertiliſſimus annus. At quia manere noluit, ominoſum videbatur multis: nam inſequenti anno 1576. in ipſo die D. Oſwaldo ſacro grandine proſtrata ſunt vineta omnia longè lateq;: eamq; ob cauſam rerum omnium pretium rurſus creuit. Anno demũ 1578. ipſo Natalitio die ſummo mane, tres aliæ, priori omni ex parte ſimiles redeũt, & deſertum hoſpitium repetunt, idq; ad præſentem annum 85. quo hæc ſcripſimus. Ab ijs quibus prior nota erat facilè agnoſcebantur. Et quamuis à multis viſæ fuerint à nemine tamen hactenus, è quorum genere auium ſint, agnoſci potuerant. Ante triennium mercator quidam Lugdunenſis hac tranſiens exiſtimabat ſimiles ſibi Lugduni ſæpe viſas, ac eam eſſe auẽ quam Galli *vn paſſere au ſur la terre*, id eſt paſſerem terreſtrem vocant, cuius mentio facta eſt, Tit. de paſſere Syluestri magno. Sed quia nulla appoſita eſt figura, nihil hic certi ſtatuendum eſt. Nam deſcriptio quam Actuarius profert, non omni ex parte conuenit huic noſtræ. Illa non in arboribus nec domibus, ſed in terra habitat: hæc domus principum vltrò ingreditur. Illa voce nimis quam garriens. Hæc ſuaui ſua modulatione grata. Illa hyeme non viſitur: Hoc vnicum Kyburgenſi conuenit, quia ęſtiuas ſedes deſerit, & in hoc Hybernum aſylum refugit, æſtiuo verò tempore repetit: Sed de his docti iudicare poſſunt. Hæc omnia ex virorum fide dignorum relatione deſcripta ſunt.

AVIS IGNOTA A D. PIPERINO MISSA.

AVIS talis & tanta fere, anno 1565. miſſa eſt mihi à D. Chriſtophoro Piperino, pro ignota. Magnitudo eius eſt quanta fringillæ: caput cinerei coloris: venter niueus: itidemq; cauda, niſi quod ea in extremitate nigrior eſt, lineaq; atra per medium diuiditur: dorſum murini coloris: alæ in medio candidæ, ſed in vtroq; latere nigræ. Videtur laniorum eſſe generis, quamquam roſtri forma abeſt, forte è paſſere & lanio, id eſt Thornkräher/ vel è paſſere & pica miſcellum genus eſt. Aucupes quib. oſtendi, eam non norunt.

A No-

¶ A Nope in Anglia auis eſt magnitudine ferè paſſeris, magno capite, in cuius ſummitate pili nigri ſunt, vtrinq; ſub oculis maculis nigris: pectore flauo, pertranſeunte nigra linea ab ingluuie vſq; ad caudam. In collo plumis virentibus, in tergo ex albo purpuraſcentibus. cauda, alisq; paſſeri ſimilibus cæruleis. roſtro nigro: per arbores repit, ibiq; victum quærit, easq; excauat: cibus eſt, glandes, nuces & ceraſa. Dicunt eam noxiam eſſe aluearijs. Hæc Anglus quidam amicus noſter ad nos perſcripſit. videri autem poteſt hæc auis picorum generis, illi præſertim cognata quem cinereum vel cæruleum picum nominauimus.

DE NOMINIBVS QVIBVSDAM AVIVM ARABICÆ, *Perſicæve, aut aliarum fortè barbararum linguarum.*

Abenagi, auis quædam, Vetus gloſſographus Auicennæ.

Adoram nomen loci, & auis ab eodem ſic dicta, quæ non reperitur in noſtris regionibus, Syluaticus.

Afabyhvc auis confirmat vim retinendi, Raſis.

Albasach, vel *baſich*, auis rapax ignota nominatur ab Auicenna 2.614. Eadem fortè eſt *baſi* Hebraicè, *albaſi* Arabicè dicta auis.

Albegath, ſunt aues magnæ, quæ ſemper volant iuxta terram, Andreas Bellunenſ. haud ſcio quaſuíſne aues magnas & pulueratrices intelligens, an genus aliquod peculiare.

Alkalkan, apud Raſim in libro de 60. animalibus auis eſſe videtur. nam fimo eius eaſdem vires eſſe ſcribit, quæ ſunt columbino. Caro eius (inquit) frigida eſt, auſtera, & meatus corporis obſtruit. cibus ex ea lepram inducit: quinetiam ex odore iuris in quo decocta fuerit periculum eſt ne lepra contrahatur. Cerebrum eius, vt philoſophus quidē tradidit, pondere trium aureorum in cibo datum, hominem ſtupidum reddit. Carnes eius & melangias quæ ſemen habent ſi pariter ſubacta dederis mulieri cum micis panis vel iure calido, vterum eius corrumpes. Folliculus fellis eius ſupra oculum ſuſpenſus ſalutaris eſt. Item pellis citrina de iecore eius mouet partum: & fimo eædem ſunt vires quæ columbino.

Alkaraven, *vide Aztor* paulò inferiús.

Almeliki, eſt auis magna aquatica, Andreas Bellunenſis.

Anacanati, id eſt auis mouens caput, Syluaticus.

Assikakak, multum ſunt citrini, in cibo ſumti aſſi, & frangunt lapidem in renibus. idem facit cinis eorum, ſi crementur, potus, Raſis.

Azedaraz, auis quædam, Vetus gloſſographus Auicennæ.

Aztor, vel Alkaraven apud Raſin de 60. animalibus. cap. 42. auis (inquit) multam habet carnem, modicum habentem abominationis, temperamenti calidi: & cibus ex ea nō eſt validus, Venerem tamen confirmat. Adeps eius calefacit renes, & mouet libidinem: quam ob cauſam reges eam inquirūt. Cerebrum eius cum æquali pondere piſcis ſagittæ (ſcinci) miſceatur, & melle colato excipiatur: adiecto butyro vaccino ad pondus omnium. hoc remedium eſt Veneris incitatiuum. Aues omnes venaticæ, vt *aztor*, aquila & ſimiles, carnes habent craſſas, neruoſas & duras: & adipem ſicciorem calidioremq; quàm aliarum auium vel etiam quadrupedum: & ſimiliter fel. Sunt qui tradant carnem *aztor* mederi aduerſus morbum capitis quem *ouum* appellant. Fel eius prodeſt contra vehementem hemicraneam naribus immiſſum pondere vnius vel alterius grani cum lacte mulieris maſculum nutrientis. Cum contigerit *aztori* tela in oculo, præpara ei lac muliebre, Hæc ille. Nomen quidem *aztor* accedit ad nomen aſtur, quod accipitrem maiorem ſignificat, & ſimiliter auis rapax eſt. ſed accipitri ea remedia non tribuuntur ab alijs autoribus, quæ Raſis huic aui adſcribit.

Captilvs, id eſt auis quam venatur draco cum debilior eſt quàm vt hœdos & arietes venari poſſit: & hepate eius deuorato vires ac appetitum recuperat, Syluaticus.

Chervbim, כרבים, à ſingulari *cherub*, כרוב, formæ quibus angelorum figura in tabernaculo repræſentabatur. Hebræi animalia quædam volucria eſſe ſuſpicantur, Ioſephum & veteres illos ſynagogæ magiſtros ſecuti. Hieronymus ad marcellam, In Exodo cæterisq; locis vbi deſcribuntur veſtes arte plumaria contextæ, opus Cherubim, id eſt varium atq; depictum eſſe factum deſcribitur: ita tamē vt *vau* literā cherubim non habeat. quia vbicunq; cum hac litera ſcribitur, animalia magis quàm opera ſignificat. Quid ſi (vt eruditus quidā apud nos conijcit) vehiculū & currus triumphales eo nomine ſignificentur? quoniam in laudibus diuinis celebratur & hoc, quòd dominus ſedeat ſuper cherubim.

Cvmen dictæ auis caro humidiorem gignit ſanguinem & ſubtiliorem quàm perdix, Raſis.

Fetix, auis bis per æſtatem parit, & plurimos pullos æſtate educat. eſt enim corpore parua, & breuis vitæ: cuiuſmodi animalia fœcunda eſſe ſolent, & ſemen copioſum emittere, Albertus.

Genges auis caro ventrem aſtringit, Raſis.

Haberi auis membrana interior ventriculi arida peculiari vi prodeſt aduerſus aquā in oculum deſcendentem, (ſuffuſionem,) admixto antimonio, R. Moſes.

Komor auis quinquies vel ſexies anno parit.

Madion, id eſt auis diuerſorum colorum, Vetus gloſſographus Auicennæ.

PA, AVIS INIDCA.

In Inſula *Madagaſcar* quæ iam *S. Laurentij* dicitur, (vt ſcribit Andreas Theuetus in Galliæ Antarcticæ deſcriptione cap. 23.) reperitur auis quædam ſimilis rapaci, roſtro aquilino, auribus enormibus ad guttur vſq; dependentibus, capitis ſummitate in pyramidis formam aſſurgente, pedibus ac crurib. ſicut & toto reliquo corpore, hirſutis, pennis ad colorem argenteum tendentibus, præter caput atq; aures, quæ ſubnigreſcunt. Hæc auis lingua barbarorum Pa, Perſicè, *pes* vel *tibia* vocatur: Serpentibus quibus ea inſula abundat, veſcitur.

Sarsar, auis eſt, Syluaticus. Vetus interpres apud Auicennã lib. 2. cap. 660. ſarſar ferrum interpretatur: Andreas Bellunenſis gryllum inſectum, quod probo. Scribit enim Auicenna, ſi oleum cui ſarſar incoctus fuerit deſtilletur in aurem, dolorem & pulſationem eius remoueri. niſi quis malit aſellos ſeu multipedes interpretari.

Spvmos, id eſt ſtringulus auis, Syluaticus.

TOVCAN SEV PICA BRESSILICA.

Pica Breſſilica, cuius roſtro Io. Ferrerius Pedemontanus ſummæ eruditionis vir me donauit, quod hîc expreſſi, reliquum corpus ex Galliæ Antarcticæ deſcriptione Andreæ Theueti Gallicè edita adieci. Roſtrum hoc permagnum (inquit Ferrerius) auis eſt cuiuſdam ex Breſſilla regione allatum: nõ maioris (vt referunt qui ex illis locis ad nos reuertuntur) Pica noſtra. Is qui mihi hoc roſtrum pertulit, eam auem refert nutriri pipere: quo quidem voraciſſimè repletur, & non digerit, ſed ſtatim egerit. atque eius piperis egeſti magnum apud illius regionis incolas eſſe vſum, potius quàm alterius ex arbore recenter collecti. Perſuaſum etenim habent, vim piperis illic maximam, ſic ab auicula domari, vt minus vtentes eo lędat. Et pleraq; alia de eadem aue referunt, quæ omnia an vera ſint, non facilè dixerim. Hęc ille. qui poſtea etiam pellem de pectore cum plumis aureo vel croceo colore ſplendidiſſimo pulcherrimoq; inſignibus, (reliquum corpus nigrum eſt, niſi quod caudæ initium & extremitas rubent,) ad me miſit. Roſtrum ei ferè craſſius & longius eſſe quàm reliquum corpus tradit Andreas Theuetus: quod eò faciliùs credimus, quoniam tenuiſſimum inſtar membranæ, & ferè pellucidum, leuiſſimumq; & cauum eſt, aërisq; interni capax: quamobrem hoc etiam ei peculiare, quod odorandi meatu careat. in tanta enim tenuitate vt facilius penetrant odores: ita ſi quid apertum fuiſſet, facilè frangi potuiſſet roſtrum. quod idcirco etiam denticulatum à natura factum videtur, vt minore vi aliquid ſecaret. An verò etiam aër obiter circa hos veluti dentes, quibus roſtrum penitus claudi prohibetur, ſe inſinuat ad fauces & arteriam? Auis ipſa ab hac roſtri magnitudine Burhynchus aut Rampheſtes (ſicut & piſces quidam) appellari poterit, *Toucan* ab Americæ incolis vocatur. Lege Theuetum cap. 47 libri iam citati, vbi ſcribit hanc auem magnitudine referre pipionem ſeu pullum columbarum. Eſſe tamen alteram ſpeciem quæ picam referat. Vtranq; pennis nigris, præterquam circa caudam, vbi quędam

dam

dam pennæ nigris permixtæ rubent,ſub pectore plumas flaueſcere, nec colorem flauum eo præſtantiorem reperiri poſſe,in extremitate caudæ pennulas ſanguineas apparere. Ambroſius Paræus ſcribit hanc auem,corpore plumaq; coruo ſimilem eſſe, roſtro verò ſubflauo, perlucido,leuiſſimo,ſerratim dentato,& ea quam diximus longitudine & craſſitie. Huius autem auis effigies duas hic expreſſimus, vnam conuenientem deſcriptioni quam Io. Ferrerius cum roſtro ad me miſit, alteram ſimilem illi quam & Theuetus & Ambroſius Parꝺus in libris ſuis expreſſerunt.

Hæc icon conuenit cum roſtro & deſcriptione à Io. Ferrerio ad me miſsis.

Altera icon eiuſdem auis ex Andrea Theueto & Ambroſio Paræo.

DE QVIBVSDAM ALIIS AVIBVS AMERICAE, QVARVM MEMINIT ANDREAS THEVETVS IN SVA GALLIÆ ANTARCTICÆ DESCRIPTIONE.

Avis eſt quædam in America quæ picum martium magnitudine refert, criſtam prolixam, fuluam ac inſtar auri rutilantem in capite gerit, cauda nigra, reliquis verò pennis fuluis & nigris, diuerſiſq; coloribus vndantibus, genis rubicundis, eo verò interuallo quod eſt inter roſtrum & oculos, purpureo. Verſatur autem circa arborem quæ apud Americos *Peno-abſou* vocatur, quòd vermibus in ea arbore natis veſcatur ac nutriatur.

Aues pulcerrimæ de genere pſittacorum. Carinde.

¶ Inter plurima auium genera, inquit Theuetus, quæ produxit natura, nullum eſt quod perfectione formæ excellat eam auem quæ in America reperitur, atq; à Barbaris *Carinde* vocatur. Hæc auis magnitudine coruum non excedit: plumæ eius à ventre ad guttur aureæ. alæ & cauda quam longiſſimam geſtat, cæruleæ ſunt. Huic aui ſimilis eſt alia magnitudine, ſed diuerſa colore, ſiquidem plumæ quæ in ſuperiore aurei ſeu fului ſunt coloris, huic rubeſcunt. Hæ aues ſpecies ſunt pſittacorum, ijs capite, roſtro & pedibus ſimiles: adeo autem cicures & manſuetæ, vt toto die in arboribus conſideant circum Barbarorum domunculas. Cùm verò adueſperaſcit, ſeſe vel in illas domunculas vel in ſyluas recipiunt: craſtino verò die redeunt non ſecus ac columbi noſtri domeſtici.

Alia auis Panon dicta.

¶ Eſt & alia auis ſpecies in eadem regione, quæ magnitudine & colore coruos paruos refert, niſi quòd pectoris pars anterior inſtar ſanguinis rubeſcit, vocaturq; *Panon*, roſtrum eius eſt cinerei coloris, nec alio cibo vtitur quam Palmæ ſpecie quæ *Ierahuua* dicitur.

Quiapiā auis altera.

¶ Reperiuntur & aliæ aues magnitudine merulos noſtros æquantes, totæ rubræ inſtar ſanguinis draconis, quas ſua lingua *Quiapiam* vocant.

Annon altera ſpecies.

¶ Aliud eſt auis genus magnitudine paſſerculi, totum nigrum, cuius mira eſt viuendi ratio. Cũ ſeſe formicis ac quibuſdam alijs vermiculis ſatiauerit, quandam arbuſculam conſcendit in qua indeſinenter à ſummo ad imum, ac de ramo in ramum volitat. Barbari *Annon* vocant.

Auis quædam luctuoſa.

¶ Inter aues illius regionis, eſt quædam, quam Barbari vlla de cauſa nec occidere nec lædere auderent. Eius vox eſt fragoſa & luctuoſa inſtar vocis Noctuæ, aiuntq; miſeri illi cantum eius amicorum mortuorum memoriam ipſis renouare, exiſtimantq; has aues ab amicis illis defunctis ad ipſos mitti, omen ipſis fauſtum, hoſtibus verò infauſtũ adferentes. non eſt maior palumbe, coloris cinerei, veſcitur fructu arboris *Hiuourahe* dictæ.

Gouãbuch auis.

¶ Eſt & altera auis *Gouambuch* dicta magnitudine ſcarabæum aut muſcam grandiorem non excedens: quæ quamuis puſilla ſit, viſu tamen pulcherrima eſt. Roſtrum eius longiuſculum ac tenue, color cinereus. Ac etiamſi auis ſit omnium (vt puto) minima, nihilominus ſuauiſſime canit, eſtq; eius cantus auditu iucundiſſimus.

PARALI-

PARALIPOMENA QVÆ CONTINENT AVIVM ALIQVOT FIGVRAS ET DESCRIPTIONES IN PRÆCEDENTIBVS SVIS LOCIS OMISSAS.

ANAS INDICA.

Anatis Indicæ rara quædam ſpecies, cuius eiconem Io. Thanmullerus F. chirurgus egregius Auguſta Vindelicorum ad me miſit. Caput ei albicat, vt pictura oſtendit. Roſtrum, crura, cauda, & extremæ longiſſimæ alarum pennæ, atri coloris ſunt. reliquum corpus, concolor fermè, ruffum aut rubricæ fabrilis colore, (non qui rubricæ eſt, ſed lineæ ex ea ductæ,) alarum tamen partes quædam albicant: in maſculo aliquid etiam punicei & viridis coloris per alas ſpectatur. Collum ſupremum anguſta linea nigra ambitur.

Germanice **Ein beſondere frembde art der Indianiſchen Enten.**

Anas Indica alia, cuius picturam doctiſſimus Cardanus miſit. Corpus vndiq; nigris pennis integitur, candidis alarum maculis exceptis per tranſuerſum & ſecundum longitudinem: & candidis in capite, collo ac pectore punctis: ſicut in icone à prælo ſtatim apparet, nullus à pictore coloribus inductis. ſed crurum & roſtri color cinereus vel corneus eſt. Pars oculis ſubiecta, & roſtri poſterior pars cum tuberculo illo rotundo, vt apparet, egregiè rubent. Anatis iam deſcriptæ figuram integram poſui: alterius verò quam Rondeletius miſit, caput duntaxat cum collo expreſſi. Maritima eſt (inquit ille in epiſtola ad me) in ſtagnis degens, & criſtata, ſatis rara apud nos. nec aliud addit, niſi quòd ex Anatum genere

eſſe ſuſpicatur. in quo facile ei aſſentior, cum palmipes Anatum inſtar ſit, & roſtrum ſimile habeat: cui hoc peculiare in Anatum genere quòd reſimum eſt: tuberculum rotundum cum Indica ei adiuncta commune habet, à quo *globiroſtram* aut *ſphærorynchum* cognominare licebit, diſtinguendi cauſa ab alijs Anatibus. Crura etiam ei pro portione quam alijs proceriora videntur. ea roſeo (roſæ ſylueſtris) ferè colore rubent, ſicut & roſtrum cum tuberculo. Caput nigricat, non ſine viridibus exiguis maculis. In pectore color rubricæ fabrilis eſt: albus in collo: reliquum corpus albo fuſcoq; diſtinctum.

DE HALIÆETO SEV AQVILA MARINA CVIVS *facta eſt mentio, pag. 201.*

HALIÆETVS, id eſt Aquila marina: quæ plurimum damni adfert ſua piſcium voracitate, in aquis marinis præſertim. Eſt genus Aquilæ paruum, inquit Albertus, quod Aquila piſcium vocatur (à Germanis.) Huius pes alter digitos membranis iunctos habet, ad natandum idoneos: alter fiſſos, ad apprehendendum, &c. Idem recentiores quidam parum Latini de Aurifrigio aue ſcribunt: quod nomen ab Oſſifrago corruptum ſuſpicor, (ſicut & Gallicum eius nomen,) non quod auis eadem ſit, ſed quia ſimilis. Memini & Burgundum audire, qui idem de Coruo piſcatore Burgundis dicto referebat. Sed an Haliæetus in Burgundia inueniatur, dubitari poteſt. In eicone quam damus à Io. Caio Anglo medico præſtantiſſimo communicatam, ſimiliter in vtroq; pede fiſſi ſunt digiti, nullis iuncti membranis: quod itidem in Bellonij pictura apparet. ¶ Haliæetos (inquit Io. Caius) id genus aquilæ eſt, quod ex mari lacubusq; prædam quærit, vnde nomen inuenit. Is magnitudine Milui eſt, capite albis & fuſcis diſtincto lineis, vt melino: roſtro aquilino: oculis in medio nigris, in ambitu aureis. lingua ferè humana, niſi quòd ad radicem vtrinq; habet appendicem. colore per ſumma aſturis, per ima albo: gutture maculis notato ruffis vt & ventre, pectore medio purè candido: crure craſſo & ſquamoſo. pede vncũgui & cœruleo. digitis quatuor per ſuperna ad dimidiam longitudinem etiam ſquamoſis, ad reliquam inciſis, per inferna aſperis & aculeatis tenacitatis cauſa: & his tam validis, vt flexos vix vlla vi extendas. Prædator is eſt piſcium, diſcuſſis decidentis corporis impetu aquis, ex eisq; viuit. & quamuis ex piſce viuit, fidipes tamẽ eſt vtroq; pede, non altero palmipes vt vulgus putat. Supra magnitudinem corporis alæ longitudo eſt, quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur. Inoleuit opinio iſtic apud noſtrum vulgus in Britannia, eam ineſſe vim naturalem huic aui, vt quem conſpexerit piſcem, eum ſe quàm mox reſupinare & conuertere, atq; ad ſummam aquam aſcendere, in eaq; fluitare vt ſopitum, quò facilior prẹda ſit volanti. ideoq; eius adeps ſtudioſius aſſeruatur à noſtris piſcatoribus, quòd eandem vim habere creditur. frequentes ſunt apud nos in maritimis locis & Vecti inſula. noſtri an Oſprey vocant. Moribus placidus eſt & tractabilis, & famis patientiſſimus. vixit enim ſeptem dies ſine cibo,

ne cibo & in alta quiete: niſi ſi hoc non mos fecit ſed fames, quæ omnia domat. Carnem oblatam recuſauit: piſcem non obtuli, quod eum ex hoc viuere didici. caro illi nigra eſt.

ITALICE *Aguiſta piombina*, id eſt Aquila plumbina, ab eo quod è ſublimi in aquam præceps plumbi inſtar recta feratur, quod in mediterraneis etiam circa ſtagna facit Aquila anataria dicta.

GALLICE *Orfraye*, vel *Offraye*, ab Oſſifrago nimirum corrupto nomine ſicut diximus. Poterit etiam *Aigle de mer* vocari. A Burgundis audio *Crot peſcherot*, id eſt Coruum piſcatorem dici.

ANGLICE Oſprey, corrupto nimirum Gallico nomine.

GERMANIS maritimis Vißharn / noſtri ſcriberent Fiſcharn/ Fiſchadler/ id eſt Aquila piſciũ. Mag auch ein Meradler genennt werden.

DE BRANTA VEL BERNICLA, CVIVS HISTOria habetur ſupra pag. 109.

BERNICLÆ vocabulum quid ſibi velit non habeo quod dicam: conijcio quidem è veteri Britannica lingua, quæ hodieq; Wallorum in Anglia, Britonum verò in Gallia eſt, relictum eſſe, quoniam Armorici, id eſt, Britones, eo etiamnum vtuntur. At Brantæ nomen (Caius Brendinum anſerem mihi vocauit) originis Germanicæ videtur, Angloſaxonibus in vſu, ab atro ceu titionis colore factum: qui & ceruis & vulpibus quibuſdam apud Saxones nomen fecit. Ater enim hic color in capite eius, roſtro, cruribus, collo, dorſo, pectoris parte caudaq; inſignis eſt: in alarum parte & ventre cinereus: poſt oculos maculæ albæ ſunt: pectoris etiam pars & laterum interior candicat. Anates Oceani Britannici (inquit Iulius Cæſar Scaliger, enarrans librum primum Ariſtotelis de plantis,) quas Aremorici partim *Crabans*, partim *Bernachias* vocant. Eæ creantur è putredine naufragiorum, pendētq; roſtro à matrice, quo ad abſolutæ decidant in ſubiectas aquas, vnde ſibi ſtatim victum quærant: viſendo interea ſpectaculo penſiles, motitanteſq; tum crura tum alas. ¶ Non verò in maritimis tantùm tractibus Berniclæ inueniuntur, ſed in mediterraneis quoq;: vt Sonnewaldi in ditione illuſtris comitis Sulmenſis, ſex miliarium interuallo diſtante Torga Miſenorum: vbi in arborib. nidulantur, vt doctiſſimus Kentmannus noſter obſeruauit. ¶ Bellonius Hiſtoriæ auium lib. 3. cap. 5. eandem auem deſcribit, quanquam roſtrũ longius pingit, & an ſit *Crauant* Aremoricorum dubitare videtur. ego omnino eandem eſſe auem abſq; dubio dixerim, conueniente prorſus deſcriptione, &c. (Nomen quidem *Crauant*, Germanicum

videri poteſt, quaſi Grau ent, id eſt Anas fuſca.) Oua tamen eas parere & pullos excludere ſe obſeruaſſe ait, & falſam eſſe perſuaſionem, quod ex malis nauium putreſcentibus oriantur. à veteribus quidem Chenalopeces, id eſt, Vulpanſeres dictas putat, cum in Singularibus mergi genus quod Galli *Fibrum* nominant, (ipſe in Hiſtoria auium Vriam,) Chenalopecem appellauerit. Eſt autem Chanalopex, vt emaculatiores (ni fallor) Plinij codices habent, in ſummis Britannorum delicijs: Bernicla (Turnero teſte) inſuauior eſt, & diuitibus parum expeditur.

DE CYANO VEL CÆRVLEO, CVIVS DEſcriptionem habes ſuprà pag. 277.

CYANI Ariſtotelis iconem Godefridus Seilerus Auguſtanus, admodum adoleſcens & ſupra ætatem eruditus, (Geryonis Seileri nobiliſſimi medici & Archiatri Auguſtæ, maximæ ſpei filius, & Raphaëlis I.C. præſtantiſſimi, Comitisq; Palatini frater,) ad me miſit, ad viuum depictam, vnà cum deſcriptione, quam hîc ſubijcio. Cœrulea auis (der Blawuogel/oder Eyßvogel: ſed poſterius nomen, Alcyoni fl. vt quidam vocant potius conuenit) veſcitur groſſiori illo & minus contrito quòd à farina hordeacea ſeiungitur, ac cum lacte recenti commixto. Cantu ſuaui admodum atq; iucundo, varijq; generis. multos enim maximeq; varios ſonos à cæteris auibus quibus cum fuerit, exiguo temporis ſpacio, ſi præcipuè tenella ac nuper è nido recepta ſit, diſcere ſolet. atq; ita cantus eius multiplex eſt, vt ad certum quoddam genus referri nequeat. Qui pullos è nido ſuffurari conantur, obuelare penitus faciem coguntur propter parentes: qui ſuos tueri ſtrenuè conſeruareq; ſtudent, cui rei dum intenti omni ſtudio ſunt, & hoſtem depellere conantur, oculos tantummodo eius obſeruant: quos ſi vel minimum attingere liceat, gaudent ac victores ſeſe agnoſcunt. oculos enim hominis confodere roſtro conantur.

IDEM Godefridus Seilerus Auguſtanus, vnà cum Cyano ſuperiùs exhibito, CHLORIDIS peregrinæ etiam, quæ è Canarijs inſulis aduehitur, imaginem dedit. quā hoc loco poſuiſſem, niſi per omnia Chloridis illam ſpeciem, quam vulgò *Citrinam* noſtri cognominant, ſuprà à nobis poſitam, coloribus, figura, magnitudine, & (ni fallor) etiam voce cantuq; ita referret, vt vix diſtinguas. Veſcitur (inquit) auicula hæc ſemine lini vel papaueris apud nos: in natali autem ſolo, ſaccharo incocto paſcitur. Cantus ei omnium dulciſſimus: vox valde canora, ac mirum in modum ſonora: qua inter omneis alias ſimiles excellit.

FINIS.

ENVME-

ENVMERATIO AVIVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLVMINE DESCRIBVNTVR. NVMERVS *adiectus paginam indicat.*

Y y

Erythra

FINIS.

INDICES

INDICES ALPHABETICI QVI AVIUM HUIUS VOLUMINIS NOMINA IN DIVERSIS LINGUIS CONTINENT, HEBRAICA, PERSICA, GRÆca vetera & noua, Latina, Italica, Hiſpanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica, Turcica.

HEBRAICA *quibus etiam Arabica & Chaldaica adiunximus, & recentiora quædam ex vulgarib. linguis, & alia quædam incognitæ dialecti, ſed Hebraicis literis in Rabinorũ libris ſcripta. Arabicis Hebraicè ſcriptis pleriſq;* Ar *ſyllabã appoſuimus: Latinè verò ſcriptis, quæ plurima in medicorum libris leguntur, notam nullam adiecimus, præſertim cum de non paucis Arabicáne eſſent dubitaremus. articulum* al *vel* a *qui frequenter Arabicis dictionibus præponitur, quòd ad literarũ ordinem plerunq; neglexímus.* Ch. *nota Chaldaicum deſignat. Quod ad literarum ordinem & Orthographiam in pleriſq; mihi incognitam, coniecturis vſus ſum: & Latinè ſcripta quæ ab* ſ *incipiebant, ad* ש *retuli, quæ à* t *vel* th *ad* ת, *&c. Arabum quidem interpretes multas voces è Græcis ita peruerterunt, vt cuius ſint linguæ, non facilè appareat.*

PERSI-

πίτυρος

GRÆCA VVLgaria.

LATINA VOCAbula, quibus etiam barbara quædam admixta sunt, sed vsurpata ab ijs qui vtcunq; Latinè scripserunt.

A

Index.

D

E

F

hypo-

sperno-

HISPANICA ET Lusitanica.

emerillon

Index.

GERMANICA, quibus cognata quædam etiam inter Anglica reperies.

Index.

Anglica et Scotica.

ILLYRICA ET Polonica.

FRANCOFVRTI

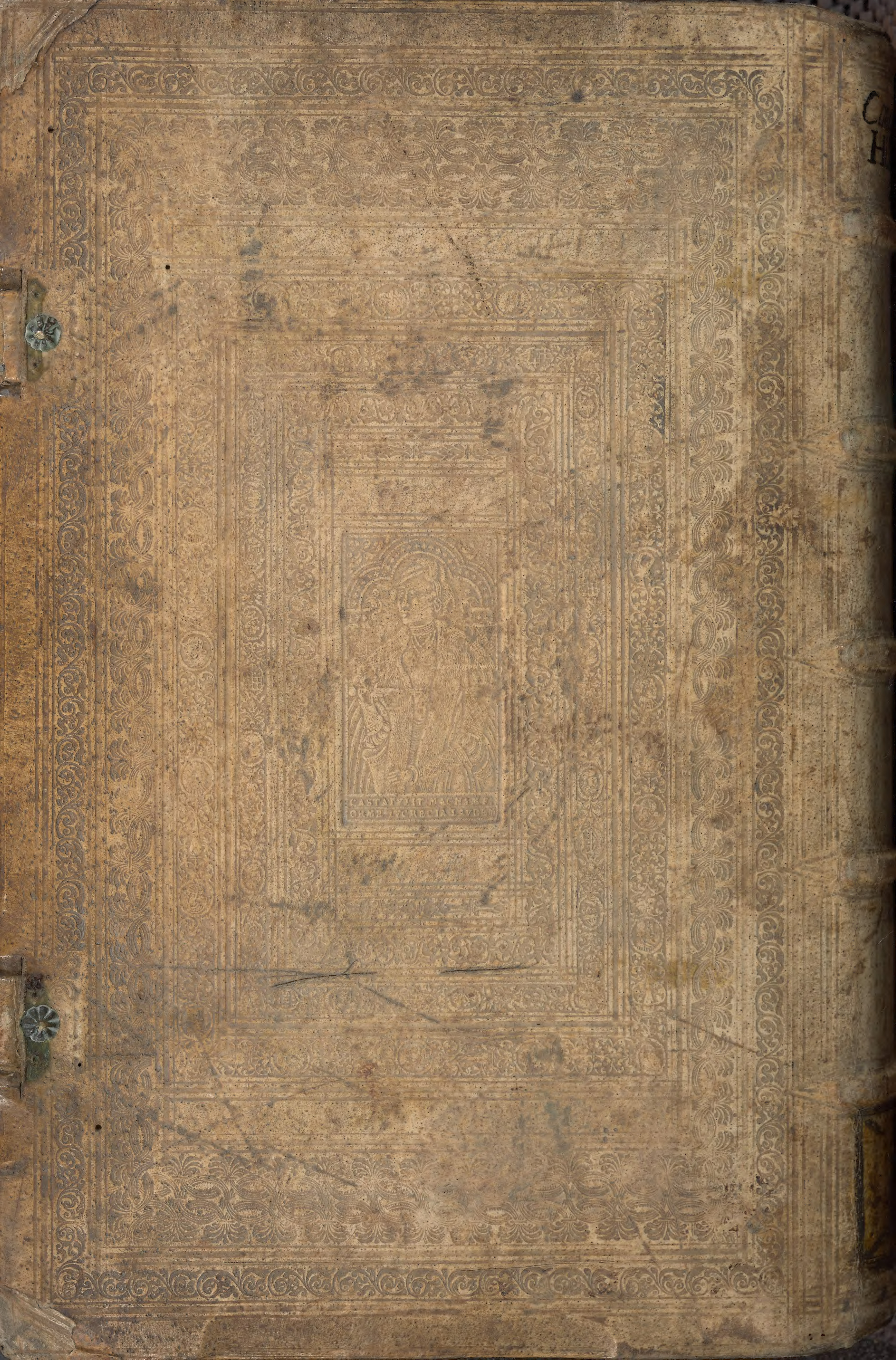
Excudebat Ioannes Wechelus,

Impensis Roberti Cambieri.

M. D. LXXXV.

VW
350.-

CASTA FVIT MAGNAE F
ORME LVCRETIA LAVDE